

209
—
127

JULII CAPONI

JURISC. NEAPOLITANI,
THEOLOGI, PHILOSOPHI,
ac Comitum Palatini;

DISCEPTATIONUM

FORENSIUM,
ECCLESIASTICARUM, CIVILIUM, ET MORALIUM
pluribus in Casibus decifarum,

TOMUS QUINTUS.

*CUM INDICIBUS ARGUMENTORUM,
ac Rerum Notabilium.*

VENETIIS, M.DCCV.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

JULI

CAP. I

JURISCONSULTANT,
THEOLOG, PHILOSOPH,
ac Comitatus Palatin;

DISCEPTATIONUM

FORENSIVUM,
ECCLESIASTICARUM, CIVILIVM, ET MORALIUM
pluribus in Causis deciderunt;

TOMUS QUINTUS.

CUM INDICIBUS ARGUMENTORUM,
ac Rerum Notabilium.

VENETIIS MDCCV

Apud Paulum Belliconiam.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

INDEX ARGUMENTORUM DISCEPTATIONUM,

Quæ in hoc Tomo Quinto continentur.

DISCEPTATIO CCCXXV.

Religiosi, vel Novitii, aut Tertiarii, si moriantur in Monasteriis, an possint sibi eligere sepulturam, & quòd si moriantur extra claustra in locis sui Ordinis, vel in itinere, aut alio loco, an possint transferri ad Monasteria sua, vel ad alias Ecclesias, ubi sepulturam elegerunt, & quando possint illam eligere, & an possint transferre cadavera loco depositi ibi sepulta, & quæ requirantur solemnitates. Tertiariorum septem genera adducuntur, & quando eis dicta competat electio: Milites Hierosolymitani qualiter sepeliendi, & an eorum consanguinei vestiri debeant vestibus lugubribus, & an interdictorum cadavera possint sepeliri in suis Ecclesiis, & quando, & decreta sacre Congregationis adducuntur ad materiam nostram, Parœcum non debere impedire exequias Regularium morientium extra claustra. pag. 2.

DISCEPTATIO CCCXXVI.

Prælationem competere in feudis ex pacto, & providentia, & in feudis antiquis, non in hæreditariis simpliciter, nec in novis, cum certum sit quòd plura requiruntur, scilicet probatio agnationis, & feudalitatis; & licet competat agnatis, etiam fœminis, cognatis tamen denegatur, in subfeudis verò denegabitur, & quando, & agnato comparenti ad licitandum per se, vel per Procuratorem, an competat prælatio disputatur, & an ex gratiis, & privilegiis sit sublata differentia inter agnatos,

Caponi Discept. Tom. V.

& cognatos in Regno, tam in successione, quàm in prælatione obtinenda, & an reguletur prælatio ab evicto successorio, vel à l. 1. ff. de privilegiis creditorum, &c. pag. 7.

DISCEPTATIO CCCXXVII.

Capellani, Vicarii, & alii servientis Religioni Sancti Joannis Hierosolymitani, an possint citari, & declarari excommunicati in S. Visitatione ab Ordinariis ob usurpata, & occupata bona Ecclesiæ, quæ est in iuribus ordinariis, Trident. sess. 6. cap. 3. de Reformatione, & sess. 25. de Regularibus, cap. 13. explicatur, una cum Canone 17. Bullæ Cœnæ; Capellani prædicti habitantes intra septa Monasterii puniuntur à Religione, non ab Ordinariis pro delictis commissis extra claustra, quòd si sint professi, etiam cognoscuntur à suis Superioribus, si verò percusserint Clericum, à quo sint absolvendi, an scilicet ab Ordinario loci, an à suis Superioribus proponitur difficultas. pag. 18.

DISCEPTATIO CCCXXVIII.

Filii sororis, & filii fratris succedunt æqualiter avunculo ab intestato succedenti etiam si fuisset Sacerdos, vel Episcopus, & testetur, vigore Brevis de bonis intuitu Ecclesiæ, de quibus testari non poterit, nisi ex Brevis Pontificio, etsi Breve loquatur de consanguineis, an agnatostantum comprehendat, an etiam cognatos, & sic cognati veniunt sub nomine sanguinis, & nullitates propositæ admittuntur, &c. pag. 22.

Index Argumentorum

DISCEPTATIO CCCXXIX.

Baronum Regni prerogativa, & privilegia, quæ ex antiqua consuetudine habuerunt in Ecclesiis suorum feudorum defenduntur, nec posse Episcopos illa prohibere, unde tum de sedilibus, tum de pulvinari, tum etiam de aliis agitur; sedilia an, & quando permitti possint laicis in Presbyterio, & quid extra thurificationes respectu laicorum, à quibus sint faciendæ, latè explicatur. Et an competant Regalia prædicta uxoribus Præsidum & Castellanis Regni. pag. 31.

DISCEPTATIO CCCXXX.

Princeps, & titulos hujus Regni vigore Pontificalis Romani non impediri in suo primo ingressu suorum feudorum recipi sub Pallio ab Ecclesiasticis, quod exemplo mirabili Clementinæ primæ de baptismo probatur. Principum magnæ Potentiæ, de quibus Pontificale loquitur quod veniant titulati hujus Regni, qualem habeant authoritatem. Plura facta recensentur, in quibus titulati hujus Regni fuerunt recepti in eorum terris sub Pallio. Episcoporum facilitas in censuris inferendis reprobat, & alia ad materiam. pag. 36.

DISCEPTATIO CCCXXXI.

Authent. hoc nisi, Cod. de solut. præbet facultatem debitori offerendi stabilia creditori, procedit etiam si debitor renunciaverit *Auth. & ampliatur*, Præses de Franchis *decis.* 58. *Roviti consilium* 18. & *add.* pag. 39.

DISCEPTATIO CCCXXXII.

An Joannes Franciscus Senior, potuerit donationem, quam fecit Joanni Marino filio contemplatione certi matrimonii contrahendi, in capitulis matrimonialibus gravare onere fideicommissi ipsum Joannem Marinum. pag. 41.

DISCEPTATIO CCCXXXIII.

Consuetudine existente circa successionem, qualiter illa sit probanda, & an differat à pacto, & qualiter probetur. pag. 52.

DISCEPTATIO CCCXXXIV.

Capitulatione Montis sancti Angeli Custodis referuntur, & de ætate requisita ad matrimonium, ut de dote disponant, & qualiter sint statuta interpretanda, & an ipsi testes de universitate, Collegio, &c. sint idonei ad probandum. pag. 54.

DISCEPTATIO CCCXXXV.

Paragium qualiter liquidetur, & quo tempore, debetur in corporibus, non in fructibus, & debetur loco legitima, imò est ipsa legitima, & fructus debentur à die mortis, ac est jus universale, & quota: Mora irregularis quando noceat minori. pag. 55.

DISCEPTATIO CCCXXXVI.

Textus in l. res obligata 60. ff. de leg. 1. explicatur, legatarium pati debere servitutem rei legatae, ad onera census emphyteutici solvendos teneri latè probatur. Collectas etiam, & alia onera solvit. Censum autem à testatore impositum solvit hæres, quando sciebat testator tale onus; quæ scientia undè colligatur, adducitur. Legatarius si sit persona conjuncta, vel Ecclesia, aut causa pia, solvit censum impositum super re legata, & multò magis si legatum fieret elusorium, & si multò pluris legatum valet, quàm onus, tunc solutio pertinet ad legatarium, non ad hæredem. Regula, quòd res transit cum onere qualiter procedat, & de quibus oneribus intelligi debeat. pag. 58.

DISCEPTATIO CCCXXXVII.

Cognitio læsæ Majestatis concessa etiam si fuisset ab Imperatore Carolo V. Duci Serenissimo Parmæ ex causa dotis, an intelligatur semper inesse, an verò mutatis personis censeatur, mutatione privilegii, illud mutatum, ut sola M. C. V. cognoscat de tali crimine, Regaliæ quot sunt in genere, & quæ in specie. Post sententiam, ut quando sit remissa, & quid ex privilegio. pag. 63.

DISCEPTATIO CCCXXXVIII.

Legatarium annuæ quantitatis posse cogi ab hærede accipere corpus, vel proprietatem legato æquivalens, & hoc concedimus debi-

debitoribus omnibus ex causa lucrativa .
Emphyteuta an possit Canonem solvere
anticipatè , & quid in Ecclesia , legatum
annuum debetur in principio anni , nisi sit
relictum ex fructibus talis fundi , quia tunc
debetur tempore collectionis fructuum ,
Dotis usuræ , & alimenta annua debentur
in principio anni , & quando legatarius an-
nuus possit agere pro futuris , juncto jure
de præsentibus ; Pensio an possit extingui au-
thoritate propria sine Papæ consensu , &
procedit in extinctione facta gratis ; secus
si per recessum , vel alia causa onerosa . Pen-
sio quando detur pro alimentis , & quando
assimilatur ultimæ voluntati , quando con-
tractui , Capuccinum esse capacem annuæ
præstationis , & ad aliam strictiorem Reli-
gionem , &c. pag. 69.

DISCEPTATIO EADEM.

Sacrum Hospitale Incurabilium posse assi-
gnationes facere suis creditoribus de effe-
ctibus , & censibus , ac aliis annuis in-
troitibus , absque ullo censuræ periculo ,
ad exemplum aliarum , quibus eadem
privilegia concessa sunt , ob necessita-
tem , & utilitatem ejusdem Sancti Hospi-
talis . pag. 73.

DISCEPTATIO CCCXXXIX.

Mandatum ad exigendum an habeat vim ces-
sionis , & cessio quando sit propria solu-
tio , & periculum nominis debitoris cessi vi-
gore mandati quando spectet ad cedentem ,
quando ad cessionarium . Jura adducuntur ,
& explicantur , cum DD. qui videntur con-
trarium dicere . pag. 75.

DISCEPTATIO CCCXL.

Tertiaria debetur ex venditione bonorum
reddititiorum Monasterio Camaldulen-
sium , & hoc , vel ex vi conventionis , vel
ex vi pacti , & an ex vi consuetudinis
Monasterii in contractibus introductæ ,
& quid si consuetudo non sit in loco rei
sitæ , sed in loco contractus , & quid de
consuetudine posita difformi solutione
pretii , & adducuntur sententiæ emana-
tæ in S. C. & qualiter sint alias liquidatæ
Tertiariæ . pag. 78.

DISCEPTATIO CCCXLI.

De eadem re . pag. 82.

Caponi Discept. Tom. V.

DISCEPTATIO CCCXLII.

Cui & quando competat ante impetratio-
nem assensus , facultas revocandi contra-
ctum alienati feudi , cum clausula salvo
assensu , & non aliter . Et si revocatio tum
dolo & fraude revocantis sit admittenda .
Et si admissa revocatione quoad feudum
cetera pacta , & promissiones in eo-
dem contractu corruant . Et quod assen-
sus super alienatione feudi facienda valider
factam . pag. 89.

DISCEPTATIO CCCXLIII.

Immunitate Ecclesiastica gaudere locum il-
lum , qui auctoritate Episcopi est fundatus ,
licet non sit Ecclesia , neque Cœmeterium ,
neque Religiosi habitantes , licet habita-
verint prius Clerici in communi cum au-
thoritate Episcopi , sicut gaudet locus , qui
est destinatus ad habitandum Religiosos ,
dum fundat Ecclesiam , & assertur casus
decisus , &c. pag. 97.

DISCEPTATIO CCCXLIV.

Pactum reversivum in dote qualiter concipia-
tur , & an intelligatur per mortem viri , vel
uxoris , & quid si generaliter conce-
ptum sit , qualiter cum juramento ap-
positum operetur , & an uxor consentiens ,
& quid deciderit S. C. apud Francum
decis. 121. & explicatur Textus in cap. post ele-
ctionem de concess. præbend. pag. 100.

DISCEPTATIO CCCXLV.

Congregationes , Confraternitates , & Ora-
toria an possint in Ecclesiis Regularium
erigi hodie sine licentia Ordinarii loci , &
illis translatis ad aliam Ecclesiam : Cui
bona applicentur , & quid scripserit Car-
dinalis Lugo in hac causa , & an vera .
pag. 107.

DISCEPTATIO CCCXLVI.

Casus fortuitus , & improvisus quid sit , &
an supponat culpam , & probari debet in-
fra annum , alias nulla fides habetur de
eo , & hoc etiam si post annum probetur
carcerari Contractus , qui regulariter non
valet , multipliciter tamen limitatur .
pag. 108.

DISCEPTATIO CCCXLVII.

Dotis æstimatio quando faciat ad maritum spectare periculum ipsius, & quæ læsio in dote cadat, quæ reprobatur, & quando sufficiat restituere maritum dotem minutam sine culpa sua. pag. 110.

DISCEPTATIO CCCXLVIII.

Textus *in l. plerumque, cum l. sequenti, ff. de iure dotium*, explicatur. Deterioratio, & periculum dotis quando cadat in marito, & quando in uxore. Dotis æstimatio quibus verbis & clausulis censeatur facta, ut damnum marito causet. Æstimatio quando non faciat emptionem, & quando non in dote. Dos in gabellis, illis extinctis, & postea positis de novo, an dicatur eadem dos, an nova. pag. 113.

DISCEPTATIO CCCXLIX.

Fideicommissum in contractibus factum pro conservatione familiæ censeatur ex exclusione foeminarum, præsertim stante statuto exclusivo illorum propter masculos, & quando hæres teneatur ad factum defuncti. pag. 116.

DISCEPTATIO CCCL.

Renuntiatio & pactum non succedendi longè differunt inter se. Matris renuntiatio quando noceat filiis ex persona propria venientibus, & quid si sit extinctiva, quid verò translative. pag. 118.

DISCEPTATIO CCCLI.

Sequestratio non fit in principio litis, quia odiosa. Evictio promissa, vel inducta quando dicatur in donatione. Capella & quando diminutio facta in uno censeatur facta in alio. pag. 121.

DISCEPTATIO CCCLII.

Nullitas contra sententiam S. C. qualiter attendi debeat? Emere & vendere quando quis compelli possit? Judicium reclamationis idem est. Et quando præjudicialis articulus ante omnia existimetur. pag. 125.

DISCEPTATIO CCCLIII.

Maxima fuit controversia in Casali Arfani, hujus fidelissimæ Civitatis in electione Magistrorum Parœcialis Ecclesiæ, cum Parœco ejusdem, eo quod Magistri, tempore egressus finito, elegerunt successores (ut moris erat) absque Parœci approbatione, qui licet intervenire solitus esset, tamen credebat ad se spectare electionem, & Magistri si discreparent ad eundem pertineret electio, versa vice Magistri electi à prædecessoribus contradicente Parœco in Curia Archiepiscopali prætenderunt manuteneri, ego pro Magistris scripsi, & obtinui, taliter verò scribebam. pag. 129.

DISCEPTATIO CCCLIV.

Conditio appositæ privativæ hæreditatis in casu contrario, qualiter operetur directè, vel per fideicommissum, & an conditio in matrimonio appositæ sit impossibilis, & quando, & an differat impossibilis conditio in contractibus, vel in ultimis voluntatibus, Castillus *lib. 3. var. cap. 7.* adducitur & explicatur. pag. 133.

DISCEPTATIO CCCLV.

Possessorem à quo tempore cogendum fructus restituere, ut latissimè explicatur, & an à tempore consumptionis ubi plures casus distinguuntur, & an compensentur cum interesse, & an deductis expensis dici debeant, & quid in possessorem malæ fidei cum dolo, quid in bonæ fidei possessore, & similibus. pag. 136.

DISCEPTATIO CCCLVI.

Fructus compensari cum meliorationibus à bonæ fidei possessore certum cum sit, ad explicationem Textus *in l. qui scit 25. ff. de usuris*, & *l. qui bona fide 13. ff. de acquirendo rerum domin.* Propterea disputatur de fructibus quando teneatur restituere emptor, vel quilibet possessor in Judicio vindicationis, vel in Judicio assistentiæ, pag. 140.

DISCEPTATIO CCCLVII.

Text. in l. fin. Cod. de emancipat. lib. explicatur, & quid sit emancipatio, ac quotuplex, & late an requirat præsentiam filii emancipati, an sufficiat si ratificetur postea per filium emancipatum. Emancipatio tacita quæ per certum tempus habetur, quo filius negotietur à patre separatus, qualiter sit habenda. pag. 142.

DISCEPTATIO CCCLVIII.

Instrumentum ad hoc ut liquidari possit, qualiter sit reassumendum, & nullitates opponendæ contra instrumenti liquidationem, quæ sint; & an emancipatio possit fieri in absentem. pag. 147.

DISCEPTATIO CCCLIX.

De Eadem re. pag. 149.

DISCEPTATIO CCCLX.

Officii concessio pro filiis quando pro hæredibus, & quando sit transmissibile, & quid importet esse hæreditarium, vel ex pacto, & providentia, & qualiter differant tales concessiones. pag. 152.

DISCEPTATIO CCCLXI.

Societatis creditores quando præferantur creditoribus focii, qui prius contraxerunt, & quando societas finiatur, & an possit socius in testamento disponere, ut societas transeat ad hæredes focii, & quando dicatur nova societas, quando verò continuata, & quid si concurrant creditores primæ societatis cum creditoribus secundæ renovatæ societatis, ac plura discutiuntur de societate. pag. 154.

DISCEPTATIO CCCLXII.

Interesse vitalitii monialibus an debeatur, & quid posita condemnatione ad interesse liquidandum an possit in nihilum liquidari, & quæ requisita sint necessaria pro interesse lucri cessantis, &c. pag. 158.

DISCEPTATIO CCCLXIII.

Sacristæ electio ad quem spectet in Ecclesia sanctæ Mariæ Patientiæ Cæsareæ an ad Gubernatores, vel ad Abbatem. Quis dicatur in jure Canonico sacrista, fuisse interdum electum per Gubernatores, an præjudicet Abbati. Ecclesiastica officia vendi nequeunt. Abbas sanctæ Mariæ Cæsareæ utrum ad Synodum Archiepiscopi Neapolitani accedere teneatur. Possessorium contra formam tituli non est attendendum, & quid operetur observantia contraria. Quia verò in hac eadem Ecclesia Abbatiali sanctæ Mariæ Patientiæ Cæsareæ fuit difficultas ab iisdem Gubernatoribus proposita in hoc anno, ad quem scilicet pertinere electio sacristæ, ideò dixi pertinere ad Abbatem, non ad Gubernatores, unde proposita fuit quæstio. pag. 160.

DISCEPTATIO CCCLXIV.

Regium exequatur qualiter, & quando concedendum jus patronatus triplex, gentilitium, hæreditarium, & mixtum, & qualiter probetur quasi-possessio, & an jus patronatus Regium si daretur à Regibus, requiritur assensus Apostolicus. pag. 164.

DISCEPTATIO CCCLXV.

Census emphyteuticus, an & quando extinguatur perempta re, super quam est constitutus; & quid diminuta re censita, & quatenus pensio sit solvenda, perempta re, & an debeat Canon emphyteusis ex modica pensione. pag. 168.

DISCEPTATIO CCCLXVI.

Barone forjudicato, an potest in feudo testari, quod ampliatur, & sub nomine Parentum quando veniant transversales, & in Regno feuda an sint hæreditaria, & eo forjudicato fructus an in vita naturali durante ejusdem Baronis forjudicati spectent ad Fiscum, nunquam tamen confiscantur feuda ob delicta commissa à feudatario. pag. 170.

DISCEPTATIO CCCLXVII.

De Eadem re. pag. 174.

DISCEPTATIO CCCLXVIII.

Gratia concessa in pragmatica ultima de feudis confirmata, & pluries exequuta, ac practicata in causis, an locum habeat, si feudatarius habens filiam nuptam illi relicta dote promissa, hæredem facit fratrem patruelem familiæ propriæ conservatorem, & cui competat immissio, filia ne? vel fratri testatoris habenti pro se testamentum, & plura enucleantur verba Gratia, & ad materiam, & an necesse sit disponere, & uti expressè de Gratia prædicta an sufficiat disponere per verba ista, & omni meliori via, & quid si dispositio fiat in Codicillis, &c. pag. 180.

DISCEPTATIO CCCLXIX.

De Eadem re. pag. 185.

DISCEPTATIO CCCLXX.

Transactio facta inter personas conjunctas causa data ex præsupposita & prætensa testamenti falsitate, ea deinde probata num detur repetitio ejus, quod solum fuit vigore transactionis, Testes deponentes & approbantes Instrumentum, aut subscribentes testamentum, an & quando possint illud reprobare. pag. 193.

DISCEPTATIO CCCLXXI.

Text. in l. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. funer. quomodo, & qualiter ampliatur, & limitetur, nec non; & Text. in l. Altius Cod. de servit. & aqu. multipliciter limitatur: Pragmat. 1. & 2. de Monialibus, quid disponent favore earumdem, Sperelli decis. 58. impugnatur. Moeniana, & fenestræ longè differunt inter se, Vicinus quando cogatur vendere domum, & quando servitutem altius non tollendi, vel prospectum non habendi favore Monialium, & quid si vicini domus fuisset antiquior monasterio. Aedificare an, & qualiter præsumatur ad æmulationem, & quid ex aspectu Monialium. pag. 201.

DISCEPTATIO CCCLXXII.

Monasterium an possit impedire vicinis, ne ædificent, & quid posita via intermedia, aut æmulatione, & an possit cogi ad vendendam servitutem, ubi decretum affertur, & plura alia decreta adducuntur. Pragmatica de Monialibus qualiter explicetur. Decisio Roviti 92. à n. 11. usque ad n. 15. explicatur. Extensio de casu ad casum non extenditur. pag. 206.

DISCEPTATIO CCCLXXIII.

Fideicommissum in casu contraventionis, & in casu mortis qualiter differant, si sit factum in utroque casu, sed respectu duarum personarum substitutarum, duo sunt fideicommissa, unum ab alio non pendens prohibitione facta in testamento de non alienando, & licentia data hæredi alienandi non destruit fideicommissum factum in casu alienationis qualiter possit revocari alienatio, & à quibus, & an scientia requiratur fideicommissi, & qualis esse debeat specialis, & generalis. pag. 208.

DISCEPTATIO CCCLXXIV.

Novam conventionem adversus instrumentum & scripturam allegans, & non probans qualiter puniatur, idem de satisfactione, &c. & qualiter sit probanda ad explicationem Regiarum Pragmaticarum de ea agentium. pag. 211.

DISCEPTATIO CCCLXXV.

Filius familias de consensu patris dotem accipiens, non patitur aliquid ob patris decoctionem, nec dicitur cum patre vivere, si separatim in alia camera suis expensis vixerit; Possit debitorem renunciare fructus quærendos, & cuicumque quando in jure fructus est dicantur. pag. 211.

DISCEPTATIO CCCLXXVI.

Census constitutio quid requirat, si fiat à Patribus Benedictinis nigris, & scripturæ qualiter probent, & quid si censuatio sit solita fieri, & quando assensus præsumatur, & quid hodie laudemium, pluribus in causis non debetur, neque quindennium præsertim pro amplianda Ecclesia. pag. 214.

DISCEPTATIO CCCLXXVII.

De Eadem re. pag. 216.

DISCEPTATIO CCCLXXVIII.

De Eadem re. pag. 217.

DISCEPTATIO CCCLXXIX.

Sepultura Ecclesiastica an priventur mortui in duello, vel extra duellum ex vulnere illato in illo, si signa dederint pœnitentiæ, & an mortui in torneamentis, vel in agitatione Taurorum, & an iustitiat, vel exenterati, & an mortuus gaudeat immunitate Ecclesiæ. pag. 220.

DISCEPTATIO CCCLXXX.

Canes masculos & fœminas habere Monialibus unde prohibetur, & quare? canis etymologia multiplex derivatur, prohibitum cur sit Clericis venaticos canes habere, vel in Ecclesiis ab alis deferri, &c. pag. 224.

DISCEPTATIO CCCLXXXI.

An prope Monasteria Monachorum possint vicini ædificare, posita via intermedia, si ex fenestris vicinorum habeatur aspectus ad viridaria Monachorum. pag. 226.

DISCEPTATIO CCCLXXXII.

De Eadem re. pag. 229.

DISCEPTATIO CCCLXXXIII.

Immunitas non dicitur violata si in Ecclesiam ponatur, vel extrahatur aliquis ob bonum regimen, ne faciat matrimonium cum scandalo, extrahentes ad bonum finem, ut reconcilientur, vel ut fiat pacis compositio, non incurrit excommunicationem, & quid de servis à Dominis extractis, an & quando amittant immunitatem. Bulla Gregorii XIV. an liget ea loca, ubi non fuit recepta, & in Hispaniis an sit recepta. Absolutio à quo sit danda ob extractionem factam, & qualiter detur, & quid si reus appellaverit. pag. 231.

DISCEPTATIO CCCLXXXIV.

Congregatio, vel diætā annalis in Ordine Cœlestinorum, qualiter sit subrogata in locum Capituli Generalis, & an possit in ea renunciatio, acceptatio Abbatix, vel Prioratus, & qualiter talis renunciatio fieri debeat coram Superiore, & qui veniat appellatione dicti superioris, &c. pag. 233.

DISCEPTATIO CCCLXXXV.

Legatum quando dicatur purum, quando conditionale, & verba conditionem quando importent, an quando adjiciuntur substantiæ legati, an & quando executioni, & an impediatur transmissio ad hæredem legatarii, & si fiat legatum Clerico, ut fiat Sacerdos, si ob causam non fiat, transmittitur ad hæredem, & an legatum pro dote sit purum, vel conditionale, si à patre vel ab extraneo fiat. pag. 236.

DISCEPTATIO CCCLXXXVI.

De Eadem re. pag. 237.

DISCEPTATIO CCCLXXXVII.

Assensum Regium post mortem, non posse impetrari feudatario contrahente, vel obligato, cum certum sit, id tamen dotis favore fallit, & explicatur celebris decisio 86. de Franchis, & quod de dote dicimus in omni causa pia esset extendendum, quia Textus in l. si ego, §. si res, ff. de iure dotium, à causa dotis affertur ad causam piam, & sic decisio Dom. de Franchis 86. locum habet in omni alia pia causa. pag. 239.

DISCEPTATIO CCCLXXXVIII.

Creditor dans partem pretii Cessionario juris luendi ad rem emendam, an præferatur, vel concurret cum retrovendente, qui habuit dictam partem pretii, & pro restanti parte sibi cavebit per pactum reservationis dominii, & hypothecæ, pendente solutione. pag. 245.

DISCEPTATIO CCCLXXXIX.

Fideicommissum in feudo fieri potest, sed cum assensu Regis impetrato tempore dispositionis non prius, nec postea, assensus quando possit dari, ut valeat fideicommissum in feudo, & an si mortuo Barone datus sit, & plura de assensu Regio super feudis, & de fideicommissio facto in feudalibus. pag. 247.

DISCEPTATIO CCCXC.

Episcopum posse exercere Pontificalia Missam celebrando in aliena Diœcesi, dummodo non utatur Baculo, clarè demonstratur, Trident. *sessione 6. cap. 5.* explicatur, & Pontificalium usus ad quem finem dicatur prohibitus in aliena Diœcesi, & quæ propriè sint insignia Pontificalia, &c. pag. 252.

DISCEPTATIO CCCXCI.

Duellum quid, & quotuplex sit, & an sit intrinsecè malum, & quid sit esse tale, & à quo absolvi possit excommunicatio ob duellum contracta, & an in aliquibus casibus sit licitum, & ad quem effectum. Absolutio ab excommunicatione ob duellum interdum potest fieri ab Episcopo, interdum à Regularibus ob eorum privilegia, &c. pag. 254.

DISCEPTATIO CCCXCII.

Percussio Clerici triplex esse potest; gravis, levis & mediocris, & quando sit Papalis, quando episcopalis, latè demonstratur, &c. pag. 256.

DISCEPTATIO CCCXCIII.

Textus in *l. qui autem 6. ff. de his quæ in fraud. creditor.* an jure canonico, & in foro conscientiae locum habeat, & Advocati consulentes secundum ea, an peccent mortaliter, & an sequi debemus opinionem Theologorum, an Civilistarum in materia restitutionis, & an mulier contrahens contra formam statuti peccet, &

Macedoniani exceptio in foro conscientiae procedat, & quando. Debitorem in fraudem creditorum renuntiantem, probari multipliciter posse, at dolum, & fraudem argui multipliciter. Judices non tenentur judicare secundum *l. qui autem*, sed secundum æquitatem, præsertim si judicentur ex æquitate, & in foro magni Præfecti Prætorii. Decisio de Franchis 101. reprobatur à Sacra Rota Romana: Neque textus in *d. l. qui autem*, procedit quando fit renunciatio in favorem conjunctæ personæ Fisci, vel creditorum ex causa onerosa, legitima, vel onus ipsius an possit admitti in præjudicium creditoris, & quid in novem partibus vigore consuetudinis Neapolitanæ debitis. Legitimæ onus an possit à quo peti, ut rejiciatur, & quid à creditoribus filii fructus qualiter in legitimam imputentur, & Roviti *consilium 95. tom. 1.* adducitur & explicatur. Repudiatio simulata non valet in præjudicium creditorum, & an maritus possit repudiare lucrum dotis mariti in præjudicium creditorum, & ante tempus hæres an possit restituere hæreditatem, legatum vel donationem, in præjudicium creditorum, quoad interesse, & fructus quos possent consequi. pag. 258.

DISCEPTATIO CCCXCIV.

Textus in *cap. 1. §. si duo fratres*, de fratribus de novo beneficio investitis explicatur, & qualiter celebretur societas in feudo, vel fructibus feudi in pecunia expensa pro feudo à fratribus, & quid debeat alteri fratri, & an debeat deductis oneribus intrinsecis feudi, & quæ sint onera intrinseca, & quid de Adoha, & Relevio, & societas qualiter dicatur verificata, & quomodo, & an contracta cum defuncto, renovetur in hærede, & an cum eisdem pactis, & oneribus, & quid debeat alteri fratri, & socio pro parte pretii, &c. pag. 271.

DISCEPTATIO CCCXCV.

CAPUT II.

Officialis condemnatus ne amplius exerceat, an privetur pretio, si illud emisset. Extorsionis delictum qualiter probetur, & officium deputati salutis hujus Civitatis Neapolis quale sit, & quando suspensus ad tempus, admittatur item, & quid de salario, & quid si restituatur ex iustitia, an ex gratia, ubi latè Regentis Roviti *deciso* 37. expenditur, & Domini Marcelli de Grassis erudita allegatio adducitur, ac D. Blasii Altomaris observatio ponderatur, &c. pag. 279.

Quo demonstratur, Gubernatores Montium, qui per Sæculares exercentur, si quandoque Clerici reperiantur, debere à tali munere desistere. pag. 297.

CAPUT III.

Quo demonstratur, in iudicio redditionis computorum, remisso Clerico, ex hypothese ad iudicem Ecclesiasticum, laicum coadministratorem posse coram iudice sæculari conveniri. pag. 298.

DISCEPTATIO CCCXCVI.

DISCEPTATIO CCCXCVIII.

Tridentini decretum *sess. 22. cap. 9.* disponens Episcopos posse visitare Ecclesias suæ Diocesis, & ab administratoribus etiam laicis, computa exigere de oblationibus, & eleemosynis, an scilicet ad usus pios converterint, esse omnino servandum ex litteris suæ Catholicæ Majestatis, jura civilia, & canonica id disponere cum Doctoribus tam Ecclesiasticis, quàm ab Ecclesia prohibitis, imò & cum impiis scriptoribus hoc idem ad favorem Ecclesiæ affirmantibus. Modernus reprobatur in facto, de quo agimus, & quæ differentia sit inter Ecclesiam habentem annexam confraternitatem laicalem, & nullam habentem confraternitatem, sed simpliciter quosdam paucos laicos eleemosynas, & oblationes Ecclesiæ occupantes. pag. 283.

Textus *in l. si quis decurio, C. de decurionibus, lib. 10.* ampliatur, & explicatur, tam respectu filiorum, & nepotum, quàm respectu onerum ordinariorum, & extraordinariorum, & qualiter nepotes considerentur, an in stirpes, an in capita, & an procedat in impositionibus ratione belli, ubi Regens Constantius, Sanfelicius, Andriolus, Ganaverra cum Præsidente de Franchis, Thesaurario, & aliis explicantur. pag. 300.

DISCEPTATIO EADEM.

DISCEPTATIO CCCXCVII.

CAPUT I.

Quo demonstratur pluribus argumentis, Clericum administratorem Montis esse conveniendum coram Iudice sæculari, varique ad id probandum de foro Clericali utiliter propalantur. pag. 289.

Pragmatic. 22. sub tit. de vectigalibus, explicatur. Impositio novarum gabellarum facta ad Populi petitionem in Civitate Neapolitana post sedatas revolutiones in anno 1649. cum expressa exclusionem cujuscunque immunitatis, an comprehendat illam, quæ jure Civili debetur Patribus onustis: Gabellarum assignatio facta consignatariis quid operetur, & immunitas concessa an profit in tempore alterius necessitatis. pag. 302.

Index Argumentorum Tomi Quinti.

DISCEPTATIO CCCXCIX.

Interesse lucri cessantis, & damni emergentis qualiter à principio in mutuo, cæterisque contractibus taxari possit, præsertim in solitis negotiari, vel in Mercatoribus, imò in locis insignioribus etiam Sacra Rota permittit taxari posse à principio. Quod ex consuetudine permittente, & loci observantia, multò magis debetur. Excessivum verò quale dicatur interesse inter Mercato-

res, & interesse alterius interesse an debeatur, &c. *An in mutui contractu ab initio ratione lucri cessantis, & damni emergentis de certo interesse pacisci possit, & à quibus personis.* pag. 306.

DISCEPTATIO CCCC.

De Eadem re. pag. 314.

DISCEPTATIO CCCC.I.

De Eadem re. pag. 319.

JULII CAPONI DISCEPTATIONUM FORENSIUM

Ecclesiasticarum, Civilium, & Moraliū,
Tomus Quintus.

DISCEPTATIO CCCXXV.

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti species proponitur disputanda.
- 2 Novitius moriens extra Monasterium in eo sepelitur, & quando.
- 3 Novitius qualiter gaudeat privilegiis Religionis.
- 4 Milites testantur jure militari, & etiam qui cum eis sunt.
- 5 Doctores allegantur pro hac conclusione antiqui, & moderni.
- 6 Novitius moriens extra claustra sepelitur inconsulto Paræco, & quando.
- 7 Novitius in anno Novitiatus moriens extra claustra potest eligere sepulturam.
- 8 Novitius moriens extra claustra, non electa sepultura, ubi sepeliatur.
- 9 Novitius decedens in Monasterio, ubi sepeliatur.
- 10 Regularis professus moriens extra claustra, ubi sepeliatur.
- 11 Regulares morientes extra claustra posse sepeliri in eorum Ecclesiis, declaravit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium.
- 12 Cadavera defunctorum qualiter exhumentur, ut alio transferantur.
- 13 Sepultus loco depositi qualiter transferatur, & qualis requiratur conditio.
- 14 Cadaverum translatio qualiter fiat, Ecclesia diruta.
- 15 Regularis moriens extra Monasterium, potest eligere sibi sepulturam.
- 16 Regulares morientes in Monasteriis suis, ibi sepeliuntur.
- 17 Regularis moriens in Monasterio potest eligere sepulturam, cum licentia sui Superioris.
- 18 Regularis moriens extra Monasterium, qualiter possit eligere sibi sepulturam.
- 19 Regularis moriens in itinere, ubi sepeliatur.
- 20 Regularis moriens remotus a Monasterio, & in loco seculari, ubi sepelitur.
- 21 Generales Ordinum possunt sibi sepulturam eligere, dum moriuntur.
- 22 Provinciales, Præpositi, Priores, Visitatores, &c. an possint sibi eligere sepulturam, dum moriuntur.
- 23 Vicarii, & Subpriors Monasteriorum, an possint sibi eligere sepulturam.
- 24 Definidores Capituli Generalis an possint sibi eligere sepulturam.
- 25 Definidores manentes extra Urbem an possint sibi eligere sepulturam.
- 26 Religiosi dum moriuntur, debent humili modo sepeliri, licet sint Magistri Vniversitatum, vel Ordinum.
- 27 Regularis professus potest eligere sibi sepulturam cum licentia Superioris.
- 28 Religiosi assumpti ad Cardinalatum, Archiepiscopatum, vel Episcopatum eligere possunt sibi sepulturam.
- 29 Religiosi assumpti ad dignitatem, an possint facere testamentum.
- 30 Religiosus assumptus ad dignitatem, cur non possit testari, & eligere possit sepulturam.
- 31 Abbates Regulares possunt sibi sepulturam eligere, & quare.
- 32 Regularis manens dum moritur in loco remoto a Monasterio suo eligit sibi sepulturam.
- 33 Distantia quanta esse debeat inter locum mortis, & Monasteriorum.
- 34 Paræci nullus requiritur consensus, nec ei ulla quarta debetur, si moriatur extra Monasterium.
- 35 Paræci non possunt impedire sepultura Religiosorum morientium extra Monasteria.
- 36 S. Congregationis decretum assertur per extensum in hac materia.
- 37 Religiosi morientes extra claustra, a quibus recipere debeant Sacramenta.
- 38 Religiosus in suo Monasterio moriens quando possit sibi eligere sepulturam.
- 39 Religiosus expulsus an possit eligere sibi sepulturam.
- 40 Conuersi an, & qualiter possint eligere sibi sepulturam.
- 41 Tertiarii, & tertiariæ quando, & qualiter sepeliuntur.
- 42 Tertiariorum unum genus est, eorum qui faciunt tria vota, & vivunt in claustro.

- 43 *Tertiariorum secundum genus est eorum, qui non vivebant sub approbata regula, qui sunt sublati.*
 44 *Tertiariorum tertium genus est eorum, qui sunt mere faculares.*
 45 *Tertiariorum quartum genus est eorum, qui cum fratribus habitant in clauistro.*
 46 *Tertiariorum quintum genus est eorum, qui nunc vivunt in clauistro.*
 47 *Tertiariorum sextum genus est eorum, quæ Beata appellantur, & est sublatum.*
 48 *Tertiarii, vel tertiaria ubi sepeliuntur.*
 49 *Tertiarii primi generis possunt sibi eligere sepulturam, si moriantur extra claustra.*
 50 *Conclusio illativa à Regularibus ad Milites S. Joannis Ierosolymitani.*
 51 *Religio S. Joannis potest construere cemeteria in suis Parœciis, & sepelire ibi cadavera interdictorum, dummodo non dederint causam interdicti.*
 52 *Cadavera fratrum Ierosolymitanorum, qualiter sepeliuntur, & consanguinei non possunt vestiri lugubribus vestimentis ex suis statutis.*

A R G U M E N T U M.

Religiosi, vel Novitii, aut Tertiarii, si moriantur in Monasteriis, an possint sibi eligere sepulturam, & quod si moriantur extra claustra in locis sui Ordinis, vel in itinere, aut alio loco, an possint transferri ad Monasteria sua, vel ad alias Ecclesias, ubi sepulturam elegerunt, & quando possint illam eligere, & an possint transferre cadavera loco depositi ibi sepulta, & quæ requirantur solemnitates. Tertiariorum septem genera adducuntur, & quando eis dicta competat electio: Milites Ierosolymitani qualiter sepeliendi, & an eorum consanguinei vestiri debeant vestibus lugubribus, & an interdictorum cadavera possint sepeliri in suis Ecclesiis, & quando, & decreta sacre Congregationis adducuntur ad materiam nostram, Parœcum non debere impedire exequias Regularium morientium extra claustra.

N E A P O L I T A N A

funeralium,

P R O

Illustrissima Religione S. Joannis
Ierosolymitani,

C V M

Eminentissimo Archiepiscopo Neapolitano.

DE anno 1671. mense Septembris, Neapoli contigit in Burgo Virginum in Parœcia sanctæ Mariæ Annunciationis illorum de Fonsèche, in quarterio Patrum discalceatorum S. Theresiæ, quod mortuus fuit Illustrissimus Commendator Religionis S. Joannis Ierosolymitanorum Frater Gaspar Pappocoda in domibus, in quibus habitabar, qui eligit sepulturam in Ecclesia Patrum prædictorum, Sanctæ Theresiæ, ad exequias accesserunt omnes Equites sancti Joannis, Neapoli existentes cum eorum Cruce, ac Capellanis, accedere prætendit Parœcus cum suis Presbyteris de Parœcia, pro associando cadavere, sed audito ab illis DD. Militibus Ierosolymitanis, quod in dictis exequiis non poterat accedere Parœcus secularis cum suis Presbyteris, fuit Parœcus licentiatus cum suis, fuit sepultus Frater Gaspar in dicta Ecclesia, pacifice, & quiete; quia verò factum hoc fuit aliter representatum Eminentissimo Cardinali Caracciolo Archiepiscopo Neapolitano, cui fuit dictum, quod cum gravi scandalo fuerint factæ exequiæ, & confessione privavit Patres discalceatos, uno excepto, ad observantiam decretorum S. Congregationis dicebat Eminentissimus Caracciolus, & rescripsit S. Congregationi, quod Patres nolentes illud cadaver recipere, fuerunt violentati ab Equitibus S. Joannis, ad illud reci-

piendum, & processum formatum transmisit ad urbem, quod tamen falsissimum est cum reverentia, quia si Patres confessione privavit, sub prætextu quoddam voluntariè cadaver receperunt sine ulla resistantia, ergo non opus fuit violentia, igitur nullum fuit scandalum, ut ex ipso facto apparet: nam si illos privavit confessione, quomodo acceperunt cum scandalo, & ex fidebus adductis ab aliis cadaver associantibus apparet, de quiete, & ullo scandalo successo in receptione cadaveris, non ergo conqueritur rationabiliter Eminentissimus Caracciolus de Religione S. Joannis, ac de Equitibus suis, Neapoli commorantibus, quod suam turbaverint Jurisdictionem, quando inconsulto Parœco, eique nihil soluto exequias celebrarunt, si ad Privilegia, & statuta Religionis respexisset, & hoc mihi tradidit causam, ut scriberem in hac materia per varias conclusiones canonicas, & practicas in S. Congregatione pluribus in causis, & Neapoli, & ubique non solum in talibus, sed etiam in omnibus aliis Regularibus, sit ergo.

Prima conclusio. Regularis Novitius in anno sui Novitiatus moriens extra Monasterium in domo suorum Parentum, ad quam ivit causa suam curandi infirmitatem, cum licentia suorum superiorum, & in Ecclesia sui Monasterii sepulturam eligens, Inconsulto Parœco, & non soluta quarta funerali sepeliri potest, quia Novitii singulis privilegiis professorem gaudent, à sede Apostolica concessis, licet in Apostolicis litteris, tantum de professis mentio fiat, ratio est, quia licet talis Regularis Novitius, formaliter non sit Religiosus, nihilominus materialiter est talis, & in favorabilibus, privilegiis cæterorum Religiosorum fruitur, quia in oneribus, in observantiis, ac laboribus sunt pares Religiosis professis, ad quod facit textus in *l. cui ff. de honor. posses. ex testam. milit.* ubi Jus non solum concedit testandi facultatem Jure militari Militibus, sed illis, qui non sunt milites, dummodo in militia reperiuntur, labores, & pericula sufferentes, ac pari modo Jure communi, si Novitius intra annum sui Novitiatus delicta committat, punitur à suo Prælato, sicuti cæteri puniuntur Religiosi professi, post alios Murgia tract. 7. §. in disq. 8.

Hanc conclusionem tradunt Rodriguez tom. 2. questione Regular. quest. 39. art. 4. Azorius part. 2. lib. 9. cap. 13. Hieronymus Rodriguez resolut. 18. num. 50. in compendio quest. Regularium, Layman lib. 3. sect. 5. cap. 12. num. 8. Mancinus in praxi adjuvandi Infirmos, fol. 498. Pasqualigus dec. 481. num. 6. Sanchez in summa lib. 6. cap. 14. num. 10. Miranda tom. 2. in manuali Prælatorum quest. 48. art. 9. concl. 3. Villalobos in summa part. 3. difficult. 2. numer. 13. Castrus Palaus tom. 3. disput. 40. §. 8. puncto 7. num. 8. Lezzana tom. 4. in verbo Novitius, num. 41. Diana part. 5. tract. 2. resol. 109. Barb. de offic. Parœci, cap. 25. num. 46. ex summistis Sylvester in verbo sepultura, quest. 9. dicto 7. & in verbo Canonica portio, num. 8. §. 4. Armilla in verbo sepultura, num. 6. Tabiena num. 10. Navarrus consiliorum in tit. de Regularibus in 1. editione, Ancharanus, & Francus in cap. fin. de sepulturis in 6. ubi gloss. P. Franciscus Maria Samuelius de sepultur. tract. 1. controuv. 5. per totam, Bassius in sua summa in verbo sepultura Murgia tract. 7. disq. 8. §. 10. Ventriglia in praxi notabilium annot. 52. §. unico, num. 10. Tamburinus de Jure Abbatum tom. 3. disp. 6. quest. 17.

Ampliatur, ut Novitius Regularis in domo Parentum suorum obiens, est sepeliendus in Ecclesia sui ordinis, Parœco inconsulto, & absque solutione quartæ funeralis eidem facienda, ex ea ratione, quia Novitii eisdem gaudent privilegiis, sicut cæteri fruuntur professi Religiosi, sed Religiosi sepeliuntur in suis Ecclesiis, inconsulto Parœco, & sine solutione quartæ funeralis, ergo &c. tum quia Novitius non recipit à Parœco sacramenta, nec illi subest quoad animæ curam, & est totaliter exemptus à curati, & ordinarii jurisdictione, ergo sub nullo titulo est aliquid Parœco solvendum, ut post alios Laur. de Franchis in controversiis inter Episcopos, & Regulares quest. 56.

Ampliatur secundò, ut Novitius in anno sui Novitiatus recedens ex hac vita in domo Parentum, ad quam obiit, cum licentia sui superioris potest eligere sepulturam, licet, & liberè ubicumque voluerit, quod si eam eligat in Ecclesia sui ordinis, Parœco inconsulto, ibi sepeliri debet, absque quarta funerali illi danda, licet in sæculo fuerit suus Parœcianus, & posse eligere sepulturam Novitium, pater quia dum est Novitius habet velle, & nolle, idest profitendi, & non profitendi suæ Religionis vota solemnia, ergo poterit sibi eligere sepulturam, licet, & liberè, tum quia No-

Novitius in odiosis, non venit comprehensus numero Religiosorum, sed solum in favorabilibus, sed non posse sibi sepulturam eligere, est quid satis odiosum, & grave onus, ac maxima privatio propriæ voluntatis, ergo poterit eligere sepulturam, tum quia Novitius est exemptus à Paræci jurisdictione, & quamvis à Paræco acceperit omnia Sacramenta, ob maximam distantiam à suo Monasterio, nihilominus vi suorum Privilegiorum, quibus ipse licet, & liberè gaudet, sicuti ceteri professi Regulares sui ordinis, qui morientes extra sua Monasteria nihil solvant Paræco pro quarta funerali, & ipso inconsulto, ubicumque volunt licitè, & liberè sui Religiosi illam ad suam Ecclesiam sine dubio portant, ut infra, ita Novitius, de quo in hac prima conclusione.

8 Ampliatur tertio, ut Novitius priusquam moriatur sicut licet potest testari, ac cætera exercere, in quibus propriè velle, & nolle requiritur, quia Novitius nondum professus, voto obedientie formaliter adstrictus *cap. Religiosus, de sepulturis*, in quo textu non comprehenditur Novitius, sed tantum Religiosus professus, ita poterit eligere sepulturam, & si contingat mori extra claustra, non electa sepultura sepeliendus est in sepultura suorum majorum si habeat, alias in Paræciali Ecclesia, in qua Sacramenta recepit, & per hoc in *cap. 1. de sepulturis, & in cap. is, qui de sepulturis, in 6.* habetur, quod quando quis moritur non electa sepultura, in ea est sepeliendus, in qua majores sui sepeliri consueverunt, sed Novitius in favorabilibus gaudet gratiis, & privilegiis Regularium, & secularium, ergo cum potuisset sibi eligere sepulturam, & non elegit, in tali casu ad instar secularis, est in sepultura suorum majorum sepeliendus, & non eligens sepelitur in Paræcia, *cap. is, qui, cap. dudum, §. hujusmodi, de sepulturis, in 6. cap. ex parte, cap. in nostra, de sepulturis, & cum Novitius Regularis est sepeliendus in Ecclesia Paræciali, vel in alio loco extra Ecclesiam sui Monasterii, quoad expensas funeralium, si Parentes habeat divites ad eos pertinebit, sed si pauperes fuerint, ad Monasterium eos facere respectabit, ita Rodriguez tom. 3. questionum Regularium, q. 61. Layman tract. 5. cap. 22. nu. 6. Mancinus dubio 12. Lavorius tom. 1. variar. tit. 2. c. 16. n. 46. Lezzana tom. 4. in verbo Novitii, n. 4.*

9 Ampliatur quarto, ut Regularis Novitius decedens in Monasterio absque electione sepulturæ, cum habitu Religioso, ex vi privilegiorum, & ex vi consuetudinis immemorabilis, est in Ecclesia sui Monasterii sepeliendus, licet impubes sit, & non sui juris, quoad sepulturæ electionem, quia recepit Sacramenta à suis Religiosis, & decessit cum habitu Religioso, ac intra claustrum, & potuit privilegiis omnibus, quibus omnes Religiosi gaudent; ergo, & ita dicunt Sylvester, & alii apud Lanarium n. 99. Samuelius ubi supra, controvers. 5. nu. 146. & contrav. 15. ubi agit de Novitiis morientibus in Novitiatu, & de privilegiis concessis fratribus Prædicatoribus ex Pio V. & per participationem aliis Regularibus communicatis.

10 Secunda Conclusio: Regulares morientes extra claustra Monasteriorum Paræco inconsulto, licitè, ac liberè, indubitanter valent, & pleno jure, sui Religiosi deferre ad propriam Ecclesiam, pro sepultura præbenda. Ratio est, quia Regulares sunt ab Ordinariis locorum exempti, & à Paræcis eorum, circa animæ gubernationem, licet per accidens, casualiter, ac indirectè, pro hic, & nunc, in necessitatis causa à Paræcis receperint Sacramenta, ut bene Pater Peregrinus tom. 1. privilegiorum, in constitutione 7. Pii V. quæ incipit Sanctissimus, num. 13. Barbosa de potestate Paræci, cap. 26. num. 68. Mancinus dubio 9. fol. 490. Lezzana tom. 1. cap. 12. num. 41. & tom. 4. in verbo Sepultura quoad Regulares, num. 16. Diana part. 5. tract. 2. resolut. 110. Archangelus Romanus de privilegiis Regularium, lib. 3. in verbo Sepelitus, & sic declaravit S. Congregatio de anno 1620. mense Julii, ad petitionem Cardinalis Ludovicii Archiepiscopi Bononiensis, qui sic tale proposuit dubium, an Confratres aliqui extra Monasterium morientes, & à Curatis Sacramenta receperunt, possint ab eorum Superioribus ad suas Ecclesias deferri, Paræcis inconsulta, ita S. Congregatio respondit: Regulares extra claustra decedentes, posse ad eorum Ecclesias deferri, etiam Paræcis inconsultis, de qua declaratione P. Samuelis controvers. 4. de sepulturis, numer. 2. Murgia dist. tract. 7. disp. 8. & sic casu, quo Regulares velint accipere suum Religiosum mortuum extra claustra, non pote-

rit Paræcus impedire, sub prætextu, ut ad Ecclesiam Paræcialem prius cadaver deferatur, & quartam funeralem sibi solvant, quod etiam patet ex alia declaratione facta in una Puteolana 22. Maji 1615. & patet quia Paræcus nullum jus habet super Regularem mortuum extra Monasterium, & ideò nullam prætensionem habere potest circa quartam.

Declaratur conclusio, ut non possint Regulares cadaver sepulturæ traditum ex suis Ecclesiis asportari facere ad alias Ecclesias, nisi de licentia Episcopi, ex Textu in *cap. corpora, de consecrat. distinct. 1.* & ex Rituali Romano, §. de exequiis, & constat ex *l. Nemo, Cod. de Relig. & sumptib. Funerum*, quod si cadaver sit depositum in aliqua Ecclesia Regulari, ad tempus, ut postea transferatur ad locum alium, in eadem Ecclesia; vel si defuncti amici, vel consanguinei Regularibus licentiam præbuerint, & ubi ipsi voluerint sepeliantur, ac perpetuò reponantur, hoc casu quando defunctus aliquis in Ecclesia sepelitur loco depositi, ut inde ad aliam Ecclesiam transferatur, debet fieri testimonium authenticum, videlicet talem defunctum ibi minimè sepeliri perpetuò, sed tantum ad tempus depositari, ac tale instrumentum tempore translationis præsentari debet ante judicem Ecclesiasticum, & ab illo venit postea transferendum, & Superiori illius Ecclesiæ, ad quam transfertur notificari debet; & tunc Missa dicta de requie, ad destinatum locum transferri poterit, *l. 1. C. de Relig. & sumptibus funerum, Rodriguez in compendio, resolut. 127. num. 25. Gavantus in manuali Episcoporum, in verbo Sepultura, num. 26. Villalobos in summa, tract. 31. diffin. 6. num. 4. Lavorius tit. 2. cap. 8. num. 14. tom. 1. variar. Mancinus in praxi infirmorum, dub. 3. Diana part. 3. de dubiis Regularibus, resol. 120. Thesaur. part. 2. in praxi Eccles. cap. 2. fol. 516. Genuensis in praxi, cap. 91. numero duodecimo, Portellius in dubiis Regularibus, in verbo Ecclesia, §. 17. Lezzana tomo quarto, in verbo Sepultura, quoad Regulares, n. 21.*

Declaratur secundo conclusio, quod si Ecclesia sit vetustate diruta, vel in aliquo loco novo fiat Ecclesia; tunc cum Ordinarii licentia defunctorum corpora in novam Ecclesiam transferri valent: nam hoc non est sepulcrum mutare, sed est renovare, & per hoc in *extravaganti primo, de sepulturis*, statutum est, ne causa transferendi cadavera de terris Catholicorum, ad alium locum eorumdem ipsum cadaver excuteretur, vel concidatur, aut exenteretur, sed integrum transferatur, aut ibi relinquatur, donec incineretur; & tunc transfertur, quod si quis contra hæc attentare præsumperit crudeliter modis prædictis corpus defuncti tractando, aut faciendo tractari, excommunicationem incurrat, Papæ reservatam, & cadaver illud si inhumanè tractatum fuerit Ecclesiastica sepultura careat, & ad incurrendam illam excommunicationem sat est, ut una ex illius actionibus fuerit commissa, id est, aut exenterato, aut concisio, aut excussio, ut dicunt Angelus in verbo Excommunicatio, il 5. casu 32. Suarez tom. 5. de censuris, disp. 22. sect. 5. num. 1. Thesaurus de penis, p. 2. cap. 2. Lezzana loco citato, & pœna privationis sepulturæ cadaveri, sic inhumanè tractato, est latæ sententiæ, si casus est notorius, & non habet locum Textus in *extravaganti ad evitanda*, si verò sit occultus, potest restitui pristinæ sepulturæ, non tamen aliò transferri: nam jam cadaver erat in quasi possessione Ecclesiasticæ sepulturæ, ac adeo potest pristinæ sepulturæ restitui, DD. citati.

Tertia conclusio: Regulares decedentes ex hac vita extra suum Monasterium, possunt licitè, & liberè secundum jus commune sepulturam sibi eligere, nam licet Religiosi professi non possunt sibi eligere sepulturam, *cap. fin. de sepulturis in 6.* quia carent velle, & nolle, & hoc etiam procedit quando sunt extra Monasteria sua, ubi moriuntur, tamen quando non possunt commodè ad sua reduci Monasteria, poterunt sibi sepulturam eligere ab habitu propriæ voluntatis dependet. Secundo, quod Regularis nequit sepulturam eligere, nisi esset in loco remoto à suo Monasterio, quia velle, & nolle caret, ac proprio jure, & libertate, *d. cap. Religiosi de sepulturis in 6.* ubi habetur, quod quando Religiosi extra claustrum, & commodè possunt ad propriam Ecclesiam transferri, in tali casu nequeunt sibi sepulturam eligere, quia proprio nolle, & velle carent, at quando sic remotè moriuntur, quia transferri non valent, possunt in tali casu sibi sepulturam, eligere, & de se disponere quoad sepulturam, Glossa & ibi communiter

Canonistæ in d. cap. Religiosi de sepulturis, in 6. Summistæ in verbo, Sepultura, Barbosa in cap. 16. de officio Parœci. n. 30. Azorius, Peregrinus, Zecchius, & alii apud Diam p. 5. tract. 3. resol. 119. Pasqualigus decif. 382. Castrus Palus disp. 4. §. 8. puncto 13. Samuelius contr. 6. concl. 2. & 3. Idem Diana ubi supra, resol. 110.

- 16 Declaratur conclusio, ut omnes Regulares professi morientes in propriis Monasteriis, loquendo de jure communi debeant sepeliri in propriis Ecclesiis, nec possint eligere sepulturam, quia decedentes in propriis Monasteriis carent nolle, & velle, & sub obedientia Superioris existunt immediate, ut notat Sperellus decif. 89. num. 1. Quod si Regularis professus contingat mori in alieno Monasterio Regularium absque sepulturæ electione: & remotè distat à Monasterio sui Ordinis, erit sepeliendus in Ecclesia illorum Religiosorum, ubi ab ipsis recepit Sacramenta, sic contigit sancto Thomæ de Aquino, qui in itinere Fossæ novæ, Deo animam reddidit, dum ad Concilium Lugdunense accedebat, ex commissione Gregorii X. & ibi fuit sepultus.
- 17 Quod si contingat, Regulares professos mori in propriis Monasteriis poterunt, priusquam moriantur cum licentia sui Superioris licet, ac legitimè sibi sepulturam eligere: ratio est, quia proprium velle Religioso est in voluntate sui Superioris, qui jus habet præstandi talem licentiam, quæ nullibi prohibetur, post alios Pasqualigus decif. 382. n. 6. Lezzana tom. 1. cap. 9. nu. 10. Rodriquez quæstionum Regularium, tom. 3. q. 60. art. 1. Samuelius contr. 6. concl. 6.
- 18 Si verò contingat mori extra propria Monasteria, tunc legitimè possunt sibi eligere sepulturam cum licentia suorum Superiorum; posito quòd manent remoti à suo Monasterio, quia cum eorum cadavera non possint commodè transferri ad Ecclesias suas, per hoc interpretari possunt voluntatem suorum Superiorum, quòd nolunt ad Monasterium deferri propter incommoditatem, ergo ibi sepeliri debent, ubi sepulturam eligunt, & sic in tali casu velle, & nolle habent; Quod si contingat Regularem mori in itinere extra Monasterium proprium, remoto satis, in aliqua domo seculari, aut Benefactoris, aut in aliqua Taberna, non electa sepultura tunc debet sepeliri in Parœciali Ecclesia, ubi accepit omnia Sacramenta, Canonistæ in cap. finali de sepulturis in 6. Sanchez in summa, tom. 2. lib. 6. cap. 14. num. 4. Barbosa cap. 26. num. 30. de officio Parœci, Sperellus d. decif. 89. Lavorius, & Mancinus, ubi supra, Pasqualigus dec. 383. Samuelius tom. 1. contr. 6. concl. 7. & 8. qui concl. 8. ait, quòd Regularis professus remotè moriens extra suum Monasterium proprium in aliqua civitate, & loco, ubi Monasterium sui ordinis non reperitur, sed in domo suorum consanguineorum, potest sibi sepulturam eligere, & si non eligat, sepelitur in Ecclesia Cathedrali, vel Parœciali, sic quidam Religiosus professus Conventus sancti Dominici de Perusio decessit ex hac vita in civitate Clusiva, & percepit ibi omnia Sacramenta, & sepultus fuit in Ecclesia Cathedrali mense Augusti 1623. & factæ fuerunt exequiæ, & expensæ honorificæ, Samuelius contr. 7. in fin.
- 21 Declaratur conclusio secundò, ut multo magis Regulares superiores, ut sunt Generales Ordinum possint sibi eligere sepulturam, quia Generales prædicti solum S. Pontificem habent Superiorem, eique subijciuntur omnes alii, tam Provinciarum, quàm Conventuum, Zecchius de Republica Christiana, lib. 2. cap. 28. de Parœco nu. 19. Armilla, Tabiena, Sylvester, & alii in verbo sepultura, Layman lib. 2. tract. 5. cap. 9. num. 6. Sanchez tom. 2. in summa, lib. 6. cap. 14. num. 7. Castrus Palus part. 3. disput. 4. §. 8. puncto 13. num. 3. hoc idem dicimus in aliis Superioribus inferioris gradus, putà in Provincialibus, Prioribus, Visitatoribus, Patribus Provinciæ, Abbatibus, Guardianis, Rectoribus, & similibus Superioribus localibus, quia omnes isti possunt sibi eligere sepulturam: nam licet tales subijciantur Generali, tamen in multis habent velle, & nolle, circa talem electionem sepulturæ, ut benè Pasqualigus dec. 384. Lezzana tom. 1. cap. 9. num. 10. Sanchez, Castrus Palus, & alii, & licet subijciatur Generali, tamen per hoc sequitur, quòd poterit Generalis annullare talem electionem ante mortem, post mortem tamen non poterit talem electionem annullare, quia materialis electio sepulturæ est confirmata cum effectu, quem jam obtinuit eorum dispositio voluntatis, poterunt autem talem eligere sepulturam,

etiam extra Monasteria, vel extra Provinciam, & extra suas jurisdictiones, quia talis electio non restringitur loco, & S. Dominicus dum moreretur rogante quodam Monacho, ubi corpus suum sepeliri juberet, respondit (*Ad pedes fratrum meorum*) competit ergo talis electio prædicta, non quidem ex privilegio aliquo, sed ex jure communis, cap. fin. de sepulturis in 6. Illi verò qui sunt Subprie, aut Vicarii Monasteriorum, dum moriuntur, vel illi, qui in Grangiis extra Monasteria manent, cum titulo Prioratus, vel Vicariatus, non possunt sibi illam eligere, ex cap. 1. §. in eos autem de privilegiis in 6. Verum tales Subprie, Subvicarii, deficientibus Prælati loci, possunt sibi tunc temporis sepulturam eligere, Pasqualigus decif. 386.

Sub hac eadem personarum conditione, continentur Definitorum Capituli Generalis, & Provincialis, consultores Theatini, ac Assessores Generalis pro tempore, qui possunt sibi eligere sepulturam: nam habent supremam auctoritatem, ut benè Samuelius contr. 9. & Consultores Theatini, si maneant Romæ absente Generali, poterunt sanè; sed si extra urbem manent absentes, nec etiam Romæ Generalis reperiatur, possunt sibi eligere sepulturam, quia Prælati semper existunt, quocunque fuerint, & est probabile, quòd etiam præsentem Generali, possunt sibi eligere sepulturam P. Peregrinus ad Constitutiones Theatinorum part. 3. cap. 1. Pasqualigus dec. 385. Samuelius contr. 9. conclus. 4. per totam, verum contingat Regularem Prælatum localem, aut Magistrum, vel Cathedaticum publicæ universitatis ex hac vita decedere, non potest sepeliri à suis Religiosis, nisi secundum statum humilitatis Religiosis, & sic non potest duci per Civitatem, & Plateas cum musicis, & ritibus extraordinariis, ut declaravit S. Congregatio ad 15. dubium inter multa proposita ipsi Congregationi Cardinalium à Cardinali Ludovico Archiepiscopo Bononienfè, qui postea fuit Gregorius XV. die 2. Julii 1620. ut benè Lauretus de Franchis in controversiis inter Episcopos, & Regulares quæst. 61. Pasqualigus decif. 387. Samuelius contr. 10. conclus. 10. ergo Regularis professus cum licentia sui superioris potest eligere sibi sepulturam Regularis superior localis, Pasqualigus decif. 386. Samuelius contr. 11. qui idem dicit de Regularibus, qui manuales beneficiis præficiuntur, quæ sunt de membris Monasterii ex cap. 2. de statu Monachorum, & ex Clementina 1. de rescriptis, & ex cap. cum defuncti de iudiciis, quia in tali statu habet nolle, & velle, ut benè Lavorius tom. 1. Incubrationum tit. 2. cap. 11. numer. 94. Samuelius contr. 11. in fine.

Declaratur tertio conclusio, ut Religiosi assumpti ad Cardinalatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, vel ad aliam extraordinariam dignitatem, possint sibi eligere sepulturam, Rodriquez in compendio, resolut. 128. num. 16. Franciscus Pellizzarius in manuali tom. 2. tract. 8. c. 50. nu. 130. quia habent velle, & nolle.

Neque dicas, quòd tales Religiosi sine licentia Summi Pontificis non possunt testari, ut latè Alcanius Tamburinus de jure Abbatum, tom. 3. disp. 22. quæstio 17. & 18. Joannes Baptista Lezzana in quæst. Regular. tom. 1. part. 1. c. 17. num. 50. Bartholomæus à sancto Fausto in Thesaurò Religiosorum, lib. 8. de voto pauperatis, quæst. 63. cum sancto Thoma 2. 2. quæst. 185. art. ultim. ad tertium, Sotus de iustitia, lib. 10. quæst. 5. art. 7. Navarrus de Regularibus, qu. 1. monitorio 9. num. 1. & q. 69. art. 3. Henriquez lib. 10. cap. 33. numer. 3. Azorius part. 1. lib. 12. cap. 7. quæst. 2. sed electio sepulturæ est pars testamenti, & ultimæ voluntatis, Glossa in d. cap. ut animarum in verb. prædictos in add. il. 1. de sepulturis in 6. Bonacina tom. 1. disput. 3. quæst. 2. puncto 3. numer. 6. Joannes Baptista Ventriglia in praxi rerum notabilium, annotat. 52. §. unico, numer. 1. Samuelius in praxi de sepulturis, tract. 1. disput. 6. contr. 11. conclus. 2. ergo Religiosus ad Episcopatum, vel aliam dignitatem extra ordinem suum assumptus, sine S. Pontificis, non poterit sibi eligere sepulturam.

Respondeo, quòd idèd Religiosus assumptus ad Episcopatum testari non potest, quia quicquid acquirit, suæ Ecclesiæ acquirit, cum sola libera administratione, ut ex Canone statutum 18. quæst. 1. Administratio autem morte finitur, ex qua testamentum valere incipit, electio verò sepulturæ potest fieri à Religioso facto Episcopo, quia tempore, quo eligit, habet velle, & nolle, ex quo unico prin-

principio bene eligit sibi sepulturam, tum quia talis electio refertur ad tempus, in quo nullum adest impedimentum, ratione status Religiosi, & sic sumus in materia disparata, & ita poterit Episcopus Regularis sibi eligere sepulturam, etiam extra Ecclesiam Cathedralē, Ventriglia, ubi supra cap. bene 12. quest. 2. cap. Apostolica de donationibus, Glossa in cap. ubicumque 13. quest. 2. Lavorius var. lucubrat. tit. 1. cap. 11. num. 6.

- 31 Declaratur quartò conclusio, ut Abbates Regulares bene possint sibi eligere sepulturam in Ecclesia, quam ipsi voluerint, Abbas in cap. de tenore, num. 5. & 7. de sepulturis, Emanuel Rodriguez tom. 3. questionum Regularium, quest. 60. art. 2. Hieronymus Rodriguez in comp. resol. 128. num. 6. Pellizzarius in manuali Prælatorum, tom. 2. tract. 8. cap. 50. num. 126. ubi id absolutè docet de omnibus Prælati Regularibus, Lezzana tom. 1. Regularium part. 1. c. 9. n. 10. cum Tabiena in verbo sepultura, quest. 4. num. 50. Castro Palao tract. 16. disp. 14. puncto 13. §. 8. cum Thoma Sanchez tom. 2. in summa, lib. 6. cap. 14. num. 7. & alii penes ipsos, Ægydius Trullenchi de jure Paroeci, cap. 9. dub. 6. Ventriglia in praxi notabilium, annot. 52. §. unico num. 50. cum Sebastiano Medices de sepulturis, part. 1. quest. 8. numer. 12. ubi limitat in Abbate deposito, vel qui Abbatie renunciavit, quia in electione sepulture inspicitur mortis tempus, & ad illud refertur.

- 32 Ex quibus collige, Regularem particularem privatum, & subditum in loco remoto, & à Monasterio distantem, si contingat ibi mori, posse sibi sepulturam eligere, glossa in dist. cap. Religiosi, in verbo eodem et 2. de sepulturis in 6. ubi potest antiquos Barbofa, & de Jure Ecclesiastico par. 2. lib. 2. cap. 10. num. 30. & de officio Paroeci part. 3. capite 26. num. 3. Didacus Narbona de etate in anno 14. quest. 47. n. 50. Ægydius Trullenchi de jure Paroeci, cap. 9. dubio 6. Lezzana tom. 1. cap. 9. num. 10. & tom. 7. part. 4. in verbo sepultura, num. 16. Castrus Palaus tom. 3. tract. 16. disput. 4. part. 13. §. 8. num. 4. Sanchez tom. 2. in summa lib. 6. cap. 14. num. 3. Dianapart. 5. tract. 3. resolut. 210. Noctinot in summa Diane, in verbo sepulturam non eligens, num. 9. uterque Rodriguez, primus quest. 60. resolut. 128. numer. 16. Secundus loco citato supra, Ventriglia annotat. 52. de electione sepulture, §. unico num. 19. Pellizzarius in manuali Regularium, tom. 1. tractatu 8. capite 50. numero 127. & 128. Mancinus de Infirmis in ordine ad sepulturam, num. 11.

Quod si petas quanta debeat esse distantia inter Monasterium, & locum, ubi Religiosus moritur, ut censetur stare in loco distante, ad effectum eligendi sepulturam.

- 33 Respondet Pellizzarius in manuali, tom. 2. tract. 8. cap. 50. num. 119. & cum Bordonis resolut. 15. num. 162. citato ab ipso Pellizzario, dicit Religiosum remotum, cujus cadaver unico die non potest ad proprium, aut ad aliud ejusdem ordinis Monasterium transferri, nam sic periculum est in mora ob corruptionem Cadaveris, & ideo debet res brevi expediri, & ex hoc si contingat Religioso in tali loco mori, transferri poterit liberè, absque Paroeci impedimento, illoque irrequisito, aut nolente, & absque eo, quod ei aliquid solvatur, ita Samuelius tractatu 1. disp. 4. contr. 18. conclus. 3. Diana part. 5. tract. 3. resolut. 210. Ventriglia dist. §. unico, num. 19. Barbofa in Collectaneis decisionum Apostolicarum, in verbo Regulares, collect. 645. Laurentius de Peyrinis tom. 2. de Prælatu, & subdito ad Constitut. 7. Pii V. numer. 13. pag. 278. Illuminatus Maronus in centum responsa, responso 52. num. 26. Lezzana tom. 1. qu. 1. cap. 12. Pellizzarius ubi supra, num. 129. Bordonus ubi supra num. 170.

- 35 Quod verò non possit Paroecus prætereendere jus sepulture Religiosorum extra Monasteria sua decedentium, & quòd debeat ab hujusmodi præensione abstinere declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium, negotiis præpositorum in superius citata Puteolana 22. Maii 1615. cujus meminit Barbofa dist. num. 68. Moronus numer. 16. Lezzana tom. 1. in verbo sepulturam 16. ubi ait eandem S. Congregationem declarasse 24. Novembris 1634. & 24. Septembris 1636. clericum secularem nihil posse prætereendere propter exequias, aut sepulturam Monachi, aut fratri extra claustra morientis. Quod verò Paroecis inconsultis, à quibus Sacramenta receperunt Religiosi, qui extra Monasteria decesserunt, possint Cadavera eorum ad Monasteria hujusmodi transferre, resolvit eadem S. Congregatio

Caponi Discept. Tom. V.

ex illis quatuordecim transmissis ab Archiepiscopo Bononienſe die 1. Julii 1620. de qua commemorationem faciunt Ventriglia loco citato, Moronus ubi supra num. 16. Barbofa de potestate Paroeci, cap. 26. num. 30. & collect. 645. cujus verba sunt.

Morendo Fratri, come avviene altre volte, & in parte 36 colare de Canonici Regulari Lateranensiuori del Monasterio in casa de loro Parenti, & havendo i Curati amministrati loro li sacramenti, se possano i loro Superiori farli portare di notte alla loro Chiesa, senza dire cos'alcuna al Curato, è senza darli le ragioni Parrocchiali. Sacra Congregatio respondit, Regulares extra claustra decedentes posse ad eorum Ecclesias deferri, etiam Paroecis inconsultis.

De quare, unà cum aliis Decretis Congregationis legatur novissimè Petrus de Murgia Benedictinus disquisit. Canoniarum, lib. 1. disq. 8. §. 50. per totum.

Sed est difficultas, de cujus manu debeat recipere Sacramenta Viatici, & Extremæ-unctionis Monachus, vel alius Novitius, si moriatur extra claustra.

Respondeo enim cum Pellizzario tom. 2. tract. 8. cap. 50. num. 138. debere utrumque recipere de manu Prælati Regularis, si poterit, & practicum dicit Ferrariæ, alii dicunt à manu Paroeci debere recipere Sacramenta Extremæ-unctionis, & Viatici, ita Bordonus tom. 2. resolut. 51. num. 170. ex declaratione S. Congregationis, de qua dubitat Murgia tom. 1. disquisitione 8. §. 3. in fine, quicquid aliter dixerit Barbofa de jure Ecclesiastico, part. 2. lib. 2. c. 10. & Lauretus de Franchis in controversiis inter Episcopos, & Regulares, quest. 61. quos non sequitur Murgia tractatu 7. tom. 1. disq. 8. §. 2.

Collige secundò, Religiosum sibi eligere sepulturam, 38 etiam si moriatur in Monasterio suo, & hoc de Prælati sui licentia, Samuelius tract. 1. disp. 4. contr. 18. conclus. 3. & 6. Castrus Palaus tom. 3. tract. 16. disput. 4. puncto 10. §. 8. num. 50. quia Prælati potest validè sibi eligere sepulturam; ergo subditus validè illam sibi eligit, de Prælati licentia, consequentia patet, quia non habet majorem potestatem Prælati in seipsum, quam habeat erga subditos, & totam facultatem, quam habet dispensandi in aliis, poterit illi ex officio, & potestate, quam erga subditos habet, ne peioris conditionis sit ille, quam sui subditi sint; ergo si cum suis subditis potest dispensare in sepulture electione, potiori ratione poterit cum subdito dispensare, concedendo licentiam ad illam eligendam, & sic cum Bonifacius VIII. in cap. finali, de sepulturis in 6. dicit, Religiosum à Monasterio non remotum, non posse sibi eligere sepulturam, quia velle, & nolle non habet, intelligitur sine Superioris sui licentia, ut bene Murgia disq. Canon. disquisit. 8. sect. 2. §. 4. qui num. 50. ait, posse etiam Prælatum pro Monacho sibi subdito sepulturam eligere, ex Rodriguez tom. 3. quest. Regul. qu. 60. art. 1.

Collige tertio, Religiosos professos, quos Religio expellit ob patrata facinora, posse siq. sepulturam eligere, ita Pellizzarius in manuali Regularium, tom. 2. tract. 8. capit. 3. num. 132. qui habet in multis velle, & nolle, quousque à Superiore non revocatur ad Religionem, & ita relinquatur à Religione, ac si Religiosus non esset; ita Lessius lib. 2. de justitia, cap. 41. dub. 15. n. 113. cum Molina disput. 276. cum Murgia §. 5. ubi supra.

Collige quartò, & Regularium conversos, seu Fratres 40 laicos nuncupatos, qui oblato dicuntur, & mutato habitu se obtulerunt Monasterio, cum professore trium votorum substantialium, & qui extra Chorum, servitiis Monasteriorum ad dicti sunt, & vivunt sub Regula, & Religione à Sancta Sede Apostolica approbata, de quibus sub nomine Conversorum fecit mentionem Alexander Papa III. in cap. non dubium est, et 5. & in cap. ex tenore, et 2. de sententia excomm. & Innocentius II. in Canone, ut lex, ubi Glossa in verbo, Regulares, & in verbo, Atque conversi 27. quest. 1. Si moriantur in aliquo loco remoto à Monasterio, ut commodè ad illud non possint transferri, poterunt sibi sepulturam eligere, Samuelius tract. 1. disp. 4. contr. 18. col. 3. pag. 217. Caramuel in Theologia fundamentalis, n. 1102. Lezzana tom. 2. part. 4. in verbo, Leges Regularium, num. 35. Pellizzarius in manuali Regularium, tom. 2. tract. 6. cap. 3. n. 13. Thomas Del Bene par. 1. de immunitate, cap. 1. dub. 7. un. 2. & cap. 2. dub. 7. sect. 1. num. 11. dub. 12. nu. 10. Marcus Vidal in Arca vitalis, tit. de casibus reservatis, n. 79. Murgia disp. 8. sect. 2. §. 7. per totum.

Collige quintò, quid dicendum sit ad Tertiarios, an possint sibi eligere sepulturam, pro cuius intelligentia suppono plura esse genera Tertiiorum.

- 42 Primum est eorum, qui vivunt in Religione, & tria vota essentialia emittunt, de quibus Leo X. in Bulla, quæ incipit *inter cetera* 42. in ordine Pius V. in Bulla, quæ incipit *ea est officii nostri* 63. Sixtus V. in Bulla, quæ incipit *Romani Pontificis* 28. de quibus Lezzana *tom. 1. p. 2. cap. 14. Samuelius de sepulturis, tractatu 1. disputat. 4. contr. 18. concl. 6. Pellizzarius in manuali, tom. 1. tractatu 1. cap. 3. num. 35. Ascanius Tamburinus de iure Abbatum, tomo 1. disputat. 17. questione 1. num. 49. Laurentius de Peyrinis de privilegiis, tom. 1. ad Constitut. Sixti IV. §. 7. num. 31. qui dicit talibus Tertiariis fuisse accommodatam Regulam Sancti Francisci Assisientis, à Nicolao Papa IV. approbatam, & per Pium V. reformatam fuisse, qui gaudent uti verè Religiosi, ut Pius declaravit in dicta Constitutione ea est, §. 16.*
- 43 Secundum Tertiiorum est, qui tria vota faciebant, non tamen sub aliqua determinata Regula à Sede Apostolica approbata, quorum aliqui vivebant in communitate, alii in eremitorio de licentia Superiorum, Pellizzarius *ubi supra*, Samuelius *ubi supra*, *conclus. 7.* post Rodriguez, & alios, quos allegat Soula *de professione Tertiiorum, pag. 201.* qui fuerunt sublatis in Concilio Lateranensi sub Leone X.
- 44 Tertium genus est eorum, qui nec tria vota emittunt, nec vivunt in communitate, aut collegialiter, observant tamen, vel Regulam Sancti Francisci de Assisio, vel de Paula, confirmata à Sede Apostolica, illam Sancti Francisci de Assisio per Nicolaum IV. in Bulla, quæ incipit *supra mortem, istam*, Sancti Francisci de Paula confirmatam per Julium II. in Bulla, quæ incipit *supra Montem istum*, & hanc observant in propriis domibus habitantes, & isti sunt veri seculares, & ut tales tenentur ad onera laicis imposita, & conveniri debent coram iudicibus secularibus, & subijciuntur suo Paræco, præterquam in Sacramento Pœnitentiæ, ita declaravit Concilium Lateranense sub Leone X. apud Peyrinum *ubi supra*, neque possunt Confessarii Regulares non approbati ab Ordinariis secularibus, horum confessiones audire, de quibus Tertiariis in hoc quarto genere agunt Peyrinus, Lezzana, Samuelius, Rodriguez, Pellizzarius, & alii apud Murgiam *tract. 7. sect. 2. disp. 8. §. 8.*
- 45 Quartum genus est Tertiiorum, qui cum Fratribus claustralibus habitant, & Regulam profitentur Tertiiorum, & isti gaudent sicuti ceteri Fratres, ut in Concilio Lateranensi, & declaratum per Sacram Congregationem de anno 1608. refert Lezzana *cap. 14. n. 30. & 31.*
- 46 Quintum genus Tertiiorum, est illorum, qui vivebant in communi sine votis, quibus iussum fuit emitte solemnem professionem, & clausuram perpetuam servare, & nunc si aliquæ essent tales Tertiariæ possunt prohiberi, ne maneant in Congregatione, nisi facta professione, ut declaravit Sacra Congregatio de anno 1596. apud Peyrinum *ubi supra*, & apud Barbosam in *Collectaneis Apostolicarum decisionum in verbo, Tertiaria, collect. 700. & Piafecius in praxi par. 2. cap. 3. num. 57. Murgia d. tract. 7. sect. 2. disp. 8. §. 8.*
- 47 Sextus genus Tertiiorum est earum, quæ Beatæ dicuntur, & sunt illæ, quæ Regulas servant Tertiiorum, & emittunt tantum votum castitatis, & vivunt solum in privatis domibus, non autem in communitate, seu Collegiis, & istæ sunt seculares, & quando habent requisita Leonis X. gaudent, de quibus Murgia *disp. 8. in fine*, quibus positis.
- 48 Respondeo, Tertiarios secundi, tertii, quinti, & sexti generis posse sibi eligere sepulturam, quia non sunt Religiosi, ut bene Lezzana, Rodriguez, & alii apud Murgiam *conclus. 1. Samuelium tractatu 1. disputat. 4. contr. 8. conclus. 7. num. 11.* quia licet aliqui ex eis vota emittant, non tamen emittunt secundum Regulam approbatam à Sancta Sede Apostolica, quod est omnino necessarium ad constituendum aliquos in vero Religioso statu, ex *cap. quod votum unico de voto, §. presenti de voto, in 6. Navarrus lib. 3. de Regularibus, consil. 12. Miranda tom. 1. in manuali Prælatorum, quest. 36. numer. 3. conclus. 1.* sunt ergo veri seculares; ergo poterunt sibi eligere sepulturam.
- 49 Illi verò Tertiarii primi generis, qui vivunt in Regula-

ribus sub obedientia Prælati, & sub Regulis à Sede Apostolica approbatis, si reperiantur in loco remoto à suis Monasteriis possunt sibi eligere sepulturam, Samuelius *concl. 6. Murgia dicto §. 8. conclus. 2.* Illi verò tertiarii quarti generis, qui habitant cum claustralibus, & verè Religiosi non sunt, secundum Lezzanam *dicto cap. 14. num. 30.* possunt sibi eligere sepulturam, quia cum sint seculares, habent proprium velle, & nolle, sed si Religiosi sint, ut prætendit Peyrinus, si sint in loco remoto à Monasterio, & ibi mori contigerit, possunt eligere sepulturam, Pasqualigus *de sacrificio Missæ, quest. 480. tom. 1. & 481. Cespedes de exempt. Regular. cap. 3. dub. 93. Quintanadvenas tom. 1. tract. 7. singul. 34. num. 4. P. Quartus ad Rubricas Missalis, part. 3. tit. 10. num. 1. sect. 2. dub. 8. Murgia ubi supra, §. 9.* qui idem dicit de Monialibus existentibus extra Monasteria in loco remoto, si contingat ibi mori.

Hæc sunt quæ de Regularibus omnibus dixi ad casum nostrum facientibus, cum Religio S. Joannis Jerosolymitani sit vera Religio ex his, quæ fundavit *tom. 1. disceptat. forens. discept. 2. & ex notatis à Barbola in Collectaneis Apostolicarum decisionum, verbo, Milites Sancti Joannis*, quibus apparet, nulla cum iustitia conquestum esse apud Sanctam Sedem Eminentissimum Caracciolum Archiepiscopum Neapolitanum, quod milites Neapolitani sepelissent Fratrem Gasparem in Ecclesia Discalceatorum, quam elegerat, inconsulto Paræco, atque invito, neque eisoluta quarta funerali.

In qua Religione Sancti Joannis Paulus IV. in Bulla confirmationis, & ampliationis privilegiorum Religionis prædictæ *fol. 19.* post statuta Religionis, concessit facultatem faciendi Cæmeteria in eorum Paræcialibus, atque concessit facultatem sepeliendi Cadavera etiam interdictorum in suis Ecclesiis, dummodo non dederint causam interdicto, salvis iuribus Paræcialibus, & concessit etiam, ut Bajulivi, Priores, Præceptores, Milites, Fratres, & personæ prædictæ, quæcumque Ecclesiastica Sacramenta, quosunque ordines à quocunque Episcopo recipere valeant.

In titulo 4. Hospitalitatis in capite, quomodo sepeliantur Fratres defuncti, habetur, ut laudabile existimavi, ut Fratres in funeralibus, & sepultura honorentur eodem habitu, quo solent Religionem ingredi, & in vita fuerunt ornati, & per hoc ordinatur, ut omnes Fratres Hospitalium, dum transeunt ab hac vita, sepeliantur cum habitu, & *fol. 62. in titulo de Hospitalitate, tit. 4.* habetur, ut corpora Fratrum Religiosorum honorifice sepeliantur, sed vetatur ibi, ut nullus sive sit Frater, sive secularis, licet consanguineus defuncti induatur veste lugubri, neque cum similibus associetur cadaver, & hoc etiam si esset cadaver Magistri Ordinis, ubicumque mori contigerit.

DISCEPTATIO CCCXXVI. SUMMARIUM.

- 1 Disputandi gratia de pralatione feudorum quanam fuerit.
- 2 Doctores qui de materia tractarunt, referuntur.
- 3 Feuda hæreditaria, quæ sint, & in quas species dividantur.
- 4 Feudum hæreditarium mixtum quodnam sit.
- 5 Feudum ex pacto, & providentia quale sit.
- 6 Feudum hæreditarium mixtum, & feudum simpliciter an detur in Regno Neapolis.
- 7 Pralatio in Regno non habet locum in feudis hæreditariis.
- 8 Regentis Sanfelicii decis. 101. explicatur.
- 9 Feuda hæreditaria judicantur, ut allodialia.
- 10 Textus in cap. 1. §. sed etiam, & in cap. 1. §. donate, qualiter olim feudum alienari poterat, in cap. 1. §. si quis, vers. Titius, si de feudo defuncti, &c. explicantur.
- 11 Textus citati procedunt in feudis ex pacto.
- 12 Textus in d. vers. Titius, explicatur.
- 13 Regentis Roviti consideratio rejicitur.
- 14 Pralatio non habet locum, nisi ratione sanguinis.
- 15 Feuda ex pacto, & hæreditaria pariter differunt.
- 16 Feuda judicantur ad instar allodialium, & quando.

- 17 Feudum, an & quando possit alienari sine Domini consensu.
- 18 Prælatio non habet locum in feudis hereditariis in Regno.
- 19 DD. exteri, Galli, & Germani sic etiam tenent.
- 20 Prælatio non habet locum in feudis hereditariis secundum Doctores Italos.
- 21 Prælatio secundum Doctores Germanos quando competit.
- 22 Decisio II. Regentis de Ponte explicatur.
- 23 Prælatio non competit in pluribus casibus dato, quod de jure competit.
- 24 Agnato non competit prælatio, quando passus fuit licitari feudum.
- 25 Prælatio non competit si agnatus comparuerit pro venditione.
- 26 Prælatio, ut competit an debeat fieri æstimatio, & qualiter.
- 27 Agnato non competit prælatio in venditione feudi si fuit præsens in licitatione.
- 28 Inhibitio, & prohibitio quid sit in feudis, & quando.
- 29 Agnatus, qui comparuit in licitatione non habet prælationem.
- 30 Decisio refertur excludens à prælatione ex causis.
- 31 Prælationis articulus deciditur absque termino.
- 32 Prælatio Agnatis cur competit, & qua ratione introducta.
- 33 Prælatio competit in feudis hereditariis mixtis.
- 34 Decisio S.C. assertur, & declaratur.
- 35 Prælatio competit in feudo hereditario mixto apud omnes rationes.
- 36 Prælatio competit in venditione feudi antiqui.
- 37 Prælatio non competit agnato, vel agnata, non probata agnatione.
- 38 Regalia quando censeantur concessa in feudum.
- 39 Regalia, si non appareat de concessione, & inter partes sit discordia, qualiter præsupponantur.
- 40 Solutio relevii quando faciat præsupponi feudum.
- 41 Feudi assertio an faciat rem feudalem.
- 42 Prælatio non competit, non probata qualitate feudi.
- 43 Prælatio non competit agnato in feudis, nisi probet se esse agnatum.
- 44 Fœmina descendens ex fœmina an sit de agnatione, & familia.
- 45 Agnationis, & cognationis differentia qualiter sit sublati.
- 46 Agnationis, & cognationis differentia an sit sublata in feudis.
- 47 Cognati descendentes ex fœminis non succedunt in feudis.
- 48 Cognati an excludantur à successione feudi antiqui.
- 49 Gratia, & privilegia circa feudorum successionem, quæ fuerint.
- 50 Gratia, & privilegia sunt ad literam intelligenda.
- 51 Gratia, & privilegia loquuntur in successione, non in prælatione.
- 52 Prælatio competit in feudis per viam contractus.
- 53 Dispensatio ad succedendum de qua loquitur successione.
- 54 Extensio non datur in præjudicium domini.
- 55 Eadem successorium non habet locum in prælatione.
- 56 Feuda an, & qualiter in Regno sint hereditaria.
- 57 Feuda in Regno nostro non possunt appellari omnino hereditaria.
- 58 Prælatio qualiter concedatur in antiquis feudis, & qualiter derogetur in novis.
- 59 Prælatio an concedatur, quum conceditur in subfeudis.
- 60 Ius congrui qualiter procedat in Regno.
- 61 Feudalis materia an includitur in generalis dispositione.
- 62 Feuda ad manus mortuas non possunt venire absque assensu regis.
- 63 Feuda, subfeuda, & excadentialia, quæ sint.
- 64 Feudalia bona quæ sint, & qualia.
- 65 Feudalia qualia præsupponantur, & quando.
- 66 Universitas ob publicam utilitatem habebit plura; sed non feuda.
- 67 Prælatio locum habet etiam in venditione feudi sub hasta.
- 68 Prælatio competit in feudis etiam fœminis agnatis.
- 69 Prælatio competit in feudis secundogenito, excluso primogenito.
- 70 Agnatis remotioribus competit prælatio, exclusis, vel nolentibus proximioribus.
- 71 Agnatis remotioribus competere prælationem plura deciderunt Tribunalia.
- 72 Prælatio non competit in feudis, probata fraude.
- 73 Venditio est perfecta ex sola candela accensione, & extinctione.
- 74 Prælatio an competit capta possessione per emptorem.
- 75 Prælatio an competit quando agnatus constituit Procuratorem ad comparandum.
- 76 Procuratorem fuisse ad licitandum constitutum, an excludat à prælatione.
- 77 Prælatio competit multo magis in feudis agnato creditori.
- 78 Prælatio non competit in venditione burgenfaticorum.
- 79 Constitutio Regni (Sancimus) an, & quatenus sit lex.
- 80 Constitutio Regni (Sancimus) an fuerit lex, & qualis.
- 81 Retractus quatenus, & quando competit in Regno.
- 82 Retractus gentilitius datur in feudis.
- 83 Textus in l. i. ff. de privil. credit. explicatur.

A R G U M E N T U M.

Prælationem competere in feudis ex pacto, & providentia, & in feudis antiquis, non in hereditariis simpliciter, nec in novis, cum certum sit quod plura requiruntur, scilicet probatio agnationis, & feudalitatis, & licet competit agnatis, etiam fœminis, cognatis tamen denegatur, in subfeudis verò denegabitur, & quando, & agnato comparenti ad licitandum per se, vel per Procuratorem, an competit prælatio disputatur, & an ex gratiis, & privilegiis sit sublata differentia inter agnatos, & cognatos in Regno, tam in successione, quàm in prælatione obtinenda, & an reguletur prælatio ab evicto successorio, vel à l. i. ff. de privilegiis creditorum, &c.

J U R I S R E S P O N S U M,

P R O

Prælatione concedenda agnatis in venditione feudorum hereditariorum, vel ex pacto, an, & quando comperat, & quid in venditione subfeudorum, & quid in cognatis, & quid probare debeat agnatus, & latè de Textu in l. i. ff. de privilegiis creditorum, &c.

Quotidie in Tribunalibus nostri sacri Cons. disceptationes habemus de jure Prælationis circa feuda: pluribus in collegiis disputavi cum meis consociis materiam hanc, quæ cum ambigua sit pluribus divisa in capitibus necessarium semper existimavi ad certa juris principia, tum communia feudorum, tum etiam hujus regni sanctiones illam reducere quæ, cum sit ambigua ut dicebamus, distinctionis opere necesse est, & sanè benè distincta spero commodum allaturam disceptationem; hæc igitur erit præfens disceptatio, utrum in feudis venditis competit Agnatis feudatariis prælatio in illis, quod in feudis hereditariis, quod in illis, quæ sunt ex facto, & providentia, quod in antiquis, quod in novis, quod in subfeudis, pro cujus disceptationis notitia, & plena cognitione.

Suppono primò hanc materiam posse remittere ad Regentem Capyc. Latro, omnino videndum in consultat. 27. & 28. tom. 1. & in consult. 96. punct. 1. tom. 2. & in decis. 57. & ad Reg. Sanfelicium decis. 100. cum seqq. Ego tamen pro majori intelligentia proponam 5. dubia per quinque conclusiones: primum erit utrum competit prælatio in feudo hereditario, & quod in feudo mixto: secundum erit competit in venditione feudi facta sub hasta, tertium erit utrum competit fœminæ, quartum utrum secundogenitus admittatur ad Prælationem, si primogenitus vivit, & non concurrat ad exclusionem secundo-geniti, quintum erit utrum competit prælatio, ubi præsumitur fraus & simulatio.

- 3 Suppono secundò quod feuda sunt aliqua hæreditaria, quæ dividuntur in duo genera, quædam sunt hæreditaria mixta, quædam sunt hæreditaria simpliciter, quædam sunt ex pacto, & providentia; feudum hæreditarium simpliciter est, in quo succeditur omnino jure hæreditario, & illa qualitas hæreditaria prævalet qualitati pacti, & vocatus non potest succedere, nisi sit hæres in allodio ultimi decedentis, vel saltem quòd per se non sit, quin sit hæres, & ideo succedens sive præter, sive contra voluntatem defuncti, teneatur ad onera, & tenetur habere ratum factum defuncti ex l. cum à memore, Cod. de rei vendic. & inventarium non juvat, & potest gravari usque ad valorem feudi, & sic sive succedat ex testamento sive ab intestato: semper enim hæres ab origine concessionis feudi Præses de Franch. dec. 1. & decis. 704. Reg. de Pont. conf. 13. num. 10. cum seqq. & conf. 34. & conf. 52. volum. 1. & tract. de potest. Proreg. in tit. de assens. reg. super dote §. 3. & in tit. de refutat. feud. §. 10. num. 8. Gizzarell. decis. 28. & ponunt exemplum Syculi, & vocant feudum hæreditarium in forma larga, si enim concessum feudum pro se & hæredibus simpliciter nulla facta restrictione hæredum.
- 4 Feudum verò hæreditarium mixtum est, in quo sunt vocati certi hæredes ut putà concessum pro se, & hæredibus ex corpore, vel pro se, & hæredibus masculis, & in hoc feudo qualitas pacti prævalet qualitati hæreditariæ, & ideo illi hæredes vocantur ex propria persona, & facto inventario non tenentur ad onera ultimi defuncti, sed primi acquirentis tantum quod feudum secundum Syculos dicitur feudum hæreditarium in forma stricta Petrus Greg. de concess. feud. part. 6. quæst. 10. num. 19. & quæst. 11. num. 4. Intrigliol. de feud. centur. 2. art. 32. n. 8. Reg. Rovit. in allegat. post undecimam decisionem de Ponte n. 41. Corserus filius in add. ad Patrem conf. 9. à n. 14. cum plur. seqq. Rogger. conf. 2. num. 41. lib. 2. Koppen. dec. 54. num. 30. 31. & 32. Canner. in extræ. si aliquem vers. colligitur etiam, fol. 288. Rosental. de feud. tom. 1. cap. 9. membr. 2. concl. 72. Capyc. Larr. d. consult. 27. num. 22.
- 5 Feudum ex pacto, & providentia dicitur, quando conceditur pro se, & liberis sive pro se, & descendentes, quia tunc sunt vocati liberi, sive descendentes ex propria persona, & quot sunt personæ, tot sunt vocationes, & sufficit esse hæredes primi concessionarii, & facto inventario non tenentur ad onera, sive debita ultimi morientis, nec aliorum prædecessorum, sed primi acquirentis tamen, & dicitur ex pacto, quia vocantur ex pacto concessionarii, & dicitur ex providentia, quia vocantur ex providentia concedentis Ifern. in cap. 1. colum. 2. de alien. feudi paterni. Camerarius in cap. Imperialem §. præterea, carta 94. litt. M. Freccia de subfeud. lib. 3. tit. de differen. inter feuda ex pacto, & hæreditaria. Thomas de Marin. de feud. in tit. de feud. ex pacto, n. 25. Canner. ubi supra Petrus Greg. loc. cit. Franchus & Rosental. loc. cit.
- 6 In regno vero nostro distinctio illa de feudo hæreditario simplici & de feudo hæreditario mixto non datur (quia semper adest verbum) hæres, in concessione, & investitura, sive restrictum ad certos hæredes scilicet ex corpore, vel masculos, sive non restrictum scilicet quia concessum hæredibus simpliciter intelligitur feudum hæreditarium, ita quod vocatus tenetur esse hæres in allodio ultimi decedentis, & requiritur quod per ipsum non sit quin sit hæres, & veniens sive præter sive contra voluntatem defuncti tenetur ad onera, potest gravari usque ad valorem feudi, & facto inventario adhuc tenetur quia inventarium operatur, ut non teneatur ultra vires feudi, & allodii, & sic tenetur habere ratum factum defuncti per Textum in d. l. cum à matre, Præl. de Franch. d. decis. 1. & dec. 387. Reg. de Pont. loc. cit. Camerarius in cap. Imperial. in §. Præterea, pag. 96. litt. K. Freccia lib. 3. de subfeud. formal. 3. num. 31. Gizzarell. d. dec. 28. Reg. Rovit. in rubr. de feud. n. 22. & 23. Camill. de Curt. in divers. feud. p. 1. fol. 49. n. 53. Capyc. Larr. consult. 27. n. 23. & 24. sed distinctio de qua supra locum habet in Sicilia, ut norant Petr. Greg. Corietus, Canner. & Intrigliol. ubi sup. sic locum habet in Germania, ut dicunt Koppen, Rosental. ubi supra quibus positus sit.
- 7 Prima conclusio, Prælatio non habet locum in regno in feudis, neque retractus, & jus Prothomiseos jure sanguinis, quando feuda sunt hæreditaria, nec illa qualitas facti prævalet, ita communiter DD. infra citandi.
- Probatum primum per text. in l. dudum Cod. de contrahen. empt. ubi Prælatio, & retractus jure sanguinis in venditione aboletur, quæ idem habetur in l. 2. ff. si quis à parente fuerit manumissus, concordat regula. Text. in l. re mandata, Cod. mandati, ubi libertas conceditur in re propria.
- Nec decisio Regentis Sanfelicii 101. tom. 1. est contraria, quia in casu illius decisionis bona erant subjecta fideicommissio ut ibid. n. 6. nec Tiraq. & alii citati ibi, num. 7. dicunt d. l. Dudum, solum tollere consuetudinem antiquam, per quam nemo poterat vendere extra proximos, & proinde dictam legem Dudum permittere venditionem extra proximis reservata proximis prælatione, tum quia illud non dicit Tiraquell. tum quia esset contra expressa verba illius legis quæ clarè loquitur, & in Regno nostro indubitatum est in Allodialibus non habere locum jus Prothomiseos, sive retractus, sive jus congrui jure sanguinis, sed tamen jure vicinitalis, tam vigore constitutionis, quæ incipit: (Sancimus) quam vigore consuetudinis Civitatis Neapolitanæ in tit. de jur. congr. quæ de jure communi concludunt omnes ex Text. in d. l. Dudum Rot. apud Farinac. dec. 502. & 547. par. 2. Farinacii.
- Quia vero dicta jura loquuntur in allodialibus locum etiam habent in feudis hæreditariis, in quibus cum regnorum assensu proceditur sicut & allodialibus, Ifern. in d. c. Imperial. in princip. colum. 10. de prohibita feud. alienat. per Feder. & in cap. 1. colum. 5. de natura successionis feudis, & in cap. 1. quæ successionem teneantur Joannes Faber in §. non solum, insit. de legatis Loffred. in d. c. Imperial. §. Nec dominus fol. 63. & in conf. 14. n. 73. Freccia lib. 3. de subfeud. in tit. de differen. inter feuda ex pacto, & hæreditaria differentia secunda, num. 3. & different. 33. Franchus dec. 695. nu. 2. Reg. de Ponte de potestate proreg. in tit. de assens. reg. super dotibus in princip. num. 25. & in tit. de refutat. feudi §. 8. n. 16. & 18. Reg. Lanar. in tit. si Vassall. feudo privet. num. 31. Anellus de Amato conf. 35. n. 7. & Reg. Rovit. in d. l. allegat. n. 70. dicunt Textum in d. l. Dudum, fuisse conditum ante constitutiones feudales, & ideo non posse procedere in feudis (Pace tanti Viri) non procedit suum argumentum, dum cum assensu domini non sit differentia inter feuda hæreditaria, & allodialia.
- Neque obstant illa tertia jura, quæ in hac materia citantur nempe Text. in cap. 1. §. sed etiam per quos fiat investitura, & in cap. 1. §. Donare, qualiter olim feuda alienari poterant, & in cap. 1. §. si quis deceaserit. vers. Titius. Si de feudo defuncti contentio sit inter dominum, & agnatum, ubi in §. sed etiam non permittitur alienatio feudi, nisi in fratrem vel alium proximiorum pro æquali pretio in d. vers. Porro, dicitur, quòd in prohibendo, & redimendo potior erat proximi agnati, quam domini conditio, & in d. vers. Titius, dicitur quod Titio venditore nullo pretio dato proximior agnatus feudum venditum recuperare potest, Titio vero vivo, pretio reddito recuperat, nisi alienationi consenserit, vel per annum ex quo scivit tacuerit.
- Quia jura prædicta procedunt in feudo ex pacto, & providentia, vel in feudo mixto, in quo prævalet qualitas pacti secundum prædicta non autem procedunt in feudo hæreditario, in quo qualitas hæreditaria prævalet, ut bene Ifern. in d. §. sed etiam res. & in d. vers. Titius, & aliis 28. DD. citati per Capycium Latro d. consult. 27. num. 11. Quod vero loquantur in feudo ex pacto, & non in feudo hæreditario, quia omnia jura feudalia loquuntur in feudo ex pacto si quidem in d. §. sed etiam prohibetur venditio feudi, nisi fiat proximioribus, & tamen feudum hæreditarium cuilibet extraneo cum assensu potest vendi prout etiam allodialia in d. vers. porro permittitur domino, & Agnato prohibito venditionis, & feudi venditi redemptio & inter dominum & agnatum; potior enim conditio Agnati, & tamen in feudo hæreditario non permittitur domino nec venditio, nec redemptio, & dominus conditionis tenetur assentire, & præstare assensum, alias facit injuriam, & habetur pro assentiente Afflict. in constit. incipiente si quis post litem, n. 12. Capyc. in cap. Imperial. fol. 22. & fol. 33. Præses de Franch. dec. 310. & dec. 695. num. 3. & 4. Reg. de Ponte conf. 81. n. 54. lib. 1. & conf. 14. n. 62. lib. 2. Reg. Lanar. conf. 15. n. 12. Coriet. conf. 1. n. 4. & 5.
- In dicto versiculo Titius vivo venditore promittitur agnato recuperatio soluto pretio venditore mortuo, nullo pretio dato; In feudo vero hæreditario nunquam permittitur recuperatio absque pretio.
- Nec fuit consideratio Reg. Roviti, quòd jura communia feudalia loquentia de feudo ex pacto procedunt in hæreditario, ex quo adest qualitas pacti, ut post Camerarium

scribit Rovitus in d. allegat. num. 45. 46. & 48. siquidem idem Rovitus ibi ex eodem Camerario limitat istud non procedere quando repugnaret qualitas hæreditaria, & statim demonstrandi qualitatem hæreditariam plura adducit, puto tamen quod illa distinctio de feudo hæreditario mixto, & simplici, de qua in d. allegat. num. 32. in regno non procedit, dicit enim ipse quod feudum hæreditarium mixtum est feudum concessum pro se, & hæredibus ex corpore, & hæreditarium simpliciter pro hæredibus quibuscumque: dico enim esse omnino hæreditarium, & illa qualitas pacti non consideratur, & Freccia lib. 3. de subfeud. formul. 3. in fine dicit esse feudum mixtum, ut alii dicunt, & sic intendit de Syculis secundum ea, quæ supra dicebamus.

- 14 Probatur secundò conclusio nostra, quòd in feudis hæreditariis non detur Prælatio quia prælatio jure sanguinis non habet locum in feudis ex pacto novo, ut dicunt Alvarot. in d. c. Titius Scradet. de feud. p. 8. c. 7. num. 33. De Ponte de potestate Proregis, ff. tit. 10. §. 1. nu. 20. Anna observat. 10. Capyc. Latr. consult. 28. num. 24. & seqq. Camil. de Cur. in 2. p. divers. feudal. c. 4. num. 43. Francus d. dec. 1. num. 30. Mastril. decis. 3. in fin. & hoc quia feudum ex pacto novum, nihil differt ab hæreditario. Nec facit responsio Roviti ubi supra, num. 89. non viget ratio prælationis scilicet quæ res fuerit majorum & eorum imagines, & sepulcra sint in ea, ut propterea intersint conservari in familiis, quia hæc non est ratio prælationis considerata in dictis juribus, sed solum, quia agebatur de venditione fructuum durante vita alienantis, & feudum erat omnino recasurum in Agnatum, & non est justum filium, sive Agnatum implicare litibus, & expensis per recuperatione feudi sequuta morte alienantis, ut post alios Capyc. Latr. consult. 27. nu. 38. & 39. imò si ratio prædicta haberet locum, sequeretur quòd prælatio haberet locum in allodialibus, & tamen contrarium est Capyc. Latr. consult. 96. num. 5. imò dico augendo motivum, quia si feudum ex pacto antiquo alienetur in casu licito scil. pro onere feudi non competit agnatio prælatio, non ex alia ratione, nisi quia agnatus contravenire non potest illi alienationi legitime factæ Canner. in cap. volentes, in verbo Prospexit, num. 15. & 16. fol. 197. Koppen. decis. 54. num. 84. Giurba de feud. §. 2. gloss. 3. n. 102.

- 15 Probatur tertio conclusio, tum ex diversitate rationis inter feudum ex pacto, & hæreditarium, de qua Capyc. Latr. consultat. 28. numero 17. usque ad 40. & 44. tum quia Prælatio fundatur in æquitate: ergo dum habemus rigorem scriptum excludentem prælationem in d. l. Dudum, & in d. l. in re mandata præferendus est rigor scriptus l. Placuit, C. de judic. & non est concedenda prælatio, nisi in casu à jure expresso, ut bene Reg. Sanfelicius dec. 110. n. 9.

- 16 Probatur quartò, quia in feudis proceditur ad instar allodialium, quando adest assensus domini, ut supradictum est, in allodialibus vero ex jure communi, & jure municipali jus Prothomiseos, & retractus ratione sanguinis non habet locum; ergo neque debet habere locum in feudis juxta notata per Arnoldum Isernium in consuetudinibus Burdegalesibus, in tit. de retractu, §. 2. & Tiraquel. de retract. lignagier, §. 1. gloss. 3. num. 10. & 11. ubi concludunt retractum in Gallia concessum jure sanguinis, in allodialibus, locum habere in feudis, quia feuda possidentur ad instar allodialium, nec obstat quòd sequeretur jus Prothomiseos, & congrui ratione vicinitatis, habere etiam locum in feudis, quòd est falsum, siquidem dico de feudo judicari prout de allodio, quando adest assensus domini, & sic cum eo, cum quo est assensus, sed cum vicino non est assensus domini; ergo cessat jus congrui concessum ratione vicinitatis, pro quo facit celebris doctrina Regentis Rovit. in dicta allegat. nu. 32. qui post omnes dicit, quòd concessio feudo pro hæredibus quibuscumque non habet locum prælatio, quia non adest qualitas pacti, sed quando in alienatione adest assensus domini, similiter alienatio transfert feudum in quemcumque cum quo loquitur assensus, non habita ratione qualitatæ pacti, ex qua ratione Reg. Sanfelicius in decis. 100. n. 15. dubitat de dicta doctrina Regentis Rovit. sed illa doctrina communiter est recepta, ut per Julium Clarum in §. feud. q. 42. Videndus etiam est Capycius Latro d. consult. 27. à n. 15. usque ad 34. & consult. 28. à n. 63. usque ad 82.

- 17 Quia verò Reg. Rovit. in dicta allegatione, num. 103. facit magnum capitale de doctrina Paris de Puteo in tract. de reintegrat. cap. 241. quòd incipit, an si vendantur res

feudales, fol. 242. num. 8. ubi ait, quòd si ex privi legio vel statuto feudum ex pacto possit alienari sine domini consensu, possit etiam dominus redimere, & etiam Agnatus, quia quòd non dixit constitutio, stat, & constitutio interpretatur secundum jus commune, ex quo infert Rovitus, quòd licet sit permessa alienatio, adhuc competit prælatio, quare non est inconveniens, quòd in feudo hæreditario sit permessa alienatio cum assensu domini, & locum habeat prælatio, quæ Roviti sententia dupliciter ex eo, quia in feudo ex pacto de jure communi feudorum duo sunt disposita. Unum quòd non possit alienari in præjudicium domini, & Agnati. Alterum quòd in casu alienationis fructuum, competat prælatio domino & Agnato, dicit Paris de Puteo, quòd si statutum tollit unum, scilicet permittit, quòd possit alienari feudum ex pacto sine consensu domini, & nihil dicit de alio, scilicet de Prælatione, quòd istud non censetur sublatum, quia quòd lex non dicit non prohibetur stare l. Præcipimus, C. de appellationibus, & licet Reg. Sanfelici. dicta decis. 100. num. 13. conetur ampliare dictum Paris in omni casu, pro quo allegat Alvarot. in dicto §. Porro, num. 5. & 6. & Rosental. tom. 1. de feudis, cap. 9. membr. 2. conclus. 58. num. 35. & conclus. 89. n. 5. tamen isti DD. loquuntur in statuto, & consuetudine prout Paris de Puteo, & Rosental. qui dicunt idem esse in pacto, & conventionione, quòd est verissimum, quia viget eadem ratio, quæ in statuto, & consuetudine.

Unde appareat conclusionem nostram, de qua supra verissimam esse & 29. DD. citat Capyc. Latro in dicta consult. 27. num. 11. & pro contraria parte duodecim allegat, unde in Regno nullus ausus est dicere in feudo hæreditario locum habere prælationem, quòd ante Regentem de Ponte decis. 11. & allegationem Roviti dixerunt DD. cum Andrea Afflicto, & aliis, de quibus Löffredus in dicto §. Titius, Jacobatius de Franch. in prælud. feudorum, num. 132. Regens Lanarius consil. 69. Grammaticus decis. 103. num. 107. Præses de Franch. decis. 1. num. 29. nec facit observatio decima de Anna, quia generaliter loquitur habere locum jus Prothomiseos in feudis, & citat Textum in dicto §. Titius, in quo etiam sensu loquitur Reg. de Marin. lib. 1. cap. 24. num. 10. & cap. 233. post verò Regentem de Ponte, & dictam allegationem, Roviti decisionem fecit Regens Sanfelicius tom. 1. decis. 100. ubi tamen casus non fuit decisus, ut idem in fine advertit, Regens vero Tappia decis. 57. Sacri Consilii loquitur de retentione propter melioramenta, & ex aliis causis, sicuti, nec articulus fuit decisus in causa Maritiani, de qua Regens Capyc. Latro decis. 57. igitur si attendamus autoritatem Doctorum Regni communissima & receptissima est opinio pro exclusione prælationis, quam opinionem, ut à principio diximus illustravit Capycius Latro consult. 27. & 28. & consult. 96. tom. 2.

Quòd si perpendamus DD. exteros isti tenent eandem opinionem, siquidem quando Syculi dicunt prælationem habere locum, loquuntur sanè in feudo hæreditario mixto, in quo pravalet qualitas pacti, & de eo judicant prout de feudo ex pacto; in feudo verò simpliciter hæreditario dicunt non habere locum prælationem, & feudum simpliciter hæreditarium, intelligunt prout nostri in Regno intelligunt feudum mixtum, & ita loquuntur Cannerius, & Intrigliolus citati ex adverso à Mastrillo in consil. unico, post primum volumen, Suarez decis. ... & decis. 15. n. 63. Giurba de feud. §. 2. gloss. 3. num. 101. in quo feudo mixto non habet locum Textus in dicto cap. volentes, Petrus Gregorius de concessione feud. p. 6. q. 10. n. 19. & sic non procedit decisio Sanfelicii decis. 100. n. 15.

Doctores Itali sunt etiam pro nostra sententia, ut Julius Clarus, & Jalon citati à Rovito, ubi supra, Peregrius, Sola, & Thesaurus similiter loquuntur de feudo hæreditario mixto, in quo pravalet qualitas pacti, prout loquuntur Syculi & Jacobus Novell. de jur. Prothom. in princ. n. 129. nostram defendit opinionem, & Ant. Monachus de feud. p. 2. c. 54. n. 31.

Doctores Germani, ut Harmandus Pistor. Scradetius, Godofredus, Scrufius, & Rosental. citati à Regente Rovito similiter loquuntur in Germania, ubi feuda hæreditaria mixta, judicantur sicut feuda ex pacto, & in eis pravalet qualitas pacti, prout in Sicilia, & in aliis partibus Italiæ, Regno excepto, ita declarant Berlicchius in consil. 57. num. 17. lib. 2. Obret. de feudis, lib. 4. cap. 9. num. 28. Andreas Kinken. de pactis investitura, p. 1. cap. 2. Koppen.

- in dicta decis. 54. n. 27. Capyc. Latr. consult. 28. nu. 54. usque ad 62. DD. Galli procedunt in Regno ratione particulari, quia feuda possidentur ibi adinstar allodialium, & in allodialibus datur retractus jure sanguinis in eodem Regno, ut supra diximus Mattiensis lib. 5. recompilation. tit. 11. leg. septima, gloss. 1. num. 27. & Facchineus lib. 7. controvers. cap. 13. loquuntur generaliter in feudis habere locum praelationem, & citant Textum in dicto §. Titius, & alia jura feudalia, qui intelligendi sunt de feudo ex pacto, ut bene hæc omnia considerat Capyc. Latr. dicta consult. 28. n. 13.
- 22 Nec deficiunt conclusioni supra traditæ autoritates rerum judicatarum in Regno, siquidem dicta decisio undecima Regentis de Ponte processit in Collaterali Consilio cum intervenit trium Regentium, uno ex ipsis discordante, ut testatur Capyc. Latr. dicta consultat. 27. nu. 47. Causa Ducis Laurini, Causa Julæ Novæ, & Durazzani habuerunt particulares rationes, nec transierunt cum matura discussione, Capyc. Latr. consult. 28. num. 47. & 48. causa Civitatis Mottulæ, non habuit articulum praelationis, quia feudum erat novum, sed habuit articulum retentionis, & ex aliis causis, & postremo articulus fuit plenissime discussus junctis Consiliariis duarum aularum in causa D. Annæ Carafæ, qui fuit decisus juxta supra tradita, teste Capycio Latro consultat. 28. n. 99. & licet pars adversa conetur assignare aliam rationem illius decisiones, scilicet, quia D. Anna erat concepta, & nata post alienationem, tamen illa ratio non erat sufficiens, quia ex dicto §. Titius, Praelatio conceditur agnatis etiam natis, & conceptis post alienationem, ut dicunt Præses de Franch. dec. 169. numer. 22. Camil. de Curt. part. 1. in divers. num. 178. Peregr. dec. 150. n. 25. Koppen. dicta decis. 54. n. 76. ubi hanc dicit esse communem sententiam, & novissime in causa praelationis petitæ per sororem Ducis Cilentiæ in causa Mileri venditi Regenti Muscettulæ fuit judicatum per Sacrum Consilium non esse locum praelationi. Decisio Rotæ Romanæ de qua Peregrin. in d. decis. 150. n. 26. in fin. loquitur de feudo hæreditario mixto, in quo prævalet qualitas pacti; Romæ enim servatur quod in Sicilia.
- 23 Sunt etiam plures casus particulares, in quibus non competit praelatio agnato in venditione feudi quatenus de jure possit competere inter alios, si ille, qui vendit feudum sit hæres Patris, & ipse sit debitor, & venditor, & ideo non habet praelationem, quia ille, qui vendit non habet jura retractus, sicut nec debitor post adjudicationem factam creditori additur ad offerendum debitum Ripa in leg. 1. nu. 20. ff. de Privil. creditorum, Tiraquel. de retract. lignagier, §. 5. gloss. 9. num. 30. cum seq. Peregrin. decis. Patavina 21. Capyc. decis. 40. Afflict. decis. 187. Morotius de jure offerendi, num. 39. quod etiam procedit si propter debita Judex vendat, quia factum Judicis censetur factum partis, leg. si ob causam, C. de evictionibus, in puncto, Reg. Sanfelic. decis. 100. num. 26. & 27. & decis. 103. num. 3. cum seqq. Peregrin. in dicta decis. 21. & hoc est quod dici solet in venditione sub hasta, ut non habeat locum jus congrui, scilicet respectu debitoris, qui solvendo debitum poterat rem liberare, & Judex devenit ad venditionem ob solutionem debiti à debitore non factam, unde non est amplius audiendus, Romanus conf. 107. Cassaneus in consuetudinibus, rubr. 10. §. 9. n. 5. Capyc. Latro in dicta consult. 28. num. 83. respectu vero agnati bene habet locum retractus in venditione sub hasta Reg. Sanfelic. dicta decis. 100. nu. 26. & dec. 103. imò non adest decisio, nec exemplum in Sacro Consilio quod debitori sit concessus retractus, nec etiam hæredi facta venditione sub hasta ipso hærede possidente solum in causa Afflictus Terræ Ebuli. Dux obtinuit praelationem, quia Universitas petierat præferri, & quia per Constitutionem Regni nostri, Jurisdictio erat administranda per Ducem, obtinuit Dux praelationem Sanfelic. decis. 107. nu. 8. Peregr. d. decis. 21.
- 24 Secundus casus, in quo non conceditur praelatio est quando agnatus qui illam præterdit, passus fuerit feudum licitari, quia competit praelatio, & agnatus profertur pro pretio, prout res valet secundum appretium, & æstimationem faciendam per Tabularios, & expertos, & non tenetur pro valore pretii, quod de feudo reperitur tempore licitationis, imò agnatus impedit licitationem, ut bene Lanarius in additionibus ad Patrum, dicto §. sed etiam res, a num. 41. per totum 72. ubi num. 64. scribit ita fuisse judicatum per Sacrum Consilium, & etiam in Collaterali Consilio, primum in causa Illustr. Marchionissæ Piscariæ, de qua facit decisionem Regens Tappia in decis. 57. Sacri Consilii. Secundò, in causa Illustr. Marchionis Acquavivæ cum Illustr. Marchione Quaratæ super Comitatu Julæ Novæ, in qua scripserat pro contraria parte Consiliarius Theodorus in allegat. 92. & fuit judicatum contra. Tertiò, in causa Illustr. Ducis Larenii cum creditoribus paternis. Quartò, in causa illorum de Vicedominis. Quintò, in causa Alexandri de Loffredo cum illis de Sparanno, patrocinate eodem Lanario, qui nu. 72. dicit se vidisse postea processum alterius causæ Joannis Baptistæ de Ebulo, quo junctis aulis fuit idem judicatum, & idem judicatum fuit junctis aulis in causa Ducis Montis alti, ut refert Capyc. Latro consultat. 96. n. 35. lib. 2.
- Unde vel dictus retractus, sive Praelatio non conceditur facta licitatione, sed solum ante licitationem, quando creditores instant pro venditione; & tunc admittitur agnatus pro pretio juxta æstimationem faciendam per Tabularios, & expertos, ut dicit Capyc. Latro, dum ait, quod ista revocatio procedit ante factam venditionem in dicta consult. 28. num. 21. & 22. vel si admittitur Agnatus ad praelationem, & retractum facta licitatione, similiter tenebitur juxta appretium faciendum per Tabularium in beneficium, & damnum emptoris, quod probatur ex eo, qui alias maximum esset inconveniens, quia agnatus si videret paratos licitatores, vel timeret licitatores ultra appretium factum per Tabularios posset impedire licitationem, vel esset facta licitatio infra sextam partem pretii, posset lucrari illam sextam partem, si admitteretur ad praelationem pro pretio oblato per emptorem, quia in Regno nostro admittitur sub hasta latio sextæ partis Præs. de Franch. decis. 120. num. 7. & decis. 224. num. 2. & decis. 588. num. 9. & sic semper agnatus esset in lucro contra regulam legis; cum secundum naturam de reg. jur. ex qua, cujus est commodum debet esse incommodum præter eum quod eluderetur auctoritas Judicis, & hastæ judicariæ ex qua tenetur Judex observare venditionem, Bart. in l. licitat, num. 4. ff. de public. & vestigal. & in l. si tempora, Cod. de fidei hæstæ fiscal. libr. 10. Sanfelic. decis. 104. num. 11. lib. 1. quod utique cessat quando agnatus teneretur pro pretio juxta appretium; quia tunc emptor esset loco venditoris, ut in materia juris congrui vigore consuetudinis dicunt Napodanus & Reg. Rovit. infra citandi.
- Differentia verò est quod retractus competat pro pretio juxta æstimationem Tabularii, vel quod competat pro pretio oblato per emptorem, quia in primo casu pretium est exburgandum totum de contanti, nulla habita ratione dilationis, concessæ emptori, & habito respectu ad tempus appretii faciendi pro executione sententiæ; in secundo vero casu pretium solvendum esse, prout fuit ab emptore oblatum, etiam respectu dilationis; accedente tamen pro dilatione consensu venditoris, sive creditorum ad quorum instantiam fuit facta venditio Regens Sanfelic. decis. 102. num. 7. Reg. Rovit. dec. 24. quod idem practicitur in jure congrui vigore consuetudinis Neapolitanæ, quia pretium solvendum per vicinum debetur juxta extimationem faciendam per Tabularios, & ideo augmentum & diminutio pretii cedit commodo, & damno emptoris, qui est loco venditoris Napodan. in consuetud. quæ incipit si quis emit, in gloss. fuerit, n. 45. Reg. Rovit. d. decis. 24. n. 17. & 30. sicut etiam practicitur in possessore convento hypothecaria, qui propter meliorationes potest offerre extimationem Francus dec. 38. Merlin. c. 93. nu. 12. D. Ferdin. Arias de Mesa lib. 1. var. c. 49.
- Tertius casus, in quo non competeret agnato praelatio in feudi venditione est quando comparuit in licitationes; quia comparente agnato, & nihil dicente, sibi facit præjudicium, prout in simili videmus in creditore posteriore, qui habet jus offerendi, quia si est præsens licitationi, censetur exclusus per præjudicium, quod sibi facit Thesaur. dec. 157. num. 10. de qua decisione, cum dubitasset Morotius in tr. de jur. offerendi, num. 40. casus iterum accidit, & fuit confirmata Thesauri decisio, ut advertit Thesaurus filius ad Patrem in addit. in d. dec. in lit. B. sicut etiam dicimus de retractu, & jure Prothomiseos, ut latè Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 116. 119. & 148. cum seqq. Kooppen. in dec. 54. num. 71. Rosental. cap. 9. de feud. concl. 114. unde concludit Tiraq. quod cessare debet retractus, si agnatus potuit prohibere licitationem, & non prohibuit, secus si non potuit prohibere, & hoc secundo casu retractus habet locum, facta jam venditione; sed in primo casu locum habet

bet tantum ante venditionem, & licitationem, à qua non recedit Morotius *d. n. 40.* & in specie quod factis subhaftationibus præfente Agnato non habeat locum prælatio in feudo, disponitur argumento Text. in *d. leg. si tempora*, C. *de fide haff. Fife. lib. 10.* Rovit. *conf. 21. n. 4. in lib. 2.* Bilot. in *concl. feud. concl. 19. num. 8.* ergo in venditione facta sub hasta prælatio non procedit, quando agnatus est præfens.

28 In feudo ergo locum habet inhibitio, & prohibitio venditionis *ut in cap. 1. §. Donare. vers. Porro supra cit.* & in Regno sic observatur per sententias decisivas supra relatas, in quibus fuit iudicatum teneri agnatum pro pretio extimando non autem licitando, item locum habet redemptio, & inhibitio, quæ differunt à retractu, quia ex dicta inhibitione & redemptione fit revocatio, non autem competit retractus Capyc. Latr. *consult. 27. numer. 43. & consult. 28. num. 2. usque ad 26.* & hoc est quod in *d. c. 1. §. si quis decedens* dicitur quod agnatus recuperat feudum, si alienationi consentit, vel per annum à die scientiæ tacuerit, quia ex quo locum habet inhibitio, quando Agnatus habet scientiam futuræ venditionis, inhibitione non facta, sibi præjudicat, & procedit Text. in *d. vers. Titius*, ibi (*Nisitaceat per Annum*) propterea si poterat inhibere licitationem, & non prohibuit, sibi præjudicavit recuperatione vel quia fuit in culpa in non licitando, vel si licitavit fecit se vincere.

29 Imò notandum est quod posita licitatione excluditur Agnatus, ut nec etiam gaudeat tanquam creditor privilegio legis primæ *ff. de priv. creditor.* quia hic Text. procedit quando concurrunt creditores pro venditione, & sic ante venditionem non autem ea facta, ut bene Petr. Vanneraus in *tr. de priv. creditor. c. 12. tom. 18. tractat. divers.* cum pluribus aliis DD. quos citat, & sequitur Reg. Sanfel. *dec. 104. num. 19. lib. 1.* ubi ait sic decum per sacrum Consilium, quod idem dicit *dec. 100. numer. 20.* & Capyc. Latr. *consult. 27. num. 60.* & fuit aliàs decum de anno 1575. ab eodem sacro Consilio junctis Aulis, ut referunt de Bottis, & Mangrella in *add. ad Bart. in d. l. 1. ff. de priv. creditor.* quod etiam dicunt Sanfel. *decif. 104. num. 19.* Capyc. Latr. *consult. 28. num. 97. in fine.* Præterea Textus in *d. leg. 1. ff. de priv. credit.* diversos habet intellectus, primum Dinus, & Albericus dicunt illam procedere, quando agnatus est creditor majoris summæ Capyc. Latr. *consult. 27. n. 55.* secundo gloss. in *d. leg. 1. in verb. Non cum bona*, in prima lectione, dicit procedere quando bona adjudicantur creditoribus, non reperto emptore, non autem quando venduntur Capyc. Latr. *ubi supra, nu. 95. cum seqq.*

30 Unde proposito dubio in Sacro Consilio inter Illustr. Josephum Longo Marchionem Sancti Juliani cum Illustr. Domina Delitia Carafa Principissa Supini, die 21. Maji 1644. intervenientibus Reg. Consiliariis D. Franc. Savio, Didaco de Mindicta, Ferdinando Arias de Mesa. Thoma de Aquino, Scipione Salituro, Aloysio Gambea causæ Commissario, & Joanne Barr. Jovino fuit interpositum decretum, non esse locum petiti prælationi ex causis, & idcirco fuit absolutus conventus, scil. Marchio Sancti Juliani, in qua decisione ut dixit Consiliarius de Aquino fuit habitum pro vero, quod prælatio locum habet in feudo hæreditario: tamen quod non procedat ad commodum alterius, quia ergo in casu prædicto præsumebatur quod non habebat pecuniam propriam agnata pro feudo emendo, nec ei proderat pro se emere; propterea, juxta terminos decisionis Capyc. Latro 57. in causa Marigliani fuit decum prælationem non competere, idque communi omnium voto.

31 In quo articulo prælationis observo procedendum esse absque termino, cum sit merus juris articulus, ut fuit pluries practicum in similibus causis prælationis bonorum feudaliū, ut decum Reg. Sanfel. *dec. 17. num. 3. tom. 1.* post Reg. Galeot. *contro. 44. num. 17.* In causa vero Delitiæ Carafa Principissæ Supinæ cum Marchione sancti Juliani fuit ad tollendas dilationes per Sacrum Consilium ordinatum, quod infra 40. dies pro omni termino, & nominatione partes deducant eorum incumbentia; tam per testes, quam per scripturas.

Secunda conclusio in feudis hæreditariis mixtis qualia sunt omnia hodie in regno, ut bene Francus *decif. 387.* Camil. de Curt. in *divers. feud. fol. 49. numer. 53. usque ad 57.* competit prælatio, tam filiis, quam agnatis, ut ex juribus supra citatis habetur, & licet nonnulli DD. tenuerint jura prædicta in feudis ex pacto, & providentia; non autem in

feudis hæreditariis quia eadem decisionis ratio versatur tam in uno, quam in alio; contrarium censuerunt plures DD. qui respondent etiam ad argumenta contraria, post alios Julius Clarus in *§. feud. quest. 42.* Reg. Rovit. post decisionem Reg. de Ponte 11. Tomingius *decif. 43.* Facchin. *lib. 7. cap. 10.* De Ponte *d. decif. 11.* & post alios de Marin. *lib. 1. cap. 24. numer. 10.* & *cap. 233. n. 1.* Reg. Sanfel. *d. dec. 100. a nu. 1. usque ad num. 36.* In causa prælationis Terræ Brioli, & in fine decisionis testatur passim judicari secundum hanc opinionem, in qua causa, & pro prælatione scripsit doctissimus Carolus Brancatius, teste Reg. Sanfel. *n. 18.* & contra prælatione pro creditoribus consuluit dominus Reg. Capyc. Latro *consult. 27. & 28. lib. 1.* & Reg. Sanfel. *ubi supra.*

32 Conclusio patet, quia Prælatio prædicta fuit introducta urgenti ratione, tam naturali, quam divina, quæ res & bona à majoribus obventa appetere licet, ut in familia conserventur ut ex pluribus sacra paginæ locis, probat Lucas de Penna in *leg. 1. column. 2. C. de imponend. lucrativ. discret.* sequitur Mattienfis *l. 5. ad leges Hispanas in tit. de emptione, leg. 7. glos. 3.* Farinacius *dec. 173. à num. 2. part. 2.* in Posthumis, ex quibus majorum honor, decus, & splendor familiæ conservatur & posteris majorum exempla sequi invitantur, & ex his consideratur interesse in revocandis alienationibus ad Text. in *l. Imperatores, ff. de Pactis, & in l. si emptione, ff. de minoribus, & in l. libertus, qui solvendo, ff. de bon. libert. & in l. 1. §. & alios, ff. si quid in fraudem Patroni, & in l. qui officii, ff. de contrahenda empr. & in l. in lites prohibentur, ff. de re Militari, & in l. res, quæ Tutores, C. de administ. tutorum, in quibus juribus habetur, quod interest nostra penes nos conservari ea, quæ nostrorum majorum fuerunt, ne ad alienas manus perveniant Tiraq. *de retract. consanguin. in præf. nu. 34.* & proinde agnatum extraneo præferri, jura prædicta disponentur ut bene Sanfel. *d. dec. 100. nu. 6.* & multo magis procedunt in tractatu de conservanda dignitate Principatus in familia, quod satis Reipublicæ interesse fundatur *l. 1. §. sed & si, ubi gloss. ff. de ventre inspiciendo*, ad quod etiam respexit jus Prothomiseos, ut ex Jacobo Novel. in *d. tr. de jur. Prothom.* Reg. Sanfel. *ubi supra, n. 35.**

33 Quæ conclusio, ut in feudo hæreditario mixto locum habeat prælatio plures habet judicaturas in pluribus causis in his sacris Prætoris comprobatas.

Prima decisio in hoc regno fuit in causa Juliæ Muscettulæ, pro qua scripsit Rovit. ut in allegationibus insertis post dictam decisionem 11. Reg. de Ponte cum Mutio Simonetta, pro quo allegavit Consiliarius Cæsar Alteris, tunc Advocatus.

Secunda fuit in causa Ducis Laurini sub die 22. Januarii 1614. in Banca Sarri de qua Capycius Latr. *decif. 57. num. 2.*

Tertia in causa Durazzani sub die 23. Julii 1615. in qua fuit data prælatio Dianæ de Loffredo sorori Antonii de Loffredo in Banca Figliolæ, patrocinante famigerato Advocato Orlando Franco.

Quarta in causa Ducis Larenii cum creditoribus paternis in Banca de Ferrariis, de qua Lanarius in *additionibus ad Patrum in d. §. sed & res, n. 64. fol. 336.*

Quinta in causa illorum de Vicedominis in Banca de Mannellis postea solatii, de qua Lanarius, & Capyc. Latro *ubi supra.*

Sexta in causa Alexandri de Loffredo cum illis de Sparano in Banca Burrelli, & in causa Marchionissæ Piscariæ, de qua Reg. Tap. *decif. 57.* & in causa terræ Mottulæ junctis Aulis ad relationem Consiliarii Caravita, de qua Capyc. Lat. *ubi sup.* Et in causa Juliæ Novæ, in qua allegavit Theodor. *alleg. 92.* & pro Marchione Coratæ emptore scripsit Orlandus Francus, de qua Theodorus *ubi supra*, & in causa Civitatæ novæ, & Castri Pignani, & in causa Serræ Capriolæ in causa Ducis Montis alti, testatur Capycius Latro, *ubi supra.* In causa etiam Terræ Lauri, & in causa Afflictus Civitatis Gravinæ, in qua fuit data prælatio Ducissæ, junctis Aulis, & in aliis pluribus quotidie practi-

34 Nec obstat decisio Sacri Consilii lata sub die decimonono Decembris 1626. in Banca Romani, junctis Avulis in causa D. Annæ Mariæ Carafæ cum domino Alonzo Sanchez, ubi fuit exclusa à prælatione Castri Sancti Elpidis, dicta D. Anna, siquidem causa prædicta fuit determinata per alia media, ut bene Capyc. Latr. *d. decif. 57. numer. 2.*
hoc

hoc est, quia D. Anna non erat nata, nec concepta tempore venditionis, sed longè post plures annos, quo casu prælatio non datur non natis, neque conceptis, tempus enim contractus attenditur pro obtinenda prælatione, juxta notata per Bald. in l. idem erit ff. de statu hom. Alberic. in l. qui in utero, ff. eod. tit. Arnoldus Ferron. in consuetud. Burdigal. in lib. 1. §. 9. Decius consil. 121. Censius decis. 28. n. 4. quia non nati, nec sunt agnati, nec cognati, nec proximiores, l. fin. ff. de collat. bonorum, nec de familia, l. si ita fuerit, ff. de legatis 3. & Text. in d. §. Titius dat facultatem retrahendi agnato tunc existenti.

35 Undè non solum in Sacro Consilio, & Reg. Collaterali decium fuit comperere prælationem in feudo hæreditario mixto, ut supra dicebamus, sed etiam toto ferè orbe terrarum, ut testatur Peregr. in dec. 21. num. 5. ubi sic sæpissimè obtinuisse, ac judicatum fuisse, ac hodiernis temporibus cessare hanc dispositionem. Rota Romana sic censuit, ut idem Peregr. sic testatur in decis. 150. num. 26. Pappinius, qui sic judicatum in infinitis arrestis. Franciæ fateretur tit. 5. arresto 6. & tit. 7. Arresto 1. & lib. 13. tit. 1. de feud. arrest. 2. in fine. Propterea in hoc Regno per tot decisiones, ut supra factas dicitur inducta consuetudo sic judicandi in feudis hæreditariis mixtis, & huic consuetudini judicandi multum esse deferendum, ut minimè mutari debeant, quæ certam, & antiquam habuerunt determinationem, dixerunt Mainardus dec. Tholosana 56. l. 4. & Fontanell. claus. 7. gloss. 2. part. 3. numer. 57. de patris nuptialib. ita de hoc articulo non sit amplius disputandum.

36 Tertia conclusio de jure communi feudorum in venditione feudi antiqui facta, velfacienda extraneo, competat prælatio agnato proximiori per Text. in c. 1. §. sed etiam res, per quos fiat investitura, & c. 1. §. Porro qualiter olim poterat feudum, & c. c. 1. §. Titius si de feudo defuncti, & c. Consiliarius Rocco resp. 7. tom. 2. Reg. Rovit. consil. 21. tom. 2. Reg. de Marin. resolut. 233. tom. 1. & resolut. 113. tom. 2. Maffrill. decis. 8. Reg. de Ponte dec. 11. ubi latissime allegat Rovit. Reg. Sanfelix. decis. 100. & decis. 104. num. 9. & dec. 268. Reg. Capyc. Latr. dec. 57. tom. 1. Quæ conclusio fundata est in ratione sanguinis, nempe, ut bona, quæ fuere majorum, conserventur in illis de sanguine scilicet de agnatione, & familia, l. si in empt. & vendit. l. Dandum 14. C. de contrahenda empt. in ver. proxim. quod explicat Gloss. confanguineis, & l. lex natura 22. Cod. de administrat. tutorum, Joannes Deckheri lib. 1. discept. juris discept. 17. num. 16. cum duobus seqq. Bilotta conc. feud. 19. numer. 1. & 2. Reg. Marcian. disp. 50. numer. 10. tom. 1. Reg. de Marin. d. resolut. 233. numer. 1. & 11. Reg. de Ponte in lectione feud. 17. numer. 3. & decis. 11. numer. 7. & seq. Reg. Sanfelix. dec. 100. numer. 6. usque ad 21. & 75. Reg. Capyc. Latr. d. dec. 57. tom. 1. & dec. 168. num. 31. tom. 2. & ideo non competit agnatis collateralibus pro feudis novis, cum in eis cessat dicta ratio finalis contemplata à jure scilicet sanguinis, & conservationis bonorum majorum in illis de sanguine, sive de agnatione, & familia, dum ipsi non sunt de sanguine, nec de agnatione, & familia, & feuda nova non sunt majorum; cessante ergo dicta ratione sanguinis, sive agnationis, & familiæ, super qua est fundata prælatio, cessat ipsa prælatio, ut bene declarat Consiliarius Roccus d. resp. 6. tom. 2. Marcian. in d. resp. 50. numer. 25. de Marin. resolut. 24. numer. 10. tom. 1. Reg. Sanfelix. decis. 100. numer. 55. & 80. & decis. 104. numer. 20.

37 Limitatur tamen prædicta conclusio quando agnatus, vel agnata non probaverit, esse feudum, forsitan quia dubitetur rem esse feudalem, quia si non constiterit esse feudum non competit prælatio, imò potest esse, quod appareat feudum, sed non sit tale, forsitan quia sunt diversa burgenfatica cum mera discussione primarum, & secundarum causarum, quæ de sui natura non facit esse feudum, sed regaliam per Text. in cap. 1. quæ sint regalia. Montanus de regalibus, tom. 1. in fin. Reg. Revert. decis. 449. num. 1. Reg. de Marin. ubi supra, num. 2. & in ref. 1. num. 2. tom. 2. quæ jurisdictioni primarum, & secundarum causarum potest concedi à domino, vel in feudo vel in allodio Afflict. in c. 1. §. & contrar. de invest. feudal. Montan. de regalibus, num. 18. propterea ad dignoscendum cujusnam qualitatis sit jurisdictio concessa si in feudum, vel in allodium, est diligenter attendendus tenor investituræ, cap. Porro de privileg. c. 1. de duobus fratribus. Montan. de regalibus, n. 37.

Urfin. de successione feudi, part. 2. q. 1. art. 1. nu. 5. ita quodque est sancitum in hoc regno in reformationibus Tribunal. Reg. Cameræ per Pragmat. 75. nu. 11. in tit. de off. Procurat. Casaris.

Quapropter si adsit investitura de aliqua regalia, & illa non cantet expressè in feudum, vel per verba æquipollentia feudalitatem importantia, nempe ad fidelitatem, vel sub feudali servitio, sed simpliciter, tunc in dubio de jure communi non dicitur facta sub natura feudi, sed in allodio, cap. 1. in tit. quis dicatur Dux. Amicangelus de regalib. c. 1. num. 19. Montan. in prælud. feud. quest. 7. num. 36. Reg. Revert. decis. 491. num. 4. tom. 2. Reg. Rovit. decis. 72. numer. 42. & in puncto jurisdictionis concessæ, absque expressione importante feudalitatem, sed simpliciter, quod tali casu præsumatur in allodium, & non in feudum, dixit de Ponte n. 5. 9. & 10. Montan. 139. nu. 20. & in regno est communis sententia.

Si verò non constet de investitura, & contentio non sit cum domino, sed inter particulares, si prætendat agnatus præferri in emptione rei, uti feudalis, tenetur probare hanc qualitatem feudalitatis, uti fundamentum suæ intentionis, l. ei incumbit, ff. de probat. l. qui accusare, C. de edendo, maximè dum habet præsumptionem juris contra se, nempe, quod quælibet res præsumitur potius burgenfatica, & sic libera quam feudalis, & serva. cap. 2. si de feudo fuerit controversia, Reg. de Ponte consil. 30. num. 19. libr. 1. Rovit. consil. 26. num. 11. tom. 2. Amatus consil. 5. num. 1. & 2. Montan. controuv. 29. num. 9. & in tr. de regalibus, fol. 140. num. 20. itaque non probata per adversarium dicta feudalitate in hoc judicio retractus intrat vulgata regula, quod auctore non probante reus absolvit d. l. qui accusare, quæ locum habet etiam in controversiis feudalibus Rolental. de feudis, cap. 12. conclus. 57. & seqq. Vultejus de feudis, lib. 2. in tit. de processu judicio, cap. 3. num. 20. Maximè quando non est descriptum in quinternionibus, & cedulario Reg. Cameræ summariæ, quo casu burgenfaticum, & feudale dicitur argumento Text. in l. Titia test. ubi DD. de legat. 1. Afflict. in cap. 1. num. 77. in tit. ex quibus causis feudum amittatur Anna consil. 129. num. 11. lib. 2. de Ponte consil. 30. num. 18. tom. 1. Rovit. consil. 26. nu. 10. tom. 2.

Neque obstat, si fuisset solum relevium debitum, per mortem feudatarii, vigore cujus solutionis resultare videretur, vel præsumpta investitura feudalis, vel quædam præsumptio feudalitatis, juxta notata per Afflictum in cap. 1. numer. 79. in tit. ex quibus causis feudum amittatur.

Respondeo, quod neutra ipsarum præsumptionum procedit in casu nostro, non procedit præsumpta feudalis investitura, quia licet ex cursu 30. annorum cum præstatione servitii regii, illa resultet per Text. in cap. si quis per triginta, si de feudo defuncti Vir, & c. Tamen in regno nostro non admittitur investitura præsumpta; dum Rex noster est absens, & ejus Vicarius non habet facultatem de novo infeudandi: ac proinde requiritur expressa investitura, juxta notata per Montanum de regalibus, fol. 194. numer. 25. Neque ex unica solutione relevii resultat præsumptio, & quasi possessio feudalitatis, quia conclusio procedit inter fiscum, & Baronem scilicet inter recognitum, & recognoscentem, secus verò quando agitur inter alios particulares, inter quos semper militat præsumptio allodialitatis, ut bene declarat Mascard. de probationibus, concl. 79. numer. 11. de Ponte consil. 72. volum. 2. Intrigliol. & alii, & quos refert Capyc. Latr. dec. 93. num. 5. & seqq. tom. 1.

Neque obstat si ipsi contrahentes vocassent feudum, quia dicta assertio regulatur à clausulis subsequentibus, ubi habetur feuda in feudum, burgenfatica in burgenfaticum feudi natura in aliqua non mutata, vel alterata; tum quia, dum controversitur an sit feudum, & principaliter disputatur de qualitate feudali, talis assertio non præjudicat ipsis sic asserentibus Reg. de Ponte consil. 30. numer. 17. Rovit. consil. 26. num. 4. tom. 2. cum non sit in potestate nostra, de feudo facere allodium, nec de allodio feudum, c. si verò contigerit de allodio de Ponte d. consil. 30. num. 17. sed rex potest tantum creare feudum Amatus consil. 5. num. 22. nec tandem obstat, si super alienatione fuisset impetratus regius assensus; quia non per hoc diceretur feudum; nam assensus impetratur etiam in alienatione rei, quæ sit de regalibus; licet retineatur in burgenfaticum, qui in con-

constitutione regni, quæ incipit scire volumus, & hac de causa præsumitur impetratus ad evitandam feudalitatem, & sic servitutem de Pont. *consil.* 30. n. 11. *lib.* 1. Montan. *de regal.* fol. 143. n. 24.

42 Itaque non probata concludenter qualitate feudali, in qua se fundat adversarius, non potest prætendi prælatio fundata in conditione feudali, quia non confitio de re feudali, cessat dispositio circa feudales controversias ordinata DD. in cap. *caterum de judiciis*. Schrader. Intrigliol. & alii, quos refert Ciriac. *contr.* 712. n. 76. *tom.* 4.

43 Limitatur secundò conclusio, ut deneganda sit prælatio in feudis cuicunque Agnato, si non probet se esse agnatum, quod non probatur per fidem baptismatis, quia fides baptismatis non probat, nisi ætatem per Pragmaticam primam de Paræcis, Capyc. *Latro decis.* 166. num. 56. *tom.* 2. & agnatio ad finem succedendi in feudo, vel illud revocandi probari debet per descendencias per gradus distinctos conjunctionis sanguinis à primo acquirente feudum Soccin. *jun. consil.* 76. num. 65. *Decius consil.* 431. num. 4. & *consil.* 471. *tom.* 2. Mandel. *consil.* 61. in fine, Beccius *consil.* 137. & *consil.* 138. numer. 4. usque ad 7. *lib.* 2. Mascard. *conclus.* 76. *vol.* 1. Camil. de la Rata *part.* 9. de feud. *dilucidat.* 59. nu. 3. Cacheran. *decis.* 162. Non ergo probata legitima descendencia à primo acquirente feudi, & agnitione in gradu successibili, neque competit prælatio, iuxta quam opinionem semper fuit judicatum in nostris supremis Tribunalibus, nempe in anno 1644. R. C. Summarie in causa Nicolai Nani, emptore feudi Montis Leonis, de qua Consiliarius Rocco *resp.* 6. *tom.* 2. in anno 1637. in S. Reg. Conf. in causa Livie Zattaræ cum Reg. Consiliario Julio Mastrillo emptore Marigliani, de qua Capyc. *Latro decis.* 57. *tom.* 2. in anno 1622. in Collaterali Consilio in causa D. Petri de Cavaniglia cum Francisco de Angelo emptore Terræ Sancti Joannis Rotundi, de qua Marcian. *disp.* 5. & signanter, num. 25. *tom.* 1. & per prius in anno 1604. in causa Julæ Mulcettulæ cum Mutio Simonetto emptore, de qua Regens de Ponte *decis.* 11. quia hæc prælatio, ut *suprà* dicebamus fundata est in jure sanguinis, quod si probat agnationem per descendenciam ex femina, tunc dico quod licet utri femina sit caput, & finis suæ propriæ familiæ de Ponte *decis.* 11. num. 16. Gratian. *cap.* 428. num. 8. *tom.* 3. dicitur agnata per Textum in §. 1. *in institutionibus de legitima agnatorum successione*, §. 1. *in institutionibus de legitimis tutoribus*, l. juris *Consil.* §. 1. ff. de gradibus, l. inter agnatos, ff. unde legitimi, Honnedeus *consil.* 7. num. 19. *tom.* 2. Gratian. *dict.* cap. 428. nu. 7. Camil. de la Rata *part.* 9. *dilucid.* 32. num. 4. Hodierna ad Surdum *decis.* 9. numer. 14. Unde etiam femina competet prælatio, ut fuit decium in S. Consilio, & in Collaterali, teste de Ponte *dec.* 11. Capyc. *Latro decis.* 57. Quod si femina sit descendens ex femina non est de agnatione, & familia feudatarii, & sic non est agnata, sed cognata, §. *vulgo quasit. institutionibus*, de success. agnatorum, l. inter agnat. ff. unde legitimi, Hodierna *ubi supra*, Montan. *contr.* 1. num. 31. & *contr.* 5. num. 5. Rovit. in *Pragm.* 11. de feud. numer. 7. Rota coram Durano *decis.* 36. num. 3. *tom.* 1. & coram Gregorio XV. *decis.* 293. num. 29. & uti cognata penitus est exclusa à dicta prælatione feudi, cum regulariter de jure communi feudorum in venditione feudi antiqui facta extraneo non cognatis, sed tantum agnatis sit concessa prælatio *dicto cap.* 1. §. *sed etiam*, in tit. per quos fiat investitura, cap. 1. §. Porro, in tit. aliter olim, &c. cap. 1. §. Titius, si de feud. Defuncti controversia sit, & in puncto quod femina descendens ex femina, tanquam cognata non sit admittenda ad prælationem feudi antiqui venditi extraneo, pluries fuisse decisum in Collaterali Consilio testante Reg. Marcian. & de Ponte *ubi supra*, quia talis prælatio, quæ datur consanguineis fundata est in ratione sanguinis, & ut bona majorum conserventur in illis de sanguine, ac agnatione, & familia, ut *suprà* dicebamus, sed cognata, quæ descendit de femina non est de sanguine, ut ait Staiban. *resp.* 101. numer. 14. *tom.* 2. Regens de Ponte *decis.* 5. num. 11. ergo non ei competit prælatio si sit femina descendens ex femina.

45 Neque obstat quod hodie per jus novissimum Authenticorum sit sublata differentia agnationis, & cognationis, & sola proximitas attendatur per Textum in §. 1. & §. si vero, *Auth. de hered. ab intest.* & in l. meminimus, C. de legitimis heredibus, Cyriacus *contr.* 405. num. 44. *tom.* 3. Rota coram Durano *dicta decis.* 36. num. 34. *tom.* 1. Respon-

deo enim fuisse sublatam differentiam per legem Romanorum, quæ leges non procedunt in materiis feudalibus, nisi in defectum legum feudalium *cap.* 1. de feud. *cognit.* Schrader. *part.* 8. de feud. *cap.* 2. num. 7. *tom.* 1. Camerar. in *cap. Imperial.* fol. 62. littera R. Montan. in *dict.* cap. *Imperial.* §. *Præterea*, fol. 139. à num. 45. Rovit. in *dicta Pragm.* 11. n. 17. de feud. Marcian. *dicta disp.* 50. num. 21. *tom.* 1. de Mar. *in. resol.* 233. num. 13. *tom.* 1. & *resol.* 31. num. 7. *tom.* 2. sed de jure feudorum solum agnatis competit prælatio, ut *suprà* dicebamus; ergo differentia agnationis, & cognationis non est sublata in feudalibus, ut benetenet Rovit. *dicta Pragm.* 11. n. 7. cum sequentibus, ubi ait falsum esse axioma tenentium contrarium.

Quod si prætendatur dictam differentiam esse sublatam 46 etiam in feudalibus, saltem de jure Regni nostri per gratias concessas eidem Regno à Serenissimis Regibus illius. Dico hoc non procedere, cum ipse fuerint petita à subditis, & concessa à domino per successionem feudi, non vero pro Prælatione in venditione feudi, ut fundatur ex sequentibus.

Primò, de jure feudorum cognati, scilicet descendentes 47 ex fœminis regulariter sunt penitus exclusi à successione feudorum, & agnati proximiores descendentes de sanguine iusto à primo acquirente tantum admittuntur, *cap.* 1. §. ad filias, §. proles, §. ad cognatos de successione fratrum, Camerar. in *cap.* 1. numer. 39. & *segg.* de successione feudi, Sonshech. de feud. *part.* 4. num. 14. & p. 9. num. 8. Camil. de la Rata p. 9. de feud. *dilucidat.* 32. n. 2. & *segg.* Vultejus de feud. *lib.* 1. c. 9. num. 27. Urfin. de success. feud. p. 2. qu. 3. n. 3. art. 4. n. 4.

Secundò, excluduntur etiam cognati de jure communi 48 feudorum in venditione feudi antiqui facta extraneo, cum regulariter pro feudis nostri Regni, in quo nulla viget lex municipalis super jure retractus, recurrendum sit ad jus commune feudorum Regens de Marinis *resol.* 233. num. 8. & 30. *tom.* 1. & *resol.* 116. num. 17. *tom.* 2. quod in venditione feudi antiqui nullo modo præfert cognatos, sed tantum agnatos, ut omnia jura feudalalia clamant *dicto cap.* 1. §. *sed etiam Rex*, in tit. per quos fiat investitura, ubi Gloss. in verb. Proximiori, *dicto cap.* 1. §. Porro, in tit. qualiter olim, &c. cap. 1. §. Titius, si de feudo defuncti controversia sit, & iuxta hanc opinionem fuit semper decisum, etiam in Collaterali Consilio de anno 1604. ut per Regentem de Ponte *decis.* 11. numer. 16. & in anno 1621. teste Marciano *disp.* 50. numer. 25. *tom.* 1. & omnes decisiones deinde factæ fuerunt pro agnatis, nec unicum exemplum habemus pro cognatis, ut patet ex exemplis, de quibus Capyc. *Latro d. dec.* 57.

Quando deinde successivis temporibus supervenerunt 49 dictæ gratiæ, nempe constitutio, ut de successione, & aliæ in anno 1536. 86. & 89. de quibus in *cap. lis*, & *privilegiis hujus Civitatis*, & tandem in anno 1655. de qua in *Pragm.* 24. de feud. *tom.* 3. admittentes fœminas, & descendentes ab eis usque ad quartum inclusivè tales gratiæ, utpote petita à subditis, & concessa à domino pro successione feudi tantum non possunt protrahi ad rem diversam, nempe ad Prælationem in venditione feudi, quia cum sint contra jus, & contra rectam naturam feudorum, habilitando fœminas, & descendentes ab eis ad successionem feudalem, à qua essent penitus exclusæ, fecerunt de illicito licitum, & propterea dicuntur meræ dispensationes, Lannar. *consil.* 1. num. 45. Camerar. in *cap. Imperial.* fol. 63. littera R. Montan. de regalibus, fol. 244. num. 56. & fol. 347. num. 21. Bilotta *conclus.* feud. 3. numer. 2. & 3. Afflict. *decis.* 320. num. 12. quæ dispensationes uti factæ contra jus sunt stricti juris Hondedeus *consil.* 83. num. 23. *tom.* 2. Cyriac. *cap.* 219. num. 7. & *cap.* 323. numer. 38. *tom.* 2. Surd. *decis.* 168. num. 20. & *segg.* & non solum sunt intelligendi ad literam 50 Bart. in l. sicut octava, §. *sed & si promiss.* numer. 2. ff. quibus modis pignus, &c. Manentus *consil.* 104. num. 16. Cyriac. *dicta contr.* 219. num. 8. *tom.* 2. & *contr.* 457. numer. 14. & *segg.* *tom.* 3. sed etiam strictissime intelligendæ, ac restringendæ ad calum, de quo loquuntur, & non ultra, *cap.* 1. de filiis Presbyt. in 6. Grat. *cap.* 597. num. 38. *tom.* 3. Tappia *decis.* 6. num. 24. & 50. Rota Romana coram Gregorio XV. *decis.* 86. ubi additio num. 17. Afflict. *dicta decis.* 320. num. 12. ita quod in duobus prohibitis dispensatio concessa pro uno articulo, nunquam porrigatur ad alium Natta *consil.* 600. num. 83. Decius *consil.* 610. numer. 5. Gratian. *cap.* 483. num. 17. *tom.* 3. & *cap.* 827. num. 8. *tom.* 3. Camerar.

- in dicto cap. Imperial. folio 54. littera R. & fol. 60. littera T. & folio 62. littera P. Bilott. conclus. feudali 3. num. 3. Mar-
 cian. consil. 14. tom. 1. sed tot requiruntur dispensationes,
 quot sunt obstacula, Gratian. cap. 347. num. 39. & cap. 827.
 num. 17. Reg. Merlin. controverf. 8. n. 17. tom. 2. Rota cor-
 ram Gregorio XV. dec. 87. ubi Addentes n. 16. & decis. 109.
 n. 6. prout videmus in puncto statuti disponentis contra jus
 commune, quod quando potest unum, vel duos effectus
 operari, tunc est intelligendum, ut unum tantum opere-
 tur, Gratian. c. 387. n. 21. tom. 2. Janfonius ad statuta Vr-
 bis, folio 479. n. 10.
- 51 Unde in casu nostro ultra casum successionis expressum,
 in gratiis, de quibus *supra*, non sunt illæ intelligendæ, nec
 pertrahendæ ad casum Prælationis, nec per viam compre-
 hensionis, nec per viam extensionis.
- Non per viam comprehensionis, quia comprehensio
 dicitur de eo, quod ex proprietate nominis, vel verbi con-
 tinetur, & sic fit de eodem Camerar. d. c. Imperial. fol. 47.
 litt. Q. ubi Montan. fol. 40. num. 61. sic videmus in specie,
 quæ semper comprehenditur sub suo genere; & ideò dis-
 positum de genere, intelligitur dispositum de omnibus ejus
 speciebus, leg. item legato 47. §. 1. argum. si chorus 77. ff. de
 legat. 3. Schrader. part. 3. de feud. cap. 1. num. 5. in casu vero
 nostro sub genere, proprietate, & verbo successionis, ad
 quam per gratias, & dispensationes sunt admissi cognati,
 scilicet descendentes ex fœminis, nullo modo contineri
 potest prælatio, cum sit diversi generis; successio enim,
 vel venit ex testamento, vel ab intestato. Prælatio verò
 debetur per viam contractus inter vivos, & sic actione,
 vel conditione ex lege feudali, prout videmus in simili in
 dict. gratiis respectu obligationis feudi pro dote mulierum
 Neapolitanarum, concessis per Catholicam Majestatem
 in Regno in ann. 1505. de quibus in Privilegiis hujus Ci-
 vitatis cap. 20. fol. 42. quæ si Rex illas concessisset pro do-
 tibus mulierum Neapolitanarum; & tunc certè compre-
 henderent etiam dotes Monialium, quia sub illo genere
 proprietate, & verbo dotium, continerentur omnes ejus
 species, quales sunt dotes, tam temporales, tam spiritua-
 les, & dispositum de genere, dicitur etiam dispositum
 de omnibus ejus speciebus, sed quia Rex per verba æqui-
 pollentia declaravit ejus mentem, scilicet causam, & intel-
 lexit de dote matrimonii carnalis: ideò non comprehendit
 dotes matrimonii spiritualis, ut bene Montan. in d. c. Im-
 perial. fol. 40. n. 61. usque ad 68. scio alios dixisse contrarium,
 de quibus alibi.
- 53 Et in puncto, quod dispensatio legitimisationis Natalium
 alicui concessa ad succedendum, comprehendat tantum
 casum successionis, & sic bona, & jura, quæ acquiruntur
 titulo hæreditario, ac successorio edicto, non verò alia,
 quæ jure actionis, & ex contractu inter vivos, Gabriel.
 consil. 30. num. 27. tom. 1. Bart. consil. 212. Curtius junior.
 consil. 73. num. 3. Patet in assensu, & gratiis concessis per
 Regem nostrum in successione feudi, ponderatis à Marcia-
 no consil. 17. numer. 13. tom. 1. neque per viam extensionis
 dictæ gratiæ concessæ pro feudi successione sunt intelligen-
 dæ, & pertrahendæ ad prælationem in venditione feudi,
 quia licet extensio fiat de diversis Camerar. in dicto cap. Im-
 perial. fol. 47. littera Q. tamen in casu nostro non potest
 habere locum primo, quia cognati, scilicet descendentes
 ex fœminis de jure communi feudorum sunt exclusi à suc-
 cessione feudi, & à prælatione in venditione feudi, facta
 extraneo; deinde fuerunt admissi ad successionem ex gra-
 tiis Regno concessis, quæ dicuntur propriæ dispensationes
 contra jus commune feudorum, quia fecerunt de illicito
 licitum; ergo utpote correctoriè sunt strictissime restrin-
 gendæ ad casum petitum, & concessum, de quo loquun-
 tur, nec aliquo modo extendendæ ad casum Prælationis,
 diversum à successione, argum. l. si vero 65. §. de viro, ff.
 solut. matrim. nec ex majoritate rationis extenduntur ad
 id, quod est minus Cyriac. cap. 219. num. 5. & 7. & cap.
 257. num. 40. & cap. 323. num. 37. tom. 2. de Georgio de feud-
 is, cap. 53. num. 3. Montan. in dicto cap. Imperial. fol. 42.
 num. 68. tum cessat extensio in præjudicium domini, tum
 quia cessat extensio si resultat in præjudicium tertii De-
 cian. consil. 10. numer. 8. & seqq. Grat. cap. 885. numer. 34.
 tom. 5. Staiban. resol. 199. numer. 67. & seqq. tom. 2. tum
 quia extensio gratiarum à successione ad prælationem ex
 proprietate verborum non fit, nisi mens domini dispen-
 tis concurrat Camerar. & Montan. ubi *supra*, tum quia
 consuetudines feudales non possunt extendi ad alios casus
- ultra expressos, etiam quod sint similes, vel majorem ratio-
 nem habentes, Staiban. resol. 61. n. 43. tom. 1. Sanfelic. dec.
 100. num. 59.
- Semper tamen supponendum est, quod in prælationibus
 feudorum non habet locum edictum successorium, quod
 licet in successione feudali sit admittendus, ut scilicet no-
 lente proximior succedere, admittatur remotior; tamen
 in prælatione feudali, si proximior agnatus noluerit, non
 poterit remotior per edictum successorium admitti ad re-
 trahendum, quia edictum successorium in successione feudi
 locum habet, non in prælatione, ut acerrimè firmit
 Isernia in cap. 1. §. hoc quoque, n. 6. de success. feudi, Brun.
 consil. feud. 40. n. 5. & consil. 80. n. 20. Schrader. de feud. p. 8.
 c. 8. num. 44. Joan. Bekerii dissert. jur. cap. 17. num. 19. lib. 1.
 Brittan. de retract. gentilitio, art. 286. gloss. 2. Vultejus de
 feud. c. 11. nu. 101. Gallup. in method. feudali, par. 2. n. 25.
 Reg. de Mar. resol. 116. n. 30. & seqq. tom. 2. Reg. de Pont.
 dec. 11. n. 12.
- Dices contra supra dicta in nostra conclusione feuda in
 regno nostro sunt hæreditaria, ita ut qualitas hæreditaria
 adeo prævaleat, ut habentur tanquam allodialia præcedente
 regis assensu, ut latè Capyc. Lat. consult. 27. & 28. tom. 1. &
 consult. 96. tom. 2. ergo non datur prælatio in quocunque
 feudo vendito, sicut non datur in allodiis.
- Respondemus, quod in regno nostro feuda non possunt
 appellari omninò hæreditaria, sed benè ex pacto, & provi-
 dentia, cum qualitate tamen hæreditaria, & differunt à
 feudis ex pacto, & providentia non hæreditariis; quia li-
 cet certæ personæ sub illa investitura vocentur; ita ut illis
 testator in corpore feudi præjudicare non possit; tamen te-
 netur esse hæres ultimo defuncti, quando per eum non
 stat, licet contrarium teneat de Curtis in diversor. feud. fol.
 49. a num. 60. cum pluribus seqq. & differunt etiam à feudi
 omninò hæreditariis, in quibus omnes, & quicunque
 hæres succedere valeant, ut benè fundat Reg. de Ponte
 decis. 11. a num. 25. ubi Reg. Rovit. in allegat. quam ibi
 videre est a num. 25. cum seqq. & licet quando adest clausu-
 la pro hæredibus dicatur esse feudum hæreditarium; ita ut
 teneatur habere ratum factum defuncti, & possit gravari
 in actione tamen personali usque ad valorem feudi in agna-
 to, vel in filio, deducta legitima; ita ut quatenus sit in
 hæreditate inventarium non juvet; nihilominus, non per
 hoc dici poterit feudum omninò hæreditarium, nec desinet
 esse feudum ex pacto, & providentia cum qualitate tamen
 hæreditaria, quia non omnes in eo succedere possunt; sed
 tantum illi, qui per constitutionem, & investituram sunt
 vocati, ut benè Rovit. in d. allegat. num. 28. & 33. ideo ve-
 lit, nolit testator ille, qui investitura vocatur succedere
 debet: licet cum qualitate hæreditaria; adeo ut nullum
 præjudicium illi inferri poterit per testatorem in corpore
 feudi, & quamvis possit gravari in pretio; tamen, si ille
 nolit solvere non potest Judex aliud facere, nisi illum co-
 gere ad vendendum feudum, etiam per capturam personæ;
 sed si ille nolit, non poterit Judex vendere, ut benè de
 Curtis fol. 49. n. 62. Præses de Franch. dec. 604. de Ponte tit. 6. de
 potest. Proregis de assensu super dotibus, fol. 247. n. 18. & 19.
 Revert. dec. 38. p. 6.
- Ex quibus inferitur, quod in hac prælationis concessione
 nulla est facienda differentia, nisi ad feudum fuerit anti-
 quum, vel novum, quia jure antiquo consideratur conser-
 vatio bonorum in agnatis, quod in novo fecus est, ut benè
 Capyc. Latro consult. 28. nu. 24. de Ponte decis. 11. num. 12.
 Anna observat. 10. Dec. 1.
- Quarta conclusio, si concedatur sub feudum in feudum
 nobile, cum onere ad hoc, & feudi servitio cum jure pri-
 mogenituræ, & exclusione fœminarum, non poterit dic-
 ta Universitas prætere jure congrui, jus prælationis,
 & jus coactionis ad sibi vendendum. Quæ conclusio fuit à
 me disputata in causa Universitatis Buccini cum Octavio
 Torella; ubi quidam erant consortes subfeudatarii, pro
 communi, & indiviso multorum territoriorum feudalium
 Illustris Dux Martinæ, & Comes Buccini præstiterat assen-
 sum, cuidam venditioni factæ de quadam parte per Octa-
 vium Torella Universitas petiit jure congrui dicta bona
 feudalia, dixi ego non competere.
- Probatur quia licet jus congrui locum habeat in omni
 Provincia, & sit quasi jus commune; quia illa constitutio
 Imperatoris Federici quæ incipit Sancimus, de jure Pro-
 thomis. ubique recepta per similia statuta ut benè fundat
 Antonius Thesaur. lib. 1. q. 39. n. 2. & 4. tamen in dicto jure
 con-

congrui non includitur materia feudalis, nec in feudis sibi locum vendicare dicit Afflict. *de jur. Prothom.* §. 1. gloss. 3. n. 4. Rosental. *tom. 1. de feud. c. 9. conclus. 87.* quia in feudis solum procedit jus congrui ratione sanguinis, in tantum quod si essent duo consortes ejusdem feudi, & unus venderet partem suam tertio, alter consors non potest petere jus praelationis, & congrui contra illum tertium eminentem ut decisum refert Thesaur. filius d. q. 39. lib. 1.

61 Probatur secundò; quia omnis sermo licet generalis non includit materiam feudalem latè Afflict. Tiraq. & Rosental. *ubi supra*, tum quia bonorum appellatione non veniunt bona feudalia, quia sunt bona cum qualitate omnino separata ab aliis; tum quia sequeretur posse alienari feudum in extraneum, conjunctum ratione vicinitatis sine assensu, quod est omnino negandum; undè sequerentur duo absurda. Primum alienatio feudi in vicinum sine assensu, quia si lex congrui haberet locum in feudis, emptor haberet assensum à lege, nec curaret assensum domini, qui etiam in subfeudis de necessitate requiritur Afflict. *dec. 233.* Secundum absurdum esset, quia dominus haberet Vassallum, quem nollet.

62 Tertiò probatur: quia si universitas vellet partem prædictorum subfeudorum venditam ad se pervenire, sequeretur, quod tale feudum deveniret ad universitatem, & sic ad manus immortales, ut benè Fontanel. *tom. 1. claus. 4. gloss. 18. par. 1. n. 13. & 14.* quod esse non debet in damnum domini, quia universitas nunquam moritur: hinc probat Rosental. *c. 9. concl. 33. n. 7.* generalem potestatem alienandi feudum non censi dari, ut alienari possit Ecclesiis, Universitatibus, Communitatibus, & Collegiis, quia immortalia sunt, in quibus non adest spes devolutionis, & consolidationis, ut *supra* dixi.

63 Neque dicas suprà dicta esse vera in feudis, non verò in subfeudis, seu excadentialibus, quæ sunt parva feuda, & plana, & de tabula solent appellari, & tanquam res parvæ minimè terminari debent secundum regulas feudorum.

64 Respondeo enim, quod totum opus consistit in videndo, si dicta bona sint feudalia, necne, dum in eorum concessione imponitur scilicet exiguus census, sive solutio annua, ut reditus frumenti, pecuniæ, vel similis, quia si sunt feuda non sunt subiecta juri congrui, ut *supra* fundavimus, quod ulterius patet, quia cum conceditur aliqua res sub aliquo exiguo censu, & in concessione dicitur expressè quod illa res datur in feudum, tunc res judicatur feudalis, ut benè Camerar. *in cap. Imperial. pag. 41. columna 1. lit. C.* Qui sic ait fuisse pluries decisum & licet sint res parvæ, non per hoc excluditur, quin non sint feudales, pro quo videatur Novar. *lib. 2. q. 42.*

Licet ergo universitati competat jus congrui ut latè Staib. *Senior consil. 10.* Prætes Amatus *consil. 93.* Camil. de la Rata *consil. 45.* tamen procedit in Burgenfaticis, non in feudalibus, post alios Molf. *sup. consuetudin. in tit. de jur. congr. q. 13. n. 9. cum seqq.*

65 Quare puto ego distinguendum esse duos casus. Primus est, si territoria concedantur in feudum nobile cum onere ad hoc feudali servitio jure primogenituræ, & quod masculus præferatur fœminæ, tunc dico, quod hæc sunt verè feuda, & indicantur, ut bona verè feudalia; nec in eis locum habet jus congrui. Secundus casus est quando non conceduntur in feudum, nec cum onere ad hoc feudali servitio jure primogenituræ, & exclusionem fœminarum, sed conceduntur simpliciter cum annuo onere census, & tunc æquiparantur burgenfaticis, & in eis habent locum jura communia Romanorum, & consequenter posset prætendi jus congrui hanc distinctionem cum decis. S. Conf. tradit Camer. *ubi supra, num. 8. cum seqq.* idem dixit doctissimus ille Reg. Joannes Camillus Cacacius in allegatione pro Baronia Tricarici, dum qua additio ad Præsid. Lanar. *in cap. 1. de success. feudi à numer. 7. cum seqq.* dominus Rovit. *decif. 42.* Molfes. *ubi supra, quest. 13. à numer. 9. usque ad 15.*

66 Neque universitas potuit prætere dicit subfeuda propter causam publicæ utilitatis, quia jura, quæ loquuntur de illa publica utilitate procedunt in burgenfaticis, non autem in feudalibus, ut benè Staib. & la Rata *ubi supra.*

67 Quinta conclusio. Prælatio cum in feudis conceditur, ut in casibus, de quibus supra locum habet etiam in venditione sub hasta. Conclusio hæc est de mente Tiraq. de

retract. lignager. §. 1. gloss. 24. num. 8. Guttier. *practicarum questionum, quest. 157. num. 2.* De Franch. *dec. 277. 482. & 588.* Camil. de la Rata *consil. 40. num. 13.* Rovit. *in rubr. de feud. num. 32.* Sanfel. *dec. 100. n. 26. & latissime in dec. 103. per totam.* Paponius *lib. 21. tit. 7. arrest. 29.* & fuit decisum in causa Juliæ Muscettulæ, & in aliis causis supra adductis; quamvis contrarium teneat Capyc. *Latr. consult. 27. numer. 50.* pro quo allegat tantummodo Cassaneum in consuetudinib. *Burgundia Rub. 10. numer. 5.* & Roman. *consil. 107.*

Sexta conclusio: Prælatio competens in feudis eo modo quo supra competit etiam fœminis, pro qua conclusione probanda sufficit allegare ita tenuisse Tiraquel. qui relatis argumentis pro contraria parte *num. 108. usque ad num. 198.* suam profert sententiam in hanc affirmativam partem *num. 199. & 244.* & satisfacit postea *num. 200. & 232. & seqq. in tr. de retr. lignager. §. 1. gloss. 9.* sic etiam tenuit Angel. *consil. 191.* Cepol. *consil. civil. 65. in fine,* & Parisius *consil. 81. nu. 20. lib. 3.* Carpan. *ad statut. Mediolanensia, cap. 417. n. 1. & 199.* Cacher. *decif. 127. num. 3.* quod ita pro indubitato observari in regno dicit Anna *observat. 10.* & latè Jacob. *Novel. de jur. Prothom. §. 2. num. 38.* Matienfis *lib. 5. tit. 10. in lib. 8. gloss. 2.* Capyc. *Latr. decif. 57. numer. 38.* sic fuisse decisum pluribus in causis supra narratis, scilicet in causa Juliæ Muscettulæ, in causa Durazzani, in causa Marchionisæ Piscariæ, in causa affectus Civitatis Gravinae, & in causa Mariliani, ut per Capyc. *Latr. ubi supra, num. 55.*

Septima conclusio in illis casibus, in quibus competit prælatio in feudis, de quibus supra admittitur secundogenitus ad prælationem; licet vivat primogenitus, sed non concurrat ad exclusionem secundogeniti.

Probatur, quia ubi agnatus proximior noluit uti hoc jure prælationis, tunc alius agnatus in eodem gradu, vel sequens in gradum; licet non sit futurus successor; poterit ipse prælationem petere ex persona sua: quia viget illud interesse, ne bona majorum vadant ad alienas manus ita fundant Koppen. doctissimus Germanus *in decif. 54. numer. 57. & seq. Schrader. consil. 20. num. 41. & de feud. part. 8. cap. 7. numer. 5.* Facchineus *lib. 7. contror. 17.* Rovit. *in rubr. de feud. num. 39. & in allegat. impressis* post undecimam decisionem Reg. de Ponte *numer. 92.* Rosental. *de feud. cap. 9. membr. 2. concl. 82. n. 7. & conclus. 92. n. 2.* Gallerat. *centur. 1. renunciat. 43. n. 10.* Capyc. *Latr. dec. 57. à n. 29. per totum, num. 37.*

Secundum quam conclusionem fuit decisum in causa Durazzani; nam insteterunt pro prælatione, tam Diana de Loffredo soror, quam Dom. de Loffredo patruus Sanctorii venditoris & per decretum S. Consilii sub die 23. Julii 1615. fuit provisum, quod dicta Diana infra dies decem præcisè, & peremptoriè adimpleat contenta in instrumento venditionis, quibus adimpletis consignetur possessio prævio regio assensu, verum si dicto termino elapso, & deposito integro non facto, post alios dies 4. immediatè sequentes dictus Dominicus prædicta adimpleverit eidem consignetur possessio, prævio regio assensu; undè videmus, quod sequens in gradu fuit admissus in prælatione, quando primus in gradu recusat retrahere: sic etiam fuit judicatum in dicta causa Mariliani, in qua fuit decisum competere prælationem Juliæ, quamvis remotè & alios haberet, qui eam præcedebant in gradu, sed prælationi renunciaverant, ut benè Capyc. *Latr. decif. 57. n. 55.*

Octava conclusio prælatio in illis causis, in quibus in feudis conceditur, non permittitur ubi præsumitur fraus & simulatio, quia si constiterit ex aliena pecunia velle retrahere, credendum est non esse terram prædictam mansuram in posse retrahentis, juxta notata per Guidonem Papam *decif. 411.* per Ursillum ad Afflict. *dec. 328. num. 6.* per Gailum *lib. 2. observat. 19. num. 8.* per Costam *de portione rata, quest. 100. num. 3.* per Castil. *decif. 89. num. 16.* per Giurb. *dec. 51. numer. 11.* Quæ simulatio sufficienter probatur per conjecturas. Beccius *consil. 52. num. 50. & seqq.* propterea Verallus *decif. 143. part. 1.* putat simulationem probari, si contrahens sit pauper, & ad pretium persolvendum pecuniam mutuo accipiat, qua posita simulatione Consistorium Siciliae, prælationem denegavit, ut per Giurbam *d. decif. 51. numer. 13.* pro ut etiam fuit exclusa D. Livia Zattara à prælatione Mariliani, teste Capyc. *Latr. d. decif. 57. numer. 59.* siquidem Livia erat minor, & indigebat decreto, ut poruisset facere venditionem annuo-

nuorum introituum pro habenda pecunia, pro qua re videatur Urtil. ad Afflic. *decif. 238. num. 6. Castil. dec. 244. numer. 11. part. 3.* ubi *decifum* refert Paponius *lib. 11. tit. 7. arrest. 14.*

- 73 Neque obstat, si fuisset consignata tenuta feudi emptori; ita ut sit perfecta venditio, quæ ex sola extinctione cancellæ perfecta dicitur, & consequenter cessat prælatio juxta notata per Capycium Latro *consult. 27. n. 58. & consult. 28. n. 92. 93. 96. & seq.*
- 74 Respondeo enim, quod si agnatus ante consignatam possessionem inlitterit pro prælatione, tunc licet possessio sit capta, non officit prælationi, quia sufficit si tempore debito petierit, ut bene Capyc. Latr. *num. 97.* nam dum dicitur capta possessione non competere prælationem, procedit illud in prælatione quæ competit creditori agnato per Text. *in l. 1. C. de privil. credit. & fuit decifum* in causa sancti Joannis Rotundi de qua decisionem facit Reg. Sanele. *decif. 104.* sed in casu nostro; etiam post consignatam possessionem competit prælatio, vel prohibendo tempore venditionis, vel post factam redimendo pro eodem pretio, ita Scrader. *de feud. part. 8. cap. 7. tom. 1.* plures refert, & sequitur Carol. Knobberg. *in tract. de differentiis inter feuda ex pacto, & hereditaria, cap. 8. numer. 31. Rosental. cap. 3. rubr. 2. conclus. 93. numer. 13. Pistorius lib. 2. part. 1. quest. 12. numer. 23. Rovit. in rubr. de feud. numer. 35. & in puncto probat Capyc. Latr. consult. 27. numer. 21. post Joannem Fabrum in §. 1. institutionibus de empt. & vendit. & Tiraquell. gloss. 2. §. 1. numer. 46. de retr. lignager.*
- 75 Neque obstat, si dicatur, quod agnatus excludi debet à prælatione, si constituerit Procuratorem ad licitandum per ea, quæ dicunt DD. quod si quis habet jus revocandi alienata, si fuerit præsens, & non contradixerit non poterit amplius revocare juxta tradita per Capyc. Latr. *conf. 28. num. 94.* ad quod citat Baldum *in l. quoties la prima, C. de fideicom. & in l. si sine, C. ad Vellejan. & est Text. in l. siendum 94. ubi DD. ad leg. 1. quia præsens, & tacens consentire videtur, nisi protestetur contra actum ex l. 1. C. de fil. fam. & quemadmodum, lib. 10.*
- 76 Respondeo enim, quod licet Procurator intervenerit pro licitatione, adhuc posset petere prælationem; nam licet, qui consensit venditioni, videatur se exclusisse à beneficio prohibendi venditionem sibi competentem, non tamen excluditur à beneficio retrahendi, & prælationi pro eodem pretio, quæ competit perfecta jam de venditione, ut bene Caneinius *in extrav. Volentes, cap. quid enim, numer. 19. fol. 200.* nam licet concurrat in venditione, & licitatione; non tamen videtur renunciare emptioni, quinimo expressè colligitur velle emere, unde non videtur consensisse venditioni, & nolle emere pro ut in casu, in quem loquuntur DD. allegati per Capyc. Latr. *ubi supra, & licet fuerit victus in licitatione, non tamen sibi præjudicium peperit in prælatione obtinenda; nam prælatio separatim remedium est, nec impugnatur venditioni, imò illa jam perfecta competit, & videtur potius ab emptore feudum velle adipisci reddito pretio non autem à venditore & in locum emptoris succedere, ut per Caneinium ubi supra per Rosental. cap. 9. membr. 2. conclus. 19. numer. 17.* præter quam quod præsens, & tacens sibi præjudicat, nisi protestetur contra actum d. l. 1. Cod. de fil. fam. &c. *lib. 10. Capyc. Latr. ubi supra, num. 94.*
- 77 Nec omittendum est, quod si agnatus fuerit creditor feudi multò magis competit ei prælatio per argum. Text. *Cod. de l. 1. ff. de priv. credit. Franc. decif. 82. numer. 3.* qui Text. non est correctus per Text. *in l. Dudum, C. de contrahen. emptione, ut in Senatu Sabaudia fuisse decifum* dicit Antonius Faber. *in suo Codice, lib. 8. tit. 16. de jur. liberandi definit. 14. in fine, & lib. 5. de conject. cap. 15. in fine, ubi respondit objectis à Gloss. in d. l. 1. sic in venditione sub hasta bonorum debitoris præfertur agnatus, qui est creditor vigore dictæ legis primæ, si tamen compareat antè consignationem possessionis, ut decifum in S. Consilio junctis Aulis, dicit Consiliarius de Bottis in additionibus, ad Bart. in novissima impressione Veneta. Nec possumus dubitare dispositionem Text. in d. l. 1. habere locum etiam in feudis, si quidem est uniformis consuetudini juris feudorum, quæ præfert agnatum extraneo in venditione feudi ut bene Andreas in §. sed & res, quem refert, & sequitur Paris de Puteo de reintegratione feudi,*

fol. 241. numer. 15. tandem pro complemento hujus conclusionis, dico quod multò magis competit prælatio agnato, si non fuerit expeditus assensus super venditione, ut decifum per Sacrum Consilium junctis Aulis Castri Loranini, dicit Francus *decif. 620. in fine;* ubi fuit admissa Hippolyta Riccia heres debitoris ad rehabendum Castrum prædictum, soluto pretio, quamvis ibi fuisset expeditus Reg. assensus post mortem debitoris; nam quamvis de hac decisionem dubitet Reg. de Ponte de Potest. Proregis, de assensu Reg. super dotem §. 1. numer. 21. tamen decisionem prædictam sequuti sunt Reg. Tappia *decif. 12. numer. 16. & numer. 18.* qui dicit causam prædictam fuisse votatam cum ejus interventu summo studio, idem refert Consiliarius de Leonardis inter Consilia Roviti *consil. 70. num. 6. & seq. lib. 2. Consil. de Georgio allegat. 6. num. 44. & sub num. 47. in fine.*

Ultima conclusio: Prælatio locum non habet in nostro Regno Neapolitano in venditione bonorum burgenfaticorum, excepta illa prælatione, quæ competit ratione vicinitatis.

Probatur conclusio, quia licet sub Judaica politia in legibus Mosais constitutum fuerit, ut si quando, fundus, vinea vel alia res immobilis alienaretur, proximi cognati ex ordine propinquitatis extraneo emptori præferri debeant, ut ex Levit. *cap. 25. versic. 25. Rut. cap. 4. versic. 4. Hier. cap. 32. vers. 7. Gen. cap. 33. in princ. & hoc idem jure communi Romanorum disponebatur per Text. in l. Dudum 14. C. de contrahen. empt. notat Ernest. Cothman consil. 41. numer. 17. volum. 4. tamen prædictum jus non ultra tempora Imperatoris Valentis, Theodosii, & Arcadii prævaluit, quorum deinde constitutio sublata fuit d. l. Dudum, Napod. *in consuetud. 1. de jure congr. Unde factum est, ut omnes politioris literaturæ DD. tractantes de gentilitia redhibitione, sive retractu proximitatis, non juri communi, sed consuetudinibus, & statutis laicorum adscribunt Tiraq. in tr. de utroque retract. in prælatione, Cassaneus ad consuetudines Burgundia, in tit. de retr. in princ. Daniel Mollerus part. 2. differ. 37. numer. 10. Petrus Gregor. in libr. 26. Syntagmat. cap. 19. Joachimi Beust. in l. admonendi, numer. 872. ff. de jur. jur. Berlich. part. 2. conclus. 39. numer. 192. Gaillus in lib. 2. observat. cap. 19. Mifinger. libr. 3. observationum, cap. 51. Rosental. de feud. cap. 9. conclus. 86. Joannes Koppen. decif. 52. numer. 11. Matthias Colerus decif. Saxonia 23. Mastrill. decif. 4. numer. 2. Cothoman. consil. 42. numer. 17. volum. 4. & facit Text. in cap. constit. 8. de in integr. restitut. sed in nostris constitutionibus, vel consuetudinibus nihil de gentilitio retractu dispositum habemus, igitur in regno nostro prælatio non habet locum in burgenfaticis, præter illam, quæ cadit ratione vicinitatis.**

Quod si dicatur Imperatorem Federicum, jam senio confectum, & vetustate collapsum in sua constitutione incipiente sancimus *sub tit. de jur. Prothom.* noviter introduxisse; Respondetur enim constitutionem illam sancimus in Imperio Romano vim universalis sanctionis obtinere ex verbo illo sancimus, quod proprium Imperatoris est ex Gloss. *cap. 1. sub tit. constitutionis Lotharii Imperatoris, ubi Alvarot. n. 2.*

Neque dicas secundò, quod dicta constitutio non fuerit lex, quia sine die, & consule juxta Text. *in Authent. ut preponatur nomen Imperatoris, l. 4. Cod. de divers. rescriptis,* unde inter leges non numerata; imò plures dubitarunt de hac constitutione, ut bene Beust. *ubi supra, numer. 872. Berlich. part. 2. concl. 39. numer. 11. & 12. Facchineus lib. 6. cap. 17. Afflic. in cap. 1. §. Porro, numer. 36. in fine,* qualiter olim feudum possit alienari, refert Pelliccia *ad consuetud. Aversa, in tit. de jur. congrui, num. 109.*

Respondeo enim quod constitutio sancimus non legalis est, sed municipalis, & consuetudinaria, & edita à Federico Secundo Imperatore Romano, & Rege Sicilia, proinde solum in Sicilia Regno servanda, sed non fuit posita in volumine constitutionum, quia fuit condita à Federico II. tempore, quo erat excommunicatus; propterea, nec tenet, nec valet, ut post Pellicciam *ubi supra, numer. 114. fundat Montan. contr. 21. num. 2.* quæ recepta tamen est per antiquum usum, & in nostra Civitate Neapolitana peculiare habemus consuetudines sub titulo de jure congrui Prosper Rennella *in tract. de jur. prothom. in rubr. n. 20. Præses de Franch. dec. 346. nu. 11. & dec. 390. num. 3.*

num. 3. sic iudicatum per Sacrum Consilium, testatur Joannes Angel. Pifanel. in d. consuet. de jur. congr. fol. 332.

- 81 Duo tamen concurrere debent, ut quis possit retrahere, nempe ut sit consanguineus, & sit conjunctus ratione rei, ut in d. consuet. ubi notat Napod. Afflict. & alii, ubi supra, Rennella in loc. cit. Rocc. responsorum legalium tom. 2. resp. 99. num. 7. Secundò requiritur, ut sit consanguineus venditoris, Petr. Gregor. Tiracquell. & alii apud Berlich. p. 2. conclus. 39. num. 24. per hoc fit, quod si Ecclesia vendat non haberet locum retractus, quia non habet Ecclesia proximiores, qui possint bona retrahere jure agnationis, vel cognationis, nec hæreditario jure deferuntur, cap. 1. de concess. præbendæ, Boerius decis. 231. Petr. Greg. in lib. 26. syntagm. cap. 2. n. 12. Ant. Gom. ad l. 70. Tauri num. 9. sic videmus in casu, quo maritus vendidit bona, quæ acquisivit ex successione uxoris, quod cognati uxoris non admittuntur ad retractum, ut bene Theodor. Reinsing. in tract. de retract. consang. in tit. in quib. reb. jus Prothomiseos locum habet q. 3. num. 41. volum. 1. sic etiam in simili facti specie creditoribus, quibus res debitoris in solutum adjudicata fuerat res illas vendentibus consanguineis debitoris retractum non competere judicavit Senatus apud Cothman. loc. cit. quia per adjudicationem sequutam, non amplius erant bona debitoris, sed creditorum, quibus adjudicata fuerant; nam mutata causa personæ, consequenter ipsum jus retractus mutatur argum. l. 1. C. de imponen. lucrativa descriptione lib. 10. Theodor. Reinsing. loc. cit. de personis, quibus retractus competit quest. 2. num. 142.

- 82 Solum bonis feudalibus retractus gentilitius viget, secus verò in allodialibus, Roccus resp. 99. num. 9. & 10. & ex aliis fundat Pistor. lib. 2. q. 11. num. 9.

Nec obstat authoritas Regentis Sanfelicii decis. 101. ubi fuit data prælatio agnato in re allodiali.

Respondeo enim, quod ibi agebatur de Territorio subiecto fideicommissio, in quo ille, qui prælationem obtinuit erat vocatus, ut legitur ibi num. 6. Absurdum enim fuisset, & à ratione juris alienum vocatum non præferri extraneo, & Bart. consil. 19. quia lex semper favere solet ei, qui jus habet in re, vel habere sperat.

- 83 Non video tamen quomodo possint dicere Doctores aliqui, quod jus retractus competat agnatis, ex dispositione Text. in l. 1. ff. de priv. cred. ibi (cum bona venduntur debitoris in comparatione extranei, & ejus, qui creditor, cognatusve sit potior, habetur creditor cognatusve) quorum opinio, quam debilis sit, demonstrant (illa verba magis tamen debitor, quam cognatus) unde apparet, quod prælatio fundatur in credito, non in conjunctione sanguinis, dum ex dicto textu creditor tantum, præferatur cognato tantum, item textus ille non loquitur de retractu, sed de prælatione, quæ datur creditori agnato, quando bona debitoris venduntur, ut ibi patet. Differt verò retractus à prælatione; nam retractus non competit, nisi post venditionem, ut ex Rebuffio firmat idem Reinsing. loc. cit. num. 187. sed prælatio spectat ante venditionem; post verò nequaquam Reg. Sanfelici. decis. 104. n. 19. unde si post factam venditionem compareat quis pro prælatione, quamvis sit creditor, & agnatus excluditur, ut per S. Consilium decisum refert Consiliarius de Bottis in addit. ad Bart. in d. l. 1. ff. de priv. credit. cujus verba sunt. Die 10. Junii 1675. in causa creditorum Magnifici Fabritii Mormilis, dum esset vendita quedam domus ad instantiam ejus creditorum, & liberata Rosellæ Girollæ, quæ ceperat possessionem, comparuit Magnus Valerius Mormilis creditor, & cognatus, petens præferri in venditione dictæ domus pro eodem pretio vigore dicti Textus, & junctis Aulis fuit exclusus, quia venditio jam erat facta, plures alias decisiones, tum S. Consilii, tum Regii Collateralis Consilii referunt, tum Reg. Sanfelicii decis. 104. n. 19. & 20. tum Consiliarius Rocco resp. 99. n. 13. & 14. & hæc satis pro hac prælationis materia.

- 4 Posse appellari à declaratoria excommunicationis habetur.
- 5 Resolutio Authoris proponitur ambigua usque ad finem.
- 6 Milites Hierosolymitani in visitatione quando puniantur ab ordinariis, & quando non.
- 7 Index carens jurisdictione peccat mortaliter si judicare voluerit.
- 8 Trid. sess. 24. de reform. cap. 11. adducitur, & explicatur.
- 9 Requisita pro exemptione Capellani S. Ioannis ab auctoritate Episcopi, quæ sint.
- 10 Episcopi intentio est fundata in omnibus subditis sue Diocesis.
- 11 Religio S. Ioannis Hierosolymitani est vera Religio, ex S. Augustino dependens.
- 12 Religiosi Militenfes non habent velle, nec nolle, facta professione.
- 13 Milites Hierosolymitani non possunt disponere, vel testari, & qualiter.
- 14 Religionis Superior non potest molestari ex obligatione facta per Monachum.
- 15 Mandatum executivum an possit relaxari contra Capellanum Militem ob obligationem factam in forma Camere per eundem Regularem, neque contra Commendatarium, vel alium superiorem.
- 16 Capellani S. Ioannis ejusdem Religiosi, an & quando teneantur ad processiones accedere per Episcopos.
- 17 Capellani aliarum Religionum militarium ad quid teneantur.
- 18 Trid. sess. 6. cap. 3. de reform. facultatem concedit puniendi Regulares extra claustra delinquentes.
- 19 Trid. sess. 25. de Regularib. cap. 13. qualem dat facultatem Episcopis cogendi Regulares ad processiones.
- 20 Usurpatores bonorum Ecclesiæ, qui sint, & quas penas incurrant.
- 21 Can. 17. Bullæ Cœnæ, qualiter puniat usurpantes bonorum Ecclesiæ.
- 22 Falso titulo, vel falsa transactione possidens bona Ecclesiæ punitur pena usurpatoris.
- 23 Capellani S. Ioannis quando subiciantur suis Prælati.
- 24 Equivoca sunt prius dividenda, deinde definienda.
- 25 Capellani non professi, si resideant intra septa Monasterii S. Ioannis non subiciuntur Episcopo.
- 26 Capellani professi quomodolibet, & ubicumque habitent non subiciuntur Episcopo.
- 27 Professio probatur ex libris Monasterii.
- 28 Professio qualiter adducenda.
- 29 Trident. sess. 24. cap. 11. de Regularib. quæ requirit in Capellanis S. Ioannis pro exemptione.
- 30 Episcopus Maranta non est sibi contrarius, sed se declarat.
- 31 Sacre Congregationis declarationes, an & quatenus sint nobis contraria.
- 32 Sacra Religio Hierosolymitana est vera Religio.
- 33 Privilegia ignorare non potest sacra Religio Hierosolymitana sibi concessa.
- 34 Canonis excommunicatio, seu declaratio ignorari non potest.
- 35 Episcopus an possit declarare excommunicatum exemptum.
- 36 Textus in Clementina prima, de privilegiis, explicatur.
- 37 Epistola Cardinalis Burghesi quid dicat in presenti.
- 38 Exemptionis observantia, qualiter committatur.
- 39 Ordinarius loci an possit declarare excommunicatum Equitem Hierosolymitanum percutientem Clericum.
- 40 Capellani S. Ioannis delinquentes extra claustra, à quibus puniantur.
- 41 Equites S. Ioannis, qualiter sint exempti quoad curam animarum.
- 42 Regulares an possint declarari excommunicati ab ordinariis locorum.
- 43 Equites Hierosolymitani an possint citari, & quando ab ordinariis locorum.

DISCEPT. CCCXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species narratur, de quo in presenti.
  - 2 Citatio ad informandum D. Pompei Girone.
  - 3 Excommunicatio emanata, & cedulones affixi contra D. Pompeum Girone.
- Caponi Discept. Tom. V.

A R G U M E N T U M.

Capellani, Vicarii, & alii servientes Religioni S. Joannis Hierosolymitani, an possint citari, & declarari excommunicati in Sancta Visitatione ab Ordinariis ob usurpata, & occupata bona Ecclesiæ, quæ est in iuribus ordinariis, Trident. *sess. 6. cap. 3. de Reformatione*, & *sess. 25. de Regularibus cap. 13.* explicatur, unâ cum Canone 17. Bullæ Cœnæ; Capellani prædicti habitantes intra septa Monasterii puniuntur à Religione, non ab Ordinariis pro delictis commissis extra claustra, quod si sint professi, etiam cognoscuntur à suis Superioribus, si verò percusserint Clericum, à quo sint absolvendi, an scilicet ab Ordinario loci, an à suis Superioribus proponitur difficultas.

P R O

Religione Sancti Joannis Hierosolymitani, an Capellani professi possint visitari ab Episcopis in actu Visitationis, ut usurpantes bona Ecclesiæ Episcopo subjectæ, & quid si non morerentur intra septa Hospitalis Sancti Joannis, sed in domibus suis, &c.

Fuit Neapoli mensibus elapsis in Curia Archiepiscopali Neapolitana inquisitus Frater Pompeius Girone de nonnullis, de quibus in citatione, de mandato Congregationis S. Visitationis sub Eminentissimo Cardinale Caracciolo, cujus verba damus.

2 De mandato Congregationis Sanctæ Visitationis. Ad omnem instantiam, & requisitionem R. D. Fisci Sanctæ Visitationis, sive &c. Citeretur, moneatur, & requiratur Frater Pompeius Girone ex adverso principalis, quatenus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, restituat, exhibeat, & cum effectu ipso facto consignet in posse Clerici Philippi Ametrani Beneficiati Capellæ Sanctæ Mariæ de Carmelo sitæ in pertinentiis suburbis Virginum, ubi dicitur à Pervozzo, supellectilia, & mobilia sacra dictæ Capellæ, per ipsum indebitè detenta, & usurpata, necnon infrâ terminum horarum 24. quarum octo pro primo, octo pro secundo, & reliquos octo pro tertio, ultimo & pereemptorio termino, ac monitione Canonica assignamus, comparere debeat, & habeat coram nobis ad dicendum causam, quare non debeat declarari incursum in pœnas, & censuras Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, præsertim in excommunicationem contentam in Can. *Si quis Clericum*, S. Concil. Trid. *cap. 11. sess. 22. de reformatione*, in Bulla Cœnæ Domini, aliisque Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis, tanquam dissipatorem, & usurpatorem bonorum, supellectilium sacrorum, & iurium ejusdem Capellæ, latius ut ex actis vigore Sanctæ Visitationis formatis, aliàs ipso citato, & in termino prædicto non comparente, hora immediatè sequenti: compareat ad videndum proferri sententiam excommunicationis, & pro excommunicato se declarati videri, & Cedulones expediri, & affigi per loca solita, & consueta. Datum Neapol. die 28. Novembris 1671. V. Fiscus Metellus Talpa Vicar. Generalis, & Sanctæ Visitationis Judex, & subdelegatus. D. Joannes Leonardus Spanus Sanctæ Visitationis Actuarius, & Cancellarius, &c.

3 Post factam citationem, de qua in præsentī fuit excommunicatio fulminata, atque declarata, & per loca solita Neapoli Cedulones affixi, tali modo.

Hic auctoritate, qua in his fungimur tam ordinaria, quam delegata in executione Decreti Congregationis Sanctæ Visitationis, declaramus, & denunciāmus Reverendum Sacerdotem Pompeum Girone incidisse, & incurrisse in censuras, & pœnas in Sacris Canonibus, Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis contentas, & præsertim in excommunicationes contentas in Bulla Cœnæ Domini, & Sacri Concilii Tridentini ob

injustam, & indebitam occupationem, & denunciatio-nem bonorum mobilium, & supellectilium Sacrorum Calicum Capellæ Sanctæ Mariæ de Carmelo, in loco dicto à Pervozzo de Neapolis, & aliis, prout ex actis, instante admodum Reverendo Francisco dictæ S. Visitationis, sive &c. Metellus Talpa Vicar. Generalis, & Sanctæ Visitationis Judex, & exequutor. D. Joannes Leonardus Spanus Sanctæ Visitationis Actuarius.

His positis, comparuit apud acta D. Pompeus Girone appellans à declaratoria ad Auditorem Cameræ, petens Apostolos, dicens se esse exemptum ab ordinaria Jurisdictione Episcopi, & per consequens dicebat de nullitate excommunicationis, & declaratoriæ illatæ.

Ego pro veritate negotii articulum discurrem, & an pro Episcopo, vel non, non formabis iudicium, nisi usque ad finem hujus responsi, quia tibi placebit.

Probatur primò, quòd pertinet ad Religionem illius puniitio, quia cum Fiscus Curie Episcopalis Venufinæ procederet adversus Reverendum D. Josephum Josiam ex ordinariis Capellanis Sacræ Religionis Hierosolymitanæ Sancti Joannis, ut illum visitaret visitatione personali, fuit dictum, quod non posset fieri, quia erat ex Capellanis Ecclesiæ Sanctissimæ, & individua Trinitatis sacri. Bajulationis Venufinæ, in domibus ejusdem degens, eique deserviens, intra ejusdem septa sub illius Commendatoris, ac Bajulini obedientia vivens; ergo dicebatur, quod erat exemptus ab Episcopo, quia extra territorium censetur esse, qui sunt exempti, & extra jurisdictionem Episcopi, *cap. ut animarum 2. in fine de constit. in 6.* ergo impunè, idest sine pœna, si non pareat, non est puniendus, *Glossa in d. cap. ut animarum*, & ex Innocentio III. *in cap. novit 7. de officio legati*, & Paulus dixit *in leg. finali, ff. de jurisdict. omni. judic.* adeò ut peccato se adstringat Judex, qui jurisdictione carens, jus dicere tentat, usurpat enim, quod suum non est, furtumque factum, ex Augustino *in cap. pœnale 13. 14. quest. 5.* Sanctus Thomas 2. 2. *quest. 60. art. 6. & quest. 80. art. 12.* ubi Cajetanus ex S. Paulo ad Romanos 14. *quest.* Tu quises, qui judicas alienum servum, & dixit Maranta *responsio 40. num. 1. usque ad 10. par. 3. & responsio 89. num. 45. par. 4. & responsio 86. num. 15. par. 5.* ergo quando Capellanus deseruit Ecclesiæ, & Judex inferior vult illum cognoscere pro delicto, tunc si inserviebat Ecclesiæ Sancti Joannis, & Horis Canonis ex privilegiis Pii V. & Gregorii XIII. de quibus Episcopo Maranta dicto *responsio 50. & responsio 86.*

Probatur secundò, ex Trid. *sess. 24. cap. 11. de reform. 8* in quo Tridentino, pro Episcoporum jurisdictione decreta, atque definita jam fuerant, ad cujus terminos constitutionem suam, dum privilegia confirmavit, Religioni Hierosolymitanæ reduxit Sacrum Concilium, ut Episcopus in residentia contineret, cum privilegia omnia, exemptiones ab ordinariis jurisdictione reformasse, eaque locum non habere decrevisse, quæ comprehendit etiam privilegia Sancti Joannis Hierosolymitani ibi (ne tamen illa in pessum omnia daret) sic domum intulit, & excepit exceptis tamen illis, qui prædictis locis, aut militari actu serviunt, & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt, sive in his, qui legitime, & secundum regulam communem Militarium professionem fecerint, de quo constare debet Ordinario, Gregorius verò XIII. addit *in sua Bulla*, ut tria illa requisita in iis, qui actu inserviunt, & intra eorum septa, ac domos resideant, & sub eorum obedientia vivunt, & quod hæc requisita simul concurrere debent, unum verò eorum si deficiat exceptio locum non habet. Quod in simili de Reformatione Hierosolymitana refert Antonius Maceratenensis *lib. 1. variar. resol. 18. per totum*, præsertim *in verbo exemptio*, §. 3. Barbof. *in collectan. Episcop. sess. 24. cap. 11.* & Maranta *responsio 80.* præsertim *a num. 20.*

Ergo cum Archiepiscopus, vel Episcopus habeat suam intentionem fundatam in omnes, qui sunt in sua Diocesi, quia est loci ordinarius, *cap. omnes Baslica 16. quest. 7. cap. cum persona 7. de privilegiis in 6.* Maranta *responsio 80.* à qua regula sunt exempti illi, qui per exemptionem sunt tales, ut sunt illi, qui actu deserviunt Ecclesiis Sancti Joannis Hierosolymitani, inter quos erat Josia ille, de quo Maranta *responsio 86. in fine, & princip.* & D. Pompeus

peus Girona non est inter illos, ex Trid. & Constitutione Gregorii, quia non est de illis Clericis, vel Sacerdotibus, qui sunt intra septa Monasterii, ergo potuit Archiepiscopus Neapolitanus fulminare excommunicationem, & cedulones affigi facere contra D. Pompeum, tanquam delinquentem extra claustra, cum præsertim procederet per sanctam visitationem.

- 11 Probatur tertio, quia Religio Sancti Joannis Hierosolymitani est vera Religio, tria vota substantialia, Religionis scilicet obedientiæ, castitatis, & paupertatis profitendo sub regula Sancti Augustini, & per ingressum in hanc Religionem, & in ea per professionem sequutam, matrimonium ratum solvitur, ut benè Emmanuel Sa in verb. Religio num. 41. Navarrus consil. 11. & 12. Gerardus Maynardus decisione Tholosana lib. 1. decis. 27. per totam, Sanctus Thomas 2. 2. quest. 186. art. 6. & 7. Sanchez de matrim. lib. 2. disput. 18. num. 8. Ferdinandus Vasq. lib. 1. Illustrium cap. 105. num. 48. & seqq. Gratianus cap. 363. num. 20. & seqq. & par. 3. cap. 457. num. 24. Carol. de Grassis de effectib. Clericatu, effectus 1. à num. 109. usque ad num. 127. Lezzana in summa questionum Regular. par. 1. cap. 20. num. 34. Pellizzarius in manuali Regularium tract. 1. cap. 3. quest. 9. num. 30. Barbosa de jure Ecclesiastico lib. 1. cap. 43. num. 23. 24. & seqq. Rota apud Duranum d. 38. par. 2. & apud Gregorium decis. 87. n. 20. & seqq. ibique Beltraminus in addit. num. 23. Episcopus Maranta responso 3. num. 35. & responso 76. n. 15. par. 4. Novarius in lucerna Regularium, in verbo Milites Hierosolymitani num. 1. & seqq. Maranta tom. 5. responso 89. à num. 14. cum seqq. quia statim, quod solemnem professionem emittunt, non dicuntur habere velle, vel nolle, sed se habent, uti mortui modo, cum arbitrio ex suo non dicantur habere, sed illius, quem vice Dei super caput suum posuere, cap. si Religiosos 27. in princip. de elect. in 6. cap. Religiosi 50. de regul. in 6. cap. finali de testam. in 6. unde neque disponere, neque testari possunt, & non sibi, sed Religioni quærun, Auth. ingressi, Cod. de sacros. Ecclesiis, Rota decis. 87. apud Gregorium XV. & decis. 109. DD. in cap. in presentia de probat. Rot. par. 2. decis. 313. qui neque possunt disponere de personis eorum, sine speciali licentia Magni Magistri, quia non sunt sui juris ratione voti, seu Religionis, neque per obligationem sine assensu factam Prior molestari, etiam si esset Cameralis obligatio, obligando se, & personam suam extra Religionem, ut benè Lezzana d. cap. 50. num. 12. Pellizzarius tract. 1. cap. 3. num. 31. & ex Bulla Pii IV. ostendit Maranta par. 5. responso 89. à num. 41. ut nec ex obligatione facta per Militem prædictum possit relaxari mandatum exequutivum contra eundem, vel contra Priorem, seu commendatarium, ut post alios Maranta d. par. 5. cap. 89. à num. 47. Neque aliquid obstat juramentum appositum in contractu obligationis à milite Hierosolymitano, quia non potest ex efficacia eum obligare, Maranta d. controu. seu responso 92. à num. 63. cum seqq.
- 16 Probatur quarto, quia fratres Capellani Hierosolymitani tenentur accedere ad Processiones, quæ sunt in Diocesi, ut de Fratre Hieronymo de Donato Presbytero Religionis Sancti Joannis, qui fuit coactus accedere ad Processionem in Civitate Averfana, & ipse existerat in terra Sancti Antimi, & decidit Maranta, dum esset Vicarius Averfanus, ut ipsemet refert par. 2. responso 6. nam licet sint Religiosi, & professionem post annum probationis teneantur emittere, ut declaravit Sacra Congregatio apud Gratianum cap. 363. num. 27. & 28. & cap. 457. num. 31. Genuensis in pract. cap. 21. de visitatione num. 12. Riccius par. 1. collect. 206. Burattus decis. 779. num. 11. Cæteri verò Milites, quia non emittunt votum castitatis, nisi conjugalis, verè Religiosi non dicuntur, sicuti Milites Hierosolymitani, Pater Diana par. 3. tract. 2. resolut. 64. & resolut. 77. & par. 3. tract. 2. resolut. 3. qui dicit, quod in aliis militaribus ordinibus (veluti Alcantaræ, Calatravæ, &c.) in quibus castitatis votum in matrimonium dumtaxat promittitur, non procedit, ut matrimonium dissolvatur ratum, & non consummatum infra terminum, de quo in cap. ex publico de conversione conjugatorum, Maranta par. 2. responso 6. num. 9. sic decretum S. Congregationis de non loquendo cum Monialibus, extenditur etiam ad Milites Hierosolymitanos, ut ex litteris Sacre Congregationis rescriptis Vicario Neapolitano, refert Quaranta in summa Caponi Discept. Tom. V.
- 17

Bullarii, in verbo Monasterium, & in dicto verbo. Quod decretum refert Episcopus Campanilis in diversorio rubrica 12. cap. 16. num. 43. & facto verbo cum sanctissimo, idem innovavit S. Congregatio, teste Maranta par. 2. responso 6. num. 19.

Probatur quintò, quia Trident. decretum sess. 6. de reformat. cap. 3. in quo facultas tribuitur ordinariis puniendi excessus Regularium extra claustra degentium, & delinquentium, comprehendit Milites Hierosolymitanos, quia verè Regulares sunt, & sic militant, & sic Milites degentes extra locum suorum ordinum cum facultate suorum Superiorum puniri poterunt ab Episcopis suis, Genuensis cap. 59. & cap. 21. num. 12. Riccius par. 2. in practi decis. 177. & par. 2. collect. 503. Barbosa de potest. Episcopi par. 3. allegat. 105. num. 15. & 16. Campanilis rubrica 12. cap. 13. num. 22. & patet ex Trident. decreto sessione 24. cap. 11. de reformatione, ibi exceptis iis, qui prædictis locis, aut Ecclesiis actu serviunt, & intra eorum septa, ac domos resident, & sub eorum obedientia vivunt, Trivisanus par. 1. decis. 36. num. 2. in 4. argumento, & fuisse declaratum per Sacram Congregationem in una Tranensis, refert Marius Antoninus Maceratenis ubi sup. cap. 11. lib. 1. variar. resolut. 18. & hoc etiam attenta Constitutione Gregorii XIII. de anno 1580. quæ incipit: Circumspecta, Maceratenis ubi supra, & Antonius Naldus in verbo Milites num. 11. & Petrus Antonius Moneta de iudicibus conservatoriis cap. 6. num. 52. Maranta par. 2. responso 6. num. 13. in fine, quia ait pluries practicasse contra eosdem, non obstante quacumque exemptione, etiam per Bullam Gregorii XIII.

Et sicuti Regulares ad Processiones publicas accedere tenentur, ex Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 13. sic isti tenebuntur, scilicet Sacerdotes Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani professi, & si non accesserint, compelli poterunt, & compulsionem per censuras fieri posse, dicit fuisse decisum Papiæ Maceratenis lib. 1. casu 33. quia per S. C. Regulares subijciuntur Episcopo, quorum arbitrio remittitur, ut compellantur, ut decisum per Curiam Archiepiscopalem, refert Genuensis d. cap. 59. num. 9. Gratianus cap. 232. num. 13. & 14. Riccius in practi for. Eccles. resolut. 308. & collect. 503. in quinto casu, & declarasse Sacram Congregationem, refert P. Sorbus in compendio Privilegiorum Mendicantium, in verbo Processiones, Portellius ad dubia Regularia, in verbo Processiones, & alias probationes refert Maranta dict. responso 6. per totam, querelam exponentes Milites tam apud Tribunal Nunciaturæ, quàm Romæ apud Sacram Congregationem facere possunt contra Marantam, qui cedulones affigi mandavit.

Quia verò sub citatione dicitur, uti usurpator bonorum Ecclesiæ, seu Capellæ Sanctæ Mariæ de Carmelo, est sciendum, quod occupator is dicitur, qui capit, & accipit, sibi que applicat, Ambrosius Calepinus in verbo (occupo) quem adducere licitum est, ad juris verbum, & ambiguitates explicandas, secundum Francum decis. 662. num. 17. Lexicon Juridicum in verbo occupare, & in §. ferè, & §. illud autem eodem titulo, Maranta par. 2. responso 21. à num. 6. & Textus Concilii comprehendit omnes tam fœminas, quàm masculos occupantes, Maranta num. 11. dict. responso 21. par. 2. tam mandantes, quàm per se facientes, ex dictione illa (per se) vel per alios, & pœna, de qua in Concilio fulminatur etiam in can. 17. quest. 2. per totam, & ante eum Maceratenis lib. 1. variar. resolut. 73. à num. 12. & 13. Maranta ubi sup. num. 11. vers. & cum facientes, & continentur etiam occupantes non auctoritative, Maceratenis, & Maranta locis citatis, & multò magis in Trident. & Bulla Cœnæ continetur hæreditatis occupatio, scilicet Ecclesiæ, ad notata per Marantam dict. par. 2. responso 21. etiam si hæreditatem Ecclesiæ quis possideret, cum falsa transactione, & falso titulo, quia etiam occupare dicitur, & sub Canone tum Concilii, tum etiam Bullæ Cœnæ contineretur, ad notata per Marantam dict. responso 21. num. 29. & sic vides, quod detinentes hæreditates Ecclesiarum, easque non denunciant eisdem, incurrunt in dictam excommunicationem Bullæ Cœnæ, & hoc etiam si cum Ecclesiâ sit facta transactio cum falsa causa, & falso titulo, ut patet ibi in Concilio etiam in occupante rem Ecclesiæ auctoritate Judicis sæcularis, ut patet ex Concilio Tridentino ibi (sen quacumque arte, & quocumque quaesito

colore, &c.) notat Maranta num. 47. in fine, Maceraten-
sis diol. lib. 1. resolut. 46. & resolut. 73. num. 77. Durardus d.
quest. 2. num. 3. verj. Nam largo sumpto vocabulo, sacrile-
gus dicitur ille, qui rem Ecclesiæ etiam non datam, sed
relictam, & debitam injustè detinet, ut post alios Ma-
ranta num. 48.

- 23 Suppositis pro veris supradictis, securè esset dicendum
potuisse excommunicari ab Archiepiscopo Neapolitano
fratrem Pompeium Gironè, quia verò negotium depen-
det ab alia circumstantia, propterea dico fratrem Pompe-
ium non potuisse excommunicari ab Archiepiscopo Nea-
politano. Ratio circumstantiæ est, quia Capellani Sac-
ræ Religionis Hierosolymitanæ, Vicarii aliqui illius
servientes, &c. sive professi sint, sive non professi, an
sint exempti à jurisdictione si crimen commiserint, ut in
eos tanquam Sedis Apostolicæ delegati, possint animad-
vertere ad Trid. Concilii sanctiones declarandas sess. 6.
cap. 3. de reformat. & sess. 24. cap. 11. in fine, & Bul-
la Gregorii XIII. quæ incipit circumspecta: ex Bulla
Gregorii XIII. lata 25. Novembris 1580. sui Pontifi-
catus anno nono, cui initium est circumspecta in om-
nibus, in Bullario tom. 2. Constit. 64. fol. 448. quam etiam
refert Quaranta in verbo privilegia Regularium, in fol. ....
- 24 Circumstantiæ ergo, & Bullæ æquivoca dividenda,
deindè definienda sunt, ut veritas elucescat, ex Textu
in cap. cum Ioannes, de fide instrumenti, ubi Abbas,
Rota in Mediolanensi Jurispatronatus coram Pirovano
decis. 74. num. 4. apud Vivianum in praxi Jurispatrona-
tus, leg. Papinianus 21. ff. de minoribus, leg. naturaliter,
§. nihil commune, ff. de acquir. posses. leg. neque natales
10. C. de probat. duo ergo Gregor. XIII. distinguit in Bulla
primo Vicarios, Capellanos, ministros, servientes ad-
scriptos Colonos, Procuratores, & familiares, non ali-
ter exemptos ab Ordinario, quam contra eostanquam
Sedis Apostolicæ delegatos de eorum excessibus, & deli-
ctis, etiam extra visitationem, quando & quoties opus
fuerit inquirere, visitare, punire, & corrigere pos-
sint, & exemptos esse, nisi in Ecclesiis, aliisque locis
dictorum Militum actu serviant, & intra eorum septa,
& domos resideant, ac sub eorum obedientia vivant,
quæ omnia debere simul concurrere intelliguntur, illi
verò, qui legitimè, & secundum regulam prædictæ Re-
ligionis professionem fecerunt, absolute sunt exempti,
modo de professione taliter emissæ loci ordinario con-
stet, fecerint, & sic ad Bullam Gregorii XIII. habetur, at-
que colligitur.
- 25 Sunt itaque distinguendi illi, qui Religionis regulam
professi sunt, ab illis, qui nondum professi sunt, illi qui
serviant Religioni, & non sunt professi, debent habere
omnia requisita cumulative, ut à jurisdictione ordinarii
dicantur exempti, etiam tanquam Sedis Apostolicæ dele-
gati, primo scilicet, ut in Ecclesiis, aliisque locis Mi-
litarum actu serviant, secundò, ut intra eorum septa, &
domos resideant, & sub eorum obedientia vivant, quæ
omnia una simul concurrere debent, & si unum defi-
ciat, eorum exemptione minimè potiantur, sed in illis,
qui professionem fecerunt, unum sufficit, si scilicet legiti-
mè, & secundum regulam prædictæ Religionis, pro-
fessionem fecerint, de qua loci ordinario constare debet,
ut latè Episcopus Maranta par. 4. responso 80. à num. 21.
22. & 23. & sic probata professione facta secundum Re-
gulam erit exemptus ab ordinario loci, in quo deliquisse
constiterit, ut neque delegatus Sedis Apostolicæ adver-
sus eos delinquentes procedere poterit ordinarius, & proba-
bitur professio per publicam scripturam Notarii pub-
lici Religionis manu extractam, atque etiam à deputa-
to ordinis, vel commendatariæ manu exarata extra-
ctam fuisse, ab illo inquam deputato, qui est taliter de-
putatus ad professionem excipiendam, ejusque sigillo ro-
boratam, & Episcopi loci ordinario, in qua constet de
professione, & professio potest probari per scripturam,
in qua constet de professione, & professio debet proba-
ri per scripturam, dicit Glossa in oap. 1. de censibus,
in 6. verbo scriptis, Cardinalis Cavalerius decis. 271.
num. 3. Gratian. cap. 640. num. 4. vel per fidem extractam
à libris Religionis, in quibus describuntur professiones
professorum, sicuti baptismalis infusio, vel matrimonii
contractus probatur libris Paræcorum, ex Trident. sess.
24. cap. 1. §. sed habet Paræcus de reformat. matrim. Ric-
cius par. 2. decis. 340. Cardinalis Cavalerius decis. 444. San-

chez lib. 3. de matrim. disput. 15. num. 22. Episcopus Ma-
ranta responso 53. num. 2. 3. & 4. par. 3. Federicus de Senis
conf. 119. Gratianus d. cap. 640. num. 7. & 9. Idem Maranta
par. 4. responso 80. num. 26. par. 4.

Cum ergo convenitur coram Ordinario Presbyter, vel
Sacerdos Sancti Joannis, qui professus est, docere debet
de professione ex Concilio Toletano 4. cap. 48. in Canone
Monachum 3. & per Leonem Papam in cap. puella 20.
quest. 1. & Clementem III. in cap. cum virum 12. de Re-
gularibus, & Trident. sess. 25. de Regularibus, cap. 19. &
Gratian. cap. 440. num. 25. ergo Capellanus Sancti Joan-
nis legitimè professus, ex Bulla Gregorii XIII. est ab
Ordinario exemptus, ut neque tanquam Sedis Aposto-
licæ delegatus in eum animadvertere valeat, quæ sanè
Constitutio est conformis Concilio Tridentino sessione 24.
de Regularibus, cap. 11. ubi tollens exemptionem ab Ord-
nariis, sic dicit (exceptis tamen iis, qui prædictis locis,
aut militis actu serviunt, & intra eorum septa, & do-
mos resideant, subque eorum obedientia vivunt, sive iis,
qui legitimè, & secundum regulam eorumdem Militum,
professionem fecerunt, de qua Ordinario constare debet,
non obstantibus privilegiis quibuscumque etiam Religio-
nis Sancti Joannis Hierosolymitani, & aliorum milita-
rium) & hic est casus nostræ quæstionis in Religioso pro-
fesso, & propter decreti prædicti sanctionem, Regens San-
felicius decis. 252. par. 2. refert, Fratrem Carolum Paganum
hujus Sacræ Religionis Novitium, vel saltem tacitè profes-
sum, in carceribus M.C.V. retentum ob aliqua commissa
crimina ad Religionem remissum fuisse, licet non memi-
nerit ipsæ Constitutionis Gregorianæ.

Neque dicas contrarium dixisse Episcopum Marantam
par. 2. responso 6. num. 12. 13. & 14. Respondeo enim non
esse sibi contrarium, sed conformem, quia in responso-
ne 6. non concurrebant requisita, quæ ex Trident. di-
cto cap. 11. in fine, concurrere debebant, neque concur-
rebant requisita Constitutionis Gregorianæ, & sic eramus
in puris terminis dicti Concilii Tridentini, & Consti-
tutionis, in quibus data exemptio non habet locum,
quando nec intra septa, & domos degebant, neque pro-
fessionem legitimam emisissent, & sic formata fuit regula,
ut omnes, qui in Diocesi sunt, Episcopo loci Ordinario
subjiciantur, Can. omnes Basilicæ 16. q. 7. cap. In persone 7.
de privil. in 6. cap. conquerente 16. de offic. ordin. in 6. Rota
apud Garz. decis. 448. & apud Cavalerium decis. 306. &
fundat Episcopus Maranta par. 3. responso 81. num. 11.
at in casu, quo tales milites sunt Capellani, & Vicarii,
ac cæteri servientes professionem fecerunt, non possint,
neque uti delegati Sedis Apostolicæ in actu visitationis
cognosci, idem si sint non professi, dummodò habi-
tent in eorum domibus, & Ecclesiis, ac sub eorum obe-
dientia vivunt, ut se declarando explicat Maranta par. 4.
responso 80.

Neque dicas obstare plures S. Congregationes Cardi-
nalia declarationes, de quibus Maranta par. 4. responso
80. n. 33. in quibus contrarium habetur.

Respondeo enim de talibus declarationibus non authen-
ticè illatis curandum non esse, ex notatis à Sanchez lib. 8.
de matrim. disp. 2. num. 10. in fin. & similiter P. Diana par. 1.
tract. 12. de Horis Canonicis resol. 6. & tract. 6. de paupertate
Religiosa resol. 32. Et hæc est ratio, cur prædictæ declara-
tiones per eandem Congregationem annuente Pontifice
sunt omnino prohibiti, atque de medio sublata, ut adver-
tit Maranta d. par. 4. responso 80. in fine.

Quare, &c.

Julius Caponus, &c.

NEAPOLITANA.

R. Pater Sacra Religio Hierosolymitana est notoriè
exempta à jurisdictione Ordinarium, ut nec in
personas, nec Ecclesias ejusdem possint promulgare cen-
suras, ut habetur in Bulla secunda Anastasii IV. §. 8. in
Bulla 9 Pri IV. §. 37. & in aliis.

Nec bona est excusatio sub prætextu ignorantie suo-
rum privilegiorum, ut tradunt Cocher. de jurisdict. in
exemptos par. 2. quest. 49. num. 3. Sayrus de censuris lib. 1.
cap. 8. num. 7. ad med. Donatus de Regul. tom. 4. tract.
13. quest. 24.

Non obstat, quod hic sint lata censure, sed lata tan-
tùm sententia declaratoria adversus percussorem Cle-
rici,

rici, quia in dicto Privilegio Pii IV. prohibitum est Ordinario exercitium cuiuscumque potestatis; ergo nec potest ab eis fieri hæc declaratio, & denuntiatio, ut aliàs fuit resolutum à Sacra Congregatione, teste Barbosa ad Concilium sess. 24. cap. 11. num. 12. fuit enim dictum posse Episcopum præcipere Paræcis suis, ne Equitem delinquentem recipiant, non autem declarare excommunicatum propter percussione Clerici, quia verba Privilegii sunt amplissima, non solum de excommunicatione, & censuris, sed etiam de aliis sententiis, & de nulla potestate exercenda, quæ verba sine dubio etiam declarationem comprehendunt, cum sit actus potestatis, & jurisdictionis.

35 Ultrà quod etiam in puncto juris verior, & receptor est opinio, quod Episcopi non possint declarare Regularem exemptum incurrisse sententiam excommunicationis à jure latam, cum sit actus jurisdictionis, à qua Regulares sunt totaliter exempti, ut tradunt Navar. conf. 2. num. 2. de sentent. excomm. Peyrinus ad Bullam 2. Sixti IV. §. 10. n. 13. & 14. Portellus verbo Episcopus num. 9. Roderic. jun. in compend. Regular. resol. 62. num. 14. P. Diana tom. 3. tract. 2. resol. 35. Pellizzar. tract. 8. cap. 6. num. 45. Lezzana par. 1. cap. 11. num. 15. Leon. in compend. censurarum resolut. 2. num. 491. & seqq. Donat. de Regular. tom. 4. tract. 13. q. 26. Pater Bordon. variar. resol. tom. 1. resol. 7. num. 10. vers. Oppositum, Vulpe in praxi cap. 42. num. 25. Cespedes de exempt. Regularium c. 18. dub. 295. per totum.

36 Nec refragantur Canonistæ in Clem. 1. de privil. quia loquuntur in abusibus in dicta Clementina specialiter probatis cum hac speciali facultate eos declarandi excommunicatos. Unde non potest extendi ad alios casus, ut respondent Navar. & ferè omnes alii suprà adducti, ut patet ex verbis claris illius textus.

37 Unde optimè fundata est epistola Cardinalis Burghesii olim super simili casu scripta Nuncio Apostolico illius temporis, & habet vim legis, ut in puncto dixit Rota coram Cæsare de Grassis decis. 1. num. 10. tit. de prabend. Cum enim hujus Sacræ Religionis privilegia sint clara, ut in causis etiam criminalibus nulli alii sint Judices, quàm Superiores hujus Religionis, ut habetur in Bulla 9. Pii IV. §. 56. Et pro hujus exemptionis observantia specialiter Illustr. Nuncio Neapolitano, ut invigilaret, mandavit Gregorius XIV. in sua Constitutione 5. §. 8. justissimè mandavit Cardinalis Burghesius, dum Papæ nepos erat, Nuntio, ut impediret Ordinarium, ne in casu etiam cap. si quis suadente, Religiosos hujusmodi molestia afficeret, itaut indubitanter idem sit nunc faciendum.

Quare, &c.

Hercules Bonconius Advocatus, &c.

39 Eminentissime Domine, cum D. Pompeius Girone Eques Hierosolymitanus prætendat se non posse declarari ab Eminentissimo Archiepiscopo excommunicatum ob manus nullitas in NN. Sacerdotem illatas, supplicantur EE. VV. pro declaratione sequentis dubii de comuni consensu partium remissi.

An possit Ordinarius contra dictum Equitem procedere ad declarationem excommunicationis incurssæ, ex Can. si quis suadente, &c.

Et licet aliqui Doctores opinioni negativæ inhæserint, prætendit tamen Curia Archiepiscopalis talem denunciationem legitimè spectare ad ipsam, prout firmant Felin. in cap. non potest, de sentent. & re judic. Barbof. de Apost. col. 632. num. 33. fusiùs in propriis terminis Equitum Hierosolymitanorum in tract. de visit. lib. 2. cap. 20. num. 24. in fin. Jo. Andr. in cap. 1. num. 1. in fin. de privileg. in 6. plurimique relati per Lauretum de Franch. in tract. de controuv. inter Episcop. & Regul. cap. 7. vers. Contraria opinio, Textus in Clement. 1. de privil. & Clem. 2. de pœnit. & in cap. 2. de privil. & excessibus Prælatorum.

40 Quæ opinio tantò magis procedere debet in delictis extra claustra commissis; quo casu dicti Equites tanquam non degentes intra septa, non gaudet Privilegiis Gregor. XIII. Bulla 67. §. 2. Barbosa ad Conc. sess. 24. cap. 11. num. 11. & firmavit pluries S. Congregatio, prout videre est in una Vulturana die 7. Septembris 1630. in una Nebien. 7. Februarii 1632. & in una Limana 19. Novembris 1625. & in alijs.

41 Ultrà quod cum declaratio excommunicationis incurssæ sit actus inductus ad favorem animarum, non possunt dicantur

Equites esse circa spectantia ad curam animarum ab Ordinario exempti, Gregor. XIII. Bulla 67. §. 5. cap. pervenit, il 1. de appellat. Joan. Andr. in cap. 1. de privileg. in 6. Genuen. in praxi Neapolitana cap. 28. num. 18. vers. Nisi declaratio.

Facit etiam ad hoc, quod dicit Petrus de Anchar. consil. 42. 185. nempe declarationem excommunicationis incurssæ fieri ad hoc, ut evitetur excommunicati commercium. Qua ratione mota S. Congreg. Conc. rescripsit pluries posse Episcopum declarare excommunicatos Regulares quomodo exemptos incurfos in excommunicationem ex dispositione Sacrorum Canonum, ad hoc ut ab alijs evitentur, ut videre est in una die 24. Maii 1621. & in una Limana 24. Januarii 1623.

Non obstat, quod contra Equites Hierosolymitanos non possit ad citationem, quæ ante denunciationem requiritur declarari, cum citatio sit actus jurisdictionis.

Respondetur enim, quod cum hæc citatio habeat clausulam, si tua putas interesse, quæ non arctat volentem comparere, non dicitur arctatoria, idèque non importat jurisdictionem, Felin. in cap. non potest, de sent. & re judic. cujus doctrina fuit approbata à Sacra Congregatione Episcopi, & Regular. die 24. Maii 1621. ut refert Barbof. decis. Apost. collect. 632. num. 33.

DISCEPT. CCCXXVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa Urbanus VIII. quid concefferit Domino Episcopo Ricciullo.
- 2 Gratia concessa Illustr. D. Ricciullo fuit ampliata ab eodem Papa Urbano VIII.
- 3 Dispositio D. Ricciulli qualis fuerit.
- 4 Præsentatio Brevium in Nunciatura Apostolica, & transactio facta.
- 5 Præambulum factum in favorem heredum Illustr. Episcopi Ricciulli.
- 6 Petitio partis contra illos de Ricciullo offertur.
- 7 S. C. qualiter processerit in causa Mainardi cum Ricciullis.
- 8 Nullitates oppositæ per Mainardum.
- 9 Mainardi oppositiones, qualiter prætendantur evacuari à parte.
- 10 Promissio de renunciando, an & qualiter habeatur pro renunciatione.
- 11 Renunciatio an habeatur pro facta, si Pater promisit reficere tantundem.
- 12 Renunciatio quando noceat filiis ex persona propria venientibus.
- 13 Renunciatio matris quando filiis noceat etiam ex persona propria.
- 14 Renunciatio matris, qualiter à filiis censeatur approbata.
- 15 Renunciatio matris quando illam excludit, & filios.
- 16 Mainardo noluisse Ricciillum aliquid relinquere, qualiter probetur.
- 17 Testes deponentes de malevolentia, qualiter probent.
- 18 Nepotum malevolentia erga Patrum, vel Avunculum, qualiter probetur, & num. 19.
- 20 Testium scientia, qualiter probetur.
- 21 Mainardi affectio qualis fuerit erga Ricciillum.
- 22 Voluntas testatoris, de qua hic, quomodo sit explicata.
- 23 Episcopi, & Sacerdotis testamentum, qualiter valeat sine septem testibus, sed cum duobus tantum.
- 24 Testamentum an suppleri possit quoad præsentiam testium, &c.
- 25 Testamentum de Jure Canonico requirit scripturam, solum ad probationem.
- 26 Episcopi an possint, & qualiter testari.
- 27 Testamentum Episcopi an declarari possit coram testibus.
- 28 Testamentum qualiter respiciat familiam.
- 29 Brevia plura concessa Archiepiscopo Ricciullo.
- 30 Breve S. P. ad favorem Episcopi, qualiter possit esse.
- 31 Statutum vocans consanguineos ad successionem intelligitur de agnatis, non de cognatis.
- 32 Episcopi bona qualia sint, quæ spectent ad Cameram.

- 33 *Superfluitas in verbis Pontificiis non est attendenda.*
- 34 *Inverisimilitudo non est attendenda.*
- 35 *Privilegium in prejudicium Camerae, qualiter intelligatur.*
- 36 *Agnati qualiter cognatis preferantur, & quando.*
- 37 *Familiares Episcopi quando illi possunt succedere.*
- 38 *Testari potens, si moriatur ab intestato, quid agendum.*
- 39 *Papa concedens facultatem testandi, de quibus bonis loquitur.*
- 40 *Episcopus quando jure communi testetur, & qualiter, & num. 41.*
- 42 *Episcopus quid possit disponere de bonis patrimonialibus.*
- 43 *Patrimonialia bona Episcopi, qualiter & quibus debeantur, & num. 44.*
- 45 *Episcopum quando disposuisse videtur de bonis Ecclesie, & quando de bonis patrimonialibus.*
- 46 *Episcopus quando disponat de bonis Ecclesie, & n. 47.*
- 48 *Illustr. Archiepiscopi Ricciulli mors narratur.*
- 49 *Antonii Mainardi petitio contra illos de Ricciullis.*
- 50 *Causa petita remitti derogatur, & datur terminus.*
- 51 *Nullitates praeambuli, qualiter opponantur, & num. 52.*
- 53 *Filii sororis admittuntur cum filiis fratrum ad bona Avunculi.*
- 54 *Renunciatio Matris, non nocet Maynardo filio.*
- 55 *Rescriptum concessum Ricciullo, qualiter praedjudicare poterit nepotibus.*
- 56 *Episcopus disponit de bonis suis patrimonialibus.*
- 57 *Episcopus non disponit de bonis Ecclesie.*
- 58 *Disponendi prohibitio, quae bona comprehendat.*
- 59 *Rescriptum Pontificis, qualiter interpretandum.*
- 60 *Heres sanguinis venit tam cognatus, quam agnatus.*
- 61 *Rescriptum Pontificis ambiguum, qualiter per S.P. interpretandum.*
- 62 *Possessorii discussio, qualiter facienda.*
- 63 *Voluntas qualiter probetur.*
- 64 *Rescriptum Pontificis, de quo hic, non respicit omnia bona, sed particularia.*
- 65 *Nullitates propositae pro parte Antonii Mainardi.*

ARGUMENTUM.

Filii sororis, & filii fratris succedunt aequaliter avunculo ab intestato succedenti, etiam si fuisset Sacerdos, vel Episcopus, & testetur, vigore Brevis de bonis intuitu Ecclesiae, de quibus testari non poterit, nisi ex Brevis Pontificio, etsi Breve loquatur de consanguineis, an agnatos tantum comprehendat, an etiam cognatos, & sic cognati veniunt sub nomine sanguinis, & nullitates propositae admittuntur, &c.

JURIUM ALLEGATIONES,

P R O

Abbat. Antonio, & Vincentio Ricciullo fratribus.

- ¹ *Papa Urbano Ottavo concessit a Monsignor Ricciullo all' hora Vescovo di Belcastro, & poi Arcivescovo di Cosenza, di poter disporre o in vita, o in morte di ducati 4000. in beneficio delli suoi più prossimi parenti di casa Ricciullo mascoli, & non femine, & in caso, che non avesse disposto, gli fossero successi quelli, che haveriano succeduti ab intestato, come dal chirografo di detto Sommo Pontefice, & propriè fol. 9. à terg. lettera B.*
- ² *Detta gratia fu ampliata dal medesimo Papa à ducati 8000. in modo, ch'essendo inferio in questo secondo, il primo breve, nel quale sono chiamati li mascoli, e non femine più prossimi parenti di casa Ricciullo, s'ampia detta facoltà di testare à duc. 8000. ut supra, ut in eo succedant heredes sanguinis dicti Archiepiscopi, fol. 91. à terg. & fol. 127. nello quale appare il medesimo Breve esser stato esecutoriato dal Thesorero generale del medesimo Sommo Pontefice.*
- ³ *Essendo morto detto Monsignor Ricciullo, se una specie di Codicillo, o dichiarazione, nella quale se diversi*

legati, però non vi è institutione d'herede espressa; ateso havendo più volte detto Arcivescovo dichiarato, che li suoi heredi erano l'Abbate Antonio, & Vincenzo Ricciulli suoi nepoti figli del suo fratello carnale, non volse far espressa institutione di herede, per evitare li fastidii, & ipse, che detti suoi heredi haveriano havuto con la Camera Apostolica, come infra si dirà, qual dichiarazione è, ex fol. 52. usque ad fol. 57.

Seguita la morte di detto Arcivescovo, & presentati 4 detti Brevis nella Nunciatura Apostolica, havendo detto Abbate Antonio Ricciullo uno dell'heredi, transatto con detta Nunciatura, furon excamerati tutti li beni hereditarii di detto Arcivescovo in beneficio di detto Abbate Antonio, ut ex dec. Nunciature, fol. 19.

Et dalla Vicaria capta informatione, & confitto della volontà di detto Arcivescovo, d'instituire heredi detti suoi nepoti ex fratre in 17. di Giugno 1643. fu interposto decreto di preambolo à lor beneficio, fol. 5. & si fece l'inventario di detto Arcivescovo, ut patet, fol. 28.

In tanto il Dottor Antonio Mainardo nepote ex sorore di detto Arcivescovo, si se dichiarare herede pro quarta parte ab intestato del medesimo Arcivescovo dalla Corte di Reggio in Calabria, fol. 12.

Venuta la causa nel S.C. & ivi datosi il termine ordinario, & compilato il processo, & nata la sentenza definitiva à relatione del Signor Theodoro à beneficio delli detti Abbati Antonio, & Vincenzo Ricciullo, essendosi confermato il decreto di preambolo della Vicaria à lor beneficio spedito, & assoluti dall'impetitione del d. Antonio Mainardo, ut ex sententia, fol. 135.

Dalla quale ha detto di nullità il medesimo Mainardo, fol. 138. & ordinatosi per S.C. stante la pretesa povertà del medesimo Mainardo, che dette nullità si discutano senza deposito.

Et si bene s'è risposto à dette nullità ad una per una, ad ogni modo, per maggior giustificazione di detta sentenza di detto S.C. & delle ragioni di detti fratelli Ricciulli, si dice, che à detto Antonio Mainardo non compete nessuna ragione sopra detta heredità.

Primo, perche sua madre ha rinunciato, & esso Antonio ha ratificato la renunzia.

Secondo, perche detto Arcivescovo ha instituiti heredi li detti Vincenzo, & Abbate Antonio Ricciulli suoi nepoti.

Terzo, perche il Breve Pontificio, ch'abilita la persona del Vescovo à disporre parla di detti Ricciulli, ne può includere detto Mainardo.

Quoad primam certum est dictum Mainardum dictam pratenfam successionem postulare uti filium Vincentiae Ricciullo sororem dicti Archiepiscopi, quae promissit renunciare omnibus successionibus, ab intestato devolutis, ac in futurum devolendis, ut patet fol. 119. & fol. 120. & 121. quam promissionem de renunciando sufficere sine effectuali renunciatione, ex Covar. in cap. quamvis pactum, de pactis in 6. tenuerunt Franc. Molin. de rit. nuptiarum lib. 3. quaest. 81. & alii, quos allegat, & sequitur D. Reg. Capyc. Latr. decis. 3. num. 29. & decis. 2. num. 33. & D. Confil. Staybanus nepos resolut. 28. num. 42.

Tanto magis, quod Lucas Antonius Mainardus pater dicti Doctoris Antonii in eodem instrumento promissit, & se obligavit non contravenire facere dictam Vincentiam ejus uxorem, neque ejus heredes, & casu, quod contravenire vellent se obligavit teneri de proprio, & reficere tantundem illis, in quorum beneficium fuerit renunciatum, ut patet d. fol. 117. & fol. 119. & 120. quod pactum esse validissimum, jam discussum est in nostris Tribunalibus, ut habet D. de Pont. de potest. Proreg. tit. 9. de success. mulierum, à num. 10. & 11. Mulcatell. in praxi fidejussoria par. 1. modo 19. per totum, Apicell. in tutamine pauperum tit. 4. num. 695. in addit. & D. Confil. Stayban. resolut. 28. à num. 46. usque ad num. 69. qui respondet omnibus contrariis, & signanter ad decis. 247. D. de Franch. quae neque est applicabilis ad casum nostrum, ex multis, ut infra dicitur, & signanter, quia Vincentia Ricciulla habuit ducatos tercenum pro complemento suarum dotium de bonis dicti Archiepiscopi, de cujus successione tractatur.

Neque obstat, si Mainardus diceret, quod ipse venit ex propria persona, & quod dicta ejus mater excessit è vi-

è vita ante dictum Archiepiscopum, & quod ex vulgata doctrina Bart. in l. qui superstites, ff. de acquir. heredit. talis renunciatio habet illud intellectum si hereditas ei esset delata, alioquin renunciatio ipsi ex propria persona venienti non obstaret.

- 13 Quia respondetur, quod quicquid de veritate hujus articuli, omnino judicandum est ob stare dicto Mainardo dictam renuntiationem, ex duobus.

Primo, quia doctrina Bart. non procederet, quando tertius, & sic maritus in eadem renuntiatione se obligasset solvere, & teneri de proprio, casu quo filii, vel heredes matris renunciatio contravenire vellent.

Secundo, & melius, quia idem Antonius Mainardus, qui nunc pertinaci molestia, vexat dictos fratres de Ricciullo idemmet approbavit renuntiationem prædictam post mortem ejus matris; nam ipse Antonius constituit procuratorem suum pactum ad exigendum à dicto Archiepiscopo, & recipiendum complementum dotis in dictis capitulis matrimonialibus promissæ, prout cum effectu recepit ducatos tercentum pro dotium complemento Archiepiscopum quietando, ut patet fol. 121. de anno 1630. post mortem suæ matris.

- 14 Cumque dictos ducatos tercentum habuit ex causa, & promissione dictorum capitulorum matrimonialium, in quibus dicta renunciatio cum promissione non contraveniendi erat promissa, & stipulata, omnino dicendum est dictum Antonium Mainardum renuntiationem prædictam à matre promissam ipse approbasse, ac ratificasse. Recipiens enim solutionem vigore alicujus contractus censetur approbare, & ratificare omnia in illo contractu contenta, l. quidam ex parte cum gloss. ff. de vi. Bald. conf. 184. ad intelligentiam, vel nunc venio, lib. 2. Cravett. conf. 137. colum. 2. versic. ex testamento, quia ratificatio, nè dum verbis, sed facto ipso inducitur, imò magis facto, quam verbis, l. Paulus, ff. rem ratam habere, Dec. conf. 613. colum. 2. in fine, & conf. 58. in principio, & conf. 222. cum infinitis Corollaris, & similibus adductis, & allegatis per Card. Tuschum litt. R. concl. 11. per totum, Afflict. decis. 236. num. 3. & decis. 164. cum aliis in numeris per idem Tusch. concl. 13. & 14. litt. R. Maxime, cum idem Mainardus sit V. I. D. sciebat ex receptione complementi totius dotis subsequi necessariò approbationem omnium contentorum in dictis capitulis matrimonialibus, & sic dictæ amplissimæ renuntiationis per ejus matrem fieri promissi, undè sibi imputet, quod semetipsum exclusit, licet ex aliis multis causis esset prorsus exclusus ut infra dicitur.

- 15 Ergo Mainardus non potest venire ex persona matris, quia mater promisit renunciare, quod idem est per omnia, ac si renuntiasset, non potest venire, quia hæres patris, qui promisit de proprio, & se obligavit non contravenire facere, non potest denique venire ex persona sua, quia ipse post mortem matris per receptionem complementi dotis receptæ ab eodemmet Archiepiscopo approbavit dictam renuntiationem per prædicta.

Secunda inspectio.

- 16 Justificatur sententia S. C. quia dictus Archiepiscopus noluit unum obulum dicto Doctori Mainardo relinquere ei per quam viso, & exoso cum semper dictus Archiepiscopus, & in illa infirmitate, ex qua mortuus est, & antea, & semper declarasset, quod sua voluntas erat, ut integra ejus hereditas perveniret ad dictos ejus ex fratre nepotes Antonium, & Vincentium Ricciullum, penitus non nominato dicto Mainardo.

- 17 Deponunt primus testis sacerdos de visu fol. 81. super 3. & 4. & super 7. & super 9. che per certa pretensione, che teneva detto Mainardo per certo credito, che diceva haver con detto Arcivescovo se facesse il conto, e se restasse creditore di detti heredi l'havessero pagato.

- 18 Secundus testis fol. 82. qui est Doctor, & Consultor Sancti Officii, nunc Episcopus Literarum de visu super 3. & super 4. & super 7. & super 9. & melius in declaratione facta per eundem testem fol. 83. in fine.

Tertius testis fol. 86. à ter. super 3. 4. & 7. & super 9. & super 10.

Quartus testis fol. 88. super 3. super 4. super 7. & super 9.

Et alii quam plures testes de auditu ex fol. 78. cum seqq. Caponi Discept. Tom. V.

Qui testes reddentes causam eorum dicti, dicunt id per Archiepiscopum fuisse ordinatum, & dispositum; non solum quia anabat dictos ejus nepotes uti filios, & eos diligebat sicut semetipsum: nam quoad Abbatem Antonium fecit illum suum Vicarium generalem in Archiepiscopatu Consentino; quo verò ad Vincentium nubere fecit Neapoli cum magna dote, providens ei de proprio de omnibus sumptibus pro matrimonio contrahendo, ut omnes prædicti testes super 2. articulo deponunt ex fol. 78.

Aliam scientiæ causam prædicti testes reddunt: scilicet quod exonerando suam conscientiam ad ipsos suam hereditatem pervenire voluit, nam cum mortuo Thoma Ricciullo ejus germano fratre, remansissent dicti Abbas Antonius, & Vincentius infanti sub ejus tutela: illam exercuit, & ut posset se Romam conferre, ibique domum aperire, & se manutenere cum decore, & denique ut Episcopatum obtineret; non solum omnia animalia, & pecuniam remansam in fratris hereditate insumpsit, sed vendidit multa bona stabilia pupillorum nunquam postea redditus computis, neque reliquis perfolutis, hoc factum uri publicum, notorium, & in controversum octo testes deponunt Primus fol. 79. fol. 80. fol. 81. fol. 83. fol. 86. fol. 87. fol. 88. & fol. 89. omnes supra 10. articulo.

Nullus horum respectum in Mainardo ex sorore nepote cadere poterat. Imò totum oppositum. Et quod omnem aliam contrariam præsumptionem excludit, est Breve Pontificium ubi (ut infra videtur) masculos solum de domo Ricciullo vocat exclusis fœminis, quod ex ratione naturali descendit; Unde Doctores dixerunt, præsumi testatores diligere magis eorum familiam, quam proprias filias fœminas, ut habet Berojus conf. 138. num. 138. numer. 11. & 12. quæ omnia sequendo Sfort. Odd. de fideicommiss. quest. 8. art. 1. num. 16. 17. 18. & 19. dicit hoc naturaliter contingere, quia amor suapte natura revertitur ad sua principia, & ideo quilibet defendit libentius, ea quæ recedunt, ab individuis, & speciebus, & ad genus suum redeunt quam ipsa individua, & propterea dicitur publice interesse conservari familiarum dignitatem, l. 1. ff. de ventre inspiciendo, cum concordantibus per Marzar. conf. 14. num. 21. lib. 1. cum aliis per eundem Sfor. loc. cit. Per fœminas autem non conservatur agnatio, & fœmina est finis agnationis patris, & nubendo alteri, facit finem familiæ paternæ, & quando est nupta, jam est finita, ratio agnationis suæ, unde videmus parentes, parum curare de fœminis, & illis dotes, solum constituunt, & quantum fieri potest minores Aymon. conf. 87. num. 5. vers. 3. principaliter quem refert, & sequitur Mantica lib. 8. tit. 12. num. 8. in fine. Si hæc procedunt in patre cujus viscera filia est, quid in fratre, quid in sorore jam mortua quid in natis ex illa sorore, Mainardis, non Ricciullis.

Sed nos sumus in claris. Voluntas Archiepiscopi jam per quatuor testes de visu est legitime probata, deque ea per dictos testes, & alios plures de auditu legitime constat solum additi, prædicta, ut videatur, dispositionem, & voluntatem Archiepiscopi fuisse, non solum justam æquam, & rationabilem, sed etiam, ut probat Sfortia naturalem, ut ejus familiam, & propiam conservare.

Undè si Breve non adesset adhuc dicta dispositio, esset validissima, non solum per viam ultimæ voluntatis, sed etiam uti testamentum. Nam Episcopi, & sacerdotes possunt testari, servata forma Juris canonici, & testamentum de jure canonico non requirit, septem testes, sed duos testes, & Paræcum, ut in vulgatis cap. relatum, & cap. cum esses de testamentis, quæ jura habere locum in clericis testantibus extra terras Imperii, probat additio ad Abbatem in d. cap. cum esses, col. 3. sub num. 7. vers. item adde, quod clericus saltem est privilegiatus per hoc cap. ut possit facere testamentum, cum duobus testibus, & presbytero, &c. fol. mihi 115. in fine, & de hoc est celebre consilium Baldi 448. queritur in primis, num. 3. vers. secundo queritur clericus, lib. 1. fol. mihi 137. à terg. ubi Bald. expresse tenet, quod per d. cap. cum esses & cap. relatum, valet testamentum sacerdotis coram duobus testibus, & Paræco, & tunc dicit non valere, quoties præcessit alium testamentum solemne, quod tale testamentum solemne esset præsumptuosum dicere quod per istud secundum non solemne revocaretur; sed si nullum præcessit,

cessit, tenet expressè quod valeat, in d. vers. non obstat, quia sacerdotes vivere debent secundum canones, & ideo idem Bald. notabiliter, in l. si quando 35. vers. ex leg. ista habetis, num. 6. C. de inoff. testam. dixit, quod si Papa concessit monacho, quod possit testari de bonis paternis, sicut plerumque facit, qualiter debeat intelligi dicta concessio dicit Baldus se putare, quod verbum prolatum à Papa intelligatur secundum jus canonicum, non secundum jus civile, ut extra de testam. cap. cum esses, & cap. relatum, hac Bald. cujus doctrina est communiter recepta, ut est alia additio ad Abbatem in cap. cum esses, in verb. & istam opinionem, vers. & ubi dicit, ut intelligatur dispensatum, ut testetur secundum solemnitates juris canonici, non juris civilis, &c. ergo hæc dispositio valida omnino est, Neque obstat, quod tempore declarationis non constet adfuisse Paræcum, quia duobus modis respondetur.

- 24 Primò, quod Speculator in tit. instrum. edit. §. compendiosè ex num. 10. quod dicit & conferunt dicta per Jo. Dilect. de arte testandi, tit. 2. caut. 2. ex num. 5. præsentia Paræci per alios duos testes suppleri potest, & propriè sub num. 12. vers. si verò essent quatuor fol. mihi 681. sic si dispositio de jure canonico, est facta coram quatuor testibus est, validissima: nam duo sufficiunt vice Paræci, hæc doctrina Speculatoris, est ab omnibus recepta, ut dicunt Abbas Imol. Henric. & omnes in d. cap. cum esses, & Covar. in eod. c. cum esses, num. 13. vers. ceterum hæc interpretat. & ad illam fundandam allegat alios classici DD. & est ipsa veritas, ut ex Dilect. loc. citat.

Secundò respondetur, quod sufficit quilibet Sacerdos, loco Paræci, ut dicit Bald. in d. conf. 448. sub num. 3. vers. vel alio presbyt. in Sacris constituto, idem dicit Corneus conf. 161. l. 4. & Sanchez lib. 4. conf. moral. cap. 1. dubit. 7. & Hondedeus conf. 26. num. 3. vol. 2. & quando Archiepiscopus, fecit dictas declarationes, adfuerunt monachi, Jesuitæ, & alii presbyteri. Sicque omnino, vel quia sunt quatuor, vel quia inter hos quatuor adfunt Sacerdotes, & alii dicta dispositio, etiam non attenta dispensatione hominis, quæ omnes defectus ex se sedaret, ut infra sed mero jure communi canonico ex se esset validissima per supradicta.

- 25 Minus obstat, quod de dispositione nulla adest scriptura, quia tale testamentum, non requirit scripturam, nisi ad probationem, ut dicit Doctor. Marta summa successio-
nis legalis, part. 4. quæst. 1. art. 7. num. 32. Bertaz. revidendus, conf. 86. per totum, Honded. conf. 77. lib. 1. quia perfectio scripturæ requiritur in testamento in scriptis secus, ubi testatur de jure canonico, nam sufficit declaratio voluntatis, coram duobus testibus, quia cum jam ipsi citata parte, ante sententiam sint legitimè recepti, ipsorum depositiones publica instrumenta dicuntur, Quæ omnia corroborantur ex dictis brevibus Summi Pontificis, qui ei facultatem disponendi in scriptis vel sine scriptis pro ut ei placuerit concedit, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, his verbis, *E senza sollemnità di leggi, & delli statuti delli luochi, dove segnerà la sua morte anco per semplice schedula*, quod expressius est repetitum in secundo Brevi, fol. 91. à terg. sublatis igitur solemnitatibus omnium legum humanarum, & sic septem testium, & aliis de quibus in leg. hac consultissima, C. de testam. reducit se ad legem naturæ, & ad legem Christi, quæ dicit in ore duorum, vel trium stet omne verbum, & sic ad dicta capitula relatum, & cum esses, quæ ex dicto Evangelico Salvatoris nostri jure nituntur.

Tertia inspectio.

- 26 Sed quia Episcopi nullam testandi habent facultatem, ac de jure communi intestabiles sunt capitulo præfenti c. Quia sepe, c. cum in officii c. Quia nos de testamentis Clementina, statutum, de electione, cum aliis congestis per Barbosam de potestate Episcopi alleg. 114. per totum, ideo solum nos in hac causa iudicio meo practicare, & considerare debemus primam, & secundam facultatem dicto Archiepiscopo à Romano Pontifice concessam.

- 27 Dico ergo, vel valet, vel uti testamentum, vel uti ultima voluntas coram dictis quatuor testibus declarata dispositio facta à dicto Archiepiscopo, Vel non valet, Si valet, ut certissimè credo, & infra melius probabo, jam causa est finita, quia omnino constat Archiepiscopum, nec unum obulum voluisse dicto Mainardo relin-

quere, sed integram ejus hæreditatem ad ejus ex fratre nepotes pervenire.

Vel dictus Mainardus contendit dictam dispositionem non valere, ut quia fortè per opportunum numerum testium non probatur, & tunc intrat primum Breve Summi Pontificis, fol. 90. litt. B. ubi sic disponitur, *che morendo Monsignore senza testare, debbiano andare alli suoi più prossimi di casa Ricciullo mascoli, & non femine, che li soccedano ab intestato*. Unde nihil penitus Mainardus ex hoc prætereendere potest.

Dignoscitur, etiam voluntas expressa Archiepiscopi: nam si ad descendentes per lineam fœmininam, & ad alios, quam ad masculos de casa Ricciullo, suam hæreditatem pervenire voluisset, utique gratiam à Papa generalem, & non restrictam ad masculos, & non ad fœminas de Casa Ricciullo impetrasset, & ponderandum est, quod si suam forem excludere voluit; dicit enim non fœminæ di Casa Ricciullo; multò fortius, qui ex dictis fœminis descendunt, cum in ulteriori gradu sint.

Secundum autem Breve ab eodem Summo Pontifice ei concessum auctis meritis ejusdem Archiepiscopi, cum Sede Apostolica, in quo solum augetur quantitas, & summa, & non diversificatur primum Breve, dicit quod possit disponere de ducatis octo mille, fol. 91. littera A, per hæc verba: *Quod si contigerit te ab intestato ab humanis decedere, omnia & singula bona, res, & jura, ut præfertur qualificata, & pro summa octo millium scutorum non pertineant, sed ad hæredes tui sanguinis deveniant, & illis deficientibus inter familiares tuos arbitrio persone, seu personarum, quos ad id scripte nominaveris distribuatur; quæ verba iterum Mainardum excludunt, tum quia hoc secundum Breve, non est aliud, nisi ampliativum quantitatis, ut expressissimè in eo legitur, idcirco intelligitur auctum cum eisdem qualitatibus, & requisitis, quæ in primo continentur, quia res aucta non desinit esse prout prius, neque dicitur res diversa à prima Geminianus consil. 70. num. 7. vers. Tamen in isto, & additamentum non mutat naturam ejus, cui adjicitur; imò sequitur eandem naturam, & eandem actionem imitatur alias esset destruere, & non addere Oldradus consil. 131. num. 13. vers. Et hoc, ut clarius, & quando iudex, vel arbiter addit aliquam summam, summæ jam declaratæ censetur addere, cum eadem qualitate quam habet summa cui fit additamentum Castrenf. consil. 418. dubitatio consistit per totum lib. 2. unde statutum augens legitimam in omnibus intelligi debet de ipso augmento, prout jura loquuntur de legitima ipsa, ideo sicut in legitima non cadit gravamen, ita, neque in augmento Calderinus consil. 12. de constitut. & consil. 361. alias 32. de testamentis. Unde cum paten-
tibus literis, omnes non sunt de Casa Ricciullo in primo Breve exclusi sunt, idem censendum per omnia est de hoc secundo, quod solum additamentum, sive augmentum, quantitatis, & summæ non diversificationem causæ, vel materiæ continet.*

Secundò, quia istud secundum dicit ad Cameram Apostolicam prædictam non pertineant, sed ad hæredes tui sanguinis deveniant, unde dicens tui sanguinis non potest comprehendere, nisi agnatos, ut probat ex Alciat. Simone de Petris Fusario, & aliis Augustinus Barbof. de appellativa verborum utriusque juris significatione appell. 238. in verba sanguis, & latissimè disputat Fusar. consil. 49. post Peregrin. de fideicommiss. art. 22. num. 35. vers. Sciendum tamen est, ubi allegat Corneum in consil. 13. ad hujus num. 15. lib. 2. ubi inquit in materia matrimoniali, tolerabile esse consanguinitatis nomine etiam cognatos includi per Textum in cap. Tua nos de consanguin. & affinit. diversum autem in materia successionum in quibus non esse recedendum à civili significatione per quam non solum sanguinis, sed etiam consanguinitatis titulo designari solum agnatos, qui per masculos conjunguntur, ut concludit, idem Peregr. ante n. 36.

Qua ratione singulariter respondit Curtius junior. consil. 176. num. 2. quod statutum vocans ad hæreditatem consanguineos debeat intelligi de agnatis, & non de cognatis, & est Text. singularis in l. post consanguineos, ff. de suis & legitimis, in l. lege, §. cum enim unus, C. de legitimis hæredibus in Canon. conjunctiones 35. quæst. 2. & in materia exemptionis, & immunitatis, quando scilicet Princeps aliquem eximit, & privilegiat contra regulas

- las juris, (prout in contingenti casu) absolutum est apud Doctores communi voto receptum, quod si in gratia vocentur, qui sunt de sanguine privilegiati descendentes ex fœminis censeantur semper exclusi, & non comprehenduntur, nisi venientes ex masculis ad Textum individua-lem in l. 1. §. 1. ff. de jure immunit. ubi Gloss. Bartol. Imol. Decius, Curtius junior. & alii quos nuncupatim refert, & sequitur D. Reg. Rovit. in pragmat. 9. num. 18. de feudis, Gaillus observat. 2. num. 16. lib. 2. Prael. de Franch. decis. 207. num. 6. D. Reg. de Pont. decis. Collateralis, consil. 5. ubi testatur Ducem Parmæ ex primogenita Lusitani Regis natum, Margaritæ Caroli V. filia nepotem, & à Rege Catholico per suas literas de sanguine suo, & suum sobrinum declaratum, adhuc in supremo Collaterali Consilio exclusum fuisse ab immunitate sigilli concessa descendibus de sanguine Regio, quia non poterat dici propriè de sanguine, qui ex linea fœminina veniebat, & ne dum allegat Andr. & alios, sed fateatur communem scholam Doctorem in hoc residere ex solidissimis rationibus ibidem cummulatis ex quibus illa fuit exornata decisio.
- 32 Neque his omnibus opponi valet, quod propriè non versemur in casu exemptionis, & sic infra terminos dict. legis, §. 1. ff. de jure immunit. Siquidem præter quam quod dispositio illius Text. procedit in qualibet materia privilegiativa, & à jure communi exorbitanti, ut probavit Curt. jun. consil. 5. num. 40. receptus à D. Rovit. pragmat. 9. sub num. 18. Atramen nos propriè versemur in casu exemptionis: nam cum de jure nullus Episcoporum testari possit de rebus post Episcopatum quæsitis, ut in cap. 1. extr. de testam. sed eorum bona ad Cameraam Apostolicam pertineant, si id alicui concedatur, ut de iis testari, & disponere valeat ex hoc ipsius comprobabitur immunitas, atque exemptio à spolio ad Text. singularem in cap. si Papa, §. cum enim de privileg. in 6. quapropter habentes similia privilegia, & testandi facultatem exempti à spoliis dicuntur secundum Redoanum de spoliis, q. 1. n. 8.
- 33 Secundò probatur ex appositione illorum verborum sine dictionis tui sanguinis: nam si Papa, ita voluisset vocare cognatos sicut agnatos satis superque illos vocasset dicendo simpliciter, (ad hæredes tuos) cum hoc casu omnes in gradu successibili vocati censerentur vulgaris iuribus. Si ergo voluit in forma prædicta, sub illis verbis, atque dictionibus privilegium indulgere, ne vacua verba illa sint, concludendum est ad solos agnatos, & descendentes, ex masculis, qui sunt de sanguine privilegiati Summum Pontificem respexisse: nam alias redargueretur de superfluitate, quod non est dicendum secundum Gratian. discept. forens. cap. 417. num. 6. & verba in privilegio posita à Summo Pontifice operantur, etiam contra Sedem Apostolicam, ne superflua videantur ad Textum in cap. si Papa 10. de privileg. in 6.
- 34 Neque his omnibus refragatur illud adversæ partis objectum ab absurdo deductum, quod si vocarentur soli agnati, & non cognati, sequeretur, quod deficientibus hæredibus sanguinis vocarentur familiares & servi, sicque in illo casu excluderentur cognati, & conjuncti ex latere fororis per familiares, atque servos, atque ita per extraneos, id quod non videtur de mente Summi Pontificis, ob inverisimilitudinem.
- 35 Siquidem Respondeo primò, quod cum privilegium hoc contineat Camerae Apostolicæ præjudicium principaliter intelligi debeat prout sonat, ac nullum pati possit subauditum intellectum, sive extensionem, etiam ex identitate rationis ad Textum in cap. sanè extr. de privileg. & dixit Redoanus de spoliis, q. 7. num. 19. ubi quod habens tale indultum testandi, non potest codicillari, sed debet custodiri in forma specifica, & quod in eo reperitur omis- sum, censi debet omis- sum ex proposito ex Text. in cap. porro 7. in fine, ubi Gloss. in verbo tenore extr. eodem tit. de privilegiis, idemque si adversarius non est comprehensus ex proprietate verborum, non potest ex conjecturis comprehendi, sive includi.
- 36 Secundò Responderetur, quod quando per impossibile foret comprehensus adversarius in secunda gratia, & ex hac conjectura sicque ex conjecturis venirent cognati, tunc vocarentur sive admitterentur quando agnati deficerent alioquin præferendi essent agnati ipsis cognatis, ut in terminis post Alban. consil. 69. Peregr. de fideicommiss. artic. 22. num. 35. in fine, conclus. Fufar. d. quest. 331. sub num. 3. vers. Quod si essemus in casibus, quod ex conjectu- ris etiam venirent cognati præferendi essent agnati cognatis, &c. & idem Fufar. latius fuit prosequutus in præcit. consil. 49. num. 14.
- Tertiò, & tandem respondeo, quod testandi privile- gium quando loquitur de familiaribus, & servis ex casu intestati refertur ad casum dispositionis dum dicit (inter familiares suos arbitrio personæ, seu personarum quas ad id scriptæ nominaveris distribuuntur (Ecce ergo, quod ibi familiares in tantum venirent in quantum testator eos vocaret: nam alias essent similiter exclusi. Et familiares qui postea vocantur deficientibus hæredibus sanguinis, non sunt servi, & famuli, sed cognati, & affines, & omnes consanguinei, lato sumpto vocabulo juxta Text. in leg. pronuntiatio 195. §. familia, de verb. signific. & in l. ultima, C. eod. tit. ac dixit Gloss. relegendi uti individualis in cap. in literis 24. verb. de familia, vers. Familiares, ibique Abb. sub num. 5. extr. de testibus, ac suadent sequentia verba facultatis repetitiva qualitatis, prius positæ ibi (in favorem consanguineorum, & affinium prædictorum, &c.) nam cum sit indubitatum affines non comprehendendi appellatione hæredum sanguinis necessariò hæc dictio referri debet ad verba illa (familiares) sub quibus continentur, etiam affines, ut in dict. l. ultim. ubi Bart. Cod. de verbor. signific. ac juxta ea, quæ individualiter jam supra fuerunt deducta.
- Neque objiciat adversarius, quod poterat Dominus Archiepiscopus testamentum condere, & quod ideo illud non condidit, quia noluit præjudicare suis venientibus ab intestato, inter quod seipsum dicit comprehensum.
- Etenim responderetur satis liquidò in facti serie fuisse deductum, atque probatum, quod ideo Dominus Archiepiscopus noluerit testamentum condere virtute illius facultatis, quam à Summo Pontifice concessum habebat, ne magis nepotes ex fratre hæredes suos cum collectoribus spoliolum, atque cum Cameralibus involveret. Sciebat enim vir ille doctissimus, quæ scripsit Redoanus de spoliis, quest. 7. in princip. quod occurrit sæpè ut mortuo Clerico pro defensione spoliolum, ac rerum reliatarum per defunctum exhibeant hæredes testamentum, & indulgentiam dispensationem, seu licentiam testandi de bonis occasione Ecclesie quæsitis per defunctum à Romano Pontifice pro tempore existenti obtentam super quo sæpè numero, oritur controversia agentes pro Camera, & venientes pro parte defuncti, puta quia non sit servata formaliterarum Apostolicarum dicta licentia in testamento, vel in dispensatione, quam fecit testator, vel quia modum formam exceßerit, aut alias, ut ea uti debeat non sit usus (nec Redoanus) ex quibus verè dignoscitur in quantis an fractibus ponantur hæredes Prælati, ubi vigore facultatis sibi à Pontifice indultæ testetur, ac quam benè ab iis eximantur, ubi intestatus decedit, qui ideo dixit, quod non volebat per illam declarationem, quam faciebat inferri præjudicium aliquod suæ facultati testandi, ac suis venientibus ab intestato. Primò, quia benè sciebat, quod vigore primæ facultatis succedentes ab intestato erant proximiores de domo Ricciulla masculi, & non fœminæ, & vigore secundæ facultatis erant hæredes sui sanguinis, qui ex probatis, atque in superioribus demonstratis sunt agnati, & sic descendentes per masculos, & non per fœminas. Secundò, quia jam coram pluribus personis omni exceptione majores declaraverat quod hæredes, & successores sui ab intestato forent nepotes ex fratre quibus consultum esse voluit, ut plenè, & concludenter fuit probatum per plures testes omni exceptione majores, & tamen cum ageretur de declaranda voluntate duo tantum testes sufficiunt ut post gloss. & scribentes in l. hæredes palam, §. sed si notum in verbo post, ff. de testamentis, advertit Camill. de Medic. consil. 7. sub num. 8. & dixit Jacobus de Aret. in l. illa institutio, ff. de hæredibus instituendis, quod etiam titulus institutionis est quadam solemnitas quæ potest probari per duos testes secundum Gloss. in l. 2. Cod. de bonorum poss. secundum tabulas, quam Gloss. sequuntur, ibi Paul. de Cair. & Alex. & tenet apertè Card. Zabarell. in suo consil. 60.
- Denique non obstat, quod Mainardus exclamat, scilicet quod Papa non debebat se intromittere in dictis Brevibus, nisi de bonis acquisitis per Archiepiscopum de Ecclesia, & intuitu Ecclesiæ, non autem de bonis patrimonialibus eidem Archiepiscopo spectantibus, vel in bonis ex sua propria industria acquisitis. Tantò magis, quod idem Abbas Antonius Ricciullus in quadam supplicatione, quam in S. C. por-

C. porrexit, ut forum ejusdem S. C. declinaret, hanc bonorum distinctionem agnovit, dicens quod pro bonis patrimonialibus Archiepiscopi debebat causa remanere coram Iudice sæculari, ex quo colligit Mainardus Episcopum duplicem habuisse patrimonium.

- 40 Sed multifariam responderetur, & primò in facto, dictum Abbatem Antonium voluisse causam extrahere à Iudice sæculari, & ad illum finem id dixisse, ut suum intentum haberet, nam si id ei contigisset, non per hoc si non adessent bona patrimonialia ejus assertio ad dictum finem emanata, illa creare potuisset, sed intelligi debebat, & debet quatenus adfuit, & quatenus reperiantur. Undè si causa fuisset remissa habuisset ut supra intentum, sed non per hoc bona patrimonialia, quæ verè non adfuit, fuissent inventa.
- 41 Secundò responderetur cum punctuali, conf. Paul. de Castr. 273. *ad primum respondetur volum. 2.* ubi dicit quod concessa Episcopo facultate testandi, si in ealicensia sit expressa summa, & causa, & in quorum beneficium testari possit, si inter illas causas, & inter illas personas adfit aliqua, in quorum beneficium poterat Episcopus absque licentia testari, de jure communi, tunc non posset uti facultate à jure communi concessa, nisi pro summa in licentia expressa, & pro personis in ea declaratis, & ratio est, quia cum potuerit uti jure communi restrinxit se ad licentiam cujus forma servanda est, undè dato, quod Mainardus succederet ab intestato jure communi in bonis patrimonialibus, tamen, quia illo jure uti noluit Archiepiscopus, sed restrinxit se ad licentias Summi Pontificis, quæ ipsum, ut supra excludunt illarum forma admissam observanda est.
- 42 Tertiò datur validitatis dispositionis probatæ per testes, tum de jure communi, tum ex dicta forma brevium, quæ omnem juris solemnitatem abstulit, ut supra jam adest causa testati, quæ multò magis bona patrimonialia comprehendit, cum iæ Episcopus habeat ad sui liberam dispositionem, & sic licite disposuit; alia verò ab Ecclesia, & intuitu Ecclesiæ acquisita, non sint in sui commercio, ut de illis in morte disponere potuisset per jura Communia Canonica prædicta, & etiam per prohibitiones, Justiniani in *Auth. de Ecclesiasticis titulis, §. interdicimus collat. 9. & per tradita per Paul. de Castr. d. conf. 273. num. 4. vers. ad 5.* forma brevium attendenda est ut supra.
- 43 Quartò quia summa scutorum octo mille aurei, quæ in secundo brevi continentur, transcendit tres hereditates dicti Archiepiscopi; non solum, quæ sita, sed undecumque, & qualitercumque eis spectantia: undè in hac causa mihi videtur disputari de *enterationis*, quia nec bona patrimonialia adfuit, nec de Ecclesia acquisita, summam prædictam in primo brevi contentam excedunt, undè credimus Mainardum de nomine, non de re litigare.
- 44 Quintò non probavit Mainardus Archiepiscopum bona patrimonialia reliquisse, vel sua parta industria, tres enim casus distinguunt DD. aut enim constat prælatum habuisse bona tempore suæ promotionis aut constat, quod non habebat, aut sumus in dubio.
- 45 Primo casu non intuitu Ecclesiæ sed personæ quæ sita censentur, & contrarium intendenti incumbit onus probandi.
- 46 In secundò verò casu quando tempore promotionis constat nihil habuisse pro Ecclesia præsumendum est, quod intuitu illius fuerint quæ sita per Text. in *cap. 1. de testament. dum*, probat nulla Episcoporum bona, posse ab aliis detineri, nisi illa solummodo, quæ Episcopus ante Episcopatum propria habuisse constiterit, Ergo cum exceptio firmet regulam in contrarium fateri omnino oportet omnia quæ sita post Episcopatum, præsumi intuitu Ecclesiæ quæ sita, interim dum aliud legitime non probatur, Capyc. de *Siracus. cap. 3. de peculio Cler. per Text. in Auth. de Ecclesiast. titulis, §. interdicimus, coll. 9. cum gloss. in verb. prælatos.*
- 47 Tertiò Casu, quando sumus in dubio, quia neque constat bona inventa penes prælatum fuisse quæ sita ante, vel post Episcopatum, tunc etiam pro Ecclesia præsumendum, quod illius intuitu fuerint comparata, ut omnes istos casus distinguit, & comprobat Episcopus, Barbof. in suo tract. de off. & potest. Episcopi alleg. 114. num. 11. vers. vers. & ut scire possis cum seqq. fol. mihi 736. ubi num. 13. dicit, quod, ut omnis dubietas tollatur, debet Episcopus tempore, quo Episcopatum consequitur inventarium illa-

rum rerum facere, quas ipse ex patrimonio, vel alio titulo comparavit, ut probat Text. in dict. cap. de *Siracus. 28. dist. 161. presentis temporis habita rerum descript.* quod si prælatus hæc non fecerit præsumitur contra eundem nihil habuisse, & quod omnia intuitu Ecclesiæ acquisierit, ut in simili de hærede non conficiente inventarium disponit, *Auth. de heredibus, & faloid. §. sancimus coll. 1. vers. patet*; ut omnia ista habet idem Barbof. loc. cit. ex num. 16. cum igitur non constet Archiepiscopum bona propria ante tres Episcopatus videlicet Belcastresis, Casertani, & Consentini, quos rexit ultra alia officia Ecclesiastica magni ponderis, habuisse bona propria, & sumus in tertio casu pro Ecclesia præsumendum, quia sumus in dubio, & ideo in dictis bonis, Episcopus nullum habere potest successorem mero jure civili attento, ut in d. §. *interdicimus, & de jure Canonico penitus os habet clausum*, undè ad solam facultatem, & licentiam Summi Pontificis recurrendum est, quæ cum Mainardum excludant ei perpetuum silentium imponendum speratur.

Sed non solum sumus in tertio casu scilicet in dubio, an Archiepiscopus habuerit de proprio, quin evidentissime constat proprium patrimonium, Thomæ Ricciulli ejus germani fratris, & pupillorum, qui sub ejus tutela remanserunt, ut supra explicuimus consumpsisse, Neap. 6. Decembris 1650. Die Sancti Nicolai.

JURIS ET FACTI.

P R O

U. J. D. Antonio Mainardo ex sorore nepote quond. Illustris Archiepiscopi Consentini D. Antonii Ricciulli.

CUM ab hac vita discessisset Illustr. Archiepiscopus Consentinus D. Antonius Ricciullus nullo condito testamento comparuerunt in M. C. V. Abb. Antonius, & Joannes Vincentius Ricciulli uti illis ex fratre nepotes, exponendo prælatum Archiepiscopum esse mortuum ab intestato, & proinde illius hereditatem ad ipsos tanquam proximiores pertinere, ut in proc. fol. 2. à tergo. Et examinatis duobus testibus aliquali modo habitis cum reverentia qui nedum deposuerunt dd. Abb. Antonium, & Joannem Vincentium esse Nepotes illius, & proximiores in gradu, sed etiam quod ille non reliquisset alios nepotes reddendo rationem, & dicendo: nam si reliquisset alios nepotes utique illud scirent tanquam cives ejusdem patriæ ut legitur à fol. 2. à tergo per totum fol. 3. Ex quibus depositionibus dicta M. C. præcedente citatione ordinata per edictum, & per proclama executi eos declaravit hæredes universales ipsius Archiepiscopi ab intestato mediante decreto præambuli fol. 5. à tergo.

At quia Doct. Antonius Mainardi dicti Archiepiscopi ex sorore utrinque conjuncta Nepos fuit per Curiam Civitatis Regii declaratus etiam hæres dicti Archiepiscopi ab intestato pro portione tamen ad ipsum spectante fol. 12. & seqq. Ideo statim atque notitiam habuit prædictos Abb. Antonium, & Joannem Vincentium fuisse per d. M. C. declaratos hæredes universales ac omnia bona hereditaria etiam sine Inventario usurpasse cum reverentia dum æqualis portio non universalis successio competeat, à prædicto decreto præambuli appellavit, & de nullitate dixit in forma ad S. C. & petiit portionem sibi spectantem declarari: & sic obtinuit causam committi in S. C. ut in supplicatione fol. 1.

Et cum pro parte dict. Abb. Antonii ad defatigandum ipsum Mainardum fuerit instatum pro Remissione dictæ Causæ ad Judicem ecclesiasticum saltem pro bonis quæ fuisse perventa dicebat, & ex Brevi Apostolico, pro aliis verò ut juris procedi, ut in ejus compartitione, & supplicatione presentatis fol. 34. & 37. nihilominus fuit ab ipsa petita remissione exclusus decreto D. C. C. fol. 35. & decreto S. C. fol. 39.

Et demum dato termino in causa ipsa factisque probationibus ex quibus clarè constat, nec controvertatur ipsum Antonium Mainardum esse nepotem dicti Archiepiscopi uti filium legitimum, & naturalem Vincentiæ Ricciullæ ipsius Archiepiscopi sororis utrinque conjunctæ, ut deponunt testes super primo, & secundo articulis à fol. 100. usque ad 105. omni jure sperabat ipse Antonius Mainardus ad minus fuisse reformandum prædictum decretum M. C.

ad portionem ipsorum fratrum; & declarari portionem sibi spectare, & spectavisse pro duabus ex quinque partibus dictæ hæreditatis dicti Archiepiscopi à die mortis illius unâ cum fructibus, & interesse liquidandis ubi aliâs de rigore iustitiæ attenta dispositione Regiæ Pragmaticæ testem falsum, seu primæ de falsis cuius pœnam prædictus Vincentius est incursum stante declaratione facta formiter circa usum præd. falsorum testium, & Actorum in processu fol. 58. à tergo ac repudiatione partis suæ in actus declarata fol. 18. tertiam partem sperabat.

51 Nihilominus mediante definitiva sententia S. C. fuit declaratum benè fuisse, & esse provisum d. Mag. C. mediante dicto decreto præambuli, & proinde dictos fratres de Ricciullo, & hæredes dicti Archiepiscopi, liberandos, & absolvendos esse ab impetitionibus ipsius Antonii Mainardi fol. 135.

52 Adversus hanc sententiam fuerunt pro parte ipsius Antonii propositæ nullitates fol. 138. quarum discussio hodiè tractatur.

Et perstringendo illas ad unum tantum Caput dicitur, quod sententia ipsa est contra expressum casum, *l. in §. si igitur defunctus neque, & in §. si verò neque fratres Auth. de hered. ab int. ven.* ubi statuitur, quod moriente aliquo ab intestato nullis superstitibus descendentibus, nec ascendentibus vocantur ad hæreditatem filii fratrum, & Sororum utrinque conjunctorum præmortuorum; & sic deinceps Agnati, & Cognati nulla adhibita differentia inter conjunctos ex parte Fratris, & Sororis. Nec erit superfluum dicere pro notoria ipsius Mainardi iustitia, quod sententia ipsa est contra apertum casum legis Avunculo C. *Communio de success.* ubi mortuo nepote ab intestato succedit Avunculus, & si moritur Avunculus succedit nepos, & in hoc Text. fundata est aperta illa decisio ejusdem S. C. in terminis nostris, & in hac eadem facti specie relata per D. Præsid. de Franc. in decis. 412. licet tamen in casu nostro tam defunctus, quam succedere volentes sint forenses qui statuto seu consuetudinibus Civitatis non ligantur.

53 Unde cum sententia prædicta declaraverit filios fratris tantum esse ad dictam hæreditatem admittendos Exclusis Filiis, Sororis utrinque conjunctæ uti est ipse Antonius Mainardus cui nec statutum nec aliqua renunciatio obstat, negari non potest quin ipsa sententia sit nulla, & invalida tanquam lata contra expressum casum legis.

54 Nec ipsi Antonio Mainardo venienti ex propria ejus persona pro nihilo obstat asserta, seu prætenfa renuntiatio promissa per Lucam Antonium Mainardum pro parte Vincentiæ Ricciullæ prædictæ tantum, quæ nihil promissit in ejus capitulis matrimonialibus fol. 117. nec aliquid deinde fecit, quorum vigore si adhuc ipsam renuntiationem ipsa Vincentia fecisset nihil obstaret, ubi dictus Lucas Antonius ejus Maritus ipsius Vincentiæ renuntiationem tantum promissit, & non aliarum personarum ex propria eorum persona venientium veluti est ipse Antonius ejus filius, qui mandatum tantum fecit dicto Lucæ Antonio ad recipiendum ducatos 300. Ex dotibus dictæ Vincentiæ pro maritanda Anna ejusdem Vincentiæ filia ac pro eis receptis, seu recipiendis jura, & actiones cedendum ipsi Archiepiscopo super bonis hæreditariis quondam Sempronii Ricciulli Patris dictæ Vincentiæ, & dicti Archiepiscopi, quod mandatum potest legi fol. 118. & seqq. Unde si dictus Lucas Antonius aliud fecit contra dicti mandati tenorem, non valet, & idem est si d. mandati fines exceßerit per Text. in l. si mandati, C. mandati, ubi procurator non servans mandatum non præjudicat Domino, inò renuntiatio ipsa asserta, seu prætenfa, est contra formam eorumdem capitulorum Matrimonialium ad quæ se remittit, unde ipse Mainardus nullum ex his habet obstaculum.

55 Nec dictis fratribus de Ricciullo opitulatur Rescriptum, seu facultas testandi ab Apost. Sede concessum d. Archiepiscopo ut tam in vita, quam in mortis articulo usque ad summam ducatorum 8. mil. in beneficium cuius voluisset, disponere potuisset, & illo ab intestato decedente summa prædicta ad Cameram Apostolicam non pertineat, sed ad hæredes sanguinis illius devenire debuisset: & illis deficientibus inter ejus familiares arbitrio personæ, seu personarum per dictum Archiepiscopum scripto nominandæ distribuenda foret.

56 Quia dictum rescriptum non intelligitur, nec in eo tractatur de universali successione, & hæreditate dicti Archi-

episcopi, nec de successione bonorum patrimonialium, & aliorum suorum jurium, & actionum hæreditariarum, de quibus liberè testari, & ad sui libitum disponere poterat abique ipso rescripto, seu facultate; ut habetur per Rhedean. in tract. de spoliis Eccl. quest. 7. De licentia, & dispensatione testandi clericis, vel prælatis concessa ante numerum primum ibi. Et omisso dicere de bonis acquisitis ex hæreditate artificio, vel doctrina de quibus liberè Clericus testari potest, & disponere sine licentia, cap. 1. & 2. 12. quest. 3. cap. quia nos, & cap. relatum el secundo vers. Cæterumque ex hæreditate, cap. requisisti ante fin. ex Text. de testam. per Bald. in consil. 113. volum. 2. incip. præmittendum est. Dicemus in bonis acquisitis per Ecclesiam vel intuitu Ecclesiæ de quibus ideo conceditur licentia, vel dispensatio testandi de illis, & disponendi Clerico quia de jure de illis testari non potest, cap. 1. & cap. cum in officiis cap. quia nos, & præallegat. cap. relatum de testament. Hæc Rhedeanus.

Sed intelligitur tantum de bonis acquisitis, & quærendis ex redditibus Eccl. ut apparet ex inventario quod d. Archiepiscopus obtinuit fieri de suis bonis ante Episcopatum quæsitus vigore decreti Cameræ Apostolicæ sub die 13. Februarii 1627. etiam pro fisco audita dictæ Cameræ generali Commissario ac delato prius juramento ipsi Archiepiscopo non fuisse bona prædicta acquisita ex redditibus beneficiorum, vel pensionum Ecclesiasticarum cujus Inventarii instrumentum est in proc. fol. 160. & seqq. & expressè etiam cernitur ex illis ultimis verbis in fine ejusdem Rescripti positus, fol. 93. ibi. Volumus autem ut in eorumdem bonorum Ecclesiasticorum dispositione juxta quantitatem Residui erga Ecclesias à quibus eadem accepisti te liberalem exhibere pro ut conscientia tibi dictaverit, & anima saluti videris expedire.

Nam prohibitio disponendi ea tantum comprehendit, quæ ex redditibus Ecclesiæ comparata sunt, ut ultra præcit. Rhedean. habetur per Emin. Cardin. Tuschum in verb. Spolia prælatorum concl. 361. & per Horat. Visc. in suis Conclusionibus jur. in verb. Clericus, vel Prælatus; & sic cum dictus Archiepiscopus potuisset abique dispensatione, & licentia Summi Pontif. ad sui libitum disponere, non est credendum, quod voluerit ad illum recurrere, ut de illis facultatem, quam disponendi habebat, obtineret, dum frustra precibus imploratur, quod jure communi conceditur l. Imperatores, & ibi Bart. de privil. cred. l. unica, C. de Theauris, lib. 10. Surd. decis. 173. num. 18. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 617. num. 23.

Præterquam quod cum in dicto Rescripto, & Pontificis favorabili concessione fiat mentio de hæredibus sanguinis, & d. Archiepiscopus liberos non habuerit in linea collateralis omnino est intelligendum de legitimis hæredibus, seu conjunctis prout intelligit Aym. Crav. in rubr. de legat. 1. num. 63. ibi Hæredibus, sanguinis seu conjunctis, & novissimè Joan. Bapt. Ciarlinus contr. for. tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 8. quod hæredes sanguinis propriè sunt successores. Et ubi Papa loquitur, & concessio est Pontificia, & bona Ecclesiæ, seu Ecclesiasticos, redditus concedit, omnino ipsa concessio, & rescriptum secundum jus Pontificium erit intelligendum juxta Text. in cap. Causam, qua num. 16. vers. Quarta declaratio de rescriptis Bald. in l. si quando in princip. ff. de inofficioso testam. ubi etiam Castr. & alii; & sic in propria testandi licentiæ materia docet Sim. de Præter. de interp. ult. vol. lib. 2. interp. 1. vol. 4. num. 60. & 64. Et secundum jus Pontificium hæredum sanguinis, & sanguine conjunctorum nomine, tam Agnatos, quam cognatos venire, non dubitatur. Ex Text. in cap. tua nos, & cap. non debet de consang. & affinitat. & cap. postremo de appell.

Ultra quod etiam jure prætorio inspecto hæredes sanguinis prædictos in ipsa collateralis linea de Cognatis non minus quam de Agnatis intelligi debere est Text. Rotundus in l. Hac parte, ff. unde Cognati, ibi: Hac parte Proconsul naturali æquitate motus omnibus Cognatis permittit Bonorum possessionem quos sanguinis ratio vocat ad hæreditatem. Et sic ubi habemus apertissimum textum, & casum legis ulterius non esse quærendum docet Urfill. ad Afflict. decis. 96. num. 15. cum legis conscientia, sive ratio vincat mortalium rationem, quæ dicitur abusiva quando pro se non habet legem, ut dicit Bald. in cap. Clerici de vita, & honest. Cler. Unde cum verba dict. l. hac parte sint apertissima, & in eadem materia, sive Collaterali successione cogn-

gnatorum magis appropriari non possint quam appropriata sunt, cum & sanguinis hereditariam qualitatem tractent, & de ipsis Cognatis, quos sanguinis ratio vocat ad ipsam, cur ergo erit dubitandum, quod ipsi Cognati ex proximioribus heredes sanguinis non sint, & eo maxime ubi sumus in materia beneficii concessi à Principe latissime interpretanda *juxta terminos legis finalis, ff. de constit. Princip.*

61 Verum nihilominus est, quod quando Rescriptum esset ambiguum utique per S. Pontif. esset interpretandum, ut in puncto dicit Text. *in c. cum venissent de judic. & d. l. in ambiguis, num. 3. de reg. jur. & Card. Tusch. in suis conclus. litt. I. conclus. 329.*

62 Nec obstant in casu nostro decisio quinta in possess. per D. R. de Pont. relat. & adducta jura super ea, *in allegat. quas refert D. Reg. Rovit. in prag. 9. de feud. ubi tractatur de illa materia stricta juris immunit. concessa generi juxta Text. in l. i. ff. de jur. immunit. & ibi disputatur, qui sint de sanguine, & illa dictio, de ponderatur, quæ causam immediatam propriè importat, ut docet, Bald. in l. i. §. ex incendio, ff. de incend. ruin. & naufr. sed rescriptum loquitur de heredibus sanguinis, quos in linea transversali lex prætoria juxta proximitatem gradus facit heredes, & vocat ad hereditatem sive cognatos, sive agnatos d. l. hac parte ac juncta præcit. Auth. de hered. ab intest. venient. §. si verò neque vers. Nullam verò, quod jus hodie viget, & inconcusse servatur, & ipse Rovit. ibid. etiam in illo suo casu super eum de scripto, num. 12. idest, in dicto jure immunit. generi concessio, in num. 46. cum duabus illis limitationibus admittit jam regulam in contrarium juxta doctrinam Bald. Caltr. & Joan. de Plat. & juxta dictum Text. in l. hac parte, ff. unde cognati, quæ regula firma remanet pro nobis. Quod autem concessio ipsa non sit, neque dicatur jus immunitatis sed Beneficialis, seu Beneficentiæ, & Gratiæ, ex Præfatione dicti rescripti datur intelligi in principio, ibi *Merita nos inducunt, ut te uberioribus Gratiæ, & Beneficentiæ nostræ favoribus prosequendo ea tibi libenter concedamus, quæ tuis heredumque tuorum commoditatibus fore conspiciamus opportuna.* Imò quod donatio dictorum Redditiuum sit declarata non autem exemptio ex illis verbis in fine dicti rescripti *fol. 91. ibi, Et aliis quocumque vocabulo successoribus tuis, &c. gratiosè donamus.**

63 Nec etiam dictam adversam partem relevat asserta, & figurata voluntas ipsius Archiepiscopi erga ipsam tum quia vera, & talis non fuit, cum testes super ea examinati sint omnino falsi, & animosi ex illorum lectione si etiam ea vera fuisset, quod negatur, cum voluntas in mente retenta nihil operetur *l. si repetendi, ff. de condit. ob caus. & sic propositum l. quidam, cum filium, ff. de hered. instit. nam voluntas ipsa ad extremum vitæ spiritum est ambulatoria, atque mutari potest, & dictus Archiepiscopus jam ab intestato decesserit, & sic decedere voluit, ut ex instrumento suæ dispositionis, seu Codicilli fol. 53. ubi quæ voluit, dixit, declaravit, & legavit, quid ergo pars ipsa in ipso casu intestati quærir ex tot testium mendicatis suffragiis? ubi nec testator potest facere quin leges in suo testamento locum non habeant.*

64 Præterea ex abundanti advertitur, quod præd. de Ricciullo in M. C. V. institerunt se declarari heredes dicti defuncti ab intestato non quidem vigore rescripti, sed ex juris communis dispositione. Et quia deposuerunt ibi testes ab eisdem producti dictum Archiepiscopum non reliquisse alios nepotes, ut supra dictum est, ideo obtinuerunt prædictum præambuli decretum à d. M. C. per quod fuerunt declarati heredes universales. Unde cum à dicto Decreto appellaverit, & de nullitate dixerit in forma ipse Mainardus in pari gradu repertus, & existens, & portionem sibi spectantem declarari institerit, ut in supplicatione *fol. 1. de viribus prædictæ ejus petitionis, & appellationis ac de iustitia dicti decreti præambuli tractandum erat in ipso S. C. ubi etiam pars adversa in ejus articulis artic. 11. fol. 77. petiit se universalem heredem ab intestato confirmari, & sic nullo modo tractandum erat de interpretatione dicti Rescripti Apostolici quod non aliter articulum, & generalem successionem, seu hereditatem prædicti Archiepiscopi respiciebat de qua agitur, sed illud ad certum genus bonorum tantum referebatur, & proinde S. C. præd. Abbatem, ut supra dictum fuit à dict. petita remissione exclusit cum hereditas ipsa sit successio in universum jus quod defunctus habuit tempore mortis suæ per vulg. Text. in l. hereditas, ff. de reg. jur. & præter jur. hered. quod adef-*

sent alia bona quam per dict. rescriptum comprehensa, & intellecta, apparet ex process. *fol. 34. 37. & 160.* Cætera ex veri hujus facti intellectu suppleat religio, & doctrina tanti Senatus.

JURIS, ET FACTI

P R O

U. J. D. Antonio Mainardo ex sorore Nepote quond. Illustris. Archiepiscopi Consentini D. Antonii Ricciulli.

CUM ab hac vita discessisset Reverendiss. Antonius Ricciullus Archiepiscopus Consentinus, nullo condito testamento comparuerunt in M. C. V. Abb. Antonius, & Joannes Vincentius Ricciulli prædicti Archiepiscopi ex Fratre Nepotes, exponendo præfatum Archiepiscopum fuisse mortuum ab intestato, & proinde ejus hereditatem ad ipsos Abb. Antonium, & Joannem Vincentium, tanquam proximiores pertinere, *fol. 2.* Et examinatis duobus testibus, qui nedum deposuerunt DD. Abb. Antonium, & Joan. Vincentium esse Nepotes dicti Archiepiscopi, & proximiores in gradu, sed etiam quod non aderant alii Nepotes in eodem gradu, reddendo rationem: nam si alii Nepotes adfuissent, utique ipsi testes tanquam cives ejusdem Patriæ hoc scirent ut legitur à *fol. 2. à tergo per totum fol. 3. unde per dictam M. C. V. dicti Abbas Antonius, & Joan. Vincentius fuerunt declarati heredes universales ab intestato dicti Archiepiscopi fol. 5. & à tergo.*

Et quia Doct. Antonius Mainardus dicti Archiepiscopi ex sorore utrinque conjuncta Nepos fuit per Curiam Civitatis Regii declaratus hæres ejusdem Archiepiscopi ab intestato pro portione ad ipsum spectante *fol. 12. & seqq.* Ideò statim atque notitiam habuit prædictos Abb. Antonium, & Joannem Vincentium fuisse per dict. M. C. V. declaratos heredes universales ab intestato prædicti Archiepiscopi appellavit, à dicto decreto præambuli, & obtinuit causam committi in S. Consil. *fol. 1. & dato termino in causa prædicta; factisque probationibus, ex quibus clare constat ipsum Antonium esse Nepotem dicti Archiepiscopi ex Vincentia Ricciulla ejus sorore utrinque conjuncta, ut deponunt testes super primo, & secundo articulis à fol. 100. usque ad 105. omni jure sperabat ipse Doctor Antonius Mainardus fuisse reformandum prædictum decretum præambuli M. C. V. & proinde ipsum Antonium fuisse confirmandum heredem universalem pro quarta parte d. Archiepiscopi ab intestato defuncti. Nihilominus mediante sententia diffinitiva S. Consilii fuit declaratum bene fuisse provisum per M. C. V. & proinde dictos Fratres de Ricciullo absolvendos esse ab impetitionibus prædicti Antonii Mainardi *fol. 135.**

Adversus hanc sententiam fuerunt pro parte ipsius Antonii Mainardi propositæ nullitates *fol. 138.* quarum discussio hodie tractatur, & restringendo illas ad unum tantum caput dicitur quod sententia prædicta est contra expressum casum legis in §. si igitur defunctus, & in §. si verò, neque fratres, Auth. de hered. ab intest. veniunt, ubi statuitur, quod moriente aliquo ab intestato nullis superstitibus descendentibus, nec ascendentibus vocantur ad hereditatem filii fratrum, & sororum utrinque conjunctorum, & sic deinceps agnati, & cognati nulla adhibita differentia inter conjunctos, ex parte fratris, & sororis. Præterea est etiam sententia prædicta contra apertum casum *l. Avunculo, Cod. communia de success.* ubi mortuo Patruo, seu Avunculo respectivè ab intestato superstitibus Nepotibus, ex fratre, & Nepotibus ex sorore prout est casus, de quo agitur omnes prædicti Nepotes succedunt, & succedere debent, ut sic fuisse decusum dicit D. de Franch. *deci. 412.* unde cum S. Consilium declaraverit filios fratrum tantum esse ad dicti Archiepiscopi hereditatem admittendos exclusis filiis sororis utrinque conjunctæ, negari non potest quin sententia prædicta sit nulla, & invalida tanquam lata contra prædictos expressos casus legis.

Nec obstat, quod in Capitulis matrimonialibus dictæ quondam Vincentiæ Ricciullo, promissit Lucas Antonius Mainardus tunc ejus sponsus, & postea vir, quod eadem Vincentia renunciare debuisset in beneficium Sempronii Ricciullo dorantis, & ejus filiorum eorumque heredum & successorum omnia jura sibi competentia, & competi-

tura,

tura, super omnibus, & quibuscumque successionebus, & hereditatibus paternis, maternis, fraternis, fororiis, & ziernis. Postea vero in anno 1630. idem Lucas Antonius, etiam uti Procurator dicti Antonii ejus filii confessus fuit recepisse à prædicto Reverendiss. Antonio Ricciullo Episcopo Belcastri filio dicti Sempronii integras dotes dictæ Vincentiæ, & fecit amplam renunciationem in beneficium dicti Episcopi omnium Jurium dicto Antonio competentium, & quæ in futurum forte competere potuissent super omnibus, & quibuscumque hereditatibus, & successionebus paternis, maternis, fraternis, fororiis, & ziernis. Unde dictus Antonius videtur exclusus à successione dicti Episcopi ejus Avunculi saltem ex vi renunciationis prædictæ. Quia huic difficultati multiplici responsione occurritur.

Primo, quod prædicta Vincentia non intervenit in Capitulis matrimonialibus, nec unquam renunciationem prædictam fecit.

Secundo, dicitur quod ubi dicta Vincentia renuntiasset, utique renuntiatio prædicta esset intelligenda de successionebus, quæ ipsi renuntianti delatæ fuissent; non aut de hereditatibus devolvendis in beneficium fororum filiorum post ipsius renuntiantis mortem: nam tali casu filiis ex propria persona venientibus matris renuntiatio non obstat, D. de Franch. *decis. 67.* & D. Reg. Capyc. Larr. *decis. 4. lib. 1.*

Advertitur, quod dictus Lucas Antonius erat Procurator Antonii ejus filii ad recipiendum ab hereditibus dicti Sempronii dotantis ducatos tercentum pro complemento ducatorum octingentorum solvi promissorum pro dotibus dictæ Vincentiæ, non autem eram Procurator ad renuntiandum hereditatibus, & successionebus Antonio ejus filio devolvendis, ut legitur ex mandato procuratoris infero de verbo ad verbum in instrumento receptionis dotium prædictarum qua de re non potuit dictus Lucas Antonius mandati fines excedere, & renuntiare dictis successionebus.

Quarto & ultimo, ex abundanti advertitur, quod dictus Lucas Antonius fecit renunciationem prædictam servata forma Capitulorum matrimonialium, ac pro illorum observantia. Certum est autem quid vigore dictorum Capitulorum, & renuntiationis faciendæ per dictam Vincentiam non fuissent exclusi ejusdem Vincentiæ filii à successionebus, quæ post ejus mortem ipsis delatæ fuissent, ut *supra* fundatum est merito licet renuntiatio per dictum Lucam Antonium facta fuisset præcedente sufficienti mandato (quod expressè negatur) officere ipsi Antonio non potuisset quoad successionem post mortem Vincentiæ ejus Matris delatam, quia actus factus pro exclusione alterius tantum operatur, quantum ille primus operaretur, & actus agentium non operantur ultra eorum intentionem vulgaris iuribus.

Nec dictis fratribus de Ricciullo opitulantur rescripta, five facultates testandi prædicto Archiepiscopo ab Apostolica Sede concessæ die 24. Maii 1627. & die 9. Octob. 1632. ut tam in vita, quam in mortis articulo usque ad summam scutorum 8000. in beneficium cuius voluisset disponere potuisset, & illo ab intestato decedente, seu nulla facta dispositione prædicti scut. 8000. ad hæredes sanguinis illius devenire debuissent, ab illis deficientibus inter ejus familiares arbitrio personæ per dictum Archiepiscopum scripto nominandæ distribuendi forent.

Quia in dictis rescriptis non tractatur de successione bonorum patrimonialium, nec de illis pro quibus delato prius ei iuramento non fuisse illa acquisita ex redditibus beneficiorum, nec ex pensionibus Ecclesiæ petiti, & obtinuit inventarium fieri, prout fuit confectum auditu pro fisco Cameræ Apostolicæ generali Commissario etiam vigore decreti ejusdem Cameræ generalis Thesaurarii sub decimatertia, & decimaquinta die Februarii prælati anni 1627. cuius Inventarii publicum instrumentum *fol. 160. & seqq.* sed tantum de bonis acquisitis, & acquirendis ex redditibus Ecclesiasticis ut expressè cernitur ex illis verbis: *Del intrate del detto, o altro Vescovato, & di qualsivoglia beneficio, o pensione Ecclesiastica, che hà de presente, o haverà per l'avenire*, ut in processu *fol. 90. litt. ....* Nec poterant dicta rescripta, five concessiones intelligi de bonis patrimonialibus, ac aliis prædictis in quibus ullo unquam tempore aliquid per Cameram Apostolicam prætendi non poterat, prout erant bona ipsa in prædicto In-

ventario descripta, ac alia jura hereditaria, & patrimonialia, de quibus neque solet Camera devenire ad spoliū, ut habetur per Redoan. *de spol. Eccl. qu. 7. ante num. 1. & Mich. Craff. de success. §. testamentum, qu. 34. num. 1.*

Nam prohibitio disponendi non comprehendit bona patrimonialia, sed ea tantum quæ ex redditibus Ecclesiasticis comparata sunt. Unde cum dictus Archiepiscopus potuisset absque dispensatione Summi Pontificis de bonis prædictis patrimonialibus disponere, ut per Card. Tusch. *in verbo, Spolia Prælatorum, conclus. 361.* & Hor. Vilecont. *in conclus. jur. in Verbo Clericus, vel Prælatus*, ubi latè non erat prout non est credendum, quod voluerit ad Summum Pontificem recurrere, ut de dictis bonis facultatem disponendi obtineret, cum frustra precibus imploratur, quod jure communi conceditur *leg. Imperatores, & ibi Bart. de privileg. credit. l. unic. Cod. de Thesaur. lib. 10.*

Præterquam, quod cum in secundo rescripto fiat mentio de hereditibus sanguinis, & dictus Archiepiscopus liberos non habuerit omnino prædicti hæredes sanguinis sunt intelligendi de legitimis hereditibus ab intestato venientibus. Et quando rescriptum esset ambiguum utique esset interpretandum per Summum Pontificem, ut in puncto dicit Text. *in cap. cum venissent, & ibi Gloss. in verb. Iudicari extra de judic. & in c. inter alia, de sent. excomm. ac etiam ex Text. in l. ult. C. de leg.*

Imò in propriis nostris terminis quando contingit fieri interpretationem privilegii Apostolici, five incidenter, five principaliter, ut quia verba illius sunt dubia; tunc ad Papam est recurrendum, ut *dict. cap. cum venissent, & ibi Innoc. & omnes de judic. Gabr. consil. 182. num. 14 lib. 2. Rot. Rom. decis. 83. num. 5. & 6. part. 2. divers. Dec. in l. in ambiguis, num. 3. de reg. jur. & alio refert Card. Tusch. in suis pract. concl. litt. I. concl. 329.*

Item ex abundanti dicitur quod prædicti Abb. Antonius, & Vincentius Ricciulli petierunt, tam in M. C. V. se declarari hæredes dicti Archiepiscopi ab intestato nullo ibi præsentato rescripto Apostolico, sed ex juris communi dispositione sub prætextu, quod dictus Archiepiscopus non reliquisset alios consanguineos proximiores, nec in eodem gradu existentes (quod verum non erat) & sic obtinuerunt dicti præambuli decretum; unde cum à decreto prædicto appellaverit Doctor Antonius Mainardus in pari consanguinitatis gradu existens, ut in supplicatione *fol. 1.* & plene fuit probatum, nec controversatur, quod sit in dicto æquali gradu, de viribus prædictæ ejus petitionis, & appellationis, ac de iustitia dicti decreti præambuli tractandum erat ipso S. C. ubi etiam pars adversa in ejus articulis *art. 11. fol. 77.* petiit se universalem hæredem ab intestato confirmari; & sic nullo modo tractandum erat de interpretatione dicti rescripti Apostolici, quod non aliter respiciebat dictum Judicium universale hereditatis, & generalis successionis dicti Archiepiscopi de qua agebatur, sed ad certum genus Bonorum tantum referebatur, quod nihil commune habet cum ipsa hereditate.

P R O

Antonio Mainardo nepote ex sorore quondam Illustrissimi Archiepiscopi Consentini D. Antonii Ricciulli, &c.

D E E A D E M R E.

Nullitates propositæ per D. Antonium Mainardum *fol. 138.* adversus sententiam S. R. C. sub die 20. Junii 1646. *fol. 135.* ad favorem Abb. Antonii Ricciulli, & Vincentii Ricciulli neporum ex fratre carnali quondam Reverendiss. Archiepiscopi Consentini sunt omnino rejiciendæ, quia pro nihilo obstant, & sententia prædicta omnino confirmanda est, quia iustissimè, & æquissimè fuit perlata.

Non obstat prima per Text. *in l. hereditas, ff. de regul. jur.* quia hereditas est successio in universum jus, quod defunctus habuit tempore mortis; idè sufficit dixisse hereditatem d. Archiepiscopi spectare ad ipsos, & petiisse se declarari hæredes, quia per concomitantiam intelligitur de universali.

Non obstat secunda quia cum Archiepiscopus nullam testandi jure communi habebat potestatem, Episcopi enim intestabiles *cap. 1. de succ. ab intest.* ubi omnes, solum est attendenda gratia, & facultas eidem Archiepiscopo à Sede Apo-

Apostolica concessa, quæ eatenus disponere permittit, vel eatenus Cameram Apostolicam excludit, si decederet ab intestato, quatenus *detti suoi beni, quelli vadano, e debbiano, andare alli suoi più prossimi di Casa Ricciulli masschi, e non femine, che gli succedano ab intestato* fol. 90. à terg. *lit. B.* Neque secundum breve Pontificium est diversum, tum quia non est aliud nisi quod facultas in primo concessa disponendi de scut. 4000. est ampliata ad scut. 8000. & solum ampliatur summam, non diversificatur formam, neque modum primi, ut fundatum est, & fundabitur; tum quia expressè dicit, quod deveniant ad hæredes sanguinis dicti Archiepiscopi fol. 91. à ter. in princ. Cum ergo primum expressè excludat consanguineos, qui non sunt de familia Ricciulli, secundum non diversificatur à primo, nisi in summa, & quantitate, & expressè loquitur de hæredibus sanguinis, & sic de familia Ricciulli testes optimè deposuerunt, quod non aderant alii, nisi dicti Abb. Antonius, & Vincentius Ricciulli, ex fratre nepotes, quia non erat facienda mentio de dicto Mainardo, qui nec est de familia Ricciulli, nec est de sanguine, sed præsupponitur nepos ex sorore, quæ habita dote renunciavit.

Ad tertiam nullitatem de prætenfis falsitatibus testium examinatorum ad instantiam dictorum de Ricciullis, resp. prout in præcedenti.

Ad quartam responderetur, quod verè fuit expedita citatio per edictum, ut patet fol. 4. & ex relatione, fol. 5. sed ad quid allegatur nullitas actorum, fortè etiam si esset facta, quod negatur, in prima instantia, si post modum idem Mainardus appellavit ad S. C. ubi dato termino fuit compilatus processus in causa appellationis, & prolata diffinitiva sententia contra eundem Mainardum unde cum adfuit sententia, non potest loqui ampliùs de prætenfa nullitate actorum, stante Regia Pragm. 77. de offic. S. R. C.

Ad quintam opponit de jure tertii, imò ut proximum offendat, non dubitat contra semetipsum arma contorquere, quia si non adest breve summi Pontificis concedentis testandi facultatem, jam bona ad neutrum eorum spectant, neque ad Ricciullum, neque ad eundem Mainardum, sed ad Cameram Apostolicam, sed veritas est in contrarium, quia Breve prædictum fuit præsentatum in Nunciatura Apostolica, & ibi exequutum, ut patet ex extracta fol. 92. à terg. ibique omnino præsentandum erat, & non alibi, cum de interesse Cameræ Apostolicæ dumtaxat tractabatur. Unde cum rescripta summi Pontificis pertinentia solum ad interesse Cameræ Apostolicæ præsententur in Tribunali Nunciaturæ ejusdem Summi Pontificis, credimus (Salva tamen correctione) quod nullum requiratur exequutum. Cum ergo dictum Breve fuerit in Nunciatura effectum scriptura forensis, & super illud judicatum in illo tribunali, certè potuit ab eo copia extrahi, & ille in S. C. præsentari, quod tamen ad cautelam fuit factum cum debita licentia, & cum decretatione S. C. quod recipiatur fol. 93.

Ad Sextam responderetur esse probatum in facto Archiepiscopum non solum non habuisse bona patrimonialia, sed ut ad gradum Archiepiscopalem pervenire potuisset, non solum consumpsisse bona propria, sed etiam bona quondam Thomæ Ricciulli ejus fratris carnalis, & patris D. Abb. Antonii, & Vincentii, & sic omnia, quæ reliquit fuerunt acquisita per eundem Archiepiscopum, ut etiam in dubio præsumitur, & qui dicit contrarium probare teneretur unde cum bona prædicta fuerint per Nunciaturam incameratas solutis per dictum Abb. Ricciullo decimis quatuorcentum dictæ Cameræ, fuerunt bona prædicta excamerata, & dissepstrata ad sui beneficium tantum, etiam vigore dicti Brevis, & cessa ad beneficium ejusdem Abb. Antonii omnia jura eidem Cameræ competentia, super hæreditate, & bonis dicti Archiepiscopi, & patet fol. 19. à terg. & fol. 20.

Septima & ultima non obstat, imò est contra partem, nam quoad supplicationem, fol. 37. non indiget responsione; quoad scripturam fol. 53. *lit. B.* est contra partem, nam dicit illa declarationem velle quod non præjudicet facultati testandi & concessæ à Summo Pontifice, & suis hæredibus, qui ei ab intestato succederent. At facultas testandi, & hæredes, qui ab intestato ei succedere possent, vigore dictorum brevium, sunt omnino dicti de Ricciullo, ut supra explicatum, Ergo dictus Mainardus nihil potest prætere, magis quod ex eadem dispositione licet infor-

mi facta ab eodem Archiepiscopo magis quàm enixè appareat de ejus voluntate, nam tota dicta dispositio est ad favorem, & beneficium dicti Vincentii Ricciulli ejus nepotis, & suæ uxoris Hieronymæ Vitalis, penitus non nominato dicto Mainardo, de aliena familia, & ei per quàm invisò, & exoso.

Unde constat per dicta infracriptorum testium, quod dictus Archiepiscopus, & in vita, & in morte declaravit velle, quod integra ejus hæreditas perveniret ad dictos ejus nepotes Antonium, & Vincentium Ricciullum, penitus non nominato dicto Mainardo.

Primus testis Sacerdos de visu fol. 81. super 3. & 4. & super 7. & super 9. *che per certa pretensione che teneva d. Mainardo per certo credito, che diceva haver con detto Arcivescovo se facesse il conto, e se restava creditore, detti heredi l'havessero pagato.*

Secundus testis, fol. 82. qui est Doctor, & Sancti Officii, nunc Episcopus Litterarum, de visu super 3. & super 4. & super 7. & super 9. & meliùs in declaratione facta per eundem testem, fol. 83. in fine.

Tertius testis, fol. 86. à tergo super 3. 4. & 7. & super 9. & super 10.

Quartus testis, fol. 88. super 3. super 4. super 7. & super 9.

Et alii quamplures testes de auditu ex fol. 78. cum seqq.

Qui testes assignano la causa non solo, per che detto Arcivescovo amava detti suoi nepoti come figli, e li voleva bene quanto l'anima, per che all' Abb. Antonio lo fece suo Vicario Generale in Cosenza, e a Vincenzo lo caso in Napoli provedendolo di quant'era necessario per detto matrimonio, come deponeno li detti testimoni super secundo articulo ex fol. 78. ma anco lo se detto Arcivescovo per discarico di sua coscienza, atteso per farsi Vescovo (essendore rimasto tutore delli detti Vincenzo, & Antonio suoi nepoti) se pigliò quanto haveano, e si vendi detti stabili, senza haver reso mai conto di detta tutela. Deponunt testes della terra di Rugliano sua patria.

Quali testimoni anco deponeno che mai detto Arcivescovo ha fatto nessuna gratia a detto Mainardo, se non ad istanza de detti suoi nepoti Ricciulli, e per ciò stante che detto Mainardo resta escluso etiam per la renuncia fatta dalla madre, conforme, è detto nel scritto dato a V. S. se vede, che la detta sentenza, è giustissima, & perciò si devono rejettare dette nullità.

Et strictius loquendo dicimus, quod inter personas Ecclesiasticas, in materia testamentorum non servatur lex civilis, quæ septem testes requirit, sed solum lex canonica, quæ solum duos testes requirit, duos testes absque Paræco, & hoc mero jure communi, ut in particulari juris notula dabitur DD. judicibus, Tantò magis, quia per Breve fol. 90. est ei permissum, *che possa restare, e disporre tanto inter vivos, quanto in ultima volontà, & in qualsivoglia altro modo, etiam in articulo mortis. E senza solennità de leggi, e delli statuti delli luochi, dove seguirà la sua morte, anche per semplice scheda.* Et in secundo Brevi fol. 91. à ter. expressius hoc dicitur, quod nullæ juris solemnitates, in tali dispositione sint necessariæ, & sic duo testes, qui de sua voluntate deponerent, essent satis, quantò magis, quod sunt quatuor de visu, & alii quamplures de auditu, cum tot administriculis, etiam mero jure communi attento (absque Brevis, cum quibus causa est in tuto, quia in primo vocantur expressè li Ricciulli, in secundo hæredes sanguinis, quod idem est) stante quod de voluntate constat per quatuor testes omni exceptione majores, dictus Antonius Mainardi nihil potest prætere. Unde sententia debet omninò confirmari, ipsumque à limine judicii repelli, prout speratur, &c.

In hac causa fuit per Sac. Concilium dictum nullitates ob stare.

DISCEPTATIO CCCXXIX.

SUMMARIUM.

- 1 Episcopi an, & qualiter precedant.
- 2 Episcopus præcedit Principes seculares.

P R O

BARONIBUS REGNI

Neapolitani.

C I R C A

Sedilia, Genuflexoria, Baldacchina, & similia.

Cum certissimum sit in Jure nostro Episcopos quoscumque debere præcedere omnes Principes sæculares in sua Ecclesia, & Diœcesi, decet enim in omni benè ordinata Republica distinctionem personarum adesse, ut in cœlesti Hierarchia fervatur, & in corpore humano, in quo licet multa sint membra, tamen non habent eundem effectum, & sicut homo constat anima, & corpore, ita quoque duo principia sunt, quibus secundum naturam dirigitur, & in suos fines deducitur potestas politica, quam ad corporum salutem, pacem, ac vitæ honestatem naturalem Deus esse voluit, & potestas spiritualis, quæ ad divinam, & supernaturalia animum attollit, propterea in hac controversia pulcherrima contingunt disputari in facto, quæ inter sæculares, & Ecclesiasticos pluribus in locis de Regno contigerunt, quæ omnia pluribus conclusionibus explicabuntur, unde fit

Prima conclusio: Episcopus debet præcedere quoscumque etiam Principes sæculares in sua Ecclesia, & Diœcesi, desumitur ex Textu in c.1. de præb. & per Felinum in Rubrica de major. & obed. Abbas in cap. cum victoriosus de elect. & in cap. cum venerabilis de præb. & in cap. Dilectus de concess. præb. Jason in l. Imperium, ff. de Jurisd. omn. Indic. & dum est in Ecclesia collocanda est sedes illius in sublimiori loco Ecclesiæ, cap. Episcopus 95. dist. Baldus in addit. ad Speculatorem, tit. de speciali Jurisdictione omnium judicum, & in l. nullus, C. de Decurion. lib. 10. & in l. ad similitudinem, C. de Episc. & cleric. Jas. in l. 1. col. 4. ff. de offic. ejus, ubi Purpuratus ait, quod Episcopus dicitur Summus Pontifex, & est Textus in c. si officia, & in cap. Qui Ecclesiasticis 39. dist. & in cap. Episcopus 18. distinct. quod satis eleganter prosequitur Bertacchinus de Episcopo, lib. 1. sub principio, & lib. 4. part. 1. imò vocatur Serenissimus, Clementina in plerisque de elect. Item Comes, Marchio, Dux, atque Rex, ut notat Speculator in tit. de Rescriptis presentandis, §. finali, quare licet in Ecclesia sint multi ordines, ac dignitates, tamen Papa se appellat Episcopum, idest, quia in Ecclesia nullus est major ordo Episcopali, ut graviter, ac verè dixit Glossa in præmio ad 6. vers. Episcopus, & in cap. quamquam 2. quæst. 7. Potestas porro spiritualis absolute dignior est, & præstantior civili: nam est Architectonica cui civilis subordinata est, cum finis sacre potestatis sit multò potentior, quocirca Christus Rex filię Sion, Rex mansuetus eam semper politicam, vix nunquam exercuit, consistit autem talis prærogativa in multis, primo quod inter Deum, & Populum medius constituit Deuteronomii cap. 17. secunda est in exemptione à legibus, & omnibus civilibus, quæ partim divino, partim humano jure concessa est, ut in toto lib. 1. tit. 3. de Episcopis, & Clericis, tertia est prærogativa, quod in rebus Ecclesiasticis nullum jus est Imperatoris, propterea in Synodo Romana 3. sub Symmacho, decretum est, ne Reges se immisceant in rebus sacris, Socrates lib. 4. cap. 3. quam differentiam inter Imperium, & sacerdotium agnovit Ambrosius cap. 20. de dignitate sacerdotali, Chrysostomus in Isaiam Homilia 4. & 5.

Et sic Princeps quantumvis maximus tenetur Episcopo præbere honorem, eique juxta se venerabilem sedem assignare, & sic ad dexteram, per Textum in cap. solita de major. & obed. ubi Panormitanus, & Joannes Andreas Corsetus de pot. Regia quæst. 57. Laudensis de Dignitatibus, vers. 10. & est Textus in Extravaganti unam sanctam de major. & obedientia, latè Gregorius Tholosanus lib. 15. de Republica, cap. 2. §. 11. & propterea Petrus Blesensis in epistola 146. ad S. Pontificem data, sic eum alloquitur: non Rex, non Imperator, aut Dux à jugo rectæ jurisdictionis eximitur, Crux Christi antecellit Aquilas Imperatoris, & gladius Petri antecellit Aquilam Imperatoris, & gladius Petri gladium Constantini, & Apostoli sedes præjudicat Imperatoris potestati, per hoc sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium die 27. Januarii 1597. Archiepiscopo Januensi scripsit talia verba (non si dee dar mano dritta al Doge dentro la Chiesa, nè la sedia del Doge deve

- 3 Episcopus qualiter in Jure appellatur.
- 4 Episcopus an sit in dignitate; & qua.
- 5 Jus Episcopi est manutenendum.
- 6 Episcopi prærogativa quotuplex.
- 7 Princeps quantumvis maximus tenetur honorem præstare Episcopo.
- 8 Juris gradus quotuplex.
- 9 Dominus temporalis an possit erigere Baldacchinum in Ecclesiis sui Territorii.
- 10 Principis nomine qui veniat ad finem habendi Baldacchinum.
- 11 Feudatarii habentes feuda à Papa, ab Imperatore, vel à Rege an habeant Baldacchinum.
- 12 Consuetudo Regionis an sufficiat ad obtinendum Baldacchinum in Ecclesia.
- 13 Barones non possunt prohiberi habere Baldacchinum in Ecclesia, posita consuetudine.
- 14 Sedes secularium qualiter in Ecclesiis à Magistratibus habeantur vigore Cereemonialis.
- 15 Consuetudo immemorabilis non censetur sublata.
- 16 Sedes laicorum an possint haberi intus Presbyterium, posita præscriptione.
- 17 Consuetudo cum debitis requisitis quid operetur in hac materia.
- 18 Consuetudo sedendi electis Civitatis Neapolis intus Presbyterium est manutenenda.
- 19 Sedes laicorum possunt collocari in Ecclesiis post Presbyterium.
- 20 Honorificationes quibus modis fieri possint, & qualiter.
- 21 Genuflexoria honorifica in Ecclesiis datur laicis.
- 22 Pulvinaris usus quibus prohibetur in Ecclesiis.
- 23 Prasides Provincia possunt habere usum pulvinaris in Ecclesiis, & etiam debetur uxori Prasidis.
- 24 Privilegium quod non extenditur ad personam, fallit ad personam uxoris, si Marito competat.
- 25 Possessorium pro uxore qualiter probandum pro dignitate muneris mariti.
- 26 Benevolentia Principalis datur etiam uxori, & alio affini.
- 27 Usus in plurimis est signum possessionis, & probat possessionem.
- 28 Collaterale consilium quid determinaverit in presenti.
- 29 Litteræ ad hoc propositum adducuntur.
- 30 Castellanus Barii non habet pulvinare in Ecclesiis Civitatis.
- 31 Castellanus nullam habet Jurisdictionem carcerandi.
- 32 Castellanus non est officialis, nisi intra Castra tantum.
- 33 Castellanus quando dicatur officialis, & quando non.
- 34 Castellanus an, & quando habeat regalias.
- 35 Castellanus in quacumque Civitate sit, non est officialis Civitatis.
- 36 Castellano non suffragantur habuisse olim tales prærogativas.
- 37 Prærogativæ, & Regalia quomodo, & quando præstentur Castellanis.
- 38 Castellanus nihil adduxit pro se, &c.
- 39 Baldacchinum à Dominis secularibus non erigendum.
- 40 S. Congregatio quid declaraverit in simili materia.

A R G U M E N T U M.

Baronum Regni prærogativa, & privilegia, quæ ex antiqua consuetudine habuerunt in Ecclesiis suorum feudorum defenduntur, nec posse Episcopos illa prohibere, unde tum de sedilibus, tum de pulvinari, tum etiam de aliis agitur; sedilia an, & quando permitti possint laicis in Presbyterio, & quid extra thurificationes respectu laicorum, à quibus sint faciendæ, latè explicatur. Et an competant Regalia prædicta uxoribus Præsidentum, & Castellanis Regni.

deve essere eguale all'altezza, come quella dell' Arcivescovo, la quale sia alta per tre gradi, quod pluries decretum, & confirmatum per S. Congregationem.

- 9 Neque per hoc negatur Dominis temporalibus locorum
jus erigendi Baldacchinum, cum non contineatur in Constitutionibus Apostolicis talis prohibitio, sed tota prohibitio est, ab uno decreto Sacre Congregationis Episcoporum, & Regularium in una major. Bojanensi die 12. Januarii 1608. hujus tenoris, in Ecclesiis nullus, neque Dominus loci, præterquam Episcopus Baldacchinum potest erigere, & Episcopus omnibus Sacrorum Canonum remediis hujusmodi Baldacchinum omnino removeri facere debet, cum qua Congreg. confirmavit se Sacra Domino Congregatio in similibus processit, sed tota est difficultas, quando, & quibus hoc obstat decretum, & dico in Principe seculari tanquam primo, & à reliquo Populo differente, & in culmine dignitatis posito, debetur Sedes in Ecclesia, imò Thronum elevatum à parte tamen sinistra Episcopi, & extra Presbyterium, & non negat Textus in d. cap. solita de major. & obed. per Text. in l. de precatio, ff. ad l. Rhodiam de jact. Castaneus in Catalogo Glorie Mundi, part. 5. considerat. 32. Belluga in speculo Principum Rubrica 6. in principio, Altogradus conf. 1. num. 11. 32. & 33. & 40. lib. 2.

- 10 Quia verò Principis nomen propriè non convenit, nisi ei, qui est ita supremus, & absolutus, quod nullum Superiorem recognoscat, nisi Deum; non autem investitus à Papa, Imperatore, vel Regibus, quia tunc potius abusive Princeps dicitur, quia recognoscit Superiorem, Glos. Ancharanus, & alii in Clem. unica, de Baptismo, Freccia de subseudiis, part. 2. tit. quis dicatur Princeps, num. 4. & 5. in materia tamen nostra stricta, & præcisâ significatione, neque Principes feudatarii sub nomine Principis venire deberent, quia sunt feudatarii dignitatis à Papa, vel ab Imperatore investiti, aut à Rege investiti, qui Reges non recognoscunt Superiorem, & licet propriè, & verè non dicatur Princeps, nisi Imperator, vel Rex omnino independentes, tamen si habent hanc dignitatem alii Principes, licet subordinatam, in aliquibus tamen Principibus beneficio gaudent, Mastrillus de Magistratibus, lib. 4. cap. 3. numer. 23. quia maximam dicuntur habere præminentiam.

- 11 Itaque feudatarii habentes feudum dignitatis à Papa, Imperatore, vel à Rege poterunt talem Thronum, & Baldacchinum habere: nam hæc dicitur dignitas præexcellens prima post Reges, & secunda Duces, Marchiones, & Comites, ut per Mastrillum dist. cap. 3. num. 11. 29. & 31. & sicuti Imperatori, vel Regi conceditur elevatio Throni cum Baldacchino, præsentem ipso summo Pontifice, juxta exemplum Concilii Ferrariensis, de quo Altogradus conf. 1. num. 19. ergo non est inconveniens, quod habenti dignitatem communicatam sibi à Rege, concedatur elevatio Throni, cum eadem præminentia cum Episcopo, qui est pariter superior Ecclesiasticus Papæ subordinatus, quia comparatio Solis, & Lunæ, de qua in cap. solita de major. & obed. inter supremam potestatem Ecclesiasticam exemplificatam per Papam, & supremam potestatem Imperialem exemplificatam in Imperatore, vel Rege seu Regni rectè currit inter utramque subordinatam.

- 12 Quare cessante positiva juris resistentia est attendenda consuetudo Regionis, quæ in hac præsertim materia præ omnibus attenditur, nec ab ea est recedendum, imò totum ei tribuendum est, etiamsi juris dispositioni adversetur, Baldus communiter receptus in cap. cum olim de consuetudine, Menoch. conf. 51. num. 49. & seq. Altograd. conf. 1. num. 58. Papa Gregorius XV. decis. 124. & ibi additio, & sufficit consuetudo etiam locorum vicinorum, Altograd. d. conf. 59. suffragante etiam receptissima conclusione, ut in ambiguis, observantia sit semper optima interpretis, ergo probata consuetudine, sive immemorabili possessione habendi Sedem, Scamnum, aut genuflexorium in Presbyterio, thurificationem triplici ductu, & pacem post Episcopum, & assistentes ante dignitatem, & alios Canonicos, necnon retinendi genuflexaria honorifica in aliis Ecclesiis, aut Baldacchinum debent Domini temporales continuare, nec poterunt impediri ab Episcopis, nam licet laici occupare nequeant res sacras, possunt tamen acquirere jus honorificum habendi Baldacchinum, & Sedem in Ecclesiis in eminentiori loco, similesque prerogativas multis modis, nempe privilegio, consuetudine, præ-

scriptione, &c. ut egregiè Parisius conf. 149. num. 1. & seq. ubi hanc opinionem veram appellat, & in judicando, & consulendo ait semper servari Gratian. cap. 210. num. 32. ubi ait dari actionem injuriarum, & officium Judicis contra amoventes sedes laicorum, quodque sit licita eisdem defensio, etiam manu armata, Barbosa in Collect. ad lib. 5. decretalium in cap. Apostolicam de simonia, num. 111. & in specie de Jure sedendi, Menochius conf. 51. num. 50. Rota decis. 22. num. 6. in fine, part. 8. recent.

Neque obstat, quod in Cæremionali Episcoporum lib. 1. cap. 33. de sedibus Episcopi in fine statuatur, quod sedes pro laicis nobilibus, Magistratibus, & Principibus quamvis magnis, ac excelsis, plus, minusve pro cuiusquam dignitate, & gradu ornata deceat, extra chorum, & Presbyterium collocari, ut bene Castaldus lib. 2. cæremonialibus, sect. 1. cap. 3. de ordine sedendi, num. 16. Barbosa voto 115. num. 3. & 4. lib. 3. Altogradus d. conf. 1. num. 26. ergo implicite prohibet ne sedes laicorum collocentur in choro, & Presbyterio apud Altare, prout fuisse resolutum à Sacra Congregatione Rituum 10. Junii 1602. in Responsione ad sextum dubium dicit Barbosa in Summa Apostolicarum decisionum in verbo sedes collect. 668. num. 12.

Respondeo, quod intelligitur quando non existit immemorabilis consuetudo, quæ numquam censetur sublatæ per constitutionem, seu legem contrariam, nisi de ea fiat expressa, & individualis mentio, eidemque fuerit in specie derogatum, Glos. in cap. 2. de præscript. in 6. Mar. rescottus lib. 2. var. resol. 101. num. 4. Gratian. cap. 492. num. 50. & 578. num. 10. Garz. part. 3. de Beneficiis, cap. 2. §. 1. num. 190. Rota decis. 614. num. 1. part. 2. & decis. 686. num. 1. part. 4. & decis. 197. num. 6. part. 9. & decis. 53. num. 13. coram Otthobono. Imò quod cæremionale non tollat consuetudines immemorabiles, sed tantum abusus, fuit sæpissimè declaratum per eandem S. Rituum Congregationem in una Salamantina die 10. Januarii 1604. & in una Cæsaraugustana 10. Aprilis ejusdem anni, testatur Barbosa de Canonicis, & dignitatibus cap. 33. num. 24. ubi ait ita servari debere in omnibus Regnis, & locis totius Christianitatis, & idem dicit Garz. de Beneficiis, part. 3. cap. 2. §. 1. num. 191. unde licet constitutio Clementis VIII. super observationes Cæremionalis alleget contrariam consuetudinem, attamen intelligi debet de consuetudine immemorabili, quæ semper censetur præservata, & excepta.

Secunda conclusio: possunt laici ex immemorabili consuetudine habendi Sedes in Presbyterio præscribere jus, quia hoc non est contra dispositionem sacrorum Canonum, neque contra cæremionale, quia dum expressè non prohibet illas collocari in Presbyterio, sed solum statuit, quod deceat Principibus laicis Sedes ornatas plus, & minus pro uniuscujusque gradu, & dignitate habere extra chorum, & Presbyterium, & licet per hoc inferri possit, prohibitos esse inferre intus Presbyterium, tamen sufficit, quod id non prohibuerit, ut in terminis Cæremionalis Romani, & Bulla Clem. VIII. dicit Rota decis. 102. num. 19. part. 10. quia immemorabilis consuetudo quando est concludenter probata cum requisitis Glossæ in cap. 1. de præscript. in 6. tribuit quodcumque privilegium, & omnem meliorem titulum de mundo ex Rota relatis decis. 877. num. 4. part. 1. Pignatellus consult. can. 7. num. 26. in fine, & licet non relevaret consuetudo habendi sedem intra Presbyterium, ubi adest, cum Sacra Rituum Congregatio semper declaraverit, laicis non licere Sedem habere in Ecclesiis, nisi extra Presbyterium, & resistit Cæremionale loco allegato, quod debet servari, uti lex Rota decis. 701. num. 2. part. 4. tom. 3. ex ejus forma tradita in hac materia non sedendi laicos intra Presbyterium esse omnino servandam, non obstante asserta consuetudine in contrarium, ita Rituum Sacra Congregatio mandavit, etiam si consuetudo esset immemorabilis, quia esset consuetudo irrationabilis, ad notata per Sperellum decis. 179. num. 23. & 36. cum seq. & licet putet Pignatellus d. consult. 7. num. 27. non posse introduci talem consuetudinem, licet immemorabilem, quia non est rationabilis, sed potius corruptela, & abjicienda ex cap. finali de consuetudine, & multum defatigatur Pignatellus ad ostendendam non esse consuetudinem rationabilem, quando revera, ut probavimus, illa consuetudo est rationabilis, pro qua laici alliciuntur ad devotionem; Jura patronatus fundando, Capellanas, &c. quæ omnia cum hoc parvo honore eis dato fundarunt, &

construxerunt, & sicuti omnia bona Ecclesiarum à laicis sunt donata, ita non debet Ecclesiis videri incongruum, si sedes habeant ex antiqua consuetudine in Presbyterio Ecclesiae, & practicator Neapoli in Illustrissimis Electis hujus Inclitae Civitatis, qui quando accedunt ad Ecclesias Patronorum ad offerenda vota, ut in Ecclesia sancti Pauli, S. Theresiae, & aliorum Patronorum sedent in Presbyterio cum sedibus propriis, & hoc ab antiquissimo tempore quicquid dixerit Pignatellus ubi supra *consult. 7. num. 27. per totum*, qui ait laicos talem locum sibi usurpando, uti sacrilegos esse puniendos, expellendos, & deiciendos, ex Gratiano *cap. 210. num. 33.* & addit Pignatellus illam consuetudinem esse contra honestatem, quando est contra regulam rectae rationis, quod non est in casu nostro, ubi consuetudo est ad acquirendum honorem in Ecclesiis, quod competit Patronis Juris patronatus, &c.

- 19 Tertia conclusio potest à laicis collocari Sedes in Ecclesia multò magis extra Presbyterium, & dum audiunt sacras Conciones possunt eas habere simul cum Episcopis apud eosdem, dummodò, non sit major, vel pulchrior Sede Episcopali, ut ait Sac. Congregatio in una Perusina die 3. Octobris 1615. & debet esse saltem uno gradu humilior sedes saecularis Sede Episcopali, & loco aliquantulum inferior, ut de Sede Abbatis habentis usum mitrae censuit Sac. Congregatio in una Alexandrina S. Petri die 7. Februarii 1604. & ratio est, quia dignitas laici Principis, excepta dignitate Episcopi, cui debetur honor, praecedit aliis, & post Episcopum praecedere debet *d. cap. solita, latè Altograd. dict. conf. 1. num. 12. & 13. & num. 41.* Sperellus, & Pignatellus, ubi supra.

- 20 Quarta conclusio Thurificationes triplici ductu, licet per Regulam ceremonialis debeantur ipsis Episcopis, vel celebranti, nihilominus si adest immemorabilis consuetudo, quòd aliis pariter, Thurificentur puta Magistri, seu oeconomi Ecclesiarum, debet cum eisdem servari, ut declaravit Sac. Congregatio in una Casertana 18. Septembris 1632. ita etiam Thurificandum esse ante, vel post dignitates, & Canonicos; quia recurrimus ad consuetudinem, Sac. Congregatio apud Barbosam in *summa Apostol. decisionum in verbo Thurificatio, num. 17.* & idem quoad pacem dicit Sac. Congregatio in una Granatensi 9. Maii 1606. & alibi Pacis osculum nulli, nec etiam Praesidenti, vel Consiliario Regis dandam esse ante Episcopum, sed dandam esse Domino loci, & aliis laicis, post datam pacem omnibus de choro, & tunc deberi non à Beneficiariis, sed ab aliquo Ministro cotta induto dari, non cum osculo, sed cum instrumento S. Congregationis die 5. Julii 1604. apud Pignatellum *consult. 7. num. 30. in fine.*

- 21 Quinta conclusio; Genuflexaria honorifica in Ecclesiis, nec ceremoniale, nec alia lex, vel constitutio ea prohibente Domino loci, vel Gubernatori, qui ipsum Dominum repraesentat, dummodò collocentur extra Presbyterium, eaque amoveri non licet, cum cederet in laesione Majestatis Principis saecularis, ideòque ad tollenda dissidia, & odia, quae foveri possint, in hac materia contra Episcopum, & Dominos saeculares, Episcopi omni conatu, & studio, omnibusque decentibus officiis, incumbere debent, conservationem amicitiae cum Principibus saecularibus, eique faciliè se praebere in concessione eorum, quae eorumque Principum gratiam, & benevolentiam conciliet, citra tamen praepjudicium Episcopalis dignitatis, & Jurisdictionis, ut bene Altogradus *conf. 1. num. 62. lib. 2.*

- 22 Quia verò debetur usus pulvinaris vulgò Coscini, omnibus Praesidibus in quacumque Provincia Regni, ut in Provincia Montis Tusculi, ex litteris Regiis docet Eliseus Danza de pugna DD. tit. de variis criminibus, cap. 6. fol. 335. & posito quòd debeatur Praesidi Provinciae, debetur etiam uxori jure sui officii, & pro integra possessione omnium ad suum officium pertinentium, & eis comperit manutentio in usu pulvinaris in Ecclesiis, & hoc discrepantibus nobilibus Salernitanæ Civitatis praetendentibus contrarium, & licet diversa sint Judicia possessoria, & petitoria, tamen in Juribus praedictis incorporalibus Justitiam, & titulum operantur non solum Justitia, & titulus, sed ad excludendum, & impugnandum, si qua esset contradictio Adversarii titulus, &

Caponi Discept. Tom. V.

possessio prodest, Baldus in l. ordinarii num. 10. C. de rei-vindicat. Decius in cap. licet causam num. 99. de probat. Menochius, Burfatus, & Honnedes *conf. 22. num. 19.* Gratianus *cap. 402. num. 12.* Beltraminus ad Ludovisium *decif. 233. num. 6.* Franciscus Milanensis *decif. 3. num. 80. cum seq. & num. 117. lib. 1.* Posth. *observat. 71. num. 120. & 121.* Giovagnonus *conf. 10. num. 77. & conf. 11. num. 41. lib. 3. & conf. 8. lib. 2.* taliter quòd quasi possessio incorporalium coadjuvata ratione, & Justitia civili, etiam per conjecturas, & argumenta, dicitur res plenè probata, Menoch. de retinenda possess. remedio ult. num. 34. Ludovis. *decif. 258. num. 3.* Farinacius *decif. 661. num. 3. part. 2. in re-censu sonibus*, Cavalcanus *decif. 76. num. 4.* imò etiam singularis, & unicus testis, Ludovis. *decif. 438. num. 3.* Beltraminus ad eundem *decif. 160.* Rota post Posthium de manutenendo *decif. 222. num. 6.* & quamvis possessio sit probata per unicum actum est manutenenda, Posth. *observat. 18. num. 25.* Giovagnonus *conf. 8. num. 17. lib. 2.* Posthium Capyc. Latro *decif. 181. vol. 2. num. 25.* Sanfelice. *decif. 335. vol. 3.*

Posito ergo quod Praeses Provinciae est in quasi possessione pulvinaris in Ecclesia poterit etiam illud habere ejus uxor, ut in duce Siani filio D. Regentis Larro, & ejus uxore Illustri Diana Caracciola Ducissa Siani, patrocinant in collateralis Consilio coram Dom. Regente Navarro, Dom. Dominico Patrone, tunc Advocato Primario, nunc dignissimo Regio Consiliario, quia uxores officialium gaudent honoribus suorum virorum, Mastrillus de magistratibus lib. 5. cap. 4. num. 70. & dicit Mastrillus id probari à Joanne de Platea per illum Textum in l. Mulieres, C. de dignitatibus lib. 12. ubi latè Amaja, Boerius de sacro Consilio num. 13. Cassaneus in Catalogo gloriae mundi part. 5. considerat. 39. per totam, latissimè Picchardus Instit. tom. 4. de nobilitate communicata, qui omnes uno ore conclusionem confirmant, quia sunt Conjuges realiter una caro, non solum unum corpus oeconomicum, ad Text. in cap. debitum de Bigamis, cap. idonei 4. quest. 1. l. sicut dotes, §. si maritus, ff. soluto matrim. Cassaneus loc. citat. qui plura dicit communicari à Rege uxori, quàm & Reginae matri, imò & primogenito in Regno successori indubitato; Reginae enim conjugii communicatur quae aliis dici poterunt incommunicabilia, ut est Corona Regalis, subscriptio, & stare à dexteris, & facit P. sal. 44. Adstitit Regina dexteris tuis.

Neque dicas, quòd privilegium regulariter non extenditur ad personam, ergo concessa Praesidi, non sunt concessa mulieri.

Respondeo, quòd persona viri, & personam uxoris comprehendit virtute comprehensiva, non extensiva, & propriissimo modo, ut notant DD. in l. Fiscus la prima, §. foro, ff. de jure Fisci, §. non tamen permittimus, Auth. de nuptiis, collat. 4. l. Princeps, ff. de legib. cumulat Fragofius de Republica Christiana tom. 1. disp. 6. §. 10. num. 193. & seq. & proinde Privilegia ipsius dignitatis communia sunt, cum ante d. §. non autem permittimus, ubi expressus est textus, quia quoad dignitatem, licet non quoad administrationem, nulla est differentia inter virum, & uxorem, verè enim, & realiter conjux est talis, saltem pro participanda dignitate viri, quicquid sit è contra, quo casu ait Regens de Ponte de pot. Proregis tit. 10. de diversis provisionibus, §. 1. num. 23. quòd vir accipiens dignitatem ab uxore, dicitur talis, & si verè non sit talis, sed uxor, uti membrum capitis, juxta dictum Apostoli, accipit esse taliter à viro, ut non dicatur, sed verè talis sit, prout vir ejus, & ratio diversitatis in hoc advertitur per Fragofium loc. citat. num. 194. quia faciliùs totaliter communicatur, & diffunditur principali, à principali ad accessorium, quàm è contra, & est ratio Textus in l. foemina, ff. de senat. l. Incola, Cod. de dignitat. lib. 12. l. finali, C. de Incol. lib. 12. l. fin. C. de privil. schol. lib. 10. Amaja ubi sup.

Confirmatur hoc ipsum, quia vir rectè in possessorio manutenendæ pro uxore, revera tamen pro semetipso, imò & possessorius actus viri sufficere, si proprii deficerent ad probanda requisita in hoc possessorio Judicio etiam pro conjuge; Quod vir in istis Judiciis praecedentiæ, vel sedendi in stallis positus in Ecclesiis, & utendi simulibus praeminentiis, & rectè agit ipse pro totali communicatione honoris uxoris, tanquam sui corporis parte, ut latè Ciarlinus capit. 19. tom. 2. ibi propriè in figuracione casus,

casus , Giovagnonus *conf.8. lib.2. in fine*, ubi datur rationem, quia una sedes dicitur viri, atque uxoris, unde turbans uxorem, turbat medietatem Juris viro debitam, & sic offendens virum, cui etiam datur ex hoc actio injuriarum, ut Giovagnonus *d.conf.8.num.15.* & est Text. in *l.item apud Labeonem, §. si quis Virginem, vers. sponfam, ff. de injuriis*, & ad viri dignitatem pertinet inæqualiter uxoris honor, *d.l. fœmina, ff. de senat. sequitur* quod offendens dignitatem, *d.l. pro, & l. injuriarum, §. si quis, ff. de injuriis.*

26 Confirmatur hoc ipsum, quia viro datur actio, ut manuteneatur sua Conjux in eodem honore, quo ipse fruitur, & bene possessorios actus hos allegabit, & obtinebit pro uxore ex Juribus allegatis *supra*, nisi ex dignitate viri procedit participata connexio uxoris, & dignitatis possessio constituitur per unicum actum, ergo possidens pro parte principali, bene obtinebit manutentionem in connexis, & necessariis, ut est Textus notabilis in *l. si in partem agri, ff. quemadm. servitus amittatur, l. servitus, & l. si servitus, ff. eodem*, ubi solum excipiuntur fundi separati, ut possessio ad unam non extendatur ad aliam, quæ divisio non debet intelligi materialiter, ut notatur in *d.l. si divisus*, sed formalis taliter, ut amplius nulla pars nihil tangat, vel pertineat ad aliam, non sic ubi una ad aliam partem deteriorari contingat per non usum, ut glossa ibi in verbo *injuria*, id est deterior conditio fiat, quo casu ubi communis res est, & deterior conditio fiat unius per non usum alterius, tunc ait Paul. *lib. 5. ad edictum servitus per socium nobis retinetur, d.l. servitus*, & ad idem Scevola in *l. usu retinetur, ff. eodem, l. 3. vers. uti videamus*, ubi Glossa in *vers. qui nobis, ff. de itinere, actuque privato*, nisi tamen ex hoc dubitari contingerit majorem, & strictiorem societatem reperiri unum in dividuo totius vitæ constituentem, quam inter virum, & uxorem, quorum societas, & unio prototypus est majoris unitatis, unde & exemplar ab ea sumpsit Christus unionis suæ cum Ecclesia, & vocatur societas divina, & humana, *l. i. ff. de ritunuptiarum, §. nuptiæ, instit. de patria potest. & §. i. instit. de jure naturali, Gentium, & civili*, unde dixit Hostiensis in *summa in tit. excommunicationis, §. quæ sic pœna, num.15.* quod ista societas facit communem quamcumque actionem civilem, & usum certum communicat adinvicem, Jure divino, & humano, & post Livium Dionysium Alicarnassem, Rinaldum, & alios Camillus Borrellus in *summa decisio-num, tom.3. tit.1. num.151.* fundat, per legem Romuli, declaratum jure sacro Mulierem omnium fortunarum sociam esse, ad quod Plutarchus de *legibus connubialibus, cap.20.* & constituitur societas, quæ est in individuo inter caput, & membrum, ad notata per Borrellum *loc.citat. num.198.* Alex. *conf.115. lib.4.* Ricciullus *lib. 4. de jure personarum, cap.48.num. 26.* & faciunt adducta per Baldum in *l.2. col.8. Cod. de serv. & aqu. Alciatus conf. 68. lib.2.* dicentium inter connexos allegari usum uxoris ad ruinationem usus alterius, prout regulariter est inter socios omnium bonorum, ratione, quia quicquid quæritur, vel amittitur est commune, ut notat Crotus *conf.20.num. 6.* Rolandus à Valle *conf.91. vol.2.* Ludovicus *commun. opin. conclus.53.* & idem commodum possessionis pluribus esse commune, notat Blasius Michalonus de *duobus fratribus, part.2. cap. 13. num. 3.* quilibet enim socius fingitur se constituere, quod possideat ita suo nomine, prout alterius, ad Text. in *l. i. §. in societate cum leg. seq. ff. pro socio*, Mantica de *tacitis, lib. 6. tit.15. num. 1. & seq.*

27 Confirmatur, secundo, quia usus pulvinaris in Ecclesiis est signum, in quo contradistinguitur uxor Præsidis à cæteris omnibus subjectis illi Magistratui, & similibus, qui signo amoto equidem par omnium esset conditio; ergo in hoc non solum versatur officium judicis, quod à viro ad tuendam uxoris conditionem communem sibi obligatam in d. dignitate ad notata per Fabrum in *§. aliam, instit. de bonor. possess.* sed sufficit in præsentem possessio dignitatis, ut necessariò dignitatum ordo sit servandus, prout in puncto de uxoris officialium defendit Regens Capyc. Latr. *decis. 181. num. 37. & 38.* & est Textus in *l. i. Cod. ut dignitatum ordo servetur, lib. 12.* per quem remanent nulla in contrarium allegata posse à subditis observantiam æqualitatis cum Superiore, quia hic usus ubi adesset, uti usurpatio esset, officio judicis extirpandus, & esset propriè sacrilegium, inde uti deli-

ctum, nullo jure est dissimulandum, unde nec in his applicari titulus *uti possidetis*, quia hæc signa sunt insignia dignitatis, ubi ea negando, vel affirmando, communia esse cum subditis præsumperit aliquis, temerarium esse actum, & puniendum jussert, Imperator in *l. finali, Cod. de privilegiis eorum, qui in Sacris Palatiis militant lib.12.* & signa sunt ait Textus in *l. i. Cod. de prepositis sacrorum Cubiculariorum eodem libro*, ut in sedibus, & in consessu eis ordo servetur, alioquin esset totum Mundum in confusione vertere, si mulieres licet nobiles alicujus Civitatis, pariter cum ea, quæ in dignitate est, sedebant, & omnino æquali more tractent, quando præesse debet, quæ dignitatem Principis, judicis consequuta est, his qui tantum municipalibus functi sunt, ait Textus in *l. 2. C. de albo scribendo.*

Confirmatur tertio, quia Collaterale Consilium pro Illustr. Principe Trigiani, in causa illa, de qua non suspectus tunc Pater, scilicet Illustr. Marchionis Torelli Regens Capycius Latro pro Illustr. suo filio scripserat, compilando decisionem citatam 181. à num. 77. & Sanfelicius *decis. 335. vol. 3.* ponderando multa, quæ concurrunt in Illustr. Ducissa, præminentia, & dignitates, ut usus pulvinaris impediri non possit; est enim in eadem dignitate Præsidatus, ac vir, ut fundat D. Capyc. Latro *num. 38.* est titulata eodem titulo Ducis, ac vir, est nobilis nostræ Civitatis Neapolitanæ, & utilitas præferenda est cuicque nobili alterius Civitatis Regni, ut ait Marcus de Mauro *allegat. 50. à num. 8.* & in casu nostro adiunt aliæ circumstantiæ, quæ tunc erant in Duce Trigiani, nam noster Dux Siani est Præses in illa Provincia Salerni, & sic Illustris persona, ad notata per Rovitum in *Rubr. de offic. Magistri iustitiarum*, & est caput Collegii Provincialis, & tenet ibi personam Domini nostri Regis, cujus proprium est præsidere consiliis, ut ait Marcus Antonius surgens de Neapoli illustrata *cap. 27. num. 4. & 22.* unde aptissime de nostro Præsede possunt afferri illa verba Textus in *l. 4. ff. de offic. Præsidis*, quem Textum de officialibus Provinciarum Regni extollit Joseph Mele ad Gizzarellum *decis. 30. num. 42.* & est etiam eques Jacobi in Albo. Et hoc datur ob possessionem officii, unde officium Præsidis est quod possidet, & possessio unius Præsidis est diversa ab alia alterius Præsidis, & possessio authoris est diversa ab illa successoris, qui absque nova appositione non potest ex antecedente possessione concludere, quod possideat, vulgata *l. cum heredes, ff. de acquir. possess. l. i. §. Scevola, ff. si quis testam. lib. esse jussus fuerit*, continuatur unus Præses possessionem alterius Præsidis ad exemplum beneficii, Garzia *part. 5. de beneficiis, cap. 5. n. 37.* Gratian. *c. 402. à num. 8.* Posthius *loc. cit.*

Tandem fuerunt adductæ litteræ pro parte nobilium Civitatis Salerni, ubi de anno 1634. per Collaterale Consilium fuerunt factæ litteræ Audientiæ Aprutinæ, mandantes modum interponendi tabulatum in loco, ubi sedebant mulieres, nè adinvicem esset aspectus interestium divinis officiis, & ad Episcopum spectat jus contradicendi, cujus est proprium sedes in Ecclesia dispo- nere, & signa dare præcedentiæ, Gratianus *cap. 210. num. 47. & 48.* Genuensis in *praxi, cap. 34. num. 22.* Ciarlinus *cap. 119. num. 9. & seq.* Capyc. Latro *decis. 181. num. 9. & seq.* Sanfelicius *decis. 331. num. 17.* Molina *cap. 23. num. 34. & decis. 1.* Posthius de *manutenendo observ. 10. nu. 7.* Rota post *tract. decis. 117.* & poterit allegari Danza ubi *supra.*

Sexta conclusio, Castellanus Bari non potuit obtinere sediam, vel pulvinare in Ecclesia sancti Nicolai, vel in alia Ecclesia Bari existente cum dicta sedia, vel pulvinari in concione audienda die adventus, vel quadragesimæ audiendo Concionem, & hoc instantibus nobilibus Barensis fuit contra Castellanus practicum, quia illis civitas Barensis subicitur Regi, nullum habet Privilegium, nec Castellanus habet à Rege hanc prærogativam; vel quando est in Ecclesia, quæ stat inus arbitrium Castelli, tum quia Castellani Regi, vel non habent Jurisdictionem, vel illam habent solum in Castello, quod gubernant, unde non veniunt appellatione officialium, & debent potius reputari Cives proximi, quam officialis, ut in *c. Regni*, quod incipit Castellani reasumpti per Antonium de Nigris *num. 20.* ubi Castellani in Castris tantummodò se intromittant in Jurisdictione, & ibi Sebastia- nus

nus de Neapoli, ibi Nota contra Castellanos hodiernos, qui temerariè Jurisdictionem usurpant, carcerando, & alios actus exercendo indebitè, quia malè faciunt per illum textum, & sic etiam notat Franc. *decis. 455.* verum excipitur in cap. prædicto, nisi forsan aliquid aliud per litteras committatur, & est *decis. 505. n. 15.* & per hoc non obstat, quòd Castellanus dicebatur habere officium ex Alexandro in l. 2. ff. de Jurisdic. omn. Judicum, quod refert, & sequitur Decius in Rubrica, ff. de officio ejus, & quia habere officium largo modo sumptum, sed sine Jurisdictione, & Ritus prædicti loquuntur de officialibus, qui verè sunt illi, qui Jurisdictionem habent, &c.

31 ut latè Afflictus in *Constit. Regni Castellanos in principio*, & Antonius de Nigris ad cap. Regni, quod incipit Castellanus extra arcem, seu Castrum habeat aliquam Jurisdictionem, prærogativam, seu potestatem, dic quod non, ut in d. cap. nostro, & in cap. 94. Castellani num. 176. sed infra Castrum habet Jurisdictionem, pro custodia Castrum, argumento à contrario sensu dictorum Jurium, &c. & eorum servientes non possunt se intromittere de negotiis universitatis, dicas quod non, quia non ipsi Castellani, nec eorum servientes de aliquo negotio universitatis extra Castrum, nec palam, nec occultè possunt se intromittere, & contra facientes puniuntur, ut ex *constit. culpam*, &c. Matthæus de Afflict. in *Constit. Regni*, quæ incipit Castellani, qui dicunt, quod non habent parere, nec obedire officialibus in prædictis personis pro servitio Curia suæ, & Castellani, & servientes possunt arma portare extra Castra, ut in *constit. quæ incipit Castellani*, & servientes possunt arma portare extra Castra, Andreas in d. *Constit. Castellani*, ubi Matthæus de Afflict. in primo notabili, & in d. cap. Castellani, n. 86. de Castellanis, & in cap. 94. Castellanis, num. 276. & contrafacientes puniuntur pœna contenta in constitutione Regni, quæ incipit intentionis.

32 Igitur non potest esse difficultas, ut patet ex dictis, Castellanium non esse officialem, vel esse talem, sed largo accepto vocabulo, & sine ulla Jurisdictione, vel earestricta in sua Castra tantum, & per hoc non habent prærogativas afferendi arma in loco, quia de facto reputantur personæ privatae, & subijciuntur officialibus Curia loci, in quo Castro situm est, ergo nulla ratione potuit Castellanus Baruli, prætereundere poterit extra Castrum Barri in publico loco, in Ecclesiis Civitatis tractari, ut officialis, sed etiam ab officialibus Civitatis pateat, qui repræsentat Regem in eadem Civitate dominante repræsentat Regem segregatum in sede particulari in Capella, cum propria uxore, cum pulvinari pro genuflexione quam prærogativam neque præterendit Officialis Baruli, vel ejus uxor in eadem Provincia, nec gaudebunt Præsides Provinciarum, & propterea dicitur, quòd talis prætentio præjudicat regalæ Regis, & libertati, & nobilitati Civitatis, ac libertati Ecclesiarum, quæ haberet alium officialem, extra officiales consuetos, & solitos extra Castra, ut in publico in Ecclesiis Civitatis ostenderet signum Jurisdictionis, & potestatis, imò dominium, & patronatus, quia tales, dum istæ particulares coscinitium cognoscuntur ante genuflexarium, & antequam pacem recipiant à sacerdote talitempore, & Baronibus conceditur in signo utilis domini, Jurisdictionis, & potestatis, ut concludit Novarius tom. 3. de gravaminibus vassallorum, vers. in recognitionem, &c. gravamine 21. & in vers. ut de ambobus declarationibus testatur Augustinus Barbosa super Bullas Pontificum, in verb. Baro, pag. 61. ergo poterit Castellanus Barenfis prætereundere has prærogativas, scilicet sediam, pulvinare, &c. intus Ecclesiam, quæ est in Castrum, non si sit extra Castrum Vallitterarum.

33 Dicit etiam fidelissima Civitas Baruli, quod aut est attendenda opinio Alciati *conf. 48. num. 9.* dum consuluit, Castellanium nullo tempore, etiam per mille annos non contrahere domicilium in loco, in quo commoratur, & sic tamquam exterius non poterit, nec debet prætereundere aliquid, nisi sediam particularem, pulvinare, &c. cum aliis prærogativis in Ecclesiis, & in publicum, illorum scilicet quæ habent alii Cives Civitatis Baruli, & tantò magis, quòd secundum Alciatum reputatur exterius Castellanus, non habens domicilium; Accedit, quòd Castaneus in Catalogo glorie mundi part. 11. considerat. 13. contra Castellanium Surdus *conf. 106. num. 6.* Menochius de arbitr. casu 86. num. 28. & 29. Gratianus cap. 184. Caponi Discept. Tom. V.

num. 55. quia videtur contraxisse domicilium in eo loco, in quo est Castrum, ibique bona, & uxorem transtulerit: ergo uti Domicilium habens quoad multa, non quoad omnia, civilitate gaudere poterit, ut advertit Gratianus, ubi supra num. 52. & sic civilitas denegata Castellano ab Alciato, concessa tamen ab opinione æquiore, nec poterit effectum aliquem producere, quòd sit Castellanus titulus, quia nobilium appellatio veniunt Comites, Marchiones, &c. per Textum in cap. Grandi, ubi Dominicus de S. Geminiano in 3. notabili de suppleta, negligentia Prælatorum, & in cap. constitutus il secundo extra de test. & in cap. constitutus de testam. Cassaneus part. 8. confid. 46.

Confirmatur, civitas Bari posset dicere, quod has prærogativas sediarum particularium in Ecclesiis, & in Publicis pulvinariis munitis, in Cappellis, & aliis partibus, in quibus possint præterendi, ex rationibus, de quibus supra, non omnes concludunt in persona privata, nisi quando talis est, quòd habeat Jus patronatus Ecclesiæ, in qua intendit tali uti facultate, vel quando contendit quis se debere, ut post Textum in cap. Pia mentis, & Canone frequentius 6. quæst. 7. Abbas in Rubrica de Jure patronatus, num. 4. & in cap. nobis, num. 3. eodem titulo, Lambertinus de Jure patronatus, lib. 3. quæst. 1. principali per totam, Roccus de Jure patronatus in verb. Honorificum, & in principio, & in quæst. 63. Freccia de subfendis, lib. 1. vers. finem, Cavalierius *decis. 321.* & Barbosa de Jure Ecclesiastico, lib. 3. cap. 112. à num. 214. cum sequenti, Comitulus in *decis. de anno 1643. decis. 153. sub num. 3. & 12.* Ergo si Castellanus Baren. non tenet Jus patronatus in Ecclesiis Baruli, congruenti ratione excludi debet ab usu prærogativarum pulvinariis, quæ prærogativæ spectare deberent in Ecclesia sancti Nicolai, quæ est de Jure patronatus Regio, & sic Regi, vel tenenti ejus locum pro Gubernio, & ordine justitiæ competit hoc, non verò debetur Castellano, qui repræsentat Regem, & tenet locum Regis in Castro solum, sed extra Castrum ex dispositione Capitulum, & constitutionum Regni ejusdem, in quibus Castellanus reputatur, ut persona privata.

Hoc ampliatur in aliis Regni civitatibus, ubi sunt Castra, & habitant Castellani etiam titulari, in quibus tam in civitatibus, quam in Ecclesiis illorum, ubi non datur pulvinare Castellano, neque genuflexarium, neque sedia particularis in Cappella, nec datur ad osculandum pacem, vel Evangelium, ut in Civitate Taranti, Brundusii, Capuæ, & aliis famosissimis hujus Regni, & in hac Civitate Neapolitana Capite Regni, in qua numquam fuit practicum dari extra Castra prærogativas aliquas in Ecclesiis, vel in publico Castellanis, qui demorantur hic. Ergo nec possunt id prætereundere Castellani Barenfes, vel alii Regii, quia attenditur consuetudo loci dominantis, secundum Achillem de Grassi *decis. 3. num. 7. & 10.* Cavalierius *decis. 73. num. 4.* qui dicit sic servari, & etiam consuetudo in locis convicinis est attendenda Glossa singularis in cap. super eo de censibus in verbo in Vicinis, atque in suo casu comprobavit Parisius *conf. 25. num. 42. lib. 4.* & Aym. Cravetta *consil. 206. num. 14.*

Neque dicas pro Castellano, quod tam ipse, quam ejus prædecessores habuerunt, & gavisi sunt prærogativis supradictis in Ecclesia sancti Nicolai Barenfis, in qua à Prioribus ejusdem Ecclesiæ fuerunt concessæ, ut dicitur à pluribus Civibus Barenfis per fides ab eis factas.

Respondeo enim quod semper, quòd Castellani hanc novitatem fecerunt, eam fecerunt cum amicitia, & familiaritate, quam habebant cum Prioribus Ecclesiæ sancti Nicolai, & ob hanc causam invenerunt tale tentativum, cui semper Civitas se opposuit, & nobilitas etiam, præsertim de anno 1638. fuit expedita provisio per Collaterale Consilium, ut non deberet Castellanus talem novitatem proponere, & occurrente aliqua causa in contrarium, ut compareret in eodem Collaterali Consilio ad dicendum quicquid ei occurreret, & propterea dici non potest, quòd sit dicta consuetudo, dummodò Civitas, & nobilitas se opposuerunt, & non solum non fuerunt rejecti, sed etiam non admissi à supremis Judicibus, ut post Ripam in cap. cum Ecclesia Sutrina, num. 8. ubi Fagnanus, Cavalierius *decis. 77. num. 6. & decis. 649. num. 3.* Cardinalis Pureus *decis. 362.*

Neque dicas prærogativas, & actus prætenfos possessionis censeri factos involuntarios; ergo etiam si per nullos annos

annos fuit facta, nullam præstat possessionem prout per Textum in l. Iure familiaritatis, ff. de acquir. poss. & per alia Jurisconsultorum responsa novissime comprobavit Capiblanco in pragm. 1. num. 339. de Baronibus.

Respondeo enim has prærogativas fuisse concessas Castellano ab aliquibus Prioribus Reali Ecclesiæ sancti Nicolai, ob gratitudinem, & familiaritatem, ob quam sic tractare potuerunt Castellanos prædecessores, quia nunquam fuerunt concessæ tales prærogativæ cum consensu Capituli, unde cum nullum habuerunt consensum à Capitulo in talibus prærogativis, qui actus obtemperati vigore familiaritatis, non per hoc simpliciter dant jus.

Addo quod nunquam in Ecclesia Castellani potuerunt acquirere eam possessionem, vel quasi aliquam realem capi poterunt in præjudicium alterius, ex Cavalcano in tit. de Braccio Regio, fol. 46. num. 64. ibi, quoniam per hujusmodi dominium fictum jus, nec possessio acquiratur in Ecclesiis, nec in rebus Ecclesiæ, d. l. sancimus, C. de sacro sanctis Eccles. & sub num. 647.

38 Addo etiam, quod nunquam fuit adductum, nec adduci poterit possessionis aliquis actus, habuisse dictas prærogativas, ex adverso autem prohibitum est personis de populo, ut tractent Sacramenta, & Presbyteros etiam publica voce, & fama, & de visu, quod nunquam viderunt sedilia; Pater, & Mater Castellani hodierni nunquam fuerunt visi in Ecclesia, Rota coram Comitolo decis. 153. & obstat Castellano exceptio rei judicata in eodem casu individuali, tam vigore decreti Collateralis Consilii, quam per litteras S. E. per quas fuit ordinatum, ne mulieri Castellani Barenis daretur ad sedendum cum prærogativis, &c. non obstante, quod per prius tam Castellanus, quam uxor habuerint, quia non fuit contradictio ejusdem Civitatis, & posita contradictione fuit dictum, ut illa sedeat, ubi sedent aliæ honestiores mulieres Civitatis, & hoc quia fundatur in Regalia Domini nostri Regis, de qua Castillus de tertiis debitis, tom. 7. cap. 41. num. 201.

39 Ex quibus inferitur primo, prædictum decretum de Baldacchino à Dominis sæcularibus non erigendo, esse usu receptum, tanquam legem, juxta quæ legis naturam respicere tantum futura, non autem præterita, ut latè deduxit Farinacius in fragmentis 2. parte in verbo lex, à num. 25. & ita docet observantia sacræ Rituum Congregationis in hac speciali materia Baldacchini, quæ prohibet quasdam novas erectiones, non autem antiquas, ad notata per Pignatellum consult. 7. num. 32. undè licet successor videatur continuare prædictam præminentiam ab immemorabili annexam feudo, dum in Ecclesia sui prædecessoris Baldacchinum ab antiquo tempore retinuerunt; de Jure autem præminentia, utpotè acquisita feudo non extinguuntur cum persona feudatarii possessoris, sed transeunt in successorem, ut planè Menochius cons. 905. Franchus decis. 56. Rovitus decis. 6. num. 6. cum seq. & generaliter de possessione quæ sita prædecessori, ratione dignitatis, vel feudi transeunt in successorem, defendit latè Posthius observat. 55. Quod ad id verum est, ut procedat etiam si feudum esset ad Regem, per quem deinde ex integro alteri concessum sit, ut apud DD. citatos videre est. Quotamen casu viger major difficultas, quia tanquam pertinens ad suam causam, videtur illud primum feudum extinctum, & deinde creatum aliud de novo, & multò magis indubitanter, ubi casus devolutionis non evenit, si est idem feudum quia ob debita prædecessoris transivit cum assensu Regis dato, quia tunc est verè indubitatus, dum successor est subrogatus in locum prædecessoris, in omnibus est idem feudum.

40 Neque verum est, quod spatio multorum annorum fuerit intermissus usus talis prærogativæ.

Respondeo enim, quod cum agatur de juribus incorporalibus, & facultativis, numquam per mille annos jus præscriptum censetur nisi, vel constet de publica fama, & de observantia, cap. Abbate, de verb. signific. cap. contingit, Pignatellus observat. 7. n. 35. cum seqq. qui affert varios modos decisos sedendi temporales Dominos in Presbyterio, & alio loco Ecclesiæ, tam in una Mediolani, quam in alia Seguntina.

DISCEPTATIO CCCXXX.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur de qua hic.
- 2 Pontificale Romanum fol. 672. cum seqq. adducitur, & explicatur.
- 3 Clementina unica de baptismo ad propositum adducitur.
- 4 Duces, Marchiones, quibus equiparentur.
- 5 Titulati hujus Regni Iurisdictionem habent privative quoad Reges in suis terris.
- 6 Titulati hujus Regni non dicuntur tales solum abusu, sed cum effectu.
- 7 Filii Regum, & titulatorum baptizantur in propriis domibus.
- 8 Factum adducitur Principis Cellamari in terra Terlizzi.
- 9 Episcopus corrigere debet subditorum peccata.
- 10 Episcopus superintendere debeat super oves suas.
- 11 Principis nomen equivocum est.
- 12 Titulati hujus Regni licet sint subditi Regi, tamen plenissimas habent investituras.
- 13 Episcopus in sua Diœcesi fundatam habet iurisdictionem in suos subditos.
- 14 Factum Episcopi Massi Civitatis Juvenacensis refertur, & ab impugnationibus Episcopi Maranta solvatur, num. 15. & 16.

ARGUMENTUM.

Principes, & titulos hujus Regni vigore Pontificalis Romani non impediri in suo primo ingressu suorum feudorum recipi sub Pallio ab Ecclesiasticis, quod exemplo mirabili Clementinæ primæ de baptismo probatur. Principum magnæ Potentiæ, de quibus Pontificale loquitur quod veniant titulati hujus Regni, qualem habeant auctoritatem. Plura facta recensentur, in quibus titulati hujus Regni fuerunt recepti in eorum terris sub Pallio. Episcoporum facilitas in censuris inferendis reprobat, & alia ad materiam.

JURIS RESPONSUM,

PRO

PRINCIPE ROCCÆ ASPIDIS

D. Francisco Filamarino,

C V M

Archiepiscopo Sanctæ Severinæ.

Archiepiscopus sanctæ Severinæ processit ad censuras contra illustrem cum Principem Roccæ Aspidis Dom. Franciscum Philamarinum plura capita continentes, quæ censuræ solum in foro exteriori, & apud Pusillos Principem diffamarunt, ut ex sequentibus rationibus probandum spero, sufficientes tamen fuerunt, ut ponerent illum in sinistram opinionem apud Sacram Congregationem Eminentissimorum Cardinalium, tum immunitatis Ecclesiasticæ, tum etiam sacrorum Rituum, apud quas fide præstita dictis per Archiepiscopum, non habita notitia vitæ, & morum Illustris Principis denegarunt à censuris appellationem vel testium repetitionem coram alio Episcopo, ut autem videatur excessus Illustris Principis.

Supponendum est qualiter die 3. Junii 1661. fuerunt affixi Cedulones, in quibus fuit Princeps declaratus excommunicatus tribus ex capitibus videlicet, quorum primum caput erat, qualiter Princeps in suo primo ingressu, quem fecit in Terra Cutri Provinciæ Calabriae, ultra fuerit receptus sub Pallio, & a Clero associatus cum Cruce, quæ causa introducta in S. Congregatione fuit pro parte Principis fundatum non esse hoc contra Pontificale, & Ceremoniale Romanum, imò potius secundum illud, ut infra patebit. Secundò, quod hoc honore gavisi sunt in eadem Terra Dux Nuceria, Dux Belcastri in Civitate Bellicastrensis, & in Monte Spinelli Illustr. Principissa

cipissa Domina dictæ Terræ, & in Rocca Neti Princeps Strongoli, ut ex fide Syndici, & Electorum, ac totius Regiminis uniuscuiusque loci prædicti constat, & ita usitatus est mos Regionis, non ergo Princeps, neque Clerus peccarunt.

Additur pro parte Principis, fuisse hanc quamdam exhibitionem affectus voluntariam, non solum spontè à Clero oblatam, imò à Principe rejectam, qui pluries replicavit, & institit, ut Clerus reverteretur, & cum non permiserit Regimini sacularium suas exhibere demonstrationes ultroneè oblatas, nec etiam permisisset exhibitiones illas à Clero præparatas, & veritas fuit hæc, quòd post plures replicatas instantias à Principe factas, semper Clerus dicebat, quòd erat in pacifica, & quieta possessione exhibendi tales honores, à tempore Ducis Nucerinæ, & quòd etiam habuerunt licentiam à Vicario Capitulari, & Principi supervenienti unus ex Clero obviam venit cum cruce, cui Princeps omni, qua decebat reverentia, descendit ab equo, & humi faciem tenens, Crucem sacrosanctam adoravit, aliàs si faciem à Cruce sacrosanctam adoravit, aliàs si faciem à Cruce averteret fuisset, & in hoc actu à toto Clero circumdatus fuit sub Pallio positus.

Additur etiam, quòd nec à sacris Canonibus, nec à decretis Sacræ Congregationis fuit numquam pœna imposita excommunicationis urentibus Pallio in primo ingressu Baronis, imò è contra in toto ferè Regno Neapolitano, sic practicitur, ergo cum nulla sit excommunicationis pœna inflicta? cur Archiepiscopus illam contra Illustr. Principem promulgavit, ergo iuste ad Sacram Congregationem recurrit.

Sacra Congregatio immunitatis, non consideratis fortitan talibus rationibus decisionem dubii remisit ad Congregationem Sacrorum Rituum, quæ ordinavit, & iussit Archiepiscopo, ut plenam relationem eidem faceret, suspensa censura, qui cum veller, & suo modo, ut dici solet, examen caperet, & missis aliquibus fidibus à verò alienis, sub die 4. Augusti ejusdem anni, fuit declaratum Principem ingressisse in censuram, & quòd Clerus, & Presbyteri non possent cogi, nec essent obligati ad recipiendum Baronem sub Pallio in primo ingressu ad Baroniam, quòd nullus negat, non enim Princeps coegit, nec Clerus erat obligatus, sed ex mera sua urbanitate, & facultate id fecit, quòd nullo Jure prohibebatur, unde etiam hodie potest fieri, quia Sacra Congregatio dixit non posse cogi, sed non tollit urbanitatem agentium, & hæc nullis decretis repugnat, sed potiùs decretis Pontificalis conformatur, ut *infra* probabo.

Unde à tali sententia censuræ confirmatoria pro parte Principis, omni, qua decet, reverentia de nullitate dicitur, & supplicatur remitti à Sacra Congregatione testium repetitionem coram alio Episcopo, coram quo recipiantur testes non suspecti, & audito Principe, & ut aliqualis habeatur notitia falsitatis cum reverentia, quam procuravit Archiepiscopus, supplicatur Sacram Congregationem ponderare sequentia; Primò enim aliqui testes dicunt, quòd Dux Nucerinæ noluit sub Pallio recipi, etiam sibi oblato, contra quòd deponunt centum, & plus personarum Terræ Cutri, qui dicunt recepisse Ducem talem honorem sibi oblatum. Secundò dicunt, quòd Duci Nucerinæ fuit novum pallium præparatum, & exaggerant maximopere, quòd Illustris Princeps fuerit receptus sub eodem Pallio, sub quo Corpus Christi Domini transfertur, cui responsio est clara; Primò non est verum fuisse pallium novum confectum ad Ducem Nucerinæ recipiendum, imò & ipsi, & alii Barones, de quibus supra fuerunt recepti sub eodem Pallio, sub quo Christi Domini corpus transfertur; semper enim fuit Pallium Ecclesiæ, quòd ad hunc finem conficitur, & patet quòd idem Archiepiscopus fuit receptus in primo ingressu sub eodem Pallio, nec debet videri hoc indignum, quando sub eodem Pallio in dies celebrantur matrimonia, & benedictiones celebrantur nuptiarum, etiam vilium personarum cuiuscumque loci, & quia testes deponunt contra veritatem, propterea supplicatur S. Congregatio, ut concedat terminum defensivum dicto Principi, ut suam Innocentiam probet coram alio Episcopo non suspecto, nec Nicolai Mariæ depositio aliquid facit, sed ut de falso suspecta rejicienda, quando liquido constat, quòd erat ille furdus, & cæcus, qui vix, & imperfectè vide-

Caponi Discept. Tom. V.

bat, & ob suas infirmitates sensibus, & cerebro erat quasi destitutus.

In secundo capite Censurarum habetur, quòd iussisset Illustris Princeps extrahi ab Ecclesia Joannem Baptistam de Rosa, & quòd licèt postea iussisset reponi, in eadem tamen apponi fecisset Custodes circum circa, ex quo damnum notabile habuit dictus Rosa, quia suis expensis Custodes Salarium, & victum habuerunt; quòd totum contra veritatem asseritur, quia talis fuit captus in domo propria, & ductus ad carceres, se projecit è fenestra Domus Gubernatoris, & dum esset in via captus à satellitibus, posuit in itinere pedem in primo Ecclesiæ gradu, sed hoc non obstante ductus ad carceres, prætendebat gaudere Ecclesiæ immunitate, & licèt non deberet gaudere, quia erat in fortiis Curia, quando tetigit gradum Ecclesiæ, sed hoc non obstante Illustris Princeps iussit reponi in Ecclesiam, nolens disputare de articulo immunitatis, nolebat enim ab illo aliud, nisi computorum simplicem redditionem, cum igitur prætexta extractio fuit in actu fugæ, & ad carceres traductus illi cò, longè distantes ab Ecclesia sancti Dominici Terræ Cutri, ubi Princeps morabatur, quomodo poterit dici, fuisse suo ordine de Rosa extractum, & de hoc negotio transmittuntur fides, & supplicatur Sac. Congregatio, ut repetantur Testes, & cognoscatur veritas, ut Principis intentio innotescat; circa verò solutionem salarii factam à Rosa satellitibus in Ecclesia illum custodientibus, patet esse falsitatem, nam transmittuntur fides, in quibus asseritur, satellites illos recepisse frumentum ab arario Principis pro custodia, qui extra Ecclesiam existerant pro toto tempore, quo renitens fuit ad computa reddenda, & licèt in ingressu Archiepiscopi in Ecclesiam, dixerit de Rosa, quòd Custos, seu Barri-cellus noctis tempore fuisset in Ecclesiam ingressus, tamen ille respondit, verum fuisse ingressum, sed vocatum ab eodem de Rosa, sub prætextu quòd dubitabat occisum iri ab inimicis suis, & desiderabat pro sua custodia ingressurum, & sic ingressum fuisse ordine de Rosa, non Principis.

In tertio capite censurarum asseritur Illustr. Principem occupasse nonnulla bona, scilicet territoria quondam Ecclesiastica, & signanter duo peria territorii dicta docime, & sancti Petri de Nissi, quæ erant sub Prioratu Eminentissimi Odescalchi; Quòd factum est verum, sed taliter narratur, nam Joannes Dominicus de Bona in anno 1661. locavit quædam pascua pro animalibus Principis, & solvit mercedem, ut patet ex scriptura de recepto facta per D. Andream Godamum, Affictorem Prioratus prædicti, cujus fidei copia Romam transmittitur, & sic nulla est censura, cum solutio affictus sit facta per Principem, ergo nulla est territorii occupatio, & sic etiam responderetur ad occupationem territorii Eminent. Gymnetti, ut in facti nota fuit probatum.

Videns Archiepiscopus sanctæ Severinæ causas censurarum non esse aereas, in anno 1662. processit ad duas alias censuras, ex aliis duobus capitibus, quorum primum erat Principem iussisse verberari Clericum conjugatum Petrum Dattilo, & Joannem Hieronymum Sollazzo. Secundum caput, quòd induxerat nonnullos Clericos conjugatos, & selvaticos ad renuntiandum suis Privilegiis per publicum actus, in præjudicium Jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed talia delicta non fuisse à Principe mandata, clarè patet, ex quo sunt illi Vassalli dilectissimi à Principe sub peculiari protectione illius, & per hoc Archiepiscopus hæc omnia somniavit, ut à devotione ejusdem separaret, nec aliquid in sui favorem habuit Archiepiscopus, sed ad modum Belli relaxat cedulones, & excommunicationes, & credo quòd notitiam non habet, sanctam Matrem Ecclesiam non habere efficaciora arma, quàm censuras, quæ sunt omni qua decet Justitia, & ponderatis causis, & probatis, non ad libitum fulminandæ, & circa secundum caput, quòd induxerit Clericos ad renuntiandum, debet adverti, quòd cum Princeps fuisset excommunicatus appellavit ad Curiam Romanam, & obtinuit litteras inhibitoriales ab Auditore Cameræ directas Archiepiscopo sanctæ Severinæ, cum absolutione ad reincidentiam, quæ iussit citari partes offensas, & citatis prædictis Clericis, qui renunciaverant clericatui, responderunt publico testimonio coram iudice, & testibus, quòd renunciaverant clericatui spontè, & allega-

runt causam renuntiationis, ex quibus apparet nullam fuisse, & falsam cum reverentia excommunicationis causam.

Tandem in mense Aprilis 1663. Archiepiscopus processit ad censuras contra Principem Rocca, sub prae-textu decimarum non solutarum mensae Archiepiscopali ex animalibus, contra quem supponere oportet, qualiter de anno 1572. comparuit Cardinalis Sanctorius Archiepiscopus tunc temporis sanctae Severinae petens manuteneri in possessione exigendi decimas, vigore Privilegiorum Regis Alphonsi de Aragonia, quorum vigore exigebat decimam omnium Agnorum, & casei ovium, &c. quae erant exteriorum tantum, quae veniunt ad pascendum in territoriis Diocesis sanctae Severinae, Archiepiscopus Cafarelli praeindebat etiam decimam Animalium baccinarum, & aliorum animalium cujuscumque generis, tam exteriorum, quam Civium, & causa introducta Romae fuit dictum, solvendas esse Decimas ovium, & Agnorum exteriorum tantum, ut 14. Junii 1650. fuit Romae decisum, & Illustris Principissa Scilli utilis Domina Terrae Cutri, auditis vanis praerensionibus ejusdem Archiepiscopi, comparuit in S. C. & obtinuit Regale Praesidium, atque fuit ordinatum, ut Archiepiscopus desisteret ab exactiōe decimarum, nisi servata forma privilegii, & propterea nec ipse, nec successor Archiepiscopus Paravicinus exegit decimas aliorum animalium dictae Illustris Principissae Scillae, & vix ingressus Archiepiscopus modernus in suum Archiepiscopatum, tentavit Archiepiscopus exigere decimas omnium animalium, propterea Illustris Princeps comparuit in S. C. penes acta, & produxit Archiepiscopus nonnullas scripturas in Collaterali Consilio, ergo non poterat ex hac causa Illustris Principem excommunicare.

2 Ego tamen dicebam nullam incurrisse Principem excommunicationem ex illis, quae nunc sequuntur; statuitur autem in Pontificali Romano fol. 671. modus recipiendi processionaliter Imperatorem, & fol. 673. statuitur ordo ad recipiendum processionaliter Regem, & fol. 675. statuitur ordo ad recipiendum processionaliter Principem magnae potentiae: quo posito videamus, qui veniant appellatione Principis magnae potentiae, pro quo probando Textus est in *Clem. unica, de Baptismo*, ubi habetur, quod nullus debet baptizare filios domi, sed duntaxat in Ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, nisi necessitas urgeat propter quam nequeant ad Ecclesias absque periculo deferri, vel nisi essent filii Regum vel Principum, & cum fuisset dubitatum an Textus in dicta *Clementina*, comprehenderet quoque filios Principum, seu titulatorum Regni Neapolis; ita ut valeant baptizari in eorum domibus privatis: prima facie videbatur, quod non, quia verba diriguntur ad magnos Principes, quod secundum Bald. *consil. 123. volum. 1.* intelligendi sunt de majoribus Principibus, qui Regibus aequiparantur secundum Rodolph. in *tract. de origine Ducum Italiae*, num. 255. & ideo Vitalin. in *dict. Clement. num. 43.* dixit Textum in *dict. Clement.* intelligi de magnis Dominis, subdens, quod non comprehenditur Dux Venetorum, & Januensis, sed Duces Regales, puta Comes Flandriae Dux Sabaudiae, & similes, & secundum Pasettum *consil. 12. sub dicta Clementin.* non continetur Marchio Montis Ferrari, licet bene Marchio Brandeburgensis sequitur Alciatus de *singul. certam. cap. 32. num. 5.*

3 Contrarium tamen dicit Riccius in *prax. tom. 2. ref. 427.* ex Abb. in *dicta Clement. unic. num. 6. de baptismo.* qui ait à dicta dispositione non esse excludendos Duces, Marchiones, & Comites, qui jure merito possunt Principibus aequiparari, & istos explicat in Principe Acajae, Salerni, & Tarenti, qui Principes fuerunt Neapoli, igitur dicta dispositio comprehendit titulos Regni, quia ipsi titulati, tanquam in perpetuo investiti censendi sunt supremi Principes in eorum titulis, & omnia possunt, quae potest Imperator in toto orbe Curtius senior *consil. 49. num. 5.* & in specie de Marchione Montis Ferrari, loquitur Natta *consil. 487. num. 9.* Laderus *consil. 71. volum. 1.* Bellonus *consil. 51. num. 3.* & *consil. 59. num. 19.* Beccius *consil. 56. num. 61.* ubi loquitur non solum de Marchione Montis Ferrari, sed de aliis, de quibus mentionem facit Rolandus *consil. 29. num. 30. volum. 1.* Menoch. *consil. 31. num. 13. consil. 31. volum. 1.* & propterea Cassan. in *Catalogo Gloriae Mundi, part. 5. consideratio-*

ne 47. voluit, quod Marchiones, & Duces aequiparantur Imperatori in suo Marchionatu, unde quoad ipsos verificatur dictum Glossae, Abbatis, Ancharani, & Bonifacii, dum affirmant Textum in *dict. Clement. 1. de baptismo.* facientem mentionem de Principibus comprehendere etiam eos, qui Imperatoribus, & Regibus subsunt, quales sunt isti Principes nostri, qui cum sint investiti de mero & mixto Imperio habent omnia, quae ad jurisdictionem pertinent, privative quoad Regem, ut in *cap. Imperialem de prohibita feudi alienatione*, per Federicum, ubi notat Issem. cum aliis latè Amedeus de Ponte de *Laudem. quest. 24.* The-saur. *decis. 150.* hinc est, quod Rex investiens Vassallum de mero, & mixto Imperio cum Regalibus, privatè jurisdictione, & emolumentis Afflicti. *decis. 271.* Grammaticus *decis. 30.* The-saur. *decis. 131.* Guid. Papa *decis. 241.* Roland. *consil. 42. & 48. lib. 2.* Rubeus *consil. 77.*

Neque obstat, quod Principes Regni Neapolitani habent potestatem valde limitatam ex quo dicuntur Principes, Duces, & Comites abusive ex Afflicti. *cap. 1. quis dicatur Dux*, & secundum Rodolph. *loc. cit.* solo nomine dicuntur tales, quia recognoscunt Regem in Superiorem, & in eo non sunt translata omnia Regalia: igitur habent potestatem limitatam.

Respondeo enim supradictos DD. nihil concludere: nam secundum Minadon in *consil. Regni in aliquibus*, num. 17. de *successionibus Comitum*, non minus realiter possunt dici Duces, vel Principes illi qui sunt investiti in Regno Neapolitano in quo Rex est Monarcha, quam illi, qui ab Imperatore sunt alibi constituti: nam recognitio investiturae non tollit effectum dignitatis, nec habere Regalias est effectus Ducatus, vel Comitatus, ut bene post Minadon dicit Ricc. *part. 2. ref. 427.*

Quia ergo in *dict. Clem. unica, de baptismo.* disponitur baptismum esse conferendum in fontibus Ecclesiarum, & non in privatis domibus exceptis filiis Regum, vel Principum, qui baptizantur in sacello Regio, vel Principatus, ut bene Carolus de Grassi. *lib. 1. de Regalibus Franciae jure ult. Vincent. Turt. de Capellis, & Capellaniis Regum, cap. 4. num. 45.* & Ricc. *ubi supra*, quem sequitur Barbof. in *dicta Clement. unic. num. 4.* qui etiam dicit comprehendit Principes, & titulos Regni Neapolis: consequenter apparet Pontificale Rom. fol. 675. comprehendere titulos Regni Neapolis, ideo in anno 1652. Princeps Cellamaris ingressus fuit in terram Terlizzi more Episcoporum in Diocesi cum Pallio, & cum voluisset accedere taliter ad Cathedralen Juvenacen. non fuit ab Episcopo Maranta receptus, sed non processit ad censuram.

Circa verò modum procedendi Episcopi parcat mihi sua autoritas, quia Episcopus peccantium crimina corrigere debet, quod si non faciat magis dicendus est canis impudicus, quam Episcopus ex Greg. verbis in *Pastoral. part. 1. cap. 4.* à Gratiano relati in *Can. nemo 83. dist. 8.* & rationem reddit Glossa ibi, quia magis vult placere filiendo, quam displicere coarguendo; ergo erunt rei Episcopi ob negligentiam, ut ait S. August. in *Can. quisquis Christian. 23. qu. 4.* quia cum sit Episcopus superintendens ne sibi commissae pereant oves, ut ex Conc. Leon. Papae IV. habetur in *Can. nulli Episcoporum 16. qu. 1. cap. Cleric. §. Episcopus autem 21. distinct. cap. legibus 93. distinct. cap. qui Episcopatum desiderat. 8. dist. 2. Canon. oportet Sacerd. 82. distinct.* debet tamen Episcopus procedere, ut Pater, debebat enim Archiepiscopus Sanctae Severinae Principem advertere etiam minando, atque terrendo, & videre quomodo id factum fuerit, quia invenisset sanè Principem dictum honorem noluisse, sed à Presbyteris oblatum cum renitentia non refutavit, & non ad censuras ex abrupto procedere, ut bene fecit Maranta, non enim sine gravi causa habet Ecclesia gladium censurarum ad Rom. 13. Paulus dixit (si autem malum feceris time, non enim sine causa gladium portas & tunc si Episcopus prohibuisset, & Princeps acquievisset prohibitioni esset Archiepiscopus nunc in quasi possessione prohibendi juxta notat. per Gloss. communiter receptam in *l. qui lumina vicinorum 20. ff. de servit. Urbano. Francus decis. 166. num. 8.* Rota apud Card. Seraph. *decis. 151.* & apud Coccinum *decis. 402. num. 10.* Gabriel *lib. 5. de presumpt. conclus. 20.* dictus Portius *lib. 3. regula 33. Episc. Marant. resp. 35. num. 27. & 28. & resp. 95. num. 8. part. 5.* Beltraminus ad Gregorium XV. *decis. 162. num. 16.* non ergo

ergo prudentia Domini Archiepiscopi laudari poterit.

- 11 Dices nomen Principis est æquivocum, ut capiatur Princeps, quasi primo locum tenens, ut Gloss. in cap. fundamenta 17. §. proinde de electione, in 6. in verb. (Princeps) & plura dicit Gloss. in Clem. in verb. Regum, de baptisim. & ejus effectu, ex pluribus Lancellottus Corradus in templo Iudicum, lib. 1. cap. 3. ergo Pontificale loquens de Principe magnæ potentia, non intelligitur de titularis Regni: nam alias Apes, & Grues habent Principem ex Hier. ad Rusticum Monachum in cap. in Apibus 7. quest. 1. & Gloss. dicit in d. Clem. 1. & tamen de his non loquuntur jura, tunc quia Princeps noster est feudatarius Regis nostri Catholici, & sic liggius vassallus ac subiectus, etenim Liggius dicitur quasiligatus, vel legatus, quasi legalitatem servans, & juramentum hoc soli Regi præstatur, ut ex pluribus Afflict. decis. 307. num. 3. Capyc. in dicta investitur. feud. in v. lig. Reg. de Ponte consil. 37. num. 26. & 27. volum. 2. Jacobutius de Franchis in preclud. feud. in 8. divis. num. 137. & 142. Petrus Greg. part. 1. syntagm. lib. 6. cap. 2. num. 22. Curtius jun. consil. 140. num. 7. lib. 2.

- 12 Respondeo enim, quod licet Princeps sit subditus Regi, tamen propter investituram, quam habet cum mero, & mixto Imperio facultatem habent cum omnimoda potestate, qui investituram habent in Germania ab Imperatore investiti prædictam habent prærogativam, sic etiam investiti à nostro Rege Monarcha eandem habent prærogativam, sicut & illi, qui ab Imperatore sunt investiti, sic videmus Baroni honorem deberi, uti primo Civis post Episcopum, cui tenentur assurgere Vassalli, l. consalutaturus, Cod. de sent. passis, Capiblan. in singul. ribus, in verb. Honor, & reverentia, sing. 74. Neque dicas, quod Episcopi stant in quasi possessione prohibendi Baronibus usum Pallii, de quo in præsentis, & fundatur prohibitio in l. scripta in Pontificali, & Cæremoniali Romano; ergo debet manuteneri.

- 13 Respondeo enim, quod licet Episcopus suam habeat intentionem fundatam quoad jurisdictionis exercitium in omnes, qui in sua sunt Diocesi, & quoad omnes Ecclesias, ut in Aurelianensi Concil. in Can. omnes Basilica, quæ per diversa loca 26. quest. 7. & rationem habes ex Bonifacio VIII. in cap. cum persone Ecclesiastica, in cap. 7. de privil. in 6. intelligitur tamen in illis, in quibus habet juris assistentiam; tunc enim manuteneri debet in quasi possessione prohibendi, ut in Conc. Aurelian. 1. in Can. Abbates 18. quest. 2. ubi Gloss. in verb. Episcoporum, quam rationem reddit, & ex Concil. Antiochen. in Can. per singulas Provincias 9. qu. 3. & Innocentius III. sic respondit in c. cum Venerabilis, §. quia igitur de relig. dom. & Honorius III. in cap. conquereute 16. §. nos autem de offic. Ind. Ordin. Rota p. 1. in recentioribus, decis. 172. num. 7. & decis. 156. num. 4. & apud Card. Mantica. decis. 322. & part. 2. divers. decis. 736. & apud Gregorium XV. decis. 309. ubi Beltram. in additionibus.

Unde habemus in facto, quod Episcopus Juvenacensis Julius Mafius immediatus prædecessor Marantæ in Episcopatu Juvenacensi sic recipi fecit Principem Molsitæ Gonzagam, atque Guastallæ Principem, quando accessit ad Civitatem Juvenacensem, & Baldacchinum in Ecclesia habuit; ergo unus actus sufficit ad consuetudinem, l. Mela, §. sed si alimenta, ff. de aliment. & cib. leg. Surdus de alim. titul. 4. quest. 16. num. 26. Episcopus Marant. resp. 23. num. 9. part. 3.

Respondet Maranta primò, quod Episcopus Mafius voluit complacere Principi.

Sed contra, si esset delictum præsumi non potest, nec in conscientia debet dici voluisse Episcopum complacere Principi.

- 14 Respondeo secundò, Maranta, quod erravit Mafius credens Principem Molsitæ magnæ potentia, cum alibi pecunias cudat de per se.

- 15 Sed contra, quia non per hoc sequitur non omnes titulum hujus Regni: si enim hoc esset conclusio limitari deberet in Principe Venusi, qui in statu Plumbini est feudatarius absolutus, & in Principe Ostiliani, qui in statu Sabionetæ pecuniam cudit; at hæc sunt ridiculæ responsiones, quia in Regno considerantur ut titulati Regni, non habito respectu ad alias terras, quas possident in aliis locis.

Caponi Discept. Tom. V.

Quam firmiter assero potuisse Principem Roccæ Aspidis taliter recipi ab illis de Cutri, nec benè Sanctæ Severinæ ad censuram processisse.

DISCEPT. CCCXXXI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species describitur, de qua in præsentis.
- 2 Debitor offerendo bona stabilia creditoribus liberatur.
- 3 Creditor non potest non recipere stabilia à debitore existente non solvendo.
- 4 Textus in Auth. hoc nisi, Cod. de solutionibus, explicatur.
- 5 Solutio minus rei pro alia, quando fieri possit.
- 6 Renuntiatio Auth. hoc nisi, Cod. de solut. an valeat.
- 7 Juramentum non refertur ad incognita, & ignorata.
- 8 Francus decis. 85. extenditur.
- 9 Renuntiatio Auth. hoc nisi, de solut. an locum in debito ex causa dotis.
- 10 Renuntiatio Auth. hoc nisi, Cod. de solut. explicatur.
- 11 Renuntiatio Auth. hoc nisi, de solut. an habeat in patrimonio decocto.
- 12 Renuntiatio Auth. hoc nisi, an locum habeat, posito inventario.
- 13 Reges Rovitus consil. 18. explicatur.
- 14 Textus in Auth. hoc nisi, procedit etiam in feudis.

ARGUMENTUM.

Authent. hoc nisi, Cod. de solut. præbet facultatem debitori offerendi stabilia creditori, procedit etiam si debitor renuntiaverit Auth. & ampliatur, Præses de Franchis decis. 85. Roviti consilium 18. & add.

JURIUM ALLEGATIONES.

P R O

Mag. Curatore Patrimonii, & hæredibus qu. Marci Strinæ J. U. D.

Novissimum Jus Authenticorum non solum legis Petiliæ imitavit clementiam, qua fugata servitia, & abolita fuit immanitas legis duod. tab. contra quam Sextus Cecilius quendam Philosophum defendit, ut qui solvendo essent impune creditoribus suis dilaniandi traderentur quasi corpora libera, quæ pro alio extimationem non recipiunt, ad Text. in l. liber homo, ff. ad l. Aquil. & in l. fin. ff. de his qui deiec. pecuniæ creditæ obnoxia essent, ex Aul. Gell. noct. act. lib. 2. cap. 1. notat Glossennatarius in l. 1. Cod. qui bon. ced. poss. quam quoque duritiem post d. l. Petiliam in aliquo mulierat Divorum Gordiani, & Gallieni Cæsarium pietas in l. ob es, cum auth. imò à debito, Cod. de act. & oblig. Deinde Gregorii III. S. P. religio in cap. lator, de pignor. Sed etiam alia particulari ordinatione disposuit, ut qui pro pecunia accepta non erant idonei, fortunas eorum immobiles creditoribus offerendo ab omni prorsus molestia essent securi, ut in §. quod autem, auth. de fidejuss. ex quo originem sumpsit auth. hoc nisi, Cod. de solut. quod etiam præcis temporibus notabiliter, sed non tam dilucide sancitum erat de jure digest. & Codic. ut in l. à Divo Pio, §. si pignora, ibi, ut addicantur ipsi, ff. de re jud. & in l. vetustissimam, §. fin autem tempore statuto, & §. fin autem minus quidem, Cod. de jure dom. imp.

Hinc urgentibus creditoribus quon. J. U. D. Marci 3 Strinæ facto sequestro, ac ordinata venditione omnium bonorum dicti debitoris, factisque subhastationibus quorundam bonorum immobilium fol..... quia aliud in hereditate non erat, adhibitaque omni humana diligentia in perquirendis emptoribus, quia nullus fuit repertus emptor, institerunt hæredes, & Mag. Curator

Patrimonii dicti quondam debitoris mandari creditoribus quatenus dictas substantias immobiles, juxta appretium inter sese dividerent, cui petitioni uti iustitiæ, & veritati coherenti omnes creditores acquieverunt, eamque sibi ipsis utilem, & fructuosam prædicarunt; at quia Reverend. D. Joan. Dominicus Riccardi unus ex creditoribus noluit dictæ adjudicationi concurrere, idè præcedentibus instantiis dicti Mag. Curatoris fuit illi per plura decreta injunctum, ut procuraret venditionem dictorum bonorum, ut *fol. 252. 278. 305. 306. & 307.* à quibus ultimo loco appellavit ad S.C. & obtulit Regiam decretationem de verbo faciendo.

- 4 At quia nos patrimonii jura tuemur, nostrum erit ostendere quantum opinio dicti Riccardi à novissimo Authenticorum juris dictamine abhorreat.

Siquidem nulli dubium est, quando constat, debitorem in pecunia, vel aliis bonis mobilibus solvendo non esse, tunc creditorem obnoxium esse immobilia debitoris insolutum accipere, ut ex dictis Juribus aperte colligitur, nempe ex *d. §. quod autem, & d. auth. hoc nisi.*

- 5 Non obstante illo vulgi dicterio, quod aliud pro alio invito creditore solvi non potest, quia regula illa in hoc limitationem adepta est, ut ex dictis Juribus cum Bald. & Abb. tradit Dec. *in l. 2. §. mutui datio in 2. lect. num. 24. ff. si cert. per.*

Etiā si in obligatione esset facta promissio solvendi in pecunia, quia ea non existente, adhuc debitor offerendo stabilia liberaretur, Bertazzol. *in tract. de clausul. instr. claus. 41. glos. 5. num. 4.* Velasc. *de privil. paup. part. 1. quest. 49. num. 9.* Thesaur. *decis. 153.* Benint. *decis. Bonon. 28.* de communi testimonium perhibet Ludovic. *decis. Perus. 64. à num. 8. cum seq. & Rota Bonon. apud d. Valasc. decis. divers. 70.*

- 6 Cui quidem beneficio & si renunciari posse per debitorem quandoque firmaverit Præf. de Franch. *decis. 81. & Minad. decis. 2.* attamen illa opinio suos habet impugnatores, ut etiam si talis renunciatio esset juramento vallata non teneat, fundavit Jacob. de Belvis. *in d. §. fin. auth. de fidejuss. col. fin. vers. tertio queritur, Alexand. conf. 37. volum. 2.* Fachin. *controv. jur. lib. 10. cap. 63. vers. sed contrariam*, post Dec. Salyc. Curt. Rip. Bologn. & alios probat Alciat. *in dict. l. 2. §. mutui datio, ff. si cert. per. & cum Dyn. Cyn. Alex. & aliis, firmat Cenc. de cens. part. 3. capit. 1. quest. 3. art. 6. num. 13.* Thes. *decis. 36. & 153.* Donnadeus *de renunciat. cap. 36. à num. 16.* Marcianus *disput. 31. num. 7.* Capyc. *Latr. conf. 104. num. 8.* Add. ad Rovit. *dict. conf. 18.* ubi latissime de materia, an posita renuntiatione possit opponi beneficium prædictæ Auth. & dicunt posse debitorem dare bona in solutum Creditoribus, Sanfelice. *decis. III. & 268.* Andreol. *controv. 93.* Pratus *lib. 1. cap. 14.* Additio ad Rovitum *conf. 18.*

- 7 Ratio affertur in promptu, nam juramentum non recipit extensionem ad incognita, & ignorata, *cap. cum inter, in fin. & ibi glos. de renunc.* sed intelligitur rebus sic stantibus, arg. *l. cum quis in princip. & l. sicutum, §. usufructum, ff. de solut. cap. quemadmodum, ubi glos. in verb. conditio, & in verb. oculos*, Menoch. *conf. 84. num. 24. & conf. 219. num. 1. & 29.* Baez *de debitore inope, cap. 1. num. 50.* Siquidem si debitor tempore renuntiationis cogitasset, quod subhastatis substantiis suis, & non reperto emptore non poterat creditores cogere, ut illas in solutum reciperent, stante dicta renuntiatione, ob quod oportebat se carceribus mancipari, ibique marcescere, utique non renunciasset, ne sui ipsius homicida esset argumento eorum, quæ tradunt DD. *in cap. suggestum, de decimis.*

- 8 Nihilominus admissio D. Præf. de Franch. sententia (citra tamen veri præjudicium) illa communi ore limitatur, quando debitor subhastationem suorum bonorum passus fuit, & justus emptor non fuit repertus, & detexerit se esse inopem, & aliunde modum non habere solvendi in pecunia; nam tunc non obstante quacumque renuntiatione, ac promissione solvendi in pecunia etiam jurata, offerendo ejus bona liberatur, & creditores illa in solutum recipere tenentur, ut per Rip. *in d. §. mutui datio, num. 28.* Feder. de Sen. *conf. 60. num. 16.* Honded. *conf. 18. num. 44. vol. 1.* dicentem beneficium hoc semper debitori prodesse, etiam si illi renunciasset, quando evidenter apparet, nullo modo posse solvere in pecunia,

quia data impossibilitate juramentum non obligat promittentem, *cap. & si Christus de jur. jur. cap. impossibile, de reg. jur. in 6. oap. brevi, cap. ego enim, & cap. querelam, ubi canon. præsertim Abb. & Felin. de jur. juran.*

Quam juris dispositionem sibi quoque locum vindicare etiam si debitum dependeret ex causa dotis dixere Honded. *d. conf. 18.* Thesaur. *decis. 153. n. 5.* Guttier. *lib. 1. præf. c. 56. & Reg. Galeot. contrav. illust. lib. 2. cap. 5. num. 12.* etiam in hereditate lucrosa cum Surdo, Marcobrun. & aliis, probat Gratian. *discept. forens. lib. 1. cap. 16. n. 14.*

Hæc potius dicta sint pro generica questionis tractatione, quam noster casus exposceret. Siquidem nos versamur in themate, in quo nonnulla conveniunt, quibus stantibus etiam DD. contrariæ opinionis assensu, & sectatores veram nostram sententiam, & indubitam exclaimant.

Siquidem sumus in patrimonio decocto, & creditorum mole oppresso, in contractibus dicti Riccardi nulla legitur renuntiatio beneficio *dict. auth.* nullus reperitur emptor omnes creditores conveniunt, solus iste dissentit, sumus etiam in hærede cum beneficio leg. & inv. qui omni prorsus difficultate remota potest cogere creditores, quibusvis renuntiationibus defuncti, non obstantibus etiam juramento vallatis; etiam si hereditas esset lucrosa, & creditum ex quacumque privilegiata causa descenderet, ut servato appretio bona sibi adjudicent, ut præter DD. sup. alleg. hanc quoque sententiam amplexati sunt Paul. de Castro *in l. fin. §. & si præfatam, num. 5.* ubi Bart. Alex. & omnes, C. *de jure delib. Angel. in l. 1. §. hæc stipulatio, ff. ad l. falcid. Imol. in l. si pecunia, ff. deleg. 2.* Jo. Petr. Surd. immemor illius, quod alibi scripserat *decis. 318.* ibique Hodierna *suus Additionator*, qui determinationem S. Consil. ad favorem debitoris contra creditores adducit post Gasp. Thes. *in addit. ad ejus Genitorem, decis. 153. litt. B.* & ne aliorum laborum transcriptor videat, & uno verbo omnes adducam, Consiliar. Gizzarell. *in illa sua suavi, decis. 7.*

Nec in casu nostro indigeremus inventario. Primò, quia omnia bona erant sub judice, & sequestrum sustinet vices inventarii. Secundò, quia sumus in patrimonio decocto, ubi datur restitutio adversus non confectum inventarium, ut notissima sunt Jura.

Nec obstat vulgatum illud *conf. Reg. Roviti 18.* de quo (ut audio) pars adversa facit magnum festum, nam illi bene occurrit Consiliar. Paschalis *in tract. de pat. potest. part. 2. cap. 9.* inferendo allegationes Hyppoliti Vannii, Alex. Trentacinque, & Francisci Vivii, pro eadem causa factas, & facti species illius consilii longè distat à casu nostro; nam agebatur de adjudicando feudo, quod non patitur divisionem, nihilominus quia fuit repertus emptor, articulus ille non fuit decisus, ut idem Rovit. dicit in fine, & Paschal. *loc. sup. cit. num. 80.*

Attamen novissimis temporibus dispositionem *d. Auth. hoc nisi* locum obtinere, etiam in feudis decrevit Sacri Consil. ad relationem illius eximii Viri, & nunquam satis laudati Regii Consilarii D. Marci Antonii Cioffi Præceptoris mei semper colendissimi, cujus egregia, erudita, & undequaque ornata facinora omnibus merito venturis ævis sunt exemplo futura (& hoc credo) ex punctuali doctrina Andr. feudorum Aurigæ *in cap. 1. num. 2. de duob. fratr. de novo benef. invest. & sic labitur dicta Consultatio Reg. Roviti.*

Ex quibus currenti calamo scriptis, Dominorum Judicantium censura suppositis, ni nostrum judicium fallat affectus, victoriam speramus indubiè.

DISCEPTATIO CCCXXXII.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti species proponitur disputanda.
- 2 Textus in l. sequens questio, ff. de legat. 2. explicatur.
- 3 Textus in d. l. sequens questio ampliatur.
- 4 Textus in d. l. sequens questio limitatur.
- 5 Donatarius gravari an, & quatenus possit à donante, & qualiter.
- 3 Donatarius gravatus in genere, non censetur gravatus ad bona donata.

- 7 *Donatio quaneo veniat in fideicommissio.*
- 8 *Donatio, ut revocetur, requiritur consensus donatarii.*
- 9 *Donatarius onus acceptans, quatenus sibi præjudicet.*
- 10 *Donatarius hæres institutus, si conficiat inventarium sibi non præjudicat.*
- 11 *Fontanella decisio 46. & 47. adducitur ad propositum.*
- 12 *Donatarii consensus specialis in acceptatione quando requiratur.*
- 13 *Castillus tom. 3. cap. 10. à num. 39. adducitur.*
- 14 *Donatio facta impedit testamenti factionem activam.*
- 15 *Donatarius si acceptet onus, an præjudicet sibi, & quid si fiat hæres in aliis bonis.*
- 16 *Franciscus Censalius ad Peregrinum, fol. 20. adducitur.*
- 17 *Donatarius aducendo hereditatem beneficio inventarii non tenetur ad vincula appositam in donatione.*
- 18 *Faber in suo Cod. in tit. de jur. deliber. defin. 44. adducitur ad propositum.*

ARTICULUS PRIMUS.

An Joannes Franciscus Senior, potuerit donationem, quam fecit Joanni Marino filio contemplatione certi matrimonii contrahendi, in capitulis matrimonialibus gravare onere fideicommissi ipsum Joannem Marinum.

Respondeo hanc fuisse illam famosam questionem, de qua DD. in *l. sequens questio*, ff. de legat. 2. invenio tamen DD. sentientes communiter, & verè quod non.

In primis Regens Rovitus *conf. 72.* in causa Joannis Laurentii Petonia, quem Joannes Franciscus Pater in testamento heredem instituit, & gravavit, ut post mortem sine liberis alteri restitueret, cui hæredi per prius donaverat Pater nonnulla bona stabilia in præmium emancipationis, quorum bonorum paternorum in vita filius possessionem acceperat per mortem hæredis gravati sine filiis, fuit condemnatus hæres ad fideicommissum restituendum, & prætendebat fideicommissarius consequi etiam illa bona donata; è contra hæres gravati dicebat talia bona non esse comprehensa, quia erant propria illius gravati per donationem primo loco factam, nec comprehendi in fideicommissio, per Textum in *d. l. sequens questio*, ff. de legat. 2. & ex consultatione Cuiacii 22. ac ex Peregrino *art. 6.* ait Regens Rovitus fuisse decisum per S. C. & est illa decisio, de qua Thorus *par. 2. in verbo bona empty*, donata à Patre.

Secundò ad hoc probandum adducuntur Fufarius *quest. 632.* Cutellus *de donationib. contemplat. matrimonii tr. 1. disc. 20. particula 10. num. 84.* & Fontanella *tom. 1. claus. 4. gloss. 5. à num. 30. & in addit. 7. & decis. 46. tom. 1.* Antonius Faber *lib. 6. Cod. tit. 11. de jur. deliber. defin. 44.* qui loquentes de tali donatione, dicunt per Textum in *d. l. sequens questio 68. ff. de legat. 2.* talia bona non venire in fideicommissio, & licet textus loquatur de donatione facta uxori, ejus tamen dispositio in omnibus prædictis casibus locum habere debet, ob eandem prorsus rationem, quæ in his omnibus perspicitur, quia cum donatio à principio valuerit inter Patrem, & filium, dicuntur bona extra patrimonium Patris fideicommittentis à tempore donationis existere, & sic fideicommissum cadit in bonis extra donationem, quod tamen secus esset in donatione, quæ à principio valet, sed revocabiliter, ut inter conjuges, &c. Salernus ubi *suprà num. 8.*

Quia verò Paulus author *dictæ regulæ leg. sequens questio*, illam restrinxit dicens (planè nominanti maritus uxoris fideicommittere potest, ut & ea restituat) propterea dictam limitationem omnes fermè admittunt, tum in *d. l. sequens questio*, tum etiam alibi, ut post alios Fufarius *quest. 632. num. 7. & 8. & 633. num. 10.* Cutellus *num. 85. & 97.* Ramonius *conf. 85. à num. 15.* Fontanella *dicta claus. 4. gloss. 5. num. 30. & 31. tom. 1.* qui idem repetit *decis. 46. n. 6. tom. 1.* quos refert, & sequitur Regens Capyc. *Latr. decis. 44. num. 23.*

In hoc tamen est difficultas ex illo Pauli verbo (*nominatim*) an sufficiat donantem in genere nominare bona do-

nata in fideicommissio, ita post alios Mantica *lib. 7. de conjecturis tit. 8. num. 24.* Menochius *lib. 4. præsumpt. 196. num. 8.* Intrigliolus *cent. 3. quest. 74. num. 4.* Fufarius *quest. 632. n. 9.* & alii apud Capycium *Latr. decis. 44. num. 26.*

Sed contra, quia verba quavis generalia, restringi debent, ne jus tertii tollatur, ut communiter volunt Doctores apud Barbosam *axiomate 223. n. 42.*

Secunda sententia docet, quòd si testator in genere hæredem gravavit ad restituendum quicquid ad eum pervenisset, non venirent bona donata prius inter vivos, sed ea tantum, quæ ex ultima voluntate ad eum pervenissent, atque ita notant Glossa marginalis in *dict. l. sequens quest. Clarus in §. Testamentum, qu. 71. in fin.* & sic intelligitur Glossa in *l. si mulier, in verbo, Si mortis, ff. de legat. 3.* quæ ratio colligitur ex *d. l. sequens questio 68.* ubi ait J. C. quòd fideicommittere potest, & sic tribuit potestatem fideicommittendi, sed colligi debet talis voluntas aliunde colligitur autem firmissimè (si nominatim talia bona donata fideicommissio submittat, quòd si non faciat nominatim loquendo de bonis donatis, ut donatis, vel exprimendo corpora eadem in fideicommissio instituto, non intelligitur velle ea bona fideicommissio submitti) ut ajunt DD. apud Fufarium *qu. 648. num. 5. & 6.* unde Angelus, Alexander, & Corneus apud Fufarium *ubi supra, num. 12.* & apud Salernum *num. 7.* dicunt faciendam esse nominatim mentionem de bonis donatis in ipsa fideicommissi constitutione, ad hoc, ut in eo includantur, nec sufficere, quòd testator in hæredis institutione bona donata expresse, & postea fecerit fideicommissum simpliciter, & generale, & nulla de eis mentione facta, ut sufficere consulit Decius *consil. 254. col. 2. num. 3.* Curtius junior. *consil. 54. col. 1.* Parisius *consil. 2. lib. 3.* Decianus *consil. 3. num. 29. lib. 1.* Corneus *consil. 87. col. 2. lib. 2.* quos refert Menochius *consil. 451. num. 23. lib. 5.* Fufarius *ubi supra, n. 12.*

Tertia verò sententia est, quòd quando donatio inter vivos fuisset nulla, vel à principio revocabilis, ut à marito uxori, vel è contra, à Patre filio in potestate, &c. tunc sufficit generalis mentio in fideicommissio facta bonorum donatorum, quia per talia verba censetur revocata, at quando sumus in donatione valida non revocabili, ut inter Patrem, & filium existentem in potestate, vel emancipatum, &c. in casibus suis, & tunc requiritur expressa subjectio bonorum donatorum in fideicommissio prædicto, ita post Cutellum, & alios dicit Salernus *dict. consil. 48. num. 12.* ergo quando donatio à principio fuit valida, non potest ab ea recedere donans, & revocare, sed ut eam revocet, est necessarius donatarii consensus, alioquin neque illam revocare poterit, nec bona donata fideicommissio subjicere, quòd si donans talia bona fideicommissio subjiciat nominatim, cum id nequeat præstare, eique desit fideicommittendi facultas, quam habere non potest, nisi dependenter à voluntate donatarii, poterit tunc donatarius titulo donationis bona donata possidere, & repudiare hereditatem: ad hoc enim ut valeat hujusmodi fideicommissum de bonis donatis, ipsiusmet donatarii, tanquam Domini consensus requiritur, vel verbis expressis, ut si expresse onus acceptet, vel saltem tacitus, & facto aliquo demonstratus, ut si hereditatem adeat, alioquin nisi consentiat, poterit; imò ne censeatur consentire, debet hereditatem refutare, atque insistere donationi, ita Peregrinus *d. art. 6. num. 49.* qui testatur ita obtinuisse, quem citat, & sequitur Cutellus *tract. 1. discursu 20. p. 10. num. 97.* rationem reddentes, quia perfecta donationi nova conditio apponi non potest, *d. l. perfecta donatio, C. de donation. quæ sub modo,* Ramonius *consil. 100.* Lupus, Gomezius, & alii apud Cutellum, Peregrinum, & Salernum *num. 13.* Quòd si donatarius fideicommissio super rebus sibi antea donatis consentiat, nulli dubium est, quin sibi præjudicet, ut notant DD. apud Cutellum *ubi supra, num. 97.* & apud Fufarium *quest. 648. num. 10.* qui omnes admittunt distinctionem traditam per Peregrinum *consil. 63. num. 6. & seq. lib. 4.* putà id verum esse si fideicommissum conceptum sit sub nomine bonorum, secus si sub nomine hereditatis, videndus Ancharanus *consil. 765.* Castillus *lib. 3. capit. 10. num. 42.* Fontanella *decis. 46. num. 6.*

Sed est questio quid si hæres, simulque donatarius ita conficiat inventarium, an ei profit. Cum certum sit debere consentire donatarium simulque hæredem ad hoc, ut fideicommissum, de quo loquimur, robur obtineat (in casu,

- casu, quo donatio à principio valet) tunc est videndum, an dicatur consentire donatarium, quando hereditatem apprehendit, sive conficiat inventarium, sive non conficiat, prima opinio est consentire heredem, sive conficiat inventarium, sive non, ita Cutellus *ubi sup. num. 97.* quem nominatim sequitur Capycius Latro *decif. 44. num. 27.* & illum pro certo sequitur Fontanella *clausul. 4. gloss. 5. num. 47.* secunda opinio est non consentire heredem, atque donatarium simul acceptantem hereditatem, cum beneficio inventarii, non teneri stare vinculis, conditionibus, & gravaminibus nominatim appositis in bonis antea donatis, nisi in quantum sufficerent bona hereditaria, id est bona, quæ ultra donata caperet donatarius à testatore, in vim institutionis heredis in illius favorem factæ, & ita refert decisum per Senatum Cataloniae, at in *decif. 46. num. 8.* refert aliam decisionem omnino oppositam ejusdem Senatus, cujus tamen novitas declarationis nimis turbavit doctissimum Fontanellam, ut ipse ait *num. 9.* tum ob contrariam Senatus sententiam, tum quia contraria sententia destrueret inventarii naturam, ac privilegia, & signanter, ne hæres teneatur ultra vires hereditarias, *leg. finali. §. sed & si prefatum, & §. in computatione, Cod. de jur. deliber.* & inventarium constituit in eo statu, ac si hereditatem non adivisset, ex DD. citatis, & subdit Fontanella *ubi sup. num. 17.* heredem cum inventarii beneficio posse post hereditatis acceptationem, ea omnia dimittere, quæ ex institutione habuit, ut post Peraltam dicit Peregrinus *artic. 37. num. 12.* dicentem heredem cum beneficio inventarii reputari, uti bonorum testatoris depositantium, nec facto inventario hæres factum defuncti teneretur approbare, nisi in quantum sufficit, quod habuit est testamento, ut post Cancerium *3. par. variar. cap. 20. de inventario à num. 131.* dicit Salernus *diēt. consil. 48. §. 20. num. 19.* qui *num. 31.* ait, quod aut vinculum apponitur in bonis heredis, & requiritur specialis acceptatio, & consensus donatarii, aut imponitur super bonis, quæ fuerunt donantis, & translata ad donatarium, & tunc sufficit quomodocumque acceptetur onus, subdit tandem, & ultimo loco, quod quomodocumque onus imponatur, si hæres faciat inventarium non præjudicabit eidem, secus si inventarium non conficiat.
- 13 Sed audiamus Castillum *tom. 3. controuv. cap. 10. à n. 39. cum sequentibus*, qui ait inferitur præterea ad Regulam, *leg. perfecta donatio*, ad indagationem, & explanationem eorum, quæ cum aliis scripserunt Guidopapa *consil. 194.* & Hugo Celsus *in consil. 120.* qui dicunt donantem posse in suo testamento instituire heredem donatarium in rebus irrevocabiliter donatis sub novis conditionibus, aut pactionibus, quod supponunt procedere, etiam donatario non consentiente; nam ex consensu illius dubium non est, quin donationi perfectæ, modus, conditio, & gravamen adjici possit, quod sequitur Ripa *responsio 63. num. 6.* Curtius Junior *consil. 120. num. 9. lib. 2.* & fundantur isti DD. *ex leg. Titia 89. §. Lucius, ff. de legat. 2.* sed contrarium post alios dicit Castillus *diēt. cap. 10. num. 40.* primo *ex diēt. leg. perfecta donatio*, secundo *ex leg. si ante 8. Cod. de donat. ante nuptias*, quæ dicit, quod querimus, ponderant Beccius *cons. 58. lib. 1.*
- 14 Alexander *consil. 31. num. 3. vol. 5.* Velasquez de Avendano *in leg. 25. Tauri, glossa unica, num. 3.* cum enim donatio perfectæ, & irrevocabilis impediatur testamenti factionem super bonis donatis, ut scribunt Paul. de Castro *consil. 831. volum. 2.* Parisius *consil. 63. num. 16. volum. 1.* Cephalus *consil. 531. num. 22. lib. 4.* Cavalcanus *decif. 45. num. 6.* & sicuti expressè revocari non potest, ita neque tacite per aliam quamcumque dispositionem factam in contrarium, ita post Cephalum, Cravettam, Albam, Curtium, & alios, dicit Castillus *num. 45.* Nec quicquam facit Textus *in diēt. §. Lucius*, quia procedit in donatione facta à Patre filio emancipato, quæ potuit in testamento novum recipere gravamen, & conditionem, quia erat inofficiosa, & quæ revocari poterat ex Constitutione Alexandri *in §. Imperator ejusdem Civitatis*, & facit Textus *in leg. si totas, Cod. de inoffic. donat.* Clarus *in §. donatio, quest. 24.* Ripa *in leg. si nunquam, Cod. de revocan. donat. num. 91.* Costa *in cap. si Pater, de testam. in 6. in verbo privare n. 21.* & post Mattiensem, Azevedum, Homnedeum, & alios dicit Castillus, *ubi supra.*

Verum subdit Castillus, *ubi supra num. 46.* quod quando donatarius non solum fit hæres in bonis donatis, sed etiam in aliis testatoris bonis fit hæres, postea gravamen opponi à donante, & tali casu si donatarius omnibus bonis frui velit, tenebitur necessario adimplere onus, & gravamen adjectum in talibus bonis, quæ antea irrevocabiliter sibi donata fuerunt, & statim quod fit hæres donatarius, & adierit hereditatem virtute testamenti, censetur consensisse modis, conditionibus, & vinculis in testamento adjectis, ut post Mandellum de Alba, Currium Juniorem, & alios apud Castillum, *ubi supra.*

Tertio facit Censalius *in addit. ad Peregrinum, fol. 2. col. 1. in addit. ad artic. 4. num. 9.* qui ait posse donantem heredem facere donatarium in rebus etiam donatis, & eo casu si omnibus bonis frui velit, tenebitur vinculum servare super bonis antea donatis, sequitur Baeza *de non meliorandis filiis. cap. 9. num. 11.* Molina *de primogen. lib. 2. cap. 11. num. 8.* & eo ipso, quod donatarius adierit hereditatem, & fecerit se heredem virtute ipsius testamenti, censetur consensisse modis, & conditionibus donationi appositæ, & adducitur Fontanellam *decif. 46. & 47.* ubi latissime, & hoc fundari dicit per Textum *leg. perfecta donatio, Cod. de donat. que sub modo*, ubi ait Imperator donationi perfectæ non posse apponi modum, conditionem, &c. nisi apponeret à principio, & si apponatur ex intervallo, & ipse donatarius facit se heredem, virtute ipsius testamenti, & suum consensum accommodaverit, modis, & conditionibus donationi adjectis, valebit dispositio, nisi tamen donatarius hereditatem adivisset cum beneficio legis, & inventarii, ut bene Fontanella *decif. 46. sub num. 7. & in tract. de pactis nuptialibus. tom. 1. clausul. 4. gloss. 5. num. 39. & 43.* Censalius *ubi supra, fol. 20. col. 2. & fol. 211. col. 1. versic. Septimo observo*, post Fusarium *quest. 632.* & alios, quos allegat, qui proposita regula, limitat deinde, nisi nominatim testator heredem gravaverit in prædictis bonis, pro qua limitationem laudat Fusarium, Cutellum, Ramonium, Fontanellam, & Capycium Latro *decif. 44. cum Salerno diēt. consil. 48. §. 11. num. 7.* & licet aliqui dixerint hoc sufficere, ut Decius, Curtius Junior, Parisius, Decianus, Corneus, & alii apud Menochium *consil. 451. num. 33.* & Fusarium *diēt. quest. 632. num. 12.* tamen ipse Salernus *num. 8.* dicit utramque opinionem esse probabilem, ut autem dicatur consentire donatarius sufficit si hereditatem adiverit, Salernus *diēt. consil. 48. §. 20. à num. 15. cum seqq.* Capyc. Latro *decif. 44. à num. 27.* de quo nemini Salernus, *ubi supra, qui post num. 16. & 17.* recenset dissidentes Senatus Cataloniae decisiones, in hoc articulo factas, quarum meminit Fontanell. *clausul. 4. gloss. 5. num. 39. & decif. 46. num. 7.* ut scilicet donatarius adeundo hereditatem cum beneficio inventarii, non teneatur stare vinculis, conditionibus, & gravaminibus nominatim apposis in bonis antea donatis, nisi in quantum sufficerent bona hereditaria, hoc est bona, quæ ultra donata caperet donatarius à testatore in vim institutionis in ejus favorem factæ, & postea *decif. 46. num. 8.* appositam ejusdem Senatus refert decisionem, idem Fontanella, & tandem concludit Censalius post alios, & post Capycium Latro *decif. 44. num. 27.* Inventarium factum à donatario herede instituto salvare, ut non censeatur consensus præstitisse gravaminibus, ac vinculis, &c.

Quarto facit Antonius Faber *in suo Cod. in tit. de jure deliber. defin. 44.* ubi ait, quod donatarius hæres instituitur, & de restituenda hereditate rogatus, licet hereditatem purè agnoverit, non implorato beneficio legis, & inventarii, non ideo tamen cadit à jure sibi per donationem quæsito, quia confusio, quæ fit per additionem, non impedit quominus hæres sibi consulere possit per deductionem, & retentionem bonorum, nisi proponas ipsas quoque res donatas nominatim per fideicommissum fuisse relictas, postquam placuit, res quoque heredis legari posse, & fideicommitteri: Nec distinguendum an donatio inter vivos facta sit, an mortis causa; nec proinde an inter vivos purè facta sit, an sub conditione, ita Faber, *ubi supra.*

SUMMARIUM.

- 1 Donatio facta sub commemoratione filiorum, intelligitur de filiis communibus.
- 2 Textus in l. si vir uxori 61. ff. de condit. & demonstr. adducitur.
- 3 Donatio pro certo matrimonio intelligitur filiis, uti filiis, non ut heredibus facta.
- 4 Donatio contemplatione matrimonii, non potest revocari ante acceptationem.
- 5 Donans si promisit non revocare, veniunt filii, ut filii.
- 6 Filii, ut filii, qualiter intelligantur vocati.

ARTICULUS II.

An ex quo in præfatione donationis dicatur donasse Franciscum Antonium Seniore Joanni Marino filio, dicendo pro quocumque matrimonio, tamen cum sit facta pro certo matrimonio, & in Capitulis illius, ad beneficium filiorum nasciturorum dicti matrimonii, quod tractabatur, & concludebatur cum Capitulis, & sequuto dicto matrimonio talis donatio sit filiis quæsitæ, uti filiis, ut non possit præjudicium inferri, nec ab avo donante, nec à Patre primo donatario.

- 1 **R**espondeo quamcumque donationem, aut aliam quamlibet dispositionem, aut concessionem factam ab uno ex contrahentibus, sive ab aliquo donante, aut dotante, in qua sit mentio de filiis, intelligitur de filiis communibus ex illo matrimonio, non de aliis, per Textum singularem in l. cum vir 25. ff. de condit. & demonstrat. ubi cum vir uxori, quandoque liberos habebit, fundum legavit, intelligitur donatis ex illo matrimonio, ut ibi summat Bartolus, quod si fiat mentio de liberis inter virum, & uxorem, intelligitur donatis ex eis, quod idem notat Bart. in l. dotem, ff. solut. matrim. ubi habetur, quod consuetudo, quæ dicit, dotem remanere apud virum, si mulier decesserit in matrimonio cum liberis, intelligitur de liberis ex eis natis, ut in d. l. cum vir, & l. si inter, ff. de pact. dotalib. ut explicat Berous conf. 49. vol. 1. Signorollus consil. 37. Quia licet dispositio videatur generalis, tamen censetur restricta ad filios certæ uxoris, & sic procedit Textus in leg. si filius à Patre, §. si quis ex certa, ff. de liber. & posthum. & explicat Jason. in leg. placet num. 8. ff. de liber. & posthum. ubi Socinus col. penult. Paulus consil. 52. num. 18. lib. 2. & est Textus in d. l. placet, Menoch. consil. 41. nam. 36. vol. 1. Franciscus Caldas Pereyra lib. 3. quest. 13. num. 31. & facit Textus in leg. si vir uxori 61. ff. de condit. & demonstrat. ubi si vir uxori ad tempus liberorum legaverit, intelligitur de procreandis ab eodem cum illa uxore, etiam post testamentum, & facit Textus in l. matrimonii causa 21. ff. qui, & in quibus, & l. uxori 3. ff. de auro, & argento legato, & l. si inter virum 24. ff. de pact. dotalibus, & facit Textus in l. filius à Patre, §. si quis ex certa, ff. de liber. & posthum. & l. si quis ita, §. si quis cum ignoraret, ff. de testam. tutel. Nec est novum, dispositionem generaliter prolatam restringi ex ratione particulari, l. cum Pater 77. §. dulcissimis, ff. de legat. 2. l. si de certa re 31. C. de transact. Surd. conf. 389. num. 9. & seqq. Oñechus decis. 98. num. 10. nam cuiuscumque dispositionis ratio restringit dictum ad limites rationis d. l. 77. §. dulcissimis, Harmanus Pistorius lib. 2. quest. 39. num. 19. Barbosa in suis axiomatibus, in verbo dispositio generalis.
- 3 Ergo cum talis donatio sit facta pro certo matrimonio contrahendo filio, & filiis nascituris censetur uti filiis requisita, non uti heredibus, ut latè Regens de Marinis tom. 1. cap. 89. per totum, non potuit Franciscus fieri præjudicium per Joannem Marinum primum donatarium, ad notatam per eundem Regentem de Marinis, ergo sequitur dispositionem super dicta donatione factam ab eodem Franciscus Antonio in damnum Joannis Marini, & filiorum ejus, non potuisse fieri ex rationibus ponderatis à DD. apud eundem de Marinis citatis.
- 4 Neque dicatur posse sustineri dispositionem, & gra-

vamen, quia ante acceptationem factam à filiis, poterat dicta donatio revocari. Respondetur enim falsum esse, quod asseritur, quia talis donatio fuit facta intercedente stipulatione Notarii, persona, &c. quo casu nullus somniavit posse revocari; imò per ipsam taliter stipulatam acquiri jus absenti, & irrevocabile etiam ante acceptationem nullus est, qui neget, ex notatis à Guidone Papa decis. 267. & 503. Tiraquello, Boerio, Card. Mantica, & aliis apud Dominum de Marin. tum lib. 1. cap. 89. num. 20. tum etiam in observat. ad Regentem Reverterium decis. 3. num. 3. & hoc jure utimur hodie, & in præfenti cessat umbra cuiuscumque difficultatis, ex quo Joannes Marinus primus donatarius filius Joannis Francisci Senioris in donatione intercessit, & poss. fuit, &c. ad notatam per Doctores in l. qui Romæ, §. Flavius, ff. de verb. oblig. post alios Barbatius de fideicommissis par. 1. cap. 4. inspect. 2. & 3. ubi latè sumè.

Et quando donans promisit donationem non revocare, 5 & quando est facta contemplatione certi matrimonii, & quod filii succedant uti filii, est temeritas rusticorum prætereendere posse revocari, vel non acceptatam, non habere locum, &c. tradunt post alios Andriolus lib. 2. controuv. 127. num. 4. Augustinus Barbosa voto decisivo 14. & Antoninus de Amato resolut. 20. num. 7. Maltrill. decis. 212. num. 13. Marius Cutellus de donat. contemplat. matrimon. tom. 2. tract. 2. disc. 2. speciali 23. num. 28. Fontanella clausul. 4. gloss. 9. par. 1. num. 7. Regens de Marinis tom. 1. cap. 82. numer. 36. cum sequentibus, præsertim concurrente 6 cautela, ut filii succedant uti filii, non verò uti heredes Paris, ut scripsit Molfes. consil. 2. num. 38. vel quando pacisceretur, ut sponsus, cui sit donatio, sit usufructuarius tantum bonorum, quæ donantur, vel tandem si speciali pacto contrahatur, ut creditoribus sponsi super rebus donatis nullo umquam tempore jus aliquod quæratur, ut in casu, quo scripsit Anell. Amat. conf. 68. Reg. de Marinis d. conf. 89. num. 30.

SUMMARIUM.

- 1 Reservatio incerta, non extenditur ad alia.
- 2 Reservatio unius successionis, non extenditur ad aliam.
- 3 Textus in l. 3. §. si in venditione, ff. com. prædiorum, explicatur.
- 4 Reservatio nullum jus tribuit illi, in quem dirigitur reservatio.
- 5 Reservatio apponendi conditiones, de qua hic, qualiter facta sit.
- 6 Dispositio, de qua in præfenti, qualiter facta respectu fæminarum.
- 7 Donatarius facto inventario non tenetur ad onera.
- 8 Heres tenetur habere ratum factum defuncti.
- 9 Heres tenetur servare promissa per defunctum.
- 10 Iuramentum defuncti, an liget heredem.
- 11 Heres tenetur servare iuramentum defuncti.
- 12 Heres tenetur exonerare conscientiam defuncti.
- 13 Heres obligatur approbare, ex quo sentit commodum.
- 14 Heres tenetur ad omnia servanda, quæ defunctus disposuit.
- 15 Inventarium separationem inducit iurium, & actionum.

ARTICULUS III.

An posita reservatione à principio donationis apponendi vincula sibi placita potuerit illa deinde apponere.

Respondeo non potuisse, quia reservatio limitata ex certa causa, vel ad certa jura non extenditur ad alia, Cravetta consil. 33. num. 22. Beccius consil. 74. num. 6. & 7. ubi ait, quod reservatio quoad jura hæreditaria Patris, non operatur quoad jura hæreditaria fratris, Marcabrunus consil. 48. num. 30. & seqq. ubi ait, quod facta ad unum finem, & effectum non operatur alium, Cardinalis Tuschus lit. R. conclus. 243. num. 33. & operatur reservatio, quod reservatum non sit sublatum, imò si qui

contrarium fiat, haberetur pro non facto, Bart. in l. ille a quo, §. si de testam. ff. ad Trebell. Cardinalis Tufchus d. litt. R, conclus. 243. num. 14. qui num. 15. ait, quod reservatio operatur resolutionem, si fiat contrarium, Baldus 2 in leg. terminato num. 50. Cod. de fructibus, & litium expensis, & num. 17. ait, quod si filia sibi reservat in renunciatione unam successionem, vel modum unum succedendi, non censetur alium modum reservasse, sed exclusisse, quia reservatio nihil juris de novo tribuit, l. & si quis 14. §. plerique, ff. de Religiosis, l. penult. ibi sine præjudicio, ff. de acqu. heredit. Cepolla cons. 25. num. 21. Decius consil. 156. num. 24. col. 5. natura enim reservationis est, ut jus reservatum tantum conservet, cap. indemnitate 43. de electione in 6. cap. 1. §. ceterum de statu Regul. in 6. l. 2. §. 1. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca solvitur, Philippus Matthæus consil. Marpurgenfi 21. num. 71. unde verba prolata ad finem, & effectum reservandi non operantur aliquam acquisitionem de novo ultra jus reservatum, Geminianus consil. 108. col. 7. & facit Textus in l. 6. §. si in venditione in fine, ff. com. prædior. ubi si venditor adium excipiat, & servitutem reservet, quam dixit Titio deberi, licet emptor consenserit, si tamen in veritate reperiat nullam servitutem Titio deberi, talis reservatio nihil operabitur, etenim quæcumque reservatio præsupponit jus reservanti antecedere, illudque non excedi postea Consilium Argentoratense 24. num. 38. tom. 1. Oldernopolus consilio Marpurgenfi 50. tom. 2. num. 41. cum reservatio nullum juri tribuat illi, in quem dirigitur, si prius jus non habebat, l. minor 39. §. 1. & ibi gloss. ff. de evict. & sic reservatio non inveniens reservabile nihil operatur.

4 Angelus in leg. si quis legaverit, ibique Bart. ff. de legat. 1. Natta tom. 3. consil. 626. num. 198. & reservatio in aliquo particulari casu operatur in reliquis concessionem, Rosental. de feud. cap. 50. conclus. 7. num. 8. & tom. 2. cap. 12. conclus. 1. num. 34. in addit. in litt. K, Tabor in locis communib. lib. 16. cap. 13. de reservat. & plura de reservatione in donationibus facta, tradit Fontanella tom. 1. gloss. 4. claus. 23. & Curellus de donatione contemplatione matrimonii, tom. 2. tract. 2. discursu 1. speciali 40. & plura Arnoldus Reyger in thesauro juris, in verbo reservatio, Petr. Brittenfis in suo repertorio tom. 3. in verbo reservatio, Besoldus in thesauro practico litt. L, fol. 550. col. 2. & litt. R, in verbo reservatio, fol. 821. col. 1. Sed in præsentis facti specie reservatio fuit facta à quondam Francisco Antonio Seniore in donatione prædicta, scilicet apponendi conditiones, & vincula, ut perpetuarentur dicti scuti 6000. in beneficium filiorum eorumdem descendendum in infinitum, ergo totum illud, quod deinde additur in testamento ab eodem Joanne Francisco Seniore, ultra perpetuitatem in descendentes, est novum vinculum, & non reservatum, ergo nulliter dispositum, ut supra dicebamus, imò talis reservatio esset destructiva donationis, quia fuit facta, ut nunquam acquireretur pleno jure, sed simpliciter, & in perpetuum usufructum applicaretur donatariis præsentibus, & censerentur gravati ad favorem descendendum, & extraneorum.

6 Imò quando femina in capitulis matrimonialibus erat contemplata pleno jure in usufructu, sua vita durante, si habuerit descendentes, & non habens pleno jure in usufructu, & proprietate, quia libera remanebant bona penès ipsam, per defectum conditionis, & descendendum, vigore verò testamenti privabatur quarta parte in vita, & toto in morte. Neque valet dicere imposuisse Franciscum Antonium pœnam privationis hæreditatis illis, qui non observabant, & quod propterea cum fuerit adita hæreditas, & acceptata in vita dici debet d. dispositio, quia ut supra diximus in primo articulo, fuit facta aditio cum beneficio legis, & inventarii, & hæreditas non habebat aliquid compensativum ultra bona donata, quia fuit damnosa potius, quam lucrosa, & ex inventario factò hunc effectum sortitus est donatarius, ut ad onera, & vincula non teneatur, ut supra punctualiter in primo articulo dicebamus, quamvis enim hæres post aditam hæreditatem, videatur quasi contraxisse, & omnia defuncti facta in se transfuisse, ut illis contravenire non possit, l. 1. ff. de reb. creditis, nec factum ejusdem impugnare, leg. cum a Matre 14. C. de rei vendic. l. si ab eo 7. C. de negot. gestis l. 24. Cod. de donat. leg. filiusfam. 114. leg. cum Pater, ff. de leg. 1. leg. unum ex familia 67. §. sed etsi, ff. de legat. 2. leg. successores 10. Cod. de solut. leg. si uxor 7. Cod.

de bonis auctor. judic. possid. Roman. consil. 140. in fine, Ruinus consil. 1. num. 13. & consil. 7. num. 39. vol. 1. Carpzovius par. 2. constit. 48. defin. 3. num. 20. Mantua consil. 71. num. 14. vol. 2. Decianus consil. 31. num. 157. vol. 1. & consil. 56. num. 23. vol. 2. & consil. 55. num. 87. vol. 3. & quod à defuncto est gestum, & factum hæredem omnimodo teneri ratum habere, docent Tiraquellus de retractu lignagier. §. 1. glossa 9. num. 48. Afflictus decif. 285. num. 11. etiamsi propriam suam personam, proprioque jure niteretur, juxta Textum in dict. leg. si ab eo 7. Cod. de negotiis gestis, leg. venditoris 3. Cod. de rebus alien. non alienandis, leg. 1. ff. de except. rei vendita, & leg. Seja 73. ff. de evict. leg. filium 31. ff. de lib. causa, Bursattus consil. 138. num. 38. vol. 2. unde ad omne id, ad quod defunctus tenebatur hæres ex illo contractu tenetur, ut dicit Magonius decif. Lucensi 58. in principio, sic hæres institutus sit ex testamento hæreditatem adierit, tenetur alteri parti, cui facta est conventio, & stipulatio, ad observantiam dictæ conventionis, vel stipulationis, Mysingerius consil. 4. lib. 4. num. 83. centuria 2. Vivius decif. 118. num. 50. dicens hæredem abique ullo scrupulo teneri observare promissa, & conventa per defunctum, quod idem dicit Daniel Mollerius in Commentario suo ad Constitutiones Saxonie par. 2. constit. 15. num. 96. & extendit etiamsi hæres præter legitimam nihil acquirat, & eo magis procedat, si juramento instrumentum sit firmatum, cum illud habeat duo vincula, unum quod obligat animam jurantis, & illud cum sit personale personam jurantis non egredietur, & aliud civile, quod ligat hæredes, & successores, ut contra factum defuncti juratum venire non possit, Angelus in l. qui superstitis, in fin. ff. de acquir. hered. quem sequuntur Romanus, Arerinus, Imola ibidem, idem Imola in cap. cum contingat, de jur. jur. num. 16. Franciscus Monaldus consil. 38. num. 16. vol. 1. atque inde est, ut juramentum quoad firmitatem contractus transire dicatur in hæredes, Covar. in cap. quamvis, de pactis, Seraphinus de Seraphinis in tract. de privilegiis juramenti, privilegio 52. num. 9. Antonius Gabriel in suis conclusionibus, tit. de jure jurando conclus. 6. Franciscus Bursattus consil. 339. n. 7. vol. 3. & proinde ad juramenti istius observationem adstringantur, per tradita per Antonio de Butreo in dict. cap. cum contingat column. 5. in principio, & ibidem, Panorm. num. 8. Afflictus decif. 381. in fine, Gabriel consil. 127. num. 22. vol. 1. Alexander Raudensis consil. 9. num. 17. vol. 1. ex quo fit, hæredem teneri exonerare conscientiam defuncti, cap. final. de sepulturis, cap. in litteris 8. de raptoribus, Alexander in leg. Pomponius, §. cum quis, ff. de acquir. rerum dominio, Capyc. decif. 4. num. 13. Carpzov. par. 3. constit. 14. defin. 17. num. 3. Ruinus consil. 20. num. 20. vol. 4. Menochius consil. 24. num. 22. vol. 1. Decius consil. 272. num. 6. Ratio esse potest, tum quia ex qua persona quis lucrum sentit, etiam ejus factum improbare non debet, leg. ex qua persona 149. & leg. secundum naturam 10. ff. de reg. juris, cap. qui sentit, eodem in 6. Marcus Antonius de Amato decif. Marchia 169. num. 21. tum etiam, quia hæres adeundo hæreditatem dicatur quasi contrahere, utque eo ipso sese adimplendum omnia obligare, ad quæ defunctus tenebatur, §. hæres quoque 5. institut. de obligat. quæ ex quasi contractu, leg. apud Julianum 3. in fine, ff. quibus ex causis in poss. leg. si quis 5. §. hæres, ff. de obligat. & action. Jason consil. 63. num. 16. vol. 3. Parisius consil. 16. num. 38. vol. 2. Menochius consil. 115. num. 59. vol. 2.

Inventarium tamen, & personarum, & factorum, & jurium, & actionum separationem conservat, leg. ultima, §. 9. Cod. de jur. delib. & fictionem illam contraria fictione perimit, Fircheltusius disp. 6. de feud. Thes. 22. confert omnino Carpzovius par. 2. cap. 48. defin. 3. n. 3. & Fosterius lib. 2. de success. cap. 2. num. 17. & DD. omnes agentes de inventario, ut Angelus de Perusio, Franciscus de Porcellinis, Joannes Corasius, Rolandus à Valle, Sebastianus Monticula, Phanuccius de Phanucciis, Dionysius Pontanus ad consuetud. Aleffenses tit. 2. Michael Crass. lib. 2. recept. sentent. §. Inventarium, Barr. de success. lib. 11. tit. 8. cum seqq. Cravetta consil. 593. Facchinius consil. 32. Kircovius tom. 4. consil. 25. Guid. Papa decif. 571. Carpzovius par. 3. constit. 33. Marta tit. de inventario.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti species proponitur huius quarti articuli.*
- 2 *Derogativa in donatione apposta, de qua hic quid operetur.*
- 3 *Iuramentum habet vim clausula derogativa.*
- 4 *Derogatoria qualiter tollatur.*
- 5 *Dispositio specialis requiritur ad tollendam clausulam derogatoriam.*

A R T I C U L U S IV.

An posita clausula derogatoria in donatione per Franciscum Antonium Seniore, potuerit illam alterare.

- 1 **U**T intelligatur, supponere oportet in facto, quod quando Franciscus Antonius Senior fecit donationem contemplatione matrimonii Joanni Marino promisit illam non revocare secundum formam expressam in ea, sed eam promisit semper validam habere, & firmam, & nunquam eam revocare, nec in totum, nec in partem, & quod si contingeret eam revocare, intelligeretur statim confirmata. Hoc posito,
- 2 Respondeo per talem derogatoriam non potuisse Franciscum Antonium donantem illam revocare, alterare, vel aliter disponere ab ipsa donatione, tum ex natura dictæ donationis inter vivos, de qua in primo articulo, tum ex natura dictæ clausulæ derogatoriæ, de qua DD. in leg. si quis, ff. de l. 3. Celsus Ugo in tract. de claus. pag. 476. Clarus in §. testamentum quest. 99. Menochius lib. 4. præsumpt. 166. Cardin. Mantica de conjecturis ultim. volunt. lib. 1. tit. 6. num. 8. Marta de claus. part. 4. clausula 14. Cevallos quest. 211. Gratianus cap. 48. num. 21. Cardin. Tuschus littera C, conclus. 346. Theodosius Rubeus in singularibus Rotæ 2. par. claus. 12. & 277. cuius proprium est, tollere ea, de quibus specialis mentio fieri deberet, Menochius consil. 1096. num. 15. & iuramentum ipsum habet vim clausulæ derogatoriæ, latè Barbosa clausula 43. ergo cum donans apposuerit in donatione iuramentum de non revocando, & clausulam derogatoriam, ut si aliquando contigerit revocari, ut haberetur ex tunc pro confirmata, sequitur apertè, quod non potuit Franciscus Antonius senior donationem prædictam juratam non revocare, pro certo, & determinato matrimonio factam, illam deinde revocare disputando, ut subiecta esset fideicommissio, contra l. perfect. donatio, Cod. de donat. caus. mortis, Bertoldus in locis communibus, in verb. clausula, Besoldus præct. conclus. in verb. clausula derogatoria, ergo dispositio facta in testamento per Joannem Franciscum Seniore, quando instituit hæredem Joannem Marinum donatarium, dicitur contra factum proprium, reservationem, & derogationem dispositum, & contra primam legem sibi in donatione impositam, quam sibi voluit præfigere in donando, & contra Text. in d. l. perfecta donat. C. de donat. quæ sub modo; præsertim quia non specificè fecit mentionem de tali derogatoria, quod scilicet cum illam revocasse, tunc revocatio haberetur pro nova confirmatione, quod tenebatur facere ob vim derogatoriæ, de qua ibi, & videmus in clausula derogatoria apposta in primo testamento, pro qua tollenda non sufficit generalis derogatio, nec individua est necessaria, sed requiritur specialis ad clausulam derogatoriam prioris testamenti, Covarr. in rubr. de testamento par. 2. num. 19. Clarus in §. testamentum q. 99. Fatrinacius decis. 721. par. 2. recent. ubi ait, quod tunc dicitur specialis mentio primi testamenti, quando testator facit mentionem de clausula derogatoria in ipso testamento inserta, ut latè Barbosa dicta dict. 43. per totam.

S U M M A R I U M.

- 1 *Testatio, contestatio, attestatio, detestatio, & protestatio qualiter differant.*
- 2 *Testamentum qualiter dictum testatio mentis.*
- 3 *Testatio in genere accepta quid comprehendat.*
- 4 *Attestatio specificè quid significet.*

- 5 *Protestatio quid sit.*
- 6 *Heres quando præsumatur pro herede se gessisse.*
- 7 *Heres præsumitur si solvat debita hereditaria.*
- 8 *Heres solvens cum protestatione non sibi met.*
- 9 *Filius an possit legitimam acceptare, & hereditatem Patris repudiare.*
- 10 *Legitima est quota hereditatis, & quo jure.*
- 11 *Heres non potest pro parte adire, & pro parte repudiare.*
- 12 *Heres solvens legata, si sciat non debere non repetit.*
- 13 *Heres solvens legata non detrahât falcidiam, secus si protestetur in solutione.*
- 14 *Additio quando præsumatur citra jus, & nomen heredis.*
- 15 *Generalia verba qualiter explicanda.*
- 16 *Verbum signi universalis (omnis) qualiter intelligatur.*
- 17 *Obligatio generalis, qua non comprehendat.*
- 18 *Generalia verba sunt civiliter intelligenda.*
- 19 *Generalia verba, si damnum causent restringi debent.*
- 20 *Derogatoria apposta in donatione quid operetur.*
- 21 *Inutilis, & frustratoria lex, aut dispositio nihil operatur.*
- 22 *Verbum quodcumque in jure aliquid disponere debet.*
- 23 *Inutilis actus, ut non dicatur, qualiter satis est, ut operetur.*
- 24 *Generalis dispositio, qualiter restringatur per specialem.*
- 25 *Dispositio testatoris cadit super bonis propriis non alienis.*
- 26 *Testatoris dispositio potius de bonis propriis, & facilius quam de alienis intelligi debet.*

A R T I C U L U S V.

An onus in testamento appositum super donatione videatur acceptatum à Joanne Marino posita protestatione jurium sibi competentium vigore donationis primo loco factæ.

PRO intelligentia suppono dari in jure nostro testationem, contestationem, attestacionem, detestationem, & protestationem, Doctores post Bartolum in leg. non solum, §. morte, ff. de novi oper. nunciacione, Ripa in cap. cum M, num. 67. de constitut. quas confundunt inter se Doctores, sæpius re vera tamen distinguuntur; etenim testatio nihil aliud est, quàm ad aliquem actum testium facta convocatio, leg. 5. §. ultim. ff. de administr. tutorum, leg. prima, §. sed & si quis, ff. quod vi, aut clam, leg. capite quinto, ff. ad leg. Iuliam, de adulteriis, Brissonius lib. 18. de verborum significat. in verbo testatio, Joannes Calvinus in Lexicon, in eod. verbo, sic testium convocationem, appellamus testationem, & in hoc sensu intelligunt Justinian. in principio institutionum, de testam. Guido Pancirolus lib. 3. variarum lectionum cap. 22. & in genere accepta testatio comprehendit contestationem, attestacionem, detestationem, & protestacionem, ut benè Pancirolus ubi suprâ, contestatio est illa testium convocatio, quæ fit in judicio, vel actis, quæ à litis contestatione originem traxit; nam quando Reus negat se debere Actori, uterque ad hoc testes convocat Pompejus Festus in verbo, Contestari, Brissonius, & Calvinus, ubi suprâ, Pancirolus dicto cap. 22. Attestatio est cum quis de aliqua re, absentem certiorum facit, si ve hoc per Nuntium, si ve per Procuratorem, si ve per Epistolam, Rebuffus in leg. subsignatum 39. §. testari, ubi etiam Alciatus, ff. de verborum significat. detestatio est absenti facta cum testatione prohibitio, quæ etiam præfenti fieri posse videtur, dict. leg. subsignatum, §. penultim. l. detestatio, leg. plebs, §. 1. ff. de verborum significat. ubi Gedeus, & Brecheus, Alciatus, & Pancirolus, ubi suprâ. Protestatio verò est animi nostri juris acquirendi, conservandi, damne repellendi causa facta attestatio, diciturque protestatio quasi animi nostri ante factum facta restatio, id est declaratio, & hoc denotat dictio (pro) quæ ante actum testationem celebratam significat, unde post actum, & jus alteri qua-

quæsitum facta, nihil operatur, Panciroli ubi *suprà*, sed talia vocabula in lata significatione *suprà* unum pro alio usurpatur, Bart. in *dict. §. morte*, num. 11. Ripa in *d. cap. cum M. Constantius Rogerius, de protest. §. 1. num. 3.* hoc posito.

- 6 Respondeo ad dubium non sibi præjudicasse Joannem Marinum per acceptationem hæreditatis in donatione sibi facta duc. sex millium in capitulis matrimonialibus, ab eodem Joanne Francisco Patre. Idque probatur, tum quia hæres præsumitur gessisse se pro hærede animo adimplendi voluntatem Testatoris, l. 2. *Cod. de jure delib. l. Parentibus 8. Cod. de inoff. testam. l. si ponas 23. §. 1. ff. eodem*, unde si debita hæreditati solvit, præsumitur pro hærede solvisse, l. & magis 4. ff. *de solution. Gotofredus in d. l. 2. Cod. de jur. delib. litt. E. Duarenus de acquir. heredit. cap. 3. Mantica lib. 12. de conjecturis, tit. 12. num. 5. ubi num. 13. ampliat etiam si hæres solvat legata relicta ad pias causas ex d. l. Parentibus, §. qui autem agnovit, Cod. de inoff. testam. Mascardus concl. 44. num. 19. Menochius lib. 4. præf. 101. num. 80. Gratianus cap. 468. num. 87. si tamen solutio sit facta cum protestatione, quod non intendit filius agnoscere Patris hæreditatem, neque eidem se immiscere, dicta l. pro hærede 2. l. & si quis 14. §. plerique, ff. de acquir. heredit. Hieronymus de Franco de protest. consid. 89. in fine, tum quia licet in dubio Inventarii confectio, non inducat gestionem pro hærede, l. ultima, §. sin autem, C. de jur. delib. ubi Gotofredus litt. A. ubi habetur exigi omnino post inventarii confectioem, quod hæres vel repudiet, vel adeat, ergo præcisè ex confectioe inventarii, non dicitur hæres jam adiisse, quia potest hæres illud conficere ad cautius deliberandum, an utilius sit adire, vel repudiare, & ut certius efficiatur, an hæreditas sit damnosa, vel lucrosa, non tamen animo adeundi, l. pro hærede 20. ff. de acquir. heredit. Mascardus concl. 48. num. 3. & 4. Mantica lib. 12. tit. 9. num. 15. Menochius d. lib. 4. præf. 101. num. 96. Marta de successionibus part. 4. quæst. 14. art. 2. num. 9. & tom. 5. ff. in tit. aditio, cap. inventarium, & cap. per confectioem inventarii, tamen si protestetur à principio ad quem finem vult conficere inventarium, tunc tollitur omnis scrupulus pro aditione, Franco de protest. consid. 88. per tot.*
- 9 Idque confirmatus, quod licet filius, cui Patris hæreditas delata est, sive ex testamento, sive ab intestato non possit legitimam sibi debitam in bonis Patris agnoscere, reliquam verò hæreditatem repudiare, ut post alios Menochius lib. 4. præsumpt. 101. num. 65. cum non sit licitum filio legitimam acceptare, & paternam hæreditatem repudiare, juxta communem sententiam, Duarenus de acquir. heredit. cap. 6. Ferdinand. Vasquius de success. creat. lib. 2. §. 20. part. 4. à num. 212. Menoch. d. præsumpt. 101. num. 39. Piccardus in tit. de acquir. heredit. cap. 28. num. 57. juncto 61. Melchior de Valentia quæst. illust. in tit. de acquir. heredit. cap. ultim. Grat. cap. 249. num. 3. cum seq. Idque colligitur ex Textu in §. aliud quoque Capitulum 4. ut cum de appell. cognoscitur collat. 8. quia ut benè deducit Duarenus d. cap. 6. communiter sententia est, legitimam esse quotam hæreditatis, ut dixit Vasquius ubi *suprà* cum Melchior. de Valentia num. 5. unde in legitima filius nuncupari solet hæres post alios Gratian. cap. 688. cumque hæreditas sit indivisa, judiciumque testatoris indivisibile, consequenter divisionem pati non potest, l. quartum 40. ff. de acquir. heredit. Neque poterit filius, vel hæres quicumque hæreditatem agnoscere, pro parte repudiare, l. 1. & 2. lex asse 10. l. si solus 30. ff. de acquir. heredit. Valentia ubi *suprà* num. 5. Unde non poterit filius agnoscendo legitimam, quæ censetur portio, & pars hæreditatis paternæ reliquam hæreditatem, & judicium testatoris scindere, ut benè Duarenus d. cap. 6. Menochius d. præf. 101. num. 67. Verùm talis conclusio, & doctrina *suprà* posita non procedit, quando filius legitimam acceptat ex alio titulo, quam titulo institutionis, seu successionis, puta si acceptet, ut debitam ex contractu, tunc enim quia cessat ratio individuitatis hæreditatis, & indivisibilitatis judicii testatoris, poterit quamvis portionem legitimam agnoscat hæreditatem reliquam repudiare, Gratianus cap. 249. num. 20. ibi (Quare dicimus, quod poterit filius acceptare legitimam sibi relictam per viam contractus, & respondere hæreditatem Patris; quasi tunc illud sit ex
- diversa voluntate) & legantur illa verba (Quicquid aliud sit, quando eodem titulo hæreditario sibi obveniret) & legatur Mantica lib. 12. de conjecturis tit. 10. num. 19. ergo posita protestatione in acceptatione hæreditatis prædictæ videtur non acceptasse.
- Sic videmus, quod quando hæres sciens se non debere integra legata, ea solverit, cessat repetitio, quia videtur ea donasse, in quo sibi imputari debet, l. 1. C. ad leg. falcid. Pichardus in §. sed quia stipulationes, instit. de fideicom. hæredit. nisi probaverit se id fecisse per errorem facti, qui probabilis est, ex l. 9. Cod. ad leg. falcid. non idem dicendum in errore juris, qui est in hac causa improbabilis, sicut & in reliquis, unde impedit soluti repetitionem, l. 9. & l. penult. ff. de juris, & facti ignorantia, Gratianus cap. 193. num. 37. & 38. & tamen modo, quo explicatur in Auth. sed cum testator, Cod. ad leg. falcid. Menoch. lib. 3. præsumpt. 31. Perez in l. illud, Cod. ad leg. falcid. at si hæres in tali solutione legatorum fuerit protestatus, quod non intendebat sibi in aliquo præjudicare, per talem protestationem videtur sibi reservasse facultatem, deducendo falcidiam, Achilles Pedrocca conf. 16. num. 129. Corneus in d. Auth. sed cum testator num. 8. ubi Cynus num. 50. Socinus Junior conf. 19. num. 11. vol. 2. Franc. de protestation. consider. 74. per totam, hæres namq. e instituti dandi depellendi causa (quod plerumque ex hæreditate ipsa obvenit, l. hæreditatis 119. ff. de verb. signif. l. 3. ff. ad leg. falcid. l. 5. ff. de bonor. possess. Mantica lib. 12. tit. 9. num. 3.) solent si aliqua gesserint, quibus aditio in dubio præsumitur protestari, ea facere citra jus, & nomen hæredis, & non animo adeundi, & se pro hærede gerendi voluntate, qua protestatione incontinenti, & in ipso actu aditionis facta (nam alias si ex intervallo fiat, nihil prodest, Costa de re integra, dist. 62. num. 8.) animus adeundi præsumptus, sive ductus omnino excluditur, l. Nefennius 34. ff. de negotiis gestis, & argumento l. prima, §. si hæres, ff. ad Tertullianum, l. 5. §. qui semel, ff. de success. edict. quia per talem protestationem fuit explicata voluntas protestantis, l. qui in aliena, §. Celsus, ubi Gotofredus litt. B. ff. de acquir. heredit. Ignatius de Villar in sylvæ responsorum, responso 20. num. 10. Episcopus Maranta tom. 5. respons. 9. num. 28. Gratianus cap. 706. num. 40. Cardin. Mantica lib. 12. tit. 10. num. 15. Menochius d. lib. 4. præf. 101. num. 86. Mascardus conclus. 47. num. 10. Duarenus de acquir. heredit. cap. 3. Donellus lib. 7. comment. cap. 8. Franco de protestationibus consider. 71. per totam.
- Neque aliquid obstat, quod in suo ultimo testamento Joannes Marinus dixerit se acceptare testamentum quondam Francisci Antonii sui Patris, cum omnibus vinculis, & conditionibus de verbo ad verbum: quia talia verba generalia sunt explicanda secundum illud, quod declaravit in vita, hoc est in quantum ad dispositionem fideicommissariam, in beneficium linearum suarum, non in quantum ad collationem, seu imputationem, aut contributionem, & confusionem ducatorum 6000. quam impugnaverat acceptare, se protestando, &c. Ratio est, quia licet de natura signi universalis sit, omnia includere, l. à Procuratore 13. Cod. mandati, l. omnes 3. Cod. sine censu, & reliquis, cap. solita 6. de major. & obed. cap. 20. de observantia juniorum, cap. si Romanorum 19. dist. Cravetta conf. 294. ubi exemplificat in societate omnium bonorum, ut comprehendat omnia, quæ excogitari possunt, & in marito, qui promissit restitutionem dotis universaliter, ut censeatur renunciassè lucro sibi debito vigore statuti, sic licet in obligatione bonorum non veniunt ea, quæ quis in specie non fuisset obligaturus, l. obligationes, ff. de pignorib. istud tamen non procedit in obligatione per verba universalis, quia tunc omnia veniunt, Decius in l. omnia, ff. si certum petatur, cap. sedes de Rescriptis, Corneus conf. 128. lib. 3. Cravetta conf. 294. num. 8. tamen sicut generalitas legis recipit limitationem de habilitate, Glossa in l. ut gradat. 11. §. & si, ff. de muneribus, & in l. 1. Cod. de sacros. Eccles. ubi Gotofredus; sic verba quantumcumque generalia semper sunt civiliter accipienda, l. fidejussor 2. §. quod ait Prator 4. & sæpè voce generali, intelliguntur singula generum, non genera singulorum, l. 13. ff. de in jus vocando. Hinc generalia verba, quæ in una tantum

re hoc habere possunt, non autem ad multa, cuius expresse mentionem facere videntur, *leg. 24. ff. de fundo instructo, & instrum. legato*, Bart. *consil. 196.* & generalitas, quæ ad eandem speciem contrahitur, & pro expresse habetur, & generalia verba sunt restringenda, ne pars remaneat decepta, damnumque sentiat, *leg. penult. ff. ad exhibendum*, *leg. cum Aquiliana 5. ff. de transact. l. 35. ff. de pactis*, *leg. 6. ff. de pignoribus*, *leg. 11. ff. de transact. cum non sit par*, & æqualis ratio omnium casuum, qui sub verbis illis generalibus possunt comprehendi, Bart. *in leg. si pluribus 44. ff. de legat. 2.* & etiam generalia verba, quæ sequuntur secundum ea, quæ antecedunt, restringuntur, *leg. non est novum 26. ff. de legibus*, *leg. 100. §. 1. de legat. 3.* Decius *consil. 179. col. fin.* & quod generalis dispositio ita sit intelligenda, ne quæ antecedant corrigere videatur, Romanus *consil. 499. col. 3.* Alexander *consil. 77. col. 5. vol. 7.* & generalis lex, sive constitutio numquam derogat speciali, licet anteriori, & habenti clausulam derogatoriam, Scradarius *de feud. par. 10. sect. 5. num. 42.* ergo cum in donatione facta in capitulis matrimonialibus fuerit apposita clausula derogatoria, &c. quia promissit illam non revocare, & quatenus contigisset eam revocare, haberetur, prout de novo facta, sequitur, quod quando Joannes Marinus acceptavit, & emologavit testamentum Joannis Francisci, intelligitur quoad vincula, & onera fideicommissi, respectu linearum, non autem respectu donationis ducatorum sex millium, sibi in vita factæ, &c.

21 Nec dicas talem exceptionem, & approbationem inutilem fuisse, & frustratoriam, nisi ad collationem scutorum 6000. donatorum, referretur, ut veniret in fideicommissio restitutorio, at leges nihil operari dicunt, nec permittunt frustra, sed omnia verba debere aliquid operari dicunt, *leg. si quando 109. ff. de legat. 1.* nec est disputandum de rebus inanibus, & inutilibus, aut superfluis, Sichardus *in leg. 1. Cod. ne uxor pro marito num. 3.* & nullus censetur frustratorium actum celebrasse, Carpzovius *responsio 97. num. 14. per l. 59. ff. de verb. oblig.* nec ipsa natura frustratorium admittit, *leg. hæc stipulatio 14. §. Divus il primo*, *ff. ut legato nomine caveatur*, nec contrahentes ullam syllabam otiosam posuisse presumuntur, ut post alios Gotofredus *de feudis cap. 6. Thesi 5.* esset enim actum nullum, & inutilem facere, quod importat ly (*frustra*) *leg. cum Reus 14. ff. de fidejuss. l. cum donat. 34. Cod. de transact.* & frustra expectatur alicujus rei eventus, cuius effectus nihil operatur, *leg. aliquando 13. §. fin. ff. ad Vellejanum*, *leg. 33. ff. de hered. instit. leg. cum heres 52. §. 1. ff. de acquir. heredit. leg. 33. ff. de iudiciis*, *leg. finali. C. qui admittit ad bonor. possess. possint*, *leg. ad probationem 21. Cod. de probat. cap. cum contingat 36. de officio iudicis delegati*, Surdus *decis. 184.* Molina *de ritu nupt. lib. 1. comparat. 10. num. 57.*

23 Respondeo enim, quod ad hoc, ut non dicatur frustratorius, ac inutilis actus, sufficit habere effectum suum in aliquo, quia verba, licet universalialia, restringuntur, ne tollatur jus tertii, Oltradus *consil. 268. per totum*, maxime *num. 8.* & addit procedere, etiam si verba hoc non patiantur, & allegat Textum *in cap. Paratus 23. quest. 1. sic*, ne quis damnum indebitè patiatur, verba generalia restringuntur ad juris dispositionem, Ancharanus *consil. 361.* Cardin. Tuschus *litt. V. conclus. 128.* unde Oltradus *consil. 8.* ait, quod verba generalia, & universalialia subsequencia post enumerationem, seu dispositionem restrictam ad certas species, & loca restringuntur ex præcedentibus, nisi aliter appareat de mente testatoris, & subdit Oltradus, *ubi*

24 *supra*, quod Paterfamilias fecit legatum de credito, seu bonis certorum locorum, restringitur ad loca expresse, licet testator postea ex subsequentibus generalia verba apposuerit, quia restringuntur, sic si testator legat certam pecuniam pro funere, & aliis postea legat omnem pecuniam alteri, debet intelligi, extracta prius speciali pecunia legata, quia per enumerationem antecedentem specialem derogat generi sequenti, Afflictus *decis. 45.* ubi Ursillus *in addit.* Cardin. Tuschus *litt. V. conclus. 140. & litt. I. conclus. 359.* ergo in præsentī, quia talis acceptatio generaliter facta, potest suum effectum operari, & habere in detractibus bonorum antiquorum, pro quibus non erat protestatus, propterea dicendum est, acceptationem taliter factam (exceptis bonis donatis) suum operari effectum, ergo non fuit inutilis, & frustratoria, & in omnem eventum

necessè erat, ut exprimeret impugnationem factam, & protestationem sequutam prius, & quod ab illa recedebat, ut patet consideranti supra traditas conclusiones, ergo &c.

Idque sic intelligi debet, quia semper testatoris dispositio in sua quacumque dispositione intelligitur disposuisse, & disponere de bonis propriis, & in illis quorum disponendi facultas ad eum spectat, non verò in bonis, quæ sunt in dominio, & possessione alterius, quia de rebus alienis nemo potest testari, *Auth. ingressi, Cod. de sacrosanct. Eccl. l. conficiuntur 8. §. si post 3. ff. de jure codicill.* & ibi Glossa, Jason *in Rubrica, Cod. qui testam. facere possunt*. Testamentum enim fit de rebus propriis, ut latè Scruffius *conf. 83. num. 7. centur. 1.* unde in dubio quis presumitur de bonis suis testari voluisse, Bart. *in l. Codicillis*, *§. institutio, ff. de leg. 2.* Decius *consil. 378.* & facit Textus *in leg. 1. Cod. de sacrosanct. Eccl.* & difficilius testator de bonis hæredis sui, quam de suis propriis disponere voluisse dicitur, Baldus *consil. 239. vol. 2.* Cravett. *consil. 144. num. 8.* Menoch. *consil. 86. lib. 2.* Hinc dici solet testatorem minus gravare hæredem, quam fieri possit, *leg. unum ex familia 67. §. si rem 8. ff. de legat. 1. leg. nummis 75. ff. de legat. 3. leg. cum 38. §. Sejo, leg. si ita scriptum sit 46. ff. de legat. 1. leg. semper in obscuris 9.* ubi Bart. & Decius *num. 20. ff. de reg. juris*, Gædeus *consil. Marpurgenfi volum. 3. conf. 33. num. 430.* Afflictus *decis. 44. num. 18.* imò potius toleratur legatum in una invalidum, quam quod testator censetur gravare hæredem, Cravetta *consil. 32. num. 3. & consil. 149. num. 15. lib. 1.* Pantasch. *tom. 2. quest. illustr. q. 6. num. 47.*

S U M M A R I U M.

- 1 Successor non tenetur alterare facta antecessoris, nec poterit facere.
- 2 Hæres tenetur servare facta suorum antecessorum.
- 3 Hæres succedit in honore, & onere defuncti.
- 4 Hæres non succedit in iuribus naturalibus defuncti.
- 5 Successor in Principatu, anteneatur ad pecuniam acceptam per antecessorem.
- 6 Hæres ex persona propria venit contra factum defuncti.
- 7 Hæres an in iuramento representet defunctum.
- 8 Hæres quando venit ex persona propria non præjudicatur a defuncto.
- 9 Hæres in donatione facta contemplatione certi matrimonii, venit ex persona propria.
- 10 Successor aut est per privationem, aut per transmissionem.
- 11 Donatarius quando veniat ex propria persona, & quando uti heres.

A R T I C U L U S VI.

An posita, & non concessa acceptatione expresse facta per Joannem Marinum omnium contentorum in testamento quondam Joannis Francisci, etiam respectu donationis ducatorum sex nullium, possint filii Joannis Marini, & qui eum representant dicere de nullitate.

Respondeo pro ratione dubitandi supponendum est, non licere successorī, quod non licuit auctori suo, *leg. cum heres 11. Cod. de diversis, & tempor. præscript. §. Diutina*, & *§. fructuum, instit. de usufr. leg. 2. Cod. si adversus creditores, l. exceptio 23. l. cum de hoc 27. ff. de except. l. si cum 10. §. qui injuriarum*, ubi latè Jason, *ff. si quis caution.* siquidem successor non potest esse melioris conditionis, quam suus Auctor, Petrus de Ubaldo *in tract. de benef. in princ. n. 9.* ubi ait, quod qui succedit in alterius jus, eodem jure uti debet, & illud potest successor, quod poterat prædecessor, nec potest illud, quod ille non poterat, Petrus Antibolus *de munerib. par. 12.* Antonius, de Rosellis *de indulgentiis num. 452.* nec successor debet esse magis privilegiatus, quam ejus prædecessor, Petrus Antibolus, *ubi supra num. 10.* Consilium Argentoratense *tom. 1. consil. 2. n. 130.* & tenetur successor servare facta suorum antecessorum.

- forum, cap. 1. ubi DD. de prob. Zafius in l. 2. §. eod. tempore, ff. de orig. juris, Cravetta de antiquit. tempor. p. 1. §. 1. num. 17. adeo ut, nec de plenitudine potestatis contrahere possit, Paulus in leg. digna vox, Cod. de legib. Zafius consil. 10. num. 5. column. 2. Vulteius tom. 1. consilio Marpurgenfi 16. num. 82. Myfingerius responso 34. num. 10. qua ratione etiam obstringitur bene gesta prædecessoris suis ratificare, leg. cum a Matre 14. ubi Bart. Bald. Cynus, & alii, Cod. de reivindicat. leg. venditricæ, Cod. de rebus alien. non alien. cap. decessorum 19. 15. quest. 2. succedit enim in honore, & onere, Baldus in 3. sua Margarita, in verbo dignitatis, Oltradus cons. 249. quemadmodum hoc latè declarant Marpurgenfes tom. 4. consil. 16. num. 115. D. Tamborus de oblig. & succession. inofficiosis per totum. Quando itaque dicitur successorem ad factum sui prædecessoris non teneri, Glossa ultima, & DD. in d. l. digna vox 4. Cod. de legibus, Bald. in leg. 2. num. 3. eodem titulo, & consil. 161. num. 2. vol. 2. hoc verum dicunt in concurrentibus dignitatem, & quæ sunt juris merè positivi, non etiam, quæ sunt juris naturalis, aut gentium, putà contractuum, aut investiturarum, quia hæc à prædecessoribus facta, & conventa; ut qui pro una, & eadem persona habeantur, cap. quoniam 14. de officio delegati, Alex. consil. 121. num. 12. ligant, & à successoribus, maximè quando aliis jus est quæsitum, servanda sunt, Baldus, & DD. in d. l. digna vox, C. de legibus, Jacobinus in tract. feudali in princip. in verbo at Princeps num. 1. Vvsembechius num. 1. consil. 41. num. 122. Gilman. 1. volum. voto 3. num. 75. qui loquens in 5. Principe distinguit, quod aut Princeps accipit pecuniam ob honorem suum, aut ob aliam suam utilitatem, aut ob statum dignitatis, primo, & secundo casu successorem non teneri dicit, nisi ei succedat in hæreditate, argumento l. providendum 23. C. de decurionib. Tertiò verò casu, aut prædecessor in dignitate accipit pecuniam in utramque in causam voluntariam, aut in casum utilem ipsius dignitatis, & in his casibus successorem non teneri, dicit textus in l. si rem communem 12. C. si cert. pet. aut accipit in causam necessariam, putà ob dignitatem, vel dignitatis res considerandas, quo casu teneri, & contra eum actionem personalem locum habere concludunt communiter omnes in c. 1. de solut. & in l. 37. ff. de reb. creditis.
6. Qua ratione dubitandi non obstante; respondeo ex persona propria hæredis posse quemcumque venire, non uti hæredem, sed ex persona propria, quia doctrina argumenti procedit modo improprio; & fictione juris, Authent. de iurejurando à moriente præstiti, ibi (quodammodo) quod verbum denotat improprietatem, ut ait Bart. in leg. 4. §. Cato in 6. opposit. ff. de verbor. significat. siquidem propriè, & verè est alia persona defuncti, alia hæredis, ut dicit Jafon. in leg. si quis ita promiserit, §. ea lege num. 12. num. 47. ff. de verb. oblig. Dynus in cap. Ratum de regl. juris in 6. Sicuti alia est anima unius, & alia alterius, ut notabiliter declarat Soccinus consil. 60. col. penult. vol. 1. & ideo licet defunctus de calumnia juraverit, nihilominus ejus hæres jurare tenetur, quia in istis eadem persona non reputatur, & ita in quibuscumque rebus facti secus in his, quæ juris sunt, late Marianus Soccinus in cap. fin. col. 10. de juramento calumnie, Philippus Francus in cap. 2. in fine de confessis in 6. Idem esse in quolibet alio juramento defuncti, cap. veritati 14. de iurejurando, & tradit Corneus consil. 20. col. 3. vol. 3. Natta in cap. quamvis pactum de pactis, & ideo hæres non succedit in officio defuncti, cum industria est electa, ut dicit Corneus consil. 244. vol. 3.
8. In præsentis verò facti specie, licet esset facta acceptatio expressè etiam pro donatione, tamen non poterat talis acceptatio præjudicare filiis, qui non veniunt uti hæredes, quorum esset observare defuncti voluntatem, ut in argumento dicebatur, sed quia illis debetur talis donatio per dispositionem primi donantis irrevocabiler uti filiis factam, per consequens poterunt contra factum præsens venire, tanquam ex propria persona, ut in simili dixerunt Grammat. decis. 93. num. 9. & 12. & post multos Olaschus decis. Pedemontana 18. num. 5. Anton. Faber lib. 4. C. tit. II. de hæreditariis actionibus, defin. 4. unde jura adducta in argumento procedunt, quatenus filii Francisci Antonii, necnon Joannis Marini venirent ex persona defuncti, secus quando non ex persona illorum, sed ex propria persona, jureque suo, & proprio veniunt Franch.

decis. 67. num. 8. & 9. Anton. Faber tit. II. defin. 1. sed in præsentis successores Joannis Marini, non uti hæredes veniunt, sed ex propriis personis; igitur etiam posita acceptatione nullum inferri potuit præjudicium, quia non intrant personam suorum Parentum, sed ex propria veniunt persona, idque ex eo, quia non habent à Patre, ut in talibus bonis primi donantis succedant, ut in proposito respondit Bart. in l. qui supersitis, num. 2. ff. de acquir. hered. idem Bart. in l. 1. §. si sit nepos, ff. de collat. dotis, qui ait, quod filius succedit in locum, id est, in gradum Patris, non tamen succedit in personam Patris, sed ex propria, idem Bald. in l. 2. num. 4. C. de liber. præter. qui ait, quòd duobus modis dicitur quis in alterius locum succedere. Primò, per privationem. Secundò, per transmissionem. Primò modo succedit quis in locum alterius ex propria tamen persona amoto impedimento, quod ei obstat, quomodo succedit secundus hæres mortuo primo, nec tamen ei nocet factum primi, & sic intelligitur in præsentis. Secundò verò casu, factum primi nocet secundo, ut ibi sequitur Alex. Soccin. & Jafon, idem dicit Alex. in dict. l. qui supersitis, post alios Blasius Robles de represent. lib. 2. cap. 16. num. 97. & seq. Guttierrez in cap. quamvis pactum de pactis, in 6. quod quidem procedit etiam si Pater acceptando tale onus dixisset, quòd acceptabat pro se, & hæredibus suis, quia talis acceptatio nullo modo præjudicabit filiis, quin venirent, non possint ex propria persona, ita Maranta disp. 10. num. 34. Gaspar Thef. lib. 2. quest. forens. quest. 90. num. 3. Franc. d. dec. 67. & pluries decisum per Senatum Sabaudie refert Antonius Faber in suo Cod. lib. 2. tit. 3. defin. 1. & 14. ergo licet Joannes Marinus dixerit in suo testamento, ut observaretur à filio, scilicet à Francisco Antonio juniore, & per hoc non poterat, nec ipse, nec sui hæredes contradicere, tamen intelligitur circa ea, quæ ipse testator Joannes Marinus non impugnaverat, quod non potest applicari ad donationem ducatorum sex millium, de qua Pater protestatus fuerat tempore acceptationis hæreditatis Patris, ut suprà dicebamus.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species de qua in hoc articulo proponitur.
- 2 Prohibitio facta hæredi nomine proprio, non extenditur ad alios.
- 3 Prohibitio personalis facta filiis non transit ad nepotes.
- 4 Prohibitio facta hæredi nominato non extenditur ad heredem hæredis.
- 5 Prohibitio nuda à causa, & poena non valet, & sic non obligat.
- 6 Textus in l. Pater 76. §. Iulius, ff. de leg. 3. explicatur.
- 7 Prohibitio nuda alienandi, cur non teneat.
- 8 Prohibitio cum privatione, an aliquid operetur.

ARTICULUS VII.

An præceptum factum à Francisco Antonio Seniore Joanni Marino de conferendis ducatis sex mille donatis, quatenus valuisse, obligaverit filios ejusdem Joannis Marini.

Joannes Marinus acceptavit testamentum Francisci Antonii senioris, cum protestatione tamen circa donationem scutorum 6000. sibi in Capitulis matrimonialibus facta, ut suprà dicebamus, idem tamen Joannes Marinus in suo testamento, dum hæredem fecit Franciscum Antonium juniorem, atque præcepit, ut idem Franciscus Antonius suus filius sit obligatus adimplere, & observare omnes conditiones, vincula, & fideicommissa prohibitionem alienandi, substitutionem, & quamlibet aliam legem impositam per quondam Franciscum Antonium Stincam Patrem sui ipsius, & Avum dicti Francisci Antonii, in suo testamento, &c. an talis prohibitio includat dictos ducatos sex mille donatos.

Respondeo primò, non comprehendi ex rationibus suprà traditis, quia non erant in posse, & bonis suis, sed in illa vocati erant ejus filii, ut dicebamus suprà.

Respon-

Respondeo secundò, quòd talis prohibitio fuit à Joanne Marino facta Francisco Antonio nomine proprio, quia prohibitio facta filiis hæredibus institutis demonstrativè, non recipit extensionem de filiis ad Nepotes, Glossa in §. nos igitur, Auth. de ressit. fideicommissi, Doctores omnes in l. filiusfamilias, §. Divi, ff. de leg. 1. D. Merlinus contròv. forens. cap. 72. num. 50. & facit Thorus part. 3. in verbo, Alienatio prohibita, fol. 19. ubi prohibitio personalis 3 relata ad filium non debere extendi ad nepotes, fuit dictum, licèt in terminis illius casus non videretur disertis verbis expressa ratio generalis, erant tamen alia quæ idem importare poterant, videlicet, quòd alienando dicerentur nullæ alienationes, & privaretur ipse filius institutione hæreditatis, in qua deberet succedere persona ibi nominata, ut bene Barbatus de fideicommissis, part. 1. cap. 8. num. 23. sic quando prohibitio alienationis fuerit facta legatariis sub nomine proprio, diceretur personalis, & non fieret extensio, nec ad eorum hæredes, nec ad alias personas, l. Lucius, §. Sempronius, ff. de leg. 3. Barbatus ubi supra, cap. 8. 4 num. 29. Et prohibitio facta hæredi nominativè, scilicet proprio nomine nominato, in casu, quo daretur extensio non extenderetur ad hæredem hæredis, Bart. in dicto §. Sempronius, & in l. si quis filium, §. finali, ff. de acquir. hæred. Alexand. in l. filiusfam. §. Divi, & ibi Jason nu. 151. Ripa num. 111. & Ferdinandus Loazes n. 158. ubi ait de communi, ff. de legat. 1. Petra Placentinus de fideicommissis, q. 2. num. 37. idem Alexander consil. 56. lib. 1. Surdus decis. 125. n. 2. ergo cum Joannes Marinus vincula, & præcepta dictæ donationis protestatus fuisset nolle acceptare: non potest dici, quod illud præceptum donationis conferendæ inhibuerit Francisco Antonio juniore, & quatenus pars adversa prætendat inhibuisse, tamen dico inhibuisse Francisco nomine proprio, ideò quod non extendi ad Joannam Mariam Stincham hæredem ab intestato dicti Francisci Antonii junioris; ergo ad nihilum obligabatur D. Maria, ergo potuit optimè testari, hæredem faciendo Dominum meum Ignatium Provenzalem ejus dignissimum virum; ergo & aerea est præsentio Montis Pauperum verecundorum circa dictam donationem.

5 Respondeo tertio, tale præceptum fuisse nudum, & omni tum ratione, tum causa destitutum, & consideratur tanquam nudum præceptum, quod reducitur ad Consilium, & poterit à prohibito transgredi, l. filiusfamilias, §. Divi, il 2. ff. de legat. 1. ibi Divi Severus, & Antoninus descriplerunt eos, qui in testamento, vetant quid alienari, nec causam exprimunt, propter quam id fieri velint, nisi inveniatur persona, cujus respectu hoc à testatore dispositum sit, nullius esse momenti scripturam, quasi nudum præceptum reliquerint, quia talem legem testamento non possunt dicerentur; ergo bene poterat Franciscus Antonius disponere; ergo cum non disposuerit bene declarata fuit hæres ab intestato D. Joanna Maria Stinchæ ejus foror; ergo bene hæc potuit disponere ad beneficium D. Ignatii.

6 Quod etiam probatur ex l. Pater 36. §. Iulius Agrippa, & in l. Lucius Titius 91. ff. de legat. 3. ex quibus in utroque jure deducit Bartolus, nudum præceptum, vel prohibitionem alienationis sine causa alienationem non impedire, Bartolus sequuntur cæteri communiter, inter quos Crasus in §. fideicommissum, quest. 5. Menochius consil. 1081. n. 3. Gabriel comm. conclus. in tit. de fideicommiss. conclus. 9. Simon de Petris de interpr. ultim. volunt. fol. 282. Petra de fideicommiss. q. 1. Hieronymus de Laurentiis decis. Avenionensi 23. num. 3. Intrigliolus centuria 3. de substit. quest. 72. num. 22. Fusarius quest. 685. Gratianus cap. 280. ubi ait dici nudam prohibitionem, quando testator non dixerit, ut talia bona remaneant in familia. Item quod nec ad suos posteros, & descendentes perveniant, vel si pœna aliqua non fuerit apposta, & plures assignat rationes, Peregrinus de fideicommiss. artic. 14. & præsertim ea est efficacior ratio, 7 quam tradit Thesaurus junior lib. 3. quest. forens. quest. 117. numer. 3. quia scilicet prohibitio alienationis ex tali modo præcepto facta, non impedit domini translationem, ad Textum in l. quadam 62. ff. de acquir. rer. domin. & hoc procedit etiam si cum prohibitionem alienationis sit adjecta clausula (nullo modo) scilicet dicendo, ut nullo modo alienare possint, prout est casus expressus in dict. l. Lucius, Titius 91. in principio, ff. de leg. 3. ubi (nullo modo prædia suburbana, aut domum hæres alienet,) & ita concludit Berretta consil. 75. nu. 50. Peregrinus de fideicommiss. artic. 14. Caponi Discept. Tom. V.

n. 1. Gratianus cap. 280. n. 13. & procedit etiam si res aliena prohibita fuisset majorum suorum, ut expresse voluit de Castro in dict. l. filiusfam. §. Divi, numer. 3. de quibus Peregrinus artic. 14. de qua re legatur Surdus decis. 125. per totam.

Imò procedit conclusio proposita, etiam si hæres in casum alienationis privaret hæredem hæreditate: nam adhuc eam tanquam nudam præceptum nihil operaretur, tamen si adjecta pœna, nec eligere, nec videri inducere aliquod fideicommissum constat ex l. Pater 38. §. fundus, & §. quindecim, ff. de legat. 3. & procedit etiam si prohibitio fuerit facta per verba geminata, quoniam cum adhuc remaneat nuda prohibitio à causa, & persona, utique non tenet, Petra de fideicommiss. qu. 1. nu. 94. Intrigliolus centuria 3. de substit. q. 72. n. 34. & facit Textus in l. Balistra, ff. ad Trebell. ubi licèt verba geminata producant plures effectus, non per hoc habet, ut possit actum nullum convalidare, & licèt aliqui contrarium dixerint, tamen loquuti sunt contra dispositionem Textus in l. Iulius Agrippa, ff. de leg. 3. ubi erat geminata prohibitio, & ibi erat Avi nuda prohibitio; ergo, &c. & procedit etiam si prohibitio esset facta pluribus, Mantica lib. 7. de conject. tit. 5. n. 16. Surd. dec. 238. n. 18. Gratian. c. 280. n. 15. ergo, &c.

S U M M A R I U M.

- 1 Presumptio qualibet est pro filiis.
- 2 Fideicommissum odiosum.
- 3 Fideicommissum continet onus, & restringendum.
- 4 Prohibitio alienandi est odiosa.
- 5 Fideicommissum in dubio est judicandum non extare.
- 6 Fideicommissio non subjiciuntur in presenti bona hæredis.
- 7 Hæres voluntatem defuncti sequitur in casu commodi, & incommodi.
- 8 Fideicommissio gravari potest hæres, & quando ad res etiam suas.
- 9 Fideicommissum de rebus alienis fieri potest.
- 10 Fideicommissum fit de bonis alienis scienter, non ignoranter.
- 11 Primogenitura fieri potest in re aliena, & quando.
- 12 Bona acceptata sub onere facto inventario, non præjudicat acceptatio.
- 13 Donatarius onera non censetur acceptare, & quando.
- 14 Dori, & legitima non potest imponi fideicommissum.
- 15 Conditio etiam protestativa non potest apponi in legitima.
- 16 Legitima non potest gravari, vel minui.
- 17 Pater non potest prohibere alienationem bonorum legitimæ.
- 18 Filius non faciens inventarium, legitimam non amittit.
- 19 Legitima cum onere acceptata an possit respui à filio.
- 20 Filius paternum judicium semel approbatum tenetur conservare.
- 21 Filius consentiens testamento Patris, an dicatur illud approbati quoad onera.
- 22 Aditio simplex paternæ hæreditatis non nocet filio circa onera.
- 23 Legitima an veniat in reciproco fideicommissio.
- 24 Legitimam petendo jus transit ad hæredem, sed non jus impugnandi onus appositum in legitima.
- 25 Protestatio quid operetur circa onus legitimæ.
- 26 Inventarii omissio præjudicat in onere legitimæ acceptato.
- 27 Dispositio, de qua in presenti fuit specificata, & qualiter.
- 28 Textus in l. cum Prætor 12. ff. de judiciis, explicatur.
- 29 Textus in cap. nonne, de præsumptionibus; explicatur in sensu literali, & mystico.
- 30 Affirmatio unius est negatio alterius, & quare.

JURIS RESPONSUM,

P R O

D. meo Ignatio Provenzale Judice M. C. V. in
criminalibus, & Fisci Patrono in
eadem M. C. V.

C V M

Sacro Monte Pauperum verecundorum;

S U P E R

Articulo donationis factæ à Francisco Antonio
Stinca Senatore Joanni Marino filio pro certo,
& determinato matrimonio, an potuerit illam
fideicommissio supponere, & quid si successit ac-
ceptatio testamenti cum protestatione, & quid
confecto inventario per donatarium, & quid
si donatarius fecerit deinde aliud fideicommis-
sum relativum ad illud paternum, & quid si
dicat donatarius se disponere de rebus suis, an
veniant bona donata. Ad Text. in l. sequens qua-
stio 68. ff. de legat. 2.

ARTICULUS ULTIMUS,

*Qualiter res in dubio presumatur libera,
an fideicommissata.*

- 1 **R**espondeo quod omnis præsumptio assitit filiorum fa-
vori, sicque D. Joannæ Mariæ Stinchæ, utpotè vo-
cata ex omni jure ad successionem Parentum, & ad ejus-
dem beneficium prævalet, & subsistit quælibet affectio, l.
cum ratio, ubi DD. C. de bonis damnatorum, l. qui liberos,
ff. de liber. Agnat. & ex hoc dici solet omnem interpreta-
tionem esse faciendam ad exclusionem fideicommissi, etiam
pia causa substituta, DD. in cap. si Pater de testam. in 6.
quia fideicommissum sua natura, & regulariter est odio-
sum, uti DD. dicunt per Textum in l. voluntatis, §. cum
filia, ff. de vulgari, Glossa in l. precibus C. de Impub. &
aliis substit. Menoch. consil. 95. numer. 29. lib. 1. Cephalus
consil. 268. numer. 28. lib. 2. & consil. 620. numer. 1. lib. 5.
Decianus cons. 7. numer. 89. vol. 1. Utejus cons. Marpur-
gensis 29. numer. 132. Cravetta cons. 180. in fine, Crassus
in §. fideicommissum, quest. 2. Idem Menochius consil. 85.
numer. 29. & consil. 150. numer. 50. & præsumpt. 67. num.
20. & seqq. Fufarius de fideicom. quest. 290. numer. 1.
- 3 quia continet onus, l. cohæredi 41. §. cum filia, ff. de vul-
gari, & stricte intelligendum, ac judicandum est, l. num-
mis, ff. de leg. 3. l. apud Iulianum, §. Sejo, l. si ita scriptum
in fine, ff. de leg. 1. l. si ita relictum fuerit in principio, ff. de
legat. 2. & impedit alienationem, Kinspildius de fideicom.
familiarum nobilium, cap. 11. per totum. Prohibitio au-
tem alienationis est odiosa, Alex. in d. l. filius familias,
§. Divi il 2. ff. de legat. 1. Fufarius quest. 676. Besoldus
conf. 11. n. 17. & conf. 232. n. 25. atque adeo fideicommissa
tanquam odiosa esse restringenda, & in dubio contra fi-
deicommissum faciendam esse interpretationem, & judi-
candum, communiter DD. concludunt, cum Soccino,
Riminaldo, Cravetta, Alexandro, Rolando à Valle,
Peregrinus art. 1. n. 29. & seqq. ubi Censalius in additioni-
bus, Kinspildius in d. tract. de fideicommissis familiarum no-
bilium, cap. 7. n. 82.
- 5 Unde in dubio judicandum est, fideicommissum non
extare, Bart. in l. cum Avus in fine, ff. de condit. & de-
monstrat. Rolandus cons. 46. numer. 3. & cons. 72. numer.
31. lib. 3. Menoch. cons. 224. numer. 22. & lib. 4. præf. 67.
numer. 20. Peregrinus d. art. 1. numer. 37. & 40. Mascar-
dus concl. 775. exceptis fideicommissis familiarum nobi-
lium, de quibus Kinspildius cap. 7. numer. 87. Card. Tu-
schus litt. F. concl. 248. Fufar. quest. 291. num. 3. Mascardus
ubi supra.
- 6 Et quod voluerit bona donata Joannes Marinus suppo-
nere fideicommissio, patet ex eo, quia faciundo fideicom-
missum relativum, ad fideicommissum Patris, dixit, &
ideo volo, ut tam bona dicti testatoris, quam bona mea
supposita censeantur eidem vinculis, & substitutionibus,

& licet in bonis hæredis possit fideicommissum, fieri sicut
res propria hæredis potest alteri legari, §. non solum, instit.
de legatis l. is, cujus 26. ff. de legat. 2. l. hæredibus 25. C. de
fideicommissis, Principium institutionum de singulis rebus
per fideicommissum relictis, l. magis puto, §. si fundus, ff.
de rebus eorum, qui sub tutela, & c. cum enim hæres, &
defunctus juris fictione pro una, eademque persona habeantur
Novella 48. in fine præfationis, eadem juris fictione fit,
ut hæredis res, defuncti esse videatur, argumento dicti §.
non solum 4. instit. de legatis, ubi res aliena, apponitur rei
testatoris, vel hæredis, ut ibi dicunt Borcolten, Vulre-
jus, & Arpæctus ibi, & civilis præterea ac naturalis ratio
postulat, ut hæres, qui ex testamento commodum sentit,
& testatoris voluntatem in commodum sequitur eadem quo-
que in incommodo impleat, & sequatur, §. 1. in fine, in-
stit. de singulis rebus per fideicommissum relictis, l. filiusfam.
114. §. quid ergo, ff. de leg. 1. l. Pomponius 13. §. 1. ff. de ac-
quir. vel amitt. possess. l. secundum naturam 10. ff. de regul.
juris, atque ita etiam testatorem rem hæredis fideicommissio
gravare posse, ut eam fideicommissio restituat, tradunt per
Textum in l. sequens questio 68. in fine, ff. de leg. 2. Parisius
conf. 2. numer. 47. lib. 3. Menoch. conf. 482. numer. 31. Sa-
tus decis. 15. numer. 23. Fufarius quest. 627. numer. 2. &
quest. 648. numer. 48. & sequenti, cum ipse quoque testator
hæredem, vel fideicommissarium gravare possit, ut sibi de-
bitum remittat, l. cum Pater 77. §. Titio 31. ff. de legat. 2. l.
si debitor ff. ad l. falcidiam, Peregrinus art. 3. numer. 4.
Natta conf. 110. num. 3. & testator in re hæredis posse, prout
in re propria, l. unum ex familia, §. si rem, ff. de leg. 2.
cujusmodi debiti remissionem etiam tacite injungi, velut
si testator jubeat, ne hæres super bonis fideicommissariis,
ullam fideicommissario molestiam, sive juris, sive facti,
causet, Peregrinus art. 35. numer. 50. & seq. Regens de Ma-
rinis allegat. 146. à numer. 12. inter allegationes diversorum,
tom. 3.

Quod idem dicimus in rebus alienis, quæ nec testatoris,
nec hæredis, nec fideicommissarii propriæ, sed alterius
tertiæ sunt, cum hæ legari, & fideicommissi possint, d. §.
non solum 4. instit. de legatis, §. potest autem, instit. de sin-
gulis rebus per fideicommissum relictis, l. cum servus 39. §. con-
stat 7. ff. de leg. 1. l. si pecunia 12. l. Mevius 66. §. fundus,
l. unum 67. §. si rem tuam, ff. de leg. 2. l. cum alienam 10. C. de
legatis, voluisse enim defunctus præsumitur, ut vel res
comparetur, vel pretium ab hærede præstetur, d. §. non so-
lum 4. instit. de legatis, l. non dubium 14. §. finali, ff. de le-
gat. 3. d. §. 1. instit. de singulis rebus per fideicommissum, & c.
l. si domus 71. §. qui constituitur 3. ff. de legat. 1.

Id tamen intelligitur modo testator sciverit esse hæredis
vel alienas, d. §. 4. instit. de legatis, quod legatario, vel
fideicommissario probandum incumbit, d. §. 4. instit. de le-
gatis, l. verius esse, §. 1. ff. de prob. quia si scivisset rem alie-
nam esse forsitan non legasset, d. §. 4. instit. de legat. at cum
testantium voluntates faciliores sint in rebus suis legandis,
quàm in alienis comparandis, d. l. cum unum 67. §. si rem
tuam 8. ff. de legat. 2. & hæredibus onerandis, l. Stincho 30.
§. 1. ff. de usu, & usufr. legato, nec refert an difficilis sit res
alienæ legatæ comparatio, l. cum servus 39. §. constat. 7. ff.
de leg. 1. Ideo primogenitura in re aliena institui poterit. Id
testator id sciens fecerit, & hæredem teneri rem illam emere,
& successori tradere, vel solvere ejus æstimationem,
ut ex ea bona immobilia emanant, & in primogenii succe-
ssorem perpetuò transferantur, secus verò esse, si ignorans
id fecerit, tunc enim primogenitum vitari, tradit Molina
de primogenit. lib. 2. c. 10. n. 70. Kinspildius de fideicom. c. 50.
num. 93.

Ergo cum in præsentem non fuerit onus acceptatum à Joan-
ne Marino, imò in specie protestatus, ut supra diximus,
& licet dixerit bona testatoris, & sua venire sub fideicom-
missio, tamen bona donata erant filiis acquisita, ut dixi-
mus supra, & acceptata sunt onera cum universitate bono-
rum, factò inventario, ut diximus, sequitur ac si non fuis-
sent acceptata, & Franciscus Antonius junior venit ex per-
sona propria: ac si non fuisset hæres, & Maria fuit ab inter-
stato hæres declarata Francisci Antonii Junioris ultimi mo-
rientis, ergo ad nihilum prodest, vel prodesse poterit fi-
deicommissario prætenso dictæ donationis, sicut 6000.
acceptatio, ut in primo articulo diximus: quando talis
quantitas donata filiis nascituris, uti filiis, erat proprium
patrimonium filiorum, & hæc est ratio cur super dote
fideicommissi onus non possit imponi, quia exivit à Pa-
trimo-

- trimonio Patris, l. à filia in principio, ff. ad Sen. Conf. Trebell. l. Pater filiam, ff. ad leg. falcid. Crassius in §. legitima quæst. 41. Mantica de conjecturis, lib. 7. tit. 8. n. 27. Peregrinus de fideicom. art. 6. n. 1. Fufar. q. 297. n. 20. quia dos succedit loco legitimæ, Bart. in l. Titio Centum, §. Titio genero, n. 6. ff. de condit. & demonstrat. Jal. conf. 69. l. 2. Fufarius d. q. 297. Kinplidius cap. 6. n. 148. & seqq. & cap. 50.
- 14 in fine. Quod verò in legitima non possit fideicommissum imponi, patet, quia legitima debet esse ab omni onere, & gravamine soluta, & libera, nec diem, conditionem, modum, aliaque obstacula admittit, l. Papinianus 8. §. quarta 9. ff. de inoffic. testam. l. omnimodo 30. l. quoniam 32. l. scimus 36. in principio, & §. 1. C. de inoffic. testam. Crassius in §. legitima, quæst. 38. Card. Tuschus litt. l. conclus. 187. Schraderius de feudis, p. 10. sect. 19. n. 226. Berlicchius 3. p. conclus. 14. n. 3. Fufarius qu. 296. etiam si conditio illa sit protestativa, Gloss. in l. si Pater, ubi Aretinus, Angelus, Fulgosius, & alii, C. de instit. & substit. Schraderius ubi supra, n. 227. imò etiam si sit facilis, & facillima, Bald. in l. quoniam, & ibi Salycet. Paulus, Jason. & alii, C. de inoffic. testam. vel favorabilis, & pia, Schraderius ubi supra, n. 229. quia legitima gravari non potest, vel minui, etiam sub prætextu legatorum ad pias causas, Caldas consil. 15. & consil. 360. in fine, sed detrahatur tamquam æs alienum à legatis piis, Baldus consil. 85. lib. 1. Ruinus consil. 57. col. 2. lib. 2. Decius consil. 235. n. 7. Card. Tuschus d. col. 187. nu. 35. & sequenti, & si gravamen sit appositum, illud remouetur, ac si non sit appositum d. l. quoniam 32. C. de inoffic. testam. Card. Tuschus, ubi supra, Crassius in §. legitima, q. 28. in fine, Berlicchius d. concl. 14. n. 50. atque ex hoc fit, ut non possit gravari legitima per fideicommissum per Auth. Res, quæ, Cod. comm. de legatis, Decius consil. 81. Angelus consil. 307. in fine, Crassius in §. legitima, q. 38. n. 3. & sequenti, Mantica lib. 7. tit. 8. Cardinalis Tuschus d. concl. 187. n. 77. Ultejus tomo 4. consil. Marpurgenfi 30. num. 88. & 110. Fufarius q. 296. per totam, & fideicommissum non valere in legitima consuluit Alexander consil. 55. num. 7. & d. consil. 86. lib. 4. Menochius d. lib. 4. præf. 67. num. 23. Card. Tuschus d. conclus. 187. nu. 7. ergo gravamen fideicommissi ex legitima deduci, sicut omne aliud gravamen, ut consuluit Romanus consil. 185. & consil. 239. Alex. consil. 3. lib. 7. Ab-
- 17 bas consil. 15. lib. 2. Card. Tusch. ubi supra n. 34. nec posset Pater prohibere alienationem bonorum pro quota legitimæ, nequidem ex causa, ut scribit Jason in l. filiusfam. §. Divi, col. 2. ff. de leg. 1. Card. Tusch. ubi supra, n. 8. nec legitima gravamen recipit in proprietate, nec in usufructu, Baldus consil. 237. lib. 1. sed legitimæ quantitas libera esse debet, tam in usufructu, quam in proprietate, Cumanus consil. 25. n. 4. Card. Tuschus, ubi supra, litt. L. concl. 187. n. 12.
- 19 itaut etiam non facto inventario, legitima de fideicommissis deducatur, Gloss. in Auth. hoc amplius, C. de fideicom. ubi Angelus, & Alex. Petra de fideicom. qu. 15. nu. 111. & 128. Peregrinus art. 36. n. 149. Fufarius d. q. 296. nu. 13. & seqq. Quòd si filius appositum gravamen, vel onus fideicommissi, &c. in legitima sciens, prudensque acceptaverit, & expressè in onus illud consenserit, non poterit ex post facto illud respuere, sed paternum iudicium semper approbatum sequi teneretur, l. Parentibus, 8. §. 1. & §. generaliter 20. C. de inoffic. testam. l. non putavit 8. §. si quis sua 6. ff. de bonor. poss. contra tab. l. impuberem 22. §. finali, ff. de falsis, Gabriel. in verb. legitima concl. 1. limit. 20. n. 55. Rodericus Suarez in l. quoniam C. de inoffic. testam. Card. Tuschus litt. L. concl. 187. n. 114. Decius consil. 26. Ripa consil. 6. n. 13. lib. 1. Fufarius
- 21 q. 246. n. 42. 48. & 91. Quod secus esset, si in Patris testamentum filius generaliter consenserit, Rolandus à Valle consil. 26. vol. 3. n. 13. Crassius in §. legitima, q. 38. nu. 21. & simplicem testamenti approbationem non impedire legitimæ deductionem dicit Gabriel consil. 137. nu. 40. lib. 1. Parisius consil. 26. lib. 2. Tuschus ubi supra num. 24. Ultejus consil. Marpurgenfi 29. n. 124. & vol. 4. consil. 30. n. 60. & 104. Fufarius q. 296. n. 141. & seqq. sicuti neque simplex paternæ hæreditatis additio legitimæ deductionem impedit, Gabriel de legitima concl. 1. n. 4. Mantica de conjecturis, lib. 7. tit. 8. n. 3. & seqq. Crassius in §. legitima, q. 38. Petra de fideicommissis, qu. 15. n. 19. Menochius libr. 4. præsumpt. 196. num. 20. & Fufarius d. quæst. 296. numer. 28. & seqq. & numer. 44. & seqq.
- 23 Solum in substitutione, & fideicommissio reciproco inter filios, est quæstio, an comprehendatur legitima, putant aliqui comprehendere per Textum in l. si Pater Puella, C. de Caponi Discept. Tom. V.
- inoffic. testam. quem non esse correctum per Textum in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam. dicunt plures DD. licet alii, & magis communiter asserant correctum esse, de qua re legas Capycium Latro consult. 121. & sequenti, tom. 2. & licet jus petendi legitimam transeat ad filios, eorumque hæredes, & successores, non tamen transit privilegium, ut legitimam habeant sine onere: ut post alios Cancerrius var. resolut. lib. 3. cap. 20. nu. 203. Gratianus cap. 983. à num. 11. cum sequentibus, Regens Capyc. Latro conf. 121. à n. 36. tamen id procedit, quando Joannes Marinus in vita non fuisset protestatus, dum acceptavit testamentum Francisci Antonii Senioris, ut supra dicebamus, & observat Regens Capyc. Latro d. consult. 121. n. 34. & ponderando eundem n. 37. ibi cessat amaritudo, quia acceptavit hæreditatem sine beneficio legis, & inventarii, at in casu nostro, ut diximus in 1. articulo, acceptavit cum beneficio legis, & inventarii, tam Joannes Marinus testamentum Francisci Antonii Senioris, quam Franciscus Antonius Junior testamentum Joannis Marini, ut dicebamus.
- Tandem accedit, quòd quando supposuit bona sua paternæ dispositioni specificavit eam, dicendo (dicto fideicommissio, vinculo, prohibitioni alienandi, & substitutioni factæ ab eodem Francisco Antonio) & non expressit collationem, seu restitutionem dictorum duc. 6000. à Patre ordinatam, quæ cum fuerit dispositio particularis, & insolita opus habebat specificatione, & hoc tanto magis, quòd ipsemet impugnaverat dictam dispositionem factam in paterno testamento, qui enim poterat duo dicere, unum dicendo alterum negat, & tacendo fateretur, l. cum Prætor 12. ff. de judic. ubi Barbosa n. 37. & 53. cap. nonne 5. de præscript. nam in Evangelio Joannis cap. 8. refertur duo fuisse objecta Christo Domino, alterum quòd Samaritanus esset, alterum quòd Dæmonium haberet, posterius expressè negavit dicens. Ego Dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, &c. ergo infert Gregorius in d. cap. nonne, prius tacendo concessit, cujus rei non in sensu literalis, sed moralis rationem reddunt DD. communiter cum Origene, ut per Cardinalem Toletum in Joannem c. 8. n. 21. Maldonatus ubi n. 49. Pater Cornelius à Lapide, & alii expositores, quia Samaritanus secundum communem significationem, idem est quod custos, planè Christus Dominus verè custos est, juxta illud Psalmi: nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam, & Esaia cap. 21. Custos quid de nocte? ponderant ergo Textum DD. ad hoc, quod inclusio unius, est exclusio alterius, Pichardus instit. de exhered. liberorum, nu. 10. Menochius de arbitrariis casu 37. n. 22. & consil. 106. n. 314. & consil. 141. à n. 9. Card. Tuschus tom. 4. lit. I. concl. 71. Barbosa in Collect. ad Textum in d. cap. nonne de præsumpt. n. 4. & de uno negans, de alio confitetur tacendo, d. l. cum Prætor, ff. de iudiciis, quod enim de uno negatur, de pluribus conceditur, cap. non solum abnegat. 11. q. 3. & negans ex duobus illatis, alterum præsumitur affirmare, Tabor 2. tomo de locis communibus, lib. 12. c. 6. §. 7.

DISCEPTATIO CCCXXXIII.

SUMMARIUM.

- 1 Factum proponitur, de quo hic.
- 2 Consuetudo qualiter introducatur.
- 3 Consuetudo à quibus fiat.
- 4 Consuetudo an requirat assensum Principis.
- 5 Consuetudo quanto debeat esse observata.
- 6 Consuetudo an debeat esse præscripta.
- 7 Consuetudo qualiter introducatur.
- 8 Consuetudo titulata inducitur ad minus per tres iudicaturas.
- 9 Consuetudo que non valet, ut talis, an, & quando valeat, uti pactum.
- 10 Consuetudo limitata que sit.
- 11 Consuetudo qualiter differat à pacto, & que sit differentia.
- 12 Consuetudine posita, vel ablata, multa remanent non proponenda.
- 13 Consuetudinis verba considerantur, & numeris sequentibus.

A R G U M E N T U M.

Consuetudine existente circa successionem, qualiter illa sit probanda, & an differat à pacto, & qualiter probetur.

J U R A

P R O

J O: BAPTISTA VERITA.

Borrell. act.

ET licet, ea quæ in facto notavi satis superque sufficienter pro tuitione Jurium Joannis Baptistæ Verità, ac pro responsione objectionum Hieronymi Labini, tamen volui ea etiam Jurium Authoritate comprobare.

Sed quia iustitia ipsius Joannis Baptistæ est tam clara, ideo hilari animo me convertam ad eam toties meis viribus defendendam, pro Victoria obtinendam.

Et ut facili methodo, luce clarius patefiat; ad responsiones objectionum dicti Adversarii accingar, quibus enervatis; certum erit, condemnari debere ipsum Hieronymum ad dotem ducatorum quatuor mille, per ipsum in solidum promissam, ipsi Joanni Baptistæ, una cum interesse, usque ad præsens decurso.

Tres igitur objectiones sunt, adversus justam prætensionem ipsius Joannis Baptistæ omnes fundatæ, in asserta consuetudine Civitatis Bitontinæ vulgo nuncupata (quod si contingat.)

Prima namque est, quod in dicta Civitate adsit, consuetudo prædicta (quod si contingat) per quam excluditur pater à successione filiarum defunctæ ante 18. annum.

Secunda supponit, quod casu quo dicta consuetudo (quod si contingat) non valeret in vim consuetudinis, valebit tamen in vim pacti, cum secundum eam fuerit matrimonium prædictum contractum, inter ipsum Joannem Baptistam, cum dicto Hieronymo.

Tertia denique est objectio, quod casu quo ulla ex eis procederet, non possit obtinere ipse Joan. Baptista, nisi pro summa duc. 2000. nam pro reliquis debeat se dirigere super monte Familiaz Labini, stante assignamento facto in Capitulis matrimonialibus.

Sed quam vanæ, & inutiles sint dictæ objectiones, luce clarius, ex infrascriptis demonstrabitur.

2 Et quoad primam certum est d. assertam consuetudinem (quod si contingat) ullo modo subsistere posse, sed potius tanquam abusum, esse abolendam, quod ex pluribus fundatur.

Primò, quia cum ipsa sit contra jus commune, scilicet erga Text. in Authent. defuncto, C. ad Tertull. & naturale, cum per eam priventur filii dispositione suorum bonorum, ac patres luctuosa successione propriæ sobolis. Certum erit, quod debeat esse in scriptis, quo casu tria requiruntur, ad hoc, ut consuetudo prædicta in scriptis contra jus commune inducatur, & uno ex eis deficiente, non erit servanda, sed omnino abolenda.

3 Requiritur primò, quod debeat ea fieri à majori parte Civitatis, vel Capituli, aut familiæ, qui consuetudinem condere possunt, & debent etiam congregari legitime, pro tali consuetudine faciendâ, ut optimè fundat Aymont. Cravet. in consil. 134. nu. 25. vers. 3. pro ratione, Mascard. de probat. conclus. 423. num. 1. & seqq. & punctualiter Anellus Amat. in consil. 48. n. 12. sed Pellic. ad consuetud. Avers. in præludio, n. 16. ampliat, nimirum, quod debent esse ad minus duæ partes Civitatis, quæ debeant esse nobilitate, scientia, ac dignitate præstantiores ea ratione, quia cum derogatur juri communi, non absque causa fieri debet, & sic, quæ causa absque virtute, ac scientia dignosci potest, quapropter à dictis personis induci debet, ita Neapodan. in Proem. consuetud. n. 12. & 13.

4 Secundò, requiritur assensus Principis, qui vocatur assensus Regius, ea etiam ratione, quia consuetudo contra jus commune, ad hoc ut inducatur, debet statui, ab his, qui contra jus possunt disponere, sed solum Princeps absolutus, non recognoscens Superiorem, contra jus statuere potest, per novum jus ab ipso confectum, igitur requiritur assensus ipsius, quodque confirmatur, quia cum consuetudo dicatur statutum tacitum non potest induci ab his, qui in eo actu statutum expresse condere non possunt, sed Ci-

vitas recognoscens Superiorem, non potest statutum, contra legem expresse condere, sed solum Princeps supremus, igitur neque potest tacite per statutum, seu consuetudinem hoc agere. Confirmatur etiam autoritate Aymont. Cravet. dict. consil. 134. nu. 52. Grat. discept. forens. cap. 978. nu. 38. Anell. Amat. in d. consil. 48. nu. 14. Et quod consuetudo sit statutum tacitum, fundatur ex Text. in cap. consuetudo, dist. 1. & l. de quibus, ff. de legibus, optimè Consiliarius Theod. in allegat. 1. n. 37. & alleg. 79. nu. 9. & 10. ubi fundat requiri confirmationem Principis.

Tertiò requiritur, quod ita fuerit secundum eam observatum, ut ex Mascard. de probat. conclus. 424. n. 2. & 6. & Anell. Amat. d. consil. 48. Quapropter cum in casu nostro non concurrat ullum, ex dictis requisitis, tam necessariis, imò totum contrarium fuerit per nos fundatum per testes, ut in facto notavi, nescio quamam fronte pars adversa audere possit hoc in dubium revocare, quod d. consuetudo (quod si contingat) sit consuetudo in scriptis?

Quod autem non sit consuetudo præscripta, est indubitatum: nam ad hoc ut inducatur consuetudo præscripta, contra jus commune, requiruntur ad minus centum anni, in quibus semper ita fuerit observatum, ut fundat d. Consiliarius Theod. in d. alleg. 1. num. 37. & in alleg. 39. num. 9. Imò ad probandum dictam consuetudinem præscriptam, est necesse, quod testes deponant eos illam vidisse observantem, in tali loco, à talibus personis, eas in specie nominando, per nomina, & cognomina, & per tantum temporis intervallum, & quod dicti actus fuerint publicè usitati, ut fundatur ex Mascard. de probat. d. conclus. 424. num. 2. & 6. & melius n. 56. sequitur Camill. de Medic. consil. 152. nu. 9. & Anell. Amat. dict. consil. 48. num. 11. Et ideo requiruntur tot requisita, quia tractatur de actu tam pernicioso, imò est tam necessaria dicta frequentia actuum, quod si fuerit probatus unicus actus contrarius dictæ consuetudini præscriptæ, tunc tanquam interrupta, non habebit amplius locum, ut fundat Grat. decis. 148. nu. 10. 11. & 12. Regens Rovit. in consil. 66. lib. 2. num. 19. ubi tradit, quod licet d. consuetudo fuerit diversimodè observata standum erit ei, quæ est secundum jus commune Mastrill. in decis. 121. num. 31. & 32. Grat. discept. forens. cap. 79. num. 9. & eleganter, ac ad plenum hoc totum habetur per Dominum Paul. Staiban. junior. meum Genitorem in resol. 98. a num. 123. usque ad 138.

Igitur quanto fortius hoc adaptari debet in casu nostro, ubi non solum fuit fundatum dictam consuetudinem (quod si contingat) non fuisse observatam, non obstante, quod secundum eam in omnibus Capitulis fuerit stipulatum, cum diuturnitate temporis non decem, aut viginti annorum, sed immemorabilis de quo hominis non adest memoria, sed etiam fuit per plures testes omni exceptione majores probatum plures actus affirmativos contrarios dictæ consuetudini, ex quibus patet omnes nobiles dictæ Civitatis, semper observasse contra id, quod disponitur in dicta consuetudine, licet dicti nobiles, in Capitulis, secundum eam contraxissent, & quod plus est dicti actus explicantur per nomina, & cognomina dictorum nobilium, ut in facto est conspicuum.

Nec potest dici, quod sit consuetudo titulata: nam ad eam inducendam ad minus requiruntur tres judicaturæ, inter tres diversas personas in eodem genere causæ, ut fundat Neapod. in proemio consuet. n. 42. & 43. & melius Dominus Consil. Paul. Staiban. Genitor meus d. resol. 98. n. 144. & 145. quæ sententiæ cum deficiant in casu nostro, certè non potest pars adversa ea tueri.

Quo verò ad secundam oppositionem, quod si non valebit dicta consuetudo in vim consuetudinis, valebit tamen in vim pacti.

Respondetur ullo modo eam nobis obstare, quod triplici medio luce clariùs demonstrabitur.

Primò, quia supposito pro absoluto, prout superius fundavi, dictam consuetudinem (quod si contingat) non esse veram consuetudinem, certè dictum pactum in Capitulis appositum nil penitus nobis obstat: nam quid fuit in eis conventum, nisi velle contrahi secundum dictam consuetudinem (quod si contingat) quæ cum non sit vera consuetudo, sed abusus, & corruptela; quæ solum per ora Notariorum auditur, certè pactum prædictum, uti relatam ad eam nullius erit roboris, cum certum sit, & ex regula notetur, quod relatam est in referente, ex Text. satis vulgato in auth. si quis in aliquo, C. de edendo, Grat. dec. 93. n. 22. ubi

ubi tradit, quod relatio facit actum ita limitatum, ut restringatur comodo, prout reperitur illud, ad quod habetur relatio allegat Text. in l. in testamento, ff. de conditionib. & demonstrat. Igitur quanto fortius hoc procedere debet in casu nostro, ubi non solum in pacto fuit de dicta asserta consuetudine facta mentio, sed tota vis ipsius consistit in ea, qua cessante, cessat quoque pactum prædictum ut relatum ipsius.

Secundò, quia in Capitulis prædictis non intervenit ipsa Anna Ersilia, & sic ullo modo ei obstat potest pactum prædictum.

11 Tertiò, non obstat pactum prædictum, uti pactum, quia hæc est differentia inter pactum, & consuetudinem: nam quando adest consuetudo universalis, tunc sufficit esse ei subjectum, ut ejus dispositio, locum habere possit, in pacto namque per partes, adjecto, est necesse, quod expressis verbis fuerit per partes ipsas renuntiaturum omni successioni, ad hoc ut pacificentes excludantur ab ea: nam alias nullo modo excluderentur, quando simpliciter refertur alicui dispositioni, quæ non habet robur consuetudinis universalis, & hoc confirmatur à simili, & in casu valde fortiori: nam consuetudo Nidi, & Capuanæ, quæ licet habeat multa requisita consuetudinis universalis, & signanter observantiam centum annorum, in quibus omnes nobiles Neapolitani eam observaverunt, ac etiam sit roborata Principis autoritate, scilicet Regis Catholici in anno 1505. ut habetur in Capitulis Neapolitanis hujus fidelissimæ Civitatis, num. 5. fol. mihi 14. quod refert Dominus Consiliarius Theodor. in dict. allegat. 1. num. 39. & allegat. 77. tamen quia valet non in vim consuetudinis, sed in vim pacti, ut omnes nostri Regnicolæ tenent, quos refert Reg. Capyc. Latro in decis. 35. in fine, in vers. Discussa hac causa, & præcipue Præf. de Franch. in d. decis. 537. numer. 16. est tamen necesse, quod qui volunt secundum eam contrahere in Capitulis, non solum expriment se velle contrahi, secundum consuetudinem Nidi, & Capuanæ, sed etiam renuntiant expressè ad invicem successionibus filiorum ab intestato morientium: nam eo casu valebit, quia unusquisque potest renuntiare juri suo, & talis contractus est communis usus totius nostræ Civitatis, quem refert Dom. Consil. Theod. & Reg. Capyc. Latro in dict. decis. 35. sed si non fuerit per partes renuntiaturum expressè successionibus filiorum, non obstante, quod dixerunt velle contrahi secundum dictam consuetudinem Nidi, & Capuanæ, tamen possunt succedere. Ea ratio, quia ad hoc, ut aliquis per pactum sit excludendus, debet expressè renuntiare, cum in dubio nemo censetur jus suum perdere, & ad hoc corroborandum adduco decisionem punctualem nostri supremi Tribunalis junctis aulis S. C. latam in causa Mariæ Strinæ cum Valignanis referente Regio Consiliario Scipione Theodoro, in qua causa, licet adesset in Capitulis pactum, velle contrahi secundum dictam consuetudinem Nidi, & Capuanæ, quia postea non adfuit renuntiaturum, expressè facta per matrem, fuit tamen admissa ad filii successionem, & fuit sententia prædicta denuo confirmata, ut optimè refert D. Præf. Merlin. in controvers. cent. 2. cap. 49. ubi tradit decusum in banca Scacciaventi. Igitur quanto fortius hoc adaptari debet in casu nostro, in quo non solum d. Joannes Baptista de cuius interesse agebatur, non renuntiavit expressè successioni dictæ ejus filiar, sed nec verbum ullum nec de ea fuit facta mentio, & solum fuit dictum velle contrahi secundum dictam consuetudinem (quod si contingat) Et quod plus est d. asserta consuetudo non habet ullum ex requisitis consuetudinis Nidi, & Capuanæ: nam non fuit observata à nobilibus Civitatis Bitontina, per centum annos, sed semper fuit contra eam observatum, licet fuerit secundum eam stipulatum velle contrahi, ut superius fundavi, nec fuit à Rege nostro confirmata, ut fuit consuetudo Nidi, & Capuanæ, & tandem d. consuetudo Nidi, & Capuanæ, non est tam odiosa, ac irrationabilis: nam privat solum patres à successionibus filiorum, ab intestato, non autem ex testamento, ut prætenditur in hac asserta Bitontina consuetudine, & quod plus est d. consuetudo Nidi, & Capuanæ, continet solum exclusionem parentum à successionibus filiorum, quod non est in d. asserta consuetudine (quod si contingat) ubi continetur plura capita, ultra d. exclusionem parentum, à successionibus filiorum. Igitur quanto fortius d. decisio applicari debet casu nostro, cum non adsit expressa renuntiatio facta per Joan. Baptistam patrem,

Caponi Discept. Tom. V.

Et ex hac responsione; remanent etiam resolutæ objectiones, tam circa constitutionem Montis d. Familæ de Labini (quæ ultra quod non loquitur in hoc casu, sed tantum moriente muliere sine filiis, ut in facto notavi) tamen nec etiam in ea fit ulla mentio de expressa exclusionem patris, & eodem modo in testamento paterno ipsius Annæ Ersiliæ, non adest expressa mentio d. Capituli contenti in ipsa consuetudine circa exclusionem parentum.

Imò quando in d. testamento adesset, nec etiam poterat tale onus apponere in dote prædicta cum ea non excedat legitimam spectantem d. Annæ Ersiliæ Et quisnam poterit in dubium revocare, quod pater aliquod onus apponere possit in legitima filio, vel filiar relicta. Certè nemo nam apud omnes Doctores communi sensu, est indubitatum, legitimam deberi filio, vel filiar absque onere, ut fundat Præf. de Franch. in decis. 293. in fine, & est indubitatum, cautelam tamen trad. idem Præf. de Franch. ut pater instituat hæredem filium in omnibus bonis, & habeat tantundem aliunde, ut possit aliquod onus apponere, ut num. 11. ex quibus remanet hæc secunda objectio fundata in dictis assertis pactis enervata.

Sed pro coronide justitiæ Jo: Baptistæ fundabitur (licet ex abundanti d. assertam consuetudinem, quod si contingat dato, & non concessio, quod haberet omnia requisita veræ consuetudinis, vel ad minus valeret in vim pacti) nullatenus applicari posse casu nostro cum indubitatum sit verba d. assertæ consuetudinis posse solum applicari, quando filius moritur ab intestato, nulla facta dispositione suorum bonorum, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ut ex verbis ipsius assertæ consuetudinis patet in quibus clarè constat, non adesse particularem ullam, ex qua possit argumentari, quod d. consuetudo privet filios dispositione suorum bonorum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, ac patres luctuosa successionem propriæ sobolis ex testamento filii.

Quodque corroboratur ex consuetudine etiam Nidi, & Capuanæ, quæ licet habeat omnia requisita veræ consuetudinis, ut superius fundavi quibus caret ipsa consuetudo (quod si contingat,) tamen non excludit partes à successionibus filiorum, ex testamento, sed tantum ab intestato, ut fundat Præf. de Franch. in decis. 537. & Molfes. in comment. ad consuetud. Neapol. part. 3. quæst. 24. numer. 14. nec deest ratio efficax hoc suadens, nam ad hoc, ut consuetudo prædicta (quod si contingat) posset privare filios dispositione suorum bonorum duo erant necesse, primo, quod Civitas Bitontina haberet potestatem revocandi jus commune per novam legem, ab ipsa consecratam, cum de jure communi concessa est unicuique dispositio suorum bonorum, ex regula satis noti, disponat testator, & fiat lex, &

Secundo, quod expressè (dato, quod haberet potestatem) d. jus commune revocaret, ut fundat Reg. de Pont. in cons. 3. n. 28. 29. & 30. At Civitas Bitontina prædictam potestatem revocandi jus commune numquam habuit, & posito, quod habuisset illud expressè in d. consuetudine non revocavit (ut pater consideranti) igitur ea nobis non obstat, corroboratur etiam ratio prædicta: nam est tam privilegiata libertas dispositionis suorum bonorum, ut numquam ei censeatur derogatum, licet quis ex pacto promiserit nolle alicui succedere ex testamento, non obstante enim tali pacto, poterit adhuc succedere, si fuerit institutus; ita Paul. de Caltr. in l. fin. in 4. col. C. de pact. motus ea ratione, ne per pactum meum auferatur alteri libera testandi facultas, quod contra bonos mores esset.

Et in terminis terminantibus, quod numquam pater censeatur exclusus à successionibus filii, vel filiar, nisi expressè fuerit in pacto, vel consuetudine privata filio potestas disponendi fundatur decis. Reg. Capyc. Latro. 53. ubi refert consuetudinem Barens. incipientem, dos à patre profecta, quæ licet habeat omnia requisita veræ consuetudinis (quibus nostra caret) tamen quia expressè in ea, pater non excluditur, fuit decusum in casu ibi relato, patrem non excludi à successionibus filiorum, non obstante, quod in capitulis, secundum d. consuetudinem contraxerit, & sic omnino ipse Jo: Baptista ex omni parte admitti debet ad successionem d. ejus filiar.

Non obstat, & tandem tertia objectio, quod non teneatur solvere ipse Hieronymus nisi solum pro summa auc. 2. mille, & pro aliis debeat se dirigere super monte familæ Labini.

Nam respondetur partem ex aduerso, non bene perlegisse pactum in capitulis appositum, in quibus expresse fuit conventum, quod si post annum cum dimidio post contractum matrimonium, non fuissent à monte prædicto soluti ipsi Jo: Baptista duc. prædict. 2000. teneantur dotantes solvere eos de propria eorum pecunia; quapropter cum contracto d. matrimonio, non fuissent soluti post d. annum cum dimidio ipsi Jo: Bapt. d. ducat. 2000. certum est, vigore pacti prædicti, debere condemnari d. Hieronymum ad tertias prædictas decursas, à d. anno, usque ad præsens una cum eorum capitale, quod de jure comprobatur; nam semper quod est appositum tempus, eo elapso, tenetur cedens solvere, cum dies interpellat pro homine, ad quod corroborandum adduco Text. aureum, loquentem tamen in casu fortiori in *l. fidejussor. 17. §. ult. ff. de fidejuss.* ubi habetur, quod si aliquis fidejussor obligaverit, se ad quadraginta, si Titius in ejus vita non solverit; tenetur certè d. fidejussor, si Titius in ejus vita non solverit, etiam si in vita ipsius non fuerit interpellatus à creditore: dat rationem Text. cum sufficiat Titium non solvisse, quapropter cum in casu nostro sit appositum tempus anni unius, certum erit, quod eo elapso tenetur d. Hieronymus ad solutionem d. summæ promissæ.

Et licet hæc sufficerent pro responsione hujus objectionis, tamen ex abundanti confirmatur etiam ex facti consideratione: nam licet ipse Joan. Baptista interpellasset montem prædictum, ac fecisset omnes diligencias, tamen nec etiam posset recuperare infra d. tempus statutum, dict. ducat. 2000. cum appareat evidenter tunc temporis adesse plures mulieres de eadem familia de Labini nuptas antè d. Annam, quibus fuerant promissæ dotes prædictæ duc. 2000. quæ post modum eas consequutæ fuerunt post d. tempus constitutum in d. capitulis, & hac de causa se cautelavit ipse Joannes Baptista.

DISCEPTATIO CCCXXXIV. SUMMARIUM.

- 1 Facti species adducitur.
- 2 Statuta, & Regula Montis S. Angeli Custodis asserunt Neapoli fundata.
- 3 Ætas maritande in dicto Monte statuitur.
- 4 Maritanda quo tempore, ut possit de dote disponere.
- 5 Puella quando disponat, vigore foundationis.
- 6 Contractus formam à quibus accipiant contractus.
- 7 Fundatores Montis si pauci sint in presenti possunt restari de præterito Montis.
- 8 Interpretatio scripture qualiter sit facienda.
- 9 Interpretatio faciendæ a iudice, qualis esse debeat.
- 10 Interpretatio, de qua in presenti, qualiter fieri debeat.
- 11 Testis de Collegio, de universitate, &c. est magis idoneus ad probandum, quod est de universitate, vel Collegio.

ARGUMENTUM.

Capitulationes Montis sancti Angeli Custodis referuntur, & de ætate requisita ad matrimonium, ut de dote disponant, & qualiter sint statuta interpretanda, & an ipsi testes de universitate, Collegio, &c. sint idonei ad probandum.

JURA PRO GUBERNATORIBUS Montis Divi Angeli Custodis, CVM

Victoria Jordana.

Commis. Reg. Consil. Jo: Franciscus
Marcianus.

De Litto Act. Mag.

Victoria Jordana petit in S. R. C. legatum ducatum mille, & ducentorum sibi relictorum à Gratia Tizzana ejus filia in testamento, & ad illorum solu-

tionem condemnari Magnificos Gubernatores Montis Divi Angeli Custodis, cum ad illam spectabat dispendere de medietate dotis duc. 3000. quibus gaudet quælibet descendens ex Montis fundatoribus, ut & illa stante obitu absque filiis.

Excipiunt d. Gubernatores Montis, ipsis auditu novum prætendi ab actrice, esto quod Gratia nuptui tradita fuit ante decimum octavum annum, & infra eandem ætatem vitam cum morte commutasset absque filiis, quo casu ex legibus Montis, nulla dos, nec partis dispositio competit.

Lite contestata, processuque compilato postulant d. Gubernatores pro absolutiva sententia, ex infrascriptis.

Primo, per d. Montis fundatores anno 1605. fuerunt leges, & Montis Constitutiones factæ, Principis rescripto, regioque Assensu roboratæ, secundum quas erit judicandum, ut post Caccialup. probat Surd. conf. 460. numer. 9. vers. 4. quos referendo sequitur Molfes. conf. 25. vers. 1. post Comment. ad Consuet. Neap. rei enim suæ quilibet est moderator, & arbiter *l. in re mandata Cod. mandat.* in traditione rei suæ quodcumque pactum sit, illud valere manifesti juris est *l. in traditionibus, ff. de pact.* & introitus dotis dandæ omne pactum ad libitum fieri potest, *leg. cum dos in principio, ff. de pact. dotal.* Text. in *l. ob res §. extraneus, ff. eod.* omnino videmus, ibi legem enim rei suæ dicit.

Capitula, & Montis Constitutiones circa dotes sunt v3.
CAP. X.

L'età della donna, che con effetto haverà da conseguire il beneficio del maritaggio, non sia meno d'anni decedotto compiti, e ch'habbia con effetto conchiuso il matrimonio obbligando li maritanti, che goderanno il beneficio del Monte di presentare alli Governatori copia autentica della capitulatione del matrimonio, con potestà di disporre della donna conforme la Consuetudine di Nap. &c. cioè senza figli della matre, e con figli della decima: Il remanente pervenga à figli conforme l'usanza della nova maniera, pero morendo li figli in pupillare età, ò abintestato quandocumque senza figli la dote di duc. 3000. dedotta la quantità disposta dalla matre conforme la consuetudine, con dichiarazione, &c. ch'in detto caso ancora venghino li frutti aumentati, & entrate se trovaranno al tempo della morte delli figli.

Postea videntes, considerantesque Domini fundatores ætatem annorum 18. completorum esse potuisse impeditum nuptiis puellarum, cum Sacri Canones viri potenter puellam regulariter anno duodecimo constituent, præsertim cum Napodan. scriptum reliquerit in Consuetudine in omnibus num. 76. & seq. puellam Neapolitanam committentem stuprum post 16. annum non posse exheredari, tametsi de jure communi tunc tempus esse deberet annorum viginti quinque quod probat Molfes. ad Consuet. Neap. & addit hoc ita esse, propter maiorem malitiam, qua polent femina, in hac Civitate.

Ideo aliud capitulum condiderunt, statuendo in hæc verba.

CAP. XI.

Maritandosi la donna, prima che habbia compiti l'anni 18. in tal caso il Monte non sia obligato à darle la dote, nè meno l'interesse di dette dote, se non all'hora quando la detta donna haverà compito detti anni 18. e perciò se dichiara che maritandosi la detta donna prima di detti anni 18. tanto essa quanto li figli di suo corpo habbino acquistato la ragione di dimandare, e conseguire la detta dote, quando essa donna haverà compiti detti anni 18. ancorche morisse prima de compirle in vita.

Ergo patet primo non fuisse adimpletum per dotantes Gratiā, legi Montis, quia præsentata Gubernatoribus non fuerunt pacta nuptialia illius.

Rursus non leguntur stipulata more nobilium alla nova maniera.

Secundò puella maritata post completum 18. annum, decedens cum filiis potest dispendere de decima, absque prole de medietate dicto cap. 10. in cujus declaratione factum est cap. 11. supra exemplatum, jus acquiritur puellæ nuptæ ante 18. annos, & filiis petendi, & consequendi dotem, quando compleverit dictam ætatem quamvis moretur antequam compleverit annos 18. in hoc capitulo nullum verbum de dispositione, quando decidit absque prole, ergo si voluissent dixissent unico verbo, non dixerunt: igitur noluerunt *l. unic. §. sin autem ad deficientis in fine,*

fine, C. de caduc. tollend. & quando duo ponuntur alterum adesse non sufficiat l. si heredi 5. ff. de condit. institut. ubi DD. & in contractibus voluntas debet esse expressa, & omne omisum habetur pro omisso, etiam in dote l. si extraneus, ff. de condit. ob caus. l. quicquid astringenda, ff. de verb. oblig. cum aliis apud Surd. conf. 572. n. 52.

6 Tertiò, ait Ulpian. in l. in conventionalibus 52. ff. de verb. oblig. contractus formam contrahentes dant, & ibi Bartol. in summ. docet verba dubia in contractibus conventionalibus interpretari ex mente contrahentium, & Papin. in l. in conventionalibus 219. ff. de verb. & rer. signif. inquit in conventionibus contrahentium voluntatem potius, quam verba spectari placuit, ad idem Text. in l. fin. C. quæ res pign. oblig. poss. causam enim verborum, & mentem contrahentium spectandam fore notat ex aliorum placitis Dec. conf. 697. numer. 6. & 7. jam in facto est probatum numquam in mentem venisse fundatorum puellæ intra annum 18. decedenti absque prole fuisse datam potestatem disponendi de medietate.

7 Quartò, hoc ab eisdem Montis fundatoribus quorum super sunt pauci, attestatum fuit jurejurando dato uti testibus in hoc judicio quorum attestaciones, ut legantur obsecro, isti enim uti fundatores Montis, qui constitutiones, & capitula fecerunt sunt optimi maximi ad interpretationem prædictam, etenim ad probandum ea, quæ sunt in Collegio, testes de eodem Collegio sunt magis idonei ad Text. in l. consensu, C. de repud. ubi DD. exornat Afflict. dec. 400. n. 1. præsertim quando deponunt de facto proprio Affl. dec. 369. n. 7. ad saturitatem, Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 44. à nu. 47. & quando sunt duo est indubitatum Præs. de Franch. dec. 60. nu. 4. & 14.

8 Quintò, interpretatio verborum dubiorum in contractu, est faciendâ à præcedenti capitulo: Sequentia enim à præcedentibus declarantur, ut latè probat Surd. allegat. conf. 572. n. 38. & 39. & alibi, ait, ut gauderet puella dote, illiusque dispositione decedens cum filiis, vel sine, necesse erat, ut nuptias contraheret post completam ætatem annorum 15. Ergo dum habilitatur puella ad matrimonium contrahendum ante dictam ætatem, & acquisitio dotis petendæ tam ab ipsa, quàm à filiis pendet à complemento annorum 18. etiam post mortem, quis negabit in hac permissione non fuisse cogitatum de dispositione medietatis dotis, quoties infra annos 18. absque prole vitam cum morte commutaverit, alias induceretur incontinenti correctio prioris capituli, quod uti absurdum non est dicendum, nec præsumendum, docet Gloss. in l. non ad ea 88. in verb. præsens circa finem, ff. de condit. & demonstr. plura apud Menoch. lib. 6. præsumpt. 37. Dec. conf. 195. ubi idem in statutis, & aliis dispositionibus latè probat, & post alios probat Surd. d. conf. 572. n. 58. imò est annihilatio dicti capituli 11. mutatio namque voluntatis non præsumitur, & probanda est, l. cum qui 22. de probat.

9 Sextò, etiam quando interpretatio est faciendâ à iudice, illa est faciendâ, quam contrahentes vero similiter interrogati fecissent l. tale pactum 41. §. fin. ff. de pact. ubi DD. Dec. 697. num. 8. & quæ magis necessarium causam comprehendit l. ex iis 5. ff. Imperator, vers. sed si forte, ff. de solut. & quæ utrique parti magis expedit, estque minus præjudicialis, & quæ pugnantia ad concordiam deducat, ut perbellet monet Menoch. de arbitr. jud. cent. 2. casu 199.

10 At in hoc casu nedum si fuissent interrogati, si puella nupta, & mortua infra annum 18. absque prole potuisset disponere de medietate dotis consequendæ completa ætate, respondissent negativè, superstitibus fundatores, ita juramento accedente testati sunt: ergo, &c. eorum tamen sufficit interpretatio d. l. in conventionalibus 52. & d. l. in conventionalibus 219. & magis necessarium casum ista interpretatio comprehendit, nempe quod nupta, & decedens infra dictam ætatem cum filiis licitè disponit de decima, & reliquum est filiorum cum conditionibus in capitulis Montis contentis. Et ita ista interpretatio expedit utrique parti, nam decedendo cum filiis acquiritur omne jus, & puellæ, & proli, & absque filiis monti, & consequenter est minus præjudicialis stante ista distinctione, ut post Alex. probat Dec. d. conf. 195. & pugnantes opiniones ad concordiam revocantur, ut per DD. allegatos.

11 Superest, ut objectioni partis adversæ satisfaciamus, Ait actrix, istos testes examinatos quamvis ex Montis fundatoribus non esse admittendos, quia in re propria, & Universitatis Montis.

Gaponi Discept. Tom. V.

Respondendo formaliter, dicitur primo ipsos etiam extra titulum testium, uti contractus, & Montis fundatores sufficere ad interpretandum ambiguitatem quatenus adferret, & ad declarandam voluntatem d. l. in conventionalibus, & d. l. in conventionibus.

Secundò, nullus testis est magis idoneus, quam ille de Collegio ad probanda ea, quæ in Collegio sunt arg. Text. in l. consensu, C. de repud. cum aliis apud Affl. dec. 400. n. 1. cui magis creditur cum deponat de facto suo, ut probatum est supra ex Affl. & Tiraq. qui allegat Salic. in l. si quis decur. C. de fal. qui est opinionis standum esse soli uni testi, at quando adsunt duo est indubitatum, ut Præs. de Franch. dec. 60. n. 4. & 14.

Tertiò respondetur, quoties testes de universitate deponunt pro universitate in causa spectante ad universitatem quantum ad honorem, & commodum, & tunc idonei, ut per Affl. d. dec. 400. aut in consequentiam, & secus, & adducit Bald. dicentem, quando succumberet Universitate deberent mittere manus ad marsupium, & tunc non sunt idonei, secus verò, quando non tenentur ipsi ad damnum, hinc monachus potest esse testis pro Monasterio, ut per DD. prædictos, & Præs. de Franch. dec. 197. n. 4. semper S. C. admittere testes pro Universitate testatur, præter in causa pascuorum.

Tandem isti fundatores, ultra quod nullum commodum sentire possunt, de attestata veritate; est eis valdè damnoſa eorum depositio cum puellæ ab eis, & eorum descendenti-bus masculis, poterunt matrimonium contrahere infra annum 18. & mori absque filiis infra dictam ætatem, quod si de medietate dotis disponere poterunt, illa relinquenda potius foret consanguineis, & earum parentibus, ut communiter fieri solet arg. l. nam ad ea ff. de leg.

Cæterum stante causa tam clara supplicant dd. Gubernatores Montis pro sententia absolutoria prout sperant à S. C. cætera Dominorum Senatorum religio supplebit.

DISCEPTATIO CCCXXXV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur, de qua hic.
- 2 Paragii liquidatio qualiter fiat.
- 3 Paragii liquidatio quo tempore fiat.
- 4 Paragium debetur in corporibus, non in fructibus.
- 5 Paragium debetur loco legitima.
- 6 Paragium est legitima.
- 7 Paragii fructus debentur à die mortis.
- 8 Legitima est jus universale, & vocatur quota hereditatis.
- 9 Fructus legitima à quo tempore debeatur.
- 10 Fructus paragii quando debeantur minori.
- 11 Mora irregularis quando currat contra majorem.
- 12 Paragium an debeatur filie non nuptæ.
- 13 Bona quando mutant qualitatem per translationem personæ.
- 14 Rursus mutatio, qualiter faciat bona mutari, & numeris sequentibus.

ARGUMENTUM.

Paragium qualiter liquidetur, & quo tempore, debetur in corporibus, non in fructibus, & debetur loco legitime, imò est ipsa legitima, & fructus debentur à die mortis, ac est jus universale, & quota: Mora irregularis quando noccat minori.

JURIUM ALLEGATIONES, PRO

Sorore Catharina Angiulli, & successivè pro suis hæredibus.

Canalis pro Cioffo act.

SOROR Catharina Angiulli Monialis in domo, cum pe-
tiisset in M. C. V. sub die 5. Julii 1638. assignari pa-
ragium super bonis quondam Angeli Angiulli senioris
patris, remansis in sua hæreditate, quæ possidebantur
per Horatium Angiulli suum fratrem, filium, & hæredem
respective dicti quondam Angeli, unâ cum interesse, & pro

D 4 dicta

dicta quantitate, immitti in possessionem Massariæ hæreditariæ in actis deductæ fol. 118.

Et servatis servandis, per eandem M.C. sub die 28. Maji 1639. obtinisset decretum in sui favorem, quo mediante condemnatus dictus Horatius ad solvendum actrici paragium liquidandum, una cum interesse liquidando fol. 175.

Et pro ipsa liquidatione sub die 13. Septembris 1639. commissus calculus, fol. 181. & etiam pro portionibus fratribus, & sororibus, quæ ei spectaverunt super dicta hæreditate, & bonis, ut fol. 426.

In ipso calculo calculator retulit, fol. 428. quod ex processu liquebat, quondam Angelum Angiulli communem patrem ipsius sororis Catharinæ, & Horatii reliquisse undecim filios, sex scilicet masculos, & quinque fœminas, fol. 187. ac remansisse in hæreditate prædicta bona stabilia (sic appretiata vigore decreti ipsius M.C. sub die 17. Decembris 1639. quod pro liquidatione paragii petiti per Catharinam Angiulli appretientur bona quondam Angeli Angiulli patris ad finem providendi, fol. 182.) ascendentia ad ducatos 18203. o. 10. ut à fol. 212. usque ad fol. 217. ultra victualia, & mobilia.

Quæ victualia tempore mortis dicti quondam Angeli de anno 1600. in 1601. valebant, videlicet frumentum ad carolenos undecim, & undecim cum dimidio pro quolibet modio.

Fabæ ad carolenos quinque) fol. 206.

Ordeum ad carolenos sex)

Avena ad carolenos quatuor cum dimidio mobilia, & le moventia nempe oves, & hæde mille, & quingentæ valebant ducatos mille, & bis centum, fol. 215. à terg.

Vaccæ centum quinquaginta, ducatos bis mille, bis centum, quinquaginta boves aratorii quadraginta quinque, ducatos mille, & duodecim cum dimidio, eodem fol. 215. à terg.

Equæ quatuor ducatos centum)

Dux Asinæ ducatos viginti sex)

Currus quinque ducatos ducentos.) fol. 216.

Retulitque etiam calculator, eod. fol. 428. eidem sorori Catharinæ deberi portiones suorum fratrum utrinque conjunctorum præmortuorum, non obligatorum ad dotes Lauræ d'Angiulli, in quibus portionibus in ipsa successit pro medietate ab intestato, ut ex fide præambuli, fol. 282. pariterque deberi paragia aliarum duarum sororum utrinque conjunctarum præmortuarum, una cum eorum interesse, quatum sororum fuit etiam declarata hæres, ut dicto fol. 282.

Et institisset ipsa soror Catharina procedi ad liquidationem tam paragii prædicti, fol. 219. quàm portionum fratrum, & paragiorum sororum, cujus rei gratia fuissent expeditæ plures monitiones, à fol. 219. usque ad 221. & non facta dicta liquidatione in M.C. causaque introducta in S.C. per viam appellationis.

Ac per tunc Regium Consiliarium de Carleval causæ Commissarium fuisset domi decretum sub die 8. Julii 1641. quod M.C. procedat ad liquidationem credituum Catharinæ Angiulli; verum non ad executionem inconsulto S.C. seu præfato Mag. causæ commissario folio 259. à terg.

Ipsaque liquidatione (morte præventa sorore Catharina, ut fol. 363.) non aliter facta, instituerunt ejus hæredes fol. 443. ad præsens fieri, & cum super ipsa liquidatione sit per S.C. pronuntiandum, dubio procul ex infrascriptis est liquidandum paragium dictæ sororis Catharinæ respectu stabilium prædictorum pro nunc in duc. 825. ejusque interesse à morte patris in aliis ducatis 2481. vel saltem 1772. & pariter liquidandas portiones fratrum in duc. 2263. pro qualibet portione, medietatem cujusque portionis spectavisse, & spectare eidem Catharinæ, & successivè ejus hæredibus,

2 Et hoc, quia in paragii, liquidatione, dum tractatur de bonis burgenfaticis sit æstimatio, & appretium omnium corporum contentorum in successione, Capyc. decis. 158. Caput. in repet. ad consuet. si moriatur, part. 2. §. 6. nu. 10. vers. Quando ageremus, fol. 222. Anell. Amat. consil. 11. n. 5. & 27.

3 Attenditurque tempus mortis testatoris, pro æstimando valore bonorum pro paragio, Reg. de Pont. consil. 79. n. 17. Caput. ubi supra, nu. 11. fol. 223. Anell. Amat. d. consil. 11. n. 6. & numerus filiorum, Caput. d. §. 6. n. 12. fol. 223.

Est etenim paragium, portio medietatis, vel trientis filiorum bonorum ac successionis, quæ habitura fuisset soror Catharina filia, si per legem exclusa non esset, Minad. in constitut. in aliquibus, num. 23. notab. 7. & Caput. d. nu. 11. circa fin.

Ex quo paragii liquidatio sit ad instar legitimæ, ut in proprietate debeat, Anellus Amat. d. consil. 11. n. 5. & 27. & consil. 12. n. 1.

Et sicut legitima in corporibus, & non in fructibus debetur, l. scimus, §. repletionem, C. de inoffic. testam. Mol. in consuetud. Neap. par. 3. q. 6. nu. 2. & 24. & consil. 9. nu. 16. Barbat. de division. fruct. p. 1. c. 2. nu. 15. ita paragium, cum sit onus, patrimonium respiciens, in proprietate debetur, Amat. tom. 1. resol. 2. n. 7. ubi optimè fundavit, & recenset Thor. novissimè in supplemento decisio. verb. Paragium debitum, il primo, vers. Ita paragium.

Estque paragium loco portionis jure naturæ debite, Anell. Amat. d. consil. 11. numer. 2. qua de re, jura, quæ delegitima loquuntur, in paragio etiam verificantur ex natura subrogati, Andr. de Isern. in d. constit. in aliquibus, colum. 8. in antiquis, vers. Sed hoc paragium, & col. 12. in fine, vers. Eadem ratione, & in aliquibus, col. 8. in antiquis, vers. Sed hoc paragium, & col. 12. in fine, vers. Eadem ratione, & in repetit. constit. Comitibus, in princip. Afflict. in d. constit. in aliquibus, n. 43. & 44. Anna alleg. 7. n. 13. ibique ait: Paragium ejusdem juris cum legitima esse; sic etiam tenet Fab. de Anna consil. 6. nu. 20. Vinc. de Franch. dec. 61. nu. 5. Petr. Greg. de dote, & paragio, q. 2. & 28. n. 7. in fine, Anell. Amat. d. consil. 11. n. 3. & consil. 12. num. 1. ubi multos DD. Regnicolas adducit: his addo Cam. de Medic. consil. 11. n. 7. & consil. 75. nu. 10. Reg. Capyc. Galeot. tom. 2. contrav. 15. n. 30. Conf. Theod. allegat. 81. n. 3. Muta dec. 90. n. 40. novissimè Thor. qui alios recenset in supp. comp. decis. d. vers. Paragium debitum, il primo.

Imò fortius dixit Afflict. quod paragium sit legitima in decis. 162. num. 2. Camill. Salern. ad consuet. si moriatur, post num. 50. quamobrem fructus paragii eodem jure, quo fructus legitimæ debentur, Anna d. alleg. 70. nu. 11. Petr. Greg. d. tract. de dote, & paragio, quæst. 26. ibique addentes, Anell. Amat. d. consil. 11. n. 8. Reg. Capyc. Galeot. tom. 2. d. contrav. 15. n. 47.

At fructus legitimæ à die testatoris obitus debentur l. Papinianus, §. unde si parens, C. de inoffic. testam. & sic communi consensu tenent Gloss. & Bald. in l. in fideicom. in princ. ff. ad Trebel. idem Bald. consil. 221. lib. 4. ubi ait, quod nunquam sine fructibus, legitima stare potest, Alexand. Cornel. Tiraq. Menoch. Boss. Capr. Natta, Marzar. Ruin. Gab. Caph. Petra, Peregrin. Surd. & Cuch. quos omnes cumulat Merl. de legit. lib. 2. tit. 1. q. 1. n. 3.

Ratio in promptu affertur, quia legitima est jus universale, cum vocetur quota, & portio, l. Papinianus, §. quarto, ff. de inoffic. testam. qua de re, fructus eam augent, Bart. in l. ex facto, la grande, col. 2. ff. de hered. instit. Soccin. sen. consil. 57. n. 40. lib. 4. Natta consil. 156. n. 8. Peregr. de fideic. art. 36. n. 89. Merlin. ubi supra, n. 4.

Qui fructus & si hæredes quondam Angeli ad eos præstandos, interpellati non fuerint, consumptique essent, debentur, & successivè ad interesse hæredes tenentur, Merlin. ubi supra, n. 11. cum seqq.

Eò fortius, quia ipsa soror Catharina, tempore patris obitus, erat minor, ut deponunt omnes testes partis adversæ, à fol. 316. usque ad 321. deponunt enim super 3. art. de anno 1642. ipsam esse annorum quinquaginta, qui Angelus pater decessit de anno 1600. fol. 334. itaque necessario erat annorum octo dicto tempore obitus, sic Soccin. sen. consil. 57. n. 43. lib. 4. & Alexand. consil. 134. n. 38. lib. 6. Berret. consil. 114. n. 16. Natta consil. 156. n. 12. Merlin. dict. lib. 2. tit. 1. q. 1. n. 27.

Quia mora irregularis favore minoris ætatis constituitur abique interpellatione in eorum beneficium, ex Text. nota in l. cum minorum, ubi Bart. Bald. Salyc. & DD. C. quib. in caus. restit. in integr. non est necess. in l. Titia Sejo, §. usuras de leg. 2. l. 3. ff. de adimen. legat. l. eum, §. appareat, ff. de fideicom. liber. DD. multi, quos cumulat, & testatur Merlin. ubi supra, dict. l. 2. tit. 1. q. 1. n. 28.

Nulla habita ratione de præsens alimentis præstitis ipsi Catharinæ per Octaviam Vaccham dum vixit, & post ejus obitum per Horatium, prætendendo pars adversa compensari cum interesse ad Ann. in alleg. 70. numer. 27.

Nam dum ipsa Catharina successionis in portionibus fratribus, & in paragiis fororum detentis per Horatium, ipsi aëtrici ab intestato obventis, alimenta percepit ex bonis propriis, & non hæreditatis quondam Angeli Angiulli, ut inferius demonstrabitur, & consequenter non potest prætendi compensatio aliqua.

- 12 Quod paragium etiam, quod soror Catharina nupta, haud fuerit, debetur: nam non obstante, quod filia non maritetur, debetur, Regens Lanar. *conf.* 70. n. 7. semperque est uniforme, quod Moniali debetur, estque loco legitime, etiam non professæ Moniali, Capyc. in *consuet. si moriatur*, sub num. 67. in *apostil. incip. an autem hæc consuet.* Præses de Franch. *decis.* 44. & debetur Moniali, sicut nubenti, Muta in *cap. Regni Sicilia* 6. num. 6. & 9. Regis Iacobi, num. 1. transmittiturque ad hæredes, de Franch. *decis.* 618. etiam extraneos, Camil. Salern. in *d. consuet. si moriatur*, post num. 50. Napodan. *litt. E. fol.* 95.

- 13 Debeturque à fratre tam super bonis paternis, ut Doctores omnes supracitati, & Gizzarell. *dec.* 37. n. 25. quam maternis Camill. de Medic. *d. conf.* 11. num. 12. Petr. de Gregor. *d. tract. de dote, & paragio, quest.* 19. Maur. jun. *allegat.* 103. num. 2. & sic decusum per S.C. ut apud Thor. ut *supplemento compend. decision. d. vers. Paragium debitum.*

In portionibus fratribus, & paragiis fororum, in quibus successit soror Catharina, & declarata fuit hæres pro medietate; est verum, quod soror succedit fratri æqualiter cum aliis fratribus, etiam quod fratri hæreditas, fuerit sola patris hæreditas, Ann. *alleg.* 70. n. 32. & 33.

- 14 Nam postquam bona transeunt de persona in personam, & sic de patre in filium, non dicuntur amplius paterna, sed fraterna, Anna ubi *supra*, num. 33. & subnectit; mutata enim persona mutatur conditio rei *allegat. l. Paulus, alias per procurat. ff. de acq. hæred. l. fin. in fin. de inoff. testam.* & cum primum unitur hæreditas patris, & filii, non dicitur hæreditas patris, sed filii, *l. sed si plures, §. 1. ff. de vulg. & pupillar.*

- 15 Sunt enim dicti fratres, & sorores sui hæredes quondam Angeli Senioris, juxta Apostol. filius ergo hæres, & sunt Domini rerum patrum, abque ullo alio facto, mero jure, *l. in suis, ff. de liber. & posthum. l. filius, qui patri, ff. de vulg. & pupill. l. si quis filium, ff. de inoff. testam.* Ant. Gomez *tom. 1. resolut. cap. 9. n. 7.* ubi alia jura adducit Micha. Grass. *tract. de success. art. transmissio, quest.* 23. num. 1.

- 16 Quamobrem ad quosvis hæredes, etiam extraneos, hæreditatem paternam, jure suitatis, transmiserunt, etiam ab eis non agnitam, Ant. Gomez *d. cap. 9. sub n. 19. vers. Octavo infero*, quæ opinio adeo communis est, ut nemo ausus sit contradicere, ut firmat Michael Grass. *d. art. transmissio, quest.* 23. sub n. 1. in fin.

- 17 Quæ transmissio ex potentia suitatis fit, si quis moritur ex testamento, vel ab intestato relicto filio suo, & in potestate: nam si talis filius decedat hæreditate patris non adita, illam ad hæredes transmittit, Gomez *d. c. 9. n. 7. & sub n. 19. illat.* 8. ubi *allegat. Text. capitalem & expressum in l. apud hostes, C. de suis, & legitim. liber.*

- 18 Quod procedit, quamvis filius fuerit infans, & hoc respectu portionis Angeli junioris posthumi: nam ut ex *d. l. in suis, ff. de lib. & posth.* cum dominum transeat ipso jure in filium, non efficit major ætas, sed sola suitas, seu filiatio, hanc communem dicit Jaf. in *l. si infanti, C. de jur. deliber.* quam *communem opinionem veriorum esse testatur Alex.

- 19 Et quamvis filius posthumus natus, post mortem patris non est, nec unquam fuit in potestate patris, quia dum fuit in utero, non erat homo, ens, nec subiectum de per se, ut in eo potuisset esse patria potestas, *l. fin. ff. de collat. bonor. & in l. fin. ff. de assign. libert.*

- 20 Tamen in ipso instanti, quo natus fuit, habuit suitatem, juraque ejus, *l. posthumus, ff. de injust. rupt. testam. l. si quis filio ex hæredato, verb. planè, & per tot. leg. eod. tit.* cum aliis juribus adductis per Gomez *d. c. 9. n. 14.*

- 21 Illaque potentia, quod filius fuisset in potestate paterna, five vivo patre natus sit, operata fuit existentiam suitatis post mortem patris, undè Gomez *d. n. 14.* ait, quod patria potestas in actu, vel saltem in potentia operatur, & inducit suitatem ex *text. in §. ita demum instit. de hæred. quæ ab intestato deferunt. ibi.* Posthumi quoque qui si vivo parente nati essent, in potestate ejus futuri forent, sui hæredes sunt.

- 1 Legatarius tenetur solvere onera intrinseca rei legatæ, servitutes ibi existentes pati, collectas, & Canones solvere, &c.
- 2 Legatarius tenetur ad onera realia, & mixta super re legatæ.
- 3 Censui præteriti possunt peti, tum ab hærede, tum à legatario possessore rei.
- 4 Pensio in beneficio solvi debet ab hærede primi titularis, vel à secundo titulari, ad arbitrium Pensionarii.
- 5 Pensionarius non agit contra secundum titularem quando hic fecisset diligentias contra primum titularem, & quid si fuerint inutiles.
- 6 Pensio imposita antiquo jure per Episcopum non erat solvenda à secundo titulari.
- 7 Episcopus antiquitus poterat imponere pensiones in beneficiis, non hodie.
- 8 Legatarius tenetur pati servitutes activas, & passivas rei legatæ.
- 9 Legatarius ad pias causas non tenetur de equitate solvere censum super re legatæ existentem.
- 10 Legatum rei alienæ jure Canonico, & equitate civili, & Canonica valet, & quando.
- 11 Legatum ad pias causas, vel factum consanguineis, aut valde amicis equippollent.
- 12 Legatum relictum Ecclesie cum aliquo onere rei, illud onus solvitur ab hærede, non à legatario.
- 13 Legatarius est magis dilectus in re legatæ, quam hæres.
- 14 Legatarius fundi non tenetur ad censum solvendum super illo fundo.
- 15 Legatarius non redimit rem legatam ab onere, sed hæres.
- 16 Censui submissio est onus hereditarium.
- 17 Regula illa res transit cum onere qualiter procedat.
- 18 Res transit cum onere inter dominum oneris, & possessorem, non inter alios.
- 19 Testator in dubio quid censeatur voluisse legare.
- 20 Textus in *l. si res obligata* 60. qualiter intelligatur.
- 21 Hypotheca facit rem avocabilem in totum, vel in partem.
- 22 Legatum fundi una cum omnibus juribus suis, &c. transfert onus solvendi censum ad legatarium.
- 23 Legatarium non teneri ad censum rei legatæ regulariter procedit.
- 24 Ampliatur si fiat legatum persona conjunctæ, vel valde amico.
- 25 Testator magis legatarium diligere præsumitur, quam hæredem in re legatæ.
- 26 Legatum qualiter recipiat interpretationem.
- 27 Legatarius pia causa non tenetur ad censum super re legatæ impositum.
- 28 Legatarius non tenetur ad onera quando esset damnosum legatum.
- 29 Factum disputatur de quo in hac questione.
- 30 Onera rei legatæ à quo solvi debeant.
- 31 Textus dicti *l. si res obligata* 60. ff. de leg. 1. adducitur.
- 32 Textus in *l. quæro*, ff. de usufructu legato explicatur.
- 33 Textus in *l. Imperatores*, ff. de Publicanis, adducitur.
- 34 Cancer. part. 3. variarum cap. 20. adducitur punctualis.
- 35 Textus in leg. si domus ff. de legat. 1. adducitur.
- 36 Regentis Reverterii decisio 360. punctualis adducitur.

A R G U M E N T U M.

Textus in *l. fides obligata* 60. ff. de leg. 1. explicatur, legatarium pati debere servitutem rei legatae, ad onera census emphyteutici solvendos teneri latè probatur. Collectas etiam, & alia onera solvit. Censum autem à testatore impositum solvit hæres, quando sciebat testator tale onus; quæ scientia undè colligatur, adducitur. Legatarius si sit persona conjuncta, vel Ecclesia, aut causa pia, solvit censum impositum super re legata, & multo magis si legatum fieret elusorium, & si multo pluris legatum valet, quàm onus tunc solutio pertinet ad legatarium, non ad hæredem. Regula, quòd res transit cum onere qualiter procedat, & de quibus oneribus intelligi debeat.

J U R I S   R E S P O N S U M,

P R O

E C C L E S I A   H Æ R E D E,

C O N T R A

Ecclesiam legatariam, cui incumbat onus luendi legatum, & quando.

An legatarius teneaturolvere censum existentem super re legata, an verò hæres ad id teneatur.

Difficilem aggredior quæstionem à Rota sic extimiatam, teste Cencio de censib. decis. 522. in principio, etenim aliqui pro hærede sentiunt, alii pro legatario, mihi tamen unica responsione, ac decisione articulum decidendum esse non placet, sed diversis casibus distinctis, posse jure arbitror, ad quæstioni respondendum, quare sit.

- 1 Prima conclusio: quando testator legat rem alicui cum onere intrinseco servitutis census emphyteutici, & aliis intrinsecis oneribus, tunc ad legatarium transit onus solvendi, & servitutes patiendi, nec hæres tenetur illam rem legatam à servitutis onere liberare, vel censum emphyteuticum solvere, quæ conclusio colligitur ex *l. si is cui*, §. fin. ff. quemadmodum servitus amittatur, & in *l. apud Julianum*, alias incipit *Africanus* 40. vel 41. §. hæres, ubi Glossa in verbo *præteritam*, & in verbo *solarium*, ff. de leg. 1. & sic dicit *Practica Papiensis in forma libelli pro legato rei singularis in principio*, num. 17. Cujus ratio est, quia onera realia, vel mixta semper transeunt cum re legata, *l. fin.* ubi Baldus, & alii, *C. sine censu, vel reliquis*, Roland. conf. 32. num. 3. & 4. *Castill. de usufructu* cap. 56. num. 15. *Riminald. jun. conf.* 298. num. 7. *Burlatus conf.* 5. num. 12. lib. 1. pro censibus verò debitis ante mortem testatoris, tenentur hæredes, non legatarius, ut distinguit Glossa in *d. l. in verbo præteritum*, in *d. l. apud Julianum*, §. hæres, ff. de leg. 1. *Gratianus* cap. 611. à num. 1. Verum Domino Censui nullum inductum videtur præjudicium, quia posset census præteritis ad sui libitum exigere, vel à legatario possessore rei censui subjectæ, vel adversus hæredes principalis debitoris, ratione hypothecæ, ut latè *Theaur. decis.* 164. *Trentacinq. l. 1. var. de jure fisci resol.* 4. num. 1. ubi loquitur de collectis, & oneribus, *Grat. lib. 3. cap. 955. à num. 8.*
- 4 Quod ipsum dicimus de pensione in beneficio, quæ cum sit onus reale inhærens beneficio ad quemcumque illud transit, Pensionis onus transit etiam, *cap. si quis laicus* 16. quæst. 1. *Gigans de pension. quæst.* 40. & sic successor in beneficio, tenetur tum pro futuris, tum etiam pro terminis jam decursis, *l. quæro*, ff. de usufructu, *Gambarus de potestate legati*, l. 6. à num. 427. sed quoad præterita procedit quando nulla potest imputari negligentia pensionario, cur non exegerit census decursos, *Rota decis.* 352. part. 2. recent. *Verallus dec.* 266. par. 1. & sic posita omnimoda negligentia pensionarii, si titularis est factus non solvendo, non tenetur ad præteritas pensiones, *Rota decis.* 130. part. 3. recent. sicuti liberatur successor à solutione pensionis, si beneficium, super quo erat imposita, evictum fuerit, *Marchesan. de commissionibus*, tom. 1. fol. 614. *decis.* 15. Verum si probet pensionarius diligentias fuisse inutiles, si factæ fuissent,

tunc etiam tenetur præteritasolvere successor, *Bart. conf.* 102. *Cappella Tholosana dec.* 256. *Buratt. decis.* 106. num. 19. & 676. num. 11. part. 2. rec. de quibus diligentis *Tondut. cap.* 70. qui dicit Rotam inclinare, ut prius vadat pensionarius contra hæredes primi titularis, & deinde contra beneficii possessorem.

Verum id limita in pensione imposita in beneficio, auctoritate solius Episcopi, quia illa non transit ad successorem in Beneficio, ut post alios, scilicet Navarrum, & Felynum, dicit *Sanchez lib. 2. Consiliorum moralium*, c. 3. dubio 42. num. 4. quia quando agitur de pensione durante vitæ tempore Pensionarii, ita ut obliget successores, requiritur auctoritas sedis Apostolicæ *Gigans de pensionibus*, quæst. 87. num. 50. *Rota decis.* 437. part. 1. recent. *Barbosa de exigenda pensione*, num. 3. & sic intelligitur *Gigans quæst.* 42. dum ait onus pensionis transire ad successorem in beneficio.

Quod si dicas Episcopum non posse imponere pensiones in beneficiis, ut in *tit. decretalium*, ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. Respondeo argumentum procedere de jure antiquo, quando Episcopi poterant imponere pensionem super beneficiis, at nunc, quia non possunt, ut communiter DD. apud *Tondut. cap. 1. per tot.* licet ipse aliter distinguat, idè non procedit conclusio supradicta de pensione Episcopi.

Ampliatur conclusio in servitute reali activa, vel passiva rei legatae imposita, quia pertinet ad legatarium, *l. si is cui*, §. finali, ff. quemadmodum servitus amittatur, *l. Mevius*, §. penult. ff. de legat. 2. *Gomesius lib. 2. variar. cap. 12. de legatis*, n. 39. quia in legato tantum illud intelligitur relictum, quantum in eo habebat testator, *l. servi electione*, §. fin. ff. de leg. 1. & in *l. uxor Patroni*, *Cod. de legatis*, *Surdus dec.* 11. num. 10. sic ususfructuarius etiam tenetur ad collectas, tributa, census, pensiones, &c. quia cum possideat, & fructus percipiat, ad onera intrinseca tenetur, *Garzia de expensis*, cap. 11. num. 45. *Castillus de usufructu*, cap. 57. à num. 14. *Molina de primog. lib. 1. cap. 27. num. 8.* *Calvinus de aequitate*, lib. 2. c. 145. n. 8.

Secunda conclusio, de æquitate favore piæ causæ non tenetur legatarius ad piæ causasolvere onera, & censum, rei legatae annexa, ubi hoc expressè non disposuerit testator, sed simpliciter legaverit fundum Ecclesiæ, aut piæ causæ, super qua census, & onera erant constituta, quia hoc casu de æquitate tenetur hæres, rem liberam legatario tradere, eamque ab onere liberare, cui erat subjecta: nam hoc casu præsumitur testatorem, rem liberam legare voluisse, quando simpliciter legavit Ecclesiæ, vel piæ causæ, sive personæ conjunctæ, ut probat Textus ubi Glossa, ut *Bart. in l. fides obligata*, ff. de legat. 1. ubi communiter DD. *Parisius conf.* 57. num. 25. lib. 3. *Bellonus conf.* 9. num. 8. *Menochius conf.* 89. num. 24. cum seq. & de æquitate esse magis communem hanc conclusionem dicit *Gratianus* cap. 611. num. 7. cum seq. & num. 10. cum seq. & cap. 955. n. 25. & 37. ac num. 48. cum seq. & cap. 986. n. 13. cum seq. qui *Gratianus d. cap. 611. num. 7. verbo facit*, & confutat eam distinctionem, quam nonnulli fecerunt, quod legatum rei alienæ factum conjunctæ personæ, sive piæ causæ de æquitate canonica non valet, quam de rigore Juris, valeat tale legatum, tam ad favorem conjunctæ personæ, quàm piæ causæ, & sic pro anima, cum nulla videatur esse major conjunctio, quam cum anima, quæ ceteris rebus est præferenda, *l. sancimus*, *C. de Sacrosanct. Ecclesiis*, cap. præcipimus 12. quæst. 1. & cap. *Matthens de simonia*, & ita concludunt omnes DD. in *l. cum alienum*, *C. de legatis*, & in *d. l. fides obligata*, ff. de legat. 1. & notat *Costa de facti scientia centur.* 1. dist. 66. quia omnia disposita in materia legati favore conjunctorum, locum etiam habent, favore piæ causæ, & Ecclesiæ, & pro anima: cum Deus sit Pater noster, & Ecclesia Mater nostra, *cap. qui abstulerit* 12. quæst. 2. cap. *si quis irascitur* 13. quæst. 2. *Tiraquell. de pia causa in princ.* *Rubeus de testam. ad piæ causas*..... *Romanus consil.* 235. num. 50. *Menochius lib. 4. præsumpt.* 116. n. 3. *Card. Mantica lib. 9. de conject. tit.* 9. num. 4. & hoc etiam ampliant in legatis factis valdè amicis, non solum conjunctæ personæ, *Menoch. de arbitr. casu* 146. num. 1. *Costa centur.* 1. dist. 66. num. 2. *Gratianus* cap. 955. num. 34. & num. 51. & legatum factum piæ causæ debet latè interpretari quicquid regulariter legata pia strictè esse interpretanda dicatur, in *l. Titius*, §. *Seja*, ubi *Bart. ff. de auro*, & *argento legato*, *Surdus de alimentis*, tit. 2. quæst. 10. num. 17. & tit. 8. privilegio 25. num. 6. & latius

& latius decif. 298. n. 10. & in legatis ad pias causas semper veniat quod est majus, non quod est minus, Abbas, & alii in cap. Mendicantes de testam. Gozadinus conf. 60. col. 2. & Cagnolus in l. semper in obscuris, n. 10. de reg. juris.

- 12 Declaratur conclusio, ut à fortiori procedat si testator legat rem Ecclesiæ cum aliquo onere, puta celebrandi Missam, &c. quia tunc censetur eam rem legasse sine alio onere, voluisse legare piæ Causæ, vel conjunctæ personæ, Covar. in cap. filius noster, num. 2. de testamentis, Menoch. lib. 4. pref. 116. n. 27. quia legatario commodum aliquod remanere debet pro legato, deducto onere eidem imposito, ut ait glossa magna in d. l. si res obligata, vers. secundus est casus, ff. de leg. 1. Gratian. cap. 350. num. 19. & cap. 955. num. 23.
- 13 propterea dici solet, quod legatarius præsumitur magis dilectus in ipsa re legata, quam hæres, ergo ei magis favendum est, quam hæredi l. Publius Mævius 36. ff. de condit. & demonstrat. etiam si hæres esset conjunctus testatori, Surdus conf. 72. num. 16. lib. 1. Gratian. cap. 611. n. 37. quando res potens est legari, secus si legari non posset, ut feudum, &c. Afflict. in cap. 1. de prohib. feud. alienat. per Federicum, licet deberi extimationem feudi legatari dicunt Mantica lib. 9. de conjecturis, tit. 11. n. 8. Menochius lib. 4. præsumpt. 119. num. 6. Rosental de feudis, cap. 7. concl. 2. per totam, quod sequitur Gratianus cap. 611. in fine, & favore legatarii videas apud Surdum de alimentis, tit. 8. priv. 18. & apud Anneum Robertum lib. 1. rerum judicatarum, cap. 1. Tiraquellum, & Thorum de pia causa, per totum, sic præstari debent etiam aditam hæreditatem, Bart. in l. 1. C. de sacros. Eccles. Gratian. cap. 62. num. 23. & 26. Calvin. de aequitate lib. 2. cap. 145. n. 30.

Verum limitatur conditio quando alia pia causa esset hæres instituta, quia tunc conquassantur privilegia, Auth. quas actiones, C. de Sacros. Eccles. & jus commune servari deberet Doctores communiter in d. Auth. de qua Authentica, & brocardico, latè Trentacinius,

- 14 Tertia conclusio legatarius, qui rem legatam invenit censui consignativo subjectam, scilicet super qua fuerat facta venditio annuorum introituum à Domino, non tenetur censum solvere, sed solutio pertinet ad hæredem, sic habetur in l. si res obligata 60. ff. de legat. 1. ubi habetur, quod quando testator scit (quæ scientia semper præsumitur, quando ipse testator censum imposuit) rem esse hypothecatam alteri, tunc ipse hæres illam luere tenetur, & censum solvere; ex quo Textu sic tenet Menochius conf. 997. n. 10. & seq. & conf. 1009. per totum, Rodriquez de annis redditibus, lib. 2. quest. 1. num. 6. qui dicit Senatam Parisiensem ita judicasse, Costa de portione rate, quest. 72. num. 8. Cevallos quest. 747. num. 23. Felicianus de censib. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 6. & l. 3. cap. ult. n. 4. Gratian. cap. 955. num. 23. Cencius de censibus, quest. 79. num. 16. ubi dicit hanc opinionem esse de jure veriorē, & illam à contrariis defendit, & ibi adducit allegationem cujusdam Pauli Ranucci Advocati Romani, hoc idem tenet Cancerius part. 3. var. cap. 20. num. 1. & 2. dicens ita disputatum inter duos famosos DD. Merlinus de pignoribus, lib. 4. quest. 157. & in hanc partem inclinasse Rotam apud Cencium decif. 517. & firmat eadem Rota in Romana pecuniaria, seu census 26. Februarii 1635. coram Ghislerio per totam, sed eadem Rota dixit hanc causam esse per conjecturas decidendam, ut in decif. 475. apud Cencium, & decif. 522. licet absolute dicat Regens de Marinis lib. 1. cap. 12. num. 2. licet contrarium dicant alii apud Gratianum cap. 711. num. 1. & ante eum Practica Papiensis in forma libelli pro legato singulari in principio, num. 17. & quoad usufructuarium, cui fuit legatus usufructus fundi, gravati onere census, dixit Castillus de usufruct. cap. 57. num. 14. & alii relati à Cencio qu. 79. in princip. & Calvinus de aequitate, cap. 145. cum quibus novissime sentit Antonius Conciolus part. 2. alleg. 69. per totam, sed non cum limitatione, de qua infra, unde pro Regula sit conclusio proposita.

- 15 Probatur primo, quia ad hæredem pertinet redimere rem legatam ab onere obligationis, & casus quando testator sciebat rem obligatam, §. sed & rem, ubi Oynoromus, & alii insit. de legatis, d. l. si res obligata 60. ff. de legat. 1. l. licet is, ff. de dote prælegata, l. prædica 6. C. de fideicom. l. qui post 3. Cod. de legatis, Gomezius tom. 2. cap. 12. num. 39. Grassus in §. legatum, quest. 15. Mangilius de evict. quest. 64. num. 10. Cyriacus cap. 145. num. 35. DD. communiter ubi supra, scientia verò pater, quando ipsemet censum imposuit super re legata, & sic sufficit agi de facto proprio, ut ces-

set omnis ignorantia præsumptio, l. cum alienam 10. C. de legatis, ubi Jason num. 7. Menochius d. conf. 997. num. 12. & 1009. nu. 8. Rota Romana in d. pecuniaria census in §. de scientia autem, & dec. 297. n. 18. p. 8. rec.

Probatur secundo, quia census submissio est onus hæreditarium, Boerius decif. 66. Costa de portione rate, quest. 72. & conf. 9. num. 1. Cencius q. 79. num. 7. qui ait, quod licet in contractu census adsit obligatio tam personalis, quam realis, tamen magis attenditur obligatio personalis, quæ non sequitur rem, sed datur contra hæredem, & sic dicebat Ranuccius relatus à Cencio ubi supra, qu. 79. n. 43. & 44. & ante eum Vivius dec. 333. lib. 2. ergo nil mirum si per hæredem illud sit subeundum, l. fin. §. cum igitur, ubi DD. C. de jure delib. l. si cum dote 23. §. transgrediamur, ff. solut. matrim. Gratianus cap. 204. num. 36. p. 2. & cap. 733. num. 15. p. 4. & cap. 981. num. 22. p. 5. Cyriacus contrav. 5. num. 95. & contrav. 347. n. 14. & Felicianus tom. 2. de censibus, lib. 1. c. 1. n. 6. Cencius d. q. 79. n. 8. Rota in d. Romana pecuniaria, seu census, §. unde sequitur.

Dices primò, res transit cum onere suo, & cum servitute reali activa, & passiva sibi imposita, l. fin. ubi Jason n. 6. ff. de novi operis nuntiatio. l. si convenit 18. §. si fundus, ff. de pignor. act. cap. ex litteris, de pignoribus, & ex his fundatur Pedrocça conf. 20. ad contrarium tenendum, & Gratianus cap. 611. nu. 2. ergo pertinet solutio ad legatarium, non ad hæredem.

Respondeo, quod dicta Regula locum habet in onere, quod respicit Dominium, & substantiam rei, intrinsicè, & illi inhæret, & est perpetuum, ut sunt Tributa, Collectæ, Canones, & similia, & quod non fundatur in aliquo debito personali, ut est pignus, hypotheca, & census, & idè hæres satisfacit tradendo talem rem cum dicto onere, & servitute, & vitio rei, & non tenetur dictam rem liberare, secus tamen est in censu, & obligatione consistente in debito pecuniario, cum talis hypotheca sit quoddam jus, & qualitas ipsius rei extrinseca consistens in pecunia, quam hæres potest removere solvendo debitum principale, & idè licet debeatur propter rem, tamen cum debeatur à persona, ad eum spectat onus liberandi, à dicta obligatione, & rem integram tradendi absque dicto onere census, qui personam obligatam representat, ut in §. 1. Auth. de jur. rejunando à moriente præstito, Paulus de Castro in dict. l. si res obligata 60. col. 2. ff. de leg. 1. quam sequitur Costa q. 62. num. 3. Aretin. in dicto §. sed & si rem, num. 2. insit. de legat. Felician. d. lib. 1. tom. 2. cap. 1. Gomezius d. cap. 12. num. 39. Cencius q. 79. n. 14. Gratianus cap. 955. num. 24. & num. 41. Paulus Ranuccius apud Cencium dict. quest. 79. numer. 41. & 42. Rota in dicta Romana pecuniaria, §. non obstat quod census.

Dices secundò, obstat decisio Rotæ 537. n. 12. ubi ait, 18 quod regula prædicta, ut res transeat cum suo onere in possessorem, non fundatur in perpetuitate oneris, sed in jure ei coherente, sed ita coherens onera infeca, sicuti pignus, hypotheca, & census; ergo omnium solutio pertinet ad legatarium.

Respondeo, quod distinctio, de qua in argumento non potest procedere, quia dependet ab ea questionis solutio, an hæres teneatur luere, seu liberam tradere, & liberare rem legatam ab onere, quod testator sciebat; tunc enim distinctio fit, & quod aut onus est intrinsicum, & perpetuum, vel extrinsecum, quod hæres possit solutione tollere. In primo casu non tenetur hæres, in secundo verò tenetur hæres liberare omnino rem legatam, ut bene Gomezius cap. 12. num. 29. Felicianus lib. 2. c. 1. num. 6. Menoch. conf. 1009. n. 8. Costa d. quest. 42. n. 3. & seq. Cevallos q. 743. num. 23. & seq. Gratianus c. 955. n. 26. Cencius dict. quest. 79. n. 13. Paulus Ranuccius apud Cencium ubi supra, num. 41. & 42.

Respondeo secundò, quod dicta regula, quæ dicit, quod res transit cum onere suo, procedit, & locum habet, quando esset questio inter Dominum Census, & possessorem fundi censuari; quia tunc bene vigore dictæ regulæ Dominus Census habet electionem agendi contra hæredem impositoris census, vel contra legatarium possessorem fundi, secus est quando controversia est inter legatarium, & hæredem quænam ex eis teneatur solvere censum, & liberare rem legatam ab onere census, quo casu intrat dispositio textus in d. l. si res obligata 60. ff. de legat. 1. ut data scientia oneris in testatore, hæres teneatur rem legatam liberare ab onere census superimpositi, ut bene declarat Felicianus dict. cap.

dict. cap. 1. num. 6. Paulus Ranuccius apud Cencium *dicta quest. 79. num. 23.* Rota in *dicta Romana pecuniaria*, §. non obstat.

- 19 Dices tertio, in dubio censetur testatorem voluisse legare tantum jus, quod habet in re legata *l. servi electione 5. §. final. l. si domus 74. in fine, l. si a substituto 47. ff. de leg. 1.* cum aliis adductis à Rota Romana ubi *supra* §. nec minus adversatur, & sic hæres liberatur tradendo rem qualis est, *l. servo legato, §. si fundus, ff. de legat. 1.* Jaf. in *d. l. si res obligata 60. n. 4. & 5. ff. eod. tit.*

Respondeo omiſſa responsione Gerii Spini *conf. 19. n. 37.* quod id procedit, quando testator habet jus in re, quod constituit in vero, & proprio dominio in toto, vel in parte, quia illud tantum videtur legasse, & de eo solum disposuisse, ita ut pars rei, quæ erat aliena non censetur legata, diversum autem est, quando testator habet plenum, & perfectum dominium rei legatæ, quæ tamen reperitur alteri obligata, & hypothecata, & nulla pars rei sibi deficit, nec reperitur aliena, sed solum testator erat debitor in pecunia, & in quantitate, pro qua rem illam hypothecavit, quia tunc si scienter illam legaverit, tota res debetur, & tenetur hæres illam rem liberare ab obligationibus hypothecariis, & censibus superimpositis, *d. l. si res obligata 60. & ibi Jafon Paulus, & alii, ff. de legat. 1. Bart. in l. prædia 6. Cod. de fideicom. Baldus in l. cum alienum 10. num. 2. & 10. C. de legat. Gomez d. cap. 12. num. 39. Gratian. c. 955. num. 23. & seq. Costa d. quest. 72. Merlin. de pignoris lib. 4. qu. 157. n. 3. Rota in d. Romana pecuniaria. 1635. §. nec minus adversatur.*

- 20 Dices quarto, cum Achille Pedrocca *conf. 2. numer. 160.* Textus in *d. l. si res obligata cum concordantibus*, intelligi solum, quando res legata in totum evinceretur legatario, secus si evincatur pro parte, & subdit Pedrocca, ita esse de mente Bartoli in *leg. si domus 74. §. de evictione, num. 4. vers. Et hoc est verum, ff. de legat. 1.* & Jaf. in *d. l. servi electione 5. §. fin. num. 2. & in d. l. si res obligata 60. num. 50. ff. de legat. 1.* at res legata in totum non avocatur à legatario per hypothecam.

Respondeo falli ibi Pedroccam, malè applicando rem obnoxiam censui legatam, non posse per hypothecariam in totum evinci, quia posset etiam pro parte debiti in totum à legatario evinci, & *l. quamvis 6. ubi notat omnes, Cod. de distract. pignoris*, quod notat Gaillus *lib. 2. observ. cap. 92. num. 50.* qui dicit hoc esse de natura actionis hypothecariæ, ut per eam avocentur omnia bona, etiam si decuplo plus debito valeant, Cencius *quest. 79. num. 2.* ubi Paulus Ranuccius *num. 37. & quest. 98. num. 43.* Scappuccinus de Salviano *lib. 2. quest. 15.* Capycius *decis. 10. num. 20.* Andriolus *contro. 170. n. 3.* Rota apud Cencium *decis. 451. à n. 6. & 9.*

- 21 Confirmatur responsio, quia DD. in *d. l. si res obligata*, constituit differentiam inter jus, ex quo res non potest avocari in totum, puta in servitute, & inter jus hypothecæ, per quam res potest in totum avocari, & dicunt hæres testatoris scientis rem esse obligatam teneri ad liberandam rem legatam alteri hypothecatam, quando per hypothecariam potest avocari in totum, ut in casu nostro, Paulus in *d. l. si res obligata, num. 2. & 8.* Jaf. in *leg. si domus 74. ff. de legat. 1.* ubi Alexander *num. 30.* Cenc. *dict. 79. num. 50.* ubi expresse reprobatur Pedroccam, & bene declarat etiam Paulus Ranuccius relatus à Cencio *d. quest. 79. n. 36. & 37.* & dixit Rota in *una Romana pecuniaria*, seu census, §. non obstat: ubi subjungit rem legatam non posse avocari, ob servitutem super eam impositam per rationem, de qua ibi per eum, quod verò hypotheca competat Domino Census contra bona censui onerata, omnes dicunt, & admittit idem Pedrocca *dict. conf. 2. n. 8.* & probat Cencius *quest. 79. num. 50. & quest. 98. num. 3.* & ante eum scripsit Bonus de censibus, art. 37. num. 88. Federicus Martona de censibus, cap. ultimo, num. 109. Avendanus de censib. cap. 96. num. 6. Merlin. de pignoris lib. 2. quest. 93. & quest. 94. n. 28. Rota *dec. 211. num. 5. part. 3. rec.*

- 22 Limitatur dicta tertia conclusio, ut procedat quando res obligata censui simpliciter legatario fuit legata, quia si esset legata cum omnibus suis juribus, & pertinentiis; tunc res legata transit ad legatarium cum suis juribus, tam activis, quam passivis; & ideo tunc onus liberandi rem legatam ab oneribus, & hypothecis super impositis, spectaret ad legatarium, non autem ad hæredem, ita scripserunt Bursart. *conf. 50. num. 5. lib. 1.* Pedrocca *conf. 2. num. 42*

& 159. Felicianus *tomo 2. de censib. lib. 1. cap. 1. num. 6.* Menochius *conf. 997. num. 43. & 44.* Cencius *quest. 79. num. 15.* qui ait hoc procedere sine difficultate, Merlin. *lib. 4. de pignoris, quest. 157. num. 4.* Rota apud Cenc. *decis. 517. n. 11.* quæ est repetita *dec. 143. part. 5. rec. & in d. Romana pecuniaria, seu census, §. in banc autem.*

Ex quibus inferitur primo opinionem ad favorem legatarii pro regula esse constituendam ex autoritate S. Rote Romanæ, de qua in dicta Romana pecuniaria, seu census, cujus autoritas facit communem, teste Cornerius *conf. 16. n. 50. lib. 1.* & post eum Paulus Rubeus in *discurso ad studiosos inserto, in 7. part. rec. num. 242. & seq. & Specrellus dec. 121. n. 26.* licet alias de hac opinione Rota dubitaverit *dec. 522. in princip.*

Inferitur secundò, talem conclusionem multo magis procedere, quando legatum esset factum conjunctæ personæ, quia tunc omnes admittunt teneri hæredem liberare rem legatam ab onere census, cum in dicto casu præsumendum sit, testatorem voluisse legatarium ei conjunctum, legatum absque ullo onere consequi debere, ut tradunt Gomezius *tomo 1. variar. cap. 12. num. 39.* Crassius in *§. legatum, quest. 15.* Gratian. *cap. 611. n. 7. & cap. 955. n. 45. & seq.* qui extendit etiam ad valde amicos, Cevall. *qu. 79. num. 17.* qui dicit hoc transire absque difficultate, Glossa Bart. & alii in *d. l. si res obligata 60. ff. de legat. 1.* Menochius *lib. 4. de præsumpt. præsumpt. 116. num. 15.* Mangil. de *evict. quest. 63. num. 20.* Costa de *facti, & juris scientia, centur. 1. distinct. 66.* Card. Mantica *lib. 9. de conjectur. tit. 10. num. 4.* Calvinus de *aquitate, cap. 145. num. 10. & seq.* Cyriacus *cap. 412. num. 38.* quæ opinio jure optimo est communiter recepta, ut ait Antonius Conciolus *par. 2. alleg. 69. num. 8.* & procedit etiam si hæres sit æquæ, vel magis conjunctus, post alios Conciolus *d. alleg. 69. n. 19.* Cum testator in re legata magis videatur diligere legatarium, quam hæredem, §. 1. *vers. Et in summa instit. de donationibus*, Card. Mantica *lib. 7. de conjecturis, tit. 1. num. 39.* Rubeus de *testam. in præludis, num. 95.* Gratian. *d. cap. 611. num. 36. & cap. 955. n. 36. part. 5.* unde in re legata legatarius quodammodo hæres appellatur, *leg. ad tempus 14. §. in re legata, in fine, ff. de usufructu* Card. Mantica ubi *supra, num. 39.* & Rota *dec. 262. n. 2. p. 1. rec. & Cynap. contro. 490. num. 19.* Calvinus *dict. cap. 145. num. 20.* licet alii dixerint legatum non admittere latam interpretationem etiam si factum sit conjunctæ personæ, ut ait Homnedeus *conf. 63. num. 48. & seq. volum. 1. & conf. 57. num. 37. & seq. volum. 2.* maxime quando hæres institutus est magis, vel æquæ conjunctus, Mangilius de *evict. q. 63. num. 25.* Menochius *lib. 4. præsumpt. 106. numer. 18.* Surdus *conf. 112. num. 77. volum. 1.* qui tamen dubitativè loquitur ibi *num. 78.*

Inferitur tertio, idem procedere quando fundus oneratus census obnoxius, esset legatus ad piam causam, puta pro Missis celebrandis, pro anima testatoris, pro maritandis puellis pauperibus, vel pro aliqua alia pia causa: quia tunc pariter conjectura iuvenda est, quod voluerit testator liberum legare Ecclesiæ, ita ut onus solvendi censum pertineat ad hæredem, qui tenebitur fundum liberare ob onere census, Gratianus *dict. cap. 611. numer. 7. & seq. & cap. 955. num. 34. & seq.* Cencius *d. quest. 79. num. 17. & 18.* latè Calvinus *d. cap. 145. num. 9. & seq.* & sentit Rota in *d. Romana pecuniaria, seu census, §. in banc autem*, cum etiam legatum ad pias causas sit latè interpretandum, Abbas in *cap. in dubitante, num. 6. de testam. Romanus singul. 521.* Surd. *dec. 298. n. 10. & de alimentis, tit. 2. quest. 10. n. 17. & tit. 8. privi. 25. num. 6.* Gratianus *d. cap. 611. num. 15.* Cardin. Mantica *lib. 6. tit. 3. num. 35. & seq. de conjecturis* qui testatur de communione opinione, & post omnes Baldassiar Thomasius in *tractatu divers. decade prima, de privilegiis pia causa, tractatu 10. tit. 2. num. 302. & num. 200.* Cyriacus *cap. 340. num. 41. & 42.* Calvinus de *aquitate, cap. 145. num. 16* qui disposita in conjunctis personis favore Ecclesiarum habere locum dicunt.

Quarta conclusio, quando legatarius si onus solvere teneretur, scilicet censum super re legata impositum solvere, legatum nullam produceret utilitatem, tunc sine ullo dubio pertinet onus solvendi ad hæredem, hæc conclusio colligitur ex *leg. qui concubinam 29. §. qui hortos*, & ibi Glossa *ff. de legat. 3.* ubi testator, qui hortos conduxerat ad quinquennium relinquendo usum fructum hororum alicui, videtur voluisse, quod hæres solvat pensionem, & legatarius fructus illorum percipiat, quia alias legatum esset inutile,

tile, si solveret pensionem secundum Gloss. ibi, ita Bartolus in leg. his verbis 100. §. idem testator, ff. de legat. 3. Jalon. in d.l. si res obligata 60. num. 9. & seq. ff. de legat. 1. Menochius consil. 997. n. 22. & lib. 4. præsumpt. 106. n. 12. Gomez. tom. 1. cap. 12. n. 39. ubi addit, Felicianus tom. 2. cap. 1. n. 6. Surd. conf. 493. n. 6. volum. 4. & decis. 28. n. 8. Crassus in d. §. legatum, qu. 15. n. 2. in fine, Gratian. cap. 986. n. 12. p. 5. Cencius quest. 79. n. 3. Cancer. var. par. 3. cap. 20. n. 2. & 3. Mangilius de eviction. quest. 66. n. 14. Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 157. n. 4. Calvinus d. cap. 145. nu. 15. & 18. Rubeus ad decis. 636. p. 4. rec. tom. 3. n. 62. 63. & 67. Rota apud Cencium dec. 473. & 517. n. 10. & dec. 522. num. 2. & in d. Romana pecuniaria, §. urget, quicquid contrarium dicant alii apud Crassum, in d. §. legatum, quest. 15. quia ad hoc, ut actus valent receditur à regulis juris, d. l. concubinam 29. §. qui hortos, ubi Glossa ff. de legat. 3. & quia in hac eadem causa contingit mihi responsum clare pro veniali Monasterio S. Augustini majoris hujus Civitatis cum venerabili Monasterio S. Mariæ de Monte Carmelo ejusdem Civitatis, ideo dabo responsum prædictum, breviter collectum ex dictis in hac questione.

JURIS, ET FACTI NOTA

P R O

Venerabili Monasterio Sancti Augustini
Majoris hujus Civitatis,

C V M

Venerabili Monasterio S. M. de Monte
Carmelo Neapol.

Commissarius Dominus meus Antonius
Florillus.

29 **I**N anno 1656. mense Julii die octava, Roccus Cirillus suum condidit testamentum nuncupativum, rogatum manu Notarii Caroli Salomonis, quod hodie cum aliis scripturis ejusdem Notarii conservatur apud Notarium Jo: Baptistam de Averfana; copia verò est in actis, fol. .... in quo testamento, instituto hærede universali, Venerab. Monasterio S. Augustini Majoris de Neapol. legatum fecit Venerab. Monasterio S. Mariæ Montis Carmeli de Neapol. annuorum duc. 86. & tarenos duos, una cum eorum capitali duc. 1410. ex summa annuor. duc. 172. & tarenos quatuor, quos dixit consequi debere singulis annis ab Ill. Marchione Altavillæ D. Hieronymo Columna, pro capitali duc. duorum millium octingentorum viginti, debitorum vigore instrumenti rogati manu Notarii Joannis Antonii Izzi de Neap. in quo legato annuor. duc. 86. & tar. duorum, una cum eorum capitali. Idem Roccus testator instituit suum hæredem particularem idem Venerab. Monasterium S. M. de Monte Carmelo, decurrendos dict. ann. duc. 86. 2. ad beneficium d. Monasterii à die mortis ejusdem testatoris in futurum.

In quo legato Roccus Cirillus apposuit onus, ut d. Vener. Monasterium S. M. Montis Carmeli, & ejus Reverendi Patres, teneantur, & obligentur celebrari facere Missas mille pro una vice tantum, pro anima Jesuannæ de Martino ejus matris, & amplius duas Missas cum cantu singulis in perpetuum pro animabus omnium suorum defunctorum.

In hoc eodem testamento idem Roccus reliquit Joanni Angelo Pio ejus socero, sua vita durante alios duc. 86. 2. & post ejusdem Joannis Angeli, & Dianæ suæ filia dictos duc. 86. 2. debitos ex summa duc. 172. 4. ab Ill. Marchione Altavillæ, & post eorum mortem, dixit, ut irent in beneficium Monasterii prædicti S. M. Montis Carmeli ejusdem hæredis particularis fol. 13.

Hoc verò creditum duc. 172. 4. quod Roccus habebat, fuit hoc modo celebratum; nam in anno 1645. die 18. Julii Jesuanna de Martino mulier qu. Dominici Cirilli, vendidit hospitium quoddam domorum, una cum territorio modiorum septem in circa Jacobo Columna Marchioni Altavillæ, situm, & positum in Cafali S. Joannis ad Teduccium, pro pretio duc. 2880. & Marchio pro tali capitali se obligavit solvere ann. ducat. 172. ut ex instru. manu Notarii Jo: Antonii Izzo de Neapoli.

Successit deinde, quod die 9. Januarii 1652. ipsa Jesuanna, cum ejus secundo viro, scil. Alefio Calenna, vendiderunt ex dictis ann. duc. 172. ann. duc. 24. pro capitali duc. 300

Fabritio Caputio Minutulo, nomine, & parte hæreditatis, & Montis Jo: Baptistæ Minutoli, seu ejus monte hodie administratio per Gubernatores Ecclesiæ A. G. P. & asseruit Jesuannæ, quod erant sui dotales, & quod venditionem faciebat, prævia dispensatione Proregis, & ait etiam super omnibus ejus bonis tam dotalibus, quam extradotalibus suis, præsentibus, & futuris, pro pretio duc. 329. 4. ad rationem duc. 7. & uno quadrante pro centenatio fol. 3.

Venerabile Monasterium S. Augustini fuit hæres declaratus Rocci Cirilli, die 5. Octob. 1656. vigore testamenti, cum conditionibus in eo apposis, salvo jure cujuslibet fol. 14. & alias Roccus fuerat hæres declaratus Jesuannæ de Martino ejus matris, fol. 15. & 16. de mense Aprilis ejusdem anni, & fecit inventarium solemne in ann. 1664. fol. 119. & in eo describuntur bona omnia stabilia, scil. sex apothecæ cum suis membris in platea S. Augustini, & quædam domus posita in Turri octava mobilia non fuerunt inventa in Rocci hæreditate.

Pro parte ejusdem Monasterii S. Augustini, adducuntur diversæ solutiones factæ propria pecunia de oneribus prædictarum domorum, & plures affrancationes censuum super eisdem domibus existentium, propria pecunia Monasterii, ut Hospitalii A. G. P. ducat. solvit 150. cum tertiis fol. 105. & 123. Paulo Moruillo 200. fol. 114. & alia fol. 107. D. Januario de Andrea duc. 300. fol. 111. alios solvit duc. 200. Joanni Angelo Pio creditori Rocci Cirilli fol. 119. cuidam de Fichino duc. 1860. fol. 116. & alios 300. Placido Curtio fol. 112. & aliam partitam duc. 1860. in summa solvit Monasterium S. Augustini summam ferè duc. quinque millium in circa.

Quia verò pro parte Montis de Minutulis, pro consequitione annuorum duc. 24. procurator A. G. P. fecit convenire Jesuannam de Martino, & Alefium Calennam fol. 5. & 7. postea in anno 1657. ex quo conveniebantur Procurator Vener. Monasterii Montis Carmeli, utilegatus Rocci Cirilli filii Jesuannæ, & hæredis ad solutionem dictorum annuor. 24. debitorum Monti de Minutulis comparuit Procurator prædicti Monasterii S. M. de Monte Carmelo, dicens spectare hoc onus ad Monasterium S. Augustini fol. 27. unde denunciando judicium Monasterio prædicto institit sequestrari bona omnia hæreditaria, & fit ordo pensionariis, ut faciant depositum die 9. Januarii 1658. fol. 28. solutiones verò factæ fuerunt de præterito pro medietate à Joanne Angelo Pio legatario duc. 86. 2. & pro alia medietate à Procuratore Monasterii S. M. de Monte Carmelo, fol. 33. 34. & 89. & alia instantia contra Monasterium S. Augustini fol. 59. & fol. 71. & 96. & 76. & 98. videns procurator Monasterii S. Augustini, quod erant ejus effectus à Rocco Cirillo dependentes sequestrari, coram eodem D. Capiblanco Commissario institit pro disquestro, & obtinuit tolli pro excessu firmo remanente pro concurrenti quantitate in mense Octobris 1664. fol. 104.

Quia verò Monasterium S. Augustini intendit non tene-ri ad tale onus, dicens pro se habere doctrinas, & punctuales judicaturas nostrorum Tribunalium, etiam Supremo- rum, adducit etiam omnia instrumenta, quibus evidenter apparet de affrancatione multorum creditorum super bonis prædicti qu. Rocci Cirilli R. quia putat habere notoriam instantiam, & esse merum casum legis, & juris articulum institit tolli sequestro, & declarari onus prædictum spectare ad legatarios Monasterium S. M. de Monte Carmelo pro medietate pro nunc, & in totum facto casu mortis alterius collegatarii, cui substitutus dicitur Monasterium prædictum.

Facti serie prænarrata videndum est, quid de jure, & puto esse decidendum ad favorem Monasterii Sancti Augustini.

Primò, quia onera adjecta in certa summa legata, tran-
seunt ad illum legatarium illius quantitatis, ex l. Cajo Sejo
13. ff. de alimentis, & cibariis legat. Cajo Sejo trecentos au-
reos legavit, & ex uluris ejus summæ, libertis cibaria, &
vestiaria præstaret, quæ statuerat, codicillis autem eandem
summam venit dari Cajo Sejo, sed dari Publio Mævio vo-
luit, quæro, an libertis fideicommissum debent Mævius.
Respondi Mævium, nisi aliud de quo non deliberaretur
doceat sibi à testatore injectum, videri secundum volun-
tatem testatoris recepisse ea onera, quæ adscripta erant ei
summæ, quæ in eum codicillis transferbantur: & sic fit ibi
regula generalis, quod omne legatum transit cum onere
suo; ergo Venerab. Monasterium S. M. Montis Carmeli
tene-

teneretur solvere legati onus, quod est in re illa specialiter injunctum.

- 31 Probatur secundo ex *l. si res obligata* 60. ff. de leg. 1. ubi onus luendi rem legatam ab onere hypothecæ spectat ad heredem, sed Text. limitatur (nisi aliquid potest esse superfluum soluto ære alieno) quæ limitatio, & ejusdem verba duplici modo possunt accipi; Primo si res sit hypothecata pro eo quod valet, ita ut si legatarius solvat debitum principale inutile redderetur legatum, & tunc non obstante ignorantia testatoris, onus luendi incumbit hæredi, sed si pro eo quod valet non sit hypotheca, sed pro minori summa, tunc data ignorantia testatoris onus luendi incumbit legatario, quia adhuc utile est legatum, ut post alios novissimè Barbosa in *leg. si res obligata* 60. numero 18. ff. de legat. 1. & numer. 21. cum sequentibus.
- 32 Probatur tertio, quia usufructuarius tenentur ad collectam fundi, *l. quæro*, ff. de usufruct. legato, *l. apud Iulianum*, §. hæres, ff. de leg. 1. *l. si pendentes* 27. *l. hætenus*, §. si quid elocatum, ff. de usufruct. hæc tamen regula limitatur, nisi tanta esset solutio collectarum, quod æquivaleret perceptioni fructuum, quia tunc proprietarius tenetur, *l. concubinam*, §. qui horus, ff. de leg. 2. & allegat Glossa Text. in *dist. l. si res obligata*, ff. de leg. 1. Bart. in *l. his verbis*, §. Item testator, ff. de leg. 3. & sic obtinuisse dicunt Romanus *singul.* 157. & *conf.* 230. hic ergo est casus noster, proprietarius est Vener. Monasterium S. Augustini, usufructuarius, & legatarius duc. scil. 172. est Venerabile Monasterium S. M. Montis Carmeli, onus est duc. 24. super d. summa, eique fuit onus adjectum tempore legati missarum mille pro una vice tantum, & duarum annuarum cum cantu, quarum solutio posset fieri cum carolenis viginti singulis annis, ergo non est impositum grande onus, ergo Monasterium S. M. Montis Carmeli est in causa mera lucrativa, & Monasterium S. Augustini est hæres, & de proprio expendit maximas pecuniarum quantitates, & facta comparatione inter utrumque Monasterium hæredem, scil. & legatarium melioris conditionis est legatarius, qui percipiet duc. 172. annuos solo onere duarum Missarum cum cantu, & Monasterium S. A. gustini percipiet utilitatem longè minorem ob affrancationes factas censuum.
- 33 Probatur quarto ex *l. idem Iulianus*, §. hæres, ubi hæres cogitur legatæ prædii solvere vectigal præteritum, ubi Gloss. in *verbo Præteritum*, ait imò legatarius possessor, *l. Imperatores*, ff. de publicanis, & *vectigal. l. fin. C. sine censu*, vel *reliquo*, ubi dicitur, quod possessores tenentur ad tributa, vectigalia, & alia onera solvenda, scil. præterita solvit hæres, futura verò possessor tenetur solvere, nisi esset tantum tributum, ut absorberet totum legatum, quia tunc solvitur ab hærede, ut bene Glossa in *d. l. cum servus* 39. §. hæres, ff. de leg. 1. Pensiones verò, vel servitutes, quæ insunt rei legatæ semper ad legatarium pertinent, *d. l. si pendentes* 27. §. si quid, ff. de usufr. *l. idem Iulianus* 41. §. et si hæres, *verj. præteritum*, ff. de leg. 1. ita enim hæc insunt, ut semper cum onere suo videantur legata, notat Piccardus in §. sed si rem obligatam in fin. *instit. de legatis*; Hinc Bart. in *l. quæro* 28. ff. de usufr. legato, ait, quod onera, quæ debentur pro habendo ipso jure fructuum percipiendorum, & hoc onus non pertinet ad usufructuarium, quædam sunt onera, quæ habito illo jure sunt imposita, pro fructibus, vel pro prædio, vel personæ pro prædio, & ista onera pertinent ad fructuarium, ut in *d. l. quæro*, & hæc est verissima solutio, ita additio ad Bart. ubi *sup.* ubi allegat Abbat. *conf.* 119. & ita Greg. Lop. in *l. 27. tit. 9. part. 6. gl. 1. in fin.* quærit num ad legatarium transeat res legata cum onere suo, propter quam testator ad aliquod personale onus tenetur, & se remittit ad notata per Bart. in *d. l. quæro*, ff. de usufr. & concludit Alvarod. de *conject. mente defuncti*, lib. 2. c. 10. n. 44. & 45. Rodriq. de *ann. reddit. lib. 2. qu. 1. a nu. 6. cum seqq.* qui ait, quod hoc onus pertinet ad legatarium, Molina *disput.* 201. Gomel. *cap. 12. de legatis a num.* 39. ubi additio.
- 34 Probatur quinto, ex doctiss. Cancer. p. 3. var. c. 20. de leg. num. 1. qui ponit casum nostrum in individuo, dicens Vincentius presbyter Villæfranchæ instituit sibi hæredem universalem communitatem presbyterorum d. Villæ (ecce hæredem locum pium fecisse, ut in casu nostro) & legavit quandam domum suam valoris quadragintarum liberarum cuidam consanguineo, d. domus erat specialiter obligata d. communitati, pro quodam censuali antiquo creator ex pretio d. domus, proprietatis quadragintarum librarum, dubitatum fuit, an cum testator onus solvendi dictum censuale, non imposuerit dicto legatario, sed simpliciter domum legaverit, teneatur ipse ad ejus solutionem, dicit Cancer. quod pro parte negativa consuluit Primarius Lector Universitatis Leridæ per Text. in *l. prædium*, C. de *fidei. & in l. si res obligata*, ff. de leg. 1. & §. Sed et si rem, *Instit. de legat.* ubi habetur hæredem teneri luere rem legatam, quæ alteri erat obligata, ubi testator sciebat obligatam, nam si ignorabat onus luendi pertinet ad legatarium.
- Idem ait Cancer. se consuluisse, & addebat, quod si legatarius solvere debuisset onus illud, res legata fuisset inutile legatario, quo casu indistinctè, si ve testator ignorat, obligationem, si ve non, hæres tenetur luere, & post alios sic dicit Crassus in §. *legat. qu. 15. in fin.* & licet (ait Cancer.) videretur contrarium dicendum, cum dictum censuale esset creatum de pretio rei, & pro ea domus fuisset specialiter obligata, quæ specialis obligatio videtur quædam servitus rei imposita, ex quo fit, ut ad legatarium onus transeat, *l. si domus alicui*, ff. de leg. 1. & notat Portoles ad Molin. in §. *legatum*, num. 42. aliud sentiens si tantum adesset generalis obligatio, nam tunc hæres tenetur solvere illud debitum, & non legatarius, sequitur Alvarod. de *conject. mente defuncti*, lib. 2. cap. 2. §. 1. n. 46. & *seq.* Id tamen est intelligendum, nisi debitum absorberet totum rei legatæ valorem, ut dictum est, & notat Jas. in *l. servus Titii* 73. ff. de leg. 1. ubi in d. casu, propter illum Text. ait nihil interesse, quod res legata esset hæredi obligata, & sic consuluit Cancer. in præfenti Cancarii doctrina facit, quia tradit regulam pertinere ad hæredem, subdit, quod si ignoranter legasset onus solvendi, pertinet ad legatarium, at in præfenti debitum cum Minutulis, non fecit Roccus, sed mater de anno 1652. Roccus fuit declaratus matris de anno 1656. & post paucos menses mortuus, undè non fecit inventarium, ut scire posset præsumi; tale debitum fuit à matre contractum initus Ecclesiæ Archiepiscopalem Neapolitanam die 9. Januarii 1652. undè non est domi factum, ut præsumatur consanguineus scire facta consanguineorum, scil. quæ sunt inter eosdem, *l. octavi gradus*, ff. de *cognati*, Cancer. addit, quod postea speciali hypotheca onus luendi pertinet ad legatarium, si ve sciebat testator, si ve ignorabat, hic est casus noster, quia Jesuanna mater Rocci specialiter obligavit corpus censuale annor. duc. 1724. ad beneficium Montis Minutulorum pro d. quantitate duc. 24. ergo secundum Molin. Alvarod. & alios à Cancer. allegatos onus luendi pertinet ad legatarium. Tertiò subdit Cancer. quod quando legatum ex debiti solutione fieret elusorium, tunc pertinet ad hæredem, sed in præfenti legatum est annor. duc. 172. 4. cum onere duarum Missarum cum cantu, ergo potius esset hæreditarius titulus elusorius, quam titulus legati, quia Monasterium S. Augustini hæres plures expendit pecuniarum quantitates, pro censibus affrancandis, possidet apothecas, & domus subjectas infinitis periculis, accommodationibus, &c. & sunt senectute vetustæ domus, ita ut singulis annis requirantur meliorationes, &c.
- Tandem rogo DD. Judicantes, hoc factum, fuisse per viros doctissimos præteriti sæculi decisum, & hæc decisio est apud Reg. Revert. *dec.* 360. ubi vorantibus Salernitano Præside S. C. Joanne Andrea de Curtis, Antonio Orificio Doctore Quatra Felice Scalaleone, & Vincentio de Franchis, & postmodum in Collat. Conf. fuit decisum pro fratre Ducis Amalfiæ, ubi fuit considerata ratio, quod probavit legatarius fuisse inutile legatum si ad onera teneretur legatarius, scil. ad solutionem annuorum introituum super Terræ Scafati, & domo sibi legatis teneretur, erant enim in tanta quantitate, ut si onera ab hærede non erant solvenda utique legatum esset inutile, ergo argumentando à contrario sensu, quod in sententiis, quæ vim habent legis validum est in jure ad notata per Doctores in *Rubrica*, ff. de *off. ejus*, ubi legatum non est inutile, imò onus modicum respectu legati magni, qualis iudex poterit existimare, onus in re specialiter obligata non esse à legatario solvendum, quando videmus S. C. & Collaterale decidisse ad favorem legatarii, quod non teneretur non ex alia ratione, nisi quia fuisset legatum, de quo ibi elusorium, ergo cum in præfenti sit contrarium, ad legatarium onus pertinebit, quam decisionem observat Reg. de Marin. ibi, & alibi, scil. *tom. 1. cap. 12.* & si conjunctæ personæ legatum factum sit, onus luendi pertinet ad legatarium, ex DD. in *l. si res obligata*, ff. de leg. 1. fallit si alius conjunctus sit hæres institutus per DD. in *d. l. si res obligata*, unde favet Ec-

Ecclesiæ legataria debitus æquipollet favori Ecclesiæ hæredi institutæ.

Quaræ spero ita decidendum sub tantis præceptoribus.

DISCEPTATIO CCCXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua hic.
- 2 Sacrilegium est disputare de Principis potestate.
- 3 Regalia Principis sunt in duplici differentia, & quæ sunt.
- 4 Regalia Principis quando veniant in concessione, & quando non.
- 5 Criminis læsæ majestatis cognitio ad quem Iudicem spectet.
- 6 Criminis læsæ Majestatis indulgentia qualiter concedenda.
- 7 Iurisdictio in Rege semper est in habitu.
- 8 Criminis læsæ Majestatis causa an remittatur à Baronibus ad M.C.V.
- 9 Meri imperii concessionem an fuerint revocate à Ministris Regis.
- 10 Restitutio causa pacis fit veluti ex capite Iustitiæ, & omnia comprehendit.
- 11 Duci Parma privilegia cur concesserit Carolus V.
- 12 Cognitio criminis læsæ Majestatis an permissa sit à Carolo V. Duci Parma.
- 13 Remissio petita fuit ex parte Ducis Parma in Regia Audientia, & exclusus.
- 14 Cognitio criminis læsæ Majestatis an, & qualiter fit de Regalibus.
- 15 Decisio Sanfelicii 69. adducitur, & ampliatur.
- 16 Privilegii possessio attenditur non ejus tenor.
- 17 Privilegia Baronis qualiter sint exhibita.
- 18 Tribunalia localia judicat tanquam Deus.
- 19 Concessio Regalium an comprehendat cognitionem criminis læsæ Majestatis.
- 20 Criminis læsæ Majestatis expressa concessio requiritur.
- 21 Cognitio criminis læsæ Majestatis, de quibus Regalibus est.
- 22 Cognitio criminis læsæ Majestatis cognoscitur ab Audientia, & à M.C.V.
- 23 Remissio causa non fit post condemnationem, & quando sic ex privilegio.
- 24 Baroni possessio in una parte juvat quoad alias possessionis partes.
- 25 Privilegia Duci Parma concessa fuerunt ex causa onerosa.
- 26 Regalium concessio, quæ fit à Rege, quales comprehendat.
- 27 Remissio petita in Regia Audientia, quid operetur denegatio.
- 28 Remissio in criminalibus an detur post sententiam.
- 29 Regalia cognoscendi de crimine læsæ majestatis est inalienabilis.
- 30 Regalia Principis personam tangens non potest concedi.
- 31 Privilegia concessa terris, illis ad Regem devolutis, extinguuntur, & quando.
- 32 Princeps non tenetur servare in præjudicium sue auctoritatis.

ARGUMENTUM.

Cognitio læsæ Majestatis concessa etiam si fuisset ab Imperatore Carolo V. Duci Serenissimo Parmæ ex causa dotis, an intelligatur semper inesse, an verò mutatis personis censeatur, mutatione privilegii, illud mutatum, ut sola M.C.V. cognoscat de tali crimine. Regalia quot sunt in genere, & quæ in specie. Post sententiam, ut quando sit remissa, & quid ex privilegio.

RESPONSES

ad objectiones Regii Fiscii;

P R O

Serenissimo Duce Parmæ,

Super remissione Joan. Pauli Damiani inquisiti de Seditione.

Reg. Consil. Dom. D. Gaspar de Soto Commissarius.

Grimaldus Scriba.

Quamvis Articulus remissionis causæ Joannis Pauli Damiani inquisiti, & condemnati ad mortem de crimine læsæ Majestatis sit decisus contra privilegium Sereniss. Ducis Parmæ, qui expressis verbis habet cognitionem hujus criminis, etiam in primo capite; tamen nunc in gradu reclamationis libuit aliqua annotari, respondendo objectionibus Regii Fiscii, qui dicebat:

Primò, hanc cognitionem esse de reservatis Principi nullatenus concedendis.

Secundò, concessionem licet validè factam, non proinde tribuere jurisdictionem privativam ad Regem, ejusque Officiales Regios, præsertim ubi jam apparet fuisse judicatum.

Tertiò, jurisdictionem licet privativè concessam nunc indigere esse damnosam Regi concedenti, & esse contra bonum statum Reipublicæ, propterea nullo pacto servandum esse privilegium, quoad hanc cognitionem.

Quartò, hoc privilegium fuisse tempore sequestri facti contra Sereniss. Ducem Odoardum extinctum, & eguisse nova confirmatione expressis verbis.

Sed nos præter ea, quæ in aliis allegationibus demonstravimus, supplicamus etiam considerari sequentia, ex quibus facillè possemus sperare moderationem decreti S. C.

Ad primum, quamvis ad instar sacrilegii sit de Principis potestate disputare, l. 3. Cod. de crim. sacrileg. tamen hodie dubitatur, Principem non posse concedere hanc cognitionem, quia est de inseparabilibus à Regio honore, & Diademate, & obstat Text. in cap. intellectu, de jure jurand. ubi etiam accedente juramento irritur, quod Dominus Rex alienavit in præjudicium sui honoris, & Regiæ Coronæ, quod autem cognitio hujus criminis sit de reservatis, & quod sola M. C. cognoscit, adest Const. Regni statuimus, ut M. C. & restantur Luc. de Penna in l. 1. Cod. de privileg. scholar. Camer. in cap. Imperialem, fol. 80. colum. 1. littera C. & alii adducti in præcedentibus allegationibus.

Sed revera dici non potest esse de illis regalibus affixis offibus, & animæ Principis tempore suæ Coronationis, & Unctionis, quæ nullo modo in alium transferri possunt, prout sunt directum dominium, suprema auctoritas, plenitudo potestatis, Diadema, Sceptum, potestas legis condendæ, Magistratus creandi, monetas cudendi, & alia, quæ dicuntur mera, & majora regalia, de quibus loquitur Text. in dict. cap. intellectu, Sestinus lib. 1. de regal. cap. 2. & 5. Covar. pract. qq. cap. 4. numer. 1. Peregr. de jur. fisc. lib. 1. tit. 3. numer. 75. & hæc sunt illa, quæ sunt inalienabilia, per modum tamen expropriationis, non autem per viam infeudationis, dicit Bald. proœm. Cod. nu. 28. & in proœm. feudor. num. 32. Luc. de Penn. in l. quæcunque, col. 4. C. de omni agro deserto, sufficit enim Principem sibi reservasse superioritatem, quia semper dicitur sibi reservare majora ab his quæ concessit, juxta Text. in cap. dudum, §. hoc igitur, de præbend. in 6. Covar. d. cap. 4. nu. 1. & idem in Regno Franciæ quamvis ista regalia majora à nemine possideantur, nisi à Rege, & ejus filiis, dicit Bammacar. in cap. si vassallus culpam si de feud. defunct. milit. fuer. cont. quæst. 15. num. 138. allegando auctorem illum damnatæ memoriæ tit. 1. §. 1. gloss. 5. numer. 60. tamen Ludovicus XI. superioritate retenta concessit Principi Orangiæ facultatem cudendi monetam etiam auream, & argenteam, & indulgendi quibusvis damnatis ad mortem, exemplo crimen læsæ Majestatis in primo capite, refert Coppin. de demanio Franciæ, lib. 2. tit. 7. num. 11. littera A. nec reperitur jure cautum hanc cognitionem criminis læsæ Majestatis

Majestatis Principem non posse alicui investito de Castro cum mero, & mixto imperio cum regalibus concedere. Addo quod nec etiam *in tit. quæ sint regal.* apparet, quod sit de regalibus, sed duntaxat emolumentum obveniens ex hoc crimine, ut habetur *codem tit. cap. 1. vers. Et bona committentium crimen læsa Majestatis*, quod emolumentum nos habemus expresse concessum in privilegio, unâ cum omnibus regalibus, quæ sunt *in tit. quæ sint regalia*, & sic omnino pertinent ad utilem Dominum investitum, juxta *decis. Afflict. 282. num. 16.* & notata per Roland. à Valle *consil. 78. numer. 2. & 22. lib. 2. & consil. 73. lib. 4.* bene verum est, quod de consuet. Regni dicit Afflict. *d. vers. & bona committentium crimen læsa Majestatis*, nu. 10. quem sequitur Capyc. *in sua invest. in eodem vers. fol. 129.* quod in omnibus concessionibus, quæ sunt in Regno cum mero, & mixto Imperio, & regalibus, solitum est hanc criminis cognitionem reservari, & licet non fiat expresse, semper intelligitur etiam quantumvis sint verba generalia, quia expressis verbis debet concedi, ex quo est de regalibus reservatis Regiæ Coronæ, & procedit Const. Regni *Ea, quæ ad speciale decus*, & altera Constat. *Duram, & Diram*, per quas hæc regalia indigent privilegio expressæ concessionis, dixit Ifern. *d. Constat. Ea, quæ ad speciales decus*, ubi Afflict. n. 1. notat Regem Alphonsum Primum concessisse Baronibus Regni merum, & mixtum imperium, & alios successores Reges confirmasse.

- 4 Et propterea DD. in hac materia duntaxat dubitarunt, quando verbis generalibus, & absque alia expressione verborum fuit facta concessio, an veniat cognitio hujus criminis, & communiter dixerunt, quod non, quia necesse est, quod expresse concedatur, ita Hieron. Gigas *tract. de crimine læsa Majestatis*, rubr. *quis de crimine læsa Majest. cog. poss. numer. 3. & 4.* & alii per Mastrill. *de magistr. lib. 1. cap. 16. numer. 23.* Giurba, qui obtinuit pro sua Civitate Messana, habente hoc privilegium *consil. 59. numer. 121.* Bammacar. qui obtinuit pro Principe Bisiniani in crimine falsæ monetæ *d. cap. si vassallus, numer. 181.* & Illustr. Dom. meus Marchio Ramontis *lib. 2. contrav. 72.* probavit decem junctis Aulis pro privilegio Turris Oëtavæ, quamvis in illa causa Fiscus diceret ex delicto Francisci Surrentini inquisiti de homicidio proditorio intus hanc Civitatem fuisse offensam reverentiam Principis, qui per essentiam, & præsentiam adest in Civitate, proinde cognitionem illius causæ esse de regalibus reservatis inseparabiliter concedendis.

- 5 Nec obstat dicere cognitionem hujus criminis fuisse semper penes spectabiles Regentes Regiam Cancellariam, & alios Delegatos à Prorege, ut testantur Foller. *in dict. Const. Statumus, numer. 5.* & Illustr. Dom. Marchio Belmontis *lib. 2. Iuris Regni, de offic. Magistr. justit. in Const. M.C. nostræ, in verb. læsa Majestatis*, & quod si dictus Dux haberet hanc cognitionem faceret gratiam ei, qui offendit Regem Dominum suum, quod valde deestabile est.

Nam respondetur, quod in hac Reg. Aud. M. C. & S. C. usque modo procedit tanquam Judex ordinarius; ideoque D. Dux conqueritur magis, & esto adesset delegatus, hoc non posset præjudicare ejus privilegio, ubi expresse continetur clausula abdicativa, non solum ad omnia suprema Tribunalia, sed etiam ad quoscunque Judices delegatos, & delegandos.

- 6 Nec militat ratio illius absurdi circa facultatem indulgendi de hoc crimine, quia hanc non habet in privilegio, & sub uno non continetur aliud, quia expressis verbis debet concedi facultas indulgendi in hoc crimine, testatur id. Gig. *eodem tract. rubr. de plur. & variat. quest. q. 8.* & alii per Mastrill. *tract. de indultu, cap. 26. numer. 10.* Quinimò etiam si adesset expressa facultas concordandi, & indulgendi de hoc crimine, nullus esset efficaciar, quia hoc concedere esset facere homicidam sui ipsius, & esset contra Nervum correctionis, contra bonum statum, publicam utilitatem, & induceret peccatum, ita post Ifern. & Afflict. *d. vers. & bona com. num. 49.* testatur in puncto idem Gigas *eadem rubr. questione 16. numero septimo*, ideò Rex Ludovicus hoc expresse sibi reservavit in illo privilegio Principi Orangiæ concessio.

Ecce ergo, quod non est undequaque verum id, quod prætenditur Principem expressis verbis, non posse concedere cognitionem hujus criminis, & quando de hoc adesset aliquod dubium interpretatio pertinet ad eundem conce-

dentem, quia ejus est solvere, cujus est condere, Doctores, *in l. fin. Cod. de legibus*, & *in cap. cum venissent, C. de judic.* præsertim in hoc casu ubi sit dubium de valore ejus, quod concessit, Gutierrez *lib. 4. q. 28. n. 8.*

Ad secundum, licet quoad Regem nulla jurisdictio considerari possit privativa, quia penes ipsum semper residet in habitu, licet alteri sit concessa quoad exercitium, & concessio sic intelligitur, ut nullatenus ex ipsa jus concedentis violetur, *cap. quoad translationem*, ubi Abb. *de offic. deleg. per Textum in l. si domus, ff. de servit. urb. præd. Item cap. 1. §. donare, num. .... qualiter olim feud. alienare poterat*, Afflict. *d. rub. quæ sint reg. num. 68.* Decius *consil. 85. colum. 3. num. ....* & quando Princeps concedit regalia, non videtur concessisse, ut investitus illa exerceat cum eadem superioritate, & plenitudine potestatis, sed semper dicitur reservata ejusdem autoritas concedentis, Gramm. *dec. 30. nu. 3.* Melchior Phœbus *decis. Lusit. 28. n. 8. & 18.*

Tamen nos sumus in diverso casu, quia usque modo Princeps noluit hanc causam penes se avocando, ratione supremæ potestatis, Sac. Conf. sive alteri Judici committere; quo casu humiliter obediendum est, nec sit præjudicium privilegio, quia dispensando illius jura conservat, pro ut servari testantur idem D. Marchio *lib. 3. Iuris Regni, prag. 1. ubi de crim. agi oport. n. 32.* D. Reg. de Ponte de *test. Proreg. tit. 3. §. 1. n. 18. de offic. elect.* Capiblanco *prag. p. 1. num. 166.* quamvis non desint Doctores qui dixerint contrarium, quando privilegium apparet concessum ex causa onerosa, ut ex Baldo *in l. 2. num. 35. ff. de divis. rer. & qualit. Cacher. dec. 44.* Mastrill. *dec. 263.* & ideò dicit D. Reg. de Curte quod hoc sit de facto, licet de jure defendi non potest, *in divers. feud. §. potest quoque feudum, fol. mihi 28. n. 16. & seq.* Capiblanco *prag. 8. p. 1. n. 166.* Bene verum est, quod quando fit generaliter pro bono publico per modum legis condendæ, nemo est qui dubitet fieri posse, idem Capiblanco *tom. 2. c. 13. n. 6.*

Et ad id quod objicitur jam fuisse judicatum per Tribunalia collegiata, & obstat *decis. Grammat. 26.* Anna *frons. 56.* D. Reg. Sanfel. 69. satis videtur responsum in præcedentibus allegat. ex eodem privilegio, ubi adest clausula irritans sententias, & facultas petendi remissionem tam litæ pendente, quam post sententiam, præterea contra illas declarationes adsunt aliæ adductæ à Dominis Regentibus Tapia, & Rovito *dict. prag. 1. ubi de crim. agi oport.* quas intelligit Mastrill. *dec. 197. nu. 12.* procedere in Magnatibus Regni, & ideò pro Principibus Salerni, & Bisiniani fuit judicatum causas remitti etiam post sententiam, testatur Capiblanco *tom. 2. cap. 49. num. 16. & 17.* & casus qui adducitur per Annam fuit decisus, ex causis mentem S. C. morventibus, & citra præjudicium privilegii Illustr. Ducis Suetæ, & sic non facit exemplum; Quare igitur dubitari poterit causam remitti huic Sereniss. Duci non solum primo Magnati hujus Regni, de Potentatibus Italiæ, & de descendentibus invictiss. Imperatoris Caroli V. non solum ex l. privilegii, sed etiam inspecta qualitate personæ.

Ad tertium dicebat Affl. *in prælud. Const. q. 24. numer. 4.* quod quidam Advocatus Fisci Gallorum, erat in opinione revocandi omnes concessionis meri Imperii factas per Serenissimos Rege Aragonenses, quia erat de Regalibus, sed hæc nimirum, quia Gallus erat, cujus natura est stoliditas, vaniloqua, & mutabilis, ut idem concives Galli testantur, præsertim Guglielm. de Benedict. *in c. Rainutius in verb. si absque liberis il. 2. num. 40.* Tiraquell. *ad l. communi. 7. numer. 15.* & sic ante eos expertus fuit Italus noster Imperator Julius Cæsar *lib. 4. de bello Gallico*, ibi, *quod sunt in consiliis capiendis mobiles, novisque plerumque rebus succedunt*; Veritas est, quod Princeps non prohibetur sua privilegia, quamvis sint ex contractu, & causa onerosa corroborata suspendere, vel revocare, quando tamen concurret justa causa, & publica utilitas, quæ de novo supervenit, quam causam ipse Princeps si scivisset, non concessisset; sed hoc intelligitur, si lege generali omnes comprehendat, nec respiciat præjudicium, dumtaxat unius tertii, Bart. *in l. fin. num. 2. C. si contra jus, & util. publ. & in l. forties, §. si cui, ff. de pollicit.* Dec. *c. quæ in Ecclesiis, nu. 21. de constit. latè Mandell. Albenfis conf. 185. nu. 17. & per tot.* & procedit, quando constet aliud non posse publicæ utilitati occurrere, Capyc. *dec. 51. num. 13. & 14.* Cacher. *decis. 90. numer. 15.* Ratio quia omnia privilegia habent intrinsecam conditionem rebus sic stantibus, & statu taliter per-

permanente, DD. in l. *quero*, §. *inter locatorem*, ff. *locati*, & in l. *quod servus*, ff. *de cond. causa data*, & pati suspensionem, vel revocationem, quando concedenti ratione boni status, & publicæ utilitatis incipiunt esse damnoſa, cap. *suggeſtum*, de *decim. cap. quanto*, de *cenſibus*, Roland. *conf.* 13. num. 19. vol. 3. Extra hos caſus nemo eſt, qui dubitet Principem teneri ad obſervantiam privilegii, præſertim quando eſt conſeſſum ex cauſa oneroſa, & tranſeunt in contractum, latè probavit, & adducit omnes D. Jo. Bapt. Larrea *alleg. fiſc.* 3. *per totam*, Sarmient. *lib. 1. ſecl. interp. cap. 8. num. 20.* & alii, quos colligit Maſtr. *tract. de indult. cap. 24. num. 1.* optimè Afflict. d. *Conſtit. Ea que ad ſpeciale decus*, num. 2. & in *prælucl. quæſt. 17. num. 2.* ubi ſic dicit ipſe reſponſiſſe Carolo VIII. tempore quo invaſit Regnum.

Nos non ſumus in hoc caſu, quia uſque modo Princeps hac plenitudine poteſtatis uſus non eſt tollendo jus tertii pro cauſa publica, quæ præferri debet privata, ad Text. in l. *Item ſi verberatum*, ff. *de rei vindic. l. Lucius*, ff. *de evict. l. jus publicum*, ff. *de pact. l. cotem ferro*, §. *fin.* ff. *de public. & vectig.* DD. in l. *digna vox*, Cod. *de legib.* Cancer. *lib. 3. var. reſol. cap. 3. de privileg. num. 92. & 93.* & quando S. C. veller cognoscere, an ſit locus ſuſpendendi privilegium in hoc caſu, ſtantibus mutatione temporum, enormitate delicti, & calamitatibus currentibus per homines ſeditioſos, & rebelles exortis; tunc decretum (ſalva ſemper reverentia ejuſdem Supremi Tribunalis, interponendum eſſet, prout in illa cauſa Civitatis Capuæ prætendentis habere privilegium cognoscendi de crimine falſæ monetæ fuit interpoſitum, quod adducitur per D. de Franch. *decif. 285. num. 6.* poſſe Excellentiſſ. Dom. Proregem, Capitaneum, & Locum tenentem generalem hujus Regni perſe, & alios nomine Regiæ Majeſtatis cognoscere hanc cauſam falſæ monetæ, non obſtantibus privilegiis Capuanis, & pœnam Regio Fiſco applicare. Hoc enim eſt diſpenſare privilegio, & ex plenitudine poteſtatis avocando cauſam illam alteri committere, quod nos lubenti animo ſuſtinemus.

10 Ad quartum, non videmus qua ratione Dom. Dux alia confirmatione opus habuiſſet, dum reſtitutio facta Sereniſſ. Duci Odoardo notorium eſt, fuiſſe pleniffimam, cum omnibus prærogativis, prout per prius poſſidebat ante ſequeſtrum; quinimò de jure quando reſtitutio ſit ex cauſa pacis, eſt ejuſdem effectus illius, quæ ſit ex cap. Juſtitia, & veniunt omnia prout ante reſtitutionem, nec opus eſt aliqua expreſſione, ut ex noſtris teſtantur Capyc. *decif. 69. num. 1. & 29.* Urſill. *decif. 116. num. 1. & decif. 403.* Dom. de Franch. *decif. 213. num. 41. & ſeq.* optimè Conſ. Ann. in *cap. unic. de vaſſal. decrep. etar. num. 226. & 233.* ex Afflict. *decif. 261. num. 4.* & hæc procedunt, quando eſſemus in caſu, quo reperirentur bona alienata penes tertium; quando verò bona, & omnia ſequeſtrata ſunt penes fiſcum; tunc etiam in caſu, quo reſtitutio ſit ex Gratia, veniunt in beneficium reſtituti omnia quæ penes fiſcum exiſtebant ante factam reſtitutionem, & in hoc articulo nemo eſt, qui dubitet, reſtatur Sfort. Od. *quæſt. 99. num. 129.* & fuit deciſum in illa cauſa Felicis Antonii Viti Civitatis Altamuræ, quæ cauſa tempore ſequeſtri, quando ceſſabat privilegium, derogatoriæ l. *unic.* fuerat introducta in M. C. per viam electionis fori, & acquiſitum jus fiſco, & partibus per litis conteſtationem, & alia acta facta in M. C. nihilominus per eandem ad relationem D. Salituri fuit remiſſa cauſa ad Officiales D. Ducis Civitatis Altamuræ, & confirmatum per S. C. ad relationem D. Conſiliarii Caravitæ, reſert Thor. *part. 3. ſecl. 3. in verb. remiſſio cauſa inſiſtioniſ*, fol. 91. & 95. ubi ex juribus prædictis allegatis etiam per Dom. Salitutum fuit deciſum pro Seren. Duce Odoardo, cujus reſtitutio fuerat facta pleniffimè ex cap. Pacis, & Juſtitia.

Superest igitur Senatores ampliffimi, ut ex his ſupplemente veſtra doctrina, & æquitate, privilegium Sereniſſ. Ducis actualiter, ſervientis Domino noſtro Regi, conſervetis, ut Deus, &c.

P R O
SERENISSIMO DUCE PARMÆ,
C V M
Regio Fiſco.

11 Inviſtiſſimus Cæſar glor. memor. Carolus V. cum Sereniſſimam ejus filiam D. Margaritam ab Austria nuptui tradiſſet Sereniſſimo Duci Octavio Farnesio nepoti Sanctiſſimi Domini Papæ Pauli III. & præcedente tractatu condignam dotem promiſiſſet; volens denique adimplere promiſſa, inter alia, quæ contemplatione dicti matrimonii in dotem dedit, fuit Terra Montis Regalis, cum omnibus Oppidis, Caſtris, & Villis, cum ſuo territorio adjacentibus, dictos Sereniſſimos Duces, ejuſque hæredes, & ſucceſſores utriuſque ſexus inveſtendo, cum mero, & mixto imperio, cum omnibus, & quibuſcumque Regalibus, etiam quæ in titulo, quæ ſint regalia continentur, ut habetur in privilegio fol. 27. & à terg. & inter alia, quæ in hujus privilegii amplitudine continentur expreſſis verbis, non ſolum conceditur cognitio de delictis, quæ ſola M. C. cognoviſcit, & de illis commiſſis coram quocumque Tribunali, ſedente etiam M. C. & Regia Audientia intus, & extra territorium, ſed etiam in criminibus hæreſis, læſæ Majeſtatis in primo capite, & falſæ monetæ, cum clauſula abdicativa, quoad omnia Tribunalia, & ſignanter Regias Audientias, Mag. Cur. Vic. Sac. Reg. Conſ. & Collat. Conſ. fol. 58. & à terg. Quamvis inſiſti non eſſent in fortiis, ſed contumaces, vel forjudicati, & etiam ſi eſſent condemnati per ſententiam, aut aliter lite pendente, annullando, & irritando omnia acta, & ſententias prædictas, tanquam à privatis perſonis latas, ita quod nullo modo, aut ex quacumque cauſa, etiam denegatæ, ſeu retardatæ juſtitia, poſſint, aut valeant ſe intromittere Tribunalia prædicta, ſed dumtaxat cognitio ſit Officialium ipſorum Sereniſſimorum Conjugum, eorum hæredum, & ſucceſſorum, non obſtante quacumque præventionem, etiam reali fol. 59.

Hinc eſt, quod cum Jo. Paulus Damianus de Villa Arrenghi pertinentiarum Montis Regalis fuiſſet pro crimine ſeditionis condemnatus ad remigandum vita durante per Regiam Audientiam Aprutinam fol. 43. & per Mag. Cur. in gradu appellationis damnatus ad mortem, declarando ejus bona Regio Fiſco applicata à die patrati ſcleris, fol. 49. cujus ſententiæ nunc pender appellatio in S. C. ad inſtantiam inſiſti fol. 50. & eſt datus terminus fol. 51.

12 Comparuit Procurator Sereniſſimi Ducis Parmæ ab nepos, & hæres dictorum Sereniſſimorum Conjugum, petiitque cauſæ remiſſionem ad Curiam Montis Regalis fol. 52. & ſeqq. præſentavitque hoc ſolemne privilegium, d. fol. 57. cum ſeq. Et quamvis evidentiæ notorii hujus privilegii, cujus poſſeſſio conſervatur in deſcendentibus ejuſdem Sereniſſimæ Domine Margaritæ filia Imperatoris, qui utique poſſidere poſſunt, etiam Regalia majora Principis oſibus affixa inſeparabiliter nemini privato concedenda. Nihilominus contenditur hodie per Regium Fiſcum, an cognitio hujus criminis ſit remittenda Officialibus Curia prædictæ, id totum, quia uno oculo reſpicit gravitatem ſcleris in inſiſto, ſed Domini Judicantes dextero oculo reſpicientes merita, & dignitatem perſonarum, quarum contemplatione Princeps, & Pater voluit concedere, argumento eorum, quæ Camerar. dicebat in *cap. Imperialem*, §. *prætereâ Ducatus*, pag. 97. col. 4. cum ſeq. non ſic tenaciter, & ſtrictè interpretabuntur hoc privilegium, prout Regius Fiſcus conſiderat contra præceptum Gloſſ. in *c. alligant in verb. tenax* 16. quæſt. 7.

13 Hæ ſunt objectiones Regii Fiſci. Primò, quia in Regia Audientia fuit petita remiſſio pro parte Sereniſſimi Ducis, dato termino, fuit excluſus, neque fuit appellatum, & ſic obſtat exceptio rei judicata.

14 Secundò, cognitionem hujus criminis tanquam de exceptuatis eſſe de Regalibus, nullo modo ſeparandis à Principis perſona, ut ex noſtris dixerunt Luc. de Penna in l. 1. col. pen. Cod. *de privil. ſcholar. l. 1. col. 4. Cod. de veter. col. 5.* Paris de Put. *tract. de ſind. tit. de exceſſ. Baron. fol. mihi 5. n. 5.* Loffred. in ſua *paraphraſ. cap. 1. §. filii ſi de ſend. deſunct. milit. fuer. contror. fol. mihi 38.* Camerar. d. *cap. Imperialem*, fol. 80. col. 1. litt. C. & proindè ſolum Mag. Cur. Vic. tanquam Vicaria Regis habere cognitionem

E hu-

hujus criminis , inquit Capiblan. *pragm. 8. p. 1. num. 86.* Tertio , quia post latas sententias tam à Regia Audientia , quam à Mag. Cur. æquum non est causam remitti ad Officiales inferiores , qui cognoscere habeant de meritis Tribunalium collegiatorum , prout aliàs fuit decifum , ex Confil. Ann. *ſingul. 56. & Dom. Regente Sanfelice. decif. 69.*

16 Quarto , quia cum poſſeſſio privilegii magis ſit attendenda , quam tenor illius , ut idem Capiblan. inquit *dict. pragm. 8. par. 2. num. 195.* neque hodie ſit probata poſſeſſio reſpectu cognitionis hujus delicti , dicere fas eſt per non uſum fuiſſe privilegium amiſſum in hac ſpecie cognitionis delicti , in quo regulam eſſe , quod in juridiſſionalibus quantum poſſeſſum , tantum præſcriptum.

Sed nos de non jure Regii Fiſci facillimè ex lege ſcripta privilegii reſponderemus , cum in eo omnes objectiones ſint decifæ , ut autem ſummo digito aliqua pro majori elucidatione notemus , ſupplicatur animadverti inſcripta , ex quibus juſtitiam Sereniſſimi Ducis roborari ſperamus.

17 Ad primum , obſervetur in factò , hunc inquiſitum fuiſſe etiam carceratione præventum ab Officialibus Curie Montis Regalis , qui cum illum carceraveſſent , & dubitaſſent de cuſtodia carcerum Montis Regalis pro ſecuriori carcere conſignarunt illum carceribus Regie Audientie , & ita fuit inibi receptus , *fol. 1.* Et quamvis poſtea fuiſſet à Regia Audientia ordinatum per tranſmiſſione actorum , nihilominus per Gubernatorem Montis Regalis , fuit pluries oppoſitum de notorietate Privilegiorum ejus Curie , & ad evitandum evitanda , fuerunt conſignatæ copiæ , ut habetur in ſuis replicationibus , *fol. 3. & 19.* unde in hoc ſuccedebat Regula , quòd quando Privilegia Baronis ſunt notoria , remiſſio concedi debet abſque alia exhibitione , ut poſt Follerium , & Grammat. teſtatur de praxi Capiblan. *pragm. 8. par. 1. num. 77.*

18 Neque obſtat , quod in Regia Audientia appareat interpoſitum decretum , quod cauſa remaneat , non obſtante remiſſione petita , *fol. 18.* Nam ſupplicatur animadverti , non apparere in proceſſu fuiſſe petitam remiſſionem à procuratore , ſeu aliqua perſona legitima Sereniſſimi Ducis , ſed ſolum producitur in actis ſupplex libellus pro remiſſione , datur terminus , non compilatur proceſſus , ſed idem Jo. Paulus inquiſitus dat proceſſum pro compilato , ut eſt videre , *fol. 19. & à terg.* & interponitur decretum , quod cauſa remaneat , notificantur hæc cuidam Doctori Antonio Alferio aſſerto Procuratori Curie Montis Regalis , de cujus mandato non conſtat , & nihil in actibus reſpondet . Unde ex revolutione cartarum S. C. ubi judicatur ſola facti veritate inſpecta , ut Deus , jam videns non ſolum malè , & nulliter proceſſum , ſed etiam non aliter judicatum ſuper privilegio Domini Ducis , nunc revidendo cauſam ex eiſdem actis , nullam poteſt habere rationem de decreto prædicto , juxta notata per Afflic. *decif. 79. Dom. Reg. Rovit. pragm. 5. num. 28. de offic. S. C. pragm. 1. num. ſin. de appell.* quia dici non poteſt judicatum ſuper privilegio habente cognitionem criminis exceptuati , quod non fuit præſentatum , neque diſcuſſum , ex doct. Baldi *leg. recepticia , Cod. ſi cert. petat. Dom. de Franchis decif. 278. num. 6.* idèq; non immeritò fuit modo præſentatum memoriale Collateralis Conſilii , quod M. C. provideat ſuper remiſſione prædicta , *fol. 55.* quia adhuc per ipſam ſuper hoc articulo non fuit judicatum .

19 Ad ſecundum , non deſunt DD. magnæ authoritatis , qui probarint conceſſio Caſtro , cum mero , & mixto imperio , & fortiùs ſuperaddita generali conceſſione Regalium venire omnia , quæ perſonæ Principis coherent , quorum anteſignanus fuit Andreas noſter in rubric. *quæ ſunt regalia num. 3. verſ. & ſic ſi Imperator , vel Rex ,* cujus doctrinam per quatuor columnas latè diſputavit Luc. de Penna *d. l. contra publicam utilitatem de remilitar. lib. 12.* qui tandem ſic concludit , *Igitur juxta perſonam , & cauſarum qualitatē , & merita , reſponſio aptanda eſt ,* volens , quòd quando Feudatarius eſt de Magnatibus , per quos non eſt incongruum poſſideri regalia , venire etiam in generali conceſſione , quæ perſonæ Principis tantum reſervata adherent , quod limitatur , quando feudatarius tranſiret ad extraneas perſonas , ſeu ſingulares ſucceſſores , prout pluries decifum teſtatur Minad. in Conſtit. in aliquib. ſuper verb. *In aliquibus , verſ. & per hoc , fol. 49.* Præſ. de Franchis *decif. 275.* contra quos etiam eſt

decifio D. Regentis Roviti 6. ubi probavit , privilegium tanquam reale tranſire ad quemlibet ſingularem ſucceſſorum.

Sed in noſtro caſu ceſſat hæc amaritudo , quia habemus expreſſam conceſſionem cognoscendi de hoc crimine læſæ Majeſtatis in primo capite , & ſic dubitari non poteſt de hujus cauſæ remiſſione , quia quamvis ſit de reſervatis Principi , apparet facta expreſſa illius conceſſio , ex Text. in cap. *quod translationem , de officio delegati , & in cap. cum in generali , de offic. Vicarii in ſexto , Bald. in l. 2. num. 44. C. de ſervit. & aq. Roland. conſil. 76. num. 15. in fine lib. 3. & alii per Maſtrill. de Magiſtr. lib. 1. cap. 16. num. 23. Afflic. decif. 122. num. 3.*

Quibus addo rationem à fortiori , nam cognitio hujus criminis non eſt de Regalibus , quæ nullatenus ſeparari poſſunt ex perſona Principis , ſicuti ſunt Regia Inſignia , Sceptrum , Diadema , Solium , Regia Suprema Superioritas , & plenitudo poteſtatis , quæ conſtituunt Regiam Dominationem , & hæc etiam ab ipſo Rege volente concedi non poſſunt , & ſi concederentur , dicendum eſt , ſemper majora ſibi reſervaviſſe ab his , quæ conceſſit , juxta Text. in cap. *audum , §. hoc igitur , de præbend. in 6. C. tit. 3. num. 75.* Sed quia in Regno in generali conceſſione non venit , tanquam de reſervatis ſecundum opinionem prædictam , cum ſit conceſſio , non eſt diſputandum de Principis poteſtate , Afflic. *decif. 122. num. 3.* Quinimò in tit. *quæ ſunt regalia* , non habemus cognitionem hujus criminis eſſe de Regalibus , ſed emolumentum obveniens ex poena illius , ut cap. *1. in verb. bona committentium* , ubi dicitur Afflic. quod in inveſtituris ſolitus eſt propterea reſervari expreſſe , ſequitur Capyc. in ſua inveſtitura , in verb. *& committentium crimen læſæ Majeſtatis , fol. 129.* & tamen nos habemus in privilegio expreſſim conceſſa omnia , quæ ſunt in tit. *quæ ſunt regal.*

Nec obſtat dicere , Reg. Aud. & Mag. Cur. tanquam Vicariam Principis cognoscere de hoc crimine , quia repugnat Conſtitut. Regni , Statuimus , ut M. C. ubi interdumtaxat circa torturam ex proceſſu informativo habet hanc facultatem tanquam Vicaria Principis , juxta cap. *Regni in accuſatis , & cap. tormentis , Caravit. rita 55. num. 2.*

Ad tertium , exempla , quæ adducuntur , ex D. Regente Sanfel. *d. decif. 69.* non poſſunt obſtare in noſtro caſu , ubi expreſſe adeſt facultas avocandi cauſas poſt ſententias latas ab ipſis Supremis Tribunalibus , etiam reſpectu fori iudicatorum , non exiſtentium in fortis , annullando , & loquitur de Privilegio Illuſtr. Ducis Summæ in cauſa cujuſdam forjudicati , per M. C. & in caſu D. Reg. Sanfel. *decif. 69.* in cauſa Blaſii Ciccattelli de Caſali ſuliani condemnati , per M. C. non aderat hæc ſpecialis conceſſio , & ſic procedebant , ut per Grammat. *decif. 26. num. 5.* quod poſt condemnationem nulla ſit remiſſio , ex doctrina Salyc. in leg. *1. Cod. ubi de crim. agi oport. & Bald. in leg. exequutorem , Cod. de exeq. rei judic. illa ratione , quia donec Baro non petijt remiſſionem , acta , & ſententia ex ipſis ſequuta remanebunt valida , ex doct. Alex. in leg. a divo pio , §. ſententiam , verſ. nec obſtat , quod alius , ff. de re jud. At verò in noſtro privilegio dicitur expreſſe , quod acta , & ſententiæ proferendæ ſint nullæ , & invalidæ tanquam latæ à privatis perſonis , & ſic ceſſat omne dubium . Addo quod adducta per Ann. & D. Sanfelice non ſunt undequaque tuta , quia in contrarium ſunt alia ubi de crim. ag. oport. & Dom. Regens Tappia *lib. 3. jur. Regni , pragm. 1. eodem tit. num. 49.* optimè deinde probatur , per Jo. Aloyſ. Catal. *tract. de indul. cap. 10. num. 65. & ſeqq.* Donat. Anton. de Marin. *reſol. lib. 1. cap. 34. Novar. tract. de privileg. miſerab. perſon. privileg. 97. n. 3. Viſcont. in ſuis conſcluſ. in verb. Baro poſt ſententiam .* Tantò magis , ubi adeſſent appendices , quia ſcilicet penderet appellatio , quia tunc hæc , ſive ſuſpendat judicatum inſpecto futuro eventu , ſive extinguat inſpecto ſtatu præſenti , Dom. de Franch. *decif. 370. num. 14.* Baroni non eſt neganda remiſſio , actus non fuit conſummatuſ , ſed habet tractum ſucceſſivum , in quo conſulendum eſt juridiſſioni*

Baronis, ut post doctr. Andræ d. cap. Imperialem num. 79. Testantur Catalan. & de Marin. ubi supra.

24 Ad quartum non videmus, quomodo objici possit defectus possessionis cognitionis hujus criminis, non solum, quia sumus in actu discontinuo, ubi non inferitur præjudicium, nisi ex tempore quo casus occurrerit, & per nuncium, vel contrarium usum, negligens fuit Baro utendi suo privilegio, quemadmodum testantur DD. in leg. 2. Cod. de servit. & aq. & in cap. ut privilegium, § illud, ubi Gloss. in verb. semel de privileg. & in cap. Abbate 5. Silvan. in verb. donec, de verb. signif. Dom. de Franchis decis. 225. num. 2. Ann. sing. 440. Gizzarel. decis. 70. & est communis DD. sententia post doctrinam Bart. in l. cum scimus, Cod. de agric. & censit. lib. 11. & in l. filiis, C. de decur. lib. 10. Surd. consil. 179. num. 27. vol. 3. Gratian. discept. for. lib. 1. cap. 16. num. 55. Sed etiam, quia sufficit Baroni in una parte ex contentis in privilegio docere suam possessionem, Bart. in l. 1. §. si quis hac interdicto de itin. actu. priv. ut exinde conservetur in toto, ut in terminis testatur Castrenf. in leg. si prius nocturna, num. 2. ff. de aq. plu. arcend. & Innoc. in cap. dilectus de Capell. Monachor. ubi omnes Canonistæ, Marcell. de Maur. alleg. 61. num. 3. ex Bart. in leg. 1. §. si quis hoc interdicto, de itin. actuque privileg. Sed nos habemus nonnullos actus possessivos remissionum causarum, etiam de delictis Officialium, & aliis, de quibus sola M. Cur. & Regia Audientia cognoscunt, idcirco dubitari non potest de possessione privilegii.

Superest modò respondere cuidam rationi absurdi, & inconvenientiæ evitandæ, quam considerare posset Fiscus, utpotè quod inferiores Officiales cognoscerent de meritis sententiarum latarum per Superiores Judices, contra Text. in cap. cum inferior, de major. & obed. & propterea posse S. C. in hac parte suspendere effectum privilegii.

25 Sed neque in rigore justitiæ, neque secundum æquitatem, hanc prætensionem in hoc supremo Tribunali S. C. vigere posse credimus, quia si attendimus legem scriptam in privilegio voluit Imperator, ut si qua fortè dubitatio, aut ambiguitas ullo futuro tempore contingeret super contentis in dicto privilegio, aut dependentibus ex eo, interpretatio semper fieri debeat in favorem ipsorum Serenissimorum conjugum, eorundem hæredum, & successorum, fol. 60. a terg. Si verò velimus attendere juris dispositionem, certum est hoc privilegium esse ex causa onerosa, nempe pro dote, ad quam Princeps ex contractu tenebatur, idèdque neque in totum, neque in partem revocari, aut suspendi potest, quia sicut non potest auferre feudum, ita nec potest mutare tenorem investituræ, inquit Bald. cap. 1. §. his verò, in fine, de gradu success. feud. nec onus, vel aliquam conditionem addere, Loffred. in sua paraphr. c. 1. §. sed nec est alia justior, que sit prima caus. benef. amit. Frecc. de subfeud. lib. 1. q. 1. num. 14. Et si adest casus onerosus, in quo dicunt DD. Principem ex naturali justitia obligari ad observantiam privilegii, ut ex Bald. leg. Princeps in 1. lect. ff. de leg. l. qui se patris num. 1. und. lib. Rom. sing. 457. Dec. consil. 51. in 2. dub. nam Cæsar ligatur verbis, & contractu, l. pen. de donat. inter vir. & uxor. l. Cæsar. ff. de public. & vectig. quia Deus etiam obligatur ex promissione, ex Magister. sententia, inquit Bald. leg. 1. num. 1. ff. de pact. post Cynum in l. digna vox, C. de leg. & spiritus maligni, qui sunt mendaces, nihilominus observant pactiones, inquit Bald. consil. 366. vol. 3. D. Reg. de Curte in divers. feud. §. potest quoque feudum, num. 14. fol. mihi 28. post Ifern. in Constit. Ea que ad speciale decus, vers. Sed si in premium, & Afflict. latè ibid. num. 2. Restaur. Castal. de Imper. q. 55. num. 5. & 114. n. 12. Grammat. decis. 65. num. 26. Clar. §. feudum quest. 59. Nonnisi hic noster casus est, quia adiunt onera matrimonii, cujus privilegia transeunt in descendentes, leg. unic. de privil. dotis, qui sunt de Potentatibus Italiæ, de sanguine Regio, & meritorum amplitudine præcellentes, quod si suspicaretur Fiscus, remissa causa rei impunitiorem, & propterea non debere remitti, ut ex Azevedo ad leg. 1. tit. 16. lib. 8. nova recollect. notavit D. Reg. Tappia d. pragmat. num. 32. ubi de crim. agi oport. faciliter satisfiet, vel eligendo Judicem in Civitate, qui ipso inaudito non promulgabit sententiam, cum fisci Patronus possit intervenire in omnibus causis Regni, & hujus Civitatis, etiam Baronalius, Dom. de Franchis decis. fin. num. 17. aut tan-

Caponi Discept. Tom. V.

dem secundam aliam opinionem consulendo Principi, ut ratione superioritatis ex plenitudine potestatis avocet ad se causam, dispensando privilegio Domini Ducis, pro hac vice tantum, ut servari sic aliquando, testantur idem D. Tappia dist. num. 32. & Dom. Reg. de Ponte de potest. Proregis tit. 3. §. 1. num. 19. de Official. elect. licet de facto, quia de jure defendi non potest, inquit Capiblanco. pragmat. 8. par. 1. num. 166. Dom. Reg. de Curte d. num. 16. & seqq. & tunc non conqueritur Baro, sed benè Dominus Dux, qui habet privilegium cum abdicativa ad quemcumque delegatum à Principe concedendum.

Hæc sunt jura Serenissimi Domini Ducis, cætera suppleri meretur à vobis Dominis Senatoribus, doctrina, & æquitate pollentibus, & ita speratur, ut Deus.

J U R A

P R O

Regio Fiscò,

C V M

Illustr. Duce Parmæ;

Super remissione Joan. Pauli Damiani inquisiti, & condemnati per M. C. de crimine læsæ Majestatis.

Grimaldus Scriba.

Inter Regalia, & reservata in signum supremi Imperii, 26 & in privilegium Regiæ Coronæ sunt causæ criminis læsæ Majestatis, cap. 1. que sint regal. ibi, Bona committentium crimen læsæ Majestatis, & proinde solus Princeps, ejusque delegatus, ut in Regno est Magna Curia Vicaria super his jus cognoscendi habet, per Constitut. Regni, Statuimus, Afflict. in d. cap. 1. num. 46. Capyc. in invest. fol. mihi 129. In tantum, quod si in investitura alicujus Terræ alteri facta non fuerit à Principe sibi reservata talis cognitio, vel generaliter concessisset Regalia, non per hoc unquam intelligitur permissa cognitio super crimine læsæ Majestatis, Afflict. ubi sup. ex num. 19. Paris de Put. de syndic. verb. Excedunt à num. 12. Gigas de crim. læsæ Majestatis. tit. qui de crimine læsæ Majestatis cognosc. Belluga in spec. Princ. tit. de jurisdict. & utr. Imp. rubric. 27. §. & quia quotidiana n. 59. Mastrill. de Magistr. lib. 4. cap. 16. num. 232. Giurba consil. 59. num. 93. Mascard. decis. 101. num. 12. & Præf. de Franchis decis. 275. refert idem decusum, etiam concessio facta fuerit eorum, de quibus sola Mag. Cur. Vicar. cognoscit: nam & verba non comprehendere ait causas non reservatas in vim supremi domini, sed alias M. C. reservatas, quæ eidem convenire possent, prout eandem sectatur opinionem D. Præf. Merlin. suis contro. forens. cap. 99. num. 25. & 33. & si expressè fuerit concessa hæc cognitio criminis læsæ Majestatis, intelligitur de omnibus aliis casibus, præterquam in primo capite, D. Genitor meus in suo tract. de Baron. pragmat. 8. par. 1. num. 88. & 93. nam & si privilegium sit latè interpretandum contra Principem concedentem, & in favorem personæ benemeritæ, ex leg. pen. ff. de constit. Princip. intelligitur tamen in consuetis concedi, non autem in reservatis in vim supremi domini, Franch. d. decis. 275. circa finem.

In casu de quo nunc agitur, supponit Regius Fiscus, opitulari non posse Illustr. Duci Parmæ, instantiam factam in S. R. Cons. petendo remissionem Joan. Pauli Damiano sui vassalli Montis Reali Inquisiti, & condemnati per Regiam Audientiam Abrutii ultra, & per M. C. ad pœnam mortis naturalis ob crimen læsæ Majestatis, vigore concessionis per fel. mem. Imperatoris Caroli V. factæ Serenissimæ D. Margaritæ de Austria dictæ Terræ Montis Reali, cum amplissimis prærogativis, & inter alia cognoscendi de omnibus delictis, etiam criminum læsæ Majestatis in primo capite, hæresis, & falsæ monetæ, ob matrimonium contractum cum Illustr. Octavio Farnesio Avo præsentis Ducis Parmæ, sed ex infra scriptis decidendum esse per S. C. non esse locum petitæ remissioni.

Primò, quia in prima instantia in Regia Audientia 27 Abrutii fuit per Officiales dicti Illustr. Ducis petita di-

etā remissio, & causa cognita denegata, & infra legitima tempora non fuit appellatum, unde ei obstat exceptio rei judicatae, *for. tit. ff. de except. rei jud.*

28 Secundò, ex quo post sententiam in criminalibus non datur remissio, Bald. in l. exequutorem num. 28. Cod. de except. rei jud. Salyc. in l. 1. Cod. ubi de crim. & in l. si cui, §. fin. ff. de accus. Grammat. decis. 26. num. 5. & in Reg. Coll. ita decisum refert Anna sing. 56. Dom. meus prag. 8. par. 2. ex num. 91. & tom. 2. cap. 49. à num. 13. Avil. cap. Prætor, cap. 27. num. 7. Thor. in suo compend. decis. verb. Remissio tom. 2. Gabed. decis. 210. Mastrill. decis. 147. Rationem adducunt, quia absurdum magnum esset, ut post causam terminatam à Superiore, Officiales inferiores Baronis haberent illam revidere, revocare, & limitare, ac dare locum contemptui, ex revocatione forsitan faciendi. Inferior enim non dat legem Superiori, cap. cum inferior, de major. & obed. sed ejus gesta revereri debet, argum. Text. in l. liberto, ff. de obseq. lib. par. præf. Item, quia per sententiam precepta est instantia, & litigium, dum inquam non est lis, non est locus remissioni, & si per appellationem detur secunda instantia, cum Baro non sit Judex major, provocatio non datur ad minorem, sed ad majorem Judicem, ut diffusè per D. Sanfelix. decis. 69. & licet D. Tap. & D. Rovit. in rubr. prag. ubi de delict. contrarium teneant, interpretantur à supradictis DD. ipsorum opinionem vendicare sibi locum in causis Illustr. Baronum, qui habent prærogativam petendi remissionem, etiam post sententiam latam, & circa remissionem concernentium executionem sententiæ Superioris, cujus exempla adducit Thor. loco supracit. ultra quod D. Rovit. in fin. remittit cogitandum, dum dicit, esse tamen videndum Molin. de brach. sacul. lib. 3. cap. 42. qui indistinctè tenet, remissionem post sententiam non dari. In investitura dicti Illustr. Ducis, & si amplissima, non tamen inspicitur hæc prærogativa petendi remissionem post sententiam, sed tantum componendi post sententiam, scilicet in causis à suis Officialibus terminatis, quod necesse erat expressio, ut ea autoritate uti valeat Baro, cum aliàs non posset, dum lata sententia conquiescat officium, l. Index postquam, ff. de re judic. Franchis decis. 370.

29 Tertiò, quia etsi essemus in tempore petendi remissionem, adhuc esset ei deneganda; nam hæc cognitio causarum læsæ Majestatis, cum sit inter Regalia, & inter præcipuè reservata in vim supremi domini, & non solita alienari, ut supra fundavimus, sequitur, quod inalienabilia sunt, non enim personæ, sed officio, & ministerio Principis per Reipublicam ei concessa fuere à Constitutione Regni, etsi permetteretur jam totum paulatim periret Imperium, ut dicit Gloss. in auth. quomodo oport. Episcop. Conservari inquam debent vita, & præminentia potestatis Regiæ cum sint à Deo 7. quest. 1. in his etenim Princeps non est verè Dominus, sed quasi Dominus, sicut tutor, & uti maritus Reipublicæ, inter quos matrimonium morale, & politicum contrahitur, prout inter Ecclesiam, & Prælatum matrimonium spirituale, & proinde bona, & prærogativæ prædictæ de potestate ordinaria alienare Princeps haud potest, ut diffusè per Luc. de Penna in leg. quicumque, la 2. Cod. de omni agro dese. & in l. contra publicum, Cod. de re milit. lib. 12. Si tamen disponeret de potestate absoluta, de qua nobis non est disputare, ut in l. disputare, Cod. de crim. sacril. tunc ut concessio ipsarum Regalium non solitarum concedi figat pedes, requiritur, ut in ea adsint clausulæ, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, Abb. in cap. innotuit, de elect. Jason in l. quamquam, Cod. de re milit. Ripa in l. obligatione, ex num. 2. ff. de pignor. & hypoth. ubi ampliat etiam in his, quæ solent cum difficultate concedi, sequitur Petra de potest. Princip. cap. 21. num. 35. Franchis decis. 275. num. 8. in investitura dicti Illustr. Ducis non apparent expressæ dictæ clausulæ, dum concessæ fuerunt dictæ prærogativæ: ergo dicendum est perfunctoriè potius, & ad honorem dictæ verba, cognoscendi de criminibus læsæ Majestatis fuisse addictas, quam ut suum sequerentur effectum, cum si voluisset Princeps, disposuisset cum clausulis efficacibus, dum in suo pectoris scrinio sint omnes leges.

30 Ad stipulatur, quod ista Regalia, quæ ad Principem spectant ex præcipua potestate ita substantialiter insunt Regiæ dignitati, & ipsius Regis offibus inhaerent, quod difficiliter, & quodammodo impossibiliter separantur ad instar characteris impressi in Sacerdotem, argum. ex leg.

quod autem, in fin. ff. de ser. urb. præd. Luc. de Penna in d. contra publicam num. 9. sequitur, quod licet aliquam dictarum prærogativam de potestate absoluta alicui benemerito Princeps concedat, non per hoc subintelligitur se expriasse de suo alto dominio, sed per quæcumque verba censetur cumulativè concessisse jurisdictionem illam, ad Textum in cap. ad hoc, & ibi Doctores de heres. in 6. & in puncto, quod quando concurrat publica utilitas (ut est in casu nostro detegere crimine læsæ Majestatis, & punire qui vitam Principis, ejusque status mutationem in tantam Reipublicæ perniciem nituntur, quod difficiliter sequi potest per Ministros inferiores Baronum, sed tantum per delegatos à Principe ob eorum præminentiam, authoritatem, & modum illa exequendi) etiam quod Baroni concessa sit illa jurisdictio in officium, vel in utile dominium cum clausulis abdicativis, & privativis, & per quamcumque aliam concessionem factam, semper remanet cumulativa cum Principe concedente, Bellug. de spec. Princ. rub. 15. §. sed quid dices, Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. offic. §. 1. num. 23. & 24. Petra de potest. Princ. cap. 8. ex num. 64. vers. quibus casus. Et proinde dum in hac causa Regii Officialis ingresserunt, nemo alius, ipso Principe inconsulto, se intromittere potest, Grammat. vot. 28. ex num. 6.

Insuper notum est, Statum dicti Dom. Ducis in hoc Regno, annis retroelapsis devolutum fuisse ad S. M. illiusque Terras venditas, & sequestratas ad Fisci beneficium, & sic extinctæ fuerunt omnes dictæ prærogativæ, & privilegia, Andr. in cap. 1. §. hujus autem generis; ex quib. feud. amitt. & in cap. 1. §. ille tamen de contr. apud Par. tom. Ann. alleg. 64. num. 14. Et si postea ex munificentia nostri Regis Terræ ei restituta fuerunt, non censetur simul concessa dicta privilegia jam extincta, sed requiritur expressa, & nova specialis concessio dictarum prærogativarum, Andr. in d. l. 1. ex quib. caus. feud. num. 13. vers. consueverunt Barones, de Pont. tit. de assens. Reg. num. 6. præcipuè dictarum Regalium, quæ non sunt, nec debent concedi, ut diximus supra, & dum non concurrant ad præsens eadem paterna affectio, & ratio, quæ primo loco notum Inviçitiss. Imperatorem induxerant ad illa concedenda Serenissimæ D. Margaritæ uti suæ filiæ, mutatione personæ non transeunt ad alios, quibus Princeps forsitan non fuisset concessurus, vel durius, arg. Text. l. licitatio, §. fin. ff. de publ. Afflict. decis. 361. Franch. decis. 275. num. 7. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. offic. §. 1. num. 34. in omnibus enim investituris nemini alii Baroni talis prærogativa cognoscendi de delictis criminis læsæ Majestatis in primo capite, à Serenissimis retro Regibus concessa apparet.

Et demum advertendum est, quod notabiliter dixit Grammat. vot. 28. num. 14. Principem etiam de Jure non teneri ad observantiam illius, quod in præjudicium suæ autoritatis, & dignitatis concessit, & ante eum Abb. in cap. sicut il 2. per illum Text. extra de jurejur. cum aliis ab his coacervatis; In exceptis enim in hoc Regno non servantur privilegia uti sonant, D. Genitor d. pag. 8. num. 93. Et maxime si dictum præminentiarum non repariatur infeudatus in possessione, prout non reperitur dictus Illustr. Dux cognoscendi de crimine læsæ Majestatis. Et his temporibus in illam ipsum immitti, in tam evidens præjudicium Realis Dignitatis, & Reipublicæ quietis, Fiscus nequaquam credit, sed omnem Jurisdictionem, & arbitrium à tam circumspectis, & integerrimis judicantibus sperat; quorum intelligentia cætera suppleat, dum currenti calamo, prout mihi tempus impartitur, hæc scripsi.

DISCEPT. CCCXXXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Legatarius annuæ præstationis cogitur accipere corpus, si ve proprietatem.
- 2 Legatarius ex æquitate compelli potest ab hærede recipere congruam proprietatem.
- 3 Legatarius incapax cogitur recipere extimationem rei legatæ.
- 4 Debitor ex causa lucrativa potest unam rem pro alia tradere.

- 5 Quod tibi prodest, & alteri non nocet fieri debet.
- 6 Onera in fundo colendo sunt legatarii, non heredes.
- 7 Solutio materie promateriato, non est unius pro alio solutio.
- 8 Emphyteuta an possit Canonem solvere anticipatè, & creditor teneatur recipere, & quid in Ecclesia.
- 9 Legatarius casu quo cogitur accipere corpus pro annua pensione, debent etiam solvi expensæ pro fructibus colligendis.
- 10 Legatum in perpetuum relictum Ecclesiæ durat ultra centum annos.
- 11 Legatarius annuus cogitur per annos recipere, & unicuique est pro primo anno, pro aliis verò conditionale.
- 12 Legatum annuum debetur in principio anni.
- 13 Dotis usuræ debentur in principio anni, & quando.
- 14 Alimenta annua debentur in principio anni.
- 15 Legati annui cedit dies ab initio.
- 16 Legatarius annuus potest agere de jure futuro cum jure presenti.
- 17 Actio ante tempus potest proponi pro jure de futuro cum jure de presenti.
- 18 Actio pro jure de futuro, non potest proponi, nisi adsit jus de presenti actuale.
- 19 Legatum annuum debetur in principio anni, nisi sit relictum ex certo corpore, quia tunc debetur tempore recollectionis.
- 20 Pensionarius propria autoritate extinguit pensionem gratis, secus si accepta pecunia.
- 21 Pensionarius an possit extinguere pensionem in præjudicium creditorum.
- 22 Pensionis reservatio, quando fiat loco alimentorum pensionarii.
- 23 Alimentorum renunciatio futurorum debitorum ex ultima voluntate sine decreto Iudicis non fit.
- 24 Ultima voluntas non vitatur ex impossibili conditione, neque pensio imposita motu proprio a Papa, quia æquivaler ultima voluntati.
- 25 Pensio Ecclesiastica non semper pro alimentis imponitur.
- 26 Pensionis reservatio, facta in actu resignationis sapit naturam contractus innominati.
- 27 Pensio imposita motu proprio pro alimentis, extingui potest gratis sine decreto.
- 28 Pensionis extinctio numquam requirit decretum.
- 29 Alimentorum renunciatio valet cum juramento, nisi sint alimenta jure sanguinis debita.
- 30 Pensionis duplex genus, lucrativa scilicet, & onerosa, & traditur differentia.
- 31 Religiosi Capuccini, & fratres recolleti; sunt incapaces hereditatis, & legatorum perpetuorum, sed non si ad tempus fiant.
- 32 Religio Capuccinorum non est capax annuæ præstationis pro necessitatibus suis.
- 33 Capuccinus, vel strictioris Observantia, est capax legati annui pro suis necessitatibus.
- 34 Capuccinus, qui habebat annuam pensionem, si transferatur ad Religionem capacem, transfert secum talem pensionem.
- 35 Religiosus potest habere annuam præstationem ad nutum Superioris amovibilem.

A R G U M E N T U M.

Legatarium annuæ quantitatis posse cogi ab hærede accipere corpus, vel proprietatem legato æquivalens, & hoc concedimus debitoribus omnibus ex causa lucrativa. Emphyteuta an possit Canonem solvere anticipatè, & quid in Ecclesia, legatum annuum debetur in principio anni, nisi sit relictum ex fructibus talis fundi, quia tunc debetur tempore collectionis fructuum, Dotis usuræ, & alimenta annua debentur in principio anni, & quando legatarius annuus possit agere pro futuris, juncto jure de presenti; Pensio an possit extingui

Caponi Discept. Tom. V.

authoritate propria sine Papæ consensu, & procedit in extinctione facta gratis; secus si per recessum, vel alia causa onerosa. Penio quando detur pro alimentis, & quando assimilatur ultimæ voluntati, quando contractui, Capuccinum esse capacem annuæ præstationis, & ad aliam strictiorem Religionem, &c.

Quia verò in Archivio nostri Sancti Hospitalis, industria, & diligentia nostri Secretarii diligentissimi, Joannis de Curtis fuit inventum hoc Responsum, quando Gubernatores plures effectus tradiderunt creditoribus ejusdem S. D. tempore D. Francisci Philamarini Principis Roccæ, placuit hoc Responsum, & industriam nostri Secretarii non parvipendere.

R E S P O N S U M

P R O

Venerabili Hospitali Incurabilium hujus
Almæ Urbis Neapolitanæ,

Ut Apostolicæ concessionis vigore ejus bona, ac nomina debitorum insolutum ejus creditoribus præberi, ac præstari valeant.

An Legatarius annuæ quantitatis cogi possit ad accipiendum corpus pro extinctione legati, & quid si sit Ecclesia, & quid sit legatum annuum, & an pensio possit extingui à pensionario.

Cum in actu adsim gubernio S. Hospitalis, & Ecclesiæ Incurabilium Neapoli, locus in tota Europa commendatus, plura reperi onera annualia debita ab eadem Domo hærede instituta per diversos fideles, in diversis temporibus, & inter alia in testamento quond. Petri Nuges de Palma, qui hæredem fecit dictam Sacram Domum, & legatum fecit Venerabili Monasterio Montis Dei PP. S. Dominici Congregationis Sanitatis, per hæc verba,

Item lascio, & voglio, che subito seguita mia morte, li Padri della Venerabile Chiesa del Monte di Dio de PP. Domenicani à Pizzo-Falcone debbiano celebrare, e fare celebrare in d. loro Chiesa proprio nella Capella del Santissimo Rosario, una Messa perpetua il giorno, per l'anima mia, e de miei parenti. Percio li lascio la lemosina necessaria di duc. settanta due l'anno, quali voglio se gli facciano buoni sopra tutti li miei beni, con la generalità, &c.

Domus, & Hospitali Incurabilium hæres dictorum Nuges, præterit dare capitale de contanti eidem Ecclesiæ Montis Dei, qua pecunia faciat sibi emptionem ad rationem ducatorum quatuor pro centenariis; sicque solvendo capitale de contanti ducatorum mille, & octingentum, se liberare ab onere solutionis in futurum; Etenim se ab obligatione correspondendi ducatos 72. annuos, pro quibus exigendis solvit exactoribus ducatos quinque pro centenariis, & sic in grave damnum repetitur, sed dando capitale benè cautelatum supponit satisfacere suæ obligationi, &c.

Monasterium Montis Dei, ad faciendam quietationem capitalis, & tertiarum S. Hospitalis, & in futurum non molestare, quacumque ex causa periret aliqua emptio facienda, & ad hoc comparuit in Tribunali Venerandæ Nunciaturæ Apostolicæ pro decreti interpositione, &c.

Quia verò hoc totum dependet ab illa quæstione, an hæres obligatus solvere onera annualia, possit dare tot in corporibus, vel in quantitate, ut ex fructibus satisfiat, se liberando ab annua solutione, &c.

Contingit etiam hoc in testamento Cæsaris Antonii Mormilis de nobilissima familia, & de Platea Portanovæ hujus Civitatis, cum reliquisset hæredem D. Carolum filium Ducem Carinari, eum gravavit, ut teneretur dare Patribus S. Severini, ubi est Capella familiæ prædictæ, anno quolibet in perpetuum, ducatos centum, D.

Carolus filius quæsit, an possit se à tali onere liberare, tradendo corpus talis valoris; Respondi ego posse id facere, & Patres contententes, visis doctrinis, acquieverunt.

- 1 Probatur primò, per Textum in *leg. si quis argentum* 25. *Cod. de donat.* ubi expressis verbis habetur, quòd, si quis exerceat liberalitatem donando, vel legando annum redditum de bonis suis, poterit tradere pecuniam pro una vice tantum, ubi Glossa dicit, hoc esse favore ejus, qui liberalitatem exercuit, unde Baldus in *d. l. num. 6.* dicit, quòd, si debitor non vult habere onus portandi fructus ad domum creditoris, poterit creditori dare fundum, unde eos suscipiat, idque propter liberalitatem, seu munificentiam donantis, unde, ait Pone, testator fecit testamentum, & instituit me hæredem, mandavit, quòd quolibet anno, darem cuidam loco Religioso quindecim salmas vini, dico ego Religiosis, volo de bonis testatoris assignare vobis unam bonam vineam, & vos habeatis curam circa eam, dicunt Religiosi, nolumus istam curam, imò nolumus habere aliud facere, nisi bibere, hæc Baldus, & querit quid juris, & concludit pro hærede contra Religiosos, sequitur Barrius *lib. 9. de success. tit. de legatis num. 15.* ubi addit, unum singulare post Tepatum *tit. 6. 2. cap. 4.* quod poterit hæres singulis annis variare, quia cum legatum annum, tot sunt legata, quot sunt anni, *l. in annos, l. cum in singulos, ff. de annuis legatis, l. 115. ff. de condit. & demonstr.* imò dicit idem Barrius *num. 17.* post Tepatum, quem allegat, quòd si testator leget corbeam frumenti annuatim, usque ad annos decem, poterit hæres pro toto tempore solvere decem, & dare totum, & legas in simili Capycium Latr. *decis. 11. num. 3. & 4.*
- 2 Probatur secundò ex æquitate, qua compelli potest legatarius ab hærede, ad recipiendam idoneam proprietatem, ex qua vinum legatum, vel frumentum, deductis expensis, colligere valeant, & ad hoc Joannes Calvinus *lib. 2. de æquitate cap. 144. num. 6.* allegat Baldum in *dict. leg. si quis argentum num. 4. & 5. Cod. de donat. & Caccialupum de pensionib. quæst. 16. num. 20. vol. 13. tractatum par. 1.* ubi *num. 19.* scribit, quòd si decem singulo anno debentur, sufficit solvere 150. ad redditum percipiendum, cum verisimiliter ex illis 150. decem anni percipi possint, *cap. ad vestras, de donat. inter virum,* post Bald. in *d. l. si quis argentum num. 7.* quod, ut valde notabile, & quotidianum comprobatur Petrus Gerandus *singulari 34.* ubi ait, hoc quotidianum, & honorabile esse favore ejus, qui munificentiam exercet, & hanc eandem sententiam videtur amplecti Federicus Scotus vir doctus, sed pronus ad carpendum aliorum dicta in *leg. 2. §. 1. num. 251. & 261. ff. si cert. pet.* Quòd si legatarius sit incapax proprietatis, ut plerisque sunt fratres mendicantes, æstimationem ei deberi cavetur in *l. filiusfam. §. si quis alicui, ff. de l. 1. l. Titia, ff. de l. 2. l. Patronus, ff. de leg. 3.* Federicus Scotus, ubi supra *§. 2. num. 259.* Cujus ratio est, quia pro materia solvi potest materiam ejusdem substantiæ, & è contra. Nam quod in substantia, & utilitate recipit functionem, non dicitur aliud, secus si esset diversitas in substantia, vel in utilitate, Baldus ubi supra *num. 4. & 6.* Scotus ubi supra *num. 207.* ubi ait materiam, & materiam non differre genere, nisi ubi sequuta fuerit irrevocabilis migratio materiæ in materiarum, *l. si convenerit, §. si quis caverit, ff. de pign. act.*
- 4 Probatur tertio, quia speciale est, quod quando agens agit ex causa lucrativa, admittatur solutio alterius speciei, *dict. leg. si quis argentum, §. si verò, Cod. de donat. & præferum favore ultimæ voluntatis, l. 1. & l. Titia, ff. de auro, & argento legato, Glossa in dict. l. si quis argentum, verbo in æstimatione, & verbo fundos tradere, ubi circa medium dicit, quod ita placuit Principi favore exercentis liberalitatem, contra communia jura, ut etiam explicat Baldus *d. num. 6. vers. dicunt quidam,* quod est speciale, ut dicitur de debitore farinæ, qui poterit tradere frumentum in ejus locum, ob causam legati, non autem in causa mutui, ut scribit Federicus Scotus ubi supra *num. 139.* quia propriè farina non videtur fructus prædii, ut scribit Baldus in *dict. l. 1. num. 26. de fructib. & litium expensis.**
- 5 Probatur quartò, quia quilibet potest facere, quod sibi prodest, & alteri non nocet, *litem Varus, ff. de aqua plu. viali arcenda, l. in creditore, ff. de evict. & qui præstat æstimationem, dicitur rem propriè præstare, l. propè modum, ff. de verb. signif. cum æstimatio vice rei fundetur, l. si ste-*

rili, §. cum per venditorem, ff. de act. empt. l. datio, §. si per venditorem, ff. de evict. Scotus ubi supra *num. 160.* Ergo debitor volens se eximere ab onere portandi quid annum, vel fructus annuos ad domum creditoris, poterit creditori à principio dare idoneum fundum, ex quo eos fructus suscipiat, vel solvere per annos 15. anticipatos, & tali pecunia soluta liberatur, ut probat Baldus ubi supra *num. 7.* quod clariùs habetur in *d. l. si quis argentum, §. si autem dator, ibi (in redditibus autem in quindecim annis æstimationem præstes)* ubi Bald. *num. 7.* quem Textum declarat ibi Glossa, respectu singularis personæ, cui fuit factum legatum, cum vivere præsumatur per annos quindecim, ita ut eam dispositionem minimè locum habere videatur, quando legatum factum fuit universitari, sive corpori, cuius vita non potest ullo modo taxari, nec limitari, quod corpus semper durare præsumitur, ut sunt Monasteria, & Civitates, *l. proponebatur, C. de judiciis.*

Neque dicas, quòd onus cultivandi fundos pertinet ad hæredem; legatarii autem solum habent curam bibendi vinum legatum, ergo non cogitur legatarius accipere fundum, pro tot salmis vini legati: Consequentia patet, quia sequeretur, quòd aliud pro alio invito creditore solveretur, quod non potest fieri, *l. 2. §. 1. ff. si cert. petat.* & notat Calvinus *de equit. lib. 2. cap. 44. num. 1.* ergo cum certavi quantitas fuerit legata Religiosis, eis invitis, non potest hæres proprietatem loco vini assumere.

Respondeo non solvi alium pro alio, quando viget legati, loco rei traditur æstimatio ejusdem, ut supra dicebamus, præsertim quando res non præsumitur per contrarium debita, sed per ultimam voluntatem, vel ex causa lucrativa, &c. tunc enim habet locum regula, quæ tibi non nocet, & alteri prodest, fieri debet, &c. & licet rigore juris attento, Religiosi legatarii solum debeant vinum recipere, & quatenus loco vini cogerentur recipere proprietatem, utique læderentur, & gravarentur, æquitate tamen suadente ad id cogi possunt legatarii, ex dictis Calvinus *de equitate lib. 2. cap. 144. num. 2.* & sic dicuntur Text. in *leg. alius scriptura, ubi Bart. & Dynus, ff. de leg. 1.* qui Textus de rigore juris loquens, ait, quòd contra voluntatem legatarii non potest hæres loco vineæ tradere pecuniam, ergo neque loco vini poterit hæres dare proprietatem, cum non possit debitor, invito creditori solvere aliud, licet melius, *l. fin. ff. de usu, & hab. & §. huic autem insit. de act. l. si mandato meo, ff. mandati, quæ jura loquuntur stricto jure, non de æquitate, Calvinus dict. cap. 144. num. 5.*

Ex quibus inferitur primò ad quæstionem, an hoc possit cedere in emphyteusi: Prima opinio est Baldi in *dict. leg. si quis argentum num. 8.* qui ait emphyteutam posse solvere annatas quindecim anticipatas, & si interim moriatur illi, cui fuit facta solutio, non revertitur pecunia, sive prædium traditum ad solventem, quia sicuti poterat solvere in quolibet anno, & noluit solvere semel pro semper, ex redditibus qualitatibus prædictæ, percipiat creditor illius annum creditum, ita non poterit ulterius agere ad recuperationem soluti, sive traditi, *leg. in fideicommissi, cum Pollidius, ff. de usuris, dict. cap. per vestras de usuris, Bald. loco cit. num. 8.* Secunda opinio est contraria, quam tenet Speculator in *tract. de emphyteuta num. 43.* & *fol. 280.* dum probat, Ecclesiam non teneri recipere anticipatè Canonem, quem per 30. annos offert emphyteuta, ex *l. item illa, ff. de constit. pecun. quia ei invenerit, quod melius est, præstari non potest, l. non possit, & leg. sequenti, ff. de usufr. cap. gesta 74. dist. quia habetur pro suspecto futurum præjudicium, argumento leg. qui in futurum, ff. de pact. & leg. 2. ff. solut. matrim. *l. si leg. filius, §. divi, ff. de legat. 1.* & sicuti Ecclesia non potest cogere emphyteutam ad solventem ante tempus, *l. licet, C. de condit. indebit.* ita neque eadem Ecclesia cogi debet ad recipiendum Canonem ante tempus, *l. qui Roma, ff. de verb. cap. unico de plus peritionibus, & licet plus solvere dicatur, qui ante ipsum solvit, §. plus, instit. de act.* Adeò quòd qui plus facit, quam debet, bene facit, quod debet, *l. cum furti, ff. de in litem jutando, & laude dignus est, qui non minus, sed plus facit, quam debet, leg. is cum quo, ff. de aqua plu. arc. leg. si arbore, ff. de servitut. urban. rustic. & ita hanc opinionem tenet Clarus in *§. emphyteusis quæst. 22.* Rodanus *de rebus Eccles. non alien. quæst. 19. cap. 2. num. 14.* post alios Cœbolus *de jure emphyt. limit. 17. num. 3. & 4.* ubi etiam ait quòd**

quoddicet emphyteuta per publicum instrumentum vel let anticipatè solvere Canonem pro multis annis, cum omni interesse domini, quia tamen cursu temporis posset variari interesse, & dominus gravaretur in onere illud probandi, idè indistinctè tenendum est, ut emphyteuta non possit arcere dominum ad accipiendum anticipatè futuros Canones, & tandem in emphyteuta cessat liberalitas per Imperatorem considerata in legatis, vel donationibus, de quibus suprà, ergo cessare debet effectus prædictus.

9 Infertur secundo, quod eo casu, quo permittitur hæredi dare legatario corpus pro legato annuo relicto, tunc in tali prædio æstimando, deduci debent omnes expensæ faciendæ in colligendis fructibus, quia fructus non dicitur, nisi deductis expensis, *l. si à patre, §. finali, ff. de petit. heredit. leg. fructus, ff. solut. matrim.* Glossa in dict. *leg. si quis argentum, §. si verò, in verbo fundus, C. de donat.* Calvin. lib. 2. de equit. cap. 144. à num. 10.

10 Infertur tertio, legatum relictum in perpetuum percipiendum ab Ecclesia, & sic corpori nunquam morituro, juxta *l. proponebatur, ff. de judiciis*, durare secundum aliquos, usque ad centum annos, ex Alexandro *consil. 60. lib. 1.* per Text. in *l. penult. ubi Bald. ff. de annuis legatis*, Glossa, & Baldus in *l. municipibus, ff. de usufr. legato*, ubi usufructus legatus Civitati durat centum annis, vel si aliquod annuum relictum sit, durat per centum annos, Alexan. in *l. 2. ff. solut. matrim.* Ruin. *consil. 143. lib. 4.* Decius *consil. 378.*

Contrarium tamen putat Bart. in *l. si usufruct. municipib. Cod. de usufr. legato, & in l. cum usufruct. ff. de usufruct.* & ibi Glossa in verbo *longè*, quia cum legatum sit factum in perpetuum, talis qualitas perpetuitatis extenditur ultra centum annos, *l. annus, §. à Titia*, & ibi Glossa, *Cod. de annuis legatis*, quæ durat, donec durabit Ecclesia, sive Templum, & ita malè consuluisset Alexandrum dicit Parpalia in *l. super la 2. num. 8. ff. solut. matrim.* ubi distinguit legatum annuum simpliciter factum, & legatum annuum in perpetuum, ut primo casu procedat opinio Alexandri, secundo casu opinio Parpaliæ, sequitur Crot. in *leg. 4. §. Cato num. 134. ff. de verb. Riminaldus Junior consil. 219. num. 32.* Berous *consil. 155. lib. 1.* Gratian. *cap. 131. num. 14.* ubi ait, quod destructa Ecclesia, cui factum fuerit legatum perpetuum, transit ad S. Pontificem, quia superest Christus, cujus contemplatione præsumitur factum fuisse legatum, & remanet Ecclesia Romana, à qua ceteræ Ecclesiæ emanarunt, Cotta in *memorabilibus, in verbo perpetuum, versic. tamen in practica*, & sequitur Gratianus ubi suprà num. 16. quia omne verbum in lege aliquid operari debet, & non esse superfluum, Glossa in *leg. penultim. Cod. quod metus causa*, Baldus in *rubrica, Cod. de contrahend. emptione, l. stipulatus, in princip. ff. de usuris*, ergo cum testator legaverit annuum in perpetuum, ita debet intelligi, non per centum annos, præsertim considerato favore Ecclesiæ, de quo in *leg. sunt persone, ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, & favor animæ, qui cunctis præfertur, *l. sancimus la 1. Cod. de sacrosanct. Eccles.* & simul favor publicæ utilitatis, quæ consistit in Ecclesiis, & corporibus non morituris, Bald. in *l. 1. ff. solut. matrim.*

11 Infertur quarto, quod legatum annuum, de quo in *l. in singulos 8. & in l. Cajus Sejus 12. ff. de annuis legatis*, & in *l. cum in annos 10. & leg. nec semel 12. & l. cum in annos 23. ff. quando dies legati cedat*, Joseph Ludovicus *decis. Lucens. 23.* Rota apud Burattum *decis. 643.* debetur legatario in principio anni, non autem in fine illius, *l. à vobis 5. d. l. in singulos 8. ff. de annuis legatis, d. l. nec semel 12. ff. quando dies legati cedat, l. 1. ubi Glossa, & DD. C. quando dies legati cedat*, Cotta, Bart. & alii in *l. qui hoc anno 42. ff. de verbor. obligat.* Cavalcanus de usufructu mulieri relicto num. 166. Craff. in *§. legatum quest. 41.* Gomefius *variar. tom. 2. cap. 19. num. 27.* ubi testatur de communi opinione, & in judicando, & consulendo esse receptam, Surdus *titul. 4. de aliment. quest. 17.* Gargianus *consil. 97. num. 48. vol. 1.* Menoch. *consil. 18. num. 27.* Noalis de *transmissionib. casu 66. num. 19.* Cancet. *variar. part. 1. cap. 16. num. 31.* Rota *decis. 680. num. 6. part. 4. recent.* Altogradus *consil. 72. num. 14. lib. 2.* novissimè Ant. Conciol. *par. 1. alleg. 26. num. 20.* hoc idem dicunt de fructibus, seu interusuriis dotalibus debitis annuatim, ob retardatam solutionem dotis viro sustinenti

Caponi Discept. Tom. V.

oneta matrimonii, quia eidem solvi debent in principio anni, ut post Baldum in *lib. 1. C. de fideicom. num. 3.* Socinum Juniore *conf. 70. num. 14. lib. 1.* & Surdum de *ai- 13 ment. tit. 4. quest. 17. num. 10.* dixit Rota Romana *decis. 428. num. 50. par. 3. recent.* sic alimenta solvi debent in principio anni, Bald. in *d. l. 1. num. 3. Cod. de fideicom.* Cavalcanus ubi sup. num. 6. Cancerius *d. par. 1. cap. 16. num. 32.* Baldassar Thomasius in *suis tractatib. decad. 3. tit. 18. num. 156.* Rota apud Burattum *decis. 891. num. 3.* Pyrrus Maurus de *solut. cap. 55. num. 3.* ubi ait, quod quando terminus apponitur in obligatione ad illam multiplicandam, & cognoscendam, solutio fieri debet in principio termini, quia tunc dilatio dicitur apposta favore creditoris, ut post Altogradum *d. conf. 72. num. 16. lib. 2.* dicit Conciolus *d. par. 1. alleg. 26. num. 4.*

Totum autem hoc probatur, quia dies legati annui cedit ab initio cujuslibet anni, *l. habitationis 11. ff. de usu, & usufruct. legato*, Glossa in *l. à vobis 5. in verbo deberi, ff. de annuis legatis*, Gargianus *conf. 97. num. 47. vol. 1.* Surd. *tit. 4. quest. 17. num. 10.* Noalis ubi sup. num. 19. & faciunt tradita per Glossam in dict. *leg. 1. Cod. quando dies legati cedat*, ibi, annua si debes, tunc inspicias caput anni, annua si debes in fine tenebris anni, DD. ubi sup. unde si legatarius hujus annui legati, moriatur in principio anni, transmittit integrum legatum ad ejus hæredes, dict. *leg. à vobis 5. & d. l. in singulos 8.* & ibi Doctores de *annuis legatis*, Surd. *tit. 4. quest. 17. num. 9. & seqq. & conf. 113. num. 8. vol. 1.* Costa de *portione rate quest. 1. num. 18.* Cancerius *p. 3. cap. 21. num. 348.* Noalis *casu 86. num. 19.* Baldassar Thomasius *decade 3. tit. 18. num. 156.* Altogradus *dict. conf. 72. n. 15.* Conciolus *dict. allegat. 26. num. 6.* cujus ratio est, quia legatum annuum pro primo est purum, & maturatur in principio cujuslibet anni, dict. *l. 1. Cod. quando dies legati cedat, d. l. nec semel 12. ff. eodem tit.* Castillus de *usufruct. cap. 67. num. 32.* Cencius de *ensib. quest. 118.* Scapuccinus de *Salviano interdicto lib. 1. cap. 14.* Costa de *portione rate, quest. 60.* Noalis *d. casu 66. num. 19.* Cyriacus *controv. 18. num. 7. & controuv. 319. num. 12.* licet pro annis sequentibus sit conditionale, Doctores ubi sup. Surdus *decis. 120. num. 13.* & idè pro illis non est transmissibile, ut bene declarat Noalis *d. casu 66. num. 19.*

Idèque poterit legatarius cogere hæredem, & à Judice imponi facere præceptum, ut declarat Judex ex nunc hæredem obligatum esse ei solvere unamquamque summam annuam, in principio cujuslibet anni advenientes, ne legatarius quolibet anno cogatur agere contra hæredem, pro consequutione dicti annui legati, Glossa in *d. l. 1. ubi notant communiter omnes, Cod. de fideicom.* Gomezius *tom. 2. cap. 11. num. 47.* ubi testatur de communi opinione Craff. in *§. legatum quest. 44.* & elapso anno sententia exequi debet abique alio processu, Gargineus *conf. 97. num. 49.* Surd. *decis. 120. num. 6. & seqq.* ubi D. Hodierna, Scapuccinus de *Salviano interdicto lib. 1. quest. 14. n. 7.* qui dicit in annuis legatis, in annuis præstationibus, in annuis alimentis jus de futuro, posse in judicium deduci, non ad effectum exigendi, sed ad effectum, ut adveniente tempore sibi solvatur, ne creditor cogatur singulo anno agere, ut Doctores docent, Cencius *quest. 96. num. 14.* Rota apud Pureum *decis. 259. num. 4. par. 1.* Conciolus *par. 1. allegat. 26. num. 9.* regulariter enim in debitis annuis potest agi ante tempus, etiam pro tempore futuro, ut adveniente tempore sibi solvatur, Olafchus *decis. 134. Surd. decis. 120. Fontanella claus. 4. gloss. 18. par. 4. n. 18. & seqq.* Posthiius de *manutenendo observ. 12. num. 132.* quod non procedit in fidejussore census, Posthiius ubi sup. Rota *decis. 521. num. 13.* apud eundem Posthiius.

Quod tamen tunc procedit, quando tempore moti judicii, aliqua summa debita sit, pro præterito, & illa in judicio proponitur, & simul cum ea agatur super futuris præstationibus, ut adveniente tempore solvantur, ita Urfillus ad Afflictum *decis. 279. num. 2.* Fontanella ubi sup. *num. 18. & seqq.* Surd. *d. decis. 120. num. 17. & seqq.* ubi docet modum practicandi, Cencius *dicta 9. 16. num. 16.* licet enim judicium non possit fundari super jure de futuro, *l. non quemadmodum 35. ff. judicii, l. 1. §. socius, ff. de usufr.* Surdus ubi sup. num. 11. D. Hodierna *dict. num. 11.* Cencius *num. 17.* cum tractus futuri temporis non spectent ad Judicem, *l. Atheus 14. §. in hoc judicio, ff. de aqua pluviali arcenda, l. 1. §. 1. ff. de usuris*, Pinellus in *l. 1. p. 3. num. 78. Cod. de bonis maternis*, Peregrinus *art. 41. num. 4.*

D. Hodierna ubi supra num. 11. quia tamen pro tempore præterito debitum est purum, ratione illius adjuncti, & in consequentiam præteriti debiti puri, potest fieri petitio, & condemnatio super futuris præstationibus, ad effectum, ut solvatur tempore adveniente, quo casu tenet, & valet iudicium super futuris, Gomezius tom. 2. cap. 11. num. 47. Surdus ubi supra num. 14. & 15. D. Hodierna num. 11. & seqq. Cencius dict. quest. 96. num. 17. & seqq. Fontanella ubi supra num. 15. Scapuccinus de Salviano lib. 1. quest. 24. in fine.

19 Cum verò dicimus legatum annuum deberi in principio anni, procedit, quando est relictum ex fructibus, non designato certo corpore, sed si fiat designato certo corpore, tunc est expectandum tempus collectionis fructuum, l. Firmio 26. §. Pater annua, & ibi Glossa in verbo mitio, ff. quando dies legati cedat, Bart. in l. qui hoc anno 42. ff. de verb. oblig. Simon de Petris de interpret. ultim. volunt. lib. 4. dub. 11. num. 93. Surdus de aliment. tit. 4. q. 17. num. 11. Altogradus dict. consil. 72. num. 17. quia quando fructus legantur de certo fundo, dictum legatum est conditionale, si fructus nascantur, l. interdum 73. ff. de verbor. obligat. Paulus in leg. si ex conducto 16. §. si vis tempestatis, ff. locati, Natta consil. 86. num. 2. Surdus d. q. 17. num. 24. Cardin. Mantica lib. 14. de conjecturis tit. 30. num. 39. ergo est expectanda recolectio fructuum, tum quia quando genus habetur pro specie, leg. quasitum est 31. ff. de peculio, l. Titia textores, eod. tit. l. in Navem Sanphei 34. ff. locati, Bart. & Doct. in l. quod te, ff. si cert. pet. Jason in l. 1. num. 85. C. de jure emphyteutico, Surd. tit. 4. q. 16. num. 18. & q. 17. num. 25. & Gratianus cap. 62. num. 11. par. 1. quicquid contrarium dicat Glossa in d. l. Firmio, contra quam Surd. & Gratianus ubi supra.

20 Quod ad id verum est, ut si testator legat (verbi gratia) viginti annua, & simul decem modica frumenti, vel decem salmas vini, ex tali prædio, hæres non tenetur præstare dicta scuta viginti in principio anni, sed tantum tempore recolectionis fructuum, scilicet frumenti, vini, &c. quia cum pecunia, & frumentum, & vinum sint in eodem legato connexa, debent æqualiter determinari, & ratione dictæ conjunctionis æqualiter præstari, argum. l. jam hoc jure 4. ff. de vulg. Bart. in l. si legatarius, §. 1. ff. de legat. 3. Gratianus cap. 62. num. 10. Surd. tit. 4. q. 17. n. 16. idem Gratianus c. 70. num. 46. Menoch. lib. 4. præsumpt. 199. num. 19. & sic intelligitur Costa de portione rate q. 60. num. 8. Menoch. lib. 4. præsumpt. 199. Cencius q. 83. Rota decis. 680. num. 7. par. 4. recent. tom. 3. qui dicunt legatum annuum solvendum ex fructibus esse, solvendum tempore recolectionis fructuum, quia hoc intelligitur quando est de fructibus talis fundi, ut bene Antonius Conciolus d. allegat. 26. in fine.

21 Infertur quintò, quòd sicuti hæres potest extinguere legatum annuum solvendo, vel tradendo pro una vice tantum, ita pensionarius potest, si velit extinguere pensionem sibi competentem etiam in præjudicium creditorum suorum, sed non poterit hoc facere Beneficiatus, invito pensionario, quia talis extinctio cedit ad utilitatem Ecclesiæ, & favorabilis est libertati beneficii, Amideus de stylo datariæ cap. 27. num. 15. Rota decis. 129. par. 1. recent. Tondutus de benefic. tom. 1. cap. 15. sed eam impugnât Salgadus par. 1. cap. 43. num. 45. in labyr. creditorum post Lotharium, lib. 1. de beneficis, cap. 42. numer. 19.

22 & Praxis Romanæ Curiaë est contraria, scilicet pensionarium posse extinguere pensionem in præjudicium suorum creditorum, imò etiam Procuratoris perpetui, & irrevocabilis, quamvis soluto pretio, quia cassatio, & extinctio pensionis est favorabilis Ecclesiæ, quia per eam recuperat pristinam libertatem, & eximitur à servitute pensionis, & ad id verum est, ut non valeat promissio etiam jurata de non extinguendo pensionem, Tondutus de pensionib. cap. 21. num. 27. & 28. Sed hic observa, quòd extinctio pensionis prævia pecunia fieri non potest sine autoritate Summi Pontificis, si tamen illius extinctio sit gratuito, sine interventu pecuniæ, tunc non requiritur autoritas Pontificis, sed solo partium consensu fieri poterit, Gomezius ad regulam de infirmis, quest. 16. pag. 3. Rodoanus par. 2. de simonia cap. 14. num. 15. Parisius lib. 6. de resignatione beneficiorum q. 2. num. 123. ubi dicit, quòd quando extinctio pensionis fit solutis anticipatis aliquibus annatis, non potest fieri sine consensu Pon-

tificis, Achilles de Grassis decis. 6. de renunciat. ex Clem. de renunciatione, Sanchez lib. 3. opusculorum cap. 2. dubio 46. Gratianus cap. 158. num. 12. sic reductio pensionis si fiat gratis potest fieri, sola partium conventionione, Rota apud Garciam lib. 1. de benefic. cap. 50. num. 39. Parisius lib. 2. cap. 3. num. 119. sed fiat mediante pecunia, debet fieri autoritate Pontificis, Rota decis. 454. num. 7. par. 1. diversor. Tondutus de pensionib. cap. 57. num. 3. & quando fit gratuita partium conventionione, neque requiritur Judicis decretum, ut bene Tondutus cap. 58. de pensionibus num. 14.

Dices pensionis reservatio fit loco alimentorum pensionarii, Gigas de pensionib. quest. 31. & q. 69. num. 3. in fine, Romanus consil. 388. sed transactio super alimentis futuris non valet sine Judicis decreto, leg. cum hi, ff. de transact. quia hoc est privilegium alimentorum, ut alienari nequeant, Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 55. Tit. quell. de retractu consanguinit. §. 26. glossa 1. num. 7. Gallatus de renunciatione centuria 1. cap. 50. & saltem intervenire debet Judicis decretum, maxime cum debeantur alimenta ex ultima voluntate, d. l. cum hi, Baldus in leg. pactum, Cod. de collationib. Surd. tit. 8. privileg. 56. Gallatus ubi sup. num. 9. sic sunt pensiones à Summo Pontifice reservatæ, quia videntur habere naturam legati, & ultimæ voluntatis, cum procedant ex gratia Summi Pontificis, ut ait Barbosa in l. divorzio 8. in princip. num. 43. in fine, ff. solut. matrim. Romanus consil. 348. in fine, qui ex hoc dicit, quòd sicut ultima voluntas non vitatur, quamvis id, quod intra certum tempus fieri debebat fuerit, post tempus præstitum, ita in mandato Papæ, quia licet impossibile sit illud, quod in gratia demandatum est, non per hoc erit non adimplendum, sed erit arbitrio Judicis intra alium terminum adimplendum; ergo requiritur decretum Judicis in tali extinctione.

Respondeo primò, quòd non omnes pensiones Ecclesiasticæ, loco alimentorum imponuntur, sed solum quando id expressum fuit, puta per clausulam (ut commodius sustinere valeat) vel alia simili clausula, in Constitutionibus pensionum apponi solita; aliæ verò, quæ sine tali clausula, aut simili imponuntur, non habent vim alimentorum, ut bene advertit Garzia de benefic. lib. 1. cap. 50. & 51.

Respondeo secundò, quòd pensionis reservatio facta in actu resignationis facit naturam contractus innominati, Do, & Des, ut dicit Rota decis. 471. par. 1. diversorum, quæ dicit, quòd in istis pensionibus, sicut in contractibus innominatis, licita est pœnitentia re integra, etiam si unus impleverit, licet alius aliquid fecerit, si perfectè non adimpleverit, Bart. in leg. si pecunia num. 11. ff. de condit. causa data, & causa non sequuta, etiam si præstitus sit consensus, qui est tantum præparamentum ad actum, ut in dicta decis. 471. num. 3. & sic pensio ratio- ne consensus præstiti per titularem æquiparatur contractui, ut ait Achill. de Grassis decis. 13. de pensionib. n. 8. Garzia lib. 1. de benefic. cap. 5. num. 41. Gigas quest. 51. num. 50. & quest. 99. num. 10. ergo licet pensio esset pro alimentis, si tamen non fuerit reservata motu proprio, sed in consequentiam consensus præstiti per titularem, potest remitti, vel cassari gratis, nulla Superioris, vel Magistratus autoritate, sicuti dictum est de alimentis debitis ex contractu, Garzia ubi sup.

Respondeo tertio, quòd etiam pensio imposita motu proprio, & absque consensu titularis, dum extinguitur, nullum requiritur Judicis decretum, quia ratio favoris alimentorum cessat in hoc casu extinctionis pensionis; nam sicut alimentorum præstatio favorabilis est, ita è contra pensionis extinctio favorabilis, & retentio pensionis favore caret, & illius cessatio est favorabilis, quia Ecclesiæ eximit ab onere, & servitute, Paris. lib. 6. de benefic. q. 1. n. 5. & 6. Achilles de Grassis decis. 7. de decimis.

Unde apparet decretum Judicis non requiri in extinguendis pensionibus, quæ loco alimentorum non dantur, nec in illis, quæ danrur ex causa alimentorum, ex consensu Titularum, quia dicuntur ex contractu, nec in aliis, quæ sunt ex consensu partium, neque in illis, quæ motu proprio sine partium consensu, quia licet verum sit, quòd habeant naturam ultimæ voluntatis, non tamen in illis consideratur duplex favor, nempe alimentorum, & ultimæ voluntatis, quia Ecclesia fit libera, ab illo onere liberata, ut bene Sanligerius cap. 58. de pensionibus num. 24.

30 In quo tamen obferva, primò, quod in quibuscumque casibus alimentorum remiffio juramento firmatur, etiam fine Judicis decreto, fecundum viorem sententiam, de qua Facchin. lib. 3. *quest. juris cap. 21.* quia juramentum facit, ut civilis ratio cesseret, cum Religio fit præponenda juris civilis constitutionibus, *cap. cum contingat de jure jurando, cap. quamvis pactum de pactis, in 6.* Vasquius lib. 1. *de success. creat. §. 18. quest. 29. num. 169.* Padilla in dict. *leg. de alimentis, Cod. de transact. num. 9.* Garzia d. part. 1. *de beneficiis cap. 5. num. 54.* Mantica lib. 26. tit. 20. num. 12. quod tamen locum non habet in alimentis debitis à patre filio, quia debentur jure sanguinis, quæ propterea etiam cum juramento remitti non possunt. DD. ubi supra.

31 Obferva fecundò, quòd pensionum duo sunt genera: quædam habet causam onerosam, alia lucrativam: onerosam causam habere dicitur quando vel propter extinctionem litis, vel propter renuntiationem beneficii in favorem alicujus fit, prout quotidie fieri videmus, sed lucrativæ sunt, quando vacante beneficio, uni conferitur beneficium, & alteri pensio, ita Gigans de pensionibus, qu. 3. num. 4.

Differentia autem est inter has duas pensiones, quod in ea, quæ causam habet lucrativam, solet apponi hæc clausula (Francisco, ut commodius sustentari valeat, de alicujus subventionis auxilio, providere volentes, &c.) quo casu censetur apposita pro alimentis Pensionarii; secundo modo in pensione onerosa, quando quis beneficium dimisit in favorem alicujus reservata pensione, solet apponi clausula (ne dictus Franciscus ex dicta resignatione, seu cessione, nimirum dispendium patiatur de alicujus subventionis auxilio providere volentes pensionem annuam, &c.) quibus casibus diversa est pensio, nam in primo casu pensio censetur apposita in beneficio loco alimentorum Pensionarii; in secundo verò casu, censetur apposita in quamdam compositionem fructuum beneficii, dimissi, ita Paris. de resignatione Beneficiorum lib. 6. *quest. 2. num. 7. cum pluribus sequent.* Tondut. cap. 57. *de pensionibus in fine.*

32 Hinc proponitur dubium, an Religiosi incapaces in communi, & in particulari, ut Fratres Capuccini, & recollecti, sive strictioris Observantiæ possint recipere annuum legatum, seu annuam pensionem super aliquo corpore debitam; Responsio enim est, tales Fratres esse capaces legatorum pro una vice, Incapaces verò legatorum perpetuorum, latè Sanchez lib. 7. *Decalogi, cap. 26. num. 11.* Lezzana in *summa questionum Regularium part. 5. in verbo legata Regularibus relicta num. 6.* Rota decif. 365. num. 14. 31. & seqq. part. 5. recentior. quo posito dico ad dubium, si fuisset legatum capitale pensionis annuæ debitæ per aliquem locum, tamquam res fructifera, ex qua singulis annis centum annua percipi possent, & hoc casu legatum non valet, quia Religio non est capax pensionis solvendæ annis singulis, sed si legata sit summa ducatorum bismille, cujus solutio sit assignata super illo capitali, tunc legatum erit validum, quia nihil annuum censetur hoc casu legatum, & ideo fructus dicti Capitalis pertinebunt ad hæredes, qui solvendo pecuniam illam erunt liberati, cum sint debitores pecuniæ, non autem capitalis, ut bene Tondut. *de pensionibus cap. 7. 2. a num. 3. & seqq.*

34 Sed quid si Pater filio Capuccino, vel strictioris observantiæ leget omnes annuas expensas, quæ in futurum pro illo sunt necessariae, quas vult solvi per hæredes suos, ne filius sit onerosus Conventui.

Respondeo valere legatum, quia posita capacitate legati in communitate oritur, capacitas in particulari, dummodò quod particulari Religioso præstetur, maneat sub libera dispositione Prelati Regularis, ut ex *Extravaganti 1. de privilegiis, vers. porro ut circa* dicit Sanchez in *summa lib. 7. cap. 26. num. 10.* Lezza part. 3. in *verbo legata Regularibus relicta num. 9.* Rodriq. tom. 2. *questionum Regularium quest. 125. art. 6.* Sed Capuccini, & strictioris observantiæ sunt capaces legatorum, per Text. in *cap. exiit, qui seminat, §. ad hæc quia fratribus de verb. signif. in 6.* quia licet Regula dicat, quod qui non ex capax institutionis hæredis, neque sit capax legati, *§. legati, instit. de legatis*, tamen hoc intelligitur, ut procedat, quoad illos, quibus de jure communi, non potest legari, secus quoad eos, qui ex accidenti, veluti ex voto redduntur incapaces, quia vorum recipit interpretationem, secundum ordinis Consuetudinem, & intentionem, Sanchez d. lib. 7. cap. 26.

num. 9. Tondut. *de pensionibus cap. 7. 2. num. 8.* Quod si contingat hunc Capuccinum transire ad aliam laxiorem Regulam, est quæstio, an possit petere valorem expensarum, & subventionem alimentorum, putant aliqui, quòd possit habere, quia causa necessitatis dicitur impulsiva, undè licet cesseret per transitum ad aliam Religionem, non tamen transit obligatio habendi legatum, ita plures apud Tondutum d. cap. 7. 2. num. 9. qui num. 13. contrarium tenet, quando præcisè fuit factum pro necessitatibus subveniendis, sed posito, quòd sit capax, & transeat ad aliam Religionem eidem debetur, ut in legato facto Religioso Capuccino, translato deinde ad laxiorem Regulam, ita decidit Rota, apud Burat. decif. 643. num. 10. & 11. & secundum Monasterium agit pro talibus præstationibus præteritis à dietranslationis, cap. 5. in *verbo redire de Clerico conjugato*, Tondutus d. 7. 2. n. 18.

Possit etiam alicui Religioso pensio reservari pro suis necessitatibus sublevandis, Gigans de pensionibus *quest. 15.* ubi ait Religiosum posse habere annuam pensionem, non quidem perpetuam, sed ad nutum amovibilem Superioris, non ut illum suam faciat, sed ut illius dispensationem habeat, sciente, & consentiente Abbate, ad instar peculii, quod servus administrat, de consensu, & licentia Domini, l. 4. *C. de manumissionibus, l. quam Tubeotonis, ff. de pecul.* Secundo dicit Religiosum ex licentia Papæ habere pensionem non amovibilem, sed ad ejus vitam duraturam, sed hoc quando Abbas illam concesserit, & Papa ex certa scientia confirmaverit.

S U M M A R I U M.

- 1 Factum proponitur disputandum in presenti.
- 2 Censur enumeratur inter immobilia, & alienatur, ut stabilis.
- 3 Privilegia Pontificia concessa Sacro Hospitali Incurabilium referuntur.
- 4 Privilegia S. Hospitalis Incurabilium, ad quid disponendum dicant de redditibus, & censibus.
- 5 Privilegia S. Hospitalis Incurabilium, sunt ad instar aliorum Hospitalium, & quantum.
- 6 Assignmentes reddituum, & censuum, an possint fieri per Hospitale Incurabilium creditoribus ejusdem.
- 7 Assignmentes faciendæ per S. Hospitale, tendunt ad necessitatem, & utilitatem ejusdem.

A R G U M E N T U M.

Sacrum Hospitale Incurabilium posse assignationes facere suis creditoribus de effectibus, & censibus, ac aliis annuis introitibus, absque ullo censuræ periculo, ad exemplum aliarum, quibus eadem privilegia concessa sunt, ob necessitatem, & utilitatem ejusdem Sancti Hospitalis.

N E A P O L I T A N A

Extinctionis onerum annualium, traditione Corporis, vel Capitalis, pro una vice tantum,

P R O

SACRA DOMO, ET HOSPITALI Incurabilium,

C V M

Legatariis, & aliis, quibus onera debentur.

G Ravi ære alieno, Hospitali Incurabilium hujus Alimæ Civitatis gravato, atque in maxima pro necessariis Hospitalis sumptibus necessitate existente, Domini illius Gubernatores quosdam census penè inexigibiles cum pacto de retrovendo eidem Hospitali competentes creditoribus in ejusdem Hospitalis debiti extinctionem assignare intendunt, quæritur an licitè id exequi valeant, ac Judicis decretum super hujusmodi assignationibus justè interponi possit.

- Et videtur primo intuitu negativè respondendum, primo quoniam uti census inter immobilia computantur, juxta Text. in Clem. exivi, §. cumque annui redditus de verb. signif. & tradita per Panorm. & addentes ad eum in cap. nulli sub num. 10. de reb. Eccles. non alien. & per Tiraqu. de retract. munic. gloss. 14. num. 120. & de retract. convent. §. 2. num. 39. cum similib. sed bonorum immobilium Ecclesiarum, piorumque locorum alienatio irrita existit, ac latè excommunicationis censura prohibita est, juxta Text. in cap. nulli, & in cap. si quis Presbyterorum, cum utrobique notatis per Gloss. Butr. Imol. Panorm. & omnes de rebus Eccles. non alienan. & in extravag. ambitiose eod. tit. cum aliis concord. igitur absque Apostolica Sedis assensu, & cum aliis requisitis in d. extravaganti pro licita alienatione explicitis, mandatisque irrita censenda esset alienatio, cum minimè sit dubium d. Hospitalis uti fundatum, & erectum, nedum auctoritate Episcopi, sed etiam Summi Pontificis (ut notissimum est; & patet ex Apostolicis Bullis) jura, & privilegia Ecclesiæ obtinere, illique competere certissimum est, juxta Text. in cap. ad hac, & in cap. de Xenodochiis de Relig. Dom. ac probant Rom. cons. 477. num. 3. & seq. Decian. consil. 488. col. 4. latissimè Felin. plurimis allegatis in cap. de quarta num. 3. & seq. de prescript. Afflict. & Urfill. ad eum decis. 77. in fine cum similibus.
3. Secundò licet videatur esse privilegium Leonis X. & Clementis VII. ut huic Hospitali bonorum immobilium licita sit alienatio, nihilominus in tribus tantum casibus illud loquitur in permutatione in emphyteusim concessione, & in venditione pro convertendo pretio in fabricas, & pauperum ipsius Hospitalis sustentationem, cum autem in assignationibus, de quibus agitur nullus ex his tribus casibus interveniat, aut verificetur; igitur juris communis dispositio servanda est cum in privilegiis præsertim odiosis, & juris communis derogatoriis ab illorum verbis, & tenore minimè sit recedendum, juxta Text. in cap. porro, & in cap. recepimus de priviil. cum concordant.
4. Terriò posito hujusmodi assignationes pro venditionibus reputari, attamen cum illarum pretium in fabricas, vel subventionem pauperum Hospitalis non convertatur, ut patet, & juxta privilegium in eam tantum causam illud converti debere insinuat, igitur hujusmodi privilegium in hac specie minimè locum sibi vindicare potest.
5. Sed his non obstantibus contrarium in hac specie est asseverandum, supposito præfatum Hospitale omnia privilegia, exemptione, immunitatesque habere, iisque frui, ac potiri posse, quæ habebat, & habet Urbis Romæ, & Compostellæ, ut ex Clementis VII. concessione, exploratissimum est, ac inter alia nuncupatim privilegium alienandi bona Hospitalis, ut sup. relatum fuit obtinet, & in præteritum semper exercui, ut communi hujus Urbis hominum traditione asseritur.
6. Probatur autem nostra conclusio quoniam assignationes bonorum, & annuorum censuum, quæ fieri per Hospitale intenduntur, verè contractus sunt, vel venditionis, vel permutationis, sed utrique hi contractus in relata Pontificia concessione permittuntur, ac prout per Hospitale celebrari queant clarè disponitur, igitur valide hujusmodi assignationes cenferi debent; minor est certa; major verò sic probatur: datio in solutum, cujusque rei creditor indebiti extinctionem vicem obtinet emptionis Text. & ibi Gloss. Salicet. alique communiter notant in l. si prædium, Cod. de evict. & in l. eleganter in princ. ubi item Gloss. Bart. Castr. & omnes tradunt, ff. de pign. act. ut latè probat Surd. cons. 145. num. 20. & 34. & decis. 113. num. 5. cum similib. idque tunc procedit cum quantitas aliqua pro specie, vel species aliqua pro quantitate in solutum creditori datur, sin autem species pro specie in solutum daretur, tunc ea datio vicem obtineret permutationis, juxta Text. ac ibi tradita per Gloss. in fine in l. libera, quam ibi communiter prosequuntur Bar. Bal. Salic. & ceteri, Cod. de sentent. inter loc. omn. Judic. ac latè explicat Surd. dict. cons. 145. num. 34. ac DD. in d. l. eleganter in princ. ff. de pign. act. igitur cum assignationes, de quibus agitur, vel speciei dationem pro quantitate debita continuant, vel speciem pro specie, si species tantum aliqua, ac non quantitas per
- Hospitale creditoribus deberetur, & sic ambos eos contractus venditionis, vel permutationis complectuntur justissimè, ac optimo jure pro dicto Hospitali fieri, ac per decretum Judicis decerni, & mandari debent. Et ex his priora duo argumenta in contrarium allata sublata censentur, ac tertium ex sequenti motivo evacuatur.
- Secundò eadem probatur conclusio, est autem necessitatis, ac evidentissimæ utilitatis ejusdem Hospitalis in dictis assignationibus faciendis existentium, siquidem ob defectum elemosynarum, & introituum ipsius Hospitalis impotens illud jam est redactum, ad tot pauperum in illo existentium subventionem, ac tot ministrorum retentionem, ita ut si numerata pecunia, & ejus creditoribus solvere, ac satisfacere teneretur, proculdubio pauperum, & Ministrorum curam habere, subventionemque præstare non posset. Cum autem per relatis nominum debitorum, ac censuum penè inexigibilem assignationes ejus creditoribus faciendas numeratam pecuniam illis non exolvat; proculdubio absque ulla mora, illas, quas habet pecuniarum quantitates in pauperum, & Hospitalis manutentionem, rectumque illius regimen exhibebit, erogabitque utiliter, ut in praxi quoque notissimum est, & consequenter finis Summi Pontificis, qui in Apostolico Brevi explicatum impletur, locumque sibi vindicat, ex quibus optimo jure inferitur, ut cum in dicta Apostolica concessione dicatur, ut pretium ex honorum Hospitalis venditione redactum, in fabricas Hospitalis, & pauperum subventionem convertatur; illud pretium, quod ex assignandis nominibus per eorum venditionem percipi posset, satis perceptum, exactumque cenferi debet, dum illa quantitas, quæ ejusdem Hospitalis creditoribus exolvenda esset ipsi remanet Hospitali, pro pauperum quodam, & Ministrorum alimentis, subventionemque præstanda, quam certè quantitatem porrigere, & exhibere non posset si in præsentì pecunia debita, alienumque æs solvere, aut solvere deberet. Itaque illa verba præfata Apostolicæ concessionis re ipsa satis verificantur, ac pauperum subventioni optimè ut dictum est aptantur, conveniuntque licet assignationes bonorum, venditionesque non præsentì pecunia, sed in æris alieni extinctionem, ut supra celebrantur, cum item ex juris dispositione non modo verbis explicitus, sed effectus sit attendendus Text. in l. ultim. §. fin. ff. mand. in l. mulier in princ. ff. ad Trebell. & in l. 3. ubi gloss. Bald. & omnes notant, Cod. de institut. & substitut. cum similib. cum etiam duorum æquipollentium, idem sit judicium, ac dispositio, juxta Text. in l. fideicommissa, §. si cum ita, ff. de legat. 3. & in cap. licet ex quadam de testam. ac latè probant Alexand. cons. 2. sub num. 12. lib. 1. Surd. decis. 327. num. 12. & decis. 334. num. 14. alique plurimi, quorum certissima est sententia etiam in odiosis in materia statutorum super illos habetur.
- Rursus illud item asseverari potest, ut verba dictæ Apostolicæ concessionis, nec conditionem, nec modum aliquem inducant, sed Hospitalis Gubernatoribus potestatem, liberamque ea agendi, exequendique præbeant facultatem, ut nimirum pretium ex bonorum Hospitalis venditione redactum in fabricas, & pauperum subventionem convertere valeant, quod autem consulitur, fierique permittitur non percipitur, ac non omne, quod quis facere, & operari potest necesse habet facere, illudque exequi, opereque complere, ut expressim habetur in l. non quicquid in princ. ff. de jud. in l. sæpe audiui Casarem, ff. de offic. Præsid. in cap. 1. ad fin. de penit. distinct. 6. ac Gloss. & DD. notant in cap. nosse 76. distinct. & consequenter satis esset in Hospitalis beneficium, utilitatemque alienationes censuum, & immobilium simpliciter fieri absque immediatè pretii conversione in fabricas, ac pauperum sustentationem. Ex his igitur motivis, rationibusque assignationes, de quibus agitur licitè posse, ac debere fieri in præfati Hospitalis beneficium, subventionemque, atque ita Judicis decretum pro illis decernendis justissimè interponi minimè est ambigendum.

DISCEPT. CCCXXXIX.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti species proponitur, de qua hic.*
- 2 *Mandatum ad exigendum non est cessio.*
- 3 *Cessio non habet locum solutionis.*
- 4 *Textus in l. Pupilli, §. foror, ff. de solut. explicatur.*
- 5 *Mandatum in rem propriam, an habeat vim cessionis.*
- 6 *Mandatum favore utriusque non excludit periculum nominis cessi a cedente.*
- 7 *Mandatum cum clausula in rem propriam, an habeat vim solutionis.*
- 8 *DD. adducuntur, qui dicunt mandatum in rem propriam habere vim solutionis.*
- 9 *Periculum nominis cessi, an spectet ad cessionarium.*
- 10 *Eugenius conf. 73. volum. I. & Cancerius allegatur contra nos.*
- 11 *Textus in l. ff. de Procuratoribus, explicatur.*
- 12 *Textus in l. §. in propria, ff. quando appellandum sit, explicatur.*
- 13 *Paulus de Castro adducitur in presenti.*
- 14 *DD. adducuntur ad propositum, & numeris sequentibus.*

ARGUMENTUM.

Mandatum ad exigendum an habeat vim cessionis, & cessio quando sit propria solutio, & periculum nominis debitoris cessi vigore mandati quando spectet ad cedentem, quando ad cessionarium. Jura adducuntur, & explicantur, cum DD. qui videntur contrarium dicere.

FACTUM, ET JUS

P R O

D. Ferdinando Pagano, & Dorothca de Tufso conjugibus.

Figliola act.

DOn Ferrante Pagano, e Dorotea del Tufso conjughi come creditori del Duca di Terranova in annui ducati seicento settanta due per quattro capitali di duc. 9600. furono graduati in diversi luoghi nella graduatione delli creditori del detto Duca, cioè 8. loco per capitale di duc. 3000. fol. 341. 9. loco per capitale di duc. 1600. fol. 341. a ter. 13. loco per capitale di duc. 4000. fol. 343. & 16. loco per capitale di duc. 1000. fol. 344. e poi ottennero l'assegnamento per la somma di duc. 4600. in soddisfazione delli primi due capitali riferiti 8. e 9. loco in virtù di decreto interposto a' 3. di Settembre 1640. fol. 484. & a rispetto delle terze fu commessa una relatione a Gio. Battista Cucurullo, dalla quale appare che dedotte tutte le quantità ricevute, & esatte per detti Don Ferrante, e Dorotea conjughi, restano l'istessi conjughi creditori in duc. 2082. 4. 15. per le terze di tutti li quattro capitali fol. 641. litt. A.

Di più li detti Don Ferrante, e Dorotea conjughi, come donatarii del Padre Eustachio Pagano devono conseguire detto Duca duc. 2800. per l'annate decorse dell'annui ducat. 100. debiti al detto Padre Eustachio sua vita durante, per li quali duc. 1800. detti conjughi furono graduati 6. loco fol. 336. Questo credito si funda del seguente modo.

Cesare Pagano se testamento, nel quale institui herede universale Vgone Pagano suo figlio primogenito fol. 28. & a Gio. Battista, Eustachio, e Romualdo Pagani similmente suoi figli legittimi, e naturali lascio la carata, e mezza delle tre ottave del buon denaro per ogni parte, portione, e legittima, che haveffe potuto competere alli detti suoi figli secondogeniti tanto sopra l'heredità d'esso testatore, quanto sopra l'heredità materna fol. 28. & a ter.

A 15. d'Octobre 1615. il detto Eustachio essendo entrato nella Compagnia di Giesu, donò irrevocabilmente tra vivi al detto Vgone suo fratello tutti li suoi beni mobili, e stabili, annue entrate, ragioni, & attioni, & anco la parte, por-

tionc, e legittima, che li poteva spettare sopra li beni paterni, & materni; & signanter il legato fatto a suo beneficio dal detto Cesare commune parte della terza parte delli frutti, & entrate della carata, e mezza delle tre ottave del buon denaro fol. 44. & 45. ben vero se riservò il detto Padre Eustachio annui ducati cento sua vita durante fol. 44. a ter. & all'incanto detto Vgone s'obbligo di pagare al detto Padre Eustachio li detti annui duc. 100. sua vita durante fol. 46. a ter. con patto che per il pagamento di detti annui ducati cento restassero specialmente obligate le predette robbe, e ragioni donate fol. 48. a ter.

A' 9. di Giugno 1624. il detto Vgone assegnò al detto Padre Eustachio li detti annui duc. 100. sopra le Dohanelle di Puglia pro faciliore illorum consequutione, & con l'infra-scrittà riserva, & non altrimenti, cioè, che non si fusse fatto pregiudizio alcuno alle ragioni di detto Padre Eustachio di poter variare quante volte li fusse piaciuto, e di sodisfarsi sopra tutti l'altri beni d'esso Vgone, & in particolare sopra la detta carata, e mezza del buon denaro fol. 51. & 52. & a ter.

A 23. di Settembre 1624. il detto Padre Eustachio donò donatoniis titolo irrevocabili inter vivos alli detti Don Ferrante, e Dorotea conjughi li detti annui ducati cento, che doveva conseguire sua vita durante, & anco li cedè tutte le ragioni, che li competevano in virtù delli sudetti instrumenti fol. 52. a ter.

Essendo stato ordinato, che li detti annui duc. 100. vitalitii s'apprezzassero in proprietà fol. 538. a ter. quelli furono apprezzati per ducati novecento fol. 540. e poi se procedè alla vendita del jus d'esimere indenne, & illeso il patrimonio di detto Vgone Duca di Terranova, dal pagamento di detti annui duc. 100. vitalitii, & essendo allumata la candela restò il detto jus al Magnifico Antonio Miroballo per ducati novecento fol. 557. il quale Antonio nominò l'istessi Don Ferrante, e Dorotea conjughi fol. .... Per questo a 19. d'Agosto 1641. per Decreto del Signor Commissario, del deposito di duc. 6350. fatto per li Governatori del Monte della Misericordia per il prezzo della carata delle tre ottave del buon denaro furono liberati alli detti conjughi li detti ducati novecento in sodisfazione della proprietà di detti annui duc. 100. salva provvisione facienda a rispetto dell'annate decorse di detti annui ducati cento, pro qua amba partes compareant in Sacro Consilio fol. 579. e 580.

Da questa liberatione se gravò il Marchese delli Rotundi, & ottenne, che se ne facesse parola nel Sacro Consiglio fol. 587. & a' 2. di Giugno 1642. per Decreto del Sacro Consiglio se disse bene provvisum per spectabilem causam Commissarium sub die 19. Augusti 1641. Verum explicando provvisionem reservatam in dicto decreto tam respectu tentionum pratenfarum per Illust. Ducem Appellusie, quam respectu annatarum decursarum pratenfarum per Don Ferdinandum Paganum, & Dorothcam de Tufso conjuges infra quatuor dies audiantur partes super omnibus hinc inde pratenfis fol. 649. S'intima questo Decreto alli Procuratori costituiti in nome di tutti li creditori, & al curatore del patrimonio, & anco al Dottor Alessandro Scoppa Procuratore del detto Marchese fol. 700. & 701. Electio examinitoris fol. 701. a ter. S'intima alli predetti fol. 701. a ter. & 702. Ad concludendum, & conclusio fol. 702. & 707. intimata alli medesimi fol. 736. & 737.

Pretende il detto Marchese, che li detti Don Ferrante, e Dorotea conjughi siano debitori del detto Duca in grossa somma di denari, sotto pretesto, che l'istessi conjughi, come Procuratori del detto Duca habbiano esatto molte quantità di denari da Gio. Domenico Marano, e dalle Dohanelle di Puglia, quali importano assai più delle terze, che l'istessi conjughi dovevano conseguire per li capitali di duc. 9600. e per questo tutto lo di più, che importano dette quantità esatte si deve escomputare all'annate decorse delli detti annui duc. 100. che li detti conjughi devono conseguire in virtù della cessione fattali dal detto Padre Eustachio, come si legge nella supplica, nella quale il detto Marchese se gravò dal Decreto della liberatione di duc. 900. fol. 587.

Pretende ancora il detto Marchese, che havendo il detto Duca nel mese di Marzo 1632. costituito Procuratori in rem propriam li detti Don Ferrante, e Dorotea conjughi ad esigere le terze, che doveva conseguire da Gio. Domenico Marano Governatore delle tre ottave del buon denaro, e sopra le Dohanelle di Puglia, e quelle esatte ritenersene in sodisfazione delle terze debite per esso Duca, come si legge fol.

fol.604. dovevano li detti conjugi servirse subito della detta procura in rem propriam, e non permettere, che il detto Duca havesse esatto le terze dal detto Gio. Domenico, e dalle Dohanelle di Puglia, e che havendo il detto Don Ferrante esatto alcune quantita in virtù della procura semplice, fattali per detto Duca nel mese di Giugno 1632. fol.631. non doveva pagare all'istesso Duca le quantita ch' esigeva, ma se le doveva ritenere in sodisfazione del suo credito, e che havendone pagato duc.719. 2. 8. al detto Duca quelli si debbiano escomputare al credito d'esso Don Ferrante.

Ma per detto Don Ferrante, e Dorotea del Tufo conjugi se risponde, che la procura in rem propriam non ha forza di pagamento, ne di datione in solutione in solutum ne tampoco trasferisce il pericolo nel Procuratore, tanto più che nel caso nostro, detta procura fu fatta gratia facilioris exactionis, & per maggior cautela d'essi conjugi, come chiaramente si legge dicto fol.604. per lo che potevano detti conjugi non servirse di detta procura, o pure servirsene quando li fusse piaciuto come succede poi nell'anno 1636. che detti Don Ferrante, e Doroteo cominciarono a servirse della detta procura in rem propriam, e dall'ora in poi il detto Duca non esigeva cosa alcuna, ne tampoco essi conjugi il pagorno un quattrino. Se bene mai esigirno più di quello, che dovevano conseguire per causa di terze, ma più presto manco, per il che sono restati creditori in duc.2082. 4. 1. per le terze delli quattro capitali, come si legge in detta relatione fol.641. lit. A.

2 Magna profectò intercedit discriminis ratio inter mandare, & cedere actionem: nam ille, qui mandat, nullum jus transfert in mandatarium, sed tantummodo exercitium actionis, at ille, qui cedit, transfert utilem actionem in cessionarium, ut magistraliter docet Cyn. in l.1. num. 5. Cod. de action. & obligat. quem refert, & sequitur Reg. Rovit. consil.75. num.7. lib.1. Ceterum si mandatum factum fuerit in rem propriam irrevocabiliter, utiles actiones in mandatarium transferuntur, & per consequens cessio facta videtur, ut clare deducitur ex traditis per Bertaz. de clausul. instrum. claus. 29. gloss. 2. per totam, & hoc casu idem est actionem cedere, & procuratorem in rem suam constituere, ut docent Accurs. in leg.3. in verb. Mandaveris, & ibi Salyc. num.3. & Fulgos. num.5. Cod. de novat. & Scacc. de commerc. & camb. §.2. gloss.5. num.256. In casu, de quo agitur Illustris Dux Terræ Novæ, non aliter cessit D. Ferdinando Pagano Doroteæ, & Beatrici de Tufo nomina debitorum, sed constituit eos procuratores irrevocabiliter in rem propriam ad exigendum nonnullas pecuniarum quantitates à suis debitoribus, easque exactas retinendum in computum eorum crediti. Unde ad summum creditores dicti Ducis possunt pretendere, quod prædictum mandatum in rem propriam, & irrevocabile vim cessionis obtineat. Certum est autem, quod cessio non habetur loco solutionis, nec debitor cedens liberatur, quousque creditor quantitatem sibi cessam exegerit, Imol. in l. facta, §. si heres num.4. ff. ad Trebellian. Dec. consil.99. num.4. Becc. consil.105. num.1. Ofsac. decis. Pedemont. 62. num.9. Surd. consil.22. num.33. & consil.145. num.6. volum.1. Mastrill. decis.179. num.13. cum multis seq. Gratian. lib.1. disceptat. forens. cap.64. num.29. & decis. Rot. March.13. num.44. cum duob. seq. Scacc. dict. §.2. gloss.5. num.253. & novissima Duran. decis. Rot. Rom. 266. num.17. part.1. Ratio est in promptu, nam sicut debitor cessus etiam post cessionem non est liberatus à nexu obligationis, qua tenetur cedenti, & debitam quantitatem ei solvere potest, nisi interveniat unum ex requisitis dict. l.3. Cod. de novat. nempe denuntiatio, vel exactio partis debiti, aut litis contestatio, ut post alios notat, ibi Salycet. in princ. ita pariter cedens non est liberatus ab obligatione, qua tenetur cessionario, quia si obligatio cedentis esset extincta, utique debitor cessus esset liberatus ab ejus obligatione, & remansisset tantum obligatus cessionario, prout in delegatione contingit juxta notissimos terminos.

4 Nec obstat Text. in l. pupilli, §. soror, ff. de solut. ubi decernitur, quod periculum nominis cessi spectat ad cessionarium, & non ad cedentem. Quia respondetur Textum prædictum non habere locum in simpliciter cessionario, aut Procuratore constituto in rem propriam, sed in creditore; qui nomen aliquod in solutum recepit, ibi (ut in nomine debitoris contenta legatum non peteret) & in puncto docuerunt, Alex. in l. si cum emptore, num.4. ff. de pact. Imol. in dict. leg. facta, §. si heres num.4. ff. ad Trebellian. Dec. d. consil.99. num.4. Becc. d. consil.105. num.35. Gratian.

d. cap.64. num.29. & Duran. d. decis.266. num.17.

Nec etiam obstat, quod in casu nostro mandatum in rem propriam fuerit factum pro faciliore exactione, & per consequens cessio videtur facta ad commodum dictorum D. Ferdinandi, Dorotheæ, & Beatricis, quo casu periculum nominis cessi pertinet ad cessionarium, & non ad cedentem, ut communiter fatentur DD. Quia respondetur, quod cessio tunc demum dicitur fieri ad commodum cessionarii, cum actio donatur, vel alio titulo lucrativo transfertur, Bertaz. de clausul. instrum. claus. 29. gloss.4. num.2. cum aliis congestis per Thesaur. decis. 201. num.1. vel secundum alios cessio dicitur fieri ad commodum cessionarii, nedum quando creditum donatur, sed etiam quando in dotem datur, venditur, aut insolutum datur, dummodo cedens liberetur à cessionario, ut novissime probat Gait. in tract. de credito cap.2. tit.3. num.445. Ultra istos casus cessio facta creditoribus præsertim solutionis causa, censetur facta ad commodum cedentis, ideoque periculum nominis cessi spectat ad ipsummet cedentem, ut fatentur omnes supracitati Doctores, & in specie Duran. d. decis.266. num.16. & Dominus Consiliarius D. Ferdinandus Arias de Mesa celeberrimus jureconsultus lib.1. var. resol. cap.43. num.25.

Quinimodò licet cessio esset facta ad commodum utriusque, nempe quia cedens facta solutione consequeretur liberationem, & cessionarius vigore cessionis recuperaret creditum suum, adhuc periculum nominis cessi spectaret ad cedentem, quia cum principaliter cessio fiat ad commodum cedentis, non attenditur utilitas, quam secundario, & in consequentiam habet cessionarius, ut in proposito consideravit Imol. in dict. l. facta, §. si heres num.4. mox septimo quaro, C. de novat. & Gaitus d. cap.2. tit.3. num.448. & seq.

Minus obstat assumptum adversarii, quod mandatum ad exigendum factum creditori cum clausula in rem propriam habet vim solutionis, ad quod probandum allegat Text. in dict. leg. pupilli, §. soror, ff. de solut. l. inter causas, §. abesse, ff. mandati, l. delegare, ff. de novat. Bald. in dict. l. pro debito, Cod. de bon. authorit. judic. poss. Gozad. consil.38. num.11. Eugen. consil.73. in princ. & Cancr. lib.2. variar. resolut. cap.6. de solut. num.189. & postea idem adversarius subdit, quod mandatum ita recipiens, videtur cedentem liberare, cum efficiatur dominus, & exactum non teneatur restituere, & allegat Gloss. in l.1. ff. de procurat. Castr. in leg. si cum emptore, ff. de pact. & Gratian. lib.4. forens. discept. c.666. n.21.

Quia respondetur, quod Text. in d. l. pupilli, §. soror, non loquitur de procuratore in rem propriam constituto, sed de creditore, qui dationem in solutum à debitor recepit, ut supradictum est, & Text. in d. leg. inter causas, §. abesse, ff. mandati, & l. delegare, ff. de novat. nullam facto creditori cum clausula in rem propriam, sed loquuntur in delegatione formiter facta, cum scilicet debitor delegatus de mandato delegantis se obligavit creditori per stipulationem, quo casu antiqua obligatio omnino extinguitur, cum vera delegatio fieri non possit, nisi novatio intercedat, quod non est in casu nostro.

Sic pariter non obstant Doctorum autoritates in contrarium allegatae: nam Bald. in l. pro debito, Cod. de bon. author. judic. possid. nec unum quidem verbum protulit de procuratore, in rem propriam constituto, sed loquitur in contractu cambii: dicit enim quod scribens literas cambii est liberatus, eo ipso, quod recipiens literas promissit & trina nihil prorsus facit ad casum nostrum, tum quia non sumus in contractu cambii, tum etiam quia Bald. tenet scribentem esse liberatum, eo ipso, quod recipiens literas promissit solvere creditori, & fundat se in promissione tractus, quod etiam clarius docet, Bart. in l. singularia num.19. ff. si certum petatur, in casu nostro debitores Illustris Ducis Terræ Novæ minimè se obligaverunt in beneficium creditorum, qui fuerunt constituti procuratores in rem propriam, ergo

Gozadin. consil.38. num.11. videtur dicere, quod periculum nominis cessi spectat ad cessionarium, quando cessionarius fuit constitutus Procurator in rem propriam, & allegat Text. in l. si Procuratorem, §. fin. ff. mand. & Bald.

in l. qui stipendia, in princ. Cod. de procur. sed videatur quæso Text. in d. l. si procuratorem, §. fin. nam ponitur ibi casus, quod procurator mandato Domini servum emit, & fecit sibi caveri de evictione quæsitum fuit, an Dominus petere potuisset, ut sibi quoque de evictione caveretur, & Jureconsultus respondit sufficere, si procurator hanc actionem Domino cederet, & procuratorem in rem suam constitueret, ex quo Text. non video quomodo fundari possit assumptum Gozadin. quod periculum nominis cessi spectat ad creditorem, qui in rem propriam fuit constitutus procurator. Videatur etiam Bald. in tota l. qui stipendia, Cod. de procurat. ubi nil aliud ad nostrum propositum dicit, nisi quod cessionario non dicitur proprie procurator: nam procurator est is, qui aliena negotia mandato domini administrat, & cessionarius considerato effectu administrat proprium negotium. Quod autem periculum nominis cessi spectet ad cessionarium, qui in rem propriam constitutus fuit procurator, verbum nullum, unde de hac Gozadini doctrina, nulla præsertim est habenda ratio cum juribus, & autoritatibus sic destituta. Vel potius dicendum est, quod assumptum Gozadin. locum, sibi vindicat; quando creditor recepit in solutum dationem, & in consequentiam hujus contractus fuit constitutus Procurator in rem propriam, & hic erat casus, de quo ibi agebatur, ut legitur num. 8.

9 Eugen. consil. 73. num. 8. volum. 1. ait quod periculum nominis cessi spectat ad cessionarium, & allegat Text. in l. periculum, ff. si certum petatur, ubi decernitur periculum nominis spectare ad tutorem, seu administratorem, cujus culpa nomen ipsum deterius factum est. Quid autem ex hoc Text. inferre velit Eugen. prorsus non video. Existimo tamen Eugenium loqui de cessione facta ad commodum cessionarii, vel in consequentiam alterius contractus, puta venditionis, aut insolutum dationis, quia paulo post num. 16. affirmat, quod facta simplici cessione ad commodum cedentis, non potest cessionarius contra cedentem agere, nisi discussio prius nomine debitoris cessio, per Text. in l. si mandaverit, §. interdum, ff. mandati.

10 Cancr. lib. 2. var. resol. tit. 6. de solut. num. 189. non solum non dicit id, ad quod allegatur, sed contrarium prorsus affirmat, meamque sententiam egregie probat postquam, num. 183. format quæstionem, an cessio acceptata per creditorem habeat vim solutionis, & responder, quod cessio facta creditori ad hoc, ut de quantitate exigenda possit sibi satisfacere, non habetur loco solutionis, nec cedentem liberat, & postea num. 189. dicit aliud esse, cum nomina debitorum venduntur insolutum dantur, aut delegantur; nam his casibus cessio loco solutionis habetur, & allegat Text. in d. l. pupilli, §. soror, ff. de solut. l. inter causas, §. abesse, ff. mandati l. delegare, ff. de novat. & assignat rationem, quia creditor recipiendo nomen, videtur debitorem suum liberare, & allegat Bald. in d. l. pro debito, C. de bon. anth. judic. possid. Gozad. cons. 38. Eugen. cons. 73. & Marilian. decis. 2. num. 8.

11 Unde cum in casu nostro Illustr. Dux Terrænovæ non dederit insolutum nomina debitorum, nec illa formiter delegaverit, sed constituerit tantummodo D. Ferdinandum Paganum, Dorotheam, & Beatricem de Tuso Procuratores in rem propriam ad exigendum certas quantitates, illasque exactas retinendum necessario dici oportet eundem Illustr. Ducem non fuisse liberatum.

12 Nec etiam obstat Gloss. in l. 1. in verb. aliena, ff. de procurat. quia hoc tantum dicit, quod illa verba in rem suam intelliguntur in utilitatem, & damnum suum, & allegat Text. in l. 1. §. in propria, ff. quando appellandum sit, ex quo Text. videtur deduci, quod Procurator in rem suam tractat causam in damnum, & lucrum suum. Sed advertendum est, quod cedens actionem, vel constituens aliquem Procuratorem in rem propriam; potest nihilominus quantitatem cessam exigere, nisi interveniat unum ex requisitis dict. l. 3. Codic. de novat. scilicet denuncia- tio, vel exactio partis debiti, aut litis contestatio, ut supra dictum est, & ideo cum debitor cessus non sit liberatus ab obligatione respectu cedentis, non potest dici, quod ipse cedens sit liberatus respectu cessionarii, & hac ratione periculum nominis cessi spectat ad cedentem, sed quando intervenit unum ex requisitis d. l. 3. tunc quia cedens amplius exigere nequit, & cessionario imputari potest, quod quantitatem cessam

exigere neglexit, videtur cedens liberatus ab obligatione respectu cessionarii, ut dicit Fulgos. in dict. lib. 3. num. 4.

Hoc posito, responsio pater de per se, nam licet Text. in d. l. 1. §. in propria, ff. quando appellandum sit videatur dicere, quod damnum, & lucrum litis spectat ad Procuratorem in rem propriam, tamen ibi præsupponebatur, quod Procurator in rem propriam comparuerat in judicio, & litem contestatus fuerat, & sic intervenerant duo ex requisitis d. l. 3. unde cedens videbatur quoddammodo liberatus, & propterea non mirum si damnum, & lucrum litis ad eum spectabat, sed in casu nostro nullum ex dictis requisitis intervenit ergo, &c. Vel dici potest, quod Text. in d. l. 1. §. in propria loquitur de cessione facta ad commodum cessionarii, ad quem etiam pertinet periculum nominis cessi juxta distinctionem communiter receptam.

Castr. in l. si cum emptore num. 3. ff. de pact. dicit, 14 quod Procurator in rem propriam habetur pro Domino, & quod omnis utilitas spectat ad ipsum, sed loquitur in emptore hæreditatis, qui fuit constitutus in rem propriam Procurator; non autem in simplici cessionario, prout est casus noster.

Gratianus d. cap. 666. num. 21. lib. 4. similiter ait, quod 15 procurator in rem suam dicitur ille, ad quem utilitas, vel damnum pertinet, tamen allegat Gloss. in d. l. 1. ff. de procurat. & Castrenf. in d. l. si cum emptore, & alios Doctores, qui loquuntur in cessione facta in consequentia alterius contractus, per quem periculum nominis fuit translatum in cessionarium, vel quando intervenit unum ex requisitis d. l. 3. quo casu cedens est liberatus, si cessionarius fuerit negligens in exigendo, ut supra dictum est, & audiat quæso adversarius, Gratianum lib. 1. forens. discept. cap. 64. num. 30. sic loquentem: Aliud tamen esset, quando daretur nomen insolutum cum cessione, tunc enim statim liberatur, quicquid postea sit de nominibus, & in hoc differt solum a cessione facta causa solutionis, quia hoc casu expectatur exactio, Imol. in l. facta, §. si hæres colum. 2. ff. ad Trebell. Becc. cons. 105. num. 35. Surd. cons. 145. num. 28. & 29. lib. 1. Gozad. cons. 38. num. 2. Bertaz. claus. 33. glos. 28. num. 3. ad finem, hæc Gratianus.

Patet igitur omnes Doctorum autoritates ex adverso 16 allegatas ad casum nostrum minimè pertinere, & proinde concludendum esse, quod simplex cessio facta creditori solutionis causa, debitorem cedentem non liberat. Quod autem in casu nostro cessio facta fuerit solutionis causa, patet ex illis verbis Instrumenti, per il più facile pagamento, & paulo post ex aliis verbis, quali quantità de denari, dopoi esatte, sia lecito ad essi Signori Conjugi, e Beatrice ritenere in loro beneficio per la sodisfazione di dette annue entrate.

Unde manifestè apparet creditores non recepisse nomina debitorum insolutum, & pro soluto, sed acceptasse solummodo mandatum ad illa exigendum pro faciliore consecutione, ideoque eorum creditum nunquam fuisse extinctum.

Sed hæc dicta sint ex abundanti, nam in casu, de quo 17 agitur mandatum in rem propriam factum fuit ad majorem cautelam creditorum, ibi, sia obligato il detto Signor Duca a maggior cautela, & per il più facile pagamento di dette entrate, sino come esso Signor Duca in presenza nostra dal primo del mese di Maggio primo venturo 1632. avanti costituisce detti Signori Conjugi, e Beatrice, e ciascheduno per le loro rate procuratori irrevocabili in rem propriam ad esigere dette annue entrate.

Ex quibus verbis censetur facta priorum Jurium reservatio, quæ novationem fieri omnino impedit, & propterea licet debitor delegatus se obligasset per stipulationem in beneficium creditoris, reservatis tamen in ejus beneficium primis Juribus, novatio facta non esset, & delegans adhuc obligatus maneret, Surd. decis. 23. num. 9. Mangul. de eviction. quæst. 80. num. 22. cum aliis adductis per Gratian. d. cap. 64. per totum.

Insuper est advertendum, quod cum mandatum in rem 18 propriam factum fuerit ad majorem cautelam, & pro faciliore exactione, utique poterant prædicti D. Ferdinandus, Dorothea, & Beatrix non uti dicto mandato, quousque ipsis placuisset, nam cuilibet licitum est favori suo renunciare, l. si quis in conscribendo, Cod. de pactis, & fa-

et Text. in l. cum tempus, ff. de reg. jur. ubi debitor, qui promisit infra certum tempus aliquid solvere, licet ad solutionem urgeri ante tempus minimè possit, potest tamen si vult ante tempus solvere, quia tempus promissoris gratia adjectum censetur; ita pariter si temporis dilatio favore creditoris apposta sit, poterit sanè is ante tempus solutionem petere, ut notat, Dec. in d. l. cum tempus num. 10. cum seq. & in simili dicimus, quod promittens alicui vendere potest cogi ad vendendum, sed is, cui promissio facta est, cogi minimè potest ad emendum, ut ex Test. in l. qui pecuniam, ff. si cert. pet. probat Mantica de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 3. num. 4. qua de re dato pro nunc citra veri præjudicium, quod mandatum prædictum non potuisset per Illustr. Ducem expressè revocari, potuerunt nihilominus dicti D. Ferdinandus, Dorotea, & Beatrix illo non uti, eo magis quia præfatus Dux ab anno 1632. usque ad annum 1636. non obstante mandato prædicto, quamplures pecuniarum quantitates exegit à nominibus debitorum in dicto mandato contentis, quod sine dubio facere potuit, cum non intervenerit ullum ex requisitis l. 3. Cod. de novat. & sic patet de consensu ambarum partium, tacitè actum fuisse, ne dicti D. Ferdinandus, Dorotea, & Beatrix eo tempore mandato in rem propriam uterentur. Cumque dictus D. Ferdinandus vigore alterius simplicis mandati exegerit aliquas pecuniarum quantitates, & de eis solverit dicto Illustri Duci ducatos septingentos quadraginta unum, eo quidem tempore, quo nulla prorsus aderat decoctionis suspicio, dicendum est quantitates dicto Illustri Duci solutas per dictum D. Ferdinandum bona fide, & absque ulla suspicione fraudis nullo jure ab ejus creditor deducendas fore.

DISCEPT. CCCXL.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua hic.
- 2 Questionis status aperitur, de qua hic.
- 3 Tertiaria exigitur interdum pro laudemio.
- 4 Laudemium quid sit, & an concurrat in presenti, an verò tertiatim.
- 5 Tertiaria debetur interdum vigore pacti in concessione adjecti.
- 6 Tertiaria debetur, si concedatur assensus cum solutione Tertiariæ.
- 7 Tertiaria ratione consuetudinis debetur, sed illius loci ubi res sita est, non ubi sit contractus.
- 8 Tertiaria an debeatur ex consuetudine introducta in Monasterio.
- 9 Tertiaria an debeatur ex consuetudine contractus Monasterii.
- 10 Tertiaria ut debeatur ex consuetudine, qualis requiratur solutio.
- 11 Tertiaria si non uniformis exigatur, & solvatur nullum producit præjudicium.
- 12 Tertiaria non uniformis solutio quem effectum producat.
- 13 Tertiariam fuisse exactam, & interdum medietatem pretii, quem producat effectum.
- 14 Tertiaria exactio in minori summa an Monasterio præjudicet.
- 15 Difformis exactio non operatur cum consuetudine.
- 16 Tertiaria pro laudemio qualiter probetur sententiis.
- 17 Sententia pro Tertiaria qualiter facta; & n. 18.
- 19 Sententia S. C. pro Tertiaria rerum sub dominio Camaldulensium directo.
- 20 Sententia, de qua supra fundatur in conventionione.
- 21 Sententia pro Tertiaria fundata in consuetudine; & num. 22.
- 23 Sententia pro Tertiaria qualiter liquidetur.
- 24 Tertiaria qualiter debita integra pro laudemio.
- 25 Tertiaria vigore pacti, bene procedit; & n. 26.
- 27 Tertiaria si difformis solvatur, non debetur etiam posita consuetudine.
- 28 Tertiaria in quibus partibus exigatur, & qualiter.
- 29 Tertiaria ut debeatur ex consuetudine, que requirat consuetudo.

A R G U M E N T U M.

Tertiaria debetur ex venditione bonorum reddituum Monasterio Camaldulensium, & hoc, vel ex vi conventionis, vel ex vi pacti, & an ex vi consuetudinis Monasterii in contractibus introductæ, & quid si consuetudo non sit in loco rei sitæ, sed in loco contractus, & quid de consuetudine posita difformi solutione pretii, & adducuntur sententiæ emanatæ in S. C. & qualiter sint alias liquidatæ Tertiariæ.

I N J U R E
P R ORR. PP. CAMALDULENSIBUS,
C V M

Venerabili Monasterio S. Laurentii Civitatis
Aversæ.

Reg. Consil. Caravita Commiss.

Junctis Aulis.

In Banca de Vivo.

IL Monasterio di S. Lorenzo d'Aversa, come padrone diretto pretese dover conseguire tre Terzarie per tre alienationi fatte d'un Terretorio chiamato Santa Maria Olivola, sito in Santa Agata di Puglia posseduto dall'Illust. Marchese di Trevico.

Et havendo ottenuto sentenza, con la quale s'era detto competere Terzarias pro quantitate tamen liquidanda, pro qua quantitate fiat assignatio dicto Monasterio de summa duc. 8000. debitorum per Illustr. Marchionissam Trivici ex residuo pretii, pro qua d. Marchionissa correspondet al Monasterio, prout correspondet Heremui Camaldulensium, fol. 124. proc. Monasterii.

Si gravorno della Sentenza li PP. Camaldoli pretendendo, che al Monasterio non spettava Terzaria, ma Laudemio, e secondo, che per la quantità dovuta per ragione di Laudemio non poteva haver attione sopra il prezzo dovuto da d. Marchesa, mentre la prima volta s'era venduto subasta, & il Monasterio era comparso nel prezzo, e così anche l'ultima volta, per lo che domandorno restituzione in intero adverso la d. Sentenza fol. 153.

Si disse con decreto del S. C. non esse deferendum; verum exequatur Sententia pro Tertiariis debitis, vigore dictarum postremarum venditionum, salva provisione facienda in iudicio liquidationis respectu quantitatis exigende pro dictis Tertiariis fol. 191. d. proc. Monasterii.

E da quello si discorse in Rota, & anche mostrano le parole del medesimo decreto, pare che il S. C. si fusse mosso a concepirlo con queste parole, perche stavano portate più sentenze del medesimo S. C. con le quali stava dato al Monasterio il Laudemio col nome di Terzaria, & havendo provato, che con questo nome l'esigeva; perciò stimò bene non appartarsi dall'altre Sentenze, ne revocare quest'ultima toccante al nome di Terzaria; ma perche dalle prove fatte in altri processi appariva, che l'esattione di questa Terzaria non era uniforme, e le Sentenze portate per esempio, ne anche avevano dato per intero al Monasterio la terza parte del prezzo: ma liquidatala diversamente, & al più alla ragione d'otto per cento; perciò si soggiunse, salva provisione facienda respectu quantitatis exigende pro dictis Tertiariis.

Restando dunque da vederse a che ragione altre volte il S. C. avesse liquidato il Laudemio datoli col nome Terzaria per doverse liquidare coll'esempio delle medesime Sentenze quella, di che si tratta, al presente il Monasterio insiste di nuovo, che debba eseguirsi la sentenza per l'intera terza parte del prezzo, perche suppone, che mentre il S. C. ha detto: salva provisione facienda respectu quantitatis exigende pro dictis Tertiariis, non habbi pregudicato il Monasterio a segno, che non possa di nuovo rappresentare quelle ragioni, che rappresentò anche a tempo del

del decreto per fundare li spetti l'intera terza parte del prezzo : augmentandole adesso maggiormente con alcune fede cavate dall' Archivario dell' istesso Monasterio , e scritture nuovamente presentate , con le quali , e con l'altre scritture presentate in diversi processi il Monasterio suppone fundare .

3 Prima, che in tempo della concessione di questo Territorio , quale segui nell'anno 1547. stava in possessione d'essere la terza parte del prezzo delli suoi beni enfiteotici , portandosi per tal fine molti instrumenti , che contengono l'assenso dato dal Monasterio ad alcune alienationi sino dall'anno 1331. 1367. 1457. così continuando in appresso , dalle quali si vede , che habbi esatto la terza parte del prezzo .

Secondo, che il S. C. con più Sentenze proferite contro diversi possessori ha condannati li medesimi a pagare la tertiaria liquidanda .

Et ancorche poi non si sia liquidata per l'intera terza parte del prezzo , come pretendeva il Monasterio , ma al più si vede liquidata alla ragione d'otto per cento , si dice per il Monasterio , che nelli decreti di liquidatione vi è la clausula pro nunc , & in conseguenza non può considerarsi suo pregiudizio , se non ha curato proseguire per la restante summa .

Portandosi all'incontro due esempi , dalli quali si vede che il S. C. ha liquidato la d. Tertiaria per l'intera terza parte del prezzo a beneficio del Monasterio , come segui nella Causa contro il Rationale de Martino , e contro il Patrimonio della Ratta .

Con le quali ragioni accompagnate dall'altre giudicate , suppone diversi liquidare per intiero le due Tertiarie , che sia giudicato doverli sopra questo Territorio sito a S. Agata di Puglia , delle quali si tratta .

Che perciò mentre dal Monasterio si continua la pretesione di volere l'intera terza parte del prezzo in luogo di Laudemio , necessita li PP. Camaldoli non solo a dover ricordare alli Sig. Ministri quello , che altre volte è stato rappresentato per loro difesa , ma anche nuovi motivi , con li quali sperano restarà bastantemente fondato , che al Monasterio non spetta altro , che Laudemio sopra questo Territorio dedotto nell'atti , non ostantino le scritture nuovamente prodotte , e le sentenze portate per esempio a beneficio del Monasterio .

4 Quod autem non debeatur , nisi Laudemium hoc est quinquagesima pars pretii Domino directo fundatur ex dispositione l. fin. Cod. de iure emphyt. & posse maiorem quantitatem prætendi conceditur triplici ratione , nempe ratione pacti adjecti in concessione , ad Text. in l. in re mandata , Cod. mand. ratione consuetudinis loci , in quo res sita est , juxta tradita per Nigr. de laudem. tom. 1. quest. 4. art. 1. num. ... & etiam secundum aliquorum sententiam ratione consuetudinis introductæ ab ipso Monasterio concedente .

5 At in proposito non potest prætendi Tertiaria ratione pacti adjecti in concessione ; etenim in Instrumento non legitur hoc pactum , & licet prætenditur implicitè contineri , dum legitur in illo : Concesserunt in perpetuum , & iure emphyteotico ad stylium dictæ Ecclesiæ , & Monasterii , & cum pactis emphyteoticis de stylo dictæ Ecclesiæ , & Monasterii apponi solitis , & consuetis ; & ibi : Nihil reservantes nisi , & dumtaxat directum dominium , & ius emphyteoticum , & pacta emphyteotica in talibus apponi solita , & conditiones emphyteoticas in talibus apponi solitas , tam de jure , quam de consuetudine Monasterii , fol. 16. à terg. N. & fol. 20. proc. Monasterii cum Illustr. Duce Martine , observandum est , quod verba prædicta non aliud important , nisi relationem ad pacta apponi solita in similibus , etiam de stylo , & consuetudine Monasterii , dum expressè dicitur : cum pactis apponi solitis , ac proinde necesse est probetur ab ipso actore terminus , ad quem fit relatio per alia instrumenta concessionum , in quibus appareat Monasterium consuevisse apponere hoc pactum solutionis Tertiariæ ante annum 1547. quo tempore fuit facta concessio hujus Territorii , ceterum si post annum prædictum cepisset hoc pactum apponi à Monasterio in aliis instrumentis , parum refert , etenim debet attendi tempus contractus , per Text. in l. Rutilia Polla , ff. de contrah. empr. atque idè probari debet , quod eo tempore consuetudo Monasterii erat

apponendi pactum hujusmodi , ut tradit Corb. de jur. emphyt. tit. de caus. privat. ob lin. finit. num. 31. Sed in præsentia Causa non producitur instrumentum pro parte Monasterii , ex quo appareat hoc pactum apponere consuevisse ante dictum annum 1547. imò , quæ sint pacta apponi solita à dicto Monasterio declarantur per extensum per dictionem videlicet , in quodam instrumento assensus à Monasterio præstiti super alienatione rei emphyteotica de anno 1555. fol. 81. & à terg. & iterum de anno 1539. fol. 100. in fin. proc. Monasterii cum Jacobo Cossio , & inter pacta apposita non reperitur hoc de Solvendo Tertiariam , ergo prætensio Monasterii non potest fundari in asserta conventionione , sive expressa , sive per relationem ad Concessionem præcedentes , dum expressa non legitur , neque producuntur aliæ concessionnes factæ ante illam , de qua agitur , in quibus hoc pactum contineatur .

Et quamvis fuerint producta , quamplura instrumenta 6 continentia assensum præstitum à dicto Monasterio super alienatione bonorum emphyteoticorum cum solutione Tertiariæ , dicimus hæc non sufficere ad fundandum , quod solutio fuerit secuta vigore pacti in concessione appositi , & exinde probari Monasterium consuevisse hoc pactum in concessionibus apponere ; cum enim potuisset exigere Tertiaria , vel vigore pacti , vel consuetudinis loci , vel ratione consuetudinis introductæ in bonis suis ab ipso Monasterio , ut consultò superius præmissum fuit , subintrat regula , quod dubia probatio non relevat producentem , secundum Gloss. in cap. presentia de probat. atque idè non potest dici ab effectu probata consuetudo apponendi hoc pactum in concessione , ex eo , quia probatur in casu alienationis fuisse solutam Tertiariam , dum hic effectus potuit ab alio causari , quam à pacto , & idè concludendum est non posse à Monasterio prætendi tertiariam vigore pacti .

Nec prætendi poterit ratione consuetudinis loci , cum 7 enim attendatur locus rei sitæ juxta tradita per Montan. controvers. 20. num. 8. & Nigr. d. Laud. d. tom. 1. quest. 4. num. .... non reperitur probatum in Terra S. Agatæ Apulæ , ubi situm est Territorium , de quo tractatur hanc consuetudinem vigere .

Videndum itaque superest , an debeatur vigore con- 8 suetudinis introductæ ab ipso Monasterio , & quamvis ad probationem hujus consuetudinis producantur testes in alio judicio examinati , plura instrumenta exactiorum cum nomine Tertiariæ , & Sententiæ Sac. C. quamplures , quibus apparet fuisse condemnatos possessores ad solutionem Tertiariæ .

Replicatur primò , non immeritò dubitari posse de fa- 9 cultate ipsius Monasterii circa hanc consuetudinem in hoc casu introducendam , ex traditis in propriis terminis per Dominum , & Præceptorem meum Conf. Staib. tom. 1. resolut. 98. num. .... sed ommissa hac questione dicimus hæc omnia Monasteria non prodelle , & saltem ad finem exigendi Tertiariam super Territorio , de quo agitur .

Etenim ad finem inducendi consuetudinem super exa- 10 ctione hujusmodi Tertiariæ requiritur inter cætera , ut exactio sit uniformis pro integra tertia parte pretii , ut in propriis terminis scripsit idem Conf. Staiban. tom. 1. resolut. 88. num. 88. & num. 137. qui citat Camill. de Medic. consil. 152. num. 88. & ratio hujus conclusionis est , quia cum requiratur , ut hæc consuetudo veluti , contra Text. in dict. l. fin. sit præscripta per Textum in l. 2. Cod. quæ sit long. conf. ex actibus difformibus nulla præscriptio induci potest , ut advertit Gratian. cap. 193. num. 22. at in proposito ex testibus in aliis causis examinatis ad instantiam ejusdem Monasterii aliqui deponunt Monasterium consuevisse exigere Tertiariam , sive Quartariam , aliquando integram , & aliquando juxta conventionem , ut super 7. artic. fol. 58. à terg. process. Jacobi Cossio , & fol. 60. aliqui deponunt nunquam Monasterium exegisse integram tertiariam , dict. fol. 60. & super 9. fol. 60. à terg. & addunt , quod pro re vendita pretio ducatorum quinquaginta Monasterio fuerunt soluti duc. quinque super 1. art. fol. 68. à terg. .

Insuper ex instrumentis ab eodem Monasterio produ- 11 ctis apparet exactorem factam non fuisse uniformem ; imò neque semper exegisse nomine Tertiariæ , etenim de anno 1555. exactio sit nomine Quartariæ , & pro re ven-

vendita pretio ducat. 120. soluti fuerunt ducat. 30. sibi-
que Monasterium reservavit jus Quartariæ fol.80. in fin.
dict. proc. de anno 1519. pretium rei venditæ importabat
duc. sexaginta sex fol.83. a terg. & nomine Tertiariæ sol-
vuntur duc. sex fol.84. de anno 1539. solvuntur duc. qua-
tuor, pretium verò rei venditæ ascendebat ad duc. 21. fol.
95. d. proc. Cossi.

- 12 Denique si fides adhibenda esset attestatiōi, quam no-
vissimè fecit Rever. Archivarius ejusdem Monasterii,
qui testatur de exactione facta sub nomine Tertiariæ,
prout apparere dicit ex instrumentis in Archivio Mona-
sterii conservatis; etiam ex attestatiōe prædicta appa-
ret exactionem non fuisse uniformem, quantumvis
Archivarius elegerit illa instrumenta, quæ Monaste-
rio pinguius providere existimaverit; constat enim
de anno 1451. pretium rei importasse ducat. 23. &
pro Tertiaria fuisse solutos ducat. 6. 2. o. fol. 64. vol.
script.
- 13 Imò, si Archivarii fides adhibenda erit, apparet
quandoque Monasterium exigisse non solum tertiam
partem, sed medietatem pretii rei venditæ, prout eve-
nisse dignoscitur de anno 1470. quo tempore res fuit
vendita pretio ducat. 14. & de illis Monasterium recepit
duc. 7. fol. 64. & de anno 1457. cum pretium rei vendi-
tæ ascendisset ad ducat. 75. constat fuisse solutos ducat.
33. o. 10. fol. 59. itaque dubitari nequit exactionem
fuisse difformem circa quantitatem.
- 14 Neque replicasse juvat minoris quantitatis exactionem
factam per Abbates nullum attulisse præjudicium Mona-
sterio; cum enim jura Monasterii fundata sint in con-
suetudine, quæ nihil prodesse poterat antequam esset
introducenda, & præscripta, nec alio modo poterat intro-
duci, & præscribi, nisi facto Abbatis, hinc sequitur
non posse dici, quod factum Abbatis attulit Monaste-
rio præjudicium remittendo, sed benè, quod non attul-
it beneficium in acquirendo, idque licitum esse Prælati
non dubitatur, per Text.
- 15 Posita igitur difformitate exactionis circa quantita-
tem, firma remanet conclusio, quod consuetudo Mona-
sterii non possit dici præscripta, ac proinde præten-
sa Tertiaria, neque debetur vigore consuetudinis à dicto
Monasterio introductæ cum non possit, nisi fuerit præ-
scripta, ut supra.
- 16 Quod verò de anno 1547. non aderat à Monasterio in-
troducenda, & præscripta consuetudo exigendi Tertiariam,
ex eo apertius demonstratur, quia novissimè fuit ab eo-
dem Monasterio producta copia sententiæ reintegratio-
nis secutæ de anno 1549. occasione inventarii fieri pe-
titi de bonis dicti Monasterii fol. 33. vol. scripturarum,
nec in ea legitur verbum aliquod de jure Tertiariæ, quam-
obrem hoc jus Monasterio non competiisse concluden-
dum est, ex traditis in propria specie per Medic. consil. 152.
num. 94. & Conf. Staib. d. resol. 98. n. 41. & 57.
- 17 Sed quoniam adversus prædicta satis urgere videntur
sententiæ S. C. in actis productæ, quibus cum appareat
fuisse condemnatos alios possessores ad solvendum Mo-
nasterio Tertiariam prætenditur jam tractari de consue-
tudine iudicata ad beneficium Monasterii; atque idè
non aliud esse attendendum: dicimus propterea ex
omnibus sententiis, quarum producuntur exempla,
non remanere probatam, prætentam consuetudinem ad
Monasterii beneficium, non enim sufficit ad inducen-
dam consuetudinem iudicatam alios fuisse condemnatos
simpliciter ad Tertiariam, nisi expressè fuerit pronuntia-
tum in contradictorio iudicio, illam deberi vigore con-
suetudinis, & adesse talem consuetudinem, ut ex Gloss. in
rubr. Cod. quæ sit long. consuet. & Alex. probat in terminis
Conf. Staiban. dict. resol. 98. num. 148. quæ verba non
leguntur in sententiis prædictis.
- 18 Quinimò si observare voluerint, qua ratione fuerunt
alii ad Tertiariam condemnati, constabit, vel consue-
tudine loci rei sitæ, vel particulare pactum initum post
concessionem, de qua agitur fuisse motivum condemna-
tionis exclusa semper prætentam consuetudinem à Monaste-
rio introducta.
- 19 Recensenda sunt idè sententiæ, quibus jura Mo-
nasterii nituntur. Prima sententia fuit lata de anno
1559. ad relationem Consiliiarii Joan. Andreæ de Cur-
te, contra Joan. Jacobum Cossio, & licet in actis
appareant probationes factæ à Monasterio circa præ-

tentam consuetudinem ab ipso introductam evigendi
Tertiariam; attamen ex scripturis ab ipsomet productis
apparet exactionem non esse uniformem, ut fol. 80. in
fin. & 81. fol. 83. a terg. 93. & a terg. 95. & 96. testes ad
instantiam Monasterii examinati super d. Consuetudine
deponunt nunquam fuisse solutam integrè Tertiariam,
ut super 7. & 9. fol. 60. & a terg. proc. cum Joan. Jaco-
bo Cossio. Igitur non potest dici sententiam fundari in
prætentam consuetudinem Monasterii; pugnaret enim con-
tra sententiam communis conclusio superius recensita,
quod exactibus difformibus non potest introduci con-
suetudo; alia igitur est exquirenda ratio, qua possit as-
stineri sententia, & constat illam in facto particulatim
fuisse fundatam, etenim Joan. Jacobus Cossio ante em-
ptionem se convenit cum Abbate, mediante publico
instrumento, & asserens se empturum pretio ducato-
rum 4000. quoddam Territorium Monasterio redim-
tium promissit solvere pro laudemio ducatos 220. fol. 8. &
a terg. in fin. d. proc. Huic conventioni nihil obstarat quo-
minus à dicto emptore fieri potuisset, etiam in sui pro-
iudicium, si aliquid præjudicii considerari posset, pro-
sertim habito respectu, quod Territorium erat in
tate Capuæ, in qua de consuetudine solvitur quarta
loco laudemii, ut testatur Ovid. de Amic. Canonicus Co-
puanus de jur. emphyt. quest. 57. sub num. 1. & constat
fidelibus præsentatis in proc. Creditorum de Larathia fol.
246. & 247. Ex quibus patet adesse consuetudinem exi-
gendi Tertiariam, & Quartariam ad rationem 7. & 8.
pro centenariis: erat igitur adimplenda promissio, atque
idè merito fuit secuta condemnatio.

Et quod sententia fuerit fundata in conventionem,
non autem in asserta consuetudine Monasterii palam
fit ex verbis ejusdem sententiæ, & decreti liquidationis
fol. 111. & 114. d. proc. Declaratur enim competere
Monasterio jus Tertiariæ, super Territorio in actu
deducto, nec mirum si Sac. Consil. fuerit usum hoc
nomine Tertiariæ: nam constabat Monasterium esse
in possessione exigendi laudemium sub nomine Ter-
tiariæ, & propterea erat manutenendus in possessione
ne cum hoc nomine: sequitur deinde condemnatio
illis verbis: Et proinde condemnamus ad solvendum
Tertiariam liquidandam ex eodem proc. in qua liqui-
datione habeatur ratio de conventionem habita cum
Abbate quoad summam pro dicta Tertiaria deductam
tantum. En igitur fundata sententia in conventionem
sed quia conventio respiciebat illam venditionem, non
alias futuras, & Sac. Consil. noluit præjudicare, tam
dicto emptori, quam Monasterio, propterea ne
futurum possit prætendi eadem quantitas, fuit ad
dictio taxativa, quoad summam deductam tantum
& deinde in decreto liquidationis factæ pro quacumque
juxta conventionem fuit dictum expressè, quod alio
sus præstitus, & in futurum præstandus intelligatur
præstitus, secundum naturam primæ concessionis,
non aliter fol. 114. ex quibus patet Sac. Consil. noluisse
præjudicium inferre iuribus dicti possessoris in futurum
quoad quantitatem solvendam pro laudemio exigendi
tam à Monasterio nomine Tertiariæ, sed voluit ex
niente casu esse recurrendum; non quidem ad consue-
tudinem, in qua fundabatur Monasterium, sed ad pri-
mam concessionem, quæ tunc temporis non reperiretur
producta; ergo sententia nullo modo potest dici funda-
data in asserta consuetudine Monasterii, ita quod possit
duci ad exemplum.

Secunda sententia fuit prolata de anno 1570. ad relatio-
nem Præfidis de Franchis, contra Paulum, & alios de
Caserta fol. 81. volum. scripturarum; & in quo fundari
non apparet, quia non producitur, nec reperiri potest
processus, pro certo tamen habendum est, non po-
tuisse fundari in asserta consuetudine à Monasterio in-
troducenda stante difformitate exactionis ab eodem Mo-
nasterio facta, quæ consuetudinis præscriptionem non
iis edebat, ut supra: Imò probatur sententiam non
fuisse fundatam in asserta consuetudine, etenim vigore
illius Tertiaria erat liquidanda absque aliqua difficul-
te in tertia parte pretii, & tamen apparet post senten-
tiam fuisse ordinatum primo loco, quod solverentur
ducat. 40. salvis iuribus pro residuo, deinde quod sol-
verentur alii ducat. 20. citra præjudicium pro residuo,
nec amplius de residuo fuit locutum, cognitio forsitan
quod

quod major quantitas prætendi non poterat ; igitur exclusa consuetudine à Monasterio introducta , in qua de jure sententia fundari non poterat , probabilius dicendum est condemnationem fuisse secutam attentata consuetudine dictæ Civitatis Capuæ , in qua consuevit solvi quartaria , & tertiaria ad rationem , de qua supra .

22 Reliquæ verò sententiæ , quotquot à Monasterio proceduntur secutæ post prædictas parum negotii facessunt .

Primò , quia quandoque S. C. condemnavit possessores ad Tertiariam liquidandam , quandoque tamen , licet fuisset petita Tertiaria condemnavit possessores simpliciter ad Laudemium liquidandum , nulla facta mentione Tertiariæ , ut in exemplis productis contra Catharinam Julianam fol. 82. à terg. Alexium Pansa fol. 89. à terg. & Carolum Sarriano fol. 92. volum. scripturarum .

23 Rursus sententiæ continentes condemnationem ad Tertiariam liquidandam nunquam fuerunt executæ pro integra tertia parte pretii à Monasterio petita secuta forma suæ consuetudinis , sed tantum prætensa Tertiaria fuit liquidata ad rationem 8. & 9. pro centenario , ut patet ex Processu cum Francisco Ozias , in qua causa quamvis decreto S. C. fuerit declaratum laudemium in sententia contenta esse integras Tertiarias , fuit tamen additum salva provisione faciendâ respectu quantitatis exactionis pro dictis Tertiariis fol. 83. à terg. volum. scripturarum , & sic patet expressè S. C. non judicasse petitam Tertiariam esse tertiam partem pretii rei venditæ , quinimò cum petita Tertiaria fuisset calculata proc. duc. 1715. 2. 13. habito respectu ad pretium rei venditæ pro summa duc. 5143. fol. 46. proc. cum Ozias , quamvis decreto domi interposito fuisset ordinatum , quod solveret duc. 650. citrà præjudicium pro residuo fol. 84. volum. scripturarum , hoc decretum , quoad quantitatem fuit etiam moderatum per S. C. & ordinatum , quod exequeretur pro summa ducat. 500. salva provisione faciendâ pro restanti quantitate fol. 84. à terg. idem pariter fuit observatum in causa cum Francisco Topi , in qua Tertiaria fuit calculata pro ducat. 423. habito respectu ad pretium rei ascendens ad ducat. 1269. fol. 79. proc. Monasterii cum dict. Francisco Topi , & tamen per S. C. fuit ordinatum , quod solveret Monasterio ducat. 70. ultra aliorum ducat. sexaginta prius liberatos , qui in unum faciunt summam ducat. 130. à quibus deductis ducat. 4. 15. debitis pro censibus decursis , ut in calculo dict. fol. 79. remanent in satisfactionem Tertiariæ duc. 126. Hoc idem cernitur practicum in causa Julii Cerino , contra quem fuit executâ sententia pro duc. 179. salva provisione faciendâ respectu alterius quantitatis prætensæ pro complemento Tertiariæ fol. 86. & à terg. volum. scripturarum , & iterum in causa Angelæ Capogrosso , in qua mediante decreto domi fuerunt liquidati census decursi , & Tertiaria in duc. 100. salva provisione faciendâ , quoad reliqua fol. 88. à terg. d. volum.

24 Cum verò producantur pro parte Monasterii duo exempla , ex quibus patet fuisse admissam prætensionem , & executum pro integra tertia parte pretii , alterum scilicet in causa Anelli Antonii de Martino , alterum verò in causa creditorum illorum de Laratta , observandum est qua ratione hoc evenit , & constat ex actis aliaratione , quam Monasterii consuetudine fuisse ita practicum ; etenim in causa de Martino concurrat in facto , quod hic emerat Territorium situm in Terra Caivani , ad rationem duc. 65. pro quolibet modio ; quando justum pretium erat ultra ducat. 100. cum expresso pacto , quod solveret Monasterio Tertiariam , ad cuius solutionem dictus de Martino se obligavit folio 2. proc. cum dict. de Martino . Conventio hæc inita inter venditorem , & emptorem mediante publico instrumento suam merebatur executionem , propterea mediante decreto domi interposito viso instrumento fuit ordinatum , quod solveret duc. 190. folio 9. & à terg. ac merito decretum fuit confirmatum per S. C. folio 24. & contractus emptor ad faciendum depositum de dicta summa , dum eandem quantitatem penes se retinuerat , quæ mobrem nihil erat , cur promissio facta in instrumento non esset exequenda ; fundatur itaque decisio in voluntate venditoris , qui vendidit tanto minoris in finem , ut reliqua pars solveretur Monasterio , & in instrumento , in quo continebatur promissio facta ab emptore de solvendo quantitatem prædictam , qui propterea non debebat

cum alieno lucrari , & hanc fuisse rationem patet , tam ex verbis positis in decreto , dum dicitur viso instrumento , quam ex modo executivè procedendi , qui non potuisset in dicta causa practicari , nisi vigore instrumenti .

In causa verò creditorum de Laratta aliud factum particulare decisioni dedit causam ; etenim in instrumento concessionis Territorii venditi factæ de anno 1595. satis post concessionem , de qua tractatur , adest expressum pactum de solvendo integram Tertiariam in casu alienationis fol. 86. in fin. proc. dictorum creditorum ; quid ergo mirum , si decreto S. C. de pretio liberati fuerunt duc. 450. in computum Tertiariæ fol. 93. vol. script. & deinde reliqua quantitas pro complemento fol. 94. à terg. d. vol. script.

Hæc igitur exempla , tanquam innixa facto speciali ponenda sunt extra causam , de qua agitur ; & firmum remanet motivum , quod S. C. aliquando possessores ad laudemium simpliciter aliquando condemnavit ad Tertiariam liquidandam , nec unquam liquidavit illam pro integra tertia parte petita , nisi aliquo facto speciali concurrente ; & hinc sequitur , neque ex sententiis productis posse dici introductam consuetudinem judicatam ad favorem Monasterii ; nam sententiæ diffformes , tum in conceptione verborum , tum etiam in effectu circa quantitatem in liquidatione , quæ difformitas necesse est , etiam impediât consuetudinem judicandi , ut probat Amat. conf. 48. num. 8. & Conf. Staiban. d. resolut. 98. num. 150. Nisi dixerimus ab re fuisse locutos omnes , qui hanc conclusionem pro communi , & extra controversiam fundant , & docent in materia consuetudinis introducendæ . Sequitur secundo , non posse dici sententias adductas fundari in consuetudine à Monasterio introducta ; dum S. C. noluit condemnare possessores ad integram 3. partem pretii , sed tantum in consuetudine loci rei sitæ ; etenim omnia bona in judiciis deducta apparet esse sita in Territorio Averſæ , Capuæ , & Casalium , quibus in locis consuevit solvi aliquid Ecclesiæ ultra laudemium ; nam respectu Civitatis Capuæ sunt , qui testantur solvi quartariam , ut tradit de Amicis d. quest. 57. quid dicit laudemium appellari quartariam in tota Provincia Capuana , & constat ex fidebus præsentatis in d. proc. credit. de Laratta , respectu verò Civitatis Averſæ Testis productus ab eodem Monasterio in ann. 1558. testatur tam in d. Civitate , quam in tota ejus Dicecesi consuevisse solvi quartariam Majori Ecclesiæ , & d. Monasterio , ut super 7. art. fol. 1. & super 9. fol. 2. vol. script. Sed quia non constat de uniformi exactione , & in Civitate Capuæ solvitur hæc quartaria ad rationem duc. septem , & octo pro centum , ut ex fidebus prædictis , de qua consuetudine forsitan aliundè S. C. se informavit propterea ad liquidationem devenit in hunc modum , & ad hanc rationem .

Cæterum si contenderint his non obstantibus sententias latas ad favorem Monasterii esse fundatas in consuetudine introducta ab ipso Monasterio omnes sententiæ essent contra juris principia dictantia ex difformi exactione non posse introduci hanc consuetudinem , & proinde recurrendum esse ad jus commune , quo disponitur quinquagesimam deberi , ut ex traditis per Reg. Conf. Rocc. conf. 66. num. 19. lib. 2. advertit Confil. Staib. dict. resolut. 98. num. 151. & ante istos Afflict. decis. 280. in fin. ac propterea replicare fas erit , quod neque tot sententiæ deservire possunt ad fundandam consuetudinem judicatam , siquidem quando sententiæ sunt contra jus evidenter , tunc ex illis non inducitur consuetudo judicata , nec sunt servandæ cum aliis , cum quibus non est judicatum , ut docet Reg. de Ponte omnino relegendus de potest. proreg. tit. 1. §. 4. num. 50. & 51. per Text. notabilem in leg. quod non ratione , ff. de legib. ibi : Quod non ratione introductum est , sed errore primum , deinde consuetudine obtentum est , in aliis similibus non obtinet , ubi glossa in verbo obtentum declarat judicatum ; itaque prætensio Monasterii , nec potest fundari in consuetudine judicata , nec tot sententiæ in exemplum adductæ deservire possunt pro fundamento prætensionis .

Demum ex alia redditur in dubium , quod super Territorio , de quo agitur , non nisi simplex laudemium Monasterio competat , dato , quod in aliis consuetudinem introduxisset exigendi 3. pretii partem , ut prætendit ; nam si ve attendamus instrumenta assensus præstiti cum exactione integræ tertiariæ , sive testium depositiones , & sententias , constat non alibi Monasterium exegisse Tertiariam , quam in Civitate Capuæ , Averſæ , & Casalibus , ac locis

convicinis, nec aliqua producitur similis exactio facta in d. Terra S. Agathæ de Apulia, siue super Territorio in actis deducto, siue aliis, si qua sunt territoria dicti Monasterii, quo fit consuetudinem, nullo modo prodesse super d. Territorio, regula enim est consuetudinem non posse induci ab eo, qui non habet facultatem statuendi, & legem condendi, ut tradit Alex. lib. 6. conf. 173. num. 12. & ideo ab alio hanc facultatem non habente introducta, non dicitur propriè consuetudo, sed assuefactio, siue præscriptio, secundum tradita per Rol. l. 1. conf. 5. num. 74. Præscriptio autem non extenditur de loco, ut scripsit Roman. conf. 368. num. 8. Ergo quatenus hæc consuetudo impropriè sumpta fuisset legitimè introducta à Monasterio exigendi tertiariam, saltem non potest extendi ad bona sita in dicta Terra S. Agathæ, in qua nunquam consuevit Monasterium exigere tertiariam, & tantum servanda erit super bonis sitis in Civitate Capuæ, Aversæ, & in illis locis, in quibus passi sunt homines, & possessores, & hæc consuetudo præscriberetur, ad quod faciunt in terminis scripta per Nigrum de laudem. omnino relegendum tom. 1. quest. 30. art. 1. num. 41. qui tractans questionem, an laudemium debeatur de alienatione feudi posuit hæc verba, questionem, de qua agitur profectò determinantia: *Amplia primo, ut non debeatur, etiam quod Dominus probaret consuevisse exigere laudemium ex alienatione aliorum feudorum, nec admitti consequentiam; feudum est ejusdem Curie, ergo de illius alienatione debetur laudemium, sicuti deberetur de aliis feudis ejusdem curie, Rosent. de feud. cap. 6. conclus. 76. num. 6. Guid. Papa conf. 213. num. 5. Et ratio est, quia consuetudo, & pactum sunt stricti juris, nec de una re, vel persona loquentia ad alia extenduntur, l. si unus, §. ante omnia, ff. de pact. & c. ac paulò infra n. 44. dicit, & jura laudemiorum sunt odiosa, nec extendenda ad alium casum, in quo viget eadem ratio, Scrad. de feud. par. 6. cap. 3. num. 24. in fin.*

29 Sit igitur introducta consuetudo quantumlibet à Monasterio exigendi tertiariam in aliis locis, sit etiam iudicata, & in posterum exigit in dictis locis, & possessores exemplo aliarum sententiarum condemnentur, sufficit ex adductis in ultimo motivo probasse, non ita posse praticari super territorio, de quo agitur, dum nunquam Monasterium exegit tertiariam in Terra S. Agathæ, ubi situm est territorium; & ideo speciali ratione declarandum est in hac causa deberi dicto Monasterio tantummodò quinquagesimam loco tertiariæ, prout RR. PP. Camaldulenses sperant ab integritate, & doctrina Dominorum Judicantium, quorum partes sunt non solum evitare, ne hoc jus exigendi prætentiam tertiam partem pretii introducatur, contra juris dispositionem in locis, in quibus non reperitur introductum, sed etiam, quæ ad hoc fundandum deficiunt supplere.

Neap. die 16. Februarii 1665.

Quia verò in hac eadem causa scripsit pro Cassinensibus Illust. Pater Abbas D. Honorius de Venafro, ideo placuit ejus inferere scripta.

DISCEPTATIO CCCXLI.

SUMMARIUM.

- 1 Monasterium S. Laurentii Civitatis Aversæ consequitur pro laudemio tertiariam.
- 2 Probatione Testium habetur deberi tertiariam.
- 3 Tertiaria solet relaxari interdum, & quare in parte debita.
- 4 Tertiaria qualiter fundetur.
- 5 Tertiaria non est nova in jure, sed usitata nova.
- 6 Territorium quodcumque reddititium Monasterio pro tertiaria.
- 7 Tertiaria debetur interdum ex pacto, & num. 8. usque ad num. 15.
- 16 Tertiaria non debeatur integra, & quando.
- 17 Tertiarium jus exigendi antiquissimum in pluribus causis practicum.
- 18 Partis adversæ oppositiones, & num. 19.
- 20 Tertiaria fuit interdum soluta in modica quantitate, & num. 21. usque ad 32.
- 33 Decisio controversia, de qua hic affertur.

J U R A

VENER. MONASTERII SANCTI Laurentii Civitatis Aversæ,

In exigenda à suis emphyteutis integra Tertiaria pro Jure Laudemii in qualibet alienatione.

Junctis Aulis.

D. Honorius à Venafro humilis Abbas.

Venerabile Monasterium S. Laurentii Civitatis Aversæ, cui præsum indignus Abbas, Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, uti directus Dominus plurimum suorum bonorum emphyteoticorum, sibi; redditiorum, reperitur in antiquissima possessione exigendi integram tertiariam pro Jure Laudemii, quod ex dispositione juris sibi debetur in qualibet ipsorum alienatione; quod quidem Laudemium ex stylo Monasterii reperitur esse valoris tertiæ integræ partis rei concessæ. Idque extat fundatum in quatuor principalibus rationibus.

Primo in depositionibus, quam plurimum testium, omni exceptione majorum, qui cum juramento examinationis pluribus, & diversis hujusmodi Causis, in pluribus, & diversis temporibus ab anno 1558. usque ad præsens, de causa scientiæ deponunt dictam antiquissimam possessionem, consuetudinem, styllum, & observantiam prædicti Venerabilis Monasterii in percipiendo dictam integram Tertiariam à suis Emphyteutis in qualibet alienatione bonorum sibi redditiorum; testificando ita vidisse in praxi observari, ac de auditu, ita habuisse à viris antiquioribus, tam Civitatis Aversæ, quam locorum vicinorum, qui reprobant de communi opinione, ac de publica voce, & fama, & idem habuisse ab eorum prædecessoribus, à tempore immemorabili, & continuato, quo non est memoria hominum in contrarium, prout legi potest in dictis depositionibus, existentibus in originalibus Processibus, prædictum in illo Causæ verentis inter dictum Monasterium, & Jo. Jacobum Costa in Sac. Reg. Consil. in Banca Clavelli, & similiter in Processu causæ verentis inter idem Mon. & Horatium de Franco S. R. C. in Banca de Martino. Quod testes in num. 20. ætatis annorum 80. 75. 64. 57. & consimilium, quasi omnes Nobiles dictæ Civitatis Aversæ, & ceteris aliis, sunt à propriis Processibus transportati in allegato Reassumpto, à me compacto omnium scripturarum, quas insinuo, vel citò in hoc scripto à fol. 1. usque ad fol. 20.

Neque tali juri præjudicium aliquid generare potuit, quod pro parte adversa objicitur; si frequentissime Abbates, & Superiores pro tempore dicti Monasterii relaxasse suis emphyteutis aliquam partem dictæ Tertiariæ elemosynaliter, ex charitate, aut gratitudine pro recompensatione alicujus recepti beneficii, vel ex propria benignitate, & liberalitate illis donasse; nam actiones istæ facultativæ, potius auxerunt dictum jus, & dominium. Donatio enim supponit possessionem exigendi, quia nemo potest donare, quod non habet, & si donat, signum est, esse Dominum illius rei, quam donat. Et eo fortius, quia in Instrumentis, in quibus reperuntur dictæ relaxationes, & donationes, simul etiam reperitur computus factus inter Monasterium, & Emptores de integra Tertiaria sibi spectante pretii, quo bona emphyteotica emerunt; Nec eorum manifesta confessio, qua consentitur spectare Monasterio dictam integram Tertiariam, quamvis ipsis aliqua pars de ea fuerit elemosynaliter, vel alio modo, ut supra relaxata, præterquam quod Abbates, & Superiores non potuerunt præjudicare Monasterio, & successoribus, cum non sint Domini, nec fructuarii, sed Administratores tantum, & usuarii jurium, & bonorum Ecclesiæ, & proinde omne præjudicium à supradictis in rebus sue administrationis commendatis inutile est, & inefficax.

Secundò dicta antiquissima possessio exigendi dictam integram Tertiariam est fundata in proprio stylo ipsius Vener. Monast. S. Laurentii, qui stylus signanter consistit in quatuor principalibus pactis, & conditionibus, sub quibus, & non aliter, nec alio modo dictum Monast. sua bona concessit, de quibus seipsum expoliavit, & alios locupletavit, non aliqua vi, dolo, vel fraude, sed ad petitionem, & preces ipsorum Concessionariorum, super quibus bonis

bonis propriis prædictis Monast. uti Dominus, Judex, & Arbitrarius justè imponere potuit talem legem, quæ sibi placuit, & quam dicti Concessionarii voluntarii, & propter eorum propriam utilitatem acceptaverunt, alias non concessisset. Nullus enim cogitur invitus beneficium acceptare, & retinere. Et etiam, quia contractus emphyteoticus recipit quascumque pactiones. Imò principaliter alienationes factæ ob modicitatem canonis non potuissent justificari, nisi cum pacto Tertiariæ.

5 Ubi supponendum, quod tale onus Tertiariæ, non est quid novum, inventum à Ven. Monast. S. Laurentii, sed usitatum, & practicum in diversis Regnis, Provinciis, & Civitatibus, & signanter in hac nobilissima Civitate Neapolis, ubi inter alios tale Jus possidetur ab Illustrissimo Comite Celani in territorio vulgò dicto *al Buosco*. Et non est exorbitans, sed æquum, favorabile, & utile emphyteutis, & damnosum Monasterio, habito respectu ad valorem, & ad annuales redditus considerabiles dictorum bonorum, ut præcisè est Territorium S. Mariæ de Olivola, de quo agitur in præsentī causa, cujus redditus annuales ascendunt ad summam duc. 700. de communī opinione, & fama; Idemque mihi relatum fuit à Viro omni probitate, hujus rei conscio, & fide digno, absq; aliqua industria, & labore utilis Domini, quod totum consonum est veritati.

6 Et etiam, quia dictum Territorium in omni sua amplitudine, & capacitate aptum est, & optimum ad seminandum, licet supradictus Possessor, tantum pro pasculo Majorum animalium utatur, quia sic expensas evitat, & æquales excipit fructus, tam feracis naturæ, & exquisitæ conditionis est dictum, non parvum territorium, ratione præcipua desideratissimi Fontis, qui vocatur Romanus, forsan à magnificentia, & talis est perfectionis, ut per miliaria quinquaginta Regio illa non recreetur simili; locus est æstate non aridus, nec caloribus percussus, sed amenus undiq; & taliter, quod non solum dulciter invitat, sed necessariò cogit mercatores ad animalia illic fidendum, prout totum habetur in propriis relationibus trium Tabulariorum, qui de ordine S.R.C. accessum habuerunt ad dictum locum. Et census, quem de illo dictus Possessor solvit Monasterio, est solum duc. 110. quapropter cum sit capacitatis modiorum 2550. prout habetur in relatione Francisci Venosa unius ex dictis tribus Tabulariis, sub die decima Februarii 1659. prout in Processu Ven. Monasterii Sancti Laurentii contra hæredes Marchionis Trevici, fol. 146. remanet, quod pro quolibet modio solvantur tantum gra. 4. & cau. 3. & tamen communi usu observatur in similibus concessionibus, ut pro quolibet modio solvantur saltem caroleni quinque. Idèd justum est, ut qui in uno læditur, in alio relevetur.

7 Quæ pacta cum conditionibus sic conventa interdictum Monasterium, & suos Emphyteutas sunt apposita in propriis Instrumentis omni solemnī stipulatione vallatis, & juratis, & sunt, Videlicet.

8 Primum pactum, ut dicti Emphyteutæ teneant, & recognoscant dicta bona à dicto Monasterio; & à directo dominio ipsius modo aliquo subtrahere non præsumant; Imò in recognitionem dicti directi domini teneantur, & debeant in perpetuumolvere dicto Monasterio redditum, five censum conventum quolibet anno in festo S. Laurentii.

9 Secundum pactum, quod concessio ipsis facta supradicta bonorum tanto tempore valeat, & duret, quanto perseverabit eorum recta linea.

10 Tertium pactum, quod non possint de dictis bonis contractum aliquem alienationis facere, nec inter vivos, nec in ultimis voluntatibus, nisi cum licentia, assensu, & consensu dicti Monasterii, & cum solutione integræ Tertiariæ, quod idem est, ac dicere ad stylum Monasterii, idem enim importat, prout legi, & observari potest in allegatis Instrumentis in dicto nostro Reassumpto num. 30. à fol. 21. usque ad fol. 32.

Idque est tam certum, quod etiam si in dictis Instrumentis non sit aliquando expressa talis obligatio solutionis integræ Tertiariæ in quolibet casu alienationis, prudentissimè tamen ita intelligitur per illud pactum speciale, adjectum in concessionibus scilicet *ad stylum Monasterii*. Hæc enim specialitas particularis conditionis, & pacti absque dubio aliquam specialem obligationem refert, præter alias obligationes communes, & universales quorumcumque contra-

ctuum emphyteoticorum, sed talis specialis obligatio non potest esse alia, quam supra dicta solutio *integræ Tertiariæ pro jure Laudemii*; prout patet à partium enumeratione, ac colligitur ita esse ex quamplurimis Instrumentis, in quibus tale pactum manet expressè explicatum, & posterus usus perennis declaravit pactum illud *ad stylum Monasterii*; esse solutionem integræ Tertiariæ. Ex quo patet, quod hæc fuit prima, & antiquissima intentio dicti Monasterii, nam qui declarat, nihil novi dicitur inducere, sed tantum exprimit magis id, quod in primo sensu continetur.

Quartum pactum, quod si supradicti Concessionarii contrafecerint, alienando nempe dicta bona sine assensu dicti Monasterii, vel si defecerint à solutione prædicti redditus, five census; Vel si defecerint absque filiis legitimis, & naturalibus ex eorum recta linea descendentibus. In omnibus iis casibus, & quolibet ipsorum dicti Emphyteutæ incidant in commissum, & ipso jure, ipsoque facto priventur eorum juribus, & dicta bona devoluantur in pristinum utile dominium ipsius Monasterii; Ita ut vigore dicti pacti licitum illi sit de facto absque decreto Judicis, nullaque juris, vel judicii solemnitate servata de illis possessionem recapere, eaque reincorporare, & reunire aliis rebus Monasterii, & ea pro se retinere, vel aliis concedere, quibus sibi magis placuerit, prout legi potest in supradictis Instrumentis num. 30. Igitur subsistentibus talibus pactis, & conditionibus contractus dictarum Concessionum sunt validi, sed istis non subsistentibus invalidi, & consequenter bona concessa per dictum Ven. Monast. erunt sibi restituenda: alias pactio, & conventio in dictis Instrumentis appositæ redderentur inutiles, & derisorie, quod est absurdum; generaretur enim confusio in Orbe, & auferetur usus Contractuum, in quibus consistit publica hominum fides, & civile commercium.

In cujus confirmatione notandum, quod prædictum pactum de non alienando sine assensu, & consensu dicti Ven. Monast. sub pœna caducitatis, & devolutionis extat convalidatum, & corroboratum, imò definitivam sententiam, latam per Magnificum V. I. D. Mathiam de Constantia Reg. Commissi, specialiter deputatum ab Illustrissimo, & Excellentissimo Domino D. Petro de Toledo Pro-Rege, & ejus Regio Collaterale Consilio super Confectione Regii Inventarii omnium bonorum, & jurium dicti Ven. Monast. in fine talis confectionis, his præcisīs verbis, videlicet.

Et casu, quo aliquis ipsorum Emphyteutarum defecerit ab integra solutione redditus, & census. Vel aliquid ex prædictis bonis emphyteoticis irrequirit ipso Sacro Monasterio: alienaverit contra stylum dictæ Ecclesiæ, illum, & ejus hæredes, ac successores declaramus ipso jure, & sententiamus incidisse in commissum, ac cecidisse ab omni jure suo, illudque propria autoritate prædictum Monast. capere, & ad se advocare posse decernimus. Sub datum anno Domini 1561. ut in nostro Reassumpto fol. 33.

Quæ omnia sunt in tam certa observantia, ut viderim multa Instrumenta in nostro Archivio, in quibus apparet, quod Monast. prædictum privavit multos suos Censuarios eorum bonis Emphyteoticis de facto, & illa aliis concessit, vel pro se ea retinuit, quando non curaverunt obtinere assensum ab ipso in alienationibus, vel non curaveruntolvere annuum redditum, seu censum. Sicut etiam in casu deficientiæ eorum rectæ lineæ; prout legi potest in aliquibus mentionatis Instrumentis in nostro Reassumpto allegatis à fol. 41. usque ad fol. 55.

Tertio supradicta antiquissima possessio exigendi integram Tertiariam est fundata in solutionibus effectivis à suis Emphyteutis receptis totius integræ tertiæ, & partis pretii, quo in dies ab ipsis vendita fuerunt bona prædicta juxta ipsius antiquissimum stylum, consuetudinem, & observantiam, prout plenius apparet in allegatis Instrumentis in dicto Reassumpto num. 40. assensuum, & consensuum per dictum Monasterium præstitutorum in mentionatis alienationibus per ipsos Emphyteutas factis, ut legi potest à fol. 59. usque ad fol. 78. Unde constat esse valde distans id, quod pro parte adversa figuratur, nempe dictum jus Tertiariæ esse de recenti inventum à modernis Monachis dicti Monasterii; prædictæ enim solutiones, quæ afferuntur, sunt ab Anno Domini 1296.

16 Ubi considerandum est, quod in Instrumentis Concessionum mentionatorum bonorum nulla sit expressa mentio de obligatione solutionis integræ Tertiariæ, sed solum notatur ad stylum ipsius Monasterii, sed hoc non obstante in effectu, & realiter in talibus alienationibus soluta fuit Monasterio integra terra pars pretii, quo vendita fuerunt; ergo ad inducendam obligationem solutionis integræ Tertiariæ non est necesse, ut in contractibus concessionum fiat expressa mentio talis obligationis, sed sufficit tantum dicere, quod conceduntur talia bona sub jure emphyteotico, & ad stylum Ven. Monasterii S. Laurentii Aversæ; idem enim important.

17 Quartò, supradicta antiquissima possessio exigendi integram Tertiariam, est fundata in quamplurimis Decretis, & definitivis sententiis latis à Sac. Reg. Conf. in pluribus, & diversis causis ad favorem dicti Monasterii, quibus decisum est competere dicto Monasterio jus Tertiariæ absolutæ, & simpliciter loco Laudemii, quarum aliquæ mihi promptè in manus inciderunt, quæ omnes non in alia ratione fundatæ fuerunt, nisi in stylo ipsius Monasterii, prout oculariter vidi, & observari in eorum Processibus, de quibus reclamantibus partibus, plurimæ fuerunt iterum examinatæ, & discussæ facto verbo de illis in eodem Sac. R. C. à quo fuerunt confirmatæ, & convalidatæ, & sunt infra scriptæ.

In Causa vertente inter dictum Mon. & Magnificum Jo. Jacobum Cossa, referente Reg. Consilario Andrea de Curtis, sub die 21. Octobris 1559. ut in proprio Processu in Banca Clavelli fol. 111. & in nostro Reassumpto fol. 79.

In Causa inter dictum Monasterium, & Paulum, ac alios de Caserta, referente Reg. Consil. Vincentio de Franchis, sub die 12. Julii 1570. ut in proprio Processu in Banca, & in nostro Reassumpto fol. 81.

In Causa inter dictum Monast. & Horatium de Franco, ac alios, referente Reg. Consil. Vincentio de Franchis, sub die 18. Aprilis 1589. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 39. & in nostro Reassumpto fol. 82.

In Causa inter dictum Monast. & Jo. Jacobum Panza, & Franciscum Topi, referente Reg. Consil. Andrea Proveniale, sub die 15. Decembris 1642. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 60. & in nostro Reassumpto fol. 86. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Scipionem Ciccarella, referente Reg. Conf. D. Francisco Merlino, sub die 8. Martii 1644. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 462. & in nostro Reassumpto fol. 87. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Magistros, ac œconomos Ecclesiæ S. Eligii Civitatis Aversæ, referente Reg. Consil. Andrea Proveniale, sub die 1. Februarii 1644. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 58. & in nostro Reassumpto fol. 88. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Magistros, ac œconomos Ecclesiæ S. Jacobi Terræ Fragolæ, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 14. Martii 1646. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 55. & in nostro Reassumpto fol. 89. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Angelam Capogrossa, & Not. Fabritium de Rogerio Conjuges, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 26. Aprilis 1646. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 97. & in nostro Reassumpto fol. 90. à terg.

In Causa inter dict. Monast. & Magnificum Andream Terræ Laboris, referente Reg. Consil. D. Thoma Antonio Martinez de Ridamera, sub die 29. Martii 1650. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 41. & in nostro Reassumpto fol. 91.

In Causa inter d. Monast. & Alesium Panza, referente Reg. Consil. Hortensio Pepe, sub die 14. Februarii 1661. prout in proprio processu in Banca de Martino fol. 31. & in nostro Reassumpto fol. 91. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Magnificum Franciscum Ozias, referente Reg. Consil. Andrea Proveniale, sub die 9. Julii 1640. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 39. & in nostro Reassumpto fol. 85. à terg.

In qua Causa cum S. R. C. in dicta sua sententia usum fuisset vocabulo Laudemia, vice Tertiariæ, orta fuit questio de tali vocabulo, propter cujus decisionem, facto Verbo in eodem S. R. Tribunale fuit declaratum ad favo-

rem Monasterii, talia Laudemia esse integras Tertiarias, prout in dicto Processu fol. 78. à terg. & in nostro Reassumpto fol. 85. à terg.

Igitur quando S. R. C. in similibus sententiis apponit clausulam (salva liquidatione facienda) illud verbum, *Liquidatio*, non potest cadere supra Tertiariam, prout est tertia pars pretii ad mentem dicti S. R. Tribunalis, cum jam declaraverit esse integras Tertiarias, sed tantum supra computum, & calculum faciendum de dicta tertia parte, hoc est, quanta sit, seu quantum importet hæc tertia pars, postquam dictum S. R. Tribunal certioratum fuerit de integro pretio rei venditæ.

Talique declaratio fuit valde consona rationi, & iustissima, quia omnis lex, & dispositio explicanda est secundum naturalem, aut civilem proprietatem verborum, & secundum communem loquendi usum totius populi, ut potius valeat, quam pereat; sed explicata Tertiaria pro integra tertia parte pretii, restat explicata secundum naturalem, & civilem proprietatem talis verbi, & secundum communem loquendi usum; ergo rectissima fuit supradicta declaratio facta per S. R. C. ac etiam, quia singulis rebus peculiare nomen impositum fuit in prima ipsarum institutione, ut per hoc ab aliis contra distinguerentur, & cum aliis non sint communes; nam si per verbum, & nomen Tertiariæ non intelligeretur integra Tertiaria, seu integra tertia pars pretii, utique non esset Tertiaria, sed esset aliqua alia species Laudemii generici, nempe Quartaria, Quintaria, vel aliquid aliud contra naturalem proprietatem verborum, vel coincideret cum ipso Laudemio, importante tantum quinquagesimam partem pretii, quod indubitanter est alienissimum à pia mente, rectissimaque iustitia tanti S. Reg. Tribunalis.

Itaque quando S. R. C. in præsentī Causa decrevit *competere Venerabili Monasterio S. Laurentii Tertiariam*, non intellexit Laudemium cum solo nomine Tertiariæ, ita ut nihil ponat in re, prout pro parte adversa figuratur, sed cum suo reali, & effectivo significato, id est tertiæ partis pretii. In cujus indubitabilem confirmationem idem S. R. C. pluries condemnavit diversos Emptores dictorum bonorum in huiusmodi causis ad solvendam d. Monast. integram tertiam partem pretii, quo illa emerunt, prout

In Causa vertente inter d. Monast. & hæredes, ac creditores q. Domini Caroli Sarriani Baronis Cascellæ Valentianæ, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 14. Julii 1653. ut in proprio Processu in Banca de Martino folio 49. & in nostro Reassumpto fol. 94.

In Causa inter d. Monast. & hæredes, ac creditores quondam D. Pompei della Ratta, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 16. Martii 1657. ut in proprio Processu in Banca de Caprile folio 494. & in nostro Reassumpto folio 83.

In Causa inter d. Monast. & Catharinam de Juliano, referente Reg. Conf. Octavio de Piccolellis, sub die 17. Februarii 1631. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 14. à terg. & in nostro Reassumpto fol. 82. à terg.

In Causa inter d. Monast. & Hortensium Fabozzo, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 30. Junii 1649. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 15. à terg. & in nostro Reassumpto fol. 95.

In causa inter d. Monast. & Orlandum Principe, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 14. Junii 1649. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 145. à terg. & in nostro reassumpto fol. 95. à terg.

In causa inter d. Monast. & Andream Palmerium, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 16. Septembris 1655. ut in proprio Processu in Banca de Martino fol. 1. & in nostro Reassumpto fol. 96.

In Causa inter d. Monast. & Magnificum Anellum Antonium de Martino rationalem Regiæ Cameræ, referente Reg. Consil. Aloysio Gamboa, sub die 6. Februarii 1649. ut in proprio Processu in Banca de Martino, fol. 9. & in nostro reassumpto fol. 92. à terg.

Contra obijcitur à parte adversa, quod hoc ultimum exemplum nihil probat ad favorem Monasterii, asserendo dictam sententiam Reg. S. C. non esse fundatam in jure Monasterii, sed in conventionione inita inter Joannem Andream de auxilio venditorem illius Territorii, & dictum Anellum Antonium de Martino emptorem, qui in instrumento dictæ emptionis assumpsit supra se onus impetrandi assensum à Monasterio, ac eidem solvendi jus Tertiariæ.

- 19 Sed pro responsione ad hanc objectionem dico, quod pars adversa asserendo hoc, asserit apertissime ad favorem Monasterii, quia hæc sunt præcisè verba allata in tali contractu: *Assumpsit supra se onus impetrandi assensum Monasterii, ac eidem solvendi jus Tertiaria*; ergo si absolutè in contractu nihil aliud est expressum, quam *jus Tertiaria*, & Sac. Reg. Conf. pro his duobus verbis condemnavit emptorem prædictum ad solutionem integræ tertiæ partis pretii; *jus Tertiaria* significat integram tertiam partem pretii, etiam ad mentem Sac. R. C.
- 20 Et quando dictum Sac. Reg. Conf. in aliquibus similibus causis non totius, sed partis dictæ Tertiariæ solutionem ordinavit, non propterea præjudicare intellexit juribus Monasterii, cum potius auxerit dicta jura, ut clarè apparet ex clausulis reservativis, semper appositis in dictis decretis, scilicet: *Pro nunc. In computum, salvo iuribus pro residuo, & complemento, Citra præjudicium aliarum quantitatium. Salva provisione faciendâ respectu alterius quantitatis prætensa pro complemento Tertiaria*. Quæ omnes clausulæ eo magis declarant competere dicto Monasterio dictam integram tertiam partem pretii rei alienatæ.
- 21 In hujusmodi forma, & tenore S. R. C. locutum est in suis Decretationibus liberationum factarum ad favorem Monasterii, & præcisè in Decreto liberationis duc. 500. quod contra Monast. assertur pro exemplo à parte adversa, lato in supradicta causa contra Magnificum Franciscum Ozias, his præcisè verbis:
- Decreto S. R. C. provisum est, quod exequatur Decretum Magnifici causa Commissarii, sub die 9. Augusti 1641. pro summa duc. 500. salva provisione faciendâ pro restante quantitate prætensa per Ven. Monast. partibus plenius auditis. Pro qua provisione explicanda, partes informant. Ut in supradicto processu fol. 94. à terg. & in nostro reassumpto fol. 86. à terg.*
- 22 Ad aliam objectionem, quæ profertur à parte adversa alio exemplo, causæ, scilicet Joan. Jacobi Cossa, in qua liquidata fuit Tertiaria in duc. 240. & tamen importabat majorem summam. Talis enim objectio, & exemplum nihil probat contra prædictum jus Monasterii, quia dicta liquidatio non fuit facta habita ratione, & respectu ad dictum jus, sed ad conventionem, licet fraudulenter, & dolosè extractam per dictum emptorem Cossâ à voluntate Reverendissimi Abbatis dicti Monasterii antecedenter ad contractum talis emissionis Territorii, de quo debebatur Tertiaria, prout excipi potest ex lèctura rotius instrumenti præsentati, in actis dictæ causæ. Id, quod dico de conventionem antecedenter inita, patet ex præcisè verbis subsequents Decreti S. R. C. videlicet.
- Die 18. Mensis Novembris 1559. Neapoli.*
Decreto ipsius S. R. C. provisum est; quod attentâ conventionem initâ cum Reverendissimo Patre Abbate dicti Monasterii mediante publico instrumento in actis præsentato, facto die 4. Martii 1550. & supplicationibus desuper porrectis pro parte dicti Monasterii, Tertiaria jam dicta liquidetur, prout præsentî decreto liquidari mandatur in duc. 240. ultra alios duc. 20. solutos; prout in dicto instrumento, ut in proprio supradicto proc. fol. 114. & nostro reass. fol. 79. à terg.
- 23 Ex quo apparet hoc supremum, & eruditissimum Tribunal in omnibus causis fuisse semper constantis opinionis competere dicto Monasterio in qualibet alienatione integram tertiam partem pretii rei alienatæ, sed defecit, ex parte Monasterii, cujus incuria non fuerunt præsentès rationes propositæ, & adductæ, ut videri, & observari liquet in præsentî causa, pro qua, etsi tres alienationes successæ triplicem Tertiariam importent in favorem Monasterii prædicti, tamen hoc S. R. C. tantum de duabus postremis hic, & nunc agere decrevit, quia de prima non adhuc processus compilatus est, spatio annorum 72. unde de Monasterii præterita negligentia mihi conquerendum est, non de hujus S. R. Tribun. favorabili propensione; & forsitan idè in allato Decreto appositâ fuerunt verba illa, *Pro qua provisione explicanda partes informant*. Quia rationes propiores, & vehementiores expectabat à dicto Monasterio proferri.
- 24 Imò licet mihi sperare, quod S. R. C. quasi certioratum de his rationibus, jam prædefinivit ad favorem Monasterii, quando in prima sententia hujus causæ dixit, *Competere Monasterio Tertiarias super Territorio in actis deducto, pro quantitate tamen liquidanda*, quasi diceret, non
- quod hæc quantitas tertiæ partis pretii minoretur, sed quod assignetur ex notitiâ habenda de integro pretio rei venditæ, quod tunc temporis erat ignotum dicto S. R. C. unde subjunctio illa *pro quantitate liquidanda*, non mihi videtur esse Tertiaria, ut tertia pars integri pretii est, sed ut tanta, vel tanta summa est, seu quantum importat, prout frequenter in suis decisionibus uti solet tali forma verborum, & in promptu adest exemplum sequentis, decretationis pro eodemmet Monasterio, & super eodemmet Territorio contra Illustr. Ducem Martinæ, sequentis tenoris, videl.
- Per hanc nostram definitivam sententiam dicimus, & declaramus supradictum Illustr. Ducem Martinæ principalem, ut principalem condemnandum esse, ad solvendum prædicto Ven. Mon. S. Laurentii Civitatis Aversæ census annuorum duc. centum, & decem pro pratorio decursos, liquidandos tempore executionis presentis definitivæ sententiæ, & singulis annis in futurum decurrendos; necnon ad faciendâs cautelas de facie ad faciem, cum prædicto Ven. Monast. circa solutionem census prædicti ex causis, &c. Alfonso de Vargas. Hanc eandem, &c. prout in processu causæ verentis inter Ven. Mon. S. Laurentii Aversani cum Illustriss. Duce Martinæ, & Illustriss. Marchione Trevici in Banca de Felice fol. 83.*
- In qua sententia per verbum illud *census liquidandos* S. R. C. non intellexit velle dictum censum annuorum duc. 110. diminuere, quia jam determinatus erat in tali summa, sed tantum per quot annos præteritos debebatur census prædictus, de quo forsan S. R. C. non erat informatum. Ita à pari, quando in casu nostro dixit, *pro quantitate liquidanda*, non intellexit de Tertiaria, ut tertia pars integri pretii est: nam jam ut determinata se habet, sed ut quanta summa est hæc tertia pars, nempe quantum est pretium integrum, cujus tertia pars debetur Monasterio.
- Ultimò, & humiliter adjungam, quod in dicto spatio annorum 72. pars adversa assensum dicti Monasterii in tribus successis alienationibus supradicti sui Territorii S. Mariæ de Olivola obtinere, non solum non curavit, sed etiam contempsit, ac si prædictum Ven. Mon. non sibi reservasset directum dominium dicti sui Territorii in ipsius concessione; vel per hanc aliquod maleficium, & injuriam intulisset suo concessionario, non aliter eundem gratiofo beneficio, ita notabili, ac manifesto affecisset. Et tamen antiqui emphyteutæ, ut in aliquibus vetustis instrumentis Monasterii observavi, tam magni faciebant recepisse consimiles concessiones, ut se nominabant vassallos Monasterii homagium, & visitationem Reverendissimo Abbati jurantes, ut videre est in nostro reassumpto fol. 66. Nunc autem propter dictam sinistram recognitionem infelix Monast. illud grave dispendiorum damnum passum est in præsentis causæ longissima discussione, quod à veratissima tam spectabilium Dominorum prudentia pensari potest. Et quod pejus, ipsius exemplo, ceteri concessionarii non tantum parvipendunt, sed despiciunt obtinere assensum à Monast. in alienationibus similium bonorum. Qua de causa Mon. prædictum temanet destitutum majori parte suorum reddituum, & necessario in ipso diminutus cultus Ecclesiasticus, Observantia Regularis, & Monastica, ac servitium Divinum, cum non possit alere tot Religiosos, sicuti prius.
- Monasterium namque S. Laurentii Aversæ plusquam Normandica antiquitate famosum, & celebre alit ad numerum ferè quadraginta Monachos, natalibus, vel nobilitate, vel ad minus civilitate ex Neapolitana Urbe, ac Regno conspicuos, præter notabilem numerum Commissorum fratrum, nec extra Parthenopæa mœnia, structura, aut prospectu in hoc Regno, quam maxime à quolibet alio superatur, imò quia Metropoli Neapolis, per non difficile iter adest vicinum, frequentioribus hospitibus Minorum Ministrorum, Nobiliumque amorosè, liberaliterque inseruit, & Pauperum, Peregrinorumque elemosynis, ac receptionibus omni die, omnique hora patefactum. Quæ omnia ad politicam ejus manutentionem, & restaurationem concurrere videntur. Tum etiam quia in Hispanicâ Sac. Majestatis decorem, & pietatem resultant, dum multis Privilegiis gratiisque reperiatur honestatum, & speciali ejus protectione, ac Regia denominatione insignitum.
- Unde propter supradictam contumaciam, & contem-

prum, de non obtinendo assensu à prædicto Monast. Territorium prædictum devolutum ad ipsum Monast. esset censendum, & esset illud, de quo primario, & principaliter supplicatum fuit à d. Mon. hoc S. R. C. in suis petitionibus, alias dictum Territorium esset emphyteoticum, quia sub jure emphyteotico fuit concessum, & non esset tale, quia non subjaceret emphyteoticis pactis.

29 Neque videtur rationabilis ratio, quæ pro parte adversa adducitur in sui justificationem, scilicet clausula adjuncta in instrumento secundæ venditionis dicti Territorii factæ per Illustriss. Ducem Martinæ Illustriss. Dominæ D. Adrianæ Montoriæ Marchionissæ Trevici, nempe, *salvo, & reservato jure, & assensu dicti Monasterii, quatenus requiratur de jure, & consenserit, & non aliter*, ista enim clausula nihil aliud est, quam protestatio contraria facto, & ideo quicquid protestato dicat, factum prævaleat verbis. Nec juvare ipsam potest receptio facta per Ministros dicti Monasterii annui canonis, seu census dicti Territorii: nam ut supra tetigi Superiores Regulares, & multo minus Ministri ipsorum non possunt præjudicare juribus Monasterii. Præterquam quod dicti Ministri laboraverunt circa hoc ignorantia invincibili, quæ eos liberare debet ab omni præjudicio.

30 Quæ devolutio eo magis procedit propter enormissimam læsionem, quam patitur Ecclesia prædicta per talem concessionem, attento valore dicti Territorii, & modicitate canonis, prout dictum est supra.

31 Insuper eadem pars adversa nunquam obtinuit assensum Apostolicum, quem propriis sumptibus obtinere tenetur, vigore expressi pacti ini, & conventi cum dicto Mon. & apposti in contractu concessionis, cui ipsa stare tenetur. Quod plena consideratione advertendum est: nam de hoc, pro nunc, ejus conscientia me remitto.

32 Quæ enormissima læsio ortum non habuit à decursu, & variatione temporis, sed à principio ipsiusmet concessionis prædicti Territorii, cum immediatè post ipsam, mutato regimine dicti Monasterii, hujus Monachi sentientes se gravatos de tali alienatione comparuerunt coram supradicto Regio Commissario de Constantia anno circiter 1550. instantiam facientes de dicta enormissima læsione, quia tunc temporis Territorium prædictum reddebat quolibet anno plusquam duc. septingentos, & octingentos, prout apparet in eorum comparatione registrata in Inventario Regio, & transportata in nostro Reassumpto fol. 34. à tergo.

33 Et cum hæc pervenissent ad notitiam nostrorum Reverendissimorum PP. Capituli Generalis, celebrati in Monasterio S. Benedicti de Mantua anno 1560. per dictos Reverendiss. Patres ordinatum fuit Abbati, & Cellarario Monasterii S. Laurentii, ut habito prius DD. consilio, omni diligentia, & cura recuperarent dictum Territorium concessum à Reverendiss. P. D. Clemente, Illustrissimo Dom. Ferdinando Loffredo in maximam jacturam Monasterii; Necnon Tertiaria, quæ competit Monasterio pro bonorum stabilium venditione, nullo modo alteretur à Prelato, vel à Cellarario in detrimentum Monasterii. Prout legi potest in originali Decreto in nostro Reassumpto fol. 36.

34 Tandem etiam eximia cordis confidentia, & expressione concludam, quod optimum Jus, summaque Ratio sunt, quæ stant pro Ecclesia. Cui indubitata, & canonice propositioni objici non potest, quod etiam una Pars adversa sit Ecclesia RR. PP. Camaldulensium, quia hoc piissimum Tribunal jam reparavit detrimenta dictæ Ecclesiæ, eademmet sententia, qua eodemnavit posteriores Creditores ad restituendam dictis Patribus totam illam summam, quæ liquidabitur ad beneficium dicti Monasterii S. Laurentii.

Et ut plenius per has paginas informetur Dominatio- nes Vestre Illustrissimæ, & propitius favorabilem sententiam Monasterio, elargiri dignentur minori incommodo, dabo hic brevem, sed succosam informationem Facti prædictæ causæ.

FACTVM

Causæ, de qua agitur.

Idem Ven. Monast. S. Laurentii Civit. Aversæ anno 1547. concessit in emphyteusim perpetuam jure emphyteotico, & ad styllum Monasterii Illustrissimo Dom. Ferdinando Loffredo pro se, suisque filiis utriusque sexus legitimis, & naturalibus ex recta linea descendantibus quoddam Castrum dirutum, quod ad præsens nuncupatur Territorium S. Mariæ de Olivola, situm in Provincia Principatus Ultra, juxta Territorium Terræ Sanctæ Agathæ, & Trevici, juxta aliud Territorium S. Petri de Olivola, & alios suos confines, publico mediante Instrumento præsentato in Process. 2. vol. Creditorum March. Trevici fol. 524. cum onere census annuorum duc. 110. solvendorum d. Monasterio quolibet anno in Festo S. Laurentii, & cum omnibus aliis pactis emphyteoticis, solitis in talibus apponi, tam de jure, quam de consuetudine d. Monasterii.

Anno 1592. cum Patrimonium Illustriss. March. Trivici, hæredis supradicti q. Illustrissimi Ferdinandi emphyteutæ Monasterii esset ære alieno gravatum, ad instantiam suorum creditorum fuerunt sequestrata ejus bona, & inter hæc Territoria prædicta S. Mariæ, & S. Petri de Olivola, & decreto S. R. C. fuit deputatus ad illam mensuranda, & extimanda & Regius Tabularius Horatius de Clara, ut in dicto Process. fol. 451. Et cum dicta Territoria essent contigua, & ejusdem Domini, dictus Tabularius per errorem mensuravit illa duo unita, & indistinctè, quæ ut sic reperta fuerunt capacitatis modiorum 2600. Et similiter æstimata valoris duc. 12050. cum suis oneribus scilicet annuorum duc. 75. solvendorum quolibet anno Mon. S. Dominici Neapolis pro Territorio S. Petri de Olivola; & duc. 110. solvendorum quolibet anno Mon. dicto S. Laurentii pro dicto Territorio S. Mariæ de Olivola, prout in ipsius relatione in dicto Processu fol. 450.

Et sic pariter unita de ordine S. R. C. fuerunt vendita sub hasta, & ad extinctum candelæ remanserunt Illustriss. Domino Catolo Caracciolo Duci Martinæ, mediante persona Flaminii Covini, pro summa duc. 14300. ut in dicto Process. fol. 481. & fol. 685.

Ex quo errore mensuræ, & æstimationis, factæ per dictum Tabularium, S. R. C. non potuit esse certioratum de speciali, & integro pretio folius Territorii S. Mariæ de Olivola, de quo agitur in præsentis causa.

Et similiter eodem tempore fuerunt vendita duo alia Territoria ejusdem Domini, nuncupata Cornitello, & Contra, quæ ad extinctum candelæ remanserunt eidem Illustriss. Duci Martinæ, mediante persona Alphonsi Cavarretta pro summa duc. 2550. ut in eod. Process. fol. 605. à tergo.

Undè dictæ duæ venditiones important summam duc. 16850. qui per dictum Illustriss. Ducem Martinæ fuerunt depositati in publicis Banchis Magnificorum Bernardi, & Ottavii Olgiati, & Magnificorum de Spinola, & sociorum, prout apparet ex eorum fidelibus in d. Process. fol. 455. 693. & fol. 748.

In graduazione Creditorum supradicti Marchionis Trevici fuit graduatum primo loco Ven. Monast. S. Dominici Neapolis pro suo censu, & Laudemio.

Secundo loco fuit graduatum Ven. Monast. S. Laurentii in eod. Process. fol. 431. pro suo censu annuorum ducat. 110. & pro prætensa Tertiaria.

Ex quibus duc. 16850. fuerunt liberati vigore decretorum Sac. R. C. infrascriptis Creditoribus. Videl.

Ven. Mon. S. Dominici duc. 214. ut in eod. Process. fol. 735.

Ven. Mon. S. Laurentii Aversæ duc. 300. in causam declarandam, ut in eod. Process. fol. 534.

Dicto Monast. S. Laurentii alii duc. 170. ad complementum duc. 220. pro duabus annatis sui census maturatis in mense Augusti 1592. citra præjudicium jurium competentium d. Monasterio respectu Laudemii, & prætensæ Tertiariæ in eod. Process. fol. 688.

Illustriss. Ferdinando de Afflicto Comiti Loreti duc. 13120. 2. 5. præstita per ipsum fidejussoria cautione de illis restituendo quibus, & quando per Reg. S. C. fuerit ordinatum.

Et reliqui duc. 3000. fuerunt liberati Magnifico Paulo Doria, præstata similiter supradicta fidejussoria cautione, & utraque fuit capta per Magnificum Jo: Baptistam de Felice Actorum Mag. sub die 9. & 10. Aprilis 1593. fol. 767. 768. 769. in eod. Process. Et ibid. fol. 767. decretum liberationis supradictarum summarum.

Et cum dictum Territorium S. Mariæ de Olivola esset in posse dicti Illust. Ducis Martinæ; iste recusavit debitam solutionem dicti census duc. 110. ita ut Monast. S. Laurentii fuerit adstrictum recurrere ad S. R. C. à quo obtinuit, supra notatam sententiam in sui favorem.

Anno 1604. dictus Illustriss. Dux Martinæ sponte, & liberè eadem duo Territoria Sanctæ Mariæ, & S. Petri de Olivola sic unita, & indistinctè vendidit Illustriss. Dom. D. Adrianæ Monforiæ Marchionissæ Trevici pro eademmet summa duc. 14300. Quia licet in Instrum. talis venditionis appareat summa duc. 16850. hoc procedit, quia cum dictis duobus Territoriis fuerunt simul vendita alia duo supradicta Cornitello, & Contra pro summa duc. 2550. ut in Instrumento d. venditionis in Process. Ven. Mon. S. Laurentii cum hæredibus Marchionis Trevici ejusque Creditoribus fol. 3.

36 Anno 1634. ad instantiam RR. PP. Camaldulensium Sac. Eremi S. Mariæ Incoronatæ similiter creditorum Marchionis Trevici fuerunt iterum dicta duo Territoria S. Mariæ, & S. Petri de Olivola similiter vendita, de ordine S. R. C. sub hasta; & hæc est tertia alienatio; & ad extingendum candelæ remanserunt Illustrissimæ Faustinae Loffredo Marchio; Trevici, mediante persona Donati del Putto, pro summa duc. 11000. De quibus se concordavit, & obligavit dictis RR. PP. Camaldulensibus pro summa duc. 8000. servata forma suæ oblationis. Et reliquos duc. 3000. depositavit, ut satisfierent alii Creditores, prout in Instrumento dictæ venditionis in Process. RR. PP. Camaldulensium cum hæredibus, & Creditoribus q. Marchionis Trevici Cicci Loffredo fol. 22. & Instrumento concordatæ inter Illustriss. Dom. Faustinae, & PP. Camaldulenses fol. 49.

Fides Banci SS. Annunciatæ Neapolis de deposito facto per d. Illustriss. Faustinae dictorum duc. 3000. in d. Process. fol. 44.

Relatio Creditorum facta per Jo: Antonium Litio Scribam Causæ, in qua Monasterium S. Laurentii manet graduatum in primo loco, uti creditor Tertiariarum fol. 83. & 91. In cujus executionem fuerunt illi liberati duc. 295. t. 2. 10. v3. duc. 110. pro annata census, maturata die 10. Augusti 1634. & duc. 184. tt. 2. 10. in causam declarandam, respectu prætensi Laudemii venditionis prædictæ fol. 103.

Fides receptionis factæ à Mon. de supradicta summa fol. 113.

Ven. Monast. S. Dominici Neapolis duc. 121. pro Laudemio.

RR. PP. Camaldulensibus duc. 238. 3. 7.

Antonio Monforio Legatario D. Adrianæ Monforiæ duc. 1357. t. 11.

Dom. D. Ectori Caracciolo duc. 750. omnes cum debitis fidejussoriis cautionibus in Process. Ven. Monast. cum hæred. 108.

Et reliqui fuerunt liberati, & soluti diversis personis, & ministris curialibus.

De quibus venditionibus statim, ac Monast. S. Laurentii notitiam habuit, recursum fecit ad S. R. C. petens, & instans provideri, & declarari dictum suum Territorium emphyteoticum incidisse in commissum, devolutum, & caducatum in beneficium ipsius Mon. stantibus prædictis alienationibus factis absque assensu ipsius juxta suum stylium, & antiquissimam observantiam, Et quando dicta devolutio non procederet, quod non credit, in eo casu gradatim, conditionaliter, successive, & non aliter petiit condemnari emptores ad solvendas ipsi Monast. respectivè debitas Tertiarias, hoc est tertias integras partes pretiorum, quibus venditurum fuit secundum dictum stylium ipsius Ven. Mon. Vigore quarum supplicationum vocatis vocandis, auditis audiendis, & adimpletis, adimplendis Junctis Aulis gratiosè obtinuit ad sui favorem à dicto S. R. C. infrascriptas sententias, & declarationes v3.

In Dei nomine, Amen.

37 Per hanc nostram definitivam sententiam dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus com-

Caponi Discept. Tom. V.

petere d. Ven. Mon. S. Laurentii Civit. Averſæ Ordinis S. Benedicti Tertiarias super territorio in actis deducto pro quantitate tamen liquidanda per nostrum S. R. C. tempore executionis præsentis nostræ definitivæ sententiæ. Pro quantitate fiat assignatio d. Venerab. Monast. S. Laurentii ex summa duc. octomille debitorum per Ill. Marchionissam Trevici Ven. Eremo Incoronatæ Patrum Camaldulensium ex residuo pretii dicti Territorii, pro quo Ill. Marchionissa correspondeat d. Ven. Mon. S. Laurentii, prout correspondet d. Sac. Eremo Incoronatæ, & visa supplicatione oblata pro parte d. Sac. Eremi S. Mariæ Incoronato Ordinis Camaldulensium contra hæredes q. Ectoris Caraccioli, & Annibalem Monforium, sub die 25. Martii 1653. fol. 222. in Process. dictorum RR. PP. uti Creditorum Marchion. Trevici, ipsos Creditores posteriores condemnandos esse, & condemnari debere, prout ipsos præsentis nostræ definitivæ sententia condemnamus, ad restituendum d. Eremo Camaldulensium dictam quantitatem ad beneficium d. Mon. S. Laurentii liquidandam, &c. Hanc eandem, &c. D. Didacus de Soria Morales, &c.

Lecta lata, & publicata fuit præsens definitiva sententia in Aula Regii Consilii Muscetulla, Junctis Regiis Consiliariis duarum Aularum, assistentibus Illust. Spectabili Marchione Matonsi, D. Didaco Bernardo Zuphia Præsid. S. R. C. Regiisque, Aloysio Gamboa, Carolo Brancatio, D. Andrea della Torre, Antonio Capoblanco, Jo: Maria Campana, Anello Portio, D. Didaco Moles, D. Didaco Soria Morales causæ Relatore, & aliis in numero opportuno, die 19. Octob. 1655. Joseph de Neapoli Actorum Mag. pro Felice, ut in d. Proc. fol. 124.

Adversus quam sententiam RR. PP. Camaldulenses sententias se gravatos petierunt restitutionem in integrum, prætendentes Mon. S. Laurentii posse exigere solum quinquagesimam partem pretii, & propter hoc non posse habere actionem supra prædictos duc. octo mille debitos ipsis PP. Camaldulensibus, ut in d. Process. fol. 153. propter quam instantiam prolata fuit ab eodemmet S. R. C. Junctis Aulis sequens sententia.

Die 12. Junii 1663. Neap.

Facto verbo de prædictis in S. R. C. per Militem V. I. D. D. Thomam Caravitam Reg. Consil. & causæ Commiss. junctis Magnificis Consiliariis duarum Aularum. 38

Per S. C. R. provisum est non esse deferendum petitiæ in integrum restitutioni pro parte Ven. Eremi PP. Camaldulensium. Verum sententia S. C. exequatur pro Tertiariis debitis vigore duarum postremarum venditionum; Et pro alia vigore primæ alienationis sint salva Ven. Monast. S. Laurentii, Jura contra quos decet. Salva provisione faciendi in judicio liquidationis, respectu quantitatis exigendæ pro dictis Tertiariis. Hoc suum, &c. de Mercatis Secretarius, Vincentius Sclavus. In d. Process. fol. 191. à ter.

Vigore dictarum sententiarum Ill. Domini Regii Consilarii, & causæ Commissarii infrascripta decreta pronunciantur.

Die 9. Octobris 1658. Neap.

Per Militem V. I. D. Antonium Navarretta Marchionem Latertiæ Reg. Consil. & causæ Commiss. Visa supradicta comparitione fuit provisum, & decretum, quod pro executione sententiæ S. R. C. lata sub die 19. Octobris 1655. fol. 124. supradicta Illust. Marchionissa Trevici quantitates per ipsam debitas, & in futurum debendas ex causa tertiarii capitalis duc. octomille ex causa, ut in actis, debitas Eremo Incoronatæ PP. Camaldulensium nemini solvat, sed detineat, & detinere debeat, & habeat penes se loco sequenti ad instantiam supradicti Vener. Monasterii S. Laurentii Civitatis Averſæ Ordinis S. Benedicti, hoc suum, &c. Marchio Latertiæ, de Neapoli.

Ill. Marchionissa Trevici prompta est obedire supradicto decreto, intimata die 9. Octobris in dicto Process. 141.

Die 22. Martii 1662. Neap.

Per Militem V. I. D. Didacum Soria Reg. Consil. & causæ Commiss. Visis actis fuit provisum, & decretum, quod supradictus Marchio Trevici infra dies decem faciat depositum omnium pecuniarum quantitarum debitarum ex causa tertiarii pro causa, ut in actis, & in futurum debendarum in publico banco hic Neapoli, alias providebitur. Hoc suum. Soria Morales in eod. Process. fol. 186.

In Causa Ven. Mon. S. Laurentii Civitatis Aversæ cum RR. PP. Camaldulensibus S. Mariæ Incoronatæ, ac Ill. Marchionis Trevici nominibus, ut in actis.

39 Die 9. Octobris 1664. Neap. Per Militem V. I. D. D. Thomam Carav. Reg. Conf. & causæ Commiss. fuit provisum, & decretum, quod servata forma aliorum Decretorum cum effectu præcisè, & peremptoriè supradictus Ill. conventus infra alios dies duos faciat depositum omnium pecuniarum quantitarum debitarum ex causa tertiarum debitarum, & in futurum debendarum pro causa, ut in actis, pro capitali duc. octomille, alias exequatur. Hoc fuit, & intumetur, Caravita de Vivo Actorum Magister in dicto Process. fol. 187.

De Mandato Regio.

40 Ex provisione facta per Militem V. I. D. D. Thomam Caravita Reg. Confil. & causæ Commiss. & Regiis Portentis S. R. C. insolidum ad instantiam Ven. Monast. S. Laurentii Civitatis Aversæ Ordinis S. Benedicti, sive, &c. Exequatur, & fiat exequutio; juris tamen forma ad faciendum depositum servata, contra, & adversus Ill. Marchionem Trevici D. Enricum Loffredo pro summa ducat. quinque mille per eum debitorum ex causa tertiarum decursarum pro capitale duc. octomille RR. PP. Camaldulensibus S. Mariæ Incoronatæ, ut ex actis, ex quo per plura decreta fuit ordinatum, quod faceret depositum prædictum, & non curavit facere, prout ex actis. Et facta executione prædicta eam ponatis penes tutum Tertium ad finem, &c. Et in pede præsentium annotare debeatis, &c. Et exequutionem etiam pro aliis carolenis pro præsentium expeditione, & sigillo, vestroque iusto, & competente salario. Dantes, &c. mandantes, &c. datum Neap. die 21. Octob. 1664. D. Thomas Caravita, &c. de Vivo Act. Mag. in d. Process. fol...

41 Ex supradictis igitur apparet prædictas duas postremas venditiones, de quibus S. R. C. in præsentibus liquidare intendit, importare summam duc. 25300. Ex quibus detractis duc. 4000. pro duplicato pretio territorii S. Petri de Olivola inclusi in dictis venditionibus, remanent ducat. 21300. Quorum tertia pars spectans d. Ven. Mon. S. Laurentii erit duc. 7100.

42 Dixi detractis ducat. 4000. pro duplicato pretio territorii S. Petri de Olivola, quia habita ratione, & respectu in computo faciendoad Canones, seu Censum existentis supra utrumque territorium, prout pars adversa instat, & petit, præterens esse gravatam in computo, & calculo facto per Reg. Tabularium Franciscum Venosa; pretium illius non est majus duc. 2000. Census enim, qui nunc solvitur de dicto territorio S. Petri de Olivola Ven. Monast. S. Dominici Neap. uti cessionario Sacri Monasterii Sanctissimæ Trinitatis Cavæ, est ducat. 75. qui prius erat ducat. 100. Est affrancabilis pro capitale duc. 2000. vigore pacti affrancationis adjecti in proprio Instrumento concessionis factæ per dictum Sac. Mon. Cavente quondam Illustriss. Franciscum Loffredo. Est enim tale, ut talis census affrancari possit ad rationem duc. quinque pro centenariis. Imò prædictum Sac. Cavense Mon. obligavit, & adstrinxit dictum q. Illustriss. Franciscum ad faciendam dictam affrancationem spatio trium mensium duc. 25. pro summa duc. 500. sicut in effectu dictus Franciscus Loffredo adimplevit talem obligationem cum solutione prædicta. Et ideo ex numero duc. 100. hodie solvuntur tantum duc. 75. Prout patet ex præcisè sequentibus verbis dicti pacti in d. Instrumento appositum v. 3.

43 Abbas, & Conventus Sacri Mon. SS. Trinitatis Cavæ concesserunt in emphyteusim perpetuam Ciccio de Loffredo Castrum dirutum S. Petri in tenimento Olivolæ propè Castrum dirutum S. Mariæ de Olivola, &c. ad annum canonem, sive censum duc. 100. cum pacto expresso, quod dictus Ciccio infra spatium trium mensium ex dictis ducat. 100. debeat sibi affrancare annuos duc. 25. pro duc. 500. ad rationem duc. quinque pro quolibet centenariis, & in casu quo, quodocunque d. Dom. Ciccio, aut sui hæredes, & successores præaffrancatione dicti Castri, seu Territorii prædicti ab onere solutionis d. annui redditus, sive census restantis, dederint, & assignaverint realiter, & cum effectu Abbati, & Monachis d. Sacri Mon. totidem annuos redditus, sive census, sive in tantis bonis stabilibus franchis, & expeditis ab onere cujusvis alterius paga-

menti, seu servitii realis, sive personalis super una, duabus, tribus, aut pluribus rebus stabilibus, & ex cambiis, non tamen in gabbellis, seu promissionibus, &c. sed in bonis, quæ sunt descripta in subscriptis locis, v. g. à Civitate Capuæ, usque ad Civitatem Salernitanam. Prout hæc, & alia plenius apparet in Instrumento dictæ concessionis rogato manu Notarii Joannis Antonii Angrifani, sub die 5. Febr. 1526. in Process. supradicto 2. vol. fol. 699. à terg.

Nec sub administrationis nota transeat, quod dixi de parvo pretio dicti Territorii S. Petri de Olivola, cum tale territorium sit parvæ capacitatis, & infimæ conditionis, nec ad seminandum aptum, sed simpliciter pro parvorum animalium pasculo, nec abundè, & perenniter, sed tantum in verno tempore. Ac etiam quia subditum jacet civibus Trevici, & S. Agathæ, qui in eo gaudent jure pascuendi, adaquandi, & in memoribus d. Territorii ligna faciendi, à qua notabili subjectione liberum est Territorium nostrum S. Mariæ de Olivola.

Æstimatio autem d. territoriorum, ac distributio summarum eorumdem pretiorum, facta per supradictum Franciscum Venosa Tabularium, aliter reportat, ut in sua relatione in d. Process. Ven. Monast. S. Laurentii cum hæredibus, &c. fol. 146. Nam de pretio secundæ venditionis, quæ fuit duc. 14300. pro rata spectante nostro Territorio S. Mariæ de Olivola assignavit duc. 8500. & reliquos 5800. territorio S. Petri.

Et de pretio tertiæ venditionis, quæ fuit ducat. 11000. pro rata spectante nostro territorio S. Mariæ de Olivola assignavit duc. 6538. & reliquos 4462. assignavit territorio S. Petri.

Itaque secundum hanc estimationem, & computum factum à dicto Tabulario de Venosa integrum pretium duarum postremarum venditionum nostri territorii S. Mariæ de Olivola erit solum duc. 15038. ejus tertia integra pars erit ducat. 5012. 3. 6. 3. 2.

Quodque quale fundamentum rationis, & substantiæ possit habere, & patet ex supradictis, & remittitur versatissimæ Prudentiæ Illustriss. Vestrarum Dominationum.

Igitur in liquidatione faciendâ in præsentibus causa Monast. S. Laurentii plenariam fiduciam habet in iustitia, & pietate S. R. C. & sperat, quod Junctis Aulis velit decretare solutionem pro tota integra tertia parte supradictæ summæ ducat. 21300. Alias hæc sententia ferenda esset contraria quam pluribus aliis hujusmodi S. R. C. & præcisè duabus supradictis, quæ Junctis eisdem Aulis latæ fuerunt in hac propria Causa, & executoriæ, ut ita dicam, quatuor successivis Decretis emanatis, non ab unomet, sed à tribus Regis Consiliariis, & causæ Commissariis, etiam cum litteris exequutorialibus contra Illustriss. Marchionem Trevici pro reali, & effectivo deposito duc. quinque millium. Et Monast. ex parte suæ obligationis initium dedit solutioni debitæ Propinæ.

Hæc in defensionem jurium præsentis causæ pro mea tenuitate coacervavi. Reliqua omisi, ne major prolixitas fastidiret. Viri enim omni perspicacia, omnique notitia decorati plus intelligunt, quam legunt. Unde supplex Dominationes Vestras Illustrissimas oro perhumaniter, ut favorabilem dignentur pronunciare sententiam pro iustitia, & pro auxilio potissimæ Monasterii necessitatis. Hoc spero à Vestra Benignissima Pietate, cui æternum me refero, quam maximè confusus; Et pro tanti Beneficii gratitudine simul cum omnibus meis Monachis orare D. O. M. non desistam pro omni Vestra majori Salute, Exaltatione, Felicitate.

DISCEPTATIO CCCXLII.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti species proponitur celebris.
- 2 Revocatio feudi si contingat fieri, solvi debet à revocante pretium, una cum interesse.
- 3 Feudi alienatio numquam censetur facta sine assensu.
- 4 Feudi alienatio quando possit revocari ab alienante.
- 5 Feudi alienatio, si revocetur ab emptore, an teneatur ad interesse, & quando.

- 6 Feudi alienatio sine assensu qualiter Iure communi, & Regni sit valida.
- 7 Feudi alienatio Iure communi est invalida sine assensu, & Iure Regni valet cum clausula salvo assensu.
- 8 Feudi alienatio bona fide facta facit esse obligatum venditorem de evictione.
- 9 Feudi alienatio sit fiat, & emptor promittat pretium, & tertias, currunt tertias, non obstante revocatione feudi proposita in Regno Neapolis.
- 10 Feudi alienati revocatio an possit fieri ab hærede emptoris, vel venditoris, & quid facta solutione Tertiarum.
- 11 Revocandi facultas feudum alienatum qua ratione sit introducta, & cuius favore.
- 12 Assensus super venditione feudi potest impetrari mortuo emptore, sed non mortuo venditore, & datur ratio differentie.
- 13 Hæres emptoris non potest alienationem feudi revocare.
- 14 Feudi alienatio nulliter facta potest revocari tum à Domino, tum à Barone, & quis præferatur, & quid si uterque velit revocare.
- 15 Privilegium concessum à Rege, vel Principe intelligitur cessante fraude.
- 16 Feudi alienati revocatio sit fiat in fraudem nulla, & quomodo cognoscatur.
- 17 Privilegium super venditione feudi qualiter expeditur.
- 18 Privilegium assensus expediti cum fraude super alienatione feudi quando dicatur.
- 19 Fraus qualiter dicatur in expeditione privilegii.
- 20 Revocandi facultas feudum alienatum præscribitur triginta annis.
- 21 Feudi alienati revocatio non competit expedito assensu per verbum fiat, neque competit hæredi emptoris, vel si est dolose facta.
- 22 Assensus super venditione facienda valet si sit facta alienatio.
- 23 Decisio de Franchis 105. adducitur ad materiam.
- 24 Assensus super venditione jam facta quid operetur si sit facienda.
- 25 Afflicti decisio 355. & Anna singul. 40. explicatur.
- 26 Decisio de Franchis 105. & decis. 649. adducuntur.
- 27 Assensus super venditione facienda an validet factam, unde oritur.
- 28 Assensus super venditione facienda, interdum validat factam, & quando.
- 29 Assensus super facienda validat factam alienationem interdum.
- 30 Feudi alienatio si fiat irrequisito Domino directo valet.
- 31 Clausula (salvo assensu Domini) quid operetur.
- 32 Assensu super venditione facienda, quod non comprehendat factam, unde oritur.
- 33 Feudi alienati revocatio an fiat cum fructibus.
- 34 Feudum an amittatur, si alienetur sine assensu.
- 35 Feudum alienatum sine assensu an ad fiscum devolvatur.
- 36 Feudi alienatio cum clausula salvo assensu an valeat.
- 37 Clausula salvo assensu, & non aliter salvat caducitatem.
- 38 Clausula salvo assensu, qualiter differat à clausula salvo assensu, & non aliter.
- 39 Paulus de Castro, & Francus adducuntur ad materiam.
- 40 Contrariorum quando sit eadem dispositio.
- 41 Assensus super venditione facienda, qualiter factam non contineat.
- 42 Assensus non extenditur de tempore ad tempus.
- 43 Clausula expressa, qua tacite inest, nihil operatur.
- 44 Differentia inter jus commune, & jus Regni super illa clausula, salvo assensu, &c. & alienatione feudi.
- 45 Feudi alienatio Iure civili, qualiter poterat alienari.
- 46 Feudi alienati revocatio ad quos pertineat.
- 47 Feudi alienati revocatio qualiter sit ampliata.

48 Paulus de Castro in articulo principali impugnatur.

49 Fannucii doctrina adducitur, & ponderatur.

50 Afflicti decisio 355. non est ad materiam applicabilis.

51 Anna singul. 42. adducitur ad materiam, & declaratur.

A R G U M E N T U M.

Cui, & quando competat ante impetrationem assensus, facultas revocandi contractum alienati feudi, cum clausula salvo assensu, & non aliter. Et si revocatio cum dolo & fraude revocantis sit admittenda. Et si admissa revocatione quoad feudum cætera pacta, & promissiones in eodem contractu corruant. Et quod assensus super alienatione feudi facienda validet factam.

J U R A

P R O

Joanne Vincentio Brancia,

C V M

Duce S. Eliæ super Articulis in argumento positis.

Junctis Aulis cum adjunctis.

Reg. Consil. Gamboa Commissarius.

Solum ad impediendam solutionem tertiarum, quas debet Dux S. Eliæ vigore publici, & executivi instrumenti stipulati in anno 1610. pro capitali pretio terrarum S. Eliæ, & Monachi Leonis duc. 40. m. in circa Joan. Vincentio Brancia venditori terrarum, & ad turbendam possessionem exigendi tertias prædictas, in qua reperitur venditor spatio tanti temporis, & in qua omnino est conservandus, proposuit Dux hæres, & successor emptoris iudicium petitorium ex duabus vanis, & omnino nullis revocationibus prædicti contractus emptionis terrarum, prima revocatio de anno 1625. alia de anno 1646. prætendens licere ei uti hæredi revocare contractum prædictum ob defectum assensus, qui licet sit præstitus, tamen vel quod irritetur ex defectu iuramenti ligii homagii peremptorem præstandi, & nulliter præstiti, vel quod assensus sit præstitus super venditione facienda, tempore quo erat jam facta, & ex eo quod compilaverit jam processum super petitorio prædictarum vanarum revocationum, ut jam patefactis iuribus non possit astringi ad solutionem tertiarum.

Verum cum tertiæ prædictæ sint promissæ loco fructuum quos ex terris prædictis emptor, & possessor terrarum erat percepturus dum actu jam fructus percepit in præteritum, & percipit in præsentem, non video quo jure d. actori sic nulliter revocanti liceat percipere fructus, & non solvere pretium illorum conventum in dictis tertiis promissis, fuerunt namque à contrahentibus considerati fructus prædicti, uti à solo separandi, & sic omnino burgenatici juxta Gloss. & Doctores in constit. Hac editæ, la 2. in fine, Gloss. & ibi per DD. omnes videtur expressus Text. in cap. 1. de fratribus novo benefic. invest. Camer. in cap. Imperialem, fol. 19. littera D. & de eis potest disponere feudatarius absque assensu etiam per centum annos dummodo id non fiat in contractu locationis feudi, ut per Loffred. conf. 46. num. 23. Capyc. in verb. Fructus feudorum, vers. Fructus futuri, Anna consil. 115. Reg. Rovit. prag. 4. de feud. nu. 46. optimè Scradet. part. 8. cap. 1. num. 12. & 14. Rosental. cap. 9. conclus. 15. num. 7. sic testatur decium de Ponte lect. 14. num. 33. In alienatione igitur feudi cum clausula salvo assensu, & non aliter licet tradatur feudum emptori stante d. clausula intelligitur tradita solum tenuta sive detentatio feudi, quæ sequito assensu resolvitur in acquisitionem dominii, prout observatur per S. C. in alienationibus feudorum titulo decoratorum, quæ sunt sub hasta: quapropter dum non impetrato assensu in eodem contractu pacitur inter contrahentes de pretio fructuum, illa conventio est de fructibus percipiendis ex ea tenuta burgenatica, qui percipiuntur ab emptore voluntate venditoris, cum pendente assensu adhuc venditor sit Dominus feudi, & con-

contrahit venditor, & disponit de fructibus uti à feudo separandis, quæ conventio in sui principio non potest dici accessoria alienatione feudi, quæ cum sit conditionalis conditio, nihil ponit in esse, ut per Parid. de Put. cap. incip. quia communiter, & per Camerat. in cap. Imperialem, fol. 54. à terg. lit. V. ex quorum doctrinis constat differentiam esse inter contractum, cum clausula salvo assensu, & non aliter: nam primus dicitur quod sit in suspensio confirmandus spe convalidationis: secundus habetur pro non facto, & idè in illo paciscitur tempore contractus super fructibus consequendis ex ea tenuta, quæ conventio sequito assensu resolvitur in fructibus recipiendis ab emptore jure domini jam acquisiti super feudo, sed quousque non sequitur assensus semper dicta conventio militat de fructibus ex tenuta burgenfatica recipiendis, si deinde idem emptor revocat eam conditionalem alienationem feudi, non potest controversiam proponere, quin teneatur ad pretium fructuum conventum in eodem contractu qui facto ejusdem emptoris revocantis remanet solum quoad dictam promissionem pretii fructuum ex tenuta burgenfatica, quæ nunquam accessit alienationi feudi: satis namque decipitur pars adversa dum præterdit.

3 Quod per suam revocationem annulletur contractus rei feudalis, & per hoc corrumpantur omnia quæ in eo contractu continentur, quia alienatio feudorum nunquam intelligitur facta, cum contrahentes noluerint contrahere absque assensu fuit solum conventa fieri accedente assensu per illud verbum, & non aliter, & sic dum unus ex contrahentibus dixerit revocare contractum nihil revocat cum revocari non possit, id quod non existit, sed ea revocatio importat solum dissensum, ne sequatur conditio licentiæ domini permittentis alienationem, & proinde remansit sola conventio de fructibus à feudo separandis, unde talis revocatio emptoris nedum non afficit eam promissionem de pretio fructuum, sed operatur, ut magis præcisè teneatur, quod secus forsan esset in contractu absque clausula salvo assensu, & non aliter.

4 In casu autem in quo versamur ex infra scriptis patebit emptionem terrarum fuisse validissimo assensu vallatam qui penitus irritari potest, & sic nullatenus revocationes proponi possunt, sed dato pro vero citra præjudicium veritatis quod potuerit adversarius eas proponere quod negatur, & infra probabitur adhuc secundum erroneam petitionem adversarii revocationes prædictæ, nullo modo possent esse impedimento solutioni tertiarum cum solum corpus feudi respicere possent, non autem pretium fructuum à feudo separatorum.

Ultra quod prædictæ vanæ revocationes sunt factæ per heredem emptoris, & ex quampluribus decisionibus Sacri Consilii Marchionis Belmontis 8. & aliarum constat nunquam afficere, nec revocare solutiones interesse pretii, cum semper, adhuc existentibus validis revocationibus fuerit compensatum interesse solum cum fructibus, nam existente contractu bonæ fidei super re feudali per clausulam salvo assensu, sicuti revocante venditore, nihil ex revocatione potest consequi revocans de fructibus perceptis per emptorem, qui facit totaliter fructus suos, ut per Afflict. decis. 258. sic è contrarevocante emptore semper fuit decissum nihil ex revocatione prædicta consequi posse pro interesse loco fructuum, & in pretium illorum convento.

5 Nec ob stare potest prætensio quod ipse emptor revocans in casu Victoriæ remaneret creditor quantitatis pretii terrarum jam soluti, quia hujusmodi vana prætensio compensari non potest cum liquido credito tertiarum pacto executivo debitarum, quia ultra quod sit prætensio satis vana, ut infra patebit, & revocationes prædictæ nullatenus subsistunt tamen adhuc si subsisterent ad nihilum teneretur venditor pro restitutione pretii soluti, stante quod jam ipse emptor declaraverit in suo libello terras prædictas esse deterioratas in maxima summa, & ad præsens non esse tanti valoris, prout fuerunt venditæ, & indubitari juris est, quod revocante emptore etiam quando revocatio subsistit, tenetur emptor revocans reficere totale interesse venditori in ea diminutione valoris, & deterioratione terrarum etiam si tempore emptionis fuisset deceptus emptor in majore valore pretii cum liceat contrahentibus se decipere usque ad medietatem justii pretii sic Lanar. consil. 82. sic Frecc. in limit. const. Diva memoria limit. 12. num. 37. vers. Et si revocet fuit ex mente, Andr. in cap. Imperiali. n. 16. his ver-

bis: Tenebitur tamen tunc ex persona ejus cujus est heres, sicut ille, & Præsid. Merlin. lib. 2. c. 50. & Franch. dec. 254. n. 25. dixerunt aliud est agere ad pretii restitutionem, aliud ad usuras pretii.

Quæ omnia sic semper fuerunt disposita tam de jure communi feudorum, quam de jure constitutionis Regni in contrahentibus bona fide rei feudalis etiam annullato si ve revocato contractu ob defectum assensus.

Dupliciter namque fuerunt considerati contrahentes bonæ fidei super re feudali absque assensu, vel de jure communi feudorum quo jure sequuta alienatione feudum ipso jure amittebatur, ut in cap. 1. de prohib. feud. alien. per Lotar. & cap. Imperialem, de prohib. feud. alien. per Feder. cum concordantibus, & hoc jure licet feudum amitteretur, tamen venditore malæ fidei sciens rem esse feudalem tenebatur de evictione emptori bonæ fidei ignaro de qualitate feudi, prout è contra emptor venditori cum ad impariam non judicentur non obstante, quod contractus esset nullus omnino à principio uti lege à perpetuo prohibente etiam si ve contrahens de evictione caverit in contractu si ve non ad interesse totale tenebatur juxta Textum in leg. emptorem, de act. empt. sic fuit synodalis doct. Baldi qui omnia scivit in cap. Imperialem, numer. 23. per hæc aurea verba, NEQUE OBSTAT QUOD EX NULO CONTRACTU NULLA ORITUR ACTIO: NAM RESPONDE TU NULLUS, QUOAD REM FEUDALEM ALIQUIS NE PRÆJUDICIUM INFERATUR BONA FIDEI CONTRAHENTI, sic Curt. jun. non allegando Bald. tit. quib. mod. feud. amit. q. 29. num. 120. his verbis (nec obstat quod contractus sit nullus, quia hoc verum quantum ad alienationem rei, sed quatenus ad præjudicium vendentis aliquis) & subdit ita transit Alvaror. post alios feudistas, idque videtur etiam ex mente Glossæ in cap. Imperialem, verb. Exempto, & sic decissum affert, Ursill. ad Afflict. decis. 278. nu. 4. in fin. in causa Comitum Morcone cum illis de Circello quod revocato contractu rei feudalis fuit decissum non esse nullum quoad evictionem permissam quos terminos bonæ fidei contrahentis diffusè distinxit, & declaravit Andr. cum eodem sensu Baldi in d. cap. Imperialem, §. Imperator Lotharius, ubi expresse dixit quod si contrahens bona fides sibi cavit de evictione in contractu rei feudalis, & annullato ob defectum assensus quoad feudum adhuc remanet obligatio per stipulationem contracta.

Quæ dum sic procedebant de jure communi feudorum quo jure adeo strictè erat prohibita alienatio rei feudalis, & magno cum rigore contractus rei feudalis ipso jure annullabatur de jure verò Regni advertit Afflict. ex Andr. & ex doctrina Gloss. in const. Diva memor. num. 44. circa medium, his verbis (adverte quod hodie in Regno non sic est prohibita alienatio feudorum, prout de jure communi) & hoc jure constitutionis contrahentes dicuntur esse in bona fide dum contrahunt cum clausula salvo assensu, sic per cumularos à Joan. Vinc. de Anna in reper. constit. Diva, memoria, nu. 155. 191. & 193. latè Consil. de Anna filius consil. 43. in princ. nam hoc blandiori jure constitutionis ex communi omnium schola feudistarum contractus rei feudalis nunquam est omnino nullus à principio, cum ex verbis constitutus sic declaratur, dum dixit (nostra celsitudinis licentia confirmetur) ex quibus verbis omnes interpretes dixerunt si confirmetur; ergo non omnino nullus à principio, quia quod nullum est confirmari non potest, sed est in suspensio, quo usque ex licentia Principis confirmetur, quæ licentia, & confirmatio in Regno de facili conceditur, ut per Andr. in cap. Imperialem, num. 13. & quotidie sic videmus praticari; hoc autem jure constitutionis si aliquis ex contrahentibus revocando impedit ne ab altero contrahente impetretur assensus sic de facili obtinendus cum non possit dubitari, quod revocans dolosè impedit perfectionem contractus, idè omnino tenetur alteri contrahenti ad totale interesse, si ve de evictione promissa, si ve non promissa, nec obstat, quod revocatio fit à revocante lege permittente, & actus factus lege permittente non dicitur dolosus, quia fuit singularis doctrina Gloss. ad l. 56. ff. de reg. jur. ubi dixit Jureconsultus nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur limitavit regulam synodalter, Gloss. magna his verbis nisi noceat alicui cui tenetur jure contractus.

Hinc dixerunt Lanar. & Frecc. ubi supra, quod facta revocatione tenetur revocans ad totale interesse etiam deteriorationis feudorum, & diminutionis pretii hinc dixit Mont.

Mont. *inc. Imperialem*, num. 200. *lit. O.* quod dum revocatio vigore constitutionis respicit corpus feudi, licet contractus irritetur, quoad corpus feudi non ex hoc annullantur accessoria, dum rationes respectu prohibitionis pro re feudali deficiunt in accessoriis, quia respectu corporis feudi læditur Dominus in accessoriis læditur contrahens, & *ibidem lit. P.* assert Montanus *quamplura exempla*, quod ex *dispositione juris annullato principali non annullatur accessoria*, prout in Text. *l. sed si is*, C. de præd. minor. in l. 3. C. de inutil. stipul. in l. stipulatio ista habere licere, §. sed si quis, ff. de verb. oblig. in l. si minor, §. pater, ff. de evict.

8 Ex quibus per Montanum confutatur opinio de Georgio *alleg. 3. num. 7.* & remanent omnino vana argumenta, & rationes adductæ, & propositæ per partem adversam in suis profusis scriptis solum proditis ad obumbrandam mentem judicantium, quod ex eo quia promissiones de interesse convento, & tertiis loco fructuum, & promissio de evictione introituum fuerint factæ in contractu feudali de Jure prohibito ex dispositione Text. in l. non dubium, C. de leg. omne quod subsequutum fuerit ex eo, vel ob id quod interdicente lege factum sit, nullum censetur, quia hæc procedunt juxta communem interpretum doctrinam in contrahentibus mala fide, nempe ubi uterque contrahens sciens rem esse feudalem, vel eam alienant uti Burgenfaticam, vel de illa contrahunt non reservato assensu Domini, quia cum hujusmodi contractus fiant lege perpetuo prohibente indubitati Juris est, quod cum contractus sit nullus à principio stipulationes, & permissiones omnes, quæ hujusmodi illicito contractui accedunt sint omnino nullæ, sed nullibi reperitur dispositum, quod si aliquis ex contrahentibus sit in bona fide, etiam de jure stricto communi feudorum ei non sit reficiendum totale interesse sive de evictione permessa, sive non permessa, multo magis de jure constitutionis.

9 Hæc sunt omnino indubitabilia, & ipsa luce meridiana clariora ex quibus patet solutionem tertiarum interutrum conventi, usque in præsentem diem, nullam recipere controversiam, ex prædicto Judicio petitorio vanarum revocationum tanto magis, dum reperiatur venditor in adeo pacifica possessione exigendi tanti temporis cum solutiones tertiarum fuerint continuatæ, usque ad annum 1644. & sic semper fuit ordinatum per quamplura decreta S. C. quoties emptor distulit solutionem tertiarum prætextu dicti Judicii petitorii, & demum ultimo decreto S. C. fuit ordinatum, quod procedatur in causa mota per Ducem, & interim in eo quod omnino debetur, importat prius, nam illud verbum interim hoc casu resolvitur id est antequam sic Jureconfulti in l. si neget, ff. de liber. agnoscend. in l. si filius, ff. de lib. & posthum. sic Textus cum Gloss. in §. hinc nos cap. 25. auth. de nupt. & in §. interim auth. de defensor. Civitat. quia ut dixit Justinianus in §. retinenda inst. de interdict. non oritur petitoria actio nisi conservato convento in possessione.

10 Ex his adeo indubitatis sperat Jo: Vincentius Brancia omnino esse ordinandam solutionem tertiarum decursarum idque vehementius sperat, cum de facili demonstret revocationes per Ducem propositas esse adeo vanas cum nec competant, neque fieri, nec proponi possint, neque subsistant solum ad differendam solutionem tertiarum adinventæ, idque patet ex pluribus.

Primo revocationes in prædicti Causa non sunt factæ ab ipso emptore terrarum, qui toto tempore vitæ suæ perstitit in emptione facta, ipsam ratificando per solutiones tertiarum singulis annis, imò super Terra Sancti Eliæ obtinuit à Catholica Majestate titulum Ducatus, sed revocationes sunt factæ ab hærede emptoris imò ab hærede hæredis, nam primus hæres post mortem primi emptoris adeo voluit persistere in emptione facta à prædecessore habendo ratam emptionem factam à defuncto, ut solverit medietatem pretii Terrarum per cujus solutionem inducitur acceptatio emptionis juxta terminos Text. in l. quidam, & ibi gloss. ff. de evict. ac etiam porrexit preces Domino Proregi, petendo licere ipsi hæredi præstare juramentum ligii homagii omittum a prædecessore emptore lapsu temporis non obstante, exponendo in precibus, quod sic supplicabat, ut in totum, & per totum validaretur emptio facta per Defunctum ex his constat nullam penitus habere facultatem successorem emptoris revocandi emptionem factam per defunctum, cum facultas revocandi concessa per constitutionem Regni contrahentibus alienantibus sit personalis in

illis verbis constitutus, *contrahentibus*, & sic personis illorum sic dixit Affl. *esse personalem eam facultatem in decis. 111. num. 8. in fin.* cum solis personis alienantibus, & contrahentibus non eorum hæredibus sit concessa ponderando dicta verba constitutionis, ac terminos Textus in l. 1. & final. eod. de revoc. donat. prout etiam constat in leg. si ego, §. 1. ff. de jure dot. Bart. & alii in leg. qui Roma §. Flaviva, ff. de verbo obligat. & licet in hærede venditoris illa facultas revocandi permittatur, tamen eam facultatem non habet successor venditoris jure hæreditario à defuncto transmissam, sed jure proprio id est propriæ personæ, quia cum dominium illius feudi alienati non impetrato assensu in vita alienantis statim transeat vigore investituræ in ipsum successorem, ut per Andr. in cap. Imperialem, num. 15. idem consideravit Anna in repet. constit. Divæ Memor. num. 255. quod ille successor revocat jure proprio uti utilis Dominus, non uti hæres sic ex mente Andr. in cap. 1. de vassall. qui contra constit. Lothar. numer. 5. dum dixit utilis Dominus revocat, & Gloss. in verb. jure proprio in constit. prædicta dixit id est jure proprietatis ipsius feudi, & idem dixit Andr. in d. cap. imperialem, numer. 15. & 16. non posse impetrari assensum mortuo venditore absque novo consensu successoris.

Ratio est quia ut advertit Frecc. lib. 2. post author. 13. in cap. incipiente a Regnicolis facultas revocandi fuit per constitutionem introducta favore feudatarii alienantis feudum, ut per eam facultatem revocandi non amitteret feudum, quæ pœna amissionis feudi pro ut militabat in defuncto venditore, ita militat in successore, idem tam venditori, quam ejus successoris facultas revocandi competit, hinc voluerunt primi feudorum interpretes, ut testatur Frecc. loc. cit. Anna in constitut. prædicta, numer. 255. quod facultas revocandi solum fuit tributa personæ venditoris, nullatenus personæ emptoris, & licet per Anna, & alios afferuntur factas per hæredes loquuntur in hærede venditoris, ex prædicta particulari ratione domini feudi alienati in ipsum hæredem venditoris residentis, quæ ratio non militat in hærede emptoris, cui obstant verba constitutionis (*personis contrahentibus*) & nullibi reperitur decisum hæredem emptoris posse revocare emptionem, sed per S. C. determinatum teste Affl. in citata decisione 111. esse personalem respectu emptoris imò fuit gratiosa interpretum extensio in ipsam personam emptoris, ultra verba constitutionis, ut per Marchionem Belmontis decis. 8. Sac. Conf. in fine, & sic præcitari in Regno dixit de Ponte tit. de aff. reg. super dot. §. 1. numer. 31. qui omnes loquuntur solum de prima persona emptoris contrahentis, non autem de persona illius hæredis, & ex his dixit Andr. in cap. Imperialem, numer. 15. non posse impetrari assensum absque novo consensu hæredis venditoris qui habet facultatem revocandi, & Præsid. Merlin. libr. 2. cap. 18. nu. 21. dixit ipsa facultas revocandi impedit translationem domini.

Hinc per indubitatam consequentiam fuit orta illa in- 12
controvertibilis decisio de qua per Affl. in cap. Imperialem in 12. notab. quæst. 13. Par. de Puteo in cap. incipiente, an assensus Regis, numer. 4. quod mortuo emptore absque consensu hæredis bene potest impetrari assensus super emptione rei feudalis facta à defuncto, prout non sic est mortuo venditore, quia istius hæres habet facultatem revocandi, prout non habet hæres emptoris, & sic uti quid indubitatum firmat Rosenthal. tom. 1. tit. de success. ex testamento, cap. 2. concl. 4. his verbis, *sanè quin mortuo emptore ratificatio Domini sequi possit nil dubii est*, sic Schrader par. 8. cap. 4. numer. 4. & licet Reg. Rovit. patrocinando uti Advocatus ausus fuerit contrariam defendere opinionem in ea causa succubuit teste Gizzarelli. decis. 2. qui dixit quod Sac. Conf. junctis Aulis secutum fuit opinionem Paris, & Affl. & sic uti opinio jam Canonizata de ea amplius non dubitandum, imò invehit Affl. in citato loco contra eos, quia contrariam auderent opinionem defendere his verbis, (*sileant erga Bestiales qui dicunt, quod assensus non aliter valet nisi vivis contrahentibus sit impetratus imò valet post mortem emptoris*) idque cum sit ea solum ratio, quia hæres emptoris non habet facultatem revocandi; caveant quapropter, qui prætendunt asserere hæredem emptoris habere facultatem revocandi, ne subiaceant notis bestialitatis sic per Affl. comminatis.

Non ergo obstant revocationes factæ per Ducem hære- 13
dem

dem emptoris quia ei non competit talis facultas revocandi.

- 14 Secundò, non obstant revocationes prædictæ uti factæ maxima cum fraude, & dolo, quia facultas revocandi ex Regali privilegio constitutionis fuit tributa Vassallo alienanti, sed non est illa eadem facultas quam habebat dominus jure communi feudorum, ita ut eandem per constitutionem transmiserit dominus in Vassallum, quia eam facultatem sibi retinuit dominus, concessit tamen aliam facultatem Vassallo nimis diversam à Jure revocandi per ipsum dominum, & adeò est diversa facultas Principis à facultate Vassalli, quòd in concursu si velit revocare Dominus, & eodem tempore Vassallus hic præfertur Domino, & si Vassallus non revocare intendit tunc potest revocare Dominus qui debet expectare tantum tempus, ut prius feudatarius revocet, imò quod præfixo prius termino à Judice, ut revocet feudatarius ipso termino elapso, & non revocante potest revocare Dominus, & si eodem tempore elapso termino ambo revocent præfertur is qui prius litem contestaverit sic dixit Andr. cujus verba infra transcribam in cap. 1. de Vassall. qui contra constit. Lothar. nu. 5. circa medium, & proinde errant qui credunt feudatarium alienantem revocare alienationem Jure Regis, & nomine Regis ex quo si esset illud idem jus Regis non permetteretur neque concursus, neque prælatio idque patet ex verbis constitutionis dum dixit Jure proprio revocat, & sic est proprium Jus Vassalli beneficio dictæ legis ipso Vassallo tributum, & sensus prædictæ constitutionis in sua vera significatione non potest alteri: dixit Jure proprio alienatis ad excludendum jus revocandi, quod habet ipsa Regis persona loquentis, & Gloss. in d. Constit. in verbo revocat. dixit competere feudatario revocandi jus conditione ex illa lege.

- 15 Qua indubitata conclusione stante, sequitur illa Juris incontrovertibilis consequentia, quòd quotiescumque lex permittit actum, & tribuit alicui speciale privilegium illum faciendi, intelligitur fraude excepta; nam fraude interveniente cessat privilegium, quia abutitur potestate legis, sic Text. in cap. beneficium si de feud. defunct. controvers. fuer. & in cap. 1. qualiter olim feud. alien. pot. cum lex fraudem non concomitetur l. si sponsus, §. circa, ff. de donat. inter virum, & uxor. quia in tali permissione legis dicitur Fraus excepta, ut per Andr. in cap. 1. §. præterea de cap. corrad. & in cap. 1. §. sed, & Res per quos fiat invest. in cap. imperialem §. callidis de prohib. feud. al. per Feder. per quæ Jura, & doctrinas dixit de Ponte conf. 17. num. 15. omnino non competere revocationem vigore constitutionis cuicunque contrahenti cum fraude alterius contrahentis revocare nolentis, & ibidem voluit de Ponte semper esse fraudulentam revocationem quoties revocetur alienatio rei feudalis bona fide contracta, & dicitur bona fide alienatum feudum, dum contrahentes apponunt clausulam velle contrahere salvo assensu, & non aliter, quia ex clausula prædicta etiam in riguroso Juris communis feudorum non incidebat Vassallus in pœnam amissionis feudi, adhuc facta feudi traditione, ut per Andr. in d. cap. imperialem §. scriba vero 2. col. de prohib. feud. al. per Feder. & per Bald. in cap. 1. §. denique num. 5. in fine, quæ sit prima causa benef. amit. Paris. de re integr. feud. in cap. incipiente, quia communiter, & accedente etiam si præcederet memoriale pro assensu impetrando; nam dum constitutio induxit revocationem solum pro beneficio Vassalli, ne feudum amitteretur ubi cessat amissio feudi, cessat facultas revocandi, quæ si fiat pro revocando contractu sic bona fide convento reputatur omnino revocatio fraudulenta nequaquam à constitutione permissa, pro ut ex prædictis, & aliis pro indubitato firmat de Ponte citato conf. 17. num. 19. & 20. cum sequent. ubi assert sic decisum per S. C. in causa Fabritii Villani cum creditoribus, & ibidem sic dixit procedere decisiones Antonii de Alexandro, & Andreæ Maricondæ, & Lucæ de Penn. in l. nulli C. de fund. patrim. lib. 11. relatæ ab Afflict. decis. 111. num. 4. ubi dixit Afflict. magnam esse auctoritatem majorum nostrorum licet de doctrina prædicta ibidem Afflict. aliquanto dubitaret tamen interpretando Jura feudalia pro veritate in commento constitutionis divæ memoriæ, num. 42. dixit esse veram doctrinam Lucæ de Penn. & ibidem affirmat de Ponte loco citato, multo magis eas decisiones procedere, ubi nedum fuerit adjecta clausula salvo assensu, & non aliter sed adhuc porrecto memoriali cum precibus pro assensu quo casu omnino militat doctrina

Lucæ de Penna in l. nulli Cod. de fund. patrim. lib. 11. quod, ut competat revocatio sit expectandum si Rex reculet assentire; ubi latè firmat Lucas de Penn. id procedere ex clausula cum Juramento apposita à contrahentibus de non contraveniendo contractui: quis ergo audebit discedere à dictis tantorum patrum Antonii de Alexandro, & Andreæ Maricondæ, Lucæ de Penna, Afflict. & de Ponte per plures decisiones S. C. firmatis qui omnes fuerunt luminaria magna in interpretatione juris feudorum.

Non ergo dubitari potest revocationes fraudulentas licet vigore constitutionis editas non esse admittendas.

Videamus in nostri facti specie revocationes factas per Ducem quomodo, & quanto sint dolosæ, & fraudulentæ, si inspiciatur revocatio de anno 1625. illa proponitur licere hæredi emptoris revocare contractum eo quod assensus super illo impetratus irritetur ob defectum Juramenti ligii homagii quòd emptor sive illius hæres præstare teneretur tantum clausula in eodem assensu quod eo non præstito infra biennium habeatur assensus pro non præstito, & licet in facto constet juramentum prædictum fuisse præstitum per hæredem emptoris etiam accedente Protegis licentia lapsu temporis non obstante petita per eundem, tamen dum idem Dux proposuit in d. Judicio revocationis nullitatem ejusdem Juramenti pro ipsum præstiti, & nullitatem orientem ex propria culpa ipsiusmetjurantis, qui validè jurare tenebatur, & quamvis ipsa nullitas non sit vera, adhuc si vera esset, & subsisteret Juramenti nullitas per eundem Jurantem non potest proponi propria culpa, & dolus in Judicio ab expressis Juribus, in l. 2. §. 1. ff. de dol. mal. met. except. & in l. eleganter, ff. de dol. ubi notant omnes DD. latè Magon. decis. 173. expressa sunt verba Jureconsulti in l. arbitro, §. pen. ff. de dol. quòd deceptus consequitur à doloso quanti interfit id non esse factum, & in l. sicut, §. interdum, ff. commodat. & ibi per Bartol. de cujus doctrina meminit Afflict. decis. 150. numer. 5.

Sive inspiciatur revocatio de anno 1646. multo magis in ea consideratur dolus, & fraus revocantis, dum eam proponat, eo quod assensus sit super contractu, & venditione facienda tempore quo erat jam facta venditio, & sic in hujusmodi assensu venditio facta non comprehendatur cum in facto constet eam venditionem fuisse factam præcedente assensu per memoriale porrectum per venditorem super venditione facienda cum decretatione per verbum fiat in forma, de quo sic testatur Notarius qui stipulavit instrumentum, & in stipulatione sic enarrante Notario ratione sui officii ad evitandam pœnam in cap. Imperialem, §. scriba ambo contrahentes uno præsentis sic acceptantes, & post enarratum assensum prædictum sic impetratum stipulatus est Notarius dicendo vendidit, & transulit terras prædictas, & sic ipse venditor validè nedum bona fide contraxit imò validè transulit dominium feudorum in emptorem cum assensu prædicto licet resolvibile non expedito assensu in forma infra biennium, & sic nedum consideratur bona fides venditoris nolentis alienare absque assensu, & cum clausula salvo assensu, & non aliter, sed alienante præcedente jam assensu domini super venditione facienda.

Undè translato jam valido dominio terrarum in emptorem tempore contractus eidem emptori fuit traditus assensus expeditus per verbum fiat, ad cujus onus remansit expeditio privilegii, idque patet in eodem instrumento dum fuit conventum, quod expeditur expensis communibus, nam cum remanere emptor debitor in pretio, & interesse ipsius per emptorem expensis illius debiti erat expediendus assensus.

Pater etiam per ipsam emptorem fuisse expeditum prædictum privilegium assensus, dum ipsemet emptor sive illius hæres petiit licentiam præstandi Juramentum ligii homagii lapsu temporis non obstante: nam privilegium per ipsum expeditum erat in sui posse.

Et patet etiam de facto assensum fuisse expeditum per verbum fiat super venditione facienda prout stipulatus fuit Notarius: nam in eodem instrumento faterur eam venditionem terrarum fuisse factam pro multo majori pretio Diebus seu mensibus præteritis, & revocatam ante impetrationem assensus, & dum utraque pars se concordaverat pro minori pretio ambo contrahentes voluerunt hanc secundam venditionem non revocandam idè convenierunt, ut prius obtineretur assensus super secunda venditione

ditione faciendâ, quo obtento fuit stipulatus contractus, remansit prædictus assensus fiat in forma penes emptorem cui intererat, ut acquisitum dominium post biennium in ipsum remaneret, nam quoad venditorem jam ipse adimplevit tradendo dominium emptori, remoto obstaculo nil aliud ad onus venditoris remansit.

Et tandem non potest dubitari per ipsum emptorem fuisse expeditum prædictum privilegium dum penes ipsum reperitur, & considerata fraude ab ipsomet machinata in expeditione privilegii proposuit revocationem adedò fraudulentam.

19 Fraus autem machinata in expeditione privilegii per emptorem fuit, ut non expedire fecit privilegium in eo assensu ei tradito per verbum fiat ante stipulationem super contractu faciendâ, sed exemplo memoriali illiusmet assensus, in quo exponebatur venditionem faciendam sibi expedire fecit aliam decretationem fiat in forma sub expositiva contractus faciendi, tempore quo erat factus, idque fuit ad circumveniendum, & fraudandum venditorem cum dolo, & fraude destinata ad hunc actum faciendi dolo- sam revocationem, quæ nullo Jure admitti potest ex supra fundatis.

20 Et ultimo dicitur per venditorem hujusmodi revocationem de anno 1646. nullatenus admittendam, nedum uti factam per hæredem emptoris, cui non competit, & uti dolo- sam, sed uti factam post triginta sex annos à die stipulati contractus, & nulli dubium est, quod cum facultas revocandi sit concessa personæ contrahenti constitutione legis illa spatio triginta annorum præscribitur, prout quævis actio conditione ex lege, sic dixit Gloss. in *constit. Diva memor.* quàm sequutus est Joan. Vinc. de Anna interpretando constitutionem in *repetitione illius, num. 277.* pro indubitato firmat Consil. de Anna *conf. 127. num. 36.* & eam in puncto juris esse verissimam dixit eruditissimus Donat. Ant. de Marin. *cap. 234.* non allegatis prædictis, & ante eos dixit Andr. per prædictos non allegatus in *cap. Titius, vers. Quid si consensit, si de feud. defunct. contror.* (omnem revocationem, quæ agnato jure proprio revocandi competit spatio triginta annorum præscribi, ubi Lipar. *littera S,* cumulat multos, & licet loquatur in revocatione feudi ex pacto dicam infra facultatem revocandi vigore constitutionis fuisse adinstita illius, quæ competit in feudo ex pacto, & expressè dixit Gloss. in *constit. Diva memor. verb. revocet, quod actio revocandi est actio const. ex lege,*) & ided præscribitur spatio triginta annorum, prout omnes actiones constitutione ex lege.

21 Vanæ sunt omninò revocationes per adversarium propositæ, quia vel non militat, nec procedunt in contractu bonæ fidei, & prævio assensu per verbum fiat, vel non competit hæredi emptoris, vel uti dolo- se, & fraudulenter non sunt admittendæ, vel quia ipsa facultas revocandi spatio triginta annorum præscripta.

Et licet ex tot, & tantis mediis non esset tractandum de articulo, si assensus datus super venditione feudi faciendâ valider factam inter easdem partes, sed ordinandum, quod continuet conventus solutionem tertiarum tamen, ut clariùs eluceat, quod prætentio partis adversæ est omninò vana.

22 Dico, quod articulus prædictus, licet aliquo tempore fuerit in controversia adedò, quod interpretes in contrarias ivere sententias tandem ruminatis, discussis, & tritatis omnibus doctrinis, quæ pro opinione negativa afferebantur fuit per Regiam Cameram cum multis adjunctis Sacri Consilii, & sic accedentibus votis utriusque supremi Tribunalis Præfecti Prætorio contra fiscum, & per Tribunal Regiæ Cameræ, cui competit judicare materiam validitatis assensus uti de iuribus fisco pertinentibus, fuit decisum pro opinione affirmativa esse validum assensum concessum pro venditione faciendâ adhuc in jam facta, cessaverunt quapropter omnes difficultates, adedò quod, ut ex sententia Regiæ, quæ fecit jus in Regno, non potest ampliùs in controversiam deduci articulus prædictus.

23 Decisio refertur per Franch. in *sua decis. 105.* ubi proposito articulo prædicto per eundem de Franch. enumerantur omnes doctrinæ, & decisiones pro opinione negativa, in qua causa licet pro parte conventorum prætenderetur non esse tractandum de articulo validitatis assensus, ex quo de facto assensus comprehendebat, venditionem factam, & faciendam sub illis verbis assensus: nam in illo supplicabatur assentire, his verbis: *Iam dicta venditioni, & obliga-*

tionem evictionis factis per dictum Principem, & ratificationi faciendæ de dicta venditione juxta formam instrumenti facti, & faciendi.

Idem Franchis advertit hujusmodi motivum fuisse omninò excluso cum duo petebantur in assensu de venditione facta, & de ratificatione faciendâ, & sic illa verba *juxta formam instrumenti facti*, habebant respectu ad venditionem jam factam cum non aliud esset instrumentum factum, nisi de dicta venditione, & illa verba *instrumenti faciendi*, habebant respectum ad instrumentum ratificationis faciendæ, quæ nunquam sequuta fuit, & sic remansit decidendus nudus, & purus articulus juris, si assensus super venditione facta valider faciendam, vel è contra si assensus super venditione faciendâ valider factam, & verba conclusionis in decisione prædicta, id expressè declarant, dum dixit Franch. *fuit habitus assensus, pro valido non dixit assensus, pro vero*, prout dixit de pacto retrovendendo, quod in illa causa dubitabatur si adesset, & si fuisset verificatum, dixit Franch. *fuit habitus pro vero pactum de retrovendendo, sed non præjudicare assensum, quia extra instrumentum*, & in eo, quod erat de facto dixit, *pro vero*, in assensu dixit, *pro valido*, quia validitas, vel invaliditas, solùm de jure erat discutienda.

Unde licet alias fuisset decisum pro negativa opinione, 25 ut ex Afflict. *decis. 355.* & ex Anan. in *suo singul. 40.* & per Frecc. *quest. 11. lib. 2. sub feud.* quorum decisiones non militare in articulo prædicto ante decisionem Franchis infra demonstrabo, tamen dum adductis per fiscum in Regia Camera prædictis decisionibus in ea causa, de qua per Franch. *decis. 105.* jam decisiones prædictæ quatenus militassent fuerunt emendatæ, & revocatæ, & sic dum habemus in dicto articulo decisionem ultimam emendantem præteritas, & cum maxima discussione emanatam non curandum ampliùs de emendatis.

Ut autem sit evidentior veritas hujus articuli, & 26 quam rectissimè fuerit decisus pro affirmativa opinione in ea decis. Franchis 105. quia per ipsum Franchis non fuerunt adductæ rationes, ex quibus fiscus in illo articulo, & causa succubuit, idque quia forsitan ipse Franchis fuerit in voto contra decisionem, & propterea dicit fuisse reclamatum, & ipsum expectare reclamationem, quæ nunquam sequuta fuit, ut constat ex eodem Franch. in *alia decis. 649.* edita post multos annos, in qua meminit de *dicta decis. 105.* & remittit se ad dicta per ipsum non ad decisa, & non dixit fuisse revocatam eam sententiam, neque in hac ultima decisione opus fuit tractare de hoc articulo, quia ibidem alia quæstio fuit proposita si assensus præstitus super contractu faciendâ, & eodem die stipulato præsumatur præcessisse contractui, & dum inclinabant domini pro stipulatione subsecuta nihil fuit decisum, & sic patet sententiam de *d. decis. 105.* fecisse transitum in rem judicatam uti justissimam pro cuius veritate, & tuitio- ne dico, quod.

Articulus si assensus super venditione feudi faciendâ valider factum, sive retrorahatur ad factam originem sumpsit, ex doct. Pauli de Castr. in *l. si quis filio exheredato, §. irritum, ff. de injusto rupt. irrituq. fact. testamento*, de qua doctrina, idem Paul. meminit in *l. hæc conditio, & in leg. si jam facta, ff. de condit. & demonstr.* & ex doctrina Jurecon- sulti in *d. §. irritum*, posuit Paul. regulam generalem, quod in prohibitis fieri absque licentia Principis ea obtenta pro aliquo faciendâ valider illud idem si reperitur factum, quia faciliùs validatur factum, quam faciendum, & propterea permissio faciendâ à fortiori permittitur factum etiam, quia si licentia, sive assensus fuisset petitus in eo, quod esset factum faciliùs concessisset, juxta doct. Gloss. *final. in finalib. verbis in leg. tale pactum, §. fin. ff. de pact.* item quia qui persistit post assensum in eo, quod fecit videtur illud idem de novo perficere, unde sive voluntas concedentis, sive contrahentis inspicitur in ambobus accedere expressam voluntatem circa factum dubitari non possit.

Hanc autem regulam indubitatam ex verbis Jurecon- 28 sulti elicitam, limitavit ibidem Paulus de Castr. non procedere in licentia, sive assensu concessio à Domino directo super alienatione feudi, vel rei emphyteoticæ faciendâ, quia respectu feudi cum per alienationem factam ipso jure feudum sit ad Dominum devolutum, *cap. 1. de vassall. qui contra constit. Lothar. cap. Imperialem, de prohib. feud. alien.* per Federic. & respectu rei emphyteoticæ jam incidit in commissum, hoc casu licentia, & assensus de alie- natio-

natione faciendâ non validat factam, quia non potest præsumi Dominum remississe pœnam caducitatis, quæ remissio in Domino ignaro, & in sciente de alienatione facta considerari non potest, juxta terminos Text. in l. qui cum tutorib. ff. de transact. per quem Textum sic arguit Camer. in cap. Imperialem, fol. 88. à terg. litt. M, & ante ipsum Andr. in dict. cap. Imperialem num. 56. & per Textum in leg. si mater decedens, ff. de inoffic. testamento, quem Text. ad hoc propositum allegat Soccr. in leg. si jam facta, ff. de condit. & demonstrat. veletiam, quia quando consensit Dominus alienationi faciendæ, consensit ut alienaretur feudum, quod esset ipsius vassalli, non autem feudum, quod esset jam suimet Domini uti ad ipsum devolutum, pro quo nova concessio, & nova investitura requiritur, ut in alium transferatur de veritate, cujus doctrinæ dicam infra, pro nunc data illa pro vera, dico quod.

29 Hujusmodi limitationem sublimitavit ibidem Paul. de Castr. si Dominus directus sciens de alienatione facta assensum concesserit pro eadem alienatione faciendâ, quia tunc validare factam non dubitandum, ex quo dum consideratur voluisse remittere pœnam amissionis feudi, ea cessante absque dubio assensus super alienatione faciendâ validat factam.

30 Ex eadem, quapropter doctrina dixerunt interpretes, & pro indubitato firmarunt, quod cum de jure Regni per Constitutionem incipientem, Constitutionem Divæ memor. sit correctum jus commune feudorum, quoad feuda hujusmodi pœnam amissionis per alienationem factam irrequisito Domino, de qua pœna in dict. cap. 1. de vassall. qui contrar. constitut. Lothar. & cap. Imperialem, de prohib. feudi alien. per Feder. ex quo ad finem, ut vassallus per talem alienationem feudum non amittat, ex Constitutione prædictâ conceditur facultas eidem alienanti jure proprio revocandi alienationem ab ipsomet factam, & per hoc cessante pœna amissionis feudi remanet primæva Regula Generalis, Pauli de Castr. quod licentia concessa à Principe de aliquid faciendâ valider factum, cum de jure Regni cesset dicta limitatio Pauli ad regulam prædictam.

31 Roboratur hæc opinio affirmativa ex facto, quia in Regno in omnibus contractibus alienationis feudorum apponitur illa clausula, *Salvo assensu Domini, & non aliter*, quæ clausula cum reddat venditionem factam conditionalem, etiam de jure communi feudorum salvat alienantem à pœna amissionis feudi, ut per Paridem de Put. de reintegr. feud. in cap. incipiente quia communiter, fol. mihi 147. à terg. & in casu in quo versamur de alienatione factâ per Joannem Vincentium Branciam procedimus de jure Regni, & adest clausula, *salvo assensu, & non aliter*, propterea videtur esse in tuto articulus in hac causa etiam ex doctrina Pauli de Castro, quod assensus super venditione faciendâ validet factam.

32 Cardo igitur hujus affirmativæ opinionis validare alienationem factam assensum de venditione faciendâ dependet ex veritate duorum principiorum, juxta doctrinam Pauli de Castro.

Primum, si de jure Regni pœna amissionis feudi jam fuerit sublata.

Secundum, si per clausulam salvo assensu, & non aliter, salvetur vassallus, sive de jure communi, sive de jure Regni à pœna amissionis feudi.

Quocumque ex prædictis principiis militante erit omnino tuta opinio affirmativa per assensum de alienatione faciendâ validari factam.

33 Quoad primum transcribam verba Andr. qui in Constitutione Constitutionem Divæ memorie remittit se ad ea, quæ scripsit in cap. 1. de vassall. quæ contr. Constitut. Lothar. cujus verba num. 5. circa medium sunt hæc, *sed quod dicitur perdit feudum, quod sine consensu domini feudum alienatur in Regno Sicilia corrigitur per Constitutionem Regis Rogerii, ut ipse revocet idem, qui alienavit non autem perdit feudum, & revocat jure proprio, id est speciali, & deinde subdit.*

Item, & Dominus feudi revocabit, nec opponetur ei, quia alius est Dominus utiliter, ad quod allegat Text. in leg. fructus 34. ff. de rei vendic. ubi voluit Jureconsultus Domino proprietatis competere actionem de fructibus perceptis ex tempore quoad ipsam proprietatem usufructus reverius est, & adauget Andr. hanc dubitationem per hæc verba: *Sed an statim facta alienatione, si non revocat feudatarius alienans revocavit Dominus, & agat.*

Respondeo cum ipse idem revocare potest, qui alienavit expectatur, ut revocet per tantum tempus infra, quod possit revocare, & proponere de revocando contra possessorem, & deinde concludit Andr. quod tempus feudatario ad revocandum statuitur arbitrio Judicis, quo elapso poterit revocare Dominus, & si eodem tempore velit revocare feudatarius adhuc potest, & præfertur is, qui prius litem contestaverit, huc usque Andreas, ex cujus dictis tanquam a magistro, vel potius à Textu non discedendum, quidquid alii aliter dixerint.

Constat ex hac Andr. doctrina jus commune feudorum circa pœnam amissionis feudi in alienante absque assensu fuisse omnino correctum per Constitutionem Regni, ex quo dixit Andr. quod eatenus possit dari casus, ut feudum amittatur, quatenus præcedat actus ipsius alienantis nolentis revocare alienationem infra tempus à Judice statutum, quia tunc potest revocare Dominus, & sic pœna amissionis feudi non oritur amplius ex ipsa sola alienatione absque assensu, sed ex ipso dissensu feudatarii nolentis ipsam alienationem revocare post tempus à Judice concessum ad revocandum, qui casus non est in consideratione, quia nemo sic resupinus præsumitur, ut velit jactare, & amittere suum, & sic facultas revocandi ad Dominum pertinens non est reducibilis ad actum, remanet in abstracto solum in apice juris, & in juris subtilitate, quam admonet Jureconsultus à Judicibus non admittendam in leg. sicut, §. penultim. in fine, ff. quibus modis pign. vel hyp. sol. his verbis, *subtilitates à Judicibus non admittantur*, ideò Andr. in cap. Imperialem, paulò ante num. 4. dixit simpliciter in Regno Sicilia, ubi non est pœna amissionis feudi.

Et proinde post Constitutionem prædictam nunquam reperitur ad Fiscum fuisse devolutum feudum in pœnam alienationis absque assensu, & sic de jure, & de facto constat hoc primum principium esse verissimum, & ex illo oriatur consequentia indubitabilis, quod cum in Regno non adsit amplius pœna amissionis feudi per alienationem factam irrequisito Domino, etiam ex ipsa doctrina Pauli de Castr. remanet firma conclusio assensum præstitum super alienatione faciendâ validare factam, & proinde rectè, & rectè dixerunt: *Eximii viri Regnicola feudorum interpretes Antonius de Alexandro in Apostilla Constitutionis Constitutionem Divæ memorie assensum super alienatione feudi faciendâ in Regno validare factam, & sic judicatum per S. C. in causa Nicolai Villani de Sancto Severino*, prout refert Frecc. quest. 11. & idem pro indubitato firmat Sigismundus Loffredus in sua paraphrasi feud. in cap. Imperialem, non mirum si Regia Camera in deci. Franch. 105. illud idem, quod à primis patribus fuit interpretatum, & decisum de novo determinavit, quia minimè sunt mutanda, quæ ab antiquis receperunt certam interpretationem.

Quo verò ad secundum principium dato pro vero primo non esset opus probare secundum, sed ad exuberantiam dico, quod adhuc de jure communi feudorum stante clausula prædictâ, *salvo assensu, & non aliter*, quæ evitatur pœna amissionis feudi assensus super venditione faciendâ validat factum, sic expresse Camerar. per clausulam prædictam, *cessare omnes difficultates*, dixit in cap. Imperialem fol. 54. à terg. ubi posita conclusione licet non vera, & contra Andream, quod adhuc in Regno adsit pœnam amissionis feudi in alienante absque assensu, & proinde assensum super venditione faciendâ non validare factam posuit, hæc verba fol. 54. à terg. litt. V.

Sed quid si esset dictum reservato assensu Domini hoc casu ea de re omnia cessarent, nec opus esset disputare, quia tunc non esset apertum feudum in pœnam Domino, & per consequens cessat presumptio mentis, an Dominus presumeretur voluisse illud relaxare tam in Regno, quam extra Regnum, quia utrobique nullo modo aperitur, quando assensum reservaverunt, huc usque Camerar.

Et licet idem Camerar. ex aliis deinde positis rationibus persisteret in opinione negativa, & infra demonstrabo rationes per ipsum consideratas non ob stare, satis sit pro nunc, ex doctrina prædictâ fundari hoc secundum principium, quod clausula reservato assensu, & non aliter evitat omnino pœnam caducitatis, & amissionis feudi, & per eam assensum præstitum super alienatione faciendâ validare factam, tam de jure communi, quam de jure Regni, quia si non obstant aliæ frivole rationes per Camerarum con-

consideratæ, ut infra fundabo, jam articulus pro Joanne Vincentio Brancia est omnino in tuto.

38 Validatur hoc secundum principium ex doctrina Parid. de Put. de reintegr. feud. in cap. incipiente, quia communiter in alienationibus rerum feudal. fol. mibi 147. a terg. in quo ex professo tractat articulum de viribus clausulæ prædictæ, & concludit, quod ubi sit dictum salvo assensu, & non aliter evitatur omnino pœna caducitatis, & amissionis feudi, & ibidem distinguit Parid. inter clausulam, salvo assensu, simpliciter, & clausulam, salvo assensu, & non aliter, per primam clausulam licet feudum per alienationem non amittatur, tamen sequuta traditione amittitur, Non obstante clausula, per secundam verò clausulam dicit, quod non amittitur feudum etiam secuta traditione, & juxta primam clausulam procedunt opiniones negative, & secunda clausula fundatur ex doctrina Balde in cap. 1. §. porro, quæ sit prima causa benef. amitt. quæ distinctio non fuit considerata per de Ponte de potest. Proreg. tit. 6. §. 2. n. 5. & Rosent. lib. 1. cap. 9. concl. 61. assert innumerabiles DD. pro opin. affirmativa, verum in Regno cessat jam hæc distinctio cum cessavit jam pœna amissionis feudi per alienationem, ut supra fundatum est.

39 His duobus principiis firmatis remanet articulus absque difficultate etiam secundum doctrinam Pauli de Castro, in dict. §. irritum assensum, Jo. Vincentii Brancia pro venditione faciendâ validasse factam, tum quia sumus in Regno, tum etiam per clausulam salvo assensu, & non aliter.

Ut autem articulus iste in evidentiorē veritatem clariùs deducatur erit advertendum, quod doctrina Pauli de Castro, qui fuit antesignanus omnibus sectatoribus negativæ opinionis, etiam in Regno assensum super alienatione faciendâ non validare factam ipsa doctrina Pauli non loquitur de assensu in contrario casu nempe de assensu super venditione facta, si valider faciendam, Moderniores verò interpretes sicut Frecc. quest. 11. Camerar. in cap. Imperialem, & Jo. Vincentius de Anna in repet. Constit. Constitutionem Divæ memoria, num. 208. & in sing. 40. & alii voluerunt à pari procedere, quod sicuti assensus super venditione faciendâ non validat factam, sic contra nec assensum super venditione factâ validare faciendam.

40 Cum revera sit satis dispar ratio de uno casu ad alium, & proinde non posset militare regula de qua in l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel al. jur. cum concord. quod contrarium eadem sit dispositio, quia ubi disparitas rationis inest, cessat regula prædicta, juxta terminos Text. in l. illud, ff. ad legem Aquil. l. à Titio, ff. de verb. oblig. & dispar ratio est maxima ne dum ex eo, quia facilius confirmatur factum, quam faciendum, & non est eadem ratio in eo, quod est de facili ad id, quod sit difficilius, sed etiam quia assensus super venditione facta, quæ re vera non existit, sicuti non entis nullæ sunt partes, l. seja egressa ff. de testam. tut. ira assensus est omnino, & penitus nullus, & proinde non potest emergi quæstio si extedatur ad futura, cum extensio non possit considerari de eo, quod non existit; cum id sit impossibile à parte rei, & impossibilitas juris æquiparatur impossibilitati naturæ, l. 2. in fin. ff. de usus. ear. rer. quæ usu consum.

41 Non sic in assensu dato super venditione faciendâ, quia cum detur super illa facultate alienandi, quæ ex voluntate vassalli dependet assensus super illo jure voluntariæ facultatis alienandi subsistit, quia licet vendiderit in præteritum, poterit iterum de novo vendere, & illa facultas voluntaria in potentia reducibilis ad actum dixerunt Jureconsulti pro ipso actu haberi in l. quæsitum, §. illud, ff. de leg. 3. l. abesse, & l. mittuntur, ff. ex quibus causis mar. pœn. ff. de milit. testam. cum in tali casu, idem sit aliquid fieri posse, ac cum effectum factum, l. labeo ff. de Statu lib. ubi dixit Jureconsultus, sic à veteribus legem 12. tab. fuisse interpretatam, & cap. non solum, de appellat. & proinde de assensu super faciendâ alienatione, quia jure subsistit bene quæritur, si retrahatur ad præterita, & retrahi constet nedum ex indubitata doctrina Pauli, ubi cessat interesse consentientis, & ex decis. per Jureconsultum in dict. l. si quis filio exheredat. 10. §. irritum, ff. de injust. rupt. sed etiam per infinitos, & innumerabiles casus enumeratos per Alexand. consil. 146. vol. 5. per Hyppol. de Marfil. in l. quæstiones à num. 42. usque ad n. 52. ff. de quæst. per Jus. in l. quominus, quæst. 21. ff. de sum. in quibus pluries decum assertum licentiam Principis, sive Papæ pro aliquid faciendâ validare factum, etiam in concessionibus præbendarum.

42 Tamen re vera prædicti moderniores interpretes examinati, quod doctrina Pauli de Castro verè non militaret de jure Regni, potius ex aliis rationibus, quæ in utroque casu militant simultaneè dixere, quod sicuti assensus super venditione faciendâ non validat factam, sic assensus super venditione factâ non valider faciendam.

Rationes quas dixerunt militare in utroque casu sunt, quia utrobique videtur taxatum tempus, vel in præteritum, vel in futurum, & assensus non extenditur de tempore ad tempus, nec de contractu ad contractum, quia non vult contemni Dominus, ut eo incio quicquam fiat, & servanda est voluntas Domini in tempore statuto, & licet cesset interesse Domini, quoad ipsum feudum, non cessat interesse voluntatis ipsius Domini, quod interesse semper militat, hæc sunt rationes adductæ per Camerar. in cap. Imperialem, fol. 54.

Frecc. verò quæst. 11. lib. 2. de subfeud. addidit prædictis aliam rationem, quod cum de stilo Regiæ Cancellariæ in omnibus assensibus adsit clausula veris existentibus præenarratis redditur assensus conditionalis, & proinde non possit in quæstionem deduci, si assensus super alienatione faciendâ valider factam, neque si assensus sit super factâ valider faciendam.

43 Sed hujusmodi ratio per Frecc. proposita est pro nihilo, cum dicta clausula ad nihil inferriat, ex quo continet expressionem eorum, quæ tacite insunt, quæ ex vulgatis juribus nihil operatur, dum in cap. 1. de rescript. expressè dicitur, quod semper sit intelligenda hæc conditio, si preces veritate nitantur, & ad hujusmodi clausulam, quæ semper tacite inest, respondet alter Text. in cap. super litteris 20. eod. tit. de rescript. non militare si falsitas, vel veritas occultata sit de iis, quæ quamvis fuissent tacita, vel expressa, nos Nihilominus, concessissemus, ubi notant Canonistæ omnes, id procedere quando si aliquid expressisset facilius dedisset, unde cum non sit dubium si fuisset expressum in precibus eam venditionem faciendam fuisse factam facilius fuisset assensus concessus, quia facilius validatur factum, quam faciendum ex supra citatis doctrinis: nihil ergo operatur illa clausula Cancellariæ per Frecciam ponderata veris existentibus præenarratis, quia illa non militat in iis, quæ si fuissent enarrata facilius consensisset, juxta Decii doctrinam cons. 555. & Gloss. fin. in l. tale pactum, §. fin. ff. de pact. ubi dixit, quod illud, de quo si interrogatus fuisset, idem respondisset, haberetur pro expresso, imo Gizzarell. decis. 70. num. 6. dixit per S. C. fuisse judicatum ex clausula prædicta non excludi ea, quæ de jure insunt, & subaudiuntur in assensu, sed fuisse adinventum solum ne feudi natura, & substantia mutetur, juxta Frecc. doctrinam lib. 2. qu. 2. numer. 5. & sic retulisse antiquiores Dominos de Cancellaria.

44 Prour neque obstant vanæ rationes adductæ per Camerar. fol. 54. & a terg. cum ad eam negativam opinionem fuerit inductus Camerar. potius ex spiritu contradictionis, quam veritatis, credens nimis se magnificare, quod contradiceret doctrinis Antonii de Alexandro, & Sigismundi de Loffredo parvi faciendæ de talibus doctissimis viris, dum allegata decis. Afflicti 355. quæ nihil in hac opinione determinavit (ut dicam infra) subdit in ludibrium Antonii de Alexandro, & Loffredi (tractent fabrilis fabri) quasi quod illi eminentissimi viri non fuerint habiles pro his feudalibus fabrilibus, proinde rationes per ipsum adductæ in sua vanitate, & malignitate evanescent, nam quod de jure Regni, ut ipse dicit, adsit quoque pœna amissionis feudi in alienante absque assensu, hoc est, contra expressa verba Andr. in cap. 1. de vassallo, qui contra Constit. Lorb. quæ verba supra transcripsimus, cui adharendum cum sit verum Carrotrium in feudis, dixit namque Camerar. contendendo doctissimos viros fol. 54. litt. V. non considerant Dom. Antonius de Alexandro, & Dom. Loffredus inter jus commune, & Regni hanc esse differentiam, quia de jure communi vassallus, qui alienavit, revocat antequam lis contestetur, de jure Regni autem Camerar. quia de jure communi non opus est conquestu Domini, ut aperiatur feudum, sic Text. in cap. Imperialem, his verbis, qui illicitas alienationis reperti fuerint contraxisse feudum amittant, & ad Dominum libere revertatur, ubi Gloss. subdit: ipso jure quoad vassallum, qui alienavit, de jure verò Regni duo copulativè requiruntur: primum, quod vassallus etiam concessio à Judice termino se abstineat & no-

& nolit revocare, & secundum, quod elapso termino Dominus contestaverit litem, quod non est considerabile, ut supra dixi, quia revocatio Domini succedit solum in defectum vassalli nolentis revocare, ad instar gradus successionis, nam qui est in primo gradu habet jus succedendi, si is, qui est in primo se abstinet à successionem, & sustulit se de medio oritur jus succedendi ei, qui est in secundo, sed quousque primus non sustulit se de medio ulterior in gradu nullum jus habet in successionem, neque in re, neque in spe, sic in feudo alienato absque assensu, Dominus nullum jus habet in feudo, quia est correctum jus commune nullum jus habet in spe, quia non datur locus Domino revocandi nisi vassallus se abstineat à revocatione, & spes, quæ fundatur super facto dependente ex voluntate alterius non est considerabilis, Bart. in l. fin. in fin. Cod. de pact. proinde tutior est doctrina Loffredi, & Antonii de Alex.

- 45 Sed dicam facilius, hujusmodi facultas revocandi alienationem absque assensu eidem alienatori vigore Constitutionis, ea ratione fuit concessa, quia ante Constitutionem de jure civili poterat revocare alienans per jura in l. post mortem, ff. de adopt. l. i. de lib. causa, l. quemadmodum, Cod. de agr. & cens. lib. 10. per quæ jura sic dixit Andr. in cap. Imperialem, num. 16. post additionem ubi Lipar. litt. S. dixit, sic esse permillum ante Constitutionem Divæ memorie, & quod militabat hujusmodi revocatio ante traditionem alienati feudi, imò etiam de jure communi feudorum non facta aliqua revocatione, vel post traditionem alienati feudi absque assensu, licet alienatio esset nulla, & feudum revertetur ad Dominum, tamen non ad ipsum remansurum, sed ut aperiretur agnatis, prout antiquitus in cap. i. qual. olim feudum al. pot. prohibitiones namque Lothar. & Feder. nihil innovaverunt, ut devoluto feudo ad Dominum ob alienationem absque assensu idem feudum in beneficium agnatorum non perveniret, sic Gloss. communiter recepta in cap. i. §. hoc quoque, ver. partem suam, de success. feud. ubi dixit sic procedere post prædictas prohibitiones Lothar. & Federic. idque ea ratione, quia contemptus Domini ipsum non requirendo in alienatione inducit quandam levem culpam in vassallo, quæ est apta ad nullitatem illius actus, sed ex eo non oritur illud delictum directum in Dominum ex quo possit agnatis obesse, etiam ne sit in simplici facultate vassalli ad ipsius nutum privare agnatos feudo, ut optimè considerat Bald. in cap. i. §. denique numer. 56. quæ sit. i. causa benef. amittit. & feudum, quamvis sit hæreditarium primo acquirenti, & agnatis conceditur, & ad extraneos est prohibita dispositio, & ultra, id, quod successor in feudo hæreditario hæres defuncti esse cogatur, in cæteris retinet propriam naturam feudi recti, ut communiter interpretes per terminos Text. in cap. primo, de feud. non habente propr. natur.

Eandem Gloss. doctrinam sequutus est Andr. in cap. primo, §. fin. num. 21. quæ sit prima causa benef. amittit. per hæc verba, Propter contemptum Domini, non Domino, sed agnatis aperitur feudum, & idem Andr. in cap. i. §. & olim de success. feud. num. 5. per hæc verba, facta alienatione absque assensu feudum revertatur ad Dominum, & decedente alienatore redit ad agnatum, vel ad Dominum si nolum agnati.

- 46 Et propterea hanc communem sententiam, quod alienato feudo absque assensu feudum pertineat ad agnatos militare in feudo novo, & hæreditario, firmat Hart. Pistor. lib. 2. quæst. 17. num. 9. vers. ecce textus, & num. 10. quamvis aliis interpretes voluerint doctrinam Gloss. & Andr. procedere solum in feudo antiquo, & licet ibidem Pistor. resideat in ea opinione, quod vivo alienatore feudum remaneat penes Dominum, & post alienatoris mortem, ad agnatos, ut in dicta quæst. 17. in fin. nobis autem non licet recedere ab Andr. & Gloss. qui generaliter loquuti sunt.

Ante prohibitiones Lothar. & Federici licitum erat vassallo vendere medietatem feudi irrequisito Domino, habebant tamen tam Dominus, quam agnati alienantis facultatem revocandi alienationem pro eodem pretio, sed præferebatur agnatus Domino, & facultas revocandi per agnatum præscribatur spatio 30. annorum, ut in cap. primo, §. porro qualiter olim feudal. pot. & sic semper revocatio fuit habita præscriptibilis spatio 30. annorum, & ad instar illius revocationis fuit introducta revocatio vigore Constitutionis.

Ex his motus Federicus Imperator, quod per alienationem irrequisito Domino feudum non remaneret in ipsum pro ea nullitate prohibita alienationis, ideo in sua constitutionem eam facultatem revocandi magis amplam concessit, & ampliavit etiam tradito feudo emptori, ut idem alienans revocaret actum prædictum de per se nullum, corrigendo jus commune quantum ad hoc, quod per prohibitiones Lotharii, & Federici post traditum feudum solus Dominus revocabat, & ipso jure ad ipsum feudum revertebatur; quamvis pro beneficio agnati, remansit solum post constitutionem, quod si alienator non revocat, possit revocare Dominus, quia non per hoc, quod eam facultatem concessit vassallo eam à se Dominus penitus abdicavit, sed competit, juxta Andr. doctrinam, quod dandus sit terminus alienatori per Judicem ad revocandum: quo elapso, si nolit revocare, potest revocare Dominus, quia semper fuit Prælatus agnatus Domino ad revocandum.

Ex quibus omnibus satis constat quanto deceptus fuerit Paul. de Castro in d. l. si quis filio exheredato, §. irritum, ff. de injust. rupt. limitando regulam, quod concessio assensu in aliquo faciendo validet factum non militare in assensu pro alienatione faciendi rei feudalis, & rei emphyteoticæ, quia in his duobus casibus dixit Paul. assensum super alienatione faciendi non validare factam eo, quod non sit præsumendum velle remittere poenam amissi feudi, & ad Dominum jam pertinentis, quod est falsum; nam limitatio prædicta Pauli bene procedit respectu rei emphyteoticæ solum, quæ omnino ad ad Dominum directum pertinet, & in sui beneficium remanet, non autem in feudo alienato irrequisito Domino, quod licet de jure communi ei aperiebatur in beneficium tamen agnati residebat, quam differentiam inter feudum, & rem emphyteoticam, advertit inter multos Jo. Baptista de Sancto Severino in reper. cap. i. de feud. cogn. vers. nunc videamus differentias, his verbis, Septimo, inquit, differunt, quia si vassallus feudum alienet irrequisito Domino revertitur ad agnatos excluso Domino, tam de jure veteri, quam de jure novo, ut per Gloss. & Jac. de Belvis, & DD. in cap. i. §. hoc quoque, de succ. feud. Res vero emphyteotica taliter alienata revertitur ad Dominum aliis exclusis, l. prima, C. de jure emphyt. hucusque Jo. Baptista de Sancto Severino, & non obitante tali evidenti fallacia Pauli de Castro ex illius dictis, inconsiderate tot interpretes sequuti fuere illius opinionem negativam, quod non solum de jure communi, sed etiam de jure Regni assensus super feudi alienatione faciendi non validet factam.

Huc pertinet referre verba Fanuc. de Fanuc. in tract. de inventar. part. 5. num. 38. mirum est inquit, ac difficile dictum, quam facile in gravissimos errores labantur nostri interpretes, dum ita dicuntur, & sequi Duci assentiunt auctoritate alicujus præcedentis Doctoris, ut prorsus quidem cæci videantur non insipientes ea, quæ sunt luce meridiana clariora.

Quid enim luce clarius, tam de jure Regni, quam de jure communi feudorum, ob alienationem feudi irrequisito Domino illud tunc ipsi Domino pertinere: quando alienator nolit revocare, vel agnati nolint feudum utrumque numquam considerabile, & sic constat doctrinam Pauli de Castro, & sequacium in totum corruiere.

Quo verò ad alia media adducta per Camerar. dico, quod ipsemet Camerar. affirmat assensum trahi posse ad præterita, & futura, quando cessat interesse Domini, juxta terminos Text. in l. fin. C. ad Maced. per ipsum allegari, & dum de jure Regni cessat interesse Domini etiam ex clausula, salvo assensu, & non aliter, quam clausulam salvare caducitatem, idem Camerar. non dubitat, igitur posse trahi assensum ad præterita non ambigendum, cum non finis in eo casu, ut assensus non extendatur de tempore ad tempus, & de contractu ad contractum cum agatur de ea individuali venditione facta inter easdem partes, quam permittebat Dominus faciendam, & non videtur appositum tempus aliquod, scilicet si fiat infra annum, quo casu non extenderetur ultra, juxta terminos Jureconsulti in l. sicut, §. final. ff. quib. caus. pign. vel hypot. sol. imò assensus fuit datus pro vèditione faciendi nullo præfixo termino, unde si quocunque tempore posset fieri in futurum, quare non retrahitur potest ad præteritum cessante quocunque interesse Domini etiam voluntatis, neque adest illius Domini contemptus, quia exposita ipsi Domino alienatione faciendi, in concedendo Dominus assensum cogitavit, id quod jus vult,

vult, ut ex doctrina Camerar. fol. 58. in cap. Imperialem., ad quod allegat Text. in l. si cui, ff. de servit. & si de jure ex dicto Textu in l. si quis filio exheredato, §. irritum, consensus de alienatione faciendâ, ex intentione Principis concedentis, validat factam, igitur cogitavit Dominus in casu nostro, licet exprimeretur alienatio faciendâ adhuc validare factam, quia assensus ne dum habet locum in expresso, sed etiam in eo, quod jus intelligit, sic Andr. in cap. I. qui succ. ten. Camerar. in cap. Imperialem, fol. 9. à terg. litt. T. & propterea quamvis in assensu procedatur in materia stricta adhuc in eodem assensu alienatio facta comprehenditur ex vi comprehensiva non extensiva.

50 Rectè igitur nulla fuit habita ratio de mediis per Camer. & Frecc. consideratis in decis. Franchis 105. & contra Camerar. & fiscum fuit decisum assensum validasse venditione faciendam licet fuisset præstitus super venditione facta.

Et quamvis respectu assensus Joan. Vincentii Brancia sumus in casu contrario de quo in dicta decis. quia sumus in assensu super venditione faciendâ si validat factam; à fortiori tamen procedit decisio prædicta Franch. 105. in casu nostro, cum facilius validetur facta, quam faciendâ, & facilius sit extensio de assensu super alienatione faciendâ ad factam, quam de alienatione factâ ad faciendam, ut supra dixi, & satis sit, quod in ea decis. 105. fuerint rejecta media per Camerar. & Frecc. adducta ex quibus in utroque casu fundabant assensum invalidum.

Habemus igitur duas expressas decisiones in utroque casu, prima de qua testificatur Antonius de Alexandro in causâ Nicolai Villani de Sancto Severino, & illa fuit in assensu præstito super venditione faciendâ, quod validet factam secundam per Franch. decis. 105. in casu contrario, quod assensus super venditione factâ validet faciendam, & hæc secunda à fortiori confirmat primam, juxta terminos Text. in l. de accessionibus, ff. de perpet. & temp. præscript. auth. multo magis, C. de Sacros. Eccl.

51 Et quamvis decisiones intermedie uti emendatæ non obstarent adhuc dico nullam fuisse habitam rationem de decis. Afflict. 355. quia casus illius decisionis non est applicabilis articulo de quo tractatur, ibi enim creditor in actione personali non habens feudum obligatum condemnato debitore executionem fecerat super feudo, petierat deinde assensum pro executione faciendâ per Judicem, & pro adjudicatione feudi pro dicto credito, & erat jam facta tam executio, quam adjudicatio contra voluntatem feudatarii utilis Domini, qui contra dicebat adjudicationi factâ, & faciendâ, quapropter dum actus Judicis fuerat omnino nullus dominium feudi non discesserat à feudatario utili domino licet debitore, nullum in ea decisione potuit esse, dubium assensum super executione faciendâ non validare factam, quia erat in præjudicium feudatarii utilis Domini, sed ubi cessat præjudicium Domini consentientis, & adest continuata voluntas vassalli alienantis, & cessat præjudicium cujuscunque tertii, assensus super faciendâ validare factam non dubitandum, prout concludit ibidem Ursil. potius adversando, quam adhærendo decisioni prædictæ, & idem Afflict. in Constitutione Constitutionem Divæ memoriæ, licet dicat assensum super faciendâ non validare factam intelligit de jure communi feudorum, non autem de jure Regni dum reddit ibi rationem, quia non intelligitur remissa pœna caducitatis in decis. III. num. 2. ipse Afflict. dixit quod de jure Regni non amittitur feudum.

52 Non obstat decis. Joan. Vincentii de Anna in suo singular. 40. quia idemmet Joan. Vincentio de Anna uti interpretis feudorum pro veritate in Constitutione Constitutionem Divæ memoriæ, num. 210. proposita interpretatione doctrinæ Pauli de Castro in d. §. irritum, dixit, fuisse judicatum pro opinione Pauli de Castro, his verbis.

Fuit maxima questio per hanc lectionem meam in Regia Camera inter Regium Fiscum, & Octavium Carrajam, & licet esset prolata sententia pro Paulo de Castro, tamen pulchram dabat limitationem maximus ille Advocatus Fabius Marchesius, cui annuebat subtilis ille Præsident Didacus de Escobar, & sic quamvis Anna referat eandem decisionem de qua in suo singular. 40. tamen pro veritate in repetitione dictæ Constitutionis residet Anna cum limitatione eximii Fabii Marchesii, & subtilis Præsidentis de Escobar, quæ erat, quod de jure Regni cessat pœna

Caponi Discept. Tom. V.

amissionis feudi, idè de illis, & similibus decisionibus nulla fuit habita ratio plenissimè discussio articulo in Regia Camera cum adjunctis Sacri Consilii in dict. decisione Franch. 105. à qua non discedendum, dum semper etiam ab antiquis patribus fuit habita pro vera, & indubitatis rationibus fulcita illa interpretatio, quod saltem tam de jure Regni, quam ex clausula salvo assensu, & non aliter assensus super alienatione feudi faciendâ validet factam, prout si esset judicandum pro Joan. Vincentio Brancia in causâ adèd vanarum revocationum quæ cum non subsistant non militent, neque sint admittendæ omninò condemnandus adversarius ad solutionem tertiarum, prout spero à doctissimis Senatoribus quorum eminentiâ, & pietati me submitto.

Hæc est illa causa de qua Consiliarius de Rosa consultat. 23. quæ fuit transactione finita, ut idem refert.

DISCEPTATIO CCCXLIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti species proponitur, & disputatur.
- 2 Status delinquentis narratur.
- 3 Immunitas Ecclesiastica an competat loco, de quo in præsent.
- 4 Immunitas an competat loco fundato autoritate Episcopi, & quid si sit dirutus.
- 5 Immunitas an competat loco ubi habitaverunt Presbyteri Congregati autoritate Episcopi.
- 6 Immunitas Ecclesiastica an competat loco Religiosorum, in quo non sit Ecclesia.
- 7 Locus, in quo Religiosi sunt destinati, vel habitant gaudent immunitate.
- 8 Locus Religiosus dicitur etiam ille, in quo habitant Clerici cum autoritate Episcopi.
- 9 Bulla Gregorii XIV. adducitur, & ponderatur ad propositum.
- 10 Thorus part. 2. in verbo immunitas punctualiter affertur.
- 11 Locus contiguus Ecclesiæ gaudet immunitate, & quando.
- 12 Immunitas conceditur loco, qui sit in Dominio Ecclesiæ.
- 13 Immunitatem concedi loco contiguo Ecclesiæ, probatur exemplis.
- 14 Pignatelli consultatio 176. adducitur ad propositum.
- 15 Monitorium affixum in domo an arguat non esse locum pium.
- 16 Extractus qualiter sit restituendus loco, à quo est extractus.

A R G U M E N T U M.

Immunitate Ecclesiastica gaudere locum illum, qui autoritate Episcopi est fundatus licet non sit Ecclesia, neque Coemeterium, neque Religiosi habitantes, licet habitaverint prius Clerici in communi cum autoritate Episcopi, sicut gaudet locus, qui est destinatus ad habitandum Religiosos, dum fundat Ecclesiam, & affertur casus decisus, &c.

FACTUM, ET JUS

P R O

Vincentio de Gaudio,

C O N T R A

Regium Fiscum.

Valente Scriba.

Collegium fecimus cum Magnifico Joanne Vincentio Sanfelicio Advocato maximo in criminalibus, & plura adduxit, & addidimus, de quibus in præsent.

Supponitur ergo in facto, quod Vincentius de Gaudio Terræ Cuccari, Provinciæ Principatus citra, anno jam proximè decursio, dum permanebat in quodam loco, ubi

G dici-

dicatur il Conventuolo, sito, & posito in eadem Terra in atrio, ambitu, & districtu Ecclesiæ sub titulo Sancti Leonardi, fuit maxima cum violentia à nonnullis Reverend. Audientiæ Provincialis militibus extractus, ligatusque per atrium ejusdem Ecclesiæ ductus, & ad Carceres Reverend. Audientiæ, deinde ad Carceres M. C. V. conjectus, in quibus ad præsens miser reperitur, in R. Juncta exulum in causa ejus præsentis inquisitionis procedebatur ad ulteriora (Dum Vincentius supponitur inquisitus de alimentacione, victuque præstio in personas nonnullorum Capitum bannitorum, quorum agnomina sunt, Tramotana, & Scianello, iidem una simul cum sociis obtinuerunt gratiam modificativam à Sac. C. interveniendi in Præsidio clauso per biennium.) institit impartiri sibi terminum super repositione ad locum immunem, à quo fuit extractus, obtinuit terminum, quo pendente, imò compilato, & fundata ejus intentione, Excellentissimus hujus Regni Prorex ad peragendas gratias generales omnibus jam in vinculis mancipatis ad M. C. V. se contulit, ad cujus pedes abiens flexis genibus, gratiam implorabat, sicuti & alii, infelix non obtinuit, non alia de causa, quia pendebat articulus repositionis ad suimet ipsius beneficium, & instantiam intentatus, cui jam paratus erat renunciare, eoque magis, quia præsentis criminis..... non sit gravis, dum pœna, ut plurimum reducitur ad compositionem pecuniariam, opus non est partis remissione, imò principales delinquentes verè facinorosi fuerunt à S. E. aggratiati, & beneficium ratione consortis ad alium porrigitur ex Text. in l. i. Cod. de divers. script. Reg. Mantica resol. 160.

- 2 Duorum circiter annorum interstitio derelictus Vincentius, Carcerum squalore maceratus, adversæ fortunæ injuria defatigatus, maximaque inopia oppressus ob numerum filiorum, totque sororum virginum in honore periclitantium, facta igitur munitione in causa, firmè credit cliens, & in spem ducitur sub auspiciis DD. judicantium, esse locum petite repositioni.

In præsentiarum non agitur, an Vincentius fuerit, vel non extractus à dicto loco, cum Regius Fiscus hujusmodi extractionem haud inficiet. Præterea septem testes in termino repositionis in primo articulo deponunt de auditu publicè manè sequenti dictam extractionem nocte antecedenti factam à Militibus R. Audientiæ, sed solummodo differitur, Num locus iste sit immunis, necne?

- 3 Ego verò Vincentii partes tuendo, facilè, ut spero, demonstrabo, ejusdem locum esse immunem, siquidem locus iste, prout est ex se pius, ac Religiosus undique reputatur, ex eo quia in art. 1. & 9. constat per testes numero septem, locum hunc nuncupari, il Conventuolo di S. Leonardo, & in art. 9. iidem testes asserunt, antiquitus eodem in loco erat quædam Ecclesiæ licet diruta sub titulo Sanctissimi Sacramenti. Item in 2. 3. 4. & 5. artic. plures testes seniores deponunt eundem locum fuisse ad pium usum erectum sumptibus nonnullorum Civium dictæ Terræ, & præcipuè fororis quondam Constantiæ Scodalupi, Clerici Josephi Antonini (sicuti & ipsemet Joseph hoc idem per actum publicum testatur, ut in actis, &c.) Necnon Reverendus quondam D. Bartholomæus Lombardus, dum ejus anima ab hac vita ad Cælum jam jam erat proficiscenda, in suo ultimo elogio asseruit, præfatum ædificium fuisse constructum etiam suis sumptibus ob elemosynam. Confert ad hæc quod notatur in principio testamenti scripsit: Accessimus ad quandam Cameram sitam intus dictam Terram in loco dicto S. Leonardo, ubi invenimus Præfatum D. Bartholomæum in lecto jacentem, &c. copia cujus testamenti fuit exemplata à scriba causæ, & nescio ad quem finem.

- 4 Super quibus inter art. 2. 3. 4. & 5. plures testes seniores de visu testantur, primum lapidem præfati ædificii fuisse benedictum ab Illustrissimo Don Thoma Carafa, tunc meritis Episcopo illius Diocesis Caputaquensis; qui quidem lapis fuit ad locum dicti ædificii à Reverendo Dom. Bartholomeo Lombardo; tunc Archipresbytero manibus propriis ductus, unà simul cum toto Clero, & Populo processionaliter maxima cum devotione ducendo, & lapides, calcem, ligna, &c. imò cum multis signis, quæ cooperiebant domum Curæ illius Terræ, fuit ædificium istud coopertum, taliter quod locus hic ab omnibus reputatur immunis, eoque magis, quia quolibet anno

fuit visitatus ab Illustrissimis retrò Archiepiscopis, nunc autem visitatur ab Ordinario Diocesano, plures testes deponunt hoc in secundo articulo, ad cujus corroboracionem producit in actis particula visitationis: Præterea hodiernus Archiepiscopus cum suis literis hortatorialibus, prout in actis, certificavit Regiam Audientiam tempore capturæ clientis, locum istum esse immunem, ad quem reponi ipse debebat.

Itidem in 6. art. plures testes de visu testificantur, quo in loco unanimiter habitant RR. Dom. Bartholomæus Lombardus Rector, D. Antonius de Sanctis, D. Petrus Oristanus, D. Dominicus de Tanni, & D. Octavius Anorelli Sacerdotes, & Clericus Joseph Antonini in communi religiosè viventes, & ad præsens RR. D. Carolus Farao, & D. Petrus Basile Sacerdotes cum assensu, & beneplacito Reverendissimi Vicarii Generalis Diocesanæ, impenetrato in progressu sanctæ Visitationis, ex quo D. Petrus intendebat ibi religiosè habitare, sicut & quondam Dom. Bartholomæus Lombardus ejus Avunculus, ut in actis, plura peragendo exercitia spiritualia, & præcipuè doctrinam Christianam alios docendo; Necnon in quadam Camera ejusdem loci adest Capella sub titulo sanctæ Catharinæ, in qua quolibet die Dominico post prandium faciebant Congregationem, magna Populi ædificatione, totumque id patet etiam ex actu publico facto à sindicis, & Electis dictæ Universitatis, ut in actis, ut in alia fide in actis præsentata à nonnullis Civibus dictæ Terræ, apparet, quòd illi Sacerdotes ibi habitantes Missam celebrabant in dicta Ecclesia sancti Leonardi.

Modo oritur quæstio, immunitas Ecclesiastica, qua gaudet Ecclesiæ, an extendatur ad locum Religiosorum vivorum religiosè unanimiter viventium, & si in eo loco aliqua Ecclesiæ, vel Capella adhuc ædificata non sit.

In qua quæstione Marius Ital. in suo tract. de immunit. Eccles. cap. 4. §. 6. num. 10. tenet, immunitate gaudere Domus Religiosorum, etiam si extra passus inessent, postquam etiam divina Officia, & alia ad eos pertinentia celebrari possunt pro cultu Divino, quo casu loca ipsa religiosa efficiuntur, intuitu earum personarum Religiosarum, eo quia homo sanctificat locum, & sic persona, non locus personam, cap. 1. dist. 40. ita persona sacra, ut Clericus ordinatus locum sanctificat, non locus personam, Franch. decis. 499. num. 4. Sicuti de Jur. civili locus religiosus efficitur per mortui repositionem, §. Religiosorum, institut. de rer. divis. quanto magis homo vivens, & sacris Ordinibus decoratus, addito quoque numero ipsorum multo fortius domus eorum prærogativis, ac privilegiis potiri debent.

Præterea nomine loci religiosi venire non solum domus verè Religiosorum, sed Clericorum sæcularium ad instar Religiosorum in communi viventium, quales sunt Patres Congregationis Oratorii sancti Philippi Neri, & similes, Domos item pias, seminaria Puerorum, domos Mulierum convertitarum, ac alias similes Apostolica, vel Ordinaria autoritate erectas, quibus addæ Grancias, quæ sunt veluti hospitia Religiosorum, & Monasterii membra sub autoritate Prælati Monasterii, cujus sunt Grancia, Dian. part. 4. tract. 1. resol. 108.

His ad stipulatur Bulla Greg. XIV. loca sacra, & Religiosa reputantur, Primò Ecclesiæ, Secundò Monasteria, aliaque loca pia. Tertiò Domus, seu Palatia Episcopalia. Quartò Oratoria, & tandem hæc immunitas extenditur ad totam Ecclesiæ fabricam, etiam quoad habitationem conjunctam, & hoc etiam procedit de aliis omnibus locis piis, & Religiosis, ut scripsit Mich. Angel. Donat. de immunit. resol. 38. num. 10. ex verbis ejusdem Bullæ in ibi: Monasterii domibus, locisve Religiosis, necnon nomine Ecclesiæ omnem comprehendendi locum pium, Jo. Andr. in cap. si adversus num. 1. de reitut. in integrum. Unde cum hodie omnibus Ecclesiis, locisve piis, five Religiosis competat immunitas cap. desinit. 17. qu. 4. Ricc. d. 147. num. 2. part. 1. Idèd confugientes ad ea, extrahenda non sunt, etiam si dicta domus, locaque pia sacra non sint, Decian. lib. 6. cap. 14.

Quæ fortius suadentur ex decis. quam refert Thor. in compend. decis. part. 2. verb. Immunitas, ubi advenientibus quibusdam Clericis, nuncupatis Bernabiti, Neapolim, ut eorum Religionem fundarent de ordine Ordinariorum, interea conduxerunt quandam domum sitam alli Pinnellari, à Mathæo Golino, ibique clericaliter viventes, Di-

Divina officia recitantes, &c. & si ibidem nec Ecclesia, aut Capella adhuc fuissent ædificata; Evenit quod cum fuisset à nonnullis satellitibus persecutus Julius Cæsar Ascolensis, inquisitus in M. C. V. confugit ad domum prædictam, apponendo manum in anulo Januæ, ac pedem ad gradum ejusdem, inde per eos captus, & carceratus, institit pro repositione. M. C. V. ad relationem Regii tunc Consilarii Marci Antonii Moræ in Aula criminali existentis, decrevit, captum esse reponendum, & Genuens. in præst. Archiep. cap. 22. num. 10. dicit in hac civitate fuisse declaratum gaudere immunitate Ecclesiastica domum furni Seminarii. Quid dicam de loco, de quo agitur, non est domus conductitia, ut in casu Thori, sed domus ad usum pium erecta, etiam cum assensu Ordinarii, qui quidem assensus supponitur tam per supradictam visitationem ejusdem loci, quam etiam in fundatione ædificii præfati per primarium lapidem ab Archiepiscopo benedictum, & advertit Michael Angel. Donat. ubi sup. resol. 39. num. 9. ex doctrina Ancar. in cap. Ecclesia num. 1. de immunit. Eccles.

II Sed dato, & non concessio, citra veri præjudicium, locum istum non esse pium, & Religiosum, adhuc ex alio capite potiri debere Ecclesiastica immunitate, siquidem septem testes super septimo articulo deponunt de visu, locum hunc distare ab Ecclesiastica S. Leonardi circa 12. palmos, imò conjungi cum illa ex muro alto circa 18. palmos ex parte viæ publicæ, ubi adest Janua major, per quam ingreditur tam in dictam Ecclesiam, quam in dictum locum nuncupatum. Il conventuolo, cujus Janua est in conspectu illius Ecclesiæ sancti Leonardi distantis circa palmos sex, necnon conjungi ex alio muro antequam perveniatur ad viridarium ejusdem Ecclesiæ, quod quidem viridarium est pariter muro circumdatum patet etiam hoc ex actu publico dictæ universitatis, prout in actis, & in 11. art. deponunt dicti testes, per atrium ejusdem Ecclesiæ ingreditur tam ad dictam Ecclesiam, quam ad Campanile ejusdem, & super decimo articulo iidem testes asserunt, tametsi de auditu publicè clientem ibidem captum fuisse, & ductum per atrium Ecclesiæ à Satellitibus Regiæ Audientiæ. Denique in 12. artic. testes numero septem testantur, locum istum ab omnibus immunem existimari, taliter quod nonnulli Cives per tempora inquisiti ob Curie metum sese tutos fecerunt in loco, de quo agitur, & Curie Milites eis molestiam minimè intulerunt, præterquam quod nonnullæ Mulieres, virique agnati, & cognati capitum bannitorum Sciamillo, & Tramontana pariter se recollexere ad locum præfatum propter metum extractus, à quo loco nondum quisquam fuit ereptus, nisi pauper Vincentius, ut etiam patet ex supradicta fide universitatis, ubi in specie enunciatur.

12 Quinimò locus iste est in dominio Ecclesiæ, etenim constat fuisse ædificatum ad usum pium elemosynaliter sumptibus sororis quondam Constantiæ (quæ ab intestato decessit) Clerici Josephi Antonini, & quondam D. Bartholomæi Lombardi, qui quidem D. Bartholomæus in suo ultimo testamento ita ait: *Item lascio, che per quello spetto ad esso, che questo luogo di S. Leonardo, dove al presente habita esso Testatore, fabricato da esso, sia delli Padri della dottrina Christiana dello Laurito, purchè ci vengono ad habitare, è non volendolo accettaro essi, se dia ad'altri, che volessero venire ad habitare in detto luogo, e servire Dio in vita commune, e non essendo ne l'uno, ne l'altro di questo, se si faccia un Conservatorio di Donne, o pure un hospitale per poveri.* Per hujusmodi legatum est etiam quæsitum dominium Ecclesiæ: nam transfertur dominium ad legatarium à die mortis testatoris, ex Text. in l. A Titio de furt. ultra quod locus præfatus est incorporatus Ecclesiæ Parœciali Sancti Petri, in cujus beneficium usus loci prædicti cessit, ut ex decreto in S. Visitatione, ut in actis, ex eo quia voluntas testatoris non est adimpleta, ut ex alio jam constat locum istum esse intra septa Ecclesiæ positum, & habere ostium in atrio Ecclesiæ, igitur gaudere debet immunitatis privilegio, cum domus Ecclesiæ, quæ sunt infra fines Ecclesiæ designatæ, vel propè, gaudent hoc privilegio; Hostiens. in cap. inter alia de immunit. Eccles. Remig. de immunit. Eccles. ampl. 16. etiam si dicta domus ab Ecclesia sit personæ Laicali in emphyteusim concessa, vel locata, Ambrosin. de immunit. cap. 10. num. 8. Decian. ubi supra lib. 6. cap. 25. num. 16.

Caponi Discept. Tom. V.

Nec desunt exempla, nam Clar. in præst. crim. quæst. 30. 13 vers. Hinc est, testatur Senatam Mediolanensem iussisse Prætori Papiæ, ut restitueret Ecclesiæ quemdam Pitium de uxoricidio imputatum, captum in cubiculo cujusdam Domus sitæ intra 16. passus ab Ecclesia majori, dummodo ipsa Domus cohaeret Ecclesiæ, & esset ipsius Ecclesiæ, & hæc sententia locum obtinet, etiam si ædes Ecclesiæ à Laicis essent inhabitatæ, & id etiam in contradictorio Judicio obtentum fuit, & Judicis Ecclesiastici sententia confirmatum refert Cartar. decis. 46. & quando hostium non est in platea publica, ut fuit in casu, quem affert Regens de Ponte decis. 35. sed in Atrio, & districtu Ecclesiæ, licet domus ipsa sit conductitia ad usum Laicorum, tunc gaudet hujusmodi privilegio, ut decisum inquit Reg. Sanfel. decis. 136.

Denique D. Jacobus Pignatellus consult. Canon. consult. 14 176. movet articulum, an Clericus raptor cum defloratione virginis extractus à domo coherente Ecclesiæ cum aditu interiori, & ædificata pro habitatione Rectoris, quam uti illius Capellanus habitabat cum parentibus, & fratribus, retinebarque in locationem, quia solita erat locari, sit restituendus, tanquam extractus à loco immuni, ex illius dictis colligitur affirmativa sententia. Conferunt ad materiam, quæ scripsit Conciol. de immunit. Eccles. resol. crimin. resol. 2. n. 9. ubi de aufugiente intra septa Ecclesiæ, qui dixit esse loca omnia, quæ sepe, muro, vel tabulato sunt circumdata, tamquam vallo quodam munita, quo in loco loquitur etiam de dormitorio de septis Ecclesiæ, de orto, area, & toto mansu, cum Farin. de immunit. Eccles. num. 268. & Bajard. ad Clar. §. fin. qu. 30. & Novar. in summ. Bull. tom. 1. tit. de immunit. num. 2. Episcopo Sulmonæ respondit, non gaudere immunitate Ecclesiastica Reum extractum è viridario Monasterii illi annexo cum aditu interiori, quia alium habebat in via publica, per quem etiam Mulieres introibant ad colligendos racemos uvarum.

Nec cum infert objectio forsan Fiscalis, scribam R. And. 15 Provincialis invenisse, atque evellisse quoddam monitorium affixum in janua prædictæ domus, per quod datur intelligi numquam domum istam gavissam fuisse hujusmodi privilegio immunitatis Ecclesiasticæ.

Cui objectioni responderet primo, D. Petrum Basile petiisse à Reverendissimo Vicario Generali expediri monitorium tam super ejus bonis mobilibus, quam stabilibus, & semoventibus, quod quidem incongruum erat affigi in stabilibus ruralibus, & semoventibus, affixit ipse in janua dictæ domus. Secundo ignoravit Vicarius Generalis concedens bona mobilia reperi in domo prædicta; nam D. Petrus tantum exposuit, *Viene molestato in le robbe di sua Casa, stabili, & animali, &c.* non faciendo mentionem, quod bona mobilia reperiebantur in dicta domo posita intra septa Ecclesiæ S. Leonardi, &c. quia utique non concessisset, dum ex se est locus immunis. Tertio hujusmodi affixio præfati monitorii potestne præjudicare universalibeneficio immunitatis Ecclesiasticæ? certè quod non, cum istud privilegium sit concessum in favorem universalem totius Ecclesiæ, præterquam quod D. Petrus non habuit intentionem præjudicare immunitati Ecclesiasticæ, sed solummodò intendebat cautelis cautelam addere.

Quare cum ostensum sit, locum istum undique esse 16 immunem, iusta ratione Vincentium ad illum reponi debere, unde fuit violenter extractus; nam si quis de facto ex Ecclesia, aliove loco sacro, aut immuni fuit violenter abtractus, pristinæ libertati est restituendus, ut jubet Div. August. ad Bonifac. in Epist. 187. & in cap. mirror. 17. quæst. 4. & notat Bart. in l. presenti in princ. Cod. de his, qui ad Eccles. confug. Guazzin. defenf. 1. cap. 29. num. 1.

Cætera Domini mei ea qua profitentur erga Dei cultum, pia, atque devota Religione suppleant, &c.

DISCEPT. CCCXLIV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua hic.
- 2 Factum reversivum dotis in capitulis appositum qualiter procedat.
- 3 Possessorium quid operetur in dotis exactione.

- 4 Possessorum qualiter detur.
- 5 Spoliatus si agat possessorio, quæ exceptio opponat.
- 6 Iudicis arbitrio possessio est, an exceptio requirat altioris indaginem.
- 7 Spolii nullitas an verificetur.
- 8 Stipulatio rati an obstat spolio.
- 9 Donatio inter vivos presumitur inter conjuges.
- 10 Pactum reversum in dote valet, si moriatur uxor.
- 11 Pactum reversum in favorem cuius persone addi possit.
- 12 Pactum reversum potest multipliciter accipi.
- 13 Pactum reversum cum juramento valet.
- 14 Iuramentum quid operetur in presenti.
- 15 Pater dotans filiam an possit onus imponere.
- 16 Frater, vel dotans quando pactum apponere possit.
- 17 Mulier disponens contra formam pacti an valeat, & num. 18.
- 19 Pactum reversum qualiter explicetur.
- 20 Renunciatio stricti Iuris operat.
- 21 Adversarius ponderatur ad materiam possessoriam.
- 22 Pactum reversum an impediatur immisionem.
- 23 Textus in cap. post electionem de concess. præb. graviter ponderatur.
- 24 Pactum reversum quando invalidum in dote.
- 25 Fontanella reprobatur in presenti.
- 26 Fontanella dictum reprobatur.
- 27 Ratio Practicorum Neapolitanorum quæ sit.
- 28 Francus decis. 421. adducitur ad materiam.
- 29 Pactum reversum quando operetur.
- 30 Pactum reversum, & renunciatio qualiter differant.
- 31 Pactum reversum generaliter conceptum quomodo, & per mortem cuius verificetur.

A R G U M E N T U M.

Pactum reversum in dote qualiter concipiatur, & an intelligatur per mortem viri, vel uxoris, & quid si generaliter conceptum sit, qualiter cum juramento appositum operetur, & an uxor consentiens, & quid deciderit S. C. apud Francum decis. 121. & explicatur Textus in cap. post electionem de concess. præb.

F A C T U M, E T J U S

P R O

Illustri Marchione Petrellæ.

Actor. Mag. Scacciavento.

NEL 1585. in Messina Gio. de Licandro casò Agata sua sorella con Anibale Staiti, al quale promise in dote scudi 5500. fol. 110. in calce 3. vol. cioè scudi 500. al tempo del matrimonio, scudi 875. in tanti mobili, scudi 127. in tante gioje d. fol. 110. a terg. altri scudi 3000. tra anni quattro vinculati per farne compra per sicurezza delle doti fol. 111. A. & a terg. con l'interesse trà tanto a 8. per cento fol. 112. e li restanti scudi 1000. sopra la Signoria di Venezia fol. 112. a terg. sign. Crucis.

Con questa dote la detta Agata fece amplissima rinunzia in forma a beneficio del detto suo fratello fol. 113. a terg. & 114.

Et oltre della detta renunzia, perche non li parve conveniente, che una dote così comoda andasse a persone estranee si pose questo patto nelli Capitoli fol. 116.

Item in caso che il presente matrimonio si separasse per morte di detta sposa sine filiis ex presenti matrimonio, seu natis filiis, & exinde quodcumque mortuis tam ante, quam post mortem dictæ sponsæ in minori etate, vel in majori etate sine filiis ex legitimo matrimonio, che detto sposo sia tenuto alla restituzione di dette doti a detto dotante, suoi heredi, e successori, e di quelli detta sposa non ne possa testare, donare, ne disporre, nec etiam ratione ejus legitime, se non quanto alla forma di onze cento di denari contanti, a cui, e come li piacerà, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, e quando vorrà, e quante volte li piacerà, volendosi in questo detta sposa pregiudicare scienter, & expresse cum juramento, etiam quanto alla sua legitima, e supplemento di quella essa sposa renuncia specialiter, &

expresse cum juramento, e lo resto di dette doti ritorni 23. le onze 400. seu scudi mille ut supra dotati per detto dotante delli denari di Venetia allifratri, e sore di detta sposa, e loro heredi, e successori pro equali portione, e lo restante di dette doti ritornino, e debbano ritornare a detto dotante, suoi heredi, e successori, e detto sposo debba conseguire un letto melioris apparatus, quo erit prima nocte, vel die nuptiarum pretii unciarum 200. reubarum sponsalitorum extimandarum secundum usum Messanæ, non obstante quod presens matrimonium sit firmatum ad usum Romanorum, & sia tenuto detto sposo a sue spese far li funerali a detta sposa, il quale letto s'haverà da dedurre sopra la restituzione di dette doti, ex pacto.

Separato il detto matrimonio per morte del detto Annibale Staiti superstiti solo Do. Vincenzo Staiti unico figlio, se rimarà Agata con Tomaso Pancaldo con listessa prima dote.

Et essendo mancato Gio. de Licandro dal pagamento delli duc. 3000. e dell'interesse di quelli, a 12. di Gennaio 591. passò un altro instrumento tra lui, e Pancaldo, e per li detti scudi 3000. li feco una vendita d'annue entrate ad formam Bullæ a 8. per cento fol. 419. & a terg. 1. volum.

A 4. di Maggio 630. la detta Agata vedova anche del Pancaldo fece donazione a beneficio di detto D. Vincenzo Staiti figlio del primo matrimonio presente, & accettante di tutti li suoi beni fol. 428. 1. vol.

Riservandosi l'usufrutto delli beni donati ejus vita durante, e dopo la sua morte volse, che pervenissero al detto D. Vincenzo suo figlio quoad usumfructum, & proprietatem fol. 429.

Però ch'essa donante potesse disporre delli detti beni, donati pro una vice di tutto quello che poteva disporre in virtù di suoi capitoli matrimoniali initi con Annibale Staiti, e delli beni per essa acquistati potesse disporre a sua volontà fol. 429. A 1. vol. E così ratificò questa donna licapitoli, e il patto sudetto, e D. Vincenzo suo figlio presente così l'accetta, & approva.

A 2. di Settembre 631. passò un instrumento trà la detta Agata, e Flavia Pancaldo sua figlia ex secundo matrimonio, e Marc' Antonio Pagano marito di detta Flavia con l'intervento, & consenso del detto D. Vincenzo Staiti fol. 743. 3. vol. nel quale la detta Agata per compiacere a detta sua figlia, e genero assegnò le terze del detto suo capitale dotale debito per Licandro, ch'erano onze 96. annue per capitale di onze 1200. ad Annibale Balzamo per prezzo di una cosa comprata per detti conjugi dal detto Balsamo, & versa vice li detti conjugi si obligorno di pagare le dette annue onze 96. alla detta Agata sua vita durante, e dopo sua morte al detto D. Vincenzo Staiti, il quale ne dovesse essere usufruttuario tantum ejus vita durante, e ne potesse disporre solo d'annue onze 16. per capitale d'onze 200. in vita, o in morte d. fol. 745. B. C. & a terg. D. & E. e le restanti annue onze 80. con loro capitale di onze d'onze 1000. nell'usufrutto, & proprietà, & restino, e debbano andare a beneficio della detta Flavia, e suoi figli nati, e nascituri, e descendentibus da loro fol. 746. & in defecto di detta Flavia, e suoi figli, e descendentibus a beneficio delli heredi, e successori d'essa Agata, etiam assenti, Notario stipulante, fol. 747. B.

A 10. di Settembre 631. la detta Agata fece testamento, & institui herede universale, e particolare il detto D. Vincenzo, e particolarmente sopra le dette annue onze 96. debite per detta Flavia Pancaldo, e Marco Antonio Pagano in virtù del precalendato contratto fol. 741.

Delle quali annue onze 96. il detto D. Vincenzo ne dovesse essere usufruttuario sua vita durante tantum, e dopo la sua morte l'usufrutto, e proprietà se consolidi alle persone chiamate, e sostituite in detto contratto, cum vinculis, & conditionibus in eo appositis, e delle dette annue onze 96. detto D. Vincenzo ne possa disporre tanto in vita, quanto in morte di onze 16. annue per capitale d'onze 200. juxta formam dicti contractus, fol. 741. 3. volum.

Questo testamento anche sta accettato dal detto Don Vincenzo, ateso è herede di sua madre, ut legitur fol. 500. 3. volum. però è vero, che lo detto instrumento de' 2. di Settembre 631. circa la permutatione delle dette onze 96. annue fatta con Flavia Pancaldo, e Marc' Antonio Pagano suo marito non hebbe effetto, ateso tanto la detta Agata, quanto il detto D. Vincenzo

sempre hanno esatte le dette entrate, e non Licandro. A 10. di Gennaro 635. Il detto D. Vincenzo mediante pubblico instrumento donò irrevocabiliter inter vivos li detti duc. 3000. che dovea conseguire dalli heredi di Giovanni di Licandro, ch'era Carlo de Licandro all'istesso Carlo, e questo anche in esecuzione di quello che più volte l'havea incaricato la detta Agata, fol. 740. 3. vol.

Essendosi venduta la terra di Mottaplacanica, dal prezzo di quella furono assegnati annui duc. 240. per capitale di duc. 3000. al detto D. Vincenzo, e fu ordinato, che Antonino Musso compratore li corrispondesse dette annue entrate, e lo riconoscesse per Signore, e Padrone del detto capitale, però tempore redemptionis, capitale non reematur inconsulto S. C. pro cautela non solum creditorum quondam Caroli de Licandro, sed etiam respectu pratenforum per hæredes dotantis quondam Agathæ de Licandro, fol. 253. 3. volum.

Questo fu perche già stava estinguendosi la descendenza della detta Agata con la morte del detto D. Vincenzo, ch'era Sacerdote, & in conseguenza questo capitale spettava alli heredi del dotante.

Ultimamente morì lo detto D. Vincenzo nel 648. e fece herede D. Mario Staiti, fol. 483. 3. vol. e scordatosi di tanti contratti, & appartandosi dal dovere lasciò duc. 500. pro una vice a D. Francesco de Licandro figlio del detto Carlo, con che non potesse pretendere altro della sua heredità, fol. 484. B.

Fra tanto Antonio Musso, seu il Monastero di S. Domenico in Suriano ha fatto deposito delli detti duc. 3000. di capitale, fol. .... E come ch'è mancata la descendenza della detta Agata, essendo morto lo detto Don Vincenzo figlio ex primo matrimonio abique filiis, è Sacerdote, & essendone anche morti tutti li figli ex secundo matrimonio della detta Agata, come depongono li testimonii super 5. & 6. art. Secundus testis fol. 758. à terg. Sextus testis fol. 765. à terg. & 766. I. testis fol. 753. à terg. Sextus testis fol. 766. à terg.

Et in conseguenza è fatto lo caso apposto nelli capitoli matrimoniali tante volte confermato, che li detti duc. 3000. ritornino all'heredi del detto Gio. de Licandro dotante, ch'è D. Francesco de Licandro suo nipote ex Carolo filio, al quale spettano li detti duc. 3000. super 7. artic. fol. 755. 761. à terg. 768. à terg. 770. & super 8. fol. 751. à terg. fol. 762. 769. & 770. à terg.

Per ciò s'è fatto istanza tanto per parte del detto D. Francesco, quanto delli suoi creditori per la liberatione delli sudetti duc. 3000. fol. ....

Si giustifica questa dimanda, Primo per li capitoli matrimoniali d'Agata, nelli quali per patto speciale con espresso consenso, e volontà di detta Agata sta vincolato il dinaro, che debbarestar in beneficio del dotante, e suoi heredi, e successori, sempre che mancasse la descendenza della detta Agata, conforme è succeduto.

Secondo, perche questo dinaro sta di nuovo vincolato con lo medesimo patto nella donatione, che fece la detta Agata al detto D. Vincenzo suo figlio presente, & accettante a 4. di Maggio 630. nella quale di nuovo se conformò con lo detto patto, mentre se disse, che potesse lei disporre pro una vice tantum di tutto quello che poteva disporre in virtù delli capitoli matrimoniali sudetti, e così sta repetito lo Vincenzo con consenso, e volontà espressa del detto Dom. Vincenzo.

Terzo, questo sta più chiaramente esplicito nel detto contratto di permutatione delli 2. di Settembre 631. mentre nelle sudette onze 96. annue mancando lo detto D. Vincenzo sta thiamata la detta Flavia Pancaldo ex secundo matrimonio, e dopo li suoi descendenti, & in loro disetto alli heredi, e successori d'essa Agata, che sono l'istessi heredi, e descendenti del dotante, & in questo contratto anche fu presente, e consentiente lo detto D. Vincenzo.

Quarto, lo stesso sta repetito nel testamento fatto dalla detta Agata a 10. dell'istesso mese di Settembre 631. quale sta accettato dal detto D. Vincenzo, come s'è detto.

Quinto, & ultimo ci è la donatione del 635. fatta dal detto D. Vincenzo, quale leva ogni disputa.

Dimodo che la pretenziona del detto Don Mario Staiti herede instituito dal detto D. Vincenzo, il quale pretende il dinaro, non tiene sussistenza, e con ogni giustizia si supplica per la liberatione a beneficio del detto D. Francesco de Licandro, e per esso a beneficio de' suoi creditori, nè sa-

Caponi Discept. Tom. V.

ria necessario d'entrare in articoli di ragione, dove il fatto è così chiaro.

At quia doctus Adversarius ingeniosè nonnullas excogitavit difficultates, non ab re duxi infra scripta recensere, ex quibus omnia ex adverso investigata ruunt, & corrunt.

Primò, itaque contendit, saltem in possessorio debere 3
obtinere, & possessionem exigendi tertias prædicti capitalis, quam dictus D. Vincentius habuit continuandam ad beneficium dicti D. Marii hæredis ex testamento, cui supra allegata instrumenta, & pacta geminata in possessorio non abesse putat.

Secundò, in petitorio pactum prædictum in capitulis matrimonialibus appositum, nullum esset, quia asserit, dotem fuisse ex paterna substantia constitutam.

Tertiò, adhuc data pacti validitate, ait illud potuisse servari, si matrimonium fuisset separatum per mortem ipsius Agathæ, non autem dum fuit solutum per mortem viri.

Quartò, pactum prædictum nihil operari, eo quod hæredes Joannis de Licandro sunt præmortui dictæ Agathæ, ut supponit, & quod non adsint hæredes ex testamento dicti Joannis.

Sed nullum prædictorum, ni fallor, subsistit, & meritò depositum liberandum Dom. Francisco de Licandro, & successivè ejus creditoribus, omninò spero.

Quo enim ad primum attinet, nescio videre qualiter 4
de possessione possit Adversarius contemnere; licet enim supponat ipsi uti hæredi scripto dandam immiissionem in bonis, quæ fuerunt possessa per dictum D. Vincentium, ad Text. in l. fin. C. de edict. Divi Adr. tamen ex pluribus hæc prætenfio diluitur.

Primò, ex facto non etenim tractatur amplius de exactione tertiarum, qua in vita dictus D. Vincentius fruebatur, sed de liberatione capitalis jam depositati per Monasterium S. Dominici de Suriano (in cujus possessione nunquam fuit dictus Dom. Vincentius) fol. 499. fol. 526. & fol. 557. vol. 3. quod depositum omnibus interesse prætendentibus fuit notificato d. fol. 526. A. Et sub die 26. Octobris 648. per D. Conf. Soto causæ Commissarii fuit ordinatum, quod stante consensu oretenus declarato coram causæ Commissario per creditores Caroli de Licandro, & Passarello, depositum factum per Monasterium prædictum pro partita debita Vincentio Staiti admittatur, & proinde procedatur ad ipsius liberationem auditis interesse prætendentibus, fol. 551. 3. vol.

Ex quo duo resultant, Primum, quod possessio exigendi tertias jam evanuit per depositum capitalis, capitale autem prædictum nunquam habuit dictus D. Vincentius, etiam dum in decreto per D. Consil. Amendola sub die 11. Aprilis 646. fuit ordinatum, non reemi inconsulto S. C. tam pro cautela creditorum, quam etiam respectu prætenforum per hæredes dotantis Agathæ de Licandro fol. 253. 3. vol.

Secundum, quod jam creditores sunt effecti legitimi contradictores ex decreto prædicto interposito per D. Consil. Soto, in quo ordinatur liberatio auditis omnibus interesse prætendentibus d. fol. 551.

Secundò, principaliter de jure dicimus, quod de capitale prædictum ex amplissima renuntiatione, seu potius ex pacto appposito in capitulis matrimonialibus Agathæ de Licandro, ratificato, & acceptato per Dom. Vincentium ut supra fundavimus, spectat ad hæredes dotantis, nempe ad D. Franciscum de Licandro, & successivè ad ejus creditores.

Et licet credat Adversarius exceptionem renuntiationis non ob stare in interdicto adipiscendæ, ex Text. in cap. post electionem, de concess. præbend. & per Panorm. ibid. num. decimotertio, & decimoquarto.

Tamen conclusio ista nec est tuta, nec applicabilis ad casum nostrum.

Non est tuta, quinimò agenti possessorio, etiam si fuerit spoliatus, obstat exceptio renuntiationis, cap. accepta de restit. spoliat. cap. super eo, de renuntiat. Rebuff. conf. 4. vers. decimo sexto, Flamin. de resign. lib. 1. q. 13. n. 34. Menoch. de recup. possess. remed. 1. q. 27. n. 297. Rot. Roman. in noviss. tit. de renunt. decis. 4.

Et ne ob stare videatur Text. in dict. cap. post electionem, cui pars totum se fudit, qui tamen multos habet intellectus, ut per Gloss. ibid. & Doctores signanter per Panorm. à num. 12. ideò dicimus cum Gloss. in dict. c. acce-

accepta, quod in casu dicti capituli post electionem non constabat de renuntiatione, sed solum allegabatur in casu verò d. cap. accepta, constabat in promptu, ut in casu nostro.

Vel dicimus Secundò, cum Innocent. in dict. cap. post electionem num. 3. quod ibi erat vehemens præsumptio calumniæ, & dilationis contra eum qui renuntiationem solum allegabat, & idè fuit decisum, non obitare exceptionem renuntiationis Si autem (ait Innocent.) hæc præsumptio non subesset, non video causam quare non sit legitima exceptio de renuntiatione sequente institutione, imò esset legitima exceptio etiam post rem judicatam, quam sententiam sequutus fuit Guid. Papa. in eod. cap. sub num. 7. & Doctores communiter, cum autem in casu nostro necdum absit umbra calumniæ, sed luce meridiana clarior sit iustitia creditorum, qui renuntiatione, seu pacto juvantur, non obstat textus prædictus.

Vel & Tertio dicimus, quod nec termini Text. in d. cap. post electionem, applicantur ad casum nostrum, quando enim probatio offertur incontinenti, tunc obstat exceptio renuntiationis etiam in possessorio quolibet, ut per Abbat. quem pars allegat in d. cap. ante num. 14. Rota noviss. part. 2. dec. 57. num. 4. Menoch. de retinend. remed. 3. quest. 82. num. 697. Postius de manutenend. observ. 42. num. 144.

- 6 Erlicet Judici sit arbitrarium dignoscere, quando exceptio requiratur altiore indaginem, Roman. Soccin. Cravett. Nevizz. Menoch. & alii penes eandem Rotam dict. decif. 57. num. 3. tamen quando renuntiatio constat per publicum instrumentum, ut in casu nostro dicitur in promptu probata, ex Clar. Socc. consil. 59. num. 2. vers. Sed si ve discutiamus, Rota d. decif. 57. num. 4.

Nec omittimus, quod iustitia, vel iniustitia possessionis in interdicto interim ibi est attendenda, ubi est opus disceptatione ad cognoscendum de ipsa iustitia, vel iniustitia, secus verò ubi absque disceptatione evidenter de iustitia possessoris apparet, ut ex Cancer. Fontanell. aliisque probavit Postius d. observ. 42. n. 149.

Quoad secundum, dum pactum in nuptialibus tabulis appositum nullum, & invalidum, nescio tamen quo jure putat esse Adversarius, eo quod asserit dotem prædictæ Agatæ de Licandro ex paterna substantia fuisse constitutam.

Dicimus etiam transeundo cum hoc facti themate, ut dos prædicta ex paterna substantia fuerit constituta, sicuti est præsumendum in dubio de bonis propriis fororis, quæ frater administrat, non autem de propriis fratris sororem præsumi dotatam. Menoch. Minad. Reg. Rovit. & alii penes doctissimum, & nunquam satis laudatum Do. Marchionem Ramontis 2. tom. cap. 3. num. 16.

Adhuc parvis assumptum non subsistere.

Siquidem funditus articulum examinando dicimus, de duobus præcipuè posse disputari.

Primò, utrum tale pactum sit de jure validum, vel ne.

Secundò, utrum ipso non obstante potuerit dicta Agata de ejus dotibus disponere.

- 7 Quoad primum atinet de hujusmodi pacti validitate, nullibi, ni fallor, apud I. C. vidi dubitatum, imò in dote ab ipsa muliere data, & de ejus propria substantia constituta, prout esse potest casus noster, valere tale pactum, ut ea decedente dos, vel pars ipsius alteri solvatur, & quod eveniente casu efficaciter actio stipulatori sit quaesita, passim decisum invenitur in l. quæ dotis 34. ff. solut. matrim. in l. cum maritus 29. §. fin. ff. de pact. dotal. in l. 2. C. de jure dotium.

Dubium autem solum fuit in duobus.

Primò, an sit aliquis ex mulieris voluntate dotem sibi reddi soluto matrimonio stipuletur, censeatur adhibitus tanquam nudus minister, & procurator mulieris, vel tanquam donatarius, quo casu in dubio potius tanquam ministrum, & procuratorem interfuisse, docet I. C. d. l. cum quis decedens 35. §. nuptura. ff. de leg. 3. & in l. Seja 12. ff. de dote præleg. Gloss. in d. l. quæ dotis, in verbis tenebitur, & latius fundavit varios casus distinguendo, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 10. num. 5. Barbosa in d. l. quæ dotis num. 9. & 10. ubi latè dictam Glossam exornat, & defendit, & communiter esse receptam fatetur, & melius num. 13. & idè non obstante tali stipulatione nullum jus stipulatori quaesitum, & posse mulierem ad libitum de ejus dotibus disponere, ut in præallegatis juribus, Anchar. cons. 22. num. 1. idem Barbosa. ubi sup. ante num. 14. sed de

- 8 Verum enim verò, & si in dubio stipulatio dotis alteri reddenda præsumatur de consensu, vel voluntate mulieris facta ad beneficium illius, uti ejus ministri, & procuratoris, non uti donatarii, ut supra diximus, tamen multi sunt casus, in quibus præsumitur quis adhibitus ad stipulandam dotem

validitate pacti, & stipulationis jura, & DD. non dubitarunt, imò illud validum supposuerunt, sed ad ipsius mulieris beneficium.

Secundò, quaesierunt DD. quia in aliquibus casibus talis stipulatio præsumitur interposita animo donandi, ut in d. l. Seja, ff. de dote præleg. utrum talis donatio præsumatur inter vivos, vel causa mortis, & in dubio illam causa mortis præsumi, probat expresse Text. in d. l. Seja, & in puncto docuit Gloss. ibid. in verb. in eum casum, & in d. l. quæ dotis in verb. tenebitur circ. fin. latè Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 11. num. 10. cum seqq. & proprie num. 14. usque ad 26. Cujac. lib. 3. respons. Scevola in d. l. cum maritus in fin. & in commentar. ad d. l. Seja, ff. de dote præleg. effectus autem qui ex hac inspectione resultat, est notissimus, nam si præsumitur donatio causa mortis, tunc admittitur revocatio, & fideicommissum in dote taliter altari donata, d. l. Seja, ubi Gloss. ff. de dote præleg. & in l. 2. C. de jure dotium.

Si verò præsumitur donatio inter vivos, tunc nec revocatio, nec dispositio aliqua admittitur amplius de dote illa, quia irrevocabiler jus est donatario quaesitum, Gloss. in d. l. Seja, in verb. in eum casum, idem Præf. de Franch. ubi sup. & Menoch. ubi sup. quo casu procedunt jura in d. l. quæ dotis, ff. solut. matr. d. l. maritus, §. fin. ff. de pact. dotal. ut bene explicavit Gloss. in d. l. Seja, in verb. in eum casum.

Undè doctissimus Neapodan. in Consuetud. Si quis, vel si qua, in verb. præterquam num. 233. ponit quaestionem in filia dotata à patre, vel à matre cum pacto, & stipulatione prædicta, ut ipsa decedente dos ad illos revertatur, utrum possit illa non obstante de dote disponere.

Et post Gloss. in d. l. Seja, in verbo in eum casum, ff. de dote præleg. distinguit tres casus: Primus quando mulier permittit alterum stipulari dotem animo donandi inter vivos. Secundus quando permittit animo donandi causa mortis. Tertius quando est dubium, & primo casu mulierem testari non posse, firmavit Secundo, & Tertio sic de validitate tamen pacti penitus dubitavit, nec ipse, nec ceteri DD. quos viderim, Dubitare igitur de hujusmodi pacto, & stipulationis validitate, ne dum esset sine lege loqui, & sine auctoritatibus, sed contra juris principia disputare, quod enim dicitur dotis conditionem non posse effici deteriorem, l. Attilicinius, cum concord. ff. de pact. dotal. intelligitur postquam est in esse deducta.

Non autem in initio tempore quo constituitur, tunc enim potest quodlibet pactum apponi, ut soluto matrimonio dos dotanti restituatur, ut in l. quoties, ff. solut. matr. l. 3. §. sed utrum, in verbo ergo etiam filiam familias, ff. de minorib. Menoch. d. lib. 3. præf. 16. num. 20. & 21. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 308. num. 13. & 14. dos etenim tempore ejus constitutionis recipit naturam immutabilem, quæ ex intervallo alterari non potest, Molles. ad consuet. Neap. part. 6. q. 2. num. 19. & seqq. latè Antonin. de Amato, qui innumeros cumulat resol. 64. num. 1. & 2. doctissimus Dom. Consiliar. Staibanus resol. 3. num. 17. & 18.

Non negamus tamen pactum hoc, ut soluto matrimonio dos alteri quam mulieri solvatur aded generaliter non valere, nempe casu quo matrimonium solveretur morte viri, tunc enim esset contra publicam utilitatem, ut in l. 1. ff. solut. matrim. & consequenter non valeret, si non esset servandum, l. 2. ff. de pact. dotal. secus autem quando morte mulieris matrimonium solveretur, tunc enim est validissimum, ut ex Paul. de Castr. Alexandr. & aliis, docuit Barbosa. in d. l. quæ dotis, ante num. 13. ff. solut. matr. data igitur pacti prædicti indubitabili validitate ad secundam quaestionem descendendo, utrum eo non obstante potuisset dicta Agata de ejus dotibus disponere, (sed nullo modo contra ipsum disponitur, ut ex facti themate innotescit) dicimus ex supra positis facilem esse resolutionem, eamque pendere ex eo utrum pactum, seu stipulatio in casu nostro fuerit concepta in personam fratris uti procuratoris, vel uti donatarii, & si uti donatarii utrum inter vivos, vel causa mortis.

Verum enim verò, & si in dubio stipulatio dotis alteri reddenda præsumatur de consensu, vel voluntate mulieris facta ad beneficium illius, uti ejus ministri, & procuratoris, non uti donatarii, ut supra diximus, tamen multi sunt casus, in quibus præsumitur quis adhibitus ad stipulandam dotem

- dotem animo donandi, uti per Menoch. *d. lib. 3. præsumpt. 10. per totam*, & per Barbofam *in d. l. qua dotis a num. 9. usque ad 17. ff. solut. matrim.* quorum nonnulli optime casui nostro conveniunt, præcipue quando quis fuit stipulatus partem dotium sibi reddi soluto matrimonio, ut in casu nostro, quia tunc elicitur manifesta mulieris voluntas donandi dictam partem stipulatori, ut docuit Bart. *in d. l. qua dotis num. 2. ff. solut. matrim.* quem sequuti sunt Angel. & Salicet. & alii, ut per Menoch. *d. præsumpt. 10. num. 8.* vel quando is, qui dotis restitutionem stipulatur, esset conjuncta persona, cujus favore facillime donatio præsumitur, *l. fin. §. fin. ff. de donat.* & latè post Bart. & antiquos *in d. l. qua dotis*, refert Barbof. *ibid. num. 13. & 14.* & optimè *n. 16.* ubi docet donandi animum in muliere respectu extranei stipulatoris plenè constare debere in conjuncta verò persona sufficere, quod constet verè, vel præsumptivè, & in casu nostro adsunt vehementissimæ præsumptiones, quæ animum donandi aperitissimè significant, vel quando quis fuit stipulatus dotis restitutionem soluto matrimonio per mortem uxoris, non per mortem viri, ut in casu nostro, ut latè per Menoch. *d. præsumpt. 10. num. 8.*
- 12 Vel quando mulier pacta est, dotem fratri restitui in casu soluti matrimonii per ejus mortem, & deinde frater fuit stipulatus in eundem casum sibi restitui, tunc enim animus donandi expressè colligitur, ut voluit Cuman. *in d. l. qua dotis num. 7. & ibid. Roman. num. 5.* Jaf. *num. 11.* & doctè fundavit Barbof. *in ead. l. ante num. 15.* sicut est in casu nostro, in quo adest pactum in capitulis matrimonialibus *fol...* & deinde subsequitur stipulatio ad fratris beneficium in instrumento dotali. Attamen hæc disputatio ad casum nostrum non pertinet, in quo non adest dubium, sed sumus in claris, in quibus non est opus conjecturis; voluit enim dicta Agatha dotes donare ejus fratri, ejusque hæredibus, casu quo ipsa, & ejus descendentes deficerent quandocumque ut verba supra enarrata, quæ hic revideri rogo, sunt satis clara, unde dicemus cum Menoch. *d. præsumpt. 10. n. 1.* in hoc casu nullam cadere disputationem.
- 13 Hinc posito pro indubitato, quod dicta Agatha casu, quo ipsa, & ejus descendentes deficerent voluerit dotes donare dicto ejus fratri, est & necessariò fatendum, talem donationem fuisse irrevocabilem inter vivos, sive ex juramento, & clausulis in instrumento dotali appositis, in quo promissit dicta Agatha habente rata & dicta capitula matrimonialia, & singula in eis contenta observare, & contra non facere, vel venire sub hypotheca bonorum expressa, ut *fol...* & rursus *fol...* ubi promissit in perpetuum omnia, & singula in eis contenta in perpetuum habere rata, & firma, & irrevocabiliter observare *fol...* cum clausulis constituti, & precarii *fol...* sive ex ipsa verborum structura.
- 14 Quoad juramentum, & clausulas attinet, absque dubio fatemur, fuisse inductam donationem inter vivos nam quotiescumque in donatione adsunt clausulæ istæ, nempe promissio non contraveniendi, & omnia, & singula observandi, tunc etiam donatio causa mortis assumit naturam donationis inter vivos, *Com. conf. 289. num. 9. lib. 4. Ruin. conf. 129. num. 6.* & ex innumeris fundarunt Mascard. *de probat. concl. 562. num. 5.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præf. 35. num. 21.* Mantica. *de conject. ult. volunt. lib. 1. tit. 13. num. 5.* Magon. *decis. Florent. 64. num. 8.* sicuti etiam quando adest clausula constituti, & precarii, idem Magon. *ubi supra num. 12.* Menoch. *ubi supra num. 36.* item & quando adest juramentum, ut DD. omnes supracitati posuerunt, D. Staiban. *Senior consil. 8. num. 4.*
- Item dicta Agatha reservavit facultatem disponendi de parte ejus dotis, ut diximus, quo casu donationem inter vivos omninò dici, Menoch. *ubi supra num. 33.*
- Structura etiam verborum omninò demonstrat illam fuisse donationem inter vivos, illa nempe, *Volendosi d. sposa preiudicare* scienter, & expressè, etiam cum juramento in quanto alla sua legitima, e supplemento di quella essa sposa renuncia specialiter, & expressè cum juramento *fol...* cum etenim conjecturalis sit quæstio, quando donatio causa mortis, vel inter vivos dicatur, ut ex Rolan. *conf. 8. colum. 2.* latè posuit Magon. *d. decis. 64. num. 5.* omninò erit dicendum in casu nostro, fuisse inductam donationem inter vivos, & in terminis terminantibus Jacob. Menoch. qui latè hunc articulum examinavit *d. lib. Caponi Discept. Tom. V.*
3. præf. 11. per tot. num. 2. ex Bald. Campeg. Jaf. aliisque fundavit, quod ubi adhibetur stipulator ad stipulandum irrevocabiler pro se ipso, tunc omninò hæc verba indicant donationem inter vivos, præcipue quando adest juramentum, quæ omnia concurrunt in casu nostro, ut in facto fundavimus.
- Item quando stipulator adhibetur ad stipulandum pro se, & suis hæredibus, ut in casu nostro, in quo decedente dicta Agatha fuit conventum, quod dos rediret ad dotantem, ejusque hæredes, & successores *fol...* tunc enim donatio inter vivos est judicanda, quia mentio hæredum convenit donationi inter vivos, quæ ad hæredes transmittitur, non autem donationi causa mortis, quæ habet naturam legati, quod pendente conditione non transmittitur, ut ex pluribus fundavit idem Menoch. *ubi supra num. 8. & 9. Reg. Sanfel. decis. 128. num. 2.* sicuti generaliter quando est facta donatio alicui, & ejus hæredibus, ut tunc inter vivos, non verò causa mortis dicatur donatio, per eandem rationem DD. communiter tradiderunt, Menoch. *d. præsumpt. 35. num. 7.* Magon. *d. decis. 64. num. 7.* Mascard. *d. concl. 162. num. 41.*
- Unde si ex prænaratis fuit inducta donatio inter vivos ad beneficium dotantis, ejusque hæredum, succedit conclusio, quod de dote prædicta non poterat dicta Agatha disponere, quia irrevocabiler jus erat quæsitum dotanti, ejusque hæredibus, ut *l. cum maritus, §. fin. ff. de pact. dotal. d. l. qua dotis, ff. sol. matr.* Menoch. *præf. 11. num. 24.* Neapod. *in d. consuet. Si quis, vel si qua, in verb. præterquam num. 233.*
- Quam sententiam ut accedente expressa mulieris voluntate, ut in casu nostro possit frater, qui non ex propria substantia, sed ex bonis ejusdem sororis eam dotavit apponere pactum, ut soluto matrimonio dos ad ipsum revertatur, juxta decisionem Text. *prædicti in d. l. cum maritus, §. fin.* strenue probavit Fontanell. *de pact. nupt. claus. 5. glos. 10. part. 1. num. 12. usque ad 27.* qui plura cumulavit jura, DD. & autoritates, & *d. num. 27.* sic refert per ejus Senatuum decisiū, cum qua sententia convenit Franc. Molina *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 31.* Cæncer. *variar. resol. lib. 3. cap. 2. de inventario num. 260.* qui aliam refert decisionem Antonin. de Amato *resol. 64. sub num. 11.*
- Causatur hoc ex expressa mulieris voluntate, & consensu, sicuti enim pater non potest onus in legitima filii imponere, quàm non ab ipso patre, sed legis providentia filius habet, *l. quoniam in prioribus, Cod. de inoff. testam.* & tamen si filii consensus accedat tale onus sustinetur, optimè Cæncer. *var. resol. lib. 3. cap. 2. de inventario num. 203.* latè, & doctè Illustr. D. Præf. Merlin. *2. cent. cap. 48. per totum.*
- Et pater si doret filiam, licet in dote, quæ loco legitimæ succedit, non possit onus restitutionis, & fideicommissi imponere, latè Antonin. de Amato *resol. 64. num. 4.* potest de ejus consensu onus fideicommissi apponere in dote, etiam infra summam legitimæ, idem Antonin. de Amato *d. resol. 64. num. 7.* ubi innumeris DD. cumulavit, addo Camillum Medices *conf. 161. num. 2.*
- Ita etiam poterit soror de ejus propria substantia, à fratre dotata expressè consentire, ut ipsa deficiente, & ejus descendentes dos fratri, ejusque hæredibus restituatur, dotemque fratri donare, cum hoc de jure non reperiatur improbatum, ut sup. fundavimus.
- Superest, ut adductis per Adversarium satisficiamus, & licet ex Luca de Penna *in l. 1. num. 47. usque ad 50. Cod. de impon. lucrat. descript.* Afflict. Bald. quos omnes allegat Præf. de Franch. *decis. 196.* aliisque fundaverit tale pactum non obstare, quin mulier possit de dotibus ad ejus libitum disponere, & sic fuit per Sac. C. decisiū, teste eod. Præsidi ubi supra, quam conclusionem innumeri sequuti sunt DD. quos tediousum esset referre, ut videre est penes Anton. de Amato *lib. 1. variar. resol. fol. 28. num. 5. & lib. 2. resol. 64. num. 8. & 9.* ubi de more omnes cumulavit, addo Franc. de Petris *conf. 61. num. 18.*
- Attamen decisio S. C. & DD. præallegati non pertinent ad casum nostrum, siquidem decisio prædicta S. C. de more secundum veros juris terminos processit, nam in illo casu ex facti circumstantiis, nec donatio ad favorem fratris poterat præsumi, & si aliqua adfuisset præsumptio, fuisset donatio causa mortis, ut clara sunt

verba ejusdem *Præf. ibid. num. 7.* ut optimè observavit Menoch. *de præfumpt. lib. 3. præf. 11. num. 24.* quæ non impedit contrariam dispositionem, ut fundavimus, & meritò dum mulier disposuit dispositio illa est attendenda, DD. citati per Vincent. de Franch. & reliqui relati per Antonin. de Amato loquuntur in eisdem terminis.

At ubi donatio irrevocabilis inter vivos ad favorem fratris posset præsumi, ut expressa cernitur in casu nostro, non emanasset talis decisio, nec potuissent loqui, nec loquuti sunt præcitati DD. quia adversarentur juris principia, ut diximus, & quando dos per pactum, & contractum irrevocabilem alteri est debita, & promissa, tunc non potest mulier de ea disponere, ut latè fundavit Antonin. de Amato *d. resolut. 64. num. 12. usque ad fin.*

Ethoc est, quod voluit, & doctè fundavit Fontanella, ut dato expresso consensu sororis, sustineatur pactum, ut fratri restituantur dotes soluto matrimonio, per mortem ipsius sororis, quia in hoc casu est inducta donatio inter vivos, licet ipse per hosterminos non discurrat, sed solum ipsos supponat, qui amplius addidit DD. omnes, qui contrariam tuentur sententiam loqui, quando adest tacitus, vel præsumptus consensus mulieris, non autem quando adest expressus, cum quibus etiam convenit D. Regens Sanfelicius *decis. 128.*

- 18 Secundò dicimus, quod decisio dicti S. C. & DD. omnes supra allegati loquuntur, quando mulier disposuit contra formam pacti initi in capitulis matrimonialibus. At ubi mulier ipsa intestata decessit, vel aliter conquesta non fuit de pacto prædicto, tunc firmum remanet pactum, & dos fratri est restituenda, idem Præses de Franchis *decis. 491.* qui sic refert per Sac. Conf. decisum, & taliter declarat dictam *decis. 196.* Castill. *decis. 25. num. 11.* Antonin. Amatus *d. resolut. 64. num. 21.* ubi plures cumulat, & *d. resolut. 28. num. 7.* quod procedit secundum veros juris terminos supra relatos, quando ex tali pacto potest argui donatio causa mortis, quæ per contrarium actum, vel dispositionem non est revocata, ut supra fundavimus.

Unde cum in casu nostro nedum non adsit contraria voluntas, & dispositio dictæ Agathæ, sed imò pactum prædictum semper fuit & in vita, & in morte confirmatum, ut in facti serie posuimus, malè applicatur dicta *decis. 196.* Præf. de Franch. sed esset attendenda dicta *decis. 491.* licet neutra ipsarum pertineat ad casum nostrum, in quo fuit inducta donatio irrevocabilis inter vivos, ut fundatum est.

- 19 Ad Tertium verò principale motivum Adversarii dum supponit pactum prædictum potuisse servari, si matrimonium fuisset separatum per mortem ipsius Agatæ, non autem dum fuit solutum per mortem viri, ex eo quia pactum prædictum renunciationem fuisse arbitratur, quæ strictè est intelligenda, ut præ cæteris fundavit Dominus Marchio Ramontis *tom. 1. contr. cap. 29. num. 13.* & pactum, & renunciationem confundi apud DD. credat.

- 20 Dicimus Primò, quod renunciatio licet sit stricti juris, attamen etiam in contractibus stricti juris, quod verò simile est attendi debere, & si scriptum non fuerit, ad Text. in *l. in obscuris*, & in *l. semper in stipulationibus*, ff. de reg. jur. & utrobique Gloss. & in *l. veteribus*, ff. de pact. & est expressum in *l. triticum* 94 ff. de verb. obligat. Gloss. in *l. tale pactum*, §. fin. in verb. exceptione, circ. fin. de pact. Mantic. de tacit. lib. 16. tit. 24. num. 30. & 31. in interpretandis namque contrahentium voluntatibus primas obtinet partes verisimilitudo, Cravett. *conf. 619. num. 7.* Riminal. jun. *conf. 30. num. 43. & 44.* adeò quod ex verisimilitudine à verbis contractus recedatur, *l. solutum*, §. solutum, ff. de pignor. act. Cravett. *conf. 974. num. 14.* & licet stipulatio, quæ est stricti juris, *l. quidquid adstringenda*, in princ. ubi DD. ff. de verb. oblig. de casu ad casum non extendatur, tamen ex veròsimilibus conjecturis extenditur ad casum non expressum, ut ex Duaren. fundavit Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 1. ante num. 15. veròsimilitudo namque etiam in contractibus stricti juris multum operatur, & secundum eam est judicandum, *d. l. ult. C. que res pignor.* ubi ait Justinianus: (*cum sit justum voluntates contrahentium magis quam verborum conceptionem inspicere*) Paul. de Castr. *conf. 148. num. 1. & 2. vol. 1.* latè Mantic. ubi sup. à num. 12. cum plurib. seqq. optimè Gratian. *discept. forens. cap. 719. num. 15.*

Hinc dicta in stipulatione in casu expresso, extenduntur etiam ad casum omnium, si eadem ratio subsistat, ut ex Paris. Riminald. jun. & Menoch. probavit Mantic. ubi supra num. 17. quo casu non dicitur extensio, sed comprehensio, latè Tiraq. in *l. si unquam*, in verbo *libertis* num. 44. & 45. C. de revoc. donat. post Cyn. & Bald. in *d. l. quod verò*, Cod. ead. tit. latè Mantic. ubi sup. num. 20. Gratian. qui plures cumulat *discept. forens. cap. 601. num. 11.*

In quo revideri rogo decisionem S. C. relata per D. Reg. Capyc. Latro *decis. 118.* ubi per veros juris terminos fuit decisum donationem, quæ est contractus stricti juris, *l. eum qui*, ubi Bart. num. 1. ff. de donat. & probatur in §. actionum autem, Insit. de action. etiam quod fuisset facta in unum casum expressum, ex veròsimili mente contrahentium, fuit extensa ad alium casum non expressum.

Unde cum ex illis verbis ut soluto matrimonio per mortem dictæ Agatæ, teneretur dictus Annibal Staiti dotem fratri dotanti, ejusque hæredibus restituere, si dicta Agata absque filio decessisset, vel filii prædicti quandoque deficerent, veròsimilis mens contrahentium inspicitur, ut quandocumque dicta Agatha decessisset etiam post secundas nuptias dos dotanti redderetur, ab hoc verò simili non est recedendum.

Secundò dicimus nos versari in contractu, seu pacto bonæ fidei; scitum est etenim pactum vestiri cohærentia contractus, ut ex Jacob. de Aren. Cyno, & Bald. in *l. quamvis*, C. de usur. rectè probavit Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 6. num. 17. unde cum pactum prædictum fuerit appositum in contractu dotali, quod bonæ fidei est, *l. unis*, §. sed etsi, Cod. de rei ux. actio. meritò dicemus illud fuisse bonæ fidei, & consequenter succedit conclusio, quod in contractibus bonæ fidei latissima est facienda interpretatio, Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 9. num. 14. tantumdem etenim in bonæ fidei judiciis valet Judicis officium, quantum in stipulatione nominativam de ea re facta interrogatio, *l. quia tantumdem*, ff. de negot. gest. & æquitas naturalis, contractus bonæ fidei interpretatur, *l. si socius pro filia*, in illis verbis: (*pactum ex æquitate sic nobis interpretantibus*) ff. pro socio, & in eis plus valet æquitas, quam nimia subtilitas, unde Judex in his contractibus habet liberas habenas, quia imitantur naturam ultimarum voluntatum, in quibus latissima datur interpretatio, ut copiosè fundavit Mantic. *d. lib. 1. tit. 9. n. 1. usque ad 14.*

Quæ autem æquitas non suadet, ut casus noster non sit in pacto comprehensus?

Dicimus tertio, terminos renuntiationis non esse applicabiles ad casum nostrum, in quo non renuntiatio, sed pactum expresse legitur in illis verbis: *Item in casu*, & *fol. 116.* & licet pacti nomen generale sit ad omnes conventiones Ant. Butr. in *cap. qualiter*, num. 2. de pact. Cynon. de pact. lib. 1. cap. 1. n. 3. quod tamen, quando assumit specificum nomen, tunc non à genere, sed à specie denominatur, quando verò non habet specificum nomen, tunc stat sub nomine generis sui, & pactum simpliciter appellatur, Abb. in *cap. 1. de pact.* Bart. in *l. homine*, ff. de trit. vino, & oleo leg. siquidem pactum habet in se consensum reuuntiantis, *l. 1. §. 1. ff. de pact.* renuntiatio verò solius renuntiantis, quod ante dixerat Gloss. in *d. l. 1. Cod. de pact.*

Unde minimè procedit partis assumptum; dum pactum, & renuntiationem confundit; ex quo sequitur, quod licet renuntiatio sit strictè intelligenda, nec extendatur de casu ad casum (quod tamen arbitror omnino intelligendum cum temperamento verò similitudinis ut supra) tamen secus est in pactis præcipuè dotalibus, in quibus ex conjecturata mente contrahentium, & facti circumstantiis datur interpretatio, & extensio in multis casibus latè Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 32. per tot. in quo revideri rogo Text. satis punctualem in terminis nostris in *l. tale pactum*, §. ult. ff. de pact. ubi patet, qui dotem dedit filiz, & pactus fuit, ut ea sine liberis defuncta dos fratri suo redderetur, quem hæredem fore sperabat; si deinde liberos suscepit, eosque hæredes instituerit tale pactum ipsi prodest, licet de eis pactum non loquatur, quem Text. optimè expendit Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 7. num. 8. & sic pactum personale, quod ad hæredes non transit, *l. idem*, §. personale, ff. de pact. tamen ex conjecturata mente pacificentium ad hæredes extenditur, nec omittam Text. in *l. fin. C. de*

C. de Episc. & Cleric. ubi pactum de lucranda dote in casu mortis habet locum etiam ubi alter conjugibus religionem fuerit ingressus, doctissimus D. Marchio Ramontis *tom. I. c. 52. num. 5.*

Tandem non obstat quarum, & ultimum partis objectum, pactum prædictum nihil operari, eo quod Joannes de Licandro ad cuius favorem fuit conceptum, decesserit ante dictam Agatham, & quod dictus Joannes decesserit intestatus.

Neino responderetur ex facto, pactum fuisse conceptum ad favorem tam dicti Joannis, quam ejus hæredum, & successorum, de jure: nam in terminis terminantibus etiam si pater, vel alter, cuius favore facta est renuntiatio decesserit intestatus, receptissima est sententia, filiam, quæ cum juramento renuntiavit paternæ substantiæ, excludi ab ejus successione, ut ex pluribus receptissimam, & communem esse sententiam fundavit Covar. in cap. *quævis pactum*, 3. part. *relectionis*, §. 3. n. 5.

Sed ruunt omnes Adversarii subtilitates ex facto, & præcipue ex donatione quam in anno 1635. dictus quondam Vincentius celebravit, ut supra posuimus, in cuius præjudicium nulla penitus valuit ejus dispositio.

Supereft igitur doctissimorum virorum Judicium, quod pro meo dilectissimo Compatri omnino speramus. Neapoli 30. Aprilis 1650.

JURIS RESPONSUM,

P R O

D. Mario Staiti.

DE EADEM RE.

Fuit in anno 1585. contractum matrimonium inter Annibalem Staiti, & Agatham de Licandro Civitatis Messanæ; pro cuius oneribus sustinendis fuerunt per Joannem de Licandro fratrem Baronem Terræ Mottæ Placanicæ promissi d. Agathæ de bonis paternis pro omni jure legitimæ, & paragi duc. 5500. quos in certis temporibus, & tandis dict. Joannes solvere se obligavit.

Fuitque in capitulis matrimonialibus appositum pactum, quod ea decedente sine liberis, vel cum liberis, qui postea in quacumque ætate sine liberis mortui essent, prædicta dos rediret ad dotantem reservata dictæ Agathæ facultate disponendi de unciis centum Regni Sicilia ultra Pharam, quod quidem pactum nedum ipsa præsentem, sed scilicet cum juramento renuntiantem ad fratris beneficium, ejusque hæredum, & successorum, omni juri legitimæ, & paragi ei super bonis paternis, & maternis competenti fuit appositum, prout hæc omnia patent ex capitulis matrimonialibus fol. 109. ubi pactum prædictum legitur fol. 116. 3. process.

Solutum fuit prædictum matrimonium per mortem Annibalis viri unico ex eis nato filio nomine D. Vincentio, cui Agatha mater donavit donationis titulo irrevocabili inter vivos reservato sibi usufructu vita durante ann. duc. 240. quos pro capitali duc. 3000. ad complementum dotum prædictarum à dicto Joanne ejus fratre consequi debebat, ut ex dicta donatione fol. 428. primo processu.

Obiit dicta Agatha in anno 1631. ut ex fide fol. 431. primo process. & post ejus obitum fuit dictus D. Vincentius filius in quasi possessione exigendi dictos ann. duc. 240. ut ex liberatione tertiarum ad ejus beneficium facta fol. 182. 3. process.

Suum tandem diem clausit extremum dictus D. Vincentius absque liberis instituto sibi hærede universali D. Mario Staiti ejus Nepote, qui testamentum prædicti D. Vincentii præsentavit fol. 482. ejusque hæreditatis additionem fol. 478.

Et quia Patres venerabil. Regalis Monasterii Divi Dominici Terræ Suriani, cui onus solvendi capitale prædictum ex persona Antonini Mussi emptoris dictæ Terræ Placanicæ remansit, depositum fecerunt duc. 3150. pro capitali prædicto, & tertiis decursis; institit D. Marius nomine, ut supra ei depositum prædictum liberari.

Adversus eum se opposuerunt creditores dicti Joannis de Licandro, & Caroli ejus filii, & hæredis, dicentes, dictum D. Vincentium filium dictæ Agathæ fuisse ab hac luce subtrahum, absque filiis, & propterea vigore pacti in capitulis matrimonialibus apposti dotes dictæ Agathæ

ad hæredes dicti Joannis promissoris redire debere, & per consequens depositum prædictum eis eorum personam præsentantibus vigore eorum crediti liberandum esse.

Ego verò, qui dicti D. Marii partes defendendas assumpsit, nullam dictorum creditorum prætensionem habere juris concomitantiam, tum respectu possessorii, cum respectu petitorii, ex infra scriptis verissimis in jure conclusionibus satis clarè fundare sperabo.

Et primo quoad possessorium, dum D. Vincentius fuit in quasi possessione capitalis prædicti, ad eam adipiscendam dictus D. Marius ejus hæres admittendus est; habet enim ejus testamentum non vitiatum, non cancellatum, neque in aliqua sui parte suspectum, & ideo immissio ei danda erit ex dispositione vulgatæ, l. fin. Cod. de edict. Div. Adr. toll.

Nec ad ejus immisionem impediendam possunt creditores prædicti, pactum, seu renuntiationem per dictam Agatham ad beneficium eorum debitoris factum allegare: siquidem adversus interdictum adipiscendæ non obstat exceptio renuntiationis, probat hoc mihi Text. in cap. *post electionem extra de concess. præbend.* cuius casus talis est. Fuit per Episcopum collata quædam præbenda, quæ vacaverat Sempronio, qui eam renuntiaverat, & abjuraverat, fuit post dictam renuntiationem concessa Titio: cumque inter primum, & secundum præbendarium fuisset super possessione orta controversia, statuit Summus Pontifex primum præbendarium in possessionem dictæ præbendæ immittendum esse, salutis iuribus, secundo agendi in iudicio ordinario respectu renuntiationis, Gloss. fin. ibi affert plures rationes dictæ decisionis, inter quas una est, quod in possessorio non obstat exceptio renuntiationis, quam Gloss. examinans, ibi Abb. num. 13. & 14. dixit in interdicto adipiscendæ non ob stare exceptionem renuntiationis, quia quando quis habet titulum validum, exceptio extrinseca adversus interdictum prædictum non admittitur, ut in l. fin. C. de edict. Div. Adr. & sic Abb. punctualiter determinat in terminis dict. l. fin. exceptionem renuntiationis, tanquam extrinsecam non esse admittendam: Dum igitur D. Marius habet testamentum D. Vincentii non cancellatum, nec vitiatum, debet ei possessio capitalis prædicti concedi non obstante renuntiatione, & pacto Agathæ per creditores allegato tanquam exceptione extrinseca, quæ remedium d. l. fin. ex prædictis non impedit.

Quæ eo magis respectu possessorii procedunt, quia respectu petitorii D. Marius claram fovet iustitiam, ad quam detegendam advertendum puto, Joannem de Licandro fratrem dotasse Agatham sororem non de bonis propriis, sed de substantia communis patris, ut in dictis capitulis matrimonialibus asseritur, & propterea pactum ad sui beneficium appositum, ut ipsa decedente sine filiis, vel cum filiis, qui postea quodcumque decesserint, est invalidum, & erit per eum, vel hæredes ejus remittendum, prout ex Luc. de Penna in l. i. col. antepenult. vers. *Hæc faciunt ad quest. C. de impon. lucr. de script. Afflict. in constit. Regn. fratr. 2. notab. q. 2. Bald. in l. Avia, C. de jur. dot. & Neapol. in consuet. Neap. si quis, vel si qua in verb. Preterquam*, num. 223. decisum refert per S. C. Præs. de Franch. decis. 196.

Nec est curandum de Fontanell. qui claus. 5. gloss. 10. par. 1. num. 11. de pact. nupt. asserit, quod quando mulier consensit pacto prædicto, tunc stante ejus consensu validum pactum judicandum erit; contradicit enim expresse dict. decis. 196. ubi mulier ipsa fuit stipulata dorem reddi fratri dotanti, & fuit judicatum pactum invalidum, nec video cur à nobis potius deferendum sit doctrinæ Fontanel. quam decisioni nostri S. C. & auctoritati nostri Præs. de Franchis, quem ex dictis per eum in decis. prædicta merito satis extollit Menoch. de præsumpt. lib. præsumpt. 10. n. 24.

Et miror, quod Fontanell. dicat, num. 21. quod vix invenitur Doctor, qui ei contradicat, cum omnes Doctores generaliter loquantur quod frater non potest apponere pactum de dote sibi restituenda, quod intelligendum dicitur invita muliere, Luc. enim de Penn. Napod. & Præs. de Franch. loquuntur, quando soror stipulata fuit, & omnes alii qui d. decisionem alligant, & approbant, muliere stipulante intelligendi sunt, prout d. decisionis casus evenit, prout sunt Gratian. lib. 1. discept. forens. 49. num. 25. Reg. Galeot. forens. contr. lib. 2. contr. 15. sub num. 57. Pascal. de virib. patr. potest. part. 2. cap. 5. num. 190. Castill. decis. 25. & Franch.

& Franch. Mar. Prat. lib. 1. discept. forens. c. 36. num. 37. & expressè muliere stipulante tenuit Pellicc. ad consuet. Avers. cap. 3. num. 408.

- 26 Ratio autem, sub qua fundatur decisio prædicta solidissima est: quidem ex Napod. in dict. consuetud. si quis, vel si qua, in verb. Præterquam num. 223. per tale pactum soror censetur fratri donasse causa mortis, dum fuit facta mentio mortis, & ideò, dum postea non obstante donatione prædicta, aliter de sua dote disposuit, censetur ipsam revocasse; donatio enim causa mortis revocabilis est, l. mortis causa 16. ff. de don. caus. mort. quam Napodan. doctrinam satis mihi probat Text. in l. Seja, ff. de dot. præleg. ubi habetur, quod si mulier animo donandi permittit aliquem stipulari ejus dotem ei reddi soluto matrimonio per mortem mulieris causa mortis donatio judicanda erit, cum sit facta mentio mortis, & ideò revocari poterit, qui quidem Text. punctualis est in casu, de quo agitur, ibique sic tenet Bart. & in l. qua dotis sub num. 3. in fin. ff. sol. matrim. idem tenuerunt per d. Text. Salyc. in l. 2. num. 3. Cod. de jur. dot. Alexan. in d. l. qua dotis num. 5. ibique Ludovic. Roman. num. 8. vers. aliquand. fit donatio, quod expressè etiam docuit per Text. in d. l. Seja, non obstante consensu mulieris, Andr. de Ifern. qual. olim pet. feud. alien. sub n. 11. quem Text. etiam ad hoc allegavit in §. hujus autem gen. num. 13. in fin. ex quib. caus. feud. amitt.
- 27 Nec tam magnificat Fontanell. Text. in l. cum maritus, §. fin. ff. de pact. dot. ubi dicitur, quod si mulier passa est suam dotem, ea mortua fratri reddi pactum validam est, lex enim illa contradicit expressè Text. in d. l. Seja, ff. de dot. præleg. & sunt ita inter se dictæ leges repugnantes, ut tractans Bart. de earum reconciliat. in d. l. qua dotis sub num. 3. factus fuerit, quod nesciebat, quid diceret, respondet postea duplici modo, primò, quod in d. l. cum maritus, §. fin. duo actus intervenerunt; primus fuit mulieris, quæ pacta est dotem fratri reddi, secundus fuit ejusdem fratris, qui in eum casum ad sui beneficium cum marito stipulatus est, at in d. l. Seja, unus tantum actus intervenit: secundo respondet, quod in d. l. cum maritus, fuit expressè actum, ut donatio esset inter vivos, & l. 3. prima Bartol. responsio reproberetur ab Imol. Ludov. Rom. & aliis in d. l. qua dotis, tamen secunda 53. quod in d. l. cum maritus, de animo donandi inter vivos constabat, communiter ab omnibus approbatur, ut ait ibi Alex. sub num. 6. vers. plura, & num. 18. vers. non obstat, quod etiam sensit Andr. de Ifern. videndus in d. cap. 1. qual. olim feud. alienar. potest sub num. 11. ubi firmans pactum sororis, licet in contractu inter vivos ad beneficium fratris de dote lucranda post ejus mortem, donationem causa mortis, importare ex quo fuit facta mentio mortis, subdit secus esse, quando aliud constaret, ut in d. l. cum maritus, §. fin.
- 28 Hinc idem Præf. de Franch. in decis. 491. refert decisionem in S. C. pactum factum per fratrem de dote sororis sibi reddenda operari, ut frater dotem habeat si mulier ab intestato decessit, nullam aliam doctrinam allegans, nisi supradictam doctrinam, Napod. in d. Constit. si quis, vel si qua, in ver. præterquam num. 223. & ea quidem ratio differentie inter dict. decis. 196. & decis. 491. assignari poterit, quia in prima soror contra pactum disponendo censetur illud revocasse; in secunda autem, dum mulier non disposuit aliter, donatio prædicta, licet causa mortis, fuit morte sororis donantis, aliter non dispositus confirmata, cum talis donatio morte confirmetur, Gloss. in l. post legatum, §. qui mortis in ver. legatarii, ff. quib. indign. Covar. in rubr. de testam. in 3. par. num. 22. Rip. in l. 2. num. 18. ff. de leg. 2. Alex. in l. illud post num. 4. C. de collat. & Jul. Clar. in §. donatio quest. 5. vers. scias tamen.
- Si igitur opinio, quod pactum appositum à fratre, etiam scienter stipulante sorore de sibi reddenda dote ex substantia paterna ei constituta sit invalidum, vel revocabile est à tantis patribus, tam magnæ autoritatis, ac etiam à nostro S. C. approbata, & tam evidenti ratione fulcita, jure sperandum erit in casu, de quo agitur sic judicandum esse.
- 29 Quatenus autem prædicta, quæ sunt de jure verissima aliquam paterentur difficultatem. Advertendum est pactum prædictum non posse aliquid operari, nisi in casu expresso, fuit enim conventum, ut dos rediret ad fratrem si matrimonium fuisset solutum morte mulieris, quod clariùs expressit, dum se obligavit vir restituere dotes fratri in casu mortis mulieris, & suis expensis func-

ralia facere, cum igitur matrimonium non fuit dissolutum morte uxoris, sed morte viri, sumus extra casum pacti, & renunciationis, sunt enim renunciationes istæ odiosæ, & restringendæ, Gugliel. de Benedict. in cap. Raynutius, in verb. duas habens filias, num. 297. de testam. Napod. in consuet. si moriatur, in verb. ipsi successores num. 31. R. Lanar. consil. 49. sub num. 2. Consil. Theod. allegat. 36. num. 33. esseque stricti juris, & strictissime interpretandas voluerunt, Dec. consil. 352. num. 7. Decian. consil. 45. num. 11. col. 2. alique relati per Molfes. ad consuet. Neapol. de renunc. quest. 1. num. 39. semperque objici posse de hoc pactum, & renunciatum non loquuntur, ait Dec. in leg. postquam liti num. 18. Cod. de pact. Reg. Merlin. lib. 1. contrav. forens. cap. 29. num. 13. & dictas renunciationes non comprehendere, nisi id, quod expressum est, & non extendi ad alias res casus, & personas, dixit Imp. in l. jubemus, Cod. ad Vellejan. quo in casu sic affirmant communiter DD. ut advertit Anton. Gom. in l. 25. Tauri num. 13. vers. 5. facit, Casanat. consil. 43. num. 35. Dec. Mascard. Viv. Mandell. aliq; quos adducit, & sequitur Cancer. variar. resol. lib. 3. cap. 15. num. 242.

Neque dicatur DD. prædicti loqui in renunciatione, & non in pacto; ultra enim, quod in casu, de quo agitur Agatha renunciavit omni juri legitimæ, & paragii sibi competentis, pactum, & renunciatio per DD. nedum æquiparantur, sed confunduntur; sic apud P. Sanch. Jesuitam in summa par. 2. lib. 7. cap. 6. num. 12. ibi, sed utgens dubium est, an valeat pactum jurejurando factum, seu renunciatio jurata; sic apud Guttier. in cap. quamvis pactum num. 2. de pact. in 6. ibi est tamen dubium, scilicet an attento jure civili pactum hujusmodi de non succedendo, hoc est renunciatio firmeretur juramento, sic apud Covarr. lib. 3. variar. resol. cap. 6. num. 153. ibi, quod licet pactum, seu renunciatio fiat ex causa onerosa. Cum igitur in casu nostræ hypothese pactum loquatur in casu matrimonii soluti morte uxoris, non debet extendi, quando fuit solutum morte viri, tantò magis, quod in capitulo præcedenti fuit expressè conventum, quod si matrimonium dissolveretur morte viri: dotes ipsi uxori restitui debuissent, nec ullum vinculum tali casu appositum fuisse legitur.

Imò si pactum indefinitè, & generaliter fuisset conceptum nulla facta mentione, si matrimonium fuisset dissolutum morte viri, vel uxoris, adhuc intelligendum esset in casu, quo mulier præmortua fuisset, non autem si præmortuus fuisset vir, ut ex Bald. Novel. de dot. privileg. 11. par. 7. vers. 10. & ult. limita, docet Petrus de Gregori. videndus de dot. de parag. quest. 35. post num. 2. vers. quinto, quod etiam docuit Fontanell. de pact. nupt. claus. ult. gloss. par. 5. num. 187. & ratio est, quia quodlibet pactum in præjudicium dotis factum ipsa muliere vivente invalidum est, tanquam rei publicæ contrarium, cum mulieris conditio deterior efficiatur ad secundo nubendum, l. 2. ff. de pact. dot. l. 3. Cod. de pact. convent. super dot. leg. 1. ff. de dot. prælegat. Cancer. lib. 3. variar. resol. cap. 2. de pact. num. 203. Fontanell. de pactis nupt. claus. 1. par. 5. gloss. num. 181. & Afflict. decis. 154.

Si igitur Annibal vir præmortuus fuit Agathæ uxori, quo casu pactum, tum ex verbis eorundem capitulorum matrimonialium, cum etiam ex juris dispositione effectum habere non possunt, frustra creditores prædicti, illius pacti clypeo adversus D. Marium se timentur.

Quæ omnia si cessarent, & pactum validum fuisset in casu, de quo agitur, nihil operabatur: renunciavit enim Agatha ad beneficium Joannis fratris, ejusque hæredum, & successorum, qui præmortui fuerunt Agathæ renuncianti, & D. Vincentio ejus filio; & ideò pactum, & renunciatio D. Mario obesse non valent, tunc enim effectum habere possent, quando is in cujus beneficium fuit facta renunciatio supervixit renuncianti, sic Bald. in l. pactum num. 3. ibique Decian. num. 7. Cod. de collat. Surdus decis. 225. num. 4. ubi innumeros ad hoc allegat Molfes. ad d. consuet. de renunc. q. 1. num. 28. & q. 3. num. 21. & Reg. Rovit. decis. 22. num. 6.

Præterea Carolus Joannis filius, & hæres mortuus fuit ab intestato, ut ex præambulo, fol. 299. 3. process. renunciationem autem tunc operari, quando is ad cujus beneficium facta fuit fecit testamentum, firmat Molfes. ad consuet. Neapol. q. 3. num. 21. Addent. ad consuetud. si moriatur, fol. 81. & 82. & Reg. Rovit. d. decis. 22. num. 7.

Ex quibus omnibus manifestè ni fallor apparet depositum prædictum d. D. Mario Staiti à D. Vincentio hærede instituto liberandum esse, prout per doctissimos, & integerrimos jus dicentes dicensperatur.

DISCEPT. CCCXLV.

SUMMARIUM.

- 1 Congregatio de una Ecclesia ad aliam, si transferatur, cui applicantur bona.
- 2 Congregati liberè possunt ab una Ecclesia ad aliam recedere.
- 3 Confraternitas, & Oratorium non gaudet præcedentia, sicuti Ecclesia, in qua existit.
- 4 Confraternitas, seu Congregatio ad libitum potest dimitti per Superiores loci, ubi adest.
- 5 Confratres ad sepulturam mortuorum, an accedant, & quando.
- 9 Confraternitas, & Congregatio, si alibi se transferat restitui debent bona.
- 7 Confraternitas translata ad alium locum non tenetur solvere annuam præstationem, primo loco solutam.
- 8 Cardinalis Lugo quid scripserit in hac causa.
- 9 Pater Donatus Dominicanus quid sentiat in hac re.
- 10 Confraternitas qualiter destinatur.
- 11 Confraternitas, & Ecclesia, an si sint unum corpus.
- 12 Confraternitas est corpus de per se.
- 13 Confraternitas in Ecclesia Regularium, an erigatur sine licentia Episcopi.

ARGUMENTUM.

Congregationes, Confraternitates, & Oratoria an possint in Ecclesiis Regularium erigi hodie sine licentia Ordinarii loci, & illis translatis ad aliam Ecclesiam: Cui bona applicentur, & quid scripserit Cardinalis Lugo in hac causa, & an vera.

NEAPOLITANA

Confraternitatis, seu Oratorii Sancti Spiritus Civitatis Neapolis,

C V M

Patribus ejusdem Monasterii.

1 CUM à multis annis fuisset erecta quædam Congregatio laicorum in Ecclesia Sancti Spiritus PP. Sancti Dominici propè Palatium Proregis, & in ea Congregatione nonnulla suppellectilia, vasa argentea, & alia fecissent Confratres illi (sunt enim homines non infimæ conditionis, & qualitaris, & inter eos nonnulli milites Hispani, & Equites) nescio quo spiritu ducti, dicunt enim ob aliquas controversias habitas cum Patribus Sancti Spiritus, recesserunt ab eo loco, & acceperunt ad Patres Sancti Francisci de Paula, ibi vicinos, qui illis ad se recurrentibus, dederunt amplissimum locum pro nova Congregatione construenda, quod factum fuit, de pluribus in hoc transitu fui quæsitus, primò an potuissent id facere laici Confratres, secundò an possint à Monachis Sancti Spiritus tales laici repetere bona illa, & vasa argentea, tertio an dicti Confratres translatione prædicta ad aliam Ecclesiam cogi possint, ad solvendam annuam illam pecuniarum quantitatem, primo loco illi Conventui, pro celebratione Missarum, & divini servitii præstari solitam, ego triplici conclusione prætendo totam hanc facti seriem juridicè explicare; ut illis à quibus consultus fui, veram, juridicam, & adequatam præbeam responsum: sit ergo

2 Prima conclusio, Confratres prædicti liberè recedere potuerunt ab Ecclesia Sancti Spiritus, & ad aliam se transferre.

Probatur, tum quia tales Confraternitates neminem obligant, & sunt merè voluntariæ; ergo tales actus per Confratres facti ex mera voluntate, non sufficiunt: ut pe-

tentibus Religiosis Sancti Dominici suos Confratres concedi eisdem possit mandatum de manutenendo, ut bene colligitur ex citatis per Surdum *consil.* 127. *num.* 81. & 82. tum quia licet Religiosi Sancti Spiritus dicant se esse in pacifica, & quieta possessione immemorabili faciendi servitium in dicto Oratorio, seu Capella pro illa Confraternitate, tamen quia sunt servitia consequutiva ad dictam Confraternitatem, cui liberum est quomodocumque recedere, & ad alium locum transire, & nulla coactio dari potest in his actibus, qui ab hominum libera voluntate dependent; nam Confratres possunt recedere à Congregatione, & renunciare Confraternitati, si nihil retineant de bonis illius, quia alioquin antequam renunciare, illa reddere debent, ut dicit Jacobus Rebuffus in *l'memo, Cod. de spectaculis lib.* 10. *col. ult.* Petrus Rebuffus ad *leges Regias tom.* 2. in *tit. de Confraternitatib. num. ultim. fol.* 331. sed etiam totum ipsum Confraternitatis corpus ab illa Ecclesia, ad quam accedere consueverat, potest 3 recedere, ut bene Natta *consil.* 62. *num.* 6. qui propterea concludit Confraternitates illas non gaudere privilegio præcedentiæ, quo gaudet Ecclesia, in qua sunt institutæ, cum non sint illius membra, & Paulus de Castro *consil.* 50. *num.* 3. *vol.* 2. dicit ex hac causa tales Confraternitates liberè ab Ecclesia in qua sunt institutæ recedere, quod etiam dicit Petrus de Ubaldo *de Canonica Episcopi quæst.* 14. *num.* 9. & 22. quia quando persona est obligata loco, & inserta loco, sicut sunt Canonici Ecclesiæ, tunc Collegium est in Ecclesia, & Ecclesia inest Collegio, & unum sunt, est enim inseparabilis conjunctio, ut in *cap. requisisti* 15. *de testam.* eodem modo inter professos, & Monasterium est inseparabilis conjunctio, *cap. sicut de jurejur.* Can. qui verò 16. *quæst.* 2. sed in istis Confraternitatibus non est ita, quia in istis, nec persona loco, nec locus personæ addictus est, & unum ab altero est separabile, ut bene probat Petrus de Ubaldo *ubi sup.* Rota coram Coccino *decis.* 427. ubi concludit, quod sicuti Confraternitates potest ad libitum recedere, ita potest ad libitum per Ecclesiasticos illius Ecclesiæ, in qua erecta est, dimitti, quia constituunt Collegium personale, non reale naturale, & necessarium, cum nullam habeant cum Ecclesia conjunctionem, sed per se considerentur, verum tamen est, quod durante Confraternitate adest quædam spiritalis conjunctio inter ipsam, & Ecclesiam largo modo sumpta; ut bene Petrus de Ubaldo *ubi sup. num.* 23. propterea Sac. Congregatio Rituum decrevit, nullum jus competere Confraternitatibus laicorum accedendi ad funera Confratrum mortuorum, nisi quatenus ab hæredibus defuncti specialiter, & expresse vocentur, 5 cujus declarationis meminit Barbosa *de potest. Paræci cap.* 26. *num.* 61. & in collect. Bullaram collect. 207. *num.* 22. quod practicum refert Tondutus *cap.* 43. *num.* 11. *par.* 1.

Secunda conclusio, vasa argentea, suppellectilia, 6 Icones, &c. sunt restituenda: probatur, quia numquam fuerunt in posse Religiosorum Sancti Spiritus, sed semper in posse Confraternitatis, ejusque sacristæ, & licet non videantur donata, vel facta contemplatione personarum, sed Ecclesiæ, & Capellæ, ad notata per Mascardum *de probat. conclus.* 1248. & 1254. & 965. & 968. tamen quia Capella transfertur, & Confraternitas transit ad aliam Ecclesiam ad eam debent transire, & licet sint res sacræ, teste Farinæo *de furtis, quæst.* 172. *num.* 59. tamen uti tales non possunt alienari, vel converti ad alios usus, *cap.* 1. ubi DD. *de pignorib.* neque in aliam Ecclesiam alienari sine solemnitatibus requisitis in alienatione bonorum Ecclesiæ, teste Bonacina *de alienat. bonorum Ecclesiæ quæst. unic. 1. par. num.* 14. & 30. tamen si Confraternitas potuit recedere, erit licitus recessus cum bonis.

Tertia conclusio, annuam illam præstationem, quam 7 Confratres faciebant fratribus Sancti Spiritus licitam, & honestam; nam Altari servientes, de Altari vivere debebant, ad notata per Sanchez in *opusculis lib.* 4. *consiliorum moralium cap.* 3. *lib.* 11. Bonacina *de simonia disput.* 1. *quæst.* 4. *num.* 9. licitam inquam in præteritum non tenentur Confratres, qui recesserunt, illam amplius facere.

Probatur, quia talis præstatio fuit facta propter certum servitium personale, &c. ergo cessante causa talis præstationis, cessabit ipsa præstatio respectu primi Monasterii, in quo erat erectum Oratorium, tum quia congruum,

gruum, justumque non est, ut Confraternitas gravetur duplici præstatione quantitatis, scilicet unam illi, à qua recesserunt, & alteram illi, ad quam accesserunt, & augetur, quia Monasterium secundum Altari servit, ergo debet etiam de Altari vivere, & qui Altari non servit, ut primum Monasterium, neque de Altari vivere debet, ad latè notata per Surdum *de alim. tit. 7. quest. 33.* & ita respondit Tondutus *ubi supra*, Congregationi, seu Confraternitati Artificum de anno 1634. & alteri Confraternitati de anno 1641.

8 Ex quibus infertur ad dubium hoc propositum ab Eminentissimo Cardin. de Lugo *lib. 4. responsorum moralium dub. 12.* ubi supposita facultate à Gregorio XIII. & Sixto V. erigendi societatem, Congregationes sæcularium in suis locis, ut de facto sunt, & cum quædam Congregatio in Collegio Neapolitano fuerit resoluta, ita ut sæculares ad alium locum irent, fuit quæsitum eidem D. Eminentissimo quid de donatis, vel aliis vasis sacris factis à sæcularibus pro illo Oratorio, & Congregatione, & dixit Eminentissimus Lugo, quod si de voluntate donantium appareat, quod non fuerit donare Societati Jesu, Collegio, &c. sed Capellæ tunc applicari debent ad beneficium illius, ad quem pertinet de bonis sacris vacantibus disponere, scilicet ad S. Pontificem, qui deberet illas res aliqui, vel aliquibus locis piis applicare, sed si de voluntate donantium non appareat, tunc applicantur ad usum Collegii, vel Domus Societatis, quas erigere possunt Jesuitæ, autoritate Apostolica Gregorii XIII. & Sixti V. etiam in suis locis residentia, licet non essent neque Collegia, neque Domus Professæ ex Bulla *Clem. VIII. 30. August. 1601.*

Ratio autem Eminentissimi Cardinalis, ut *ubi num. 50.* ea est, quia non possunt tales Congregationes neque in fieri, neque in conservari manuteneri, nisi dependenter à Jesuitis, cum quibus videntur facere unum corpus ex literis P. Claudii Aquavivæ Societatis Generalis, de quibus Lugo, nec potest in aliquo loco subsistere, ut secum deferat sua bona, sed remanent apud Collegium, vel Domum Professam, ubi erat Congregatio: sic enim ipse defendit suam causam: ego tamen puto dicendum esse restituenda Confratribus, nisi appareat esse donata locis, & Ecclesiis, ubi sunt erectæ Confraternitates.

9 Idè DD. cum Patre Donato Dominicano *in praxi Regularium tom. 4. tract. 8. quest. 40.* ait has Confraternitates posse dissolvi, primò, mutuo consensu illorum, qui illas fundarunt ex *l. 3. ff. de Collegiis illicitis, & cap. inter dilectas de donat. & Bart. in l. fin. num. 21. ff. de colleg. illicitis*, secundò, si omnes moriantur Confratres, nisi unus supersit. Tertiò, ex præcepto superioris, qui ob delictum illam destruat, *l. 1. & 3. ff. de Collegiis*, quærit tamen cujus sint bona Confraternitatis destructæ, & dicit, quod si sumus in Confraternitate auctoritate Sedis Apostolicæ fundata, & postea destructa, & tunc talia bona judicantur Ecclesiastica, de quibus solus Papa disponit, *Clement. quia contingit, de Religiosis domibus, Covar. lib. 3. var. c. 6. num. 3. Berous conf. 49. num. 1.* sed si sit simplex Collegium profanum, tunc dividuntur inter Confratres, ad quod facit Textus in *l. 3. ff. de Collegiis illicitis, & Bart. ibi in l. fin. num. 22. ff. eodem*, nisi essent bona, quorum Confratres haberent meram, & puram administrationem, quia tenerentur erogare inter Pauperes, quia horum bonorum dominium non possunt dividere, notat P. Donatus *ubi supra*.

11 Quare ego puto, quod si Confraternitas, seu Oratorium destruat, bene procedit, quæ dicit Cardin. Lugo, & Donatus, sed si in alium locum transferatur, ex quo cum primis non possunt stare puto dicendum cum Tonduto *ubi sup.* bona omnia esse eidem restituenda translatis ad alium locum cum Confraternitate, quia bona sunt applicata Oratorio, non Ecclesiæ, in qua est Oratorium, & liquidò constat esse corpora separata inter se Oratorium Collegii, vel Domus professæ, cum Collegio, & Domo professæ, quicquid aliter dicat Cardin. de Lugo subtiliter, potius quàm juridicè, & ad Sedem Apostolicam pertinerent, quando destrueretur in totum Oratorium: nam quando transferretur in aliam Ecclesiam.

12 Quod verò Confraternitas sit corpus de per se, habetur in *l. 1. ff. de usucap. l. 1. §. sed Religionis, & l. fin. ff. de Collegiis illicitis*, erigi poterit quocumque loco, exceptis Monasteriis, & Ecclesiis Monialium Sacra Congregatio, scri-

bens Episcopo Barenfi, teste Ricciullo *lib. 4. variar. lucubr. cap. 3.* Donatus *tom. 4. tract. 8. quest. 3.* eriguntur à Regularibus vigore suorum privilegiorum per Pontifices concessorum, Donatus *quest. 6.* cum certa forma statutorum, de quibus Bulla Clementis VIII. teste Donato *quest. 7.* & licet Ricciullus *lib. 4. de Confraternitatib. cap. 2. num. 3.* dicat hodie Regulares non posse post Bullam Clementis VIII. novas erigere Confraternitates laicorum in suis Ecclesiis, sine consensu Episcopi loci, tamen id falsum est, ex notatis post Paulum V. à Laureto de Franch. *in controversiis inter Episcopum, & Regulares*, & à Lezzana *par. 2. in summa cap. 15. num. 40.* unde possunt hodie eas erigere, & de praxi testatur Donatus *quest. 8.* qui refert litteras Sac. Congregationis directas Archiepiscopo Bononiensi, cum instructionibus pro illis erigendis, & ait, quod una tantum Confraternitas sub eodem nomine erigatur in qualibet Terra non plures sub eodem nomine, excepta Congregatione Sanctissimi Sacramenti, quia potest ad libitum erigi, Cespèdes *de exemptione Regularium dub. 383.*

DISCEPTATIO CCCXLVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur, de qua hic.
- 2 Contractus a carcerato factus est nullus.
- 3 Carceratus juxta carcerationem potest contractum facere, & quando.
- 4 Casus fortuitus, qui sit.
- 5 Casus improvisus, & infortuitus, qui sint.
- 6 Socius, quando & qualiter teneatur de culpa.
- 7 Culpa ad casum quando debeat esse ordinata.
- 8 Casus fortuitus est infra annum allegandus.
- 9 Casus fortuitus extra annum probari non potest.
- 10 Mora post casum quando contrahatur.

ARGUMENTUM.

Casus fortuitus, & improvisus quid sit; & an supponat culpam, & probari debet infra annum, aliàs nulla fides habetur de eo, & hoc etiam si post annum probetur carcerati contractus, qui regulariter non valet, multipliciter tamen limitatur.

JURIUM ALLEGATIONES,

P R O

Andrea Schafogliero, & aliis litis consortibus.

IN anno 1547. de mense Junii, & Julii Joan. Vitellus recepit multas pecuniarum quantitates, ab Andrea Schafogliero, & aliis litis consortibus, pro illis implicandis in emptionem quarundam mercium, quæ fuissent ad commune lucrum, & damnum (dicto Joan. locante operantur) pro illis asportandis extra Regnum ad negotiandum, pacto adjecto, quod in quolibet mense Junii in festo S. Joan. Baptiste redderet rationem lucri, & damni alias, quod liceret actoribus juris, & facti remediis opportunis, contractum eum uti pro interesse, & damno passo, recepta pecunia per multos annos nunquam comparuit, & profugus ab hac Civitate, extra Regnum suum transulit habitationem, quapropter videntes creditores ipsi jam eorum substantiam amissam usi fuerunt proverbio, ex infœcunda herba accipe sœnum, & in mense Maii 1649. ei miserunt epistolam dicendo, quod quamvis ex eorum negotiatione, tunc eis lucrum non pervenit nihilominus, quia fortuna à qua omne pervenit eis adversa fuit hac vice non deficiet tempus, quod facile eis damnum refecturum erit, qua missa eorum spreta fide non curavit, accedere Neapoli tunc temporis, sed post menses ferè quatuor accessit, ubi per multos commoravit, dies creditores invenire non curando, suæque exercendo negotia, at cum casu ad eorum aures pervenisset præcedente ordine M. C. eum incarcerari fecerunt, & dum stabat in manibus curiæ de credito inter eos transegerunt, fuit-

que ei relaxatum interesse quod eis, ex incuria mora spectabat, & de residuo capitalis se obligavit penes acta M.C. creditoribusolvere, ex causa cujus beneficii, quando creditoribus expectabant, ut eis redderentur gratia fuerunt ab eo citati ad cassandum obligationem prætextu plebicularium commotionum incursum in dicto anno in fausto 1647. & sic præsupponit ex repentino bello ad nihil teneri, dum fuit ejus depopulata domus in communi depopulatione, ubi residebat major pars dictarum mercium, & sic ex eorum amissione factum fuisse casum damni passi, & casus fortuiti.

Nos verò, qui creditorum jura tuemur ostendimus futilem esse adversarii prætensionem, & omni jure condemnandum fore ad solvendum, tam capitale, quam interesse.

Primò enim dicimus, quod quamvis clarum sit axioma contractum à carcerato carceris metu factum nullum esse, ad Textum in *leg. eum qui in carcerem*, & tot. tit. ff. de eo quod met. caus. verum Textus ille suas recipit, & declarationes, & limitationes à DD. & principalis est, ut non procedat quando iusta fuit carcerationis causa, ad Textum in *l. si mulier* 21. ff. eod. ubi expressè cavetur contractum factum ab ingrata famula, ad beneficium domini sui, ex eo, quia propter ingratitudinem eam volebat redigere in servitutem sit validus, ex quo Textu DD. omnes solidissimam hanc firman conclusionem, & pluries decusum referunt Capell. Tholof. decis. 400. num. 3. Guid. Papa decis. 253. Urfill. decis. 149. num. 3. Cancer. lib. 3. variar. cap. 1. num. 39. & 40. Avend. de metu cap. 46. num. 29. DecKerius lib. 1. dissert. 9. num. 2. & ne S.C. autoritate careamus, decusum tradit Dominus meus Consil. Staibanus resolut. 75. per tot. ultro regrediens maximè si contractus ad carcerati commodum sit gestus, ut liberetur ad Textum in *l. metum*, §. sed licet, ff. eod. Roman. consil. 316. Amatus consil. 45. num. 11. Dom. Staiban. ut sup. num. 11. & de carcerati commodum jam in facto liquefcit, dum fuit ei relaxatum omne lucrum, quod per biennium fuit factum, cum communi pecunia, ac etiam interesse, quod ex ejus inexcusabili mora creditoribus debebatur.

His igitur sic assertis remanet, ut magis crediti veritas demonstraretur, & certè elucescit, quia allegatus casus fortuitus nequiquam potest adaptari in re de qua agimus, & casu quo adaptaretur in nihilum ei suffragari stante culpa dicti Joan. ut enim ab initio incipiamus intueamur, quæso casus fortuiti definitiones ab omnibus DD. traditas, & videamus si casui nostro sint adaptabiles: variè enim diffiniuntur, verum quælibet diffinit. ad idem tendit.

Primò enim diffinitur, quod sit ille, qui nullo humano consilio prævideri potest, ad Textum in *l. quæ fortuitis*, ubi Bald. num. 5. ff. de pignor. act. l. 1. §. eo tempore, ff. de adm. rerum ad civit. pertinent. vel 2. gloss. in §. Thesaur. instit. de rerum divis. quod sit inopinata rei eventus ex diversis causis proveniens, vel est accidens, quod per custodiam, curam, diligentiam mentis humanæ non potest evitari, ut post Bald. Felic. de soc. cap. 25. in princ. Sebastian. Medic. de cas. fort. quest. 12. par. 1. ex istis enim diffinitionibus elicitur indissolubile argumentum, quodd semper quod potest prævideri, & de facili evenire, quod non sit casus fortuitus. Gloss. in §. penult. instit. quib. modis recontract. alleg. medic. d. ract. quest. 12. num. 4. Bald. in cap. 1. col. 5. ver. Et nota ex quib. in feudam, Rubeis consil. 11. num. 141. Dom. Reg. Capyc. Latio consult. 135. num. 26. Cyriac. contrrov. 166. num. 34. quod enim poterat prævideri non potest dubitari: nam propter populi furorem exterminatè bacchantis commercium à civitate semper deficiebat. Dum omnes à civitate discedebant, & erant magis cauti ad eorum conservanda bona, & sic dum eadem pars dicit, quod in mense Septembris discessit à Neapoli, cum navi, extra regnum facile ei erat merces asportare, & non eas relinquere in loco, ubi de facili periclitari poterant, in sola mulieris custodia, quæ propter naturalem fragilitatem primo realium armorum strepitu auditò è domo aufugit, propter malam custodiam teneretur fociis, Andriolus contrrov. 36. num. 16. & 17. qui add. Paul. de Castro, & alii. Sicuti pars probavit derelinquendo illa bona, ubi major erat adhibenda diligentia, & sic stante ejus culpa, quæ præcessit non dicitur casus fortuitus, Castrensis in *l. in rebus*, in principio, ff. commod. Aldovin. consil. 19. num. 17. Riminald. jun. consil. 310. num. 39. Cyriacus contrrov. 166. num. 36. quo casu non excusat stante culpa, quæ præcessit, leg. merces 28. §. ult. leg. videamus 12. §.

si hoc, ff. locati, l. si ut certo §. sed interdum, l. in rel. 18. §. 1. ff. condit. Cyriac. contrrov. 61. num. 26. & 166. num. 36. Surd. consil. 12. num. 58.

Stantibus enim prædictis magis adaptabilis casui nostro est casus improvisus, quam fortuitus: nam fortuitus, ut supra dictum est d. Ille, qui nullo humano consilio prævideri potest; improvisus autem ille, quando præcedens culpa damnum dedit, & præter propositum evenit, leg. etiam qui, Cod. ad l. Cor. de Sicar. ubi Bald. & Alexand. in *l. quod Nerva*, ff. de pos. Alexander in *l. respiciendum*, ff. de penis, §. delinquent, Rubeis consil. 11. num. 136. Dom. Capyc. Latio d. consil. 135. num. 26. usque ad 28. Socium enim socio de culpa teneri nullo jure dubitatur, ad Textum in *leg. cum duob. §. evenit*, & *l. rei communi*, & *l. socius*, ff. pro socio, & de qualibet scilicet, tam lata, quam levi, quam levissima, Felic. de soc. cap. 21. per tot. D. Capyc. Latio d. loco num. 47. ut enim in culpa dicatur sufficit, quod non prævideat, quod de facili potest evenire, *l. habitatores*, §. fin. ff. loc. Cravett. consil. 179. num. 5. Dom. Capyc. Latio dict. loco num. 18. 19. & 32. & 35. quo casu casus superveniens eum non liberabit à præcedenti culpa, quia sufficit à principio inesse, Bart. in *leg. prius*, ff. loc. ubi Paul. de Castr. Surd. consil. 12. num. 87. & sufficit, quod culpa sit ad casum ordinata, quia ut supra dictum est, dicitur quando non fuit cogitatum, quid de facili erat eventurum, Corn. consil. 12. num. 11. lib. 4. Dom. Capyc. Latio num. 52. dicitur, & secundo quis in culpa, quando nova supervenit causa, in qua nova opus est diligentia, tunc si non adhibeatur semper, dicitur in culpa Petrus de Ubal. de duob. fratri par. 8. num. 4. in fin. Felic. d. cap. 21. num. 66. quo casu, tunc dicitur negligens, quæ negligentia culpæ adscribitur, & tunc dicitur, si quod illico potest non perficitur, Alexand. in *leg. si maritus*, §. si autem extraneus, ff. de adulter. Decius consil. 151. num. 13. & 21. Cravett. consil. 173. num. 7. Riminald. jun. consil. 52. num. 32. Felic. d. cap. 21. num. 82. Dom. Capyc. Latio sup. cit. loc. culpa enim in facto est indubitabilis ex eisdem partis probatio, ut suo tempore in aula demonstrabimus.

Dato enim, non verò concesso, quod verè sit casus fortuitus, adhuc veritas elucescit ex pacto in conventionem adjecto, ubi conventum fuit, infra annum debere allegari lucrum, vel damnum. In festo S. Joan. Baptistæ, & sic dum jam transiegit. Amplius allegari non potest, dum casus fortuitus, infra annum est allegandus, l. 2. Cod. de naufrag. lib. 11. ubi Bart. qui dicit notabile argumentum, pro illis, qui dant eorum pecuniam mercatoribus ad partem lucri, & damni, quod si alleget sustinuisse damnum debeat de tali casu facere fidem infra annum, aliàs eo elapso amplius non est audiendus, hæc est Bart. opinio, quam sequuntur Capell. Tholof. decis. 448. & Felic. de soc. cap. 25. n. 46. Intrigliol. singul. 86. num. 20. lib. 1. Strac. de merc. rubric. de contract. in num. 9. Jason in §. sequens, instit. de act. num. 44. & quamvis Bald. & alii contra Bartol. opinionem teneant, quod Textus ille procedat ex speciali privilegio fisci, quem sequuntur omn. præcit. (præter Capell. Tholof. Felic. & Intrigliol.) ea ratione suffulti, quia potest excipiendo anno decurso probare, quia exceptiones sunt perpetuæ, leg. licet, Cod. de except. verum limitant seipfos, dum tenent, quod posito pacto indistinctè, Bart. opinio locum sibi vindicet, & quod hoc de com. consil. & stylo mercatorum servatur; pactum enim, quin sit appositum in casu nostro non dubitatur, dum fuit expressè conventum, ut in quolibet mense Junii die 25. redderetur computum de lucro, & de damno: fuit enim postea in mora debitor reddere, idè est ei præclusa amplius de casu fortuito opponere ipsi obstante pacto conventionis, nec necesse erat interpellatio ad constituendum dictum debitorem in mora, per Gloss. celebrem in *cap. quia contingit*, §. ut autem præmissa in verbo singulis annis, de relig. domib. in Clementin. ex qua Gloss. clarè probatur, quod obligatus reddere rationem singulis annis, tenetur rationem illam offerre, etiam quod non fuerit petita, quæ tantò magis in casu nostro procedat, cum in certa die in 25. Junii fuit expressè conventum, & de stylo mercatorum apparet satis probatum, quod teneatur reddi ratio lucri, & damni, quam Gloss. sequuntur comm. DD. quod enim debitor fuit in mora nullo modo dubitari potest; nam erat obligatus reddere rationem statuta die, dum eam non dedit statim fuit in mora constitutus, ad Text. in *l. quod te*, ff. si cert. per. & in *l. mœra*, ff. de usur. Excobar. de ratiocin. cap. 6. num. 96. de

de prædicta enim mora non adest difficultas, quod damnum pervenit creditoribus, dum residuum pecuniæ ut pars asseverat in ejus posse remansum sicuti solitum erat creditores in aliam negotiationem implicabant, & eis de facili poterat evenire lucrum, & sic non dubitatur, quod eis teneatur ad interesse pro illo residuo, ultra quod, quamvis ipse debitor tantum operas posuit, teneatur communicare damnum, cum aliis sociis pro parte, quam habito lucro sibi attingeret, & erit commune lucrum amissionis, Gloss. in l. 1. Cod. pro soc. ubi Bald. & Bellap. Exco-bar. de comp. comp. 22. num. 2. & 3. & ex isto indubitabili debito præcedenti fuit facta obligatio, quæ annullari prætenditur ex causa metus, sed quia M. C. semper litigantium malitiis solita est deviare, cum circumspèctio ne tali digno Tribunali spectantis, idè sperant creditores ab ea eorum justitiæ complementum, cæterisque perspicacissima Judicantium benignitas suo more supplebit die 31. Augusti 1650.

DISCEPT. CCCXLVII.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur factum disputandum.
- 2 Dos estimata cedit periculo mariti.
- 3 Dotis venditio, qualiter presumatur ex estimatione.
- 4 Dotis læsio non debet esse ultra dimidium.
- 5 Dotis estimatio quando dicatur facta ad inducendam venditionem.
- 6 Clausula quod introitus dotis transeant in dominium mariti quid operetur, & num. 7.
- 8 Dotis dominium an penès uxorem, an penès maritum.
- 9 Textus in leg. neque pignus, ff. de regul. jur. explicatur.
- 10 Dotis restitutio, qualiter sit facienda, & quomodo.
- 11 Introitus dotaless an possint restitui diminuti.
- 12 Maritus in dote, an teneatur de dolo lata culpa, &c.
- 13 Dos deteriorata, quando possit à marito restitui.
- 14 Dotis periculum, quando dicatur à marito susceptum.
- 15 Textus in leg. æstimated 21. ff. solut. matrim. explicatur.
- 16 Quarta uxori, ut debeat, quæ requirantur copulativè.

ARGUMENTUM.

Dotis æstimatio quando faciat ad maritum spectare periculum ipsius, & quæ læsio in dote cadat, quæ reprobatur, & quando sufficiat restituere maritum dotem diminutam sine culpa sua.

FACTUM, ET JUS

P R O

Illustriss. Domino Marchione Sancti Georgii.

Clavelli Aet. Mag.

MORTUO Domino Joan. Baptista Franco Marchione Postilionis, Domina Marchionissa Lavinia Grimalda ejus vidua institit per S. C. condemnari D. Placidiam Franco Marchionissam Sancti Georgii communem filiam, ac patris hæredem, & post ejus obitum illius filios, & hæredes, & pro eis Dominum Marchionem S. Georgii patrem, & legitimum administratorem ad sibi dandum, & solvendum duc. 20. m. pro ejus dotibus in pecunia numerata, non obstante pacto restituendi, vel corpora dotalia, vel pecuniam ad electionem mariti, asserens corpora dotalia esse deteriorata duc. 6666. pro antefato duc. 1500. pro lecto viduali, & vestibus lugubribus duc. 200. pro ultima annata annuæ præstationis nuncupatæ per lazzi, e spingole, & jocalia, quæ asseruit sibi donata tempore nuptiarum, ut ex libello fol. 1. Deinde cumulando petit dictam annuam præstationem pro toto

tempore quo duravit matrimonium, ac etiam quartam uxori, ut fol. 63.

Dato termino produxit instrumentum capitulorum matrimonialium initorum die 13. Martii 1617. in quibus Domina Placidia Grimalda Marchionissa Petre tam proprio nomine, quam uti mater, balia, & tutrix minorum Marchionis Francisci, & Ansaldi Grimaldi pro dotibus dictæ Domine Lavinie suæ filie promisit dicto Domino Marchioni Joan. Baptiste duc. 20000. satisfaciendos, ut duc. 9. mil. tempore matrimonii, & pro eistot annuos introitus super gabella ferici, alios duc. 3000. ex nunc pro tunc sequuta sua morte in tot annuis introitibus propriis super Regiis Arrendamentis, & reliquis duc. 8000. infra annos octo cum pacto, ut tam prædicti duc. 8000. quàm capitalia dictorum introituum in casu redemptionis converterentur in aliam emptionem cum consensu ipsius, & post ejus mortem dicti Domini Marchionis filii, ejusque hæredum, dictusque Marchio sponsus promissit dotes conservare, ac soluto matrimonio restituere, vel in eisdem introitibus assignandis, & tenendis non diminutis, nec deterioratis, vel in pecunia ad sui electionem: constituit antefatum duc. 6666. & promissit constante matrimonio uxori solvere ann. duc. 200. per lazzi, e spingole, ut patet ex instrumento capitulorum fol. 74. cum seqq. vers. per contemplationem.

Sequuto matrimonio fuerunt assignati introitus pro capitali duc. 1200. sub dictis vinculis, ut fol. 70. cum seqq. ac post multos annos, & longam litem, soluti etiam duc. 8000. fol. 19. conversi in emptionem super gabella gran. 7. & gran. 10. pro modio farine in simul cum alagio, & cum consensu Domini Cornelii Spinulæ procuratoris Dom. Marchionis, servata forma Capitulorum prædictorum, fol. 132. & 133.

Et ex his prætendit Domina Aetrix in omnibus petitis habere intentionem fundatam, nam introitus dotaless esse deterioratos dicit esse notorium, pro dotibus habere testes, & pro quarta juris assistentiam.

At Dom. Marchio Sancti Georgii tam ex facto, quàm ex jure contendit suos filios ab omnibus petitis esse absolvendos excepto ab antefato, pro quo vita durante Domine Marchionissæ correspondere paratus est.

Ex facto, quia dotes statim soluto matrimonio in eisdem corporibus, quæ fuerunt assignatæ, ac in introitibus ex pecunia dotali emptis iterum, atque iterum obtulit, ut fol. 70. fol. 97. & 98. quod licebat attenda promissione alternativa restituendi, vel introitus, vel pecuniam superius enarrata, non obstante asserita deterioritate contingente citrà nullam culpam Marchionis, prout de jure fundabitur.

Pro præstatione nuncupata de lazzi, e spingole, nihil deberi probatur. Quia cum dicta Domina recessisset à domo viri, licet à principio fuissent per Regium Collaterale Consilium illi taxati duc. 500. tamen pro alimentis, prævio tamen altero decreto fuerunt deinde suspensi, & cum hoc non obstante fuissent per D. Marchionem fratrem soluti, de quantitatibus debitis Marchioni viro, tandem devenit fuit ad transactionem die 16. Novembris 1644. in qua dictæ solutiones fuerunt admittæ, & Domini conjuges se invicem quietaverunt de omnibus, quæ hinc inde possunt prætendi usque ad dictum diem, ut fol. 22. littera B, Et exinde in antea fuerunt assignati duc. 500. tantum ex dictis introitibus emptis super Arrendamento fatinæ pro duc. 8000. dotalibus, qui fuerunt integrè satisfacti usque ad obitum Marchionis mariti, unde nil ultra debetur. Quod confirmatur, tum quia dum morabatur extra domum vix dicti duc. 500. cum fuerint assignati, ac etiam deinde sublata, dum etiam attento pacto, quod in tali promissione sequitur his verbis: *Verum si dicta Marchionissa eligeret habitare cum dicto Marchione ejus marito, cesset dicta assignatio, & dicti introitus duc. 8000. integre cedant ad beneficium ipsius Marchionis, cum onere tantum illam alimentandi servata forma capitulorum matrimonialium, ut fol. 21. litt. M, vers. verum si dicta, &c.*

Ex quibus verbis patet, quod existente uxore extra domum vix ducat. 500. erant assignati, sed ea redeunte ad virum, nedum alimenta, sed omnia præstanta erant, quæ in capitulis conventa erant, scilicet dicta solutio per lazzi, e spingole, quæ ibi tantummodo erant promissa.

Nec obstat objectio Dom. Marchionissæ afferentis transactionem non fuisse factam sponte, sed ut haberet assignationem ann. duc. 500. de quo bis fuit protestata ante, & post secutam dictam procuracionem ad stipulandum, ut *fol. ....* Quia protestationes clandestinæ nil operari poterant: & si Marchio illa scivisset, nec quantitates illi solutas contra decretum Collateralis Consilii bonificasset, nec alias quantitates sibi debitas remisisset, dictosque ann. duc. 500. non assignasset, quod per dictum decretum licebat. Præterea tales protestationes nihil relevant, dum Dom. Marchionissa sponte sua Romæ degens transactionem ratificavit post aliquot menses, ut notatur in ejus margine *fol. 13.*

Non est dispar ratio respectu lecti vidualis, mos enim illum præstandi inolevit, ut ea, quæ lectum maritalem habebat, viro mortuo viduali, & suppellectilibus privata non remaneret, sed ista Domina, quæ jam adhuc vivente viro lecto maritali noluit, viduali de bonis viri non indiget, & quatenus contrarium videretur, S. C. tenuis quantitatibus deberet esse, tum quia vitam cum viro non egit, tum etiam quia Marchionis Postilionis patrimonium satis tenue est, oneribus, & ære alieno gravatum.

Pro jocalibus nulla adest concludens probatio, ut ex lectura, & non est verisimile, quod dum Dom. Marchionissa si jocalia adestent, secum non asportasset.

Demum quartam uxoriæ nullo pacto deberi patet ex eo, quia matrimonium constituta dote fuit contractum, & Domina Marchionissa est dives, cum ex dotibus, & antefato opulenter habet, unde se alat, & è contra patrimonium Marchionis laborat inopia, quod tamen ex abundanti dicitur, ut suo loco de jure fundabimus.

Ex quibus in facto prænotatis, conventi debent absolvi.

Quamvis ex facto sint absolvendi conventi ab impetitis per Dominam Marchionissam Aviam, eorum tamen iustitiam juribus fulciri duximus ex abundanti respectu dotis restituendæ in corporibus, & quartæ uxoriæ nullo modo debitæ.

Dotes in pecunia restituendas astruunt, qui Dominam Marchionissam defendunt, prætendentes, quod dum ducat. 20. mill. fuerunt promissi, & pro eis assignati introitus pro duc. 12. mil. & reliqui duc. 8. in pecunia vinculati pro faciendâ emptione, dos extimata fuerit, & consequenter, quod introitus tanquam extimati semper steterint periculo mariti, *l. cum dotem*, ubi DD. *Cod. de jur. dot.* Constant. Roger. in *tract. de dote par. 11.* Fontanell. de *pact. nupt. tom. 2. gloss. 8. par. 13. num. 9.* Nec obitare pactum restituendi dotem, vel in pecunia, vel in ipsis corporibus ad electionem viri, cum adsint verba, *Non deteriorati, vel diminuti*, & notoriè constat introitus esse deterioratos.

Verum enim verò, quod hæc prætentio non subsistat, pater ex communi DD. interpretatione eam scilicet tantum æstimationem id operari, quæ faciat rerum dotalium emptionem, & venditionem, non autem eam, quæ ad alium finem sit, & ad sciendum valorem, *leg. int. virum, Cod. de jur. dot.* ubi omnes declarant dicentes, in super ex pactis, & conjecturis ex cautelis dotalibus desumptis dignosci, num æstimatio dotis ad faciendam venditionem, necne sit inducta, *l. si æstimatis*, & ibi DD. *ff. solut. matrim.* quam ad hoc expendit Covar. in *cap. 28. num. 2. prætic. quæst. Aret. in cons. 84. col. 2.* Surd. *decis. 305. num. 37.* Barbosa in *d. l. si æstimatis num. 29. vers. de his*, ubi alios congerit Fontanell. latiss. in *loco cit. num. 30. vers. dixi quod in dubio.*

At in casu nostro prætentam æstimationem non fuisse factam ad inducendam emptionem, & venditionem apertissimè constat ex quantitate extimationis ex vinculo rebus adjecto, & ex facto in restitutione convento, singula breviter enarrabimus.

Primò, ex quantitate extimationis, notorium est enim introitus super Arrendamentis ferici, ac vini anno 1617. vendi solere cum alagia, unde cum illi tunc temporis absque ullo alagio fuerint in dotem assignati, nullo modo censerì potest, ut ex tali assignatione venditio, & emptio fuerit inducta, cum extimatio congrua esse debeat in dote, ut venditionem inducat, *leg. quoties, Cod. de jur. dot. gloss. in leg. 1. §. 1. verbo agendis, ff. de superficie.* Bald. in *l. 1. quæst. 3. Cod. commodati*, Covar. in *dist. cap. 28. num. 9. vers. 9.* Afflict. *decis. 270. num. 3.* Menoch. *presumpt.*

74. lib. 3. de præsumpt. Barbof. in *d. l. extimatis num. 21. ff. solut. matrim.* Fontanell. ubi *sup. num. 45.*

Nec nos latet DD. plerumque quærere læsionem in dote ultra dimidiata, quando conitar, factam æstimationem ad inducendam venditionem, ut eam rescindant, juxta *l. 2. de rescind. vendit.* Nos autem non agimus de rescindenda æstimatione, sive venditione, sed de videndo, & conjecturando, an æstimatio sit hujusmodi, necne: Unde qualiter incongruitas pretii sufficit ad demonstrandum, æstimationem non fuisse factam ad inducendam venditionem, cum ex quantitate pretii in dubio dignoscatur qualis fuerit contractus, ut ex citata *Gloss. in leg. 1. §. 1. ff. de superficie.* Soccin. jun. in *cons. 141. num. 2. lib. 1.* Jaf. in *l. 1. col. 5. C. de jur. empt.* Abb. in *cons. 116. lib. 1.* Menoch. in *d. præsumpt. 74. num. 22. lib. 3.* & hæc prima ponderatio satis est ad demonstrandum, fuisse inductam venditionem; nam non est credendum, D. Marchionem introitus præfatos ea æstimatione, quæ facerent venditionem voluisse accipere pro pretio satis ultra eorum valorem.

Secundò, ex vinculo rebus adjecto, cum in cautelis dotalibus expressè fuerit conventum Dominum Marchionem, nec de obulo quidem dotium posse disponere, sed tam capitalia introituum assignatorum in casu reemptionis, quam ducat. 8000. tempore solutionis depositari debere in banco pro illis convertendis in alias emptiones cum consensu dotantium. Ex quo patet, verum dominium introituum, & pecuniæ non fuisse in maritum translatum, dum non poterat de illis disponere; Dominium enim nihil aliud est, nisi plena proprietates cum facultate disponendi, ac rem ad libitum alienandi, *l. si quis, §. differentia*, ubi Bart. & reliqui, *ff. de acquir. pos. Soccin. consil. 9. num. 33. lib. 1.* Menoch. *consil. 896. num. 5. lib. 9.* Hinc nullo pacto dici potest, æstimationem factam ad inducendam venditionem, de cujus primordiali natura est transferendi dominium, ut notat Menoch. in *dict. consil. 896. num. 6.* & in puncto, quod quando dantur res æstimate in dotem ad finem inducendi venditionem transfertur plenum dominium, ut habetur in *d. l. inter virum, Cod. de jur. dot.* & notant Constant. Roger. de *dot. quæst. 11. in princip.* Fontanell. in *loco cit. num. 9.* Videntur enim celebrati duo contractus, unus dotis, alter venditionis, argum. *l. singularia, ff. si cert. petat.* ut observat Covar. in *dist. cap. 28. num. 1. vers. quo in casu post utrumque*, Soccin. Alex. & alios per eum adductos, quod notat etiam Menoch. in *consil. 773. num. 7.* post Ruin. *cons. 134. lib. 4.* & reliquos. Unde cum non fuerit in Marchione plenum dominium translatum, impossibile est censerì, æstimationem prætentam factam fuisse ad inducendam venditionem, cujus substantia defuit, nempe dominium.

Nec vis faciendâ est in clausulis adjectis in cautelis dotalibus. Quod dicti introitus transeant in dominium Marchionis, & quod remaneant hypothecari, ex quibus conjiunt, dominium esse translatum, præsertim quia hypotheca super re propria non potest consistere, *leg. neque pignus, ff. de reg. juris.*

Clausula enim, *quod introitus transeant in dominium*, 7 nil relevat, cum sit ex stylo Notariorum apponi solita in quibuslibet contractibus dotalibus, etiam in illis, in quibus dotes dantur per ipsam.

Unde cum perplexa sit quæstio, dotis dominium sit, 8 ne penes virum, an penes uxorem, ut omnium latissimè reallumpfit Anton. Gabr. Giabert. de *dote cap. 3. a. n. 1. usq; ad 4.* omnes hinc inde citando, vera interpretatione, & opinionum conciliatio est, naturaliter dominio penes uxorem remanente ex juris subtilitate videatur penes virum residere dominium, quod legale, sive conventitum vocant, ut idem Giubert. probat *num. 4.* post Aufr. ad Capell. Tholof. *quæst. 278.* Coraf. in *Miscell. lib. 5. cap. 14.* & Condan. *l. 8. cap. 9.* subdens idem Guiber. *num. 12.* ex hoc dotalium rerum periculum uxoris esse, citans Bart. in *l. 1. §. nunc videndum, ff. commodati*, Bald. in *l. promittendo, ff. de jur. dot. & alios.*

Minus obstat hypothecæ adjectio, quia *leg. neque pignus, cum concord.* procedunt in dominio pleno, ut non possit cum hypotheca concurrere in eadem persona, secus quando dominii jus est semiplenum, ut quia sit revocabile, vel illi desit possessio, ut est in dominio uxoris, quia hoc casu limitatur *d. lex neque pignus*, etiam utrumque potest concurrere in eadem persona, nimirum dominium sic semiplenum, & hypotheca, quæ pariter jusest semiplena.

plenum, ita Bald. in l. i. C. si antiq. cred. ac in puncto dotis in l. in rebus num. 18. & 19. Cod. de jur. dot. quod repetit in auth. prater ea num. 6. Cod. de sacrosanct. Eccles. Hinc latè probavit Tiraquell. in tract. de retract. convent. §. 2. gloss. unic. num. 40. hypothecam rei propriæ subsistere respectu juris, quod deest, sed hæc omnia ad exuberantiam dicta sunt, nam sequens pactum gladium ponit ad radicem.

- 10 Tertiò, ex pacto restituendi dotes, vel in corporibus, vel in pecunia ad electionem mariti, clarè resultat, ut ejus hæredes non teneantur ad aliud, quam ad restituenda corpora dotalia, quæ restituere elegerunt, l. plerumque, ff. de jur. dot. ubi omnes, & præsertim Covarr. in dict. cap. 28. præst. quæst. num. 5. vers. quarto, tunc inquiriens in eo casu, etiam dotes deterioratas posse restitui, per Text. in l. Janè, ff. eod. quem sic intelligi dicit Paul. de Castro in l. si aestimatis num. 2. sequuntur Fontanell. in loc. cit. num. 6. Natta cons. 650. num. 4. Berous consil. 63. num. 2. lib. 3. Menoch. dict. præsumpt. 64. num. 20. lib. 3. de præsumpt. Magon. decis. Lucens. 67. num. 11. quod quidem procedit, etiam si posita alternativa restituendi rem, vel aestimationem nulli data esse electio, quia semper in alternativis electio est debitoris, ut in reg. in alternativis, de reg. jur. in 6. & in dote punctualis est Text. prædictus in d. l. plerumque, ff. de jur. dotium, ubi posita alternativa, licet nulli data sit electio, maritus tantum potest eligere quid velit restituere, ut notant Soccin. cons. 56. col. 2. lib. 1. & Fontanell. ubi sup. num. 67.

Patet igitur ex his, introituum dotalium periculum semper uxoris fuisse, seclusa tamen culpa mariti, ut suo loco dicitur, dict. l. plerumque, ff. de jure dotium, Barbof. in d. l. aestimatis num. 29. & 30. ff. solut. matrim. Fontanell. ubi sup. num. 68. Cast. in d. l. aestimatis num. 5. Mastrill. decis. 49. post Castill. decis. 11. & 141.

- 11 Modo nullius est momenti, id quod Adversarii non valentes prædicta negare asserunt, dicentes, Dominum Marchionem maritum ex verbis adjectis restitutionis, introituum scilicet non deterioratos, nec diminutos, assumpsisse sibi periculum deteriorationis, & proinde non posse ejus hæredes introitus dotalis restituere, ut asserunt Adversarii diminutos ex causa tumultuum. Quia nihil ex his verbis oneris assumpsit Marchio, nisi illud, quod inerat ex natura contractus, nimirum, ut teneretur de dolo, lata, & levi culpa, juxta Text. in l. etiam, §. 1. ubi omnes, ff. de reg. jur. non autem de deterioratione absque ulla ejus culpa, illumque Text. ad hoc expendit Covarr. in dict. cap. 28. vers. Alioquin regulariter, & esse commune axioma asseruit Soccin. in consil. 57. num. 4. lib. 4. ac probat Barbof. in d. l. aestimatis num. 35.

- 12 Nec dicant Adversarii, quod maritus etiam seclusis verbis prædictis tenebatur de dolo, lata, & levi culpa ex vi Text. præfati, unde verba prædicta aliquid ultra operari: nam multipliciter respondetur.

Primò, introitus dotalis non esse in eorum substantia intrinseca, nempe effectivo capitali deterioratos, sed extrinsecus tantum, dum gabellæ super quibus erant impositi, diminutæ sint absque ulla culpa mariti, sed ex casu fortuito, qui generaliter evenit, & proinde hæredes mariti, ad nihilum teneri, ut in simili consideraverunt Gloss. ult. in l. si inter virum, Cod. de jure dotium, & ibi Cyn. Alber. & Salycet. & latè sequitur Barbof. in dict. leg. aestimatis.

- 13 Secundò, licet quando maritus promisit restituere res dotalis in eadem aestimatione, in qua fuerunt datæ, juxta l. si inter virum, Cod. de jur. dot. & nihilominus receptissimum fuit, ut ad nihilum teneatur maritus, sed restituendo res etiam deterioratas liberetur, modo deterioratio non contrigerit ex dolo, levi, & lata culpa ipsius, sic probarunt Barbosa in dict. leg. aestimatis num. 35. Rolan. qui dicit, esse communiter receptum, non teneri maritum, nisi de dolo, levi, & lata culpa in consil. 67. num. 4. lib. 1. qui citant alios, & vix Castr. in dict. leg. aestimatis, probat prædictam communem conclusionem num. 3. addidit ex vitalis clausulæ, quia videtur assumpsisse aliquid periculum, affirmant teneri maritum, nedum de dolo, lata, & levi culpa, sed etiam de levissima, ut verba prædicta aliquid operentur; sed patet, si res fuerint deteriorata absque ulla ejus culpa ad nihilum teneri, ipsumque sequitur Covarr. ubi sup. num. 3. vers. Vnde post gloss. ult. in d. leg. inter virum, ff. de jur. dot. Si maritus dum promisit res restituere ejusdem valoris quo eas accepit, non tenetur de deterioratione ipsarum, nisi saltem (juxta strictiorem opi-

nionem) levissima tamen culpa procedat, non poterit teneri in casu nostro ex levioribus verbis adjectis, imò quæ inerant de natura contractus absque ulla prorsus ejus culpa, sed ex generali casu fortuito.

Tertiò, respondetur ex argum. l. penult. §. mancipia, ff. solut. matrim. ubi Jureconsultus advertit, maritum suscepisse periculum bonorum dotalium, si recipiendo eos aestimatos promiserit restituere in eadem aestimatione, & nihilominus si deterioratio contingat absque ulla culpa mariti, saltem levissima ad nihilum illum teneri, probat Covarr. in d. cap. 28. num. 3. vers. Vnde inferitur, & cum regulariter maritus non teneatur, nisi de dolo, lata, & levi culpa, ut diximus: ex eo, quod assumpsit tale periculum etiam levissimæ culpæ, ob quam alias non tenebatur, lucratur fœtus ancillarum ad uxorem alias pertinentes, ut ibi observat Covarr. vers. Hujus autem periculi, ex Castren. & aliis.

Hinc modo dicendum Marchionem absque ulla culpa, etiam adhuc ulla spe lucri procedente in effectibus, qui ex sui natura dictim extrinsecus prioris conditionis fiebant, ut est notorium.

Respondetur quartò, adhuc in casu fortiori promissa restitutionis rerum dotalium aestimatarum habita ratione diminutionis, vel deteriorationis, & augmenti juxta d. l. aestimatis, ff. solut. matrim. Quæ promissio multò magis explicat periculum mariti, quam verba nostra simpliciter prolata, & natura contractus (ut diximus) communiter omnes voluerunt non teneri maritum absque ulla culpa, ut latè probat post Covarr. & alios Barbosa in dict. leg. si aestimatis num. 38. subdens num. 39. periculum casus fortuiti in rebus hujusmodi aestimatis semper ad uxorem pertinere.

Ad effugienda prædicta duo opponit in facto Domina Marchionissæ, alterum quod introitus assignati pro capitali duc. 12. mil. fuerint per Marchionem assignati in dote Dominae Marchionissæ S. Georgii communi filia, & sic non possint restitui ad præsens cum non extent. Alterum vero pro duc. 8000. soluti fuerint conversi in emptionem cum aliqua culpa mariti, dum poterant mutuari Gasp. Romero cum majori utilitate, & securitate, quod permissum erat in capitulis dotalibus, adducens ad hoc fidem proxenitarum.

Attamen neutrum ipsorum alicujus est momenti.

Primum enim retorquetur in Dominam adversariam, quia D. Marchio introitus prædictos assignavit in dote communi filia, ad quam illi deveniuri erant soluto fortè matrimonio per obitum matris, & prævidens casum contrarium, nempe sui prædecessus, quasi ab eo tempore declarans animum restituendi introitus, & non pecuniam enixis verbis adjecit pactum, quod D. Marchioni Sancti Georgii alii introitus super eisdem stationibus assignarentur, & prædicti dotalis dictæ D. Marchionissæ restituerentur, ut ex cautelis dotalibus fol. .... litt. A, tantò magis, quod dicti introitus erant, & sunt vinculati per prædecessores Dominae Marchionissæ ætaticis, ut fol. 174. litt. ... & fol. 175. litt. ... Quapropter omni jure sunt restituendi.

Secundum verò pariter retorquetur, quia ex fide ex adverso producta patet, potuisse D. Marchionem ducat. 8000. mutuare Romero majori cum sua utilitate, scilicet ann. duc. 800. ad rationem duc. decem pro centenariò, & nihilominus, quia in tali mutuo non concurrebat cessio juris luendi, & propterea semper fuisset sub hypotheca creditorum Romeri, & participantium, elegit potius minorem quantitate introituum habere, scilicet ducat. 720. annuos prævia cessione juris luendi magis securitati ad beneficium Marchionissæ studendo, quam propriæ utilitati. Qua in re est observandum maximam fuisse adhibitam diligentiam per Marchionem, qui emptionem prædictam fecit, solvendo ducat. 44. pro centenariò, cum communiter eo tempore solverentur 46. ut ex eadem fide, & ex his objecta evanescent. Præter quod satis fuisset emptionem facere cum consensu, juxta pacta in cautelis dotalibus.

Ex quibus omni jure eliditur prætensio Dom. Marchionissæ, quæ tollendo suos introitus dotalis deber remanere contenta, nec permittendum illam ditari cum nepotum jactura, &c.

Respectu quartæ uxoriæ vana est petitio, cum dispositio auth. prater ea, Cod. unde vir, & uxor, & §. quoniam verò, auth. de exhibendis reis. Unde illa est desumpta, tria copu-

copulativè requirant, scilicet matrimonium fuisse sine dote, & donatione propter nuptias, inopiam conjugis superstitis, & copiam decedentis, ut in causa Dominæ Elviræ de Montenegro cum Domino Comite Monsæ, si-ve Molvetiæ, quæ reassumit Dom. Reg. Rovit. in *decis.* 46. num. 1. & ex verbis Text. novissimam diximus requiri inopiam, ut quarta lucretur; unde cum Marchionissa data dote matrimonium contraxerit, & nunc eam habeat simul cum antefato, ex quorum fructibus nedum excluditur novissima inopia, sed poterit splendide se sustentari, ut latè diximus in dicta causa, & luculenter suo more ampliavit Dom. Rovit. in *dict. decis.* num. 16. adducens Belapertic. devenientem ad terminos terminantes Comitissæ, ibi num. 17. per nos non allegatum evanescit dicta præten- sio.

Quamobrem conventi sunt ab omnibus absolvendi, prout supplicatur Dominis doctissimis Senatoribus ipsos rogantes, ut cætera supplere dignentur.

DISCEPTATIO CCCXLVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur, de qua hic.
- 2 Æstimatio in dote, quando operetur emptionem.
- 3 Debitoris nomen assignatum pro dote, quando datur in- æstimatum.
- 4 Dos æstimata quando dicatur, & quando non.
- 5 Verba assignare, dare, &c. an transferant domi- nium.
- 6 Promissio eviſtionis quid operetur in dote.
- 7 Clausula, ad habendum, quid operetur in dote.
- 8 Specialis hypotheca quid operetur in dote.
- 9 Clausula, ut plenum dominium transferatur in mari- tum, quem effectum operetur.
- 10 Pactum de restituendo dotem in similem, vel melio- rem, quid operetur.
- 11 Æstimatio, an & quando faciat emptionem in pigno- re, &c.
- 12 Textus in l. plerumque, ff. de jure dotium, in dote quid operetur.
- 13 Periculum dotis ad maritum quid operetur.
- 14 Æstimatio non inducit emptionem, & quando.
- 15 Datio insolutum, quando & quibus clausulis in dotem alteretur.
- 16 Emptio, & venditio in dote, quando intelliga- tur.
- 17 Textus in l. plerumque cum l. seqq. ff. de jure dotium, explicatur.
- 18 Deterioratio in dote, cui contingat viro, vel mu- lieri.
- 19 Deterioratio culpa viri in bonis dotalibus facta quid operetur.
- 20 Culpa viri in deterioratione dotis, qualiter colli- gatur.
- 21 Gabella extincta si reviviscat, an culpa conside- deretur.

ARGUMENTUM.

Textus in leg. plerumque cum l. sequenti, ff. de jure do- tium, explicatur. Deterioratio, & pericu- lum dotis quando cadat in marito, & quan- do in uxore. Dotis æstimatio, quibus verbis, & clausulis censeatur facta, ut damnum ma- rito causet. Æstimatio quando non faciat em- ptionem, & quando non in dote. Dos in ga- bellis illis extinctis, & postea positus de novo, an dicatur eadem dos, an nova.

JURIUM ALLEGATIONES,

P R O

Illustriss. D. Lavinia Grimalda Marchionis- sa Postilionis.

I Uſtitia petitionis Illustriss. Marchionissæ Postilionis Dominæ Lavinie Grimaldo pro restitutione dotis Caponi Discept. Tom. V.

in pecunia numerata, unico, & quidem solidissimo niti- tur fundamento, eo quod à principio fuit dos ipsa promif- sa in pecunia, & æstimata tradita illa etiam æstimatione, quæ fecit emptionem, & venditionem, si-ve alium simi- lem contractum inducentem translationem domini in vi- rum, constat id enim ex facto, ubi descripsimus promif- sionem dictæ dotis conceptam in ducatis duodecim mille subsequuta cessio, & assignatio annuorum introituum, super gabella serici, & vini, & pro reliquis ducatis octo mille promissa in solum datio, & venditio annuorum reddituum, ac isto modo dicitur facta æstimatio, quæ in dubio semper operatur emptionem, & venditionem, leg. quoties supra, Cod. de jur. dot. Gloss. in leg. si inter vi- rum 22. ver. æstimata, Cod. eodem, Castrensis in l. æstimata res num. 2. ff. solut. matrim. Jason in l. ex conventionem 11. C. de pact. Afflict. decis. 270. & ibi Urfill. num. 2. & alii apud Covarr. prætt. quæst. cap. 28. num. 1. Barbosa in leg. æstimatis 81. num. 3. ff. solut. matrim. Honded. consil. 41. num. 1. & 4. vol. 1. Tobias Nonius consil. 52. num. 10. Menoch. de præ- sumpt. lib. 3. præsumpt. 74. num. 30. Addendi sunt Ludov. decis. Perusina 89. per tot. & cæteri cumlati per Fontanell. de pact. nupt. tom. 2. clausul. 5. gloss. 8. par. 13. num. 25. & seqq. ubi ita de communi testatur.

Et magis ad rem accedendo, de quo quæritur ma- nifestè resultat, quando ut in casu nostro pro quantitate promissa in illius satisfactionem dantur res, si-ve stabiles, si-ve annui redditus, si-ve nomina debitoris, Jacob. de Strena, Bartol. & Alexan. in leg. media, ff. solut. matrim. Soccin. Senior consil. 69. num. 15. lib. 4. Soccin. Jun. con- sil. 141. num. 1. lib. 1. Covar. dict. cap. 28. num. 1. dict. ver. 2. apparet plenè Barboſ. in dict. leg. æstimatis num. 6. 7. & 8. 3 qui loquitur in nomine debitoris assignato pro dote pro- missa in pecunia, Hondedeus dict. consil. 41. num. 5. & 10. Tob. Nonius dict. consil. 52. num. 5. 6. & 9. Menoch. dict. præsumpt. 74. num. 6. & decisum in Rot. Rom. testantur Ludovis. decis. 573. num. 2. in addit. & in Senatu Catalo- niæ Fontanell. loc. cit. num. 10. & seqq. & num. 40. ad 44. ubi alios recenset.

Effectus autem dotis ita extimatæ, à nemine est, 4 quod ignoretur, ut dominium absolutè transferat in vi- rum, dict. leg. quoties, ubi Bald. Cod. de jur. dot. Afflict. in dict. decis. 270. num. 2. & fin. Barboſ. in dict. leg. extimatis num. 27. ver. & hic, Hondedeus dict. consil. 41. num. 15. Ludovic. dict. decis. 89. Castill. decis. Siciliæ 21. num. 2. Ludov. dict. decis. 573. num. 4. & in additionibus Fontanell. loc. cit. num. 8. & clausul. 7. gloss. 3. part. 13. num. 50. & cum ipso dominio, & omne quoque periculum transit in virum, leg. cum dote 10. Cod. de jur. dot. Afflict. d. decis. num. 1. plenè Rubeus conf. 5. Barboſ. in d. l. extimatis ante num. 5. ver. 3. inferitur, & num. 6. Ludov. d. decis. num. fin. Honded. d. conf. 41. num. 15. Fontanell. loco sæpè cit. num. 8. & 13. & num. 27. ubi alios commemorat, & utrumque de dominio, & periculo transeunte in maritum notabili- ter comprobatur Dominus Reg. Galeota contrav. lib. 2. con- trov. 40. à num. 1. ad 6. quod periculum in hoc casu signifi- catur casum fortuitum absq; ulla etiam culpa mariti, post Cast. & Jas. in l. sed & si quis, §. quæſitum, ff. si quis cautio- nib. & Rip. in tract. de peste tit. de privil. contractuum temp. pestis n. 72. tradit Barboſ. in d. l. extimatis num. 36. & 37.

Accedunt etiam in casu nostro multa, quæ ex verbis cautelarum desumuntur ad confirmationem earundem conclusionum de translatione domini, & periculi præ- dictorum introituum in virum.

Primò id operantur verba assignare, cedere, & renun- ciare dictos introitus, quia subiecta materia translatio- nem domini, & periculi inducunt in cessionarium, Barr. in l. si constante num. 92. & 93. ff. solut. matrim. Gozadin. consil. 38. num. 11. vol. 1. Beccius consil. 105. n. 19. lib. 1. Card. Mantica de tacit. & ambig. conventionib. tom. 2. lib. 23. tit. 5. num. 3. Menoch. conf. 201. & num. 6. ad 8. Fachineus contro- vers. lib. 22. cap. 74. ver. quia dicta domus, Surd. decis. 326. num. 4. & seqq. Stephanus Grat. discept. forens. lib. 2. c. 342. num. 15. & lib. 3. cap. 527. num. 3.

Secundò promissio eviſtionis in amplissima forma in 6 dictis cautelis apposta, quæ alias non deteruisset, nisi ma- ritus dominium acquisivisset dictorum introituum, juxta observationem Corn. conf. 172. colum. 2. ver. tamen 15. & colum. 4. ver. idcirco lib. 1. Natta consil. 650. n. 2. ver. 2. Hondedeus dict. consil. 41. num. 7. lib. 1. allegati per Fac- chin. dict. contrav. 74. versic. 5. quia fuerat, & faciunt

- tradita per Fontanell. *loc. supè citat. num. 23. & 24.*
- 7 Tertiò clausula, ad habendum, tenendum, &c. & facultas marito translata disponendi de dictis introitibus, quæ absque translatione domini subsistere nequit, & repugnat existentia rerum dotalium, Tobias Nonius *d.conf. 52. num. 4.* Hònded. *dict. conf. 41. num. 9.* & alii relati per Facchin. *d. controu. vers. denique.*
- 8 Quartò specialis hypotheca super dictis introitibus celsis, & assignatis in satisfactionem dotum reservata in beneficium ipsius Dominae Lavinia Marchionissæ uxoris, quæ necessario supponit dominium ex parte viri; nam res sua nemini servit, & sic in puncto tradit Soccin. Sen. *dict. conf. 69. num. 10. & 11. lib. 4.*
- 9 Quintò cum expressissimè actum fuit inter partes, ut plenum dominium transferretur in maritum, ut pluries legitur in cantelis desuper confectis non potest dubitari de vera, & effectiva translatione dicti domini, ut arguit Surd. *d.conf. 69. num. 11.* & sic ipsum dominium semper periculum concomitatur, *l. id. quod ff. de peric. & commod. rei vendita, l. 1. C. eod. tit. & l. periculum 35. ff. si cert. per.* unde proculdubio introitus prædicti tam si perierint, quam si alias sint effecti deteriores constante matrimonio in ejusdem viri damnum cedere debent, & sic licito jure Domina Marchionissa repetere dotes valer in pecunia pro integra summa ducatorum vigintimille, prout fuerunt promissæ, & satisfactæ tempore contracti matrimonii.
- Contra autem istas irrefragabiles conclusiones firmatas pro Illustr. Marchionissa duo sunt, quæ per adversam partem obijci possunt, & illa facile destruantur.
- 10 Primum de pacto adjecto alternativæ restituendi dictam dotem in pecunia, vel in eisdem redditibus, & corporibus cum electione etiam reservata ipsi marito, ex quo videtur excludi effectus extimationis inducentis emptionem, & venditionem, juxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib. 3. d. præsumpt. 74. num. 2.* & Fontanell. *loc. supè cit. num. 64.* sed respondetur, quod eo casu non minus extimatio efficiet emptionem, & venditionem, quam si nulla in eisdem corporibus fuisset reservata facultas restituendi cum *d. elect. ut probatur.*
- 11 Primò ex Text. in *l. quod si fundus 11. ff. de fund. dotal. ubi concessa prædicta alternativa electione marito restituendi fundum extimatum, aut pretium, maritus retinet potestatem ipsum alienandi, & dixerit latè Surdus consil. 225. num. 2. & 3. lib. 2.* quod non promitteretur, nisi extimatio verè fecisset emptionem, & venditionem, & plenè dominium pertinuisse ad maritum, quia maritus non valet alienare fundum dotale inextimatum, aut extimatum illa extimatione, qua non transferatur dominium, *l. unica, §. & cum lex, Cod. de rei uxoria actione, Vivius decis. 261. num. 1. lib. 2.* Joan. Guttier. *de juram. par. 1. c. 1. num. 4. & 8.* & alii per Fontanellam loco pluries citato num. 16. 17. & 18.
- 12 Secundò ex Text. in *l. plerumque 11. ff. de jur. dot. ubi facta extimatione in dote modo quo supradicta cum eadem electione alternativè reservata viro, remanet etiam effectus translati domini in eum, quia res ipsa constante matr. perit periculo ejusdem viri, non autem mulieris, prout in extimatione, quæ verè facit emptionem, & venditionem tradidit Imp. in d. l. unic. §. cumque ex st. pulatu, C. de rei uxoria actione, quod si alias esset, & non fecisset emptionem, & venditionem periculum peremptionis foret ipsius mulieris, d. l. plerumque, Afflict. *decis. 270.* Castill. *decis. 21. num. ....* Barbof. in *dict. l. extimatis num. 29. in fin. & seqq.* Menoch. *d. præsumpt. 74. num. 17. in fin. & Fontanell. loc. supè cit. num. 15.**
- 13 Tertiò cum ad maritum omne etiam argumentum stante dicta facultate pertineat, non solum, quia poterit eligere introitus ipsos auctos, & meliores factos, & restituere pretium habito respectu ad tempus matrimonii, ut in *d. leg. plerumque*, sed etiam, quia absolute argumentum dicto casu cedit in beneficium viri, *leg. si mancipia 19.* & ibi Gloss. *ff. de jur. dot. oportet fateri verè dominium in eum translatum per emptionem, & venditionem inductam, & habebit locum regula Text. in leg. secundum natura, ff. de regul. jur. Quod quem sequuntur commoda, sequuntur etiam incommoda.*
- 14 Quarto, quia in restitutione absoluta promissa de iisdem, non obstante extimatione DD. fatentur extimationem non inducere emptionem, & venditionem, Castrensis in *dict. leg. extimatis num. 2. & 5.* Tob. Nonius *cons. 52. num. 1.*

Menoch. *dict. præsumpt. num. 16. & seqq.* Barbof. in *d. l. extimatis num. 29. & seqq.* Mastrill. *decis. 194. num. 19. & 20.* & Fontanell. *loc. cit. num. 31.* ea nempe ratione non repugnat pactum prædictum emptioni, & venditioni, semperque propterea manent res dotales, quæ præcisè restituendæ sunt; contrarium ergo est dicendum in casu nostro, ubi ita præcisè non debent restitui, sed remanet in facultate mariti, cum dicta facultas non sit repugnans emptioni, & venditioni, imò simul stare possunt esse factam emptionem, & venditionem per dictam extimationem factam à principio, & quod soluto matrimonio valeat maritus ex pacto expresso restituere extimationem, aut introitus prædictos ad instar venditionis, & emptionis factæ cum pacto de retrovendendo, quæ dicitur vera, & perfecta venditio, transferens, & periculum in emptorem durante emptione, Cavalcanus *decis. 16. num. 48. par. 2. de contract.* & pactum prædictum solum operatur, ut possit resolvi emptio, & venditio ex post facto, & ex tunc revertatur dominium ad venditorem, DD. in *l. 2. Cod. de pactis inter emptorem, & venditorem*, Mastrill. *decis. 143. num. 3.* & non egrediendo à præsentia materia dotis extimatæ obvenit viri inopia, quia non obstante extimatione, quæ fecit emptionem, & venditionem à principio resolvitur dicta emptio, & venditio ex post facto, juxta doctrinam Purpurati, quam defendunt Covar. *prætic. quæst. dist. cap. 28. num. 8.* & Barbof. *d. l. extimatis num. 26. 27. & 28.* & mulier ipsa non obstante extimatione potest repetere rem dotalem, *l. in reb. C. de jur. dotum*, & nihilominus interea periculum dicitur esse viri, Covarr. *d. num. 8. in fin. & Barbof. d. num. 27. circa finem.*

Quintò nam dicta facultas, & electio non habent alterare naturam donationis in solum dictorum introituum factæ, nec operari valent, quod dicti introitus in solum dati, & assignati, cum tot amplissimis verbis, & clausulis importantibus veram, & plenam domini translationem in virum, quod non sint effectus proprii ipsius viri constante matrimonio, ut in simili argumentatus est Fachineus *controu. lib. 22. controu. 74. vers. quia responsum fuit, & vers. sic ad evitandas*, ubi dicta repugnantia non est administranda, Mastrillus *decis. 194. num. 91.*

Sextò hanc sententiam expressè tuerentur DD. annuentes prædictam facultatem viro tributam restituendi extimationem, vel rem in dotem datam extimatam non excludi effectum emptionis, & venditionis inductæ per dictam extimationem, ita Cephal. *conf. 650. num. 4.* Surdus *conf. 225. num. 2. 6. & 15. lib. 2.* Mastrill. *decis. 194. num. 11. & seqq.* & prædictis minimè relatis, novissimè probat D. Reg. Galeota *controu. lib. 2. controu. 40. num. 10. & seqq.* nec curandum de Menochio, & Fontanell. Contrarium sentientibus, qui allegant Castrensem, & Didacum, Covarr. qui minimè hoc intelliguntur voluisse, sed Castrensis ibi allegatus num. 6. videtur potius sentire contrarium, dum infert, quod eo casu marito licita est alienatio sine consensu uxoris, quæ non permittitur, nisi in extimatione, quæ induxit veram emptionem, & venditionem, & Covar. *num. 4. vers. 4.* tunc extimatio, expressè tenet facere emptionem stante dicto pacto, & electione reservata marito, licet circa peremptionem, & deteriorationem constituat differentiam, de qua in sequenti agemus, & ita intelligit Mastrill. *d. decis. 194. num. 11. & 12.*

Secundum objectum patris ex adverso oritur, ex dispositione Text. in *d. l. plerumque, juncta l. sequenti*, incipiente, sanè, ubi stante prædicta facultate viro concessa, restitueretur rem, vel extimatione permittitur marito res ipsa etiam deteriores factas reddere mulieri, & sic videtur omnem omnino cessare difficultatem in hoc casu, ut introitus prædicti licet extimati in dotem habiti à prædicta Illustr. Marchionissa, possint ab hæredibus sui viri restitui modo, ut reperitur, licet valde deteriores effecti.

Sed responderetur prædictam *l. plerumque cum l. seqq.* locum habere, quando facultas eligendi tributa fuisset simpliciter marito restituendi rem, vel pretium, at in casu nostro promissio restituendi fuit determinatè concepta in pretio, licet postea adita facultas pro dicto pretio tradendi eodem introitus, & differentia est magna inter utrumque casum, quia primò, de quo in prædictis iuribus ambo simpliciter videntur in obligatione positi tam pretium, quam res, *leg. cum qui certarum, §. fin. ff. de verb. obligat.* Pelleg. *consil. 86. num. 2. vol. 5.* Secundo verò casu sola quantitas, five

sive pretium est in obligatione, & introitus tantum dicuntur appositum cum executione, & solutione, *l. si quis stipulatus fuerit decem in mille, ff. de solut. & ibi Gloss. & Bartol. Paul. de Castr. conf. 469. lib. 1. Decius conf. 187. col. fin. Surd. d. conf. 225. num. 6. & seqq.*

Et ideo hoc secundo casu, qui est proprius, de quo agitur obligatio restitutionis dotis cum sit in pecunia, & pro pecunia datur facultas tradendi dictos introitus, oritur ex hoc paciscendi modo alter novus contractus in solum dationis faciendae tempore restitutionis dotis praedictorum introituum a viro, sive ejus haeredibus in beneficium Marchionissae, quae in solum datio non potest subsistere, neque praticari, nisi iusto pretio, ac legitima extimatione, & sic quod introitus praedicti debeant esse ejusdem valoris, & pretii ducatorum viginti mille, ut optime explicat Surdus dict. consil. 225. num. 8. & 9. & num. 15. usque ad fin.

18 Secundo, quod II. praedictarum dispositio procedit, quando circa deteriorationem nihil fuerit dictum, sed simpliciter concessa electio viro restituendi rem, vel pretium, juxta etiam tradita in l. 1. Cod. solut. matrim. sed in casu nostro expressè fuit additum pactum, quod restitui possint dicti introitus in aliquo tamen non diminuti, neque deteriorari; stante igitur hoc pacto, non militat dispositio dictarum II. plerumque; & sanè, quia videtur maritum in se periculum diminutionis, & deteriorationis assumpsisse per dicta verba Gloss. est singularis Accursii in l. si mancipia 19. ff. de jur. dot. & procedunt tradita per Covarr. d. cap. 28. num. 5.

19 Nec obstat, quod pars adversa suadere conatur verba praedicta diminutionis, & deteriorationis intelligi debere, quando ex pacto, & culpa viri, quia dicta intelligentia est rejicienda non solum, quia verba sunt indefinitè prolata, & sic complecti debent diminutionem, & deteriorationem tam ex culpa viri, quam etiam ex casu, & fortuna, juxta Text. in d. l. si mancipia, & tradita per DD. allegatos à Barbof. in d. l. extimatis num. 36. & seqq. Sed amplius cum ex juris dispositione certum sit deteriorationem, & diminutionem ex culpa mariti proveniente illi officere, & mulieri esse praestandum, juxta Text. in l. in rebus, ff. de jur. dot. etiam stante pacto, quod diminutio cedat ad damnum mulieris, *l. si pater, in fin. ff. de pactis dotalib. l. cum maritus 29. & ibi Gloss. in verbo faceret, ff. eodem*, nec valet pactum in contrarium, quod maritus non teneatur de culpa, *l. Pomponius 6. ff. de pact. dotal. merito si hoc erat de jure dispositum in casu praecedente ex culpa viri, supra dictum pactum expressum, ut introitus praedicti non restituerentur in aliquo diminuti, aut deteriorati, debet aliquid plus operari, eo quod erat in jure dispositum, ne sit frustratorium, cum nullum verbum stare debeat sine effectu operandi, cap. si Papa de privileg. Bald. in rubr. Cod. de contrah. empt. quest. 9. Cardin. Paris. conf. 21. num. 58. lib. 4. Omnedeus consil. 47. num. 24. Tobias Nonius conf. 52. num. 3. Surd. conf. 124. num. 10. Mastrill. decis. 190. num. 17. & in propria nostra materia tradit Barbof. in d. l. extimatis num. 36. & 37. & quando verba praedicta fuissent dubia esset respondendum pro dote vulg. l. in ambiguis, &c.*

20 Tertio respondetur, quod si etiam vigere possit dispositio, d. l. plerumque, & seqq. ut valeant restitui res dotalis deterioratae non culpa viri, in casu tamen nostro praesupponimus adesse culpam sufficientem in deterioratione praedictorum introituum, nam si verum est teneri maritum non solum de levi culpa, juxta Text. in l. etiam, §. 1. ff. solut. matrim. & alia jura supra allegata, sed in hoc casu stante dicto pacto expresso, teneri maritum etiam de levissima culpa, Text. juncta Gloss. in l. in rebus dotalib. 28. ff. de jur. dot. ubi allegat Text. in l. si constante, §. si maritus, ff. solut. matrim. dicens, quod si maritus fuisset negligens in suis rebus non erit parcendum in dotalibus, Castr. in d. l. extimatis num. 3. & in l. extimatis num. 2. Bald. in leg. si inter virum, Cod. de jur. dot. & ibi Salicetus, Soccin. consil. 67. lib. 1. num. 4. Covarr. d. cap. 28. num. 3. vers. ex hoc patet, Barbof. in d. l. extimatis latissime num. 36. in fin. 37. 38. & 39. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 74. num. ....

Praedicta culpa licet levissima apparet, cum dicti introitus permanserunt in posse dicti Marchionis viri quoad gabellam serici, & vini, ab anno 1627. quo tempore erant bonae conditionis, & paulatim post aliquod tempus inceperunt deteriorari, & minui circa redditum, & va-

lorem, & potuisset dict. Marchio illas alienare cum parvo in prioribus annis alagio, prout diligentissimos patresfamilias in Civitate nostra fecisse apertum est, & ita potuisset evitare tam magnam deteriorationem subsequutam posterioribus temporibus, & haec summa diligentia non adhibita, quam diligentissime patresfamilias adhibuerunt praeveniendo casum, quod praevidere poterat, cum in dies introitus semper deteriorabantur, nuncupatur à DD. levissima culpa, quia non praevидit, quae praevidere poterat, & alii homines diligentissimi fecerunt, Gloss. in §. penultim. versic. debet, institut. quibus modis contrahitur oblig. juxta Bartol. in leg. quod Nerva num. 27. ff. depositi, & in leg. ea igitur, ff. de pignor. act. Tapat. variarum sententiar. tit. 93. de omni culpa, & negligentia Cardin. Tuschus pract. conclus. littera C, conclus. 1092.

Et si culpam commississe dicimus licet levem, aut levissimam circa dictos introitus gabellae serici, & vini, illos non alienando, ut supra quanto magis detestari possumus culpam commissam in faciendo emptionem ducatorum octomille proximis ab hinc temporibus super gabella farinae granorum septem pro tumulo, cum potuisset non dico facere eruptionem alio modo melioris qualitatis, sed cum eadem gabella farinae satis melioris conditionis, & sic cum illa Gasparis Romei, & Joannis Vandein, quae tunc temporis erat, atque ad praesens in reditu, & securitate fuit reputata, & reputatur melior omnibus, & praedicta, quam fecit dict. Marchio, tanto magis, quod tempore solutionis dictorum ducatorum octomille fuit tractatum de faciendo dictam emptionem cum d. Gaspare Romei, & Joannis Vandein.

Quarto & postremo respondetur, quod respectu dictorum introituum emptorum super gabella farinae granorum septem, gabella praedicta remansit penitus extincta per gratias concessas à Serenissimo D. Joanne de Austria huic fidelissimae Civitati, & sic tempore dissoluti matrimonii non aderat amplius dictum corpus, quod erat in totum peremptum, unde poterat etiam militare dispositio, dicta leg. plerumque, quod rei peremptio cedere debet damno viri, & non mulieris, stante etiam dicta alternativa electione marito reservata, & sic tempore quoad beneficium dictae Illustris Marchionissae erat faciendae dotis restitutio in anno 1648. vel 1649. stante extinctione dictae gabellae, & corporis peremptione, orta fuit actio ad pretium in beneficium d. III. Marchionissae, etiam quia haeredes dicti quondam Marchionis minimè uti poterant dicta electione restituendi dictos introitus super praedicta gabella, quae amplius non extabat, *l. mancipia, ff. de actione legata, & l. si Pamphilo, ff. eodem*, nec postea lite jam contestata manet amplius electio, *l. si quis stipulatus fuerit decem in mille, ff. de solut. Mastrill. d. decis. 194. num. 5. 16. & 17.*

Nec valet parti suffragari repositio facta postea gabellae farinae; quia stante prima extinctione, & peremptione, repositio facta dicitur nova gabella, eo magis, quod non fuit reposita intra granorum septem, sed granorum trium cum dimidio, ad Text. in l. inter stipulantem, §. si sacrum, ff. de verbor. oblig. & l. si ita, §. domus, ff. de leg. 1. ubi quando domus est destructa, si reedificetur, dicitur nova domus, Afflict. decis. 392. num. 12. & seqq. & Ursill. ibi n. 3. & sic dicta nova gabella reposita, quae ex benignitate Serenissimi Regis nostri invictissimi, & caritate, ac providentia Excelentissimi Domini Proregis fuit in beneficium creditorum dimissa, qui illam primo loco possidebant, non facit, quin nova sit gabella, & prima jam extincta, post litem contestatam ab Illustri Marchionissa, tollere non potest eidem actionem sibi natam ad pretium stante dicta jam peremptione, sequuta in damnum viri, imò dicimus adhuc adesse peremptionem medietatis dictae gabellae, quae omnino saltem in damnum dictorum haeredum cedere debeat, & praestari extimatio Illustris Marchionissae, & haec dixisse sufficiat currenti calamo, &c.

Cetera suppleant doctrina, & pietas Dominorum Judicantium, &c.

DISCEPT. CCCXLIX.

SUMMARIUM.

- 1 Factum proponitur disputandum.
- 2 Fideicommissi approbatio qualiter censeatur.
- 3 Fœmina in familia qualiter sit.
- 4 Fideicommissum quando ex prohibitione alienandi inducatur.
- 5 Fideicommissum inducitur ex exclusione fœmina, præsertim in Regno.
- 6 Filia exclusio testatoris fideicommissum inducit.
- 7 Fideicommissum in favorem familie, qualiter inducatur.
- 8 Heres quando teneatur ad factum defuncti, & quando non.
- 9 Heres ad fideicommissum vocatus, quatenus factum defuncti teneatur habere ratum.
- 10 Fideicommissum factum in contractibus valet, quid operatur.

ARGUMENTUM.

Fideicommissum in contractibus factum pro conservatione familie, censetur ex exclusione fœminarum, præsertim stante statuto exclusivo illorum propter masculos, & quando hæres teneatur ad factum defuncti.

IN FACTO,

& in Jure,

P R O

Doctore Licinio Bernalli.

Vincentius Borrellus Aët. Mag.

- 1 Andreas Bernalli Senior Civitatis Campaniæ anno 1562. condidit testamentum, & in eo instituit universales hæredes Bartholomæum, Augustinum, & Livium Antonium ejus filios legitimos, & naturales, fol. 66. à terg. litt. A, necnon hæredem particularem instituit Lidiæ de Bernalli ejus filiam legitimam, & naturalem inducati quatuor centum pro suis dotibus, fol. 66. à terg. littera B, Cum conditione tamen, quod moriente aliquo ex dictis ejus filiis masculis sine filiis ex corpore legitime descendentes unus succederet alteri, & alter alteri, fol. 67. litt. C, Ac etiam prohibuit in perpetuum alienationem suorum bonorum, his verbis:

Item prædictus Magnificus testator voluit, ordinavit, & expresse mandavit, quod dicti ejus filii Læredes instituti, ut supra, & quilibet ipsorum nullo tempore, & futuro seculo possint, nec debeant de infrascriptis bonis hereditariis dicti Testatoris vendere, alienare, distrabere, vel in alium transferre, sed semper dicta bona conserventur, & voluit conservari inter eosdem ejus filios, & eorum successores de familia dicti testatoris, fol. 67. litt. D, & postea expresse nominavit bona stabilia, quæ fideicommissio subjecta esse voluit, fol. 67. à terg. litt. E.

De mense Maii 1648. Doctore Licinius Bernalli nepos ex filio dicti Andree testatoris, facta prius mentione dicti fideicommissi exposuit præfatum Bartholomæum absque filiis decessisse, & ex prædicto Augustino, quatuor filios masculos fuisse ortos, scilicet, Andream juniorem, Flaminium, Thomam, & Franciscum, postea verò decessisse dictum Thomam superstitibus Flaminio juniore, & Thoma posthumo, illosque in infantili ætate obiisse, & stante obitu dicti Flaminii senioris absque filiis eis successisse prædictos Andream juniorem, & Franciscum eorum patruos, qui tandem ab hac vita migrarunt, nullis superstitibus liberis, ob quod factus est casus dicti fideicommissi in beneficium ipsius Licinii fratris consobrini, & in gradu proximioris dictorum Andree Flaminii, & Francisci. Institit propterea declarari ipsum Licinium hæredem fideicommissarii in prædictis bonis stabilibus servata forma dispositionis factæ per dictum Andream seniore.

- 2 Subjunxit quoque dictus Licinius in prædicta ejus comparitione, qualiter mortuo dicto Flaminio seniore

præfati Andreas, & Franciscus Bernalli, ac etiam Victoria Zappullo Avia, & tutrix dictorum Flaminii, & Thomæ juniorum, nedum approbaverunt fideicommissum factum per dictum Andream seniore in beneficium familie Bernalli, sed etiam submiserunt eidem fideicommissio omnia bona acquisita, & meliorationes factas tam per ipsos Andream juniorem, & Franciscum, & dictum Thomam seniore, quàm etiam per dictum quondam Augustinum, cum conditione, quod in prædicto fideicommissio succedere debuissent descendentes masculi in infinitum ipsorum Andree junioris, Francisci, Flaminii, & Thomæ juniorum, exclusis omnino fœminis, & deficientibus lineis masculinis ipsorum fratrum, & nepotum, succedere debuisset ille masculus de familia Bernalli, qui esset proximior ultimo morienti. Et quia prædicti Andreas, Flaminius, & Thomas juniores, necnon dictus Franciscus absque filiis decesserunt, & sic factus fuit casus dicti fideicommissi, & omnium prædictarum dispositionum in beneficium ipsius Licinii. Idèd petiit se declarari hæredem fideicommissarii in omnibus bonis, & meliorationibus prædictis, fol. 63. & in calce dictæ petitionis fuerunt descripta omnia bona fideicommissio subjecta, folio 64. à terg.

Postea verò introducta causa in Sac. Consi. iterum dictus Licinius petiit, se declarari successorem in bonis descriptis in calce petitionis præsentatæ in dicta M. Cur. vigore fideicommissi ordinati per dictum Andream seniore, & ampliati per dictos Andream, & Franciscum Bernalli, ac etiam per Flaminium, & Thomam Bernalli juniores filios, & hæredes Thomæ Bernalli senioris, ut legitur folio 96.

De qua ampliatione, sive potius nova fideicommissi constitutione constat per publicum instrumentum stipularum sub die 18. Decembris 1629. in quo præfati Andreas, & Franciscus Bernalli, necnon Victoria Zappullo Avia, & tutrix dictorum Flaminii, & Thomæ juniorum asseruerunt Andream seniore subjectisse quædam bona stabilia perpetuo fideicommissio in beneficium descendendum ejus familie, & postmodum Augustinum ejus filium ampliasse, dicta bona stabilia novis emptionibus, non alia de causa, nisi ut bona prædicta in ejus familia conservarentur, & volentes se ipsos conformare cum intentione dictorum Andree senioris, & Augustini eorum Avia, & patris, ad hoc ut ipsa bona perpetuo in eorum familia conservarentur, nedum confirmaverunt dictum fideicommissum, sed etiam illi supposuerunt augmenta, meliorationes, & novas emptiones factas per dictum Augustinum eorum patrem, & per ipsos Andream, & Franciscum, ac etiam omnes meliorationes in futurum faciendas, quæ bona voluerunt perpetuo conservari in ipsis Andree, & Francisco fratribus, & in dictis Flaminio, & Thomæ junioribus uti filiis dicti Thomæ senioris, & ipsorum descendentes masculis in infinitum, & expresse prohibuerunt dictorum bonorum alienationem ex quacunque causa etiam pia, & favorabili, non obstante quod decretum S. R. C. interponeretur super alienatione; nam voluerunt, & disposuerunt bona prædicta perpetuo, & omni futuro seculo conservari penes ipsos fratres, & dictos eorum nepotes, ipsorumque hæredes, & successores masculini sexus legitimos, & naturales, exclusis semper fœminis, & casu quo aliqua ex lineis ipsorum fratrum, & nepotum extingueretur ob deficientiam masculorum succedere debeant alii masculi superstites ipsorum fratrum, & nepotum, & ubi omnes dictæ lineæ ipsorum fratrum, & nepotum extinguerentur ob deficientiam masculorum succedere debeat ille masculus eorum familie, qui reperiretur proximior ultimo morienti, fol. 119. litt. F.

Die 12. Decembris 1648. per S. C. fuit provisum, quod super hinc inde prætensis audiantur partes, & nihilominus Carmosina Bernalli non alienet mobilia, nec reemat capitula sub pœna invaliditatis, & nullitatis reemptions, & alienationis inconsulto Sac. Consi. & ducatorum mille, præstita cautione de restituendo tertias, & fructus declarandos per Sac. Consi. prævia annotatione fructuum percipiendorum singulis annis salva provisione facienda in qualibet parte judicii super petito sequestro, fol. 130. à terg.

Præsentatis articulis per Licinium, fol. 156. probatum fuit Bartholomæum Andree senioris filium Sacerdotalem fuisse dignitate insignitum, & absque filiis decessisse, ut testes deponunt super 1. & 2. fol. 162. & à terg. 165. à terg. 166. 180. à terg. 181.

Item

Item probatum fuit ex Augustino quatuor ortos fuisse filios masculos, scilicet, Andream juniorem, Flaminium, Thomam, & Franciscum Bernalli, ut testes deponunt super tertio fol. 160. 162. à terg. 166. 179. & 181.

Probatur quoque fuit ex Livio Antonio ortos fuisse tres filios masculos, scilicet, ipsum Licinium, Basilium, & Apollinarem, dictosque Basilium, & Apollinarem, absque filiis decessisse, vivente adhuc dicto Livio Antonio eorum patre, ut deponunt testes super 4. fol. 160. 162. à terg. 166. 179. à terg. 181. à terg.

Insuper probatum fuit Andream juniorem, & Flaminium Augustini filios nunquam uxorem duxisse, & absque filiis legitimis, & naturalibus decessisse, ut testes deponunt super 5. & 6.

Præterea probatum fuit ex Thoma Bernalli Augustini filio ortos fuisse Flaminium juniorem, & Thomam Posthumum, eosque in pupillari ætate, & per consequens absque filiis decessisse, ut deponunt testes super 7. & 8.

Constat etiam mense Februario anni 1648. ab hac vita discessisse Franciscum nullis superstitibus liberis, ut deponunt testes super 9. fol. 160. à terg. 163. à terg. 177. 180. & 182.

Unde consequens est, Licinium esse masculum de familia Bernalli proximiorum dicto Francisco ultimo morienti, ut deponunt testes.

Quod autem bona stabilia à prima usque ad septimam rubricam descripta remanserint in hæreditate Andree senioris, & in divisione facta inter dictos Augustinum, & Livium Antonium retigerint in portionem dicti Augustini apparet ex depositionibus testium super 11. articulo fol. 161. 164. 177. à terg. 180. & 182. à terg. & patet quoque ex instrumento divisionis prædictæ celebrato anno 1578. fol. 98.

Nec dubitari potest Franciscum Bernalli ultimum morientem possedisse tanquam verum dominum, & patrum usque ad ejus mortem trappetum olei nuncupatum della Piazza in octava rubrica descriptum, ut deponunt testes.

Et pariter certum est dictos Flaminium, Andream juniorem, Thomam, & Franciscum Augustini filios impendisse maximas pecuniarum quantitates in reparando, & meliorando infra scripta bona remansa in hæreditate Andree senioris videlicet, in medietate trappeti, & molendini nuncupati del Tufo, seu Tramatarata ducatos quatuorcentum, ut deponunt testes super 13. art. fol. 161. 164. à terg. 177. à terg. & 183. In medietate trappeti vulgariter nuncupati delle conciarie, seu delle cocozze ducatos ducenti quinquaginta, ut deponunt testes super 17. fol. 161. à t. 165. 178. & 183. Et in ampliandi, & reedificandis ædibus dicti quondam Andree senioris ducat. tres mille, ut deponunt testes.

Item emit Augustinus Bernalli medietatem trappeti nuncupati della Piazza, & ratam molendini eodem loco siti, ut testes deponunt de auditu super 14. fol. 161. à terg. 165. & 178. & hoc magis pater ex eo: nam hæc bona non fuerunt nominata per Andream seniorem in ejus testamento fol. 67. à terg. nec fuerunt descripta in divisione facta inter Augustinum, & Livium Antonium.

Et postea Andreas junior emit alteram medietatem dicti Trappeti pro ducatis nongentis, ut legitur in instrumento fol. 104.

Insuper dicti Flaminus, & Thomas seniores, Andreas junior, & Franciscus emerunt à Salvatore de Risi quoddam Territorium cum sexaginta pedibus olivarum, contiguum oliveto della Forcata remanso in hæreditate Andree senioris pro pretio ducatorum ducentorum sexaginta, ut ex instrumento fol. 109.

Cum igitur ex prædictis appareat Licinium Bernalli esse Andree senioris nepotem, ac fratre consobrinum, proximiorumque consanguineum Francisci Bernalli Marchionis Sanctæ Lucie ultimo loco defuncti, dubitari non potest quin ad successionem bonorum in actis deductorum vigore geminati fideicommissi sit admittendus.

Nec potest Carmosina Bernalli ejusdem Francisci soror prætere, quod bona fideicommissa subjecta per Andream seniorem in favorem familie Bernalli ad ipsam pertineant, saltem ejus vite durante; nam femina dicitur esse de familia, licet non sit apta ad propagandam familiam, l. voluntas C. de fideicommissis. ubi cum esset prohibita alienatio

Caponi Discept. Tom. V.

extra familiam, statuit Imperator, potuisse fratrem donare sorori suæ bona alienari prohibita.

Quia cum testator non solum prohibuerit bonorum alienationem extra familiam, sed prospiciens ad decus, & dignitatem familie, expresse fideicommissum ordinaverit in beneficium suorum filiorum masculorum, eorumque successorum hæredum de familia Bernalli, credendum est cum sensisse de successoribus masculis cum in eis conservetur dignitas familiarum, & voluisse fœminas excludere, quæ familiam conservare nequeunt, & sunt caput, & finis ipsius l. pronuntiatio in fine, & l. seq. ff. de verborum signific. 3 & ita in specie censuerunt Hieronymus Gabriel consil. 132. num. 38. cum duob. seq. lib. 1. Cephal. consil. 511. num. 25. lib. 4. Bursatt. consil. 228. num. 46. lib. 3. Surd. consil. 96. num. 28. lib. 1. Honded. consil. 75. num. 14. lib. 1. Marzar. in Epitome de fideic. quæst. 43. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 88. numer. 3. Mieres de majoratu 2. part. quæst. 6. num. 389. Peregrin. de fideicommissis. art. 25. num. 47. & Fufar. de substitut. quæst. 352. num. 10.

His accedat quod Testator bonorum alienationem prohibuit in perpetuum, & omni futuro sæculo, jussitque ea 4 conservari inter ejus filios masculos hæredes institutos, & eorum successores hæredes de familia ipsius Testatoris, quo casu propter illa dictiones denotantes perpetuitatem, evidens sumitur conjectura, quod voluerit fœminas excludere Hieronymus Gabriel dict. consil. 132. num. 40. lib. 1. Cavalcan. dec. 16. num. 1. 2. 7. & 9. part. 3. ubi sic judicatum refert Simon de Pet. de interpret. ultim. vol. lib. 3. interpret. 3. dub. 1. solut. 11. num. 36. & post alios Fufar. dict. quæst. 352. num. 19.

Quæ sanè conjectura magis procedit in hoc Regno ubi 5 viger Statutum quod stantibus masculis, filia fœminæ non succedunt, quia tunc fideicommissum ordinatum favore descendendum de familia fœminas non comprehendit, Corneus consil. 26. num. 4. lib. 4. Honded. consil. 75. numer. 25. lib. 1. Mantica de conjecturis ultim. voluntat. lib. 8. titul. 12. num. 8. & Menoch. de præsumption. lib. 4. præsumption. 88. num. 5.

Insuper dictus Andreas senior vocavit ad bona fideicommissa subjecta Livium Antonium Bartholomæum & Augustinum Bernalli ejus filios masculos, illosque ad invicem substituit, & post mortem dictorum masculorum, vocavit eorum successores hæredes de familia ipsius Testatoris, & sic exclusit Lidiam ejus filiam, cui pro dote legavit tantummodo duc. quatuorcentum; Unde cum propriam filiam excluderet, credendum non est voluisse neptem succedere, ut in proposito optime fundant Ruin. consil. 110. n. 12. & consil. 134. num. 18. lib. 2. Grat. consil. 67. num. 3. lib. 11. Curt. Sen. consil. 40. num. 10. Menoch. consil. 197. num. 52. lib. 2. & Fufar. d. quæst. 352. num. 23.

Hæc quoad fideicommissum Andree senioris. Quod verò 7 ad fideicommissum ordinatum per Andream & Franciscum Bernalli, ac per Flaminium, & Thomam Bernalli juniores in instrumento stipulato sub die 18. Decembris 1629. clarè pater eos subjectis fideicommissis in favorem masculorum de familia Bernalli, tam bona immobilia remansa in hæreditate Andree senioris, quam etiam alia bona empta per Augustinum Bernalli, & per ipsos Andream, & Franciscum, & omnes meliorationes per ipsos factas, & in futurum fortè faciendas in bonis prædictis, & a prædicto fideicommissis fœminas prorsus excludere voluisse. Unde non potest Carmosina ad dictorum bonorum successionem admitti, cum sit fœmina, & quidem respectu bonorum noviter acquisitorum per dictos fratres de Bernalli, nulli dubium esse potest, quin potuerint ipsi bona prædicta fideicommissis subjicere in beneficium masculorum de familia, & fœminas omnino excludere, cum rei propriæ quilibet sit bonus moderator, & arbiter, sic etiam potuerunt dicti fratres eidem fideicommissis subjicere meliorationes per ipsos factas in bonis quondam Andree senioris: nam pro recuperandis meliorationibus factis in re fideicommissis subjecta competit hæredi gravato, nedum retentio, sed etiam actio l. qui exceptionem, §. si pars domus, ff. de condict. indeb. Peregrin. de fideicommissis. art. 50. num. 62. & Cancer. lib. var. resol. cap. 2. num. 17.

Item fideicommissum prædictum extenditur ad bona remansa in hæreditate Andree senioris, quia cum Carmosina sit hæres ex testamento Francisci ejus fratris ultimi possessoris eorumdem bonorum fol. 115. in illis debet succedere dictus Licinius tanquam masculus de familia

Bernalli, & proximior dicti Francisci ultimi morientis servata forma ejusdem fideicommissi; Nam licet Carmosina esset comprehensa in fideicommissio facto per Andream seniore (quod expresse negatur) quia tamen fuit exclusa per dictum Franciscum, cujus ipsa est universalis hæres, tenetur habere ratam dispositionem per eum factam, nec potest illam impugnare, etiam in re propria ipsius Carmosinæ.

Bald. in l. fin. §. in computatione, numer. 11. Codic. de Iure delib.

Soccin. jun. conf. 107. in fin. lib. 3.

Cravett. conf. 225. num. 12.

Natt. conf. 214. num. 3. vol. 1.

Honded. conf. 3. num. 53. lib. 1.

Hieronym. Gabr. conf. 125. num. 12. lib. 1.

Velasco. consult. 52. utilitate 9. num. 44.

Arius Pinell. in l. 1. part. 3. num. 81. Cod. de bon. mater.

Rolan. de invent. part. 4. vers. nunquid hæres, num. 20.

& 21.

Marzar. in Epitom. de fideicommiss. quest. 46. versic. advertendum.

Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 1. num. 27. cum duob. seqq.

Dom. de Franch. decis. 83. num. 3. & 4. & melius decis. 153. num. 16. & decis. 665. n. 2.

Mastriil. decis. 55. num. 14.

Dom. Conf. Theodor. alleg. 78. num. 14.

Dom. Conf. Paschalis de viribus patr. potestate cap. 2. num. 65.

Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gl. 9. n. 48.

Rossental. de feud. cap. 9. membr. 2. concl. 72. ex num. 8. usque ad finem.

Surd. conf. 73. num. 34. lib. 1.

Lanar. conf. 69. num. 1. 2. 3. & 6.

Beltram. in addit. ad dec. Ludov. 418. n. 15.

Cavaler. decis. 430. n. 5. & 6.

Dom. Reg. Tapia decis. 2. supremi Italiae Senatus, num. 402.

Duran. decis. Rot. Rom. 10. ex n. 4. usque ad fin.

Peregr. de fideicommiss. art. 33. num. 13.

9 His accedat quod in hæreditate dicti Francisci ultimo loco defuncti remanserunt nedum bona mobilia descripta in Inventario fol. 55. & terra S. Lucie cujus in eodem inventario fit mentio fol. 57. in fine, sed etiam annui ducat. octingentum sexaginta duo functionum fiscalium super quibusdam terris Provinciæ Principatus citra pro capitali ducat. duodecim mille in circa ut legitur fol. 231. & à terg. Item remanserunt in hæreditate dicti Francisci infra scripta bona stabilia perventa ex hæreditate Andreæ senioris non tamen subiecta fideicommissio videlicet (le castagne di fairto, e dello emodarajo le terre di Matiano, e delli frassi, Polive del martenis,) & alia descripta in divisione facta anno 1578. inter Augustinum, & Livium Antonium fol. 100. à terg. loco signato. Unde quatenus est in hæreditate dicti Francisci tenetur Carmosina ratam habere dispositionem per eumdem Franciscum factam in beneficium masculorum ejus familiæ.

10 Nec potest dubitari de validitate dicti fideicommissi, cum certum sit, fideicommissa, nedum in testamentis, & ultimis voluntatibus, sed etiam in contractibus fieri posse Bald. conf. 249. vers. Substitutio enim volum. 2. Paul. de Castr. conf. 343. in princ. volum. 1. Crav. conf. 19. num. 8. Peregr. de fideicommiss. art. 1. num. 16. Surd. conf. 90. n. 1. vol. 1. latissimè Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. sect. 3. quest. 22. per totam, & alii quamplures, quos refert, & sequitur Fular. de substit. quest. 14. per tot.

Cætera autem suppleant domini judicantes.

DISCEPTATIO CCCL

SUMMARIUM.

- 1 Facti species que sit in presenti, & qualis.
- 2 Pactum negativum de non succedendo quando valeat, & quando non.
- 3 Pactum succedendi ad certam personam an valeat.
- 4 Renunciatio matris an nocet filiis venientibus ex propria persona.

- 5 Nepotis subingresso in locum patris, vel matris.
- 6 Filius an succedat ex persona propria.
- 7 Matris, & filii inequalis est successio.
- 8 Filii admittuntur ex propria persona ad succedendum.
- 9 Mater succedit, nisi filiis premoriatur.
- 10 Renunciatio quid operetur positis filiis.
- 11 Renunciatio solum extinctiva quid operetur.
- 12 DD. contra renunciantem quid dixerint.
- 13 Molina adducitur, & punctualiter.
- 14 Renunciatio quid operetur in renuntiante.

ARGUMENTUM.

Renunciatio, & pactum non succedendi longe differunt inter se. Matris renunciatio quando noceat filiis ex persona propria venientibus, & quid si sit extinctiva, quid verò translativa.

JURIUM ALLEGATIONES,

P R O

Illustr. Dom. Scipione de Sangro Duce Casæ Calendæ, & Dom. Josepho de Sangro.

Non est hæsitandum, Dominam Brigidam de Sangro per expressam renuntiationem debere excludi in quibuscumque bonis ab hæreditate quond. Julii de Sangro ejus fratris intestati, quæ integra spectat ad beneficium D. Scipionis de Sangro Ducis Casæ Calendæ, & D. Josephi Nepotum ex fratre dicti qu. Julii, nec refragatur adversæ priorum assertio, quod dicta renunciatio minimè sustinetur, tanquam à lege improbara, facta absque consensu dicti qu. Julii fratris, l. fin. C. de pact. D. Præf. de Franch. decis. 89. quia replicatur, id verum esse in pacto de succedendo affirmativo, ut requiratur dictus consensus, DD. allegati per Stephan. Gratian. discept. forens. lib. 4. cap. 692. num. 24. sed pactum negativum de non succedendo, quando intervenit juramentum validum est, cap. quamvis pactum, de pall. in 6. nec est opus dicto consensu, Bart. & Bald. in l. quis perstis 94. ff. de acquir. hered. ubi etiam communiter sentientes & in d. l. fin. C. de pact. Salyc. in l. pactum, C. eod. & in l. pactum quod dotali, C. de collat. ubi Alex. colum. 2. ait: ut commune consuetudine receptum esse, plenè Surd. confil. 133. num. 23. & 24. lib. 1. & conf. 355. num. 9. lib. 3. Gurierez in d. cap. quamvis pactum, in verb. improbat lex civilis, num. 2. & 3. Minad. conf. 25. num. 9. Thesaur. jun. quest. forens. lib. 1. quest. 95. num. 5. & in addit. ad decis. Pedemont. Parris dec. 225. in fin. Gamma decis. Lusitan. 375. num. 6. Grat. d. c. 692. numer. 11. 12. & 28. Præf. Anell. de Amato confil. 86. lib. 1. num. 23. & seqq. hoc etiam maximè quod dicta renunciatio recepta fuit à patre stipulante, cujus interventus, & consensus sufficit pro filiis, Ant. Faber diffin. forens. tit. de pactis diffin. 9. & 26.

Secundò, quod lex improbat pactum successionis certæ personæ, sed quando renunciatio est generalis omnium hæreditatum devolvendarum licet, exprimat aliquam hæreditas in specie, renunciatio, & pactum sustinentur, Minad. d. l. conf. 25. num. 8. & alii plenè relati per Gratian. d. l. cap. 692. num. 45. & seqq. ubi in Rota Romana decisum testatur, & ita praticari, & de consuetudine procedere inferendo, quod si secus omnes renuntiationes subverterentur cum suscitatione infinitarum litium, quæ consuetudo sufficit pro validitate pacti, & renuntiationis super hæreditate viventis, Thesaur. in d. l. decis. 225. numer. 12. Præf. de Amato d. l. confil. 86. num. 25. usque ad 33. decis. autem Dom. de Franch. non obstat, quia ibi concurrerat fraus manifesta, quia is, qui stipulatus fuit, renuntiationem anhelans erat ad successionem maternam in specie, & renuntiatio generalis conceptra fuit quæsito colore, ut fraudem celaret, & non poterat dicta renunciatio operari effectum suum, nisi in dicta successionem materna, ut adversè optimè Grat. d. cap. num. 56.

Nunc autem ad successionem prædictam aspirare sargunt filii ipsius Dominæ Brigidæ adhuc superstitis, & concurrere cum prædictis Ill. Duce, & D. Josepho tanquam in æquali gradu, §. si autem defuncto, auth. de hered. ab intest.

intest. ven. juxta etiam *decif. Præf. de Franch. 412. in princ.* atque illis suffragari existimant vulgatam conclusionem, Quod matris renunciatio filiis venientibus ex propria persona non obest.

5 Verum enimverò nullo modo ipsos filios Brigidæ in prædicta successione concurrere posse affirmamus; nam ipsi Domini de Sangro nepotes ex fratre, licet in tertio gradu, & sic æquales cum dictis filiis Brigidæ existentes, *leg. 1. §. tertio gradu, ff. de grad. in eorum tamen parentis præmortui loco successi legis privilegio finguntur*, hoc casu esse secundi gradus, & cum iis, qui in secundo gradu sunt ad hereditatem admittuntur, exclusis aliis, qui tertium gradum obtineant, & jus repræsentationis non habent, pro ut verificatur in dictis filiis Brigidæ, qui à matre superstite præceduntur in gradu, & in ejus locum succedere non valent privilegio hoc tantum à lege indulto, fratris, aut sororis prædefunctorum filiis, *dict. §. si autem defuncto à princip. ad fin.*

6 Sola namque difficultas versatur, an renunciatio dictæ D. Brigidæ ejus filii locum præstare videatur, vel potius obster in successione prædicta, & in hoc articulo, licet in negativam magis sententiam devenit sit, ut renunciatio matris filiis minimè noceat, sed valeant ex propria persona succedere, in eo tamen casu procedere DD. omnes alloquuti sunt, quando scilicet filia præmoriatur patri, vel alteri, de cujus successione tractatur, ita expressim post Bart. Castrenf. & alii in *d. l. qui superstitis*, idem Castrenf. & ceteri in *l. pactum, quod dotali, C. de collat. Alex. conf. 75. volum. 1. Dec. conf. 181. num. 6. Roland. conf. 11. n. 1. & seqq. volum. 1. Surd. conf. 85. num. 2. & 33. lib. 1. & conf. 355. n. 36. lib. 3. Morot. conf. 22. per totum, Maranta disputat. 10. per totam, præcipue numer. 13. Anton. Gabr. commun. conclus. de jure dotium, num. 43. & 46. Georg. Natta in cap. quamvis pactum, num. 125. & seq. de pact. in 6. Covarr. in repet. dict. cap. part. 3. §. 2. num. 4. & fin. Gutierrez in repet. ejusdem cap. in princip. text. num. 14. & 61. Anton. Gomez in leg. 22. Tauri, num. 10. Tell. Fernand. in l. 6. Tauri, numer. 61. Grammat. decif. 57. num. 39. Minad. in dicta Const. In aliquibus loco citato & conf. 12. numer. 1. Viv. decif. 211. per tot. Præf. de Franch. decif. 32. in fin. & decif. 67. per totam, The-saur. jun. quæst. forens. lib. 2. quæst. 90. num. 3. & seq. Anton. Faber. in Cod. diffinit. forens. tit. de pact. diffinit. 1. & 14. Peguer. decif. 265. per totam, Cancer. var. resolut. tom. 3. cap. 15. de renunciat. num. 44. Fontanell. de pact. nuptialibus clausul. 4. gl. 2. num. 25. & claus. 9. gloss. unic. part. 1. a num. 57. ad 65. Consiliat. de Georg. allegat. 30. num. 34. Reg. Rovit. conf. 23. num. 24. & 25. volum. 1. Intrigliol. decif. Sicilia 11. num. 18. D. Præf. S. C. Merlin. lib. 1. controv. 14. & D. Reg. Capyc. Latr. decif. 41. & ita sunt omnes decisiones factæ in S. C. & relatæ per Addentes ad Consuetudinem, si moriatur, fol. 83. litt. G. & fol. 89. litt. D, E, & F, & fol. 90. litt. B, & C. in quo casu afferuntur tres potissimæ rationes, Prima nempe, quod renunciatio semper intelligitur facta sub conditione, nec aliter fieri potest, quam si ipsi renuntianti deferatur hæreditas, & sic cum dicta conditio deficiat præcedente matre, cui non valet deferri hæreditas, sed post mortem ejus defertur filiis, meritò renunciatio habetur, ac si facta non fuisset, ut dicunt Imol. & Castrenf. in *d. l. qui superstitis*, & sequuti sunt ceteri relati per Dec. & Roland. præcitatis consiliis, & per Surd. allegatis conf. 85. num. 33. & conf. 133. num. 18. & sequentibus, Minad. in *d. repet. loc. cit. num. 8. & 9. Faber d. diffin. 1. num. 7. & 8. & diffinit. 14. num. 5. & 6. Cancer. & Fontanell. locis allegatis*, & ceteri supra adducti.*

7 Secunda ratio, quod diversa est successio matris à successione filiorum, cui mater, neque voluit, neque potuit præjudicare per renuntiationem de ejus persona tantum factam, ut ex mente Bart. in *dict. l. qui superstitis*, num. 2. tradit Surd. *dict. conf. 85. num. 31. & conf. 183. num. 20. & 28. Minad. d. conf. 12. num. 6. Cancer. dict. cap. 15. num. 44. & 59. cum seqq.*

8 Tertia ratio, quod dicto casu filii admittuntur ex propria persona, & potius morte, quam renuntiatione, matre ipsorum exclusa, Castrenf. in *d. l. qui superstitis*, Fab. *d. diffin. 14. in fine*, cum aliis supra citatis, & hic non est casus noster.

9 Sed cum mater renuntians supervixit ei, de cujus successione agitur, prout est casus noster; Dico indubitati juris esse, renuntiationem prædictam minimè præstare locum filiis, sed omnino obistere debere, cessant siquidem

omnes prædictæ rationes ponderatæ in superiori casu; Prima, quia hæreditas non fuit delata filiis, sed ipsi matri renuntianti superstiti, cum renunciatio non facit quo minus ei, vel invitæ deferatur successio, quia defertur à lege, etiam invitæ, licet non acquiratur invitæ, Anton. Faber *d. tit. de pac. diffin. 13. num. 7. & seq.* idè vigebit renuntiatio; Secunda, quia dictæ successioni tamquam propriæ, & non filiorum valuit mater ipsa præjudicare per renuntiationem, Tertia, cum ipsi filii non possint venire ex propria persona matre superstite, à qua præceduntur in gradu; & Jus repræsentationis non habent, quia non reperiunt gradum vacuum, stante præexistentia matris, & delatione successiois ei facta, secundum Ant. Fab. *cod. tit. diffin. 18. & concurrere pro prima non possunt cum prædictis nepotibus ex fratre præmortuo, qui legis beneficio admittuntur in secundo gradu per repræsentationem eorum patris cum dicta Brigida ad successionem, quæ incontinenti ab ipsa aufertur, & operatur virtus renuntiationis, ut illam excludat, & non transsit ad filios filiarum, quibus non tantum nocet renuntiatio, quantum existentia matris, sed accrescit aliis cohæredibus, qui successissent cum ipsa matre si non renuntiasset, quales sunt prædicti Domini de Sangro ex fratre nepotes, & hanc theoricam tradunt communiter DD. incipiendo à Bald. in *l. pactum, num. 13. in fine, Cod. de collat. & melius in l. fin. num. 16. Cod. de pactis*, ubi inquit, *Aut ista filia decessit vivo patre, tunc nepos non repellitur per illam renuntiationem, quia venit ex propria persona non per repræsentationem matris, aut mater nepotis decessit post patrem suum, tunc cum talis renunciatio habeat vim pacti, & parcat universali heredi pacti executionem, videtur nepos excludi, quia heres universalis videtur hoc Jus habere ex hereditate matris, unde aliud est, hereditatem delatam renunciare, quo casu habent locum contraria, aliud est de hereditate deferenda pacisci, non petere eam, istud pactum est quedam tacita donatio à matre nepotis in heredem universalem collata, perinde ergo nepos excluditur, ac si mater possideret, quia ille possidet, qui habet causam à matre, sicut ergo mater præcedit filium, ita & iste possessor habens causam à matre, & ita servatur de Consuetudine, hæc dicit Bald. & prosequitur nullam de Baldo faciens mentionem solito more, Salyc. in *l. pactum, num. 6. Cod. de pact. ex quorum verbis facile sentientur Bald. & Salycet. quod dicta renuntiatio habeat vim Juris translativi in beneficium renunciatarii, ejusque hæredum, juxta tradita per Conf. de Anna conf. 45. num. 34. & sequent. lib. 1. & D. Reg. Rovit. in decif. 85. in princip. quæ omnino excludet, tam D. Brigidam, quam ejus filios, secundum Bald. & Salyc. ubi supra, Minad. conf. 12. num. 10. & 11. Præf. de Franchis in addit. ad Napodan. consuet. Si moriatur, fol. 90. in add. incip. Vide Decium; Sed quando præsupponamus, quod dicta renuntiatio habeat solum vim Juris extinctivi, juxta allegata per Conf. de Georg. alleg. 29. cujus dictis pars adversa hære videtur, & nihilominus tam mater, quam filii remanebunt exclusi, attendamus quæso Paul. de Castro in his terminis plenè, & notabiliter differentem in *dict. l. qui superstitis, num. 3. per hæc verba, Sed si supervixit patri, tunc statim illo morino defertur sibi hæreditas patris, & eodem instanti succedit viri repudiationis, & illam excludit ab ea, & sic accrescit tota illi masculo, non autem transsit ad filios filiarum, & quod ista repudiatio incipiat sortire effectum, demum cum illa filia supervivit patri, & sic defertur sibi hæreditas, & eodem instanti propter repudiationem aufertur; probatur optimè, in fin. infra de novat. l. quoties, §. fin. & l. Stichum, §. si vita, in fine, & sic filiis ejus non nocet repudiatio, & juramentum matris, sed potius superexistencia ejus, propter quam hereditas fuit illi delata, tanquam præcedenti in gradu, non autem filiis ejus, & exclusio, quæ postea subsequitur ex dicta repudiatione cum juramento non prodest filius, ad quos non transmittitur jus repudiatum, l. si quis filium, C. de inoffic. testam. sed prodest cohæredibus filia, quibus accrescit, ut quando non petent, Part. l. un. & hoc si extabam alii, qui fuissent successuri cum dicta filia, non repudiasset cum juramento, ut fratres ejus, vel filii fratrum, & illos appello cohæredes, sed si non extarent aliqui, quæ cum illa essent successuri, sed alii agnati inferioris gradus transversales, tunc repudiatio illa cum juramento, etiam si filia supervixit patri, non nocebit filii ejus, nec etiam super existencia ipsius, quia non devolvit ad cohæredes per jus accrescendi, cum eos non habeat, sed ad sequentes in gradu per successorium edictum, ut instituit. de success. cognat. §. placebat, sed filii****

eius reperiuntur in potiori gradu inter subsequentes, ergo illo admittuntur per successorium edictum, quia non superest alius, qui possit eos excludere, sicut si mater repudiasset verè post mortem patris, quæ sola fuerat successura si non repudiasset, quinimò si repudiavit, ut filia etiam ipsamet hoc casu tanquam proximior agnata admitteretur, ut l. 1. §. videndum, de successor. edict. secus si simpliciter, ut ibi notat Gloss. quod autem distinctio, Baldi sit vera, probatur expressè in l. fin. l. si quis posthumos, §. si filium, de liber. & posth. & l. si quis filio exheredato, de injust. testam. circa princ. ubi filius exheredatus si moritur vivente patre, non obstat nepotibus, ex eo quo minus possint venire ex eorum persona ad succedendum, etiam circa testamentum, & rumpendum, si reperiatur se prateritos, secus si supervivunt patri, totum hoc fundat in ratione supra tacta; ergo ibi dicitur in filio excluso per exheredationem, per identitatem rationis locum habet in filia exclusa per repudiationem cum juramento, ut eodem modo debeamus distinguere; hucusque Paulus, quem sequitur plena additio ad Bart. in dict. l. qui superstitis, & ibi etiam notabiliter, ac ceteris clariùs loquens Franch. Aretin. ante num. 6. & Raphael Cuman. circa finem, indistinctè amittens, prædictam conclusionem potissimè, quando filia aliquid fuisset consequuta tempore renuntiationis, quem in prædictis terminis sequuntur nonnulli, ut apud Decium conf. 181. Minad. conf. 12. num. 12. & contraria dissidentium opinio, de qua apud Molfes. de renunt. quest. 5. num. 6. recepta tantum fuit in matre præmorta, pro nostra etiam sententia scribit Ludovic. Roman. in dict. l. qui superstitis, num. 7. fatendo, Baldi sententiam veridicam esse, idem Castrenf. in leg. pactum, num. 7. Cod. de collat. & Alexand. colum. 4. vers. secundo casu, in quo loco licet exemplificando asserat, ut quando adsint fratres sororis renuntiantis superstitis, ad quos per jus accrescendi possit devolvi portio renuntiata filii sororis excludantur, attendere oportet rationem, quam assignat generaliter dicto, quæ est eadem Castrenf. & comprehendit non solum fratres, sed filios fratrum, dicit ergo Alex. post Castrenf. & alios ut portio, quæ deficit in persona filia exclusæ accrescat conjunctis, seu pariter vocatis, per l. 1. C. quando non petent. part. conjuncti autem, & pariter vocati cum dicta sorore, non solum sunt fratres, sed filii fratrum, ut supra fundavimus, admittit igitur ipsos Alexand. ad exclusionem filiorum sororis superstitis, quæ renuntiavit, subdens, quod impediuntur venire dicti filii sororis per successorium edictum, quia jus accrescendi, excludit illud, l. meminimus, Cod. de legit. hered. idque magis expressè fatetur Fulgos. in dict. l. pactum, num. 3. & latè examinat, & comprobatur Corn. eadem l. num. 7. vers. Adde tamen ad supradicta, colum. 5. in medio, & colum. 6. vers. Idem putarem, ex Canonistis quoque Georg. Natt. in cap. quamvis pactum, de pact. in 6. num. 129. & 130. convenit cum dictis per Alexand. loco citato eidem prosequuntur Covar. in relectione, dict. cap. part. 3. §. 3. num. 7. Guilielm. de Benedict. in cap. Raynuius, part. 1. in verb. Duas habens filias, num. 280. & seq. Gutierrez in dict. cap. quamvis, gloss. fin. num. 4. & 5. qui magis absolute loquitur ad exclusionem filiorum sororis superstitis, quæ renuntiavit dicens, ita communiter per DD. Hispanos teneri, & observatur apud Anton. Gomez in l. 22. Tauri, num. 10. vers. secundo casu principali, & Roderic. Suar. in l. quoniam, in prioribus, 10. ampliat. num. 62. & 4. limitat. num. 5. & seq. de inoffic. testam. qui duo omnino relegendi sunt: nam apertissime concludunt, nepotes ex fratre omnino excludere filios sororis renuntiantis superstitis, & dictam exclusionem indistinctè tenent alii Doctores Hispani Peguer. decis. 265. num. 2. & fin. Cancer. dict. cap. 15. de renuntiation. num. 11. Molin. de primogenit. lib. 2. cap. 3. num. 47. in fin. sed redeundo ad nostrates Italos eandem sententiam probarunt in consiliis; & decisionibus Castrenf. conf. 419. numer. 3. lib. 2. Dec. dicto conf. 181. num. 7. Roland. dict. conf. 11. num. 8. Cardin. Paris. conf. 16. num. 75. lib. 2. Minad. conf. 12. num. 10. Surd. conf. 85. & 133. lib. 1. Menoch. conf. 172. num. 31. lib. 2. Thesaur. jun. quest. forens. lib. 2. cap. 90. num. 2. Anton. Faber in Cod. diffinit. forens. tit. de pact. diffinit. 15. num. 5. & 6. Consil. de Anna notabiliter conf. 92. num. 44. & sequent. & num. 75. & sequent. & in consil. 118. numer. 22. & seq. volum. 2. Conf. de Georg. allegation. 29. num. 8. 9. & 12. Regens Rovit. conf. 46. num. 30. & 31. lib. 1. Dom. Reg. Capyc. Latro Marchio Torelli lib. 2. consultat. 76. numer. 69. qui alios recenset.

Non obstant modo authoritates, & rationes per Adversarium in contrarium allegatæ, easque ad sententiam sui desiderii trahere conatum, quia re vera nihil faciunt, & potius pro nobis deducere potuissimus.

In primis Bart. in dict. leg. qui superstitis, num. 2. simpliciter alloquitur, quod nepotes ex filia renuntiantem admittuntur cum alii nepotibus, licet non cum patruis, & avunculis, nec distinguens si præmorta, aut superstiti filia concurrant, intelligendus est magis in casu filia præmorta, prout est communis sententia aliorum Doctorum qui Bart. sectati sunt, & ita in specie eum intellexit Imol. in dict. l. num. 1. vers. Item attende, quia dictum per Bart. videtur procedere, quando filia in vita patris mortua esset, ita etiam Castrenf. in dict. leg. pactum, num. 6. & ibi Corn. Dec. conf. 181. num. 6. & alii apud Thesaur. d. quest. 90. num. 19. & seq.

Joan. de Imol. in dict. l. qui superstitis, ante num. 2. intelligendus est, exemplificativè alloquutus, quando filii renuntiantis superstitis concurrant cum patruis, vel avunculis, ut tantum obstat renuntiatio eodem modo, quo affati sunt, Alexand. & alii supra ponderati, quia eadem ratio nempe utitur Imol. qua prædicti usi fuerunt, nempe quia non potest locum habere successorium edictum in beneficium filiorum sororis renuntiantis, quando adsunt fratres, sed potius jus accrescendi in beneficium aliorum vocatorum, quæ ratio ut supra diximus, comprehendit filios fratrum in exclusionem filiorum sororis superstitis, vel debet reduci ad concordiam, Joan. de Imol. secuncum interpretationem Franc. Aretin. in dict. l. qui superstitis, ante num. 6. per formalia verba: Hic est differentia aliqua inter ipsos Doctores: nam Imol. dicit, quod nepotes ex filia admittuntur, quia succedunt cum nepotibus masculorum ex pari gradu, sed Paul. dicit oppositum, & vult quod etiam cum nepotibus ex filiis masculis non succedant, & uterque potest dicere verum aliquo casu: nam si fratres sunt mortui vivo patre, & femina post mortem patris, filii fratrum successerunt in gradum paternum, & ideo cum vocentur in primo gradu, excludunt filios femina, qui non possunt venire ex primo gradu, ut dictum est, si autem fratres fuissent mortui post mortem patris, & essent emancipati, vel se abstinuissent ab hereditate paterna, sive quia non transmitterent hereditatem paternam ad posterum filii eorum similiter succederent ex secundo gradu, & verum diceret Imol. & sic Aretino distinguenti standum est, & Imol. non erit nostræ conclusioni contrarius, limitatur etiam dicta opinio Imolæ, quando ex fratre superstant descendentes masculi, quorum etiam contemplatione facta fuit renuntiatio, ut semper præsumitur, ex doctrina Bart. in leg. liberorum, num. 16. vers. Præterea, ff. de verborum significat. ut per Castrenf. & Corn. in dict. leg. pactum, Surd. conf. 85. num. 17. & sequent. & num. 25. Menoch. conf. 172. num. 30. versic. 10. Conf. de Anna consil. 92. numer. 15. & sequent. & num. 33. & conf. 118. num. 22. Gratian. discept. forens. lib. 1. cap. 568. num. 9. Anton. Faber C. diffinit. forens. tit. de pact. diffinit. 7. 12. & 22. Molfes. de renuntiat. quest. 5. num. 25.

Ludovic. Morot. in dict. conf. 22. consuluit in casu tantum renuntiantis præmorta, & licet perfunctoriè referat casum renuntiantis superstitis dicendo, quod possint venire filii ex propria persona per successorium edictum, nisi extarent avunculi, juxta Alexand. & aliorum dicta, per eandem rationem, quod jus accrescendi excludat successorium edictum includere videtur omnino filios fratrum, ad exclusionem filiorum dictæ renuntiantis, quia jus accrescendi verificatur in dictis filiis fratrum pariter vocatorum in gradu sororis renuntiantis per representationem, & ita nobis non adversatur.

Franch. Molina de ritu nuptiarum lib. 3. questione 84. numer. 23. est pro nobis, quia apertè fatetur, filios renuntiantis admitti, quando extarent alii agnati inferioris gradus, sed excludi, quando concurrunt alii ejusdem gradus renuntiantis, sed filii fratrum reputantur in eodem gradu cum sorore, quæ renuntiavit, juxta supra tradita, Gallerat. de renuntiat. lib. 2. cap. 5. num. 28. allegans Bald. in leg. final. Codic. de pactis. Antesignan. pro nostra sententia intelligi debet in casu, prout loquitur Bald. quando renuntians est præmorta, & licet postea referat opinionem Imolæ in casu superexistentiæ, præsupponit, quod filii possint venire ex propria persona per successorium edictum, quæ minimè procedit, ut infra dicemus.

DISCEPT. CCCLI.

SUMMARIUM.

Molfes. ex eadem ratione successorii edicti de renunciat. quest. 14. num. 9. censuit, filios matris superstitis, quæ renuntiavit posse succedere, sed cum successorium edictum locum habere non possit existentibus filiis fratrum, quia portio renunciata illis defertur per jus accrescendi, tanquam simul vocatis cum matre renunciante, merito si corrumpit ratio, corrumpit dictum Molfesii.

14 Quo verò ad rationes, quibus dicta contrariorum opinio innititur, ad duas speciales reducuntur.

Prima, quod renunciatio reputare faciat personam, ac si non extaret, & velut pro mortua, unde locum præbeat filiis, & hæc regula generaliter vera non est, sed solum procedit quoad ipsius renunciantis exclusionem, non autem ut locum faciat filiis, vel in præjudicium aliorum vocatorum cum ea, Menoch. dict. consil. 172. num. 30. & 31. Surdus d. consil. 85. num. 26. Consiliar. de Anna dict. consil. 92. num. 45. & 46. & consil. 118. num. 23. volum. 2. quarunt enim Doctores, si renunciatio obstat propriis filiis, non autem ut illos adjuvet, & noceat aliis, sic autem juvaret in detrimentum nepotum ex fratre, quia haberent concurrere cum dictis nepotibus ex forore in capita, juxta decisionem S. C. apud Reg. Rovinum consil. 23. lib. 1. cum vel cum dicta matre renunciante concurrerent in stirpes per representationem, quod beneficium à lege concessum, illis detrahi non potest per factum dictæ Brigidæ, leg. si arrogator, §. 1. ff. de adopt. Bartol. in dict. leg. qui superstitis num. 2. Anton. Fab. diffin. 1. num. 3. & diffin. 16. & 17. Cod. de pact. & sic per dictam representationem reputari in eodem gradu cum matre dictorum filiorum, quæ renunciavit ipsa exclusa, & habita pro mortua, operatur jus accrescendi in beneficium dictorum nepotum ex fratre; nam quoad ipsorum personam renunciatio prædicta non efficit, ut habeatur omnino pro mortua, nisi quoad exclusionem ipsiusmet, patet hoc etiam exemplo: nam renunciants, licet non admittatur ad partem, facit tamen partem respectu aliorum concurrentium in successione, & sic non habetur omnino pro mortua quoad alios, Grivell. decis. Dolan. 34. in fin. Fontanell. de pact. nupr. claus. 9. gloss. unic. par. 2. num. 28. & seqq.

Secunda ratio, quod per successorium edictum valeant succedere isti nepotes ex matre renunciante superstiti tanquam deficienti primo gradu matris, uti concurrentes cum nepotibus ex fratre in tertio, & æquali gradu ex propria persona, & hæc est omnino falsa, quia non deficit primus gradus matris viventis, cui defertur hæreditas, licet acquiri non possit, ex supra diximus, ex Anton. Fabro, & aliis, nec filii vivente matre possent venire ex propria persona, quia præceduntur in gradu tam ab ipsa matre, quam à nepotibus ex fratre præmortuo, qui reputantur ejusdem gradus, cum ipsa matre, Angel. in l. illam, Cod. de collat. unde successorium edictum locum habere non potest, sed potius jus accrescendi viget in beneficium ipsorum nepotum pariter vocatorum cum dicta Brigida, unde minimè filii ipsius Brigidæ possunt venire ex propria persona cum dictis nepotibus ex fratre, Surd. consil. 85. in fin. Menoch. consil. 172. num. 3. versic. 10. Consil. Anna consil. 92. num. 18. 42. 44. & seqq. & alii supra adducti.

Nec tandem opponi potest prætensa læsio in dicta renunciatione, quia per dotem congruam majorem, etiam portione virili relicta aliis filiis secundogenitis per patrem in vita constitutam, nulla potest considerari, Castr. consil. 174. col. 2. lib. 1. Bonifac. Roger. consil. 16. num. 66. & seqq. tom. 1. & alii relati per Caput. ad consuetud. Si moriatur, par. 3. §. 10. num. 7. & seqq. Consil. Pachal. de virib. patriæ potest. par. 3. cap. 7. num. 75. D. Præf. Merlin. lib. 1. contr. 3. num. 12. & 13. addimus etiam, quod de futura hæreditatis cessione, sive renunciatione, læsio nunquam considerari potest, Joannes Dauth. Germanus in repetit. cap. quamvis pactum ampliatur. 23. & cum etiam dicitur, donatio non habet locum læsio, Mandell. consil. 11. num. 6. & 7. Præf. de Franch. decis. 119. num. 12. ultra quod dicta prætensio requirit judicium ordinarium rescissionis ob renunciationes, & non potest in causa præambuli impedire immisionem in beneficium dictorum Dominorum de Sangro ex fratre nepotum, ut speratur. Cætera.

- 1 Facti solemnnes species affertur, quæ deciditur.
- 2 Sequestratio est odiosa, & in principio litis non facienda.
- 3 Sequestrum primum requisitum quodnam sit?
- 4 Evictione tenetur, qui dicit vendere, vel alteri cedit rem.
- 5 Pactum, ut venditor non teneatur de evictione, validum est in jure.
- 6 Evictio quatenus veniet in causa.
- 7 Rector Capella agit de evictionem, & quando.
- 8 Quantitas debita cui pereat, & quando.
- 9 Diminutio, & suppletio de voluntate Papa quando facienda.
- 10 Divisio facta inter heredes præsumitur ordinata à Testatore.
- 11 Legatario non debetur evictio pro legato.
- 12 Legatum rei in specie demonstrat, non taxat.
- 13 Filia si dotem amittat, an iterum sit dotanda.
- 14 Diminutis redditibus juris patronatus patronus, tenetur iterum dare, & quando.
- 15 Patronus iterum tenetur dotare, & quando dotem amittit Capella.
- 16 Diminutio in uno legato, an & quatenus suppleatur ab alio.
- 17 Legatum quando dicatur in proprietate, & quando in usufructu.
- 18 Legatum factum dispositive, & non taxative quando dicatur.
- 19 Legatum, quomodo & qualiter diminuatur, & utrum eo diminuto diminuatur onus, & numeris sequentibus.

ARGUMENTUM.

Sequestratio non fit in principio litis, quia odiosa. Evictio promissa, vel inducta quando dicatur in donatione. Capella & quando diminutio facta in uno censetur facta in alio.

FACTI, ET JURIS

NOTA

P R O

Gubernatoribus Hospitalis Sanctissimæ Trinitatis Peregrinorum.

FRa D. Fabritio Pignatiello Commendatore, e Priore di S. Eufemia con assenso della felice memoria di Gregorio XIII. spedito nell'anno 1574. fundò in questa Città di Napoli un'Ospedale per alloggiare li poveri Pellegrini con una Chiesa chiamata Santa Maria de' Poveri Pellegrini, dandoli facoltà di potere in quella creare, & poveri un Rettore, sette Capellani, e tre Clerici amovibili ad nutum di d. D. Fabritio, & successori, alli quali Sua Santità in d. Bulla applicò, & ordinò, che dell'annui ducati 1300. che detto D. Fabritio percepeva di censi dal Territorio nominato Bianco magniare per la dote di detta Rectoria, & sustentatione di quella si pagassero annui ducati 100. al Rettore, & à ciascheduno Capellano duc. 50. & à ciascheduno Clerico duc. 24. l'anno, & che se li desse anno l'habitatione nella casa di detto Hospitale, o Chiesa da costruirse, & edificarse in forma di claustro, e che li predetti Rettore, Capellani, e Clerici havessero l'uso del Giardino con olera sibi paranda, & si aliquis eorum infirmatus fuerit, nullo ejus sumptio, in eadem domo curetur, e che d. Hospitale fosse suo juspatronato, & de' suoi successori in perpetuo fol. 17. in fine, & à terg. & fol. 19. litt. A, & à terg. & che detti Rettori, & Capellani dovessero ogni giorno celebrare almeno cinque Messe, & altri Officii divini, & che fossero obligati amministrare l'Ecclesiastici Sacramenti tanto in detta Chiesa, quanto all'Hospitale, & alli detti Pellegrini infermi fol. 10. & 20. litt. D.

Dopo la morte di detto D. Fabritio il Duca della Tripalda, il Vescovo di Vico, Fabio Marchese, & D. Nicola Mal-

Maldonato esecutori lasciati per detto D. Fabritio nel suo testamento fol.... cedono in favore dell' Illustriss. D. C. millo Pignatiello Luca di Monteleone nepote di detto D. Fabritio tutte le ragioni, & azioni, che li spettavano in virtù di detto testamento, tanto circa la creazione, & deputazione delli Protettori, & Governatori di detto Hospitale, e di detta Chiesa, quanto circa l'entrare lasciate a detta Chiesa in virtù d'istrumento roborato con assenso Apostolico nell'anno 1577. fol.38. & a terg. & 39. litt.A, a terg.

E come ch' in questa Città a S. Pietro ad Ara vi stava un'altra opera per alloggiare li Pellegrini sotto nome della Santissima Trinità, dove vi era concorso grande, però il loco era piccolo, & considerando il detto Duca di Monteleone con detti esecutori, che se detta Archiconfraternità si univa, & si trasferiva in detto luogo eretto per detto D. Fabritio per l'istessa opera unitamente si forria perfezionata, & più meglio s'haveria potuto sustentare, & le spese, che detta Archiconfraternità havea da fare in edificare la Chiesa, suoi ornamenti, & altre fabbriche si potevano spendere per beneficio, & commodità de' Pellegrini, mentre detto D. Fabritio havea fatta la Chiesa, perciò detto Duca, & esecutori con Gio: Battista Scondito in detto tempo Primicerio, & altri Guardiani di detta Archiconfraternità convennero d'unirsi, & a' 8. d'Agosto 1582. si stipulò fra li predetti l'istrumento di detta unione con l'infrastritti Capitoli fol.29. cum seqq. Et sopra detto istrumento d'unione, e patti in quello posti s'ottenne l'assenso Apostolico fol.56. a terg.

Il primo capitolo contiene, che il detto Duca, & esecutori davano, & concedevano l'Hospitale a detta Archiconfraternità in perpetuum nel modo, come se ritrovava con tutte le sue stanze, & edifici, eccettuandone le stanze deputandone al predetto Duca, al Rettore, & Clerici eligendi per esso Duca, & anco il Giardino fol.29.

Secondo, che il governo, & cura di detto Hospitale libera, & assoluta haveffe d'essere di detta Archiconfraternità: di maniera, che ne il Rettore, ne li Preti deputandi s'habbiano da intromettere a cosa alcuna fol.29.

Terzo, che in detta Compagnia potesse farsi un'Oratorio, dove, e come più li piacerà a sue spese, dove possano l'Officiali, & Confrati congregarsi, e di più ogn'altra stanza, & edificio necessario per commodità della Compagnia.

Quarto, consignorno alla detta Archiconfraternità in beneficio di detto Hospitale tutti li beni, ragioni, & azioni che furono del d. q. D. Fabritio tanto in entrate, quanto in ogn'altra cosa esistente, riservate però quelle entrate, quali sono, o saranno destinate per la provizione delli Preti, & Rettore, secondo la forma, & quantità stabilita per detto D. Fabritio nel suo testamento, & anco quelle entrate, che alli detti Duca, Fabio Marchese, e Gio: Francesco de Ponte parerà giusta, e conveniente diriservarsi per la pesa continua, & quotidiana, che bisognerà in perpetuum nella Chiesa per il culto divino, & servizio di quella, & anco quelli mobili, che al presente se ritrovano per servizio di detta Chiesa, de quale entrate, mobili, & denari dovessero stare a disposizione, & amministrazione di d. Duca fol.29. a terg. in principio.

Dopo nell'anno 1616. mediante istrumento, si fece la divisione, & distribuzione delle entrate rimaste nell'eredità di detto D. Fabritio in virtù del quale detta Archiconfraternità assignò l'infrastritti annui ducati 630. eletti per il Sig. D. Gabriele Sances Procuratore di detto Sig. Duca delle entrate predette, cioè annui duc. 513. dell'annuo censo debito per l'heredi dell'Illustre D. Cesare d'Avolos per causa della concessione del territorio vacuo fattoli per detto D. Fabritio, & altri annui duc. 117. fra maggior somma debita per la Città di Napoli a detto D. Fabritio, a finche detto Sig. Duca ne pagasse annui duc. 522. d'essi per la provizione del Rettore, sette Capellani, e tre Clerici della detta Chiesa, secondo la disposizione di detto D. Fabritio, & l'altri annui ducati 108. l'haveffe da spendere per servizio di detta Chiesa, cioè per cere, oglio, & altre cose assignando, cedendo, & rinunciando detta Archiconfraternità a detto Sig. Duca detti annui ducati 630. & tutte le ragioni, & azioni, che li competevano, ponentes dictum Dominum Ducem, in locum, vicem, privilegium, & gradum dictae Archiconfraternitatis, & Hospitalis, constituendo eum Procuratorem in rem propriam, & che cominciassero a correre, & si dovessero pagare a detto Sig.

Duca dal 1. di Settembre 1616. avanti li detti annui ducati 513. di detto annuo censo, & dal 1. di Gennaio 1617. d. annui ducati 117. assignati sopra la Città fol.32. a terg. litt. D, & fol.33. litt. E, & a terg.

Si convenne di più in detto istrumento delli ducati annui 630. assignati pagare ogni anno duc. 522. al Rettore, sette Capellani, e tre Clerici, & altri duc. 108. spenderli per servizio del Culto Divino della Chiesa, cioè cere, oglio, ostie, vino greco per le Messe, carboni, & altre spese minute fol.34. a terg. in princ.

Fu convenuto, & dichiarato, che l'esattione di detti 630. dalli sopradetti giorni accennati restasse ad onus di detto Duca fol.34. a terg. litt.A,

Reverendo D. Gio: Domenico Riccardo al presente Rettore di detta Chiesa a' 9. di Settembre 1648. diede comparsa avanti il Sig. Config. Marco Antonio Cioffo, & esponendo tutto il sopradetto fatto disse, che l'annui ducati 117. dovuti dalla Città, non solo erano deteriorati, ma a fatto estinti, perche non si potevano far le spese minute, ne celebrarsi le Messe in detta Chiesa, che perciò se istanza ordinarli al Sig. Primicerio, & Signori Guardiani di detta Archiconfraternità, che li pagassero detti annui duc. 117. che non si possano esigere dalla detta Città, mese per mese anticipati per le spese minute di d. Chiesa, & che li pagassero anco il decorso non esatto, & di più se istanza ordinarli la cura d'esso Rettore, Preti, & Clerici in tempo d'infermità, & che facessero li paramenti necessarii in detta Chiesa fol.7. & a terg.

Presento d. Rettore tutti li sopradetti istrumenti, & per il detto Sig. Consigliero domi fu provisto, quod pro nunc Confratres Peregrinorum subministrant expensas necessarias in futurum ad beneficium dictae Ecclesiae, & ejus Rectoris pro summa duc. 117. assignatorum dictae Ecclesiae, & ejus Rectori, super introitibus hujus Civitatis, adhuc suspensis infra decem dies fol.11. in fine.

Et a' 26. Ottobre 1648. per altro decreto fu ordinato l'istesso, & interim pensionarii domorum praedictae Archiconfraternitatis faciant depositum quantitatum per ipsum debitum fol.12.

Essendo detta causa stata commessa al Sig. Consigliero Tomaso d'Aquino fol.42. a sua relatione per decreto del S.C. interposto a' 14. di Maggio 1650. fu provisto, quod sequestrum factum Ordine Regii Consilarii Cioffi firmum remaneat fol.44.

Dal quale decreto detta Archiconfraternità se ne gravò, & ottenne supplica, de verbo faciendo ad finem videndi, an sit deferendum fol.45.

Et facto verbo a' 5. di Luglio 1650. fu provisto, non esse deferendum, verum sequestrum praedictum firmum remaneat pro summa duc. 117. tantum fol.47.

Dopo del quale decreto detto Rettore fe instantia ordinarli, che detti peggionanti con effetto facessero detto deposito, & liberarseli da quello duc. 351. per tre annate decorse, & per detti Governatori se ottenuta altra supplica de verbo faciendo loco reclamationis, & sperano, che per le nove ragioni; che si rappresentano s'habbia da provvedere, quod suspensio sequestris infra quatuor dies audiantur partes, tam in causa conventionis, quam reconventionis.

Il che per fundarsi con maggior chiarezza, & ordine, si dice, quod de jure, quia sequestrationes sunt odiose, ut advertit Rubinus decis. 91. & nemo lite pendente est privandus commodum suae possessionis, quod in fructuum perceptione consistit, Afflict. decis. 98. num. 1. & 2. ideoque quoties ex quolibet contractu pecunia postulat sequestrationis necessitatem consequescere, oportet enim primo debitorem convinci, & sic deinde ad solutionem pulsari, quam rem non tantum juris actio, sed & ipsa equitas persuadet, ut probationes secum afferat, debitoremque convincat pecuniam petiturus statuit Iurisconsult. in l. unica, Cod. de probib. sequestrat. pecun. unde Gloss. in l. si fidejussor, §. fin. verb. officium, ff. qui satisd. cogant. Guid. Papa in decis. 246. & Arimmin. Tapat. in tit. 263. de sequestris, fol. mihi 513. in 2. col. & Illustr. Marchio Torelli Consult. 63. n. 73. & 75. probant Judicem non debere ad sequestrationem alicujus rei, vel juris procedere, nisi quatuor concurrentibus.

Primum enim requisitum est, quod debet Judici saltem summarie constare de jure creditoris petentis sequestrum secundum, quod debitor citetur, & requiratur tertium,

tium, quod conflet Judici, quod ille, qui petit sequestrum hoc faciat ad juris sui, vel debiti conservationem, & non causa æmulationis quantum, quod ex persona debitoris, vel alterius contra quem sequestrum petitur imineat, vel appareat suspicio, quod obrinendo satisfieri non potuerit, vel suspicio dilapidationis, quibus cessantibus concludunt non deberi procedi ad sequestrationem, in præsentem verò casu non aliter concurrunt dicta quatuor necessaria requisita, nec minus unum ex eis.

4 Non concurrunt primum, quoniam ipsi Gubernatores conventi, neque prædecessores, prout fundatum est in facto cum dicta Rectoria contraxerunt, nec illi assignarunt dictos annuos duc. 630. sed illos elegit dictus Illustis Dux Montis Leonis, cui deinde assignati fuerunt fol. 32. & à terg. lit. D, & fol. 33. & à terg. inde sequitur, quod dum dictus Rector causam non habet à d. Hospitali, quod non possit, nec valeat contra eum de evictione agere pro dictis duc. 117. quia de jure dans, vel tradens titulo emptionis cessionis, vel alio simili titulo de evictione, tenetur Mangil. de evict. in quest. 63. num. 12.

5 Sed dicto Duci, cui assignati fuerunt, actio prædicta competere, imò aduc dict. Dux agere minimè poterit, quoniam ipsi Gubernatores tempore cessionis, & assignationis expressè convenerunt exactionem dictorum annuorum ducatorum 630. à dicto die in antea ad onus dicti Ducis remanere debere fol. 34. à terg. litt. D, ob quod stante d. pacto dicti Gubernatores, nec à dicto Duce molestari possunt cum de jure pactum nolle teneri de evictione validum sit, Vivius decis. 24. num. 6. & decis. 152. num. 2. latè Guzman de evictionib. quest. 2. num. 73. cum seqq. ex quo tale pactum non est contra substantialia, sed contra naturalia contractus, Dom. de Franch. decis. 139. num. 2.

6 Quod in tantum est verum, quod ipse Dux etiam expressè se cautelavit declarando, quod in casu cujuscumq; sequestri, seu evictionis fortè sequendæ super dictis annuis 630. assignatis, ex quavis causa, nec ipse, nec ejus hæredes tenerenturolvere dicto Rectori, nec erogare pro servitio cultus divini dictæ Ecclesiæ, nisi pro quantitate ipsorum introituum, quæ anno quolibet per eum, vel eos, vel ipsorum legitimam personam realiter, & cum effectu fuerit exacta tantum, & non aliter, nec alio modo, folio 34. à terg. litt. A.

7 Vnde præfatus Rector pro dicta prætenfa suspensione, seu diminutione dictorum annuorum duc. 117. nec contra dictos Gubernatores, nec contra ipsum Ducem de evictione agere potest, contra quos stantibus pactis prædictis actionem aliquam non habet, ob quod dum penitus actione caret, non concurrunt primum necessarium requisitum, & non solum dictum sequestrum obtinere non poterat, sed à limine judicii est expellendus, quia qui actione caret in judicio esse non potest, Galuppus in sua praxipar. 2. cap. 8. num. 41.

8 Caret secundo, dictus Rector actione contra dictos Gubernatores pro d. diminutione dicti annui redditus ducatorum 117. quia illa superioris autoritate, ac ordine sine dolo, & culpa ipsorum Gubernatorum evenit; quæ damno ipsius Rectoris cedere debet, quia res perit Domino, necnon illi, cui quantitas debetur respectu certæ speciei peremptæ, l. cum ita, §. species deleg. 2. l. domos hæreditarias, ff. de legatis 1. l. si ex legati causa, §. fin. ff. de verb. oblig. l. mulier, §. sed etenim, ff. ad Trebell. Mangil. de evict. quest. 95. num. 9.

9 Tertiò caret etiam actione, quia talis diminutio, & suspensio de voluntate Principis processit, cui resisti non potest; ideòque dictis Gubernatoribus non officit, per Text. in l. Lucius Titius, ff. de evict. Gamm. decis. 349. num. 8. reputatur namque casus fortuitus factum Principis, latè Costa de facti scientia, & ignor. inspect. 38.

10 Quartò, ut clariùs appareat, quàm injustè, & sine ulla actione à dicto Rectore ipsi Gubernatores vexantur, dicimus, verum esse in facto dictæ Rectoriæ per ipsum D. Fabritium testatorem, & per exequutores testamentarios, tam pro Rectoris, septem Capellanorum, & trium Clericorum provisionibus, quàm pro impensa necessaria pro Ecclesia fuisse assignatos dictos ann. ducatos 630. hoc modo v3. ann. ducati 513. ex annuis ducatis 1300. censuum territorii nuncupati Bianco magniare, & annui duc. 117. ex annuis introitibus debitis per dictam Civitatem fol. 29. & à terg. Reliqui verò introitus dictæ hæreditatis dicto Hospitali assignati fuerunt; inde sequitur,

quod dicta assignatio, & divisio tota ab ipso testatore facta censetur, cum de jure factum ab exequutore, ab ipso metestatore factum censetur, Tuschi conclus. 121. n. 12. tom. 3. fol. miki 244.

Hoc posito, vel dicti Gubernatores, & ipsa Rectoria insimul sunt cohæredes dicti quondam D. Fabritii, vel ipsa Rectoria est legataria, si sunt cohæredes, cohæres de jure non tenetur cohæredi de evictione pro dictis annuis duc. 117. ei obventi ex divisione per ipsum testatorem, & ejus exequutores facta, quia habetur loco specialis legati, l. quid ergo, la 2. ff. deleg. 2. ex quo certa, & determinata pars reddituum relicta, & assignata fuit, & sic legatum in specie dicitur, & non quantitatis, l. Quintus Mutius, la 2. §. si autem aurum, ff. de aur. & argent. legat. Unde sicut hæres non tenetur de evictione pro speciali legato, l. à substituto, §. 1. ff. delegat. 1. nisi ipsius culpa fuisset causata, l. si servus, §. quicumque, ff. delegat. 1. & ibi Gloss. in verbo deperierit; ita nec tenebitur pro re evicta, quæ ex voluntate testatoris, & exequutoris testamentarii ei obvenit, & ita est communis opinio, teste Caballino in §. 4. de evictionib. sub num. 42. Patre Molin. tom. 2. de just. qu. 380. num. 2. relatis per Guzman. de evictionib. quest. 33. num. 3. 5. & 9. in fin. ubi allegat rationem, quia partes videntur in rebus divisis mutuum periculum suscepisse.

Si est legataria, quia agitur de legato speciali in re certa, pro eo non debetur evictio, l. si substituto, §. 1. ff. de legatis 1. Speculator de instrumentorum editione, §. 14. vers. Sed queritur, Menoch. de presumptionib. lib. 3. præsumpt. 118. num. 4. Riminald. jun. conf. 823. num. 14. lib. 7. Peregrinus consil. 29. num. 1. lib. 4. quia satis est ab hærede rem talem qualis est præstari, ut notant Bartolus, Baldus, Castrensis, Alexander, & Jalon in d. l. si substituto, §. 1. secus verò si legatum fiat in genere, quia tunc debetur evictio cum teneatur hæres facere accipientis, l. hæres servum, ff. de evictionib. & ibi Gloss. & Doctores, Bartolus in l. si domus, §. 1. num. 3. ff. de leg. 1. Jalon in d. l. si à substituto, §. si hæres num. 1. 9. & 10. ff. de legat. 1.

Et ratio dictæ conclusionis est, quia rei in specie legatæ dominium transit in legatarium, ut in l. a Titio, ff. de furtis, latè Guzman. de evictionib. quest. 37. num. 12. cum seqq. allegando eandem rationem in num. 14. quia hæres in plus non obligatur, quam tradere rem qualis est, nisi forsitan hæres culpa, & negligentia, legatarius legatum amisisset, ut probat Text. in dict. leg. si servus, §. quicumque, ff. de leg. 1. & ibi Gloss. in verbo deperierit, quæ culpa dictis Gubernatoribus adscribi non potest.

Quintò dicimus, dictæ Rectoriæ fuisse dictam dotem annuorum ducatorum 630. super dictis introitibus assignatam; cum ergo semel dicta dotatio promissa perfectè adimpleta fuerit per dictos exequutores successor, & patronus non tenentur dictam dotem indemnem, & securam conservare, in eodem statu ex eo, quia obligatus ad faciendam aliquam dotationem si semel dotavit, non tenetur iterum dotare, si dos casu fortuito cessare contingat, leg. socius pro filia, ff. pro socio, ubi Fulgos. num. 5. dicit, quod si inter fratres actum fuerit, ut dotes filiarum solvantur ex bonis communibus intelligitur, ut semel tantum dotentur, Ancharanus conf. 404.

Semel enim facta redditus assignatione à fundatore, vel ab exequutore, quod est idem, si postea supervenerit redditus diminutio, nec testator, nec ejus hæres, nec patronus supplere tenentur, nec reducere redditum ad valorem, quem habebat tempore foundationis, quia regulare est, quod conditionis implementum sufficit durare per momentum, ut conditio perfectè adimpleta dicatur, l. si quis hæredem, Cod. de institutionibus, & substit. ita Guzm. de evictionib. quest. 30. num. 59. & 60. & in num. 64. firmat, quod ita exequuta dispositione, cum actu equali correspondente statui rerum tempore assignationis mutatio, quæ deinde supervenerit sine culpa hæredis, non gravat eum ad supplementum, ut satisfaciatur legato semel adimpleto.

Tamen non negamus, quod si in totum dicta Rectoria indotata remaneret onus de novo dotandi, non ad ipsos Gubernatores Hospitalis, sed ad ipsum Ducem Montis Leonis patronum spectare, adeò quod, si requisitus non dotasset, jure patronatus privaretur, & is, qui de novo dotasset, illud acquireret, ut tradunt Hostiensis in cap. novi de jure patronatus, per Textum in cap. quicumque 16. quest. 7. & prosequitur latè Lambertinus de jure patronatus

ius lib. 1. par. 1. quest. 1. art. 3. num. 24. & seqq. Sed diversa ratio est quando succedit diminutio primæ dotationis, quia hoc casu non tenetur supplere dotationem, Guzman. *de evictionib. quest. 30. in puncto num. 47. cum seqq. qui in num. 51. ait*, quod dos Ecclesiæ æquiparatur doti filiarum, cum ita sit legalis obligatio dotandi Ecclesiam, ita dotandi filiam, & si pater semel dotaverit filiam, & fortè fortuna ipsa consumpserit dotem, aut eam perdidit, iterum dotare tenetur quando tota dos deperdita fuerit, ita quod non remaneant alimenta necessaria; secus verò, si diminueretur aliquid de dote, & sufficienter dotata remaneret quoad alimenta necessaria, & in his terminis procedit casus noster; nam quoad sortem dicti census annuorum ducatorum 117. pro capitali duc. 1950. eadem ad præsens remanet *d. fol. 68.* diminuti tantum sunt dicti annui duc. 117. qui remanserunt pro annuis duc. 78. qui satis sufficiunt pro impensis necessariis pro dicta Ecclesia.

16 Concurrit ampliùs alia consideratio in favorem dictorum Gubernatorum, scilicet, quod dictus D. Fabritius, & ejus exequutores de bonis remansis in dicta hæreditate prædicti annui duc. 630. dictæ Rectoriæ assignarunt, residuumque verò dictæ hæreditatis dicto Hospitali remansit, ex quo sequitur, quod diminutio sequuta in dictis annuis ducat. 117. dictæ Rectoriæ assignatis contra ipsam currere debet, & non contra Gubernatores habentes aliam partem dictæ hæreditatis, quia diminutio, quæ evenit unilegatio, non debet suppleri à Collegatario per rationem consideratam per Paulum de Castro *in l. si familia n. 1. Cod. familie herciscunde*, & ibi etiam Guilielmus de Cuneo, quoniam sicut dictæ Rectoriæ legato fuit facta diminutio, ita fieri poterit dicto Hospitali Collegatario, eo magis, quod ipsi Gubernatores in parte ipsis assignata majorem diminutionem, & damnum passi fuerunt, quapropter damnum fuit pro rata æquale, & commune, ob quod non debet una pars esse obnoxia evictioni alterius, Guzman. *in d. q. 30. num. 65. 66. & 67.*

17 Ulterius dicimus esse animadvertendum, quod dictus testator, & ejus exequutores non voluerunt, quod dicti ducat. 630. solverentur dictæ Rectoriæ ex fructibus dictæ hæreditatis singulo anno, quo casu diminutio, & augmentum, commodum, & incommodum spectaret ad dictam hæreditatem, & non ad ipsam Rectoriam, sed certa specialis, & determinata quantitas fuit assignata, & sic dictum onus non respicit totam hæreditatem, sed fundator, & ejus exequutores separaverunt quantitatem assignatam dictæ Rectoriæ, à quantitate assignata dicto Hospitali, eis assignando census particulares, & distinctos, quo casu absque dubio diminutio debet esse periculo eorum, qui dictam assignationem receperunt, ut late fundat Guzman. *dict. quest. 30. à num. 73. usque ad num. 77.* omninò videndus, eo magis, quia dicti annui duc. 117. censentur relictæ cum eorum proprietate, ut fundat *Surd. cons. 319. num. 7. & 9. lib. 1. Gamina decis. 92. n. 1. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 19. num. 8.* ideòque dum capitalia duc. 1950. in faciem dictæ Capellæ descripta fuerunt, *d. fol. 68.* quæ descriptio realem traditionem importat, & transulit dominium, ita Rebuffus *in leg. assignare 107. ff. de verbor. signific. Gratianus discept. 342. num. 15.* resultat præcisè, quod diminutio superveniens contra ipsam Rectoriam currere debeat, quia effectus domini est, quod damna patiatur dominus rei, sicuti commodis potitur, ita Guzman. *in d. q. 30. num. 85. & 86.*

18 Tandem fundatur alia ratione Hospitalis non aliter esse obligatum d. Rectoriæ, ex quo legatum, & assignatio ei facta de dictis annuis ducatis 630. super dictis introitibus fuit taxativa, & non demonstrativa, stante quod non fuit dictum, quod de omnibus introitibus d. hæreditatis assignarentur d. Rectoriæ ann. duc. 630. adeò quod omnes annui introitus intelligerentur obligati pro solutione ipsorum, sed d. testator, & ipsius exequutores voluerunt separare, ac dividere dictam summam ann. ducatorum 630. ab alia summa d. hæreditatis, unde residuum pro d. Hospitali liberum remansit, & non subiectum oneri alicui evictionis, quapropter d. legatum d. Rectoriæ factum præcisè taxativum remansit, ideò diminutio currere debet in ejus damnum pro rata cujuslibet legati, sicuti è contra commodum, & augmentum non spectat ad hæredem, sed ad rem legatam, & ad eum, cujus contemplatione fuit factum, ut in individuo probat Cavalcan. *in indice ad 1. par. decis. litt. V. vers. verba in du-*

bio presumuntur num. 4. ad id probandum allegatus per Guzman. in d. q. 30. num. 74. cum seqq.

Remanet solum respondere objectioni, quod si non admitteretur supplementum d. diminutionis sequeretur inconveniens notabile, scilicet, quod non possent Missæ, & divina Officia celebrari, cui id Guzman. *in d. quest. 30. num. 93.* cum Lambertino, & aliis respondet, quod id quod inconveniens, dicitur non est inconveniens, sed remedium legale, quia quando bona anniversarii, & Capellanarum diminuuntur, jus disponit, quod fiat diminutio oneris, vel Missarum.

Sed non egemus alia probatione, ex quo agnoscens Rector ipse damnum, & diminutionem dictorum annuorum introituum ad ipsum spectare tempore, quo à d. Civitate debitrice fuit facta assignatio in beneficium ipsorum creditorum super ipsius Civitatis Gabellis fuerunt assignati d. Rectori pro dictis duc. 117. super Gabella Grani unius pro rotulo annui duc. 78. tantum ad rationem quatuor per centum, quæ assignatio fuit per ipsum Rectorem acceptata, & in faciem d. Capellæ, illam describere fecit, sic diminuta, & illos sic diminutos exegit usque ad annum 1647. ut constat ex fide libri patrimonii d. Civitatis *fol. 69. 70.* & non aliter d. Rector egit de evictione pro d. diminutione, & annuorum duc. 117. ex quo talis actio sibi non competebar.

Et ad tollendam prorsus omnem difficultatem, & ad fundandum sequestum omninò esse revocandum, dicimus illud fuisse ordinatum per decretum Regii Consilarii Cioffi, ex quo dicti annui duc. 117. fuerunt suspensi, ut legitur in d. decreto *fol. 12.* quod quidem sequestum supradicta causa ordinatum deinde fuit decreto Sac. Conf. confirmatum *fol. 44.* sed quia ad præsens non sunt amplius suspensi, & solvuntur pro summa annuorum duc. 78. juxta assignationem diminutam factam per d. Civitatem in anno 1628. & per d. Rectorem acceptatam *d. folio 68.* Unde sequitur, quod omni jure est dictum sequestum tollendum, quia cessavit d. suspensio, & ad præsens solvuntur, vulgata regula, cessante causa, cessare debet quod effectus.

Quibus sic stantibus remanet benè probatum non currere primum requisitum, adeò quod clarè liquet Dominis Senatoribus d. Rectori nullum jus, nullamque actionem contra dictos Gubernatores competere; alia verò requisita, nec minùs concurrunt, ex quo non adest, nec imminet suspicio dilapidationis, & casu quo d. Rector forsan obtinebit, securus esse potest satisfactionis de effectibus, qui per d. Hospitalem possidentur.

Sed quod rogo in hac causa observari est, quod principalis intentio d. quondam D. Fabritii Fundatoris fuit erectio d. Hospitalis, prout constat ex memoriali per ipsum porrecto pro obtinendo assensu Apostolico pro illius erectione, *fol. 16. & à terg. & 17.* prout etiam ipsius exequutores declararunt *fol. 29. à terg. litt. A.* pro cujus Hospitalis sustentatione, & manutentione in anno 1649. impensis fuerunt duc. 1518. ut ex fide *fol. 97.* nihilominùs de effectibus remansis in hæreditate d. quondam D. Fabritii, Ipsa Archiconfraternitas ad præsens ann. duc. 440. tantum percipit *fol. 66.* ex quo alii fuerunt evicti à dicto Hospitali, & dict. Rector non solum ann. duc. 78. exigit, sed etiam alios annuos duc. 522. censuum, & sic plus percipit dict. Rector, quam ipsum Hospitale, ob quod dum provisor nes dict. Rectori, Capellanis, Clericis, & Ecclesiæ assignatæ fuerunt pro dictis quantitatibus annuorum duc. 630. habito respectu, quod remanebat tunc temporis quantitas congrua pro d. Hospitali, tamen quia ad præsens dicti annui introitus sunt diminuti, & quantitas assignata d. Ecclesiæ, & Rectoriæ est adeò exorbitans, ex quo Rector habet annuos ducatos centum ultra habitationem, & expensas pro ejus infirmitatis curatione, & Capellani annuos duc. quinquaginta item cum habitatione, & medicamentis, tempore quo possent manuteneri cum minori provisione, & ejusdem qualitatis, & habilitatis, validè igitur poterit Sacrum Consilium, uti paterfamilias dictas provisiones diminuere, ex quo d. D. Fabritius Fundator si viveret ita provideret, & si taliter fuisset interrogatus, ita cerrè respondisset, *l. tale pactum, §. pater*, ubi expressè Glossa, *ff. de pactis, Surdus consil. 88. num. 15.* & Peregrinus *de fidei comm. art. 11. in num. 32.*

Cum ergo ejus principalis voluntas, & intentio fuit erectio, & manutentio d. Hospitalis, quæ est attendenda quasi

quasi Regina, quæ in omnibus prædominatur, *lin conditionibus, ff. de condit. & demonstr.* Unde dicere solemus mentem verbis esse præferendam, uti animam corpori, *cap. sedulo 38. distinct.* eo magis, quod Summus Pontifex in assensu concessio facultatem tribuit toties quoties opportunum fuerit, prout rerum, & temporum qualitas exegerit, mutare, limitare, corrigere, & omnia alia necessaria, prout expediens visum fuerit facere, *fol. 20. a terg. in princip.* qua autoritate, & facultate, benè S. C. statibus prædictis uti poterit in beneficium dicti pauperrimi Hospitalis, quia pius, & devotus Fundator ille magis dilexit Hospitalis erectionem, quæ fuit illius principalis intentio illa causa, ratione, ac devotione, quia Deus personam pauperis sumendo dixit: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, hospes eram, & collegistis me,* & pro illius commoditate pro administratione Sacramentorum erexit d. Rectoriam, quæ administratio Sacramentorum per Capellanos ipsius Archiconfraternitatis fieri poterit, prout cum effectu ministrantur.

25 Non relinquendo præsentare, quod præfatus Rector ultra d. provisionem, & commoditatem percepit ex locatione viridarii remanenti in d. hæreditate ann. duc. 150. tempore quo Summus Pontifex ad instantiam d. D. Fabritii d. Rectori, & Capellani concessit dicti viridarii usum cum olea sibi paranda *folio 19. a terg.* quapropter prædicto Rectori uti usufructuario ex legis dispositione non comperit facultas illud locandi, sed percipiendi, ac colligendi fructus pro sua, dumtaxat commoditate; reliqui verò fructus ad dictam Archiconfraternitatem pertinent, quæ uti proprietaria potest illud locare, relicto tamen prædicto usu d. Rectoriæ, *l. sed neque locabunt, ff. de usu, & habitatione, l. cui usus, ff. eod.* & latè Oinotimus in *institutionib. de usu, & habitatione num. 9.* minus enim est in usu, quam in usufructu, adeò quod usufructarius nihilo magis juris habet, quam re ad necessitatem utendi, usufructuarius verò omnem commoditatem habet, omnes fructus suos facit, ut ex multis fundat Castill. *de usufructu cap. 4. num. 10. in fine, & 11. & in cap. 70. num. 10. & 11.* firmat, quod talis usus cum personæ cohæreat, nec vendi, cedi, locari, nec gratis concedi potest, nec etiam pignori in alium transferri. Usus autem non plus habet, quam quantum opus est, ut neque desit aliquid, neque in ullo abundet tantum necessitati, & vitæ pro cuiusque conditione, & dignitate, consolatur; unde si alicui usus; alteri verò usufructus ejusdem rei relictus est id percipiet usufructuarius, quod usufructuario supererit, Castill. *cap. 28. num. 12. & 13. tom. 1.* quod eo magis est servandum in casu nostro, in quo talis usus dicti viridarii fuit concessus, sic limitatus cum olea sibi paranda, ob quod in dubium deduci non potest, quod proprietate dicti viridarii cum aliis fructibus, & commoditatibus ad beneficium d. Hospitalis remansit dempro d. usu, quod quidem viridarium deinde unione facta d. Hospitalis cum d. Archiconfraternitate ad ipsum concessum fuit eo modo, & forma, qua ipsum Hospitale illud habebat cum onere dicti usus.

26 Et licet præd. Dux in d. unione deinde reservavit habitationes deputandas d. Rectori, & Clericis, & etiam viridarium *fol. 29.* tamen d. reservatio est omnino intelligenda pro d. usu tantum servata forma d. assensus Apostolici, qui mutari, ac revocari non poterat in præjudicium d. Hospitalis; eo magis, quod in supplicatione data pro secundo assensu super d. unione non fuit id petitum, *fol. 55. in fin. & a terg.* & assensus intelligitur præstitus secundum supplicationem petentis, & cum sit gratia Principis non præsumitur velle eam facere in præjudicium tertii, cui jam fuit jus quæsitum, & deinde assensus de novo expeditus debet reformari, & accommodari, juxta formam primæ concessionis, ita Illustr. Marchio Torelli Jurisconsultorum Consultissimus in *decis. 170. num. 12. 49. & 74. tom. 2.*

27 Ideoque stante reconventionem facta contra d. Rectorem omni jure est providendum, quod restituat omnes pecuniarum quantitates exactas ex affectu d. viridarii, & quod in futurum habeat dictum usum tantum.

Liceat etiam dicere, quod d. Rector, & Capellani nihil observarunt, nec observant ea, ad quæ sunt obligati, scilicet affociandi processiones, & exequias, ut in *6. cap. fol. 30. in fine*, & in eorum beneficium acceperunt omnes elemosynas, & legata pia dictæ Ecclesiæ factas, & relictas, & sunt obligati dictas elemosynas, & legata

ipsi Archiconfraternitati consignare, ut in *8. cap. folio 30. a tergo.*

Hæc sunt, quæ pro defensione causæ in favorem d. Archiconfraternitatis secundum mei ingenii tenuitatem, ut indignus ipsius Advocatus, & Confrater considerare valui; reliqua suppleat pietas, & doctrina Dominorum Senatorum, quos ipsa Sanctissima, & Individua Trinitas semper protegat, adjuvet, atq; defendat, die 5. Septembris 1650.

DISCEPTATIO CCCLII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species adducitur.
- 2 Nullitas rei quod fuerit, vel non unius valida.
- 3 Exceptio opposita in processu, quando incidenter sit.
- 4 Terminus an sit de substantia processus, & sententia contra casum legis est nulla.
- 5 Defensio an competat adversus sententiam termini denegati.
- 6 Indicio reclamationis pendente, an possint opponi nullitates, & quæ.
- 7 Emere, & vendere, an quis cogatur, & quando.
- 8 Articulus præjudicialis semper deceditur prius in Regno.
- 9 Decisio 18. Regentis Tappia, an applicabilis ad materiam.
- 10 Reclamatio veluti appellatio judicatur.
- 11 Reclamatio impedit sententiam transire in rem judicatam.
- 12 Emere, an & qualiter cogatur quis.
- 13 Emere, vel vendere, qualiter cogatur quis, & ob quas causas.
- 14 Scandali evitandi causa quis cogitur emere, vel vendere.
- 15 Emere, vel vendere quis non cogitur, & quando.
- 16 Nullitas præjudicialis, quæ est.
- 17 Nullitates ultima, & finalis admittuntur.
- 18 Exceptio quando tacite possit renunciari.
- 19 Index, an & quando teneatur de exceptione cognoscere.
- 20 Exceptio emergens, & incidens, qualiter dicatur.
- 21 Exceptio quando non sit disentienda.
- 22 Sententia lata sine termino, an valeat.
- 23 Indicium præjudiciale quando dicatur, & quando terminetur.
- 24 Præjudicialia in Regno sunt sublata.
- 25 Emere, vel vendere quando cogatur quis.

ARGUMENTUM.

Nullitas contra sententiam S. C. qualiter attendi debeat? Emere, vel vendere quando quis compelli possit? Judicium reclamationis idem est. Et quando præjudicialis articulus ante omnia existimetur.

NULLITATES,

& Jura ad illas justificandas.

P R O

Illustri Principe Tarsia.

ADversus decretum latum per Sac. C. ad relationem Domini Reg. Consil. Antonii Miroballo, quo mandatum fuit, quod Illustr. Princeps Tarsia infra quatuor menses vendat jurisdictionem criminalem, quam tenet in Casali S. Martini Octavio Rossi Baroni jurisdictionis civilis dicti Casalis, vel emanet ab eodem dictam jurisdictionem civilem cum aliis bonis, quæ in dicto Casali habet dictus Octavius etiam titulo particulari, quæ sitis pro retio declarando per S. C. inscriptæ pro parte Illustr. Principis fuerunt propositæ nullitates, quarum justitia subscriptis juribus, rationibus, & autoritatibus confirmatur. Prima nullitas est, quia cum adversus præsentia per Octavium Russum in memoriali porrecto S. E. *fol. 312.* fuisset pro parte parentis replicatum, quod ab anno 1639. instituit in S. C. condemnari dictum Octavium ad relaxandum

Casale S. Martini una cum fructibus, uti nulliter dismembratum à feudo, & Terra Reginæ, cujus comparsens ipse erat utilis Dominus, & indebitè cum reverentia per eundem Octavium possessum, licet compilato processu in anno 1643. per sententiam S. C. fuisset dictus Octavius ab impetitis absolutus, tamen pro parte comparsentis fuit à prædicta sententia reclamatum, & jam in causa reclamationis erat compilatus processus, ex quo clarè constabat, quod utile dominium Castri prædicti nunquam nec fuit, nec est d. Octavi, sed spectavit, & spectat ad competentem utilem Dominum d. Terræ Reginæ, cui dictum Casale erat omnino redintegrandum, uti pars, & membrum illius, & propterea non poterat procedi ad ulteriora in iudicio moto per Octavium, sed erat omnino expectandus exitus causæ prædictæ reclamationis, maximè quia prætenfa per Octavium, nec in iure, nec in facto militabant, prout dato termino suo loco, & tempore obtulit demonstrare, tempore, quo super prædictis per competentem replicatis, erat specificè ante omnia providendum, prout instituit omiffa pronuntiatione super illis de facto cum reverentia, fuit prolatum decretum prædictum contra text. expressum in l. nam postea, ff. de jur. juran. l. 1. ff. de feriis, & propterea est nullum cum reverentia.

3 Quandoquidem Imol. in cap. 1. in fin. de ordin. cogn. dixit, quod in emergenti exceptione, quæ opponitur ad processum, ut eum impediatur, non sufficit tacita pronuntiationis refutans ex prolatione sententiæ super principali, imò ista esset nulla, ex Text. in cap. exhibita de iud. & hoc idem dixit Felin. in cap. suborta num. 5. in fin. de sent. & rejudic. addit oportere, quod per alium actum ante sententiam surgat tacita pronuntiatione super emergenti, & quod hoc casu videatur iudicatum expressè contrarius legis, seu constitutionis, cum prius sit procedendum super exceptione opposita ad processum, dixit idem Imol. in leg. si quæramus 4. num. 5. ff. de testam. per Text. in dict. cap. 1. de ord. cogn. & cap. 1. de reg. jur. l. 1. Cod. de ord. jud. leg. si quando, Cod. quando provocare non est necesse, & firmavit etiam Castrenf. in dict. l. nam postea, Menoch. de arbit. jud. lib. 2. cap. 167. num. 4. qui allegat Text. in leg. liberis, §. ult. ff. de liberal. caus. & in argumentum Text. in l. a procedente, Cod. de dilat. & l. 3. ff. de prævaricator. & sequutus fuit Mulcat. in prax. S. C. Gloss. reservatis par. 5. num. 32. & Vant. de nullit. tit. quibus mod. sent. null. num. 9. Carleval. disput. jur. lib. 1. tit. 2. disput. 5. num. 8. in contrarium adducti loquuntur, quando per actum ante sententiam desumitur tacita pronuntiatione super emergenti.

4 Secunda nullitas est, quia cum pro parte competentis fuissent oppositæ exceptiones dilatoriaræ in forma, & illis adimpletis fuisset petitus terminus, fol. 322. dictis exceptionibus non adimpletis, & termino prædicto non concessio, nec super dicta instantia aliqua facta provisione, fuit processum ad prolationem dicti decreti absque termino, quapropter est nullum tanquam latum contra casum legis expressum in Clem. sapè de verbor. signific. & Clem. Pastoralis de re jud.

5 Videtur enim ex denegatione termini petiti denegata defensio, ut uno ore per iure prædicta firmarunt Afflict. in Constit. Regni, si quis imposterum num. 9. Reg. de Pont. in conf. 59. num. 2. lib. 1. D. R. Rov. in pragm. post prædictas num. 9. de ord. judic. Masull. ad Capyc. in decis. 8. Amend. ad decis. de Franch. 221. Ant. Sola ad decreta Sabaudia, tit. de conclus. in caus. num. 8. qui allegat Purpur. in conf. 151. Giurb. in decis. 26. num. 5. & 6. & articulus decisus non erat merus juris, quo casu potuisset sine termino expediri, ad tradita per Ann. in sing. 420. per Præsid. de Franch. in decis. 221. 262. & 628. & ibi addentes, sed factum habebat pro subiecto, nempe prætenfas lites figurata gravamina, & inimicitias. Nec obstat, quod asserit causam desiderare celerem expeditionem, ut damno Baronis occurratur, & proinde per modum provisionis absque termino posse procedi, ex Rebuff. ad constit. Galliar. Mut. Ruginell. & aliis, quia factum repugnat; nullum enim in mora imminet periculum, & damnum Baronis figuratur, imò ex relatione Auditoris Jenorii hæc chimerica asseveratio retunditur.

6 Tertia nullitas est, quia pendente iudicio reclamationis, in qua principaliter cognoscebatur de dominio utili Castri prædicti, quod comparsens prætenfit ex actis clarè constare ad ipsum spectavisse, & spectare etiam ex dedu-

ctis de novo in iudicio reclamationis, non poterat ad instantiam Baronis non solum decerni, sed neque procedi super instantia per eundem Baronem facta, quod comparsens cogereur emere Casale prædictum, vel vendere iurisdictionem criminalem, quandoquidem prius erat cognoscendum de proprietate rei per determinationem causæ reclamationis, ut est expressè sancitum in l. fundi, & l. fundum, ff. de except. l. per minorem, ff. de iud. quapropter decretum prædictum latum contra casum in dictas leges expressos, est omnino nullum cum reverentia, tanto magis, quia cum processus in causa reclamationis erat compilatus ante motum præsens iudicium ad instantiam Octavii Russi debebat prius expediri prædicta causa reclamationis, servata forma Regiæ Pragmaticæ.

Et confirmatur hæc nullitas ex l. si cum status, Cod. de ord. jud. l. fin. Cod. de ord. cogn. & cap. 1. & cap. tuam, eod. tit. non enim negari potest, quin causa illa petitiæ relaxationis Casalis S. Martini præjudicialis sit iudicio novissimè moto per Baronem cum illa sit istius exclusiva, & sententia pro Principe in illa lata pariat isti præjudicium, l. 1. Cod. si quis aliqui testar. prohib. §. præjudiciales instit. de off. Cravett. in conf. 180. num. 1. Cævall. commun. contra commun. cap. 818. num. 9. Peguer. in decis. 9. frustra enim ageretur de emendo, vel vendendo Casale prædicto si sententia condemnaret Baronem ad illud Principi relaxandum, & sequeretur maximum inconveniens, quia tribueretur actio Baroni, vel iudicis officium ad cogendum Principem ad emendum tempore, quo vel illam non haberet, vel illi locus non esset, ut ponderat Peguer. ubi sup. num. 2. & ex actis in causa reclamationis, adeo patet iustitia Principis, ut non solum victoria pro illo sit sub possibili, sed potest pro certa haberi, & præjudicium sufficere esse sub possibili, Gratian. discept. forens. 394. num. 9. & 559. num. 4. quem allegat, & sequitur Fontan. in decis. 71. Menoch. in conf. 301. & propterea semper incipiendum est à decisione articuli præjudicialis, Menoch. & Cævall. ubi sup. Gratian. discept. forens. cap. 334. D. Reg. Rov. in pragm. 10. num. 5. de offic. S. C. D. Confil. Theodor. alleg. 65. num. 4. D. Confil. Marcell. Marcan. confil. 1. num. 17. vol. 1. & conf. 33. num. 2. vol. 2. Fontan. ubi sup. tanto fortius, quia in Regno habemus Regias Pragmaticas facientes, quod causæ primò conclusæ, primò expediantur, ut in pragm. 10. & 72. de offic. S. C. & in pragm. 15. de ord. jud. & testatur Reg. Rov. ubi sup. hinc omiffa decisione dictæ causæ reclamationis, dum fuit terminata causa prætenfæ coactionis ad emendum, vel vendendum, decretum est nullum, Mangon. in decis. Lucens. 37. num. 5. 6. & 7. qui allegat Cast. in conf. 281. num. 5. lib. 1. Cravett. in conf. 103. num. 3. DD. in cap. Romana, §. si autem de appellat.

Nec obicem facit, quod causa prætenfæ relaxationis fuit per sententiam S. C. decisa pro Barone, quasi videatur per sententiam Supremi Tribunalis, & Præfecti Prætorio, liti finis impositus, adeo ut non dicatur amplius pendere quæstio de dominio dicti Casalis, & videatur sublatum præjudicium, ad tradita per Ill. Marchionem Belmontis in decis. S. C. 18. quam antea reculerat in lib. 2. Iuris Regni, fol. mihi 216.

Nam responderetur decisionem illam non esse ad casum nostrum applicabilem, quia in ea actum fuit, an pro executione decreti Regiæ Cameræ posset S. C. procedere in causa principali vertente inter Fabritium Carrasam Abbatem S. Mariæ Ferrariæ, & Illustr. Ducem Boviani super petita relaxatione Territorii Torcini, in qua, quia inciderat quæstio, an territorium esset feudale, fuit hic articulus remissus ad Regiam Cameram, quo per illam deciso, declaratoque territorio feudali fuerat à sententia Regiæ Cameræ reclamatum, & reclamatione pendente, quia volebat Abbas prosequi iudicium in S. C. opponebatur per Ducem non posse procedi, quia pendebat reclamatione, fuitque contra Ducem decisum, non alia ratione, nisi quia reclamatione pendente debebat decretum Reg. Cameræ exequi ex Reg. Pragm. 37. de Offic. Procur. Cas. ideoque si per remissionem articuli ad Reg. Cam. fuerat suspensa iurisdictione S. C. per illius decisionem, & executionem decreti Reg. Cam. videbatur sublatum impedimentum.

At in casu nostro sententia absolutoria pro Barone transiit secum executionem, & tanto fortius, quia fuit sententia Præfecti Prætorio, tamen interposita reclamatione adhuc dicitur pendere quæstio de dominio, cum reclamatione non minus, quam appellatio reduxit causam ad terminos

minos litis contestata, ut ex Ilern. in cap. praterea si inter duos 6. col. de prohib. feud. alien. per Federic. Dec. in c. quoniam de constit. num. 9. DD. in cap. ex litteris extra de restit. in integr. ubi Hostiens. Joan. Andr. Zabarell. Butr. & Abb. firmarunt Afflict. in preclud. constit. quest. 10. n. 7. & 9. Lanar. in conf. 65. Carol. de Grassi. de effectib. Cleric. effect. 1. num. 1240. Reg. Rovit. in prag. 5. de offic. S. C. n. 7. & in prag. 38. num. 18. vers. si ego de offic. Proc. Cas. qui allegat Casal. in conf. 661. num. 5. vol. 1.

11 Insuper reclamatio impedit sententiam facere transitum in rem judicatam, Afflict. d. quest. 10. num. 9. & 10. Sola in decret. Sabaud. tom. 2. tit. 2. gloss. 2. num. 16. Reg. Rov. dict. prag. 38. Reg. Capyc. Latr. in decis. 100. num. 35. qui propterea retulit decusum ex sententia à qua fuit reclamatum non deberi interesse rei judicate, ut num. 40. idèdque non aufert vitium litigiosi, quod tantummodo cessat, quando sententia facit transitum in rem judicatam, Alberic. in l. 1. C. ne liceat potentioribus, Lancellott. de attentat. par. 2. in prefat. num. 251. Bero. in conf. 187. lib. .... Cancer. variar. lib. 2. cap. 12. num. 25. Hinc remanet interdita alienatio, toto tit. de litigiosis, maximè quia contineret executionem facti, nec remaneret sententia in finibus executionis juris tantum causati per absolutionem ab impetitis, ut ex Textus in Clem. Pastoralis, §. verum extra de appellat. firmavit Reg. Rovit. in dict. prag. 36. n. 29.

12 Quarta nullitas est, quia per decretum prædictum cogitur compariens ad emendum, vel vendendum, contra Text. expressum in l. invitum, Cod. de contrah. empt. leg. nec emere, Cod. de jur. deliber. l. invitos, C. locati, cum concord. fortius, quia cogitur emere rem propriam, cujus emptio jure non constitit, l. rei sue, ff. de contrah. empt. leg. cum res, & leg. si mater, Cod. eodem tit. leg. si mandaverit, §. 11. quorum, ff. mand. & idèd tantum latum contra leges prædictas est omnino nullum cum reverentia.

13 Deficiunt enim causæ, propter quas quis cogitur emere, vel vendere, quas notavit, Gloss. in leg. Julianus, §. idem Celsus, in verb. totum, ff. de action. empt. Tiraquell. de utroque retract. in prefat. num. 15. & de retract. lignag. gloss. 3. §. 3. Bart. in l. non dubium 14. §. sed si cui, ff. de legat. 3. & in l. 2. Cod. de debitor. Civitat. lib. 11. & in l. itinere 28. ff. de serv. rust. præd. aliique adducti per Barbo. in l. invitum, Cod. de action. empt. Nec sunt applicabilia, quæ ex Trombet. de societ. cap. 6. num. 55. Menoch. conf. 138. Felician. de societ. cap. 39. num. 64. Fontanell. de pact. claus. 4. gloss. 9. par. 2. num. 22. opponuntur, quia nulla communitas inter Principem, & Baronem, & Jurisdicção criminalis cum terra Reginæ constituit unum feudum de perse, Ilern. in cap. hoc quoque num. 1. de success. feud. Afflict. in cap. item si fuerit num. 30. quib. mod. feud. amitt. Capyc. in verb. feudorum divisio, vers. undecimò est sciendum, Camill. de la Rata thearr. feudal. part. 12. dilucid. 94. num. 9. & in conf. 34. num. 9.

14 Sumus etiam extra casus, & exempla per partem adducta, quandoquidem inter Principem, & Baronem, nulla communitas, nullæ contentiones, & discordiæ, nullus scandali, vel armorum timor, & si qualis civilis, & exigua inter eos agitur, vel ad opus, & dolosè, ne dicam temerè à Barone excitata fuit, quæ propterea non debet illi procedere ad præsens judicium morum, cum dicatur evenisse sine Principis culpa, & facto ipsius Baronis, ad tradita per Bart. in leg. cum in tabulis, §. quoniam num. 1. ff. de his, quib. ut in aignis, & in l. 1. §. cum quis num. 1. ff. de question. vel non sunt tanti ponderis, quæ Principem ad odium, vel inimicitiam excitare valeant, vel Judicem ad cogendum istum ad emendum, vel vendendum respenitus distinctas separatas, & non communes, feudum enim distinctum est Casale Sancti Martini à jurisdictione criminali, quam Princeps in eo habet; idèdque inapplicabilis est decisio lata in causa D. Michaelis Sanfelicii cum Nicolao Antonio Capicio Zurolo pro Terræ Aquavellæ, quam tradidit Præses Fulv. Lanar. in addit. ad §. sed etiam res, per quos fiet investitura, fol. 318. & seqq. & alia exempla per partem adducta, quibus in causis pro bono regimine Collaterale Consilium partes suas interposuit, ut scandala, & armorum timor evitarentur, ortæque graves inimicitie inter prædictos sedarentur, quod præcisè Principis est munus, ad tradita per Bart. ubi sup. quæ omnia à casu nostro sunt prorsus distantia, & aliena, prout idem Collaterale Consilium re-

mittendo negotium S. R. C. agnoscens terminavit, non militat propterea allegata Bart. doctrina in l. qui bona fide, §. si quis juxta, ff. de damn. insect. Cott. in memorial. verb. Inimicitie, loquuntur enim respectu cautionis præstandæ, ex qua nullum refultat damnum, non autem in casu nostro, nec Giurb. in alleg. cons. 66. num. 23. facit ad materiam, imò inimicitia, si oritur culpa Domini vassallus feudo non privatur, Afflict. in cap. 1. num. 10. in fin. quo tempore miles Schrad. par. 9. num. 15. cap. 5. Rosent. cap. 10. conclus. 17. litt. C, & inimicitia debet probari, & non sufficit præsumpta, cap. unico, vers. credatur, qui testes sunt necessarii, Gloss. in cap. 1. §. similiter, in verb. privabitur, de consuet. recti feudi, Curt. jun. de feudi par. 4. num. 38. Intrigl. cent. 1. quest. 91. num. 77. Capyc. in invest. in cap. feud. amittitur, fol. 55. Camill. de la Rata par. 10. dilucidat. 25. & propterea inapplicabilis est doctrina Illustr. Marchionis Belmont. decis. 23. suprem. Ital. num. 61. cum nullus imminet scandali timor, nec aliquo futuro inopinato malo est succurrendum arguendo à præterito in præsentem, ex regula cap. mandata, & cap. scribam, de præsumpt. l. 1. ff. de Senator.

Quinta nullitas est, quia dictus Octavius in hoc judicio egit sine actione, quandoquidem nulla lege cavetur posse ab illo ipsum comparentem cogi ad emendum, & vendendum, & proinde decretum prædictum est nullum cum reverentia tanquam latum ad favorem non habentis actionem, contra Textus in l. si pupilli, §. videamus, ff. de neg. gest.

Hæc nullitas robur accipit à supra allegatis, quandoquidem præjudiciale est judicium quando contra agentem opponitur, quod sine actione agit, quia non proceditur ultro, nisi prius discutiatur, an actionem habeat dict. §. videamus, Bart. in l. si Titius, & Sejus, ff. de verbor. obligat. Gloss. & Doctores in leg. ubi pactum, Cod. de transact. Bald. in l. Papinianus, §. si quis impubes, ff. de inoffic. testam. Marant. in specul. par. 4. dist. 20. num. 15. Hinc si fundamentum, ex quo actionem sibi tribui putat Baro sunt gravamina in S. C. hæcenus proposita de illis prius erat cognoscendum, ut agnosci posset, an actionem Baro haberet, quo non facto sententia est nulla ex prædictis maximè, quia ex justitia gravaminum prætenforum, satis patet actionem Baroni non competere.

Sexta nullitas est, quia decretum prædictum dum condemnavit comparentem ad emendum, vel vendendum infra quatuor menses, & quod infra menses duos procuraret expeditionem causæ reclamationis, in qua si obtinuerit supersedeatur in executione prædicti decreti continet expressam repugnantiam, & propterea est nullum cum reverentia, tanquam contra Text. in l. Paulus respondet, la seconda, ff. que sententia sine appell. juxta Gloss. in verb. repugnantia, & leg. duo judices, ff. de re judic. leg. ubi repugnantia, de reg. jur. & ex hoc omnino nullum cum reverentia declarari instat.

RESPONSIONES ad nullitates

Propositas per Illustriss. Principem Tarsæ.

DE EADEM RE.

18 Satis dilatat fimbrias doctissimus Adversarius ad justificandas nullitates oppositas per Illustr. Principem Tarsæ adversus decretum S. C. latum sub die 15. Martii præsentis anni 1649. ad favorem Octavii Russi Baronis Sancti Martini, sed quia nullo modo subsistunt, facilis ad omnia per eum considerata datur responsio, etiam ex doctrinis per eum adductis, & ponderatis.

Primam nullitatem fundat, & justificat, dicens, quod in emergenti exceptione, quæ opponitur ad impediendum processum ad ulteriora, non sufficit tacita pronuntiatio resultans ex prolatione sententiæ super principali, sed super exceptione prius erit omnino pronuntiandum, ex Text. in cap. exhibita de nullit. & aliis per eum allegatis.

19 Sed advertatur quæso assumptum prædictum, non sic indifferenter admittendum esse, contradicit enim expressè Imperatoris placitis in l. 1. C. de ordin. jud. & Summ. Pontif. in cap. 1. de ordin. cogn. in quibus iuribus manifestè decideretur, quod Judex debet de exceptione cognoscere, & de

de ea discussione facere, sed postea cum negotio principali eam determinare, quibus in locis, tam Doctores Civiliter, quam Canonistae communiter distinguunt, quod aut exceptio opposita est emergens, aut incidens, si erit emergens, poterit Iudex ante sententiam super ea pronunciare, si erit incidens, tenetur de ea cognoscere, & postea cum principali negotio eam determinabit, secundum opinionem Jo. & Azon. quam secuta est Gloss. utrobique eamque communem dixerunt Bart. in dict. l. i. num. 6. de ordin. jud. & Abb. in dict. cap. i. num. 11. de ord. cogn. dictam exceptionem oppositam per partem esse incidentem, & non emergentem jure dicere possumus, cum incidens exceptio ea sit, quae ante litem motam ortum habuit. Emergens verò, quae post litem motam orta est secundum Gloss. in l. quod iussit, ff. de re iudicata, & l. de qua re, ff. de iudic. & quam secuti fuerunt Azon. & Bart. in dict. l. i. num. 5. Cod. de ordin. jud. & negari non poterat exceptionem ortum habentem à reclamatione per eum interposita à sententia Sacri Consilii, per quam fuit Baro praedictus ab impetitis per eum absolutus natam fuisse ante iudicium motum per ipsum Baronem, super quo fuit interpositum decretum, de cuius nullitate nunc agitur, & propterea exceptio incidens, & non emergens erit.

20 Dato tamen, & non concessio, quod exceptio praedicta dicatur emergens, & non incidens, si super ea pronuntiandum non fuerit, nullitas ex non pronuntiatione non resultat, sed competet adversario appellatio, sic Bart. in l. a precedente num. 3. Cod. de appell. Bald. in leg. arbitro sub num. 11. ff. qui satisd. cogant. Paul. de Castr. in leg. nam, & postea num. 3. ff. de iur. iuran. & in l. fin. num. 7. ff. si certum petatur, Speculator in tit. de except. §. erit num. 26. versic. Ponitur etiam, & tit. de appell. §. qualiter num. 5. versic. Item quod faciant. Non enim necessitas inungitur Iudici determinandi etiam super emergenti secundum communem opinionem relatam per Corn. conf. 15. num. 12. volum. 4. & voluntati Iudicis hoc remittitur, ut ait Bart. in d. leg. 1. in fin. Cod. de ordin. judic. quem refert, & sequitur Castill. decis. 54. num. 6.

21 Non obstant doctrinae per partem adversam allegatae v3. Imolae in cap. 1. in fin. de ordin. cogn. & in l. si queramus n. 5. ff. de testam. Paul. de Castr. in dict. leg. nam, & postea, ff. de iur. iur. & Muscatell. in praxi S. C. part. 5. glossa reservatis num. 32. loquuntur enim quando Iudex exceptionem admittere contempsit, vel quia illam non recepit, vel si recepit eam non discussit, quia tunc in contemptum legis fecisse dicitur, & nullitas resultabit, argum. Text. in l. 1. ff. de fer. Sed quando Iudex adhibita causae cognitione super ea non pronuncians ad sententiae prolationem processit, nullitas cessabit, ut Paul. de Castr. & omnes supracitati Doctores loquuntur, in casu autem, de quo agitur exceptio semotim à negotio principali in Aula proposita fuit solemniter discussa auditis Advocatis utriusque partis, quibus ab Aula expulsis fuit inter Dominos conclusum, ut exceptio praedicta una cum causa principali determinaretur, de qua conclusione Advocati praedicti contenti fuerunt, nec Advocatus Principis contradixit, & postea fuit iterum de dicta exceptione solemniter discussum, quando praedictum decretum fuit prolatum taliter, quod omnino nullitas evitatur etiam secundum doctrinas per partem allegatas.

Supradicta tamen difficultas omnino cessabit, si decretum Sacri Consilii inspicere velimus, per quod fuit specialiter responsum exceptioni praedictae, dum fuit ordinatum, quod Illustriss. Princeps infra duos menses procuraret expeditionem causae reclamationis, in qua si forte obtinebit, supercedeatur in executione decreti praedicti, & sic omnis disputatio cessabit, dum non fuit omissa pronuntiatio super exceptione opposita, sed super ea specialiter fuit per S. C. provisum, à quo si se gravatum praesupponit in gradu reclamationis, quae iam fuit ab eo interposita, & non in gradu nullitatum sua jura proponens audietur.

22 Secunda nullitas, quae fundatur in eo, quod fuit processum absque termino non obstat, sententia enim lata non dato termino non est nulla, ut firmant Trivis. decis. 54. lib. 1. Anguiss. conf. 199. Muta ad consuet. Panorm. 14. sententia enim sine probationibus valida est, Menoch. de arbitr. quest. 33. num. 11. Gabriel. de sentent. conclus. 9. per totum, Afflict. decis. 28. & decis. 47. & quod non dato

termino non sit locus nullitati, sed appellationi, tradit Vant. in tit. de nullit. ex defect. process. num. 42. Berous conf. 17. num. 25. lib. 1. Carpan. ad stat. Mediolan. 24. num. 16. Covagnol. ad decret. Montisferrati 21. num. 3. & in puncto nullitatem allegatam ex defectu litis contestationis, in cuius locum successit terminus in Regno, ut per Carav. Ritu 288. in fine, fuisse rejectam per S. C. refert Afflict. decis. 283. sub num. 3. & potissimum ratione, quia per capitulum detestantes est sublata, etiam solemnitas litis contestationis, ut dixit Paris de Puteo in tract. de Sindicatu. quem in dict. decis. Afflict. allegavit; tanto magis, quia in casu, de quo agitur, tractatur de mero juris articulo, scilicet, an communio inter potentem, & impotentem, & lites notoriae inter eos vertentes essent sufficientes ad cogendum Principem, ad emendum, vel vendendum, qui articulus termini datione non indigebat tanquam articulus juris, ex traditis per Praef. de Franch. decis. 221. 262. & 628. per Annam singul. 420. & decisiones in exemplis praesentatis omnes emanaverunt absque termino, esseque in causa simili procedendum absque termino fuit decum per Collaterale Consilium etiam in causa reclamationis, refert Reg. Sanfelice. decis. 17. quem refert, & sequitur Franciscus Maria Pratus controvers. forens. centur. 2. controvers. 35. num. ....

Tertia nullitas continens, quod omnino prius terminandum erat iudicium reclamationis, cui hoc secundum iudicium praedictum dicitur, ex l. fundum, & l. fundi, ff. de exceptionibus, non obstat ex pluribus. Primum, quia iudicium intentatum per Baronem non parit praedictum causae reclamationis adhuc pendentis super relaxatione Casalis Sancti Martini. Illud enim dicitur iudicium praedictum ad aliud quando in uno incidenter venit disputandum, id quod in primo iudicio fuerat deductum principaliter, veluti si quis agat rei vindicatione ad fundum, & postea agat confessoria ad eundem fundum, haec secunda actio erit praedicta prima, quia non competit confessoria, nisi Domino, l. 2. §. 1. ff. si servit. vindic. & consequens disputabitur de dominio, de quo principaliter agendum est in iudicio rei vindicationis prius intentato, prout magistraliter docent Paul. de Castr. in dict. leg. fundum Titianum num. 1. & 2. ff. de except. quod conformiter ibi Abbas, dicens in princ. quod ubicumque in secundae petitione deducitur, id quod inducit rei iudicatae exceptionem, in primo exceptio praedicta obstat secunda, & si per se debet quousque primum iudicium terminatum fuerit, quod expresse ex Cravert. Peguer. Farinac. & Gutierrez, firmavit Fontanell. decis. 71. num. 9. & juxta hos terminos jura praedicta intelligenda esse, patet ex Summaria per Bart. facto in dict. leg. fundum, at quod praedictum causae reclamationis ex emptione, vel venditione factae da per Principem iudicare poterit, certe nullum. Praeterea etiam deponi, vel in emptionem converti poterit, & si obtinebit in causa reclamationis, quod nunquam futurum esse sperat Baro habebit Casale, & pretium, & succumbet, habebit Casale, & Baro habebit, vel pretium vel emptionem ex eo factam, & sic totale Principis praedicti iudicium evitabitur.

Secundo non obstat, quia jura in dictis legibus fundum, & fundi locum habent, antequam iudicium terminetur per sententiam, ut ait ibi Gloss. in verb. contrarium, quia post sententiam praedicta cessant; causa enim post sententiam dicitur finita, licet ab ea fuerit reclamatum, etiam quando jura requirunt causam praedictam terminatam esse, prout ex Angel. in §. super hoc num. 11. authent. ut in med. lit. sac. iuss. non fiant, & ex Decio in cap. fin. num. 31. cum seqq. de constit. firmat Illustr. March. Beromontis decis. S. C. 18. num. 10. qui per totam decisionem satis ad meum propositum de materia discurret.

Tertio, & ultimo, nullitas praedicta non obstat, quia in Regno haec exceptio opponi non potest, praedicta enim sunt sublata per Constit. Regni, si civiliter agens, ubi in specie jura in d. l. fundum, & in l. fundi, fuisse per constitutionem correpta, sequuntur Gloss. in verb. praedicta, Andr. de Iern. in princ. & Afflict. num. 9.

Ex hoc etiam, ut retrogradiar, patet responsio ad primam nullitatem, dum enim exceptio praedicta non opposita, ex vi dictae constitutionis non erat admittenda, S. C. quatenus super ea non pronunciasset, pronunciare non tenebatur, etiam parte protestante, articulus enim notorie injustus non est de necessitate decidendus, prout fir-

firmat Casill. sic decisum referens *decis. 54. per totam.*

- 25 Quarta, & quinta Nullitas continens, quod quis non cogitur, neque emere, neque vendere, ex Text. in *l. nec emere, C. de jur. deliberandi, & in l. invitum, C. de contrah. empt.* & quod propterea Baro careat actione, neque obstabit, siquidem in pluribus casibus dispositio jurium prædictorum cessabit, ut cernitur in *l. communi dividundo, la seconda, §. fin. ff. commun. divid. & in l. Iulianus, §. idem Celsus, ubi Gloss. in verb. totum*, nonnulla jura concordantia ad hoc adducit, *ff. de action. empt. & in Constit. Regni ad subjectionem nostrorum*, & in specie, quod confocius ex causa odii, & malæ voluntatis cogi possit ad vendendum, docet Brogn. Cavalc. de *contract. par. 2. decis. 25. num. 16.* & posse feudatarium pro bono pacis cogi ad vendendum feudum, ex Luc. de Penn. in *l. fin. num. 7. C. de loc. præd. civil. lib. 11.* tradunt Fulvius Lanar. ad *commen. Regn. Lanar. patrii, §. sed & res num. 11. vers. & ad hoc facit, Reg. Sanfelice. decis. 322. num. 8. lib. 2.* & Franciscus Maria Prato *lib. 2. controv. forens. controv. 1. num. 22. & 23.* & ex exemplis præsentatis fuisse nonnullos coactos ad emendum, vel vendendum, non obstantibus juribus in contrarium allegatis manifestè dignoscitur.
- 26 Ultima Nullitas, neque obstabit, nulla enim repugnantia in decreto legitur, quam pars ex adverso, nedum fundare, nec etiam judicare ausa est, & idèò responsione non indiget. Ex quibus nullitates prædictas rejiciendas esse per doctissimos jus dicentes omninò speratur.

DISCEPTATIO CCCLIII.

SUMMARIUM.

- 1 Honoris causa semper defendenda.
- 2 Status controversie proponitur, de quo in presenti.
- 3 Index super petitorio pronuntiare debet factis super eo probationibus.
- 4 Possessorium, & petitorium cumulantur in incorporalibus.
- 5 Possessorium propositum in Tribunali S.C. aliisque superioribus judicatur cum petitorio, & dato fumo justitie.
- 6 Electio novi Officialis fiebat antiquitus per antecessorem, & quando.
- 7 Successores qualiter creabantur in officiis ab antecessoribus.
- 8 Nominantis in officio periculum quale sit.
- 9 Electio quando spectet ad onus habentes.
- 10 Magistri Ecclesie Paræcialis an fiant sine Paræco.
- 11 Sindici electio non potest fieri per antiquum.
- 12 Nominatio in officio quoduplex sit, & quando jus tribuat nominato.
- 13 Nominatio equipollet electioni, quando illi tribuitur jus.
- 14 Liber Gubernatorum, & Magistrorum plenam facit fidem, & quando.
- 15 Liber visitationis plenam fidem facit.
- 16 Enunciativa verba quando probent.
- 17 Testis de officio suo deponens probat, & quando.
- 18 Decretum a parte productum dicitur ab ea acceptatum.
- 19 Electio facienda per Magistros, & Paræcum, significat fieri in capita.
- 20 Dictio (cum) quid operetur inter personas posita.
- 21 Insuperatatus concessum pluribus cum Titio, unam vocem habebit Titium.
- 22 Insuperatatus pertinens ad Collegium, & Petrum, qualiter spectet, & quomodo.
- 23 Corporis unius status quando consideretur, & quando duo corpora.
- 24 Electio quando spectet jure communi, & quando jure speciali.
- 25 Consensus requiritur interdum, sed non pro forma.
- 26 Probationibus discrepantibus statuitur majori numero.
- 27 Testis unus probat contra producentem.
- 28 Titulus prævalet possessorio discrepante.
- 29 Manutentio electis in administratione, qualiter concedenda.
- 30 Manutentio electionis, quando & qualiter detur.

ARGUMENTUM.

Maxima fuit controversia in Casali Arfani, hujus fidelissimæ Civitatis in electione Magistrorum Paræcialis Ecclesiæ, cum Paræco ejusdem, eo quod Magistri tempore egressus finito, elegerunt successores (ut moris erat) absque Paræci approbatione, qui licet intervenire solitus esset, tamen credebatur ad se spectare electionem, & Magistri si discrepant ad eundem pertineret electio, versa vice Magistri electi à prædecessoribus contradicente Paræco in Curia Archiepiscopali prætenderunt manuteneri, ego pro Magistris scripsi, & obtinui, taliter verò scribebam.

NEAPOLITANA

Validitatis Electionis,

P R O

Magistris SS. Sacramenti,

C O N T R A

Rever. Paræcum Casalensis Arfani.

Maximè semper fuit existimationis apud omnes, I qui honoris causam in judicio agitarerit, meminit Franciscus Piccolom. in *Philosophia morali gradu 8. cap. 24.* Imò de tali recertare necesse est, inquit Petrus Gregor. *lib. 4. de Republic. lib. 10. num. 11.* (qui publicam dignitatem gerit nullo modo etiam prætextu suæ humilitatis eam imminui, aut contemni pati debet, sed in eo gradu, quo à Principe, vel populo ordinata est eam conservare tenetur, alioquin & sui officii diceretur ignarus, & injuriam ei, cujus refert potestatem inferret) quanto magis opus erit non de præcedentia, sed de principali officii potestate certamen inire.

Merito igitur laudandi sunt magistri SS. Sacramenti Ecclesiæ Paræcialis Casalensis Arfani cum Paræco illius litem, 2 agitantes pro manutentione noviter electorum, ac sic in futurum observari, non obstante, quod Paræci consensu abfuerit. Solum restat eorum jura ex ponderationibus in facto tueri; Et licet de solo summariissimo possessorio lis agitari videatur, nempe quis foret manutenendus, donec in plenario judicio cognitio facta fuerit, ut late observat Postius de *manutenendo observat. 2. num. 29. cum seqq. & observ. 42. num. 74.* & si de jure incorporali sermo fuerit institutus, ut post infinitos firmat idem Post. *observ. 10. num. 4.* & latius prosequitur Lælius Altograd. d. *conf. 97. per tot. lib. 2.*

Attamen hodie cum de possessorio, tum de petitorio lis 3 erit terminanda, nam quoties pars passa fuerit probationes fieri merita judicii petitorii concernentia, toties iudex super utrumque pronuntiabit, notant Neviz. *consil. 80. num. 40. Brun. conf. 19. num. 20. & consil. 21. num. 8. & 9. Hondedeus conf. 24. per tot. lib. 2. Riminald. jun. consil. 151. num. 70. & consil. 531. num. 14. Aym. consil. 299. num. 7. Scacc. consil. 5. num. 8. & 9. cum plurib. seqq. Milanensis decis. 3. num. 79. 80. 81. & 82. lib. 2.* ita ut in quolibet actu opus sit protestationem fieri de non admittendo concernentia petitorii, alias à præcedentibus protestationibus recessum dici, observat Conradus de *momen. possess. in repetit. l. unica limit. 2. in princip. num. 13. & 16.* Postius *observ. 7. num. 8. & 9. Rota Romana decis. 688. num. 3. part. 1. divers. Camill. Gypsius in addit. ad decis. Bonon. 138. post medium, versic. circa suspensionem*, sicut enim posset de dominio exceptione cognosci parte consentiente, licet de solo possessorio ageretur, jura sunt in *cap. 1. de restit. spoliat. cum traditis per Menoch. de recup. possess. rem. 1. num. 161.* sic etiam per tacitum consensum quem sufficere in tali re, pluribus confirmat idem Menoch. *loco cit. num. 162.* quem dilucidat Cancet. *par. 1. var. tit. de except. num. 38. & 39.*

Præcipuè, cum de juribus incorporalibus, ut in præsen- 4 ti lis instituitur, in quibus utriusque cumulatio, nempe petitorii, & possessorii à jure non improbat, docet Bart. in *leg. naturaliter, §. nihil commune num. 18. ff. de acquir. I possess.*

possess. ubi Alex. num. 92. cum aliis quos congerit Menoch. de retinend. possess. remed. 3. num. 359. per Text. in leg. sicut, §. Aristo, ff. si servit. vindic. Reg. Capyc. Latr. lib. 2. decis. 182. num. 75. Quod procedere affirmant Doctores, etiam si prius possessorium, deinde petitorium fuerit intentatum, Afflict. decis. 155. num. 4. Franch. decis. 193. num. 2. R. Capyc. Latr. decis. 101. à num. 10. cum seqq. lib. 1.

5 Quæ maximopere locum tenet, cum actio fuerit propo-
posita in Tribunali Superiori, in quo sola facti veritas at-
tenditur: juris apicibus dejectis, & si de remedio, *cap. re-
integrandi*, ageretur docet Decius *consil. 449. num. 20. & 21.*
quem sequuntur Menoch. *consil. 2. num. 184. & consil. 186. à
num. 7. de arbitr. judic. lib. 1. quaest. 31. & de recuper. remed. 15.
num. 478. Reg. de Ponte decis. 40. num. 47. Reg. Rovit.
consil. 100. num. 9. lib. 2. Reg. Merlinus controvers. 27.
num. 74. lib. 2. nam ordo judicarius lege civili inductus,
ut petitorium judicium sileat possessorio pendente, in hoc
Tribunali, in quo sola facti veritas attenditur, cessat;
proinde aspicimus nostrum Sacrum Consilium, quod ma-
gnum Tribunal est, etiam in causa summarissimi posses-
sorii de rei proprietate cognoscit, ne lites frustra fiant, pro-
ut de tali observantia testatur Ursillus ad Afflictum *decis.
364. in fin. vers. in S.C. Consil. Staibanus lib. 2. controvers.
175. num. 67. eandem observantiam adesse in Senatu Ca-
thalonix, meminit Fontanella de pact. nupt. claus. 7. gloss. 3.
par. 10. num. 78. lib. 2. sic agnoscimus Rotam Romanam
omittere causam possessorii, & merita petitorii discutere,
quando possessorii causa turbida est, ut in una Placentina
4. Maii 1598. coram Card. Seraphino, & in una Montis
Regalis 4. Novembris ejusdem anni, testatur Marefcort.
lib. 1. variar. cap. 11. num. 11. Durand. decis. 303. num. 2.
part. 2.**

6 At quia in facto compertum est, non solum merita
possessorii summarissimi fuisse patefacta; verum etiam
petitorii, sive proprietatis, quomodo solum summaris-
simum erit discutiendum, sex testium depositiones habemus,
quibus comprobavimus hoc jus nominandi, & eli-
gendi novos magistratos ad antiquos spectare, ultra quatuor
alias depositiones deductas ab anno 1634. quo tempore
adhuc præfens controversia in judicio agebatur, merito
igitur asserimus, posse utrumque terminari, possessorii
scilicet, & proprietatis causam.

Qui modus eligendi per antiquos, non nudam obser-
vantiam continet, sed & juris assistentiam habet, sic com-
parimus pro indubitato pertransisse, Vlpian. in l. 2. §. sed &
si successorem, ff. ad municipalem, ubi clarissimis verbis
ostendit antiquum nominare sibi successorem, ibi (*sed &
si successorem sibi nominavit*) inde Gloss. verbo *nominavit*,
explicat, ut succederet in suum officium, quod habebat,
confirmat Papinianus in l. ordine, vers. juris autem
authoritas, ff. eodem titulo, ubi pro indubitato tenet an-
tiquum magistratum sibi successorem nominare, per illa
verba (*in eum, qui successorem suo periculo nominavit*) &
per antea idem Jurisconsult. dixerat in l. Imperator circa fi-
nem, ff. eod. (*quod si forte is, qui periculo suo nominavit*)
quibus iuribus manifestè cavetur admitti nominationem
successoris ab antiquo factam.

7 Nonnulla etiam habemus jura nominationem succes-
sorii per antiquum confirmantia, & primo ex eodem tit.
ff. ad municipalem in l. libertus, §. finali, vers. nominati, ubi
nominati successoris periculum Jurisconsult. demonstrat,
iterum subdend. de nominato in magistratu suo periculo,
sic ostendit dari nominationem successoris, per anti-
quum, & clariùs hoc legimus in leg. finali, Cod. de fi-
liis familias, & quemadmodum lib. 10. ubi Imperator
questionem movet, ad quem pertineat periculum filii
nominati ad officium, si patris, vel nominantis, ibi (*san-
e nominator, qui filium in potestate positum*) idem repe-
tens in l. 2. Cod. de decurionib. lib. 10. l. unica, C. de sumpt.
recuper. lib. 10. & in l. 2. cum duabus sequentibus, Cod. de
quo quisque ord. conven. sit lib. 11. & tot. tit. habemus Co-
dicis de peric. nomin. lib. 11. quo controversitur, quando-
nam nominans tenetur de defectibus successoris ad of-
ficiū nominati, consequenter juris assistentiam habemus
in præfenti, asserendo nominationem, sive electionem
novorum magistrorum ad alios non spectare, præterquam
ad antiquos.

8 Inde legimus Bart. in l. unum ex familia, §. si de falcidia
num. 1. ff. de leg. 2. rectè controversisse, ad quemnam spe-
ctet periculum successoris nominati, ad Collegium ap-

probant, an verò ad nominantem, quoniam pro confes-
so habet jura nostra non resistere tali modo eligendi, nem-
pè per antiquum, sed potius assistere, & quomodo pro-
cedat hoc, scilicet si periculum ad eligentem, vel nomi-
nantem pertineret, perlegendi sunt Consil. Gizzarell. decis.
31. Reg. Constantius in l. nullus, qui num. 60. cum seqq. Cod.
de decur. lib. 10. Præf. Reg. Cam. de Marin. lib. 1. quotid. cap.
342. in secunda editione.

Et in propriis terminis, nempe fieri electionem suc-
cessoris per prædecessorem, notat ac strenuè tuetur Reg.
Rovit. in pragmat. 2. à num. 27. cum plurib. seqq. de administr.
univers.

Imò secundum juris directionem, electionem propriè
spectare ad quos onus impositum est, ad Text. *vulgaris-
simum in leg. 1. §. quibus autem, ff. quod cuiusque univers.
& in leg. 2. Cod. de decur. lib. 10. ubi Bartol. num. 10. sic*
Rota Romana decidit electionem spectavisse ad contra-
tantes, & non ad alios presbyteros ejusdem confraternita-
tis, observat & testatur Durand. decis. 291. per totam, at
si onus Sanctissimi ad Magistros spectat, ut omnes testes
deponunt, & pro tali effectu fuerunt exacti, quomodo
jus postea eligendi, sive nominandi ad alios spectabit? &
si semper consuetum fuit nominationem, & electio-
nem novorum per antiquos factam fuisse, quare hodie
contrarium servari tentat Reveren. Paræcus; Scitum
enim est in omni electione, quod consuetum est, fore
servandum, alias nullitatis labem pateretur electio, leg.
super creandis, ubi Bartol. Cod. de jure fisci lib. 10. &
in leg. actuarios, Cod. de numer. & actuariis lib. 12. Aret.
in leg. 2. §. prius col. finali, ff. de vulgari, Brunus in tract.
de form. rubr. qui possunt dare, vel tollere formam, col. 2.
versic. & multa exempla, Trentacinq. variar. tit. de
consuetud. resol. 1. Novar. Canonicus in scholiis ad lib.
10. Cod. de jure fisci in dict. leg. super creandis, & latius
comprobat Durand. decis. Rota 197. per totam, igitur si
electio semper fuit facta per antiquos magistratos, ipsi onus
tenent, jura non solum non resistunt, sed assistunt, ne-
scio quonam pacto, quo jure dictus Rever. Paræcus con-
trarium servari postulat.

Scio, & me non latet Præf. de Franchis decis. 210. fir-
masse consentanei juris non esse electionem novi Sindici
fieri per antiquum, in qua causa scripserat Staibanus Se-
nior *consil. 45. ut observat Consil. Staibanus nepos in ad-
dit. idem dicit Reg. de Ponte de potest. proreg. tit. 2. §. 1. à
num. 8. & latius scribit Abbas Horat. Barbatus in tract. de
divisione fructuum par. 1. cap. 16. à num. 27. quo non citato
de aliis meminit Joannes Bapt. Thoro communi mæore
nuper defunctus in compendio par. 1. verb. electio, fol. mibi
277. in 1. tamen impressione, cum in secunda Barbati locum
ostendat, qui omnes R. Rovit. argumentis satisfacere con-
nantur, dicentes jura superiùs allata solum loqui de no-
minatione, non verò de electione, quoniam ut bene ob-
servavit R. Rovit. loc. cit. jura illa, & si loqui videantur
de nominatione, tamen cum non de simplici nominatio-
ne sermonem instituunt, sed de ea nominatione, quæ tri-
buendo jus nominato, electioni æquiparetur nulla colligitur
distinctio, & quod de nominatione jus nominato tri-
buente loquuntur, clariùs colligimus, eo quod pericu-
lum ad nominantem imponunt, quod verò non admitti-
mus in simplici nominatione, qui enim personam præpo-
nit tantum, damnum pati non debet, sic legimus non te-
neri, qui personam commendaverit, l. fin. C. quod cum eo,
l. eleganter, §. fin. ff. de dolo, post antiquos Gom. lib. 2. var.
tit. de fidejuss. n. 5. per tot. Felic. de societ. cap. 29. à num. 74.
his non citatis, Cancr. p. 1. var. tit. de campforib. num. 71.
consequenter si citata jura loquuntur de nominante sub-
eunte pericula nominati, non de simplici nominatione fir-
cienda erit interpretatio, & plura refert jura Reg. Rovit.
loc. cit. num. 31. quibus habemus nominationem electioni
æquiparari, si ex illa jus nominato tribuatur, ut in auth.
ut jud. sine quoquo suffrag. §. iusjurandum vero, vers. postea,
ubi gloss. verbo nominandis, l. 2. juncta gloss. verb. nominatio-
nem, l. si magistratum, & in l. nominationum, Cod. de decur-
tionib. lib. 10. & bene resolvit Text. per R. de Ponte pon-
deratum in leg. exactores, Cod. de suscept. præpos. lib. 10. cu-
jus dicta ejusque solutionem licet aulus fuerit, Barbat. loc.
cit. num. 39. diluere, quia non agnosco quid novi fuerit
per ipsum adductum, relinquo, & solum legendum Reg.
Rovit. loco cit. remitto, qui clarissimis verbis, solu-
disq; motivis nostram firmat sententiam, scilicet assistere
jura*

jura nostra nominationi, five electioni per antiquum facta in personam successoris.

- 14 Auger in super nostram intentionem liber Cancellarii dicti Calalis Arfani in quo nomina magistrorum singulis annis describuntur, & per plures annos electio successorum videtur facta per antiquos, qui liber confectus ab habente officium plenam induci probationem, prout ex Bartol. Angelo, Socc. Curtio, Mascard. Genua, & aliis, quam pluribus pro indubitato, tradit Gaitus *de credito cap. 2. tit. 2. per totum.*

- 15 Imò librum visitationis habemus, ex quo maximopere luce meridiana clarior nostra iustitia apparet, in visitatione enim facta in anno 1599. inter alia describitur novam electionem magistrorum fieri per prædecessores, qui liber plenissimè probat concernentia visitationem, inquit Caputaq. *decis. 158. aut 160. alias 4. par. 2. Verall. decis. 229. p. 1. Maceratenfis var. lib. 1. resol. 110. Genua de script. privata lib. 5. tit. de libro visitationis.*

- 16 Cui probationi indubitabili non officit, quod pars adversa in contrarium ponderat, scilicet ibi enunciari hoc factum, ex illis verbis, ut dixerunt, quoniam dicta verba, licet enunciativa probant, sicut in materia jurispatronatus dixerunt Cavalierius *decis. 537. num. 4. Rotæ Romanæ decis. 247. num. 2. par. 2. in recentior. Carenapract. cap. 10. num. 4.*

Imò magis nostram intentionem corroborat, certum enim est ex dictis verbis enunciativis colligi magistros illius temporis in judicio deposuisse, electionem fieri per prædecessores; nam iudicium est, five saltem ad instar illius est, consequenter ad dicto anno 1599. depositiones habemus factas, ac admissas coram Curato, quibus ostenditur electionem ad alium non spectare, nisi ad prædecessores, certius opinandum est, quod si hujusmodi electio non fiebat, Curatus conquestus fuisset, & non sub silentio coram proprio Superiori præterisset.

- 17 Et quod magis duo pro tempore Curati dictæ Ecclesiæ nominibus D. Franciscus Castaldus, & D. Philippus Pecoraro prævio ordine superioris attestantur pro tempore, quo curam animarum habuerunt in dicta Ecclesia, electionem novorum magistrorum fuisse factam solum per prædecessores ad eorum libitum, & cum deponant de proprio facto, nempe ipsos nullum habuisse jus, cum novorum magistrorum electio fieret, plenissima oritur probatio, juxta notata per Gabrielum *commun. conclus. tit. de testib. conclus. 1. num. 18. Cancer. par. 1. var. tit. de testib. num. 71. Barz. decis. Bonon. 20. num. 15. & decis. 29. num. 30. Vivius decis. 539. num. 2. Fontanell. decis. 538. num. 13. lib. 2. eò maxime, quia testificantur de concernentibus ad officium Curati, faciunt dicta per practicam Papien. in forma apposit. contra testes num. 5. ex ratione considerata per Cancer. loco citato num. 5. circa finem.*

- 18 Denique procedit assertio nostra, quia modum creandi novos magistros habemus: nam decreto Reverendissimi Vicarii tunc temporis in anno 1634. fuit ordinatum, quod electio prædicta in futurum fieret per magistros veteres, licet pro illa vice electionem ad se advocaverit, quod decretum cum fuerit à parte productum in judicio, acceptatum haberi concludunt communiter Canonici in cap. cum venerabilis, de except. Barr. in leg. post legatum sub n. 2. ff. de his, quibus ut indignis, Cardin. Tulichus *conclus. 872. lib. 1. Scacc. de judic. caus. civil. cap. 11. num. 408. Genua de script. privata lib. 1. quest. 4. num. 151. Mascardus de probat. conclus. 915. Gaitus de cred. cap. 2. tit. 8. num. 2654. & cum ab eo nulla pendeat appellatio, transitum in rem judicatam fecisse dicimus, ut nobis insinuat Innoc. III. in cap. cum inter 13. in fin. de sent. & re judic. ibi (cujus sententia, cum nulla fuerit appellacione suspensa, in rem transit judicatam) & solum executionis vis manet, l. si se non obtulit 4. §. si ex convent. ff. de rei judic. itaut de illo amplius non sit querendum, l. post rem judic. 56. ff. de re judicata, rationem reddit Gloss. ibi (quia cepit esse res certa) Rota apud Card. Manuc. *decis. 187. num. 3. & decis. 289. num. 6.* igitur si modum creandi novos magistros habemus ex decreto, de quo nulla pendet appellatio, quare alium invenire tentamus?*

Merito igitur petimus fore declarandum non solum super possessorum summarissimum, sed etiam super proprietatem rei, stante quod probationes super illam sunt præfæctæ, & per adversarium non impugnata, quæ cum ostendant jus hoc nominandi, & eligendi novos magistros ad

prædecessores spectare, validam speramus declarari electionem factam, necnon sic in futurum continuari.

Agnosco tamen adversarium adhuc dicto decreto tueri, eò quia electio novorum magistrorum facienda ordinatur, non solum per magistros veteres, verum etiam per Paræcum insimul, sic inquit quomodo sustineri possit nova electio, dissentiente Paræco facta.

Sed responsio facilis est, etenim dissensus Paræci non operabitur nullitatem electionis, alias indirectè decretum rueret; nam si fuit ordinatum, quod illa fieret per magistros veteres, si solus Paræci dissensus sufficeret pro nullitate, omne penderet ab illius arbitrio, & sic verius dicimus decretum ruere, sed solum Paræcus virtute dictionis, insimul in decreto appositæ habebit vocem in electione, pro uno tantum loco, non quod medietas suffragiorum spectet ad Paræcum, alia verò ad magistros, sed unusquisque in capita, stante quod dictio illa insimul aliud non importat, nisi copulativam quamdam conjunctionem, leg. Titia textores, §. nihil differt, ff. de leg. 1. leg. si ita fuerit, ff. de manumissis test. leg. si quis legaverit, ff. de verbor. signific. Jaf. Decius, Ruin. & alii apud Barb. *diñ. 75. Card. Tulichus litt. C. conclus. 583. Gratus diñ. 34.* at natura hujus dictionis est, ut uniformiter copulet personas, vel subjecta, l. si legataarius, §. cum ita, ff. de l. 3. igitur quando decernitur electionem fieri per magistros veteres, & per Paræcum insimul conjunctio capienda erit, ut unusquisque sua suffragia habeat, non verò, quod medietas ad unum, altera medietas ad plures, alias esset difformis cumulatio.

Accedit ratio, quoniam dictio, cum, una, simul, idem importans, ex dictis per Cardin. Tulichum *conclus. 358. n. 7.* quando ponitur inter res, quarum una alteri non accedit, ut lego domum cum vinea, conjungit utrumque principaliter, itaut in hoc assimiletur dictioni, & ad Textum in leg. Titia textores, §. nihil, Decius in auth. ingressi n. 23. Cod. de sacrosanct. Eccles. Cenedus *sing. 9. num. 50.* sed quoties ista dictio ponitur inter res, quarum una sit accessoria ad aliam, conjungit accessorie, leg. si quis ancillas, ubi Jaf. ff. de leg. 1. leg. 1. 2. & 3. ff. de peculio legato, quod licet secus sit in ultimis voluntatibus respectu personarum, ut principaliter dicantur conjunctæ, Barb. *diñ. 75. num. 10.* tamen in contractibus unaquæque persona distributive accipitur, sic dicimus, quod quando fuit ordinatum, quod electio fieret per veteres magistros, & Paræcum insimul, unusquisque ex eis dicitur distributive vocatus ad vocem, non quod una medietas ad Paræcum, altera spectaret ad magistros.

Et sic in propriis terminis, nempe in materia jurispatronatus, ut si concessio fiat pluribus v. l. cum Titio, iste Titius non habebit medietatem suffragiorum, sed unusquisque in capita vocem dabit, notat Julius Caponus in quodam responso inserto inter responsa, Epitoci Maranta p. 5. 61. in ord. a num. 29. cum plurib. seqq. sicut dicimus in jurispatronatus gentilitio, ut unusquisque suam vocem dabit, non verò in stirpes, licet plures ex una linea unus ex alia, decidit Rota Romana *decis. 251. num. 1. par. 1. in recent. Buratt. decis. 183. num. 4. & 16. Vivian. de jurepatr. lib. 4. cap. 2. num. 38. Campanil. in divers. juris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 484. Lotter. de re benef. lib. 2. quest. 11. n. 124. Tonduti Sanleg. lib. 1. canon. questionum cap. 32. n. 4. 5. & seqq. colligentes ex Text. in Clem. plures de jurepatr. Ronatus, Riccius in praxi jurispatronat. resol. 180. num. 1. Clarin. lib. 2. controuv. cap. 153. num. 12. ad differentiam jurispatronatus hereditarii, in quo successio fit in stirpes, ea ratione, quia in primo sunt omnes vocati ordine successivo; in secundo, virtute representationis, at in casu nostro electio collata est ad omnes magistros successivè, & ad Paræcum insimul, unicuique dicitur data potestas dandi vocem, proinde non nisi unicam vocem habebit Paræcus, non verò medietatem.*

Quibus dictis non obstat, quod scripsit Felin. in cap. 22. Pastoralis num. 8. de except. dicens, quod si potestas præsentandi spectet ad Collegium, & Petrum, tantam potestatem habebit Petrus quantum Collegium, sequuntur Cassad. *decis. 1. num. 2. de jurepatr. Lamberti de jurepatr. par. 2. lib. 1. quest. 1. artic. 28. Selva de benefic. par. 2. quest. 17. num. 9.*

Quoniam horum sententia procedit, quando collatio, seu institutio simultaneo modo ad Collegium, & Petrum confertur, faciendo inter se distincta corpora, non unum, itaut de tali casu ad quemlibet spectet providere, Simonet.

de reservat. junctā addit. quæst. 71. num. 11. Puteus decis. 117. lib. 3. Achill. de Grassis decis. 4. num. 10. de præb. Cæf. de Grassis decis. 1. num. 2. & decis. 2. num. 5. de jure patron. non data tamen inter eos discordia, quæ si sequatur neutra collatio valebit, Gemin. in cap. de collatione num. 4. de appellat. lib. 6. Franch. ibid. sub num. 1. Probus num. 4. Rota Romana decis. 134. num. 3. & per tot. lib. 3. p. 3. divers. cum aliis apud Gonzal. sup. reg. Cancellarie gloss. 45. a num. 58.

Si verò non sunt distincta corpora, sed unum, ut in casu nostro, tunc semper statur majori parti, & unusquisque suum suffragium habebit in capita, Gloss. in dict. cap. Pastoralis, verb. Plures de rescript. quam sequuntur post Butr. Imol. & Abbat. ibi Felin. num. 8. versic. Vbi duo corpora, Abbas in cap. scriptum num. 6. de elect. Selva de benef. par. 2. q. 7. num. 1. cum seqq. Cæf. de Grass. decis. 1. num. 1. & 2. de his, quæ sunt à majori par. capituli, Rota decis. 713. num. 10. par. 1. divers. Gonzal. loc. cit. num. 66. per tot.

23 Quod verò in casu nostro fiat unum corpus, colligimus ex verbis decreti quo non ordinatur simpliciter electionem fieri per magistros, & Paræcum, sed additur illa dictio (in simul) quæ sui natura Congregationem, & connexitatem demonstrat, cap. 1. de consuetud. lib. 6. & habet vim conjunctivæ, & copulæ, ut in rubrica de juris, & facti ignorantia, & unit præcedentibus sequentia, leg. fin. cum glossa, ff. ad leg. Aquiliam, cum relatis per Barb. dict. 318. igitur si electio fieri debet unitim, sic ut unum corpus, Paræcus unicum tantum suffragium habebit, & non pro medietate,

24 Eo fortius procedunt hæc dicta, quoties jus eligendi non spectat jure speciali, puta ad Titium, & ad Collegium, sed jure communi, quia semper collatio est in capita, ut bene Abbas in cap. postulastis num. 14. Imola num. 15. vers. Quod, Card. Anchar. num. 9. vers. Contrarium determinat, Abbas consil. 37. num. 2. in fin. & num. 3. par. 2. de Senis consil. 1. a num. 7. decisum in Placentina voti 26. Aprilis 1599. & 6. Novembris 1600. & 16. Decembris 1604. coram Pennia, testatur Barb. de Canon. & dignit. cap. 14. num. 8. igitur si de jure communi, & non ex aliquo privilegio hoc jus eligendi ad magistros, & ad Paræcum competit, unusquisque suam vocem habebit in capita, non in stirpes,

Unde manifestè colligimus, quod cum electio præfens fuerit facta per omnes prædecessores, licet dissensus Paræci sit, non tamen invaliditas oriri poterit, quia vel frustrà illius dissensus judicabitur, vel tanquam in minori numero, aliorum sententiæ subscribere tenetur, ut in iudice discrepante scribit Regens Rovit. in pragmat. 45. num. 8. de officio S. C. qui tenetur subscribere sententiam, licet fuerit contrariæ opinionis,

25 Et licet consensus Paræci requirendus esset, ut pars supponit, cum ad illud præstandum fuerit requisitus, imò data illi potula magistrorum noviter electorum, ad finem, ut illos publicaret juxta solitum, & absque causa, sed propria voluntate recusavit publicare, aut erit compellendus pro publicatione, ad Text. in l. si quis à liberis, §. si vel parens, ff. de liberis agnoscend. l. 1. & §. hoc rescripto, ff. de ventre inspicendo, l. 4. §. intra diem, ff. de damno infecto, & in §. sciend. instit. de satisfact. tutorum, vel à jure pro præstito judicatur, cum tempus sit elapsum, l. si cum dotem, §. eo autem temp. ff. soluto matrim. norant Præf. de Franchis decis. 310. Fontanell. decis. 152. a num. 4. cum seqq. lib. 1.

Quibus dictis resolvitur, quod intendit desumere pars adversa ex suis probationibus, nempe quod in electione requiratur Paræci consensus, quia hoc admissio probavimus ipsum facere antea tantum vocem, ac unicum suffragium, & cum fuerit requisitus, dicitur acquiescere, jam quod neque poterat dissentire,

Neque officit, quod insuper pars ponderat, scilicet consensum Paræci adeo requiri in electione faciendâ, ut si nominatio facta ipsi non placeat, dissentit ab illa, & alter eligitur juxta sui placitum, & sic quævisse hoc jus prohibitionis,

26 Quoniam non omnes testes producti hoc deponunt, sed duo testes, sive tres, dicentes fieri electionem juxta placitum Paræci, quorum dictis refragantur sex testes noviter examinati ad instantiam magistrorum ultra quatuor alias antiquas depositiones, ut in facto demonstravimus, consequenter si plures probationes in contrarium habemus, de illis erit habenda ratio, non de minore, cap. licet causam 9. §. ex præmissis igitur, de probationib. cap. in nostra

præsentia 32. de testib. & in cap. videtur nobis 3. qui matrimonium accusare possunt.

Imò nostris fides danda esset, licet in minori numero, quia secundum decretum latum deponunt, quæ de re DD. testi deponenti secundum jus magis fidem præstant, quam aliis Grammat. cons. civili 12. num. 11. Thor. voto 17. num. 23. par. 1.

Neque facit ponderatio testis producti per magistros, dicentes Paræcum aliquando dissensisse nominationi factæ: nam solum deponit de tali actu, non quod electio facta fuerit juxta placitum, quæ contradictione secuta, melior deliberatio habita fuit, sic non deponit de actu prohibitivo, seu acquiescentia voluntati Paræci, & sapientis est facta maturius cogitatione mutari in melius, secundo quatenus aliquid prætenderetur, cum sit depositio unius contra plures alias depositiones pro nihilo habebitur, licet enim unus testis probet contra producentem, juxta Felini doctrinam in cap. si cautio 9. limit. de fide instrument. cum aliis apud Farinac. in tract. caus. criminal. q. 62. num. 211. & apud Consil. Staiban. lib. 2. controvers. cap. 120. num. 2. & 3. tamen fallit hæc doctrina, quando plures alii contrarium deposuerint, ad Text. in cap. cum tu, ex l. de testib. Gloss. in cap. si testes 4. q. 3. Riminald. cons. 549. num. 11. & quod plus Felini doctrinam post Magon. Nattam, Bart. Burfat. & alios impugnatur Cancr. par. 1. var. tit. de testib. num. 73. versic. Quamvis, ut verum fatear.

Sed quid in his immoremur, si ritulum, seu modum electionis faciendæ habemus ex decreto lato in anno 1634. in judicatum transacto, ut supra ponderavi, & eadem pars in judicio produxit, ex quo probavimus vocem tantum Paræco fuisse collatam in capita, consequenter omnes alia probationes, quovis modo sumptæ corruunt; nam quando de titulo constat, aliud non est peragendum, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 108. num. 10. & cons. 291. a num. 10. lib. 1. Gama decis. 297. num. 4. cum aliis apud Barbosa, in l. 2. num. 310. & 311. Cod. de præscript. 30. vel 40. an. nor. sic corruit omnis præscriptio, etsi temporis immemorabilis quoties de titulo constat, Mandel. consil. 34. num. 14. Lanar. consil. 94. Peregr. consil. 69. lib. 4. Bardell. cons. 47. Bonif. Roger. consil. 15. Anton. Fab. in suo C. lib. 1. tit. 2. de Sacros. Eccl. defin. 5. Triv. decis. 55. lib. 2. Castill. decis. Sicil. 12. par. 1. Fontanell. decis. 64. 85. lib. 1. & decis. 441. lib. 2. Capblanc. in pragmat. 1. a num. 226. de Baron. Montan. tract. de regal. rub. dicimus, de regalib. a num. 31. circa finem, & controvers. 64. Giurb. observ. 76. per tot. latissime fundat Fontanell. tom. 2. decis. 445. & seqq.

Et quibus clarissime colligimus, jus istud eligendi novos magistros ad prædecessores spectare, itaut non solum peratur decidendum fore magistros electos fore manutinentes in possessione administrationis, respectu judicii possessorii summariissimi, verum etiam respectu proprietatis sic fore observandum in futurum,

Si verò sermo esset instituendus de possessorio summariissimo, nescio quonam pacto electio facta poterit per Paræcum impugnari, quoniam si probationes attendamus, ritulum ex sententia natum modum à jure permissum successorum eligendi, notum est validam fuisse electionem, cum causa proprietatis sit pro ipsis, si attendere velimus requisita dicti judicii, adhuc agnoscimus jus adesse pro illis, etenim manutentio ei danda erit, qui in possessione reperiuntur, §. hodie instit. de interdictis, l. 1. §. final. ubi Bart. ff. uti possidetis, Abbas in cap. 1. num. 4. ut lite pendente, Rota Romana par. 2. in recent. decis. 591. num. 1. & decis. 41. num. 9. cum seqq. decis. 50. num. 1. & 29. par. 2. diversorum, & in Melvitana status 29. Januarii 1635. coram Buccabell. la decis. 13. num. 1. & 8. par. 7. in recentior. per Rubeum, & in Toletana conservatoria 6. Junii 1635. coram Dunozeo, & decis. 49. num. 1. par. 3. in recent. per Rubeum, etiam si possessio ipsa fuerit propria autoritate, tradit Gratian. tom. 5. discept. forens. cap. 921. cum aliis apud Postum de manutendo observ. 13. num. 1. & 2. Francisc. Redenas cons. 95. num. 22.

Et nedum, si possessio fuerit rerum corporalium, sed etiam incorporalium, ut concedendum sit dictum possessorium summariissimum in quasi possessione illius, docent Castrenf. consil. 3. num. 1. lib. 2. Mazzol. cons. 91. num. 17. 18. & seqq. Giovag. cons. 8. num. 67. lib. 1. Lælius Altograd. lib. 2. consil. 97. a num. 6. cum seqq. Afflict. decis. 395. num. 3. & 4. Guid. Pap. decis. 552. Monach. decis. Bonon. 36. num. 7. Rota Bononien. decis. 138. num. 20. 21. 35. & 36. Rota Romana apud

apud Seraph. *decif. 77. num. 1. & 2. decif. 299. num. 9. decif. 99. num. 1. in noviss. seu par. 1. divers.* apud Coccin. *dec. 354. n. 1. decif. 232. num. 1.* apud Cenc. *de censib. de qua etiam meminit Duardus de censib. decif. 272. latè Postius de manut. obser. 10. à num. 4.* Scayn. *decif. Bonon. 104. Reg. Cap. Galeota. lib. 1. controv. cap. 62. per tot. R. Sanfelice. decif. 340. par. 3.*

Quæ dicta procedunt, licet jus resistat si altiore requiratur indaginem illius discussio, ut manutentioni locus dari possit, Rot. Roman. *decif. 159. num. 4. par. 1. divers. & decif. 685. num. 3. par. 1. in recent. plures alios refert Beltram. in addition. ad Ludovif. decif. 370. num. 10.* Rota coram Durano *decif. 217. num. 8.* apud Postium, latius præ cæteris fundat R. Marcian. *lib. 2. disp. cap. 65. per tot. latius Fontanell. decif. 326. per tot. lib. 1.*

Eo fortius, si tempore litis motæ aliquis reperiatur in possessione, quia ille manutendus erit, vel temporeurbationis, *dict. §. bodie, institut. de interdictis*, Cravetta *consil. 248. num. 5.* Covarr. *pract. cap. 17. num. 5.* Fontanell. *de pact. nupt. claus. 4. gloss. 3. par. 10. num. 53.* Cancr. *par. 3. var. cap. 14. à num. 40. cum seqq.* Conf. Staiban. *lib. 2. controvers. cap. 175. à num. 49. cum plurib. seqq.* Postius *de manut. obser. 17. à num. 1. usque ad 10.* Reg. Capycius *Latro lib. 2. decif. 182. à num. 34.* Ciarlinus *lib. 2. controv. cap. 127. à n. 2.*

Quæ possessio eligendi novos magistros per veteres plenissime fuit probata, & in tali possessione præsens electio reperitur, sic ista erit attendenda, omni alia exclusa tanquam vitiosa, *cap. licet causam*, ubi DD. *de prob. latè Postius obser. 97. num. 2.* Farinac. *decif. recent. 600. num. 1. p. 1. & decif. 15. posthuma 146. num. 1. par. 2. & decif. 258. num. 1. par. 2.* Durand. *decif. 157. num. 2. decif. 328. num. 1. & decif. 330. num. 3.* Rubeus *decif. lib. 114. num. 6. par. 3.*

Adversus quas probationes malè pars contendit, ultra enim, quod non adsunt causæ repulsæ, sed etiam, quia in tali iudicio possessorii summarii nulli exceptio, contra testes admittitur Covarr. *pract. quest. cap. 17. num. 4.* Rotæ Romanæ apud Seraph. *decif. 392. num. 1. decif. 910. n. 2. decif. 1147. num. 15.* & apud Rubeum *decif. 156. num. 4. par. 2.*

Et in propriis terminis juris eligendi successorem, ut manuteneri debeat quis in possessione reperitur, notat Bald. *in leg. alienationes num. 2. ff. familia eriscunde*, sequuntur Covar. *dict. pract. cap. 14. num. 2.* Gutierrez *lib. 3. pract. quest. 42. num. 46.* Cevall. *lib. 5. commun. quest. 94. n. 10. & 11.* Garz. *de benefic. par. 5. cap. 5. num. 4.* D. Francisc. Amaya *in l. nominationum num. 48. Cod. de decur. lib. 10.*

Hæc currenti calamo in re tam sterili scripta mei Domini Eminentissimi purgatissimo iudicio subijcio.

DISCEPTATIO CCCLIV.

SUMMARIUM.

- 1 *Conditio privans hereditate in casu contrario, quando valeat.*
- 2 *Conditio privans hereditate facit, ut non directè acquiratur, sed per fideicommissum.*
- 3 *Conditio privativa in matrimonio an possit apponi.*
- 4 *Conditio privativa, quando in matrimonio apponi possit.*
- 5 *Conditio in matrimonio, quando habeatur pro non apposta.*
- 6 *Conditio impossibilis, quando dicatur in matrimonio.*
- 7 *Conditio ducendi consanguineam quando valeat, & quando non.*
- 8 *Conditio quando dicatur matrimonio impossibilis.*
- 9 *Conditio quando dicatur posse impleri, ut sit possibilis.*
- 10 *Castillus lib. 3. cap. 7. adducitur, & explicatur.*
- 11 *Spurius institutio sub conditione, si legitimatur an valeat.*
- 12 *Castilli opinio loc. cit. an valeat, quæ requiritur.*
- 13 *Conditio contrahendi matrimonium, substituta pia causa, an & quando valeat.*
- 14 *Conditio impossibilis in matrimonio apposta, qualiter differat, si in contractu, vel in ultima voluntate.*

Conditio apposta privativa hæreditatis in casu contrario, qualiter operetur directè, vel per fideicommissum, & an conditio in matrimonio apposta sit impossibilis, & quando, & an differat impossibilis conditio in contractibus, vel in ultimis voluntatibus, Castillus *lib. 3. var. cap. 7.* adducitur, & explicatur.

JURIS

P R O

Conditione in matrimonio apposta.

EX præcedenti facti serie ad confirmandam Illustr. Marchionis Sancti Angeli Vincentii iustitiam, & si aliàs per supremum hoc Tribunal cognitam, tres elicita conclusiones brevibus explicandas, inter quas supposita validitate conditionis in testamento adjectæ, ut in facto narratur, & successivè necessariò ejusdem conditionis implemento, sicque justa causa privationis hæreditatis, & ademptionis illius, quam adesse debere patet, Bart. *in leg. uxores*, per illum Text. *§. hæres, ff. de legat. 3.* voluit Corn. *conf. 55. num. 1. lib. 1. cum concord. apud eum.* Id quod ad summum ex adverso prætenditur, & quod prorsus ex communi Doctor. sententia in sequenti conclusione inficiabor, & falsum esse demonstrabo. Illa prior erit, quod idem Illustr. Marchio Vincentius hæres institutus, & conditionem ipsam non adimplens, & ex justa causa, ut prætenditur privatus, non directò, sive ipso jure privatus censetur, sed per fideicommissum, sicq; quod teneri tantum posset restituere hæreditatem quæsitam, illo etiam probato, ut cum posset conditionem implere, tenuerit, ut ex communi, & veriori sententia, quam tenuit Bart. *in leg. paterfamilias sub num. 6.* & ibi add. Jac. Mær. *ff. de her. instit. probat Imol. ibid. num. 8.* inde inferens alium heredem hæreditatem ipso in casu non posse acquirere, nisi facta restitutione, & contraria refellens à Bald. adducta *in l. 1. C. de his, quæ pæn. nom. innuensque pariter eundem Bald. in d. leg. paterfamilias. nil in d. quest. dicere*, sicque cum Bart. ibidem transire, tutiusque esse, cum ejusdem Bart. sententia adherere, idemque sequuntur Castr. Salyc. & Jafson *in dict. l. 1. sub num. 1. vers. 2. modus*, ubi etiam Corn. & omnino videndus *dict. consil. 55. ante num. 1. & in eodem num. 1. Ruin. consil. 48. num. 18. vol. 2. & Cæph. conf. 52. volum. 1. per tot. cum aliis pluribus.* Quorum sententia illa præsertim comprobatur ratione, quia privatio, sive exhæredatio, ademptio, vel pœna perneceffe supponunt habitum, sicque præcedentem acquisitionem, *leg. decem, ff. de verb. obligat. l. manumissiones, ff. de just. & jur. cum sit a parte post, & semel hæres, cum quis est effectus, non potest desinere esse hæres, l. ei, qui solvendo, ff. de her. instit. l. miles ita, ff. de milit. testam. l. nemo potest, ff. de l. 1. & l. fisci, §. quod Papin. ff. de minor. ne hæreditas de tempore ad tempus detur, quod Pagani facere non possunt, leg. hered. ex die, ff. de hered. inst. Rub. Alex. consil. 43. num. 2.* Quapropter datum sub conditione eatenus ademptum sub contraria conditione dicetur quatenus sit, vel ante quæsitum emolumentum, vel hæreditatem, ut resp. Cæph. *pract. consil. 52. vel dubium sit, an eodem tempore voluerit testator utrumque impleri, ut resolvit Corn. dict. consil. 55.* Conditio enim non acquisitioni, sed executioni adjecta, nec actum reddit conditionalem, neque illum suspendit, *lex his, Cod. quando dies legat. ced. leg. mutuo, §. 1. ff. de tut. quem ita declarat Bart. in leg. 1. sub num. 3. versic. instanter ergo, ff. de condit. & demonstr. in l. ita demum, §. sed si quidem, & ibi etiam Bart. vers. & ideo dicas, ff. de arb. cum aliis apud Ludovif. decif. 117. num. 3.* Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 14. tit. 41. num. 16.* & ideo prætermissa omni disputatione hac in causa, quæ undique redditur indubitabilis, præsertim ea conditione circa matrimonia post quæsitam hæreditatem, vel emolumentum adimplenda, an ea non impleta sit locus privationi, cum non sit eo casu allicere ad matrimonium spe lucri, ut respondent omnes concludentes ipsam in matrimoniis conditionem apponi posse, sed privare non im-

plentem quæsitis, sicque exequi pœnam, quæ abesse debet, *cap. Gemma, cap. quod locum, de spons. l. Titia, ff. de verbor. oblig. l. 2. Cod. de inutil. stipul. Molfes. conf. 12. n. 2. lib. 1.* Cum matrimonia debeant esse libera, plenèque libertas, & securitas adesse in illis, omnisque conditio proinde rejiciatur, siue illorum impeditiva, siue suspensiva, siue directè, siue indirectè, *l. filia sue, & l. cum tale, §. rescriptum, alias si arbitrium, ff. de cond. & demonstr. l. Turpia, §. Titia, ff. delegat. 1. Covar. latè ep. de matrim. cap. 3. §. 8. num. 3. Viv. decis. 480. num. 8. lib. 4. D. de Pont. consil. 44. num. 8. lib. 1. melius in tit. de assens. reg. super dot. §. 6. num. 48. Thes. jun. quæst. 24. lib. 3. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 30. Molfes. consil. 12. num. 1. Dom. Paschal. de jur. patr. potest. par. 3. cap. 2. præcipuè num. 30. cum infinitis aliis in 2. conclus. allegandis, ut eadem in quæst. resp. Jas. in l. reprehendenda num. 10. Cod. de instit. & substit. & optimè Guttier. conf. 18. num. 3. ex l. 1. §. si quis propter vers. per in integrum, ff. de itin. actuque priv. & communem esse referre auctore Jason. Covarr. ubi sup. & alii, qui tam eam partem, quàm & contrariam sectantur, meminit Morot. conf. 97. num. 3. quis dubitare poterit, agendum esse contra Marchionem ad restitutionem hæreditatis prætentam, posseque Marchionem nedum ea uti exceptione adversus gubernatores Montis, quam in sequenti fundabo conclusionem, scilicet conditionem non justam, non honestam, siue impossibilemque abiciendam esse, sed & obicere posse in ipsa, quam præterdere posset Mons hæreditatis restitutione per ipsum, nec stetit, quin conditioni non paruerit, & proinde haberi ut impletam, *l. quæ sub condit. §. quoties, l. jure civili, ff. de cond. & demonstr. l. jure civili, ff. de reg. jur. l. 3. ff. de cond. inst. l. si post dotem, §. item si quæ conditio, ff. quando dies leg. ced. leg. 1. Cod. de inst. & substit. Cod. non stat. de reg. jur. in 6. Mol. de primogen. lib. 2. cap. 13. num. 14. Vasq. contr. illustr. lib. 3. cap. 93. num. 3. Mant. de tacit. & ambig. convent. lib. 14. tit. 45. num. 21. Molf. conf. 36. num. 13. lib. 7. cum aliis, nec ulteriore tempore, quam triennio expectare debuisse ad habendum consensum ducendarum puellarum juxta testatoris voluntatem, *l. 2. §. ad filiorum, Cod. quand. & quib. 4. pars deb. lib. 10. ubi Bart. Bald. Joan. de Plat. & cæteri, Jas. in l. 2. Cod. de instit. & substitut. num. 6. Vasq. contr. illustr. lib. 3. cap. 94. num. 6. Oldr. consil. 16. Loff. consil. pariter 16. cum aliis apud Mant. de conject. ult. volum. lib. 11. tit. 18. num. 23. & Grat. quæst. forens. 137. num. 9. & 10. lib. 1. & 254. num. 2. lib. 2. rum maxime, quia cum in pœnam ad restitutionem agere tantum possit Mons, ut obtineat liquidissimè de ejus jure docere, probare, & constare debet, *l. in testam. la prima, ff. de condit. & demonstr. quem Text. pro singulari allegat Bald. in c. 1. qual. vass. feud. priv. de quo, & aliis meminit Jas. conf. 124. num. 3. lib. 4. & idcirco consequens sit, ut interim donec Illustr. Marchionem Vincentium defecisse sui culpa non doceat, nullo modo possit restitutionem obtinere, vulg. l. qui accusare, C. de ed.****

7 Nunc secundam ingredior conclusionem, quam de more peroptimè, ac valieissimè fundavit in hac causa doctissimus, acutissimus, ac perillustis Dominus, & magister mihi semper Venerandus D. Joannes Laurentius de Rogerio, scilicet stante consanguinitate in tertio, & quarto gradu de Jure Canonico attentata linea paterna, & in tertio attentata cognatione materna inter Illustr. Marchionem Vincentium, & puellas in testamento nominatas, sicque urgente prohibitione Juris ejusdem Canonici, *cap. non debet, §. 1. de consang. & affinit. Clem. 1. eod. tit. quod in matrimoniis attenditur, prout in successione gradus juris civilis, teste Bald. in l. libertinus, ff. de rit. nupt. c. 1. junct. gloss. in verb. consistit, de despons. impub. cum concord. illam matrimonii contrahendi conditionem abiciendam esse, per quam non fuit Summ. Pontificis dispensatio reservata; etsi de Jure Civili inter consobrinis tantum improbaretur, inter quos illo in gradu interdictum est matrimonium, *leg. uter ex fratribus, ff. de condit. & demonstrat. leg. 2. Cod. de institut. & substit. idque probari per Azon. Acc. in verb. consobrinam, Bart. ante n. 1. versic. 2. oppositio, Alban. in princip. & Cum. num. 2. versic. in gloss. 1. & in leg. 2. Acc. in verb. voluerit, Petrus de Bellapertic. Cyn. Bald. num. 1. versic. not. & Corn. num. 2. versic. in gloss. 2. in fine, Panorm. conf. 65. num. 3. part. 2. Curt. jun. consil. 54. num. 12. vers. 4. volum. 1. Neviz. consil. 31. num. 10. Goffr. consil. 16. num. 1. & seqq. Emman. Costa leg. 1. select. interpr. circa condi-**

tionem, cap. 8. num. 14. Paleaz in tract. de major. par. 1. §. 50. num. 2. Joan. Bapt. Plot. inter consil. matrim. conf. 87. num. 9. & 18. Sim. de Petr. de interpret. ultim. volunt. lib. 4. dub. 1. num. 6. folio 443. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 6. Menoch. conf. 97. num. 21. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 5. disput. 5. quæst. 3. num. 26. versic. hanc sententiam, & novissimè Leand. Galg. de condit. & demonstrat. par. 1. cap. 8. num. 13. his addo Molfes. in terminis consil. 12. num. 9. 10. 11. 15. & 20. sic intelligens fuisse locutum, Covar. de matrim. cap. 3. §. 2. num. 7. qui num. 31. sic judicatum per hoc idem supremum Conclistorium refert, idemque tenere, & referre D. Paschal. de jur. patr. potest. par. 3. cap. 2. sub num. 13. Thor. in comp. decis. sub verb. legatum, fol. mihi 313.

Et prædictæ conclusionis rationem illam esse dicunt, quoniam conditio ducendi consanguineam in prohibito gradu secundum Canones est contra Pontificum Constitutiones, *dict. cap. non debet, & Clem. 1.* Et proinde impleri nequaquam posset, imò est turpis, & inhonesta, sicque docere D. Thom. 2. 2. quæst. 54. art. 1. *ibid.* Cajet. & Sot. in 4. sentent. distin. 41. quæst. unic. art. 3. conclus. 10. Ad hoc hinc in propriis terminis DD. uno ore concordantes existimasse præceptum testatoris illo in casu servandum, in quo impleri nedum valeat, sed & honestè valeat, *leg. cum ita legatum, §. videamus, ff. de condit. & demonstr. Bart. in l. 1. in fin. C. de instit. & substit. Oldr. conf. 16. per sus finem, Vasq. contr. illustr. lib. 3. cap. 93. num. 14. Mant. de tacit. & ambig. connub. lib. 14. tit. 25. num. 25. Morot. sup. cit. consil. 97. num. 21. & 22. & in simili pœnam adjectam legatario, vel hæredi in dispositionibus à lege interdictis, vel probrobus nullatenus committi, ex not. in l. 1. ff. & C. de his, quæ pœn. nom. & in §. fin. ubi Fab. n. 1. instit. de leg. voluit Gloss. in cap. Raynaldus, in verb. adiciens de testam. & communem testari sententiam, refert & sequitur Surd. conf. 348. num. 6. & seqq. vol. 3.*

Satisque esse testamenti, ac mortis tempore matrimonii conditionem honestè impleri non posse, cum secundum præsentis, non futuri temporis jus existimari debeat conditio, *l. continuus, §. cum quis, ff. de verb. oblig. probat idipsum ex Text. leg. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verbor. oblig. Navar. consil. 5. lib. 4. in tit. de consang. & affinit. ubi promissionem matrimonii contrahendi obtenta à S. Pontifice dispensatione nullam ante dispensationem esse concludit, ut ex communi deducit, tam attento jure civili, *l. si stipuler, ff. de verb. oblig.* quàm Canonico, ex *cap. super eo de spons.* magisque ex Theologorum voto, & in *conf. 14. lib. 4. de spons.* matrimonium etiam cum ipsa conditione contractum, si S. Pontifex dispensaverit ante obtentam dispensationem nullum fore, & idcirco novum consensum adhibendum esse, nec interim cogendum contrahentem, aut promissorem sub eadem conditione, & acceptam esse sententiam prædictam, constat ex *decis. Pharin. 107. in vol. consiliorum num. 4.* Et quia secundum præsentis temporis jus conditio, in qua non fuit reservata Pontificis dispensatio impossibilis reputatur, ut contra bonos mores, teste Molfes. in tract. de just. & jur. quæst. 206. vers. rursus, & Sanch. sup. cit. quæst. 3. disp. 5. non potest enim matrimonium contrahi, quod & contractus dirimeretur, quæ tamen cum reservatione impossibilis reputari non posset: nam conditio si Pontifex dispensaverit dispositionem, confert ad tempus, *leg. in tempus, ff. de her. inst. & ita resolvere Covar. par. 2. cap. 3. num. 10. in fine.**

Et licet Castill. contr. jur. cap. 7. lib. 3. dispositionem eo modo factam, & quæ à Principis voluntate dependeret, non impossibilem, sed difficilem tantum esse demonstrare conetur, & num. 43. nullam differentiam constituat si expressum in dispositione reservata fuerit, vel non fuerit dispensatio S. P. Molin. de primog. lib. 2. cap. 13. num. 7. & aliorum sectatus sententiam, qui eam conditionem inesse censuerunt, ad l. 1. & l. conditiones extrinsecus, ff. de condit. & demonstr. utque disponentium voluntates quoquo modo salventur, & actus magis valeat, quam pereat; nullo tamen modo illius auctoritas in adversam referri, aut adduci poterit; ipse enim, quamvis Costæ, Molinæ, & Sanch. & aliorum subtili indagationem scrutatus ostendere cupiat quid solidum non adduxisse, illius tamen conclusiones eisdem subtilitatibus prætermisissis, justitiam Marchionis Vincentii indubiam, ac clarissimam reddunt etenim ab initio, & præcipuè num. 5. proficitur, 27. Doctores lentissè præ-

præceptum, vel obligationem de contrahendo matrimonium cum consanguinea etiam ea adhibita cautela, si Summus Pontifex dispensaverit tanquam sub impossibili conditione corruiere, veriorumque tamen Sanchez, & aliorum profert sententiam, quod ipsa conditio tali in casu non abiciatur, ut videtur *num. 28. & seqq. & num. 31. & seqq.* & signanter *num. 33.* certam constitutionem, ut stante lege partitæ expressa, per quam conditio de nubendo consanguineæ rejiciatur, temerariè dicat in eo ampliùs, ut insitit pr. At in sequentibus tantum demonstrare contendit citatorum, præsertim Molinæ, Costæ, & Sanchez opinionem haud amplectendam, qui legem ipsam duobus in casibus restringunt. Primo, cum dispensatio Pontificis non fuerit reservata, vel secundo, cum Summus Pontifex non soleat facillè dispensare, quia conjunctio esset in secundo gradu, sustinens in primo conditionem, & clausulam si S.P. dispensaverit virtualiter inesse, & in secundo parum efficere, an prohibitio contrahendi sit in proximiori, vel remotiori gradu, id quod clariùs explicat casus ipsos enucleans *a n. 46. vers. Ego veram.*

II Non tamen difficillè putarem, sed juri, & rationi congruum ejusdem Castillæ sententiam non admittere, quatenus sentiat idem judicari, cum S.P. in casu, de quo agitur reservatur, vel non, eoque tacitè subintellectam ipsam reservationem dispositio habeat, ut post Soccr. jun. *in consil. 31. num. 68. & seqq. vol. 2.* voluit Guttier. *consil. 18. num. 6. & seqq.* Contrarium enim verius esse, superioribus est demonstratum, quod, & Guttier. sibi parum constans, tenuit *Canon. q. lib. 1. cap. 22. num. 6.* idem quod in spurii institutione affirmant decernentes, ut adeò substituat, quatenus Princeps legitimaverit, & in alienationibus feudaliū, & emphyteoticarum rerum ad caducitatis pœnam, & commissionem evitandam, quod sensit etiam Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 3. num. 4.* & colligit alios Mart. *de clausul. cap. 121.* & Barbof. *de dict. & claus. cap. 82.* in actibus namque hominis pernecesse est, ut exactè exprimantur quæq; præservativa ad validandos actus, vel evitandas pœnas, ut ex Navarro etiam superius inuimus, & ex eodem alibi citato sustinet, & resolvit Sanchez *ubi sup.* magisque, quia cum pendeat ea protestatio ab extrinseco nullatenus inesse possit.

12 Neque Castillæ, ut prædicitur sectans opinionem aliorum pariter sententia mihi videtur existimantium eam dispensationis Pontificis reservationem, vel tunc necessariam, vel congruentius necessariam fore, quando impedimentum in secundo subest gradu consanguinitatis. Ipsi enim, vel Juris Civilis dispositionem attendunt, aut casus impossibilitatem, eoque Pontifex juxta Concilium Tridentinum dispensare non solet, vel difficiliter, ut videtur sententia Navar. *in consil. 5. superiori loco citato*, Molin. *in pract. cap. 13. num. 7. & seqq. & num. 20. lib. 2. de primogen.* Guttier. *consil. 18. num. 9.* Acoft. & alii, non enim, quia vel impossibilis proprius dicatur promissio, vel impossibilitatis magis sapiat dispositio ad abiciendam conditionem matrimonii inter consanguineos adjectam utroque in casu eadem conditio non resistit validitati dispositionis, vel obligationis, si altera ipsa conditio, si Summus Pontifex dispensaverit, omittatur, sed tantum operabitur, ut non prætermittitur minus, vel magis obliget promittentem, vel adimplere oneratum, cum uno in casu impossibilis secundum veriorum, quia à Principis voluntate dependet, *l. Africanus, aliàs apud Julianum, §. constat, ff. de legat. 1. maxime ut gratia, cap. gratia, de rescript. in 6. Clem. gratia, de rescript.* voluit idem Bald. *in l. 1. num. 20. ff. de injust. rupt. irritoque fact. test.* ubi impossibile omne dicit, in quo necessaria dispensatio est, itemque in propria materia, *l. si stipuler, ff. de verbor. oblig.* dicit impossibile omne, cui licet natura non resistat tamen jus, vel honestas, vel boni mores, sequitur Valsq. *lib. 1. §. 10. num. 169. de test. pot. & Rebuff. in l. nepos Proculo, ff. de verbor. signific.* eadem ratione impossibilitatis affirmat promissionem de ducenda consanguinea in uxorem nullam esse, de quo meminit Pal. *in tract. de major. 4. par. quaest. 40. num. 37.* id quod confirmat Mor. *cit. conf. 97. num. 12. cum seqq.* vel secundum alios valde difficilis promissio reputatur, ac dispositio, altero vero casu, cum solitus sit Pontifex dispensare magis adimplere debens arguatur de mora, vel culpa, ut ex collectis per Guttier. *dict. cap. 22. Canon. q. per totum*, non tamen est, qui negat etiam in quarto gradu

dispensationem non requiri, ut idem Guttier. *dict. q. 22. num. 10. & 11. & in fin. testatur.*

Neque demum favor piæ causæ substitutæ, vel contraria sub conditione institutæ, ut ex adverso prætenditur, oberit, ut in simili post Gugl. de Cun. *in leg. Titio ususfructus, §. fin.* per illum Text. *ff. de condit. & demonstrat.* quem sequuntur Bart. Alb. Castr. & Rom. *in auth. similiter, Cod. ad leg. Falcid.* colligunt alios Tiraq. *de privileg. piæ causæ 18. privil.* concludunt Viv. *decis. 480. num. ult. & Gratian. decis. 187.* ipsi enim hoc in casu non loquuntur, in quo turpis, & inhonesta reputatur conditio matrimonii, & per quam Canonum sanctionibus contradicatur, & lex omnino resistit, sed in casu contrahendi matrimonii arbitrio alicujus, in quo casu aequaliter læditur libertas matrimonii, quapropter piæ causæ favor præponderat, hocque sentit Mol. *disput. 206. vers. Rursus*, de quo supra mentionem feci: impossibilem namque de jure conditionem distinguit inter eam, quæ nihil boni contineat, vel quæ aliquid boni contineret, quandoque enim pro summo bono minus bonum destituitur.

Hinc tertiam cuique notissimam, sed consequenter adiciam conclusionem, quæ est inter ultimas voluntates, & contractus differentiam adesse, ut si in contractibus impossibilis quæque, vel natura, vel juris dispositioni, bonisque moribus, & honestati non congruum adjiciatur vitiet contractum, ac stipulationem, *leg. non solum, ff. de action. & oblig. leg. Imperialis, ff. de verborum obligat. leg. Imperialium, ff. de reg. jur. §. si impossibilis, instit. de inutil. stipul.* in ultimis verò voluntatibus abjiciatur, & pro non scripta, vel pro impleta habeatur, *l. conditiones prima, & secunda, ff. de condit. instit. leg. obtinuit, leg. hoc tantum, leg. Lucius, ff. de condit. & demonstrat.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 12. num. 3. lib. 2. Mantica. de tacit. & ambig. conv. lib. 4. tit. 41. num. 4. Valsq. loc. sup. cit. & Molin. de just. & jur. lib. 2. disp. 206. vers. Secunda conclusio, &c.*

DISCEPTATIO CCCLV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua in præsentii.
- 2 Fructuum liquidatio an sit facienda pro tempore collectionis, an pro tempore consumptionis.
- 3 Fructuum liquidatio sit secundum æstimationem cujuslibet anni tempore collectionis.
- 4 Fructuum æstimatio debetur secundum tempus collectionis.
- 5 Fructuum liquidatio sit deductis expensis pro collectione eorumdem.
- 6 Possessio bonæ fidei existens, qualiter teneatur ad fructus.
- 7 Fructus an faciat suos, quos percepit quis perempta instantia.
- 8 Dolus dans causam contractui, qualiter operetur ad fructus.
- 9 Fructus qualiter debeantur ex contractu annullando, posita lesione, & dolo.
- 10 Fructus qualiter sint restituendi à dolo, & malæ fidei possessore.
- 11 Fructus habito valore tempore collectionis restituuntur.
- 12 Fructus compensantur cum interesse debito à venditore.
- 13 Fructus retinentur quousque non solvatur pretium cum interesse, nec cadit mora ad restituendum.
- 14 Possessor malæ fidei cum dolo vero, quando teneatur ad fructus.
- 15 Possessor malæ fidei, quando teneatur ad fructus officio judicis.
- 16 Possessor ex post facto in malæ fidei, quando ad fructus teneatur.
- 17 Possessor bonæ fidei, quando teneatur ad fructus.
- 18 Relevii fructus, qualiter existimentur.

A R G U M E N T U M.

Possessorem à quo tempore cogendum fructus restituere, ut latissimè explicatur, & an à tempore consumptionis, ubi plures casus distinguuntur, & an compensentur cum interesse, & an deductis expensis dici debeant, & quid in possessorem malæ fidei cum dolo, quid in bonæ fidei possessore, & similibus.

I N J U R E

P R O

Illustris. Princeps Avetranæ,

C V M

Illustris. Marchionissa Campiarum.

D. Martino Borrello Att.

Emprio Casalis Salicis cum jure reintegrandi Casale Evagnani facta per Joannem Antonium Albricium Seniore à Loylio Maria de Paladinis, fuit per sententiam S. C. declarata nulla, & proindè condemnatus Princeps Avetranæ proneps, & possessor ad relaxandum Casalia prædicta, unà cum fructibus ad beneficium D. Mariæ de Paladinis Marchionissæ Campiarum hæredis, & proneptis Loyli Mariæ restituto pretio unà cum interesse, ac solutis prius meliorationibus liquidandis omnibus tempore executionis dictæ sententiæ, & agitur modo de liquidatione dictorum fructuum, in qua fuit propositus articulus, estque decidendus, si æstimatione eorundem fructuum inque sunt consumpti, est facienda, secundum quod valuerunt tempore recollectionis, vel secundum quod valuerunt tempore venditionis, sive consumptionis, ac forsan quanti plurimi valuerunt intra triennium à die perceptionis,

2 Et esse omninò attendendum valorem temporis recollectionis, concludo ex pluribus, quamvis propositio hujus articuli generalis, nedum non sit necessaria in præsentis causa, sed imò impracticabilis ex diversitate facti, quæ deducitur in quolibet anno ex libris præsentatis.

3 Dico primò, dictam sententiam S. C. per quam condemnatur Princeps ad restitutionem fructuum, non habuisse respectum ad præsens tempus, sed ad tempus cujuslibet anni, Anan. in puncto, in cons. 38. in princ. & proindè cum prædecessores Principis fuerint in bona fide ex titulo emptionis pluribus instrumentis mediantibus, & putabant Casalia esse propria ex his, quæ in facto deducuntur, fructus restituendi sunt, prout fuerunt percepti, scilicet frumentum in spicis, oleum in olivis, & vinum in uvis, §. cum ex aliena, institut. de rerum divis. ubi Gloss. in verbo Spicas, dicit teneri possessorem ad æstimationem, quæ æstimatio intelligitur de ipsis spicis, uvis, & olivis, jam quod frumentum, vinum, & oleum sit proprium possessoris, ex d. §. cum ex aliena, per quem secundum Azonem, & omnes Doctores, corrigitur Text. in l. adeo, §. cum quis ex aliena, ff. de acquir. rer. dom. & sic possessor tenetur Domino ad æstimationem materiæ, & non materiati secundum dictam Gloss. quam esse communiter approbatam, scribit Jason ad Port. in dict. §. cum ex aliena, in addit. litt. B. Oinotom. in §. quod si naturali num. 6. eodem titul. de rerum divis. Ignatius Lafarte in tract. de las Alcavalas par. 1. cap. 12. num. 1. Joannes Garzias de expensis cap. 23. num. 47. vers. Adverte tamen, & Ignatius Lafarte subdit num. 9. specificationem musti, & olei fieri ex recollectione, quia tunc redduntur clara sicut, & frumentum, hæc opinio tanquam verissima fuit decis. in partitis Hispaniarum, quæ in omnibus tangunt medullam, & animam legis communis, ut in Proemio illarum legum dicitur: in lege enim trigesimalertia, tit. 28. partita 3. deciditur hæc opinio ibi (però tenudos son de dar à los otros cuías eran la estimacion de lo que valian) omninò ergo attendendus est valor habito respectu ad tempus recollectionis, dum post recollectionem frumentum, vinum, & oleum efficitur possessoris, & ad ejus beneficium conservat possessor.

4 Dico secundò, non posse negari statim fructus deberi in

ipsa recollectione, siquidem pro regula constituitur, obligatum ad fructus teneri tempore quo colliguntur, & percipiuntur, Viv. decis. 85. in princip. hinc præstandum, si ve in pecunia ex fructibus, sive in ipsis fructibus est solvendum statim tempore recollectionis, l. 1. l. Firmio, §. pater, ff. quando dies legati cedat, Bald. in leg. 1. num. 3. Cod. de fideicomm. Pisanell. in consuet. mulier de dotib. in addit. incip. Inferebam, fol. 223. Surd. de alim. tit. 9. q. 6. num. 12. D. Regens Rovitus in pragmat. 24. num. 6. de feud. sicut quando quis facit fructus suos, id statim evenit, dum fructus à solo separantur, leg. qui scit, §. præterea, ff. de usur. Alfon. Gulman. in tract. de evict. cap. 20. n. 61. Dum ergo tempore recollectionis debentur, & sunt consumpti, extimatio est facienda secundum valorem illius temporis, Collantes in pragmat. rei frumentaria lib. 3. cap. 4. n. 9. & si debitor est in mora, sunt extimandi secundum valorem temporis moræ, Gloss. in l. vinum, vers. mora, Bart. num. 5. Paul. de Castr. in princ. & num. 6. Angel. & Alex. col. 2. Jas. num. 22. ff. si certum petatur, & pro regula scriptum Ripa in l. centurio num. 40. vers. nota, ff. de vulgar. de quo meminit Laderch. consil. 25. num. 21. extimationem fructuum non crescere, neque decretere post tempus obligationis si non adest mora, & proindè fideicommissi teneri substituto ad extimationem fructuum secundum valorem temporis mortis testatoris, nulla habita ratione augmenti sequenti, quia eo tempore inspicitur debitum, sicut etiam frumentum in herba non plus valet, sed quatenus in herba est attenta qualitate præsentis non futura, maxime appellatione damni, quia tempus quando debetur inspicitur, Stephan. Gratian. decis. Marchie 57. Mastrill. decis. 106. num. 8. hæc omnia applicantur in præsentis casu, in quo nulla est mora, sed tantum oritur debitum ex sententia, quæ habuit respectum ad singulos annos, ut quos fructus Princeps Avetranæ, & ejus prædecessores colligerunt restituant, & dum sunt consumpti venit extimatio, l. in summa in frumento, ff. de condi. indeb.

Terriò, dicta sententia simpliciter condemnavit ad fructus ad tollendam difficultatem probationum perceptionis fructuum ex stylo Sacri Cons. Franch. decis. 687. tamen intelligitur de fructibus ad quos de jure possessor tenetur, & deductis expensis in recollectione erogatis, Caval. decis. 27. num. 74. par. 2. Ludovis. decis. 74. in fine, Puteus decis. 305. num. 4. lib. 2. & de jure fructus consumpti naturales, & industriales, ut sunt frumentum, vinum, & oleum non restituuntur à bonæ fidei possessore, & si locupletiore effecto maxime elapso triennio, & ante litem contestatam percepti in judiciis particularibus secundum magis communem, & veriore sententiam, quam realsumit Dominus meus D. Theodor. in allegat. 75. num. 13. & num. 18. Marefcot. variar. resol. lib. 2. cap. 112. num. 61. cum seqq. Hartman. Pistor. quæst. 26. par. 4. & dum casus accidisset sub compromisso transiit cum magna difficultate, possessore effecto locupletiore, Franch. decis. 31. In Curiis tamen servatur dicta magis communis opinio, Marefcot. dict. num. 61. Item de fructibus percipiendis, & qui percipi poterant non intelligitur dicta sententia, quia Jurex simpliciter condemnando ad fructus intelligitur tantum de perceptis, & non de percipiendis, Menoch. consil. 110. lib. 2. Lancelott. de attent. par. ult. cap. fin. num. 37. Laderch. consil. 99. Giurb. decis. 65. num. 13. maxime existente titulo putativo absque violentia Camera Imperialis decis. 13. num. 358. & seqq. tom. 3. & decis. 19. num. 10. tom. 4. & semper, quod non adest mala fides vera, sive dolus verus excusatur possessor à fructibus percipiendis, nulla habitatione de mala fide ficta, sive præsumpta, ac de dolo præsumpto, Menoch. consil. 1173. num. 18. lib. 12. ubi reasumit alios, & Rota ex stylo condemnat ad fructus percipiendos tantum violentum, vel attentantem possessorem, vel quando agit pupillus, vel Ecclesia, omneq; alios malæ fidei possessores à percipiendis absolvit, Puteus decis. 373. & 383. lib. 1. Rota decis. 291. num. 2. part. 1. in noviss. divers. Farinac. decis. 583. num. 4. tom. 1. & decis. 326. num. 4. tom. 2. in posthumis, Gonfal. in regul. 8. Cancell. 57. proemial. num. 161. dum ergo sententia prædicta non comprehendit fructus naturales, & industriales consumptos bona fide perceptos, nec fructus percipiendos, ex quo vult restitui pretium cum interesse necessario est intelligenda sententia ipsa, quod Princeps faciat dictos fructus suos, & jure domini ad ipsum transeant, restituenda extimatione ipsorum fructuum, eo tempore, quo suos

suos facit, & est tempus quando fructus à solo separantur, & sic recollectionis, ut est dictum, & proinde est attendenda extimatio, & valor, habito respectu ad tempus recollectionis.

6 Sequitur, ostendere, Principem, & ejus prædecessores fuisse in bona fide respectu Jo. Antonii primi emptoris, jam habebat titulum emptionis pluribus instrumentis mediantibus, ut ostenditur in facto, deinde fuit moris in anno 1592. in quo tempore suas fecit probationes, quibus publicatis in anno 1593. Actor, nedum fuit in negligentia, persequendi, sed dereliquit litem tanquam cognitis juribus Joannis Antonii possessoris usque ad annum 1606. nullo dato impedimento per Joannem Antonium, sed in anno 1606. actor processit ad actum conclusionis cum Principe Avetranæ nepote, & successore Jo. Antonii, qui decesserat in anno 1599. & similiter nullum fuit adhibitum impedimentum ex parte possessoris, sed lite derelicta in eodem anno 1606. iterum comparuit in anno 1611. expedita monitione ad dicendum hæres actoris, qui comparuerat in anno 1611. decessit in anno 1615. & successit D. Maria actrix, quæ nupta cum Emilio Guarino viro de potentioribus, & ditioribus Provinciæ Hidrunti non est prosequuta litem usque ad annum 1625. post matrimonium contractum cum Illustr. Marchione Campiarum, & demum de anno 1631. sub die 18. Januarii fuit lata dicta sententia cum maxima causæ discussione, & difficultate, & creditur omnia vota Dominorum Judicantium non fuisse conformia, ut omnia deducuntur in facto, ex qua facti serie apparet bona fides Principis, & Prædecessorum, quia ab initio fuit titulus justus emptionis lite mora, factis probationibus per Reum, Actor recessit, & in decisione causæ magna fuit difficultas, ex quibus legitimam habuerunt Prædecessores, & Princeps causam litigandi, & propterea sine dolo malo ad iudicium provocaverunt seipsos defendendo, *l. qui sine, de reg. jur. Bargal. in tract. de dolo lib. 6. num. 41.* & quælibet causa, nedum justa, sed & colorata purgat malam fidem, *Grammat. voto 10. num. 70. Menoch. de recap. possess. remed. 5. q. 14. Bargal. dict. tract. lib. 5. cap. 2. num. 27.* Imò respectu fructuum sufficit, quod absit mala fides, etiam ex injusta, & fatua causa, licet & bona fides non adsit, *Alciat. in l. bona fidei, ff. de verb. signific. Federic. Scot. consil. 10. num. 21. lib. 5. tom. 1.* & *Napod. in consuet. haredesque mariti, vers. distulerit, ait, non dici differre eum, qui cum causa non solvit.*

7 Item instantia perempta, sit quæstio inter DD. si possessor fructus, quos interim percipit perempta instantia, facit suos, & sunt opiniones hinc inde, & facere suos est communis opinio, ut testatur Tiraquell. de retract. §. 15. gloss. 2. num. 17. Thesaur. decis. 29. num. 21. Peregr. de fideicom. art. 49. num. 139. ex Gloss. in l. 2. Cod. de fruct. & lit. expens. Ferrer. lib. 3. observ. cap. 357. num. 2. Dominus Theodor. dict. alleg. 75. num. 18. quidquid tamen sit de veritate hujus opinionis, dicunt tamen DD. peremptionem instantiæ factis probationibus per Reum, ex quibus saltem reducit dubium, vel obscurum jus actoris, remanere ipsum Reum in bona fide, nullamque malam fidem posse ei adscribi, ut post Asin. Rebuff. & Gaball. bene fundat Dominus Reg. Rovitus in rubr. pragmat. de instantia causa non restauranda num. 16. ad quæ dicta deinde seremittit in eadem pragmat. num. 5. sequitur Fach. lib. 12. contrav. jur. cap. 73. ubi amplius dixit, malam fidem non ex lite, sed ex sententia oriri, & Mathesilan. in l. 2. num. 3. Cod. de fruct. lib. & lit. expens. reprobata opinione Gloss. & firmata opinione contraria, quod insufflato spiritu vitæ veniunt fructus, subdit ex opin. ejusdem Gloss. tolli præsumptionem malæ fidei in Reo perempta instantia. Quare insufflatio spiritus vitæ operatur, ut possessor teneatur ad fructus ad quos non tenebatur ante litem contestatam, sed non quod teneatur tanquam malæ fidei possessor, sed tanquam bonæ fidei, hæc etiam comprobantur, quia in judiciis particularibus non morio litis, & controversia intentata inducit malam fidem, sed requiritur litis contestatio, quando adest titulus de communi, *Petr. de fideicom. quæst. 15. num. 343.* hæc tamen mala fides inducta per litis contestationem est præsumptiva inducta fidei præsumptione juris tantum ex illa sola contestatione litis, *Corn. in l. 2. num. 2. Cod. de fruct. & lit. expens. Gloss. in l. & si ante, in verb. cepit enim scire, ff. de petit. hared. Bart. ibi num. 3. Hartman. Pistor. dict. tom. 4. q. 27.*

num. 2. Et propterea sequitur, quod existente justa causa litigandi, ac existente, quavis causa colorata, & si farua, & injusta tollitur illa præsumptio juris per aliam præsumptionem contrariam, & sic tollitur mala fides, & ejus effectus, *Paul. de Castr. in l. si fundum num. 2. Cod. de rei vendic. Petr. de Bellapertica in l. certum, col. fin. Cod. eodem tit. de rei vendic. & est communis Cardinalis Zabarella in cap. gravis num. 3. de restit. spoliat. D. R. Rovit. in d. rubr. num. 16.* & alias judicavit S. C. malam fidem induci post publicationem apparente de jure actoris ex probationibus ab Actore factis, *Afflict. decis. 59.*

Nec urget consideratio adversæ partis, contractum per dictam sententiam fuisse annullatum ex dolo Joan. Antonii primi emptoris dante causam contractui, si quidem hoc est impossibile, nec fuit unquam prætensum à parte ipsa, nam dolus dans causam contractui est, quando venditor non erat venditurus, *Cagnol. in l. 2. num. 16. Cod. de rescind. vendit.* & in facto ostenditur, quod omnino venditor erat venditurus, imò jam Casale Salicis erat venditum Philippo de Marthæis pro pretio ducatorum viginti duorum mille, cum pacto de retrovendendo infra biennium; de quo erant elapsi decem, & novem menses, & sic remanserant tantum septem menses, nec litem fuisse intentatam statim, ut pars præsupponit, nam non apparet in facto per scripturas, sed tantum ex depositione duorum vassallorum amicorum, & familiarium Actoris, qui de jure non probant etiam stante inimicitia cum Reo, *Afflict. decis. 304. Castill. decis. 338. num. 3. lib. 3.* Quinimo si litis contestatio non induxit malam fidem in Joan. Anton. ut est fundatum eo magis, nec potuit inducere sola motio controversiæ, & litis.

Item nec urget, contractum fuisse annullatum ex læsione enormissima, quæ continet dolum re ipsa, & æquiparatur dolo ex proposito, ut proinde contractus ipso jure fuerit nullus à princ. & veniant fructus etiam percipiendi, & veniat interesse quanti plurimi intra triennium, in quo fructus præsumuntur durare, si quidem læsio enormissima non continet dolum verum, sed tantum dolum præsumptum, *Gam. decis. 64. num. 3. Cephal. cons. 62. num. 21. lib. 1. Covar. in cap. quamvis par. 3. §. 4. num. 5. & 8. & num. 14.* subdit ex ista præsumptione, quia dolus non est verus, non totaliter rescindi, five annullari contractum, sed esse æquum in aliquo remanere, & considerata in contrarium procedunt in dolo vero, non in præsumpto, in quo dolo vero loquuntur DD. à parte citati, *Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 15. num. 73.* sicut lex de mala fide loquens intelligitur de vera, non autem de præsumpta, de ficta, *Aret. in l. Pomponius, §. cum quis num. 9. ff. de acquir. possess. Bargal. d. tract. de dolo lib. 5. cap. 20. num. 16.* Imò si dolus est præsumptus non oritur, nisi post sententiam stante justa causa litigandi lite pendente, per quam purgatur mala fides, & dolus, ut est dictum, ex qua justa causa litigandi oriuntur plura. Primò, quod dum possessor est in bona fide, licet deinde sciat rem esse alienam, interim lite pendente facit fructus suos, licet deinde teneatur ad restitutionem, *Gloss. in leg. qui scit, §. ultimo, in verb. percipiendos, ff. de usur. post Cujacium, late fundat Facchin. lib. 1. controvers. cap. 59. concordando Text. in leg. bone fidei, §. in contr. ff. de acquir. rer. dom. idem scribit Dom. Reg. Tapia in decis. S. C. & in num. 14.* ibi nam quoties titulus annullatur ex causa de præterito, licet interim fructus lucraretur, teneatur tamen illos restituere. Secundò sequitur, quod dum facit fructus suos illud contingit statim, quod à solo separantur, & dum teneatur restituere, & sunt consumpti, intelligitur, quod teneatur restituere extimationem antequam efficiantur proprii, & sic tempore recollectionis, & non alio tempore, quia non est in mora restituendi, sic pretium non erecit secundum Gloss. Bart. Angel. Alex. & Jas. in d. l. vinum supracitatos. Tertiò sequitur, quod existente justa causa litigandi, etsi deinde sequatur sententia in contrarium, cessat interesse quantiplurimi, quod fundatur in mora, & justus litigator, mora, & culpa caret in puncto, *Cravett. cons. 789. num. 3. lib. 5. Monac. decis. Bonon. 11. num. 60. cum seqq.* & est generale interesse quantiplurimi cessare, quoties rationes sunt intricatæ, vel debitum non est liquidum, ex quo cessat mora, *Dec. in d. l. vinum num. 14. Bart. in l. qui te, & ibi Jason col. 1. & 2. ff. si cerium petatur, Seraphin. decis. 1252. num. 1.* & ita procedit motivum partis adversæ, quod fructus nati ex re sua sunt sui, scilicet, quod dum sunt consumpti

pari pecunia debito tutelæ compensabuntur, & quando quis jure permittente habet retentionem, ut quia per sententiam non tenetur rem restituere, nisi solius meliorationibus, vel aliter competit retentio pro aliquo credito pro quantitate crediti, & meliorationum lucratur fructus jure domini, & admittitur compensatio, Mandos. in tract. de inh. quæst. 22. num. 14. fol. 101. a terg. tom. 5. tract. divers. Bart. & Alex. ad eum, & Salyc. in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt. Molign. in tract. de retent. num. 396. & 397. sunt jura clara in l. fin. §. si per mulierem, ff. de fund. dot. in leg. curabit, cap. de act. empt. sicut & est communis resolutio, quod hæres gravatus de restituendo compensat fructus hæreditatis cum ejus credito, Angel. Paris. Soccin. jun. & Alciat. Menoch. Mant. Pereg. & alii apud Fufar. in tract. de substit. quæst. 626. num. 281. cum seqq. dum Princeps, Prædecessores fecerunt fructus suos tempore recollectionis, nedum post sententiam per quam admissa est retentio, tantò magis ante sententiam, & ab initio jam, quod fructus hodie non extant, sed sunt consumpti, & vel fuerunt consumpti tempore recollectionis, & res est clara, quod illud pretium debetur, vel fuerunt consumpti tempore hyemali, & illi pretium non debetur, quia fuerunt conservati tanquam res propria, & empti cum pecunia jam debita ex causa interusurii pretii exbursati, quod interusurium quatenus non sufficeret fructus censentur empti cum eodem pretio capitali, & cum pretio meliorationum, imò propriè Joan. Antonius voluit emere dictos fructus, nec tenebantur Princeps, & Prædecessores conservare fructus ad utilitatem venditoris, dum voluerunt emere fructus, & licito jure retinuerunt Casaliam, nec cogebantur esse procuratores, & negotiorum gestores venditoris, aliàs venditor locupletaretur cum jactura emptoris, quia retineret pretium penès se, & interusurium, & emptor cum ejus periculo, & industria teneretur conservare fructus ad utilitatem emptoris, quod non est dicendum, quia præstaret propriam diligentiam, quæ non debetur, neque à malæ fidei possessore, ut est dictum, & in hærede, qui tenetur reddere rationem creditoribus de fructibus, non præstat usuras lucratas cum propria diligentia ex pecunia hæreditaria, Fanuc. de invent. par. 3. num. 36. fol. 278. 2. par. tom. 8. tract. divers. omnino ergo est attendendum tempus recollectionis, sicut novissimè audio judicatum in S. C. junctis Aulis in causa Marchionis Fuscaldi cum Ducissa Sulmonetæ, & est punctualis doctr. Bald. in l. 1. num. 5. Cod. de pignor. ubi in venditione fœneratitia concludit compensari fructus tempore perceptionis cum pretio antequam consumantur, quia possessor non obligatur formaliter ad restitutionem fructuum, sed tantundem in æstimatione, & consumuntur periculo percipientis, & perbellè declarat Paul. de Castro ibid. num. 3.

Item ex dicta retentione sequitur aliud, quod nulla adest mora restituendi, nec aliqua mala fides, & perceptio fructuum fuit, & est licita non vitiosa, nedum à principio, sed semper quousque realis restitutio non est facta. Item possessor non ordinatur ad conservationem fructuum ad utilitatem venditoris, nec fructus habet sub hypotheca, quod non est in creditore possidente pignus, quia creditor fructus non percipit jure domini, sed percipit jure pignoris, & tenetur conservare ad beneficium venditoris usque ad tempus consumptionis, & ne consumantur potest alienare, & sic efficitur debitor pretii, quo tempore deinde fit compensatio cum ejus credito, Bart. Bald. & ceteri in leg. 1. Cod. de pignor. ait. Ancharan. in cap. 1. num. 4. de usur. & dum tenetur conservare id facit tanquam diligens paterfamilias non statim consumendo, sed expectato aliquo tempore, non tamen ultra annum recollectionis, idem Bart. in eadem l. 1. num. 4. & quando de consumptione non apparet, illa præsumitur in eodem anno recollectionis, Costa in tract. de portione rata quæst. 142. num. 16. idem est in tutore, in procuratore negotiorum gestore, marito, & similibus, qui à principio licitè recipiunt fructus, dum sunt ordinati ad perceptionem, licet deinde superveniat mala fides, quia tenentur ad restitutionem, & pro illa sunt conventi, tunc compensant fructus habito respectu ad tempus consumptionis, ultra quod tempus æstimatio non crescit, Bart. in leg. divorzio, §. ob donationes num. 40. Alex. num. 6. Paul. de Castr. Jafon num. 6. Vinc. col. fin. Barb. num. 19. & 2. ff. solut. matrim. Verùm si perciperentur illicitè à principio cum mala fide,

dolo, & mora deberetur æstimatio quanti plurimi post consumptionem, nisi petantur fructus officio judicis Mercendarii, sed post consumptionem quiescit, Bald. in l. 2. art. 14. Cod. de fruct. & lit. expens. Alex. Paul. de Castr. & Jaf. d. num. 6. & Barb. num. 22. in d. §. ob donationes.

Ex quibus pro resolutione totius materiæ sunt faciendi quatuor casus. Primus in possessore malæ fidei verè cum dolo, qui ab initio illicitè percepit fructus, & tenetur restituere jure actionis, & est in mora restituendi; tunc tenebitur ad valorem, & æstimationem quanti plurimi intra triennium post consumptionem, quia tunc semper censentur extare, & crescit æstimatio quanti plurimi ob moram, Alex. num. 6. Paul. de Castr. & Jafon num. 6. Barb. num. 22. & Vinc. col. fin. in dict. §. ob donationes, supra citati Gloss. Bart. & alii in dict. leg. vinum, ff. si cert. petatur, hic non est casus præsens, quia non adest dolus verus, neque mala fides vera, & à principio non fuerunt illicitè fructus percepti ob rationes prædictas, maxime stante retentione permilla, nec adest mora restituendi, nec Princeps tenetur omnino, & formaliter restituere fructus, sed æstimationem, dict. l. in summa, §. in frumento, ff. de condit. indeb. imò adest satisfactio fructuum ob compensationem etiam permissam cum interusurio pretii, & cum ipso pretio, & meliorationibus, ut est dictum.

Secundus casus in eodem supradicto possessore malæ fidei veræ, & dolo, qui tenetur restituere fructus officio Judicis Mercendarii non jure actionis, & fructus consumpsit, tunc tenetur ad æstimationem secundum valorem tempore consumptionis, non autem ad æstimationem quanti plurimi post consumptionem, siquidem post consumptionem quiescit officium Judicis Mercendarii, & ita procedit Bald. in leg. 2. num. 14. Cod. de fruct. & lit. expens. declarat Alex. in dict. §. ob donationes num. 6. Gregor. Lopez in leg. 8. gloss. 10. in tit. 3. partit. 1. Rota in decis. 837. in fin. par. 4. in nov. ssimis divers. Mant. in decis. 281. n. 6. & similiter non est casus præsens ex rationibus in præcedenti casu adducti.

Tertius est casus in possessore, qui ab initio licitè percepit fructus, & deinde supervenit mala fides, per quam non potest fructus consumere, nec alienare, sed eostenetur conservare in beneficium Domini, quia ramen fructus non semper conservantur, tunc licitè possessor consumit, & alienat ad evitandam malam consumptionem, scil. ne fructus ipsi marcescant, deteriorescent, & pereant; hoc casu æstimatio debetur secundum valorem in tempore consumptionis, & procedit hic casus in creditore possidente rem loco pignoris, in tutore, in procuratore, & similibus, Bart. in dict. §. ob donationes num. 4. & alii ibid. Barb. num. 19. & 20. & hic tertius casus similiter non est præsens, in quo Princeps, & ejus Prædecessores ab initio, nedum possederunt bona fide, & licitè tenebantur conservare fructus ad beneficium venditoris, quos fructus jam emerunt, ut est supra plenius fundatum.

Quartus & ultimus est casus, in possessore bonæ fidei, sive in eo, qui causam justam habet litigandi, & in sententia succubuit. Item in eo, qui retinet lege, vel Judice permittente, non obstante mala fide, ut in emptore fœneratitia, in emptore cum enormissima læsione, qui exbursavit pretium, & etiam facit melioramenta, ut propriè est præsens casus, in hoc omnino est attendendum tempus recollectionis, quia recolligendo possessor statim facit fructus suos, & tenetur eodem tempore ad fructuum æstimationem, quia compensat cum suo credito, sic deinde fructus conservat ad propriam utilitatem cum propria industria, & diligentia, & cum ejus periculo, nullo transmissio periculo in personam Domini, qui remanet liber, & ita concludunt omnes nemine excepto Antesignano, Bald. in dict. leg. 1. num. 5. Paul. de Castr. ibid. num. 3. Jo. de Anan. in consil. 38. num. 12. & 3. Menoch. de recuper. possess. num. 600. remed. 15. Cavalc. in tract. de tutor. num. 333. Anton. Galeac. Malvas in consil. 121. num. 23. Alex. Trentacin. in consil. 20. num. 5. par. 1. & melius in lib. 1. variar. resol. tit. de alim. resol. 1. num. 4. in fin. Joan. Garcia in tract. de expens. cap. 23. num. 47. vers. Adverte tamen, Steph. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 243. num. 56. & optime tom. 5. cap. 106. num. 65. & judicavit S. C. in dicta causa Marchionis Fuscaldi.

Hoc etiam quotidie servat Regia Camera in exactione relevii ob mortem feudatarii æstimando fructus secundum

dum valorem in tempore recollectionis, quando fructus sunt in area tempore messis in frumento, ordeo, & similibus tempore vindemiæ in vino, & oleum tempore quo premittitur, admittendo expensas, quæ sunt pro recollectione; expensæ verò, quæ sunt post recollectionem non admittuntur, quia fructus deinde, ut plurimum plus valent, & illud pluris cedit beneficio possessoris, Jacob. de Ayello in tract. de jure Adoba n. 70. Frecc. de subfeud. lib. 2. autoritate 3. num. 29. & 30. Dominus meus Theodor. in allegat. 21. num. 19. Moderni in jure relevii par. 2. quest. 13. num. 3. 4. 5. & 6.

Ex quibus Princeps omnino sperat obtinere, cætera suppleant Peritissimi Domini judicantes Neapoli.

DISCEPT. CCCLVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua in presenti.
- 2 Meliorationes excomputantur cum fructibus mala fide perceptis à possessore.
- 3 Fructus cum melioramentis compensantur à bona fidei possessore.
- 4 Textus in l. qui scit 25. ff. de usuris, concordat cum Textus in leg. qui bona fide 23. ff. de acquir. rer. domin.
- 5 Fructus an sequestrentur in judicio assistentie.
- 6 Covarr. var. resol. cap. 7. & 8. adducitur ad materiam.
- 7 Garzia doctus Hispanus adducitur ad materiam.
- 8 Evictio non datur, nisi evicta re empti.
- 9 Fructus in liquidatione assistentie, qualiter liquidantur.
- 10 Regens de Marinis lib. 1. cap. 155. adducitur ad materiam.
- 11 Bona fidei emptor in judicio hypothecario tenetur ad fructus post sententiam assistentie perceptos.
- 12 Fructus an teneatur emptor post publicationem in causa restituere in judicio vindicationis in judicio verò hypothecario post judicium assistentie.

ARGUMENTUM.

Fructus compensari cum meliorationibus à bona fidei possessore certum cum sit, ad explanationem Textus in l. qui scit 25. ff. de usuris, & l. qui bona fide 23. ff. de acquir. rer. domin. Propterea disputatur de fructibus quando faciat suos, & quando teneatur restituere emptor, vel quilibet possessor in judicio vindicationis, vel in judicio assistentie.

J U R A

P R O

Bernardo de Laurentio.

- 1 Bernardus de Laurentio creditor cum hypotheca Regio assensu vallato super Terra Petre Paulæ obtinuit in anno 1637. sententiam assistentie Sacri Consilii super Terra prædicta possessa per Ducem Crosiæ emptorem, & tertium possessorem, qui post sententiam opposuit de meliorationibus, & fecit nullas probationes circa melioramenta, quæ cum non obstarent institit actor ea liquidari nihilum, & dum decreto S. C. fuissent liquidatæ meliorationes in ducatis 2000. reclamavit actor à decreto duplici ratione, ne dum, quia debet reformari decretum, & liquidationem in nihilum determinari, sed si quæ quantitas ex meliorationibus deberetur eam declarari ipso jure excomputatam cum fructibus prædictæ Terræ mala fide perceptis saltem post sententiam Sacri Consilii.
- 2 Quam compensationem fieri ipso jure constare, ex Text. in leg. sumptus 49. ff. de rei vindicatione, in illis verbis, etenim admissa compensatione superfluum fructuum meliore prædio facti Dominus restituere cogitur, cui concordat Text. in leg. emptor 67. ff. eod. & l. super 16. C. de evict. ibi, impensas quas ad meliorandam rem vos erogasse constiterit habita ratione fructuum restitui vobis jubebit, &

quotiescumque compensatio est ordinata à lege fieri ipso jure etiam non proposita ab homine, patet ex Text. in leg. constat, junctâ Gloss. & ibi DD. Cod. de compensatione vel si requireretur replicatio actoris, ut ipsa compensatio inducatur, juxta tradita per Capyc. decis. 93. num. 1. jam nunc opponitur, & replicatur de compensatione.

Difficultas hujus articuli dependet ex eo, quia cum prædicta circa compensationem fructuum cum meliorationibus loquantur etiam respectu bonæ fidei possessoris, & cum justo titulo emptionis in judicio tamen revocationis, utpotè, quia emptio fuerit facta à non Domino infcio ipso tempore in quo conventus, quamvis bona fidei possessor constituitur in mala fide in die litis contestatæ, & tenetur ad restitutionem fructuum deinde decedentium, cum ex eo tempore omnes possessores, licet ante bona fidei fiant pares cum possessoribus malæ fidei, in cum prædonibus dixerunt Jurecons. in leg. sed & si leg. §. si ante; ff. de per. hered. & in l. si homo, ff. de revoc. certum, Cod. eodem, ubi expressè ex l. 2. Cod. de fruct. lit. expens. & per hoc rectè procedit compensatio meliorationum cum fructibus omnino debitis, dubitatur autem si illud idem procedat respectu emptoris justo titulo emptionis possidentis in judicio reali hypothecario ad instigantiam creditoris sub hypotheca ipsius venditoris cum in casu videatur obstare, Text. in l. habere licere, ff. de emptionib. in l. in bona fidei, ff. de acquir. rer. domin. in verbis, bona fidei emptorem non dubiè percipiendos, & in eos etiam ex re aliena suos interim facere, & in l. qui scit 25. ff. de usur. in quo dixit Jureconsultus bona fidei emptor quoad percipiendos fructus intelligi debet quod diu fundus non fuerit evictus, nam & servus alieni quem bona fide emero, tam diu uti ex re mea acquirit, quam diu evictus non fuerit, ex quibus videtur, quod non in emptore considerata mala fides superveniens post contestationem à creditore hypothecario intentatæ, & persequentæ, sed solum sit spectandum tempus totalis evictionis rei ablata.

Verum cum dispositio prædicti Text. in dict. leg. qui scit, ex diametro obstat decisioni alterius Jurecons. in l. qui bona fide 23. ff. de acquir. rer. domin. ubi expressè dicit Jureconsultus non esse solum spectandum initium emptionis factæ bona fide, nam si possidente emptore ipse scire cœperit ad alium, sive hypotheca, vel quocumque modo rem pertinere constituto in mala fide teneatur ad fructuum restitutionem his Jureconsulti verbis: Quæstio in eo est utrum initium spectemus, an singula momenta malæ fidei, & magis est, ut singula momenta spectemus, quæ jura cum videantur inter se contraria standum citæ positioni interpretum circa concordiam, & intelligentiam eorum.

Interpretes verò licet in varias, & inter se contrarias jure sententias, & interpretationes, quas res Covarr. variar. resol. cap. 3. num. 7. ubi posita contrarietate dictorum jurum, & DD. solutionibus præfata hæc verba, quæ uti doctissimi interpretis transcribam, sunt hæc, sed ab his libenter ego quæsierim possessor bona fidei, ne facere fructus suos cum Vulpianus manifestè & palam scripserit in dict. leg. qui mihi bona, Bonæ fidei initio possessionis non sufficere, sed singulis momentis desiderari, ut possessor fructus suos faciat, hæc Covarr. & Text. in dict. leg. qui mihi bona, loquitur in emptore & in servo empto, subdit deinde idem Covarr. Ego id ingenuè fateor mihi certum esse possessorem alicuius rei tenei omnino ad restitutionem fructuum, quos a die litis contestatæ fidei perceperit eodem modo, quo tenetur si fuisset mala fidei possessor ab initio, & hoc probatur in dict. leg. bona fidei & in leg. qui mihi bona, & sic residet Covarr. in hac opinionione, quam firmat autoritate Jo. Coppi de fructib. tit. 4. cap. 5. & juxta prædicta S. C. judicavit in principis litis intentatæ per creditorem hypothecarium contra tertium possessorem, & bonæ fidei emptorem esse legem strandos fructus rei, super qua petitur assistentia, ut statuit Præf. Merlin. lib. 1. contr. cap. 24.

Et idem Covarr. variar. resol. cap. 8. num. 4. posuit in hac materia verba ista, quamobrem justius erit in hac controversia à Iudicibus definiri rem ipsam cum eis meliorationibus restituendam creditori agenti hypothecaria modo prius creditor possessori solvat meliorationes quatenus res ipsa facta est pretiosior compensatione hujus meliorationum admittenda cum fructibus perceptis post

et contestationem, ut in dict. §. in venditione non autem cum perceptis antea, hucusque Covarr. ex qua doctrina nullum remanet dubium in articulo prædicto.

7 Sed clarior intelligentia dixit Jo. Garfia Hispanus in tract. de meliorationib. & expensis cap. 23. sub titul. de computatione expensarum, & meliorationum cum fructib. à num. 15. usque ad num. 19. inter tract. tom. 17. ubi dixit omninò standum dispositioni Text. in l. qui bona fide 23. ff. de acquir. rer. dom. videlicet in emptore quoad percipiendos fructus, & non restituendos non esse spectandum solum initium emptionis bona fide factæ, sed singula momenta, in quibus eadem bona fides persistat, adeò quod à tempore quo sciverit rem ad alium pertinere, sive hypotheca, sive alia actione ex eo tempore cogi ad restituendos fructus, cui dispositioni Text. non repugnare verba Jureconsulti in dict. leg. qui scit. 25. ff. de usur. quia illa verba Jureconsulti in d. Text. prolata (Bona fidei emptor quoad percipiendos fructus quamdiu fundus non fuerit evictus, sint intelligenda quamdiu ad notitiam emptoris pervenerit fundum esse evincendum ex instrumentis per actorem exhibitis, & ex probationibus jam factis; nam ex eo tempore quo scit, aut scivisse debuit non ad se pertinere, tunc fundus dicitur evictus) ex cujus doctrina videtur, quod facta publicatione, & conclusione in causa bonæ fidei emptor, jam sit in mala fide, quam sententiam uti æquiorē securum fuisse S. C. testatur Afflict. dec. 59. & Marchio Torelli lib. 1. dec. 65. num. 7. & 8. multo magis in casu nostro sequuta jam sententia, in qua jam fuit judicatum super probationibus, & instrumentis productis nullum remanet dubium teneri ad fructus deinde decurfos, & proinde cum eis faciendam compensationem meliorationum prætersarum.

8 Fundat Jo. Garfia hanc suam doctrinam germana, & indubitata ratione; nam multa sunt jura, quæ dictant, quod adversus venditorem non possit agi per emptorem de evictione, nisi evicta jam re vendita, leg. evicta re 16. ff. de evict. leg. utique, ff. de reivendic. l. 3. Cod. de evict. l. 4. de act. empt. tamen ea omnia jura fuerunt declarata, tunc dici rem evictam, & emptorem agere posse, ubi simulatque constiterit fundum esse evincendum, sic Text. in leg. emptorem 12. ff. de act. empt. in illis verbis, quia manifestum fuit noxium servum fuisse nihilominus, vel ex stipulatu, vel ex emptio agere posse, & sic videtur, quod Text. in d. l. qui scit, habuit respectum, ut fructus faciat suos emptor quousque fundus non fuerit evictus, id est quousque ipse emptor agere possit de evictione ad recuperandos, nedum fructus, sed omnia damna, & opinionem, Jo. Garfia firmat etiam Hartm. Pistor. lib. 4. quest. 17. in fin. quapropter si agere potest emptor, tunc cum manifestum sit fundum evinci posse, quia tunc dicitur jam evictus, & eodem recuperare fructus à venditore verò debitore nulla remanet ratio, quare emptor ad restituendos fructus ex eo tempore non teneatur.

9 Prout sumus in casu nostro, quia jam egit emptor conventus adversus Principissam Scillæ venditricem, & obtinuit, ut condemnatur venditrix ad omnia ea, ad quæ ipse conventus emptor condemnatus veniet, & sic hæc omnia in damnum venditricis resultant, quæ uti vera debetrix ad omnia teneretur.

Si igitur dubitari non potest ex prædictis emptorem omninò teneri ad fructus saltem post sententiam decurfos jam compensatio meliorationum prætersarum fuit facta, vel ipso jure cum dictis fructibus, vel fieri debet sic excipiente creditore, & cum non sit dubium ex appretio per adversarium producto, & approbato fructus Terræ prædictæ ascendere ad ducatos biimille quolibet anno spatio annorum quatuordecim ab anno 1637. usque ad præsens satis longè excedere fructus valorem ipsarum prætersarum meliorationum, & proinde ordinandum, quod exequatur sententia quoad venditionem, & consignetur possessio oblatori, & de præteritis meliorationibus habeatur ratio in liquidatione fructuum à die sententiæ decurfosum.

10 Nam licet prædicta per interpretes adducta videantur militare contra bonæ fidei emptorem in judicio tamen reivendicationis eadem omnia procedere in judicio hypothecario contra eundem, ex quampluribus decisionibus affert decisum Donat. Anton. de Marin. lib. 1. cap. 155. n. 5. in fin. adeò quod inter unum, & alium judicium nullam adesse differentiam, firmat etiam Statil. Pacific. de Salvia-

no interd. inspect. 2. cap. 2. num. 175. & videtur, quod ipsorum opinio fundari possit, ex Text. in l. si fundus 16. §. in venditione, ff. de pign. ubi voluit Jureconsultus actionem hypothecæ esse considerandam sicuti de cæteris in rem actionibus, & ibidem subdit Jureconsultus, quod si possessor conventus judicio hypothecario condemnaretur tantum in id, quod deberetur, ad quid prodesset in rem actio?

Mihi autem videtur bonæ fidei emptorem in judicio hypothecario teneri ad fructus post sententiam assistentiæ decurfos, ex dispositione Text. in l. fin. Cod. de jur. dom. impetrando, quo disponitur, quod post prolatam Principis sententiam super re hypothecata dominium illius spectat ad actorem; quapropter fructus deinde decurfos teneretur possessor restituere actori uti domino, jam cognito per sententiam, licet non sit sequuta effectualis traditio, prout sufficit in judicio reivendicationis litis contestatio, vel publicatio.

Sit ergo conclusio, quod contra bonæ fidei emptorem in judicio reivendicationis teneretur emptor ad fructus post publicationem in causa; in judicio verò hypothecario post sententiam assistentiæ, & sic per quatuordecim decisiones judicavit S. C. duas in causa Jo. Camilli de Apice contra Alexandrum Pezzillum patrocinante Consiliario Caravita tunc advocato, quas affert Donat. Anton. de Marin. cit. cap. 155. num. 7. alias duas affert doctissimus Horat. Pal. in quibus ego interveni uti advocatus in causa creditorum Josephi de Martino contra Camillam de Martino, & ejus filios tertios possessores ad relationem Marchionis Ramonitis eo tempore Regii Consiliarii, in qua causa ex professo fuit tractatus, degustatus, & plenè discussus articulus prædictus prævio decreto Sac. Conf. quod partes informant super articulo prædicto, & deinde decimum meliorationes esse excomputandas cum fructibus decurfis post sententiam, & in ea causa meliorationes fuerant deductæ, & probatæ ante sententiam, & decisum esse liquidandas, imò facta fuerat relatio de valore ipsorum, de quibus sunt præsentatæ copiæ in proc. ultra alias sex decisiones in aliis Europæ Senatibus, quas affert Donat. Anton. de Marin. cit. cap. 155. num. 5. & sic introducta jam consuetudine judicandi in articulo prædicto amplius de illo non disputandum.

DISCEPTATIO CCCLVII.

SUMMARIUM.

- 1 Liquidatio instrumenti sit ad formam Ritus M.C.V.
- 2 Liquidari non potest contractus, qui non valet.
- 3 Liquidatio instrumenti opponitur ex nullitate contractus.
- 4 Liquidatio instrumenti impeditur ex nullitate contractus.
- 5 Filius familias qualiter jure obligatur, & qualiter in Regno.
- 6 Contractus de quo in presenti, cur sit nullus.
- 7 Emancipatio facit contractum filii familias validum.
- 8 Emancipatio quid sit, & quotuplex.
- 9 Emancipatio filii absentis an valeat.
- 10 Instrumenti emancipationis forma qualis sit.
- 11 Baldus requirit presentiam emancipandi.
- 12 Angelus requirit emancipandi presentiam.
- 13 Aretinus eandem requirit presentiam.
- 14 Duarenus requirit presentiam emancipandi.
- 15 Cujacius eandem requirit presentiam.
- 16 Donellus requirit emancipationem presentis.
- 17 Emancipatio apud Hispanos requirit presentiam emancipati.
- 18 Emancipatio Anastasiana requirit presentiam emancipati.
- 19 Patria potestas magis, quam domino concessa.
- 20 Patria potestas quotuplex est, & qualis.
- 21 Emancipatio olim diversimodè habebatur.
- 22 Emancipatio Iustiniana, & Anastasiana qualiter differebant.
- 23 Presentia defectus qualiter suppleatur in emancipatione.
- 24 Emancipatio an decretum Iudicis requirat.

- 25 *Emancipatio est actus legitimus.*
- 26 *Emancipatio per Procuratorem an fieri possit.*
- 27 *Emancipatio fieri potest secundum Curtium, sed reprobat.*
- 28 *Emancipatio lege Anastasii, qualiter sit facienda.*
- 29 *Emancipatio secundum Corneum, & alios, an requirat presentiam emancipati.*
- 30 *Emancipatio tacita, qualiter habeatur in filio negotiante separato à Patre.*
- 31 *S.C. Macedonianum dispositio qualis.*
- 32 *Pragmatica prima ad Macedonianum explicatur.*
- 33 *Filius falsò se asserens Patrem familias, an habeat Macedonianum.*
- 34 *Emancipatio tacita habetur per decennium.*
- 35 *Emancipatio tacita qualiter habeatur.*

A R G U M E N T U M.

Text. in l. fin. C. de emancip. lib. explicatur, & quid sit emancipatio, ac quomplex, & latè an requiratur presentiam filii emancipati, an sufficiat si ratificetur postea per filium emancipatum. Emancipatio tacita, quæ per certum tempus habetur, quo filius negotietur à patre separat, qualiter sit habenda.

J U R I U M   N O T A,

P R O

Illustr. Duce Acheruntæ,

C V M

D. Didaco Chiros Mayorica.

Interrogationis formulam, qua Illustr. Dux Acheruntæ, ab immitti creditore fuit super tenore instrumenti citatus, haud rectè in presenti Judicio, nec ex Ritus M. C. præscripto fuisse institutam, quin & ipsum instrumentum, de cuius præsentatione agitur, non uno nullitatis vitio laborare, satis ut opinor, superque fuit ostensum à summo Doctrina Viro, ac cunctis nostri Ævi Patronis longè ingenii laude præstante, qui debitoris partes, contra rigidas creditoris instantias, longo, sæpiusq; iterato certamine, fortiter, strenuèque de more, tutatus est. Sed quoniam rerum copia, longaque argumentorum congeries, non semel causam obruunt potius, quam adjuvant, dum pluribus intentus animus debiliior est ad singula cognoscenda, sive dijudicanda; Idè cum aliqua mihi circa eandem rem sint scribenda, ut ejusdem Doctissimi Viri, quem Præceptoris loco semper habui, monitis paream; non malè me facturum existimavi, si ex tot validissimis argumentis, quæ ad Ritus elidendum rigorem fuit ab ipso ingeniosè excitata, unum tantum mihi latius aliquantò exornandum proponerem, ut hinc nedum rem meis viribus æquam sumplisse viderer: sed & ipsa Ducis conventi Justitia breviori videretur indigere apparatu, quò extra omnem dubietatis aleam constitueretur, ac undique ab adversariorum ictibus redderetur securus.

Istud igitur erit id, de quo pluries fuit in Aula certum, nempe quod contractus hic, de quo agitur gestus fuerit à Duce, tempore quo Patriæ adhuc potestatis vinculis erat alligatus; quò sit, ut sive jura Populi Romani, sive peculiare nostri Regni leges inspiciamus, instrumentum istud, quod contra Ducem producitur nullam contra eundem executionem mereatur. Nam quod attinet ad jus Romanum, compertum est filium, qui cum sub Patris potestate esset se creditori obligavit, si postea vel per emancipationem, vel per Patris mortem sui juris reddatur in id tantum, quod facere posset teneri, nec ulterius à Prætorè contra eundem concedi actionem, ut perpetuo edicto caveri testis est Ulpianus in l. ait Prætor 2. ff. quod cum eo, & decidit Imperator in leg. 2. Cod. eodem tit. cui consonant, l. si ambiter 10. §. filius familias, ff. de fidejuss. & l. exheredatum 49. ff. de reg. ju. cum concord. In quibus iuribus, etsi hujusmodi beneficium eatenus filio à Prætorè indultum dicatur, quatenus vel à Patre sit exheredatus, vel paterna se hereditate abstinerit, unde Paulus in d. l. & exheredatum, Exheredatum inquit, vel enim, qui pa-

terna se hereditate abstinuit, nec ex ipsius contractu, nisi in id, quod facere potest condemnandum, haud tamen verum jus obtinebit, si vel Patris hereditas nimio fita re alieno oppressa, ut docet Castrensis. in l. 2. ff. quod cum eo in fin. vel ei immiscuerit se filius cum beneficio legis, & inventarii, cum exheredari, abstinere, vel immiscere hereditati confecto inventario, quoad hoc beneficium obtinendum idem sint, ut post Baldum, & Salycetum in leg. fin. §. etsi præfatam, C. de jur. deliber. probant Minadon conf. 17. num. 3. & in constit. in aliquib. notab. 2. num. 34. Ponte consil. 37. num. 3. Giurba decis. 43. num. 25. verisimiliter tamen abstensio, Monticula de Inventar. cap. 8. ad princ. Anna allegat. 30. num. 13. Molfes. conf. 42. num. 29. post 2. tom. consuetud. Neapol. Amendola ad Franch. decis. 70. in fine, Gratianus qui prædictos refert discept. forens. cap. 799. num. 42. alique plures, nec enim, nisi alienare exhausta præsumitur Patris hereditas, cui filius non nisi confecto inventario se voluit immiscere, ob idque haud esset privandus hujusmodi beneficio, quod ejus mutationis gratia fuit à Prætorè adinventum, ut latius distulerunt Minadois, & Giurba locis citatis.

Cujusmodi idè exceptionem posse etiam adversus instrumentorum præsentationem opponi, quasi quod ea tantum contra instrumentum, quam contra ipsius executionem opponatur, post Bartolum in leg. si filius familias num. 1. ff. quod cum eo, Baldum, Salycetum, Castrensem, & alios in leg. si ex alio 9. Cod. eodem tit. probante Ritus Lanarius de exequut. instrum. quæst. 18. Barz. de instrum. quærentig. par. 3. quæst. 6. Giurba decis. 44. num. 4. Gratianus dist. cap. 795. num. 13. & in terminis nostri Ritus tradiderunt Caravita super Ritu 166. num. 76. Præf. de Franch. decis. 181. num. 11. & decis. 221. num. 2. Minad. dist. consil. num. 4. Molfes. conf. 4. num. 1. & repetit dist. consil. 42. num. 3. ubi plures refert decisiones Reg. Rovit. in pragmat. ad Macedon. num. 16. versic. Item potest opponi, Freccia præsentat. instrum. par. 5. declarat. 3. Mulcatell. de appellat. par. 3. gloss. reservata num. 122. Reg. Sanfelici. decis. 190. ad finem, quod judicatum junctis Aulis refert Præf. Amato dist. 41. in fine, & latè probat Caravita in pragmat. ad Macedon. 12. à num. 64. per plures sequentes.

Quæ cum ita sint inspecto jure communi, latius tamen obtinent attento jure hujus Regni, quo generali lege constitutum, ne filius in potestate extans, absque præsentia, & consensu Patris audeat se quovis contractus genere obligare, ipso etiam contractu jurejurando, cæterisque id genus pactionibus, quæ contra formam illius legis fieri pro infectis habitis, ut in pragmat. per excellentem de Vignauus Conf. Maced. pragmat. 64. §. 9. de offic. procur. Cap. pragmat. 3. §. 2. de sponsonibus mercatorum, & pragmat. 1. de contractibus, cujusmodi consensus an ad vitandum tantum Patris præjudicium, an verò ad integrandam potius penam filii (ut nostri ajunt) requiratur, latè disputant contrarias abeuntes sententias, doctissimi nostra ætate riconsulti, Reg. Rovit. in d. pragmat. 1. ad Macedon. num. 27. seqq. & Præf. Merlin. controver. for. cent. 2. per totum, quia nihil ad rem nostram, nihil moror.

Quare cum hujusmodi contractus, de quo in præsentem agimus, vel nullo unquam tempore ratus fuerit, si expressam Regni nostri sanctionem inspiciamus, vel si valuerit quidem à principio fuisse, adhuc post Patris mortem, ex communis juris regulis filium, non nisi in id, quod facere posset obligaret, jure sequitur omnino ruere præsens hereditationis judicium, quod tam acriter contra Ducem fuit ex adverso institutum, cum nec ordinario jure, postea ex eo contractu, juxta aliqua actio contra eundem oriri, ut superius probatum.

At hic insurgunt Adversarii, nihilque se ex prædictis turbari ajunt, dum rem eo tempore cum Duce se gestissimè autumant, quo jam è potestate, & familia Patris exierat, ipse Paterfamilias effectus per emancipationem, quocumque casu cessare quæcumque ea, quæ de filiofamilias scriptimus, nulli non est exploratum; hic ergo latius aliquantò immorandum, & tam ex hac, quæ prætextitur Patris emancipatione, filius è Patris sacris dilcesserit, attentius inquirendum.

In qua re principio erit advertendum, emancipationem cum sit dissolutio potestatis patriæ, qua filius vivente adhuc Patre è sacris, & familia ejus dimittitur, haud idè pendere ex nudo parentum consensu, sed certas formulas, certalque solemnitates à jure præscriptas requirere, quæ non

non adhibeantur nullius erit momenti, ut clarè innuunt Imperatores in l. non nudo 3. Cod. de emancipat. lib. dum inquirunt, non nudo consensu patria liberi potestate, sed actu solemniter liberantur, & in ea non tam causa, quibus Pater emancipavit filium, sed actus solemnitas queritur, rectèque Donellus lib. 3. comment. cap. 26. constat emancipatio non nuda voluntate Patris, sed consensu Patris, & filii, item & solemniter actu emancipationis. Cum enim patria potestas, jus quod clam sit proprium Civium Romanorum, ut ait Cujas in leg. 3. ff. de his, qui sunt sui, vel al. jur. & Justin. in §. jus autem instit. de patr. pot. proindeque ad publicum jus Romanorum Civium pertineat, unde Boet. in Top. Cicer. Romanorum jure liberos retineri in parentum arbitrio, consequens erat, illam non posse privatorum pactationibus tolli, in publico etiam, ac legibus præscripto more auferretur, ad Tex. in l. jus publicum 38. ff. de pact. qua ratione emancipatio non tam Patris, quam legis actio dicitur in l. magistratus 4. ff. de adoption. rectèque eam inter actus legitimos adnumeravit Papinianus, qui neque diem, neque conditionem recipiunt in l. actus 77. ff. de reg. jur. legitimi dicti, quia sunt ex usu juris solemnitis, ut explicat Cujas lib. 15. observ. cap. 16. in fine, & in d. l. actus legitimi ad Papin. lib. 28. qq.

Quo posito cum quaerimus, an emancipatio, de qua agimus, fuerit solemniter, sive ut Cujas ait, ex usu juris solemnitis celebrata, inspicere oportet, an in ea servata fuerit solemnitas à jure præscripta, ut per eam filius paterno iure solutus, dimissusque dicatur. Et sanè eam nullo modo servatam fuisse in hoc casu, vel ex eo apparet, quod nec præsentem Judicem, nec filii præsentiam, consensuque adhibito fuerit à solo Patre coram publico Notario celebrata; quorum etsi, quod ad Judicem attinet, potuisset fortè ex chartularii Judicis interventu suppleri, de qua re agitur inferius, tamen quod attinet ad filii præsentiam indubitati juris est, eam requiri pro forma, ita ut ea non servata, actus in totum corruat, ac pro nullo habeatur, ut clarè decidit Textus in leg. jubemus 5. Cod. de emancipat. liberor. qua cum Imperator Anastasius formam tradere vellet, qua posset Pater filium absentem (quod antea non licebat) è sua potestate dimittere, sanxit ut eatenus id effici posset, quatenus impetrato à Principe rescripto, eodemque coram Judice exhibito, quo id ei fieri permittitur, suam voluntatem Pater apud acta testetur, quæ si filii postmodum consensus accesserit, plenissimæ emancipationis formam, ac robur accipiat; manifestè innuens, quod si spreta illius legis forma, nulloque præcedente rescripto, absentem filium Pater emancipare sategerit, irritus fuerit labor, ac nullum robur ejusmodi actus sit habiturus.

Quæ adèò vera sunt, ut quamvis Justinianus in leg. fin. Cod. eod. tit. post vanas quasdam solemnitates extinctas, quæ olim in emancipationibus servabantur, sublatoque veteri more, novam emancipationis celebrandæ formam condidisset, ut scilicet licentia ei sit, qui emancipare vult, vel ex lege Anastasiana hoc facere, vel sine sacro rescripto intrare competentis Iudicis Tribunal, vel eos adire magistratus, quibus hoc facere, vel legibus, vel ex longa consuetudine permissum est, & filios suos, vel filias, nepotes, vel neptes, vel deinceps progeniem in potestate constitutam à sua manu dimittere, id tamen haud ita sit accipiendum, ut sublata Anastasii lege licere debeat Patri solo magistratus decreto absentem fortè, vel ignorantem filium, solve jure Patrio, ac reddere geutilitatis sacris, paternaque familia extorrem; nam ut rectè notavit antiquus interpretes Azo. in summa, Cod. tit. de emancip. liber. non potest quis ex constitutione Justiniani libertatis jura per emancipationem acquirere, nisi præsens sit in judicio, cum emancipatio peragitur; unde ait: Fit emancipatio apud Iudicem competentem ordinarium, & fortè extraordinarium, vel eum, cui ex consuetudine hoc competit, Patris, & filii voluntate accedente, & utriusque PRÆSENTIA.

Hinc magnus Civilis Praxis Magister Durandus lib. 4. sui speculi particula 3. num. 16. cum traditurus esset formam, quomodo instrumentum emancipationis concipi debeat, in præsentia, inquit, talis Iudicis constitutus P. ipsius filium ibidem PRÆSENTEM hoc volentem, & potentem, à se emancipavit, & à sacris sui Patris eum penitus relaxavit, nec non à sua manu, & paterna nexi-
onis formulam in hæc verba concipi debere putavit.

Ego A. emancipationis hujusmodi instrumentum mea, & TVA voluntate concorditer præsentem, & auctoritatem præbente tali Iudice ordinario, à manu, & potestate mea dimitto, atque paterna potestate libero TE filium meum, ut deinceps tui juris, & Paterfamilias existens, licentiam habeas faciendi in judicio, & extra, qua Patrifamilias licita sunt de jure, & demùm hæc addenda voluit: Acta sunt hæc Patre, & dicto filio consentientibus, & volentibus, & dicto Iudice suam auctoritatem præstante. Nec tantum Patris, sed & ipsius filii subscriptionem requirit, ut tutius de utriusque præsentia constaret, ut latius per eundem notato loco.

Ut hinc pateat, quam longè à veritatis via aberraverit, quicumque (quod bona illius venia dictum sit) crederet, post constitutionem Justiniani, etiam absentem filium posse absque Principis rescripto, solo Iudicis decreto à nexibus potestatis patriæ liberari, ipsa constitutione Anastasii quoad hanc partem immutata; nam nedom id falsum dignoscitur ex ipsa Justiniani lege, qua vererentium ritus, fictasque venditiones se immutare dixit, Anastasiana verò legem se tantum non abrogare, ut potius apertè probaverit, sed illud etiam omnium interpretum traditioni repugnat, qui filium absentem, non nisi Principis intercedente rescripto, paterno jure solvi posse existimant.

Hinc Baldus in dict. leg. jubemus 5. Cod. de emancip. liber. Absens, inquit, & infans non possunt emancipari, nisi ex rescripto Principis rescribentis Præsidi, vel Iudici competenti, ut partibus præsentibus auctoritate Principis, interponat decretum emancipationis. Unde subdit: Pone habeo filium, qui est ultra mare, volo eum emancipare, ut possit contrahere, & testari non possum coram Iudice Perusino, quia ille est absens; quod erit remedium? R. quod impetrem à Principe, quod rescribat huic Iudici, quod in emancipando annuat votis meis, tamen istud decretum non sortitur effectum, nisi filius meus coram illo Iudice, vel coram quovis alio, apud acta consentiat.

Angelus in leg. post mortem 25. §. 1. ff. de adopt. num. 7. quarens, an id, quod dicitur in ea lege, adoptionem scilicet non posse fieri per Procuratorem, habeat locum in emancipatione, Resp. dico quod sic, quia iste actus emancipationis debet esse multum solemnitis, & lex dicit, quod inter ABSENTES non potest fieri emancipatio, nisi ex rescripto Principis, ut l. jubemus, C. eod.

Aretinus in §. præterea instit. quibus modis jus potestatis solvi num. 5. cum explicaret formam, quam in emancipationibus servandam esse voluit Justinianus, ut scilicet Pater filium è sua manu dimittat, inquit, quod ita communiter observatur, videlicet quod Pater capit filium per MANUM, & ipsum retinet, & postea Iudex interrogat Patrem, utrum velit ipsum emancipare, & ipse Respondet quod sic, demùm Iudex interrogat filium an velit emancipari, & si Respondet quod sic, tunc jubet, & dicit Patri, ut manum filii relaxet, ut hic. Cujusmodi mox ex ipsis Justiniani verbis manavit in d. §. præterea, cum sanxit, ut fisione pristina explosa, recta via ad competentes Iudices, vel Magistratus parentes intrent, & filios suos, vel filias, nepotes, vel neptes, ac deinceps sua manu dimitterent; ubi idèò notavit Accursius, quod Pater filium debeat manu apprehendere, eumque postea dimittere, adhibitis verbis in hunc effectum idoneis, nisi celebraretur emancipatio ex rescripto servata forma Constitutionis Anastasianæ; nam cum ea absente filio fiat, per consequens in ea manus dimissio cessaret, prout explicat idem Aretin. loco citato.

Hinc rectè Franciscus Duarenus comment. jur. tit. 7. cap. 13. lib. 1. cum emancipationem non consensu, sed solemniter celebrari scripisset ex d. l. 3. Cod. de emancip. liber. ac idèò requiri Iudicis decretum: Præterea, inquit, consensus necessarius est, & PRÆSENTIA tam Patris, quam filii, l. jubemus, Cod. eodem, quod si fortè filius sit absens, non aliter, quam rescripto Principis emancipari potest, quo casu consentire quidem filium oportet, sed quocumque tempore, & apud quemcumque Iudicem poterit consentire, dict. leg. jubemus, & §. præterea, institut. quibus modis jussu patr. potest. solvit.

Jacobus Cujas in tit. Cod. de emancip. liber. in fin. postquam tria emancipationum genera tradidisset, unum scilicet ex l. 12. tabularum, per trinam imaginariam ven-
di-

ditionem, aliud ex Constitutione Anastasii in leg. jubemus, per Principis rescriptum, Postremum ex Constitutione Justiniani in l. fin. per Judicis decretum, antiquis solemnitatibus omiſſis: Non est omittenda, inquit, una differentia inter eatria genera emancipationis, quæ exposui, quod etiam absentes ex Anastasii lege possint emancipari impetrato rescripto, l. pæn. hujus tit. non ex duodecim tabul. non ex constitutione Justiniani, nisi PRÆSENTES.

- 16 Hugo Donellus dict. lib. 2. comment. cap. 26. cum ostendisset non tantum Patris, sed & filii quoque consensum requiri, ut emancipatio valeat, hæc addit: Filii consensu accedente, ne sic quidem nudo consensu amborum Patris, & filii perficitur emancipatio, sed constat ea, ut dixi etiam solemnī actū, ut in leg. 3. Cod. de emancip. liber. solemnīs Ritus verus sublatus est, l. ultim. Cod. eod. eo sublato duplex mansit ex constitutionibus. Aut enim emancipantur liberi ex rescripto Principis, aut autoritate Magistratus. Rescripto Principis tunc opus est, cum filius abest quem pater vult emancipatum: Autoritas magistratus sufficit, cum PRÆSENS est, quem pater emancipare cogitat.

Ubertus Gifanius in dict. §. praterea, cum easdem enumerasset emancipationum species, Veterem scilicet, Anastasianam, & Justinianeam, ac hujus postremæ formam nobis tradere veller, hoc modo eam celebrari posse scripsit, si Pater filium, ad magistratum adducat, eumque CORAM IPSO emancipet, sine ullis solemnibus, atque ita, inquit, hæc Justiniane in locum Veteris ab Imperatore sublata est instituta.

Misingerius in dict. §. praterea, versic. nostra autem, de eadem Justiniani constitutione loquens, hæc habet: Subjungitur innovatio, quomodo hac venditionum fitione explosa Justinianus constituerit Patrem apud quemlibet Iudicem posse filium PRÆSENTEM, atque consentientem emancipare, quod si infans sit filius, aut absens Principis auctoritate interveniente id fieri debet.

- 17 Demum huic Romanorum juri, circa emancipationes celebrandas, consonat mirifice Lex apud Hispanos part. tit. 4. tit. 18. l. 16. his verbis: Emancipar queriendo el Padre algun fijo que no esnuiesse delante, o que fuesse memor de siete annos, no lo puede fazer a menos pedir merced a el Rei, que se lo otorgue, quam legem refert Narbona de etate anno 7. quest. 34. art. 3. qui pro hac eadem sententia, absentem, scil. & infantem non nisi rescripto Principis à patria potestate liberari, citat Quintil. Mandos. de etat. minor. cap. 3. num. 16. Curtium Seniores conf. 19. paulo post principium, & conf. 65. ad medium, Rolandum à Vale conf. 61. num. 5. Ruinum consil. 71. num. 3. Perez de Lara in compendio vite hominis cap. 16. num. 23. & alios plures.

- 18 Atque ex his satis constare credimus Constitutioni Anastasii, quæ de absentibus emancipandis lata, haud quicquam per Justiniani Constitutionem derogatum, quin & ipsam intactam mansisse, quotiescumque de absentibus liberis ageretur, quando Justiniane lex, non nisi de presentibus loquitur, ut superius probatum. Porro per Constitutionem Justiniani fuisse tantum antiquum jus immutatum, vanis scilicet solemnitatibus abire iussis, quibus emancipatio constabat, apertè nos edocet idem Imperator, cum inquit: Cum inspeximus in emancipationibus vanam observationem custodiri, & venditiones in liberas personas figuratas, & circumductiones inextricabiles, & injuriosas rhapsimatas, quorum nullus rationalis invenitur exitus.

- 19 Compertum est enim, vel mediocriter in jure nostro eruditus, non alium apud veteres, patriæ fuisse potestatis dissolvendæ morem, quam si pater ter filium per imaginariam venditionem alicui mancipasset, à quo ter quoque dimissus, solutus potestate patria, ac proprii juris effectus videretur. Idque ea ratione, ut antiquæ illius potestatis, qua patri filium ter vendere licuit, quædam servaretur imago. Licebat enim patribus lege in ipsis nascentis urbis primordiis à Romulo instituta, filios nedum domi verberare, coercere, ac etiam occidere; sed & ipsos non tantum semel, sed & tertio vendere pecuniæ redigendæ causa, etsi post tertiam auctorem ab illorum potestate eximebantur. Cujusmodi potestas major quidem in filios fuit Patri concessa, quam domino in servos: Servus enim semel venditus, inquit Halicarnassæus, Roman. antiq. lib. 2.

deinde libertatem adeptus, in posterum sui juris est: filius vero à Patre venditus si liber fieret, rursus sub Patris potestate redigebatur. Iterum quoque venundatus, & verberatus, servus ut antea Patris erat; Post tertiam venditionem eximebatur à Patris potestate. Quod translatus postea fuit in leges 12. tabul. concepta lege hæc verba, si Pater filium ter venundedit, filius à Patre liber esto, ut est apud Ulpianum Instit. tit. 10.

Cum ergo potestas hæc patria, uti ab ipso Ulpiano conditore (si Halicarnassæo credimus) Romanis Civibus data ad publicum, Propriumque jus eorumdem Civium spectaret, ut Justinianus ait in d. §. jus autem, instit. de p. test. non quod apud alias Gentes liberis Parentes impertent, sed quod talem in eos non habeant potestatem qualem Romani habent, Civilem scilicet illam potestatem patriam, à qua magni, plurimiq; juris effectus oriuntur. Ideo cum ratio aliqua à Jurisconsultis quaereretur, qua salva legum autoritate posset filius è patris potestate dimitti, non aliam adinvenierunt, quam si ter filius vendideretur, per trinam imaginariam venditionem, hibitis libripende, numo sextertio, libraque antea, quæ antiqua illa tempora referebat, quibus æs incultus & informe appendebatur, & fiduciario parente, quod ter sibi à Patre solemnibus verbis mancipatum, ter quoque sua manu dimitteret, ut hinc tanquam venditus propriæ familiæ jura nancisceretur, quod in verbis expressit Ulpianus lib. regul. tit. 70. filius ter mancipatus, ter venditus fit sui juris, & Cujus instituitur filius masculus tribus emancipationibus, de potestate Patri exit, & sui juris efficitur. Cumque emancipare posset, ac è manu, sive mancipio dimittere, leg. liberum ff. de adopt. unde & manumissus quandoque pro emancipato accipitur, tot. tit. ff. si quis à Patr. fuer. manum. cum emancipabatur filius, non secus, ac servus, cum manumittebatur agebatur in orbem, ut facta ista venditione, facieq; ac fronte pulsatus libertatem acquireret, & latius explicant I. Cujacius dict. tit. Cod. de emancip. lib. F. Cornanus comment. jur. lib. 2. cap. 14. num. 4. B. Brodeus Roman. antiq. cap. 7. & 11. F. Duarenus tit. de emancip. cap. 13. A. Alcinius lib. 3. parerg. cap. 4. Berber de divers. reg. jur. antiq. cap. 16. F. Hottomanus in d. §. praterea, instit. quib. mod. jus pot. sol. Broeus in dict. §. praterea, instit. quib. mod. jus pot. sol. D. B. tofred. in dict. leg. fin. Cod. de emancip. liber. pluraque non ineredite congerit ex nostris Borellus consil. 73. & seqq.

Hæ igitur sunt vanæ illæ observationes, fictæque venditiones, quæ in liberas personas exercebantur, de quibus loquitur Justin. hæ circumductiones inextricabiles, injuriosa rhapsimata; circumrotationes, nempe illæ, quæ peritioris vertigines, & alape, quibus pulsatus filius abibat, quas idè scilicet injurias, vocavit Claudianus, quod iis libertatis lucrum fieret, ut tradunt Cujacius, & Gotofredus citatis locis, idemque Cujac. observ. cap. 13. Quare cum hujusmodi Ritus etiam post Anastasii legem vigerent, in cæteris scilicet emancipationibus, quæ non ex rescripto fiebant. Idè opus fuit Justiniane lege, qua fitiones illæ omnes tollerentur, & emancipationes in posterum, vel ex lege Anastasii, cum filii emancipabantur absentes, vel ex ipsius Justiniani constitutione celebrarentur: Vana tantummodo (scilicet) quod jam dictum est) observatione sublata, ut conſtituit Imperator in ead. lege. Etsi hujusmodi morem ter vendendi filium in emancipatione, adhuc hodie apud Malitiam servari, author est Cujacius lib. 6. differentiar. Malitini ad l. 10. de suis, & legit.

Cujus idè utriusque emancipationis Anastasii scilicet, & Justinianæ, hanc nobis exposuit formam Hugo Donellus dicto lib. 2. cap. 26. vers. filii consensu accedente, ut scilicet in ea, quæ fit ex rescripto: Pater impetrato rescriptum à Principe, ut sibi filium emancipare liceret, impetratum deferat ad Iudicem, ad cuius jurisdictionem emancipatio pertinet, apud hunc declare se ex rescripto filium emancipare, curetq; ut, & rescriptum, & testatio insinuentur, sive mandentur actis magistratus, postea filius, vel apud eundem magistratum, vel apud alium quemlibet sub gestorum testificatione significet se emancipatum, mittere emancipationem Patris de qua cognovit. Ea venditio emancipatio rata est, & filius sui juris efficitur. Eadem emancipatio, quæ fit absque rescripto ex Constitutione Justiniani, sic perficitur, inquit Donellus: Cum &

qui emancipat, & qui emancipatur ambo se sistunt apud idoneum magistratum, & illic Parens de voluntate sua testificatur se filium à potestate sua dimittere, filius admittit, aut aperte consentiendo, aut non contradicendo, nec quicquam aperte desiderat amplius constitutione Iustiniani, qua huic rei formam dedit, vana observatione, & fictione veteris emancipationis abire iussa.

23 His igitur latius fortè explicatis, quam res ipsa satis ex se clara poscebat, facillima redditur ad cætera omnia solutio, quæ circa eandem rem ex adverso obijciuntur. Nam quod ajunt suppleri præsentia defectum ex consensu filii postea subsequuto, id tam futile est, ut ne responsione quidem indigeat. Nedum enim iis deficit factum, cum hujusmodi ratihabitio non constet, nec ideò liquidum dici possit instrumentum, quod ad sui validitatem extrinseca indiget probationes. Sed & jure etiam destituuntur, nam si absque rescripto utiliter fieret emancipatio, quam filius postea absens ratam haberet, ridicula redderetur lex Anastasii, qua ratihabitio filii, tunc demum Paternæ emancipationi robor adjicit, cum ea Principis præcedente rescripto celebratur, ut proinde dicere oporteret, vel emancipationis formam ab Anastasio præscriptam omnino in defuetudinem abiisse, penitusq; abrogatam, quod nullus dixit, vel eam absque rescripto in absentem filium, quantumvis is ratum habeat, inutiliter fieri, quod constanter asserimus.

24 Quod sanè, vel ex ipsa emancipationis forma, quam nobis Iustinianus tradidit, manifestè desumitur; nam cum in ea necessariò exigat magistratus decretum, iis verbis: *Intrare competentis Iudicis tribunal, vel eos adire magistratus, quibus hoc facere, vel legibus, vel longa consuetudine permissum est*, absurdum esset dicere, decretum Iudicis à filii futuro consensu pendere, ejusque validitatem in suspensio esse, quousque suum consensum filius accommodaverit; quando Iudicis decreta, nec diem, nec conditionem recipiunt, ut tractant Bart. & DD. in *L. a Divo Pio 15. §. in venditione, ff. de re judic.* idèq; Angelus *conf. 44. num. 2.* querens, cur emancipatio utriusque præsentiam requirat, nisi intercedat rescriptum: *Ratio in promptu est*, inquit, *quia in emancipatione requiritur utriusque consensus, simul & decretum Iudicis, quod decretum non recipit suspensionem, nec conditionem, nec diem; Vnde si consensus utriusque simul non intervenit, emancipatio nulla est, nec potest ex consensu sequenti confirmari, ex quo decretum fuit nullum.*

25 Præterea cum emancipatio inter eos actus adnumeretur à Papiniano, qui vocantur legitimi, quique ob id per temporis, vel conditionis adjectionem vitiantur, *dict. leg. actus legitimi 77. ff. de reg. jur.* consequens est statim eam in ipso actu debere perfici, nec posse à futura filii ratihabitione pendere, quando ut Cujacius notat in *eam legem lib. 28. qq. Pap. omnis actus legitimus momento temporis perficitur, nec capit dilationem ex die, vel conditione*; qua ratione emancipationem sub conditione celebrari non posse, docuit Alciatus *d. lib. 3. parerg. cap. 4. Quia in ea*, inquit ipse, *Lex statuit certam formam, que non servata actus omnino infirmatur.* Unde Covarr. de *matrim. 2. par. cap. 3. num. 4. emancipatio*, inquit, *à lege introducitur, ut statim quis à patria potestate liberetur, at pendente conditione non potest esse liber, igitur conditio resistit emancipationis actui.* Hæcque est ratio, cur eatenus in emancipatione abentis ratihabitio admittatur, quatenus præcesserit Principis rescriptum, ex *d. l. Anastasii*, quia ut advertit Lara *dict. cap. 16. num. 24.* etsi ratihabitio regulariter non admittitur in actibus legitimis, id tamen limitatur cum adest rescriptum Principis, quo præscribitur forma actui celebrando; nam cum illud vim legis habeat, non videtur non ex lege peragi, quod ex Principis rescripto celebratur, & ideò hoc casu admitti ait ratihabitionem in emancipatione, quæ fit ex rescripto, quamvis in aliis actibus legitimis rejiceretur, ut latius idem Lara *num. 35.*

26 Atque hinc etiam penderet alia juris nostri conclusio, emancipationem scilicet non posse fieri per procuratorem, est enim hoc proprium actuum legitimorum, ut eorum sollemnitas non possit peragi per procuratorem, inquit Cujac. in *d. l. actus legitimi 77. ff. de reg. jur.* unde & acceptilationem, hereditatis aditionem, manumissionem, cæterosque legimos actus minime per procuratorem celebrari posse, ostendit idem Cujac. *cod. loco*, adeò ut speciali opus fuerit Iustiniani constitutione, ut ritè fieret manumissio per filium

Caponi Discept. Tom. V.

cum speciali mandato, *l. 1. C. comm. de manum. §. fin.* Ideòq; emancipationem, prout & spirituales cognationem, inutiliter fieri per procuratorem, quicquid usus in cognatione spirituali contrarium induxerit, docuerunt Bartolus in *l. Gallus, §. forsitàn, ff. de liber. & posth. num. 1.* Angelus in *l. post mortem §. 1. num. 7. ff. de adopt.* Jalon in *d. §. forsitàn n. 7.* Soccinus *ibid. num. 6. versic. quinta conclusio*, Decius in *addit. ad Baldum in d. l. jubemus, Cod. de emanc. lib. lit. A.* Alexander in *d. §. forsitàn num. 7.* estque communis conclusio, etsi non idem servandum in legitimatione filii, quod eam non à Patre, sed à Principe fiat, ob idque differat ab emancipatione, & adoptione, docet nos idem Bartolus in *d. §. forsitàn*, quem alii sequuntur.

27 Ut hinc constet, quam malè, ut causæ, clientique infervirent, à vera juris ratione discesserint, Francisc. de Curte *conf. 4.* & Angelus *conf. 44.* quorum primus nullo juris fundamento nixus, emancipationem Notario stipulante, & acceptante pro filio, ejusque postmodum consensu accedente validam esse scripsit, exemplo ejus quod dicitur delegitimatione, cum tamen diversa in ea militet ratio, ut modò ex Bartolo ostendimus: Secundus verò etsi consensum supervenientem nihil operari fatetur, sustineri tamen scripsit emancipationis actum, si fiat præsentè procuratore filii cum speciali mandato, oblitus eorum, quæ scripserat in *d. l. post mortem, ff. de adopt.* rectè ob id reprehensus ab Alexandro in *d. §. forsitàn num. 7.*

28 Quæ tamen omnia ad uberiores doctrinam scripsimus, non ut iis nullo pacto egeamus, cum in specie de qua agimus, nec Procurator filii intervenerit, nec pro eo Notarius emancipationem acceptaverit, nec is unquam ejusmodi actum ratum habuerit, ut ex facto probatur. Nam quod de tacita, sive præsumpta acceptatione mussitant ex adverso, præter id quod nec constar, adhuc si ex lege Anastasii cum emancipatio ex rescripto peragitur, non tacita, sed expressa, & coram Iudice requiritur acceptatio, ridiculum sanè esset asserere id operari posse tacitam ratihabitionem sine rescripto, quod nec expressa, quando rescriptum adest, ni coram Iudice fieret, operaretur.

Ex quo etiam apparet emancipationem de qua agimus, quando præsentè filio fuisset celebrata, adhuc ex eo nullam reddi, quod nullum in ea intervenierit Iudicis decretum, quod necessariò requiritur, *d. l. 4. ff. de adopt. l. 1. & fin. C. de emanc. lib. l. 1. C. de off. Prætorum, §. præterea, inst. quib. mod. jus potest. solv. cum concord.* Quod adeò verum est, ut nec coram municipali magistratu emancipatio facta subsistat, ni peculiari municipii lege concedatur, *d. l. 1. ubi notant DD. C. de emanc. lib. & tradit Specul. lib. 4. par. 3. num. 16.* cujusmodi decretum idèd requiri, ait Baldus in *d. l. post mortem 25. ff. de adopt.* qui patria potestas cum sit juris publici, submoveri non potest, nisi publica etiam autoritas intercedat.

29 Et quamvis Corneus *conf. 159.* quod repetit *conf. 238. 3. vol.* Emancipationem rectè coram Notario celebrari potuisse scripserit, quod ea ad voluntariam, non contentiosam jurisdictionem pertineat, prout judicatum etiam testatur Maranta in *specul. par. 3. distinct. 18. num. 4.* quod præcipue obtinere ait in Regno, dum in instrumentis adhibetur Iudex servata forma Constitutionis *instrumentorum robor*, & consuluit Borrellus *conf. 73.* ubi latè. Tamen si rem attentius inspiciamus, non dubium, quin contraria opinio sit verior, magisque amplectenda; debere enim emancipationem fieri coram Iudice competenti, apertissimè statuit Iustinianus in *dict. leg. fin. C. de emancip. liber.* quem idèd competentem esse debere Patris emancipantis, non ejus, qui emancipatur, decidit Rota *decis. 178. de Judic. in noviss. & Ripa in cap. decernimus 2. num. 9. extr. de Judic.* adeò ut si coram Iudice incompetenti fieret emancipatio, pro infecta haberetur, ut ait Dec. *conf. 13. lib. 1. num. 2.* Imò nec sufficere, si coram extraordinario Iudice fiat decilum apud Guidopap. *decis. 632. num. 2.* qua ratione, nedum emancipationem coram Notario factam non valere, sed & ipsum Notarium, ac chartularium Iudicem, puniri debere tanquam alienum usurpantes officium, scripserunt Angelus *conf. 94.* & Luc. de Pen. in *leg. 2. Cod. de num. lib. 12. versic. sed quid in questione*, quos refert Caravita in *Pragmat. ad Maced. §. 12. num. 30.* & quamvis Paril. de *syndic. lib. 1. versic. quæro de questione facti*, Iudicem, & Notarium excusari dicat à pœna, concedit tamen emancipationem nullam, cum verba illa coram *competenti Iudice*, intelligi debeant in potiori significatu, nec isti veri dicantur Iudices,

dum non possunt jus dicere, ut inquit idem Caravita *cita-
to loco*, qui idem *num. 33.* testatur se ex facto consulum
respondisse nullam fuisse emancipationem, quam Pater
coram Norario fecerat, ob idque eam iterum fuisse à Pa-
tre coram Judice celebratam, & Ascanius Clemens *de
patr. potestate effectum ult. num. 79.* dicit ex hoc habitam
fuisse nullam in Regno quandam emancipationem, quia
non intervenerat Judicis decretum. Ut hinc dubiam
reddi constet Borrelli traditionem, qui de contraria con-
suetudine testatur in Regno, quam certe negari non po-
test, quin alleganti incumberet onus probandi, prout
probatam in casu suo fuisse, inquit Corneus *dict. conf. 238.
vol. 3.* quod in Judicio liquidationis instrumenti fieri non
posse, certò certius est.

30 Nec tandem his omnibus obstabit, quod ultimo loco,
ex adverso opponi audivimus, cessare scilicet hæc omnia,
quæ de emancipationis nullitate scripsimus, cum semper
Dux post eam celebratam fuerit sui juris habitus, publicè-
que se in omnibus gesserit, tanquam Patremfamilias, quo
casu non tantum eum validè obligari ajunt, ad Text. in l. 3.
& l. pæn. ff. ad Sen. Conf. Maced. sed & tacitam quoq; exo-
riri emancipationem, juxta tradita per D. Reg. Capyc. Latr.
consult. tom. 1. consult. 16.

31 Etenim facilè hæc omnia resolvi posse crediderim, si
distinxerimus beneficia, quæ filiisfamilias à jure fuerunt in-
dulta, in primisque jus commune à Pragmatica Sæctione
discernamus; nam si ageremus de Macedoniano, quod
jure communi inspecto, creditorem pecuniæ, ex mutuo
agentem rejicit per exceptionem, utique illud, quod odio
fœneratorum inductum fuerit, constat non alii obstare,
*nisi qui sciret, aut scire potuisset filiumfamilias esse eum cui
credebat, dict. leg. Julianus pæn. ff. ad Maced.* quare si non
vana simplicitate, aut juris ignorantia deceptus, sed
quia publicè sui juris esse videbatur, eum Patremfamilias
crediderit, utique Senatusconsultum cessaret, ut loquitur
Ulpian. in d. l. 3. eod. tit. & consonant l. 1. & 2. C. eod. quod
idè secus esset, si non odio fœneratorum, sed filii favore
fuisset Senatusconsultum introductum, ut docuit Barto-
lus in d. l. 3. num. 2. Quemadmodum si ageretur de benefi-
cio, *l. quod cum eo*, quod non creditoris odio, sed ipsius fi-
lii miseratione fuit inventum, non aliter eo indignus cen-
seretur filius, quam si vel conveniretur ex delicto, vel si
cum contraheret, dolosè se fuisset Patremfamilias men-
titus, ut ex Marcelli sententia scripsit Ulpianus in l. 4. §. 1.
ff. quod cum eo.

32 Verùm juxta terminos Regiæ Pragmaticæ res sit agen-
da, nedum juxta creditoris ignorantia, qui cum filiofamil.
contrahit, eum non excusat, sed etiam si dolosè filius se
Patremfamilias asserat, etiam si mendacium jurejurando
firmaverit, adhuc ab omni perjurii, debiti que solvendi me-
tu liber evadet, d. *pragm. 1. de Senatusconf. Maced. in fin. &
pragm. 63. §. 8. de off. Proc. Cas.* ex regula, quod qui cum alio
contrahit, illius conditionis non esse debet ignarus, *leg. qui
cum alio 19. ff. de reg. jur.* Adèd ut, quamvis in eadem Prag-
matica excipiat casus, si filius seorsim à Patre viveret cum
uxore, & familia, & filius contrahens assereret se in propria
domo cum uxore, & familia degere, adhuc eo casu opus es-
set creditori probare verè filium, tunc temporis vixisse seor-
sim à Patre, nec satis esset confessio filii, qui se talem as-
seruit, ut post latè rem disputatam decisum fuit in S. C. apud
Grammaticum *decis. 12. num. 10. & 29.* quam decisionem
referunt, & sequuntur Fulvius Pacianus *de probat. tom. 2.
cap. 23. Peregr. decis. 112. num. 20. in fin. & Consil. Paschal.
de virib. patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 3.*

33 Igitur, ut ad rem nostram accedamus, si ex eo teneri fi-
lium ex contractu creditor velit, quod falsò se Patremfami-
lias asseruerit, id deficit in facto, cum nihil ejusmodi in
instrumento legatur; deficit in jure cum servata forma
Pragmaticæ, ejusmodi assertio filio nequaquam noceret.
Si verò ex eo illum teneri dicat, quod publicè se pro Pa-
trefamilias gerendo, omninò pro Patrefamilias sit habendus,
juxta ea, quæ scribit Dom. Reg. Capyc. Latr. *d. consult.
16. tom. 1.* & tunc adhuc facilius responderetur, in liquidatio-
nis judicio in quo extrinsecè probationes non admittuntur
rem juxta præsentem rei statum definiri debere, nec ullam
haberi posse rationem earum rerum, quæ ex instrumento
non constant; quare cum nihil horum sit in processu de-
ductum constat Ducem, non nisi pro filiofamilias esse
existimandum; nam si dubitatur, an filius sit, vel non
sit emancipatus, præsumitur in potestate, ut docuit Glos-

sa in leg. Titia, ff. solut. matrim. & in leg. sed et si de sua, ff.
de acquir. hered. Quod et si à nonnullis revocatur in du-
bium, quando patrem non constaret fuisse viventem,
tamen si de ejus vita constaret, indubitata res esset, fi-
lium in potestate præsumi, ut docent Angelus in *dict. l. post
mortem 25. num. 5. ff. de adopt.* Alexander in *l. si emancipati
9. Cod. de collat. num. 2.* Jalon *ibid. num. ....* quos idè
immeritò reprehensos à Decio, inquit Cagnolus in *dict. l. post
mortem 25. num. 80.* quod latius probant Fulv. Pa-
cianus *dict. lib. 2. de probat. cap. 23.* Reg. Rovit. *dict. l. post
mortem 25. num. 1. ad Maced. & Consil. Paschal. de vir. patr.
potest. dict. cap. 6. num. 7.*

In qua tamen re omittendum non erit, non omne tem-
poris spatium, in quo filius fuerit sui juris habitus, sat
se ad hoc, ut patria potestate exemptus judicetur, cum
constans sit Doctorum traditio, quod si dubium sit, an
lius fuerit, vel non fuerit emancipatus, sat probata vide-
tur emancipatio per cursum decennii, si verò constet non
quam fuisse emancipatum, sed longo temporis spatio ve-
beras prætendatur præscripta, tunc requiratur cursus ve-
ginti annorum, ut notant Baldus in d. l. post mortem, in
ff. de adopt. num. 7. Salycet. in l. 1. Cod. de patr. potest. num. 1.
Jalon in l. si certis annis 28. num. 12. Cod. de pactis, Un-
ad Afflict. *decis. 189. num. 81. & decis. 308. num. 17.* Præ-
Franch. *decis. 10. num. 4.* estque communis conclusio.

Cujusmodi spatium annorum viginti, nedum tunc
quiri cum is, qui se sui juris effectum dicit, solo tempore
spatio niteretur, sed etiam si allegaret se emancipatum, cum
tamen emancipationem constaret non fuisse solemnem, ut
docuit Salyc. in d. l. 1. C. de patr. potest. dum ait, quod si con-
stat emancipationem non fuisse solemnem, habetur potestas
non facta, & requiruntur viginti anni; idem consilium
Decius *consil. 13. num. 2. tom. 1.* dicens, quod quamvis pro-
pter diuturnitatem temporis, emancipatio præsumatur
gitimè facta, tamen si ex inspectione instrumenti conste-
ret eam fuisse nullam, ut putà, quia facta coram Judge
incompetenti, tunc nulla habita temporis ratione, pro
la haberetur, quod in propriis terminis nostræ Pragmaticæ
tradidit etiam Caravita in *Pragm. ad Maced. §. 12. num. 1.*
omninò videndum.

Ut proinde ex his omnibus constet omninò abso-
lutè fore à præsentis judicio Ducem, cum minus deest
criminali eum actione teneri ex eo contractu, quem ipse
eo tempore gessit, quo Patriæ adhuc potestatis vincula
nebatur, nec ullam præsentis emancipationis esse rationem
habendam, quæ à vera juris ratione dignoscitur aliena
Itaque cum nihil ex eo actu potuerit, nec patria potestas
minui, nec jus publicum lædi, quis dubitet, quin contra
rigidum creditorem à Prudentissimo Senatorum consilio
succurrendum sit filio, sive beneficium ei à Pratore
dultum spectemus, quod veterem obligationem restitui
siue Senatusconsulti auxilium, quod eam non tantum
stringit, sed ope etiam exceptionis elidit, siue Pragmaticæ
demum dispositionem, quæ omnes filiorum contra-
non tam exceptione, quam ipso jure reddit inutiles.
nè publica Parentum potestas expostulat, publicaque
gum autoritas exigit. Id juxta etiam filiorum miseriam
exposcit, prout ex his, quamvis tumultuaria scriptis
congestis, non obscurè ostendi potuisse credidimus.

DISCEPTATIO CCCLVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur.
- 2 Citatio super tenore instrumenti, qualiter concipitur.
- 3 Citatio erronea super tenore instrumenti, an faciat contumacem.
- 4 Citatio super tenore instrumenti, qualiter procedat.
- 5 Citatio super tenore instrumenti causam requirit.
- 6 Comparitio post citationem quem defectum purgat.
- 7 Citatio nulliter expedita censetur contra ordinem, & decretum S. Consilii.
- 8 Inhibitio ante citationem super tenore instrumenti quid operetur.
- 9 Inhibitionis renunciatio, qualiter procedat.
- 10 Francus *decis. 700.* adducitur, & explicatur.
- 11 *Pragm. 5.* de fide instrument. qualiter procedat.
- 12 *Pragm.*

- 12 *Pragm. deliquat. instrum. explicatur.*
- 13 *Inhibitio quid operetur in presenti.*
- 14 *Clausula iustitia quid operetur in presenti.*
- 15 *Obligatio pro quantitate in genere an valeat.*
- 16 *Instrumentum presentatum sine protestatione, qualiter supponat acceptationem.*
- 17 *Instrumentum productum quando videatur ad aliud enuntiatum.*
- 18 *Instrumentum filii favore an possit liquidari.*
- 19 *Instrumentum ad hoc, ut possit liquidari, qualiter reasumi debet.*
- 20 *Instrumentum quando liquidatur per ordinem ad aliud instrumentum.*
- 21 *Instrumentum reasumi debet in forma publica, & qualiter.*
- 22 *Emancipatio facta in absentem, an & quando valeat.*

A R G U M E N T U M.

Instrumentum ad hoc, ut liquidari possit, qualiter sit reasumendum, & nullitates opponendæ contra instrumenti liquidationem, quæ sint; & an emancipatio possit fieri in absentem.

F A C T U M , E T U S

P R O

Illustr. Duce Acheruntæ.

13. Iunii 1654. fuit dictum agatur ordinariè.

NEl mese di Febrero 1653. è stato citato il Signore Cosimo Pinelli Duca dell'Acerenza super tenore instrumenti ad instantia del Signor D. Diego Chiros Majorica scut. 9518. della sorte presente, & por almi scut. 1028. per le 30. seu interesse decorso.

All'incontro il detto Signor Duca è comparso Curia pro Tribunali sedente, con diverse scritture, dalle quali ha presupposto dover si provvedere, quod agatur ordinariè, & havendo la Vicaria provisto, quod remaneat condemnatus esso Sign. Duca, ne ha detto de nullità, & l'istessa Vicaria ha provisto, nullitates non obstatè dell'uno, & l'altro decreto, esso Sign. Duca have appellato, ha dato, & supplica al Sign. Presidente, et si è ordinato quod fiat verbum in S.C.

Et dovendosi fare detta parola, esso Sign. Duca pretende, che si debbia provvedere, quod agatur ordinariè per infra scritte ragioni v.3.

1 Primo, perche non vi è citatione super tenore instrumenti, la quale habet vim libelli, stante che nella citatione se cita il detto Duca dell'Acerenza, responsurus super tenore instrumenti stipulati sub die 20. mensis Martii 1649. & dopo Curia pro Tribunali sedente, non se produce instrumento stipulato in detto giorno, ma stipulato nel di 25. di Marzo 1649. Igitur deficit citatio, & contumaciæ incusata virtute dictæ citationis nulliter expeditæ corrunt, & liquidatio instrumenti penitus non potest fieri absque citatione, & contumaciis, & dum citatio fungitur vice libelli non posset fieri sententia contra formam ipsius, l. ut fundus 18. ff. commun. dividund. cum similib. dicitur insuper, quod contumaciæ fuerunt nulliter incusata; nam si fuit citatus Dux responsurus super tenore instrumenti stipulati die 20. Martii, & illa die certissimus erat Dux, quod nullum instrumentum fuerat stipulatum inter ipsum, & præfatum D. Didacum non tenebatur comparere, nec contumax reputari, igitur nulliter fuerunt contumaciæ incusata.

3 Neque dicitur, quod in processu adtunt aliæ citationes per prius expeditæ, in quibus fiebat mentio de instrumento stipulato sub die 25. Martii 1649. & quod ex errore in citatione, de qua agitur fuit scriptum, & enuntiatum instrumentum stipulatum die 20. Martii.

Nam respondetur, & dicitur, quod hodie non tractatur, nec agitur de aliis citationibus per prius per multos menses ante expeditis, ex quo illæ fuerunt circumductæ, & debitor licentiat, sed tantum agitur de ultima citatione hoc modo facta, & si dicat D. Didacus, quod ex errore hoc processit, debet animadvertere quod non est bona

Caponi Discept. Tom. V.

responsio; nam debet esse diligentissimus creditor in expeditione citationis, & si error in ea processit sibi est imputandum, & citatio corrumpitur.

Ne anco osta, che detta citatione non stà fundata 4 sopra l'instrumento stipulato nel di 20. di Marzo, mentre se dice, quod veniat responsurus super tenore publici instrumenti in M. C. V. presentati, & liquidari petiti, &c. & che perciò se intenda spedita la citatione super tenore instrumenti presentati, il quale è stipulato nel di 25. di Marzo.

Perche se risponde, che mentre nell'istessa citatione se fa mentione, che l'instrumento, il quale se vole liquidare è stato stipulato nel di 20. di Marzo, quando poi nell'istessa citatione se dice, veniat responsurus super tenore instrumenti, se deve intendere dell'istesso instrumento, del quale se se mentione nell'istessa citatione; nam una pars citationis declaratur per alteram.

Neque etiam obstat tertia responsio data per partem 5 adversam, scilicet che nella citatione se dice per haver detto Duca mancato dal pagamento per dui anni compiuti nel di 25. di Marzo 1651. & così virtualmente pare, che se dica l'instrumento essere stato stipulato nel di 25. di Marzo 1649.

Nam respondetur, & dicitur, quod non est bona consequentia citetur Dux ad solvendum quantitatem scut. 9518. per havere detto Duca mancato dal pagamento per due anni compiuti nel di 25. di Marzo 1651. ergo instrumentum est stipulatum sub die 25. Martii 1649. quia utrumque potest esse, scilicet quod instrumentum fuerit stipulatum die 20. Martii 1649. & quod solutio fuerit promissa in die 25. Martii 1651.

Nec tandem obstat quarta responsio partis adversæ, 6 scilicet quod dum Dux comparuit, & habuit notitiam citationis purgatur defectus ipsius citationis, ad quod allegat l. fin. ubi gloss. ff. de feriis.

Nam respondetur, quod aut loquimur de defectu citationis factæ in loco, ubi debitor non potuit habere notitiam citationis, id est intimationis, citationis; & tunc si citatus compareret purgatur vitium intimationis, quia habuit notitiam, prout declaratur in pragm. 2. de ordin. judicior. sed per comparitionem debitoris non purgatur vitium ineptitudinis citationis, in qua dum debitor fuit citatus responsurus super tenore instrumenti stipulati sub die 20. Martii 1649. non poterit procedi ad liquidationem alterius instrumenti stipulati alia die, quia super tenore illius debitor non fuit citatus.

Secundò principaliter dicitur, quod citatio fuit nulliter, & attentatè expedita contra ordinem, & decretum Collateralis Consilii, seu Domini Regentis Caraccioli delegati ordine Excellentissimi Domini hujus Regni Proregis per quod fuit ordinatum, ne procedatur ad liquidationem instrumentorum contra prædictum Ducem, & quamvis per fratres D. Didacus preces porrexisset eidem Excellentissimo Domino Proregi pro revocatione prædicti ordinis, & fuisset ordinatum M. C. V. quod iustitiam faciat, hæc erat iustitia, ut servetur ordo datus, & non censetur revocatus, prout in puncto expressè fuit ordinatum per Regiam Pragmaticam 5. de fide memorialium.

Al che non osta quel che la parte dice, che l'inibitoria fu fatta prima della stipulatione dell'instrumento, nel quale si convenne, che detto Duca rinunzava a qualsivoglia inibitoria espedita, seu espedienda, & che perciò non havea obligo de dimandare la revocatione della detta inibitoria, perche la provista fatta dal Signor Regente Capelararo non importava altro solo che evitare la jurisdictione, al che allega la decisione del Presidente de Franch. 700. & dice, che non osta la Pragmatica 5. de fide memorial. perche dice, che la detta pragmatica tratta solo quando se tratta di revocatione di decreto interposto dal Sign. Vicerè, & Regio Collaterale Consiglio, & nel caso nostro se tratta di revocatione di decreto del Sign. Regente Caracciolo con la clausola, Iustitia si quis prætendit aliquid in contrarium compareat, & essendo comparso il Signor Don Diego, & havendo orrenuto, quod Mag. Cur. Vic. super expositis in memoriali iustitiam faciat, viene espressamente la detta inibitoria.

Perche se risponde per detto Sig. Duca, & se dice, che 9 maiesso Duca have rinunciato alla detta inibitoria, ma

K 2 have

have rinunciato solo, quod possit pro dicto debito d. D. Didacus agere civiliter, & criminaliter, & quod possit variare non obstante ritu M.C.V. & non obstantibus quibuscumque moratoriis, salvaguardia, & aliis dilationibus, &c. *ma non have mai rinunciato di non poterse servire d'inibizione fatta da Superiori, la quale in ogni modo deve obedirse dalli Tribunali, & Giudici inferiori.*

- 10 *Se dice che la decisione del Presid. de Franch. 700. non solo non ragiona a favore della parte, ma a favore nostro, perche dice che la decretatione, quod S.C. justitiam faciat nihil ponit in esse, & quod non importat aliud, nisi id, quod juris erit, & dum fuit allegatum esse factam consultationem in Regio Collaterali Consil. fuit dictum, quod decidatur in Regio Collaterali Consilio, non obstante dicta decretatione, quod S.C. justitiam faciat.*
- 11 Et ad id, quod pars dicit dispositionem Reg. Pragmaticæ non esse casui nostro applicabilem, sub prætextu quod Regia Pragmatica loquitur de revocatione ordinis Domini Proregis, ac Regii Collateralis Consilii, non autem de decretis unius ex Regentibus.
- 12 Respondeo pro parte Domini Ducis, quod dicta Regia Pragmatica loquitur generaliter, & absque ulla distinctione his verbis: *Que quando se remiten los memoriales decretados que la Vicaria de justicia prouca, no se revocan las ordenes dadas, sino que antes se manda que se guarden y se executen.* Et Reg. Rovit. super d. Regia Pragmat. n.1. & 2. probat dispositionem dictæ Regiæ Pragmaticæ esse conformem dispositioni juris communis, & idem habere locum etiam in provisionibus, & decretationibus Regii Collateralis Consilii, etiam quod in supplicatione porrecta petatur revocatio ordinis, nisi in decretatione expressè dicatur non obstante ordine expedita, &c.
- 13 Insuper dicitur, quod dato & non concessio, quod prætereundum esset D. Didacus non habere opus revocatione dictarum litterarum inhibitoriarum (quod expressè negatur) tamen dum petit revocationem, & fuit provisum M.C.V. justitiam faciat, dum per dictam Regiam Pragmaticam disponitur, quod censetur ordinatum, quod observetur, obstat omnino parti adversæ dictæ Regiæ Pragmaticæ, & obstat decretum inhibitionis.
- 14 Neque tandem dicatur, quod in decreto Domini Regentis Caraccioli adest clausula justitiæ, & per comparisonem D. Didaci censeri revocatum, perche non vi fu mai nel decreto del Sig. Regente Caracciolo clausula di justitia, ma se inibi alla Vicaria, che non procedesse a liquidatione d'instrumenti, & stante la delegatione in persona del detto Sign. Regente Caracciolo, le parti comparino avanti di esso Delegato.
- 15 A rispetto della nullità proposta, che nell'instrumento se obliga il Duca in le quantità contenute in diversi instrumenti, & quelli non se producono, & perciò non è obligato esso Sig. Duca, perche così se dispone in la Auth. si quis in aliquo docum. C. de edend.
- 16 Non osta quello, che risponde D. Diego Mayorga, che mentre il detto instrumento lo presenta l'istesso Duca Curia pro Tribunali sedente, senza protesta, & che perciò s'intende accettare tutto quello, che se contiene in esso.
Perche se risponde, & dice, che è tutto il contrario, perche se presenta con protesta animo impugnandi, & che l'instrumento è nullo, & invalido.
- 17 Ne osta che dica la parte, che dalle scritture presentate per l'istesso Duca, appare che vi siano prodotti li crediti enunciati in detto instrumento, perche è tutto il contrario, mentre non è stata prodotta nulla sentenza del suo pretenso credito, tanto di più, che nell'instrumento il Duca non asserì, ne confessò cosa alcuna, ma tutte l'assertive le fece detto Sign. D. Diego.
- 18 Si dice anco per esso Sign. Duca nella seconda nullità, che detto instrumento non può liquidarse, mentre il contratto fu fatto nel mese di Marzo 1649. a tempo era vivente il Padre del Duca moderno, & essendo figlio famiglia l'obbligo è nullo, quia contra expressam dispositionem Pragmaticæ unicæ de Senat. Consult. Maced.
- 19 Ne osta la fede d'instrumento presentata per detto Sig. Don Diego, nella quale appare, che esso Sig. Duca moderno fosse stato emancipato dal Padre in anno 1642. perche si dice, che detta fede d'instrumento non noce, ex infrascriptis.

Primò, quia dum instrumentum, de quo agitur obligationis factæ per modernum Ducem uti filiumfamilias non poterat liquidari abique instrumento emancipationis di-

ctum instrumentum emancipationis non solum debet presentari Curia pro Tribunali sedente, sed debebat reassumi in forma probante cum illis solemnitatibus requisitis per Constitutiones Regni Bajulos, & omnes, & instrumentorum robur, dum prædictum instrumentum quod liquidatur aliud, prout disponitur in ritu 167. debet esse æquè liquidum, prout per dictum ritum probatur de Franch. decis. 366. num. 2. in fin. si debet esse æquè liquidum, ergo dum instrumentum, de cujus liquidatione agitur, non dicitur liquidum, nisi sit reassumptum in charta pergamena, & cum illis solemnitatibus requisitis in Constitutionibus Regni constitutionibus instrumentorum robur, & omnes, ergo non potest instrumentum, de quo agitur liquidari.

Jo. Vinc. de Anna singul. 257. dicit, quod instrumentum per quod liquidatur aliud instrumentum debet esse authenticum sicut aliud, quæ dictio sicut repetit cum omnibus qualitatibus, probat Barbof. Episcop. Ugentinus de iur. etat. varii de dictionib. usufrequentib. dict. 366. Si igitur instrumentum, de cujus liquidatione agitur, non dicitur authenticum ad finem liquidandi, nisi sit reassumptum prout supra dixi: ergo eodem modo debet esse instrumentum per quod liquidatur.

Caravita super dict. ritu 167. num. 29. dicit hæc verum tamen adverte in practica, quod quotiescunque instrumentum debiti non est liquidum de per se, sed liquidatur per aliud, quando citatur debitor super reassumptione debet in citatione, quod veniat responsurus super reassumptione instrumenti non liquidi, liquidari tamen per aliud instrumentum ad finem, ut citatus veniat instructus, certus, & adde, quod tale instrumentum quod inducit ad liquidandum aliud, quod est illiquidum, debet esse reassumptum in forma probante, & si non est sumptum in forma probante, sufficit quod sit alia scriptura publica, modo de ea fiat mentio in citatione.

Ex quibus apparet, quod debebat reassumi in forma publicam, neq; obstant illa ultima verba sufficit, quod alia scriptura publica, quia illa verba intelliguntur quod liquidatur per aliam scripturam publicam, quando non est instrumentum, scilicet per fidem Paræci facientis de matrimonio per confessionem debitoris in iudicio, & de matrimonio per fidem præambuli, de quibus citatur mentionem Præs. de Franch. decis. 366. quia tunc, si illæ scripturæ non reassumuntur, prout instrumenta, debet per illas scripturas publicas potest liquidari instrumentum, & sic intelliguntur illa verba Præs. de Franch. in dict. decis. 366. num. 9. in fin. & in d. decis. 420. num. 4. quod potest liquidari per quodlibet genus probationis.

Dominus Præs. de Franch. d. decis. 420. num. 3. dicit, quod citatio est facienda super utroque instrumento, ergo eodem modo debet esse reassumptum.

Item dicitur, quod debebat de prædicto instrumento emancipationis fieri mentio in citatione, prout probant Caravita super d. ritu 167. d. num. 29.

Præs. de Franch. d. decis. 420. d. num. 3.

Et dum non est facta mentio in citatione non potest instrumentum liquidari, quia defecit in forma disposita.

Insuper dicitur, quod dicta emancipatio fuit facta ante ipso moderno Duce filio, igitur nulla, l. jubemus. de emancipat. liberor.

Per quem Text. probat ibid. Bald. quod ad hoc, ut sit emancipari filius absens, requiritur rescriptum Pontificis, & consensus filii.

Et respectu septimæ nullitatis dicitur, quod dum D. Didaco pro dicto ejus prætenso credito fuerint facta assignamenta cum decretis, quod ipsi correspondentes eumque recognoscant in Dominum, & Patronum, ipsi qui sibi quisivit dominium, prout probant.

Jo. Vinc. de Anna allegat. 104. num. 2.

Reg. Sanfelix. decis. 213. num. 3. qui probant verbum iudicare, & verbum assignare important dominii transactionem, igitur pro quantitate ipsi D. Didaco satisfactum non remittit creditor obligatio remittit nulla, quod ne causa, leg. 2. §. circa, ff. de dol. mal. & met. except. quod proinde liquidatio instrumenti non procedit.

S U M M A R I U M .

- 1 *Facti species enucleatur.*
- 2 *Emancipatio absentis valet posita ratificatione.*
- 3 *Emancipatio tacita valet.*
- 4 *Filius familias momento temporis sufficit, quod sit emancipatus.*
- 5 *Decisio in causa status.*

D E E A D E M R E .

1 **I**L lungo discorso, e scritto della Parte sopra l'emancipazione del Duca di Acerenza non può adombrare la giustizia della causa, poiche l'invalidità pretesa di detta emancipazione non camina, e quando caminasse non obsta.

Primieramente non camina l'invalidità, perche fusse fatta absente il Duca figlio, mentre attendendosi l'ultima Costituzione dell'Imperatore Giustiniano nella l. fin. C. de emancipatione liberorum. Egli concede libera facultà di potersi fare l'emancipazione alternativamente, o secondo la precedente Costituzione di Anastasio, che richiede il rescritto del Principe nell'emancipazione dell'absenti, ovvero secondo la sua Costituzione, che è libera, e basta farsi avanti qualivoglia Magistrato, o dove per consuetudine, & come si soglia fare, & osservare per detta consuetudine, e così rimette ogni solennità in detta Costituzione, ne distingue trà absenti, o presenti, e nel Regno s'ammettono l'emancipazioni fatte per Notaro, stante anco il Giudice a contratto, che interviene in questo caso in luogo di Magistrato, Maranta in specul. 4. par. distinct. 18. num. 4. & Paschal. de virib. patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 120. & è bastante ancora, mentre è stipulata per il Notaro, che si havebbe havuta per rata dal medesimo Duca figlio, come funda Curtio Seniore in consil. 4. & seqq. Urfill. ad Afflict. decis. 183. num. 9. & 10. Cassianus in Consuet. Burgund. Definsani. rubr. 6. §. 3. num. 7. Paschal. de virib. patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 129.

2 Oltre, ch'il detto Duca Ratum habuit l'Atto dell'emancipazione fatta se absente, mentre non solamente negotio con diverse persone, mà trè anni in circa dopo la detta emancipazione s'obligò in solidum con suo Padre al detto D. Diego, come appare nell'Instrumento stipulato nelli 6. d'Ottobre 1645. nel qual Instrumento detto Duca s'asserisce d'esser stato emancipato sotto li 30. di Dicembre 1642. in modo, che Ratum habuit, & Rectificavit Actum emancipationis.

3 Di più, mentre detto Duca ha sempre contrattato come emancipato, restano validi li contratti con la distinzione, che quando agitur cum Patre, & in pignudatio del Padre, si ricerca il corso di dieci anni, Bartol. & Bald. in l. 2. Cod. si advers. rem judicatam num. 5. Mascard. de probat. conclus. 597. num. 4. 5. & 6. per Text. in l. post mortem, ff. de adoptionib. Però quando si tratta solamente con il filio. Per li contrahenti con esso non si ricerca decorso alcuno di tempo, ma basta solo, che sia nella quasi Possessione dell'emancipazione, ancorche invalida, per l'atti frequenti di contrahere come à sui juris, Urfill. dict. decis. 183. num. 8. Catavir. in pragm. de Sac. Consil. Macedon. §. 12. num. 24. Præf. de Franch. notabiliter in decis. 10. n. 4. latè Stephan. Gratian. discept. forens. tir. 5. cap. 820. n. 2. 3. 4. & 5. Reg. Capyc. Latro consult. 16. num. 13. qui alios allegat lib. 1.

4 Inò attenta dicta Pragmatica sufficeret, ut momento filius familias vivat seorsum à Patre, Urfill. ad decis. Afflict. 308. num. 18. quod in casu nostro non desideratur, dum est certum, quod non solum vivebat seorsum à Patre, sed Pater erat Religiosus Theatinus, ut pater in Instrumento, de cujus liquidatione agitur.

5 E finalmente stantino più decisioni del Sacro Consiglio, per le quali è stato dichiarato detto Duca emancipato per la convalidatione d'altri contratti, & signanter junctis Aulis nella liquidatione contro detto Duca dal Real Monastero di Santo Martino, dette Decisioni, e Decreti come sono proceduti in causa Status, fanno Jus quoad omnes, leg. sapè, ff. de re judicata, & communiter DD. &c.

D I S C E P T A T I O C C C L I X .

S U M M A R I U M .

- 1 *Nullitates resolvuntur, & prima.*
- 2 *Instrumentum non debet alia asserere.*
- 3 *Liquidationis acta qualia.*
- 4 *Credita opponere qualiter debent.*
- 5 *Pragmatica ad S.C. Maced. explicatur.*
- 6 *Emancipatio in absentem an valeat.*
- 7 *Citatio super tenore instrumenti, an debeat continere emancipationem.*
- 8 *Citatio super tenore instrumenti, qualiter facienda.*
- 9 *Citatio supponit instrumentum stipulatum.*
- 10 *Inhibitio ante citationem quem effectum operatur.*
- 11 *Pragm. 3. de fide instrum. explicatur.*
- 12 *Emancipationis instrumentum an sit reassumendum.*
- 13 *Liquidatio an impediatur ex instrumento procuratoris.*
- 14 *Instrumentum pro faciliore exactione quid operetur.*
- 15 *Instrumentum quod non habuit effectum quid operetur.*
- 16 *Notarius reassumens instrumentum quis esse debeat.*
- 17 *Instrumenti liquidatio non procedit absque perjurio.*
- 18 *Instrumentum stipulatur in die festivo cum licentia Vicarii.*
- 19 *Sequestro pendente an possit liquidari instrumentum.*
- 20 *Memoriale pro reassumptione in formam libelli quid operetur.*

F A C T I , E T J U R I S

N O T A ,
P R O

D. Didaco de Chiros, y Mayorga.

Alla prima Nullità, che consiste: *Quia contra casum legis, sive authenticæ: Si quis in aliquo documento, Cod. de edend. cioè, che l'Instrumento liquidato per esser relativo all'altri contratti, & Instrumenti precedenti, si dovevano tutti li detti Instrumenti produrre.*

Si risponde, che detta disposizione di legge caminarebbe, quando nel detto ultimo Instrumento ci fusse stato fatto solamente l'obbligo relativo all'altri contratti; Il che non è, perche l'obbligo in detto ultimo Instrumento è fatto positivamente, & assertivamente con le quantità certe, e determinate per causi di transazione seguita, e però si deve attendere detto ultimo Instrumento senza altra esibitione, o produzione delliprecedenti; Così limitano detto testo communemente li Dottori, e pienamente lo tratta Cancr. *variar. resol. tom. cap.* Però quandola parte difficulta l'Instrumenti, e crediti precedenti, e desidera l'esibitione di quelli, non vede come l'have essa medesima prodotti, e presentati Curia pro Trib. sedente; poiche in dette scritture presentate ha prodotto trè volte l'Instrumento, ch'è stato liquidato, ut fol. 62. & fol. 123. & fol. 135. à terz. usq; ad fol. 168. Come dunque può inficiare questo Instrumento liquidato, se la regola è, che presentans, & producens scripturam non potest eam impugnare, & videtur fateri omnia contenta in ea, Doctores in lege prima, §. editiones, ff. de edend. Boerius decis. 120. num. 2. tanto più che stà fatta detta presentata, e produzione senza nessuna riserba.

E finalmente se volemo giustificare tutti li crediti di esso Signor Don Diego riferiti in detto Instrumento con li contratti, e scritture precedenti, tutto stà giustificato dall'istessa parte. Primieramente essa ha prodotto in actis la partita di banco de ducati 4000. accomodati al detto Duca, e Duca Padre, quali duc. 4000. pervennero in potere solamente del Duca figlio con la procura amplissima, che teneva del Duca suo Padre, per li quali duc. 4000. esso Sign. Don Diego, & al pagamento di essi una con l'interessi convenuti, haveva fatta istanza in Vicaria condannarsi detti Padre, e figlio. La detta partita di Banco una con li sopradetti atti di Vicaria sono prodotte della medesima parte, fol. 41. & 42. 50.

fol. 174. & 175. per altri duc. 1300. di polite dovute dall'istesso Duca figlio, per li quali se perano spedite lettere esecutoriali dalla Vicaria, esso medesimo Duca figlio accetta il debito, e fa istanza, che il sequestro della Vicaria resti solo per dette quantità, e così ne segue decreto. Queste scritture l'ha presentate il detto Duca Curia pro Tribunali sedente, fol. 47. a terg. & 48.

3 Di più l'istesso Duca Curia pro Tribunali sedente, nelli processi presentati, presentò con essi l'Instrumento di Marzo 1645. e d'Ottobre 1645. dove sta fondata tutta la maggior parte delli crediti riferiti, e trasfatti in detto ultimo Instrumento liquidato, e detti Instrumenti si lessero più volte in Vicaria, conforme il Sign. Giudice Commissario della causa potrà testificare. Ma d'avvantaggio sono restate nell'arti della liquidazione laltre scritture presentate Curia pro Tribunali dall'istesso Duca, il quale viene a giustificare detto Instrumento, e crediti con haver presentata la comparfa fatta dal detto D. Diego per l'Assignamento del capitale de' duc. 5004. con le terze dall'anno 1645, à ragione di dieci per cento sopra l'effetti delli Signori Principe di Noya, e del Duca di Montelione, mediante decreto della detta G.C.D.V. essendo Giudice il Signor D. Tomaso Caravita nell'anno 1647. dove si dice, viso Instrumento crediti predicti, ut fol. 113. & a terg. & 114. & 116. & a terg. 117.

4 Come dunque hoggi vuol dire, che non apparono li crediti? se la parte medesima li produce, e confessa con dette scritture presentate.

5 Alla seconda Nullità, che consiste: *Quia contra expressam dispositionem Regia Pragmatica unica, de Senat. Conf. Maced. & contra Ritum* 167. presupponendo, che il Sig. Duca sia figlio di famiglia.

Si risponde, che certa cosa è l'esser stato emancipato dall'anno 1642. come per l'Instrumento dell'emancipatione presentato Curia pro Tribunali, folio 21. nè si può diffcultare di detta emancipatione, havendo detto Duca sempre contrattato cometale con esso Don Diego, come per l'Instrumento d'Ottobre 1645. prodotti dall'istessa parte nelli processi presentati Curia pro Tribunali, che furono letti più volte in Vicaria, mentre detti processi stettero in potere del Signor Commissario della causa, e detto Signor Duca ha contrattato con il Monasterio di S. Martino, e con molti altri sempre dà Padre di famiglia, & emancipato; il che è stato discusso, e deciso contro detto Duca tanto in Vicaria, quanto nel S.C. in modo, che non si deve più dubitare.

6 Nè osta quel che dice la parte, cioè, che l'emancipatione sia stata fatta absente filio, mentre il detto figlio dopò tre anni della detta emancipatione, e propriamente nelli sei d'Ottobre 1645. ratum habendo l'Instrumento, & atto della detta emancipatione s'obligò à beneficio del detto Don Diego mediante dui Instrumenti in duc. familia trecento trentaquattro, tt. 1. 10. cioè uno de duc. 5004. 1. 10. & un'altro de duc. 1330. Et in detti dui Instrumenti s'asserì emancipato dalla patria potestà in virtù d'emancipatione stipulata per mano di Notaro Carlo Gratiano sotto li 30. di Dicembre 1642.

7 Nè osta, che nella citazione non si sia fatta menzione di detta emancipatione, poiche le dottrine, che la parte figura à suo beneficio nel dovernosì spedire le citazioni con la menzione di tutti l'Instrumenti, che si presentano, s'intendono quando quell'Instrumenti, e scritture hanno da fondare il credito, ò la qualità di chi vuol liquidare, v3. sè fuisse herede, ò cessionario, & similia, che il debitore citato può haver giusta causa d'ignorare, e perciò deve esser certificato di dette cose nella citazione, però quando è circostanza, ò qualità, che reside nella persona del detto debitore, e lui medesimo la sà, ò la deve sapere, non vi è obligo di farne menzione nella citazione, mà basta, che vi sia detta qualità, e circostanza, con la quale s'habbia posuto obligare, e che consti al Giudice per poterlo condannare, come è nel caso nostro, per essersi già presentata la detta emancipatione.

8 Nè osta, che detta emancipatione si dovesse presentare in forma probante, come dice Caravit. perche il contrario dice esser stato deciso, e praticarsi il Presidente de Franchis nella decisione 366. & 420. atteso sufficit quodlibet genus probationis pro coadjuva-

re la liquidatione dell'Instrumento principale, e così in dies si pratica nella Vicaria, dove solamene l'Instrumento principale si produce riassunto in forma probante, e laltre scritture necessarie in carta barchingna.

Nè osta finalmente quello, che la parte asserisce, che detto Instrumento proceda da altre obligationi fute per detto Duca prima d'essere emancipato, e che può sia nullo, attendendosi l'initio del contratto, per la Dottrina di Scipione Rovito nella *pragm. 1. de Senat. Conf. sult. Maced.* perche si risponde, che oltre questa Dottrina non esser stata ricevuta, come funda l'arguente il *Conf. Paschal.* nel trat. de patr. potest. primo cap. n. & il Reg. Merlino nella controv. numero.... si dice di più, che nel caso nostro non ci è tale fatto, mentre la summa delli crediti trasfatti, per la qual quantità s'è obligato detto Duca in detto ultimo Instrumento liquidato, dipende tutta da obligo del medesimo Duca, per Instrumenti, polise, esecutorii, & altre scritture dopò l'emancipatione del detto anno 1642.

Alla terza Nullità, che consiste: *Quia in citatione super tenore instrumenti dicitur, quod citatio sit virtute, & super tenore instrumenti stipulari, sub die 20. Martii 1649. & instrumentum stipulatum predicta di nunquam fuit presentatum, sed instrumentum presentatum legitur stipulatum alia die, & proinde non poterat liquidari, & sic contra casum legis expressum in l. ut fuit aus 18. ff. de comm. divid. cum similibus.*

Si risponde primo, che detta denunciativa nel memoriale porreto à S.V. fù sotto la data delli venticinque, come in effetto è nell'Instrumento, nè importa, che il Scrivano in detta citazione habbia trascritto con la data delli 20. perche dalla Copia autentica prodotta Curia pro Tribunali, ut fol. 30. appare con la data delli venticinque, anzi l'istessa parte Curia pro Tribunali produce l'istesso memoriale con l'istessa data delli venticinque, ut fol. 51. 52. & 53. sicchè quatenus fuisse defecto, viene sanato dall'istessa parte con scritture da lei presentate, advertendosi, che il dero memoriale originale dato à S.E. si conserva penès l'Attuario delle contumacie, acciò possa giustificare come, e perche ha proceduto all'accusa delle contumacie, & all'interlocutoria, non ostante l'inhibitione, che teneva detto Attuario.

Secondo, detta citazione non stà fundata sopra l'Instrumento delli 20. di Marzo, mentre nella dispositiva dice: *Responsurus super tenore publici instrumenti in M. C. V. presentatis, &c.* e così la citazione è spedita sopra l'Instrumento presentato, che è nelli 25. ut fol. 2. a terg. ch'è quello, che s'attende, e non la denunciativa, che fuisse stata per errore della giornata.

Terzo, nella medesima dispositiva della citazione, si dice per haver detto Duca mancato dal pagamento, per dui anni compiuti nelli 25. di Marzo 1651. e così virtualmente dice detto Instrumento esser stipulato nelli 25. di Marzo 1649. fol. 2. a terg.

Quarto, essendo detto Duca comparso à rispondere adverso detto Instrumento presentato, della cui liquidatione si tratta, & essendo detto Instrumento delli 25. di Marzo, non si può allegare nullità di citazione, havendosi difeso contro detto Instrumento, e così è purgato il difetto della citazione, *leg. fin. ubi gloss. ff. de feriis.*

Alla quarta Nullità, che consiste: *Ex quo in predicta citatione fit mentio ordinis facti M. C. V. ne procedat ad liquidationem instrumenti, petitur revocatio sui provisum M. C. iustitiam faciat, prout asseritur in citatione, & sic ex juris dispositione censetur confirmatus, & non revocatus ordo, per prius datus, prout expresse disponitur, per Regiam Pragm. 5. de fide memorialium, & proinde predictum Decretum M. C. est contra dispositionem dicta Regia Pragmatica.*

Si risponde, che l'inhibitoria, essendo stata fatta prima dell'Instrumento stipulato con esso Sig. D. Diego, nel quale espressamente, e con giuramento detto Duca ha ve renunziato à detta inhibitoria spedita, & elpe dienda, & ad ogni altro Decreto, e Salvaguardia, che haveisse posuto impedire la detta liquidatione, e così la detta inhibitoria, stante la detta renunza de ragioni non ostava, mà per l'osservanza, che usa la G.C.D.V. in

in simili casi di non procedere senza, che li venghi rimesso dal Giudice, e Tribunale superiore, che have fatta l'inibitione; accudì il detto Don Diego con memoriale in Collaterale, esponendo detta ragione, con la quale detta Salvaguardia, & inibitoria non potevano haver luogo nel caso suo, & il Collaterale lo rimase al Sign. Regente Capicelatro Delegato successore, il quale fè decreto, *quod M.C. super expositis iustitiam faciat*, il che non fù altro, che eccitamento di giurisdittione di detta G.C. e quello, che hauria potuto espressamente determinare detto Delegato con provvedere, che non haveva luogo la detta inibitoria, stante la detta renunzia, lo rimise, che lo riconoscesse, e facesse dette G.C. in suo nome, come in punto approva il *Presidente de Franchis nella decis. 700.*

11. Nè osta la *pragm. de fide memor.* perche non fa al caso nostro, poiche quella dispone quando dal Vicerè, e suo Collaterale è stato fatto un Decreto, se dopò simpliciter provvede: *iustitiam faciat*, non s'intende revocato il detto Decreto fatto dal Sign. Vicerè, e suo Collaterale, mà nel caso nostro non è così, perche non ci è decreto fatto da S.E. e suo Collaterale, mà solo una sospensione, & impedimento alle liquidazioni faciente in genere, & *ad tempus*, oltreche detto decreto inibitoriale stà interposto con la clausula, *iustitia, sed si quis aliquid pretendit in contrarium compareat*, fol. 55. & *à terg.* presentata dalla Parte, in modo, che è un semplice mandato giustificato; e perciò essendo comparso detto D. Diego da S.E. e Delegato luccessore, & havendo ottenuto, *quod M.C. super expositis in supradicto memoriali iustitiam faciat*, viene espressamente revocata la detta inibitione, e mandato di non procedersi alla liquidatione.

12. Alla quinta Nullità, che è l'istessa della seconda, *super Senat. Conf. Maced. & super instrumento emancipationis non reassumpto servata forma Constitutionum Regni, instrumentorum robur, & Bajulos, nec fuit facta mentio in citatione.*

Si risponde dell'istesso tenore, che s'è risposto alla detta seconda nullità.

13. Alla sesta Nullità, che consiste: *Quia ipse comparens intervenit uti Procurator ejus Paris, & etiam uti fidejussor ejus Paris, & dum de mandato non constat, non potuit se obligare in eo, in quo ejus principalis non apparet obligatus, neque durius, prout disponitur in l. 2. incipiente receptitia, Cod. de constit. pecun. & in l. si à reo 71. ff. de fidejussor. & in §. sub diversis in ead. l. si à reo, & l. Grace 9. §. illud, ff. de fidejussor.*

Si risponde, che detta procura bastantemente appare, conforme si dice in detto instrumento liquidato, il quale la parte l'have approvato, come s'è detto di sopra, di più detta procura appare dalle medesime partite di Banco presentate dalla parte, fol. 41. & 42. fol. 174. & 175. e quando non vi fusse stata detta procura; havendolo detto Duca falsamente asserito, pure l'aria tenuto de proprio, tanto più, che non s'è obligato come piegio, secondo dice la parte, mà s'è obligato come principale, & *in solidum*, ateso come principale, & *in solidum*, stava anco nelli precedenti contratti, e scritture obligato, e così temerariamente la parte li dà nome di piegio, e per tanto non ci cade nessuna eccezione di piegio, ne di cessione di ragione, perche *debitori non fit cessio*, e quello che dice, che non si poteva obligare più strettamente, e falso, *cum reverentia*, perche *efficacius, & stritius potest se obligare etiam fidejussor, l. si pupillus, in fine, ff. de verb. oblig. Frecc. de subfend. lib. 2. quest. 15. n. fin.* & quando adest juramentum potest etiam se obligare in plus DD. relati per Card. Tusch. *pract. conclus. l. fin. conclus. & num.*

Però cessa ogni difficoltà, perche il Padre era debitore, e stava validamente obligato, come per detto instrumento, e scritture, dove la detta procura ci era, & è, come s'è detto di sopra, & il detto Duca figlio stava obligato come principale per prima, e così s'obligò nel detto instrumento liquidato.

14. Alla settima Nullità, che consiste: *Quia dum predicto D. Didaco fuerunt facta assignamenta aliquorum effectuum, pro predicto ejus pratenso credito, non remansit amplius creditor, prout disponitur institutionibus, quibus modis tollitur obligatio in principio.*

15. Si risponde, che l'assegnamento fatto dalla Vicaria fù in virtù dell'istrumento d'Ottobre 1645. dove si dice *pro faciliore exactione*, con la potestà di poter sempre variare, e liquidare l'istrumento, come per comparla, fol. 113. & *à*

ter. & il Decreto si fè *servata forma instrumenti predicti, ut fol. 114.* quale assegnamento si vede non havere havuto ne anco effetto, ut fol. 116. & *à ter. 117.* nondimeno, come che detto instrumento, e Decreti furono prima dell'ultimo instrumento liquidato, si vede come per detto nuovo, & ultimo instrumento, restano tutti li precedenti espressamente rivocati, e deroccati, e così non si possono portare detti Decreti instrumenti, & atti fatti prima dal detto instrumento liquidato. In quanto poi al decreto, per il medesimo assegnamento interposto per il Consigliero Sign. Marciano in virtù dell'ultimo instrumento; si dice, che detta interposizione di Decreto fatto dal detto Signor Marciano nell'anno 1651. fù del medesimo modo, e con le medesime proteste, ut fol. 118. fol. 127. *à terg.* & il detto Decreto dice *servata forma instrumenti, ut fol. 169. à terg. & 170. & in d.* Instrumento si vede un semplice assegnamento, anzi una procura per l'annue entrate, *pro faciliore consecutione*, e che non debbia impedir la liquidatione, come espressamente stà pattuito nel detto instrumento con lunghissime, & amplissime proteste, anzi nel Decreto del detto Sign. Marciano si vinculoirno li capitali, oltreche detto assegnamento pretenso dalla parte, per assegnamento, non essendo altro, che una procura, *pro faciliore consecutione*, li fù impedito al detto D. Diego dalli fratelli del detto Duca, per le loro porzioni materne, ut fol. 119. & *à terg.* e fù bisogno litigare, come appare, fol. 109. *à terg. & 131.*

All'ottava Nullità, che consiste: *Ex quo per Bullam insertam in pragm. 1. de censibus est ordinatum, ut annuus redditus non excedat decem pro centenario, & dum in instrumento, de ejus liquidatione agitur, annuus redditus, sive interusurium promissum excedit decem pro centenario, contractus est nullus, & improbat per dictam Reg. pragm. 1. de censibus;* presupponendo, che detto instrumento contenga interesse esorbitante, perche oltre l'otto, e mezzo per cento, che hà stipulato detto D. Diego à suo beneficio, si fù pattuito, che l'interesse del pegno della Catena de Diamanti di esso Signor Duca impegnata nel Banco della Santissima Annunziata del detto D. Diego, resti detto interesse à peso del detto Duca.

Si risponde, che la Catena di Diamanti fù impegnata dal detto D. Diego in nome, e parte del detto Duca à beneficio del quale entrò il denaro del detto pegno, & il detto D. Diego non ci hebbe altro, che il nudo nome d'intercessore, però con ragione fù pattuito, che detto Duca ne cavasse indenne, & illeso al detto D. Diego, conforme si dice in detto instrumento liquidato, riferendosi alli contratti precedenti, nelli quali si era fatta ampla Quietanza sopra qualsivoglia materia de pegni, e specialmente nell'istrumento di Marzo 1645. che la parte presentò con li processi, si vi lesse più volte in Vicaria la verità di questo fatto, che inviolabilmente restò chiaro; ad ogni modo per istruttione si produce il detto instrumento originale di Marzo 1645. dove si chiarisce tutto il sopradetto.

Alla nona Nullità, che consiste: *Quia de jure Regni, 16 per Constitutionem instrumentorum robur, & Constitutionem Bajulos, & omnes est dispositum, quod idem Notarius reassumat instrumenta, & sic per Dominum hujus Regni Proregem in reassumptione instrumenti, de quo agitur fuit ordinatum, & dum fuit reassumptum per alium, non autem per illum Notarium, qui fuit de eo rogatus, instrumentum est nullum.*

Si risponde, che havendo havuto il Notaro licenza di reassumere l'istrumento in forma di libretto, & havendo lui medesimo facoltà di far reassumere l'istrumenti, per mano d'altri, viene ad haver due potestà insieme, e per quella toccante al poter far reassumere l'istrumenti, per mano d'altri, facendone fincome n'ha fatta fede l'istesso Notaro, se li crede, e l'istrumento è valido per esser persona pubblica, conforme dice Franc. Ant. *de judic. de Robert. de liquid. instrum. consid. 1. num. 12. Galter. in eod. tract. in vers. ul. for. sumpt. num. 22.* ubi ita servati dixit, oltreche *de jure communi* è licito al Notaro impedito per la moltitudine de negotii far referire l'istrumenti per altri, Alex. *confil. 50. lib. 5. num. 3.* però quest'articolo più volte è stato deciso, *pro validitate instrumenti in articulo liquidationis*, nella G.C.D. V. e S.C. & signanter nella causa di D. Giuseppe de Rinaldo contro al Conte di Conversano, dove per parte del detto Signor Conte, si propose per Nullità così la Fede, che haveva fatta l'istesso Notaro della potestà concedutali nel far reassumere l'istrumenti, per mano d'altri, come la Fede,

che aveva fatta il Giudice à contratto di poterli surrogare il luoco del Giudice morto , e fù detto dalla G.C.D.V. *Quariam Nullitatem ob stare respectu Iudicis ad contrahendum* , da dove si vede , che si abbonò la fede , che il Notaro faceva di se medesimo , e si ripulzò quella , che il Giudice faceva di se stesso . Il tutto con molta ragione , perche il Giudice à Contratto non può far fede nè di sè , nè d'altri , conforme può il Notaro , che è persona pubblica , & idonea à far fede , e così in reclamazione fù confermato dal S.R.C.

17 Alla decima Nullità , che consiste : *Nam non procedit liquidatio instrumenti absque perjurio , disponitur in ritu 171. & 173. cum ibi notatis per Caravit. & perjurium non datur factu sequestro omnium bonorum probat , & bis per S.C. decifum testatur Grammat. decif. 85. & sic est inducitur consuetudo sic judicandi* , probat Præs. de Franch. decif. 238. & sic decifum testatur Reg. Sanfelici. decif. 370. & proinde in casu nostro , stante sequestro universalis non poterat liquidari instrumentum ; presupponendo anco non vi esser giuramento per esser stato stipulato di giorno festivo .

18 Si risponde , che nell'instrumento vi è la licenza di poter stipulare etiam in die festivo , che vuol dire concessa indefinitamente senza designarce giornata particolare , ut fol. 13. à terg. oltreche la licenza , che s'ottiene per stipulare un'instrumento in die festivo è per evitar il peccato , mà non che l'atto di volontaria giurisdizione come è il contratto , sia nullo . Secondariamente il pergiuro non può evitarsi dal pretenso sequestro , poiche secondo li termini della decif. di cap. 85. s'aria stato di bisogno , che il Duca fusse stato spogliato di tutti li beni , e toltali ogni amministrazione con ordinare la graduazione , e distinarle curatore , conforme la decif. 55. del Presidente de Franchis , & Rovit. decif. Bart. prag.

19 Mà nel caso nostro non vi concorrono queste circostanze , poiche non si detto : *Procedatur ad venditionem omnium bonorum* , nè s'è dato curatore , & il sequestro fatto ad Aprile 1649. fol. 27. & 28. fol. 30. fa delle Terre di Copertino , Veglia , e Galatena , ut fol. 36. & 37. e solamente à dette Terre furono spedite le Commissioni , cioè sopra Veglia , fol. 65. à terg. sopra Galatena , fol. 67. sopra Copertino , fol. 68. à terg. però nella Cerenza , ò non fù fatto detto sequestro , ò non fù mai eseguito , come espressamente appare in una comparla , fol. 70. à terg. in fine , & 71. anzi nella Terra di Leurano continuò il detto Duca ad eleggere , ut fol. 71. in fine , & à terg. si dice di più , che non ostante detto sequestro , il detto Duca medesimo have sempre etato , poiche dall'anno 1649. per tutto 1652. non vi sono pervenuti più che duc. due milia in circa , ut fol. 32. à terg. 33. & 74. à terg. & 75. Di più havendo il medesimo Duca pigliato l'affitto con peso di pagare per l'entrate di dette Terre di Lecce duc. 10. mil. l'anno alli creditori , ut fol. 81. à terg. 87. à terg. 88. & fol. 108. in fine , à Giugno 1651. perche detto Duca non haveva pagato , s'è rinovò il sequestro , havendosi lui pigliato l'entrate , ut fol. 88. à terg. & 89. la dove constando , che solamente quattro Terre senza la Cerenza , s'affittorno nell'anno 1652. al Morelli per duc. 11. mil. l'anno , ut fol. 39. à terg. 102. à terg. usque ad 109. si vede quanto hà dissipato detto Duca delle dette entrate dall'anno 1649. con le quali hauria possuto sodisfare al detto D. Diego , e così li sequestri sussecuri non escusano il pergiuro , e la mora , quando sequitur sequestrum ex culpa debitoris , Seraphin. de privil. jur. privil. 74. finalmente detto sequestro inquanto tocca à Galatena , e Copertino , poiche l'altre tre Terre non sono state mai sequestrate , vi era prima di detto instrumento , poiche era fatto ad Ottobre 1648. come appare Jalla comparla , fol. 29. che si denunzia nel Decreto di Aprile 1649. fol. 27. & 28. e così non milita la ragione dell'impedimento , mentre il sequestro vi era prima dell'Instrumento , Farinac. de fals. simil. q. 160. e l'istesso Regente Sanfelici. nella decif. 370.

Dice di più il Signor Bartolomeo , che il memoriale dato à S. E. per far reassumere l'instrumento in forma di Libretto , appare esser provisto nelli 22. di Marzo 1649. e perche l'instrumento fù nelli 25. che è dopò detta provvista , sia inutile la detta provvista per far reassumere il detto instrumento nella detta forma di libretto .

Si risponde , che benchè la provvista sia delli 22. ad ogni modo il segno del detto memoriale appare con la data

di Aprile , oltre che detto memoriale è de forma , e non de dispensa .

Resolute dunque tutte le opposizioni , considerando li Signori Consiglieri , come questo instrumento liquidato dal detto Don Diego è un' instrumento di transazione , che assolutamente si fece per uscire dall'imbraccio di tutte quelle cose , che ogni oppone la parte , à beneficio della quale se li calorno l'interessi da dieci ad otto , e mezzo per cento ; se li diedero due anni di dilazione , se li levorno tutti li sequestri , si tolse l'impedimento della Professione à suo Padre , del quale annhelava la certezza della successione , e Dignità Ducale , esse li rilasciò (benchè sotto espresse condizioni) duc. 5523. o. 13. onde come instrumento di Transazione , e di Transazione tale , che fù fatta sopra instrumenti accessi nella liquidazione , sopra esecutorii spediti , sopra sequestri ottenuti , deve detto instrumento di Transazione tener vigore di cosa giudicata , ut in leg. 2. ff. de jur. juram. leg. non minorem , Cod. de transact. & anco escluse ogni errore , leg. unica , Cod. de error. calculi , nè per qualsivoglia scrittura si può retrattare , leg. sub preteritu , Cod. de transact. e per qualsivoglia Transazione si può rescindere , Gloss. in Lucius , §. ultim. ff. ad Trebellian. Larrea decif. 68. nella eccezione d'haver proposto l'indebito , perche la Transazione etiam indebitum facit debitum , leg. in summa , ff. de condit. & demonstr. essendo il contratto della Transazione così dalle Leggi privilegiato , tutte le dette opposizioni contro detto contratto devono cadere maggiormente , che l'istesso Duca , che hoggi l'impugna , per non pagare , l'hà ratificato con diversi pagamenti , ut fol. 91. 92. 93. 94. & à terg. 99. & seqq. & è solito litigare , transiggere , estorquere li rilasci , e dopò inficiare li contratti con tutti , per non pagare à nessuno , sin come l'orecchie della Gran Corte della Vicaria , del Sacro Consiglio , e del Regio Collaterale stanno bastantemente ripiene .

DISCEPT. CCCLX.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species presupponitur , de qua hic .
- 2 Officium quando sit feudale .
- 3 Officium , an & quando hereditarium sit .
- 4 Officium quando sit transmissibile ad heredes .
- 5 Officium non esse hereditarium , qualiter probetur .
- 6 Dilectio in perpetuum quid operetur in concessione officii .
- 7 Officium esse hereditarium , vel non quid importet .
- 8 Officium ubi vocatur heres ex corpore quodnam sit .
- 9 Officium ex pacto , & providentia quale sit .

ARGUMENTUM.

Officii concessio pro filiis quando pro hereditibus , & quando sit transmissibile , & quid importet esse hereditarium , vel ex pacto , & providentia , & qualiter differant tales conclusiones .

JURIS NOTA,

PRO

Alexandro Passari.

De Litto Actuar.

Instant creditores Jo. Donati Passari fieri sequestrum officii Ponderationis majoris Fundaci , ac Dogane Civitatis Molfetæ possessi per Alexandrum Passarum ejus filium , qui omnino repugnat fieri debere , imò creditores ipsos esse excludendos , ex infra scriptis .

Præmittitur ante omnia , hoc officium non esse feudale , quia non in feudum concessum , quod est requisitum necessarium ; non ergo dici debet feudum , quod hoc nomen non habet , ex §. est & aliud , instit. de donat. & in terminis ita firmat Castrenf. Dec. Gozzad. Afflic. Grat. Patil. Rolan. & Bero. quos sequitur , & allegat Menoch. in consil. 191. num. 17. ubi etiam ad excludendam qualiter feudalem , ponderat verba concessionis , quando in ea concedens utitur verbo , Donatus , ut in num. 9. ut hic dicitur ,

tur, Item ponderat, quando nulla apparet vera, vel abusive investitura, & num. 18. firmat, & negat qualitatē feudalem, quoties non est facta reservatio servitii, & idem repetit in tract. de presumpt. lib. 3. presumpt. 91. ubi plura signa ponit ad ostendendum, quando sit feudalis, vel non, inter quæ nullum adest in hac causa, ut feudale dicatur officium; quod si esset tale etiam ex infra ponderandis demonstrabitur, nullum jus, nullamque actionem creditoribus competere.

Tota vis consistit ad probandum hoc officium non esse hæreditarium, & filiis non acquiri cum qualitate hæreditaria, quæ sit, ut creditoribus ex eo satisfieri non possit.

3 Quod autem non sit hæreditarium, probatur pluribus inediis.

Generaliter ergo omnia officia non sunt hæreditaria, quia personalia, & ad hæredes non transmissibilia, Frecc. de subfeud. in tit. quis dicatur Comes num. 1. & 2. & quis dicatur Marchio num. 8. fiunt tamen transmissibilia ex variis formulis concessionum, ut advertit Freccia lib. 2. quæst. 11. Reg. Rovit. decis. 72. num. 41. Francisc. de Amic. in cap. 1. de his, qui feud. dar. poss. fol. 60. & 61.

4 Quando verò fiunt transmissibilia ad successores, & tunc est videndum, an successores illa habent uti hæreditaria, vel uti nova, & non hæreditaria; nam in primo casu tenentur ad onera, in secundo non.

5 Quod in hac causa non sit officium hæreditarium, probatur ex verbis concessionis, dum conceditur pro se, & hæredibus ex suo corpore legitimè descendentibus natis jam, & in antea nascituris in perpetuum. Ista clausula operatur, ut verbum illud hæredibus, intelligatur de hæredibus sanguinis, ac si fuisset dictum, pro se, & liberis, ut in terminis ex Baldo, Iternia, & aliis, tradit Dec. consil. 78. 185. & 395. num. 6. & 9. cum seqq. Si quidem attenditur verbum, ex suo corpore legitimè descendentibus, cum quo adjungitur, & ratione adjuncti, mutatur natura, & interpretatur pro liberis, leg. ex facto, §. fin. ff. ad Trebell. & tradit Freccia de subfeudis lib. 3. in tertia formula investitura num. 27. quod sequitur Regens Capycius Latro decis. 70. num. 43. Cum per hujusmodi verba videtur facta concessio ex pacto, & providentia, ita ut filii tantum, non ceteri hæredes sint contemplati, & adimplentur verba concessionis pro hæredibus, intelligendo de hæredibus sanguinis, non bonorum, d. §. fin. & per consequens ad liberos solummodo non ad extraneos hæredes deveniat, ut per Fusar. relatis aliis quæst. 339. num. 74. & hoc casu nullo modo potest distrahi, nec per creditores capi, ut post alios Peregr. de jure fisci lib. 1. tit. 2. num. 102. Utique enim, si de quibuscumque hæredibus fieret interpretatio, redderetur inutilis concessio, ac verbum, ex suo corpore legitimè descendentibus, esset frustra adjectum contra juris regulas, ad Text. in cap. si Papa, de privil. in 6. Menoch. consil. 19. num. 8. & Mantica de acit. & ambig. tom. 1. lib. 2. tit. 12. num. 8. Imò contra proprium significatum verbi hæredibus, daretur intellectus, cum appellatione hæredis veniat simpliciter hæres sanguinis, d. §. ex facto, Gabr. conf. 10. num. 4. & 18. lib. 2. & Anton. Gabriel. de verbor. signific. conclus. 2. num. 19. Odd. conf. 46. num. 14. cum cæteris allegatis per Petr. de interpret. ultim. volunt. lib. 3. fol. 11. num. 38. fol. 290. Maximè repugnante adhuc præsumpta concedentis voluntate, quam indicat dictio, in perpetuum, qua videtur voluisse inducere simplicem, & absolutam prohibitionem de non alienando, nec obligando dictum officium, ut in fideicommissis considerat Rota decis. 121. n. 4. tom. 2. Fusar. quæst. 688. num. 17. Cum verbum, in perpetuum, debet operari, ut concessum semper maneat ad beneficium vocatorum, leg. fundi, §. Labeo, ff. de act. empt. leg. cum debere, ff. de servit. urb. Quod non aliter possit verificari, nisi admitta dicta prohibitione de non alienando; Idèoque ex hac conjecturata mente concedentis, semper verbum hæredibus, intelligitur de filiis, & hæredibus sanguinis, non de hæredibus bonorum, ut insinuat Regens Galeota tom. 1. contrav. 57. num. 23. Unde sufficit esse successorem tantum descendentem ex corpore, licet non hæredem in bonis, ut ad rem concessam admittatur, prout præter alios testantur Mart. de success. leg. tom. 1. par. 3. q. 6. num. 26. Mantica de conject. ult. volunt. lib. 8. tit. 14. Afflict. decis. 140.

7 Cum ergo tale officium, tali forma concessum transit ad filium Joan. Donati Passari ex proprio jure uti comprehensum sub dicta concedentis vocatione non tanquam quid

hæreditarium, non proinde non subiectum omnibus hæreditariis, ut latissime, & doctissime fundavit Dominus meus, & Præceptor Dom. Regens Joannes Camillus Cacacius recolendæ memoriæ inter consilia Regentis Roviti consil. 105. lib. 2. & Josue Amicangel. in tract. de regal. officiis quæst. 15. ubi ad comprobendam hanc verissimam sententiam inter alia adducit, quod in persona successoris sit novum officium ad instar usufructus concessi pro se, & hæredibus, quia in persona filii est diversus ab usufructu patris, & proinde non comprehensus in obligatione per patrem contracta, leg. stipulatio ista 38. ubi Gloss. ff. de verbor. oblig. post Frecciam, & alios, adnotarunt Masrill. de Magistrat. cap. 28. num. 21. & in addit. ad Petr. de Greg. de concess. feud. par. 3. quæst. 7. versic. & ratio potissima, Regens Capyc. Latro decis. 6. num. 21. & seqq. Alii penes Consil. Arias de Mesa lib. 3. cap. 49. num. 26. Et in specie, quod non teneatur successor ad onera defuncti, strenuè defendunt Maur. sen. allegat. 75. sub num. 3. Frecc. de subfeud. lib. 2. quæst. 42. Consil. de Georgio in lectur. feud. cap. 54. n. 82. & alii recensiti per eundem Dominum meum Regentem Cacacium d. consil. 105. num. 7.

8 Quod magis stringit vocatio hæredum ex corpore legitimè descendentium, ex qua videtur contemplata familia, ut in ea officium conservari concedens voluerit in memoriam servitorum præstitorum per Antecessores de familia Passari, ut optimè advertit Reg. Capyc. Latro decis. 70. num. 27.

9 Ex quibus etiam, quod esset officium in feudum concessum (quod negatur) adhuc & non esset obligatum creditoribus, cum illud esset ex clausulis prædictis ex pacto, & providentia, & facto inventario per hæredem ab oneribus esset immunis, ex Andrea in cap. 1. de alienat. feud. patern. & ex aliis, latissime Amicang. in quæst. feud. quæst. 3.

Idcirco ex his breviter enunciatis speratur rejiciendam esse petitionem creditorum pro sequestro, ut supplicatur.

DISCEPTATIO CCCLXI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur disputanda.
- 2 Creditores socii præferuntur creditoribus societatis, si contraxerunt ante societatem.
- 3 Creditor præfertur socio in parte quæsita eidem socio.
- 4 Creditores proprii præferuntur creditoribus societatis.
- 5 Societas qualiter extinguatur.
- 6 Societas contracta per certum tempus, eo finito, si contrahat socius, alter non tenetur.
- 7 Creditores in actione personali unius ex sociis non concurrunt cum creditoribus societatis.
- 8 Pactum ad unius beneficium non extenditur ad alios.
- 9 Societas non dicitur continuata, si socius post mortem unius subscribat scripturas ad honorem societatis, non ad vile precipiendum.
- 10 Societas non contrahitur causa donationis.
- 11 Societas limitata ad certos effectus non extenditur ad alios.
- 12 Societas de qua in presenti pro qua summa fuerit.
- 13 Societas quando dicatur nova, & quando continuata prima.
- 14 Pactum in præjudicium creditorum societatis an operetur.
- 15 Societas extinguatur finito tempore, etiamsi negotia essent cæpta, sed non completa.
- 16 Societas morte finitur, nec posset à principio fieri, ut ad hæredes transeat.
- 17 Societas novata, vel renovata, qua dicatur, & que requirantur.
- 18 Societas deficit ob defectum unius rei posita in societate, & quando.
- 19 Creditor contrahens cum socio non habens notitiam societatis, creditoribus societatis non præjudicat.
- 20 Fictio ab homine non potest induci, & quare.
- 21 Societas, an & qualiter continuetur inter tutorem pupilli, & ipsum pupillum.
- 22 Societatis natura repugnat donationis species.

A R G U M E N T U M.

Societatis creditores quando praeferantur creditoribus socii, qui prius contraxerunt, & quando societas finiatur, & an possit socius in testamento disporre, ut societas transeat ad haeredes socii, & quando dicatur nova societas, quando vero continuata, & quid si concurrant creditores primae societatis cum creditoribus secundae renovatae societatis, ac plura discutuntur de societate.

F A C T U M , E T J U S

P R O

Creditoribus hypothecariis q. Antonelli Mazzellæ,

C V M

Creditoribus assertæ societatis Pappagallo, & Mazzella.

L'Evidente ingiustizia, che tengono li creditori istrumentarii del q. Antonello Mazzella, acciò siano preferiti alli creditori della pretesa, & aerea società, che s'è presupposta durare con Andrea Pappagallo, si mostra maggiormente con li seguenti advertimenti di fatto, e ragioni legali.

E primo s'auverte, come il quond. Antonello Mazzella dell'anno 1631. fe società con il quond. Andrea Pappagallo con Instrumento celebrato nel primo di Marzo dell'istesso anno 1631. & presentato fol. 510. primo vol. la dote della quale società fu duc. 20. m. cioè 10. m. per ciascheduno d'essi, e fattasi prima da detto Andrea ampla, & final quietanza al detto Antonello per l'administratione da lei fatta, se costituisce detto Andrea Pappagallo debitore al detto Antonello Mazzella in duc. 13. m. 103. 15. folio 515. vol. prim. disse per tanti datili a cambio antecedenemente, e per detto credito restò obligato ad Antonello il capitale, & utile causando da detta società fol. 515. à terg. detto vol. primo.

Secondo s'auverte, come nell'anno 1639. passò nuovo contratto di società tra li suddetti Pappagallo, & Mazzella, nel quale si fe mentione di tutti li contratti di società passati, si quietorno ad invicem di tutto il passato, & in specie per il capitale, e lucro delli duc. 20. m. delle società precedenti, & il detto Andrea se costituì di nuovo cautelas cautelis addendo, & citra prejuditio dell'antiorità, e prime ragioni ancora di praelatione, ch'haveva detto Antonello debitore al medesimo Antonello nelli detti duc. 13. mil. 103. 15. e promise quelli pagare, o in fine della società confirmanda, o prima ad ogni requisitione del medesimo Antonello, & interim corrisponderli per ragione di lucro cessante, e danno emergente a ragione d'otto per cento in fine di ciascun anno con l'obligatione generale, e speciale di tutti li beni presenti, e futuri d'Andrea, come da detto instrumento celebrato a' 9. del mese di Febraro 1639. presentato fol. 496. & nel medesimo instrumento se fa un'altra quietanza ad invicem con espressa protesta, che non sia compreso il detto credito d'Antonello di duc. 13. m. 103. 15. nè in tutto, nè in parte fol. 504. vol. primo, & di più si fa bilancio di dare, & havere, & restano a beneficio d'esso Pappagallo, & Antonello Mazzella duc. 12. m. cioè duc. 6. m. per ciascuno, con li quali se costituisce la dote alla nova società duratura per anni tre dal primo di Febraro 1639. con tutti l'altri patti, e conditioni espressi nel primo, & secondo instrumento di società, quali si dovessero haver per espressi, & de verbo ad verbum descritti fol. 508. à terg. & di più se patuisce, che in fine della società si debbia ciascuno d'essi socii rimborsare il suo capitale di duc. 6. m. & gl'altri effetti, che di più si trovasse se debbiano dividere pro medietate, con che si debbiano sodisfare prius, & ante omnia li creditori forsi fussero in quella fol. 509. con altro patto, che detta società non possi obligarsi, nisi pro rata capitalium tantum, con che sia lecito a ciascuno delli socii fare tutti quelli negotii, che li parerà, e piacerà, detto fol. 509. si che questa ultima società non è più che di duc. 12. m. 6. m. a parte con li patti, & conditioni sopra scritte,

Terzo s'auverte, come a' 19. di detto mese di Febraro dell'istesso anno 1639. detto Andrea Pappagallo fe ampia donazione di tutti li suoi beni presenti, & futuri ex more pro tunc sequuta morte a detto Antonello Mazzella, riservandosi solo l'usufrutto di detti beni, & anco duc. 2. m. da poterne disporre così in vita, come in morte da sodisfarsi dall'istesso Antonello donatario, nel modo come n'haveva a disporre Andrea donante, come dalla donazione fol. 555. vol. primo, quale donazione fu fatta ad Antonello presente, & accettante, & per molte cause in quella espresse con le clausule in quella descritte, de modo che in virtù di questa donazione Antonello resta assoluto padrone delli capitali di detta società, benché nelli duc. 6. mil. possi per parte di detto Andrea donante se ne dovevano sodisfare li duc. 2. mil. riservati dall'istesso Andrea per disporne quando ne haveva se disposto, & restava ancora in beneficio d'Andrea donante l'usufrutto delli detti duc. 6. m. possi per sua parte in detta società, come anco li restava l'usufrutto di tutti gl'altri suoi beni, eccetto che della casa sita vicino al Colleggio de R. PP. Gesuiti, della quale se riservò solo l'habitatione, & Antonello ne pigliò la vera, reale, & corporale possessione a' 22. dell'istesso mese di Febraro 1639. come dall'atto di possessione si legge nell'immargine di detto instrumento di donatione, & così tutto il capitale di duc. 12. m. di detta società dalli 19. di Febraro 1639. restò in dominio d'Antonello donatario, quantunque la società cantasse sotto nome di Pappagallo, e Mazzella.

Quarto s'auverte, che a' 13. di Marzo dell'anno 1642. Andrea Pappagallo fe testamento, quale fu aperto a' 28. di Luglio 1642. per la morte all'ora seguita fol. 560. & in esso si trovano diverse dispositioni, istituendo herede universale, & particolare l'istesso Antonello, a che prego la continuatione della società con le seguenti parole. E spero che saria bene, che il negotio cantante sì in mio nome, come di detto Antonello mio herede, ut supra, si continuasse per qualche spatio di tempo, che ad esso Antonello pareva, però voglio, & declaro si debbia detto negotio sotto detti nomi continuare per lo tempo ad esso Antonello meglio a se, & usare in quello quella puntualità per esso sin' hora seguita incaricando esso Antonello mio herede, & caro compagno a non contravenire a questa mia volontà, confortando mai in cos'alcuna mi ha contradetto, ma in ogni cosa obbedire, & firmare per ciò li nostri nomi come per il passato, & per Banco, quietare, e fare ogn'altro sarà necessario.

Questa heredità fu adita da Antonello cum beneficio, & inv. come dall'inventario fol. 517. vol. prim. nel quale espressamente Antonello se protesta di non volere pregiudicarsi alla donazione fattali dal detto Andrea, né all'altri detti, che li spettano in virtù di publiche scritture, & me di sopra fol. 517. & 518. d. vol. prim. per il che mai preteso Antonello farsi pregiudicio alli crediti, che haveva con Andrea Pappagallo, né alla donazione da quello fatta li, benché haveffe seguitato a firmare li nomi di Pappagallo, e Mazzella, restando sino dalli 19. di Febraro dell'anno 1639. e la società solo honoraria dalla parte d'Andrea Pappagallo, come non può difficultarsi, che restasse del tutto honoraria dall'anno 1642. in poi, si perche in detto tempo finivano li tre anni, per li quali s'era confirmata la prima società, era morto Andrea Pappagallo, con che restava ancora ogni ragione d'usufrutto, e di capitale riferita, che haveffe possuto havere Andrea Pappagallo, quale non solo era donato ad Antonello, a chi ancora era ligato debitore in d. duc. 13. m. 103. 15. informa, che Antonello è donatore, donatario, & herede cum benef. leg. & inv. a detto Andrea socio, con proteste espresse di non volersi mai pregiudicare circa li suoi crediti, donationi, ragioni, & antiorità.

His in facto perpensis necessariis fatendum, primo creditores hypothecarios quondam Antonelli representando jura anteriora cum hypotheca ejusdem Antonelli contra Andream esse preferendos quibusvis creditoribus societatis in ita post creditum praedictum, cum creditoribus chirographariis societatis si representant personam Antonelli, uti tales tanquam in actione personali non possunt praeferrì creditoribus hypothecariis ejusdem cum ex juris dispositione, creditores hypothecariis, & privilegiati causa dotis, quamvis posteriores praeferantur creditoribus in actione personali anterioribus super bonis communis debitoris, leg. affiduis, Cod. qui potior. in pignor. habentur, Cancer. variar. cap. 9. de dot. caut. num. 1. & seqq. Gail. ad serv.

serv. 25. à num. 11. par. 2. decis. Gen. 113. sub num. 31. cum aliis, quos allegat Amend. in addit. de Franch. decis. 53. num. 8. vel repræsentant Andream Pappagallum socium, & uti illius creditores intendunt præferri, & ex dictis, dum Antonellus est creditor hypothecarius prædicti Andree, ob quod de jure habet prælationem omnibus creditoribus ejusdem Pappagalli, non solum super bonis propriis ejusdem, sed etiam super capitale, & lucro societatis deinde contractæ creditores hypothecarii Antonelli repræsentando credita, & jura anteriora cum prælatione, quam habebat Antonellus contra prædictum Andream, tam super illius bonis propriis, quam super effectibus præsentæ societatis sunt præferendi creditoribus in actione personali ejusdem Andree, tam nomine proprio, quam uti socio Antonelli, ex communi Doctorum opinione post Castrenf. consil. 345. lib. 2. Hector. Felic. in tract. de societ. 3 cap. 31. sub num. 24. & 25. vers. Quod si extraneus, agat contra socium obligatum sibi, & alter socius præterit etiam eundem socium obligatum habere, quis præferatur, & vers. & pro parte quæsitæ socio, ipse in ea cæteris creditoribus uti habens jus in re præferri debet, Magon. decis. Luc. 1. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 9. par. 3. num. 51. usque ad 63. Hermosill. ad leg. 49. tit. 5. par. 5. gloss. 6. num. 9. fol. 223. & Salgad. in labor. credit. par. 1. cap. 9. num. 60. quos refert, & sequitur Regius Consiliarius Rocchus in notabilib. post primum vol. sub tit. de societate notab. 85. num. 173. vel ultimo intendunt repræsentare totam societatem unitam, & sic tanquam creditores tam Andree, quam Antonelli conjunctim exercendo pactum instrumentorum assertæ societatis, quod prius, & ante omnia satisfieri debeant creditores ejusdem societatis tanquam in actione personali vigore litterarum cambii, quemadmodum probat Surd. consil. 499. sub num. 2. quem allegat Reg. Rovit. in pragmat. 1. de litt. cambii sub num. 14. & Viscon. in addit. de Franch. decis. 502. non poterunt præferri creditoribus hypothecariis ejusdem societatis, qui habent hypothecata bona societatis, ut sunt obligata Antonello socio, & ex eisdem juribus creditoribus hypothecariis dicti Antonelli, qui cum sit creditor, & debitor respectivè, potest in præsentis casu sibi ipsi esse obligatum, & consequenter illis, qui de jure cum repræsentant, ut in terminis post Soccinum, qui ita consuluit probat Capyc. decis. 88. sub num. 3. & 4.

4 Secundò, præferri debent creditores proprii, & hypothecarii Antonelli creditoribus præsentæ societatis super capitale positum per dictum Antonellum in societate juxta de jure mirabiliter tradita per Montan. in tract. de regalib. in verb. Argentaria num. 25. qui satis latè hanc probat opinionem, proinde ejus dicta non transcribo, sed rogo perlegi.

5 Tertio, præferri debent creditores hypothecarii, eo quod omnes creditores, qui sunt in judicio contraxerunt cum Antonello post annum 1642. quo in tempore vita functus erat Andreas Pappagallus erat elapsum tempus societatis initæ in anno 1639. & sic erat extincta societas primo per lapsum temporis, secundo per mortem Andree socii, & tertio, quia non aderant ejusdem Andree socii bona, quæ per donationem jamdiu erant in dominio Antonelli usufructum finitum per Andree mortem, ad dicta per Felic. in dict. tract. de societ. cap. 21. sub num. 93. & 94. vers. Et si duo mercatores fecerunt societatem duraturam per quinquennium, eo finito unus ex sociis si contrahat, alter non tenetur, quia contrahens cum eo, debebat se informare de qualitate societatis, Castrenf. in leg. 1. §. non autem, ff. de exercit. act. Gomez. variar. resolut. tom. 2. c. 5. de societ. num. 6. vers. 3. modo, Menoch. consil. 121. num. 67. Decian. consil. 60. num. 31. & 32. lib. 2. & signanter quod non excusentur contrahentes si ignorent sub qua forma, & sub qua lege fuerit institutor præpositus, notat Castrenf. in leg. sed si pupillus, §. conditio autem propositionis num. 1. ff. de insti. act. Paris. consil. 94. num. 15. & alii quos refert decis. Rot. 30. post tract. Salgad. in labor. credit. nec quantitates ducatorum 2. mil. reservatæ in ultimo testamento, in quo hæredem instituit Antonellum, qui hæreditatem adivit cum benef. leg. & inu. citrà præjudicium jurium ejus crediti vigore instrumenti, & donationis, & rationum sibi competentium, quæ reservatio jurium conservat jura reservantis, de Franch. decis. 50. sub num. 5. post Castrenf. Angel. & alios, quos allegat Hiero-

nym. à Lauren. decis. 88. num. 4. Gratian. decis. 6. à n. 57. cum seqq. & singulariter in terminis inventarii probavit Cancr. var. tom. 3. cap. 2. de invent. num. 9. & sub num. 44.

Hi quidem, qui se afferunt creditores præsentæ societatis in effectu sunt creditores Antonelli, & uti tales, cum sint in actione personali, non possunt concurrere cum creditoribus hypothecariis ejusdem super bonis, vel propriis Antonelli, vel causam habentibus ab asserta societate cum Pappagallo, & obligatis eidem Antonello pro suis creditis, ut supra retulimus, ex Castrenf. & aliis.

Nec obstat pactum, quod creditores assertæ societatis adducunt in præcalendaris instrumentis, quod prius, & ante omnia satisfieri debeant creditores ejusdem societatis.

Cum non adsint creditores societatis anni 1631. usque ad annum 1639. nec anni 1639. ad annum 1642. quo casu tale pactum operari posset, nec operatur in beneficium creditorum, qui deinde in antea contraxerunt, pacta enim cum uno, sive ad beneficium unius facta ad alios non extenduntur, ad Textum in leg. si unus, §. ante omnia, ff. de pact. post Jason, Ierniam, Alexand. Afflict. Neguliant. & alios probat de Franch. decis. 477. sub num. 2. & notavit Peregrinus de fideicommiss. art. 52. sub num. 81. versic. Et quia secundum regulam generalem, & sic pactum prædictum non potest operari in beneficium creditorum, qui deinde cum Antonello contraxerunt post extinctam societatem, ut supra demonstratum est.

Nec valet dicere pactum operari in beneficium creditorum, qui deinde contraxerunt, eo quod Antonellus contentus extitit continuare societatem, cujus sequuti sunt fidem præteriti creditores, & ob dictam continuationem sibi præjudicasse Antonellum etiam in donatione.

Quia respondetur primò, quod mortuo Andrea Pappagallo in anno 1642. quo tempore etiam finiebat tempus societatis initæ in anno 1639. Antonellus expressè protestatus fuit se nolle præjudicare ejus creditis, donationibus, & rationibus quibuscumque sibi competentibus, ut legitur fol. 517. & 518. vol. 1. & quamvis continuaverit subscribendo uti prius nomen Pappagalli, & Mazzellæ, id semper egit honoris causa, ita quod post mortem Andree non potest dici adfuisse veram, atque realem societatem, ut operaretur pactum, cum potius dici possit societas honoraria, quæ nullum jus confert ejusdem creditoribus, ad Textum in leg. societas, in fine, ff. pro socio, ubi Ulpianus dicit, donationis causa societas rectè non contrahitur, & proinde dum mortuus erat Andreas ob quod erat extincta societas, juxta Text. in §. solvitur, instit. de societ. & in l. verum, §. finali, ff. pro socio, per quæ jura dicit Felic. cit. tractatu de societate cap. 32. num. 2. & seqq. resolvi societatem, quoad omnes, ac etiam si negotia non forent completa, utique contrahentes cum Antonello supervivente, & societatis nomine contrahente, & debebant se informare de qualitate societatis, ut post Castrenf. Craver. Rot. Gen. & alios deduxit Felic. citato cap. 21. sub num. 94. & cap. 30. num. 8. & seqq. Præterquam quod Antonellus hæres Andree Pappagalli consocii hæreditatem adivit cum benef. leg. & invent. & tempore aditionis omnino sua jura, donationes, & credita reservavit, quam reservationem fuit supra demonstratum jura conservare ejusdem reservantis.

Et quamvis continuaverit inscriptionem Pappagalli ex consilio magis, quam ex mandato sibi dato in testamento, & sic societatis nomine contraxisse videretur, attamen hoc ipsum mandatum, sive consilium testatoris primam societatem non reviviscit jam extinctam, sed ad summum facere poterit, ut nova societas inchoetur, & renovetur, non quod extincta illa per mortem sublevetur, sive continuetur, ut individualiter disputato articulo probat Felic. citato tract. de societate cap. 32. à num. 33. usque ad num. 39. & tamen neque hoc in contingenti casu sustineri posset, quia Antonellus, quamvis hæres Andree consocii nulla tamen ejus bona ex testamento possidebat, sed illa, vel jure sui crediti, vel causa donationis retinebat, & tamen Ulpian. in l. societas, in fine, ff. pro socio, subdit, quod donationis causa rectè societas non contrahitur, & sic dum nulla bona ex hæreditate remanebant, quæ in eadem illa societate conferre potuisset Antonellus hæres nulla etiam vera societas consistere poterat, cum illa dissolvatur, nedum ex personis, sed etiam ex rebus, & cum res non subsistunt, vera, & realis societas dici non potest, sed tantum honoraria, sive quod honoris causa Antonellus illa inscri-

sensus, qui tanquam novus novam facit societatem, Gloss. in leg. n. mo potest, & in leg. planè sibi, ff. pro socio, Abbas conf. 87. lib. 2. Alvar. Velaq. consult. 63. num. 15. ibi, quia tunc durat societas ex novo testatoris præcepto, & consensu, non autem ut antiqua, Bald. in dict. leg. planè sibi, ff. pro socio, Corn. Dec. Ruin. & alii, quos refert, & sequitur Mant. de tacit. tom. 1. lib. 6. tit. 26. num. 11. & tit. 24. num. 29. ex Text. in l. si id, quod §. si servus, ff. pro socio (ibi, si servus meus societatem cum Titio coierit, & alienatus in eadem permanserit, potest dici alienatione servi, & priore societatem finitam, & ex integro alteram inchoatam.) Unde nulli dubium est assertam societatem novam videri post dictum annum 1642. quod nec etiam subsistere potuisse in sequenti patebit.

18 Idèò tertio fuit in factò notatum nulla Andreæ Pappagalli bona post ejus obitum remansisse stante donatione in beneficium Antonelli facta in dict. anno 1639. qui hæreditatem adivit cum benef. leg. & inv. prævia protestatione de non sibi præjudicando pro ejus creditis, & donationibus, ob quod non potest dici adfuisse societatem neque novam, neque renovatam, ad Text. expressum in l. societas, ff. pro socio, ubi Gloss. Felic. dict. tract. cap. 1. sub num. 9. & cap. 2. sub num. 5. subdens, quod ubi res in societate ex parte unius deficeret, vel saltim opera, hoc ipso essentia, & forma societatis deficeret, & in d. cap. 2. sub num. 5. vers. res etiam dicitur causa materialis societatis, quia circa res in societate positas homo consentiendo ager, & sine rebus societas esse non potest, Bald. in leg. 2. Cod. de contrah. empr. & in leg. 1. num. 1. Cod. pro socio, & in conf. 452. sub num. 2. lib. 3. Paris. conf. 82. num. 2. lib. 1. & magistratè prosequitur idem Felic. in cap. 9. ergo si hoc nostro in casu verè res deficiebat ex parte Andreæ jam defuncti, cujus hæreditatem cum benef. leg. & inv. adivit Antonellus per prius socius, & donatarius omnium bonorum, & quantitatem ad disponendum reservatam ab Andrea donante, & postea testante, nedum integrè per solvit, sed satis ultra satisfecit legata, & alias dispositiones factas, dubitationi locus minimè relinquitur, quin veræ res hæreditariæ deficiebant, & sic iis deficientibus deficeret etiam essentia, & formalitas societatis, sive antiquæ, sive novæ, quæ abique rebus consistere non poterat, Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 125. num. 5.

19 Et licet Antonellus consensum præstiterit illi consilio magis, quam præcepto Andreæ Pappagalli testatoris de inscribendo nomen ejusdem Andreæ, & Antonelli, pro ut prius fiebat, cum societas realis, & effectiva consistebat. Hoc tamen non potest dici, quod jure societatis fecerit, quia erat finitum primum tempus societatis, erat jam mortuus socius, & tandem res deficiebant, ex quibus illa societas nova consistere potuisset, sed eo modo citrà societatem ejus jussu adimpleverit, quo de jure adimpleri poterat, ut in terminis consideravit Felic. citat. tract. cap. 3. num. 34. vers. unde tenendum est ex jussu testatoris de stando, & ponendo omnia in communi societate non induci, sed eo modo citrà societatem ejus jussu esse adimplendum, quod de jure adimpleri poterit, & ita videtur tenere, Riminald. Jun. in conf. 636. num. 52. lib. 6. hæc ille, quibus addo contrahentibus postea imputandum, qui cum Antonello socio, & postea, ut sic in scribente contraxerunt, & de societatis qualitate non se informaverunt, prout jam supra post Castrenf. & alios, quos non transcribo, adnotavimus cum Felic. dict. cap. 21. num. 93. & 94. vers. si duo Mercatores, & cap. 30. n. 8. 9. & 10. eo magis, quia Antonellus hæreditatem adivit cum benef. leg. & invent. quod statim inducit separationem bonorum secundum Præf. de Franch. decis. 246. & de suis creditis, donationibus, & aliis juribus plenissimè fuit protestatus.

20 Nec dicant creditores Antonellum, uti hæredem potuisse repræsentare personam Andreæ, & uti Antonellum alteram ad finem sustinendi societatem.

Quia nec id etiam fieri per modum fictionis dici potest, ab homine enim fictio, quæ est contra veritatem induci non potest, Text. in leg. qui ad certum, ff. locati, l. adoptio, la 1. ff. de adoptionib. Bart. in leg. si is, qui pro emptore, ff. de usucapion. num. 22. ubi omnes Surdus decis. 230. num. 3. & Text. in leg. si fortè, ff. de Castrenf. pecul. quem singulariter expendit Felic. cit. tract. cap. 3. sub num. 31. versic. Nec id fieri etiam per modum fictionis dici

potest, quia ab homine fictio, quæ est contra veritatem induci non potest.

Cùmque hoc nostro in casu de veritate rei totum lucrum, & totum damnum erat ipsius Antonelli, qui administrabat, quia alium consocium sive hæredem Pappagalli, cui communicaret non habebat, ergo vera societas consistere non poterat, quia hæc requirit mutua collationem, & quod is, qui administrat sibi ipsi non communice, & in terminis probavit idem Felic. eod. tract. de societ. cap. 4. sub num. 2. vers. 3. quod in societate requiritur mutua collatio, & hoc cessaret in tutore, quia cum administraret sibi ipsi communicaret, cap. fin. de institut. & quamvis idem Felic. post Dec. Corn. & alios, quos allegat sub num. 6. cum seqq. admittat stante jussu testatoris, quod potuisset consistere societas inter pupillum, & tutorem, auctorando sibi ipsi, attamen hoc idèò fuit, quia persona pupilli hæredis testatoris, ut sic jubentis erat distincta à persona tutoris, cum qua societas consistere debeat, & idèò nulla inducebatur fictio in illo casu vero, quia societas habebat sua extrema, à quo, & ad quod habebat mutua collationem, & habebat quod totum damnum, & totum lucrum ad unum non spectabat, at in casu nostro una est persona Antonelli, quæ in effectu est hæres cum benef. leg. & invent. & antecederet est donatarius omnium bonorum testatoris, qui quantitatem ad testandum in donatione reservatam disposuit, & Antonellus satis ultra eam pertolvit. Et dum una est persona in veritate rei non potest dividi, ita quod sibi metipsi non communice, & quod interveniat mutua illa collatio, quasi quod potuisset partem in societatem conferendam ex persona Andreæ desumere à bonis hæreditariis ejusdem, quia in factò supponimus demonstratum, nullum genus bonorum adesse, quod non esset Antonelli, & sic nullo casu potest adaptari mutua illa collatio, unde multò minus potest adaptari societas, quæ non habet in veritate extrema distincta personarum, & sic socius iste sibi ipsi communicaret contra juris regulas non habet mutua collationem, quia in hæreditate Pappagalli nulla fuerunt bona, quæ titulo hæreditario ad eundem Antonellum hæredem pervenirent, ex quibus portionem pro parte Pappagalli in illa societate conferre potuisset. Et tandem hoc tantum habet, quod totum lucrum, & totum damnum ad eundem ipsum Antonellum pertineret, quo casu nullam esse nullam esse considerabilem societatem jura clamant, in l. si non fuerint, §. Ariesio, ff. pro socio in l. si merces, §. vis major, ff. locati, ubi habetur, quod quasi jure societatis Colonus patitur damnum, & lucrum, cum Domino fundi, imò & plures in eodem actu, eodemque tempore concurrerent fictiones contra Text. in leg. 1. C. de dot. promissionone.

Nec dici potest Antonellum de propria substantia potuisse portionem in hæreditate Pappagalli pro sustinenda societate; si quidem hoc in factò non constat, imò constat totum contrarium, quod Antonellus in inventario sit protestatus de suis creditis, & donationibus. Et in jure hoc idem redderet societatem nullam, leg. Senatus, ff. de donation. causa mortis, leg. societas contrahitur, ff. pro socio, ubi Ulpianus ait, donationis causa societas rectè non contrahitur, quem Text. expendit Felic. cit. tract. de societ. cap. 2. sub num. 23. & c. 19. sub num. 5. & 6. vers. secundo modo, si sit donatio in ipso contractu societatis, ut quia datur lucrum alteri socio, quod habere non debet vigore societatis, & hoc casu loquitur Ulpianus, & dicit cessare societatem, quia donationis causa rectè societas non contrahitur cum societatis natura repugnet, & est Text. in l. si quis conduxerit, ff. locati, Jo. Petr. de Ferrar. in praxi Pap. verbo forma libelli in causa societatis, vers. ad dividendum, Heinrichman. German. in conf. 8. sub num. 28. lib. 1. qui dicit de essentia societatis esse, quod pecunias ponens in societate non desinat esse earum Dominus, ergo si Andreas nullum habebat pecuniarum dominium, & quod habebat desit habere per donationem Antonello factam, hoc ipso desit, & cessavit essentia, & formalitas societatis, & ubi Antonellus post mortem de sua substantia portionem eidem Andreæ spectantem in societate ponere voluisset, hoc alio titulo, quam donationis facere non potuisset, & tamen donationis causa rectè societas non contrahitur, ut Ulpian. scripsit in d. l. societ. in fin. & hoc nostro in casu rectè non potest dici contracta, dum contemnitur, quod sit dare societatem in persona solum

Antonelli post mortem Andreæ tollendo substantiam, & formalitatem societatis, quæ est, ut sit contractus correlative, ut habet mutuam collationem, ut socius sibi ipsi non communicet totum damnum, totumque lucrum contra Jura, Jurisque Consultorum responsa jam supra adducta, & juxta mei ingenii tenuitatem recollector. Cætera suppleant peritissimi Judicantes.

DISCEPTATIO CCCLXII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species supponitur, de qua hic, & n. 2. & 3.
- 4 Interesse lucris cessantis est, ut pecunia sit destinata negotiationi.
- 5 Interesse lucris cessantis debetur ratione more, & qualiter in Regno.
- 6 Interesse non debetur, nisi probata destinatione pecunie ad lucrum.
- 7 Actus humanus specificatur a fine.
- 8 Pecunia destinata pro indigentibus Monasterii parit lucrum cessans.
- 9 Francus decis. 718. adducitur, & explicatur.
- 10 Reformationis Monasteria capita, præsertim cap. 46. adducitur.
- 11 Mora dotis non soluta, vel vitalitii an producat interesse.
- 12 Interesse an debeatur ob vitalitium non solum Monialibus, & num. 13.
- 14 Interesse liquidandum, qualiter explicetur.
- 15 Interesse liquidandum, qualiter liquidetur dato termino.
- 16 Interesse liquidandum, interdum liquidatur in nihilum.

ARGUMENTUM.

Interesse vitalitii Monialibus an debeatur, & quid posita condemnatione ad interesse liquidandum, an possit in nihilum liquidari, & quæ requisita sint necessaria pro interesse lucris cessantis, &c.

JURIUM ALLEGATIONES,

P R O

Principe Sancti Severi,

C O N T R A

Monasterium S. Gaudiosi.

Solatus Aſ.

- 1 CUM Jo. Franciscus Sangrius junior Princeps Sancti Severi, tunc Dux Turris Majoris promississet die 14. Maii 1621. RR. D. Violantæ, & D. Lucretiæ Sangriis suis fororibus Monialibus in Venerabili Monasterio Sancti Gaudiosi de Neapoli præter dotem consuetam solutam annuos ducatos biscentum unicuique earum vita durante pro indigentibus suis juxta morem, ut ex instrum. fol. 65.

Et eis deberentur ducati quinque mille, mortuo dicto Principe Jo. Francisco prædictæ RR. Moniales cum assensu, & interventu Dom. Archiabbatis dicti Monasterii die 8. mensis Aprilis 1628. remiserunt, & donaverunt Principi Paulo juniore filio, & hæredi cum b. l. & i. ejusdem Principis Jo. Francisci ducatos bis mille, & quingentos, & de illis ei amplam quietationem fecerunt. Et versa vice d. Princeps Paulus attenta d. remissione, & donatione promissit illis solvere reliquos ducatos bis mille, & quingentos sub certis temporibus absque interesse, ut ex instrum. fol. 5. & 6. & cum effectu eos integrè solvit, ut ex fide fol. 41.

- 2 Defuncto d. Principe Paulo d. Monasterium ex persona dictarum Monialium de Sangro die 17. & 21. Octobris 1638. petiit in S. C. dictam remissionem, & donationem nullam declarari, & condemnari modernum Principem S. Severi filium, & hæredem d. Principis Pauli, & consequenter præfati Principis Jo. Francisci ad sibi solvendum dictos duc. 2500. unâ cum interesse fol. 1. & 7.

Ac die 26. Februarii 1639. compilato processu instrumentum fuit declaratum nullum, & condemnatus Princeps prædictus, ad solvendum eidem Monasterio prædictis duc. 2500. unâ cum interesse liquidando.

Ab hac sententia balii Principis condemnati reclamaverunt fol. ... & commissa postmodum causa liquidationis fuit datus terminus in ea, & compilatus processus, & factus calculus fol. 84. Agitur nunc de liquidando dicto interesse lucris cessantis, quod non est probatum, nec in causa principali, nec in hac causa liquidationis.

Et pro parte d. Principis dicitur interesse hoc esse liquidandum in nihilo, quia non est probatum, & non agitur de interesse damni, quod regulares utriusque sexus possunt exigere; quoniam non est incrementum, sed diminutio patrimonii, cap. si quis de Clericis, 12. quæst. 2. cap. pervenit, & cap. constitutis, de fidejuss. cap. dilecti, de for. comp. sed de interesse lucris, quod eis nullo modo debetur.

Primò, quia unum ex tribus requisitis necessariis ad consequendum interesse lucris cessantis est, ut pecunia sit destinata negotiationi; nam si non adest hæc destinatio, seu voluntas, & propositum de ea negotiandi, vel si aperte constat ad alium finem esse destinatum, utpotè ad eam tenendi in arca præsidii loco, seu pro suis indigentibus, vel ad alium usum, interesse non debetur, nec peti potest: quia esset improbum fœnus, ad Text. in leg. 4. vers. si quis nec causam, nec propositum fœnerandi, & in l. rogasti, vers. si non sui hoc proposito si certum petatur; ita Gloss. Bart. Castrenf. Salyc. & DD. in l. 3. §. fin. de eo, quod certo loco, Abb. in cap. conquestus num. 6. de usuris, Dec. consil. 11. num. 9. vers. hoc dummodo, Cravett. in cons. 320. num. 3. Rota Genuens. in decis. 3. num. 3. & 7. Peguera in decis. 33. num. 11. Muta in decis. 43. num. 35. & 36. Navar. in man. cap. 17. num. III. & 112. Graff. decis. casum conscientia lib. 2. cap. 105. num. 12. Covar. variar. resol. lib. 3. cap. 4. num. 5. Rodericus de ann. reddit. lib. 3. quæst. 4. num. 48. Lupus de usur. comment. 1. num. 115. Menoch. de arbitr. casu 119. num. 3. & 6. Gratian. discept. for. cap. 244. num. 13. & cap. 987. num. 17. & alii innumeri, tam Theologi, quam Canonistæ, & Legistæ, quos allegavi in primis de leg. Et non est attendendum solum commune lucrandi, sed solum illius, qui petit hoc interesse, ut per Gloss. Odofr. Bart. Bald. Angel. Salyc. Castrenf. Fulgos. & alios in d. l. 3. §. fin. de eo, quod certo loco, & ita judicatum est in Rota, Seraphin. in decis. 186. num. 2. & passim alii DD.

Hinc cum petitur hoc interesse lucris, ratione more licet in S. C. sit receptum, quod ubi sunt emptiones paratæ annuorum introituum, uti in hac Civit. Neap. non sit necessarium probare illud requisitum, quod habuerit tale mercimonium præ manibus, quod emisisset si pecunia ei esset soluta in tempore, & tantum lucratus esset, quod per S. C. prout olim per Rot. Rom. est semper remissum, & remittitur ob certitudinem talium emptionum, ut voluerunt Covar. Reg. de Pont. & alii DD. in primis allegat. cit. tamen illud primum, uti de substantia, & fundamento intentionis agentis; necessario probandum est pecuniam fuisse destinatum negotiationi, seu creditorem propositum habuisse implicandi eam in emptionem annuorum introituum, quod S. C. nunquam remisit, nec de jure remittere potuit, aut potest; cum ad perficiendum actus humanos, nedum potestas, sed voluntas requiratur, cap. cum super, de offic. deleg. leg. multum interest, Cod. si quis alteri, vel sibi, & ita probat Text. in l. si quis nec causam, ibi, nec causam, nec propositum fœnerandi, & in leg. rogasti, vers. si non hoc proposito, & l. non omnis si certum petatur, & voluerunt omnes DD. communiter interpretis allegati.

Aded quod concedere interesse non probato hoc requisito destinationis, seu proposito implicandi eam in negotiationem, vel emptionem annuorum introituum, vel si constat aperte non ad negotiandum, sed in alium finem, & usum esse destinatum: puta ad expendendum pro indigentibus suis, & eam habendam peculii, & præstium loco (ut constat in casu nostro destinatum esse pro indigentibus, & religioso usu harum Monialium) & ita cum constat de fine, ista probatio steri nequeat: non esset aliud, nisi notoriam usuram inducere, quæ nec ab ullo supremo Tribunali, nec supremo Principe, nec a Summo Pontifice, etiam pro redemptione captivorum permitti potest, cap. super eo, & cap. consuluit, & cap. quia per.

perniciosum de usuris, latè Covar. *variar. resol. lib. 3. cap. 1. num. 8.*

- 7 Finis enim, seu intentio specificat, & distinguit actus humanos, qui ultra d. intentionem, & finem non operantur secundum Philosophos, & probat Text. in *leg. qui injuria, de furtis*, & in *l. quod reipublica, de injur. & in l. 4. & in l. rogasti, & l. si ego, & in l. si tibi pecuniam, alleg. tit. si cert. per. l. at si quis, & sed interdum, de relig. & sumpt. funer. cum concord. & ideo in dicta ad unum finem, & effectum non possunt diversum, & multò minùs contrarium operari, quia unius rei unus est finis primarius, & operatio, *l. legata inutiliter, de adim. leg. l. quod Labeo*, ubi notat Bart. de *compensat. & leg. pro herede*, ubi pariter id Bald. notat de *acq. hered. & d. l. si ego, & l. si tibi pecuniam.**
- 8 Quo fit, ut pecunia destinata ad expendendum pro indigentibus Monialium, & sic ad consumptionem illius in religiosos usus non potest operari conservationem ad negotiandum, & lucrum ex ea faciendum; differunt enim ex fine, seu proposito, & voluntate diversis, quod etiam probat Text. elegans in *l. si Chorvs 77. de leg. 1.* ubi longè distat pecunia destinata ad negotiandum ab ea, quæ peculii, & prædii loco, seu pro indigentibus destinata est.
- 9 Ex his, si pecunia hæc pertinuerit, & pertineat ad dictas Moniales non ad Monasterium, si concurrerent requisita tradita per S. C. & per Præs. de Franch. *decis. 718.* si ad Monasterium detinendam in arca communi penes depositariam expendendam in usus, & indigentibus religiosas Monialium, & pro reliquo erogandam in communes usus Monasterii, juxta *cap. 46. decreti reformationis Monialium interpositi per Papam Clementem VIII. F. M. relati per Quarantam in comp. Bull. in verb. Monasteria Monialium, fol. 347.* non poterat implicari in emptionem annuorum introituum, sed tantum consumi, & expendi in d. communes usus Monasterii.
- 10 Verba autem d. *cap. 46.* ut præsto sint Dominis, placuit adscribere. In Monasteriis, in quibus similiter retinentur hæc provisiones, & subventiones, & non omnia in communi conferuntur, concedatur licentia accipiendi aliquam subventionem de manibus tamen Abbatissæ, seu Præfectæ Monasterii, si depositariæ ad nutum tamen Abbatissæ, si Præfectæ prædictæ pro suis religiosis necessitatibus, quæ verò superflue, Abbatissa erogare teneatur in communes usus Monasterii. Ac ordinarii, si superiores Monasterii quotannis exigant rationem à depositaria, & Abbat. seu Præfectæ prædictis de hujusmodi provisionibus, sub. tionibus, & depositis, & in eas transgredientes grav. animadvertant.
- 11 Secundò, quia nec Moniales, nec Monasterium possunt negotiari de his annuis pensionibus, & pecuniis lucrum querere cum eis sit inhibita omnis lucris cupiditas, & negotiatio ad lucrum, *cap. secundum instituta, Ne Clerici, vel Monaci, cap. 1. & 4. & cap. nullus, & cap. quoniam 14. quest. 4.* Sed tantummodò eis licet exigere interesse damni passit, ut si pro indigentibus ipsarum Monialium capta esset pecunia sub usuris, vel aliud damnum esset lequutum, ad Text. in dicto *cap. de Clericis, cum aliis sup. alleg.* Aded, quod neque ex mora dotis non solutæ, si Monasterium, & Moniales interesse lucris cessantis valeant exigere, quia ex d. Sacris Canonibus eis omnis occasio negotiandi prorsus est adempta, & lucrum ex negotiatione, quòd laicis esset honestum, ipsis regularibus esset turpe, & prohibitum, ut in puncto dicti interesse lucris cessantis dotis non solutæ non deberi Monasterio, docet Emanuel Rodriguez *quest. regul. tom. 3. cap. 144. Miran. in manual. prelat. in tit. de monialib. quest. 8. art. 10. Ascan. Tambur. de jur. Abbat. disp. 5. questio 6. num. 6. Diana variar. resol. tom. 3. in tit. de dub. regul. resol. 97. & generaliter, quoad omnes Ecclesiasticos, post Didacum Perez lib. 8. ordinament. tit. 21. Petrus Barbosa in leg. 2. par. 1. num. ante 49. solut. matrim.*
- 12 Ergo multò minùs debentur pro hujusmodi annuis pensionibus vitalitiis, quæ sunt appendicis dotis Monialium, prout acconcium, seu corredum, & regalia, seu donativa, quæ dari solent in ingressu Monasterii, vel tempore professionis, juxta tradita per Rot. in *decis. 11. nom. 20. post tract. de jur. Abbatiss. & Ludovis. in decis. 80. num. 7. & ibi Addentes num. 11.*
- Planè aded dict. lucrum cessans, ut turpe, & illicitum, quia contrarium religiois paupertati, quam moniales totis ulnis amplexari, & serio debent, cum eam sint jura-

ramento professæ, sacri Canones damnant, ut eum si sint data dos, & pensio vitalitia excessivæ, quicquid est superfluum ultra congruentem, & sufficientem monialium sustentationem debet restitui; alioquin pro superfluo in crimen simoniæ, vel saltem avaritiæ Monasterium incideret, *cap. cum satis, ubi Gloss. & cap. de regularib. ubi DD. de simonia*, ut post Hieronym. Rodriq. in *compend. quest. regul. resol. 54. num. 1. & 2. Suar. de relig. lib. 4. cap. 17. num. 16. & seqq. Miran. in manual. prelat. in tit. de monialib. quest. 8. num. 6. & 7. Diana in d. tom. 3. in tit. de dub. regul. resol. 100. vers. sed quia, & ante omnes Emanuel Rodriq. quest. regul. 9. tom. 2. quest. 48. art. 2. & 6.*

Quod multò magis in casu nostro procedere debet cum aded animum, & voluntatem à negotiandis illis pecuniis, & implicandis in emptionem annuorum introituum aversos habuerint hæc Moniales, & Abbatissa, ut neque alios ducat. 2500. solutos à Principe Paulo pro concordia; nec alios mille ab his balis in tales emptiones converterint, sed in alium usum implicaverint; præsertim in construendo, & ornando vestibulo, & atrio Monasterii, ut pater evidenter ex earum armis, & insignis, & ex scripturis productis, *fol. 103. & 104.*

Nec est alicujus momenti objectio Monasterii Principem fuisse condemnatum ad interesse liquidandum in d. sententia. Ergo nihil aliud est querendum, sed tantum quantitas illius liquidanda, & de prætenso gravamine in causa reclamationis, erit discutiendum. Nam responderetur esse objectionem satis futilem, & monialium, quæ non intelligunt vim sententiæ S. C. & quod illa condemnatio est conditionalis, & nihil posuit in esse: Siquidem cum illud non sit probatum in causa principali, sed in genere petitorum potuit fieri condemnatio ad interesse liquidandum, quæ tamen de jure tacitam, intrinsecam, & inhærentem conditionem continet si probabitur in causa liquidationis. Nam potest ferri sententia sub conditione, nedum tacita, sed etiam expressa coherenti negotio, de quo agitur Gloss. ult. Bart. Bald. & DD. *comm. in l. 2. Cod. de sententia, quæ sine cert. quant. prolat. est*, idem Bald. *pulchre in l. peremptorias num. 20. Cod. sentent. rescind. non posse*, Gabr. de *sententiis concl. 1. num. 24. 25. & 26.* qui adducit alios, & ait hoc esse magis communiter receptum.

Et in d. causa liquidationis dato termino, si sum-
mario, ut dicunt Bart. & DD. si ordinario, ut servat
S. C. interesse, si lucris, si damni erit articulandum,
& probandum, ut in praxi receptum est testibus, Fabro,
& Jason *num. 54. in §. curare, instit. de action.* Nam licet
nonnulli DD. voluerint conventos cum interesse peti-
tum, non est probatum in causa principali esse ab eo con-
ventos absolvendos, tamen opinio, quod possit fieri con-
demnatio, licet non sit probatum, quia continet eam
conditionem si probabitur in causa liquidationis, est re-
ceptorior, eamque defendunt docentes facere articulos, &
probationes in d. causa liquidationis, Bart. Bald. & Fulgos.
in *dict. leg. 2. Cod. de sentent. quæ sine certa quantitate pro-
lata est*, Rebuff. in *leg. unica, gloss. ult. num. 56. & in gloss.
in aliis num. 42. Cod. de sententiis, quæ pro eo, quod in-
terest*, qui post Mar. Soc. & Alexan. ait, quod malè fa-
ceret Judex si absolveret reum, quia non est probatum in
causa principali ex quo poterit probari in causa liquidatio-
nis, Guid. Pap. in *decis. 405. num. 1. & 2. Mising. observat.
100. num. 2. 4. & 5. cent. 4. Gabr. in loc. cit. Malcald. in d.
concl. 933. num. 11. Præs. de Franc. loquens de fructibus, qui
pariter sunt accessorii in decis. 683. Ant. Faber elegantissimè
diffin. 6. inf. tit. de sentent. quæ pro eo, quod interest lib. 7. per-
hibens ita judicatum esse in suo Senatu.*

Et ideo merito erit liquidandum in nihilo juxta praxim
S. C. expressis verbis non absolvendo conventum ob hono-
rem sententiæ, sed æquipollentibus modeste utendo, ad
Text. in *l. fin. de prætorii stipulat. juncto cap. licet causam,
in verbo nulla, vel modica, de probationib.* ubi nihil, & pa-
rum æquiparantur, quamvis mero jure S. C. condemnatum
expressè posset absolvere, quia non oppugnaretur,
sed potius propugnaretur sententia eam enim ob dictam in-
trinsecam conditionem non purificatam, & ideo non obli-
gantem, *l. cedere diem, de verb. oblig. condemnatus, & S. C.
sequerentur, l. 7. cum fideicommissum de confessis.*

DISCEPT. CCCLXIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur.
- 2 Sacrista electio, ad quem spectet in Ecclesia S. Mariae Casarea.
- 3 Sacrista, seu Thesaurarius, cur ita dicatur.
- 4 Officialia spiritualia à laicis non providentur.
- 5 Sacrista in jure Canonico quis dicatur.
- 6 Sacrista antiquitus subiciebatur Archidiacono.
- 7 Sacrista Sanctae Mariae Casarea, semper fuit electus ab Abbate illius.
- 8 Sacristam fuisse ab Abbate electum, ex libris ostenditur ejusdem Ecclesiae.
- 9 Conclusio extra libros Gubernii, cur fuerit inventa.
- 10 Observantia subsequuta eligendi sacristam, qualis fuerit.
- 11 Abbatis autoritas in eligendo sacristam, fundatur in re judicata.
- 12 Error in facto proprio non praesumitur.
- 13 Possessio quaesita legitime tolli non poterit absque spolio.
- 14 Abbatem, vel Abbatiam possidere quid importet.
- 15 Sacristae officium non est dignitas Ecclesiastica, sed officium.
- 16 Thesaurarii officium, qualiter introductum.
- 17 Oeconomii officium, qualiter in Ecclesia introductum.
- 18 Oeconomorum plures species in Ecclesia.
- 19 Officia alia, quae dabantur in Ecclesia Dei prius, & nunc.
- 20 Syndici, Castaldi, Advocati, Procuratores.
- 21 Officia Ecclesiastica, de quibus supra cadunt sub simonia vitio, si vendantur.
- 22 Abbas Sanctae Mariae Casarea est exemptus à jurisdictione ordinarii.
- 23 Accessus ad Synodum, cur in Concilio Tridentini praecipitur.
- 24 Abbas Casarea cum suo Clero subicitur Illustrissimo Nuntio Neapolitano.
- 25 Exemptio Abbatiae Casarea, qualiter colligatur ex Bulla.
- 26 Dilectio (etiam) quid importet, & quatenus explicatur.
- 27 Synodalia onera, quae sint.
- 28 Abbas successor non praesudatur ab antecessore.
- 29 Possessorium contra formam tituli, non est attendendum.
- 30 Observantia quid operetur pro possessorio.

ARGUMENTUM.

Sacristae electio ad quem spectet in Ecclesia Sanctae Mariae Patientiae Casareae, an ad Gubernatores, vel ad Abbatem. Quis dicatur in Jure Canonico sacrista, fuisse interdum electum per Gubernatores, an praesudet Abbati. Ecclesiastica officia vendi nequeunt. Abbas S. Mariae Casareae, utrum ad Synodum Archiepiscopi Neapolitani accedere teneatur. Possessorium contra formam tituli non est attendendum, & quid operetur observantia contraria. Quia vero in hac eadem Ecclesia Abbatiali S. Mariae Patientiae Casareae fuit difficultas ab eisdem Gubernatoribus proposita in hoc anno, ad quem scilicet pertineret electio sacristae; ideo dixi pertinere ad Abbatem, non ad Gubernatores, unde proposita fuit quaestio.

P R O

Ecclesia Sanctae Mariae Patientiae Casareae,

Ad quem spectet eligere Sacristam, an ad Gubernatores, an ad Abbatem ejusdem loci.

Cum reperiretur Abbas Sanctae Mariae Patientiae Casareae Reverend. D. Joan. Petrus Privitalis Eminentiissimi Cardinalis Philamarini Secretarius dignissimus, cui inservivit in Conclavi felic. mem. Innoc. X. & Alexandri VII. fuit mota controversia ob vacantiam Sacristae, ad quem pertineret electio Sacristae, an scilicet ad Abbatem, an ad Gubernatores, scripsimus pro Abbate.

Primo quidem, quia ut regula est, unusquisque est moderator, & arbiter in re sua, *l. in re mandata, Cod. mandati*; ergo si fundator, qui erat Dominus, & potest hanc difficultatem determinare, maxime cum circa Capellanos deputandos determinavit, & circa Sacristam nihil dixit, tanquam officium distinctum, & diversum magis connexum cum servitio Abbatis; ergo videtur voluisse sub dispositione juris communis, Canonistae in cap. *super de sententia excommunicationis, l. commodissime, ff. de liber. & posthum.* scilicet sub dispositione Abbatis; nam jus commune ad propositum in aliquo officio, vel dignitate spectare electionem substituti determinati, & est communis opinio Doctores in *§. eadem ratione lib. 4. instit. civilium tit. 7.* ergo ad Abbatem, & non ad alios spectat electio, & deputatio Sacristae; nam ille residet loco Abbatis, & vices ejus gerit, tanquam ejus substitutus; ergo ab eo debet deputari, & substitui, argumento Textus in *l. 1. §. omnia, Cod. de veteri jure enucleando, cap. unde necessarium, il. 1. distinct. 94.* nam cum omnia validera, & res sacrae sint sub usu, & possessione Abbatis, cum non sit decens per eum immediate custodiri, & administrari ob reverentiam dignitatis, jus invenit substitutum, seu Sacristam, qui alias dicitur Thesaurarius, Azorius par. 2. lib. 3. cap. 16. Rota Romana in novis decis. 9. alias decis. 173. de praebend. qui custodiat, & curam habeat de praedictis bonis, unde dicitur Sacrista, quia sacris perficitur, Canonistae in rubrica de officio Sacristae; ergo ejus erit deputare, & eligere substitutum, ad ea custodienda, & administranda, ad quem spectat immediate usus, & exercitium ipsorum, Doctores apud Gratianum cap. 71. neque obstat, quod nullus Textus hoc dicat, quia sufficit, ut assignetur ratio naturalis convincens, Surdus conf. 158. num. 13. Cardin. Tuschus littera E. conclus. 331.

Probatur secundo, quia Jure Canonico clare ostenditur, quod S. P. in cap. *si Index laicus, de sentent. excommunicationis in 6.* ait, quod in officio spirituali debet fieri deputatio, cap. *cum laicis, de rebus Eccles. alien. vel donat.* ergo cum Sacrista sacris perficitur, quod est effectus personae sacrae, cap. *Ecclesia S. M. de consuet.* ad finem Ecclesiasticum pertinet, scilicet ad Abbatem deputatio Sacristae; causa enim dans talem autoritatem, debet esse talis; nam nemo plus juris in alium transferre potest, quam in se habeat, *l. nemo plus juris, de regul. jur. sed in laico tanquam incapace, nulla autoritas spiritualis relinquitur*; ergo neque poterit alteri illam communicare ad licrum Officium exercendum; effectus enim regulatur à causa, Doctores apud Barbosa in *axiomatib. juris, in verbo effectus*; nam virtus activa rerum sequitur earum entitatem, ex Arist. in *Metaphysica*, & debet proportionari cum illa, scilicet effectus cum sua causa.

Probatur tertio, quia ratione administrationis rerum sacrarum Officium Ecclesiasticum propriè habet ille, qui rebus sacris Ecclesiae custodiendis praepositus est, qui appellatur in jure Sacrista, ut in tit. *de officio Sacristae*; dictus, quia quemadmodum locus, in quo sacrae res deponuntur, & custodiuntur, & si alias privatus sit sacrum appellatur, *l. sacra loca 9. vers. Illud notandum, ff. de rerum divisione*, indeque communi omnium nomine sacrarum per antonomasiam dicitur locus ille, in quo sacrosancta Eucharistia in Ecclesiis custoditur, juxta decretum Concilii Generalis Lateranensis, de quo in cap. 1. de custodia Eucharistiae, ita praepositus rebus illis sacris custodiendis, ob earundem rerum sacrarum nomine Sacrista nuncupatur, ut bene Petr. Gregorius par. 2. lib. 15. cap. 39. num. 3.

num. 3, Petrus de Ravenna in compendio juris Canonici, Martinus Mesnart in epitome decretalium, fol. 27. Daniel Venator in epitome juris Pontificii, pag. 80. Goffredus, & Hostiensis in rubrica de officio Sacristæ, Anastasius Germonius in paratitlis ad quinque libros Decretalium, Bartholomæus Cartagena in expositione titulorum juris Canonici, Joannes Honorius in compendio juris Canonici, in tit. de officio Sacristæ, Hieronymus Romanus de Republica Christiana lib. 3. cap. 9. Cardinalis Tuschus littera D. conclus. 419. num. 24. Calgaretus de jure publico lib. 3. tit. 33. Sebastianus Cæsar de Ecclesiast. Hierarchia quest. 2. proximali, §. 50. & quod possit renunciare, tradunt Hojeda de incompatib. beneficiorum par. 1. cap. 8. num. 3. Flaminius Parisius de resignatione beneficiorum lib. 2. quest. 1. num. 36. & agit Rota apud Burattum decis. 473. num. 50. ubi latè ostendit, quibus probetur, quod Thesauraria sit dignitas.

6 Sacrista subiciebatur Archidiacono, ad quem talis cura principaliter spectabat, juxta Text. sic intelligendum in ea quæ, de officio Archidiaconi, & sub illius sollicitudine, & custodia erant vasa sacra Ecclesiæ, & vestimenta Ecclesiastica, & omnis Thesaurus Ecclesiæ, & quæ ad fovenda lumina spectabant, sive in cera, sive in oleo, cap. 1. de officio Sacristæ, Petrus Gregorius dicto cap. 39. num. 3. Azorius 2. par. lib. 3. cap. 16. Suarez de Religione, tom. 1. lib. 4. cap. 29. num. 11. & sic à Thesaurario Ecclesiæ custodiendo, Thesaurarius alio nomine appellatur, c. perlectis, verl. ad Thesaurarium 25. distion. Suarez, Azorius, & Petrus Gregorius ubi supra, & à Justiniano Græco, nomine Ciminiarcha dicitur, l. finali, §. ult. Cod. de bonis authorit. j. d. possid. id est, rerum preciosorum custos, & locus, in quo conservantur tales res, dicitur criminale, & criminalia, cap. cum inter 29. de verborum signific. dicto cap. ea quæ, de offic. Archidiacon. & secundum hanc acceptionem hodie in Ecclesiis Regularibus dicitur Sacrista, in secularibus Thesaurarius.

7 Probatur quartò, ratione politici Gubernii, quia melius poterit cognoscere peripicacitatem, & aptitudinem ad conservandas res sacras, illasque administrandas ipse Abbas, quam Gubernatores; & si enim potestas eligendi Sacristam in Ecclesia de jure patronatus laicorum, non sit de essentia, ut fiat ab Abbate, vel à laicis Gubernatoribus, cum ab utrisque fieri valeat, convenientius tamen ad politicum Gubernium est, ut fiat ab Abbate, cum ille sit, cui cura commissa est Ecclesiæ, Sacramentorum administratio, &c. hinc est, quod in occurrentibus casibus Ecclesiæ S. Mariæ Patientiæ Cæsareæ, docuit experientia, omni tempore fuisse ab Abbate Sacristam electum, & hoc postea approbatum à Gubernatoribus pro tempore in eorum Oeconomico gubernio, & hoc, quia benè cognoverunt quanto fructuosior fuisset talis electio, dependens ab Abbate, quam esset forsitan illa, quæ à Gubernatoribus fieret; ergo hæc possessio hodie multò magis Abbati Previtati prodesse debet, qui attenta quasi possessione eligendi suorum prædecessorum elegit jam Sacristam, eique tradidit quasi possessionem officii, pacificè, & quietè, nullo contradicente, & per Abbatem semper fuit electio facta, qui tamen dat deinde notitiam Gubernatoribus, qui conclusionem faciunt, eamque extendi jubent in libro Rationalis, pro illi solvendo debito stipendio.

8 Hocque probatur ex eisdem libris, ubi in anno 1617. apparet vacasse dictam Sacristiam ob licentiam petitam à D. Octavio Tipaldo, & licet 23. Aprilis ejusdem anni, usquequo non fuisset electus novus Sacrista, Gubernatores onerassent, & dedissent officium D. Marco Antonio Carcamano, nihilominus talem electionem non toleravit Abbas, sed elegit D. Joannem Dominicum de Alvino, qui obtinuit à Præside S. C. tum loci delegat, & protectore, ut salarium deberetur Alvino Sacristæ electo ab Abbate, & non electo per Gubernatores, quod postmodum declaravit delegatus 20. Julii ejusdem anni, qui licet dicat in decreto citrà præjudicium ambarum partium, nihilominus dicta protestatio non inturbidavit Abbatis intentionem, tum quia non produxit novas rationes ad favorem Gubernatorum prædictorum, sed fuit primarum rationum præservativa, si forsitan haberent, quibus non productis, remanet reservatio resoluta, quia dicta reservatio remansit sine ullo fundamento, dum dictus Alvinus fuit ab eisdem continuò tractatus, uti Sa-

crista Canonice electus, & nunquam prædictas præservatas rationes produxit, eique solverunt mercedem dicti Gubernatores tertiatim per annos decem continuos usque ad mensem Octobris 1627. quo tempore, dum de novo vacaret Sacristia prædicta per mortem dicti Alvini, & cum Abbas illius temporis de novo elegisset D. Joannem Paulum de Orlando suum Vicarium, non solum dicta electio fuit peculiari conclusionem acceptata à Gubernatoribus, sed ad omne dubium tollendum in futurum in eadem conclusionem asseruerunt Gubernatores se acceptare electionem Sacristæ factam ab Abbate, tanquam ad ipsum pertinentem, in qua conclusionem inter venerunt tres viri omni exceptione maiores, scilicet Præsides S. C. Hortensius de Petio tunc Advocatus primarius Sacri Consilii, & alius scilicet Secretarius ejusdem, S. C. quæ originaliter producitur, & licet in dicta conclusionem dicatur talem electionem fuisse sequutam cum eorum mœore, tamen hoc non fuit in ordine ad facultatem eligendi, an spectaret, vel non ad Abbatem, quia hoc fuit habitum pro absoluto, sed fuit ita dictum, quia dictus D. Orlando reperiebatur Magister domus, in quo officio fuerat per annos 18. Neque dici potest talem conclusionem reperiri extra librum conclusionum, unde de illa non est habenda ratio, quia talis scriptura fuit à dicto libro cum industria sublata, ne occuparetur, de cujus veritate dubitari nequit, dum notoriæ sunt subscriptiones prædictorum, & remanet dicta scriptura plenè probata, dum alia electio non producitur dicti D. Joannis Pauli de Orlando Sacristæ, cui fuerunt deinde factæ plures solutiones suæ mercedis à Gubernatoribus dictæ Ecclesiæ quousque vixit, cui non potuisset fieri dicta solutio, uti Sacristæ nisi præcessisset electio, præterquam quod dicta conclusio continet capita diversa, quæ omnia verificantur ex actis contentis in eisdem libris, adeò ut sine ullo dubio remaneat verificata, ex quibus etiam apparet, quod dum infirmatus fuit D. Joannes Paulus de Orlando, & Abbas substituit in sui locum Dom. Franciscum Antonium Marra, qui ab eodem remansit electus uti Sacrista, mortuo dicto de Orlando.

Neque huic quasi possessioni fundatæ, & authenticè probatæ, cum scientia, tolerantia, imò positiva observantia tot Gubernatorum pro tempore, qui dictam Ecclesiam gubernarunt per annos quinquaginta a tempore erectionis Abbatæ prædictæ, nihilo in contrarium producto, poterit ob stare, quod asseritur, scilicet ultimam electionem fuisse à Gubernatoribus factam, tum quia usque adhuc id non constat, tum quia talis unicus actus non potuit inducere præjudicium tali canonicæ quasi possessioni, imò rationabili consuetudini, cum qua concurrat partis contradictio, & res judicata ad favorem Abbatis, vigore decreti Præsidis de Ponte, in quo casu idem Abbas prædecessor potuisset illam electionem, etiam suo consensu factam, revocare, & annullare, uti in præjudicium suæ dignitatis, vel saltem potuit sibi præjudicare, & non successoribus, qui non poterit relinquere jura suæ Ecclesiæ, & Abbatialis dignitatis in defensa, ut satisfiat suæ obligationi, &c. ad quæ omnia respicientes elevato spiritu primi illi Gubernatores, tanquam magis informati de toto jure, ac inveterata observantia, & de omnibus meritis causæ, non obstante contradictione antea mota, conclusionem verissimam fecerunt de anno 1627. pari voto declarando spectare, & spectasse deputationem Sacristæ ad Abbatem.

Posita ergo tali confessione, & declaratione, nulli dubium est, fuisse impositum ultimum silentium, & Abbatem habere pro se decisionem, & rem judicatam; nam licet prius fuerat mota lis, anno scilicet 1617. tamen ea non obstante locum habuit electio Abbatis, & mediante ordine Domini Præsidentis delegati fuit decretum, ut solvatur salarium dicto sacristæ electo per Abbatem, & licet fuerit apposta clausula citrà præjudicium, &c. nihil refert; nam prædictus sacrista per annos decem continuos perseveravit in dicto officio, & tertiatim fuit ei solutum salarium, tanquam verò sacristæ, nec aliæ rationes fuerunt adductæ à Gubernatoribus, sed sic in pacifica possessione, ut antiquitus fuit, Abbas remansit, ubi præsupponitur acquiescisse Gubernatores pro jure Abbatis, ad notata per Gratianum cap. 704. num. 10. Imò pro majori confirmatione, cum de anno 1617. iterum vacaret dictum officium fuit, ut dicebamus, per Abbatem facta electio D. Pauli de Orlando, & fuit acceptata per Gubernatores, & conclusum

- sum ad Abbatem omnino spectare prædictam electionem, ergo quia ultima derogant prioribus, *l. sed & posteriores, ff. de legib. leg. 1. in fine, ff. de stipul. servorum, leg. pacta novissima, Cod. de pactis*, & ultimæ conclusioni standum est, *Surdus decis. 195. & consil. 202. Cardin. Tusch. litt. P. conclus. 451.* præsumitur lis finita, & ad eos non spectare, sed ad Abbatem, neque poterat adduci ibi ratio erroris, cum
- 12 essent viri doctissimi, ut Præses Ursinus, Hortensius de Perio, & alii, nec in facto proprio error præsumitur, DD. apud Barbosam *de axiomatib. juris in verb. Error*, aliis eis imputatur, *leg. si non fecerint 37. ff. de iurejurando, Canon. uxor 37. 17. quest. 4.* per quam confessionem, & declarationem perfectum jus fuit acquisitum R. Abbati, tanquam Abbati, *Lunica, C. de confessis, Gratian. cap. 593.* & sic successivè fuit pacificè observatum, & sic fuit observatum alias, unde ex prædicta observantia interpretatur, & probatur ad eum spectare in futurum, *l. si de interpretatione, ff. de legibus, cap. cum dilectus de consuetudine*, Mantica *decis. 320. n. 6.* & apud Rubicum *decis. 4. num. 3. tom. 1. par. 2.* in ea manutendus est, Rota Romana *decis. 802. par. 1. divers.* & apud Coccinum *decis. 14. num. 4.* apud Gregorium XV. *decis. 200.* ubi addentes *num. 50.* eò magis, quia præcessit lis, & deinde acquiescentia, ergo danda est manutentio, Posthius *de manutendendo decis. 154.*
- 13 Nec poterat talis possessio præscripta tolli, absque viro spoli, cum fuerit acquisitum perfectum jus Abbati, nam præscriptione acquiritur jus, DD. *in l. 1. ff. eodem*, & omnium controversiarum, ac litium finis, *leg. fin. ff. pro suo, l. properandum, C. de iudiciis*, Ricciardus *in rubrica de usucapion. num. 92.* igitur in eo est manutendus, cum habeat possessionem anteriorem. Idèd posterior præsumitur injusta, & spoliativa, Rota Romana apud Posthium *decis. 156. num. 3.* nec meretur manutentionem, Rota Romana apud Gratianum *cap. 134. num. 22. & 23.* Neque requiritur probatio spoli, cum constet de possessione anteriori, Baldus *in l. penult. C. si à non competenti Iudice*, Afflictus *in Constit. Regni lib. 1. rubrica 24. de violentia circa possess. num. 20.* Alexander *conf. 3. num. 6. lib. 3.* semper enim Prælatus est restituendus nomine Prælatuæ, vel Ecclesiæ, licèt antecessor fuerit spoliatus possessione; nam ei competit interdictum reintegrandæ, DD. apud Gratianum *cap. 173.* nec Prælatuæ potuit unquam perdere possessionem civilem, DD. apud Posthium *decis. 377. num. 50.* & sic Prælatus potest petere possessionem nomine Prælatuæ, & recuperare naturalem possessionem ratione civilis possessionis, quam retinet expellendo occupatores modo, quo explicatur decisio Rotæ apud Posthium *decis. 327. num. 14. & 15.* maximè quia concurrunt negligentia antecessoris Prælari, & sic non potuit præjudicare dignitati, Cardin. Tuschus *litt. H. concl. 502. num. 16.* maximè quia Prælatus successor statim, ac scivit prætendi à parte adversa electionem præsentis sacristæ factam à Gubernatoribus, eam rejecit tanquam nullam, & violentam, indignamque manutentione, adnotata per Gratianum *cap. 889.* Neque dicat pars adversa, quod Abbas ad præsens non possidet, quia sufficit Prælatuam habere quasi possessionem civilem, cujus vigore, & nomine dictæ Prælatuæ, poterit recuperare naturalem, Posthius *observat. 71. num. 50.* & fuit per Rotam decisum, ubi supra, nec per unicum actum in successivis potuit præjudicari dignitati, DD. *in cap. cum accessissent de Constitutionibus.*
- Neque obstat supradictam conclusionem non reperiri in libris, quia constat summa cum diligentia eam fuisse subscriptam, & postmodum subtractam ad conservanda jura Abbatuæ, quæ per confrontationem litterarum aliarum conclusionum subsequenitium, & antecedentium, ac verificationem subscriptionem publicam fidem facere, ad notata per Mascardum *conclus. 1174. num. 4. & conclus. 1260. num. 25.* tum ex observantia antecedenti, & consequenti pacificè habita, bina enim electio, & deputatio optimè probat quasi possessionem, & jus in futurum, ac manutentionem inducit, ad notata per Posthium, ubi supra.
- 15 Ex quibus optimè infertur, quod jure communi attento, sacristæ officium, non erat dignitas Ecclesiastica, neque beneficium, sicuti neque hodie est, sed tantum officium Ecclesiasticum, idque propter administrationem, & custodiam rerum sacrarum, & Thesauri Ecclesiæ, Rebuff. *in praxi in tit. sæculare beneficium quotu-*

plex *num. 9.* Petr. Gregor. 2. par. lib. 15. cap. 39. Antonin. Fabritius *in tit. de beneficio cum dignitate num. 59.* & DD. apud Rotam *decis. 9. de præb. in novis*, sic videmus hodie observari, quia Thesaurarius, qui talis non est Beneficiarius, sed solum officium habet Ecclesiasticum, ob quam rationem vendi prohibetur, sicut alia spiritualia, & materiam simoniæ pertinet, ut ex Soto, Hugolino, & aliis, dicit Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 4. cap. 29. num. 11.* ceteri alibi ex consuetudine, Thesaurarius sit dignitas Ecclesiastica subiecta Archidiacono, Fabritius, ubi *sup. num. 60.* Azorius *diss. cap. 16. quest. 6.* qui dicunt esse dignitatem, sic custos Ecclesiæ propter administrationem rerum sacrarum dicitur habere officium Ecclesiasticum, *in tit. de officio Custodis*, qui licèt in plerisque ministerium videatur, atque sacrista, seu Thesaurarius, *cap. eod. tit.* Azorius *d. cap. 16. quest. ult.* attenta tamen origine diversa sunt officia, ut constat ex diversitate titulum in Decretalibus, cum non sit verisimile Gregorium IX. in compilatione decretalium, duos, diversitque titulos ejusdem officii, unum post alterum inutiliter addidisse, unde Custos videtur fuisse tanquam Minister sacristæ, eidemque additus, Glossa *in rubrica ejusdem tit.* Petrus Gregorius *lib. 15. cap. 39. num. 7. & lib. 2. partitionum juris Canonici, tit. 9. cap. 50. num. 10.* quia officium sacristæ incumbendi servitio Ecclesiæ, scilicet custodiendi utensilia ejusdem, quæ etiam custodi incumbunt, *cap. 1. eodem tit.* ad ejus munus ultra spectat sigillatim, ad Horas Canonicas recitandas per tintinnabulationem, & luminaria Ecclesiæ accendere, & ignem vigilanter custodire, ne extinguatur *d. cap. 1.* (de quo nonnisi fovendi, scilicet ignem perpetuum in Ecclesiis, & symbolum Spiritus Sancti, & indeficientis divinitatis, & danda sunt illa, quæ tum de ritu Judæorum, tum Gentilium curiosè adducit Petrus Gregorius *d. cap. 39. a num. 8. usque ad finem*) Vinum, Hostias, Incensum, & alia ad Altaris sacrificium necessaria preparata habere, ac denique elevari synas, & alia jussu Archidiaconi inter Pauperes distribuire, *cap. 2. eod. tit.* Azorius *diss. cap. 16. quest. 7.* quæ omnia, seu Thesaurario de jure non competunt, habent tamen ex Consuetudine hæc omnia in Ecclesiis inferioribus Sacristæ, seu Thesaurarii propria sunt, & in Cathedralibus Thesaurarii inferiores, & idèd attenta Consuetudine idem censetur esse officium utriusque, ad quod Consuetudinem respexit Textus *in d. cap. 2. in fine, eodem tit. vers. hi tres*, dum Custodis appellatione Sacristam comprehendere videtur.

Unde officium Thesaurarii videtur inductum in Ecclesiā; tanquam Coadjutorem ostiarii, qui ordinem ejusdem Ecclesiasticum habet, & ejus munus est, claudere, & aperire Januas, & fores Ecclesiæ; nam ostiarii Coadjutorem fuisse Sacellarium, ex temporali deputatione Sacellarii, & Sacellario in Ecclesia Cathedrali successivè Thesaurarium, asserit Henricus *in summa lib. 10. de ordinibus §. 2.* unde notat Azorius *quest. 5.* alicubi Sacellarium habebat ad pecunias Ecclesiæ loco reponendas, & conservandas.

Infertur secundò, quod ratione administrationis Ecclesiasticarum temporalium, alii officarii Ecclesiastici in Ecclesia reperiuntur: Primò, scilicet æconomus, quoniam fit passim mentio tam jure civili, *l. jubemus, Cod. de Sacris Eccles. l. omnes 33. §. hoc nihilominus, C. de Episcopis, & Clericis*, quam jure Canonico, *cap. quia cum sequentibus, per totam 89. dist.* & sæpè alibi, & ex his alii erant, quibus sub Episcopo res, & bona temporalia Ecclesiasticarum, Episcoporum gubernanda, & administranda committebantur, Concilium Chalcedonense *cap. 26. æconomos habere*, qui res Ecclesiasticas secundum ipsorum arbitrium, & sententiam dispensarent, *cap. quoniam 16. q. 7.* ubi Glossa *verbo Episcopum, cap. cum simus 9. quest. 3. cap. quia in quibusdam 89. dist.* adeò ut si negligentes fuissent in tali officio, Metropolitanus illos eligeret, & si Archiepiscopus non elegisset, ejus suffraganei illi eligebant, *d. cap. cum simus*, quod fuit introductum, ut administratio bonorum Ecclesiæ, & eorum conservatio majori sub fide fieret, neque Prælatus non sint, tum ut Prælatus magis divinis incumbere, & bonorum temporalium, & negotiorum per æconomos administrarentur, & ut Episcopis mortuis, æconomus haberent potestatem bonorum, & rerum ad Ecclesiā pertinentium, & illorum,

rum, quæ Episcoporum propriæ essent, & omnia permanerent in illorum potestate, *cap. illud quod 12. quæst. 2. juncta ratione cap. manifeste 12. quæst. 1.* unde tales æconomus non solum in Episcopatibus, sed etiam in Ecclesiis inferioribus, & Monasteriis constitui præcipiebantur, *d. cap. cum simus quæst. 3. cap. Imperator 4. de juramento calumnie*, Glossa in dicto *cap. quoniam 16. quæst. 7.* & dispensatores pauperum etiam vocabantur, *l. omnes, §. nihilominus, C. de Episcopis, & Clericis*, & hodie etiam sunt in usu, & apud Hispanos vocantur *major domo della Chiesa*, apud nos, æconomos.

- 18 Inferitur tertio, dari alios æconomos, quibus commendantur fructus Ecclesiarum vacantium quousque de Receptoribus provideantur, & tales fructus, vel expendere debent in utilitatem Ecclesiarum, vel futuris Prælati conferre, *cap. cum vos 4. de officio Ordinarii*, ubi Glossa in verbo *æconomos*, & DD. quod etiam in Cathedralibus vacantibus observari, dicit Trid. *sess. 24. de reform. cap. 16.* de quibus æconomis plura Petrus Gregorius *lib. 2. partit. juris Canonici, tit. 9. cap. 50. & 2. par. syntagm. lib. 15. cap. 40.* Duarenus *de sacris ministeriis cap. 19.* Pater Suarez de *Relig. tom. 1. lib. 4. de simonia, cap. 29. num. 8.* & Glossa in *cap. salvator 1. quæst. 1. in verb. & majorem, & in d. cap. volumus 89. dist.* Glossa in dicto verbo *æconomum*, & in *d. cap. Imperatorum 4. de juramento calumnie*, ubi DD. cum Abbate *num. 6.* & licet differant tales æconomi à Syndico, & Procuratore, quia principaliter non agendum, seu defendendum, sed ad conservanda, & administranda bona dantur, Glossa in *d. cap. Imperatorum, in verb. æconomum*; tamen poterant loco Syndici, & Actoris conveniri, & agere, ut in *d. cap. Imperatorum, de juram. calumnie, & in c. 2. de Capellis Monachorum*, Petrus Gregorius *d. cap. 50.* Antiquitus etiam dabantur vicedomini, quorum officium erat gubernare, & administrare domum Episcopi, Glossa in dicto *cap. volumus, in verbo vicedomini, & in d. cap. salvator 1. quæst. 3.* de quo officio agit Text. in *cap. consulere 38. de simonia*, Petrus Gregorius *d. cap. 50. num. 11.* Suarez *cap. 29. num. 8.*

- 20 Inferitur ultimum, dari in jure Syndicos, Advocatos, Procuratores, Actores, Castaldos, & defensores Ecclesiarum, qui in Judiciis, vel extra alienas causas, & negotia agunt, & in *cap. unico de Syndico, & in tit. de Procuratoribus, & tit. de postulando*, Petrus Gregorius *lib. 15. cap. 40. num. 4. & 5.* Duarenus *lib. 1. cap. 19.* Suarez dicto *cap. 28. num. 9.* datur etiam Cellarius, *cap. dilecto 25. de præb.* cui committitur dispensatio fructuum capituli, scilicet præbendarum, & Canonicatum, ut in *l. quæsitum col. 2. ff. de fund. instr. & instrum. legato*, erant etiam Rectores Hospitalium, & Præpositi aliorum locorum piorum, *Clem. 2. de præb. l. illud 19. C. de Sacros. Eccl. l. sancimus 46. C. de Episc. & Cleric. §. 1. Auth. de alien. & emphyt.*

- 21 Quia verò hæc omnia officia ratione administrationis bonorum Ecclesiæ temporalium enumerantur inter Ecclesiastica officia, Marefcottus *lib. 2. cap. 3. à num. 12.* Antonius Fabritius in *praxi, ac Theorica rei beneficiaria, in tit. de Xenodochiis*, & aliis locis piis, Garzia *par. 1. cap. 3. num. 1.* Gonzalez *gloss. 5. §. 4. num. 7.* Azorius *tom. 2. lib. 3. cap. 3. quæst. 5.* Cardin. Tuschus *tom. 4. litt. H. concl. 166. num. 8.* Sic loca pia erecta autoritate Prælati enumerantur inter Ecclesiastica loca, *cap. ad hæc de Relig. domib. Velatichus consult. 105. Gama decis. ult. Gabedus par. 1. decis. 204. Martap. 4. centuria 2. casu 113.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 9. num. 3.* Riccius *collect. 648.* Cardin. Tuschus *litt. H. conclus. 163.* Menochius *lib. 4. præsumpt. 115.* Gratian. *cap. 34. Velaschus consult. 205.* & propterea officia, de quibus supra, si vendantur, & per pecuniam tradantur, simonia committitur, *cap. consulere, in verbo vicedominatum de simonia, cap. si quis Episcopus 1. quæst. 1. cap. salvator 1. q. 3.* loquendo de simonia lege Canonica prohibita, Suar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 4. cap. 27. & cap. 29. cum sequentibus.* Sebastianus Cæsar. *de Hierarchia Eccl. quæst. 2. proœmiali per totam.*

- 22 Et quia fuit aliud dubium agitatum in materia hujus Ecclesiæ, scilicet an Abbas S. Mariæ Patientiæ Cæsareæ teneretur accedere ad Synodum Diocesanam Eminentissimi Domini Card. Archiepiscopi Neapolitani.

Ideo dicebamus pro Abbate Joanne Petro Privitali illum esse exemptum, & immunem, non solum à jurisdictione Ordinarii, & solutione ejus, quod debetur ratione onerum synodali, quod dicitur Pastor bonus, sed etiam

Caponi Discept. Tom. V.

ab alio onere synodali, quod est accessus ad synodum solitam congregari per Eminentissimum D. Archiepiscopum singulis annis, in Cathedrali Neapolitana, cujus ratio est, quia per Concilium Trident. *sess. 24. cap. 2. de reform.* & per Sacros Canones, præcipitur accessus ad synodum, ut intelligantur leges, & statuta, quæ ibi sunt, & ut sciant super illis deinde visitari, corrigi, & puniri debere, ut bene Vulpe in *praxi fori Eccles. par. 1. cap. 14. num. 13.* & licet teneantur accedere exempti, hoc tamen intelligitur, dum habeat populum subiectum ordinario loci, quem instruere debent prædictis legibus, ut ait Glossa in *cap. quod super de major. & obed.* & decisum refert Massobrius de *Synodo cap. 2. dubio 6.* Barbosa in *collect. Apostolicarum decisionum, in verb. Abbates num. 4.*

Quia ergo prædictus Abbas cum toto suo Clero subicitur immediatè Sedi Apostolicæ, ac Illustrissimo D. Nuntio Apostolico, idè non ligatur prædictis statutis synodali, nec habet Populum subiectum Eminentissimo Archiepiscopo, propterea sequitur nullo modo teneri accedere ad synodum, nam accessus esset frustratorius, cum ergo cesset ratio finalis accessus, debet cessare obligatio illius, arg. *l. adigere, §. quamvis de jurepair. l. quod dictum, ff. de pactis, cap. cum cessante de appellat.* Everardus in *sua topica legali in loco à cessatione rationis.*

Accedit pro confirmatione, quod habetur in Bulla fundationis Abbatæ ibi. (Necnon onerum synodali, etiam eorum, quæ Pastor bonus nuncupatur, solutione, præstatione, penitus, & omninò auctoritate, & tenore, similibus pariter, & perpetuè eximimus, & liberamus, illaque sic exempta, & libera dictæ Sedi, illiusque Nuntio in dicta Civitate pro tempore residenti, submittimus, & subijcimus) ergo S. P. dat exemptionem onerum synodali in definitè, ergo ab omni onere synodali eximit, cum dictio indefinita æquipolleat universali, *leg. si servitus, ff. de servit. urban. leg. si ita relicta, l. plurib. la 44. ff. de l. 2. leg. si plures 98. ff. de l. 3.* Canonistæ in *cap. quia circa de privilegiis*, Farinacius *decis. 69. num. 8.* cum adit par ratio omnium, Paulus de Castro *consil. 153. lib. 1. Alex. consil. 26. lib. 4.* Cardin. Tuschus *litt. I, conclus. 86.* ut est in casu nostro.

Secundò accedit, quia Papa utitur dictione (etiam) scilicet etiam eorum, quæ dicitur (Pastor bonus) cum quo supponit alios casus, & explicat magis dubitabilem, ergo clarè significat voluisse eximere Abbatem non solum ab aliis oneribus synodali, quæ consistunt in accessu, sed etiam à solutione ejus, qui dicitur Pastor bonus, cum hæc sit natura dictionis prædictæ, ut ait I. C. in *letiam, ff. de verbor. signif. l. conventicula, Cod. de Episcop. & Cleric. leg. etiam, Cod. si tutor, vel curator, cap. unico de commodato*, idè stat augmentativè, & ampliativè; nam extendit privilegium ad alium casum magis dubitabilem, ut est solutio ejus, qui dicitur, Pastor bonus, *l. 2. C. de testib. Parisius consil. 46. num. 3. Menochius consil. 907. num. 36.* ergo supponit, tanquam exprossos omnes alios casus, seu omnia alia onera synodalia, *cap. tanta de simonia, Card. Tusch. litt. D, conclus. 275. num. 4.* tam si sumus in materia odiosa, quàm favorabili, ut decisum refert Farinac. *decis. 51. num. 8. par. 1.* Cardin. Tuschus *ubi sup.* & tantò magis, quod Papa utitur in Bulla dictione, penitus, quæ nullam limitationem, vel restrictionem privilegii admittit, *leg. ambiguitatem, C. de usufr. Natta consil. 63. num. 16. Scraphin. decis. 447. num. 4.* sed in totum eximit, *leg. 1. C. de gladiatori lib. 2.* Canonistæ in *cap. 1. de suppl. neglig. Prælat. in 6.* Francus *decis. 179.* Card. Tuschus *ubi sup.* Surd. *consil. 267. num. 16.*

Confirmatur hoc totum, quia onera synodalia ex praxi universali continent solutionem, & interventum ad synodum, ad finem intelligendi statuta, &c. Igitur si sub dictione universali eximitur primò à Jurisdictione Ordinarii, deinde in specie sub universali dictione ab oneribus synodali, & deinde exprimitur alius casus magis dubitabilis, ergo videtur absurdum velle cum non esse liberatum ab aliis oneribus synodalibus, quæ supponit tanquam minùs dubitabilia expressa, ut ex dictis colligitur; præsertim cum privilegia exemptionis debeant latè interpretari, juxta proprietatem verborum, Decian. *consil. 113. num. 6.* Cardin. Tuschus *litt. P, conclus. 732.* ergo remanet exemptus ab omni onere universali, scilicet synodali, nec posse restringi ad unum casum, aliàs esset expressè contra jura citata, & rationem adductam.

- 28 Neque dicatur, Antecessores Abbates ad Synodum accessisse, contra formam privilegii; ergo videtur amissum prædictum privilegium, cum certum sit illud omitti per actum contrarium, *cap. cum accessissent, de constitut. cap. ex ore de his, quæ sunt à majori parte capituli, & notat Rebuff. de decimis q. 13. num. 113.*

Respondeo enim argumentum procedere respectu privatorum, secus in casu nostro, ubi Abbates repræsentant ipsam Abbatiam, & tanquam personæ publicæ, non verò ut privatæ considerantur, idè non possunt præjudicare, Abbas in dicto *cap. cum accessissent num. 6. Felin. num. 28. regula 3. num. 39. limit. 3.* imò potius ex ignorantia accesserunt, quæ in eis non solum aderat, cum essent parum litterati, sed præsumitur potius ignoranter, quam scienter hoc fecisse, argumento *l. verius*, ut ibi notant Doct. ff. de probat.

- 29 Neque etiam dicatur possessorium obstare, quod per unicum actum acquiritur.

Respondeo enim, prædictum possessorium esse contra formam Bullæ; ergo non debet habere manutentionem, sed est recurrendum ad titulum; nam cum tali possessioni resistat Bulla, nulla propterea datur manutentio, Gratianus *cap. 889. Gregor. XV. decis. 105. in fine*, Postius *de manutent. observ. 42. à num. 136. cum seqq.*

- 30 Neque etiam obstat observantia contraria, à qua videtur interpretari privilegium, *l. si de interpretatione, ff. de legib. cap. cum dilectus, de consuetudine*, Mantica *decis. 320. num. 6. Rubeus decis. 4. sing. 3. tom. 1. par. 2.*

Respondeo enim, quod tunc per talem consuetudinem, vel observantiam interpretatur privilegium, quando sumus in dubio, ut benè Cardin. Tuschus *ubi supra conclus. 879. num. 7.* & est obtenta in contradictorio iudicio prævia disceptatione, Ancharanus *conf. 117. num. 8. Tuschus ubi supra num. 16.* at quando est contra formam Bullæ requiritur autoritas Principis concedentis privilegium, Decianus *consil. 46. num. 126. lib. 2.* ut habeat debitum finem, nec sit observatum ob errorem, quia error impedit consensum, *leg. quod non ratione, C. de legibus*, in casu verò nostro totum oppositum reperitur; nam ex præscriptione legis præsumitur observatum ob errorem, nec accessit autoritas Principis, vel disceptatio in iudicio, nec habet aliquem finem, nec potest præjudicari Abbatibus, cui realiter concessum est hoc privilegium ob multas impensas factas à fundatore; ergo omnino attendendum est, quod sonant verba privilegii, &c.

Hæc causa proposita fuit in Sacra Congregatione Concilii ad instantiam Abbatibus sub die...

DISCEPT. CCCLXIV.

SUMMARIUM.

- 1 Jurispatronatus quasi possessio, qualiter acquiratur, & quando.
- 2 Abbatiam qualiter probetur esse de jurepatronatus laicorum.
- 3 Medietas presentantium quando locum habeat.
- 4 Exequatur quo concedit Bullis Pontificum in Regno, quid videre debeat.
- 5 Quasi possessio activa, & passiva, qualiter probetur.
- 6 Presentantes qualiter probent descendentiam.
- 7 Juspatronatus, de quo agitur an sit gentilitium, an hæreditarium.
- 8 Hæreditaria qualitas, qualiter probetur in jurepatronatus.
- 9 Regula est filius ergo heres, qualiter procedat.
- 10 Non semper est probanda in jurepatronatus.
- 11 Concessio jurispatronatus, de qua hic, qualiter facta.
- 12 Regium exequatur, qualiter concedatur in jurepatronatus.
- 13 In jurepatronatus, cur introducta sint Bullæ, & præsentationes.
- 14 Præsentationes in presenti fuerunt per Pontifices approbata.
- 15 Juspatronatus in dubio præsumitur hæreditarium.
- 16 Juspatronatus triplex hæreditarium, gentilitium, & mixtum.

- 17 Juspatronatus si donetur à Rege, an requiratur assensus Apostolicus.

- 18 Regium exequatur quando denegandum.

ARGUMENTUM.

Regium exequatur, qualiter & quando concedendum, & juspatronatus triplex, gentilitium, hæreditarium, & mixtum, & qualiter probetur quasi possessio, & an juspatronatus Regium si daretur à regibus, requiritur assensus Apostolicus.

JURIS RESPONSUM.

P R O

Regio exequatur Bullæ Pontificiæ ad favorem Clerici D. Joseph Pignatelli.

Lanza Adv.

Ad elidendum partis ex adverso imbecilla propugnacula, necnon ad veritatem enucleandum, & juspatronatus Dominorum de Pignatellis confirmandum, roborandum, & firmiter stabilendum, singulatim objectis per Dominos de familia Sanfelice, fol. 184. respondere congruissimum fuit, ut sequitur.

Ad primum igitur (non sine magna admiratione de parte, quæ asserit, Clericum Joseph Pignatellum à mediocriter compatronorum præsentatum non constare, nec præsentantibus aliquid jus competere.) Responderetur sibi merito dicere, cum ex alio capite affirmare conatur Abbatiam, qua agitur ab anno 1623. semper fuisse in posse ipsius Lancelii de Pignatellis per collationem in personam D. Vincenzii Pignatelli ultimi Prædecessoris Abbatis, qua de causâ constare in quasi possessione præsentandi non ambigitur, quæ quasi possessio probatur per unicum actum consummationis, & suum effectum sortitum, ad Text. in *cap. consult. de jurepatr. Abb. in cap. ex litteris 7. de jurepatr. Rot. Rom. apud Verall. decis. 69.* in qua quidem quasi possessione compatronus semper est conservandus, & manutenendus, donec petitorio de illegitimo, & vitioso genere possessionis constitutum fuerit, *cap. querelam 24. de electione, Rub. par. 7. de jurepatr. 238.* ea ratione, ne quis lite pendente sua possessione privetur, *cap. 1. extra de causa possessionis, & proprietatis*; dicuntur autem in possessione, vel quasi jurispatronatus constituti, qui semel bona fide novum Rectorem præsentavit, *Abbascard. concl. 958. Lambert. lib. 2. art. 11. q. 3. par. 1.* & præsentatus ab eo, qui est in quasi possessione præsentandi præsentatur aliis, Ricc. *de jurepatr. resol. 214.*

Ad secundum, responderetur in supplicatione portante Sanctissimo Domino Nostro Papæ fuisse expositum verum, dum asseritur hujusmodi Abbatiam esse de jurepatronatus laicorum virtute privilegii, prout clarum est, nec erat ferendum qualitate beneficii, scilicet hæreditarii, & gentilitii, dum sufficiebat constare de pertinentia, & instantia jurispatronatus, non autem de circumstantiis ipsius, ultra quod lippis, & Tonforibus liquet juspatronatus prædictum hæreditarium, & non gentilitium esse, virtute veterum concessionis, *prose, & hæredibus ex corpore*, & consequenter hæreditarium, ut affirmant communiter Doctores tractantes de jurepatron. penès Rot. apud Burattini *decis. 411. & Rub. decis. 412.* gentilitium illud enim dicitur, quod est debitum generi, & non admittuntur, qui probaverint esse de sanguine illius generis, & non sit transitus de una linea ad aliam, prout Ricc. *de jurepatr. resol. 232. num. 1.* quod nullo modo verificari potest in casu nostro, cum expressè adsit qualitas hæreditaria, & de linea Mormili primi concessionarii, ea extincta, ad aliam fuit facta translatio.

Ad tertium, præsentatum D. Joseph Pignatellum in medietate compatronorum non dubitari potest, dum in præsentatione prædicta intervenerunt Illustris D. Pompeus Pignatelli Marchio Paglietta, Dom. Carolus Pignatelli, etiam ex persona D. Erculis fratris, & D. Joseph Pignatelli senior, ut ex scripturis præsentatis, qui omnes integram medietatem constituunt tanquam descendentes in eorum stipite Laura Mormili, igitur gratis, & erroneè fuit assertum per partem adversam, quod non aderat integra medietas vocum; in hoc enim beneficio duæ sunt voces,

voces, una dictorum de Pignatellis, altera verò dictorum de Sanfelice descendendum à Lucretia Mormili sorore dictæ Lauræ.

4 Ad quartum, & quintum, motiva in dictis capitibus narrata præsentis speculationis non esse, nec facere ad causam; non erat enim necessarium certificare Pontifici Abbatiam hanc multas sub se beneficiorum collationes habere, dum non erat beneficium novum, sed antiquum, & diversæ collationes à sua beatitudine in diversis temporibus de d. beneficio provisæ fuerunt, ne hujusmodi beneficium opus habet præsentato Sacerdote, prout pluries in Rota fuit practicum, & decisum, quia sufficit ætas tredecim annorum completorum, juxta Conc. Trid. & Sacros Canones: Ultrà quod hoc totum non pertinet ad exequutorem Regii exequatur, qui nihil aliud videre debet, nisi an provisio sit in præjudicium Domini nostri Regis, prout alias abundantissime in scriptis, & in voce in discussione causæ relatum est, juxta doctrinam Abbatis, Felini, & aliorum de rescriptis in cap. si quando, Covarr. practicarum quest. cap. 35. & 36. Thes. decis. 131. Salgad. de retent. Bullarum à princip. usque ad finem, & signanter in par. 1. cap. 8. Regens David de Regio exequatur, & Gizzarellus de Regio exequatur, sed hujusmodi cognitio ad Executorem Ecclesiasticum, cui commissæ sunt Bullæ spectat.

5 Ad sextum, retorquetur motivum contra partem ex adverso, ex confessione enim illius ultra scripturas in actis deductas apparere Dominos de Pignatellis steritisse in quasi possessione præstandi activè, & passivè, & familiam de Sanfelice neutro modo, igitur ipsi de Pignatellis sunt eis præferendi, & manutenendi in possessorio prædicto per jura supra allegata.

6 Ad septimum, factum aliter se habet, quam ibi refertur, cum nunquam in supplicatione porrecta Summo Pontifici appareat D. Joseph Pignatellum præsentatum, assertum fuisse compatronum dicti beneficii tanquam descendentem à Laura Mormili, & ejus hæredem; aliud enim est dicere præsentantes esse descendentes, & hæredes prædicti stipitis, & aliud præsentatum, & sicut à legitimis compatronis quolibet persona extranea ad beneficium nominari potest, sic etiam cadit nominatio in dictum Clericum Joseph, legitimatio personarum requiritur in possessione activa, & non in passiva.

7 Expeditis itaque objectorum partis adversæ, resolutionibus fundamentaliter Clericus D. Joseph Pignatellus præsentatus, tali methodo sua jura patefacit, nihil pro intentione partis prædictæ confitendo, sed ad ipsius exclusionem. Hoc juspatronatus, vel dicitur gentilitium, vel hereditarium, quomodocumque sit, semper præsentatio familiæ de Pignatellis, suum effectum fortiri debet; ergo præsentata per familiam de Sanfelice nullius sunt roboris. Probatur minor, in jurepatron. gentilitio femina nuptæ extra familiam primi concessionarii non habens jus præsentandi, Roch. de Curt. de jurepatr. verbo competens n. 2. Guttier. in conf. 3. num. 9. Garz. de benefic. par. 5. cap. 9. §. 1. num. 144. Ricc. de jurepatron. post alios resol. 232. num. 2. sed in præsentatione partis adversæ præsentavit D. Victoria Sanfelice nupta in alienam familiam, folio 195. ergo nulla præsentatio respectu ipsius. Secundò indubitati juris est, Religiosos, & Moniales proprio nomine præsentare non posse, sed bene nomine Monasterii, cum nihil proprium habeant, juxta Concil. Trident. sess. 25. de regul. & Monial. cap. 1. & 2. Cardin. Seraph. decis. 1328. & 1361. Navarr. consil. 13. num. 9. de statu Monachor. & in suis manual. cap. 11. num. 50. Vivian. de jurepatron. par. 7. lib. 5. cap. 3. sed Clericum D. Marcum Antonium Sanfelice præsentavit etiam D. Pinella Sanfelice Monialis in Monasterio Sanctæ Claræ Civitatis Iterniæ proprio, & non Monasterii nomine, fol. 194. a terg. igitur nulliter.

8 Et dato, & non concesso, quod præsentationes prædictæ essent validæ, quatuor sunt præsentantes de Sanfelice, & quatuor præsentantes de Pignatellis, igitur in pari numero vocum, & consequenter rectè fuit assertum D. de Pignatellis medietatem vocum prædictarum habere.

Sed si juspatronatus est hereditarium, prout verè est, eoque magis nullum jus competit dictis de Sanfelice pro impediendo Regium Exequatur, cum præsentantes careant qualitate hereditaria, quæ omnino necessariè requiritur, ut affirmat Vivian. post innumeros Doctores. per Caponi Discept. Tom. V.

ipsum relatos de jurepatron. par. 1. lib. 4. par. 2. Ricc. de jurepatron. resol. 233. num. 4. In hoc enim jure non solum debet probari descendentes, sed etiam qualitas hereditaria, Camp. in divers. juris Can. rubric. 11. cap. 13. num. 378. & Guidopap. decis. 507. Certum enim est in Regno nostro fæminas propter masculos esse exclusas à successione ascendente, & per consequens non habere jus præsentandi, Petr. de Anchar. in Clem. plures col. 2. de jurepatron. & quod Constitutio Regni: In aliquibus, habet etiam locum in jurepatronatus communis omnium sententia est, prout ita Lamber. de jurepatron. art. 21. p. 2. lib. 1. Roch. de jurepatron. in verb. Ipse, vel is num. 14. & post alios Ricc. in dict. resol. 233. num. 5. & in decis. 72. num. 5. par. 2. & decis. 74. par. 3. num. 3. sed in præsentatione dictorum de Sanfelice tres sunt fæminæ præsentantes, quæ non sunt, neque possunt hæredes esse Lucretiæ Mormilis propter existentiam masculorum, quod etiam liquet ex præambulo præsentato per partem, fol. 190. ubi hereditas ipsis non fuit delata, sed masculis cum onere dotandi, igitur præsentationes earum nullæ, & invalidæ.

Secundo respectu dictæ familiæ de Sanfelice non ad est tota descendencia Lucretiæ, prout adest in præsentatione dictorum de Pignatellis, cum D. Fabius Sanfelice hæres, ut supra, pro una ex tribus portionibus non præsentavit, & adest reservatio alterius portionis ad beneficium Fr. Josephi Sanfelice Equitis S. Joannis, ut ex præambulo prædicto, & comparatione, fol. 191. igitur minor pars adversa habet suffragia.

Et licet in actis non appareat præambulum q. Lauræ Mormilis, à qua dependent familia Pignatellis, & ipsius moderni præsentantes; tamen hoc non est contravertendum, quia cum constat exactis, Carolum Pignatellum fuisse filium legitimum, & naturalem dictæ qu. Lauræ refutantis in ejus personam Terram Paglietæ, fol. 171. ex præsumptione juris dicitur illius hæres cum in favorabilibus habet locum regula illa, filius ergo hæres, ex d. Paul. Apostol. ad Galat. cap. 4. & ex auctoritate Juris Canonici, cap. quicumque 12. quest. 4. Accurtius in l. 1. Cod. si minor ad hæred. se abstinuer. Caroc. decis. 43. Magon. decis. Lucens. 38. num. 24. & decis. 62. num. 14. Cart. dec. 32. num. 13. Mantica de conject. ult. volunt. lib. 12. tit. 10. num. 4. & Menochi de adipisc. poss. remed. 4. num. 76.

Ultrà quod de hoc non est ampliùs disputandum; nam regulariter existens in quasi possessione præsentandi non tenetur jus suum denuò justificare, cap. consultationibus, ubi Abb. num. 9. de jurepatron. cap. querelam de elect. & quod sic pluries fuit decisum in Rota, testatur Vivian. in decisionib. post praxim de jurepatron. decis. 76. num. 3. supra autem probatus est Dom. de Pignatellis hujusmodi quasi possessionem habere, igitur habent eorum intentionem fundatam, & hæc satis sint pro complemento; Instando præfatus D. Joseph Pignatellus præsentatus interpositionem Regii Exequatur; oppositis non obstantibus per D. Marcum Antonium Sanfelice.

In hac causa fuit tam per Illustrissimum Capellanum Majorem cum voto sui Consultoris Domini Francisci Rocco Regii Consilarii, quam etiam per Collaterale Consilium die 4. mensis Julii 1658. concessum Regium exequatur Bullis Clerici D. Josephi Pignatelli, non obstantibus propositis per illos de Sanfelicio.

FACTI JURIS,

P R O

DD. de Sanfeliciis,

Gatta Att.

DE EADEM RE.

ANno 1505. Rex Ferdinandus Secundus fel. memor. II donavit irrevocabiler inter vivos q. Troyano Mormili, sui que hæredibus, & successoribus ex suo corpore legitimè descendentibus Juspatronatus Regalis Abbatie sub titulo Sancti Petri ad Curtim in Civitate Salerni; commisitque perpetuò observantiam dictæ donationis in beneficium vocatorum Excellentissimo D. hujus Regni Proregi, videlicet.

Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum, Sicilia, L 3 &c.

Et c. mori, Et c. ac etiam attendentes laudabilia plurima, & gratia servitia Majestati nostrae cum maximis periculis, sumptibus, & laboribus praestita per Magnificum Virum Troyanum Mormilem Nobilem Neapolitanum, Et c. eidem Troyano Mormili, suisque heredibus, & successoribus ex suo corpore legitime descendentes in perpetuum, renore presentium de certa nostra scientia, motu proprio, Et c. damus, concedimus, & donamus, & ex causa donationis tradimus, & elargiamur jus, ac dominium nostrae Regalis Abbatiae Ecclesiae, seu Capellae S. Petri ad Curtim sitae in Civitate nostra Salerni, Et c. Necnon ponentes, & constituentes ipsum Troyanum, suosque heredes, & successores praedictos in dicto iure patronatus, & dominio dictae Ecclesiae S. Petri cum dictis Grantiis, Capellis, & beneficiis in locum, & vicem, dominium, & privilegium, Et c. Ita quod ipse Troyanus, suiq; heredes, & successores praedicti ex nunc in antea possint, & valeant eligere, creare, & ordinare, presentare, & providere de Rectore, & Abbate, sive Rectoribus, & Abbatibus in dicta Abbatia, prout nos usq; in presentem diem, nostri praedecessores contulimus, & contulerunt, vel conferre potuimus, & potuerunt, Et c. investientes propterea dictum Troyanum, suosque heredes, & successores de presenti nostra donatione, Et c. Volentes, & decernentes in super, quod hac nostra liberalis, & gratiosa concessio sit omni futuro tempore ipsi Troyano, suisque heredibus, & successoribus praestatis semper stabilis proficua, & fructuosa, fol. 143. & seqq. vol. 1.

Dictaque donatio fuit Beneplacito Apostolico munita cum clausulis sublata, & c. Irritanti, & c. fol. 147. d. vol. 1. ac etiam fuit confirmata in anno 1529. per Catholicam Majestatem Imperatoris Caroli V. glor. mem. fol. 148. dict. vol. 1.

Anno proximè elapso 1657. vacante dicta Abbatiali Ecclesia per obitum q. D. Vincentii Pignatelli ultimi possessoris, fuit de ea provisorius à Sanctissimo Clericus Don Joseph Pignatellus, uti presentatus à medietate compatronorum, & cum derogatione alterius medietatis, ut ex Bullis, quarum executio fuit commissa D. Vicario dictae Civitatis Salerni, fol. 174. vol. 2.

Instanteque dicto Cler. Pignatello provisorio Apostolico pro Reg. Exequatur Bullis praedictis; sine quo prohibitum est illas; ceterasque expeditiones forenses in hoc Regno praesentare, vel exequi; fuit à S. E. per Collat. Conf. ordinatum, quod Reverendiss. Capellanus Major videat, & in scriptis referat S. E. fol. 169. & 179. vol. 2.

Et cum Ill. Dux Balneoli Don Marcus Antonius Sanfelicius, D. Fabius, Don Marcus Antonius, D. Camilla, D. Victoria, & D. Pinella de Sanfelice verè compatroni coram Ordinario Salerni praesentaverint dictum Cler. Don Marcum Antonium, fol. 192. vol. 2. comparuerunt coram dicto Reverendiss. Capellano Majore instantes denegari dictum Reg. Exequatur, stante subreptione, & obreptione dictarum Bullarum cum DD. de Pignatellis, vel non habeant jus, & actionem in d. iure patronatus, vel medietatem vocum non constituent; Ordinarique dicto Ordinario Salerni, quod dictum Cler. D. Marcum Antonium Sanfelicium ab eis praesentatum instituat, & confirmet; debitaque Bullas expediat, ut fol. 185. vol. 2.

12 Tandem auditis partibus fuit in voto, quod sit concedendum Reg. Exequatur, motus ea ratione, quod exceptiones praedictae uti respicientes meram exequutionem Bullarum, possint deduci coram ipsarum exequutore, de quo gravati cum reverentia dicti DD. compatroni de Sanfelice recurrunt ad S. E. supplicantes, quatenus dignetur mandare, quod de praedictis fiat relatio oretenus in Sac. Collater. Confil. ut ipsorum indemnitati provideri possit; cum ex sequentibus satis demonstretur dictum Reg. Exequatur, esse omninò denegandum. Nam

13 Talis prohibitio praesentandi, & exequendi in hoc Regno Bullas, ceterasque expeditiones forenses fuit adinventata, ad finem evitandi praedjudicialia respectu nostri Inviictissimi Regis, ejusque vassallorum, illoque tuendi ab omnibus gravaminibus, & vexationibus nulliter, & indebitè inferendis, reparando executionem, & quatenus opus erit Principi rescribendo, juxta cap. si quando de rescript. in 6.

In casu autem praesenti, nedum adest notabile praedjudicium respectu Regalis Patrimonii, sed etiam dictorum de Sanfelice vassallorum compatronorum dictae Regalis Abbatiae.

Respectu Regis, quia cum dicta Abbatia fuerit concessa Troyano Mormili, suisque heredibus praedictis, & per mortem q. Fabritii nepotis ex filio dicti primi acquiritoris transiverit in posse q. Lucretiae sororis, & heredis ejusdem Fabritii, ut ex testamento, fol. 186. & ex praebulo additionis hereditatis, fol. 187. vol. 2. utique non potest ampliari in aliam diversam lineam illorum de Pignatellis non heredum in praedjudicium dicti Inviictissimi Regis concedentis, cum facilius per extinctionem unae lineae, quam duarum possit redire ad eundem concedentem, ac proinde stante, quod dictae Bullae sunt Reg. Exequatur adeò damnosae, non est eis concedendum Reg. Exequatur sed Principi rescribendum, Capyc. Larr. decis. 174. num. 10. 2. Tum etiam, quia observantia dictae Regalis donationis, & cognitio super pertinentia hujus patronatus, conservandi personas legitimas ad praesentandum, eaque defendendi, & conservandi, fuit per Reges, & Pontifices specialiter commissa Excellentissimo D. hujus Regni Vice Regi, ut ibi: Illustri Vice Regi, Magnoque Camerario ac Locumtenenti suo, Praesidentibus, Et c. disloque Troyano, & suis heredibus praedictis teneant firmiter, & observent, teneri, & observari faciant inviolabiliter per quoscumque juxta sui seriem, continentiam pleniorum, & non contrafaciant, vel veniant, aut aliquem, vel aliquos contrafacere, vel venire permittant, aut sinant, Et c. fol. 144. d. vol. 1. confirmata ab Inviictissimo Imperatore Carolo V. folio 148. & 151. à ierg. litt. A, & B, & à Sanct. Clem. VII. cum clausulis sublata, & decreto irritanti, fol. 147. dict. vol. 1. per quas est clausum os parti, & ligatum alteri Judici, Felin. in cap. nulli num. 22. versic. secundum da conclusio, de rescript. Mart. de clausul. par. 1. clausula 176. num. 1. cum seqq. Rota decis. 77. num. 9. par. 5. recent. & coram Card. Cavalier. decis. 430. num. 3.

Respectu verò vassallorum, scilicet dictorum de Sanfelice. Quia in hoc iure patronatu, utcumque sit, vel hereditarium, vel gentilium, vel mixtum, dicti de Pignatellis, aut nullum jus habent, aut medietatem vocum non constituent. Nam

Si hereditarium, ut in dubio praesumitur iure patronatus, ex Clem. plures de iure patron. Rot. decis. 175. num. 1. par. 1. & decis. 336. num. 1. & decis. 362. num. 5. par. 5. decis. 72. num. 1. & 275. num. 4. & decis. 280. num. 5. par. 7. recent. & coram Buratt. decis. 674. num. 1. Et hoc casu non dubium est, quin Fabritius, & Hercules filii q. Caroli uti nepotes dicti q. Troyani primi acquirentis eorumque praesentaverint, ut fol. 39. 55. & seqq. vol. 1. cui quidem hereditariis successit Fabritius, huic successit q. Lucretia Mormili ejus soror in burgensaticis, sive allodialibus, ut ex testamento, fol. 186. vol. 2. & decreto praebuli, fol. 187. dict. vol. 2. Dictaeque Lucretiae successerunt omnes praedicti de Sanfelice praesentantes, ut ex praebulis, folio 190. & 204. vol. 2. & merito uti hereditarium transivit ad ipsos tantum, cap. 1. de iure patron. gloss. in cap. confidendum 16. quaest. 7. Rota decis. 287. num. 5. par. 5. & 207. num. 7. par. 7. recent. & coram Cardin. Seraph. decis. 364. num. 3. & decis. 378. num. 1. non verò ad illos de Pignatellis qualitate hereditaria carentes, Rot. decis. 96. num. 1. par. 6. recent.

Si gentilium, quod idem est, ac ex pacto, & proventum, Rota decis. 267. num. 6. par. 6. recent. & hoc casum in concessione Regali fuerunt vocati descendentes in definitum, quorum appellatione veniunt omnes abique discrimine sexus, Rota decis. 217. num. 3. par. 6. succedentes in capita, & non in stirpes, Gloss. in d. Clem. plures de iure patron. Rot. decis. 47. & decis. 267. par. 4. recent. tom. 2. & decis. 285. n. 10. & decis. 288. num. 4. par. 5. recent. Utique d. Clem. D. Marcus Antonius Sanfelice praesentatus a majori parte nempe à dictis sex compatronis venit omninò institutus in tali beneficio; non verò Don Joseph Pignatellus praesentatus, vel à non patronis, vel a minori numero, scilicet quatuor, dict. Clement. plures, de iure patronatus, & capite quoniam, eodem tit. Rota decis. 2. num. 4. & decis. 275. & decis. 280. num. 1. & 16. par. 7. recentior.

Si mixtum, ut censeo in casu nostro, & patet ex verbis concessionum, ibi: Eidem Troyano Mormili, suisque heredibus, & successoribus ex suo corpore legitime descendentibus, Et c. quae operantur, quod non sit merè hereditarium ita ut esset transitorium ad quoscumque heredes, etiam extraneos, Jo. Andr. in cap. cum saeculum, de iure patron. Rot. decis.

decis. 173. num. 3. par. 5. & decis. 38. num. 8. par. 7. recent. Sed tantum in certum genus personarum habentium utramque qualitatem, scilicet, sanguinis, & hæreditatis; & hoc casu ad DD. de Sanfelice tantum pertinet, uti descendentes, & hæredes primi acquiritoris; non verò ad DD. de Pignatellis, saltem qualitate hæreditaria carentes, Rot. *decis. 112. & decis. 217. num. 1. per totam, & in decis. 267. num. 6. par. 6. & decis. 208. num. 1. par. 7. rec.*

Non obstat, quod d. q. Don Vincentius Pignatellus ultimus possessor, per cuius obitum vacat d. Abbatialis Ecclesia fuerit provisor per Sanctissimum ad præsentationem dictorum de Pignatellis cum simili derogatione medietatis vocum, *fol. 145. vol. 2.* Et propterea dum non controversitur existentia jurispatronatus, sed tantum illius pertinentia inter compatronos, attendatur ultimus status; & illi compatroni sint manutenendi in quasi possessione præsentandi, qui ultimo loco præsentaverint.

Quia dicta donatio jurispatronatus facta à Rege, fuit etiam Beneplacito Apostolico munita cum clausula, *sublata*, & decreto *irritanti*, quæ inficiunt titulum, & possessionem, ac factum, & observantiam in contrarium, Rota *decis. 617. num. 1. par. 1. & decis. 476. num. 4. par. 4. & decis. 443. num. 5. & decis. 508. num. 4. & 524. num. 8. par. 5. & decis. 288. num. 3. par. 6. & decis. 3. n. 2. & 66. num. 13. & decis. 113. num. 2. par. 7. recent. & coram Buratt. decis. 542. num. 6.* Tum etiam, quia quatenus constaret de aliquo jure, & quasi possessione ipsorum de Pignatellis; ipsa etiam juvaret compatronis de Sanfelice, cum possessio, seu quasi unius socii conservetur ex possessione alterius, *Viv. de jurepatron. par. 1. lib. 5. cap. 2. num. 37. Rot. decis. 174. num. 10. par. 5. recent.* Ac etiam ex provisione Apostolica, Rota coram Achill. de Grass. *decis. 13. num. 3. de jurepatronat.* quæ nunquam patronis præjudicat mutando statum, seu quasi possessionem, sed potius conservat, *Viv. d. tract. par. 1. lib. 5. cap. 2. num. 59. Rota decis. 545. num. 3. par. 1. divers. & coram Achill. d. decis. 13. Caputaq. decis. 189. par. 1. adden. ad Buratt. decis. 153. num. 5. & 6. & coram Cardin. Cavalier. decis. 390. num. 5.* Et derogatio medietatis vocum aliud non est, nisi reductio plurium consensuum ad medietatem illorum, *Viv. eod. tract. par. 3. lib. 14. cap. 2. num. 20.* Tum quia d. asserta provisio olim facta per ipsos de Pignatellis fuit potius usurpatio, uti facta coram Executore Apostolico non verificatis omnibus requisitis, nempe ipsos præsentantes fuisse descendentes, & hæredes, prout requiritur in hoc jurepatronatus, & habuisse medietatem vocum, nec auditos, & citatos dictos de Sanfe-

lice verè compatronos, & sic neque afficit ex vulgaris iuribus. Tum denique, quia dum constat de proprietate jurispatronatus in favorem ipsorum de Sanfelice; quasi possessio illorum de Pignatellis non attenditur, cum proprietas semper absorbeat causam possessionis, *c. cum dilectus, de caus. poss. & propriet. Ricc. resolut. 217. num. 4. de jurepatron. Rot. decis. 83. num. 5. & decis. 174. num. 4. par. 5. recent. & coram Penia decis. 521. num. 7.* Et præsentatus à veris compatronis præfertur alteri præsentato ab existentibus in quasi possessione præsentandi, *d. decis. 521. num. 8.*

Neque tandem obstat, quod supradictæ exceptiones excludentes præsentatum à Pignatellis, uti impediens executionem Bullarum Apostolicarum; possint deduci coram earum executore, & proinde *Regium Exequatur*, non sit retardandum. Quia omisso, quod ex supradictis clarè apparet nullum jus competere dictis de Pignatellis, & esse instituendum, & confirmandum præsentatum ab illis de Sanfelice. Attamen ista cognitio circa pertinentiam dicti jurispatronatus, & videndi, quænam sint personæ legitimæ ad præsentandum; illasque in eo manutenendi, conservandi, & defendendi, spectat privative quoad alios ad Excellentissimum D. hujus Regni Proregem tantum ex speciali jurisdictione sibi commissa in d. Regali concessione Ferdinandi II. confirmata ab Inviçtissimo Imperatore Carolo V. & à San. Mem. Clem. Papa VII. cum clausulis *sublata*, & decreto *irritanti*, per quas est clausum os parti, & ligatæ manus alteri Judici, ut sup. firmavi in §. *respectu Regis, versic. Tum etiam, &c.*

Concludendum itaq; est *Regium Exequatur*, esse omnino denegandum dictis Bullis, uti valdè præjudicialibus suæ Catholicæ Majestati, ejusque vassallis de Sanfelice verè compatronis. Tum quia observantia Regalium concessionum hujus patronatus pro manutenendis, conservandis, & defendendis hæredibus, & successoribus q. Troyani Mormills primi acquiritoris fuit commissæ per ipsam Catholicam Majestatem Excellentiss. Vice-Regi hujus Regni, ut apparet ex ipsius concessionibus glor. mem. Ferdinandi II. Caroli V. cum Beneplacito Apostolico munito clausulis *sublata*, & decreto *irritanti*. Et esse ordinandum Ordinario Salerni, coram quo fuit præsentatus Cler. Don Marcus Antonius Sanfelice à sex verè compatronis, quod ipsum instituat, & confirmet, debitalque Bullas expediat, prout speratur, sub censura.

Datum Neapol. 20. Junii 1658.

Cler. D. Joseph N.N.
provisus amplius.

†
N. Dux Montis Joseph, D. Fabius; Marcus Ant. Fr. Joseph; Victoria; Pinella;
Calvi; *præsentatus.*

† † †
Pompejus; Joseph; Hercules; Vincentius; Camilla; Cæsar; Marcus Ant. Comes
Marchio Paglietta; *provisus in Anno 1623. cum derogatione medietatis.* Balneoli;

† † †
Carolus Pignatellus; Marcus Antonius; Jo. Vincentius;

† † †
Laura; Fabricius; Hercules; Lucretia;
hæres in fendalibus dicti Fabricii nupta cum Federico Pignatello. *hæres in allodialibus dicti Fabricii nupta cum Fabio Sanfelice.*

†
Carolus.

†
Trojanus Mormillis.

DISCEPTATIO CCCLXV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species adducitur, de qua hic.
- 2 Pacta emphyteutica recensentur.
- 3 Censui ob rem deperditam, & peremptam quando extinguatur.
- 4 Censui an fuerint Neapoli extincti ob res peremptas.
- 5 Censui qualiter sit solvendus.
- 6 Censui non diminuitur, diminutae censita.
- 7 Molina assertur de contractibus pro nostra opinione.
- 8 Pensio quatenus solvenda perempta re, & num. 9.
- 10 Censui, an & quando debeatur etiam perempta re.
- 11 Perempta re remanet obligatio personalis.
- 12 Emphyteusis an dicatur ex modica pensione.
- 13 Emphyteusis in totum perempta extinguatur censui.
- 14 Emphyteusis Ecclesiae, qualiter fiat cum numeris sequentibus.

ARGUMENTUM.

Census emphyteuticus, an & quando extinguatur perempta re, super quam est constitutus, & quid diminutae censita, & quatenus pensio sit solvenda perempta re, & an debeatur Canon emphyteusis ex modica pensione.

FACTUM, ET JURA,

PRO

Thomae Scarpatum nominibus, ut in actis.

I Catarina Rascio, e Tomaso Scarpatum conjugum à 12. di Giugno 1643. precedente memoriale di S. E. & decreto della Vicaria, quod expedit censuorpo, seu venditum à Giulio di Pace una casa, seu molti appartamenti di case, che stavano unite con l'altre case di detto Giulio nella strada di Porto per annui duc. 40. di censo subalterno, con patto di affrancare per duc. 600. in qual caso se ne dovesse far compra con condizione, che dette case non se vendessero senza il di loro consenso, e con altri patii, obligando detto Giulio se, e tutti li suoi beni presenti, e futuri.

Dovendo il detto Giulio duc. 40. maturati à Giugno 1648. pretese non esser obligato pro praterito, nec in futurum al pagamento di quelli per causa delli danni patiti in dette case dalli canonici del Castello novo nell'ultime revolutioni facendo il giudicio con esso Tomaso, come che sopra l'istesse case non vi fossero altri censuarii, e creditori.

E per il Sig. Commissario si ordinò, che pagasse li ducati 17. maturati ad Ottobre 1647. per li mesi cinque, e si riservò la provista per li restanti. Per il che si hà da provvedere tanto per li altri duc. 23. per l'annata del 1648. quanto che continui in futurum à pagare detti annui duc. 40. non obstantino le sue pretenzioni.

Fatto accesso più volte dal Sign. Commissario, e da tutti li altri Sign. della Rota, anco con l'intervento del Sign. Marchese Presidente, & questo ad istanza della parte presupponendo, che la differenza indigebat oculari inspectione, ad Text. in leg. si irruptione, in fin. ff. fin. regum. l. si quis, Cod. eod. fattasi dal tavolario la relazione ordinatali, fol. 88.

Fù per il S. C. à 19. di Aprile 1649. interposto decreto, quod procedatur ad expeditionem cause inter Iulium de Pace, & Catharinam Rascio, & Thomam Scarpatum absque termino, etiam accedente consensu ambarum partium in Aula S. C. declarato, circa tamen prejudicium aliorum interesse pretendentium, quam expeditionem Iulius de Pace infra mensem procuraret, quo termino elapso, & expeditione non procurata, providebitur super instantiis per dictam Catharinam, & Thomam super solutione annui duc. 40. fol. 88.

Questa causa non è stata primo sollecitata per par-

te delli creditori per causa dell'infermità, e morte, che hà piaciuto à N. S. che sentisse la casa di d. Tomaso, ut est notorium, e però essendo inter has moras mortadetta Caterina se seguita il giudicio con Tomaso anco come padre, e legitimo amministratore delli figli di detta Catarina.

Supponendum, itaque in fatto in instrumento dictae censuationis fuisse appositum pactum, v3.

Promette detto Giulio da detto pagamento di annui duc. 40. non cessare, nè mancare per qualsivoglia titolo ragione, e causa di peste, di guerra, che potesse sopravvenire in questa Città, e Regno (che Iddio non permetta) di dette case in tutto, di in parte non se locassero, o si diminuissero di pigione, itache non bastasse à pagare detti censui, & annue imrate, ut supra descritte, & oltra di quelli li predetti annui duc. 40. à detti Tomaso, e Caterina, di che dette case in tutto, di in parte perissero, per qualsivoglia infortunio, o caso così divino, come humano, nelli quali casi sia escluso solamente, se le case predette per infortunio repentino cascassero, e non fosse à tempo detto Giulio di ripararle, ovvero in dette case se ce mettesse fuoco, in questi due casi tantum detto Giulio resti di obligato, nelli altri resti detto Giulio obligato à pagare detti annui duc. 40. à dict. conjugi, quia sic, &c. folio 4.

Præteritur itaque pro parte Thomae Scarpatum nominibus, quibus supra diminutionem censui, neque in obulo posse à dict. Julio sperari. Repræsentando prius DD. meis hanc decisionem nimis esse consequentiam, & generalis exempli; nam aperiret aditum non solum emphyteutis, sed omnibus censuariis cuiuscumque speciei, qui similia infortunia in rebus censui submissis fuissent passi, cum eadem rationes in omnibus concurrant ad similes deductiones, vel extinctiones petendum, ut Thef. decis. 20. qui etiam præcisa Pii dispositione loquitur sub prætextu reducendi contractum ad æquitatem, ad Text. in leg. cum quidam 17. ff. de usur. Larr. alleg. 3. num. 23. & ne totus mundus (si Julius pro se obtineret) libus involuatur.

Secundò, generaliter præmittendum non deberi tali præensione molestari, cum in gratiis concessis expressè fuerit determinatum in 3. cap. che dalli Deputati si debba pigliare espediente per risarcire li danni patiti dalli patroni delle case deroccate dalle cannonate. Dum itaque Princeps determinavit quomodo illis sit providendum, esset venire contra gratias, si Julius à creditoribus refectionem, diminutionem, aut extinctionem aliquam prætenderet, quod motivum credo non parvi faciendum, sed mature ponderandum.

Tertiò, præmitto non intelligere, quomodo Julius suam hanc vanam præensionem dirigat contra Thomam, & hæredes Catherinæ, dum non solum ipsi sint creditori, & censuarii super dictis domibus, & quando deductio aliqua debetur (quod negatur) esset faciendum pro rata, & per contributum, nec in hoc casu habenda ratio anterioritatis, & posterioritatis, tum quia etiam ipsi creditori multos habent posteriores trahens, eorum creditum originem ab annis 1606. & 1615. tum etiam, quia in hoc casu non proceditur per tramites anterioritatis, & posterioritatis.

Dico ergo, vel contractus iste est emphyteuticus, vel est reservativus habens veram naturam emptionis, & venditionis, si est emphyteuticus prætermis omnibus Metaphysicis interpretationibus habemus, Text. in leg. 1. Cod. de jur. emphyt. ubi expressè statuit Imp. firma, & illibata esse custodienda, quæ inter utraque partes super fortuitis casibus fuerint conventa. Dum itaque omnes casus fortuitos Julius super se suscepit, dictæ conventioni standum; omnes enim contractus ex conventionem legem accipiunt, leg. contractus, ff. de reg. jur. l. in conventionalibus. ff. de verb. oblig. multo magis in contractu emphyteutico, d. l. 1. & 2. C. de jur. emphyt. §. adeo instit. locat.

Quod etiam contra conductorem locum habet, qui licet regulariter non teneatur de casu fortuito, l. 1. & l. in iudicio, Cod. loc. tamen valet pactum, ut etiam in illo casu teneatur tollere pensiones, l. si quis fundum 10. ff. locat. l. sed adde 21. §. illud nobis, ff. eodem, leg. item querit, §. si gemma, ff. eodem tit. late Larr. alleg. 16. num. 29. Quamobrem Molin. de contract. tract. 2. disput. 391. claus. 8.

Provisio
facien-
da.

Deeretur
S. C.

claus.8. dixit unum notabile, quod ubi non est recepta bulla, & fuerit factum pactum, quod pereunte, adhuc debitor census ad integram pensionem teneatur, pactum hoc valere, cum ejusmodi sit contractus assicuracionis rei, permittus cum contractu censuali, qui assicuracionis contractus ex natura rei validus est, & licitus; tantò magis quod pretium, quod pro dicto censu datum est, est æquale, ac commensuratum utrique rei, citat seipsum *disput.* 389. & maximè stante pacto supradicto, ut idem *Molin. disp.* 454. num. 13. *vers. excipiat*, Valasc. q.27. n.14. & 19. Talis erat casus noster; nam contrahentes confessi sunt, pensiones domus ascendere ad duc.84. concesserunt pro quadraginta cum potestate affrancandi.

9 Si aut de dictis casibus non fuerit conventum, dicit Text. *Quod si tanta clades emergerit, ut prorsus res concessa fecerit interitum, ita ut nihil reliquum remanserit, tunc contractus destruitur; sin aut particulare, vel aliud leve contigerit, damnum hoc emphyteuta suis partibus non dubitet adscribendum.* Dum ergo habemus expressam Text. dispositionem domum concessam penitus non destructam, ad quid dubitare? ubi enim sunt verba expressa, cavillationes DD. locum habere non debent, Bald. *cons.* 174. lib.2. illorumque subtilitas non admittenda, qua veritas obumbratur, idem Bald. *in rubr. de postul.* sequenda enim est legis dispositio, licet aliquam contineat duritiem, *l. prospexit, ff. qui, & à quib.* Et licet contractus sint reducendi, & possint à Judice reduci ab iniquitate ad æquitatem; hoc est, quando à principio fuerint iniqui; secus si ex post facto, & casu fortuito, cui contrahentes se submiserunt.

10 Et adeò verum est, sic litteraliter Text. *in d. l.2. intelligendum*, ut Fontanell. post alios *claus.4. gloss.* 18. par.1. n. 111. sequendo *Gloss. in d. Text. in verb. particulare*, dixit, quod res debet penitus perire, & ita casu fortuito dirimi, ut nec aliquid, nec aerea ipsa superstit, ut liberatus habeatur emphyteuta, & *Gloss. in dict. verb. particulare*, dixit, posse remptionem esse, satis ultra medietatem, & Cenc. *de cons. par.3. cap.1. q.3. art.1. n.8. & 9.* voluit tunc dici peremptam in totum, non quando usus est impeditus, sed quando res perpetuò perit, taliter ut penitus, & omnino destruat, & eradicetur, quod ex pluribus Doctoribus num.9. vel usus in totum haberi non possit, & impossibile sit, ut habeatur, Andr. Gaill. *lib.2. observ.* 23. num. 24. & sic quicumque particula remaneat, penitus diruta non dicitur, Viv. *decis.* 500. lib.3. n.9. cum seqq. Hodiern. *ibid.* num.9. vel (ut alii) quando ita est perempta, ut non possit restaurari, cujus contrarium in casu nostro vidimus; nam fuit restaurata, licet cum magnis forsan expensis, quas subire tenetur, emphyteuta, ut ex pluribus Viv. *decis.* 500. num.10. Hodiern. num. 15. contentus enim esse debet utilitate gavisa per plures annos, Hodiern. *ibid.* n. 13. & pretio æstimabile est vicinam, contigam, & unitam habitationum partem nobiliorem incorporasse, nec non habere quod meum erat, & quod hodie uti liceat (licet refecto ædificio) area, & acre quo utitur, & jure ædificandi, ut Mant. *de jur. emphyt. lib.22. tit.24. num.15. vers. Sed pro contraria.*

11 Dato, & non concessio, quod penitus fuerit diruta; certum etiam est, quod adest in instrumento obligatio personalis, & licet remaneret liberatus ab actione reali, tamen non liberatur ab actione personali, licet res penitus sit perempta, *l. si pecunia, §. fin. ff. de cond. caus. dat. leg. si filiusfam. §. si post divortium, ff. solut. matrim. cum vulg. jur.* & DD. quæ, quos Grass. *de except. except.* 3. à num.4. tantò magis, quod legitur in instrumento solutio duc. quadraginta non solum promissa ex fructibus, & pensionibus, sed ipse Julius ad illas se obligavit, etiam de propriis bonis; & sic sumus in casu, Corbul. *de jur. emphyt. tit. de caus. privat. ampl.* 12. qui citat Rot. *decis.* 868. & Amic. *de jur. emphyt. q.38. num.9.*

12 Nec ideo contractus emphyteuticus non dicitur, quia solvitur pensio æquivalens fructibus, §. qui vero, & §. emphyteusim, *Auth. de non alien. & auth. perpetua, C. de sacros. Eccles.* Natta *cons.* 114. num.4. & hujusmodi solutioni pensionis, prævalent alia pacta emphyteutica in contractu apposita, Gratian. *cap.* 460. a n. 50. lib.3. unde etiam quando solvitur pensio æquivalens fructibus, habebit locum dispositio Text. *in d. l.1. Corbul. Nat. Bero. & alii*, quos Gratian. *discept. cap.* 157. à num. 16. lib.1. nec ex quo pensio est modica, valet argumentum; ergo est contractus emphyteuticus, Mantica *de tacit. & ambig. lib.22.*

tit.8. num.19. vers. In hoc autem, tit.2. num.15. D. Reg. Laro decis. 18.

Et ratio est, quia semper, quod non est in totum, 13 perempta durat dominium concedentis, Alex. *in l. si interdum, §. quod ex naufragio num.7. ff. de acquir. possess.* Pensionis enim solutio non fit pro fructibus, sed in signum recognitionis directi domini, Gratian. *d. c.157. num.18. Mantica. lib.22. tit.2. num.9. & tit.34. num.18.* aliique plures, quos cumulat Hodiern. *ad d. decis. Surd.* 198. num.6. & 7. sicut decima solvitur Deo in signum universalis domini, *cap. tua, de decim.*

Et quod ita res se habeat, observandum, quod si vera esset hæc opinio, nunquam Ecclesia emphyteuticaret, 14 cujus magis proprium est similes contractus facere; nam certum est, Ecclesiam non posse concedere in emphyteusim, nisi in evidentem ejus utilitatem; & tunc assensus Pontificius conceditur, quando promittitur ab emphyteuta pensio, non solum æquivalens, sed major fructibus, *Capp. decis.* 172. & ibi add. Franch. *decis.* 191. num.10. & 233. num.2. Adeò ut concessio fiat prævio appretio, correspondens fructibus, Franch. *d. decis. num.10. Corbul. de jur. emphyt. tit. de caus. priv. ampl.* 12. ut considerat, licet alio modo Hodiern. *d. decis. num.8.* & nemo audet dicere, ex hoc, contractum illum non esse emphyteuticum; nam ut supra dictum est, sufficit, quod pensio qualis sit, five magna, five minima, solvatur in recognitionem domini, Mantica. *de tacit. & ambig. d. lib.22. tom.2. num.28. & 29.* Cum ergo sit contractus emphyteuticus, præter jura, quæ vigore patet nascuntur, debet subjacere dispositioni Text. *in d. leg.1.* ideoque nullo modo poterit remissionem mercedis petere, cum in totum res non perierit, licet qualiscumque particula remanserit, & in eo casu ea sic diruta, tenetur reficere, licet magna impensa pro refectione sit necessaria, ut latè Viv. qui in casu penitus, & totalis dirutionis loquitur *d. decis.* 500. qui latè tractat articulum, & nostram defendit sententiam, præter alios Doctores, quos idem Viv. adducit, & Mantica. *dict. lib.22. tit.24. num.15. vers. Sed pro contraria*, ac Hodiern. *ibid. num.9. & 10.* Tenebitur ergo ad solutionem canonis, seu pensionis, prout tenebatur ad refectionem, quod cognoscens pars adverba ultro refecit.

Dicta enim distinctio modicæ, vel magnæ pensionis 15 habet locum in re inculta, & infructuosa concessa ad meliorandum, ut *Surd. d. decis.* 198. num.23. Hodiern. qui alios allegat num.6. Hic non fuit concessa res inculta, sed ex qua promissa, & major pensio à primo anno fuit percepta, prout nec habenda ratio *decis. Thes.* 20. quoniam contraria opinio est verior, & communior, ut Joseph. Ludov. *de jur. emphyt. conclus.* 12. Viv. *decis.* 500. & de illius veritate dubitavit Thes. filius in addit. ut D. Regens Laro *in d. decis.* 18. n.9. considerando forsan illam æquitatem, quam Reg. Rovit. *decis.* 35. num.15. *vers. Quod etiam*, ex quibus, & aliis ferè supradicta omnia sequendo remissionem mercedis emphyteutæ, non fuisse concessam, refert dict. D. Reg. Laro *d. decis.* 18. Et tantò magis contractus emphyteuticus habendus, cum hic intervenerit Regius assensus, & M.C. decretum, quæ eatenus assenserunt, & approbaverunt, quatenus & quia censuacione emphyteutica in supplicatione, instantiis, & minutis fuerat locutum.

Et ne rerum judicatarum deficiant præsidia, magna 16 fuit clades illa Incendii Vesuvii in ann. 1631. & 1632. quando omnia territoria circum circa penitus corruiere, mutata arearum facie tamen cum multa ex illis essent reddititia directis dominis reperio S.C. pluries decidisse, & ordinasse emphyteutis, quod colerent, vel liceret directis dominis illa aliis concedere, ut in processu SS. Severini, & Sossii cum ejus redditibus Resinæ, & Turris octavæ in banca Capillis, & casus fortuitus damno dictorum dominorum cessit.

Æqualis fuit alia illa clades mutationis monetæ, 17 quando habemus pluries per Collaterale, & S.C. decisum, pecuniam datam venditori census vinculatam pro solvendis creditoribus cum cessione jura, licet deinde supradicta innovatione, & sic superiorum ordine, qui verus casus fortuitus dicitur, mutata non aliter damno creditoris cessisse, sed debitoris, R. Rovit. *decis.* 35. Reg. Laro *decis.* 17.

Nec metueret Doctores, præterquam habent contra- 18 dictores, & copia, quos pro se pars adducit: nam gravioris manus; eorum plurimi loquuntur secundum Constit. Pii,

Pii, quæ non est recepta in Regno nostro, ut omnes fatentur, ut ponderat Thes. *quæst. for. lib. 1. quæst. 32.*

- 19 Vel erit contractus iste reservativus habens naturam emptionis, & venditionis, etiam vigore potestatis affrancandi in dicta concessione appositæ, quæ facit, ut res censeatur concessa libera, nullo remanente dominio penes concedentes, tam utili, quam directo, & sic vera venditio. Consideratur enim, quod est in veritate, non quod est apparenter, quam ob rationem in hoc casu non cessat jus retractus, ut post Franch. *decis. 392.* Afflict. *decis. 72.* dixit Grat. *cap. 745. lib. 4. à num. 70.*

- 20 Et tunc cum sit vera venditio, periculum, & commodum est emptoris, & casus fortuiti quales sint ejus risico, & periculo cedunt, *tot. tit. ff. & Cod. de pericul. & commod. rei vend.*

- 21 Nec obstat *diff. Fabr. 36. de jur. emphyt.* nam loquitur, quando sumus in claris, quod pensio solvatur propter fructus, non propter utile dominium. Hic autem fundavimus solvi pensionem propter utile dominium, & aliis pactis in dicto instrumento concessionis apposis, in contractu enim reservativo transferitur in eumentem illud dominium, quod vendens habet, si utile, & directum, utrumq; si utile tantum, illud solum, nullo penes ipsum remanente, fundat Cenc. *de cens. par. 1. cap. 1. q. 1. ar. 1. n. 12.*

Nec afficit illa partis consideratio pacto innixa, ex quo in illo expresse fuerit conventum, nolle Julium teneri ad solutionem pensionis: *In caso, che le case cadesero per infortunio repentino, & non fusse à tempo di repararle, overo in dette case se ci mettesse fuoco*; quia nullus ex dictis casibus est ille, qui evenit; nam verè intellexerunt, nisi reservaret sibi ea, quæ de jure competunt, in casu terræmotus, & illius terræmotus, quia ita res corrui, ut nunquam sit, *Lex conductorib. §. 1. in fin. ff. locat.* loquendo de illa ruina, quæ fuisse irreparabilis, videlicet, quod penitus, & repente destrueretur, vel incendi, per Textum in *l. si quis domum, §. fin. & l. qui insulam, §. 1. ff. deod.* à quibus beneficiis vigore renunciationis generalis fuisset Julius exclusus; fuerunt enim isti duo casus expressi, non causa demonstrationis, sed limitandæ concedentis obligationem.

- 22 Imò cum isti casus sint expressi, validitatis in omnibus aliis remanebit obligatus, ad Text. in *l. veterib. ff. de pact.* nam exceptio firmat regulam, *leg. nam quod liquide, §. fin. ff. de pæn. leg. l. quæsitum, §. denique, ff. de fund. instruat. & instr. legat. cap. 2. de conjug. leprof. cum concord.* Unde cum adsit pactum, non erit hæc causa decidenda illa regula versum:

*Si perit tota, non debet emphyteota,
Sed si pro parte, nulla se liberat arte.*

Licet & hic totam non peremptam esse ocularis inspectio, & tabularii relatio demonstraverit. Die 2. Maii 1649.

DISCEPTATIO CCCLXVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua hic.
- 2 Forjudicatus an possit facere testamentum.
- 3 Iuri communi forjudicato quis succedat.
- 4 Vassallus si non delinquat in Dominum quis ei succedat.
- 5 Si Pater repellitur à feudo, repellitur & filius.
- 6 Successio feudi, qualiter deferatur.
- 7 Parentum nomine, qui veniant.
- 8 Parentum nomine an contineantur Collaterales.
- 9 Marcianus assertur pro hac opinione, quod veniant.
- 10 Parentum appellatione an veniant agnati, & cognati.
- 11 Parentum appellatione in feudalibus, qui veniant.
- 12 Regni Constitutiones Parentum, an veniant Collaterales.
- 13 Jure Longobardorum Parentum nomine veniunt Collaterales.
- 14 Regni jure Parentum nomine, an veniant Collaterales.
- 15 Parentes nomen comprehendit Collaterales in Regno.
- 16 Argumentum valet de contractibus ad delicta.
- 17 Feuda in Regno sunt omnia hereditaria.
- 18 Feudum aebetur vocato ad successorem, non instituto in illo.

- 19 Feudum concessum pro se, & heredibus quibuscumque, qualiter transmittatur.
- 20 Feudum ex pacto, qualiter succedatur in eo.
- 21 Feuda mixta qualia sint.
- 22 Feuda obligationem habent restituendi successores.
- 23 Feuda non confiscantur.
- 24 Pacta quæ possunt in feudis apponi, quæ sint.
- 25 Fructus feudi, forjudicato Barone, durante ejus vita naturali, ad Fiscum non pertinent, & numeris sequentibus.

ARGUMENTUM.

Barone forjudicato, an potest de feudo testari, quod ampliatur, & sub nomine Parentum quando veniant transversales, & in Regno feuda an sint hæreditaria, & eo forjudicato fructus, an in vita naturali durante ejusdem Baronis forjudicati spectent ad Fiscum, nunquam tamen confiscantur feuda ob delicta commissa à feudatario.

J U R A

P R O

MICHAELE VITALI,

C O N T R A

REGIUM FISCUM

Regalis Patrimonii.

Forjudicato Barone Roccæ, & Roccini Benedicto Vitali sententia, tunc Judicis nuper Regii Confiliarii Anelli Portii, præfensi delegati ob præfensum homicidium in personam Joan. Dominici Granati vassalli Terræ Roccæ commissum in anno 1649. Michael Vitalis ejus frater, utrinque conjunctus adiit M. C. V. ibique petiit se declarari hæredem in dictis feudis, & cum ad instantiam Regii Fiscus Regalis patrimonii fuissent expeditæ litteræ hortatoriales dictæ M. C. ut in dicta causa non procederet, similiter comparuit in Reg. Cam. & adversus præfensam per Regium Fiscum, uti proximior agnatus, tam de jure feudorum, quam Regni ad dictam successionem vocatus, citrà præjudicium crediti super dictis feudis avernus consequendi, iterum declarari institit feuda prædicta uti antiqua ad ipsum spectare cum explorati juris sit forjudicatum prolata sententia forjudicationis tanquam mortuum reputari, ideòque tam dominium bonorum feudaliū, quam burgensaticorum statim amittere, ad tradita per Præf. de Franch. *decis. 213. num. 10. & 11.* Reg. de Ponte *cons. 69. num. 8. vol. 1.* Camill. de Medic. *consil. 71. n. 3.* Confiliat. Provenz. *ad Consuet. Neapol. observ. 3. n. 9.*

Pro dicto Michael. in prædictis feudis successore tam ex dispositione juris communis Romanorum, quam feudorum, & municipalis; conclusiones nimis clarè à Regnicolis, & omnibus legum corypheis recensentur, in quibus licet aliquando eximii hujus Regni DD. insudassent, ut illis addere, potiùs transcribere, quam scribere videatur; attamen pro applicatione facti, & compendio allatorum ad causam terminandam colligendo spicas post terga mentium, & flores tot heroum in fasciculum redigendo ad hujus tam certæ causæ justitiam odorandam infra scriptam subjiciam.

De jure quidem communi ex clementissimi Imperator. Justiniani Constitut. *In auth. ut nulli judicium, §. fin. relata in auth. bona damnatorum*, ibique Glossemarius, *Cod. de bon. proscript.* à nostris dicebatur, collaterales usque ad tertium gradum ad talium successionem admitti, excluso penitus Regio Fisco, juxta tamen distinctionem traditam à Reg. de Curte in suo *divers. feud. par. 1. fol. 61. num. 74.* ita ut in delictis, in quibus est statuta pœna confiscationis bonorum, ut putà in crimine læsæ Majestatis divinæ, vel humanæ nihil sit immutatum, Reg. de Ponte *decis. 23. num. 11.*

Sic etiam de jure feudorum, quando Vassallus delinquens non deliquit in Dominum, ad Text. in *c. 1. si vassal. feud. priv. cui defer. in cap. 1. §. deniq; quæ sit prima caus. benef. amitt. in cap. 1. an ille, qui interfecit fra-*

- fratrem Dom. sui, quibus in locis, Andr. de Ifern. & idem Andr. in cap. 1. §. si vassallus culpam num. 1. si de feud. def. mil. in cap. imperialem, §. insuper num. 57. de prob. feud. alien. per Federic. Rolenth. de feud. cap. 11. conclus. 11. num. 7. Afflict. decis. 282. num. 15. Niger. Cyriac. controuv. jur. cap. 491. num. 6. vol. 3. Præf. Ursin. de success. feud. par. 1. quæst. 7. artic. 7. per tot. Reg. de Curte longa manu articulum examinans in 1. par. sui avers. feud. fol. 59. a num. 37. cum pluribus seqq. ubi multa pro utraque opinione adducit, quilibet dum ea scribebat esset Fisci Patronus, attamen ex ejus lectura dignoscitur ipsum in meam inclinare sententiam, & relatis Castrenf. Cepol. Dec. Soccin. jun. Ruin. Bero. & aliis supra dictam conclusionem veram, & communem esse dixit, Peregr. de jure fisci lib. 5. tit. 1. num. 112. & seqq.
- 5 Collaterales enim, & agnati, melioris conditionis sunt, quam filii, & descendentes feudatarii delinquentis, nam quando pater ob aliquam culpam à feudo repellitur, ob eandem, & filii, & descendentes ex ipso repelluntur, Andr. in cap. 1. si vassall. feud. priv. & in dict. cap. 1. §. si vassallus culpam num. 1. si de feud. de famil. contr. fuer. & ratio est; nam cum filius habeat esse à patre generante, idem macula paterna semper aspergitur, ipsiq; obest Andr. in d. cap. 1. ante num. 4. si vassall. feud. priv.
- 6 Merito Federic. Imperat. in Constit. Regni, Si quando sub titulo de pœna forjudicatorum, primo vocavit parentes deinde liberos, ibi: Ipso parentes, vel liberos non habente, feudum ad eum, à quo ipse forjudicatus tenebit, sine contradictione aliqua redire debere censemus.
- 7 Verbum enim illud, Parentes, nimis scriptorum Regni ingenia detorsit si collaterales comprehenderet, Andr. super dicta Constit. in gloss. in princ. dixit peritos Regni intelligere in feudo antiquo succedere ascendentes, & collaterales, quod & per prius dixerat in Constit. præcedenti incip. forjudicatorum bona, & idem Andr. in Constit. Ut de successione, hæc verba posuit: Ex pœna propter supplicium bonis publicatis, quia tunc privantur delinquentes, & descendentes ab eo, sed agnati non secundum aquirem sententia, allegat Host. & quæ ipsemet dixerat in cap. 1. si vass. feud. priv. & in cap. 1. §. 1. quæ sit prima causa benef. amitt. Afflict. etiam in dicta Constitut. Si quando num. 8. tangens articulum, an verbum illud, Parentes, comprehenderet collaterales, se remittit ad Andr. in d. Constit. Ut de successione.
- 8 Enucleavit articulum q. Astegius Consiliarius Marcellus Marcianus olim causarum patronus eximius, ipse enim lib. 2. suorum consiliorum consil. 19. fundat omni jure verbum illud Parentes, collaterales comprehendere.
- 9 Nam num. 2. dicit sub illo verbo collaterales venire, ex Cano. Baldo. Angel. Aret. Farinac. Peregr. & Rolenth. rejecta opinione Francisci de Pisis in quondam suo consil. inter consil. Bart. 157. aliter sentientis, quod consilium gratis à dicto Consiliario Marciano fuit Bart. attributum.
- 10 Et num. 4. de jure communi, & ex communi usu loquendi dicit appellatione parentum agnatos, & collaterales includi, allegat Gloss. in §. impuberes, vers. necessarium, ubi Altobrand. instit. de suspect. tut. & curat. adducit Afflict. Rebuff. Cassan. Tiraquell. & alios, ita sentientes, quibus ego addo Panormit. in cap. fraternitatem num. 1. de sepul. Angel. consil. 282. relatum à Ruin. consil. 23. num. 2. & 3. vol. 3. Fufar. consil. 5. num. 19. & consil. 28. num. 1. Cardin. Tulch. conclus. 82. verb. parentes vol. 6. Calvin. in lexicon verbo parens, & Barboi. de appell. verbo utriusque jur. verbo parentela.
- 11 Et num. 5. dicit jura feudalia parentum appellatione semper de collateralibus intellexisse, adducit Text. in cap. 1. quemadmodum feud. ad fil. pert. Bald. Cyriac. & Hartm. Pist. ita verbum illud interpretantes, quibus adjungo Text. in cap. 1. §. Sacramentum, & ibi gloss. vers. sed sex parentib. de Constit. recti feudi, & Text. in Constit. Henrici, de causis amittendi feudi, qui legitur apud Gothofr. lib. 5. feud. tit. 2. ibi, Cum duodecim propinquiorib. parentib. se defendat, Hieron. in apol. 2. contra Rufinum, & Iulium Firmicum lib. 3. Mathes. c. 13. quos adducit Hottoman. de feud. ... quod etiam verbum pro consanguineis intellexit, Petrus Brossius in thesauro accurs. ver. parentibus.
- 12 Et à n. 9. usque ad 15. ex d. Constit. Regni, elicit verbum illud Parentes, collateralium significationem continere, adducit Cumiam, & nostros Regnicolas, nempe Andr. Afflict. Th. de Marin. Præf. de Franch. R. de Ponte, & alios, reprobando Gloss. Marin. de Caramanico, aliter sentientem, & sine lege loquentem, quibus addo eundem Afflict. in c. 1. §. præterea si vassall. vers. gloss. 3. n. 21. quæ sit prima caus. benef. amitt. qui dicit, quod Constit. Ut de successione, admittit fratrem, & nepotem si moriatur feudatarius, sive aliter, putà si delinquendo deficiat, & idem Afflict. in Constit. forjudicatorum bona, dicit, quod pater excluditur quando forjudicatus habet fratrem, vel sororem, Viscont. in suis conclusionibus verbo forjudicatus, ubi hæc verba subdit: Quod durante vita forjudicati, si feudum possidet præoccupatur à Fisco, dummodo parentes, liberos, fratrem, vel sororem non habeat, juxta Constit. Ob filiorum culpas, Montan. de regal. fol. 101. num. 6. qui dicit inter agnatos connumerari parentes delinquentis in feudo antiquo acquisito à communi stipite, notando verba illa: Inter agnatos connumerari parentes.
- Et ad exuberantiam à n. 15. usque ad finem, fundat de jure etiam Longobardorum parentum appellatione collaterales venire allegat, l. 1. de parricid. & l. 1. de success. in Longobard. & Andr. de Barulo ad d. l. quod & ante Barulum, dixerat Carol. de Tocco in gloss. ad d. l. 1. de success. quod dictum non videtur insuave; nam noster Andr. in prælud. feud. q. 3. & in cap. imperialem, §. præterea ducatus num. 37. de prohib. feud. alien. per Feder. dixit in Regno nostro dictum jus servari, & dictum jus speciale esse in Regno, post Andr. Luc. de Penn. Afflict. & Consiliari. de Bottis, dixit D. R. Galeota controuv. 12. vol. 1. num. 42. unde merito Prosper Rendella in prologo ad reliquias juris, Longobard. cap. 8. num. 3. dixit, quod in Regno casus feudalis, qui nec per Consuetudines feudales, nec per leges patrias reperitur decisus, debet decidi per leges Longobardicas, autoritate Frecc. Th. de Marin. Minad. & aliorum, ita sentientium, quod etiam desumitur, ex cap. 1. de feud. cogn. & ex Constitut. Regni puritatem, quæ cum in ordine litteræ prius nominasset jus Longobardorum, quam commune Romanorum, merito in Regno illud debet præferri, & in puncto in successione feudorum hoc jus servari, tenet Pellic. ad Consuet. Aversa cap. 10. num. 2.
- Et si non ignorem in Regno judicatum fuisse, feuda in dubio censi concessa secundum jus Romanorum, non autem Longobardicum, ut ex D. R. Galeota controuv. 3. lib. 2. & D. R. Capyc. Latr. controuv. 3. lib. 1. n. 105. quoties tamen volumus interpretare verba alicujus Consuetudinis, vel Constitutionis hujus Regni, quæ sortè essent obscura, prout in hac quæstione, tunc circa interpretationem dictorum verborum, & eorum sensum omnino recurrere debemus ad Jus Longobardorum, nec obstat si dicatur illud esse sublatum; nam dicta interpretatio non fit, ut ex illo jure capiat authoritas, sed ad hoc, ut verba dubia declarentur, & ad germanam genuinam, & veram illorum interpretationem deveniri possit, prout in puncto circa interpretationem verborum Consuet. Bari, tenet Maxilla in præm. dictarum Consuetud. num. 228.
- Ex quibus cum d. Consiliario Marciano affirmo, enucleatam esse quæstionem, nempe collaterales sub illo verbo Parentes, comprehensos esse, quod etiam sensisse videtur, D. R. Tap. in d. Constit. Si quando, vers. parentes, ubi integras d. Consiliarii Marciani allegationes inseruit, & huic opinioni omnes DD. Regnicolæ assensisse, testatur Præf. Lannar. in suo celebri responso pro Regio Fisco contra Marchionem Guttula de successione fratris uterini n. 31. ipse enim ibi pro absoluto habuit vigore d. Constit. peritos Regni intellexisse in feudo antiquo collaterales succedere, quod & novissimè relatis Marciano, & Tap. sequitur Rev. Episc. Maranta responso 26. num. 49. vol. 5. & sic absque dubio dictum Michaellem ad successionem prædictam admittendum fore existimo.
- Dicebant aliqui id posse procedere in feudo ex pacto, 16 secus verò in feudo hæreditario; nam quemadmodum in feudo hæreditario vassallus contrahendo præjudicat successor, ita pariformiter, & delinquendo præjudicare potest, cum valeat argumentum à contractibus ad delicta, & è contra, l. omnem, & ibi gloss. ff. de judic. Curt. jun. in tract. de feud. p. 3. concl. 6. n. 13. at in Regno omnia feuda esse hæreditaria est citrà controversiam, cum & Regnum ipsum hæreditarium sit ob investituram factam per SS. Urbanum IV. Serenissimo Carolo Duci Andegavensi, & Proventiæ comiti in anno 1266. 4. Kal. Junii, confirmatam à Clement. IV. in Civitate Romæ, qui fuit Carolus I. vocatus, ut ex Sigon.

gon. Andr. Bald. Afflict. Loffred. Frecc. & aliis, fundat Confil. Theod. alleg. 22. & post Napod. Camill. de Curte, & ceteros dixit Cutell. decif. 27. num. 26. quod & clarius patet per Capitulum Caroli II. filii dicti Caroli I. incip. Prælati Ecclesiarum, ibi: *Notrum hereditarium Regnum Sicilia*, & ex Constit. Cum hereditarium, & ex Constit. Post mundi machinam, ibi: *Cum igitur Regnum Sicilia nostre Majestatis hereditas pretiosa*, merito delinquendo vassallus successoribus præjudicare potest.

17 At adhuc multifariè respondetur. Primò, nam & si supradicta conclusio, nempe (in Regno omnia feuda esse hereditaria) adeò per omnium ora circumferatur, ut temerarium videatur in judicando ab ea recedere, attamen veritas fateri me cogit illam esse magis communem, quam veram, quia ultra quod, an Regnum sit hereditarium, vel ne dubitat, D. Reg. Lanar. in §. *hujus autem generis num. 42. ex quib. caus. feud. amitt.* & de investitura facta Carolo I. potest dubitari, prout negat Bald. in cap. 1. de fil. nat. ex matrim. ad mergan. contr. adhuc tamen concessio Regnum ipsum esse hereditarium non inde sequitur; ergo feuda hereditaria ob illud vulgatum adagium, quod non licet membris à capite dissentiri. Nam feuda non judicantur secundum Consuetudinem loci, in quo sita sunt, sed secundum Consuetudinem sub qua vivit dominus, ea concedens, prout dixit Jo. Fab. in l. 1. num. 16. C. de Sum. Trin. & Fid. Cathol. Renat. Chopp. de legib. Andr. lib. 2. tit. 3.

18 Secundò, respondetur, quod si vassallus alium in vitam instituit heredem, quam vocatum ad feudum successionem, vocatus nihilominus feudum habebit, ex dispositione juris, colligitur ex Gloss. in Constit. Regni, Constit. Div. mem. Afflict. decif. 385. Præf. de Franch. decif. 1. num. 18. bene conferunt dicta per Reg. Rovit. in prag. 1. de bon. prodit. n. 90. circa medium, si igitur alienando in vitam, absque assensu Domini non præjudicare agnatis, ita pariformiter, nec delinquendo præjudicare potest, cum à contractibus ad delicta valeat argumentum, ut supra dixi.

19 Tertiò, & tandem respondetur, quod si supradicta Regii Fisci prætensio subsisteret, illa procedere posset in feudo merè, & omnino hereditario, & transitorio ad omnes hæredes, etiam extraneos, ut putà quando investitura dictaret (pro se, & hæredibus quibuscumque) quia per hanc concessionis formam feudum ad quoscunque hæredes, etiam extraneos transiret, ad tradita per Clar. in §. feudum q. 9. num. 2. Jo. Anton. de Marin. de feud. tit. de feud. omnino hereditario per tot. Reg. Rovit. in rubr. de feud. num. 20. quia tunc in confiscationem veniret, & per consequens vadit ad Fiscum, idem Rovit. loc. cit. num. 90. in princip. de cujus feudi specie habetur, per Text. in cap. 1. de feud. non hab. prop. nat. feud. ubi omnis feudistarum Schola. At investitura feudorum, de quibus nos agimus cantat (pro se, hæredibus, & successoribus ex suo corpore legitimè descendentibus, natis jam, & in antea nascituris, utriusque sexus in perpetuum) quo casu sit, ut feudum taliter concessum judicetur ex pacto cum qualitate tamen hereditaria, quod communiter mixtum appellatur, Reg. Rovit. ad rubric. de feud. num. 21. quia participat tam de natura feudi ex pacto, quam de natura feudi hereditarii, Hartm. Pist. q. jur. lib. 2. q. 3. Borcolt. de feud. cap. 3. num. 18. Rosenth. de feud. cap. 2. concl. 26. Afflict. in cap. 1. num. 13. an agnat. ex multis probat Camillus de Ratha in suo theatr. feud. par. 7. dilucid. 26. & ad abbreviandum hereditarium dici solet, ut post Camer. in cap. imperialem, §. præterea Ducatus, fol. 96. lit. B. Intrig. Hartm. Pistor. Reg. de Ponte, & alios, dixit Confiliat. Theodor. alleg. 22. num. 10.

20 Dixi ipsum sapere naturam feudi ex pacto, quia ad hoc, ut quis possit succedere requiritur, ut descendat à primo acquirentore, & ab eo sanguinem capiat.

Dixi ipsum sapere qualitatē hereditariam, quia requiritur, ut ad illud aspirans sit hæres ultimi defuncti feudum possidentis, aliter succedere non posset, Reg. Rovit. ad rubr. de feud. num. 20. circa medium, Jul. Clar. in §. feudum q. 9. num. 4. Cum igitur hæc duo requirantur ad succedendum in feudis mixtis, sive habentibus qualitatē hereditariam, & Fiscus ambobus careat, merito à d. successione repellitur.

21 Hujusmodi enim feuda mixta, sive cum qualitate hereditaria à feudis ex pacto, absque qualitate hereditaria quo ad hoc speciale in uno tantum differre, dixerunt Camer. in cap. imperialem, §. præterea Ducatus, fol. 69. lit. K, & in c. 1. par. 3. num. 22. an agn. & Reg. de Curte par. 1. sui divers. fol. 44. num. 5. nempe, quod in illis sanguis reguletur à pacto, in

illis pactum reguletur à sanguine, ea propter cum in ipsis omnia, ea concurrant, quæ in feudis ex pacto, absque qualitate hereditaria, ut post Andr. & Camer. dixit Reg. de Curte. loco mox cit. fol. 43. n. 4. merito in ipsis delictum unius alteri præjudicare non potest, prout firmavit Sebast. Guazzin. de confiscat. bonor. concl. 27. vers. feuda num. 58. fol. mihi 289. & cognovit Reg. Rovit. in rubr. de feud. n. 22.

Unde sequitur hujusmodi feuda videri quodammodo ad instar fideicommissi subjecta restitutioni descendentibus ex primo illorum acquirentore, sub qualitate tamen hereditaria ultimi morientis, ea propter non posse forjudicatum in Fiscum transferre ea, quæ debentur agnatis ex genere, leg. eum qui, ff. de interd. & releg. bene faciunt dicta per Reg. Rovit. in rubr. de bon. prodit. num. 91. & licet lex in poenam forjudicati impediatur, ut non habeat heredem, successor tamen in feudo illud capiat ex investitura primi acquirentis, non autem ut hæres forjudicati, unde dato sit impeditus effectus qualitatē hereditariæ respectu forjudicati, adhuc remanet restitutio faciendā agnatis ex pacto, & providentia Domini, & primi feudum quærentis, ut perbellè ponderavit Montan. de regalib. fol. 99. num. 9. col. 2. vers. unde cum lex.

His addo, quod feuda ex communi DD. consensu nullo modo possunt in confiscationem venire, prout relictis Oldr. Bald. Ang. & Imol. dixit Ruin. conf. 23. num. 3. vol. 5. Bertazz. conf. 281. Dec. conf. 252. num. 5. & segg. & confil. 442. num. 29. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de success. feud. §. 9. num. 19. Jul. Clar. in §. feudum quest. 84. & §. fin. quest. 78. num. 7. Canner. in extravag. si aliquem, versic. advertendum num. 17. Reg. de Curte in suo divers. feud. par. 1. fol. 62. num. 86. ubi refert non defuisse tenentes, id procedere, etiam in feudo omnino hereditario infinitos adducit, Reg. Rovit. in prag. 1. de bon. prodit. num. 15. & num. 140. sic decilum in Regia Camera testatur, quod & ante ipsum dixerat Reg. Revert. decif. 28. par. 4. & D. Reg. Moles in suis decis. tit. de jure devolutionis quest. 1. decif. 106. & Thesaur. decif. 167. num. 1.

Ea enim, quæ in extraneos, nec per contractum, nec per ultimam voluntatem transferuntur, nec in Fiscum ob delictum transferri possunt, leg. 1. in fine, Cod. de bon. libert. leg. si filius, Cod. de bon. proscript. at feuda ad extraneos non transeunt, cap. 1. §. cum verò Corradus, de his, qui feud. dare poss. cap. 1. §. & si clientulus, de alien. feud. Afflict. decif. 183. Confil. Theod. allegat. 22. num. 6. Canner. in extravag. si aliquem, vers. adnotandum est n. 7. Reg. Rovit. in prag. 1. de bon. prodit. num. 15. quia solummodo hæredes sanguinis expostulant, Camer. in repet. cap. imperialem, fol. 21. littera S, & segg. Frecc. de subfeud. lib. 3. tit. de diff. inter feud. ex pacto, & heredit. diff. 16. D. Reg. Moles, & Rovit. locis prox. cit. in puncto in feudo mixto, sive cum qualitate hereditaria, ex Grat. Cravert. Covar. & Hartm. Pist. fundat idem Rovit. ad prag. 4. de feud. num. 160. in fine, & cum Fiscus condemnato extraneus hæres dicatur, Gloss. à Bart. Bald. & ceteris communiter probata in l. 1. Cod. de bon. libert. idem Bart. in l. jurā, ff. de jure patron. & in l. eum qui, ff. de interd. & releg. Soccin. Sen. confil. 121. num. 17. vol. 4. Reg. de Curte in 1. par. sui divers. feud. fol. 62. num. 90. Reg. Rovit. in prag. 1. de bon. prodit. num. 19. infinitos adducit Corbul. de jure emphyt. tit. de causa privat. ob mort. civil. num. 24. & post Dec. Soccin. jun. Rolan. à Vale, & alios, dixit Peregr. de jure fisci lib. 5. tit. 1. num. 68. merito à feudi successione excluditur.

Quibus expeditis remanet aliam Fisci prætensionem evertere, qui agnoscens supradicta, ita de jure procedere, in causæ exordio, saltem fructus feudi durante vita naturali Baronis forjudicati ad ipsius Fisci commodum applicari debere, dixit ex dispositione Text. in leg. Statius flor. §. Cornelio felici, ff. de jure fisci.

Sed hic obex de facili ruit, nam licet Petr. de Greg. de concess. feud. quest. 7. num. 57. & Camill. de Ratha in theatr. feud. par. 9. dilucid. 83. num. 25. opinionem pro fisco teneant; attamen illa communiter impugnatur, quia ille Text. non habet locum in feudis, quando feudatarii culpa non fuit in Dominum, ut post Andr. concludit Camer. in cap. 1. num. 24. an agnat. & in 17. quest. num. 120. Alvarot. in cap. 1. §. denique, que sit prima causa benef. amitt. Gabr. conf. 73. num. 1. & 3. vol. 2. Bursatt. conf. 143. num. 16. vol. .... Scacc. de judic. caus. civil. lib. 2. cap. 9. num. 157. & 1576. Reg. de Ponte lect. 22. tit. si succ. feud. priv. num. 26. Afflict. decif. 252. Frecc. de subfeud. lib. 3. aub.

auth. 29. num. 2. & post Boff. & Peregr. dixit Reg. de Curte in suo divers. feud. par. 3. folio mihi 143. num. 19. in manu- script. quod & ante dixerat in par. 1. folio 60. num. 51. & Thefaur. d. decis. 167. num. 2.

- 27 Affertur ratio, nam dominium illud utile, quod ob culpam perditur, non potest stare in pendenti, sed statim ad agnatos, devolvitur, ad quos & feudum ipsum vadit, desumitur ex Text. in cap. 1. §. denique, quæ fuer. prima caus. benef. amitt. cap. 1. si vassall. feud. priv. cap. 1. §. si vassallus culpam si de feud. def. mil. ex quibus iuribus cum hac conclusione transit Montan. in cap. imperialem... 99. de probib. feud. alien. per Federic.
- 28 Nec minus obstat, quod scripsit idem R. de Curte in 1. par. sui divers. feud. fol. 63. num. 98. siquidem ipsemet dat pro absoluto non venire in fiscum durante vita naturali vassalli delinquentis, nec utile dominium, nec ususfructus formatus feudi, sed subtilissimè, quia in illa causa jura Regii fisci tuebatur per apices se reducit, dicens, quod saltem debet in fiscum transire commoditas illa percipiendi fructus, allegat Peregr. qui sic decisum in Civitate Venetiarum testatur, & hic dicit quæstionem non fuisse determinatam.
- 29 Ad quod respondetur, quod (salva pace tanti viri) non video quo jure hoc dictum sustineri possit cum fiscus, nec per viam confiscationis, nec per viam successionis aliquid prætereendere possit, ut supra demonstravi.
- 30 Secundò, responderetur, quod alia de causa dicta opinatio Reg. de Curte corrui; nam ratio ob quam feudum vassalli delinquentis, & utile illius dominium ad agnatos aperitur ea est, quia perinde habetur, ac si talis delinquens esset naturaliter mortuus, ad Textum in constitut. poenam eorum, ubi Afflicti. post Bald. num. 71. Præs. de Franch. decis. 102. num. 3. in fine, & decis. 213. num. 11. 21. & 31. quod etiam probatur ex lin insulam, ff. solut. matrim. ubi actio de dote patre deportato, & sic civiliter mortuo consolidatur in filiam, ac si naturaliter mortuus esset, & quemadmodum si dictus vassallus naturaliter decessisset, non potuisset fiscus habere dictam commoditatem percipiendi fructus, ita nec minus potest illam habere quando vassallus morte civili decessit cum ipsa naturali æquiparetur, ad Textum in l. Gallus, §. & quid sitantur, ff. de liber. & posth. l. Deo nobis, Cod. de Episc. & Cler. l. actione, §. morte unius, & §. publicatione, ff. pro soc. leg. 1. §. fin. ff. de bon. poss. contr. iab. & quemadmodum ex morte civili utile dominium feudi vassalli delinquentis ad agnatos aperitur, ita & jus, & commoditas percipiendi fructus ad eosdem aperiri debet, prout relato Ruin. in pluribus consiliis, Alex. Rom. Bald. Hieronym. à Laur. & innumeris aliis, perbellè fundat idem Corbul. exemplum ponens in emphyteusi tit. de caus. privat. ob mort. civil.
- 31 Terriò, ut res clariùs elucescat operæ pretium non inutile existimavi ostendere, quid sit ista commoditas percipiendi fructus, omnes enim Doctores, qui tractant articulum si in re legata filio quæraturs ususfructus patri, quos & idem Peregr. allegat, dicunt non quæri usumfructum, sed tantum commoditatem istam percipiendi fructus, quorum antesignanus fuit Aret. in §. igitur, institut. per quas pers. nob. acquir. & ante ipsum dixerat Gloss. in auth. idem est, C. de bon. que lib. & est doctrina Bart. in l. cum filiosam. num. 9. ubi Jas. num. 158. ff. de leg. 1. ubi hæc commoditas quæritur patri, qui non potest usumfructum habere: Hi enim Doctores dictam commoditatem ab usufructu satis differre dixerunt, & nihil aliud esse, nisi retinere penès se fructus, donec & quousque efficiatur casus restitutionis illorum, quo facto integros fructus restituere tenetur, ita Cavalc. de usufruct. mulieri relicto num. 181. Milanens. decis. 2. & post Paul. de Castr. Arr. Pinell. Capyc. & alios, dixit Consil. de Georg. in repet. feud. cap. 40. n. 49. & sic hæc commoditas nil aliud esse conspicitur, nisi fructus fructuum, sed quia nos sumus in feudo exiguo, & creditorum mole onusto, ista quod non solum fructus, sed integer illius valor à creditoribus occupatur, ideò consulto in hoc non est ampliùs immorandum.
- 32 Ultimò, & tandem ad exuberantiam dico, quod ista commoditas fruendi fructibus feudi durante vita naturali vassalli delinquentis, & in contumacia existentis spectet, non ad fiscum, sed ad ejus sanguine conjunctos, & comprehensos in investitura, qui in dicto feudo succedunt, ex Boff. in tit. de confiscat. bonor. num. 53. Guazzin. de confi-

scat. bonor. conclus. 13. limit. 33. num. 14. folio mihi 166. Caball. resolut. crim. cap. 182. num. 20. & hoc non solum procedere in simplici feudo ex pacto, & providentia, sed etiam in feudo cum qualitate hæreditaria, prout est casus noster judicatum vidisse, testatur Jul. Ferret. in tract. de iusto, & injusto bello tit. de act. & tac. bell. princ. num. 26. & 27. quem sequitur Caball. loco citato num. 21.

Ex quibus rejectis omnibus Regii Fisci præventionibus, spero per Regiam Cameram decretum proferendum his allegationibus conformem, prout communicato consilio, ita juris esse censuimus. Die 20. Septembris 1653.

Die 4. Martii 1656. per Regiam Cameram ad relationem Præsidentis Bayli fuit secundum hæc allegata decisum, & ordinatum quod tollatur sequester, & rescribatur M. C. V. quod procedat ad confessionem præambuli in beneficium legitimorum successorum.

Quamvis Dominus Fisci patronus valdè insudasset, cum doctrina Domini Præsidis Ursini de success. feud.

Vide Dom. de Marin. ad Reg. Revert. lib. 1. cap. 144. & cum hoc gratias debeo Doctissimo Viro, ac amantissimo Carolo de Rosa S. Pauli meritis dignissimo Advocato, qui multum in causa laboravit.

DISCEPTATIO CCCLXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Ultimis defunctorum voluntatibus est favendum.
- 2 Eas autem extinguere conatur immoderata sitis habendi.
- 3 Facti series exponitur.
- 4 D. Andreas, alias D. Augustinus Laudati instituit sibi heredem D. Iosephum Laudati, fratrem Germanum, ac respectu feudalium, etiam virtute gratiæ, concessæ per S. C. M. in anno 1605. & in ejus defectum, D. Franciscum filium.
- 5 Legatum ejusdem, in beneficium D. Ioanna filia: cum prohibitione aliud petendi.
- 6 D. Ioseph heres institutus, prævio Decreto præambuli Curia Terræ Marzani, possessionem apprehendit bonorum hæreditariorum testatoris.
- 7 D. Ioanna procuravit in sui beneficium, præambulum Patris ab intestato, in M. C. V. tentavitque, subreptitiis provisionibus, turbare possessionem D. Iosephi.
- 8 D. Ioseph petit à M. C. confirmationem præambuli, interpositi per Curiam Terræ Marzani, quatenus opus sit, & manutentionem.
- 9 Curia Baronalis valdè interponit Decretum præambuli, respectu bonorum burgensaticorum; respectu vero feudalium caret jurisdictione.
- 10 Existente testamento, cessat causa intestati.
- 11 Inter possessores, iustus est potior, & antiquior, & num. 12.
- 12 Si sint ejusdem temporis, præfertur, qui titulo meliori fulcitur, & num. 14.
- 13 M. C. V. est Iudex competens præambulorum, quoad bona feudalium.
- 14 Possessio legitimè capta, quamvis à Iudice incompetenti est conservanda.
- 15 Heres potest autoritate propria possessionem ingredi; eoque fortius, cum autoritate Iudicis incompetētis.
- 16 Quo casu, per aditum ad Iudicem incompetentem, non censetur renunciassè propria facultati, sed sibi velle melius, & cautius providere, num. 19.
- 17 Disposita per Imp. in l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. obtineat etiam in feudis.
- 18 S. C. sæpè sapius judicavit in beneficium vocatorum ad successionem feudi, virtute gratiæ, superius enunciate.
- 19 Testatoris dispositio contra formam investiture, non valet. Limit. secundum Gratian.
- 20 Resolutio 199. Reg. Consil. D. Pauli Staib. in quo casu loquitur.
- 21 Species, de qua agitur, dispar est ab illa, de qua per R. Tap. in decis. I. S. R. C.
- 22 Tres oppositiones D. Ioanne adversus D. Iosephum heredem scriptum.

- 26 Aliqualis odor justitiæ in proprietate præbet faciliorem aditum in possessorio, & sic solet idem S. C. observare.
- 27 Recensetur tenor supplicationis porrectæ S. C. M. ejusque gratiæ concessa in anno 1605.
- 28 Nepotes, vivis parentibus, nullum jus habent in hereditate Avi, neque in numero suorum heredum reponuntur.
- 29 Fœmina est de familia, sed ejus principium, & finis; qui finis, in casu nostro, magis consideratur, ac viget in filio fœminæ, quàm in ipsa fœmina.
- 30 Quando militat eadem ratio, vel major; tunc casus non dicitur omisus, sed potius expressus, & dispositio facta in uno, porrigitur ex vi rationis ad alterum.
- 31 Comprehensio, & extensio in jure differunt; earumque differentia, num. 32. & 33.
- 34 Casus licet diversi, sitendant ad eundem effectum, & finem, dicuntur iidem.
- 35 Affertur exemplum, & commemoratur causa similis, ac decisio inter D. Antonium Pappacoda, fratrem, & heredem scriptum D. Artusii, & D. Felicianam, testatoris neptem.
- 36 Item inter D. Franciscum de Summa, fratrem, & heredem scriptum D. Nicolai Principis Colli, & D. Laudoniam testatoris filiam.
- 37 Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda.
- 38 Feudum novum, respectu primi Acquirentis, efficitur antiquum in persona Collateralis successoris, & num. 39. ad fin.
- 39 Quid sit feudum hereditarium?
- 40 Feudatarius feudi hereditarii, potest gravare heredem usque ad valorem ipsius, & inventarium hereditatis non prodest.
- 41 Quid sit feudum ex pacto, & providentia.
- 42 In feudo ex pacto, & providentia, filius vocatur ex propria persona, & quamquam sit heres patris; tamen confecto inventario retinet feudum præcipuum.
- 43 Limit. in feudo ex pacto, & provid. novo.
- 44 Germanus sensus, gratiæ concessæ per S. C. M. in d. anno 1605.
- 45 Pactum affirmativum de succedendo, à jure damnatur, & ratio, num. 47. ad fin.
- 46 Ampl. non modo in extraneis, sed etiam in filiis.
- 47 Ampl. ut nec etiam Sacramento firmetur.
- 48 Ampl. etiam contemplatione matrimonii.
- 49 Favorabilior est causa liberi arbitrii, quàm dotis.
- 50 Contrahens matrimonium sub spe, & cum promissione futura concessionis, neque potest cogere socerum ad interesse, & ratio.
- 51 Novella Leonis Imper. non fuerunt receptæ, neque in Cod. Justinian. insertæ, & ratio.
- 52 D. Augustinus Laudati Senior, instituit in anno 1585. Majoratum perpetuum, expressè fœminarum exclusivum.
- 53 Recensentur conditiones eidem Majoratui appositæ.
- 54 S. C. declaravit in anno 1626. d. Majoratum spectare ad D. Andream filium D. Francisci, eique concessit facultatem administrandi, præstita cautione ob defectum ætatis.
- 55 Idem D. Andreas exhibuit computa sex annorum, quæ nunquam fuerunt discussa, sed ex iis apparet, debitor: Debitumque postea cumulavit, & auxit per administrationem aliorum quinque annorum.
- 56 Idem D. Andreas in anno 1629. emit Terram Marzani: Quam pecunia, & quanti? ibid.
- 57 Idem stipulatus fuit eodem anno, instrumentum recognitionis, cum Curatore deputato per S. C. pro futuris successoribus in d. Majoratu.
- 58 Afferuntur declarationes speciales factæ per D. Andream in d. Instrumento, quod fuit etiam roboratum Regio assensu.
- 59 Idem D. Andreas obtinuit liberationes quantitatum, quas erogaverat de proprio, infra majorem summam pretii dict. Terræ, licet cum difficultate, cum ipse aliunde esset debitor.
- 60 Institutio D. Andreae in personam D. Iosephi, non fuit gratuita, sed debita.
- 61 D. Andreas erat Tenentarius Terræ Marzani, ejusque administrator nomine successorum in Majoratu, quæ quidem Tenuta dicitur Burgenfatica.

- 62 Competit retentio feudi, donec persolvatur pretium.
- 63 Feudi dominium non acquiritur illi, de cujus pecunia comparatur, sed actio ad pretium, vel ad ipsum feudum consequendum, vel alteri cedendum.
- 64 Epitome juris, & rationum pro D. Iosepho.

IN JURE ET FACTO,

P R O

Illustr. D. Iosepho Laudati, Hodierno
Duce Marzani.

NOvissima Defunctorum Placita, ne cassa irritaq; evadunt, maxima cum ratione, sanxit Constantinus Cæsar l. i. Cod. de Sacros. Eccl. cum quia, ut inquit Paulus in l. 5. ff. quemad. testam. aper. publicè expedit, suprema hominum judicia exitum habere. Tum etiam, quia ut idem Imper. subnectit, nil est, quod magis hominibus debeat, quàm ut supremæ voluntatis, postquam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non redit arbitrium: Hinc Justinianus antiquissimæ legis 12. tabularum verba reassumens, scilicet, uti legasset quisque de sua re; ita jus esto: Statuit: Disponat itaque unusquisque in suis, ut dignum est, & sit lex ejus voluntas. Auth. de nupt. §. disponat. At quamvis hæc (vel ipsa naturali ratione, atque æquitate jubentibus) disposita sint; veruntamen quia non ampliùs viget illa ætas aurea, quæ

Spontè sua, sine lege, fidem, rectumque colebat. Ovid. Metam. i. Sed potius, non dicam, æruginosa, sed cœnosa; sit confectarium, ut unusquisque propemodum justissimas Testatorum voluntates, summo studio, summoque labore, evertere cupiat; & quod pejus, (ò tempora! ò mores!) adeò excrevit hominum cupiditas, ut hi ad alterius successionem inhiantes, sæpè numero, sprete Defuncti notoria voluntate, ac posthabitis, tanquam ruptis, dumtaxat in sui ipsorum non sana acie mentis, testamenti tabulis, intestatam successionem properè nimis affectent. Contigit hoc, Domini in præsentis Facti specie, successionis quæ Illustr. Ducis D. Andreae, aliàs D. Augustini Laudati, Ducis Marzani.

Hic in suo ultimo Elogio, exarato sub die 13. Junii, apertoque post ejus obitum, Castelloni Cajetæ, die 22. Novembris superioris anni 1671. hujusmodi dispositionem ordinavit, sub hoc tenore verborum, fol. 15. a terg.

E perche il capo, e principio del Testamento è l'istituzione dell'Erede, senza la quale si dice, che il Testamento sia nullo: Per questo io predetto Testatore, istituisco, ordino, e faccio D. Giosepe Laudati mio fratello, erede universale sopra tutti, e qualsivogliano miei beni, mobili, stabili, burgenfatici, e feudali, anco titolati di qualisvoglia titolo, presenti, e futuri, in virtù della facoltà concessami della Grazia di Sua Maestà Cattolica, conceduta à questo Regno, Oro, Argento, Denari contanti, ragioni, azioni, crediti, annue entrate, cenzi, nomi di Debitori; e sopra ogni altra cosa, in qualsivoglia luogo situata, e posta, eccettuati però gl'infra scritti legati.

Item voglio, & espressamente comando, che non trovandosi detto D. Giosepe Laudati mio erede vivente in tempo della mia morte, ò pure non volesse, ò non potesse, per incapacità, ò per altro qualsivoglia impedimento, soccedere nella mia eredità: In tal caso istituisco, e fo mio erede sopra detti miei beni burgenfatici, e feudali, ancora titolati, come di sopra D. Francesco Laudati mio nipote; avvalendomi ancora per la validità di detto Testamento dell'istessa facoltà della detta Grazia conceduta à questo Regno da S. M. C. à Baroni del Regno; acciò li beni feudali titolati si habbiano da conservare nella mia famiglia marscolina, atteo così è mia volontà.

Item lascio à D. Giovanna Laudati mia figlia, le sue Doti premesse à tempo del suo Matrimonio con D. Tomaso Mariconda, in virtù de' Capitoli matrimoniali, rogati per mano di Notaro Carlo Piscopo di Napoli, in conformità de' Capitoli; e oltre à dette Doti, per amore, & affetto, che sempre l'hò portata, e porto, le lascio altri ducati cinquecento, pro una vice tantum: Nelle quali Doti, e Legato la istituisco erede particolare, e voglio, che s'intendano per ogni parte, Porzione Legittima, Paraggio, supplemento di Legittima, e di Paraggio, & ogni altra ragione, e causa, che per qualsivoglia causa, ragione, e titolo,

tolo, tanto per leggi comuni, come municipali, & consuetudine, le potesse spettare sopra d. mia eredità: Sopra la quale non possa pretendere altro per qualsivoglia causa, pretesto, o colore: Et in caso, che detta mia figlia non si trovasse forse vivente in tempo della mia morte, voglio che a dette Doti, e Legato succedano li suoi figli, che saranno all' hora superstiti, li quali à ogni uno d'essi, nelle cose predette, nel modo, come di sopra, istituisco eredi paritcolari. E caso, che detta mia figlia, se sarà viva, o suoi figli molestassero, o da altro di loro si volesse movere lite contro detto mio erede universale, e si pretendesse d'invalidare detta istituzione; In tal caso, con la semplice istanza, che si farà in qualsivoglia Corte, li privo di detto Legato, & in caso predetto lo casso, irritato, & annullato, atteso così è mia volontà.

6 Quamobrem præfatus D. Joseph, scriptus hæres statim, in die 23. ejusdem mensis, publico documento, nemineq; dissentiente, Terrarum Marzani, & Marzanelli, aliorumque bonorum, possessionem realem etiam accedente Præambuli Decreto illius Curie, adeptus fuit, fol. .... Ac postmodum hæsitans, ne aliquid subreptitium ab intestato Præambulum expeditur, sub die 24. ejusdem mensis, Supplicationem porrexit in S. R. C. pro manutenzione dictæ possessionis: Causaque commissa, fol. .... Fuit in die 26. ordinatum Mag. C. V. ne procederet ad Præambuli confectionem, ac nec fidem, neve copiam consignaret.

7 Neque D. Josephi hæsitatio comperta fuit inanis; Etenim præfata D. Joanna, Patris Præambulum, in sui personam ab intestato procureverat, sub die 24. ejusdem mensis, & anni, in Banca Mag. Caroli de Ardia M. C. Actorum Magistri: Quemadmodum in calce litterarum inhibitorialium sibi notificatarum, ipsemet replicavit, promptum sese quoad alia, offerens; Et re quidem ipsa obtemperavit, cum nullam fidem, nec copiam prædicti Præambuli consignaverit, ut etiam ejus fide, Judicis præcepto confecta, testatus fuit, fol. ....

Hinc præfata D. Joanna, enunciando se esse hæredem ab intestato, ac debere consequi multa credita, ex causa suarum dotium, super hæreditate dicti quondam Ill. Ducis, in die 26. Novembr. institit pariter in S. C. excluso dicto D. Josepho, prætenso, ut dixit, ejusdem hæreditatis, vigore asserti, & invalidi Testamenti (quale autumat, & figurat) manuteneri in possessione bonorum hæreditariorum (quæ jam possidebantur, ut sup. à dicto D. Josepho, nec ipsa D. Joanna possessionem aliquam n. cta fuerat) & quatenus opus immitti; Inquiens, dicta bona velle retinere (quæ nunquam habuerat) ac super eis satisfieri de suis creditis, fol. .... Et postmodum, vigore quarundam, Provisionum nulliter expeditarum in aliena Banca dictæ M. C. & abique ulla Præambuli fide, sub die 29. Novembr. procuravit prædictum D. Josephum, in ejus legitima possessione turbare.

8 Cæterum præfatus D. Joseph, producendo Præambulum, expeditum in illa Curia, possessionemque legitimè captam, geminato libello, institit, rescribi M. C. V. litteris inhibitorialibus non obstantibus, quod procedat ad confirmationem prædicti Præambuli, & quatenus opus, respectu feudali, suspensio dicto Præambulo ab intestato, quod illud principaliter interponat, virtute dicti Testamenti; & interim, quod manuteneatur, & conserveatur in dicta sua pacifica possessione, nec à præfata D. Joanna, virtute dicti Præambuli, nulliter ab intestato expediti, quoquo modo turbetur, fol. ....

Super his instantiis est providendum; In quibus putamus, quin indubiè credimus, decernendum fore, quod M. C. V. procedat ad confirmationem, & confectionem dicti Præambuli, respectivè; Et quatenus contra; quia fortasse opus non esset, quod manuteneatur dictus D. Joseph in dicta pacifica possessione: Respectu verò prætenso, rum per dictam D. Joannam, Terminus in causa.

9 Quod ut assequamur, hoc Dilemma proponimus. Aut Præambulum expeditum in Curia Marzani est validum, tam quoad Burgenfaticam, pro quibus nullum potest adesse dubium, quam quoad feudaliam; Aut est invalidum, respectu feudali, tanquam latum à Curia, Jurisdictionem non habente.

10 Si prior pars Dilemmatis obtinet; Ergo manutenendus est D. Joseph in possessione pacificè capta, virtute d. Præambuli ex Testamento, quia causa testati, ipso jure facit cessare causam intestati, ad notata per Pompon. in l. quam-

diu 39. & in l. illud 76. ff. de acquir. hered. cui consonat Paulus in l. plurium 69. eod. tit. Explorati enim juris est, in retinenda possessione, quod si unus justus, alter verò injuste possideat, qui justè possidet obtinebit. Idq; esse extra omnem controversiam, & ab omnibus receptum, testatur Menoch. de retin. poss. remed. 3. n. 715. In quibus terminis antiquior possessio semper præfertur; idem Menoch. cum ceteris ab eo relatis, l. cit. num. 727. Quinimò si utraq; possessio esset ejusdem temporis, sed unus justum titulum ostenderit, tunc iste conservabitur, ut ex Bart. Aret. Burrig. Cyn. Bald. Joan. Fab. Salic. & aliis multis, concludit id Menoch. ubi proximè num. 733. Nam, qui titulum habet, potiora jura habere dicitur, l. 1. C. de edict. Div. Adr. toll. C. licet causa, de probat. Et in omnibus titulum habentibus, ille præfertur, qui titulum antiquiorem, vel meliorem habebit, l. quoties, C. de reivend. cum aliis Juribus, & Auctoribus relatis à d. Menoch. n. 736. Igitur, cum ex facto constet, præfatum D. Josephum possessionem habere antiquiorem, ac titulum meliorem, nimirum ex Testamento, qui ad nihilum redigit titulum intestati; Sequitur proculdubio, ipsum esse in eadem possessione conservandum.

Si posterius Argumenti caput subsistit; Iterum D. Josephus efflagitat, ad sui beneficium, quoad feudalia, denudè interponi Præambulum, ejus Judex competens est M. C. V. ad notata in pragmat. 82. de off. S. R. C. Igitur ei mandari debet, quod procedat; Sicque interim semper est conservandus idem D. Joseph in eadem possessione, quam vigore dicti Testamenti apprehendit; cum certum sit, quod possessio, licet non ritè, sed legitimè capta est conservanda penes eundem possessorem, quamvis eam habuerit à Judice incompetente, ut latè tueretur Menoch. de ad. p. sc. remed. 4. à num. 42. cum seqq. Docens in individuo, quod sicuti hæres propria autoritate potest possessionem capere, leg. cum hæres, ff. de acq. poss. Ita imò fortius, cum Judicis incompetens auctoritate poterit, ad Text. in §. multis, institut. de libert. quod etiam probat Text. notabilis in l. cum tabula, ff. de bon. poss. sec. tab. Videndus Craver. de antiq. temp. 4. p. princip. par. 2. quæ incipit: Absolutis num. 62. Curt. jun. in l. edita num. 7. C. de edend. cum aliis relatis à Menochius loc. cit. ubi contraria optimè resolvit; Siquidem is, qui potest sua autoritate aliquid facere, si Judicem adit, non censetur suæ facultati renunciassè, ut ex Dec. Castrenf. & Jas. concludit idem Menoch. num. 425. & 432. Et cum ingreditur possessionem auctoritate Judicis incompetens, præsumitur quod omni meliori via, ac modo sibi consuleret, atque providere voluerit; juxta l. 3. de milit. testam. & l. quoties, de reb. dub. adeòq; remanet illa possessio non judiciaria, sed uti propria auctoritate apprehensa.

Quod autem legitimè possessio pertinuerit ad præfatum D. Josephum, nemo hercle inficiari audebit: Habet enim pro se Testamentum omni sui parte perfectum, non abolitum, non cancellatum, non vitiatum; Adeoque vigore l. final. C. de edict. D. Adr. toll. (quam locum sibi vindicare in feudis, comperti juris est, ad abundè notata per R. Tap. in famigerata decis. 1. S. R. C. & per Dom. Reg. Confil. Staiban. resol. forens. tom. 2. resol. 199. à num. 6. cum seqq.) Immissio sibi neuntiquam denegari poterat.

Testator namque respectu feudali, expressè disposuit ad fratris beneficium, virtute gratiæ, secundum quam non semel, sed pluries judicatum fuisse, tradit D. Confil. Rocc. resp. 44. Fulv. Lanar. in addit. ad Reg. Lanar. in repet. cap. 1. num. 2. de success. feud. fol. mibi 242. Reg. Rovir. decis. 94. num. 6. Montan. contrav. forens. contrav. 10. num. ult. idem Montan. de Regal. cap. fin. num. 7. cum seqq. & in cap. imperialem, §. præterea Ducatus n. 48. La Rata in theat. feud. tom. 1. par. 9. dilucid. 81. num. pen. Thor. in compend. decis. par. 3. in verb. feudatarius, fol. mibi 427. col. 2. Reg. de Marin. quotid. tom. 1. cap. 126. num. 73.

Licet enim defuncti ordinatio contra vocatos ab investitura non valeat, ad Text. in cap. 1. de success. feud. tamen à præfata gratia nunc aliud permittitur, ut concludunt Laudati Confulti; quidquid aliter disceptari valeat, cum in testamento nulla fieret mentio gratiæ, vel in eam dispositio foret, juxta notata per D. Staib. dict. resol. 199. quamvis aliud in eadem causa defenderit præfat. Dom. Rocc. d. resp. 44. quæ omnia præsentem dispositionem expressè secundum gratiam, ordinatam in tuto penes omnes collocant: Hinc in casu dictæ decis. 1. Reg. Tap. quia frater patruelis hæres institutus, erat in 4. gradu defuncto

conjunctus; patruius verò pratermissus, in 3. vigente dict. cap. 1. de success. feud. nullasque ad instituti favorem gratia existente, possessio per ipsum capta fuit meritisque illustrata, quia meritò ad ipsum patrum, per sententiam feudum pertinuit; Ex quibus elicitur, nequaquam posse apprehensam sequestrari possessionem, in qua omninò conservandus erit D. Joseph, quia omninò ad ipsum ex Testamento, & gratia feuda pertinent.

- 25 *Hisc solidis, & perspicuis rationibus adversa pars tria opponit, ex quibus credit, Testamentum vitio visibili laborare.*

Primum, quod gratia prædicta non habet locum, quando adfunt filii ex fœmina, quæ prætermittitur; quod putat probari ex precibus, porrectis Suae Catholicæ Majestati, in anno 1617. In quibus fuit supplicatum, gratiam prædictam intelligi etiam, quando adfunt filii ex fœmina, & tamen (ut prætenditur) Rex noluit assentiri.

Secundum, quod eadem gratia non procedat in feudo novo, sicuti sunt feuda Marzani, & Marzanelli.

Tertium, quod in Capitulis matrimonialibus, initis inter ipsam D. Joannam cum D. Thoma Mariconda ejus viro, præfatus q. III. Dux eidem filia futuram successionem promiserit.

- Verum, quamvis hæc altiore requirerent indaginem, atque in petitorio quidem judicio discutienda; Nihilominus ex abundanti, sectantes etiam commendabilem S.C. observantiam, ad olfaciendum scilicet aliquantulum de justitia proprietatis, quo facilius admittatur noster D. Joseph in possessorio, tanquam optimum fovens jus in petitorio, ad trad. per D. Staib. cent. 2. cap. 199. num. 112. & 113. Cuncta objecta per Partem Adversam juris assistentia omninò expertia fore, singillatim respondeo, enucleabimus. Et*

Primum quidem non refragatur, neque ex facto, neque ex jure: Ex facto: Nam filii D. Joannæ non sunt in judicio, sed ipsamet D. Joanna in S.C. comparuit: Pro successione ipsa instituit; Igitur oppositio filiorum nullius momenti esse potest.

Ex jure, neque aliquid fecisset negotii; Etenim preces, porrectæ in d. anno 1617. in quibus supplicatur, gratiam intelligi etiam, quando filii adfunt ex fœminis, clarè loquuntur, quando scilicet fœmina præmoritur feudatario, & superstites remanent ejus filii.

Quod ut clarè dignoscatur, lubet, easdem preces à process. III. Principis Colli exemplatas, & à parte productas, fol. ... exarare, in quibus inseritur gratia concessa in anno 1605. quæ est Pragm. 33. de feud. cujus exposcitur confirmatio, unà cum aliis, de novo petitis, & sunt, videlicet:

- 27 *Trà l'altre gratie dimandate alla Maestà del Rè N. S. nel Parlamentogenerale, convocato a' 18. di Febraro 1617. dall'Eccellenza del Sig. D. Pietro Girone, Duca di Ossuna, Vicerè, e Capitan Generale in questo Regno di Napoli, e concesso dalla M. S. per suoreal Privilegio, spedito a Madrid, a' 13. Agosto 1622. & esecutoriato dal Reg. Collaterale a' 30. di Maggio 1617. nel tempo del Governo dell'Eccellenza del Sig. Duca d'Alba, Vicerè in questo Regno, vi è l'infra scritto Capitolo come siegue, videlicet:*

Item questa fedelissima Città, Baronaggio, e Regno, havendo gli anni passati supplicato V. M. si fosse degnata concederli gratia di poter disporre delli loro beni feudali, à beneficio de' Mascoli della loro Famiglia, ancorche vi fosse Femina più prossima al Disponente, restio servita concederla, come dall'incluso Capitolo, e Decretatione di V. M. appare. Item questa fedelissima Città, Baronaggio, e Regno, conoscendo con quanta facilità gli Stati, e Feudi, tanto Titolati, quanto non Titolati, quaternati, e non quaternati, in molto tempo, con molte fatiche, e servitù acquistati, in un punto si perdono dalle proprie Famiglie de' gli Acquirenti, soccedendo in essi le Donne, le quali si casano in Famiglia aliena; Supplicano la Maestà Vostra si degni habilitare li presenti Feudatarii, e futuri Titolati, e non Titolati, e quelli, che non havessero Feudi Quaternati, che de' loro Feudi, e Stati, possano tam in actu inter vivos, quam in actu ultima voluntatis disporre delli detti Feudi, e Titoli in beneficio di quelli Mascoli della lor Famiglia, quali nel tempo delle Disposizioni soccederiano, non essendoci Femina in proximiori gradu, non ostante, che vi fossero Donne similmente in gradu succedibili, & proximiori; alle

quali Donne possa detto Feudatario, sopra dotti suoi Stati, e Feudi stabilire quello tanto li parrà per Dote; & essendo maritata, per amorevolezza di ponerle, & lasciargle; sopra le quali Disposizioni per il presente Capitolo, ex nunc, prout extunc, s'intenda dato il Regio Assenso, e beneplacito della Maestà Vostra, con dichiarare, che per tal disposizione li Feudi, e Stati predetti restino, come Feudi, e Stati antichi, & Ereditarii: A rispetto delli quali Feudatarii si supplica la Maestà Vostra, che per questo non si proroghi la successione più di quella, che si contiene nelle Costituzioni, Capitoli del Regno, e gratie fatte da Vostra Maestà. Sarà questa gratia à questa fedelissima Città, Baronaggio, e Regno d'infinitissima soddisfazione, & al suo Real Patrimonio non apporterà danno alcuno; ateso che, come succederia la Femina, soccederia il Mascolo, nè meno si causaria molto danno alle dette Femine, possendo oggi il Feudatario gravarle sopra il Feudo, usque ad valorem Feudi, e si evitavano molte cautele inventate per simili disposizioni, quali hanno partorito alli suoi Fedelissimi Sudditi infiniti, dispendii, e aggravii, & intrichi alli Regii Tribunali. Placet suæ Regiæ, & Catholicæ Majestati quod Feuda hereditaria. Quale gratia, se bene non fu registrata infra l'anno, conforme alla Pragmatica di questo Regno, per dispensa del Vicerè, supoi registrata; Supplicano perciò Vostra Maestà si degni confermare, e di nuovo concedere la dettagratia, con dichiarazione anco, di di nuovo concederli, che quella s'intenda in tutti li Feudi predetti, tanto nuovi, quanto antichi, tanto acquistati, come acquirendi; e che la predetta disposizione tra vivi, o per ultima volontà possa farsi à beneficio di persona della Famiglia, ancorche non fusse in gradu succedibili, essendovi però la Femina in gradu, tanto in linea descendenti, & ascendenti, quanto anco in linea transversali, ancorche il detto Mascolo, nominando fosse preceduto da altri in grado, o per ragione di Primogenitura; e questo s'intenda, non solo, quando li Feudatarii havessero Femine per loro successione, ma Mascoli discendenti da Femine, che non fossero della Famiglia d'essi Feudatarii; poiche in questo, non si fa pregiudizio alcuno alle ragioni del Regio Fisco, mentre tutti li casi predetti s'intendono, quando vi sia successore Mascolo, e si muta la persona del Successore, acciò li beni feudali si conservino nelle Famiglie; e che dettagratia s'intenda non solo à rispetto delle persone, esistentino à tempo della disposizione, ma anche di quelle, che haveranno da succedere, dopo la disposizione in futurum, purchè nel tempo si deferisca la successione alli futuri successori, vi sia il Mascolo, o femina in gradu succedibili all'ultimo descendente. Placet S. R. & S. M. dictam gratiam, prout in aliis Parlamentis concessa fuit, confirmare.

Quamobrem verba illa: E questo s'intenda, non solo, quando li feudatarii havessero femine per loro successione, ma mascoli discendenti, che non fossero della famiglia d'essi feudatarii, enixè demonstrant, fœminarum filios ipsi feudatarii superstites extitisse, nec aliter casus concipi poterat, quia nepos, vel neptis, & deinceps, quamvis essent in potestate, (id quod non consideratur respectu avi materni, prout in casu nostro,) tamen patre, vel matre, vel majoribus viventibus, nullum jus habent in hereditate Avi, nec in numero suorum hæredum reputantur, ad Text. in §. sui, de hered. qual. & differ. lib. 2. instit. & in §. ita demum, tit. de hered. quæ ab intest. defer. lib. 3. Reg. Tap. decis. 1. S. R. C. num. 27. In casu autem nostro D. Joanna est vivens, cum qua controversia est; igitur nihil ad rem nostram.

Præterquam, quod si verum amamus, prædictæ preces, respectu dicti capitis, fuerunt solum positæ ad majorem declarationem, non quod necessaria foret nova gratia; etenim prima jam concessa, quæ fuit confirmata ex vi comprehensiva, & rationis majoritate, casum hunc indubiè includit; nam inibi idè supplicatur, ut fœmina proximior prætermitti valeat, & institui immediatus successor de familia, ut feuda ipsa in acquirentium familia conserventur; veluti ejus verba apertè sonant: ac filius ex fœmina, certum est, quod non sit de familia; igitur si fœmina, quæ verè est de familia, licet sit ejusdem principium, & finis, ad Textum in leg. pronuntiatio, ff. de verborum significatione, prætermitti potest, tantò magis vigeat prætermisionis licentia in fœminæ

- minæ filio, qui alterius, & prorsus extraneæ erit familiæ, *lillud, ff. ad l. falsid. junct. l. ultim. Cod. eod.* Quando enim
- 30 militat eadem ratio, vel major, tunc casus non dicitur omis-
sus, sed potius expressus, & dispositio, facta in uno porri-
gitur ex vi rationis ad alterum Bald. *in l. per diversas, per illum Text. col. 1. numer. 3. C. mand. & in Auth. quas actiones, numer. 41. C. de Sacros. Eccles. per Text. in l. his solis, C. de re-
voc. don. cum aliis multis relatis per Tiraquell. in l. si unquam
8. in verbo, Libertis, numer. 45. de revoc. don. Mascard. de præb. conclus. 1136. numer. 25. & 26. Surd. decis. 202.* Comprehen-
31 sio namque, & extensio, in jure nostro, differunt; nam
comprehensio est, quando in pluribus casibus eadem mili-
tat ratio, in quibus non dicitur, procedi per extensionem,
sed per comprehensionem, diciturque intentio, seu inter-
32 pretatio intellectiva, ut dixerunt Oldrad. Calder. Roland.
Tiraquell. alique quos adducit, & sequitur Molin. *de pri-
mogen. lib. 1. cap. 5. à numer. 12.* Paleaz, & alii, quos se-
quitur Castill. *lib. 6. cap. 170. numer. 10.* & desumitur ex ma-
gistrali doctrina Bald. *in l. 14. ff. de legib. unde Osuald. apud
Donell. lib. 1. cap. 15. numer. 1.* ait quòd, ubi est eadem ra-
tio, non dicitur extensio, sed proprius intellectus, per Text.
33 *in l. 1. ff. de verbor. signific.* Cum autem rationes sunt similes,
at species differentes, tunc per adæquationem, & parita-
tem fit extensio, seu prerogatio de termino ad terminum,
& dispositum in expresso, locum obtinet in omisso, Meno-
ch. *lib. 4. præsumpt. 26. num. 14. & 19.* ubi post Rip. Decianus,
Ruin. Paril. & alios scriptum reliquit, quòd casus omis-
sus, pro omisso habeatur, quando est omnino dissimilis expre-
so; sicque illa conclusio desumpta ex Text. *in l. commodissi-
me, cum concord. ff. de liber. & posthum.* scilicet quod casus
omis-
sus, habetur pro omisso, communiter limitatur, quòd
non procedat, quoties casus omis-
sus virtute expressi, vel
ex natura actus, potest intelligi, quia tunc dispositio facta
in uno extenditur ad alium, Bartolus *in l. Gallus, §. & quid
si tantum, numer. 3. ff. de liber. & posth. ibique Aretinus col. 3.
Jafon numer. 22. Crot. num. 49. Alciat. in 2. lect. numer. 19. Soc-
cin. numer. 33. Bologn. num. 96. Aquilin. numer. 50. Mant. lib.
3. de tacit. tit. 19. num. 8. & numer. 15. Mascardus conclus. 1136.
numer. 14. Peregrin. de fideicom. artic. 11. numer. 46. Meno-
ch. consil. 111. numer. 35. & consil. 243. numer. 12. lib. 3. Surdus
d. decis. 20. numer. 20. Card. Tusch. in præf. conclus. litt. O, con-
clus. 106. numer. 89. Quod probatur ex Text. *in l. fin. §. fin. ff.
mand. ubi, si mandatum sit, ut fide jubeat, obligatur, si non
34 fuerit fidejussor, sed mandator, quia licet casus sint diversi,
tamen tendunt ad eundem finem, & effectum. Unde cum
in filiis ex fœmina, ut supra, non modo eadem, sed & major
militet prætermissionis ratio, omnino sequitur, casum filio-
rum, vel in dicta gratia fuisse inclusum, vel saltem legitimè
ad eum extendi.**
- 35 Idque exemplis paritet comprobatur: nam in causa D.
Artusii Pappacoda, qui in Terra Massafra sibi hæredem in-
stituit D. Antonium Fratrem, & prætermisit D. Felicia-
nam, neptem ex filia, D. Isabella. Quæ D. Felicianam
erat ejusdem familiæ, uti filia Comitis Capurtii: Nihilo-
minus videns, malam fovere causam, (licet Terra fuisset
valoris ducatorum centum mille, tamen parva quantitate
recepta, se concordavit, & super transactione S. C. suum
interposuit Decretum, ut refert laudatus Fulv. Lanar. in ad-
dit. ad Reg. Lanar. in rep. capit. 1. numer. 2. de success. feud. fol.
242. qui scripsit pro dicto D. Antonio, & D. Felicianam allega-
tione composuit Reg. Capyc. Latr. in consil. 86. tom. 2. In qua
est notandum, quòd magnus ille Vir, ratione præteritionis
nepris, & quia D. Artusius Gratia prædicta expressè ulus
non fuerat, non verò, quòd per existentiam filiorum ex fœ-
mina, gratia locum non haberet, tuitionem pro sua Cliente
concessit, & postmodum, transactionem pro parva quanti-
tate, æqui, bonique consuluit.
- 36 Insuper hoc ipsum decisum fuit in causa Illustriss. quon-
dam Principis Colli, D. Nicolai Mariæ de Summa; qui
juxta hujusmodi gratiam, hæredem fecit, etiam in feuda-
libus D. Franciscum, fratrem, virumque D. Beatricis, fi-
liæ suæ quintogenitæ, instituendo hæredem particularem
D. Laudoniam, similiter filiam in capillis, ultimogeni-
tam, in ducatus 24. mill. Quæ postea nuptui tradita Illu-
striss. Principi Foreni, insitit, ad seipsam, uti filiam in
capillis, tempore dispositionis paternæ, successionem spe-
ctavisse, adeoque excludendos esse, tam dictum D. Fran-
ciscum hæredem, virtute dicti Testamenti invalidi, (ut
præsumebat) quam D. Hippolyram, filiam primogenitam,
maritatum cum Illustriss. Duce Fragneri, ipsamque D. Bea-
triciem, uxorem d. D. Francisci, uti dotatas à communi pa-
tre, cum renuntiationibus in ampla forma, ut constat ab
ejus supplicatione fol. .... Et postea, agnoscens eadem Il-
lustriss. Princeps Foreni, jus pro se minimè assistere, alte-
ro deduxit libello, quòd præfata gratia eidem D. Francisco
non opitulabatur: nam ea procedit sub conditione, si ma-
sculus, qui instituitur, esset immediatè successurus, in
fœminarum defectum: At dispositionis tempore, aderat
Illustriss. Dux Fragneri, filius d. D. Hippolytæ, primogeni-
tæ, cui Duci Fragneri, secundum receptiorem sententiam,
non obstat matris renuntiatio, facta ad beneficium fra-
tris, postmodum defuncti, adeoque cum non fuerit institu-
tus prædictus Dux Fragneri, testamentum erat nullum,
resque reducebatur ad causam intestati: quibus in terminis
ipsi D. Laudoniæ successio deferri debebat, utpote quæ ex-
cludebat Patrum, uti inutiliter vocatum, propter existen-
tiam masculi intermedii, ipsumque masculum interme-
dium ipsa postmodum, ex propria persona, excludebat,
fol. .... Nihilominus his minimè refragantibus, per sen-
tentiam S. R. C. latam, sub die 10. mensis Martii 1665. ad
relationem Regii Consilii D. Erasmi de Ponte, doctrina,
religione, & integritate Urbi, & Orbi satis conspicui, fue-
runt hæredes D. Francisci de Summa, & possessores bono-
rum feudalium quondam D. Nicolai Mariæ de Summa,
Principis Colli, absoluti ab impetitis pro parte d. D. Laudo-
niæ fol. ....

En pessum abiit primus obex partis adversæ, profecto
admodum levis.

Quo verò ad secundum objectum, quòd præfata gratia
non vigeat in feudo novo: Respondetur, nullatenus id su-
stineri posse, ex multis.

Primò, quia in precibus porrectis, nulla fit mentio, vel
37 distinctio de feudis antiquis, & novis, sed indistinctè, ac
generaliter; sicque generaliter gratia est intelligenda, *l. de
prelio, ff. de public. in rem act. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præ-
stand. cum concord.*

En pessum abiit primus obex partis adversæ, profecto
admodum levis.

Quo verò ad secundum objectum, quòd præfata gratia
non vigeat in feudo novo: Respondetur, nullatenus id su-
stineri posse, ex multis.

Primò, quia in precibus porrectis, nulla fit mentio, vel
37 distinctio de feudis antiquis, & novis, sed indistinctè, ac
generaliter; sicque generaliter gratia est intelligenda, *l. de
prelio, ff. de public. in rem act. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præ-
stand. cum concord.*

Secundò, non insubtiliter sustineri posset, prædicta feuda
38 quamvis essent nova in persona dicti quondam Illustriss.
Ducis tamen in Collaterali persona, scilicet in D. Josepho,
dici antiqua, si credimus Rosental. *de feud. part. 1. cap. 2.
conclus. 12. numer. 1. & 2.* Quod comprobari potest ex ea-
dem gratia; in qua dicitur, quòd feuda remaneant uti an-
tiqua, & subsequitur gratia: *Placet, quod feuda hereditaria.*
Quam opinionem amplectitur Reg. Rovit. *in d. decis. 94.
numer. 6. ibi: Siquidem hæc Terra Massafra erat feudum an-
tiquum penes D. Antonium, ultimum possessorem, nam fuit em-
pta à D. Artusio, fratre utrimque conjuncto, & à D. Artusio
pervenit ad ipsum D. Antonium, ex successione ex testamen-
to, quod ei erat permixtum ex gratia prædicti anni 1605. non
obstante, quòd D. Artusius haberet tunc neptem ex filia,
que eum precedebat in gradu, & gratia operatur, ut transi-
verit hoc feudum ad D. Antonium fratrem, non ut feudum
novum, sed ut feudum antiquum, ut sunt expressa verba gra-
tiæ, & sic remansit feudum antiquum. Hucusque Rovit.
nec non sub numer. 14. inquit: Et sic illa gratia operatur, ut
Collateralis institutus succedat, etiam in feudo novo, jure an-
tiqui feudi, quo casu etiam in persona ejus, cui de novo fit con-
cessio, tenebit illud, tamquam feudum antiquum, & ad hoc
plerisque consultos congerit.*

Sed quicquid sit de hujus articuli veritate.

Respondetur tertio, quòd gratia non conceditur in
feudis antiquis simpliciter: nam in precibus generalibus
feudorum, respondet gratia: *Placet, quoad feudalialia hæ-
reditaria.* Nunc videamus quæso; num feuda, de quibus
agitur, sint hereditaria, vel non? Nam si hereditaria sint,
versamur in claris.

Pro hujusmodi cognitione, videndum est, quid sit feu-
dum hereditarium? Feudum hereditarium, secundum
39 receptissimam peritorum sententiam, constitutum dicitur,
quoties ab homine est facta concessio pro hæredibus (in
quo nullus admitti potest, nisi ille, qui hæres est *leg. jus
sepulcri 13. Cod. de relig. & sumpt. fun. leg. familiaria,
ff. eodem,*) ita licet. *in capit. 1. numer. 7. de success. feud. & in
capit. 1. an agnatus, in princip. & in capit. 1. quid ergo, in fine,
de investit. de re al. fact. Capyc. in investit. feud. in verb. Feu-
dum hereditarium, Frecc. lib. 3. in 3. formul. investit. Tho-
mas de Marin. in tit. de feud. hered. Camerarius in c. Im-
perialem, fol. 2. litt. A, & fol. 90. litt. C, & seq. Harthman.
Pistor. de feud. tom. 2. quæst. 1. numer. 44. & seqq. cum aliis
copiosè congestis ab Amicangelo in qq. feud. quæst. 1.
num. 2.*

num. 2. Sicuti etiam secundum tenorem novissimæ investituræ, ut in *pragm. 18. de feud.* scilicet pro hæredibus ex legitimo corpore descendentibus, adhuc dicitur hæreditarium, teste Napod. in *consuetud. s. testator, numer. 8.* Afflict. *decis. 140.* Capyc. in *verb. Feudum hæreditarium, colum. 1.* de Franchis *decis. 387.* Reg. de Ponte *leg. 20. numer. 2.* Quotiescumque enim in investitura miscetur verbum illud (*pro hæredibus*) erit hæreditarium, Camer. in *dict. capit. Imperialem, §. præerea Ducatus, fol. 95. littera A.* Thomas de Marin. *loc. cit.* Camill. de Curte in *1. part. diversor. feud. pag. 45. numer. 10.* Consil. Theodor. *allegat. 12. numer. 1.* Reg. de Marin. *post alios quotid. tom. 2. cap. 86. per tot. & signanter numer. 9.* & in Regno nostro, cum aliter non appareret, omnia feuda præsumuntur hæreditaria, Isern. in *constit. ut de successione, in verbo, Fratres*, ibique Afflict. *num. 11.* & 12. & in *decis. 293.* Thom. de Marin. *de feud. frat. numer. 4.* Reg. Rovit. in *pragm. 11. de feud. numer. 25.* dilucidantur enim hæreditaria, instar Regni hujus, quod est caput, & hæreditarium, ob hanc investituræ formam, factæ ab Urbano IV. & Clemente pariter IV. Carolo I. ut multis relatis, concludit præfatus Reg. de Marinis *dict. cap. 86.* Quamobrem cum facto confet, feuda dicti quondam Illustriss. Ducis esse expressè hæreditaria, pro se, & hæredibus ex corpore fol. .... gratiamque prædictam loqui in feudis hæreditariis, cessat, ruitque prorsus, ac funditus collabitur parti objectum.

Verum si hæc germana ratio non satisfacit, saltem parti satisfaciet autoritas Reg. Rovit. in *dicta decis. 94. sub cit. numer. 14.* ubi gratiam feudum novum comprehendere, his verbis docet: *Et sic illa gratia operatur, ut Collateralis institutus succedat etiam in feudo novo, jure antiqui feudi, quo casu etiam in persona ejus, cui de novo fit concessio, tenebit illud, tamquam feudum antiquum, & non feudum novum, nec non Reg. Galeot. in resp. fiscal. resp. 3. numer. 31.* ibi: *At in casu nostro est tantummodo concessum libero arbitrio fratris, instituendi fratrem in feudo novo, non obstante, quod adsit filia femina.* Idem in *resp. 4. numer. 18.* Et ob id Reg. Capyc. Latro in *dicta consult. 86.* bene percallens hujus articuli veritatem, quamvis feudum Massafra fuisset novum, tamquam emptum subhasta, à dicto D. Artusio, ut refert præfatus Reg. Galeot. *dict. resp. 3. in princ.* non ausus fuit à præfata gratia, feuda nova excludere.

Quod enim dicitur in dicta gratia (*Placet, quoad Feuda hæreditaria*) fuit ad differentiam Feudi ex pacto, & providentia; Nam inter cæteras feudorum partitiones, quæ in tota feudali materia inveniri possunt, notabilior, ac usu frequentior est illa divisio: Alia dici, feuda hæreditaria; Alia verò ex pacto, & providentia. Hæreditaria sunt pro hæredibus, vel pro hæredibus ex corpore legitime descendentibus, ut supra tetigimus; & in istis feudis hæreditariis, potest feudatarius gravare successorem, usque ad ipsius feudi valorem, & inventarium ipsi non prodest Isern. in *cap. 1. num. 2. an Agnatus, & in cap. 1. in fin. qui success.* Camerar. in *cap. Imperialem, fol. 20. litt. E.* de Franch. *decis. 1. numer. 34.* Amicangelus *dicta quest. 1. numer. 50.*

Feuda verò ex pacto, & providentia, sunt, quæ conceduntur pro filiis, seu liberis, pro descendentibus, pro posteris, non adjuncto verbo (*pro hæredibus*) idem Isern. in *cit. cap. 1. num. 7. de success. feud. & in cap. 1. an Agnatus, in princ. & de alien. feud. pater. numer. 1.* Capyc. in *verbo, feudum ex pacto, & providentia*, Camer. in *dicto cap. Imperialem, §. Præerea Ducatus fol. 95. litt. V. & seq. l. offred. cons. 1. num. 53. 54. & 68. Ann. singul. 206.* Reg. Villan. in *suo respons. post opus Cannetii, numer. 25.* Reg. de Pont. *de potest. Proreg. in tit. de refut. §. 10. numer. 9.* Thom. de Marin. *tit. 1. circa finem,* Harthman Pistor. *tom. 2. quest. 1. num. 17. & seq. 3. numer. 67.* Amicangelus *d. quest. 1. num. 23.* In quo feudo ex pacto, & providentia, successores ex propria sui ipsorum persona vocantur; Et filius, licet sit hæres patris, facto inventario, feudum retinebit præcipuum. Ita laudatus Isern. in *dicto cap. 1. num. 7. an Agnatus, & in cap. 1. de alien. feud. pater.* Camerar. in *§. Præerea Ducatus fol. 97. litt. M.* Frecc. *lib. 3. in 3. formula invent. numer. 41. verb. quarta conclus.* Amicangelus *dicta quest. 1. numer. 1.* quamque aliter dici posset in feudo ex pacto, & providentia novo, quod vim dicitur habere feudi hæreditarii; adeoque successor teneretur ad onera contracta, prævio assensu Domini; Quod verò ad alia, facto inventario, feudum præcipuum retinebit, ad latè tradita per Amicang. *q. 4. per tot.*

Hinc S. C. Majestas noluit præjudicium afferre vocatis ex propria persona in feudis ex pacto, & providentia, in quibus à feudatariis ne gravari quidem poterant: At in hæreditariis, quibus, usque ad illorum valorem, poterat onus imponi, gratiam concessit ad arbitrium feudatarii, feminas prætermitti posse, instituendo Marem de familia, immediatum successorem; Nam in omni casu, quo feudatarius feminam habuisset immediatè succeditricem (circumscripta gratia) adeò poterat usque ad concurrentem feudi æstimationem, gravare, ut feudum fuisset inane, ac nullius momenti ad beneficium foemina; Ideoque liberrimè suum assensum præstitit, exprimendo: *Placet, quoad feuda hæreditaria:* Et hic est germanus sensus, qui aliter, invita ratione, interpretari nequit; Unde cum feuda, de quibus agitur, sint, ut supra, hæreditaria, non item ex pacto, & providentia: optimè secundum gratiam dispositio processit.

Et ex his secunda Patris objectio, prima longè levior, magisque tenuis, remanet faciliùs dissoluta.

Descendamus ad tertiam de promissa successione in tabulis matrimonialibus, ad quam facillimè respondetur, ut in cæteris.

Siquidem primò negatur Suppositum; nunquam enim legitimus in prædictis Capitulis præfatum pactum succedendi, quod, quatenus pars vellet, invitis regulis artis, ex conjecturis deducere, quod fieri neutiquam potest, tunc respondemus, quòd.

Quamvis hoc pactum expressè adesset, nullius foret momenti ob resistantiam juris, quod nullum, improbum, & invalidum, ipso jure, declarat, ad Text. in *l. fin. & in leg. pactum, quod dotali, C. de pact. l. hæreditas, C. de pact. convent. l. ex eo, Cod. de inutil. stip. l. pactum, C. de collat. & l. si quando, §. 1. C. de inoff. testam.* Interpretes communiter tam in præfatis iuribus, quam in *l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbor. obligat.* Quod non solum procedit in extraneis, sed etiam in filiis, ad quorum beneficium factum fuerit pactum de futura successione, Gloss. in *dicta l. fin. in verb. aliena, Cod. de pact.* ibique DD. & præcipuè Petr. de Bellapert. *col. 1. vers. dico immò filii, Baldus ibid. num. 4.* Cyn. in *2. col. circa princip.* Joannes Fab. in *eadem leg. in princip.* latissimè Decian. in *suo consil. 475. à numer. 21.* & propriè post *numer. 26. vers. similiter ad Iura supra alleg. & in cons. 578. numer. 4.* & itidem in *cons. 184. per dict. l. pactum, quod dotali, ubi agitur de promissione facta à patre filiae, ut æqualiter cum fratre succedat, & deciditur; Pactum esse nullum.*

Quæ conclusio adeò vera est, ut nec etiam Sacramento confirmari queat: latissimè Cacheran. in *decis. Pedemont. 100. numer. 32.* ubi, reprobatis quibusdam contrarium sentientibus, conclusionem prædictam ex cæteris Consultis Civilistis, & Canonistis, Catholicam proficitur, Theaur. *decis. 225. numer. 3. & seqq. Valsq. de success. creat. lib. 2. §. 18. numer. 208. & controvers. frequent. lib. 6. capit. 44. numer. 15.* Gomez. in *l. 22. Taur. numer. 17.* Boer. *decis. 204. numer. 8.* Alexan. Raudens. *resp. 22. numer. 407.* alique communiter omnes, quos latissimè refert, & sequitur Consil. Marcell. Marcian. videndus *tom. 2. cons. 35. per totum, quem sufficit pro cunctis, allegasse.*

Ex tali enim pacto affirmativo, libera testandi facultas adimeretur: Votum captandæ mortis, contra bonos mores civiles, & naturales, induceretur; & ex ipso pacto hæreditas deferretur contra legem, à qua certi modi succedendi introducti sunt. DD. communiter in dicta *leg. stipulatio*, hoc modo concepta Marcian. ubi supra, *sub numer. 3.* quicquid aliter esset in pacto negativo, de non succedendo, juxta Text. in *cap. quamvis, de pact. in 6.* vel in pacto affirmativo de certis rebus particularibus, vel quota bonorum; Secus in hæreditate, vel ejus quota, idem Marcian. *sub num. 4. & 8.* Idque procedit, etiam, si pactum fuisset, favore matrimonii, appositum, ut probatur in dicta *l. quod dotali, Cod. de pact. & in l. hæreditas, Cod. de pact. convent. Cappell. Tholoj. in decis. 452.* Nam favorabilior est causa liberi arbitrii, quam dotis, & matrimonii, Boer. in *dicta decis. 204. numer. 10.* Bald. *Novell. de dot. part. 6. privileg. 44.* Fachin. *controvers. lib. 5. cap. 87.* alique relati per Marcian. *d. cons. 35. numer. 10.* Et propterea, quamvis dolo malo, sub illa specie, gener fuisset inductus ad matrimonium contrahendum, nec etiam focer teneretur ad interesse, quia maritus scire debebat, pactum prædictum à iuribus improbari; Ideoque dum pactio nulla est, nulla quoque nec civilis, nec naturalis oritur obligatio *leg. si non sortem, §. 1. ff. de condiçt. indeb.*

Sicque

Sicque pro interesse nulla actio competit, ut optimè profequitur idem Marcan. *numer. 11.* ad quem cætera remittimus, præsertim pro enucleatione Novellæ 19. Leonis Imperat. ut valeret pactum in Nuptialibus Contractibus initum, quod filii, æqualance, paterna hæreditate potirentur, docens ex Cujac. *observat. lib. 17. cap. 21.* & ex Marcus Anton. del Rio in *Miscellaneis super dicta Novella Leonis, in rubr. Novella Leonis*, quodd, adhuc vivente ipsomet Leone, ipsius Novellæ non fuerunt receptæ, quem admodum in *Cod. Iustiniano* non fuerunt insertæ; Apertissimè namque ex dicta Novella corrigeretur, Text. in dicta l. pactum, quod dotali, C. de pact. quod esset absurdum, cum numquam vim legis obtinuerint, nec legis condendæ is potestatem habuerit, cum Imperatoris nomen, post Imperii translationem de Græcis in Germanos, injustè usurpaverit, ut ex Historicis, eruditissimè fundat laudatus Marcian. a *numer. 15. usque ad 23.*

Per quæ, tertiam partis oppositionem undequaque retulam meritò existimamus.

Pro coronide autem, (ut omnis evanescat partis prætentio) sciendum est, quod præfatus D. Joseph, ex dispositione dicti quondam Illustriss. Ducis, aliud lucrum realiter non percipit, quàm præfens Litigium, quo parum justè afficitur, quippe quod in hæreditate dicti Ducis (circumscripita Terra Marzani, cuius integer valor ad ipsum D. Josephum pertinet, ex causa Majoratus, ut infra) cuncta bona, quæ remanserunt, ad æs alienum persolvendum haud sufficiunt, Enimverò recensere, atque adnotare juvabit: Quodd.

Augustinus Laudatus Senior, usque ab anno 1585. Majoratum perpetuum instituit, cum expressa sceminarum exclusionem, ad beneficium Marium primogenitorum, vel, in eorum defectum, primogenituram representantium, quondam Fabritii Laudati, cum potestate alios ad sui libitum vocandi, & quodd primogenitus successor, Majoratus emolumento non gauderet, nisi trigessimum annum pertingeret, omnesque successores, eodem nomine suo, nuncuparentur, Augustini: Interimque ex fructibus voluit, coacervari cumulum, & quod emeretur exinde aliquis Status, ut constat ex Processu D. Joannæ Carrafæ Matris, & Tutricis D. Andreae Laudati, cum Paulo Laudato, Curatore Dativo Augustini Laudati, a *fol. 22. usque ad fol. 46.*

Postmodum, vigore potestatis sibi reservatæ, in anno 1588. cum eisdem conditionibus, & vinculis, vocavit D. Franciscum Laudatum, suum Patruelem, ejusque primogenitos masculos, vel qui locum primogenituræ tenerent, *fol. 47. d. process.*

Deinde in anno 1626. ad relationem Regii Consiliarii, & postea Regentis Sanfelicii, sub die 22. Aprilis, fuit decisum, Majoratum prædictum spectare ad D. Andream, filium primogenitum dicti quondam Francisci; Verùm, quia erat annorum decem & novem, fuit in eadem sententia declaratum, licere ipsi administrare, præstita cautione de bene administrando, & convertendo fructus in emptiones, servata forma institutionis Majoratus, consulto S. R. C. & de reddendo computa administrationis prædictæ in eodem S. C. quodlibet semestre, fol. .... eodem Process. & extat Decisio, compilata per eundem Reg. Sanfelic. *tom. 2. decis. 165.* Pro cuius exequutione penes acta se obligavit præfatus qu. D. Andreas, & cautionem præstitit, & per sex annos tantum exhibuit computa, quæ nunquam fuerunt discussa, & juxta posita, liquet debitor Majoratus, in notabili summa, præter administrationem gestam per alios quinque annos, pro quibus, neque computa, neque emptionem produxit.

Tandem præfatus D. Andreas, pro exequutione voluntatis dicti quondam Augustini, institit, sibi licere emere Terram aliquam, fol. .... & Decreto S. C. ita provisum fuit, fol. .... Quapropter, in anno 1629. emit Terram Marzani à Marcello Mormile, pro pretio ducatorum 44. mill. & decem: Quorum solvit ducatos 21. mill. ex pecunia & effectibus Majoratus, duc. 2000. promisit ad certum tempus duc. 13. mill. de sua propria pecunia, & pro reliquis duc. septem mille, se obligavit fol. ....

Quibus sic peractis, in eodem anno 1629. sub die 30. mensis Octobris, Recognitionis Instrumentum stipulatum fuit inter ipsum quondam Ducem, & U. J. D. Æmilium Cavalerium, Curatorem datum per S. R. C. pro successoribus in Majoratu prædicto. In quo Recognitionis Instrumento fuit enunciatum, emptionem prædictam fuisse factam partim de pecunia Majoratus, & partim de propria, sibi tamen rescindenda, & quàm primum recipienda de effectibus ipsius Majoratus; ex quo realiter emptio, ejusdem Majoratus nomine, facta fuit; Ac proinde declaravit, ad ipsum Majoratum spectavisse, & spectare omne commodum, & incommodum; Promisitque idem Dux, cunctos fructus, & introitus, perveniendos ex dicta Terra, administrare, & disponere, servata forma voluntatis dicti quondam Augustini, obligando suos hæredes ad simplicem nutum successorum Majoratus, Terram prædictam cedere, renunciare, insolutum dare, aut, quovis alio titulo, transferre in futuros successores ejusdem Majoratus, seu in alios, quos ipsi voluerint, & declaraverint, pro pretio dictis futuris successoribus meliùs placito, dictumque pretium perveniendum, ad quamcunque summam ascendens, & quidquid de fructibus, & proventibus dictæ Terræ in manus hæredum, & successorum ipsius D. Andreae pervenerit, brevi manu, solve futuris successoribus in Majoratu prædicto, tamquam ad dictum Majoratum, & successores illius, spectans, ut ex dicto instrumento fol. .... Super quo fuit impetratus Regius Assensus in forma Cancellariæ fol. .... Et postea, quantitates, ut supra de proprio solutas, sibi per S. R. C. in diversis vicibus, ex effectibus Majoratus, in anno 1630. & 1632. liberari fecit, maxima tamen cum difficultate, quia, ratione dictæ Administrationis, erat debitor in maxima quantitate fol. ....

Ex quo facto duo colliguntur.

Alterum, quodd supremum judicium dicti quondam Illustriss. Ducis prætermittendi propriam filiam, & instituendi d. D. Josephum, non fuit impium, sed justissimum; Honorario namque hæredis nomine, reliquit fratri germano Majoratus successor, id, quod ei debebatur; id, quod sibi ab eodem auferre, nullo pacto licebat.

Alterum, quodd præfatus quondam Dux vicem duarum personarum repræsentabat: unius, scilicet uti emptoris dictæ Terræ, & alterius, uti Tenutarii nomine Majoratus, cujus nomine, uti primus administrator, & successor, se constituit, Terram prædictam in d. recognitionis Instrumento administrare, & tenere, ad notat. per Reg. Galeot. in *contro. 28. num. 8.* Sicque illa Tenuta, quæ penes ipsum, uti Majoratus Administratorem, aderat, cum sit burgenfatica, Reg. Merlin. *contro. forens. tom. 2. c. 81.* Sequitur, non modò legitimè, sed ritè per Curiam d. Terræ, præfatum D. Josephum fuisse immissum in possessionem, quam, ut supra, propria auctoritate, vigore Testamenti, etiam capere poterat; immò, quamvis non esset hæres, ad minùs eadem D. Josepho competere feudum retentio, donec sibi integrum pretium persolveretur, ad notata, & congesta per eundem R. Merlin. *d. c. 81. num. 4.* Nam, licet utile Dominium feudi empti ex pecunia Majoratus, non fuerit ipsi Majoratui quæsitum; Nihilominus quæritur Domino pecuniæ actio ad pretium, vel ad ipsum feudum consequendum, vel alteri cedendum: Quæ quidem actio, sive sit feudalis, sive non, ad latissimè tradita per D. Reg. Galeot. *d. contro. 28. per tot.* alteri non competit, quam ipsi D. Josepho, Majoratus successor.

Quid jam sermonem longiùs protrahamus? Quo progrediamur ulterius?

Habetis, Senatores amplissimi, D. Josephum Laudatum, hæredem ex Testamento.

Habetis, Testamento, profligatis nebulis, quibus illud competrix nititur offuscare, nullam posse inuri labem, maculam nullam aspergi, neque respectu Testatoris, neque Instituti, neque rerum hæreditariarum.

Habetis, D. Josephum hæredem, ritè, rectèque possessionem ingressum: Longè justiori, ac meliori titulo, quam sibi Adversaria prætendit usurpare.

Habetis eundem, semoto adhuc Testamento, fuisse ex propria persona successorum.

Habetis impræsentiarum & hunc justæ suæ possessionis, debitæ mantutionis, & conservationis, vestri justissimum petitem.

Ecquis ambigat, per vos, veræ Justitiæ eximios cultores, & dispenfatores rectissimos, ipsum vori compotem factum iri, & ex his, quæ summarie scripsimus, & ex aliis, quæ supplebit, de more, vestra, Sapientissimi Domini Judicantes, doctrina?

Sic fore præstolamur: Pleniùs satisfacturi, si pleniori judicio fortasse fuerit opus.

DISCEPTATIO CCCLXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species asseritur, & disputatur.
- 2 Frater Patruelis jure antiquo præfertur Amitæ in feudis.
- 3 Fœmina qualiter habilitetur in feudis.
- 4 Masculi in feudis qualiter præferantur fœminis.
- 5 Pragmatica ultima de feudis qualiter disponat.
- 6 Gratia pragmaticæ ultimæ qualiter fuerit observata.
- 7 De Luca ad Francum decis. I. n. 50. adducitur, & impugnatur.
- 8 Gratia verba an admittant filia propriæ exclusionem ad favorem masculi remotioris.
- 9 Verbum (videbitur) de quo in gratia qualiter explicetur.
- 10 Addentes ad Rovitum cons. I. adducuntur ad propositum.
- 11 Gratiam prædictam qui explicaverint, & qualiter.
- 12 De Luca adducitur pro nostra sententia.
- 13 Filia feudatarii an excludatur ob dispositionem Patris in proximè successurum.
- 14 Heres masculus, vel fœmina quando possit gravari usque ad valorem feudi.
- 15 Verbum videbitur, de quo in gratia qualiter explicetur.
- 16 Gratia causa finalis quæ sit, & qualis.
- 17 Gravari usque ad valorem feudi quando possit quis, & qualiter.
- 18 Agnatis veniens jure aperto, & proprio statim est mittendus in possessionem.
- 19 Jure proprio, & aperto venire quid in feudis.
- 20 Familia an possint facere pacta de certo modo succedendi in feudis.
- 21 Causa Marchionis Alsidelis adducitur ad propositum.
- 22 Causa Antonii Pappacoda adducitur.
- 23 Causa Principis Colli adducitur.
- 24 Causa Caroli Filomarini adducitur.
- 25 Causa Beatricis Vrsina adducitur.
- 26 Testator disponens secundum gratiam an teneatur illam exprimere.
- 27 Dispositio præsumitur secundum jus municipale.
- 28 Institutio majoratus an censeatur facta vigore licentia, ea non expressa.
- 29 Legatum factum, etiam non expressa gratia valet.
- 30 Remedium l. fin. C. de edict. Div. Adrian. tollen. quibus competat.
- 31 Decisio prima de Franchis à quibus impugnatur.
- 32 Dispositio facta omni modo meliori comprehendit gratiam etiam non expressam.
- 33 Dispositio facta in Codicillis, nulla facta mentione de gratia valet.
- 34 Feudatarius testando assimilatur militi.
- 35 Feudatarius sicut miles potest duos heredes facere in diversis parimoniis.
- 36 Feudum ex pacto, & allodium an dicantur stare de per se.
- 37 Feudum hereditarium an faciant unum corpus cum allodio.
- 38 Regens Rovitus decis. 94. adducitur, & explicatur.
- 39 Patruus, & Amita qualiter succedant.
- 40 Dominus Staibanus resolut. 99. adducitur, & declaratur.
- 41 Gratia concessio, & confirmatio, ac exequutoriatio quando fuerit.
- 42 Gratia an habeat locum in officiis, & quando.
- 43 Heres in feudo hereditario tenetur ad solutionem legatorum.
- 44 Heres in feudis quando teneatur ad inventarium, & quid si non faciat.
- 45 Gratia dispositio refertur.
- 46 Filia propria Testatoris an possit excludi vigore Gratia, & adducitur Montanus negans.
- 47 Feuda hereditaria, & ex pacto quæ sint.
- 48 Feudum antiquum, & novum quodnam sit.
- 49 Gratia de quibus feudis loquatur, & verba ponde-

rantur ly quasi antiquum.

- 50 Immissio cui competat filia, vel agnato instituto.
- 51 Decisio Marchionis Pinelli declaratur.
- 52 Decisio status Bisiniani declaratur.
- 53 Decisio Marchionis Lavelli declaratur.
- 54 Decisio Beatricis Pignatella explicatur.
- 55 Immissio filia ab intestato denegatur in feudis, posita dispositione facta secundum gratiam, & quando.
- 56 Textus in cap. I. §. inter filiam si de feudo defuncti militis, &c.
- 57 Immissio denegatur si in promptu doceat pars de suo Iure.
- 58 Hodie constat, hodie agamus quando procedat.
- 59 Regens de Marinis tom. 3. allegat. 43. adducitur ad materiam.
- 60 Pragmatica, n. 4. de feudis explicatur.
- 61 Pecunia redacta ex feudis, vel ad illa emenda destinata, quando dicatur feudalis.
- 62 Feudum antiquum, & novum qualiter de Iure Regni dici debeat.

ARGUMENTUM.

Gratia concessa in pragmatica ultima de feudis confirmata, & pluries exequuta, ac practicata in causis, an locum habeat, si feudatarius habens filiam nuptam illi relicta dote promissa, hæredem facit fratrem patruelem familiæ propriæ conservatorem, & cui competat immissio filia nec vel fratri testatoris habenti pro se testamentum, & plura enucleantur verba Gratia, & ad materiam, & an necesse sit disponere, & uti expresse de Gratia prædicta an sufficiat disponere per verba, ista, & omni meliori via, & quid si dispositio fiat in Codicillis, &c.

JURIS RESPONSUM.

P R O

Illustris. Domino Josepho Laudati, Hodierno Duce Marzati,

C O N T R A

D. Joannam Laudati, &c.

IN hac causa è nobis collegiata pro Illustris. D. Josepho Laudati Hodierno Duce Marzati super articulo, an potuerit D. Andreas alias D. Augustinus Laudati, relicta filia, scilicet D. Joanna, feudum, vigore Gratia, relinquere D. Josepho Laudati ejus fratri.

Respondendum esse æstimavimus ad favorem fratris, exclusa filia, tum in jure, tum in facto. In jure quidem.

Probatur primò, quia jure communi antiquo frater patruelis, quamvis remotior præferebatur Amitæ, quia præsertim sexus excluderebat prærogativam gradus; ergo soror patruelis, quamvis remotior præfertur masculo anteriori, post alios Capanus de jure ad hoc, quæst. 7. numer. 29. & fœmina habilitatur per Constitutionem in aliquibus, & per constitutionem, ut de successionibus, in quibus juribus habetur fœminas ad feuda admitti, & post Gratias concessas Neapoli, & Regno, prius in favorem patruis, & Amitæ, & deinde fratris patruelis, ut in cap. Gratiarum, anno 1536. inserta in pragmat. 12. de feudis, & notat Camillus de la Ratha in Theatro feudali, pag. 90. dilucidat. 81. num. 7. Urfinus part. 3. de success. feudi, lib. 2. numer. 50. dat rationem Urfinus, quia Amita est proxima in gradu & potior fratri patrueli; ergo similiter dici debet in præsentis, quòd frater excludat filiam acquirentis.

Neque dicas, quòd in feudis masculi præferuntur fœminis, juxta jus Francorum, & masculus censeatur proximior in successione, ut in dicto §. 1. Peregrinus artic. 21. num. 19. Giurba de success. feudi, §. 2. pag. 13. numer. 33. Fusarius quæst. 357. Altogradus consil. 95. numer. 21. lib. 2. quia textus loquitur in terminis investiturae, vigore cujus præferuntur masculi fœminis, non tamen quando præferuntur solum masculi ejusdem gradus, & lineæ, ut in Regno, Capanus ubi supra, Lanarius consil. 1. numer. 35. Iternia

Yfemia in dict. capit. 1. & alii, quos refert Molina lib. 3. de primogenitura, capit. 4. numer. 50. Urfinus part. 2. quest. 4. artic. 25. num. 18. & seq. & quest. 4. artic. 20. numer. 8. & q. 5. art. 2. numer. 4.

5 Sed totum procedebat jure antiquo, hodie ex *pragmat. ultima, de feudis*, attributa est facultas feudatariis disponendi, tam in actu inter vivos, quam in ultima voluntate, in beneficium masculi remotioris in familia, & assensus habetur pro præfinito, & sic poterit feudatarius Amitam excludere à succedendo, faciendo hæredem fratrem patrualem, ut bene de la Ratha *dilucidat. 81. numer. 8. Montanus controu. 10. numer. 32. Regens de Marinis lib. 1. resol. 126. numer. 75.*

6 Quæ quidem Gratia fuit observata pluribus in causis, ut in causa Marchionis Casaalboris, qui instituit Vincentium Caracciolum fratrem patrualem, dum aderat Juditha Caracciola foror, & ita fuit etiam practicum in causa Principis Collis super refutatione feudi in beneficium Fabritii de Summa fratris utrimque conjuncti, de terra, & titulo Marchionis Circelli, dum haberet filios, quæ exempla, & alia refert Rovitus *decis. 94. Montanus de Regalibus, §. familia, numer. 7. Sanfelicius decis. 292. Roccus tom. 1. responso 44.* ergo exclusa filia potest Baro vigore Gratia hæredem facere successurum in feudis.

7 Sed novissimè putat de Luca ad Francum *decis. 1. numer. 50.* quod exemplum exclusionis filia non est approbandum, ex verbis *pragmaticæ*, dum in supplicatione insinuatur modicitas damni inferri fœminis, ex tali dispositione, ibi: *(E caso che come succederia la femina, succede lo mascolo, nè meno se causeria molto danno alle femine, potendo hoggi il feudatario gravare il feudo, insino al valore di quello)* qui sermo non adaptetur filia, quæ nequit gravari in toto valore feudi, & gratia loquitur de feudis hæreditariis tantum, ut in fine *pragmaticæ*.

8 Sed contra, quòd verba *pragmaticæ* admittant exclusionem filia, dicit Regens de Marinis *lib. 1. resol. 22. numer. 11.* cui se remittit consulendum de Luca *numer. 50.* ubi supra, & per hoc idem Luca *in appendice post secundam centuriam, in observat. 1.* dicit excludi filiam ex tali dispositione facta, vigore Gratia, & hanc opinionem esse contra se communiter receptam, & sibi ipsi respondet cum Bartholomæo de Luca, quòd legitima filiis non imponitur gravamen usque ad valorem feudi, cum legitima debeatur in æstimatione feudi, & gratia est concessa ob bonum publicum, ut feuda conserventur in agnatione, seu in familia, nec excludit filiam ex culpa, vel ex delicto, & ulterius dicit gratia, ut maritandæ possit relinqui quod videbitur ipsi feudatario, & verbum videtur importat arbitrium boni viri, & miror de Luca, qui timer approbare opinionem contra filiam, cum Capitulum eam non exprimat, & quando non concurrat masculis, tunc ipsum feudum est ejus legitima, seu in eo debetur, & quando gratia dat facultatem relinquendi fœminæ, si maritata sit, vel vidua fœminæ semper ponit in libertate feudatarii, si velit relinquere per verbum possit, ex Ludovisio *decis. 85.* immò addit, quòd possit legare ex benevolentia supponens per necessarium antecedens non esse filiam.

10 Probatur secundò, ex J. C. Altomario novissimo addecente ad Rovitum *in consil. 1.* ubi quærit *ex pragmat. 33. & ultima de feudis*, per quam potest feudatarius habens fœminam in successorem disponere, tam in vita, quam in ultima voluntate, de feudis etiam titulat in remotiorem agnatum masculum successurum immediatum post fœminam illam, relicta dote fœminæ, si non est nupta, & si est nupta relicto aliquo, videbitur amoris causa, & refert Author ille duas opiniones. Primam refert de Gratia prædicta plura dixisse Lanarium ad Patruum *in capit. 1. de success. feudi, Montanum in capit. Imperialem, §. prætereà Ducatus, numer. 18. de prohibita feudi alienat. per Federicum, & de Regalibus, §. finali, numer. 7. de Marinis lib. 1. capit. 126. numer. 75. & lib. 2. capit. 29. numer. 11. Roccus responso 44. lib. 1. Montanus controuers. 10. numer. 32. la Rata part. 3. Theatri dilucidat. 81. Rovitus decis. 94. Capycius Latro consult. 77. qui ait, quòd stante dicta, *pragmatica* potest hodie fieri fideicommissum in feudis, sequitur Pratus *discept. capit. 78. idem de Marinis dicto capit. 126. numer. 76.* & isti Doctores pro feudatario tenent contra filiam propriam adducit Altomarius secundam sententiam dicentem non habere locum *pragmaticam* prædictam, quando est filia feudatarii, quia in illius præ-*

judicium non credit posse disponere in agnatum remotiorem, quia non videtur posse colligi ex verbis dictæ *pragmaticæ*, neque ex mente petentium, adducit de Luca ad Francum *decis. 1. numer. 50. & in appendice ad centuriam secundam*, qui tamen de Luca dicit in praxi filiam etiam excludi propter gratiam: nam intentio petentis, & concedentis fuit, ne feuda exirent in alienas personas, & familiam, quæ ratio militat etiam in filia fœmina, quæ nubendo in aliam fœminam feuda adducit, ibi, de qua re D. Staibanus *resolut. 197. numer. 70. Regens de Marinis lib. 2. cap. 29. numer. 11.*

Neque dicas cum de Luca in addit. ad Francum *dict. decis. 1.* quòd verba *pragmaticæ*, & Gratia solum competant fœminis, non filia feudatarii, quia feudatarius potest gravare feudum usque ad integrum ejus valorem, quæ verba dicit de Luca non possunt comprehendere filiam, quæ non potest gravari usque ad valorem feudi, sed deducta legitima dicit Francus *decis. 1. numer. 39.* ut bene additio ad Rovitum *consil. 31.*

Respondeo primò, esse attendenda verba dictæ Gratia, & *pragmaticæ*, etenim omnis fœmina potest gravari usque ad valorem feudi, deducta dote, quam debet illi Pater relinquere, si est filia, ut dicta *pragmatica* habetur, ibi: *(Possa detto feudatario sopra detti feudi stabilire tanto, quanto li parerà per sua dote)* nec valet responsio de Luca *in appendice*, dum ait per illum verbum *(Parerà)* ut non inducitur necessitas dotandi, sed ejus mera voluntas relinquendi, & sic non possit comprehendere filiam, quam tenetur præcisè dotare, sed alias fœminas non descendentes. Respondeo enim, quòd illud verbum *(li parerà)* inducit necessitatem: nam quamvis sit relictum in arbitrium feudatarii, dotem relinquere, arbitrium tamen debet esse regulatum ab arbitrio boni viri, ut dicit Text. *in leg. fideicommissaria libertas, la secunda, in principio, ff. de fideicommiss. libert.* ibi: *(Si tibi videbitur peto, ut manumittas, quod accipi debet, ac si dictum fuisset, si tibi quasi viro bono videbitur)* quod idem si dictum esset *(Da ei, ut tibi placet)* post Bart. & alios dicit Menoch. *de arbit. q. 8. numer. 33. & qu. 7. numer. 14.* & sequitur Gizzarellus *decis. 55. numer. 3.* etiam si sumus in dubio, an verba sonent, in merum liberum arbitrium, an verò in arbitrium boni viri, Menochius ubi supra.

Respondeo secundò, quòd licet verbum illud *(parerà)* debeat intelligi de mero libero arbitrio feudatarii, intelligitur tamen relinquendi, & assignandi fœmina ultra dotem quicquid voluerit, & non infra dotem, cum dos non possit esse sine matrimonio *l. 3. ff. de jure dotium, l. fin. Cod. de donat. ante nuptias*, ubi Doctores, & sic per necesse debet relinqui dos congrua matrimonio, dum *pragmatica* ibi dicit *(quanto li parerà per la sua dote)* & ly dote intelligitur de dote congrua apta ad matrimonium: nam si secus fuisset intentio petentium gratiam, non dixissent *(per sua dote)* sed *(quanto gli parerà)* ergo dum loquitur de dote, & addunt ibi *(li parerà)* debet intelligi ultra dotem ad suum arbitrium, dummodò dos non sit totus valor feudi.

Probatur tertio, quia causa finalis gratia est, ne exeant feuda extra familiam, unde conclusio colligitur, quòd si fœmina in feudo successibilis, sit nupta alicui de familia, non comprehenditur in *pragmatica*, ut pater ex verbis dictæ *pragmaticæ*, ibi, *(le quali se casano in famiglia aliena)* igitur quando nubunt propriae familiae, cessat gratia, prout diximus de fideicommissis relicto fœminæ, ad quod admittitur etiam fœmina nupta alicui de familia, licet remotiori, quamvis alioquin ipsa non admitteretur; cum per illam tunc conservetur familia, ut latè Fusarius *quest. 352. numer. 42.* sic agnatus qui instituitur in feudo exclusa fœmina, neque potest gravari usque ad valorem feudi, ne alias eluderetur illius mens, cum cogeretur illa vendere pro satisfaciendis oneribus, & sic exirent de familia, ut latè Staibanus *resolut. 199. numer. 3.* & Luca ad Francum *decis. 1. numer. 2.* & est notandum quòd quando agnatus venit jure proprio, sive aperto ad successionem feudi, statim est immittendus etiam contra fiscum, dicitur verò venire jure aperto, quando agnatus est comprehensus in Constitutione, ut de successibus, aliisque *pragmaticis*, & novissimis gratiis huic Regno concessis, de Curtis *in diversorio, part. 3. capit. 3. à num. 100. cum sequenti*, licet Montanus *de Regalibus officiis, à num. 10.* dicat illum venire jure aperto, qui est tantum

comprehensus in dict. Constitut. ut de successioneibus, quod non videtur quomodo possit procedere, ut bene Altomarius ad Rovitum *conf. 1. in fine*, qui in consilio secundo, adducit sententiam veram, ut possint familiæ facere conventionem, ut fœminæ non succedant in eorum feudis, dummodò id fiat cum beneplacito Regis, sicut quælibet familia potest facere pactum, vel consuetudinem, ut fœmina non admittatur ad certa bona, sed non poterit facere, ut non admittatur ad omnia bona, latè Altomarius ad Rovitum *conf. 2. per totum*.

21 Probatur quartò, quia cum Marchio Alfedelis instituit hæredem in feudalibus Ducem Montis Nigri, ejus Patrum, relicta legitima Lucretiæ Buccæ de Aragonia suæ sorori utrimque conjunctæ, quæ erat proximè successura in feudo, in quo testamento nullam fecerat mentionem. Marchio de Gratia suæ Catholicæ Majestatis, fuit disputatum in S. C. an potuisset id facere, & an sorori illi competere inmissio vigore l. finalis, Cod. de edict. Div. Adr. toll. cujus gratiæ verba refert Roccus *responso 44. tom. 1. in principio*, & fuit dictum voluisse dispositionem, & hodiè Gratia verba sunt inserta in *pragmat. 33. de feudis practicata*, etiam, ut suprà diximus in causa Marchionis Casæ alboris, qui instituit Vincentium Caracciolum fratrem Consobrinum, dum aderat in dicta Caracciola soror utrinque conjuncta, teste Rocco ubi suprà.

22 Secundò in causa Antonii Pappæcodæ, qui instituit Antonium Pappamcodam fratrem, relicta nepte ex filia immediata succeditrice, super Terra Massafri, de qua Rovitus *decis. 94.* nulla facta mentione de Gratia prædicta in testamento, & fuit iis transacta, soluta per D. Antonium modica summa, cum terra valeret scutos centum mille, & supradictæ transactioni Sacrum Consilium suum interposuit decretum.

23 Tertio per Principem Colli, qui refutavit Fabritio de summa ejus fratri utrimque conjuncto Terram, & titulum Marchionatus Circelli, dum habebat filios, quæ exempla allegat Fulvius Lanarius in addit. ad Patrum scilicet ad Reg. Lanarium *capit. 1. num. 22. de success. feudi fol. 242.* Rovitus *decis. 94. numer. 3. & 6. in fine*, Montanus in *capit. Imperialem*, §. præterea Ducatus, num. 28. de prohib. feud. alien. per Federicum, & de Regalibus, §. finali, numer. 7.

24 Quartò in causa Caroli Philomarini, qui instituit Marcellum fratrem in Terra Atellæ, relicta Marchionissa Boni Albergii filia, de qua causa citatur Regens Sanfel. *decis. 241. part. 1. sed videatur*, quia non invenio.

25 Quintò in causa D. Beatricis Ursinæ, junctis aulis, pro qua scripsit Rovitus à primo consilio usque ad decimum, cum Alexandro Loffredo, quæ fuit hæres instituta à Principe ex gratia concessa a Sua Majestate, quod possit disponere de feudo etiam in extraneum, vigore dicti testamenti D. Beatrix fuit immissa in possessionem feudorum, non obstante contradictione Alexandri immediati successoris in feudalibus, ut refert Marcianus *conf. 26. & 27. lib. 1.*

26 Neque dicas in pluribus, & quasi omnibus supradictis causis non adesse dispositionem factam cum facultate utendi dicta gratia.

Respondeo primum argumentum supponere illam questionem à DD. agitatam, si feudatarius non expressit disponere vigore illius gratiæ, an validè disponat prima opinio ex relatis à Domino Staibano *resolut. 119. tom. 2.* tenet non valere ex Baldo, Afflicto, & aliis apud Frecciam *lib. 2. de subfeudis, quest. 5. per textum in l. 3. §. 1. ff. de militari testamento per Fusarum consil. ....* & Freccia ait, quod habens potestatem aliquid disponendi de jure speciali, & de jure communi, si velit agere de jure speciali, debet dicere, alias nihil agit, Galeota *lib. 2. controvers. 49. numer. 40. & controvers. 51. à numer. 39.* alias sequerentur plura specialia. Secunda opinio est, quam tenet Roccus *tomo 1. responso*

27 44. quod valeat dispositio, quia in dubio quisque censetur disponere juxta jus municipale, & non commune, Mantica de *conjecturis, lib. 6. tit. 7.* Gratianus *capit. 99.* Regens Capycius Larro *decis. 3. numer. 4.* & assensus dictæ pragmaticæ dicitur legis dispositio Montanus de Regalibus, numer. 20. sic in simili institutio majoratus censetur facta virtute facultatis, sive licentiæ obtentæ, licet non fuerit expressa, ut probat Molina *lib. 2. de primogenitura, capit. 7. numer. 18.* ubi refutat contrarios, ut benè dicta Gratia generalis est, & efficacior, ac jus municipale, & non est singularis unius facultas, in quibus requiritur spe-

cialis mentio, & procedunt jura supra allegata.

Confirmatur quia si feudatarius legat aliquid fœminæ pro eo, quod prætere de possit, si disposuisset servata forma gratiæ, ita disponentis, ut vassallus legeret aliquid pro dote si puella sit innupta, vel pro benevolentia, si nupta sit, in casu, quo legavit Testator ducatus centum sorori censetur satisfecisse pragmaticæ, & masculus institutus succedit tamquam non existente fœmina, Roccus ubi suprà DD. de quibus de Marinis *lib. 1. resolut. 29. num. 12.* ubi respondit primogenitum habentem filiam, posse illam excludere instituendo neptem ex fratre secundogenito, non autem tertio genitam.

Confirmatur secundò, quia extraneo vel non, legitimo successore instituto in feudo non competit remedium l. fin. Cod. de edict. div. Adr. toll. sed textus ille habet locum, quamvis institutio fiat in personam immediatè successuram, ex lege feudi vocatus, ita de Ponte *conf. 20. num. 6. & conf. 62. numer. 1. & conf. 23. vol. 2.* Rovitus in *pragmat. 11. de feudis, num. 87.* Staibanus *resolut. 199. per totam*, de Marinis *allegat. 43. tom. 3.* Neque dici potest, quod etiam incapax feudi potest obtinere tenuram. Respondeo enim id procedere quando defunctus non esset Dominus, secus quando est Dominus; nam tunc debet esse capax hæres ne succedatur diverso Jure, Dominus Regens Galeota *lib. 1. controu. 36. num. 30.*

In quo etiam adverto, quod contra Dominum de Francis *decis. 1.* insurgit Camillus de Curtis feudista præstantissimus, quem spiritum contradictionis vocat Provençalus ad *Consuetudines Neapolitanas observat. 16. numer. 10. & adversus d. decis. 1. in suo diversorio, part. 1. capit. 11. numer. 60.* ait quod succedens in feudo hæreditario ex lege immediatè, alio instituto hærede in eo, non tenetur ad legata, & debita sine assensu, pro qua sententia militat de Georgio *allegat. 20.* Anna *allegat. 96. & 129.* Fabius Marchesius, & Bambacarius apud Galeotam *lib. 1. controuers. 36. numer. 28.* qui dicunt non teneri ad onera talem successorem, quia non venit ab homine, sed à lege, ex l. ex facto, ff. de hæredibus institut. & in feudo ex l. quoties, C. de hæred. institut. propterea non esset alias disponere.

Respondeo secundò fuisse in testamento apposita illa verba (omni modo meliori) quæ non restringunt ad specificata, sed ampliant, ut actus valeat, & faciunt valere actum eo modo, quo à lege permittitur, & intelligitur de lege, statuto, & consuetudine, Roccus *d. responso 44. à num. 7. cum seqq.* quem legas ad articulum de licentia, quod non sit necessaria in dispositione, quæ concordari potest cum l. 3. ff. de milit. testam. quia ibi loquitur textus de privilegio, sed in præsentī sumus in gratia redacta hodiè ad legem, ut est pragmatica ultima de feudis.

Quod etiam ampliatur, ut possit fieri dispositio in Codicillis, quia verba gratiæ sunt permittentia, tum in actu inter vivos, tum in ultima voluntate, posse fieri feudi dispositionem, ergo in Codicillis potest fieri, ut benè post Montanum dicit Roccus *responso 45. numer. 16. tom. 1.* tum quia gratia prædicta dat potestatem testandi de feudo, in masculo de familia, comprehenso tamen in investitura, testamentum autem ex proprietate verbi comprehendit hæredis institutionem, substitutiones, & legata, uti partes subjectivas illius, ergo Textus in §. igitur, institut. de pillari substitutione, & assensus ad testandum includit omnes testamenti partes, ut sunt legata, fideicommissa, & substitutiones, ut post Montanum dicit Roccus *responso 44. in fine*.

Ex quibus infertur primò feudatarium in testando assimilari militi, ergo poterit relinquere duos hæredes, unum in feudis, alium in allodio, ex eo quia onera inter utrumque hæredem, ut contributionem faciendam pro rata bonorum, & benè Francus *decis. 1. numer. 24.* sed in milite relinquere duos hæredes, unum in Castrensisibus, alium in paganis, deceditur in tit. institut. de milit. testam. ergo, & inter hæredes non communicantur onera, sed quodlibet patrimonium sustinet sua propria, inspecta origine contractus debiti, leg. si certarum, ubi Baldus, & alii, ff. de militari testamento, & quamvis aliqui quærant utrum doctrina Baldi intelligenda sit tam in feudo ex pacto, & providentia, quam hæreditario, & feuda, & allodia dicantur stare de per se, ut Patrimonia distincta, & separata, prout in milite, & sic affirmant DD. apud Camerarium in cap. 1. an Agnati, quest. 22. numer. 155. Montanus in cap. Imperialem, §. præ-

- §. *præterea*, numer. 120. de *prohibit. feud. alien.* per Federicum, Mucius *quest.* 39. numer. 15. Alii dicunt contrarium cum Amicangelo de *feudis*, capit. 20. nam feudum hæreditarium tantum facit unum corpus, idemque patrimonium cum allodio, Giurba de *success. feudi* §. 1. *quest.* 20.
- 37 num. 30. Alii dicunt simpliciter, & absolute feudum hæreditarium non facere unum corpus cum allodio, nisi secundum quid, respectu contributionis onerum, sed quoad alios procedere comparitionem militis, ut feudatarius, & utrumque posse decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum, juxta *leg. si duobus*, ff. de *militari testamento*, intestatum in castrensis, & testatum in paganis, vel e contra, & proinde sicut miles si instituat unum in paganis, & alterum in castrensis, inter ipsos non habet locum jus accrescendi, nam reputantur ut duæ hæreditates, etiam si institutus in Castrensis non adiverit, ita etiam feudatarius potest decedere testatus cum allodio, & intestatus in feudo, vel relinquere duos hæredes, inter quos cessabit jus accrescendi la Rata de *feudis* pag. 90. *dilucidat.* 72. numer. 27.
- 38 Infertur secundò ad Regentem Rovitum *decis.* 94. ubi mortuo Antonio Pappacoda nepote Celidonia Pappacodæ ex fratre, Amita Antonia vacavit Terra Massastræ, & hæres ab intestato cepit possessionem feudi prædicti, è contra Amita dicta Celidonia accepit possessionem dicti feudi novi, sed si esset feudum antiquum tunc ex gratia concessa per Regem Catholicum de anno 1507. ut in *pragm.* 6. de *feudis* succedit Amita, & Patruus, tam in antiquis, quam in feudis novis, & frater succedit cum onere dotandi neptem, ut in anno 1615. in *pragm.* 31. de *feudis*, & quòd dispositio Gratia etiam in feudis antiquis locum habeat, legatur Rovitus in simili in *decis.* 94. à numer. 4. quia alias esset gratia frustratoria; nam ex alia gratia in feudis succedit Patruus, & jure communi succedebant frater fratri, &c. quòd feudum sit antiquum respectu fratris succedentis, latè post Rosental apud Rovitum *decis.* 94. à numer. 12. cum *seq.* quia ex gratia, de qua in *pragm.* 33. de feudis remanet antiquum, ut latè Rovitus ubi supra, Ursinus de *feudis*, p. 2. de *success. feudi*, q. 7. & Galeota *respons. fiscali* 23. Idem Ursinus *part.* 2. cap. 2. *quest.* 3.
- 40 Infertur tertio, cum Staibano dict. *resolut.* 99. ad casum Marchionis Alfedelis, de quo Roccus d. *respons.* 44. possessionem nepotem jure feudorum vocatum esse ad feudum admittendum, non verò deberi successionem instituto in Codicillis, propterea Lanarius ad Patrem in *tit. de success. feudi*, cap. 1. numer. 450. conclusivè loquendo, ait, quòd quando instituitur persona extranea, vel non immediate successura non habet locum remedium *leg. finalis*, Cod. de *edict. Div. Adr. toll. ex Afflict.* *decis.* 119. DD. apud de Georgio *allegat.* 22. Rovitus in *pragmat.* 11. de *feudis*, qui refert fuisse decisum pro Marco Antonio Moles in causa Marchionis Lavelli, cum Joanne Antonio de Tuso ejus fratre, qui non obstante testamento, fuit Marchio missus in possessionem, uti ejus primogenitus, in qua causa scripsit Lanarius *conf.* 80. & 81. & in eadem causa scripsit Regens de Ponte *conf.* 62. numer. 18. Regens Tappia *decis.* 1. S. C. Rovitus in *pragmat.* 11. de *feudis* numer. 122. in causa illorum de Vicecomitibus in feudo Roseti, referente Consiliario Meliore, junctis aulis, & in causa Principissæ Geracii sororis Paridis Pinelli, cum Marchione Paulæ fratre, referente Sanfelicio, latè Lanarius ad Patrum ubi supra.
- 41 Infertur quarto per Gratiā concessam huic fidelissimæ Civitati in Parlamento de anno 1605. ut possint Barones disponere, tam in vita, quam in morte de eorum feudis in beneficium illius masculi de familia, qui tempore dispositionis succedit, nisi adesset fœmina proximior, cui provideri debet secundum dictam gratiam, quæ gratia est registrata in *pragmat.* 31. de *feudis*, quæ Gratia fuit deinde executiata in anno 1617. & iterum confirmata per suam Majestatem in anno 1622. & iterum in anno 1623. in qua Gratia intelliguntur etiam substitutiones, & fideicommissa Barones posse facere, ut post alios Capycius Latio *consult.* 76. à numer. 35.
- 42 Quæ Gratia habebit locum etiam in officiis concessis ad modum feudi pro hæredibus ex corpore, in causa Francisci Protonobilissimi filia, D. Cornelie de Montibus Achajæ tum D. Vincentio de Montibus, facto hærede in omnibus bonis, in quibus aderat gabella bajulationis in directibus, passibus, &c. Lanarius, ubi supra, numer. 3.
- Caponi *Discept. Tom. V.*
- Infertur quintò hæredem in feudo hæreditario teneri ad solutionem legatorum, sive onerum pro concurrenti valore feudi, etiam quòd aliis fuisset hæres institutus in feudo, ut patet in contractibus ejus, Francus *decis.* 704. licet contrarium asserant alii apud eundem, & apud Gizzarellum *decis.* 28. & apud Camillum de Medicis *conf.* 65. & est notandum, quòd hæres in feudo hæreditario non conficiens inventarium, tenetur ultra vires hæreditarias, & ultra valorem feudi, ut decisum in causa Prosperi Tuttavillæ Marchionis Chiusani, qui fuit à Marchione Patruo institutus in solo feudo, relicta uxore in burgenfaticis hærede, & aliàs decisum refert Lanarius in addit. ad Patruum, ubi supra. Quòd si defunctus instituat hæredem immediate successurum in feudo tantum, & alium hæredem in alodiis, si non conficiat inventarium, de solo feudo tenetur, & in feudo tenetur solum legata, &c. Lanarius ubi supra, numer. 32. tum quia jure feudali non habemus inventarium in feudo, cap. 1. de *feudi cognitione*, sed tantum de jure civili ergo, &c. Lanar. ubi supra, numer. 33. cum *seqq.* & numer. 52. cum *seqq.*
- Infertur sexto cum Montano *controver.* 10. in fine, dicente in Regno non esse necessarium assensum Regium in dispositione, quæ sit, sive inter vivos, sive in ultima voluntate, de feudo hæreditario in proximiorum masculum suæ familiæ, sive agnationis, qui tamen sit in gradu successibili de jure feudorum, si non extaret fœmina proximior, quæ excluderet masculum illum, data dote de paraggio, unde putat Montanus de *Regalibus*, capit. ult. in fine à numer. 7. non posse institui proximium successurum, relicta filia proximiori, cujus contrarium fundavimus in presenti libello, & erit à Montano recedendum, prout est recedendum ab eodem in cap. *Imperialem*, §. *præterea Ducatus de prohib. feud. alienation.* per Federicum à numer. 48. cum *seqq.*
- Infertur septimò feuda hæreditaria, ut sunt omnia in Regno cum ea forma, ut masculus præferatur, fœminæ, & major natu præferatur minori, Afflict. in cap. 1. an *Agnati*, qui dicit esse talia feuda ex pacto, & providentia, & confecto inventario succedentem, non teneri ad onera, & quamvis improbetur per Francum *decis.* 1. numer. 21. Regentem de Marinis *lib. 2. resolut.* 56. Mucius *quest. forens.* q. 28. numer. 27. ubi putat, qualitatem non destruere naturam feudi ex pacto, ex cap. 1. de *alienat. feudi*, ubi filius nequit repudiare allodium, in quo est institutus, & capere feudum ex pacto ad conservandum honorem Patris, & tamen feudum esse ex pacto, Theodorus *allegat.* 22. numer. 7. à quo desumpsit, Mucius ubi supra, est videndus Gizzarellus *decis.* 28. qui occurrit pluribus difficultatibus, & Praxis admisit opinionem contra succedentem in feudis, Capyc. Latio *consult.* 10. numer. 20. Merlinus *part. 2. controu.* 81. numer. 12. ubi contra Annam, & alios DD. testat judicatum, & quamvis de Curte impugnet Gizzarellum, tradens non causam, sed personas fuisse judicatas, tamen legas Biloctam *conclus. feudali* 59. Amicangelum *quest. feudali* 1. à numer. 16. Luca ad Francum *decis.* 1. numer. 11.
- Infertur octavò feudum antiquum dici quando descendit à quarto gradu supra, & paternum dici, quando fuit questum à personis usque ad quartum gradum, putà Pater, Avus, Patruus, Proavus, & Atavus, & ita vocabula, antiquum, & paternum confunduntur Capyc. in *investitura feudali*, in verbo *feudorum genera*, Intrigliolus, & alii apud de Ponte *lectione* 10. at in casu Galeota *respons.* 3. numer. 14. ille, qui succedebat, successit in feudo empto, & non erat descendens ab acquirente, sive emptore, ut potuisset dici antiquum, Galeota ubi supra numer. 25. & 26. quia collateralis non descendit à primo acquirente, ut dicatur novum, & ad hoc ut dicatur antiquum necesse est, ut descendat à primo acquirente, & deinde transeat in collateralem, ut in *pragmat.* 6. de *feudis*. Neque conceditur cum pacto, ut transeat ad fratrem, quia esset antiquum, Galeota *controu.* 3. numer. 31. sed conceditur ex Gratia, ut possit frater disponere, ac si non esset fœmina, ergo non transit ex vi investituræ.
- Dices: Gratia de qua hic dicit, ut remaneat feudum (facta dispositione in proximè successurum masculum) quasi antiquum, ergo.
- Respondeo quòd Gratia subsequitur (Placet quoad feuda hæreditaria) & hoc, de quo agimus, est feudum novum in acquirente, sed antiquum respectu ejus, qui post acquirentem succedit, ut post alios Galeota *respons.* 5. numer. 50. in fine.

Respondeo etiam, quòd Rex potest concedere feudum novum, remanente jure antiquo, ut latè Galeota *responso 4. a. num. 35. cum seqq.* Gaillus *lib. 1. pract. cap. 50.* dicit illa verba, & jure antiquo, esse sufficientia ad faciendum feudum novum, antiquum, & quod possit esse feudum respectu unius antiquum, & respectu alterius novum, latè Galeota *responso 4. a. n. 48. cum seq.* Collegium Bononienſe dicit feudum antiquum esse, alii dicunt dictionem (tamquam) esse notam improprietas, Galeota ubi suprà *numer. 51. & 52.*

50 Inferitur nonò competere hæredi scripto immiſſionem, non autem filiæ fœminæ à Testatore præteritæ, Capyc. Latro *consult. 77. a. num. 1. usque ad 14.* quia testamentum in personam fratris habet immiſſionem, non obstante filia Testatoris, neque obstat causa Illustris Marchionis Achajæ de anno 1624. in collateralali Consilio decisa, ubi D. Franciscus Protonobilissimus instituit Judicium adipiscendæ poss. feudorum, uti claro, & aperto jure vocatus, non obstante testamento, in quo fuerat institutus D. Vincentius de Montibus, & sic erat extraneus, & licet adfuisset licentia Regis, tamen plura opponebantur contra dictam licentiam. Primò quòd non comprehendebat casum exclusionis propriæ filiæ. Secundò quòd non fuerat executoriata infra annum. Tertiò quòd nec etiam erat registrata in tempore, & proinde prætendebat D. Franciscus immiſſionem, ex *cap. inter filiam*, nulla habita ratione testamenti, quia non fuerat hæres institutus proximior successurus, ut latè Capyc. Latro *d. consult. 77. in fine.*

51 Neque obstat decisio in causa Marchionis Pinelli, quia ibi fuerat penitus extraneus hæres institutus, qui non erat comprehensus in investitura, nec aderat licentia, & proinde fuit immiſſa foror in possessionem.

52 Neque obstat decisio in causa status Bisiniani, ubi fuit admilla D. Julia, & exclusus Comes Saponariæ, qui nec docuerat in continenti de juribus suis, immò erant nonnulla alia deducta, tam in jure, quam in facto, prætendebat enim se vocatum per legem particularem cum familia, adversus quam plura opponebantur, & præsertim nullam extitisse conventionem validam, nec se extendisse ad gradus non successibiles, & quamvis fuisset expressa, ab ea cecidisse per plures Rebelliones, & tamen cumulatum fuisse petitorium, & possessorium simul, ut latè Rovitus *conf. 1. cum decem sequentibus.*

53 Neque obstat decisio lata per Regentem Rovitum in *pragm. 1. i. num. 87.* de feudis in causa Marchionis Lavelli, de qua meminit Anna *allegat. 126.* Respondeo enim, quòd ibi aderat legatum tantum in beneficium secundogeniti, non autem institutio universalis, proinde fuit investitus.

54 Neque etiam obstat alia decisio Beatricis Pignatellæ, de qua Franchus *decif. 1.* & per Rovitum in *principio, num. 17.* ubi fuit immiſſa Amita, non obstante institutione feudali, in beneficium fratris patruelis, quia ibi fuit institutio particularis ad feuda, non universalis, ut patet ex eadem *decif. de Franchis*, & ponderat Regens Capyc. Latro *d. consult. 77. numer. 19.*

55 Quod inconvincibiliter procedit quando adversus filiam, quæ ab intestato succedere prætendit, apparet de renunciatione, per quam se de medio abstulit, & hæres scriptus immiſſionem petit, prout in casu nostro, quia vel iustitia ad exclusionem filiæ est certa, & tunc absque dubio, tam in possessorio, quam in petitorio debet hæres scriptus obtinere, aut verò aliquid dubii remanet, & in possessorio debet obtinere hæres scriptus, ut bene Capyc. *decif. 10. num. 18.* Pistorius *quest. juris, lib. 4. q. 10. numer. 9.* Argellius *de legitimo contradicte, q. 2. numer. 207.* Capyc. Latro *d. consult. 77. numer. 20.* qui addit, quòd cum hac distinctione judicaverit semper S. Consilium temerarium prætere.

56 Neque obstat dispositio Textus in *cap. 1. §. inter filiam si de feudo defuncti Militis*, quia Textus ille procedit, quando filia fuit hæres instituta, quia tunc præsumitur pro testamento quomodocumque possit tollerari, & quia filia cum possit habere aliquod jus super feudo, & illi juri additur dispositio testatoris, non mirum si ex testamento mittatur in possessionem, ut bene Regens Tappia *decif. 1. S. C. a. numer. 5. 7. & 21.* Rosental *cap. 7. concl. 48.* de Georgio in *reper. feudali, c. 48. numer. 21.* Marta *part. 3. de success. legal. q. 3. art. 1.* qui ampliat dispositionem Text. etiam in linea Collaterali, Capyc. Latro *num. 22.* qui ampliat etiam Textum in *successione ab intestato*, tamen limitat, ubi concurrat testamentum, quia tunc cessat interdictum prædictum, nec filia tali casu est legitima contradictrix, Menochius *remedio 4. adipe-*

scenda, numer. 562. Capycius Latro *d. consult. 77. num. 23.*

Respondeo secundò, quòd etiam si possent aliquo modo applicari termini dicti §. *inter filiam in beneficium D. Joannis* (quod falsum est) adhuc non posset habere locum in casu nostro, quia frater testatoris docet in promptu de ejus juribus ad exclusionem filiæ, & sic limitatur Textus in *dict. §. inter filiam, & interdictum*, ac immiſſio in possessionem competit agnato exclusa filia, Menochius *conpl. 443. num. 22.* ubi ait sic fuisse decisum per Rotam Romanam contra Decium *consil. 467. & consil. 468.* qui consuluerat pro Aloysia Pallavicino, & subdit Menochius, quòd obstat exceptio domini in continenti probata, Menochius *remedio 2. adipisc. possess. numer. 104.* Argellius *de acquir. possess. artic. 1. qu. 2. numer. 32.* Afflictus *decif. 14. numer. 4.* latè Rovitus *consil. 1. numer. 24.* Bambacarius in *d. §. inter filiam, num. 18.* Præses Amatus *consil. 100. num. 90. 95. & 101.* Pistorius *lib. 2. qu. 39. numer. 35.* Vultejus *de feudis, lib. 1. cap. 9. numer. 108. & lib. 2. cap. 1. numer. 42.* ubi alios refert, nec adesse in hoc contradictionem dicit Capyc. Latro *consult. 77. numer. 24. in fine.* Ratio est, quia Regula hodie constat, hodie agatur, & alia, quòd frustra petit quòd statim restitutus est, habet locum in remedio adipiscendæ, ut latè probat Rovitus *consil. 2. numer. 35. lib. 1.* Præses Amatus *consil. 100. numer. 68.* Regens Tappia *decif. 1. numer. 32.* & dicitur in continenti constare, ubi diversitas factorum adest, sed tantum merus articulus juris, Tappia *loco citato numer. 33.* & Præses Amatus *num. 38.* sicuti etiam dicitur incontinenti probari, si producatur probatio per instrumentum, Graſſus *de except. except. 7. num. 8.* sicuti producitur renunciatio, vel pactum de non succedendo, cum majoratu exclusivo fœminarum, ut in simili, Capyc. Latro *consult. 77. num. 26.*

Inferitur decimò, ad Regentem de Marinis *tom. 3. in allegat. 43.* dum dicit per plures conclusiones, an & quando competat immiſſio, concurrente agnato, & declarat Textum in *d. cap. inter filiam*, si de feudo defuncti militis controversia fuerit, qui de Marinis ex allegatis per Joannem Baptistam Meliorem virum consummatissimum, dixit esse faciendas tres conclusiones. Prima quando constat bona esse allodialia. Secunda quando constabat bona esse burgensatica. Tertia quando sumus in dubio, & positus his, statuit tres alias conclusiones. Prima quando possidet agnatus. Secunda quando possidet fœmina. Tertia quando nullus, & c. ut in *d. alleg. 43.*

Inferitur undecimò, ad *pragmat. 24. substit. de feudis post tam in tom. 3. pragmaticarum*, ubi de anno 1654. ad instantiam Aloysii Poderici legati per hanc Civitatem, D. Rege existente in Monasterio S. Mariæ del Bonritiro, fuit concessa gratia ampliationis successionis in feudis usque ad quartum gradum, & deinde anno sequenti executoriata fuit in Regno Neapolis à Collaterali Consilio.

Inferitur duodecimò, pecuniam redactam ex feudo, vel ad feudi emptionem destinata, ut ematur feudum, venire appellatione feudi, ut est decisio Rotæ Germaniæ apud Koppen *q. 18.* Rovitum in *rubr. de feudis, numer. 12. per tot.* in simili Rovitus ubi suprà, Sanfelicius *decif. 292. num. 20.* ubi legas, & licet videatur obstat Textum in *cap. 1. §. si Vassallus*, si de feudo fuerit controversia inter Dominum, & Agnatum vassillum, Oynotimus in *epitome feudali, par. 2. numer. 18.* ubi non videtur esse feudum, quòd receptum est transactionis nomine, Scruffius *consil. 22. centuria 3.* sic in *cap. 1. §. sciendum, de feudi cognit.* ubi feudum non datur nisi in rebus soli, aut solo coherentibus consistere poterit, dicas tamen haberi pro feudo, ad plures utilitates inferendo, de quibus Koppen *d. q. 18.*

Inferitur decimotertio, Doctores de feudis agentes, plura dixisse de feudo hæreditario, & ex pacto, & providentia copiosè egisse, de feudo quaternato, pleno, & de tabula, de feudo Regali, & c. sed nullus ex professo egit de feudo novo, & antiquo, teste Amicangelo *quest. 1. de feudis*, & tanè uno modo dicitur feudum novum, & antiquum jure communi, alio modo jure Regni nostri: nam jure communi erat antiquum, quòd ab Avo, Bisavo, & c. acquirebatur alicui, qui erat de linea descendens, sed in Regno feudum antiquum est, in Patre licet non sit in linea acquirentis, & in filio est novum, in Patre antiquum, latè Amicangelus *q. 5. per totam, & c.*

DISCEPTATIO CCCLXIX.

SUMMARIUM.

- 1 *Factum, de quo supra proponitur.*
- 2 *Possessorium adipsiſcendæ in feudalibus.*
- 3 *Casus ſimilis aſſertur pro materia, de qua agitur.*
- 4 *Gratia, & pragmatica pro Neapolitanis quid diſponit.*
- 5 *Gratie requiſita qua ſint, & qualia.*
- 6 *Pragmatica 19. 24. & 25. de feudis, adducuntur.*
- 7 *Obſervantia declarat Gratiam, & qualiter.*
- 8 *Frater, & ſoror an ſuccedant in feudo novo.*
- 9 *Pragmatica 31. aliàs 32. de feudis, adducitur, & explicatur.*
- 10 *Feudi poſſeſſio qualiter capienda à feudatario.*
- 11 *Poſſeſſorium antiquius qualiter ſit manutenendum.*
- 12 *Legis reſiſtentia quando noceat, & quando non, & numeris ſeqq. &c.*

FACTUM, ET JUS

P R O

Illustr. D. Joſepho Laudati, Hodierno
Duce Marzani.

In Banca Mag. Spera.
Apud Scrib. Ciminum.

DE EADEM RE.

IN queſta cauſa, che verte frà li Signori D. Gioſeppe Laudati, herede univerſale *ex teſtamento* del quondam D. Andrea Laudati, *ex una*, & D. Giovanna Laudati, *ex altera*, figlia dell' iſteſſo D. Andrea, ſopra la ſucceſſione de beni, tanto Burgenſatici, quanto feudali, *jurium, & actionum*, rimatti nell' heredità del quondam D. Andrea, aliàs D. Agoſtino Laudati, Duca di Marzano.

Giuſtamente pretende detto D. Gioſeppe, non ſolo eſſer mantenuto nella poſſeſſione di detti beni hereditarii, coſì Burgenſatici, come feudali; ma anco, *quatenus opus eſt, gradatim, & non aliter*, eſſere immeſſo in poſſeſſione di quelli, eſcluſa detta Signora D. Giovanna, come dalla ſupplifica, fol. 23. E dall' iſtanza, fol. 28.

Tanto più eſſendo vero in fatto, che il feudo di Marzano, ancorche comprato in teſta di detto D. Andrea Laudati, aliàs D. Agoſtino, Duca di Marzano, fù comprato de pecunia di D. Agoſtino Laudati, ſeniore; Il quale haveva conſtituito un Majoraſcato à favor di D. Franceſco Laudati, & de gli heredi primogeniti maſcoli, *in perpetuum*, dell' iſteſſo D. Franceſco, *ut fol. 47. à terg. littera B, proceſſ. Majoratus*, eſcluſe le femine, fol. 26. *proceſſ. Majoratus*, litt. D.

Et, eſſendo ſucceduto in detto Majoraſcato, D. Andrea Laudati, juniore, figlio primogenito di D. Franceſco, à favor del quale nacque la deciſione, de qua il Regente Sanfelice, 165. 2. tom.

E per la morte del detto D. Andrea, ſenza figli maſcoli, eſſendo ſucceduto nel detto Majoraſcato D. Gioſeppe Laudati, figlio ſecondogenito dell' iſteſſo D. Franceſco, e fratello di D. Andrea.

Perche in vita detto D. Andrea juniore, in eſſecutione della volontà del Fondatore del detto Majoraſcato dichiarata fol. 38. *à terg. littera A, proceſſ. Majoratus*, anco precedente decreto del S. C. lato à relatione del Conſigliere Theodoro, haveva comprata la Terra di Marzano da Marcello Mormile, fol. 230. de' denari del detto Majoraſcato, havendo fatto Iſtromento di Ricognitione in ampliffima forma, fol. 228. in beneficio delli chiamati in detto Majoraſcato, ſotto li 13. d' Ottobre 1629. fol. 128. *proceſſ. Majoratus* roborato di Regio Aſſenſo, fol. 67. *uſque ad 72. eodem proceſſu Majoratus*.

Perciò l' iſteſſo D. Gioſeppe Laudati, con nna particolar Comparſa, preſenrata ſotto li 7. di Marzo 1672. non recedendo dall' altra iſtanza, primo loco fatta, e dedotta nella ſua Supplica, fol. 27. hà fatta ſimilmente iſtanza, voler ritenere, e continuare la poſſeſſione di detta Terra di Marzano, anche come coſa, ſpettante à detto Majoraſcato, come dalla Comparſa fol. ....

Dovendo provvedere ſopra detta iſtanza, per il S. C. fondata detto D. Gioſeppe la ſua giuſtitia nelle ſeguenti ragioni:

Prima dice: Che, in virtù di detto teſtamento, compete à lui la detta manutenzione, & *quatenus opus eſt, immiſſione*.

Sì, perche tiene titolo, come anco legitima poſſeſſione: & all' incontro eſſa D. Giovanna *carer titolo, & poſſeſſione*; Anzi ad eſſo D. Gioſeppe aſſiſte la legge pro manutenzione & immiſſione, reſiſtendo ad eſſa D. Giovanna.

Il Titolo di eſſo D. Gioſeppe non può controvertirſi; Mentre hà prodotto il teſtamento del quondam D. Andrea non abolito, non cancellato, nè continente vizio viſibile; per il che *eſt manutenendus in poſſeſſione prædicta rerum hereditariarum, & quatenus opus eſt, immittendus, l. 2. & ſin. C. de ediſto Divi Hadriani tollend.*

Il qual teſtamento non ſolo reſpectu Burgenſaricorum, fù, & è validiſſimo, Conſiliarius de Georgio *de feudis, cap. 48.*

Ma anco reſpectu feudalium, præſertim in iudicio *manutentionis poſſeſſionis, & immiſſionis, vigore l. ſin. C. de ediſto Divi Hadriani tollendo.*

Eſſendo vero de jure, che detta *l. ſin.* hà luogo *etiam in feudalibus*, quando l' iſtitutione dell' herede è univerſale, e non particolare in perſona d' alcuno delli compreſi nell' inveſtitura, benchè non foſſe proſſimo ſucceſſore al feudatario, che l' hà iſtituito herede, come lo riſerisce deciſo il Reg. Tap. *decif. 1. n. 48.*

Nella quale deciſione, benchè non foſſe ſtato manutenuto in poſſeſſione l' herede ſcritto, ma fatto il ſequeſtro; fù, perche in pronto coſtava *de bono jure oppoſitoris*, Reg. Tap. *d. decif. 1. poſt n. 48.*

E però vera la concluſione, che, quando l' herede iſtituito univerſaliter in Burgenſaticis, & in feudalibus è delli compreſi in Inveſtitura, compete à quello l' immiſſione, vigore *d. l. ſin. C. de ediſto Divi Adriani tollendo*; tanto in Burgenſaticis, quanto in feudalibus, *niſi in promptu conſtet de jure oppoſitoris*: ſecus ſe l' iſtitutione foſſe particolare; nel qual caſo non hà luogo il remedio della *l. ſin.* come oſſerva l' iſteſſo Reg. Tap. *d. decif. 1. numer. 4. in ſin. Intrigliol. de feud. cent. 2. art. 34. num. 49. & 50.* E con queſta diſtinctione è ſtato ſempre dal S. C. deciſo detto articolo.

Non ſolo nella Cauſa di D. Hippolita di Capua, alla quale fù conceduta *in feudis, in quibus vivitur jure Franco-rum*, l' immiſſione, benchè ſecondogenita, ſecondo li termini della *leg. ſin. C. de ediſto Divi Adriani tollend.* anco nelli feudi hereditarii, non oſtante l' oppoſitione di D. Giovanna Primogenita, & immediata ſucceditrice; e non oſtante, che, in tempo della dotatione, quella eſpreſſamente ſi haveſſe riſervata la ſucceſſione in feudis; quicquid in contrarium à favore di d. primogenita haveſſero ſcritto il Reg. de Ponte *conf. 20. tom. 1. & Camill. de Med. conſil. 61.* Contro l' opinione de' quali fù deciſo, come lo reſerisce, il d. Reg. Tapia *d. dec. 1. S. C. ſub num. 34.*

E ſi auverte, che, in d. caſo, la Primogenita, che s' haveva riſervato, tempore donationis, il Jus di ſuccedere, nelli feudi, ſtava anco in poſſeſſione di quelli, preſa poſt mortem defuncti, & iis non obſtantibus, fù deciſo à favore della 2. genita, herede Univerſale iſtituita, come lo teſtificano frà gli altri, Staibano Seniore *d. conf. 81. num. 85. & 95. Camill. de Medic. conſ. 61. in princ. verſ. mortuo Comite, & il Reg. de Ponte d. conf. 20. in princ. & per totum*, i quali furono Auvocati della d. D. Giovanna Primogenita.

Nella quale deciſione, lata à favore di d. D. Ippolita 2. genita herede Univerſale, non fù havuta ragione dell' altra deciſione, che la parte anche hoggi pondera, nata nella Cauſa delle Sorelle di Cuomo, de qua l' iſteſſo Reg. de Ponte *conf. 24. lib. 2. & Gallo conſ. 64.*

La ragione fù, perche nella Cauſa delle dette Sorelle di Capua, D. Ippolita di Capua, ſecondogenita era ſtata herede iſtituita univerſaliter in feudalibus, & in Burgenſaticis; il che non fù nella Cauſa delle Sorelle di Cuomo; nella quale la ſecondogenita era ſtata iſtituita herede tantum nelli feudi, come coſta dal diſcorſo del Conſigli. de Ponte *24. lib. 2. num. 20. in fine, & ſeqq.* e l' auvertiſce il Reg. Tapp. *d. decif. 1. numer. 43.*

Ma anco in tutte l' altre Cauſe ſimili, coſì è ſtato deciſo: come l' oſſerva il Reg. Capece Latr. *2. tom. conſult. 77. n. 18. (quaſo revidendus)* allegando la famoſa deciſione, nata nell'

nell'anno 1624. nel Collat. Consiglio, nella causa del Marchese de Acaya, contro D. Francesco Protonobilissimo, nella quale d. D. Francesco, come Nipote, e discendente ex Filia, aveva vigore *interdicti quorum bonorum*, dimandata l'immissione nelli feudi, come aperto Jure chiamato, non ostante il Testamento dell'Avo, il quale aveva istituito herede Universale Don Vincenzo de Montibus efraneo, e pretendeva dover essere immesso, nella possessione de' feudi, supponendo, che in feudis, il Testamento non possa giovare all'herede scritto, *nisi instituta persona ex comprehensis in investitura, proxime successura*; e con tutto ciò, benché a favore di d. D. Francesco discendente, e più prossimo successore del feudatario defonto, haveffe famosamente scritto il Reg. Capece Galeota *controv. 14. 15. 16. 17. & 18. tom. 1. in fine*, nondimeno succubuit D. Francesco Protonobilissimo, come l'istesso Reg. Galeota lo testifica *controv. 18. in fine*, nella qual causa furono 12. Votanti in Collaterale, incluso lo Spettabile Presidente del S. C. all' hora il Signor Reg. Gio. Battista Valenzuola.

E mi giova anco ponderate quello, che s'opponeva contro D. Vincenzo nella d. Causa da d. Francesco Protonobilissimo, Nipote del Defonto feudatario, il quale Don Francesco in specie diceva, che, quando D. Vincenzo, herede istituito voleva giovargli della licenza, concessa da S. Maestà al Marchese dell' Acaya, suo Avo, di poter testare delli suoi feudi, d. licenza non poteva giovargli, mentre non comprendeva il caso dell'esclusione della propria Figlia, e suoi discendenti; *quo non obstante, fuit decisum contra Nepotem ex filia, in judicio possessorio, Salvis Iuribus in petitorio*; Et in specie fù risposto al Testo, nel quale hoggia la Parte fa forza, *del cap. 1. §. inter filiam, si feudo defuncti Militis*, & alle decisioni, nate nella causa del Marchese de Pinello, & dello Stato di Bisignano, nelle quali scrissero il Configl. Gio. Battista Megliore, *allegat. 43. 3. tom. ref. Reg. de Marin. & alla decis. nata nella causa del Marchese di Lavello, riferita dal Reg. Rovito nella prag. 11. numer. 87. de feudis*, della quale fa mentione Anna *alleg. 126. E similmente fù risposto con d. distinzione d'herede universale, d particolare, alla decisione del Presid. de Franch. 1. in princ. come l'osserva doppo tutti, omnino revidendus d. Reg. Capyc. Latr. consult. 77. 2. tom. numer. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. cum seqq. tom. 2.*

La ragione è, perche l'immissione vigore *l. fin. compete* all' herede Universale, & non all'herede particolare, & il Testo in *cap. 1. de successione feudi*, procede in petitorio, non in possessorio adipiscendæ, come l'osserva Bammaccario, nella rubrica, *si de feudo defuncti Militis, quest. 1. numer. 24.*

Oltra, che per altro è chiara la giust. in questa causa, nella quale la d. Istituzione Universale, fatta da d. Feudatario defonto in beneficio di D. Giuseppe Laudati, viene confermata dall' assenso della legge, de quo in *prag. 33. de feudis, alias 31.*

4 Essendo vero, che, attente le Grazie, concesse a questo Regno, redatte in volumine Pragmaticarum, può il Feudatario, il quale tiene la femina immediata succeditrice, quella escludere dalla successione de' feudi, & istituire il mascolo prossimior, dopo la femina, successibile in grado, conforme essere stato deciso, dicono, Fulvio Lanario nell' *additione al Regente Patruo, nella repetitione al cap. 1. numer. 2. de successione feudi*, Il Regente Rovito dec. 94. numer. 3. Montanus *cap. Imperialem, §. prater ea Ducatus, numer. 48. de prohibita feudi alienatione per Federicum, & de Regalibus, §. final. numer. 7. cum seqq.* Il Regente Sanfelice dec. 292. part. 2. Il Regente de Marinis *tom. 1. resolutionum quotidianarum, cap. 126. nu. 75.* Il Consigliere Staibano *resolutionum forensium 199. in princ. tom. 2.* Il Configl. Rocco resp. 44. tom. 1.

Anzi in virtù di detta Gratia può il Feudatario escludere la figlia femina dalla successione del feudo, e chiamare il mascolo della famiglia più prossimo, il quale sarebbe succeduto, se la femina non si fosse ritrovata superstita, tanto per atto d'ultima volontà, quanto inter vivos, benché li feudi fossero decorati di titoli, come dimostrano le parole dell' istessa Gratia, e per quella scrissero, Fulvio Lanario nella detta additione al Regente Lanario, zio, in *repetitione del cap. 1. numer. 2. de successione feudi*, & il Consigliere Rocco in detto *responso 44. n. 2. in fine, tom. 1.* & il medesimo Consigliere Rocco *omnino revidendus, in tractatu de officiis, vers. quartus casus est, §. 4. numer. 55. & 56.* dove

nel *num. 57.* va esaminando li requisiti, che copulativamente devono concorrere, per poterli praticare detta *Pragmatica 33. de feudis*, li quali, secondo alcuni Dottori, riferiti dal medesimo Consigliere Rocco *loco citato*, sono tre, benché alcuni di essi, il predetto Autore dica, loco citato, che non siano necessarii.

Però, data per vera l'opinione, che detti tre requisiti fossero, & siano copulativamente necessarii, per convalidare la detta disposizione, fatta dal Feudatario in persona dell' Agnato prossimior, & immediato successore dopo la femina, est videndum, se detti tre requisiti copulativamente concorrono nel presente fatto per la validità del Testamento predetto, nel quale stà istituito herede da D. Andrea Laudati, alias D. Agostino Seniore, D. Giuseppe Laudati, suo fratello utrinque congiunto, esclusa detta D. Giovanna figlia.

Et è certo, che tutti tre detti requisiti concorrono copulativamente in favore di detto D. Giuseppe.

Il primo requisito è, che il feudatario, che dispone, faccia mentione espressamente, volersi servire di detta Gratia, e disporre secondo li termini di quella, *Reg. de Marin. resolut. quotidian. cap. 126. num. 75. tom. 1.* Il Regente Capece Latro *tom. 2. consult. 86. nu. 24.* Il Consigliere Staibano *resolut. 199. tom. 2.* & il Consigliere Rocco *d. responso 44. tom. 1.*

Questo primo requisito non può negarsi, che sia intervenuto nella detta disposizione, perche nell'istituzione universale, fatta dal detto Testatore in beneficio del detto D. Giuseppe, si leggono l'infrastrate parole.

Istituisco, ordino, e fo D. Giuseppe Laudati, mio fratello, herede universale, sopra tutti, e qualsivogliano miei beni, mobili, stabili, Burgenatici, e Feudali, anco Titolati di qualsivoglia Titolo, presenti, e futuri, in virtù della facoltà, concessami dalla Gratia di Sua Maestà Catholica, conceduta a questo Regno.

Il secondo requisito è, che il mascolo istituito in feudibus, debbia esser quello ab intestato, che sarebbe succeduto, se la femina non si fosse ritrovata superstita, come dicono il Regente de Marinis *resolutionum quotidian. cap. 126. num. 75. tom. 1.* Il Regente Capece Latro *consult. 86. tom. 2.* Il Consigliere Staibano *resolut. 199. tom. 2.* Horat. Montan. in *tractatu de Regalibus, §. fin. numer. 7.* Il Consigliere Rocco *de officiis, vers. quartus casus est, §. 4. numer. 61.*

Questo secondo requisito concorre similmente in questo fatto, perche D. Giuseppe Laudati è il mascolo più prossimo della famiglia Laudati, il quale sarebbe succeduto ab intestato al detto Defonto fratello, se non vi fosse stata D. Giovanna, figlia femina del predetto D. Andrea; atteso che D. Domenico Mariconda, figlio della detta D. Giovanna, e mascolo discendente, ancorche sia mascolo, e discendente, non è della famiglia de' Laudati, ma della famiglia Mariconda, *l. pronunciatum, §. familie, §. mulier, & melius l. familie 169. ff. de verborum significatione: ibi: Feminarum liberos in familia earum non esse, palam est, quia qui nascuntur, Patris, non Matris familiam sequuntur.*

Et è certo, ch' ancorche nelli feudi antichi, e novi per le leggi feudali, e per le Costituzioni del Regno, il fratello non succeda al fratello, *data investitura pro se, & heredibus ex corpore*; Nondimeno questo stà innovato per le Grazie, similmente concesse in questo Regno, redatte in volumine Pragmaticarum, *de quibus in prag. 19. & 24. alias 25. de feudis*, per le quali li fratelli, e le sorelle, e i loro figli succedono al fratello, anco in feudo novo, benché l'investitura fosse concepita, *pro heredibus ex corpore*, come lo dissero il Presidente Mormile, nella Costituzione del Regno, in aliquibus, *num. 3.* Montanus *de regalibus, §. fin. numer. 14.* & nella repetitione della *l. Imperialem, §. prater ea Ducatus, numer. 87. in fin.* Il Regente Rovito nella *prag. 11. numer. 9. vers. Reges enim. De feudis.* Il Regente Galeot. *resp. fiscal. 4. numer. 19.*

E questo procede non in ogni feudo novo, concesso *pro se, & heredibus ex corpore*, ma nelli feudi, comprati dalla Regia Corte, o da Particolari, come parlano le Grazie Regie, la prima dell' anno 1570. concessa dalla Maestà di Filippo Secondo, di gloriosa memoria a questo Regno, come nelli Libri delli Capitoli di questa Città, e Regno *fol. 169. cap. 3.* registrato in *Pragmaticarum volum. Pragm. 18. tit. de feudis, vers. E di più, perche secondo la disposizione della Costituzione del Regno.*

E benchè nella detta Regia Pragmatica 18. de feudis, in la Maestà predetta, che concesse detta gratia, habbia in fine di quella, soggiunte le parole: *Dummodo, tempore celebrationis hujusmodi contractuum, acquirentes feuda, nullo filios, ac descendentes habeant, prout in contractibus Curie hactenus fieri consuevit; quos quidem in posterum sine hujusmodi celebrari posse, declaramus.*

Tuttavolta s'avverte, che detta clausula fù poi tolta dalla medesima Maestà, & ampliata la gratia nelli feudi, anche comprati da Particolari, ut in Pragmatica 22. de feudis.

Ibi: *T que en los feudos nuevos se estiende in Gracia, que les está hecha, en que pueda suceder Hermano, y Hermana al Sobrino, y Sobrina, y en los que se compran de Particulares se les conceda lo mismo, que a los que compran de la Corte non embargante, que tenga Hijos el Comprador al tiempo de la venta.*

Mentre dunque il fratello può succedere all' altro fratello, in virtù delle dette gratie, anche nel feudo novo, concesso *pro se, & heredibus ex corpore*, quando il feudo è comprato da Particolari, ne siegue per conseguenza, che in virtù della detta Gratia, de qua in *pragm. 33. de feudis*, il detto Feudatario in casi nostri habbia potuto escludere la figlia femina discendente, & istituire anco nelli detti feudi esso D. Giuseppe Laudati suo fratello, conforme in punto l'osserva, considerate le parole della detta Pragmatica, e Gratia, Il Consigliere Rocco, revidendus de off. vers. *quartus casus est, §. 4. n. 73. in fine, & 74. & d. resp. 44. tom. I. allegando tutti.*

Il terzo requisito della gratia si è, che alle dette donne, escluse, d. feudatario sopra detti feudi possa stabilir tanto, quanto gli parerà per la sua Dote, ò essendo maritata, donarle, o lasciarle per amorevolezza, &c.

Questo terzo requisito, è similmente intervenuto nel presente fatto, perche come s'è detto di sopra, d. Testatore ha istituito d. D. Giovanna sua Figlia herede particolare nelle doti promesse, & oltre quelle, in altri duc. 500. ut supra; con il che resta à pieno adempito à quanto dispone d. grazia nel terzo requisito, e con detta istituzione particolare, fatta dal Padre in beneficio di D. Giovanna, nominata nel testamento figlia, non può quella allegare, che d. Testamento fosse nullo, neque de jure communi, mentre non fù preterita, ma istituita nelle doti promesse, & oltre quelle, in altri duc. cinquecento, Reg. Reverterius decif. 555. tom. 2. cum observat. Regentis de Marinis ad intellectum dell' Authentica ex causa, C. de liberis preteritis, & della l. 2. C. de Edicto Divi Adrian. tollend.

Non osta quello, che la parte oppone, arguendo dalle parole dell' altra gratia, dimandata à S. M. da questa Fidelissima Città, Baronaggio, e Regno, a' 18. di Febbraio 1617. Copia della quale si legge in processo, fol. 46. nella quale, benchè la Fedelissima Città, Baronaggio, e Regno havessero supplicato, che la M. S. fosse restata servita dichiarare, & anco di nuovo concedere, che la prima gratia, de qua in *pragm. 31. alias 33. de feudis*, s'intendesse tanto sopra li feudi nuovi, quanto antichi, tanto acquistati, come acquistandi, e che la predetta disposizione dal feudatario potesse farsi frà vivi, ò per ultima volontà à beneficio della persona della famiglia, ancorche non fosse in grado succedibile, essendo però la femina in grado, tanto di linea discendente, ò ascendente, quanto anco in linea trasversale, ancorche il mascolo nominando fosse proceduto da altri in grado, ò pure per ragione di primogenitura; e questo s'intenda non solo, quando li feudatarii havessero femine per loro Successori, ma mascoli discendenti da femine, che non fossero della famiglia di essi feudatarii: e che d. gratia s'intendesse non solamente à rispetto delle persone, esistenti à tempo della disposizione; ma anco di quelle, che haveranno dopo la disposizione in futurum, purchè nel tempo si deferisca la Successione alli futuri successori, vi sia il mascolo, ò femina in grado succedibile all' ultimo moriente.

Con tutto ciò S. M. non si servì di concedere d. gratia, come fù dimandata, ma solamente restò servita dire: *PLACET SUÆ REGIÆ CATHOLICÆ MAJESTATI DICTAM GRATIAM, PROUT IN ALIIS PARLIAMENTIS CONCESSA FUIT, CONFIRMARE.*

Dal che la Parte oppone.

Primo, che la gratia dell'anno 1595. de qua in *Pragm. 31. alias 33. de feudis*. Non comprehenda li feudi nuovi.

Secondo, che non comprehenda, nè contenga esclusione delle femine prossimiori in linea discendenti.

Terzo, che non escluda li mascoli discendenti da femine, benchè non siano della famiglia delli Feudatarii.

Fondando dette opposizioni, con considerare, che, se detti tre casi fossero stati compresi nella prima gratia dell'anno 1595. non sarebbe stato necessario supplicare S. M. per la concessione di d. seconda gratia, la quale la Maestà predetta non volse, nè ampliare, nè dichiarare, ma solo confermare, come negli altri parlamenti era stata concessa.

Perche si risponde: Che la dimanda di detta seconda gratia contiene dichiarazione, & anco nuova concessione, ut ex verbis petitionis gratia: ibi: *Supplicano V. M. si degni confermare, e di nuovo concedere d. gratia, & ibi: con dichiarazione, & anco di nuovo concedere.*

Si che quando la Maestà predetta nell'anno 1622. nell' ultima gratia ha detto: *Placet dictam gratiam, prout in aliis parlamentis concessa fuit, confirmare.*

Viene ad haver confermata la prima gratia dell'anno 1595. in quelli casi, li quali comprehendeva.

Et essendo tutti li predetti tre casi compresi nella prima gratia del 1595. vengono perciò con d. seconda gratia, similmente confermati, e non negati.

E questa comprehensione viene provata dalla dichiarazione, & osservanza, che ha havuta d. gratia nelli casi, altre volte occorsi, essendo vera la regola, che *observantia declarat gratiam*, Aff. dec. 319. n. 5. Crav. conf. 158. n. 17. Paul. Staibanus Senior conf. 47. n. 7. *Qui dicit, prædictam conclusionem procedere, etiam si verborum proprietates repugnaret*, Confil. Paulus Staib. Junior, resol. 179. num. 4. 2. tom. Cardinalis Mantic. de tacitis, & ambiguis, lib. 2. tit. 8. num. 26. & quod observantia sit optima legum, & privilegiorum interpret., Mastrill. decif. 156. num. 13. decif. 157. num. 11. & 12. decif. 181. num. 32. & decif. 300. nu. 14. part. 3. Conf. Paulus Staib. Junior in additionibus ad Consilia Staibani, Patru, in volumine extra d. Consilia, & propriè d. conf. 47. à num. 8. usque ad 19.

Quibus addo Confil. de Rosa consult. 9. numer. 39. dicentem, ad intellectum Text. in leg. si de interpretatione, ff. de legibus, observantiam attendendam esse, ut dignoscatur, quid sub lege, vel privilegio comprehendatur, Casanat. conf. 35. vers. 22. Muta decif. Sicilie 81. num. 24. ampliando conclusionem prædictam, ut observantia subsequuta ampliet privilegium, etiam contra verba privilegii. Anna alleg. 52. vers. Et hec, Menochius conf. 392. num. 20. Joseph Rameus conf. 62. n. 14.

Col qual premisso si risponde à dette opposizioni.

Alla prima si risponde, che d. gratia dell'anno 1595. giova ancor alli feudatarii, nelli feudi nuovi, concessi *pro se, & heredibus ex corpore*; In maniera, che in quelli possono escludere la figlia femina, e lasciare herede il fratello, come lo fondò il Conf. Rocco, revidendus, de regalibus officiis, vers. quarto est, §. 4. num. 72. idem responso 44. qui omnes allegat.

Et è la ragione, perche per le gratie, concesse da S. Maestà à questo Regno, il fratello, e la sorella, e li loro figli succedono al fratello in feudo novo, benchè l'investitura fosse stata concepita *pro se, & heredibus ex corpore*, ut in *prag. 19. & 24. de feud. ut ex nostris così lo dissero*, il Preside Mormile nella costituzione del Regno, In aliquibus enim 3. Montanus de Regalibus, §. fin. num. 14. & nella repetitione della leg. Imperialem, §. præterea Ducatus, n. 87. in fine, il Reg. Rovito nella *pragm. 11. n. 9. vers. Reges enim, de feudis*, il Reg. Galeota responso fiscali 9. n. 19.

Però questo non s'intende in ogni feudo nuovo, concesso *pro se, & heredibus ex corpore*; ma in quelli feudi, comprati dalla Regia Corte, ò da particolari, conforme parlano li rescritti di S. M.

Il primo concesso dalla Maestà di Philippo II. di gloriosa memoria, inserito nelli capitoli del Regno, fol. 169. cap. 3. registrato nella *pragm. 18. de feudis*.

Nel quale, benchè S. M. habbia concessa d. gratia nelli feudi, comprandi dalla Regia Corte, con la clausula *se in tempo della celebratione del Contratto, li Compratori non havessero havuti figli*; Tuttavolta poi detta clausula fù tolta, & ampliata la gratia, anche nelli Compratori de' feudi da particolari, ut in *pragm. 22. de feud.*

L'altro rescritto Regio fù concesso dall'istessa Maestà di Filippo II. registrato nella *prag. 27. de feud.* come l'osserva l'istesso Conf. Rocco loco proxime citato, n. 72. 73. 74. cum seqq. Stanti

Stanti queste gratie, per le quali gratie il fratello, ò la sorella, ò il loro figli possono succedere al feudatario, anche nel feudo nuovo, concesso *pro se, & heredibus ex corpore*, conclude d. Configl. Rocco nel detto trattato de Officiis, *vers. Quartus casus est, §. 5. num. 72.* che l'altra gratia, concessa in anno 1595. da S. M. per la quale il feudatario può, esclusa la femina prossimior, istituire il mascolo della sua famiglia, che succederebbe, se la femina non si fosse ritrovata superstita, comprende anco li feudi nuovi, benché l'investitura di quelli fosse *pro se, & heredibus ex corpore*; e l'istesso dice *lib. 1. responso 44. tom. 1.*

Alla seconda opposizione si risponde, che d. gratia, de qua in *pragm. 33. alias 31. de feudis*, comprende anco la figlia del feudatario, in pregiudizio della quale può istituire il feudatario, l'agnato prossimior, che farebbe successo, se non vi fosse la figlia femina.

Questa opinione così si ricevuta, & altre volte osservata, Lanarius in *addit. ad Patrum, in repetitione, cap. 1. de successione feudi, num. 2.* Montanus in *cap. Imperialem, §. praterea Ducatus, num. 48. de prohibita feudi alienatione, in tractatu de Regalibus, §. fin. numer. 9. cum seqq.* Reg. de Marinis *lib. 1. resol. 1. cap. 126. num. 75. & lib. 2. c. 21. num. 51.* Conf. Roccus *resp. 44. lib. 1.* Montanus *contro. 10. n. 32.* la Rath. in *Theatro feudali, p. 9. dilucidatione 81. n. 8.* Reg. Rovit. *decis. 94.* Reg. Capyc. *Latro consult. 77. 2. tom.*

La ragione è, perché l'intentione della fedelissima Città, Baronaggio, e Regno, che dimandarono detta gratia à Sua Maestà, fù, acciocché li feudi non uscissero dalle loro famiglie; li quali uscirebbero, se li feudatarii fossero obligati lasciare detti feudi alle femine, che, casandosi, portano detti feudi in altre famiglie. Questa ragione militando in tutte le Donne, anco nelle figlie proprie del feudatario, non può perciò dubitarsi, che quelle non siano comprese nella detta prima gratia, concessa à questo Regno nell'anno 1595. Così lo dicono, il Configliere Staibano *resol. 149. nom. 70.* il Regente de Marinis *lib. 2. resolutionum, cap. 29. n. 11.* Lanario in *additione ad Patrum, n. 2. in fin.*

Nè osta quello, che vā ponderando il novissimo addente de Luca nell' additione al Presidente de Franchis nella *dec. 1. n. 5. & nell' appendice dopo la seconda centuria.* Il quale vā ponderando le parole della dimanda della fedelissima Città, Baronaggio, e Regno nell'anno 1595. ibi: *Nè meno si causaria molto danno alle femine, possendo hoggi il feudatario gravarle sopra il feudo, usque ad valorem feudi.* Le quali parole, dice, che non possono comprendere la figlia, la quale non può gravarsi usque ad valorem feudi, sed deducta legitima Franchis *dec. 1. n. 39.*

Perche a detto motivo si risponde, che dette parole devono intendersi, considerate tutte le parole della detta petitione, contenute nella *pragm. 31. alias 33. de feudis*, e per conseguenza, che possa gravarsi ogni femina *usque ad valorem feudi, deducta dote*, nella quale è trasfusa detta legitima, la quale dote deve il feudatario lasciare à quella.

E benché nello stabilite, il quanto debbia essere d. dote, nella detta Gratia non si esprima, ma si dica, *quanto parerà al feudatario*, quella parola *parerà*, benché potesse dirsi, che de jure non induca necessitā, e perciò, che non comprenda la figlia, la quale il Padre *præcisè*, è tenuto dotare: nondimeno, s'hà d'avvertire; che nella Gratia d. parola, *parerà*, non importa libero arbitrio nel feudatario; ma regolato dall' arbitrio boni Viri, ad Textum in *leg. si fideicommissaria libertas*, il Secondo, in principio, *ff. de fideicommiss. libertatibus.* Et in puncto con questi termini risponde al detto de Luca il novissimo addente, Altomare in *annotationibus ad consil. 1. de Reg. Rovito à num. 23. usque ad 25. tom. 1.*

Et havendo detta Gratia generalmente parlato per il fine, che le robbe non efcano dalla famiglia, essendono le parole della Gratia generali, per la ragione generale, viene compresa anco la figlia discendente, nella quale la gratia è praticabile, & frequente, particolarmente essendo d. gratia dimandata *favore publico, favore Magnatum, & Masculorum*, Et essendo concessa da S. M. per via di Legge universale, nel qual caso sempre è gratia, non dispensatione; e contenendo, che alle donne escluse si dia la dote, nella quale è trasfusa la legitima, viene de jure à comprendere detta gratia, anco la figlia del feudatario *primi gradus*, alla quale si deve la legitima; In luogo della quale, la gratia hà trasfusa la dote, Brunus in *tractatu, de statuto exclu-*

dente feminas, artic. 6. num. 71. vers. 8. quæro, & num. 298. folio mihi 291. à terg. 2. volum. tract. divers.

Il che si è detto *ex abundanti*; mentre basta dire, che così sia stato dichiarato, & osservato in casi simili altre volte seguiti, anco in esclusione delle femine discendenti, come s'è accenato di sopra.

Alla terza opposizione si risponde; che detta Gratia dell'anno 1595. de qua in *pragm. 33. de feud. alias 31.* concede potestà alli feudatarii d'escludere non solo la figlia femina, ma anco li figli mascoli della figlia femina. La ragione è, perché li figli mascoli della femina non sono della famiglia del feudatario; E perciò essendo stata la mente della fedelissima Città, Baronaggio, e Regno, di dimandare d. Gratia per esclusione di femine prossimiori; Il tutto, acciocché li feudi restassero nelle famiglie de' feudatarii, non essendo perciò li figli delle femine della famiglia dell' Avo materno, non può dubitarsi, che il feudatario, in virtù della gratia dell' anno 1595. non habbia potuto quelle escludere, tanto maggiormente, che se, attenta detta Gratia, può escludere il feudatario, le proprie figlie femine, molto più potrà escludere li figli delle femine, particolarmente essendo viva la Madre.

Però questo sia detto ad esuberanza, perché li figli di D. Giovanna, benché mascoli, ancora non sono comparfi, nè hanno fatta istanza in questo Giudizio.

Dal che resta a pieno fondata la validità della detta dispositione, e pienamente provato, come detto D. Giosepe tiene titolo valido d'istituzione d'erede anco nelli detti feudi. Che perciò deve essere mantenuto in possessione di quelli, & *quatenus opus est, gradatim immitti.*

Il medesimo D. Giosepe, non solo tiene titolo, *ut supra*, così in possessorio, come in petitorio, ma anco legitima possessione delli beni hereditarii, *etiam delli d. feudi.*

Questa si lege in processu, *fol. 24. & à terg. & à 25.* presa da d. D. Giosepe, a' 23. & a' 24. di Novembre 1671. mediante il suo Procuratore speciale, destinato ad hunc actum, *ut fol. 24. & proprio fol. 25. loco sign.* nel qual foglio li Sindici, e gli Eletti della Terra di Marzano, nel predetto giorno 23. Novembre 1671. *Facto accessu per Gubernatorem in januis publicis d. Terra*, assieme con detti Sindici, & Eletti, Giudice, & Testimonii, consegnano la vera, e reale possessione di d. feudi al d. Procuratore del detto D. Giosepe Laudati, *intrando, exeundo, ambulando, & de mbul. per eadem, & alia faciendo, denotantia veram realem, actualem, & corporalem possessionem, nemine penitus discrepante*; Essendo stato solamente da d. Sindici, & Eletti fatta istanza per la conferma de' loro privilegi, de' quali da d. Procuratore, in nomine del suo principale, fù promessa l'osservanza, *fol. 25. à terg.*

Dunque, mentre D. Giosepe si ritrova in d. legitima possessione, maggiormente può difendersi in virtù del detto rimedio della *leg. fin. C. de edicto, & c. Reg. Tap. decis. 1. S. C. num. 14.* Menoch. *de adipiscenda possessione, remedio 4. num. 377. & de retinenda possessione, remed. 3. num. 18.* Tanto più, che dalli Vassalli fù ricevuto in Dominum, & Baronem, & à quello prestata l'obbedienza, havendo voluta la confermatione de' loro privilegi, per il quale atto s'acquista la possessione del feudo, *Afflict. decis. 301. n. 4. idem Afflict. decis. 295. n. 7.*

Stante la qual possessione non può, nè deve esser turbato esso D. Giosepe in quella.

La ragione è, *quia, quando universaliter institutus possidet, unusquisque, qui vult agere adversus eum, tenetur sua jura ordinariè proponere, relicto judicio Summario*, Reg. Tap. *decis. 1. n. 37.*

Eo vel maximè, mentre tutti gli atti, che si considerano per parte di D. Giovanna, per fondare la possessione presa di d. feudi, sono vitiosi, elitigiosi, e turbativi, contro li decreti, le provisioni, e le inhibitioni, spedite tanto dalla G. C. della Vicaria, quanto dal S. C.

Che ciò sia vero, s'auverte, che la possessione così di Marzano, come di Mazanello, fù presa da D. Giosepe Laudati *pacificè, & quietè*, sotto li 23. & 24. di Novembre 1681. *fol. 24. & fol. 26.*

S'auverte ancora, come sotto li 26. Novembre 1671. fù inhibita la Vicaria ad istanza di esso D. Giosepe Laudati, che non procedesse alla Confessione del preambolo ab intestato dell' heredità del Duca di Marzano, *nisi audito supplicante, fol. 1. à terg.*

La qual inhibitione fù intimata al Mastro d'atti, Ardia, sotto

sotto li 26. medesimo di Novembre fol. 30. Il quale replicò, che'l preambolo abintestato, sotto li 24. Novembre 1671. era già stato spedito dalla Vicaria, in beneficio di D. Giovanna, & de reliquis era pronto ad obbedire; *Intimato a' 26. Novembre 1671. fol. 30. & a terg.*

Et oltre detta replica, il medesimo Mastro d'atti fa fede, sotto li 9. Dicembre, fol. 31. a terg. & 32. come in tempo, che gli fu intimata detta inhibitione, che fu a' 26. Novembre 1671. già stava spedito il preambolo abintestato, sotto li 24. Novembre 1671. in beneficio di detta D. Giovanna; però non stava consegnata copia, nè fede di quello; nè anco stavano spedite provisioni pro capienda possessione, d. fol. 32.

Dal che si vede, che la pretesa possessione, presa dalla Parte, è stata viziosa, mentre doppo l'inhibitione, fatta alla Vicaria dal S. C. sotto li 26. Novembre 1671. essendo inhibita la Banca d'Ardia, malitiosamente (*cum reverentia*) per parte di D. Giovanna si comparve, sotto li 22. Dicembre 1672. in aliena Banca, & afferendo, essere stata dichiarata herede ab intestato del Duca di Marzano, suo Padre, dalla Vicaria, intendendo pigliare l'attuale possessione de' beni hereditarii, e far publico inventario di quelli, come dell'oro, dell'argento, de' gli animali, e delle vittovaglie, ch'erano rimaste nella detta heredità: fè istanza, commetterli dalla Vicaria al Governatore di Capua, e sua Corte insolidum, che haveffe consegnata ad essa D. Giovanna la possessione delli beni hereditarii, & in quelli l'haveffe manotenuta, e difesa: tacendo, che la Vicaria era stata inhibita, che consegnasse fede del preambolo: tacendo, che detto Duca D. Andrea era morto con testamento: tacendo, ch'esso D. Giuseppe, come herede, aveva presa la pacifica possessione di detti feudi, sotto li 23. & 24. di Novembre 1671.

E per il Giudice Barone si spedisce la provisione, senza Mastro d'atti, nella quale provisione si vede evidente rasura, e vitatura nella giornata, fol. 35. a terg. per la quale provisione si commette al detto governatore di Capua, suo Attuario, e Corte, che consegnì la possessione delli beni Feudali, & Burgenfaticis, rimasti nell'heredità di detto Duca di Marzano, ad essa D. Giovanna, e che quelli la manotengano in detta possessione, & assistano alla confettione di detto inventario, d. fol. 35. & a terg. senza la clausula, *non existente legitimo Contradictore.*

Et a' 29. di Novembre 1671. dal Giudice Gagliengo, Governatore di detta Città di Capua, si consegna detta possessione a detta D. Giovanna, in virtù di dette provisioni della Vicaria, fol. 37. & 39. non citato detto D. Giuseppe possessore, quando quello stava in possessione già di detti feudi, presa pacificò sotto li 23. & 24. di Novembre, ut fol. 23. & 26. Per il che tutti detti atti, fatti in nome di detta D. Giovanna, non citato esso D. Giuseppe, possessore anteriore, sono de jure nulli, Postius decis. 89. & dec. 76. num. 7. e deve esser manotenuto detto D. Giuseppe, anteriore possessore, Postius decis. 616. n. 5.

E s'auverte anco, come detti atti di viziosa possessione in beneficio di detta D. Giovanna, sono anco fatti da Notaro Geronimo Marroco della Terra di Marzano, fol. 37. & 39. li quali, come di Notaro Vassallo, *non probat: ad terminos del Capitolo del Regno, Ladislai*: Et, vice versa, la cattura della possessione di esso D. Giuseppe, sotto li 23. & 24. di Settembre 1671. per mano di Notaro Baldaflare Damiano, della Terra di Rocca Monfina, fol. 24. & 25. come Istromento, fatto per mano di Notaro non Vassallo, *plene probat, ex traditis per DD. in detto Capitolo del Regno, Ladislai.*

Dunque di detta asserita possessione di essa D. Giovanna, non può tenerfene conto, mentre nè anche costa, che detta D. Giovanna fosse dichiarata herede ab intestato, del Duca di Marzano, sotto li 24. di Settembre 1671. perche detto decreto di Preambolo non stà steso in forma decreti, e la fede, che si porta, fol. 34. è cavata dal Libro de' voti Civili della G. C. *qua non facit fidem*, de Franch. decis. 185. num. 6. tanto più havendo il Giudice, che interpose detto decre di Preambolo, finito l'Ufficio, e non essendo detto voto steso in forma decreti, e sottoscritto dalli Signori Giudici, resta di niuno valore, nè fa giudicatura, come fu deciso dal S. C. Franch. d. decis. 185.

Oltre che le Provisioni pro capienda possessione furono obbiettive, e sorretive, spedite in aliena Banca, mentre disse D. Giovanna, che il Duca di Marzano, suo Padre,

era morto ab intestato, e con tale assertiva procurò, che dal Giudice Luca fosse interposto voto per il Preambolo a suo beneficio in bonis feudalibus, & Burgenfaticis, fol. 34. quando detto Duca era morto cum Testamento.

Il qual Testamento fù aperto essendo presente il Signor D. Tomaso Mariconda, marito di detta D. Giovanna.

Per il che, non essendovi detto decreto di Preambolo ab intestato a favore di d. D. Giovanna, e le Provisioni della G. C. spedite per Giudice Barone essendone subreptitie, & obreptitie, spedite in aliena Banca; post inhibitionem S. C. l'asserita possessione della Parte, fondata in d. Preambolo ab intestato, spedito a beneficio di quella corruit: In puncto Consil. de Georg. alleg. 12. n. 7.

E benche, secondo una opinione, mortuo feudatario, 10 possa l'Agnato prossimior pigliare la possessione del feudo vacante, & implorare l'Ufficio del Giudice, che immetta lui in possessione, particolarmente essendo Figlio, il quale pare, che continui la possessione del Defonto, *l. in suis, ff. de liberis, & posthumis.* Idem Consil. de Georgio alleg. 12. num. 15.

Questo procede, quando la possessione del detto feudo, & Cattura di esso non fosse stata prevenuta da esso D. Giuseppe, conforme si è detto di sopra, pacificamente, e quietamente, sotto li 23. & 24. di Novembre 1671. Oltreche la disposizione del Testo nella *l. in suis*, non è applicabile, perche hà parlato, *in suis, in potestate Patris existentibus*, il che non può applicarsi ad essa D. Giovanna, la quale era calata, & per matrimonium, uscita dalla patria potestà, attenti li termini della Consuetudine di Napoli, sotto il Titolo de Filia familias nubente, in Consuetudine, sed si mulier.

E poi in materia adipiscende, retinende, & recuperande possessionis, alia est possessio Defuncti, alia heredis, Consil. de Georgio in repetitione feudali, cap. 7. n. 26. & 27.

E si considera, come esso D. Giuseppe havendo havuta notizia de gli Atti turbativi, fatti in nome di d. D. Giovanna, subito comparve in S. C. a' 9. Dicembre 1671. dimandando, manotenerli in detta possessione, & non turbati ad istanza di d. D. Giovanna, nulla habita ratione de nullo, attentato, & risoluto Voto Præambuli ab intestato, a favore di essa D. Giovanna, che non poteva farsi, fol. 28. & 29.

Sopra la quale Comparfa essendo stata intimata la Parte, fol. 29. a terg. sotto li 9. Dicembre 1671. benche non si legga provista; tuttavolta si auverte, come di nuovo comparve esso D. Giuseppe in S. C. a' 23. Dicembre 1671. facendo l'istessa istanza, anco come chiamato al Majorascato, istituito dal qu. Agostino Laudati Seniore, a beneficio del quale Majorascato aveva fatta la Ricognitione per il feudo di Marzano, esso D. Andrea, dimandando, non esser turbato in detta possessione ad istanza di d. D. Giovanna, che si supponeva, haveffe ottenuto Voto di Preambolo ab intestato, e Provisioni pro capienda possessione di d. feudo, nulliter: Il tutto per turbare esso D. Giuseppe; facendo anco istanza, che detti D. Giovanna, e D. Tomaso fino a tanto, che dette differenze non si determinassero, non accederent in dette Terre, nè meno vi mandassero gente, sotto qualsivoglia pretesto, d'Agente, di Erario, e di governatore, fol. 73.

Sopra la quale istanza a' 24. di Decemb. 1671. fù ordinato dal S. C. che *neutra Pars accederet a dette Terre, sub pœna ducator. 4. m. donec aliter, & hoc nec per se, nec per alios*, fol. 73. a terg.

Il quale decreto non toglie la legitima Possessione, prima presa da esso D. Giuseppe, *l. interesse, ff. de acquir. possess. Posthius de manutendo.*

In virtù del quale decreto fù fatto mandato a dette Parti, sotto li 24. di Dicembre 1671. fol. 74.

Da questo fatto nasce, che detta D. Giovanna non possa giovarli de gli Atti asseriti turbativi, per fondare la sua pretesa possessione, presentati in processo fol. 75. fol. 105. fol. 108. fol. 118. fol. 119. fol. 100. fol. 120. & fol. 122.

Perche, oltre esser Atti litigiosi, e turbativi post inhibitionem, e nulli; sono cartole, & anco dipendenti dalla nullità del Voto del Preambolo, che non poteva spedirsi a suo beneficio; il quale Voto essendo nullo, e molto più non essendovi decreto di Preambolo ab intestato, a favore di essa D. Giovanna, tutti detti Atti, fatti da essa D. Giovanna

vanna per la cattura di detta asserta possessione, corruunt, conforme l'osserva il Consigliere de Georgio *dict. allegat. 12.* E molto più sono nulli gli altri Atti, fatti da detta D. Giovanna, dopo il decreto del S. C. lato a' 24. di Decemb. 1671. *fol. 73. à terg.* E per conseguenza tutti gli Atti, de quibus *fol. 105. fol. 108. fol. 118.* sono attentati, e nulli, e di quelli non si deve tener ragione alcuna.

Nè si dica, che, quando pigliò l'asserto possesso, D. Tomaso Mariconda, come Procuratore della Signora D. Giovanna, che fù alli 28. di Novembre 1671. era presente in detta Terra il Signor D. Francesco Laudati, figlio del Sign. D. Giosepe, come ne fà fede il Cancelliere, e'l Mastrodatti della Terra di Marzano, *fol. 121.* Dalla presenza del quale, mentre detto procuratore non contradisse, e tacque, argomenta la parte, che D. Giosepe, habbia per la detta possessione, primo loco presa di detti Feudi, sotto li 23. & 24. di Novembre 1671. mediante la persona di esso D. Francesco, suo figlio, e procuratore.

Perche si risponde in più modi.

II Primo, si dice, ch'essendo la possessione, presa da D. Giosepe, anteriore cinque, ò sei giorni, à quella, che prese clam, & vitiosè, detto D. Tomaso, deve perciò de Jure esser manotenuto esso D. Giosepe, anteriore possessore, *Posthius de manutenendo, decis. 104. num. 2.* Il quale parlò in caso più forte, quando l'anteriorità della possessione era d'un' hora sola. Che perciò non può essa D. Giovanna, mentre esso D. Giosepe possessore, era possessore anteriore, & con titolo valido, di mandare manotentione in virtù di detti Atti posteriori, e turbativi, & attentati, *idem Posthius dec. 74. n. 3.*

Secondo, si aggiunge, che mentre la seconda possessione presa, vitiosa, & clandestinè da D. Giovanna, fù presa, non citato D. Giosepe Possessore, *nullius momenti est, Postius observat. 42. num. 103.* il quale parlò in caso più forte in Possessore anteriore, illicito, & illegittimo.

Terzo, di più si auverte, che à fine, che l'anteriore possessore sia mantenuto, basta, che non si habbia havuto per spogliato, *Post. decis. 718. numer. 3. hinc primus, altero nulliter immisso, manutenendus est, dum se pro spoliato non habuit, Postius decis. 522. num. 5. & anterior possessor non amittit possessionem per alterius immisionem nullam, Postius dec. 573. n. 3.*

Dunque costando in actis dalla Serie del fatto, che sopra s'è accennato, che D. Giosepe non se habuerit pro spoliato, per l'asserta possessione nulliter, & clam, & injustè, & vitiosè data dal Giudice Galliegho à D. Giovanna, in virtù delle provisioni subreptitiè, & obreptitiè, & nulliter ottenute per parte di D. Giovanna, dal Giudice Barone, in aliena Banca, quando la Banca d'Ardia stava inhibita dal S. C. deve esso D. Giosepe esser manotenuto.

Quia primus possessor, etiam si sciverit Colonum ejectum, seu ab eodem possessionem realiter alteri traditam, non fuit in aliqua negligentia, sed adivit Iudicem pro manutentione, ob quod non remanet sua anteriori possessione privatus, Ponte de Spolio, lib. 2. cap. 14. num. 124. Gratian. cap. 132. numer. 17. Postius de man. observ. 59. numer. 53. idem Post. decis. 330. num. 23. ubi etiam dicit, quod si Coloni, vel Vassalli recognoscant alium in Dominum, non intervertunt possessionem primi Domini de Jure novo, secundum cujus dispositionem, Colonus, vel Vassallus non intervertit possessionem Domini, alium recognoscendo in Dominum, vel illi tradendo possessionem, l. fin. C. de acquirenda poss. ubi Castr. in final. verbis, Bald. cons. 330. n. 7. vers. sed in quantum dicit, & cons. 325. n. 4. vers. aut tradi alteri, lib. 1. Glof. in l. 1. in verbo Dominum, C. communia de usucapionibus.

Detto D. Giosepe, oltre d. titolo, & possessione legitima, deve anco essere manotenuto, perche à lui assiste anco la legge per d. manotentione, & immisione, quia, licet potenti immisionem possit Agnatus contraditor obicere exceptionem; dolo facis petere, quod statim restitutus es; tamen in iis possessionibus Summariis, tunc regule prædictæ defertur, quando undique, certè, absolute, & incontinenti, & concludenter, liquet de non Jure petentis immisionem; sed, si etiam modica esset dubitatio in beneficium petentis immisionem, tunc non defertur exceptioni, sed conceditur immissio, l. 3. §. causa, vers. summam, ff. de Carbon. edicto, ibi: Si verò ambigam causam, hoc est, vel modi-

cum pro puero facientem, ut non videatur evidenter, filium non esse, dabit ei Carbonianam bonorum possessionem.

Dunque quando quello, che s'è detto in virtù della gratia, haveffe qualche dubbio, ò ricercasse altiorè indaginè, non deve negarsi la d. manotentione di D. Giosepe, herede universale, scritto in Testamento, defuncto D. Andrea, alias Don Agostino Laudati, conforme, altre volte per questi termini è stato deciso dal S. C. e molto più l'immissione, quatenus opus sit. Revideatur quæso il Reg. Capyc. Latr. *consult. 77. in fine*, il quale riferisce, così essere stato deciso, *tom. 2.* parlando in punto nelli termini della gratia, *de qua in pragmat. 31. alias 33. de feud.*

E tanto maggiormente in prædictis, apparendo l'evidente giustizia di D. Giosepe, & all'incontro de injustitia prætenforum da essa D. Giovanna, la quale non hà titolo, non hà possessione, anzi hà resistenza di legge; Per il che maggiormente deve confermarli la manotentione, dimandata per parte di d. D. Giosepe.

Che D. Giovanna non habbia titolo, appare chiaramente.

Perche, ò vuol dire, che vuole la successione ab intestato. E questa successione ab intestato non può pretenderla, per la regola, che *causa testati facit cessare causam intestati, §. 1. instit. de hereditat. qua ab intestato deferuntur, cum concordantibus.*

O detta D. Giovanna vuol dire, che nelli suoi Capitoli matrimoniali si legga patto espresso, che, in caso d. Sig. Duca fosse morto senza discendenti legittimi, e naturali, ò quelli fossero morti in pupillari etate, senza figli legittimi, & discendenti, in d. casi, e ciascheduno di essi, non si haveffero dovuti imputare li duc. 20. m. che le furono promessi in dote nella legitima, paraggio, portione, successione, spettante à detto D. Giovanna del detto Sig. Duca Padre, & altri suoi discendenti ex corpore; ma d. D. Giovanna habbia la successione, legitima, paraggio, ò altra portione à lei spettante: & oltre di quella d. Signor D. Tomaso habbia li duc. 20. m. promessili in dote, una con gli alimenti, & annue quantità, che si promettono, durante la Vita del Sig. Duca.

E quando in virtù di d. patto d. Sig. Giovanna vuol pretendere la successione nelli beni del d. Duca, etiam data l'opinione per vera di molti Dottori, che hanno voluto, che d. patto, favore certi matrimonii, sia valido, ad limitationem, *l. cum hereditas, C. de pact. & l. pactum, quod dotale, C. de pactis convenitis super dote, riferiti dal Consigli. de Rosa nella consult. 69. n. 112. & 113. da Gio. Battista Larea dec. Granat. dal Reg. Marciano disp. 87. tm. 2.*

S'auverte, che per dette parole, il Duca non hà voluto fare altro, che in caso, che il Duca moriva senza discendenti, ò quelli fossero morti in pupillari etate, vel alio modo, riservare alla d. D. Giovanna la Successione Legale, à d. D. Giovanna de Jure spettante, e non darle nuovo titolo di successione, cioè, che d. D. Giovanna fosse succeduta ex Testamento, se fosse stata istituita herede dal d. Duca, ò ab intestato, se il d. Duca fosse morto senza Testamento; in puncto, quæso videndus, Ludov. Calan. *cons. 45. num. 3. & seqq.*

L'istessa D. Giovanna non hà possessione, perche, oltre, che gli atti, con li quali vuol fondare d. possessione, sono clandestini, turbativi, & non possessivi, come si è fondato di sopra.

Di più s'auverte, che tutti detti atti turbativi, fatti da D. Giovanna, seu in suo nome, sono fatti post mortem di D. Andrea; per il che non può dirsi, che d. D. Giovanna, come Agnata prossimiorè, sia legitima contraditrice adversus manutentionem, & gradatim immisionem, dimandata dall'herede universale, D. Giosepe Laudati, istituito universaliter in Testamento dal Duca D. Andrea. Azo, & Doctores communiter in l. fin. C. de Ed. Divi Adr. tollen. Reg. Tap. *dec. 1. S. C. numer. 38. post num. 45. Afflict. dec. 119. n. 6.*

Tanto più, che ex traditis dal d. Reg. Tap. *decis. 1.* accio che l'Agnato prossimiorè possa dirsi legitimo contradittore adverso l'herede universale, si ricercano tre requisiti copulativè. Il primo, che l'agnato posseda, e questa possessione l'habbia presa ante mortem del testatore, 2. quod bona si de possideat, 3. che incontinenti doceat de jure suo, ut videre est penes dictum Authorem, numer. 39. & 40. il quale

num. 44. Soggiunge, che questo 3. requisito deducendo incontinenti, non procede in questo caso, nel quale l'herede scritto presenta il Testamento non abolito, non cancellato, nel quale è stato istituito herede universale, & ha presa la possessione de' beni hereditarii.

12 La medema D. Giovanna ha resistenza di legge circa d. manotentione.

Perche, quando essa Sign. D. Giovanna à suo favore allega il testo del capitolo 1. §. *inter filiam*, & si de feudo defuncti militis, non può giovarsi della disposizione del d. testo.

Primo, perche la disposizione di detto Testo procede, quando la figlia fosse stata istituita herede dal Duca Padre, in testamento, nel qual caso, benché se le opponga, che nelli beni feudali non possa succedere, ò perche si difficulti de qualitate bonorum, ò per altra causa; in tanto la figlia s'immette in possessione, come pondera il Reg. Tap. decis. S.C. prima, n. 5. & 7. & 22. Et in questi termini hanno parlato tutti li Dottori, li quali hanno fatta mentione del detto Testo nel §. *inter filiam*, riferiti da Menochio remedio 4. de adipiscenda, numer. 375. Rosental. cap. 7. concl. 48. & 63. in princ. Marra de success. legal. part. 3. quest. 3. art. 1. num. 1. il Conf. de Georgio nella repetit. feud. cap. 48. num. 21. & altri riportati dal Reg. Capece Latro conf. 77. n. 21. & 22. to. 2.

Secondo, perche, quando sia vera l'opinione di Detio nel conf. 424. & 467. che la disposizione di d. Testo nel §. *inter filiam*, habbia luogo anche ab intestato; con tutto ciò in questo caso, nel quale vi è il Testamento del Duca Padre à favore di D. Giosepe, cessa l'interdetto quorum bonorum, che competerebbe alla figlia ab intestato; e la figlia, dato Testamento predicto, non può dirsi legitima contradditrice, Menoch. de adipisc. remed. 4. n. 562. Reg. Capyc. Latro ubi supra.

Terzo, perche, mentre esso D. Giosepe herede scritto in detto Testamento dal Duca D. Andrea fratello, ha prima presa la pacifica, e quieta possessione di d. feudi, delli quali si ritrova, benché turbato da D. Giovanna, à quella non compete d. interdetto quorum bonorum, etiam data l'opinione per vera, de qua per il Conf. Gio. Battista Megliore alleg. 43. 3. tom. resol. D. Reg. de Marinis perche d. interdetti quorum bonorum, non si danno contro titolo possidentem.

Quarto, quatenus potesse giovarsi d. Giovanna della disposizione del Testo nel §. *inter filiam*; Quod negatur, con tutto ciò deve essere manotenuto, & molto più immedesmo esso D. Giosepe nella possessione di d. feudi, esclusa D. Giovanna figlia, mentre esso D. Giosepe in promptu docet delle sue ragioni ad exclusionem filie: nel qual caso si limita il Testo del d. §. *inter filiam*, e cessa l'interdetto quorum bonorum, Menoch. conf. 443. num. 22. il quale riferisce, così deciso contro il consil. di Detio 467. & 468. Reg. Capyc. Latr. d. consult. 77. n. 24. Bammacar. nel §. *inter filiam*, ff. de feud. defuncti militis, n. 18. il Presid. d'Amato conf. 100. n. 90. & 95. & 101. Reg. Rovit. conf. 1. n. 24. lib. 1. li quali dicono, che nell'interdetto quorum bonorum, osta l'eccezione del dominio, seu della proprietà incontinentem probato.

Per il che, costando all'impronto de optimo jure di esso D. Giosepe da quello, che si è detto di sopra, attenti li termini della gratia nella prag. 31. alias 33. de feudis, cessa l'interdetto quorum bonorum, in virtù del quale d. D. Giovanna dimanda la manotentione, conforme altre volte è stato deciso Reg. Capyc. Latr. d. consult. 77. in fine.

E questo è quello, che si considera, per giustificare la prima istanza, fatta per esso D. Giosepe circa la manotentione, & gradatim immisione, dimandata per esso D. Giosepe, come herede universale del d. D. Andrea, Duca di Marzano.

In quanto poi alla seconda istanza, fatta da D. Giosepe per particolar comparfa, sotto li 7. di Marzo 1672. nella quale, non recedendo dall'altre istanze, primo loco fatte, dedotte nella supplica, fol. 27. ha dimandato, voler tenere la possessione di d. Terra di Marzano, già acquitata, & quella continuare, anche come cosa spettante al Majorascato, come per d. istanza fol....

Si dice, che quantunque l'utile dominio di d. Terra di Marzano sia rimasto in hereditate del d. D. Andrea, il quale comprò detto Feudo, benché di denaro del Majorascato, per la regola, quod in feudis non procedit titulus. C. plus valere, quod agitur, quam quod simulatur concipitur, Reg. de Marin. ad Reg. Revert. 529. num. 3.

Tutta volta la Tenuta di d. Terra, e quel jus, che haveva D. Andrea, come prima nominato al Majorascato, di percipere li frutti di d. feudo di Marzano, ha spettato, e spetta al Majorascato, de' denari del quale fù comprata da D. Andrea, in beneficio del quale l'istesso D. Andrea praevio Regio Assensu, haveva fatta la ricognitione cum Regio Assensu, obbligandosi signanter di disporre dell'entrate, e delli frutti di d. Terra, servata la forma del d. Majorascato, obbligando se, e suoi heredi, e successori, anco à dovere quelli cedere, e rinonziare, e trasferire nelli successori di d. Majorascato, ò à chi essi haveffero volsuto, ut ex recognitione, fol. 228. process. Majoratus, sopra la quale recognitione stà spedito il Regio Assensu, per verbum, fiat, fol. 227. eodem process. Majoratus, & in forma Reg. Cancellarie, fol. 67. usque ad fol. 72. proc. curr.

Si che essendo morto poi d. D. Andrea senza figli, che godeva d. Majorascato, sua vita durante tantum.

O sia vera l'opinione, che d. Tenuta del feudo di Marzano, che stava in potere di d. D. Andrea, come prima nominato al d. Majorascato, per la morte poi seguita di quello senza figli mascoli, sia estinta, conforme l'opinione di Christofaro Paz. de Tenuta, cap. 8. e similmente per la morte di quello, sia estinto il jus percipiendi fructus, & amministrandi la giurisdizione di d. Terra, che stava in suo potere, vita durante, come prima chiamato al d. Majorascato, regolandosi d. estintione dalle regole dell'usufruttuario, per il Testo in l. hereditas in multis 61. in fine, C. de acquirendo rerum dominio, l. ususfruct. 26. ff. de stipulatione servorum, juxta tradita per Conf. Roc. de Officiis, vers. 6. casu 6. §. 6. num. 89.

Et in questo caso, attenta questa opinione, la civile possessione di d. Tenuta, e commodità percipiendi fructus, che stava in potere del Majorascato, e di tutti li successori, chiamati in quello, subito seguita morte del d. D. Andrea, primo chiamato al d. Majorascato senza figli mascoli, per operatione, & ministerio legis, si attrasse la natural possessione di d. Defonto, vita sua durante tantum, e quella fù consolidata con la civile possessione, che stava in potere del d. Majorascato, & s'acquistò alli chiamati in esso, etiam ignoranti, Bart. in l. si arrogator, 2. 12. Bald. n. 7. ff. de adoptionib. Imol. conf. 16. n. 3. & 4. Cassaneus ad consuet. Burgundiae, rub. 7. §. 1. le morte Saist. vers. Limit. 4. fol. 225. Reg. Galeota contr. 36. numer. 1. cum seqq.

Et attenta questa opinione, non hà che pretendere detta D. Giovanna, la quale, come donna, è stata espressamente esclusa da detto Majorato, benché fosse figlia di D. Andrea, primo chiamato in quello, come appare dall'infra-scritte parole del Majorascato, fol. 26. litt. D.

Ita, che nelle dette entrate, che si compreranno con li detti ducati trentamila, in nessun modo possano succedere; nè haver ragione, ò azione alcuna li figli secondogeniti, ò le figlie femine di esso Signore Agostino, nè anco li figli secondogeniti, e le figlie femine di esso Signor Fabritio, in caso, che la detta donazione resti fatta al Primogenito di detto Signor Fabritio, ut supra, nè anco li fratelli Secondogeniti, e le sorelle de gli altri descendenti.

O pure sia vera l'altra opinione, che detta Tenuta, seu commodità percipiendi fructus della Terra di Marzano, che stava in potere del predetto D. Andrea, per la morte di quello, non sia estinta, ma trasferita alli suoi heredi, conforme l'opinione del Consigliere Rocco de officiis, vers. Sextus casus est, §. 6. Il quale fa distinctione inter usumfructum, & jus seu commoditatem percipiendi fructus, seguitando l'opinione del Conf. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 49. n. 7. e del Regente Galeota contr. 36. lib. 1. & del Regente Marinis alleg. 140. tom. 3. n. 21. suarum resolutionum.

E secondo questa ultima opinione, la quale è la più vera, essendo questo jus, seu commoditas percipiendi fructus, prorsus distinto dall'utile dominio del feudo, spetta omni jure la manotentione, e gradatim l'immissione ad esso D. Giosepe, come herede del d. defonto universaliter, essendo questo jus, seu commodità percipiendi fructus, cosa allodiale, e non feudale, Regens Merlinus tom. 2. contr. 81. n. 63. & 67. Regens de Marinis allegat. 140. num. 6. cum seqq. 3. tom. suarum resolutionum, idem cap. 37. earundem resolutionum, tom. 2. n. 23. & 28. Reg. Galeota contr. vers. 28. lib. 1. Confil. Roccus de officiis, vers. Sextus casus est, §. 6. n. 83. & 84. Li quali Dottori così riferiscono, essere stato deciso à due Ruote dal S. C. nella causa di D. Maria Rossa cum Fulvia Scondita: Che essendo stata istituita herede da

Camillo Portio, de' denari del quale, Marino Rosso, Avo di detta D. Maria Rosso, haveva comprata la Terra di Centola, havendo fatto esso Marino la Ricognitione di quella in beneficio di detto Camillo, roborata di Regio assenso, e trattando si Consigliò Particolo, seguita la morte di detto D. Marino Rosso, che doveva esser immesso nella commodità percipiendi fructus nella detta Terra di Centola, se D. Maria, nipote, e discendente di Marino Rosso, in potere di chi stava l'utile dominio di detta Terra, per la regola, quod in feudis non procedit titulus, *plus valere, quod agitur*: ò pure doveva esser immessa Fulvia Scondita herede estranea, che da Camillo Portio, de' denari del quale, Marino Rosso haveva comprato detta Terra con Ricognitione, in beneficio d'esso Camillo, roborato di Regio assenso, era stata istituita herede universale? Fù dal S. C. à due Ruote à relatione del Consigliere Felice di Gennaro, data l'immissione à detta Fulvia sopra detta commodità, & Jure percipiendi fructus di detta Terra di Centola, esclusa detta D. Maria Rosso.

Nè si dica, ch'esso D. Giuseppe non venga chiamato, verbis expressis, nel detto Majorascato, e perciò dovendo provare la sua genealogia, non possa ottenere, per quello, che scrive Achille Personale *de adipiscenda possessione, in interdicto quorum bonorum, num. 474.* & il Consigliere Megliore alleg. 43. n. 17. 3. tom. *resolutionum Regentis de Marinis*; E perciò debbia darsi saltem l'immissione à detta D. Giovanna, riservata questa attione ad esso D. Giuseppe in petitorio.

Perche si risponde, distinguendo due casi.

Il primo è, quando D. Giuseppe vuol venire assolutamente, in virtù di detto Majorascato, & in questo caso hanno parlato tutti li Dottori contrarii, e parlò il Consigliere Megliore, & entra la regola, *quando Fideicommissarius sit legitimus Contradictor adversus heredem ab intestato, qui petit immisionem*, de qua Reg. Capyc. *Latro decis. 108.*

Il secondo caso è, quando D. Giuseppe è stato istituito herede universale dall' ultimo moriente, che fù D. Andrea, che godeva di detto Majorascato, & haveva fatto la Ricognitione in beneficio del Majorascato, con Regio Assenso; Et in questo secondo caso, trovandosi nell' heredità del detto D. Andrea, la detta tenuta del detto feudo di Marzano, ch'è Burgenfatica, per la Ricognitione, che detto D. Andrea, haveva fatta in beneficio del Majorascato, roborato di Regio assenso, de' denari del quale detta Terra fù comprata, praviis decretis S. C. omnino deve esser manotenuto detto D. Giuseppe in detta commodità, seu jure percipiendi fructus di detta Terra, come cosa Burgenfatica, essendo vero de Jure, l'heredità comprendere *omnia jura, & actiones tam activas, quam passivas, toto titulo Codicis, de hereditariis actionibus*: E così detto jus, seu commodità percipiendi fructus della detta Terra di Marzano, ch'è Burgenfatica, e non Feudale, venendo compresa nell' heredità Burgenfatica d'esso Duca, ultimo loco morto, deve in quella essere manotenuto esso D. Giuseppe, herede ex Testamento.

E s'auverte, che in questa causa non può difficoltà, che D. Giuseppe Laudati sia il Successore in detto Majorascato, perche il Regente Sanfelice *decis. 165. tom. 2.* il quale fu Commissario della causa del Primogenito del quond. D. Francesco Laudati, dice essersi deciso; detto Majorascato spettare à detto Primogenito, il quale ottenne l'effecutione di detta sentenza.

Questo Primogenito fù D. Andrea Laudati, ultimamente morto, Duca di Marzano, ch'è quello che ha comprata la Terra di Marzano, con denaro del detto Majorascato, pravia Recognitione in beneficio del detto Majorascato, e de' Successori in quello, con Regio Assenso.

Si che, essendo morto detto D. Andrea senza figli mascoli, (e questo è incontrovertibile) detto Majorascato ha spettato, e spetta ad esso D. Giuseppe.

Perche il Fondatore del detto Majorascato volse, che quello fosse pervenuto prima à Fabritio, e a' suoi Discendenti, da Primogenito in Primogenito, & in disetto del Primogenito, a quello, che tenerà luogo di Primogenito, escluse le femine, anco discendenti, *fol. 26. Processu Majoratus in fine.*

E poi, perche detto Fabritio non si casava, nominò, sotto li 22. di Ottobre 1588. in ogni caso, che Fabritio,

e suoi Primogeniti maschi fossero mancati, Francesco Laudati, figlio del qu. Andrea Laudati seniore, e gli heredi mascoli in perpetuum, dell' istesso D. Francesco, Jure primogenituræ, *fol. 49.*

Havendo dunque Francesco lasciati due figli mascoli, l'uno, D. Andrea, Duca di Marzano, il quale è morto senza figli mascoli: L'altro D. Giuseppe, fratello carnale di detto D. Andrea, come appare nell' Istromento della divisione de' beni hereditarii di detto D. Francesco, Padre, fatto trà essi fratelli per mano di Notar Fabritio Mollica, sotto li 4. di Maggio 1634. *fol. ....* Il quale D. Giuseppe tiene luogo di Primogenito di detto D. Francesco, per esser premorto detto D. Andrea, Duca di Marzano, senza figli mascoli.

Spetta perciò detto Majorascato ad esso D. Giuseppe indubitatamente.

Ex quibus pretende esso D. Giuseppe, dovere omnino ottenere circa detta manotentione; come spera, doverli giudicare dalli Signori Giudicanti.

DISCEPTATIO CCCLXX.

SUMMARIUM.

- 1 *Transactio propter litem facta, est favorabilis, & acquiparatur Rei judicate.*
- 2 *Indebiti conditio non admittitur contra transactionem.*
- 3 *Conditio sine causa non datur contra transactionem.*
- 4 *Exceptio non numerate pecunie non admittitur contra transactionem.*
- 5 *Transactio inter consanguineos est favorabilior.*
- 6 *Facti species narratur, de qua hic.*
- 7 *Actor quis dicatur in l. diffamari, C. de ingenuis manumissis.*
- 8 *Presumptio male cause quando presumatur.*
- 9 *Transactio quando rescindatur ex falsa causa, & num. 10.*
- 11 *Transactio quando possit rescindi ex nova causa.*
- 12 *Lesio in transactione quando, & qualiter possit considerari.*
- 13 *Lesio in transactione pro quo tempore consideratur.*
- 14 *Transactio inter consanguineos qualiter sit facienda.*
- 15 *Transactio rescissa qualiter acta fidem faciant.*
- 16 *Reus quibus ex causis absolvi debet in Iudicio, narratur.*
- 17 *Testes examinati, parte non citata, non probant.*
- 18 *Testes reprobantes Instrumentum debent esse omni exceptione majores.*
- 19 *Testes instrumentarii reprobantes Instrumentum quas conditiones habere debent.*
- 20 *Testes deponentes inverisimilia qualiter probent.*
- 21 *Inverisimilitudo qualiter probetur qualis, & quodplex.*
- 22 *Testes digniores an probent melius, quam alii.*
- 23 *Transactionis, de qua hic, iustitia apparet.*
- 24 *Probationes de jure potiores quando sint.*
- 25 *Transactionis favor quantus sit, & qualis inter conjunctos.*
- 26 *Transactio sine causa non valet.*
- 27 *Transactionis causa de qua hic qualis fuerit.*
- 28 *Transactio pro evitandis litibus favorabilior est, quam cumque alia.*
- 29 *Transactio super testamento qualiter valeat.*
- 30 *Transactio an remaneat sine causa, posita validitate testamenti, vel nullitate ejusdem.*
- 31 *Legatum in minus solemniter factum, si solvatur, non reperitur.*
- 32 *Testamentum nullum qualiter videatur approbatum.*
- 33 *Texus in l. 4. C. de Iuris, & facti ignorantia explicatur, & num. 34.*
- 35 *Testamentum falsum qualiter arguatur, & num. 36.*
- 37 *Transactio an rescindatur de re et a falsitate testamenti, vel Instrumenti.*
- 38 *Testamentum excludit presumptionem falsitatis pre se.*

- 39 Probationes contra habentem pro se presumptionem, debent esse efficaciores.
- 40 Testes deponentes reprobationem Instrumenti quales esse debent.
- 41 Testes omni exceptione majores reprobant Instrumentum, & quando.
- 42 Testamentum quomodo falsum esse, probandum sit, & num. 43.
- 44 Testamenti de quo hic falsitas asserta reprobat, & n. 45. 46. 47. 48. & 49.
- 50 Testes qui subscribunt testamentum, deponere contra illud non possunt.
- 51 Testes Instrumentarii quando à partibus approbati, reprobari possint.
- 52 Testes quando reproben testamentum, & num. 53. 54. 55. & 56.

A R G U M E N T U M.

Transactio facta inter personas conjunctas causa data ex præsupposita, & prætenfa testamenti falsitate, ea deinde probata num detur repetitio ejus, quod solum fuit vigore transactionis, Testes deponentes, & approbantes Instrumentum, aut subscribentes testamentum an, & quando possint illud reprobare.

J U R I S E T F A C T I

Allegationes,

P R O

D. Cæsare de Marra.

- 1 Nihil magis Reipubl. expedit, quàm lites refecari: Nihil verò absurdius, ac Reipublic. perniciosius quàm lites facilè instaurari. Hinc legum conditores sicuti summo studio lites refecandas curarunt, ita eas legitime sopitas instaurari nullo pacto permiserunt. Ideoque si lites odiosæ semper existimatae sunt ac execrabiles; Transactio, quæ litibus finem imponit, perpetuò habita est, nec immeritò favorabilis. Hinc non minorem auctoritatem transactionum, quam rerum judicatarum esse Imperatoribus recta ratione placuit in *l. non minorem* 20. *C. de transf.* æquiparantur namque transactio, & res judicata, ut in *l. un. C. de erro. calc.* adeò ut sicuti sub specie novorum instrumentorum postea reperiuntur res judicatas restaurari Imperator denegavit in *l. sub specie* 4. *C. de re jud.* sic pariter sub pretextu instrumenti de novo reperti transactionem rescindi jura non patiantur, ut in *l. sub pretextu* 19. *C. de transf.* Prout etiam sub pretextu specierum post reperiatarum; generali transactione finita, rescindi prohibent jura in *l. sub pretextu* 29. *C. eod.*
- 2 Hinc quoque adversus transactionem, nec indebiti conditionem concedi, aperte sancitum legimus in *l. nec intentio* 23. *C. eo tit.* ibi. *nam cum jam questionem transactione decisam proponas, indebiti soluti prætenu improbe tibi petitionem decerni postulas; cum & si tantum in stipulationem fuisset deducta, indebiti promissi velamento defendi non posses.*
- 3 Prout nec contra transactionem dari conditionem sine causa Paulus respondit, in *l. in summa* 45. *ff. de cond. indeb.* ibi, & quidem quod transactionis nomine datur, licet res nulla media fuerit, non repetitur, nam si lis fuerit, hoc ipsum quod à lite disceditur, causa videtur esse.
- 4 Quemadmodum denegari etiam exceptionem non numeratæ pecuniæ, aperte DD. Cæsares rescribere in *l. si transactionis* 11. *C. de non num. pec.* his verbis *si transactionis causa dare, Palladio pecuniam stipulanti spondidisti, exceptione non numeratæ pecuniæ defendi non potes.* Prædictorum ratio duplex affertur, altera ab Imperatore in *l. non minorem*, siquidem nihil ita fidei congruit humana, quam ea quæ placuerant custodiri. Altera vero similiter ab Imperatore adducitur in *l. fratris* 10. *Cod. de transf.* nullus enim erit litium finis, si à transactionibus bona fide interpositis recedi facile liceat.
- 5 Idque peculiari obtinet ratione, ubi transactio inter conjunctos inita fuit, tunc enim longè detestabilior est à transactione recessus, ideòque Imperator in præcitata *l. Caponi Discept. Tom. V.*

fratris, patrum à transactione, cum nepotibus inita recedere volentem jure reprehendit dicens, *Fratris tui filius de paterna successione, ac statu, etiam nunc contra fidem sanguinis, itemque placitorum, questionem inferre parum probè postulas.* Quæ Imperialia verba non incongruè usurpanda videntur pro D. Cæsare de Marra, adversus qu. D. Hectorem de Marra illius patrum, qui post interpositam transactionem, eamque post triennium confirmatam, ac ultra decennium servatam, sub prætenu tamen figuratæ læsionis, conditionis indebiti, & sine causa, contra expressam præcitorum jurium dispositionem, ipsi D. Cæsari fratri sui filio contra fidem sanguinis, ac placitorum, questionem inferre in S. C. postulavit. Cujus petitio, & successivè D. Hieronymi de Marra illius hæredis, ne quaquam erit (ut spero) à supremis DD. judicantibus propitiis auribus audienda. Si quidem D. Hieronymus actor dum legitime pluribus retrò annis sopitas, adhuc nititur instaurare lites; nedum transactionis vires impugnat, sed testamenti quoque veritatem in dubium revocare conatur, ita ut contra unam, atque alteram satis favorabilem causam enixè contendat. Contra verò pro Dom. Cæsare convento, dum utriusque validitatem defendit, duplex concurrat favor, testamenti, nimirum, & transactionis, ut proinde proculdubio obtinere non immeritò speret. Cujus jura, & si satis superque notoria, evidentius tamen ex sequentibus innotescunt.

Fundatam de jure habet D. Cæsar intentionem, quippe qui publicis, iisque solemnibus innititur instrumentis, altero transactionis legitime interpositæ sub die 10. Decembris 1617. fol. 78. quo mediante D. Hektor de Marra pro obtinenda renunciatione, ac cessione jurium ipsi D. Cæsari competentium super hæreditate qu. D. Jo. de Marra, constituit se debitorem in ducatis ter mille, & septingentum capitalis, quo quibus vendidit in beneficium ipsius D. Cæsaris ann. ducat. 275. altero verò inito sub die 9. Aprilis 1620. in quo prædictus D. Hektor asserens se debitorem ex causa præcedentis transactionis in dictis ducat. ter mille, & septingentum capitalis, ac in aliis duc. tercentum pro tertiis decursis, in eorum satisfactionem insolutum dedit ipsi D. Cæsari quandam domum in instrumento descriptam, cum promissione evictionis in ampla forma, ut ex instrumento omni solemnitate vallato fol. 48. in cujus possessione cum ipse Dom. Cæsar pluribus annis legitime, & absque ulla contradictione permanisset. tandem Dom. Hektor sub die 10 Jul. 1628. post decennium elapsam ab interposita transactione petiit in S. C. eam nullam, & invalidam declarari, vel saltim rescindi ex causa enormissimæ læsionis, ex quo ipsi D. Antonio nullum jus competeat stante nullitate, & invaliditate testamenti qu. D. Jo. de Marra, & sic transactio remanebat sine causa; ut ex illius supplicatione fol. 61. quamvis parum sibi constans sub die 20. Jun. 1629. alteram proposuerit petitionem instando per Sac. Conf. declarari præfatum D. Jo. obiisse ab intestato nulla habita ratione testamenti tamquam ab eo non facti, fol. 95. Utramque verò actoris petitionem à Supremis Dominis rejiciendam, ex pluribus comprobabitur.

Primo nam antequam D. Hektor in judicio compareret, 7 fuit preventus, ac ad judicium provocatus, ut jura si quæ haberet adversus testamentum, & transactionem proponeret, alias illi præcluderetur via, sub die 10. Mart. 1627. fol. 40. & bina interveniente monitione, seu judicis præcepto, prout de jure requiritur juxta tradita ab Affl. in dec. 264. decreto Domini Regens Sanfelicii tunc causæ Commissarii fuit præclusa via die 26. Aprilis 1617. f. 60. & ideò de jure post lapsum termini à judice præfixi audiri non potest, ex Text. expresso in vulg. *l. diffamari* 5. *C. ingen. man.* quando enim judex præfigit terminum ad jura proponendum, tenetur pars, vel in termino jura proponere, vel à præfixione termini appellare, alias audiri non potest, ex traditis per Boer. in dec. 255. sub n. 7. actus namque judiciales transeunt in rem judicatam nisi appelletur *c. cum inter de re jud.* etiam si sit interlocutoria *c. dilecti in fi. de elect.* prout in propriis terminis, *l. diffamari*, in puncto tradit Boer. in d. dec. 255. n. 8. cum igitur D. Hektor neque in terminis à judice præfixis jura proposuerit, nec à termini præfixione appellaverit, sed primam petitionem in judicio exposuerit die 10. Jul. 1628. alteram verò die 20. Jun. 1629. & sic post duos annos, & menses post terminum elapsam, ac præclusam viam; amplius in judicio audiri non debet.

8 Eò magis quia magna resultat juris præsumptio adversus eum qui iudicium subterfugit, ex latè traditis per Menoch. *de præf. lib. 2. præsumpt. 91.* & in specie de qua agimus quod hæc præsumptio multò magis procedat, quando is, qui prætendit commissum fuisse falsum, diù distulit querelam, & accusationem proponere, docet in terminis Menoch. *de præf. lib. 5. præf. 20. numer. 6.* ex Bald. *conf. 37. lib. 1. Crav. conf. 75. & 298.* & Francisco Becc. *in conf. 103.* prout ab ipso D. Hectore factum agnoscimus, prætendit enim testamenti falsitatem in anno 1617. & diù distulit usque ad annum 1629. expectans mortem D. Beatricis de Marra, sororis D. Jo. ejusque famulorum qui de veritate testamenti deponere poterant, & paulò ante iudicium motum à D. Hectore decesserunt, ut deponunt testes super 6. articulo f. 211. quo in casu accusatio tanto tempore dilata præsupponitur calumniosa, ut post Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 205. numer. 30.* & alios ibi relatos tradit Farinac. *de falsit. qu. 158. numer. 60.* & Boer. omninò videndus in *dec. 118. numer. 21.* ubi in istis terminis docet considerandum esse tempus contractus, an lapsum sit longum tempus puta decennium quo actor distulit agere de falso, tunc enim per silentium tanti temporis præsumitur dolo malo distulisse, ut copiam probationum adversario subtraheret, morte forte testium expectata, qui possent confirmare instrumentum, ex pluribus ibi adductis,

9 Secundò quia petit actor transactionem rescindi conditione indebiti, & sine causa, quod est expressè contra dispositionem jurium sup. adductorum, in *d. l. nec intentio, C. de trans. ibi, indebiti soluti improbè tibi petitionem decerni postulas, & in d. l. in summa, ff. de cond. ind. ibi nam si lis fuerit hoc ipsum, quod a lite disceditur causa videtur esse.* imò videtur directè contradicere apertissimo Antonini Cæsaris rescripto in *l. 2. C. de transact.* inquit enim ibi Imperator. *Cum te proponas cum sorore tua de hereditate transigisse, & ideo certam pecuniam ei te debere cavisse; & si nulla fuisset questio hereditatis, tamen propter timorem litis transactione interposita, pecunia rectè tanta intelligitur, ex qua causa si solvisses repetere non posses, & si non solvisses, jure tamen convenireris.* Ecce Text. ad litteram, qui actoris destruit intentionem, videtur enim ibi Imperator, alloqui ipsum D. Hectorem exponentem, se cum D. Antonio fratre de D. Jo. hereditate transigisse, eique certam pecuniam debere cavisse, nempe duc. ter mille, & septingentum in transactionis instrumento promissos, ac nullam fuisse quæstionem hereditatis, nimirum, quia ipsi D. Antonio prætendebat nullum jus competere super dicta hereditate, prout asserit in ejus supplicatione. Decidit nihilominus Imperator contra D. Hectorem, propter timorem litis, transactione interposita, pecuniam rectè cautam fuisse, in primo instrumento promissionis annuorum duc. 275. pro capitali duc. 3700. ex qua causa si solvisset, prout in secundo instrumento domum insolutum dando, repetitionem ei omni jure denegari. Ex quo Text. Gloss. ibi Barr. & communiter DD. expressè notant justitiam, vel injustitiam causæ principalis non attendi in transactione, & in specie Peregr. *de fidei-comm. art. 52. numer. 102.* ex pluribus docuit transactionem bona fide factam etiam si nulla sub erat causa ex parte actoris, vel rei sustineri; nam satis causa subest quod à lite discedatur, uti expressè inquit Text. in *d. l. in summa, l. 2. & l. nec intentio, Cod. de trans. & hanc esse veriorum opinionem, quia transactio est remedium finiendarum litium, & ideo non facile à transacto recedendum esse. Hinc magis communiter receptum est, transactionem ex causa enormissimæ læsionis non rescindi quam sententiam decidendo secutum est S. C. teste Afflict. in *dec. 220. num. 3.* & novissimè comprobat Larea in *dec. Præf. Gran. decis. 68.* quo loci latissimè docet hanc esse veriorum, & magis communem sententiam, eamque fulciri apertissimis juribus, & inevitabilibus, & signanter Text. in *l. Lucius 78. §. si. ff. ad Sen. Conf. Treb.* ubi transactio non rescinditur, etiam si læsio sit ultra quadruplum. Prout etiam ex *d. l. sub pretexto*, ubi ex novis instrumentis transactio non rescinditur, cum tamen instrumentum certam læsionem ostendere possit. Ac etiam ex *l. ult. C. de err. calc.* ubi si transactio intercesserit, error calculi non retractatur, & tamen ex eo manifesta læsio ostenditur, aliisque juribus ibi adductis, quam sententiam nedum apertis juribus ac efficacibus rationibus munitam, sed frequentiori etiam*

DD. calculo receptam patet ex innumeris DD. ibi coactis, quos brevitati studens, consultò prætereo, rogans omninò prædictam Larea decisionem revideri ex ea namque adeò copiosè, doctè, & eleganter hæc confirmatur sententia, ut nihil suprà.

Neque adversæ partis responsio aliquo pacto erit admittenda, dum prædicta, et si inevitabilia effugere tamen conatur, sub prætextu quod non fuerit transactio inita super asserta testamenti falsitate, sed solum super illius nullitate, & sic posse hodie tamquam ex nova causa adversus transactionem venire. Non (inquam) id adversario opitulatur, siquidem transactio fuit generalis, asserit enim D. Hektor in transactione se heredem ab intestato, & sic negat testamentum habere locum, inquit etiam præterdere Dom. Cæsari nullum jus competere super hereditate prædicta, quæ verba generalia sunt, nulla habita distinctione inter nullitatem, & falsitatem testamenti. De jure autem generalis transactio tollit omnes obligationes, & actiones etiam in judicio non deductas, ut latè tradit Mantica. *de tacit. lib. 26. tit. 6. signanter n. 8.* sufficit enim fuisse cogitatum in genere, ut ibi tradit *num. 17.* & latius explicat Ludovisi. in *dec. 354.* ubi dicit transactionem comprehendere connexa, accessoria, & dependentia cum transactio verbis generalibus, &c. verbis generalibus concepta omnia comprehendat, quia sufficit fuisse cogitatum in genere, satis namque est potuisse attendi ex generali cogitatu, prout ex Text. in *d. l. sub pretexto*, & aliis probat Larrea *dec. 76. n. 28.* imò transactionem verbis generalibus conceptam extendi etiam ad incogitata, ex pluribus probat, Surd. *dec. 217. n. 11.*

Tertiò nam quatenus prætendi posset ex læsione transactionem rescindi (quod tamen jure negatur) certum est læsionem considerandam habito respectu ad tempus initæ transactionis, ut in *l. si voluntate 3. C. de resc. vend.* ibi *si minus dimidia justii pretii, quod fuerat tempore venditionis & ex plur. confirmat Cagnol. ad l. 3. num. 213. C. de rescin. vend.* & in specie in rescissione transactionis tradunt Facch. *l. 2. contro. c. 27. lit. B, Farin. dec. 715. p. 2.* qui plures adducit, & ita per Rotam coram D. Pamphilio decisum refert. At tempore transactionis nulla potuit læsio considerari, siquidem D. Cæsar jam obtinuerat decretum immisionis in possessionem bonorum ei relictorum in testamento D. Jo. de Marra. idque audito ipso D. Hectore, ut ex decreto *f. 17. à terg.* & auctore Prætoris ceperat illorum possessionem, cum interventu Magnifici Gubernatoris, *fol. 18.* ubi tunc ab eo decretum quod manuteneretur in possessione *f. 19.* & quod magis est, exercuit actus possessivos cum interventu D. Hæctoris, simul bona hereditaria locando pro medietate ad unumquemque eorum spectante, servata forma testamenti, ut ex obligatione, *f. 40.* & sequenti ipsemet D. Hektor in executionem prædicti testamenti tradidit D. Antonio nonnulla bona mobilia, ut asseritur in instrumento transactionis *fol. 82. litt. A, ibi.* (Et quod remaneant ipsi D. Cæsari omnia bona mobilia, & victualia recepta ab ipso D. Hectore ex hereditate prædicta) Cumque postmodum Dom. Cæsar peteret in S. C. integram medietatem bonorum ad ipsum spectantem, obtinuit à Spectabili Reg. Rovito tunc causæ Commissario sequestum omnium bonorum hereditariorum, ut ex decreto *f. 43. à terg.* cum tamen ex adverso nihil esset productum in actis, ne quidem oppositum, adversus testamentum prædictum. Imò judicialiter declaravit pars adversa velle uti testamentum prædictum in eo quod non esset contra legem feudalem, sub die 15. Novemb. 1617. *f. 45. à terg.* Et paucis post diebus transactio subsecuta fuit.

Rebus igitur sit stantibus quamnam læsio tempore transactionis à D. Hectore allegari, nec figurari potuit? dum nihil eo tempore adversus testamenti validitatem à D. Hectore productum, nec oppositum fuit, ut proinde testamentum in suo robore absque ulla contradictione permaneret. Quod si in Rot. Rom. jure decisum, transactionem initam super existentia testamenti, sustineri ex solo rumore, & vociferatione testamenti, qui solus timor sufficit pro validitate transactionis, quamvis testamentum verè non adesset, ut ex singulari decisione, Ludov. 149. ubi Beltram. addit ex pluribus Rotæ decis. solum litis timorem, imò solam suspicionem sufficere, ut transactio sustineatur, quæ etiam subsistere potest ex modica occasione dubitandi, quamvis prætextus non esset satis Juridica

ex ibi adductis. Quanto magis validissima in facto de quo agimus transactio erit censenda, in quo patet D. Cæsarem authore prætoris immisum in possessionem vigore testamenti, ac simul cum ipso D. Hectore in testamenti executionem bona hæreditaria locasse ut sup. est ponderatum.

14 Quarto ipsius D. Cæsaris iustitia extra omnem redditur controversiam, nihil namque D. Hieronymus actor in hoc iudicio adversus testamentum, ac interpositam transactionem probavit, merito D. Cæsar conventus absolvi debet, vulg. jur. Nec actori poterunt suffragari quædam præsentæ depositiones in primo iudicio factæ, nulla enim de illis ratio haberi potest, prout in contradictorio iudicio ab eodem S. C. maxima prævia discussione dictum fuit, cum enim actor prætenderet causam expediendam esse ex processu prius compilato, & è contra conventus opponeret acta prædicta nullam fidem facere, & proinde novo termino opus esse. S. C. nulla habita ratione dicti processus jam compilati, de novo terminum concessit, providendo quod infra dies octo partes deducant omnia incumbencia, ut ex decreto S. C. sub die 29. Decembris 1642. quod iustissime quidem prout semper solet S. C. decrevit, siquidem opposuerat D. Cæsar acta prædicta nullam fidem facere duplici ex causa. Altera nempe, ex eo quia processus fuerat compilatus cum D. Ant. patre, D. Cæsare ipso inaudito, cum tamen in iure sit exploratissimum non posse patrem agere, nec conveniri nomine filii, qui infantia annos expleverit, nisi etiam ipsius filii intercedat consensus, prout expressè sancitum legimus in *l. fin. §. ubi autem in unum, C. de bon. que lib. ibi adhibeatur etiam filiorum consensus, nisi adhuc in prima etate sint constituti*. Ex quo apertissimo textu, id magistraliter docuit Innoc. in *c. accedens, numer. 1. de proc.* dicens prohibitum esse patri irrequisito filio agere, excipere, & procuratorem constituere, per Tex. terribilem in *d. l. si. ad quem Text. nullo modo responderi posse dixit Aret. in l. si. §. pupillus in fi. ff. de verb. oblig.* quom etiam summe notandum, pluresque processus ex eo irritari posse, tradiderunt Rom. consilio 241. num. 10. & Fulgos. in *d. l. fin. 4.* ubi etiam id expressè annotarunt Cin. Salic. Ang. & Corn. quorum sententia, & consulendo, & iudicando recepta fuit, cum pro ea consuluerit Rom. ubi sup. & dictum fuerit, ut bene Capp. Tolos. qu. 105. aliosque plures ad id recenser Pinell. de bon. mat. quest. 1. num. 66. qui hanc receptiorem sententiam Canon. & Legist. testatur d. num. 66. vers. *Indè si bene attendas*, per Text. in *d. §. ubi autem in unum*, quem omni solutione maiorem appellant, ut proinde rectè Cagnol. in *l. frater à fratre, num. 164. ff. de cond. indeb.* dixerit de hoc esse Text. qui cavillari non potest, & hanc magis veram esse, magisque receptam sententiam, quam etiam secuti fuere Steph. Grat. *l. 2. cap. 365. num. 53. Pascal. de vir. patr. potest. p. 1. c. 2. n. 29.* & novissime Reg. Rov. in *rub. de procur. n. 29.* Cum itaque in facto constet D. Cæsarem tempore litis motæ nedum infantia, sed pubertatis etiam annos egressum fuisse, ut ex fide baptismatis Dom. Cæsaris die 12. Mart. 1615. f. 16. & ex supplicatione Dom. Hæctoris die 20. Jun. 1629. fol. 95. iure oppositum fuit prædictis actis, in quibus Dom. Cæsar minimè auditus fuit, nullam fidem esse adhibendam.

15 Altera verò causa, ex qua acta prædicta nulla allegavit Dom. Cæsar, ea quidem fuit, nam idem D. Hieronymus actor in instrumento transactionis, expressè cum iuramento instantia, & actis prædictis renunciavit, promittens se illis non usurum, ita ut in futurum nullam fidem faceret in iudicio, nec extra, ut legitur in dicto instrumento f. 293. à ter. in fin. merito cum ipso iure ex tali renunciatione fuerint extincta, amplius reviviscere non possunt, ut in *l. postquam liti 4. C. de pact.* Neque obstat quod à prædicta transactione ultimo loco facta communi consensu recessum fuerit, utpote cum Dom. Antonio patre inita, absque interventu, & consensu ipsius Dom. Cæsaris maioris, & proinde illi præiudicium inferre non potuit. Nam etiam rescissa de communi partium consensu transactione, acta in transactione extincta amplius fidem non faciunt, sed causam ex integro agi oportet, ut expressè Imperator rescriptit in *l. si diversa 14. C. de trans. ibi causam ex integro agi*, quæ dictio ex integro, apertè indicat omnia de novo esse inchoanda, ex quo Text. Paul. de Castr. ibi nu. 5. in puncto docet, quod si instantia expressè

fuerit renunciatum prout in casu nostro, etiam annullata renunciatione nullus ad renunciatam instantiam datur regressus, quod repetit in *d. l. sive apud acta numer. 5.* idemque tradit Alex. in *d. l. si diversa, numer. 6.* & sequitur Jas. ibidem in fin. vers. *extra glossam*, quam sententiam communiter receptam esse testatur, Curt. Jun. in eadem lege, numer. 10. ac veram, & cum effectu renendam esse dixit Curt. sen. ibidem, numer. 12. inter repetentes; quibus adstipulatur Rom. ibi numer. 17. qui omnes unanimi consensu firmarunt primè iam instantiam ex renunciatione ipso iure irritam reddi, ita ut si utraque pars à transactione recedat, opus sit novam inchoare instantiam, novumque processum compilare, ex iuribus & rationibus ibi adductis. Quæ communis sententia Supremi nostri Senatus decisione fuit confirmata, dum non obstante processus compilatione novum terminum concedendum esse decrevit ut ex actis. In quo termino cum pars adversa nihil produxerit, vel probaverit, utique ex defectu probationum actoris absque dubio conventus erit absolvendus.

Quintò, & tandem conventi iustitia comprobatur: 16 nam quamvis pars adversa prætere de posset prædictas testium dispositiones in prima instantia factas aliquam fidem facere, (quod ex prædictis patet à vero longè deviare) attamen certum est neque ex illis actoris intentionem fundari, plures namque patiuntur defectus, ex quibus conventus omni iure ab impetitis absolvi debet.

Primò, namque testes prædicti non fuerunt recepti 17 parte citata ad videndum ipsorum iuramenta quo in casu de iure exploratum est testes nullam fidem facere, prout utroque iure dictum agnoscimus in *c. in nomine domini, de test. & in l. si quando, C. eo. licet enim requisitoria examinatoris electi fuerit notificata Joan. Baptista Guadagnino asserto procuratori D. Antonii patris, de cuius mandato, nec etiam ex actis constat, tamen ille replicavit non posse procedi ad testium receptionem stante Regia decretatione in actis præsentata de verbo faciendo in S. C. f. 99. à terg.* & pendente verbo faciendo fuerunt recepti testes, nemine interveniente ad videndum illorum iuramenta, nec etiam citatio testium fuit notificata ipsi D. Antonio, ut proinde iure fuerit petitorium rejici examen prædictum, tamquam nullum, & invalidum, factum non citata parte ad videndum ipsorum iuramenta, ut ex instantia f. 127. & altera f. 128.

Secundò, nam testes prædicti non sunt omni exceptione 18 ne maiore, prout de iure requiritur, cum agitur de reprobatione instrumenti per testes faciendæ, ut enim instrumentum testibus reprobetur, oportet ut testes sint non solum idonei, sed etiam omni exceptione majores, nullam prorsus etiam minimam patientes exceptionem, prout post Bald. in *cap. cum Ioa. eremita de fid. instrum.* ubi Imol. Zab. Abb. Felin. & cæteri Can. Barr. Bald. Salyc. & alios in *l. in exercendis, C. de fid. instrum. & in l. 1. §. si quis neget, ff. quem test. aper.* ubi Barr. num. 12. in specie advertit, requiri, quod hæc probatio fiat per testes multum idoneos, & omni exceptione majores, aliosque innumeros ab eo adductos, in puncto tradit Farin. de falsit. qu. 158. numer. 92. ubi etiam inquit Doctores omnes in hoc convenire, teste Osalc. in *conf. 64. numer. 46.* In facto verò compertum est prætenso testes non esse omni exceptione majores, cum omnes sint subditi ipsi D. Hæctori, & pro majori parte etiam illius familiares, & domestici, ac certum in iure est, etsi interdum subditi admittuntur ad deponendum pro Domino, in omnem eventum tamen, & in omni casu eos non esse testes integræ fidei, & omni exceptione majores, prout tradit Farinac. de test. quest. 55. num. 212. Eo fortius quod ultra subjectionem concurrat etiam in pluribus ipsorum paupertas, & vilitas personarum, & plerique sunt famuli, & domestici ipsius D. Hæctoris, quo in casu de iure prorsus rejiciuntur; licet enim plures sint Doctorum opiniones, an vassalli possint esse testes pro domino? ut latè per Afflictum in *dec. 304.* tamen quando vassalli essent etiam familiares domini, vel viles personæ, certum est eos nullam fidem facere, prout punctualiter dictum fuit per S. Cons. teste Afflict. in *d. decision. 304.* quoties enim inhabilitas testis resultat ex pluribus defectibus, tunc prorsus rejicitur, & non admittitur etiam in casu à iure permissio, ubi veritas aliter haberi non potest, ut patet ex innu-

meris Doctoribus congestis à Farin. *de test. quæst.* 62. n. 381. ubi docet nedum hanc sententiam esse communiter receptam, sed contradictorem non habere. Et in specie in subditis si ultra subjectionem concurrat etiam paupertas, eos omnino repelli, optimè probat Farin. q. 37. n. 46. quamvis enim sola subiectio testem non repellat, repellit tamen juncta paupertate vel vilitate personæ, ex Aimon. Rom. & aliis adductis à Farin. ubi *sup.* qui testatur id communiter à DD. receptum.

19 Tertiò, nam ut instrumentum ex testibus reproberetur, testes debent concludenter deponere, & per necesse, cum probationes reprobatoriæ instrumenti debeant esse manifestissimæ in superlativo gradu, ita ex pluribus tradit Farinac. *de falsit.* q. 158. numer. 116. in 11. limitation. At in facto testes minime concludenter deponunt, & per necesse, meritò ex illis testamentum reprobari non potest; ponit enim D. Hector in 7. artic. D. Joan. obiisse die 7. Septembris, & tribus ante diebus illum sensibus destitutum, ita ut non loqueretur, nec scriberet, ut ex *art. fol.* 108. & ferè omnes testes super 5. & 7. artic. deponunt D. Joann. duobus, vel tribus ante diebus alloqui non potuisse, ut ex test. à *fol.* 113. At testamentum fuit stipulatum sub die 2. Septembris, ut ex test. *fol.* 13. & sic quinque diebus ante illius mortem: meritò igitur testes deponentes de loquelæ privatione duobus vel tribus diebus ante mortem nihil probant, ex vulg. juris reg. non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse l. non hoc 4. C. und. leg. l. neque natales 10. C. de probat. eo magis quod testes ipsi sibimetipsis contradicunt, ut verè de illis dici possit, & non erat conveniens testimonium illorum. Primus enim testis *folio* 110. deponit solum subscriptionem D. Joa. non fuisse visam à testibus, & audivisse illum ante mortem adeò debilitatum, ut scribere non posset. Quomodo autem se haberet tempore testamenti, verbum nullum. Secundus verò testis Franciscus Cantelmus ab adversa parte productus *fol.* 111. à terg. penitus ejus destruit intentionem; deponit enim Dom. Joan. coram ipso misisse accersitum Notarium, & aliquot diebus ante mortem testamentum condidisse; & idem testis super 8. art. deponit ab eo vocatum Notarium, eique ad aures Dom. Joan. nonnulla dixisse, ac ut illa domi scriberet jussisse, licet ipse testis postea non viderit testamentum à Dom. Joan. subscribi. Ecce testis ejusdem adversarii, qui testamentum à D. Joa. conditum negare non potest, eumque tempore testamenti loquela minime privatum apertè fatetur.

20 Quartò, quia testes actoris deponunt satis inverisimilia, & proinde eorum depositiones sunt valde suspectæ, quod enim verosimile non est, falsi habet speciem, prout latè tradit Menoch. *de arbitr. jud. lib.* 2. cent. 1. cas. 85. & hinc est quod potest judex ex causa non adhibere fidem testibus clarissimè pro aliquo deponentibus, quod summo perè notandum inquit Menoch. ubi *suprà*, cas. 90. nu. 5. juxta prudentissimum Adriani rescriptum relatum à J. C. in l. 3. §. 1. ff. de test. & ibi: *Tu magis scire potes quantà fides habenda sit testibus, & ibi: An ex tempore verisimilia responderint*, quod in specie obtinet in materia reprobationis instrum. ex testibus faciendæ, ut in propriis terminis firmat Farinac. omnino videndus *de falsit. d. qu.* 158. num. 63. ubi generaliter limitat omnes casus in quibus instrumentum reprobat per testes, ut non procedant, nisi quando sic judici visum fuerit; in hac enim materia multum est arbitrio judicis remissum, considerantis dignitatem testium, & quis eorum verisimilia deponat; discretus namque judex considerare debet, quidnam sit magis verisimile, & an testes deponant verosimilia, & veritatè aptiora, ex traditis per Innoc. Ant. de Butr. Lanfran. Bald. Alexand. aliosque ibi relatos. Quàm verò actoris attestations sint inverisimiles evidenter patet; probare enim intendunt testamentum conditum à Dom. Joa. de Marra utili Domino terræ Castri Francorum in dicto ejus oppido præsentè ipso D. Hectore, ac D. Beatrice de Marra testatoris sorore, stipulatum à Notario subdito, ac ipsi D. Hectori vinculo spiritualis cognationis obstricto, (ejus namque filium ipse D. Hector paucis ante diebus ex Sac. fonte susceperat, ut ex fide baptismatis sub die 25. August. 1617. f. 124.) non fuisse conditum ab ipso Dom. Joan. cum ille pluribus ante diebus sensibus esset destitutus: quidnam rogo inverisimilius? quam falsitatem talem perpetrare in parvo op-

pido, ubi omnia innotescunt in personam domini terræ prædictæ, ubi aderat ipse D. Hector successor in illius terræ dominio, ac Dom. Beatrix soror, quæ ab intestato in burgenfaticis erat simul successura, adeò ut formatum interesse haberet in testamento prædicto, ex quo illi ab intestato successio auferbatur, tot testibus præsentibus, qui in d. testamento interfuerunt, ut ex magno numero testium prædictorum, qui omnes testantur in testamento prædicto interfuisse, & sic publicè, & palam rem adeò præjudicalem fuisse commissam.

Augetur satis inverisimilitudo: nam actor in 8. artic. ponit secuta morte D. Joan. communiter dictum fuisse eum mortuum ab intestato, nec potuisse condere testamentum, eo quod pluribus ante diebus sensu caruerit, & in 10. art. addit post aliquot dies cum D. Antonius præstenderet legata vigore testamenti statim publicam insurrexisse famam, de falsitate testamenti prædicti, & ita communiter, & generaliter dictum fuisse, eo quod certum erat illum non potuisse condere testamentum, & juxta posita in his duobus articulis *dict. fol.* 108. deponunt testes signanter f. 119. à terg. & 120. à terg. At quonam pacto erit verosimile id quod ponitur in 8. art. communiter dictum fuisse Dom. Joan. obiisse absque testamento? si testamentum palam stipulatum fuit, in quo ultra septem testes, ac Notarium, & Judicem; tot alii intervenerunt, quomodo tale factum in personam Domini illius terræ potuit esse adeò occultum? ut commuiter in terra prædicta ignoraretur. Et si post paucos dies publica insurrexit vox, & fama de illius falsitate, quæ generaliter omnibus innotuit, ut in 10. art. quomodo latere potuit ipsum Dom. Hectorem dict. terræ dominum? nec publica fama ad eum pervenire potuit; constat enim ex actis D. Cæsarem audito in omnibus Dom. Hectore per eandem Curiam Castri Francorum fuisse ritè, & rectè in possessionem immissum vigore testamenti, ac ab ipso Dom. Hectore fuisse admissum ad locationem bonorum hæreditariorum *fol.* 40. & seq. & postea iniisse simul transactionem eamque post triennium ratificasse, ac servatam fuisse usque ad annum 1629. quo tempore asserit ei innotuisse præteritis testamenti falsitatem, quam etiam ad judicium provocatus tandiù proponere distulit. Hæc profectò sunt adeò inter se repugnantia, & inverisimilia, ut à circumspectis, ac supremis judicibus minime fore admittenda, jure mihi persuadeam.

Quintò, & tandem, actoris probationes rejiciuntur ex 21 conventi probationibus, cujus testes digniores, ac satis verisimiliora deponunt, ut ex articulis *fol.* 211. & deposita test. à *folio* 213. ubi plures testes, inter quos Archipresbyter, & alii Presbyteri fide satis digni concludentissimè deponunt pro testamenti validitate, nempe D. Joan. etiam post conditum testamentum loquela ceterisque sensibus rectissimè usum fuisse, causam scientiæ optime reddentes quibus fides est adhibenda, potius quam testibus adversæ partis; siquidem de jure magis creditur testibus coadjuvantibus instrumentum, quàm illud reprobantibus, ita in terminis docet Farinac. *dict. qu.* 158. p. 2. numer. 143. qui innumeris Doctoribus id confirmat, ut propterea in conflictu testium coadjuvantium, & reprobantium instrumentum, in dubio judicandum sit pro instrumento, Innoc. & communiter Canon. in *dict. cap. cum Ioan. Eremita* relati à Farin. numer. 146. quod procedit etiam si reprobantes sint plures, & coadjuvantes pauciores ex pluribus DD. ibi latissime congestis sub numer. 147. & seq. Insuper conventi testes deponunt verisimiliora, & proinde illis magis creditur quam deponentibus inverisimilia, docet J. C. in l. ob carmen 21. §. si testes, ff. de test. ubi prudenter admonet judicem, illud quidem credendum esse quod naturæ negotii convenit, & quod inimicitie, aut gratiæ suspitione caret, ex testimoniis, quæ rei aptiora, & verò proximiora esse compererit, nec ad testium multitudinem respici oportere, ex quo Text. in terminis id tradidere Doctores cumulatim à Farin. *de test. q.* 55. numer. 128. & sub numer. 230. ampliat, etiam quod testes verisimiliora deponentes minores numero sint, & hanc ampliationem sine dubio communiter esse à DD. receptam. Quæ verisimilitudo est adeò potens, ut testibus verisimiliora deponentibus credendum potius sit, etiam quod sint minus digni. Ac etiam quod deponant pro actore, & contrarii pro reo. Et licet deponant super negativa, & alias essent inhabiles, ut latè tradit Farinac. ubi

ubi sup. in 3. 4. 5. & 6. ampl. Quodnam igitur dubium asse-
 poterit in casu nostro? in quo omnes regulæ, & ampli-
 ationes prædictæ simul pro D. Cæsare concurrunt: ejus
 namque testes deponunt verisimiliora, ut dictum est.
 Sunt etiam digniores quibus magis creditur, quam ru-
 sticis, & pauperibus ex Farin. *ubi sup. numer. 114.* etiam
 quod contrarii sint numero plures, ex Text. *in d. l. ob*
carmen, §. *fin.* Bart. & aliis relatis à Farinac. *numer. 118.*
 Insuper deponunt pro reo, & ideo præferuntur; cum tes-
 tibus ad favorem rei magis credatur quam ad favorem
 actoris, Farinac. *ubi supra, numer. 152.* Menoch. *de ar-*
bitr. libr. 2. cent. 1. cas. 98. ubi tradit testibus rei magis,
 quam actoris deferri, etsi aliquantulum actoris proba-
 tiones excedant. Deponunt quoque super affirmativa,
 nempe quod testator loquela, aliisque sensibus vigeat,
 & testes contrarii super negativa quod eo tempore sensu-
 bus esset destitutus. Et tandem deponunt pro causa fa-
 vorabili, nempe pro validitate testamenti, & ideo major
 illis fides erit adhibenda, cum testibus deponentibus pro
 causa favorabili magis credatur quam contra, ut in spe-
 cie notat Farin. *ubi sup. n. 188. in 14. reg.* ubi inter causas fa-
 vorabiles expressè enumeratur testamentum, post Aret.
 Felin. Gabr. aliosque ibi adductos.

23 Ex prædictis igitur satis superque apparet transactionis
 justitiam, qua D. Cæsaris jura innituntur, undique tu-
 tam se reddere, & inconcussam, nec quicquam contrà
 urgere prætensas ex adverso probationes, quæ ex dictis
 facillimè diluuntur. Cum quia prius legitime fuit præclu-
 sa via, adeò ut postea audiri non posset. Tum etiam quia
 ex prætextu læsionis transactio rescindi non potest. Præ-
 fertim cum tempore initæ transactionis læsio aliqua figu-
 rari non possit. Nec aliquid pars adversa, adversus tran-
 sactionem probaverit, cum probationes in primo judicio
 deductæ nullam hodie fidem faciant.

24 Ac demùm, quia etiam dictis prætensis probationibus
 attentis, conventi probationes de jure essent potiores, ita
 ut ex omnibus simul junctis conventi justitia utique extra
 omnem controversiam sit constituta.

25 Superest tandem, ut circumspèctissimi Judices memo-
 ria repetere velint, quantus in jure favor transactioni
 tribuatur, (ut D. Cæsaris juribus unde exordium sum-
 psi, indè pariter finem imponam) adeò ut rectè monue-
 rit Seraph. *dec. 638. numer. 5.* jura adeò favere transactio-
 nibus, ut etiam prætextu instrumentorum de novo re-
 pertorum nolint eas rescindi, prout ex *vulg. l. sub prætex-*
tu, C. de trans. sæpius est ponderatum, quanto minus
 id fieri permittent, ex dubiis testium depositionibus, quæ
 tot tantosque patiuntur defectus, ut nullam prorsus pro-
 bationem inducant? Etenim in dubio favore dirimenda-
 rum litium, pronuntiandum est transactionem rescindi
 non oportere, maximè si jure jurando fuerit confirmata,
 ut in terminis tradit Card. Mant. *de tac. l. 26. tit. 9. num.*
45. Et ex pluribus confirmat Larea *in prædicta dec. 68. sub*
numer. 22. docens in dubio pro transactione judicandum,
 cujus observantiæ debent esse judices proniores, maximè
 si (prout in casu nostro) transactio diu fuisset servata,
 transactio enim, quæ pluribus annis fuit observata, dif-
 ficilius est rescindenda, ut tradit Mant. *ubi sup. numer. 47.*
 tum præcipuè, cum transactio inter conjunctos (prout
 pariter in specie de qua agimus) inita fuit, tunc enim il-
 lius rescissio permitti non debet; natura namque transac-
 tionis, est recessus à lite, qui favorabilis est, maximè
 inter personas conjunctas, Ludov. *in dec. 286. à numer.*
5. ne odia quæ inter conjunctos ex litibus oriri solent, &
 ex transactione sopita, iterum suscitentur, prout in *Rot.*
Rom. decisum testatur Farin. *in d. dec. 715. numer. 6.* Cu-
 jus verba uti ad rem de qua agimus apprimè conducen-
 tia (videntur enim ad litteram hanc controversiam diri-
 mē) libuit hic transcribere, *accedit etiam* (inquit Farin-
 ac.) *ad excludendam læsionem qualitas personarum tran-*
sigentium, quæ erant, & sunt consanguineæ Menoch. *consil.*
401. numer. 184. Dec. *d. resp. 39. n. 99. vers. 9. lib. 2. & causa*
ibi expressa, videlicet pro bono pacis, & causa amicabiliter
vivendi, ut consanguineos decet, ut per Hond. *consil. 24. nu.*
46. l. 2. & demum facit etiam observantiæ dictæ transactio-
nis per plures annos, propter quam difficilior rescinditur
transactio Decian. *resp. 28. numer. 11. lib. 3. cum aliis per*
Card. Mant. de tac. & amb. lib. 26. tit. 9. num. 47. Ex qui-
 bus ita fuit decisum, &c. quæ omnes circumstantiæ à Fa-
 rinacio consideratæ in facto de quo agimus plenè con-
 Caponi Discept. Tom. V.

currunt. Multo magis in casu nostro, in quo conventi
 justitia non dubia, sed quam clarissimè elucescit, pro
 transactionis observantia erit pronuntiandum, prout à
 Supremis Dominis absque ulla hæsitazione judicandum
 jure speratur.

Cætera de more suppleant, Supremi Senatus doctri-
 na, atque integritas.

NOVISSIMÆ JURIS ET FACTI

Allegationes,

P R O

D. Cæsare de Marra.

De Scacciav. Aët.

DE EADEM RE.

IN allegationibus pro D. Cæsare de Marra editis, satis
 superque (ut arbitror) illius jura fuerunt comprobata,
 superest solum ut, quæ ex adverso asseruntur, quàm bre-
 vissimè diluantur, ex quorum resolutione clientis justitia
 evidentiùs innotesceat.

Duo itaque supponit adversarius, in facto unum, in 26
 jure alterum. Quibus notoriam D. Cæsaris justitiam in
 dubium revocare conatur. Primum illius assumptum est,
 transactionem in ann. 1617. initam inter D. Hectorem de
 Marra, ac D. Antonium, D. Cæsaris patrem, & legiti-
 mum administratorem, non fuisse interpositam super
 validitate, vel nullitate testamenti qu. D. Joa. de Marra,
 sed tantum super oneribus in illius hæreditate existentibus.
 Alterum verò quod ex facto prædicto, de jure deducit,
 est transactionem ipsam detecta postea nullitate,
 sive falsitate testamenti, & sic nulla existente causa tran-
 sactionis, de jure non subsistere, & proinde teneri D.
 Cæsarem domum, quam ex causa præfatæ transactionis
 recepit, unà cum fructibus relaxare.

Hæc verò, & quæ pro illorum confirmatione adducun- 27
 tur, nihil planè in contrarium urgere, ex infra dicendis
 parebit. Non enim in facto procedit primum adversè par-
 tis assumptum, & consequenter secundum in jure etiam
 facillimè corruet. Siquidem gratis adversarius assumit,
 transigentes supposuisse testamentum validum, & sole-
 ne, ac solum super oneribus hæreditariis transigisse. Id
 namque, & liti prius vententi in S. Conf. ac transactio-
 ni postea subsecutæ apertè repugnat. Hoc enim contro-
 vertebatur in Sac. Conf. an testamentum D. Jo. de Mar-
 ra jure subsisteret? Affirmabat D. Antonius D. Cæsaris
 filii legitimus administrator. Negabat D. Hector Dom.
 Antoniæ matris donatarius; uterque in possessione con-
 servari nitebatur, hic ab intestato, ille verò ex testamen-
 to; ambo decretum immisionis procurarunt, nimirum
 D. Hector mediante decreto Præambuli ab intestato, *fol.*
31. D. Cæsar vigore decreti viso testamento, *f. 17.* Petiit
 hic in Sac. Conf. conservari in possessione bonorum in
 testamento relictorum, ut ex supplicatione *fol. 1.* Oppo-
 suit ille uti hæres ab intestato, non molestari, sed confer-
 vari in possessione hæreditatis ab intestato, ut ex compa-
 ratione *fol. 37.* Quibus hinc inde in judicio deductis subse-
 cuta fuit transactio, in qua D. Hector asserit illius ma-
 trem esse hæredem ab intestato D. Joannis, ut ex instru-
 mento dictæ transactionis in principio *f. 78.* Sed quid
 obsecro testamenti validitati de diametro magis opponi-
 tur? quàm hæreditatis aditio ab intestato, quandiu enim
 potest ex testamento adiri hæreditas, ab intestato non de-
 fertur, ut ad litteram Vulp. docet *in vulg. l. quandiu 39. ff.*
de acq. her. cui ad stipulatur Paul. *in l. quandiu 90. ff. de reg.*
jur. docens quandiu possit valere testamentum, legitimum
 hæredem non admitti. Asseritur deinde in transactione,
 D. Antonium nomine prædicto habere nonnullas prætensio-
 nes super hæreditate & bonis prædictis, & è contra D. He-
 ctor dum manet in pacifica possessione uti hæres universalis
 ab intestato mediante persona dictæ ejus matris præten-
 dit ad dictum D. Cæsarem nullum jus, competere, ut legi-
 tur *fol. 78. in fin. & à terg.* quibus verbis testamenti va-
 liditas quam clarissimè excludebatur, supposita enim te-
 stamenti validitate, nec D. Hector matrem hæredem ab in-
 testato asserere poterat, nec prætere ad Dom. Cæsarem
 nullum jus competere, quippè qui in testamento prædi-

cto aperitissimè vocabatur. Redditur postea causa, & ratio transigendi, ibi. *Et desiderantes inter eos quietè agere, & pertransire, ut inter consanguineos decet, pro evitandis litibus prædictis, & aliis debite evitandis. d. f. 78. à terz.* quæ ratio pro evitandis litibus, ut inter consanguineos decet, semel atque iterum in ipsa transactione repetitur, ut proinde planè non percipiam quam ratione adversarius alioquin eruditissimus transactionem rescindendam esse contendat uti sine causa, juxta *l. i. & tot. tit. ff. & C. de cond. si cau.* Id enim directè contradicit Pauli responso in *l. in summa 45. ff. de cond. indeb.* ibi. *Nam si lis fuerit, hoc ipsum quod a lite disceditur, causa videtur esse.* Et in prioribus allegationibus latè probatum fuit, nedum litis motæ existentiam, verum etiam futuræ litis timorem, solamque suspicionem ad transactionis validitatem sufficere, ac cessare conditionem indebiti, & sine causa, ex aperitissimo Imperiali rescritto in *l. nec intentio 23. C. de cond. indeb.* ibi. *nam cum jam questionem transactione decisam proponas, indebiti soluti prætextu improbè tibi petitionem decerni postulas.* Imò transactionis vis tanta est ad conditionem indebiti, vel sine causa excludendam, ut quoties repetitio ex conditione prædicta à jure conceditur, sub ea conditione id statuatur, dummodo promissio non fuerit ex causa transactionis, prout in promptu occurrunt geminæ Imperiales decisiones, in *l. si non transactionis causa 6. C. de jur. & fac. igno.* ac in *l. si citra ullam transactionem 2. C. de cond. ind.* in quibus observare licet Imperatores concedentes repetitionem ex conditione indebiti, vel sine causa sub expressa conditione id rescripisse, dummodo transactio non intercesserit.

29 Et in iisdem terminis ab adversario prætensis, nempe quando nullum esset conditum testamentum, vel illud non esset solemne, ex subsecuta transactione omnem prorsus denegari repetitionem constat ex Imperiali rescritto in *l. si veritas 23. C. de fideicom.* qui Text. juncta Gloss. ad litteram adversæ partis prætensionem excludit, ibi enim expressè legitur. *Si veritas, vel solemnitas juris deest, explicat ibi Gloss. si veritas quia non condidit defunctus testamentum. Solemnitas, quia condidit minus solemne.* Prout utrumque autumat adversarius? Vel D. Jo. non condidisse testamentum, vel saltem non solemne, ut ex gemina illius supplicatione *fol. 61. & 95.* & tamen statuitur ab Imperatore, si negotium integrum esset, dummodo non fuerit secuta legati traditio, nec transactio, hæredem ad solutionem urgeri non posse. Cum itaque in facto de quo agimus negotium integrum non sit, sed utrumque intervenerit, nimirum legati solutio, ac transactio, erit proculdubio adversarius à petita transactionis rescissione, ac soluti repetitione excludendus.

30 Ut autem id evidentius innotescat, distinguendi erunt termini prætensæ nullitatis testamenti, ab asserta illius falsitate, quos simul adversarius unire conatur, dum parùm sibi constans unam atque alteram porrexit supplicationem, in prima enim supplicatione sub die 10. Jul. 1628. *f. 61.* exponit ob nullitatem, & invaliditatem testamenti transactionem remanere sine causa. In altera verò sub die 20. Jun. 1629. *f. 95.* instat declarari D. Jo. obiisse ab intestato, nulla habita ratione prætensi testamenti tamquam ab eo non facti. Et in utrisque terminis ostendam transactionis rescissioni, ac soluti repetitioni non esse locum.

31 Prætensa enim testamenti nullitas ex defectu solemnitatis, quatenus adesset (quod negatur) etiam circumscripta transactione, nullo pacto soluti repetitionem concedere posset, prout expressè sancitum legimus ab Imperatore, in *l. & si similiter 2. C. de fide.* ubi habetur solventem legatum relictum in minus solemnni voluntate solutum non repetere, quod pariter Imperatores rescripserunt in *l. non dubium 16. C. de testamen.* ubi ad litteram legitur. *Illud etiam adjiciendum est, ut qui ex testamento, vel ab intestato heres extiterit, et si voluntas defuncti circa legata, vel fideicommissa, seu libertates legibus non sit subnixa, tamen si sua sponte agnoverit, implendi eam necessitatem habeat.* Cum igitur D. Hector defuncti voluntatem agnoscens, ex causa legati in testamento quondam D. Jo. Dom. Cæsari legatario domum in actis deductam insolutum dederit, quicquid sit de testamenti solemnitate, etsi defuncti voluntas legibus non esset subnixa, legati tamen jam diu soluti sibi repetitionem concedi, contra aperitissima Imperatorum rescrypta frustra conatur.

Eo magis quòd idem D. Hector non semel, sed sapius ex pluribus geminatis actibus testamentum prædictum approbaverat, ut patet ex instrumento locationis feudi Bajani simul factæ tam à D. Hectore, quam à D. Antonio in executionem testamenti d. q. D. Jo. *f. 40. & seq.* Item ex declaratione facta ab eodem D. Hectore in solutione onerum hereditariorum pro medietate, *Ex quo altera medietas ad D. Antonium vigore legati facti à qu. D. Jo. de Marra,* ut legitur *fol. 330.* Prout etiam constat ex mandato facto à D. Hectore pro consignatione frumenti spectantis à D. Antonio pro sua rata vigore legati prædicti *f. 331.* Necnon legitur approbatio dicti testamenti in instantia facta in S. C. ab ipso Dom. Hectore *fol. 42.* ubi opponit nullum jus competere ad Dom. Cæsarem super domibus in actis deductis, tamquam legatis ipsi D. Hectori in testamento dicti qu. Dom. Joan. prout verè eisdem legatæ fuerant, ut proinde stante approbatione testamenti ex tot geminatis actibus resultante, frustra hodie ex defectu solemnitatis, de soluti repetitione contendatur.

Et quamvis adversarius in contrarium afferat textum, quem singularem appellat in *l. si post divisionem 4. C. de jur. & fac. ign.* ubi si post divisionem factam, testamenti vitium in lucem emergerit, si ostendatur testamentum, vel fide veri deficere, vel juris ratione stare non posse, solida successionem hæres legitimus obtinebit.

Non tamen ex eo D. Cæsaris justitia obumbrari potest, siquidem (prout rectè advertit ibi Gloss. quam ibi sequuntur Bart. Bald. Paul. Jaf. & alii communiter) Text. ille procedit, quoties divisio facta est extra judicium, secus si cum judice alioquin pugnaret cum Pauli responso in *l. cum putarem 37. ff. fam. ercisc.* ubi J. C. respondit, *qui ex asse hæres erat si cum putaret se Titium cohæredem habere, suscepit cum eo familiæ erciscundæ judicium, & condemnationibus factis pecuniam solverit, quoniam causa judicati solvit repetere non potest, & Gloss. in verb. judicati advertit, secus si non intervenisset sententia, ut in l. si post divisionem, C. de jur. & fac. ign.* prout etiam eadem, Gl. ibi in verbo *condemnatum* opponit de Text. in *d. l. si post divisionem, & solvit, quod ibi sine judice facta fuit, quæ Glossæ distinctio ab eodem I. C. in d. l. cum putarem, aperitissimè insinuat, licet enim in principio illius Text. repetitio denegetur, quoniam ex causa judicati solvit, in fine tamen ejusdem legis conceditur, quando divisio sine judice facta esset, ibi. *Planè si sine judice dividerint res, etiam conditio est earum rerum, quæ ei cesserint, quom cohæredem esse putaverint.* In casu verò de quo agimus quamvis domus in actis deducta, non fuerit tradita ex causa judicati, fuit tamen insolutum data ex causa præcedentis transactionis tribus retrò annis legitimè interpositæ, ut ex instrumento transactionis sub die 10. Decembris 1617. *f. 47.* in cujus executionem fuit postea insolutum tradita domus prædicta, sub die 9. Aprilis 1620. *fol. 48.* In jure verò satis est exploratum, rem judicatam, & transactionem æquiparari, ut in *l. un. Cod. de err. calc.* non enim minorem auctoritatem transactionum, quam rerum judicarum esse constat ex imperiali rescritto, in *l. non minorem 20. Cod. de transact.* ita ut stante legati satisfactione ex causa subsecutæ transactionis, quælibet controversia de testamenti solemnitate sit prorsus imperitina.*

Quo verò ad prætensam testamenti falsitatem, in qua adversarius, Achillem constituere videtur, operæ pretium duxi aliquantisper in hoc immorari, ut assertæ hujus falsitatis objectum funditus eradicetur.

Affertur igitur ex adverso Text. in *l. si ex falsis pæn. C. de trans. & in l. i. & 2. C. si ex fals. instr.* in quibus transactio, & sententia ex falsis instrumentis interpositæ, confitto de illorum falsitate retractantur, in facto verò probare conatur prætensam falsitatem testamenti qu. D. Jo. de Marra ex plurium testimonium depositionibus, quibus cumulat inquisitionem Notarii de falso, ac ipsius D. Antonii, ex quibus prætendit utpote jam confitto de falsitate testamenti, transactionem ex eo subsecutam retractari.

Meæ verò partes erunt ostendere hoc ultimum partis assumptum, neque in jure, neque in facto procedere, non (inquam) de jure prætereundum potest soluti repetitionem rescissa transactione tamquam interposita ex falsis instrumentis. Quamvis enim Imperator in præcitata *leg. si ex falsis* transactionem ex falsis instrumentis initam

tam retractari præcipiat. Id tamen locum sibi vendicat perita in integrum restitutione adversus transactionem prædictam, ut expressè advertit Gloss. *in d. l. si ex falsis in verb. præcipimus, & in d. l. 2. in verbo audiuntur, C. si ex fals. instr. ac in l. qui agnitis in verbo præscriptionem, ff. de except.* & cum Gloss. docet communis DD. schola non aliter transactionem rescindi posse, nisi petatur prius in integrum restitutio adversus transactionem, idque infra quadriennium juxta Text. *in l. si. C. de temp. in int. rest.* prout de communi testatur Jas. *in d. l. si ex falsis, num. 6.* ac pariter de communi, & magis communi testantur Castr. Imol. Socc. Jac. Curt. Boss. Vant. & alii quos longa serie recenset. Sfort. Odd. *de rest. in int. qu. 77. art. 4. à numer. 17. & quest. 78. art. 3. numer. 40.* Cum itaque in facto non fuerit petita in integrum restitutio adversus transactionem, nec tempora restitutionis petendæ largiantur, nedum enim quadriennium, sed etiam decennium elapsum fuit à die transactionis interpositæ, quæ inita fuit in anno 1617. *f. 78. & asserta testamenti falsitas non fuit opposita, nisi in anno 1629. post annos 12. fol. 95.* frustra hodie nulla prævia restitutione infra legitima tempora petita, transactionem in actis deductam retractari contendit.

38 Nec pariter in facto subsistit adversarii assumptum. Siquidem gratis supponit constare de testamenti falsitate, quod tamen (pace illius dixerim) à verò longe est alienum.

Habet namque D. Cæsar intentionem plenè fundatam. Constat enim de testamento D. Jo. de Marra ex publico instrumento, quod in sui forma extrinseca omnes habet qualitates, & solemnitates necessarias, & in dubio præsumitur pro instrumento, quod sit validum, & solemnne, prout latè probant post antiquiores, *Surd. consil. 414. numer. 20. vol. 3. & Altogr. cons. 50. numer. 12.* quod planè docuit Imper. *in d. l. si post divis. 4. Cod. de jur. & fac. igno.* ibi, *Offende igitur testamentum vel fidei veri defecere, vel juris ratione stare non posse.* Ex quibus verbis Gloss. ibi *in verbo non posse.* expressè id advertit dicens. *Et sic nota quod statur testamento, & præsumitur solemnne donec contra probetur.* Plenè namque probatur testamentum ex publica scriptura instrumenti, quod propriis niritur viribus, de se facit plenam fidem, & clarè probat testamentum absque aliquo testium examine, ut post gloss. & DD. *in l. heredes palam, ff. de testa. aliosque relatos à Card. Mant. de conject. lib. 2. tit. 12. num. 2.* tradunt *Surd. dict. cons. 414. numer. 21. & Altograd. dict. consil. 50. num. 7. & seq.* Ubi latè probat instrumentum inducere probationem manifestam, liquidam, notoriam, & disceptatione fori non egentem, ac probare omnia in eo contenta vera esse, ac de voluntate partium, & solemniter celebrata, ex pluribus ibi adductis.

39 Quæ juris præsumptio cum transferat onus probandi in adversarium, fortiores utique ab eo requiruntur probationes, contra quem urget præsumptio, prout post Gloss. & Doctores *in leg. trasact. C. de trasact.* in propriis terminis reprobationis testamenti tradit *Surdus ubi sup. num. 40.* Instrumentum enim habet pro se urgentem juris præsumptionem, nisi contrarium concludentissimè probetur, prout tradunt *Rol. Rot. Rom. Fatim. Bursat. & alii relati ab Altogr. ibidem, num. 112. cum plur. seq.* latè probans nedum instrumentum habere pro se præsumptionem, sed etiam esse omninò verisimile Notarium non scripsisse, nisi veritatem, & propterea fortiores probationes ad impugnationem requiri, nec ad reprobationem sufficere probationes verisimiles, & præsumptivas, sed requiri claras, necessarias, & plenè concludentes. Ubi enim agitur de falsitate, probatio debet esse si quando aliàs concludentissima, & ita stringens ne possit res aliter se habere, ut post *Bald. Gram. Becc. & alios in puncto tradit. Surd. in sepius citat. cons. 414. num. 84.* prout enim in prioribus allegationibus dictum fuit. Probationes reprobatoriæ instrumenti debent esse manifestissimæ in superlativo gradu, ex latè traditis à *Farin. de falsit. q. 158.*

40 Hinc est, quod testes deponentes ad reprobationem instrumenti debent necessariò, & concludenter deponere contrarium ejus, quod in instrumento continetur, alias sustinetur instrumentum, quod debet quacumque interpretatione juvari, ut post *Bart. Bald. Imol. Ang. Castrenf. Menoch. & alios tradit Sard. ubi supra, numer. 33.* Cum ad hunc effectum probationes debeant concludere per

necesse, non autem à possibili, aut contingenti; dubia enim, & æquivoca probatio nihil concludit ad reprobandum instrumentum, imò dubia probatio interpretanda est contra partem eam inducentem, maximè ad favorem testamenti, pro quo omnis sit possibilis interpretatio, prout ex *Rot. Avenion. Bursat. Bertazzol. Surd. Innocent. Farin. aliisque pluribus abundè relatis tradit Altogr. omninò videndus in præcit. consil. 50. à num. 65. & seq.* latè probans instrumentum testamenti non reprobari, nisi per claras, & omninò concludentes probationes, ita ut quando probationes sunt dubiæ, instrumentum non reddatur suspectum, nec fidem amittat ex ibi adductis.

Hinc etiam est, quod certissima est juris conclusio, 41 non reprobari instrumentum testamenti, ex testibus examinatis, qui non sint omni exceptione majores, prout post *Farin. aliosque adductos in prioribus allegationibus plures Doctores cumulat Altogr. ubi supra, num. 122. & 135.* ubi tradit quando agitur de reprobando instrumento, quemlibet vel minimum defectum, vel levissimam exceptionem sufficere ad repellendos testes reprobatorios instrumenti ex *Bald. Menoc. Gram. Mascard. aliisque ibi adductis.*

Quæ si vera sunt, prout sunt verissima, porrò clientis 42 jura in turo sunt collocata. Siquidem cum is publico instrumento testamenti innitatur, adversus illud vel actor nullas afferat probationes, vel saltem non concludentes, neque omni exceptione majores, vel tandem actoris probationes testamenti reprobatoriæ, conventi probationibus testamentum coadjuvantibus cedere debent.

Primum nempè actorem nullas habere probationes (ne 43 dicta in prioribus allegationibus repetam) latè in illis probatum fuit, ex ibi adductis, & signanter ex decreto S. C. quo mediante nulla habita ratione processus nulliter compilati cum D. Antonio patre, ipso Dom. Cæsare jam pubere non audito, iterum fuit datus terminus in causa, & provisum, quòd infra octo dies partes deducant incumbentia, ut ex decreto sub die 19. Novembris 1642. *fol. 321. à terg.* Cumque prædictum S. C. decretum jam transierit in rem judicatam, & adversarius de novo processum compilaverit, in quo novo termino nec ullos testes produxit, nec aliquid probavit: utique succedit vulg. juris regula, ut actore non probante reus absolvatur, ex *l. qui accusare 4. C. de edendo.*

Secundum verò nimirum assertas actoris probationes 44 (quatenus adessent, quod negatur) non esse concludentes, neque omni exceptione majores, satis pariter constat ex latè deductis in prædictis allegationibus, ex quibus patet prætenfos testes ex adverso adductos plures pati defectus, & exceptiones, ac nihil concludenter deponere. Signanter ex eo, quia prout actor posuit *in 7. art. fol. 108.* sic illius testes deponunt super *art. 8. fol. 113.* D. Joa. obiisse die 7. Septembris, & triduo ante mortem eum sensibus caruisse; cum tamen testamentum sub die 2. ejusdem mensis fuerit stipulatum, & sic non trium, sed quinque dierum spatio testatoris mortem præcesserit, ut proinde actoris assertæ probationes ad testamenti reprobationem nihil prorsus concludant.

Tertium, & ultimum hoc est, actoris prætenfas probationes 45 nec cedere probationibus rei pluribus ex causis, nimirum, & quia hujus testes sunt digniores, deponunt verisimiliora, fuerunt prævia maxima discussione, ac solemnitate recepti, deponunt pro reo, pro causa favorabili, super affirmativa, ad concomitantiam publicæ scripturæ, aliisque de causis, latissimè in prædictis allegationibus fuit comprobatum, ut superfluum, ac inutile censeam ibi adducta repetere.

Eò magis, quòd prætenfæ actoris probationes nedum 46 eliduntur ex contrariis, ac dignioribus rei probationibus, verum etiam, quia falsitatis arguuntur ex publicis scripturis in actis deductis, ut proinde illis nulla prorsus fides sit adhibenda. Actor enim ad testamenti fidem labefactandam, ne verisimile videretur legatum à testatore D. Cæsari relictum, posuit in ejus articulis *d. f. 108.* prout ipsius testes deposuere, D. Joa. testatorem perpetuo, ac capitali odio semper insecutum fuisse ipsum D. Antonium D. Cæsaris patrem, ac universam illius domum. Hoc autem repugnat veritati, & scripturis in processu apparentibus, 47 siquidem patet D. Joa. biennio ante mortem ex Sac. fonte levasse ipsum D. Cæsarem, ut proinde illi esset duplici

vinculo cognationis adstrictus, ut ex fide baptismatis sub die 22. Mart. 1615, fol. 16. Item ex generali mandato ad omnes lites facto à D. Joan. in personam ipsius D. Antonii, fol. 328. quod utique non capitale odium, sed maximam denotat confidentiam. Prout etiam patet ex gratia facta à D. Joan. triduo ante mortem Francisco Auriliæ ad instantiam D. Lucretiæ de Russis uxoris D. Antonii sub die 4. Septembris 1617. in qua uti testis subscripsit idem D. Hector adversarius fol. 125,

- 48 Ex quo etiam apparet quanta fides iisdem testibus sit adhibenda, deponunt enim D. Jo. pluribus diebus ante clausuram testamenti scribere non valuisse, adeò ut non posset se subscribere memoriali præstito à Francisco Aurilia, & idem mandaverit Francisco Antonio Ricchæ, ut scriberet de ejus ordine, ut ex depositione Antonii Ciardulli, super 5. artic. fol. 114. at ex prædicto memoriali in actis exhibito apparet id gestum fuisse sub die 4. Septembris, & sic biduo post testamentum, quod clausum fuerat die 2. & non pluribus diebus ante testamenti clausuram, ut testes actoris deponunt. Et si de jure testis falsus in uno, presumitur falsus in omnibus ex latissimè adductis per Gizzarelli in dec. 86. Supremi, ac circumspèctissimi Domini dijudicent quanta fides de prædictis testibus sit adhibenda, quos in pluribus constat à veritate deviare,

Reliquum est satisfacere doctrinæ ex adverso allatæ, nempe magis credi testibus instrumentariis quam aliis, cum illi videantur à contrahentibus approbati.

- 50 Id verò facili negotio resolvitur. Firmiter asseverando nedum actoris testes uti testamentarios non præferri, verum etiam illos, quia testamento subscripserunt, deponentes postea contra testamentum nihil planè probare, nec fidem aliquam iisdem adhiberi posse. De jure enim testes subscribentes testamento videntur tunc tacite deposuisse juxta contenta in ipso testamento, & functi videntur eorum officio, prout ex Text. in l. si non speciali 19. Cod. de test. post Caltrenf. & Salyc. ibi tradunt Surd. d. conf. 414. n. 77. & seqq. & Altogr. d. conf. 50. n. 30. Nec post tacitam illam depositionem pro testamento, possunt deponere contra testamentum, alioquin nullam mererent fidem, & se ipsos notare videntur, propriam allegantes turpitudinem, ut in propriis terminis singulariter tradit Bossi in titul. de falsis, numer. 11. quem sequitur, & latè comprobat Surd. omnino videndus ubi sup. numer. 76. & seq. cui ad stipulatur Altogr. qui plures refert à n. 90. & plur. seq. & signanter duas Rot. Rom. decisiones, quibus asserit canonizari Bossi, & Surd. in locis sup. cit. quod etiam latè comprobat Capyc. in dec. 192. nu. 5. ubi ex Bart. Bald. & Alex. probat testem qui se subscripsit instrumento, non posse postea deponere contra instrumentum, nisi probet se deceptum, & inductum ad subscribendum, addens ex Aretin. Imol. & Felin. subscriptionem testis præferri depositioni contrariæ etiam juratæ, & judiciali postea facta, quod Sac. nostri Conf. autoritate comprobatur, dum ex prædictis S. C. pro testamenti validitate judicavit, ut testatur Capyc. in fine, dec. prædictæ. Cumque asserit testes nedum rogati in testamento adhiberi passi sint, sed illi subscripserint, illudque signaverint, ac tempore aperturæ interfuerint recognitioni eorum subscriptionis declarando nullum dolum, vel malitiam, maculam, aut vitium intervenisse, vel quomodolibet fuisse commissum, ut expresse legitur in testamento prædicto f. 12. quoniam pacto contra eorum tacitam depositionem, subscriptionem, & declarationem, testamenti fidem evertere poterunt, propriam allegantes turpitudinem, ut supra est ponderatum.

- 51 Et quamvis asserat testes instrumentarios uti à contrahentibus approbatos reprobari non posse, facillimè responderetur. Nam quicquid sit de hac opinione, quæ suos etiam habet contradictores, ut patet ex traditis ab Altogr. d. conf. 50. nu. 124. & à Surd. d. conf. 414. num. 93. id tamen locum sibi vendicat quando testes reprobandentur ex causa antiqua, quæ aderat tempore instrumenti, secus si nova causa supervenisset; tunc enim eos reprobari posse nemo est qui dubitet, ut in puncto inquit Surd. ubi supra, & receptissimam esse omnium distinctionem constat ex traditis ab Altogr. dict. num. 124. & seq. qui ex Farin. & aliis Doctores ab eo relatis, numer. 126. tradit sufficere si antequam deponerent, partem allocuti fuere, ex allocutione enim partis, & affectione ad eandem relevans resultat exceptio, ex ibi adductis. At in facto nedum adest

allocutio partis, sed plurimæ intervenierunt seductiones, & machinationes pluribus annis studiosè excogitate, quærelæ, & carceris metus, ut inferius ostenditur. Item supervenit nova causa, nempe, quia vassalli, ac familiares D. Hectoris in cujus obsequio pluribus annis steterunt, quæ tempore testamenti non aderat. Prout etiam nova causa est eorum contrarietas, & mendacium, contradicentes publicis scripturis, ac tacite eorum depositioni factæ pro testamento, ut supra ponderatum fuit, quæ causa sola sufficeret ad illorum reprobationem, ut in terminis tradit, Surd. ubi sup.

Nec tamen omiserim non rectè (ni fallor) ab adversario etiam attentis ejus prætenfis probationibus, prætendi posse transactionis rescissionem utpote initæ ex falsis instrumentis juxta Text. ab eò adductum in d. l. si ex falsis: siquidem illæ potius concernunt testamenti invaliditatem quam falsitatem; iidem enim testes ex adverso producti non negant verè interfuisse stipulationi, & clausuræ testamenti, ac de ordine D. Joan. testatoris accersitum Notarium, eumque ad aures allocutum, ac de illius mandato secundus testis adversarii super 7. & 8. art. fol. 111. Quamvis verò addat non vidisse postea testamentum a testatore subscribi, id planè respicit solemnitatem, non veritatem. Cujus solemnitatis defectus (quatenus adesset) nihil transactioni legitimè interpositæ adversari posset, ut supra latè probatum fuit.

Eo magis, quod licet actoris testes dicant non vidisse testamentum subscribi, non tamen addunt clausulam, & fieri non potuisse, quin illi vidissent, at de jure certum est testes reprobatos testamenti, deponentes absque illa clausula. Et fieri non potuisse, &c. nihil probare, prout post Bart. Mascard. Farinac. Bossi. Herculan. aliosque in numeros tradit Altogr. in consil. 50. à n. 107. Quod dictum sit ex abundanti; testatoris enim subscriptio plenissimè, & concludentissimè probata est à D. Antonio super 2. & 3. art. fol. 213. Ut proinde ex depositionibus ipsorum testium omni exceptione majorum, res sit clara, & indubitata. Si tamen aliquod posset esse dubium (quod negatur) in dubio judex non debet arbitrari, nisi in favorem testamenti, ut ex Alexan. Rom. Cephal. Jas. Bart. Dec. & Rolan. in terminis tradit Surd. in prædicto consilio 414. numer. 101.

Nec magis adversæ parti suffragantur mendicæ quædam, & affectatæ falsi inquisitiones. Prætenfis enim inquisitio contra Notarium de falsitate testamenti prædicti instituta post decennium ab eodem D. Hectore, qui post quærelam in M. C. in anno 1627. ad illius curiam Carceris ultra solitam subjectionem, & reverentialem metum vassalli erga Baronem, extorsit ab eo depositionem, quod testatoris subscriptio à testibus visa non fuerit. Hæc autem industria, & machinatio qua usus fuit D. Hector, ut Notarium vassallum metu carceris compelleret ad sic deponendum, magnum robur addit fidibus præsentatis à D. Antonio à fol. 148. ac testium depositionibus super 7. 8. & 9. art. fol. 211. ex quibus constat de variis seductionibus, & machinationibus spatio plurium annorum, tam contra Notarium, quàm contra testes, ut proinde mendicæ, & procuratæ depositiones nihil fidei valeant obtinere.

Quo vero ad assertam inquisitionem contra D. Antonium, non est elaborandum; illa namque sponte ruit. Nedum enim constat de illius innocentia ex decreto absolutorio, verum etiam nec nomen inquisitionis meretur, dum jussum fuit deleri titulum prætenfæ inquisitionis prædictæ, ut ex decreto fol. 260.

Corruentibus igitur omnibus ex adverso adductis, satis superque patet de asserta testamenti falsitate, quàm adversarius comminiscitur, non constare, & ideo nos versari extra terminos Text. in d. l. si ex falsis, ab adversario adductis, & consequenter cessante prætenfa falsitate, quæ sola transactionis rescissionem producere posset, transactionem in anno 1617. legitimè interpositam, validissimam remanere, atque inconcussam; insolutumque dationem domus in actis deductæ in executionem transactionis prædictæ rectissimè processisse, ut proinde actor à petita transactionis rescissione, ac soluti repetitione proculdubio sit excludendus, ac conventus ab impetitis justissimè sit absolvendus. Pro ut per S. C. decidendum ju-

reperatur. Cuncta tamen Supremi Senatus censuræ sub-
jiciens.

Hec causa fuit primò sub patrocinio Domini mei Di-
daci de Andrea dignissimi Patris Domini Ianuarii
Pauperum Advocati, scripsimus una in simul; erat
enim vir curiosissimus, & modernorum classem honora-
bat ad summum, & fateor me illius tanti viri disci-
pulum, &c.

DISCEPTATIO CCCLXXI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur, quæ disputatur.
- 2 Rationes partis contrariæ adducuntur in factò.
- 3 Instantiæ factæ pro parte Monasterii plures.
- 4 Ædificium usque ad Cælum extolli potest.
- 5 Servitus, vel præscriptio, pactum, &c. impediunt
adificari usque ad Cælum.
- 6 Ædificare non licet vicino ad emulationem alterius vi-
cini.
- 7 Emulatio in dubio non præsumitur.
- 8 Emulatio præsumitur, favore Religionis.
- 9 Emulatio quibus conjecturis præsumatur.
- 10 Pragm. 1. & 2. de monial. sunt introducta favore Mo-
nialium, & quid disponant.
- 11 Vicinus ad emulationem alterius vicini, an & qualiter
adificet, Iudicis arbitrio remittitur.
- 12 Emulatio partis adversæ in casu nostro probatur evi-
denter.
- 13 Pragmatic. 2. de Monialibus, est in viridi observan-
tia.
- 14 Index Ecclesiasticus contra laicum non potest agere pro
adificio factò ad emulationem.
- 15 Text. in c. cum sit generale de foro competenti, addu-
citur, & explicatur.
- 16 Monachus, vel Moniales, videre ex fenestris,
non est genere prohibitorum, nec actus peccaminosus.
- 17 Textus in leg. altius, Codic. de servit. & acquir. li-
mitatur in impediende aspectum ad mare, vel ad
Montes.
- 18 Prospectum habere per fenestras, vel per mæniana val-
de differt.
- 19 Mæniana differunt à fenestris.
- 20 Vicinus cogi potest ad vendendum domum, vel fundum
favore Ecclesiæ.
- 21 Monialium Monasteria, qualiter sint adificanda,
& ubi.
- 22 Vicinus invitus, non cogitur regulariter ad venden-
dum.
- 23 Textus in leg. si quis sepulchrum, ff. de Relig.
& sumptibus funerum, adducitur ad mate-
riam.
- 24 Socius compellitur vendere partem suam, quam habet
in servo, favore libertatis.
- 25 Fabrica, & ornamenta Ecclesiæ pertinent ad Divinum
Cultum.
- 26 Textus in leg. si quis sepulchrum, multipliciter am-
pliatur.
- 27 Vicinus cogitur vendere pro ampliatione Plateæ,
vel Palatii Regii, & qualiter taxetur pre-
tium.
- 28 Vicinus cogitur vendere, vel locare favore Do-
toris, vel Officialis habentis familiam maxi-
mam.
- 29 Domus subiecta fideicommissò, venit etiam sub disposi-
tione l. si quis sepulchrum, dummodo pretium sobro-
getur in aliam emptionem.
- 30 Vicinus non cogitur vendere, quando non est necessitas,
& an cogatur vendere partem.
- 31 Vicinus, an cogatur vendere domum, qua fuit suorum
majorum.
- 31 Ecclesiæ, an cogatur vendere domum alteri Ec-
clesiæ.
- 33 Vicinus an cogatur vendere pro hospitio, & habita fide
de pretio.

- 34 Vicinus potest cogi ab Ecclesiâ ad vendendam proprie-
tatem domus, licet non adsit necessitas, sed sola
commoditas.
- 35 Vicinus favore Monialium cogi potest ad obstruen-
das fenestras, à quibus habetur aspectus ad eas-
dem.
- 36 Portell. in dubiis Regul. refert casum decisum in præ-
senti materia.
- 37 Vicinus potest cogi à Monialibus ad vendendam servi-
tutem altius non tollendi.
- 38 Vicinus si domum habeat ante monasterium fundatum,
non cogitur ad obstruendas fenestras, sed cogitur ad
vendendum.
- 39 Amendola auctoritas in add. ad Franch. dec. 223. ad-
ducitur, & explicatur.
- 40 Moniales qualiter possint habere fenestras ad lumen in-
grediendum.
- 41 Vicinus cogitur vendere favore Monialium, licet via
sit intermedia.
- 42 Vicinus antiquior Monialibus in domo ad quid cogi pos-
sit à Monialibus.
- 43 Vicinus cogitur vendere si aspectum habuerit ad dormi-
torium, vel ad Chorum Monialium.
- 44 Privilegium favore Monialium, de quo in præsen-
ti est in viridi observantia apud omnia Tribu-
nalia.
- 45 Text. in l. si quis sepulchrum, de quo supra quid remit-
tat in arbitrium Iudicis.
- 46 Emulatio vicini in casu nostro evidenter probatur circa
modum adificandi.
- 47 Servitus licet vicino sit promissa nihil operatur circa
prospectum, & quando.
- 48 Casus affertur in fortioribus terminis decisus in
Sacro Consilio ad favorem Monialium Domin.
Romita.
- 49 Planta adducitur, super qua fuit decisus articulus ad
favorem Monasterii D. Romita.
- 50 Decretum S. C. affertur ad favorem Monasterii Dom.
Romita.

ARGUMENTUM.

Textus in leg. si quis sepulchrum, ff. de Religiosis,
& sumptibus funerum, quomodo, & quali-
ter ampliatur, & limitetur, nec non, &
Textus in leg. Altius, Codic. de servit. & acqu.
multipliciter limitatur: Pragmatic. 1. & 2. de Mo-
nialibus, quid disponant favore earundem, Spe-
relli decis. 58. impugnatur. Mæniana, & fene-
stræ longè differunt inter se, Vicinus quando
cogatur vendere domum, & quando servitu-
tem altius non tollendi, vel prospectum non
habendi favore Monialium, & quid si vicini do-
mus fuisset antiquior Monasterio. Ædificare an,
& qualiter præsumatur ad emulationem, & quid
ex aspectu Monialium.

JURIS RESPONSUM,

P R O

Venerabili Collegio Sanctissimæ Immacu-
latæ Conceptionis propè Montem
Calvarium,

C V M

Magnifico Rationale de Alesio.

Dominus Reg. Consiliar. Domin. Thomas Caravitta
Commissarius.

Act. Mag.

Franciscus Gallus Scriba.

Venerabile Collegium Virginum Ecclesiæ Immaculatæ
Conceptionis Beatæ Virginis propè Montem Calva-
rium

- rium hujus Civitatis, cum habeat fenestras in quadam domo sui Monasterii cum ligneis cancellis, ubi Virgines illæ sub habitu Ecclesiastico Beatæ Virginis quotidie orant, & Deo serviunt canendo prec es, &c. per lineam rectam ad frontem, ut ita dicam d. d. omus: possidet Magnus Rationalis de Alezio suam domum palatiam cum fenestris, prærendit nunc dictus de Alezio in dict. fenestra facere mœniana, vulgò Balconem; Unde cum mense Aprilis præteriti cœpisset illud ædificare, fuit à me uti Governatore d. Venerabilis Collegii habitus accessus ad Commissarium generalem causarum ejusdem Collegii scilicet Dom. Thomam Caravita tunc in Sacro Consilio existentem pro causarum expeditione more solito, & in aulam ingressus sub memoriali, in quo factum narrabatur, petii inhibitoriam fabricatoribus, ut desinerent à fabricando, sub pœna, &c. quo facto intimatis fabricatoribus destiterunt, & procuravi accessum illius aulæ, ubi residebat, Dominus Caravita, scilicet Illustris Domini Marchionis Lateritiæ, in qua erant ipsemet Marchio, Consiliarius Caravita causæ Commissarius, Consiliarius Petronus, Consiliarius Prato, & Consiliarius D. Sancius de Loffanda, per quos facto accessu super faciem loci, ita intus Monasterium, quàm in domo d. Magni Rationalis, visum fuit, quod opponebatur, scilicet quod in illa domo Monasterii, in qua sunt duæ fenestræ solum ad lumen ingrediendum, videbantur omnes Moniales per fenestram dict. Magni Rationalis, quod multo magis sequeretur, si Rationalis faceret Balconem. Tota verò ratio, qua movebatur Rationalis, illa erat, quod ibi habebat fenestram per lineam rectam habentem aspectum ad illam Monialium cameram; unde dicebat se, posse ædificare balconem, quasi quod idem sit habere aspectum per fenestram, ac per balconem, & nulla sit differentia inter hos modos habendi aspectum, quod erat motivum unius ex Dominis in favorem Magni Rationalis, pro Monialibus verò dicebatur, diversum esse modum aspiciendi per unum, ac per alium locum: Cumulavi instantiam pro vendenda servitute non faciendi balconem prædictum, imò ad vendendam domum, quatenus Sacro Consilio non videretur justa mea præsentio, ut Magni Rationalis non faceret balconem prædictum; cogi, & compelli dict. Magni Rationalem ad vendendam domum eidem Monasterio, vel saltem servitutem non faciendi iusto mediante pretio, factoque accessu prædicto, partibus auditis in S. C. die frequenti, decretum fuit, ut in biduo audiantur partes ad producenda incumbencia. Defendendo ego partes Monasterii pro utraque instantia, imò pro triplici instantia. Primò ne fiat mœnium. Secundò ut quatenus non haberet locum, quod non credebam, cogeretur ad vendendam domum. Tertiò quatenus non haberet locum prima, & secunda petitio, cogeretur ad vendendam servitutem non faciendi balconem.
- 4 Circa primam petitionem dico, quod licet possit quis extollere ædificium usque ad Cœlum ex leg. *altius, Codic. de servit. & aqu.* & notat Gayllus lib. 2. *observat. 69. Capyc. Latr. decis. 50. Muta decis. 8. Rubeus decis. Rot. Rom. 587. 599. & 611. Andreoli controvers. 295. Sperellus decis. 95.* etiam attenta consuetudine Civitatis Neapolitanæ, quæ incipit *si quis habet in titul. de servitutibus*, ut notat Napodanus cum suis addentibus, dummodo non sit constituta servitus altius non tollendi, vel præscripta, ut notant Doctores citati, & Vivius dec. 306. numer. 7. Pereyra decis. 36. Costa de retrotract. monitio 4. capit. 2. numer. 16. quod etiam procedit, si ædificium vicini luminibus officiatur, leg. *Proculus, ff. de damno infecto*. Et ratio est, quia non videtur dolo facere, qui suo jure utitur, leg. *nullus videtur, ff. de reg. jur.* Capyc. Latro cum Andreolo, ubi supra. Id tamen limitatur quando ædificium fieret ad æmulationem, ut in leg. *opus novum, ff. de operibus publicis, capit. Pisanis in fine de restit. spoliatorum*, Thesaur. decis. 16. numer. 10. Anton. Faber lib. 3. *Codicis, titul. 24. de servitutibus, & aqua definit. 5. numer. 3.* Et licet in dubio nunquam præsumatur talis æmulatio, sed quilibet ad propriam utilitatem ædificare præsumendus est, & sic alleganti æmulationem incumbit onus probandi, Capyc. Latro, Gayllus, Costa, Rubeus, Andreolus, & alii ubi supra, Marotta disceptat. forens. capit. 35. qui agit quando ad æmulationem præsumatur ædificatio, Sperell. decis. 58.
- 8 Præsumeretur verò æmulatio statim, quod qui ædificat ad prospectum alicujus Religiosi, Cavalcanus decis. 8. in fine, part. 4. præsertim Monialium, Reg. Rovit. in dec. 92. numer. 19. Intelligendo tamen, si ædificet aliquod ædificium, ex quo parvam, vel nullam utilitatem vicinus habet, puta si turrim, vulgò belvedere, ædificare vellet, ut latè Georgius de Gabedo decis. 152. Antonius Gomesius in leg. 46. Tauri, numer. 6. & 9. qui dicunt, quod ubi ædificium quod sit, nocet Monasterio, compellitur vicinus vendere servitutem altius tollendi. Gabed. ubi supra, & latè de materia vicini, quando cogatur vendere favore Monasterii, videatur idem Gabedus Decii conf. per totum conf. 105. secus si aliud appartementum, vel cameram efficere vellet, nam tunc quamvis ex d. appartamento aspectus haberetur ad monasterium monialium, tamen illud opus prohiberi non posset vicino, Salycet. Cyn. Petrus de Bellapertica, & alii in dict. 1. altius, Alexand. consil. 174. numer. 4. lib. 2. & consil. 9. numer. 3. lib. 5. Regens Rovit. in pragmatic. 3. de Monialibus, numer. 3. Marott. capit. 35. numer. 22. & seqq. & sic intelligitur Covarr. lib. 3. capit. 14. numer. 8. versic. 7. citatus in contrariam opinionem à Consiliariis Rocco resp. 18. numer. 7. lib. 2. & ejusdem decisio, nam Campanile, de quo ibi, poterat esse sine fenestris, ut verò in Regno nostro vigore Pragmaticæ primæ, & secundæ de Monialibus prohibitus est aspectus ad Monasteria Monialium, & sic non possunt fieri astreca, & fenestræ, per quas possit haberi talis aspectus, & factis fenestris, essent illæ claudendæ, sed in casu Marottæ non poterat ibi haberi aspectus ad monasterium, ut ibi, quia si potuisset haberi aspectus etiam si distantia esset magna, contrarium esset decidendum, ut benè Rovit. decis. 92. numer. 16.
- 11 Quod ulterius patet, quia si vicinus faceret fenestram ad æmulationem alterius vicini, ut supra dicebamus, non posset facere, ut post Franciscum Marcum decis. 24. notat latè Menoch. de arbitr. cas. 156. numer. 4. & sequent. qui Judicis arbitrio remittit cogitandum, quando dicatur ad æmulationem fieri, concludunt tamen omnes, quod si vicini essent æmuli, vel inimici, & faciant fenestram, sit solitus facere aliquid ad alterius æmulationem, præsumeretur taliter factum, præsertim si ex illa apertura videret, quæ fierent in domo vicini, & nullam aliam utilitatem inde haberet, ut latè Cepolla de servitut. Urban. prædior. capit. 29. numer. 3. Muta ad consuetudin. Panormitan. capit. 29. numer. 27. Menoch. ubi 4. numer. 8. Surd. consil. 154. numer. 9. & consil. 300. in fine, Bursat. consil. 57. num. 17. late Molfes. tom. 3. part. 13. quæst. 13. numer. 17. Quod totum est in casu nostro, quia Magni Rationalis de Alezio aliàs se opposuit monialibus, dum annis præteritis volebant ædificare Ecclesiam, & claudere quemdam viam ex licentia eis concessa per Civitatem Neapolitanam, & ipse se opposuit, vocando alios vicinos, complacentarios, ergo nunc, utpotè inimicus Monialium præsumitur facere balconem ad æmulationem eandem, tantò magis quod in dict. domo haberet alias fenestras non habentes aspectum ad moniales, in quibus posset facere balcones, & ipse non vult illos facere in aliis fenestris, quàm in ista, per quam habetur aspectus ad moniales, imò cum in eadem domo fecisset in alia parte illius balconem, non fuit ei prohibitum à monialibus, quia in illo non habebatur aspectus ad easdem, signa sunt ergo evidentiæ (ultra juris præsumptionem, de qua supra) quod dictus Magni Rationalis non ad alium finem, nisi ad æmulationem vult ibi facere balconem; ergo omni jure ipsi dene-gandum est.
- 12 Secundò etiam probatur nostra conclusio quoad primam partem supra assertam, per Pragmaticam secundam de Monialibus, per quam Potentissimus Noster Rex mandat subditis, ut fenestræ existentes, & aspectum habentes ad monasteria monialium, de quibus aliqua verrebatur controversia, infra mensem claudantur, & amplius non fiant; ex qua Pragmatica duo clarè apparent; primum, quod laici ad d. fenestras claudendas conventi fuerint coram Judice laico, quod pluries practicitur in S. C. habemus ex Præsid. de Franch. decis. 223. Capiblanc. in Pragmatic. prima, numer. 186. de Baronibus, Reg. Tappia in Pragmatic. 3. de Monialibus, ubi refert ita fuisse decisum inter Moniales S. Andreae cum Barone Galeota, Thorus tom. 1. in verb. vicinus, Novar. lib. 1. quæst. forens. quæst. 1. Reg. Rovit. decis. 92. Reg. Capyc. Latro decis. 157. tom. 2. sed Sperell. decis. 58. part. 1. dixit, quod cum vultasser

rafferet monasterium monialium Sancti Pauli in Civitate Palmæ, & invenisset quemdam Smeraldum de Smeraldis in cacumine domus suæ ædificasse quoddam solarium, vulgo Loggia, per quod interiora clausulæ prospiciebantur, cumque pariter visitasset idem solarium, præcepit eidem Smiraldo, ut in ea parte illud occluderet, quæ intra monasterii septa prospectus habebatur, de qua re cum notitiam haberet Gubernator Civitatis, dicebat, quoddam posuit falcem in messem alienam, ob quod fuit coactus ostendere, quoddam licito iure id potuit facere, & idem testatur se fecisse in Civitate Genuæ *numer. 10.* Quod tamen malè dicit Sperellus quia nullum afferri potest jus neque canonicum, neque civile, per quod disponatur posse cogi per Judicem Ecclesiasticum vicinum sæcularem ad id faciendum, sed à Judice competenti, etenim allegat Sperell.

15 *Textum in capit. cum sit generale de foro competenti*, ubi regula, quoddam Actor sequitur forum rei, non procedat, quando sunt Judices remissi in exhibenda iustitia personis Ecclesiasticis; tam in tali casu in favorem Ecclesiæ introductum est, ut malefactores suos cogere posset coram Judice quocumque voluerit, sive sæculari; sive Ecclesiastico, præter quem casum nullibi reperitur posse vicinum sæcularem cogi ab Ecclesiastico ad claudendas aperturas, vel ad eas non faciendas ex illa regula, qua dicitur, quoddam Actor sequitur forum Rei, ut expressè habetur in *Título Codicis de jurisdictione omnium Iudicum*, & in *título Codicis, ubi in rem actio*, & in *leg. ultim. ff. de alienat. Iudic. mutand. caus. fact. & in Authent. secunda, Clerici apud proprios Episcopos collat. 6.* & habetur in *capit. experientia tue 15. causa 11. part. prima, capit. si Clericus laicum 5. de competenti*: Ergo si vicinus sit Clericus cogi debet per Episcopum, si laicum per Judicem sæcularem.

16 Accedit, quia videre Monachos, vel Moniales non est de genere prohibitorum, unde Sanctus Augustinus in regula ad fratres dicit (*Nec fœminas videre prohibemini, sed ab ipsis appeti, vel appetere velle, criminofum est*): Ergo talis prospectus per se non est actus peccaminosus, & consequenter, ut sic non potest spectare ad Judicem Ecclesiasticum; etenim pro peccatis, & pro causa spiritali, & Ecclesiastica recurrendum est ad Judicem Ecclesiasticum; pro causa verò laicali ad laicum, & per hoc Apostolus pro laico gravamine sibi illato appellavit ad Cæsarem, & pro causa spiritali adivit Principem Apostolorum; ergo malè Sperellus dixit pertinere ad Judicem Ecclesiasticum negotium, de quo agimus, sed benè per nostram Pragmaticam secundam de monialibus prohibetur vicinis extollere ædificia, ut inde possit haberi aspectus ad clausulas monialium, & contrarium facientes conveniuntur coram Judice suo, quæ Pragmatica procedit etiam in favorem Monachorum, & Religiosorum Reg. Rovit. *dict. decision. 62. Gabed. decision. 152. part. prima, & decision. 105. Reg. Capyc. Latro decision. 157. à numer. 22. part. secunda*, Consiliar. Roccus *tom. 20. resp. 18. Molfes. ad consuetudin. Neapolit. tom. 3. in tit. de servitutibus, quest. 14.*

Neque valet motivum partis adversæ quæ dicebat in aula quod pragm. loquitur de monialibus, unde intelligitur de professis, sed istæ conceptionis Montis Calvarii, non sunt professæ, ergo, &c.

Respondetur enim pragmatic. fundari in favore Religiosis, & honestatis quæ non dependet à professione, sed dependet a vita communi, quam ibi faciunt mulieres illæ sub habitu separato à laicis, inde Gabedus *dict. decision. 152. numer. 1.* loquitur in hac materia de Religiosis, seu Religiosæ intra proprias domos Religiosè habitantes; nam alias privata persona non habet favorem Religionis, ut possit cogere vicinum ad non tollendas altius domos suas, & aperiendas fenestras ex Covar. *56. ultim. capit. 4. numer. 8. Gabed. numer. 1.*

17 Tandem facit, quod dispositio *dict. leg. Altius, Codic. de servitut. & aqu.* limitatur etiam si vicinus altius tollendo impediret alteri vicino aspectum ad mare, vel ad montes per *Textum in leg. final. Cod. de ædificiis privatis*, Capyc. *Latro decision. 50. Ganaver. decision. 10.* licet Gyptius ad Capyc. *Latro* contrarium referat decusum, scilicet illam legem finalem fuisse localem, respectu Urbis Constantinopolitanæ, & non aliarum.

18 Neque obstat motivum partis, quoddam nulla sit differen-

tia inter videre per fenestram, vel balconem, quasi quoddam idem sint inter se, quia ut benè Camillus Salerno ad consuetudinem, quæ incipit ædificans de servitutibus *fol. 336. in fine, & 357. litter. A.* longè differunt mœniana à fenestris, at patet de spatio relinquendo in fabrica mœniani, quod non requiritur in fabrica fenestræ, ut latè Cepolla *de servitut. Urban. capit. 61. numer. 3. Surd. cons. 74. numer. 3.* & post alios Andreolus in addit. ad Cepollam, quas reportat post tomum 3. folio 247. qui distinguunt communiter mœniana à fenestris, & patet experientia oculari inspectione, quia per fenestram facies, & dimidium hominis videtur, per balconem rotus, imò per balconem appropinquatur magis ad locum prohibitum, quod non est in fenestra, ridiculum ergo est dicere, quoddam idem sit habere aspectum per fenestram, & per balconem. Legatur Theodorus *allegat. 82. numer. 13.* ubi ait de mœnianiis nihil in nostris consuetudinibus reperiri dispositum, sed de illis legatur titulus de aperturis non faciendis, dicit tamen Theodorus dari in iure nostro EneDRAM, subgrundium, mœnianum, & immisum: EneDra est fenestra; ita Glossa in *leg. si verò, in §. sed si quis, ff. de his qui deiecerunt*, vel effuderunt, alii dicunt EneDRAM esse cubiculum sub tecto, vel pergula, seu loggia, ut post Alexandrum de Alexandro *lib. 5. genialium, capit. 11.* dicit Theodor. *dict. allegat. 83. numer. 15.* & licet subgrundium, & mœnianum contineant quodcumque extra murum protenditur, non tamen sunt idem, quia subgrundium est recti pars quæ ad pluviam avertendam extra murum porrigitur, de qua Varro *lib. tertio, de re rustica*, ubi apes subter subgrundium villatico uti tecto, mœniana verò sunt quæ marmoreis aliisque duris lapidibus, vel ligneis extra murum parietis construendis, & nullatenus ab imò fulcientis *leg. malum, §. 1. ff. de verbor. significat. & in leg. 2. §. cum quidam, ff. ne quid in loco publico*, & in *leg. Mœniana Codic. de edific. privatis*, & dicit Glossa in *leg. secunda, §. cum quidam, ff. ne quid in loco publico*, mœnianum dici à mœniis, quia ut ait textus in *distinct. prima*, non aliunde fulcitur, sed à solis mœniis prosilit, & sustinetur; de quibus mœnianiis, qualiter prohibeantur dicas esse concessa citra præjudicium tertii, & eatenus permittuntur quatenus vicinis damnum non inferunt *dict. leg. 2. §. cum quidam, ff. ne quid in loco publico*, latè Cepolla *quest. 32. numer. 50. & qu. 60. numer. 2. 3. & 4. & quest. 61. numer. 50. Theod. allegat. 82. in fine.*

Circa verò secundam petitionem cogi posse vicinum ad vendendam domum, probatur hoc modo, quia Monasteria monialium juxta decretum Sac. Congregat. Concil. Tridentin. *session. 25. de Regular. capit. 6.* sunt ædificanda in illis locis, quæ muris sunt cincta, & munita, ut declaravit S. Congregat. die 13. Septembris 1583. ad notata per Barbof. *de jure Eccles. c. 10. Hieron. Vener. in examin. Episc. lib. 6. cap. 21. numer. 13. Tambur. de jure Abbatum, disput. 34. quest. 2. P. Donatus in praxi Regul. tom. 3. tract. 2. quest. 5. Gavant. in manuali Episcop. in verb. Monasteria monialium, numer. 1.* pro quibus ædificandis monasteriis monialium, vel monachorum potest cogi vicinus ad vendendum domum suam contiguam tamen, & necessariam pro sua constitutione, vel ampliacione; nam licet nemo invitus cogi possit ad vendendum, per *Textum in leg. nec emere, Cod. de jure delib. & l. invitus, Codic. de contrah. empt. collecta per Ricc. coll. 76. per Mastrill. decision. 17. & dec. 280. Castill. decis. 134. per Giurb. decision. 86. per Mutam dec. 8. Capiblan. singul. 182. Reg. de Ponte de potestat. Proreg. tit. 4. numer. 66. Mele ad Gizzarell. decision. 37.* potest tamen vicinus ad vendendum domum Ecclesiæ pro illius ampliacione, ex *leg. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. funer.* ubi deciditur, quoddam si quis habeat sepulchrum, & non habeat viam ad illud, potest vicinus à Judice compelli, ut soluto pretio ei iter præstet, pro quo facit etiam *Text. in leg. locum, ff. de usufruct. cum leg. 2. si usufructus, ff. de Relig. & sumpt. funer. & leg. prima, Cod. de commun. servo manumisso*, quæ jura ad idem tendunt, ut ibi favore libertatis compellatur socius vendere partem suam, quam in servo habet, & per hoc si Testator jubeat Ecclesiæ construi in loco communi, socius cogi potest iusto pretio partem vendere, Bald. in *dict. leg. prima*, pro quo etiam facit *Text. in leg. si locus, §. cum via publica, ff. quemadmodum serv. amitt.* ubi si via publica fluminis impetu, vel ruina amissa est, proximus viam præstare debet ob publicam utilitatem pretio mediante, sic à pari favore

- vore Religionis , & ob publicam utilitatem , & decorem Republicæ , quæ refultaret ex constructo , vel construendo Monasterio , idem dicendum est ; tum quia fabrica ,
- 25 & ornamenta Ecclesiæ pertinent ad divinum cultum , *capit. final. de testament.* Cultus autem Dei præferendus est , cuicumque publicæ utilitati temporali , sive matrimonii , sive observationis ultimæ voluntatis , ut in §. *sed , & hoc præfenti in Authent. de Sanctissimis Episcopis , leg. sancimus , Cod. de Sacros. Eccles.* ergo multò magis præferri debet utilitati privata , per *Textum in Authent. res. quæ , Codic. comm. de leg. & cultus Dei est præferendus publicæ utilitati temporali , Auth. multo magis , Codic. de Sacros. Eccles.* & alia adducit Genuens. in *pract. Eccles. qu. 242.* & sic fuisse decusum in favorem Monasterii , dicit Afflict. in *proam. Constit. Regni , q. 3.* in favorem Monasterii Sancti Hieronymi , Thom. Gramm. q. 75. in favorem Monasterii monialium Regina Cæli Neap. Franch. *dec. 223.* plures refert Covarr. *lib. 3. variar. cap. 14. numer. 7.* Thor. *tom. 1. in verb. vicinus , & tom. 3. in eodem verbo vicinus , Ricc. coll. 75. & in praxi , part. 1. resolut. 423. & part. 3. resolut. 557. & in decisionibus , part. 1. decis. 10. & decis. 138. & 147.* Novar. in *prax. miserabil. person. privileg. 6.* Episcop. Marant. *part. 2. respons. 28.* Tamburin. *de Iure Abbatum , par. 4. centur. 2. cap. 71.* & nos diximus *controvers. forens. controvers. 1.* ubi ampliatur pro ædificando claustrò , Gizzar. *decision. 37. num. 5.* pro ædificanda domo propè Ecclesiam , ubi possint habitare Clerici , sive Religiosi inservientes Ecclesiæ pro ampliatione Seminarii , vel pro scholis Monasterii ampliandis , quia sunt ejus partes , & privilegium totius , est etiam privilegium partium , pro atrio ampliando ante fores Ecclesiæ , pro quo faciendo vicini contribuere debent in expensis , ut decusum in S. C. testatur Gizzar. *decision. 38.* pro viridario Monasterii ampliando , pro dormitorio , vel etiam favore publicæ utilitatis , pro ornatu
- 27 Civitatis practicum Neapoli , pro ampliatione plateæ Sanctæ Lucie ad mare , testatur Reg. Tappia *decision. 7.* quo casu taxatur pretium domorum dirutarum viliori modo , sed videas in hac re D. Consil. Joseph. de Rosa *consil. 22.* sic pro ampliando Palatio Reg. domus privatorum cohærentes destrui possunt , ut fuisse practicum Neap. tempore Comitris de Onatte , qui jussit pro munitione Palatii Regii , domus illi cohærentes dirui , soluta patronis parva aliqua quantitate , sic etiam pro ampliatione Atrii ante Ecclesiam S. Mariæ de Monte Carmelo coacti fuerunt vicini , ut omnibus notum est , sic favore Doctoris habentis familiam cogitur vicinus vendere domum suam , Andreol. *controvers. 292.* ubi dicit quendam Comitem potuisse cogi ad vendendam domum cuidam Præsidi , plura notat Castill. *decis. 134. tom. 2.* quo casu cogitur vendere domum vicinus , facto appretio ipsius ratione afflictus , Moltel. *ubi supra , p. 19. tit. de contrab. empt. quest. 14. numer. 12.* Quod etiam procedit si domus esset fideicommissò subjecta , Hieron. de Leo *decision. 90.* Novar. *lib. 1. quest. 56.* Thor. *par. 2. in verbo bona fideicommissa subjecta* , cujus pretium erit in aliam emptionem convertendum bonorum stabiliū , ut latè tradit Hieron. de Leo *dict. decis. 90. numer. 35.* & decusum per S. C. refert Gyptius ad Capyc. Latr. *decision. 103. numer. 8.* sic etiam pro ædificando Campanile , Nov. *lib. 2. quest. 1.*
- 30 Non ignoro tamen conclusionem supradictam non habere locum , quando non est necessitas ; Secundo ut non possit vicinus cogi ad vendendam partem domus ; Reg. de Marin. ad Revert. *decision. 284. numer. 7.* Giurba *tamen decis. 86.* contrarium tenet , cum quo dixi *dict. controvers. 1.*
- 31 & agit D. de Rosa *consultat. 22.* nec cogitur vicinus vendere domum , quæ fuit suorum majorum in testimonium nobilitatis familiæ , ut dixit Rot. teste Barbof. *lib. 3. voto 102.* Reg. de Marin. *ubi supra , numer. 5.* nec cogitur vicinus ad locandam domum , secundum Ricc. *part. prima , dict. decision. 10.* quamvis Novar. *decision. 237.* teneat posse ad parvum tempus id fieri , sequitur Sperel. *decision. 58.* P. Donatus *tractat. 2. quest. 11. tom. 3.* Dicunt aliqui quod una Ecclesia non cogitur vendere domum alteri Ecclesiæ , ut decusum refert in Curia Archiepiscopali Neapolitana Novar. *collectan. 138.* quod idem dixit Valenz. *conf. 18.* Didac. de Mari ad Gizzarell. *decision. 37.* sed contrarium dixi ego *dict. controvers. prima* , cum Mastrill. *part. 3. decision. 280.* quicquid aliter distinguant Gratian. *cap. 896.* Episcop. Maranta *lib. 2. respons. 24.* Reg. de Marin. *ubi supra , numer. 8.*
- 33 non tamen cogere potest monasterium vicinum suum pro

construptione hospitii Religiosorum , Ricc. *decis. 138. & collectan. 130.* cum aliis citati sup. pro qua venditione non cogitur vicinus habere fidem de pretio , nisi emptor reperiretur in extrema necessitate , ut decusum refert Giurba *dict. decision. 86. in fine* , Consil. de Rosa *dict. consult. 22.*

Cum ergo monasterium monialium possit cogere vicinum ad vendendam domum suam pro ampliationibus , de quibus supra , poterit cogere vicinum ad vendendam proprietatem soli , si Ecclesia prædicta commoditate servitutis indigeat , quia favor Religionis sic exigit , cogitur ergo vicinus vendere pro commoditate monasterii , Cyriac. *capit. 231. lib. secundo* , qui ait non solum esse cogendum si necessitas præcisæ adsit , sed etiam si commodorem habere voluerit , ut benè Clarin. *capit. 182. tom. secundo* , cogi poterit ad obstruendas fenestras , à quibus posset prospicere moniales , nam , ut supra diximus , sæculares propè monasteria monialium prohibentur exigere excelsas domus , ne videant facta monialium , vel monachorum , ut notavit post alios Lezzana in *verb. Monasterium monialium , numer. 23.* & fundata , debent destrui , si servitutum inducant , Portell. in *dub. Regular. in verbo Monasteria , numer. 12.* ubi fatetur se audivisse à quondam Judice supremi Senatus Olysbonenfis mandasse Regem ibi dirui , vel claudi januam sæcularis domus , ex qua Religiosi tertiarii ejusdem Urbis intra Conventum videbantur , & inquietabantur .

Circa tertiam verò partem , dicendum est , multo magis cogi posse vicinum ad vendendam servitutem alius non tollendi , sive promittendi , ut faciat dictas fenestras , argumento Text. in *dict. l. si quis sepulchrum , §. Præses* , Franch. *d. dec. 223.* Cyriac. & Giurba *loc. cit.* Guid. Papa *dec. 411.* Ricc. *p. 1. d. dec. 128.* post Cov. *ubi supra , per dict. Pragm. 2. de monial. prohibentem habere aspectum* , de quo supra .

Quod si monasteria de novo sint ædificata juxta antiqua ædificia privatorum , non cogitur vicinus ad obstruendas fenestras , sic fuisse decusum testatur Ricc. *collectan. 4211. part. nona* , contra Monasterium Sanctæ Mariæ Egyptiacæ , & refert Thor. in *supplement. comp. in verbo fenestra* , quod probatur ex Text. in *capit. periculofo il primo de statu Regularium in 6.* per quem Text. communiter Doctores dicunt ob honestatem , & verecundiam Sanctimonialium sic fuisse dispositum , ut benè Berous *conf. 135. volum. 3.* Padilla , Muta , & alii supra cit. Paul. Laym. *lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 17. §. 4. numer. 34. in fine.*

Neque obstat Amendolæ autoritas in addition. ad Franch. in *dicta decisione 223.* qui dicit , quod in tali casu , quo Monasteria sunt de novo ædificata , cogendæ sunt moniales ad claudendas suas fenestras , è quibus prospici possint , ut ex Pontificis Constitutione dicit Quar. in *summa Bullarii in verbo Monasteria Monialium* .

Responderetur enim quod ibi nulla adest Papæ Constitutio , sed tantum quædam ordinatio Sacræ Congregationis , & est 23. in ordine , qua caveretur , ne moniales habeant fenestras in pariete clausulæ , è quibus aspici possint , nisi necessariae , sint ad lumen recipiendum , quod nos supponimus pro certo , & in talibus casibus , ne graventur vicini , solent Ordinarii locorum mandare monialibus in dict. fenestris fieri cancellos feneos , vel ligneos , per quos impeditur aspectus , ut fuit decusum per S. C. in causa Anelli Longhi cum Monasterio S. Ligorii , ut refert Thorus *ubi supra* , quod si non sufficiat hoc remedium , vel per hoc fiat omnimoda obsecratio mansionum monialium ; tunc coguntur vicini proprius prospectum tollere , ne sacræ Virgines lædantur in sua clausura .

Neque dicas supradicta procedere , tunc quando domus vicinorum sunt monialibus proximæ , non autem si sint viæ intermediæ .

Respondeo enim , quod hoc nullo jure probatur , sed potius contrarium fuit sæpè decusum , quod etiam via sit intermedia , adhuc tamen cogitur quis ad claudendum suas fenestras habentes prospectum ad moniales , ut benè de Franch. *dict. decision. 223.* Regens Tappia in *pragmatic. 3. de Monialibus* , qui se fundat favore Religionis , & honestatis monialium , argument. *leg. sunt persone , ff. de Relig. & sumpt. funer.* nam si moniales videantur à se-

à fenestris vicini, parum refert, quòd sit, vel non sit via in medio: nam satis est, quòd in domo propria videantur, minor tamen de novissimis addentibus ad Rovitum in *diēt. decis. 92.* qui dixerunt, quòd licet *pragmatic. 2. de Monialibus*, non loquatur, quando via est intermedia, favore tamen Religionis dicunt, quòd fuit ampliata, quia si vidissent *pragm.* non ita dixissent; non enim fuit ampliata, sed expressè loquitur de via intermedia.

42 Respondeo secundo, quòd si agatur de claudendis fenestris veterioribus vicini, non poterit vicinus cogi ad claudendas fenestras, sed tantum potest cogi à monialibus ad vendendum illi domum suam, vel servitutem prædictam, scilicet illas excæcandi, vel per illas amplius non prospiciendi iusto tamen pretio: nam si moniales pro construendo, aut pro ampliando cogere possunt vicinum ad sibi vendendam suam servitutem domum, vel agrum; vel pro viridario, dormitorio, Choro, &c. Thomingius *decis. 122. tom. 2. Grammatic. decis. 75.* qui loquitur de dormitorio, Christineus *decis. 64. tom. 2.* qui loquitur quoad Chorum, de Campanili, Ricc. *decis. 491.* quorum omnium meminit *collectan. 4211. p. 9.* per consequens poterunt ad effectum prædictum cogere vicinum, sed si agatur de claudendis fenestris novis est magna differentia inter veterem, & novam fenestram: nam aliud est diu possedisse, & aliud de novo possidere in præjudicium alterius, argument. *leg. Imperatores, ff. de servit. urban. prædiorum*, & hoc procedit etiam si inter domum prædictam mediet via publica, ut suprà dicebamus, post Franch. Giurbam, Beroum, & alios, de quibus Donat. *to. 3. tr. 2. q. 8. per tot.*

44 Itaque privilegium legis, ut possit vicinus cogi ad vendendam servitutem altius non tollendi, etiam posita via intermedia, sine ullo scrupulo admittitur à Gomez. in *leg. 48. Tauri, numer. 9.* ab Anton. Padilla in *diēt. leg. altius, numer. 19. cum sequent.* à Franco *diēt. decis. 223. numer. 4.* quod requirere altiore indaginem dixit Regens Rovit. *decis. 92. in fine*, communiter tamen sic asseritur ab omnibus, de quibus Thor. in *verb. Vicinus, part. 1. & 2. in verbo Ampliatio*, Novat. *part. 2. quest. 1.* Anton. de Ballis *lib. 5. in pragmat. unic. de privil. edificantium*, Palatia *numer. 10. lib. 3. vot. 102.* noster Marotta *contr. for. cap. 35. numer. 47.* Cavalc. de Brachio Reg. *p. 6. numer. 255.* Episc. Sperell. *decis. 58.*

45 Neque dicas æquitatem potius esse attendendam, quam juris rigorem in materia, *leg. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. funer.* & officialibus non solum judicantis munere fungi debere, sed etiam veri parentis, & materiam esse arbitriam, concludunt Doctores itaut sint examinandæ omnes circumstantiæ Judicis arbitrio ad cogendos vicinos pro ampliatione, ut benè Carena *resolut. 2. numer. 36.* Giurba *consil. criminal. 49. numer. 16.* Sperell. *decis. 58. numer. 15.* Rota *part. prima, decis. 371.* Cyriac. *controverf. 231.* qui ait non esse indulgendum appetitui Religiosorum, quando volunt cogere vicinos ad vendendum.

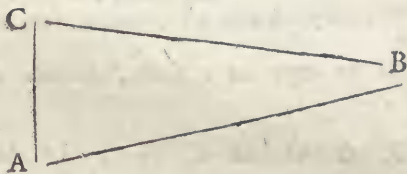
Respondetur enim id procedere, quando non appareret evidenter de præjudicio monialium, vel monachorum, quia licet vicinus pro se habeat regulam, ut liceat ædificare per jura citata, de quibus Cyriac. *capit. 28.* Ciarlin. *lib. 2. capit. 182.* nisi obfaret pactum statutum, vel testamentum, tamen ut benè dixit Berous *diēt. consil. 135. lib. 3.* id procedit, nisi fiat ad æmulationem, vel nisi faceret ultra modum usitatum, ad notata per Tusch. *littera E, concl. 36. numer. 8.* sic est in casu nostro, ubi sit ex voluntate, & extra solitum, quia ibi sunt fenestræ, & possunt fieri balcones in alio loco ejusdem domus, per quas non haberetur aspectus ad moniales, prout alias factum fuit in alia parte domus, nec moniales prohibuerunt, at in casu nostro fieret ex linea recta ad fenestram monialium cum cancellis ligneis, per quam posset aspicere Magnific. Rationalis totum, quod ibi moniales faciunt, & dicunt, nec moniales ob earum monasterii arctitudinem possunt alibi se congregare, ut accessu Dominum Judicantium apparuit.

47 Quod adeò verum est, quòd etiam si sit servitus promissa de alia re, puta de stillicidio, &c. non censetur promissa vel constituta servitus faciendi, vel non faciendi mœniana, Ciarl. *d. c. 182. n. 7.*

48 Quod totum supra diximus in casu fortiori habemus de-

cisum inter Venerab. Monasterium D. Romitæ hujus Civitatis Neapolis cum Antonio Berolitto; fuit enim expositum memoriale D. Commissario Delegato Reg. Consiliario Paulo Staibano, ubi dicebatur, quòd Antonius Berolittus Dominus cujusdam domus Palatiæ in frontispicio januæ monasterii pro vecturis, &c. (vulgo detto *Porta Carrese*) intendebat facere quandam aperturam pro faciando Magazzeno ad vinum vendendum, & per Commissarium Delegatum fuit ordinatum Fabricatoribus, ut nihil innovarent, comparuit Antonius dicens non posse impediri in apertura Magazzeni ob viam intermediam, & quòd nullus habebatur aspectus ad moniales, tempore quo currus ingrediuntur per dictam januam in monasterium, & quòd janua prædicta paucis vicibus in anno aperiabatur, commissioque negotio Tabularii per Petrum de Puteo, & Pinum, factò accessu fuerunt factæ relationes ad favorem Antonii contra monasterium, & commissio negotio per S. C. D. Primario, per illum fuit dictum ad favorem monasterii, cujus loci planta hæc erat.

49

Litt. B, est Janua pro curribus, & animalibus intrantibus monasterium, (vulgo Porta Carrese.) Litt. A, est domus Palatii Antonii Berolitti: litt. C, est locus Antonii ubi est apertura pro Cantina subterranea cum cancellata, quam volebat aperire Antonius pro faciando magazzeno ad vinum vendendum.

Tandem compilato processu fuit per S. C. die 22. mensis 50 Aprilis 1670.

Facta relatione de prædictis in Sac. C. per Militem U. J. D. Paulum Staibanum Regium Consiliar. & causæ Commissarium.

Per Sacrum Consilium declaratum est non licere Magnifico Antonio Berolitto aperire ianuam in loco in actis deducto pro ædificando Magazzeno pro venditione vini, hoc suum.

Quod habetur ex processu Venerabilis Monasterii Sanctæ Mariæ D. Romitæ cum Magnifico Antonio Berolitto, Magister Actorum Andreas de Martino, Scriba Maggii Caprili Actuaris.

In hac causa, cum fuisset proposita in Aula S. C. in qua erant sex votantes, scilicet.

Præsens S. C. D. Felix Ulloa.

D. Antonius Navarrete Marchio Latertiae.

D. Thomas Caravita Commissarius.

Dominicus Petrone.

Franciscus Maria Pratus.

D. Sancius Loxada.

Fuit in ea facta parilitas, tribus intervenientibus, & vocantibus pro monasterio, tribus contra monasterium.

Sed habito recursum ad Proregem, ut daret adjunctos, quos non poterat dare præses S. C. quia in ea votavit, recurrimus ad Proregem, & Adversarius primò, audientiam habuit, qui pro adjunctis obtinuit tres, scil. D. Stephanum Padillam; Scipionem de Martino, & Joannem de Dura.

In quo statu votantibus adjunctis die 30. mensis Januar. 1672. fuit dictum.

Suspensò decreto lato sub die, &c. tollatur mandatum, &c.

DISCEPTATIO CCCLXXII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species declaratur, de qua hic.
- 2 Monasterium an possit impedire vicinos ne fabricent, posita via intermedia.
- 3 Monasterium impedit vicinos ædificare, quando id fieret ad emulationem.
- 4 Vicinus cogitur vendere servitutem Monasterio, vel Ecclesiæ.
- 5 Decisio affertur ad propositum, pro non coactione vendendi servitutem.
- 6 Decretum affertur etiam ad propositum.
- 7 Decretum alterum affertur.
- 8 Decretum aliud adducitur, & ponderatur.
- 9 Ædificium ad emulationem Ecclesiæ, quando censetur.
- 10 Pragm. de monialibus, explicatur.
- 11 Roviti decisio 92. à num. 12. usque ad num. 15. explicatur.
- 12 Extensio de casu ad casum, quando locum habeat.

A R G U M E N T U M.

Monasterium, an possit impedire vicinis, ne ædificent, & quid posita via intermedia, aut æmulatione, & an possit cogi ad vendendam servitutem, ubi decretum affertur, & plura alia decreta adducuntur. Pragmatica de monialibus qualiter explicetur. Decisio Roviti 92. à num. 11. usque ad num. 15. explicatur. Extensio de casu ad casum non extenditur.

J U R I U M

A L L E G A T I O N E S,

P R O

Doctore Joanne Baptista Carmelhingo, & Juditha Cimino conjugibus.

1 **P**ossidentibus Doctore Joanne Baptista Carmelhingo, & Juditha Cimino conjugibus quasdam domos sitas in hac Civitate è conspectu Monasterii Sancti Petri Martyris in pluribus membris, & appartamentis superioribus, & inferioribus, & volentibus fabricare, & extollere supra astraca quarundam aularum dictarum domorum, & æqualitatem aliarum aularum contiguarum earumdem domorum, fuit ad instantiam prædicti Monasterii per Domin. Consiliar. Muscettula, inauditis ipsis conjugibus, ordinatum, quod nihil innovetur, donec aliter; Adversus quod mandatum se opposuerunt dicti conjuges, & institerunt illud tolli, & proinde provideri, quod eis liceat fabricare supra astraca prædicta, usque ad cælum, vel saltem ad æqualitatem aliarum aularum contiguarum similiter existentium è conspectu dicti Monasterii, & aliarum domorum vicinarum aliorum dominorum.

2 Quod autem dictum monasterium injustè, cum reverentia, contendat impedire fabricam prædictam, ex subscriptis luce meridiana clarioribus patebit, cum cuilibet liceat altius, usque ad Cælum extollere ejus ædes, etiam invito vicino, leg. *altius*, & leg. *adibus*, Codic. de *servit.* & aqua, cum *concord.* etiam cum vicini detrimento, & si ejus lumina obscurerentur, quod in præsentis facto, nec concurrir, cum lumina dicti monasterii nullum detrimentum patiuntur, nec in minima aliqua parte obscurerentur, cum in dubio præsumatur quis fabricare ad sui utilitatem, & non ut vicino noceat leg. *flumina*, §. *final.* & ibi Bartol. cum *glos.* & in leg. *Privilegius*, ff. de *damn. infect.* Bald. in leg. *item lapilli*, numer. 4. & 5. ff. de *rer. divis.* Alexand. *consil.* 194. numer. 3. & 9. volum. secundo, Decius *consil.* 373. numer. tertio, cum aliis apud Menochium de *arbitr. judic. cas.* 156. & de *presumpt. lib. sexto*, *presum-*

ption. 29. numer. 14. & 15. & si mixta consideratione id fiat, ut sibi profit, & alteri noceat, licitè fieri potest, Alex. & Dec. *ubi supra*, & Bald. qui propriè loquitur contra Ecclesias, in *capit. cum Ecclesia*, de *elect.* in *princip. versicul.* & quod si mixta consideratione, & doctè hanc conclusionem defendit contra Monasteria Religiosorum masculorum, Padill. in *dict. leg. Altius*, numer. 19. & sequentibus.

Quod quidem licet respectu Ecclesiæ, vel monasterii DD. non sic de facili admiserint, id tamen duobus modis sublimitaverunt, seu declaraverunt. Primo, ut procedat, quando domus adhærent Ecclesiæ, vel monasterio, non autem quando via publica esset in medio, ita ex communi DD. sententia relata à Padilla *ubi supra*, & Regens Rovit. *sup. pragmatic. 1. de Monialibus*, in *princip.* & in *decision.* 92. numer. 3. & 17. Secundo, ut non licet altius domum extollere, cum non ad sui utilitatem, & commodum sed ad Ecclesiæ, seu monasterii æmulationem, hoc est, ut Religiosos, eorumque secreta inspiciat, ut in propriis terminis ponit exemplum, Cyn. quem fuerunt sequuti Bart. & Salicet. alique communiter in *dict. leg. altius*, Cast. in *leg. cum eo*, ff. de *servit. urban. prædior.* adducti per Alex. *consil.* 174. numer. 4. volum. 2. dicens, quod si aliquis faciat domum ita in altum, ut secreta fratrum, monialium, vel uxorem, vel filium vicini videre poterit, facere non possit, & concluditur, quod aut ad sui utilitatem altius tollitur ædificium, & facere potest; aut tantum ad æmulationem, ut Religiosos, eorumque secreta inspiciat tantum, non tamen, ut aliquam capiat utilitatem, & non potest, & ultra Padill. sequitur Gom. in *leg. 46. Tauri*, numer. 60. Muta *decision.* 8. & Regens Rovit. *sup. Pragmatic. 2. de monialibus*, numer. 2. & 3. licet in præsentis facto, nec id concurrat, cum fenestræ d. Monasterii non sint è conspectu dictarum domorum, sed à latere, & in eis adhibentur tabulata, itaut difficilis sit aspectus in eis.

Corroboratur hæc conclusio, ut ædificans ad sui utilitatem possit altius tollere, etiam si tale ædificium noceat Ecclesiæ, vel monasterio, si ejus lumina obscurerentur, & eorum secreta videantur, quod hic deficit, quia in tali casu fuit consideratum remedium ipsis concessum, nempe, quod possint compellere dominum ædificii ad vendendum servitutem altius non tollendi, ut ex Gomel. loc. citat. sub numer. 9. Padill. *ubi supra*, Franch. *decision.* 223. numer. 3. Rovit. *decision.* 92. in *fin.* Igitur in tali casu Ecclesia, vel monasterium nullum habet privilegium prohibendi vicino ædificanti, quia si tale privilegium haberet, frustra ei daretur tale remedium, ut compellere possit vicinum ad vendendam servitutem, & hoc idem remedium declarando ipsemet dicto numero distinguit, tunc Ecclesiæ, vel pio loco dari tale remedium, quando damnum, quod sentiunt, esset longe majus, vel gravius utilitate, & commodo ædificantis, at si utilitas, & commodum, quod ædificans sentiret ex ædificio, esset longè majus damno, quod resultat ipsi Ecclesiæ, vel pio loco, tunc dominus non tenetur vendere multa jura, & DD. allegando, ea ratione, nam semper magna utilitas privata præfertur modicæ publicæ, & Ecclesiæ, quod expresse sentit Cov. *lib. 3. variar. resol.* 114. numer. 18. sed ut non possit altius tollere, quoties ex novo ædificio gravissimum immineret domui religiosæ præjudicium, & nullum, aut parum detrimentum ædificanti inferretur.

Et secundum istam conclusionem, in dies decidere Sac. cr. C. adducuntur plura exempla. Unum de anno 1628. in causa monasterii Sanctæ Mariæ Matris Dei Disceatorem Sancti Augustini de Averfa cum Pompeo Zampolo construente domum propè monasterium, per quam habebatur aspectus ad cellas, claustrum, & jardenum monachorum, ut in processu in banca Strinæ, in quo decreto Roviti tunc Præsidentis Reg. Camer. ac prædicti monasterii delegati, postea confirmato per Sac. C. fuit dictum, quod liceret dicto Pompeo continuare fabricam, præstita cautione de demoliendo, & cum per monasterium fuisset instatum saltem cogi dictum Pompeum ædificanti ad vendendum servitutem altius non tollendi, sub die 1. Aprilis 1628. fuit conclusum, & provisum, quod oppositis non obstantibus, decretum S. C. debitè executioni mandaretur.

Alterum verò est in causa monasterii Sanctæ Mariæ de Concordia Ordinis Carmelitarum hujus Civitatis cum Doctore Hieronymo Cossina construente è con-

conspetu dicti monasterii domum, per quam habebatur aspectus etiam intrus cellas fratrum, decreto quondam Consilarii Dom. Francisci de Campo, & per Sac. C. confirmato sub die 7. Septembris 1632. facto accessu super. faciem loci, fuit declaratum, quod liceat fabricare, ut in banca Strinæ.

7 Alterum in causa Doctoris Josephi de Angelis habentis domum è conspectu Sacræ Domus Sanctorum Apostolorum via publica intermedia, fuit per Sac. C. provisum ad relationem Roviti tunc Consilarii, quod viso loco liceat edificare usque ad Cælum, ut in banca de Scaccia-vento.

8 Alterum in causa Bartholomæi de Apreja cum Ecclesia Sanctæ Margaritellæ Monialium à Puorto, cum dictus Bartholomæus voluisset altius tollere ejus domos sitas è conspectu dictæ Ecclesiæ Clerici regulares minores in Ecclesia prædicta se opposuerunt, & sub die decima Julii 1638. per S. C. ad relationem Consilarii Provenzanii fuit provisum, quod liceat dicto Bartholomæo perficere fabricam inceptam in Banca Solarii.

9 Ex quibus decisionibus indubitabilis redditur casus nostri decisio, in quo non solum non concurrunt dicti aspectus, vel conspectus intrus monasterium, prout in dictis causis decisus, sed etiam faciunt pro dictis conjugibus; Facit in primis via publica intermedia; Concurrit nedum magna utilitas ipsorum conjugum edificare intendentium quatuor cameras, seu plures valoris ducatorum bis mille cum dispendio ducatorum quingentorum in circa; ex parte verò monasterii nullum detrimentum, nullaque utilitas ex tali prohibitione considerari potest, cum stantibus tabularis ante dicti monasterii fenestras, & dormitorium, aliquod damnum, nec detrimentum, nec sentiant ex aliis edificiis altioribus aliarum domorum diversorum domorum è conspectu dicti monasterii, & dormitorii. Et cum Ecclesia sit mater aequitatis, & dilectionis non debet quid injustè facere, vel permittere, cap. *et si clientulus*, §. 1. de feud. non alien. capit. per tuas, de donat. inter virum, leg. inter cler. C. de summ. Trin. & fid. Cath. & licet causa Ecclesiæ sit favorabilis, intelligitur nè aliis fiat injuria C. ex tenore, de for. compet. cap. nuper, de donat. inter vir. & nunquam vult damna alicujus, sed cunctis patrocinari solet, Joseph Ludovic. dec. Lucens. 63. numer. 10. manifesta etiam esset injustitia, si prædicti conjuges prohiberentur altius tollere, cum ex modica impensa in fabricando, haberent plusquam ducatos quinquaginta pro centenario ex pensionibus.

Nec prædictis obstat Reg. *pragmatic. de monialibus*, disponens, quod etiam via intermedia non possunt aperiri fenestræ habentes aspectum intrus monasterium monialium: Occurritur enim primò, dictam Reg. pragmaticam loqui de monialibus tantum, & non de monasteriis aliorum Religiosorum, vel claustralium masculorum, ibi, *ad instantia di donne monache*, nec potest fieri extensio, prout videtur sentire Reg. Rovit. in dict. *decision. 92.* ex identitate rationis, quæ est publicæ honestatis, ut in illis verbis *pragmaticæ prædictæ, che dall' aspetto, che s' ha da dentro di Monasterii, nasce poco honore, & gran pericolo dell' honestà loro*, & sic *pragmatica prædicta* considerat periculum honestatis, & honoris monialium, & nullam de Religiosis masculis facit mentionem, & sic ratio, ne sæculares masculi videant moniales, cessat in Religiosis masculis; imò ex verbis ipsius contraria elicitur ratio, quandoquidem honestius esse videtur, ut Religiosi masculi se claudant cum tabulis ligneis, & vitreis, ne valeant aspicere fœminas pro utriusque honestate, quæ quidem publica honestas consideratur propriè in fœmina, cum impudicitia, & inhonestas sit detestabilior, & turpior in muliere, quam in viro, Gloss. in capit. si Episcopus, §. si qua cum servo 12. question. secunda, cum aliis Tiraquellum de legibus connubialibus, l. 1. numer. 43. & honestatem, & castitatem magis decere mulieres, quam viros, majusque dedecus, & infamiam inferre familiæ fœminas, quam viros, idem Tiraquell. loc. citat. numer. 14. & Ecclesiastici ad monach. capit. 24. Idcirco in *pragmatica prædicta* fit tantum mentio de monasteriis monialium, & non aliorum claustralium masculorum, quia in his non consideratur tantum periculum honoris, & honestatis, sicuti in fœminis, & si *pragmatica* voluisset comprehendere, expressisset, sicuti ex-

pressit in fœminis, Summus Pontifex in cap. *quoniam de simon.*

Ex quibus corrui aliud argumentum à Rovito relatum, scilicet quod sicuti masculinum concipit fœmininum, ita eadem militante ratione, fœmininum concipit masculinum, tamen quia in terminis *pragmaticæ prædictæ* non solum deficit identitas rationis, sed ratio de directo contraria viger, tum quia à numer. 11. ad 15. dictæ *decisionis* Rovitus loquitur contra aperta jura disponentia expressè masculos fœminino vocabulo minimè contineri, nisi specialiter id sit expressum, & hoc si tractatur tam de dispositione hominis, quam legis, ut per Tex. in leg. si ita scriptum, ubi Gloss. & Bart. ff. de legat. 2. & in l. servis legatis, ff. de legat. 2. Gloss. & Bart. in leg. 1. ff. de verborum signific. clarè facit Text. in dict. cap. *quoniam, de simon.* loquens propriè in monialibus, ex quo ibi Abb. numer. 1. notat, quod appellatione monialium non continentur monachi etiam si statueretur à lege, & apertè decidunt eademmet jura, & DD. ab ipso Rovito allegata, & præsertim Speculat. Burr. Anan. Berous, & Cepoll. distinctè tenentes, fœmininum non comprehendere masculinum; quibus non responderet, nec modo aliquo satisfacit; quibus addo Dec. in l. fœmina, numer. 129. ff. de regul. jur. quod etiam si militaret eadem ratio, fœmininum non comprehendere masculinum, quia alias nulla daretur differentia inter masculinum, & fœmininum contra Tex. in d. l. si ita scriptum.

Et dato, & non concesso, quod posset fictè talis extensio, nec minus poterit ob stare casui nostro, ex quo ipsi conjuges per dictum novum ædificium nullum habent aspectum inter dictum Monasterium, prout in terminis dict. *decision. 92.* Rovit. testatur ibi numer. 6. fuisse per Sac. C. decitum viso loco, quod mandatum factum fabricatoribus tollatur, & proinde liceat Ferdinando de Afflicto inquilino perficere fabricam inceptam, ita tamen, ut per fenestras, & alias aperturas factas, aut faciendas nullum habeant aspectum, nec prospectum intra claustra monasterii, & fenestra incepta reducatur ad tres palmos tantum ex parte superiori ad lumen tantum ingrediendum, ad quod idem Rovit. in fin. testatur apud se multum prævaluisse considerationem illam, quod ad defendendū hanc novam fabricam numquam voluit comparere proprietarius dict. domus, sed solum ipse conductor ad tempus, ex quo arguebatur, quod fabrica non tendebat ad utilitatem, aut commodationem per partem veri domini, sed ad alium finem, & sic undique cessabant argumenta ex adverso adducta, & si comparuisset verus dominus, aliter fuisset provisum, quod definit in casu nostro, cum fabrica fiat per veros dominos. Ex quibus undique patet, non esset impediendam dictam fabricam prædictis conjugibus juxta altitudinem aliarum domorum, nullumque jus prohibendi spectare dicto Monasterio.

DISCEPTATIO CCCLXXIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur disputanda.
- 2 Testamentum Eleonora Catalano refertur, in quo expressa habetur prohibitio, non alienandi.
- 3 Capitale remansum, qualiter alienatum sit.
- 4 Capitale assignatum creditoribus.
- 5 Capitale subrogatum, & assignatum creditoribus.
- 6 Alienationes factæ, in casu conventionis revocantur.
- 7 Processus acta ordinatoria, qualia fuerint in presenti.
- 8 Possidens, uti tertia, comparuit in judicio.
- 9 Processu compilato in presenti, quid agendum?
- 10 Fideicommissum in casu contraventionis factum, quando substituti veniant.
- 11 Fideicommissi specifica scientia, an requiratur in fideicommissis conventionali.
- 12 Ignorantia, an sit probanda pro contraventione fideicommissi.

- 13 *Alienatio ex causa necessaria, quando impediatur contraventionem.*
- 14 *Contraventionis locus an sit pro fideicommissio, si fuerit ex causa necessaria.*
- 15 *Fideicommissio in casu contraventionis facto, an locum habeat dotis constitutio, vel assicuratio.*
- 16 *Fideicommissum prohibitorium, quandonam intelligatur.*
- 17 *Heres non tenetur revocare alienationem, si alienasset ex causa necessaria.*
- 18 *Heres cum beneficio inventarii, an teneatur stare Colono testatoris.*
- 19 *Gravatus de restituendo quicquid supererit, quando totum alienet in fraudem.*
- 20 *Prohibitus alienare, si alienet cum consensu ejus, ob quem fuit prohibitum, valet quod agitur.*
- 21 *Casus mortis, & casus contraventionis, qualiter intelligatur.*
- 22 *Fideicommissi forma, plura sunt privilegia.*
- 23 *Genus per speciem quando, & qualiter derogatur.*
- 24 *Fideicommissum in casu contraventionis tantum, quos effectus impediatur, & quos non.*
- 25 *Prohibitio non alienandi, sequuta alienatione à quibus, & qualiter revocetur.*
- 26 *Prohibitio alienationis qualiter, & quibus modis fieri possit.*
- 27 *Fideicommissum ad certa bona, quando extendatur ad alia.*

ARGUMENTUM.

Fideicommissum in casu contraventionis, & in casu mortis qualiter differant, si sit factum in utroque casu, sed respectu duarum personarum substitutarum, duo sunt fideicommissa, unum ab alio non pendens prohibitione facta in testamento de non alienando, & licentia data hæredi alienandi non destruit fideicommissum factum in casu alienationis qualiter possit revocari alienatio, & à quibus, & an scientia requiratur fideicommissi, & qualis esse debeat specialis, an generalis.

FACTUM, ET JURIS RESPONSUM,

P R O

Monasterio Sancti Francisci de Paula Terræ
Castrovillaræ;

C V M

Possessoribus bonorum alienatorum non obstante prohibitione alienandi.

SUB die 13. Januarii 1612. Eleonora, seu Dionora Catalano disponens suo testamento nuncupativo, instituit hæredem universalem Joannem Antonium Brunum suum privignum, fol. 16. litt. A, & ob particularem, quam gerebat devotionem versus Sanctum Patriarcham Franciscum de Paula de Terra Castrovillari, ut suum corpus indutum habitu prædicti Sancti sepeliretur in monasterio Patrum ejusdem Ordinis, quibus Patribus reliquit ducat. 600. capitalis, & pro ipsis annuos ducat. 42. tunc debitos ab Universitate Terræ Miglionici, cum onere celebrationis unius missæ omni feria quarta in perpetuum, ad intentionem, & pro anima ejusdem testatrix, ut d. fol. 16.

In quo testamento expressè prohibuit alienationem, & obligationem suorum bonorum vocans in casu contraventionis dictum monasterium, in casu verò mortis ejusdem, eundem Joannem Antonium, & successores de familia dicti Joannis Antonii in perpetuum, folio 18. litt. A.

Inter bona remansa, dictæ Dianoræ aderat quoddam capitale duc. 100. quod debebatur à Patrimonio Principis Bisiniani infra majorem summam debitum Tiberio Pori filio, & hæredi Cæsaris, à quo Tiberio fuerunt assignata in satisfactionem dotium eidem Dionoræ mulieri primo loco dicti Cæsaris, & ab eadem Dionora fuit datum in dotem Nicolao Francisco Bruno suo secundo viro, quod capitale duc. 1100. cum restitueretur post mortem d. Dionoræ pro observantia testamenti in emptionem conversum fuit cum Joanne Dominico Pugliesio vinculum pro dimittendis creditoribus d. Pugliesii, & sit concessio Joanni Andree uti hæredi Dionoræ, ut constat ex instrumento stipulato die 4. Martii 1622. interdictum Joani Andream, fol. 34. & à Capitulis matrimonialibus ejusdem Dionoræ cum dicto Nicolao Francisco, fol. 49. & de restitutione capitalis ducatorum 1100. debitum ex d. patrimonio Bisiniani, fol. 65.

Postea volentes Joannes, & Notar. Pugliesio infirmul obligati cum dicto Joanne Dominico satisfacere dicto Joanni Antonio pro dicto capitali, & tertius decursis usque ad diem 4. Martii 1625. causa facillioris exactionis assignarunt annuos ducat. 33. & tumulos triginta frumenti annuos, & ordeï, consequendos à diversis debitoribus eorundem de Pugliesio, fol. 44. & 45.

Ita quod dicti annui ducat. 33. & dicta quantitas frumenti fuerunt subrogata in locum, duc. 1100. consequendorum per dictam Dianam à dicto Cæsare pro usu dicti Patrimonii Bisiniani, de quibus dicta Dionora expressè prohibuerat alienationem, fol. 13. à litter. B, & in casu contraventionis substituit monasterium, fol. 18. à tergo, litt. R.

Dictus tamen Joannes Antonius cum suis filiis Vincentio, & Hyacintho Bruno alienarunt census prædictos petronis, de quibus infra, scilicet, primo Lauræ Feulo, uti creditricis dicti Joannis Antonii insolutum dedit 28. Octobris 1650. annuos ducat. 11. & tumulos sex, fol. 11. & à tergo: Die verò 23. Februarii 1642. supradicti interdotes Lucretiæ Brunæ filiæ, & sororis respectivè assignarunt annuos ducatos 21. Salvatori Camigliano marito dictæ Lucretiæ, fol. 85. & à tergo: Deinde die 30. Januarii 1642. alienarunt Doctori Hyacintho annuos ducatos decem, quosolvere debebant Julius de Altea, & Julius Acala, pro pretio ducat. 100. fol. 223. propter eamdem causam substitutionis in beneficium monasterii Sancti Francisci de Paula Terræ Castrovillaræ, comparuit Procurator dicti monasterii in Tribunali Reverendæ Fabricæ, instans ordinari census prædictos spectare, & spectavisse ad monasterium, fol. 67. postea die 6. Decembris 1642. fuit datus terminus in causa, & interim quod possessores dictorum bonorum non reemerent capitalia, & obligarentur restituere fructus, fol. 79. quæ instantia intimata Lauræ Feulo, Salvatori Camigliano, & aliis, fol. 67. à tergo. Audientia testium commissæ, fol. 88. & fol. 90. Examinati fuerunt plures testes, fol. 59. qui fuerunt Laura de Feulo, & alii, quibus probatum fuit alienationem esse factam, & quod hæres Dionoræ contravenerat, & hoc etiam cum Curatore d. Lauræ de Feulo, propter eam monasterium prædictum peculiariter institit contra dictam Lauram de Feulo, Camiglianum, & alios, pro relaxatione supradictorum censuum per eosdem possessorum, fol. 177. à tergo 182.

Super qua instantia cum existeret causa in Sacr. C. fuit ordinatum terminus aliàs datus currat, fol. 240. qui institutus Procuratoribus, de quibus supra, & possessoribus eorundem censuum, reproductisque scripturis in actis, compilatoque termino, auditis partibus, & Curatore dato hæredibus Joann. Antonii Bruni, fol. 175. stante etiam repudiatione Vincentii, & Hyacinthi Bruni, fol. 7. & auditis etiam dictis Vincentio, Hyacintho, & pro eis Procuratore, fol. 162. electio examinatoris, fol. 258. à tergo. commissio pro examinandis testibus, fol. 259. & ad publicandum, fol. 260. publicatio, dict. fol. .... à tergo. ad concludendum, fol. 261. conclusio, fol. 261. à tergo. monitio, fol. 263.

Cum autem comparuisset Laura Feulo laudans in authorem dictum Joannem Antonium Bruno, concessum ei fuit secundum beneficium, fol. 264. & à tergo. Idem Examinator electus, fol. 265. ad concludendum, fol. 265. conclusio, d. fol. .... à tergo. monitio, fol. 167. & alia monitio, fol. 274.

fol.274. declaratio circa usum, fol.278. & alia declaratio circa usum, fol.276. alia monitio, fol.280.

9 Itaque cum compilatus sit processus in gradu etiam secundi beneficii contra dictos possessores censuum speramus, quod dicti. census debeant declarari spectare ad dictum Venerabile Monasterium, stante substitutione in casu contraventionis facta per dictam Dionoram Calatanum, ut supra dicebamus.

10 Circa iustitiam nostrae petitionis ad favorem Monasterii Sancti Francisci de Paula Terrae Castrovillari, dico, certissimam esse conclusionem juris, prohibitum alienare contraveniendo privati rebus alienatis, & ad substitutum in tali casu vocatum bona spectare, ut in *l. filiusfam. §. Divi, il secondo, de legat.1.* Petra de fideicommissis. *quest.8.* *Surd. conf.546. nu.10. lib.1.* Rota penes Farinac. *decis.591. par.2.* fit ergo locus substituto in casu contraventionis vocato, qui aequè succedit, ac si per fideicommissum in casu mortis, *Theaur. lib.3. for. qu.84. num.11.* Paulus de Castro *consil.16. in 4. dub. tom.2. numer.5.* Alex. *consil.13. num.4. lib.4.* Amatus *consil.36. numer.17.* Grivella *decis. Dolane 108.* & in terminis contraventionis, ita decum per Rotam Romanam *decis. divers. 26. part.1. in novissimis*, Menoch. *consil.413. tom.5. & consil.954. lib.10.* quorum Doctorum opinio indubitabilis est, etiam in fideicommissis in perpetuum ordinatis, ut latissimè Fufar. *q.555. 560. & seq.*

11 Nec requiritur specifica scientia fideicommissi, ut fiat locus substituto in casu contraventionis, quia licet regulariter ignorans excusetur à pœna, tamen non dicitur pœnam luere, sed lucrum non acquirere, qui alienat prohibitus alienare, Radenac. *cons.83. à num.111.* Marta *consil.159. per totum*, ubi testatur de communi *n.25.* Olaschus *decis.73. num.7.* Castrensi. *consil.16. n.5.* Petra de fideicommissis. *qu.3. num.35. & 39.* ubi etiam de communi testatur si alienatio fieret ab ignorante, ut latè probat Petra *qu.8. num.258.*

12 Sed quatenus dubitaretur adhuc ad intellectum *decis. Farinacii 193. num.4. part.2.* à quo nimirum esset probanda ignorantia, vel ab alienante, vel scientia à substituto vocato in casu contraventionis removeretur dubium ex facto: nam in instrumento venditionis dictorum censuum confecto per dictos de Bruno, tam Patrem, quam filios, expresse legitur scientiam fideicommissi, & prohibitionis sibi, & ibidem præsentibus dictum Vincentium, & Hyacinthum Brunum filios, *hanno consentito à detta insoluto datione vendendone le loro ragioni, che li compete vano sopra le dette annue entrate, in virtù di legato fatto dalla qu. Dianora Catalano, fol.13.* dicitur probata scientia fideicommissi, & prohibitionis alienationis contraria voluntati testatrix, pro quo sufficit qualis fuerit, licet specifica ex illis verbis oriatur, Farinac. *decis.242. num.3. part.2.* imò præsumptiva scientia sufficiens erit, Alciat. *consil.71. num.8. lib.5.* Rolandus à Valle *cons.81. n.9. vol.2.* Cravetta *consil.143. num.6. & consil.7. tom.1.* Ciarlinus *cap.126. num.46. & 47. volum.2.*

13 Nec dicatur, quod alienatio prædictorum censuum fuerit licita, quia fuit facta pro causa necessaria, ob necessitatem, scilicet dandi dorem; unde non poterit fideicommissario prodesse dicta contraventionalis dispositio, quia licet testatrix strictius non prohibuisset alienationem contravenienti ob necessitatem, incumberet onus probandi dictam necessitatem, etiam non fuisse alia bona libera quibus subvenire potuisset, ut refert, & prosequitur Fufar. de fideicommissis. *quest.585. num.9.* ibi declaratur primò, at quia testatrix strictius prohibuit alienationem, quia nimirum voluit, ne ejus bona perpetuò alienentur, imò semper in familia conservarentur, ut expresse legitur, *fol.10. in princ.* quia hoc casu non dubitatur, quin etiam pro necessitatibus prohibita censeretur, nec esset facienda alienatio, Peregrin. de fideicommissis. *art.4. num.20.* Marta, & alii supra citati, Farinac. *ubi supra*, Fufar. *d. q.335. num.8.* præterquam quod est prohibita alienatio per dictionem, *quomodolibet*, quæ etiam casum necessitatis comprehendit, ut mox dicemus.

14 Nec etiam dicatur, quod dicti annui census alienatio, seu insolutum datio fuit facta cum pacto redimendi, ac proinde non sit locus contraventioni, quia & si esset contraria opinio ex ea ratione, quia cum effectu remaneat institutus prædictus privatus eo dominio, & possessione, ut latè Angel. *consil.192. n.5.* quem refert, & sequitur Fufar. *Caponi Discept. Tom.V.*

far. *quest.728. num.32.* nihil tamen magis præfata opinio procedit quando esset omnimodò prohibita alienatio, sed non ita est, cum non sit prohibita quolibet obligatio quomodolibet facta, prout in nostro facto habemus, in quo est prohibita alienatio quomodolibet, post alios Peregrinus, & alii, quos citat, & sequitur Regens de Ponte *conf.132. num.25. conf.2.* Paul. Staib. *resol.122. num.19. tom.2. & resol.28. p.2. decis.4.*

Nec tandem dicant Adversarii, quod saltem respectu 15 alienationis factæ causa dotis Lucretiæ, quo casu non dicitur fideicommissum contraventionale, ad Text. in *auth. res quæ, C. commun. deleg.* quia licet Lucretia, utpotè filia dicti Joannis Antonii filii privigni dictæ Dionoræ, & est penitus extranea, & per consequens non nascitur obligatio, ex *Auth. res quæ, Franc. decis.141.* Fufar. *quest.1531. num.24.* Farinac. *decis.189. in collect. per eundem*, & consequenter respectu prohibitionis alienationis contravenire dicitur alienans etiam ex causa dotis, quando sumus inter extraneos, igitur non poterit se defendere alienans, sed erit locus substituto vocato in casu contraventionis.

Quod adeò verum est, ut facto fideicommissio, in casu 16 contraventionis, & ab hærede alienator bona, dubitant nostri an possit fideicommissarius revocare alienata, vel sit in fideicommissarium positum expectare casum fideicommissi, & dicunt omnes, quod si fideicommissum sit restitutorium post mortem, non autem prohibitorium alienationis, & hoc casu alienatio conditione pendente non poterit revocari per fideicommissarium, ex *l. fin. §. sed quia*, ubi Paulus *num.7.* Jason *num.7. de rebus alienis non alienandis*, Milanensis *decis.29. num.14. part.2.* Joseph Ludovicus *decis.29. numer.3. & num.29.* nec emptor ius prætextu ejus fideicommissi poterit recusare executionem contractus, Fufar. *quest.554. num.2.* quod si fideicommissarius sit hæres alienantis tunc non poterit revocare alienationem, ex *l. unum ex familia, §. sed si, & §. seq. ff. de leg.2. l. filius fam. §. cum pater, ff. de leg.1.* Fufar. *q.556. per totam*, & alios Doctores congerit Franciscus Cyriacus *contro. forens. cap. .... tom.1.* putat autem ipse Fufar. *num.8.* & ita refert judicatum, quod si res sit expresse prohibita alienari 17 posset fideicommissarius hæres illam recuperare contraveniendo alienationi, sed ipsemet *numer.9.* tenet contrariam opinionem, neque in tali casu poterit vocatus contravenire fideicommissarium, si sit hæres alienantis, casu verò, quod sit hæres cum beneficio legis, & inventarii, tunc solum tenetur stare alienationi pro ea tantum quantitate, 18 quæ ad ejus manus pervenerit, Bald. in *l. cum à matre, C. de rei vendicat.* Fufar. *loco cit. num.10.* & tenetur hæres solum quatenus est in hæreditate servare factum defuncti, nec posset vendere rem, &olvere æstimationem illius cum interesse, Gloss. in *l. ult. §. in computatione*, & ibi Bart. & alii, *C. de iur. deliber. Roman. conf.18.* alii dixerunt hæredem posse vindicare rem, &olvere æstimationem cum interesse, ita communiter DD. apud Fufar. *d. quest.555. num.14.* & hæc opinio est veritati consona, & poterit fideicommissarius agere contra tertios possessores, nulla facta recussione in bonis alienantis, ita communiter Doctores cum Fufar. *quest.559.* quod procedit etiam in gravato restituitore quicquid supererit, quia si alienaverit quartam re- 19 servatam fideicommissario, juxta *Auth. contra cum rogatus, Cod. ad trebell.* tunc fideicommissarius agit contra tertios possessores, Crass. in *§. fideicommissum, quest.56.* & hoc procedit quando scienter tertius possessor emit fideicommissi bona, secus si venditio facta esset ab ignorante ignoranti, quia tunc emptor non tenetur, nisi in subsidium, Fufar. *q.554. & 559. per tot.*

Quod si prohibitus alienare, alienet cum consensu fideicommissarius sibi præjudicat, præsentat aliqui, quod sic, ex *l. omnibus, §. nihil, ff. de leg.1. l. si fundum per fideicommissum, ff. eodem, l. cum pater, §. libertus, ff. de legat.2.* Barr. in *d. l. si fundum per fideicommissum*, Intrigliol. de substitut. *cent.3. q.73.* Vivius *decis.18. n.15.* Rot. Romana in *decis. divers. decis.151. num.3. p.1.* & facit Text. in *l. cum mater tua, C. de rei vendicat. & l. non videtur, ff. si quid in fraudem Patroni, & in l.1. C. eodem, cap. Pastoralis, de novat. l. si debitor, §.1. & l. si consensit, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca solvitur*, quia qui consensit, habetur si alienasset, DD. apud Fufar. *q.560. n.1.* qui latè explicat.

Quia verò Eleonora suum fideicommissum fecit ad 20 favorem Monasterii Sancti Francisci de Paula, in casu contraventionis hæredis, & in casu mortis ad favorem familie hære-

hæredis, videtur dici posse extinctum primum fideicommissum per secundum factum in casu mortis, quo vocavit familiam sui hæredis.

Sed contra dicendum est, quod in casu nostro ubi Testatrix substituit Monasterium in casu contraventionis, satis in eo casu dicitur provisum, ergo cum postea facta prohibitione alienationis dixit, quia volo manere in familia, censeretur inductum fideicommissum in casum mortis, & in casu alienationis prius, & primum est provisum in casum alienationis, & deinde specialiter in casu mortis, *argumento l. doli clausula, ff. de verbor. obligat. & l. sanctio legum, ff. de pœnis*, & fuit ratio Decii *conf. 182. numer. 14. vers. cum ergo*, quam esse conclusionem dicit Oddus *conf. 33. numer. 16. & 17.* qui nullam facit differentiam, si ve post prohibitionem sit vocatum Monasterium in casum alienationis, & postea addita ratio, quia volo bona manere in familia, si ve è contra, ultimo loco sit facta vocatio in casu alienationis, & hanc etiam rationem probavit Ruinus *consil. 122. lib. 2. & cons. 113. lib. 3.* qui loquitur in casu, quo prius erat facta vocatio in casum alienationis, & postea addita ratio, quia voluit bona manere in familia, & ibi adducit etiam rationem Bartoli in *l. questum, §. si quis fundum in ultimis verbis, ff. de fundo instr. ubi vult*, quod si genus, & species cadat inter casus in una, & eadem dispositione, tunc generi per speciem derogatur, aded quod generalis dispositio non refertur ad casum specificatum, *d. l. doli clausula*, & ideò sub illis verbis generalibus, *quia voluit bona manere in familia*, non continetur fideicommissum in casum alienationis, de qua fuit specialiter provisum, ut eleganter fideicommissorum communis Præceptor, Fufar. *quest. 688. numer. 74. in medio, vers. teneo*, qui subdit post alios in *vers. Et quod duplex*, quod duplex fideicommissum inducitur per verba dictæ Dionoræ, unum in casu alienationis ad favorem vocati etiam loci Pii; Secundum in casu mortis favore familiæ, & probatur: nam si solum contraventionis resultaret fideicommissum, superflua essent illa verba dispositiva, *quia volo bona manere in familia*: nam satis esset provisum ne alienentur vocando Ecclesiam in casu alienationis, & ita arguit in substitutione Hospitalis Sforza Oddus *conf. 33. numer. 17.* post Ruinum *conf. 122. numer. 20. ante finem*, Fufarius omninò videndus *quest. 688. numer. 74.* quia certum est per illa verba, *quia volo bona manere in familia*, fuit inductum fideicommissum illud favore familiæ, *l. peto, §. fratre, ff. de legat. 2. l. filiusfam. §. cum pater, ff. eodem tit.* & licet illa verba, *quia vult bona manere in familia*, impotent fideicommissum solum in casu alienationis, non in casu mortis, sed in casu alienationis non potest dici inductum fideicommissum favore familiæ, quia de alio substituto fuit provisum specialiter, *l. coheredi, §. qui patrem, ff. de vulg. & pupill. l. ex facto, §. item quero, ff. de vulgari*, ergo si familia est vocata, & in casu alienationis, ut possit dici vocata, quia inò fuit exclusa, cum verba sint apta ad fideicommissum etiam in casu mortis, *l. pater, §. fundum, ff. de legat. 3. l. Pamphilo, ff. eodem, l. unum ex familia, §. si fundum, & §. ult. ff. de leg. 2.* sequitur quod familia sit vocata in casu mortis, & cum familia sit exclusa in casu alienationis, ob dationem alterius substituti specialiter hoc casu intelligitur in illis casibus substituisse, *l. cum prator, ff. de iudiciis, l. Imperator, ff. de postulando, l. statum liberum, §. stichum, ff. de stat. liber.* & post Ruinum ita notabiliter Fufar. *quest. 688. n. 74. in fin.* omninò videndus, ergo Dianora, de qua in præsentì duo fecit fideicommissa, unum scilicet in casu contraventionis, quo vocavit Monasterium Sancti Francisci de Paula, & aliundè in casu mortis, quo vocavit familiam hæredis instituti, & in casu nostro unum non dependet ab alio, ergo Monasterium Sancti Francisci de Paula, facto casu ad beneficium suum, poterit vindicare bona alienata pro hærede.

24 Confirmatur hoc ipsum ex celebri consilio Ludovici Moterii *responsio 4.* ubi sit prohibitio alienandi hæredi instituto, & etiam data licentia alienandi eidem hæredi, dicit Morosius, quod dictæ suæ dispositiones sunt compatibiles inter se, scilicet si non contingat bona alienari in vita, tunc subjiciuntur fideicommissò, itaque vel alienavit in vita, & potuit alienare, quod si non alienaverit, tunc habet locum fideicommissum, sic Monasterium Sancti Francisci de Paula venit ad bona in casu quo alienaverit in vita heres, quod si non alienet, tunc familia sua vocata in casu mortis succedit, ergo non sunt impossibilia ista duo inter se.

In quo facto est notandum, quod in casu, quo resultat fideicommissum in casu alienationis, & sic contraventionis tantum, non impeditur successio ab intestato, juxta doctinam Bartoli in *l. Patre, §. fratre, vers. aut prohibitio facta est, ff. de leg. 2. & in l. cum pater, §. cum inter*, per illum Text. *ff. de leg. 2.* ubi in prima subdit, quod in casu quo fuerint limitatæ personæ, quibus alienari potest, illique exceptis prohibitio est generalis, poterit eo casu successio ab intestato transferri etiam in extraneum, si ve extraneus ille ab intestato successurus sit, ita Menoch. *conf. 277. n. 52. cum seq. & cons. 1140. numer. 12.* Marcabrunus *conf. 85. n. 165. 181. & 210.* Homnedeus *conf. 13. n. 25. lib. 2.* Peregr. *de fideicom. art. 14. n. 26.* Odus *de substitut. g. 58. art. 1.* Marzarius *de fideicom. quest. 42.* ubi tradit sic judicatum in Rota Florentina, Petra *de fideicom. g. 8. n. 274. & numer. 291.* Marta *de success. legal. p. 4. q. 21. art. 8. n. 20. cum seqq.* ubi affert DD. tractantes in hoc de communi, & quod ita fuerit pluries diversis in locis judicatum.

Effectus ergo fideicommissi in casu tanquam contraventionis hic est, ut scilicet illi, ad quorum favorem fuit facta prohibitio, possunt statim prohibitionem factam revocare, ita Curt. jun. *conf. 264. numer. 2.* & facit Text. in *leg. Pater, §. fratre, ff. de leg. 2. & l. cum pater, §. libertatis, ff. eod.* Bart. Paul. de Castro, Cuman. & alii in *d. l. peto, §. pradium*, & hoc si ve ab ignorante, si ve à sciente facta fuerit alienatio, ad Text. in *l. finali, §. finali, ff. de legat. 2.* ei, quod per prohibitionem expressam, non dicitur dominium translatum, item quia alienatio est facta contra expressam testatoris voluntatem, ergo dicitur ipso jure nulla, ut latè Marra *de success. legali, part. 4. quest. 21. art. 8. à num. 27. cum seqq.* quia facta prohibitione alienationis, dicitur fideicommissum contraventionale, in casu tantum, quo fieret alienatio, censetur mortui substituti, & licet repellantur verba, *ut bona in familia remaneant*, tamen talia verba tanquam enuntiativa dicerentur relata per modum causæ, quæ de per se nihil importarent, Bart. in *l. pater filium, §. fundum per textum illum, ff. de legat. 3.* & dicerentur adjecta verba tantummodò ad confirmandam dictam prohibitionem, & ad demonstrandas personas, quarum contemplatione facta prohibitio existit, & consequenter dicerentur factum fideicommissum in solum casum contraventionis, ut latè Roman. *conf. 467.* Soccin. *consil. 435. n. 50. lib. 3.* Veggius *conf. ult. n. 171.* Petra *g. 5. numer. 46.* Surd. *conf. 315. n. 36.* Grassus in *§. fideicommissum, q. 5. num. 6.* Marta *de success. p. 4. q. 21. art. 8. n. 12.* ubi in frequentibus numeris responder ad objecta quæ in contrarium firmari possunt usque ad *num. 16.*

Nec est novum in Jure, non posse fieri prohibitionem alienationis non simpliciter, sed limitativè, respectu certarum personarum, addita tamen ratione, ut bona conserventur in familia, vel remaneant in agnatione, prout in casu, & exemplis propositis in *l. peto, §. fratre, ac in l. cum pater 70. §. libertatis, ff. de leg. 2.* quo casu non absolutum inducitur fideicommissum, & in casu mortis, sed tantummodò in casu alienationis, & ita post alios dicunt DD. omnes in *d. §. Divi*, ubi omnes, inter quos Alex. *conf. 56. col. ult. lib. 1. & cons. 23. lib. 2. & cons. 59. l. 3.* Ruinus *conf. 208. lib. 1. & cons. 96. lib. 2. & cons. 28. col. ult. & consil. 134. lib. 3.* Menoch. *conf. 620. numer. 5.* Grassus in *§. fideicommissum, quest. 5. numer. 50.* Peregr. *de fideicom. art. 14. numer. 10. cum seq.* Fachineus *lib. 4. cap. 49.* Intrigliolus *controv. 3. qu. 73. numer. 35.* Gabriel *concl. 9. de fideic. numer. 7.* Mantica *de conjecturis, l. 6. tit. 14. numer. 24.* Petra *d. qu. 5. numer. 26. & q. 6. numer. 41.* Thesaurus filius *lib. 3. quest. 117. numer. 11.* & hoc procedit etiam si prohibitio fuisset facta in contractu, secundum Bart. in *d. l. qui Romæ, §. coheredes*, ubi alii etiam notant, *ff. de verb. oblig.* Ferdinandus Leazes in *d. l. filius fam. §. Divi, ff. de legat. 1.* Decian. *conf. 31. numer. 61. lib. 2.* Berous *conf. 84. numer. 1.* Barbatus *p. 1. de fideicom. cap. 8. à num. 81. cum seqq.*

DISCEPTATIO CCCLXXIV.

SUMMARIUM.

- 1 *Novam conventionem allegans, & non probans, pœnam incurrat duc. 12.*
- 2 *Nova conventio qualiter probanda.*
- 3 *Pragm. 1. de Procuratoribus §. 4. adducitur.*
- 4 *DD. quid dixerint de nova conventionem allegata.*
- 5 *Novatio qualiter opponatur.*
- 6 *Nova conventio, & similes, quibus probentur.*

ARGUMENTUM.

Novam conventionem adversus instrumentum, & scripturam allegans, & non probans qualiter puniatur, idem de satisfactione, &c. & qualiter sit probanda ad explicationem Regiarum Pragmaticarum de ea agentium.

DE NOVA CONVENTIONE opponenda.

- 1 **P**uriores vidi dubitari, qualiter sit alleganda, atque probanda nova conventio, & respondeo ex Pragm. 44. de officio Magistri Iustitiarum, §. 3. habetur, quod allegans satisfactionem, & non probans, incurrit in pœnam duc. 12. applicandam pro medietate Fisco, & pro alia medietate parti: quodque in eandem pœnam duc. 12. incurrat Procurator, qui allegat novam conventionem applicandam dictam pœnam, ut supra, quam etiam pœnam ducat. 12. incurrit ille, qui facta executione, comparat dicendo esse executum in bonis alienis, & illud non probaverit, & pœna dividatur ut supra d. pragm. §. 4. & fuit pragm. Comitum Mirandæ die 11. Martii 1574.
- 2 Quando allegantur novæ conventiones in Judiciis, aut satisfactiones comparitiones hoc continentes debent esse adeo lucidæ, & claræ, quod nulla penitus indigeant declaratione, sed exprimat species ipsius novæ conventionis, & aliter dictæ comparitiones à Judicibus, Magistris actorum, seu scribis nullatenus admittantur, nec in ipsis comparitionibus fiant prætentationes sub pœna ducatorum quinquaginta ab ipsis Magistris actorum exigenda in casu contraventionis d. pragm. 44. §. 2. de officio Magistri Iustitiarum.
- 3 Pragm. 1. de Procuratoribus §. 4. allegantes novas conventiones, quas concludenter non probaverint, facta publicatione in causa quandocumque ante sententiam solvant opposcentes, & succumbentes pœnam ducatorum sex exigendam, ut supra: si verò post sententiam ad impediendam executionem solvant ducatos 12. quæ pœna exigatur ut supra, ab ipso Procuratore, Tutore, Curatore, seu Syndico, aut Principali, qui ipsam proposuerit cum consimili declaratione, ut præcedentibus capitibus.
- 4 Addatur Golinus de Procuratoribus, part. 4. cap. 4. num. 23. qui quærit qualiter, & quando sit alleganda nova conventio, & quoad quando, dicit quandocumque quoad qualiter dicit quod debet allegari cum talibus conditionibus, primo ubi, quando, & coram quibus scilicet in quo loco, quo tempore, & cum nominibus Testium, de qua re est pragmatica Illustris Comitum Mirandæ, de qua supra, & quotidie dicimus, & hoc jure utimur in S. C. & de hac nova conventionem, vide quæ tradit Berardinus Pandus in Ritu 164. p. 5. declarat. 14. per totam, & Galterius in praxi liquidationis 2. part. 3. partis principalis Rubrica 3. num. 15. 16. & 17.
- 5 Novationem posse opponi jure communi attento dicit Pandus declarat. 13. & virtute eorundem verborum Ritus 166. loquentium de satisfactione, id ipsum operari censemus quam exceptio solutionis, certum tamen, novationem esse prioris obligationis extinctionem, ut scripserunt institutistæ in §. 1. instit. quibus modis tollitur obligatio, concurrentibus tamen requisitis l. finali. C. de novationibus.
- 6 Novam verò conventionem posse opponi, certum est, prodesse ad eum effectum, ne vinculis mancipetur, ita Pandus part. 1. declarat. 14. num. 26. qui tamen num. 29. ait Caponi Discept. Tom. V.

id non procedere in nova conventionem turpi ex causa; unde novæ pactiones, quæ frequenter sunt dilatoriae: si solvet debiti portionem, vel de non petendo reliquum, si aliquid daret, & item similes, non possunt opponi, cum sint ex turpi causa, Galterius in addit. ad locum citatum num. 16. & fuit originale dictum Jacobi de Arena in leg. non dubium, num. 8. Cod. de legibus, & in §. fin itaque discretis, numer. 28. instit. de actionib. quem sequitur Alexander in l. fin. ff. de condit. ob turpem causam, illis verbis, facit ista lex, quod debitori, qui nolebat mihi solvere, remitto partem, ut mihi reliquum solvat, possum per conditionem ob turpem causam repetere, quod sibi remisit, idem tradit Jason in l. finali, C. de condit. ob turpem causam, ideo dicunt Corneus cons. 103. lib. 3. Marfilus singul. 432. quæ quidem exceptiones præ se ferentes compensationem, novationem, aut satisfactionem, & novam conventionem cum opponuntur ponderanda sunt, quæ habentur in dict. pragm. 47. §. 2. & 3. de officio Magistri Iustitiarum, & quæ scripsit Galterius 2. p. 3. partis principalis, Rubrica 3. num. 16. & Gallupus in praxi, §. 2. c. 3. nu. 15. & conferunt tradita per Mantiam lib. 1. de tacitis, tit. 5. n. 35. per Petram in tit. 2. ritu 166. n. 189.

DISCEPTATIO CCCLXXV.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti species proponitur explicanda.*
- 2 *Bona filii non exequantur a creditoribus patris.*
- 3 *Filius separatim à patre habitat, licet in alia camera suis expensis.*
- 4 *Fructus dotis an patris, an filii dotem accipientis.*
- 5 *Fructus dotis filio data ipsius creditoribus obligantur, non patris.*
- 6 *Renunciatio in querendis facta per debitorem, an & quando valeat in fraudem creditorum.*
- 7 *Fructus donationis contemplatione matrimonii cujus sint Patris an filii.*

ARGUMENTUM.

Filius familias de consensu patris dotem accipiens, non patitur aliquid ob patris decoctionem, nec dicitur cum patre vivere, si separatim in alia camera suis expensis vixerit; Possit debitorem renunciare fructus quærendos, & cuicumque quando in jure fructus est dicantur.

JURA

PRO

PETRO PAULELLA,

CVM

Patrim. ejus Patris.

Cum ex ordine Magnifici causæ Commissarii ad instantiam creditorum annotarentur bona mobilia Andree Paulellæ, fuerunt etiam descripta bona existentia in secundo Gynecæo, sive ut vocant appartamento, quæ propriè erant Petri Paulellæ, qui interposita statim in ipso actu descriptionis protestatione, mox iudicium instituit, ac petiit super eis non molestari à creditoribus, idque ne sine fundamento petere videretur, pleraque scripturas, ac testes suæ intentioni comprobandas aptissimos in termino produxit. Primo quidem produxit dotales tabulas fol. 53. in quibus Jo. Baptista de Rinaldo, dotem Petro constituit de voluntate dicti Andree fol. 54. duc. 12. m. ac pro ea assignat ann. d. 245. super dacio vini duc. 145. super dohanis Apulæ d. 422. 2. 10. super fructibus fiscalibus Cavæ, & vicissim Andreas ejusdem matrimonii occasione donat eidem Petro duc. 10. m. & pro eis ann. duc. 700. super functionibus fiscalibus Cavæ, fol. 69. & seqq. quos sane introitus, tam scilicet dotales, quam ex donatione acquisitos non modo in Petri personam descriptos fuisse constat ex fide fol. 14. 16. & 25. Verum etiam ab ipso semper exactos fuisse patet ex partitis banci, & aliis à

fol. 10. usque ad 13. fol. 18. usque ad 22. fol. 26. usque 29. fol. 43. 50. necnon ex eo quod plures idem ipse constituit Procuratores ad exigendum, ut à fol. 44. usque ad 49.

Rursus in medium protulit plures testes omni exceptione majores ex quorum dictis hæc certissimè demonstrantur, primo bona ut supra descripta esse Petri Paulellæ utpotè ab ipso empti, ut deponunt 2. test. super 5. fol. 34. in 2. examine repetitus fol. 107. 3. super 5. fol. 35. à terg.

2 Quæ cum ita in facto abundè sint ostensa, dilucide consequitur, quod frustra sibi jus competere in dictis bonis creditores Andree contendunt, quippe quæ ex propria pecunia à dicto Petro fuerunt comparata: quod ne contravertere audeant, ex eo quia sunt empti ex introitus dotalibus, & vigore donationis acquisitis, quorum ususfructus ad Andream patrem pertinebat, bimbembre hoc irrefragabile argumentum conficio, quod si prædicta bona intra quadriennii curriculum, quo Petrus separatim vixit, empti esse fateantur, siue etiam antea, utroque modo manifestum sit, ad ipsum Petrum procul dubio pertinere.

3 Primum propositionis membrum demonstro, quia competentum est integro quadriennio Petrum separatim vixisse, licet in eadem domo habitaverit; nam separatim dicitur vivere, qui degit suis expensis, licet in eadem domo sub eadem clavi cum patre vel alio quis maneat, quemadmodum sentit Bald. in l. 1. num. 10. Cod. de legat. quem sequuntur Angel. ibidem, num. 4. & alii per Surd. conf. 459. num. 19. 20. & 21. vol. 4. Oliver. Beltraminus in add. ad Ludovis. decis. 182. numer. 9. benè Farinac. decis. 527. num. 6. part. 1. selectar. Pro quo tempore ususfructum dotis amplius ad patrem non spectare ex communi interpretum doctrina deducitur, qui differentes an ususfructus dotis filio constitutæ Patri acquiratur, in eam distinctionem unanimi voto decurrunt, quod aut filius familias vivit expensis patris matrimonii onera sustinentis, & ad patrem fructus dotis pertinent, aut separatim à patre ex justa causa, vel ipso non reclamante propriis expensis degit, & dotalia commoda sibi filius vindicat, adeo ut propterea parens, si forè dotem ipse possideat, restituere teneatur, ita docent Imola in l. si cum dotem, §. transgrediamur in fin. ubi Alex. n. 9. optimè doctiss. Barbof. n. 24. vers. 2. conclusio, & nu. 25. præsertim in fin. ff. solut. matrim. Crot. in l. frater à fratre, num. 99. ff. de cond. indeb. inter repetit. civ. tom. 2. Arias Pinell. in l. 1. par. 1. sub n. 57. in fin. Cod. de bonis mater. Bald. novell. in tract. de dot. p. 6. privil. 36. Paschal. de vir. patr. potest. par. 1. cap. 3. num. 45. Boer. decis. 195. num. 4. Milanens. dec. Sicil. 19. num. 23. lib. 1. optimè Becci. omnino videndus conf. 43. lib. 1. benè Peregr. conf. 86. num. 2. vol. 3. idemque sentiunt Menoch. lib. 3. præf. 14. num. 12. Mantica. de tacit. & ambig. tom. 1. lib. 12. tit. 30. numer. 16. Gratian. tom. 2. discept. 244. num. 27. Jo. Bapt. Costa in tract. de portione rate, quest. 21. num. 4. dum tradunt patrem acquirere fructus dotalis si sustineat onera matrimonii, & cum filio moretur. Pendet sanè hujus solidissimæ doctrinæ veritas ex notissimo illo principio quod de substantia dotis est, ut oneribus matrimonialibus deserviat, l. quamvis 75. in fin. l. si pater 76. infr. ff. de jur. dot. l. pro oneribus, C. eod. l. dotem 16. in princ. vers. dos autem ff. de castr. pec. l. si quis pro uxore 21. §. si uxor, ff. de donat. inter vir. & uxor. eamque tacitam conditionem habet, cum dos traditur ut matrimonii onera perferantur d. l. si pater 76. l. si maritus 46. ff. fam. hercisc. ac propterea non alii acquiratur dotis commodum, nisi illi qui onera sustinet, l. dotis fructum 7. in princ. l. si sis, qui stichum 56. §. ibi dos, ff. de jur. dot. l. act. 65. §. fin. ff. pro soc. addot. insignem, & ferè punctualem in materia nostra in l. si filia 20. §. hoc amplius 2. ff. fam. hercisc. ubi J. C. tradit quod filius institutus à patre non teneatur dotem conferre inter cæteros fratres, sed eam retinet præcipuam, propterea quod ad ipsum spectat onus matrimonii, & respectu patris inquit quod, & ipse dotem filii servat præcipuam. Quia filii onera, & nurus ipse agnoscere necesse habetur. Quamobrem cum integro quadriennii intervallo onera matrimonii senserit, Petrus propriis expensis degens, quo pacto in bonis ex fructibus dotalibus acquisitis eum molestare possunt creditores Andree, ad quem ususfructus dotis nullo jure pertinebat; ut præcitati DD. benè fatentur, & præter eos eruditissimus Ant. Faber. in C. lib. 6. tit. de bon. quæ liber. def. 8. n. 6. ubi in puncto docet bona empti ex fructibus dotalibus esse filii, si pater patrimonii onera non sustineat.

Sed si creditores velint bona de quibus agimus non intra quadriennii interstitium, sed antea esse quæsitæ, adhuc eos silere debere duplici propositione ostendo. Prima est, quod fructus dotalis Andree remisisse filio intelligitur. Secunda quod non solum fructus dotis acquisivit Petrus, verum etiam fructus donationis contemplatione matrimonii ad ipsum pleno jure spectaverunt.

Prima propositio patet ex eo quod Andreas tam in nuptialibus tabulis, quam in dotali instrumento consentit dotem constitui, & assignari ipsi filio, rursus describi in ejus personam, denique fructus ab ipso exigi passus est ex qua promissione, & patientia donationem siue potius remissionem paterni ususfructus deduci ex Text. insigni. cum oportet, §. fin. autem, C. de bon. quæ lib. interpretes ibi communiter agnoscunt, & propter eos Corn. conf. 285. n. 4. lib. 1. Crot. conf. 40. numer. 13. lib. 1. Cravert. conf. 39. num. 9. Menoch. lib. 3. præsumpt. 29. numer. 91. & præf. 30. numer. 54. benè Franc. Caldas in repet. l. si minorem vers. lesis, numer. 148. vers. hæc autem, Cod. de in integr. restit. minor. Fontanell. in puncto loquens de fructibus dotalibus, tom. 2. claus. 7. gloss. 1. par. 1. num. 44. in puncto Marchisell. quest. 146. num. 1. Mantica. de tacit. & ambig. tom. 2. lib. 13. tit. 18. numer. 12. Peregrin. consil. 81. numer. 23. lib. 1. Aldovinus conf. 53. num. 10. Petr. Caballus consil. 14. num. 16. & 25. volum. 2. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de pecul. resolut. 3. numer. 1. fol. mihi 221. Gratian. tom. 3. discept. 519. numer. 1. & seqq. Nec mirari oportet quod tam facile hujusmodi remissio præsumatur, nam præterquam quod in nostram specie plura concurrunt consensus indicia, ut proximè demonstravimus non est novum, ut ex scientia cum taciturnitate, & patientia quis præjudicium sentiat, & renunciasse juri suo intelligatur, l. Cajus ff. de pignor. action. l. si fidejussor, §. pater, ff. de pignor. servus 38. ff. de donat. inter vir. & uxor. & in patre extant exempla in l. 2. ff. ad municipal. in leg. honores 7. §. fin. ff. de decur. in l. si tantum 12. ff. ad S. C. Maced. Ac licet donationis, aut renunciationis præsumptio regulariter excludi debeat, nihilominus charitate, & conjunctione personarum suffragante plerumque facillime præsumitur ex scientia, & patientia consensus, & donationis conjectura arg. l. procula 26. ff. de probat. d. l. servus 38. ff. de donat. inter vir. & uxor. docent Bart. in l. quæ dotis, num. 23. ubi Roman. num. 36. Jason. numer. 92. ff. solut. matrim. At flic. in cap. 1. §. & si clientulus, num. 31. de alienat. feud. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 154. benè Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 99. num. 33. Malcared. de probat. conclus. 126. numer. 35. & 1270. num. 30. & 21. Joan. Botta consil. 65. num. 14. Fab. Turret. consil. 58. numer. 15. vol. 3. Elbertus Leoninus conf. 12. num. 4. Diodor. Tuldenus in juris prud. ex tempor. lib. 2. cap. 15. fol. mihi 104. quod facilius quidem in remissione paterni ususfructus admittendum est, quoniam ut subtiliter considerat Peregr. dict. consil. 81. num. 23. lib. 1. & ante eum Angel. in d. l. cum oportet, §. fin. autem, Menoch. d. lib. 3. præsumpt. 30. numer. 55. filius est Dominus adventitiorum fructus: igitur cum natura sua dominium sequantur nil mirum est si tam facile ad filium proprietatis dominum ex secunda promissione patrimonii revertantur, unde etiam dependet, quod quamvis alias donatio inter patrem & filium ex patris obitu perfectum robur sumat, nihilominus talis remissio statim valet in vita patris irrevocabiliter, & fructus quousque pater passus est à filio percipi, ita ipsi filio acquiruntur, ut paterna mors pro confirmatione non sit expectanda Bart. in leg. frater à fratre, numer. 57. vers. fallit, ff. de cond. indeb. Jas. ibidem, numer. 44. Crot. num. 43. Angel. omnino videndus in l. cum oportet, §. fin. autem, num. 1. qui pluribus modis eum Text. explicat C. de bon. quæ lib. Tell. Fernand. in l. 17. Tauri, num. 63. Caldas in l. si minor, gloss. lesis, num. 147. in princ. Cod. de in integr. restit. minor. Becc. consil. 113. numer. 29. Caball. consil. 14. numer. 19. vol. 2. Valaf. qui hanc sententiam communem appellat in tract. de partition. & collation. cap. 13. num. 144. atque ita pronunciatum restatur in S. C. die 25. Septembris 1595. Præf. de Franch. decis. 585. numer. 3. Tum quia, ut proximè diximus fructus natura sua sequuntur Dominum, & idcirco statim cum proprietate consolidantur. Tum etiam quia non tam donatio, quam potius refutatio videatur hujusmodi remissio, ut considerant Bald. in l. fin. §. cum autem, num. 3. C. de bon. quæ liber. Surd. conf. 259. num. 16. Caball. loc. citat. num. 20.

6 Quod si opponant creditores non potuisse hujusmodi remissionem fieri ab Andrea in eorum præjudicium. Respondet quod in acquirendis potest debitor suis creditoribus præjudicare, non enim diminuit Patrimonium suum, qui acquirere omittit *l. qui autem 6. l. patrem 19. & l. seq. D. qua in fraud. credit. l. i. §. utrum autem 6. ff. si quid in fraud. pat. l. si postulante 67. §. i. ff. ad S. C. Trebell. l. alienationis 28. vers. qui occasione, ff. de verb. signif. l. cum quidam 26. ff. de jur. fisci quorum jurium dispositionem etiam adversus creditores hypothecarios procedere tum ex Text. d. l. cum quidam, tum ex ratione ponderata à J. C. in d. l. qui autem, & in aliis legibus proximè citatis defendunt Ripa in lib. i. numer. 7. ff. de pignor. Socc. jun. conf. 124. num. 8. 9. & 10. vol. 3. Anna conf. 76. ex numer. 2. Tell. Fernand. in l. 4. Tauri, numer. 61. & præcedentibus Præf. de Franch. decis. 101. Gratian. tom. 2. discept. 132. num. 2. & seq. Paschal. de vir. patr. potest. part. 2. cap. 4. num. 272. Castill. qui alios congerit tom. 2. controvers. cap. 112. num. 31. & seq. & ne desint speciales autoritates in puncto, quod pater etiam in præjudicium creditorum possit usumfructum filio remittere voluerunt Surd. consil. 116. numer. 82. volum. 1. Gratian. tom. 2. discept. 271. numer. 34. & 37. Paschal. d. loc. numer. 270. Trentacinq. var. lib. 1. tit. de pecul. ref. 3. num. 2. fol. 221. quorum opinio in eo casu benè procedit, quoties pater jam non acceptavit usumfructum, ut declarant Rimin. Jun. in §. i. num. 139. instit. per quas pers. nob. acquis. Cutell. de don. cont. matr. tract. 1. discurs. 2. part. 9. num. 3. Trentacinq. loc. cit. cujusmodi est species nostra, in qua ab initio pater nunquam percepit, neque acceptavit usumfructum bonorum dotalium. Quamquam, & si hæc deficerent adhuc dici potest nullam fraudem creditorum posse in hac re considerari. Tum quia pro tempore quadriennii fructus ad patrem, qui separatim vixit pertinere, ut in primo capite probavimus, & pro creditoribus, qui ante illud tempus contraxerant ad sunt bona, ex quibus potest eis satisfieri. Tum etiam quia ex tempore, quo Petrus dotem accepit (eo autem tempore nulli ferè aderant creditores) Andreas, & usumfructum remisit, siquidem interfuit instrumentum dotali, & permisit dotalia corpora assignari filio, cum clausulis prægnantibus scilicet, ut transirent in ipsum Petrum pleno jure ad habendum, possidendum, &c. ita quod liberè licere ei petere, consequi, & exigere in judicio comparere, & omnia facere quæ posset, cedens cum aliis hujusmodi clausulis fol. 54. à terg. & 55. Ex quibus clausulis usumfructum etiam in personam Petri ipso Andrea consentiente translatum fuisse deducitur ex traditis per Bald. in l. mater n. 2. C. ad S. C. Tertull. & in l. femina, §. illud in fin. C. de 2. nupt. ubi voluit quod verbum pleno jure importeret usumfructum, sequitur Caccialup. in l. frater à fratre, n. 88. in fin. ff. de cond. indeb. ubi exinde infert quod principaliter intelligitur usumfr. filio remisisse, si voluit eum habere rem pleno jure, quod ipsum probat Surd. conf. 259. num. 17. & facit Text. optimus in l. si ita stipulatus fuero 126. §. i. ff. de verb. oblig. & in l. Titia 19. ff. de annuis legatis, ubi fundus pleno jure ad aliquem spectare dicitur, quoties proprietatem in simul, & usumfructum habet similiter, & illa clausula, per quam ceduntur Petro actiones omnes, & jura, ita ut posset petere consequi in judicio comparere, & omnia facere quæ posset cedens, operatur ut ususfructus in Petrum translatus dicatur, nam alioquin pro bonis quorum ususfructus ad patrem pertinet agere, sive judicium movere nequit filius vivente patre l. i. in fin. vers. ne autem imperfecta, C. de annali exceptione ponderat in puncto Surd. cit. conf. 259. num. 17. licet autem non adjecerit ipse Andreas has clausulas in dotali instrumento, quia tamen ipse præsens fuit, & permisit eas apponi, succedunt propositiones quas supra attulimus in vers. prima propositio circa med. ut scilicet ex scientia, cum patientia sibi præjudicasse intelligatur.*

7 Secunda propositio quod fructus donationis contemplatione matrimonii pertinuerint ad Petrum ex pluribus etiam verissima esse dignoscitur. Non solum enim militat in illis ea fere omnia, quæ hactenus respectu fructuum dotalium consideravimus, verum etiam pleraque alia concurrunt. In primis plures gravissimæ auctoritatis interpretes voluerunt usum fructum rei à Patre filio donatæ ad filium pertinere ita Caccialup. in l. frater à fratre, num. 76. & 91. ubi Jaf. num. 44. ff. de cond. indeb. Anna alleg. 73. num. 3. & seq. & in rubr. de Vassallo decrep. etat. num. 95. Caponi Discept. Tom. V.

Paschal. p. i. c. 3. num. 56. Cutell. de donat. contempl. matrim. tr. 1. discurs. 2. p. 8. n. 2. Surd. conf. 259. num. 15. vol. 2. quod rationem habet, nam si licuit patri rem in filium transferre, & proprietatem à se abdicare, utique rem integram donasse intelligitur, & usumfructum ipsius ab initio in filium transtulisse. Propterea cujusvis ambiguitatis occasio radicitus evellitur cum apertissimis verbis Andreas ipsos fructus ex corpore donato percipiendos donaverit, tum quia idem corpus antea donaverat, sed voluerat donationem habere effectum post mortem fol. 69. 70. & 87. & postea vult donationem habere effectum non amplius ex tempore mortis, sed ex tempore confecti instrumenti d. fol. 70. quod aliter evenire nequit, quam si ipse donatarius fructibus rei donatæ fruatur. Tum quia rotundis verbis donat annuos d. 700. (una cum eorum capitali duc. 10. m.) decurrendis à primo die Septembris 1624. in beneficium Petri, quos petere tam in judicio quam extra, & consequi possit, & omnia alia facere, sicut posset donator, &c. fol. 72. & 73. quæ planè donatio nullo modo potest in controversiam vocari ex eo quod gesta sit inter patrem, & filium, non modo enim facta est causa, & contemplatione matrimonii tunc sequenti fol. 69. à terg. quod satis est ut donatio inter patrem, & filium subsistat, ut arg. l. Pomponius Philadelph. 86. ff. fam. hercisc. absque scrupulo admittunt Dec. conf. 414. num. 12. Guid. Pap. decis. 145. Franc. Marc. decis. 326. n. 3. lib. 1. Petr. de Gregor. syntagm. jur. p. 3. lib. 28. c. 9. n. 17. Ant. Fab. in C. lib. 8. tit. de donat. defn. 1. benè Card. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 13. t. 42. n. 19. tom. 2. Castill. dec. Sic. 51. n. 8. Cutell. de donat. contempl. matrim. tract. 1. discept. 2. p. 15. Ripoll. var. resolut. c. 9. n. 25. & seq. D. Marcan. conf. 33. n. 6. Paschal. de vir. Patr. potest. p. i. c. 4. n. 36. verum etiam communia sunt juramento, quod irrefragabiliter eam roborat, & stabilit, ut pro certo recipiunt Guid. Papa decis. 146. Mozzius in tract. de contract. tit. de donat. rubr. de personis, num. 20. Petr. Greg. d. lib. 28. c. 11. n. 4. Rol. à Vall. conf. 77. nu. 1. vol. 1. Paschal. loc. cit. n. 36. Surd. conf. 259. n. 15. innumeras decisiones cumulant Fontan. claus. 4. gloss. 7. part. n. 57. Cutell. tract. 1. disc. 2. par. 8. n. 1. Seraph. de privileg. juramenti privil. 72. à n. 2. ubi ex Julio claro inquit quod ineptus esset advocatus, qui id in disceptationem veller adducere R. Rovit. qui de veriori, & de communi testatur dec. 3. n. 4.

Ut ita jam sit ex omni parte conspectum, mobilia de quibus agimus empta fuisse ex fructibus pleno jure ad Petrum Paulellam pertinentibus, & consequenter à creditorum Andreae molestia liberandum esse, quod à vestra sapientissimi Senatores integritate, & oculata prudentia non immeritò expectat.

DISCEPTATIO CCCLXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur.
- 2 Censui assertio.
- 3 Monasterii præfensio.
- 4 Monasterii conventi rationes afferuntur.
- 5 Censui requirit instrumentum.
- 6 Oneris census accollatio quid importet.
- 7 Solutiones census adducuntur.
- 8 Instrumenta census plura adducuntur.
- 9 Scriptura quando fundent censuationem.
- 10 Emphyteusis concessio à Benedictinis qualiter facienda.
- 11 Assensus Apostolicus quando præsumebatur antiquius.
- 12 Censuatio solita fieri quando dicatur.
- 13 Censuatio in perpetuum an possit fieri, & quando.
- 14 Laudemium non debetur ex contractu nullo.
- 15 Laudemium non debetur ex venditione necessaria.
- 16 DD. adducuntur pro hac sententia.
- 17 Rota Romana variavit interdum in hoc articulo.
- 18 Affrancandi facultas quando detur in censu.
- 19 Quindennium jure communi non debetur.
- 20 Quindennium debetur de feudo transacto ad manus mortuas.

A R G U M E N T U M.

Census constitutio quid requiratur, si fiat à Patribus Benedictinis nigris, & scripturæ qualiter probent, & quid si censuatio sit solita fieri, quando assensus præsumatur, & quid hodiè laudemium, pluribus in causis non debetur, neque quindennium præsertim pro amplianda Ecclesia.

I N F A C T O , E T J U R E ,

P R O

Venerab. Monasterio S. Dominici de Suriano Neap.

C V M

Ven. Monasterio S. Severini Patrum Benedictin. Neap.

- I** I Monaci del Ven. Monasterio di S. Domenico de Suriano di Napoli, sito fuori Porta Regale, per necessaria ampliacione d'esso Monasterio, nel quale stanno stretti, senza aria, nè affacciata al largo, fecero intendere al Dottor Dieco de Luna, che senza far lite de costringere ad vendendum la sua Casa, per ampliacione di detto Monasterio, ce la vendesse bonamente, sapendo esso Dieco molto bene la necessità, che ne hanno de haverla. Da questo, se indusse detto Dieco vendere detta casa al Monasterio per duc. 8000. mediante publico istrumento, e partita di Banco del pagamento, delli 15. Novembre 1660. dove espressamente se dichiara, che si vende detta Casa pro ampliacione Monasterii fol. 32. & 33.
- 2** In detto istrumento, e partita di Banco se dichiara anco, esserci sopra detta Casa il censo enfiteotico d'annui ducati quindici, e grana fedici al Ven. Monasterio di S. Severino di Napoli de RR. PP. Benedittini, quale si valuta fra esse parti, in conto di detto prezzo, per duc. 303. 1. E si conviene, che debbano cominciare à pagare, per l'annate decorrendo da 11. Novemb. 1661. fol. 33.
- 3** E comparso il detto Monasterio di San Severino, & hà dimandato. Primo il laudemio per causa di detta compra. Secondo, che se obblighino, li detti Monaci Dominicani, à pagare il quindennio, mentre la detta casa emphyteotica, è passata ad manus mortuas. Terzo, che paghino le annate decorrendo, di detto censo.
- 4** Il Monasterio predetto de S. Domenico de Suriano, hà replicato, non esser tenuto à cosa alcuna, per tre ragioni. La prima, che havendo dimandato la esibitione dell'istrumento censuale, non si porta cosa à proposito, che fonda il censo, e suolo censuato in individuo. La seconda, che la censuazione è nulla, per defecto d'assenso del Capitolo di esso Monasterio di S. Severino, & per defecto d'assenso Apostolico, di sua Santità. La terza, che quando si vende pro ampliacione Monasterii, vel Ecclesiæ, non si deve pagar laudemio, nè quindennio.
- 5** La prima ragione si fonda, perche in probatione census emphyteutici, requiritur instrumentum censuationis, cum identitate rei censuatæ, l. 1. *Cod. de jure emphyteutico*, ubi Gloss. Bart. Bald. Salycet. & Jas. quos sequitur Glossella Marginalis, *ibidem*, Canonistæ in cap. potuit 4. de locato, Affl. decis. 72. num. 7.
- 6** Nè osta dire, che hà comprato cum onere census, perche detto peso, se lo vuole effectivè accollare, si de jure debetur, & omnis promissio ita intelligitur, *toto tit. ff. & C. de condit. indebiti*, maximè in Ecclesia, quæ fungitur vice minoris. Perciò vuol vedere in fonte, se ci è, & se stà ben fondata detta censuazione, mentre da questo punto principale, ne risultano trè interessi notabili, contro esso Monasterio di S. Domenico: Il primo sapere la verità, e sussistenza di detta censuazione, essendone li secolari trascurati nelle cose loro, mà li Regulari accurati, dovendone dar conto alli Superiori, oltre le Bolle Pontificie. Secondo per sapere, se detto censo è affrancabile, per poterlo affrancare. Terzo per causa delli pretesi laudemii, & quindennii. Non essendo bene, che il Monasterio di S. Severino, se ponga in possessione exigendi, non havendo obligato il Monasterio di S. Domenico, eccetto per l'assertiva di detto Dieco, qual è res inter alios acta, l. publica 26. §. fin. ff. deposit. Franch.

decis. 273. num. 3. Magiormente, che questo non si dimanda calunniosamente, non essendo maturata, nè anco l'annata del censo, quale matura ad 11. Dicembre 1661. così non est in mora solvendi.

Le scritture, seu istrumenti, che porta il Monasterio 7 di S. Severino, quali presenta ad uno ad uno, ogni trè mesi. Sono.

Primo, che nell'anno 1575. D. Agostino de Maratea procuratore, e D. Lorenzo Montella Cellarario del detto Monasterio di S. Severino, concedono in emphyteusim perpetuam à Gio. Battista de Rugiero, Gio. Geronimo Tibullo, Pompilio, & Ascanio Salsano palmi 512. de territorio d'una massaria di detto Monasterio, sita fuori Porta Regale, nel luogo detto l'impiano per ann. duc. 102. di censo. Di più concedono in emphyteusim perpetuam palmi 182. di d. massaria à Virgilio, e M. Antonio Barone per ann. duc. 362. di censo fol. 11. cum seq. In questa prima censuazione, ci sono trè defecti, che causano nullità. Primo non ci è assenso apostolico. Secondo non ci è assenso capitulariter, del Monasterio. Terzo questi Monaci, non hanno procura speciale ad hunc actum, e de fatto alienano, e censuano.

Secondo nell'anno 1580. detti de Barone succensuano 8 detto Territorio di palmi 182. à Virgilio, e Scipione Rocco, con l'istesso censo de ann. duc. 36. 2. & in questa succensuazione, dà il consenso detto D. Agostino de Maratea, fol. 2. cum seq. Il terzo istrumento, è dell'anno 1583. fatto dal Reverendiss. Abbate D. Bernardo de Napoli, dove afferendosi, che Scipione, e Virgilio Rocco haveffero succensuato à Marco Cafaro, palmi 50. di detto Territorio, con peso d'ann. duc. 15. e gr. al detto Monasterio, poi d. Marco lo foccensuò à Theodoro d'Errico, & in d. succensuazione fatta à d. Theodoro d'Errico, Fiamengo, e Pittore, dà il consenso, & assenso, detto P. Abbate fol. 114. istrumento è che nell'ann. 1596. Santolo de Alfiero asserisce haverfi succensuato, da d. Rocco la restante quantità di d. Territorio de palmi 182. ut sup. con peso di censo ann. duc. 21. al Monasterio di S. Severino, & in questa succensuazione, dà l'assenso, e consenso il Reverendiss. Abb. D. Vittorino d'Aversa fol. 27. Quinto porta, che, nel 1613. Geronimo di Alfiero, paga al d. Monasterio di S. Severino duc. 15. e gr. 10. di censo, della casa di olim Theodoro d'Errico fol. 26. e che Dieco de Luna, venditore della predetta casa, habbia pagato il censo predetto al Monasterio fol. 36. & con d. peso l'habbia venduta alli Domenicani fol. 32. & 33.

Tutto questo apparato di scritture, se bene si considerano, 9 non fondano censuazione, in punto del suolo, dove si suppone la casa comprata, essere edificata; Perche prescindendo pro nunc la nullità dello contratto della prima censuazione, & in conseguenza, de tutte l'altre succensuazioni; Non costa l'identità del suolo, e Territorio censuato, sopra il quale sia la casa, perche detto Geronimo quando paga di nuovo nel 1616. fol. 53. dice, che paga in conto delli censuati, si deve sopra le sue case, fuori Porta Regale, dunque sono altre Case.

Che poi Dieco di Luna, habbia pagato, e stato in fide parentum, credendosi le censuazioni caminassero bene, e fussero cum identitate corporis, e con la stessa credenza l'have vendute.

Al presente trattandosi de Laudemii, e Quindennii, quali veniunt ratione directi dominii, è necessario fondare pienamente il diretto dominio, sì per l'istrumenti legittimi, come per identità del corpo, tanto più, che il detto Monasterio, nè anco have portato l'istrumento della succensuazione fatta à Cafaro, e da Cafaro à detto Theodoro d'Errico, come nella comparfa s'è dimandato.

Nè anco porta Platea, nè Pianta, nè Rinovazione di Platea, de tempore ad tempus, per fondare l'identità, come vogliono tutti li Dottori, che scrivono de jure emphyteutico, præcipuè in l. 1. C. de jure emphyteutico.

Quanto, hà portato il Monasterio di S. Severino, sono congetture, che si presumono, non sono prove sode, e fondate, dove si possa appoggiare sentenza, o decreto definitivo.

La seconda ragione si fonda, perche in concessione in 10 emphyteusim Territorii Monasterii, requiritur consensus Capituli ejusdem Monasterii, ad sonum campanellæ, c. nulli ubi Gloss. de reb. Eccles. non alien. cap. 1. eod. tit. in 6. Gloss. notab. in c. 1. caus. 12. q. 2. Canonistæ omnes in dictis juribus, & etiam requiritur assensus Apostolicus, Text. est vulgatus in

- tus in extravag. ambitiosa de reb. Eccles. non alienandis*, Afflict. *decif. 85. n. 5. & ibi Urtil. n. 1. & 2.*
- 11 Non octa replicare, che assensus Apostolicus præsumitur, per spatium triginta annorum, ex traditis per *Prax. Genuen. c. 88. n. 1.* secundum impressionem Romæ, anno 1630. Quia respondetur, præsumptionem repelli, quando veritas constat in contrarium, non adesse assensum: Constat verò infallibiliter, quia si in Archivio hujus nobilissimi, & antiquissimi Monasterii, quod constructum est, in hac Civitate Neapoli octingentum annis, jam elapsis, reperiuntur omnes scripturæ; & hic assensus, non reperitur, quis non videt assensum non fuisse impetratum; Adde nos quærimus assensum ab anno 1575. primæ censurationis, à quo tempore dūm Neap. & Romæ non fuerunt bella, nec saccomanna, nec furta scripturarum, sic verè est negativa probata, & coarctata per inspectionem Registri, quæ probatio superat omnes probationes, ut in simili de refutatione feudali, quæ non reperitur in Quinternionibus, & de assensu feudali, qui non reperitur in Registris Cancellariæ Regiæ, Franch. *dec. 663. nu. 6.* & plenissimè Amicus noster doctiss. D. Cæsar de Afflictio olim Advocatus celeberrimus, nunc Religiosus Paulinus *tom. 1. controversiarum, c. 21. nu. 45. 47. 48. 51. & seqq.* Et in terminis, quod assensus apostolicus, non præsumitur per lapsum temporis, quando constat in contrarium, ut hic, non fuisse impetratum, probat egregiè Afflict. *decif. 107. n. 5. cum seq.*
- 12 Nec obstat secundò, quod hæc censuatio fuit utilis Monasterio S. Severini, & proinde debet valere sine assensu Apostolico, maximè, quia solita, censuari. Quia respondetur hoc solitum non produci, imò hæc fuit prima censuatio ann. 1575. aliæ verò fuere subcensurationes, factæ ab emphyteuticariis, præsupposita validitate primæ, quæ debebat esse basis. Respondetur etiam, in hoc utile, & solito, debuisse interponi assensum apostolicum; aurea sunt verba Genuen. *in d. prax. cap. 60. n. 2.* ibi *Secundo notandum, quod verus intellectus dictæ extravagantis ambitiosè est, quod hodie etiam in casibus à jure permissis, non possunt alienari res Ecclesiæ inconsulto Romano Pontifice, nisi juxta formam d. extravagantis, & ita in Regno practicatur, quod vix alienantur modica, sine assensu Papæ:* comprobatur prædicta Franch. *decif. 35. & ibi addentes.*
- 13 Præterea, quia censuatio fit in perpetuum alia nullitas causatur, quia in perpetuum fieri non potest, sed ad renovandum, singulis 29. annis, & si in perpetuum fiat, usque ad tertiam generationem intelligitur, *c. apostolicos 13. caus. 1. 2. q. 2. §. Nos igitur vers. alienationes, & ibi Gloss. au. th. de non alien. reb. Ecclesiæ.* Et hoc, ne impediatur casus devolutionis, unde specialissimus assensus Domini Papæ requirebatur, & tamen hæc censuatio transivit per mille manus, & lineas, & extraneos, semper nulliter: unde arguere licet, debere, & posse affrancari, ut infra dicemus.
- 14 Stante igitur nullitate censurationis, sequitur, quod ex contractu nullo, laudemium non debetur, quia dominium utile legitimè non fuit translatum, Ant. Thesaur. *decif. 75. n. 4.* Gasp. Thesaur. *ejus filius, lib. 2. q. 23. num. 29.* alios citat Tepatus *var. sententiar. tit. 389. de laudem. vers. vel non fol. 702. col. 2.* ibi: *De contractu nullo, aut qui resolvitur, nulum debetur laudemium.*
- 15 *La terza ragione si fonda, perche in venditione necessaria domus, pro ampliatione Ecclesiæ, vel Monasterii, non debetur laudemium: id probatur primò Ratione; secundò, Authoritate Doctorum, & Decisionibus.* Ratio est, quia laudemium debetur ratione assensus, quem dat directus Dominus emphyteutæ, qui alienat *l. fin. Cod. de jure emphyteutico*; hunc verò assensum denegare potest, proinde concedendo assensum prædictum, pro recognitione hujus consensus, habet laudemium, quod à laudando dicitur, & est quinquagesima pars pretii, *d. l. fin.* Quando igitur vendit emphyteuta domum, pro ampliatione Ecclesiæ, vel Monasterii, directus Dominus suum assensum denegare non potest, imò nec requiritur suus assensus, quia alienatio fit ex causa publicæ utilitatis, prout est constructio, vel ampliatio Ecclesiæ, vel Monasterii, & consequenter, vel quia assensus non requiritur, vel quia denegari non potest, quia causa est publica, & publicæ utilitatis, & datur assensus à publico, quia proinde cogit, & cogere potest invitum ad vendendum: Sequitur, quod dum directus dominus nihil de suo dat, etiam nihil recipere debet.
- 16 Hanc sententiam sequuti sunt infiniti DD. quos refert, Caponi *Discept. Tom. V.*
- & sequitur Dom. Reg. de Marin. omninè videndus *tom. 1. resol. 235. num. 12. 13. & seqq.* & accerrimè, ac intrepidè defendit *numer. 16. & 17.* dicens esse communem, & non esse recedendum ab ea, nec consulendo, nec judicando: sic decisum per Rotam Roman. ibidem videri potest *num. 18. cum seq.* Addo Hieronym. de Laurent. *dec. 143. num. 1.* Thomam Mier. *in repertor. singul. in ver. laudemium*, & novissimè post omnes D. Canon. de Magistris, vir probatiss. & Doctiss. & Cur. Arch. Officialis, Judex, & primus Pœnitentiarius, & meus Dom. *in sua silva Eccl. tom. fol. ....*
- Scio in hoc articulo Rotam Romanam variasse, ut apud eundem D. Reg. de Marin. *d. resol. 235. num. 22. cum seq. legi potest, sed D. Reg. omnibus motivis Rotæ respondet num. 16. & 17.*
- Ego breviter observo duo motiva, pro hac sententia, roboranda, ex eadem *decif. elicit.* Primum est, quod non spoliatur, vel privatur Ecclesiæ, seu Monasterium S. Severini suis utilitatibus, ex directo dominio provenientibus, sicut haberet, si in alium fieret alienatio, hoc enim esset considerandum, si generaliter eveniret semper, sed quia casus sunt incidentes, & rari, nec malo animo procurantur, sed ad majorem Dei gloriam, pro publica utilitate Religiosorum, propterea non sunt consideratione digni. Addo, quod Monasterium S. Severini, sive Ill. & antiquiss. Religio Benedictina ita peteret, si casus similis sibi occurreret, non teneri solvere laudemium, ideo neque debet impedire petitionem Dominicanorum, cum sint pariter privilegiati.
- Secundum motivum est, in eadem *decif. num. 26. & 27.* quod ratione hujus litis vitandæ, debet dari facultas affrancandi solum ex *cap. 1. de censib.* & in præsentī facillimè dari debet, tum ratione prædictæ litis vitandæ, tum ratione nullitatis ex defectu assensus, & concessionis, vel finitæ, vel ad tertiam generationem intelligendæ, quæ modo transivit ad extraneos, & tandem, quia sicut quando emphyteus transit ad manus mortuas, tenetur amortizare, id est ponere in faciem laici, optimè Franch. *decif. 659.* cum in præsentī praticari non possit, quia domus Monasterio incorporatur, necessariò providendum est, prædictum censum esse affrancandum, ne una Ecclesiæ serviat alteri contra Text. *in d. cap. 1. de censib.*
- De quindennis eadem ratio est non deberi, sicuti diximus de laudemio, sed ut nihil omittamus, advertendum est, quindennia, de jure communi non deberi, nec cognita fuisse, sine expressa partium conventionione, ita Dom. Card. Seraph. *dec. 1401. & 1410. n. 3.* Flav. Cherub. *in comp. bullar. tom. 1. in constit. 20. Julii 3. s. colio 2. fol. 137.* his verbis, *de quindennis attende, ex jure communi minimè cognita fuisse.* Verumtamen est, pro utili Camera Apostolicæ, singulis quindecim annis, annatas beneficiorum vacantium, quæ Ecclesiis incorporantur, dictæ Camera Apostolicæ solvi, ita Bullis Summorum Pontificum expresse disponentibus, ut per Lotther. *de re benefic. lib. 1. quest. 29. à numer. 1. ad num. 10.* Barbof. *in summ. decif. Apostol. in ver. annata, & in ver. quindennia*, Seraphin. *dict. decif. 1410.* Unde ad hunc casum extendi non possunt, de quo nihil loquuntur.
- Et si verò, quando feudum transit ad Ecclesiam, singulis quindecim annis solvitur relevium, Frecc. *de subfeud. lib. 2. tract. de auctor. Baron. auctor. 3. numer. 15. fol. 318.* Dom. Reg. Rovit. *in prag. 63. de offic. procur. Cæsar. num. 29. & 30.* D. Capan. *in tract. de jure relevii, part. 4. qu. 27.* Dom. Bilott. *conclus. feud. 18. numer. 18.* D. Tasson. *de antefato, ver. 2. obser. 2. num. 116. & seq. fol. 63.* id venit ex stylo Reg. Cancellariæ, & ex conventionione partium, ab initio donationis feudi, ut optimè explicat Frecc. *loc. cit.* his verbis: *Ideo non fit alienatio feudi, in posse Vniversitatis, quia semper vivit, & raro moritur, & non esset feudum de facili ad Dominum recasurum, ideo in Regno singulis quindecim annis, quando conceditur feudum Vniversitati, præstatur relevium, & hæc est forma Cancellariæ, nam præstatur assensus, & fit certa taxa, ex indictione antiqua, seu quodam super indictum, seu magis conventio partium, ab initio dationis feudi.*
- Termini prædicti ad causam præsentem applicari non possunt: Quia nostra alienatio est necessaria, pro ampliatione Monasterii, quæ impediri non potest, favore publico, quæ ratio non cadit in feudo, quod numquam conceditur, invito Domino, sicut vendita est, & vendi poterat

prædicta domus Didaci de Luna, pro ampliacione Monasterii S. Dominici, etiam contradicente Monasterio S. Severini, Neap. 10. Sept. 1661.

DISCEPTATIO CCCLXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series narratur.*
- 2 *Identitas rei censuata quando præsumatur.*
- 3 *Assensus in concessione requiritur.*
- 4 *Assensus Capituli qualiter requiratur.*
- 5 *Tabula quando pictura cedit.*
- 6 *Census nulliter constitutus non fundat laudemium.*
- 7 *Assensus an præsumatur Apostolicus.*
- 8 *Censuationes plures sequuntur.*

A D V E R T E N T I Æ,

P R O

Venerab. Monasterio S. Dominici;

C V M

Venerabili Monasterio Sancti Severini.

- 1 **S**cripsi mensibus præteritis, quæ mihi occurrebant pro defensione iurium venerabilis Monasterii Sancti Dominici Suriani hujus Civitatis Neapolis, in causa cum venerabili Monasterio sancti Severini, Ordinis Sancti Benedicti, eaque dedi R. P. D. Maximo, vigilantissimo Procuratori dicti Monasterii Sancti Severini, ut de bono, & æquo videretur. Qui P. D. Maximus, meæ bonæ intentioni meorumque principalium sancti Dominici, correspondit, dum scripta pro ejus Monasterio, mihi tradidit. Unde visum est aliqua advertere, ut facilius veritas causæ inveniatur.
- 2 Primò adverto non esse probatam identitatem censuationis, quia, & si de anno 1575. censuario palmarum 182. territorii facta fuerit Virgilio, & Marco Antonio Baroni, pro annuis ducatis 36. fol. 11. cum seqq. Et in anno 1580. dicti del Barone, subcensuaverint idem territorium, Virgilio, & Scipioni Rocco, cum eodem censu fol. 2. cum sequentibus, & in anno 1583. Monasterium sancti Severini, dederit assensum, subcensuationi factæ per Marcum Cafarum, Theodoro de Errico, partis dicti territorii pro annuis ducatis 15. fol. 45. cum sequentibus; tamen deficit instrumentum subcensuationis factæ, per dictas de Rocco prædicto Cafaro, ut fuit petatum fol. 25. & 38. Nec assertio facta, in dicto assensu, quod præcesserit talis subcensuatio sufficit, & juvat Authentica *si quis in aliquo, C. de edendo*, & hic est primus defectus identitatis, secundus defectus identitatis est, quia solutio facta per Hieronymum, de Alferio, in anno 1613. fol. 26. ubi dicit, *per il censo rendo ogni anno sopra la sua Casa sita fuor porta regale di Napoli*, olim di Teodoro d'Errico. Postea in anno 1616. fol. 35. dum idem Hieronymus solvit eundem censum, dicendo *In conto delli censu li deve, sopra le sue Case fuora porta regale*, clarum est, quod hic census est super aliis domibus, & non super illa sola de Errico.
- 3 Secundò adverto Monasterium sancti Severini, non habere assensum, nec Capitularem nec Apostolicum: nec exhibetur, ut millies fuit petatum: nec exhiberi potest, quia non fuit unquam impetratus, nec præsumptio temporis prodest; quia cessat per manifestationem veritatis, quæ videtur ad oculum, & palpatur cum manibus, dum per inspectionem registri Cancellariæ Apostolicæ, tam Romæ, quam Neapolis, omnes assensus reperiuntur, hic verò non reperitur, quia nunquam fuit in esse productus.
- 4 Imò primi censuarii, qui erant idiotæ, & ignari tamquam fabricatores, & Cusitores, ut in eodem instrumento eorum exercitium declaratur expressè voluerunt assensum esse impetrandum à Monasterio, cujus patres, tunc censuantes asseruerunt habuisse assensum Capitularem, qui verè non fuerat habitus, verba sunt hæc fol. 13. ibi: *vigore assensus obtenti, & Impetrati à Capitulo generali dictæ Congregationis ut dixerunt, ac assensus, seu Breve Apostolic. quando opusest, & in præsentī contractu de jure requiritur, & non aliter, nec alio modo salvo semper, & expressè reservato. Si igitur de jure assensus Apostolicus*

requiritur, ut est indubitatum, & ex pacto expressè reservatur: quomodo contra pactum, & contra veritatem clarissimam, quæ est hunc assensum non adesse, nec unquam fuisse confugimus ad præsumptionem temporis.

Hic defectus assensus, est malum insanabile, unde contractus fuit nullus, & proinde nullum debetur laudemium, nec quindennium, ut probatum est in scriptis.

Quintò audio motivari per Monasterium Sancti Severini, si contractus censuationis est nullus: igitur Monasterium sancti Severini recuperat territorium, seu solum, soluto pretio ædificiorum, & domorum.

Respondeo cum verbis Textus in *S. si quis in aliena tabula pinxerit, institution. de rer. divis.* Ibi ridiculum esse picturam Apellis, vel Parrasii vilissimæ tabulæ cedere. Unde nobis videtur, melius esse tabulam cedere picturæ: sic colligitur conclusio ex hoc textu dignius trahere ad se minus dignum, ad propositum, quis imaginare potest domum valoris ducatorum 8400. & redditus ducatorum 450. debere cedere vilissimo, solo valoris ducatorum 300. redditus ducatorum 15.

Unde sequitur posse Monasterium Sancti Dominici affrancare dictum solum, & censura nulliter constitutum, solvendo pretium soli dictorum ducatorum 200.

Sextò, tertio adverto dato, & non concessio, adesse assensum, qui verè non adest, nec præsumi potest, quia expressè fuit reservatus fol. 13. Et in Cancellariis non reperitur, ut alii assensus reperiuntur dico distinguendos esse duos terminos, scilicet vendere domum pro debito privati, & hoc casu debetur laudemium, quia dicitur causa necessaria, culposa, & sine favore publico, & ita loquuntur DD. in contrarium citati per partem, aliud verò, est vendere, & cogi ad vendendum pro necessaria ampliacione Monasterii, & hæc dicitur causa necessaria, laudabilis, favorabilis publico favore Religionis introducta, & hic est casus noster, in quo communis est opinio Doctorum sequenda consulendo, & judicando, non deberi laudemium, nec quindennium, ut fundatum est in primis scriptis secundum, quem fuit decissum.

Septimò, quartò adverto exempla in processu adducta nullius esse valoris. Primò ferunt fol. 40. in anno 1619. Joannem Andream Cangianum, emisit ab Octavio Messaniello pro ducatis 580. quandam domum cum onere census ducatorum 13. 4. 10. solvendorum Julio Bonocorde, deinde dictus Joannes Andreas hanc emptionem fecit nomine Monasterii sapientiæ. Deinde in anno 1645. Monasterium partem hujus Domus incorporat Monasterio, & altera pars, &c. retinetur pro domibus sæcularibus circa Monasterium, & se transegit cum Jacobo Strancia, & Victoria Salamanca conjugibus hæredibus dicti Julii Bonocorde circa solutionem Laudemii. Quis non videt hunc casum, non facere ad causam, dum pro parte domorum sæcularium, detur solvi census in solidum. Secundò, ferunt fol. 41. in anno 1653. Consules artis Auri fabrorum, emisit quandam domum pro Conservatorio puellarum, & solvisse laudemium Eminentissimo Domino Cardinali Filmarino. Respondetur Conservatorium, non esse Ecclesiasticum, sed locum pium sæcularium. Tertiò, ferunt fol. 42. de anno 1655. Moniales Sanctæ Margaritæ, emisit domum pro ducatis 547. cum onere census ducatorum 15. per decretum domini Consilarii Jovini fuit provisum, quod solvant laudemium, & similiter aliud laudemium pro pretio domus, ducatorum 257. fol. 43. Respondetur has solutiones fuisse voluntarias, & à Judice incompetente ordinatas: & quia erat parvi momenti Carolenorum quinque, pro quindennio, & ducatorum 20. pro laudemio fuisse solutum, quia non expediebat litigare, quæ omnia nihil inferunt ad casum nostrum, ubi laudemium est ducatorum dico 154. & patres isti Benedictini, quia fuerunt crudes in petitione, & exactione totius laudemii, quod potius pro honorantia excitaverunt hanc litem, unde digni sunt totum amittere, quia totum rigorosè prosequuntur. Neap. die 25. Novembris 1661. &c.

DISCEPTATIO CCCLXXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Ecclesia emens bona emphyteutica pro ampliacione sui non tenetur ad laudemium.
- 2 Venditio pro ampliacione Ecclesie est necessaria.
- 3 Venditio facta ex causa necessaria non dat laudemium.
- 4 Laudemium cur debeatur.
- 5 Venditio necessaria est favore Religionis.
- 6 Ampliacionis necessitas qualis.
- 7 Privilegiatus non utitur privilegio contra pariter privilegiatum.
- 8 Laudemium promissum voluntarie, non obligat, si non debetur.
- 9 Laudemii solutio an, & qualiter sequatur fundi possessionem.
- 10 Domo empta, & non incorporata an debeatur laudemium.
- 11 Emphyteusis an transeat ad Ecclesiam.
- 12 Laudemium quid sit.
- 13 Carthusiani qualem habeat consuetudinem exigendi laudemia.
- 14 Requisita pro ampliacione Ecclesie.
- 15 Privilegia quando, & qualiter conquassentur.
- 16 Laudemia preterita an, & quando debeatur.
- 17 Venditio necessaria quando dicatur.
- 18 Laudemium exactum necessario non debetur, & numer.
- 19.
- 20 Majoris pretii questio quando cadat.

IN JURE

P R O

PP. Theatinis Domus S. Mariæ Lauretanæ,

C V M

Monachis Carthusianis Sancti Martini, &c.

Super solutione laudemiorum, &c.

CUM PP. Theatini ob virtutum meritum, & fructum bonorum operum, quæ in hac Civitate faciunt obtinuerint à Summo Pontifice, quod construerent Ecclesiam in Platea Toleti; in qua ex piorum hominum elemosynis emerunt quasdam domos, ubi in præsentī Ecclesia reperitur. Et postmodum crescente devotione, & elemosynarum concursu pro ampliacione Ecclesiæ, & Monasterii alias domos emissent. Molestantur nunc à Monachis probatissimæ Religionis Carthusianæ super solutione laudemiorum, ac quindenniorum prædictarum domorum; unde videndum erit quid juris.

1 Et vera sententia est non teneri, quia ex omnium receptissima opinione, laudemium non debetur ex venditione necessaria, ut omisso Authorum cumulo, quos potius ad ostentationem, quam pro rei necessitate afferre possem, ita tradunt Bart. in leg. & ideo 12. num. 4. ff. de condition. furtiva, Jafon in l. fin. numer. 47. & 48. Cod. de jure emphyteutic. Amedeus de Ponte in tract. de laudemiiis, quest. 25. in fine, & quest. 26. Mastrill. decis. 149. numer. 8. Intrigliol. singul. 96. num. 32. lib. 3. infinitos referunt uterque Anna singul. 140. & 579. sic decisum restatur Rebuffus tom. 2. ad constitut. Francia, tit. de præconiis, & licitationibus, artic. 3. numer. 3. Thesaur. decis. 139. in fine, argum. l. Cesar. 15. ff. de publican. & vectigal. & Auth. navigia, C. de furtis, ubi actus necessarius servatur immunis.

2 Venditio verò, quæ fit tam pro construenda Ecclesia, quam eadem amplianda necessaria est favore Religionis, argum. l. si quis sepulchrum 12. ff. de Religios. & sumptibus funer. in puncto Rot. Rom. decis. 213. apud Farinacium part. 2. tom. 3. Valasch. decis. 22. Cabedus decis. 105. part. 1. Linglois decis. 15. quest. 9. numer. 2. Gaspar. Thesaur. lib. 1. quest. 64. Bobadill. in Politica, tom. 2. lib. 3. cap. 5. numer. 26. Sanchez in consil. moralibus tom. 1. lib. 2. cap. 4. dubio 27. numer. 1. Reg. de Ponte in tract. de potest. Proreg. tit. de Annona Civitatis, §. 4. numer. 18. & seq. melius omnium doctissimus Menoch. con-

sil. 1206. tom. 13. & novissimè D. Camillus de la Ratha in Theatro feudali, tom. 2. part. 10. dilucid. 72. numer. 4. 5. & 6. & Augustin. Barbof. in tract. de universo jure Ecclesiast. lib. 2. cap. 13. num. 20. & 21.

Proinde ex tali venditione facta Ecclesiæ laudemium 3 non debetur sic decisum refert Maynardus decis. 43. lib. 4. Cancer tom. 1. cap. 11. de emphyteusi, num. 81. in fine; Borrel. in summa decisionum, tom. 1. tit. 35. de laudemis, num. 44. ad 48. & D. Canonicus Novarius in summa Bullarum, tit. de quindenniorum solut. num. 3. & alter Novarius ejus Frater in addit. ad Franch. decis. 277. qui alios referunt.

Ratio est, quia laudemium solvitur ex approbatione, & 4 consensu contractus novi Acquisitoris, inde laudemium, à laudando dictum est, Alciat. lib. 1. parergon. cap. 45. in fin. Gratian. tom. 1. cap. 180. num. 1. Castillus decis. 235. num. 4. tom. 3. Hæc verò approbatio in casu nostro non est necessaria, prout regulariter requiritur, dum à jure publico hæc causa contractus permittitur, & approbata reperitur, etiam invito emphyteuta, qui vendere cogitur, meritò dum cessat approbatio contractus, qui a Domino directo improbari non potest, cessat pariter effectus solutionis laudemii.

Nec contra hanc verissimam conclusionem obstant, quæ- 5 dam objecta.

Primò, quod ut venditio dicatur necessaria favore Religionis, tria requirantur. Primò, necessitas ex parte emittentis. Secundò, quod non patiat magnum damnum vicinus. Teriò, loci contiguitas ut per Rotam Romanam decis. 327. apud Farinac. tom. 2. in posthum. Quæ requisita negantur in præsentī causa concurrere. Respondeo enim, quod hæc requisita possunt considerari in nostra causa dupliciter. Unde primò respectu constructionis Ecclesiæ à principio, vel secundò, respectu ampliacionis illius ex post facto. Si primo modo considerentur necessitas non est consideranda præcisè, sed moraliter, & benignè, id est, dum Summus Pontifex existimavit pro fidelium devotione, & publica utilitate concedere quartam domum, seu Ecclesiam Theatinis in loco prædicto, & hæc piissima Civitas expediens esse censuit ad bonum publicum; necessitas hoc casu intelligitur pro publica utilitate, quæ negari non potest, & ita doctè explicat, & probat Menoch. loco cit. à numer. 1. ad 10. & numer. 22. & 25. Secundum requisitum etiam concurrat per consensum Civitatis, ex traditis per Apontè ubi super tertium concurrere non potest, dum sumus in principio actus.

Si secundo modo considerentur omnia concurrunt. Pri- 6 mo necessitas ampliacionis Ecclesiæ, & Monasterii ex parvitate loci utriusque. Secundum, quod vicinus non patiat magnum damnum intelligitur si destrueretur aliquod magnum Palatium Illustrissimæ, & antiquissimæ familiæ, quod etiam non fuisse habitum in consideratione in Civitate Valentiniæ in quadam causa pro PP. Jesuitis decisum refert Hier. Leo decis. 90. licet in alia causa hoc moderavit Rota Romana decis. 372. & 676. apud Farinacium part. 1. tom. 1. & 2. ut optimè advertit Fontanell. de pactis nuptialibus tom. 2. claus. 5. gloss. 1. part. 2. numer. 120. Tertium loci contiguitas, ut sumantur domus propinquiores, intelligitur absque dolo, sed secundum temporum opportunitatem hominumque pietatem, ut ex eisdem Rotæ decisionibus prædictis colligitur.

Secundò, quod privilegiatus non utitur privilegio, contra 7 pariter privilegiatum. Hæc objectio applicari non potest, Carthusiani namque petentes laudemiorum solutionem, utuntur jure communi, quo omnibus directis dominis activè debetur laudemium; Theatini verò, qui recusant solvere, nituntur passivè privilegio speciali, favoris publici, Religionis, propter quod immunis est alienatio, à laudemiiis, consequenter non sunt in paritate causæ, cum favorabilior sit causa Theatinorum passivè, specialiter privilegiata, quam Carthusianorum activè, qui penitus non reperiuntur privilegiati, sed solum jure ordinario non privilegiato utuntur petendo laudemium, ita in puncto docet Bart. in Auth. quas actiones, num. 3. C. de Sacros. Eccles. optimè explicat Fontanell. de pactis nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 12. à numer. 104. ad 112. & D. Præf. Galeota tom. 2. controvers. 71. ubi etiam sic refert decisum per S. C. fol. 680.

Et hoc est, quod privilegiatus utitur privilegio contra privilegiatum, quando privilegium unius concurrat in actu alterius vero in habitu, ut eleganter tradit, Ludovic. Gomez. in §. rursus, numer. 27. verſ. Vel secundo, institut. de action. per Textum, quem dicit singularem in cap. si ex parte, de

te, de rescript. in 6. sed illum invenire non potui; doctrina tamen vera est, quæ probatur ex prædictis, & ex Text. in l. fin. ff. ex quibus caus. majores, & l. verum 12. §. fin. cum leg. seq. ff. de minor. quæ jura allegat Bart. in d. auth. quas action. numer. 3. in quibus habetur, quod absens causa Reipublicæ, restituitur adversus præscriptionem sibi factam ab alio absente etiam causa Reipublicæ, & minor læsus adversus alium minorem, & mulier adversus minorem utitur Vellejano, quia privilegium rescindendi præscriptionem datur illi, contra quem præscribitur, & restitutio illi minori, qui læditur, & mulieri fidejudenti, sic passivè reperiuntur privilegiati in actu.

Huc facit in simili, quod de relictis ad pias causas non detrahatur falcidia, neque Trebellianica, auth. similiter, Cod. ad l. falcid. Borrell. tom. 3. Summa decis. tit. de Trebell. numer. 62. cum seqq. Et tamen si fuerit instituta hæres etiam alia Ecclesia, neque detrahatur falcidia, aut Trebellianicam ratione prædicta, quia privilegium est Ecclesiæ legatarie, vel fideicommissariæ passivè, non verò Ecclesiæ hæredis activè, quæ jure communi utitur in detrahendo; ita in terminis disputat, & concludit dicens esse communem Fernand. Vasquez de success. tom. 2. tract. de success. progress. §. 26. numer. 25. Craff. in §. falcid. quest. 3. numer. 9. Facchin. lib. 13. controverf. cap. 63. Barrius de success. lib. 15. tit. 7. numer. 8. in corpore sic decum refert Magon. decis. Florent. 130. sequitur Marta in 5. part. compilationis decis. tit. de falc. capit. an de legatis pio loco relictis, quicquid corruptè legatur apud eundem Authorem in 4. parte summ. successionis, quest. 28. art. 1. numer. 18. cum seq. quod vitio impressorum tribuendum est, cum rationes. & autoritates, quas allegat stringant pro nobis, & ante istos docuit Bartol. quem non citant in cons. 102. part. 2.

8 Tertiò, contractus initus, in quo fuit solum laudemium, & promissum quindennium nihil juvat, dum non habet juris assistentiam, sed resistentiam: immò debet dari soluti repetitio ex conditione indebiti, & declarati nulla promissio solutionis futuræ quindenniorum, cum certum sit ex prædictis non deberi; unde non poterant PP. obligare Ecclesiam ad id, quod de Jure non tenebatur, sunt enim Administratores, & non Domini, & tenetur utilia agere, & non damnosa, consequenter contractus indebitè gestus rescindendus est, cum indebitè soluti repetitione, tamquam ex errore, & falsa causa, facta solutio, atque promissio l. præses 12. & ibi Gloss. quæ loquitur de Prælo Ecclesiæ, vel Monasterii Cod. de transact. l. pactum curatoris 22. Cod. de pactis. l. is qui 31. ff. de condit. indebit. l. qui sine causa 2. cum l. seq. ff. de condit. sine causa, Alex. cons. 102. numer. 8. lib. 1. sic probat, & decum refert Anna allegat. 116. præsertim num. 6. 7. & 8. & maximè, quia contractus non fuit ratificatus, habetur ac si non esset factus in puncto idem Anna loco cit. numer. 10.

9 Quartò, prætendunt solutionem laudemiorum præteritorum, quæ præteritis tanto minus subsistit, quia, & si laudemiorum solutio sequatur fundi possessorem actione hypothecaria, Anton. Faber. definit. 4. in tit. de Jure emphyteutico, tamen in casu nostro id moderandum est, ut intelligatur respectu pretii contra quemcumque venditorem, non verò respectu corporis, vel alterius pretii solvendi ab Ecclesia, ut se redimat, à præteritione laudemiorum, quia alias privilegium non solvendi unum laudemium, resolveretur in majus damnum, si ad præterita laudemia teneretur. Id probo, quia in simili videmus, quod & si fideicommissarius habeat actionem super re fideicommissa subiecta, tamen si res illa vendatur pro Ecclesia amplianda, tunc pretium subrogatur loco rei pro fideicommissa, & rei investitur. in aliud corpus, ne privilegium Ecclesiæ evanescat, si eodem corpore actio remaneret fideicommissario, ita Fontanell. d. tom. 2. claus. 5. gloss. 1. part. 2. numer. 120. in principio.

10 Quintò, dicunt quod quædam domus emptæ pro amplianda Ecclesia, adhuc non sunt incorporatæ pro dicto usu, sed locantur, & Theatini percipiunt affectum, & proinde ex eis petunt laudemium. Sed id procederet quando longissimo tempore annorum triginta, domus emptæ adhuc non fuissent incorporatæ, atque accommodatæ pro ampliacione Ecclesiæ, vel Monasterii, ut in terminis intelligit D. Canonicus Novarius ubi supra circa finem vers. ad rem. Quia ex tanto temporis lapsu atque non usu, defumitur necessitatem ampliandi, vel à principio realiter non fuisse, vel ex post facto defecisse.

Dum superscripta iterum Typis tradita sub prælo essent, fuerunt mihi allatæ duæ Allegationes, quibus nituntur Domini scribentes ex adverso, sustinere partes Carthusianorum. Unde existimavi non fore inutile, si & aliis eorum objectionibus responderem, addendo quæ sequuntur. Sextò obijciunt, prout scribit unus Dominus Advocatus, quod emphyteusis prohibita est transire ad Ecclesiam, & ideo ad suppleendum defectum amortizationis solvitur laudemium, & quindennium ab Ecclesia emente. Respondeo, quod hæc regula generalis, procedit in alienationibus voluntariis, & non necessariis, ut constat ex omnibus Authoribus, qui ex adverso citantur. Quod præsentens Dominus scribens, subdit non obstare nostram conclusionem laudemii in alienatione necessaria, quia non desunt DD. affirmantes laudemium deberi, etiam ubi alienatio est necessaria. Cui tamen respondeo, quod DD. qui citantur loquuntur in diversis terminis, quando ob æs alienum emphyteutæ proceditur ad venditionem rei emphyteuticæ: tunc enim inopia emphyteutæ per cujus necessitatem proceditur ad venditionem, non debet esse damnosa Domino directo in amissione laudemii, tum quia venditio habet principium voluntarium spontè contrahendo debita, & ita propriè necessaria dici non potest, cum hoc casu factum, iudicis dicatur factum Patris; tum etiam quia causa necessaria est privata, ita Franch. decis. 277. D. Præf. Amatus consil. 70. num. 1. & 2. Nos verò sumus in venditione necessaria ex causa publicæ utilitatis favore Religionis, in quibus terminis nostræ causæ, nec unum invenire potui, qui scribat laudemium deberi, immò omnes tenent laudemium non deberi quos supra retuli numer. 2. & 3. quibus addo laudatissimum virum D. Episcopum Ricc. tom. 2. præf. resolut. 626.

Septimò causam solutionis laudemii non esse consensum, & contractus approbationem quam facit Dominus directus, sed esse investituram, & translationem domini, sed respondeo, quod, & si laudemium debeatur, quando transfertur utile dominium, rei emphyteut. ex tamen tunc debetur, quando directus Dominus approbat contractum, suumque præstat consensum per investituram, ita quod investitura est consensus, & approbatio contractus & personæ acquirentis, in qua potest habere interesse ipse directus dominus Amed. de Ponte de laudemii, quest. 1. Hartman. in eodem tract. numer. 2. & 3. Burgius in simili, tract. part. 1. in specul. 2. & 3. numer. 50. Unde non obstat dicere, quod in legatis, & donationibus debetur laudemium, & tamen consensus non requiritur. Quia hic consensus est duplicis effectus. Primus prælationis in contractu, qui sit ab emphyteuta, & in donatione, & legato considerari non potest, quia liberalitatem, quam erga unum exercemus, erga alium gerere non tenemur. Secundus est approbationis contractus, & personæ acquirentis, & cadit in legato, & donatione; ideoque debetur laudemium ut per Franch. decis. 201. Burgium de laudemii part. 3. in specul. 1. num. 1. & num. 10. in additione; & melius part. 1. in specul. 5. Ubi omnibus relatis, tradit varias Doctorum causas, & rationes, & præcipuè nostram, quarum nullam improbat, quia in effectu omnes tendunt, ad idem. Et tandem satis est laudemium non deberi in alienatione necessaria ex causa publicæ utilitatis, favore Religionis sive ratione consensus, sive approbationis contractus per investituram regulariter laudemium solvi dicas.

Octavò, Carthusianos habere consuetudinem exigendi laudemium in similibus casibus alienationis pro amplianda, vel construenda Ecclesia. Sed non est, nec dici potest consuetudo, ad quam inducendam requiritur, quod pluries sit obtentum judicialiter, & in contradictorio iudicio, quia contractus initus inter diversas personas, non possunt decidere juris quæstiones cum aliis personis occurrentes, maximè in materia decisoria, & contra legem quæ facit exemptum, à solutione laudemii contractum, ex causa necessaria publicæ utilitatis, favore Religionis, Gratian. tom. 4. capit. 694. à numer. 52. usque ad fin. D. Camill. de Medic. consil. 153. à numer. 13. cum omnibus seq. Nec quod obtinuerint instrumenti executionem pro solutione laudemii, non obstante exceptione nullitatis opposita, proinde oritur exceptio rei judicatæ, quod laudemium debeatur. Quia in illo iudicio summario liquidationis, sicut

exceptio facti, vel juris requirentis altiore indagationem non impedit executionem, ita neque inducitur exceptio rei iudicatae si iterum proponatur in iudicio ordinario eadem exceptio, cum non potest dici plenè de ea cognitum in dicto iudicio summano, in quo lis non fuit contestata terminus non fuit datus, nec receptæ sunt probationes, Franch. *decis.* 289. & 161. D. Riccius *in addit.*

14 Nonò negant concurrere duo requisita. Primum quia non aderat necessitas Ecclesiæ in Platea Toleti, ubi aderant aliæ Ecclesiæ. Secundum, quia adest interesse Carthusianorum. Respondeo primo, quòd aderat necessitas in hac Civitate Neapolitana habendi Ecclesiam in Platea Toleti, in qua prius nulla aderat: nam si primo consideremus Monasterium S. Thomæ janua fuit aperta longè post Ecclesiam S. Mariæ. Si secundo Monasterium Conceptionis, præter quod est distans, & difficilis accessus ex via, est Monialium, quod post horas matutinas Missarum clauditur. Si tertio Monasterium Montis Calvarii est longè distans à Platea Toleti, de qua agimus. Si ultimò Ecclesiam Charitatis pauci ad eam accedunt, propter loci rumorem, & frequentiam personarum vilium, ut est notum, nec propriè in Platea Toleti. Unde si benè consideremus rem hanc, Platea Toleti de per se requirebat Ecclesiam; itaque optimum fuit illam esse sub nomine hujus SS. Virginis ubi PP. Teatini viri profectò Illustres (vera loquor sine jactantia) genere, bonitate, doctrina, suis virtutibus, laboribus, & operibus, pro publica utilitate Religionis vacarent ad colendam hanc celsissimam Reginam in Ecclesiastica loci honestioris, in qua videmus maximum concursum nobilium, cum summo animarum fructu, & omnium ædificatione ex continuis Prædicationibus, Confessionibus, & Missis cæterisque piis operibus quæ omnibus patent in evidentem publicam utilitatem. Secundò necessitas non est intelligenda precisè, quia hoc modo una Ecclesia sufficeret in hac Civitate, & ita intelligere esset impium. Tertio, necessitas in hac materia intelligitur pro publica utilitate, ut supra dixi *numer.* 5. Et probatur primo ex duabus decisionibus S. C. apud Gizzarell. *decis.* 37. & 38. & D. R. Tapiam *decis. Sac. Consil.* 6. ubi fuit decisum, vicinos esse compellendos nedum ad vendendum domos pro Ecclesia, sed etiam pro atrio Ecclesiæ RR. PP. Oratorii: & immò teneri ad contribuendum de proprio in pretio simul cum hac Civitate, & tamen non fuit considerata necessitas præcisè, & si aderant convicinæ Ecclesiæ S. Laurentii, & S. Pauli, & Ecclesia Archiepiscopalis, sed fuit considerata publica utilitas; idemque in alia causa fuit decisum in Curia Archiepiscopali, ut per D. Ricc. *decis.* 129. *part.* 3. Secundò, quia vicinus cogitur ad vendendum eam pro Dormitorio, Claustro, & Viridario, Giurba *decis.* 86. *num.* 8. D. Ricc. *decis.* 138. *part.* 1. & tamen in his non consideratur adeò utilitas publica, sicut in Ecclesiastica, quia in illis potius utilitas Religioforum habitantium versatur. Tertio, quia utilitas publica, quæ versatur in Ecclesiis construendis est favor augendæ Religionis, quam jura magis favent ampliari, ut probat Gizzarell. *d. decis.* 37. *numer.* 6. & eruditissimus D. Episc. Maranta *tom.* 2. *controv. respons.* 28. *per tot.* præcipuè videndus à *numer.* 33. ad 40.

Nec est consideratio dignum secundum requisitum, circa interesse Carthusianorum, dum non recipiunt laudemiam, nec quindennia. Quia interesse vicini tunc consideratur quando causaretur respectu unius, & non respectu alterius, & ita loquuntur auctoritates citatæ in materia domus petite pro ampliatione, quia respectu unius potest verò alterius non ita: sed quando interesse causatur generaliter à lege, per quam statuitur ex alienatione necessaria ex causa publicæ utilitatis favore Religionis non solvi laudemium, tunc supposito primo requisito non curatur de secundo circa interesse, quod æqualiter omnibus inest, alias dispositum à lege, quod Ecclesia emens pro ampliatione vel constructione non solvat laudemium nunquam fortiretur effectum, stante hoc interesse omnium generaliter. Et ita Carthusiani non possunt conqueri de Theatinis, sed neque de lege, quæ tribuit hoc beneficium locis Religionis, cum & ipsi si casus occurreret, uterentur pro se hoc beneficio, propterea non debent nunc petere id, cujus contrarium tunc essent petitori.

Sicut nec valet dicere, debuissè emere domos in alio loco D. Plateæ considerando dictum interesse Carthusianorum. Quia resolvitur primò ex proximè dictis. Secundò dicimus, non esse aptiorem locum illo, ubi sita est dicta

Ecclesia, propriè in medio Plateæ Toleti pro faciliiori omnium commoditate. Tertio quia Theatini non sunt divites sicut ipsi Carthusiani viri, perillust. Antiquissimi, & meritiissimi, adeò quod haberent amplam facultatem emendi, & eligendi, sed ut est notum, sunt pauperes, & quod faciunt ex elemosynis faciunt secundum hominum pietatem, & tenuem elemosynarum facultatem.

Item dicunt, inter pariter privilegiatos prævalere utentem jure communi, & tractantem de damno vitando. Sed negamus, esse pariter Privilegiatos in actu, ut requiritur, quia Privilegium est Ecclesiæ ementis passivè non verò petentis activè, ut supra dictum *numer.* 7.

Rursus petunt laudemiam præterita. Sed lex serviret devento si exemptus per legem à solutione laudemii proprii contractus, per eandem legem oneraretur solutione laudemiorum contractuum aliorum, ut supra dixi *numer.* 9.

Decimò dicunt, prout alius Dominus Advocatus scribit, in hac venditione non adesse causam necessariam, quia necessitas cadit ex parte vendentis, & non ementis allegant Burgium de laudem. *part.* 2. *inspection.* 1. *numer.* 15. & 49. *in additionibus.* Ubi concludit ementem pro ornatu Urbis teneri ad laudemium, quia spontè emit licet alter coactus vendat. Respondeo primò, casum Burgii non esse sine controversia ex contradictione Mutæ quem citat. Secundò, esse casum diversum ut ex eodem Burgio colligitur, siquidem emens ad suam domum ampliandam, pro ornatu Urbis, spontè facit pro sua utilitate privata principaliter; secundario verò affert ornatum Urbis, sed emens pro Ecclesia construenda facit pro publica utilitate principaliter, quæ publica utilitas; pro necessitate morali intelligitur, ut dictum est.

Vndecimò, unam ex domibus fuisse donatam, unde arguunt non esse causam necessariam. Sed causa necessaria, vel voluntaria non pender à nomine contractus, sed à causa efficiente, & motiva illius, ut in simili donatio ex causa necessaria imputatur, sed ex causa voluntaria non imputatur, & tamen utraque donatio est spontè facta itaque inspicitur si cogi poterat ad faciendum, ut latè tractat Cuetell. *in tract. de donationibus tract.* 1. *discurs.* 2. *part.* 10. Vnde cum hic donans poterat cogi ad vendendum favore Religionis, & tamen donavit, non per hoc cessat causa necessaria, quia si non donasset, cogi potuisset ad vendendum, & ita magis pretium, quam rem donasse censetur, quòd pretium si venditio fuisset, & venditor donare potuisset. Præter quod donatio facta Religionis dicitur potius remuneratio laboris, operumque spiritualium, quæ faciunt, ita quòd non subiacet statuto requirenti, aliquam solemnitate in donationibus, ut disputat, & decisum refert Alberic. *in tract. de statutis, lib.* 1. *q.* 122.

Duodecimo objiciunt Theatinos teneri ad emendum directum dominium, à Carthusianis, allegant Decis. Rotæ 223. *num.* 6. & *seq. in novissimis collect.* per Farinac. Et quoties Ecclesia emit pro ampliatione, vel constructione, ultra pretium tenetur etiam ad rescindendum vicino interesse, quod patitur, asserunt Giurb. *decis.* 86. *num.* 14. Respondeo primò, quod decisio prædicta nihil dicit. Secundò, si quid suboscure ab ea colligi poterit, loquitur secundum Bullam, & statutum locale Urbis Romæ in materia juris congrui, & sic extra terminos causæ, cum id de Jure communi non procedat. Nec locus Giurbæ obstat, quia loquitur, quod quando Ecclesia emit partem fundi, vel domus pro ampliatione, tenetur ultra pretium ad interesse passum ex divisione rei, quod interesse sicut consideratur à Jure in illo casu, ita in casu nostro nullius considerationis habetur ab eodem jure jus prætensi laudemii in venditione facta favore Religionis.

Et tandem existimant, rescissa transactione deberi majus pretium emptionis ex causa laudemii debiti Domino directo. Sed non sumus in iudicio rescissionis transactionis super indebita solutione, & promissione laudemiorum, in quo non cadit quæstio majoris pretii; & si essemus in rescissione venditionis neque hæc quæstio considerari potest, quia si de jure communi solutio laudemii pertinet ad emptorem, Borell. *tom.* 1. *summa decis. tit. de laudem. numer.* 31. & 32. & Ciarlin. *controv.* 106. *numer.* 67. & est absolutum in Regno ex traditis per Franch. *decis.* 430. nihil onetis inferri venditori, si emptor est immunis à solutione laudemii, & ita cessat etiam prætensio majoritatis pretii.

Solutis igitur omnibus objectionibus remanet magis vera, & constans justitiæ causæ, quod Theatini non tenentur

tur ad laudemium, & quindennium, sed declarata nulla (prout est) transactione esse absolvendos cum indebitè soluti repetitione. Et supplico SS. Virginem dirigere mentem Dom. Judicum in hanc sententiam, quam verissimam puto, ut facilius videamus gloriosum templum ejus in nobilissima Platea Tolerti hujus Civitatis devotissimæ nominis SS. Virginis Mariæ Lauretanæ.

His discussis coram Illustriss. Domino Episcopo Aversano Delegato Apostolico præsentis causæ fuit decisum secundum prædicta. Et spero eandem sententiam fore confirmandam, si per Carthusianos appellabitur, nam omnibus prædictis summa ratio inest, quæ pro Religione facit leg. sunt persone 43. ff. de religiof. & sumptibus funer. Petr. Gregor. Tholosan. in tract. de benefic. cap. 14. numer. 8. Et in dubio etiam judicandum est, laudemium non deberi Card. Mant. decis. 336. numer. 4.

DISCEPTATIO CCCLXXIX.

SUMMARIUM.

- 1 Duellum quid sit, & unde dictum.
- 2 Duellum dupliciter accipitur, & qualiter.
- 3 Duelli requisita essentialia quæ sint.
- 4 Duellum quo jure prohibitum sit.
- 5 Mortui in duello privantur sepultura Ecclesiastica.
- 6 DD. referuntur qui tenent sententiam relataam.
- 7 Duellum privat sepultura Ecclesiastica si sit notorium.
- 8 Sepultura non denegatur duellantibus in licito duello.
- 9 Sepultura non denegatur mortuo in pugna, quæ non sit duellum.
- 10 Sepultura non denegatur mortuis extra duellum cum signis poenitentia.
- 11 Sepultura non est deneganda mortuis ex vulnere extra locum duelli, cum signis poenitentia, sive in eadem die, sive postea.
- 12 Regens de Marinis tom. I. c. 110. improbat.
- 13 Stylus Curia quando habeat vim legis.
- 14 Mori an dicatur in duello qui moritur extra illud, & quando.
- 15 Legis forma qualis sit, & qualiter consideretur à Legislatore.
- 16 Duellum solum acceptantes an incurrant excommunicationem contra duellantes.
- 17 Extrahere tentantes ab Ecclesia incurrunt poenam excommunicationis, etiam non sequuta extractione.
- 18 Sepultura Ecclesiastica denegatur illis, qui moriuntur in torneamentis.
- 19 DD. referuntur qui sententiam relataam tenent.
- 20 Sepultura non denegatur mortuis extra torneamenta cum signis poenitentia.
- 21 Armigeri, & inservientes cum armis in torneamentis, sepultura Ecclesiastica non privantur.
- 22 Pii V. Bulla prohibentur Taurorum agitationes, refertur, & cum aliis concordatur.
- 23 Episcopi, omnesque Prælati tenentur facere publicari Bullam Pii V.
- 24 Clericis est prohibita venatio clamorosa, & quando.
- 25 Bulla Greg. XIII. refertur permittens agitationes Taurorum ad instantiam Regis Hispaniarum.
- 26 Sepultura Ecclesiastica non denegatur morientibus occasione agitationis Taurorum.
- 27 Sepultura denegatur secundum aliquos talibus morientibus ex agitatione Taurorum.
- 28 Clerici in sacris, vel Beneficiati, aut Regulares non possunt in agitationibus Taurorum interesse.
- 29 Sepultura Ecclesiastica privantur mortui iustitiati, si moriantur impenitentes.
- 30 Sepultura Ecclesiastica non privantur mortui iustitiati, si moriantur poenitentes.
- 31 Iustitiati quanto tempore debent esse in patibulo.
- 32 Iustitiati ubi sepeliendi sint.
- 33 Sepultura an sit concedenda cadaveribus defunctorum exenteratis.
- 34 Excommunicati hodie quando sint evitandi.

35 Immunitate Ecclesiastica an priventur qui post mortem reponuntur in Ecclesia.

A R G U M E N T U M.

Sepultura Ecclesiastica an priventur mortui in duello, vel extra duellum ex vulnere illato in illo, si signa dederint poenitentia, & an mortui in torneamentis, vel in agitatione Taurorum, & an iustitiati, vel exenterati, & an mortuus gaudeat immunitate Ecclesiæ.

JURIS SEPULTURÆ,

P R O

Mortuis in duello, dantibus signa poenitentia, vel mortuis extra conflictum ex vulnere illato in illo, & dantibus signa poenitentia. De mortuis in torneamentis; in agitatione Taurorum. De iustitiatis, & exenteratis an sepultura priventur, & tandem an mortuus gaudeat immunitate Ecclesiastica.

DE mortuis in duello, in torneamentis, Taurorum agitatione, iustitiatis, & exenteratis, an priventur sepultura Ecclesiastica?

Pro intelligenda suppono primò, duellum idem esse, quod duorum bellum, id est, singularis pugna, seu græcè Monomachia, ut notat Glossa in cap. Monomachia 29. quest. 3. Lezana in summa quest. regul. tom. 2. part. 3. in verbo, Duellum, num. 2. cum Sylvest. in eodem, num. 1. Eligius Balseus tom. 1. in verbo, Duellum, Passeratus in verbo, Duellum, ibi, Duellum id est à duobus, ab antiquis dicebatur quod postea dictum est bellum, Joann. Caramuel in Theolog. fundament. num. 412. Joann. Baptista Scortia in select. Summ. Pontific. theoremate 290. Marcus Vidal in arca de duello in prenotatis, num. 20. Archiepiscopus Salernitanus P. D. Gregorius Carrafa in duello, in principio, Anton. de Escobar in Theolog. moral. exam. 7. controvers. 2. §. 7. numer. 22. Aufonius Noth. Attic. in compend. Diane, in verbo, Duellum, Martin. Beccan. de virtutibus Theolog. cap. 26. de duello, num. 1. Franc. Pelliz. in manuali Regul. tom. 1. tract. 6. cap. 2. numer. 36. Binsfeldius part. 3. in Enchiridion de 5. præcept. §. 5. & Ermannus Bussembao in Medulla Theolog. moral. lib. 3. tract. 4. capit. 1. dub. 5. art. 1. in principio.

Quod duellum dupliciter accipitur propriè, scilicet, & impropriè. Impropriè sumitur pro quocumque certamine inter duos, sive licitè, sive illicitè illud fiat. Propriè autem duellum est certamen, bellum, seu pugna inter duos, vel plures in pari numero privata autoritate, deliberata ab utraque parte, sponte, statuto loco, & tempore cum periculo occisionis, mutilationis, vel vulneris, ita post alios Ludov. Caspensis in cursu Theolog. tom. 2. tract. 17. disput. 7. sect. 2. num. 23. Lezan. in verbo, Duellum, Bonac. de censuris, disput. 2. quest. 6. punct. 2. Vidal. de duell. inquis. 4. numer. 2. ubi pro constitutis essentialibus duelli proprii, & formalis assignat locum determinatum, & statutum tempus utrumque sponte, & ex communi consensu assignatum, unde à Clemente VIII. excommunicantur committentes duellum formaliter tale, & non comprehenduntur illi, qui nullo statuto tempore, vel loco illud committunt, ut bene Vidal. ubi supra, plura corollaria circa hoc factum refert P. Petrus de Murg. tom. 2. disp. 11. per totam.

Suppono secundò, duellum prohibitum esse tam jure Cælesteo, quàm à Sacris Canonibus variis in locis, & sub diversis poenis temporalibus, & spiritualibus. Primò enim Constantinus Imperat. in lunica, Cod. de gladiat. illud prohibet, cujus constitutionis meminerunt Julius Papa II. in constitutione sua, quæ incipit Regis pacifici & Gloss. in Canone Monomachiam 2. quest. 5. Scortia theor. 391. num. 3. jure etiam Canonico prohibetur à Nicolao Papa in dicto 6. Monomachiam, à Cælestino III. in cap. Curia, il 1. de purgat. vulg. & ab eodem Cælestino in cap. Henricus ultimo, de cleric. pugnant. in duello, ab Alexandro III. in cap. porro, il 1. eodem tit. de cler. pugnant. in duell. In Concilio Valentino Gallia il 3. fuit etiam prohibitum sub Lothario Imperatore Can. 11. per Tridentinum etiam sess. 15. cap. 19. de reformat. prohibetur, & per Gregorium XIII. in sua bulla 72. tom. 2.

72. tom. 2. per Clementem VIII. in Bulla 2. & aliis sanctionibus prohibetur, de quibus Episcopus Salernitanus in tract. de duello, per totum, Murgia ubi supra, quibus positis.

5 Conclusio est affirmativa, scilicet mortuos in duello privari Ecclesiastica sepultura, ut ex Bullis Julii II. Leonis X. Clementis VII. & Pii IV. & ex Concilio Trident. & Constitutionibus Gregorii XIII. & Clementis VIII. in quibus præter confirmationem, & innovationem Constitutionum dictam poenam infligentium Monomachiam committentibus in Terris Ecclesiæ extenditur illa ad duellum exercentes ubique, quod etiam constat ex Rituali Romano in Rubrica de exequiis tit. quibus non licet dare Ecclesiasticam sepulturam, ibi: Morientibus in duello, etiam si ante obitum dederint poenitentia signa.

6 Quam conclusionem tenent omnes, inter quos sunt Thomas Delbene de immunit. Eccles. part. 2. cap. 16. sub num. 2. Barbosa decis. Apostol. in verbo, Duellum, collect. 261. idem de jure Eccles. part. 2. lib. 2. cap. 10. numer. 45. & in Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 19. numer. 20. & in cap. Felicis, numer. 7. de torneamentis, Stephan. Gratianus cap. 410. Ventrigl. in praxi annot. 52. num. 21. Lezan. in verbo, Duellum, numer. 14. Samuelius de sepulturis tract. 1. disp. 5. controvers. 9. conclus. 5. Diana part. 11. tract. 6. resolut. 26. Vidal. in arca vital. tit. de duello, inquisit. 6. numer. 45. Scortia theore. 382. Bartholomæus Gassianus in manuali Episcoporum, verbo, Duellum, numer. 6. Castrum Palao tom. 1. tract. 6. disp. 5. lib. 7. numer. 5. Martinus Beccanus in tract. de virtutibus Theolog. cap. 26. quest. 8. Joannes Sancius in selectis, disp. 36. numer. 5. & 7. Binsfeldius in Enchiridion, part. 3. cap. 12. de 5. præcept. §. 5. de bello, in fine.

7 Explicatur tamen conclusio supraposita, ut Ecclesiastica sepultura duellantes privari non debeant, nisi notorium sit in duello decessisse, ita ut nulla tergiversatione celari possit, ita Eligius Bassius in verbo, Duellum, numer. 9. Joannes Macadus nel trattato del perfetto Confessore, e cura dell'anima tom. 1. lib. 3. part. 3. tract. 6. documento 5. numer. 11. Fagundez de præceptis Decalogi, lib. 5. cap. 8. numer. 9. & 11. Sanchez, Suarez, Villalobos, & alii apud Joannem Sancium in select. disput. 36. num. 11. qui admonet Paræcos, ut ponderent, & considerent, quod si notorium non sit esse mortuos in duello non debent illis denegare sepulturam Ecclesiasticam, quia publica poena infligenda non est, nisi qualitas publici peccatoris probetur, ut bene Peregrinus de duello, quest. 7. numer. 3. in fine.

8 Ex quo inferitur non debere negari sepulturam Ecclesiasticam morienti in duello, seu pugna, quæ licita sit secundum probabilem opinionem, tum quia prohibitio sepulture procedit à jure Ecclesiastico humano, & opinio probabilis facultatem concedit in his, quæ jure humano interduntur. Et data facultas sepeliendi more Ecclesiastico, tum quia notorium non est, immò nec publicum dici potest, quod contra se habet probabilem opinionem, notorium dico non est illud, quod ita oculis omnium pater, quod possit tergiversari, nec publicum dici valet, quia publicum, seu famosum (quod idem est) dicitur, quod fama publica proclamatum est.

9 Secundò inferitur, & à fortiori sepulturam negari non posse Ecclesiasticam decedentibus in pugnis, quas duella non esse DD. tradunt, de quibus alias Deo dante dicemus, nec poterit denegari decedenti in pugna, de qua dubitatur si verè fuerit duellum, nec ne, quia nemo pro culpa dubia, & incerta puniri debet poena certa, tunc quia in dubiis reo favendum est, eo quod in criminalibus probationes, contra reum luce clariores esse debent, unde Regula juris statuit cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius quam actori, ut in Regula 12. de reg. jur. in 6. leg. favorabil. de reg. jur. unde dicunt Doctores, quod Judex gravissimè peccat interrogans reum, dubitans an possit juridicè interrogari, ut bene Laurent. de Peyrin. in formula Prælat. littera R, cap. 9. numer. 8. per doctrinam Bann. 2. quest. 69. art. 1. dub. 2. Salon controvers. 3. conclus. 2. quod si quis dicat, quod in dubio standum est pro custodia legis, tunc respondeo cum Francisco de Amico tom. 5. disput. 5. sect. 1. num. 249. quod illud axioma intelligi debet de legibus non poenalibus, unde Pater Macadus in tract. del Perfetto Confessore, tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 6. documento 5. numer. 12. dixit non debere privari sepultura Ecclesiastica morientem in duello, nisi præcedente sententia, quod sequitur Lezzana tom. 2. quest. regular. in verb. Duellum, num. 15. & in

tom. consultorum conf. 49. num. 32. cum Baunio in Theolog. moral. disput. 3. tract. 2. quest. 19. Eligio Bassio tom. 1. in verb. Duellum, numer. 9. Joannes Sanc. disput. 36. num. 12. Dian. par. 11. tract. 8. resolut. 21. Castrum Palao tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 7. numer. 21. Joannes Baptista Scortia theore. 352. Pellizzar. in manual. tom. 2. tract. 8. cap. 5. numer. 148. quod si quis dicat Clementem VIII. in sua Bulla, de qua supra, dixisse duellantes in conflictu mortuos sepultura Ecclesiastica privari, unde videtur, quod sit poena inflicta ipso jure, igitur lata sententia; ergo nulla alia sententia opus est, tunc dico, quod licet non desideretur sententia ad hoc, ut decedentes in duello, poenam incurrant privationis sepulture à Clemente VIII. inflictam, tamen desideratur sententia declaratoria duelli commissi, & mortis in ipso conflictu passæ, ad hoc ut poena illa per aliam sententiam latam debita executioni demandatur; scio tamen Petrum de Murga tom. 2. disp. 11. dub. 1. in fine, dixisse non requiri talem sententiam declaratoriam.

Secunda conclusio est, quod illi, qui ex vulnere accepto cum signis poenitentia obierit sepeliri poterit in Ecclesiastica sepultura, nec ea privabitur: quæ conclusio duplicem habet partem. Prima dicit, quod duellantes decedentes in eodem conflictu loco, licet signa poenitentia dederint privari debent sepultura Ecclesiastica, ita docent Lezzan. tom. 3. part. 3. in verb. Duell. num. 14. Marcus Vidal. in arca vitali, inquisit. 3. numer. 45. Joannes Sancius in select. disput. 36. num. 7. & 9. Joannes Macadus del perfetto Confessore, tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 16. docum. 5. numer. 10. Dian. part. 4. tract. 4. resolut. 192. & part. 11. tract. 6. resolut. 26. Samuel de sepult. tract. 2. disput. 1. controvers. 8. conclus. 2. numer. 3. Barbosa in Trident. sess. 25. de reform. cap. 19. numer. 20. & in cap. Felicis, numer. 7. de torneamentis, cum Gratian. cap. 410. cum Thom. Hurtado variar. resolut. tract. ult. resolut. 5. §. 6. numer. 196. cujus ratio est, quia, qui in loco duelli ex vulnere in eo inflicto moritur verè decedit in duello, quod solum exigunt jura, de quibus supra.

Secunda pars conclusionis est, quod ille, qui ex vulnere in conflictu duelli inflicto moritur extra locum duelli, cum signis poenitentia, sive eodem die, sive altero ex sequentibus, privandus non est sepultura Ecclesiastica, ita Marcus Vidal. ubi supra, numer. 46. Joannes Macadus num. 10. Lezzan. ubi supra, & tom. 4. consult. 49. Portel. in dub. part. 3. cas. 10. Dian. part. 2. tract. 15. resolut. 52. & part. 4. tract. 4. resolut. 192. & part. 5. tract. 3. resolut. 99. Hurtadus 2.2. disput. 170. sect. 1. §. 178. cum Carafa de duell. tract. 2. sect. 3. qu. 19. num. 9. Baucio in miscell. tom. 1. quest. 438. Possentio quest. moralium, in verb. Duellum, numer. 6. Mancino in pract. de infirm. in ordine ad sepulturam, numer. 34. Aegydius Trullench. de jur. Parochi, cap. 9. dub. 7. numer. 7. Barbosa. part. 3. de potestate Paroch. cap. 26. numer. 45. & in Trident. dicta sess. 25. capit. 19. num. 20. & de jure Ecclesiastico, part. 2. lib. 2. cap. 10. numer. 45. & ante omnes Sancius in select. disput. 36. numer. 9. cujus ratio est, quia Concilium, & jura dicunt sepulturam denegandam decedentibus in ipso conflictu; ergo colligitur concedendam, si extra locum duelli vivi essent deportati, & tunc signa poenitentia dederint, quamvis statim morerentur; quia tunc non verificatur in ipso conflictu decessisse, sed extra conflictum, quamvis illico decesserint, unde contra Peregrin. de duell. quest. 7. numer. 4. & contra alios tenet Sancius cum aliis ubi supra, tum quia jura prohibentia cadavera decedentium in duello, non posse sepeliri in Ecclesia dicunt, quod si in ipso conflictu moriantur, & in pugna actuali, non autem decedentium ex vulnere in duello illato, quia valet argumentum quod sumitur à forma verborum, à qua sine certa scientia non est recedendum, l. non aliter, ff. de legat. 3. cum concordantibus.

Unde patet non bene dixisse Reg. de Marin. tom. 1. controu. capit. 110. dum ait excommunicationem illatam à Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. & alias constitutiones Pontificias, imponentes poenam excommunicationis contra duellantes comprehendere etiam illos, qui moriuntur extra duellum licet signa poenitentia dederint, ubi adducit decretum Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ; ubi tempore Cardinalis Boncompagni, fuit dictum, quod sepeliantur loco depositi quidam qui mortui fuerunt extra duellum signis poenitentia, quia veritas est contraria per ea, quæ supra dicebamus, neque obstat praxis sacra Poenitentiarum Romanæ ad dicta per Samuel. de sepult. tract. 2. disput. 1. controu. 8. conclus. 4. per Urtad. variar. resolut. tract. ult. tom. 2. resolut. 5. §. 6. numer. 196. per Dian. part. 11. tract. 6. miscell.

- miscel. resolut. 76.* nam ad decretum Curiae Archiepiscopalis Neapolitan. respondeo fuisse sepultos in Ecclesia loco depositi, nec nobis obstat, sicuti neque obstat Praxis sacrae Pœnitentiariae Romanae, quia stylus praxis Pœnitentiariae Romanae vel Curiae tunc solum habet legis vim, quando habet Summi Pontificis præceptum formale aut virtuale, ut bene Marcus Vidal. *inquis. 3. de duell. conclus. 2. numer. 22.* Dian. *part. 5. tract. 14. resolut. 102.* qui ait quod licet communissimum sit, quod stylus, seu praxis Curiae faciat jus juxta notata ex Barbof. *in cap. ex litt. numer. 3. de constitut.* tamen hoc procedit si stylus à communitate pro jure, aut lege sit receptus vel à Principē qui legem condere potest, & jus, sit sua autoritate confirmatus, ut bene Barb. *in rubr. tit. de constit. numer. 4.* stylus vero nihil aliud, quam praxis Curiae recepta, seu confirmata dicitur Barbof. ubi suprà, immò in dubio stylus non præsumitur, ut ait idem Barbof. *in cap. quam gravi, numer. 5. de crim. fal. cum Mascard. de probat. concl. 258. juncta conclus. 1338.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 8. numer. 7.* unde tanquam quid facti, qui stylum allegat probare debet illum adesse, & licet verum sit, quod Barbof. dicit, quoddam iudex debet supplere circa stylum curiae, tamen hoc intelligi debet de stylo notorio vim legis habente.
- 13 Cum igitur non constet stylum, seu praxim pœnitentiariae allegatam à Samuelio ubi suprà, neque vim legis habere per consequens sit, quod argumentum ex stylo non urget, quod si hoc procedit in sententia, ut ait Diana *p. 12. pag. 177.* quod dicit stylum non obligare in foro conscientiae, multo magis dicendum est stylum Curiae Romanae non esse sequendum in partibus, nisi sit firmatus speciali decisione Papae, cum sit varius modo albus, modo niger, ut ipse dicit.
- 14 Circa vero alia, de quibus Thom. Urtad. ubi suprà dico non vere mori in duello, qui ex lethali vulnere in duello accepto decedit; nam aliud est mori in duello, quod est mori in actuali pugna, certamine, conflictu, &c. & aliud est mori ex vulnere, & effectu causato in actuali pugna, ut ex se patet, quapropter Concil. Trident. & constitutiones Apostolicæ prohibent sepeliri in loco sacro cadavera decedentium in duello, nihil autem disponunt circa decedentes extra duellum ex vulnere in duello accepto: ergo pœna privationis sepulturae Ecclesiasticae non habet locum in prædictis, undè malè Regens de Marin. ubi suprà extendit pœnam in illo qui dedit signa pœnitentiae mortuo extra duellum, quia in omnibus legibus interpretandis proprietates verborum servanda per Text. *in l. non aliter, ff. de leg. 3. & in l. prospexit, ff. qui, & à quibus, capit. 2. de transl. Episcoporum.* Suarez *de legibus lib. 6. capit. 1. numer. 7.* Salas *de leg. disput. 21. sect. 3. numer. 4.* Pellizz. *tom. 2. part. 4. in verb. leges regul. numer. 32.* quia Legislator debet procurare legem claram esse, ac distinctam, ut firma illa sit, & cavillationes vitentur, *capit. Abb. §. propterea de verb. signific. immò legem pœnalem odiosam, & præceptivam intelligendam esse secundum proprietatem naturalem verborum ipsius legis, sed sic est quod verba Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de reform. dicunt, (& si in ipso conflictu decesserint perpetuo careant Ecclesiastica sepultura) quæ verba communi acceptione, & usu intelliguntur de moriente in actuali certamine, ac pugna, non autem de decedente extra locum, & actum pugnae ex vulnere accepto.*
- 15 Concurro tamen cum eodem Reg. de Marin. *tom. 1. var. capit. 10.* dicente excommunicationem latam a Conc. Trident. sess. 25. capit. 19. & ab aliis constitutionibus Pontificiis imponentibus pœnam excommunicationis contra duellantes comprehendere etiam illos qui solum acceptant duellum, sed pugna non sequitur nec acceperunt ad locum destinatum pugnae, & ad hoc adducit Naldum *in summ. in verb. duell. in fine,* & melius Peregrinum *de duello quaest. 21.* & hoc multo magis attendita Bulla Clementis VIII. sub die 16. Calend. Septembris 1592. in qua Bulla non solum declarantur excommunicati provocantes, & pugnantes, sed etiam mandantes, consulentes, & quomodolibet se immiscentes, etiam si neque pugna, neque accessus ad locum duelli subsequutus fuerit, sed qui pugnam acceptat se immiscet duello, ergo sicut provocans, ita qui pugnam acceptat eandem censuram incurrit, sicut in simili reum extrahere tentans ab Ecclesia, licet non sequatur extractio, incurrit in eandem pœnam excommunicationis, quam incurrit extrahens cum effectu, ut dicunt Mar. Ital. *de immunit. capit. 6. §. 2. à numer. 54. usque ad 62.* Ambros. *de immunit. cap. 15. num. 6.* Farinac. *de immunit. cap. 2. num. 322.*
- Peregrin. *de immunit. cap. 14. num. 5.* Diana *tract. 1. resolut. 15.*
- Tertia conclusio illi, qui moriuntur in torneamentis privantur Ecclesiastica sepultura: pro hujus conclusionis intelligentia supponendum est torneamenta dici ex eo, quod qui illa exercent circumeundo vadunt, & circumeundo se percutiunt, & feriunt, ita Abb. *in capit. 1. de torneam. ubi etiam ait ludos prædictos à feriendo appellari, quandoque ferias, seu nundinas vulgariter tamen torneamenta dici, quæ solent fieri ad ostendendas vires, & audaciam Barbof. in dict. capit. 1. dixit mortes, & animarum pericula sæpe provenire ex torneamentis, propterea Prælati Ecclesiæ torneamenta prædicta prohibent, sicut quemlibet alium periculosum ludum, & apponere solent pœnam excommunicationis contra facientes, ut notat Abbas Panormit. in d. capit. 1. quidquid per legem civilem fuerint permissa in l. 1. §. bestias, ff. de postulando, ratio vero ea est, quia licet ludum exercere pro viribus demonstrandis, videatur actus indifferens, tamen rei veritate, quia imminet periculum mortis ideo prohibentur, ut bene Sylv. *in verb. torneam. quæ cum Abbate & Host. docet ludum hunc prohibitum esse & omnem alium, ex quo probabiliter mortis imminet periculum in leg. unic. Cod. de gladiatoribus, immò dicit Sylv. Text. in l. 2. §. item Senatus, ff. de postulando intelligi debere de alio ludo, propterea ludus causa virtutis, seu virium expiendarum, ubi nullum mortis periculum regulariter imminet nullo jure, nec canonico quidem prohiberi, & sic ad damnum ex eo sequutum quis non teneri, nec ei imputari in l. qua act. §. si quis in colluctat. ff. ad l. Aquiliam, quibus positus.**
- Conclusio nostra fuit, quod illi, qui in torneamentis moriuntur Ecclesiastica sepultura privari debent, quam sic firman Samuel. *tract. 2. disput. 1. contrav. 8. conclus. 2. cum conclus. 6.* August. Barbof. *de jur. Eccles. part. 2. lib. 2. capit. 10. numer. 45. & de off. Par. part. 3. cap. 26. numer. 45. & in d. cap. 1. numer. 1. & 7. de torneam. Gened. collect. 13.* Gratian. *cap. 410.* Joannes Baptista Ventriglia *in Praxis. rer. notab. annot. 52. num. 21.* sic est definita conclusio in Concil. Later. sub Alex. III. de quo *in cap. 1. cit. de torneam.* igitur quando exercentur hujusmodi ludi cum periculo mortis, vel vulnerum privantur exercentes sepultura Ecclesiastica ita Nald. *in ver. lud. Marc. Vidal. in tit. de charit. præcept. inquis. 3. num. 58.* qui dicunt peccare mortaliter tales lutores, sicut peccant funambuli, & cæteri taurorum agitantes, nisi tamen talis cautio adhibeatur, ut raro mors, aut vulnus grave sequatur; quia tunc non peccarent.
- Probabile etiam est privatos esse sepultura Ecclesiastica illos, qui extra locum torneamenti ex vulnere in eo accepto decedunt, ad notata per Sylv. *in verb. sepult. quaest. 7.* probabile vero etiam est hos tales non privari sepultura Ecclesiastica quia cum lex prohibens torneamenta sit lex pœnalis consequenter est restringenda nec extenditur ad casus non expressos licet militet eadem ratio, igitur Text. *in capit. 1. de torneam.* procedit solum in eo, qui moritur in illis, ut bene Marc. Vidal. *in arca vit. tit. de monial. numer. 106.* quia solum loquitur Alex. III. *in cap. 2. de torneam. de mortuis in illis, ut in simili supra dicebamus de mortuis extra duellum, ad notata per DD. supra citatos.*
- Illis verò, qui sunt armigeri, & serviunt in armis eis, qui se in torneamentis exercent periculosos, sepultura Ecclesiastica non privantur, quia dicti armigeri eadem pœna puniri debent, sed non circa pœnam privationis sepulturae Ecclesiasticae, quæ solum procedit in illis, qui moriuntur in torneamentis pro ut nec incurrun pœnam privationis sepulturae qui sunt adstantes ludis prædictis Barbof. post alios *in dict. cap. 1. de torneam.* per Text. *in cap. ad Aud. il 2. de torneam.* sicut etiam probatur ex omnibus, quæ suprà adduximus in materia duelli, quod si quis occidatur vel mutiletur in torneamentis omnes illi, qui venerunt causa pugnandi sive se exercendi in dicto ludo, etiam si ipsi non occiderint, vel mutilaverint sunt irregulares sicut illi in bello injusto, seu illicito sunt causa bellandi *capit. 1. 15. quaest. 1. capit. si de penit. dist. 1.* Sylv. *in ver. torneam.* Busscmbaus *in tract. theolog. mor. lib. 4. & lib. 7. cap. 5. dub. 4. resolut. 6.* Basseus *in variar. torneam.* cum Bonacina *disput. 7. quaest. 4. punct. 4. numer. 3.* qui dicunt quod si in bello injusto unus occidatur totus exercitus sit irregularis saltem si aliqua ratione sit cooperatus in qua irregularitate poterit Episcopus dispensare, ut bene Sylv. *in ver. torneam.* sicuti poterit dispensare Episcopus, si fiant irregulares propter adfidentiam in bello injusto.

Quarta conclusio illi, qui moriuntur in agitatione taurorum privantur sepultura Ecclesiastica.

22 Quæ conclusio, ut intelligatur supponendum est Pium Papam V. die 1. Novembris 1567. fecisse constitutionem, quæ incipit de salute gregis, quæ est in *bullario, tom. 3. bull. 48. in ord. publicata* 15. die ejusdem mensis, ubi in §. 2. prohibet omnibus, & singulis Principibus Christianis, etiam Imperiali, regali, vel alia quacumque dignitate constituti, vel quibuscumque communitatibus, & rebus publicis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, ne in suis territoriis spectacula publica vel privata, ubi taurorum, aliarumque ferarum agitationes exercentur milicibus etiam, cæterisque personis prohibet, ne cum tauris, & aliis bestiis in præfatis spectaculis ipsi tam pedestres quam equestres congregi audeant, subdit in §. 3. quod si quis eorum ibi mortuus fuerit Ecclesiastica careat sepultura & §. 4. Clericis quoque tam regularibus, quam secularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus vel in sacris ordinibus constitutus sub excommunicationis pœna ne eisdem spectaculis intersint, dicit in §. 6. quod si feudatarii Ecclesiæ permittant dictas agitationes taurorum ut amittant feuda, quæ habent ab Ecclesia, tamen in §. 7. præcipit in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione æternæ maledictionis omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, & cæteris Ordinariis, ut Bullam prædictam publicari faciant sub pœnis, & censuris de quibus ibi, & Summi Pontificis eadem mens fuit, quæ in Alexandro III. etiam fuit in Concil. Lateran. cap. 2. immò Innocent. III. & Eugen. ut in *capit. 1. de torneam. unde exclamabat August. in Psalm. 147. de quo in Cod. vident, 86. dist. Vident inquit Augustinus homines venatores, & delectantur; vae miseris, si se non correxerint, quæ enim venatorem vident, & delectantur videbunt salvatorem, & tristabuntur: ponderat Gloss. in capit. qui venat. in verb. ejusdem 86. dist. D. Augustin. in Psalm. 102. qui ait quod duplex est venatio: prima dicitur arenaria, cum quis pugnat in arena cum Bestia dentata. Secunda dicitur venatio saltuosa, quæ fit in silvis & saltibus. Prima quæ dicitur arenaria illicita est, & peccant mortaliter qui illam exercent, immò qui eam aspiciunt: secunda saltuosa dicitur licita, illicita tamen ex tempore, ut in diebus jejuniorum, cap. 13. 86. dist. illicita ex personis, unde Clericis non est licita, licet pauperes sint ut in *tota dist. 23. ubi Barbof. & alii, ideo clericis est illicita venatio clamorosa, quæ fit canibus si raro fiat, & sine scandalo ut post alios Bassie. in verb. ven. num. 3. sic etiam Monachis, & Prælati prohibetur Clem. ne in agro, de statu Monachorum.**

23 Suppono etiam Gregorium XIII. ad instantiam Philippi II. Hispaniarum Regis concessisse Bullam quandam 25. Augusti 1575. quæ incipit *exponi nobis*, quam refert Quar. in *summ. Bullar. in ver. torneam.* per quam Bullam permittum est ad instantiam dicti Regi tam laicis, quam fratribus taurorum exercitationi intercedere cum istis conditionibus: Primo quod dictæ agitationes non fiant in diebus festivis: Secundo quod ex dictis ludis quam fieri poterit procurent Principes, ne sequatur mors alicujus: cujus Bullæ tenor, non est in Bullario magno, sed illius meminit Quaranta cum Scorzia *theorem. 244. cum Barbof. in cap. 1. de torneam.* & cum aliis apud eundem, postea Clem. VIII. teste Quar. ubi supra constitutionem aliam edit pro Regibus Hispaniarum ut possint permittere taurorum agitationes, dummodo non accedant personæ Ecclesiasticæ; quibus positis.

26 Conclusio nostra dicit hos tales morientes occasione agitationis taurorum sepeliendos esse in Ecclesiis, ita contra Samuel *contro. 8. de qua supra conclus. 1. Ventrigl. in prax. annotat. 52. §. unico numer. 21. nostra sententia tamen approbatur à Barbof. d. cap. 1. numer. 7. à Scortia theorem. 245. cujus ratio est, quia lex pœnalis non debet extendi ad casus etiam similes, sed in d. cap. 1. de torneam. solum agitur de torneamentis, non verò de agitationibus taurorum, ergo istæ non veniunt in illius dispositione.*

27 Probabile tamen est privari debere sepultura Ecclesiastica secundum aliquos, de quibus Murg. *disput. 20. tom. 2. fol. 366.*

28 Unde infertur peccasse mortaliter olim quoscumque Clericos sacris initiatos beneficiatos, & religiosos assistentes agitationibus taurorum contra prohibitiones Pii V. & Gregor. XIII. nunc vero peccare mortaliter religiosos, qui talibus agitationibus adsunt contra prohibitiones Clementis VIII. qui dictam legem pœnalem, & prohibitionem præ-

decessorum Pontificum ad solos religiosos restrinxit, quod intelligitur secluso scandalo, & contemptu, ita ut Guttier. *canonic. quest. cap. 7. Suarez disp. 18. sect. 5. Salas sect. 9. num. 58. quia habet pœnam gravem arguentem in transgressione peccatum mortale, de qua re Marc. Vidal. de duell. inquisit. 5. Dian. part. 3. tract. 6. resolut. 1. vers. 4.*

Quinta conclusio illi, qui moriuntur à justitia condemnati ob sua delicta, vel suspensi, vel alio modo, privari non possunt sepultura Ecclesiastica distinguendo tamen conclusionem in duas partes, quarum prima est, si reus impœnitens decedit, secunda pars si pœnitens: prima si impœnitens sepultura privari debent, sicut & Sacramentis, ita Gloss. in *cap. ex parte in ver. communicabitur* ibi vel pro suis sceleribus interficiuntur de sepultura quam Gloss. notat ibi Abb. *numer. 4. loqui de impœnitentibus sic S. Anton. in summ. part. 3. tit. 10. cap. 5. §. 9. dicens, quod suspensus vel alio modo justitatus propter scelera sua si moriatur impœnitens, denegantur ei sacramenta & sepultura, quem sequitur Joannes Baptista Ventrigl. in prax. rer. notab. annot. 52. de elect. sepultura, §. unico, numer. 21. Sylv. in verb. sepult. num. 10. Samuel. de sepult. tract. 2. disp. 2. contro. 7. conclus. 9. per Text. in cap. placuit 23. quest. 5. ubi Gloss. in ver. pro suis. Secunda pars conclusionis erat, quod si justitatus cum pœnitentia decedat, tunc sacramenta, & sepultura illis denegari non debet Gloss. in *can. quest. in ver. impatib. 13. qu. 2. & Clem. cum 2. in ver. pœnitentia de sepult.* nam suspensi, vel decapitati, sive alia pœna afflicti pro scelere, dummodo ipsos pœnituerit posse sepeliri in Ecclesia, cum solemnitates ipsæ, & aliorum officiorum, ubi dicit Text. in *cap. fin. 13. quest. 2. & in Clem. 1. de pœnit. & remiss. nam illa pœna si sufficiens est pro delicto prodest ut in alia vita non puniatur de eodem delicto, quia scriptum est (non judicabit Deus bis in idipsum) ut in *capit. fin. & in capit. quod ergo 23. quest. 5. sic peccat mortaliter teste Samuel. ubi supra conclus. 10. denegans sepulturam Ecclesiasticam talibus justitiatis, quod dixerat Baldus in capit. 1. §. injur. de pace juram. firmanda, ubi post enumeratos casus, in quibus pœna furæ imponitur, & adducto Text. in l. capital. §. famosos, ff. de pœnis, inquit, qui non debent in patibulo remanere ultra eundem diem ex Deuter. cap. 22. & Josue cap. 8. & dum adest jus divinum nulla consuetudo in contrarium valet, nec excusetur cap. fin. de consuetud. & sic observat Romana Ecclesia, quæ est cæterarum Ecclesiarum mater.***

Justa tamen existente causa bene possunt ultra diem in patibulo cadavera detineri ob atrocitatem criminis, & in aliorum exemplum, quia licet Deus in Deuter. cap. 21. preceperit sepeliendum esse eodem die defuncti cadaver, postea tamen crescente malitia hominum fuit pœna aggravata 2. Reg. cap. 21. notat Ugo Cardin. in d. c. 21. Deuter. concordat Text. in l. 1. de cadav. punit.

Quod verò justitiatis, qui pœnitentes obierint sepultura Ecclesiastica sit concedenda cap. fin. 13. quest. 1. corroboratur ex aliis, de quibus Samuel. ubi supra, qui etiam justitiati jure communi attento sepeliendi sunt in Parœcia in cujus territorio supplicium patiuntur, Sylv. in ver. sepultura, Trullench. de offic. Parœc. capit. 9. dub. 1. & 4. Samuel de sepult. tract. 2. disput. 1. contro. 7. conclus. 12. Murgia in suo Pastoralis de jure Ecclesiarum, part. 3. quest. 7. Dixi de jure communi, quia in pluribus civitatibus observatur sepeliri in locis particularibus, quia ut bene Samuel ubi supra in hac materia de sepult. sicuti, & aliis plurimis Ecclesiasticis consuetudo servanda est, ut ait Moronus *resp. 52. numer. 49. consuetudine enim introduci potest quicquid per pactum, vel per privilegium concedi valet, post alios Barbof. in locis communibus in loc. 25. sed privilegium concedi valet facultas sepeliendi, igitur etiam consuetudine introduci potest.*

Sexta conclusio cadavera defunctorum exenterata, ac divisa, & immaniter decerpta, & decocta, ut ossa separantur à carnibus sepelienda sunt in Ecclesia, ita gloss. in extr. *detestanda in verb. sepultura, de sepult.* Francisc. M. Samuel. in praxi de sepult. tract. 2. disput. 1. contro. 7. conclus. 19. Ferd. Castrus Palaus part. 5. tract. 29. de cens. disp. 3. punct. 27. numer. 5. quod probatur ex dicta extravag. in qua Bonifac. VIII. postquam excommunicationis ipso facto incurrendæ reservatæ Papæ sententiam tulit contra quoscumque corpora defunctorum exenterantes, ut ossa à carnibus separata concludit sepelienda non esse in Ecclesiis, quod intelligitur quando id fieret in odium; non vero qui hoc faceret causa anatomix, vel ad alium finem licitum & honestum,

nestum, ut benè Barbof. *in dextr. numer.2.* tum quia Bonifac. VIII. in dicta extravag. plures actiones circa corpus defuncti facta prohibet puta exenterationem, concisionem, & coctionem, ut incurratur in pœnam de qua ibi, undè sola exenteratio non facit aliquem privari sepultura Ecclesiastica, dicit verò Castr. Pal. *part.5. tract.29. disput.3. pun.27. numer.5.* prohibitionem non sepeliendi cadaver exenteratum decerptum, & decoctum non adstringere quousque delictum declaratum sit, ut benè Bonacina *tom.3. de cens. in part. disput.2. quest.3. pun.45.* cujus ratio est, quia post obligationes extravagantes ad evitanda scandala, nemo privatur communione Sacramentorum prætextu censuræ, nisi à iudice publicata sit sententia, ut benè Pellizz. *tom.2. tract.8. capit.5. numer.148.* Pœna verò dictæ extravagantis quæ incipit *detestanda* non afficit, nec comprehendit mandantes, consulentes, consentientes, &c. ut post Navarr. *tom.2. consil. in tit. de sepult. conf.10.* dicit Barbosa *de potestate Episcopi allegat.50. numer.103.* quia lex pœnalis, & odiosa, qualis est ista extendi non debet ad casus in ea non expressos, sed restringi ad eos tantum, qui in ea exprimitur per Textum *in cap. de pœn. in 6. l. si Pres. ff. de pœn. l. interpres. ff. de pœn. Navarr. tom.1. consil. lib.1. in tit. de bigam. consil.1. num.2. & tom.2. lib.5. in tit. de privil. consil.25. num.4.*

35 Gravistamen fuit controversia inter Procuratorem fiscale Curie Ecclesiasticæ Archiepiscopatus Cæsar-Augustanæ cum potestate laicali sub die primo mensis Martii anno 1653. an si cadaver condemnati ad mortem, & puniti in ea dum est in furca suspensum ex ipsa violenter arripitur, & ad Ecclesiasticam adportetur gaudeat ipsius immunitate, prætendebant enim ministri sæculares illud à Ecclesia extrahere propria autoritate sine consensu & autoritate Judicis Ecclesiastici, de qua re doctus Consiliarius D. Joannes Christophorus de Vargas mihi oretenus dixit plura scripsisse in dicta facti contingentia, sed ego replicavi casum hunc typis impressum esse apud Didacum Antonium Frances Archipresbyterum Sanctæ Ecclesiæ Metropolitane Cæsar-Augustanæ, ut videre est *in suo pastoralis regular. part.3. voto 8. qui numer.48.* refert votum, & censuram Patris Antonini Dian. dicentis gaudere immunitate Ecclesiastica sub autoritate Sanctæ Congregationis sub die 9. Februarii 1648. qui ita refert fuisse practicum, & posse concedi corpora punitorum Medicis ad Anatomiam, dixit Gomezius *tom.3. variar. capit. ultim. num. ultim.* Pignatellus *consult.130.* ob publicam utilitatem *argum. leg. quod Reipublica, ff. de injuriis,* ubi Iudex non infert injuriam si aliquid faciat favore Reipublicæ.

DISCEPTATIO CCCLXXX.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species assertur, & deciditur.
- 2 Pro Episcopo datur responsio contra Abbatissam.
- 3 Sacre Congregationis declarationis verba adducuntur.
- 4 Clementis VIII. dispositio assertur in hac materia.
- 5 Quaranta autoritas adducitur in proposito.
- 6 Pellizzarii autoritas adducitur in presenti.
- 7 Canes ab Episcopis non sunt alimentandi pro venatione.
- 8 Episcopi non possunt tenere canes venaticos.
- 9 Canibus non sunt præstanda sancta.
- 10 Canes venatici non possunt in Ecclesiis afferri.
- 11 Canis etymologia qualis.
- 12 Canes venatici cur prohibiti Clericis, vel Monachis.
- 13 Canes prohibiti ob venationem quare, &c.
- 14 Canis vox plures habet significationes.
- 15 Conclusionis enuntiatur epitome.

ARGUMENTUM.

Canes masculos & fœminas habere Monialibus unde prohibetur, & quare? canis etymologia multiplex derivatur, prohibitum cur sit Clericis venaticos canes habere, vel in Ecclesiis ab aliis deferri, &c.

JURIS RESPONSUM.

PRO

Episcopo N.

CONTRA

Abbatissam N.

Privatam officio ex causa, de qua in præsentī, &c.

Cum Illustriss. Episcopus N. hujus Regni ordinasset sua in Synodo, ne Moniales retinerent in suis Cellis Canes, & canes fœminas sub pœna excommunicationis, & Abbatissis id permittentibus sub pœna privationis officii Abbatissatus, contingit quòd in quondam Monasterio pertæ fuerunt Moniales contrarium facientes, & Abbatissa permiserat, placuit ordinario exequi pœnas, & mandavit Abbatissam absolvi, & ab officio suspendi, cum effectu factum fuit, Abbatissæ perebant à viris practicis, si hoc Episcopus potuisset ordinari, sub tali pœna, & ubi hoc fundabatur.

Respondi ego potuisse Episcopum id facere sub tali pœna, & fundari totum hoc in pluribus decretis Sac. Congregationis, de quibus novissimè Felix Nicolaus in suis *folculis* in verbo Canes, cujus verba sunt hæc fol.89.

Propter inconvenientia sequuta ex parvis Caniculis, quæ voluptatis gratia tenebantur, in Monasteriis Monialium facta fuit circa id prohibitio generalis, ne amplius iatus habeantur, neque masculi, neque fœminæ, & hoc in Diocesi Modenæ de anno 1697. 3. Februarii, & idem fuit decretum, ac declaratum in Diocesi Iltiæ 22. Decembris 1645. Sacra erga Congregatio Regularium pluribus inconvenientiis volens occurrere circa Monialium votum, & observantiam Regularem prævidendo mala sequutura ex talibus caniculis prohibuit retentionem intra Monasteria septa ex illis, quæ notavit Frater Petrus Bellocchius ex Minoribus observantibus S. Francisci in libro, cui titulus est (instruzione per le Monache) lingua vulgari.

Et hoc etiam prohibuit Clemens VIII. teste Quaranta in 4 *summa Bullarii, in verbo, Monialium clausura, numer.10.* ubi prohibuit ne Catelli admittantur intus Monasteria Monialium sub gravibus pœnis Quaranta in verbo, *Monasteria Monialium, numer.32.* ubi fol.436. ait: Abjiciantur à Monasteriis omnes Catelli, & numer.47. datur facultas omnibus Monasteriorum, ac Monialibus, & conversis in virtute Sanctæ Obedientiæ, ac sub privatione vocis activæ, & passivæ, atque aliis censuris Ecclesiasticis, ac pœnis etiam ipso facto incurrendis respectivè (in casibus rati men à jure Canonico præscribendis, quoad censuras scilicet) ac alias juxta facultates dictis Dominis visitatoribus concessas, distinctè præcipere, & mandare, ut omnia, & singula in eisdem ordinationibus contenta, & exequantur, & observari, & exequi faciant.

Tertiò, Pellizzarius de *Monialibus, tract.4. capit.4. sect.2.* num.88. adducens locum Pauli *lib. de honestate mulierum, c.2.* ait (nec tibi verècundum sit fugere, si castitatis palmam desideras obtinere) sic ad hoc, ut Moniales votum castitatis observent, debere in hoc principaliter insistere, quod omnem etiam minimam occasionem ejus observationi adversam omni diligentia, & statu declinent.

Patet in simili, quia Canes ab Episcopis non sunt alendi 73. *diff. cap. Episcopum, Concilium Matisconense 2. & 13. fol. 73. Concilium Epauense cap.3. Concilium Agatenense ibi, ne tibi pauperies ad earum domos accedant latrantibus tenentur, &c.* & facit Textus in c.1. & 2. de Clerico venatore, ubi Barbosa, & alii.

Neque Presbyteri possunt tenere Canes venaticos sub pœna excommunicationis per duos menses, ut habetur ibi suprà. Neque Diaconi possunt Canes venaticos alere, Conci-

DISCEPTATIO CCCLXXXI.

SUMMARIUM.

Concilium Agatenſe capit. 55. de Clerico venatore , capit. primo , & ſecundo , ſub pœna privationis ab omni officio , Concilium Vormatiſenſe capit. 17. Concilium Lateranenſe capit. 15. quibus in locis prohibetur id omnibus Clericis . Nec Canibus ſunt præſtanda ſancta capit. 11. *queſtione tertia , capit. quando* . Nec poſſunt in Eccleſiis afferri Canes venatici , & pœnæ Concilii Mediolanenſis plures fuerunt *part. ſecunda in titul. de Eccleſiis* , de quibus Lavianus in epitome Conciliorum , in verbo *Canis* .

Pro coronide ſciendum eſt , quòd Canis eſt animal domeſticum cuſtodix , & venationi accommodum à Canon , latratus dictum , quem edit , & Varro à Canon derivat , quod tam venando , quàm cuſtodiendo voce ſignum præbet , Theatrum Vitæ Humanæ *tomo ſecundo , in verbo Canis* , agnoſcit ſanè Homerus menſarios Canes , & voluptatis , animique cauſa alios non tantum , ut venationi adhibeantur , Angelus Raphael in ſocium , & ſolatum Tobix miſus , cum ejus filio Canem Comitem ſumit , & amarunt hoc animal Judæi , Græci , Romani , Barbari , &c. ob amorem , & fidelitatem erga Dominum , & etiam in bello ſolent traduci , maximi roboris eſt ſumma vigilantia , integerrima fide , ac fidelitate , plura genera , & Canum differentias poſuit Theatrum Vitæ Humanæ *tomo ſecundo , in verbo Canis* , & Polyantha noviffima in verbo venator , habet cum pluribus ſimilitudinem , & Hieroglyphica , unde Canis ad vomitum ſuum , ſignificat peccatorem recidivum , & ſtultum in ſuam ſtultitiam , & ut notat Petrus Berchorius in ſuo repertorio morali , *tomo primo , in verbo Canis* , dicitur Canis repræſentare bonum , & malum , unde quandoque ſignificat nomen virtuoſum , quandoque virum vitioſum , & quandoque hoſtem venenofum : nam Canis propter fidelitatem , & humilitatem , & propter utilitatem plura ſignificat Beredodus in verbo *Canis* , Calepinus Paſſeratii in verbo *Canis* , M. Nizzolius in Theatro lingæ Latinæ , in verbo *Canis* , *tomo primo* .

Ex quibus omnibus inferitur primò , ad Textum in capit. ſecundo , & finali , de Clerico venatore , in quo venationes , & ſylvaticæ vagationes cum Canibus , & Falconibus prohibentur omnibus ſervis Dei , de quibus poſt Antonium Auguſtinum notat Barboſa in dicto capit. ſecundo , qui colligit numer. 20. ex dicto Textu probari , omnibus Religioſis interdici venationem , & ſylvaticas fatigationes , cum Canibus , & accipitribus vulgo falconibus , & Monachis , neque recreationis cauſa venationem eſſe permiſſam etiam propriis redditus in venatione habeant , Salzedus ad Bernardum Diaz in praxi capit. 70. *littera C* , ubi Gloſſa ponderat in illo verbo (& accipitre , & Falcone , &c.) ubi notatur , quòd Canes , accipitres , & falcones , pro venatione , & aucupio tenere Clericis prohibitum eſt , ut ex Franciſco Marco *decision. 329. Camillo Borrello de Magiſtratibus editis , lib. quarto , capit. tertio , numer. 58. & in ſumma decisionum , titul. II. numer. 42. Barboſa ubi ſuprà , in fine* .

Inferitur ſecundò , prohiberi Clericis , & Monachis uſum canum , & Falconum ad finem venandi ſub pœnis , de quibus in toto titulo de Clerico venatore , quibus neque pro recreatione licitum eſt tenere Canes , & Falcones prædictos .

Inferitur tertio , nomen , & vocem Canis plures habere ſignificationes , tam in ſenſu litterali , quàm myſtico , & morali , de quibus apud Theatrum vitæ humanæ , Paſſeratum , & alios Latinæ lingæ authores .

Inferitur quarto , prohiberi ex decretis Summorum Pontificum , & Sacræ Congregationis Eminentiffimorum Cardinalium , tenere Canes , & Canellas in Monaſteriis , propter plura inconvenientia , quæ oriri poſſent circa votum caſtutis , & alia , de quibus ſuprà , ſub pœna privationis dignitatis , & officii ; ergo licito jure Episcopos de quo ſuprà , talem pœnam impoſuit Abbatiffæ , contra quam fuit exequutum præceptum prædictum .

- 1 *Queſtionis ſtatus proponitur .*
- 2 *Capuccinorum Religionis laudes ,*
- 3 *Petitio Capuccinorum qualis fuerit .*
- 4 *Domum habere propriam qualiter expediat .*
- 5 *Ædificare altius cuilibet permittitur .*
- 6 *Religionis favore , qualiter prohibeatur altius edificare .*
- 7 *Via publica in medio inter privatum , & Eccleſiam an impediatur edificare .*
- 8 *Vicinus edificans ad ſui utilitatem prope Eccleſiam poterit & quando .*
- 9 *Ædificans ad ſui utilitatem poterit altius extollere , ut velit .*
- 10 *Vicini commodum cum damno concurrens alterius , quod præferatur .*
- 11 *Vicinus edificat , prope Monaſteria Monachorum .*
- 12 *Exemplum adducitur decifum .*
- 13 *Exemplum aliud offertur decifum .*
- 14 *Deciſiones punctuales afferuntur ad propoſitum .*
- 15 *Ædificans per 12. palmos cum diſtantiâ ab alio , Neapolilicite edificat .*
- 16 *Vicini injuſte moleſtantur à Religioſis , neificent .*
- 17 *Ædificia , non deſtruenda pro Monaſteriis ampliandis .*
- 18 *Pragm. 2. de monial. adducitur .*
- 19 *Monialium nomine non veniunt Monachi .*
- 20 *Maſculinum , an , & quando concipiat fœmininum .*
- 21 *Ratio contraria inter Maſculinum , & fœmininum adeſt .*
- 22 *Maſculi ſub vocabulo fœminarum , an & quando veniant .*
- 23 *Statutum reſtringens facultatem edificandi reſtringitur .*
- 24 *Statutum loquens in caſu ſimplici , non verificatur in mixto .*
- 25 *Monachorum aſpectus qualis prohibeatur .*
- 26 *Regenti Roviti decifio 92. adducitur , & impugnatur .*
- 27 *Moniales qualiter habere debeant fenestras .*
- 28 *Decretum interpoſitum de quo in præſenti .*
- 29 *Allegatio ſecunda pro eadem cauſa .*
- 30 *Capuccini , an poſſint agere in judicio officio judicis , & quando .*
- 31 *Capuccini habent ſolum uſum facti in rebus .*
- 32 *Bona temporalia , qualiter habeant fratres Minores .*
- 33 *Sperelli dec. 55. & 58. afferuntur .*
- 34 *Ædificii cauſa favorabilis .*
- 35 *Ædificii qualiter conſideretur .*
- 36 *Emulationis præſumptio qualiter arguatur .*
- 37 *Fenestram claudere favore Eccleſiæ , quando quis cogatur .*
- 38 *Pia cauſa cum damno vicini concurrens , quis præferatur .*
- 39 *Emulatio Religioſorum arguitur in prælibatis multis , & quibus .*
- 40 *Contractus irrevocabilis , & quid ſi à Capuccinis factus fuerit .*
- 41 *Ædificium tollens ſolem , vel lumen horto monachorum non poteſt prohiberi .*
- 42 *Hirundinis qualitates ex S. Ambroſio .*
- 43 *Textus in capit. non ſolum de appellat. in ſexto , adducitur .*

D E F E N S I O J U R I U M P E T R I D E M A R I N O , & Vicinorum,

*Grimaldus Regius Scriba
à mandatis.*

An prope Monasteria Monachorum possint vicini ædificare, posita via intermedia si ex fenestris vicinorum habeatur aspectus ad viridaria Monachorum,

Quia de hac quæstione disputatum fuit in civitate Neapolitana inter Petrum de Marino ex una Regium ingegnerium, virum in sua professione peritissimum, & Patres Capuccinos sanctissimæ, & immaculatæ Conceptionis ex altera; etenim ædificabat Petrus nonnullas Camaras in solo suo ex quarum fenestris habebatur aspectus ad viridarium Patrum Capuccinorum, & ibi videbantur Patres in eodem exercentes opera Mechanica viridarii: petierunt Patres ne ædificarentur domus prædictæ, recusabat Petrus, scripsit pro Petro contra Patres Domin. Meus, tunc Advocatus primarius, postea Fisci Patronus in M. C. V. & tandem Reg. Consil. Honufrig. de Palma, & secundum ipsius dicta fuit observatum, prout nunc videmus oculari inspectione, idè quæ ipse dixerat, nunc apponam.

Rarum exemplar est mundo syncerissimæ ædificationis, celeberrima, & inclyta Capuccinorum Religio, ex integritate Regulæ institutæ à Seraphico Fundatore, qui in carne viventes spiritu incedunt, illibatam, incorruptam, & incontaminatam vitam agunt, in Evangelica, & Apostolica paupertate fundati; non aurum, non argentum, non magnifica supellex, non amplissimæ opes, non latifundia hac in tanta Religione cernuntur; sed eorum divitiæ sunt spiritus delitiæ, humilitas, castitas, paupertas, & omnium virtutum antesignana Charitas, nec terrena sapientes, nec ambientes caduca, & inania mundi, sed anhelantes æterna incorruptibilia Paradisi, à quibus omnino scandala procul absunt, prout Deus Opt. Max. servet in posterum.

Sed his nimis repugnat instantia dictorum RR. Patrum facta adversus, & contra incolas Viciniæ, & expressius in Petrum de Marinis possessorem duarum domorum, è regione Marginis, vulgò Ripæ eorum Pomarii perentium devastari, demoliri, & ad nihilum redigi Aedes, Domos, Edificia, & occludi fenestras, ut omnino negetur aspectus ad relatum Viridarium, seu Ripam; perfecta enim, & Christiana charitas, teste Apostolo docente 1. ad Corinth. cap. 13. *Non querit, quæ sua sunt, & capit. 8. Charitas ædificat, ergo non destruit, non nihilat, ergo fortius, & validius, non aliena querit, nec proximo obesse, & grave damnum inferre patitur, tandem ne profit, nec officiat.*

Dictorum RR. Patrum præ tensio fundatur in ordine, tanquam attentata fabrica adversus mandatorum formam Domini Regentis Tappiæ olim dictæ Religionis Delegati, & in asserta iustitia stante dispositione Regiæ Pragmaticæ vetantis & prohibentis aspectum ad monasteria, etiam via intermedia, quæ licet loquatur, & intelligatur in monasteriis monialium, etiam sibi locum vindicare in monasteriis monachorum ex autoritate recolendæ memoriæ Reg. Roviti prætendunt dec. 92.

Ad quæ primò respondetur, non liquere de asserto attentato, quamvis enim prætendissent dicti Patres Capuccini, dictum Petrum attentasse, & contra formam mandatorum præfati Domini Regentis Tappiæ quoddam secundum appartementum ædificasse, licet ordinatum fuisset capi informationem de ipso attentato, tamen nemo hucusque deposuit, & sic gratis assumitur, Petrum attentasse, & firmum remanet, ipsum ante mandatum fabricasse; imò esto appareret (quod omnino negatur) adhuc remedium attentatorum cessaret, constituto de bono jure vicinorum, & præsertim dicti Petri, ut per Valasc. decif. 156. Afflict. decif. 353. & 354. Minad. decisio 9. Mar-

cian. consil. 19. Maceraten. lib. 2. variar. resolut. capit. 14. & reliqui quos brevitatis causa omitto; imò ne dum fuit renunciatum dicto attentato, sed Patres prædicti mediante publico instrumento stipulante pro ipsis D. Baldassare Pignatello, viro Parritio, & Equite integerrimo, præstiterunt consensum, & ratam habuerunt dictam novam fabricam fol. ....

De bono autem jure viciniæ probatur ut infra; Expedit enim, honestumque est, cuilibet unam habere Domum sibi congruenter venustam, juxta status sui conditionem, nam ædificiorum elegantia, & forma ad decorem, & ornatum Civitatis cedit, qui tantisper servandus est, ut causa naturæ, & temporis ratio exoptulat, ut in l. in his in fine, C. de præd. & omnibus reb. navic. lib. 11. & l. prætor ait, §. hoc interdictum prohibitorum, ff. de nov. oper. nunc. tantus enim est ædificandi favor, ut pollicens vicino, vel alteri domum construere, censetur servitutem omnem, quam in solo habebat remittere, leg. si stillicidii, Codic. quemadmodum serv. amitt. Et quod plus est talis permissio precaria ad voluntatem permittentis revocanda, sed perpetua judicatur, nisi aliud aliquod expresse non cautum in ea fuerit, leg. si precario, §. final. ff. communia prædior. hac quippè ratione ne destructo, & vastato ædificio, Decor, & ornatu Urbis publicus deformetur, ut egregiè consuluit Angel. consil. 1. unde quis nequit vendere columnas, aut trabes Domus suæ dirutæ, l. Senatus, ff. de contrah. empti. nec valet legatum eorum, sed æstimatio debetur, l. cetera, §. & quid si quis, ff. de leg. 1. nec Domus legari posset, ut demolitur, l. filius fam. §. ades, ff. de leg. 1.

Hinc legibus omnibus sancitum est, quemlibet posse altius usque ad Cælum suas extollere aedes, etiam invito vicino, leg. altius, & leg. adibus, Cod. de servit. & aqua, cum aliis concordantibus, etiam cum detrimento vicini, & si ejus lumina obscurentur, cum in dubio præsumatur quis ædificare ad sui utilitatem, & non ut vicino noceat, Text. sunt in l. fluminum, §. final. & ibi Bart. cum gloss. in verbo non teneri, & in l. Proculus, ff. de damno infect. Bal. in l. item lapilli, numer. 4. & 5. ff. de rerum divis. Alexan. conf. 194. numer. 3. & 4. lib. 2. Decius consil. 373. numer. 3. cum aliis cumulatis per Menoch. casu 156. & laetus de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 29. numer. 14. & 15. etiam si milita consideratione id fiat, ut sibi profit, & alteri noceat, licet fieri possit, Alex. & Dec. ubi supra, & Bald. qui loquitur propriè contra Ecclesiam vicinam, in capit. cum Ecclesia de elect. in princip. vers. sed quid si mixta consideratione. Et doctè hanc considerationem defendit contra Monasteria Religiosorum masculinorum Padilli in comment. ad dictam legem altius, numer. 19. & sequent. Covarr. variar. ref. lib. 3. cap. 14. numer. 8. vers. ultima prioris sententia argumentatio, Bart. Veronenf. de serv. urb. præd. c. 62. numer. 4.

Quod quidem licet respectu Ecclesiæ, vel monasterii, non sic de facili admiserunt DD. favore Religionis, id tamen duobus modis sublimitaverunt; ac declaraverunt, ne quis possit altius extollere aedes suas ad æmulationem Ecclesiæ, monasterii, vel pii loci.

Primò, quando Domus prædictæ adhærerent Ecclesiis, & monasteriis, non autem quando via publica esset in medio, ita ex communi DD. sententia, relato Padilla ubi supra, firmat Dominus Reg. Rovit. in pragmat. 2. de Monialibus, in princip. & in sua decision. 92. numer. 3. & 17.

Secundò, declaraverunt, tunc demum contra Ecclesiam, Monasteria, vel alia pia loca vicinum non posse ædificare, vel altius domum extollere, cum non ad sui utilitatem, & commodum, sed ad Ecclesiæ, vel monasterii æmulationem, ut religiosos, eorumque secreta inspiciat, ædificet, & in propriis terminis ponitur exemplum per Cynum, quem sequuti fuerunt Bald. Salicet. & alii communiter DD. in d. l. altius, Paul. de Castr. in leg. cum eo de servit. urb. præd. relati ab Alex. conf. 174. lib. 2. numer. 4. dicens: *Quod si aliquis facit domum excelsum, ut secreta Fratrum, Monialium, vel uxorem, vel filiam vicini videre poterit, num sit ei permittendum? & concluditur, quod aut ad suam utilitatem altius tollit ædificans, & facere potest, aut tantummodò ad æmulationem, ut Religiosos eorumque secreta inspiciat, non tamen ut aliquam capiat utilitatem, & non potest, ultra Padil. sequitur Gomef. in l. 46. Tauri, numer. 60. Muta decif. 4. & dictus*

ctus Dominus Reg. Rovit. *super dicta pragmatic. 2. de monial. numer. 2. & 3.* Ad æmulationem enim fieri dicitur, quando qui vult ædificare, hoc facit cum injuria, & damno alterius animo nocendi, non utilitatis, vel necessitatis, & quando ædificanti non prodest, & vicinis nocet, ut multis relatis, firmat Domin. Reg. Capyc. *Latro decisio. 50. numer. 8.* in qua fuit decisus mirabilis, & novus articulus non licere vicino ædificare, si officiat prospectui maris ob magnam animi oblectationem, resultantem ex illius aspectu.

9 Corroboratur hæc conclusio, scilicet ut ædificans ad sui utilitatem possit altius extollere, etiamsi tale ædificium noceret Ecclesiæ, vel Monasterio, utputa, si ejus lumina obscurerentur, & eorum secreta videantur, quia in tali casu fuit consideratum remedium ipsi concessum, quod possit compelli dominus ædificii vendere servitutem altius non tollendi, ut ex Gomel. *in dict. leg. 46. Tauri sub numer. 9.* Padill. *ubi supra*, Præf. de Franch. *dec. 223. numer. 5.* Reg. Rovit. *dict. decis. 92. in fin.* Gabed. *decis. Rota Lusit. 152. numer. 2. in fine*, & *decis. 105. numer. 4. part. 1.* Gizzarell. *decis. 37. numer. 18.* Et proinde in tali casu Ecclesia, vel monasterium nullum habet privilegium interdicendi, & prohibendi vicino ne altius extollat, quia si tale jus prohibendi haberet, frustra ei daretur remedium prædictum compellendi vicinum ad vendendum talem servitutem, & hoc idem remedium declarando relatus Gomel. *dict. numer. 9. versic. sed pro veritate*, distinguit, tunc Ecclesiæ, vel pio loco dari tale remedium, quando damnum, quod sentiret, esset longè majus, vel gravius utilitate, & commodo ædificantis; at si utilitas, & commodum, quod ædificans sentiret ex ædificio, esset longè majus damno, quod resuleret ipsi Ecclesiæ, vel pio loco, tunc Dominus non teneret vendere, ad quæ allegat infinitos DD. cum mirabili ratione, quia semper magna utilitas privatæ personæ præfertur modicæ utilitati publicæ, & Ecclesiæ, quippe quod expresse quoque sentit Covarr. *loc. cit.* firmans, non posse altius extolli, quoties ex novo ædificio gravissimum immineret domui religiose præjudicium, & nullum, aut parvum detrimentum Domino ædificanti inferretur, & paulò infra *versic. ult.* hac in controversia.

11 Et secundum istam conclusionem sic pluries per Sacrum Consilium similes causas fuisse decisas, & in dies decidi; adducuntur pro nunc quatuor exempla; unum de anno 1628. in causa monasterii Sanctæ Mariæ Matris Dei Discaleceatorum Sancti Augustini Civitatis Averse cum Pompeo Zumpulo, construente domum propè monasterium, per quam habebatur aspectus ad cellas, claustrum, & jardenum monachorum, ut in processu in Banca Strinæ, de quo sunt præsentatæ copiæ, *fol. ....* in quo processu fuit allegata pro exemplo quædam decisio facta per Dominum Regentem Valenzuela ad beneficium dictorum Patrum Capuccinorum contra Hortensium Sagatarium eorum vicinum *fol. ....* & tamen monasterium prædictum succubuisse ad relationem Domini Regentis Roviti tunc Præsidentis Reg. Cameræ Summarie, ac prædicti monasterii delegati mandando, quod liceret dicto Pompeo continuare fabricam, præstita cautione de demoliendo: Et cum per prædictum monasterium fuisset instatum, saltem esse cogendum dictum Pompejum ædificantem ad vendendam servitutem altius non tollendi; fuit quoque talis petitio rejecta, & provisum, quod oppositis non obstantibus, decretum Sac. Consil. debitæ executioni demandaretur, *fol. ....*

12 Idem inter monasterium Sanctissimi SACRAMENTI cum nonnullis complatariis Plateæ dictæ delli Carrasa, & præsertim cum Hieronymo Falcoja, in quo per Sacrum Consilium fuit ordinatum: Quod partes infra quatuor dies deducant incumbentia, & interim Hieronymus Falcoja non impediatur fabricare cum fenestris correspondentibus ad fenestras inferiores, præstita tamen cautione de demoliendo, vel de claudendo, si, & pro ut per Sacrum Consilium fuerit fortè ordinatum, compilato processu; Adversarius quod decretum, petita in integrum restitutione pro parte dicti monasterii, fuit decisum, non esse deferendum, etiam cum novis adjunctis, prout in exemplis, de quibus sunt præsentatæ copiæ *fol. ....*

13 Alterum in causa monasterii Sanctæ Mariæ de Concordia ordinis Carmelitarum hujus Civitatis cum Doctore Caponi *Discept. Tom. V.*

Hieronymo Coscinà similiter construente à fronte d. Monasterii domum, per quam habebatur aspectus etiam intus cellas fratrum, qua facta relatione in Sac. Consil. per Consiliarium Dominum Franciscum de Ocampo, fuit confirmatum ejus decretum, *quod liceret fabricare*, ut ex copiis præsentatis, *fol. ....*

14 Demum verò in causa Reverendorum Patrum Clericorum Regularium Minorum in Platea Portus, ubi prius vocabatur Ecclesia Sanctorum Bernardi, & Margaritæ cum Bartholomæo de Apreja, pariter construente domum habentem aspectum ad cellas dictorum Patrum, facto verbo in Sac. Consil. fuit provisum, *quod detur terminus in causa, & interim liceat dicto Bartholomæo ædificare domum confirmatum in causa reclamationis*, à quibus decretis cum fuisset iterum reclamatum per dictos Reverendos Patres ad S. E. facto accessu super faciem loci per totum Collaterale Consilium, factaque relatione in Collaterali, fuit ordinatum, quod Sac. Consil. *providet de justitia*; & tandem per dominum causæ Commissarium pro executione tot decretorum provisum fuit, licere dicto Bartholomæo perficere fabricas inceptas in ejus domibus, *fol. ....*

15 Quibus ex decisionibus indubitabilis redditur casus noster, in quo non solum cessat aspectus, vel prospectus intus monasterium prædictorum Patrum, & ad ejus sacras Aedes, prout in prædictis casibus decisis; sed omnia faciunt pro dicto Petro, & vicinis; Facit enim in primis, ne dum existentia viæ, sed atrii intermedii, cum quolibet via sit pedum duodecim, ut in consuetudine incipiente, *si quis habet, sub tit. de servit.* hæc verò palmorum 83. Concurrunt ne dum magna utilitas dicti Petri, & vicinorum, sed tractatur de maximo interesse, & damno vitando; Patrum aut nullum præjudicium dictorum Reverendorum Patrum, Dictosque vicinos obtulisse proprio ære murum dicti viridarii extollere, Dictosque Reverendos Patres nonnullis aliis partibus circum circa monasterium ab aliis vicinis conspici; Et quod plus est à planitie plateæ omnibus viatoribus loca prædicta, & præsertim ripam prædictam esse subjectam. Et cum Ecclesia sit mater æquitatis, & dilectionis, non debet quid injustè facere, nec permittere, *cap. & si clientulus, §. 1. de feud. non alienand. capit. per tuas, de donat. inter vir. & uxor. l. inter claras, C. de sum. Trin. & fide Cathol.* & licet causa Ecclesiæ, vel monasterii sit favorabilis, intelligitur ne aliis fiat injustitia, *ut in cap. ex tenore, de for. comp. & c. nuper de donat. inter vir. & ux.* Nec umquam velle alterius damna, sed cunctis patrocinari, juxta tradita per Ludovicum *decis. Lucens. 63. numer. 10.*

16 Nec quicquam decerpo ex Dec. *consil. 474. Neviz. consil. 100. numer. 12.* & Ludovico *decis. Perus. 34. numer. 10.* invehentibus contra Religiosos vexantes pauperimos vicinos, & præsertim ex Ludovico *decis. Lucens. 3. numer. 63. & 64.* Exclamante ipsos sub Clypeo Ecclesiæ proposita charitate injusta multa peragere defatigando nunc unum, nunc alium, cum non omnia eorum dicta mihi probentur, & pleraque vehementius dicuntur, quam ut meum sit imitari.

17 Concurro tamen cum Tassone *ad pragmat. de antefato, vers. 13. observat. 2. numer. 17. fol. 534.* esse advertendum in devastationibus domorum pro necessariis ampliationibus monasteriorum, maximè de inutilibus & delictiosis ampliationibus: subdens *numer. 18.* Ecclesiis utilius esse vicinos habitatores habere, quam desolatas remanere, quoniam Republicæ Politicæ regitur, gubernatur, & augetur in unione, & commercio Civium, atque scriptura sacra: *Pauper, & dives obviaverunt sibi; utriusque enim operator est Dominus*; loca verò D. Bonaventuræ Alvari Palagii, S. Gregorii Nysseni reprobantium amplas aedes non transcribo, cum ibi videri poterunt, & digna sint observatione, eo vel maximè excrecentibus in die monasteriis prædictis in hac florentissima, & piissima Urbe ex Dei miseratione.

18 Nec ullatenus prædictis obstare valet Reg. *Pragmatic. 2. de Monialibus*, in qua defensores Monasterii maximè se fundant, qua habetur, quod etiam via intermedia non possint aperiri fenestræ, habentes aspectum intus Monasterium Monialium; cessat enim ex duobus.

19 Primò, quia loquitur de Monialibus dumtaxat, & non de Monasteriis aliorum Religiosorum, vel Monachorum,

ut ex ejus lectura apparet; ibi: *ad instantia de Donne Monache*; & pariter cum sit sub *titul. de Monialibus collocata*; Nec potest fieri extensio, prout videtur sentire dictus Reg. Rovit. *cit. decis. 92.* ex asserta identitate rationis publicæ honestatis, excluditur enim ex illis verbis ejusdem Pragmaticæ, ibi: *Che dall' aspetto che s' have dentro detti Monasterii, ne nasce poco honore, e gran pericolo dell' honestà loro*. Ex quibus Pragmatica prædicta consideravit periculum honestatis, & honoris prædictarum monialium, & nulla de Religiosis masculis fecit mentionem; non enim ita honestati convenit, ut sæculares præsertim masculi videant moniales, quàm videre Religiosos; publica enim honestas consideratur propriè in fœmina, quàm in masculo, & multo detestabilior, ac turpior sit impudicitia, & in honestas in muliere, quàm in viro, dicit Gloss. *in cap. Episcopus, §. si qua cum servo 12. quest. 2. in fine*, gloss. *in leg. palam, §. penultimo, versic. secus est in masculo*, ff. *de ritu nupt. Alexand. consil. 24. numer. 32. versic. & præsertim, lib. 2.* qui dicit, majorem honestatem, & castitatem convenire mulieri, quàm homini, & sic sexui fœmineo, quàm masculo propter majorem imbecillitatem, Tiraquell. *de legibus connubial. lib. 1. numer. mihi 43.* Majusque dedecus, & infamiam inferre familiæ fœminas, quàm viros, idem Tiraquell. *numer. 44.*

20 & Ecclesiasticus admonet *capit. 24.* idcirco in pragmatica prædicta fit tantum mentio de Monasteriis Monialium, & non aliorum masculorum, quia in iis non aded consideratur periculum honoris, & honestatis, sicut in fœminis, & si Domini legislatores oculatissimi, & sapientissimi voluissent comprehendere, jam expressissent sicut expressit Summus Pontifex *in cap. quoniam, de Simonia*, mox inferius allegandum, unde corrui aliud argumentum ab eodem Domino Rovit. adductum, quod sicut masculinum concipit fœmininum, ita eadem urgenti ratione fœmininum comprehendat masculinum; nam ex duplicibus responderetur.

21 Primò, cum non solum cesset identitas rationis, verum de directo contraria existat, ut suprà fundatum est,

22 Secundo, quia ipse à *numer. 11. usque ad 15. dictæ decision.* ejus pace, loquitur contra aperta jura disponentia expressè, masculos fœminino vocabulo minimè contineri, nisi expressè quod statuitur in fœmina, statuatur in masculo, & hoc tam ab homine, quàm à lege, ut per Text. *in leg. si ita scriptum*, ubi Gloss. & Bartol. ff. *de legat. 2. leg. servis legatis*, ff. *de legat. 3. Gloss. & Bartol. in leg. prima, ff. de verbor. significat.* optimè Text. *in dicto capit. quoniam, de Simonia*, loquens propriè in Monialibus, ubi facta certa provisiōe per Pontificem respectu monialium, subdit; *Hoc etiam circa Monachos, & alios Regulares decernimus observandum*, ex quo Abb. *numer. secundo*, notat, quod appellatione monialium non continentur Monachi, etiam si statuatur à lege, & apertè decidunt eademmet jura, & DD. ab ipso Domin. Rovit. allegati, & præsertim Specular. Butr. Anan. Boer. & Cæpolla, indistinctè tenentes, fœmininum non comprehendere masculinum, quibus addo Dec. *de regul. jur. leg. fœmina, numer. mihi 127.* qui dicit, etiam si militaret eadem ratio, non contineri masculinum sub fœminino vocabulo, & alii, quos brevitatē causa prætereo.

23 Cæterum, statutum prædictum tamquam exorbitans à jure communi, ex quo habetur, quemlibet posse solo proprio ædificium in altum extollere, usque ad cælum, non potest, nec debet extendi de casu ad casum, de re ad rem, nec de persona ad personam, *capit. cum dilectus, §. quia nobis, de consuetudin.* Tunc enim tamquam jura anomala, & irregularia non sunt extra suos casus extendenda, ut inquit Bald. *consil. 452. colum. final. volum. 1. Dec. consil. 444. numer. 11. Surd. decis. 56. numer. 4. & decis. 313. numer. 4. Andr. Gaill. lib. 2. præf. observ. cap. 124. num. 7.*

24 Unde statutum loquens in casu simplici, non verificatur in mixto, ut pluribus comprobatur idem Surd. *decis. 329. numer. 13.* Mascardus *de statut. interpret. conclus. 4. numer. 20.* Nec extensio fit in talibus, etiam ex identitate rationis, Text. *in Authent. de administrat. offic. in Sac. Palatio, §. penultim.* & Gloss. ibi *in verbo quoniam*, Gail. *loc. citat. numer. octavo*, ejus enim sunt naturæ, ut propriissimè intelligi debeant, *leg. prima, §. his qui navem*,

de exercit. act. leg. eum qui velligal. ff. de verborum significat. in eisque fit strictissima interpretatio, leg. constitutionibus, ff. ad municipales, Doctores in leg. omnes populi, de justit. & jur. Surd. decis. 191. numer. sexto, quos omnes refert, & sequitur Dominus meus Consiliarius Merlinus nunc dignissimus Præsides Regiæ Camerae, & Regni Secretarius, qui pariter majora expectat, & meretur, *controvers. forens. capit. 47. numer. 6. & seqq.*

Imò dato, & numquam concesso, quod posset fieri talis extensio, adhuc inapplicabilis redderetur ad casum, de quo agitur dispositio dictæ Regiæ Pragmaticæ; eo quia intus Monasterium prædictorum Patrum non aliter habet aspectum dictus Petrus, nec intus ipsorum habitationes, nec etiam conspiciuntur alia eorum viridaria, ut visum fuit tempore accessus per spectabilem Dominum Regentem Sanfeliciū, nec de illo parvo aspectu versus ripam est facienda consideratio, cum sit parvi momenti, nec ripa per ipsos frequenteretur; sunt quoque ibidem tot arbores, & præsertim cupressi ad instar luci, & sylvæ, ut habeantur loco parietis; non habent in ripa necessarium fortè transitum, vel ad chorū, vel ad claustrum, vel ad alia loca necessaria, sed cum sit in ultima parte, & quasi desertum, numquam ab ipsis practicatur; conspiciunt quoque ripa prædicta ab aliis vicinis, & quod majus, a transeuntibus per viam; adeo quod frustra petitur clausula fenestrarum ipsius Petri, remanente adhuc loco aperto, & supposito aspectu aliorum vicinorum, & transeuntium, quo casu non nisi æmulatio considerari potest.

Nec tandem adaptari possunt alia adducta per dictum Dominum Regentem Rovitum *in citata decis. 92.* etenim ibi concurrebat magnum præjudiciū monasterii, cum per fenestram denuo apertam ab inquilino habebatur aspectus ad intima claustra Patrum, ut in principio illius *decis.* legitur, & ex parte ipsius inquilini nulla, aut parva utilitas, dum poterat domus prædicta; absque tali fenestra, ut primitus manere; & via intermedia vix erat duodecim pedum; & postremo quod fortius stringit, ibi numquam comparuit dominus domus, sed tantum dictus conductor, cui nulla competeat actio, ut advertit *numer. 4. versic. ex adverso*, & si comparuisset dominus, aliter sentiret, ut advertit *numer. 23. versic. Nec diffiteor*, quod apud me valde prevaluit illa consideratio, quod ad defendendum hanc novam fabricam, numquam voluit comparere dominus proprietarius dictæ domus, sed solum ipse conductor; ex quo arguebam, quod fabrica non tendebat ad utilitatem, aut commoditatem veri domini. Quæ consideratio modò retorquetur contra dictos Patres, cum lis agatur contra Petrum principalem, deplorantem amissionem propriæ domus, quatenus dicta clausura fenestrarum locum haberet.

Denique crediderim, præsentem causam, aliasque consimiles, non indigere alta tantum indagatione, existente Bulla Pontificia, prohibente monialibus fenestras habere correspondentes ad fenestras vicinorum, ipsasque moniales se claudi debere, quæ bulla in processu est præsentata *fol. ....* quo fit, justissimè dictum Petrum de Marino, ceterosque vicinos petiisse & instituisse, quod ipsi RR. Patres extollere deberent parietem existentem in dicta ripa, & tanto justior cum ipsimet vicini obtulerint murum ædificare, quibus Reverendis Patribus adhuc renuenti- bus, credo probatissimam esse æmulationem, salva eorum pace.

Ex quibus decretum interpositum per spectabilem Dominum Regentem Sanfeliciū dictæ Religionis delegatum, inaudito dicto Petro, ad solam petitionem dictorum Patrum, mandando claudi debere omnes fenestras ejus domorum, tamquam difformem libello, in quo petitum fuit claudi novas fenestras tantum factas in anno 1639. esse omnino revocandum tanquam contra Text. *in l. ut fundus, communi dividundo*, & decernendum dictum Petrum non molestari, prout taliter à prudentia, doctissima, charitate, & integritate Dominorum Jusdicentium speratur.

DISCEPTATIO CCCLXXXII.

IN JURE

PRO

Petro de Marino.

Grimaldus Regius Scriba
à mandatis.

DE EADEM RE.

²⁹ Quamvis affluerentur pro evidenti iustitia Petri de Marino, & vicinorum, adversus instantiam RR. Patrum Capuccinorum Sanctissimæ Conceptionis, petentium occcludi fenestras, & demoliri fabricas in prospectu ipsorum viridarii, fuerat aliàs allegatum, ut non remaneat locus de cætero dicendi, quinimò ex priori loco congestis enervantur, ac tolluntur quoquo modo fuerint factæ, vel fieri possent oppositiones, taliter, quod volens nunc ad opposita respondere, sit quodammodo cantare palinodiam, attamen ut iis satisfiat, specificè hæc libuit, quod dictum est revocare.

³⁰ Obiter propositum fuit, non posse Patres Capuccinos in iudicio jura experiri ex disposit. Clement. exivi de Parado, de verbor. significat. adversus cujus dispositionem, sua qua solet subtiliore doctrina, & abundantia facundia nititur Advocatus adversarius demonstrare, posse eosdem iudicis officium implorare, ubi de re temporali spoliantur, vel eorum sanctitati, ac honestati pugnant, & obstat, nixus autoritate Lucae de Penna in leg. quarta, Codic. de jur. fiscal. lib. 10. & Mastrill. decis. 286. quorum dicta, ut libet perpendere nequitiam aprantur ad casum nostrum; non enim ambigitur petitionem porrectam ad demolendum fabricas, & fenestras occcludendum, continere actionem merè temporalem, à qua omnino Fratres Minores excluduntur à dict. Clement. ut notat Bart. in leg. quintus, ff. de ann. leg. Jason in leg. prima, numer. 9. Codic. qui admitti; nec per officium iudicis hoc implorare possent, cum deserviat actioni; quinimò ex dicta Clement. præcepto interdicitur illis iudicis officium implorare, præcipuè ubi actus nequeunt experiri absque litigio (etsi ex iudicis mero officio succurratur) dict. Clement. §. proinde, versic. Cumque dicti, & quod eis in specie supplicare prohibetur, adest extrav. Ioann. XXII. ad conditorem, §. hos itaque, vers. Nec occasione, de verbor. signific. quo loci decernitur irritum, & inane quicquid secus fuerit attentatum, Bart. in tractat. minor. lib. 2. distinct. 7. cap. 3. sub numer. 40. ibi: Nulla enim est eis actio, seu persequutio, hoc est iudicis officium, & DD. ex adverso citati non loquuntur, quod ipsi possint judicialiter, & per supplicationem iudicis officium implorare, sed quod ex iudicis officio nemine petente, vel alio nomine ipsorum implorante succurratur, ut ex Specul. Bart. Joan. Andr. & aliis advertit Alphons. de Casarubios in compend. privileg. patr. minor. in ultim. editione, verb. hereditas, §. 6. vers. circa præfatam, imò nec ipsi possunt assistere in Curia agentibus pro eis, vel officium implorantibus, d. Clem. exivi, §. proinde, vers. Ex talibus autem, Bart. d. tract. minor. lib. 2. distinct. 7. numer. 41. nec abs re; nimis enim indecens est eorum innocentia, & integritati temporalibus vacare, & cum damno aliorum jura turbare. Ne (rogo) sub Clypeo Religionis, Pietatis, & Sanctitatis cohonestetur hæc petitio, quæ potius porrecta ad æmulationem patet, quam ex charitate, siquidem charitas, ut inquit Lactant. Firmian. de divin. instu. l. 5. c. 23. Injuriam nulli facit, nec aliena rapit, nec sua quoque si auferantur, defendit.

³¹ Quæ omnia benè advertit Venerabilis Frater Antonius Corduba in expositione regulæ Sancti Francisci in c. 6. dist. 1. regulæ, exordientis: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, quest. 1. fol. 484. ubi præmissa explicatione quid sit possessio, quid sit proprietas, quid sit actio politica, quid usufructus, quid sit usus juris, concludit, dictos Reverendos Fratres Minores habere tantum usum facti, cujus vigore non posse dare, commutare, aut distrahere aut autoritate propria, neque eis uti tanquam suis autoritatem, aut jus aliquod

politicum in eis, aut in earum usu habendo, seu exercendo; licet si eis auferantur, sive iuste, sive iniuste, non posse experiri in iudicio, sive repetere, aut judicialiter vindicare tanquam sua, quia hæc omnia per talem paupertatem Evangelicam, & renuntiationem nobis prohibentur, & solum nobis remanet simplex usus facti tantum, ut in vers. Renuntiare ergo, & paulò infrà fol. 488. vers. Ad prædicta, ex autoritate Bart. lib. 1. minor. cap. 1. extollendo eorum altissimam paupertatem, firmat, nullum reperiri statum hominis ob aliquam causam, vel delictum, huic ita similem, sic ita pauperrimum, imò se deteriores pœnæ servis existere, quia licet illi perdant omnia: tamen pro alimentis possunt sibi legari, & ipsemet potest per se, vel per alios iudicis officium implorare, ut sibi solvatur; Fratres verò Minores pro nulla re temporali possunt experiri in iudicio, subdens: Nulli ergo sunt in tanta paupertate propter pœnam, in quanta isti sunt propter votum, folio 489. & fol. 490. subdit: Fratres Minores in aliori sunt paupertate tam in pecunia, & aliorum, quam etiam in hoc, quod illi possunt agere in iudicio, isti non, & fol. 493. distinguendo de publici modo, habenti scilicet civiliter, & politicè, seu mundanè, cujus vigore potest quis sua bona defendere ab invasore, & repetere à retentore in iudicio per iudicem temporalem, & isto modo negatur; imò est hæreticum dicere, Christum & Apostolos habuisse rem mundanam: quia est contra Evangelium, ibi: Ete qui vult in iudicio tecum contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte, & pallium, Matth. 5. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Lucæ 6. quod & ipse Christus fecit, quod & docuit, scilicet prohibuit defensionem habiti, & deperditi repetitionem.

Alio modo possunt haberi res temporales, quoad jus naturale, vel quoad jus charitatis fraternæ, scilicet ad sustentationem naturæ, & status repellendo divitias, ne aliquid malè sapiant, vel mundi pompam nutriant, & hoc modo Christus, & Apostoli habuerunt bona temporalia, ut esculenta, & poculenta, & vestes, & cætera humani modis vitæ necessaria, quia hoc non prohibuit Christus, & aliter dicere est hæreticum, & Fratres Minores sic aliquid habent, ut fol. 494.

³² Quod autem in injuriam Petri, & vicinorum fiat evidenti ex eo patet, quod nullum Patribus ex elevatione, & apertione speculi damnum otitur, & è converso non modicum ex prohibitione ipsi de Marino, & vicinis, qui coguntur contra juris divini, & humani regulas juri propriis non uti posse, non attenta ratione ex adverso considerata, quod priori loco sit erectum monasterium, ex Rovit. & cæteris; nam ut alias fuit responsum, procedit potius in monialibus, quam in monasteriis virorum, & ubi fiat simpliciter ad æmulationem principaliter, & absque necessitate & commodo ædificantis, vel ad finem, ut introspiciantur cum dedecore omnia secreta Patrum, ut videre libet apud DD. ex adverso citatos, & in specie Sperell. in decis. for. Eccl. 55. quem Adversarius pro Achille suæ conclusionis adducit, qui numer. 41. & decis. 58. sub numer. 7. expressè ex mente, & verbis omnium, conclusionem firmat, non habere locum in Monasteriis Masculinorum, ubicumque fiat ædificium, vel fenestra ex causa necessaria, vel utili, etiam quod parva sit utilitas ædificantis, & ante fuerit ædificatum monasterium; nam inquit, diversam esse rationem Religiosorum, & monialium; in foeminis enim viget & honestatis ratio, & juris dispositio, ex cap. 1. de statut. regul. in sexto, quæ cessant in monasteriis virorum, unde ubique non aptari illius dispositionem Berous consil. 135. numer. 10. lib. 1. Menoch. consil. 1107. hæc æmulatio resultans ex solo ædificio ab adversario considerata ex Rovit. decis. 92. numer. 17. & 23. quoquo modo officit in facto nostro, siquidem DD. communiter hanc æmulationem respectu Monachorum non considerant, nisi per inusitatum modum fiant fenestræ, & fabricæ, per adducta à Beroo dicto consil. 135. numer. 5. 6. & 7. lib. 1. assistente potissimum in facto nostro juris præsumptione pro ædificante, qui in loco proprio, non prohibito, & ad necessariam commoditatem ædificat, nec quoquo modo oritur præsumptio æmulationis, & se fundans in ea adversarius probare evidenter opus habet, Gloss. in l. fluminum, §. fin. ubi DD. ff. de damno infect. Gail. lib. 2. observat. 69. numer. 30. & 31. Joan. de Amic. consil. 104. numer. 3. Cephal. consil. 130. numer. 9.

- 34 Astipulatur pro ædificiis, pro quibus judicandum statuitur ex leg. *Senatus 52. ff. de contrab. empt.* Anton. Cioff. *consil. 44. numer. 4.* quem sequitur citando Viv. *decision. 306. numer. 3.*
- 35 Demum consideratur ad exclusionem adversantis commodum longè majus, quod ædificans sentit, quàm damnum, quod Partibus oriretur, ex leg. *prima, §. sunt autem, ff. ne quid in flum. public. & Anton. Gomef. ad legem 46. Tauri sub numer. nono, in fine.*
- 36 Nec obstat consideratio illa, quod alia ex parte lumen haberi possit, & proinde æmulatio resultet, siquidem hoc in facto negatur, & dato, absque majori damno prospectus, & in commodum fieri possit ædificantis, faciunt adducta ab Alciat. *de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 23. Cephal. consil. 130. numer. tertio,* nec facere quem esse dicitur, nisi adsit commoditas, & absit incommoditas, *capit. non satis 86. distinct. ad tradita in leg. divortio, ff. de negot. gest. nec propterea quod ædificia fiant post erectum monasterium, insurgit præsumptio æmulationis, ut adversarius fundat ex Franch. decision. 223. numer. 3.* nam ibi consideratur maximum præjudicium tertii, & nullo commodum ædificantis, quod secus est in casu nostro.
- 37 Neque paritas adducta procedit, nempe quod sicut potest quis cogi vendere domum pro ampliacione monasterii, vel Viridarii, pari modo, & ad claudendum specula cogi valeat; namque dispar est ratio, ut quis compellatur ad vendendum pro ampliacione monasterii, ubi juris dispositio assisit, favor publicus intercedit, & loci angustia necessitas urget, quæ cessant in casu prospectus ad viridarium, & Fratrum loca: tum ex juris dispositione non assistente, sed potius ex ampliacione æquitatem inspecta à Doctoribus considerata, tum quia nullus favor publicus consideratur, quinimò ut Fratres sint omni qua decet honestate repleti, quasi expedit ad aliorum prospectum esse, tum & tandem quia nec necessitas aliqua urget, ut rectè intuenti patet; & quatenus procedat illatio debet intelligi, ut eo modo quo quis cogitur vendere domum pro ampliando Viridario, sic & possit cogi vendere servitutem prospectus, non autem, ut claudere obstringatur, & altius non tollat absque venditione cum proprio incommodo, & damno, per adducta ab Alber. *in leg. si quis sepulchrum, ff. de relig. & sumpt. funer.*
- 38 Cessat secundò hæc paritas, & præsumptio ubicumque esset majus damnum resultans (ut in casu nostro) Domino privati ædificii, quàm loci pii, vel Ecclesiæ, Bartol. *in leg. quo minus, ff. de flum. 11. quest. 1. numer. 21.* & ibi Jason. *numer. 39.* & in propriis terminis decisum refert Farinac. *decision. 372. numer. 3. part. 1. tom. secundo,* & sic procedunt, & intelliguntur DD. pro contraria parte adducti.
- 39 Quibus sic prælibatis insurgit potius æmulatio Fratrum contra ipsum Petrum, quàm aliàs; comprobatur ex duobus instrumentis, unum scilicet stipulatum per Prosperum Turboium, nomine, & pro parte dictorum RR. Patrum concedentium licentiam Honofrio Genuense fabricandi cum aspectu ad eorum Viridarium; alterum per Dominum Baldazarem Pignatellum nomine eorundem RR. Patrum ratam habentium aliam fabricam secundi appartementi dicti Petri, (quod adversarius nullum dicit ex defectu mandati Patrum capitulariter congregatorum) quod pro nunc adducimus ad detegendam æmulationem, siquidem si Patres officium implorant Judicis, ne pandantur fenestrate, quin eorum secreta videantur, per modum uni concedunt, alteri negant prospectum; nonne est hæc æmulatio? ubi charitas? si namque ratio prospectus est in causa, non potest recto iudicio dari disparitas, quod magis uni, quàm alteri concedatur in ædificio, argumento leg. *si quis duos, §. si quis partem, ff. commun. præd. cum concord.* Nec invaliditas prædicti consensus, & concessionis officit ex defectu mandati Patrum capitulariter non congregatorum, cum non sumus in casu alienationis bonorum Ecclesiæ, in qua Superioris consensus, & solemnitas illa requiritur, sed sumus in casu consensus super re nullius præjudicii, & declarationis non eis obesse per ædificium; ex qua resultat evidens æmulatio aliorum dissentien-

tium, qui figurando sibi obesse ex prospectu injuriam asserunt ædificantis, & valuit actus ille fieri à majori parte Fratrum localium absque alio Superioris consensu, ex quo nihil sapit alienationis, & pertinet non ut singulis, sed ut universis, quatenus jus aliquod spectaret (quod negamus) in quo sufficit consensus majoris partis, *capit. 1. de his, quæ sunt à majori parte, leg. quod major, ff. ad municip. cum concord.* faciunt adducta à Franch. *decision. 2. Capibl. de Baron. part. 2. cap. 8. post numer. 17.* Hieronym. à Sorbo *in compend. privileg. Frat. Minor. verbo alienat. in princip.*

Quatenus autem ex adverso opponatur circa contratum initum cum Fratribus; à quo recedere ipsi Patres intendunt duplici prætextu, nempe adimplementum non sequuti ex parte dicti Petri, qui antequam elevasset murum Viridarii, ut promissit, processit ad elevationem domus, & constructionem fenestrate, & incommodi modo si elevaretur murus Viridarii. Respondetur, obstare illis regulam, *quod semel placuit, de regul. jur. in sexto, & gloss. in §. Religiosum, verbo consentiente, instit. de rerum divis. & illi instrumentum standum est, etiam quod non sit adimpletum, & possit impleri; defectus namque non implementi apponi nequit, ubicumque damnum non est illatum; nam DD. ab Adversario citati, qui dicunt, exceptionem implementi non sequuti habere locum, etiam quod sit paratus implere postfactam oppositionem, non procedunt, ubicumque damnum non est illatum, & jus partis non est effectum deterius, quia tunc dicitur res integra, & defectus non implementi nequit opponi (ut in facto nostro) in quo nullum adhuc per elevationem est illatum damnum Patribus, Bald. *consil. 127. volum. 1. Surd. decis. 265. numer. 39.* & sic limitando disponunt DD. pro contraria parte allegati, & in specie Cancr. *variar. resol. lib. 3. capit. 6. numer. 11. in fin.* faciunt adducta à Costa *de re integra distinct. 1. numer. 2.* cessante potissimum protestatione implementi non facti, ex leg. *si debitor, §. 1. ff. quibus mod. pign. vel hypoth. solv.* Decius *consil. 42. in fine, Surdus de aliment. tit. 9. quest. 26. numer. 135.* tantò magis vertente causa in Tribunalibus Regiis, & præsertim in Supremo Collaterali Consilio, in quibus, de stylo, & æquitate admittitur purgatio moræ, de quo testatur Ursill. *ad Afflic. decision. 174.* & novissimè Domin. Reg. Capycius *Latro decision. 30. numer. 15. & seq.* ubi pro purgatione moræ iudicatum Sacri Consilii refert; nec rigorem juris civilis, sed æquitatem juris canonici servandum in purgatione moræ, etiam quod esset apposta dies, & pœna, ac etiam juramentum adhuc moram purgari de æquitate canonica, firmat Barzius *decis. 50. numer. 53. cum seqq.* nec ponderatio illa, quod si elevaretur paries, vitarentur olera Viridarii, ex præoccupatis Sole, & aere, quod plures DD. adducit; non procedit, quia loquitur in dispari casu, nempe ubi sit elevatio in domo propria ad injuriam, secus ut in præfenti facti specie, quando elevaretur murus Viridarii Patrum ex voluntate ipsorum, qui petierunt elevationem, & assensum præstiterunt, quia tunc magis favor, quàm odium eorum perpenditur, nec rectè aptantur contraria ad casum.*

Cæterum in fortiori casu, quando ex novo ædificio vicini aufertur Solis calor, vel lumen horto, aut dormitorio conventus, quod non possit prohiberi, firmat Clapper. *caus. 22. quest. 1.* ubi satis eleganter probat, hanc causam Solis impedimenti, non esse justam nunciandi, & prohibendi novum opus, cum nunciationis causa, triplex tantum sit, naturalis, impositiva, & publica, per Textum *in leg. de pupillo, §. sextus pedius, ff. de nov. oper. nunc.* & imò non posset nunciare novum opus, qui præterditi servitutem luminis, vel prospectus, licet ædificium auferat Solem domui suæ gratum, & necessarium, pro quo allegat Text. *in l. si arborem, ff. de servit. urb. præd.* ex quibus fuisse per Senatum decisum, esse deprimendum ædificium, sed quatenus non officit Meringono ædificantem relinquendum.

Denique rogo RR. Patres piissimos, & Doctissimos imitari hirundinem, de qua Div. Ambros. *libro sexto, capit. 17.* hæc verba profert: *Pauperior est hirundo, quæ vacua aeris abundat industria; ædificat, nec impedit; tecta attollit, & nihil aufert proximi; nec indigentia, & paupertate ad nocendum alii compellitur; & alia, quæ penes ipsum videri poterunt.*

Tandem vis nulla facienda est super prætensis attentatis in præjudicium Capuccinorum, quæ in facto negantur, & corrumpit dispositio capit. non solum, de appellat. in sexto, qui loquitur in innovatis post definitivam sententiam, quæ longè abest in facto nostro: Unde ut receptui canamus satis constat de bono jure Petri, & quam extra illud PP. molestiam inferant contra statum ipsorum, qui & omnino ab impetitis repellendi veniunt, prout repelli ex integritate iudicantium speratur.

DISCEPTATIO CCCLXXXIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur de qua in presenti.
- 2 Extractio à loco immuni subjicitur excommunicationi.
- 3 Doctissimus Pater Hieronymus Pecorarius Iesuita apud de Marinis tom. 3. alleg. 77. & 78. adducitur ad propositum.
- 4 Immunitas Ecclesiastica primario est concessa favore Reorum.
- 5 Extrahi potest interdum quis ab Ecclesia, & qua cautela.
- 6 Extrahi, an possit puella à loco immuni, ne scandalum oriatur.
- 7 Extrahi, an possit cum violentia loci, vel persona.
- 8 Index Ecclesiasticus, vel laicus potest aliquem in loco immunitatis reponere ad evitanda scandala.
- 9 Prorox Neapolitanus pro bono Regimine, collocat puellas maritandas in loco sibi bene viso.
- 10 Fœmina intus clausuram, qua necessitate ingredi cogatur.
- 11 Confugiens in locum immunem, ubi stare non posset, reponi in alio potest, & quando.
- 12 Leges permittentes filium exheredari ob causam, validas, & sanctas esse.
- 13 Genuensis locus capit. 17. explicatur ad propositum.
- 14 Regens Sanfelicius apud de Marinis reprobat.
- 15 Ecclesia atrium, an, & quando gaudeat immunitate.
- 16 Extractio ab Ecclesia facta ad bonum finem, non subjicitur excommunicationi.
- 17 Filius à Patre extrahi potest ab Ecclesia ad correctionem.
- 18 Servus aufugiens ob servitium Domini, quando sit immunis, & quando non.
- 19 Servus aufugiens in monasterium, ut fiat Monachus an possit extrahi.
- 20 Servus confugiens ad Ecclesiam an possit propria auctoritate Domini extrahi.
- 21 Servus post factum delictum si confugiat ad Ecclesiam, an possit extrahi.
- 22 Servus armatus in Ecclesiam ingrediens, an possit extrahi.
- 23 Bulla Gregorii XIV. ligat etiam, ubi non est usu recepta.
- 24 Bulla Gregorii Decimiquarti, an liget in Hispania.
- 25 Absolutio ob violationem immunitatis à quo sit danda à Papa, vel ab Episcopo.
- 26 Absolutio ab excommunicatione ob violationem immunitatis non datur, nisi prius restitutione facta Ecclesie.
- 27 Excommunicatus ob violationem Ecclesie si appellet, vel dicat de nullitate, non debet absolvi, & quare.

ARGUMENTUM.

Immunitas non dicitur violata si in Ecclesiam ponatur, vel extrahatur aliquis ob bonum regimen, ne faciat matrimonium cum scandaloso, extrahentes ad bonum finem, ut reconcilientur, vel ut fiat pacis compositio, non incurrit excommunicationem, & quid de servis à Dominis extractis, an, & quando amittant immunitatem. Bulla Gregorii Decimiquarti, an liget ea loca, ubi non fuit recepta, & in Hispaniis, an sit recepta. Absolutio à quo sit danda ob extractionem factam, & qualiter detur, & quid si Reus appellaverit.

NEAPOLITANA

Immunitatis Ecclesiasticæ, an violetur si ad bonum finem extrahatur aliquis ab Ecclesia, &c.

Quædam Mulier maritata, & malè vivens etiam marito conscio adulterium commisit, & postea fuit, parentibus instantibus, ne occideretur, reposita in venerabili Hospitio pœnitentium erecto à Patribus piis operariis Neapoli, in loco detto vulgariter alla pigna secca fundato sub cura quondam R. Patris Francisci Celentani sub regulis venerabilis Patris D. Caroli Carrafæ ejusdem Congregationis fundatoris, mulier prædicta ibi ad vitæ necem fugiendam stetit per aliquot menses, tandem iterum spiritu diabolico accensa, inquietare cœpit illas pauperes fœminas, quæ in dicto hospitio commorabantur, modo eas orantes molestando, modo alios actus faciendo, adeo quod non poterant quiescere vivere in illo loco, ob importunitatem dictæ fœminæ, quæ habuerunt recursum ad eorum delegatum Dom. meum D. Thomam Caravitam, qui accessit ad Proregem, & data notitia de omnibus, iussit eidem, ut opportunè de remedio provideret, accessit delegatus ad hospitium, & eam extraxit ab eo, per Curiam sæcularem, & conduxit fœminam illam in locum Mulierum pœnitentium intus Tribunal Magn. C. V. erectum.

Cujus rei cum notitiam haberet Eminentissimus Cardinalis Caracciolus Archiepiscopus Neapolitanus, misit virum pium, & Religiosum ad eundem Dom. Caravitam, significando eidem se velle scire qua auctoritate id factum fuerit, nam ipse habebat scrupulum incidisse eundem Caravitam in excommunicationem Bullæ Gregorii XIV. tamquam extrahentem ab Ecclesia, & loco immuni, fœminam illam, & illam ad carceres transferendo: Dom. Caravita accessit ad Eminentissimum adducendo doctrinas, de quibus in presenti, ut certiores illum redderet se non fecisse, nisi quod justum erat, & legibus permisum.

Probatum ergo primo id fieri potuisse ex olim allegatis à P. Hieronymo Pecorario Societatis Jesu viro doctissimo allegato Regente de Marinis allegat. 77. & 78. tom. tertio, ubi cum nobilis puella iussu Proregis Neapolitani, cum Regiorum Ministrorum comitatu duceretur in locum sacrum; quo liberius, & honestius nuberet, in ipso itinere se recepit in Ecclesiam, unde egredi non volebat, & multarum dierum obsidione dilatata, fuit dictum non gaudere immunitate ex doctrina Doctoris de la Quadra antiquissimi Doctoris ponderata à Patre Pecorario in alleg. 77. numer. 10. apud Regentem de Marinis tom. 3. ergo talis fœmina, de qua in presenti non est defendenda, ut gaudeat immunitate, quia talis extractio non est violatio ad finem castigandi, sed permutatio de loco ad locum ad finem custodiæ.

Probatum secundò, quia immunitas est concessa primario favore Reorum confugiatorum, ne eis fiat injuria, quod dixit Imperator in §. ne quis autem, Authent. de mandatis Principum. Ibi (Deinde cum templorum cautela, non nocentibus, sed læsis detur à lege, & possibile non erit, utrumque tueri cautela sacrorum locorum, & lædendam,

tem, & locum) & ponderando verbum illud (sed læsis) ut fecit Guglielmus de Cuneo, idest ipsa securitas conceditur his, qui verisimiliter lædi possunt, quare immunitas est concessa, quia alios læserunt, ne ab aliis lædantur; ut ponderatur in *cap. id. constituimus 17. quest. 4. & in capit. inter alia de immunit. Eccl.* ubi prohibetur servos extrahi, nisi adhibito juramento de eis non offendendis, sed si talis puella extrahatur ab Ecclesia, utique defenderetur à violentia, ergo cessat immunitas, erit tamen extrahenda sub fide, & verbo Regio, ne propter contumaciam suam à Prorege aliqua pœna afficiatur, ut in simili ait Summus Pontifex in *c. inter alia, §. ultimo de immunit. P. Pecorarius ubi supra.*

6 Probatur tertio, quia si puella jussu Proregis Neapolitani reponenda esset in loco securo, ut liberè matrimonium contraheret, si confugit ad Ecclesiam, non gauderet immunitate, ut dixit P. Marius de Andria Societatis JESU Vir doctissimus, & casuum conscientiarum lector famosissimus in Collegio Neapolitano Societatis JESU, qui in commentario ad Constitutionem Gregorii XIV. de immunitat. Eccl. cap. 6. *manuscripto*, ait (non est extendenda dispositio hujus Constitutionis ad commorantes in Ecclesiis, aut monasteria, non reos criminum: nam hi possunt capi, extrahi à iudice seculari, pro testimonio ferendo, aut ob aliam similem causam, quicquid fecerit Curia Archiepiscopalis Neapolitana apud Genuensem capit. 22. numer. 9. ubi Genuensis testatur judicatum fuisse, non esse extrahendum ab Ecclesia nobilem quandam adolescentem, qui provocaverat alium ad duellum, & ad pacem faciendam cum inimico suo, quia invitatus est extrahendus ab Ecclesia per Judicem, licet dicat fuisse restitutum Ecclesiæ Montis Dei quandam, unde extractus fuerat).

7 Probatur quarto, ex allegatis à Patre Pecorario apud Regentem de Marinis *tom. tertio, allegat. 78. numer. 2.* quia si qua esset ratio cur talis fœmina extrahi non potuisset ab Ecclesia, etiam si nullum crimen antea commisisset, maxime esset, quia ratione violentiæ, quæ fieret refugiato, fieret etiam injuria Ecclesiæ, sed in præsentia, non fieret violentia personæ; ergo nec loco, major probatur, quia violentia quantum spectat ad immunitatem Ecclesiasticam, non consistit in involuntario personæ singularis, sed ratione involuntarii, & debiti juxta juris præcepta, & hoc modo puella hæc non est jure invita; ergo potest impunè extrahi, major probatur, quia potest mulier autoritate judicis, sive Ecclesiastici, sive laici, collocari in loco immuni, sive sit Ecclesia, sive sit monasterium monachorum, sive alius quicumque locus tutus à metu violentiæ, arbitrio judicis, etiam si mulier ipsa repugnaret, & sit omnino invita; ergo cum mulier repugnet respectu electionis hujus loci, & vult ipsa sua sponte, & privata autoritate locum hunc eligere, potest ex illo loco depelli sine violentia, etiam si ipsa dissentiat. Antecedens admittitur communi omnium consensu, Panormitani potissimum in *capit. in locum, numer. 5. & 6. de sponsalibus*, & quod retinet ad Judicem laicum in matrimonio contrahendo concedit hoc illi licere, Genuensis in *praxi, capit. 15.* & quod spectat ad Proregem Neapolitanum posse facere dicit Regens de Ponte *tit. 6. de assensu Regio super dotibus, à numer. 48.* ergo prohibitum est, nullam fieri violentiam puellæ; ergo poterit impunè extrahi ex loco immuni, quemadmodum potest ejusdem Prætoris autoritate, in tutum collocari ad effectum ibi expositum: nam non animo fieret injuria loco immuni, si invita persona in eo concluderetur, quasi invita ex eo excluderetur, quia in utroque casu constringeretur libertas personæ, imò major injuria fit loco immuni propter inclusionem personæ liberæ, quam propter exclusionem liberæ personæ, quia in exclusionem locus pateretur violentiam, & in inclusionem locus instrumentaliter concurreret ad faciendam violentiam liberæ personæ; ergo cum non fiat violentia in inclusionem, sequitur quod neque in exclusionem fieri dicatur.

10 Et propterea subdit P. Pecorarius apud de Marinis *ubi supra, numer. 6.* quandam mulierem fuisse Beneventi in monasterium monialium reclusam cum violentia, & Cardinalis Arigonius tunc Archiepiscopi autoritate ex illo monasterio fuisse in alium securum locum invitam traditam, ne videlicet jus Monasterii Regularis observantia, & pars ejus mulieris turbaretur, & ne daretur aliis mulie-

ribus exemplum in septa monialium ingredi sine ulla Superioris licentia.

Probatur quintò, quia si criminosas, quem Curia prosequitur in monasterium violenter ingrederetur, statim esset in alium locum communem reponendus. Neque dicatur esse, quia sive vir, sive mulier, in monasterium monialium sub pœna excommunicationis lata sententiæ, Sedi Apostolicæ reservatæ, prohibetur ingredi, sed hoc non tollit difficultatem, quia non est certum, an excommunicatione illa locum habeat, ubi agitur de vitæ periculo, & moraliter non est alius modus evadendi, tum quia ut impedienda est à Superiore confugæ censura, ita impediendum est peccatum ejusdem: quare si excommunicatus vitandus ingrederetur in Ecclesiam, ubi essent celebranda divina officia, ne ea impedirentur, ad vitandum peccatum, tum excommunicati, tum ceterorum Christi fidelium, transferri posset, & debet ex autoritate Episcopi in alium locum sacrum, ut est monasterium, ubi esset sine peccato, & cum privilegio immunitatis, ut bene plures DD. apud Remigium de immunitate, *fallentia 19.* quia immunitas non concederetur in præjudicium animarum, Remigius *fallentia 20.* Abbas in *c. inter alia de jure Eccl.* ubi agit de eo, qui juravit se in carcerem justum rediturum; ergo cum puella, de qua hic peccaret mortaliter contrahendo matrimonium invito Patre sine justa causa, ut communiter docent Theologi cum Sayro *tom. 2. l. 7. c. 50. à numer. 12.* Tolet. *l. 5. c. 1. Azor. 10. 2. l. 2. c. 2. q. 6.* & tenent omnes, qui putant justas esse leges, quibus conceditur potestas Patri exheredandi filium, qui matrimonium contrahit sine Patris ipsius consensu, ut sunt Molina, Salonijs, Sotus, & alii, ideò concludendum est non debere gaudere immunitate, & peccare etiam mortaliter, si non obediatur Principi, vel Episcopo legitime percipientibus, ut ex ea Ecclesia egrediatur, & in alium locum sacrum migret.

Neque dicas cum Genuense *ubi supra*, de eo, qui restitutus fuit Ecclesiæ Montis Dei, tum quia talis sententia non est approbata omnium judicio, & improbatur à Patre Alario de Andria *ubi supra*, tum quia, ut ipse dicit, erat ibi alius modus componendi pacem, sine extractione refugiat in Ecclesia, at in præsentia non est alius modus prospiciendi securitati, vel libertati dictæ puellæ, nisi in alium locum securiorem transferatur, ut bene P. Pecorarius apud de Marin. *tom. 3. alleg. 78.*

Puto tamen reprobandum esse in hoc allegationem Regentis Sanfelicii apud de Marinis *allegat. 79.* dum fundat non gaudere immunitate eum, qui occidit alium, vel mutilat membrum alicui in atrio Ecclesiæ, quasi quoddam appellatione Ecclesiæ, & Cœmeterii veniat etiam atrium, ut sicuti occidens in Ecclesia, vel in Cœmeterio non gaudet, ita neque ille, qui occidit in atrio, ex *cap. si quis in atrio 17. q. 4.* Dico enim quod quando in atrio Ecclesiæ adiunt domus laicorum ad usum profanum destinata, tunc atrium non præstat Reis confugientibus immunitatem, nisi consistet de consuetudine legitime præscripta in tractatum: ratio est, quia intra ambitum Ecclesiæ non debent esse, nisi domus Clericorum, *cap. nulla 12. quest. 1.* & sic resolvit Sacra Congregatio de anno 1627. in una Civitatis Castellana, & de anno 1634. in una Fulgentina, de qua Donatus de immunitate, *resol. 49.* & de scalis Ecclesiæ dixit Sacra Congregatio apud Donatum *ref. 29. numer. 14.* ubi resolvit, Scalas S. Hieronymi Neapoli gaudere privilegio immunitatis.

Probatur sexto, quia extrahens aliquem ab Ecclesia ad bonum finem, puta componendi pacem, &c. disputant nostri, an sit violator immunitatis, putant aliqui ex Genuense *cap. 14. numer. 6.* quia posset alio modo obviare scandalis, vel apponendo custodes, vel adeundo Episcopum, qui provideat, ex Farinacio de immunitate, *cap. 2. numer. 325.* Donato *resol. 202. de immunit.* Alii tamen contrarium docent ex dictis à Patre Pecorario *ubi supra*, quia non gaudet qui reus est ad finem castigandi ad finem componendi pacem non dicitur reus, sed ad bonum finem extrahi; ergo poterit fieri, hinc recordor de quodam nobilissimo Viro, qui cum vellet Patrem occidere, & pœnitentia ductus aufugit ad Ecclesiam S. Agnelli majoris, ab eodem consulente Viro dignissimo, & doctissimo D. Carolo de Baucio fuit extractus, & ad bonum regimen, ac ut patri reconciliaretur fuit extractus absque ulla communicatione excommunicationis, sic servus, qui vitandi causa

DISCEPTATIO CCCLXXXIV.

SUMMARIUM.

- Domini sævitiā confugit ad Ecclesiam illius immunitate non gaudet, sed Domino restituitur, & compellitur ipse Dominus servum vendere, §. *fin. instit. quibus alienare licet, vel non*, Glossa in *Auth. de mandatis Principum, in verbo, Sacrosancta de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ubi ait, quod si sævitiā sit parva, non debet servus conqueri, si Domino restituitur, quia ob parvam sævitiā, non debet aufugere, si verò sævitiā fuit magna, tunc Dominus cogitur illum vendere, & habet locum dispositio d. §. *finalis*, & ita fuisse decisum refert Donatus *ref. 90. in fin. ex Salyceto in l. si servus, in fi. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*. Quod si servus aufugit ad Ecclesiam, animo se monachandi, & ingrediendi quancumque Religionem eijsi minimè debet, nec Domino nuntiari, sed detineri, & si Dominus non veniat intra triennium perdit eum, ex *Auth. de Monachis, §. si verò intra de sanctissimis Episcopis, §. si quis ergo*, & hoc videtur probari per Text. in cap. *constitutus, in fi. & c. si quis 17. q. 4.* ubi propter bonum Religionis potest servus Dominum suum contendere, sic ejus ministerium destituere non debet, & decisum refert Donatus *de immun. resol. 99.*
- Servum verò confugientem ad Ecclesiam, an possit Dominus autoritate propria ab Ecclesia extrahere, questio est, affirmat Mantua *conf. 211. num. 15.* negativam opinionem tenet Donatus *ref. 96.* per Textum in c. *nullus Clericorum 17. q. 4. & c. si quis contumax eadem causa, & questione*, Donatus *ref. 96.* Quod si servus post factum delictum confugit ad Ecclesiam non potest servus extrahi, neque quoad Dominum, neque quoad Judicem, neque poterit puniri, & si per Judicem Domino restituitur, debet restitui, recepto prius juramento, securitate, de illum non offendendo, Donat. *ref. 97. de immun. & servus armatus in Ecclesia est restituendus suo Domino, nisi ad illam confugisset, quia tunc non posset extrahi: ratio est, quia quando servus ingreditur armatus in Ecclesiam, presumptio est, ut non vadat ad offerendum munera ipsi Ecclesiae, sed ut lædat Christianos, vel personas Ecclesiasticas, & ut faciat tumultum, sed si vadat simpliciter, tunc non poterit extrahi, Donat. ref. 98.*
- Tandem, & pro coronide est advertendum, questionem esse inter Doctores, an obliget Bulla Gregorii XIV. ubi non est usu recepta, affirmant communiter DD. quia Greg. XIV. in sua Bulla independenter ab acceptance, intendit obligare etiam in loco, ubi non est acceptata obligat, vel non est usu recepta, quia ob clausulam irritantem, quam habet, & continet, ligat etiam si non esset usu recepta, Donatus *de immun. ref. 310.* quod est contra Portellium in *dubii Regularib. in verbo, Immunitas, n. 9.* ubi ait Bullam Greg. XIV. in Hispania non esse usu receptam, sed dicas ibi: esse in viridi observantia, ut testatur de auditu, Donatus *ref. 210.*
- Absolutio tamen ab excommunicatione contra extrahentes ab Ecclesiis, est questio, an possit ab Episcopo dari, negant communiter, quia talis absolutio contra violentes libertatem Ecclesiae, est reservata Papæ in Bulla Cœne, Maranta p. 2. *responsio 36.* & sic S. Congregatio rescripuit pluries, teste Donato *de immun. resol. 211.* alii dicunt posse ab Episcopo obtineri, ita Genuens, Novarius, P. Diana, Bonac. Barb. Megala, Grat. & alii apud Donatum d. *ref. 211.* qui dicunt esse Papæ reservatam absolutioem, contra statuentes edicta, vel statuta contra immunitatem Ecclesiasticam, non verò contra extrahentes ab Ecclesiis, & licet concedenda sit absolutio facta prius restitutione Ecclesiae violatae, tamen si per excommunicatum non steterit, ut non fiat restitutio, quia non poterit, tunc erit absolvendus, quia ad impossibile nemo tenetur, l. *impossibile, de regul. jur. Ricc. dec. 266. p. 3.* Donatus *ref. 211.* & S. Congregatio immunitatis in una Cosentina 7. Decemb. 1638. resolvit quod excommunicatus pro violatione immunitatis Ecclesiasticæ, postquam appellavit, vel nullitatem opposuit non debet absolvi, neque etiam ad cautelam, nisi facta fuerit prius restitutio personæ extractæ à loco immuni, Donatus d. *ref. 211. in fine, &c.*

- 1 Facti species exponitur, de qua hic.
- 2 Constitutiones Cœlestinae Religionis adducuntur.
- 3 Constitutio Cœlestina c. 12. §. 6. explicatur.
- 4 Factum quando successit in dicta Religione adducitur.
- 5 Congregatio Cœlestinorum multiplex, & acta ab ea quando sint legitima.
- 6 Congregatio Cœlestinorum licet non sit Generalis, quæ possit disponere.
- 7 Congregatio Definitorialis in Cœlestina Religione, ad quæ possit se extendere.
- 8 Congregatio Definitorialis an possit Abbates, & Priores destituere, & instituere.
- 9 Dieta Definitorum successit loco Congregationis Generalis in Cœlestina Religione.
- 10 Congregatio, de qua in presenti, qualis fuerit.
- 11 Dictio (quomodocumque) explicatur, & quid importet.
- 12 Abbas Cœlestinorum, an possit proprium Monasterium dimittere.
- 13 Renuntiatio potest fieri de quacunque dignitate.
- 14 Franciis presumptio qualiter sit evitanda.
- 15 Renuntiatio multo magis fieri potest, si non adfuit acceptatio.
- 16 Renuntiatio, & cessio Abbatia in ordine Cœlestinorum potest fieri tam in Capitulis Generalibus, quam in dictis Definitorialibus.
- 17 Renuntialio qualibet sit coram superiore.
- 18 Renuntiatio Abbatia, &c. fit coram superiore, & quæ.
- 19 Renuntiatio Abbatia, &c. qualem superiorem requirat inter Cœlestinos.
- 20 Constitutiones Cœlestinorum quid determinent pro renuntiatione dignitatum.
- 21 Regula quod plus continet minus explicatur.
- 22 Dieta Regularium quando subrogetur in locum Capituli Generalis.

A R G U M E N T U M.

Congregatio, vel dieta annalis in Ordine Cœlestinorum, qualiter sit subrogata in locum Capituli Generalis, & an possit in ea renunciatio, acceptatio Abbatia, vel Prioratus, & qualiter talis renunciatio fieri debeat coram Superiore, & qui veniat appellatione dicti Superioris, &c.

J U R I S

P R O

Faventina Cœlestinorum Congregatione.

IRrefragabilem pro bono sui Ordinis regimine edidit i Constitutionem sanctissimus Pater, & fundator Petrus Cœlestinus Papa V. sub datum Aquile quinto Kal. Octobris Pontificatus sui anno primo, per quam omnia Monasteria, Ecclesias, Prioratus, Membra, & loca ubicumque consistentia eidem ordinationi incorporata, vel in posterum incorporanda principali Monasterio S. Spiritus de Sulmona tamquam capite, auctoritate Apostolica subjecit. Cujus quidem Abbatem perpetuò stabilivit Patrem ceteris suis coabbatibus, Prioribus, Prælatibus, & Monachis ejusdem Ordinis præsentibus, & futuris. Hanc generalem dicti Abbatis Superioritatem Joa. Papæ XXII. sub datum Avenione nono Kal. Maij Pontificatus sui anno tertio, Clemens VI. sub datum ibidem quinto Kal. Julii Pontificatus sui anno sexto, & alii Summi Pontifices declararunt fore, & esse cum ampla potestate, & facultate instituendi, & destituendi pro sua voluntate omnes Priores, Prælatos, & officiales dicti Ordinis, prout ipse Abbas conspexerit expedire. Sicque per annos ferè 350. juxta mentem Fundatoris, cum spiritali, & temporali fructu recta semper fuit Cœlestinorum congre-

- gregatio. Hæc, tandem Abbatis generalis facultas diminuta potestate, & restricta fuit per Patres diffinitoriales, qui statuta, & Constitutiones compilarunt, præsertim per ultimas Constitutiones *ir.2.c.15. §.2.* ubi statuitur, quod ipse solus Abbas generali, qui præst Abbatiæ sancti Spiritus, non possit Abbates, Priores, & Prælatos in Monasteriis principalibus instituere, vel destituere, privare, suspendere, aut transferre, sed hæc omnia, & multa alia cum Coabbatibus, Visitatoribus, & Diffinitoribus, vel ipsorum aliquibus respectivè conferat, eorumque interventu, consilio, & sententia, dum congregantur faciat, & exequatur, &c. *Et in eodem tract. c.12. §.6.* habetur, quod in casu vacationis Prælatorum, per obitum, vel alias quomodocumque, sive etiam in casu mutationis Prælati, ex causa tamen legitima infra triennium, & extra tempus Capituli annalis provideatur de Abbatibus, vel Prioribus respectivè, per Abbatem generalem, cum Prioribus diffinitorialibus illius quarterii, & Abbate Monasterii, in quo reperietur ipse Abbas generalis. Hæc in dictis Constitutionibus.
- 4 Nuper verò, quia annis elapsis R. P. D. Joseph Maria Casalius Abbas Generalis Cælestinorum in Monasterio sanctissimæ Trinitatis de Faventia cum Patribus diffinitorialibus illius quarti Quarterii & Abbate dicti Monasterii pro negotiis, & urgentibus necessitatibus Religionis quandam Congregationem, seu dietam diffinitorialem celebravit: in qua inter cætera, nonnullæ renunciaciones Abbatum, & Priorum admittæ, & receptæ fuerunt, nec non novi Abbates, & Priores in vacantibus Monasteriis creati, & canonicè electi, quidam verò alii confirmati, translati, & permutati, prout ipsis Patribus diffinitorialiter congregatis visum fuit in Domino pro bono regimine Religionis salubriter expedire.
- 5 Ideo à nonnullis scrupulosis dubitatum fuit de validitate, & subsistentia Actorum hujus Congregationis. Sed quòd omnia acta, gesta, celebrata, pertractata, declarato, & diffinita in dicta Congregatione firma sint, & valida, suadet ex regula generali, quod jura semper favent valori actus *l.3. ff. de milit. testam.* Ita ut in dubio, actus magis valeat, quàm pereat, *c. Abbate, de verbor. signif.* Interpretatio enim pro validitate actus, est regina omnium interpretationum, *Ceph. conf.35. nu.49. & conf.10. n.14.*
- 6 Quod autem dicta Dieta fuerit legitimè, & canonicè congregata, & celebrata ad formam supracitati §.6. *cap.12. Constit.* patet ex facto imò cum dicta Congregatio constet ex eisdem Patribus diffinitoribus generalibus (licet in numero minori) qui tam in generali, quàm in annali, seu diffinitoriali Capitulo habent eandem auctoritatem idèò meritò Congregatio generalis dici potest, ex *Lezana in sum. tom.2. cap.12. numer.19.* Et ratio est, quia præsentis in quacunque Congregatione seu Collegio, non ut singuli, sed ut universi, exercent omnem potestatem, & jurisdictionem totius Congregationis, quamvis aliqui nolint, aut commodè non possint interesse juxt. *c. quia propter de elect.* dummodo sint duo, vel tres *cap.1. eod. tit.* quod exemplificatur per Caputaquen. *dec.172. numer.4. p.3.* relatum à Gratian. *discept. for. cap.18. n.7.* in iudicibus Rotalibus; & practicum fuit in hac Religione annis elapsis quando Romæ Rev. Pater Abbas Generalis, & duo alii Patres de diffinitorio capitulariter congregati electiones omnium Abbatum, Priorum, & officialium de more celebrarunt, ac si esset Congregatio generalis totius Capituli diffinitoralis.
- 7 Insuper, quod gesta quæcumque declarata, & definita in dicta diffinitoriali Congregatione firma sint, & valida cenferi debeant clarissimè demonstratur, quia ad ipsum Rever. Principem Abbatem generalem ejusque diffinitorialem congregationem spectat providere de Abbatibus, Prioribus, & Prælatiis quomodocumque vacantibus ex *d. §.6. nostrarum constit.* idemque Abb. Generalis solus potest omnia dubia in Religione occurrentia interpretari ex Bulla Clementis VII. pro Tertiariis relata à Jo. de la Cruz. *de stat. Relig. & Privill. l.2.c.2. dub.2. concl.2.* Ac declarare quæcumque statuta, & Constitutiones Ordinis, prout resolvit Rodriq. in *compend. ref.90. numer.35.* per Privilegia Eugenii IV. & Leonis X. Necnon potest etiam quoscumque Abbates, & Priores instituere, & destituere, statum condere, & super constitutionibus aliquid innovare ex *cit. §.2. c.12. Constit.* non tamen solus,

sed cum Coabbatibus Visitatoribus, & diffinitoribus, vel ipsorum aliquibus eorumque interventu, Consilio, & sententia dum congregantur, ita habetur in eodem contextu; quare notandum est illud verbum, vel ipsorum, aliquibus, nam ex *regul.40. de regul. jur. in 6.* pluralis locutio duorum numero est contenta; igitur cum duobus diffinitoribus congregatis ipse Abbas generalis omnia præfata facere potuit.

Et tanto magis, quia hujusmodi Dieta diffinitoralis celebrata fuit loco Capituli annalis, quod quidem Capitulum celebrari non potuit in Monasterio, principali sancti Spiritus de Musone die 10. præsentis Mensis Maii 1658. prout debebatur ex diplomate Urbani VIII. sub datum Romæ 31. Martii 1639. stante notorio impedimento, cum adhuc liberum Commertium intra, vel extra Regnum nemini concedatur; igitur hujusmodi Faventina Congregatio diffinitoralis subrogata est loco dicti Capituli Annalis; Et ratio est, quia subrogata sunt ejusdem naturæ cum eis, in quorum locum subrogantur *l. si cum, §. qui injuriarum, ff. si quis cau. Surd. conf.42. numer.11. l.1. & Grat. c.557. n.60.* Equiparatorum enim est idem iudicium & licet ex quadam de testibus *l. si. ff. mandat. idem Grat. c.591. nu.33.* Et eodem modo, & forma sicut Congregatio Romana præteriti anni subrogata, & equiparata fuit Capitulo generali, & diffinitoriali.

Et quamvis etiam hæc Congregatio Faventina non admitteretur pro Congregatione generali, neque loco Capituli Annalis, sed simpliciter pro Congregatione particulari, quæ esset quæstio de nomine, imò cum congregati sint generales, nempe Abbas generalis, visitator generalis, & diffinitor generalis, etiam Congregatio generalis vocari deberet, quia denominatio sumitur semper à nobilitiori, sed transeat hoc, negari tamen non potest quia fuerit, & sit Congregatio diffinitoralis, cum constet solummodo ex Patribus diffinitorialibus votum activum in diffinitorio habentibus, qui vigore *citati §.6. constit.* facultatem habent non solum mutandi Prælatos ex causa legitima, sed etiam providendi de Abbatibus, & Prioribus in casu vacationis, tam per obitum, quam alias quomodocumque. Hæc verba *d. §.* sunt diligenter consideranda: nam vacationis nomine simpliciter, intelligitur vacatio tam de jure, quam de facto, *Gloss. in cap. si propon. in verb. vacabunt. de rescript. Garzias de Benefic. p.11. c.1. numer.3. & Vivian. de jure patron. lib.5. numer.6. & seq. numer.20. & 115.* Et particula (quomodocumque) includit omnem modum vacationis, nullum excipiendo, *Gloss. in Clement.2. verb. quomodolibet de sent. excomm. Curt. jun. conf.50. num.428. Rebuff. in l. creditor. 11. col.2. ante finem de verb. signif. Grat. c.486. numer.3.* Quomodocumque enim est dictio universalis, & distributiva cujus natura est, ut cuilibet tribuat actum infolidum, *l. non distinguimus, §. cum plures, ff. de re arbit. Tiraq. de retract. convent. §.1. n.6. gloss.2. n.9.* Quæ quidem particula ostendit plenam, & exuberantem voluntatem disponentis *Dec. conf.137. col.1. Barbof. de dict. dict.282. & Vivian. lib.13. num.200.* Quare Patres diffinitoriales in præfata Congregatione licitè, & validè providere poterant de quibuscumque Prælatiis quomodolibet vacantibus tam per translationem, quàm per liberam, & spontaneam cessionem, prout de facto per secretam, & Canonicam electionem provide-runt, ad formam facultatis olim concessæ per Urbanum VIII. sub datum Romæ 21. Junii 1644. sicuti etiam potuissent providere de vacantibus per remotionem, destitutionem, & privationem juxt. *§.2. cap.15. Constit.* si casus privationis occurrisset.

Nec valet dicere Patrem D. Donatum Ramerium diffinitorem, & Abbatem Conopoli non potuisse suum proprium monasterium renunciare, ex dispositione *§.5. c.12. Constit.* ubi sic habetur, Patribus diffinitoribus in Abbatibus electis propria monasteria sive ad favorem, sive liberè resignare omnino prohibemus.

Nam Respondeo primo omnes dignitates Ecclesiasticas esse renunciabiles ut *tot. tit. de renunciat.* & diffusè probat Paris. *lib.2. de resignat. qu.1. & clarissimè constat, quia si potest renunciari Papatus cap.1. de renunciat. in 6.* prout fecit SS. Pater Cælestinus V. cujus imitatores esse debent Patres, multò magis poterunt renunciari aliæ dignitates inferiores Peyrin. in Formular. *lit. R. c.8. nu.8.* Quilibet enim potest renunciare juri, & beneficio sibi competenti tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, *l. 1.*

Si quis in conscribendo, C. de pact. Archid. in c. quam periculosum 7. qu. 1. n. 4. & in cap. denique 6. qu. 3. nu. 4. Alex. Menoch. Gonzal. & alii præsertim, quod Abbates, Priores, & reliqui Prælati Regulares possint eorum Prælaturis renunciare, latè demonstrat Tambur. de jur. Abbat. tom. 1. disp. 13. qu. 5. n. 1. & sequ. Imò ex doctrina D. Thomæ, tutius est, maxime in Religioso, qui ad veram perfectionem tendit, Prælationis officium declinare, quia difficile est purgatum se quemlibet reputare, & juxta Innocent. in c. cum in jure de elect. quisquis debet in se ipso culpam agnoscere, C. ad ejus dist. 6. & de alio debet præsumere bonum, cap. fin. de præsumpt. & plura alia ad hoc congerit Marc. q. 1220. num. 7. p. 1. ut refert F. Sigism. de elect. c. 6. dub. 41. n. 21.

- 14 Respondeo secundò per factum §. constit. esse fundatum in præsumptione fraudis, quod patet ex subsecquentibus verbis scilicet cum renunciationes hujusmodi ad multiplicanda vota fieri ut plurimum compertum sit. Sed lex seu statutum fundatum in præsumptione non obligat in conscientia, neque in illis casibus in quibus deficit præsumptio *c. is qui de spons. & c. tuas nos eod. tit.* Idèd Patres diffinitoriales in eadem Faventina Congregatione casum hujusmodi diligentius examinantes & Constitutionem interpretantes, decreverunt in renunciatione dicti Patris D. Donati nullam adesse fraudis præsumptionem ac proinde esse admittendam. Præterquam quod cum nostra constitutio in hac parte recedat à jure communi, strictius erat intelligenda, statutum enim contra jus commune, & S. Canones fieri non debet *cap. quod super. de major. & obed.* Et quæ à jure communi exorbitant, nequaquam trahenda sunt ad consequentiam *reg. 28. de reg. jur. in 6.* Semper enim hujusmodi statuta interpretari debent, ut minus lædatur jus commune, etiam contra proprietatem verborum *cap. cum dilectus de consuet. Rom. conf. 328. col. fin. vers. 3. principaliter Aym. conf. 197. nu. 6. col. 2. in fin. Grat. c. 202. n. 10.* prout præfati Patres diffinitorialiter congregati legitimam facultatem habentes tum ex jure communi, tum ex Privilegiis Summorum Pontificum, ut docet Peyrin. tom. 1. *Privil. in Constit. Pini §. 4. & Lezana to. 2. c. 12. nu. 6.* interpretarunt, & declararunt dictam Constitutionem non habere locum in præfati casu valdè diverso ab ipsis constitutionibus.

- 15 Et quod casus sit diversus patet ex eo, quia licet dictus Pater D. Donatus de ann. 1657. tunc absens Romæ per Rev. Patrem Abbatem generale, & duos diffinitores fuerit electus in Abbatem Ordinum monasterii sanctæ Majulanæ de Conopolo, attamen huic suæ electioni nunquam ipse consensit, & idèd absque alia renunciatione, intrabat dispositio *c. si tibi absenti de præben. in 6.* Nam per silentium dicti electi, qui tempore à jure statuto non consensit electioni, ipso jure vacat Monasterium *c. quam sit. §. ceterum de elect. in 6. Gonz. gl. 15. numer. 51. Masfobr. in prax. habend. concurs. requis. 1. dub. 1. n. 11.* & tantò magis quia neque possessionem unquam adeptus est, ac perinde dictum monasterium vacabat etiam de facto; nam pro derelicto habebatur, quia per majorem partem, cum damno, & periculo non paucis, fuit sine pastore *c. 2. & 3. de cleric. non resid. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. c. 6. q. 1. & 2.* Constitutio autem nostra non loquitur in casu electionis non completæ per consensum, neque de monasterio nunquam possessio, sed de Abbate electo qui consensum præstitit, & de proprio monasterio quod legitime administratur, & possidetur; nulla enim alia proprietatis monasterii dari in Prælato Regulari, nisi simplicis administrationis ad nutum tamen superioris amovibilis.

- 16 Neque valet dicere hujusmodi cessiones, & renunciationes Abbatum & Priorum inter Cælestinos debere fieri solummodo in Capitulis, aut Generalibus, aut Annualibus ex nostris *constit. §. 6. cap. 12.* non autem in particularibus Congregationibus diffinitorialibus, in quibus hujusmodi cessiones acceptari, & admitti non possunt.

- 17 Nam respondeo primò liberas, & spontaneas resignationes Ecclesiasticas monasteriorum, & Beneficiorum de jure communi fieri debere coram Superiore ordinario, ut probat Text. in c. admonet de renunc. & c. 1. de rerum perm. in 6. & in Clement. multorum de pæn. Jo. Franc. Leo in Thesaur. For. Eccl. p. 2. cap. 3. num. 66. Rebuff. in prax. Benef. de pacif. poss. numer. 104. Faust. Azor. Gonz. Ugol.

Flamin. Ulp. & communiter omnes. Et cotam Prælato, qui habet jus conferendi, instituendi, & amovendi Barbof. de off. Episc. p. 3. alleg. 69. num. 1. & 4. Prælati enim vel superior. qui habet potestatem conferendi & amovendi beneficiatos habet etiam auctoritatem renunciationes approbandi, & acceptandi ex Gloss. in d. c. admonet, & ibi Panormit. & Azor. loc. cit. c. 19. q. 7. Innoc. in c. quod in dubiis, num. 3. vers. nisi de renunc. & ibi Abb. & Peyrin. in Formul. litt. R, c. 8. numer. 5. Et quod renunciationes, quæ fiunt per Abbates, & Priores Regulares fieri debeant in manibus eorum Generalis, vel diffinitoris docet Tambur. in citat. disp. 13. q. 5. numer. 3. ex Gloss. in Clem. 1. in verb. in manibus de renunc. quam singularem esse dicit Card. ibid. qu. 7. Et ratio est, quia si Pater Generalis cum duobus saltem Prioribus de diffinitorio potest suos Abbates, & Priores ob crimina, & demerita deponere & privare, ergò à fortiori poterit etiam eorum spontaneas resignationes ex legitima causa acceptare Azor. citat. c. 25. q. 9. non enim est major ratio de uno, quam de alio casu, nam quod potest facere in invitum, poterit etiam in volentem, imò quodcumque officium resignari debet coram concedente ex l. legatus, ff. de offic. præsid. quòd est singulare, ut dicit Rom. sing. 348. Rebuff. de resign. express. numer. 14. Et ut resignatio sit legitima, necessario fieri debet in manibus Superioris, ad quem spectat institutio illius dignitatis, vel officii, cui renunciatur ex d. c. admonet, & Lezana in Consil. consult. 20. numer. 7. Quod in Religione de nullo alio nisi de Generali verificari potest.

Respondeo secundò Constitutiones Religionis neque loco supracitato, neque alibi prohibere expressè hujusmodi cessiones fieri in Congregationibus diffinitorialibus in manibus Abbatis Generalis & Patrum diffinitorum, & ab ipsis non posse examinari, approbari, & admitti prout jura *sup.* allegata decernunt, illud enim quod per Constitutiones expressè prohibitum esse non reperitur, censetur concessum, l. nec non, §. quod ejus, ff. ex quib. caus. & tantò magis, quia ista concessio est conformis juri communi, Sacris Canonibus, & ipsiusmet Constitutionibus Cælestinis ut probatum est *supra*.

Respondeo tertio præfatas Constitutiones determinasse solummodo pro duobus temporibus scilicet tempore Capituli Generalis, & tempore Capituli annalis, in quibus si fieri contingat extra tempus Capituli annalis, nihil determinarunt. Quare in hoc eventu recurrendum erit ad dispositionem juris communis. Nam casus omisus à statuto, vel Constitutione regulari debet secundum jus commune l. commodissime, de lib. & posthum. l. si cum dotem, ff. solut. matrim. l. extraneus, de condit. ob caus. Grat. c. 318. numer. 4. Imò unum statutum ab alio regulatur, ut correctio evitetur, l. si servus plurium in fi. ff. de legib. 1. Decian. conf. 308. numer. 1. Honded. conf. 9. numer. 17. lib. 1. & Grat. c. 536. n. 10. Et sic Patres ut *sup.* diffinitorialiter congregati doctissime, & prudentissime hunc casum declararunt distinguendo tempora, & concordando loco, ne Constitutio videretur sibi ipsi contraria, sed totaliter juri communi, & S. Canon. consona, hujusmodi enim declaratio non inducit novum jus, quod etiam ab ipsis condi poterat, sed quid status sit ostendit, c. cum tu. de usur. c. per tuas de donat. ubi Gloss. l. unum ex familia §. si de falcidia ff. de legibus 2.

Respondeo quarto plus continere in se, quod est minus *reg. 35. de regul. jur. in 6.* Et cui licet, quod est plus, licebit quoque quod est minus *reg. 53. eod. tit.* sed Reverendissimo Abbati generali cum Patribus diffinitorialibus unius Quatterii, ut *sup.* visum est licet providere de Abbatibus, & Prioribus quomodocumque vacantibus, & potest instituere, & Privare, quod est plus. Ergo licebit etiam quascumque cessiones, & spontaneas renunciationes approbare, & admittere quod est minus; alioquin facultas per dictas Constitutiones eidem tributa providendi de Prælaturis quomodocumque vacantibus esset frustratoria, & Constitutio delusoria, quod nullo modo est dicendum. Quod autem minus sit renunciationem Ecclesiæ, seu monasterii approbare, quam ipsam Ecclesiæ conferre, patet ex renunciatione Beneficii Sedi Apostolicæ reservati, Nam hujusmodi beneficium potest coram ordinario simpliciter, & liberè resignari; non tamen ab ipso ordinario potest conferri cum sit reservatum Azor. citat. cap. 25. quæst. 9. Similiter licet Collegium

Canonicorum in Ecclesia viduata, nequeat conferre beneficia, quorum conferendorum jus, & potestas ad solum pertinebat Episcopum quod est majus approbare tamen potest renunciacionem Beneficii scilicet, quod sit iustus de causis, &c. quod est minus Panorm. in c. cum olim de majorit. & obed. & Azor. c. 19. q. 7.

22 Tandem respondeo præfatam Faventinam Congregationem fuisse celebratam, & habitam loco Capituli annalis, quod die 10. præsentis mensis Maii celebrandum erat ut dictum est *suprà*, Ergo ad amissam servata est littera Textus Constitutionis, quæ cum alio meliori modo servari non poterat, stante legitimo impedimento, & impossibilitate congregandi Capitulum Generale, aut annuale, vel convocandi reliquos Patres Diffinitoriales, qui de Regno exire nequibant. Acta omnia valebunt tamquam facta eo modo quo potuit, ad impossibile enim verò nemo tenetur, & necessitas non habet legem *cap. sicut de consec. distinet. 5. l. uni, ff. de offic. consul. & ipsa necessitate urgente multa licent, quæ alias non licerent, si necessitas non adesset cap. discipulos de consec. distinet. 5.* Igitur acta sunt legitima, quia ubi erunt, duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum dicit Dominus.

Sic igitur probabiliter cum juribus & Doctoribus allegatis respondi ad tollendos quoscumque scrupulos. Et pro tuenda validitate Actorum d. Faventinæ Congregationis hic propria manu me subscripsi.

DISCEPTATIO CCCLXXXV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua in præsentia.
- 2 Legatum non est conditionale, & quando licet tale videatur.
- 3 Conditio dilationis in tempus quando faciat actum conditionalem.
- 4 Diei appositio in legato, quando conditionem faciat.
- 5 Legatum pro se, & hæredibus suis quando vadat ad heredes.
- 6 Treutleri conf. 48. adducitur.
- 7 Carpzovi dec. 89. adducitur.
- 8 Modus, vel conditio adjecta ad favorem legatarii, facit actum purum.
- 9 Legatum pro dote quando debetur, & quando transmittatur.
- 10 Dispositio cum modo, vel onere quando dicatur conditionalis.
- 11 Legatum relictum Clerico, si fiat Sacerdos, an transmittatur, si per casum, non fiat Sacerdos.
- 12 Legatum relictum sub conditione non semper est conditionale.
- 13 Res certa, vel incerta quando conditionem faciat.
- 14 Thomingii dec. 17. adducitur ad propositum.
- 15 Vivii dec. 484. adducitur.
- 16 Legatum pro dote quando sit purum, & quando conditionale.

ARGUMENTUM.

Legatum quando dicatur purum, quando conditionale, & verba conditionem quando impotent, an quando adjiciuntur substantiæ legati, an quando executioni, & an impediatur transmissio ad hæredem legatarii, & si fiat legatum Clerico, ut fiat Sacerdos, si ob casum non fiat, transmittitur ad hæredem, & an legatum pro dote sit purum, vel conditionale si à Patre, vel ab extraneo fiat.

I Cum Nuntius Gargiulus reliquerit Antonia filię legatum dotis, cum nupserit, vel legitimæ ætatis facta fuerit, & mortua Antonia ante mortem Nuntii, fuit quaesitum an transmittatur legatum ad hæredem Antonia; Respondi ego cum Jacobo Coten Senatore Olandiæ, & Frisii Allessore doctissimo in conf. 28. transmitti ad hæredem.

Probat, quia legatum relictum sub conditione, de qua in præsentia si moriens legatarius, transmittitur ad hæredes ejusdem legatarii, quia primo loco fuit simpliciter, & purè legatum, deinde distulit solutionem in illud tempus, quo vel nupserit, vel legitimæ ætatis facta fuerit, quo casu legatum, non conditionem, sed diem, & dilationem petitionis continere respondit J. C. in l. ex his 5. Cod. quando dies legati cedat, ibi: Lego filia meæ centum, quæ accipere debebit, cum ad legitimum statum pervenerit, non conditio legati inserta, sed petitio in tempore legitimæ ætatis, dilata videtur, & ideo si filia die legati cedente, vita functa est, ad hæredem suum actionem transmittit, unde apparet tempus certæ ætatis, non semper habere naturam diei incertæ, sed tunc demum cum adjicitur substantiæ legati, secus verò si adjiciatur præstationi, & sic ex d. l. ex his, colligunt DD. cum Bartolo, Paulo, & Baldo in d. l. ex his, Vasquio 3 lib. 3. de success. §. 29. numer. 2. Fabro in suo C. tit. de conditionibus insertis defin. 9. Bartolo in l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. de condit. & demonstr. & in his terminis bene Mantica lib. 11. de conjecturis, tit. 18. numer. 21. qui ait, quod cum legatum est purum, & solutio differtur in tempus, quod omnino venturum est, si vixerit legatarius, tunc est locus transmissioni, quæ distractio firmatur in Papiniani responso in l. Firmio, §. 1. ff. quando dies legati cedat, ubi proposito casu, quod testator ab hæredibus suis alumnæ centum dari voluerit, ita ut intra ann. 25. trientes tantum usuras perciperet alumna post eam venientem sortem ipsam, alumnum verò intra eam ætatem diem obierit, respondit J. C. transmissum ad hæredem alumni legatum fuisse, & certam ætatem fori solvendæ præstaturam videri, non purè relicto fideicommissio, conditionem insertam, & quamvis absurdum videri possit tempus certæ ætatis aliquando haberi pro die incerta, aliquando verò pro certa, & sic non semper ejusdem esse naturæ, si tamen res bene inspicitur, atque attendatur testator ex diverso respectu, atque mente tempus certæ ætatis legatis suis adjicere posse, sic aliquando ea mente omnino velint, legatum ab hæredibus suis præstari, illud tamen à legatario ante certam ætatem recipi nolint, aliquando verò eo animo, ut legatum ab hærede præstari nolint, nisi legatarius ad certam ætatem pervenerit, certè minimè absolum, juris autem alienum videri debet, si priori casu certæ ætatis, dicimus tantum inducere diem, & prorationem solutionis, atque haberi pro die certo, altero vero casu certæ ætatis adjectionem inducere conditionem, & haberi pro incerta, ut habetur in l. Sejus Saturninus 46. in fine, ff. ad Trebell. per illa verba scilicet si tempus solutionis prorogamus, tutelam magis hæredi feudatario permisisse, quam incertam diem fideicommissio constituisse videatur, quibus verbis apparet certæ ætatis adjectionem, & certæ diei, aut prorationis solutionis naturam, & diei incertæ, sive conditionis vim habere posse, quod aliquando discernitur ex filo, & contextu orationis, scilicet ex eo quod aut legati substantiæ, aut præstationi adjicitur ex d. l. ex his, aliquando verò pro die certa habetur ex præsumpta voluntate testatoris, Bart. in d. l. Sejus Saturninus, quæ præsumptio facillè inducitur propter charitatem personæ legatarii, quare cum in præsentia certam ætatem fuisse adjectam irrevocabili præstationi, sive non ademptioni hæreditatis, ut bene Coten ubi supra, & Crassus in §. legatum, q. 43. Mantica lib. 18. tit. 1. n. 21.

Probat secundò, quia si testator dicat lego Titio pro se, & hæredibus suis, & Titius moriatur ante testatorem, quaestio est, an legatum debeat hæredibus Titii, quia mortuo legatario ante testatorem sit legatum caducum, nec hæredibus legatarii debeat, nec ordine successivo, quasi substitutus vocari videtur, quia illa verba pro se, & hæredibus nihil disponunt, in personam hæredum, licet in causa legato adjecta eorum mentio facta sit, quia illa clausula pro se, & hæredibus est accessoria. Principalis enim dispositio consistit in his verbis, lego Titio, lego Sempronio, & clausula pro se & hæredibus respicit executionem, & effectum legati, & talia verba (pro se, & hæredibus) sunt superflua, & de stylo notariorum apposita, quia tacite inest legatum, ut res sui natura sit transitoria ad hæredes legatarii tam suos, quam extraneos, Menochius lib. 4. pref. 130. expressio autem eorum, quæ tacite insunt, nihil operatur, l. 3. ff. de leg. 1. & sic

& sic iudicatum refert Grivella *dec.* 181. n. 45. 46. 47. 48. & 67. Parisiis decum refert Renatus Coppin. *de morib. Parisiensib.* l. 3. n. 101. Ludov. Charonda *in memorabilibus, in verbo, Donatione*, Mant. l. 8. tit. 14. n. 9. Vaqueius l. 2. §. 2. p. 3. *requisito* 29. n. 123. & 125. Gerardus Maynardus *lib.* 5. *dec.* 91. Mornacius *in l. si pactum, ff. de prob. & in l. 3. C. pro socio*, Lardei *lib.* 4. tit. 2. *defin.* 9.

6 Probatum tertio, ex Treutlero *conf.* 48. ubi agit de legato inductivo virginis servandæ à tali tempore, & dicit esse legatum purum, &c. & Benedictus Carpozov. *dec. Saxonia*, p. 2. *dec.* 153. *per tot.* ait legatum ad hæredes legatarii transmitti, quamvis præstatio, & solutio certa conditione sit qualificata, vel in diem certam suspensa, & ita per Senatum Saxonie decum, de an. 1648. & iterum decum per Scabinos Lypsienses, & per facultatem juridicam Lipsiensem, & cum fuisset factum legatum à quodam alicui, ut assumeret Religionem Pontificiam, quia hæreticus erat Saxonus, fuit dictum deberi legatum, etiam si non assumeret talem Religionem, qui erat contra Religionem legatarii, ut decum refert Carpozov. *dec.* 89. unde ait legatum deberi etiam si non adimpleverit conditionem *d. dec.* 89. p. 1. sic Andreas Raubaclerus *qu. juris civilis Saxonici*, q. 38. *per tot.* quærit an legatum filiabus pro dote relictum, transmittatur ante mortem puellarum, &c. conditio in legato appositæ in augmentum illarum, faciat actum conditionalem, vel purum, de qua re Dominus Consiliarius Roccus *responsio* 26. *tom.* 2. ait, quod si verba importantia conditionem apponuntur substantiæ legati faciunt actum conditionalem, secus si apponantur executioni, ex Hottomano *conf.* 78. Baldo *conf.* 249. *volum.* 4. Grammatico *dec.* 59. *num.* 51. Ratio est, quia ubicunque

8 modus, seu conditio adjecta legato respicit favorem, seu commodum legatarii, talis dispositio est pura, l. Titio *centum, ff. de cond. & demonstr.* sed legatum pro dote respicit favorem ipsius legatarii, cui relictum est, cum dicatur causa favorabilis, & pia, l. 1. *ff. soluto matr. l. cum his, §. si in ea opinione, ff. de cond. indebiti*: ergo non inspecta causa inserta affirmandum legatum esse purum, ex notatis à Ricc. *collect.* 1568. & à Consiliario Rocco *notabili* 282. *nu.* 2. sequitur Petr. Ostermandus *disput. juris*, *tom.* 2. *disp.* 15. *de legatis*, à n. 78. *cum seqq.* Antonellus *de tempore*, l. 4. c. 16. à n. 15. *cum seqq.* Radenac. *conf.* 50. Conciollus *alleg.* 25. ubi latè agit an legatum sit conditionale pro dote, & Grat. c. 275. à n. 21. ibi non obstant alia, quæ adducuntur

9 de huiusmodi legato pro dote, quod non fuerit transmissum, cum legataria decesserit ante nuptias, quasi illud non esset debitum ante dictum tempus, Roman. *conf.* 134. *col.* 2. n. 2. Card. Mant. l. 11. *de conjecturis*, tit. 8. n. 21. quia tale legatum factum ab extraneo non esset conditionale, sed purum, & transmittitur, quando dicta verba pro dote non essent adjecta substantiæ legati, sed executioni, & illius præstationi, Baldus *conf.* 286. l. 3. Crav. *conf.* 102. Grat. *ubi supr.* & quod tale legatum sit purum, & ad hæredes transmittatur mortua legataria ante annum destinatum tradit Regens Cacacius relatus à Regente de Marinis *to.* 3. *in allegat.* 81. à *nu.* 132. *fol.* 701. & *in eadem allegatione*, à *nu.* 162.

10 Probatum quartò, quia post hæreditatem aditam, vel datum emolumentum imponitur onus, ergo non est conditionalis talis dispositio, sed cum modo, vel onere, & dispositio sub modo, vel onere, ita se habet, quod licet modus adjectus legato deficiat per casum fortuitum, tamen legatum debetur, l. si fundus per fideicom. §. 1. *ff. de leg. 1. l. Pater* 38. §. Tuscularius, *ff. de leg. 2. ad Text. in l. Titio centum*, §. Titio genero, *ff. de condit. & demon.* Mant. l. 11. tit. 22. *de conjecturis*, *nu.* 9. & *seqq.* & licet legatum pro dote puellæ factum sit conditionale, ex l. sancimus, la 1. C. de nuptiis, cum aliis apud de Marinis, t. 1. c. 246. n. 4. tamen procedit eo modo, quo *suprà*, ubi scilicet conditio sit appositæ substantiæ legati, vel executioni, Regens de Marinis d. c. 246. n. 8. & 9. Noalis *casu* 17. *nu.* 45. & *seq.* & d. *casu* 17. n. 39. Grammat. *conf. civilis* 147. *per tot.* sic legatum relictum alicui Clerico sub conditione, quod efficiatur Sacerdos, transmittitur ad hæredem Clerici, si impedimento factus non fuerit Sacerdos, putà si mortuus fuerit, vel cæcus factus, &c. ut ad Sacerdotium non ascenderit, Novat. l. 1. *qu. forens.* qu. 40. Azevedus *conf.* 22. cum quo Ricc. *dec.* 264. p. 2. ubi ait, quod legatum transmittitur ad hæredes legatarii, licet ipse moriatur ante implementum temporis constituti, ad petendum illud, Novat. d. l. 1. q. 40. *per tot.*

Hinc Thesaur. l. 1. q. for. qu. 68. ait quod si legatum sit relictum sub conditione non semper est conditionale, sed interdum sub incerto tempore fuit relictum, & quærit an transmittatur concludens pro affirmativa, idem Thesaur. l. 1. q. 68. n. 11. ibi, vel cum ad legitimam ætatem pervenerit, vel cum hæreditatem capiet hæres, & tunc legatum capiet, quia purum, & transmittitur ad hæredes; sic Mororius *conf.* 2. 3. & 6. loquitur de legato relicto sub conditione, vel pro nuptiis, &c. & an ad hæredes transmittatur latissimè.

Legatum verò relictum sub die incerta, non solum in quando, sed etiam in substantia scilicet (an) vivo legatario esset eventurus dies, est sanè incertum, ideoque si legatarius præmoriatur antequam dies veniat, non transmittitur ad hæredem legatarii, unde si certum sit diem cessurum, vivente legatario, licet incertum sit, quando sit cessurus, legatum est purum, & debet incipere à morte Testatoris, l. hæres meus 79. *in princ. ff. de cond. & dem.* & si incertum sit non solum quando, sed an vivo legatario dies venturus sit, tunc dies incertus conditionis loco habetur, ut si Testator dicat, lego Titio centum (cum morietur hæres meus) quamvis enim hæredem moriturum certum sit, tamen est incertum uter sit prior moriturus hæres, an Titius: si enim prior morietur hæres, verum est hæredem hæredis, statim teneri legatario, & si prior moriatur legatarius hæres, à quo legatum relictum est, non tenetur hæredi legatarii, d. l. si hæres meus 77. §. 1. unde Senatus Frisiæ apud Sandè *lib.* 4. tit. 4. *defin.* 13. ait legatum taliter factum, lego Titia post mortem Seje usufructuariæ, & ex usufructu hæredi institutæ quadringentos carolenos, ait esse legatum conditionale, & factum inutile, quia Titius ante Sejam è vivis decesserit, ergo non transmissum ad hæredes Titia legataria.

Infertur ex his, quod si Testator relinquat ex certo loco fructus annuos, tale legatum non afficit fundum, nec res comitatur possessorem, sed oritur ex ea simplex obligatio personalis ex l. finali, §. si. *ff. de contrab. empt.* Jacob. Thomingius *dec.* 17. *per totam*, & Vivius *dec.* 484. l. 3. refert, quod Titius in testamento Lucretia legavit fundum ad vitam tantum, & quod post ejus mortem daretur Sylvia ejusdem Lucretia filia pro ea dotanda, ac matrimonio copulanda, mortua Lucretia, Sylvia legatum habuit, & possedit dicta bona, sed postea mortua fuit sine matrimonio, decum fuit transmitti legatum ad hæredem Sylvia, quia erat legatum sub modo; nam verba illa pro maritanda, &c. sunt appositæ non in substantia legati, sed in executione, & sic dicitur legatum purum, & per hoc dicunt DD. an legatum à Patre filia factum pro dote sit conditionale, an purum quidam dicunt in Patre esse purum in extraneo conditionale, alii dicunt esse purum in eo, quod est in legitima, secus in eo, quod extra, in extraneo semper conditionale, alii dicunt, quod si verba sint appositæ in dispositione sit conditionale, sed in executione sit purum, legatur Gaspar Thesaur. l. 1. q. 43. &c.

Prout in simili in legato dotis per Patrem filia factum, sic dixi alibi.

DISCEPTATIO CCCLXXXVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur.
- 2 Conditio an inducatur per illa verba cum nupservit.
- 3 Legatum factum à patre filia pro dote est purum.
- 4 Legitima, sive paragium debetur mortuo patre statim.
- 5 Legitima excessus, etiam debetur statim mortuo patre.
- 6 Solutioni an substantiæ legati quando dicatur appositæ dies nuptiarum.
- 7 Legatum de quo in presenti est purum.
- 8 Collatio qualiter fiat.

IN JURE

P R O

Magdalena Camerlingo.

Act. Mag.

Condito testamento, per quondam Horatium Camerlingo in quo instituit hæredes universales, Thomam, & Cæsarem Camerlingo ejus filios f. 9. & 10. legavit Annæ Camerlingo ejus filiae, ducatos 4000. pro ejus dote f. 12. & à terg. & alios duc. 4000. reliquit Magdalene Camerlingo, similiter ejus filiae, pro ejus dote, solvendo tempore ejus maritaggi f. 13. à ter. & 14.

Cum nuptiis tradita esset dicta Anna Vincentio Borrello à dictis ejus fratribus, & hæredibus dicti quond. Horatii, assignati fuerunt dictis conjugibus dicti duc. 4000. videlicet, pro duc. 1804. duæ domus, pro aliis ducat. 200. annui ducat. 14. debiti ab Horatio, & Anello Arvenio, f. 34. & pro aliis duc. 1960. pro complemento dictarum dotium, quædam pars Ruris modiorum 270. remansi in hereditate dicti quon. Horatii f. 31.

Mortuo dicto Cæsare abintestato, & absque filiis, superstitite Thoma ejus fratre, & hærede, qui cum fecisset testamentum instituit hæredes universales, dictas Magdalenam, & Annam, cui ante partem legavit dotem duc. 4000. qu. Catherinæ Columbæ matris, ipsorum de Camerlingo fol. 5. vigore ejus testamenti, dicta Magdalena, citra tamen præjudicium, tam dicti legati ducator. 4000. ei facti à dicto qu. Horatio ejus patre, quam legitimæ, seu paragi ei debiti, in bonis dictæ quond. Catherinæ ejus matris, & medietatis bonorum antiquorum, remansorum in hereditate dicti quon. Thomæ ejus fratris, ultimi morientis absque filiis, adivit hereditatem dicti quond. Thomæ pro medietate, cum beneficio legis, & inventarii f. 30. & ....

Cum nuptui tradere vellet dictam Annam, ut virum condignum suæ qualitatis inveniat, institit in S. C. non solum de bonis remansis in hereditate dicti quond. Horatii ejus patris, ei assignari ante partem, dictos duc. 4000. pro ejus dote, una cum interesse à die mortis patris, verum etiam declarari spectavisse, & spectare ei, in bonis dictæ q. Catherinæ Columbæ ejus matris legitimam, seu paragium, una cum fructibus à die mortis dictæ quond. Catherinæ, & medietatem bonorum antiquorum, remansorum in hereditate dicti quondam Thomæ, una similiter cum fructibus, seu interesse, à die mortis dicti Thomæ, de quibus bonis antiquis, dictus Thomas disposuit in beneficium dictæ Annæ tantum f. 1. & 2.

Dato termino, super prædictis f. 20. quia pro parte dictæ Annæ fuit opposita exceptio compromissi dicto f. 20. in calce; idè sub die 22. Januarii 1653. fuit dictum, quòd quoad petita per Magdalenam Camerlingo, vigore testamenti quondam Horatii patris, procedatur in S. Conf. non obstante petito compromisso, pro parte Annæ, quòd verò ad alia contenta in supplicatione, & comparitione pro parte dictæ Magdalene, moneantur partes, ad audiendam relationem, faciendam in S. C. f. 28. intendens dicta Magdalena pro nunc prosequi dictum judicium, pro recuperatione dicti legati; ducator. 4000. ejus dotis; sub die ultimo Januarii 1653. fuit dictum, quòd terminus alias datus currat respectu dicti legati ducator. 4000. tantum, f. 28. à terg. qui terminus, jam est compilatus, cum procuratore constituto à dictis conjugibus, ut ex fol. 29.

His sic positis, certum est, legatum prædictum ducatorum 4000. factum ab Horatio Camerlingo, Magdalene ejus filiae pro ejus dote solvendum tempore nuptiarum, esse purum, & non conditionale, & proinde deberi dictæ Magdalene, una cum fructibus, seu interesse, à die mortis patris, etiam nuptiis non contractis, ex infrascriptis.

2 Et primò, quòd verbum illud, cum nupserit (quando importaret conditionem) censetur oppositum favore Thomæ, & Cæsaris Camerlingo, filiorum, & hæredum dicti quond. Horatii, ut in propriis terminis fundat Joa. Baptista Laderchius in conf. 27. sub numer. 8. versic. tertio respondeo, ibi, hanc clausulam hodie nihil operari, ut quæ addita erat in gratiam filiorum masculorum, quos instituit,

sperans eos se suscepturos, qui cum nati non sunt, non operatur effectum, & sic, si dictus Horatius non habuisset dictos filios masculos, aut instituisset hæredes universales ipsas Annam, & Magdalenam, aut unicuique ipsarum reliquisset dictos ducatos 4000. pro earum dotibus de paragio, absque dicta clausula, seu conditione cum nupserit; unde decedentibus dictis filiis masculis, & hæredibus absque filiis; institutis hæredibus universalibus ipsis Anna, & Magdalena sororibus, clausula illa solvendi dictum legatum cum nupserit, aut censetur extincta, & caducata, aut remissa, dum eisdem Thomas, ad beneficium cujus videtur fuisse appositam dictam clausulam, seu conditionem, instituit eandem Magdalenam hæredem universalem pro medietate.

Secundò, quando prædicta non militarent, dicitur 3 quòd legatum factum à patre filiae pro ejus dote de paragio, dicitur purum, & non conditionale, & statim mortuo patre debetur, Bald. in l. sancimus, numer. 1. Cod. de nuptiis Bart. in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de cond. & demonstr. Petrus Greg. in tract. de dote, & paragio q. 2. numer. 9. Grassi in §. legatum qu. 48. numer. 6. Anton. Faber. lib. 6. tit. de conditionibus inferitis definitione 9. in suo Cod. Anchar. conf. 232. & 323. Alex. in conf. 55. numer. 10. volum. 2. Jo. Bapt. Laderchius in conf. 25. numer. 8. & 9. ratio est, quia legatum prædictum succedit in locum legitimæ, seu paragi, quòd de jure communi, & Regni debetur filiae, Petrus Gregor. in dict. tract. quæst. 2. Barf. in conf. 32. numer. 65. Camill. Borell. in conf. 22. numer. 7. Paulus Fusc. in singul. 130. lit. D. de magis communi opinione Decian. respons. 46. numer. 20. 30. & 40. volum. 3. Becc. conf. 112. numer. 9. Ursill. ad Affil. dec. 111. num. 11. Grammat. dec. 57. num. 24. Boer. dec. 62. n. 6. Præf. de Franch. decis. 618. vers. an hoc peragium, Reg. Sanfel. decis. 27. numer. 11.

Quæ legitima, seu peragium debetur statim mortuo patre, l. 1. §. puberi, ff. de collat. bonorum Crass. in §. legitima, q. 12. n. 1. absque onere, seu conditione aliqua, l. quoniam in prioribus, l. scimus, §. cum autem, C. de inoffic. testam. & imposita aliqua conditione, ipso jure rejicitur, ita ex juribus prædictis tenet Jo. Andr. in constit. in aliquibus, n. 20. Ant. Gomez de successione contra testamentum, c. 11. n. 25. vers. item extendo, Ursill. ad Afflictum in dec. 161. in fi. Boer. in dec. 87. n. 10. adèd quòd si filia decedit ante nubilem ætatem, paragium ipsius transmittitur ad ejus hæredes, Molfes. ad Confuet. Neap. p. 4. q. 15. n. 6. Mormilius Constit. in aliquibus, num. 21. & 35. & secundum hanc opinionem refert fuisse decisum per S. C. Præf. de Franch. dec. 618.

Et hoc procedit, tam in ea quantitate quæ est usque ad legitimam, quàm in eo quòd excedit legitimam, ne idem legatum dotis diversimodè debeatur Bart. in d. l. Titio centum, §. Titio genero, n. 4. ff. de cond. & dem. & ibi Paul. de Castr. per Text. in l. jam hoc jure, ff. de vulg. & pupill. & in l. eum quod ades, ff. de usucapionibus, Matheac. in tra. de legatis, & fideic. lib. 3. c. 10. n. 24. Lanar. conf. 10. nu. 1. Et licet nonnulli DD. & præcipuè Bald. in conf. 286. nu. 4. vol. 3. tenuerunt, hoc procedere in simplici legato dotis, non autem in legato solvendo cum nupserit, tamen etiam in legato solvendo cum nupserit, militat doctrina Bart. in d. §. Titio genero. quia si in simplici legato dotis, illa clausula, seu conditio cum nupserit subintelligitur, l. stipulationem 22. ff. de jur. dotium, l. in reb. 18. §. si re eod. tit. & sic expressio illius, quòd inest nihil operatur, l. 3. de legat. 1. ergo eadem est juris dispositio, l. illud 32. ff. ad l. Aquila & ita ex juribus prædictis, contra Bald. & alios fundat Soccin. Sen. omninò videndus in conf. 92. n. 8. vol. 1. Socc. jun. in conf. 164. num. 19. vol. 1. Ruin. in conf. 53. nu. 12. vol. 2. Paris. in conf. 25. nu. 58. lib. 2. Turret. in conf. 75. n. 6. cum seq. Laurus de Palatiis in tract. quod stantibus masculis, p. 3. n. 22. de communi opinione Covar. de testamentis, c. 3. n. 11. vers. 8. Menoch. de præsumpt. præsumpt. 146. n. 33. lib. 4. Mant. de conject. ult. volunt. lib. 11. tit. 23. ex numer. 10. usque ad 17. qui omnes DD. hinc inde adducit, & tandem respondendo contrariis, concludit opinionem Bart. esse veram, & ita decisum refert Masfril. decis. 78. part. 1.

Eò magis, dùm tempus nuptiarum est adjectum solutioni, non autem substantiæ legati, ibi, verum volendo se maritare, in tali casu vole, & lascia, che al tempo del suo maritaggio, se li diano ducat. 4000. fol. 14. lit. A, in quo ca.

casu, verba illa cum nupserit, potius denotant monitionem, quam conditionem, & sic totum legatum dotis dicitur purum, etiam in eo quod excedit legitimam, de jure filiae debitam, hanc opinionem, ultra Socin. & alios supra citatos, tenuerunt eisdem, Bald. in d. conf. 286. sub n. 4. vers. secundum autem themata, ibi, vestrum tempus fuit insertum solutioni, non autem substantiae legati, & ideo fuit facta transmissio, Jo. Baptista Laderchius in d. conf. 27. num. 8. vers. quintus casus, Cravetta, conf. 101. Honded. in conf. 53. n. 32. lib. 1. Peregr. de fideic. art. 37. n. 26. & secundum hanc opinionem decusum refert Vivius in dec. 484. n. 6. lib. 3.

7 Terriò, dicitur quod legatum praedictum est purum, & non conditionale, etiam in eo quod excedit legitimam, quia testator dixit, quod relinquebat dictos ducat. 4000. dictae Magdalenae ejus filiae, pro omni, & toto eo, quod ipsa pretendere possit ab ejus bonis, & hereditate, etiam pro dotibus maternis, tunc videtur velle, quod illa quantitas legata tota habeat naturam legitimam, & pro legitima habeatur, & in ejus locum subrogatur, argumento Text. in l. si eum, §. qui injuriam, ff. si quis cautioni, ita in propriis terminis consuluit Anchar. conf. 232. in princip. Soc. Jun. in conf. 134. nu. 16. vol. 1. Berous in conf. 155. n. 44. vol. 4. Rimin. jun. in conf. 167. n. 14. Grammat. in conf. 67. num. 10. & 11. Menoch. in conf. 251. nu. 39. Morotius in conf. 19. nu. 13. Mant. de conseq. ult. vol. lib. 11. tit. 23. n. 22. & ibi in additionibus, ubi bis secundum hanc opinionem per Rot. Rom. refert fuisse decusum, & sic dum dictum legatum est purum, & totum in locum legitimae, seu paragi succedit, debetur una cum fructibus, seu interesse à die mortis patris, ut decusum refert per S. C. Pres. de Franch. dec. 575. per tot.

8 Nec obstat illud, quod dicitur per Annam Camerlingo, quod bona haereditaria qu. Horatii Camerlingo, deductis ab eis oneribus, non sufficiunt pro solutione dicti legati duc. 4000. & sic fieri debet diminutio dicti legati; Responderetur duobus modis. Primò quod patrimonium dicti quond. Horatii ascendit ad summam duc. 14. mil. & plus, ut clarè patet ex relatione, alias ordinata fieri, per Scribam Antonium Figliola fol.... Secundò, quando hoc esset verum, quod expressè negatur, dicitur quod dum dicta Anna, & Magdalena sunt haeredes dicti qu. Horatii eorum patris, per intermedium personam Thomae earum fratris, ultimi morientis, debet dicta Anna, quae jam habuit ejus dotem ducat. 4000. vigore legati ei facti dicto qu. Horatio, illam ponere in collationem, Authentica ex testamento, C. de collat. quae collatio fieri potest, etiam constante matrimonio, l. dotis quidam, Cod. eod. tit. & unicuique ipsarum medietatem praedictae haereditatis, cum rata onerum assignare, ut dicit Bart. in l. illam, num. 5. C. de collat. & ita speratur esse judicandum per doctissimos Senatores, quibus libenter me submitto. Neap. die 28. Mensis Octobris 1653.

DISCEPTATIO CCCLXXXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur disputanda.
- 2 Assensus super feudi obligatione non potest impetrari post mortem obligantis.
- 3 Assensus an retrorahatur ad tempus obligationis.
- 4 Actus confirmatur à tempore, quo fieri potest.
- 5 Assensus in feudis cur non possit praestari post mortem obligantis.
- 6 Consensus mariti quando requiratur in contractu uxoris, stante statuto, ut non valeat mulieris contractus, sine mariti consensu.
- 7 Assensus praestitus post feudatarii mortem, favore dotis valet.
- 8 Assensus praestitus favore dotis, valet in subsidium, & quare.
- 9 Decisio de Franchis 86. adducitur ab omnibus Neapolitanis admissa, Salgado tamen contradicente.
- 10 Textus in l. si ego 10. §. si res, ff. de jure dotium adducitur, & explicatur.
- 11 Contractus conditionalis an transeat in heredem, & quando.

- 12 Text. in d. l. si ego, §. si res, plures habet responsiones, & quales.
- 13 Textus in dict. leg. si ego, §. si res aliter explicatur.
- 14 Poenitentia an, & quando locum habeat in contractibus cum beneplacito Apostolico, vel Regio.
- 15 Textus in dict. leg. si ego, §. si res an in solo feudo hereditario procedat, an in omni feudo.
- 16 Rex quando praedjudicat, remittendo devolutionem feudatario.
- 17 Assensus an retrorahatur ad diem obligationis, & qualiter.
- 18 Assensus an possit precedere, & subsequi alienationem.
- 19 Assensus an possit impetrari ab emptore feudi, & jure successoribus.
- 20 Assensus in dote impetrari potest post mortem viri obligantis feuda uxori.
- 21 Consensus praestitus post mortem feudatarii, an validet contractum.
- 22 Assensus Baronis an requiratur in feudo per Baronem retento.
- 23 Assensus post mortem, qualiter noceat tertio.
- 24 Dotis favore valet assensus impetratus post mortem alienantis.
- 25 Bilotta conclusio 39. adducitur ad propositum.
- 26 Text. in l. si ego, §. si res, ff. de jure dotium an procedat in antefato.
- 27 Assensus super cessione jurium feudalium an possit post mortem cedentis impetrari.
- 28 Verba Textus in d. l. si ego, §. si res, traduntur, & explicantur.
- 29 Anna allegatio 66. adducitur ad materiam, & ponderatur.
- 30 Textus in d. l. si ego procedit in subsidium.
- 31 Dos, & causa pia equiparantur.
- 32 Generalis dispositio statuti, vel legis, dotem, & causam piam an comprehendat.
- 33 Obligatio, & generalis dispositio non continet inverisimilia.
- 34 Dotis causa qualiter sit pia.
- 35 Mandatum morte mandantis revocari, an in causa pia procedat.
- 36 Textus in l. cum is 32. §. si in ea, ff. de condit. indebiti explicatur.
- 37 Causa pia gaudet privilegio dotis.
- 38 Causa Montis pietatis est causa pia, pietatis opera, & montis quae sint.
- 39 Assensus Capituli qualiter concedatur tum doti temporali, tum spiritali, &c.
- 40 Mandatum licet morte mandantis extinguatur, tamen tollit in mandato dato pro dote, vel pro pia causa, quia tunc non extinguatur morte mandantis, & explicatur Text. in leg. si ego, §. 1. ff. de jur. dot.
- 41 Argumentum valet à simili.
- 42 Stipulatio per alterum facta alteri, non valet.
- 43 Stipulatio alteri valet favore dotis, & causae piae.

ARGUMENTUM.

Assensum Regium post mortem, non posse impetrari feudatario contrahente, vel obligato, cum certum sit, id tamen dotis favore fallit, & explicatur celebris decisio 86. de Franchis, & quod de dote dicimus in omni causa pia esset extendendum, quia Textus in l. si ego, §. si res, ff. de jure dotium, à causa dotis affertur ad causam piam, & sic decisio D. de Franchis 86. locum habet in omni alia pia causa.

IVRIS RESPONSVM,

An assensus impetrandus super feudi alienatione, vel obligatione in vita alienantis, qui alias, non valet, sic ut in favorem dotis potest

test impetrari post mortem, sic favore piæ causæ, ubi examinatur decisio de Franchis 86. &c.

- 1 **F**uit dum essem Gubernator Sacri Montis Pietatis Neapolitani, à pluribus Doctoribus disputatum in quodam Collegio, in causa Ducis Basileici cum D. Sacro Monte, an assensus Regius super obligatione, vel alienatione feudali impetrari potuisset post obitum obligantis, vel alienantis feudum, etenim dum vivebat Marchio contraxit pecuniam accipiendo à Sacro Monte, & obligavit bona feudalia, mandavit pro assensu, sed assensus supervenit post mortem obligati, fuit controversum, an prodesset Sacro Monti, an verò nocuisset illius mors, & assensus postea impetratus, ego requisitus de meo voto, dixi non nocuisse eidem Sacro Monti, ex rationibus, de quibus infra, unde antequam ad talem conclusionem probandam deveniam, alias conclusiones generales proponam, in quibus nulla adest difficultas. Sit ergo.
- 2 Prima conclusio, non posse assensum impetrari, post mortem ipso, qui contraxit, mortuo, & jure quæsito successori, cui bonorum dominium fuit statim quæsitum, in cujus præjudicium facultas assensus impetrari nequit, non consentiente successore, ita docet hanc conclusionem à principio Andræas de Isernia in *cap. Imperialem*, §. in principio, numer. 22. de prohibita feudi alienatione per Federicum, qui dicit singulariter, quod assensus Regius concessus, re non integra, sed mortuo eo, qui contractum fecit super bonis feudalibus, non validat alienationem præcedentem, etiam si Rex sciat tempore quo facultatem concessit, illum esse mortuum per rationem singularem à se traditam.
- 3 Imò idem Andræas in c.1. §. donare qualiter olim feudum amittatur in usibus feudorum, cujus resolutionem refert, & sequitur Afflict. in dec. 335. n. 12. cum sequentibus, Rolandus à Valle consil. 2. & 145. quos refert, & sequitur Molina de primogenit. libr. 2. cap. 7. à numer. 20. cum seqq. Paris de Puteo de reintegrat. feudorum, cap. 272. de assensu, & cap. 773. & 272. & cap. 275. Idem Isernia in *cap. Imperialem*, numer. 15. Franchus decif. 86. numer. 1. & decif. 116. à numer. 7. & decif. 280. numer. 3. Capycius decif. 115. numero quarto. Camerarius in *cap. Imperialem*, fol. 88. Marinus Freccia de subfeudis, lib. 2. cap. 7. per totum, Carlevalius tom. 2. tit. 3. disput. 23. numer. 18. à quo cavendum dicit Salgatus dict. cap. 33. numer. 3. quatenus asserit assensum subsequutum super contractu, in quo fuit reservatus, retrahitur ad tempus obligationis, cum revera numquam operetur, nisi à tempore assensus præstiti, & non à tempore contractus, nec retrahitur in præjudicium tertii, medio tempore jus acquirentis, ut latissimè tradit idem Carlevalius disp. 21. à numer. 35. cum sequentibus, & numer. 55.
- 4 Assignat conclusionis rationem Molina dict. cap. 7. à numer. 21. nam aut tempore talis contractus confirmatio Regia vult valere, prout nunc, & hoc est impossibile, cum istis qui contraxit non sit in rerum natura, & actus numquam potest confirmari, nisi eo tempore, quo fieri possit, ex Bart. in l. si is, qui pro emptore, numer. 4. ff. de usucap. l. bonorum. ubi Bartolus, ff. rem ratam haberi, nec Princeps intendit actum facere, sed jam factum confirmare, prout ex nunc, & idè actus contra ejus intentionem non debet valere ex leg. non omnis, ff. si certum petatur, & ita explicat post Camerarium Liparulus ad Iserniam Octavianus Corsetus consilio 20. numer. 9. contractum sine assensu, & ejus convalescentium spem, morte contrahentis extinguì, eo quod jam defecit consensus ejus, qui jam tempore Regiæ facultatis, & assensus non reperitur, super quo cadere possit confirmatio, cum solus Dominus non possit consentire, nec contractui celebrato; aut enim subdit Molina ibidem, numer. 22. ille contractus per Regiam confirmationem vult valere, prout ex tunc, & hoc est impossibile de jure, cum retractio non operetur in præjudicium tertii, cui medio tempore fuit jus quæsitum, quam rationem tradunt omnes supracitati.
- 5 Confirmatur primo ex Petro Corsetto in addit. ad Ottavium Patrem consilio 1. à numer. 1. qui dicit, quod consensus Regius in alienatione rei feudalis, post mor-

tem alienantis, ideo non valet præstari, quia tunc temporis res non dicitur illius alienantis, sed alterius, quia statim mortuo alienante dominium illud utile, quod non potuit transferri in alium, stante nullitate alienationis, transit in agnatos, & filios, quorum jus Rex confirmando contractum præcedentem, auferre non potest, quia contractus semper fuit nullus, non sequuta Principis confirmatione, vel subsequuta invalida, puta post mortem alienantis, ut post Andræam, Camerarium, Frecciam, & alios ait Menochius conf. 89. num. 6. & 75. Surdus consil. 526. numer. 19. Anna allegation. 69. numer. 56. Franciscus de Ponte de potest. Præregis tit. 6. §. 1. numer. 24. Balzaranus de feudis in dict. capit. Imperialem, numer. 44. & plures alii ab eo citati, numer. 2. & 3.

Confirmatur secundò ex notatis à Paulo de Castro 6 (in simili) consilio 438. numer. 1. volum. 2. qui ait, quod stante statuto, quod contractus uxoris non valeat sine consensu, & licentia mariti, si ante adeptum consensum mariti, moriatur uxor contrahens absque illo, non poterit maritus præstare assensum eo tempore, quo mortua est uxor, & idem de consensu Patris requisito in contractu filii, ut non valeat, si præstet post mortem filii, & Paulum de Castro sequuntur Tiraq. de legibus conubialibus, gloss. 6. num. 18. Menochius de arbitrariis, l. 1. quæst. 69. numer. 6. Joannes Gutierrez lib. 2. pract. 9. 23. Carlevalius tom. 2. de judiciis, tit. 3. disp. 23. num. 18. per totum.

Secunda conclusio, assensus præstitus post feudatari mortem favore dotis valet, etiam post mortem illius obligantis, vendentis, &c. posito, quod feudum reperitur penes hæredem, secus si penes tertium, ita Francus dict. decif. 86. idem refert Regens de Marinis lib. 1. variarum, cap. 25. & ad Reverterium dec. 513. ubi ait, quod hic est casus decifus, quicquid dicant Anna alleg. 66. & Regens de Ponte de potest. Præreg. tit. 6. §. 1. numer. 8. taxantes opinionem istam, uti erroneam, ex quo Textus in d. l. si ego, §. si res, ff. de jure dotium, non loquitur in feudo, quibus occurrit novissimè Rodoverius in addit. ad Regentem de Marinis dicta resol. 25. & pro antefato ad favorem mulierum Civitatis Neapolis censetur concessus assensus ex gratia concessa de an. 1539. de Marinis ad Reverterium dec. 229. Additio ad Francum dec. 126.

Dicunt aliqui hoc procedere in subsidium, quando aliter mulieri consuli non potest, imò Anna, de Ponte, & alii, de quibus Montanus in *cap. Imperialem*, num. 206. littera N, insuper in feudo ex pacto limitant Salgatus in labyrintho creditorum, part. 1. cap. 33. numer. 27. & Amicangeli de feudis, quæst. 19. num. 20. Salgatus part. 1. cap. 33. quando feudatarius, vel majoratus possessor facit contractum, obligando feudum, vel majoratum, cum reservatione facultatis Regiæ, sive Regii assensus, & mortuo venditore taliter vendente, poterit assensus impetrari.

Itaque limitant Doctores conclusionem primo loco traditam in hac secunda conclusione favore dotis, ut scilicet possit impetrari assensus mortuo marito super bonis feudalibus obligatis à marito feudi possessore, pro restitutione dotis, ob favorem ipsius dotis habentis hoc privilegium, propter quod frangitur rigor, & Regula juris supradicta, ut limitant Loffred. conf. 31. Frecc. de subfeudis in Constitutione Constitutionem Divæ memoriæ, vers. Nonno non posset, f. 111. & ita Affl. dec. 383. dub. 9. & hoc tenet Isernia in d. cap. Imperialem, in quadam parva additione, quæ non habetur in aliquibus libris, ut ait Petrus de Puteo de reintegratione feudi in c. an consensus Regis, f. 146. col. 3. qui subdit sic etiam obtinuisse in S. C. & multa allegat, & hanc limitationem admittunt omnes Periti Regni Neapolitani, ut ait Capyc. in d. c. Imperialem, notabili 4. in secunda limitatione, col. 40. & Capyc. in sua investitura feudali, in verbo, Feudales assensus, col. 2. vers. Dotium tamen, f. 77. & in hac opinione concurrunt omnes Neapolitani, ut post Camerarium dicit Franc. d. dec. 86. n. 1. & 126. & obiter Ricc. collect. 1802. Anna senior alleg. 66. & alleg. 115.

Moventur Doctores ex leg. si ergo 10. §. si res, ff. de jure dotium, cujus verba sunt: Si res alicui tradidero, ut nuptiis sequentis, dotis efficiantur, & ante nuptias decessero, an sequentis nuptiis dotis esse incipiant, & vereor ne non possit in dominio ejus effici, cui data sunt, quia post mortem incipit dominum discedere, ab eo, qui dedit, quia pendet donatio,

rio, in diem nuptiarum, & cum sequitur conditio nuptiarum, jam hæredis dominium est, à quo discedere non posse rerum dominum, invito eo fatendum est, sed benignus est, favore dotium, necessitate imponi hæredi con. entire ei, quod defunctus fecerit, aut si distulerit, vel absit, etiam nolente, vel absente eo dominium ad maritum, ipso jure transferri, ne mulier indotata sit, &c.

11 Qui Textus maximam patitur difficultatem, quatenus asserit, quod ille contractus conditionalis inter trahentem, & sponsam futuram non transit in hæredem, nec hæredem purificata conditione obligari mero jure, sed solum mero favore dotis cogi hæredem consentire, quod purificata conditione, dominium acquiratur doti; nam de jure certum est, quod contractus conditionalis, quando conditio non est merè potestativa ex voluntate solius creditoris, sed sit conditio casualis, seu mixta, quæ pendet ex voluntate utriusque, vel unius simul cum voluntate alterius tertii, in his casibus semper contractus tam activè, quàm passivè ad hæredes contrahentium transit, ex Textu expresso in §. *conditionali*, instit. de verb. oblig. & ex l. *necessario*, §. *quod si pendente*, ff. de periculo, & commodorei vendita, quam regulam exornat Gomez. tom. 2. cap. 11. à num. 36. Tiraquellus de retract. lignag. §. 1. glossa 1. num. 17. Mantica de contractib. lib. 14. cap. 41. à num. 10. Covar. pract. cap. 39. num. 3. Martiensis in l. 2. tit. 11. gloss. 6. num. 39. lib. 5. recopilationum, Hermosilla in leg. 26. tit. 5. par. 5. glossa secunda, num. 4. primo tomo, fol. 228.

12 Ad Textum verò in dict. l. *si ego*, §. *si res*, ff. de jur. dot. Doctores varias tradunt interpretationes; nam communiter dicunt, non loqui de donatione, ac dotis promissione, & sic non in contractu nominato, sed in contractu innominato, in quo locus est pœnitentiæ ante implementum, ad tradita post Gomezium tom. 2. variar. cap. 8. per totum, atque idè in casu d. l. *si ego*, §. *si res*, non permittitur hæredi pœnitere favore dotis, ne mulier maneat indotata, prout dotis favore cessante, pœnitere poterat, permittente natura contractus innominati, & ita Text. interpretatur Bald. in l. *sicut*, in fine, C. de act. & obligat. dicens, quod quando traditur res, ut sequitis nuptiis dotis fiat, videtur resultare quidam contractus innominatus, do, ut facias, id est, ut convertas in causam dotis, tamen speciale est, favore dotis, ut in eo non admittatur pœnitentia, ut dicunt Decius consil. 35. num. 50. Loffredus consil. 31. num. 4. Menoch. consil. 92. num. 79. lib. 1. & plures relati à Covar. lib. 1. variar. cap. 14. num. 13. Tiraquellus de pia causa privileg. 1303. & talem intellectum latè sequitur Petrus Barbosa in rubrica, ff. solut. matrim. par. 4. à num. 27. cum seqq.

13 Itaque Textus in d. §. *si res*, non videtur applicandus ad quæstionem, de qua agimus, quia Textus ille procedit, quando promissor sub conditione disponit super re propria, de qua liberè, & nulla lege prohibente poterat disponere, & se liberè obligare, & suum hæredem, in quem contractus, & obligatio activè, & passivè, sive contractus sit nominatus, sive innominatus, transit cum sua qualitate, & cum sua causa; at nos loquimur in una obligatione prorsus prohibita possessori feudi, qui licet alienet sub conditione facultatis impetrandæ, eo ipso, quod decedit, resolvitur obligatio, & bona feudalia remanent libera, atque idè assensus Regius non habet contractum, in quo fundetur, ita de Ponte de potest. Proreg. tit. 6. §. 1. num. 8. Thorus in compendio decisionum, in verbo *Assensus super venditione facta*, Riccius ad Francum decis. 620. imò interim non manet obligatus, sed potest pœnitere, & à contractu tanquam nulliter gesto, & celebrato discedere, pendente illa conditione, juxta veriorum resolutionem, de qua Salgadus par. 2. cap. 21. à num. 36. cum seqq. Genuensis in praxi num. 75. num. 16. & plures Rotæ decisiones refert Mangilius de evict. quæst. 125. num. 20. Marefcortus lib. 1. var. quæst. 14. per totam, Mejeres de majoratu par. 1. quæst. 2. num. 48. & idem supponit Burattus decis. 15. num. 6. ubi refert alias Rotæ decisiones, ad hoc, quod Beneplacito Sedis Apostolicæ reservato, & obtento, nullus ex contrahentibus potest se pœnitere, ergo ante illius obtentionem poterit pœnitere, Cardin. Puteus decis. 353. num. 7. lib. 1. Achilles de Grassis decis. 2. de pactis, Farinac. decis. 337. par. 1. in novissimis, probantes pendente conditione Beneplaciti obtinendi, quilibet ex contrahentibus potest se pœnitere, etiam si contractus fuerit

Caponi Discept. Tom. V.

juramento vallatus, quia ante beneplacitum obtentum contractus, qui absque eo geri non potest, est nullus, Veratelli decis. 12. num. 3. par. 3. Farinac. decis. 755. num. 20. in recentiorib. par. 1. Idem Farinacius in posthumis, tom. 2. decis. 189. num. 20. Garzia de beneficiis 2. par. cap. 1. num. 36. Octavius Corsetus consil. 1. num. 9. ubi ait, quod feudatarius sicuti potest contractum à se factum revocare, & pœnitere ante beneplacitum obtentum, sic & ejus hæres, itaut assensus superveniens nihil operetur, quia non invenit contractum confirmabilem, & quia ille prior consensus possessoris feudi, appositus in illo contractu conditionalis imperfecto, extinctus fuit, & resolutus ejus morte ante facultatem obtentam; ut nullum vestigium remaneat confirmabile, cum per mortem, ita jus possessoris feudi sit resolutum, & annihilatum, eo modo, ac si nunquam defuncto successisset, imò ac si nunquam in mundo nasceretur, ut latè Salgadus in suo labyrintho par. 3. cap. 15. à num. 33. cum seqq. & à num. 15. ibi, &c. ergo impossibile est, quod Principis facultas, & ejus confirmatio possit aliquid operari, & addit per hoc Salgadus par. 1. c. 33. num. 23. se non videre aliquod juridicum fundamentum, quo honestari possit doctrina, & resolutio Doctorum Neapolitanorum, ut causa dotis, pro cujus restitutione bona feudalia fuerunt obligata sub conditione impetrandæ facultatis, possessore mortuo valeat.

Subdit Salgadus num. 24. cum Camillo de Curtis in diversorio feudali cap. 50. num. 88. fol. 223. & cum addente ad Molinam lib. 8. cap. 50. n. 37. quod Text. in d. l. *si ego*, §. *si res*, procedat, quando feudum, quod obligatur pro dote est hæreditarium, & quod jure hæreditario in eo succedatur, secus quando est familiare, & generationis, quo casu non procedit Textus in d. §. *si res*, & in terminis ait, quod si bona feudalia obligentur à marito, pro dotis restitutione, cum conditione si Princeps præstet consensum, ut si consensus Principis præstetur post mortem mariti, non noceat successor in feudo, cui per mortem mariti jus fuerit quæsitum, ita tenet Alciatus consil. 100. in fine, sequitur Carpanus ad statuta Mediolanensia, cap. 273. num. 28. tom. 1.

Hinc dixit Nardus Liparulus in addit. ad Iserniam in d. 16 cap. Imperialem, de prohibita feudi alienatione per Federicum, post Camerarium, ubi Afflictus fol. 259. in verbo & tunc præjudicat, col. 4. in fine, qui ait, quod si maritus pro restitutione dotis obligavit feudum, & antequam impetraverit assensum, feudum sit apertum Domino, & devolutum, & uxor petat assensum, si Rex præstet assensum, Domino non præjudicat, si enim Rex ipse, qui confirmat, & approbat obligationem, sibi non præjudicat in feudo jure devoluto, ergo multominus præjudicabit in jure alieno, & concludit Salgadus contra nostros Neapolitanos, quod si uxor non dicitur creditrix super feudo, quando impetratio assensus sit post ejus mortem, quia non erat ejus hæredis concedi assensus in præjudicium successoris, cui feudi dominium acquiritur sine ministerio legis.

In quo observo, quod aliqui putant assensum retrahere ad diem obligationis initæ, ita Lanar. consil. 17. num. 10. Marcianus consil. 36. lib. 1. Carlevalius lib. 1. tit. 3. disp. 23. num. 20. at contrarium putat Salgad. par. 2. cap. 2. num. 38. & 57. & Gratianus cap. 730. num. 12. Sed verior est prima opinio, ut anterior in assensu præferatur, quia assensus non retrahitur in præjudicium tertii, ut citra difficultatem sua tempestate fuisse receptum, ait Francus decis. 86. num. 4. & decisum refert Camillus de la Rata in suo thesauro feudali dilucidat. 61. par. 8.

Subdit etiam Paris de Puteo in impressa Francofurti de 18 reintegracione feudorum, cap. 771. & 772. usque ad 776. quærit, an assensus possit præcedere, & subsequi alienationem, & dicit, quod potest intervenire in actu, ante & post actum in continenti, vel ex intervallo secundum Andr. de prohib. feudi alienatione per F. aerium, & probatur ex l. *licet cum glossa*, & in l. *fini*. C. comm. prædior. quia consensus Domini si intercedere debet ad convalidandum contractum factum tantum, & ubi non tractatur de præjudicio tertii, consensus potest in totum venire ante & post ex intervallo, l. *jubemus*, C. de emancipat. liberor. Secus verò, ubi agitur de præjudicio tertii, quia tunc postea præstirus non nocet tertio, cap. dilectus de fide instrum. quia Princeps omnia, quæ agit facit sine præjudicio tertii, dict. cap. & leg. *nec avus*, C. de emancipat. liberor. & idè in istis assensibus semper intelligitur, clausula

Q (ju-

(juribus alienis semper salvis,) l.2. §. merito, ff. ne quid in loco publico, secundum Andream in d. cap. 1. & in cap. 1. qui successores teneantur, & idem dicit Baldus de præjudicio tertii, in l. observare, §. & post, ff. de offic. Proconsulis, quia tertio non obstat negligentia non ratificantis, postquam est jus ei quæsitum, idè non obstat postea facta ratificatio, ita Speculator de obligationib. & solutionib. §. 1. versio, quid si ego, & idem dicit Andreas de præjudicio tertii in cap. 1. §. donare, in tit. qualiter olim feudum amittatur, & quod consensus possit quodcumque accedere, dixit Jo. Andr. in tit. de cess. action. §. 1. per l. finalem, ff. ad Macedonianum, Bald. in l. mater, ff. de reivindicat. per Text. in leg. si fundum, §. 1. ff. de pign. & Bart. in l. si mater, §. hoc jure, ff. de except. rei judicata, Neque obstat, quod in Constit. Constitutionem Divæ memoriæ, habeatur (sine licentia nostræ Majestatis, &c.) quia ibi licentia ponitur pro consensu, cautionis ergo est, quod ante impetretur, vel in ipso contractu, ne venditorem deinde pœniteat, & revocet, & impetretur in genere; nam dicit Andreas, quod iste consensus facit convalescere alienationem, secundum Glossam in cap. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis, & in dicta Constit. Constitutionem Divæ memoriæ, ubi Glossa, & de licentia, decreto, autoritate, & consensu, an debeat præcedere, vel sequi, vel in actum interponi, tradit latè Baldus in l. quicumque, C. de bonis, que liberis,

19 Quod si quis emit feudum, & nondum cœpit possessionem ipsius, & mortuus est venditor, an possit emptor assensum impetrare, ita quod talis assensus deinde impetratus præjudicet successoribus venditoris, quia si esset traditum illum perdidisset venditor, cap. Imperialem callidis de prohib. feud. alienat. per Federicum; Responder Baldus in d. l. observare, §. post hæc, ff. de officio Proconsulis, quod si tertio est jus quæsitum ante consensum præstitum, & sequatur, non præjudicat tertio, ex l. final. ff. rem ratam haberi, Speculator in tit. de solut. & obligat. §. 1. versio, quid si ego, & dicit Andreas in dict. cap. Imperialem, quia ita tim mortuo alienante feudum aperitur filio, vel agnato, quando non intervenit assensus, & sic feudum est ipsius filii, vel agnati, & sibi præjudicabit consensus, qui deinde fieret in feudo, maxime ex pacto, & providentia, & idem si esset hereditarium, quia Princeps eo tempore firmat, & consentit, quo res est aliena, & non alienantis, ad quod facit id, quod notat Bartolus in l. 2. ff. de donationibus, quia propter mortem illius non estabilitas subjectorum, ex quo ipse contrahens non vivit, argumento l. fin. ff. rem ratam haberi.

20 In dote autem consensus Regis potest impetrari, mortuo obligante feudum pro dote, ut ait Andreas in cap. 1. de prohib. feud. alienat. per Federicum, in quadam parva additione, quæ in aliquibus locis non habetur, per textum singularem in dict. leg. si ego, §. si alicui, ff. de jure dotium, qui text. allegatur pro singulari per Baldum in l. in re mandata, Cod. mandati, qui ait, quod in causapia, mandatum re integra non finitur morte mandantis, & facit Textus in leg. si Pater, ff. de manumiss. vindict. & ait Andreas in tit. qui successores teneantur, & hoc tenuerant moderni legentes in Regno, in rubrica, ff. solut. matrim. inter privilegia dotis, & fuit pluries obtentum in S. C. in dotis favorem, Paris de Puteo de reintegratione feudor. cap. 273. num. 3. si tamen viveret unus ex contrahentibus, extra causam dotis, & hæres mortui consentiret, quod impetraretur assensus, non poterit impetrari, tamen filius, vel agnatus emptoris mortui, posset impetrare assensum, & nocebit venditori vivo, quia nunc tractatur non de præjudicio tertii, sed solius consentientis, qui ante, & post potest consentire, argum. l. 1. §. prodest, ff. quorum legatorum, & in l. si autem plures, ff. de aqua plu. arcend. & habetur in d. cap. Imperialem.

21 In Regno verò nostro, alienatio feudi, sine Domini consensu non valet, non tamen perditur per alienationem, verum si antequam Princeps consentiat, moritur alienans, & deinde ad instantiam emptoris, Princeps consentiat, talis consensus non præjudicat filio, vel agnato venditoris, quia datum non videtur, quod haberi non potest, l. qui concubinam, §. si hæres, ff. de legat. 3. l. non videtur, ff. de regul. jur. cap. si eo tempore, de rescriptis in 6. & talis consensus post mortem præstitus non potest validare, quod nullus est in præjudicium tertii, argum. l. fin. ff. de pactis, quod multò magis procedit, quando filius, vel agnatus statim patre mortuo, revocaverit alienationem

factam per patrem, secundum Constitutionem Regni, quæ incipit Constitutionem Divæ memoriæ, quia tunc qui possidet virtute contractus nulli, & invalidi propter defectum assensus Superioris, videtur quodammodo clam possidere, quæ possessio clandestina non juvat possessorem, leg. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. poss. cap. licet causam de probat. post Andream in d. cap. Imperialem, sic dicit Paris de Puteo de renovatione feudor. cap. 274. in fine. Quod si assensus præstetur post mortem venditoris, puta si mortuus est venditor feudi sine filio, vel agnato, & feudum erat novum, ita quod non succedant agnati, cap. fin. de feudi successionem, & emptor feudi impetret à Rege assensum, tunc est quæstio, an talis assensus noceat Filio, & Andreas in d. cap. 1. de prohibita feudi alienatione, per Federicum, tenet, quod non, quia quando Rex consensit, ignorabat feudum sibi devolutum, & iniquum est, perimi id, quod non doceret cogitatum, leg. qui cum tutorib. ff. de transact. Imò etiam si Princeps sciebat feudum devolutum esse ad Fiscum, & consensit, non videtur propterea donare, quia ejus intentio fuit confirmare venditionem, & non donare, quia hoc non fuit verbis expressum, l. labeo, ff. de supell. legata, quia verba debent esse talia, quæ significant titulum, & causam aptam dominii transferendi, l. nunquam, ff. de acquir. rer. domin. leg. traditionib. Cod. de pactis, nam si Princeps scit feudum esse suum per excadentiam, & consentiat, non nocet ejus filio, secundum Andream in d. cap. 1. qui dixit ad cap. 1. qui success. teneantur, quod si consentiat Rex Titio alienanti feudum Sempronio, & Rex sciebat, quod Titius non habeat filios, nec agnatos, & sic feudum fore, & esse sibi recasurum, quod talis consensus operetur donationem, secus si feudum erat quæsitum Fiscum, tempore consensus, quia facilius remittuntur jura quærenda, quam jura quærita, l. fin. ff. de acquir. poss. l. filius familias, ff. de donat. & notat Gloss. in l. fin. Cod. de sacros. Ecclesiæ, nam etiam Prælati in quærendis potest præjudicare Ecclesiæ, non in quæritis, secundum Federicum de Senis consil. 9. Baldum in l. bonorum, C. qui admitti, & in cap. 1. §. fin. de alienat. feudi paterni.

Casu verò, quo feudum tenetur à Barone, & requiratur consensus Baronis, & Regis, & fuit impetratus assensus Baronis, vivis contrahentibus, & demum mortuo venditore impetravit emptor assensum Regis, quæstio est, an valeat contractus, videtur dicendum, quod non, quia quando duo requiruntur, & unum amittitur, nihil agitur, l. ait Prætor, §. si minor, ff. de jurejurand. & leg. diu, ubi Bartol. ff. de re judic. & tamen dico valere contractum, quia habita causa immediata valida, scilicet Domini immediati, non requirimus causam remotam, & mediatam invalidam, leg. dedi, §. subitilius, ff. de condit. ob causam, quem ad hoc allegat Baldus in l. de quibus in 2. carta, ff. de legibus, vers. quæro an ex actibus ipso jure nullis, unde licet consensus Domini mediati, sic Regis sit nulliter præstitus, sufficit tamen consensus Domini immediati præstitus tempore debito, quia tunc consensus Regis post mortem præstitus trahitur ad tempus congruum, scilicet consensus præstiti per Baronem, quia Regis consensus venit cumulatim in consensu Baronis, & cumulatim sapit naturam illius, cui accumulatur, arg. l. 1. §. si quis, ff. ut legatorum nomine caveatur, Paris de Puteo de reintegratione feudi cap. 276. in fine.

Unde dicebat Capycius in investitura feudali, quod forma assensus Domini potest impetrari in alienatione feudi, seu hypotheca, etiam post contractum, ex Andr. de Isernia in cap. Imperialem col. 14. de prohib. feud. alienat. per Federicum, per Textum in l. licet, ff. de iudiciis, & in l. fin. Cod. comm. prædior. Intelligendo tamen quoad solum præjudicium consentientis, quia in hoc sensu potest procedere, & sublequi, l. jubemus, Cod. de emancipat. liber. l. in cedendo in fine, ff. de aqua plu. arcend. tunc si agatur de præjudicio alterius, cap. inter dilectos de fide instrum. quia debet hoc fieri sine injuria alterius, l. nec alias, C. de emancipat. liberorum, Alvarodus in d. cap. Imperialem, in principio col. 5. quod primo limitat Capycius in investitura feudali, in verbo feudales assensus, quod si ante impetratum assensum, Vassallus, qui hypothecaverat, alienaret, valeret alienatio in præjudicium creditoris, quia assensus datus hypothecæ feudi conditionaliter factæ, non tollit quin conditione pendente, feudum alienari valeat, ex notatis per Alexandrum consil. 20. column. 4. vol. 4. Hoc limitant dum-

dummodò impetretur vivo alienante, vel obligante, seu aliter contrahente; nam eo mortuo assensus non valet, ex Andrea in dict. cap. Imperialem num. 15. imò si hæres vellet consentire, & ratificare contractum, debet illi contractui, ac ratificationi novus assensus intervenire, & assensus præstitus post mortem alienantis, non valet, etiam si alienans decesserit sine successore, Dominus enim taliter consentiens non præjudicat sibi in feudo, jam aperto tempore assensus, Andr. in d. c. Imperialem col. 15. at quando feudatarius de feudo testatur sufficit, quod Dominus consentiat, etiam eo mortuo, quando tamen sumus in feudo, quod cum assensu Domini alienari potuisset, secundum Andr. ubi sup. sequitur Curtius par. 4. de feud. Capycius in sua investitura, in verbo feudales assensus, vers. limita 2.

24 Sed favore dotis, ut dicebamus, valet assensus impetratus etiam post mortem viri, arg. d. l. si ego, ff. de jur. dot. & extat hodie additio Lucæ de Penna posita in libro D. Antonii de Alexandro, & an procedat in Constitutione antefati, & quid si uxor non impetraverit, an possit impetrare ejus filius, si hæres, mortuo jam ejus viro, & an hoc sit verum, si per mortem viri, feudum veniret aperiendum Domino, & quid si vir adhuc vivus deliquisset, adedò quod feudum Domino aperiendum esset, vel agnatis, egit Capycius fol. 77. in sua investitura, & tandem limitat Capycius, nisi vassallus ante impetratum assensum revocaret contractum; nam tunc assensus superveniens nihil operaretur in Regno, in quo autoritate proprii licitum est revocare, ut in Constit. Constitutionem divæ memoriæ; nam non reperit rem integram, nisi daretur assensus cum clausula, non obstante revocatione, Capyc. in sua investitura feudali, in verb. feudales assensus, col. 2. fol. 77.

25 Confirmatur ex Bilotta conclus. 39. ubi dicit, post mortem alienantis, si obligantis feudum, si hæreditarium, si ex pacto, & providentia, assensus non potest expediri, leg. bonorum, ff. rem ratam haberi, l. 1. in principio, ff. de appellat. non recipiend. & dat rationem Isern. in d. c. Imperialem num. 15. quia statim mortuo alienante dominium utile descendit ad agnatos, quorum novus assensus dispositivus requiritur, ut convaleatur actus, & in hoc erit impetrandus assensus, aliàs enim impetrari non potest in præjudicium eorum, qui successuri sunt, ut ait Camerarius in d. cap. Imperialem, fol. 90. col. 3. lit. M, Capycius in dict. investitura, in verbo feudales assensus, vers. limita 2. fol. 77. qui dicit regulam procedere in quolibet contractu dominii translativi, sicut etiam si agatur de constituenda hypotheca, Reg. de Ponte de potestate Proreg. tit. 20. §. 1. & cons. 72. vol. 1. & cons. 14. num. 48. vol. 2. Gizzarellus decis. 2. num. 7. Præf. de Franchis decis. 86. Afflict. decis. 286.

26 Id tamen fallit, & limitatur favore dotis (non antefati) ut possit impetrari assensus post mortem alienantis, vel obligantis feudum, d. l. si ego, §. si res, ff. de jure dotium, Reg. Tappia decis. 6. num. 30. Regens de Ponte dict. §. 1. n. 6. post Camerarium in d. cap. Imperialem, fol. 101. col. 3. littera M, qui tamen dicit, hoc procedere in subsidium, dummodò non extent bona burgensatica, ex ea ratione; nam semper, quod sit exequutio ex aliqua causa sine assensu super feudo, fieri poterit in subsidium tantum, ut ait Capyc. loc. cit. & DD. in l. commodis, ff. de re judic. & respectu dotis procedit, vivente ipsa muliere tantum, Freccia de subfeudis, lib. 2. limit. 9. ad Constit. divæ memoriæ num. 22. licet verò post mortem alienantis non possit impetrari assensus, tamen post mortem ejus, in quo fit alienatio, si obligatio feudi, non dubitatur quin possit impetrari assensus, ut decisum refert Gizzarell. decis. 2. num. 14.

Possit tamen impetrari assensus post decoctionem debitoris, licet talis debitor quodammodò pro mortuo habeatur; nam attenditur habilitas, tempore celebrati contractus, cum verum sit contractus rei feudalis sine assensu non esse omnino nullum, sed stare in suspenso, sub spe convalidationis obsequium assensum, Afflict. in decis. 286. Camerarius in d. cap. Imperialem, fol. 27. lit. S, Anna in d. Constit. Constitutionem divæ memoriæ num. 135.

27 Verumtamen est, quod in cessione jurium, & hypothecæ possit impetrari assensus post mortem tamen cessionarii, quam cedentis, quia prohibitio, de qua Isernia in dict. cap. Imperialem num. 15. procedit tantum in alienatione, & obligatione feudi, propter præjudicium novi successoris, & maxima adest differentia inter unum, & alium casum; nam in alienatione, & obligatione feudi, actus stat in sus-

penso ante impetratum assensum, ita ut idem, qui alienavit, vel obligavit, poterit revocare, & sic sequuta morte dominium transivit in hæredem, & contractus est resolutus, & assensus non repetit confirmabile, at verò in cessione jurium, & hypothecæ, cum sit obligatum feudum primo loco mediante assensu, non interest feudatarii debitoris, si debeat solvere cedenti, vel cessionario, & cessionarius subintrat in locum cedentis, à die actionis procedentem quæsitæ, & sic non agitur de præjudicio tertii, ut decisum refert Consiliarius de Georgio in lectionibus feudilibus cap. 43. in causa Baronis Palisciani, & sic actio radicata primo loco in persona cedentis, semper contra debitorem subsistit, ita ut si cessionarius ob defectum assensus non possit agere, tamen potest compelli cedens ad agendum, ex l. cum plures, §. in messem, ff. locati, quem Textum sic expendit Franc. decis. 41. & 593. & propterea ad evitandum circuitum, possit cessionarius, sine assensu agere recta via, neque in hoc casu competere revocatio, quin sumus in actu rescissorio, ut ait Freccia de subfeudis diff. 5. inter feuda ex pacto, & providentia, & hæreditaria, & Regens de Ponte decis. 61. Qui quidem cessionarius sine assensu, si concurrat cum creditore, qui medio tempore contraxit cum assensu, præferendus est, etiam in pretio feudi venditi sub hasta, quo casu creditores cum assensu præferuntur creditoribus sine assensu, Francus decis. 64. Bilotta conclus. 47. nam in totum repræsentant cedentem, qui contraxit, & in illius locum successit, ex l. 1. C. de iis, qui in priorum creditorum locum succedunt, ita Freccia lib. 2. de subfeudis q. 32. qui limitat, quando talis cessionarius sine assensu vellet pervenire ad adjudicationem, & possessionem feudi, quia tunc tangeret corpus feudi, & obstarat defectus assensus, Bilotta conclus. 40. in fine.

Inferitur ex his ad intellectus Textus in d. l. si ego, §. 1. ff. 28 de jure dotium, ubi habetur (quod si aliquid est traditum, ut secutis nuptiis in dotem fiat, si moritur tradens, & res illa efficiatur hæredis favore dotis, tenetur hæres consentire ei, quod fecit defunctus, & dominium ipso jure transferre marito) ubi videtur, quod hæres debeat consentire, & sic interpretantur illum Textum DD. nostri, scilicet Afflictus decis. 111. & in Constitutione Constitutionem Divæ memoriæ num. 28. & in cap. Imperialem in 29. quest. & Capyc. col. 184. Loffredus cons. 1. num. 79. Freccia de subfeudis lib. 2. limit. 9.

Sed Anna alleg. 66. num. 6. ait, quod ille Textus non probat hoc; nam loquitur de illa re, quæ liberè potest tradi à tradente, & super qua potest contrahi, at nos sumus in feudo, quod etiam si hodie tradatur sine Regio assensu, amittitur, ut ait Andreas in d. c. Imperialem, in princ. col. fin. ubi dicit in Regno, qui alienat, revocat, addit etiam Anna, quod ille Textus non facit ad causam, quia ibi extraneus tradiderat, ut in causam dotis fieret, & dominium translatum est in virum, qui indotatam acceperat, at in præfenti maritus non tradidit, sed hypothecaverat, & obligat feudum suum. Tertiò, ille Textus non potest applicari ad casum nostrum de Jure Constitutionum Regni, in quo non fit commutatio de persona ad personam sine Regio assensu, ibi (minuendis, aut commutandis) & tamen de jure illius Textus commutatio dominii illius rei traditæ ipso jure transfertur in maritum, & subdit Anna, quod magna est autoritas Patrum nostrorum, sed Textus id clarè non probat, ita Anna d. alleg. 66. num. 10. in fine.

Secundo loco responderet Anna ad causam in d. alleg. 66. 30 num. 11. quòd Textus ille in dict. l. si ego locum habet in subsidium, quando aliter non potest consuli mulieri petenti dotem, ut ibi dicit Textus, ne remaneat indotata, & ait Anna, quod remedium dicti Textus sit subsidium, & hoc probat tribus rationibus. Prima, quia multiplicarentur specialia. Primum enim speciale est, quod hæres consentiat, secundum quod ex hoc consensu non solum mulier conservetur indemnis, sed uteretur arbitrio à rigore juris tradito, & sic essent duo specialia; nam regula est, quod afflictus in uno, debet in alio relevari, leg. jure succursum, ff. de jure dot. Secunda ratio est, quia dum Doctores applicant dictum Textum ad feudalalia contra veritatem, debent saltem applicare juxta terminos feudales, ut nunquam capiuntur bona feudalalia, nisi in subsidium, videas alia apud Annam num. 18. quod nostri DD. de Regno constituerunt Textum in d. l. si ego, §. si res, non esse applicandum casui nostro, sequenti tamen fuerunt Bartholomæus de Capua, & alios, & restrinxerunt Textum, quantum potuerint, unde primò, di-

dicunt non procedere in hærede mulieris, quia hæres non utitur hoc privilegio. Neque ad antefatum, & alleg. 115. refert esse hoc intelligendum in subsidium, tum in assensu impetrato post mortem obligati ad dotem, tum in assensu capituli, quem habent pro dotibus mulieres Neapolitanæ super dotibus.

- 37 Tertia conclusio est, quod sicuti favore dotis potest assensus obtineri post mortem obligati in feudo, ita favore piæ causæ poterit haberi impetratio assensus, etiam post mortem impetrantis, & obligantis. Probatur conclusio, tum quia leges, & statuta facientes mentionem dotis comprehendunt dotem promissam, seu dotem datam, quia cum dotis causa sit semper, & ubique privilegiata, ex l. i. ff. solut. matrim. ubi Alciatus num. 16. Duarenus col. 3. Jas. n. 9. Pontanus num. 28. Novellus de dote privil. q. num. 20. & privil. 47. & alii apud Novarium de elect. fori sect. 3. q. i. num. 10. Gratianus tom. 4. cap. 647. num. 22. & 23. Barbosa in l. i. p. i. num. 20. ff. solut. matrim. alii dicunt dotem comprehendendi sub generali dispositione, nisi specialiter sit privilegiata in casu illo, post alios Petrus Barbosa in l. i. par. 7. ff. sol. matr. Angel. Bossius de dot. cap. 8. §. i. a num. 13.
- 32 Sic sub generali dispositione non comprehenduntur pauperes, quia cum sint specialiter privilegiati, non veniunt sub generalitate, quia speciali nota, & expressione digna sunt, Gratian. cap. 710. num. 29. Leoncillus de privilegiis pauperum, in verb. Generaliter, & par. 2. privil. 59. & non comprehenduntur sub generali dispositione odiosa, Gratian. d. cap. 710. num. 29. & in simili Diana par. 5. tract. 2. resolut. 16. Neque sub generali loquutione, vel dispositione veniunt, vel continentur magnæ personæ, Lucas de Penna in leg. in satis, in fine, Cod. de proximis sac. scrib. lib. 12. Afflictus decif. 267. num. 15. Cephalus conf. 570. num. 21. lib. 4. sic in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie, non foret concessurus, l. obligatione generali, ff. de pignor. cap. in Generali 81. de regul. jur. in 6. & in specie generalis sermo non sufficit ad tollendas privilegia piis causis concessa, Felinus in cap. Ecclesie Sancta Maria, de Constit. d. 70. Gratian. cap. 710. num. 27. & 29. sic generalis dispositio non comprehendit causam dotis, vel contrahentis cum Ecclesia, vel cum paupere, Leoncill. de privil. pauperum, privil. 59. per totum.
- 34 Quod verò causa dotis pia dicatur, dicunt DD. cum Cephalo confil. 701. lib. 5. num. 14. ubi simpliciter dicunt, causam dotis esse causam piam, ex l. cum is 32. §. si mulier, ff. de condit. indebiti, & ob hoc legatum dotis esse proprium, quando pauperi est relictum, Baldus Novellus par. 9. privil. 7. num. 3. & licet, quod si dos relinquatur pauperi, tunc dicitur causa pia, secus si diviti, Gratianus cap. 666. n. 50. Amatus decif. Ferraria 24. num. 7. ubi loquitur in privilegio, ne mandatum renoveatur morte mandantis, Eufar. q. 545. num. 26. qui dicit, quod quartam, quam rogatus restituere, quod supererit, tenetur regulariter reservare, & potest alienare ex causa dotis, sed non poterit, nisi quando dos datur pauperi. Alii dicunt semper causam dotis piam videri, ita post Cephalum ubi sup. ex d. l. cum is 32. ego distinguo duos casus cum Leoncill. de privilegiis pauperum, privil. 94. & cum Mantica lib. 6. tit. 3. num. 22. quod dos semper dici possit causa pia, dist. leg. cum is 32. §. si in ea opinione sit mulier, ff. de condit. indebiti, ita tamen, ut non intelligatur de illa pietate, quæ spiritu Dei ducitur, ut non subiaceat legum solemnitatibus, nisi dos pauperis, & sic nota, quod licet non quælibet dos gaudeat privilegiis piæ causæ, tamen quælibet causa pia, vel pauperis gaudet privilegiis dotis, cap. donare, qualiter feudum alienari poterat, Everardus in loco de dote ad piam causam, Tiraquell. de pia causa, privilegio 48. ubi refert Joannem Baptistam à S. Blasio collegisse 354. privilegia, & alia collegit Baldus Novellus de dote, alia Campegius, & confert ratio, quoniam favorabilior est causa pia, quam dos, Tiraquellus privil. 126. & favorabilior est, aliquando causa pauperis, quam sint aliæ causæ piæ, Leoncill. de privilegiis pauperum, privil. 43. & 94. per totum.
- 38 Cum ergo favore dotis possit assensus impetrari in alienatione, & obligatione feudi, etiam post mortem obligantis, vel vendentis, & certissimum sit, argumentum valere de dote ad piam causam, quam favorabiliorem putant, quam dotem, ut diximus, per consequens sequitur ad Montem Pietatis privilegium esse extendendum, ubi maxima pietas exercetur in supplendis indigentis pauperum oppressorum, quibus succurritur à ducatis decem infra,

sine ullo interesse, data cautione pignoratitia, & à decem ducatis ultra cum interesse ad sex pro centenario, & hoc omni tempore, omni die, & hora, quando voluerint misereri pauperes suis occurrere necessitatibus, de quo Monte Pietatis plura norant Doctores apud Pasqualigum in decif. moralib. decif. 182. cum seqq.

Confirmatur hoc ipsum, quia assensus Capitulis, qui censetur præstitus super feudis favore dotis mulieris Neapolitanæ, sicuti procedit in dote temporali, & in dote spiritali debita Ecclesiæ, vel Monasterio, quia consideratur, ut causa pia, & habet locum etiam in vitalicio debito Monialibus ex notatis.

Ergo ita assensus non impetratus in vita obligantis feuda, locum habet in omnibus contractibus, excepta dote; ergo etiam locum habebit in contractibus excepta causa pia, sive Ecclesia, ubi non agitur de causa pia, sed de Monte ipso Pietatis.

Tandem irrefragabili argumento probo, quod dixi, quia mandatum morte mandantis extinguitur re integra, ex l. 2. §. sed & quis, ubi Bart. ff. de donat. & in l. mandatum, Cod. mandati, id tamen fallit ad pias causas, per Text. in Clem. exiit, §. in eo vero casu, de verb. signif. quem commendant, uti singularem Baldus, & Romanus apud Tiraquellum de pia causa privileg. 82. per totum, & mandatum factum piæ causæ, licet re integra non finiatur morte mandantis, nec potest illius hæres revocare, per Text. in d. Clem. exiit, nec mandatum expirat morte mandantis favore libertatis, ut notat Tiraquell. de pia causa, privileg. 132. & DD. dicunt per Text. in d. l. si ego, §. i. ff. de jure dotium, ubi mandatum morte mandantis extinguitur, sed fallit in dote, & pia causa, per Textum loquentem in dote in d. l. si ego, §. i. ff. de jure dotium, relatum à Tiraquello privil. 132.

Quod ulterius patet, quia argumentum valet à simili ad simile, Everardus in Topica legali loco 10. Petrus Anronius Gammarus in dialectica legali lib. 2. in loco à simili, tum in contractibus, tum in delictis, statutis, & similibus, Card. Tuschus litt. A, concl. 507. num. 29. quia de similibus idem est judicium, leg. non possunt, cum l. sequenti, ff. de legib. §. recte, instit. de mandato, Farinacius in fragmentis criminalib. par. 1. litt. E, num. 188. præsertim quando in utraque simili eadem est ratio, Farinac. litt. F, num. 129. & quando æqualis juris dispositio est in utroq; alias non dicitur simile, Cardin. Tusch. d. litt. A, concl. 507. latè Barbosa in locis communib. loco 101.

Sic videmus, quod licet alteri per alterum stipulari utiliter non possit, leg. stipulatio 8. §. alteri, ff. de verb. §. alteri, instit. de inutilib. stipulation. leg. quacumque 11. ff. de act. & obligat. quia stipulationes inventæ sunt, ut unusquisque sibi acquirat, quod sua interest; nam ut alteri detur nihil interest stipulatoris, Donellus in l. stipulatio num. 3. Thesaur. decif. 70. Gabr. lib. 3. comm. conclus. conclus. 55. num. 13. Donellus lib. 12. de conjecturis cap. 16. & seqq. Mantica lib. 14. de tacit. tit. 15. & seqq. Caldas lib. 1. for. q. 1. Fachineus lib. 3. controv. cap. 19. & lib. 8. cap. 91. & lib. 12. cap. 38. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 7. Pinell. lib. 2. select. cap. 6. n. 40. cum seqq. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 50. Olea de cess. jur. tit. 4. q. 9. Præles Merlin. contr. 61. Regens Marcian. disp. 51. lib. 2.

Plures tamen habet limitationes. Regula, de qua supra, prima est favore dotis; nam illius gratia utiliter quis alteri stipulatur, leg. Gaius 15. ff. solut. matrim. ubi Barbosa num. 7. Novellus de dot. par. 6. privil. 22. Cujac. tract. 7. ad Afric. num. in l. Pater 23. ff. de pactis dotalibus, Mantica de tacit. tit. 21. num. 6. & tit. 29. Antonius Faber lib. 1. de conjecturis cap. 9. in fin. Reg. Merlin. lib. 1. controv. cap. 61. num. 2. Roccus respons. 43. num. 25. lib. 2. Paschalis de patria potest. p. 1. cap. 9. num. 80. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 50. num. 10. Sperellus decif. 81. num. 25. & etiam favore piæ causæ, Jas. in §. alteri num. 6. instit. de verb. Thomafius in tractatib. variis, in tract. de pia causa, tit. 2. cap. 111. num. 183. Novarius de privilegiis miserabilium personarum, privileg. 25. Velaschus de privilegiis pauperum p. 3. q. 8. num. 259. Robles de represent. cap. 18. a num. 44. lib. 3. cujus favore non requiritur in donatione acceptatio, post alios de Xarte decif. 59. Sperellus decif. 80. num. 15. neque favore alimentorum, Merlinus dist. controv. 61. num. 3. Surd. de alim. tit. 8. privileg. 37. & c.

DISCEPTATIO CCCLXXXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua in presenti.
- 2 Monasterii partes quales fuerint.
- 3 Iudex præsertur, qui procedit præveniend.
- 4 Iudices delegati de causis summariis solum agunt.
- 5 Officium Monterii majoris quale sit.
- 6 Factum narratur, de quo in presenti.
- 7 Textus in l. licet 7. Cod. qui pot. in pign. hab. quæ requisita requirantur.
- 8 Jus luendi tollit omnes hypothecas.
- 9 Hæreditates concurrunt pro rata, & quando.
- 10 Venditor cum reservatione domini præfertur omnibus creditoribus.
- 11 Pactum reservationis domini dat prælationem omnibus creditoribus.
- 12 Venditio, aut retrovenditio, an sit individua.
- 13 Retrovendere cogitur quis soluto pretio.
- 14 Retrovenditio qualiter competat pro rata.
- 15 Testes in leg. licet 8. Cod. qui pot. in pign. iterum explicatur.
- 16 Creditor qui dedit partem pretii ad rem emendam, an aliis præferatur.
- 17 Cessio dum non officit cedenti, quid operetur.
- 18 Creditor pro sorte, quando pro usuris etiam præferatur.

ARGUMENTUM.

Creditor dans partem pretii Cessionario juris luendi ad rem emendam, an præferatur, vel concurrat cum retrovendente, qui habuit dictam partem pretii, & pro restanti parte sibi cavebit per pactum reservationis domini, & hypothecæ, pendente solutione.

IN JURE

P R O

Venerabili Monasterio S. Dominici de Suriano, hujus Fidelissimæ Civitatis Neapolis;

C V M

Illustr. Monte Triginta Familiarum;

Supr. Articulo,

Si dans Partem pretii, Cessionario juris luendi ad rem emendam: Præferatur, vel concurrat, cum retrovendente, qui habuit dictam Partem pretii: Et pro restanti parte sibi cautelavit, per pactum reservationis domini, & hypothecæ, pendente solutione.

DE anno 1646. Illustr. Princeps S. Agathæ Cæsar Farao legavit duc. 500. Venerabili Monasterio S. Dominici de Suriano, hujus Fidelissimæ Civitatis Neapolis, ut implicarentur in emptionem annuorum introituum, ex quibus tot Missæ, singulis annis essent celebrandæ. Factis per Monasterium pluribus interpellationibus Moderno Principi successori, 53. Illustr. Thomæ Farao nepoti, & hæredi universali; tandem sententia S.C. fuit condemnatus ad dictos duc. 500. cum interesse.

Et pro executione sententiæ, sequestrati fuerunt duc. 433. existentes in Banco Montis Pauperum, in faciem D. Fabricii Sanfelicii, debitoris. Illustr. Principis Macchiæ, qui est debitor dicto Principi S. Agathæ: Cumque Monasterium obtinuisset illorum liberationem; Repertum est, eosdem duc. 433. post sequestrum S.C. fuisse sequestratos ad instantiam Montis Triginta, per D. Consiliarium Miroballum, uti Delegatum dicti Montis. Comparuit Monasterium coram dicto Domino Delegato, & petit. Primò, causam remitti, atque uniri cum actis prædictis, prius factis per S.C. Secundò, quatenus remissio, & unio non procederet, pecuniam sibi liberari, uti anteriori, & potiori. Et hæc est summa totius causæ; Nunc de singulis videamus.

Circa primum. Certum est, Judicem, qui prævenit in Caponi Discept. Tom. V.

procedendo, esse præferendum Judici, qui postea processit, & proinde acta hujus secundi Judicis, sunt unienda actis primi Judicis. In hac verò causa, S.C. prævenit de mense Augusti 1648. faciendo præcepta D. Fabricii Sanfelicio, quod faceret depositum: Et de mense Junii 1649. ordinavit sequestrum dictorum ducat. 433. Et de mense Julii ejusdem anni 1649. fecit liberationem Monasterio. Sed post hæc, cœpit procedere Dom. Conf. Miroballus; nam præceptum de depositando factum D. Fabricio, est de mense Januarii 1649. Et sequestrum dict. ducat. 433. est de mense Julii 1649. Igitur hæc acta posteriora, actis S.C. uniri debent, & consequenter S.C. procedere debet. Sic probatur de jure ex l. si quis postea 7. & l. ubi capium 30. ff. de judiciis, Minysyng. centur. 1. observ. 4. Mart. de jurisdict. par. 2. cap. 2. num. 10. cum seqq. & speculativus Doctor D. Confil. Carlev. tomo 2. de judic. disp. 2. num. 5. 26. & 27. Et ex regula, ne contentia causæ dividatur, l. nulli 9. C. de judiciis, Giurb. decis. 23. Tondut. in tract. de prævent. judic. cap. 1. num. 10. & cap. 13. num. 21.

Secundò, S.C. procedit in hac causa, via ordinaria, & uti Iudex Ordinarius, Dom. verò Conf. Miroballus procedit extraordinariè, uti Delegatus; sed Judices Delegati possunt cognoscere solum de causis summariis, debitis liquidis, & exactionibus explicitis; igitur non potest se intromittere in hac causa, ubi agitur de concursu, & prælatione creditoris, qui prius prævenit, & per S.C. obtinuit sequestrum, & liberationem; ita probatur ex Reg. Pragm. 2. de delegationib. & ex Regiis litteris sue Catholice Majestatis, quas refert bonæ memoriæ D. Reg. Sanfel. in praxi sect. 16. & decis. 411. tom. 3.

Circa secundum. Suppono prius in facto, de anno 1638. dictum Cæsarem Farao Principem S. Agathæ, emisit pro duc. 20. mil. cum pacto de retrovendendo à Reg. Cur. Officium Cacciæ, sive Monterii Majoris (de quo officio scribunt D. Iudex Tasson. in pragm. unic. de antefato, vers. 3. observ. 3. num. 382. & novissimè doctissimus Advocatus noster S.C. D. Jo. Lagan. in addit. ad D. Reg. Rovit. in pragm. 2. de aucupibus addit. 2. num. 6.) Mortuo Principe Cæsare, Regia Curia voluit reemere dictum officium; invenitque Illustr. D. Carolum Gambacorta, Principem Macchiæ, qui obtulit duc. 22. mil. Cumque totam pecuniam non haberet, sumpsit ad interesse duc. 10500. à Monte Triginta: Cui Monti sub die 16. Martii 1647. vendidit annuos duc. 892. ad rationem octo cum dimidio, super diversis suis bonis, pro dicto capitali duc. 10500. Sed Mons pro majori cautela, vinculavit etiam dictos duc. 10500. ut implicarentur in emptionem dicti officii, quod esset specialiter obligatum.

Postea, die 22. Martii 1647. Reg. Cur. cessit jus luendi, sive reemendi dictum officium prædicto Principi Macchiæ, pro duc. 22. mil. scilicet duobus milibus solvendis ipsi Reg. Cur. & viginti milibus solvendis dicto Principi S. Agathæ. Et sequenti die 23. Martii 1647. Princeps S. Agathæ retrovendidit dictum Officium Principi Macchiæ, uti cessionario juris luendi, sive reemendi à Reg. Cur. per ducat. 20. mil. de quibus declaravit habuisse 16500. scilicet 10500. de pecunia prædicti Montis Triginta, & sex mille de pecunia ipsius Principis Macchiæ; Verum pro restanti pretio duc. 3500. ipse Princeps S. Agathæ sibi reservavit, Dominium dicti officii, & specialem hypothecam ejusdem officii, pendente solutione. Quæ fuit promissa per totum mentem Aprilis, ejusdem anni 1647. & interim fuit conventum de interesse ad decem pro centenario. Dictum officium est affectatum per Principem Macchiæ D. Fabricio Sanfelicio, & de affectu prædicto pervenit dictum depositum duc. 433. Concurrunt Princeps Sanctæ Agathæ pro dicto residuo pretii, uti Dominus officii, in fructu ejusdem officii retrovendi Principi Macchiæ, cum reservatione domini, & speciali hypotheca, pendente solutione. Et pro dicto Principe Sanctæ Agathæ. Concurrunt Monasterium S. Dominici de Suriano; Concurrunt etiam Mons Triginta, qui dedit pecuniam, ut supra dicto Principi Macchiæ. Videntur quid juris.

Pro Monte, dicitur. Primò esse præferendum, ex l. licet 7. Cod. qui pot. in pignore habeantur, ubi dans pecuniam ad emendum aliquam rem, & paciscens, quod res illa emenda sit specialiter obligata, omnibus præfertur, latè exornat Ignatius del Villar. in sylva responsorum lib. 1. responso 10. Rodriq. de concursu creditorum par. 1. art. 7. n. 8. um seqq. Flores de Mena quest. 6. art. 3. n. 13. laudissimè gravis, & subtilissimus Doctor, ac meritisimus Præses nostri S. C. Illustr.

Marchio Ramontis, D. Franc. Merlin. tom. 1. controu. cap. 26. & tom. 2. cap. 36. D. Dexart. decis. Sardinia 78. num. 1. Gallup. in 4. par. prax. cap. 3. num. 35. & novissimè Mercurialis Merlin. in tract. de pign. tit. 1. quest. 23. lib. 3.

8 Secundò, quia jus luendi, sive reemendi, resolvit dominium, & tollit omnes hypothecas, ut ex leg. lex vestigali 31. ff. de pign. & ex aliis iuribus, subtiliter ante omnes, hanc materiam tractavit Illustr. Advocatus D. Fabricius Branciacus in allegat. posita post decis. 16. Ill. Marchionis Torelli, Reg. Capyc. Latr. mei Domini, & doctissimi Magistri, qui eandem materiam clariùs dilucidavit, in dicta singulari, & famigerata decis. 16. Dom. Consil. Carlev. tom. 2. de judiciis, disput. 35. num. 36. cum seqq. D. Consil. Arias de Mesa lib. 1. variar. resol. cap. 22. & Horat. Mont. controu. 35.

9 Tertiò, quia saltim ambo concurrere debent, v3. Mons pro rata soluta, & Princeps pro rata solvenda, & hoc ratione cessionis, quæ operatur etiam contra cedentem, l. mulier 20. ff. qui pot. in pign. habeantur, D. Præf. de Franchis decis. 260. Reg. de Ponte decis. 34. num. 23. Dom. Arias de Mesa d. lib. 1. variar. resol. cap. 23. & doctissimus, laboriosissimus, omnique honore dignissimus, D. Thor. tom. 3. compendii, in verb. cedens, vel cessionarius.

10 Ego tamen constanter teneo, Monasterium esse præferendum, & integraliter satisfaciendum, & non pro rata; Id probo ex inviolabili conclusione, per quam habemus, vendentem, vel retrovendentem cum reservatione dominii pendente solutione, totius pretii, vel partis esse præferendum omnibus creditoribus emptoris; etiam illis, qui dederunt partem pecuniæ ad emendum. Ratio est, quia de natura contractus venditionis est, quod integrum pretium solvatur, aliàs pretio non soluto, dominium non transfertur, Text. est in leg. quod vendidi 19. ff. de contrah. empt. ibi: Quod vendidi, & tradidi, non aliter fit accipientis, quam aut pretium nobis solutum sit, aut satis eonominè factum, vel etiam fidem habuerimus emptori, si ne ulla satisfactione, concordat Text. in §. venditæ, instit. de rer. divis. & alii Text. allegantur in Gloss. & plenè discursit Altograd. doctissimus modernus consil. 9. num. 2. cum seqq.

11 Proinde pactum reservationis dominii valet, & prælationem omnibus creditoribus emptoris præstat, tanquam in re propria vendentis; ita probat Text. in leg. procuratoris 5. §. planè, ff. de tributoria act. ibi, sed si dedi mercem meam vendendam, & extat; videamus ne iniquum sit; me in tributum venire, & si quidem in creditum ei abii, tributio locum habebit; Enim vero si non abii, quia res vendita non aliter desinent esse mea, quamvis vendidero, nisi are soluto, vel fidejussore dato, vel alias satisfacto, dicendum erit, vendicare me posse.

Et post antiquos, clarus, & textualis Doctor Anton. Gom. variar. resol. tom. 2. cap. 2. de empr. & vend. num. 30. ibi: Item inferitur, quod licet venditor non præferatur in re vendita aliis creditoribus; tamen illud procedit, quando purè, & simpliciter vendit eam, secus vero si pacto, & conditione apposita, ut non transferatur dominium, donec pretium sibi solvatur, quia tunc præferatur omnibus aliis creditoribus, ut in re propria, idemque tenet Cujac. tom. 2. oper. tract. 8. ad Afric. in leg. qui balneum 9. ff. qui pot. in pign. habeantur, fol. mihi 570. vers. Hodie est magna questio, Osuald. ad Donell. l. 22. cap. 15. in fin. vers. Caterum venditori, sic decisum pluries per nostrum Sac. C. habemus apud Dom. Præf. de Franch. decis. 506. Dom. Reg. Rovit. decis. 7. D. Præf. Merlin. dict. controu. 36. num. 39. Grivel. decis. 56. num. 4. & seqq. Jo. Sandè in decis. Frisia leg. 3. tit. 12. defin. 16. vers. Hinc alia exceptio, Reg. de Pont. de pot. Proreg. tit. de refut. feudor. §. 3. à n. 8. ad n. 21. D. Carlev. tom. 2. disp. 8. sect. 5. num. 56. 57. 58. & seqq. Suarez in add. ad Gomez loc. cit. & infiniti apud prædictos; quibus addo Mercurialis. Merlin. in tract. de pign. l. 4. tit. 1. quest. 41. à num. 53. cum seqq.

12 Nec valet replicare, actum venditionis, vel retrovenditionis, esse individuum, & ita adesse implicantiam inter vendere rem, & reservare dominium ejusdem rei venditæ; ex quo arguitur, pactum reservationis dominii esse nullum, l. cum mansata 80. in fin. ff. de contrah. empt. Respondendum primò, tunc adesse implicantiam, seu contradictionem actus in se, quando hæc reservatio esset perpetua, sed quando est ad tempus, donec pretium solvatur; tunc valet pactum, quia conditionalis venditio est, quæ à lege permitti-

tur, l. qui absenti 38. §. 1. ff. de acq. poss. & ita respondet Gom. ubi sup. & latissimè Magon. decis. Flor. 61. à num. 9. ad num. 11. & post dictam decisionem, in motivis Octavii Puri, à num. 12. ad n. 26. Altograd. conf. 9. à n. 15. ad n. 19. Secundò respondeo, quod hæc reservatio temporalis, donec pretium solvatur, est de natura contractus, ut sup. num. 10. probavimus, quia dominium transfertur soluto pretio, vel habita fide pretii, & non aliter, & sic, nec propriè conditionalis venditio est, stante hoc pacto, quod de natura contractus ineft; ita probat Covar. lib. 3. var. resol. cap. 11. num. 6. quem sequitur Reg. de Ponte de pot. Proreg. tit. de refut. feudor. §. 3. num. 15. & seqq. Tertiò respondeo, ex doctissimè discussis, & decisis per nostrum S. C. in d. decis. 7. Reg. Rov. quod ex tali reservatione, resultat specialis hypotheca, omnibus anterior, ac potior, quod etiam ex multis Rot. Rom. decisionibus. probat Mercurialis. Merlin. dict. quest. 41. num. 61. cum sequentibus.

Et licet D. Carlev. conetur dicta decis. Reg. Rov. contradicere, tom. 2. disp. 8. sect. 5. num. 56. cum seqq. quia reservatio dominii, & hypotheca sunt invicem contraria. Ad salvandum tamen communem stylum Notariorum, qui utrumque ponunt; dici potest, non esse contraria absolute, quia quasi hypotheca contrahitur, in dominio reservato revocabiliter, ita impropiando verba, ad cautelam contrahentium, probat Text. in l. Iulianus 14. §. offerri, ff. de act. empt. ibi, venditor enim quasi pignus retinere potest rem, quam vendidit, donec pretium consequatur, jungendo hunc versiculum, cum Text. antecedenti; & ita late discursit Caldas de empr. & vend. cap. 13. num. 27. & melius Altograd. d. conf. 9. num. 16. 62. & 63.

Inferitur ex his, primò, non posse dubitari de validitate dicti pacti, etiam si sumus in retrovenditione facienda, in beneficium ejus, cui Reg. Curt. cessit jus luendi, sive reemendi. Ratio est, quia cum nemo teneatur retrovendere, nec ad retrovendendum cogi possit, nisi soluto integro pretio, usque ad minimum quadrantem, d. l. Iulianus 14. §. offerri, ff. de act. empt. ibi: Offerri pretium ab emptore debet, cum ex empto agitur, & ideo etiam si partem pretii offerat, non dum ex empto actio est, ad rem acquirendam, l. acceptam 19. C. de usur. Farq. de retractu convent. §. 4. gloss. 6. n. 23. & 24. cum seqq. Giurba decis. 98. num. 16. & seqq. Proinde si non soluto integro pretio, retrovendo cum dicto pacto reservationis dominii, pro mei securitate, pendente solutione pretii; hæc retrovenditio voluntaria est, & propterea possum ponere dictum pactum, aliàs ad retrovendendum, non teneor, nec cogi possum. Sed in hac causa pactum prædictum, est positum à Principe S. Agathæ, & acceptatum à Principe Macchiæ, consequenter cessat omne dubium.

Inferitur secundò, eundem effectum, ac potioritatem 14 habere dictum pactum, sive pro toto pretio, sive pro parte pretii, reservatio dominii facta sit, probat Text. in d. §. offerri, ibi, & ideo si partem pretii offerat, non dum ex empto actio est ad rem acquirendam, in terminis tradit D. Gaius, Advocatus doctissimus, & magni nominis in tract. de reudito cap. 14. questio 11. num. 1223. cum seqq. & fuit decisum per Senatuum Tholosanum, apud Maynard. decis. 45. lib. 2. Ratio est, quia valet argumentum de toto ad partem, l. qua de tota 75. ff. de rei vend. Everar. de locis argumentorum, tit. de toto ad partem, & in effectu nulla diversitatis ratio assignari potest.

Inferitur tertiò, non posse concurrere dantem pecuniam 15 ad emendum, & ponens specialem hypothecam rei emendæ, cum vendente pacto prædicto reservationis dominii, & hypothecæ. Nam cessat ratio d. l. licet 7. C. qui pot. in pign. habeantur, quæ est fundata in illa ratione, quia dans pecuniam ad emendum, augeat Patrimonium communis debitoris, ut præ cæteris scribit subtilissimus Faber in C. lib. 8. tit. 8. qui pot. in pign. habeantur definit. 10. quem sequitur, late agens de ratione d. l. licet, D. Carlev. tom. 2. disput. 28. à num. 5. ad num. 13. Sed in hac causa, res est mei vendentis, in qua antequam liberè de meo Patrimonio exeat, conditionem, & pactum prædictum ponere possum, quia non efficitur ementis communis debitoris, nisi soluto integro pretio, ut dictum est in terminis, late examinato articulo, sic concludit D. Carlev. tom. 2. disp. 28. à num. 15. ad num. 22. Rationem assignat num. 15. Nam in hoc casu, non solum eadem, sed major ratio consideratur, quam sit in d. l. licet. Quia qui vendit rem suam, apposito isto pacto specialis hypothecæ, magis immediatè dicitur rem suam prosequi, quam qui petit rem emptam ex sua pecunia, & specialiter sibi obligatam. Nulla

Nulla enim fit injuria creditoribus anterioribus, si iste præferatur in illare, à se vendita, & sibi hypothecata, ut quod ipse attulit, ipsemet auferat: Et eodem num. 15. dicit, securior cautela est, reservatio domini, per quam tollitur omne dubium.

16 Inferitur quartò, in solutione restantis Partis pretii non soluti, pro qua pactum reservationis domini, & hypothecæ fuit appositum, non posse concurrere pro rata soluta illum, qui dedit Partem pretii ad emendum. Rationes sunt primò, quia alias sequeretur particularis solutio, & mendicata satisfactio ipsi reservanti, quod est omnino contra omnem sensum, & mentem vendentis, Et hoc absurdum eveniret in præsentis causa. Secundò, quia hæc reservatio domini pro Parte pretii non soluti, reservat totum dominium totius rei, leg. fistulas 78. §. qui fundum, ff. de contrah. empr. ibi, Nec si Partem solvit, ex empto cum venditore agat, quoniam ita contractum as alienum, dividi non debet. Et Bart. qui est Magister communis, super hoc Text. notat: Quod licet sit soluta quantitas pro Parte, non tamen dominium acquiritur pro Parte emptori, non enim alienasset venditor, nisi totum alienasset, Bart. sequuntur ibidem communiter DD. Nec obstare potest, quod emptor pro parte pretii soluti, acquirat pro eadem parte fructus rei emptæ, leg. fin. vers. si per mulierem, ff. de fund. dotali, Tiraquell. de retractu convent. ad finem tit. num. 71. Urfill. ad Affict. decis. 188. n. 4. Facilis enim responsio est, si distinguamus; scilicet facere fructus suos pro parte soluta, ne venditor illos lucretur: Non verò posse impedire, stante hoc pacto, ne venditor illos obtineat, in computum sui crediti, Partis pretii non soluti, ut est questio nostra.

17 Ad contraria respondeo, Ad primum patet responsio ex dictis num. 15. quod prædicta lex licet non habet locum contra vendentem cum reservatione domini, Ad secundum habetur responsio ex dictis num. 13. quod jus luendi resolvit dominium, & tollit hypothecas, quando est solum integrum pretium, non quando est soluta pars pretii, & pro alia parte non soluta, facta est reservatio domini, & hypothecæ. Ad tertium colligitur responsio ex dictis num. 16. Non dari concursum, stante reservatione domini. Præterea nego, hic adesse cessionem factam per Principem Sanctæ Agathæ Monti Triginta. Et quando cessio exhiberetur, quam non video, sciunt omnes ex communi stylo fieri, cum clausula, quod non afficiat cedentem in concursu, in judicio, nec extra, etiam in bonis possessis per debitores, vel alios, ut advertit D. Præf. de Franch. decis. 260. post num. 7. & D. Arias de Mesa di. lib. 1. var. resol. cap. 23. num. 30. Et effectum hujus clausulæ, imò majorem habet dicta reservatio domini, ex prædictis.

18 Sed ampliùs observandum est. Etsi concederemus, Montem Triginta, subintrasse in locum Principis Sanctæ Agathæ, subintravit solum pro capitali cum eadem anterioritate, non verò pro Tertiis postea conventis, cum Principe Macchiæ, ex proprio, & novo contractu posteriori. Ratio est, quia creditum Principis Sanctæ Agathæ, erat pretium officii, absque Tertiis, vel interesse convento; sic cessat difficultas, quod cessionarius juris luendi, est anterior pro capitali, & Tertiis conventis, ex translatione contractus, & juriū cedentis, & retrovendentis in cessionarium, juxta decis. 16. Domini mei Reg. Capyc. Latr. quem sequitur doctissimus Dom. Consil. Staiban. resol. 81. ex regula leg. Lutus 19. ff. qui potior. in pignor. habeantur. Hic namque Tertiæ, vel interesse non erat conventum, nec debitum Principi Sanctæ Agathæ, sic nulla juriū anteriorum translatio facta fuit respectu Tertiarum. Et proinde hæc Tertiæ ex novo contractu posteriori debite, non possunt venire in concursum cum restanti Capitali debito Principi S. Agathæ ex contractu anteriori, ut probatur doctissime scriptis per D. Cariev. tom. 2. disp. 35. num. 48. & 49. & 50. & pluries decisum per S. C. refert Dom. Thor. tom. 2. compendii, in verb. cessionarius juris luendi.

Neapolis 12. Octobris 1649.

DISCEPT. CCCLXXXIX.

SUMMARIUM.

- 1 Factum narratur, de quo in presenti.
- 2 Partis adversa petitio qualis fuerit.
- 3 Fideicommissi renunciatio in fraudem facta quando dicatur.
- 4 Actus conditionalis quando inducatur per dictionem, dum tamen.
- 5 Testamenti apertura coram eisdem Testibus fieri debet.
- 6 Testamentum sustinebitur, ut nuncupativum, si ut solemne non possit.
- 7 Facti declaratio assertur.
- 8 Extensio de casu ad casum quando detur.
- 9 Fideicommissum non inducitur ex nuda prohibitione alienandi.
- 10 Testamentum in feudalibus est nullum ob defectum assensus non impetrati.
- 11 Assensus superveniens non confirmat contractum invalidum.
- 12 Assensus, de quo ibi, non inducit fideicommissum.
- 13 Assensus regulatur à petitis, & quare.
- 14 Feudi potestatem habens disponendi, non potest in eo substituere, nec fideicommissum facere.
- 15 Assensus, de quo d. num. 15. non convalidat contractum.
- 16 Assensus, de quo num. 16. non convalidat fideicommissum.
- 17 Assensus quas clausulas requirat.
- 18 Assensus subreptitius, qualiter dare debeat.
- 19 Assensus præstitus per relationem ad aliam scripturam, quæ requirat, ut valeat.
- 20 Assensus præstitus post mortem Testatoris super fideicommissio feudi, non valet, & quare.
- 21 Assensus an retrahatur in præjudicium tertii.
- 22 Feudum deferitur masculo in eodem gradu existenti cum femina, sed cum onere dotandi feminam.
- 23 Fideicommissio facta in feudis, an & quando solvantur relevia.
- 24 Fideicommissum in feudo in favorem masculorum, qualiter valeat.
- 25 Descenduntia alicujus pro fideicommissio, qualiter adducatur.
- 26 Auth. res quæ, C. commun. de legatis, qualiter procedat.
- 27 Fideicommissum, an & quando extendatur ultra quartum gradum.
- 28 Dispositio facta in pœnam, an & qualiter procedat.
- 29 Feudi revocatio sit pretio refuso, & qualiter.
- 30 Fideicommissum in quo feudo fieri possit, & qualiter.

ARGUMENTUM.

Fideicommissum in feudo fieri potest, sed cum assensu Regis impetrato tempore dispositionis non prius, nec postea, assensus quando possit dari, ut valeat fideicommissum in feudo, & an si mortuo Barone datus sit, & plura de assensu Regio super feudis, & de fideicommissio facto in feudalibus.

FACTI, ET JURIS

NOTA,

PRO

Illustr. D. Joanne Baptista de Sangro Vigiani Principe.

Figliola Act. Mag.

Vendita sub hasta S. C. Terra Vigiani, instantibus creditoribus, ac etiam Doctore Donato Bonello Procuratore Domini Placidi Dentice, tunc dictæ Terræ uxoris Domini, fol. 89. à terg. & 91. à terg. de cujus mandato constat, fol. 84. à terg. & 85. illaque empta per Illustriss. Dom. Joan. Baptistam de Sangro ad præsens præfata

Terræ Principem pro ducatis sexaginta mille de præfenti pecunia depositatis, ac creditoribus dicti D. Placidi, & ejus prædecessorum, prævia graduatione, liberatis cum cautione ejusdem D. Placidi de restituendo nonnullas dicti pretii quantitates, *fol. 114.* idem D. Placidus de anno 1636. sub prætextu asserti fideicommissi ordinati per quondam Antonium Dentice in anno 1457. super Terra prædicta in beneficium ejus descendendum masculorum tantum, cum prohibitione alienationis extra suam stirpem masculinam, prætenso assensu Regis Alphonsi de Aragona roborati, instituit in eodem S. C. nullas, & invalidas declarari, nedum alienationem de dicta Terra factam, sed etiam omnes, & quascunque obligationes super eas initas contra formam prohibitionis prædictæ, ipsumque reintegrari in illius possessione, & dominio, possessoremque condemnari ad relaxandum terram prædictam, unâ cum fructibus, *fol. 1. & à terg.*

- 2 Cumque adversus prædicta institisset dictus D. Princeps, dictum D. Placidum à limine judicii esse repellendum, ex quo ipsemet de evictione tenetur, nedum ob dictæ Terræ venditionem ad instantiam ejus creditorum de ordine S. C. factam, sed etiam ob cautionem per ipsum præstitam de restituendo nonnullas pecuniarum quantitates diversis personis liberatas ex pretio prædicto, etiam in casu evictionis dictæ Terræ, & quatenus esset procedendum, unico actu illum cogi, & compelli ad sibi rescindendum omne totum, ad quod ipse veniret condemnandus, & pro eisdem quantitibus sibi licere Terram prædictam retinere, prout ex supplicatione, *fol. 14.* & contra supplicata notificata Doctori Petro Antonio Caltravillari, *folio 29. à terg. & 30.* uti procuratori dicti D. Placidi, *fol. 6.* decreto S. C. fuit ordinatum, quod terminus datus currat super omnibus hinc inde prætensis, *fol. 38.* pro cujus executione facta fuit electio examinitoris tam in causa conventionis, quam reconventionis, *fol. 39.*

Alioque decreto ejusdem S. C. die 20. Aprilis 1644. fuit provisum, quod suspensis omnibus actis, terminus alias datus currat ab hodie auditis omnibus creditoribus, quibus fuit liberatum pretium Terræ Vigiani, *fol. 115. à terg.* à quo cum dictus D. Placidus reclamasset, *folio 116.* alium porrexit supplicem libellum, tam nomine proprio, quam uti pater, & legitimus administrator D. Aloysii ejus primogeniti pro relaxatione Terræ prædictæ vigore dicti prætensi fideicommissi, *folio 118.* & die 23. Decembris dicti anni 1641. per S. C. fuit declaratum, bene provisum sub die 20. Aprilis respectu D. Placidi ex propria persona, & respectu filii partes informant, *fol. 128. à terg.*

Deindè die 20. Februarii 1646. decreto ejusdem S. C. fuit ordinatum, quod D. Aloysius petat Curatorem, ut valeat agere cum possessore Terræ in actis deductæ, *folio 130.* cujus vigore petitus Curator sibi datus, *fol. 131. à terg.* instituit declarari Terram prædictam spectavisse, & spectare ad dictum D. Aloysium ex causa dicti fideicommissi, vel saltem post mortem dicti D. Placidi sui patris, *folio 134.* & hoc medio tempore dictus D. Placidus tollens se de medio cessit, & renunciavit dicto prætenso fideicommissio die 14. Martii 1646. *fol. 133.* fuitque compilatus processus, pro cujus expeditione ad prætens instat D. Thomas Dentice, uti frater, & hæres in feudalibus dicti D. Aloysii, sperando ex productis, testamento nempe dicti quondam Antonii, ac prætensis super eo assensibus, fundatam habere intentionem, & pro eo judicandum.

At jura dicti D. Principis tuendo, unum circa ordinem, non animo tamen expeditionis differendæ, sed ut facilius reddatur absolutio, & alia nonnulla circa justitiam in medium afferemus.

- 3 Circa ordinem ex deductis in facto dicimus, Dom. Placidum post jus quæsitum Dom. Principi per bina decreta S. C. quod terminus datus currat auditis creditoribus, quibus fuit liberatum pretium Terræ Vigiani, *dict. folio 115. à terg. & 128. à terg.* & post litem contestatam non potuisse se de medio tollere, *Auth. qui semel, C. quomodo. & quando j. d. Afflict. decis. 173. num. 5. D. Præf. de Franch. decis. 193. num. 13.* ac renunciationem, & cessionem per ipsum factam de prætenso fideicommissio in fraudem, cum rever. jurium ipsius Principis, & creditorum ejusdem D. Placidi nullius esse momenti, *leg. qui autem, ff. qui in fraud. cred. ibi.* Pertinet enim hoc editum ad diminuentes patrimonium suum, non ad eos, qui id agunt, ne locupletentur, Dom. de Franch. *decis. 101. sub num. 3.* cum certum sit,

renunciationem prædictam continere diminutionem circa fructus, vita durante ipsius Placidi in præjudicium creditorum, & ejusdem Principis, tanto magis stante reconventionem facta per dictum Principem in dicta supplicatione, *fol. 14.* in cujus præjudicium non potest actor à judicio desistere, *Afflict. d. decis. 173. in fine,* & Dom. Præf. de Franch. *d. decis. 193.* cujus reconventionis vigore tenetur dictus D. Placidus de evictione, ac si ipse Terram prædictam vendidisset, quia factum judicis est factum partis, *l. si ob causam 13. ubi Bald. C. de evict.*

Circa justitiam dicimus, testamentum quondam Antonii, super quo fundatur assertum fideicommissum super feudo prædicto, ex ejus visura fuisse, & esse nullum, ac assertum fideicommissum super terra prædicta non adesse, & quatenus contra, nullum, & invalidum esse, nulloque assensus productos, & quando omnia prædicta corruerent, nullum jus ad dictos de Dentice spectare, & quatenus spectaret, actorem ad pretii refusionem teneri.

Nullitas testamenti patet vicio visibili, ex eo quod in scriptis, prout ex illius fide primo loco præsentata, *fol. 9.* & ex copia, in qua subscripti apparent, teste *fol. 129.* in eo deficiunt requisita, *l. hac consultissima 21. Cod. de testam.* in quoduo inter alia ponit Imperator, per dictionem, *dum tamen*, quæ facit actum conditionalem, & existentiam requirit per necessitatem, Barbof. *tractatu de dict. dict. 96.* nempe quod testator testibus præsentibus suum esse testamentum dixerit, & quod coram eisdem testibus sua manu in reliqua parte testamenti se subscribat, & hoc idem observant ad ornatum, *d. leg. hac consultissima, Specul. lib. 2. de instrum. edit. §. compendiose num. 40.* Roland. *in summa artis Notariorum, par. 1. cap. 8. rubr. de testam. in script. tit. flos test. Roland. cons. 36. num. 2. lib. 1. Meyer. de test. lib. 3. tit. 1. num. 15.* recensetque omnes Borrelli. *in summa decis. univers. tom. 3. tit. 20. de testam. num. 155.* & alias solemnitates, quæ in testamento in scriptis requiruntur, scribit Afflict. *decis. 143. a num. 1.* deficit etiam actus clausuræ, & licet à testibus subscriptum appareat, non tamen ab eis signatum videtur, & ideo pro infecto haberi statuit Imperator *in dict. leg. hac consultissima, §. non subscriptum.*

Deficit etiam actus aperturæ coram eisdem testibus, qui testamentum signant, eorum signa cum juramento præcisè recognoscendo, prout mandant jura in *leg. cum ab initio, cum l. seqq. ff. quemadmodum testam. aper. Capyc. decis. 29. num. 5.* Urfill. ad Afflict. *d. decis. 143. num. 1.* quæ solemnitate deficiente, & si à testatore remissa, nullum esse testamentum affirmat Dom. Præf. de Franch. *decis. 429.* & deficientibus testibus prædictis, quomodo sit apertendum, docuit idem Dom. Præf. *decis. 530.* quæ apertura, sive publicatio testamenti adeo est necessaria, ut & si illud sit ad pias causas, vel inter liberos, requiratur Oltrad. *cons. 119.* Joan. Andr. ad Specul. *in dict. §. compendiosè,* & Anchar. adducti per Grammat. *decis. 62. num. 4.*

Nec sustineri potest dictum testamentum uti nuncupativum, dum apparet, dictum testatorem in scriptis voluisse testari, quod probatur ex titulo in principio dicti testamenti, sic dicente, *folio 9.* & ex testium subscriptione, Card. Mantica *de conject. ult. volunt. lib. 1. tit. 7. num. 1.* prout decisum testatur Afflict. *dict. decis. 143. num. 6.* & Grammat. *dict. decis. 62. num. 15.* contra ejus votum, ut ipse asserit *num. 32. in fine*, ea ratione, quia dum non constat, testatorem coram testibus expressisse nomina hæredum, nec explicitè, nec implicitè per relationem ad aliam scripturam, prout requiritur in testamento nuncupativo, *leg. hæredes palam, ff. de testam. §. fin. instit. eod. & dict. l. hac consultissima, §. per nuncupationem*, tale testamentum tantquam nuncupativum sustineri non potest, Afflict. *dict. n. 6. & 7.* & hoc idem expresse firmavit Card. Mantica. *d. tit. 7. num. 7. versic. Sed advertendum est*, ibi, *Sed locum non habet, quando testator voluit in scriptis facere testamentum; nam si forma testandi in scriptis, quæ capta est, non fuit per omnia servata, non valet, etiam, ut testamentum nuncupativum, ut probatur in l. hac consultissima, in fin. princip. Cod. de testam.* ubi dicitur, quod forma non observata, testamentum pro infecto haberi convenit, & si aliquis dixerit, non valere, ut testamentum in scriptis, sed tamen valere, ut nuncupativum, respondetur, quod hoc esset legem verbis imponere, & non rebus, contra *leg. 2. in fin. Cod. commun. de leg.* & ita videtur sentire Paulus de Castro in *dict. l. hac consultissima, §. per nuncupationem, in fine,* & ibi Corneus *num. 1.* Soccin. Sen. in *l. si ita scripse-*

ronum.3. vers. quando succedit tertius casus, ff. de condit. & demonstr. & latè hanc sententiam tuetur Ruin. consil. 193. num. 10. lib. 1. Hæc Mantica. Imò talis articulus non est disceptandus stante defectu aperturæ, cuius vigore nullum redditur testamentum, juxta D. Præf. de Franch. dict. decif. 429.

7 Et quamvis prædicta tantum, ut Dominus Princeps absolvatur sufficiant, attamen non existentia prætensi fideicommissi super Terra prædicta apparet, siquidem instituto per Antonium herede particulari Aloysio ejus filio primogenito in Castris Pelschi, & Hischitellæ, ac in Terra Vigiani, & Casale Sancti Juliani cum onere solvendi ducatos sex mille Carolo, Cæsari, Jacobo, & Ranerio ejus fratribus secundogenitis, fol. 16. Idem Antonius testator suas heredes particulares instituit Antonellam, & Mariam Dentice ejus filias in ducatis tribus mille, & ducatum, de quibus teneretur dictus Aloysius primogenitus solvere ducatos tres mille in pecunia infra menses tres, dict. fol. 16. à terg. litt. A, & si dictus Aloysius non se contenteret de solutione dictorum ducatorum trium mille faciendâ per eum dictis sororibus suis, & de dictis ducatis sex mille dictis Cæsari, Jacobo, & Ranerio, quod eo casu dicti Cæsar, Jacobus, & Ranerius teneantur dare d. Aloysio ducatos quatuor mille, & dictis sororibus eorum ducatos tres mille prædictos, & eo casu Terra Vigiani cum Casali Sancti Juliani, Vassalli, &c. sint & esse debeant dictorum Cæsaris, Jacobi, & Ranerii, & eorum hæredum, & successorum ad faciendam eorum liberam voluntatem, dict. fol. 16. à terg. litt. C, & voluit dictus D. Antonius testator, quod dicta Terra Vigiani cum dicto Casale Sancti Juliani, ullo unquam tempore possit vendi, alienari, permutari, insolutum dari, in totum, nec in parte, nec contractus distractionis fieri, nisi illis de domo, & cognomine ipsius Domini Antonii, & de ejus stirpe, masculis tantum, exclusis semper fœminis à successione, & contractu dictæ Terræ, & in casu, quo aliter fieret, quod exiret de manibus ipsorum de domo, & stirpe dicti Domini Antonii, aliquo quocumque tempore, & ex causa, vel contractu quocumque, quod ipso casu, & facto dicta Terra cum juribus suis perveniat ad manus, & potestatem Ecclesiæ, & Hospitalis Sanctæ Mariæ Annunciatæ de Neapoli, d. fol. 16. à terg. litt. D.

8 Ex prædictis enim dispositis, assertum fideicommissum super dicta Terra Vigiani ordinatum legitur in casu, quo Aloysius primogenitus ordinatus quantitates sororibus, & fratribus non solvisset, & ob dictæ solutionis defectum terra prædicta juxta testatoris ordinem ad dictos fratres pervenisset, nam dictio, prædicta, eo casu est restrictiva ad casum expressum, & non potest ad alium extendi, Barbof. de diction. dict. 106. num. 1. & 2. & dum illic unica oratione subsequitur assertum fideicommissum, illis verbis, & voluit, quod dicta terra, &c. dictio illa, & quæ regulariter est conjunctiva, & copulativa præcedentium cum sequentibus, Barbof. de diction. dict. 90. num. 3. & 7. necessarii dictum fideicommissum est intelligendum in casu prædicto, sed talem casum evenisse non constat, ergo.

9 Sed quatenus prædicta non procederent, quod non credimus, dicimus, dictum assertum fideicommissum fuisse, & esse nullum, tum quia dicta prohibitio alienationis est nuda, & absque causa, & nudum præceptum reputatur, l. filiusfamilias 117. §. Divi, de legat. 1. Petrus de fideicom. quest. 1. num. 1. & 2. cum seqq. Fular. de substitut. quest. 68 §. 1. & seqq. & Peregr. art. 14. n. 1. tum etiam tanquam de feudo, cap. 1. de success. feud. ibi, Nulla manente, vel valente dispositione, Afflict. decif. 119. num. 1. Dom. Reg. de Ponte consil. 33. num. 14. & in tract. de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. super dote, §. 1. num. 25.

10 Hinc est, testamentum absque assensu non stare in suspensio ob spem reconvalidationis ob supervenientem assensum, sed ab ipso esse nullum, contra leges feudales, & expressam Regni Constitutionem, quæ in specie testamentum includit, firmavit Anna in repêit. Constitut. Constitutionem Div. Mem. num. 136. Dom. Reg. Capyc. Galeor. lib. 1. controvers. 1. num. 89. & 90. ubi nedum Regnicolas, sed etiam externos quamplurimos, quos non transcribo.

11 Nec validari potest dictum assertum fideicommissum ex productis assensibus, cum omnes sint nulli, & in invalidi cum reverentia, & locum sibi vendicat Regula: Quod nullum est, nullum producit effectum.

Ad quod demonstrandum dicimus, ex adverbo quatuor fuisse assensus productos pro validitate dicti prætensi fideicommissi, nempe & primò, assensum obtemperatum ab ipso met Antonio testatore de mense Augusti 1457. duos post menses à die conditi testamenti, fol. 47. de quo nulla est habenda ratio, cum non fuerit petitus per dictum Antonium super dicto asserto fideicommissio, nec super eo præstitus à Rege, sed petitus, & præstitus super potestate dividendi inter filios secundogenitos dictam Terram Vigiani, & Casale Sancti Juliani, ut ex precibus dict. fol. 47. & à terg. & ex concessione, fol. 48. litt. C, & à terg. litt. B, ibi, Dicta divisioni, dispositioni, vel distributioni prædictorum bonorum feudalium inter dictos ejus filios faciendæ, seu jam factæ, sive testando, vel codicillando, quolibetve modo disponendo, in quantum aliis rite, recteque processura sit, in quo de speciali gratia dispensamus.

Cum enim sit petitus assensus super divisione, & super ea concessus, responsio refertur ad petita, Alex. consil. 75. num. 12. lib. 5. ubi addit. litt. F, & debet adaptari ad interrogata, & per interrogationem responsio declaratur, l. si defensor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. act. cap. inter dilectos, & ceterum de fid. instrum. §. præterea, & §. 1. quoties, institut. de inutil. stipul. Frecc. de subfeud. lib. 2. q. 4. num. 7. ubi ultra jura prædicta, adducit Text. in l. 1. C. de divers. rescript. Corn. cons. 334. sub num. 2. versic. nam responsio, & in puncto, quod pro intellectu privilegii concessi recurrendum sit ad formam supplicationis, dixit Bald. in d. cap. inter dilectos, §. ceterum, teste Jal. consil. 173. num. 2. lib. 4. & dixit D. Reg. de Ponte cons. 2. num. 199. lib. 1. & de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. §. ult. num. 14. quod in verbo, peto, & in conclusione consistit assensus, idè cum assensus non extendatur de casu ad casum, quod est commune dictum, D. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. super dote, num. 42. & decif. 8. num. 11. assensus obtentus super divisione non extenditur ad assertum fideicommissum.

Nec obstat dictio illa, quomodo libet disponendo; nam licet sit universalis, tamen patitur restrictionem ad modos proportionabiles materiæ idoneæ in qua exprimitur, & secundum subjectam materiam, Taillon. conclus. 359. num. 18. litt. D, tom. 2. Barbof. de dictionibus dictione 334. num. 18. Restrigitur ad causam expressam, l. si de certa, ubi Bart. C. de transact. Gratian. discept. 45. num. 25. & 27.

Tantò magis, quia assensus præstitus super facultate disponendi corrui, nisi nominentur personæ, & exprimaturs modus, & propterea habens potestatem disponendi de feudo non potest in eo substituere, & fideicommissum imponere, Loffred. cons. 7. num. 56. Maur. Sen. allegat. 6. num. 8. Minad. consil. 16. 17. & 52. Frecc. de subfeud. lib. 2. quest. 35. num. 1. & 2. & post num. 27. versic. pro parte autem contraria, & quest. 37. à num. 14. vers. verius mihi, sicque decif. testatur Dom. Præf. de Franch. decif. 253. num. 27. & 28. & sequuntur Dom. Regens Capyc. Galeota contrav. 44. num. 5. & 6. lib. 1. Dom. Regens Rovit. in pragmat. 1. de fid. memorial. num. 46. Dom. Præf. Merlin. controvers. forens. cap. 9. num. 25. & 26. tom. 2. & Dom. Consil. Straiban. resolut. forens. resol. 61. num. 46. & 47. & licet in dicto assensu sint nominati filii, non tamen sunt nominati descendentes, nec fuit expressus modus disponendi per fideicommissum, edque fortius, quia in dicto assensu adest clausula, In quantum alias rite, recteque dispositio processura sit, fol. 48. à terg. litt. B, quæ confirmationem importat in forma communi, quæ parum, aut nihil juvat, cap. penult. ubi Gloss. in verb. insertus, de confirm. util. vel inuul. imò per clausulam prædictam excluditur confirmatio, Reg. Lanar. consil. 15. num. 16. in fin. 17. & 18. usque ad 20. inclusive, Dom. Reg. Tappia decif. 2. Supremi Senat. num. 329. & dum idem Antonius testator, quemadmodum supplices porrexit preces pro assensu super divisione, poterat etiam eas pro fideicommissio porrigere, & non porrexit, utique est affirmandum, noluisse tale fideicommissum super dicta Terra imponere, & se penituisse de tali dispositione ordinata, edque fortius cum divisio repugnet fideicommissio, & per illam censetur à fideicommissio recessum, ad tradita per DD. in l. qui Roma, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. & per Menoch. cons. 87. num. 29. aliis omisiss.

Secundus assensus adductus fuit de anno 1464. obtentus à Carolo Dentice filio secundogenito dicti Antonii simpliciter super testamento, & codicillis conditis per dictum Antonium ejus patrem, fol. 10. litt. A, (questi codicilli non appaiono) qui similiter est nullus, ex quo non fuit expressus

ius tenor testamenti, & codicillorum, nec in eo adest clausula, *ex certa nostra scientia*, & dum dicta dispositio fideicommissi super feudo est contra jus, non censetur confirmata, Panorm. *in cap. examinata num. 5. & 6. de confirm. util. vel inutil.* Est etiam nullus, tantòque magis, quod dicti Codicilli non producuntur, cum non sit in forma privilegii, juxta *reg. prag. 2. de fid. memorial.* ultra alias nullitates infra dicendas, etiam respectu tertii, & quarti assensus.

16 Tertiū fuit de anno 1470. obtentus per Jacobum Dentice, alium secundogenitum, *fol. 54.* & licet in eo adsit clausula, *ex certa scientia*, & Regia Majestas confirmaverit omnia, & singula contenta in testamento, & codicillis dicti Antonii, attamen prodesse nequit. Primò, quia ad certum finem fuit concessus, nempe ad ipsius exponentis uberiorem cautelam, adeò quod idem Jacobus, sui que hæredes, & successores habeant tertiam partem utilis domini, & proprietatis dictæ Terræ Vigiani, juxta testatoris voluntatem, non obstante dicti Antonii, & filiorum rebellionē, *fol. 55.* & sic super divisione, dum dictio illa, *adeò quod*, est illativa, & declarativa, Marefcott. *variar. resol. lib. 2. cap. 103. num. 16.*

17 Secundò, quia in dicto assensu deficit clausula, *cujus tenor*, & c. quæ de jure requiritur, Frecc. *de subfeud. lib. 2. q. 15. num. 1.*

18 Tertiò, quia est subreptitius ex eo, quod fuit assertum, Antonium habere facultatem disponendi quovis modo, & faciendi ad sui libitum, & voluntatem de terra prædicta, *d. fol. 54.* quod erat à veritate alienum, ac etiam, quia fuit expositum, terram prædictam à dicto Antonio fuisse legatam ipsi Jacobo, necnon Carolo, Cæsari, & Ranerio ejus fratribus, tempore quo ex dicto testamento apparet, in terra prædicta fuisse hæredem particularem institutum Aloysium primogenitum, *d. fol. 9.* unde succedit dispositio Text. *in cap. super litteris 20. de rescript.* quod falsus orator debet carere impetratis, & assensus subreptitius est nullus, Dom. Reg. Tapp. *decis. Supremi Senat. 2. num. 326. & seqq. D. Reg. Capyc. Latro consult. 23. num. 59. lib. 1.* cæteris aliis prætermisiss.

Quartò, quia licet adsit clausula, *ex certa scientia*, nihilominus actus non dicitur ex certa scientia confirmari, nisi Princeps sit plenè informatus de facto, & omnibus circumstantiis, ut deliberatè actus nullus confirmaretur, Conf. Gizarell. *decis. num. 22.* idèd cum non sit in supplicatione prædicta ulla mentio facta de dicto fideicommissio, super quo insolitum est assensum præstari, Dom. Reg. de Ponte *de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. super dot. §. 2. n. 9.* dicta clausula non prodest ex prædictis; & in puncto, quod Principis confirmatio facta ex certa scientia non operatur in præjudicium tertii, quando tale præjudicium non fuit narratum, Decian. *in cap. tua nobis num. 7. de confirm. util. vel inutil.* Sarnens. *de jur. quesit. quest. 1.*

Quartus assensus ad petitionem Cæsaris similiter secundogeniti de anno 1479. *fol. 49. à terg.* eisdem morbis laborat.

Sed alius intuendo, prædictos tres assensus à d. filiis secundogenitis obtentos, ex duabus etiam aliis receptis conclusionibus nullos, & invalidos esse affirmamus.

19 Quarum prima se offert, quod assensus præstitus per relationem ad instrumentum, sive testamentum, nisi totus tenor illius inseratur, non sustinetur, prout sic decisum per S. C. testatur Seraph. *decis. 981. in 1. & 2. Rot. decis. 455. num. 6. par. 1. in novissimo*, & D. Capyc. *in pragmat. 16. de Baron. num. 4.* qui alios adducit Dom. Consil. Staib. *resolut. 1. num. 75. & 76. Freccia d. lib. 2. quest. 15. num. 1. in fine*, & quamplures apud D. Marcian. *consil. 16. num. 7. lib. 1.* à qua sententialicet ipse Frecc. dissentiat *num. 2.* etiam ubi specialis requiritur expressio, quia expressum dicitur illud, quod virtualiter inest ex ibidem adductis, ac etiam per Frecc. de Petr. *consil. 38. à num. 21.* in hac causa edito, & sic pluries decisum testatur idem Frecc. *dict. num. 2. supra fin.* attamen ibi loquitur Frecc. quando non agitur de præjudicio tertii, sed tantum ipsius concedentis, ne vassallus remaneat à Domino deceptus, ex Sandæo, Decian. & Loffred. at in casu nostro agebatur de præjudicio Aloysii primogeniti, ergo assensus eo modo ad relationem prodesse non potest: Quæ conclusio eo facilius procedit, quando in scriptura, ad quam fit relatio, qualitates insolite continentur, prout sunt vinculationes, & substitutiones feudorum, quæ si fuissent expressæ, Regius assensus denegatus fuisset, ut testatur idem Frecc. *ibid. sup.*

num. 30. & tamen licet concedens fuisset concessurus, si difficilius concessisset, subreptitia redditur gratia, Loffred. *conf. 12. num. 9. & 10.* ubi junctis duobus numeris sequentibus supradictam fundat conclusionem, quam etiam sequitur Reg. Lanar. *in consil. 136. à num. 112. inter conf.* Reg. de Pont. *lib. 2.* etiam si fuerit dictum, habendo ejus tenorem pro expresso, & præsertim *num. 115.* ubi affirmat, quod assensus debet pro forma esse expressus, & specificatus, & sic quod requiratur expressio, & per relationem non sufficiat, ex Cyn. & Decian. ibi adductis, subdens *num. 116.* maxime si assensus ad partis postulationem, & non motu proprio sit expeditus, ex Ang. Paul. & Dec.

Altera est conclusio, quod assensus post mortem testatoris super fideicommissio condito in bonis feudalibus est nullus, nedum quia testamentum, in quo de feudo fuit dispositum, ab initio est nullum, tanquam contra leges feudales, ut supra fundavimus, sed etiam, quia statim mortuo testatore feudum non est amplius ipsius disponentis, cujus alienatio confirmatur, sed illius dominium utile descendit ad primogenitum ex lege investituræ, & Rex confirmando testatoris dispositionem de feudo, non tollit quod est filii, quia Princeps agit, & agere debet sine cuiusque injuria, secundum Andr. *in cap. Imperialem num. 14. & 15.* sequitur Afflict. *in Consil. Div. mem. num. 50.* ubi Lippar. *lit. E.* asserit, *Nota ex hac doctrina Ifern. quod in assensu subintelligitur clausula, juribus alienis semper salvis*, quod etiam firmavit idem Ifern. *in cap. 1. §. donare post n. 8. & num. 12. qual. olim feud. pot. alien.* Baudellon. *conf. 93. n. 83.* ubi omnes adducit, & licet dixerit *in d. c. Imperialem num. 14.* quod assensus potest præcedere, & subsequi declaravit, locum habere in vita alienantis, prout dixit etiam Loffred. *consil. 8. sup. num. 23.* vel in præjudicium tantum ipsius concedentis, non autem in præjudicium alterius, sequitur Camer. *in dict. cap. Imperialem, fol. 88. lit. A, & fol. 90. litt. M.* Grammat. *decis. 103. num. 184. & num. 209. Ann. in repet. Constit. Constitutionem Divæ Memoriae num. 114. & num. 131. allegat. & 66. num. 1. usque ad n. 5.* Cacher. *decis. 119. num. 26.* Capyc. *decis. 115. num. 2. 3. & 4.* dicens, dictum Bald. & Alvar. *in d. §. donare*, in contrarium procedere in præjudicium Domini approbantis, non autem in præjudicium agnatorum, sicque D. Conf. Marcian. *conf. 36. num. 10. & in consil. 17. num. 16. lib. 1.* D. Reg. Rovit. *conf. 83. num. 4. & 5. lib. 2.* & allegat Camer. *in d. c. Imperialem, fol. 90. col. 4. litt. I.* qui ampliatur etiam in feudo hæreditario, ut non possit assensus impetrari post mortem feudatarii, sed quod requiratur novus consensus hæredis, eamdemque opinionem tenet Dom. Consil. Staiban. *resol. 1. num. 41. cum sequentibus*, & consensus non sufficit tacitus, sed requiritur expressus, *num. 46. & 47.* Reg. Rovit. *in pragmat. 2. num. 17.* & per totum de fide memorialium, & signanter *num. 42.* Dom. Staib. *ubi sup.* D. Reg. de Ponte *consil. 157. num. 30. lib. 2.* & de potest. Proreg. *tit. de assens. Reg. super dot. §. 1. num. 24. 25. 26. & seqq.* nulla existente differentia inter contractum, & ultimam voluntatem, rejecta opinione Ann. *allegat. 69. num. 56. ut in d. num. 26. & seqq.* sequitur etiam D. Reg. Capyc. Galeot. *dict. controuv. 1. num. 71. 74. 86. 87. 88. & 100. vers. & verè cum seqq.* respondendo à *num. 111.* sigillatim adductis per Ann. *d. num. 56. & seqq. & controuv. 27. num. 28. & 29. lib. 2.* & novissime D. Præf. Merlin. *controver. for. cent. 2. cap. 81. num. 14. 15. & 16.* & quod in contractu post mortem contrahentis non possit assensus expediri, etiam in venditione facta sub hasta, D. Præf. de Franch. *decis. 620.* & D. R. Tap. etiam in causa necessaria, *decis. S. C. 12. num. 18.* quæ conclusio favore dotis tantum limitatur, D. Reg. de Ponte *d. §. 1. num. 7.*

Si igitur Antonii testatoris filius primogenitus erat Aloysius, ut in dicto testamento fuit declaratum, qui post dicti Antonii Patris obitum, statim utile dominium dictæ Terræ Vigiani acquisivit, ubi supra est fundatum, novumque consensum nullatenus præstitit dictæ fideicommissariæ dispositioni paternæ super Terra prædicta, nec ad ejus petitionem fuerunt assensus prædicti obtenti, & de ipsius Aloysii præjudicio agebatur in dictis assensibus, cum etiam hæres dicatur tertius in hac eadem materia, Dom. Reg. Capyc. Galeot. *dict. controuv. 1. num. 101. cum seqq. usque ad n. 108.* ubi etiam quod non datur retrahatio in tertii præjudicium, ex Camer. & aliis, & firmat Cacher. *d. decis. 119. num. 28.* Dubio procul inconcussa remanet conclusio prædicta, & assensu undique destitutum dictum assensum fidei-

fideicommissum, cum assensu carere, vel invalidum exhibere paria sint, Dom. Reg. Capyc. Galeot. *controv.* 15. n. 56. lib. 1.

22 Agebatur etiam de præjudicio fœminarum per illarum exclusionem à successione feudi prædicti vigore asserti fideicommissi in beneficium masculorum tantum, tempore quo fœmina in Regno, & descendentes ex ea ad feudi successionem vocari insinul cum masculo, notis. Juris est, ex *Constit. Regni, In aliquibus, versic. Hac igitur lege*, licet præferatur masculus in eodem tamen gradu existens cum onere dotandi, Andr. & Cannet. adducti per D. Reg. Capyc. Galeot. *controv.* 14. num. 4. lib. 1. & ex hoc etiam capite procedit supradicta firmata conclusio.

23 Accedat prædictis ex abundantia, quod ex relevii solutionibus ex adverso adductis, fol. 44. apparet, investituram dictæ Terræ fuisse factam pro se, & hæredibus continuatis temporibus, non autem uti restitutioni subiectæ, vigore dicti asserti fideicommissi, prout etiam ex præambulis, folio 42. & 43. Imò ex privilegio remissi relevii de anno 1512. Joan. Jacobo Dentici de fructibus dictæ Terræ ob mortem Aloysii ejus Patris per D. Placidum præsentato, folio 65. ex qua productione censetur approbasse omnia contenta in scriptura prædicta, Afflict. *decis.* 14. num. 6. ubi Ursill. num. 14. & *decis.* 25. n. 5. ubi etiam Ursill. num. 12. habetur dictum Aloysium dictam Terram habuisse pro se, hæredibus, & successoribus, fol. 66. à *terg. littera A*, & investituram dicto Jo. Jacobo fuisse concessam similiter pro se, hæredibus, & successoribus, folio 67. à *terg. litt. B*, & 68. à *tergo littera C*, cujus originale restitutum legitur d. D. Placido, folio 69. quæ observata succedendi consuetudo per primogenitos successores plurimum confert, & nullum adfuisse fideicommissum, declarat D. Consil. Marcian. *dict. consil.* 17. num. 17. col. ult. d. lib. 1.

24 Præterea, dum assertum fideicommissum in masculorum beneficium tantum, exclusivis fœminis à successione legitur injunctum, utique si cum effectu valido Regio assensu munitum fuisset, unico verbo, Loffred. *consil.* 8. qui pro dictis secundogenitis quondam Antonii solemnissimè scripsit ad excludendum Andreanam Denticem neprem dicti Antonii ex Joan. Berardino Aloysii illius filii primogeniti, usus fuisset, nempe, quod ex dicto fideicommissio Regio assensu roborato, si res, sic se haberet, ipsa Andreana reperiebatur exclusa, sed quia re vera agnoverat doctiss. Loffred. nullum, & invalidum fuisse dictum fideicommissum, tanquam de re feudali, & obtentos assensus per secundogenitos post mortem Antonii in præjudicium Aloysii primogeniti, & fœminarum, quarum intererat, Terram prædictam dicto fideicommissio non esse subiectam, nullius fuisse roboris, de tali fideicommissio in beneficium masculorum non opposuit, sed tantum accerrimè, & diffusè conatus fuit probare, Antonium de dicta Terra in Codicillis disposuisse in secundogenitos, prævio Regis Alfonso assensu, ut ex *d. consil.* 8. & hoc argumentum, ni fallimur, esset de per se solum pro victoria causæ, stante celeberrima Loffredi qualitate, & doctrina.

25 Nec est omittendum, quod de descendencia dicti Antonii in personam actoris, constat tantummodò per declarationem ipsius D. Placidi in comparitione, fol. 126. quæ de per se sola nullius est efficacis, & ex hoc etiam sequitur Domini Principis absolutio, ex vulgata juris regula, quod *actore non probante reus absolvitur, l. qui accusare, Cod. de edend.* ubi de linea masculina dicti quondam Antonii, cum sit fundamentum intentionis suæ, illum probare tenebatur, ad tradita per Roland. *consil.* 3. à num. 45. cum *segg.* Dec. *consil.* 471. num. 1. Nec obstant præambula producta, quia non præjudicant non citato Ann. *alleg.* 19. & ideò dicta descendencia in hoc judicio audito Dom. Principe erat probanda, Scaglion. *in ritu* 163. num. 64.

26 Insuper, nec est omittendum, quod inter creditores, ad quorum instantiam dicta Terra sub hasta S. C. vendita fuit, in pluribus locis fuerunt graduati quamplures ex causa dotium mulierum Neapolitanarum Capituli assensum habentium, & illarum restitutione, ut legitur in primo loco, fol. 93. 94. & 95. in secundo loco, fol. 95. à *terg.* in septimo loco, fol. 98. à *terg.* in 11. fol. 100. in 14. loco, fol. 102. ubi adest obligatio D. Placidi in 20. fol. 106. à *terg.* in 23. loco, fol. 108. in 24. loco d. fol. 108. & in 29. loco, & de jure, quatenus adestet prætensum fideicommissum super Terra

prædicta, quod expressè negatur, pro dicta causa dotium descendendum fideicommittentis, poterat Terra prædicta obligari, & alienari, prout ex Bart. Curt. Ruin. Ber. Simon. de Præt. & aliis fundat Peregr. *de fideic. art.* 42. num. 37. ubi, & si alios pro contraria adducat sententia, nihilominus fatetur, in practica sæpè pro dote judicatum fuisse, prout etiam testatur Thes. *decis.* 192. dispositionem *Auth. res quæ, C. commun. de legat.* procedere etiam in beneficium filiarum non conceptarum in vita testatoris, rejecta Alciati, & sequacium, opinione, prout etiam in neptibus post obitum Avi conceptis, Seraph. *decis.* 461. num. 7. per Rotam sic decisum affirmat, & est *decis.* 37. in *noviss. par.* 1. n. 1. cum *segg.* & etiam in descendentes num. 2. ubi num. 6. dicitur, quod & si ad sint contrarii, procedere debet dispositio, *l. in ambiguis, ff. de reg. jur.* quod in ambiguis quæstionibus pro dote est judicandum, sequitur Menoch. lib. 4. præf. 189. n. 1. 2. & 18. ac Fontanella *de pact. nupt. tom. 2. claus.* 5. gloss. 1. num. 77. & 78. subdens num. 108. quod bonum nuptiarum communis, & præclarius est bono fideicommissorum, sic etiam quod pro restitutione dotis procedat dispositio d. *Auth. res quæ*, similiter est communis conclusio Doctores apud Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt.* 190. à n. 1. ne illo transcribam, usque ad num. 16. etiam in feudo ex pacto, communem esse opinionem testatur Cannet. *in extravag. volentes, cap. & cum superius*, fol. 88. num. 6. 7. & 8. à qualicet ipse dissentiat, attamen testatur, quod durum est, obtinere contra receptam num. 19. & in dicto casu restitutionis loquitur d. *decis.* Rotæ 37. & Seraph. *decis.* 678. num. 5. D. Præf. de Franch. *decis.* 613. num. 1. D. Reg. Rovit. *conf.* 61. n. 2. & 3. lib. 1. prout etiam pro alimentis necessariis descendendum testatoris, idem Seraph. *decis.* 925. num. 2. & quando fundus fideicommissarius non posset in partem alienari pro constitutione, & restitutione dotis, in totum alienari potest, Riminald. jun. *conf.* 483. & Peregr. d. *art.* 42. num. 67.

Amplius ad excludendum dictum prætensum fideicommissum se offert, Text. in §. *Nos igitur, Auth. de restit. fideicommissi*, ubi prohibitio alienationis extra familiam à testatore ordinata non extenditur ultra quartum gradum, & ibi Jacob. de Belv. Bart. Ang. & alii, Soccin. jun. *consil.* 140. num. 2. etiam si addit verbum, *perpetuum, ibid. versic. Nec videtur*, autoritate Jason in *l. voluntas* num. 9. Cod. de *fideicommissi*, & sunt verba d. §. *Nos igitur*, cui conclusioni n. 10. non impugnavit de jure, sed in casu suo non esse applicabilem, dixit, quia ultimus defunctus dicebatur infra quartum gradum, eandemque sententiam sequuti fuerunt, Alexan. *consil.* 56. num. 1. lib. 1. Soccin. Sen. *consil.* 227. col. 5. in *princip.* & *consil.* 250. col. 3. in *fin. lib. 2.* Alciat. *consil.* 479. n. 26. & Cephal. *consil.* 268. n. 30. & *segg. lib. 2.* loquens etiam in verbo, *in infinitum*, quod autem non procedere dixit Curt. jun. *conf.* 88. num. 2. per Bart. & alios, quando testator dixit, velle bona sua ad descendentes suos perpetuo pervenire; nam tunc in infinitum extenditur, sed in dicto testamento hoc non legitur, & ideò talis prohibitio non extenditur ultra quartum gradum, ut supra, qui post tantum temporis spatium in præsentis casu jam est peractus.

28 Suffragatur etiam ad exclusionem actoris, quod stante alienatione dictæ Terræ jam sequuta extra familiam, illis de familia nullum jus competere, attenta dispositione testatoris, per quam dicto casu fuit ordinatum, quod Terra prædicta perveniat ad manus, & potestatem Ecclesiæ, & Hospitalis Sanctæ Mariæ Annunciatæ de Neapoli, d. fol. 16. à *terg. litt. D*, nam per dictam alienationem ipsi de familia ceciderunt in pœnam privationis, Doctores in d. *l. filius familias*, §. *Divi*, Surd. Petr. Gall. & alii per Fusar. q. 618. n. 1. & in simili dispositione ad beneficium dicti Hospitalis, D. Præf. de Franch. *decis.* 241.

29 Tandem etiam si supradicta objectio esset inutilis, quod non speramus, dum D. Thomas filius D. Placidi vivo patre dictum feudum tanquam asserto fideicommissio in ejus beneficium subiectum revocare intendit, non est admittendus, nisi pretio refuso, prout aperta sunt jura in cap. 1. §. *Titius*, ubi Ifern. num. 1. si de feud. defunct. milit. fuer. *controv.* & in cap. 1. §. *sea & res*, ubi etiam Ifern. num. 3. per quos fiat *invest.* Frecc. *de subfend. lib. 3. fol. mihi* 452. in *princ.* D. Reg. de Ponte *decis.* 11. num. 55. D. Reg. Capyc. Larro *consult.* 27. num. 31. & *consult.* 28. num. 10. lib. 1. rationem assignans n. 13. nempe, quod pretium tali casu solvitur pro illo interusurario mediæ temporis, & pro illa intempestiva aviditate habendi feudum, non expectata morte alienantis, adducitq; Ifern. in d. §. *Titius*, vers. *Quod si Titius*, dicentem: Et

ideò cum vivo alienante gravetur emptor, quia statim feudum restituit, relevetur, ut non careat pretio, argum. Text. 30 in l. cum qui, ff. de iurejur. & prædicta in feudo ex pacto, & providentia procedunt, Item. in a. § sed & res, D. Capyc. Latr. d. consult. 27. num. 31. & consult. 28. num. 38. cui assimilatur fideicommissum, dum in utroque concurrit acquirentis voluntas, ut perpetuo feudum in familia permaneat, & in alia non alienetur, ut de dicto feudo ex pacto recenset DD. D. Reg. Capyc. Latr. consult. 23. num. 46. d. lib. 1.

Hæc sunt, quæ colligere potuimus ad excludendum dictum assertum fideicommissum, quod etiam in dubio, tanquam odiosum non extare, est judicandum, Fusar. de subint. q. 296. & 291. Cætera, quæ forsitan deficiunt, à doctissimo Senatu, cuius censuræ omnia prædicta subijcimus, supplenda pro Domino Principe speramus.

DISCEPT. CCCXC.

SUMMARIUM.

- 1 Insignia Episcopalia, quæ sint.
- 2 Insignia Pontificalia non omnia eo modo se habent.
- 3 Episcopus potest in aliena Diœcesi celebrare Missam cum Pontificalibus insignis.
- 4 Episcopus potest Missam celebrare in aliena Diœcesi cum Pontificalibus, sine licentia ordinarii loci.
- 5 Pontificalium usus, & exercitium illorum sunt diversa.
- 6 Episcopus potest celebrare Missam in aliena Diœcesi.
- 7 Episcopus non potest celebrare cum Baculo in aliena Diœcesi.
- 8 Concilium Tridentinum sessione 6. cap. 5. explicatur.
- 9 Concilium Tridentinum d. cap. 5. qualem usum Pontificalium prohibeat.
- 10 Textus in Clementina finali, de privilegiis, explicatur.
- 11 Pontificalium usus, qualiter prohibeatur.
- 12 Pontificalium usus, qualiter prohibeatur in aliena Diœcesi.
- 13 Praxis in Pontificalibus quid observet.
- 14 Pontificalia quando denotent jurisdictionem, & qualiter.
- 15 Mitra non est signum jurisdictionis.

ARGUMENTUM.

Episcopum posse exercere Pontificalia Missam celebrando in aliena Diœcesi, dummodo non utatur Baculo, clarè demonstratur, Trident. sessione 6. cap. 5. explicatur, & Pontificalium usus ad quem finem dicatur prohibitus in aliena Diœcesi, & quæ propriè sint insignia Pontificalia, &c.

IURIS RESPONSVUM,

P R O

Episcopo N. celebrante cum Pontificalibus in aliena Diœcesi sine licentia ordinarii loci, &c.

Gravissima controversia fuit mihi proposita, an Episcopus possit in aliena Diœcesi celebrare Missam cum insigniis Pontificalibus, pro cuius quæstionis intelligentia.

- 1 Suppono cum Mosconio de Majestate militantis Ecclesie par. 1. lib. 1. cap. 8. insignia Episcopalia plura esse S. Mitra, Baculus Pastoralis, Anulus, Sannalia, Chiroteca, & Crux Pastoralis, Tunicella, Dalmatica, quia omnia suas habent mysticas significationes, de quibus latè Durand. de div. offic. lib. 3. cap. 13. & seqq. dubitatur ergo, an possit Episcopus uti in aliena Diœcesi dictis Pontificalibus sine licentia Ordinarii quando Missam celebret absque eo tamen, quod exerceat aliquem actum Ordinis Pontificalis, quia certum est, quod non potest aliquem actum exercere Pontificalem, cum id sit prohibitum, per Trid. sess. 6. de reform. cap. 5.

Suppono secundò, quod insignia Pontificalia, non omnia habent eodem modo, quædam non solum ad ornatum conferant, & quoad mysticam significationem, quia scilicet ordinantur ad ornandum omnem Pontificem in ordine ad suas functiones, & mysticè significant illas qualitates, quæ ordinantur ad spectandum ornatum, de quibus mysticis significationibus plura notat Duran. quædam alia Pontificalia ultra ornatum, & significationem mysticam sunt etiam in signum potestatis, & jurisdictionis, qualis est baculus; nam est signum potestatis specialis, quam habet supra suum populum, & per hoc in ordinatione Episcopi trahitur baculum (& dicit ordinans accipe baculum pastoralis officii) ut sit in corrigendis vitiis piè sapiens, in tranquillitate severitatis censuræ non deserens, quibus positus dixi ego à proposita quæstione duplicem esse sententiam, prima asserit non posse Episcopum uti insignibus Pontificalibus, dum Missam celebrat in aliena Diœcesi, sic Fœlicius Pacian. de Prælato lib. 2. cap. 29. num. 46. Episcopus Campanil. in divers. juris Canonici, rubric. 6. cap. 1. Gavan. in man. Episcoporum, in verb. Orationes Episcopales num. 11. Diana par. 2. resolut. 36. tract. 6. & par. 4. resolut. 183. Barbol. de Episcop. alleg. 80. num. 14. Erasim. Kochiet. de iurisd. ordin. in exempt. par. 2. q. 18. Bellarm. in Tridentian. dicta sess. 6. cap. 5. de reform. cuius sententiæ argumenta infra proponam.

Secundà sententia, quam satis probabilem existimo dicit, posse Episcopum in aliena Diœcesi cum insignibus Pontificalibus celebrare sine licentia ordinarii loci, sic antè Trident. dixerunt Gloss. in Clem. fin. in verbo Celebrat, de privileg. ubi Cardin. Zabarell. vers. 7. quæro, Card. Host. Panor. & alii, de quibus Sylv. in verb. Archiep. num. 6. post Concil. Trident. sic dixerunt Grassi par. 1. decis. lib. 3. cap. 2. num. 10. Covar. lib. 3. var. cap. 12. num. 9. Layman. in Theol. mor. in lib. 1. tract. 4. cap. 2. & cap. 5. num. 5. Henric. in summ. lib. 3. cap. 6. num. 6. Bonac. disp. 3. de sacra. quæst. unica, punct. 2. num. 3. Barbol. de potestate Episcopi, par. 2. allegat. 30. & par. 3. allegat. 81. num. 14. & tom. 3. in collect. lib. 5. tit. 7. in Clem. 2. num. 7. Thom. Urtad. in Theol. moral. par. 1. tract. 2. cap. 6. resolut. 22. num. 239. ubi latè, & in Trid. sess. 6. de reform. cap. 1.

Dicendum ergo est Episcopum posse celebrare Missam cum ornamentis Pontificalibus sine licentia Ordinarii loci, quod patet ex generali consuetudine, quod Episcopi celebrent in aliena Diœcesi cum Pontificalibus, sic enim testatur Gloss. in Clem. fin. in verb. etiam celebrare circa finem, de privil. quod etiam post Trident. licitum eisdem erit, quia Tridentini decretum sessione 6. cap. 5. de reform. non loquitur de usu Pontificalium, sed de exercitiis Pontificalium, dicit enim nulli Episcopo liceat Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas, quibus patet Concilium loqui non de usu insignium Pontificalium, sed de exercitio, & de illo exercitio, quod habet actum transeuntem in externas personas; unde requirit duas conditiones, ut possit exercere, scilicet licentiam Diœcesani, & quod exerceat in personas eidem Diœcesano subiectas, loquitur tamen Concilium de exercitio Pontificalium, quod exercetur, sive quod consistit in ordinatione, ut declarant verba immediate sequentia, ibi si secus fuerit, Episcopus ab exercitiis Pontificalium, & sic Ordinatus ab executione Ordinis sit ipso jure suspensus, quæ verba (sic ordinati) manifestant, quod Trident. loquitur de exercitio Pontificalium in ordinatione.

Confirmatur hoc totum, quia usus Pontificalium, & exercitium sunt quid diversum, Gloss. in Clem. fin. in verb. etiam celeb. de privil. ubi ait, quod Archiepiscopus non committit Episcopum usum Pontificalium extra suam Diœcesim, sed suo jure Episcopus celebrans utitur illo, quod approbat consuetudo, sed si jurisdictione, vel officio uti vellet, putà ordinando, degradando, chrismando, vel similia faciendo, tunc sine licentia Episcopi id non poterit, ergo usus Pontificalium diversus est ab exercitio, cum hoc dicat usum Pontificalium informatum aliquo actu jurisdictionis, vel officii, seu ministerii Episcopalis, & sic intelligunt etiam exercitium Pontificalium, de quo Concil. Trident. ubi sup. Quaranta in summa Bullarii, in verb. Archiep. Coninch. de sacram. disp. 16. dub. 5. num. 35. Tambur. de jur. Abbat. tom. 1. disp. 15. num. 5. Villal. tom. 2. in summ. tract. 18. diff. 9. qui omnes per exercitium Pontificalium, de

de quo loquitur Trident. intelligunt ordinationem, unde quando per Trident. prohibetur exercitium, non autem usus Pontificalium, consequenter fit, quod si ante Concilium non erat prohibitus usus, neque nunc sit prohibitus.

6 Confirmatur, quia Episcopus in aliena Diœcesi potest celebrare absque ulla licentia; ergo poterit etiam celebrare cum ornamentis Pontificalibus. Consequentia probatur, quia non celebrat tanquam simplex Sacerdos, itaut in celebrando sustineat personam privati Sacerdotis, alioquin non posset celebrare sine licentia, sicuti non possunt simplices Sacerdotes, sed celebrat tanquam Episcopus, ergo ei debentur ornamenta Episcopalia ex eo, quod habet facultatem celebrandi tanquam Episcopus, quia ornamenta sunt connexa cum persona, quod ulterius patet, quia ornamenta Pontificalia considerantur tanquam accessoria celebranti, cui adherent tanquam suo principali, juxta Text. in l. ex diverso, ff. de rei vend. ideoque concessio celebrationis, ut Pontificalis, se extendit etiam ad ornamenta, ut ad accessorium, juxta Text. in l. Aurelium, & in l. fin. §. fin. ff. de liber. legat. in l. lecta, ff. si cert. per. ubi DD. communiter, leg. Lutus, ff. qui pot. in pign. habeantur, quod bene ponderat Anchar. conf. 291. Merlin. decis. 35. num. 5.

7 Puto etiam probabile esse, quod Episcopus in aliena Diœcesi celebrans non possit uti Baculo Pastoralis, cujus ratio est, quia licet non sit exercitium Pontificalium, tamen quia baculus signum est jurisdictionis Pastoralis, dum adhibetur erigitur signum talis jurisdictionis, & proinde in actu exercitii jurisdictionis extenditur; sic videmus, quod licet Abbates Canoniceorum Lateranensium possint uti baculo Pastoralis in Ecclesiis sibi subjectis, non tamen poterunt uti extra ipsas etiam in actibus pertinentibus ad Monasteria, quales sunt processiones, non alia ratione, nisi quia talis baculus jurisdictionem ostendit, unde ut possit uti, opus fuit privilegio speciali, quod fuit concessum ab Urbano III. Præposito Sanctæ Agathæ Cremonæ ejusdem Congregationis Canoniceorum Lateranensium, ut refert Tambur. tom. 1. de jur. Abb. disp. 21. q. 3. num. 10. ergo neque Episcopi poterunt uti in aliena diœcesi, cum ibi non habeant jurisdictionem; ergo non poterunt ostendere jurisdictionem habere.

8 Neque dicas Concil. Trid. d. sess. 6. cap. 5. prohibere Episcopis usum Pontificalium in aliena diœcesi, & non intelligitur solum, quatenus habent exercitium alicujus actus concernentis Ordinem Episcopalem, sed etiam, ut habent usum insignium Pontificalium, nam usus, & praxis ita interpretantur, ut non celebrent Episcopi in aliena diœcesi cum Pontificalibus sine licentia; nec dici potest, quod id faciant ob reverentiam, & decentiam, quia si negaretur licentia, de facto celebrarent, quia non est credendum, quod vellent amittere jurisdictionem si illam haberent.

9 Respondeo enim, concessionem prohibere usum Pontificalium informatum quocumque modo aliquo actu jurisdictionis, aut ordinis, usus autem Pontificalium cum baculo datur informatus aliquo actu jurisdictionis non determinato, sed applicabilis cuicumque actui determinato, nempe jurisdictionis, & declaratione per signum, quæ habebat jurisdictionem, quæ quidem declaratio sicuti supponit jurisdictionem, itaut illam exerceat non circa aliquam materiam determinatam, sed in communi ergo populum, dum se exhibet illi tanquam superiori, & populus tanquam tale illam veneratur.

10 Neque dicas secundo, obstat Text. in Clem. fin. de priv. ubi conceditur Archiepiscopo, quod in locis exemptis suæ Provinciæ possit in Pontificalibus celebrare divina officia, quod ibi etiam dicitur de Episcopis, ut possint in locis exemptis Diœcesis, ergo non poterunt extra Provinciam, vel Diœcesim, quia concessio non extenditur extra ipsos, sed nominatim stat pro Provincia, vel Diœcesi pro prima dicebatur in cap. Abb. de priv. in 6. quod Abbates, qui habent facultatem benedicendi solemniter in propriis locis, non possunt extra ipsa benedicere.

11 Respondeo enim, quod aliud est uti insignibus Pontificalibus in celebratione Missæ privata, & aliud celebrare divina Officia in Pontificalibus; nam primum solum dicit usum ornatus Episcopalis, secundum verò dicit illum specialem modum, quo Officia pro Episcopos celebrantur, qui modus ita qualificat divina Officia, ut ratione ipsius fiant propria Episcopii, & ratione ritus pertinent ad Ordinem Episcopalem, unde celebrare in Pontificalibus dicit, usum ipsi informatum aliquo actu concernente ordinem, atque adeò exercitium Pontificalium, quod non competit Episcopo in aliena Diœcesi.

Neque dicas tertio, Conc. Trid. sess. 6. de reform. cap. 5. prohibere Episcopis in aliena Diœcesi usum Pontificalium, quod non intelligitur solum, quatenus debent exercitium alicujus actus concernentis Ordinem Episcopalem, sed etiam, ut debent usum insignium Pontificalium; nam usus, & praxis ita interpretantur, cum non celebrent Episcopi in aliena Diœcesi cum Pontificalibus sine licentia. Nec dici potest, quod id faciant ob reverentiam, & decentiam, quia si negaretur licentia, de facto celebrarent; nam non est credendum, quod vellent amittere jurisdictionem si illam haberent.

Respondeo enim ad Trident. ubi sup. quod procedit circa exercitium ordinis, ut dicebamus, circa verò praxim dico, quod praxis procedit de celebratione in Pontificalibus divinatorum officiorum, quæ continet exercitium Pontificalium, cum sit cum actu concernenti ordinem, non autem de usu Pontificalium simplici in Missis privatis, quia si in illis non tamen Pontificalibus cum exercitiis ordinis bene poterunt facere, unde fit, quod propter majorem commoditatem celebrant sine illis, vel quia non habent secum, dum sunt in aliena diœcesi.

Neque dicas ultimo, quod insignia Pontificalia continent signa jurisdictionis, ergo cum non possit Episcopus in aliena Diœcesi exercere jurisdictionem, nec potest uti insignibus Pontificalibus.

Respondeo enim, quod insignia Pontificalia continent signa jurisdictionis si sint cum baculo, secus autem, si sine baculo, imò dico, quod cum baculo sunt signa jurisdictionis in habitu non autem in actu; igitur sicut Episcopus in aliena Diœcesi retinet jurisdictionem in habitu, ita etiam potest habere signa hujus jurisdictionis, non potest autem uti baculo, quia in fine Missæ deberet benedicere populum cum baculo, benedicere autem cum baculo est jurisdictionali modo benedicere, quia impeditur benedictio cum ostensione jurisdictionis, & ideo est uti Pontificalibus informatis actu aliquo jurisdictionali, nec est benedictio simplex sacerdotalis, sed elevata ratione modi, & ritus ad ordinem Episcopalem, sicut etiam est benedicere populo, unde in Clem. fin. de priv. non convenit Archiepiscopo, nisi in Provincia neque Episcopo, nisi in Diœcesi.

Unde colligitur, quod Mitra non est signum jurisdictionis, sed tamen dignitatis, & spectat ad decorem, & ornatum, ut bene Duran. lib. 2. de rit. Eccles. cap. 9. n. 15. quod patet ex eo, quia Episcopi utuntur Mitra coram Summo Pontifice, in cujus præsentia deponunt signa jurisdictionis, unde etiam Cardinales deferunt Rochetum cooperatum, quod rectum gestant seditione vacante, ut in c. unde Apostolica, de privileg. in 6. ibi, & ex majoritate, ac dicere majori ornatu majoritas apparet dignitatis, postea subsequitur dispositio de qualitate Mitre, ita ut dignioribus decernatur magis ornata, minus ornata, ut apparet dignitatis discrimen, quando simul conveniunt, per quem Text. colligitur, quod Mitra est ad decorem, & in signum dignitatis baculus verò in signum jurisdictionis.

DISCEPT. CCCXCI.

SUMMARIUM.

- 1 Calamitas nostri temporis circa duella deploratur.
- 2 Duellum quid sit, & quando Gracè appellatum.
- 3 Duellum dupliciter sumitur, & qualiter.
- 4 Duellum quando dicatur committi.
- 5 Pugna in rixa facta non est duellum, & quare.
- 6 Duella non sunt concertationes factæ inter mulieres, & quando.
- 7 Pugna inter milites exercitus non est duellum, & quando.
- 8 Duellum antiquis temporibus erat permittum.
- 9 Duellum puniuntur duplici poena, & quali.
- 10 Principes permittentes duella in suis locis, quam poenam incurrant.
- 11 Duellum non est intrinsecè malum.
- 12 Intrinsecè malum quando aliquid dicatur, & quando non.

- 13 Duellum an sit licitum pro defensione honoris in viro nobili.
- 14 Duellum est licitum posito iusto bello inter Principes.
- 15 Clericus duellum committens privatur beneficiis, & quid de pensionibus.
- 16 Duellum an sit licitum pro defensione belli.
- 17 Duellum occultum, an excommunicatio absolvatur ab Episcopo.
- 18 Duellum si publicum sit, potest Episcopus absolvere interdum duellantes.
- 19 Absolutio in duello quando ab Episcopo dari possit.
- 20 Regulares an possint hodie absolvere ab excommunicatione ob duellum.

A R G U M E N T U M.

Duellum quid, & quotuplex sit, & an sit intrinsecè malum, & quid sit esse tale, & à quo absolvi possit excommunicatio ob duellum contracta, & an in aliquibus casibus sit licitum, & ad quem effectum. Absolutio ab excommunicatione ob duellum interdum potest fieri ab Episcopo, interdum à Regularibus ob eorum privilegia, &c.

Mala nostra tempora solent permittere, ut quotidie in magnis civitatibus committantur duella, præsertim inter Proceres, & Magnates, & quanto magis civiles sanctiones, tum jure communi, tum jure municipalium Principum Christianorum, tum etiam sacrorum Canonum Constitutionibus Conciliis, & summorum Pontificum sanctionibus cum taliter duellantes, acriter, imò atrocissimis poenis procedatur in tantam ignaviam humana provenit malitia, ut pro rebus verè acerbis pro occasione, & causis nullius momenti videamus gentem contra gentem nullo habito respectu, nec ad Deum Omnipotentem, nec ad Principes Ecclesiasticos, vel temporales, ut in duellum veniant homines, nulla cogitatione habitæ rei, quam gerunt, nec causæ, quæ eos ad hoc faciendum impellat, quod totum cruciat, tum Principes sæculares, tum Ecclesiasticos, tum miseros Confessarios, tum DD. tam Theologos, quam Juristas, & Moralistas, qui in talibus civitatibus reperiuntur, ut de tali peste tam exaceranda remedia quærant opportuna. Contingit mihi in partem aliquoties de similibus ex post facto consilium prohibere, quod consului hanc exponam in præsentî disceptatione colligendo brevissima quædam notabilia per modum conclusionum remittendus me in aliis ad moderniores DD. de quibus infra, qui ex professio totam materiam degustarunt, inter quos novissimè Theatinæ Religionis Illust. Alumnus nunc Archiepiscopus Salernitanus D. Gregorius Carafæ in suo integro volumine de duello mittendo, Patrem Peregrinum Capuanum de duello agentem ejusdem Theatinæ Religionis omittendo etiam ingeniosissimum Marcum Vidal. ejusdem Religionis in sua arca vitali in tract. de duello, sit ergo

2 Prima conclusio duellum idem esse, ac duorum bellum, id est singularem pugnam Græcè vocatam monomachiam, ita Pater Lezzan. in summ. quæst. regularium, tom. 2. p. 3. in verb. duellum, cum Syl. in summ. in eod. verb. num. 3. cum Calepin. in Passeratio in ver. duell. Elig. Basilio in verb. duell. tom. 1. cum Joanne Caramuel. in sua Theolog. fundamental. num. 412. cum Jo. Bapt. Scor. in select. Summ. Pontif. theor. 390. cum Mar. Vidal. in arca vital. de duello num. 2. cum Anton. de Escobar in Theolog. moral. exam. 7. controversia 2. §. 7. num. 22. cum Aulon. Natt. Noët. in comp. Dian. in ver. duell. cum Mart. Becc. de virt. Theolog. cap. 26. de duell. cum Francisco Pelliz. in man. regularium, tom. 1. tract. 6. cap. 2. num. 36. cum Bipheldio par. 3. in Enchirid. cap. 12. de 5. præcepto, §. 5. cum Ermendo Bushemb. in medul. Theol. moral. lib. 3. tract. 4. cap. 1. dub. 5. art. 1. in princ. post Gloss. in cap. monomach. 2. quæst. 3.

3 Quod duellum secundò accipi potest primò propriè. Secundò impropriè: propriè autem sic definitur, ut sit certamen, bellum, seu pugna inter duos, vel plures in pari numero, privata autoritate deliberata ab utraq; parte spontè, & ex condicito, id est pacto invicem inita statuto loco, & tempore cum periculo occisionis, mutilationis, vel vulne-

ris. Duellum impropriè sumitur pro quocumque certamine inter duos, sive licitè, sive illicitè illud fiat post alios, Ludov. Caspen. in cursu theol. tom. 2. tract. 17. disp. 7. sect. 2. num. 23. Bonac. de cens. disp. 2. quæst. 6. par. 2. qui omnes DD. pro essentialibus constitutivis duelli propriè, & formaliter locum determinatum, & tempus statutum utrumque spontè, & ex communi consensu assignatur, unde sic loquitur Bulla Clementis VIII. ideòq; si nullo statuto tempore, & determinato loco fiat, non est duellum, nec incurritur in poenas, de quibus infra, ut benè ponderat Vidal. ubi supra.

Unde inferitur primò, duellum committi quando causa pugnandi unus dicit (veni ad tale locum, ibi te expecto, quia concurret factum cum loco, & tempore determinato, si tamen acceptetur ab audiente, ita DD. citi Barbof. in Trident. sess. 25. de reformat. cap. 19. num. 10. & in cap. 1. de purgat. vulgari, sic si quis dicat alteri carenti ense, vel aliis armis ad pugnandum aptis eas ad capiendum ense hic, vel in tali loco te expecto) si acceptatur cum periculo mortis, mutilationis, vel vulneris, fit pugna, dicta pugna si fiat statuto loco, & tempore dicitur duellum, ut Bon. Dian. & alii sup. cit. Non tamen esset duellum, si conveniant de pugnando in rixa, & incontinenti ob calorem iracundiæ ad aliquem locum accedentes, ibique pugnent post alios Dian. par. 3. tract. 6. resol. 1. & par. 6. tract. 6. resol. 21. Basileus tom. 1. in verb. duell. num. 9. Quod si duo contendant invicem, quorum unus, quia ense non habet in domum se confert, ut eo accepto cum altero jam armato pugnet, dato quod incontinenti se pugnuros conveniant, & ut armatus se expectet, & postea pugnent non committitur formaliter duellum, quia non tam ex condicito, quam ex rixa fit pugna, Dian. ubi sup.

Secundò inferitur, quod si pugna fiat eadem die, & in contentione, & rixa facta fuit pugnandi conventio non est duellum, quia præsumitur calore iracundiæ facta, & est una moralis actio, & rixa præcedens, nec est duellum quando Petrus v. gr. pugnam offert Joanni, illumq; eodem tempore, quo duellum offertur gladio aggreditur, & Joannes cogitur ibi statim pugnare, quia ex parte Petri dicitur aggressio, & ex parte Joannis dicitur defensio, quam non spontè, sed coactè suscipit sine assignatione loci, & temporis, Barbof. in loc. cit. Dian. par. 6. tract. 6. resol. 21. quia semper propter iracundiæ calorem excusatur quis à duello. Qui verò propter inimicitias quas inter se habent, cum sibi obviante se invitent ad pugnandum, & eo loco pugnant, non committunt duellum, quia non fit conventio mutua circa locum, & tempus DD. cit.

Illæ verò concertationes, quæ sunt inter mulieres, vel inter viros evulsione capillorum, vel pugnis, vel alio instrumento non periculoso duella non sunt, quia non exercitur cum periculo mortis, vel mutilationis, Marc. Vidal. de duell. num. 37. nec illa pugna, quæ fit propter defensionem necessariam sui ipsius duellum est, quia non est libera, nec exercetur ex pacto mutuo, Vidal. n. 52. nec duellum committit Proditor, qui consultò aliquem invadit ex insidiis, quia non intervenit mutua conventio deliberata ab utraque parte spontè statuto loco, & tempore, Basileus in ver. duell. num. 1. Nec est duellum, quando Dux unius exercitus mittit aliquos milites decem, v. gr. ad pugnandum cum aliis decem exercitus contrarii, quia talis pugna non est privata, sed publica autoritate fit, ut benè Lezzan. in ver. duell. nec bellum duellum est, quia inferitur autoritate Principis, & non ex privata pugnantium autoritate, Caramuel. ubi sup. num. 412. tandem ludicra, quia scrima dicitur non est duellum, ut notat Basileus ubi sup.

Secunda conclusio, duellum priscis temporibus fuisse licitum, nam solebant frequenter litigia singulari certamine dirimi, quasi quod iusto Dei iudicio gladius futurus fuisset Iudex testis causæ, & iustitiæ, ejusque propugnator, & vindex, unde pluribus in casibus licitum, vel laudabile esse videbatur, Gloss. in cap. 1. in ver. duell. vers. Sum. autem de pace temp. in usib. feud. Bald. in num. 20. Socinus jun. consil. 123. num. 14. & consil. seqq. num. 16. lib. 2. Hinc Galli consuetudine certandi habent, unde Philippus Valerius eorum olim Rex in anno 1306. peculiari scripto extinxit duellandi usum à Ludov. IX. introductum, curavit tamen certis in casibus, cujus constitutionis tenorem refert Guidopapa decis. 617. Ungaros etiam duellandi usum frequentissimum habuisse, refert Signorolus consil. 96. in hoc

hoc Regno Neapolitano permiffum erat duellum in duobus cafibus, quorum primus erat in homicidio occulto cum alicui imponebatur, vel veneficium: fecundus calus erat, fi quis de lætæ Majestatis crimine fuiffet accusatus; tunc enim poterat accusatorem provocare ad duellum, ut in Conftitutione Regni incipiente Monomach. ubi Affift. num. 2. tradit Capycius *decif.* 130. num. 74. & habebatur duellum pro fubfidiario experimento innocentie, & veritatis, ut ex Hofst. & Bald. probat Decius *conf.* 487. n. 7. & 8. & *conf.* 686. num. 18. cum feqq. Soccin. jun. *conf.* 123. n. 16. lib. 2. pro quo facit Niger *de laudemio tom.* 1. q. 29. d. n. 47. ut cum plurib. feqq. propterea Bald. in d. cap. 1. de pace tenenda, definiendo duellum dixit, quod illud est fingularis pugna inter aliquos ad probationem veritatis. Nunc verò prohibitum, & damnatum effe reperitur pluribus iuribus primo, ex Text. cit. à Constantino Imperatore, leg. unica, Cod. de gladiatoribus, cujus conftitutionis meminit Julius Papa II. in fua Conftitutione incipiente Regis Pacifici, Gloff. in Can. Monom. 2. quæft. 5. Scorzia theoremate 391. num. 3. Text. est in cap. 1. de purgat. vulg. & in cap. 2. de Cleric. pugnanti. post alios Vivius par. 1. communium opinionum p. 90. & Joleph. Ludov. *decif.* Lucen. 11. unde Conftitutio Regni, quæ incipit Monom. de qua fuprà, permittens in certis cafibus fingulari certamen correctæ effe per Conftitutiones Papæ Honorii, & Regis Caroli II. de qua Lucas de Penna in d. l. 1. Cod. de gladiatorib. lib. 11. fic à Ludovico XIII. duellandi confuetudines fuerunt correctæ, & revocatæ fub pœna confiscationis honorum, & amiffionis dignitatis, ac nobilitatis, ut refert Niger ubi fup. num. 54. fuit etiam à Cœleftino III. ufus duelli prohibitus in cap. 1. de purgat. vulgari, & cap. fin. de pugnanti. in duello, & ab Alexand. III. in cap. 1. de Clericis pugnanti. in duello, & Julius II. pro ftatu Ecclefie prohibuit in conftit. 19. apud Cherubinum tom. 1. & Leo Papa X. in Bulla, quæ incipit, quam Deo 31. & Clemens VII. & Trident. feff. 23. cap. 19. de reform. & Gregor. XIII. in Bull. in anno 1582. 72. tom. 2. prohibuit etiam, ex quibus prohibetur duellum privatim, & publicum ex quacumque caufa fufceptum, Lezzan. in verb. duell. num. 8. Tamburin. de jur. Abbat. tom. 2. difp. 13. q. 13. 11. 83. Auguft. Barbof. in summ. *decif.* Apoftolicarum, in verb. duell. collect. 269. Joannes Sanc. in felect. difp. 36. num. 5. & 6. confonet Textus in extravag. 1. de torneam.

9 Punitur verò duplici pœna. Una fpirituali, & altera temporalis. Spiritualis effe, qui ad fingulari certamen deveniunt, ipfo facto excommunicationis fententiam incurrunt, ut Trident. d. feff. 25. cap. 19. & in d. extravag. 1. de torneam. ubi duellum acceptans, ipfo facto effe excommunicatus licet pugna non fequatur. Secundò, quod fcribens provocatorios libellos, emendans, dictans, mittens, fcilicet affortans, consulens, & fimiles incurrunt eandem excommunicationem, quod etiam in Bulla Clem. VIII. habetur teffe Bord. ut eam refert Bord. mor. contrav. cap. 25. num. 46. & hoc five pugna fequatur, five non, ut ibi difponit, fic quoque duello affiftentes, & fpectatores (quos Parrinos appellant) eafdem pœnas cenfurarum incurrunt, ut in Bull. Greg. XIII. quæ incipit ad folvendum, Bord. loc. cit. n. 47. Ricc. in prax. Ecclefiaft. par. 2. refol. 179. ubi ait, hujusmodi fpectatores infamia quoque notari, quod intelligunt de illis, qui ex propofito, ad has damnatas pugnas affiftendi, fpectandique caufa accedunt, & qui in publico fpectaculo funt, nam fi aliquis cafu fortuito, vel ex occulto propficeret, talem excommunicationem non incurreret, neque mortaliter peccaret, ut bene Lefl. de juft. & jur. lib. 4. cap. 4. & de virt. temperan. cap. 11. num. 83. Imò Reges Principes, Duces, Marchiones, Comites, &c. promittentes duella fieri in eorum territoriis, neque prohibentes cum commodè poffint excommunicationem incurrunt, ut in iuribus citatis notat Vivius *decif.* 76. num. 5. & hoc non obftante confuetudine permittente in aliquo loco duella exerceri, quia talis confuetudo, tanquam peccati nutritiva fervanda non effe, c. ex parte, c. fin. de confuet. in 6. imò effe abolendam, dicit Text. in d. Can. Monom. 2. q. 4. additio ad Guidopapam d. *decif.* 617. nec duellantes (preterquam in articulo mortis) abfolvi poffunt excommunicationis cenfura ab alio, quam à Summo Pontifice, vel ejus Delegato, per Textum in d. extravag. 1. de torneam. Bord. ubi fup. num. 48. Vigore tamen Concilii poffunt Epifcopi abfolvere duellantes à tali cenfura, Bonac. difp. 2. de cenfur. q. 6. par. 2. num. 15. Tambur. de jur. Abbat. tom. 2. difp. 13. q. 13. num. 8. quod in-

relligit num. 83. refpectu principalium duellantium non verò de aliis, de quibus fuprà, quia cæteri alii poffunt abfolvi à Confeflariis Regularibus, ad notata per Lezzan. in verb. Duell. num. 13.

Tertia conclusio, duellum de fuo intrinsecè conftitutivo non effe malum, & peccaminofum, ita Tolet. lib. 5. in summ. cap. 6. Navar. in man. cap. 11. num. 39. & cap. 15. num. 9. Lanfranc. tom. 2. opusc. 5. de duell. cap. 1. num. 3. Sanch. tom. 1. in summ. lib. 2. cap. 39. Marc. Vidal. tit. de duell. inquis. 1. Joan. Caramuel. in Theol. fundament. fundamento 10. q. de honore, conclus. 3. num. 412. Barbof. in dict. cap. 1. de purgatione vulgari, & in Trid. d. feff. 25. cap. 19. num. 5. Ermandus Busembau lib. 3. Theol. mor. tract. 4. cap. 1. dub. 5. quia quidquid intrinsecè malum effe, & peccaminofum nunquam effe legitimum, quacumque caufa interveniente, fed duellum in aliquibus caufis effe licitum; ergo non effe intrinsecè malum, & peccaminofum, & licet dici foleat, quod duellum effe contra naturam; ergo intrinsecè malum, tamen refponder Vidal. inquisit. 1. num. 5. non effe contra naturam, quia natura abfolutè prohibeatur. Sed ideò dici contra naturam, quia utpotè generi humano perniciofum prohibetur a natura, ficut in fimili dicitur contra naturam, quia illud abhorret, nihilominus tamen fepiffimè licitum effe, & à Ministris iuftitiæ fit.

Neque dicas, quod legi divinæ, & humanæ contrarium effe, igitur intrinsecè effe malum. Refpondeo enim, quod illud, quod effe ex diametro contra jus divinum, & humanum abfque legitima caufa, effe intrinsecè malum, quod verò contrariatur existente iufta caufa, non ita effe, ut bene Doctores ubi fup. Quia verò duellum duplex effe, fcilicet fumitur primò, propriè. Secundò impropriè. Propriè fumitur pro pugna, & conflictu inter duos, & plures in plurimum in pari numero privata authoritate deliberata, & fponfè ftatuto loco, & tempore cum periculo occiffionis, mutilationis, vel vulneris; impropriè verò fumitur pro conflictu fimpliciter. Duellum proprium, & verum duplex effe. Decretorium, & propugnatorium, & aliud fatisfactorium. Aliud verò purgatorium criminis objecti. Aliud probatorium alicujus occultæ veritatis. Aliud decifivum alicujus litis: per confequens dico, quod nunquam effe licitum duellum proprium, & formale initum ad purgationem delicti objecti, vel ad indagandam veritatem aliquam occultam, aut ad litem, feu caufam terminandam, fed tale duellum effe letaliter peccaminofum, privativum fepulturæ Ecclefiafticæ, prohibitum ex jure, de quibus fuprà, fic etiam effe illicitum, & mortaliter peccaminofum duellum ad vindictam injuriæ fibi illatæ, quia nullus privatus fibi licitè jus dicere poteft, fed illud à iuftitiæ Ministris publicis expectare debet. Scio tamen Caramuelem in Theolog. fundament. num. 412. & num. 1581. quod omnes leges ordinantur à Republica pro hominibus fublevandis; ergo in cafibus, quod Republica juvare auctoritate publica, poterit unusquisque fua propria auctoritate defendere. Illicitum tamen femper fuit, & peccaminofum duellum proprium, & formale ad purgationem delicti objecti, vel ad indagandam veritatem aliquam, vel ad litem terminandam, ut tradunt communiter DD. cum Aug. Barbof. in cap. 1. de torneamentis, & in cap. fignificantib. de purgatione vulgari, quia duellum effe fallax, & fupertitiofum remedium ad fines illos intentos, cum innocens ita in duello mortem pati poffit, ficut alter congregiens, confonat Trid. d. feff. 25. de reform. cap. 19. fic effe illicitum, & mortaliter criminofum duellum ad vindictam injuriæ jam acceptæ initum, ut latè Vidal. de duell. inquis. 2. num. 51. quia nullus privatus fibi licitè jus dicere poteft, ut fuprà dicebamus, fic illicitum effe, & peccaminofum duellum fumptum ad oftentationem virum, aut ad delectationem, vel fpectaculum, ut latè Sanchez tom. 1. in summ. lib. 2. cap. 39. num. 12. nec licitum erit pro honore defendendo, vel pro tuendo Sanch. & Vidal. ubi fup. fcio aliquos dixiffe cum Epifcopo Salernitano tract. 4. refpons. 5. num. 16. cum Caramuel. ubi fup. num. 1593. cum Diana par. 5. tract. 13. refol. 27. licitum effe viro nobili militi, vel fimilibus pro honore defendendo duellum aggredi. Unde dicebant addentes de Marin. cap. 110. tom. 1. Duellum effe licitum duobus in cafibus, primus quorum effe, fi illud fieret ad neceffarium vitæ tutamen, putà fi Titius cum inermis effer à Sempronio ejus inimico armis decorato aggreffus, roget eum, ut ipsum quoque arma fufcipere finat, & ifto modo militatiter pugna fequatur, fecundus cafus in exiftente iufto prælio inter duos Principes, alter eorum veller bellum

- bellum in duellum resolvere, alterum ad singulare certamen provocando, quia hoc potest licite fieri, quia evitaretur majus malum sanguinolentis pugnae, ut ex Lessio, Cajetan. Sayr. & aliis dicit Niger *de laudem. tom. 9. l. 9. n. 57.* qui refert de anno 1528. hoc contigisse inter Franciscum I. Regem Gallorum, qui libellum duelli misit Carolo V. Imperatori, quod idem docet contigisse Duci Urbini Guicciardinus in historia Italiae *lib. 13.* ultra hos duos casus, nunquam hodie licitum est ad duellum pervenire, nisi in illis duobus casibus supra numeratis, adeoque Clericus
- 15 beneficiatus duellans præter censuras, quas ipse pariter incurrit amittit beneficium, illudque tanquam vacans impetrari potest, & sit inhabilis ad alia beneficia in posterum obtinenda, juxta Text. in *cap. 1. de Cler. pugn. in duell.* ubi communiter Canonistæ, & habetur in *Bull. Pii V.* quæ incipit, *contra quæ*, §. 4. Sayr. *de cens. lib. 3. cap. 31. n. 21.* Bonac. *de cens. in particul. extra Bullam Cæna, disp. 2. quæst. 3. punct. 48. propos. 3. num. 21.* quinimodò pensionarius etiam, qui ad singulare certamen pervenire non recusavit, pensionem, quam in titulum habet amittit, secus verò habens pensionem in mercedem, ut latissime probat Joannes Baptista Ciarlin. *contro. jur. lib. 1. cap. 115. per tot.* Hinc duellum initum ad totius exercitus æstimationem, vel ad consulendum honori, & famæ militum, & ad avertendam communem ignominiam, vel ad vires hostium debilitandas, & suorum militum animos corroborandos, ut bene dicunt Doctores Marcus Vidal. *de duell. inquis. l. num. 12.* cum Lezzan. *to. 2. par. 3. in verb. duell. num. 16.* Bussembau in *medul. Theolog. lib. 3. tract. 4. de 5. & 6. Decal. præcept. cap. 1. dub. 5. art. 1. resol. 4.* sicut etiam cruentum periculofum, ac justum bellum resolvitur in duellum, ne totus pereat exercitus, Barbof. in Trident. *sess. 25. de reform. cap. 19. num. 7. & 16. & in cap. 1. num. 5. de purgat. vulg.*
- 17 Quarta conclusio, si crimen duelli est occultum, & non deductum ad forum contentiosum, potest Dicoesanus reos ab excommunicatione illius causæ contracta absolvere, ita Lezzan. in *verb. duell. n. 3.* Marc. Vidal. in *q. 6. n. 5.* Joan. de la Val. in *comp. Bonac. in verb. duell. n. 15.* Dian. *p. 7. tract. 2. resol. 21. & p. 5. tract. 14. resol. 103.* Barbof. *de potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. n. 120. in cap. Porro, de Cler. pugn. in duell.* pater ex Trident. *sess. 24. cap. 6. de reform.* ubi habetur licere Episcopis in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus excepta tamen irregularitate, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, quæ facultas non est abrogata per Gregor. XIII. nec per Clem. VIII. in suis Bullis circa duella, quia nullum reperitur verbum mentionem faciens de tali revocatione, ut omnibus notum est. Concilio enim Generali ob ejus gravitatem non intelligitur derogatum, nisi de eo specialis mentio interrogatione fiat, imò putant aliqui posse Episcopos, publicos duellantes, quando per seipsos Sedem Apostolicam adire non valent ab excommunicatione contracta ob duellum absolvere, & quod de Sede Apostolica dicunt, intelligo etiam de ejus legato à latere Doctores *sup. cit.* Confessarii verò Regulares ab Ordinario per sæcularium Confessionibus accipiendis approbati bene possunt absolvere à censuris duelli, dummodo illud occultum sit, & ad forum contentiosum non deductum. Duo tamen referunt primum, quod non sit sequutus effectus pugnae. Secundò,
- 19 quod non sit publicum, nisi tamen ab Episcopo fuerit casus reservatus, ut latè Dian. *par. 5. tract. 14. resol. 58.* Bussembau in *sua Theol. mor. lib. 6. tract. 4. cap. 2. dub. 4.* dicunt alii, quod possunt hodie Regulares Confessarii ab Ordinario approbati in vim suorum privilegiorum, ubique absolvere poenitentes ab excommunicatione in causa duelli contracta, si actu ipsi non decertarunt poenitentes, etiam si crimen eorum sit publicum, ita Bonac. *de cens. disp. 2. q. 6. punct. 2. num. 13.* Laur. de Peyrin. *tom. 1. de privileg. in Constit. Julii II. §. 32. num. 64. & in tract. de subdito, tom. 1. q. 4. cap. 10. §. unico.*

DISCEPT. CCCXCII.

SUMMARIUM.

- 1 Factum proponitur ad jus cognoscendum.
3 Percussio Clerici, quando à Papa absolvatur, quando ab alio.

- 3 Excommunicatio ob manus violentas, quæ requirat.
4 Excommunicatio non incurritur ob percussione Clerici facta causa honoris.
5 Injuria verbalis, qualiter sit repellenda.
6 Percutiens Clericum tentantem pudicitiam, an sit excommunicatus.
7 Defensio cum moderatione inculpatæ tutelæ non est excommunicanda.
8 Excommunicatio ob quas circumstantias non incurritur.
9 Percussio quando dicatur gravis, quando levis.
10 Percussio animo se defendendi, quando dicatur.
11 Percussio quando sit levis secundum Novarium, & alios.
12 Percussio, de qua hic qualis dicatur.
13 Percussio non est causa excommunicationis, si sequatur à percusso.
14 Percussio non gravis, de qua in presenti.
15 Percussio mediocris, quæ dicatur.
16 Percussio levis, qualis sit.

A R G U M E N T U M.

Percussio Clerici triplex esse potest, gravis, levis, & mediocris, & quando sit Papalis, quando Episcopalis, latè demonstratur, &c.

I N J U R E

P R O

ANDREA GAGLIARDO,

Super percussione facta in personam Reverendi D. Lucæ Perrillo.

Nastarus Scriba.

Quidam Laicus egrediens è domo sua cum phiala ad emendandum vinum circa mediam horam noctis circum supponitur dixisse cuidam Sacerdoti in Platea prope dictam domum existenti: *Vieni quæ, quelle parole, che hai detto contro di me, me l'hai da far bene*, propter quæ orta fuit rixa inter eos, & quod primò dictus Sacerdos verberavit cum alapis in faciem dictum Laicum, qui repercutit Sacerdotem præbendo in fronte illi dictam phialam cum magna effusione sanguinis, qui nullam maculam, seu suffugillationem carnis ex dicto ictu reportat.

Quæritur, an possit absolvi ab Eminentissimo Archiepiscopo Neapolitano ejus ordinario?

Sed antequam deveniatur ad decisionem casus supponenda sunt aliqua, &c.

Primò, quod Regula pro arbitrando, quando percussio Clerici sit judicanda enormis, mediocris, vel levis, desumenda est à gravitate, mediocritate, aut levitate injuriæ, quæ inferitur per talem percussione, si enim inferitur injuria gravis, erit existimanda enormis, si mediocris judicanda est percussio mediocris, si levis injuria, levis etiam arbitrari debet ipsa percussio.

Fundatur regula prædicta, quia ad incurrendam hanc excommunicationem non sufficit actio violenta facta in personam Clerici, nisi dicta actio simul sit injuriosa, quod est idem quam, quod violenta manus tunc non subijciatur excommunicationi, quando non etiam est injuriosa. E. G. de injuriosè spiente in Clericum, vel in illum aquam turbidam infundente, vel pulvcrem; aut aliquo modo illum deturpante. Ita Avila *de censuris disp. 3. dub. 12. concl. 2.* Cajet. *excommunic. cap. 10. num. 3.* Suarez, & alii.

Secundò, ex dicta Regula colligitur, quod ex notorietate, & scandalo resultat major injuria.

Tertiò, quod manus violentas injiciens in Clericum ob justam defensionem, sive personæ, sive honoris, sive bonorum suorum non incurrit excommunicationem Canonis, si quis suadente, habetur expresse in *cap. si vero el. 1. & cap. ex tenore de sent. excomm.* est communis, ut testatur Chartarius *decif. 3.* Curia Archiepiscopalis Mediolanensis *num. 7.* Ratio est, quia injectio manuum prædicta debet esse suadente diabolo, & cum dolo, qualis non est, quæ fit se defendendo, seu vim repellendo, cum id sit cuique licitum de jure divino, naturali, civili, & Canonico, ut etiam colligitur ex Bonac. *tom. 3. disput. 2. quæst. 3. par. 6. sect. 4. num. 1.*

Quar-

3 Quartò quod verbales injuriæ verbis repelli debent, est legitima vindicta, quia sic repelli solent etiam apud viros honoratos, & si factis repelluntur esset excessus in defensione, cum aliter, & possint, & soleant repelli, ita Lefsius l.2. cap.9. dub.12. numer.78. Fillucius tom.2. tract.29. capit.3. numer.49. Azor. tom.3. lib.1. cap.1. quest.17. Molfes. in summa, tom.1. tract.11. c.19. n.74. Navar. c.27. numer.85.

6 Immo Molina disput.55. num.41. Avila, Suarez, & alii non excusant ab excommunicatione mulierem, vel masculum percutientes Clericum tentantem eorum pudicitiam solis verbis, nisi taliter molestus sit, ut aliter ab eo liberari mulier, vel puer non possit quam fuisse, aut verbere.

7 Quintò ad defensionem, ut adsit moderamen inculpatæ tutelæ tria debent concurrere, quæ allegantur per Gloss. magistrali in l.1. verbo moderat. C. unde vi.

Primo fiat incontinenti. Secundò paribus armis. Tertiò animo defendendi, non autem offendendi, quod tertium requisitum coincidit cum primo, quia eo ipso quod sequitur percussio incontinenti, postquam quis fuit aggressus in foro fori semper percussio præsumitur facta ad defensionem, & non ad vindictam, per allegata ab Andrea Gaillio lib.2. pract. observ. observ.110. numer.11. lib.1. de pace pub. cap.16.

8 Sextò quod circumstantiæ, quæ afferuntur à DD. in casibus dubiis deserviunt ad augendam, vel minuendam injuriam, & non solum sunt in percussione, vel læsione, ut ait Layman lib.1. tract.5. cap.5. numer.9. ad finem, sed personarum percutientis, ac percussi, loci, temporis, ac sequuti scandali.

Quæ circumstantiæ sunt conjecturæ, quibus indigemus in dubiis, & ideo quales esse debeant illæ remittantur arbitrio judicis, secundum Menochius de præsumptionibus, lib.3. præsumpt.122.

His suppositis.

9 Respondetur talem percussione factam à Laico dicto Sacerdoti, & si non excuset ab excommunicatione excusat tamen à gravitate percussione, & quod non reputetur dicta percussio gravis, ex quo fuit facta incontinenti post provocationem alaparum, quia in delictis, & si Provocatio non excuset, tamen semper provocatus mitius punitur.

10 Præsumitur enim, quod talis percutiat potius animo se defendendi ab injuria, quam animo injuriandi, ita Boscius de injuriis, numer.6. Clarus lib.5. §. injuria, numer.14. ubi Bajard. numer.64.

Immo modicus excessus inculpatæ tutelæ excusat ab excommunicatione notat Chartar. in d. decis.3. num.8.

11 Procedit dicta opinio etiam secundum mentem Navarri in manuali, cap.27. numer.92. ubi dicit, quod percussio dicitur levis, etiamsi sit facta in publico, nisi in se fuerit notabilis, & generet aliquod magnum scandalum.

12 Et quod percussio (de qua in casu nostro) non fuerit neque notabilis, scandalosa, seu notoria.

Pater ex dicendis, & ex facto, quia noctis tempore in præsentia duorum, aut trium testium tamen vicinorum, & potius ad defensionem sui honoris, pro quo licet hominem interficere.

Immo si aliquis à Presbytero provocatus illum repercutiat leviter nullum scandalum oriri dixit Genuensis in praxi Archiepiscopali Neapolitana c.80. numer.3.

13 Confirmatur per eandem Curiam A. Neapolitanam, in qua fuit resolutum nullam excommunicationem contraxisse quemdam Laicum, qui ob provocationem sibi factam à Clerico, eundem Clericum percussit teste Riccio in 2. part. decisionum, decis.16. num.15.

Neque dicitur notabilis, ex quo fuerit magna effusio sanguinis, prout deposuit unus tamen testis, quia ad constituendam gravem, vel mediocrem percussione non est necessaria multa effusio sanguinis, quod patet non solum ex extravaganti perfectis citata per Navarrum ubi supra. Sed etiam ex eo, quod potest intervenire homicidium absque aliqua effusione sanguinis, puta per Venenum, vel strangulationem, Reginald. lib.1. numer.140.

14 Sanguis enim aliquando pervenit per accidens, quia fit in loco ubi facile fluit, hoc est in naso, vel in Venula aliqua (prout fuit in casu mortuo.)

Nam lex respicit id, quod pro se, non quod per accidens, ergo non obstat effusio prædicta.

Igitur cum percussio casus propositi non sit gravis ex gravi injuria, vel cicatricis, vel maculæ in personam Sacerdotis.

Caponi Discept. Tom. V.

Neque mediocris, quam Bonacina tom.3. disp.2. quest.3. 15 part.6. sect.5. numer.8. vers. mediocris, Afferit esse illam, quæ dens extrahitur, vel capillorum copia esset avulsa, vel sugillatio ex percussione essent relicta.

Ergo judicanda est levis; attenta maxime causa provocationis, aut saltem honoris, cum Laicus receperit plures alapas, cum verberationibus, & effusione sanguinis, ob quod ad sui defensionem potius præsumatur percussione prædictam fuisse, quod ad injuriam.

Et attentis etiam aliis circumstantiis, quas considerare debet Prudens iudex, qualis est Dominus meus Generalis Vicarius Neapolitanus, cujus iudicio remitto, &c.

DISCEPTATIO CCCXCIII.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur disputanda.
- 2 Advocatus consulens clientulo, ut non acquirat in præjudicium creditorum peccat mortaliter.
- 3 Advocatus consulens proponi actionem tenetur ad restitutionem.
- 4 Debitor in satisfactione facienda debet sequi opinionem Theologorum non juristarum.
- 5 Mulier contrahens contra formam statuti, peccat mortaliter, & quando.
- 6 Macedoniani exceptio an, & quando possit opponi in conscientia.
- 7 Aedificium in præjudicium vicini qualiter possit fieri, & quando.
- 8 Debitor in foro externo potest nolle acquirere in præjudicium creditorum.
- 9 Debitor nolens acquirere in præjudicium creditorum peccat mortaliter.
- 10 Peccato mortali implicatus stare dicitur in dedecore.
- 11 Possessio cum dolo qualiter noceat.
- 12 Dolus arguitur ex qualitate temporis.
- 13 Debitor repudians hereditatem post decoctionem non valet repudiatio.
- 14 Repudiatio quando dicatur facta cum dolo.
- 15 Dolus arguitur ex qualitate persone.
- 16 Repudiatio, vel declaratio nolle acquirere post graduationem facta, dicitur in fraudem.
- 17 Fraus qualiter probetur in alienatione.
- 18 Dolus arguitur etiam ex malo affectu.
- 19 Dolus arguitur ex nimia liberalitate.
- 20 Perjurium contrahit, qui reddit se inhabilem ad satisfactionem creditoribus.
- 21 Repudiationem debitoris acceptans quando peccet, & teneatur restituere.
- 22 Indices non tenentur judicare secundum Textum in leg. qui autem 6. ff. quæ in fraud. creditorum.
- 23 Interpretatio legum fieri debet secundum intellectum animæ favorabilem.
- 24 Lex injusta non est, nec legis nomen habere dicitur.
- 25 Textus in l. qui autem 6. ff. de his quæ in fraud. creditor. est correctus secundum Canones.
- 26 Aequitas quem effectum producat.
- 27 Aequitas dicitur jus humanum, & quid operetur.
- 28 Sacrum Consilium Neapolitanum, & supremum Præfatum Prætorii, quam habeat auctoritatem.
- 29 Sacrum Consilium, & alia Tribunalia suprema possunt judicare in conscientia.
- 30 Rota Romana judicavit contra Francum decis.101.
- 31 Jus adeundi an possit præscribi.
- 32 Textus in l. qui autem non procedit contra creditores ex causa onerosa.
- 33 Textus in l. qui autem, non procedit quando fieret declaratio in favorem conjunctæ persone.
- 34 Textus in d. l. qui autem, non procedit quando debitor jus acquisitum habuit ex condicione, & num. seq.
- 35 Hereditas quid contineat, & quæ jura.
- 36 Consuetudines Civitatis Neapolis sunt pacta Civium.
- 37 Debitor repudiat in præjudicium creditorum, si non adierit.
- 38 Debitor an possit repudiare in præjudicium Fisci creditoris.

- 39 *Heres debitoris an possit repudiare in præjudicium creditoris.*
- 40 *Textus in leg. liberto, ff. de bonis libertorum, explicatur.*
- 41 *Repudiatio post aditam hereditatem non valet, quia præjudicat juri quaesito.*
- 42 *Dotis constitutio potest fieri cum pacto reversivo.*
- 43 *Prohibitio alienandi potest à Patre fieri in legitima filii usque ad certum tempus.*
- 44 *Legitima onus quando valeat, & quando rejiciatur.*
- 45 *Filius approbando onus in legitima præjudicat creditoribus.*
- 46 *Approbatio oneris in legitima quibus modis fieri possit.*
- 47 *Approbatio oneris in legitima, an residuum debeat sine onere.*
- 48 *Legitima quando possit à filio repudiari in præjudicium creditorum.*
- 49 *Dispositio de novem partibus prohibita Neapoli, an se habeat sicut in legitima.*
- 50 *Filius acceptando onus in legitima Patris sibi debita, an præjudicet matri suæ quoad legitimam eidem debitam.*
- 51 *Legitima onus an possit transmitti ad heredes quoad jus rejiciendi.*
- 52 *Legitima onus à quibus possit impugnari.*
- 53 *Legitima onus rejici potest à solo filio.*
- 54 *Legitima onus qualiter detrahatur ipso jure.*
- 55 *Regens Kovitus cons. 95. tom. 1. adducitur, & explicatur.*
- 56 *Fructus percepti an imputentur in bonis antiquis, si testator id dicat.*
- 57 *Fructus sine voluntate testatoris non imputantur in medietatem aliorum bonorum, &c.*
- 58 *Fructus percepti non imputantur in sortem in filiis primi gradus.*
- 59 *Decisio S. C. apud Giptium decis. 34. num. 16. adducitur, & explicatur.*
- 60 *Creditorum non possunt obligare debitorem ad acquirendum.*
- 61 *Renunciatio in fraudem facta rescinditur in casu adducto.*
- 62 *Debitor ex lege Iustitiæ tenetur adhibere media pro solutione faciendâ.*
- 63 *Decisio punctualis assertur pro repudiationis validitate, & quando.*
- 64 *Textus in leg. cum Patronus, Cod. de jur. delib. explicatur.*
- 65 *Textus in l. finali, §. 1. Cod. de bonis quæ liberis, explicatur.*
- 66 *Debitor obligatus ad finem, tenetur in foro conscientie ad media.*
- 67 *Libertus, vel ejus heres quando teneatur ad lucrum acquirendum, &c.*
- 68 *Debitorem etiam in conscientia posse inquirere in præjudicium creditorum, quis dicatur.*
- 69 *Casus singularis adducitur à Caramuele ad præsentem materiam.*
- 70 *Litteræ Regiæ pro repudiatione in præjudicium creditorum, quomodo in Gallia exprimuntur.*
- 71 *Debitorem cooperantes alii ad præjudicium creditores peccant, & tenentur ad restitutionem.*
- 72 *Debitor decoctus an possit renunciare hereditatem, &c.*
- 73 *Filius debitor an possit repudiare in præjudicium Fisci.*
- 74 *Debitor non potest cogi ad acquirendum favore pie causæ.*
- 75 *Repudiatio simulata non est admittenda, & qualiter dicatur simulata.*
- 76 *Repudiatio in præjudicium creditorum valet interdum in conscientia.*
- 77 *Frater an, & quando possit admittere sororem ad successionem, paragium, &c.*
- 78 *Debitor an possit pacisci cum creditore, ut præferatur in querendis aliis creditoribus anterioribus.*
- 79 *Renunciatio hereditatis dupliciter fieri potest, & quando in præjudicium dicatur.*
- 80 *Maritus an possit repudiare lucrum dotis mariti in*

- præjudicium creditorum.*
- 81 *Donatarius, vel renunciarius conditionalis, an possit remittere in præjudicium creditorum.*
- 82 *Repudiatio, vel renunciatio in præjudicium creditorum, quando possit fieri.*
- 83 *Repudiatio juris quaesiti, & incorporati non valet.*
- 84 *Actus quando occultatur in alium actum.*
- 85 *Renunciatio quando possit fieri proximo successori.*
- 86 *Hereditas, quæ stat sub iudice, an possit renunciari, & quando.*
- 87 *Debitor potest pacisci cum creditoribus, ut præferatur creditor in querendis in præjudicium creditoris anterioris.*
- 88 *Heres gravatus an possit ante tempus restituere in præjudicium creditorum suorum.*
- 89 *Repudiatio, & ante tempus restitutio si fiat ab herede, qualiter creditoribus fieri possit præjudicium.*
- 90 *Renunciatio majoratus quando possit fieri in præjudicium creditorum.*
- 91 *Pater si onus apponat in legitima filii an creditores præjudicentur, & quando possit tale onus apponi.*
- 92 *Pater si filio concedat licentiam disponendi, an intelligatur sibi præjudicasse in legitimam.*

ARGUMENTUM.

Textus in leg. qui autem 6. ff. de his quæ in fraud. creditor. an jure canonico, & in foro conscientie locum habeat, & Advocati consulentes secundum ea, an peccent mortaliter, & an sequi debemus opinionem Theologorum, an Civilistarum in materia restitutionis, & an mulier contrahens contra formam statuti peccet, & Macedoniani exceptio in foro conscientie procedat, & quando. Debitorem in fraudem creditorum renunciantem, probari multipliciter posse, at dolum, & fraudem argui multipliciter. Judices non tenentur judicare secundum l. qui autem, sed secundum æquitatem, præsertim si judicentur ex æquitate, & in foro magni Præfecti Prætorii. Decisio de Franchis 101. reprobat à Sac. Rota Romana: Neque textus in dict. l. qui autem, procedit quando fit renunciatio in favorem conjunctæ personæ Fisci, vel creditorum ex causa onerosa, legitima, vel onus ipsius an possit admitti in præjudicium creditoris, & quid in novem partibus vigore consuetudinis Neapolitanæ debitis. Legitimæ onus an possit à quo peti, ut rejiciatur, & quid à creditoribus filii fructus qualiter in legitimam imputentur, & Roviti consil. 95. tom. 1. adducitur, & explicatur. Repudiatio simulata non valet in præjudicium creditorum, & an maritus possit repudiare lucrum dotis mariti in præjudicium creditorum, & ante tempus hæres an possit restituere hereditatem, legatum, vel donationem in præjudicium creditorum, quoad interesse, & fructus, quos possent consequi.

JURIS RESPONSUM,

P R O

Intelligentia Textus in leg. qui autem 6. ff. quæ in fraudem credit. cum concordantibus, & ad facta singularia refertur ad intelligentiam Domini de Franchis decis. 101.

Supponitur in facto, quod hæres quondam Antonii Senfalis creditores quondam Julii Baronis Patris, & Aloysii filii, in maxima pecuniarum quantitate, causa tum capitalis, tum etiam tertiarum, & interesse ipsarum, vigore publicorum instrumentorum, Regiis assensibus roboratorum, petierunt in S. C. sibi ipsis satisfieri de dictis quan-

quantitatibus super bonis feudalibus, & burgenfaticis dictorum Patris, & filii, & invenerunt dictum Aloysium repudiasset hereditatem sibi delatam ejus Matris, mediante Procuratore ipsius ad hoc in specie constituto, ac etiam declarasse se nolle acquirere dotes quondam violentis Baronis ejus Sororis utrinque conjunctæ dotatæ à dicto quondam Julio Patre, nec etiam uti agnatum voluisse acquirere portionem sibi tangentem, vigore consuetudinis hujus civitatis, prout publico instrumento declaravit sub die 1. Februarii 1651. ut in processu parvo inter Beatricem, & Eleonoram Baronem cum Alphonso Filomarino Juniore, & totum id egit dictus Antonius animo fraudandi suos creditores, cum ejus Patrimonium non sufficeret ad illis satisfaciendum, quod minimè per ipsum Antonium potuisse fieri, clarissimè demonstro.

Primò enim firmiter assero, advocatos consulentes debitoribus, ut repudient, & faciant similes declarationes nolle acquirere, teneri creditoribus restituere ea debita, quoniam injustum fuit eorum consilium, & sic in consulendo peccant mortaliter, ut advertit Gratianus *discept. forens. tom. 2. capit. 271. numer. 26.* nam ex eorum consilio debitores efficiuntur impotentes ad solvendum, quod ante eum consideravit Sanchez *lib. 6. de matrim. disput. 4. de donation. inter Conjuges, numer. 9.* sequitur Franciscus de Petris *conf. 59. numer. 15.* & refert D. Regens Capycius Latro *decis. 8. numer. 13. & 14. lib. 1.* & ratio est, quia malè, & iniquè consulens tenetur ad quantum interest, ut probat Speculator *de requisitis Consilii, numer. 50.* & sic consulens efficaciter, ita quòd ex tali consilio quis ad perpetrandam actionem injustam moveatur, & effectualiter sequatur (ut in casu proposito) tenetur ad restitutionem, secus si non sequatur effectus, licet mortaliter peccaverit, ut testatur, & affirmat summa Armilla *in verbo restitutio, numer. 50.* & propterea D. Capycius Latro *dict. decis. 8. numer. 13.* admonet judices, ne sint proclives ad admittendas tales repudiationes in damnum creditorum, nam licet id liceat in foro exteriori, ut infra dicemus, tamen in foro conscientie lethaliter peccat, repudiatus hæreditatem, & similia, ut ex Sanchez, Molina, & Gratiano probat Capycius Latro, & advertit ne Causidici, & Advocati consulant debitoribus, ut repudient hæreditatem, quia peccarent, quòd etiam voluit Franciscus de Petris *conf. 59. numer. 15.* quem sequitur D. Carlevalius Jurisconsultus clarissimus, ac Theologus doctissimus *in tract. de Iudiciis, lib. 1. tit. 3. disput. 25. numer. 16. & 19. tom. 1.* quem tamen impugnat D. Pratus *centuria 1. observat. 16. per totam,* ubi confirmando quæ dixerat *lib. 1. discept. forens. cap. 34. numer. 39. & 40.* satis invehit contra Molinam, & Sanchez, & tamen Theologis magis credendum est in materia peccati, quam Doctoribus Cæsareis, propterea dixit Ala *in tract. de Advocato, & causidico Christiano part. 1. quæst. 51.* quando debitor non potest omnibus creditoribus satisfacere, non exquirat opiniones legistarum, sed Theologorum, ut etiam in simili dicit Capycius Latro *decis. 7. numer. 29. in fine,* & sic opinio D. Prati tuta non videtur, tum quia si mulier contrahat sine solemnitatibus statutis de Jure civili nulliter contrahit, tamen in foro conscientie non attenditur lex positiva, & sic quando mulier non læditur ex dicto contractu, tenetur illum observare, & Advocatus aliter consulens peccat, ut optimè probat Ala *dicto tract. quæst. 67. part. 1.* tum quia filiufamilias, quando accipit pecuniam mutuo, potest se tueri exceptione S.C. Macedoniani à Jure civili introducta, *l. 1. & tototitulu, ff. & Cod. ad Macedon.* sed si pecunia mutuatæ vera sit conversa in utilitatem filii familias, non potest sine peccato proponere dictam exceptionem, Guttierrez *de juram. confirmat. cap. 44. numer. 6.* Antonius Gomez *in l. 3. Tauri, numer. 124.* Azorius *part. 3. lib. 7. cap. 3.* & per hoc Advocatus consulens, ut illam proponat, peccat, sicut Procurator, qui illam proponit, Ala *dict. tract. part. 2. quæst. 26.* ubi communiter DD. tum quia potest in suo solo quis ædificare, & in alium extollere usque ad cælum, *l. alius, Cod. de servit. & aqua,* etiam si lumen vicini officiat, *leg. Proculus, ff. de damno infecto,* Capycius Latro *decis. 50.* tamen peccaret Advocatus, si patrocinium præstat, ædificare volenti, ut vicino noceat, ut benè probat Ala *dict. part. 2. quæst. 73.* & sic quamvis lege civili permittente prædicta facere possit, non tamen in foro conscientie poterit consulere, quia in materia conscientie magis certa, & tutior via est eligenda, *cap. juvenis 3. de sponsalibus, Surdus de alimentis tit. 8. privileg. 88. numer. 3.*

Caponi Discept. Tom. V.

Probatur secundo, quia firmiter dicendum est D. Antonium in foro externo potuisset repudiare, renunciare, ac non acquirere per Textum *in l. qui autem, Cod. de his quæ in fraud. creditorum, & l. non fraudantur 177. ff. de regul. juris. l. 1. §. utrum, ff. si quis in fraudem patroni, l. cum quidam, ff. de Iure fisci, & facit regul. Textus in l. alienationis, ff. de verb. signific. l. cum alienat. ff. de reg. juris litem, §. potest, ff. de alien. judicii mut. causa facta, l. profectitia, §. si Pater, ff. de jur. dotum, l. nemo, §. 1. ff. pro socio, l. 1. §. si quis 51. ff. de collat. bonorum, leg. sponsus, §. si maritus, ff. de donat. inter virum, & uxorem, ideoque cessat edictum Prætoris de revocandis his, quæ in fraudem creditorum facta sunt, de quo *in l. 1. ff. eodem titulo,* & propterea Præses de Franchis, quem appellat J.C. eruditum Menochius *lib. 2. præsumpt. 50. numer. 18.* & eruditissimum vocat præsumpt. 10. numer. 24. & præsumpt. 121. numer. 15. *in fine,* & præsumpt. 139. numer. 15. lib. 3. & præsumpt. 99. numer. 2. *in fine lib. 4.* latè tractantem *decis. 101.* hunc articulum sub numer. 32. decisum refert per S.C. potuisse debitorem repudiare hæreditatem non aditam in præjudicium ejus creditorum hypothecariorum, qui agebant jure assistendi, de qua decisione meminit Capycius Latro *decis. 8. numer. 1. & decis. 34. numer. 11. & decis. 117. numer. 7.* & Thorus in compendio par. 1. *in verbo debitor an possit,* & lato calamo id prosequitur Dominus Pratus *observat. 15. centuria 1. præct. observat.* ac decisum pariter refert Vesselbechius *conf. 17. lib. 2.* sequitur Galleratus *tom. 1. cap. 2. numer. 51. lib. 1.* Marta *de success. legal. part. 4. quæst. 14. art. 1. numer. 50.* & Larrea *decis. Granatens. 10. numer. 46.* Giurba *ad consuetudines Messanae cap. 50. glossa 8. part. 1. numer. 5.* & latissimè Castillus *lib. 50. Castros part. 2. capit. 112. numer. 31. cum sequentibus,* & Textus *in d. leg. qui autem,* non procedit in legitima, sed etiam in portione debita vigore consuetudinis Neapolitanæ, ut ait D. Pratus *ibi numer. 7. 8. & 9.* & ante ipsum D. Consiliarius Arias de Mesa *var. cap. 42. numer. 22.* ubi etiam decisum refert per S.C. & in causa creditorum Vincentii Bombini refert D. Provenzalis *observ. 26. numer. 7. de success. ab intestato.**

Hoc tamen in foro conscientie repudiatis, ac renuncians, & nolens acquirere peccat mortaliter, ut ait Molina *de justitia, tract. 1. disput. 436.* & latè Sanchez, ubi supra, *numer. 9.* & post ipsum Gratianum ubi supra, & Capyc. Latro *d. decis. 8. numer. 13.* & cum aliis apud Carlevalium citatis, & qui est in peccato mortali absque dedecore non existit *cap. faciat 23. quæst. 2.* & optimè considerat Marta *in summa successione legalis, part. 3. quæst. 13. artic. 20. numer. 13. & 14.* D. Pratus *observat. 1. numer. 41.* nam debitor non acquirendo fraudem facit suis creditoribus per Textum *in l. in fraudem 45. in principio, ff. de Iure fisci,* ubi in fraudem Fisci, non solum per donationem, sed quocumque modo res alienatæ revocantur, idemque juris etiam non quaratur, æque enim in omnibus fraus punitur, & confirmat Ulpianus *in l. sed & si lege 28. §. perinde, ff. de petit. heredit. ubi si, qui dolo fecit, quominus possideret, uti possessor condemnatur accipiens, siue dolo deserit possidere, siue dolo possessionem noluerit admittere, & in l. 2. §. sed & si quid, ff. de hereditate, vel actione vendita, l. 1. §. sane, & §. ultimo, l. si quis 14. ff. si quis omiſsa causa testamenti, cum aliis adductis per Carlev. *disp. 25. numer. 4.**

Arguitur autem dolus ex qualitate temporis, *leg. si mandavero 22. in fine, ff. mandati, leg. si quis inficiatur 13. ff. depositi,* ergo quia in præsentem Aloysius longo tempore post contracta debita fecit talem declarationem se nolle acquirere quamvis mole gravatus creditorum, datisque contractibus pro rescissis, conditionem mutaverit, ergo non poterit repudiare hæreditatem, nec declarare potuit, nolle acquirere, cum quo mortuo censeatur, & non habeat, nec nolle, nec velle, ut benè Salgatus *in labyrinth. creditorum, part. 1. c. 28. numer. 2. & 3.*

Neque esset imponere os in Cælum asserere Textum *in dict. leg. qui autem 6. cum similibus* non procedere, quando quis post decoctionem repudiat hæreditatem, & declarat nolle acquirere, quia hoc casu evidenter adest animus fraudandi creditores, nam fraudatores sunt vasa pessima, *Esdræ cap. 32.* & quodcumque fraudis causa gestum est, revocari debet, *leg. 1. vers. hæc verba, ff. quæ in fraudem creditorum,* & sic detegitur talis malus animus, quod à lege permitti non debet, quæ est sanctio sancta, *Gloss. in §. lex est, Instit. de jure natur. gentium, & civili,* tanto magis quia fuit datus Curator Patrimonio Aloysii, & ordinata graduatio, ac omnium ejus bonorum venditio, & sic omnia ejus bona, jura, & actiones pervenerunt in posse judicis, ergo dum

- repudiavit, liquidò constat id fecisse in fraudem creditorum, ergo actus, qui sine fraude fieri non potest, non subsistit in fraudem alicujus, *leg. Titius 54. ff. ad Senatus Consult. Trebell. cap. Beneficium si de fundo fuerit controversia*, ergo talis repudiatio, & declaratio ipsius Aloysii debet æquè revocari, sicuti si revocaretur ipsa donatio, *lib. 1. §. ult. ff. quæ in fraudem creditorum, l. 1. & tot. tit. C. de revoc. his, &c.* quod considerat Salgatus ubi supra *part. 2. capit. 14. numer. 69.* & licet idem Salgatus *sub num. 118.* conetur probare, id procedere quando debitor alienat bona sua, quæ sita, & in suo patrimonio radicata, non autem quando non vult acquirere ex dict. *l. qui autem*, tamen Salgadi responsio non enervat fraudem, & malum animum fraudandi creditores, ut supra probavimus, & infra probabimus hæreditatem Aloysii, & dotes maternas fuisse ab eodem acquisitas, cum bona fides hoc non patiatur, quod ipsum dicimus in instrumento facto per decoctum, quod creditoribus non præjudicat, nec aliquid damnum eis infert, quia censetur factum in fraudem ipsorum, ut latè exornat Barzius in *consil. 119. num. 27. & 28.* cum aliis allegatis per Salgatum *part. 3. cap. 13. num. 20.*
- 15 Arguitur etiam dolus ex qualitate personæ, *l. vidua 18. Cod. de nuptiis, l. 1. ubi Pupilli educari debet, & in Auth. quibuscumque, Cod. de sacros. Eccles.* Baldus in *l. cum allegas opposit. 3. Cod. de usuris*, & declarat Decius in *cap. si autem, num. 13. & 14. de rescriptis*, sed considerata persona ipsius Aloysii est decocta, & desperata fortunæ, à quo omne malum potest expectari, ut creditores frustrentur, quæ decoctio non processit ex aliquo infortunio, sed ex malo habitu ipsius Aloysii, & propterea potest dici famosus latro secundum Joseph Sesse *decis. 102.* & propter talem fraudulentum habitum ipso jure est privatus administratione suorum bonorum, & est inhabilis ad velle, & nolle, ut notat Soccinus *consil. 78. num. 2. vol. 4.* Additio ad Gizzarellum *decis. 80. numer. 8.* si verò respiciamus personas, quibus bona repudiata, & renunciata acquirerentur, sunt ejus sorores, quibus ex aliqua utilitate se benevolum præbere voluit, in tam grande præjudicium creditorum; nam fraus, & dolus per præsumptiones probatur, & propicius conjecturis arguitur, *l. dolum, Cod. de dolo, l. dolum, ff. eodem*, secundum Glossam in *capit. finali in verbo conjecturas de renunciat. in 6. Corneus consil. 166. num. 3. & consil. 221. num. 18. volum. 2.* cum aliis adductis per Straccam in *decis. Rotæ Genue 3. numer. 27.* & eo magis dolus præsumitur, quia hujusmodi repudiatio, & declaratio noluisse acquirere, fuit interposita post effectam graduationem, & ordinatam venditionem omnium bonorum, ut in simili dicit Bart. *de alienatione facta post motam litem*, ut præsumatur dolo facta in *l. qui perjurio 37. ff. de rei vendicat.* & refert Cephalus *consil. 64. numer. 19. lib. 1.* & dolus, ut supra diximus, conjecturis, & præsumptionibus probatur, *dict. l. dolum 6. l. non omnes 5. §. à Barbatis, ff. de re militari*, Paulus de Castro in *leg. quod Nerva 32. ff. de positi*, Alexander *consil. 190. numer. 8. lib. 7.* Mascardus de *probat. conclus. 530.* Menochius *lib. 5. præsumpt. 3. numer. 41.* sicut etiam conjecturis probatur fraus, Ancharanus *consil. 388. num. 3.* Cravetta *consil. 100. numer. 3.* & ibidem Menochius *numer. 43.* inter quas conjecturas est illa, quando quis operatur, & facit id, quod sibi non prodest, & alteri nocet, *leg. 2. §. item Varus, ff. de aqua pluviaria arcenda*, Menochius *consil. 62. numer. 16. vol. 1.* Carlevalius ubi supra, *numer. 12. in fine*, & plures refert D. Franciscus Salgatus *part. 2. cap. 50. num. 10.* & ratio est, nam alteri nocendo absque suo commodò, & utilitate, legem offendit naturalem, ut testatur Menochius ubi supra, *numer. 97.* quod potest in casu nostro considerari, dum Aloysius sic repudiavit, & nolens acquirere, nullum sibi commodum affert, & nocet suis creditoribus.
- 18 Arguitur etiam dolus ex malo effectu, qui subsequitur, ut docuit Baldus in *l. 1. ad finem, Cod. si quis omissa causa testamenti*, & sequitur Cravetta *consil. 282. numer. 8. vers. 3.* Menochius ubi supra, *numer. 99.* at in casu nostro malus subsequitur effectus: nam per talem repudiationem, & non acquisitionem quamplures creditores fraudantur, & non possunt eorum credita assequi.
- Alia est conjectura doli, quia talis Aloysius non facit ea, ad quæ scit se teneri, *leg. dolus 44. ff. mandati*, Romanus *consil. 19. numer. 3.* Merlinus *controv. forens. tom. 1. cap. 57. numer. 14.* Aloysius enim sciebat se teneri suis creditoribus, & tamen non vult acquirere, sed repudiavit hæreditatem sibi obventam, ac dotes ejus sororis; ergo arguitur dolus, qui multo magis arguitur ex nimio excessu, ad notata per Bartolum in *leg. omnes 17. §. Lucius, num. 2. ff. de his, quæ in fraudem credit.* quia nimius sequitur excessus ex talibus repudiationibus, & renuntiationibus factis per Aloysium, quia si non repudiasset, neque declarasset se noluisse acquirere augetur ejus patrimonium, ultra quindecim mille ducatos, ex nimia enim liberalitate fraus præsumitur, Baldus in *l. eam quam, col. 15. Cod. de fideicommiss.* immò præsumitur collusio cum dictis ejus sororibus: nam qui non habet, de facili colludit, *l. 3. in principio, ff. de testibus*, ergo si Doctores communiter concludunt duas sufficere conjecturas, ad probandum dolum, & fraudem, ut latè probat Menochius *dict. præsumpt. 3. num. 44.* quanto magis in casu nostro, ubi tot adstant conjecturæ, si adest in eo dolus, & fraus; ergo deliquit, cum dolus contineat in se delictum, *l. 1. §. nunc tractemus, vers. planè, ff. de tutelis*, Rebuffus de *restitut. Rebuffus tom. 1. art. 1. gloss. 7. & 8.* Philippus Testus alleg. *14. numer. 188.*
- Probatur tertio, quia iste Aloysius sic repudiavit, & declarans nolle acquirere efficitur inhabilis ad satisfaciendum creditoribus, sit perjurus: nam in instrumentis factis in beneficium suorum creditorum, juravit se soluturum eis; ergo si fiat impotens sua culpa, & voluntariè, non solvit eisdem, ergo est perjurus, juxta Textum in *cap. querelam 10. de jurejurando*, & perjurium est majus delictum homicidio, & adulterio, *cap. ille 22. quest. 5.* Abbas in *cap. finali, numer. 6. de tempor. ordinat.* & perjurus peccat mortaliter, ex eo quia Deo injuriam facit, & non observat præceptum datum ab ipso Deo, *Levitic. 19. ibi* (non perjurabis in nomine meo) & notat Armilla in *princip. de juramento, numer. 14.* & facit etiam iste Aloysius contra illud præceptum naturale: Quod tibi non vis, alteri ne feceris *cap. 1. 1. dist. & tandem non observat præceptum divinum*, quo præcipit, dicens, Declina à malo, & fac bonum, *Psalmo 33. ibi*: Benedicam Domino in omni tempore, & declinat ipse à bono, & facit malum non solvendo debita jurata, quod malum est; ergo non potuit in foro Poli, & conscientie repudiare hæreditatem Matris, & non acquirere dotes ejus sororis, & portionem sibi tangentem de jure consuetudinario.
- Probatur quarto, quia tales sorores Aloysii adeuntes hæreditatem Matris, stante repudiatione Aloysii fratris, & acquirentes dotes violentis earum sororis mortuæ abique filiis ob declarationem ab eo factam nunquam voluisse acquirere, ac portionem debitam ex consuetudine, peccant etiam mortaliter, tum quia agunt contra naturale præceptum, quod nemo debet locupletari cum aliena jactura, *leg. nam hoc natura 15. ff. de condit. indebiti*, ut effect in casu nostro, ubi creditores amitterent eorum credita, & sorores illa acquirerent consilæ auctoritate Textus in *d. leg. qui autem 6.* nec est tantum tribuendum ipsi legi, & cum damno ipsorum creditorum: nam sorores illæ locupletarentur, etenim summum jus, est supra injuria, ac nonnunquam sub nimia juriurii subtilitate perniciosè erratur, *l. si servum 91. §. sequitur, ff. de verb. oblig.* ut in simili dixit Thesaurus *decis. 226. num. 4.* tum quia agere dicuntur contra illud naturale præceptum supra consideratum, possum in *dict. capit. 1. 1. dist. ibi*: Quod tibi vis fieri, mihi fac, quod non tibi, noli, si potes in terris vivere jure Poli, *Glossa in c. 1. de summa Trinitate, & fide Cathol.* & tandem non paritur æquitas, quod jura alterius lædantur, ut notabiliter dixit Bart. in *extravaganti ad reprimendum, in verbo, Videbitur circa finem*, adductus ab Afflicto *decis. 361. numer. 37.* læderentur enim jura creditorum, quia amitterent eorum credita, quod nullo pacto est dicendum.
- Probatur quinto, quia Domini judicantes non tenentur observare Textum in *dict. l. qui autem 6.* & jura supra adducta, ac relata per Carlevalium *disput. 25. num. 2.* per Arias de Mesa *lib. 2. variarum capit. 41. numer. 1. & 2.* & per Capyc. *Latro decis. 34. numer. 1.* nam si judicarent secundum illa jura, præberent ansam delinquendi, aperirent viam perjurii, & damnum afferrent ipsius creditoribus, & quamvis idem Arias de Mesa ubi supra, *numer. 27.* dicat eundem Carlevalium non potuisse aliis Dominis Regis Consiliariis Collegiis hanc veritatem persuadere, tamen Regens Capycius *Latro decis. 8. numer. 12. lib. 1. vers. Et ego*, admonet Judices ne sint proclives ad admittendas hujusmodi repudiationes, & declarationes in damnum creditorum, quia & si locus sit repudiationi in foro exteriori, tamen in foro conscientie peccat taliter repudiavit, ut supra

- supra probatum est, unde per sententias approbantes tales repudiationes maximum detrimentum affertur animæ, quæ cunctis rebus est præferenda *cap. cum infirmitas 13. de penitent. & remission. leg. sancimus 17. Cod. de sacros. Ecclesiis* Rolandus à Valle *consil. 69. numer. 29. consil. 98. numer. 33. volum. 1. & consil. 70. numer. 35. colum. 2.* cum in legum interpretationibus potius debet capi intellectus pejor si sit, quam anima securior, *capit. juvenis, de sponsalibus*, & meminit Decius in *capit. 1. de officio delegati, num. 29. capit. Pastoralis, & verum de appellat. numer. 13.* ubi ait, quod quando vertitur animæ periculum, tutior via eligi debet, & Textus in *dist. 1. qui autem*, sapit manifestam iniquitatem, cum sit nutritiva peccati, ut supra probavimus, & lex, quæ inducit peccatum est abolenda, & cassanda, & est ipso jure nulla, quia de legis substantia est, ut sit justa, & honesta, ut dicit Textus in *capit. erit autem lex, 4. dist.* lex namque injusta, & iniqua lex non est, nec fuit, nec legis nomen, ac vim habere debet, immò, absque temporum mutatione tollenda venit, ut docet Covarruv. in *capit. Alma mater, in principio, de sentent. excommunic. vers. 2.* ibidem objicitur, ubi refert primos legum latores quandoque imprudentes extitisse, & propterea experientia docet, plurimas antiquas leges horrendas mutatas fuisse, cum maxima Reipublicæ utilitate, ut latius notat Aristoteles *lib. 1. Polit. cap. 6.* citatus à Covarruv. ubi supra, & lex etiam justa potest per tempora justè mutari, ut justè regatur populus, & testatur Divus Augustinus *lib. 1. de libero arbitrio, cap. 6.* & Ulpianus, qui *dist. 1. qui autem promulgavit*, convincitur errasse potius, quam legem condidisse, per Textum in *capit. sunt quidam 25. quest. 1.* nec tali legi debent subditi parere, quod procedit etiam totalis lex continere peccatum veniale, argumento Textus in *capit. 2. de pactis, in 6. cum sua Glossa*, ut bene Abbas in *capit. finali, de præscript.* idèd dicit in simili, idem Abbas in *capit. filius noster, num. 3. de testam.* quod lex Civilis, quæ non est fundata super æquitatem naturali, & fovet rigorem quandam non sit servanda licèt expressè non reprobetur à jure Canonico.
- Et posset dici Textum in *d. leg. qui autem*, correctum esse per jus Canonicum, scilicet auctoritate Concilii Magni Lateranensis, ibi cum generaliter sit omni Constitutioni, acque consuetudini derogatum, quæ absque peccato mortali, non possunt observari, & facit Textus in *capit. dilecti, de judic.* quod latius probari potest ex dictis per Imperatorem Justinianum in *l. 1. §. cum itaque, Cod. de veteri jure enucleando*, ubi loquendo de legum auctoritate ait, quod nihil tam studiosum in omnibus rebus inveniat, quam legum authoritas, quæ & divinas, & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatem expellit, iudices namque semper præ oculis æquitatem habere debent, *vulgata l. quod si Ephesi 3. ff. de eo, quod certo loco, cap. 1. 4. quest. 4. cap. omnis qui 45. dist.* cum aliis adductis per Marsilium *singulari 660.*
- hoc enim facit æquitas, ut ne cui plus, ne cui minus, sed suum cuique tribuatur pro nostra, personarumque ratione, & dignitate secundum Comanum *lib. 5. comment. in tit. de æquitate, numer. 1.* cum nihil aliud sit, quam naturali ratio, *leg. scire oportet 13. §. sufficit, ff. de excusat. tutor.* & illam sequi tenentur, & observare jurant, *§. 1. Auth. jusjurandum, quod præstatur ab his*, & hæc æquitas jus humanum appellatur, ut affirmant Doctores in *leg. Placuit, Cod. de judicis*, & refert Menoch. *lib. 2. præsumpt. 76. numer. 16.* cum sit theriaca contra venenum, scilicet nimium rigorem juris, idem Menochius *de arbitrariis, lib. 1. quest. 13. numer. 16. & 17.* & notanter in eundem sensum dicit Afflict. *decis. 80. in fine*, quod propter unum injustum evitandum, prohibetur unum justum, *cap. habebat 12. quest. 1. cap. denique, 12. dist. leg. si finita 15. §. ex hoc edicto, ff. de damno infecto*, & notat Paponius *consil. 86. numer. 8.* immò idem Justinianus Imperator in *dist. 1. §. sed neque, præcipit iudicibus*, quod non ex multitudine auctorum, sed quo melius, & æquius judicat, quod eo magis procedit in Sacro Regio Consilio, quod Præfecto Prætorio assimilatur, juxta notata per Thefaurum *decis. 2. numer. 1.* habet enim supremam jurisdictionem, & ejus sententiæ tam diffinitivæ, quam interlocutoriæ sub nomine Regiæ Majestatis profertur, & vim generalis legis in Regno obtinent, ut testatur Afflictus *decis. 383. numer. 8.* & utitur æquitate contra jus scriptum, licèt hæc æquitas non reperiatur scripta, ut affirmat D. de Franchis *decis. 5. sub numer. 2.* & potest secundum conscientiam judicare per Grammat. *decis. 62. in fine*, relatum per Riccium in *collect. 1129. in 4. limitatione*, Caponi *Discept. Tom. V.*
- & refert Rolandus à Valle in *consil. 68. numer. 29.* Hinc Guid. Pap. *decis. 29.* quem adducit ibidem Rolandus inquit, quod Domini de Parlamento Delphinali, qui vicem Præfecti Prætorii obtinent, possunt judicare secundum conscientiam, & si aliter facerent, peccarent secundum Theologos, ex doctrina Bartoli post Cynum in *leg. unica, Cod. ut quæ desunt Advocatis*, & refert Franciscus Marcus *præf. observat. 67. num. 38.* & sic cum S. R. C. habeat amplam potestatem, eò magis in ipso debet inspicere æquitas, etiam non scripta, quam decisio legis scriptæ per doctrinam Bartoli in *l. 1. Cod. de legibus*, post Innocentium in *capit. 1. de constitut.* & refert Jacobus Mandellus *consil. 418. numer. 13.* & postremo si hæc omnia, quæ hætenus retulimus considerassent Dom. de Franchis *decis. 101.* & Arias de Mesa *dicto cap. 41.* & alii, tam antiqui, quam moderniores scriptores admittendo tales repudiationes, & declarationes nolentium acquirere, immò contra dictam decisionem de Franchis fuisse post maturam causæ discussionem judicatum in novissimis decisionibus Rotæ de anno 1622. coram Coccino apud Rubeum *decis. 34. tom. 2. part. 4.* & post Rotam legatur Andreolus *tom. 3. controvers. 208.* ubi notat enim hac opinione, Textum in *dist. leg. qui autem*, procedere in creditoribus personalibus, quia firmiter asserit debitorem cum hypotheca non posse repudiare hæreditatem in præjudicium creditorum, impugnans Giurbam Castillum, & alios de quibus supra, & dicit, quod cum creditor habeat obligata bona omnia, & jura præsentia, & futura sub nomine jurium, venit etiam illa potentia adeundi, quæ appellatur jus, & non potentia, per Textum expressum in *l. 3. ibi* (modo patria potestate liberati, jus adeundi hæreditatis cum sua causa quæsitis, *Cod. de institut. & substitut.*) & ibi Paulus de Castro *numer. 4.* & Baldus in *Rubrica, Cod. de condit. ex lege, num. 1.* ibi (aut non est exercitium juris quæsitum, sed tendit ad aliquid quærendum de novo, ut jus adeundi.) Et istud propriè dicitur jus, quia est impræscriptibile, id est, contra eum non potest præscribi, *l. licet 6. Cod. de jur. delib.* Neque obstat Textus per eundem Præsidentem de Franchis citatum, in *l. prætia rerum, ff. ad leg. falcid.* ubi hæreditas, vel bonorum possessio, antequam adeatur, vel agnoscat, non est in bonis hæredis, nec in dominium ejus, neque actualiter ei quæsitum, nam nos sumus in jure adeundi, quod delata hæreditate est quæsitum, ut bene Rota ubi supra, *numer. 8.* & Gomezius *lib. 1. variar. cap. 9. numer. 1.* ubi concludit hoc jus adeundi esse formatum, & inesse productum de præsentia, quo casu transmittitur ad hæredem, sicuti transmittuntur omnia alia jura, tam personalia, quam realia: immò per talem repudiationem, ubi declarationem non voluisse acquirere factam per debitorem, infertur damnum creditoribus, non autem utile ipsi debitori obvenit, quo casu non procedit Textus in *d. l. qui autem 6.* juxta distinctionem Bart. communiter receptam, in *l. simili 12. ff. de leg. 1.* & refert Rubeus ubi supra *numer. 25. cum seqq.*
- Regula verò *d. l. qui autem 6.* recepta ut supra diximus, limitari solet multipliciter.
- Primo ut non procedat, quando declaratio nolle acquirere, & repudiatio fieret à debitore in præjudicium creditorum ex causa onerosa, quia tunc jus naturale, & bona fides id minimè patitur, at verò posset fieri in præjudicium creditorum, ex causa lucrativa, sic dicunt Molina *de justitia, disput. 435. numer. 10. in fine*, quam opinionem sequitur Carlevalius *d. disput. 25. num. 16.* ibi (si verò creditores sint ex causa onerosa) & sic post longam disputationem ad partes concludit *numer. 15. & 17.* Textum in *d. l. qui autem*, procedere contra omnes creditores ex causa lucrativa, Textum verò in *dist. 1. in fraudem*, quoad omnes creditores ex causa onerosa, sed hæc omnia respiciunt subtilitatem juris, & ingenii, tum D. Prati, tum Carlevalis, cum ex decisionibus Tribunalium non habemus talem Jurium concordiam, nec considerant DD. quid in Regno Neapolitano per capitulum Caroli III. incipiens (Emergentium) *sub tit. de toll. caut.* de bonis datis pro honore introducendo, ubi pactiones de conservanda successione in Fiscis præjudicium damnantur, sine Regis assensu, sicut nec etiam contra dotem, ut probat Gozadinus *conf. 97. a numer. 5. & 12.* & tenet Anna *conf. 76. numer. 6.* & sic D. Carlevalius nihil agit de jure Regni, nec D. Pratus consideravit articulum de jure Regni ex *d. c. Emergentium*, & dictum capitulum Regni non adduxerunt D. Pratus, nec D. Carlevalius.

Secundò limitant DD. Textum in dict. leg. qui autem, ut non possit, nec valeat repudiatio, declaratio, vel renunciatio, quando debitor illam faceret in beneficium conjunctæ personæ; nam tunc sumitur fortis præsumptio fraudandi creditores, sic fuit in præfenti, quia Aloysius declaravit nolle acquirere hæreditatem maternam, in beneficium sororum utrimque conjunctarum ipsi repudiatis, & ex hac sanguinis conjunctione inducitur fraus, prout sic limitant Salgadus *part. 1. labyrinthi, capit. 14. numer. 130.* quia tunc videtur simulata, ficta, & non vera, quo casu non potest creditoribus præjudicare, ut latè Castillus *lib. 5. controvers. capit. 112.* quem citat Salgadus ubi supra *numer. 123.* ad quam probandam idem Salgadus adducit Textum in *l. data 27. Cod. de donat.* ubi etiam Glossa ibi (& maxime inter conjunctas personas, ne fraus aliqua propter familiaritatem domesticam committi possit) & Textus in *l. nihil interest 50. ff. de bonis libertorum*, & facit Baldus *cons. 70. vol. 1.* ubi ait, quòd ex conjuncta persona arguitur conjectura simulationis, Decius *consil. 587. numer. 9.* & plures alios adducit Salgadus *part. 1. cap. 7. numer. 99.* & magis conjunctus videtur magis dilectus, ut ad hæreditatem vocetur, ut ex pluribus juriis probat Alex. *consil. 158. lib. 6. numer. 12.*

- 33 Limitatur tertio, Regula supraposita, ut non habeat locum, quando debitor jus acquisitum sibi ex aliquo pacto, vel contractu conditionali, in præjudicium creditorum, declararet nolle acquirere, ut notabiliter decidit Bartolus in *l. 1. §. non quærimus, ff. si quis, omnia causa testamenti*, & tradit D. de Franchis *decis. 101. numer. 32.* adducit Textum in *l. 2. §. non tantum, ff. de heredit. vel action. vendita*, Peregrin. de Jure Fisci, *lib. 6. tit. 7. numer. 40.* & refert idem D. Regens Capyc. Latro d. *decis. 34. numer. 12.* ex eo quia ut dicunt DD. citati ex tali pacto, vel contractu conditionali, acquiritur jus efficax, §. ex conditionali, instituit. de verb. obligat. Immo tale jus dicitur esse in patrimonio debitoris declarantis nolle acquirere, ut affirmat Decius in *cons. 260. ex glossa, in l. si donaturum 9. §. 1. ff. de condit. causa data &c.* quam intelligunt procedere in lucro proveniente ex pacto, & dicit etiam idem esse judicandum de tali jure quæsitum, sicut de diminutione patrimonii, etenim ipsum sic acquisitum remittere pro damno reputatur, ut per Gloss. in *l. 1. §. si quis propter in verbo restitutionem ff. de itin. actuque privato*, & notat Baldus post Cynum in *leg. cum te in principio, Cod. de donat. ante nuptias, dicens*, quòd ubi lucrum est radicatum, privato illius lucri est damnum, & faciunt tradita per Alexandrum in *l. 1. ff. de damno infecto*, qui enim jus aliquod acquisitum, uti in patrimonio incorporatum renunciat, damnum patitur, facit etiam Textus in *l. non amplius 26. §. 1. ff. de legat. 1.* ibi (deterior sit legatarii conditio) ergo cum in casu nostro tale jus ex contractu conditionali proveniens consideretur, quia in capitulis matrimonialibus celebratis per dictum Julium fuerit appositum pactum reversivum dotis ad ipsum Julium Patrem & ad illius hæredes, & successores, quod est communiter receptum posse fieri ex glossa Martini antiqui glossatoris, de qua Thesaurus *decis. 190. numer. 3.* Urfillus ad Afflictum *decis. 236. numer. 7.* Maceratenf. *variar. resolut. lib. 1. capit. 41.* & sic servatur non solum in tota Italia, sed etiam in toto orbe, cum sit generalis, & notoria, ut testatur Bartolus in *l. post dotem, numer. 46. ff. solut. matrim.* Costa de remediis *subsidariis remedio 66. numer. 10.* Vivius opinione 342. *numer. 6.* quod refert, & sequitur Regens Capyc. Latro *decis. 34. numer. 50. cum sequenti*, ex ea ratione, quia dos à Patre profecta ad Patrem, vel ejus hæredes reverti debet, per Textum in *leg. dos à Patre 46. Cod. solut. matrim.* cum aliis juriis ibi adductis per Glossam, latè Thesaur. *decis. 190.* & Thesaurus filius *part. 3. quæst. 58. numer. 50.* Mantica de tacitis *lib. 1. tit. 8. in principio*, Capyc. Latro ibi *numer. 3.* ergo dum Julius adivit hæreditatem sui Patris, in consequentiam jus illud, quod Pater habebat super dotem filie ipse fuit consequutus, cum hæres succedat in omnia jura defuncti, *l. hæres in omne 39. ff. de acqu. hered. & l. nihil aliud 24. ff. de verbor. significat.* & continet jura activa, & passiva, *l. si quis servum 8. §. finali, ff. de leg. 2.* & defuncti personam repræsentat *leg. cum à matre 14. Cod. de rei vendic.* & Textus in principio in *Auth. de jurciurando à moriente præstito*, unde Aloysius declarando nunquam voluisse acquirere dotem dictæ ejus sororis mortuæ absque filiis, dicitur renunciare illud, quod est in suo patrimonio, ergo diminuit dictum ejus patrimonium, quod fieri nequit in præjudicium suorum creditorum, ut dicunt Textus in *d. l. qui autem 6.*

ibi (pertinet enim hoc edictum ad diminutionem patrimonii) & hoc modo magis probatur, quia non solum jus quæsitum, sed etiam spes juris futuri renunciati nequit: nam quando ex aliqua causa præcedente, oritur spes firma, de certo effectu consequente ad ipsam causam, habetur perinde ac si tempore causæ effectus ipse fuisset productus, cum spes originem habens ex causa de præterito, sit adeo considerabilis, sicuti considerabile est jus quæsitum re ipsa, teste Aretino *consil. 7. col. ult. numer. 4.* Ferretus *consil. 112. numer. 8. lib. 1.* Gratian. *cap. 123. numer. 14.* cum istud jus in specie quæsitum sit in patrimonio, & illud dimittere est perdere, ac illud diminuere, *d. §. ex conditionali*, Regens Capyc. Latro *decis. 34. numer. 15.* & eo fortius quando illa spes est jam nata, ut testatur idem Gratianus *sub numer. 23.* & sic in casu nostro, quia Aloysius fecit declarationem, postquam illa spes erat nata cum longo tempore post sororis obitum ille declaraverit nolle acquirere, nec nunquam animum acquirendi habuit, & illa erat spes futura, quia jam soror ejus mortua erat absque filia, & videtur esse jus quæsitum re ipsa; ergo non potuit fieri dicta declaratio in præjudicium creditorum, ut videtur decisum per S. C. dicit Regens Capyc. Latro d. *decis. 8. vers. Cateri vero omnes*, nam in præfenti constat Aloysium adivisse hæreditatem Julii Patris, & facit idem Capyc. Latro d. *decis. 34. numer. 18.*

Ex quibus inferitur primò, quòd cum consuetudines nostræ Civitatis sint pacta, & conventiones Civium, ut per Napodanum in proœmio consuetudinum, in verbo, *Liber iste, numer. 22.* ibi: Talis enim consuetudo expressi consensu est quædam pactio Civium, & ibi Capycius, in *vers. Sunt igitur, littera E*, ideò Napodanus in consuetudine si quis habens Curtim, in *tit. de apertura facienda sub numer. 1.* & in proœmio consuetudinum, §. præfatis autem, quem refert, & sequitur Capyc. Latro *decis. 63. numer. 10.* ait, quòd sunt quædam pacta, & quòd sit quodammodo contractus firmat Additio in proœmio in eodem verbo, in *vers. Liber iste, in littera A*, ibi: Adde, quòd istæ consuetudines, & à consuetudine ad pactum, valent argumentum, cum quicquid potest fieri, vel acquiri consuetudine, possit etiam per pactum fieri, & acquiri, ut est Textus singularis in *leg. fin. ubi Bart. Bald. Salycet. & alii scribentes, C. de fidejussor.* & est Glossa ordinaria in *l. non solum 8. §. finali super verbo heredis, in principio, ff. de novi operis nuntiatio.* plenior Glossa in Rubrica, *C. de decretis Decurionum, lib. 10.* & bona Glossa in *capit. 2. in verb. Official. in fine, de consuet. in 6.* Everardus in *Topica legali, in loco 89.* cum aliis adductis per Salgadum in *labyrinth. creditorum, part. 2. cap. 29. numer. 28.* & 29. concludi poterit, quòd dictus Aloysius successerit tam ad dotem ejus Matris pro novem partibus, ex quo decessit relictis filiis, quo casu non potuit disponere, nisi de decima, ut in Constitutione si quæ moriens de muliere habente filios, quæ consuetudo habet locum non solum in muliere nupta, quæ testatur, quo casu est propriè dos, sed etiam in vidua, ut per Bald. Paulum de Castro, & alios Doctores in *l. 1. C. unde vir, & uxor*, cum aliis etiam per Antonium de Alexandro in *addit. ad consuetudinem si quis moriens*, & per Marinum Frecciam *ibidem, in verbo, An ista consuetudo*, quam etiam ad omnia alia jura obvenientia ipsis filiis ex consuetudinibus, & licet Præses de Franchis in *decis. 89. numer. 20.* dicat ex Napodano, quòd bona, quæ relevantur filiis ex dispositione consuetudinis, debeantur jure successionis, tamen dicta ipsius intelliguntur, quando non est deductum in pactum, secus verò quando consueto fuit in pactum deducta, ut in nostra questione, quod advertit idem Regens Capyc. Latro *decis. 8. n. 11.*

Inferitur secundò, in foro externo permiffum esse deberi repudiare hæreditatem in præjudicium creditorum, dummodo ab illo non sit adita, & sic creditores hypothecarii agent contra debitorem jure assistendi, poterit creditor talem hæreditatem sibi delatam repudiare, Francus *dict. decis. 101.* Capyc. Latro *decis. 8. & decis. 34. & decis. 117.* Thorus in compendio, *part. 1. in verb. Debitor an possit*, Pratus *observat. 15. præf. observat.* & Textus in *d. l. qui autem*, procedit non solum in legitima, sed etiam in portione debita vigore consuetudinis, & aliis relatis, sic dicit Pratus ubi supra, *numer. 7. 8. & 9.* & ante ipsum Arias de Mesa *lib. 2. variar. capit. 42. numer. 22.* ubi sic decisum refert per S. C. & etiam fuit habitum pro absoluto in S. C. in causa creditorum Vincentii Bombini, ut refert Provençalus in *consuet. 1. observ. 26. numer. 7. de success. ab intestato*, sed melius ex his D. Carlevalius *disput. 25. numer. 18. & 19. tom. 2.* tenet filium non

non posse in præjudicium ejus creditorum, tam ex causa lucrativa, quam onerosa acceptare onus, sive substitutionem imposita super legitima ei debita, sicuti neque poterit in præjudicium suæ Matris, cui legitima debetur super bonis filii, ita ut illo mortuo possit Mater legitimam petere, non obstante substitutione, sive fideicommissio per Patrem imposito super dicta legitima filio debita, ac etiam non obstante acceptatione talis oneris per ipsum facta, ut latè Carlevalius ibidem, *num. 20. per totum 28.* ubi ait fuisse decissum per S. C. junctis tribus Aulis, in causa illorum de Valignano cum Maria Strina, scilicet deberi Matri legitimam in bonis filiarum, non obstante gravamine fideicommissi imposito à Patre in omni sua hæreditate, & prætenso fideicommissi acceptatione, quam decissionem limitant, ubi matrimonium esset contractum secundum consuetudinem Nidi, & Capuani Civitatis Neapolis, per quam Mater excluditur etiam à legitima; tunc enim Mater nullatenus poterit petere legitimam in bonis filii, ut fuisse determinatum in eadem causa, refert Carleval. ubi suprà, *num. 21.*

38 Inferitur tertio, an debitor possit repudiare, seu nolle acquirere hæreditatem, legitimam, vel legatum, aut simile, in præjudicium fisci creditoris, & dicunt communiter, quod non possit facere, per Textum in *l. fraudem 45. ff. de jure fisci*, Provenzal. *observat. 26. numer. 7. de success. ab intest.* ex Peregrino, & Medices, qui *num. 11.* dicit esse absolutum in Regno per Capitulum Regis Caroli III. incip. *Emergentium*, sub titulo de tollenda cautione, &c. ubi damnantur pactioes, de conservanda successione in fisci præjudicium, sine assensu Regio, & ampliant nec posse fieri contra dotem, ex Gozadino *consil. 97. num. 7. & 10. in fine*, & Anna *consil. 76. numer. 6.* Contrarium verò, tam in fisco, quam in dote per quatuor columnas fundat Præsus *observat. 15. à numer. 13. usque ad numer. 43.* ubi valdè miratur de Anna, quod sententiam prædictam substituisset pro fisco, & dotes satis jejune, re minimè discussa, ac articulo non degustato, & adducit Textum pro ejus opinione in *l. cum quidam 20. ff. de jur. fisci*, ubi non videtur in fraudem fisci factum, quod acquisitum non est, pluresque intellectus adducit à *num. 17. cum pluribus seqq.* sed caveas, quia Carlevalius ubi suprà, post longam disputationem ad partes concludit *num. 15. & 17.* Textum in *d. l. qui autem*, procedere contra omnes creditores ex causa lucrativa, Textum verò in *d. l. fraudem*, quoad omnes creditores ex causa onerosa, sed ut benè observat Giptius ad Capyc. Latro *decis. 8. numer. 16.* tam D. Præsus, quam Carleval. loquuntur de proprio ingenio, quia non considerant articulum de jure Regni nullam habere difficultatem ex *d. c. Emergentium*.

39 Inferitur quartò ad quæstionem an hæres debitoris possit in præjudicium creditorum sui principalis, cujus est hæres, non acquirere hæreditatem, vel legatum relictum, dicunt aliqui, quod sic ex Textu in *l. si mihi, & tibi, ff. de legat. 1.* & licet Bartol. ibi faciat distinctionem, ut Textus in *d. leg. si mihi, & tibi locum habeat*, ubi hæres nullum sentit commodum, & alii damnum patiuntur, etenim Textus, qui in contrarium adduci potest in *l. liberto, ff. de bonis libertorum*, verificatur, ubi hæres sentit commodum, licet alii sentiant incommodum, cum qua distinctione sentiunt Dynus in *d. l. qui autem*, & Jason in *§. item si quis, numer. 122. institut. de act.* tamen Bartoli distinctio non placet aliis, quia talis repudiatio videtur facta in præsumpta fraude, quæ cessat in casu *d. l. liberto*, dum ex dicta repudiatione hæres sentit commodum, & videtur adesse in casu *d. l. si mihi, & tibi*, nam si verum esset, procederet, tam in casu principalis debitoris, quam sui hæredis, cum non adsit ratio diversitatis, & cessaret regula *d. l. qui autem cum concordantibus*, in quibus & si nullum debitor sentiat commodum, ex repudiatione, potest liberè eam facere, & de ea non possunt conqueri creditores, adde quod Bartolus in *d. l. liberto*, ideo dicit hæredem non posse repudiare, quia hæres ex tali repudiatione non sentiret commodum, quod est falsum; nam de jure ffff. Patronus habebat in bonis liberti morientis absque filiis, dimidiam bonorum partem, ut in *l. 2. ff. de bonis libertorum*, & hoc si habebat in bonis ultra centum, alioquin nihil habebat, ex regula *l. libertus, ff. de jure patronat.* ergo cum in *d. l. liberto* fingatur casus, quod liberto habenti octoginta, fuerunt legati alii quadraginta, & sic erant in totum scut. 120. dum ipse agnoscebat legatum, efficiebatur major centenarius, & proinde deducta medietate, hoc est ducatis 60. ad beneficium Patroni, remanebant ad beneficium hæredis alii scut. 60. pro alia medietate, quod si repudiasset legatum,

Caponi Discept. Tom. V.

ipse hæres habuisset ducatos 80. & sic secundum decissionem illius Textus, hæres sentisset commodum, quare cessat Bartoli distinctio, & sociorum Luca ad Francum *decis. 101. à num. 22.*

Unde alii dicunt, quod Textus in *dict. leg. liberto est specialis favore Patroni*, ut ait Baldus in *leg. unica, numer. 9. Cod. de his, qui ante apertas Tabulas*, quam opinionem sequitur Raphael Cumanus in *dict. leg. qui autem, numer. 2. & in d. leg. si mihi, & tibi, numer. 1.* quia in *dict. leg. si liberto*, habetur valere legati renunciationem, sed tale legatum, quamvis renunciatum, imputabitur quoad computationem patrimonii in beneficium Patroni, ut colligitur ex *dict. leg. & in leg. si Patronum 44. circa finem, ff. eodem titulo*, ubi Patronus debet habere portionem ex his bonis, quæ fuerunt tempore mortis liberti, & dum in *dict. leg. si liberto*, assignat rationem sui dicti, per hæc verba videlicet (nam videri defunctum mortis tempore ampliore habuisse rem centum, cum hæreditas ejus propter computationem legati pluris venire possit) quia legata dicuntur esse in bonis legatarii à die mortis Testatoris ex *leg. à Titio, ff. de furtis*, Capyc. Latro *decis. 107. num. 1. in fine*, & licet per repudiationem fingatur numquam fuisse legatarii, *l. 1. §. utrum, ff. si quid in feudum Patroni*, tamen hoc non potest fieri in præjudicium tertii, & sic Patroni, cui est jus quæsitum est regula *l. qui balneum, & l. potior, ff. qui pot. in pignor. hab.* & ita hunc Textum in *dict. l. liberto*, explicat Soccinus in *dict. l. si mihi, & Titio num. 1.* ubi Ruinus *num. 8.* & Jason *num. 22.* qui addit alium intellectum, ad illum Textum, ut scilicet loquatur in repudiatione, quæ fit in fraudem legis, & proinde est ipso jure nulla, secus de illa, quæ fit in fraudem hominis, juxta Textum in *l. libertus, ff. de jure patronatus*, legas de Luca ad Francum *decis. 101. à numer. 23.*

Inferitur quintò, non substineri repudiationem post aditam hæreditatem, vel acceptationem legati, in præjudicium creditorum, D. Capyc. Latro *decis. 8. numer. 1. ex l. sicut major, Cod. de repud. heredit.* & decissum refert Capyc. Latro *d. decis. 8. numer. 11.* & similem decissionem refert de Franchis *decis. 101. in finem*, nam repudiatio admittitur in quærendis, non in quæsitis, Larrea *decis. Granatens. 10. numer. 46.* Merlinus de pignoribus, *lib. 4. tit. 50. quæst. 134.* qui sic judicatum refert, & adducit Rotam *num. 50.* ergo in quærendis valebit repudiatio, Capyc. Latro *dict. decis. 34. numer. 12. & decis. 8. numer. 8.* sed non in quæsitis, & hoc multò magis si proveniat ex pacto aliquod lucrum, quia non poterit in præjudicium creditoris debitor tale lucrum refutare, propterea cum in capyc. Latro *decis. 34.* Pater dotando filiam apposuerit pactum, ut illa decedente sine filiis, dos pervenire ad dotantem (de quo pacto non potest dubitare an valeat, quia est validissimum; nam in bonis propriis potest Pater apponere pactum, ut illa decedente sine filiis dos perveniat ad dotantem, *leg. quoties 40. ff. solut. matrim. leg. finali, §. filia, ff. de legat. 2. leg. unica, §. accedit, Cod. de rei uxor. act.* Amatus *resolut. 64.* immò etiam absque pacto dos prædicta ad Patrem revertitur per viam successione, tam jure Digestorum, ut in *leg. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testam. & leg. jure succursum, ff. de jure dotium, quam jure Codicis, leg. sancimus, Cod. comm. de success. & de jure Auth. §. si igitur, Auth. de heredit. ab intestato, Auth. defuncto, Cod. ad Tertullianum*, Francus *decis. 619.* Capyc. Latro *decis. 34. num. 4.*) ergoposito tali pacto, erat Patri jus irrevocabile quæsitum, *§. ex conditionali, Institut. de verborum obligat.* de Xarte *decis. 20.* Capycius Latro *decis. 2. à numer. 6.* & si erat in patrimonium Patris debitoris non potuit repudiari in præjudicium suorum creditorum, Gizzarell. *decis. 1. numer. 32.* ubi ait, quod res debitoris acquisita post generalem obligationem dicitur propria, & venit à principio sua dicta obligatione; ergo erat jus quæsitum, & hoc dixit in simili Regens Galeota *controvers. 12. num. 22. tom. 1.* ubi probat Patrem post dotem datam filiarum non posse in præjudicium filiorum suorum ex intervallo, licentiam dare, ut ipsa possit alienare quoad novem partes, vel agnatorum quoad medietatem, quia pactum conventum in capitulis matrimonialibus de dote restituenda certis personis, non potest mutari, ad quod plures allegat Galeota, & est notandus Andriolus *controv. 208. lib. 3.* ubi proposita quæstione nostra respondet & pro negativa adducitur Rot. Rom. coram Coccino apud Rubeum *part. 4. tom. 2. d. decis. 341.* de qua supra.

- 43 Infertur sextò, cum Capycio Latro *d. decis. 34. num. 17.* quòd prohibitio alienationis bonorum per Patrem filio facta usque ad annum 25. continet etiam legitimam: nam tale onus censetur appositum in favorem filii, ejusque commòdum respicit; propterea non rejicitur, ex traditis à Barbosa in *l. cum ex filio, in principio, ff. de vulgari, & pupillari*, potest enim Pater legitimæ alienationem usque ad certum tempus prohibere, Boerius *decis. 87. numer. 4.* & propterea in casu alienationis, & cæteris bonis privatur, ad tradita per Ciarlinum *lib. 1. contròv. cap. 43. numer. 14.* quod intelligitur quando bona tantum prohibita sunt alienari, secus verò si in casu alienationis, alii per testatorem sunt vocati: nam tunc onus rejicitur secundum Alciatum *id. l. filiusfam. §. Divi, ff. de leg. 1.* & propterea talis prohibitio legitimam non comprehendit, ut fuit per S. C. judicatum sub die 14. Julii 1561. in causa Alphonsi Coppulæ, cum creditoribus, de qua re Giptius ad Capyc. *Latr. decis. 8. num. 14. in fine*, quod idem dicendum est, ut gravamen appositum, siue substitutio facta per Patrem filio instituto, comprehendit legitimam, si testamentum fuerit per filium expressè quoad gravamen, vel substitutionem approbatum, cum specialis requirat approbatio, ex *l. penult. §. & generaliter, C. de inoffic. testam.* Regens Rovitus *consil. 95. lib. 1. Crassus in §. legitima, qu. 3. num. 9. & qu. 38. numer. 21.* Peregrin. *de fideicom. art. 36. numer. 84. & 87.* Fufarius *de substitut. quest. 296. num. 93.* Francus *decis. 20. numer. 6.* Castillus *lib. 5. contròvers. cap. 107. numer. 54. lib. 5. Merlinus de legitima, lib. 3. tit. 2. quest. 9. num. 30.* Rocchus *respons. 29. numer. 4. & seq. lib. 2.* Capyc. *Latro consult. 111. numer. 12. 27. & 29. lib. 2.* Hodierna ad Surdum *decis. 132. numer. 9.* Giptius ad Capyc. *Latro decis. 34. numer. 15. & seq.* ubi decisum refert per S. C. D. Marcianus *consult. 25. num. 2. lib. 1.* Reg. de Marinis *lib. 1. resolut. 252. num. 2.* Censalius ad Peregrinum *art. 36. Verde institut. lib. 2. de inoffic. testam. num. 1905.* etiam sine inventario, Donadeus *de renuntiati. cap. 3. numer. 48.* de Marinis ad Reverterium *decis. 355. numer. 4.* Urseolus *consult. 19. numer. 20.* idem Hodierna ad Surdum *decis. 316. numer. 50.* maximè si adsit scientia certa, & individualis prædictæ prohibitionis, & reliquorum in testamento contentorum, Doctores *leg. de his, ff. de transact.* nam præjudicialium requiritur specifica scientia juris, & facti, Castill. *d. cap. 107. à numer. 53. usque ad 70.* Giurba *decis. 105. numer. 12.* P. Merlin. *contròv. 48. num. 14. & 15. lib. 2.* & dicitur
- 45 individualis scientia, & approbatio, quando onus est in legitima, & filius approbat testamentum in illo Capitulo, ubi onus adest, quia tunc sibi præjudicat in legitima, Peregrinus *artic. 36. numer. 88.* Surdus *consil. 215. numer. 32. vol. 2.* Confiliarius Marcianus *consil. 25. numer. 3. lib. 1.* vel si gravamen sit in legitima, & filius scienter acceptet dispositionem, Rocchus, & Marcianus ubi suprà, vel si approbaverit dispositionem paternam verbis generalibus, veluti si filius approbaverit testamentum, & onus in ea contentum, Marcianus *consil. 25.* Thomasius *de renuntiati. legitime, cap. 16. numer. 89.*
- 46 Præses Merlinus *cap. 48. numer. 18. lib. 2.* vel si filius approbaverit testamentum in omnibus, & per omnia, Marcian. & Hodiern. ubi suprà, vel quando approbatio filii non potest ad aliud referri, quàm ad testamentum, quia tunc renuntiatio quantumvis generalis habet vim specialis, & individualis, Morot. *consil. 9.* Cancer. *variar. tom. 2. tit. de pactis, cap. 7. num. 97.* Fontan. *tom. 1. claus. 4. glossa 24. num. 41. & 42.* Rovitus *decis. 56. num. 10. & 11.* Merlinus *d. contròvers. 48. numer. 19. lib. 2.* vel si Pater filium instituat, & faciens fideicommissum in omnibus, dicat, quòd in casu, in quo noller parere, intelligatur tantum institutus in legitima: nam tunc adeunde videretur acceptare onus in legitima, Merlin. *d. contròv. 49. num. 24.* Regens de Marinis *lib. 2. cap. 252. numer. 13.* ubi Rodoerius *numer. 13. & 14.* Andreol. *contròv. 250.* Spada *consil. 267. numer. 3.* Quod si filius declaraverit velle legitimam immunem ab onere, est quæstio an habeat residuum cum tali onere, & non habere dicit Merlin. *de legitima, lib. 3. tit. 2. q. 8.* contrarium scilicet illum habere residuum dicit Castillus *lib. 5. contròv. cap. 64. num. 18. cum seqq. & c. 79.* Censalius ad Peregrinum *artic. 36. column. 2. fol. 234.* Quòd si filius vivente Patre renuntiaverit hæreditati paternæ, tunc excluditur à petitione legitimæ, Regens Galeota *contròv. 26. lib. 1.*
- 48 Posito ergo quòd filius non approbavit onus in testamento Patris super suam legitimam, non poterit illam refutare in præjudicium suorum creditorum, quia esset juri quæsito renuntiare in damnum, & præjudicium creditorum, quod, ut suprà diximus, non potest fieri.
- Magna tamen est controversia in novem partibus ex decem spectantibus filiis super dote matris vigore consuetudinis Civitatis Neapolis, quæ novem partes spectant eisdem, tanquam bonorum subsidium, Napodanus in *consuet. si aliquis moriens, in verbo, Subsidium, fol. 165. numer. 9.* Francus *decis. 396. num. 3.* Molfes. *part. 4. qu. 60. num. 11.* & est debitum jure naturæ, Napodanus in *consuet. si moriatur, in verbo moriatur, numer. 9. fol. 77.* & successisse loco legitimæ dicunt Molfesius, ubi suprà, *numer. 18.* Amatus *conf. 56. numer. 8. & 35.* Rocchus *respons. 73. numer. 50.* si super illis novem partibus mater faciat fideicommissum (quod facere non potest, quia habet mater arbitrium refrænatum, Francus *decis. 486.* Rovit. *decis. 100. numer. 23.*) si filii approbant tale onus an valeat, tanquam à principio voluerit dispositio, in qua quæstione putant aliqui cum Patre Afflicto nunc Episcopo Caveni *contròv. 32. numer. 22.* non reconvalescere, & per consequens si disponat, nulliter disponere, sequitur Rocchus *respons. 73. numer. 2. lib. 1.* ergo non potest reconvalescere ex superveniente filiorum consensu, ita Napodanus in *consuetud. si quis moriens, in verbo, Tantum, à numer. 18.* Joann. Baptista melior apud Rovit. *conf. 28. num. 10. lib. 20.* idem Rovitus *decis. 100. numer. 16. & seq.* qui dicunt inabilitatem disponendi strictius esse in novem partibus, quàm in legitima est inducta prohibitio favore filiorum, sed in novem partibus est inducta, tum favore filiorum, tum mulieris disponentis ad ejusdem frænum, ob fragilitatem, & foeminei sexus, & sic inhabilitas est ratione personæ, non rei; ergo licet sufficiat consensus filii in gravamine appposito in legitima, tamen non sufficit in gravamine appposito super novem partibus: at probabilius dicunt alii favore filiorum esse prohibitum onus, tum in legitima, tum in novem partibus; ergo sufficit ad validandam dispositionem simplex filiorum consensus, Surdus *decis. 53. numer. 3.* sicut in simili videmus testamentum esse nullum filio præterito, & tamen si ipse consentiat, testamentum valebit, *leg. filio præterito, ff. de injusto ruptio, l. Posthumus, ff. de bonorum possess. contra tabulas*, neque est verum esse ob imbecillitatem mulieris inductam inhabilitatem disponendi de novem partibus, quia si hoc esset, neque posset disponere de bonis acquisitis, & de decima; ergo solus favor filiorum est causa prohibitionis disponendi; ergo ita in legitima, sicut in novem partibus per approbationem valebit dispositio, ut bene advertit Modernus ad Rovitum *conf. 95. numer. 12.*
- Difficultas etiam est, quid si filius acceptet onus in legitima, an non solum præjudicet sibi, sed etiam Matri, v. g. cui competit legitima in bonis filii, quæ valeat dicere volo legitimam in bonis filii mei, non obstante approbatione oneris à se facti, & dico Matri præjudicasse acceptationem oneris factam à filio, quia cum ei debebatur legitima in morte filii, *l. 1. §. si impuberi, ff. de collat. bonorum*, Præses Merlinus *contròvers. 10. lib. 1.* ergo poterit filius bona sua expendere, & legitimam in bonis filii debitam alienare; ergo potuit onus acceptare in præjudicium, quod non est contra Matrem, quia nullum jus habet Mater tunc in legitima, quæ non adhuc ei competit, & licet Carlevalius ubi suprà, *disput. 25. numer. 23.* dicat quemcunque debitorem legitimæ, non posse dilapidare bona in fraudem legitimæ successorum, tamen verum dicit data fraude, sed in præsentem non potest considerari fraus, quando nullum jus habeat mater, ut bene contra Carlevalium advertit Modernus in addit. ad Rovitum *d. conf. 95. à numer. 15.*
- Alia difficultas est, an jus removendi onus de legitima filiis competente, transmittatur ad hæredes, putat Merlinus *de legitima, lib. 3. tit. 2. quest. 17. numer. 8.* transmitti ad hæredes, Facchineus *lib. 12. contròv. cap. 10.* resolvit hoc jus competere non solum filiis, sed etiam hæredibus suis, sequuntur Suarez in *l. quoniam in prioribus, Cod. de inoffic. testamento, ampliati. 10. cum seq.* Rodoerius ad de Marinis *cap. 252. numer. 10.* & assignat rationem, quia detractio illa oneris impositi in legitima fit ipso jure, & legis ministerio, *l. fin. C. de liberis præteritis, l. finali, Cod. de repud. hered.* ergo cum legitima transeat ad filios absque onere, quasi illud appositum non fuisset, ita debet ad hæredes ipsos pervenire, Noalis *de transmiss. cap. 10. & alii* de quibus Bottiglierius *de success. ab intestato, theoremate 24. numer. 2.* qui dicit, quòd ducti hoc procedit in onere legitimæ, sic procedit in onere paragi, ut quamvis non fuerit conquesta filia in vita, transeat jus illud ad hæredes.
- Alii dicunt hoc jus impugnandi gravamen transire solum

solum ad filios, non ad extraneos hæredes, ita Peregrinus de fideicommiss. art. 42. num. 44. Thesaurus lib. 4. quest. 5. nu. 19. & 20. Ramonius conf. 4. numer. 58. Cutellus de donat. tract. 1. discursu 2. part. 11. n. 41. & 42.

33 Alii putat, quod privilegium rejiciendi onus à legitima pertineat ad solum filium, probatur ex l. cum Patronus 28. ff. de leg. 2. ubi habetur, quod Patronus fuit hæres institutus à libero suo cum onere fideicommissi, in portione sibi debita, dixit Textus teneri restituere, vigore fideicommissi, quia privilegium rejiciendi onus à legitima, est personale ejus, cui portio ipsa debetur, quod ad aliam personam pertinere non debet, quæ dispositio non tam in Patrono procedit, quam in filio ex rationis identitate, imò majoritate, ut post Baldum, Paulum, & alios antiquiores dicit Peralta in dict. l. cum Patronus, numer. 17. Valquius de success. creat. §. 20. num. 423. per Textum in l. finali, Cod. de legatis, Suarez in dicta l. quoniam, in prioribus, limit. 1. numer. 19. & limit. 4. Surdus consil. 412. num. 47. & 48. volum. 3. & consil. 458. num. 27. volum. 4. Gratian. cap. 983. num. 24. volum. 5. Marra de success. legali, tom. 2. p. 4. q. 21. art. 11. numer. 10. Cancer. tom. 1. variar. cap. 2. de inventario, num. 103. & seq. Castillus controvers. 107. numer. 72. quia mutata persona, mutatur etiam nomen legitimæ, & onus illud impositum habetur pro non scripto quoad eum tantum, cui de jure debetur legitima absque onere, non autem respectu ejus, qui succedit filio, cui debetur legitima, ut post alios ita dicunt Mastrillus decis. 181. ubi decisum refert Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 42. nu. 21. Censalius ad Peregrin. art. 36. Regens Capyc. Latro consult. 121. numer. 55. & seq. Gratian. decis. 4. Mangil. de imputat. qu. 48. num. 17. alique relati à Bottiglierio theoremate 24. num. 20. Merlin. controuv. 48. numer. 27. & seqq. lib. 2. Rocchus responsio 41. num. 18. lib. 2. Thorus part. 3. in verbo Donatio, Cutellus decis. 30. numer. 42. & de donat. tract. 1. discursu 1. speciali 2. num. 33. sibi contrarius ab eo, quod dixerat tract. 1. discursu 2. p. 14. n. 33. & seq. Fularius q. 296. n. 6. Noguierol. alleg. 31. n. 116. Cancer. tom. 1. cap. 3. de legatis, n. 41. & 42.

34 Neque dicas detractionem oneris à legitima fieri isto jure. Respondeo enim verum non esse, sed requiri actum positivum ipsius filii, cui debetur, scilicet, ut legitimam agnoscat, & gravamen respuat, & donec filius id non declararet, sustinebitur onus in effectu, ut bene Peralta in d. l. cum Patronus, numer. 7. & 13. Surdus conf. 458. numer. 27. Caldas Pereyra ad titulum, institut. de inoffic. testam. §. sed hec, num. 89. Merlinus controuv. 492. num. 30. & seq. lib. 2. quod multo magis procedit, quando filius acceptat onus prædictum in legitima, Facchineus lib. 2. controvers. cap. 10. Crivella decis. 61. num. 15. sicuti videmus, quod onus impositum super paragio, si foror non sit conquesta in vita, non possunt ejus hæredes conqueri in vita, ut bene dicunt Francus decis. 491. Amendola ad Francum decis. 196. Castillus decis. 25. num. 11. Thorus in verbo Pater, Giurba ad consuetudines Messane, cap. 3. gloss. 7. part. 1. numer. 78. Amatus resol. 64. num. 11. & seq. Quod si sequaris primam opinionem, ut jus, & privilegium rejiciendi onus pertinent ad hæredes filii, scias, quod illa non procederet, si hæres tacuerit spatio triginta annorum, & intra dictum temporis spatium non petierit onus à legitima rejiciendum, Baldus, Salycetus, & alii in l. si quis filium, Cod. de inoffic. testam. & post alios Regens Galeota controuv. 26. numer. 4. lib. 1.

35 Quia verò Regens Rovitus conf. 95. tom. 1. pertractavit aliam quæstionem necessariam in præsentia, idè ejus decisionem afferro, quæstio inquam est, an fructus percepti per hæredem agnatum, institutum, & gravatum de restituendo (supposito quod non potuisset gravari, nisi in medietate, cum sint bona antiqua subjecta consuetudini Neapolitanæ) in aliquo eventu, facto casu restitutionis imputentur in illam medietatem, in qua non poterat gravari, & dico esse distinguendos duos casus.

36 Primus est, quod expressè constet, vel per necessariam consequentiam de judicio, & voluntate testatoris, quod voluerit fructus computari in medietatem liberam; & tunc dico, quod fructus percepti ex medietate, de qua potest testator disponere, computantur in illa medietate, de qua disponere non poterat, si tanto tempore fructus illius medietatis receperit, ut alteri medietatis æquipolleant, per Textum in l. si debitor, ff. ad leg. falcid. ubi habetur, quod tunc hæres in suum creditum imputat fructus perceptos ex

hæreditate, quando expressè id testator jusserit, & sic procedunt Textus in l. cum Pater, §. Titio, ff. de legat. 2. & in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebell. & sic procedit decisio facta in causa Berardæ Cochæ, cujus meminit Regens Rovitus conf. 93. num. 1. tom. 1. & sic tenet Salernitanus in consuetudine si aliquis moriens, in apostilla incipiente (Nota quod sic) sic etiam judicavit S. C. in causa, quam refert Francus dec. 93. num. 10. in fine, quam dicit Rocchus responsio 61. n. 18. lib. 1. obstat dictis per Rovitum d. conf. 95. sed non bene.

57 Secundus casus est, si Testator non dixerit, nec expressè, nec in consequentiam, & tunc fructus non compensabit cum medietate, quia requiritur expressa Testatoris voluntas, Molfes. part. 3. qu. 6. num. 17. & tom. 2. p. 2. qu. 20. num. 4. & nota, quod quæstio procedit, quando fructus extant tempore restitutionis, secus si sint ab hærede consumpti, Rovitus conf. 95. num. 7. Molfesius d. quest. 6. num. 18. diceretur verò gravatus in consequentiam, quando gravatus est restituere omnia bona sua sine diminutione, quia tunc veniunt fructus si extant, sed si esset gravatus restituere hæreditatem tunc in restitutione non veniunt fructus ex ea ratione, quia fructus non spectant ad hæreditatem, sed ad hæredem, Rovitus d. conf. 95. num. 6. Molfesius d. quest. 6. num. 19. & 20. Bottiglierius theoremate 21. num. 12.

Hoc autem non procedit in filiis primæ gradus, in quibus fructus percepti judicio Testatoris non computantur in sortem, nec quoad legitimam, neque quoad Trebellianicam, & de Trebellianica est Text. in l. jubemus, C. ad Trebell. & post alios Urceolus consult. 6. nu. 43. Thorus in supplemento in verbo fructus, Vilconte in verbo fructus percepti, Molfesius part. 2. in tit. de personis, quest. 10. num. 63. & par. 3. quest. 6. num. 21. nec in legitimam, ut ex d. l. jubemus dicit Francus dec. 521. Censalius ad Peregrinum art. 39. vers. sed an, Fusarius quest. 660. num. 10. Merlinus de legitima, lib. 2. tit. 2. quest. 32. & etiam in dote de paragio debita filii, quod successit in locum legitimæ, Bottiglierius theoremat. 22.

59 Inferitur septimò, juridicam ex dictis fuisse decisionem S. C. apud Giptium in addit. ad Capyc. Latr. decis. 34. num. 16. ubi Joannes Gadaleus testamentum fecit, & gravavit filium in legitima, etiam qui approbavit testamentum paternum, comparuerunt creditores filii, qui contraxerunt post approbationem testamenti, petentes satisfieri super dicta legitima in bonis Patris, & fuerunt exclusi, secus si contraxissent ante approbationem testamenti, quia tunc essent in quæstis præjudicati, non in quærendis, ut bene Giptius ubi supra, n. 15. & 18.

60 Inferitur octavò cum Arias de Mesa lib. 2. var. cap. 41. nu. 22. Prato lib. 1. discept. 34. Schiphordegero ad Fabium lib. 1. tract. 9. quest. 1. Larrea decis. Granatensi 55. num. 3. & 8. quod cum creditores non possint obligare debitorem ad acquitendum, nec impedire repudiationem lucri delati, sed solum habeant illum obligatum pro bonis quæstis, & radicatis in suo Patrimonio, ut ex d. l. qui autem, que in fraudem creditorum, & l. non fraudantur, ff. de regul. juris, ubi dicitur, quod non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur, per consequens poterit debitor in quærendis præjudicare creditoribus, ad quod facit Textus in l. 1. §. utrum, ff. si quid in fraudem patroni, ubi Faviana non competit patrono, si libertas fraudandi patroni causa hæreditatem non adivit, ut latè Olea de cess. jur. tit. 2. quest. 3. num. 50. & jus adeundi ad creditores non transit, quia non est jus, sed mera facultas, quæ non venit in generali hypotheca, Capyc. Latro d. dec. 8. Salgad. in suo labyrintho, p. 2. cap. 14. a num. 8. Massinus de confiscatione bonorum, quest. 36. Maranta in l. is potest num. 26. ff. de acquir. hered. Tiraquell. de retractu ligni ag. §. 25. gloss. 1. numer. 29. quod comprobatur Dominus de Franchis, quia servus cogi non potest à Domino ad adeundam hæreditatem ex l. 3. C. de hered. instit. ubi Paulus de Castro, nam potest servus etiam jubente Domino nolle adire hæreditatem, Bart. in l. is potest, num. 13. ubi Jason ff. de acquir. hered. quia actus aditionis debet expediri animo, qui nulla vi cogi potest, l. pro hærede, ff. de acquir. hered. & potest servus in sua remanere pertinacia, & pati potius mortem, quam aditionis actum explicare, Bart. in l. si quis mihi bona, §. iustum, ff. de acquir. hered. Bello-nus de jure accrescendi, cap. 7. quest. 43. ergo si servus compelli non potest adiri, multo magis compelli non poterit debitor,

bitor, ut benè arguit P. D. Gaetanus de Afflict. hodiè Episcopus Cavenfis *controu. 18. n. 21.*

- 61 Dices cum Camillo de Medices *conf. 98.* & cum Gregorio Lopez *in l. 22. Tauri tit. 10. part. 5.* contrarium sententibus, & Francum d. *decis. 101.* impugnantibus, refert Gregorius, quod quidam manum alterius abscindit, & fuit condemnatus, ut certam pecuniæ summam solveret, & cum ille non haberet unde satisfaceret, fuit eidem delata hæreditas matris, renunciavit ille talem hæreditatem, fuit dictum renunciationem non valuisse, ut cum Anchirano, Mantica, & aliis refert Carlevalius *tom. 2. de iudiciis, lib. 1. tit. 3. disp. 25. n. 17.* qui mordicus defendit creditores ex causa onerosa, idem dicit Rota Romana *part. 4. apud Rubeum dec. 341. tom. 2.* & Redenascus *conf. 46. n. 31.* & post alios Andreolus *controu. 208.* potest servus à Domino cogi adire hæreditatem, vel potestate Dominica, vel officio Judicis, l. cum proponas, & ibi Baldus, C. de jur. deliberan. ergo etiam debitor cogi poterit à creditoribus ad adeundam hæreditatem, tum quia filius repudiando hæreditatem adventitiam sibi delatam, in qua Pater habet usumfructum, non præjudicat Patri, l. finali, §. 1. C. de bonis quæ liberis, Bellonus *ubi supra cap. 7. quest. 42. num. 369.* ergo neque debitor poterit repudiare in præjudicium creditoris.

- 62 Confirmatur ex Carlevalio, *ubi supra*, quia sicut debitor tenetur ex lege Justitiæolvere debita, sic pariter tenetur adhibere media ad finem solvendi, quando media non sunt difficilia, prout est medium acceptandi hæreditatem, vel legatum, ut probat Rota ex Bart. *in l. j. mili, ff. de leg. 1.* ubi hæres liberti, non potest repudiare legatum in præjudicium Patroni, ergo neque debitor poterit renunciare in præjudicium creditorum, ad notata per Giurb. *in consuet. Messanae, l. 1. gloss. 8. num. 13.* qui ait, quòd si verè constet de fraude, repudiatio debitoris non nocet creditoribus, nec fisco.

- 63 Respondeo ad argumentum cum juribus supra citatis, & exemplis rerum judicarum, de quibus Giptius ad Capyc. *Latr. decis. 8.* Merlinus *lib. 4. de pignorib. 134. num. 1.* & 9. & fuit pro absoluto habitum in S. C. in causa creditorum Vincentii Bombini, teste Provenzali ad Consuetudines, *observat. 26. nu. 20.* & illam decisionem adductam per Gregorium Lopez impugnatur Suarez *in tract. de testam. c. 9. dub. 6.* & Alphonsus Azavedus *ad l. 3. tit. 41. lib. 52. num. 9.* Castillus *tom. 5. controu. cap. 112. num. 41.* & Rota in Firmana fideicommissi de anno 1634. coram Cardinale Panzirolo, ubi dicitur non esse attendendas rationes d. *decis. 342.* sed pertransendum cum decisione de Franchis 101. *ut in dec. 209.* post Zacchiam de oblig. *Camerilib.* Massinus de *confiscatione bonorum d. q. 36. n. 90. & seq.*

- 64 Ad Textum in d. l. cum Patronus, dico quòd licet verum sit, quòd servus cogi possit, potestate dominica, vel officio Judicis adire, tamen non compellitur eo modo, quo hæres ad postulationem fideicommissarii, quia si hæres nolit acceptare, hæreditas habebitur pro adita in contumaciam hæredis, & fideicommissarius capiet hæreditatem, l. non justum, ubi Bart. *ff. ad Trebell.* Peregrin. de *fideicom. art. 20. numer. 76.* P. Afflictus *ubi supra numer. 15.* nam aliter est in servo, qui licet possit cogi per vincula, & carceres ad adeundam hæreditatem, tamen adhuc jubente Domino, & excoꝛiante poterit non adire, Afflictus *ubi supra num. 1.* & sic causativè ad evitandos cruciatus dicitur servum cogi, sed non potest præcisè; nam ille poterit remanere in sua pertinacia, & nocere Domino, ita Bartolus *in d. §. iustum num. 20.* Bellonus *cap. 93. à num. 29.* & sic conciliantur jura per fossam *in d. l. 3.* ut benè Andreolus *ubi supra*, ubi ait, à servis non posse argui ad debitores; nam illi sunt in bonis nostris, secus debitores.

- 65 Ad Textum verò in l. finali, §. 1. ubi filius repudiando hæreditatem sibi delatam, non præjudicat Patri in usufructu legali, dico quòd verum est, quòd Pater quamvis jubeat filio, ut adeat hæreditatem, ille poterit non adire, & aditionem differre post emancipationem, vel mortem patris, ex *leg. si is, qui hæres, §. finali, ff. de acquirend. hæred.* & ibi Bart. & Bald. Jason *in l. 1. C. qui admitti*, Bellonus *d. cap. 42. num. 169.* si tamen filius repudiet hæreditatem, poterit pater adire, & eam sibi pleno jure acquirere, quòd specialiter inductum est, non ad compensandum damnum illatum ex repudiatione filii sui, sed ex connexionione, & identitate personarum patris, & filii, ut in d. l. finali, §. 1. probat Bellonus *ubi supra num. 369.* & ad hoc, ut pater fo-

lus adeat, necesse est, quòd filius expressè repudiet; secus si permittat labi tempus, ad adeundum, nisi malitiosè hoc fecerit; nam tunc satis expressè diceretur filius renunciare, Baldus *in l. si is, qui hæres, §. denique, ff. de acquir. hæred. Alex. conf. 27. vol. 6.* Marta de *success. legali part. 4. quest. 14. num. 6.*

Ad confirmationem respondeo, quòd ille, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media, loquendo de foro conscientie concedo, loquendo de foro externo negatur, ut benè Arias de Mesa *num. 29.* ubi dicit, quòd Carlevalius non potuit suam opinionem persuadere Senatui Neapolitano, cum in foro externo jura non tribuunt actionem ad compellendum debitorem, ut acquirat, sed non per hoc approbant actum repudiationis, sicuti neque Judex potest compellere debitorem ad exercendam artem, ut satisfaciatur creditoribus, licet debitor teneatur artem exercere, quando potest illam sine dedecore exercere, ita Lessius *lib. 2. de Justitia, cap. 16. num. 67.* Rocchus de *privilegio Scholarium Neapolitanorum, §. 50. Rubrica (quo finito) num. 25.* qui refert casum de quodam Doctore de Collegio, qui cum esset magno ære alieno gravatus, volebat se concordare cum creditoribus, & eis aliquid de munusculis dare, re-reculantes concordiam, debitor factus pertinacissimus, ad Collegium ire, & personaliter interesse noluit, ne creditoribus obolum aliquid acquireret, & ait Rocchus non potuisse per judicem cogi, ut interesset, & acquireret, sed lethaliter peccare.

Ad Bartoli doctrinam de hærede liberti; respondeo 67 quòd procedit in hærede, non autem in liberto, qui posset lucrum repudiare, ut benè Marta *ubi supra num. 32.* & loquendo de foro interno, dico quòd peccat debitor contra justitiam, hæreditatem repudiando, ita dicunt Molina de *justitia, tom. 2. disput. 135.* Navarrus *lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 112.* Regens Capyc. *Latr. decis. 8. nu. 13.* ubi Giptius, Cardinalis Lugo de *justitia, disp. 20. num. 137.* Bonacina de *restitut. disput. 1. quest. 8. punct. 2. num. 30.* qui ex Filiuccio refert ita decisum per Sacram Congregationem, sequitur Layman *lib. 3. de justitia, tract. 50. cap. 6. num. 6.* Homobonus *in suis consult. par. 6. responso 229.* de Castill. *lib. 2. de justit. tract. 2. disp. 21. dub. 8. num. 91.* Mesa *d. num. 17.* Rocchus *responso 83.* Episcopus Cavenfis *contr. 18. n. 50.* & hoc probatur; nam debitor non solum teneturolvere creditoribus de bonis, quæ habet, sed etiam debet assumere media consueta, & facilia, quibus possitolvere, sicuti qui tenetur audire Missam, tenetur etiam ire ad Ecclesiam, & si careat vestibus, & oblatas sibi ab alio respuerit, peccaret mortaliter Missam non audiendi, sic qui caret Breviario, peccaret contra Officium recitandi, si commodatum ab aliquo renuerit, & qui habet artem, seu Officium tenetur in conscientia illam exercere, quando potest sine indigentia, & tenetur de officii emolumentis satisfacere creditoribus, Navarrus *in cap. non dicatis 12. q. 1. num. 9.* & per hoc Franciscus de Petris *conf. 49. num. 11.* appellat duras, & exorbitantes, Text. *in l. qui autem, & text. in l. in fraudem, ff. de jure fisci.*

Unde non benè dicunt Gomefius *var. lib. 2. cap. 4. num. 74.* Tellus Fernandez *in l. 4. Tauri, num. 2.* Pratus *observ. 36.* & alii supra citati, qui dicunt licere etiam in foro conscientie debitor non acquirere, quia leges non adscribunt fraudi actum repudiationis, aliàs lex esset nutritiva peccati, ut benè Pater Stephanus à S. Gregorio de *justitia, tom. 2. de donationibus, tit. 13. num. 12.* ubi probabiliter hanc tenet sententiam, & ducitur ex eo, quòd debitor tenetur de suis bonis satisfacere creditori, & hoc medium essentialiter requiritur ad solvenda debita, medium autem acceptandi hæreditatem, & cum ipsa solvendi creditoribus est medium accidentale, unde debitor non acceptando hæreditatem, non dicitur obligatus ex delicto, neque ex contractu, quo tenetur ad debita, neque ex officio uti est tutor, tum quia leges excludunt fraudem in nolente acquirere, quæ opinio ex supradictis apparet falsa, quantum ad peccatum mortale.

Inferitur non ad celebrem casum propositum ab ingeniosissimo Caramuele in Theologia fundamentalisuper regula non fraudantur *num. 1252.* de Andrea Cantelmo fortissimo milite in Bello Belgico, & Governatore urbis Burgensis, qui omnia quæ ex suis stipendiis habebat, dabat militibus, ut Deo, & Regi suo serviret, unde premebatur ære alieno, cui Flandria obtulit maximam pecuniarum quan-

quantitatem exigendam super datis, noluit acceptare Cantelmus, & quia dubitabant Theologi in Belgico, an peccasset mortaliter Cantelmus, in decisum articulum reliquit Caramuel inclinatum tamen quod peccaverit, ut in simili filia, quæ matrimonium contrahit cum indigno, valide contrahit, sed peccat, ut probat Paschalis *de patria potest. part. 1. cap. 50. num. 25.* de Marinis *lib. 2. resolut. 133. numer. 8.* sic quando læsio est in contractu circa dimidiam iusti pretii, valet contractus, sed peccant contrahentes cum tali læsione, Cardin. Lugo *dict. disp. 27. numer. 10.* sic tenetur debitor artem exercere, ut satisfaciatur creditoribus, sed non potest cogi per Judicem, sic potest creditor urgere debitorem, veniente die pro solutione debiti in foro externo, sed quando non potest debitor solvere, nisi cum magno damno, non tenetur, sed potest differre, Card. Lugo, *ubi supra, disp. 21. num. 10.* sic peccat servus non obediens Domino in additione hæreditatis, & de facto resistit, Bellonus *d. cap. 43. n. 21.*

70 Inferitur decimò, benè agi in Gallia, in qua impetrantur litteræ Regiæ, in quibus exprimitur obventam esse hæreditatem Titio debitori, ac illum nolle acquirere, ne suis solvat creditoribus, & res concedit curatorem dari, qui hæreditatem adeat, & creditoribus solvat, quas litteras tanquam æquas comprobandas, dicit Rebuffus *in l. alienationis verbum, ff. de verbor. significat.* quod in omnibus Curii esse practicandum, dicit Gratian. *cap. 132. num. 44.* per Textum *l. 1. ff. de Curatore bonis dando*, sicut in simili Princeps concedit inducias debitori impotenti ad solvendum *ex l. universa, C. de precib. Imper. offerendis*, Capyc. Latro *decis. 14.*

71 Inferitur undecimò, quod debitor repudiando, dum hæreditas transit ad alium successorem, vel substitutum, si is induxit debitorem ad renuntiandum Consilio, vel precibus, erit particeps injustæ actionis, tenebitur ad restitutionem, sicut alii cooperantes, & hoc idem in Advocato, vel amico, qui tale consilium dedit, Gratian. *cap. 271. num. 24.* Lugo *disp. 20. num. 139.* latè Montanus *contro. 10. num. 10.* Hodierna *contro. 7. numer. 42.* Episcopus Cavenis *contro. 16. num. 43.* & 18. *per totam*, qui etiam notant, quod virtute donationis hæreditatum devolvendarum, facto casu successionis non potest supponi hæreditas adita, eo modo, quo supponitur adita, si fiat cessio post delationem hæreditatis, quia aditio fieri debet post delatam hæreditatem, & si fiat ante declarationem non valet, neque convalidabitur postea, *ex l. quod ab initio, ff. de regul. juris*, Episcopus Cavenis *dict. contro. 17.* per Textum *in leg. potest, ff. de acquir. hered. Surd. cons. 463. n. 9.* Episc. Cavenis *contr. 18. n. 22.*

72 Inferitur duodecimò, an debitor decoctus possit repudiare hæreditatem in præjudicium creditorum post formatum iudicium concursus inter suos creditores, affirmant Salgadus *ubi supra, num. 80. & seq.* Straccha *de mercatura, part. 3. de decoct. num. 39.* contrarium tenent alii cum Roccho *in notab. de mercatore decocto, notab. 84. & 85.* non possit repudiare hæreditatem, quia bona administrantur per iudicem, & decoctus privatus fuit additione; ergo non potuit decoctus repudiare, neque poterit repudiare, vel nolle acquirere decoctus legitimam sibi debitam à suis parentibus, Baldus *in l. unica, Cod. de his, qui ante apertas tabulas*, Fontanella *claus. 4. gloss. 9. p. 5. n. 123.* Marefcottus *lib. 1. variar. cap. 39. num. 4.* & decisum per S. C. dicit Rocchus *respons. 83. num. 13. & notab. 84.* sed si non adsit concursus, poterit decoctus repudiare legitimam sibi debitam, Merlin. *lib. 3. tit. 2. q. 29. nu. 20.* & iudicatum refert Arias de Mesa *cap. 41. numer. 25.* Thorus *in verb. Renuntiatio, p. 3.* quicquid in acceptatione oneris legitimæ in præjudicium creditorum, ut non possit fieri dicat Carlevalius *num. 28.* dummodò creditores contraxerint ante approbationem testamenti, Giptius *observ. 14. n. 17.*

73 Inferitur decimotertiò, an possit filius repudiare in præjudicium fisci, affirmant enim plures, quos refert, & sequitur Gratian. *ubi supra, numer. 22.* Pratus *observ. 2. 15. a nu. 13.* per Textum *in l. cum quidam, ff. de iure fisci*, ubi cum quidam reus capitis emancipasset filium, ut hæreditatem adiret, dictum fuit non videri factum in fraudem fisci, Salgad. *ubi supra, num. 8.* Guazzin. *de confiscat. bonorum, conclus. 13. limit. 25. num. 8.* Carena *resolut. 202.* Massinus *de confiscat. bonorum, q. 36. num. 14.* alii negant posse fieri ex privilegio speciali, ut si solum debitor fisci non acquirat, adhuc fisco fieret fraus, *ex l. in fraudem, ff. de iure fisci*,

Cujacius *lib. 1. observ. 8.* Anneus Robertus *lib. 3. rerum iudicatarum, c. 12.* Anna *tohil. 76. num. 6.* Larrea *decis. Granatensi 55. a numer. 4.* qui *num. 29.* responder ad Textum *in d. l. cum quidam*, quod ibi hæreditas fuit relicta filio, qui si noller adire, nullum jus considerabat in Patre, secus si hæreditas fuisset relicta Patri, & licet Salgadus *p. 2. cap. 14. num. 125.* improbet Larream, tamen in Regno nostro verior videtur opinio pro fisco, Giptius *in observ. 8.* ad Capyc. Latro, ubi id pro absoluto refert per Textum *in cap. emergentium*, & ita refert servari, addo Farinacium *de falsitate, q. 124. n. 87.* Rocchus *respons. 83.* Provenzalis, *num. 10.* & quando jus adeundi transeat ad fiscum, tractat Arias de Mesa *ubi supra, cap. 42.* Bellonus *cap. 7. q. 46. nu. 52.* Noalis *de transmiss. cap. 7. num. 152.* & jus deliberandi transit per mortem naturalem, & non civilem, sed quando Banitus potest impunè occidi, tunc transit jus deliberandi, Guazzinus *de confisc. concl. 13. limit. 25. num. 38.* quem impugnatur Massinus *ubi supra, num. 22.* sive agatur de successionem ex testamento, sive ab intestato, ex Farinacio *cons. 128.* & arguendo à fisco ad dotem dicunt non posse fieri repudiationem, ut ait Anna, & alii apud Giurbam *ad consuet. 5. gloss. 7. par. 1. num. 15.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 7. cap. 14. num. 10.* Andreolus *contro. 175. num. 7.* & pro dote iudicandum dicit Textus *in leg. Quoties, ff. de iure dotium.*

Inferitur quartò, cum Roccho *ubi supra, n. 30.* non posse 74 cogi aliquem ad acquirendum favore piæ causæ ex Abbate *in cap. ex transmissa, de Decimis*, qui ait non teneri aliquem acquirere, ut solvat decimam, sed hæc ratio non concludit: nam Deus mandat decimam solvi de quæstis, & valere argumentum de fisco ad Ecclesiam, ut *in l. finali, Cod. de sacros. Eccles.* firmat Glossa *in cap. 20. de iure iurando*, Genuensis *in præf. quæst. 174.* Gratian. *cap. 377.* & validior existit favor Ecclesiæ, quam fisci, dum contra fiscum in dubio est iudicandum, *l. non puto, ff. de iure fisci*, pro Ecclesia autem secus est, *l. sunt persone, ff. de Relig. & sumptib. funerum*, & an valeat in omnibus argumentum tradit Gratian. *c. 601.*

Inferitur decimoquintò, debitoris repudiationem simulationem non esse admittendam, ut si esset in possessione post renuntiationem, & concurrat sanguinis conjunctio inter renuntiantem, & renuntiatum, ut si hæreditas perveniat ad parentem, vel ad uxorem, *l. lata alias data, Cod. de donat. inter virum*, & existentia causæ simulandi ad vitandum executiones creditorum, ut post alios Salgadus *n. 131.* Larrea *nu. 10.* qui allegat Textum *in l. filia mee, ff. soluto matrimonio*, ubi Pater dederat dotem filię emancipatæ ea lege, ut si durante matrimonio exoneretur, ad se reverteretur, contingit, quod filia divortium fecerat à marito, ne contingeret mori durante matrimonio, dicit J. C. Patrem dotem habiturum, quia divortium, quod alias facile non præsumitur in matrimonio, factum videtur in fraudem Patris, probabilius tamen est, requiri ad simulationem probandam, possessionem esse in renunciantem post renuntiationem, alias secus per Text. *in l. si sponsus, §. maritus hæres, ff. de donat. inter virum*, ubi valet repudiatio quando uxor acquirit id, quod repudiatum est à viro, ut quia fuit substituta, & per Textum *in l. patrem, ff. ad Trebell.*

Inferitur decimosexto debitorum posse etiam in conscientia repudiare hæreditatem, si fiat impotens ad solvendum creditoribus, ut illa acquiratur ab hæredibus ab intestato, cum quibus paciscitur de aliquo recipiendo pro sua familia sustentanda, ut in decisionibus conscientiæ Bononiæ *casu 1. decis. 1.* quia licet debitor in conscientia teneatur assumere media ad satisfaciendum creditoribus, non tamen tenetur illa assumere, quæ sunt difficilia, quibus captis vitam cum difficultatibus sustentabit, Navarrus *in summa cap. 19. num. 26.* propterea non tenetur debitor se vendere in necessitatibus, Lessius *ubi supra num. 25.* quia ergo hæreditatis aditio esset tunc medium valde grave; nam creditores statim eum spoliabunt, & consequenter ipse non esset nec se, nec familiam suam sustentaturus; ergo non tenetur tunc ad talia media, & sic non adeundo non peccabit, quod etiam dicit Filliucc. *tract. 32. cap. 50. q. 3. n. 134.* ubi quamvis debitor ad finem satisfaciendi creditoribus, teneatur adire hæreditatem, tamen limitatur, si adeundo præiudicat filiis, vel parentibus, qui ob id non habeant congruentiam statui suo, & si creditor esset in æquali necessitate, strictius obligaret præceptum pietatis, ut antiquius, & naturale, quam iustitiæ, quod est morale, ut post alios Diana *p. 11. tract. 2.*

tract. 2. resol. 32. & propterea Rocchus ubi *suprà* damnat pertinaciam Doctoris, in non accedendo ad Collegium, & de amissione munusculorum, ne solveret creditoribus, quando illi denegantur alimenta, quæ poterat Doctor retinere.

- 77 Infertur decimoseprimò. An frater possit ad utilem vocare sororem in fraudem creditorum, affirmant communiter cum de Ponte *conf. 74. num. 10.* Provenzal. *observ. 26. num. 8.* Hodierna ad Surdum *decis. 140. numer. 10.* contrarium putat Bottiglierius *Theoremate 4. num. 10.* quia frater adit hæreditatem, ergo eam non potest repudiare in præjudicium creditorum admittendo sororem, quia esset in quæstis præjudicare, non in quærendis, alii distinguunt duos casus, primus est quando frater permetteret sororem masculinari, ut quia requisitus nolleret dare dotem, & hoc casu frater non potest amplius dimittere, nam non agitur de jure quærendo, sed quæsito; secundus casus est quando frater nolleret in beneficio statuti, quod est in Regno ad beneficium masculinorum excludentium fœminas est probabilior, quia potest frater renunciare beneficio statuti in præjudicium creditorum.

- 78 Infertur decimooctavò, quòd cum in foro externo possit debitor præjudicare creditoribus in quærendis ex *d. l. qui autem*, benè ego collegi in *tract. de pactis. quæst. 6. num. 54.* quòd possit debitor habens creditorem anteriorem pacisci cum posteriore creditore, ut præferatur in acquirendis ipse posterior creditor, quod corollarium conatur impugnare Modernus de Luca ad Francum *decis. 101. num. 55.* prætextu singularis opinionis, quando dependet à præjudicio, quod potest fieri creditoribus in quærendis, sicuti potest aliquis mutuari debitori, cum pacto, ut præferatur creditoribus anterioribus in re emenda de pecunia ab ipso mutuata, Francus *decis. 97.* ergo poterit etiam creditor cum debitore pacisci, ut in re acquirenda præferatur creditoribus anterioribus; Neque dicas quòd illud futurum, quod acquiritur erat obligatum primo creditori, quia erat obligatum, ut acquirendum, non ut quæsitum, at in quærendis debitor potest præjudicare creditoribus in foro externo, ergo non henè dicit de Luca meam opinionem singularem; cum enim me singularem appellasset, si vidisset Negusantium de pignorib. p. 4. principali in principio, *vers. quero, numer. 33. & 34.* ubi eruditè resolvit, & ad alia utilissima infert, & Card. Tuschum *tom. 4. list. H. conclus. 128.* Parladorum in *sexquicenturia differ. 57. numer. 9.* Pacificum de *salviano interdicto, inspect. 3. cap. 2. num. 510. & 512.* Fontanella *tom. 2. claus. 7. gloss. 2. p. 8. nu. 78. & 79.* qui alios plures DD. referunt, Nogerola *allegat. 19. numer. 39.* ubi & numeris sequentibus latè prosequitur, quòd pater in quærendis, potest præjudicare filiis, ut ex *num. 44.* ubi de patre bona acquirente, eo pacto, & qualitate, ut de eis ad libitum posset disponere, quæ poterit alteri dare, nihil filiis relinquendo, pluribus comprobatur, & debebat videre de Luca *Salgadum part. 2. c. 14. a numer. 108.* quem vidit, dum fecit additionem ad Francum *d. decis. 101.* quia si vidisset Salgadum, quem ibi citat, non vocasset me singularem in dicta opinione, credo, quòd paucos habuit libros, & non vidit, per hoc me vocavit singularem, sicuti Carolus de Baucio vocavit suum librum de casibus, in quibus nulla reperitur punctualitas, ex eo quòd habebat decem libros tantum, sic Luca parum vidit, & ideo vocavit me singularem, quod non dixisset, si Salgadum vidisset, quem ibi dicit se vidisse, ex quo illum allegat ad materiam *d. decis. 101.* de Franchis.

- 79 Infertur decimononò, quòd cum renunciatio hæreditatis possit dupliciter fieri, primò absolute, secundò in gratiam alterius, quæstio est an si fiat posteriori modo, scilicet in gratiam alterius præjudicet creditoribus, vel potius competat hypotheca contra cessionarium hæreditatis, putant aliqui cessionem præjudicare, quia licet hæres cedendo hæreditatem censeatur prius adire, & acquirere, tamen illa acquisitio est momentanea, & nullius considerationis, nec fit ad acquirendum, sed ad renunciandum, ita ut nec teneatur creditoribus, ut post Paulum de Castro, & Cravettam *conf. 200.* dicit Marta *d. quæst. 14. numer. 30. & 33.* Scaccia de *judiciis, lib. 2. cap. 2. numer. 296.* Massinus ubi *suprà num. 146.* alii dicunt, quòd talis renunciatio in gratiam alterius, qui non est successurus, non valeat in præjudicium creditorum, quia renunciatus tunc aliquid transfert, & non est mera repudiatio, ut ait Francus *decis. 101. in fine, & in decis. 32. num. 10.* Episcopus Cavenfis *controv. 17. nu. 7.*

qui ampliatur etiam si cedens protestetur nolle hæreditatem adire, quare in hoc casu jura, & bona hæreditatis transeunt in cessionarium hæreditatis, affecta creditoribus cedentis, Episcopus Cavenfis *controv. 18. num. 26.* ex *l. alienatio, ff. de contrah. empt. Anna conf. 43. n. 38.* & renunciatio absoluta valet in præjudicium creditorum, & dicitur etiam absoluta quando fit ei qui proximè successurus est etiam aliquo habito, & retento, quo casu creditores habebunt jus in partem habitam, & non in reliquam partem repudiatam, pro quo conferunt, quæ tradit Francus *decis. 14.* ubi de Luca in *observat.*

Infertur vigesimò, ad quæstionem, an maritus possit repudiare lucrum dotis ex statuto delato in suorum creditorum præjudicium, affirmant communiter posse, ex Decio *conf. 260.* Paris. *conf. 127.* Giurba ubi *suprà, §. 1. numer. 15.* Gratiano *decis. 132. num. 1.* Massino *numer. 72.* qui ampliatur etiam si repudiatio facta esset post mortem uxoris, & Massinus extendit etiam si maritus possederet post mortem uxoris bona dotalia, sed hoc casu videretur, quòd sit mutata causa possessionis, cum sit utilis possidere ex titulo dicti lucris dotalis, & utilis sit mutatio cause possessionis, ex Gratiano *discept. forens. cap. 754.* & videas Hodiernam in *leg. hac edictali, q. 35. num. 30. & seq.* Gratianus *dicta decis. 17.* Pacificus de *salviano interdicto, inspect. 3. cap. 2. num. 35.* Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 2. num. 11.* Velasch. *consult. 114.* Giurba ubi *suprà, num. 145.* Surdus *consult. 407. numer. 44.* Massinus *num. 126.* Molina de *ritu nuptiarum, lib. 3. cap. 99.* Cravetta *resol. 202.* Marta de *jurisdic. part. 4. qu. 4. art. 1. num. 50.*

Infertur vigesimò, an donatarius, seu renunciarius hæreditatum devolvendarum, possit conditione pendente dimittere illud jus conditionale ipsimet cedenti in præjudicium creditorum, & respondeo, quòd non, quia hoc jus comperit ex contractu, & ideo dicitur esse in bonis, & patrimonio ejus ad quem spectat; ergo in præjudicium creditorum dimitti nequit, per Textum in *§. ex conditionali, instit. de verb. Peregrin. de jure fisci, lib. 6. tit. 7. num. 40.* Gratianus *cap. 132. num. 17.* Hodierna in *l. hac edictali, qu. 35. numer. 3.* Capyc. Latro *decis. 34.* ubi ait sic fuisse decisum Episcopus Cavenfis *controv. 18. num. 23. & 25.* tum quia est jus agnatum, & acceptatum, maximè ex contractu; ergo non potest amplius tractari de terminis *l. qui autem, cum concordantibus agentibus de jure ex lege delato sub conditione tacita si acceptetur, & de jure quærendo, & licet D. Blasius Altomare in observat. 85.* ad Regentem Rovitum contrarium tenet, ex eo quòd licet consuetudines Neapolitanæ loquentes de successione comprehendant jura, & actiones, tamen non comprehendunt jura conditionalia, ut Rovitus refert *decisum d. decis. 85.* cum tale jus non sit jus perfectum deductum in exercitium, tamen responderet P. Afflictus Episcopus Cavenfis, quòd consuetudo est jus universalis loquens de successione generali, & comprehendente jura omnia, & actiones, & tale jus conditionale ex contractu quæsitum transit ad hæredes, tanquam non sit mera facultas, nec poterit in præjudicium creditorum repudiari, ut diximus, unde Altomare defendendo Rovitum, & confutando opinionem Afflicti dubitat de decisione Capycii Latro 34. quia dictum jus conditionale est jus incertum, & non perfectè quæsitum ex Rovito, & non subjacet consuetudinibus Neapolitanis secundum Rovitum, responderet tamen de Luca negando, quòd ratione incertitudinis, & ex eo quòd jus non possit deduci in exercitium, ideo possit illud dimitti in damnum creditorum, vel non subjaceat consuetudinibus Neapolitanis, quia sufficit, quòd sit jus in spe quæsitum ex contractu agnatum, & acceptatum, prout est jus conditionale ex contractu, de quo loquitur Textus in *dicto §. ex conditionali*, ubi non est jus certum, nec in exercitium deductum, & tamen est in bonis nostris, & transit ad hæredes cum successione ad differentiam juris, quod oritur ex ultima voluntate; ergo benè decisum per Regentem Capycium Latro *d. decis.* & opinio Afflicti de qua *suprà*, relinquit opinionem Roviti dubitabilem.

Infertur vigesimosecundò, cuilibet debitori permissum esse repudiare jus sibi delatum in præjudicium creditorum suorum, qui de hoc conqueri nequeunt, cum nihil de suo proprio patrimonio dimittat, non enim alienat qui acquirere non vult, & hoc ex *dict. l. qui autem 6. ff. quæ in fraudem creditorum, l. 1. §. finali, ff. de collat. bonorum, l. 1. §. utrum, ff. si quid in fraudem patrari, l. cum quidam, ff. de jure*

jure fisci, & de donatione est Text. in l. si sponsus, §. si maritus, de donat. inter virum, l. finali, §. licentia, ff. de jure delib. ita Peralta, Tullius, Fernandez, Mejeris, Palatius, Rubens, Antonius Padilla, Gutierrez, Francus d. decis. 101. ubi novissimi addentes Gomezus, Magonius, Surdus, Rolandus, & alii apud Fabium de Anna conf. 113. Grat. cap. 17. & c. 132. Cevall. q. 811. Cancer. tom. 1. var. c. 2. de legitima, à n. 41. cum seqq. Fontan. Peregr. & alii, quos sequitur Salgad. par. 2. labyrinthi, cap. 14. à num. 8. itaque debitor non acquirendo, vel repudiando jus sibi delatum non dicitur creditoribus præjudicare, tam si sint creditores hypothecarii, quam chirographarii jus adeundi, acceptandi legatum, hereditatem, vel donationem, & similia non sint in bonis, & dominio debitoris repudiantis, & contra Abbatem contrarium dicentem, dicunt DD. ubi supra, citati à Salgado n. 11. hoc ipsum de majoratu dicunt, ut possit debitor, cui majoratus delatum est, & qui vita durante posset de fructibus satisfacere creditoribus illud repudiare, nec possunt conqueri creditores, quia non repudiat jus quæsitum, & radicatum apud se, sed jus tantum delatum, ut ex d. l. qui autem, notant DD. quos sequitur Salgad. d. cap. 14. à num. 17. & licet legatum recta via transeat in dominium legatarii, l. si tibi homo, §. cum servus, ff. de leg. 1. l. à Titio, ff. de furtis, etiam in legatario ignorante legatum sibi factum fuisse, l. cum Pater, §. Surdus, ff. de leg. 1. d. l. à Titio, & leg. si tibi homo, Affl. decis. 299. num. 3. Anna conf. 113. nu. 1. tamen cum legatum possit repudiari, non dicitur jus quæsitum, sed jus quærendum, quia videtur quæsitum sub conditione, nisi repudietur, & sequuta repudiatione videtur nihil acquisivisse legatarium, juxta Textum singularem in l. 1. §. utrum, ff. si quid in fraudem patroni, Oñald. ad Donellum lib. 23. cap. ult. in princ. Sanch. lib. 6. de matrim. disp. 4. numer. 8. & in summa, lib. 2. cap. 14. à num. 59. Anna d. conf. 113. num. 8. seqq. Franc. d. decis. 101. num. 17. Surd. conf. 300. n. 8. 16. & 17. Gratian. cap. 132. nu. 4. & c. 271. numer. 10. 11. & 37. Castill. d. c. 112. nu. 35. & seq. Salgad. d. cap. 14. num. 25. At si sit renunciatio facta in præjudicium creditorum non valet, puta si sit jus quæsitum, incorporatum, & radicatum, & debitor illud renuntiet (nam renunciatio cadit in jure quæsito, repudiatio vero in jure quærendo) non valet renunciatio, sed rescinditur; ex tit. ff. & Cod. que in fraud. creditorum, quia talis cessio, & renunciatio est vera donatio, & alienatio proprii patrimonii ipsius debitoris, quia supponit aditionem, & acceptationem debitoris renuntiantis, & sic acquisitionem rei renuntiatæ, & hoc probatur ex l. si Avia, Cod. de jure delib. ubi dicitur quod ille qui de hereditatis bonis sibi relictis, ante aditionem testatur eo ipso videtur adire, l. Pantoniis, §. ult. & ibi Bart. ff. de acquir. hered. Mantica lib. 12. de conject. tit. 12. num. 12. Fontan. decis. 87. 88. & 89. Castill. tom. 5. c. 108. quia in tali renunciatione hereditatis, aut donationis delatæ occultatur unus actus, scilicet acceptatio, quæ præcedere supponitur, tamquam necessaria, juxta Textum singularem in leg. 3. §. fin. ff. de donat. inter virum, & in l. Gallica, C. si certum petatur, l. licet, §. quoties, ff. de jure dotium, unde Salgad. num. 36. ait, quod aliud est absolute abstinere, & repudiare, aliud vero cedere jus suum in alium, quia cedens tacite se gerit pro hærede sic cedendo, sive cessio sit tacita, sive expressa, & proinde cedens habetur, ac si expressè adiret, & postea cederet; nam prior natura est aditio, Casanate conf. 10. num. 186. & seq. Cancer. cap. 15. de renunciatio. num. 160. cum seq. Laerea decis. 55. numer. 15. tom. 2. Marta conf. 28. à num. 23. Salgad. num. 37.

84 Quod probatur ex l. hac ratio in fine, ff. de donat. inter virum, l. idem que 4. ff. eodem, l. sed si vir, §. si vir, ff. de donat. inter virum, ubi unus actus scilicet acceptatio occultatur, Gonnan. lib. 8. cap. 11. num. 7. qui dicit, quod aliud est repudiare legatum, aut donationem sibi delatam, aliud jubere donationem ei paratam, & oblatam uxori fieri, quo casu illam non repudiat, sed recipit, ac demum uxori fieri jubet, ut elegerat explicat, & concordat Salgadus d. cap. 14. à n. 40. cum seq.

85 Cum verò dicimus renunciationem hereditatis, quæ supponit aditionem, non posse fieri in præjudicium creditorum, intelligi debet, quando fieret ei, qui successurus non est, secus si fiat proximè successuro, quia diceretur quædam refutatio, & repudiatio, non alienatio, ut latè Antonius de Amato res. 84. num. 14. & num. 39. & 45. & 52. lib. 2. Salgad. d. cap. 14. & seq. qui dicunt, quod aliud est cedere, & renunciare hereditatem alteri per viam do-

nationis, aut venditionis; nam tunc inducitur aditio, & acquisitio, aliud est si fiat reouciatio hereditatis etiam per donationem, ut ad sequentem in gradu successio dividatur, & tunc intelligitur simplex repudiatio, Card. Mantica. d. lib. 12. tit. 12. num. 17. Salgadus nu. 49. & 50. Surdus decis. 70. Pereyra decis. 145. Gratian. decis. 17. à n. 27. Fontanell. de pact. nupt. tom. 4. claus. 4. gloss. 9. par. 5. à n. 125. cum seqq. Cancer. p. 3. var. tit. 15. de renunciatio. à n. 160. cum seqq. dum dicunt renunciationem hereditatis delatæ habere vim repudiationis, & repudiationem in hoc casu factam, intelligi per ipsam renunciationem hereditatis; nam ordine intellectus, primò supponitur aditio, deinde repudiatio, sed talis aditio cum non sit facta, nec talis censetur ad acquirendum, sed ad repudiandum, ideo non habetur in consideratione ad effectum, ut aliquod jus acquiratur, & sic erit in quærendis præjudicare, non in quæsitis, ut bene Salgad. num. 52. intelligendo tamen de renunciatione facta extraneo, & non immediatè successuro, Salgad. à num. 53. cum seqq.

Infertur vigesimotertiò. An debitor, cujus bona sunt 86 sub iudice, vel qui cessit bonis, possit hereditatem repudiare, legatum, vel donationem non acquirere in præjudicium suorum creditorum, & dicunt, quod possit communiter DD. apud Salgadum part. 7. c. 14. à num. 80. ex regula d. l. qui autem 6. ff. de his, qui in fraudem creditorum, & d. l. non fraudantur, ff. de regul. juris, Castill. tom. 5. cap. 112. à num. 42. & loquendo de decoctis, & fallitis, ut valeat repudiatio legati, & juris quærendi per eandem facta in præjudicium creditorum suorum, tenet Stracca p. 3. de decoctionibus à num. 37. & 38. nam licet talibus personis prohibeatur contrahere, & alienare, non tamen congonitur acquirere, sicuti Prælati Monasterii absque consensu sui Capituli, non potest alienare bona sui Monasterii, tamen ipse solus potest repudiare hereditatem delatam Monasterio, legatum, & donationem, quia in quærendis eidem potest præjudicare, non in quæsitis, & radicatis juribus Monasterii, Noguero. alleg. 6. à num. 23. cum seqq. Salgad. d. p. 2. cap. 14. num. 101. sic ait Noguero. quod solus consensus Abbatis sufficit in renunciatione monialis, ad præjudicandum Monasterio, cum cadat super jure quærendo, & nondum quæsito, Noguero. ubi supra.

Infertur vigesimoquartò cum Card. Mantica lib. 11. tit. 87 22. num. 30. & 31. Salgado d. cap. 24. num. 110. quod si debitor emat rem à tertio, potest pacisci, ut sit specialiter obligata pro aliquo debito emptoris, puta pro dote uxoris, ut præferatur aliis creditoribus etiam anterioribus ipsius emptoris: qui in bonis sui debitoris generalem habet hypothecam, quod pactum valet in præjudicium creditorum anteriorum, si factum sit ante traditionem rei, vel in ipsa traditione, & antequam emptor rei emptæ dominium quæfierit, quoniam Dominus in traditione rei suæ quamlibet legem, pactum, & conditionem imponere potest, l. in traditionibus, ff. de pactis, l. legem, C. eodem, l. quia absenti, §. 1. ff. de acquirend. possess. Neque dicas, quod omnia bona emptoris debitoris præsentia, & futura, fuerunt aliis prioribus creditoribus obligata, quibus per novam acquisitionem jus fuit quæsitum, ergo non valet pactum in præjudicium creditorum anteriorum, ex l. si unus, §. ante omnia, ff. de pactis. Respondeo enim, quod licet in quæsitis debitor non possit præjudicare suis creditoribus, tamen potest in acquirendis, latè Negusantius ubi supra, & diximus num. 78. in fine, & sic erravit de Luca ad Francum d. decis. 101. ubi allegando me ipsum dicit esse meam singularem opinionem, & etiam pater in mutuante pecunia ad rem emendam, vel etiam venditor pro ipsius rei pretio, possunt de speciali hypotheca sibi cavere super eadem re, ut in ea anterioribus creditoribus præferatur, quando pactum specialis hypothecæ fuerit appositum in ipso initio contractus, vel in ipsa emptione in continenti, & ante rei traditionem, ut per Text. in l. 6. C. qui pot. in pign. hab. Valenz. conf. 56. numer. 36. seq. Rodriq. lib. 2. de annuis redditibus, q. 20. num. 6. Sesse decis. 42. num. 8. Gratian. cap. 670. tom. 4. Surd. decis. 157. Fontan. claus. 7. gloss. 2. p. 8. nu. 73. vol. 2. Antonin. de Amato res. 3. 49. & 50. qui alios allegant, Salgad. d. cap. 24. num. 112. & quod in ipso actu, & initio acquisitionis possit opponi conditio, & pactum, quod post acquisitionem non admitteretur absque Juris solemnitate (omissa tamquam exorbitante, leg. 1. §. fin. cum l. sequenti, ff. de rebus eorum) tradunt communiter DD. aq. Hermosilla in l. 4. gloss. 2. numer. 25. & 26. tit. 5. p. 8. tom. 1. fol. 21. ubi omne dicunt

dicunt ultra casum *d. l. i. §. si minor*, pactum ab initio contractus validum esse, Gutierrez *de tutelis 2. part. cap. 50. a numer. 36. cum seq.* & plures intellectus ad textum illum allegat Gaitus *cap. 4. de credito a nu. 441. usque ad nu. 509.* Salgad. *d. p. 2. c. 14. n. 114.* & facit Mangil. *de evict. q. 4. n. 6.*

- 88 Infertur vigesimoquintò, an possint creditores hæredis gravati, vel donatarii, si restituant hæreditatem, vel bona donata ante tempus, possint prætere aliquid super fructibus illorum bonorum restitutorum ante tempus, quasi quòd illa restitutio ante tempus sit facta in præjudicium creditorum, & videtur dicendum, quòd non. Primò, per Text. in *l. Patrem*, ff. *de his, quæ in fraudem credit.* ubi uxor instituit maritum hæredem, quem gravavit, ut post mortem restitueret hæreditatem communi filio, si Pater ante mortem restituat, licet fieri potest; ita ut Patris creditores non possint conqueri, nec restitutione impedire, postulantes, ut ex interfusorio durante vita Patris, & fructibus illorum bonorum satisfiat debitum, ut facit Text. in *l. debitorem 29. ff. eodem tit.* & facit Text. in *l. post mortem*, *C. de fideicom.* & ita docet Jafon in *dict. l. post mortem*, n. 2. *C. de fideic. & in §. item si quis in fraudem*, n. 127. instit. *de act.* Padilla in *d. l. post mortem*, nu. 3. & 4. latè Alvarodius *de conjecturata mente defuncti*, lib. 2. c. 3. §. 1. q. 12. Peregr. *de fideicom. art. 2. n. 51.* & latius *art. 3. n. 125.* Cancer. *p. 3. variar. c. 15. a n. 170. cum seqq.* Fontan. *claus. 4. gloss. 9. p. 5. a n. 74.* Castill. *tom. 5. cap. 112. a n. 44. cum seqq.* Molina *de ritu nupt. lib. 3. q. 49. a n. 33. cum seqq.* Anton. Bellon. *conf. 33.* qui omnes exornant Textum in *d. l. Patrem*, & *d. l. debitorem*, dicentes præmaturam restitutionem posse fieri, etiam reclamantibus creditoribus hæredis debitoris pro fructibus debitoris hæreditatis, vel pro interesse illius, quod competeat hæredi debitori, & patet in simili de patre habente usumfructum in bonis filii, quia potest illum restituere filio ante tempus, & filio remittere, quæ remissio dicitur potius refutatio, quàm donatio, & videtur nolle acquirere usumfructum, qui cum habeat tractum successivum, semper talis renuntiatio respicit jus quærendum in futurum, & non jus quæsitum, quasi videatur Pater nolle acquirere usumfructum, non autem velle donare, & talis ususfructus repudiatus erit adventitius filii, non autem profectivus à Patre, Surd. *de alim. tit. 9. q. 20. n. 22. & tit. 4. q. 26. n. 16. & conf. 259. n. 16. volum. 2.* Grat. *cap. 713. a nu. 34.* Salgad. *p. 2. cap. 15. numer. 16.* sicuti debitor in diem, si præveniat in solutione, & ante diem solvat, non potest rem solutum reperere *l. in diem*, ubi DD. ff. *de condit. indebiti*; ergo non possunt creditores conqueri de tali præmatura restitutione facta per debitorem, cum in fructibus consideretur solum jus quærendum, non quæsitum à creditoribus.

- 89 Alii tamen distinguunt duos casus, Primus est in creditoribus personalibus, & tunc dico, quod respectu illorum renuntiatio, seu anticipata restitutio teneat, non probata fraude, & animo illos fraudandi, ex *l. Patrem*, & *l. debitorem*, ff. *de his, quæ in fraudem creditorum*, quæ in his terminis loquuntur.

Secundus casus est, in creditoribus hypothecam in bonis debitoris præmaturè restituentis, & in hoc casu sit distinctio inter jus perfectè quæsitum possessori, & jus quærendum, vel nondum perfectè quæsitum, sed revocabiler, vel conditionaliter, & resolutioni subjectum, quoad effectum inducendi fraudem hæredis repudiantis, vel renuntiantis hæreditati delatæ in præjudicium creditorum suorum, & ita distinguunt Doctores apud Salgad. *p. 2. c. 14. & d. p. 2. cap. 15. n. 19.* & sic est sensus jurium citatorum, ubi agitur non de remissione juris quæsitum, & radicatum in persona hæredis præmaturè restituentis, non detracta falcidia, nec Trebellianica eidem à lege permilla, sed potius de jure quærendo licet jam delato, non tamen acceptato, nec in patrimonium debitoris incorporato, & sic admittitur præmatura restitutio fideicommissi, ante ejusdem acceptationem, & aditionem, secus est, quando hæres restituit post acceptationem, quia tunc non præjudicat creditoribus, scilicet hypothecariis respectu interfusorii, ita probant Jacobus Menochius in *addit. ad præf. 30. nu. 57. lib. 3.* Marius Giurba *ad consuet. Messanae*, c. 1. gloss. 12. nu. 18. Marius Cutell. *de donat. inter Patrem, & filium*, tr. 1. *discurs. 2. p. 10. n. 55.* Fontan. *decis. 40. n. 14. & 15.* & referunt ad jura citata varios intellectus, teste Fontanella *de pactis*, tom. 1. *claus. 4. gloss. 9. p. 5. a n. 88. cum seqq.* & ad hoc facit Text. in *l. 3. §. gesta*, & §. *forte*, ff. *quæ in fraudem credit.* & Textus in *l. om-*

nes, §. *si vir uxori*, ff. *de his, quæ in fraudem credit.* & *l. 3. §. Iulianus*, ff. *de leg. 3.* ubi legatarius purè gravari non potest, quando commodum ex legato non capit, secus si sub die, conditione gravetur, quia tunc propter commodum medii temporis à legatario perceptum proportionabiliter gravari poterit, & facit Cancer. *p. 3. c. 15. n. 172.* Fontan. *decis. 39. a n. 16.* Salgad. *n. 42.*

Et hoc est, quod dixit Mejer de *majoratu*, p. 4. q. 25. n. 90 *124. cum seq.* dum dicit, quòd possit successor renunciare majoratui delato ante acceptationem in præjudicium creditorum, & Hieronymus Cevallos *qu. 811. numer. 14.* & 21. dicens quòd primogenitus potest renunciare primogenituram in præjudicium creditorum, ubi nondum à principio fuit acceptata primogenitura, ex Afflicto *decis. 129.* sequitur Flores de Mena in *addit. ad Gamam dec. 92.* Castill. *tom. 3. cap. 12. num. 115. & tom. 5. c. 112. n. 44.* ubi successor majoratus quærendi, potest repudiare, non tamen jam quæsitum, & acceptatum, sic Pater post acquisitum usumfructum in bonis filii non potest illum filii remittere in præjudicium suorum creditorum, sed si talis ususfructus, non adhuc sit quæsitus à Patre, & incorporatus eidem, sed sit solum delatus, poterit ante tempus remitti in præjudicium creditorum, ut super fructibus in primo casu satisfiat creditoribus, ex *leg. cum oportet*, §. *si autem*, *C. de bonis quæ liberis*, ubi si Pater ante acquisitionem ususfructus remittit filio usumfructum, non dicitur donare, secus si remittit post acquisitionem, Flores de Mena *ad Gamam decis. 118.* Castill. *tom. 5. cap. 112. num. 21.* Salgad. *p. 2. cap. 15. numer. 53. & 54.* Fontan. *tom. 1. claus. 4. gloss. 9. p. 5. n. 77. & n. 120.* & licet Gratianus videatur aliter dixisse, tamen *tom. 2. cap. 271. num. 37. & 38.* apertè se declarat, itaque nullo casu, præjudicantur creditores, admittitur restitutio ante tempus ex *l. uxorem*, §. *Sejo*, ff. *de leg. 3.* Fontanella *decis. 39. & 40. ex l. post mortem*, *C. de fideicom.* Fufar. *de substit. qu. 597. & q. 602.* Peregr. *art. 2. n. 50. & art. 4. n. 3.* Bellon. *n. 33.*

Infertur vigesimo sextò, quòd si Pater apponat onus in legitima filii, & filius consentiat oneri, possunt creditores filii prætere contra consensum oneris pro suo interesse, quando filius consentiat post aditam hæreditatem Patris, quia esset post acquisitum jus præjudicare creditoribus, aut verò consentit gravamini, ante aditionem, & immisionem in hæreditatem, & legitimam, & tunc poterit filius in præjudicium suorum creditorum, quia tunc non repudiatur, nec diminuitur jus quæsitum, sed quærendum, & sicuti tunc posset filius totam legitimam repudiare, ita poterit oneri consentire, quia licet filio acquiratur post mortem Patris ipso jure legitima, *l. quoniam in prioribus*, & *l. sanctimus*, *C. de inoffic. testam.* tamen jus illud est imperfectum, & variabile, & conditionale, si illud filius acceptaverit, ita ut si sequatur repudiatio, jus ipsum resolvatur, ut si à principio delatum non fuerit, & interim consideratur jus quærendum, non verò jus quæsitum, ut illud possit debitor liberè repudiare, in præjudicium creditorum, prout in legato diximus supra cum Salgado *dict. cap. 14. & cap. 16. n. 78.* Gratian. *cap. 271.* & contra Menochium probat Castill. *tom. 6. cap. 112. a n. 50. cum seqq.* qui omnes dicunt totam legitimam ante ejus aditionem posse filium debitorem repudiare in præjudicium suorum creditorum, eisque invitis, & repugnantibus, ergo multò magis poterit filius præstare consensum gravamini, & limitatè acquirere, quia cui licet, quod est plus, multò magis licebit, quod est minus, Salgad. *d. cap. 16. num. 82.* Sic quando Pater dat licentiam suo filio emancipato disponendi liberè de bonis ejusdem Patris, censetur dare licentiam filio gravandi legitimam ejusdem Patris, in præjudicium creditorum Patris, Gutierrez in *cap. quamvis pactum*, n. 19. *de pact. in 6.* ubi ex *n. 20.* tripliciter ponderat Text. in *d. l. qui autem*, ff. *quæ in fraudem creditorum*, & an facto testamento per filium emancipatum de Patris licentia, quia disponit de rebus Patris, possit Pater prædictam licentiam revocare, de qua re Gutierrez *lib. 3. præf. q. 84. n. 11. & lib. 3. q. 75.* Parladorus, & alii apud Salgad. *cap. 16. n. 93. p. 2.* Noguero. *allegat. 19. numer. 43. & c.*

DISCEPTATIO CCCXCIV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series proponitur disputanda.
- 2 Articuli disputandi qui fuerint in hoc facto.
- 3 Societas universalis omnium bonorum an, & quando dicatur inducta.
- 4 Societas tacita quando dicatur inducta.
- 5 Societas quomodo, & qualiter contrahatur.
- 6 Societas inter fratres facilius inducitur, & qualiter.
- 7 Societas inter fratres an dicatur contracta in feudali-bus.
- 8 Textus in cap. I. §. si duo fratres, de fratribus de novo beneficio investitis declaratur.
- 9 Societas tam super feudo novo, quam paterno cense-tur inducta inter fratres contra Cardinalem Man-ticam.
- 10 Feudi divisio est prohibita in Regno, & quare.
- 11 Societatem in fructibus feudi contrahi posse proba-tur.
- 12 Societas extinguitur morte.
- 13 Societas non transit ad heredes.
- 14 Societas neque ex pacto transit ad heredes.
- 15 Societas perpetua non est, & ad heredes transito-ria.
- 16 Societas non renovatur cum herede pupillo, nisi cum au-ctoritate tutoris.
- 17 Societas in pupillum non renovatur cum consensu tuto-ris, si agatur de utilitate tutoris.
- 18 Pupillus sine tutore meliorare potest suam conditio-nem.
- 19 Societas contracta inter duos fratres, continuatur in-ter filium fratris, & Patrum etiam si nepos sit mi-nor.
- 20 Pupillus major factus an teneatur ratificare societatem cum Patre factam.
- 21 Pupillus tenetur ratificare societatem, si ejus nomine aliquid gestum est.
- 22 Pupillus factus major, qualiter tenetur ratificare socie-tatem fructuum perceptorum communiter.
- 23 Minor, major factus, qualiter teneatur ratificare so-cietatem initam cum Patre, licet nulliter fuisset ini-ta.
- 24 Minor tantum est, qui potest dicere de nullitate sui con-tractus, non illius, qui contraxit cum minore.
- 25 Societas quomodo dicatur ratificata, & quibus acti-bus.
- 26 Societas sicuti non presumitur, ita neque divisio bono-rum.
- 27 Societatis imputantur onera debita super bonis, duran-te societate debita non socio.
- 28 Societati imputantur expensae, licet unus socius plus fa-ciat quam alius expensas licitas.
- 29 Societas censetur renovata cum eisdem pactis, & con-ditionibus, quibus fuit inita in principio, & cum eis-dem oneribus solvendis.
- 30 Societas contracta cum defuncto, an, & quando conti-nuetur cum herede.
- 31 Fructus dicuntur deductis expensis.
- 32 Fructus feudi communiter empti inter fratres, communi-cantur inter eosdem.
- 33 Fructus feudi a solo separati communicantur inter so-cios.
- 34 Feudatarius qualiter teneatur Domino servire, & quo-modo.
- 35 Adoha quid sit in Regno, & quomodo debeat.
- 36 Feudatarius an possit cogi in Regno Neapolitano ad pre-standum servitium personale, si velit solvere ado-ham.
- 37 Feudi onus solvitur ex communi, si feudum sit commune quoad fructus.
- 38 Adoha in Regno qualiter solvatur in feudis.
- 39 Relevium qualiter solvatur ex feudo empto de pecunia communi inter fratres.
- 40 Relevium quale onus sit in feudis in Regno.
- 41 Relevium qua actione petatur, & contra quem.
- 42 Relevium non est onus persone, sed rei.
- 43 Relevium est onus intrinsecum feudi.

- 44 Relevium est onus personale secundum aliquos, praefer-tim secundum Andream de Pernia, qui declaratur.
- 45 Fidelitas qualiter sit onus intrinsecum feudi.
- 46 Relevium solvit primogenitus, & adoham, nec contri-buunt alii fratres.
- 47 Relevium cedit in damnum heredis, & non credi-torum.
- 48 Adoha, & alia onera feudi non praedjudicant creditori-bus feudi.
- 49 Relevium in feudo communi solvitur à communitate.
- 50 Feudi augmentum, cujus sit, finita societate, si erat inter socios commune.
- 51 Emptum ex aliena pecunia cui acquiratur.
- 52 Textus in dict. cap. I. §. si duo fratres, ponderatur.
- 53 Afflictus ponderatur in d. §. si duo fratres.
- 54 Feudi novi à Patre questiti, medietas pretii debetur se-cundogenito, & quodnam tempus attendatur.
- 55 Socius feudi empti pretio communi, est creditor pretii empti, & non valoris, sive estimationis.
- 56 Interesse medietatis pretii quo emptum est feudum, ad quam rationem debeatur fratri, vel socio, si erat commune.
- 57 Factum, de quo disputatur clarius elucidatur.
- 58 Societas pro certis bonis, non extenditur ad alia bona.
- 59 Feudum emptum fuisse communi pecunia inter fratres qualiter probetur.

ARGUMENTUM.

Textus in cap. I. §. si duo fratres, de fratribus de no-vo beneficio investitis explicatur, & qualiter celebretur societas in feudo, vel fructibus feu-di in pecunia expensa pro feudo à fratribus, & quid debeatur alteri fratri, & an debeatur de-ductis oneribus intrinsecis feudi, & quae sint onera intrinseca, & quid de Adoha, & Rele-vio, & societas qualiter dicatur verificata, & quomodo, & an contracta cum defuncto, re-novetur in herede, & an cum eisdem pactis, & oneribus, & quid debeatur alteri fratri, & socio pro parte pretii, &c.

J U R A

P R O

Joan. Antonio Caesarano,

C O N

Joan. Vincentio Caesarano.

Collegium maximi negotii habui cum docto Viro i Francisco de Martino de Baronibus Fajicchi, olim pluribus in Provinciis Auditore, nunc celeberrimo in Sacro Consilio Advocato, pro illis de Caesarano, in quo plura ponderata fuerunt, & fuimus in aliquibus ar-bitri, quia verò quae ibi ponderabantur sunt digna, ut ad posteros transeant, operapretium duxi, omnia cumula-re.

Pro facti serie suppono quorundam U. J. D. Joann. An-dream Caesaranum primogenitum fratrem utrinque con-junctum U. J. D. Joannis Vincentium communi pecunia an-no 1615. feuda Terrae Pratae Castrimutii, & Bortatii pre-tio scutorum 42000. à Domino N. Gargano, atque etiam nullas annuorum introitus emptiones, communi etiam pecunia à diversis personis Neapoli emisse; sicut è con-tra dictum Joannem Vincentium communi quoque pe-cunia nonnullas emptiones animalium, & stabulum in Terra Pratae, & alibi acquisisse socio; namque jure vi-ventes ad unam mensam, pro communi, & indiviso pos-sidentes hereditatem paternam, atque maternam, & lucra ad invicem communicantes, nulla reddenda inter eos ra-tione, & introitus omnium bonorum, etiam proprios ver-deductis oneribus promiscue, unusquisque in feudis ver-tit usus; hinc fato prius cedens dictus Joan. Andreas in ejus ultimo elogio condito in die 23. mensis Maji 1639. in-stituto herede universalis in feudalibus Joann. Antonio ejus

ejus filio primogenito, & cohæredes in bonis burgenfaticis cum Francisco Dominico ejus filio secundogenito, tutore, ac Balio ipsi relicto dicto Joann. Vincentio fratre cum omnimoda potestate, tandem declaravit ipso fratre præsentem, & acceptante feudum fuisse emptum de communi pecunia, & fructus feudi à die emptionis fuisse communiter perceptos, & erogatos, atque etiam emptiones annuorum introituum Neapoli existentes fuisse quoque de communi pecunia paratas, & si solum in beneficium ipsius Joann. Andreae acquisitæ apparerent, prout est contra emptiones animalium, stabulorum, & quorumcumque aliorum bonorum existentium in Terra Pratae Castrimutii, & ubique in beneficium ipsius Joann. Vincentii esse de communi quoque pecunia acquisitas, non obstante quod apparerent solum in beneficium ipsius Joann. Vincentii, cujus depositioni se subscripsit, eamque approbavit Dominus Joan. Vincentius, qui sequuto fratris obitu declarare fecit ejus filios hæredes, seque ipsum tutorem, & Balium servata forma testamenti, quam tutelam, ac baliatum dicti Joann. Antonii exercuit usque ad annum 1645. in quo factus major dictus Joann. Antonius, & nolens amplius continuare communionem, & societatem bonorum cum ejus Patruo, de communi eorum consensu dividerunt bona burgenfatica, feudalia verò ut indivisibilia vendidit ipse Joan. Antonius dicto Joann. Vincentio patruo pro pretio scutorum 48000. quarum medietatem retinuit Joan. Vincentius pro ejus portione (quam tamen quantitatem sibi jure spectasse autumabat Joan. Antonius) pro reliquis verò scutis 24000. quotannis solvere promisit pro eorum inter-usurio annuos scutos 1440. dicto Joann. Antonio ad rationem scutorum sex pro centenariis, nunc petita rationum redditione per dictum Joann. Antonium nepotem à dicto Joann. Vincentio ejus Patruo, olim tutore, & Balio in ipsa revidenda, quatuor insurrexere dubia, quæ singulis recensito Capitibus.

- 2 Primum an ab anno 1639. obitus dicti Joann. Andreae usque ad annum 1645. divisionis bonorum burgenfaticorum ac pretii feudi inter dictos Joann. Vincentium patruum, & Joann. Antonium nepotem, fuerit renovata societas, & communio fructuum omnium bonorum, uti olim inita inter quondam Joann. Andreae, & Joann. Vincentium fratres, novo tamen accedente consensu tacito, vel expresso dicti Joann. Antonii hæredis, ac proinde onera feudalia sint præcipue deducenda ex fructibus feudi, quibus deductis fructus postmodum dividi æqualiter quotannis debeant inter dictos patruum, & nepotem.

Secundum extincta Societate morte Jo. Andreae, nec renovato consensu Jo. Antonii ejus filii, & hæredis ut supponitur, erit discutiendum, an dictus Jo. Vincentius sit creditor pretii feudi erogati in emptione feudi, an vero æstimationis ipsius inspecto mortis tempore dicti Joann. Andreae fratris, & successive queritur si augmentum feudi æqualiter beneficio utriusque cedat partiendum, an verò sit præcipuum dicti Jo. Antonii.

Tertiò consequutivè videndum erit an dictus Jo. Vincentius creditor pretii feudi valeat ipsius interesse petere, & à quo tempore, & qua ratione, an verò solum petere medietatem fructuum ex feudo relectorum à die obitus fratris usque ad annum venditionis feudi, & divisionis pretii feudi.

Tandem quartò controversitur an bona stabilia post emptionem feudi à dicto Jo. Andreae proprio nomine acquisita in terris Pratae, & Castrum Mutii sint communicanda, vel pretium dividendum, vel de communi pecunia parata an verò sint propria dicti Jo. Antonii ejus filii.

- 3 Quoad primum, antequam illud resolvatur, firmiter habendum, inter quondam Jo. Andreae, & Jo. Vincentium fratres tacite, si non expressè omnium bonorum Societatem fuisse irritam ex reiteratis sociorum actibus, nam pro communi, & indiviso hæreditatem paternam, & maternam possederunt, simul cohabitarunt, & in communi vixerunt, quæcumque lucra, & emolumenta sibi ad invicem communicarunt absque ulla rationum redditione, quæ pro tacita coeunda societate requiri scripserunt, post Riccar. Mald. Oldr. & Jacob. de Arena, Bart. in leg. Titium, & Marcium 48. §. num. 5. ff. de administrat. tutor. & in l. si patruus, num. 9. C. communia utriusque judicii, ubi Bal. num. 16. idem Bald. in cons. 120. numer. 3. lib. 1. Angel. cons. 112. col. 1. Rol. à Valle cons. 91. num. 28. & 29. lib. 1. Riminald. jun. cons. 280. numer. 18. Menoch. de præsumpt.

lib. 3. præsumpt. 56. numer. 37. Mascard. de probat. concl. 1315. num. 23. Cardin. Mantica de Tacitis, lib. 6. tit. 10. numer. 2. ubi pluries per Rotam decisum refert Rot. decis. 169. num. 10. part. 2. in novis. & apud Coccin. decis. 421. num. 3. Felic. de societ. cap. 10. numer. 29. Andriol. lib. 1. contr. 34. numer. 14. Ciarlin. contr. lib. 1. cap. 16. num. 16. Mascabr. cons. 5. numer. 24. Facchin. cons. 45. n. 6. lib. 1. Gratian. discept. for. cap. 47. num. 1. 725. numer. 8. & 993. numer. 1. & 2. Molina de ritu nuptiar. lib. 1. comparat. 5. numer. 3. Dominus Hodierna lib. 1. contr. cap. 22. nu. 1. & cap. 49. numer. 14. nam sicuti societas expresso consensu contrahitur l. consensu 2. ff. de actionib. & oblig. l. coiri 7. leg. qui admittitur 19. l. planè 23. l. duo societatem 72. ff. pro socio, ita quoque tacite coiri non prohibetur societas omnium bonorum, ut probat Textus in l. societatem 4. cum l. seq. ff. pro socio, ubi responso Modestini, quod societas tacite, & expressè contrahi possit, subsequitur Ulpiani responsum, quod societas contrahitur sive universorum bonorum, sive particularis rei inferendo, quod etiam societas omnium bonorum tacite contrahi potest, & in dubium videtur, quia societas connumeratur inter contractus, qui consensu contrahuntur; quapropter non interest si ex verbis, aut factis consensus detegatur l. Paulus, ff. rem ratam haberi, & reprobata Gl. sententia in dict. l. coiri, & sequacium latè probant Card. Mantica dict. lib. 6. de tacitis, tit. 9. à n. 6. Menoch. citat. præf. 56. numer. 37. & 38. Mascard. d. conclus. 1315. num. 20. Gratian. optime d. cap. 643. num. 10. 11. & 12. Andriol. contr. 34. numer. 12. Ciarlin. d. cap. 16. num. 3. & Coccin. d. decis. 421. numer. 2. maximè quia versamur inter fratres, inter quos facilius societas inita censetur, quam inter extraneos, accedente sanguinis convinctione, & amore fraterno, cum societas inquit Ulpianus jus quodammodo fraternitatis in se habeat in leg. virum 63. ff. pro socio, Mantica d. lib. 10. numer. 3. Imò ex communicatione lucris unius negotii societatem omnium bonorum inter eos coitam censuere, post alios Mascard. citat. concl. 1315. numer. 46. Grat. cap. 547. num. 2. Ciarlin. citat. cap. 16. num. 4. Quinimò subjiceret si diù cohabitarent, & redditus communicarent: nam ob temporis diuturnitatem, & communem victum juncta sanguinis conjunctione præsumitur societas contracta, nec requiritur negotiatio, maximè quando forent nobiles, ut in re nostra Jas. cons. 2. col. 6. vers. 2. lib. 3. Soc. Senior. cons. 162. lib. 2. Cephal. cons. 247. numer. 4. Menoch. citat. præf. 56. num. 22. & sub numer. 37. Ciarlin. d. contr. 16. num. 5. & num. 24. Nector Felicius alleg. 41. n. 13. part. 3. & de societate, cap. 10. numer. 29.

Sed an coita societas, super feudo inter dictos fratres jure subsistat, dubium est, & non valere super corpore feudi, certum est, ne invitus Dominus alium sibi acquirat, quam investitum vassallum, super fructibus vero feudi collectio valet, ut disputatur in cap. 1. §. si duo fratres, de fratribus de novo beneficio investitis, ubi feudum à fratre consocio, communi pecunia acquisitum; ignorante Domino, alteri fratri consocio non queritur, sed solum fructus erunt communes, donec simul habitaverint, ne invitus Dominus alium habeat vassallum, quam investitum, ubi notant Gl. Andr. Afflict. Alvar. & cæteri, sed clariùs scribere Mart. Laudens. in d. §. si duos fratres, num. 7. Bal. Zaran. num. 17. Bald. in l. cum oportet, col. 1. C. de bonis, quæ liberis Alex. omnino videndus cons. 48. numer. 3. & seq. lib. 2. Decius cons. 435. numer. 7. ubi idem concludit in emphyteusim ducto argumento à feudo ad emphyteusim Capyc. in investit. feud. in verbo feuda bonorum appellat. ver. societas omnium bonorum, fol. mihi 90. Camer. in C. Imperialem, fol. 17. à terg. litt. V, de prohib. feud. alien. per Feder. Boet. dec. 199. sub num. 5. optimè Canner. in cap. volentes, §. explicitis, fol. mihi 33. quem sequitur Intrigl. de feud. cent. 2. art. 5. numer. .... Card. Mant. de tacit. lib. 6. tit. 15. num. 16. Reg. de Ponte de feudis, lect. 9. n. 48. Conf. de Georgio in repetit. d. cap. Imperialem, cap. 9. à numer. 5. usque ad 9. & cap. 10. num. 8. 9. & 10.

Neque juridicam puto distinctionem Card. Mantica loc. cit. traditam inter feudum novum, & antiquum, sive paternum, ut super novo societas coiri prohibeatur, sicut super paterno, quod inter fratres contracta societate comprehendit censet, cessante ratione contrariæ voluntatis Domini ad omnes fratres investitura sint comprehensi: Quoniam & si vera foret, sequeretur divisio, & alienatio feudi in partes invito Domino quod jure feudorum inhi-

inhibitum fuit *cap. Imperialem de prohib. feud. alienat.* per Federic. *capit. primo de prohib. alienat. feud.* Lotharium, quia communio est alienatio; nam statim inita societate fit translatio domini, & possessionis feudi in ceteros socios *l. 1. & 2. ff. pro socio. latè Cannent. in dict. §. explicitis, numer. 11.* & ponderavit quoque Alexan. *in dict. consilio 48. numer. 8. lib. 2.* eoque magis quia in nostro Regno est prohibita feudi divisio, & dismembratio per constitutionem divæ memoriæ, & nequeat super ea Prorex assentiri *pragmat. 4. §. 5. & 7. de feudis, & attento jure Francorum quo vivitur, feudum est indivisibile, & decum in Collaterali Consilio absque controversia testatur Reg. Constant. in l. 1. numero 39. Cod. de Consulib. lib. 10. quem sequitur Dominus de Marinis cap. 250 numer. 2. lib. 1.* Nec officit quod ceteri fratres in investituris comprehensi, quia non exinde sequitur posse feudum inter eos dividi, & communicari invito Domino, sed solum ut frater fratri decedenti absque hærede succedat in feudo antiquo sive paterno *cap. 1. §. 1. & quia vidimus de his qui feud. dare poss. cap. 1. de success. fratrum, quod secus esset in novo cap. 1. de beneficio fratris, cap. 1. de fratribus de novo benef. invest. nisi Mantica fuisse loquuntur dicemus de jure Longobardorum, quo feuda sunt divisibilia cap. 1. §. 1. & quia vidimus de his, qui feud. dare poss. latè Andræas in c. Imperialem §. præterea ducatus, numer. 35. de prohib. feud. alien. per Feder. quod tamen verius est servari in successione feudi, nec porrigi ad societatem, vel nisi fratres ad invicem feudum communicarent Domino consentiente, quia tunc communicatio vim pacti habet *l. Paulus ff. rem ratam haberi, quo casu frater fratri in feudo quoque novo succederet, ut in facto disceptatum advocato ipso existente testatur Zazius de feud. p. 8. n. 24. vers. idem dicendum puto, & latius quando opus fuerit dispungam.**

Hinc, ut ad rem revertamur Jo. Andreæ, uti de jure feudali optimè meritum in testamento declarasse agnoscimus, societatem super fructibus feudi communiter empti cum Joan. Vincentio contraxisse, nec super feudo, quos communiter viventes consumpsere, atque etiam super bonis allodialibus coitam, quam fatetur cum ipso initam Joan. Vincentius, sed ejus tamen morte extinctam, nec cum Joan. Antonio nepote renovatam ingenuè profitemur, morte enim dissociamur inquit Modestinus *in l. societatem 4. §. dissociamur Pompon. in l. hæres socii 40. Ulpian. in l. verum 64. §. fin. ff. pro socio, §. solvitur instit. eodem, & nemo potest societatem hæredi suo parare, ut ipse hæres sit, inquit Ulpian. in l. nemo 35. ff. eodem, nam adeo morte socii solvitur societas, ut nec ab initio pacisci valeat, ut hæres succedat in privatis societatibus, censuit Pompon. in l. adeo 60. eodem tit. & idem respondit Papin. societatem non posse ultra mortem porrigi, ne libera testandi coaretetur facultas *in l. si fratres 53. §. idem respondit ff. eodem tit. & morte unius socii solvitur societas, etiam quoad alios superstites nisi aliter fuit conventum Paul. in l. actione 66. §. morte ff. pro socio §. solvitur instit. eodem titulo; nulla enim societatis in æternum coitio est, inquit, idem Paulus in l. nulla 71. ff. eodem, ut neque juratio ad hæreses sit transitoria, latè Cardinal. Mantica *lib. 6. de tacit. tit. 24. per tot. Gratian. c. 276. a numer. 1. usque ad quest. 547. a numer. 36. usque ad 42. Reg. Capyc. Latr. decision. 26. numer. 13. & numer. 20. usque ad 23. Reg. de Ponte conf. 90. vol. 2. Doctissimus D. Judex Hodierna lib. 1. contr. c. 22. ex nu. 10.***

Quod si societas jure prohibente in hæredes continuari non possit, eodemque jure vetante ab ipso hærede minore renovari nequit, abique tutoris autoritate Ulpian. *in leg. ut in conductionibus 53. ff. pro socio, quia societatis contractus est ultro, citroque obligatorius leg. societas contrahitur 5. §. fin. ff. pro socio, & pupillus tutore autore obligatur l. obligari 9. ff. de auth. & consensu tutorum, nec ipsemet Joan. Vincentius patruus, uti tutor autorare in re propria poterat *l. 1. §. 7. ff. de auth. tutor. & sicut ipse tutor emptoris, & venditoris officio fungi non potest, sed personæ debent esse indistinctæ Ulpian. in leg. pupillus, §. item esse tutor. ff. de autor. tutor. ita quoque in societate inter dantem, & accipientem debet intervenire distinctio personarum ob reciprocam lucrorum communicationem, etenim patruus tutor bona pupilli administrans reciperet, & daret uti socius, & consocius quod maximè absurdum, quapropter societas inter**

patruum & nepotem, vel fratrem majorem, & minorem contracta non dicitur, & si patruus nepotis, vel frater major minoris forent tutores, sed requiritur quod adsit alter contutor pro auctore pupilli, in coeunda inter eos societate, ita Bart. *in l. Titium, & Mævium, §. altero, numer. 5. vers. in duobus fratribus, ff. de administratione tutorum, & in l. si patruus, numer. 9. ubi Bald. numer. 5. communi utriusque judicii, Dec. consilio 21. col. 1. vers. 2. in casu nostro, & consil. 213. col. penultim. sub numero 7. vers. nam licet, Afflict. in cap. 1. §. si duo fratres, numero 3. in fin. de duobus fratribus de novo benef. investitis Paris. conf. 84. numer. 8. & 53. lib. 1. Alexand. consil. 154. numer. 7. lib. 2. post alios Menoch. præsumpt. 56. numer. 6. & seq. Mascard. conclus. 31. numer. 11. Cardinal. Mantica d. lib. 6. de tac. tit. 13. numero 9. & seqq. Surd. consil. 9. numero 36. & 38. Felic. de societ. cap. 4. numer. 1. & 2. Dominus Hodierna dict. cap. 22. numer. 41. & 42. neque minus inita cum patre censebitur renovata cum ejus filio minore, sine tutoris autoritate, post alios idem Cardin. Mantica dict. lib. 6. tom. 26. numero quoque 26. Surd. conf. 9. a numer. 21. usque ad fin.*

Et quamvis vera sint prædicta, verissima quoque erunt quod hæres socii societatem renovare potest *l. planè 37. ff. pro socio, sicuti quoque renovari societas contracta cum defuncto inter patruum tutorem & Nepotem minorem poterit sine interventu alterius contutoris, quia pupillis non obligari, sed acquirere sine tutore potest: nam meliorem suam conditionem facere potest sine tutore, licet deteriore sine eo nequeat, l. obligari 2. in principio, ff. de autor. tutor. §. 1. instit. de autor. tutor. §. ex contrario institut, quibus alienare non licet, & quamvis contractus societatis sit ultro, citroque obligatorius, tamen valet si pupillo expedit, cujus favore promittitur contractum claudicare, Ulpian. in l. Julian. 14. §. si quis a pupillo, ff. de actionibus empti, ita in terminis renovationis societatis inter patruum tutorem, & minorem nepotem, scripsit Paul. de Castro conf. 366. col. 2. vers. & licet morte, vol. 2. & sic consuluisset Florentiæ, ac vidisset consultum per doctissimos viros scripsit Socc. Sen. conf. 160. numer. 14. vol. 2. Corneus conf. 18. vol. 3. col. 2. vers. non obstat Surd. conf. 9. numer. 2. usque ad 16. maximè si patruus tutor palam, & bona fide negotiasset, ut in re nostra Surd. d. conf. 9. ex numer. 38. usque ad 44. Gratian. cap. 360. numer. 17. & 18. Hodier. dict. cap. 22. nu. 44. quod secus esset quando nepos fuisset infans, quia non habet, nec velle, nec nolle, idem Surd. dict. conf. 9. ex numer. 46. cum seq. Dominus Hodierna dict. cap. 22. ex numer. 36. & ex numer. 46. cum seq. & potest tacite societas coiri inter patruum, & nepotem, qui pupillarem ætatem excessit ut in casu nostro etiam sine curatore, quia ad hoc habetur uti major viginti quinque annis, ex quò fructus in societate comprehensi censeantur de rebus, quæ servando, servari non possunt, ultra triennium juris præsumptione, de quibus minor sine solemnitate disponere potest, ita optimè probat Alex. Vid. consil. 49. sub numero. 2. 3. & 4. lib. 1. quem sequitur Menoch. citata præf. 56. numero 18. eoque magis, quia agitur de renovanda societate super dictis fructibus bonorum communium, prout erat inita cum ipso patre defuncto; quapropter facilius inter eos renovata censet post alios Menoch. dict. præf. 56. numero 19. Gratian. 993. numer. 6. Quin imò pupillus, vel minor, factus major societatem nulliter initam ratificare potest, quidquid alias nec tacite, nec expresse illam contrahere potuisset sine tutore, nec Curatore, ita sensere communiter DD. relati per Menoch. dict. præf. 56. numer. 17. Cephal. consil. 248. numer. 7. Mantica dict. tit. 13. numer. 18. & 19. Gratian. dict. C. 547. numer. 4. Maximè quando aliquod fuisset gestum nomine pupilli, vel de communi pecunia, aut patrimonio negotiorum profectum Surd. consil. 9. numero 17. & 52. & decum per Rotam testatur. Gratian. cap. 714. ex numer. 2. Coccin. decision. 421. Anton. Fabr. in suo Cod. lib. 2. ff. tit. 26. pro socio definit. 4. & in ratificatione societatis fructuum communiter perceptorum inter patruum, & nepotem, scribit videndus Alexand. dict. conf. 49. sub numero. 2. lib. 1. dictus Hodierna dict. cap. 22. numer. 57. & 58. qui ex numer. 60. non procedere in infante facto majore, latè probat.*

Nec obijci juvat quod resullaret maxima iniquitas, 23

si minor factus major societatem nulliter initam posset ratificare, quia solum ratificaret illam quando lucrum certo reportaret, secus si damnum sibi allaturum agnosceret, quod societas abhorret, & potius esset societas Leonina, ut inquit Text. in leg. si non fuerint 29. §. aristo, ff. pro socio, quia responderetur patrio imputandum, dum animum suum non declaravit, sciens cum pupillo contrahere l. qui cum alio, ff. de regul. juris, maxime quia poterat agere contra nepotem, licet nondum majorem, ut declararet, an vellet stare, vel à societate recedere, qui modus fuit inventus quando contractus claudicat ad favorem minoris, ut agatur, an velit stare contractui, vel recedere, Ulpian. in l. Julianus 14. §. si quis colludente, ff. de actionibus empti, ubi Cast. & Fulgof. notant non esse alibi similem modum agendi Bal. & Salic. in l. dolum C. de peric. & commod. rei vendite, Grat. c. 27. num. 42. Cancer. lib. 1. variar. c. 13. n. 46. post alios Regens Capyc. Latr. dec. 19. n. 15. & ita in terminis respondent Surd. d. conf. 9. nu. 18. & 19. Grat. c. 547. num. 7. & 714. numero 13. 14. & 15.

24 Præterea defectus minoris ætatis in contrahenda societate tacita, vel expressa, solum potest allegari per ipsum minorem, nec per alium, cum in facultate ipsius minoris sit dicere velle contractum valere, licet nulliter gestum ad sui favorem quamvis claudicat l. Julianus 14. §. si quis a pupillo, ff. de act. empti §. 1. instit. de author. tut. ita in specie firmat post Graver. Soc. & Surd. Grat. dict. c. 714. numer. 12. nam regulare est quod nullitas inducta favore alicujus ipso volente habeat locum l. si Index circumvento 42. ff. de minoribus Bart. in l. eleganter ff. de dolo malo, idem Gratian. cap. 27. numer. 39. Et nulliter gestum ad favorem minoris valet ipso volente, & declarante, ac ratum habente post alios Surd. dict. conf. 9. nu. 56. post innumeros Reg. Capyc. Latr. d. 19. ex nu. 10. cum seqq. ubi sic decisum testatur.

25 Hinc factus major Jo. Antonius ratificavit societatem renovatam cum dicto Jo. Vincentio patruo post obitum sui patris; nam simul possideri bona pro communi, & indiviso usque ad annum 1645. in quo illa diverferunt, & simul cohabitaverunt, ac in communi vixerunt, fructus bonorum communicando, absque rationum redditione continuando societatem, & communionem bonorum, uti innitum cum Joa. Andrea patre, Alex. consil. 49. sub numer. 2. lib. 1. Gratian. post alios dict. cap. 547. numer. 5. & 8. & cap. 714. numer. 11. Rot. apud Coccin. decis. 421. numer. 1. & expressius ratificatio dictæ societatis deregitur in divisione bonorum allodialium, in qua patruus, & nepos asseruerunt usque ad illum diem bona possedisse pro communi, & indiviso, ac proinde illa dividere, ut unusquisque suam recipiat portionem, ut ex instrumento divisionis, quapropter necessarium sequitur, ante divisionem fuisse inter eos renovatam societatem; nam frustra fieret divisio bonorum, si communio, & societas non præcessisset, divisio enim supponit unionem, sicuti privatio habitum l. decem ff. de verborum oblig. & ubi non est communio non cadit divisio l. familia 9. ubi Bald. & Salicet. C. comm. dividendo, ita Decius conf. 68. sub nu. 1. Cephal. in specie conf. 248. numer. 14. & 15. Marcab. conf. 5. numer. 9. Hector Felic. de societ. cap. 11. numer. 13. &

26 sicuti divisio non præsumitur, nisi probetur, Menoc. lib. 3. præf. 60. numero 1. ita communio non tollitur, nisi per divisionem, Gratian. c. 555. numer. 2. Ciarl. c. 16. numer. 2. eoque magis quia in dicta divisione bonorum non fuit habita ratio fructuum perceptorum, quapropter veram societatem præcessisse arguitur, in qua ratio non redditur, & non præsumitur reddita, nisi probetur quia facti est, & facta non præsumuntur, nisi probentur l. in bello §. facta de captivis, & post lim. reversis, maxime, quia redditio rationum requirit scripturam latè Ciarl. d. cap. 16. num. 20. & seqq.

27 Renovata igitur societate omnium bonorum inter dictos Joa. Vincentium patruum, & Joan. Antonium nepotem post obitum Joannis Andreæ, ut satis ex his probatum dignoscitur, concludendum sequitur omnia onera quot annis pro feudo soluta societati eidem nec portioni dicti Joann. Antonii nepotis imputanda, ratione enim æqualitatis servandæ lucrum, & damnum inter socios commune esse oportet, dummodò culpa socii damnum non contingat, Paulus in leg. omne esse alienum 27. Ulpian. in leg. cum duobus 52. §. quidam Sagariam, &

§. Papinianus alias leg. si fratres 53. §. socium universa, ver. per contrarium, idem Paulus in l. 54. Pomponius in l. 55. & in leg. socium 61. §. fin. juncto Ulpiani responso in l. seq. 62. secundum Julianum. Idem Ulpianus in leg. si societatem universarum 74. ff. pro socio. Secvola in l. ex parte 40. §. filius, ff. familia erciscunde, 28 nec in societate inspicitur, si alter socius plus impendit, vel lucratur, vel majorem habeat familiam alterius socii, dum socii omnes expensas ex communi sine distinctione deducunt, atque etiam, quæ in honorem alterius socii liberorum erogata sunt utrique imputanda sensit Ulpian. in leg. si societatem 74. ff. pro socio, Alexand. in leg. ut nemini 21. numer. 3. de collat. latissime Gratian. cap. 643. per totum, Cardinal. Mantica lib. 6. de tacitis, tit. 19. 21. & 22. Et ipsum societatis nomen lucrum, & damnum æqualiter repartendum denotat, quoniam cum societas contrahentur, tam lucri, quam damni, communio initur, Paulus in leg. si unus ex sociis 6. ff. pro socio: nam si alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, esset Societas Leonina leg. si non fuerint 29. §. fin. ff. pro socio. Hinc deducitur, evulgatum, & vetus proverbium (di star al bene, & al male) quod societatem inducit Felic. de societ. cap. 26. numer. 33. 34. & 35. Gratian. cap. 547. numer. 15. & 16. Ciarlin. cap. 16. numer. 28. 39. & 41. Quinimò si solum super fructibus feudi fuisset inita societas, onera quoque propter illud quotannis soluta sunt ex communi persolvenda, ut decidit Text. apertus in l. 2. Codic. pro socio, ubi optime Bal. Paul. de Castro, & Salyc. notant, ibi solemnibus pensionationibus, cujus dispositio apprimè ad rem nostram confert: nam ibi habetur, quod pretium fundi communiter empti, ac onera propter illum exsoluta ab altero ex sociis iudicio societatis sunt repetenda, quia societas inita censetur, tam fundi, quam onerum propter illum supportandorum, ut notavit ibi Bal. quapropter societas renovata inter dictos patruum, & nepotem super fructibus feudi Terræ Pratae, ac Castri Mutii censetur quoque inita ad sufferenda omnia onera propter feudum persolvenda, quæ ab eis præstata magis in societate includuntur, quæ renovata diu dicatur, sub eisdem modis conditionibus, & pactis, eoque modo, & forma, prout cum defuncto fratre inita erat, nisi fuisset aliter conventum, cum quo certissimum est onera feudi ex communi soluta fuisse, si cuti quoque idem inter eos erit constituendum, renovatio enim est consequentia, sive sequela prioris societatis, & à primordio tituli posterior formatur eventus l. 1. C. impon. lucrat. descript. lib. 16. ducto argum. ex Text. in l. item queritur 14. §. qui impleto, ff. locati, ita Bal. in l. si patruus, n. 8. C. com. utriusque judic. & in conf. 448. num. 2. lib. 4. Card. Mant. citat. sapius, lib. 6. tit. 26. nu. 24. Dominus de Marinis c. 207. nu. 6. lib. 2. Hinc nonnulli Doctores societatem conceptam cum defuncto continuari cum ejus hærede persperunt, quasi eandem durare societatem licet veritas renovari, ob hæredis consensum, dum per mortem extincta sit, advertit Fab. in suo C. l. 4. tit. 26. defin. 4. circa princ. Sed agè, inquiramus onera propter feudum soluta? quæ certe reducuntur ad expensas quotannis erogatas pro fructibus à feudo habendis, & recolligendis. Secundò, ad Adoham quotannis Regiæ Curia solutam, etiam tertio, ad relevium Regiæ quoque Curia persolutum ob mortem dicti quondam Joannis Andreæ, & sanè de iis non foret agendum, dum recensita jura, onera, & damna ex communi persolvenda mandant. Sed ne videat unico generali verbo esse immunis, exactius de uno quoque verba faciam, juribus societatis alias subnectendo rationes.

Quoad primum, concors est prudentum sententia 31 fructus intelligi deductis sumptibus Ulpian. in leg. fructus 7. Papin. in leg. divortio 8. §. impendia, ff. soluto matrimonio, & sunt expensæ quæ querendorum, colligendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt Paul. in leg. si a patre 39. §. fructus, ff. de petit. hereditat. & nullus casus inquit Julian. intervenire potest, qui hoc genus deductionis expensarum impediatur in leg. funus 52. ff. fam. erciscun. nam fructuum nomine continetur, quod sumptibus deductis superest Cæsares in leg. unica, Cod. de fructibus, & litium expens. Cardinal. Mantica lib. 4. de tacit. tit. 24. numer. 9. Hinc ut intensius veritatem perscrutemur, inquiramus, an Text. in dicto c. 1. §. si duo fratres, de duobus fra-

tribus de novo benefic. invest. dum fructus feudi communiter empti, vel aliter acquisiti à fratre consocio communicari inter alterum fratrem simul habitantem statuit, de fructibus ex feudo collectis, & à solo separatis, vel recolligendis, & à solo separandis sensit. Non equidem de colligendis, & separandis, quia pars feudi sunt leg. fructus pendentes 45. ff. de rei vindicat. & sicut totum corpus feudi, ita quoque ipsius partem communicari vult; dum eadem viget ratio voluntatis totius ad partem, tum quia sicut feudum acquiritur investito fratri, ita quoque dominium fructuum recolligendorum, & à feudo separandorum, & solum alter frater consocius contra fratrem dominium feudi, iudicio societatis, & actione personali ad communicandum fructus, vel ipsorum emolumentum agere potest, nec ratione Domini, quia si haberet dominium super fructibus non ageret ad communicandum, sed rei vindicaret, idcirco Text. ait (fructus erunt communes donec simul habitaverint) quia ratione communis habitationis, & mensæ fructus communicantur, uti à feudo separati, & recollecti, qui sunt allodiales, nec feudales. Secundum receptissimam Andree Theoricam in cap. 1. §. si vero, sub numer. 5. vers. & si essent fructus de pac. tenen. & alibi sæpius probavit Andr. Bal. in cap. 1. numer. 8. in fine, de success. feud. Consiliat. Anna consil. 49. numer. 10. lib. 1. Ideoque fructus collectos, & à solo separatos inter fratres socios communicandos statuit Text. quos potest Vassallus, uti allodiales communicare, ac de iis disponere, sicut in terminis nostris scripsere Canner. in capit. Regni volentes, §. explicitis, numer. 13. fol. mihi 17. Camerar. in cap. Imperialem, fol. 17. à terg. littera Q, & littera V, optimè Reg. Consiliat. de Georg. legendus in eodem cap. Imperialem, cap. 10. numer. 8. 9. & 10. de prohib. feud. alien. per Federic. in eius opere posthumo. Quare si fructus feudi recollecti, & à solo separati inter fratres socios communicantur necessarii subducendæ erunt expensæ pro illis querendis, & colligendis erogatæ, uti prudentes sensere, & Cæsares statuere, atque firmanunt in specie, post hæc visi Capyc. in investitura feud. in verb. Feudorum expensæ, vers. & quando fol. mihi 197. Balzar. in d. §. si duo fratres, sub n. 19. vers. Adverte tamen.

De onere Adohæ quotannis Regiæ Curia soluto ex communi deducendo ambigendum non erit? quod jure firmum, ut ostendamus breviter ipsius Adohæ originem indagandam fore oportet; jure enim feudali tenetur Vassallus personaliter Domino servire cum hoste præliaturo, ex quo feudum conceditur, ut militet, & si ad serviendum non accedebat per Capitula Corradi Imperatoris tenebatur in Lombardia solvere de quolibet modio Terræ feudalis 12. denarios; in Theutonia verò tertiam partem fructuum ejus anni, in quo præliabatur l. 1. §. similiter, de Capitulis Corradi, per legem Federici Imperatoris, ubique tam in Italia, quam in Alemania, si Vassallus submonitus non ibat ad bellandum, vel mittebat substitutum domino acceptabilem, vel dimidium fructuum unius anni non subministrabat, feudo privabatur cap. Imperialem, §. firmiter, de prohib. feud. alien. per Federic. in Regno verò nostro tenebatur Vassallus, quando erat bellum in Regno servire personaliter propriis sumptibus pro tribus mensibus, & ultra tres menses Curia tenebatur subministrare Gagia, ut in cap. 109. incipiente, Item statuimus, quod Comites, Barones, & alii feudatarii de privileg. & immunitat. Comit. & cum tribus equis, secundum Andream in cap. 1. numer. 14. de capit. qui cur. vendidit, & in locis inferius citandis, pro quo tamen servitio militari nunc solvitur Adoha in pecunia, & vocatur adohametum, sive adoha, quia consueverunt feudatarii non habentes feudum integrum, vel plures heredes illud possidentes divisum combinare se, & facere unum militem quilibet pro rata conferens pro paga militis, & pecunia soluta per combinatos, & adunatos, sive conjunctos, & associatos dicitur adoha, vel adohametum ab allusione vocabuli Andreas in cap. 1. numer. 4. vers. Et secundum usum, quis dicatur dux, & in cap. 1. numer. 42. in fine, quæ sit prima causa beneficii amittendi, clariùs in cap. 1. §. similiter in ostenditiis, numer. 13. de capit. Corradi in cap. 1. numer. 14. de capit. qui Curiam vendidit in cap. Imperialem, §. firmiter, numer. 30. verò quid in Regno de prohib. feud. alien. per Federic. in cap. 1. numer. 9. de contrav. feudi apud partes termin. Camer.

in capit. Imperialem, §. firmiter, colum. 5. littera B, & seq. fol. mihi 93. Capyc. in invest. feud. in verb. Feuda adohan. Consiliat. Anna consilio 3. Agello de jure Adohæ, numer. 52. Lanar. consil. 57. ex numer. 4. Gallup. in suo method. feud. part. 4. cap. 2. ex numer. 17. Laratta in Theatro feudali, part. 12. dilucid. 21. Capan. de jure Adohæ, qu. 1. & Rex potest in Regno cogere Vassallum ad servitium personale, licet offerret solvere adoham in pecunia, quia aliud pro alio invito credibile solvi non potest l. 2. §. 1. ff. si certum petatur, idem Adreas in cap. 1. §. fin. numer. 14. de capit. qui Curiam vend. & in cap. 1. in fine, vers. Et secundum usum Regni quis dicitur dux in dicto cap. Imperialem, §. firmiter, numer. 32. Anna in dicto consil. 3. numer. 15. & Doctores citati, quare cum servitium sit onus feudi Andr. in cap. 1. sub numer. 3. an agnat. & in cap. 1. §. quid ergo, numer. 6. de investit. de re aliena facta, optimè Canner. in extravag. si aliquem, fol. 254. numer. 1. Consil. Anna consil. 3. numer. 20. & adoha sit subrogata in locum dicti servitii, cujus naturam assumit Camerar. in c. Imperialem, fol. mihi 92. littera H. Nil mirum, quia uti onus feudi paratur actio realis contra possessorem, pro consequendis adohis præteritis, Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 4. de regalibus imposit. numer. 10. Capan. de jure Relevii, q. 7. numer. 20. & de jure adohæ, qu. 4. Gallup. vers. 5. numer. 31. Ideoque uti onus feudi ex communi solvendum erit, tum quia inita societas super feudo censetur quoque inita ad omnia onera persolvenda propter illud l. 2. Cod. pro socio, tum quia fructus feudi communiter empti sunt communes inter fratres, donec simul habitent cap. 1. §. si duo fratres, de duobus fratribus, de novo benefic. invest. & pecunia, quæ hodie pro adoha in Regno præstatur successit in locum medietatis fructuum feudi illius anni, in quo præliabatur pro servitio militari domino præstando, quare sequitur solutionem adohæ ex fructibus feudi percipiendam, & quod ex fructibus ipsa soluta superest inter fratres communicandum, quia subrogatum assumit naturam qualitatis, & privilegia, in cuius locum subrogatur l. si numer. 10. §. qui injuriarum, ubi Doctores ff. si quis caution. l. si donata 37. §. si sponsus, ff. de donat. inter virum, & uxorem, cum simil. nam si præstaretur hodie servitium pro medietate fructuum, ut erat jure feudorum cautum, & feudum fuisset communi pecunia à fratre emptum, nonne deducta medietate fructuum pro servitio militari, altera remanens medietas fructuum foret inter fratres communicanda certè? ita quoque soluta pecunia pro fructibus jure adohæ, idem erit observandum, sicuti quoque primogenitus in feudo novo præcaperet quantitatem pro adoha debita ex integro feudi valore, & de eo quod superest præstabit pretii partem secundogenito ratione æqualitatis servandæ, ut ex pluribus probat rationibus Amicangel. questio. feud. 17. per tot.

Superest tandem de relevio Curia soluto ob mortem d. Joan. Andrea inquirere, an ex communi deducendum, & latis controversum fateor, an relevium sit onus reale feudi, vel potius personale feudatarii, quàm quæstionem novissimè lato, doctoque exaravit calamo Dom. Pres. Ganaverra in decis. 4. Regiæ Camere, per totam, ubi utriusque partis rationes, & jura expendit, ut scribendi, nec transcribendi desit locus, ex quo diu animo perpendi ad illum cautius me remittendum, sed ne ab incepto defecisse videar, eoque magis, quia principalis, quæstio in præfenti de ipso agitur coactus quoad potero brevitati studens de ipso agam.

Et quod relevium sit onus reale feudo intrinsicum, nec personale feudatarii veriùs videtur, nam & si more fuit in Regno introductum ab hærede solvendum pro confirmatione, seu renovatione investituræ, ac pro obtinenda feudi possessione, idem quoque mos, fuit lege Regni approbatus, & solvi cautum in Constitutione Regni post mortem in fine de morte Baronis nuntianda, quæ & si loquatur de subfeudi relevio de illo quoque solvendo pro feudo supposit; præsuppositivè etenim approbavit generalem morem solvendi relevium feudi, dum ampliativè, & extensivè disposuit de relevio subfeudi; qua de re ex dicta constitutione prodita est actio realis, sive in rem scripta pro illo conseqendo à possessione, dum affectum, uti onus reale feudi; hinc quando vigeat simplex mos illud solvendi consuetudine inductus, antequam in dictam legem Regni redigeretur, actio solum

personalis jure pro illo dabatur contra feudatarium, licet inolevit de facto stylus illud quoque exigendi à possessione, sed redacto more in legem, eoque sanciente fore relevium solvendum, actionem realem, quoque sive in rem scriptam paravit afficiendo rem, ac personam gravando propter rem, uti onus feudi, quocirca jure, nec de facto paratur hodie actio realis, & hypothecaria pro illo exigendo à possessore, ut inveteratus stylus Regiæ Cameræ servat; Reg. de Ponte de Potestate Proregis, tit. 4. de regalibus impositis in principio, numer. 13. Capan. de jure relevii, quest. 7. numer. 11. & 12. & 20. Camillus de la Ratta in Theatro feudali, part. 12. dilucidat. 39. nu. 10. & 11. Præf. de Canaver. dicta decis. 4. numer. 62. & non solum pro simplo, sed etiam pro duplo Reg. Moles tit. de jure relevii, decis. 125. Reg. Capyc. Latro decis. 92. numer. 4. & 5. Ideoque de primævo, & simplici more, non adhuc in legem redacto loquutos Andreæ, & Frecciam, notavit Bambacat. relatus per Capan. dicta q. 7. ex numer. 13. cum seq. & numer. 24. & 25. Præf. de Canaver. ubi sup. ex nu. 23. & 32. & 33. tum quia Vassallus obligatur in investitura præstare servitia, & jura Curie, inter quæ proculdubio recensetur relevium, Frecc. de subfeud. lib. 2. qu. 34. numer. 1. & auth. 3. numer. 35. Petrus de Gregorio de success. feudi, part. 8. q. 16. numer. 1. Matril. decis. 112. numer. 24. Capan. de jure relevii, qu. 7. numer. 18. de Canaver. dicta decis. 4. numer. 28. & 29. & comprehenditur sub clausula salvis juribus nostris, & Curie aliisque similibus, idem Capan. part. 3. q. 20. pro quo, uti fisco debito tacita contrahitur hypotheca l. 1. & 2. C. in quibus causis pignus, & hypotheca tacite contrahatur, l. auferitur §. fisco ff. de jure fisci, quæ sequitur rem penes quoscunque reperitur l. Imp. 2. ff. de publican. & dicitur servitium non personæ, sed rei adscriptum dum propter feudum præstatur, & relevium laudemio quoque assimilatur origine, causa, & pœna caduci atqui valet de laudemio ad relevium arguere, ut latissimè percurrit Præp. Canaver. ubi supra ex numer. 34. & sicuti laudemium est onus reale, & intrinsecum ad emphyteusim, sic quoque relevium ad feudum, quapropter illud esse onus intrinsecum feudi sentere Camillus de Medicis consil. 18. numer. 13. & esse hodie indubitatum dicit Capan. part. 1. de jure relevii, quest. 6. numer. 17. & 18. & quest. 7. ex n. 22. cum sequentibus, & probavit D. Garzia de Barrio novo relatus per Capanum quest. 13. in fine §. 2. & ex multis latissimè Præp. de Canaver. dicta decis. 4. ex numer. 20. usque ad finem, quod responderet rationibus in contrarium adductis, & in paritate divisos judicantes testatur, numer. 63. sed pro fisco pronunciatum, secundum dispositionem Text. in leg. inter pares, ff. de re judicata, ut nil ulterius addi possit Gallup. in methodo feud. par. 4. cap. 4. num. 17.

44 Nec officit, quod relevium sit quædam præstatio extrinseca à feudo per mortem inducta in successione, & hærede secundum Andreæ in cap. 1. §. sed, & plures, numer. 11. per quos fiat investitura, ubi Liparulus lit. B. Loffred. in §. sed & res eod. tit. vers. non obstat. Tertia ratio, & Camillus de Medicis consilio 55. numer. 1. & proinde esse onus personale, nec reale scripsere Frecc. de subfeudis, l. 2. Author. 3. numer. 2. & 4. Affl. dict. Constit. Regni post mortem, numer. 19. Præf. de Franch. dec. 121. numer. 6. Gizzarel. decis. 8. numer. 3. Reg. Rovit. in prag. 2. de offic. procur. Caesaris, numer. 25. Reg. Capyc. Latro. dec. 92. numer. 1. Do. de Marinis libro secundo, resol. c. 183. numero quarto, & debetur in signum devotionis, & reverentiæ, Bald. in l. 1. columna secunda, ff. de rer. divis. & in recompensam laboris propter investituram, nec illud solvere tenetur Vassallus antequam Dominus eum investiat, seu investituram confirmet Præf. de Mar. rin. ubi supra, numero quinto. Idcirco hæres minor illud non solvit tempore mortis, & recollectionis fructuum, sed quando factus puber, & doli capax juramentum præstat, ac investituram obtinet Andreæ capit. 1. §. similiter in hostenditiis, numer. 14. in fine de Capitulis Corradi, & disponitur in prag. 1. §. 6. Idem volumus de off. Proc. Caesaris, Gizzarel. dict. dec. 8. numero quarto, Capan. dicta quest. 7. numer. 9. & alii superius relati.

Nam respondetur Andreæ nunquam sensitse quod relevium esset onus personale feudatarii, sed quia in dict. §. sed, & plures, numero settimo, duas proposuit

quæstiones, prima an hæredes, & emptores qui tenentur investituram petere, ac fidelitatem jurare teneantur quoque solvere relevium, secunda si non petuntur investituram, & jurant fidelitatem, an feudum amittant, & primæ quondam respondendo firmavit, relevium ab hærede, nec ab emptore solvendum, quia sic se habet consuetudo, mos, & forma Curie, quæ illud introduxit, sicut quoque probavit in cap. 1. §. similiter, numero decimoquarto, de capitulis Corradi. Secundæ verò quæstioni respondet numer. 70. emptorem, pariter, ac hæredem investituram petere, & juramentum præstare negligentes feudo privari, sed quia poterat obici quod dum relevium ab hærede tantum, & non ab emptore præstatur cur ergo, tam hæres, quam emptor si fidelitatem non jurant, feudum amittant. Idcirco numero undecimo, huic tacitæ præsentis objectioni respondit, quod diversa viget ratio inter relevium, & juramentum fidelitatis, quia relevium origine non est onus intrinsecum feudi, nec jure feudorum inductum, sed improbo more, & consuetudine introductum ab hærede, & successore solvendum, fidelitas verò feudo inest, dum à fide dicitur, & præstatur quando petitur investitura, tam ab hærede, quam ab emptore, qui fidem Domino gerere habent, quod secus in relevio, & hanc esse veram, & genuinam Andreæ, sententiam, probavit Camillus de Medicis in dicto consilio decimo octavo, ex numero decimo, quem sequitur Do. Garzia de Barrio novo relatus per Capanum in dict. parte prima, quest. 13. in fine fol. mihi 41. cum quibus remissivè sensit de Ganaver. dict. decis. 4. numero 45. & ita sunt intelligendi superius relati DD. Andreæ in seq. Er hodie minor hæres relevium solvere tenetur tempore mortis feudatarii, prout majores solvunt, sicuti decimam pluries in R. Cam. & per R. Coll. Consilium cum voto ejusdem Reg. Cam. per viam legis generalis testantur Reg. Rovitus in Pragmat. 2. numero quarto, de offic. Proc. Caesaris, Præp. Mormilis in dict. Constit. post mortem, numero octavo, Capanus de jure Relevii part. 1. quest. 7. numero decimo, part. 3. quest. 2. numer. 11. & part. 5. & 21. num. 15.

Nec refragatur quod illud solum primogenitus solvere tenetur, nec in eo contribuere cæteri fratres, uti proprium ipsiusmet feudatarii onus afflicti. decis. 252. Matril. decis. 112. numero decimotercio, cap. cit. quest. 6. numero 70. & quest. 7. numero quarto. Sicuti quoque ad eam solvere tenetur primogenitus, quæ nec vitæ, & militiam, aut paragium minuit Præf. de Franch. dec. 20. numer. 19. Anel. de Amato consil. 11. Thorus part. 1. in verbo adoharum onus, la Ratta Theatro feud. par. 12. diluc. 30.

Namque respondetur quod solum primogenitus est investitus hæres & successor de jure Francorum jurisdictionem, parad. atque cætera feudi commoda reportat propter investituram, nec cæteri fratres; idcirco nil mirum si relevium solvere teneatur cap. part. 1. quest. 1. n. 21. de jure Relevii, nec inde sequitur quod sit onus personale, Præf. de Ganaver. ubi supra, num. 73. sed quando feudum esset de jure Longobardorum omnes successores investiendi relevium solverent Capan. part. 5. questio. 12.

Nec tandem obest quod illud cedere habet in damnum hæredis investiti, uti onus personale, nec creditur dum non est onus reale, ut decimam refert Gizzarel. decisio. 8. & junctis aulis quoque decimam ann. 1626. in causa Marchionissæ Chisani testantur Capan. cit. sapiens quest. 13. in fin. Thor. part. 2. compendii ver. relevium. Didac. de Mari in addit. ad citatum decisionem. 8. Gizzarel. numero 18. Gallup. in method. part. 4. capit. 4. nu. decimoquarto, Reg. Latro decis. 92. num. quinto. Quoniam præter allegata circa decisionem Gizzarel. per Ganaver. cit. decis. 4. & per Dom. Garziam de Barrio novo relatum per Capanum, ubi supra respondetur, jure fuisse pronunciatum relevium damno hæredis, nec creditorum cedere prætermissa quæstione si illud sit onus personale, vel Reale, cum utroque casu illud non afficiat creditores; nam si ad illud solvendum, adstringerentur, forent quoque in feudo investiendi, uti cohæredes defuncti feudatarii, quod est absurdum, vel illud solverent, dum hypothecam super feudo obtinent, quod neque minus esset assicurandum, dum

num 1645. venditionis feudi, & illius prætiï divisionis.

- 56 Et in dubium est interesse dimidii prætiï fore præstandum dicto Joanni Vincentio à die obitus Joannis Andreæ fratris, & dissolutæ societatis, sicuti in simili tenetur illud partis prætiï feudi novi præstare primogenitus, secundogenito à die obitus patris, vel ex æquitate *l. curabit quinta, Codic. de action. empt.* dum fructus feudi percipit, & lucratur, vel ex mora si interpellatus illam distulit præstare, ut ex immemorabili, atque inveterata judicandi consuetudine S. R. C. scripsit Anna *ing. 566. R. Rovit. in dict. pragmat. 24. numer. 48. latè D. de Marinis lib. 1. cap. 128. numer. 1. & numer. 13. & 14. & cap. 246. numer. 5. & 9. lib. 2.* sed ad quam rationem sit illud præstandum variè censuit idem S. C. quinque etenim ad rationem septem, & octo pro centenatio à die perceptionis fructuum in causa fratrum de Cecere, & ad rationem sex pro centenatio à die obitus in causam sororum de Coppola; & novissimè junctis aulis ad rationem quatuor pro centenatio à die quoque mortis in causam fratrum de Tarao pro qua ratione fructus feudi communiter in Regno percipiuntur, Thorus *part. 3. Compendii in verb. interesse. D. de Marinis in dict. cap. 128. numer. 15.* & pro quantitate, & rata fructuum, illud deberi à die mortis censuit Reg. Rovit. *dict. numer. 48. vers. imò in hoc casu,* aliter enim iniquum foret, ut primogenitus solveret interesse ad majorem rationem, quam ex feudi fructibus percepit, quando nulla intercessit mora, secus si fuisset in mora, atque litem pro illa solvenda distulerat, quia interesse esset taxandum à die interpellationis, vel ratione damni emergentis, aut lucri cessantis ad illam rationem, ad quam communiter in Regno annuorum intr. emptiones parantur, Dom. de Marinis *ubi supra num. 16.* quia emptiones in Regno sunt semper promptæ & paratæ; & unusquisque præsumitur industrius, ut nequeat pecuniam in arca otiosam servare, quapropter de stylo Sac. C. illud præstatur absque probatione damni passi, aut lucri cessantis Reg. de Ponte *de potestate Froregis, tit. 4. de regal. impos. numer. 77. in fine, Consil. Theodorus allegat. 40. numer. 30. optimè Præp. Merl. cap. 42. numer. 28. & 29. & cap. 50. numer. 27. & 28. tom. 2.* licet hodierno tempore tutas non reperiri censuit Reg. Latio *d. 97. numer. 14.* ubi Addit. quapropter dum nulla intercessit mora dicti Joannis Antonii in solvenda dicta medietate pretii, ex quo ipse patruus tutor feudum administravit, & fructus percepit, imò factus major illam exsolvit, interelle quatuor in singula centena prout feudi fructus percipiuntur erit præstandum ex æquitate legis *curabit Cod. de action. empt.* quo jure illud petere potest in recompensationem fructuum perceptorum, quos transcendere nequit, quia debetur ex mora irregulari, quare ipsa contrahitur absque interpellatione, & temporis præfinitione ob fructuum perceptionem, ex æquitate dictæ legis post alios Lupus *in dict. l. curabit comment. part. 5. 7. numer. 138.* Reg. de Ponte *ut supra numer. 65.* Præp. Merl. *cit. cap. 50. numer. 28.* Cardin. Mant. *lib. 4. tit. 24. numer. 10. & 11.* Joa. Baptista Staiban. *de interesse, lib. 2. tit. 9. quest. 1. numer. 93. & num. 135.* in quo ratio quoque expensarum habenda erit pro ipsorum perceptione erogatorum, dum fructus deductis sumptibus dicuntur Card. Mant. & Staib. V. S. *ille n. 8. & 9. hic numer. 91. & 92.*
- 58 Sed hæc juri non tamen facto consona, dum res aliter se habet, nam dictus Joannes Vincentius defuncto dict. Joan. Andreæ fratre die 27. mensis Maii 1639. in-fuit die 4. Julii ejusdem anni in M. C. sibi licitum fore exigere medietatem fructuum tam bonorum burgensatiorum, quam feudalium sibi spectantem asserens dicta bona inter ipsos fratres fuisse pro communi, & indiviso possessa sicut ad præfens possidebantur, & super reliqua fructuum medietate dicti Joannis Andreæ alimenta ipsius filii, atque familiæ, ac sibi Tutori Salarium taxari, ut in actis præambuli, f. 57. & taxatis alimentis, & Salarium per dictam M. C. nec super fructuum medietate dicto Jo. Vincentio debita inter loquutum consulto forsan quia mane putabat, dum jure proprio illam exigere poterat, & uti Tutor in redditore computorum ipsam percipere, iterum institui per viam Capycii omitti declarandum sibi licere medietatem fructuum, etiam feudalium exigere, atque in proprios vertere usus *fol. 81. lit. A,* quæ

instantiæ fuere per ipsum præsentatæ; quapropter frustra à jure petimus quod ex ipsius enixa deducimus voluntate, cui innitens in divisione prætiï feudi interesse non petiit, dum fructuum medietatem exegerat; hinc tam enixe voluntati geminatis, investita actibus refragandum non ju-re videtur.

Ultimum controversiæ caput probatione indiget, si communi pecunia fuere nempe quesita bona stabilia in terris Pratae, & Castri Mutii à Jo. Andreæ post emptum feudum, dum inter dictos fratres non fuit omnium bonorum coita societas, sed solum fructuum, certorum bonorum, quapropter bona ab altero consocio proprio quesita nomine non communicantur Salic. *in l. si pater trusus col. ult. Cod. comm. utriusque judic. Alexan. in cons. 24. in fin. lib. 1. optimè in consil. 78. per tot. lib. 2.* quia potius propria, quam communi pecunia, dum proprio acquisivit nomine comparata censentur *lib. 2. ubi Bar. Bald. Angel. Paul. & ceteri, Cod. pro socio, l. si defunctus 10. Cod. arbitr. tutela;* idem Bar. *in leg. si Patruus, Codic. comm. utriusque judic. Bal. & Salic. in l. penultim. Codic. si quis alteri, vel sibi Alex. dict. consil. 78. numer. 4. vol. 2. Rom. cons. 3. & 274. Natta cons. 358. numer. 2. optimè Rot. Rom. decis. 169. numer. 8. & 9. part. 2. in novissim. Mascard. de probat. conclus. 612. num. 19. post alios Dom. Hodierna lib. 1. controvers. cap. 22. numer. 29. & seq. maxime quia dictus Jo. Andreæ erat providus, & industrius, & ex dotis fructibus illa acquirere poterat DD. V. S. & Jo. minor agens ad rem communicandam à fratre majore communi pecunia quesita probare tenetur, & frater major propria pecunia quando præcipuam habere intendit. Abb. *cons. 36. col. 1. vers. aliam solutionem, lib. 2.* quem sequitur Hodierna *ubi supra, numer. 32.* quapropter dictus Jo. Vincentius, tam uti frater minor, quam uti actor probationis opere adstringitur Alexand. *cit. consil. 78. in fine,* neque sufficit quod nonnulla bona in patria originis communi fuere pecunia quesita ad tacitam coenandam omnium bonorum societatem, ut bona aliunde quesita per consocium proprio nomine in externis locis, sua industria, & labore sit communicanda, tamquam communi parata pecunia Cardinal. Mant. *lib. 6. de tacit. tit. 10. numer. 10. Gratian. cap. 993. numer. 5.* & quid ulterius indaganda Doctores placent? si expressè ipsimet fratres declararunt feudum, atque emptiones annuorum introituum Neapol. existentes à Jo. Andreæ fuisse communi acquisitas pecunia, sicuti contra, emptiones animalium, stabulorum, & quorumcumque aliorum bonorum existentium in dictis terris, & ubique erogatas per dictum Jo. Vincentium fuisse quoque communi pecunia comparatas, quapropter invitus ipsemet Jo. Vincentius fateri debet dicta bona in dictis terris per Jo. Andreæ post feudum emptum, quesita sibi ipsi tamquam propria spectare, aliter enim expressissent sicuti in ceteris expressere bonis, neque solum dixissent emptiones Neapol. quas per Joan. Andreæ tam se de communi pecunia erogatas, sed generaliter tam Neapol. quam in dictis terris, & ubique sicuti generalis fuit declaratio respectu bonorum per dictum Joannem Vincentium acquisite in dictis terris, & ubique, & nulla major probatio, quam declaratio ipsorum agentium.*

Aur ergo societas morte Joan. Andreæ dissoluta tacite & renovata fuit inter dictos patruum, & nepotem, & onera propter feudum soluta ex communi deducenda, aut non renovata, & dimidium prætiï pro acquisito feudo erogati cum fructibus deductis sumptibus, vel eum interulteriori recompensativo feudi fructuum ad rationem quatuor pro centenatio à die obitus dicti Jo. Andreæ usque ad annum 1645. divisionis prætiï dicto Jo. Vincentio spectabit; & bona proprio quesita nomine, atque pecunia per Jo. Andreæ in dictis terris præcipue ejus hæredis, ut satis ex his probatum reor sub censura rectius sentientis, dum ab anniculo paratus sum edoceri.

DISCEPTATIO CCCXCV.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species proponitur, de qua in presenti.
- 2 Index delinquens in officio qualiter puniatur.
- 3 Officialis pecuniarius, & jurisdictionis qualiter puniatur, si male se gesserit.
- 4 Officialis deputatus pro salute, an privetur pretio officii, si delinquat.
- 5 Officialis per extorsionem qualiter puniatur in Regno.
- 6 Officialis in Regno quando puniatur poena quadrupli per extorsionem.
- 7 Officialem commississe extorsionem qualiter probeatur.
- 8 Officialis in Regno qualiter puniatur per extorsionem.
- 9 Officialis deputatus pro salute qualiter puniatur per extorsionem.
- 10 Extorsionis delictum qualiter probetur.
- 11 Extorsionis delictum purgatur facta restitutione.
- 12 Extorsionis delictum an probeatur ex dicto socii.
- 13 Testis diminutus fide nihil probat, & n. 14.
- 14 Extorsio qualibus probeatur depositionibus.
- 15 Extorsionis delictum ad finem privandi officio, qualiter probatur.
- 16 Custodes portarum qualiter puniantur, si delinquant, & nu. 18.
- 17 Officialis non punitur poena ordinaria, nec punitur officii privatione.
- 18 Beneficiarius condemnatus pro delicto, an privetur beneficio, & quando, & n. 21. 22. & 23.
- 19 Officii privatio quando inducatur per illa verba sententiae amplius non exerceat.
- 20 Officialis declaratus inhabilis ad exercendum officium, an si à Principe reintegretur, ad idem officium censeatur restitutus.
- 21 Principis restitutio non continet jus alteri quasi-tum.
- 22 Restitutio, quae fit per viam Gratiae, cui applicet bona.
- 23 Restitutus ex iustitia an recuperet bona alteri quaesita.
- 24 Restitutus ex iustitia ad idem officium, an recuperet salarium, & quando.
- 25 Officialis suspensus ad tempus, an admittatur, & reintegretur ad tempus.
- 26 Officialis suspensus pro certotempore, an admittatur sine Principis licentia.

A R G U M E N T U M.

Officialis condemnatus nè amplius exerceat, an privetur pretio, si illud emisisset. Extorsionis delictum qualiter probetur, & officium deputati salutis hujus Civitatis Neapolis quale sit, & quando suspensus ad tempus, admittatur item, & quid de salario, & quid si restituatur ex iustitia, an ex gratia, ubi latè Regentis Roviti decisio 37. expenditur, & Domini Marcelli de Grassis erudita allegatio adducitur, ac D. Blasii Altomaris observatio ponderatur, &c.

J U R I S

A L L E G A T I O N E S,

P R O

JOSEPH VALIERO,

C V M

Fidelissima Platea Popolari Neapoli, & Jo. Baptista Mezzomonaco.

Nescio quo Jure fretus Doctissimus Adversarius intendat fundare fuisse pretio Officii Deputationis Salutis, privatum mediante sententia Josephum Valierum; Caponi Discept. Tom. V.

cum verba sententiae latae contra eum cantent, ut sequitur.

Per M.C.V. delegatum fuit provisum, & Decretum, quod supradicti Pompens Strambone, & Joseph Valiero, ut supra, inquisiti pro causa praedicta condemnentur ad quadruplum ducatorum quinquaginta in beneficium Regii Fiscii, & amplius non exerceant.

Quae verba sententiae nec expressè, nec virtualiter continent contra Valierum privationem pretii dicti Officii, stante quod illud à Valiero fuit emptum à Fidelissima Platea Popolari, pro pretio duc. bis mille, & biscentum.

Sententia non continet id expressè; quia verba sententiae id non proferunt, & sententia est stricti Juris, & non patitur subauditum intellectum, & tantum cantat, quantum sonat, l. 1. & 2. Cod. si plures una sententia.

Non continet id virtualiter, ut probatur sequentibus argumentis. Ergo, &c.

Primo, quia licet de Jure communi adversus Judicem delinquentem in Officio poena statuta sit arbitraria secundum qualitatem facti, corporalis scilicet, & pecuniaria, relegationis, exilii, privationis, & suspensionis Officii; ad Tex. in l. si aliquid, C. de susceptoribus, & Arcariis, lib. 10. l. 2. C. de palatinis sacrarum largitionum, lib. 12. l. Iudices, C. de dignitatibus, l. 12. cum concordantibus, Imò de Jure authenticorum addebatur privatio tertiae partis bonorum, ad tradita per Menoch. de arbitr. judic. l. 2. centur. 4. cas. 342.

Praedicta procedunt, vel in Officiali pecuniario tantum, qui cum publica pecunia aufugit, & foro cessit, & sic ipso jure ipsoque facto Officium, & administrationem amisit, in quibus terminis loquitur Text. in l. 2. C. de palatinis sacrarum largitionum lib. 12. vel in Judicibus, qui proprii sunt illi, qui jus populo dicunt, & in his terminis loquitur Text. in l. Iudices, C. de dignitatibus, l. 12.

Hinc arguere ex praedictis legibus ad privationem pretii Officii, contra Officialem Deputationis Salutis Civitatis, non permittitur, ad tradita per Reg. Rovitum super pragmat. 3. de militib. numer. 22. 23. & 24. eò magis quia si sententia voluisset Valierum privare pretio, non solum dixisset, sed illud applicavisset eadem sententia Fisco, ad quem poenae delictorum spectant, sicut applicavit Fisco quadruplum.

Secundo, quatenus pars dicat in presenti causa non esse applicandos terminos dispositionis Juris communis, sed municipalis hujus Regni, adhuc est advertendum de Jure Regni adesse infra-scriptas sanctiones Constitutio Regni eos tantum, quae ponit casum quando per injuriam Judex, seu Officialis ultra debitum aliquid habuit, ita quod non fuit datum à sponte solvente, tunc imponitur poena quadrupli in beneficium dantis, & poena privationis Officii in beneficium Fiscii, si verò accepit à sponte solvente, imponitur eadem poena omnis applicanda in beneficium Fiscii, ut per aliam Constitutionem incipientem, apud Institutiarios Regionum.

Habemus etiam dispositionem Capituli vulgaris famae proloquium, in quo ponitur poena quadrupli fisci emolumentis applicanda, si adest concussio, tripli, quando non adest, sive pro faciendo, vel non faciendo negotio datum fuerit parti simplici restitutione negata, & haec quando à privatis, in Fisco verò ponit poenam nonupli, & subdit Text. haec pecuniaria coercitio quae ex faciliore exactione plus exemplum timoris adducit ex certa nostra scientia loco extraordinariae coercitionis accedat.

Subdit dictum Capitulum, & quia probationum non est augenda facultas, &c. Circa indagationem excessuum infra-scriptam formam esse observandam, quod si fuerit Officialis malae famae, & adsit probatio duorum, vel trium testium probatae vitae condemnatur, absque copia inquisitionis, si bonae famae fuerit, detur Copia nominum testium tantum, & contra eum procedatur.

Si verò unus tantum adsit testis bonae conditionis, & deferens suo juramento affirmaverit pecuniam dedisse, maxime si non sit magnae quantitatatis, & dans honesta persona sit, sequatur condemnatio.

Si non adsint testes contra Officialem malae famae, sed indicia, seu conjecturae, quae animum Judicis movere possunt, maxime ubi persona ejus qui dedisse dicit, est bonae famae, & res, vel quantitas non est magna per sacramen-

mentum dantis, poterit iudex condemnare, sed si Officialis sit bonæ famæ, tunc ea præsumptione sacramenti deferentis, non potest sequi condemnatio, si deferens sit levis opinionis, secus si deferens, & inquisitionem instruens sit honesta, & approbata persona.

- 8 Habemus etiam *pragm. de trigessimis*, quæ ponunt pœnam arbitrio Proregis ultra alias à *Jure Constitutionum Regni*, & *Capitulorum Statutus*.

Adest similiter *pragm. 1. sub tit. de muneribus*, quæ disponit, quod per tres testes singulares indicatur perfecta probatio contra officiales in dicto crimine, & ponit pœnam tripli cum suspensione officii pro prima vice, pro secunda verò pœnam privationis, & deinde per aliam *pragm. 4. de munerib.* fuit dispositum, quod requirantur quinque testes singulares, bonæ famæ, & opinionis.

- 9 His positis quatenus pars velit applicare terminos dictarum sanctionum municipalium præsentis facti, & illarum dispositionem extendere ad Deputatos Civitatis, applicando fortè, tradita per Regentem Capyc. Latr. *consul. 62. numer. 17.* & Reg. Rovit. *dec. 37. in princ.* adhuc est advertendum, quod *Capitulum vulgaris famæ*, & *dictæ pragm. de munerib.* juxta tradita per Reg. de Ponte *dec. 16.* procedunt tantum circa pecuniariam condemnationem, sed si Iudex velit ad corporalem pœnam, & ad alia procedere, *Capitulum*, & *pragm.* hoc non vetant, nec circa hoc aliquid statuunt, sed tunc recurrendum ad probationes, quæ aliàs à jure communi proditæ sunt in hoc delicto, quæ licet judici sint arbitrariæ, ad tradita per Reg. de Ponte *dec. 16. num. 7.* & per Reg. Merlinum *c. 29. num. 8.* tamen tale iudicis arbitrium est secundum jus regulandum, nempe quod officialis, qui venit officio privandus, debeat eo probationum genere convinci, quas ponit Lucas de Penna in *l. sille, numer. 5. C. de decurionibus, lib. 10.* scilicet testibus, propria confessione, instrumentis, rei evidentia, & violenta præsumptione juncta mala fama, quæ omnia cum deficient in præsentis facti, non potest dici dictum Valierum, pretio officii fuisse eadem sententia virtualiter privatum: nam ut reus officio privetur ob delictum in officio commissum (admissa pro nunc opinione, quod sententia delicti condemnatoria sufficiat, licet sententia non loquatur de privatione officii) hoc sanè intelligendum est, prout jus intelligit, hoc est, ut reus sit condemnatus per confessionem ipsius, vel per convictionem ad Textum in *l. 2. C. quorum appellationes, Castil. decif. Sicil. 160. num. 51. Bertazz. cons. crim. 59. num. 181. consul. 61. num. 184. cons. 65. n. 1. cons. 140. num. 1. tom. 1. & cons. 299. num. 1. cons. 241. num. 16. tom. 2.* Caterum nemo ex indiciis, & præsumptionibus quantumvis violentis condemnari potest ad pœnam ordinariam delicti, Farinac. *cons. 82. n. 1. vol. 1.* Bertazz. *cons. 341. n. 22.* Thorus in *compendio, p. 3. l. 2. in verbo, Officialis in officio delinquens*, qui omnes allegat Sarmientus *selectarum questionum, c. 1.*

Ut autem ostendatur dictum Valierum de delictis, de quibus inquirebatur, non esse convictum, referre necesse est delicta, quæ ei obiciebantur, & probationes quæ circa delicta erant contra Valierum in *proem. crimin.*

Delicta, quæ ei obiciebantur, sunt.

Primum, asserta extorsio facta in personam Petri Jacobi de Amore sub prætextu quod dictus Valierus petiisset duc. quinquaginta ad hoc, ut dictus Valierus restitueret ei Bollestinum Salutis pro tollendo mandato Joa. Baptistæ ejus filio, quod illi factum erat à Deputatione detenendo domum loco carceris sub pœna duc. triginta mille.

- 10 De hoc asserto delicto, non solum Valierus non est convictus, sed testes ejusdem Regii fisci probant ejus innocentiam.

Primò, quia ex depositione Francisci Corriglii unus ex testibus Regii fisci apparet prædictos duc. quinquaginta fuisse petitos à servo Pompei Strambone ex causa muneris, quia invenerat dictum Bollestinum, cujus non erat onus dicti Valieri, vel Stramboni illud conservare, vel registrare, & Valierus in hoc non fuit, nisi mediator ad finem, ut dictus servus restitueret Bollestinum prædictum dicto Joan. Baptistæ, & pro eo dict. Corriglio, ut deponunt infrascripti testes ejusdem fisci.

Primus testis, Petrus Peralda *process. crim.*

Secundus testis, Francisco Corrig.

Tertius testis, Jacobus Ruf. Hinc non meretur dicta inquisitio titulum recattus, neque extorsionis, quia extorsio; tunc verè dicitur, & transit in propriam speciem delicti, quando officialis per indebitam carcerationem, vel aliud genus gravaminis contra jus extorquet à subdito pecuniam, Reg. Rovit. *pragmat. 3. de militibus, numer. 39.*

Secundò, quatenus factum prædictum esset verum, quod negatur, facta restitutione à dicto Valiero, dicto Francisco Corriglio re integra d. duc. quinquaginta, dictum assertum, crimen restitutione facta re integra, purgatum erat Boer. *dec. 153. numer. 36. Romanus singul. 332. Menoch. de arbitrar. casu 342. n. 32.* quia hoc crimen, & si pœnitentiam non admittat, Paris de Puteo de *Syndicatu, in princ. num. 3. fol. mibi 72. Bajard. ad Clarum, §. fin. qu. 73. num. 22.* si tamen pœnitentiæ addantur recepti restitutio, tunc secus est Boer. & Menoch. *ubi supra, Schenardus cons. 1. numer. 55. part. 2. Giurba cons. 72. numer. 41.*

Nec obstat dictum ejusdem Corriglii in ejus depositione dicentis, se restituisse cuidam Clerico eosdem ducat. quinquaginta, postquam Petrus Jacobus de Amore noluit recipere duc. 50. quia deponit in hoc de facto proprio ad sui exonerationem, ob quod ei credendum non est, non probata nova consignatione facta à dicto Clerico.

Terriò, quatenus fuisset vera extorsio, quod negatur; deficient probationes, quia Francisco Corriglio non est danda fides tamquam deponenti ad se exonerationem, stante quod ipse debet reddere computum pecuniæ, ut ex depositione, *f. 8. l. deferre, §. idem dicerem, ff. de jure fisci*, amplius ut testium mediatori fides detur in prædicto delicto, secundum opinionem magis veram est necessarium, quod concurrant bona fama mediatoris, mala fama inquisiti in eodem genere mali, Reg. Merl. *tom. 1. cap. 29. num. 15. Larrea alleg. 48. tom. 1.*

Alius testis, Petrus Peralda, *f. 4.* ultra quod est de domo accusatoris, qui licet non faciat querelam, est nihilominus principalis qui supponitur extortus, & ad minus erit denuntiatus qui stat loco accusatoris.

Præterea Franciscus Corrig. & Petrus Peralda sunt contrarii, quia Franciscus dicit *f. 11. litt. B.* consignavisse pecuniam in dublis Valiero, & Petrus Peralda, *fol. 6. litt. C.* dicit, quod ipse Petrus consignavit dicto Valiero d. ducat. quinquaginta.

Accedat quod Corriglio dicit, sibi Valierum consignavisse bollestinum tempore quo Petrus iverat ad cambian-¹³ dum zechinos *d. f. 11. a terg. litt. F.* & Petrus dicit, quod ipse fuit præfens quando Valierus consignavit bollestinum d. Francisci, *d. fol. 6.* Peralda dicit, quod ipse Valierus noluit zechinos, quia erant diminuti ponderis, & petit dublas, *d. fol. 6. litt. D.* Corriglius verò dicit, quod ipse cambiare fecit zechinos, quia ei videbantur ponderis diminuti, *d. fol. 11. litt. M.*

Additur ad exuberantiam, quod Capitaneus Gaspar-¹⁴ rinus examinatus, *f. 6.* pro fisco deponit ipsum misisse bollestinum primum Deputatis, ut testatur d. Franciscus pro exoneratione Capitaneus Gasparino ejus confanguineo, cujus erat conservare bollestinum prædictum, procurans onerare Deputatos, cum alioquin supponendum sit, quod pecuniæ pro inveniendo dicto bollestinum pervenerint ad manus ejus, qui bollestinum habebat; & quod hoc verum sit clarè probatur ex depositione ejusdem Francisci Corriglii, qui deponit quod postquam duc. quinquaginta soluti fuerunt, recuperatum fuit bollestinum à manibus Valieri, cujus contrarium ex depositione Petri Jacobi de Amore deducitur, quia dicit, quod in eodem tempore quo Franciscus Corriglio dixit, finem posuisse negotio pro duc. 50. ostendit bollestinum d. Petro Jacobo, ergo priusquam Franciscus recepisset ducat. quinquaginta à Petro Jacobo de Amore, bollestinum erat in posse dicti Francisci Corriglio.

Præterea considerandum est, quod probationes hu-¹⁵ jus asserti criminis, licet sint privilegiatæ, ex dispositione Cap. Reg. *vulgaris famæ proloquium, pragm. 4. de munerib. officialium*, non tamen per hoc sunt privilegiatæ de Jure communi, cui Juri standum est in hoc facto, in quo non agitur civiliter, sed criminaliter, sunt igitur ne-
ces-

cessaria plenæ probationes ad Textum in leg. *Judices Cod. de dignitatibus*, lib. 12. ibi, *Judices qui se furtis, & sceleribus fuerint maculasse convicti* (in *Authent. novo Jure*, *Codic. de pœna Judicis*, qui male judicavit) ibi, (Et hoc probaverint) in leg. final. ad leg. *Juliam repetundarum*, ibi, *Qui convictus fuerit in Constitutione Regni corruptele crimen*, ibi, *Legitima probatio in Constitutione Regni apud justitios*, ibi, *Contra præsentem Constitutionem aliquod recepisse fuerint dilucida probatione convicti*, & in puncto docuerit Reg. *Rovit. dict. pragmat. 3. de militibus*, numer. 30. Regens de Ponte *decis. 7. & in tractat. de potestate Proreg. de elect. officialium*, §. 7. numer. 12. Capiblanco de *Baron. tom. 1. pragmat. 4. numer. 31.* & ante eos docuit Capyc. *dec. 121.*

16 Nec est prætereundum, quod idem Reg. de Ponte docuit *dict. decis. 7.* dicens, quod requiritur convictio saltem ad finem privandi officialem officio, allegat Joannem de Platea in leg. *Judices, Codic. de dignitatibus*, libro 12. qui se remisit ad Textum in leg. *si aliquid, Cod. de suscept. lib. 10.*

Quæ omnia dicta sunt ex abundanti, cum ut supra dictum est, non posset dici, quod Valierus deliquerit in officio prædicto, prout est casus relatus à Reg. Capyc. *Latro consultat. 62. prim. tom. & Reg. Rovit. decis. 37.*

Secundò, inquiritur idem Valierus de alia asserta extorsione, & concussione in personam Jo. Bapt. Mezzomona-co de magnis pecuniarum quantitatibus, ne mergeret in mare quantitatem piperis asportatam in purgatorio publico, ubi merces expurgantur.

Hæc inquisitio non meruit allegari, dum ex fide Magnifici Cancellarii Pandolphi Actuarii Deputationis, constat pro accessu dictorum Deputatorum extra Portum hujus Civitatis, solvi cuilibet Deputato carolenos viginti pro qualibet cymba, pro Deputatorum accessu, & prædictos carolenos viginti, esse solitos solvi pro unoquoque accessu, itaut si bis contingerit Deputatos accedere pro eodem negotio eadem die, quia fortè factum illud, pro quo accederent non potuerit tam citò expediri, debeant solvi denuo alii caroleni viginti per quamlibet cymbam, prout ex fide Magnifici Pandolphi, *fol. 82. & mercatorum, fol. 83.* in process. S. C. propterea non potest vocari extorsio id, quod de Jure, & consuetudine permittente exigitur, idè si eodem die quo vacaverunt dicti Deputati à primis horis diei, usque ad noctem, soluti fuerunt prædicti duc. 8. prædicto Valiero, sicut aliis Deputatis pro duobus accessibus duarum, scilicet cymbarum, hoc non est delictum, quod adeò verum est, ut idem Mezzomonus oblitus de Regula, quod quisque Juris in alium statuit, eodem Jure ipse utatur, ipsemet hodie exercendo officium prædictum, exigat eosdem directus, prout prius similiter idem exegit, ut ex fide plurium mercatorum, & Consul- lis Nationis Belgicæ apparet, *fol. 83.*

Tertiò inquisitio contra Valierum est, quod introduxerit contra formam Bannorum, absque licentia Deputationis Franciscum Longum, sub prætextu, quod ille habuisset ordinem à Domino Prorege ingrediendi in civitatem.

Hæc inquisitio similiter vana est, quia Franciscus Longus intravit ante promulgationem bannorum, ut videre est ex promulgatione dictorum bannorum facta sub die septima Augusti 1656. *fol. 84.* & ex dispositione dicti Francisci, *fol. 70.* à tergo, qui dicit introivisse Neapolim sub die 6. mensis Julii, & sic multò ante promulgationem bannorum.

17 Præterea idem Franciscus non intravit in Porta Portus Salvi, in quo loco assistebat dict. Valierus cum Reg. Consiliariis ad id Deputatis per S. E. sed intravit, ut ex eadem depositione videre est in Burgo Plaggæ propè Ecclesiam Sancti Leonardi, & bona prædicti Francisci fuerunt exonerata in Molo magno, de quo factò dictus Valierus non potest teneri, qui custodiebat introitum Portæ Portus Salvi, & non in aliis locis etiam si dictus Franciscus Longus introisset post promulgationem bannorum per dicta loca, quorum custodia non erat commissæ dict. Valiero, sed aliis.

18 Et propterea cum prætenfa delicta in officio, quibus pars nititur contra Valierum, vera non sint, vel saltem circa primum caput inquisitionis dictus Valierus non sit convictus, nec condemnatus pœna ordinaria non est lo-

cus amissionis pretii officii, Reg. de Ponte *dict. decis. 7.* cessante enim plena, & dilucida probatione cessat pœna ordinaria, & cessante pœna ordinaria cessat pœna privationis officii, nam pœna privationis officii non potest imponi ad simplex arbitrium Judicis, sed de jure regulatum, qui Judex, ob id non potest arbitrari contra non convictum pœna ordinaria, & cum pœna privationis officii irroget infamiam cumulari nequit, cum pœna extraordinaria quæ non irrogat infamiam, l. 3. C. *ex quibus causis infamia irrogetur*, ubi Bart. in l. *lectura*, *vers. circa quod dicat*, ergo, &c.

Tertiò, Valierus non fuit in sententia condemnatus pœna ordinaria, quæ respectu extorsionis erat relegatio, ut docet Regens *Rovitus pragmat. 3. de militibus*, numer. 34. & fuit practicum contra Deputatum Salutis Marcum Antonium Gallum, tempore Comitum Lemenfi, de quo Reg. Capyc. *Latro consultat. 62.* Reg. *Rovit. dec. 37.* Hinc licet sententia sit condemnatoria delicti contra Valierum circa pœnam pecuniariam, quia tamen de pœna ordinaria exilii non loquitur, non potest prætendi ex adverso, quod Valierus amiserit pretium officii, quo illud ab eo emptum fuerat à Platea Populari, & Regia, quod sufficit sententia condemnatoria delicti, licet non sit privatoria officii, procedit quando sententia pro delicto in officio condemnat ad pœnam ordinariam, secus si ad pœnam extraordinariam, Sarmientus *lib. 1. c. 13. selectar. quest. post numer. 3.*

Quartò, maxima fuit disceptatio inter DD. an beneficiatus condemnatus pro delicto, pro quo esset privandus beneficio, sit beneficio privatus, licet in sententia nihil dicatur de privatione beneficii, & in hac quæstione duæ fuerunt opiniones, altera Innoc. in *capit. qualiter il secundo*, numer. 10. de *accusat.* qui docuit quod beneficiatus pro delicto, pro quo esset privandus beneficio, non sit beneficio privatus, nisi expresse dicatur in sententia, & cum Innocent. concordat Garz. de *benefic. part. 11. capit. 3. §. 1. numer. 98.* quem refert, & sequitur Reg. *Rovit. pragmat. 3. de militibus*, numer. 44. 45. & 46. & ultra Doctores à Garzia, & Rov. relatos hanc opinionem tenuerunt Felin. in *capit. Sciscitatus*, numer. 2. de *rescript.* Hippolytus *sing. 200.* Rebuff. qui omnes refert de *pacifica possess. numer. 315. alias numer. 262.* & iterum in *titul. de modis amittendi beneficia*, numer. 64. Simonettus de *reservatione*, *quest. 24.* & ibi Granitas *litt. B.* Lambertin. de *jur. patronat. 1. part. 2. lib. quest. 6. artic. 9. numer. 1.* Bern. Diaz in *pract. crimin. Canon. cap. 133. numer. 3.* Mandosius de *Signatura*, *titul. de privatione*, *versic. Condemnatus de homic.* Petrus Greg. *Syntagmatum Iuris*, *capit. 26. numer. 9.* & iterum *capit. 33. numer. 3.* Flamin. Paris. de *resignat. beneficiorum*, *lib. tertio*, *quest. 16. numer. 29.* & sequent. Jo. Guttier. *Canon. quest. lib. 2. capit. 5. numer. 7.* Puteus *decis. 231. lib. 3.* Zerola in *praxi Episcoporum*, 1. part. §. primo, Salgad. de *Regia Protectione*, *part. 4. capit. 9. numer. 69.* & 70. 71. usque ad 75.

Alia opinio fuit præcedenti contraria tenens, quod quando sententia lata est super delicto, etiam si id in sententia de beneficio privationis non exprimitur, tacitè tamen privatio inducta intelligitur à Jure, quam opinionem ex multis defendit Salgad. de *Regia Protectione loc. cit.* omnibus citatis, præsertim *cit. decis. novissima 769. per totam*, 1. part. *divers. num. 8. vers. his tamen non obstantibus*, quæ est *dec.* relata ab adversario contra nos, de qua Farin. *conf. 5.*

In hac diversitate opinionum Doctiss. Sarmientus *lib. 1. 21 selectarum capit. 13. numer. 3.* distinguit quod secunda opinio procedat, quando à Jure pœna est certa, & illi delicto, de quo Clericus est declaratus, non est arbitraria, sed à Jure determinata, quia tunc cum de Jure pro facto delicto inducat pœnam privationis beneficii, idè sufficit delicti declaratio, ut privatio etiam non expressa in sententia intelligatur, tamen sub ea virtualiter, secus quando pœna delicti etiam condigni privatione officii non incurritur ipso facto, sed demum spectata sententia, & pœna non sit certa, sed arbitraria Judici, nam tunc per sententiam declaratoriam delicti, non inducitur privatio beneficii, hanc distinctionem sequuti fuerunt Nicolaus Garzia de *beneficiis* 11. part. *capit. 3. de renunc. numer. 105.* & supra, *numer. 97.* Bernard. Diaz. *dict. capit. 133. à num. 3.* quam distinctionem comprobat idem Salgad. *dict. part. 4. capit. 9. numer. 71.* qui dicit dictam sententiam Rotæ, allega-

legatam in contrarium confirmare hanc distinctionem, & *nu. 73.* dicit, quod si pœna privationis officii incurreretur ipso jure, non requireretur sententia condemnatoria, sed declaratoria dumtaxat.

- 22 Sed in casu nostro, Fiscus fecit instantiam pro Exilio, quæ erat pœna ordinaria dicti delicti, si de eo convictus fuisset dictus Valierus, prout practicum fuit cum Marco Antonio Gallo, de qua practica adest *decis. Reg. Rovit. 37.* & docuit Reg. Capyc. *Latro consultat. 62. 1. tom.* & quia inquisitus non erat convictus, idè non fuit ei infrascripta pœna ordinaria Exilii, prout Fiscus instabat, sed solum fortè exurgentibus inditiis condemnatus pœna extraordinaria, juxta *Capitulum Regni fame proloquium*, ibi: *In quadruplum in beneficium Fisci, quæ pœna pecuniaria, est extraordinaria dicti delicti, & non ordinaria, ad text. in d. Capitulo vulgaris fame proloquium*, ibi: *Hæc pecuniaria coercitio, quæ ex faciliore exactione plus exemplum timoris adducit ex certa nostra scientia loco extraordinariae coercitionis accedit.*
- 23 Quintò, per *pragmatic. 2. de muneribus*, licet delicta in officio fuerint privilegiata circa probationem delictorum extorsionis, nihilominus circa pœnas subdit *pragmat.* ibi: *Atque suspensionis officii prima vice, quod contraxerit, secunda verò totalis privationis ipsius, in quas pœnas ex nunc pro tunc, & è contra officiales, qui secus fecerint ipso jure incidisse declaramus*; Ergo non potest prætendi privatio officii, & pretii ipsius contra Valierum, qui aliàs non reperitur inquisitus, dum *pragmatic.* in secunda vice extorsione ponit privationem totalem officii, non in prima vice.
- 24 Sextò, & ultimò, verba decreta amplius non exerceat, non important privationem pretii dicti officii, quo illud fuit emptum, differunt enim satis officia gratis fuisse concessa, vel empta, prout distinxit Cravett. *consil. 6.* & post eum Reg. Capyc. *Latr. consul. 33. & 34. 1. tom.* & licet Reg. Merlin. *controv. 30.* dicat officialem per sententiam officio privatum censi, nedum exercitio officii privatum, sed etiam proprietatem ipsius amisisse, & pretium quod illud emptum fuit; loquitur tamen dictus Dominus auctor in casu quando quis fuit condemnatus ad officii privationem, secus quando sententia de exercitio expressè loquitur, quæ ad proprietatis amissionem non potest extendi, argumen. *text. in leg. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess.* prout idem auctor se declarat *dict. capit. 3. numer. 9. in fin.* & distinctio quam pars facit, quod aliud sit exercitium officii prohiberi ad tempus, aliud indefinitè, & in perpetuum, de jure non procedit in suspensio ab exercitio officii, qui non intelligitur privatus officio, quia officium non est accessorium ad exercitium sicut è converso, sed in suspensio ab officio est suspensus ab exercitio, ut accessorio, quod sublato principali stare non potest, & facit quod in simili tradidit idem Salgad. *de Regia protectione, capit. 9. numer. 67.* dicens suspensum à beneficio non intelligi suspensum ab officio, quia officium non est accessorium ad beneficium, sicut è converso beneficium est accessorium ad officium; quo sublato, & illud tolli necesse est, secundum ea, quæ de sententia ad accessoria trahenda, idem author dicit *capit. 10. dict. tractat. à numer. 89.* & distinctio temporis, vel perpetuitatis sit suspensio ab officio, quo in casu distinguitur, an suspensio ab officio perpetua sit, vel ad tempus secundum dictum authorem, sed non in suspensio ab exercitio officii, quod non potest inducere privationem officii, seu pretii illius, quoad exemptum fuit Salgad. *ubi supra, numer. 104.* qui sententia de exercitio expressè loquens ad proprietatis amissionem extendi non potest, ut idem Dom. Merl. advertit *d. c. 30. numer. 9. in fin. 2. tom.*
- 25 Et sic nota, quòd si quis declaretur inhabilis per sententiam, ad exercendum officium, in quo deliquit, & postea factus habilis per gratiam à Principe simpliciter concessam, tunc non censetur reintegratus, & restitutus ad idem officium, licet alteri non concessum, ut decisum per collaterale Consilium refert Regens Rovitus *decision. 37.* Capyc. *Latro decis. 62. lib. 2.* qui scripsit in eadem causa, de qua Rovitus, Regens de Marinis *lib. 1. resolut. 68.* Ramonius *consil. 6.* & multò magis si esset alteri quæsitum officium, quia Principis restitutio, non comprehendit jus tertio quæsitum, Staibanus *resolut. 105. à numer. 4. usque ad 15.* Franc. *decision. 213. numer. 3.* Larrea *allegat. fiscali 43.* ubi *numer. 10.* ait, id procedere, quamvis bona ad tertium pervenerint titulo lucrativo, Gallupus *in methodo feudali, part. 4. capit. sexto, numer. 28. & 29.* Ciarlinus *controverf. 161. numer. 19.* quia dominium alicujus rei cum sit juris gentium non potest à Principe auferri ab aliquo sine causa, Bart. & DD. *in leg. finali, Cod. si contra jus, vel utilitatem publicam*, de Marinis *dict. cap. 46. numer. 19.*
- In illa verò restitutione, quæ fit per viam gratiæ, bona confiscata restitui debent hæredibus, & successoribus defuncti condemnati, si ille, qui à Principe obtinuit gratiam confiscationis, nondum illa alienaverit, vendiderit, vel titulo oneroso transtulerit ante gratiæ interpretationem, si enim alienata sunt titulo oneroso, non possunt cogi emptores ad bonorum illorum sic acquirentium restitutionem, & quoad illos gratia Regis nihil operatur, Racquerus *in tractat. de derivatis justitiæ, capit. 16. numer. 6.* Tondutus *questionum civilium, qu. 42. numer. 12.*
- Qui verò fuit restitutus ex justitia, putà quia per sententiam fuit ab inculpatione absolutus, tunc recuperat bona medio tempore alteri concessa, quia per restitutionem actus causa acquisitionis pœnes tertium reddit ad non causam, ergo cessante causa, cessat effectus, Staibanus *resolut. 105. numer. 16. & sequent.* quod fallit, si agatur de lucro, puta si aliquid eum fecisset hæredem, Peregrinus *de jure Fisci, lib. 5. tit. 2. numer. 47.* de Marinis *lib. 1. cap. 310. numer. 7.* Gallupus *ubi supra, numer. 29. & 30.* & hoc procedit, licet non sit expressè restitutus ad bona, quia sufficit, si expressè restituatur ad bona, quia sufficit, si dicatur ex justitia, Bottiglierius *de success. ab intestato, capit. 110. numer. 23.* Tondutus *capit. 42. numer. 12.* Fontanella *dec. 215. numer. 10.* & etiam recuperat fructus receptos ex bonis, Peregrin. *lib. 5. tit. 2. numer. 62.* & quando tractatur de tali sententia restitutoria, seu reintegratoris, debent citari possessores bonorum, quæ restitui debent in casu restitutionis juridicè faciendæ, Tondutus *ubi supra, numer. 13.*
- Quòd si officialis per viam justitiæ fuerit restitutus ad officium, quod prius exercebat, & privatus fuit pro tempore, quo non intervivit, quæstio est, an recuperet Salarium, si per viam justitiæ fuerit restitutus, & respondeo, quòd Regens Moles *decis. 7. manuscripta, sub titulo de pœnis*, & Regens de Marinis *lib. 1. capit. 310.* distinguit duos casus, primus est, quando sumus in administrante aliquod officium, quod pendente suspensione non potest esse sine Rectore, ut est officium justitiæ, in cujus locum fuit successus alter, & tunc restitutus non recuperat Salarium, nam illud debetur propter laborem, & ei, qui laborat tantum. Secundus casus est de administrante aliquod officium, non continente jurisdictionem, prout est officium Actuarius emptum à Regia Curia, & tunc restitutus recuperat emolumenta medio tempore recepta, de Marinis *numer. 8. in fine*, Regens de Ponte *decision. 35.* Capyc. *Latro decision. 36.* D. Prat. *observat. pract. 62. & 95.* Gallupus *ubi supra, numer. 30.* Bottiglierius *capit. 74. numer. 4. & capit. 110. numer. 24.* & post alios Nogueroll. *allegat. 80.*
- Ille verò officialis, qui fuit suspensus ab officio jurisdictionis, quod exercebat propter accusationem indebitam si fuerit restitutus ex justitia, non poterit exercere illud officium, pro tempore, quo abstinuit, Rovitus *in pragmat. 5. numer. 50. de officio Iudicum*, Capiblanco *de Baronibus pragmat. 5. numer. 87.* Francus *decis. 419. & 451.* Fontanella *de pactis nuptialibus, claus. 4. gloss. 10. numer. 101. & decis. 99. numer. 10. & decis. 137. numer. 17. tom. 1.* Mastrillus *de Magistratibus, lib. primo, capit. 21. & capit. 23. numer. 56.* Gabedus *decis. 84. lib. 2.* Petra *in Ritu M. C. V. 20. numer. 55.* qui adducit Textum, quem dicit Peregrin. *in leg. si usufructus, ff. de usufruct. legat.* quicquid dicat Regens Valenz. *conf. 45.*
- Tandem dico, quòd officialis suspensus per annum V. E. illo completo non poterit ad idem officium redire absque licentia Principis, ut decisum refert de Marinis *capit. 310. numer. 11.* Neque officialis privatus dignitate, & postea restitutus recuperat eundem locum ab alio præteritum, Fontanella *tom. 1. dict. decision. 215.* Barbosa *de Canonici, capit. 18. numer. 15.* Rocc. *de privileg. Collegii Neapolitan. §. finali à numer. 123.* nisi fuerit ac idem officium restitutus ex justitia, vel nisi Princeps expressè contrarium determinaverit, Fontanella *ubi supra*, Domin. Blasius Altomare ad Ro-

ad Rovitum dict. decision. 37. qui refert allegationem Domini mei Marcelli de Grassis, in causa, de qua hic, & impressa est in fine decisionum dicti Domini Regentis Roviti, at quia in ea causa contingit mihi votum dare in Collegio, placuit ad publicam utilitatem apponere, &c.

DISCEPTATIO CCCXCVI.

SUMMARIUM.

- 1 Facti species narratur de qua in presenti.
- 2 Administratores bonorum Ecclesie coram quo Iudice conveniantur, si sint laici.
- 3 Textus in l. omnes 31. C. de Episcopis, & Clericis, adducitur.
- 4 Textus in §. œconomos Auth. de sanctissimis Episcopis, adducitur.
- 5 Administratores omni iure tenentur reddere rationem administrationis.
- 6 Tridentin. dispositio sess. 22. de reform. cap. 9. adducitur.
- 7 Salgadi autoritas spectare ad Episcopos videre computa Ecclesiarum adducitur.
- 8 Ansaldo autoritas adducitur pro Episcopo.
- 9 Pereyra de manu Regia adducitur pro Episcopo.
- 10 Portugallie decisio adducitur pro Episcopo.
- 11 Fagnani autoritas pro Episcopo adducitur.
- 12 Pignatelli consultatio, & decisio adducitur pro Episcopo.
- 13 Episcopi iustitia est pro redditione rationum.
- 14 Impius Reiger stat pro Episcopo.
- 15 Impius Carpozovius stat pro Episcopo.
- 16 Reg. de Marinis est pro Episcopo.
- 17 Reg. Valenz. stat pro Episcopo.
- 18 Exemplum adducitur pro Iurisdictione Episcopi, in redditione computorum.
- 19 Impius Gaspar Klok est pro Episcopo.
- 20 Laici administratores, de quibus in presenti, administrant ex ordine Episcopi.
- 21 Administratio demandatur laicis ab Episcopo.
- 22 Constantinus Casarus adducitur in contrarium.
- 23 Constantini Casari autoritas non facit contra Episcopum.
- 24 Casarus reprobat in eo quod dicit.
- 25 Casarus n. 22. reprobat.
- 26 Casari dictum est contra Genuensem in sua praxi.
- 27 Laici Magistri coram quo Iudice conveniuntur ad mercedem Predicatoris.
- 28 Episcopus punit transgressores Sacrorum Canonum.
- 29 Casari invecitiva ad propositum.
- 30 Visitatio Episcopi ordinatur ad correctionem.
- 31 Litterarum copia S. C. M.
- 32 Regis epistola pro observantia, sessione 22. capit. nono.
- 33 Tridentin. sessione 22. capit. 9. Mediolani observatur.
- 34 Ecclesia extra Griptim qualiter fundata.
- 35 Constantini Casari allegatio reprobat, & quare.
- 36 Laicus de Collegio in Ecclesia erecto, qualiter conveniatur.
- 37 Confraternitas laicorum, ubi convenitur ratione bonorum.
- 38 Confraternitas ad usus pios destinata, coram quo convenitur.
- 39 Confratres laici coram, quo tenentur reddere rationem.
- 40 Confraternitas laicorum, an possit visitari ab Episcopo.
- 41 Confraternitas Ecclesiastica, an possit visitari ab Episcopo, quoad bona.
- 42 Episcopus Puteolanus potest visitare suas Ecclesias, & debitores.
- 43 Episcopus an vi coactiva possit cognoscere laicos debitores Ecclesiarum.

- 44 Ecclesia, quam pretendit visitare Episcopus in presenti, nullam habet confraternitatem laicalem.
- 45 Locus Ecclesie pro confraternitate laicali non est sacer, sed profanus.
- 46 Episcopus sine ulla differentia potest visitari ab Episcopo.
- 47 Ecclesia Sancti Vitalis extra Griptim possit ab Episcopo visitari quoad redditus, & oblationes.
- 48 Ecclesia Parœcialis etiam unita Regularibus subiecta est Episcopo.
- 49 Episcopus potest visitare oblationes collectas à laicis in suis Ecclesiis.
- 50 Eleemosyna non possunt exigi, nec expendi sine Episcopi autoritate.
- 51 Oblationes in Ecclesiis factæ non possunt alienari sine licentia Episcopi.
- 52 Loca pia dicuntur etiam erecta sine autoritate Episcopi.
- 53 Ecclesia Sancti Vitalis extra Griptim, qualiter sit.
- 54 Episcopus, an possit cogere laicos ad reddenda computa administrationis oblationum, &c.
- 55 Episcopus an possit visitare confraternitates laicorum, si in fundatione aliter dictum sit.
- 56 Episcopus potest petere computa administrationis tam in visitatione, quam extra.
- 57 Computorum redditio, qualiter Neapeli praticetur.
- 58 Hospitalia an possint ab Episcopo visitari.
- 59 Computorum redditio laico, & Ecclesiastico potest dari stante consuetudine.
- 60 Constantinus Casarus reprobat in hac causa, & bene.

ARGUMENTUM.

Tridentini decretum sessione 22. capit. 9. disponens Episcopos posse visitare Ecclesias suæ Diœcesis, & ab administratoribus etiam laicis, computa exigere de oblationibus, & eleemosynis, an scilicet ad usus pios converterint, esse omnino servandum ex litteris suæ Catholicæ Majestatis, jura civilia, & Canonica id disponere cum Doctoribus, tam Ecclesiasticis, quam ab Ecclesia prohibitis, imò & cum impiis scriptoribus hoc idem ad favorem Ecclesiæ affirmantibus. Modernus reprobat in facto, de quo agimus, & quæ differentia sit inter Ecclesiam habentem annexam Confraternitatem laicalem, & nullam habentem Confraternitatem, sed simpliciter quosdam paucos laicos, eleemosynas, & oblationes Ecclesiæ occupantes.

PUTEOLANA

Redditionis computorum.

P R O

Episcopo Puteolano;

C V M

Laicis Magistris Parœciæ Sancti Vitalis extra Griptim.

Cum Ecclesia Sancti Vitalis foris Griptim, Puteolanae Diœcesis non dubitetur, quin sit subiecta Episcopo Puteolano possit sua autoritate ipsam visitare, corrigere, & emendare defectus ibi commissos, tum autoritate, & dispositione juris Civilis, tum etiam Sacrorum Canonum, tum Sac. Concil. Tridentin. dispositione. Propterea circa Œconomos laicos, qui recipiunt in eadem Ecclesia oblationes, fructus, & introitus ipsius Ecclesiæ quod ab eodem Domino Episcopo possint computa

vide-

videre, utrum ad opera pia destinati sint, illi redditus expensæ, probare debeo in præsentî, ut sit visa hujus negotii justitia, per Dominum Commissarium delegatum realis jurisdictionis, Potentissimi Domini nostri Regis, ut videat justitiæ causam, non ad se spectare, & sic nulla habita ratione litterarum Hortatorialium desinat Illustrissim. Dominus Episcopus sua autoritate uti contra dictos laicos, seu Magistros Oeconomos dictæ Ecclesiæ Sancti Vitalis, quod quidem, ut probem, duplici medio utar in præsentî.

2 Primò quidem, quia Caplerius dictæ administrationis oblat. & reddit. Sancti Vitalis, scilicet Joan. Baptista Cacciutulus, una cum suis sociis, ad quorum instantiam, fuerunt expeditæ præsentis litteræ hortatoriales, renuntiaverunt Gubernatorem prædictæ Ecclesiæ, ut pater ex litteris transmissis eidem Domino Episcopo, unde cum in præsentî nullum habeant interesse dicti sæculares in administratione Parœcialis Ecclesiæ, de qua supra, corrui debet eorundem instantia facta coram Commissario Delegato realis jurisdictionis.

3 Secundo loco pro justitia Domini Episcopi Puteolani plura considerantur primò quidem Textus leg. omnes 31. §. hoc nihilominus, sub titul. Codic. de Episcopis, & Clericis, ubi Imperator dicit, quod Oeconomus in causa Ecclesiæ convenire debet coram Episcopo, in quo Textu post Gregorium Lopez dicit Augustinus Barbofa, quod Oeconomi coram Episcopo rationem Oeconomix reddere debent, qui quidem Oeconomi administrationem habent solum bonorum temporalium, potest constitui laicus, ut ibi dicitur, unde per hunc Textum jure communi attento, resolvitur controversia pro Domino Episcopo.

4 Tertiò loco per Textum in Authent. de Sanctissimis Episcopis, §. Oeconomus, colum. 9. ibi: Oeconomus autem Xynodochis, & aliorum Venerabilium locorum, cum Gubernatores, & alios omnes Clericos jubemus coram Episcopo conveniri ad tales rationes reddendas, quod si putaverint se gravatos post repetitionem, Metropolitanus causam examinat, ibi Gloss. in verbo repet. exponit, id est redditionem, quia antequam appelletur, mandatur in executionem prima sententia, & facit pro Gloss. Text. in dicto §. Oeconomus, in fine, ut bene Marant. part. 6. in titul. de appell. numer. 187. ubi ait, quod si administrator loci fuerit condemnatus ad reddendam rationem, & appellaverit, possit interim Judex constringere ad reddendas rationes, Vantius de attentatis, lib. 2. practic. conclus. 112. Lancell. de atten. cap. 12. in conc. 19. Scaccia de appell. q. 17. limit. 29.

5 Quartò facit, quia quilibet administrator jure divino, & humano tenetur reddere rationem ei à quo recipit administrationem, juxta illud Lucae capit. 6. redde rationem villicationis tuæ, hujus meminit Summus Pontifex in cap. qualiter & quando de accusationibus, & pater ex capit. 1. de obligatis ad ratiocinia, Menoch. centuria 2. casu 109. ex quo Elcob. de ratiociniis, capit. 3. & dicunt nostri, quod etiam si Summus Pontifex fuerit administrator, eodem jure tenetur, Boetius qu. fam. 15. Joseph Ludovicus decision. 4. Romanus consil. 414. Dec. consil. 90. & hæc est ratio cur non detur appellatio à sententia lata pro observantia, & conformitate jurium non datur appellatio, quia esset appellare potius a legis dispositione, quam à sententia judicis, quod fieri inquit l. fin. ubi Bart. & alii ff. de appellat. & hoc quod dici solet, durum est contra stimulum calcitrare, ut ait Christus Dominus in Actis Apostolorum, capit. 9.

6 Quintò, facit Tridentin. dispositio sess. 22. de reformat. capi. 9. ubi habetur administratores, tam Ecclesiastic. quam laic. fabricæ Ecclesiæ cujusque etiam Cathedralis, & Hospitalis Confraternitatis elemosynæ Montis Pietatis, & quorumcumque locorum priorum teneri reddere rationem singulis annis administrationis suis Ordinariis consuetudinibus quibuscumque in contrarium sublati, nisi contrarium fuisset dispositum in fundatione dicti loci Pii, quod si ex consuetudine, aut privilegio aliis reddendam esse rationem; tunc cum illis debet adhiberi Ordinarius, aliàs factæ liberationes dictis administratoribus, minime suffragantur, quem Text. Tridentin. plures illustrent de quibus Barbof. de potestate Episcopi, part. 3. a legatione 75. numer. 57. cum sequent. & in Tridentin. sess. 22. de reformat. cap. 8. & 9.

Sextò, facit quod post Cevall. practic. questio. 282. numer. 19. dicit insignis Salgad. de potestate Regia, 7 tom. primo, part. 2. capit. 12. dicit administratores locorum priorum ab Ordinariis locorum cogi posse, rationes reddere.

Septimò, facit Anton. Afaldus part. 2. de jurisd. titul. 11. cap. 14. qui disputat articulum utrum Confraternitates laicorum artium, scilicet si habeant Ecclesias, subijciuntur foro Episcopi, dicit quod non, sed quod cognosci debeant coram Judice seculari, quia uxores habeant, artes exercent, possunt recedere quando voluerint. Limitat tamen numer. 35. dicendo, quod Episcopus possit inquirere, & cognoscere, an Confratres istorum locorum exercent pietatis, & charitatis opera, & an relicta eis distribuunt, & adducit Text. in dict. §. oconomos, in authentic. de Sanctissimis Episcopis, & Text. in cap. 1. de censibus, in 6. & fuit etiam dictum Bald. in l. sine quis, §. in omnibus, numer. 19. Cod. de Episcopis, & Clericis, ne scilicet testatores in eorum relictis decipiantur. Dicit etiam idem numer. 42. quod in causis merè spiritualibus subijciuntur Episcopo, puta si agatur de præcedentia inter ipsos, vel in aliis actis Ecclesiæ, quia in ipsis subijciuntur Episcopo, ut latè d. c. 14. qualis auctor est liber prohibitus ab Ecclesiis, & tamen tenet pro Episcopis.

Octavò, facit Pereira de manu Regia part. prima, de 9 visitat. Hospitalium, & Capellarum, capit. 17. fol. 172. à tergo, numer. 17. cum sequent. qui proponit dubium agitarum in Senatu Lusitanix, an scilicet Monachi, quibus concessum erat administrare bona Monasterii monialium, cogi possent reddere rationem ab Ordinario loci, an à Gubernatore, seu Procuratore laici Monasterii, & esset apud nos Delegatus, & respondit fuisse decum ab Ordinario loci, quia quando administratio datur ad laicum, spectat ad Judicem laicum cogere ad reddendas rationes; ergo quando institutio administratorum spectat ad Episcopum, ut ibi spectabat, quia moniales erant subiectæ Ordinario loci, ad eundem spectabat redditio, & coactio ad reddendas rationes una cum reliquorum restitutione. Subdit etiam Pereira numer. 18. quod si Capella, vel Ecclesia sit constructa autoritate Episcopi, tunc privativè pertinet ad eum redditione rationum exigere, sed quando instituta est Ecclesia à seculari facultate, tunc privativè ad Judicem sæcularem pertinet exigere rationes.

Nonò facit decisio Episcopalis Ulyssiponensis, seu Portugallix de qua Femudo 1. tom. dec. 18. ubi ait Confraternitates institutas, & erectas per laicos, confirmatas verò licet per aliquos annos per Ordinarium loci esse Ecclesias, & visitationes, ac redditionem computorum pertinere ad Episcopos locorum, quia consensus Episcop. potest procedere, & subsequi.

Decimò, facit insignis Fagnanus in 2. part. tertii decretalium, in cap. ad hæc de Religiosis domibus, ubi per Textum illud determinat loca pia Ecclesiastica, & similia subijci Episcopo quoad administrationem, & visitationem, & n. 31. dicit quod ad redditionem computorum, quam conclusionem ampliat per quindecim ampliationes, & limitat per tres limitationes, idem n. 23. loquens de Hospitali Neapolitani Plateæ Nidi cum Rectores Hospitalis preterenderent ab Ordinario visitare non posse exemptum esse à jurisdictione illius, Sacra Congregatio censuit causam committendam in Rotam cum clausula sine retardatione visitationis Ordinarii, de qua materia plures casus refert in toto orbe decisos.

Undecimò, facit consultatio 113. Domini Jacobi Pignatelli, qui disputat articulum, an Patres visitatores urbis Romæ potuissent visitare venerabile Hospital, & Ecclesiam Sanctorum Jacobi, & Alphonsi incliti nationis Hispanorum de urbe facultate sibi commissa per Vicarium Papæ, dicit potuisse visitari. Quia licet tale Hospital sit fundatum sub immediata protectione potentissimi nostri Regis, subdit dictus Pignatellus numer. 27. fuisse decum per Sacram Congregationem administratores teneri libros rationum exhibere extra Ecclesiam coram ordinario. Dicit etiam anno 1622. Sacram Congregationem censuisse redditionem rationum fieri deberi in domino Episcopi visitantis, non in loco dictæ fraternitatis, imò id notat, numer. 46. ampliorem facultatem tribuisse Concilium Episcopis in rationibus exigendis, quam in visitationem locorum priorum, quia ad visitationem Concilium

lium *sess. 22. de reformatione. cap. 8.* eximit loca sub Regum protectione sistentia, secus verò quod ad reddenda computa, quia Trid. *c. 9.* nullum locum eximit, videatur idem auctor supra.

13 Justitia ergo Episcopi clara est, non solum jure communi, civili, & Canonico, cum Sacrorum Canonum antiquorum, de quibus Fagnanus *diēt. cap. ad hac de Religiosis domibus* notissima dicta Trident. *de reform. sess. 22. capit. 8. & 9.* quem sequuntur DD. omnes Ecclesiastici à Barb. relati, imò etiam à DD. secularibus reprobatis ab Ecclesiasticis, ut Salgad. Peguera, Cevallos, Ansalvus, Marta, & alii.

14 Sed quid dico de Ecclesiasticis, & secularibus Doctoribus defendentibus Justitiam Domini Episcopi, quando ipsi meriti impii hæretici pro Episcopo scripserunt primò Theod. Reyger Jurisconsultus, & Comes Palatinus Cæsareus Asiæ Superioris Cancellarius de regimine seculari, & Ecclesiastico *l. 3. class. 1. cap. 2. numer. 23.* postquam loquutus fuisset de bonis Ecclesiæ ad quem finem sint destinati *num. 21.* ait, quod regulariter ad Episcopum, seu Ordinarium loci vel ad eum qui jus Episcopale habet, & spectat revidere computa, & ad eum pertinet exigere rationes eorumdem debit. Idem dicit impius Matthæus Stephanus *lib. 3. de juris diēt. part. 1. c. 14. numer. 28.* Nicolaus Prugart. *conf. 1. numer. 277.*

15 Secundo loco impius Carpozovius in sua Jurisprudencia *capit. 2. titul. 19. defin. 6. lib. 1. titul. 1. de juribus Episcopalibus, numer. 7.* dicit quod magna requiritur sapientia ad dispensandum bona, & redditus Ecclesiasticos, si nolumus peccare, prout dicit Origenes in Matthæum allegatus à Christophoro, Besold. *de Jure Majestatis, session. 2. capit. 7. circa finem*, præsertim si usus ad quem bona sint destinata in usus pios, vel impios, vel superstitiosos exponantur, quo casu super institutione rejecta in alium usum pium converti debet, ex hoc dicit Capodius, quod est quædam Regaliorum, seu legem Diocesanam pertinens ad Episcopum per Textum in *capit. siquidem, capit. qua noverint, capit. de his 10. question. 1. capit. præcipimus 12. quæst. 1.*

16 Decimosecundò, facit quod dicit Regens de Marinis *tom. 1. capit. 339.* Ubi ait quod Episcopo competit jus visitandi, & habendi redditionem rationum, quod idem dicit *capit. 224. numer. 8.* nisi contrarium disposuisset testator in suo testamento, ut non se intromitteret ordinarius, quod ita per Sacram Congregationem dicit fuisse dictum *numer. 7. & 8.* Unde concludit, quod vigore prædicti decreti Trident. potest Episcopus visitare talia loca, etiam extra visitationem, ut decrevit Sacra Congregatio apud eundem.

17 Decimotertiò, facit doctrina Regentis Valenzuol. *tom. 2. conf. 122. numer. 38.* dicentis, munus Episcopi est rationes exigere ab administratoribus laicis, & fabricæ Ecclesiæ quamvis sit Cathedralis, qui singulis annis ordinario rationem reddere tenentur consuetudinibus, & privilegiis, quibuscumque in contrarium sublati, nisi contrarium dictum sit in institutione, & Ordinatione talis Ecclesiæ, seu fabricæ vel ex consuetudine, aut privilegio, seu constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis, ratio reddenda est, sed cum illis Ordinarius etiam debet adhiberi, ex Decreto Concilii *session. 22. cap. 9.* & dicta post Leonem *prax. 2. cap. 14. numer. 24.* ibi dicit Valenz. & *numer. 39. cum seq.*

18 Quod autem supra probavimus pluribus exemplis, tum alibi, cum etiam Neapoli contingentibus, corroboravimus.

Primo numero administratores hospitalis Dapiæ exempti per privilegium Nicolai Quinti, à visitatione ordinarii prætenderent ab eo post Concilium visitari non posse, neque coram eo teneri reddere administrationis suæ rationem: Sacra Congregatio ab administratoribus prædictis consultare censuit non obstantibus allegatis pro administrationibus hospitalis jus visitandi dictum hospitalis, & exigendi redditionem rationum ab eis administratoribus competere Episcopo tamquam delegato Sedis Apostolicæ Vig. Concil. Tridentin. *session. 22. capit. 8. & 9.* & ratio est quia Text. in *diēt. cap. 9.* tollit privilegium Nicolai Quinti, quod ad visitationem, & licet dicat in causis à jure concessis, hoc tamen non impedit, cum de jure communi possit Episcopus visitare hospitalia sublato privilegio capitulo de Xenodoch. de Religiosis domibus, quod verò

attinet ad redditionem rationum, de qua in *d. cap. 9.* excipitur est solus casus quando in fundatione capium est, ut non redderetur ordinario, sed in Bulla Nicolai V. nulla mentio habetur, cui sit reddenda ratio igitur & causa, & plura alia ampla refert Fagn. ubi supra in 1605. cum pluribus numeris sequentibus.

Ultimo loco facit impius hæreticus Gasparus Holoc. *capit. 10. de contributionibus, session. 1. numer. 100.* quæcumque administratio, & procuratio bonorum Ecclesiasticorum merè profana, & plebeja esse prohibetur; unde Episcopalis est jurisdictionis, idem dicunt Marilius Patavinus, in defensione Paris *parte 1. cap. 15. & part. 2. capit. 17. numer. 20.* Coppinus *lib. 2. de sacra Politia, capit. secundo*, quia hoc colligunt per Concilium Calcedonense *cap. 26.*

Quod supra disputatum est firmum remanet ex facto, 20 quæ inter alia capita & mandata Domini Episcopi Puteolani Leonardi Vairo pro bona gubernatione, & administratione bonorum Ecclesiæ dictæ Parochialis Ecclesiæ S. Vitalis ita ordinat.

Item che li Mastri Vecchisiano tenuti ogn' anno dar conto della loro administratione alli Mastri nuovi, & al Rever. Sign. Vescovo, o persona deputata da esso, & questo s' habbia da fare al tempo, che s' elizzono li Mastri nuovi, hoc dicit *numer. 10.* dat formam electionis Magistrorum in quolibet anno cum interventu, autoritate, & confirmatione Episcopi, & condemnat novum electum remittentem administrationem in Ducati sei, quæ consuetudo servatur, igitur cum dictæ capitulationes sint factæ ab antiquo tempore, & acceptatæ per dictos Magistros sæculares Ecclesiæ Parochialis Sancti Vitalis cum assententia Concilii Tridentini *diēt. capit. 9.* & cum meus Episcopus, sit in quasi possessione visitandi, & computa recipiendi ab eisdem Magistris secundum consuetudinem Ecclesiarum in Regno nostri Catholici Regis non solum in Hispania, sed in tota Italia, durum est contra stimulum calcitrare, quod in sola Parochiali Ecclesia S. Vitalis Puteolanæ Diocesis oppositum debeat introduci, & servari.

Nec obstat contra supradicta, quod scripsit Modemus Constantinus Casarus *lib. 1. in speculo peregrinarum questionum, quæst. 18. per totam*, ubi dictum refert, Confraternitatem laicorum fundatam in Civitate Cavæ in Ecclesia Regularium Minimorum Sancti Francisci convenientem esse, prout conventa fuit coram judice seculari; igitur arguendo possit aliquis dicere pro Oratoria defendenda, quod sicut illi Confratres Civitatis Cavæ Conventi fuerunt coram Judice laico, ita Magistri Ecclesiæ Parochialis sub titulo Sancti Vitalis Puteolanæ Diocesis convenire debent pro redditione rationum coram Judice laico.

Respondeo enim quod decisio de qua Casarus ut supra, 23 nil contra nos facit, quia ultra concedimus, quod laici Magistri Ecclesiæ S. Vitalis conveniendi sunt coram Judice laico, si quæ, quod ad forum procedit allegata decisio Casari, nusquam verò in *d. lib.* reperitur prohibitum, quin non possit Episcopum à laicis, Magistris Ecclesiæ petere computa rationum pro Clementinis quæstionibus ab eisdem, quod patet evidenter.

Primò, quidem, quia sub *num. 9. fol. 123. versiculus 4.* 24 est dicit quod Episcopus potest dictas Ecclesias visitare. Secundò, agit quod quidem idem Casarus *numer. 17.* post Barbof. quem allegat, dicit quod Episcopo subjiunguntur dictæ Confraternitates, ut videlicet possint compelli rationem & reddere, vel per eum cogi ad recipiendum, vel rejiciendum aliquem Certo, in reliquis verò quantunque sint affixæ Ecclesiis, & sint institutæ autoritate Episcopi non habent privilegium fori, igitur quia nos sumus redditione rationum, nihil contra nos dicunt Casarus, & Barbofa.

Nec facit contra nos factum, de quo idem Casarus *numer. 22.* scilicet Episcopus Bajanensis qui cum sententiam protulisset excommunicationis contra Magistros laicos Ecclesiæ Parochialis, eo quod charitatem Sacerdotibus, qui Missas celebrabant, non perfolvisent propter quam excommunicationem fuerunt Episcopo rescriptæ litteræ hortatoriales contra quas respondit Episcopus, ut videre est ibi.

Sed hoc nihil facit contra nos, quia si Episcopus se defendisset allegando Marcum Antonium Genuensem in praxi Archiepiscopali Neapolitana impressa Neapoli in anno

- no 1602. capit. 40. numer. 24. ubi refert, per Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam fuisse excommunicatos laicos Magistros Ecclesie Spiritus Sancti hujus Civitatis Neapolitanæ, quia non solverant mercedem Prædicatori propter rationes, de quibus ibi, & tamen nulla hortatoria fuit facta Vicario Neapolitano, unde dicendum est, quod sicuti Episcopus potest excommunicare laicos Magistros Ecclesie per hoc quod non mercedem Prædicatori
- 27 solvere voluerunt, multò magis potuit Episcopus Bojanens. excommunicare laicos Magistros Parœcialis Ecclesie, de qua ibi, per hoc quod non solverent elemosynas Sacerdotibus, qui Missas celebraverant, unde non habuit Episcopus Bojanen. defensorem, quia si allegaret Genuens. impressum Neapoli cum Regis approbatione cessaret hortatoria, imò quod dicit Genuens. in dicto capit. 40. Neapoli impressum dicit etiam ipse capit. 33. numer. 29. impresso Romæ anno 1530. ubi dicit numer. 32. quod Episcopus est executor Concil. Tridentin. sicuti, & aliorum Canonum, & potest transgressores punire per jura apud eum citata idem dicit Genuens. in praxi Roma impressa, in anno 1613. numer. vigesimoquarto, & in illa impressa Venetiis de anno 1677. capit. 41. numer. 24. ubi semper refert eandem decisionem factam à Curia Archiepiscopali Neapolitana, ubi fuerunt excommunicati Magistri Ecclesie Spiritus Sancti, per hoc quod nolebant solvere mercedem Prædicatori; ergo Episcopus Bojanens. poterat excommunicare laicos Magistros Ecclesie nolentes solvere mercedem Sacerdotibus, qui Missas celebrabant; ergo non habuit Episcopus Bojanens. defensorem, ut repræsentaret, quod per Genuens. refertur decisum in Curia Neapolitana, & simili Episcopus Maranta 1. de
- 29 suorum responsum responso, lib. 2. cum sequent. præterquam quod licet Episcopo transmissæ fuerunt hortatoriales litteræ, quod inde sequutum fuerit contra Episcopum non habemus, quis scit si Collaterale Consilium, negotio bene penetrato, se abstinerit à compulsoriis? quis revelavit Casaro, quod Episcopus se abstinuit, non propter injustitiam, quam exercebat, sed propter alia, poteritne ergo Episcopo meo Puteolano præjudicare factum Episcopi Bojanens. ut non petat redditionem rationum à Magistris Ecclesie Parœcialis Sancti Vitalis, in cuius quasi possessione à fundatione dictæ Ecclesie reperitur, imò non est applicabile factum, de quo Casarus ubi supra, præcipue si vidisset praxi Archiepiscopalis Curie Neapolitanæ Genuens. præcipue doctrinam, quam tradidit capit. 16. & capit. 33. de potestate Magistrorum laicorum, & Ricci: nam exempla, non sunt ad rem, & contra observantiam Curie Neapolitanæ videndi computa Ecclesiarum hujus Civitatis, quæ gubernantur à Magistris laicis, ut est notorium, & ratio postulat: nam si ad Episcopum spectat, ut cum omnibus Casarus numer.
- 30 9. Ecclesias Parœciales, & cætera loca pia, & Parœcialem Sancti Vitalis foris Griptim visitare; ergo reformare, corrigere, & emendare, quod est finis, & scopus visitationis: ergo videre, & petere computa, alioquin inanis esset visitatio, quia concessum censi debet illud, sine quo concessio, & potestas non haberent effectum. Accessorium sequitur principale, in qua materia cautè, & magna cum deliberatione debet procedi, nec de facili praticari, aut executioni mandari, sed tunc demum cum qualitas magna Ecclesiastici judicis contumacia, & inobedientia reiterata, publicæque honestatis, & auctoritate Regalis jurisdictionis causa id requiratur, & postuler, ut advertit Sapientissimus Bobadilla in sua politica, & doctrina, Concil. Trident. cap. 9. sess. 22. firmatur ex litteris suæ Catholicæ Majestatis Religiosissimi Regis Philippi II. in quibus pro Rege hujus Regni commendatur integra observantia decretorum Sacri. Congregat. ut ex eis patet.
- 31 Copia de Carta que el Rey D. Phelippe II. en 28. de Diciembre de 1571. escribe al Cardenal Granbela Virrey de Nap. en respuesta de consulta del Papa Pio V. propuesta à su Mag. del Cardenal Alexandrino Legado Apostolico en España, sobre la excommunicacion de los decretos del S. C. de Trento en diversas SS. y en particular sobre la excommunicacion del cap. 9. sess. 22. y respuesta à la consulta del Signor Duque de Alcala, hizo à su Magestad sobre la contenido en materia de reformatione perjudicial à la jurisdiccion Regia de este Reyno, que S. E. encargo al Regente Villano le hiziese relacion.

D. Phelippe por la gracia de Dios Rey de las Españas de las dos Sicilias de Jerusalem, &c. Muy Reverendo en Christo P. Cardenal Granbela nuestro muy Caro y amado amigo, de nuestro Consejo de estado y nuestro Lagar teniente el Cardenal Alexandrino Legado de su Santidad, que como teneis entendido, vino a nos de su parte nos ha hablado assi sobre los agravios, que el Cardenal Justiniano, que aqui estubo nos represento, de los mismos, y otros que dice se hacen en esse Reyno a sus Prelados en diminucion de la jurisdiccion Ecclesiastica, y aunque haviendose escrito sobre loque trajo el dicho Cardenal Justiniano al Duque de Alcala, Virrey que fue de esse Reyno lo que allà haureis entendido de que bà con esta Copia, es de creer, que en conformidad dello, se haurà procurado da a S. Santidad toda satisfacion, toda via deseando, que la reciva en todo loque fuere possible, nos ha parecido escriviros sobre los unos y los otros, loque abajo vereis, loqual seran servidos, se efectue, y cumpla sin que en ello haya falta.

Esta Carta es respuesta a 19. Cavos consultados por el Duque de Alcala sobre lo contenido con el S. C. de Tren prejudicial a la jurisdiccion Regia Cuya decognicion y satiga encargo al Regente Villano, que el Duque remitió a su Magestad responde el Cardenal Granbela sobre loque deve observar, y guardar, en lo jurisdiccional de dicha consulta, inter alia responde videlicet.

Quanto a lo contenido en el cap. 9. de la sess. 22. se agravia no se permita a la Obispos Ordinarios pidan quenta, a los administradores, y Mayordomos seglares de las Yglesias, y lugares pios, aunque sean miembros de Yglesia Cathedral, no les puedan compeller, sino lueces seculares; y aunque es de creer en liegando a vuestra noticia lo haureis remediado, como se encargo al Duque de Alcala, todavia nos ha parecido advertiros por esta, para que proveais no se les ponga en ello algun impedimento, sino que se les permita a los Prelados que puedan pedir siemper que quisieren las quentas, que les pareciere a los dichos Mayordomos seculares de Yglesias y otros lugares pios.

Concluye la Carta con estas formales palabras. Y porque el legado nos ha pedido, que entre tanto, que llega la respuesta, y informacion, que pido manderemos nuestros Ministros Oficiales no perturben la jurisdiccion Ecclesiastica en lo Espiritual, seran servidos, que tengais en esta parte la mano dando el orden que convenga pues conoceis la razon, que hay para que el estado Ecclesiastico, sea respetado, y temido en la veneracion, que se deve mayormente en estos tiempos. Secretario Bargas.

Quid clarius poterat commendari pro executione decretorum Sac. C. præcipue contemptorum in dicto capit. nono, session. 22. & observatur in statu Mediolan. ut patet evidenter ex illis, quæ supra notavimus cum Fagnano, & absurdum videtur dicere Mediolano servum Tridentinum ad litteram, & integrè Neapoli diminutum, nec obstat, quod isti Magistri Ecclesie foris Griptim recipiunt elemosynas à laicis; ergo judici laico sunt reddendæ rationes: nam si argumentum aliquid probaret, contra jurisdictionem Ecclesiasticam in interitum iret, quia Episcopatus, & beneficia omnia ex piorum Christianorum elemosynis laicorum sunt fundata; ergo ad judicem laicum esse recurrendum si Episcopus, Beneficiarius, Abbas, Regularis, vel secularis suæ rationis administrationem reddere tenentur, quod defendere est absurdissimum.

Ex facto habemus Ecclesiam Sancti Vitalis esse Parœcialem, elemosynas, & præstationes, non Confraternitati locorum, sed ipsimet Ecclesie dare dum adfunt solum quatuor laici deputati materialiter ad exigendum, & administrandum elemosynas in pios usus, imò ad propriam ipsiusmet Ecclesie sustentationem, nempe pro manutentione sacri Cultus, in his quæ sunt ad id necessaria pro Cereis, & similibus, & quod plus est, pro manutentione vivorum lapidum, sustentatione ejusdem Parœcie, qui sunt Sacri Ministri, hoc est Parœcus, Sacrista, cum aliis Sacerdotibus celebrantibus sacrum Missæ sacrificium, quis ergo poterit dubitare, an Parœcia subsit Episcopo, & ejusdem sit auctoritate, vel saltem comprobatione erecta? quis elemosynam pro necessaria manutentione Ecclesie non esse ipsius Ecclesie, vel saltem pietate fidelium ad pium usum suæ sustentationis ordinata non sit sub eadem directione, quæ est ipsa Ecclesia,

fia, dum hæc sine eis stare non potest, quis illos laicos simplices æconomos nullum jus habere in eis Deo datis, qui quando recipiunt administrationem providentialem, seu sollicitudinis, quæ competere potest laicis non subji- ciantur Episcopo Ordinario in reddenda ratione compu- torum in omnibus aliis moneant merè laici, quis ergo ex his, tam claris principiis non contremiscet audiendo talem nunc prætensionem Episcopum non posse sicut Pa- rochiam, ita & libros visitare, ne dissipentur, vel ad usum convertantur, si non profanum, saltem non ita necessarium, maxime quando sic Episcopus, & ejus prædecessores possidere comperiuntur ultra decennium, & nunc quasi contra violentos turbatos Regium additur auxilium, sub velamine turbatæ jurisdictionis. Hoc audito non est hesitandum omnino hortatoriales litte- ras subreptitiè obtentas esse proculdubio revocandas, ut spero per Dominum Delegatum realis jurisdic- tionis.

DE EADEM RE.

35 **N**on meretur contra hæc allegari Cafar. *question. 18.* ubi ex doctrina Bald. in *leg. si quis ad declinandum, §. in omnibus, numer. 19. Codic. de Episcop. & Cleric.* concludit confraternitates laicorum licet sistentes in loco sacro, & religioso, licet bona eorum sint ad usum pium, & licet statutis regulentur Pontificiis, esse non subiectas Ecclesiasticas personas, nec locum esse sacrum, ea ratione Baldi, quam sequuntur DD. à Cafar. citati, licet diversimodè eam accipientes, quia confraternitas, sive collegium est persona de per se ficta, & constituta per individos laicos, unde, & ipsa persona resultans ex illo Collegio laica erit, ita trahentes Text. in *leg. mortuo, ff. de fidejussor.* quo posito progreditur ultra Bald. tale Collegium laicum licet materialiter locetur, in loco sacro, & in Ecclesia, potest tamen considerari de per se, non communicatum loco sacro, & ab eo abstractum, & separatum, & sic laicum remanet, unde ex his concludunt DD. subsequentes Bald. quod in confraternitatibus laicorum, neque personæ sunt religiosæ, aut sacræ, neque locus dicte confraternitatis nil operare finem usus pii suorum bonorum, & regulari quibus regitur ab Episcopo, ut bona confraternitatum dici possint merè laicalia, & profana, quia hæc accidentaliter se habent ad principale, quod est ipsa persona resultante ex Collegio laicorum, ita philosophatur Bald. & sequaces tantò periculo majori, quantum est in materia sic periculosa ad subtiles, ita devenire conceptus, ut nec ipse Bald. confidat facile suam doctrinam capiendam, ut in *versic. dices tu*, ista verba sunt difficilia ad intelligendum, quomodo enim cognoscant istam inseparabilitatem personæ à loco, vel inseparabilitatem personæ, voluit forsan dicere subungere, resultat ab individuis nil diversæ ab ipsis propter formam diversam in genere pietatis, & regularum, quæ non est in singulis.

36 Hæc autem doctrina quatenus concludit personas laico- rum remanere laicas etiam sub collegio addicto pietatis operibus, & in loco sacro materialiter posito defendi potest aequaliter, nec Bald. Theorica, licet enixè eam impugnet, Pet. de Ubal. in *tractat. de Canon. Episcop. quest. 14. a numer. 18.* & ejus rationibus respondet, ac reliqui DD. per Tiraquellum infra citandum, ubi verò vel ipse Bald. vel alii eum intuentes extenderent conclusionem ad rem nempe casum relictum, vel datum confraternitati, quæ non ad alium usum declinata est, nisi pium, ut relictum, & datum non sit pium, sed profanum sumens suum esse à persona laicorum constituentium confraternitatem, & non potius à fine, & sic formali causalitate considerata dantis, & relinquents, qui est omni jure in pios usus convertendi relictum, & datum hoc equidem esset contra omnes juris civilis, & Canonici communes regulas, & DD. in hoc pari sensu concordantes, licet discordent, quando relictum confraternitati est, quæ non ex instituto, sed aliquando ad libitum, & exercet pietatis opera, insimul tamen, & profana, & in his terminis divisa sunt calcula inter DD. ut per Tiraquellum in *prim. tractat. de privileg. pia causa versic. item relictum confraternitatibus, & versic. contrarium tamen*, qui omnes adducit non sic in primo casu scilicet si confraternitatis institutum totale est, vel saltem principale erogandi, & di-

tribuendi quæ colligit in pios usus, quia ut sic relictum, & datum censetur non laicis, nec eorum personæ, vel Collegio aliquid quæsum, sed causæ ipsi piæ, & institutio illic sic firmo ad pietatem distribuendi, ut distinc- & non in confusione posuit utrumque casum Alexand. in *consil. 102. volum. 7.* & sunt jura manifestata in *leg. omnia privilegia cum sui ratione, Codic. de Episcop. & Cleric.* ubi Bart. & in *Capit. requisisti*, ubi Felin. & Canonistæ de *testament.* & ratio est inevitabilis ligantem, vel aliter dan- tem considerasse principaliter usum confraternitatis pro eo datum dicatur, itaque mens dantis est interpretanda, *leg. si servus plur. §. final. de leg. 1.* & posita causa hac finali, confratres non ipsi accipiunt, nisi ut instrumenta pro fi- ne, prout ex his verè à DD. appellantur merè distributo- res, & administratores *leg. peto, §. mater de leg. 2. leg. si de commissis, §. pen. versic. interdum de legat. 2.* ibi: multum autem interesse arbitror cui voluerit prospectum cujuscun- que contemplatione testator fecerint, nec dubium est da- tum semper, & relictum intuitu piorum operum judicati principaliter datum pro anima propria, ut ex *Glos. in leg. si quis titio de l. 2.* colligit Corn. & dicit communem *consil. 18. numer. 15. volum. 4.* & procedunt propria verba Text. *leg. si quis titio* ibi: nisi titium dubitaxat, ut Ministrum eligit ad idem, revidendi DD. omnes per Molfesum in *summ. Theolog. part. secunda, tractat. 13. capit. 5. numer. 171. Menoch. in tractat. de recuper. possess. remed. 15. quest. 5. & de presumpt. capit. 115. numer. quinto, lib. quarto, Gabriel. commun. conclus. lib. 6. de pia causa conclus. 1. numer. 17. & 22.* Imò nec negare ad ipsum allegatur Bald. in *dicta leg. si quis ad declinandam, numer. 19. in fine versicul.* Nec tamen negandum est dato rationem, quia hac intentione relinquitur eis, & allegat jura ad propositum ad idem Petr. de Ubal. *loc. desuper citat. numer. 19. & 24. Parisius consil. 34. colum. 2. in fine, volum. quarto, Capra consil. 54. alii per Philipp. por. conclus. 6. lib. 5. versicul. licet inadvertenter, & versicul. 1. limita, & mirandum est de Decian. tractat. criminal. lib. quarto, capit. 9. numer. 38.* solo quem viderim confundente etiam respectu causæ piæ bonorum, & pro se adducit Bar. Soccin. *consil. 63. numer. 33. in colum. penultim. versic. sed difficultas, volum. 4.* hic enim prop- plus omnium concordat cum communi, ut respectu bo- norum, quæ dantur, sive relinquuntur fraternitati (quic- quid sit respectu personæ aut loci) non sit dubium datum dici omni jure ad pias causas, & habere privilegia piæ causæ argument. *leg. cum dotem, ad leg. falcidiam, & dat rationem.* Non acquiri confraternitati penas, quam non sunt permansura, sed adducit Abb. *consil. 32. Ludov. Rom. in authentic. similiter, Cod. ad leg. falcidiam, Cafar. consil. 295.* ubi quod privilegium datur causæ non loco, nec personæ, ita etiam concludunt Corn. ut supra notavi- mus Alexand. *cit. consil. 102.* Bartol. Felin. & alii per nos adducti, quos tamen Decian. citat pro se, sed eos forsan non vidit, & ad idem Castill. *controvers. lib. primo, cap. 54. numer. 24. Camill. Borell. in summ. decision. part. 1. tit. 15. de rebus Eccles. non alienan. numer. 41. Fabian. de Monte de empl. & vendit. part. 3. numer. 35. Ricc. & alii per Hermosill. & Greg. Lop. gl. 1. l. 15. tit. 5. part. 5. num. 81. & 82. Joseph Ludovic. decis. Perus. 93. Valasc. conclus. 105. numer. 34.*

38 Hæc stante distinctione bona confraternitatis destinata ad usus pios ratione causæ, quod judicentur pia concor- dant posita per Bobadill. *pol. lib. 2. capit. 18. numer. 228.* ibi: quando alas mandas quæ se le hazen, & capit. 17. nu- mer. 141. ibi, *En caso que en ella haja hospitaliad*, Lamin- bertin. *de jure patronat. Afflic. Magon. Gratian. Borgnin. Reg. de Ponte, Fusci Zerola, & alii per eundem Cafar. de relict. question. 18. numer. primo, artic. 6. numer. 45. versic. item confraternitatibus relictum, & artic. 5. versicul. ampliatur sec. Rodoan. de rebus Eccles. non alienan. question. 28. 49. & 51. Guttier. canon. question. lib. 1. capit. 35. numer. 26.* & multi per eos citati, quorum non est omnium facere cata- logum.

39 Inde ex hoc indubitato principio sequitur, quod con- frates, ut simplices administratores datorum pro causa piæ, & sic Deo non ipsi, nisi ut distributoribus, subje- ctos esse visitationi Episcopi, non ratione personarum, aut loci, sed causæ, & administrationis rerum Deo data- rum, tam ex dispositione communi Juris Canonici in *ca- pit. si quis Episcoporum 16. quest. 7. & omnes Buxitæ 16. quest.*

quæst. septima, & cap. ad hæc de religioſ. dom. quam Sac. Concil. Tridentin. ſeſſion. 22. capit. 9. ita Curt. in diverſor. feud. part. 2. capit. 2. numer. 96. Carol. de Graſſ. diſt. effect. 1. numer. 606. cum ſequent. Gurtierr. loc. citat. numer. 77. & omnes per eos relati, & per Gratianum diſceptat. 481. numer. 19. & ſequent. Imò, & hoc neque negat Caſar. numer. 9. verſicul. quartus licet ſe reſtringat ſolum in ſubjectione reſpectu viſitationis, quam & ipſe concedit Epifcopo de qua loquitur Barboſ. in allegation. 75. ſub tractat. de poteſtat. Epifcop. à numer. 23. poſt Azeved. & alios, & ita declaravit, non autem correxerit ſuum lapſum, quod, & vocat Caſar. præcipitium, in addition. ad eundem tractat. numer. 31. ut nimis acutè prout loquebatur ita ſcribit hic author contra tam dignum Doctorem loc. citat. numer. 16. nam Barboſ. in allegation. 75. numer. 30. in fine, etiam tenuit, nec eſſe profana collegia auctoritate Epifcoporum fundata ad pia opera, & hoc indubitatum ſuppoſuit Merlin. controverſ. 65. numer. 11. poſt Garziam de benefic. part. 5. capit. 1. numer. 602. in fine, & plures adducunt Rotæ deciſiones.

40 Dicere autem, quod poſſint viſitari ab Epifcopo, & deinde quod per Epifcopum depoſita in viſitatione, non poſſint exequi contra laicos, eſſet, non dicam contradic-tio, ſed puerilis ſcurrilitas, idè de ſucceſſu quem exaravit Caſar. in Collaterali Conf. cum Epifcopo Bojanen. ut numer. 22. verſic. cui demum, licet nobis, & omni prudenti viro magnopere dubitare niſi eſſent intelligenda de locis ſub protectione Regis, & exemptis à principio, vel de locis, & montibus merè profanis, quæ ab Epifcopo non viſitantur, ut per Cevall. de cognit. per viam violent. part. 2. qu. 32.

41 Et non ſolum bona data ad pios uſus confraternitatibus cognosci poſſunt, & debent ab Epifcopo per viſitationem, ut hic, & in altero folio fundavimus, ſed quoad forum quoque ſubjiciuntur hæc bona prædicta eidem Epifcopo, licet non privativè, ſed cumulativè cum Iudice laico reſpectu juridiſctionis coactivæ, ut eſſet de omnibus piis diſpoſitis ex Text. expreſſo in leg. null. in fine, & leg. hereditas, ff. de petit. hered. leg. 3. §. 1. de aliment. & cibari. leg. §. cum unum authentic. & cum de appellat. cogn. expreſſiſſimè in authentic. de Eccleſ. tit. §. ſi quis adificationem, capit. relatum, il primo, ubi Canonizæ de Teſtam. Bart. Bald. Angel. & alii per Surdum de aliment. tit. 8. privileg. 9. numer. 7. Martha de juridiſt. part. 1. capit. 1. numer. 2. poſt Covarr. & alios Barboſ. diſt. allegat. 75. num. 15. ubi in puncto de his relictis confraternitati ad pium uſum quod ſubjiciantur juridiſctioni Epifcopi, non autem privativè, & prout dari locum præventioni circa ejus coactivum ex diſt. §. ſi quis adificationem, dummodo non fiat loca exempta per legem expreſſam in actu erectionis, ut in diſt. fol. notavimus, & de his loquitur Caſar. in alia ſua 9. 50.

42 Quod tamen diximus de juridiſctione coactiva, ut ſit mixti fori, & ita Epifcopi cumulativè cum ſæculari iudice intelligendam volumus cum Gaſpar. Theſaur. quæſt. in jur. libro 2. 8. 15. numer. decimonono, & Clarino controverſ. part. tertia, capit. 227. numer. vigefimoſexto, ut ſit legibus inductum, & a Canonizis admiſſum, majori Eccleſiæ favere, cui pia diſpoſita quærantur, non ipſis diſtributoribus laicis.

43 His præhabitis cum diſtinctione, & non hinc, & hinc obſcura confuſione coacervatis, in tuto erit cauſa Illuſtriſſimi Epifcopi Puteolani, ipſe enim, vel aliud non agit, quam viſitationis actum, nempe vigilantem oculo procu-rando, ut in deſtinatos uſus perventa deputatis laicis à pietate fidelium erogarentur, vel juridiſctionis eſſet actus coactivus ad id ſic percomplendum adſtringens adminiſtratores, hoc ſaltem præveniendū, non eſt, nec reperitur qui negaverit ſuæ Paſtorali dignitati, quid ergo confequerentur diſſipatores laici, ſub velamine turbata juridiſctionis Regis, niſi quia ſub tali Clypeo in privatum commodum rapere volunt Deo, & Eccleſiæ eleemoſynas pro eorum anima datas à fidelibus.

44 Uſque huc tamen coniceſſimus aſſeſſe Collegium, & confraternitatem Gubernatam per laicos, ſed hoc in factum, & eſt falſum, non enim reperitur in Eccleſia Parochiali Sancti Vitalis hoc Oratorium, Congregatio, & confraternitas, & ſolum in veritate eſt Capla quædam in ipſa Eccleſia, ſive Gazophilacium, ubique mittuntur à toto fidelium cœtu pro ſuſtentione ipſius Eccleſiæ imme-

diatè conſervantur, & hæc datur adminiſtranda per quatuor laicos, qui ex hoc non poſſunt ſomnari, quod ſint Rectores alicujus Collegii, & confraternitatis, quæ faciat corpus de per ſe diverſum, ſed ipſi ſunt in Eccleſia, & hæc ſuas eleemoſynas dat eiſdem diſtribuendas ad uſus deſtinatos propriè, & immediatè ſuſtentionis. Unde ex hoc ſolo facto ceſſat omnis diſputatio etiam ſupputata hypotheſi cum doctrinæ applicatione totali, Bald. & aliorum per Caſar. loc. cit.

Et quando aſſeſſet in facto tale corpus ſeparatum, vel 45 ſeparabile confraternitatis in Eccleſia Sancti Vitalis, quod eſt vanum ſupponere, adhuc deſiceret aliud requiſitum ad hoc ratione loci materialiter tantum in Eccleſia dicere-tur locus Collegii non ſacrum, ſed profanum, & hoc requiſitum eſſet reperiri confraternitatem non in ipſa Eccleſia, ſed in loco ſeparato ab Eccleſia publica, licet intra clauſtra, & ſepa ipſius, quod ſi non ſolum eſſet poſita in ipſa Eccleſia publica, & ad uſum publicum deſtinata ab Epifcopo, ut eſt Eccleſia jam dicta Parochialis Sancti Vitalis, imò, & ſeparatum Oratorium haberet januam ad viam publicam, aut campanile, & campanas, aut ſepulturas, & Miſſæ ibi celebrarentur quotidie ad publicum uſum fidelium, omninò eſſet etiam locus ille confraternitatis ſacer, & ſic Epifcopo in omnibus indubitè ſubjectus, ut ex Roman. conſil. 477. à numer. 23. Felin. in C. de quarta de præſcript. Lambertin. plene loc. citat. Dec. Graſſ. Merlin. & alii per eos admiſit idem Caſar. numer. 18. verſiculo. ultra quod. Quotò igitur magis erit indubitatus noſter caſus, ubi data confraternitate ea eſſet in eodem ſacæ ipſius Eccleſiæ Parochialis non in loco ulla ſeparatione diſtincto, & in Parochiæ loco ubi non eſt quæſere ſi omnia requiſita per Felin. & alios nuper adductos.

Et omninò ita concludendum ex præmiſſa ſpecialitate 46 bujus cauſæ, quod hic non agitur de monte laicorum neque de Collegio de per ſe, neque de relictis ad pios uſus indefinitè, ſed veritas eſt Eccleſiam Parochialem ſine ullo alio reditu, dum conſiſtere evidenter non poſſet, neque Parochus, ſacriſta, & ſervientes Eccleſiæ manutene-re, & vivere de Altari ſine ipſorum cooperatione fide-lium hi præſtant immediatè hoc auxilium, & neceſſaria ad victum Miniſtrantium Sacerdotis, & Clericorum, ac pro aliis ad proprium cultum Dei, & Eccleſiæ, cum quotidianis ad libitum eleemoſynis, quæ ſi non ſunt ex hiſto-raliter ſacra, & patrimonium d. Eccleſiæ, itaque ſacroſancta res, neſcimus quæ alia poſſit adinveniri talis, inde ex eodem Bald. Theor. eleemoſynæ jam dictæ, quæ ad hoc ſemper miſſæ ſunt negari non poteſt, quod inſunt Eccleſiæ, & nnum conſtituunt individuum, & inſeparabile ab ipsa Eccleſia, ſi verum eſt nullam eſſe majorem unionem ea quæ una parte ſublata totum deſtruitur, prout eſſet in puncto hic, ubi ſine talibus fidelium obventionibus nec eſſet Parochia, nec Eccleſia S. Vitalis unica, in qua ſacra-menta in illa Regione miniſtrantur.

Ex quo ſpeciali in facto ſine alia ex præmiſſis jurium diſputationibus apertè replicamus eſſe Hortatorias revo-candas, & ulterius non procedendum.

DE EADEM RE.

PRIMUS PUNCTUS.

Eccleſiam Sancti Vitalis Puteolani Diœceſis non du- 47 bitatur eſſe ſacram, & Religioſam, atque ex eo ſub-jectam ſuo Ordinario Epifcopo, uti etiam ſua autori-tate, non ſolum quia ſic omnes Eccleſiæ præſumuntur, ſi ibi ſint ſepultura, & Cœmeterium, vel ibi adminiſtratur baptiſmus, vel ſaltem habeat campanile erectum cum Campana ad publicè vocandum populum, & divina ce-lebranda, Maſcard. de probation. tom. 2. concl. 869. num. 1. communis omnium DD. etiam in Hoſpitali, & Xeno-chio, quod in dubio non eſt locus ſacer; ad idem Ricc. dec. 40. Rot. diverſ. 1. part. deciſ. 725. Quaranta, Filic. & alii per Thomam Delbene de immun. Eccleſ. p. 1. c. 4. du-bit. 20. numer. 7.

Sed extra omnem præſumptionem dum ſumus in Eccle- 48 ſia Parochiali etiam ſi unita Regularibus, vel aliis exem-ptis, ſubjecta eſt Epifcopo in omnibus eiſdem attinentibus, ut ex S. Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 7. de reformat. ubi plene Barboſa in collect. Cochier. de juridiſt. ordin. in exempt. par. 2. quæſt.

quest. 45. numer. 11. & alii, sine dubio, quod solum excita-
ri posset quando Ecclesia ipsa doceret de privilegio exem-
ptionis ab Ordinario per legem foundationis auctoritate
secunda, & sub conditione, quod immediatè subjecta es-
set sedi Apostolicæ, à qua fundator haberet jus presenta-
tionis, vel etiam collationis, ut in Ecclesiis Altamura, &
Bari scripsit Reg. de Ponte *inter tract. de jurisd.* Et in simili-
bus dato tali privilegio practicatur in Regno pro immediata
subjectione S. Pontifici, D. Reg. de Marin. *resolut.* 339.
numer. 3. tom. 1. ubi assert ad determinationem Congrega-
tionis S. R. E. Cardinalium, sed isto casu, licet Ecclesia,
vel Hospitale ex lege foundationis sit exemptum, potest quo-
que Episcopus eum visitare, corrigere, & reformare sal-
tim in his quæ ad fundatorum voluntatem servandam per-
tinent, ait idem D. de Marinis *num. 6. in fin.* ex declaratio-
ne ejusdem S. Congregationis.

SECUNDVS ARTICVLVS.

49 **E**leemosynæ, & quæcumque obventiones etiam quæ
colliguntur, & administrantur per Laicos in aliqua
Ecclesia vel Cappella, aut confraternitate erecta cum au-
thoritate Episcopi, sunt immediatè ipsius Ecclesiæ, nec
disponi possunt in alium usum, quam pium. Et proinde
visitationi subjacent administratores ejusdem Episcopi,
ita ex dispositione expressa S. C. Trid. *sess. 22. cap. 8. & 9.*
de reformat. Carolus de Grassi. *de effect. Cleric. effect. 1. nu.*
609. Azeved. *ad l. 3. tit. 14. lib. 8. ordin. numer. 9.* etiam si
Cappellæ darentur eleemosynæ, & in ea colligerentur à
laicis, quæ esset intra Ecclesiam exemptam ut pluribus
fundat Barbosa *de potest. Episcopi, tom. 2. alleg. 75. num. 28. &*
29. & decisionem assert S. Congregationis in puncto ad
idem D. Reg. de Marin. *loc. cit. nu. 7.* Imò & quod hoc pos-
sit, Episcopus etiam extra visitationem, & exigere ratio-
nem ab administratoribus locorum merè laicorum, & pri-
uatorum sine ulla distinctione generaliter etiam quando ex
privilegio, vel consuetudine, vel aliqua alia constitutione
alii esset reddenda ratio, sunt verba dec. S. Congregationis
per eundem de Marinis *num. 8.*

50 Et ratio est quia omnis fidelium præstatio, vel eleemo-
synam uti ad pium usum destinata nec potest exigi, nec
expendi absque auctoritate Episcopi, & si adesset indultus
Apostolicus, ut ex eodem Concil. Trident. *sess. 21. cap. 9.*
Barbosa *de potestate Episcopi allegat. 109. & de officio & po-*
test. Paroch. cap. 16. numer. 25. & quando S. Pont. dat licen-
tiam eleemosynas colligendi quibuscumque scribit Epi-
scopo illius diocesis, cui remanet auctoritas cognoscendi
de eis, & eorum usu, juxta piam largientium mentem, &
majorem Dei cultum, cujus formæ indultus est exemplar
penes eundem Barbosa *in collect. ad S. C. T. d. cap. 9. sess.*
21. num. 2.

51 Inde sit quæcumque bona quæ sita per tales oblationes
etiam à confraternitatibus laicorum in Ecclesia, ut sup-
ponitur subjecta, & erecta auctoritate Episcopi dicuntur
Ecclesiastica, & alienari non possunt absque solemnitati-
bus extrav. ambitiosè, ut plenè Azeved. *loc. cit. numer. 27.*
alii per Guttier. *can. quest. lib. 1. cap. 35. num. 23.* Renat. Ko-
pin. *de sac. polit. lib. 3. cap. 6. num. 6.* Marta *de jurisdict. par.*
4. cas. 113. numer. 7. & seq. Bobadill. polit. lib. 2. cap. 18. à
num. 228.

52 Dubium fuisset si in Ecclesia colligerentur à laicis, & à
confraternitate laicorum erecta sine ulla auctoritate, vel
approbatione Episcopi, & tamen si eleemosynæ, & ob-
ventiones sunt non solum destinatae ad immediatam manu-
tentionem ejusdem Ecclesiæ, & ejus Parochi, & ministran-
tium, sed ad quemcumque pium usum, puta ad alendos
pauperes, curandos infirmos, redimendos captivos, &
matrimonio collocandas puellas, tunc ex exercitio ipso ta-
lium operum licet non cum auctoritate Episcopi erecta sint,
verè loca pia dici possunt, non quidem ratione loci, sed
ratione causæ, & sic Episcopo, non autem magistratui sa-
culari subjecta, sunt verba ejusdem Thomæ Delbene *cit.*
dub. 20. in fine, qui ad hæc allegat Ricc. *in praxi, tom. 3. ref.*
142. ubi si non ratione subjectionis Ecclesiæ, vel Xenodo-
chii absque auctoritate Episcopi, at ratione causæ piæ,
quod data, & relicta (si non adest speciale privilegium,
exemptionis in fundatione) dum sunt in causam piam,
ideò & pro anima data Deo, sunt de Ecclesia, & sub dire-
ctione Ordinarii, qui & visitare tenetur, Feder. de Sen.

Caponi Discept. Tom. V.

conf. 111. post speculat. Jo. Andr. Abb. Cardin. & ceteros
Canonistas, Bar. Bald. Alex. Dec. Lop. & alios juristas,
quos allegat Ricc. *loc. cit.* ad idem Peregr. *de immunit. cap.*
4. num. 64. Novar. *de elect. for. sect. 2. quest. 56. à num. 8. &*
cap. 54.

Ex facto habemus Ecclesiam esse Paroecialem, eleemo- 53
synas, & præstationes non Confraternitati laicorum, sed
ipsimet Ecclesiæ dari, non adfunt solum laici quatuor de-
putati materialiter ad exigendum, & administrandum
eleemosynas, sed in piissimos usus, imò ad propriæ ip-
sismet Ecclesiæ sustentationem; nempe pro manutenzione
sacri Cultus in eis, quæ sunt ad id necessaria pro Cereis, &
similibus, & quod est plus, pro manutenzione vivorum la-
pidum ejusdem Paroeciæ, qui sunt sacri Ministri, hoc est
Paroecus cum aliis Sacerdotibus celebrantibus sacrosan-
ctum Missæ Sacrificium, & pro Sacrista. Quis ergo dubi-
tabit an Paroecia sub sit Episcopo, & ejusdem sit authorita-
te, vel saltem comprobatione erecta? Quis eleemosynam
pro necessaria manutenzione talis Ecclesiæ non esse ipsius
Ecclesiæ, vel saltem pietate fidelium ad pium usum suæ su-
stentationis ordinatam non sit sub eadem directione, qua
est ipsa Ecclesia, dum hæc sine eis stare non potest? Quis
illos laicos simplices Oeconomos nullum jus habere
in his Deo datis, dum pro sustentatione Ecclesiæ, & suf-
ficeret si pro pia quacumque causa, & pro anima, ut Deo
quærentur non ipsis laicis deputatis? Quis ergo ex his
tam clavis principiis non contremiscet audiendo talem
nunc prætensionem: Episcopum non posse, sicut Paro-
ciam, ita & hoc ejus redditus visitare nè dissipentur, vel ad
usum convertantur, si non profanum, saltem non ita ne-
cessarium? maxime quando sic Episcopus, & ejus præde-
cessores possidere comperiuntur ultra decennium, & nunc
quasi contra violentos turbatores Regium aditum auxilium
sub velamine turbatæ jurisdictionis. Hoc auditio non est
hæsitandum omnino hortatoriales litteras subreptitiè ob-
tentas, esse procul omni dubio revocandas, & sic cen-
seo, &c.

Potest Episcopus cogere administratores laicos Con- 54
fraternitatis, & quorumcumque piorum locorum ad red-
dendam rationem suæ administrationis quibuscumque con-
suetudinibus, & privilegiis in contrarium non obstantibus,
ut definivit S. Conc. Trid. *sess. 22. de reformat. cap. 9.* & ibi
Barbosa *in collect. numer. 6. cum seqq. idem Barbosa de po-*
test. Episcopi. part. 3. allegat. 75. num. 57. & seqq. Genuens.
in praxi Cur. Archiepisc. Neap. cap. 21. num. 1. cap. 3. in nova
impress. tit. de visu. & cap. 17. num. 3. ubi asserit posse Epi-
scopum privare laicos Magistros Ecclesiarum officio suo si-
male administrant, Riccius *in collect. decis. part. 3. collect.*
714. Marta *de jurisdict. part. 2. cap. 18. num. 6. 9. & 10.* Ze-
rol. *in praxi Archiepisc. verbo Hospitale, numer. 3. par. 1. in*
Theaur. for. Eccles. part. 2. cap. 14. numer. 24. & alios
Doctores fusè adductos more suo per Barbosa *locis mox*
citatis.

Si verò in fundatione Confraternitatum cautum sit, 55
quod administratores hujusmodi non teneantur reddere
rationem suæ administrationis Episcopo, non potest Epi-
scopus exigere rationem administrationis, ut expressè ca-
sum hunc excepit Sac. Concil. *dicta sess. 22. de reformatio-*
ne, cap. 9. Barbosa *in collect. ad Concil. numer. 10. in fine,*
& 27.

Quam rationem administrationis petere potest Episco- 56
pus, tam in visitatione, quam extra, Barbosa *in collect.*
Conc. allegati sess. 22. de reform. cap. 9. n. 28.

Et ita pluries observatum fuit in Curia Archiepiscopali 57
Neapolitana tempore claræ memoriæ Cardinalis Philama-
rini, ubi præsentatis à Magistris Confraternitatis libris
suæ administrationis Vicarius generalis committebat re-
visionem computorum Procuratori fiscali, juxta cujus re-
lationem Vicarius providebat. Et prædicta habent lo-
cum in Confraternitatibus fundatis auctoritate Ordina-
rii.

Et Zerol. *in praxi Archiepisc. in verbo Hospitale,* 58
numer. 3. circa finem, vers. extant, asserit scilicet rec.
Sixtum V. præcepisse per suas litteras directas Episco-
po Fulignano tunc in Regno Sedis Apostolicæ Nun-
tius, & omnibus Episcopis ejusdem Regni Neapolita-
ni sub anno 1588. 2. Novembris, ut visitent omnia
hospitalia juxta prædictum decretum Sac. Concil. Tri-
dent.

Si verò adsit consuetudo, quod ratio administrationis 59
redda-

reddatur Magistro, unà cum Episcopo servandum est, Barbosa. ad Concil. d. sess. & cap. 24.

60 Casarius Doctor Neapolitanus in suis disceptationibus recentior impressis acriter inquitur; quod Episcopus nullo modo potest se immiscere in videndis computis, & in reddenda ratione administrationis, de qua supra, quæ opinione Preti Regii mordicus defendunt laicos administrationes à reddenda ratione suæ administrationis Episcopo, &c.

In hac causa dicit ventilata coram Domino meo Marchione Calisi Regente delegato jurisdictionis laicalis, & pluries audito Episcopo, supplicavi Dom. meum Regentem, ut redderentur computa coram sæculari persona, cum interventu Vicarii, & in hoc venit D. Regens, dummodo certificatione significatoria per ministrorum laicos, si apparuerit tales laicos debitores, nec aliter potest esse, ut Episcopus carceret laicos, & licet Episcopus nollet acquiescere, tamen ita fuit factum, quia nec aliter potest esse. Et quia in simili causa fuit disputatum, an Clericus habens officium exequutoris à iudice laico cum obligatione computorum, cogi possit ad computa reddenda per iudicem laicum, an verò per Ecclesiasticum, ideò illam proponam controverſiam, in qua quæstione scripsit olim discipulus meus, nunc eruditissimus vir Josephus Romanus, qui à me multa habuit manuscripta, pro intelligentiâ materiæ, placuit ad futuram rei memoriâ hoc afferre,

DISCEPTATIO CCCXCVII.

SUMMARIUM.

- 1 Clericus in aliqua arte, vel sæculari administratione delinquens recognoscendus est à iudice laico.
- 2 Ecclesiastica persona prohibentur publica officia exercere, etiam attento jure Regni nostri Neapolitani.
- 3 Clerici negotiatores, ut propter delictum in hujusmodi negotiationibus patratum puniri valeant, ter prius monendi sunt vel unica saltem synodali monitione.
- 4 Clericus ut fori privilegium amittat, non semper indiget monitione.
- 5 Monitio requiritur tantum, cum exercentur illicita.
- 6 Monitio operatur ut Clericus in persona puniri possit.
- 7 Monitio non requiritur, cum Clericus non exercet illicita, licet absque monitione fori privilegium perdat.
- 8 Clericus quamvis volens, non potest foro renuntiare.
- 9 Clericus assassinus punitur à iudice laico.
- 10 Apostata dimisso habitu in crimine deprehensus, vel arma militaria deferens, à iudice sæculari punitur.
- 11 Clericus diu sæva exercens vel jocularior, vel goliardus aut actualiter degradatus, à laico recognoscitur, quod idem dicitur de incorrigibili, vel conjugato habitu, & censura non deferente, vel Clerico macellario, carnifice, & tabernario, vel bigamo, vel tandem de eo qui in carcere fecit se clericari.
- 12 Clericus, sive agatur civiliter, sive criminaliter, in casibus non exceptis conveniendus est coram Ecclesiastico iudice.
- 13 Principes à Deo Ecclesiam tuendam suscipiunt.
- 14 Index sæcularis poterit punire Clericum ex facultate illi à Summo Pontifice concessa, vel si Ecclesiasticus se negligentem ostenderet in illo puniendo.
- 15 Index laicus potest punire Clericum asportantem arma.
- 16 Index laicus potest punire etiam Clericum propter offensam Regiis Officialibus factam.
- 17 Clericus poterit convenire coram iudice laico, causa depositi facti coram illo.
- 18 Clericus potest fori privilegium perdere ex quadam necessaria consequentia, ex aliquo antecedenti deducta.
- 19 Locus non dicitur Ecclesiasticus nisi constructus sit auctoritate Episcopi.
- 20 Locus licet extructus à Clerico, si absque auctoritate Episcopi, profanus est.

- 21 Locus absque Episcopi auctoritate constructus, ne pius quidem dici potest nisi quatenus opponatur impio.
- 22 Beneficium neque Ecclesiasticum dici potest, nisi auctoritate Episcopi constitutum sit.
- 23 Mons fundatus absque Episcopi auctoritate, & bonis sæcularium, proculdubio Ecclesiasticus dici nequit.
- 24 Episcopus quamvis exequutor legatorum piorum tenetur inventarium facere coram iudice sæculari.
- 25 Episcopus exequutor coram iudice laico tenetur reddere rationem.
- 26 Monitio non est conditio sine qua fori privilegium non perditur.
- 27 Leges de jure jurando in litem an habeant locum contra Ecclesiasticos.
- 28 Clericus administrator potest considerari sub duplici formalitate, scilicet tanquam Clericus, & tanquam administrator.
- 29 Ecclesia tanquam justitia cultrix suum unicuique tribuit.
- 30 Clericus tutor tutelam à manu iudicis laici recipiens tenetur reddere computa coram iudice.
- 31 Clericus quoad forum diverso modo judicandus est, si tutelam legitimam exercuit quam si non legitimam, sive aliam quamcumque animo lucrificandi, & ratio.
- 32 Index competens tutoris qualis sit.
- 33 Pupillus an debeat esse de jurisdictione illius, qua tutorem dat.
- 34 Forum pupilli debemus attendere, non tutoris.
- 35 Tutor non habet fori declinatoriam.
- 36 Clericus nequit esse tutor datus.
- 37 Exemptus suscipiens administrationem in aliquo loco, tacite renuntiat exemptioni.
- 38 Clericus occasione feudi convenitur coram iudice laico.
- 39 Argumentum à feudo ad officium valet.
- 40 Homo potest diversis respectibus diverso jure & qualitate censeri.
- 41 Clericum volentem posse beneficio immunitatis renuntiare probatur novis argumentis contra aliorum placita.
- 42 Pacto nequit Clericus fori privilegio renuntiare, secus absque pacto.
- 43 Episcopus potest suos Officiales quamvis laicos ratione officii cognoscere.
- 44 Officiales sortiuntur forum ratione officii.
- 45 Officii qualitas specificat forum.
- 46 Clericus qui depositum recepit à iudice laico, potest ab eodem cogi ad aliud restituendum.
- 47 Causa realis inter clericum, & laicum tractari debet coram iudice laico ratione rei sitæ.
- 48 Loca erecta per laicos in eorum causis dignoscuntur iudices laicos, nisi auctoritate Episcopi erecta sint.
- 49 Loca erecta per laicos etiam auctoritate Episcopi agnoscuntur laicos tanquam eorum iudices in temporalibus, sique decusum.
- 50 Loca erecta auctoritate Episcopi possunt ab eodem visitari.
- 51 Visitatio locorum piorum faciendâ ab Episcopo non trahit secum redditionem computorum.
- 52 Episcopus visitando loca, quamvis debeat inspicere.
- 53 Laicorum cura potest stare cum visitatione Episcoporum.
- 54 Cura loci erecti absque Pontificali auctoritate spectat ad laicos.
- 55 Ambigua decidenda sunt secundum verborum significationem.
- 56 Vox qualibet in jure universalis recipit restrictionem.
- 57 Dictiones recipiunt interpretationem secundum subjectam materiam.
- 58 Rectores hospitalium, non erectorum auctoritate Episcopi tanquam purè laici sunt coram laico conveniendi.
- 59 Concilium Tridentinum an secundum omnia capita in re non receptum sit, ubi varia exempla.
- 60 Advocatus licet Clericus delinquens in defensione litis coram iudice laico ab eodem plectitur poenâ pecuniaria.

61 *Potestas economica Principis est, & talis censetur ea que versatur circa redditionem computorum alicujus administrationis.*

62 *Clerico administratori Montis Maritagli petenti se remitti ad judicem Ecclesiasticum, fuit denegata remissio à S.R.C.*

CÆSAR VINDICATUS, SIVE BREVIS DEMONSTRATIO DE JURISDICTIONE REGIA,

In Clericos Locorum Piorum Gu-
bernatores;

P R O

Domino Scipione Coppola.

C A P U T I.

*Quo demonstratur pluribus argumentis, Clericum administratorem Montis esse conveniendum coram Iudice seculari, variaque ad id probandum de foro Clericali utiliter pro-
palantur.*

Clericum igitur administratorem Fori privilegium de-
perdere, ut præfationum officio probationes ipsæ
fungatur.

Primo probatur ex capitulo *Sacerdotibus: ne Clerici, vel Monaci, ubi hæc SACERDOTIBVS, & CLERICIS TVIS denuncies publicè, ne Ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere presumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab Ecclesia subveniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari.* Ex qua dispositione deducuntur DD. omnes, clericum in aliqua arte, seu seculari administratione delinquentem recognoscendum fore à Iudice seculari, prout videndi sunt Bald. in addit. ad specul. tit. de reo, in princ. vers. Scholaris, Felin. in Ecclesia S. Mariae de constit. num. 68. Marfil. sing. 694. Aufst. tract. de potest. facul. in Ecclesiastic. reg. 1. numer. 24. 25. Petr. Cresperius in summa Eccles. discipl. verbo cleric. vers. clerici secularia negotia non exercent, alboz in spec. juris Pontificii, c. 6. vers. Item ubi Clerici, Bobadilla in politica, lib. 2. cap. 18. nu. 90. Ubi plures refert. litt. F, Azeved. l. 14. tit. 5. lib. 3. Clar. §. fin. quest. 36. numer. 43. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 143. Farinac. in praxi part. 1. quest. 8. numer. 98. Fragos. de regim. Reipub. Christ. part. 1. lib. 2. de oblig. moder. Reipub. disp. 4. de leg. facul. §. 4. numer. 15. numer. 376. & mem. 1. numer. 330. Reg. Capyc. Latr. decis. 173. num. 41. usque ad 44. tom. 2. Carleval. de Indic. lib. 1. tit. 1. disput. 2. quest. 6. sect. 3. num. 453. Guttierrez de Gabell. lib. 7. qu. 94. Ubi refert decretum Supremi Senatus Regis nostri, quod adducitur etiam à Cevall. de cognitione per viam violentia, part. 2. quest. 64. numer. 9. cum variis casibus, inter quos hic: *El questuoso caso es, quando aliquis Ecclesiasticus delinquere in el officio, que tomò, como si es Medigo, Botegaro, ò Abocado, ò tutor, ò curador de algun minor, ò tiene officio de Su Magestad, Presidente de Azienda, ò Consejero, y delinque en el, &c. Porque entonzes racione officii potest puniri in bonis, & Iudex Secularis est competens.* Hæc ille, atque cl-
se bonum Text. in l. in Criminali, C. de Jurisdictione om-
nium Iudicum. Sic pariter sentit Benedictus in cap. Rayn-
nii verbo, & uxorem, decis. 2. num. 155. ubi ait ita servari in Regno Franciæ, hancque sententiam veram esse concludit Cevall. loc. cit. quest. 64. numer. 13. Sicque judicatum, & practicarum apud Hispanos. Ita quoque servari inquit Cassaneus in consuetud. Burgundie rubr. 5. §. 1. n. 79. & judicatum in Curia Parisiensis refert Tiraquell. de retr. lign. §. 32. gloss. 1. n. 81. Alique apud citatos videndi.

Et quamvis in Pragmatica prima, de Ecclesiasticis per-
sonis, prohibeantur Clerici officia publica exercere ex eo,
quia delinquentes non possent à Iudice seculari puniri,
nec cognosci; hæc ratio tamen non contradicit dispositio-
ni dicti Capituli, Sacerdotibus, cum intelligenda sit, dum-
modò trina non præcesserit monitio; Nam certum est, ad

hoc, ut Clerici negotiatores, vel artem, aut publicum
officium sæculare gerentes puniri deinde possint ex aliquo
delicto à Iudice seculari, rer prius esse admonendos, cap.
in Audientia, de sententia excommunicationis, & capitu-
lo ex literis, de vita, & honestate Clericorum: Sic in pun-
cto Marta de jurisdictione, centuria 2. part. 4. casu 127. vel
saltem unica Synodali prohibitione, ex Hostiense in sum-
ma, §. 11. vers. Ego intelligo, Cassaneus eod. §. 5. num. 71.
contra Abbatem in d. cap. Sacerdotibus, numer. 7. in fine, li-
cet Cevall. in d. quest. 64. numer. 15. in fine nullam requirat
monitionem, & Pereira de manu Regia, part. 2. cap. 26. num.
15. vers. nec apud nos: dicat hujusmodi monitiones apud
illos non esse in usu.

Si igitur Procurator rerum sæcularium ter monitus per-
dit fori privilegium, cur nostro in casu non illud amitter
administrator, dum bona sunt à seculari relicta?

Nec dici potest, disparem esse rationem inter casum dicti
Capituli Sacerdotibus, & nostrum, cum ibi agatur de re-
bus illicitis, hic vero de licitis, qualis est mons pro pauper-
cularum collocatione; in quo exercitio non solum admini-
strator ter monendus non est, sed compellendus ad opus
tam licitum: Nam in promptu est responsio, quia Cleri-
cus duplici ex capite fori privilegium amittit, hac differen-
tia, ut modò opus sit monitione, modò secus. Primus
casus est, cum illicita exercet, tunc namque monitio re-
quiritur, & merito, dum illicita, & incompatibilia cum
Clericatu Clerico non conveniunt; quare hoc in casu mo-
nitio operabitur, ut non solum Clericus delinquens fori
privilegium perdat quoad bona, quæ aliundè, ut in secun-
do casu dicemus, absque monitione perdi poterunt, sed
quoad multam; cum possit tunc castigari & puniri in per-
sona. Alter casus est, cum Clericus non exercet illicita, &
& incompatibilia cum Clericatu, prout est materia, in
qua versamur, & tunc quis dixerit requiri monitionem,
cum ad opus bonum quemlibet hortari debeamus, non
monere, ut ab illo desistat? Verum non inde fit, ut pro
redditione computorum non conveniendus sit coram Judi-
ce seculari ratione administrationis rei secularis, ex qua
forum sortitur tamquam per contractum.

Quòd si Urgebis, Clericum quamvis volentem non pos-
se foro renunciare, cum hujusmodi privilegium personale
non sit, cui renunciari valeat, sed potius toti Collegio Ec-
clesiastico publicè sit indultum, cui privatorum pacto de-
rogari non potest ex cap. Si diligenti, de foro competenti.
Respondetur dupliciter. Primò, quia aliundè habemus
in cap. 1. de homicid. in 6. Clericum puniendum à Iudice
laico, si agatur de assassinio, sic pariter in cap. in Audien-
tia de sent. excommunicationis, si quis, relicto habitu, Apo-
stasiam amplexetur, & in crimine deprehendatur, vel si
deferat arma militaria cap. in Audientia, de sent. excommu-
nicationis: Sive, dimisso habitu, diu sæva exercent, cap.
ex parte, de privilegiis, cap. perpendimus, de sententia ex-
communicationis, aut jocularior, & goliardus sit cap. 1. de
vita, & honestate clericorum in 6. vel actualiter degradatus,
cap. novimus, de verbor. signif. cap. 11. de pœnis in 6. Quod
idem dicendum de Clerico verbaliter deposito, qui post-
modum tamquam incorrigibilis excommunicatur cap. cum
non ab homine, extra de Indiciis, vel de conjugato ves-
tem, & consuetam Clericalem non deferente cap. 1. de
Cler. conj. in 6. vel de Clerico carnificum, macellario-
rum, tabernariorumque officium publicè exercent, clement. 1. de vita & honestate clericorum; aut de eo, qui
in minoribus constitutus duas habuit uxores, sive cum vi-
dua, vel corrupta contraxit, cap. 1. de bigamis in 6. vel
qui, postquam à Iudice seculari captus est, se in carcere
clericari fecit, ut concludit Jo. Andr. in cap. unico, de oblig.
ad rat.

Igitur omnibus his casibus Clericus delinquens fori
privilegium amittet, & punietur in persona à Iudice laico,
& tamen neque volens poterit foro Ecclesiastico renun-
ciare. Cur hoc accidit? si quia sic in Canonibus habemus
dispositum, eadem ratio militabit in casu nostro, quem
putamus expressum in dict. cap. Sacerdotibus, si quia Cle-
ricus patrans illicita recognoscendus est à Iudice secu-
lari; hoc falsum est: cum in plurimis delictis Clericus
non perdat fori privilegium; dum statim urget dictum il-
lud: *Nolite tangere Christos meos.* Undè sive agatur
ter, sive Criminaliter, ad Judicem Ecclesiasticum remi-
tendi sunt, cap. ut si Clerici, de judic. cap. nullus Iudicum,
de foro competenti; nec aliter sensit in auth. statumus, C. de

Episcop. & Cleric. Federicus Imperator, qui ex Canone : omnes Principes 33. quest. 1. tamquam Princeps à Christo Ecclesiam tuendam suscepit, & tamen delicta sunt illi-cita.

13 Præterea poterit sæcularis Judex Clericos punire, si ex causa Pontifex Principi sæculari potestatem præberet, ut ait Zabarel. *in repet. Clement. perpendimus, de sent. excom. vel si Judex Ecclesiasticus iustitiam non exercendo negligentiam ostenderet: ex cap. Principes sæcul. 23. quest. 5. & tamen Privilegium personale non est, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publicè indultum, cui privatorum pacto derogari non potest.*

15 Tandem ut ad pœnam pecuniariam, si rei amissionem deveniamus, poterit Judex laicus Clericum punire si arma asportaverit per Text. secundum Jo. Fabr. *in l. addictos, C. de Episcop. Audientia, & ibi gl. Super verbo: Vin-dictur, Redin. de Majestate Principis versic. Imperatoriam Majestatem, num. 163. & seq. Bobadill. in sua politica, lib. 2. cap. 18. numer. 66. cum seq.* Sicque absque excommuni-cationis scrupulo illum armis spoliabit, cum hujusmodi cognitio ad sæcularem Judicem, & Reipublicæ rectorem pertineat ex Covarr. *pract. quest. cap. 33. numer. 7. in fi-ne, quem sequuti sunt innumeri recentiores relati à Marta de jurisdictione, part. 4. cent. 1. casu 7. qui, licet numer. 20. & 21. suadere studeat, tunc tantum Clericum deperdere arma, cum nudum ministerium sine ulla facti cog-nitione adhibetur, fallitur, dum quæcumque armorum amissio, ni fortuita, actum cognitionis requirit, sicque at-tenta ratione per ipsum adducta, si benè introspectiatur,*

16 vel Clericus numquam arma deperderet, vel semper, quod verius est. Poterit quoque Judex laicus Clericum punire ex offensa Regiis officialibus facta, ad Text. *in l. unica, ff. si quis jus dicenti non obtemperaverit: adducta à Cassaneo in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. numer. 83. vel ex falsa deposi-tione coram eo facta, Decian. in tract. crim. lib. 4. cap. 9. n. 82. tom. 1. Anald. de jurisdic. part. 2. tit. 10. cap. 25. num. 1. cum seqq.* Vel ex usurpatione Regiæ Jurisdictionis, &

17 faciunt notata per Innocentium *in cap. olim de restit. spolia-torum, & cap. dilectus de pœnis.* Vel ob depositum rece-ptum à Judice Laico. Capell. Tholosan. *decis. 62. Afflict. decis. 24. Olan. in antinomia juris, litt. C. ex numer. 23. Ca-roc. in tract. de deposito, tit. de caus. num. 40. Surd. cons. 1280. num. 11. Reg. Capyc. Latr. decis. 123. num. 10. tom. 2. aliis-que casibus, quos recentem dictus Cassaneus in d. §. 5. De-cian. loc. cit. n. 142. & Bobadill. in sua politica, lib. 2. cap. 18. n. 60. Et tamen Privilegio Fori neque ex pacto renunciari potest. Quare videmus, regulam illam infinitas propè mo-dum pati exceptiones.*

18 Secundò respondemus, Clericum non perdere in nostro casu fori Privilegium volentem, sed nolentem, & ex quadam necessaria consequentia ex aliquo antecedenti de-ducta, quatenus scilicet is administrator est rei sæcularis. Nam volens res sæculares administravit, sed ex admini-stratione vel invititrahatur ad Forum sæculare, sicuti di-cimus de eo, qui volens patrat homicidium, & invitus postea subit pœnam; prout sic responder de Grassis *de ef-fect. Clericat. effect. 1. num. 985.* qui etiam responder, re-gulam illam militare, cum Clericus se tamquam reum principaliter submitteret Judici laico, non quando contin-genter, quia tunc jus constituit sui Judicem, licet origi-nem trahat ex facto ipsius Clerici, quia multa fieri permittuntur incidenter, & in consequentiam, quæ principaliter fieri prohibentur *l. 1. de authorit. tutor. (Sunt ejus ver-ba) pro qua re vide Ludov. Romanum in l. cui jurisd. 2. ff. de jurisdic. omnium Iudicum, numer. 8. & alios citatos ab Anald. de jurisdictione, part. 2. tit. 10. cap. 25. num. 8. 9. & 10.*

Nec denique dicas, Præpositum esse administratorem non bonorum Sæcularium, sed Montis erecti pro colloca-tione pauperularum, sicque rei Ecclesiasticæ; Nam respon-deo, locum non dici Ecclesiasticum, ni autoritate Episco-pi constructus sit, ut probant Gloss. *in Clement. 2. de præ-bend. in verbo Ecclesia, Bald. in autn. hoc jus porrectum, nu. 2. C. de Episcop. & Cleric. Idem consil. 463. lib. 1. Paul. de Castr. in l. Orphanotrophos in princ. Cod. de Episcop. & Cle-ric. Capra cons. 97. C. ill. decis. 2. num. 12. 13. tom. 1. Me-noch. de recuper. remed. 15. num. 22. & 31. Gutierrez cano-nic. lib. 1. cap. 35. num. 39. Mascard. conclus. 869. Mantie. de tacit. & ambig. lib. 25. tit. 6. num. 169. Cevall. tom. 4. quest. 896. num. 982. Agid. in repetitione leg. 1. nu. 5. C. de Sacro-*

sanctis Eccles. Flores variar. lib. 2. quest. 21. nu. 179. Barbof. ad Concil. sess. 22. de reformat. cap. 8. num. 7. & de jure Ec-clesiastico, cap. 39. numer. 51 alios refert, & sequitur Gipt. observat. ad lib. 1. decis. 95. Capyc. Latr. num. 16. Mastril. decis. 110. numer. 9. & 10. Reg. Merlin. controvers. fo-renf. tom. 1. cap. 65. num. 7. Chokiet de jurisdictione ordina-ria in exempt. p. 14. quest. 57. & part. 1. quest. 41. Romanus cons. 877. num. 13. circa finem. Undè, licet locus extrahatur à Clerico, adhuc illum remanere profanum sustinent Fe-deric. de Senis cons. 130. Abb. in cap. inter dilectos de dona-tionib. ex ratione, quam reddit cap. ad hac, de Religiosis domibus; Sicque sentit Pereira tit. de visitatione Hospita-lium, & Cappellan. lib. 1. tit. 62. §. 39. cap. 17. in fine, qui num. 11. ex eo, quod locus autoritate Episcopi constru-ctus non sit, ne pium quidem esse ait reddens rationem datam à Gabriel. lib. communium, tit. de pia causa, conclus. 2. quia nemo privatus locum religiosum facit, quicquid sit, si secundum Valasc. consult. 105. dicatur pius lato mod-do, quatenus scilicet opponatur impio; prout idem dici-mus de beneficio, quod non vocamus Ecclesiasticum, ni autoritate Ecclesiastica constitutum sit, ex Gloss. vers. si beneficiorum clem. 2. de edendo, de Grassis decis. 12. numer. 9. de præbend. Guid. Pap. decis. 188. num. 1. Bertrand. cons. 379. num. 1. lib. 6. Silva de beneficiis, part. 1. quest. 5. numer. 29. Gonzal. de regul. 8. Cancellaria, gloss. 5. num. 7. Melchior. Lothar. de re benefic. lib. 1. qu. 5. num. 40. Cavalier. decis. 639. num. 8. Barbof. de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 70. post num. 35. vers. illud, Igitur si monē iste non est erectus autoritate Episcopi, dubium non est, quin ad hoc nec Ecclesiasticus sit, nec pius, ni largo modo procedatur, ut pñt Capra cons. 97. n. 4. Quapropter remanet sæcularis, po-tissimum, quia bonis sæcularium fundatus est.

Secundò probatur nostra assertio argumento adducto ab Ansaldo *de jurisdictione Ecclesiastica, cap. 29. part. 2. tit. 11.* Nam Episcopus est à lege Cæsarea, & Pontificia creatus exequutor in relictis ad pias causas *l. nulli licere 28. §. fin autem persona non designata, Cod. de Episcop. & cleric. cap. nos quidem 3. de Testament.* Et tamen tenetur facere inven-tarium coram Judice sæculari. Est Stephani Auster. *in tr. diversorum, tom. 5. de potest. seculari super ecclesiasticas per-sonas, reg. 2. num. 12. in fin. Phanucius in tract. divers. de In-ventario, & ejus confect. quest. 240. numer. 25. ad finem alios plurimos allegante Carolo de Grassis de effectibus Clericatus, eff. 1. num. 1100. Marcus Ant. Thom. decis. 89. num. 14. Adeoque tam Clericus, quam Episcopus exequutor coram sæculari Judice tenetur reddere rationem, prout docuit Speculator *in tit. de Instrumen. edit. §. nunc vero aliqua, num. 45. versic. sed verò quod pratori, idque ex d. l. nulli licere; Sic pariter sentit Archidiaconus in cap. Episcopus, §. distinct. 88. num. 1. Innocentius in cap. signifi-cantibus 38. de offic. deleg. Jo. Andr. in cap. Ioannes 19. de tes-tam. Paul. de Castr. cons. 332. vol. 1. Salicet. in cap. nulli C. de Episcop. & Cleric. Bald. in l. penultima, C. de donat. Ber-tachin. in tract. de Episcop. part. 6. lib. 4. num. 29. redditque rationem Marian. Soccin. Sen. in cap. 1. de for. compet. num. 52. versic. vigesimo octavo fallit. Quia nempe non conveni-tur, & agit ut Episcopus, sed ut exequutor; & ut pater, & legitimus administrator pauperum, prout antea dixerat Jo. Franciscus à Ripa *in cap. decernimus 2. de judic. num. 23. & tenet post relatos Ansaldo. loc. cit. in fin. Igitur, si Clericus, vel Episcopus exequutor legatorum piorum conveniri po-terit coram Judice laico, an idem dicendum de administra-tore?***

Nec obstat quod ait Abb. *in clement. unica, de testam. ex Text. in cap. Ioannes 19. de Testament. Et d. Clement. unic.* esse hos conveniendos coram Judice Ecclesiastico, qui il-lius subditi sunt, quem nonnulli sequuti sunt relati ab eod. Ansaldo, nam licet Episcopus, & clericus quæ tales sub-diti sint Judici Ecclesiastico, qua administratores verò subditi erunt ejus, cujus bona administrat, Reliquum est, ut pro nostræ secundæ probationis firmitate solvamus ob-jectionem Martæ sustinentis *part. 4. cas. 148. num. 7. Cle-ricum exequutorem non posse coram Judice laico conve-niri.*

Primum ejus fundamentum desumpsit ex iis, quæ scri-psit *in casu 127. ubi num. 5. & seqq.* voluit Clericum delin-quentem in aliquo artificio laicorum, quod exercet; siue in quocumque officio laicali non posse à Principe sæculari, aut à Judicibus laicis artis illius recognosci, nisi ter mor-nitum. Undè videtur meo judicio sentire Martæ, cle-ricum

cum exequutorem non conveniri posse coram laico Judice, dum trina monitio non requiritur in exequutione rerum piarum.

- 26 Sed error hujus primi fundamenti in hoc stat, quod supponitur, trinam monitionem esse illam, quæ efficit, ut fori privilegium amittatur, quod falsum esse superius ostendimus, dum illa requiritur tantum in rerum illicitarum administratione; in nostro autem casu alio capite fori declinatoria non sibi vindicat locum, prout hucusque probavimus, & probabimus.

Alterum ejus fundamentum, quod adducit *d. casu* 148. est, quia quilibet administrator tenetur reddere rationem cum exhibitione librorum, secundum Bartol. & alios in l. 1. §. officio, ff. de tutel. & ration. distrab. & conficere inventarium, ex citato Bertacchin. in tractat. de Episcop.

- 27 *part. 6. lib. 4. num. 32.* alias adversus administratorem juratur in litem, ut probat Riminald. Jun. *conf. 52. vol. 1.* Sed leges, de jure jurando in litem, non habent locum contra Ecclesiasticos, alioquin si leges civiles contra clericos observarentur, laderetur Ecclesiastica libertas: ad notata in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constitutionibus*: Quinimo hoc juramentum irrogat pœnam reo ex voluntate jurantis; Sicque subintrat regula, quod leges pœnales non habent locum in clericis; igitur clerici exequutores nullo modo conveniendi sunt coram laicis Judicibus.

- Sed hoc secundum fundamentum pari facilitate solvitur; siquidem non dubitamus, quin Jura Cæsarea non ligent clericos, quia pœnæ per illa statutæ eos non ligant; Ast Marta debuisset advertere, hujusmodi Jura ligare administratores, ni clericos; adeoque clericos ordinario remittimus; administratores Cæsari: Quare, sicuti clericus duplicem personam representare, & sub duplici formalitate, cum unico, idemque homo ob separatas, quas in se continet rationes, possit plurium personarum vicem gerere, Triphoninus in l. tutorem 22. de his, quibus ut indig. Celsus in l. & proculo 20. ff. de leg. Non est ratio, cur sub diversa formalitate unicum semper sortiatur forum, & non diversum. Sicque par est, ut, si dum convenitur tamquam clericus, sortiatur forum Ecclesiasticum, dum convenitur, ut administrator, sortiatur forum ejus, cujus sunt bona, quæ administrat, adeoque ex dictis forum sæculare; Quod si dixeris semper considerandam fore qualitatem Ecclesiasticam, dicam ego semper considerandam fore qualitatem sæcularem, cum nulla major reddi possit ratio pro qualitate Ecclesiastica; neque recurrendum ad favorem Ecclesiæ, quia illa tanquam cultrix Justitiæ suum unicuique tribuit, quare, si clericus tanquam administrator erit de foro sæculari, sibi non tribuet, quod alienum est.

- 30 Tertiò probatur nostra assertio paritate tutoris; Nam clericus tutor tutelam à manu Judicis laici recipiens tenetur reddere computa coram Judice laico, ut testantur Carolus de Grassis de effect. clericatus, eff. 1. numer. 984. Fragos. de Regimin. Reipubl. Christ. part. 1. lib. 2. de oblig. moder. Reipubl. disp. 4. de legib. secular. §. 4. num. 15. n. 375. & alii, quos refert Escobar. de ratiocin. cap. 7. qui opinioniones diversas studet conciliare; de qua re consulendus est de Martin. lib. 2. resolut. cap. 53. & 2. cap. 177. Ergo etiam nostro in casu Præpositus, qui administrationem à manu Magnæ Curiae Vicariæ recepit, sicque à Judice laico, non poterit quoad redditionem computorum eundem effugere.

Jam scio Sacrum Consilium junctis aulis aliter sensisse de tutore apud Rovit. decis. 20. Sed nec ignoro contra hujusmodi decisionem optimè, & fuisse scriptissimè Capyc. Latr. qui lib. 2. consult. 102. varia argumenta, & Doctorum responsa explanat, & in calce consultationis hæc ponit, Ex quibus quavis maxima sit autoritas rerum judicarum, & semper sit veneranda à me illa Sacri Consilii, in quo per tot annos tanquam unus ex Regiis Consiliariis elaboravi; tamen, quia videtur, quod contraria opinio sit magis communiter à DD. recepta, adhuc questio prædicta dubia apud me remanet, & ideo, cum casus acciderit, erit cogitandum. Hæc ille, sed ne ab autoritate S. C. discedamus, ibi, ut advertit idem Reg. post numer. 18. agebatur de tutela legitima, quo casu, cum jura ipsa hujusmodi tutelæ exercitium permittant, ut in can. pervenit 87. distinct. can. 1. & 2. 88. dist. 1. Orphanotrophos, Cod. de Episcop. & Cleric. §. Deo autem amabiles, authent. de Sanctiss. Episcop. auth. Presbyteros, Cod. de Episcop. & Cleric. Cæsius in spec. peregrinar. quest. lib. 1. quest. 19.

Caponi Discept. Tom. V.

§. 2. numer. 14. Mirum ergo non est, si Clerici fori privilegium non perdant, nec teneantur reddere rationem alicujus rei, quam legitime, & misericordia moti administrandam susceperunt. Sicque optimo jure Sac. Consilium Clericum ad judicem Ecclesiasticum etiam quoad bona remisit, Reg. de Martin. resol. quotid. lib. 2. cap. 177. num. 8. & 9. at non idem dicendum est de Clerico, qui vel tutelam non legitimam suscepit, vel quamcumque tutelam animo lucri faciendi; tunc namque par est, ut, dum è manu judicis laici lucrum recepit, coram ipso computa reddat.

Quam distinctionem admittit Escobar eamque non bene impugnât Rovit. dist. decis. dum ait, non posse assignari rationem cur Clericus non teneatur reddere computa coram judice laico propter tutelam, quæ illi permissa est, verum teneatur propter tutelam, quæ licet positivè permissa non sit; tamen non reperitur prohibita, qualis est affectata tutela animo lucri faciendi; siquidem ratio potest esse multiplex; juvabit verò, ne nimis divertamur, duplicem assignare. Prima sit, quam supra retulimus, quia scilicet debet reddere computa Clericus coram illo judice è cuius manu lucrum capit, cum hæc videatur quædam species reconventionis. Altera, quia dum jura Canonica permittunt tutelam legitimam, omnemque aliam, quæ non administratur spe lucri, illam exercentes videntur exercere positivè juris permissione; merito igitur forum non perdunt. Secus verò est, cum exercent tutelam non positivè permissam; tunc namque Clerici non possunt excipere, se exercuisse opus permissum positivè, sed solum non vetitum, quatenus scilicet non possent per Ecclesiasticos ob hujus operis exercitium puniri. Quare subintrat regula, quod dum ratione lucri, non autem juris permissione opus illud exercentur, computa reddant coram eo, à cuius manu tutelam non permissam per Canones susceperunt. Hoc posito, certum est, administrationem per Præpositum susceptam non esse legitimam, sed potius lucro obnoxiam, dum ex tali administratione aureos centum singulis annis recipit; igitur subintrat regula tradita per Escobar loquentem de tutore, tanquam ab omnibus ferè communiter recepta.

Reliquum est, ut solvamus quandam Martæ oppositionem sustinentis, tutorem Clericum, licet à manu judicis laici tutelam recipientem, esse conveniendum coram judice Ecclesiastico.

Hoc ipse *part. 4. cas. 148.* probat duplici modo. Primum est, quia Clericus quamvis volens nequit clericali privilegio renuntiare. Sed ad hoc supra respondimus.

Alterum est, quia semper DD. considerant, illum esse judicem competentem tutoris, cui subest persona tutoris, quamvis bona in aliena jurisdictione sint, sicque in danda tutela attenditur judex personæ tutoris, cum jurisdictio respectu bonorum tutelæ dependet principaliter à persona, quæ illam exercet; si igitur in danda tutela attenditur Judex personæ tutoris, tutor Clericus semper coram Ecclesiastico judice conveniendus erit.

Sed hoc argumentum in eo deficit, quod supponit in datione tutoris attendendam esse personam tutoris: nam non negatur, cum agitur de jurisdictione judicis in dando tutore attendendum fore judicem personæ per l. 1. in fine, & l. Pupillo, ff. de tutor. & curat. datis, ad differentiationem curatoris, cui datur à judice bonorum ex leg. 1. in versic. ubi eorum sunt facultates, Cod. ubi tutor. vel curat. ea ratione, quia tutor datur personæ, curator rebus; verum sicuti tutor datur personæ pupilli, & Curator bonis ejusdem, ita debet dari tutor à judice personæ Pupilli, non tutoris, & curator à judice bonorum ejusdem, non autem curatoris; quandoquidem, ut datio tutoris valeat, oportet, ut pupillus sit de jurisdictione illius, qui tutorem dat, sicque loquuti sunt Ulpian. in l. 1. in fine, ff. de tutor. & curator. datis ab his, ubi Bartol. num. 5. & Martian. in l. propter litem, §. licet, ff. de excusat. tutor. Sicque scripserunt, Alexand. conf. 44. num. 17. vol. 5. cæterique DD. ab re citati pro se à Marta.

Quinimò adeò verum est, non attendendum forum tutoris, sed pupilli, ut tutor ipse non habeat fori declinatoriam tam de jure Canonico, ex Clem. unica de testam. quam de jure Civili ex auth. de Collatorib. §. super, & §. si quis autem, collat. 9. & in l. 1. & 2. Cod. ubi de ratiociniis agi

oporteat; quod in specie casus, de quo loquimur, videtur considerasse Scaccia de judic. caus. civil. crimin. & heretic. lib. 1. num. 94. ubi hæc sexto limitatur, ut non habeat locum, quando Clericus conveniretur ratione officii alieno nomine tanquam tutor, seu curator, quia non attenditur persona Clerici, sed eorum, ex quorum persona convenitur. Hic autem ad majorem nostræ probationis confirmationem omittendum non est, si fides præstanda Aufreio de potest. secul. in Ecclesiasticos reg. 2. fallent. 28. & seq. & regul. 4. nu. 28. qui in multis allegat Borgn. de tutor. & curat. cap. 1. numer. 288. vers. Et quod a iudice laico, & Bald. in l. Generaliter, C. de Episc. & Cleric. Judicem competentem in dando tutore Clerico Pupillo, esse sæcularem, nec absque ratione, cum, ut diximus, tutor datus nequeat esse Clericus, sique sæcularis dandus esset a sæculari iudice. Quare, cum nostro in casu agatur de administratione, quæ non dicitur legitima, sicuti data fuit a iudice sæculari, sic esset exercenda per sæcularem, igitur, quamvis exerceatur a Clerico, attenditur Iudex sæcularis, qui fuit competens in dando. Hoc assumptum probatur, quia Iudex competens in dando, est etiam competens in exercendo, cum nulla sit major ratio; igitur si sæcularis fuit competens in dando, qui de facto declaravit, administratorem reum conventum, idem erit competens in exercitio, ac proinde in redditione computorum.

Et quamvis videatur ob stare Capitulum irreligiosum prorsus, dist. 87. illud tamen ad rem non facit, dum in eo habemus, Olympium Diaconum suscepisse duorum suorum nepotum curam, sed cum debuisset eorum res fideliter administrare, partem rerum vendidit, partem retinuit; quare Pontifex præcepit Episcopo Fortunato, ut eos defenderet, & omnia eis restitui faceret. Hinc quaererem ego, eratne ibi quaestio de fori declinatoria? non utique; quid mirum ergo, si Pontifex summa ductus pietate jussit, ut pupillis iustitiam administraret? Præterea nonne poterant Pupilli esse Clerici? & tantem non negamus nos, non posse Episcopum cognoscere computa Clericorum administrantium, sed non inde nequibit, parte instante, Iudex sæcularis procedere.

Quartò, probatur nostra assertio ex iis, quæ docuit Pereira de manu regia, part. 1. tit. 62. §. 3. de visitatione Hosp. & Capell. cap. 17. numer. 17. Hic namque inquit in casu, quem proponit, provisorum Regium, re maturius pensata, potuisse ingeri in assumendis rationibus, & administrationis ratione factæ in Capella per Moniales, vel Monachos, quibus concessa erat administratio, non autem per ordinarios visitatores Episcopi ex Text. in Clem. unic. de testam. Rediitque rationem, quia exemptus suscipiens administrationem in aliquo loco tacite exemptioni renuntiat, & se ordinario loci submittit, cap. 1. de privileg. in 6. Sed opinio contraria fundabatur in hoc, quia sicuti, quando administratio est a laico instituta, cognitio in totum spectat ad sæculares, sic pariter quando est instituta a Clerico, spectabit ad Prælatum; quare ex opinione contraria etiam intentum referimus, cum in nostro casu administrator sit institutus a laicis; unde, quamvis opinio contraria Pereiræ esset verior, illa adhuc nobis esset favorabilis; pro qua re vide eundem decis. 58. n. 28.

37 Sextò, probatur nostra assertio, nam, si quaestio sit de feudo, quamvis infeudatus sit Clericus, & dominus feudi sæcularis sit, his terminabitur coram ipso Domino, adeoque ratione feudi poterit Clericus coram iudice laico conveniri cap. ex transmissa, cap. verum, de foro competent. Farinac. in pract. crim. tit. de Inquisit. qu. 8. numer. 22. Bobadill. in sua Politic. lib. 2. cap. 8. num. 155. Thomas Delbene de immunit. & jurisdict. Eccles. cap. 8. dubit. 47. sect. 1. num. 13. tom. 1. Et tamen neque volens potest Clericus beneficio fori renuntiare. Igitur, cum secundum Andr. in cap. 1.

38 quis dicatur dux, valeat argumentum è feudo ad officium, idem dicendum erit in re nostra, ut scilicet licet Præpositus, quamvis velit, nequeat fori Privilegio renuntiare, debeat tamen ratione officii, siue administrationis coram iudice laico conveniri; & ratio fundamentalis, ni fallor, ea videtur esse, ut ia simili consideravit idem Thomas Delbene loc. citat. in cap. 9. sect. 8. dub. 35. num. 6. Quia scilicet potest homo diversis respectibus, diverso jure, & qualitate censeri, teste Ulpian. in l. 5. & 7. de stipulatione servorum. unde, licet Clericus reperitur, non inde tamen sequitur, non posse considerari laicum ratione officii. Hinc patet, ut aliquid tandem novi super foro competent. dica-

mus, falsum esse, quod Doctores ferè omnes scripserunt super cap. si diligenti, de foro competent. cum dixere, Clericum quamvis volentem non posse fori privilegio renuntiare, cum ex tot supra enarratis casibus videatur tacita renuntiatio fori, siue orta sit ex contractu, siue ex delicto, siue ex aliqua administratione: Id verò, quod Clericis prohibetur, est, ut expressè nequeant renuntiare fori privilegio, & sic per pactum, non autem absque pacto, & tacite, prout ex Gloss. in cap. tue, extra de Apostat. nobiscum sentit Farinac. in pract. crim. tit. de Inquisit. quod idem etiam scripsit Seraph. de juram. privil. 91. num. 6. Legatur, quæso, tota Capituli dispositio, & ad oculum videbitur, rem sic se habere. Non verò ejus loca cæsim rescribamus, ibi: Immemor constitutionis, qua cavetur, pacto privatorum juri publico minimè derogari. Deinde Manifestè patet, quod non solum inviti, sed etiam voluntarii pacisci non possunt. Postmodum: Cum non sit beneficium hoc personale, cui renuntiare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publicè sit indultum, cui privatorum pacto derogari non potest. Tandem: Nec juramentum licite servari potuit, quod contra Canonica statuta illicitis passionibus informatur. Quod igitur improbatum, est expressa per pactum renuntiatio; unde quod voluit, expressit, quod noluit, tacuit, cap. nonne scilicet de presumpt. l. cum prætor 12. ff. de judic. & l. unica, §. si autem ad deficientis, C. de cad. toll. sique improbatæ expressa renuntiatione per pactum, non intelligitur improbatæ tacita. Nec mirum, dum quandoque non prohibetur fieri aliquid absque pacto, quod esset improbatum per pactum. Patet hoc in successione, quæ absque pacto debetur, servata forma testamenti, secus verò si pactum super ea intercesserit, sic nostro in casu valebit tacita renuntiatio, secus expressa per pactum. Unde non contemnendi sunt DD. qui volentes administratores posse conveniri coram iudice sæculari, dixere, id evenire ex eo, quia per talem administrationem videbantur tacite fori privilegio renuntiare; cum secundum Canonum dispositionem verè discurrant.

Septimò probatur, quia potest Episcopus suos Officiales quamvis laicos cognoscere ratione officii ex Tiberio Deciano in tract. crim. 1. tom. lib. 4. cap. 10. numer. 3. vers. 7. potest Macerat. var. resol. lib. 3. resol. 14. numer. 2. & 3. & adde Text. in l. 2. C. de offic. magistr. militum; ergo è contra poterit Iudex laicus ratione officii, & administrationis Clericos cognoscere, cum utroque par sit ratio, & eadem ratio formalis milititer in utroque casu. Que ratio adducitur a Cevall. dict. quæst. 64. numer. 17. Quare colligamus oportet, Officiales sortiri forum ratione officii, sicuti in his nec qualitatem laicalem, nec Ecclesiasticam attendendam, sed hanc considerandam potius in officio, cujus scilicet qualitas sit officium, quod exercent, Ecclesiasticum nec, an sæculare? ut perbellè explicuit Gaill. lib. 1. observ. 37. num. 7. circa finem.

Octavò probatur paritate Clerici depositarii, qui si ordinatione iudicis sæcularis depositum aliquod habeat, potest cogi ad restitutionem coram iudice ex Bald. in l. acceptam, numer. 6. Cod. de usuris, Aufre. in addit. ad Capell. Tholoz. decis. 168. & in tract. de potest. secul. regul. 2. fallent. 14. num. 14. Benedictus in cap. Raynuitus, in verbo, Et uxorem, num. 419. Afflict. decis. 24. numer. 3. ubi Ursill. Marant. de ord. judicior. part. 4. dist. 4. num. 92, Farinac. in pract. crim. tit. de Inquisit. quæst. 8. numer. 122. in undecima limitat. Bobadill. in politica, lib. 2. cap. 8. num. 130. Fab. in Cod. tit. de Episcop. & Cleric. defin. 55. numer. 13. Quidquid sit si deinde exequutio fieri debeat per iudicem Ecclesiasticum, ut tener Marra de jurisdictione, part. 4. centur. 2. cas. 104. numer. 9. quem sequutus est Ansaldo. de jurisdict. Eccles. part. 2. numer. 11. cap. 26. numer. 7. Igitur, si à manu iudicis laici clericus administrationem susceperit, poterit etiam coram eodem conveniri.

Nonò probatur, quia, quando causa est realis inter clericum, & laicum, ea tractari debet coram Iudice laico, sub quo res sita est, ut probat Gaill. pract. observ. d. lib. 1. observ. 37. nu. 4. ex Text. in l. fin. C. ubi in rem actio, & cap. fin. de foro compet. ex pluribus DD. quos refert. Ergo, cum nostro in casu Præpositus conveniatur ex causa reali, scilicet administratione rerum, quæ stant sub Iudice laico, & fuerunt personæ laici, debeat conveniri coram laico, & non Ecclesiastico.

Decimò probatur, nā loca erecta per laicos, per eosdemq; gubernata, prout esse assolent nonnullæ confraternitates, & colle-

collegia, si auctoritate Episcopi erecta non sunt, tam active, quam passive in eorum causis Judicem laicum dignoscunt, ut fusissimè probat Reg. de Ponte tom. 1. conf. 18. Thomas Delbene de immunit. & jurisdic. Eccles. cap. 4. dub. 20. part. 1. Ergo à fortiori administratores hujusmodi locorum poterunt conveniri coram Judice sæculari, quandoquidem non debent majus privilegium, quam ipsa loca, retinere, potissimum in casu nostro, quo videmus monasterium erectum per sæcularem, & per sæcularem gubernari, quicquid sit, si associatus sit alio con gubernatore Ecclesiastico; hoc enim non operatur, quin locus non gubernetur per sæcularem.

49 Imò similia loca, etiam si auctoritate Episcopi instituta sint, subjacent tamen Judici laico quoad temporalia, non verò Judici Ecclesiastico, cui tantum subsunt quoad spiritualia, ut judicavit S. R. C. in quadam confraternitate, auctoritate Episcopi fundata, & Ecclesiæ affixa, teste Constantino Casaro in specul. peregrinar. questionum, quest. 18.

50 Nec refert, multos DD. inter quos Bobadilla lib. 2. cap. 17. numer. 139. velle, Episcopum posse hujusmodi loca singulis annis visitare ex Gloss. in cap. 1. §. 1. de censib. in 6. vers. pia loca, ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 8. de qua re consulendus est Alber. in cap. sopite, num. 5. eod. tit. varios casus, cum Federico de Senis conf. 111. distinguens, cum visitatio non trahat secum redditionem computorum, sed possit hæc ab illa commodè segregari.

Nam Episcopus visitando, inspicit tantum an in illo loco Dei cultus præsit, animarum salus præhabeatur; pauperes sustententur, qui visitationis actus dicuntur. Federicus de Senis conf. 145. numer. 3. Redditio autem computorum, an scilicet mens statuentium servata sit, an omnes redditus benè sint consumpti, cæteraque hujuscemodi ad laicalem curam pertinent. Quod, ni fallor, Concilium ipsum hoc annuit ibi: habeant Ius visitandi hospitalia, collegia quæcumque, ac confraternitates laicorum, &c. etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, & deinde, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio exequantur.

53 Potest ergo benè stare laicorum cura cum Episcoporum visitatione. Sicque, sicuti Episcopi erit indagare an illo in loco opera pia exercentur, ita laicorum erit videre, an redditus benè consumantur.

Major verò difficultas stat in explicando cap. sequenti ejusdem Concilii, quod vult, ut administratores reddant computa ordinario, ibi: Administratores tam Ecclesiastici, quam laici Fabricæ cujusvis Ecclesiæ etiam Cathedralis, hospitalis, confraternitatis, eleemosynæ, Montis Pietatis, ac quorumcumque Piorum locorum singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario, consuetudinibus, & privilegiis quibuscumque in contrarium sublati.

Verum, ut clarior appareat responsio recolenda est distinctio relata in calce primæ nostræ probationis, in qua videmus, locum auctoritate Pontificis erectum, Religiosum, piumque stricto modo dici, secus verò illum, qui sine Pontificali auctoritate erectus sit, dum illius cura ad laicos pertinet.

54 Hoc posito, dicimus Sacrum Concilium, cum de locis piis loquatur, de locis propriè piis; ideoque Pontificali Auctoritate erectis, intelligendum esse: nec enim in ambiguis à proprio verborum significato recedi oportet l. non aliter de legatis 3.

Nec obstant dictiones illæ universales, atque præcisæ, quibus S. C. utitur iniquens, Administratores quorumcumque piorum locorum. Quandoquidem nulla in jure vox tam universalis, atque tam præcisæ est, quin restrictionem recipiat, vel ex mente loquentis, vel ex materia subjecta, ut latè probant Jason in l. stipulatus sum Damam 105. à num. 2. ibique Massuerus addens litera A, ff. de verb. oblig. Idque nominatim agnoscit Barbosa in vocula ista quodcumque de dictionibus, cap. 279. Id ipsum obtinet in dictionibus, omni modo, seu, quocumque modo, quæ, licet regulariter præcisam habeant significationem ex l. omni modo 30. C. de inoff.

57 testamenti; interpretationem nihilominus accipiunt subjectæ materiæ consentaneam; ut proinde à suo proprio rigoro significato transferantur ad alienum, ut subjectæ materiæ respondent juxta l. si uno, ff. locati ex cod. Jason. in l. liber homo, numer. 2. alleg. tit. de verb. oblig. gloss. in Clem. 1. liber homo, numer. 2. alleg. tit. de verb. oblig. cum non de ver. omnimodam ad finem de foro comp. & in cap. cum non de ver. effectus de elect. in 6. cumque Imperator in l. penul.

Caponi Discept. Tom. V.

Cod. qui testam. dicat, se nullo modo permittere filiosam. jus testandi; subjicit tamen in certis casibus à se permitti nempe in re castrensi, vel quasi juxta l. ultim. C. alleg. tit.

Quòd autem Concilii mens fuerit de locis piis strictè sumptis disponendi, sicque de iis, quæ Pontificis auctoritate erecta sunt, patet ex eo, quòd in Capitulo antecedenti, volens quæcumque loca posse visitari ab ordinario, siue erecta auctoritate Episcopi, siue non, id expressit, per ea verba, & pia loca omnia quomodocumque (notate) nuncupentur, etiam si prædictorum cura ad laicos pertineat, in capitulo autem sequenti, loquens de redditione administrationis, id tacuit, & tamen sermo erat de administratoribus tam Ecclesiasticis, quam laicis; Igitur subintrat regula, ubi voluit, expressit, ubi noluit, tacuit cap. 5. de præsumpt.

Præterea, (& est vera explicatio) ibi non erat questio, an ratio administrationis reddenda esset Judici Sæculari, an Ecclesiastico, nam Concilium frustra dixisset Administratores tam Ecclesiastici, quam laici Fabricæ cujusvis Ecclesiæ etiam Cathedralis, &c. singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario; siquidem verba illa, etiam Cathedralis, frustratoria essent, cum à fortiori, Cathedralis Ecclesiæ ratio reddi debuisset Judici Ecclesiastico, dum Cathedralis Ecclesia Judici laico subesse non potest; sed questio erat, an administrationis ratio reddenda esset Ordinario, an autem immediatè Sedi Apostolicæ? Et ideo dicit Concilium etiam Cathedralis Ecclesiæ, quæ tanquam superior soli Sedi Apostolicæ subesse videbatur, hæcque explicatio evidentiùs suadetur ex ejusdem Capituli dispositione, quod arctat tam Ecclesiasticos, quam laicos, dum laici, quamvis administrarent bona Ecclesiæ, videbantur ratione administrationis subditi Sedi Apostolicæ, non autem Ordinario, cui subsunt Clerici ab Ordinario ordinati, & Sacrum Concilium disposuit, ut laici etiam redderent computa Ordinario; Stante igitur hac verissima explanatione, Concilium loquitur de redditione administrationis eorum locorum, quæ subsunt Ordinario, & sic non eorum locorum, quæ Ordinarii, vel Episcopi auctoritate erecta non sunt; undè dicti Capituli dispositio nostro casui applicanda prorsus non est; Quare firma & inconcussa undique remanet nostra probatio, imò Barbof. de jur. Ecclesiastico, lib. 2. tit. de Hospitalib. & confrat. c. 11. nu. 49. in fin. post varia, quæ de visitatione, & redditione computorum dixerat, impugnans opinionem dicentium, Hospitalia non erecta auctoritate Episcopi, non posse ab Episcopo visitari, hæc subdit: Verum, licet hujusmodi considerationem libenter agnoscamus, quod loca hæc privata visitari non possunt simpliciter, & absolute, neque quoad jura Episcopalia Episcopo subijcitur, non inde sequitur, visitari non posse saltem quoad eum finem, ne indecenter præstentur, & ut voluntas defuncti adimpleatur, ut satis probat auth. de Ecclesiast. §. si quis edificationem, collat. 9. Sed advertendum est, Valascum, quem non impugnat Barbof. hic, sed sequitur, velle, tunc posse Episcopum visitare hospitalia ad finem, ut adimpleatur defuncti voluntas, cum deputati sunt negligentes; quod in nostro casu considerare non est, dum Scipio Coppola jam in Sac. Consilio computorum rationem exposulat.

Præterquamquod, ut diximus, dato hoc, nil commune habet visitatio hospitalium pro decentia, & mente defuncti, servanda, cum redditione computorum.

Et quamvis Barbosa videatur, licet non tutè eodem modo discurrere super cap. 8. & 9. Sacri Concilii Tridentini, eaque confundere; tamen diverso modo discurrendum esse, satis, superque demonstravimus, cum primum caput loquatur de visitatione, quæ respicit loca quæcumque, etiam non erecta auctoritate Episcopi, & super illo benè discurret Barbosa; alterum verò loquatur de redditione computorum, super quo alio modo, ut vidimus, discurrendum est; quinimò Barbof. ipse de jure Eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 51. hæc ait notanda de Recloribus Hospitalium, siue Hospitalariis; si Prælati auctoritate perpetuo deputati sint, ad servitium alicujus Hospitalis, auctoritate Episcopi erecti, quod gaudeant fori privilegio resolvunt Velasc. conf. 105. nu. 32. Duard. d. can. 15. q. 7. num. 3. cum seqq. Ego ipse d. allegat. 12. n. 40. me citato Squillante d. cap. 7. num. 45. Vivian. d. lib. 6. cap. 1. n. 114. aliàs secus, & reddit rationem; cum enim pur laici sint, nulla est ratio, ob quam à potestate sæculari exempti censeri debeant.

Hæcque dicta sint, ut, quoad possumus, Concilium Tridentinum undequaque admittamus; cæterum, an super dictis

59^a dictis capitibus receptum sit in Regno, consulamus Gizzarellum in manuscripto de Iurisdictione Regia, ubi hæc.

Indice del tomo 17. intitolato *Variorum primo, de Concilio Tridentino, & in quibus casibus non fuerit receptum, nec exequutum in Regno.*

Ordine Generale della Maestà del Rè Filippo II. sotto la data delli 17. di Luglio 1564. nel quale dice, che haveva accettato li decreti del Concilio Tridentino, che il Papa havea mandati, perciò vole, che nel Regno di Napoli si pubblicino, osservino, & eseguano,

Lettera à parte di detto Rè sotto l'istessa data 17. di Luglio 1564. scritta al Duca d'Alcalá Vicerè nel Regno, dicendoli, che havea per sua carta ordinato, che si osservassero, & eseguissero li decreti del Concilio Tridentino in detto Regno, così, come in tutti gl' altri suoi Regni, e Stati haveva ordinato; vuole però, che per questo non si deroghi à quel che tocca à sua preeminencia, & autorità Reale nelle cose, che li possano apportare pregiudicio alli Iuspatronati Regii, & exequatur delle Bulle, che vengono da Roma, e che sopra di ciò sia avvertito, che non si facci novità alcuna, e che ne li mandi nota, e che non faccia sapere, che tenga tal ordine dalla Maestà Sua, se non che habbia havuto ordine, che si li osservino detti decreti.

Fra Vincenzo Giustiniano Generale dell' Ordine de Predicatori, che fu poi Cardinale, & il Cardinale Alessandrino Legato di Sua Santità nell' anno 1570. & 1571. diedero in nome di sua Beatitudine molti capi à sua Maestà, nelli quali dicevano, che la giurisdictione Ecclesiastica era gravata nelli Regni di Napoli, Sicilia, e Stato di Milano, trà li quali si dice, che dopo essersi ricevuto il Concilio Tridentino per Sua Maestà, e pubblicato nelli Regni di Spagna, si tardò molti mesi à publicarsi in questo Regno di Napoli, e concessesi poi, che si publicasse in detto Regno di Napoli, non si è concesso à Prelati, che per esecuzione delli decreti del detto Concilio potessero castigare, e premiare li laici in quello, che pregiudicava alla Reale Giurisdictione, e dichiarando li capi di detti Decreti del Concilio, che non si osservano, dicono esser questi v3.

Nella sess. 18. cap. 9.

Sess. 21. cap. 4. 7. 13.

Sess. 22. cap. 8. 9. 10. 11.

Sess. 23. cap. 6. 11. 14. 15. 17.

Sess. 24. cap. 1. 3. 4. 8. 9. 11. 16. 20.

Sess. 25. cap. 2. 3. 8. 12. 17. 20.

Quod si exempla studemus persequi, eundem quoque consulamus, necesse est in Titulo.

De Estauritis, Hospitalibus, Confraternitatibus, aliisque piis, & Religiosis locis, quæ à laicis reguntur, quando, & in quibus casibus subsint Prelatis, & Ecclesiasticis Personis, & de eorum visitatione,

Relatione fatta al Vicerè dall' Arcivescovo di Nazzaret Regio Cappellano maggiore à 13. di Novembre 1559. ad istanza dell' Estauritarii, e maestri dell' Estaurita di S. Aprino di questa Città di Napoli, sopra la revocatione del Regio exequatur concesso ad un breve del Papa, che dispone à beneficio di certe donne delli denari lasciati dal quondam Pietro Summonce per certi maritaggi da distribuirsi per li Maestri di detta Chiesa, atteso non sono beni di Chiesa, ma di Laici, e che si deve haver ricorso alli Regii Tribunali Giudici competenti di dette parti.

Scrittura mandata in Roma, per la quale appare, che li amministratori delli beni di luoghi pii governati da Laici, danno li conti avanti li Ministri Regii, ch'è un ordine del Regio Consigliere e Presidente della Camera Ferrante Fornaro Commissario delegato del Vicerè, à vedere li conti da dieci anni in qua di tutte quelle persone laiche, che hanno amministrato l' entrate, e beni dell' Estaurite, e Confraternita di questa Città di Napoli, e suoi distretti alli Maestri della Cappella di S. Maria della Graticella della Pietra del Pesce delli 20. di Luglio 1586. che diano conto della loro amministrazione.

Editto fatto per detto Scauro Guglielmaccio Visitatore della Diocesi di Napoli à 24. di Luglio 1600. nel quale dice, che voleva visitare la Chiesa, Hospital, e Monasterio delle Monache Convertite del luogo, e causa di S. Maria del

Popolo, alias dell' Incurabili di questa Città di Napoli, perciò ordinata tanto alli Protettori, Maestri, e Governatori di detto luogo, & altri, à chi spetta, quanto al Correttore, Sacristano, Cappellani, e qualsivoglia Clerici deputati al culto divino in detta Ecclesia, Hospital, e Monasterio, che comparono, & assistano in detta visita incorrano nella Scommunica maggiore ipso facto.

Vn altro consimile editto del detto Visitatore, delli 31. di Luglio 1600. con prorogare il termine dato à comparire, & assistere in detta visita.

Viglietto del Consiglio Collaterale diretto al Regio Consigliere D. Pietro de Vera d' Aragonia Protettore della Casa, & Hospital dell' Incurabili, all' ultimo di Luglio 1600. nel quale si dice essersi inteso, che il Visitatore dell' Arcivescovo vuole visitare le Convertite dell' Incurabili contro lo solito, & il detto Collaterale ha risoluto, che non s' habbia da permettere innovatione alcuna, e che perciò ponga l' ordine, che conviene, con ponere Capitani di guardia, accio non entri alcuno nel Monasterio delle Convertite, e se il detto Visitatore pretenda alcuna cosa, potrà accodire al Vicerè.

Lettera della Maestà del Rè Filippo III. al Vicerè Conte di Lemos D. Fernando, del primo di Dicembre 1600. ordinandoli, che si facci risentimento contro il Cardinal Gesualdo delle novità, che tenta fare, circa il voler visitare l' Estaurite, e Confraterie, e circa il voler vedere della casa, & Hospital della Nunciata li conti, e che tenta anche fare novità nel di del Santissimo Corpo di Christo nella Chiesa di S. Chiara, ordinando, che si li parli da sua parte, che li dà disgusto con poca ragione, ordinando anche al detto Vicerè, che non faccia visitare dette Estaurite, e Confraterie, e non faccia fare novità all' Annunciata, per veder li conti predetti.

Relatione fatta dal Regio Cappellano Maggiore al Vicerè, à 2. di Maggio 1619. per la quale appare, che domandando li Maestri, e Governatori della Chiesa del Carmine della Piazza di Nocera delli Pagani, il Regio exequatur, ad un breve, che haveano ottenuto da sua Santità, che li fosse lecito di continuare l' antichissima possessione di amministrare detta Chiesa, e suoi beni, e che persona alcuna non potesse aspirare ad ottenere, & impetrare detta Chiesa ad titulum beneficii, ma che per sempre stasse sotto il governo, & amministrazione d' essi Maestri, con che havessero à dare conto della loro amministrazione all' ordinario del luogo, conforme ordina il Sacro Concilio di Trento. E per detto Regio Cappellano si riferisce doversi dare il detto Regio exequatur, in quanto à quel che spetta alle cose divine tantum, verum havendo detti Maestri à dar conto dell' amministrazione di detta Chiesa, quello habbiano da dare à Giudici Laici deputandi dal Vicerè.

Undecimò probatur paritate Advocati, qui licet Clericus, delinquens in defensione litis coram Iudice laico, ab eodem poena pecuniaria plectitur, ex Bobadill. in politica, lib. 2. c. 18. n. 229. Perez in lib. 1. tit. 6. lib. 8. ordinationum, fol. 189. Quare eodem modo administrator rei Sæcularis delinquens in administratione poterit à Iudice Laico pecuniaria plecti poena.

Decimosecundò probatur, quia redditio administrationis Montis, de quo loquimur, est æconomica, unde cum potestas æconomica Principis sit, poterit Sacrum Consilium in huiusmodi redditione procedere nomine Regiæ Majestatis; sic in simil. Pereyra de manu Regia p. 2. cap. 48. num. 4. inquit, Clericum delinquentem in officio puniri à Principe, si non tanquam Iudice, tanquam Rege, & Domino, cum potestas hæc sit æconomica, pro qua te vide Ambrosin. de immunit. Ecclesie, c. p. 2. n. 6. Molin. de just. & jur. disp. 31. concl. 6. Thomam Delbene de immunit. & jur. Ecclesiast. c. 1. dub. 13. n. 9. tom. 1.

Decimotertiò probatur, decis. Parisiens. relata per Paponium lib. 1. tit. 5. ar. 52. ubi hæc: Rector, seu æconomus hospitalis Presbyter coram Iudice Laico rationes reddere debet, & ita iudicatum fuit arresto Parisiens. adversus Rectorem quendam, seu æconomum Hospitalis, Vxellodunensis, qui remitti se se ad officialem suum postulabat.

Decimoquartò probatur decisione S. C. relata à Thoro in compend. decis. part. 3. sect. 3. verbo remissio, quo loci in puncto refert, Clerico amministratori Montis Maritaggi, petenti se remitti ad Iudicem Ecclesiasticum, fuisse denegatam remissionem, quam pariter negandam Reverendo Præposito, ex his, quæ diximus, non injuria speramus.

Re-

Reliquum est, ut ad alterum caput brevissimè accedamus examinandum.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici de jure communi debent ab officio secularium desistere.
- 2 Clerici propter secularia munera ab altaris obsequio abstrahuntur.
- 3 Exercitia secularia sunt contra perfectionem Ecclesiasticam dignitatis.
- 4 Clericis etiam de jure Regni prohibentur officia secularia exercere.
- 5 Pragmatica nostra loquitur de omnibus officiis, sive jurisdictionalibus, sive non jurisdictionalibus.
- 6 Pragmatica disponit ne Clerici exerceant secularia officia ad hoc ne delinquentes petant se remitti.
- 7 Ratio quæ militat in officiis jurisdictionalibus, est applicanda iis, quæ annexam non habent jurisdictionem, idque ex mente pragmatice.
- 8 Ratio generalis non coarctatur ab unico tantum casu.

CAPUT II.

Quo demonstratur, Gubernatores Montium, qui per Seculares exercentur, si quandoque Clerici reperiantur, debere à tali munere desistere.

AB hoc capite facilè nos expediemus, si ea, quæ in primo diximus, observabimus; ibi namque vidimus, montes, qui absque Episcopi autoritate erecti sunt, non modò fori privilegio non gaudere, nec esse Ecclesiasticos, sed ne pios quidem fore appellandos, in largo modo, undè eorum gubernatores, administratoresque coram seculari Iudice conveniendos, satis probavimus.

Quæ si vera sunt, sequitur evidenter, hujusmodi officium esse secularium, eoque fortius in nostro casu, quo inspicimus, montem erectum gubernari per secularem, qualis est U. J. D. Franciscus Ronza. Undè negari non potest, quin Rever. Præpositus debeat à tali munere desistere, attento tam jure communi, quàm nostri Regni Neapolitani.

1 Et ut à Jure communi incipiamus, res clara est, in cap. 1.2. & tot. tit. ne Clerici, vel Monaci, in l. repetita, §. absurdum, Cod. de Episc. & Cleric. leg. Consulta Divalia, Cod. de testam. Rationes autem cumulat Plutarchus in problemate 108. quem sequitur Petr. Gregor. Tholosan. syntagm. Juris, lib. 47. c. 10. num. 18.

2 Nos verò pro re, de qua agimus, duas proponemus, quarum prima est, nam Clerici propter talia secularia munera ab altaris obsequio, cui dicati sunt, abstraherentur, quod permixtum non est; hæcque ratio traditur in cap. Cyprianus, & cap. hi qui 21. quæst. 3. Et quidem quis negabit, rationem hanc fortius urgere in Rever. Præposito, qui tamquam Sacerdos debet abstinere à tot curis, quot Montis administratio requirit, & nefas est, ut verbis Plutarchi utar, Deo rem divinam facere, & primitias inter civium cruciatus quotidie versari.

Altera ratio est, quia si gubernatores Clerici deliquerint, nequirent à Iudice laico puniri, secundum Gloss. & DD. in capit. Sacerdotibus, ne Clerici, vel Monachi, hancque rationem tradunt Covarruv. pract. quæst. capit. 33. num. 6. Aufser. de potest. secul. in Eccles. reg. 1. fallent. 17. Capibanc. de Baronibus, pragmat. 5. numer. 119. tom. 1. alique, quos citat, & sequitur Mastrill. lib. 1. decis. 49. & de Magistrat. lib. 2. capit. 6. qui nostram hanc, & communem opinionem ampliat numer. 28. in Monacho, inquit, hujusmodi exercitia esse contra suæ professionis perfectionem. Reg. Tapia in constitut. Regni. tit. de Episcopis & Cleric. numer. 3. Julius Cæsar Imbrian. de Indic. Regni. part. 1. num. 34.

De Jure verò Regni nostri res clarior est in constitutione Clerici quoque, ubi hæc: Clerici quoque, quos à Forensibus negotiis ipse ordo Clericalis excludit, ad administrationes Bajulorum, vel ipsorum officia nullatenus admittantur; in capit. & cum nihil, ibi, & cum nihil habeant commune clerici cum publicis actibus, &c. decernimus præponi officio non

debere, seu Jurisdictioni, aut exercitio cuilibet, &c. & tandem in pragmat. 1. de Ecclesiasticis personis. Ubi inter cætera hæc, ordiniamo, che tutte le Città del Regno non possano, nè debbano eleggere, nominare, ò deputare nelle cose concernenti l'amministrazione del publico, persona alcuna della qualità ut supra, vide de Franch. decis. 479. ubi Amend. numer. 13. quas dispositiones omnes variis rerum judicatarum autoritatibus firmat Dominus Hieronymus de Philippis, qui prius Fisci Patronus, deindè Sanctæ Claræ Consiliarius, nunc Regiæ Cameræ Præses dignissimè electus tripliciter irradiatus se perfectissimum culmen attingit nobis ostendit in suo manuscripto pro Juribus universitatis S. Severini, cum Rever. Fratre Francisco Cerino, ubi brevissima, sed docta methodo articulum hunc perstringit.

Nec urgeas, nostram Pragmaticam loqui de officiis Jurisdictionalibus, nam respondemus primò ex ejus verbis apparere, illam loqui etiam de officiis, quæ nullam habent annexam Jurisdictionem, ut patet ex casibus relatis per Vinc. de Franch. in d. decis. 479.

Secundò dicimus, rationem allegatam à Pragmatica 6 eam esse, ne delinquentes in hujusmodi officiis petant se remitti ad Judices Ecclesiasticos. Quare si ratio hæc militat tam in officiis Jurisdictionalibus, quàm in iis, quæ Jurisdictionem annexam non habent, quod in uno dicitur, in altero dicendum; Nam quoties ratio generalis est, non coarctatur ab uno tantum casu. Igitur, ut tandem concludamus, debet Rever. Præpositus à tali munere desistere, reddita prius præteritæ administrationis ratione. Quæ omnia S. R. E. censuræ supponimus.

SUMMARIUM.

- 1 Continentia causa in ratione computorum facienda per laicum, & Ecclesiasticum non considerari potest, præcipue in nostro casu.
- 2 Administratores relictæ à testatore absque enuntiatione divisionis tenentur in solidum.
- 3 Administratores possunt in solidum administrare.
- 4 Correis an, & quando potest in solidum conveniri.
- 5 Dispositio Authentica hoc ita C. de duobus reis, locum habet, cum omnes rei debendi sunt presentes.
- 6 Absens quod dicatur in materia Authentica presente C. de fidejuss.
- 7 Beneficium Authentica presente Cod. de fidejuss. est simile beneficio Auth. hoc ita C. de duobus reis.
- 8 Absens dicitur, qui non est sub jurisdictione judicis, coram quo facta est obligatio.
- 9 Actor nondum contestata lite potest contra quem vult ex in solidum obligatis procedere.
- 10 Indice recusato ab alterutro ex correis potest contra alterum judicari.
- 11 Index nequit falcem immittere in messem alienam.
- 12 Causa redditionis computorum est individua.
- 13 Causæ individue unum requirunt Iudicem.
- 14 Obligati in solidum ex causa administrationis possunt separatim conveniri.
- 15 Causa redditionis computorum dicitur individua, & quare.
- 16 Stipulatio dividua, quæ dicatur?
- 17 Legatum factum sub conditione pluribus, an ab unoquoque poterit pro parte adimpleri conditio, ad consequendum legatum.
- 18 Actio hypothecaria licet in rigori individua, quandoque fit dividua.
- 19 Index Ecclesiasticus, est competens pro executione legatorum piorum.
- 20 Continentia causa non consideratur inter jurisdictionem Ecclesiasticam & laicalem.
- 21 Causæ connexio non operatur, ut coram uno eodemque judice conveniantur plures rei, qui diverso foro subjunguntur.
- 22 Futurus eventus in dubio non præsumitur eventurus.
- 23 Iustus in dubio quilibet æstimatur.
- 24 Sententia mutuo repugnantes circa unum, idemque subiectum sunt evitandæ.

- 25 *Index Ecclesiasticus, an quia dignior seculari, trahat ad se secularem.*
 26 *Ecclesiastica potestas est seculari præstantior.*
 27 *Index Ecclesiasticus qua Index, an sit inferior iudice seculari.*

CAPUT III.

Quo demonstratur, in iudicio redditionis computorum, remisso Clerico ex hypothese ad iudicem Ecclesiasticum, laicum coadministratorem posse coram iudice seculari conveniri.

Explicito utroque capite, superest, ut hoc tertium etiam absolvamus; non quòd victoriam ex antecedentibus desperemus, sed ut ex hypothese discurrendo, videamus, an remissio Reverendo Præposito ad suum, quem putat iudicem, debeat alter coadministrator ad eundem remitti.

- 1 Qua in re putat adversarius, remisso jam Ecclesiastico ad suum iudicem, fore quoque remittendum secularem ad eundem, ne causæ continentia dividatur ex *l. nulli*, *C. de iudiciis*, ubi Gloss. cum concordant. Sed, salva ejus pace, in nostro casu nulla potest considerari causæ continentia; siquidem illa tunc esset consideranda, quando ambo convenirentur; nos autem, etsi Ecclesiasticus esset remittendus, secularem nihilominus tantum convenimus tanquam in solidum obligatum cum illo: nam ii ratione administrationis eis à testatore mandatæ absque ulla divisionis enuntiatione ambo tenentur in solidum ex *l. creditor 60. §. duobus ff. mandati l. 2. C. de divid. tutela*, & *l. 1. C. de transact.* ubi Gloss. & DD. dat rationem Cujac. in *tit. C. de muner. magistr. lib. 1. I.* quia sicuti quilibet eorum habet in solidum administrationem *l. 1. C. si ex plur. tutor.* sic etiam in rationum redditione quilibet in solidum conveniri potest; cum eadem ratio debeat esse in contractu, atque in distractu *l. nil tam naturale ff. de reg. jur.*

- 4 Quæ vero contra nos obijciuntur, duo sunt. Alterum est, quod licet de jure antiquo, quilibet correat in solidum conveniri potuisset; secus tamen est, attento novissimo in *Auth. hoc ita, C. de duobus reis*, quo cavetur, ut si duo rei sint solvendo, & præsentés, teneantur conjunctim, nec sit electio creditorum, quem velit, conveniendi; & ne onus commune unius proprium sit.

- 5 Ad hoc autem responderetur ex singulari doctrina Hyppoliti de Marfil. in *tract. de fidejussor. in rubr. numer. 14.* dispositionem dictæ *Auth.* ita demum vigere, si universi correi debendi fuerint præsentés, atque solvendo; aliud autem esse, si quis ex correis fuerit absens, vel inops, ut verba Text. clarè sonant; atqui in nostra specie Rever. Præpositus absens esse intelligitur juxta tradita ab eodem Hyppol.

- 6 *loc. cit.* in declaranda absentia, quantum ad materiam *Authent. præsentē*, *Cod. de fidejuss.* cujus beneficium simile est beneficio dictæ *Auth. hoc ita*, ut sentit Bart. in eadem *Auth.*

- 7 *hoc ita*, relatus à Ronchegal. de duobus reis, in §. ubi duo, *l. 3. numer. 151. & 179.* absens, inquit Hyppol. is dicitur, qui non est sub jurisdictione iudicis, coram quo facta est obligatio, ex Text. in dict. *Auth. præsentē*, ubi Doctores, id ipsum antea dixerat Alexand. *consil. 100. col. penult. vol. 5.*

- 8 Unde (ut in præmio diximus) cum hæc administratio recepta fuerit à manu iudicis laici, coram quo ratione administrationis contracta fuit obligatio; hinc sequitur, quod Rever. Præpositus in re nostra censeatur absens, quippe qui non est sub jurisdictione iudicis laici, coram quo orta est obligatio; & sic, deficiente requisito *Authent.* poterit secularis administrator in solidum conveniri.

Alterum adversæ partis objectum est, quod in nostro casu nequeunt amplius administratores in solidum conveniri; cum jam ambo conjunctim conventi sint; quare videtur actor juri suo conveniendi alterutrum in solidum renuntiasse; unde si conjunctim conveniendi sunt (ne causæ continentia dividatur) eorum Iudex unus erit, sicque Ecclesiasticus tanquam dignior, ad quem propterea remittendus quoque sit alter coadministrator laicus.

- 9 Ad hoc autem pari facilitate respondemus primò litem non esse contestatam; ideoque posse actorem, contra quem velit, iudicium persequi, ad notata in §. *si minus*, *instit. de act.*

- 10 Secundò, quod quotiescunque unus ex duobus correis iudicem recusavit, poterit contra alterum judicari, &

quantum ad correum recusantem supersederi, non obstante libello, quo ambo conventi sunt, neque causæ continentia; ita in puncto Alexand. *consil. 63. lib. 7. post numer. 7.* ex Text. quem ipse adducit, in *l. non idcirco*, *ff. de judic.* & in *l. de unoquoque*, in *princ.* & ibi notata *ff. de re judic.* Igitur dum Rever. Præpositus iudicem secularem recusavit; poterit actor contra laicum dumtaxat experiri, omisso reo Ecclesiastico, non obstante libello, quo uterque conventus fuit, neque causæ continentia; & re vera, dum Ecclesiasticus reus vult ab hoc iudicio abesse, nulla culpa actoris considerari potest, cum ille rationabiliter utrumque, nempe administratorem Ecclesiasticum, & laicum coram iudice laico conveniri, ut affatim superius probavi. Unde rationabile quoque est, ut volente illo abesse, aliudque ad forum trahi, non inde desistat iudicium, sed coram eo, coram quo coëptum est, continetur *l. ubi acceptum*, *ff. de judic.* Siquidem nulla ratio suadet, ut coëptum iudicium coram seculari contr. secularem trahatur ad Ecclesiasticum ratione petiti remissionis per Ecclesiasticum; dum commode potest contra unum judicari absque discontinuatione iudicii, & diminutione Ecclesiasticæ immunitatis; poterit igitur, optimè contra Ecclesiasticum supersederi, & contra laicum procedi, non obstante libello, qui ex facto rei conventi debet contra secularem accommodari.

Sed demus quidem gratis, ambos administratores esse simul conveniendos, sive ex eo, quòd actor velit adversus utrumque simul experiri, sive quòd uterque velit rationes conjunctæ administrationis conjunctim reddere; non tamen hinc esset secularis ad iudicem Ecclesiasticum remittendus, sed quilibet erit conveniendus coram suo iudice; ne alioquin alteruter Iudex falcem immitteret in messem alienam, ex communi Doctorem opinionem adducta à Covarruv. *pract. quæst. cap. 34.* Gutierrez *pract. quæst. lib. 1. qu. 6.* Anton. Gomez *tit. de delict. numer. 88. vers. Item principaliter quero*, Bobadilla in *polit. lib. 2. cap. 17. numer. 91.* Fragor. de *regim. Reipub. Christ. part. 1. lib. 2. de oblig. moder. Reip. secularis, disp. 4. §. 4. memb. 6.*

Plura tamen communi huic sententiæ obistere videntur. Primò quidem, quia causa redditionis computorum est individua, prout tenuerunt, Gratian. *discept. forens. cap. 641. numer. 8. tom. 4.* Menochius de *arbitr. judic. casu 209. numer. 31.* ex doctrina Baldi in *l. si plures*, *numer. 17. Cod. de condit. infer.* In causis autem individuis unus debet esse Iudex; quare nostro in casu erit Ecclesiasticus, tamquam dignior.

Hæc ratio indiget examine non exiguo. Et profectò nos putamus, causam hanc redditionis computorum esse dividuam, quod satis nobis ostendit, Capycius *decis. 8. numer. 1.* assignans inter causas dividuas illam, quam consideravit Papin. *l. non idcirco 44. in princ. ff. de judic.* ubi, cum alter ex duobus tutoribus conventis iudicium effugisset, potuit contra præsentem procedi, suspensio contra absentem iudicio. Et quidem procedi potest pro parte præsentis tutoris tantum (licet administratio non fuerit divisa) quando actio adversus utrumque instituta sit pro virili, Gloss. *ibi vers. discerni.* Constat autem, & tutores inter administratores recenseri *tit. ff. de administr. tutor.*

Hinc optimè dicit Cravetta *consil. 232. numer. 3.* si plures obligati sint pro eadem causa administrationis, posse eos separatim conveniri, & separativa condemnari, & si unus appeller, cæteris huiusmodi appellationem non prodesse.

Ratio, cur causam redditionis rationum dividuam esse arbitremur, illa sanè est, quia nimirum causa versatur circa administrationem quantitatum, aliamque rerum, quæ suapte natura divisionem in se recipiunt, *l. 1. §. 1. ff. de verb. obligat.* quemadmodum enim stipulatio dividua dicitur, si circa rem dividuam concipiatur; individua autem, si circa rem individuum versetur *d. l. 2. §. 1. & leg. stipulationes non dividuntur 72. allegat. tit.* ita pariter & iudicium dividuum existimari debet, si rem dividuam contineat. Individuum verò si rem individuum: cum rectè à iudicis ad contractus arguatur Ripa in *l. 4. §. si ex conventionem ff. de re judic. ex l. omnem 20. ff. de judic.*

Nec obijciat quisquam ex eo, quod nos ipsi superius attulimus, nempe unumquemque administratorem conveniri posse in solidum ad rationes reddendas, quasi hinc arguat, causam redditionis rationum esse individuum. Quippe rectè quis hunc in modum argumentabitur: sunt plures ad rem individuum obligati; ergo unusquisque conveniri poterit in solidum Pomp. *l. via de servitutibus*, Paulus *l. ultima de*

ma de servitute legata, Ulpian. l. 11. §. si in opere de legatis 3. At non utique rectè quis arguet è contrario tali pacto; plures obligati tenentur in solidum, ergo res in obligationem deducta est individua. Quandoquidem apertissime constat obligationem dandi quantitatem esse omni respectu dividuam *diēt. l. 2. §. 1. ibique universi, & in l. 4. §. cato, ff. de verborum obligat.* attamen complures correi quantitatis debita, (quorum instar sunt administratores, ut superius ostendi) in solidum adstringuntur, nedum collectivè, verum & distributivè, ita ut singuli in solidum conveniri queant Jabol. l. 2. Ulpian. l. 3. §. ubi duo Papin. l. reos 11. §. cum tabulis de duobus rais.

Fateor quidem, quod Gratianus *discept. forens. cap. 641. numer. 8. tom. 4.* & Menochius *de arb. jud. casu 209. numer. 31.* muniti auctoritate Bald. *in l. si plures. numer. 17. Cod. de condit. insertis*, affirmant causam redditionis rationum individuum esse. Sed & illud quoque subijcio, nempe duo jura ad hoc probandum à Bald. allegari. Alterum est Scævole *l. creditor 60. §. 1. mandati*, ubi nil prorsus de hac re agitur: Alterum est Pomp. *l. qui sub conditione 110. de conditionibus, & demonstrat.* statuentis, ut conditio rationum reddendarum, sub qua libertas fuerit servo data, plenè impleri debeat; idèdque si duobus contutoribus centum legata fuerint sub conditione, si rationes reddiderint, atque alteruter plenè reddiderit: is dumtaxat legatum consequetur: non etiam alter, qui conditionem implere detraxerit. Ad hoc Baldus affert Ulpian. *leg. si ita 13. de manumissis test.*

Sed (pace tanti viri, quem nostrates ajunt omnia scivisse, & nihil ignorasse) neque Pomp. *diēt. l. qui sub conditione*, neque Ulpianus *diēt. leg. si ita*, id probant. Non certè Pomp. quippe qui de unico tantummodo eodemque servo loquitur, cui libertas data fuerat sub conditione, si rationes reddiderit. Constat autem, conditionem tamen si undequaque dividuam (utpote in quantitate danda consistentem,) si uni eidemque legatario adiciatur, totaliter implendam esse; nec posse in partes scindi Jul. l. qui duobus 23. Jabol. *l. qui fundus 55. de condit. & demonstrat.* Id verò non pendet ex eo, quòd conditio dandi quantitatem individua sit, contra Paulum *diēt. l. 2. §. 1. de verborum obligat.* sed aliunde progreditur, nempe, quod alioquin si legatarius posset conditioni hujusmodi pro parte parere, utique pro parte legatum agnoscere posset, & pro parte respuere: quod sanè absurdum foret Paul. *l. 4. de legatis 2.* Atque hanc adamussim rationem præstant Jul. & Jabol. *locis citatis*, cur conditio dandæ quantitatis uni eidemque legatario adscripta (licet suapte natura dividua) nequeat pro parte expleri. Cæterum, si quantitatis dandæ conditio non uni, sed duobus imponatur legatariis; profectò divisa in singulas personas esse videtur; ut proinde alterutri legatario pro parte implenti, pars legati debeatur: quanquam pars altera deficiens cum sua conditione legatario agnoscenti accrescat, idem Jabol. *l. si quis legata 53. §. ultimo, & d. l. cui fundus 55. de condit. & demonstrat.* idemque est, cum unus legatarius vice fungitur duarum personarum, ut est communis duorum servus, Jul. l. 1. §. communis de stip. servorum. Quandoquidem si communi duorum servo legatum sit sub conditione dandi, potest conditioni pro parte parere, ut pars legati acquiratur Paulus *l. qui heredi 44. §. si duorum*, ubi Gloss. *versiculo contra, eodem tit. de conditionibus, & demonstrat.* Immo verò hæc dandi conditio vel uni, eidemque legatario adjecta, interdum scinditur; veluti cum solum pro parte impleri potest: tunc enim legatarius & pro parte legatum adipiscetur, idem Paulus *l. Plautius 43. vers. Item scinditur, & Scævola l. tales 111. eod. tit. de condit. & demonstrat.*

Minus rectè igitur Baldus ex Pompon. *diēt. leg. qui sub conditione arguit*, redditionem rationum individuum esse ex eo, quod qui sub conditione rationum reddendarum liber esse iussus est, integram debeat conditionem implere, ut libertate donetur. Minus, inquam, rectè Baldus arguit, cum inibi Juriscons. agat de conditione, uni tantum legatario adscripta, quæ sive dividua, sive individua sit, semper, & indistinctè solida implenda est, ne alioquin absurdum illud contingat, ut legatarius pro parte impl. pro parte possit legatum agnoscere.

Quod autem attinet ad Ulpian. *diēt. l. si ita 13. de manum. testam.* quem Baldus itidem producit, ad probandum, quod rationum redditio sit individua, nil pariter urget: nam Juriscons. loquitur ibi de conditione Insulæ ædifican-

dæ, vel statuar ponendæ. Hujusmodi autem conditiones longè distant à conditione rationum reddendarum, quippeque, cum circa administrationem pecuniarum, aliarumve divisibilium rerum versetur, proculdubio dividua & ipsa est, ut superius diximus ex Paulo *l. 2. §. 1. de verb. obligat.* Aliud est in conditione Insulæ construendæ, sive statuar erigendæ, hæc enim circa rem suapte natura individuum vertitur Ulpian. *l. stipulationes non dividuntur 72. alleg. tit.* Idèdque individua est, proindèque ab omnibus impleri debet, Pomp. *d. l. tales.*

Sed esto millies causa redditionis rationum individua: adhuc non foret laicus conventus simul cum clerico administratore, remittendus ad Judicem Ecclesiasticum. Quippe non foret res individua secundum naturam, ut paret (versaretur enim circa administrationes pecuniarum, aliarumve rerum, quæ suapte natura divisionem recipiunt,) sed individua dumtaxat foret secundum jus, quæ in specie absolutum est, (præsertim in Regno) laicum reum non esse simul cum reo clerico ad Ecclesiasticum forum remittendum. Quapropter si actio hypothecaria (quæ prædiis, aliisve rebus dividuis plerumque inhaeret, idèdque naturaliter & ipsa dividua est; licet juxta jotis censuram, individua habeatur *l. 1. & 2. Cod. si unus ex plur. heredibus l. 1. Cod. de lit. pignor. Pompon. l. 8. §. si unus de pignorat. act.*) adversus duos, rem indivisam communiter possidentes, quorum alter sit laicus, alter clericus, in foro laico proponatur: solus clericus possessor ad forum Ecclesiasticum remittitur: neque illuc laicus reus trahetur, nil refragante illa juris individuitate, quæ actioni hypothecariæ inest; neque ulla causæ continentia, sive connexionione obistente, atque ita pluries in S. C. diffinitum testatur, Capycius *Lat. consult. 55.* eoque prius Capycius *decis. 173.* ibique Petrar addens, consonat Gramm. *decis. 21. de Franch. dec. 426.* Andreol. *controv. 206. part. 3.* Reg. Conf. D. Joann. Baptista Hodierna ad *Surdus decis. 110. numer. 11.* Carleval. *de Indic. lib. 1. tit. 2. disput. 2. numer. 19.* Thor. *in compend. decis. part. 3. sect. 3. vers. remissio causæ petita per clericum, fol. 64.* qui, & ita in causa individua pronunciatum testatur, & *tomo 1. vers. clericus litigans simul cum laicis.* Idemque alibi quoque servari fatentur, Clar. *sentent. crim. §. fin. quest. 36. intra numer. 46.* & Alexan. Ambros. tamen si Judex Ecclesiasticus in tract. de immunit. & libert. Ecclesiast. cap. 20. numer. 10. ex Igneo *l. 1. §. si quis in villa, numer. 17. ff. ad Syllan.*

Neque contrarium est, quod Pontifex statuit in capit. Joannes de testamentis, nempe Clericum, atque laicum, executores testamenti relictos esse ambos coram Judice Ecclesiastico conveniendos, ut defuncti voluntatem adimplerant. Non, inquam, contrarium est, cum textus ille loquatur de legatis piis, per utrumque executorem præstandis: Quia in causa proculdubio Ecclesiasticus Judex competens est *cap. tuanobis 17. ubi gloss. vers. piis eodem tit. de test. l. nulli 28. C. de Episcopis, & Clericis.*

Minus obstat Pap. *l. ultima. de quibus rebus ad eundem Judicem eatur*, & Gord. *l. 5. Cod. arbitrium tutele*, alique illic ab Accursio congesti gloss. ultima, statuentes, administratores omnes coram uno, eodemque Judice conveniendos esse. Quandoquidem ex eodem Accursio inibi, ea ratione id sancitur, ne scilicet continentia causæ dividatur. Atqui ubi versamur in conspectu Jurisdictionis laicæ, & Ecclesiasticæ, indubitatum in Regno est, nullam continentia causæ rationem haberi; Ob idque reum laicum coram laico, reum verò Ecclesiasticum coram Ecclesiast. Judice conveniri: quanquam connexio causæ intercedat, ut ex Foll. testatur Capyc. *Latro d. consult. 55. num. 20.*

Quin id ipsum obtinet quoque Jure communi, quo receptum est, ut causæ connexio non operetur, ut coram uno, eodemque judice conveniantur plures rei, qui foro diverso subijciuntur; ne alioquin jurisdictionem invicem perturbentur *capit. ultimo ubi Gloss. verbo super proprietate de Iudiciis, Cancr. variarum, capit. 10. de content. jurisdictionis, numer. 100. & capit. 16. de litis contestat. numer. 135.* Dominus Hodierna loco citato, num. 14. Cafarus in speculo peregrinarum questionum, lib. 1. quest. 26. numer. 15. Iisque omnibus prius Bartolus in *l. in commodato 13. §. duobus, ff. commodati, Jas. in l. nulli, Cod. de Iudiciis, numer. 6.* Joannes de Imola *conf. 139. numer. 7. & consequenti, num. 2. 4. & 5. & conf. subsequenti, numer. 1.* Sed præ cæteris huc confert Carleval. *lib. 1. tit. 2. disput. 2. numer. 13. & 19.* qui exemplificans species, ubi continentia causæ ratio non sit habenda, hæc ait: *Potest autem proponi commodissimum exemplum in Indicio*

cio factio adversus plures reos ob delictum commissum, in quo sint complices, unus laicus, alter clericus: Vel in negotio tangente Clericum, & laicum; Nam Iudicium dividendum est, tametsi sit ejusdem continentia, & quæ ex parte tangit laicum, tractandum coram seculari, quæ ex parte Clericum, coram Eccles. Ibidemque innumeros citat DD. consentientes.

Præterea aliud afferri posset argumentum, cur in nostra specie laicus administrator coram Judice laico; administrator vero Eccl. coram Eccl. non sint conveniendi: sed ambo trahi debeant ad unum, eundemque Judicem, ideòque ad Eccl. utpote ad digniorem. Argumentum ex eo deducitur, quod si laicus administrator coram Judice laico, Eccl. coram Ecclesiastico convenirentur; illud contingere posset absurdum, ut scilicet laicus reus absolveretur; Eccl. autem damnaretur: vel è contrario.

Respondemus primò absurdam hanc sequelam non esse in dubio præsumendam; tum quia futurus eventus in dubio non præsumitur eventurus *l. sufficit 56. ff. de conditione indebiti*, tum etiam, quia uterque Judex nempe laicus, & Eccl. vir bonus in ambiguo præsumitur *l. continuus 37. §. cum ita, ff. de verborum obligationibus*, cum cæteris consociis; ob idque præsumendum est, sententias invicem conformes, juribusque consonantes, ab utroque judice prolaturum iri; eòque fortius, quòd nedum judicēs, (qui speciatim viri boni passim in jure nuncupantur) verum, & reliqui homines universi in ambiguis iusti existimentur *l. merito, ff. pro socio*.

Respondemus secundò hujusmodi absurdum ita demum vigere, si unus idemque reus à iudicibus diversis, & condemnandus, & absolvendus foret: tunc sanè sententiæ, veluti mutuò repugnantes, circa unum idemque subiectum erunt evitandæ juxta *l. ubi repugnantia 14. de regulis juris*; Secus est, ubi sententiæ invicem diversæ, diversas quoque respiciunt personas, Cravetta *conf. 232. num. 3.* Fachineus *contro. lib. 9. capit. 31.* cujus verba, tamquam huc apprimè pertinentia, libuit afferre: Absurdum verò, inquit Fachin. nullum est diversas proferri sententias, cum de causa agatur diversarum personarum, ut patet *ex cap. interrogatum 2. quæst. 5. ex l. si quis uxori in principio, ff. de furtis, ex l. probius, ff. de incendio*.

Neque nos quicquam turbat vulgaris illa nostratum Maxima, quod scilicet minùs dignus trahatur à digniori, ideòque Judex tantum Eccl. veluti laico longè dignior, procedere debeat in causa administrationis, per Eccl. personam, atque sæcularem jam gestæ. Quandoquidem consequentia illa, inquit Fachin. idem loco cit. bona non est Dignior est Judex Eccl. Ergo tantum ipse cognoscere debet. Bona esset collectio, si unus tantum Judex hac in re constituendus esset, vel Eccl. vel sæcularis, tunc potius Eccl. tanquam dignior, eligendus foret: sed non versamur in his terminis: Nihil enim prohibet, quominus uterque Judex cognoscat, Eccl. quantum ad personam clerici, sæcularis quantum ad personam laici.

Non utique inficior, sed constanter assevero, Ecclesiasticam potestatem nimis esse sæculari præstantiorem, ex traditis ad Can. duo sunt 10. & can. sequenti dist. 96. alibique frequenter; Quod, & assatim prosequuntur Philippus Mainardus de privilegiis Eccl. art. 6. numer. 1. Cypri. Beneti in opusculo de auctoritate Romana Eccl. & Alex. de S. Lepidio de Eccl. potest. part. 2. cap. 4. & 6. non, inquam, id inficior. Verum & illud subijcio, nempe à Domino ipso, à quo & sacerdotum, & Imperium promanavit, ut in principio Authenticorum quomodo oporteat, Gloss. ad Nicolaum Pont. can. cum ad verum 6. vers. discrevit dist. eadem 96. discretas invicem fuisse jurisdictionem Eccl. atque sæcularem; adeò ut neutri liceat proprios limites transcendere, nec altera alterius munera explere queat dist. can. cum ad verum: Quod, & statuerat Text. Can. quoniam 9. dist. 10. idque ipsum admonuit Gelasius Papa d. Can. duo sunt eadem dist. 96. inquiens, duo sunt quippe Imper. August. quibus principaliter hic Mundus regitur: auctoritas Sacra Pontificum, & Regalis potestas, concinit, Leo Pontifex Can. nos si incompetenter, §. item cum David. 2. quæst. 7. Iudovico Augusto hunc in modum rescribens: Dux sunt persone, quibus Mundus iste regitur: Regalis videlicet, & Sacerdotalis. Sicut Reges præsumunt in causis sæculi, ita Sacerdotes in causis Dei, Præ omnibus id probat Christus Dominus Matthæi 22. Marci 12. & Lucæ 20. inquiens: reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Qua de re Cacheranus

decis. 160. numer. 5. & sequenti, Hinc Abbas ad cap. 1. numer. 11. verb. sed postea, de officio Iudicis ordinarii, hæc verba refert ab Innocentio prolata: judex sæcularis non est inferior, sed par judici Eccl. quod, & tradit Redin. de Majestate Principis, verbo non armis solum decoratum, part. 2. num. 146. & 168. Id verò intelligi oportet proportionabiliter, atque respectivè, ut scilicet quemadmodum Ecclesiastica Jurisdictio sese habet erga subditos Eccl. ita, & sæcularis erga subditos sæculares: ob idque altera non subordinetur alteri. Quapropter appellatio interposita à judice sæculari ad ipsum Pontificem in iis, quæ ad temporalem jurisdictionem Pontificiam non pertinent, minimè consistit, vel eodem Pontifice sic statuente capit. si duobus 7. §. denique de appellationibus, ibique Glossa verbo credimus, hæc verba pronunciat, & ita patet, quod Jurisdictio temporalis non pertinet ad Ecclesiam, nec de ea debet se intromittere in præjudicium Iudicis sæcularis, idque confirmatur ex cap. novit, 13. de Iudiciis, ubi Innocentius III. hæc verba edit: Non putet aliquis, quod Iurisdictionem Illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus, cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire, quod, & inibi notat Decius numer. 12. idemque habetur capit. 5. & 7. qui filii sint legitimi, & cap. 2. de privilegiis.

Maneat igitur, in re nostra, administratorem laicum esse coram laico judice conveniendum, Ecclesiasticum vero coram Eccl. neque priorem jurisdictionem esse à posteriore turbandam, ne alioquin inter utramque instituaturs actio finium regendorum.

Sed autem quandò fines regendos memoravi, meos quoque me ipsum regere fines, reminiscar oportet, ne scilicet prolixiori sermone, atque longiori tædio purgatissimas offendam aures judicantium. A quibus, utpote Divino, Cæsareoque Jure præditiis, firmiter spero, pronuntiatum iri, ut quod est Dei, detur quidem Deo: sed quod est Cæsaris, non auferatur Cæsari.

DISCEPTATIO CCCXCVIII.

S U M M A R I U M.

- 1 Textus in *l. si quis decurio la 2. C. de decurion. lib. 10. explicatur.*
- 2 Infans in utero an profit patri ad immunitatem consequendam.
- 3 Filius Monachus prodest patri ad immunitatem.
- 4 Filius naturalis legitimatus, tamen patri prodest ad immunitatem, & nepotes, in capita non in stirpes.
- 5 Matri datur immunitas cum filiis vivens post mortem patris.
- 6 Cujacii emendatio d. *l. si quis decurio, rejicitur, & communis opinio commendatur.*
- 7 Immunitas à quibus oneribus excuset.

A R G U M E N T U M.

Textus in leg. si quis decurio, Cod. de decurionibus, lib. 10. ampliatur, & explicatur, tam respectu filiorum, & nepotum, quàm respectu onerum ordinariorum, & extraordinariorum, & qualiter nepotes considerentur, an in stirpes, an in capita, & an procedat in impositionibus ratione belli, ubi Regens Constantius, Sanfelicius, Andriolus, Ganaverra cum Præsede de Franchis, Thesauro, & aliis explicantur.

DE PATRIBUS ONUSTIS,

A D

Intellectum Textus in leg. si quis decurio la 2. Cod. de decurionibus, lib. 10.

1. **V**erissima est conclusio, patrem habentem duodecim liberos gaudere immunitate ex *l. si quis decurio la 2. Cod. de decurionibus, lib. 10.* quem Textum putat Glossa in *l. 1. in verbo ab oneribus, Cod. de his, qui numero liberorum se excusant, lib. 10.* solum procedere in decurionibus, in aliis vero qui non sunt decuriones requiri sexdecim filios, quam Glossam sequitur in *dist. 1. si quis decurio*, ubi etiam Rebuffus, Albericus in *l. 2. §. sextum decimum, ff. de vocatione numerum*, Alexand. *conf. 123. num. 4. lib. 5.* Ferdinandum Pax de *excusationibus parentum, num. 15.* Franciscus Amaja, Perez, & Brendekmam in *d. l. si quis decurio cum Regente Constantio*, ibi Facchineus *lib. 3. contr. cap. 49.* tamen verior est opinio, quod tam in decurionibus, quam non decurionibus ad immunitatem consequendam sufficiat numerus duodecim filiorum, Glossa in *l. semper, §. demonstratur*, ubi etiam Bartolus, *ff. de iure immunitatis*, Aretinus in *§. 1. num. 20. institut. de excusat. Tutor.* Joannes de Platea in *d. l. si quis decurio*, Surdus *conf. 146. numer. 16.* Menochius *conf. 486. numer. 1.* Burfatus *conf. 161.* Thesaur. *decis. 267. numer. 4.* Trentacinquius *vari. lib. 1. tit. de iure immunitatis, numer. 2.*
2. Non tamen sufficit, *litteram* relinquere ultra undecim filios, uxorem pregnantem, ex qua post patris obitum natus sit filius; nam infans in utero existens non videtur patri prodesse ex illa vulgata juris regula, quod in utero existens, non habetur pro nato in illis, quæ respiciunt commodum alienum, *l. qui in utero*, ubi Fulgosius *numer. 50. ff. de statu hominum*, Aretinus in *§. cum autem numer. 3. institut. de tutelis*, ubi etiam Joannes de Platea *num. 10.* & in materia nostra non prodesse infantem in utero ad obtinendam immunitatem, dicit Textus in *l. 1. §. 1. ff. de excusat. tutor.* ibi: (Qui autem in ventre est, & si in multis partibus juris comparatur jam natis, tamen neque in presenti quaestione, neque in civilibus muneribus prodest patri) per quem textum cum similibus omnes concludunt, quod pro acquirenda immunitate, est necesse, quod omnes filii sint nati, nec sufficit, quod sit in utero conceptus, Glossa in *§. 1. in verbo defuncti*, ubi Aretinus, & alii de *excusat. tutor.* Azo in *summa Codicis de his, qui num. liber. se excusant, lib. 10.* Thesaurus *decis. 267. num. 8.* Trentacinquius *d. lib. 1. de iure immunitatis, resolut. 1.* Regens Constantius in *d. leg. si quis, numer. 16.* D. Hodierna ad Surdum *decis. 123. numer. 8.* Cavagnolus ad decreta Montis Ferrati *decreto 72. quest. 12. num. 19.* Garonius ad Constitutiones Mediolanenses, *tit. 13. de iure immunit. lib. 4.*
3. Conclusio tamen supra posita procedit etiam si aliquis ex duodecim filiis sit in Religione, quia prodest Patri ad immunitatem acquirendam, & retinendam, ut post Aretinum, & Joannem de Platea, ubi supra tenent Regens de Ponte *conf. 6. num. 21.* Raudensis de *Analogis, capit. 22. numer. 148.* Rolandus *conf. 52. numer. 6. lib. 2.* & alii, quos sequitur Regens Constantius ubi supra, Ganaverr. *decis. 40. numer. 46.* de Luca ad Francum *decis. 259. in fine*, & etiam procedit si aliqua filia nupserit, Thesaur. *d. decis. 267. num. 50.* & etiam si duodecim filius sit natus in octavo mense, Constantius ubi supra, Thorus in *tom. 1. Compendii in verbo Pater*, quicquid contrarium putet Guttierrez *pract. quest. lib. 2. qu. 100. num. 7.*
4. Procedit etiam conclusio supra posita, si aliquis filius sit naturalis legitimatus tamen, Thesaurus *d. decis. 267. numer. 7.* Constantius ubi supra, & locum habet etiam in nepotibus, qui profunt ad immunitatem obtinendam, quod si plures nepotes sint, est quaestio, an enumerentur pro una persona, & sic in stirpes considerentur, an vero in capita pro pluribus personis, putant aliqui numerari pro una persona, si illi nepotes patre careant, ita Thesaurus *decis. 267. num. 6.* Praeses de Franchis *decis. 259. num. 14.* Regens Constantius in *d. l. si quis decurio*, Andriolus *part. 4. contr. vers. 203. numer. 8.* sed reprobat talis opinio; nam verius est, quod si avus habeat unum filium, & undecim nepotes ex filio, eosque sub alimentis tenet, immunitatem consequitur, ut fuisse decurionem refert Thorus *part. 3. in verbo immunitas*, Regens Moles de *jure dohanæ, quest. 13. col. 11.*

sequitur Regens Sanfelicius *decis. 391. num. 25. & seq. & plura refert Dominus Pratus ad Paschalem part. 4. de patria potest. cap. 4. vers. sed in contrarium*, ubi refert DD. tencentes contra Francum, & ait, quod singuli nepotes ad augendum numerum connumerari debent, sive filius sit mortuus, sive vivat, & legatur Marotta *discept. forens. discept. 21.* Regens de Marinis ad Reverterium *decis. 261.* ubi refert judicatum, & *observat. 65. numer. 20.* & sic non est vera opinio contraria, de qua post Trentacinquius, Gasparem Thesaurum, Borrellum, & alios, quæ dicit, quod Patre mortuo cessat immunitas, & ad hæredes non transeat, ut bene Surdus *decis. 123.* & Menoch. *conf. 486.* & extenditur immunitas ad Matrem, Francus *decis. 259.* Riccius *collect. 1724.* Regens Sanfelicius ubi supra *numer. 23.* ergo immunitas prodest Avo non solum habenti undecim filios, & nepotem, sed etiam undecim nepotes, & filium, sed etiam plures filios, & nepotes ex filio prædefuncto, vel vivo, quicquid dicit Francus ubi supra, quia militat ratio educationis faciendæ per Avum, ut bene fuisse decurionem refert Thorus *part. 3. in verbo immunitas*, & plures refert Sanfelicius *d. decis. 391. num. 14.* ac judicatum refert Ganaverr. *decis. 41. per totam*, præsertim *numer. 43.* & si filius aliquis moriatur vivente Patre ex illis duodecim, immunitas ejusdem Patris non expirat, sed adhuc durat, Anna *singul. 241.* Marita de *success. legali, part. 3. quest. 1. art. 4. numer. 15.* Paschalis *part. 4. cap. 4. numer. 18.* quomodo tamen sit immunitas petita à Patre ante mortem filii, nam privilegium competit à die petitionis, Glossa in *leg. finali, Cod. de his, qui numer. liber.*

Quod si Patre mortuo filii maneant in communione cum Matre viventes, immunitate gaudent, Didacus de Mari ad Grammaticum *decis. 28. numer. 30.* Paschalis *part. 4. de patria potest. capit. 4. numer. 21.* & matri etiam conceditur immunitas patri concessa ob numerum duodecim filiorum, Francus *d. decis. 259.* Riccius *collect. 1707.* Sanfelicius *decis. 391.* Ganaverrus *d. decis. 41.* Andriolus *d. tom. 4. contr. 283. in fine.*

Ex quibus inferitur in toto orbe in viridi observanda esse dispositio *d. l. si quis decurio*, ut ob numerum duodecim filiorum immunitas concedatur, & etiam in Regno Neapolitano (de civitate vero est quaestio, post novas gabelas sedatis revolutionibus, de qua re infra) & licet aliqui dixerint, ut dicebantur, numerum 12. liberorum non excusare, sed debere esse sexdecim filios, & litteram Textus in *d. l. si quis decurio*, emendandam esse, & in locum 12. ponendum esse sexdecim, & textum prædictum procedere solum in decurione, dixit Cujacius in *§. 1. de excusat. tutor.* tamen opinio communis est contraria, ut bene Reg. Sanfelicius *d. decis. 391. numer. 6.* rejectis pluribus distinctionibus, & antea dixerat Regens Constantius ubi extendit ad omnia munera, sive ordinaria, sive extraordinaria, ut sequitur Ganaverr. *d. decis. 41. per totam*, præsertim à *numer. 15.* & hoc jure utitur Regia Camera summaria, testatur idem Ganaverra *numer. 29. & 43.* qui tanquam inutili, & illegitimam probat rejiciendam esse Cujacii emendationem.

Inferitur secundò, non bene dixisse eos, qui putant immunitatem non excludere ab oneribus ordinariis, quia veritas est, ab omnibus excusare, Paschalis *dict. part. 4. capit. 4. numer. 26.* & etiam à muneribus patrimonialibus, & mixtis excusat Paschalis *locò citato*, quicquid contrarium dicat Facchineus *lib. 3. capit. 49.* & non solum excusat pro bonis prius acquisitis, sed etiam pro bonis postea acquisitis, & in futurum acquirendis, Riccius ad Francum *d. decis. 259.* Andriolus *cap. 283. numer. 12.* qui ait hoc procedere, etiam si bona reperiantur descripta in Catastro communitalis, & licet Sanfelicius ubi supra, *numer. 11.* & de Luca in addit. ad Francum *d. decis. 159. in fine*, dicant immunitatem non prodesse quoad onera imposita ratione belli, tamen puto extendi etiam ad expensas belli, reparationem murorum, & aliarum publicarum utilitatum, ex Thesauro ad Patrem *decis. 267. lit. H. & lib. 1. quest. forens. quest. 93. numer. 20.* & post alios ita docet Andriolus *dicto capit. 283. numer. 13.* & licet putet *numer. 14.* non eximere ab oneribus jam impositis, tamen est sibi parum constans, quia etiam ab oneribus jam impositis eximit, ut practicatur, non tamen eximit ab oneribus merè realibus, ut sunt onera pro rebus, puta laudemia, Canones emphyteutici, & decimæ, & similia, ut post alios Tondutus *resolut. civilium, capit. 26. per totum, &c.*

Quia verò quod de jure est in presenti probatum, & in Regno

Regno Neapolitano non dubitans, tenet maximam difficultatem in hac nostra Neapolitana Civitate, propterea subveniens de eadem re solemne responsum eruditissimi Dom. mei Dominici Petronii, olim Advocati primarii, postmodum Regis Consiliarii, & nunc fisci Advocati meritisimi, placuit adducere.

SUMMARIUM.

- 1 Patres onusti gaudent de jure privilegiis gabellarum.
- 2 Patres onusti non gaudent Neapoli post annum 1649.
- 3 Gabellæ fuerunt sublata, & abolita per revolutiones Neapolitanas.
- 4 Populum rogavit Principem pro repositione gabellarum.
- 5 Gabellæ novæ, novam formam constituunt.
- 6 Principis privilegia qualiter sint irrevocabilia.
- 7 Observantia qualiter privilegia, & leges interpretetur.
- 8 Observantia qualiter vocetur consuetudo.
- 9 Observantia, & consuetudo per plures annos observata quid operetur.
- 10 Privilegium Patris onusti, qualiter derogetur pacto Civium.
- 11 Privilegium in corpore juris, an derogetur, & quando.
- 12 Principem voluisse derogare privilegio, qualiter probetur.
- 13 Derogatio per vim legis universalis an derogetur, & quando.
- 14 Principis derogatio privilegii quando censeatur facta.
- 15 Pragmatica 22. de vectigalibus, explicatur.
- 16 Pragmatica 22. de vectigalibus, tollit omnem immunitatem.
- 17 Verba (non obstante aliqua lege) an requirantur in derogatione legis.
- 18 Privilegium quando est necesse, ut expresse derogetur.
- 19 Covarr. decis. 41. adducitur, & explicatur.
- 20 Gabellæ quando, & qualiter fuerunt data consignatariis.
- 21 Gabellæ cur assignata consignatariis.
- 22 Gabellarum exemptio non juvat in casu necessitatis, & quando.
- 23 Rescripta adducuntur à potentissimo Rege nostro ad hanc materiam.
- 24 Collateralis Consilii præcepta, & ordinationes adducuntur.

ARGUMENTUM.

Pragmatic. 22. sub tit. de vectigalibus, explicatur. Impositio novarum gabellarum facta ad Populi petitionem in Civitate Neapolitana post sedata revolutiones in anno 1649. cum expressa exclusione cujuscumque immunitatis, an comprehendat illam, quæ jure Civili debetur Patribus onustis: Gabellarum assignatio facta consignatariis quid operetur, & immunitas concessa an prosit in tempore alterius necessitatis.

J U R A

P R O

Consignatariis Gabellæ farinæ,

C V M

Patribus onustis 12. filiorum.

Mag. Albanus Actuar.

DE EADEM RE.

Præterea nuper Patres, qui vocantur onusti habentes duodecim filios virtute Privilegii, quo potiuntur in corpore juris clausi, ex leg. si quis decurio, la 2. Cod. de decur. lib. 10. & in l. semper, §. demonstratur, ff. de jur. immunit. & in l. 2. §. 1. ff. de excusat. tutor seipsum non teneri ad solutionem Gabellæ granorum 35. quo quolibet modio farinæ, sive tritici, ordinatæ in anno 1649. in hac fidelissima Civitate Neapolis.

Nos in contrarium dicimus, veram fuisse regulam pro dictis Privilegiatis, at verissimas nunc esse limitationes pro consignatariis dictæ Gabellæ, ut & Patres onusti continuare debeant solutionem cum cæteris civibus, prout eandem solverunt Gabellam spatio annorum quatuordecim; eam ratione, quia sic expresse fuit ordinatum, & dispositum in dicto anno 1649. quando Gabellæ prædictæ fuit de novo imposita.

Et ut jure vincatur assumptum, præmittatur ex facto sublata, & abolita fuisse omnes Gabellas Grassiæ in hac fidelissima Civitate sub die 11. Aprilis anni 1648. & in specie dictam farinæ, ut in pragmat. 5. de abolit. & in favorem fidelissimi Populi Neapolitani promissum sub verbo Domini nostri Regis, & ab ipsa Catholica Majestate confirmatum eandem Gabellas unquam de cætero imposituras. Inde certum remanet non sine ejusdem Populi consensu, jus illud ei quæsitum ex lege tam generali, & propter causam ita necessariam, & favorabilem, ut erat status totius Regni, & bonum quietis, & pax ad verba pragmat. 22. tit. de vectigal. ullo modo abrogatum aliquo licuisset, & si ne ejus facto, cujus gratia erat abolitio ordinata, præjudicari eidem non poterat, ut Gabriel. commun. opin. in tit. de jur. quæst. non toll. & in reg. id quod nostrum cum aliis communibus.

Fuit deinde cognitum convenire, ut Gabellæ in partem de novo ordinarentur, & quia pro absoluto habitum, & quancunque convenientiam non operari, ut absque eorundem civium conclusionem, jus eorum læderetur. Ideo sic factum est, ut ipso cœtu supplicante Princeps mandaret Gabellas pro medietate exigi in futurum. Si ergo aliter fieri non poterat repositio adversus legem abolitionis, nisi accedente voluntate civium, pro quibus abolitio erat ordinata. Igitur actus repositionis dependentiam habuit ab ipso consensu explicato in supplicatione prædicta, & consensus ille fuit de substantia, & pro formalitate actus, ad not. per Baldum in l. ultim. §. necessitate, ff. de bonis, quæ lib. numer. 16. Menochius de præsumpt. lib. 6. cap. 34. a num. 12. Inde non casu, & oscitanter ante pragmat. 22. in qua actum est de repositione, & in solum datione Gabellarum, posita fuit per extensum supplicatio populi, & numerata, atque compilata illa conclusio inter pragmaticas. Quasi indubitatum relinquendo, hanc legem ab illa dependentiam habere, vel saltem concurrere omnia ad eam integrandam. Quod & Princeps declaravit in præmissis dict. pragmat. 22. ubi loquens de Gabellis ablatis, & non abolitis in solum dandis, protestatur id agi: In conformità di quello che la Piazza di questo fidelissimo Popolo supplico, e concludo li mesi passati per beneficio universale di tutti l'interessati, al che noi siamo condiscesi in nome di Sua Maestà, &c. & idem colligitur ex omni actu deinde sequuto, ut in pragmat. subseq. 23. in princ. ibi: Havendo la Plaza del fidelissimo Pueblo desta Ciudad en la Conclusion, que hizo los meses passados para la reposicion de la metad de las Gavelas imposiciones, y derechos, que antes de las revolutiones se cobravan, &c. & deinde reassumpto tenore conclusionis, & supplicationis prædictæ subjungitur, segun, y como mas largamente se contiene en la dicha conclusion, y en el memorial impreso de la dicha fidelissima Plaza. Immo quod super supplicatione, & conclusione prædicta interpositum fuerit decretum assensus per Collaterale Consilium, ut in conclusione d. pragmat. 21. in fine, fuerat petatum, colligitur in d. pragmat. 22. in vers. 9. Instructionum pro delegatis erga finem, ibi, osservando nel resto il contenuto nell'assenso dato da noi 22. Giugno prossimo passato, quod si confirmavit Princeps supplicata, & conclusa per populum, certè conclusio à confirmatione legis nomen, & vim accepisse, non absolum est dicere, ut inter pragmaticas non infulse, immo nimis consideratè sit posita, ut est d. pragmat. 21. de vectigal.

5 Hæc si vera sunt, sequitur nos legem habere novam ab anno 1649. in antea, per quam in his novis Gabellis, nova forma reordinatis, ulla valeat prætentio immunitatis, ut enixè, & prægnantibus clausulis legitur in dict. pragmat. 21. vers. 11. ibi: *E così anche se supplica V. E. che se levato tutte le persone di qualsivoglia stato, grado, e condizione se siano, anche privilegiate, e non suddite alla Real Giurisdizione, &c.* & additur causalitas, poiche non solo è poco l'utile giusto a chi lo gode; ma sotto tal pretesto sono grandi le fraudi, che si commettevano, e possono commettere. Quod autem Patres onusti prius habebant immunitatis privilegium in Gabella farinæ reimposita, pro usu tantum, & non aliter; hoc dubitari non potest ex eisdem provisionibus Regiæ Cameræ ex adverso præsentatis fol. ....

6 Et additur tollendam immunitatem privilegiatis in casu maximo etiam non subditis, quorum privilegia semper sunt irrevocabilia, ut, post Peregrin. & alios Dominus meus Reg. Capycius, Galeot. respons. fiscal. 13. numer. 16. in fine, addunt quoque dictiones, & clausulæ, di qualsivoglia stato, grado, e conditione, tam universales comprehensivæ, ut non recipiant ullam excogitabilem restrictionem, Bald. in cap. Imperialem, in princ. de prohib. alien. &c. Rolandus in cons. 76. lib. 3. numer. 42. Ruin. cons. 76. numer. 4. Corn. consil. 124. numer. 4. & cons. 323. numer. 7. lib. 3. Barbof. de dict. dist. 330. numer. 9.

7 Et ita observantia continuata, si de disposito posset hæsitari, sufficienter jam declaravit: semper enim ab illa die pragmaticæ, & hujus novæ repositionis Patres onusti negare, nec ausi sunt, solvisse Gabellam, ut cæteri cives, & sic sola hæc observantia responderet cuicumque nunc excitari, quæ posset rationi dubitandi, capit. cum dilectus, ubi Felin. & alii de rescript. capit. 1. ubi Baldus de feud. cognit. Joseph Ludov. cum conclus. de consuetud. conclus. unic. numer. 10. Cephal. consil. 272. numer. 144. tom. 2. & omnino quod ea sit attendenda ad existentiam quorumcumque privilegiorum, Cæsar de Grassi. decis. 13. numer. 3. & decis. 121. numer. 7. & decis. 185. numer. 6. & decis. 189. numer. 5. Ludovic. Morot. resp. 14. numer. 8. Guttier. lib. 3. præst. quæst. 14. numer. 76. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 2. numer. 63. Rota divers. part. 1. decis. 503. num. 2. & part. 2. decis. 124. numer. 16.

8 Immò hanc observantiam, rectissimè vocabimus consuetudinem, atque Titulatam, adsunt enim requisita omnia per Napodan. in proem. consuet. a numer. 69. nempe consensus populi: autoritas Domini, frequentia ordinationum, & actuum, qui melius dicuntur non frequentes, sed continuati: & sic stante consuetudine, Baldus in consil. 312. volum. 3. per eundem Textum in dict. leg. semper, §. quoque, ff. de jur. immunit. concludit individualiter hoc privilegium Patris onusti derogatum remanere, & hoc inducit, si consuetudine, ergo & decreto, sive constitutione Domini, l. 2. Cod. de adopt. leg. Barbarius, in fine, ff. de offic. Procons. & omnino quando constitutio est ad tutelam omnium civium, ad Textum in leg. navis onuste, ff. ad legem Rhod. prius enim Civitati, & bono ejus, nascuntur liberi, quam sibi ipsis, & Patri, ut arguit Baldus loc. cit. num. 4.

9 Quæ quidem observantia, immò consuetudo continuata per annos quatuordecim, non est consideranda, ac si fuisset per solum non usum, & per actus merè negativos, puta si essent denegatæ immunitates, quod & sufficeret, cum tempore decem annorum, & aliis requisitis, per Text. cum ibi communiter notatis in l. 1. Cod. de nundin. ubi quod per non usum tanti temporis inductam judicari privilegii renunciationem, notat Bartolus ibi, & in leg. fin. vers. quanto tempore, ff. de constitut. Princ. Gaill. observat. 60. Menochius de præsumpt. lib. 6. capit. 41. erga finem. Sed consideranda est consuetudo prædicta cum actibus continuis positivis Gabellæ solutæ per dictos olim privilegiatos: Quo casu omnino inducta quod sit renunctio Privilegii, & acceptilatio dispositi contra immunitatem, in vim veræ, & realis rati habitationis, fundat plenè Paul. Gallerat. de renunciat. lib. 5. capit. 12. ubi & numer. 4. quod actus positivi secundum formam dispositi ab alio, etiam si non meo nomine, & consensu, attamen quoad meum præjudicium inducunt rati habitationem, ac si concurrissent privilegiati in illa conclusione, & dispositione, Baldus consil. 322. Oldradus consil. 328. numer. 19. vers. item non obstat, Baldus idem in l. 1. Cod. si commun. eadem-

que caus. Surdus consil. 43. numer. 14. & alii per Gallerat. ibi.

His jactis principiis, non obstat si dicatur nec pacto civium, nec in constitutione Principis adfuisse veram, specialem, & expressam derogationem hujus privilegii Patrum onustorum, quodque ex quo est in corpore Juris clausum, non equidem esset intelligendum derogatum ex quibuscumque generalibus clausulis derogatoriis, notavit Felin. in cap. nonnulli. numer. 26. de rescript. Bart. in l. 2. §. legatus. ff. de judic. & in extravag. ad reprimendum, in vers. non obstante, Rom. consil. 498. & alii in unum collecti per Barbof. in clausul. 83.

At in occursum hujus motivi, ad quod credimus reduci totam dubitandi rationem, rogamus præmitti certum suppositum, quod ratio quare per clausulas derogatorias est dicendum non comprehendendi privilegia in corpore Juris clausa, non fundatur in defectu potestatis, quasi non possit privilegium derogari, datum jure communi licet possit privilegium tolli. Quia hoc ita indistinctè acceptivo, nec à Principe tolli. Quamvis enim Princeps & maximè ob id, potest esse iustum causam jus civile positivum abrogare, quidquid sit de jure gentium primario, vel secundario, ut plenè D. Galeot. d. resp. 23. per tot. & Præf. Ursin. de success. feud. part. 1. quæst. 3. artic. 4. Gabriel. de jur. quæsit. non toll. & alii per D. Reg. Latro in decis. 188. vol. 2. quæ fuit compilata in propriis terminis reordinationis Gabellarum in dicto anno 1648. Est ergo fundamentalis ratio, ne derogata censeantur privilegia in corpore juris clausa per generalem dispositionem Principis, non quia Princeps derogare non potuit; sed quia præsumitur eum noluisse, sed ea privilegia tamen extra corpus juris revocare, ita propriissimè idem Barbof. loc. cit. de clausul. capit. 83. numer. 2. & 3. ubi innumeri ad propositum. Igitur si constat quocumque modo de voluntate derogandi, etiam per conjecturas, ut ipse Menochius fatetur de præsumpt. capit. 40. num. 25. lib. 6. tunc non est necessaria specialis expressio, ut comprehensa remaneant sub generali derogatione, etiam privilegia in corpore juris clausa, ut post D. Reg. Tap. in rubr. de constit. Princip. cap. 4. numer. 107. & ex doctrina magistrali Salicet. in l. fin. C. si contra jus, vel util. publ. idem Barbof. ibid. num. 4.

In casu autem nostro, quod fuerat de voluntate Principis confirmantis illam derogationem immunitatum, comprehendere privilegia etiam in corpore juris clausa; probatur in isto casu, de quo agitur, multipliciter.

Et primò, quia derogatio illa fuit per viam legis universalis, dum generaliter omnia privilegia certam immunitatem pro usu delevit, absque restrictione certi loci, vel certarum personarum, ut sunt propria verba Domini Regentis Galeot. d. resp. 23. numer. 76. post Ruin. & Menochius quos adducit. Et si fuit in vim legis generalis, omnino absurdum erit præsumi, quod voluit leges præcedentes non derogatas remanere; si illam lex universalis, non est dubium, quod in pluribus abstulit jura quæsitæ per contractus privatorum. Et Princeps regulariter pari modo, immò fortius non præjudicat juri quæsitæ per contractum, prout quæsitæ per dispositionem legis antiquæ; Immò minus dicta potestas extenditur ad contractus, qui sunt extra omnem ordinariam dispositionem Regis, quam ad leges quascumque positivas; Et tamen in istis ordinationibus anni 1649. utens Princeps de potestate absoluta pro bono Pacis, & quietis publicæ, præjudicavit, immò derogavit juribus omnibus interessatoribus, quæsitis per contractus onerosos, ex rationibus cognitis, ut plenè per D. Latro d. decis. 188. & in omnibus legitur pro causa deductum in andecis. Pragmaticis, & ut sentiretur levius derogatio juriurum ex contractibus, si gabella è pluribus pro paucis quod remanebat portaretur, ut est ratio Baldus cit. consil. 312. quam desumpsit ex Text. in l. actores, Cod. de ex act. tribut. l. per victimam, Cod. de immunit. nem. conced. & in Auth. de natural. in Curia deput. Nec est disparitatis ratio, quare præsumendum dicatur ex defectu voluntatis in derogatione immunitatum non inclusa voluisse privilegia, etiam quæ essent in corpore juris clausa: frustra enim pro bono Pacis, & quietis, & status Regni confirmasse dixisset Princeps supplicata, & conclusa per Populum, in quibus adferat universalis derogatio privilegiorum, si derogare voluisset ea solum privilegia, quæ de potestate ordinaria, & absque causa, quamvis non in vim legis generalis eidem licuisset. Princeps enim quondam est cerum operasse de plenitudine potestatis, & per legem generalem; tunc dispo-

dispositio semper habet derogatoriā specialem, immò derogatoriā derogatoriā, post Bald. in prob. de cur. col. 4. Felin. in d. cap. nonnulli, de rescript. num. 15. Fran. Curt. Alexan.

- 14 Alber. Brun. & alios, Paris. conf. 46. num. 43. vers. 3. immò Felin. dict. numer. 15. ait, rescriptum tale ex causa prædicta valere contra jus, licet non adsit clausula, non obstante, per Text. in l. quidam consulebant, de re jud. & Bartol. in extravag. ad reprimendum, in vers. non obstantibus, & Abb. in dict. capit. nonnulli, & numer. seq. vers. probatur sic. Unde ponit Felin. differentiam inter dispositionem contra certum jus scriptum, & contra privatum jus tertio quæsitum ex contractu, vel alio modo de jure gentium, & isto secundo casu dicit esse necessariam utramque qualitatem, nempe clausulam, non obstante, & bonum publicum, & in vers. ad evitandos, dat regulam idem Felin. ex præsumpta voluntate Principis propter materiam, de qua egit, nempe ad publicam utilitatem, corrigi tunc omnia jura, & utitur ea ratione, & argumento; sicut enim privilegium generaliter indultum non includit casum publicæ utilitati contrarium, ut est Text. in l. jubemus la 1. ubi Bald. in 2. not. Cod. de sacros. Eccles. Alex. in l. si ex toto in fin. ff. de leg. 1. Florian. Rom. & alii; Ita è contra derogatio etiam generalis pro bono publico, corrigit jus particulare, quod requirebat aliās specialem derogationem adducens verba Text. in l. ita vulneratus in fin. ff. ad l. Aquil. ibi: Multa in jure civili, contra rationem disputandi, pro utilitate communi recepta esse, innumera bilibus rebus probari posse, & alia jura ad propositum num. 16. erga finem.

- 15 Undè voluntas etiam explicata in illa univoca confirmatione, & determinatione Conclusionis, & supplicationis Populi, per quam pro bono Pacis, & Status dictum fuit præjudicari pro medietate interessatis, & in multis etiam Regali Patrimonio, ut expressè legitur in d. Pragmat. 22. de vestigal. post princip. ibi: Non obstante il pregiuditio, che quindi ne possa nascere al Regal Patrimonio, non potest difformiter judicari circa aequaliter determinabilia contenta in una determinatione Conclusionis prædictæ, vulg. leg. jam hoc jure, ff. de vulg. & pupill. immò voluntas in una parte jam clara, declarat eandem fuisse in aliis, ex eadem ratione, ad Text. id l. qui siliabus, & leg. si servus plurium, §. ultim. de legat. 1. & si declarata voluntas fuit in casu fortiori, quod vellet Princeps derogare juri tertii, etiam quæsito per contractum ex causa Boni publici, ergo & concludendum voluisse Principem non excludi Privilegia etiam in corpore juris clausa, nam causa Boni publici præponderat præsumptioni noluisse Principem derogare juri quæsito quocumque modo, unde si eadem causa, idem omnino concedendus effectus: Et si causa Boni publici produxit effectum reordinationis Gabellarum, & hæc reordinatio fieri non poterat absque consensu Populi, stante Gratia abolitionis per suam Catholicam Majestatem; ergo consensus ille, ut causa causæ fuit causa causati, taliter ut sicut pro Bono publico generalis lex præjudicavit contractibus, & omni juri quæsito privatorum, ita & consensus ille conditionatus, & limitatus, dum sic assensit, & non alio modo, ut omnes solvant, ad ea, quæ dixit Bald. conf. 84. lib. 4. & 150. lib. 5. Farinac. in decis. recent. part. 1. decis. 287. Tulich. conclus. 138. littera C, & 787. numer. 33. litt. S, & consensus qui fuit in causa, certum est, quod etiam fuit limitatus, & forsan dicere possumus quoque limitatus manu Superiori, unde non potuit operari simpliciter, ad Text. in l. cancellaverat, ff. de his, quæ in testam. delent. l. ex facto, §. item quaro, ff. de vulg. & pupill. leg. cum pater, §. dulcissimis, de leg. 2. Cæsar. de Argel. de legit. contradictor. quest. 10. numer. 168. & 244. & quest. 4. num. 52. & quest. 8. numer. 11. Rota per Farinac. in decis. recentior. decis. 690. numer. 9.

- 16 Secundò, idem comprobatur, si supponamus reordinationes Gabellarum fuisse à Principe, licet de consensu Civium nihil reformato de pactis, & capitulis in illa voluntate supplicantis: Ideo per extensum impressa est uti pars integralis ante Pragmaticam ordinationis Gabellarum: Ergo verba Conclusionis transfusa in ordinatione Principis, rectè dicuntur verba ipsius Principis ordinantis, ad Text. in l. lege obvenire de verb. signific. & l. lecta, ff. si cert. petat, quod si Princeps dixit ab omnibus esse solvendam Gabellam, sublata quacumque immunitate, & usu, & quocumque Privilegio. Sequitur illam fuisse non generalem, sed specialem derogationem talis, ac talis Privilegii, etiam tali, ac tali lege inducti, prout si dixisset, non obstante aliqua

lege in contrarium, certè fuissent derogatæ specialissimè omnes leges; Ita & privilegia ex legibus inducta, quia Princeps dum omnia Jura tenet in scrinio pectoris, l. omnium, Cod. de testam. capit. 1. de constitut. in 6. & sciebat Privilegia immunitatis regulariter multis Juribus inducta, his derogasse dicendum specialiter, ut ex Gloss. in l. 1. C. de natur. lib. verb. rescripti, ubi Bald. Angel. & Bart. in l. ult. numer. 4. C. contra jus, vel util. publ. ubi Alberic. num. 2. & in leg. si quis in princ. numer. 5. de leg. 3. Andr. de Ifern. Ancharap. & alii per D. Præf. Ursin. de success. feud. part. 1. quest. 3. art. 1. à numer. 22. vers. contrariam tamen sententiam, ubi quod non est necessaria derogatio magis specialis, sive individualis, ad not. per Afflict. decis. 195. Boer. decis. 123. num. 6. Sed sufficit dixisse, legibus non obstantibus, vel Privilegiis etiam non subditis, dum hæc privilegia nesciri non poterant, esse ex lege in corpore Juris. Et illa verè generalis derogatio fuisset, si dictum omnes soluturos Gabellam, non obstante prætensione aliqua, ut post Alex. conf. 187. lib. 1. num. 22. idem Ursin. numer. 23. in fine, non sic si ordinatio fuit non obstantibus quibuscumque Privilegiis, prout quibuscumque legibus.

Nec dicitur doctrinam communem per Ursin. loc. cit. 17 loqui, si Princeps dixisset, non obstante aliqua lege, ut ipso casu intelligatur talem legem expressissimè derogasse alias omnes etiam in corpore juris clausas: sed in casu nostro fuisse dictum solummodo tolli quæcumque privilegia pro usu; & sic videtur adhuc remanere dubium, an cogitasset Princeps de privilegiis ex jure aliquo in corpore juris clauso. Nam futilis est ratio ponderata hæc diversitas, quando verum est privilegia adhuc pro usu deberi ex lege in corpore juris clausa, ad Text. in l. universi, C. de vestigal. ergo derogavit Pragmatica pro Bono publico expressè juri certo in corpore compilato; & sic non est considerare diversi tatis rationem ab ista circumstantia, quod privilegium sit, non autem lex, dum concedimus esse in corpore, vel extra corpus juris. Et quod est plus, fuit dictum unica loquutione, anche privilegiate, & non suddite alla Regia Giurisdittione; hæc autem secunda pars periodi, quæ regitur ab uno verbo solvant, non est dubium, quod expressè derogavit privilegia in corpore juris, scilicet leges privilegia continentes, immò totum jus commune mandans non subditos ad Gabellam Civitatis unquam teneri, per illam notam regulam l. cunctos populos, ubi Bart. & alii, Cod. de sacros. Eccles. alia per Jas. in l. reconditi, numer. 215. de leg. 3. Gratian. discept. 431. à numer. 21. & nos ipsi testes sumus voluntatem fuisse comprehendendi etiam eos omnino exemptos, pro quibus Romam tunc periit Regius deinde Consiliarius Aloysius Capaccius.

Tertiò, & subjungimus Privilegia Patrum onustorum in casu, de quo agimus, ullo modo dici posse, quod uti in corpore juris clausa, fuissent specialiter exprimenda in illa dispositione anni 1649. Nam si, ut præmissimus, fuerunt novæ reordinationes post sedatos tumultus, ad statum Regni firmitatem; pro Pace confirmanda; & pro bono publico in excessu, & casu inopinatissimo, qui major considerari non poterit. Sequitur & alia lege similiter in corpore juris, ex his circumstantiis temporum, & ordinationum, nihil operari quodcumque privilegium, & in specie hoc ex numero liberorum, & secundum hunc intellectum, est clara dispositio Text. in l. sunt munera, ff. de vacat. muner. ibi: Sunt munera, quæ rei propria coherent, de quibus neque liberi, neque ætas, neque merita militæ, neque ullum aliud Privilegium jure tribuit excusationem; & quod ille Textus loquatur de Privilegio duodecim liberorum, voluit Bald. in d. l. si quis decurio, C. de decurion. lib. 10. quem sequutus est Alex. conf. 123. numer. 4. vol. 5. vers. quidam enim, post Jo. Andr. in reg. decet 16. in Mercurial. de reg. jur. in 6. Covarruv. de sponsal. in epitome. part. 2. cap. 8. numer. 1. Rebuff. & alii per Facchin. infra citandum, Ferrer. ad Guid. Pap. decis. 401. & ratio desumitur ex Textu in l. 2. ff. d. tit. de vacat. & excus. muner. quia quæ Patrimoniorum onera sunt, numero liberorum non excusantur, ad idem Text. in leg. rescripto, §. quæ munera, ff. de muner. & honor. quæ & alia adducit idem Facchin. contrav. lib. 3. capit. 49. & Patrimoniorum propria sunt onera singulorum, quæ necessaria indicuntur propter incogitatum, & maximam necessitatem à Principe per legem generalem in ordine ad bonum publicum; hoc enim casu de privatorum patrimonii, ita Rex disponit, prout de suo proprio, ut in puncto fuit pro absoluto habitum per Collaterale Consilium in ista propria materia

novarum ordinationum anni 1649. testis idem Dom. Laro citat. *decis.* 188. a numer. 69. & fuit celebris doctrina Luc. de Penna in l. *originarios*, C. de agric. & censit. l. 11. quam communissimo Canonistarum, & aliorum Doctorum calculo firmatum reliquit d. D. Laro revidendus loc. cit. & n. 70. & 71.

19 Et ex hoc sequitur, quod licet Ganaverr. *decision.* 41. adducat Patres onustos duodecim filiorum, esse immunes etiam ab oneribus Patrimonialibus, ex quo à ceteris merè personalibus immunitatem dat numerus quinque solum filiorum; attamen loquitur de oneribus propter censitas res, quæ vocavit Patrimonialia, Bartol. in *dist. leg. si quis decurio*. Nos autem vocamus Patrimonialia, ea quæ sunt debita ab ipso proprio Patrimonio Patris onusti, ut esse fundavimus, quæ indicuntur in casu maximæ, & summae necessitatis publicæ, & in vim legis generalis: tunc enim si Princeps disponit de re privatorum, prout de re propria, sequitur onus imposuim, esse onus rei cuiuscumque privati, & pro eo affectum quodcumque eorum proprium Patrimonium. Ultra quod idem Ganaverr. in *eadem decision.* 41. num. 30. admisit in casu necessitatis pro bono publico onera esse de natura singularum rerum, & sic Patrimonialia non in genere, sed quasi à quolibet Patrimonio contracta, per Textum quem adducit in *leg. rescripto*, §. *sunt munera*, ff. de *mun. & honor.* qui Text. optimè declarat analogiam hanc onerum Patrimonialium, ut nos distinguebamus, ad idem Text. in *leg. final.* §. *Patrimoniorum*, ff. d. *tit.* alia adducit Ganaverr. numer. 31. 32. & 33.

20 Ex alio etiam id confirmamus fuisse singulorum patrimonialium onera illa imposita in anno 1649. & in specie pro illis non juvare immunitatem ex causa 12. liberorum. Quia in clyta hæc nostra Civitatis vendiderat ante annum 1636. annuos introitus Consignatariis pro capitalibus acceptis, licet super hac, vel illa Gabella assignatis, non tamen in solum datis Gabellis ante revolutiones; Inde sublatis Gabellis, remanebat obligatio Civitatis ad beneficium creditorum pro debitis dictæ Civitatis jam contractis per tot annos ante expeditionem privilegiorum, quæ ad præiens allegantur pro parte quorumcumque viventium, nunc Patrum onustorum; Quare accedit in terminis dispositum in l. *semper*, §. *hoc circa*, ff. de *jur. imm.* & decisio punctualiter per Revert. in compilatione Dom. mei Reg. de Marin. 428. ut privilegium Patris onusti non tribuat immunitatem à contributione pro satisfaciendis debitis contractis ante expeditionem privilegii, & plura comprobando, adducit D. de Marin. in annot. ibi, & refert decretum Reg. Cam. in *arresto* 384.

21 Nec dubitatur arbitrium desumptum in illa conclusione fidelissimi populi, fuisse pro dimittendis creditoribus pro effectivo, quod solverant Civitati, & Curia; ut in *dict. pragmatic.* 21. in *princip.* data ei in solum medietate Gabellæ reimpositæ, sed cum dictis pactis, & conditionibus.

22 Quartò, quæcumque nunc allegata sunt pro casu isto fortiori, reperiuntur in minùs considerabili, discussa, & iudicata in anno 1643. quando ab impositione donativi, propter simplices tunc belli necessitates extra Regnum, prætendentes Patres onusti immunitatem, fuerunt exclusi, ea solum ratione, quia onus erat imposuim propter bellum non ordinarium, & ex causa nimis urgenti, ita testis est Dom. Reg. Sanfelici. *decision.* 391. a numer. 11. post notata per Dom. Reg. Constant. in *eadem leg. si quis decurio*, numer. 44. & Franc. Marc. *decision.* 542. numer. 6. Theaur. *decis.* 267. numer. 15. qui ceteros adducunt conclusiones, immunitatem nec ex beneficio, vel quocumque privilegio, etiam in corpore juris non juvare in casu non suctæ necessitatis, ad idem Osachum *decision.* 38. numer. 14. & 20. & sunt regulæ in *capit.* quod non est licitum de *regul. jur. capit.* quanto de *consuetud. leg. aliquando*, ff. de *off. fic. Procons.* alii per Barbol. in *axiom.* *Necessitas non habet legem.*

23 Quintò, & hæc omnia sunt jam extra dubium, itaque etiam practicata in casu proprio, si consideramus Regalem Cedula sub die septima Julii anni 1659. ad instantiam Illustr. Marchionis de Bayona Capitanei Generalis Tritemium in Regno, quo supplicante refecit Sua Catholica Majestas, post enarratas quamplures magni ponderis peculiare circumstantias, ex quibus petita immunitas Gabellæ Farinæ in hac eadem Civitate videbatur debita di-

ceto Domino Marchioni; tandem concludit, pro tanto Milite, & Militum supremo Duce, & sic Spectabili, & Clarissimo de Domo Regis, ut Garavita de quolibet Milite sentit in *ritu* 46. numer. 26. non decernendo eidem deberi Immunitatem, prout equidem ante novas leges anni 1649. data semper ipsi fuit; sed piissimè suam Regalem explicavit mentem D. Rex noster, jubendo excellentissimo nostro Moderatori, *Que con la mano, y prudencia que de vuestro zelo, y atencion confio, disponais la materia de manera, que la cantidad, que os consultar an los Ministros, que refiere este memorial, se CONTENTEN LOS INTERESSADOS*, de que se dà al Marques satisfaccion: excusando se reduzga à juicio, que assi conviene a mi servicio, y procede de mi voluntad, &c. Regis verba sunt hæc. Advertamus eorum sensum, & consequentias: ergo Rex non absque contentamento interessatorum jubet aliquid innovari post novas immunitatum abolitiones in casu tantò fortiori, ut ex lectura totius jam dictæ Regalis Cedula est videre; nec in iudicium convenire, quod deduceretur controversia adversus abolitionem immunitatum, quam firmaverant ordinationes anni 1649. & patres onusti, nec auditis interessatis prætendunt nunc post annuos quatuordecim de justitia obtinere talem immunitatem, quando maximè Dominus Regens Delegatus, & idem Collaterale Consilium visa littera prædicta suæ Catholicæ Majestatis, audita renitentia interessatorum decreto declaravit: *Non esse locum petitis per dictum Dominum Marchionem de Bayona*, ut fol....

Hoc idem alio decreto Collateralis fuit provisuim pro prætensis immunitatibus in platea majori hujus quoque fidelissimæ Civitatis, referente Domino Consiliario Dom. Thoma Caravita fol.... & ita exequutum. Et quamvis pendeat reclamatio, attamen observatur interim primum decretum, quo de novo fuit inducta praxis non concedendi immunitatem in dicta platea majori. Et in gabella farinæ, qua de causa nescimus, praxim novam, & contrariam inducere prætendant Patres onusti.

Hoc idem pluries rescripserunt Excellentissim. pro tempore Proreges, ut servaretur in Reg. Dohana Neapol. ubi sic practicatur, omni abolita immunitate pro usu.

Et hoc idem esse mandandum responso generali petentibus talem immunitatem speramus omninò.

Si cætera suppleant Supremi Ordinis Dom. Senatores. Neap. die 29. Junii 1663.

Adest lex derogatoria immunitatum pro usu cum clausulis, &c.

Comprehendit derogatoria Generalis privilegia, in corpore juris clausa, ubi ordinatur pro bono publico.

Primò, quia lex quæcumque non comprehendit favorem publicum felic. &c.

Secundò, quia hæc ratio si limitaret illam legem, tota esset inutilis.

DISCEPTATIO CCCXCIX.

SUMMARIUM.

- 1 Debitorum ingritudines, & fallacia contra creditores.
- 2 Interesse damni emergentis, & lucri cessantis deberi, tam privatis personis, quam solitis negotiari, omni jure probatur.
- 3 Iure Civili probatur.
- 4 Iure Canonico.
- 5 Idque in omnibus contractibus.
- 6 Idque etiam generali consuetudine totius orbis.
- 7 Interesse lucri cessantis, & damni emergentis pacisci potest à principio in solito negotiari.
- 8 Quod ampliatur etiam secundum Theologos.
- 9 Aequitate suadente id ampliatur.
- 10 Interesse prædictum posse pacisci judicant Tribuna- lia.
- 11 Interesse hoc pacisci posse à principio DD. de Regn. tradiderunt.

- 12 *Contractus gestus secundum loci consuetudinem non est illicitus.*
- 13 *Interesse non posse pacisci à principio, qui dixerint DD.*
- 14 *Interesse incertum qualiter dici possit.*
- 15 *Interesse probatio qualis esse debeat.*
- 16 *Interesse verosimile quale sit, & quomodo probetur.*
- 17 *Interesse alterius interesse, an, & quando debeatur.*
- 18 *Interesse à principio taxatum in Regno ultimis sententiis fuit practicum.*
- 19 *Dom. Consiliarius Hodierna lib. 1. contr. 17. explicatur.*
- 20 *Interesse semper debetur mercatoribus.*
- 21 *Mercator, & negotiator, qualiter differant inter se.*
- 22 *Barenfis Civitatis encomia narrantur.*
- 23 *Interesse non eget alia probatione in Civitatibus insignioribus, & hoc etiam ex Rota Romana habetur.*
- 24 *Interesse excessivum inter Mercatores, quando dicatur.*
- 25 *Usuraria pravitatis suspensiones quales.*
- 26 *Damnum emergens qualiter debeatur.*

ARGUMENTUM.

Interesse lucri cessantis, & damni emergentis, qualiter à principio in mutuo, cæterisque contractibus taxari possit, præsertim in solitis negotiari, vel in Mercatoribus, imò in locis insignioribus etiam Sacra Rota permittit taxari posse à principio. Quod ex consuetudine permittente, & loci observantia, multo magis debetur. Excessivum verò quale dicatur interesse inter Mercatores, & interesse alterius interesse an debeatur, &c.

An in mutui contractu ab initio ratione lucri cessantis, & damni emergentis de certo interesse pacisci possit, & à quibus personis.

Act. Mag. de Litto.

MArchionissa Lavelli, quæ ut Terræ Triggiani farinæ vestigal emere potuisset anno 1647. à Sylvestro Palmerio publico Barenfi mercatore duc. bis mille centum triginta mutuos accepit, biennii spatio, restitutioni adjecto. Ille enim, qui magno cum quæstu cujuscunque mercium generis, publicam negotiationem, suamque pecuniam sæpè numero in anno, collybo exercebat, ratione illius lucri cessantis ob promptas, & paratas negotiationes, quæ in promptu tunc temporis sese offerebant. Et ratione damni emergentis, ob dicti lucri amissionem, ut gratiam d. Marchionissæ iniret; decem tantummodò in fine anni pro quolibet centenatio ab initio pactus fuit. Solutioni quorum publico mediante instrumento omni solemnitate roborato, prædicta Marchionissa seipsam devinxit, pactumque exequutivum adjunctum est, ut magis expeditè satisfactio præstò esset.

Sed, ò inanem futuræ solutionis spem, inanem tot solemnitatibus gestam stipulationem. Etenim, defuncto Sylvestro, illius filii, & hæredes pro crediti consecutione in S. C. vigore pacti contra debitricem instantes, post varios casus, post tot discrimina rerum, obtentis jam literis exequutorialibus pro summa ducatorum 3760. exequutis, & sequestratis nonnullarum pecuniarum quantitatibus, cum pro liberatione institisent, tanquam usurarii ex officio redarguuntur. Jactantes, qui jura Marchionissæ tuebantur, improbum, illicitum, & usurarium esse mutui contractum, in quo aliquod interesse etiam ratione lucri cessantis, & damni emergentis, à principio fuerit taxatum. Illumque, neque exequutioni demandari posse, etiam ex conventionione, seu in vim confessionis, prout in allegationibus probare conantur, nedum ex Theo-

logorum, & Politicorum opinione, sed ex divino illo præcepto mutuum date, nihil exinde sperantes. Ideoque ut quis ex mutuo, interesse consequi valeat, probatione indigere, & quod sua inter sit, & de damno passio, & lucro omisso plenè judici constare debere contendunt ex traditis per Domin. Hodierna in lib. controvers. capit. 17. imò dicit per Domin. Hodierna in lib. controvers. capit. 17. imò quod eo tempore, quo mutuum pecuniam dederat, mercaturam aliquam promptam habuerit, nec sufficere, solitum esse negotiari, & ex mercaturis lucrari, ut lucrum certum dici possit, & de eo à principio pacisci, cum multa contingere possint, quominus capiat, ne lucrum sentiat, & mercator jacturam patiat, secundum D. Merl. 1. contr. cap. 75. Neque interesse lucri justificari ex paratis annuorum reddituum introitibus, frequentissimisque implicandi pecuniam ad lucrum occasionibus, cum taxationem, de qua agimus, excessivam dici arbitrentur, tam de jure secundum Grat. Tusch. & alios; quam etiam, in specto nostro ævo, in quo experientia docet, non sic de facili turas reperiri emptiones, ad notata per præstantissimum Consil. Carl. to. 2. de jud. disp. 8. sect. 6. n. 79. auctoritatem cujus animadvertere adversarii, magnæ efficaciz, & rorem esse apud aliquos judices, qui in ea valde nituntur, contractum hunc, de quo exequutio petitur, omnino, vel usurarium nullumque declarari, aut ad minus, suspensis litteris exequutorialibus, ordinarium terminum impartiri.

Sed quis his calidis subtilitatibus, & variis petitionibus unquam indulgeret? Ipse certè veritatis semper adamat, pupillorum, hæredumque creditoris defensor pro contractus, ac pacti validitate properanter scribens, ostendam interesse illud, lucri cessantis, & damni emergentis, cum in mutuo omni jure debeatur, & sit permissum, bene, & valide, licitè, ac honestè, à principio in pactum deduci posse; eo præsertim in casu de quo in præsentia agimus, cum in mercatore versemur; ex cujus persona bene justificatur, non excessivum esse interesse illud, à principio taxatum ad rationem decem pro centenatio, sed tam verosimile, moderatum, & consuetum, ut nulla alia probatione expectata, conventio super illo exequutioni sit demandanda.

Et ut clariùs creditorum justitia eluceat, in quatuor conclusiones, quod pro eorum tuitione sum scripturus, dividam.

Sit igitur prima, interesse lucri cessantis, & damni emergentis omni jure permitti, & deberi tam privatis personis, quam solitis negotiari, præcipuè publicis Mercatoribus, inter quas personas non minimam adesse differentiam latè inferius demonstrabimus.

Civili enim sanctione statutum habemus per Scævola in leg. 3. §. ult. ff. de eo, quod certo loco; ubi interrogatus, quid si merces quis solebat comparare, an & lucri ratio habeatur, non solius damni, sed & lucri rationem habendam, respondit: Socium autem, qui in eo, quod ex societate lucrificerit, reddendo moram adhibuit, cum ea pecunia ipse usus sit, usuras quoque eum prestare debere, Pompon. ex Labeone, ait, in l. socium 60. ff. pro socio, non quasi usuras, sed quod socii inter sit. Unde Paulus in lib. 2. ad Nerat. in l. atqui natura, §. non tantum, ff. de neg. gest. non tantum sortem, verum etiam usuras ex pecunia aliena perceptas, & quas percipere potuimus prestari jubet, quod idem rescriptit lib. 6. ad edictum in leg. si commissum, ff. rem ratam haberi (in quantum mea interest, id est, quantum mihi abest, quantumque lucrari potui. Hinc Justinianus, ut antiquæ prolixitati de eo, quod interest, finem imponeret, novam constitutionem recitavit, in qua tam lucri, quam damni, omnibus in contractibus rationem habendam sancivit, ut in leg. unica, Cod. de sentent. qua pro eo, quod interest, §. final. & hoc non solum in damno, sed etiam in lucro nostram complectitur constitutio.

Apertas etiam habemus Pontificales constitutionis, in 4 quibus, & lucra, & damna, considerata fuisse legimus, ut in Can. conquestus, & cap. salubriter, de usur. cap. pervenit, de fidejussoribus, capit. dilecti, de foro competentis, latè in Canon. si laferit, de injur. & damno, &c. in quo, divino etiam jure, interesse permissum, colligimus (si laferit quispiam agrum alterius, vel vineam, & dimiserit jumentum, ut depascatur aliena, quidquid optimum habuerit in agro suo, vel unica, pro damni estimatione restituet) Ex Exod. 22.

Hinc

Hinc omnes juris tam Pontificii, quam Cæsarei interpretes, imò & Theologi unanimi consensu tradidere indubitabilem esse regulam illam, interesse lucri cessantis, & damni emergentis omni jure deberi, rectè à creditore peti, & absque usurarum labe, & periculo exigi, ut post Bartol. Bald. Castrenf. & alios scribes in *leg. 3. ff. de eo, quod cert. loc. & in dict. leg. unica, & in leg. curabit, Cod. de actionibus empti*, voluit Cagnol. in *dict. leg. unica, numer. 35. Gloss. singulari Rebuffi in rubr. Cod. de sentent. que pro eo, quod interest, Cravetta consil. 912. numer. 11. Roland. consil. 35. lib. 3. Sured. de alim. tit. 1. quest. 45. numer. 48. Menoch. in consil. 7. lib. 1. numer. 7. Burlatus consil. 10. lib. 1. Ofasch. decision. 143. numer. 4. Gama in decision. 110. numer. 3. quos omnes recenset Ruginellus *practic. quest. capit. 13*. Ad hoc idem alluserunt Joan. in *capit. sacro, numer. 10. de sentent. excommunic. Felin. post Abbatem in dict. capit. cum venerabilis, numer. 7. Gutierrez de juram. confirm. 1. p. cap. 2. numer. 3. Gloss. singularis in dict. cap. conquestus, quam refert Gaill. *pract. observ. lib. 2. observ. 5. numer. 15*. ubi tam damna, & interesse etiam secundum Canones peti, & exigi possunt, quia non ut usura, sed ut interesse petuntur. Longè enim differunt usura ab interesse lucri cessantis; illa enim, ut notavit Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 2. cas. 119. numer. 22*. respiciunt solum lucrum creditoris, absque ejus industria ex pecunia debitori, mutuo data. Hoc verò ipsius creditoris respicit emolumentum, quod provenire poterat ex ipsa pecunia, mediante tamen ipsius creditoris opera, & industria. Hinc usura odiosa, interesse favorabile dicuntur. Unde Panormit. in *dict. cap. conquestus, numer. 6*. ait, Perpetuo menti tenendum hoc, quod etiam de jure Canonico peti possit aliquid ultra sortem ratione interesse, non solum damni emergentis, sed etiam lucri cessantis. Ad hoc idem assentitur Lup. in *tractat. de usur. §. 6. numer. 108. in fin.* (Hoc igitur retento, quod interesse lucri per solum negotiari possit de omni jure divino, & humano peti indistincte.) Covar. *variar. resolut. lib. 3. cap. 4. numer. 1*. plenè fundat hanc fuisse Theologorum omnium sententiam, ut ex Navar. in *manual. cap. 17. numer. 211. Tolet. in Summa, lib. 5. cap. 33. nu. 1. Cord. in Summa de casus de conscientia, qu. 105. Molin. de justit. & jure, tom. 2. disput. 314. in princ. D. Thomas qu. 78. ubi Pater Petr. de Aragon. numer. 11. quos omnes refert Castill. 2. *contro. capit. 1. numer. 14. & 16*. ubi nullum scribentium dissimulare testatur, & novissimè post eum Hermosilla, omnino videndus in addit. Greg. Lopez *gloss. 4. tit. 1. l. 10. part. 5*. qui latè discutiendo materiam, multas constituit conclusiones, multasque tradit damni, & lucri interesse divisiones, tam in commune, singulare, & conventum, quàm in intrinsecum, & extrinsecum, in re, & extra rem consistentes. Ille multas constituit regulas, quas omnes limitat in mercatore, ut in *l. 119. cum sequent.* Cui nedom damnum, & intrinsecum interesse, verum etiam extrinsecum illud extra rem lucri cessantis proveniens deberi testatur infinitos allegando auctores, communem omnium Theologorum, Civilistarum, & Canonistarum appellando sententiam, prout in Rota Genuensis etiam habemus in *decision. 1*. illam tam de jure humano, quàm Divino, tam in Scholis, quàm in Palatiis esse canonizatam.***

5 Quod lucri interesse mercaturam gerentibus, nedum in contractu mutui, sed in omnibus aliis deberi, sive bonæ fidei, sive stricti juris sint. Fundat præcit. Hermosill. in *ampl. dict. lim. ex Sigism. Magon. decis. 32. numer. 5*. Ancharan. & aliis allatis etiam per præcitatum Cast. *num. 54*. (ibi) nunc etiam extenditur superior resolutio, interesse, inquam, lucri cessantis solito negotiari deberi, non solum in contractibus mutui, sed etiam in omnibus aliis, in quibus a fortiori deberi ratio lucri. Imò & interesse alterius interesse, ut voluit Bolognet. in *consil. 13. numer. 55. & 88*. tradit etiam Escobar de *ratioc. capit. 15. numer. 27*. ad eò, ut mutuatarius in conscientia teneatur ad tale interesse, ut ex Theologis per præcit. Hermosill. congestis habetur.

Nimium enim gravarentur pauperes creditores mutuo dantes pecuniam, si nec usuras, nec interesse consequi valerent, ad tradita per Lup. in *l. curabit §. 6. nu. 105*. Imò ipsi naturæ contrarium videretur, hoc permittri, scil. aliquid illorum jactura locupletari; Etenim ex Pomp. in *l. hac ratione, ff. de cond. indeb. & ex Ulp. reg. 207*. edocemur; Hoc natura æquum est, neminem cum alterius detrimento locupletari.

Gaponi Discept. Tom. V.

Quinimò si benè proquiramus; pecunias suas sine lucro, & sine sœnore mutuas dare, non privatorum, sed Regalis munificentia esse reperiemus. Sic Augustus quoties ex damnatorum bonis pecunia superfueret, usum illius gratuitum iis, qui cavere in duplum possent ad certum tempus indulgit. Teste Sveton. in *August. capit. 41*. Sic etiam de Imperatore Severo, qui plerisque pauperibus pecunias sine usuris dabat ad agros emendos, reddendos de fructibus, refert Lamprid. in Sever. & de Sophia Imperatrice ex Cedreno *pag. 320*. habemus, quæ eorum, qui aere alieno erant obstricti, debita creditoribus persolvit, & pignora debitoris restituit. Quæ exempla non privatas liberalitates, sed regias largitiones, & munificentias esse referunt; at ii, qui negotiationes aliquas, & publicas mercaturas exercere noscuntur, per quam iniquum, & temerarium esset lucro privari, ex quo vivere, & pasci dicuntur, ad notata per Honoratum Leotardum *de usur. quest. 64. numer. 36*. ex Text. in *leg. 6. Cod. de dignitat. & leg. 1. Cod. de commer.* rectè aiebat Annæus Robert. *rer. judic. capit. 7*. nullus enim sine spe lucri pecuniam suam crediti fidem numerat, præcipuè mercatores publicas negotiationes, & commercia exercentes in quibus lucrum magis damno emergenti vicinum, quàm lucro cessanti dicitur, ut tradita per Ofaschum in *decis. 143*. quod eis naturale, & tanquam rei cohærens appellavit Castill. 2. *contro. cap. 1. numer. 16*.

Ex hoc inolevit consuetudo in toto Orbe terrarum apud 6 omnes, & quoscumque Senatus sic judicandi, scil. semper deberi Mercatori, & solito negotiatori lucri cessantis interesse. Illud (cum non fuerit inter partes conventum) taxantes vel secundum regionis usum, moniti ex JJ. CC. responsis in *leg. quid ergo, §. consequitur, ff. de contrar. & uile act. tutel.* ibi (cum usuris irientibus, vel his, quæ in regione observantur) in *leg. 1. ff. de usuris*, ibi (usurarum modus ex more regionis), & in *titul. ff. de administr. tut. l. tutor. qui repertorium, §. sed & si contigerit ibi (secundum morem provincie præstabit usuras)*. Lucrum cessans deberi solito negotiari, post Bartolum dicit Afflictus *decision. 20. tom. 1*. ubi Ursillus *numer. 2*. Ofaschus *dec. 2*. Consultar. Arias de Mesa *lib. 1. variar. capit. 21. numer. 21*. D. Pratus *tom. 2. disceptat. forens. cap. 46. a numer. 23*. Vel secundum ea, quæ quis similis conditionis verosimiliter lucratus fuisset. Quod lucrum minus decem centenis, mercatoribus taxatum, non reperimus apud Carthar. *decision. 38. numer. 1*. Rotam Genuens. in *decis. 1. numer. 43. decision. 19. numer. 10. decision. 30. numer. 6. & decis. 194. numer. 5. cum sequent.* Cacheran. *decision. 143. numer. 2*. Alexandrum Raduensis. in *decis. Pisa decision. 17. numer. 4*. Nevizan. *consil. 27. numer. 24*. Ruginel. *pract. quest. capit. 13. numer. 1*. qui Cremonæ, & Mediolani statuta refert similem taxam dec. 10. mercatori statuentia, quam non majorem sex in aliis personis concedunt. Ad hoc etiam alludit Bald. in *l. si in principio, C. de jur. dot.* Simile statutum vigere in eorum patriis tradunt Veronens. in *consil. 15. numer. 5*. allegans aliud Bonon. *num. 6*. & Cæsar. Manent. in *consil. 148. num. 27*. Eandem taxam de jure Regio admitti testatur Narbon. *l. 15. tit. 18. gloss. 4. lib. 5. recomp. num. 19*. quem allegat præcit. Hermosilla *num. 306. in fine*. De qua minimè hæsitandum in hoc nostro Regno inveterata consuetudo, & frequens stylus sic judicandi in S. C. nos monet, dum quotidie videmus Supremum hunc Senatam, mercatoribus decem centenis semper deberi, decernere, testibus Reg. Merlin. *primo contr. cap. 75. num. 22. & Reg. Capyc. Latr. in decis. 133. num. 2*.

Quis igitur sanæ mentis dixerit, usuram esse, & de illius pravitate redarguet quemquam petentem id, quod Deus, quod leges, jusque, pudorque jubent, & admittunt. Divinum enim illud præceptum, *mutuum gratis date*, in simplici tantum mutuo præcisè spectato locum obtinere; at ubi, & damni timor, & spes lucri viget, licitum est ultra sortem aliquod accipere, ita advertit Less. *lib. 2. cap. 20. dubit. 11. num. 82*.

Hoc igitur perfacto fundamento, secundæ conclusionis 7 Thesis se offert, qua asserimus absque ulla usurarum labe posse tale lucri cessantis, damni quæ emergentis interesse à mercatoribus in pactum deduci; illud quæ ad certam, & verosimilem quantitatem inter contrahentes taxatam, à principio in mutui stipulatum redigi. Hujus enim conclusionis ratio non parvæ efficacæ ex supra consideratis traditur.

Quis in dubium revocare præsumet, an permissum à jure pactis conventisne, etiam concedi possit? cum vulgatum sit illud axioma apud omnes juris interpretes traditum ex Text. in leg. muto, §. sub conditione, ff. de tutel. quod debetur, & est permissum à lege, bene potest deduci in pactum, Ulpiana sententia est illa: Quod fit per legem, potest fieri per pactum; (sicuti enim servi corrupti actio locum habet, ita poterit hæc pactio locum habere, quæ ad non corrumpendos servos pertinet leg. non impossibile 5. l. ff. de pactis, ubi Gloss. Bart. & DD. omnes. Jas. in §. fuerat instit. de action. permittitur enim, & debetur omni jure lucri cessantis interesse, ergo & in pactum deduci potest. Argumentum est Ancharaniloquentis in nostra materia in reg. peccati ven. in 14. col. de reg. jur. in 6. quem sequuti fuere Cald. in cap. naviganti, numer. 5. quest. de usur. Dec. in conf. 119. numer. 3. Bartholom. Soccin. lib. 2. consil. 117. numer. 4. in fine, quos refert, & sequitur Lupus in dict. leg. curabit, §. 6. numer. 123. sic etiam Rota Romana post consilia Farin. decis. 372. numer. 3. unde Veronensis loco quo supra, loquens in simili ait, potest fieri statutum, & valet taxans à principio decem centenis, quamdiu fors sit soluta, prout viget in hac Urbe; ergo etiam & pactum; licitum est arguere de uno ad alterum, Gloss. Barthol. & alii scribentes in rubr. Codic. de decur. lib. decimis & in dict. leg. non impossibile: singularis Text. in leg. generaliter, §. final. Codic. de fidejussor. nam, si de usuraria pravitare pacificens redargueretur, taxatio ab initio in statuto non valeret, ita consuluit Cravetta conf. 189. numer. 5.

8 Confirmantur hæc dicta ex illa magis recepta, & communi DD. omnium opinione tam Theologorum, quam etiam utriusque juris, & Casarei, & Pontificii interpretum, unanimi consensu affirmantium posse absque ullo usuræ scrupulo ab initio pacisci de certo interesse in contractu mutui: ita Hostiens. in capit. salubriter, numer. 4. versic. ideo puto, ex mente Contard. de contract. tractat. 2. quest. 3. Sylvest. in verbo usura quest. 19. Caetan. in summa verbo lucrum usurarii, & 2. 2. quest. 62. artic. 4. Divus Antoninus in dict. capit. salubriter, & 2. part. tit. 1. capit. 7. §. 15. Joann. de Lignano, & Laurent. de Rodulphis in dict. capit. salubriter, Navar. qui de communi testatur in summa de 5. precepto Decalogi, capit. 17. numer. 211. versicul. & quod inter omnes convenit. Idem de Usur. numer. 15. & numer. 42. tredecim rationibus confirmat hanc sententiam, omnibus respondendo argumentis nostræ sententiæ adversantibus, & consil. 7. & 10. numer. 2. de usur. consil. 1. de offic. jud. Lopez de contract. & negotiat. lib. primo, capit. 23. numer. 3. Molin. de contract. disputat. 315. numer. 5. Alphons. Villagut. Adrianus, Toletus, Michael Salon relati per Gratianum tom. secundo, disceptat. forens. capit. 387. numer. 4. & 5. Laurentius Reginal. Lexius, Azovius, Emanuel Sâ, quos citat, & sequitur Bonacina tom. 2. moral. Theolog. de contract. disput. 3. quest. 3. puncto 4. propos. 2.

9 (Hoc enim maxima æquitate, & frequentiori calculo receptum est; scilicet etiam ex causa mutui posse creditorem ab initio contractus pactum inire cum debitore de certo interesse, ratione lucri cessantis, & damni emergentis.) Verba sunt Covar. 3. variar. capit. 4. numer. 5. versicul. item, & illud. Quod etiam intelligendum, pendente dilatione data ad solvendum ante moram, ut ipse notavit, quem sequitur Gutierrez de juram. confirmat. part. 1. cap. 2. numer. 5. eo præsertim in mercatore, infinitis allegando auctores, communem, veriore, & magis receptam, tam in judicando, quam in consulendo asserentes; dummodò tamen illud fuerit verosimile, & conveniens, & absit omnis dolus, & fraus palliandi usuras, ut inter consulentes voluerunt Bertazol. lib. 2. in crimin. conf. 262. Ancharan. consil. 276. Aym. consil. 189. Gratian. consil. 49. Ruin. consil. 104. lib. 4. numer. 10. Natta in conf. 477. numer. 3. Rubeus in consil. 88. Alexand. in conf. 141. numer. 2. Bimius consil. 127. volum. 2. Burg. de Pax. consil. 49. numer. 15. Roland. conf. 34. Decius consil. 111. Berous consil. 193. vol. 1. Nevizan. conf. 75. numer. 5. Honodeus conf. 41. numer. 8. lib. 3. Corneus in conf. 166. vol. 4. & alii, quos congerit in suo singulari consilio Doctissimus Burlatus consil. 68. vol. 1.

10 In judicando testantur, & sequuti fuere Sord. in decis. 259. numer. 16. & 17. & tractat. de alimentis, tit. 1. quest. 45. numer. 76. & 77. de Grassis decis. 187. numer. 3.

& 5. & tit. de usur. & decis. 188. numer. 1. Pereyra in notabili decisione 84. numer. 1. Rota Rom. apud Farinaccium decis. 892. par. 2. ubi non semel ita fuisse judicatum testatur, & in decis. 331. in recollet. & decis. 372. Raphael de Turri in decis. 13. & 14. & 15. & in tractat. de Cambiis, disputat. 3. quest. 11. numer. 43. cum seq. usque ad 60. Gama in decis. 110. ubi Diez de Mena. Puteus in decis. 239. lib. 1. Moedan. decis. 72. & 73. Mastrill. decis. 245. sic etiam decimū reliquit Fontanella decis. 91. numer. 7. ubi hæc subnectit; (admittitur in mutuo favore mercatoris pactio certi, & indubitati interesse à principio taxati, quæ aliis est omnino prohibita, prout ego pluries probavi, & decisionibus nostris, & aliquorum aliorum senatum ornavi in 2. de pactis nupt. claus. 5. gl. 9. par. 15. numer. 19. & 20.) in qua decisione ipse concordat illas binas decisiones relatas in dicto tit. de pactis, quæ prima fronte inter se pugnant apparent. Sic quoque pluries suam protulit sententiam Rota Genuens. hoc pactum approbans, ut habemus in decis. 1. numer. 44. & 49. & decis. 97. & 99. numer. 3. & decis. 139. numer. 8. & in multis aliis, quas enumerat præcitat. Hermosilla numer. 119. qui late num. 302. discutit hanc materiam, & latius 306. illam tuetur. Hanc eandem sententiam sequuti fuere senatus Florentiæ, Lucens. Pedemontan. & Bononiæ, Testantur Magon. in decis. 32. Olschus dec. 143. Barz. dec. .... (licebit enim creditori ratione lucri cessantis ante moram mutuatarii pacisci de tali interesse sibi solvendo, absque eo, quod contractus usurarius, aut palliatus videatur, nec etiam quod mora præcesserit,) ita loquitur post omnes præcitatos auctores, Castill. dict. capit. 1. numer. 67. nostram confirmando conclusionem innumeris DD. auctoritatibus. Prætermitto Menochium, Mascardum, Cujacium, Fachineum, Gabrielium, Menchacam, Vincentium Garrorium, Parladorum, Escobar, & alios, qui veritatem amplectentes nostram sequuti fuere sententiam. Hos autem plenissima, ac distincta manu habebis apud Barbofam in leg. 2. 1. part. ex numer. 44. usque ad 53. ff. solut. marim. & in l. de divis. numer. 25. eod. tit. & apud Tuschum in verbo interesse concl. 108.

Uterius, si nostrates perlegimus, indubitabilis redditur hæc nostra secunda conclusio; etenim ex eorum dictis; ne dum inveteratam consuetudinem sic contrahendi, inter partes colligimus, semper taxantes à principio certum interesse ratione lucri, & damni etiam pendente dilatione data; Verum etiam immemorabilem hujus summi senatus stylum sic judicandi comperiemus; illud servata forma conventionis deberi, ut apertis verbis ostendit Doctissimus Regens de Ponte in tractat. de potest. Proregis, tit. 4. de regal. imposit. §. 6. in fine; qui, ut omnem abolveret difficultatem, ad perpetuam rei memoriam propter calamitates, in quibus pauperes Creditores in hac temporum tempestate versantur, hæc protulit. (Dixi tandem in principio, quod in regno questio est de indubitabili, quia consuetudo est universalis in toto Regno, à tempore immemorabili sic contrahendi, secundum quam semper est Judicatum, validam esse conventionem;) ad quod etiam alludit Regens Rovitus in comment. ad pragmat. de usurariis, numer. 45. & ita fuisse Judicatum; ipso relato, tradit in causa hæredum qu. Hectoris Capycila cum U. J. D. Camillo della Ratta, Integerrimis Consiliariis Marcianus Senior in conf. 50. lib. 1. numer. 6. Quid ultra moram facimus in hoc articulo? (inquit,) postquam fortior opinio, frequentiori calculo recepta est posse scilicet creditorem etiam ex causa mutui ab initio pacisci de certo consensu pendente dilatione data ante moram, & ita in favorem Centurionis creditoris, per Sac. C. pronunciat ubi refert num. 8.

Hoc idem asseveranter affirmat Dom. Regens Capyc. Galeot. vir omni probitate, doctrina & splendore ornatus 1. controvers. capit. 56. numer. 26. & capit. 61. numer. 45. à qua neque recessit Conf. Theodorus in allegat. 40. numer. 30. cum sequent. Eruditissimus Regens Merlinus 2. controvers. capit. 50. numer. 12. Crebrius, & verius (ait) in camum est sententiam tota die praxi receptam, & à supremis tribunalibus passim approbatam, valere hujusmodi taxationem ab initio. Quodque clarioribus verbis expressit in numer. 20. & 27. allegans doctissimum Hispanum Noguerol. allegat. 18. numer. 106. & in 1. contrav. cap. 31. & capit. 75. in fine.

Unde

Unde elaboratissimus Jo. Dominicus Gaitus in suo tractat. de credito, c. 2. tit. 7. q. 2. disputato ad partes articulo, congestis per eum sex DD. opinionibus nostram sequi utus fuit conclusionem, quam adeo verissimam appellavit, ut absque ullo scrupulo valere prædictam conventionem asserat, dum ipse semper vidit observatum in Regno fieri mutua, & alios contractus, cum promissione certi interesse, ratione lucri, pendente solutione facienda in termino præfixo etiam ad consilium doctissimorum Jesuvitarum, ut in numer. 1762.

12 Ex qua immemorabili consuetudine sic contrahendi, & inveterato stylo sic judicandi deducimus, quod licet contractus de quo in præsentī agimus, secundum chimæram adversarii aliquo usurariæ pravitate vitio laboraret, quod pœnitens dicendum, ut supra probatum, & inferius clarius demonstrabo, adhuc etiam licitus, & honestus dijudicari debeat; etenim vulgata est regula illa apud DD. tradita ex singulari doctrina Bartoli in leg. si quis sit fugitivus, §. apud Labeonem, ff. de edil. edicto, scilicet quod actus factus, qui communiter æstimatur licitus, licet in veritate non sit, per hoc non dicitur illicitus. Puto enim non esse eum fugitivum, qui id facit, quod publice facere arbitrat, Ulp. ait in dict. §. apud Labeonem. Hi autem contractus, qui palam & publice frequentantur, nec de simulatione, & fraude, neque de usuraria pravitate reargui possunt, imò semper validi, & legitimi dicuntur. Communis DD. Schola nos docet, ita Oltrad. consil. 207. in fine, Calderin. in cons. 4. tit. de usur. Cepolla in tract. de simulat. contract. numer. 4. Tiraq. in tract. convent. in fine, numer. 129. Ceph. cons. 237. lib. 2. Natta cons. 498. volum. 3. Roland. cons. 96. numer. 26. vol. 2. quos omnes, & innumeros alios colligit Menoch l. 4. cons. 343. numer. 4. Sanè omnes (admonuit Decian. in cons. 2. numer. 8.) ad excusandum contractum, ne dici possit fœneratiuus affirmant usum, & consuetudinem sic contrahendi spectandum esse. Cujus vis talis est, ut quod aliàs illicitum, licitum quoad forum fori faciat, ad notata per Surdum omninò videndum loquentem in nostra materia in cons. 327. volum. 3. numer. 51. Rectè Ovid. art. l. 2. Nil consuetudine majus (ajebat) unde tunc pacta, contra, vel præter formam contractus arguunt fraudem, & non substinentur, quando sunt insolita Gloss. sing. in l. sub condit. ff. de condit. Instit. at quando consueti, & communiter frequentantur, quis de eorum validitate dubitare poterit? Si tempore contractus (dicebat Alciat. consil. 45.) annui redditus emebantur vulgo, & communiter, ad rationem decem pro centenario, quis fœneratiuiam appellaverit pactionem illam de simili redditu? fœnoris autem suspicio (inquit Cardinalis Mantica de tacit. & ambiguis lib. 8. tit. 25. numer. 110.) principaliter excluditur: ex consuetudine regionis; nam contractus, qui in provincia apud honestos, & graves mercatores est in usu, & communiter censetur licitus, non est usurarius, quod locum habet non solum ad excusandum contrahentes à pœna, quæ imposita est usurariis, prout intellexerunt DD. apud Grassum de exception. capit. 28. numer. 42. Sed etiam ad validitatem contractus, ut ipse Cardinalis animadvertit, & pro more Covar. expendit. in repetit. lib. quarto, decret. 2. part. capit. septimo, §. tertio, numer. 5. latè Pater Megal. in 2. lib. 2. capit. 7. quest. 2. numer. 68. & variarum resolution. 121. numer. 14. plenissimè Ciarlinus 1. controvers. capit. 19. numer. 38. & 39.

Ex hoc omnes utriusque Juris interpretes loquentes in hoc articulo; an in mutui contractu de certo interesse à principio pacisci possit: unanimi consensu decrevere, validè substineri taxationem, imò verosimilem, justam, & moderatam censerī, si secundum usum Regionis, & secundum ea, quæ in Civitate frequentantur fuisse factam appareat; ita Hermos. post multos DD. omnes nominatim enarrans in loc. sup. cit. n. 306.

Accedat prædictis omnibus consuetudo Civitatis Bari, in qua præsens Instrumentum fuit confectum. Illic enim nedum à publicis mercatoribus, verum etiam ab omnibus, & quibuscumque personis etiam privatis mutuò dantibus pecuniam frequentatur semper à principio etiam dilatione pendente hoc interesse decem pro centenario in pactum deduci, de quo publica conscienties instrumenta semper absque ulla hæsitacione exequutioni demandentur, pro ut de his nedum Univerſa Civitas, cum fide autentica fol.... testimonium perhibet; imò, & notarii

Caponi Discept. Tom. V.

omnes qui instrumenta conficiunt, & Curiaæ actuarii, qui obligationes penes acta recipiunt similem pactionem continentes, illas in casu deficientis solutionis inculcantes, ut ex pluribus fid. authenticis fol.... qua de re ab omni periculo usurae valdè alienum instrumentum, de quo agimus, esse concludo.

Sed ut hæc nostra secunda conclusio inconcussa remaneat, & veritatem articuli magis indagemus (veritas enim disputando magis invenitur) expendamus quæso DD. autoritates contrariam amplectentium opinionem, & videamus, quibus in casibus loquuti fuere, qua ratione ad eorum sententiam firmandam quoque medio utuntur, ut, rejectis adversariorum argumentis, nostram nova ratione confirmemus.

DD. enim, qui pactionem à principio improbarunt; 13 multi fuere, inter quos Innocent. in cap. ultim. verbo periculum de usur. Jo. And. in capit. salubriter in principio eod. tit. Bald. in leg. rogasti, §. si tibi numer. 6. 7. ff. separatim petatur, Abb. in cons. 64. numer. 5. Anchar. cons. 150. Alex. Dec. aliique, quos ad novem, & quinquaginta enumerat, Doctissimus Consil. Carleval lib. 1. tit. 3. disput. 2. sect. 7. numer. 79. Cujus autoritas, & ingenii acumen iterum judices ad perquirendam hujus articuli veritatem, & ad hæc me scribendum excitavit. Nituntur enim ratione, quoniam de futuro interesse nulla potest haberi certitudo, cum à futuro eventu dependeat, & multis ex causis lucrum impediri possit, præsertim cum negotiationes in damno esse sæpè sapius experientia ostendat. Illud enim cum in facto constet, ut ex Pauli regula 25. habetur (quatenus cujuscumque inter sit, in facto autem, non in jure consistit) minimè sine probatione dandum, cum facta, nisi probentur, non præsumantur, argumento l. si emancipati, Cod. de collat. sicque à principio neque taxandum, aliàs solo nomine differret ab usura. Ita præcit. DD. ratiocinantur.

14 Sed quid incertum, cujus natura talis sit, ut ullam certitudinem, & aliqualem ætimationem recipere non possit? Nihil enim tam incertum est (singulariter inquit Honor. Leotard. tract. de usur. quest. 62. numer. 21.) quod vir prudens, perpensis omnibus circumstantiis, æstimare non possit: licet fructus agri, & vinearum incerti sint, propter incertum eventum, ut ait J. C. in l. 17. & l. Oleo, C. de usuris; tamen vendi, & certo pretio æstimari posse ex labeone edocemur in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contr. emptione, qui consonat Pomponii responsum in l. 8. tit. eod. ibi, (tamen fructus futuri rectè emuntur.) Quodque etiam habemus ex Scævola in leg. periculi pretium, ff. de naut. fœnor. in assecurationibus mercatorum pretium periculi, quod incertissimum est, æstimari potest. Incertus est etiam dubiæ litis eventus, quandoquidem ii, qui litigant, experiri jurgandi fortunam dicuntur leg. unica, Cod. quando Imperator inter. pup. & vid. & l. 13. ff. de stat. hominum. Nihilominus etiam æstimari potest, ut post Bart. Cagnol. & alios tradit Mantica de Tacit. lib. 26. tit. 9. numer. 4. adeò, ut communis Doctorum Schola validissimam etiam concludat transactionem inhibitam super tali re dubia, quam nullo lationis prætextu impugnari posse arbitrantur. Quid denique incertus hominis vita? non malè Tereutius in Adelphis, illam alex. ludo comparat (ita est hominum vita, quasi cum ludas tesseris, & tamen æstimari posse constet, ex leg. hereditatum, ff. ad leg. Falcidiam; igitur sic etiam poterit vir bonus, & prudens æstimare lucrum cessans ab initio, quamvis incertum sit, inspectis, & perpensis circumstantiis rerum, & personarum: ita concludit Leotardus numer. 22. idèdque à principio taxari autumat.

Quamobrem benè cum præcitat. DD. concludam, conventionem istam de certo interesse, tanquam in vim transactionis, probationis valere, cum illa taxatio à principio, quæ inspecto futuro eventu, sicuti posset se habere ad minorem quantitatem, ita quoque ad majorem; vice transactionis inter partes commensuretur: ita singul. Dec. in capit. venerabilis, numer. 15. de except. Covar. lib. 3. variar. capit. 4. Gutierrez de juramento confirmat. l. part. cap. 2. numer. 5. latè Pereyra in decision. 84. numer. 1. in fine, & alii, quos omnes supra congesti. Imò valdè utilis, & commodius est illud incertum interesse ad certam quantitatem à principio reduci propter probationum difficultates, ut J. C. Venulejus monet lib. 8. question. in leg. ultim. ff. de prator. stipulat. (In ejusmodi stipulationibus, qua quanti

ea res est promissionem habent commodius est quanti cujusque intermisit, & ad exiguam summam reducitur.) Hoc enim lucrum cessans cum sit non ens, cui nullæ possunt constitui causæ leg. actori, Codic. de probationibus; per sensum probari nequit, ad notata per Reginel. *prætic. question. capit. 13.* quem allegat Mascardus de probat. conclus. 930. Menoch. de arbitr. casu 119. l. 2. numer. 8.

15 Hæc autem interesse probandi difficultas juris interpretum permovit, ut unanimis sentirent, probationem hanc per conjecturas, & verosimiles præsumptiones fieri debere, imò validissimam esse, sic innuere visus est Glossator in leg. 3. §. final. ff. de eo, quod certo loco, ad hoc idem alulit Bart. in leg. si traditio, Cod. de action. empt. & l. semper, §. in hoc interdicto, ff. quod vi aut clam, Cagn. in dict. leg. unica, numer. 43. quem ad hoc referendo sequuntur Alex. in consil. 189. Dec. in consil. 454. numer. 2. Rota Genuesis dec. 139. Felic. de Societate. cap. 24. numer. 37. Graf. de except. cap. 32. numer. 30. Quod etiam ex aliorum DD. placitis idemmet cons. Carl. admittit d. sect. 6. numer. 92. & apertam suam protulit sententiam numer. 105. in illis verbis (ad 3. argum. concedimus ad probationem interesse admitti posse per conjecturas verosimiles.) Hinc sufficere decere, probari hoc interesse per locum à solitis: quod scilicet secundum solitum tantum superlucrari potuisset creditor; latè Hermosilla omnino videndus loco quo supra, numer. 315. Sic etiam ob promptas, & paratas occasiones, quæ tam annuorum introituum, quam aliorum reddituum, & negotiationum in civitate, se se offerunt ob quod, lucrum quasi certum dicitur, cum nemo præsumatur pecuniam tenere otiosam in arca, sed eam in prædictis emptionibus, & negotiationibus implicare ad notata per prærelatos nostros Regnicolas. Probatio enim quæ fit per locum à communiter accidentibus concludentissima est (ait) Surd. dec. 259. n. 8.) Unde hoc tantum ad interesse probationem requiri, scilicet quod creditor, qui mutuò dedit pecuniam, solitus erat negotiari. Satis esse petenti tale interesse (ut ex innumeris loquitur, Mascard. loco quo sup. 19.) si ostendat se fuisse, & esse negotiatorem talis conditionis, & qualitatis, & quod mercatores similis conditionis, prout ipse, communiter lucrantur, & lucrari consueverunt; quodque idem apertis verbis legimus in d. l. 3. §. final. ff. de eo, quod certo loco, quam ad hoc probandum allegant Menoch. d. cas. 119. Olasch. dec. 143. n. 5. Bursat. omnino videndus d. cons. 68. & innumeri alii, quos supra retuli.

16 Sed ut ad nostrum institutum redeamus DD. supra enumeratos per dictum Carleval. pactionem à principio improbantes, minimè nostræ conclusioni adversari; si bene eorum dicta consideremus. Etenim illi hoc tantum negant, scilicet absolutè posse fieri hoc pactum de certo interesse, non autem improbant taxationem à principio, quoties illa verosimilitudini coheret. (Attendite quæso judices,) Innocent. nullum verbum ponit de interesse verosimili, sed tantum negat promissionem cum lucro sperato valere, Ita etiam Joan. Andreas. Quinimò nostram sequutus est conclusionem, ut restantur de Ponte dict. §. 5. numer. 68. versic. Joann. Andr. & Camill. Larattha consil. 90. numer. 21. Bald. enim in dict. leg. rogasti, loquitur simpliciter in promissione facta certi interesse à debitore, qui confiteretur tanti mea interesse; hæc autem confessio non valet tamquam facta in fraudem, cum non possit per partium confessionem, quid prohibitum contra jus deduci ad Textum in leg. si forte, ff. de castrensi. peculio: Non autem loquitur de interesse verosimili, & solito. Rursus Bald. admittit hoc interesse per conjecturas probari, Ancharan. in consil. 150. suam protulit sententiam in simplici futuro interesse, at de verosimili, & solito ne quidem verbum ullum; quodque idem est considerandum tam in consil. Rom. 510. numer. 6. & 520. numer. 8. quam Alexand. in consil. 6. numer. 12. volum. 2. & consil. 27. numer. 9. & 10. volum. 4. Nec sermo Decii in consil. 39. numer. 4. & 5. & in aliis consiliis fuit de interesse solito, & consueto, & quod ita sit, ut in consil. 111. & capit. cum venerabilis, numer. 65. versic. Putarem tamen, de except. alloquens de verosimili interesse, pactionem valere respondit; hoc idem demonstrat Cagnol. tam in leg. curabit, numer. 54. Codic. de action. empti, quam in dict. l. unica, de sententiis quæ pro eo, &c. qui, & si à principio generalem regulam constituent taxationem, scilicet à principio non valere; cum

enim ibi à verosimilitudine sit alienus in numer. 51. validissimè sustineri voluit, si verosimile esse appareret, Castren. in consil. 101. vol. 1. similiter de interesse fuit loquutus præscindendo à verosimili, & consueto, Abbas autem in consil. 64. non meruit pro adversarii opinione allegari, tum quia contrarium tenet in dicto cap. salubriter, tum etiam, quia in dict. cons. ejus instituti fuit, fundare ex post facto posse taxari. Unde perfunctoriè nihil discutiendo de veritate axiomatis, hæc subnectit, (licet a principio non valet conventio de dando quid pro centenario, tamen ex post facto valet) Rebuff. in d. leg. unica, gloss. ultim. numer. 34. Cod. de sentent. &c. numquam negat valere pactionem, imò affirmat sustineri, quando à principio de certo interesse constat; præsumptio enim veritati cedit, leg. Divus, ff. de in integr. rest. Gabriel. lib. 3. comm. concl. de solut. conclus. 10. numer. 4. minimè nostræ conclusioni adversatur, cum de contraria nullum verbum faciat, sed tantum concludat posse peri interesse damni emergentis legitimè probatum; nec quia dicit probari debere, supponendum est conventionem exclusisse, cum talis probatio requiratur, ubi nulla adest conventio, Thesaur. jun. lib. 3. quæst. forens. 7. licet illius opinionis sit, scilicet non dari taxationi interesse ab initio factæ; nihilominus numer. 2. limitat (nisi ab initio constaret de quantitate similis interesse) Gail. lib. 2. observat. 5. numer. 16. & si expresse dicat de certo lucro posse pacisci, si post moram probet tanti interesse, nihilominus non sensit de interesse solito, & moderato, ut aliis in locis ostendit, dum illud per conjecturas, & à consuetis probari asserit, ut in lib. 2. observat. 6. numer. 4. & de pignor. observat. 17. numer. 6. Rodriguez de annuis redditibus, lib. 3. quæstion. 5. licet numer. 39. concludat, quod non obstante taxatione, & pacto de certo interesse, sit tamen ilud probandum, attamen numer. 41. expresse affirmat, quod si illud interesse sit in qualitate personarum, & verosimilibus conjecturis, sustineri tale pactum in vim probationis resultantis ex verosimilibus conjecturis. Neque etiam Gama decisio. 110. numer. 18. Mastrillus decis. 245. numer. 33. volum. 2. de verosimili intellexerunt, quando pactionem, & taxationem in illis casibus improbarunt, imò de inverosimili, & excessivo loquuti fuere, ut est videndum apud eundem Mastrill. numer. 46. & 47. qui ad rationem viginti pro centenario pactionem fuisse factam asserit. Sic quoque denuò intelligendos esse ceteros DD. enarratos per Dominum Carleval. quos, ne nimis prolixior videar, consultò omitto, quorum omnium sensus de simplici tantum interesse fuit, nullam verosimilis solitæ, justæ, & moderatæ quantitatis mentionem intermittentium. Unde si ipsamet Consil. Carleval. quorum sententiam fuit prosequutus, & acerrimè tueretur, attentè consideremus, certè numquam de solito, consueto, & verosimili intellexisse, sic se protestantem repერიemus, ut expressis verbis annuit in numer. 104. (Neque verò negamus, si quando contigerit à principio esse evidens, & certum interesse futurum, & ejus quantitatem, tunc posset à principio taxari, & executioni demandari taxationem. Quinimò adversarius ipse articuli veritatem agnoscens proprio ore hoc falsus fuit; etenim in allegationibus per eum congestis, ut aliquam responsionem Cancercii doctrinæ, aliorumque traderet (minimè pro se pars adversa Cancercium allegare potest, respondit si quidem ipse taxationem à principio admitti, nempe ad quinque pro centenario, quæ certè infringit contractum hunc in quo interesse apparet ad rationem decem pro centenario) ex quibus verbis, quis non videt, & adversarii sensum non comprehendat, illum fuisse, scilicet exprimere, contractum, de quo agimus, non quia à principio fuit interesse taxatum, usurarium esse, & adjudicari, sed quia quantitas in eo contenta verosimilis non est, quæ habito respectu ad taxationem Cancercii valdè dicitur excessiva. Itaque ipsemet pactionem de verosimili interesse non excludit.

Sed dato, & non concesso, quod discussus, & dicta per Dominum Carleval. etiam de verosimili fuere; quinam non videt, illa à tam doctissimo Viro scripta fuisse, ut ostenderet sui ingenii acumen, quo pollebat? Imò ut redarguerentur de mendacio aliqui Doctores asserentes, ideo ipsos assentiri opinioni, taxationem à principio, validam affirmanti, & alienos esse ab illa pactionem improbante, quia hæc secunda opinio difficilis erat probationis, ob quod ingeniosissimus vir innumeras adduxit, & coacer-

vavit rationes. Itaque ejus dicta potius disputandi causa, quam in judiciis amplectenda prælo tradita fuisse concludendum.

Et quod ita sit, ne vobis displiceat (*Domini judicantes*) perlegere Doctores omnes tam exteros, quam regnicolas, tam Theologos, quam utriusque juris interpretes, qui eorum opera, & labores typis tradiderunt post annum 1634. in quo singularis liber Domini Carleval. fuit editus. Quod certè ex illis comperietis, neminem illius opinionioni assentiri, quinimò omnes nostram tamquam verissimam amplexos fuisse variis rationibus confirmantes, variisque decisionibus ornantes. Sic inter Theologos, & exteros, doctissimus Spada lib. 2. *consil.* 226. *numer.* 7. *Clarius tom.* 3. *consil.* 201. qui *numer.* 4. in hæc prorupit verba: (*Et licet ego ante factum consulere clientes meos, ut ab hujusmodi taxatione abstinerent, & post factum libenter paciscentes excusarem. Tamen quando concurrerent circumstantiæ, quæ redderent illam taxationem proportionabilem, & verosimilem, nempe, quod mutans esset mercator solitus negotiari, bonæ conditionis, & fame, pecuniæ essent paratæ ad negotiandum, & quantitas taxata esset à communiter accidentibus approbata, & proportionabilis, tunc non credo, quod in foro contentioso possit separari, & judicari in contrarium* (hæc ille.) Cui adhærent Pater Frat. Hieronymus Nicolio Romanus in suis utriusque juris *lucubrat.* tom. 1. lib. 3. *titul.* 15. *Ognatre part.* 2. *tom.* tertii, de *usuris*, tractat. 3. *disputat.* 105. *sect.* 5. *numer.* 112. à quibus neque discessit noster Pater Diana in suis *Moral. resolut.* in tractat. de *contract. resolut.* 15. *cum sequent.* qui nedium pactionem à principio ratione lucri cessantis admittit, verum etiam, & interesse deberi etiam ratione illius amissionis visionis pecuniæ, quod valde est notandum. Sic quoque pactionem in mercatore de certo interesse verosimili valere, & absque ulla hæsitazione, sive probatione executioni demandari voluerunt Doctissimi JJ. CC. Romani. Merenda 1. *controvers.* *capit.* 13. & 4. *controver. capit.* 42. usque ad 45. Cyriacus *controvers.* 368. Ciarlinus 1. *controvers.* *capit.* 29. *numer.* 52. Eruditissimus Honoratus Leotardus, qui diffusè hanc materiam pertractans in suo tractat. de *usur. quest.* 72. & 74. plures affert Rotæ Romanæ decisiones, multasque rationes, imò omnibus argumentis, animadversionibus, & rationibus Domini Carleval. de verbo ad verbum respondit (tacito tamen anthore) præcipuè, nullam aliam potentiam propinquæ probationem requiri in mercatore solito negotiari, latè dict. *cap.* 74.

17 Inter nostates autem post præcitatum Carleval. fuerunt Dom. Reg. Merlin. 2. *controvers.* *capit.* 50. Dom. Reg. Galeota 1. *controvers.* *capit.* 61. *numer.* 47. Dom. Reg. Sanfelice. *decision.* 124. ubi latè discutiens articulum *numer.* 10. etiam non solito negotiari interesse deberi testatur, quamvis non fuerit probatum ob frequentes reddituum annuorum venditiones. Integerrimus vir ille sapientissimus, & semper cum laude nominandus Dom. Reg. de Marinis 1. *variis.* *cap.* 194. ubi interesse alterius interesse deberi fundat, à quo neque alienus fuit D. Reg. Capyc. Latr. in *dec.* 133. sic etiam D. Conf. Roccus in suis *aureis responsis*, *cap.* 74. *numer.* 20. lib. 1. infinitas adducens decisiones tam hujus supremi Senatus, ipso patrocinate, quam etiam S. Rotæ Romanæ.

Hi omnes eadem doctrinæ, integritatis, religionis, pietatis, & conscientiæ nota ornati, qua condecorabatur D. Carl. contrariam fuerunt sequuti, illis autem haud præsumendum, ignota fuisse scripta per D. Carl. cum multi fuerint illius collegæ. Unde bene ab ipsis perpenſa, perlecta, & considerata fuisse concludendum, quæ si vera in judicando visa fuissent, quisnam eorum bono animo illam non fuisset amplexus?

28 Hinc Thorus tam in suis *compendiis*, verbo *interesse lucri cessantis*, & verbo *mercator*, quam in suo lib. 1. *vot. capit.* 9. amplius in hoc Regno minimè dubitandum de tali pactione exclamat, cum quotidie S. C. illas admittat, & servata forma conventionis in causa ibi enarrata pronunciatum refert. Sic quoque elaboratissimus Gizz. ad Capycium Latr. in *observat. decision.* 106. *decisum* enarrat in anno 1658. in causa Michaelis Andreæ Bettini ad rationem decem pro centenario, ubi *numer.* 2. subdit (hoc fuit quia creditor mercator erat) & in *numer.* 14. de aliis decisionibus testatur, & noviss. Dom. Marotta *discept. forens.* *cap.* 34.

Quod si recensere velimus decisiones, quæ in similibus casibus usque adhuc emanarunt, verum typis nondum traditæ, infinitas adducerem. Sic in causa illorum *Mercatorum de Vivaldo cum Serenissimo Rege Polonia*, patrocinate Domino meo Jo. Barracca, in qua relatore D. Confil. Rocco judicatum fuit interesse servata forma conventionis deberi, quod facto computo, excedebat sexdecim pro centenario: Ita quoque, in causa eorundem Hæredum Sylvestri Palmerii, cum Stephano, & aliis de Cerra, à quo, opposita usurariæ pravitatis exceptione, quia in mutui contractu interesse ratione *lucris* 12. pro centenario taxatum à principio apparebat, tali exceptioni aures præstare noluit doctissimus Comm. tunc Conf. Ascianus Raetanus omni religione, & virtute ornatus, sed ad ulteriora in causa procedi mandavit, terminum super allegata satisfactione impartiens.

Quid enim clariùs, quidque ampliùs dubitandum? Prudenter monuerunt Gerson. & alii, non statim contractus usitatos dijudicandos esse usurarios, cum enim hæc vita habeat contractibus opus, & magna varietas incidat; reprehensio usitatorum contractuum, & conscientias perturbat, & magnos tumultus excitat.

Quisnam non videret totum mundum litibus involutum, si secundum ea, quæ subtiliter discurret Dom. Carleval. esset judicandum? Hinc omnes venditiones, tam voluntarias, quam necessarias, in quibus emptores non habentes pecuniam præ manibus se obligant, pretium infra certum tempus solvere, vel deponere, & interim correspondere creditoribus, vel venditori annuos introitus, ad rationem octo, vel decem pro centenario, omnes invalidas, & nullas esse, cum ex illa re vendita, vel quia feudalitatis, vel quia alterius generis numquam percipiatur redditus trium pro centum, imò aliquando nihil, cum sit infructifera, & emptores absque ulla probatione, interesse conventum, satis alienum à fructuum correspondentia, respondeant; Quotidie vexarentur creditores à debitoribus, ut rem una cum fructibus restituerent; totum Regnum subverteretur, totumque commercium destrueretur. Et, quis tam impius erit, ut hoc permittere velit? Memores esse debent Judices, quietis Adamatores Ausonii sententiæ: *Vexat amicitias, & fœdera dissolvit*, quod nihil Reipublicæ perniciosius, quam jurgia, & civiles contentiones.

Hæ omnes potissimæ fuerunt rationes illius causæ decisionis, quam enarrat Dom. Hodierna *controvers.* *capit.* 17. ut in simplici mutuo, ubi nulla aderat conventio de interesse, neque in mercatore, neque in solita negotiari persona versabantur, sed in simplici Chirographario mutuante, in quo bene ejus dicta procedunt, etiam nullis factis probationibus, interesse deberetur, ut ex officio, & S. C. æquitate, ne mundus litibus involveretur ad rationem septem pro centenario taxatum fuisse, sic ipse in fine testatur.

Transcendamus quæso ad 3. *conclusionis* dilucidationem, & videamus, cum in nostro casu nedum in solito negotiari, sed & in publico mercatore versetur, an aliqua propinquæ potentiam probatio requiratur. Ex qua nedum novam rationem pro secundæ conclusionis probatione, verum etiam, & novum intellectum auctoritati, & opinioni, tam Domini Consiliar. Carleval. quam aliorum DD. affirmantium, nisi factis probationibus, interesse non deberi, desumo. Certissimum enim est, & vulgatum apud DD. omnes in notoriis nullam probationem requiri, cum notorium sit ipsa probatio probata, aliquam probationem in contrarium non admittens, latè Mascard. *conclus.* 108. Igitur, quæ probatio in casu nostro, si in notorius versamur? Quid ergo magis notorium, quidve certius, mercatorum lucro? cum illud potius damno emergenti vicinum dicatur, quam ipsi lucro cessanti, ad tradita per Osiachum in *dec.* 143. Incertum lucrum censetur, & illud indiget probatione, quando ab homine, qui non consuevit negotiari, & mercari expectatur, talis enim creditur magis *perditioni proximus, quam lucro*; ita Salic. in *leg. si sterilis*, §. *cum per vendit. ff. de action. empt.* At quando positum letur ab eo, qui nedum solitus negotiari, sed & publicè mercari, hoc certum reputatur, is enim non perdere, sed semper lucrari verosimiliter præsumitur, ita Imol. in l. *paulus*, ff. de *solut.* quem allegat Rota Genuens. *decision.* 139. *numer.* 11.

Quod si personam Sylvestri consideremus, lucrum certissimum, & notoriissimum manifestatur; Etenim ipse nedum solitus negotiari, sed publicus mercator erat, qui nedum pecuniam collybo exercebat, sed & totum ejus patrimonium ad omne, & quodcumque mercaturæ, sive negotiationis genus designatum habebat. In his enim similibus personis quisnam dixerit potentia propinquæ probationem requiri, & præsumptivam non sufficere, si ipsa præsumptio ipsa probatio est? Similis autem persona talis conditionis, & qualitatis, sicuti erat Sylvester, neque à præstantissimo Domino Carlevalio, neque ab aliis DD. probationem requirentibus fuit considerata.

21 Quinimò ipsi loquuti fuere, & eorum dicta verificantur in simplici mutante, sive negotiatore, secus in publico mercatore. Magna constituitur differentia inter has personas. Ipsa nominum varietas ostendit, argumento Text. in leg. si idem, Cod. de codic. Imò apertam habemus, si descriptionem eorum intuemur. Siquidem Negotiator ille dicitur, qui certam pecuniam ad certam negotiationem designatam habet, Mercator autem, qui assiduitate quadam plures negotiationes exercet; ad omne, & quodcumque mercaturæ genus totum ejus patrimonium destinatum tenens; ita Rota Genuens. in decis. 37. numer. 13. quæ allegat Text. in leg. 1. §. 1. ff. de tributaria actione, ubi Gloss. in imagine mercatorem non dici, qui in una merce mercatur; Pluralitas negotiorum, non solum cambiorum, sed respectu aliarum rerum mercatorem facit, latè Sirac. omnino videndus de mercatur. 1. part. numer. 8. & 42. ubi in numer. 62. in fin. hæc subnectit. (nos concedimus, & supra ostendimus longam esse differentiam inter negotiatorem, & mercatorem) Mercatoribus autem plura sunt permissa, & conceduntur, quæ aliis prohibita, & à jure, & DD. improbantur. Hinc usuræ usurarum, interesse alterius interesse: quæ aliis omnino prohibita, favore mercatorum introducta fuere, & conceduntur, ut testatur Fontanell. in decis. 91. numer. 9. ex decis. Rot. Gen. 37. numer. 15. diffusè Leotard. de usur. quest. 86. Pactum, ut creditoris juramento stetur de eo, quod interest, licet aliis prohibitum, mercatori tamen permittitur, sicut & jurisjurandi suppletorii facultas, latè Hermosill. in loc. cit. numer. 358. & præcit. Leotard. quest. 76. Capto pignore mutuo pecuniam dare, & interesse recipere, manifesta usura est; sed licitum, & honestum in persona mercatoris reputatur; ita fundat Honorat. Leotard. quest. 98. Beneficentius recipere nulli alii Justinianus permisit, quam mercaturas gerentibus, aliis leviores præitari imperavit, leg. eos, Cod. de usuris; Itaque, & jura, & DD. mercatoribus multum faverunt, ut ab aliis distingueretur, & multum sollicita fuerunt de lucris mercatorum, & negotiantium non diminuendis, sed augendis; ut singulariter notavit Fontanella di. dec. 91. numer. 8. qui numer. 10. rationem reddit ex Nav. in manuali, c. 17. numer. 111. quia pecunia mercatoris negotiationi exposita majorem censetur habere estimationem, & plus valere, quam tanta aliorum, sicut triticum seminis. Sic Castill. 2. contr. c. 1. numer. 32. lucrum mercatoris semper dicitur certum, & majus in eo præsumitur, quam in aliis, ob continuas merces, quas paratas habet.

Ut in simplici mutante, & negotiatore potest adesse aliqua præsumptio, sive suspicio usurariæ pravitatis, in quibus lucrum non considerabitur, nisi probeatur; Nec illud, quia paratæ sunt emptiones in Civitate, justificabitur, si eidem Carleval. credimus. At in mercatore, qui assiduitate omni negotiationi ad hujusmodi artem, sive officium se dedit, prout erat Sylvester. Sine ulla juris præsumptione, & suspitione potest convenire de certo interesse tam lucri, quam damni & absque ulla potentia propinquæ probatione illud executioni demandari, ita singulariter notat Doctissimus Hispanus Hermosilla, maxima ingenii perspicacia, atque admirabili legum peritia ornatus, omnino videndus, & minimè prætermittendus, cum nostram questionem decideret: in addit. ad Gregor. Lopez in gloss. 4. lib. 10. tit. 1. part. 5. numer. 318. cum sequent. qui hæc subnectit. (quando vero non solus negotiari interesse lucri cessantis prætenedit, debet probare, se pecuniam destinatam ad emptionem prædiorum, sive annuorum introitum habuisse; & certum esse se fuisse empturum fundum, si pecunia ei fuisset soluta, quia fundus, seu annui redditus erant Venales. Quando vero mercator pecu-

niam ad unam negotiationem solam habet; tunc in effectu debet probare, quod mercatores similis conditionis merces emerunt, ex quibus tantum lucrari sunt, & eandem occasionem ipsum habuisse, & ob defectum pecunie non emisse, seu in locum, ubi merces vendebantur, non ivisse. Secus autem, in mercatore, qui omni negotiationi pecuniam designatam habet; nam tales mercatores non solum in eo loco, ubi commorantur merces, quarunt, sed etiam extra locum, & Regnum;) In his, inquam; numquam præsumitur adversa fortuna, quod si in una negotiatione jacturam patiantur, in alia magnum quantum faciunt; potius in lucro mercatores esse, quam in damno edocemur ex Text. in leg. inter stipulantem, §. si stipulatus fuero, ff. de verbor. oblig. leg. si defunctus, C. arbit. tutelæ.

Ex hoc depromitur, rectissimam fuisse Bursari sententiam in consil. 68. numer. 36. (nihil differret mercator ab aliis, si in eo etiam probatio requireretur, omnes enim uno ordine incederent, itaque ad hoc, ut aliqua differentia constitueretur inter mercatorem, & alias personas, concludendum, ut in mercatore minus probari debeat, quam in alio, quia in illo præsumuntur merces continuo paratæ, quasi certum lucrum, ex illorum opera, & continuo usu, quod secus in aliis alienæ professionis.) Unde malè judicant Judices, qui, ex eo quod certitudinaliter creditores de lucro non ostendunt; debitores absolvunt, sic eos reprehendit Socc. in capit. dilecti, numer. 6. de foro competenti: cujus auctoritatem sequitur Magon. decision. 32. numer. 8.

Nec ab hoc nostro intellectu alienum habemus ipsummet Conf. Carleval. Etenim ipse enarrans illud Gaiti, qui asserbat, ob frequentiam emptionum, quæ in Civitate promptæ semper sese offerebant, validissimam esse argumentationem: est Neapolitanus, ergo mercator, exemplum tradens à Januensibus, in quibus valet arguere; est Januensis; ergo mercator, teste Bellon. decision. 39. quasi ex hoc certitudo lucri inducitur. Respondit in numer. 101. 102. cum sequent. (Nunquam igitur in hac Civitate, & Regno peccatum usuræ committeretur, sicque omnes collocaturi pecunias in emptiones, omnesque mercatores vocarentur, quod falsissimum est; nam Januenses illi, sive nobiles, sive plebei, sive pauperes, sive magistratuum gerentes, sive privatam vitam agentes; sive in dignitate constituti, sive alius quisque, ita ut ad mulieres usque res pervenerit, adeo negotiis cambiorum, & mercium incumbunt, ut unusquisque pecunias suas, quantumcumque fuerint, nec momento quidem temporis patiatur otiosas remanere, sed omnes indifferenter pro viribus, & facultatibus negotia, vel cambiorum, vel mercium præ manibus semper habeant frequentissima, ideo valet consequentia, est Januensis, ergo mercator. At in nostra Civitate, & Regno longe aliter res habet. Sunt plurimi, qui suis redditibus contenti, vel à suis majoribus relicti, vel à se acquisiti vitam agunt quietam, alieni à negotiationibus, & commerciis, & habent suas pecunias otiosas, quapropter istis non valet consequentia, est Neapolitanus, ergo mercator. Quibus non debetur lucri cessantis interesse nisi probeatur) ex qua declaratione, quis non videt Doctissimum Carlevalium magnam constituisse differentiam inter unum, & alterum calum, quam apertam constituit in numer. 101. in illis verbis (probare igitur debet Creditor, se esse mercatorem, vel solum negotiari;) & numer. 103. (non omnes enim mercatores lucrantur,) quasi nil mirum si Januensibus præsumptiva probatio sufficeret, cum omnes jam animum ostendant, eorum pecunias ad emptiones, & negotiationes destinasse, & sic per illam assiduitatem, & destinationem lucrum deberi, & dici certum. At Neapolitani, non omnes deliberatum animum habent emendi, & negotiandi; ideo propinquam probationem requiri, ad ostendendum hunc animum, ut in numer. 105. asseverat. Igitur, cum Sylvester suum animum emendi, & negotiandi cum assiduitate ostenderit, totum tenens ejus patrimonium in quibuscumque mercaturis versum, concludam cum eod. Domino Carl. nullam aliam propinquæ potentia probationem in nostro casu requiri, sed illam præsumptivam ab eodemmet Carl. traditam sufficere ad substituendam lucri cessantis taxationem à principio inter partes conventam.

Uterius, si inspicimus, ubi commorabatur Sylvester, quo in loco negotiationes exercebat, satis certum, atque indu-

indubitabile redditur ejus lucrum. Ille Barium incolebat, ibique negotiabatur. Antiquissima sanè Urbs, quæ totius Apuleæ primatum tenens, uti Metropolis, illius regionis Princeps nuncupatur à Marino Freccia *lib. 2. de subfend.* Uberrima quoque ora, à cujus fertilitate, Bari nomen assumpsit, teste P. F. Leand. Alb. *de Italic. descript.* In ea namque ob Civium multitudinem, exterorum concursum, & nundinatorum numerum, est adeò frequens commercium, & negotiatio tam usitata, ut continuè lucrandi, exercendique pecunias in quibusqueret mercibus occasio adsit. Collybum si nullibi vigeret, in civitate ista florere, satis indicant trina nundina, quæ ibi singulis annis fiunt, relatæ à R. Domin. Antonio Beatillo *in hist. Barenf. enarratione, lib. 4. f. 187.* quibus toto anno negotiatores occupati, nec ipsi otiosi, nec ipsorum pecunia otiosa manere potest. Negotio quippe semper, foro nundinario parato, aut præfenti, aut proximo: & foro quidem tam celebri, & frequentato, ne dum à Regno nostro, verum à quamplurimis Italiæ regionibus propter vicini maris navigationem, ut à Rege Federico de Aragonia meruerit privilegiis, & esentionibus cohonestari, teste præcit. Beatillo; Ejus namque Septemtrionali parte ab Adriatico mare resperfa liberam commeandi, contrahendique facultatem præcipuè aperit cum diuissima Veneta Republica. Ita ut illam Emporium veriùs, quàm oppidum nominare liceret. Hoc quidem per ora omnium volat, satisque apertum doctissimo viro illi, ac omni ævo dignissimo Consiliario Dom. Petro Verajes, qui regionem illam, tamquam delegatus ad cognoscendas vectigalium fraudes sua præsentia adornavit. Igitur Sylvestre, & incolatum, & negotiationem habebat in insigni loco, in uberrima Civitate. Hoc enim non parvi momenti, sed argumentum maximæ efficacis est apud DD. ad excludendam propinquæ potentis probationem, ita Rota Genuensis *in decis. 139. numer. 9.* Felician. *de societ. cap. 24. numer. 50.* Sic etiam in ipsa Rota Romana decisum habemus, nullam aliam proximi lucris probationem requiri in oppidis insignioribus *refert* singulariter Seraph. omninò videndus *in decisio. 186. in fine* in illis verbis: (*Quantum ad caput ultimum de lucro in potentia propinqua fuit dubitatum, quando sumus in locis insignioribus, veluti Romæ, Veneriis, &c. & alias fuit resolutum non requiri in una Anconitana coram bon. mem. Grato 18. Martii 1559.*) Hujus enim dicti rationem reddit Leotard. *d. quest. 74. numer. 43.* quia in istis Civitatibus, & locis insignioribus negotiationes vigent, & continua est occasio pecunias implicandi in emptionibus mercium. Inter quas cum & Barii Civitas connumeretur tamquam negotiantium, & mercatorum mater, ut *suprà probavi*, nullo pacto concludendum, aliam probationem requiri in mercatore, ut interesse à principio taxatum consequi possit.

Ex his omnibus justificatur quarta conclusio, scilicet nunquam excessivum dici illud interesse taxatum, decem pro centenariis. Quis sanè mentis, (*attenta qualitate, & conditione Sylvestri*) dixerit, se observasse lucrum in mercatoribus tam tenue, ut decem pro centum non excedat? Si Decio credimus *in conf. 111.* excessivum non esse interesse in Mercatore 12. pro centenariis, quia si collybo designaret, majorem utilitatem reciperet. Si Bolognet. *in conf. 13.* & præcit. Burs. *in conf. 68. n. 34.* fidem præstamus, ab omni usuræ, & excessus periculo nostrum interesse alienum esse dicimus, etenim legitimum appellarunt illud 15. & 18. pro centenariis. Hoc igitur potius nimis moderatum esse, quàm satis excessivum concludendum: Imò si benè expendamus, illud omni ex parte justum, solitum, verosimile, & consuetum, redditur. Quinimo; si taxam annuorum introituum respiciamus, validissimum usque ad decem pro centenariis *Summi Pontifices* statuerunt; secundum quam, interesse lucris cessantis taxatum, verosimile, & justum dicitur, ad notata per Alvarum Valalc. *de privil. pauper. quest. 26.* quem allegat Hermos. *loco quo suprà.* Si statuta interesse taxantia perquiramus, jam *suprà* retulimus multis in Civitatibus, & locis, esse omnia similem taxationem decem pro centenariis statuentia; ob quod cum præfens interesse secundum formam ipsorum statutorum taxatum fuit, excessivum non dici autumandum cum Graver. *in conf. 39. numer. 2. lib. 1.* Calvalc. *dec. 36. n. 20.* & cum aliis, quos refert, & sequitur Caesar. *de Graf. de except. cap. 32. numer. 82.* Si quis usum

Regionis, scilicet nostri Regni, & Bari Civitatis spectandum esse concludat, ad judicandum, verosimilene sit interesse taxatum? jam *suprà* distincta, & longa manu ostensum fuit, minùs ducatorum decem mercatoribus non deberi, & omnes mutui contractus in Civitate Bari initos similem quantitatem in se restringere, secundum quem usum, & consuetudinem taxatum interesse; legitimum; & moderatum dijudicatur, ad tradita per sæpe cit. Hermos. *numer. 306.* si inspicienda sint ea, quæ Judex ex officio taxare poterit. (*Judex, etsi probatum non sit interesse illud ex officio, taxare potest.* Anchar. *quest. 33. numer. 16.* Surd. *in conf. 327. numer. 15.*) Quis tam impius, & severus erit, ut minùs ducatorum decem, mercatoris lucrum dijudicaverit? Rectè D. Reg. Merlin. *in cap. 75. in fine*, testatur semper S. C. decem pro centenariis mercatoribus deberi decrevisse, quasi valdè iniquum esset apud hoc summæ æquitatis tribunal lucrum mercaturam gerentibus, quod est valdè magnum, minus decem taxari. Excessivum sanè dijudicandum illud, quod ipsemet Reg. Merl. *in d. cap. 75.* enarrat, scilicet quod factò computo, quolibet anno ad summam ducatorum 112. pro quolibet centenariis ascendere ipse testatur. Inverisimile dijudicandum illud contentum *in resol. 91.* doctissimi Viri Conf. Pauli Staibani, quod summam ducatorum viginti pro centum excedebat, ut ipse *in numer. 20.* fastus fuit, non autem hoc nostrum summam tam tenuem continens, quod ipsa naturalis ratio suadet, ut, si Sylvestre pecuniam Marchionissæ mutuatam promptam habuisset, attenta ejus qualitate, & conditione, valdè plus lucraturus fuisset illo, quod in pactum deduxit.

Corroborant contractum hunc, & ab omni specie illiciti reddunt alienum raræ qualitates Sylvestri, & ejus conditio, quæ potissimæ sunt rationes ad excludendam quancumque, & usuræ, & excessus suspicionem, ut tradit singulariter Surd. *dict. conf. 327. numer. 50.* in illis (*qualitas autem personæ tantæ est potentia, ut omnes elidat conjecturas usurariæ paucitatis*) latè Tiragu. *de viroque retract. §. 7. in fin. tract. num. 132.* Menoch. *conf. 343. nu. 4.* Etenim ipse Sylvestre vir probus erat, summæ religionis, conscientis & pietatis, sincerus, ab omni fraude alienus, laudatissime opinionis & famæ, de qua tota Civitas Bari testatur f.... ex quibus nullo pacto præsumitur hac horrenda, detestandaque labe usurarum pollueretur voluisse.

Et denique, ut omnem rem absolvam; si pecuniam, quam Marchionissa à Sylvestro mutuam accepit, exquiramus, ad quem usum transtulit; certè *ex instrum.* illam in alicujus farinæ vectigalis emptionem collocasse legimus, ex quo longè majus interesse percipit, quàm quod Sylvestro promisit, ut *ex illius redditibus manifestatur.* Quodque etiam semper in dubio sit præsumendum, ut quando quis mutuam accipit pecuniam sub certis usuris, pro illis in rei emptionem implicandis, majorem ex illa re emptura accipiat & utilitatem, & usuram, de qua cum creditore fuit conventus; fatua potius, quàm prudens, imò nimis prodiga (*ut ita loquar*) erit existimanda Marchionissa, si à Sylvestro pecuniam sub decimis usuris recipere voluisset; & sic ad eam correspondendum esse obligans, sciens se nunquam tot percipituram ab emptione vectigalis faciendæ. Hoc autem dum nunquam in mentem sensati hominis cadere potest, sicut *in simili* sensit Surdus *dict. conf. 327. num. 50. in fine*, & aliter sit præsumendum; justissimum, æquissimum, & satis moderatum interesse taxatum censei, & absque ulla probatione executioni demandari debere proculdubio sic judicandum arbitror.

Multa alia eram scripturus pro articuli veritate, si tempus concessisset à me pluries petiit, non quidem dilationis causa (*absit à me res ista cum ego actoris jura tucar.*) sed causa uberius discussionis articuli; Responditur etiam motivo illi specialis hypothecæ vectigalis emendi conventæ in beneficium Sylvestri creditoris: quasi nullo concurrente periculo amissionis pecunie mutuata, contractus aliqua usuraria pravitate labe laboraret. Et ostensus illud de per se resolvi, & specialem hypothecam nil operari, non solum, quia vectigal jacturæ periculo subiacet; verum etiam, quia hoc lucrum conventum, non ratione periculi, sicut *in trajectitia pecunia, assecutionibus, & similibus*, ut *in cap. navig. de usuris*. Sed atten-

ta qualitate Sylvestri, quia publicus mercator, & negotiator: ratione cessantis lucris exigitur. Non hoc postulat lucrum cessans; ut scilicet si nullum creditoris ad sit periculum, interesse, ratione illius, exigi non possit, sed requirit, ut inspicatur persona illud petens, an habilis sit, solita negotiari, vel lucrari. Periculum autem efficit, ut tanto magis debeatur mutuant, quod in aliis contractibus minime permixtum est; itaque magna inter utrumque interesse constituitur à DD. differentia; ita ut dato, & verificato uno, ut puta lucrum cessans, non necessario aliud sequatur, scilicet periculum, de per se enim unumquodque ipsorum persistere potest; sicut in fortiori casu videmus, creditorem ab omni iacturae periculo tutum, quia æquivalentis valoris mutuata pecunie cepit pignus, recte interesse lucris cessantis exigere, ut tradit Leotard. qu. 98. & ex innumeris Gaitus c. 2. tit. 7. q. 6. numer. 2236. Hoc enim cuique permixtum, sicut & ipsa naturalis ratio suadet, seipsum, & bona sua, ab omni iacturae, sive damni periculo eximere; unde campiori pecuniam collybo exercenti propter periculi timorem, nedum interesse, sed, ut seipsum magis tutum reddat, & pignus, & fideiussorem, vel securitatem aliam recipere in foro Poli permixtum legimus apud Rever. Patr. Romual. Coli Prædicatorum Ordinis, de Cambii c. 28. della sicurezza de cambii.

26 Similiter etiam eram ostensurus, omnia hæc superflua esse in casu nostro, cum remoto quocumque cessantis lucris interesse, illud conventum, ratione damni, in quo emergebat Sylvester, & ejus hæredes emergunt; exigitur, & petitur. Etenim Sylvester in iisdem, & totidem quantitatibus, quot mutuas Marchionissæ dedit, debitor erat vigore mutui contractus Dom. Pero Pesole, & singulis annis decem pro centenis ratione ejusdem lucris cessantis correspondebat, sicut & ejus hæredes cessionariis dicti de Pesole correspondent. Hoc autem validissimum est argumentum ad os adversarii occludendum, & valde à Doctores consideratur ad hoc, ut interesse conventum consequi possit: ad singulariter tradita per Castill. 2. contr. cap. 1. numer. 62. & Honorat. Leotard. quæst. 75.

Nec, quia tempore contractus Marchionissæ tale debitum non erat emergens, sed post paucos annos emerfit; affectatum, & minus considerabile dijudicandum. Etenim ridiculum potius, quam admiratione dignum, videtur argumentum, cum ex ipsa damni emergentis definitione, & descriptione resolutio appareat. Illud enim detrimentum dicitur, quod patitur creditor causa debitoris ob retardatam solutionem, ut quia pecunia carens, & res suas vendere vilius cogitur, vel interesse accipere sub usuris, vel propter moram incurrere aliquam poenam, ut animadvertit subtiliter Hermosill. loco supra; Puerilem differentiam inter lucrum cessans, & damnum emergens, vocat Alexand. quem allegat D. Merlin. 2. contr. cap. 50. numer. 16. Igitur hoc tantum sufficit, ut damnum emergens dicatur, scilicet ut postea emerferit culpa debitoris. Sic notavit doctissimus Leotard. q. 75. culpa Marchionissæ Sylvestrum ab aliis pecuniam accepisse, clare patet; dum spatio biennii restitutioni adjecto, illo elapso, pecunia debitoris non restituit. Sic etiam ob retardatam solutionem, pro qua hæredes in S. C. institerunt; in emergentissimo damno reperiuntur, dum & alias pecuniarum quantitates ipsi ab aliis mutuas acceperunt cum eodem interesse decem pro centum, ut eorum creditoribus satisfacerent, suisque necessitatibus subvenirent, ut ex fide instrumenti sol....

Hæc omnia properanter congeffi, ut vestris jussibus obtemperarem, & alienos ab omni dilationis suspitione vos redderem. Et cum in diligentis judicis officio consistat hæc inquirere, & curare, Ne quis ex sua fraude lucrum sentiat, juxta illud in l. illicitas, ff. de offic. Præsid. Vestra censura hæc subijcio, ut illis perlectis, quæ à debitoribus debentur, creditoribus reddantur mandetis. Die 4. mensis Septembris 1662.

DISCEPTATIO CCCC.

SUMMARIUM.

- 1 Fundatur jus in uno, atque altero contractus mutui.
- 2 Non potest impediri executio dicti instrumenti ob exceptionem usurariae pravitatis oppositam à dicto Illustri Principe.
- 3 Præventio nullo modo potest fieri in casu nostro.
- 4 Exceptio usurariae pravitatis non potest impedire executionem instrumenti.
- 5 Nullatenus potest impediri executio instrumenti ob præventionem factam super nullitate vel exceptipne adversus instrumentum.
- 6 Exceptio criminis usurae, impedit executionem instrumenti.
- 7 Hæc opinio procedit quoties creditor passus sit ad alteriora procedi in eam.
- 8 Quæ ratione impediri possit executio & liquidatio instrumenti, ad instantiam dicti Patris Superioris.
- 9 Non potest Index Ecclesiasticus inhibere judici & creditori quod non procedant ad executionem instrumenti.
- 10 An dicti contractus alieni sint ab omni labe usurariae pravitatis.
- 11 Non potest per confessionem partium prohibitarum aliquid deduci contra jus.
- 12 Facta non præsumuntur nisi probentur.
- 13 Quando solitus est quis negotiari, admittitur taxatio, si constet tantum verisimilem lucraturum fuisse.
- 14 Consuetudo non potest salvare contractum ab iniustitia & invaliditate & restitutione ejus quod fuit indebitè exactum.
- 15 In dubio contractus præsumitur verus, licitus & realis & non usurarius.
- 16 Quo casu nulli dubium est sufficere demonstrare damnum absque eo quod quis sit solitus negotiari.
- 17 Confessio facta in libello plenè probat contra consistentem.
- 18 In judicio non admittitur defectus respiciens proprietatem.

IN JURE

P R O

R. P. Scipione Cossio è Soc. JESU.

C O N T R A

Illustr. Principem Clusani.

C O R A M

Ill. Domino Nuntio Apostolico.

D E E A D E M R E.

Licet in re multoties decisa, & satis superque in prælim absque ulla hæsitacione deducta apud omnes etiam gravissimi nominis mihi opus non esset fundare jus, quod fovet Rev. Pater Scipio Cossius Societatis JESU, in uno, atque altero contractu mutui, quod celebravit cum Illustri Principe Clusani, cum certi, ac determinati interesse pactione ab initio, uno inquam sub die 21. Augusti 1634. in quo mutuavit ducatos 5000. per dies aliquot, quibus elapsis dedit dilationem unius, & pepigit sibi solvi interesse ad rationem ducatorum 7. & med. pro centenaria ratione lucris cessantis, & damni emergentis altero sub die 12. Januar. 1635. in quo eidem mutuavit duc. 3000. ad dies usque duos, cum eodem pacto, quod solvatur interesse ad rationem ducatorum 8. pro singulis centum; cum, & communior DD. Clafis, & rerum judicatarum auctoritas, & tandem communis, & inveteratus totius orbis, non dicam hujus Regni tantum mos, atque consuetudo passim hosce contractus admittant, permittant, ne dum assistant, atque opitulentur; nihilominus ut omnis dubietatis ansa, & contrariorum oppositio refellatur, operæpretium duxi duo demonstrare,

2. Primum non posse impediri executionem dicti instrumenti ob exceptionem usurariæ pravitatis oppositam à dicto Illustri Principe. Secundum contractus prædictos omni labe, ac suspitione criminis usure carere.

Quò igitur ad primum nullatenus posse impediri executionem, & liquidationem instrumenti, & proinde revocandas esse litteras inhibitoriales relaxata per Reg. Auditorem contra dictum P. Scipionem, quòd non procedat liquidationem ex infra scriptis suadetur.

3. Primò, quia dictus Illustris Princeps Clusani egit per viam præventionis, quæ nullo modo potest fieri in casu nostro, non solum, quia cesserit dies solutionis multis ab hinc annis, cum sit facienda antequam veniat tempus solutionis, vel satim infra paucos dies, Scaglion. in ritu M. C. V. 163. numer. 59. & 60. sed etiam quia fuit citatus in anno 1641. quod solvat dictum capitale ducatum 8000. cum aliis duc. 480. ex causa interesse decursi, tunc temporis, quo casu non est locus præventioni, Caravita ritu 186. & licet non præcessisset citatio in dict. anno 1641. tamen sufficit citatio facta eodem die, quæ fuit facta præventio est ad instantiam dicti P. Scipionis, & sic nec ei locus est, Caravita dict. rit. 186. ac etiam quia præventioni fuit renuntiatum, cui certum est posse renuntiare, Caravita rit. 168. numer. 1. Grassi. de except. in prælud. n. 155. D. de Franch. dec. 670. numer. 3. Giurb. decision. 44. num. 7.

Secundò, quia dictus Illustris Princeps non potest audiri in dicta præventionem, nisi prius pro observantia juramenti solverit debitum ad Text. in cap. debitores, de jur. jur. Alber. in auth. ad hæc, numer. 48. C. de usur. ubi Bald. numer. 4. Catr. numer. 3. alique per Surd. consil. 327. numer. 1. & 25. Grassi. de except. capit. 28. numero 4. vers. Sed difficultas. Natr. consil. 97. Bero. quest. famul. 77. numer. 5. Paris. consil. 3. numer. 12. Gram. decis. 45. Joseph. Ludov. concl. 23. Guttier. de jur. confirm. capit. 2. numero 34. Seraph. de privileg. juram. privileg. 105. numer. 4. Facchin. lib. 1. controu. jur. cap. 7. vers. secundum est ex cap. debitores, Conf. Merlin. controu. for. c. 79. in pr. Et licet in casu nostro fuerit impetrata absolutio à juramento, nihilominus de ea nulla est habenda ratio, ex quo cum Illustris Princeps moram commiserit, dum non solvit conventa die, incidit in perjurium, & non nisi à Summo Pontifice potest petere absolutionem à juramento, Feder. de Sen. consil. 301. in fin. Roman. consil. 326. numer. 1. Anchar. consil. 198. Thesaur. decision. 165. in fine, alique per Surd. dict. consil. 327. num. r. 19. quibus addo Genuentem in praxi Archiepiscopali, c. 4. numer. 3. 4. & 6. ubi ampliat, etiam si tempus ita imminet, ut perjurium incurtatur. Grassi. dict. except. 28. num. 5. post Natta.

4. Tertiò, quia esto millies, citra tamen veri præjudicium, quòd esset locus præventioni, nihilominus hæc exceptio usurariæ pravitatis non potest impedire executionem instrumenti, Angel. in l. 4. §. condemnatum, ff. de rejud. ubi etiam imo Barbat. consilio 18. numer. 23. vers. quinimo vol. 1. Laur. de Rodolph. de usur. quest. 135. numer. 178. circa fin. Sylv. Aldobrand. ad Dec. in cap. ex parte ille secundo, in ultima adaditione de offic. deleg. alique per Surd. d. consil. 327. numer. 17. Joseph. Ludov. d. conclus. 23. quibus addo Roman. conf. 76. Aretin. consil. 75. Alexand. conf. 83. 3. col. vol. 5. Ancharan. consil. 234. Atfl. & Ursill. decisio. 30. aliosque infinitos citatos per Anton. de Amato resol. 36. numer. 12. Fontan. de pact. doi. tom. 1. claus. 4. gloss. 11. numero 82. & seq. & 2. tom. claus. 7. gloss. 2. part. 5. numero 4. 28. 29. & 30. Cancer. var. resolut. libr. 3. cap. 1. numer. 54. in fine, Mascard. de probat. conclus. 686. numer. 11. Gratian. tom. 1. discept. for. cap. 118. numer. 43. Frecc. de present. instrum. parte 9. quest. 7. numer. 1. & 2. & hanc esse magis communem opinionem affirmat Frecc. dict. q. 7. numer. 5. Caroc. loc. & conduct. part. 5. tit. 1. de usur. quest. 12. numer. 1. & dec. 66. numero 7. & hanc in praxi servari asserit, Scaccia de commerc. & camb. §. 7. gloss. 5. numero 66. vers. tamen opinio, & receptiorem in praxi dicit novissimè Gaitus de credito, cap. 3. tit. 1. numer. 1046. & pluries fuisse dictum per Rotam Roman. refert Farinac. decis. 490. part. 2. tom. 3. & decis. 140. numer. 10. parte secunda tom. 4.

5. Quæ opinio suffulta est præ cæteris, auctoritate Innoc.

in cap. cum in jure de offic. deleg. tenentis, nullatenus posse impediri executionem instrumenti ob præventionem factam à debitor super nullitate, vel exceptione adversus instrumentum, quam opinionem sequuntur in infinitum DD. quos ad nauseam usque refert Ant. Amat. d. ref. 36. n. 1. Giurb. dec. 100. n. 3.

Et licet non ignorem alteram è diametro pugnantem 6 sententiam DD. quæ habet exceptionem criminis usuræ, impedire executionem instrumenti, Bald. conf. 3. 2. vol. Cardinal. conf. 120. Burf. de instrum. Guarentig. 3. part. 7. quest. Tiraqu. de retr. tit. 2. §. 5. gloss. 2. n. 36. Dec. c. ex parte ille secundo. 28. faient. de offic. del. Berard. Pand. de present. instrum. 5. p. 17. declaratione, & 18. Gram. conf. 88. & 95. Capyc. dec. 175.

Nihilominus hæc opinio procedit quoties exceptio est clara, & detecta, nec requirit altioris indaginem ex doctrina Burf. & Castr. in l. si expressim, ff. de ap. pel. Roman. conf. 51. Alex. consil. 61. vol. 3. An. de Camar. Benedict. de Barzui, & alii apud Frecc. d. q. 7. numer. 7. & seq. & numer. 22. pluresque per Ant. Amat. d. ref. 36. numer. 9. & 34. Milanen. dec. 2. n. 134. & seq. & dec. 7. numer. 6. & seq. vol. 2. Gait. de credito cap. 2. tit. 7. numer. 2497. & 2498.

Rursus hæc opinio procedit, quoties creditor passus 7 sit adulteriora procedi in eam, ut post Gram. Paril. & alios affirmat Caroc. d. quest. 12. numer. 7. alique relati ab Amat. d. ref. 36. n. 15. usque ad numer. 24. Giurba dec. 103. numer. 13.

Unde cum in casu nostro non solum hæc exceptio sit 8 clara, sed satis subtilis, & inanis, ut inferius demonstrabimus, cum iustitiam istius contractus attingemus, & non solum contradixeri dictus P. Scipio procedi ad ulteriora in dicta exceptione, sed duobus ab hinc annis institerit pro solutione capitalis, & interesse, qua ratione poterit impediri executio, & liquidatio dicti instrumenti ad instantiam dicti Patris Scipionis?

Quartò, & tandem, quia non potest Judex Ecclesiasticus, coram quo pender rescissio contractus ex capite usurariæ pravitatis, vel alia de causa inhibere Judici, & creditori quòd non procedant ad executionem instrumenti, ita Bald. & DD. in l. 1. in fin. C. de divers. rescript. lib. 1. Cod. quomodo, & quando Judex, Abb. in cap. 1. numer. 10. de jur. jur. Marf. sing. 490. Affl. decis. 30. alique quos in unum pro more collegit Giurba dec. 100. numero 7. & licet Angel. in d. §. condemnatum, dixerit moribus usurpatum esse fieri ab Ecclesiasticis Judicibus inhibitionem Judicibus secularibus, nihilominus non esse attendendam dictam consuetudinem stante nostra, quam defendimus, opinione veriore, & crebriori affirmat Parlador. libr. 2. rer. quotidian. cap. fin. part. 5. §. 11. numero 33.

Quò verò ad secundum principalem articulum, dictos 10 contractus alienos esse ab omni labe usurariæ pravitatis infra scripta demonstrant.

Primum illud est, communis, & magis recepta est opinio Theologorum, Summarum, nedom Canonistarum, & Civilistarum, posse ab initio pacifici de certo interesse etiam in contractu mutui, cum illud fuerit verisimile, & conveniens, & absit omnis fraus, & dolus palliandi usuras, ita Hostiens. in cap. salubriter, numer. 4. vers. ideo puto ex mente Conrad. de contract. tract. 2. qu. 30. Sylvest. in verb. usura, quest. 19. Cajetan. in summa verb. lucrum usurarii, & 2. 2. quest. 62. art. 4. Adrian. in 4. de rebus, quest. de usur. Hostiens. & S. Anton. in cap. salubriter de usur. & idem S. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 15. Joannes de Lignano, & Laur. de Rodul. in dict. cap. salubriter. Navar. qui de communitatibus in summa de 5. præcepto Decalogi, cap. 17. numero 211. vers. & quod inter omnes, & de usur. notab. 15. numer. 42. vers. 4. quod solum; ubi tredecim rationibus hanc confirmat sententiam respondendo omnibus argumentis in contrarium adductis per Sotum lib. 1. p. 1. artic. 1. 3. de just. & jur. idem Navar. conf. 7. & conf. 10. numer. 2. de usur. & conf. 1. numer. 1. vers. at non est certum de off. Jud. Sylv. in summa verb. usura il primo, quest. 23. & ibi Angelic. numer. 15. & 16. Arm. numer. 3. quest. 23. & ibi Angelic. de offic. Sacerd. lib. 5. cap. 3. Ludov. Lo. Cosm. Philiar. de negotiat. lib. 1. cap. 23. numero 3. Molin. de contract. disput. 315. numer. 5. Alphons. Villigut. Petr. Navar. Adrianus. Tolet. & Michael Salon. citati

tati à Gratian. tom.2. discept. for. cap.387. numer. 4. & 5. Valent. Reginald. Bann. Sess. Salas, Azor. & Emanuel Sa., quos citat, & sequitur Bonacina tom.2. moral. Theolog. de contract. disput.3. quest.3. puncto 4. propositione 2. & Dom. Carleval. tom.2. de Iudic. lib.1. tit.3. disput.8. sect.6. numer.78.

Hanc eandem opinionem sequuntur ex Canon. & Civilistis plures quos commemorant Covar. l.3. var. resolut. c.4. numer.5. Dom. de Pont. de potest. Proreg. tit.4. §.5. numer.68. & seq. Carleval. d. sect.6. numer.85. Marcan. consil.50. numer.4. Gratian. d. cap.387. numer.1. usque ad numer.5. Surd. dec.259. numer.16. & cons.327. numer.54. Reg. Rov. in pragm. prima numer.45. de usurariis, Gait. de cred. cap.2. tit.7. quest.2. numer.1689. & 1723. & gl. seq. Raphael. de Turri de Cambiis disp.3. quest.11. numer.43. & seq. usque ad numer.60. & melius dec.13. 14. & 15. ex dec. Rot. Rom. impressis post dictum tractatum de cambiis, Facchin. lib.2. controvers. jur. c.32. vers. verum his non obstantibus, & vers. sed, & hanc sententiam juvat, Molfes. de contract. c.23. n.39. & Conf. Merl. contr. for. c.31. n.7.

Et secundum hanc opinionem pluries fuisse judicatum per S. C. in eam Hectoris Capycii Larro cum Camillo de Ratta refert Reg. Rov. in dict. pragmat.1. numer.45. in causa Georgii Centurionis cum Marchione Bonatorum Marcell. Marcan. d. cons.50. in fine de anno 1603. sicut etiam decisum pluries fuisse in anno 1613. per Rotam Romanam refert Raphael de Turri in d. dec.13. & 14. Farin. dec.892. p.2. maxime in solito negotiari, & dec.331. & 372. post 2. vol. consil. & per Senatum Cataloniae Fontan. de pact. nupt. tom.2. clausul. 5. gloss. 8. part. 14. numer.19.

II Et licet innumeri alii DD. contrariam sequuti fuere sententiam, quorum numero sunt Innoc. in cap. ultim. verb. periculum de usur. Joan. Andr. in cap. salubriter, in princip. eod. titul. Bald. in leg. rogasti, §. si tibi, numer.6. & 7. ff. si cert. pet. alique quos ad novem, & quinquaginta enumerat Dom. Carleval. dict. sect.6. numer.1. non computatis, Innocent. & Joan. Andr. Nihilominus communior, & verior opinio est nostra affirmativa; est inquam communio; nam ex DD. citatis per D. Carleval. fere omnes negant absolute posse fieri hoc pactum de interesse, non autem negant posse fieri, quoties interesse est verosimile; Innoc. enim nullum verbum ponit de interesse verosimili, sed tantum negat promissionem cum lucro sperato valere, ita etiam Joan. Andr. in dict. cap. salubriter; quinimo idem Joa. Andr. tenet nostram opinionem posse conveniri de certo interesse, ut restantur D. de Ponte dict. §.5. numer.68. vers. Joan. Andr. & Cam. Laratha cons.90. numer.21. vers. secundo sigillatim, Bald. in dict. leg. rogasti, §. si tibi, numer.6. & 7. loquitur simpliciter in promissione facta certi interesse à debitore, qui confitetur tanti mea interesse, quod hæc confessio non valet tamquam facta in fraudem, & recte, quia non potest per confessionem partium prohibitum aliquid deduci contra jus ad Text. in leg. si forte, ff. de cast. pecul. non autem loquitur de interesse verosimili, & solito; Rursus Bald. admittit probari tale interesse per conjecturas, quæ in nostra Civitate sunt multæ, ut inferius latius dicemus. Ancharan. cons.150. sub numer.4. vers. sed an ex pacto, & numer.7. similiter loquitur simpliciter de interesse futuro, quod non possit statui ex partium assertionem, cum possit esse, plus, vel minus; at de verosimili, & solito interesse, ne quidem ullum verbum, Roman. consil.510. numer.6. per totum, & cons.520. numer.8. & Alexan. cons.6. numer.12. vol.2. & cons.27. numer.9. & 10. vol.4. neque loquuntur de interesse verosimili, & solito. Dec. consil.39. numer.4. & 5. & in aliis consiliis, ultra quod non loquitur de interesse solito, & verosimili, est contrarius sibi ipsi; nam in consil.111. & in cap. cum venerabilis, numer.63. vers. putarem tamen, de except. tenet, valere promissionem interesse verosimilis, postquam n.64. contrarium tenuerit, & sic Doctori contrarias sententias tenenti, est credendum potius in lecturis, Barbat. in cap.1. col.14. de constit. Soccin. jun. cons.56. col.2. vol.1. Paris. consil.110. col.3. in fine, vol.1. Aym. de antiqu. temp. 1. part. numer.56. quia consulentes obcæcantur pecunia, & affectione clientum, ut post Camer. in capit.1. part.2. numer.35. an agnat. Dom. de Franch. dec.184. numer.10. & dec.441. numer.4. & sic non recte pro contra-

ria sententia fuit ponderatus Dec. à Camillo Larata cons.90. numer.12. pace ejus dixerim, quia licet Dec. pro regula id statuatur, non valere taxationem à principio de certo interesse, subdit postmodum valere pactum de verosimili interesse. Castr. cons.101. vol.1. loquitur simpliciter de interesse, præscindendo à verosimili, & uniformi; Abbas, in cons.64. numer.5. vers. ad tertiam objectionem, & propriè ibi: ratione conventionis, vol.1. non meruit allegari; non solum, quia contrarium tenet in cap. salubriter, numer.3. in fine, de usur. sed etiam, quia in dict. consil.64. ejus instituti fuit, fundare, interesse ex post facto posse taxati, & perfunctorie dicit, quod licet à principio non valet conventio de dando quid pro centenario; tamen ex post facto valet, nihil discutiendo de veritate hujus axiomatis. Cagnol. tam in l. curabit numer.54. Cod. de actio. empti, quam in leg. unic. numer.49. Cod. de sent. quæ pro eo, quod interest, non loquitur de interesse verosimili, & solito, adeò quod in dict. leg. unic. numer.51. ubi loquitur de interesse verosimili, tenet nostram opinionem, quod secundum conditionem, & qualitatem personarum ex dubio eventum potest taxari aliqua pars lucri honesti arbitrio boni viri, quando est verosimile. Rebuff. in l. unic. gloss. ultim. numer.34. C. de sent. quæ pro eo, quod interest, non loquitur de interesse verosimili, sed tantum loquitur simpliciter, adeò quod numer.45. affirmat, valere taxationem quando à principio constaret de interesse futuro, quia præsumptio cedit veritati, l. divus, ff. de in integr. restit. & sic tenet in interesse verosimili valere taxationem à principio, Barbof. in l.2.1. part. numer.41. vers. tertio ampliatur, & num.44. vers. pro concordia, ff. sol. matr. non solum non loquitur in casu nostro, sed quando fit conventio, quod solvatur aliquid mulieri ratione retardatæ solutionis, & loquitur de interesse simpliciter, non de solito, & verosimili, quod talis conventio non valeat, sed debet probari interesse; sed numer.48. vers. quod verum intelligas, tenet expressè deberi interesse damni, & lucri deductum in pactum, & allegat Navar. in suo manual. cap.17. num.211. quem nos allegavimus pro nostra opinione, & sic Barb. tenet nostram, non contrariam sententiam, Gabr. l.3. com. concl. de sol. concl.10. n.4. non potest allegari pro hac contraria opinione, cum de ea nullum verbum faciat, sed tantum dicit posse peti interesse damni emergentis legitime probatum, nec quia dicit debere probari interesse, est supponendum excludere conventionem, cum talis probatio requiratur casu, quo non adest conventio, nec aperit Gabr. suam opinionem, an requiratur probatio tam stante, quam non stante conventionem. Thesaur. jun. lib.3. qq. for.71. licet teneat non dari taxationi interesse ab initio factæ, nihilominus numer.2. limitat, nisi ab initio constaret de quantitate similis interesse, Gaill. lib.2. observ.5. numer.16. licet expressè dicat de certo lucro posse pacisci; si tamen post moram probet tanti interesse, nihilominus non loquitur de interesse solito, & verosimili, quod tenet posse probari à consuetis, & per conjecturas, lib.2. observ.6. numer.4. & de pignor. observ.17. numer.6. & 7. Gratian. d. cap.387. expressè tenet nostram opinionem per totum caput, & postmodum num.8. ampliatur nostram opinionem, præsertim cum creditor non innotatur soli exactioni. Stracca de mercat. part.4. tit. de contract. mercat. numer.2. loquitur simpliciter de interesse, nec ullum verbum facit de verosimili, & solito interesse, Rodriquez de ann. reddit. lib.3. quest.5. licet num.39. teneat, quod non obstante taxatione, & pacto de certo interesse, sit tamen probandum; nihilominus num.41. expressè affirmat, quod si istud interesse sit in qualitate personarum, & verosimilibus conjecturis, sustineri tale pactum in vim probationis resultantis ex verosimilibus conjecturis, Freccia de present. instrum. part.7. quest.11. loquitur de interesse simplici, non de verosimili, & solito. Paschal. de vir. patr. potest. part.1. cap.8. numer.235. nullam super hoc aperit sententiam, & si volumus asserere illum intelligi debere, esse ejus opinionis, quam tenent DD. per ipsum allegati, ut trad. Barr. in leg. Joa. solum, §. si liberationis sub numer.7. ff. de lib. leg. Joa. Andr. in cap. cum nuncius de testib. Carav. super. rit.21. numer.2. dum citat nonnullos DD. tenentes nostram sententiam, & signanter Gratian. dict. cap.387. dicendum est, esse nostræ, non contrariæ opinionis. Graf. de except. cap.32. numer.59. loquitur simpliciter de in-

teresse, non de solito, & verosimili, neque Ganima
decis. 110. numero 18. loquitur de interesse solito, &
 verosimili, neque Mastril. *decis. 235. numer. 33. vol. 2.*
 Imò de interesse excessivo, & à principio soluto, ut est
 videre numero 46. *vers. item faciebat, & numer. 47.* Cal-
 san. in *consuetud. Burg. rubr. 4. §. 23. numer. 27. vers.*
limita tertio, sic etiam ex omnibus aliis DD. citatis per
 Dom. Carleval. quos consultò omitto, ne nimis proli-
 xior videar, major pars ipsorum non loquitur de inte-
 resse verosimili, & solito, prout est casus noster, quod
 cum est moderatum procedens à verosimilitudine, debet
 ut post Navar. Medin. Tolet. & alios affirmat Gait. d.
quest. 2. numer. 1718. 1724. & 1749. maximè dùm non ca-
 pitur totum interesse, sed tantum, quantum valet illa
 verisimilis spes, detractis expensis, & considerato illo
 dubio eventu, ut post omnes Bonac. d. *propof. 2. vers. ter-*
tia conditio Barb. d. 1. part. numer. 52. in fi. Gamma dict.
decis. 110. numer. 14. & 15. Menoc. *dict. casu 119. numer.*
5. & 9.

Et est etiam verior hæc opinio, nam licet interesse sit
 quid facti, *leg. quamvis ubi, Dec. numer. 1.* Cagnol. *nu-*
mer. 6. Igneus *numer. 85. ff. de reg. jur. & facta non*
presumantur, nisi probentur, ut latissimè post omnes
deducit Carleval. dict. disput. 8. sect. 1. numero 9. maxi-
 mè interesse futurum de quo nulla potest esse certitudo,
 & quod multis ex causis potest impediri, & quæ à fu-
 turo eventu dependent non possint à principio taxari,
 ut post Bard. Grass. d. *except. 32. numer. 59. in fin.* nihi-
 lominus sufficiunt conjecturales probationes, Bart. in l.
unica ad fin. ubi Bald. col. 14. vers. 6. qualiter probetur,
 & Cagnol. *numero 43. Cod. de sent. que pro eo quod inte-*
rest Jas. in l. 3. §. ult. ff. de eo quod certo loco Cagno-
lus in l. curabit, numero 66. & 67. Codic. de act. empt.
 Rota Genuæ *decis. 139. numer. 9.* Felician. *de societate,*
cap. 24. numer. 37. Rodriq. *lib. 3. de ann. reddit. quest. 5.*
numer. 24. Mascard. *de probat. conclus. 934. numer. 20.*
 Barbof. in l. 2. 1. part. *numer. 50. ff. solut. matrim.* Menoc.
de arb. jud. casu 129. numer. 8. quod ex aliorum DD.
 plantis idemmet Carleval. admittit, *dict. sect. 6. numer.*
92. & 105. nam cum lucrum cessans sit non ens, & non
 entis nullæ sint causæ, idèd probari non posse videtur l.
actori, ff. de probat. & sic conjecturis probatur Gaill. de
pignor. cap. 17. numero 7. Menoch. *dict. casu 19. numer.*
8. Rot. Genuæ *dict. decis. 139. numer. 9.* Mascard. *dict.*
conclus. 934. numer. 23. At in casu nostro, quis non vi-
 det non solum adesse conjecturas probabiles, sed pro-
 bationem notoriam? cum non solum simus in Civitate
 in qua sunt promptæ emptiones annuorum introituum,
 & est immemorabilis consuetudo sic contrahendi, ut af-
 firmat D. de Ponte d. §. 5. *numer. 75. & in fine,* eoque
 relato Merlin. *dict. cap. 31. sub numer. 7. & sic in locis*
insignibus debetur tale lucrum solitum, & notorium,
 Rota Genuens. d. *decis. 139. numer. 9. vers. quibus hinc*
indè deductis, Felic. de societate, cap. 24. numer. 50.
 Surd. *dict. decis. 259. numer. 14.* Barbofa, d. 1. part. *nu-*
mer. 51. Gaitus *dict. quest. 2. numer. 1747.* qui citat Ca-
 gnol. Covarru. Scacc. & Cæsar. de Grass. Sed in per-
 sona solita negotiari, l. 3. §. fin. & ibi Gloss. in verb.
solebat, cum l. seq. ff. de eo, quod certo loco l. socium qui
in eo, ff. pro soc. Bartol. in d. l. un. fin. vers. venio ad
ultimam partem, Cod. de sent. que pro eo quod interest,
 Ang. in l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. obligat.
 Castr. in l. 1. numer. 15. Cod. de summa Trinit. & fid.
 Cathol. Salyc. in auth. ad hæc *quest. 15. Codic. de usur.*
 Cagnol. in d. l. un. numer. 42. ubi astringit hanc opinio-
 nem in praxi esse receptam, & sic vidisse iudicatum,
 Gaill. *lib. 2. observat. 6. numer. 3. & 4. & melius de pi-*
gnorat. cap. 17. numer. 6. Bursat. qui de communi testa-
 tur, *cons. 68. numer. 31. vol. 1.* Rot. Gen. *decis. 739. nu-*
mer. 9. aliique per Menoch. d. *casu 119. numer. 4.* Surd.
 d. *decis. 259. numer. 9. & cons. 327. numer. 54.* Mascard.
 d. *conclus. 934. numer. 19.* Barbof. in d. l. 2. 1. part. *nu-*
mer. 49. in fin. vers. ceterum, Felician. de societ. d. cap. 14.
numer. 37. Gabriel. d. *conclus. 10. numer. 3.* Grass. de ex-
 cept. *cap. 32. numer. 50. vers. ultim. loco Ozasch. decis.*
143. numer. 5. ubi de receptissima opinione testatur,
 quicquid contra quod requiritur potentia propinqua lu-
 crandi teneant Castr. in d. l. 3. §. fin. ff. de eo quod cer-
 to loco, quem sequitur Afflict. *decis. 20. num. 2.* aliique
 citati per Gabriel. *dict. conclus. 10. numero 3. vers. con-*

trarium, Mascard. d. *conclus. 934. numer. 17.* Menoch. d.
casu 119. numer. 3. vers. rursus, & 4. Facchin. *lib. 11.*
cap. 39. Barbof. *dict. l. 2. 1. part. numer. 49. vers. quinimò,*
 Gramma. d. *decis. 110. numer. 21.* Mastrill. *dict. decis.*
245. numer. 35. usque ad numer. 46. Felician. *de socie-*
tate, cap. 24. numer. 41. quia probatio, quæ fit per lo-
 cum à communiter accidentibus est concludens, l. ne-
 que natales, Cod. de probatio. l. non hoc, Codic. unde
 legit. Surd. d. *decis. 259. numer. 8.* Felician. d. *nu-*
mer. 37. in fin. Mascard. *dict. conclus. 934. numer. 20. & argu-*
mentum à consuetis in jure est firmum, leg. quod si no-
lit, §. qui mancipia, ff. de edil. ed. l. si quis donaturus,
ff. de usufr. & verisimilitudo in probationibus, quam
maximè admittenda, leg. confessionibus, ff. de interrog.
act. & post Bald. Curt. Jun. & Cæphal. Gaill. dict. cap.
17. numer. 6. neque in locis insignibus est probanda illa
 potentia proxima, Felician. d. n. 37. & 50. & sic fuisse re-
 solutum per Rotam Romanam refert Seraphin. *dec. 186.*
numer. 6.

Secundum principale fundamentum hujus nostræ opi-
 nionis est, quod esto, quod non possit pacisci de certo
 interesse à principio, quod tamen negamus, nihilominus
 quando solutus est quis negotiari, admittitur taxatio, si
 constet tantum verisimilem lucraturum fuisse, Alexan.
cons. 200. vol. 6. Dec. *consil. 322. numer. 4.* Cagnol. in *leg.*
curabit, numer. 56. Codic. de act. empt. Covar. dict. cap. 4.
n. 5. illat. 7. Paris. Gozad. Burs. Lup. & alii citati per Surd.
dict. consil. 327. numer. 54. & per Gait. de credito, cap.
2. titul. 7. qu. 2. numer. 1748. unde cum in casu nostro di-
 ctus Pater Scipio solitus sit emere annuos introitus, non
 solum ante, sed etiam post dictum mutuum factum di-
 cto Illustr. Principi, ut in facti nota est demonstratum,
 quæ dubitandi ratio subesse potest? non potuisse non so-
 lum ad rationem conventam, sed ad illam, qua emit
 ann. introitus, quæ est longè major, pacisci de interes-
 se certo?

Nec dici potest dictum Patrem Scipionem minimè
 posse negotiari, cum sit Sacerdos, & florentissimæ So-
 cietatis JESU, cui proinde non est permissa negotiatio
 cap. 2. *instituta ne Clerici, vel Monachi secul. neg. se im-*
misc. ut post Perez, Navar. Molin. & alios tradit Barbof.
dict. prima parte, numer. 49. vers. Ex quorum mente, &
vers. Et ideo neque, Carleval. d. sect. 6. nu. 102. vers. Sunt
multi.

Quoniam ultrò fuit solutio dictum Patrem Scipionem
 non alio contractus peragere solere quam emptionum
 ann. introitum secundum hujus nostræ Civitatis consue-
 tudinem, ut in facti nota est deductum, quos non est
 prohibitus celebrare, & proinde interesse lucri cessantis ex
 his contractibus annuorum introituum potest petere, ut
 in terminis post Ant. Rub. *cons. 108. in fi. Covar. var. ref.*
lib. 3. cap. 1. num. 3. vers. 6. in fin. Molin. *lib. 4. de primog.*
Hisp. c. 5. n. 5. affirmat Barbof. in d. l. 2. p. 1. nu. 51. Gait. d.
 qu. 2. *numer. 176. in medio, Rodriguez lib. 3. quest. 5. sub*
numer. 26.

Tertium illud est, consuetudo tam antiqua, & absque
 contradictione ab omnibus observata in hac Civitate, se-
 cundum quam frequenter fiunt hæc pactiones in contra-
 ctibus mutui à principio de certo. & determinato interes-
 se, non solum post moram, qui est casus noster, sed etiam
 pendente dilatione data ad solvendum, & proinde esto,
 quod talis pactio esset illicita, quod tamen negamus, ni-
 hilominus est licita per talem consuetudinem, quoad fo-
 rum fori, Bart. in l. quis sit fugitivus, §. apud labeonem,
 ff. de edil. edict. ubi Salyc. Bart. in l. unic. 3. qu. Codic. de
 his que pen. nom. Rolan. *consil. 96. numer. 26. vol. 2.* Cæ-
 phal. *consilio 37. numer. 28.* aliique per Surd. d. *cons. 327.*
numer. 51. Petr. Boz. *decis. Lituan. 5. numer. 87. & 101.*
 Rocchus de Curte in cap. fin. 3. not. 3. lim. de consuet. &
 latè docuit P. Megal. in 2. 2. lib. 2. cap. 7. qu. 2. *numer. 68.*
 & in 3. p. lib. 4. cap. 5. *quest. 2. numer. 20. & lib. 2. var.*
resol. resol. 121. numer. 14. Cæphol. in *simulat. contract.*
in fin. numer. 181. & 182. Menoch. d. *casu 119. num. 26.*
 Thorus in addit. ad D. de Ponte, de potest. Proreg. d. §.
 5. *numer. 73.* Et licet consuetudo non possit permittere
 contractum alioquin usurarium fieri licitum juxta Text.
 in l. quod non ratione 39. ff. de leg. & non quod Romæ
 fit, sed quod fieri debet ut inspicendum l. quod ergo,
 ff. de offic. præs. ut latè post Corrad. Jas. Anchar. Cov.
 Bonacol. Bero. Lupus, Anchar. Regien. Borgn. Mantu.
 & Jo-

& Joseph. Ludov. tenet *Craff. de except. c. 28. numer. 42.* quod etiam exclamat D. Consil. Carlev. *d. disp. 8. sect. 1. numer. 10.* & consuetudo efficere potest, ut evitetur poena temporalis, sed non potest salvare contractum ab injustitia, & invaliditate, & à restitutione ejus, quod fuit indebitè exactum, ut declarat, Alexand. *consil. 39. vol. 3.* Capol. *conf. crim. 13.* Crav. *consil. 6. numer. 103. in fin.* Berol. *consilio 193. numer. 64. vol. 1.* Natta *cons. 585. num. 10.* Tiraq. *de retr. convent. in fi. numer. 127.* Surd. *cons. 184. n. 10.*

- 15 Nihilominus in casu nostro non agimus de contractu usurario; tunc enim consuetudo non excusat, sed de contractu quem ex conjecturis arguit Illustr. Princeps Clusianus esse usurarium, at quoties conjecturae possunt inferre ad usuram, vel non, tunc si frequentatur ille contractus, non judicatur usurarius, ita singulariter pro more expendit Bald. *in d. l. uni. 3. q. numero 39. Cod. de his, quae pœn. nota.* post Oldr. *consil. 207. in fi. Abb. consil. 15. n. 1. in fi. vol. 1.* Bertrand. *consil. 62. numer. 2. vol. 2.* Alciat. *cons. 45.* Roland. à Valle latè *consil. 96. numer. 26. vol. 2.* Natta *consil. 498. numer. 26.* Seraph. *de juram. priv. 132. numer. 20.* Surd. *d. consil. 327. numer. 52.* maximè cum in casu nostro adsint hinc inde opiniones, ex quibus nostram approbavit consuetudo, & praesertim hic: tum attenta qualitate personae ejusdem Patris Scipionis, qui non solum est Patritius Neapolitanus è nobilissima, & antiquissima familia Cossio, sed natalium splendori propriarum virtutum, nimirum vitae integritatis, morum suavitatis, scientiae, prudentiaeque superaddidit meritum, quas ut facilius assequi potuisset in celeberrimam, ac nunquam satis laudatam Societatis JESU Religionem seipsum dicavit, ut considerant praecitati DD. & signanter post Barbat. Caph. & Bursat. Surd. *d. consil. 327. numer. 4.* Grat. *d. cap. 387. numer. 28.* & ratio est manifesta, quia in dubio contractus praesumitur verus, licitus, & realis, & non usurarius, Bald. *in d. l. rogasti, §. si tibi,* ubi Dec. *in fin. ff. si cert. pet. & alii,* quos refert, & sequitur Burs. *consil. 320. n. 72.* alios citat Surd. *d. consil. 327. n. 14. & 53.* Menoch. *lib. 3. praesumpt. 123. numer. 2.* Grass. *de except. d. cap. 28. num. 30.* Carleval. *dict. disput. 8. sectione 6. numer. 76. versus finem.*

- 16 Hinc cum nos versemur in notorio facti permanentis, certum est, alia probatione opus non esse, Gloss. *in Clem. appellatum, vers. Alias de appellat.* ubi Joa. de Ligna Card. Flor. Imol. & Abbas Surd. *dec. 259. numer. 14.* Joseph. Ludov. *dec. Perus. 67. numer. 25.* Gait *dict. quest. 2. numero 176.*

Sed quorsum haec omnia? & est quartum fundamentum, si non solum agimus in praesenti nostro casu de interesse lucri cessantis, sed etiam de interesse damni emergentis, cum dictus Pater Scipio sit debitor D. Corneliae Cossae in ann. duc. quatuor centum viginti pro capitali ducatorum 6000. eique singulis annis correspondeat, itaut ob dictam pecuniae quantitatem mutuatae dicti Illustr. Principi passus sit interesse notabilis damni, quo casu nulli dubium est, sufficere demonstrare damnum abique eo, quod quis sit solitus negotiari, Alex. *consil. 141. n. 3. vol. 5.* per Textum *in l. nummis, ff. de in lit. jur.* ubi Gloss. *in verb. Sua die,* Doctores *in l. liber homo, la 2. §. fin. ff. de verb. obl.* Gail. *d. c. 6. n. 6.* Rota, Genuens. *dec. 87. num. 9.* Urfill. ad Afflict. *dec. 291. numer. 6.* Felic. *d. c. 24. numer. 58.* Barbof. *dict. part. 1. numer. 48.* Giurba *dec. 72. numer. 19. & 20.*

- 17 Haec quae dicta sunt petitorii respiciunt merita; at quia prius possessorii causa tractanda est *l. si de vi. ff. de l. jud. l. exitus, C. de acq. poss. l. ordinarii, C. de rei vend. l. incerti, C. de interdict. Put. dec. 15. de caus. poss. & propriet.* Postius *dec. 140. numer. 2. post tractatum de manuten.* & dictus Pater Scipio insisterit manuteneri in quasi possessione exigendi interesse Conventum, & omne, & quodcumque mandatum desuper necessarium decerni, & relaxari, suspensio quatenus opus sit, iudicio petitorio f... nos, qui partes dicti Patris Scipionis tuemur ex infra scriptis arbitramur ita esse judicandum.

Primò, quia nulli nubium est, dictum Patrem Scipionem existere in quasi possessione exigendi dictum interesse conventum, nedum per cedulas bancharias praesentatas per eundem Illustr. Principem, ut in facti nota est demonstratum; ex quibus probatur vera solutio, Bart. *in l. solutionis, numer. 1. ff. de solut. Put. d. dec. 163. vol. 1.* Grat.

tom. 2. discept. for. c. 187. numer. 46. Muta *dec. ....* Sed etiam per confessionem dicti Illustr. Principis non solum emanatam in ejus libello solvisse duc. sexmille in computum dicti interesse *fol. 3.* quae confessio facta in libello plenè probat contra contententem, *l. cum precum, C. de liber. caus.* Capycius *decif. 71.* cum aliis per Gabr. *lib. 2. comm. concl. tit. de confess. concl. 4.* praesertim *numer. 7.* Grat. *tom. 4. c. 789.* sed etiam per praesentationem dictarum cedularum; producens enim scripturam, videtur fateri omnia contenta in ea, *l. publica, §. fin. ff. depositi, c. cum olim, de censibus,* Innoc. & DD. omnes *in c. venerabilis, de except. ubi Decian. numer. 22.* Bart. *in l. post legatum, in princip. ff. de his, quibus ut indign. Olalc. dec. 39. numer. 23.* Surd. *dec. 267. numer. 1.* Menoch. *lib. 2. praesumpt. praesumpt. 45. n. 1.* & proinde cum turbationis tempore possederit dictus Pater Scipio, nimirum uti existens in quasi possessione exigendi dictum interesse, tempore quo cepta fuit lis à dicto Illustr. Principe, erit manutenendus, & turbando eum in dicta quasi possessione exigendi, competit interdictum retinendae, Bart. *in l. 1. §. ult. numer. 18. ff. uti possid. l. unica, §. 1. numer. 3.* C. eod. Alex. *consil. 92. numer. 4. volum. 1.* aliquae per Menoch. *retin. possess. rem. 3. num. 556.* & *remed. ultim. numer. 15.* Covar. *practic. qq. cap. 17. numer. 3.*

Secundò, & magis in terminis, quod manutenendus sit quis in quasi possessione exigendi ann. promissionem, etiam si esset unica solutio, quoties apparet causa obligationis, tenent infiniti citati per Grat. *tom. 1. discept. for. c. 111. num. 2.* Peregr. *artic. 46. de fideicom. numer. 19.* post Canon. *in cap. querelam, de elect. Reg. de Pont. consil. 144. lib. 2.*

Neque obstat nullitas contractus allegata, quia hoc remedium manutentionis datur etiam illi, cui juris communis praesumptio adversatur, Innoc. *in cap. cum venissent, de rest. in integr. Abb. in c. 1. n. 8. ut lite pend. Capyc. dec. 189.* Covar. *practic. quest. c. 17. n. 6.* Menoch. *retin. poss. remed. ult. numer. 21.* & etiam si praetendatur injustus possessor, *cap. in litteris, de rest. spol. l. qui cœtu, §. si de vi, ff. ad l. l. de vi publ. Caputaq. dec. 221. part. 2. latè Postius dec. 74. n. 23. post tract. de manuten. Grat. tom. 1. discept. for. c. 113. numer. 29. & seq. & numer. 35. & tom. 2. c. 208. numer. 14.* quia in hoc iudicio non requiritur alius titulus, sed sufficit sola possessio, post alios Ann. *conf. 20. numer. 26.* cum seq. Ludov. *decif. Rot. 9. numer. 9. & dec. 275. numer. 12.* & cum factum & jus in iis versetur, simplex status attenditur Reg. Galeot. *lib. 1. controv. forens. cap. 9. & cap. 81. numer. 10. & 15. & cap. 52. numer. 33.* Novar. *de Gravam. vassal. tom. 2. pralud. 1.* & in terminis nostris quovis objicitur exceptio usurarum, iudicatum per Rot. Roman. pluries refert Ludov. *dec. 107.* cum etiam in hoc iudicio non admittatur defectus respiciens proprietatem, Bart. *ie l. si de vi, §. ult. ff. de jud. & in l. naturaliter, §. nihil commune, n. 2. ff. de acq. poss. Bald. in l. si quis conductionis quarta oppositione, C. loc. Imò, & Aret. in l. si de eo, §. ult. ff. de acq. poss. Salg. in l. si quis ad se fundum, C. ad l. l. de vi pu. Guid. Pap. *q. 552.* Capyc. *dec. 121. num. 30.* Canon. *in d. c. in litteris,* & de magis communi opinionione post classicos testatur, & hanc sequitur Menoch. *de retin. poss. rem. 3. numer. 675.* & secundum hanc fuisse iudicatum refert Rota *dec. 477. numer. 3. & dec. 614. numer. 4. & dec. 685. in fin. par. 1. in rec.* Postius *dec. 101. & dec. 105. post tract. de manutenendo, num. 3. & 4.* etiam si defectus in continenti offeratur probandus, ut post omnes latissimè Surd. *consil. 93. n. 7.* & iudicatum refert Rota *dec. 28. sub n. 9. part. 1. divers.* nec attendatur iusta, vel injusta possessio, Ant. Monach. *dec. Bonon. 36.* Cancer. *var. res. lib. 3. cap. 14. n. 40.**

Unde ex his omnibus sperat dictus Pater Scipio esse relaxandum ante omnia in sui beneficium mandatum de manutenendo, & postmodum esse providendum super revocatione litterarum inhibitoriarum. Cetera suppleat eximia religio, & doctrina dominorum iudicantium.

SUMMARIUM.

- P R O*

C O N T R A

Opponebat etiam Princeps Octajani, citationem super tenore instrumenti expeditam ad instantiam Marchionis Cusani, nullam, & invalidam esse, quia fuit expedita pro ducatis 12800. & sic pro integra summa Capitalis, dum non debebant deduci, & retineri viginti procentuario ob decretum generale sub die 3. Augusti 1623. cui responderet per Marchionem, quod decretum generale fuit loquutum de contractibus celebratis post secundam diem Martii 1622. in quo die fuit publica pragmatica mutationis monetarum, scilicet 13. de monetis, sed contractus celebratus inter Principem, & Salustium Bassum, fuit die 4. Februarii 1623. & sic ante decretum generale, & patet quia in pragmatica 18. de Monetis, publicata die 17. Novembris 1622. habetur (omnia deposita ut supra facta ante diem 15. Februarii presentis anni in hac Civitate Neapoli, fuisse, & esse ritè, & rectè, ac legitime facta de pecunia tunc currenti, & approbata) at depositum Salustii fuit sub die 4. Febr. ante diem 15. & discussio articulo liquidationis in magna Curia fuit factum decretum tenoris sequentis die 20. Februarii 1646. Provissum, & decretum fuit, quod Illustris Princeps Octajani remaneat condemnatus pro quantitate in citatione contenta, verum pœna non ponatur in libro, donec facta relatione, aliter per S. C. fuerit provissum, contra quod comparuit Illustris Princeps Octajani, presentando copiam ejusdem fidei factæ per Paulum Alalium Magistrum Cœremoniarum S. Pontificis, ubi asserit, quod Papa Leo XI. die 4. Aprilis 1605. dedit characterem Clericalem Domin. Octaviano de Medici nobili Florentino, in Cappella Vaticani Palatii, qua fide presentata, per Judicem Dominum Blasium Boliagam fuit dictum, quod recipiatur, & ponatur extra processum; sed pro parte Marchio-

chionis respondetur, in primis talem scripturam non esse presentatam in Collaterali, nec habuisse exequatur, nec recipiatur, & quod hæc fides sit mera cartula nullam faciens fidem, in præjudicium præsertim jurisdictionis laicalis, & quia nullam habet solemnitatem à jure requisitam, etiam quod sit scripta per Notarium, & esset ei aliquatenus, non plenè, credendum, quando pertineret ad officium Magistri Ceremoniarum, sed attestatio, quod Papa Leo XI. contulerit ordinem clericalem, non pertinet ad Magistrum Ceremoniarum, sed ad Magistrum Actorum. Episcopi ordinantis, ad quem pertinet expeditio Bullarum, & tantò magis quod hoc esset expressè contra Ritus M. C. V. volentem clericum pretendentem se talem debere venire cum Bullis originalibus suæ ordinationis, aliter forum non variabit, & cum deberet hæc causa referri à M. C. V. in Collaterali Consilio Marchio sperat confirmari decretum M. C. V. per spectabiles Regentes Collateralis Consilii, pro qua fuerunt dati duo alii adjuncti, scilicet spectabiles Consilarii Sotus, & Marcianus.

- 4 Ergo cum Princeps Octajani debuisset quindecim annatas ad rationem scut. 832. annuorum, in M. C. V. processit, & optimè ad liquidationem instrumenti, ut supra celebrati, qui citatus super tenore instrumenti de anno 1645. tum à Marchione, tum ab hærede Salustii Bassi, qui erat Mons septem operum Sacri Montis Misericordiae, cui etiam tamquam principali, ac suo proprio nomine, & insolidum Illustris Princeps de Facie ad faciem se obligavit, & facta liquidatione, ut supra, Marchio non inveniebat Advocatum, sed ipse suam defendebat causam, & à Doctoribus petebat lumen decisionum, & doctrinarum, & fateor ingeniosissimum fuisse virum mihi commendatum, eo quod in meo studio omnia colligebat, cum quo scripsimus, quod infra habebis.

Pro decisione hujus controversiæ plures conclusiones sunt à nobis proponendæ; unde sit.

PRIMA CONCLUSIO.

- 5 Alustium Bassum non fuisse solutioni solum adjectum, sed principaliter obligationem acquisivisse, patet ex J. C. ita distinguendis, cum duo simul centum stipulati sunt, ille simpliciter adjectus solutioni censetur, qui per dictionem alternativam, ac disjunctivam (*aut, vel*) & per verba solutionem tantum respicientia constituitur *l. cum quis sibi, aut Titio 55. l. cum quis ita 56. §. qui sibi, aut filio, l. Iulianus 131. leg. ultima, §. finali, ff. de verb. obligatione, leg. quod stipulatus 10. ff. de solution.* quia tunc in unum eorum obligatio, in alium verò tantummodo solutio confertur, & ideo nullum agendi, sed solum recipiendi jus habet, *leg. sed & si filio 7. §. 1. ff. de constit. pecunia, l. 1. §. si fructuarius, ff. de stipulatione servorum*, secus autem est, quando uterque per dictiones copulativas ac conjunctivas (*&*) ac) atque) etiam) & per verba præmissiva, obligativa, & exequutiva describitur, quia cum unusquisque eorum eandem quantitatem, sibi stipulati sunt, duo efficiuntur rei credendi, & stipulandi, *l. 2. ff. de duobus reis*, & hanc distinctionem manifestè Justinianus expressit, cum in §. *sanè, Instit. de inutilibus stipulationibus* illam stipulationis formulam proposuisset mihi, aut sejo dare spondes respondit uni tantum obligationem acquiri, alteri tantum solvi posse, subjungit statim in §. *sequenti*, quod si quis sibi, & alii decem dari stipulatus est, utrique pariter obligationem fuisse quesitam.

- 6 Differentiæ ratio est, quia cum regulariter, dictiones alternativæ, inter plures personas positæ disjungantur, ac unam ab alia separent, ut ex *Iuribus citatis, & ex l. ille, aut ille, 25. ff. de leg. 3.* Barbosa de *ditionibus dict. 46. numer. 1. 11. & 12. & dict. 315.* illum producant effectum, ut per eas conjuncta sua persona stipulator efficiat, ut non acquirendæ obligationis gratia, sed solutionis causa personam filii, vel extranei adhibuisse intelligatur, ut ait Julianus in *dict. §. qui sibi, aut filio*, at verò copulativæ cum jungendi, aut augendi vim habeant, æqualiter utrisque obligationem, & actionem acquirunt, *l. si mihi, & Titio 210. ff. de verb. l. reos 11. §. cum tabulis*, ubi Ronchegallus *n. 3. & 7. ff. de duobus reis, & in l. si ita, qu. 66. ff. de hered. Instit. l. tri-*

plici 142. ff. de verb. signif. Barb. dict. 3. 43. & dict. 110. n. 16. & 35. & dict. 112. hanc differentiæ rationem consideravit Jason in *dict. §. si quis sibi, aut filio, n. 2. & 3.* quem sequitur Benvenuto Stracca de *Adjecto p. 1. n. 26.*

Hanc tamen differentiæ assignat Glossa in *l. stipulatio, ista 28. §. cum qui in verbo credendum, ff. de verb. & Bart. in l. 1. ff. de duobus reis, numer. 3.* ibi (aut est actum, quod sint duo rei credendi, & non est dubium, aut non est actum, & tunc aut dispositio collata est in certam personam alternativè, aut copulativè, &c.) eamque petit in *Auth. hoc ita num. 3. Cod. eodem, & in dict. §. qui sibi, aut filio, numer. 1.* ubi cum sequuntur Imola, Cumanus, Paulus de Castro, & optimè Jason in *2. limit. numer. 2. & 3. & Stracca part. 3. in præfatione à numer. 21. usque ad 25.* communiter asserens esse receptam, dicens, constituitur ergo Adjectus per alternativam, non enim memini me legisse legem, quæ per copulativam constituerit, ex adjecti definitione deducens, ut sit qui in conventionibus ex partium voluntate, &c. alternativè solutioni adjuget, & secundum hanc decisionem fuisse decisum in Senatu Mantuano refert Petrus Surdus *decis. 229. numer. 19. & 29.* quem sequitur Altogradus *conf. 6. numer. 74. & numer. 79.* Laurentius Ursellius *tom. 1. legalium conclusionum concl. 49. numer. 6.* & in Sacra Rota in nostris terminis annui reditus, sic dicit Cencius post *tract. decis. 172. numer. 6.* & in S. C. in puncto individuo Regens Rovitus *decis. 26.* per totam, ubi decisum refert, sequitur Consiliarius Pratus *l. 1. prætic. observ. 62. Reg. Capyc. Latr. decis. 8. numer. 6.* Regens de Marinis *lib. 1. observat. 4.* ubi loquitur de adjecto in litteris cambii, in quibus habebat interesse; & dicit posse illas præsentare, & ita practitari dicit Sanfelicius *dec. 213. numer. 13. lib. 2.* ubi decisum refert, quod stante clausula insolidum, scilicet Titio, & Cajo, & cuilibet illorum insolidum, tam ipsi, quam ejus hæredes possunt instrumentum via Ritus M. C. V. præsentare, secus si non esset clausula illa, nam non posset quilibet sine præsentia Principalis, Sanfelicius ubi supra, *numer. 13. in fine*, Montanus *controv. 43. numer. 13.* Regens Galeota *controv. 61. lib. 1. Thorus part. 2. in verbo hæres adjecti*, ubi refert allegationes Lanarii factas in causa *decis. Roviti 26. Thorus in supplemento, in verbo hæres adjecti*, Petra *super ritu M. C. V. 166. numer. 129.* ubi dicit, quod quoties clare apparetur ambos esse Correos credendi, quamvis esset facta dispositio, sive stipulatio cum clausula (*aut*) etiam remanerent Correi; nam non est facienda vis in illa dictione, sed esset considerandus effectus ex Gratiano *discept. forens. c. 657. num. 13.* in dubio tamen ait procedere conclusionem à Rovito allatam, ut in hac materia declarat Virgilius de *legitimatione persona, c. 13.* Aretinus de *solutionib. q. 49.*

Cum ergo adjectus non possit præsentare instrumentum via ritus M. C. V. ad notata per Rovitum *dec. 26. numer. 6.* & intelligitur verus adjectus ille, qui per alternativam stipulatur, ut supra, & non poterit liquidare, sed tantum solutionem recipere, *l. sed & si filio, §. 1. ff. de constit. pecunia, l. cum qui 56. §. qui sibi, aut filio, §. fin. ff. de verb. obligat. l. quod stipulatus 10. ff. de solution.* D. Joannes de Ninno de Albarano Mercatorum, §. 8. posito post tractatum de deposito apud Curencham, & nec poterunt ejus hæredes liquidare, Sandè *decis. 229. numer. 17.* Gratianus *cap. 49. numer. 9.* Riccius *collect. 3434. & collect. 2090.* Regens Capyc. Latro *dec. 8. numer. 6.* Virgilius de *legitimat. persona, cap. 27. numer. 7.* Reg. Galeota *lib. 1. observ. 51.* Sed si non sit simpliciter adjectus, sed correus credendi, ut fuit in casu decidit in principio d. *dec. 26.* ex Rege Sanfelicio *dec. 213.* Neque adjectus poterit agere, Rota Genuensis *decis. 54. n. 6.* Cartar. *dec. 126.* Amat. *dec. 80.* Grat. *l. 1. c. 49. n. 8.* Scac. de *cambiis §. 2. gl. 6. nu. 39.* Virgil. *d. c. 27. n. 1. & 2.* potest tamen exigere, Magon. *dec. 34.* intellige ante litem contestatam, & non post, Franciscus Marcus *dec. 467.* Magon. *dec. Florentia 106.* & hoc procedit etiam si sit adjectus in Instrumento publico, Galterius in *praxi instit. p. 1. 2. p. 1. Rubrica 11. in fin.* Neque potest novare, neque acceptum ferre, vel alias creditorem gratuito liberare, Surd. *decis. 229. numer. 27.* Gratianus *cap. 40. numer. 47.* Sed adjectus in rem propriam poterit agere, Virgilius *numer. 7.* & tandem hoc limitatur si sit adjectus ex causa dotis, Bart. in *leg. post*

*dotem, ff. sol. matrim. Maranta in suis singularib. in verb. ad-
jectus, Boerius decis. 284. num. 18. Novellus de jure dot. p. 6.
privil. 72. & quid ex causa pia, Capiblanco de Baronib. in
pragm. 5. n. 94. & plura ad materiam vide apud Virgilium
cap. 27. Censualius decis. 89.*

¹³ Er nota, quod si præsentatio instrumenti via ritus M. C. fiat per unum ex prædictis stipulantibus, eoque defuncto, ante explicatum actum interrogationis, est quæstio, an possit talis actus explicari consequutivè per ejus heredem, absque nova præsentatione instrumenti, & citatione, ut ait Rovitus *decis. 26. num. 4. & 9.* quod dictus actus potest per heredem explicari absque nova præsentatione, & citatione, ubi observa, quod si explicato in secunda Curia interrogationis actu, moritur debitor, quamvis pendente provisione super scripturis, & supplicatione per ipsum præsentata, non erit propterea liquidatio extincta, sed procedendum erit cum heredem debitoris ad ea, quæ in causa liquidationis incumbunt, ut latè Afflictus, nunc Episcopus Cavenis *contro. forens. cap. 19.*

¹⁴ Unde intelligitur decretum S. C. apud Scipionem Rovitum *dict. decis. 26.* quod loquitur magno cum ministerio, ibi: viso instrumento, in quo intervenit Joannes Vincen- tius Garganus cum aliis, quibus per dictionem conjuncti- vam, & insolidum fuit promissa solutio per S. C. remissa est eidem M. C. V. quæ procedat ad actum interrogationis cum heredem Joannis Vincentii Gargani; ergo cum in casu nostro Illustris Princeps Octaviani in promissione, obliga- tione, solutione jurium, ac liquidandi facultate per dictio- nem copulativam, in hunc modum se Salustio obligaverit, (ac etiam prædicto Salustio etiam tanquam principali, ac proprio suo nomine, & insolidum, quæ verba sæpius in In- strumento geminantur, ac repetuntur, ergo minimè solu- tioni. Tantum est adjectus, sed Correus credendi, ac sti- pulandi censendus est.

¹⁵ Dices cum adversario, talis distinctio nulla caret ratio- ne, nullaque autoritate fundatur, ut patet ex Bartolo *in l. finali num. 7. ff. de duobus reis, & in Auth. hoc ita num. 20. Cod. de duobus reis*, dum dicit, ubi videtur contrarium di- cere.

Respondeo, quod Bartolus ait, quod secunda regula est, quod plures rei credendi sunt, quando pluribus insoli- dum debetur idem, verè, vel fictè, ex una, eademque causa principaliter, & ex voluntate principaliter, quia secus, si uni principaliter, alii ex consequentia, ut idem Bartol. ait ibi, *in l. 2. & 5. quæst.* ut in præsentii, ubi ducati 15800. capitalis, & annuos duc. 1027. obligationem solvendi fecit, ad favorem Marchionis verè, ad ipsum tamen Salustium fictè pertinerent, & verbum illud, ex consequentia, ad terminos *d. leg. final.* referri debet, nempe quando unus ex Correis debendi, propter capitis diminutionem ab obli- gatione eximitur, in cujus locum fidejussor ab eo datus accedit, quia tunc non sunt duo rei principalis, cum alter veniat in consequentiam, ut ipse Bartol. docet *ubi supra, & quæst. 9.*

¹⁶ Quod confirmatur ex Joanne Ronchegallo *in dict. §. cum Tabulis num. 79.* qui non loquitur, ubi ait, quod si duo, qui eadem forma aliquid, vel promittunt, vel stipulantur, quorum alter est incapax obligationis, quia illi acquiri, vel se obligare non potest contra Bart. disputans, circa leges tantum, quas allegat ad id ipsum confirmandum, asse-rens melius probari, *ex leg. si ex duobus 12. §. si à Titio, ff. de duobus reis*, ubi sic Venulejus ait, si à Titio, & Pupillo, sine tutoris auctoritate stipulatus fuero eandem rem, vel à Titio, & servo, & quasi duos reos promittendi constituo, obligatum Titium solum fore Julianus scribit, & subdit *num. 8.* Ronchegallus, dices ergo, ubi facta est promissio ejusdem summæ à duobus, si unus eorum est incapax obli- gationis, alius solus obligatur. Cave ergo, quia in responso præallegato est dictio (&) non autem dictio (aut) ut be- nè declarant Card. Tuschus *tom. 2. conclus. 177. num. 3.* Lau- rentius Ursellius *conclus. 49. num. 3.* & reprobant Ronche- gallus dicentem, alios Correos credendi, & stipulandi constitui posse per dictionem alternativam (aut) dummo- do ad omnes principaliter negotium spectet, sed tu dicas cum Bartolo in proposito distinctione sigillatim examinan- te casus, nec est tanta auctoritas Ronchegalli, ut præpon- deret Bartoli auctoritatem, quem communiter sequuntur, imò in eo, quod Bartolo contradicit, reprobat Ronche- gallus à Stracca *par. 1. de adjecto num. 24.*

¹⁷ Neque dicas, quod in principio instrumenti loquentes Caponi Discept. Tom. V.

partes de Salustio, sic dicitur, interveniente, & recipiente, ac stipulante, unà cum prædicto Notario publico, nomi- ne, & pro parte Dom. Gaspar de Barionovo, &c. quibus verbis apparet tale annum censum spectare principaliter ad Marchionem, ergo Salustius non potest dici Correus credendi.

Respondeo, quod hoc argumentum confirmat potius sententiam nostram, quia licet alius stipulari non possit pro alio, *l. stipulatio ista 38. §. alteri, ff. de verb. & ideo sti- pulatio hoc modo concepta: (Promittitur dare Titio centum)* inutilis redditur, tamen cum ira celebratur: Promittis mihi stipulanti, & recipienti nomine Titii dare centum, uti- lis, & valida est, & ei directæ acquiritur actio, etiamsi ad stipulantem nulla spectet utilitas, ut jure expressè cautum est, *in d. l. hujusmodi 86.* ubi Glossa, *ff. de leg. 1. leg. ignoran- te 50. ff. de negot. gestis, leg. si restituat 8. Cod. ad exhib. 1. quacumque gerimus 10. ff. de act. & obligat.* ubi Glossa, *in verbo inanem*, & post Gloss. Bart. *in d. C. stipulatio ista, §. alteri, opposit. 2. §. 1. & in §. si stipulor num. 1. vers. 6.* Abbas *consil. 86. vol. 2.* in quo casu actio quaeritur stipulanti, si- ve mandatum habeat, siue non, & communem dicit Ja- son *num. 11. & in d. l. hujusmodi num. 17. & 18.* & hoc pro- cedit, etiamsi stipulatio sit impersonaliter concepta, pu- tà promittis, intelligitur stipulanti facta, *leg. si unus, §. 1. versic. quid si, ff. de pactis*, Alciatus *in dict. §. si sti- pulor num. 4.*

Ratio differentiae hæc est; nam in illa stipulationis for- mula: (*Promittis dare Titio centum*) cum directè, & im- mediatè obligatio conferatur in Titium, nullum initium in stipulantis persona sumens, inanem actum efficit, quia ab eo incipere debet, à quo contractus originem trahit, ut ait Paulus l. C. *in d. l. quacumque 8.* etiamsi ipsius stipulantis intersit, ut ait Glossa *in leg. stipulatio ista, §. si quis insulam, versic. sed si dixissem*, sed in alia stipulationis formula: (*Promittis mihi stipulanti, & recipienti nomine Titii cen- tum dare*) cum obligatio principium habeat in eo ipso, qui contrahit, & stipulatus est, eumque respiciat, in ejus persona fundamentum recipit, & radices immitit, & ideo valida est, *ex regula d. l. quacumque 8.* ut ait Alciatus *ubi sup. num. 3. & 4.* quam rationem differentiae assignat Jason *in dict. §. alteri num. 11.* confirmans *ex leg. si negotia 12. ff. de de negotiis gestis*, & ex Baldo *in leg. certi conditio, §. quo- nam docente*, quod quando promittis mihi recipienti pro tali tertio, tunc indistinctè valer stipulatio, quia collata est in me actio, & obligatio, *ex d. l. hujusmodi*, cum Gloss. &c. idem repetit Baldus *in proœmio decret. conclus. 5. versic. quare lex civilis*.

Quæ sanè glossæ distinctio, eo maximè procedit, cum non tantum verba promissiva, & obligativa, sed etiam execu- tiva in stipulantis personam diriguntur, quia tunc licet utilitas contractus ad tertium non ad stipulantis personam pertineat, tamen stipulatio valida est, ita ut actio, & obligatio stipulanti acquiratur, cedenda postea per eum illi, in cujus favorem stipulatus est, siue sit Procurator, siue negotiorum gestor, siue alter, uti tertius, Bart. & Jason *in d. §. alteri, Roman. cons. 442. num. 50. Alexander cons. 1. n. 7. & 8. lib. 5. Surdus decis. 229. num. 14. Rota decis. 172. num. 6. & 7.* apud Cencium. Quod etiam procedit, si dicta ver- ba impersonaliter probata sint, uti ex Bartolo, & aliis tra- dit Alciatus *in dict. §. si stipulor num. 4.* id ipsum in nostris terminis præsentationis Instrumenti approbavit Autho- res de Regno, unde Freccia *par. 11. quæst. 4. de præsen- tatione Instrumenti*, ait, nam tunc agit ex stipulatione con- cepta in personam suam, ut *in l. cum per eos, Cod. si quis alte- ri, vel sibi*, Ursillus ad Afflictum *decis. 64. num. 5.* ibi: se- cus quando fuisset facta promissio de solvendo Domino, vel Procuratori insolidum, quia tunc unusquisque ipsorum præsentavit Instrumentum secundum formam dicti ritus M. C. V. id ipsum dicit Caravita *in ritu 166. num. 19.* & op- timè Franciscus Mazzia ad Robertum *de liquidat. instrum. consider. 3. num. 9.* scribens, etsi Procurator, nedum pro- curatorio, sed proprio quoque privato, & principali nomine stipulatus fuerit, liquidabit Instrumentum absq; interventu Domini, quia isto modo etiam principalis est, & ipse, & Dominus videntur duo rei credendi, ut unus petitione, & acceptatione tollatur obligatio, *l. 2. ff. de duobus reis*, quos sequitur Galterius *de liquidatione instrumen- ti, par. 1. septima partis principalis n. 10. & 12.* Sed in casu nostro non solum Instrumenti verba promissiva, & obli- gativa, sed etiam executiva in Salustium collata fuerunt,

ergo, etiam si ad eum utilitas contractus non pertineat, Correns credendi est, & ideo recte apparet posse agere, & liquidare.

20 Confirmatur primò, quia in casu nostro adest clausula, constituti, in qua etiam post prædicta verba promissiva, & obligativa, ac etiam executiva in Salustium collata, Illustris Princeps severum, & liquidum debitorem constituit eidem Salustio, etiam tanquam principali, ac proprio nomine, & insolidum actio illa constituta pecunia ipsi Salustio statim quæsitæ fuit, cum directè in ejus personam constitutum conceptum appareat, eum nominando tanquam actum, seu contractum fundantem, ac perficientem, etiam si Procurator esset Marchionis, quod negatur; nam Marchioni absenti immediatè constituere non poterat, ex regula d. §. alteri, & §. Julianus, ergo ipse debet agere, & cedere adest Marchioni, ut habetur in leg. eum, qui Ephesi 5. §. item si mihi, & in vers. Julianus, ff. de constit. pecunia, ubi Glossa in verb. non Domino, & ibi Bart. Baldus, & Angelus.

21 Confirmatur secundò, quia aut Salustius fuit Procurator Marchionis, ut prætendit Princeps Octaviani, quod negatur, cum de mandato non constet, aut fuit negotiorum gestor, quod certum est, utroque casu si malè se gessisset, aut parum cautè cum Principe collocasset, ut in totum, vel in partem Marchio amisisset, tunc ipse vivus, vel ejus hæres post mortem (qui hæres nunc est mons misericordie) quantum interesset Marchioni illi solvere teneretur, vel actione mandati, vel negotiorum gestorum, cum certi juris sit Procuratorem, aut negotiorum gestorem non solum de dolo, sed etiam de lata, & levi culpa teneri, ut de Procuratore traditum est in l. diligenter 5. §. fin. l. si procuratorem 8. §. ultimo, ff. mandati, l. a Procuratore 13. l. ad comparandas 16. C. eodem. Idem in negotiorum gestore habetur in l. 2. leg. si Pupilli 6. §. videamus, leg. si negotia 12. ff. de negotiis gestis, Bart. in l. quod Nerva, quæst. 11. ff. depositi, Rota Genuensis decis. 80. num. 4. Surdus decis. 304. num. 6. & has actiones in hæres transire, & contra hæres, leg. inter causas 26. leg. si præcedente 56. ff. mandati, leg. 3. §. hæc autem actio, leg. successio 13. cum l. sequenti, leg. si autem 22. ff. de negot. gestis. Idem Bart. generaliter censuit in d. §. si stipulor num. 1. dum ait, Procuratorem quemlibet posse Domino stipulari, dummodò verba obligativa, & executiva ad suam personam referat, tanquam semper sua intersit Domino acquirere, cum mandatum susceperit, leg. quoties qui 8. §. 1. ff. de verb. quod etiam dicit Baldus in leg. certi conditio, §. si nummos, Angelus in l. quod Procurator ex re, ff. de procurat. & Alex. in dict. §. si stipulator num. 50. qui ait hoc procedere in omnibus causis, in quibus Procurator, vel negotiorum gestor de omnis, & neglectis teneretur, leg. quicquid, Cod. de arbitrium tutelæ, d. leg. si pupilli, §. videamus, quem sequitur Alciatus in d. §. stipulor num. 16. & num. 17. & 18. ubi respondet contrariæ opinioni, & ait, quod si stipulatio sit concepta, Promittis mihi nomine Titii dare centum, tunc enim non in Procuratore tantum, sed etiam in negotiorum gestore valet stipulatio, d. l. hujusmodi, & l. penult. ff. de negot. gestis.

22 Confirmatur tertio, quia contractus, de quo in præsentibus fuit juramento vallatus, & ubi agitur de juramento observando non attenditur, an intersit quicquam ipsius, cui juratum est, ut in cap. si debitores de jurejurando, Gutierrez de juramento confirmativo, par. 1. cap. 36. num. 4. Seraphinus privilegio 24. sed sic est, quod Salustius, ejusque hæres multum interest ducatos 12800. solutos fieri, ne, si exigi non possint, quod Marchionis interest, conveniatur, ergo actionem habere, & verus Correns credendi, & stipulandi censeri debet. Neque obstat pactum illud, ipsum Principem Octaviani promississe in favorem Marchionis, de facie ad faciem obligaturum, non verò Salustio. Respondet enim, quod cum jam de facie ad faciem in Salustii præsentis favorem obligatus fuerit, superfluum fuisset, iterum eandem obligationem pacisci in beneficium Marchionis, & si in eo instrumento obligatum constaret, quia tamen contractui ob absentiam non interfuit Marchio, utilissimum fuit, ut solus Marchio illum super instrumenti tenore interrogare posset, ut tale pactum opponeretur cum duplicata cantela nunquam noceat, ut ait Regens Rovit. decis. 13. num. 7. & 8. Sed neque Princeps hoc adimplevit, licet juramento promissum, & sic non est verum, quod dicit Princeps, se nunquam obligasse in beneficium dicti Salustii, sed tantum ei solutionem promississe;

nam contrarium constat ex verbis promissionis, obligationis, ac executionis cum juramento septies repetitis.

Confirmatur quarto, quod Salustius non fuit solutioni adjectus, sed principalis correns credendi, & stipulandi, quia ipse fuit, qui cum Illustri Principe contraxit suo proprio, & principali nomine, & insolidum, hunc annum censum ab eo emens, ut in facto, & in fortioribus terminis confirmat Hieronymus Magonius decis. Lucensi 34. ubi quidam Antonius videbatur solutioni simpliciter adjectus; nam promissio solvendi fuerat alternativè concepta sibi, aut Vincentio absenti, ac Domino mercium, & consequenter ad eum tota illius contractus utilitas spectabat, quia tamen Antonius principaliter contraxit, decisum fuit, actionem ei competere, ex illa juris regula, qui mecum contraxit, mecum agat, l. cum quis, ff. de act. & oblig. leg. his solis 49. ff. de condit. indebit. l. si is qui, Cod. depositi, latè Alexand. & Jas. in dict. leg. cum quis ita, §. qui sibi, aut filio, Addentes ad Romanum singul. 22. Beccius cons. 19. num. 4. Nec enim Antonius esse potuit solutioni tantummodò adjectus, cum ipse contraxit, & sibi solvi stipulatus fuerit, ut notat Bart. in dict. §. qui sibi, aut filio, quem omnes DD. sequuntur, & ibi Castrensis consil. 36. lib. 1. Magonius ubi supra, Ursellius d. concl. 49. num. 1. & confirmat ejus additio, dicens ista omnia procedere in simplici adjecto, & ideo si sibi adjectus in chirographo fuit stipulatus potest præfata omnia explicare, ut optimè resolvit Magonius, & advertit ejus additio, & sequitur Ursellius num. 28. ergo multò magis dicendum est in casu nostro, ubi Salustius copulativè cum Illustri Principe contraxit, & sibi solvi stipulatus fuit, & hoc plus habet casus noster, quam casus Regentis Roviti decis. 26. nam ibi Garganus minimè contraxit, sed tantum ei solutio promissa fuit, cum Cæsar Caracciolus fuit, qui venditionem Terræ Montis Leonis fecit, ut Procurator Marchionis Latinæ, speciale mandatum proferens.

Confirmatur quinto, quia illa clausula insolidum, sua vi, suæque potentia hoc sanè operatur, ut nullo modo Salustius simpliciter solutioni adjectus videatur, sed reus credendi, ac stipulandi effectus actionem insolidum ad experiendum, ac liquidandum contra D. Principem habet, leg. 1. Cod. de duobus reis, & si utilis contractus solum spectat ad Marchionem, ut in terminis quando Notarius stipulatus est Mario præsentem, & Titio absenti, & cullibet ipsorum insolidum 600. à Cornelio Dari, ob merces à Titio habitas, latè comprobatur Stracca de adjecto par. 4. quæst. 11. per totam, asserens Mævium adjectum non esse, quia ei non per alternativam, sed per conjunctivam dictorum solutio à Cornelio promissa fuit, nam scribit Baldus in leg. propter 4. per illum Textum, Cod. de duobus reis, pluribus reis credendi in instrumento factis, sufficere causam finalem obligationis in uno eorum reperiri, ut suas radices in omnes alios extendat, sicuti è contrario contingit, nam pluribus reis promittendi factis ex eo, quod pecunia ad unum ex eis tantum pervenerat, reliqui minimè liberantur, sed adstricti singuli ad solvendum remanent, leg. si non singuli 5. Cod. si certum petatur, subjungens Stracca dict. quæst. 11. num. 7. sic eleganter limitans Textum in leg. 1. §. circa, ff. de doli mali exceptione, & in terminis liquidationis instrumenti affirmat Cæsar Ursillus ad Afflictum decis. 64. num. 50. & in puncto individuo dicit Regens Rovitus dict. decis. 26. num. 7. dicens, sed in casu nostro non intrat, quia in stipulatione adest clausula insolidum, quæ omnem tollit difficultatem, & officit, ut unicuique insolidum Vasio operatur, l. 1. Cod. de duobus reis, & per hoc decretum relatum à Rovito in eo fundatur, quia Gargano per dictionem conjunctivam, & insolidum fuit promissa solutio, & sic apparet, quod posita clausula insolidum, non est necessarium, obligationem in Procuratorem, vel negotiorum gestorem dirigere, sed sufficere uni eorum solutionem fuisse promissam, ut instrumentum liquidari possit; non enim Stracca, Ursillus, Rovitus, & decretum S. C. dixisset, quibus insolidum fuit facta obligatio, sed quibus insolidum fuit promissa solutio, ut patet ex verbis instrumenti, super quibus fuit fundata decisio Roviti 26. nam Magnifici Judices M. C. V. ad suam majorem instructionem illius causæ processum videre voluerunt. Neque obstat, quod Advocatus contrarius in versio. accedat etiam, pro se alleget Franciscum Antonium de Roberto de liquidat. instrum. consil. 3. num. 5. dicentem facta promissione solvendi principali absenti, & Pro-

Procuratori præfenti, cum clausula, in solidum, non posse Procuratorem solum instrumenti interrogationem facere, quia dicitur adjectus solutioni, quam rationem minime scripsit Robertus, sed illam, quia oportet, quod ambo agant, quod non est in casu nostro, ubi Salustius non intervenit, uti Procurator, & uterque comparuerunt Marchio, & hæres Salustii, scilicet Mons Misericordiae, ut bene Caravita *super ritu* 166. num. 19. & contra Robertum scribit Mazzia ibidem *in addit.* affirmans, Procuratorem solum posse instrumentum liquidare, cum ei proprio, ac privato nomine, & in solidum fuerit facta promissio, ut supra dixi.

S U M M A R I U M.

- 1 *Instrumentum in solidum liquidatur contra duos co-reos.*
- 2 *Instrumentum quid si non faciat mentionem hæredis.*
- 3 *Instrumentum an liquidari possit mortuo creditore, & num. 3. quando stipulatio præsumitur realis.*
- 4 *Regens Rovitus decis. 26. declaratur.*
- 5 *Actio mandati an in totum, an pro parte detur.*
- 6 *Liquidatio instrumenti actio an sit criminalis, an civilis.*
- 7 *Creditor potest agere de perjurio, & liquidare ad sui electionem.*
- 8 *Perjurii actio in liquidatione instrumenti, qualiter procedat.*
- 9 *Iuramentum quando censetur præstitum hæredi in stipulatione.*
- 10 *Iuramentum an sit præstandum de facie ad faciem pro liquidatione.*
- 11 *Iuramentum an sit personale ex parte jurantis, & qualiter.*
- 12 *Iuramentum, an & quando quis teneatur observare ob inopiam facultatum.*
- 13 *Iuramentum præstitum à Clerico per notorium regium, an faciat eum perjurum.*
- 14 *Hæres institutus in usufructu, & gravatus post mortem, an possit liquidare instrumentum.*
- 15 *Hæres institutus in re certa, & gravatus est hæres in totum.*
- 16 *Dominus Consiliarius Pratus adducitur, & explicatur.*
- 17 *Iudicium cum usufructuario an valeat, non audito proprietario.*
- 18 *Creditor impeditus ob infirmitatem, qualiter possit liquidare instrumentum, &c.*

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Consitit ex supradictis, tam in facto, quam in jure, Salustium non fuisse simpliciter solutioni adjectum, sed principalem creditorem, tanquam reum stipulandi, & credendi, sequitur concludenter, actionem ei in solidum liquidandi instrumentum, facultatemque hæsitam, & à principio in ipso radicatum, post ejus mortem, statim transisse ad Montem Misericordiae suum hæredem, ex illa juris regula, qua cavetur omnia jura activa, & passiva, quæ penes defunctum fuere, in ejus hæredem ipso jure transire, excepta possessione, quæ facti est, *leg. cum heredes* 24. ff. de *acquir. poss. leg. ex contractu* 44. ff. de *re judicata*, l. unica, *Cod. ut actiones ab heredibus, & contra heredes*, Afinius in *praxi*, §. 31. *ampliat*. 6. ergo septem protectores Montis Misericordiae optime contra Principem liquidationem fecerunt, ex *Ritu* 178. ubi Caravita num. 1. Petra, & alii, Reg. Rovitus d. decis. 26. num. 4. in fine, in qua non fuit hæres in proprietate à Gargano institutus, sed solum in usufructu, ut ibi considerat num. 3. & 5. & nihilominus ipse hæres ad interrogationem super tenore processit, at in casu nostro Mons Misericordiae est hæres Salustii in proprietate, non enim ex persona hæredum conditio obligationis mutatur, l. 2. §. ex *his*, ff. de *verb. Francus decis.* 83. n. 50. nec ejus substantia minuitur, aut corrumpitur, ut post Dynum, & Oltradum scribit Albericus ad l. 2. cum in defuncti persona radices ejicit, ut in casu nostro ex clausula in solidum, ut bene Stracca de *adjecto*, p. 3. limit. l. n. 88. & 89.

Caponi Discept. Tom. V.

Neque dicas in dicto instrumento non fuisse factam mentionem hæredum Salustii, sed tantum hæredum Marchionis Cusani.

Respondeo non esse verum, quod dicit Advocatus partis contrariæ, quod in dicto instrumento quoties fit mentio de Marchione, semper reperitur illa clausula (ejusque hæredibus, & successoribus) quia hæc verba sunt tantum in procemio, at in promissione, obligatione, & liquidandi facultate Marchioni, & Salustio facta fuit, ac concessa facultas, & nulla fit mentio de hæredibus, & successoribus utriusque. Neque necessaria erat respectu Salustii, quia cum persona hæredis sit una, & eadem cum persona defuncti, qui contraxit, *Auth. de jurejurando à moriente præsumpto*, §. 1. *Calcaneus consil.* 18. num. 9. & 10. *Cra-vetta consil.* 428. num. 13. repræsentans eum in omni jure creato, & formato activè, & passivè tempore mortis, ut tradit Joannes Baptista Coccinus *decis.* 181. num. 2. nominato Salustio, censetur etiam nominatus in instrumento ejus hæres, ex *regula leg. si pactum* 9. ff. de *probat.* nam virtualiter in eo continetur, ut ait Imola in l. 1. col. 3. ff. de *his, quæ in testam. delentur*, & per hoc hæres executivè potest agere contra testatoris debitores, vel ei obligatos, ut bene Rebuffus de *litteris obligatoriis* art. 2. gloss. 2. num. 3. 4. & 14. quem sequitur Rovitus *decis.* 26. num. 8. quomobrem in illo S. C. decreto relato num. 3. fuit additum Mag. Cur. Vic. quæ procedat ad actum interrogationis cum hærede Joannis Vincentii Gargani, licet de illo instrumento nulla fuerit de hæredibus dicti Gargani mentio facta, ut ponderat Rovitus *ubi sup.* & Caravita *super Ritu* 178. num. 50. ubi ait, quod nominato Titio in instrumento, videtur etiam nominatus hæres, propter quod non potest allegari illa exceptio (Tu non es nominatus in instrumento) & idem ait *super Ritu* 286. num. 6. ubi ait, quod in omnibus instrumentis creditores stipulantur pro seipsis, & suis hæredibus, & propterea censentur nominati, sicut principales creditores, quod bene nota, quia quotidie eveniunt in Tribunalibus, & ut credo, non reperies ita discussa, & per hoc Freccia de *presentatione instrumenti* par. 8. q. 1. num. 15. ait, quod mortuo creditore, de quo loquitur instrumentum, poterit ejus hæres per judicem se heredem declarari facere, ut ad ejus instantiam possit instrumentum exequi, licet de persona hæredis instrumentum non cantet, idem dicit Alexander *consil.* 126. num. 10. lib. 6. ex Baldo per illum Textum in l. 1. in *verbo Scriptis heredibus*, *Cod. quorum legatorum*, Seraphinus de *juram. priv.* 67. quia præsumitur contrahentem, aut paciscentem, etiam nulla suorum hæredum in instrumento mentione facta, omnia ipsorum nomine agere, ex d. l. *si pactum*, Camillus de Medicis *consil.* 71. num. 45. & 46. & *consil.* 131. num. 9. eamque juris præsumptionem esse probarunt omnes Doctores ibi, & latè prosequitur Menochius lib. 3. *præsumpt.* 47. ex quo inferunt stipulationes, & pacta præsumi realia non personalia, sicut in d. l. *si pactum*, notavit Florianus, & ideo dicitur omnia pacta activè, & passivè in hæredes transire, *l. veteris*, *Cod. de contrab. & committ. stipulatione*, & latè comprobant Jaf. *consil.* 217. col. 1. vol. 1. Tiraquellus de *re tractu convent.* §. 1. glossa 6. num. 1. etiam si taxativè, quia quis pro se tantum pactus, stipulatusque sit Menoch. *ubi sup.* num. 9. & latè *consil.* 705. dub. 4. num. 50. lib. 8. per Textum expressum in l. *si necessarius*, §. de *vendendo*, ff. de *pign. act.* ergo apparet in omnibus casum nostrum æquiparari casui decisionis Roviti 26. & in eisdem terminis esse, imò potius multò minus dubitabilem esse.

Addo ultra notata per Regentem Rovitum d. decis. 26. quod Salustius in hac stipulatione reservavit sibi facultatem eligendi ibi: (Itaque sit semper in electione dictorum Marchionum conjugum, prædictique Salustii, etiam tanquam principalis, & in solidum, & ex facultate variandi num. 7. sed sic est, quod is, qui in stipulatione eligendi facultatem sibi reservavit ante electionem decedentem ad suum hæredem eandem facultatem transmittit, & si constet electionem meri facti personalem esse, *l. ult. in princip. ff. de verbor. obligat.* ut expressè Paulus l. C. respondit, in *leg. si ita stipulatus fuero* 76. eodem tit. cujus Textus illa ratio Bartoli verior, & receptor est) est tres alias assignet, quia sicut obligatio principalis ad hæredem transmittitur, ita etiam factum illud eligendi, quod est accessorium principalis obligationis, & executivum juris præambuli, ad eundem transferri debet, argum. *cap. si supra*, de *offic. delegati* in 6. quam Bartoli rationem sequuntur

ibi Angelus, Joannes de Imola, *Jas. num. 6.* Alciatus *n. 3.* in *d. l. si ita stipulatus*, ex qua ratione ipse Bartolus *dicto num. 3. vers. Oppono*, si illa facultas intelligit, ac limitat in terminis, *Item quis sibi 55. ff. de verb. oblig.* ubi idem Bart. ea ratione adjecti hæredi solvi non posse docet, quia cum solutio in vero facto consistat, ad hæredes transmitti non potest, *l. qui hæredi, in princip. l. Mævius, ff. de condit. & demonstrat.* Hanc Bartoli rationem omnes Doctores, ibi probare scribit Alciarius *num. 2.* secus tamen, quando factum est exequutivum obligationis præcedentis, seu juris præambuli; nam tunc sicut in hæredes transit jus illud ex obligatione descendens, ita & factum illud solvendi transferri debet, quam Bartoli limitationem amplexi sunt, *Jas. num. 2.* Alciatus *num. 9.* Stracca de *adjecto, par. 3. limit. 1. num. 93.* Laurentius Ursellius *conclus. 49. num. 34.* ergo Salustius illud jus eligendi, & variandi, in Misericordiæ Montem suum hæredem transmisit, ut factum exequutivum juris præambuli, ex promissione, & obligatione ab Illustr. Principe sibi facta.

5 Confirmatur hoc totum, nam si actio illa mandati, vel negotiorum gestorum, quibus Salustius in eo, quod interfit Marchioni Cusani, conveniri poterat, si capitale Principi datum in totum, vel in partem, ob ejus etiam levem culpam, vel negligentiam amitteretur, in hæredes, & contra hæredes transit, ut sup. diximus, & sic constitutum, quod in hoc contractu intervenit in Salustii personam conceptum ad suum hæredem transit, ut in *l. 1. & c. Cod. de constit. pecunia ibi*, & hæredibus, & etiam constitutum possessorium, ad hæredes, & contra hæredes transit, ut latè Tiraquellus de *constituto ampliat. 12. & 13.* multò magis si in constituto adeat clausula, ex nunc, pro tunc, quia habet hunc effectum, ut actus postea factus censetur jam à principio celebratus; nam retrahitur ad illud tempus, & statim ligat, itaut unum tempus videatur alteri inesse, & transsum præsens in futurum, ut tradit Gloss. in *verb. Singuli, in Clementina volentes de hæredicis*, ubi Zabarella in *prima oppositione*, & pluribus DD. firmant Tiraquellus de *retractu conventionali, §. 2. glossa unic. num. 86.* de *jure constituti, limit. 2. num. 16.* Surdus *decis. 113. n. 20.* Rota apud Rubeum *decis. 7. num. 6.* & innumeri alii, quos sequitur Barbosa *clausul. 61. num. 2. 6. & 14.* ergo sequitur actionem illam de constituta pecunia in Montem Misericordiæ Salustii hæredem transmissam, & ob eam rectè agere, & instrumentum liquidare posse.

6 Dices cum Advocato partis contrariæ *vers. 2.* prædicta omnia procedere solum in judicio civili, secus verò in judicio criminali, ut in iliquidatione instrumenti, ubi agitur de poena perjurii, in qua non loquuntur DD. citati.

Respondet, quod cum dictus *ritus 178.* ex notatis à Freccia, Caravita, Rovito, & D. Carolo Petra expressè loquatur de citatione super tenore instrumenti, evidenter ostenditur, eum potius adversus dictum Riturum, & præallegatos DD. scribere; & quamvis nonnulli scriptores Regnicolæ asserant hoc procedere non posse, nisi cum creditor stipulatus fuerit, ac juramentum receperit pro se, & hæredibus, nempe Robertus de *liquidat. instrum. confid. 3. num. 3.* Bernardus Pandus de *present. instrum. 2. par. declar. 3. num. 7.* Galtetius *par. 2. de liquidat. instrum. 2. par. num. 18.* quibus addo Antonium Gabrielium *lib. 1. commun. concl. in tit. de jurejurando, concl. 6. num. 7.* qui nihil nobis obstat; nam totum fundamentum est in *decis. Capycii 75.* ubi habetur hæredes, creditoris non posse debitorem accusare de perjurio adversus defunctum commissum, quia sibi non fuit præstitum juramentum; de perjurio autem quoad ipsum hæredem post testatoris mortem commissum, ita demum accusare posse, si creditor stipulatus fuerit pro se, & hæredibus, dum nec eorum Patruum, nec ipsi observaverat, quod promisit, sed Capycii decisio non est nobis contraria; nam non loquitur, nec procedit in terminis citationis super tenore instrumenti via *ritus 166. 178. 181. & 286.* qui sunt formales in nostris terminis de liquidatione à creditore, vel ejus hærede facienda, sed in accusatione perjurii ordinariè intentata ad vindictam, & poenam corporalem infligendam vigore *ritus 182.* ut manifestè constat ex illius decisionis lectura, & ostendit Caravita *dicto ritu 182. in 2. questione num. 7.* eam referens, & ad casum illius ritus applicans. Hinc Caravita *ibi, in principio*: ait in ipsius creditoris electione est, procedere ordinariè super libello de perjurio, vel extraordinariè super liquidatione instrumenti, & si à principio cite-

tur super libello de perjurio contra ipsum præsentando, quamvis non fuerit citatus, quod veniat responsurus super tenore instrumenti debiti, petendo eundem interrogari juxta formam *ritus 166. & 168.* & hoc est, quod dicit *ritus* ille *182.* qui si casus occurrit, servandum est, ut ait *num. 1.* ut in terminis, ait Regens Rovitus *super prag. 1. de officio Bajuli num. 35.* sed nec etiam Joannes Andreas in *dict. constit. eos, qui scienter, tit. 101. de perjurio lib. 3. & in repertorio, in verb. Hæres*, quem allegat Capycius, nec Afflictus in *eadem constitut. 9. 4. num. 9.* nobis obstat, quia loquuntur in terminis illius constitutionis, quæ agit de perjurantis poena in judicis, aut extra judicia, nempe obtruncationis manus, in qua, & si in ea videantur esse sententia creditoris hæredem accusare non posse defuncti debitorem ad illam perjurii poenam infligendam, quia ei juratum non fuit, tamen longè diversum est, hæredem creditoris accusare debitorem de perjurio, ex *dict. Constitutione eos, qui scienter, & ex dict. Ritu 182. à citatione super tenore instrumenti*, ut considerant Caravita, & Regens Rovitus *ubi sup.*

Ratio differentia est, nam cum in accusatione perjurii secundum dictam constitutionem eos, qui scienter, & dictum Riturum *182.* ordinariè agatur ad illam poenam mutilationis manus infligendam jus accusandi non potest in hæredem transire, quia poenales actiones ex maleficiis descendentes, quæ ad poenam, ac vindictam principaliter spectant, in hæredes non transeunt, *leg. sed heredib. instit. de perpetuis, & tempor. actionibus*, ac in præsentatione, & interrogatione super tenore instrumenti, cum principaliter de sua pecunia consequenda agatur, tam civiliter, quam executivè, & creditor agat vigore obligationis quarantigæ juramento vallatæ incidenter, & extraordinariè veniat perjurii poena, sicut actionem ex ea descendentem in suum transmittat hæredem, *leg. unica, Cod. ut actiones ab hered. & contra hæredes, leg. veteris, Cod. de contrah. & committ. stipulat, leg. sepactum, ff. de probat. leg. ex contrah. ff. de act. & obligat. §. post mortem, instit. de inutil. stipulat. leg. qui in jus succedat, ff. de reg. jur. cap. qui in jus, de reg. jur. in 6.* ita & juramenti effectum, tanquam ejus accessorium, ac sequelam, *l. si servus hæredi, ff. de statu liberis*, cum aliis adductis à Bo-verio de *virtute juramenti conclus. 10. num. 62. vers. 45.* Seraphin. de *juram. privileg. 67. num. 25. & 33.*

Neque Afflicti ratio dicentis ex ea stipulatione pro se, & hæredibus juramentum ceteri præstitum hæredi, quia ut benè Caravita in *Ritu 286. num. 4.* expressè contrarium tenens, non per hoc, quod juramentum sit receptum pro se, & hæredibus, poterit dici, quod sit præstitum de facie ad faciem, & eundem Afflictum impugnat Freccia *par. 11. de present. instrum. quest. 10.* quærens, an juramentum possit præstari per hæredem creditoris contra debitorem viventem, ut ait Ritus hic dicit, quod sic, licet Afflictus in *Constit. (Eos)* dicat, quod de jure non possit, & aliqua adducit, & cum quaestio sit expediti juris, non insisto, & contra Antonium Gabrielium dicit Seraphinus de *juram. privileg. 67. num. 38.* ergo non interest, hæredes esse nominatos, vel non, sed illum solum sufficere ad instrumenti liquidationem ab hærede faciendam, testatori fuisse quaestitam actionem.

Neque Ritus requirunt juramentum præstandum esse de facie ad faciem pro liquidatione, nam Ritus *166. 178. 281. & 286.* qui expressè concedunt hæredibus facultatem præsentandi, & interrogandi testatoris creditores super tenore instrumenti, non dicunt, aut requirunt stipulationem, aut juramentum in faciem hæredum præstandum esse, vel eos in instrumento nominari debere, ut id facere possint, sed simpliciter, & absolutè ex eo solo, quod in præambulo absque partis citatione expedito, ex Carav. *d. Ritu 181. n. 50.* se hæredes esse demonstrent, illud exequi valent, ergo neq; est necessarium eos in instrumento nominari debere, nec juramentum in eorum faciem præstari debere, ut benè Annibal Troysius in *Ritu 286. n. 9.* ubi Caravita *n. 4.* ergo nullus ex ritibus requiritur juramentum præstandum esse de facie in faciem hæredum, nec eos in instrumento nominari, ad hoc, ut possit liquidari instrumentum, adversus testatoris debitores, & isti tres magni practici, scilicet Freccia, Troysius, & Caravita contra Afflictum, & Capycium.

Accedit, quod licet juramentum ex parte debitoris 11
ju-

jurantis sit personale, & ideo ad hæredes non transeat, ex parte verò creditoris illud recipientis est reale, & ad hæredes transmittitur, *l. qui in futurum, §. i. ff. de pactis*, ut tradunt Innocentius, & Abbas *in capit. veritatis de iure jurando*, Joannes Andreas *in Novellis, in capit. finali de foro competenti*, Afflictus *decis. 275. num. 1.* ubi Urfillus *num. 50.* & alii relati à Seraphino *privilegio 67. numer. 22.* quia in juramento consideratur duplex vinculum, unum spirituale obligans in foro conscientiae, & ob id non transit de anima in animam, cum poena suos debeat habere auctores, *l. sancimus, C. de poenis*, Corneus *conf. 16. col. 3. vol. 2.* Alterum temporale, prout est robur, ac confirmatio conventionis celebratae, solum promissionem, seu conventionem respiciens, & hoc cum sit reale, & perpetuum, ad hæredes transit, ut dicit Paulus de Castro *conf. 13. vol. 1. & consil. 305. vol. 2.* & alii, quos refert, & sequitur Seraphinus *de privil. juram. privil. 67. numer. 22. & sequentibus, & privil. 68. numer. 2. & 3.* ergo aperte probatur ex vi, ac natura juramenti confirmatoris, absque eo, quod non sit nominatus in Instrumento Salustii, hæres, vel in ejus faciem sit præstitum, illius effectum in Montem Misericordiae fuisse transmissum, ex quibus maturè consideratis manifestè constar, recentiores illos Doctores, scilicet Robertum, Pandum, ac Galterium relatos supra terminos dictæ Constitutionis eos qui scierint, & Riturum 182. & dictam decisionem Capycii 75. transgredientes, qui de principali perjurii accusatione agunt, confudisse, cum terminis Riturum 178. 181. & 286. qui de Instrumenti liquidatione tantum ab hæredibus creditoris facienda loquuntur, & ideo nihil nobis obstat eorum opinio.

12 Neque dicatur Principem Octajani non esse perjurum, ex quo non tenetur observare juramentum, cum de præcedenti incendii Montis Vesuvii, quod evenit die 16. Decembris anni 1631. esset ditissimus, die verò sequenti ex casu penitus inopinato, in paupertatem redactus fuerit, allegans Grammaticum *decis. 8.* & Paschalem *de patria potestate, part. 1. capit. 8. numer. 230. & seq. part. 2. capit. 9. num. 50.*

Respondeo enim, DD. citatos loqui quando penitus in totum, & in perpetuum omnibus suis bonis spoliatus remansit, at si ipsemet fatetur, quod post incendium Octajani terra fuit æstimata in ducat. 60000. & postea in dies magnum acceperit augmentum, per consequens sequitur non esse nos in terminis prædictæ decisionis Grammatici, præterea patet ex ipsomet Instrumento Illustriss. Principem, alia etiam bona ultra Octajanum habere, cum expressè promiserit, si aliquo casu etiam inopinato, raro, & insolito contigerit fructus Octajani non ascendere ad annuos ducatos 1027. quos vendidit Marchioni de aliis suis introitibus soluturus, denique licet concedamus (quod non concedimus) incendii tempore, dictum Principem ob impotentiam, vel difficultatem solvendi, à perjurio excusari, tamen cum postea meliorem, ac uberiores Octajanum, fertiles illæ cineres reddiderint, ut ex Cassiodoro *lib. 4. variar. cap.* advertunt Doctores, notorium est hodie plus valere, ac reddere, quam ante dicti Vesuvii incendium, ergo manifestè sequitur perjurium toties ab Illustri Principe esse commissum, quoties potuit Marchioni solvere, & noluit, pactis contraveniens, & in terminis refert Regens Capycius *Latro decis. 45. numer. 32.* in quodam debitore allegante ob incendium Vesuvii se magnum passum fuisse, damnum in Turri Octava, & ob id prætendebat se excusari à perjurio, & dixit Regens Latro perjurium tunc committi, quando contra promissionem, & juramenti formam debitor non solvit.

13 Neque obstat Advocati contrarii allegatio ibi (circa sextum articulum) in quo ait Instrumentum per Notarium Regium, & non Apostolicum factum à Clerico, & in quo se obligavit Clericus, liquidari non posse contra eum, secundum formam Ritus M.C.V. ex Regente Latro *decis. 82. numer. 25.* tale est hoc Marchionis, & Principis, quia Princeps est Clericus.

Respondeo quod argumentum procedit quando debitor se Clericum esse profiteretur, & in habitu, & tonsura incedendo contrahit, sed dictus Princeps, nec Clericus est, nec Clericatus requisita habet, ut infra, & se obligavit tamquam Laicus, nulla Clericatus facta mentione, nec in habitu, & tonsura contrahens, ergo in vanum allegat hoc Advocatus contrarium, ex quo corrui etiam, quod ipse scribit in *vers. circa 7. art. instrumentum dicti Principis non*

fuisse validum, quia non in conscientia, & tacto pectore fuit præstitum; Nec enim Salustius cautus, & magnus practicus, ut est notorium, si eum ut Clericum, & in habitu, & tonsura contrahentem aspiceret, capitale prædictum crederet? Secundò quia Regens Capycius Latro loquitur in casu diverso, quando Instrumentum fuit stipulatum per Notarium Apostolicum in Curia Romana, disputans quomodo brachium concedendum sit, pro ejus executione, in quo rectè asserit *numer. 25.* procedi non posse in hoc Regno via executiva, & Boerius *decis. 252. in fine*, loquitur de Notario Apostolico, qui non potest obligare laicos, sed ait secus si fuisset Notarius utriusque Siciliae, Regius, & Episcopi; ergo quia Joannes Simon della Monecha fuerat utriusque Notarius, ut apparet ex principio Instrumenti, per consequens, etiam si Clericus fuisset dictus Princeps adhuc valeret obligatio: Neque titulus illius exhiberi debuisset pro Tribunali sedente, ut ipsemet ait adversarius; Responderetur enim, quod hoc locum habet, quando principaliter dubitaretur an Notarius esset, & in ejus protocollo Instrumentum non inveniretur, in quibus terminis Boerius loquitur *in decis. 36.* nec practica Magnæ Curiae Vicariæ observat titulum Notarii Neapoli Curiam publicam habentis, præsentari debere, cum omnes Notarii in matricula descripti sint, ut bene Galterius *part. 1. in praxi Rubric. 1. numer. 25.*

Ex quibus infertur ad quæstionem propositam à Regente Rovito *in dict. decis. 16.* ubi quærit, an hæres in usufructu institutus, & post ejus mortem gravatus restituere hereditatem alteri, sit hæres in totum, vel tantum in usufructu, ut ille alter in proprietate, & concludit Rovitus *numer. 50.* esse in totum hæredem, quod multipliciter probat sequitur Bellonus *tom. 2. de jure accrescendi, capit. 7. quest. 7. numer. 1. & sequentibus, & dict. capit. 8. quest. 16. numer. 292.* Consiliarius Roccus *responso 62. lib. 1.* Regens Marcianus *lib. 2. disput. forens. capit. 99.* Philippus Cammerata *responso 50. artic. 2.* Urceolus *consult. 38. numer. 6.* Andreolus *controverf. 121.* Salgatus *in suo labyrintho, part. 1. capit. 2. §. unico, numer. 13.* Sess. *decis. Aragonia 362. numer. 8. cum sequenti, Fusarius conf. 195. numer. 7. & seq. & conf. 200. numer. 53. & seq.* Capycius Latro *decis. 102. numer. 56.* Sperellus *decis. 145.* Castillus *lib. 3. controverf. 17.* & licet aliqui dixerint contrarium, tamen nostri conclusionem intelligunt, primò quando hæres usufructuarius est minus dilectus, quam sit substitutus post mortem, Bellonus ubi supra, *capit. 7. quest. 16. numer. 135. & seq. & 360. & sequenti, Mantica de conjecturis, lib. 4. tit. 50. artic. 7. numer. 7.* Laderchus *consil. 58. numer. 50.* Menochius *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 241. numer. 24.* secus est quando institutus est minus dilectus, quam usufructuarius, Menochius ubi supra, *numer. 27.* sed quando cum substitutus magis dilecto, est institutus extraneus, tunc pro rata extranei integer deberetur usufructus usufructuario, Marefcottus *lib. 1. variar. capit. 29. numer. 47.* Salgatus *part. 2. capit. 11. numer. 62.* Hodierna ad Surdum *decis. 193.* & alii ubi supra. Secundò quando pius locus esset substitutus, tunc institutus in usufructu, in illo solum intelligitur Capycius Latro *conf. 112. numer. 21. & seq. & consult. 147. num. 19.* Tertiò nostra opinio non procedit quando usufructus fuit relictus titulo legati, Ludovicus Peguera *decis. 108.* Salgatus *part. 1. capit. 2. §. unico, numer. 10. & seq.* Quartò quando usufructuarius fuit relictus sua vita durante, cum dictione taxativa tantum, Regens Capycius Latro *consult. 112. num. 19. & seq. & consult. 147. num. 17. & 18.*

Itaque hæres institutus in usufructu, & post mortem 15 gravatus de restituendo alteri hereditatem, cum secundum opinionem magis communem, & regulariter receptam, sit hæres in totum, hinc poterit instrumentum liquidare, ut bene Regens Rovitus *dict. decis. 26. numer. 50.* contra quem invehit D. Pratus *tom. 1. controverf. 24. præf.* qui dicit non posse talem hæredem liquidare, tum quia usufructuarius habetur loco legatarii, *leg. quoties, Cod. de heredit. institut.* Menochius *conf. 600. num. 2. & 3.* & legatarius liquidare non potest, cum sit impropiissimus hæres, *l. id tempus 14. §. in re legata, ff. de heredit. institut.* ibi legatarius quodammodo quasi hæres est, Caravita super Riturum *num. 9. & 10.* Galterius *in praxi institut. part. 1. 2. part. num. 26. fol. 93.* ubi citat Costa *in verbo hæres gravatus in finem*, & in materia liquidationis non attenditur aliud, nisi quod is, qui vult liquidare sit hæres, ut patet ex Ritu

178. & 286. ergo cum non sit hæres non liquidabit. Secundò adducit Dominus Pratus Textum in l. i. §. si ex fundo, ff. de heredit. institut. in quo textu habetur, quòd si quis ex fundo fuerit hæres institutus, non dato alio cohærede, quærit Ulpianus an sit hæres universalis, quasi non fuisset adjectus fundus, & respondet affirmativè.

16 Respondeo ad D. Pratum, & ab hoc ultimo incipiendo, esse causam diversam, nam in d. l. i. Ulpianus loquitur de hærede in solo usufructu absque alio hærede in re particulari, & ait quòd sit hæres in totum, sed in casu supra proposito sunt duo hæredes, unus gravatus de restituendo alteri, & in casu nostro hæres proprietarius non est datus, & Prati doctrina procedit, quando alius hæres universalis fuit datus in vita in proprietate, quia tunc legatarius dicitur usufructuarius, cum sit institutus in recerta, & in præsentem est hæres institutus in usufructu cum onere restituendi, unde dicitur hæres in totum, non legatarius in glossa in dict. l. 3. §. si ex fundo, ff. de heredit. institut. Marcianus dicta disput. 99. numer. 1. in fine, Thorus part. 3. compendii sect. 2. in verbo liquidari an possit.

17 Ex quo etiam resultat, an possit iudicium prosequi à creditoribus, vel aliis cum hærede usufructuario, non auditò hærede in proprietate, & est dicendum, quòd si proprietarius non est datus hæres, nisi post mortem, tunc cum usufructuario sit in totum hæres, ut diximus, tunc poterit cum eo iudicium agitari, secus si non sit hæres, ut benè Regens Capycius Latro decis. 102. numer. 56. & alios effectus hujus quæstionis ponit Bellonus de jure accrescendi, c. 7. q. 16. num. 290. D. Marcan. disp. 99.

18 Inferitur secundò post Francum decis. 626. & Rovitum decis. 26. numer. 1. quod actus interrogationis in liquidatione instrumenti, si creditor ob infirmitatem fuerit impeditus, non potest explicari per accessum iudicis, secus si debitor sit infirmus, ita Visconte in verbo creditor infirmus, & hodie per pragmat. 4. de liquid. instrum. est cautum, debitores existentes extra Civitatem citatos super tenore instrumenti, comparere posse per Procuratorem cum speciali mandato ad allegandum exceptiones, quæ si fuerint subsistentes, impedient liquidationem, si leves, condemnabuntur, ad cuius pragmatice explicationem faciunt tradita per Capyc. Latro consult. 69. & per Præsidentem Merlinum lib. 2. capit. 73. ubi refert mandatum requisitum in dict. pragmatica debere continere specialissimam expressionem Causæ, & personæ, de qua agitur, sed respectu creditoris infirmi, accedente Regia dispensatione potest præsentare, si iudex illuc cum Actuario eat, ut decisum refert suo tempore de Leone c. 13. numer. 46. & sequitur Galterius de liquidat. instrum. in Rubrica comparens numer. 20. quæ dispensatio debet continere expressè Ritus derogationem, Thorus in supplem. in verb. liquidari an possit, quamvis Conf. Roccus respons. 52. numer. 13. lib. 2. teneat dictam licentiam non posse per Proregem creditori concedi, legas Petram in Ritu magna Curie Vicarie 166. numer. 149.

15 Clericatus nominatio, an illum probet.

16 Afferenti aliquem esse Clericum an sit credendum.

17 Clericatus enunciatio qualiter probet illum.

18 Clericatus enunciatio cum dispositione an probet Clericatum.

19 Verba enunciativa an, & quando probent.

20 Pape verbis an, & qualiter credendum sit.

21 Pape attestationi de suo facto quando credendum sit.

TERTIA CONCLUSIO.

Illustris Princeps Octajani non est Clericus conjugatus, & ideo fori privilegio non gaudet, nec litteræ Apostolicæ adductæ per eundem aliquid probant. Probatum quia licet Clericus conjugatus fori privilegium habeat ex cap. unico de Clericis conjugatis in 6. tamen Clericatus probari debet per Bullas, seu litteras dimissorias Episcopi signo authentico, & testium subscriptione munitas, attestantis se contulisse ordines illi, qui forum declinare intendit, ita Abbas in capit. 1. numer. 3. de Clerico Peregrino, Grammaticus decis. 81. numer. 1. & innumeri congesti a Mascardo de probation. conclus. 305. à Carolo de Grassis de effect. Clericatus in præludiis, numer. 179. quorum formulam ex Rebuffo describit Episcopus Maranta respons. 76. à numer. 1. usque ad 4. part. 4. scribens in hac eadem causa pro Marchione Cusani, contra Principem Octajani; à Princeps nullas adducit litteras suæ ordinationis, ergo nunc est audiendus, ut in terminis Regens Sanfelicius decis. 7. numer. 14. ex Joanne Andræa in Regula non licet, col. 7. vers. ostendat ergo litteras de regul. juris in 6. nam ad obtinendam declinatoriam fori, erat necessarium bullas suæ ordinationis ostendere, ut expressè cautum est in Ritu 135. Neque hoc solum sufficit, sed etiam oportebat ostendere per multum tempus ante, ut Clericum se gessisse tonsuram, & vestes Clericales deferendo, ut in Ritu 65. Ita igitur copulatè requirunt Ritus M. C. V. ad Clericatus probationem, ac fori declinationem petendam, itaut unum sine alio non sufficiat, nempe bullas, tonsuram, & habitum Clericalem, ut benè Caravita in Ritu 235. numer. 2. & sic ultra habitum, & tonsuram debet demonstrari Clericatus per Bullas, subjungens (& tamen, ut omnes practici benè sciunt, ridiculum putaretur in Tribunalibus hujus Regni, velle obtinere remissionem alicujus tanquam Clerici, ad iudicem Ecclesiasticum absque Bullis Clericatus) quem sequuntur eximii jurisprudentiæ, scilicet Regens Sanfelicius decis. 143. numer. 5. & 6. Regens Merlinus capit. 91. numer. 34. afferentes hoc procedere multò magis post Tridentin. sess. 23. capit. 6. ut ex Matrillo decis. 113. in principio scribit idem Sanfelicius decis. 7. numer. 6. & 7. nam Sacrum Concilium ibidem, quartum requisitum adjecit, nempe ut alicujus Ecclesiæ servitio, vel Ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, D. Episcopus Maranta respons. 76. numer. 10. 11. & 12. Igitur ante omnia sunt præstendæ Bullæ ordinationis, ut expressè dicitur in dicto Ritu 235. tunc enim ipsi asserto Clerico cum Bullis venienti, datur terminus ad probandum de Clericatu, scilicet tria illa requisita habere, habitum, tonsuram, & servitium in Ecclesia, ergo sine bullis non potest dari terminus ad Clericatus probationem, quia bullæ velut portæ sunt ad aperiendum, & ingrediendum ad terminum, & absque eis omnis aditus clausus, & minister est, ut Caravita ibi in principio notat esse in viridi observantia, & in quest. 6. numer. 22. ait, quòd Ritus dicit, quòd veniente, & comparente Clerico cum Bullis, detur terminus ad probandum de clericatu, & D. Merlinus dict. capit. 91. numer. 11. scribit, dict. Ritus dispositionem ad evitandas fraudes, falsitates, & alia hujusmodi introductam, Regni necessitatibus ita exigentibus, intelligendum esse, prout constat, verbaque ipsius strictè, & juxta verborum sonum accipiendi, ne alios suo fine, & effectu frustretur, & subjungit num. 11. 12. & 13. atque idè inveterata Magnæ Curie Vicariæ praxis in materia clericatus, illa fuit semper, & est, ut reus teneatur exhibere Bullas ordinationis, ex omni sui parte adè authenticas, ut si aliquo pacto de earum fide dubitari fas sit, statim ad matricem, seu Registrum Episcopi recursus habeatur, cum quo collatio fit, nec alio modo quis admittitur ad probandum clericatum, & declinandam iudicis jurisdictionem, & sic fuisse decisum etiam in Curia Archiepiscopali dicit Riccius decis. 386. numer. 11. part. 4.

S U M M A R I U M.

- 1 Clericus conjugatus an, & quando gaudeat fori privilegio.
- 2 Clericus debet ostendere per multum tempus se talem gessisse.
- 3 Clericatus probatur per tonsuram, & vestes copulatè.
- 4 Trid. sess. 23. c. 6. explicatur.
- 5 Clericatus per Bullas probatur, & qualiter.
- 6 Bullæ non vitiatæ probant Clericatum.
- 7 Clericatus quasi possessio qualiter probetur.
- 8 Clericatus quasi possessio sine titulo non probat Clericatum.
- 9 Clericatus an, & qualiter per testes possit probari.
- 10 Brevia Pontificum de pensione collata an probent Clericatum.
- 11 Brevia S. S. Pontificum in Regno debent esse præsentata, & cum Regio exequatur.
- 12 Enunciativa in antiquis qualiter probet.
- 13 Clericatus an probetur per Bullam collationis beneficii.
- 14 Nominatio Clerici an probet Clericatum, si sit à Papa.

part. 4. & alios in M.C.V. refert Thorus tom. 3. part. 3. in verb. Remissio, fol. 133.

- 7 Quod ampliatur, ut etiam si quis sit in quasi possessione Clericatus, quæ probatur per diuturnam consuetudinem, ac vestitum Clericalium delationem, non exhibitis suis ordinationis bullis, minimè forum seculare declinare potest, ut tradit Ancharan. in cap. si Index laicus, numer. 3. de sent. excommunic. in 6. & pluribus relatis firmat Mascardus conclus. 102. num. 1. 2. & 10. & conclus. 304. num. 8. & 9. Crassus in prælud. numer. 224. & seq. Reg. Sanfelici. decis. 7. numer. 9. & decis. 143. numer. 7. & in fortioribus terminis Reg. Merlinus d. cap. 91. nam ibi aderant litteræ, & testimoniales ordinationis Episcopi, septem testes de visu, servitium in divinis, & à gabellis immunitas, & nihilominus fuit decusum, fori privilegio gaudere non posse. Ratio est, quia quando titulus est necessarius, sicuti in casu nostro, ut cautum est de iure can. cap. legum 2. quæst. 1. & de iure civili, l. si qua per calumniam, C. de Episc. & Cleric. possessio etiam longissimi temporis jus non tribuit, Alciatus præsumpt. 4. Menochius lib. 6. præsumpt. 76. numer. 6. Crassus ibidem numer. 226. & considerat Dominus Merlinus dicto cap. 91. numer. 27. cum tribus seqq. adjiciens numer. 32. & seqq. quasi possessionem clericatus nihil relevare, ubi de declinanda iudicis secularis jurisdictione agitur, quæ non possessorii causa est, sed proprietatis, &c. & numer. 34. ait (ac proinde cum Index laicus fundatam habeat in eum intentionem, non sufficit quasi possessio, nisi ex titulo iustificetur, & est solemnis decisio S. C. relata per Capycius decis. 77. numer. 7. cujus verba referuntur, & allegantur per Regentem de Ponte consil. 3. numer. 31. & numer. 34. & 35. volum. 2. cui est addenda Rota decis. 7. sive 865. in titulo de matrimonio, sed sic est, quod Illustriss. Princeps tria illa ritus M. C. V. requirementia non habet, quia nec bullas alicujus clericatus habet, idèò nunquam habuit habitum clericalem, ac tonsuram detulit, nec quartum illud S. C. T. requisitum habuit, ut servitium alicujus Ecclesiæ; ergo forum declinare non potuit.

- 9 Nec clericatus probari potest per testes, ut bene Regens Capycius Latro decis. 73. numer. 37. dum ait, certum enim est ex antiqua observantia ordinum collationem debere probari, non per testium depositiones, sed per Bullas, quod probatur in cap. si Index laicus, ubi Glossa in verb. Fecerit, de sentent. excommunic. in 6. nisi unico tantum casu, scilicet cum Bullæ sunt amissæ, & ipse testis ordinationi interfuerit, ut longa Doctorum serie comprobatur Mascardus dict. conclus. 303. numer. 1. & 2. Crassus in prælud. numer. 202. & 206. Merlinus capit. 91. numer. 26. qui ait in puncto fuisse decusum per S. C. unde ex his manifestum amissionis collationis tum Ecclesiæ Archiepiscopalis, tum etiam alicujus alterius particularis per testes, igitur ex his Doctoribus præcedere debere probationem casus amissionis Bullarum, & probationis ipsius actus ordinationis: nam nisi illa sufficiens plena, ac multis verisimilibus sit, non potest ad hanc deveniri, unde cum nec à principali Illustriss. Principis, nec ab amissione Bullarum fuerit facta probatio, nec allegata, sed solum super Brevis factum fundamentum, nihil probatum fuit.

- Nec Principem juvant ad clericatus probationem, fortius declinatoriam obtinendum, quinque Summorum Pontificum Brevia, quæ præsentavit in M.C.V. pro Tribunali sedente: nam duo primi, nempe Breve Leonis undecimi in anno 1604. qui commendam super fructibus Monasterii Sepontini Diocesis conferens, ita loquitur (Nos dilecto filio Octaviano de Medicis Clerico Florentinæ, sive Neapolitanæ Civitatis, vel Diocesis) & Pauli V. in anno 1614. qui pensionis retentionem super eadem commendam ad ejus instantiam concedens eundem similiter in præfatione Clerici nominavit: nam Brevia illa absque Regis assensu, & Regio exequatur sunt in actis præsentata, nec ulla de eis est habenda ratio, per pragmat. 4. & 5. de citation. & per stylum, & practicum hujus Regni. Respondeo secundò, quod Summus Pontifex simplex admittere voluit clericatus nomen, quod nihil juvabat tunc temporis, quin non fuit facta assertio nec super clericatu, nec super alia dignitate suam intentionem principaliter fundando, sed obiter, & incidenter, & demonstrationis causa, clericatum autem dignitate aliqua insignitum appellando simpliciter Princeps non censetur illum facere, ut in Clem. si scrutantes, §. similiter, de sentent. excommunic. in 6. & in Clem. in litteris, de probat. capit. si Papa, de privil. in 6. leg. ex Caponi Discept. Torn. V.

hac scriptura, ubi Bart. & Doctores ff. de donat. Antonius Gabriel lib. 1. tit. de probat. conclus. 2. numer. 6. Lupus allegat. 12 7. numer. 6. nam quando principaliter dubitatur de eo, quod nominatur, disponitur, vel enuntiatur nominatio, vel enuntiatio Pontificis nullam fidem faciunt, ut bene post alios Doctores dicunt Capycius decis. 71. numer. 2. Grammat. decis. 24. numer. 22. Francus decis. 357. Antonius Gabr. conclus. 4. numer. 45. Genua lib. 1. de verbis enuntiativis, quæst. 4. numer. 2. cum seqq. quod etiam patet, quia quando adversus id, quod Papa scribit, adest præsumptio simplex, ista nominatio nihil operatur, ut bene Abbas in capit. nonnulli, §. 1. de rescriptis, Romanus consil. 350. column. penult. Ruinus consil. 41. column. 3. volum. 1. tum etiam patet, quia vera, & communis DD. sententia in terminandis nostris Ecclesiæ beneficiis, semper attendi debet, quod dicunt Legistæ, ut bene Doctores citati, quia verò communis DD. in terminis nostris sententia est, clericatum minimè probari per Bullam collationis beneficii, vel commendæ, in quo Summus Pontifex novit illum præfigere, dicendum est hunc adjectum, quem vocant, non fuisse talem, nec Principem, de quo loquimur unquam Clericum fuisse, ut bene Regens Sanfelici. Crassus, Rovitus, & alii ubi supra.

Quia ergo in casu nostro hæc omnia quinque simul concurrant: nam non adest Regium exequatur, & Leo XI. in solo sui Pronepotis subventionis auxilio, ut commodius sustentari valeat, & Paulus V. ne ex cessione hujusmodi nimium dispendium patiaris (ut in facto numer. ...) fundatur, & principaliter de hac nominatione dubitatur, nempe an Illustriss. Princeps Clericus nominatus, verè Clericus sit, & adversus eum duæ sint juris præsumptiones. Primò, cum nunquam in habitu, & tonsura incesserit clericali, ut Bonifacius VIII. constituit in cap. si Index laicus, §. ultim. de sent. excommunic. in 6. dicens: Tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo feceris clericali, cujus eidem probationis onus incumbit, propter præsumptionem, quæ adversus ipsum orta est, ex delatione laicalis habitus præcedenti, quem Text. in Clerico conjugato procedere tradit Sacra Rota decis. 40. in antiq. Petr. Beilug. in spec. Princip. rub. 11. §. videamus, numer. 4. ad fin. Secundò, ex sententia, quæ adversus eum lata, orta est, cum inquisitus de homicidio, & aliis delictis, clericatum allegans, ab eo exclusus fuit, ut inferius dicam, sequitur concludenter simplicem illam clericatus nominationem propter aliud emissam, nullam talis ordinationis fidem facere. Præcipue cum nominatio ista dubia sit, & incerta, ea nempe ratione, quia suus ipse proavus Leo XI. ignorare videatur, cujus Clericus esset, scilicet Neapolitanæ, seu Florentinæ Civitatis, sive Diocesis (dictio enim seu inter diversa, & contraria ponitur, ut tradit Barbof. de dict. usu freq. dict. 363. & 375. idèò cum verba dubia contra reum interpretanda sint, cap. in presentia 8. de probat. ubi Gloss. verb. dubium, l. inter stipulantem 83. §. 1. ff. de verb. obligat. l. si quis intentione, ff. de judic. probationem accipiemus, & æquivalentem reddunt, nullamque faciunt, ut considerat Gramm. decis. 64. num. 16. vers. Cum igitur. Nam verba enuntiativa, ut aliquam præsumptionem, aut probationem faciant, etiam in antiquis, debent esse clara, non verò incerta, & dubia, ut consuluit Oldradus consil. 262. numer. 4. quam sequuntur Cravett. de antiq. tempor. part. 1. §. ampliatur, numer. 26. & alii relati à Malcardo conclus. 106. numer. 6. Genua lib. 2. de verb. enunt. quæst. 1. numer. 305. unde cum enuntiatio illa clericatus Illustriss. Principis à Leone XI. emissæ, tam de facto proprio, quam alieno anceps appareat, nullam potest probationem inducere, ut in puncto advertit Gramm. decis. 64. numer. 12. vers. Cum igitur.

Prædictam communem sententiam, ut effugiat Advocatus contrarius in 1. artic. vers. Tamen prædicta, tria ei opponit. Primò, non esse adeò communem, ut contradictores non habeat, quod sanè inevitabile malum, ob varios humani ingenii sensus, cum in omnibus juris quæst. eveniat, rectè provisum est à communibus DD. opinionibus in judicando, & consulendo non esse recedendum, ut pluribus Doctoribus relatis firmat Anton. Marc. Corar. lib. 1. de commun. opin. tit. 8. inspect. 2. à numer. 16. tom. 1. commun. sed Doctores, quos allegat non ei contradicunt, nam Bald. in proom. decret. numer. 23. Arhid. in cap. nihilominus 3. quæst. 9. quos refert Mascard. d. concl. 305. num. 15. & si tradant Cardinali dicenti, aliquem esse Clericum credendum: tamen, quia hoc minimè dispensando asserunt, sed obiter, &

incidenter scribunt, nihil nobis. Nam Doctoris opinio non est curanda, quando aliquid perfunctoriè, & sine disputatione affirmat, ut pluribus DD. relatis comprobatur Anton. Gabr. *lib. 1. commun. opin. tit. de testib. conclus. 5. num. 86.* Surd. *decis. 238. numer. 9. & decis. 322. numer. 82. & decis. 327. num. 20.* sicuti nec de illa Fabius de Anna *singul. 408. in fine*, obiter dicentis; & si Papa enuntiat quem Clericum, sine lege, aut d. loquentis, & ideo ei credendum non est, ut ait Surdus *decis. 335. num. 20. & decis. 39. numer. 8. & 9.* nec Genuæ *lib. 3. de script. priv. capit. 26. de litt. Apost. quia in num. 3.* refert opin. Joann. Andr. *in capit. non licet, de regul. jur. in 6.* quem reprobatur Caravit. *in ritu 235. numer. 30. vers. Ego verò.* Præterea DD. disputantes de probatione, quam Cardinalis attestatio facit; nihil eam juvare asserunt, nisi ad qualem præsumptionem, sicut cuiusvis viri boni, ut ait Mascard. *conclus. 269. numer. 6.* nisi quando est legatum à latere, & tunc non eam admittunt, nisi in his tantum, quæ ad suam legationem pertinent, & quæ veniunt in generali commissione, ut videre licet apud Anton. Gabr. *lib. 1. commun. tit. de probat. conclus. 3. per totum*, latè Mascardus *conclus. 140. 268. & 269.*

17 Secundò, opponit quorundam DD. opinionem, quos referunt Anton. Gabr. *lib. 1. com. conclus. tit. de probat. conclus. 2. numer. 49.* Mascardus *conclus. 139. numer. 21. & conclus. 622. num. 11. & conclus. 1233. numer. 74. & 75.* & Carolus de Grassi. *diēt. prælud. numer. 200.* dicentium, quòd, licet diēt. Anchar. & aliorum sententia supra relata *numer. 27.* verissima sit, nihilominus ejusmodi clericatus enuntiatio, aut nominatio à Summo Pontifice facta, talem pro nominato præsumptionem inducit, ut onus probandi contrarium in adversarium transferat. Nam contrariam sententiam, ut veriore, communem, & in Romana Curia servatam, amplexi sunt plures alii Doctores, quos citat, ac sequitur Anton. Gabr. *d. concl. 2. numer. 50.* dicens (magis communem esse) Mascard. *d. conclus. 139. numer. 22.* & Dom. Reg. Sanfelic. *d. decis. 243. num. 3.* reprobans Carolum de Grassis, quia cum negativa clericatus eo ipso probata sit, quod contrarium non probetur, Boer. *decis. 171. num. 181. vers. Sed quomodo probatur*, Pacian. *in tract. cui incumbat onus proban. negan. lib. 2. cap. 34. numer. 72.* & copiosè ipse Grassi. *in d. prælud. numer. 193. cum 3. seqq.* hoc sufficit, ut ab eo, qui in clericatus exceptione fundatur, probandus sit clericatus, cum omnes laici nascantur, ut considerant D. Sanfelic. *ibid. num. 4.* latè idem Grassi. *ibid. numer. 184. cum quinque numeris seqq.* Præterea ipsemet Carol. de Grassi. *in numer. 22.* limitat primam illam opinionem, ut non procedat, quando ille, qui clericatum opponit, nihil aliud ad ejus verificationem adducit, quàm simplicem illam Pontificis nominationem per verba enunciatiua; & ab omnibus pro laico semper habitus, ac reputatus fuit (ut in casu nostro;) nam tunc nullum effectum producere valent assertio, aut nominatio Pontificis, allegans Caravit. *in diēt. rit. 235. num. 10.* cum præsumptio adversus eum orta sit ex delatione habitus laicalis præcedenti, uti ex *d. cap. si Index laicus, §. ult. de sent. excomm. in 6.* dictum est supra, *num. 30.*

18 Tertiò, opponit communem illam opinionem procedere, vel in simplici Summo Pontif. clericatus assertionem; vel quando ad partis supplicationem beneficium concedens, aliquem Clericum nominavit: secus verò quando motu proprio commendam nobis sufficeret, nullis iuribus, nec auctoritatibus ab eo confirmatam esse, tamen ut omnis cesset scrupulus, eam elucidabo. Licet enim controversum sit, an verba enuntiatiua, vel assertiva Summi Pontificis de facto alieno probationem faciant, in qua questione Gloss. *in Clem. litteris, verb. fecisse narramus, de probat. tradit.* præsumptionem tantummodò facere, donec contrarium probetur: idem affirmarunt plures DD. quos refert Anton. Gabr. *d. concl. 2. numer. 60.* contrarium tamen scripserunt Calder. Oldrad. Burr. Dom. & Aret. relati ab Anton. Gabr. *ibid. numer. 61.* Mascard. *concl. 1253. numer. 52. 53. & 79.* Gen. *lib. 2. de verb. enunt. quest. 2. numer. 32.* Sed Lapis allegat. *7. num. item 7. vers. Quod forte satis probabiliter*, ut eos in concordiam reducat distinguens ait, opin. Glossæ procedere, quando S. Pontifex motu proprio aliquid concedit: Calderini vero sententiam intelligendam esse, cum ad patris petitionem indulget, *cap. si motu proprio 25. de prob. in 6.* quam distinctionem refert Aret. *conf. 23. numer. 9.* & alii relati à Gramm. *decis. 64. num. 13. & 14.* Mascard. *ubi proxime numer. 62. & 80.* & licet Lapis non referat, sequitur Genu. *lib. 2. de verb. enunt. q. 2. numer. 34.*

Sed ista Lapi distinctio nihil nobis obstat, quia non sumus in his terminis de verbis enunciatis, aut narratis, sed tantum in simplici clericatus nominatione, ut ostensum est supra, *numer. 29.* & quia idem ipsi DD. qui eam conclusionem scripserunt, nempe Lapis *ibid.* Grammat. *d. decis. 64. numer. 13. & 14.* Cravett. *de antiq. temp. part. 1. in princ. num. 10.* & plures alii DD. quos referunt Mascardus *diēt. conclus. 622. numer. 4. & d. conclus. 1233. numer. 62. & 80.* & Barbos. *lib. 1. iur. Eccles. univers. capit. 2. numer. 209.* eandem statim sic intelligunt, ac limitant, ut ita demum procedat, si super eis Summus Pontifex innititur, ac fundatur, tanquam informatus de facti veritate, ex certa scientia his, aut similibus verbis utens. At in casu nostro nec innititur Leo XI. nec fundatur in clericatus verificatione, sed in sui pronepotis subventionem, ut patet ex *clausula supra relata numer. 30.* nec utitur verbis, hanc clericatus notitiam, & scientiam denotantibus, sed potius dubiis simplicibus, ac obscuris, ut ponderavi supra, ergo nullam probationem inducunt. Præterea eam etiam limitant præcitati DD. ut non procedat, nisi enunciatiua, vel narrativa illa verba emissa sint de facto alieno coram se gesto, quia aliàs indistinctè, sive ad partis postulationem, sive motu proprio prolata, nullam fidem faciunt, ut ex Aretin. *conf. 23. col. 3. vers. est enim sciendum*, tradunt Grammat. *ibid. numer. 15. & 16.* Cravett. *diēt. numer. 10. vers. sed intellige*, Mascardus *diēt. conf. 622. numer. 5.* sed iste prætenfus Illustriss. Principis clericatus in facto alieno consistit, ut est per se notum: quia multis ab hinc annis Summi Pontifices minimè ordinationes faciunt, ut dicam infra; ergò minimè prædicta verba motus proprii Leonis XI. ejus clericatum probant, sed nec illa distinctio fuit Lapi de Castiglionchio, sed alterius Lapi Abbatis Sancti Miniati, qui scripsit super corpore juris canonici, ut asserit Mandos. *in præfat. ad ejus addit.* cujus opinionem referens, eam minimè sequitur Lapis, ut constat ex *illis verbis, numer. 7. in fin. & 8.* sed locutus est sub dubio fortè: aliàs enim plures Gloss. ordinariæ essent sublata, & maxime Gloss. *in diēt. capit. nonnulli, de rescript. & clem. litteris*, & quod ibi DD. scripserunt, eò quia motus proprius Papæ non probat, non inducit dispensationem, non tollit defectum personæ, sed solius surreptionis, ubi pluribus confirmat Mandos. *in addit. litt. H. & I.*

Nec generaliter verum est, quod asserit in *d. 1. artic. 5. vers. 3.* respondetur, Papæ verbis standum, & credendum esse, ut in *Clem. litteris, de probat.* Nam ille Text. non sic indistinctè accipiendus est, cum plures habeat intellectus, & limitationes, de quibus latè agunt DD. statim referendi: inter quas illa præcipua in nostris terminis est, quòd ubi agitur de gravi alterius præjudicio, verba enunciatiua, vel narrativa Pontificis, aut Regis, nullam in ejus damnum fidem faciunt, sed plena probatio necessaria est, ut tradunt plures DD. quos allegat in terminis, Grammat. *decis. 103. numer. 228. & seq.* asserens *diēt. Clem. litteris de probat.* minimè habere locum in grave tertii præjudicium, & alii innumeri congesti ab Anton. Gabriel. *diēt. conclus. 2. numer. 28.* Mascardus *conclus. 139. numer. 14.* Nicol. a Genu. *lib. 2. de verb. enunt. quest. 2. numer. 20.* ut in casu nostro; nam si per sola verba supra *numer. ....* relata Leonis XI. & Pauli V. Illustriss. Princeps tanquam clericus, ad judicium Ecclesiasticum remitteretur, 30. ducat. mill. amitterem; quia cum in eo Bulla Pii V. circa formam creandi census observetur, quæ in hoc Regno recepta non est, (ut infra ostendam) proculdubio succumberem: ultra moras, & impendia trium sententiarum conformium, quæ à me spectandæ, ac tolerandæ essent. Præterea cum in casu nostro agatur de fori Regalis declinatione, quæ gravissimi, & enormis præjudicii res est, ut satis constat, & tenent Baldus & Albert. post Cyn. *in diēt. l. si qua per calumniam 22. Cod. de Episc. & Cler.* plenissimè clericatus probari debet, ut in terminis tradunt Covarruv. *præf. quest. cap. 33. numer. 3.* Farinac. *in praxi crimin. tit. de inquisit. quest. 8. num. 43. in fin.* & plures DD. refert Viv. *decis. 512. numer. 14. part. 4.* Dom. Reg. Sanfelic. *decis. 7. numer. 7. & decis. 143. numer. 7.* D. Reg. Merlin. *diēt. contrav. 91. n. 22. 29. & 30. centur. 2.* nam si Illustr. Princeps tanquam clericus conjugatus ad judicem Ecclesiasticum ob instrumenti liquidationem remitteretur, omnes ferè in hoc Regno ejus exemplo ad eludendos suos creditores clericatum assumerent, Regium fiscum in pœnis liquidationis fraudarent, sæculare judicium sileret, Ecclesiasticum verò magna causarum frequentia streperet. Nec

Nec ad casum nostrum applicari potest conclusio illa, quam refert *in versic. & quod narrativa, & vers. quæ juris conclusio*, scilicet Papæ attestanti de suo proprio facto, & coram se gesto standum, & credendum esse. Quia cum ex præced. Leonis XI. Brevis minimè appareat, ipsum vel alium Episcopum coram se, vel simul cum ipso aliquem, Ecclesiasticum ordinem Illustriss. Principi contulisse, sed tantum simpliciter eum clericum nominasse: sequitur evidenter supervacuum esse, illam DD. conclusionem adducere: Nec certum esse quod ait *in vers. tertio respondetur*. Ipsum propriis manibus ordinasse, ex quo erat ejus pronepos, quia hoc ex dicto proprio motu haud constat, & summi Pontifices multis ab hinc annis nullas ipsi ordinationes faciunt, sed moris, & styli Romanæ Curiae est, Cardinalem Vicarium, aut Vicegerentem eas conferre, ut est notorium, multòque minus verum esse, quod ait *in d. vers. quæ juris conclusio, in fin.* motu proprio eum ordinasse clericum nominando, & sibi ipsi contrarius est: quia modò ait, eum suis manibus ordinasse, modò eum clericum effecisse, clericum nominando, cum certi juris sit, ordinis Sacramentum solo verbo conferri non posse, quia cum in materia, & forma consistat (sicut alia omnia Sacramenta) prohibito variari non potest, salva ejus substantia, ut ait Sac. Concil. Trident. *sess. 21. cap. 2.* & in puncto pluribus rationibus tradit Augustin. Barbof. *lib. 1. jur. Eccles. univers. cap. 34. numer. 21.*

S U M M A R I U M.

- 1 Clericus uxoratus etiam cum vidua gaudet fori privilegio, si habeat militiam, &c.
- 2 Clericus miles lauretanus gaudet fori privilegio.
- 3 Pensio an possit retineri post matrimonium factum.
- 4 Bigamia interpretativa quæ sit.
- 5 Dispensatus ad uxorem, & non ad habitum, an gaudeat Clericatus.
- 6 Dispensatus, ut retineat pensionem, an gaudeat Clericatus.
- 7 Clericatus privilegia qualiter conserventur.
- 8 Pensio an sit Ecclesiastica, an laicalis.
- 9 Decisiones Rotæ qualiter pensionem appellant.
- 10 Clericus quando possit obtinere pensionem, & foro gaudere.
- 11 Commenda quando in beneficium Ecclesiasticum concedatur à Papa.
- 12 Laici an sint capaces pensionis, & quando.
- 13 Milites Jesu Christi licet uxorati, sunt capaces pensionis.

QUARTA CONCLUSIO.

Ed dato, & non concessio, quòd per dicta verba enunciativa motus proprii Leonis XI. & Brevis Pauli V. reservationis pensionis probaretur Clericatus Illustriss. Principis, cum postea uxorem duxerit, & viduam, die 20. Septembris anno 1624. ut constat ex capitulis matrimonialibus in processu S. C. fol. 176. à terg. fori privilegium, ac pensionem amisit *capit. 1. 2. & 3. capit. diversus 3. cap. Ioannes 7. & capit. ex parte 9. de Cler. conjug.* Dominus Episcopus Maranta *dict. respon. 76. à numer. 6. cum 3. sequentibus, part. 4.* Nec ei fori privilegium conservarunt tres Breves Urbani VIII. non primus, sub die 17. Februarii 1624. ut in facto *numer. ....* continens dispensationem retinendi pensionem annuam plastrarum floren. 1200. quamvis unicam, & virginem duxerit uxorem, sive etiam viduam, modo tamen honesto, ac decenti habitu indutus incederet? dispensando etiam cum eo, quoad constitutionem Sixti Papæ V. incipit cum sacrosancta, de habitu, & tonsura Clericali à pensionariis deferendis, quam refert Quaranta *in summ. Bullar. verb. habitus Clericalis.* Et tamen lege, seu conditione, ut omnino ordinem aliquem militarem susciperet, & intra annum in eo legitimam professionem emitteret. Multo minus secundus, & tertius ann. 1624. & 1625. in facto, *numer. 14. & 15.* quibus ei facultatem concedit, ordinem aliquem militarem suscipere. Quod dictus Princeps fecit mense Augusti 1625. in ordinem Ludicum Jesu Christi sub regula Sancti Augustini co-

Caponi Discept. Tom. V.

ram Eminentiss. Cardin. Caraffa olim Archiepisc. Neapolit. ingrediens, ac in ejus manibus professionem faciens in facto *numer. ....* definit proinde Clericum conjugatum agere (dato, & non concessio, quod Clericus an ea fuisset) dictoque ordini se addixit. Discessit ergo à Clericatu conjugali, non ergo Clericus est conjugatus, sed Miles ordinis Jesu Christi: ergo nec frui poterit fori, & Canonis privilegiis. Eo enim ipso, quòd Clericus efficitur miles, vel uxorem duxit, Clericatus privilegium amittit, *Gloss. in capit. quisquis verb. arma, in fin. 17. quest. 4. capit. quisquis 84. dist. Dom. Reg. Hect. Capycius Larro decif. 45. numer. 32. & ita arguit D. Episc. Maranta d. resp. 76. numer. 13. & 14.*

Quod profecto ex eo manifestè probatur, nam duplex Illustriss. Princeps impedimentum habebat (dato, & non concessio, quod Clericus eo tempore fuerit) ad retinendam pensionem cum uxorem duceret, Clericatus scilicet, quia Clericus ob simplex matrimonium contractum, etiam cum virgine, incapax est pensionis, Rota *decif. 12. numer. 27. & decif. 50. numer. 19. tom. 5. in recent. part. 1. & decif. 450. numer. 5. & 6. in 2. part. apud Rubeum, Rota apud Buratt. decif. 86. ubi Ferentill. in addit. litt. G. tom. 1. & decif. 791. numer. 1. ubi etiam Ferentill. numer. 7. & 8. tom. 3.* Et Bigamiæ, ut viduam ducere posset, ex quo in Bigamiam, quam interpretativam vocant, inciderat; per quam omni privilegio Clericali nudatus remansit, *capit. 1. de bigam. in 6.* Et insuper circa requisita; ut fori privilegio gaudere possit, duo etiam ei oberant; nempe quòd nec habitum Clericalem, nec tonsuram defererebat; nec alicui Ecclesiæ de Episcopi mandato deferrebat: in uno eorum dispensavit Urbanus VIII. nempe ut retineret pensionem, etiam si tonsuram, & habitum Clericalem non asportaret: non utique in altero, ut Clericum Bigamum ageret, & nullum Ecclesiæ servitium exhiberet, ut constat ex dictis Brevibus. Sed quot sunt impedimenta, tot dispensationes requiruntur, alias uno remoto, aliud remanet, *capit. ex tuarum 5. de author. & usu pall. capit. Pastoralis, de privil. Geminian. cons. 32. numer. 8. Puteus decif. 109. in fin. lib. 2. Rota apud Ludovil. decif. 87. numer. 6. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 13. à numer. 97.* Ergo, etsi Clericatum habuisset Illustriss. Princeps cum eum per matrimonium amiserit; quantumvis dispensatum cum eo fuerit, ut pensionem retineret, matrimonio non obstante, etiam cum vidua: non tamen fuit dispensatum, ut Clericum ageret conjugatum cum vidua. Et rursus quamvis dispensatum fuit cum eo, ut absque habitu, & tonsura incederet, minimè fuit dispensatum, ut ab alicujus Ecclesiæ servitio eximeretur. Nam si cum eo dispensare voluisset Urbanus VIII. ut Clericus conjugatus remaneret, etiam si cum habitu, & tonsura non incederet, necessarium erat, ut sicut dispensavit dict. Constitutionem Sixti V. ita etiam dispensaret Bonifacii VIII. Constitutionem *in dict. cap. unio. de Cler. conjugat. in 6. & Decretum Sac. Concil. Trident. sess. 23. cap. 6.* ut in hac ipsa retinendæ pensionis materia considerat Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 397. numer. 35. cum seqq. & in calu nostro concludit D. Episc. Maranta d. resp. 76. à numer. 45. usque ad fin. part. 4. & ante perpendit ex numer. 23. usque ad 30.* Quod sanè cum non fecerit, nec in dictis Brevibus dispensationis retinendæ ab Illustriss. Principe pensionis inventatur, nec legatur; certum, indubitatumque readitur, minimè eum clericatus privilegium habere. Nam qualitas gratiæ declarationis ex derogatione obstantium, Bald. *in l. eam, quam, numer. 36. C. de fideicom. Rot. decif. 450. numer. 42. part. 5. tom. 2. in recent. apud Rub. Ad quid enim necessarium erat, ut intra annum militiæ habitum susciperet, ut pensionem retineret, si hoc præstare ei potuisset clericatum conservando.*

Igitur nec Urbanus VIII. cum eo dispensavit, ut retineret pensionem, tanquam clericus conjugatus, nec ei clericatum, atque ejus privilegia conservavit: quod ex eo clarè apparet, quia hoc non expressit, ut comprobatur D. Maranta *d. resp. 76. à numer. 18. usque ad 22.* nec dictas literas, seu Breves inscripserit, nominando eum clericum (nam ex inscriptione mens disponentis colligitur, ut in terminis considerat Rota *d. decif. 450. numer. 28. part. 5. tom. 2. apud Rubeum in recent.*) nec ullam mei clericatus mentionem fecerit, nec eum enunciativè clericum nominaverit, ut liquet ex facto, *numer. 14. & 15.* Ergo ex dictis indultis evidenter constat, Urbanus VIII. Illustr. Principis personam, ac ordinem militarem considerasse, non verò ejus clericatū, ac

eumque, ut laicum, ac militem respexisse: si enim, ut clericum considerasset, supervacaneum erat, verba illa adicere. Quique ad meliorem vitæ frugem in militia Jesu Christi sub regula S. Augustini, &c. in *Brevi suscipienda, in facto, numer. 15.* subjungent (supplicationibus tuo nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, &c.) Et insuper illam conditionem, seu majus onus imponere in *Brevi retinenda pensionis, ibidem, numer. 14.* Dummodo tamen intra annum proximum habitum alicujus Regularis militiæ omnino suscipias, in eoque tempore debito solemniter profitearis: siquidem hæc omnia habere poterat, si clericus esset. Quæ sanè sunt eadem, & formalia verba, quibus Rot. Roman. mota fuit, in Mediolanen. pensionis apud Cardin. Mantici. *decis. 104.* In nostris propriis terminis ad decidendum hujusmodi literas Apostolicas dispensationis retinendæ pensionis, Joan. Franc. Sanseverino concessas, incipienti Deo famulari in militia S. Jacobi de Sparta, atque in ea profireri, ut militi, non ut Clerico fuisse largitas, subjungens *numer. 2. & 3.* Proinde ex his indultis Domini censuerunt, satis liquere, ex intuitu militiæ fuisse concessa, cum hæc causa in procemio fuerit expressa, *l. 1. ff. de hered. instit. & numer. 4.* Nec enim apparet prædictos Summos Pontifices ex aliis causis fuisse indultos ad concedendum hujusmodi facultates. Item quia hæc privilegia aliis, quam militibus concedi non solent, & ea, in quibus Papa se difficilem reddere consuevit non intelligitur concessisse, Jo. Monach. in *c. 1. numer. 1. de fil. presbyt. in 6.*

- 7 Præterea cum in hujusmodi indultis Apostolicis non clericatus, sed alicujus persona tantum consideratur, certum est, & à Romana Curia observatum, clericatus privilegia minimè conservari, etiam si in eis clericus nominetur, ut in terminis asserit Rota in celebri illa decisione cæsaraugustana pensionis sibi coram Cardinali Ludovico, postea Gregorio XV. die 1. Julii 1611. in causa Petri Ximenez de Morillo clerico, cui simile in omnibus, huic de quo agimus, & per eadem ferè verba, Clemens VIII. indultum concesserat, ut posset retinere pensionem, etiam si matrimonium cum quacumque muliere nullo sibi jure prohibita contraxerit, & etiam si absque tonsura, & habitu incederet clericali ubi *numer. 7. & 8.* ait: propterea dixit (nullo sibi jure prohibita) verbum omnino illud (sibi) quod personalitatem denotat, *lib. 2. ubi Gloss. verb. sibi, Cod. de præscript. 30.* innuit, quod Papa consideravit ejus personam, non clericatum: aliàs dixisset (nullo jure clericis prohibita) vel simpliciter (nullo jure prohibita) deinde responderet illi objectioni, quod in Brevi dispensationis nominaverit eum clericum, dicens: Non obstat, quod Papa concesserit indultum Petro, uti clerico, quia hoc factum fuit demonstrativè, non limitativè, quod semper præsumendum est, *l. fin. §. Titia, ff. de liber. legat. Bart. in l. centurio, ff. de vulg. Aim. conf. 301. numer. 5.* & licet consideravit eum, ut clericum, hoc fuit, quia noluit, quod frueretur pensione, nisi esset clericus, & *numer. ult. in fin.* ibi; Nam quod Papa non habuerit præ oculis privilegium clericale, probatur ex eo, quod dispensavit cum eo, ut retinere posset pensionem, & non incederet in habitu clericali; Idem antea decisum fuit in eadem causa coram Cardin. Lancelotto 18. Junii 1610. ut referunt Jo. Bapt. Marchesani in *tract. commissionum, part. 1. tit. de commiss. appell. in causa pension. §. 2. decis. 46. pag. 641.* Dominicus Picus post comment. statuti Urbis 155. *decis. 2. & Farinac. post 2. vol. consil. decis. 293.* dicentes: licet autem per contractum matrimonii cum vidua amittatur privilegium clericatus, tamen Papa non habuit in consideratione hujusmodi amissionem. Quod patet ex eo, quia voluit Petrum retinere pensionem, non obstante, quod non incederet in habitu, & tonsura; quo casu non gaudet privilegio clericatus, ut in *cap. 6. sess. 23. Concil. Trident.* Et idè quidquid sit quando pensio datur ratione clericatus, ut in *decis. Putei 459. lib. 2.* & quando quis non habet ordinem clericalem, quo casu procedit decisio coram D. meo Decano: secus est, quando quis est Clericus, licet privilegium Clericatus amiserit, &c. & quando in facultate retinendi pensiones non consideratur, quod gaudeat privilegio clericali. Et sic etiam tollitur, quod dicitur, Papam appellasse Petrum clericum, quia ultra quod stat demonstrativè, non restrictivè, verum est, quod Petrus est clericus, licet privilegia clericatus non habeat. Hinc fuit in terminis decisum in Zerulen. pensionis coram Pœnia; quod dispensatio acquirendi, aut retinendi pensionem, non obstante matrimo-

nio, non supplet defectum clericatus, sed solum tollit obstaculum matrimonii, ut refert Beltram. in addit. ad Ludov. *decis. 87. litt. B. numer. 6.* Sed sic est, quod in dictis indultis Urbanus VIII. Illustriss. Principis clericatum minimè consideravit, cum in eis nullam clericatus mentionem fecerit, nec eum clericum nominavit: sed personam tantum, eum, uti militem respiciens, ob militarem ab eo suscipiendum, sub ejus conditione cum eo dispensavit, & per eademmet verba quibus Clem. VIII. cum dicto Petro Ximenez in *dd. decis. Ludov. & Lancell. dispensavit*, ut pensionem posset retinere, dicens: ut etiam si contigat (sic) matrimonium cum quacumque muliere, etiam vidua, unica tamen, nullo aliàs (tibi) jure prohibita, contrahe, ut in *facto n. ....* ac etiam habitum, & tonsuram, quam pensionarii deferre debent, ei remittens. Sequitur evidenter, quod sicut per hæc omnia fundamenta, decisum fuit in *dd. decis. Ludov. & Lancell. dictum Petrum Ximenez*, & si clericum nominatum in indulto retinendæ pensionis, clericatus privilegia non habere *ex d. c. 6. sess. 23. Conc. Trid.* ita majori cum causa in casu nostro judicandum est, Illustriss. Principem minimè clericum in dictis indultis nominatum, clericatus privilegia, (& si clericus esset, quod non constat ex dictis *sup. n. ....*) ob bigamiam nudatum, nempe fori, & canonis, sæcularem jurisdictionem declinare non posse.

Hoc certè in propriis terminis confirmant tres illæ conformes, ac celebres Sacræ Rotæ Romanæ decisiones in una, & eadem causa Ferrariens. pensionis Remboldo, nempe *decis. 12. & 50.* quæ habentur in *5. part. recent. tom. 1. & decis. 450. tom. 2.* apud Rubeum, inter Cardin. de Ferrara, & Principem Perettum, quæ in individuo casum nostrum determinant: qui cum esset clericus primæ tonsuræ, licet ob bigamiam ab ipso contractam, remanserat omni privilegio nudatus, *capit. unic. de bigam. in 6.* ac etiam retinendæ pensionis incapax factus ob styllum, & observantia Curie Romanæ Clericis tantum eas concedentem, Gigas *de pens. quest. 54. & dict. decis. 450. numer. 4. 5. & 6.* quia tamen character non ei fuit ob bigamiam deletus, Rota apud Ludov. *dict. decis. 516. numer. 9.* & apud Picum *dict. decis. 2. numer. 13. & 14.* idèdque inter Ecclesiasticas personas largo modo, & respectu laicorum, & subiectæ pensionis materia numerandus, secundum canonistarum comm. opin. (licet Theologi contrarium sentiant) de qua in *dict. decis. 12. a numer. 2. & decis. 50. num. 2. & 3. decis. 450. numer. 7.* Ferentill. in addit. ad Buratt. *decis. 791. a numer. 19. usque ad fin. tom. 2.* ad illum tantum effectum retinendæ pensionis, ad quem non requiritur, ut sit de foro Ecclesiæ, ita ut gaudeat omnibus clericorum privilegiis (potest enim stare insimul, quod quis sit clericus, & propter aliquod impedimentum non gaudeat privilegiis clericorum, nec propterea definit esse clericus, Abb. in *capit. 1. num. 6. de vita, & honest. cleric. ut traditur in dict. decis. 12. num. 7. & dict. decis. 450. num. 8.* Barbosa *lib. 1. jur. Eccles. univers. capit. 39. §. 2. numer. 70.*) sed sufficit, quod possit gaudere aliquo privilegio clericatus, ut est iste retinendæ pensionis, mediante summi Pontificis dispensatione super hoc insistente, ut in *dict. decis. 12. numer. 8. cum seqq. & numer. 15. cum seqq.* licet non gaudeat, nec fori, nec Canonis privilegio: nam in his habetur, ut merè laicus, ut expressè perpensum est in *dd. tribus decis.* siquidem in *d. decis. 12. numer. 19. & in d. decis. 50. numer. 29.* expressè dicitur. Non obstat, quod Princeps non gaudeat privilegio fori, & aliis privilegiis, seu effectibus clericatus, quia sufficit, quod sit dispensatus pro pensionibus: nam in hoc casu dispensationis retinet Princeps clericatum illatum, Turcrem. in *cap. quisquis, in princip. vers. Nisi cum tali dispensetur, & ibi Præpositus, vers. Tamen si corrigantur, & Geminian. dist. 84. & in dict. decis. 450. numer. 37. in fine, & numer. 38.* similiter declaratur. Nec obstat, quod non fuit Clericus, quoad omnes effectus clericatus, quia sufficit, quod fuerit Clericus ad effectum obtinendi pensionis. Et paulò post: qualis oportet, ut sit inspecto stylo, & observantia Curie ad effectum, ut possit obtinere pensiones, juxta tradita per Doctor. in *cap. quoniam Abbas, ubi Dec. numer. 1. Abb. numer. 8. de offic. aelig. & c.* licet quoad alios effectus esset laicus, & omni alio privilegio Clericorum denudatus, prout passim videmus, quod sub eadem, vel simili forma dispensatus, assignantur pensiones, tanquam Clericis, ne unquam sit mentio retentionis dicti privilegii, &c. ut ait etiam *d. decis. 12. numer. 37.* ergo eadem ratione, & modo, quando Illustriss. Octajani Prin-

SUMMARIUM.

- 1 Initium contractus obligatorius attenditur in clerico.
- 2 Rescriptum subreptitium, vel obreptitium qualiter.
- 3 Clericus conjugatus exutus vestibus amisit omnia privilegia.
- 4 Clericus conjugatus per habitus re assumptionem, an gaudeat fori privilegio.
- 5 Clericus conjugatus de facto reassumens habitum, gaudet foro.
- 6 Bulla clericatus qualiter presententur.
- 7 Delicti commissi tempus, an verò initium attendi debeat.

QUINTA CONCLUSIO.

Illud etiam fundamentum ruit, quod asserere vult, in 1
vers. circa tertium articulum, dictum Principem die 4. Februarii 1621. quo iste contractus celebratus in facto num... Clericum fuisse, & quatenus per matrimonium cum vidua contractum fori privilegium amitteret, adhuc ad Ecclesiasticum iudicem remittendum, cum contractus obligationis initium, & commissi delicti tempus attendi debeat, ut longa DD. columna fulcire nititur, quia cum non ostenderit tempore celebrati contractus Clericum fuisse, præcept cadit, tanquam fundamentali base destituta. Imò etiam nec tempore initii contractus, nec postea, nec unquam duo illa Bonifacii VIII. requisita in *dist. cap. unic. de cleric. conjug. in 6.* & tertium Sacri Concilii Tridenti. *sess. 23. dist. cap. 6.* ad fori præscriptionem obtinendam minimè habuisse ex litera Catholici Regis nostri sub die 19. Octobris 1621. quam ipse M. C. pro Tribunali sedente præsentavit, evidenter constat. Nam multo antea tempore habitum clericalem dimisisse constat *ex precibus in ea expressis, in facto num.... ibi: (Por parte del Gran Duque de Toscana se me representò, que Don Ottaviano de Medicis de summa casa, y sobrino del Papa Leon XI. dissavea por algunas justas cosas Boluer Atomar el habito de Clerico de ordenes menores.)* Nam confessio eorum, quæ in rescripto continentur, producenti præjudicat, etiam in alio iudicio, & parte absente, l. cum præcum 9. *Cod. de liber. caus.* ubi notant Doctores communiter, etiam si rescriptum sit reprobatum surreptitium, & judiciali sententia relictum, ut in terminis tradit Capyc. *dec. 71.* & pluribus Doctores relatis consummat Mascard. *concl. 368. n. 1. 2. & 3.* maximè in confessione explicita pro se principaliter facta, & in verbis narrativis, super quibus fundatur intentio narrantis (ut apertè ex dd. verbis constat) prout considerat Capyc. *ibid. n. 1. in fin. & n. 5.* Si ergo ex precibus pro Illustr. Principe porrectis in dicta litera Regia apparet habitum clericalem dimisisse, sequitur ejus conjugatus vestibus exiit clericibus, ipso jure omnibus clericatus privilegiis nudatur, ut multis DD. congestis comprobant Carol. de Grassi. *de effect. cler. effect. 1. n. 84. & 892. D. Reg. Sanfelici. dec. 13. n. 4. & dec. 14. a n. 3. usque ad 9.* etiam si Episcopus prius eum non admonuerit, ut habitum, & tonsuram reassumeret, ita asserunt M. Ant. Cucchi. *lib. 3. instit. major. tit. 9. de privileg. cleric. n. 66.* Læ. Zecchi. *de resp. Eccles. tit. de cleric. n. 5. vers. admittitur autem, Donat. Ant. de Marin. variar. tom. 1. resolut. 48. num. 7.* Aloys. Ricc. *in praxi rer. for. Eccles. dec. 606. in 1. edit. & res. 530. num. 4. in 2. edit. Prosp. de Aug. in addit. ad Quarant. verb. Habit. clericalis, vers. tertio intellige, Ugolini. de offic. & potest. Episcop. cap. 12. num. 3. vers. 3.* Squillant. *de privileg. cleric. cap. 7. numer. 8.* Aug. Barbof. *alleg. 12. num. 29. part. 2. & lib. 1. jur. Eccles. univers. c. 29. §. 2. num. 24.* Farinac. plures Doctores referens, ac communem dicens *in praxi, tit. de inquisit. q. 8. num. 60.* Reg. Sanfelici. *dist. dec. 13. numer. 3. 9. & 11. tom. 1.* si tamen continuo, & tanta perseverantia incederet in habitu laicali (ut in casu nostro) ita ut publicè existimaretur laicus, ut tradunt Farinac. *dist. quest. 8. num. 64.* Bonacin. *de legibus disp. 10. qu. 2. punct. 1. §. 4. nu. 15.* Aloys. Ricc. *dec. 154. part. 4.* Squillant. *d. cap. 7. nu. 9.* Barbof. *d. cap. 39. §. 2. num. 24.* Prosp. de August. *ad Quarant. in verb. Habit. clericalis, limit. 3.* Quia quando non in pœnam, ut in Bulla Sixti V. incip. cum Sacrosancta, de Clerico beneficium obtinente sine habitu, & tonsura incedente, quibus in terminis, monitionem, ac sententiam declaratoriam necessariam esse, ad eum clericatus privilegiis privandum, tenent plures,

Princeps Clericus esset (quod negamus, licet habeat clericatum illatum, quoad unum effectum retinendæ pensionis, quoad alios verò nempe fori, & Canonis, ut merè laicus habendus est.

- 11 Denique cum nec à principio dicta commenda à Leone XI. Illustr. Principi fuerit concessa in beneficium Ecclesiasticum, nec pro servitio, aut ministerio spirituali, sed tanquam suo pronepoti in facto num.... nec postea in Brevi resignationis in facto num.... à Paulo V. in beneficium fuerit reservata, sed ne ex cessione hujusmodi dispendium patiaris, alicujus subventionis auxilio providere, &c. nec etiam in dispensatione retinendæ pensionis ab Urbano VIII. ob matrimonium, & bigamiam contractam, declaratum, ut Clerico conjugato fuisse reservatam, sed ut militi alicujus ordinis militaris suscipiendæ, ut *suprà, à num....* Evidenter constat, ut laicum, & à principio dictam commendam habuisse, & nunc pensionem retinere. Nam etiam merè laici capaces sunt pensionum, quando non conferuntur in titulum, ut tradit Gigans *de pensionibus, qu. 21. etiam illegitimi, idem quest. 17. & uxorati, qu. 54.* Rota in *dist. decif. 50. numer. 22. tom. 5. in recen. part. 1. & decif. 450. num. 3. part. 2.* apud Rub. Terent. *ad Burat. decif. 791. nu. 5. littera A, tom. 3.* Quia etsi pensiones exigendi jus, rei spirituali annexum videatur, beneficio, scilicet Ecclesiastico: tamen ut temporale, seu profanum consideratur, quatenus in ipsa solum fructuum perceptione consistit, Gigans *quest. 99. numer. 7.* quem sequitur Grilenzon. *consil. 3. num. 1. 2. & 3.* separatim, & formaliter de per se distinctum ab ipso beneficio, ut dicit Rota *decif. 425. num. 2. vol. 1. in noviss. Cas. de Grassi. decif. 3. numer. 8.* Gratian. *quest. forens. part. 1. quest. 347. numer. 13.* Garzia plures referens *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 7. & 49.* Dom. Episc. Maranta. *d. respons. 76. numer. 30. usque ad 42.* Quomodo reservatur militibus ordinum militarium, ut de Laurentis tradit Rota apud Ludovis. *decif. 18. & 20.* & apud Coccin. *decif. 229. numer. 3.* & apud Rub. *decif. 539. part. 5. recent. tom. 2.* Card. Tolet. *lib. 5. instruct. Sacerdot. cap. 83. numer. 1. & 2. & de Equitibus S. Jacobi de Spata, eadem Rota apud Card. Mant. dist. decif. 104.* & de omnibus aliis, nempe Sancti Stephani Equitis Pii, Sancti Mauricii, & Sancti Lazari, Terent. *ad d. decif. 791. num. 15. cum trib. cum seqq.* & in genere Thom. Sanchez *lib. 6. de matrimonio, disp. 44. num. 8.* resolvens in terminis cum Flamin. Paris. *lib. 3. de resign. benefic. quest. 2. à num. 115. usque ad num. 120.* hos milites nec Religiosos, nec Regulares esse, & plures referens Garzia *d. part. 1. cap. 4. numer. 17. cum quatuor seqq.* & Carleval. *lib. 1. de judic. disp. 2. quest. 6. sect. 3. numer. 413.* cum isti milites fori privilegio non gaudeant, nec in civilibus, nec in criminalibus, & ita observari in Regno Sicilia refert Carol. de Grassi. *de effectib. Cleric. effect. 1. num. 116.* & in hoc Regno Neapol. Carleval. *d. sect. 3. n. 438.* August. Barbof. *lib. 1. jur. Eccles. univers. cap. 39. §. 2. num. 46.* quia sua privilegia in his Regnis exequatur Regium non habent.

- 13 Ex quibus manifestè convincitur corrumpere omnia, quæ scribit Advocat. contrar. *in vers. circa secundum articulum*, dicitur, cum isti Breves dispensationis Illustr. Principi, non uti Clerico, sed uti militi Jesu Christi concessi fuerint, clericatus privilegium (& si de clericatu constaret, quod non constat) minimè ei conservare potuerunt. Præterea si ipsemet fateretur, quod per Sacri Concilii Tridenti. *sess. 23. cap. 6.* disponitur, quod Clericus conjugatus ad hoc, ut gaudeat privilegio fori, debeat incedere in habitu, & tonsura, unicam, & Virginem ducere in uxorem, & in divinis servire, &c. Breve illud Urbani VIII. in quo fundatur, solum dispensationem super duobus primis ei concedat, ut apparet ex facto num.... scilicet circa habitum, & tonsuram, & ut viduam ducere posset: sequitur concludenter, tertium illud requisitum de servitio in divinis ei deficere, & idè non posse fori privilegio gaudere ex eadem S. Conc. Trid. dispositione, quam pro se incautè allegat, ut dictum est *suprà, numer...*

plures, quos post accuratam dispositionem colligit D. Reg. Hect. Capyc. Latr. *decif. 73. a. n. 6.* sed in modum conditionis disponitur, ut in *requisitis, c. unic. de cleric. conjug. in 6.* & in S. Concil. Trid. *sess. 23. c. 6.* ut ita tamen Clericus conjugatus fori privilegio gaudeat, si in habitu, & tonsura incedat clericali, & alicui Ecclesiæ deserviat; deficientibus his tribus requisitis, ipso jure absque una monitione, & sententia privilegium cessabit, ut in terminis ita distinguunt Soto *lib. 1. de justit. & jur. q. 6. art. 6. concl. 2.* Navar. *conf. 18. tit. de tempor. ordin. in 1. edit. & conf. 28. in edit. lib. 1.* Jo. Gu-tier. *lib. 2. can. qq. c. 5. n. 14.* Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 46. n. 18.* D. Hect. Capyc. Latr. *dec. 73. n. 18. & 19.*

- 4 Et quamvis controversum sit, an Clericus conjugatus per reassumptionem habitus, reassumat etiam privilegia clericatus, ut latè argumenta pro utraque parte adducens, disputat Bellug. in *spec. Princip. rubr. 11. §. videndum, nu. 2. vers. Et primo pone, alias referens.* Verior, ac communior sententia est, ob reassumptum habitum nunquam debere fori privilegio gaudere, Jo. Andr. in *cap. Ioannes, col. 5. de cleric. conjug.* dicens: Ita fuisse Paduæ judicatum, latè niger plures DD. congerens in *extravag. Clem. 7. nu. 27. vers. habitum*, communem esse asserens, Borrell. ad Bellug. ubi *suprà, littera A, vers. habitus*, Carol. de Grassi. *d. effect. 1. num. 85.* in nostris terminis omnis cessat difficultas, quia non apparet illum reassumpsisse prævia licentia Curiae Ecclesiasticæ, ut necessarium erat, juxta continuationem synodalem Card. Carasæ Archiep. Neap. qua prohibitum est Clericis, qui aliàs habitum dimiserunt clericalem, illum iterum reassumere non posse, absque licentia Curiae Neapol. ad privilegium fori obtinendum, ut referunt Riccius *decif. 167. p. 2.* Squillant. *d. privileg. Cleric. cap. 6. num. 19.* quam cum non exhibuerit Princeps, forum declinare non potest. Nec etiam de facto habitum, & tonsuram reassumpsit ante contractum cum Salustio celebratum, nec ipso obligationis suæ tempore, nempe die 4. Februarii 1622. ut est notorium, & apparet ex ipsa littera Regia in Corte Catholica expedita die 19. Octobris 1621. quam non ut Clericus, sed ut laicus præsentavit in collat. Consil. die 22. Maji 1622. & nihil in contrarium adduxerit, certum est, privilegio clericatus fuisse, & esse privatum, cum nullo unquam tempore illa requisita necessaria habuerit. Maxime, quia cum dictus Princeps fuisset inquisitus de homicidio in personam P. Joan. de Rosso è Societate Jesu, & aliis delictis anno 1628. & ab Excellentissimo Albæ Duce, tunc Prorege, fuisset hæc causa quibusdam Consiliariis delegata, (inter quos fuit Dom. Regens Didacus Bernardus Susia,) & dictus Princeps carceratus opposuit clericatus exceptionem, & die 10. Maji 1629. fuit ei datus terminus ad docendum de clericatu, quo elapso, cum nec Bulla ordinum, nec aliam legitimam probationem adduceret, die 7. Junii fuit provisum, procedendum ad ulteriora, exceptione clericatus non obstante: & ita fuit in causa processum, & tanquam principalis examinatus, & ei datæ defensiones, multaque decreta prolata, ut constat *ex fide, ex dictis actis desumpta*, quam Regius Fiscus in hac liquidatione præsentavit. Igitur si Ill. Principi obstat exceptio rei judicatæ in causa criminali, quantò magis ei obstat debet in causa merè civili, & in foro declinando, ob instrumenti liquidationem in præjudicium Regiæ jurisdictionis, & gravissimum mei damnum, & interesse? cui non satisfaciunt Advocat. contrar. in *vers. Nec obstat presentia*, dicens dictum Principem noluisse tunc Bullas in hac causa præsentatas, in illa exhibere, maluisseque potius tanquam laicum, quam clericum expediri. Quia cum opposuisset clericatus exceptionem, & super ea datus ei fuisset terminus, & majoris præjudicii causa illa esset, utpotè merè criminalis, quam ita merè civilis, in qua de sola pœna pecuniaria agitur, minimè verisimile est, eos tunc noluisse exhibere. Sed vera causa fuit, quia suos tunc Advocatus Octavius Vitalianus melius, quam præfens consideravit, non esse Bullas, sed Breves, & ideo nihil ei profuturos ad fori sæcularis declinationem, utpotè qui non de ordinatione, sed de dispensatione tantum agerent. Et quia erubuit, & conscientie scrupulum habuit, hoc consilium ei dare. Nec obstat, non fuisse M. C. pro Tribunali sedente præsentatam, quia ego scire non potui, imò nec præsumere, dictum Principem pro laico communiter ab omnibus habitum, hanc exceptionem jam exclusam, & rejectam, iterum nunc apponere voluisse. Idè Dom. Advocatus Fiscalis M. C. V. Excellentiss. Proregem adiit, & causa hæc in-

Collaterali Consilio relata, fuit decretum, prædictam fidem esse recipiendam, ut in *factum*....

Denique ex alia etiam parte longa illa DD. columna 7 suo pondere ruit: quia basis illa, in qua fulcitur, nec vera, nec firma est, scilicet Baldi opinio in *l. affinitatis, Cod. comm. de success. in fin.* docentis, attendi debere tempus commissi delicti, quamvis reus postea alterius fori efficiatur, quam sequuntur Gram. *decif. 10.* Franch. *decif. 417. & dec. 636.* & alii ab eodem Advocat. contrar. in dicta columna descripti. Nam hi DD. loquuntur, quando fuerunt Bullæ ordinationis præsentatæ, quod hic defecit, ut dictum est *supr. num. ....* Præterea regulariter attendi debet tempus, in quo quis in iudicium vocatur, ut tradit post Gloss. Alex. in *l. nemo potest, num. 31. ff. de leg. 1.* & Dom. Regens Hect. Capyc. Latr. *dec. 45. nu. 32.* qui in nostris propriis terminis de liquidatione facta Petro Jacobo de Donnæ Turris Octavæ ad instantiam Felic. Marr. Riccardo (quæ ob Vesuvii Montis conflagrationem magnum damnum passa, decennales obtinuit inducias) petentis ad iudicem Ecclesiasticum se remittendum, quia obligationis contractæ tempore, erat clericus: licet per Mag. Cur. ita fuerit provisum, per S. C. fuit revocatum, & eidem remissa est causa, petita remissione non obstante, ut doctè, & accuratè disputans, refert *ex n. 28. usque ad finem, ubi num. 32.* optimè ait, quando se obligavit, in nihilo deliquit, sed delictum perjurii præten-ditur commissum tempore, quo contra formam juramenti, & promissionis non solvit in temporibus promissis, quando jam erat uxoratus, & laicus. Et ad finem quatuor alias S. C. decisiones refert, primam in causa Ferdinandi Monsorii, qui licet celebrati contractus tempore fuisset clericus, & Bullas, tam quatuor ordinum quam beneficiorum exhibuisset, cum post primam citationem, & Episcop. Telecentis petitam remissionem uxorem duceret, citatus denuò super tenore instrumenti ad instantiam heredium quondam Regent. Reverterii, & satis diligenter pro eo in iure scripserit datus J. C. Paul. Staibanus inter Consil. Andr. Molfes. *conf. 20.* nihilominus causa illa fuit eidem M. C. V. remissa, petita, remissione non obstante contra dictum Consil. Staibanum, secundam in causa simili liquidationis instrumenti, Benedicti Codæ cum Anello de Mari Clerico tempore obligationis contractæ. Terriam in alia causa citationis super tenore instrumenti ejusdem Petri Jacobo de Donna ab Octavio de Gaeta factæ, quartam in causa criminali Francisci Trani inquisiti, qui erat clericus, & beneficiatus tempore delicti commissi, quam *decif. post elegantem disputationem refert D. Reg. Sanfelice. dec. 218. part. 2.* Has decisiones retulit etiam Donat. Ant. de Marin. *lib. 1. resol. quotidian. cap. 48. num. 7.* adiciens in *fin.* indutæ esse consuetudinem in S. C. pro hac opinione judicandi. Ergo à fortiori in casu nostro dicendum est, Ill. Principem minimè esse ad iudicem Ecclesiasticum remittendum; cum nec Bullas clericatus, nec beneficii Ecclesiastici exhibuerit, nec suus Episcopus in petenda remissione prævenit.

S U M M A R I U M.

- 1 Liquidationis Instrumenti causa an sit criminalis.
- 2 Liquidatio instrumenti fit via Ritus 166.
- 3 Liquidatio instrumenti fit à Iudice civili tantum.
- 4 Pœna perjurii non habet locum amplius in liquidatione instrumenti.
- 5 Ritus 109. explicatur.
- 6 Ritus 302. explicatur ad propositum.
- 7 Liquidatio instrumenti qualiter fiat nunc in praxi.
- 8 Pœna criminalis quando dicatur.
- 9 Pœna criminalis quando dicatur secundum Bartolum.
- 10 Clericus conjugatus non gaudet in civilibus privilegio fori.
- 11 Liquidatio instrumenti an sit causa criminalis ob perjurium incursum.
- 12 Clericus conjugatus an patiatur contra se liquidationem instrumenti.
- 13 Oblatio quos effectus habeat.

SEXTA CONCLUSIO.

- C**um igitur ex sup. exactè consideratis tam in facto, quam in jure, manifestum sit, Illustr. Principem minime clericum conjugatum esse: cum Bullas ordinum non exhibuerit, nec ullo unquam tempore requisita necessaria ad fori secularis præscriptionem obtinendam habuerit, superfluum, & supervacaneum est differere, an possit super tenore instrumenti via Ritus M.C.V. interrogari cum causa liquidationis instrumenti criminalis esse videatur. Tamen quia Advocatus contrarius in hac quæstione multum insitit, ac longa Regnicolarum DD. catena, velut ferreo modo nos religare, ac constringere satagit, in *vers. circa quartum articulum, & vers. circa quintum articulum*, ut nullius dubii vestigium relinquam, ei satisfacere institui;
- 2** Nam licet omnes illi DD. tradant causas dependentes à publicis Instrumentis, & obligationibus juramento vallatis, in quibus proceditur via Ritus 166. criminalis dici; quia pœna venit applicanda Fisco: tamen contraria sententia, verior est, ut tradunt Bald. in l. Imperium, col. 7. ff. de iurisd. omn. Indicum, & in l. fin. ff. de offic. præf. vigil. Andr. de Pern. in cap. si verò violator, verb. hereditarium de pace tenend. & alii plures DD. quos congerit Foller. latè disputans in *praxi criminali, verbo audiantur accusatores numer. 174. 175. & 176.* asserentes cognitionem causarum super tenore instrumentorum, & obligationibus guarantee, ac pœnis eorum, non esse mixti imperii, & ideo spectare ad habentem Jurisdictionem civilem tantum. Ea Regnicolis etiam in propriis terminis causas liquidationis instrumentorum esse civiles affirmant Annib. Trop. super Ritu 166. numer. 24. expresse contra Afflict. decis. 64. hanc probans sententiam, sicut & Carav. super ritu 109. numer. 1. Glossator antiq. Rituum M.C. super ritu item quoad debitores, quem refert, ac sequitur Reg. Rovit. super prag. 1. de officio Bajuli, num. 34. & seqq. in causa Curiae Bajuli Civitatis Catanzarrii adiciens num. 38. vers. adeo omnes regnicolas, quorūque huc usque de hac re suscipere, hoc illi tribuere, & neminem esse, qui contrarium ausus fuerit affirmare, Dominus Reg. Sanfelice. dec. 230. num. 6. 7. & ult. part. 2. & pluribus rationibus, & auctoritatibus defendit Dominus Reg. Hæctor Capyc. Latro consult. 48. à numer. 57. usque ad num. 63. lib. 1.
- 4** Pro qua sententia primò facit, quia cum & olim ante compilationem Rituum M. C. V. & hodie ex omnium Curiarum hujus Regni consuetudine, pœna illa perjurii amputandæ manus non servetur, sed in ejus locum pœna pecuniaria successerit, ut tradunt Afflict. in *constitut. statutus, ut Magna, not. 17. numer. 14.* Foller. in *praxi cens. in vers. Nicolaus, num. 80.* Caravit. super ritu 171. num. 2. Regens Rovit. ubi supra, delictum perjurii indirectè in Judicium deducitur, & pœna corporis afflictiva à jure imposita, in pecuniariam commutatur, & ideo, quamvis Fisco applicetur, causa, & pœna civilis dicitur, ut docent Abb. in rubr. de judic. numer. 5. Barbatus in tract. de testibus part. 3. numer. 4. Secundò pro hac sententia est ritus expressus 109. ubi dicitur: Item servat ipsa Curia, quòd in causis super tenoribus instrumentorum, etiam ad media ipsius causæ (licet sit civilis) non admittitur Procurator. Tertiò stabilitur ex ritu 168. ubi sententia, quæ profertur super his causis liquidationis instrumenti via Ritus M. C. V. appellatur civilis. Quartò ex ritu 170. dum in fin. traditur violatur civilis. Quintò ex alio ritu expresso 302. ibi: item quòd Curia Capitanei Civitatis nostræ Neap. non possit cognoscere de causis civilibus, nec super tenore instrumentorum, sed tantum habet cognoscere de causis criminalibus, juxta ordinem antiquitus observatum. Ex quo ritu, & ex d. ritu 109. originem habuit, ut causæ liquidationis instrumenti à iudicibus civilibus M. C. V. cognoscerentur. Præsupponendo olim tempore Regine Joannæ secundæ, quæ hos ritus vim legum habere statuit, ut apparet ex *proemio Rituum*, duo fuisse Jurisdictionis officia, pater ex *proemio Rituum*, duo fuisse Jurisdictionis officia, seu Tribunalia, unum Curia Vicariæ dictum, cui præerat Capitaneus Civitatis, qui de causis civilibus, &

per consequens de liquidationibus instrumentorum non cognoscebat, sed de criminalibus tantum: alterum Magna Curia appellabatur, cui moderabatur Magister Justitiarius, qui de causis civilibus tractabat, ut tradit Caravita in *dict. proem. rit. num. 35. & in dict. ritu 302.* cujus Capitanei, & Vicarii generalis officia, & si extincta sint, & unitæ illæ duæ Curiaque scilicet Magna, & Vicariæ, appellantur hodie Magna Curia Vicariæ, cui præest Regens, in utriusque locum succedens, ut notat Carav. in d. ritu 302. tamen quia adhuc divisa, ac distincta in eo ipso jurisdictione conspicitur, nempe inter iudices civiles, & criminales: infertur, quòd, sicut Capitaneus ille de causis civilibus non poterat cognoscere, nec de instrumentorum liquidationibus, ita nec hodie Regens per iudices criminales, sed civiles expedire valet, ut fieri videmus, & consequenter has causas merè esse civiles, ut ipse Dominus Reg. Hæctor Capyc. Latro optimè considerat d. consult. 48. num. 58. ex d. ritibus, ac Jurisdictionis divisione hanc firmans sententiam. Ergo sequitur evidenter ex dictis Ritibus, jurisdictionis divisione, & tot gravissimorum Doctorum sententia, causas liquidationis instrumenti merè esse civiles.

Corroboratur sextò ex *decisione Rota 10. de appellationibus in antiquis*, ubi licet secundum communem opinionem, quam refert Scaccia lib. 1. de judic. cap. 6. causa, ac pœna criminalis dicatur, quando applicatur ad publicum commodum, & ex delicto descendit, eam tamen rejecit Rota ibi, tenens; causam, & pœnam civilem dici, quando agitur ad pœnam pecuniariam, etiam si descendat ex delicto, & etiam si veniat applicanda Fisco, adiciens hanc conclusionem veram esse, etiam si pro delicto fuisset imponenda pœna corporalis, quia si iudex injunxerit pœnam pecuniariam, causa dicitur civilis. Et quod dicatur civilis, quoties agitur de crimine civiliter, tradit etiam Rota decis. 19. de judic. in antiq. quas decisiones referunt, & sequuntur Menoch. lib. 1. de arbit. judic. quæst. 82. Scaccia in d. cap. 6. Ricc. dec. 58. num. 5. part. 4.

Comprobatur etiam septimò ex Bart. in l. 3. ff. de sepult. 9 viol. docente rum pœnam dici criminalem, ubi pœna applicatur Fisco ex accusatione, & per consequens sentit, aliud esse, ubi pœna applicatur Fisco, aliter quam ex accusatione, ut in terminis nostris eam Bartoli doctrinam ponderat Foller. ubi supra, numer. 177. & Reg. Sanfelice. d. decis. 230. numer. ult. sed & Ant. Suar. de Paz in *praxi Ecclesiastica, & secular. in initio annot. 1. num. 25.* postquam retulit aliquorum Doctorum sententiam, quæ contrarium suadere videbatur subjungit. Quod tamen intellige verum, quando principaliter de crimine ageretur, & pœna pecuniaria veniret applicanda Fisco, alioquin si ageretur de pœna ex contractu partium, vel alia de causa applicanda Fisco, tunc judicium criminale non esset, ita dicit Gloss. in l. 3. ff. de sepult. viol. intelligit Navar. in rubr. extra de judic. post Bart. in d. l. 3. numer. 2. per textum in l. deferre, ff. de iur. fisci, & post Rip. in d. rubr. extra de jud. numer. 93. & Thom. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 46. num. 24. sic quoque responder: At tertium dic, excessum non appellari propriè, sicut nec delictum, quod committitur in causa merè civili, non adimplendo contractum, quamvis negari nequeat, id esse peccatum, sed excessus, & delictum appellatur in causa criminali, quæ ex se ad publicam vindictam tendit. Nec obstat, quod contrarium scripserit Camill. Villan. contra Curiam Bajuli Catanzarrii relatus à Reg. Tappia lib. 2. de jure Regni rubr. 45. de liquid. Instr. à numer. 20. usque ad 30. quia ejus fundamentis concludenter respondit Reg. Rovit. *dict. prag. 1. ex num. 32.* sicut nec obstat Regiam Camera summariæ contra dictam Curiam Bajuli pronunciasse, ut scribit idem Reg. Rovit. *ibidem*, num. 32. quia constat eodem Villan. in *dict. num. 20.* minime notam fuisse quæstionem, nec disputasse, num talis actio dicatur civilis, vel criminalis? nam qualiscumque sit, dicto Tribunali debet excludi quod non controversatur, quòd talis potestas sit de præminentis M. C. Vicar. ipsa sola debeat cognoscere, ut pater ex ritu 54.

Ex qua verissima sententia sequitur, quòd cum clerici conjugati non gaudeant privilegio fori in causis civilibus, ut expresse cautum est in cap. unic. vers. in ceteris autem, de Clericis conjugatis in 6. (quod ita communiter intelligunt DD. teste Covarr. prag. cap. 31. num. 7.) & in Sacro Concil. Trid. d. sess. 23. cap. 6. (quod ab hoc rectè expendit Donat. Anton. de Marinis *resolut. quotid. cap. 48. num. 11.*)

num. 11.) & in Reg. Pragm. 1. de Cler. seu Dioc. salvat. & in l. Regni Castelle 2. tit. 4. lib. 1. novæ recop. & pro hac sententia triginta DD. refert Thom. Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 46. num. 22. multo probabilior, ac communissimam esse dicens, & Cevall. comm. quest. 593. num. 1. Dom. Regens Sanfel. decis. 230. num. 4. part. 2. Judices sæculares de causis, liquidationum instrumenti ad Clericos conjugatos pertinentibus rectè cognoscere, eosque capere, ac pro sententiæ executione in carcerem detrudere, nec ob id incidere in can. si quis 17. quest. 4. ut contra Lapum alleg. 40. & 118. & sequaces scripserunt Thomas Sanch. ubi supra, latè Montal. in l. 25. tit. 9. part. 2. pluribus argumentis confirmandis, & apud Hispanos ita practitari refert Covarr. dict. cap. 31. num. 7. Guttier. par. 1. de juram. confirm. cap. 17. num. 11. & 12. Lapi opin. Falsissimam, & à veritate alienam esse dicens, & subdit: Profecto hæc opin. Montalvi contra Lapum, & sequaces mihi verissima videtur, per d. cap. unic. (etiam si alia fundamenta deficerent) & ita existimo tenendum, & nunquam vidi, nec audivi practicum fuisse opinionem Lapi, imò in contrarium vidi practitari, ut Clerici conjugati semper capiantur pro debitis civilibus per Judices laicos, &c. & addit. imò si quis in judicio prætenderet, scilicet servandam esse dictam opinionem Lapi, illuderetur, & tandem non obtineret, ut opinor, quia hæc opinio est in præjudicium, & fraudem jurisdictionis Regiæ: & ita existimo supremos judices Reg. Majest. non admissuros opinionem supra dicti Lapi, idem scripsit Bellug. in specul. Princip. rubr. 11. §. Videamus, num. 1. Antonius de Ballis ad pragm. Regni Sicilia, lib. 11. tit. de cleric. inced. sine habitu, numer. 18. & 19. Farinac. in pract. tit. de Inquisit. quest. 8. n. 7. & quest. 27. num. 69. communem esse dicens, & ab ea non esse recedendum, & Scaccia lib. 1. de judic. c. 11. num. 20. ad finem, idem expressè probarunt Auctores Regnicolæ ob incursum perjurium, Afflict. in constit. Regni incip. si quis Clericus, notab. 6. num. 6. Joannes Anton. Niger in Clem. 1. de vita, & honestat. cleric. num. 338. Regens de Ponte de potest. Proregis tit. de assensib. Regiis, §. 7. num. 47. Palschal. part. 2. de virib. patr. pot. cap. 9. numer. 32. Guttier. sequitur Maufon. lib. 1. de caus. exeq. limit. 4. num. 27. subjungens ita practitari D. Reg. Sanfel. d. decis. 230. num. 4. Nam (ut rectè ait Thom. Sanchez dicta disput. 46. num. 23. illos admittans DD. qui contrariam sententiam, tam levi fundamento defendunt) iudex sæcularis detrudens in Carcerem hujusmodi clericum conjugatum ad executionem contractus, aut sententiæ in causa civili latæ, non utique manus violentas injicit in eum, sed potius justas, utpotè qui in ea causa est competens iudex, ac clericus nullo fori privilegio in eo juvetur. Igitur quamvis dictus Princeps esset clericus, & omnia requisita Clericatus haberet (quæ non habet) minimè potest forum sæculare declinare, sed in carcerem detrudendus est, donec mihi integre satisfaciatur.

12 Nec obstat, quòd tres DD. Ecclesiastici Regnicolæ, Episcop. Ricc. decis. 170. part. 3. Novarr. quest. forens. part. 1. quest. 79. num. 5. Squillant. de privil. cleric. cap. 7. numer. 28. & unus Laicus Donat. Anton. de Marin. lib. 1. resol. quotid. cap. 48. num. 14. afferant clericum conjugatum super instrumenti tenore citatum via Ritus M. C. V. posse forum declinare, quia parum firmis fundamentis hoc astruere videntur; Nam primò Riccii n. 1. ex Lapi opinionem corruit, cum ex dictis insuper numero constet falsam esse, & à pluribus DD. rejectum. Secundò etiam ruit, de quo in num. 2. nam verius est Clericum conjugatum minimè gaudere beneficio cap. Odoardus, de solut. ut latè, & nervosè defendit Guttier. d. cap. 17. num. 11. & 13. ex Regnicolis Reg. de Ponte in dict. §. 7. numer. 46. Maufon. dict. limit. 4. num. 27. Tertiò sumitur ex num. 3. cadit, cum ostensum sit supra à num. .... hujusmodi causas de citatione super tenore instrumenti civiles esse, non criminales. Sed & quartò præcepta de jure ex Borrell. in addit. ad Petr. Bellug. in specul. Principum rubr. 11. §. videamus litt. A, nam Doctori asserenti aliquam consuetudinem, aut practicam esse, minimè standum est, quia istæ mutabiles sunt, ut pluribus DD. relatis, scribit Mascardus conclus. 529. quintò ex Capi- blanco de jur. & offic. Baron. p. 2. num. 58. nam cum hic Doctor & si doctus, & diligens, variaverit, itaut in prima impressione contrarium scripserit, ut affirmat Novarr. d. q. 79. num. 9. postea verò in ultima impressione contrarium scripserit, ut tradunt Donat. Anton. de Marinis d. cap. 48. n. 14.

Squillant. de privil. Cleric. d. cap. 7. num. 28. & testis varius repellendus est. Sublatis igitur omnibus Riccii fundamentis, totum suæ novæ fabricæ ædificium corruere necesse est, itaut nullum huic liquidationi præjudicium inferre possit, præcipuè cum in nostris terminis in favorem creditoris post accuratam disputationem decisum refert D. Reg. Sanfel. decis. 230. per tot. part. 1. undè melius quàm Riccius in d. decis. 170. num. 1. ad fin. dicere possum, suis verbis utens: cum habemus certum Auctorem Regni affirmantem hanc opinionem receptam, ad quid difficultas? Ergo ex supradictis patet, quòd etiam si constaret Ill. Principem Clericum conjugatum esse, nihilominus eum interrogari rectè posse super instrumenti tenore, & in carcere detru- di, ac detineri, donec mihi scutos 12800. unà cum ter- tiis, & eorum interesse integrè solvat.

Denique quando supradicta omnia cessarent (quæ non cessant) omnem tollit difficultatem, quòd cum ductus Princeps etiam multo ante Vesuvii incendium in S. C. spontè comparuerit, litem cum suis creditoribus instituens, inter quos Illustriss. Princeps Cusani ut apparet ex processu, quem ipse præsentavit M. C. pro Tribunali sedente, & post incendium prædictum etiam in Collaterali Consilio decennales inducias petiit, & obtinuit, ut in facto num. ... & ab annuis redditibus super Terra Octajani ab ipso venditis propter damna illius incendii passa, liberari in facto num. .... petens, ac offerens venditionem fieri dictæ Terræ pro satisfaciendis suis creditoribus num. .... qui eam vendi instabant; sequitur actorem voluntarium in judicio sæculari affectum, & ideo minimè posse ejus forum, in quod consensit, in una, eademque causa declinare, ut in terminis decisum refert D. Reg. Merlin. centur. 2. controvers. forens. cap. 66. num. 9. & 10. dicens: Et sine dubio ita censuisset S. C. nisi repertum foret ex processu inspectione, eundem post assumptum clericatum spontè comparuisse in S. C. offerendo nonnulla ejus bona sita in Civitate Mar- cij novi in vim executionis pro summa contenta in obligatione prædicta, pro quorum venditione instabant ad præ- sens creditores. Quæ quidem obligatio duplicem præ se fert effectum, alterum quòd debitor sit actor censendus voluntarius, & proinde in judicio sæculari debet omnino stare, dum supponit creditores satisfaciendos esse ex bonis oblati- tis, juxta nuper tradita per doctissimum J. C. D. Petrum Noguerol. alleg. 19. numer. 132. cum seqq. & in casu nostro considerat D. Episc. Maranta resp. 18. à numer. 14. cum seqq. p. 3. & resp. 75. num. 6. & 7. part. 4.

S U M M A R I U M.

- 1 Debitor an ob incendium liberetur à debitis.
- 2 Debitor quando dicatur in totum extinctus.
- 3 Liquidatio instrumenti, & contractus rescisso qualiter proponi possit.
- 4 Liquidatio instrumenti an impediatur ob litem pendenti- am.
- 5 Litis pendencia an impediatur liquidationem instru- menti.
- 6 Litis pendencia in Regno non impedit liquidatio- nem.
- 7 Fidejussio præstita qualiter impediatur liquidatio- nem.
- 8 Preventio qualiter fiat per citationem adversarii.
- 9 Exceptio nulla opponitur contra creditorem census, ex- cepta solutione.
- 10 Liquidatio instrumenti non impeditur per exceptiones, & quando, &c.

S E P T I M A C O N C L U S I O.

Illustris Princeps vulnus hujus liquidationis religare pro- curat, quo veteres usi sunt in obligandis certa quadam ratione vulneribus, existimantes eo uti solitum Herculem, ac vim habere ad curationes maximam, ut refert Plinius lib. 28. nat. hist. cap. 6. & eo non relato P. Jo. Bapt. Mascu- lus lib. 1. de incend. Vesuvii pag. 32. cum enim videret Herculanum (hodie Torre del Griego) ultima Vesuvii conflagratione lætaliter Saucium, & ob id decennali mo- ratoria ligatum; ipsummet etiam ob Octajanum, velut eadem perpeffum, importunis precibus, magna vi, ac con- ten-

rentione, non moratoria tantum juvari, sed etiam omnino è suis creditoribus eximendum fore, flagitavit; sed cum ex filiis processus in S. C. actitari (super vanissima ista, & inani præensione, seipsum à solutione omnium annuorum reddituum super Octajano, ejusque pertinentiis venditorum, ob Vestuvii montis conflagentis anno 1631. damna passa, liberandum) sit religatus, in *vers. circa 7. & ult. artic.* quasi illa flammæ, ac cinerum eruptione Octajanum, cunctaque ejus prædia, super quibus impositi fuerunt, extincta, ac deleta sint, ac velut chasmate deperdita, ex Pii V. Bulla, quam refert Quaranta in *summa Bullar. verb. contractus censualis*, licet eam non alleget, tamquam tenui, ac debili filo revinctus, facillimè rumpitur. Nam primò non est verum, consumptum fuisse, cum certum, & indubitatum sit, minimè chasmate periisse, nec Terram Octajani, nec aliquam ejus partem, ut inferius ostendam §. 2. num. 66. Secundò quia in causis executivis, & instrumentorum liquidationibus regulariter non habet locum exceptio litis pendentiæ, ut tradunt Gemin. *comm. conclus. tit. de judic. conclus. 1. num. 31.* Gratian. *discept. forens. cap. 118. num. 44. tom. 1.* Frecc. *de present. instrum. par. 9. qu. 7. num. 1. & 2.*

Deinde tertio, quia cum nullitas, aut rescissio contractus censualis à debitore viam principalis actionis proponitur in iudicio, creditoris executionem non impedit, quia cum ipse debitor non impediat iudicium cœptum prosequi, in quo si obtinuerit, executio jure attentatorum revocabitur, in ejus potestate esset, viam executivam eludere, quam fraudem jura minimè patiuntur, l. *si quis rem, ff. de recept. arbitr. cap. quia nonnulli de rescript.* & ideo creditor instrumenti liquidationem facere rectè potest. Hujus sententiæ auctor fuit Innoc. in d. *cap. quia nonnulli*, & pluribus DD. relatis, eam tuerentur, Rebuff. ita decisum scribens super *constitut. Gallic. tit. de liter. oblig. art. 1. gloss. 9. num. 47. vers. condemnabitur tamen debitor*, Mascard. *tom. 1. concl. 686. num. 10. & 14.* sic decisum referens in S. Rota *decis. 3. alias 289. & decis. 366. in noviss.* Carol. de Grassis *except. 10. num. 7.* Giurba *decis. 100. num. 3.* quem sequitur D. Reg. Sanfel. *decis. 312. numer. 5.* hanc sententiam confirmans ex adductis per Franch. *decis. 373.* sed sic est, quòd dictus Illustr. Princeps liberationem hanc solvendi annuos redditus à se venditos in Collaterali Consilio, & in S. C. per viam actionis principalis proposuit, ut constat ex *facto num. ....* ergo, ob litis pendentiam in S. C. minimè impeditur, quominus instrumentum in M. C. V. adversus eum liquidari possit, ut in terminis tradit Mascard. d. *conclus. 686. numer. 17.* dicens: Quintò, limitanda est conclusio ut procedat, quando petitur executio coram uno iudice, & causa nullitatis per viam actionis, vel principalis petitionis, deducitur coram alio iudice: nam tunc non impeditur executio.

Sed nec etiam (cum per viam exceptionis litis pendentia in alio Tribunali opponitur) instrumenti liquidatio impeditur, nisi talibus narratis, ex quorum inspectione appareat, illam omnino nullam esse, ut tenent Honded. *consil. 17. num. 45. vol. 3.* Gratian. *lib. 1. discept. for. cap. 118. num. 46. & 47.* Giurba d. *decis. 100. numer. 8.* quod sanè optimè comprobatur D. Reg. Sanfel. in *dict. decis. 312. num. 6. & 7.* referens *numer. 7.* ex antiqua, & inveterata S. C. praxi, liquidationem instrumenti ob litis pendentiam minimè impediti, nisi debitor processum jam compilatum in S. C. produxerit, & tam apertè constet de bono ejus jure, ut nullus dubitandi locus relinquatur, ut scribit *num. 9. & 10.* Quod adeò verum est, ut, etiamsi opponeretur, latam jam fuisse licentiam in debitoris favorem, contractum censualem annullantem, si tamen ab ea creditor appellaverit, ejusdem contractus executio, appellatione pendente, minimè suspenditur, ut in terminis judicavit Rota *decis. 209. num. 6. & 7. & decis. 210. numer. 9. & decis. 211. numer. 3. & decis. 212. n. 5. & decis. 213. num. 8.* apud Cenc. & in *tract. de censib. quæst. 82. numer. 7.* quia dum usus rei non est impeditus, teneatur solvere ratione fructuum, quos ex ea percipit, Bald. *netur solvere ratione fructuum*, quos ex ea percipit, Bald. in l. 2. *num. 7. C. de usur.* licet adimplerum non sit juxta formam contractus, Bald. *ibi*, & alii, quos refert, & sequitur Giurba d. *dec. 100. n. 34.* sed sic est, quod processum S. C. tur Giurba d. *dec. 100. n. 34.* sed sic est, quod processum S. C. tur quem Illustr. Princeps exhibuit, nec compilatus est, nec conclusus, cum nec terminus in eo sit datus, nec ex eo constet de bono jure Illustr. Principis, nec actiones, aut exceptiones in eo proposita sunt manifestæ, sed altiore indaginem requirunt: imò potiùs apertè, & evidenter con-

stat, in illa levissima petitione extincti penitus Octajani, nullam prorsus justitiam habere, ut statim luce clarius demonstrabo, & hoc obstaculum ab eo oppositum sit, ut suos creditores eluderet, & magnos fructus ex Octajano semper perceperit, & percipit. Ergo nullo modo ex dictis litis pendentia in S. C. instrumenti liquidatio in M. C. V. impedienda est, ut in terminis scribit Mascardus d. *conclus. 686. n. 20.* dicens: Si appareat, quòd gratia differendæ solutionis opponatur nullitas: nam tunc, etiamsi offerat incontinenti, separatim probare, non impeditur executio ex l. *satis aperte, C. ad leg. Cornel. de fals. ut asseruit Alex. in d. §. condemnatum, n. 20. & ibi Angel. n. 14.*

Præterea quartò, in hoc Regno Neap. indubitatum est, nullam liquidationem instrumenti impediti ob litis pendentiam super ejus nullitate, aut invaliditate, nisi per debitorem facta fuerit præventio, servata forma Regiæ *pragmatic. 1. de prevent. moderand.* nempe præstita cautione de solvendo debitum, & pœnam. Quam etiam, creditore non petente, præstare debitor debet, aliàs nullus erit processus, nullaque ipsa præventio, quia dispositio illius pragmaticæ favore publico fundata, pro forma inducta, & sub conditione concepta est; non tantum personam creditoris, sed etiam ipsam Curiam, coram qua sit præventio, principaliter respiciens, necessitatem præcisam imponit, omnemque potentiam à persona, & actu removens, ut constat ex illis verbis: malitiis litigantium, qui præventiones indebitas faciunt, occurrere volentes, nullus præveniendū creditorem suum conveniri possit, coram quocumque iudice, nisi præstita prius fidejussione, &c. & constanter pluribus fundamentis allatis, asserunt Caravit. *super ritu 189. a numer. 7. referens numer. 9.* In practica servari, etiamsi debitor sit manifestè idoneus, Robert. Maranta *conf. 31. per tot.* Freccia *de presentat. instrum. part. 9. quæst. 3. per tot. & 3. 99. seqq.* Præterea ex d. *ritu 189.* de quo fit mentio in *dicta pragmat. 1.* (uti advertit ibi Reg. Rovit. *numer. 1.*) requiritur, ut in citatione creditoris, quam ad eum præveniendum debitor facere debet, exprimendum sit, quòd restituatur instrumentum, quod est penes eum pro rupto, & casto, idem etiam traditur in *ritu 168. ibi.* Sit præventus per citationem à dicto Adversario suo, ut rumpat ei instrumentum illud, super quo petit interrogationem fieri. Sed sic est, quòd Illustr. Princeps præventionem juxta d. Romanam Pragmaticam, & d. Ritus ab ea confirmatos, minimè fecisse ostendit; ergo sola pendentia litis, quam allegat, nullo modo interrogationem super tenore instrumenti impedire potest. Maximè, quia ipse Illustr. Princeps huic præventioni exceptioni expressè cum juramento renuntiavit, ut constat ex *facto num. ....* & ideo contra renuntiationem venire non potest, Frecc. *part. 9. qu. 7. num. 6. in fin. & num. 18.*

Denique quintò, in hoc Regno satis constat, quòd licet in Pragm. Regis Alphonfi Primi de censibus Bullam Nicolai V. approbantis, & in *ritu 166.* in M. C. V. cautum sit, nullas exceptiones opponi posse, præterquam solutionis: DD. tamen suis interpretationibus hoc ostendunt, ut etiam aliæ exceptiones admittantur, eo nimirum temperamento, ut claræ, notoriæ, ac evidentes sint, ut scribunt Caravita *ibi num. 57.* quem sequitur D. Reg. Hector Capyc. *Latr. decis. 45. num. 11. & 12.* D. Episc. Maranta *responsio 75. num. 34. par. 4.* Freccia *de presentat. instrum. p. 9. quæst. 7. num. 7. & 8.* Foller. in *praxi censual. verb. quæ quidem executio* (dictam pragmaticam interpretans) *numer. 4. & 12.* ex copiosa DD. allegatione firmat Carol. de Grassi, *de except. in 20. except. num. 8.* quæ tunc ab eis sic appellantur, cum vel ex inspectione instrumenti, vel alibi, tam evidenter appareant, ut oculis corporeis cogi possint, ut inquit Grassi *ibi num. 11.* itaut nulla, nec umbra velati, aut tergiversatione offuscari queant. Nam si aliquid adversus eas opponitur, si qualis disputatio de eis oriatur, ut obscuræ, dubiæ, & incertæ instrumenti liquidationem minimè impediunt, Grassi *ibi num. 15.* D. Reg. Sanfel. *dicta decis. 312. num. 9. & 10.* & ratio est, quia cum tunc altiore indaginem requirant, non possunt dici in promptu, nec in ipso instanti probatæ, ut in *dict. ritu 166.* traditum est, & rectè considerat Freccia *ibidem num. 7.* & docent Cephal. *conf. 101. num. 10. lib. 2.* Burlat. *conf. 73. num. 3. lib. 1.* & optimè Cencius in *tract. de censibus, quæst. 89. num. 8. & 9.* Sed sic est, quòd exceptio nunc in M. C. V. ab Illustr. Principe opposita, nempe se ab omnibus annuorum reddituum venditionibus super Octajano impositis liberandum, & Vestuvii conflagen-

flagrantis damna, ea ipsa est, quæ principaliter agendo, & in actionis modum in S. C. agitari cœpit, nec perspicua, nec certa, nec firma in ejus favorem apparet, imò in jure, & in facto, turbida, anceps, & inverisimilis evidenter redditur, altioremq; indaginem acquirit. Ergo nullo modo hanc instrumenti liquidationem impedire poterit.

SUMMARIUM.

- 1 Census qualiter constituitur jure communi, & quid per Bullas Pontificum.
- 2 Census qualiter formetur ex Bulla Nicolai V.
- 3 Census constitutio an debeatur peremptis bonis.
- 4 Census an deficiat bonis peremptis ex Bulla Pii V.
- 5 Bulla Pii an recepta in Regno quoad census.
- 6 Vesuvii devastationes quales.
- 7 Vesuvii damnum quos affecit.
- 8 Census an extinguatur re infructifera facta.
- 9 Census qualiter petatur in libello.
- 10 Terra quando chasmate perit, & quando clade.
- 11 Terræ afflictæ per Vesuvium quales fuerunt.

OCTAVA CONCLUSIO.

I T certè quoad jus, constans est Doctorum sententia, re perempta, aut extincta, super qua annuus census fuit constitutus, non extingui censum, sed remanere integrum super persona tantum; quia sufficit, quòd à principio rectè super prædio constitutus fuerit, licet ex post facto, eo delato, super sola persona remaneat. Nam etsi census super persona tantum constitui non possit, ut dixit Petr. de Gregor. in comment. Bullæ, quest. 15. in princ. ubi plura alia adducit Mastrill. in annot. potest tamen accedere simul cum obligatione rei in specie, & in genere, secundum formam Bullarum Nicolai V. & Gregorii XIII. quia non est novus census super persona, sed erit accessoria obligatio in consequentiam censualis contractus super reformati, ut scripsit Beinseg. de censibus, num. 4. & 5. & probatur in l. creditor, qui non idoneum, ff. si certum petatur, l. adversus, Cod. de act. & obligat. l. fundus, quem, ff. de ann. leg. ita in terminis tenent Covar. lib. 3. variar. cap. 7. numer. 6. vers. Quod item diximus, Andr. Gail. præf. obserat. 7. num. 13. assertens ita observari in Camera Imperiali, plures refert Felician. de censibus, tom. 1. lib. 1. cap. 8. num. 18. usque ad finem, & tom. 2. eodem lib. 1. cap. 8. numer. 18. usque ad finem, tom. 2. eodem lib. 1. & cap. 8. numer. 17. Gaspar. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quest. 9. num. 75. & quest. 19. numer. 16. & 29. Leonard. Less. in tract. de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. dub. 11. numer. 65. & seqq. Sotus de just. & jur. lib. 2. cap. 22. art. 1. col. 7. Redoan. de rebus Eccles. tit. de constit. ann. cens. à num. 44. usque ad 55. Surdus de alim. tit. 7. quest. 33. num. 15. & cons. 162. numer. 12. Decian. cons. 2. num. 73. & à numer. 141. usque ad 144. volum. 1. Milanens. decis. 2. à num. 110. usque ad 124. lib. 1. Mastril. d. decis. 141. à num. 21. & alii plures, quos refert, & sequitur Mich. Salon. de contract. & commer. tit. de cens. art. 3. controv. 18. num. 1. vers. oppositum.

2 Quod sanè multò magis procedit, secundum dictam Bullam Nicolai V. in hoc Regno receptam, ut constat ex d. pragmat. Alphonsi Primi de censibus, quando ultra rem in specie censui subjugatum, accedit obligatio omnium bonorum: nam cum tunc ultra dictam rem signanter hypothecam, veniat etiam aliorum bonorum obligatio, re illa in specie adstricta perempta, remanet census super aliis bonis rectè, & juridicè constitutus, ut considerat Milanens. dict. decis. 2. num. 116. & 117. adjiciens numer. 118. Et sic stantibus terminis Bullæ Papæ Nicolai V. editæ in Regno nostro, quæ permittit constitui censum super omnibus bonis generaliter cum obligatione personali ipsius vendentis, & bonorum, importare videtur, quod emptor nunquam subit rei emptæ periculum, quia impossibile est, quòd genus bonorum cum obligatione personali pereat, prout considerat Gemin. in l. 2. Cod. de pact. inter empr. & vendit. convent. 1. §. 2. num. 88. Et quando in

instrumento additur pactum, ut consensu constituto super certis bonis, iis peremptis, adhuc venditor teneatur redditus solvere, prout in casu nostro adest, ut in facto num.... quod validum esse affirmat Covarr. dict. cap. 7. num. 5. vers. Primum etenim. Imò ut ex Bald. in dict. l. adversus, refert Milanens. ibi num. 118. licet in contractu annui census non exprimat, quod perempta re, super qua fuit impositus, salva remanere intelligatur actio, nihilominus semper salva remaneat. Sed in instrumento, de quo agitur, adest pactum istud, ut apparet in facto num.... Ergo etiam si Octavianus funditus periisset, iste annuus census mihi deberetur.

Nec obstat, quòd nonnulli DD. contrariam tueantur sententiam, quos refert, & sequitur Cencius de censibus, quest. 99. num. 2. nam hi omnes loquuntur in terminis Bullæ Pii V. quæ cum in hoc Regno minimè sit recepta, ut affirmant duo testes omni exceptione majores, Reg. de Ponte consil. 41. numer. 37. volum. 2. dicens, imò passim, & indistinctè contrarium praticari, & judicari secundum pacta formalia, & rescissoria contractuum, prout ante dictam Bullam indifferenter judicabatur, & Reg. Constant. in l. 3. num. 42. & 43. Cod. de fiscal. usur. lib. 10. addens ejus dispositionem minimè esse servandam, ut optimè advertit P. Salas de contract. tit. de censibus, dub. 8. numer. 11. vers. Adverte etiam, sicuti nec etiam servatur in Regno Sicilia ultra Pharus, ut scribit Mastrill. dict. decis. 141. num. 24. nec in Germania, ut refert Andr. Gail. dict. observat. 3. numer. 13. sed sic est, quòd quando certum esset, quòd Terra Octajani cum omnibus suis membris prædicto incendio fuisset extincta (quod verum non est, ut omnes sciunt, notoriumque est, & apparet ex statim dicent. num. seqq.) non tamen ex hoc poterit Illustr. Princeps petere se ab obligatione census liberandum, cum adsit in ea, tum ejus obligatio personalis, tum generalis omnium bonorum, & insuper clausula illa. Ex quavis causa, etiam casus fortuiti, divini, seu humani, rari, insoliti, & inopinati, &c. quibus expressè cum juramento renuntiavit, in facto num.... ergo etiam Octajano extincto, teneatur hunc annuum censum mihi solvere. Et etiam quando recepta fuisset in hoc Regno dicta Pii V. Constitutio, in hoc casu minimè procedit: nam non disponit, ut in totum pereat census re perempta, vel infructuosa effecta, sed ex ea tantum parte, quæ vel perit, vel infructuosa perpetuè facta est, ut ejus verbis relatis in terminis considerat Dominus Episcopus Maranta dict. resp. 75. numer. 44. & 45. part. 4. at Octajanus quando ex aliqua parte periisset, vel inutilis redderetur (quod verum non est) saltem pro illa parte, quæ extat, census iste solvendus est; ergo nullo modo ab ejus solutione liberari potest.

Quoad factum verò ex actis S. C. ab Illustr. Principe M. C. præsentatis deductum, multò magis emicat hujus exceptionis vanitas, adeo ut inanem, ac ridiculam se ipsam demonstret, & tantum abest, ut ei prodesse possit, ut potius suam intentionem prorsus destruat, & omnino ei contraria evidentè appareat. Nam si duobus annis tantum elapsis, post hanc Vesuvii vastationem, & cladem, Terra Octajani eo ipso petente æstimata fuit in ducatis 54992. & signanter Massaria dicta della Taverna æstimata fuit in ducatis 3600. fol. 103. at ergo, & altera Massaria dicta della Fabritia æstimata fuit in ducatis 2100. fol. 152. ut apparet ex facto num.... quæ sanè ibi ut feudales numerantur, super quibus hic annuus census in mei favorem constitutus, impositus, ac venditus fuit, mihi que specialiter obligatæ, & hypothecatæ in instrumento (de cujus liquidatione agitur) conspiciuntur. Et cum iterum Illustr. Princeps prædictæ æstimationis, seu appretii revisionem in eodem Collat. Consil. peteret, provisum fuit, iterum revideri die 30. Martii 1637. in facto num.... Quod cum factum constet die 2. Septembris 1638. apparet æstimatam dictam Terram Octajani in duc. 58840. ultra dictas Massarias, quæ in duc. 4700. æstimatæ, itaut omnia simul, nempe Terra Octajani, ejusque partes, & Massariæ æstimatæ appareant in scut. 64540. Quæ sanè æstimationes, seu appretia, utpotè ab Illustr. Principe procuratæ, multo minori pretio, quam re vera earum pretium, & valor erat, factæ sint, ex eo convincitur; nam cum eo instante de venditione prædictæ Terræ ageretur, Ill. D. Leonardus Toccus Achajæ Princeps die 17. Septembris 1637. in facto num.... obtulit pro ea ducat. centum mille, adjiciens in con-

comparitione; & signanter *contutti li corpi posti nell'ap-
prezzo di detta Terra fatto per ordine del Regio Collateral
Consiglio*. In quibus sanè æstimationibus, seu appretiis
cum creditum meum ducat. 12800. Capitalis, & redituum,
ac eorum interesse, pro quibus instrumentum liquidatum
est, integrè capiat, & satisfieri possit, uti ex scripturis in pro-
cessu S.C. præsentatis, de anterioritate uniuscujusque cre-
ditoris, & ex aliis à me ad instructionem dominorum Ju-
dicum exhibitis, apparet, sequitur evidenter propositam
hanc extincti prorsus Octaiani exceptionem, vanam, ac
maliciosam esse, ut in terminis considerat D. Episc. Maran-
ta resp. 75. num. 33. & 40. cum trib. seqq. par. 4.

Sed si recenti adhuc Vesuvii montis ignita eruptione an-
no 1634. dicta Terra Octaiani cum suis Massariis, & perti-
nentiis æstimata fuit in ducat. 54992. & postea sola tempo-
ris accessione, nempe quatuor annorum intervallo, ita au-
cta fuit, ut ascenderet ad duc. 64540. evidenti demonstra-
tione ex ipsis actis, quæ tanquam ad Asylum confugiens, in
M.C.V. præsentavit, apparet non solum non esse extin-
ctam, nec chasmate periisse, sed potius extare hodie inte-
gram cum omnibus suis pertinentiis, & semper existisse,
numquamque periisse, & in dies majorem valorem, &
æstimationem habituram. Nam experimento constat, &
ab antiquis scriptoribus jam olim traditum est, ex Vesuvii
montis eruptione fundos, ac possessiones meliores, ube-
rioresque reddi, præstantibus illis callidis cineribus aug-
mentum, ac fertilitatem, nempe Strambone lib. 5. *Geo-
graph. Vitruvius lib. 2. archit. cap. 3.* & melius à Cassiodoro
lib. 4. var. d. epist. 50. Vomit (inquit) fornax illa perpetua
pumiceas quidem, sed fertiles arenas, quæ licet fuerint diu-
turna adustione siccata, in varios sætus suscepta germina
mox producunt, & magna quadam celeritate reparant, quæ
paulò ante vastaverant, & ex recentioribus, Anton. Sanfel-
licius de origine, & situ Campaniæ, ait: Cineris quippè ca-
lore hæc plaga affecta magnam nobilitandis vitibus vim ac-
cepit, & in Cinere, quoque læto, pinguique vicina resper-
git P. Joannes Baptista Masculus eleganter lib. 6. de incen-
dit Vesuvii, pag. 209. ibi. Nunquam auspiciacius nupsere
populis vites, quam cum Vesuvius prætulit faces, &c. Nun-
quam antea magis impleti sunt lacus expressarum succo:
angustæ fuerunt veteres cellæ vinariæ, denique nunquam
vivis ipsis fuit major, vel vis, vel gratia; nimirum uti tellus
pingue bitumen cum cinere excepit, inde præcalidi spiri-
tus vigorem vitium radicibus imperiti sunt, ut generosa
redderent vina, &c.

Tunc enim census intelligitur extinctus, & resolutus
(etiam si sequeremur opinionem, de qua sup. n. . . .) quan-
do fundus ei suppositus infructuosus, ac sterilis omnino in
perpetuum fuerit effectus, itaut nulla habeatur spes, ut fru-
ctus aliquo tempore reddat; secus tamen si sterilitas sit tem-
poralis, itaut per aliquos annos nullos, aut etiam exiguos
fructus ferat, siue hoc contingat casu fortuito, siue culpa, &
negligentia Domini; quia cum utroque casu res ipsa censuata,
de sui natura apta remaneat ad ferendos fructus, nec res ip-
sa, nec census extinctus dici potest, ut deducitur ex Seraph.
decis. 1418. num. 10. sed solvi debet ex fructibus aliorum bo-
norum debitoris, ut in terminis rectè considerat Cencius
de censib. q. 103. n. 9. & 10. Sed si Octavianus ad tempus tan-
tum inutilis factus, postea melior, & uberior factus est, ut
ex proximè dictis manifestè apparet, sequitur concluden-
ter, hunc annum censum super eum impositum, minimè
extinctum esse.

Ex quibus luce meridiana clariùs evincitur, non esse cer-
tam allegationem, & petitionem illam Illustris Principis in
libello, quem tunc in S.C. & nunc in M.C.V. porrexat, as-
serens Terram Octaiani, & ejus pertinentias chasmate peri-
isse, ob idq; à solutione annuorum censuum liberandum,
si enim eas æstimare ipsemet procuravit, extantes sunt; & si
per Tabularios visæ, mensurate, ac consideratæ in prima,
& secunda æstimatione, seu appretio fuerunt, adhuc appa-
rent, aspiciuntur, fructusque reddunt; nulla enim rei de-
perditæ, aut infructuosæ revisio, & æstimatio esse potest;
nulli enim entis, nullæ sunt qualitates. Si nunc majores,
quam ante Vesuvii incendium fructus percipit, ibi habitat,
magnam præcipuè vini copiam colligit, itaut plures cellas
vinarias ad id vendendum Neapoli publicè ab hinc annis
habuerit, & nunc habeat, ut est notorium, quomodo pô-
test dicere dictam Terram, & Massarias periisse? Certe aut
non imponere vult, aut cæcos, & omni sensu, ac ratione
carentes arbitratur. Chasmate enim illud perire dicitur,

cum repente aliquo terræ motu Terra vasto sitatu, ac vora-
gine aperta, prædia, aut oppida in profundum baratrum
absolvit, ostendens aliquando, quæ sorbuit, aliquando oc-
cultans ore compresso, rursusque ita inducto solo, ut nulla
vestigia extant, urbibus plerumque devoratis, agrorumq;
tractu hausto, ut inquit Plin. Sen. lib. 2. natur. histor. cap. 80.
exempla locorum, quæ supra dicto modo chasmate perie-
runt, referens in cap. 91. ejusdem lib. sed & Arist. in lib. de
mundo, ac Senec. lib. 6. nat. q. cap. 9. hoc ipsum asserunt.
Unde rectè Gloss. in l. verum 12. §. si locupletis, verbo chasma-
te perierunt, ff. de minorib. exponit, id est, ruina versus aby-
ssum. Et pluribus auctoritatibus eleganter confirmant Bu-
dæus in notis ad Pandect. super l. conducto 16. §. 1. ff. locari,
& Brissonius lib. 3. de verb. que ad jus pert. sign. in verb. chas-
ma. Hinc Ammianus lib. 26. re gest. eleganti vocabulo chas-
maticum appellat Terræmotum, quo patefactis subito vo-
raginibus, terrarum partes per hiatus absorbentur. Sed sic
est, quod nec in ista ultima Vesuvii flammaram, & cine-
rum eruptione anno 1631. nec in illa prima post Christum
natum anno 81. Tiri Imper. tempore, quam describunt
Dio Chrysostom. lib. 50. hist. & Plin. Jun. lib. 6. epist. 16. & 20.
ubi Avunculi sui Plinii Sen. mortem memorat, & Mar-
tial. lib. 4. epigr. 44. nec in illa tempore Leonis Imper. anno
472. quæ magnam copiam cinerum usque ad Byzantium,
seu Constantinopolim emisit, & omnem Europæ faciem
minuto contexit pulvere, ut scribit Marcellinus Comes in
Chronico indict. 10. Imò in Africam, Syriam, & Ægyptum,
introideretque Romam, ejusque aerem compleverit, & solem
obscuraverit, prout referunt Xiphilinus in epitom. Diors in
Tito, Procopius lib. 2. de bello Gothico pag. 301. Card. Cæsar
Baronius in annot. ad Martyrol. Roman. die 19. Septembris
in S. Iannario, & tom. 3. annal. dict. ann. 471. contra quem
circa annum arguunt P. Jo. Bapt. Mascul. in chronolog. Vesuv.
pag. 12. & 16. & P. Julius Cæsar Recupitus de Vesuv. incend.
pag. 49. Georg. Agricola lib. 4. de natura eorum, & que fluunt
ex terra. Cæl. Rodigin. lib. 15. antiq. lect. cap. 15. Ant. San-
felice de origine, & situ Campaniæ, nec in illa tempore Theo-
doric Regis anno Christi 512. quam eleganter enarrat Cas-
siodor. lib. 4. var. d. epist. 50. neque in aliis omnibus conflag-
rationibus (fuerunt enim ante Christi adventum 2. post
ejus nativitatem 16. secundum opinionem P. Mascul. ubi
suprà 12. P. Recupit. lib. 1. de Vesuv. ex pag. 48. usque ad 53.
18. P. Salvatoris Baronii lib. 1. de Vesuv. pramon. ex num. 13.
usque ad 34.) licet plures, magni, ac terribiles fuissent Ter-
ræ motus, nullum eorum unquam Chasmaticum fuisse,
apud eisdem Historicis legimus, cum si fuissent, proculdu-
bio eos æternæ memoriæ commendarent. Quod etiam ap-
paret ex Recentioribus scriptoribus P. Joanne Baptista Mas-
culo, P. Julio Cæsare Recupito è societate Jesu, & ex Ber-
nardino Giuliano, Federico Moles, & aliis, qui diligenter,
ac eruditè omnia Vesuvii antiqua incendia, occasione hu-
jus ultimi, multis libris latè describunt, damna, strages, ac
clades, & in quibus oppidis fuere, accuratè referentes; nul-
lum chasmate periisse tradunt, nullamque Octaiani men-
tionem faciunt, nec in decennali moratoria, quam refert
Giulian. pag. 267. ubi Terræ verè afflictæ describuntur; nul-
lam Octaiani perempti mentionem faciunt. Si enim fuisset
vera prætenso ejus ruina, proculdubio tam insignes viri, ac
fide digni scriptores eam minimè silentio involuerint. So-
lus P. Salvator Varonius lib. 3. Vesuv. incend. pag. 322. aliqua
refert, sed ea sunt ex vulgi dictis, nam incipit: Aiunt enim,
& non asserit chasmate periisse, sed non modò sordidata,
ore totius gratia, sed etiam conspulta cinere, sicubi ejus
formæ pepercit ignis. Et est unicuique scriptor, qui nullam si-
dem facit, cum plures alii proximè relati ei contradicant
lib. 1. ff. de offic. quest. Mascard. de probat. concl. 287. n. 3. Ni-
hil enim aliud Vesuvius solitus est facere, quam ad tempus
subjacentes agros fructibus enudare, ut ait Cassiod. d. lib. 4.
ep. 50. ac totum illum tractum viriditate privare, ut inquit
Tacit. lib. 4. Annal. Capreas insulam Tiberii tempore descri-
bens: Æstas in Favonium obversa, & aperto circum pelago
peramœna, prospectabatque pulcherrimum sinum, ante-
quam Vesuvius Mons ardescens, faciem loci verteret. Sed
sic est, quod judices possunt decidere causas, moveriq; ex
libris Historiarum ad credendum, ut tradunt Bart. & om-
nes DD. in l. 1. ff. si cert. pet. Felin. in cap. ex parte de script.
Card. Tusch. tom. 4. litt. H. concl. 139. num. 4. & litt. I. concl.
398. num. 26. & tom. 5. litt. L. concl. 346. num. 16. Genua lib. 5.
de scriptur. privat. cap. 25. Ergo exceptio, quam adversus
hanc liquidationem opponit ex litis pendentia in S.C. ob

Vesuvii conflagrantis damna, & Octavianum chasmate absorptum; nec vera, nec certa, nec probabilis est; & idèd rejicienda.

S U M M A R I U M.

1. *Instrumenti liquidatio an fiat, si mutatio monetæ intercedat, & qualiter.*
2. *Roviti decis. 33. num. 19. adducitur.*
3. *Venditio census causam finalem quam habet.*
4. *Monetarum mutatio qualiter facta.*
5. *Dammum an passum ob mutationem monetæ.*
6. *Quinti retentio an impediatur census fundationem.*
7. *Numeratio pecunie sufficit, si fiat per aquipollens.*
8. *Regia Pragmatica. 18. de monetis.*
9. *Pragmatica prædicta qualiter procedat.*
10. *DD. adducuntur punctuales.*
11. *Cessio juriū qualiter facta in præfenti, &c.*

N O N A C O N C L U S I O.

1. **P**ars adversa in sua allegatione in *vers. 3.* quia citatio, qua contra omnem rationem, ac ordinem judicalem (cum in sua comparitione, nec hoc allegavit, nec deduxit) sed voce tantum in Aula proposuit, hanc liquidationem religare, ac impedire intendit, est dicere: Instrumenti liquidationem nullam esse, utpote expeditam pro integro capitali ducator. 12800. à quo cum deducendi, & retinendi sunt duc. 20. pro quolibet centenario ob monetam, illam diminutam, vulgò dictam *delle Zannette*, juxta decretum generale sub die 3. Augusti 1623. inferre vult, pro majori summa, quam Illustr. Princeps debet, factam fuisse. Sed cum nullam vim habeat, facile rumpitur. Nam decretum illud generale loquitur de contractibus celebratis post diem 2. Martii 1622. quo fuit edita Regia Pragmatica 13. mutationis monetæ, in *tit. de monetis*, & per consequens agit de pecuniis relictis in Bancis duorum (ut vocant) tertiorum, ut ex ejus lectione apparet, & testatur Reg. Roviti. *decis. 33. num. 18.* at contractus, de quo agitur, celebratus fuit die 4. Februarii 1622. uti ex instrumenti inspectione constat. Ergo minime in dicto decreto generali comprehenditur, & consequenter nulla summa ex dicto capitali retinenda, & aut deducenda est.

2. Nec obstat *d. decis. Reg. Roviti 33. num. 19.* asserentis per Regiam junctam fuisse conclusum, idem praticari debere in contractibus initis ante Regiam Pragmaticam, & idèd fuisse decisum tempore reemptionis fortè faciendæ per venditorem, deducendam esse quintam Capitalis partem. Nam dupliciter respondetur. Primò, quia loquitur de pecunia, quæ remansit in Banco tempore editæ Regiæ Pragmaticæ, nempe duorum tertiorum, & idèd applicari non potest ad casum nostrum; cum constet ex ipso instrumento, de quo agitur, & ex partitis banci ad instructionem Domin. judicum exhibitis, dictum meum capitale duc. 12800. totum, ac integrum, & unica tantum solutione, ante dictam Regiam Pragmaticam, fuisse in creditorum solutiones d. Illustriss. Principis conversum. Secundò, nam si decisio illa 33. Reg. Rov. in eo fundatur, ut patet ex *num. 19.* quia illa pecunia non minorem diminutionem ante Pragmaticam contrahentibus attulisse videbatur, quam postea, sequitur, quòd si nullum incommodum, nec ullam diminutionem contrahentes senserint, deductionem, seu retentionem. Quinti minime fieri debere, ex *vulg. regul. cessante causa*, prout in casu nostro contingit; nam ego residuum pretii terræ cellæ vinarie à Marchione vulturarie mihi eodem ipso tempore restitutum; & similiter Illustr. Princ. eandem pecuniam in suos creditores dimittendos absque ulla diminutione, aut detrimento conversus est. Imò potius magnum accepit commodum, & lucrum ob hujusmodi annuorum introituum venditionem mecum celebratam. Quod sanè manifestè probatur, quia idèd istam venditionem Marchioni fecit, ut acceptis à me duc. 15800. ad rationem ducatorum sex cum dimidio, suos creditores ad rationem duc. 9. & 10. pro quolibet 100. dimitteret, ut apparet ex ipso instrumento in *facto num. ...* fuit igitur causa finalis hujus venditionis annuorum reddituum ab Illustr. Principe factæ, suos creditores dimittere, & majores eorum redditus ad minores reducere, ut in terminis asserit Farinac. *decis. 676. tom. 2.* quem sequitur Reg. Fab. Capyc. Galeota *lib. 2. contr. 10. n. 6.*

& considerat in *num. 18. 19. & 32.* Ergo Illustr. Principem non in damno, sed potius in lucro ob eam fuisse liquet; & consequenter retentio quinti, aut deductio ei concedi non debet, argum. 1.2. *Cod. de reputat.*

In quorum creditorum satisfactionem Illustr. Princeps ex dicta summa scut. 15800. sibi à Marchione credita, cum solùm expenderit duc. 12800. à die 4. Februarii 1622. quo fuit contractus celebratus usque ad diem 27. ejusdem mensis, quo tempore banca unica solutione apochas numerabant, ut est notorium, & apparet ex partitis Banci, ad instructionem Dominorum judicum exhibitis, quia pro hac quantitate tantum prædicti creditores eam diminutam pecuniam, tunc temporis currentem, spontè, nulla protestatione facta, receperunt eidem Illustr. Principi acceptam ferentes, fuisse in me jurius cessis, reliquos duc. 3000. mihi postea restituit die 7. Junii 1622. & ita venditio annuorum introituum remansit tantum pro capitali duc. 12800. ut constat ex *sine instrumenti in facto num. ...* & ex precibus dicti Illustr. Principis ad assensum super hoc instrumento impetrandum in *facto num. ...* ex quibus publicorum instrumentorum verbis constat Illustr. Principem, & recepisse prædictos ducatos 12800. cum ex 15800. mihi restituisset 3000. & in suorum creditorum solutionem conversos esse integrè, & absque aliqua diminutione, & per consequens minime in damno fuisse, imò in lucro super à nobis considerato, & à Reg. Capyc. Galeota *d. contr. 10. num. 36.* me verò contra in damno magno fuisse, & esse, cum ex illis duc. 3000. mihi ab Illustr. Principe restituitis, tertiam partem amiserim, nempe duc. 1000. cum in banco remanserint promulgationis pragmaticæ tempore. Et idèd sequitur evidenter hanc quinti retentionem, nec ab eo petitam, nec allegatam, nec deductam, eidem esse omnino denegandam, unde cum ex dictis instrumentis ab eo præsentatis appareat, integrè, & unica solutione recepisse duc. 12800. non obstat, quòd asserit in *vers. 4.* nam in casu nostro, venditionem ann. reddit. non posse fieri, nisi pecunia præfenti. Præterea si sola crediti cedula, seu banci fides apud Notarium deposita, realis numerationis loco habetur, & partitarum translatio de uno in alium, quæ fit in banco, virtualis numerationis vim habet, ut in terminis asserit Reg. Rov. *dec. 35. num. 8. & 9.* dicens: Item intervenit numeratio pretii per cedulam Bancariam, quæ nedom fui parti consignata, sed ab eadem acceptata, & à banco approbata, & descripta in creditum venditorum, deducendo partitam à credito emptorum, illamque describendo in creditum venditorum, & si sola consignatio hujusmodi apochæ, seu cedulæ bancariæ penès Notarium habet vim veræ, & realis numerationis, ut post Not. Rom. *di. vers. decis. 476. lib. 3. par. 3.* Put. *decis. 163. lib. 1.* Carocc. *de oblat. par. 2. q. 104.* Pacific. de Salvian. *interd. decis. 116. n. 5.* probat Giurba *decis. 38. in fine*, quanto fortius in hoc casu, ubi intercedit etiam partis receptio, banci acceptatio, & descriptio in libris banci, in creditum ipsorum venditorum occultatur enim unus actus celeritate conjungendarum actionum, & habetur, ac si bancum vigore cedulæ scripæ ab emptore numerasset pecuniam in cedula contentam venditori, & venditor illam pecuniam brevi manu numerasset banco, & describi fecisset in creditum ipsius juxta formam traditam à Jurisconsulto in *l. singularia, ff. si certum petatur*, ubi DD. omnes id admittunt pro indubitato, *l. pecuniam, ff. de solut. Reg. de Ponte cons. 70. num. 2. vol. 2. &c.* Quanto magis in casu nostro, dicendum est, intervenisse veram, ac realem numerationem, cum non solùm intervenit cedula bancaria, & ejus fides ab Illustr. Principe acceptata, & recepta, sed eo amplius exacta ab eo pecunia, & in suorum creditorum solutionem conversa?

Deindè casum nostrum decisum, seu potius comprehensum in *Reg. pragmatic. 18. tit. de monetis*, die 17. Novemb. 1622. promulgata, manifestè apparet; siquidem in ea, ita dispositum est; omnia deposita, ut supra facta ante diem 15. Februarii præfentis anni in hac Civitate Neapolis fuisse, & esse ritè, & rectè, ac legitimè facta de pecunia, tunc currenti, & approbata, ut supra; exceptis tamen depositis factis de pecunia aliena ad deponentes quomodolibet perventa, ad hunc effectum; Reliqua verò deposita post dies prædictos respectivè, ut supra facta de prædicta pecunia fuisse illegitimè facta, &c. exceptis tamen depositis receptis, vel acceptatis, aut liberatis creditoribus non contradicentibus. Duo igitur necessaria requisita postulat hac pragmatica ad depositi validitatem, stabilito nempe in tempore ante 15. Februarii factum fuisse, & de pecunia propria, & his deficient-

cientibus, unum sufficere declarat, scilicet si à venditoribus, vel creditoribus spontè recipiatur. Sed omnia hæc tria requisita simul in casu nostro concurrunt; nam depositum, quod ego feci ad emendum ab Illustrissimo Principe hunc annum censum, factum fuit die 4. mensis Februarii 1622. uti apparet *ex facto num. ....* & in eodem banco ab Illustr. Principe relictum ad suos dimittendos creditores, *ibid. n. ....* & in Regio assensu *ibid. num. 2.* quæ sanè optima cautela appellatur à D. Reg. Capyc. *Latr. lib. 2. consult. 139. n. 51.* Præterea pecunia ista erat mea propria, ut liquet *ex illis verbis instrumenti dicto fol. 350. à terg. De pecunia ipsis Marchioni conjugibus pervenit ex pretio Terra Cervinaria, &c. Denique volentibus, & minimè contradicentibus, & absq; ulla protestatione recipientibus, nempe Illustr. Principe, & suis creditoribus, utpotè qui in meum favorem sua jura cesserunt, ut in facto num. ....* Ergo casus noster, uti decisus comprehensus, & determinatus per dictam Regiam Pragmaticam omninò indubitabilis est.

Nec obstat dicere d. *pragm. 18.* procedere in debitoribus, non verò in annuorum reddituum venditoribus. Nam de utrisque loqui satis liquet ex illis verbis præstationis, quoad deposita facta à debitoribus annuorum introituum cum pacto de retrovendendo pro obtinenda retrovenditione, &c. junctis verbis illis §. 1. Idem Illustrissimus ibi: omnia deposita, verbum enim omnia, hoc habet ex sua natura, ut nihil excludat, *leg. Julianus, & l. textorib. in princ. de leg. 3.* & ea complectitur, quæ alias non includerentur, ut pluribus relatis asserunt Aug. Barb. *de dict. usufruent. dict. 241. D. Reg. Merlin. contr. forens. centur. 2. cap. 6. num. 5. & cap. 13. num. 13. & cap. 37. num. 12.* Et quia eadem ratio militat in utrisque; si enim deposita prædicta facta ante dictum diem 15. Februarii, fuerunt valida reputata pro obtinendis retrovenditionibus, tantò magis pariter emptiones annuorum introituum ante dictum diem celebratæ, & deposita pro eis facta, cum nulla sit dispar ratio ex regula, ubi eadem est ratio, debet esse idem jus, *l. illud, ff. ad l. Aquil. l. nam ut ait Papius, ff. de legib. Franch. d. dec. 489. num. 15. Reg. Rovit. decis. 92. num. 16.* præcipue cum Illustriss. Princeps hos duc. 12800. ob eam causam à me acciperet, ut retrovenditiones suorum creditorum obtineret, ut ponderatum est supra. ....

Quod sanè in terminis decisum refert Ant. Fab. *lib. 8. Cod. tit. 30. de solut. definit. 51.* in casu magis difficilis, at ut Pragmaticæ loquuntur in fortioribus terminis, ibi restituta dote, licet in viliori moneta, quàm in qua restitui debuerit, augmenti tamen petitio nulla superesse potest, si protestatio nulla intervenit. Nec enim novum est, ut volenti, & consentienti debitori solutio fiat in deteriore moneta, quamvis si nolit ejusmodi solutionem accipere, non sit cogendus. In cæteris debitis, utpotè quæ multò minus favorabilia sint, multò magis idem juris est. Ita Senatus in causa Ludovici Genevois, & Antonii Perret die 21. Martii 1596. quam legibus, & auctoritatibus suo more extra textum confirmat.

Denique omnem tollit difficultatem, quod supradicti creditores, quibus soluti sunt scuti 12800. in me cessionem fecerunt omnium suorum jurium, ut apparet *ex facton. ....* & in effectu fuisse factam apparet ex partitis banci ad instructionem Doctores judicum exhibitis. Ex qua cessione cum ego in eorum locum successerim, *l. emptor in princ. C. de hered. vel act. vend. Surd. cons. 22. num. 16. lib. 1. & cons. 166. num. 13. lib. 2. discept. forens. cap. 142. n. 14. Grass. de except. in prelud. num. 190. Reg. Capyc. Latr. dec. 7. num. 4.* sequitur manifestè non posse dictos creditores ab Illustr. Principe aliquid petere, quia adversus jura renunciata non datur regressus, *l. quoties ab omnib. C. de fideisom. Franch. decis. 239. num. 8. Reg. Capyc. Latr. d. dec. 17. n. 5.* & si aliquid petendum esset, mihi omninò competere, tanquam eorum cessionario. Ex quibus evidenter concluditur vanissimam esse hujus quinti prætensam deductionem, & consequenter minimè posse impedire hanc instrumenti liquidationem ritè, & rectè factam.

- 3 Fides sine debito exequatur non valet.
- 4 Scriptura publica solemnitas qualis sit.
- 5 Recognitio scriptura, qualiter facienda sit.
- 6 Scriptura privata sine subscriptione trium testium an valeat.
- 7 Ritus M.C.V. 188. explicatur.
- 8 Fides privata simul junctæ faciunt fidem.

ULTIMA CONCLUSIO.

POST decretum M.C.V. & postquam hæc scripsimus, Illustrissimi Octaviani Princeps ob hanc liquidationem anxius, nihil ausum, intentatumque relinquens, ut eam impediat, neque omnibus modis excruciet, rursus Curiam Romanam adiens, & ad Paulum de Alalio Summo Pontifice Ceremoniarum Magistrum recurrens, privatam fidem ab eo precibus, vel pecunia extorsit. (Non preces sunt isthuc, sed efflagitatio intempestiva quidem, & improvisa, ut ait C. Tacit. *lib. 2. Annal.* ubi scriptum est die 4. Aprilis 1605. Illustr. D. Octavianum de Medicis fuisse Clericali character insignitum ab ipsomet Leone XI. quam producens, à judice D. Blasio Boliaga obtinuit, quod recipiatur, & ponatur extra processum.

Sed nihil nobis obstat, quia scriptura ista privata est, ideoque nullam fidem, nullamque probationem facit, *l. instrumenta*, ubi notant DD. omnes, *C. de probat. l. nuda, C. de donat. l. exemplo, & l. rationes, C. de fid. instrum. Auth. si quis vult in fine, C. qui potiores, & numerosa scriptorum allegatione firmat Nicolaus Genua lib. 1. de script. priv. q. 4. n. 1.* præcipue cum facta, ac in judicio producta sit, me non citato, ut docet Genua d. q. 4. num. 16. factum alienum enunciet, ut pluribus DD. asserit Prætex *cons. 44. num. 6. cent. 3. Genua ibid. n. 13.* & sit in grave tertii præjudicium, nempe Regalia Jurisdictionis, & mei, ut dictum est *sup. num. ....* quo casu scripturæ privæ minimè creditur, ut decisum fuit in Sac. Rota *decis. 750. num. 8. par. 1. in noviss.* & ex communi DD. suffragio, tradit Card. Tusch. *tom. 7. commun. concl. litt. S. concl. 76. à num. 2. usque ad 8. Genua d. q. 4. num. 7.*

Nec attendi, nec admitti debet, quia absque Regio exequatur, vel recipiatur præsentata est, quod sanè necessarium esse ad scripturas extra regnum adductas recipiendas, *ex pragm. 4. & 5. de citat. & ex practica, ac viridi ejus observantia*, supra diximus *num. 29.* nec producta sit Curia pro Tribunali sedente, sed post decretum probatum, in quo Illustr. Princeps condemnatus remanet.

Præterea licet à Notario scripta sit, cum non habeat solemnia ad scripturam publicam spectantia, nempe testium subscriptionem, nullam probationem facere debet, ut pluribus DD. relatis asserunt Mascard. *tom. 3. concl. 1300. n. 9. Card. Tusch. tom. 7. litt. S. concl. 76. n. 11. 12. & 13. Nicol. à Genua d. q. 3. num. 18.* & ita decisum referunt Rot. Roman. *decis. 76. num. 2. par. 1. & Stephan. Grat. decis. March. 104.* quamvis scripta sit per modum attestationis, & fidei, quia adhuc dicitur scriptura privata, quamobrem nullam fidem meretur, ita aliis citatis tenet Card. Tusch. d. *concl. 76. n. 9.* & Genua d. q. 3. num. 31. *vers. 7.* Quod adeò verum est, ut etiam si ab Episcopo, qui primam tonsuram ei contulisset, hæc fides facta fuisset, nihilominus nullam probationem faceret, Bullis suæ ordinationis non exhibitis, quia nullo jure cavetur, quod fides ab Episcopo facta, vim habeat publicæ scripturæ, *cap. cum à nobis*, ubi Bald. expressè in fin. *de testib. Genua d. q. 3. n. 19.* & ita in terminis nostris decisum fuisse per S.C. refert D. Reg. Merlin. *cent. 2. contr. forens. cap. 91.* supra à nobis relata, quia Bulla originalis, ut titulus characteris, necessaria est, uti *ex cap. legum 2. q. 1. & ex leg. si qua per calumniam, C. de Episcop. & Cleric.* ibi ostendimus.

Deinde recognitio dictæ fidei facta est à duobus tantum testibus, qui dicunt, recognoverunt manum, characterem, & personam ejusdem admodum Illustr. & Reverendiss. D. Pauli Alaleonis, ut *sup.* & ejus quoque signum in similibus apponi solitum, &c. sed duo testes non sufficiunt, & si unus eorum fuisset Notarius (qui non est) ut in recognitione Chirographi, tradunt plures DD. relati à Mascardo *tom. 1. concl. 285. num. 4.* quem sequitur Nicol. à Genua *lib. 1. de script. privat. quæst. 16. concl. 3. num. 7.* & insuper debent esse bonæ, & probatæ famæ, & integræ existimationis, quæ qualitas est omninò articulanda, & probanda à fundante se in scriptura privata, ut multis aliis DD. congestis affirmat Mascard. *ibid. num. 6. & conclus. 1300. num. 24. Genua dict. conclus. 3. num. 11. 12. & 13.* Et Illustriss. Princeps hanc

SUMMARIUM.

- 1 Fides facta de Clericatu, à quo fieri debeat, & quando.
- 2 Scriptura privata nullam fidem facit.

hanc testium qualitatem minimè probavit ; ergo nullam fidem privata ista scriptura facere potest .

6 Rursus ista scriptura privata Pauli Alaleonis non habet subscriptionem trium testium, qui viderint illam scribi, sed illi duo tantum, qui dicunt : notam scribentis manum, & signum habere : quo casu tanquam privata scriptura nullam probationem inducit, nec potest fieri ejus recognitio, vel comparatio litterarum, quando ei præsentia, & subscriptio trium testium deest, ut ex Angel. in *Auth. si quis vult*, Cod. qui pot. super gloss. r. docet Afflictus decis. 181. n. 4. (& ibi Cæsar Urfill. num. 1.) subjungens num. 7. ex Franc. de Aretino cons. 64. incip. diligenter, & mature, istam testium depositionem (qui non fuerunt præsentibus subscriptioni) se recognoscere scribentis manum tanquam sibi notam, nullam fidem facere ; quia testes possunt facilè decipi similitudine litterarum, cum possit aliquis eas contra facere, ut tradit Bart. in *Auth. si contractus*, col. 2. vers. opponere dicitur hic, Cod. de fid. instrum. ita per totum Sacrum Consilium decisum refert num. 9. & in simili causa per easdem Franc. de Aretino doctrinam, & Afflict. decis. fuisse iterum in S. C. decisum refert Grammat. decis. 84. alios DD. allegans, & decis. 103. num. 14. & decis. 106. num. 33. & 34. & in addit. ad Afflict. d. decis. 181. lit. A. Ergo ex hujusmodi testificatione nulla fides, nullaque probationis qualitas scripturæ istæ privatæ ab Illustriss. Principe præsentatæ, accedere potest.

7 Nec obstat ritus 188. M. C. V. ubi disponitur, instrumentis confectis extra regnum tunc credi, cum præcedente aliqua summaria informatione, etiam extrajudiciali, confirmata fuerint ; quia ritus iste loquitur de instrumentis publicis à Notario ritè, & rectè factis, ut ex ejus lectura constet, & notant Annibal Troysius, & Caravita ibi in comment. Idè ex eo potiùs in mei favorem argumentum à contrario sensu deducitur, quod in jure nostro validissimum

est, ut multis probat Everard. in loco à contrario sensu ; scripturis privatis extra regnum confectis, credendum non esse, etiam summaria informatione suffultis, quia ultra quod de jure communi hoc sit provisum, ut dictum est supra num. 75. accedit dictus ritus dispositio, quæ tantum de publicis instrumentis obloquitur.

Minus obstat fides Illustr. Hyppoliti Franconii Episcopi Nucerini, quæ ad confirmationem prædictæ privatæ fidei Pauli Alaleonis adducitur, quia & ipsa privata est, & idè nullam probationem facit, ex d. sup. num. .... Præterea id solum asserit in functionibus, quæ fieri solent per Summum Pontificem sufficere tantum solam subscriptionem ceremoniarum magistris, & D. Paulum tempore Leonis XI. hoc officium exercuisse. Quæ sanè attestatio intelligi debet in his, quæ ad officium ipsius scribentis spectat, scilicet ceremoniis, ut tradit Nicol. de Genua lib. 1. de script. privat. d. q. 4. num. 185. sed ordinum collatio, & Bullarum, quæ super eis in publica forma experiri debent, quam tradit ex Rebuff. D. Reg. Merlinus controu. forens. cent. 2. cap. 91. n. 14. Et D. Episcopus Maranta resp. 76. ex num. 1. usque ad 4. par. 4. & diximus sup. num. .... non spectat ad officium magistris ceremoniarum, sed ipsos Episcopos ordines conferentes, & ad suos Notarios, seu Secretarios, & Romæ ad Cardinalem Vicarium, aut Vicègerentem, ut est omnibus notum, & dictum est sup. n. .... Ergo dicta attestatio Illustr. Episcopi Franconii nullam auctoritatem, nullamque qualitatem prædictæ privatæ fidei Pauli Alaleonis circa probationem collationis ordinis Clericalis Illustr. Principis Octaviani super addere potest. Quæ omnia à nobis accuratè discussa pluribus juribus, rationibus, Doctoribus, & decisionibus confirmata, si ex animi sententia, & ex recta jurisprudentia considerentur, & inspiciantur, spero M. C. V. decretum ab optimis, rectis, & integris Dominis meis Illustriss. Regentibus, & Consiliariis confirmandum.

F I N I S.

REPERTORIUM,
seu Index Generalis
RERUM NOTABILIUM,
quæ in Disceptationibus
JULII CAPONI
continentur.

*NUNC PRIMUM EX QUINQUE VOLUMINIBUS
in unum accurate congestum.*

VENETIIS, M.DCCV.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

REPERTORIUM

seu Index Generalis

RECIPIUM NOTABILIUM

quae in Dispensationibus

IULII CAESARIS

CONTINGUNT

NOTA PARVA ET QUAEQUE NOTABILIUM

in hoc Index continetur.

VENETIS MDCCV

Apud Paulum Ballardum.

Auctoritate et Consensu

I N D E X

R E R U M, E T V E R B O R U M,
quæ in Quinque Voluminibus Disceptationum fo-
rensiarum continentur.

Numerus marginalis Tomum indicat: numeri vero, qui intus sunt, priores Disceptationem, sequentes Summarii numeros demonstrant.

A

A B B A S.

- A**bbas Sancti Petri ad Crapollam non tenetur ad obedientiam Surrentini Prælati, d.45.n.8.
Abbas Titularis an tantum teneatur obedire Abbati cum administratione, d.20.n.1.
Abbas post Abbatia renunciationem, cui remaneat subditus, ibid. num.2. & 3.
Abbas hodie post renunciationem remanet subditus Generalis, ibid. num.3.
Abbas Titularis an possit sibi Confessarium eligere, præsentem Confessario per superiorem approbato, ibid. num.20.
Et utrum possit sibi eligere Confessarium non subditum, ibid. num.21.
Abbas Titularis an incurrat in casum reservatum ab Abbate locali, ibid. num.23.
Abbas si suum deposuit officium sine culpa in memoriam pristinae dignitatis primum locum habebit, & in choro, & in Monasterio, ibid. num.9.
Abbas, qui administrationi renunciavit retento titulo, an possit sibi eligere confessarium quem voluerit de Monachis, ibid. num.15.
Abbatum, atque Primiceriorum origo unde, d.4.num.3.
In præcedentiis dignitas attenditur, & magis antiquæ præferatur, ibid. num.4.
Abbatibus S. Petri ad Crapollam non dant obedientiam Episcopo Massæ Lubrensis, d.44. num.17.
Abbatibus Sancti Petri ad Crapollam præstant obedientiam Archiepiscopo Surrentino, ibid. num.15.
Abbas S. Bartholomæi in Galdo habet ibi temporalem jurisdictionem, d.118.num.26.
Abbas existimatus, ut exemptus talis judicari debet, & qualiter procedat, ibid. num.18.
Abbas cum usu Mitræ, & Baculi æquiparatur Episcopo, ibid. num.2.
Abbas habens usum Mitræ, & Baculi potest adhiberi in degradatione actuali, ibid. num.4.
Abbatibus sacri Ordinis Cassinensis quales habeant prærogativas, d.79. num.5.
Abbatibus S. Bartholomæi in Galdo nunquam fuerunt cogniti ab Episcopo Vulturariensi, d.118.num.6.
Abbatibus Cassinenses jura habent Episcopalia, d.79.num.2.
Abbatibus vocari solent commendatarii, & quando inducatur Canonicus Titulus, d.79.num.3.
Abbas dispensat cum Monachis in usu carniarum, d.155.c.3.n.12.
Abbatibus nullius Priores magni, & similes, an possint approbare, d.155. num.31.
Abbatibus nullius, an dent approbationem, & quando, d.133. num.23.
Abbatibus nullius, & Abbatibus exempti, qui sint, ibid. n.24.
Abbatibus, & aliis habentes jura Episcopalia, non possunt habere Oratoria pro Missis, d.183.num.54.
Abbas successor non præjudicatur ab antecessore, disc. 363. num.28.
Abbas Coelestinorum, an possit proprium Monasterium dimittere, d.384. num.12.
Abbas Cæsareæ cum suo Clero subicitur Illustrissimo Nuntio Caponi Repert.

Neapolitano, disc. 363. num.24.

- 5 Abbas sanctæ Mariæ Cæsareæ est exemptus à jurisdictione ordinarii, ibid. num.22.
5 Abbatis auctoritas in eligendo sacristam, fundatur in re judicata, ibid. num.11.
5 Abbatibus Regulares possunt sibi sepulturam eligere, & quare, d.325.num.31.
5 Abbatem, vel Abbatiam possidere quid importet, disc.363. num.14.

ABBATIA, ABBATIALIS.

- 1 Abbatia S. Petri ad Crapollam ponitur in Cancellaria Apostolica in Diocesi Surrentina, d.44.num.12.
1 Abbatia S. Petri ad Crapollam solvit decimas Papales cum Civitate Surrentina, ibid. num.13.
1 Abbatia S. Petri ad Crapollam contribuit seminario Surrentino, ibid. num.14.
1 Abbatia prædicta ponitur sub Diocesi Surrentina in visitatione ad limina, d.44.num.16.
1 Abbatia Sancti Petri ad Crapollam fuit antiquitus Paroecialis Massæ Lubrensis, d.43. num.7.
1 Abbatialis Capella prædicta polluta benedicitur de licentia Episcopi Massæ Lubrensis, ibid. num.18.
1 Abbatiam prædictam visitatam fuisse per Surrentinos Archiepiscopos nihil relevat, d.45.num.12.
1 Abbatia Sancti Petri ad Crapollam, sub spolio Massæ Lubrensis continetur, d.44. num.16.
1 Abbatia S. Petri ad Crapollam fuit semper visitata ab Archiepiscopo Surrentino, ibid. num.19.
1 Abbatia S. Petri ad Crapollam ponitur in Registro Beneficiorum Surrentinae Diocesis, d.44. num.21.
1 Abbatia S. Petri ad Crapollam variè prætenditur de Diocesi Surrentina, d.45. num.2.
1 Abbatia Sancti Petri ad Crapollam extat in Diocesi Massæ Lubrensis, d.43. num.2.
1 Abbatia Crapollæ dedit obedientiam Episcopis Massæ Lubrensis, d.45. num.10.
2 Abbatia S. Bartholomæi in Galdo, quid fuerit antiquitus, & quomodo erecta, d.118.num.11.
2 Abbatia S. Bartholomæi in Galdo habet aliam Ecclesiam annexam, ibid. num.17.
2 Abbatialis dignitas quanta sit, ibid. num.1.
5 Abbatiam qualiter probetur esse de re patronatus laicorum, d.364. num.2.

ABBATISSA.

- 1 Abbatissa non eligitur, nisi per duas partes suffragiorum, secundum unam opinionem; sed alii, & melius putant per unum votum supra medietatem, d.16.num.2.
1 Abbatissæ confirmatio fieri non potest, nisi prævia licentia Pontificis, d.16.num.6.
1 Abbatissæ confirmatio, prout & cujuscunque Officialis, non valet, uno reluctante, dummodo in actu confirmationis fiat reluctatio, ibid. num.7.
1 Abbatissa eligi debet maturior, & probata in moribus, ibid. num.4.
2 Abbatissa cum Monialibus disponit de rebus Monasterii, d.94. num.21.
2 Abbatissa administrat cum consensu Regularium, seu Monialium, ibid. num.22.
2 Abbatissa qualiter administret bona, si subiecta sit Regularibus, & quid si Episcopo, ibid. num.23.

- 2 Abbatissa subiecta Fratribus Minoribus administrat bona sine illis, *ibid.* num. 24.
- 2 Abbatissa, quando & qualiter veniat appellatione Monialium, *ibid.* num. 14.
- 3 Abbatissa quando recipiendo laudemium præjudicet Monasterio, d. 132. num. 31.
- 3 Abbatissa poterit dare Cellas posterioribus in professione, ad demonstrandum nullum jus acquiri in Cellis contra votum paupertatis, d. 173. num. 38.
- 3 Abbatissa non potest quicquam Monialibus præcipere sub censura, neque virtute sanctæ Obedientiæ, *ibid.* num. 32.
- 3 Abbatissa jurisdictionem spiritualement non habet in Moniales, sed tantum domesticam, *ibid.* num. 33.
- A B E S S E.**
- 2 Abeffe non dicitur, qui habetur pro præfente, & inserviente, d. 123. num. 30.
- 3 Abeffe non dicitur, qui statim est discessurus, d. 148. num. 12.
- ABJURARE, ABJURANS, ABJURATIO.**
- 1 Abjuratio de levi, non cadit in forislegio non hæreticali, d. 41. num. 14.
- 2 Abjurare an quis cogatur omnem hæresim, d. 95. num. 31.
- 2 Abjuratio quando fiat publice, quando privatim, *ibid.* num. 32.
- 2 Abjurare recusans qualiter cogatur, *ibid.* num. 39.
- 2 Abjurantes, qui se fingunt Infideles, & rebaptizantur ob interesse, *ibid.* num. 40.
- 2 Abjuratio de levi, non potest dici poenitentia salutaris, *ibid.* num. 46.
- 2 Abjuratio an sit poena, probabilior est opinio quod non, *ibid.* num. 47.
- 2 Abjuratio de levi non privare electione, qui dicant, *ibid.* num. 48.
- 2 Abjuratio non esse poenam defenditur, & quare, *ibid.* num. 50.
- 2 Abjuratio coram quo fieri debet, *ibid.* num. 34.
- 2 Abjurans an fiat irregularis, *ibid.* num. 35.
- 2 Abjurans an admittatur in Confessarium, *ibid.* num. 36.
- 2 Abjurandi modus duplex est, & qualiter, d. 96. num. 15.
- 2 Abjuratio modus in Tribunalibus S. Officii diversus, d. 95. num. 29.
- 2 Abjuratio quid sit secundum se, *ibid.* num. 2.
- 2 Abjuratio, quæ judicia requirit, ut fiat, *ibid.* num. 11.
- 2 Abjurare recusans, an habeatur pro convicto, & quando, *ibid.* num. 12.
- 2 Abjuratio quadruplex est de formali, de violenta, de vehementi, & de levi, *ibid.* num. 5.
- 2 Abjuratio de violenta non est usi, *ibid.* num. 6.
- 2 Abjuratio de vehementi, qualiter fiat solemniter, *ibid.* num. 7.
- 2 Abjuratio qualis sit detestatio unius, an plurium errorum, *ibid.* num. 8.
- 2 Abjuratio consuli debet à Confessariis, Inquisitis in sancto Officio, *ibid.* num. 9.
- 2 Abjuratio fuit antiquissima in Ecclesia Dei, *ibid.* num. 4.
- Credentes, & assidentes hæreticorum functionibus quando abjurent, *ibid.* num. 18.
- A B S C I S S I O.**
- 3 Abscissio partis corporis, quam culpam requirat, ut faciat irregularem, d. 221. num. 34.
- ABSENS, ABSENTIA.**
- 2 Absens ex causa legitima reputatur præfens in choro, & hæc est privilegium stricti juris, d. 123. num. 30.
- 2 Absentia in remotis æquiparatur morti, d. 119. num. 9.
- 3 Absentia quando habeatur pro residentia, d. 148. num. 37.
- 3 Absentia quale intervallum admittat, *ibid.* num. 19.
- 3 Absentia sine animo non est punibilis, *ibid.* num. 22.
- 3 Absentia momentanea nulla indiget consideratione, *ibid.* num. 27.
- 3 Absentia, de qua hic non fuit culposa, & quare, *ibid.* num. 6.
- 3 Absentia quando valeat sine Superioris licentia, *ibid.* num. 7.
- 3 Absentia per parum existens, non præjudicat si extet concilii causa, *ibid.* num. 15.
- 3 Absentia casualis excusat à poenis non resident, *ibid.* num. 9.
- 3 Absentia per duos, vel plures dies continuos non punitur, *ibid.* num. 10.
- 3 Absentia non dicitur, si casu contingat abesse, *ibid.* num. 11.
- 3 Absentiæ casus comprehenditur sub Bulla Pia, & quando, *ibid.* num. 18.
- 3 Absentiæ causæ, quando & quales, *ibid.* num. 28.
- 4 Absentia, five fuga quale faciat indicium, d. 323. num. 11.
- 5 Absens dicitur, qui non est usi jurisdictione iudicis, coram quo facta est obligatio, d. 397. c. 3. num. 8.
- 5 Absens, quod dicatur in materia Authentice præfente, *Cod. de fideiuss.* *ibid.* num. 6.
- ABSOLUTIO, ABSOLUTUS.**
- 2 Absolutio per quos danda violentibus clausuram, *disc.* 130. num. 64.
- 3 Absolutus semel, & processatus non potest amplius molestari, d. 135. num. 2.
- 3 Absolutus definitivè, an possit denuò inquiri, *ibid.* num. 12.
- 3 Absolutus nequit denuò inquiri, etiam si Princeps voluerit, *ibid.* num. 13.
- 3 Absolutus etiam ob non probatum delictum, non potest amplius puniri, *ibid.* num. 7.
- 5 Absolutio ab excommunicatione ob violationem immunitatis non datur, nisi prius restitutione facta Ecclesiæ, d. 383. num. 26.
- 5 Absolutio ob violationem immunitatis, à quo sit danda à Papa, vel ab Episcopo, *ibid.* num. 25.
- 5 Absolutio in duello, quando ab Episcopo dari possit, d. 391. num. 19.
- A B S U R D U M.**
- 3 Absurdum maximum in constitutionibus sequeretur posita intelligentia Advocati contrarii, d. 155. art. 2. num. 14.
- 4 Absurda plura sequerentur, si contrarium diceremus, d. 265. num. 16.
- A B U N D A N T I A.**
- 4 Abundantia Civitatis, cui commendabatur antiquitus, d. 313. num. 19.
- A C C E S S U S.**
- 4 Accessus prohibitus ad locum exemptum, quando delictum fiat, d. 265. num. 6.
- 5 Accessus ad Synodum, cur in Concilio Tridentino præcipiatur, d. 363. num. 23.
- A C C U S A T I O.**
- 2 Accusatione pendente, pro delicto commissio extra Officium quis non suspenditur, secus si sit in Officio commissio, & qualiter possit contrarium praticari, d. 96. num. 19.
- A C T A.**
- 3 Acta facta tempore feriarum in utilitatem hominum sunt valida parte non opponente, d. 213. num. 3.
- 4 Acta ordinatoria in hac causa qualiter facta, d. 276. num. 3.
- A C T I O.**
- 2 Actio petendi legitimam, differt ab actione petendi supplementum secundum aliquos, d. 96. num. 25.
- 2 Actio, quod metus causa transit ad hæredes, etiam si metum passa non sit conquesta in vita, & sic decisum refertur, d. 76. num. 16.
- 2 Actionem habens ad rem, dicitur rem habere, d. 108. n. 84.
- 3 Actio de vi bonorum raptorum datur in servo alieno castrato, d. 221. num. 14.
- 3 Actio ex testamento translata in aliam, quando censeatur extincta, d. 139. num. 31.
- 4 Actio exigendi annuum censum, an præscribatur in odium creditoris negligentis exigere per spatium 30. annorum, d. 249. num. 23.
- 4 Actio hypothecaria, five personalis sit, triginta annorum spatio præscribitur, *ibid.* num. 24.
- 4 Actio hypothecaria super feudo non constituit formatum corpus feudis, d. 294. num. 59.
- 4 Actiones personales, & reales competunt mulieri pro dotum confectione, *ibid.* num. 57.
- 4 Actio personalis lite contestata sit litigiosa, *ibid.* num. 97.
- 4 Actio de dote est in loco, ubi decessit mulier, *ibid.* num. 44.
- 4 Actio personalis, quam movit Illustriss. Principissa in S. C. contra Dom. Hieronymum Principem est in districtu, *ibid.* num. 65.
- 5 Actio ante tempus potest proponi pro jure de futuro cum jure de præfenti, d. 338. c. 1. num. 17.
- 5 Actio pro jure de futuro, non potest proponi, nisi ad sit jus de præfenti actuale, *ibid.* num. 18.
- 5 Actio mandati an in totum, an pro parte detur, d. 401. cap. 2. num. 5.
- 5 Actio hypothecaria licet in rigore individua, quandoque sit individua, d. 397. c. 3. num. 18.
- A C T O R.**
- 1 Actor committens falsitatem causam debet amittere, etiam si suam intentionem plenè probaverit, & quid si Reus falsitatem commiserit, d. 37. num. 19.
- 3 Actor, & Reus, cur ira in iudicio dici debeant, *disc.* 172. num. 5.
- 5 Actor nondum contestata lite potest, contra quem vult ex in solidum obligatis procedere, d. 397. c. 3. num. 9.
- 5 Actor quis dicatur in leg. diffamari, *Cod. de ingenuis manumissis*, d. 370. num. 7.
- A C T U S.**
- 1 Actus irrevocabiles nullum inferunt præjudicium, *disc.* 64. num. 7.
- 1 Actus omnes minori præjudiciales sunt annullandi, *ibid.* num. 5.
- 1 Actus in sui primordio perfectus non vitiatur, si incidat in casum, à quo incipere non posset, & præfertim quando

- quando defectus superveniens est in causa efficienti, d.39. num.5.
- 1 Actus in dubio, qualiter intelligatur factus, ut ab hærede, an uti ab extraneo, d.3. num.24.
- 1 Actus vitiatur quando incidit in casum, à quo incipere non poterat, d.39. num.27.
- 1 Actus non vitiatur interdum, si incidat in casu, à quo incipere non poterat, ibid. num.28.
- 1 Actus gesti causa terminandæ possessionis, an excuset accusatum de vi turbativa, ac de dolo, d.5. num.9.
- Et utrùm possessio dignitatis, ac præcedentiæ possit armata manu defendi, ibid.
- Et turbatis in hac possessione utrùm competat remedium possessorum uti possidetis, & unde vi? ibid.
- 2 Actus factus in consequentiam, præsumitur solemniter, d.108. num.97.
- 3 Actum frustratorium nemo præsumitur facere, quia dictos actus lex abhorret, & aliæ adducuntur rationes, d.188. num.25.
- 3 Actus quicumque intelligitur secundum suam naturam, &c. d.164. num.32.
- 4 Actus declaratio fieri debet ab eo, qui fecit actum, d.261. num.3.
- 4 Actum faciens, ad quem quis tenebatur, & cogi poterat, non dicitur illum voluntariè fecisse, d.316. num.37.
- 5 Actus humanus specificatur à fine, d.362. num.7.
- 5 Actus conditionalis quando inducatur per dictionem, dum tamen, d.389. num.4.
- 5 Actus quando occultatur in alium actum, d.393. num.84.

AD DENTES.

- 5 Addentes ad Rovitum *consil.* 1. adducuntur ad propositum, d.368. num.10.

ADJECTIO.

- 3 Adjectio nova, & licitatio admittitur posita fraude, d.144. num.5.

ADJECTUS.

- 5 Adjectus obligationi, vel principaliter obligatus quando dicitur quis, d.401. c.1. num.5.
- 5 Adjectus solutioni, vel principalis correus, in quo differant, ibid. num.23.
- 5 Adjectus solutioni, vel obligationi quando dicatur quis, & quando possit liquidare, ibid. num.9.
- 5 Adjectus potest exigere ante litem contestatam, ibid. num.10.
- 5 Adjectus an possit novare, vel acceptum fore, ibid. num.11.
- 5 Adjectus in rem propriam plura potest facere, & quæ, ibid. num.12.
- 5 Adjectus solutioni, an liquidare possit Instrumentum, ibid. num.25.
- 5 Adjectus quem effectum producat, &c. ibid. num.21.

ADIRE.

- 1 Adeundi animus quem effectum producat, d.3. num.14.
- 1 Adeundi jus requirit animum, & factum, ibid. num.15.

ADITIO.

- 1 Aditio est facta, & non præsumitur, nisi probetur, d.3. num.17.
- 1 Aditio hæreditatis, per quos actus inducatur, ibid. num.19.
- 1 Aditio est odiosa, & quare, ibid. num.20.
- 1 Aditio debet probari per certas, & concludentes probationes, ibid. num.21.
- 1 Aditio requirit potentiam adeuntis, ibid. num.11.
- 1 Aditionis requisita, quæ sint, ibid. num.12.
- 1 Aditio metu facta, quem effectum producat, ibid. num.13.
- 1 Aditio hæreditatis, & agnitio bonorum possessionis qualiter differant, ibid. num.6.
- 1 Aditio hæreditatis alios actus habet necessarios, alios indifferentes, ibid. num.23.
- 1 Aditio hæreditatis quid sit, ibid. num.3.
- 1 Aditio per cretionem qualis erat olim? ibid. num.8.
- 1 Aditio per cretionem quas requirebat solemnitates, ibidem num.9.
- 1 Aditio probatur factis, verbis, scripturis, & testibus, ibid. num.25.
- 1 Aditio, per quæ facta censeatur inducta, ibid. num.26.
- 1 Aditio an per implementum conditionis censeatur inducta, ibid. num.27.
- 1 Aditio an inducatur ex venditione rerum stabilium, mobilium, &c. ibid. num.28.
- 1 Aditio an inducatur ex solutione legatorum, ibid. num.29.
- 1 Aditio ex solutione legati pii, non inducitur, ibid. num.30.
- 1 Aditio non inducitur per actum pietatis, ibid. num.31.
- 1 Aditio an inducatur ex confessione, qua dicit quis velle esse hæredem, ibid. num.32.
- 1 Aditionem hæreditatis non inducit enunciative hæredis, ibid. num.33.
- 1 Aditio ex enunciativa facti alieni, an inducatur, ibid. n.34.

Caponi Repert.

- 1 Aditio ex actu dubio non inducitur, ibid. num.35.
- Verba confessionis D. Beatricis de Albasio, ponderantur, ibid. num.36.
- 1 Aditio non inducitur ex confessione cum tempore, mora, & conditione, &c. ibid. num.37.
- 1 Aditio ut actus legitimus non capit diem, conditionem, nec moram, ibid. num.38.
- 1 Aditio non inducitur hæreditatis damnosæ, si filius obtulisset solvere creditoribus debitoris hæreditariis, ibid. n.39.
- 1 Aditio non inducitur ex actu dubio, ibid. num.40.
- 1 Aditio hæreditatis damnosæ, non ita facilè præsumitur, ibid. num.41.
- 1 Aditio probatur per scripturam, & qualiter, ibid. num.42.
- 1 Aditio probatur ex præsentatione articulorum, & qualiter, ibid. num.43.
- 1 Aditio non probatur posita persuasione legatarii facta hæredi, ut adeat, ibid. num.44.
- 3 Aditio hæreditatis, requirit speciale mandatum, d.159. c.2. num.9.
- 3 Aditione qualiter bona incorporentur, d.164. num.41.
- 5 Aditio quando præsumatur citra jus, & nomen hæredis, d.332. art.5. num.14.
- 5 Aditio simplex paternæ hæreditatis non nocet filio circa onera, d.332. art.7. num.22.

ADJUDICATIO.

- 1 Adjudicatio plus debito, si excessus est in parva summa, de æquitate est valida, soluto excessu, d.11. num.8.

ADMINISTRATOR.

- 1 Administratores, quid & qualia in libro scribere debent, d.35. num.50.
- 2 Administrator, & superintendens Episcopatus Vicarium constituere potest, sed non si foemina sit taliter superintendens, d.92. num.31.
- 2 Administratores perpetui Civitatis possunt obligare bona singulorum, d.68. num.19.
- Contraria opinio ejus, de qua supra, reprobat, ibid. n.20.
- 2 Administratores obligare possunt Cives in solidum, ibid. n.21.
- 2 Administratores negligentes qualiter puniantur, d.73. n.22.
- 3 Administrator si expensas facit censetur non de suo, sed de bonis, quæ administrat expendere, d.152. num.8.
- 3 Administrator si sumit sibi solvissè dotem, & interesse, &c. si creditor sit illius, cujus bona administrat, ibid. n.9.
- 3 Administrator publicus, & privatus quando culpa careat, ibid. num.10.
- 3 Administrator præsumitur sibi satisfecisse, ibid. num.15.
- 3 Administratores laicorum conveniuntur, coram Episcopo secundum Pereidam, & alios, d.134. num.79.
- 3 Administratores bonorum Ecclesiæ etiam secundum Hæreticos conveniri debent, coram Judice Ecclesiastico, ibid. num.80.
- 3 Administratores locorum Piorum tenentur ad ea omnia, ad quæ tenentur Tutores, & Curatores, ibid. num.44.
- 3 Administratores locorum Piorum rationes reddunt Episcopo, ibid. num.45.
- 3 Administratores Hospitalis, vel alterius Pii loci si sint negligentes in exequenda Pia voluntate, potest Episcopus administrationes recipere, ibid. num.41.
- 3 Administratores Hospitalium, vel locorum piorum, quam poenam incurrant, si ad alios vius convertant, ibid. n.42.
- 3 Administratores, qualiter teneantur computa exhibere, ibid. num.51.
- 5 Administratores relictæ à testatore absque enunciatione divisionis tenentur in solidum, d.397. c.3. num.2.
- 5 Administratores possunt in solidum administrare, ibid. n.3.
- 5 Administratores bonorum Ecclesiæ, coram quo Judice conveniantur, si sint laici, d.396. num.2.
- 5 Administratores omni jure tenentur reddere rationem administrationis, ibid. num.5.
- Trident. dispositio *sess.* 22. de reformat. cap. 9. adducitur, ibid. num.6.
- Salgadi autoritas spectare ad Episcopos videre computa Ecclesiarum adducitur, ibid. num.7.
- Anfaldi autoritas adducitur pro Episcopo, ibid. num.8.
- Pereyra de manu Regia adducitur pro Episcopo, ibid. num.9.
- Portugalliæ decisio adducitur pro Episcopo, ibid. num.10.
- Fagnani autoritas pro Episcopo adducitur, ibid. num.11.
- Pignatelli consultatio, & decisio adducitur pro Episcopo, ibid. num.12.
- Episcopi justitia est pro redditione rationum, ibid. num.13.
- Impius Reiger stat pro Episcopo, ibid. num.14.
- Impius Carpovius stat pro Episcopo, ibid. num.15.
- Regens de Marinis est pro Episcopo, ibid. num.16.
- Regens Valenz. stat pro Episcopo, ibid. num.17.
- Exemplum adducitur pro Jurisdictione Episcopi, in red-

ditione computorum, ibidem num. 18.

Impius Gaspar Klok est pro Episcopo, ibid. num. 19.

5 Administratores Laici, de quibus in præsentī, administrant ex ordine Episcopi, ibid. num. 20.

5 Administratio demandatur laicis ab Episcopo, ibid. num. 21.

Constantinus Casarus adducitur in contrarium, ibid. num. 22.

Constantini Casari autoritas non facit contra Episcopum, ibid. num. 23.

Casarus reprobat in eo, quod dicit, ibid. num. 24.

Casarus num. 22. reprobat, ibid. num. 25.

Casari dictum est contra Genuensem in sua praxim, ibid. num. 26.

A D O H A.

5 Adoha in Regno, qualiter solvatur in feudis, d. 394. num. 38.

5 Adoha, & alia onera feudi non præjudicant creditoribus feudi, ibid. num. 48.

5 Adoha quid sit in Regno, & quomodo debeatur, ibid. num. 35.

A D V E N A.

4 Advena circa dispositionem suorum bonorum tenetur servare consuetudinem loci, ubi testatur, & relinquere portionem statutariam vocatis à consuetudine in bonis ipsi consuetudini subjectis, d. 294. num. 20.

A D V E R S A R I U S.

2 Adversariorum argumenta contra supradicta adducuntur, d. 114. num. 29.

3 Adversarius vera dicit in legitima, sed ea excepta favorabilior est causa pia, quam filiorum, d. 205. c. 5. num. 74.

3 Adversarius vult nobis dare normam agendi in hac causa, ibid. num. 75.

3 Adversarius sub num. 13. confitetur vires hæreditatis, quas negarunt Gubernatoribus, ibid. num. 67.

5 Adversarius ponderatur ad materiam possessoriam, d. 344. n. 21.

A D U L T E R I U M.

1 Adulterium non probatur ex accessu ad domum meretricis, vel frequentatione ejusdem, d. 29. num. 16.

1 Adulterium de jure civili non cadit, nisi cum nupta, ibid. num. 10.

1 Adulteria, de quibus in præsentī non fuerunt probata, ibid. num. 13.

1 Adulterii suspicio triplex temeraria, probabilis, & violenta, ibid. num. 15.

A D V O C A T I.

1 Advocati non debent allegare titulum possessionis, & quare, d. 47. num. 5.

2 Advocatus ab amicis, an habeat salarium, d. 109. num. 22.

2 Advocatis ab amicis, & conjunctis salarium quando debeatur, ibid. num. 23.

2 Advocatus cum petit salarium, aut palmarium debet probare causas in specie, alias fuit absolutus quidam post annos sexdecim, ibid. num. 46.

2 Advocato mensæ Episcopalis debetur salarium mortuo Prælato, à Camera Apostolica, ibid. num. 15.

2 Advocatorum Honorarium æquiparatur vitæ, ibid. num. 16.

2 Advocato an debeatur Palmarium, & salarium ex causa transacta, ibid. num. 26.

2 Advocare, quare ex concordia debeatur Palmarium, sive Honorarium, & quid si causam perdidit, ibid. num. 27.

2 Advocatorum, & Procuratorum salaria assimilantur, & quando, ibid. num. 52.

2 Advocatorum, & Causidicorum salarium non præscribitur, etiam stante statuto loquente de præscriptione, ibid. n. 44.

3 Advocatus Monasterii non habuit facti notitiam, disc. 155. cap. 2. num. 4.

3 Advocatus Monasterii, qualiter proponat constitutionis censum, ibid. num. 1.

3 Advocatus Romanus notitiam non habuit hæreditatis, de qua hic, ibid. num. 18.

5 Advocatus consulens clientulo, ut non acquirat in præjudicium creditorum peccat mortaliter, d. 393. num. 2.

5 Advocatus consulens proponi actionem tenetur ad restitutionem, ibid. num. 3.

5 Advocatus licet Clericus delinquens in defensione litis coram iudice laico ab eodem plectitur poena pecuniaria, d. 397. c. 1. num. 60.

ÆDIFICANS, ÆDIFICARE, ÆDIFICIUM.

3 Ædificans à latere, an teneatur servare text. in dist. leg. fin. d. 168. num. 6.

3 Ædificare volens propè vicinum, quantum elongare se debeat, ibid. num. 4.

3 Ædificare in solo suo usque ad coelum quando permittatur, ibid. num. 2.

3 Ædificare non licet vicino ad æmulationem alterius vicini, d. 178. num. 6.

3 Ædificare prohibitus, non censetur prohibitus reficere, & quando, d. 167. num. 24.

3 Ædificium usque ad Coelum extolli potest, d. 178. num. 4.

3 Ædificium quando possit vicinus appodiare in locum vicini, d. 177. num. 17.

3 Ædificium ad æmulationem, non dicitur, quando percepit ædificans utilitatem aliquam, d. 170. num. 11.

3 Ædificans in muro communi solvit extimationem expensarum Fabricæ, ibid. num. 12.

3 Ædificia propè Conventus Monialium non sunt à sæcularibus, d. 173. num. 43.

5 Ædificare non licet vicino ad æmulationem alterius vicini, d. 371. num. 6.

5 Ædificare altius cuilibet permittitur, d. 381. num. 5.

5 Ædificans ad sui utilitatem poterit altius extollere, ut velit, ibid. num. 9.

5 Ædificans per 12. palmos cum distantia ab alio, Neapolitanè ædificat, ibid. num. 15.

5 Ædificium in præjudicium vicini, qualiter possit fieri, & quando, d. 393. num. 7.

5 Ædificium ad æmulationem Ecclesiæ, quando censetur, d. 372. num. 9.

5 Ædificium tollens solem, vel lumen horto Monachorum non potest prohiberi, d. 382. num. 41.

5 Ædificium usque ad Coelum extolli potest, d. 371. num. 4.

5 Ædificii causa favorabilis, d. 382. num. 34.

5 Ædificii qualiter destrueretur, ibid. num. 35.

5 Ædificia non destruenda pro Monasteriis ampliandis, d. 381. num. 17.

ÆDILITIUM.

3 Ædilitium edictum procedit in servo vendito, qui sit Eunuclus, qui est morbosus quoad corpus, in animo excellentior, d. 221. num. 11.

ÆGIDIANA.

4 Ægidiana non habet locum, nisi inter personas Ecclesiasticas in statu Pontificio, d. 298. num. 4.

4 Ægidiana quid disponat, & quando locum habeat, d. 301. num. 6.

ÆMULATIO.

3 Æmulationis partis adversæ in casu nostro probatur evidenter, d. 178. num. 12.

3 Æmulationis in dubio non præsumitur, ibid. num. 7.

3 Æmulationis præsumitur, favore Religionis, ibid. num. 8.

3 Æmulationis quibus conjecturis præsumatur, ibid. num. 9.

5 Æmulationis in dubio non præsumitur, d. 371. num. 7.

5 Æmulationis præsumitur, favore Religionis, ibid. num. 8.

5 Æmulationis quibus conjecturis præsumatur, ibid. num. 9.

5 Æmulationis partis adversæ in casu nostro probatur evidenter, ibid. num. 12.

5 Æmulationis Religiosorum arguitur in prælibatis multis, & quibus, d. 382. num. 39.

5 Æmulationis vicini in casu nostro evidenter probatur circa modum ædificandi, d. 371. num. 46.

5 Æmulationis præsumptio, qualiter arguatur, d. 382. n. 36.

ÆQUALITAS.

1 Æqualitas inter filios, qualiter servanda sit, d. 63. c. 1. n. 6.

ÆQUITAS.

1 Æquitas cerebrina non est æquitas, sed iniquitas, disc. 49. num. 25.

5 Æquitas quem effectum producat, d. 393. num. 26.

5 Æquitas dicitur jus humanum, & quid operetur, ibid. n. 27.

5 Æquitatem suadente id ampliatur, d. 399. num. 9.

ÆQUIVOCUM.

3 Æquivocum Advocati contrarii detegitur, disc. 155. art. 2. num. 13.

4 Æquivocum, de quo Adversarius nos inculpat, in quo consistat, d. 243. num. 6.

4 Æquivocum supponitur à parte accipi per Advocatos Illustrissimi Domini Archiepiscopi Cusentini, d. 242. n. 1.

5 Æquivoca sunt prius dividenda, deinde definienda, d. 327. num. 24.

ÆSTIMATIO.

5 Æstimatio in dote, quando operetur emptionem, disc. 348. num. 2.

5 Æstimatio, an & quando faciat emptionem in pignore, &c. ibid. num. 11.

5 Æstimatio non inducit emptionem, & quando, ibid. n. 14.

ÆTAS.

2 Ætas 14. annorum non requiritur in Capellaniis fundatis ab Episcopo auctoritate, d. 108. num. 88.

2 Ætas 14. annorum requiritur etiam in Jurepatronatus, ibid. num. 89.

2 Ætas 14. annorum non requiritur, quando in fundatione aliter fuit dictum, ibid. num. 90.

2 Ætas in beneficiis qualis requiratur, d. 72. num. 19.

2 Ætas qualis excusat ab abjuratone, d. 95. num. 33.

5 Ætas maritandæ in dicto Monte statuitur, d. 334. num. 3.

AFFECTIO.

- 1 Affectio quid operetur in dispositionibus, d. 63. c. 1. num. 60.
- 1 Affectio, & reservatio in beneficiis quid significant, & in quo differant, d. 10. num. 24.
- 1 Affectio, & reservatio producant effectum, licet gratia sit subrepticia, dummodò non sit falsa, ibid. num. 25.
- 1 Affectio per appositionem manus Papæ non habet locum quando resularet præjudicium indulti Cardinalitij, ibid. num. 26.
- 1 Affectio, & reservatio non cadunt in beneficiis jurispatronatus, ibid. num. 27.
- 1 Affectio cessat quando est diversum vocandi genus, ibid. n. 28.
- 1 Affectio per manus appositionem Papæ, statim cessat gratia perfecta, nec extenditur ad futuras vocationes, ibid. n. 29.
- 4 Affectio testaricis in legatariam, de qua hic colligitur, d. 311. num. 25.
- 1 Affectio ad secundogenitum non extenditur ad alium etiam subrogatum, d. 237. num. 55.

AFFIRMATIO.

- 5 Affirmatio unius est negatio alterius, & quare, d. 332. art. 8. num. 30.

AFFLICTUS.

- 1 Afflicti decis. 32. declaratur, d. 7. num. 14.
- 3 P. Afflictus de justitia approbat hanc donationem, d. 197. n. 19.
- 4 Afflicti decis. 333. declaratur, d. 315. num. 15.
- 4 Afflictus feudorum Magister, quid intelligat pro feudo Guardix, d. 239. num. 10.
- 5 Afflictus ponderatur in d. S. si duo fratres, d. 394. num. 53.
- 5 Afflicti decis. 355. & Anna singul. 40. explicatur, ibid. num. 25.
- 5 Afflicti decis. 355. non est ad materiam applicabilis, ibid. n. 50.

AFFRANCARE.

- 5 Affrancandi facultas quando derur in censu, d. 376. num. 18.

AGNATIO.

- 1 Agnatio per masculos, non per foeminas conservatur ei testator providens de masculis, non de foeminis sensu, d. 59. num. 41. & 43.
- Quilibet suæ agnationis, & familiæ magis, quam alienæ favere præsumitur. Ac verisimilis non est, quod successione alienam, suæ propriæ antepone voluerit, ibid. num. 49. & 50.
- 2 Agnati, vel consanguinei, habent solum Jus in spe incertum, & quærendum de futuro in Monte, de quo in præfenti, d. 103. num. 24.
- 4 Agnati nomen quid significet, & qui dicantur de agnatione, d. 263. à num. 5. usque ad num. 13.
- 1 Agnati de medietate bonorum antiquorum non tenentur habere ratum factum defuncti, d. 295. art. 11. num. 13.
- 4 Agnationis conservatio quomodo fuerit concepta in præfenti, & quid operetur? d. 271. num. 86.
- 5 Agnationis, & cognationis differentia, qualiter sit sublata, d. 326. num. 45.
- 5 Agnationis, & cognationis differentia, an sit sublata in feud. s. ibid. num. 46.
- 5 Agnatus, qui comparuit in licitatione non habet prælationem, ibid. num. 29.
- 5 Agnati, qualiter cognatis præferantur, & quando, disc. 328. num. 36.
- 5 Agnatis remotioribus competit prælatio, exclusis, vel nolentibus proximioribus, d. 326. num. 70.
- 5 Agnatis remotioribus competere prælationem plura deciderunt Tribunalia, ibid. num. 71.
- 5 Agnatis veniens jure Aperto, & proprio statim est mittendus in possessionem, d. 368. num. 18.
- 5 Agnato non competit prælatio in venditione feudi, si fuit præfens in licitatione, d. 326. num. 27.
- 5 Agnato non competit prælatio, quando passus fuit licitari feudum, ibid. num. 24.

AGRICOLA.

- 3 Agricola in festo laborantes per aliquod tempus, an excusentur à peccato, d. 210. num. 12.
- 3 Agricola seminantes in die festo, ibid. num. 13.

ALBARANUM.

- 2 Albaranum, de quo in præfenti qualiter sit a Paulo subscriptum, d. 114. num. 54.

ALBERTUS.

- 2 Albertus Bruni consil. 104. adducitur notabile ad materiam, d. 110. num. 13.

ALEXANDER.

- 1 Alexander Sperellus, qualiter in divortiis propositis se gesserit, d. 29. num. 3.
- 1 Alexandri consilium 53. lib. 6. ad propositum adducitur, d. 57. num. 45.
- 1 Alexandri Sperelli decisio 181. adducitur, & declaratur, d. 54. num. 45.
- 2 Alexandri consil. 30. vol. 5. punctuale adducitur, d. 90. num. 6.

Caponi Reperi.

ALIENARE.

- 1 Alienandi facultas non tollit fideicommissum absolutum. Imò se compatitur cum illo, d. 59. num. 90. & 92.
- Et censetur ordinatum in eo, quod superest, ibid. n. 93.
- Data non impedit, quin resuletur fideicommissum absolutum in casum mortis, si prohibitionis alienationis dispositivæ addita sit causa, quia vult, ibid. num. 95.
- Intelligitur dummodò fiat bona fide non animo intervertendi fideicommissum, ibid. num. 94.
- Bona posse alienari, & esse subjecta fideicommissum simul stare possunt, ibid. num. 95.

ALIENATIO.

- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ quando requirat tractatum, d. 94. num. 17.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ, quibus juribus prohibeatur, ibid. num. 26.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ jure antiquo qualiter fiebat, ibid. num. 27.
- 2 Alienatio perpetua rerum Ecclesiæ, requirit consensum expressum Capituli, sed temporalis tacitum habere sufficit, ibid. num. 28.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ, nulliter facta revocatur per eundem, d. 70. num. 15.
- Juramento non obstante, ibid. num. 16.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ non est prohibita, si fiat retrocesso donanti rerum donatarum, d. 94. num. 47.
- 2 Alienatio bonorum Ecclesiæ, non præsumitur utilis Ecclesiæ in præfenti, etiam posito assensu, & quare, d. 99. num. 23.
- 2 Alienatio bonorum Ecclesiæ, est prohibita de jure divino, Canonico, & Civili, d. 70. num. 2.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ, ut valeat, quæ requirantur, ibid. num. 3.
- 2 Alienatio ex summa necessitate, an requirat assensum, ibid. num. 20.
- 2 Alienatio bonorum Ecclesiæ fieri potest sine solemnitatibus, quando testator dedit licentiam alienandi, d. 111. num. 1.
- 2 Alienatio rerum Ecclesiæ, sex requirit condiciones, & quæ sint, d. 94. num. 32.
- 2 Alienatio bonorum Ecclesiæ est nulla, etiam si utilis sit Ecclesiæ, quando fit sine solemnitatibus requisitis, d. 113. n. 49.
- 2 Alienans bona Ecclesiæ nulliter, poterit revocare, d. 99. n. 19.
- 2 Alienatio rei Ecclesiæ, nulliter facta poterit revocari à quolibet Clerico, etiam sine mandato, ibid. num. 20.
- 2 Alienans res Ecclesiæ, nulliter poterit revocari, etiam si jurasset non contravenire, ibid. num. 21.
- 2 Alienari an possint à Monialibus quæ sita vigore Salviani, d. 94. num. 43.
- 2 Alienans totam Ecclesiam, an incurrat in poenas contra alienantes bona Ecclesiastica, ibid. num. 44.
- 2 Alienans cum clausula, salvo assensu, non poterit rem tradere, d. 70. num. 24.
- 3 Alienatio quando præsumatur in fraudem, d. 141. num. 12.
- 3 Alienatio bonorum facta per Jesuitas Scholares sine licentia Prælati an valet, & quare, d. 151. c. 2. num. 20.
- 3 Alienatio bonorum stabilium, non fit in Societate sine licentia Generalis, & consensu S. Congregationis ex Bulla Urbani VIII. ibid. num. 27.
- 3 Alienandi facultas, & alia privilegia concessa vivæ vocis oraculo, sunt ab Urbano VIII. ablata, d. 157. num. 5.
- 3 Alienandi prohibitio non cadit, super alienatione necessaria, d. 151. c. 3. num. 13.
- 4 Alienatio per institutionem hæredis, vel per aliam ultimam voluntatem, non est invalida, d. 295. num. 19.
- 4 Alienatio facta in potentiorum rei litigiosæ, cur non valeat, d. 292. c. 1. num. 20.
- 5 Alienatio ex causa necessaria, quando impediatur contraventionem, d. 373. num. 13.
- 5 Alienationes factæ in casu conventionis revocantur, ibid. n. 6.

ALIMENTA.

- 3 Alimenta præstita per patrem filiæ non animo repetendi, d. 132. num. 18.
- 3 Alimenta præstita per patrem Nuri, & genero, sunt animo repetendi, ibid. num. 22.
- 4 Alimenta in causam declarandum, quando sint danda, d. 267. num. 17.
- 4 Alimenta, quando à filiofamilias, marito præstari non possunt, veniunt à focero præstanda, d. 277. art. 3. num. 8.
- 5 Alimenta annua debentur in principio anni, d. 338. num. 14.
- 5 Alimentorum renunciatio futurorum debitorum ex ultima voluntate, sine decreto Judicis non fit, ibid. num. 23.
- 5 Alimentorum renunciatio valet cum juramento, nisi sint alimenta jure sanguinis debita, ibid. num. 29.

ALLEGATIO.

- 2 Allegatio R.P. de Comitibus dignissimi Alumni Societatis adducitur, d. 120. num. 8.

- 3 Allegatio celebris J. C. Regii Consilarii Julii Cæsaris Capocci adducitur contra decisionem Regentis Latro, sic alias practicum fuisse ostenditur, ac in futurum servandum, d. 168. num. 12.

ALOYSIUS.

- 2 Aloysius de Leo dicit remedium l. 2. transire ad heredem, d. 76. num. 9.

ALTERNATIVA.

- 1 Alternativa electionis post concessionem Urbani VIII. in Ordine Sancti Dominici fuit practicata in duobus Capitulis generalibus, d. 49. num. 40.
1 Alternativa confirmata per Pontifices quem finem habuerit, ibid. num. 14.
1 Alternativa, & de qua in presenti in omnibus ferè Provinciis Religionis Sancti Dominici observantur, ibid. num. 14.
1 Alternativa electionis utrum coarctet vota eligentium, ibid. num. 16.
1 Alternativæ verba, de qua in presenti ponderantur, ibid. num. 17.
1 Alternativa in electionibus an sit præjudicialis, ibid. num. 4.
1 Alternativa Beneficiorum sæcularium collatorum à Rege qualiter servetur in utraque Sicilia, ibid. num. 5.
1 Alternativæ materiam, qui Doctores ex professo tractant, ibid. num. 6.
1 Alternativa non observata in presenti facto nullam facit esse electionem, ibid. num. 7.
1 Alternativa Beneficiorum quos intelligat pro exteris, ibid. num. 19.
1 Alternativa electionis in capitulis Regularium quare inducta, ibid. num. 2.
4 Alternativæ natura est, ut unum adimpleatur, discept. 272. art. 1. num. 8.

ALTOGRADI.

- 1 Altogradi doctissimi, & amicissimi *conf.* ponderantur, scil. 92. tom. 1. & 80. tom. 2. d. 57. num. 51.

ALUMNI.

- 1 Alumni Seminariorum Societatis Jesu Sacramenta recipiunt in eorum Seminaris in die Paschatis, d. 2. num. 37.

AMASIA.

- 4 Amasia an valide contrahat matrimonium coram Paræco Amasii, d. 283. num. 9.

AMBASCIATOR.

- 1 Ambasciator, seu legatus filium proprium potest substituere, & non alium, d. 26. num. 10.

AMBIGUA.

- 5 Ambigua decidenda sunt secundum verborum significationem, d. 397. c. 1. num. 55.

AMENDOLÆ.

- 3 Amendolæ autoritas in addit. ad Franch. *decis.* 223. adducitur, & explicatur, num. 39.
Amendolæ ad Francum autoritas adducitur, & explicatur, d. 132. num. 71.
5 Amendolæ autoritas in addit. ad Franch. *decis.* 223. adducitur, & explicatur, d. 371. num. 39.

AMENTES.

- 1 Amentes, & furiosi, an & qualiter differant? d. 53. n. 66.
3 Amentibus in diebus Festis, an sit licitum imponere opera servilia, d. 209. num. 27.

AMICITIA.

- 2 Amicitia quando inter Advocatum, & clientulum, excludat petitionem salarii, d. 109. num. 24.
2 Amicitia, & familiaritas non excludunt petitionem salarii, ibid. num. 25.

AMICUS.

- 3 Amicus reconciliatus quando æquipolleat inimico, discept. 228. num. 31.

AMOR.

- 1 Amor non semper excusat in delictis, ut plurimum excusat à poena ordinaria, d. 23. num. 4.
1 Amoris parentum erga filios causa, quæ sit, d. 26. num. 28.
1 Amoris causa operans dicitur, ut furiosus operari, & quomodo hoc procedat, d. 23. num. 3.
2 Amor Patriæ major est omnibus, d. 102. num. 48.
4 Amor, & zelotypia homines cæcos, & quasi fatuos reddunt, & ideo delicta commissa causa amoris levius puniuntur, d. 259. num. 6.

AMPLIATIO.

- 5 Ampliationis necessitas qualis, d. 378. num. 6.

ANATHEMA.

- 3 Anathematis nomen, de quo in Trid. *sess.* 24. *de reform. matrim.* cap. 9. quid significet, d. 159. c. 1. num. 7.

ANDREOLUS.

- 2 D. Andreolus lib. 2. cap. 112. distinguit tres casus, & qui sint in materia, d. 113. num. 32.

ANDROGYNI.

- 3 Androgyni, qua poena puniebantur apud antiquos, discept. 220. num. 18.

ANGELA.

- 1 Angela, de qua in presenti, est omnino exclusa, discept. 57. num. 27.
2 D. Angela qualiter promiserit dotare, & D. Paulus in Barano, de quo agitur, d. 113. num. 15.
3 Angela mortua, fuit hæres declarata D. Theresia Jonino, d. 205. c. 1. num. 14.

ANIMAL.

- 3 Animalia nullum sexum habentia, quæ sint, d. 220. num. 27.
3 Animalia onusta, aut currus onustos traducere licitum est in die Festo, d. 209. num. 26.
3 Animalia bruta etiam Androgyna reportant Historici, & alii, d. 220. num. 19.

ANIMUS.

- 1 Animus bonus in re mala, quid operetur, d. 41. num. 32.

ANNALIA.

- 3 Annalia antiqua enunciantia aliquid probant, quod enunciat, d. 184. num. 43.

ANNIVERSARIA.

- 3 Anniversaria sunt celebranda in Ecclesia, ubi sepultus est rector, nisi sit considerata persona, & non locus, d. 196. num. 20.
3 Anniversaria, an possint commutari in tot Missas, discept. 154. c. 2. num. 40.

ANNONA.

- 4 Annona, & Grassia, qualiter differant, d. 313. c. 1. num. 25.
4 Annonæ privilegia, plura remissivè recensentur, n. 20. ibid.
4 Annonæ deficientia, quot mala causaverit? n. 21. ibid.
4 Annonæ causa, quid disposuerint Reges hujus Regni? num. 23. ibid.

ANNOTATIO.

- 1 Annotatio bonorum ad instantiam creditorum facta excusat à confectione inventarii, d. 38. num. 21.

ANNUUS.

- 2 Annuus redditus ex contractu debiti unicam continent obligationem, quod limitatur, d. 81. num. 15.
2 Annuus redditus interdum continent multiplicem obligationem, num. 16. ibid.
2 Annuus redditus continentur appellatione stabiliū, num. 12. ibid.
2 Annuus redditus quanto tempore præscribantur, num. 13. ibid.

ANNUS.

- 2 Annus in Beneficio sufficit, si sit inceptus, d. 108. num. 86.
3 Annus luctus mulieri præceptus, Jure Civili continuus est, d. 194. num. 1.
3 Annus luctus maritis non præfixus fuit à lege, num. 2. ibid.
3 Annus luctus, cur præceptus, non viro, assignatur disparitas, num. 3. ibid.
4 Annus à quo incipiat, an à die impositionis pensionis, an à prima die Januarii, an à die recollectionis fructuum, d. 253. cap. 1. num. 38.

ANNULI.

- 1 Annuli aurei impetratio, qualis & quomodo fieret, d. 52. cap. 1. num. 26.
1 Annulorum usum fuisse antiquitus, ibid. num. 27.
1 Annuli usus, quibus competeat antiquitus, ibid. num. 28.
1 Annulorum aureorum jus qualiter, à quocumque Principe concedi valeat, ibid. num. 29.

ANTIANITAS.

- 1 Antianitas in Religione Hierosolymitana non currit à die professionis, sed solutionis passagii, d. 65. num. 11.
1 Antianitas sumitur ex consuetudine, ibid. num. 13.
1 Antianitas, & præcedentiæ quaestiones ex Trid. determinantur summarie, ibid. num. 15.

ANTEFATUM.

- 4 Antefatum an debeat totum, si integra dos soluta non sit, d. 282. num. 16.
4 Antefatum an debeat dote non soluta, sed dilatione concessa per maritum, ibid. num. 17.
4 Antefatum non oritur ex dote nulliter promissa, d. 315. num. 14.
4 Antefatum an debeat per illa verba ex aliis justis causis, si dos non detur, ibid. num. 17.
4 Antefatum qualiter debeat secundum pragmaticam Regni Neapolis, d. 282. num. 19.

ANTIQUUS, ANTIQUITAS.

- 3 Antiquior Conventus, præfertur in loco, ubi sit Profectio, d. 198. num. 23.
3 Antiquitas Prælationis, habetur per horam, per momentum, & per punctum, ibid. num. 24.

ANTONIUS.

- 1 Antonii Giacconii, & aliorum prætensiones afferuntur, discept. 60. num. 3.

- 2 Antonii Merendæ *authoritas lib. xi. cap. 16.* adducitur ad propositum, discept. 117. num. 22.
 2 D. Antonius Merenda *lib. 19. cap. 44. tom. 4.* adducitur ad rem, d. 113. num. 34.
 3 Antonius Faber *definitio 2. tit. 4. lib. 2. Cod.* adducitur, discept. 139. num. 21.
 5 Antonii Mainardi petitio contra illos de Ricciullis, discept. 328. num. 49.

A P E R T U R A.

- 3 Apertura in muro divisorio, an & qualiter fieri possit, d. 177. num. 20.
 3 Aperturæ an claudantur, si obscurentur Cameræ vicini, num. 21. ibid.
 3 Aperturæ sine Cantonibus, & Cancellis qualiter claudantur, num. 4. ibid.

A P O C H A.

- 3 Apocha Bancalis adducitur, de qua disputatur, discept. 151. c. 1. num. 16.

A P O C H A.

- 4 Apochæ banco directæ per Regiam pragmaticam non æquiparantur instrumentis liquidis, sed liquidatis, d. 252. num. 21.

A P O S T A S I A.

- 2 Apostasia non semper inducitur ex mutatione habitus, d. 93. num. 11.
 2 Apostasia quæ requirat, ut sit talis, num. 9. ibid.

A P O S T A T A.

- 2 Apostata ad Religionem rediens bona quæ sita tempore Apostasiæ debentur Monasterio, num. 11. ibid.
 2 Apostatæ à fide abjurant de vehementi, d. 94. num. 15.
 2 Apostata à fide metu pravi incidens in Apostasiam, an abjuret, num. 16. ibid.
 2 Apostatæ cui acquirant tempore Apostasiæ, d. 84. num. 10.
 4 Apostatarum poenas quis possit absolvere, & qualiter, d. 256. num. 10.
 5 Apostata, dimisso habitu in crimine deprehensus, vel arma militaria deferens, à iudice sæculari punitur, d. 397. c. 1. n. 10.

A P O S T O L U S.

- 3 Apostolorum vera Religio, sed possidebat bona in communi, d. 155. c. 3. num. 18.

A P P E L L A T I O.

- 1 Appellatio non datur à constitutionibus publicis, quia tendunt ad bonum commune, d. 53. num. 20.
 1 Appellatio à correctionibus, & punctionibus Superiorum, an & quando valeat, d. 31. num. 8.
 1 Appellatio, an & quando detur à confirmatione, d. 54. n. 31.
 2 Appellatio ad quem detur à sententia Iudicum nundinarum, d. 91. art. 3. num. 9.
 2 Appellatio an detur, à iudicio sortis, & quando, discept. 112. num. 34.
 2 Appellatio datur à causis, tempore nundinarum decisis, d. 91. art. 2. num. 16.
 3 Appellatio Capellani majoris datur ad Proregem, d. 133. n. 71.
 3 Appellatio judicialis, in quo differt ab extrajudiciali, d. 182. num. 15.
 3 Appellatio, ut suspendat jurisdictionem iudicis à quo, quæ requisita requirit, num. 16. ibid.
 3 Appellatio jam notificata, & nota iudici, à quo nocet iudici, sed non parti, nisi sit inhibita, tunc enim nocet iudici, & parti, num. 17. ibid.
 3 Appellatio à sententia excommunicationis valet sine scriptis, quia est interlocutoria, num. 18. ibid.
 3 Appellatio in die Festo, quando valeat fieri, d. 209. num. 45.
 3 Appellatio, an & quando detur novi operis nuntiatione, d. 169. num. 1.
 3 Appellatio, an detur à Constitutione Synodali, d. 167. n. 5.
 3 Appellatio, à qua sententia sit prohibita in nuntiatione novi operis, d. 169. num. 7.
 3 Appellatio datur à sententia lata super demolitione ædificii constructi post nuntiationem novi operis, num. 8. ibid.
 4 Appellatio ab immisione, quando & qualiter detur, d. 301. num. 5.
 4 Appellatio à privatione beneficii quando detur, d. 261. n. 16.
 4 Appellationem non admittens, an & quando puniatur inter Regulares, num. 68. ibid.
 4 Appellatio, an & quando competat Regularibus, n. 116. ibid.
 4 Appellatio datur à cassatione electionis, & quando, n. 59. ibid.
 4 Appellatio ab immisione an detur, & quando, d. 299. num. 5.
 4 Appellatio denegata à superiore, qualiter puniatur denegans, d. 261. num. 73.
 4 Appellatio interposita à decreto M. C. V. d. 264. num. 4.
 4 Appellatio suspendit sententiam, & jurisdictionem iudicantis, d. 238. num. 40.
 4 Appellatio permittitur cuicumque à quacumque sententia, d. 261. num. 62.
 4 Appellatio, an & quando detur à correctione morum, n. 63. ib.

- 4 Appellatio pro se levi, an detur ad superiorem inter Regulares, num. 65. ibid.

- 4 Appellatio an competat Regularibus à decreto cassationis electionis, num. 118. ibid.

- 4 Appellatio facta ab electo injuste cassato, an suspendat executionem sententiæ, num. 119. ibid.

- 4 Appellationem non admittens superior, an sit puniendus, num. 120. ibid.

- 4 Appellatione pendente non est dubitandum de taxatione alimentorum, concurrente bono jure, partis paupertate, vel in commissione clausula, subministratis alimentis, d. 277. c. 3. num. 6.

- 4 Appellatio an detur à decreto cassationis electionis, d. 261. num. 94.

- 4 Appellatio an sit suspensa à correctione morum in fratribus Augustinianis, num. 95. ibid.

- 4 Appellatio an detur, ubi est excessus in modo regulari, num. 96. ibid.

- 4 Per appellationis viam procedi non potest, nisi à sententia definitiva, vel interlocutoria habente vim definitivæ appelletur, d. 268. num. 8.

Et utrum hoc procedat in iudiciis ordinariis, vel delegatis super omnibus, vel inferioribus, ibid.

- 4 Appellatio etiam à sententia definitiva, si sumus in his, quæ ad morum pertinent correctionem per quem iudicem exequenda, num. 9. ibid.

- 4 Appellatio executionem sententiæ non suspendit, si sumus in his, quæ spectant ad correctionem morum, num. 10. ibid.

- 4 Appellatio non datur ab actibus extrajudicialibus, d. 261. n. 11.

- 4 Appellatio non datur ab illis, quæ committuntur superiori secundum conscientiam, num. 12. ibid.

- 4 Appellatio non datur ab illis, quæ fiunt in visitatione, num. 13. ibid.

- 4 Appellatio ex privilegio, an videatur denegata Regularibus, num. 14. ibid.

A P P R O B A T I O.

- 3 Approbatio Confessariorum, qualiter remittatur Ordinariis, d. 133. num. 36.

- 3 Approbatio Confessariorum, an sit danda in seipsis, n. 37. ib.

- 3 Approbatio Sacerdotis, qualiter sit conferenda signo externo, num. 41. ibid.

- 4 Semel approbatum, non potest amplius reprobari, d. 245. n. 2.

- 5 Approbatio oneris in legitima, quibus modis fieri possit, d. 393. num. 46.

- 5 Approbatio oneris in legitima, an residuum debeatur sine onere, num. 47. ibid.

A R B O R E S.

- 3 Arbores, in quibus fundatur descendencia, offeruntur in præfenti, d. 203. num. 8.

A R C H I E P I S C O P U S.

- 1 Archiepiscopus Surrentinus formavit processus visitationum Abbatæ, d. 44. num. 20.

- 1 Archiepiscopus Surrentinus Angrifanus visitavit Ecclesiam S. Petri, num. 21. ibid.

- 1 Archiepiscopus de Petio visitavit Abbatiam hanc, n. 23. ibid.

- 1 Archiepiscopus visitare potest totâ suam provinciam, d. 56. n. 3.

- 1 Archiepiscopus Missam cantat Pontificaliter in Ecclesia suffraganei, & alia gerit sine exercitio jurisdictionis, ibid. n. 15.

- 1 Archiepiscopus declinat ad locum suffraganei pro tempore, quo à jure permittitur, ibid. num. 6.

- 1 Archiepiscopus in tota provincia insigniis utitur, & benedictionem facit, ibid. num. 7.

- Mozzetam defert, & Crucem, ibid. num. 8. & 9.

- Non tamen præfente legato, ibid. num. 10.

- Et mantelletum violaceum, vel nigrum, ibid. num. 11.

- 1 Archiepiscopus prædicare per totam provinciam valet, & Episcopus per suum territorium etiam in Ecclesiis regularium, ibid. num. 12.

- Et indulgentias promulgare, & concedere, ibid. num. 13.

- 1 Archiepiscopus Surrentinus furtivè visitat Abbatiam prædictam, d. 43. num. 15.

- 3 Archiepiscopi Neapolitani confessio adducitur, qua dixit Monasterium Sancti Sebastiani non esse sibi subditum, d. 184. num. 36.

A R C H I T E C T U S.

- 3 Architectis in die Festo, quid sit licitum facere, & quid non, d. 209. num. 16.

A R C H I V I U M.

- 2 Archivium Cassinense, quantum apud Rotam Romanam habeat authoritatem, d. 79. num. 3.

A R C T A T U S.

- 2 Arctatus ad Beneficium obtentum, quando dicatur quis, d. 108. num. 49.

- 2 Arctatus ad Beneficium Jurispatronatus habetur pro subdito, ibid. num. 80.

- 2 Arctati ad Beneficium receptum, qui sint, *ibid.* num. 65.
 2 Arctati ad Beneficium recipiendum, qui sint, *ibid.* num. 66.
 2 Arctatus an dicatur resignatarius Beneficii, num. 67. *ibid.* Vide *Beneficium*.

ARGELLIUS.

- 4 Argellii locus de *acquir. possess. quæst.* 6. *arz.* 10. adducitur, d. 291. c. 5. num. 11.

ARGENTUM.

- 3 Argentum escarium, non venit sub nomine suppellectilis, d. 145. num. 21.

ARGUMENTUM.

- 1 Argumentum quod posset fieri in præsentis peccato in supposito, d. 49. num. 20.
 1 Argumentum validum est de matrimonio carnali ad spirituale, d. 61. num. 11.
 2 Argumentum valet de matrimonio carnali ad spirituale, d. 105. num. 16.
 2 Argumentum à verisimili validum in jure, & quando, d. 92. num. 17.
 2 Argumentum Patris de Comitibus adducitur pro negativa, d. 120. num. 11.
 2 Argumentum ab absurdo evitando validum est in jure nostro, d. 118. num. 27.
 3 Argumentum Patris Rossi adducitur, & respondetur, d. 162. num. 29.
 3 Argumentum adducitur contra Monasterium S. Sebastiani, d. 184. num. 63.
 3 Argumentum diruitur considerando facta, quæ in præsentis concurrunt, *ibid.* num. 64.
 3 Argumentum ab absurdo, est validius, d. 149. num. 36.
 3 Argumentum à contrario sensu non semper validum, d. 173. num. 28.
 3 Argumentum valet: potest Princeps, ergo & Consuetudo, d. 155. c. 3. num. 3.
 4 Argumentum à casu ficto ad casum verum in jure validum est, d. 249. num. 13.
 4 Argumentum Eisci proponitur, d. 247. num. 12.
 4 Argumentum à simili non sumitur in correctoriis, d. 285. n. 9.
 4 Argumentum à simili non procedit in poenalibus, d. 257. n. 11.
 4 Argumentum à feudo ad officium valet, d. 397. n. 39.
 5 Argumentum valet de contractibus ad delicta, d. 366. num. 16.

ARISTOTELES.

- 1 Aristotelis locus *lib. 4. ethicorum cap. 50.* ad propositum ponderatur, d. 26. num. 30.

ARMA.

- 1 Armorum qualitas præsumptionem facit, quod non fuerit animus occidendi, d. 8. num. 5.
 2 Arma ad Infideles transferentes, qualiter abjurent, d. 95. n. 26.

ARMIGERI.

- 5 Armigeri, & inservientes cum armis in torneamentis, sepultura Ecclesiastica non privantur, d. 379. num. 21.

ARRESTUM.

- 2 Arrestum 146. *Dom. Regentis de Marinis* assertur, d. 90. num. 74.
 4 Arrestum *Reg. Cam. 299.* apud Regentem Reverter. assertur, d. 313. num. 6.

A R S.

- 2 Artium diversitas cognoscitur ex diversitate nominum, *disc.* 162. c. 3. num. 10.

ARTICULUS.

- 1 Articuli proponuntur discutiendi, d. 12. num. 2.
 Ad articuli alicujus decisionem quando procedi possit absque impartitione termini, d. 5. num. 6.
 1 Articuli, seu positiones super juribus Archiepiscopi Surrentini, d. 44. num. 7.
 3 Articuli continentes substitutiones Tiberii, non potuisse sustineri; Laudum factum per D. Carbonem, Decretum præambuli expeditum ad beneficium Angelæ Rummo ab intestato; finitum jam negotium per Gubernatores, decretum circa vinulorum extinctionem, alias sequestrata bona, & sequestrum ablatum, &c. fol. 118. & 119. 110. 111. & 112. d. 205. n. 31.
 4 Articuli legales, qui in præsentis sunt enucleandi, d. 249. n. 3.
 5 Articulus præjudicialis semper deceditur prius in Regno, d. 352. num. 8.
 5 Articuli disputandi, qui fuerint in hoc facto, d. 394. num. 2.

ARTIFEX.

- 4 Artifex unius artis, non potest se immisceri in opus alterius artis, d. 262. c. 3. num. 5.
 4 Artificum munera publica sunt, & quare, *ibid.* num. 6.
 4 Artifices cogi possunt ad præstandum opus pro certa mercede, *ibid.* num. 7.
 4 Artificum collegium obligatur ex mutuo, secundum terminos, *l. Civitas, ff. de cert. per.* *ibid.* num. 8.
 4 Artificis requisita ponuntur à *Rebuff.* d. 262. c. 5. num. 33.
 4 Artificum statuta dicuntur jura municipalia, *disc.* 262. cap. 3. num. 18.

- 4 Artifices alicujus Coetus, seu Collegii, ubi conveniantur, d. 262. c. 1. num. 13.
 4 Artificum Collegia concessa, intelliguntur privativè ad alios, d. 262. c. 3. num. 13.
 4 Artifici non potest prohiberi, ut exerceat aliam artem, secus posita electione, *ibid.* num. 14.
 4 Artificum officia turbari injustum est, *ibid.* num. 15.
 4 Artificum statuta, non debent esse conformia juri Divino, vel humano, *ibid.* num. 16.

ASPECTUS.

- 3 Aspectus ad mare si impediatur, vel ad montes, non est licitum edificare, nisi relicta distantia centum pedum, d. 168. num. 7.

ASSASSINUS.

- 4 Assassinus non gaudet, licet mors non sequatur ex probabiliori sententia, d. 258. num. 10.

ASSENSUS.

- 1 Assensus Summi Pontificis præsumitur spatio 30. annorum, nec requiritur scientia Papæ, d. 36. num. 19.
 1 Assensus Apostolicus, qualiter requiratur pro venditione bonorum Ecclesiæ, d. 17. c. 2. num. 7.
 1 Assensus Regis pro sorte extenditur ad fructus, d. 39. c. 1. n. 20.
 1 Assensus Apostolicus requiritur in obligatione speciali bonorum Ecclesiæ, non in generali obligatione, d. 17. c. 2. n. 5.
 2 Assensus Apostolicus, cur possit præcedere, & subsequi contractum, d. 113. num. 45.
 2 Assensus, an & qualiter præsumatur per annos 30. d. 70. n. 6.
 2 Assensus an præsumatur, si ex actis constet oppositum, *ibid.* n. 7.
 2 Assensus an præsumatur non habita scientia Papæ, *ibid.* n. 8.
 2 Assensum præsumi, an sit præsumptio juris, & de jure, an juris tantum, *ibid.* num. 9.
 2 Assensus requiritur in concessione emphyteusis, *ibid.* num. 10.
 2 Assensus Proregis quid operetur in immunitate concedenda, d. 90. num. 18.
 2 Assensus an requiratur in alienatione licita, d. 70. num. 21.
 2 Assensus an requiratur in alienatione inevidentem, *ibid.* n. 22.
 2 Assensus potest præcedere, & subsequi, *ibid.* num. 23.
 2 Assensus potest præcedere, & subsequi, d. 127. num. 30.
 2 Assensus non requiritur in bonis difficilis recuperationis, d. 70. num. 55.
 2 Assensus non requiritur data licentiam alienandi, *ibid.* n. 53.
 2 Assensus Apostolicus an operetur recuperationem melioramentorum, d. 99. num. 41.
 2 Assensus an possit à Prorege præstari mulieri extræ Civi Neapolitano nuptæ, d. 90. num. 59.
 2 Assensus Apostolicus supplet defectum solemnitatum, d. 70. num. 4.
 2 Assensu inpendenti, an possit pars revocare alienationem, *ibid.* num. 25.
 2 Assensus non adest, si contra ejus formam fiat contractus, d. 99. num. 8.
 2 Assensus Apostolicus, cujus expensis sit expediendus, d. 111. num. 8.
 3 Assensus P. Generalis, qualiter requiritur in alienatione stabilium Collegii Societatis Jesu, d. 152. num. 17.
 3 Assensus pro sorte præstitus operatur etiam respectu interesse, d. 207. num. 11.
 3 Assensus non requiritur in re solita concedi in emphyteusim, d. 132. num. 29.
 4 Assensus Regis in hypotheca super officio quid operetur, d. 239. num. 27.
 5 Assensus super venditione facienda valet, si sit facta alienatio, d. 342. num. 22.
 5 Assensus super venditione feudi potest impetrari mortuo emptore, sed non mortuo venditore, & datur ratio differentia, *ibid.* num. 12.
 5 Assensus super venditione facienda, an validet factam, unde oritur, *ibid.* num. 27.
 5 Assensus super venditione facienda, interdum validat factam, & quando, *ibid.* num. 28.
 5 Assensus super facienda validat factam alienationem interdictam, *ibid.* num. 29.
 5 Assensus, de quo d. num. 15. non convalidat contractum, d. 389. num. 15.
 5 Assensus, de quo num. 16. non convalidat fideicommissum, *ibid.* num. 16.
 5 Assensus quas clausulas requirat, *ibid.* num. 17.
 5 Assensus subreptitius, qualiter dare debeat, *ibid.* num. 18.
 5 Assensus præstitus per relationem ad aliam scripturam, quæ requiritur, ut valeat, *ibid.* num. 19.
 5 Assensus præstitus post mortem Testatoris super fideicommissum feudi, non valet, & quare, *ibid.* num. 20.
 5 Assensus an retrotrahatur in præjudicium tertii, *ibid.* num. 21.
 5 Assensus, de quo ibi, non inducit fideicommissum, *ibid.* n. 12.
 5 Assensus super venditione facienda, quod non comprehendat factam, unde oritur, d. 342. num. 32.

- 1 Affensus super venditione jam facta quid operetur, si sit facienda, *ibid.* num. 24.
 1 Affensus Apostolicus quando præsimebatur antiquitus, d. 376. num. 11.
 1 Affensus in cessione requiritur, d. 377. num. 3.
 1 Affensus Capituli qualiter requiratur, *ibid.* num. 4.
 1 Affensus superveniens non confirmat contractum invalidum, d. 389. num. 11.
 1 Affensus an præsimebatur Apostolicus, d. 377. num. 7.
 1 Affensus super venditione faciendâ, qualiter factam non contineat, d. 342. num. 41.
 1 Affensus regulatur à petitis, & quare, d. 389. num. 13.
 1 Affensus non extenditur de tempore ad tempus, d. 342. n. 42.

A S S E R E N S.

- 1 Asserenti aliquem esse Clericum, an sit credendum, d. 401. cap. 3. num. 16.

A S S E R T I O.

- 2 Assertio alicujus quando nocet alteri, d. 68. num. 29.

A S S E R T I V A.

- 2 Assertiva dispositionis declarat mentem disponentis, d. 81. num. 30.

A S S E S S O R.

- 1 Assessor, & quivis alius Magistratus ob Judicium sanguinis quando efficiatur irregularis, d. 30. num. 2.
 1 Assessoris officium exercens in Tribunali artis lanæ, an efficiatur irregularis, & adducuntur verba Concilii Toletani circa irregularitatem inducendam, *ibid.* num. 1.

A S S I G N A T I O N E S.

- 1 Assignationes reddituum, & censuum, an possint fieri per Hospitale Incurabilem creditoribus ejusdem, d. 388. cap. 2. num. 6.
 1 Assignationes faciendæ per S. Hospitale, tendunt ad necessitatem, & utilitatem ejusdem, *ibid.* num. 7.

A S S I S T E N T E S.

- 3 Assistentes Capellæ Pontificiæ testantur de ducatis duobus millibus, d. 140. num. 15.
 3 Assistentes Capellæ Pontificiæ, quæ habeant privilegia, *ibid.* num. 16.

A S S I S T E N T I A.

- 2 Assistentia in ludo punibilis, & qualiter, d. 73. num. 4.
 4 Assistentia in homicidio quando facit distinctum delictum, & qualiter puniatur, d. 258. num. 15.
 4 Assistentia in homicidio non puniatur poena ordinaria, nisi præcesserit tractatus de conveniendo ad homicidium, qui tractatus non præsimitur, sed oportet probari cõcludenter, *ibid.* n. 16.

A S T R O L O G I.

- 1 Astrologi Judiciarii quando abjurent de levi, d. 95. num. 22.

A T R I A.

- 1 Atria, Cortile, &c. Ecclesiæ S. Ioannis, quem receperint delinquentem? d. 2. num. 16.
 2 Atrium Scholarum Jesuitarum, an sit clausura, d. 130. num. 42.

A T T E N T A T A.

- 3 Attentata revocantur ante omnia, & quando, *disc.* 167. cap. 1. num. 31.
 3 Attentatum dicitur, quod fit post nuntiationem novi operis, & ut tale revocatur, d. 169. num. 4.

A T T E S T A T I O.

- 1 Attestatio specificè quid significet, d. 332. art. 5. num. 4.

A U C T O R.

- 1 Auctor rixæ, an possit esse testis, & deponere super ipsa rixâ, d. 259. num. 20.

A U D I E N T I A.

- 3 Audientia Testium commissâ alicui, an possit subdelegari, d. 161. num. 71.

A V I D I T A S.

- 1 Aviditas pecuniæ quantum damnabilis, d. 1. num. 40.

A U G M E N T U M.

- 1 Augmentum quando cedat etiam ad beneficium francorum, d. 27. num. 19.
 2 Augmentum Canonis non facit novam concessionem, d. 70. n. 13.

A U L A E A.

- 3 Aula, seu Panni dict. *Razza*, veniunt sub appellatione suppellectilium, d. 145. num. 26.

A V O C A R E, A V O C A T I O.

- 4 Avocare ad se causas absque appellatione solius Principis est; & quid sit appellatio, d. 268. num. 3.
 4 Avocatio causæ odiosa est, & cur? *ibid.* num. 6.

A U R E U S.

- 2 Aurei nomen quid veniat, & quid fessertium, d. 109. num. 55.

A U S T R I A C I.

- 4 Austriaci Monarchæ Caroli V. gloriôsæ memoriæ adducitur privilegium Cafalis Nivani, d. 239. num. 2.

A U T H E N T I C U M.

- 2 Authenticorum jure nullus benè natus efficitur servus poenæ, d. 75. num. 17.

- 4 Authenticum, & publicum instrumentum non potest revocari, & inficiari sine causa, d. 84. num. 7.

- 5 *Authent. res quæ Cod. commun. de legatis*, qualiter procedat, d. 389. num. 26.

A V U S.

- 2 Avus, Mater, & alii, an ad correctionem percutere possint Clericum in sacris, d. 88. num. 30.

A U X I L I A T O R E S.

- 4 Auxiliatores in assassinio non gaudent immunitate secundum unam sententiam, d. 258. num. 6.

A Y M O N C R A V E T T A.

- 2 Aymon Cravetta insignis J. C. dicit transire ad hæredem, d. 76. num. 11.

B

B A L D A C C H I N U M.

- 5 **B**aldacchinum à Dominis sæcularibus non erigendum, d. 330. num. 39.

B A L D U S.

- 1 Baldus in *Auth. qui rem num. 5. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* explicatur, d. 63. c. 1. num. 39.
 2 Baldus in *cap. ex parte de Officio delegati* adducitur, & explicatur, d. 69. num. 8.
 2 Baldi *conf. 308.* declaratur, d. 119. num. 16.
 4 Baldi fallentia *ad l. cum quaritur, Cod. de inoffic. testam.* posita num. 12. quod legitima, quæ ab intestato debetur, regulatur secundum ordinem successionis ab intestato, sed respectu personarum, quæ ita ex testamento, ut ab intestato succedant, non de transversalibus defenditur, & quibus iuribus, d. 316. num. 19. 20. & 21.
 4 Baldus, Faber, & omnes pro indubitato supponunt, d. 292. c. 2. num. 3.

B A N N I T U S.

- 1 Bannitus exercet officium extra territorium bannientis, d. 33. num. 14.
 2 Bannitus, an & qualiter testari possit, d. 75. num. 22.
 4 Bannitum occidens in Ecclesia refugiatum, an ultra poenam excommunicationis puniatur poena homicidii, d. 265. num. 4.
 4 Bannitum à civitate occidens in Ecclesia, an puniatur, *ibid.* num. 7.
 4 Bannitorum receptatio qualiter probanda, d. 323. num. 20.
 4 Bannitorum receptatio qualiter probetur, *ibid.* num. 2.

B A N N U M.

- 4 Bannum ne extrahatur à Regno pecunia, non comprehendit pecuniam per transitum reportatam Neap. & quid in Regno, d. 313. c. 3. num. 41.

B A R A T T A R I A.

- 3 Quod acquiritur per Barattariam non venit sub spolio, d. 137. num. 14.
 4 Barattariæ mediator, an sit idoneus testis ad illam probandam, d. 246. num. 29.
 4 Barattaria pluribus delictis gravior, & qualiter probetur, *ibid.* num. 30.
 4 Barattariæ nomen quid significet, & qualiter probetur, *ibid.* num. 19.

B A R B I T O N S O R E S.

- 3 Barbitonfores, & Chirurgi, quatenus in die festo à peccato mortali excusentur, d. 210. num. 10.

B A R B O S A.

- 2 Barbosa locus de *Canonicis*, cap. 22. num. 18. d. 123. num. 35.
 3 Barbosa adducitur cum communi pro extensione de tempore ad tempus, d. 205. c. 5. num. 60.
 3 Barbosa *alleg. 105. à num. 22.* quid senserit de festorum observatione, d. 213. num. 17.
 3 Barbosa Insignis Lusitanus videndus adducitur in supplemento sui operis, d. 195. num. 22.
 4 Barbosa iterum reprehenditur in hoc articulo, d. 261. n. 86.
 4 Barbosa *votum consultivum 71.* qualiter procedat, de sponsalibus de futuro, d. 276. num. 2.
 4 Barbosa *lib. 1. de jure Eccles. cap. 19.* impugnatur, d. 261. n. 81.

B A R E N S I S.

- 5 Barenfis Civitatis encomia narrantur, d. 399. num. 22.

B A R O.

- 1 Baro in Terris maritimis ad faciendas excubias, & vigilias cogere potest vassallos in foro externo, d. 21. num. 5.
 1 Baro uti primus civis, an teneatur ad onera, d. 55. num. 9.
 1 Baro an sit propriè civis, *ibid.* num. 10.
 1 Baro vendens territorium, an & quando dicatur vendere jurisdictionem, *ibid.* num. 12.
 1 Baro an dicatur civis quando non habitat in feudo, *ibid.* num. 13.

- 1 Baro appellatur primus civis loci feudi, *ibid.* num. 2.
- 1 Baro uti primus civis habet usum pasculandi in nemoribus, &c. *ibid.* num. 3.
- 1 Baro gaudet, ut primus civis, licet non habet in feudo, *ibid.* num. 4.
- 1 Baro potest ordinari, imò & filius ejus in loco feudi, *ibid.* num. 5.
- 1 Baro si locat feudum, & omnia jura, quæ habet in eo, non censetur locasse jus pasculendi animalia sibi competens, uti primo civi, d. 55. num. 25.
- 1 Baro habet jus pasculendi animalia etiam non habitet in feudo, *ibid.* num. 6.
- 1 Baro licet primus civis, non tamen potest impedire locationem pascuorum universitatis, *ibid.* num. 16.
- 1 Barones non possunt facere banna, ne extrahantur fructus, vel alia de Regno, d. 50. num. 40.
- 2 Baro si delinquit in Baronia, ubi convenitur, & quid si sit Neapolitanus, d. 90. num. 71.
- 2 Baro non potest auferre nundinarum jurisdictionem, d. 91. art. 3. num. 8.
- 2 Baro, de quo in præsentis consilio, quid possit facere, d. 91. art. 4. num. 38.
- 2 Baro, vel Universitas potest aliquid accipere tempore mercati, *ibid.* num. 3.
- 2 Barones qualiter sint subditi, & unus Baro delinquens in Terra alterius Baronis, an cognoscatur ab eodem, d. 118. num. 28.
- 2 Barones dicuntur Regii Capitanei, d. 107. num. 23.
- 2 Baro, qualiter & quo sensu dicatur civis, *ibid.* num. 47.
- 2 Baro qualiter puniatur, si abutatur privilegio, discept. 91. art. 3. num. 25.
- 2 Barones an solvant bonatenentia, d. 90. num. 40.
- 2 Barones non possunt in vassallos præjudicium aliquod inferre, d. 91. art. 3. num. 11.
- 2 Baronis nomen quid significet, & quid nomen Regis, d. 102. num. 22.
- 2 Barones, & Titulati Terrarum, an gaudeant foro Neapolitano, d. 90. num. 65.
- 2 Baronis etymologia qualis sit, & an hæc vox sit nova in jure, d. 102. num. 44.
- 3 Baro ad æmulationem, & livorem Vassallorum potest eisdem prohibere, ne vadant ad alia molendina, d. 230. num. 6.
- 3 Baro si acquisivit jus prohibendi, vel per præscriptionem, vel ex privilegio poterit Vassallis prohibere, ne accedant ad alia molendina, &c. *ibid.* num. 7.
- 3 Baro si habet jus prohibendi Vassallos, ne accedant ad alia molendina, furnos, &c. an possit prohibere illa Regularium, d. 154. num. 16.
- 3 Barones habentes jus prohibendi non possunt prohibere, si vassalli faciant molendina, & furnos pro usu proprio, d. 230. num. 17.
- Neque si pro usu familiæ, & famulorum, & quando, *ibid.* num. 18.
- 3 Barones non possunt Vassallis præcipere, ne vadant ad alia calcaria, vel vitreras, pro calce, & vitro, *ibid.* num. 16.
- 3 Baro an possit cogere Vassallos, ut revelent frumenta, d. 232. num. 5.
- 3 Baro non potest cognoscere de extractionibus, quæ fiunt in fraudem, *ibid.* num. 6.
- 3 Baronem esse Dominum Gabellæ quid operetur in præsentis, *ibid.* num. 7.
- 3 Baro habens privilegium, *l. unica, Cod. quando Imperator*, &c. si non eo utatur, an & quando amittat, d. 191. num. 2.
- 3 Barones in Regno an possint Castra construere, & reædificare sine alia licentia, d. 167. num. 25.
- 3 Baro pro impedienda electione fori, facta per personas competentes debet adducere privilegium, d. 191. num. 5.
- 3 Baro non potest revocare Vassallos, qui alibi ad habitandum se contulerint, d. 199. num. 23.
- 3 Barones an possint Vassallis præcipere, ut eant ad sua Molendina extra tamen Territorium, data facultate prohibendi, d. 230. num. 13.
- 3 Barones potentes prohibere Vassallis, ne eant ad alia Molendina non possunt alterare jus molituræ, *ibid.* num. 14.
- 3 Baronis facultas non extenditur ad Colonos Regularium inter domos eorumdem, d. 231. num. 26.
- 3 Baro an possit prohibere laicis operariis Regularium, ut emant panes in apothecis publicis, & non recipiant à Regularibus, d. 232. num. 2.
- 3 Barones non possunt Vassallis prohibere molendina, ne faciant, &c. nisi essent Vassalli Angarii, & Parangarii, d. 230. num. 11.
- 4 Baro est primus civis suæ terræ, d. 281. num. 2.
- 4 Baro potest ordinari ab Episcopo suæ terræ, *ibid.* num. 3.
- 4 Baronis filius potest ordinari ab Episcopo terræ Baronalis, *ibid.* num. 4.
- 4 Baro habens juspatronatus eligendi Curatum, an possit consentiente Episcopo introitus, & bona Ecclesiæ Paroeciali derelictæ ob discessum incolarum ad alios usus applicare in damnum Curati Ecclesiæ derelictæ, &c. d. 273. n. 9.
- 4 Baro potest ordinari in loco suæ terræ, licet alibi habeat domicilium, d. 281. num. 9.
- 4 Barones an possint ordinari ab Episcopo feudo refutato, *ibid.* num. 28.
- 5 Barones non possunt prohiberi habere Baldacchinum in Ecclesia, posita consuetudine, d. 329. num. 13.
- 5 Baroni possessio in una parte juvat quo ad alias possessionis partes, d. 337. num. 24.

B A R T.

- 1 Bart. *consil.* 102. adducitur, & approbatur, d. 35. num. 13.
- 3 Bart. adducitur in *leg. si quis cum aliter*, num. 4. *vers. Præerea*, d. 139. num. 20.
- 3 Bartoli gravis Theorica in *l. Gallus*, & *S. quid si tantum*, adducitur, d. 205. c. 2. num. 2.
- 3 Bartoli distinctio de casu simplici, an ad mixtum extendatur, *ibid.* num. 4.
- 3 Bartoli Theorica in *l. Gallus*, & *S. quid si tantum*, *ff. de liber. & posthum.* explicatur, *ibid.* num. 5.
- 4 Bart. fuit discipulus *Iacob. Burrig.* quapropter *Burrig.* opinio, & autoritas prævalet authoritati, & opinioni Bart. d. 316. n. 43.
- 4 Bartol. sententia, quod matris legitima in ea instituta à filio, præteritis fratribus, sit tertia tertiæ, non integra tertia totius est singularis, & omnes tenent contrariam *Iacob. Burrig.* uti communem magis communem, veriorum in puncto juris, & receptiorum, à qua non sit recedendum tam in scholis, quam ubi agitur de causis finiendis, n. 44. & seqq. *ibid.*

B A R O N I U S.

- 3 Baronii interpretatio vera, d. 195. num. 15.
- BASILIIUS.
- 3 Basilii tempore qualiter puniebantur Jure Canonico secundæ nuptiæ, d. 195. num. 16.

B E L L A R M I N U S.

- 3 Bellarmini solutio non efficax, d. 195. num. 14.
- BENEDICTINUS.
- 2 Benedictinus vigore Regulæ potest habere peculium ad libitum Superioris amovibile, d. 83. num. 15.
- 2 Benedictinos posse retinere livellos est decusum per Tribunalia sæcularia, & S. Rotæ Romanæ, d. 80. num. 6.
- 2 Benedictinorum Ordine, ac Regulis plures aliæ vivunt Religiones, d. 79. num. 6.

B E N E D I C T I O.

- 3 Benedictio secundarum nuptiarum prohibetur, d. 195. num. 12.
- Glossa in *d. causa 31. q. 1. in cap. de his*, & tota causa reprobat, *ibid.* num. 13.

BENEFICIATUS, BENEFICIUM.

- 1 Beneficiati tenentur edere Bullas suorum beneficiorum, discept. 1. num. 2.
- 1 Beneficium Ecclesiasticum non potest licet sine Canonica institutione obtineri, *ibid.* num. 3.
- 1 Beneficiorum fructus non canonicè possessorum, cadunt sub spolio, *ibid.* num. 4.
- 1 Beneficiorum collatio per Cardinalem facta, & status controversiæ proponitur, d. 10. num. 1.
- 1 Beneficii jus, sive Capellania quadraginta annis præscribitur, d. 9. num. 2.
- 1 Beneficia promoti ad Episcopatum, vacant capta possessione, d. 10. num. 3.
- 1 Beneficiatus tenetur edere Bullas etiam ad petitionem Patroni, d. 1. num. 7.
- Ampliat Conclusio, qua diximus beneficiatos edere teneri Bullas, *ibid.* num. 6.
- 1 Beneficia Ecclesiastica sunt conferenda sine diminutione, d. 7. num. 8.
- 1 Beneficium resignatum liberè coram Episcopo, non potest conferri consanguineis Episcopi resignantis, d. 19. num. 9.
- 1 Beneficia vacantia per promotionem, non vacant si Episcopatus sit in terris infidelium, d. 10. num. 6.
- 1 Beneficia per promotionem tantum non vacant, sed decernuntur vacare, *ibid.* num. 7.
- 1 Beneficia non vacant per promotionem quando dat Papa retentionem, *ibid.* num. 8.
- Retentio beneficiorum concessa à Papa est reservatio juris antiqui, nec est nova provisio, *ibid.* num. 9.
- 1 Beneficia, quæ per promotionem debebant vacare, dicuntur vacare postea per obitum, *ibid.* num. 10.
- 1 Beneficia Jurispatronatus non vacant per promotionem ad Episcopatum, *ibid.* num. 11.
- 1 Beneficiati tenentur ostendere Instrumenta, & Inventaria suorum jurium, d. 1. num. 9.
- 1 Beneficiatus tenetur ostendere titulum dispensationis super incompatibilitate, *ibid.* num. 10.

- 1 Beneficiatus capiens possessionem beneficii litteris non expeditis, dicitur intrusus, ibid.num.13.
- 1 Beneficiatus capiens possessionem ante litterarum expeditionem est intrusus, quod declaratur, ibid.num.14.
- 1 Beneficia impetrata, ut certo modo vacantia, non servata Bulla Pauli III. non dant titulum, ibid.num.15.
- 1 Beneficia vacantia per privationem, non possunt conferri consanguineis, &c. conferentis, & an procedat in Jurepatronatus, ibid. num.16. & 17.
- 1 Beneficium restitutionis in integrum conceditur posita læsione, d.64.num.14.
- 1 Beneficia vacantia in Curia, qualiter sint reservata, d.10.n.18.
- 1 Beneficia quando dicantur vacare in Curia, & quando apud Sedem, ibid.num.20.
- 1 Beneficia vacare per obitum, vel per alios modos, quænam sit differentia, ibid.num.21.
- 1 Beneficia vacantia in Dioecesi, quæ vigore indulti spectant ad Cardinalem, Papa qualiter conferat, ibid. num.22.
- 1 Beneficia vacantia per promotionem ad Episcopatum, non possunt retineri, d.1.num.26.
- 1 Beneficia vacant per assumptionem ad Episcopatum ipso jure, & de stylo Curie Romanæ etiam non accepta possessione, non tamen vacant per promotionem ad Episcopatum titularum. Pensiones autem vacant accepta possessione: per Cardinalatum vacant beneficia, quæ requirunt residendum; per assumptionem ad Papatum, non vacant pensiones, ibid. num.27.
- 1 Beneficiatus, qui diu stetit in beneficio, non tenetur ostendere titulum, ibid.num.30.
- Quantum tempus requiratur, ut non teneatur ostendere titulum beneficiatus, ibid.num.31.
- 1 Beneficia vacant per promotionem, etiamsi quis habuerit deinde promotionem alterius Episcopatus, d.10.num.30.
- 1 Beneficiarius resignatio sine causa non valet, d.19. num.8.
- 1 Beneficiatus titulum edere non tenetur, quando pro se habet sententiam non suspensam per appellationem, d.1. num.33.
- 1 Beneficiari titulum ostendentes, nihil solvere tenentur, ibid. num.34.
- 1 Beneficium unum est sufficiens, aliud tenue, aliud tenuissimum, & quæ sint? d.25. num.21.
- 1 Beneficium sufficiens ad vicum tunc dicitur, quando pro se, familia &c. sufficit, ibid.num.22.
- 1 Beneficium sufficiens ad vicum, consideratur respectu personæ, qualitatis &c. ibid. num.23.
- 1 Beneficium erit sufficiens solutis oneribus, ibid.num.24.
- 1 Beneficiorum retentio, qualiter intelligatur, d.10. num.31.
- 2 Beneficium, quibus modis potest vacare, & qualiter, d.89. num.28.
- 2 Beneficium qualiter vacare debeat, ut conferatur, ibid.n.29.
- 2 Beneficium vacans per promotionem, dicitur vacare de jure, & non de facto, & an possit provideri, ibid.num.30.
- 2 Beneficium expensarum in generali renunciatione non venit, num.18.
- 2 Beneficia competentia correis, & fidejussoribus, quo jure sint introducta, d.122. num.19.
- 2 Beneficia fidejussorum, & correorum an possint renunciari, ibid.num.20.
- 2 Beneficium jurispatronatus, quo quis fuit privatus, non potest ab Episcopo conferri suis familiaribus, vel affinibus, &c. d.74. num.36.
- 2 Beneficium impetrans cum dispensatione, debet mentionem facere de aliis dispensationibus, d.108.num.99.
- 2 Beneficium Ecclesiasticum, an possit conferri laico sola animi destinatione Clerico, ibid.num.82.
- 2 Beneficium, de quo in præsentī posita retentione nunquam vacavit, d.89.num.35.
- 2 Beneficium licet exiguum facit subditum ad effectum ordinandi, d.108.num.8.
- 2 Beneficium pertinens ad provisionem alterius Episcopi, forum tribuit, ibid.num.9.
- 2 Beneficium jurispatronatus à quo recipiat perfectionem, d.72. num.14.
- 2 Beneficium per resignationem qualiter vacet, d.72.num.39.
- 2 Beneficia per promotionem ad Episcopatum vacant ipso jure, d.89.num.2.
- 2 Beneficia vacant per promotionem, sed adepta possessione, ibid. num.3.
- 2 Beneficia per promotionem, quibus juribus dicantur vacare, ibid.num.4.
- 2 Beneficia non vacant per promotionem ad Episcopatum titularum, ibid.num.5.
- 2 Beneficia per promotum ad Episcopatum, renunciari debent apud Hispanos, & quibus, ibid.num.6.
- 2 Beneficiorum retentio data promoti, non operatur novam provisionem; sed impedit, ne vacent Beneficia, ibid.n.7.
- 2 Beneficiorum retentio quid operetur data Episcopo, ib.n.8.
- 2 Beneficia promoti ad Episcopatum, prius non erant reservata, ibid.num.9.
- 2 Beneficii collatio facta Clerico valet in fraudem proprii Episcopi, d.108.num.45.
- 2 Beneficii collatio facta laico non valet in fraudem proprii Episcopi, ibid.num.46.
- 2 Beneficia plura quando non possit aliquis habere, ib.n.13.
- 2 Beneficia plura jurispatronatus, an & quando possit quis habere, ibid.num.14.
- 2 Beneficium primum congruum ad sustentationem habens non potest aliud habere, ibid.num.15.
- 2 Beneficia plura habens quando secundum vacet, ib.n.16.
- 2 Beneficia duo uniformia sub eodem recto habere quis non potest, ibid.num.17.
- 2 Beneficia quando dicantur conformia, & sub eodem recto, ibid.num.18.
- 2 Beneficia difformia, quæ sint, ibid.num.19.
- 2 Beneficium congruum ad sustentationem, quando dicatur, ibid. num.20.
- 2 Beneficium congruum quondam sit, Judicis arbitrio remittitur, ibid.num.21.
- 2 Beneficia duo obtinens insufficientia; an possit obtinere tertium, ibid.num.22.
- 2 Beneficia Regularia in titulum concedi debent Regularibus, ibid. num.69.
- 2 Beneficia Regularia conferri possunt Novitiis, ibid.num.74.
- 2 Beneficia Regularia solita concedi professis, possunt conferri Novitiis, ibid.75.
- 2 Beneficia Regularia possunt conferri secularibus in subsidium, ibid. num.76.
- 2 Beneficia Regularia, quibus danda sint ex Tridentino, & Regularibus Canonici, ad quæ Beneficia admittantur, ib. n.77.
- 2 Beneficium expensarum correis competens, quodnam dicatur, d.122.num.14.
- 2 Beneficium correis competens, de quo in præsentī commendatur, & practicitur, ibid.num.15.
- 2 Beneficia Abbatis, an vacent per Abbatiam assumptam, d.89. num.39.
- 2 Beneficia nullo modo vacant per retentionem concessam, ibid. num.40.
- 2 Beneficiorum retentio à promoti obtinetur per supplicationem, ibid.num.41.
- 2 Beneficia promoti in partibus infidelium, non vacant & quare, ibid.num.42.
- 2 Beneficia promoti non vacant, si non potuit obtineri possessio, ibid.num.43.
- 2 Beneficia promoti possent conferri nulla expectata sententia declaratoria, nisi esset retentio, ibid. num.37.
- 2 Beneficiatus debet esse ætatis annorum 14. d.108. num.85.
- 2 Beneficia vacantia per renunciationem coram Ordinario, an possint dari consanguineis, vel affinibus Episcopi, d.74. num.38.
- 2 Beneficia promoti vacant ante adeptam possessionem ad effectum, ne possint renunciari, num.15.
- 2 Beneficia plura habens, poterit in unoquoque ordinari, d.108. num.11.
- 2 Beneficia translata de uno ad alium Episcopatum quando vacent, d.89. num.17.
- 2 Beneficiatus in vita, qualiter æquiparetur usufructuario, d.105. num.35.
- 2 Beneficia promoti vacant, quatuor concurrentibus, & quæ sint, d.89. num.23.
- 2 Beneficiorum promoti collatio quando est facienda, ib. n.24.
- 2 Beneficiatus an possit cogi ad assensum præstandum, d.70.n.14.
- 2 Beneficia jurispatronatus laicalis non cadunt sub reservatione mensium, d.74.num.26.
- 2 Beneficia promoti, si postea in partibus moriatur, an sint Pontifici reservata, d.89.num.21.
- 2 Beneficiorum vacatio daretur, nisi retentio promoti concederetur, ibid.num.11.
- 2 Beneficia promoti dicuntur vacare per obitum, ibid.num.12.
- 2 Beneficium non potens habere in titulum, poterit habere in commendam, ibid.num.49.
- 2 Beneficii collatio facta laico non valet, etiam si statim fiat Clericus, d.108. num.41.
- 2 Beneficiatus an possit retinere pro expensis in Bullis, &c. d.84. num.8.
- 3 Beneficiatus non tenetur reddere ob infirmitatem, & fructus facit suos, d.181.num.17.
- 3 Beneficiatus an æquiparetur usufructuario, an usufructuario, d.147. num.20.
- 3 Beneficiati cum administratione, & sine illa, affertur distinctio, d.138.num.4.
- 3 Beneficiatum usufructuario æquiparari in vita, in morte vero

verò usufruario, qui dixerint, ibidem num. 5.

- 3 Beneficiati non Canonici non habent vocem in Capitulo Neapolitano, d. 227. num. 4.
- 3 Beneficiati Ecclesiæ Cathedralis, quando fit Capitulum, qualiter stare debeant, casu quo tenentur, ibid. num. 5.
- 3 Beneficiati Ecclesiæ Cathedralis non possunt facere statutum inconsulto Episcopo, ibid. num. 6.
- 3 Beneficium non potest promitti antequam vacet, quod fallit in jurepatronatus Regio, ac alio beneficio ejusdem, d. 193. num. 17.
- 3 Beneficium Regium, si ab Episcopo conferatur, & à Rege nominatur alius, quid agendum, ibid. num. 18.
- 3 Beneficio de facto spoliatur, qui illud possidet sine Rege concedente, ibid. num. 41.
- 3 Beneficiis resignatum ad favorem, quando non sequitur favor, stat in resignante, idem si non fiat publicatio Bullarum, ibid. num. 52.
- 3 Beneficia Jesuitarum non vacant per professionem trium votorum, d. 151. c. 2. num. 21.
- 3 Beneficiorum appellatione non veniunt dignitates, d. 226. n. 22.
- 3 Beneficii nomine quid veniat ad tollendas approbationes confessoriorum, d. 133. num. 16.
- 3 Beneficium *l. fin. C. de edict. D. Adv. roll.* conceditur hæredi scripto, d. 205. c. 4. num. 53.
- 3 Beneficium spatio decem annorum, habetur pro derelicto, & vacat, d. 150. num. 13.
- 4 Beneficia novis oneribus non gravanda, d. 253. c. 2. n. 19.
- 4 Beneficia non vacant per promotionem in terris infidelium, d. 253. c. 1. num. 17.
- 4 Beneficii dantur in usu, vel usufructu, d. 322. num. 3.
- 4 Beneficia, & pensiones an vacent per militiæ assumptionem, d. 253. c. 1. num. 40.
- 4 Beneficiatus vigore Bullæ Sixti V. debebat deferre habitum, & tonsuram, sed non ex Bulla Clementis VIII. qui illam reducit ad jus commune, ibid. num. 41.
- 4 Beneficiatus celebrans per alium, an teneatur dare totam elemosynam, d. 281. num. 25.
- 4 Beneficiati in Gallia quando transmittunt ad hæredes fructus beneficiorum, d. 253. c. 1. num. 34.
- 4 Beneficiorum expectativæ soli Papæ permittuntur, d. 243. num. 42.
- 4 Beneficiatus de beneficio jurispatronatus, an perdat beneficium per delictum homicidii cum qualitate assassinii, d. 244. num. 1.
- 4 Beneficium, quibus modis vacare dicatur, ibid. num. 4.
- 4 Beneficio privatus poterit appellare, ibid. num. 5.
- 4 Beneficium, quo privatus est quis, an possit conferri à Papa sine consensu patronis, si sit jurispatronatus, ibid. num. 6.
- 4 Beneficium habens in aliquo loco, est illius loci civis, d. 281. num. 8.
- 4 Beneficium quando vacat de jure, & quando per sententiam, d. 244. num. 2.
- 4 Beneficii privatio, ut fiat quales probationes sint, recipiendæ, d. 238. num. 34.
- 4 Beneficii vocatio, & impetratio certo modo, quas probationes requirat, ibid. num. 35.
- 4 Beneficii renunciatio, coram quo est faciendæ, d. 244. num. 8.
- 4 Beneficio privatus, illud retinet per sententiam quousque, &c. ibid. num. 9.
- 4 Beneficii successor tenetur eidem actionibus eidem pensionario, d. 253. c. 1. num. 7.
- 5 Beneficium neque Ecclesiasticum dici potest, nisi autoritate Episcopi constitutum sit, d. 397. c. 1. n. 22.
- 5 Beneficium Authenticæ præsentæ, *C. de fidejuss.* est simile beneficio Auth. hoc ita, *C. de duob. reis*, d. 397. c. 3. num. 7.
- 5 Beneficiatus condemnatus pro delicto, an privetur beneficio, & quando, d. 395. num. 20. 21. 22. & 23.

BENEPLACITUM.

- 2 Beneplacitum Apostolicum in rebus Ecclesiæ potest præcedere, & subsequi alienationem, d. 113. num. 44.

BENEVOLENTIA.

- 5 Benevolentia principalis datur etiam uxori, & alio affini, d. 329. num. 26.

BERENGARIUS.

- 1 Berengarii locus in *cap. 1. de filiis natis ad Morgaticam* adducitur, & explicatur, d. 63. cap. 1. num. 61.

BERLICCHIUS.

- 4 Berlicch. *decis. 26. tom. 1.* adducitur ad propositum, d. 262. cap. 3. num. 2.

BIGAMUS.

- 4 Bigamus dispensatus ad primam tonsuram est capax pensionis, d. 253. c. 1. num. 24.

BIGAMIA.

- 5 Bigamia interpretativa, quæ sit, d. 401. c. 4. num. 4.

BISCOCTUM.

- 4 Biscoctorum extractio pro triremibus Papæ, an & qualiter fieri possit, d. 313. c. 3. num. 4.

BLASPHEMIA.

- 2 Blasphemii consuetudinarii quando abjurant, d. 95. num. 28.

BONA.

- 1 Bona Clericorum, & Ecclesiarum sunt immunia à gabellis laicorum, d. 51. num. 1.
- De jure divino est privilegium introductum, ibid. num. 2.
- Nec valet renunciari, ibid. num. 3.
- 1 Bona Ecclesiastica differunt à patrimonialibus, d. 50. n. 3.
- 1 Bona S. Petri ad Crapolam fuisse alienata cum Brevi Archiepiscopo Surrentino nihil relevat, d. 45. num. 11.
- 1 Bona privata Clericorum præscribuntur, ut bona laicorum, d. 50. num. 11.
- 1 Bona Abbatæ prædictæ fuerunt alienata, commissio Brevi Archiepiscopo Surrentino, d. 44. num. 18.
- 1 Bonorum certitudo excusat hæredem, & tutorem à confectio-
ne inventarii, d. 38. num. 16.
- 1 Bonum commune si concurrat cum privato, quando præva-
leat, d. 26. num. 41.
- 2 Bona alienata per unum ex sociis imputantur in illius portio-
nem, d. 112. num. 14.
- 2 Bona dicens esse unius qualitatis cum non sint sibi non præju-
dicat, ibid. num. 30.
- 2 Bona fides excluditur per protestationes factas contra eum,
qui bonam fidem allegat, d. 124. num. 14.
- 3 Bonum Musicæ, seu totius Ecclesiæ prævalet, & præferri de-
bet bono particulari, d. 222. num. 16.
- 3 Bona in dubio præsumuntur quæ sita intuitu Ecclesiæ, d.
138. num. 14.
- 3 Bona quæ sita per Prælatum quando præsumuntur quæ sita de
bonis Ecclesiæ, d. 97. c. 1. num. 48.
- 3 Bona quæ sita per Episcopum Regularem post dimissum Epi-
scopatum acquiruntur Cameræ, d. 138. num. 37.
- 3 Bona quæ sita ex industria non veniunt sub spolio, d. 142. n. 23.
- 3 Bona licet antiqua possint nova dici sic disponente testatore,
d. 164. num. 29.
- 3 Bona Regularium Apostatarum an cadant sub spolio, d.
142. num. 21.
- 3 Bona quando præsumuntur quæ sita intuitu Ecclesiæ, d.
140. num. 3.
- 3 Bona, an præsumuntur quæ sita à Beneficiato intuitu Ecclesiæ,
& quando, ibid. num. 4.
- 3 Bona, quibus indicibus præsumantur Episcopi, ibid. num. 5.
- Inventarium qualiter faciendum per Episcopum, ibid. num. 6.
- 3 Bona patrimonialia non subiiciuntur spolio, ibid. num. 7.
- Licentia testandi Episcopo concessa, an debeat præcedere te-
stamentum, an possit subsequi, ibid. num. 8.
- 4 Bona Regularium, qui vivunt extra claustra de licentia suorum
Prælatorum Regularium spectant ad Cameram, d. 256. n. 15.
- 4 Bona quæ sita per Regularem ex illicita negotiatione spectant
ad Cameram, sed quæ sita tali modo per Militem Hieroso-
lymitanum spectant ad Religionem, ibid. num. 16.
- 4 Bona Religiosi vagantis, & postea redeuntis non applicantur
Cameræ, d. 257. num. 12.
- 4 Bona quæ sita per Regularem extra claustra spectant ad Came-
ram, ibid. num. 13.
- 4 Bona, quæ veniunt in pupillari substitutione, & in exemplari,
d. 286. num. 33.
- 4 Bona quæ sita in claustris pertinent ad Religionem, sed extra
claustra ad Cameram Apostolicam, d. 256. n. 8.
- 4 Bona alia adesse pro legitima, qualiter constet, d. 308. n. 7.
- 5 Bona temporalia qualiter habeant Fratres Minores, d. 382. n. 32.
- 5 Bona quando mutant qualitatem per translationem personæ,
d. 335. num. 13.
- 5 Bona acceptata sub onere facto inventario, non præjudicat ac-
ceptatio, d. 332. art. 8. num. 12.
- 5 Bona filii non exequantur à creditoribus patris, d. 375. n. 2.

BONACINA.

- 3 Bonacina, si benè legatur, facit pro nobis in hac materia,
d. 227. num. 26.

BONA FIDES.

- 3 Bona fides nunquam concurrit in præscriptione longissimi tem-
poris, quando apparet de titulo injusto, d. 193. num. 30.
- 3 Bona fides requiritur etiam in præscriptione immemorabili,
ibid. num. 31.
- 3 Bona fides requiritur etiam in centenaria de Jure Canonico,
ibid. num. 32.

BONATENENTIA.

- 2 Bonatenentia à quibus solvitur, d. 90. num. 39.

BORDONUS.

- 2 Bordoni locus adducitur ad materiam, de qua hic concludens.
totum quod diximus, d. 111. num. 17.
- 2 D. Bordoni *decis. 411.* ad propositum adducitur, ibid. num. 22.

BOTTIGLIERII.

- 1 Bottiglierii *theoremata* 106. num. 15. adducitur in præfenti, d. 63. cap. 1. num. 50.

B R E V I A.

- 1 Brevia adducuntur alienationis bonorum prædictæ Abbatiæ, directæ Episcopo Massæ Lubrensis, d. 43. num. 17.
 1 Breve alternativæ, de quibus mentionem faciat, & an comprehendat Socios, d. 49. num. 34.
 3 Breve adducitur Clem. VIII. ad Regem Persarum, ubi incapaces appellat hos Patres, d. 155. c. 3. num. 20.
 3 Breve Urbani VIII. adducitur confirmatorium constitutionum de anno 1631. d. 155. c. 1. num. 24.
 5 Brevia plura concessa Archiepiscopo Ricciullo, d. 328. n. 29.
 5 Breve S. P. ad favorem Episcopi, qualiter possit esse, ibid. num. 30.
 5 Brevia Pontificum de pensione collata, an probent Clericatum, d. 401. c. 3. num. 10.
 5 Brevia SS. Pontificum in Regno debent esse, ibid. num. 11.

B U L L A.

- 1 Bulla Pii V. 11. adducta per adversarium nihil contra nos, d. 50. num. 34.
 1 Per Bullam Pauli V. octuagesimam primam in ordiue, PP. Scholarum Piarum sunt capaces habendi bona stabilia in communi, d. 60. num. 12.
 1 Bulla Pii V. favorabilis Clericis, ut possint bona sua extrahere, d. 51. num. 12.
 Respondetur argumento, quod Clerici servare debent statuta concernentia utilitatem publicam, ibid. num. 13.
 In Regno Neapolis non adest licentia Papæ, ut possint Clerici collectari, ibid. num. 14.
 2 Bulla Sixti V. quæ incipit cum sacrosancta refertur, d. 78. num. 2.
 2 Bulla Sixti V. requirit declaratoriam iudicis, ibid. num. 3.
 2 Bulla Sixti V. quoad aliqua est derogata, ibid. num. 4.
 2 Bulla Sixti V. non procedit quoad familiares Papæ, neque quoad pensiones non valentes sexaginta ducatos de Camera, ibid. num. 5.
 2 Bulla Sixti V. non procedit, quando ob causam Clericus non desert habitum, ibid. num. 6.
 2 Bulla Sixti V. requirit citationem Beneficarii, vel Pensionarii, ibid. num. 7.
 2 Bulla Pii IV. id prohibens, de quo num. antecedenti an procedat in Beneficiis de jure patronatus, d. 74. num. 37.
 2 Bulla Pii V. cogens Conventuales ad observantiam apud Hispanos, cur facta fuerit, d. 83. num. 21.
 2 Bulla Pii V. qualem facultatem concesserit constituendi Rosarium, d. 127. num. 9.
 2 Bulla Pii V. 58. de qua num. antecedenti, an comprehendat Beneficia juris patronatus, d. 74. num. 39.
 2 Bulla Reverendissimi Patris Generalis, qualis fuit, explicatur, d. 127. num. 5.
 2 Bullæ Pontificiæ plura possunt recipere impedimenta, d. 104. num. 4.
 3 Bulla Pii V. cur non fuit recepta in Regno, d. 153. num. 12.
 3 Bulla Pii IV. quæ incipit *cupientes*, explicatur, d. 147. num. 6.
 3 Bulla circa modum vivendi Monialium Italiæ elapsis annis expedita, fuit suspensa Regia autoritate respectu Monasterii S. Sebastiani, d. 184. num. 35.
 3 Bulla Urbani VIII. an sustulerit eleemosynam pro operibus in diebus festis, d. 212. num. 16.
 3 S. P. Urbani finis, qualiter fuerit in sua Bulla, & Decretis S. Congregationis, d. 154. c. 2. num. 53.
 3 Bullæ Pontificiæ plura possunt recipere impedimenta, d. 158. num. 4.
 3 Bulla Gregorii XIV. in materia immunitatis qualiter procedat, d. 228. num. 4.
 3 Bulla, ut sit in Regno recepta, requiritur Regium exequatur, d. 154. c. 2. num. 32.
 3 Bulla Pii V. de censibus loquens, receptam fuisse in Regno aliqui dicunt, d. 153. num. 2.
 3 Bulla Pii V. requirit pecuniam de contanti, ibid. num. 3.
 3 Bulla Pii V. de forma creandi censum non esse receptam in Regno, ibid. num. 7.
 3 Bulla Pii V. quo sensu fuisse usu receptam asseritur, ibid. n. 8.
 3 Bulla Gregorii XV. quæ incipit *inscrutabili*, adducitur, & explicatur, d. 184. num. 18.
 3 Bulla Urbani VIII. de residentia non fuit in Regno recepta, d. 154. c. 2. num. 35.
 3 Bullam receptam, qui dixerint, qualiter intelligantur, d. 153. num. 23.
 3 Bullæ Pontificiæ loquentes de spoliis afferuntur, d. 137. n. 9.
 3 Bulla Gregorii XIV. quid disponat circa processum faciendum super extractione, d. 228. num. 26.
 3 Bullam receptam in Regno, qui Neapolitani dixerint, d. 153. num. 20.

- 3 Bullam Pii V. observari debere in Regno, dixit Rota Romana, ibid. num. 21.
 3 Bullam non receptam per non usum, an possit dici, ibid. n. 22.
 4 Bulla supposititia utrùm sit in consideratione habenda? d. 236. num. 1.
 4 Bulla fit ad partis supplicationem, & utrùm probet in alterius præjudicium. Bullæ semper inest clausula, *sita est*, ibid. num. 2.
 4 Bullam in judicio producens, qualiter eam producere debeat, & quid requiratur, ut Bulla dicatur, ibid. num. 3.
 4 Bulla Pii V. 11. in ordine adducitur, & declaratur, disc. 313. c. 2. num. 61.
 4 Bulla Gregorii XIV. non extenditur præter casus exceptos, d. 258. num. 23.
 4 Bulla Sixti V. quæ incipit *cum sacrosancta*, vel non fuit usu recepta, vel requirit declaratoriam, d. 238. num. 30.
 4 Bulla Gregorii XIII. de Bonis Apostatarum quod disponatur, d. 256. num. 6.
 4 Bulla Gregorii, qualiter observetur, ibid. num. 7.
 4 Bulla *Cæna Domini*, num ubique recepta fuerit, & in quo sensu talis conclusio procedat in Regno nostro, disc. 313. cap. 2. num. 69.
 5 Bulla Gregorii XIV. adducitur, & ponderatur ad propositum, d. 343. num. 9.
 5 Bulla Gregorii XIII. refertur permittens agitationes Taurorum ad instantiam Regis Hispaniarum, d. 379. num. 25.
 5 Bulla Pii an recepta in Regno quoad census, d. 401. c. 8. n. 5.
 5 Bulla Gregorii XIV. ligat etiam, ubi non est usu recepta, d. 383. num. 23.
 5 Bulla Gregorii XIV. an liget in Hispania, ibid. num. 24.
 5 Bulla Pii V. qua prohibentur Taurorum agitationes, refertur, & cum aliis concordatur, d. 379. num. 22.
 5 Bullæ Clericatus, qualiter præsententur, d. 401. c. 5. num. 6.
 5 Bullæ non vitiatæ probant Clericatum, d. 401. c. 3. num. 6.

B U R A T T U S.

- 3 Burattus decisio 775. ponderatur ad propositum, d. 150. n. 29.

C

C A D A V E R A.

- 5 **C**adavera fratrum Hierosolymitanorum, qualiter sepeliuntur, & consanguinei non possunt vestiri lugubribus vestimentis ex suis statutis, d. 325. num. 25.
 5 Cadavera defunctorum, qualiter exhumantur, ut alio transferantur, ibid. num. 12.
 5 Cadaverum translatio, qualiter fiat, Ecclesia diruta, ib. n. 14.

C Æ C I T A S.

- 1 Cæcitas licet impediatur magistratum, non tamen illum aufert, d. 39. num. 29.

C A F A R U S.

- 5 Cafari investiva ad propositum, d. 396. num. 29.

C A L A M I T A S.

- 5 Calamitas nostri temporis circa duella deploratur, d. 391. n. 1.

C A L O R.

- 4 Calor iracundiæ, qualiter excludatur à dispositione, d. 302. num. 13.
 4 Calor iracundiæ, qualiter debeat esse pro nullitate testamenti, d. 297. num. 6.

C A L U M N I A T O R.

- 1 Calumniator qua pœna puniendus, d. 26. num. 52.

C A L X.

- 2 Calcibus percutere Clericum in Platea est leviter percutere, d. 88. num. 38.

C A L X.

- 3 Calcem coquentes in die festo excusantur à p.m. d. 210. n. 10.

C A M A L D U L E N S E S.

- 4 Camaldulensium origo, d. 272. c. 3. num. 2.
 4 Camaldulensium unio, & divisio, quæ erat prius, ibid. n. 3.
 4 Camaldulensium divisionis motiva, quæ fuerint, ibid. num. 4.
 4 Camaldulensium unio, quando fuerit facta, ibid. num. 5.
 4 Camaldulensium taxatio ad decimas, qualiter facta, ibid. num. 6.
 4 Camaldulensium taxatio, & unio quem producit effectum, ibid. num. 7.
 4 Camaldulensium unio, quem effectum producit in præfenti, ibid. num. 8.
 4 Camaldulensium unio, multos operatur effectus, ibid. n. 9.
 4 Camaldulensium constitutiones, qualiter ordinentur taxationem decimarum, ibid. num. 10.
 4 Verba ponderantur constitutionum pro taxatione facienda Camaldulensium, ibid. num. 11.

- 4 Solita contributio est facienda, five redditus augeantur, five minuantur, d.272.c.2.num.1.
- 4 Camaldulensium divisio, quando & qualiter sit facta, n.2.
- 4 Camaldulensium constitutiones par.2. cap.8. num.16. explicantur, ibid. num.3.
- 4 Camaldulensium una sit Congregatio, ibid. num.5.
- 4 Camaldulensium habitus unus, & describitur, ibid. num.6.
- 4 Camaldulensium unus erit major, five generalis, ibid. num.7.
- 4 Camaldulensium unio Monasteriorum, ibid. num.8.
- 4 Camaldulensium constitutiones quando impressæ, & approbatae, ibid. num.9.
- 4 Camaldulensium, & Monasteriorum bona, aliis Monasteriis non applicanda, ibid. num.10.
- C A M E R A.
- 1 Camera Apostolica non habet interesse in beneficiis eorum, qui non deferunt habitum, & tonsuram, d.1. num.24.
- 1 Camera Apostolica non habet interesse in fructus beneficiorum quando non recitant Beneficiati Officium, ibidem num.25.
- 2 Camera Apostolica succedit Episcopo, & sic solvere tenetur ejus debita, d.109. num.3.
- 2 Camera Apostolica succedens in fructibus, solvit expensas necessarias Prælati, ibid. num.4.
- 2 Camera succedens Episcopo tenetur ad eleemosynas, quas tenebatur facere Episcopus, ibid. num.5.
- 2 Camera Apostolica solvit debita necessaria Prælati, ibid. n.8.
- 3 Camera Apostolica etiam post mortem procedit ex illicita negotiatione, licet alias non ita, d.147. num.9.
- 3 Camera solita infringere donationem factam per Episcopum Regularem, d.141. num.14.
- 3 Camera Apostolica est suffecta in locum Ecclesiæ, d.138. n.8.
- 3 Camera non succedit in scamnis, & paramentis Ecclesiæ, ibid. num.15.
- 3 Camera non succedit in bonis quæsitis, per Clericum ante Clericatum, ibid. num.12.
- 3 Camera Regia Summaria decedit casum nostræ quæstionis ad favorem nostrum, d.230. num.26.
- 3 Camera succedit in bonis Episcopi quæsitis intuitu Ecclesiæ, d.138. num.13.
- 4 Camera succedens in spoliis solvit debita, & quæ? d.256. n.19.
- C A M I L L U S B O R R E L L I U S.
- 2 Camilli Borrelli autoritas adducitur ad hoc, de conniventia Superiorum, d.91. num.21.
- C A M P A N A.
- 1 Campana pro prosequendis malefactoribus, quando & qualiter pulsanda, d.33. num.25.
- C A N C E L L A R I A.
- 2 Cancellaria Apostolica quid observet cum Beneficiis promoti ad Episcopatum, d.89. num.10.
- C A N C E L L A T I O.
- 4 Cancellatio testamenti quando facit locum venientibus ab intestato, d.291. dub.1. num.16.
- Sanfelicii decisio 296. adducitur, & explicatur, ibid. num.17.
- C A N C E R I U S.
- 1 Cancerii decisio, qualiter processerit, d.63. c.1. num.59.
- 1 Cancerii plura loca aducuntur conjecturas admittens, ibid. num.51.
- 5 Cancer. par.3. variar. cap.20. adducitur punctualis, disc. 336. num.74.
- C A N D E L A.
- 3 Candela extincta, quando admittatur nova licitatio, d.144. n.6.
- 3 Candelas emere, vel vendere licebit in die festivo, d.209. num.35.
- C A N E S.
- 5 Canes ab Episcopis non sunt alimentandi pro venatione, d.380. num.7.
- 5 Canes venaticos Episcopi non possunt tenere, ibid. num.8.
- 5 Canibus non sunt præstanda sancta, ibid. num.9.
- 5 Canes venatici non possunt in Ecclesiis afferri, ibid. num.10.
- 5 Canis etymologia qualis, ibid. num.11.
- 5 Canes venatici, cur prohibiti Clericis, vel Monachis, ibid. num.12.
- 5 Canes prohibiti ob venationem, quare &c. ibid. num.13.
- 5 Canis vox plures habet significationes, ibid. num.14.
- C A N O N.
- 2 Canones prohibentes proprium Monachis, qualiter procedant, d.82. num.2.
- 3 Canone deficiente, an recurrendum ad jus Cæsareum, an ad Regium, d.167. num.3.
- 3 Canones ludum Clericis prohibentes intelliguntur de constitutis in sacris, d.133. num.10.
- 4 Canones, & leges non agnoverunt reservationem pensionis, d.243. num.3.
- 4 Canones loquentes de pensionibus, qualiter intelligantur, ibid. num.4.
- 5 Canonis excommunicatio, seu declaratio ignorari non potest, d.327. num.34.
- 5 Can. 17. Bullæ Cœne, qualiter puniat usurpantes bonorum Ecclesiæ, ibid. num.21.
- C A N O N I C A T U S.
- 3 Canonicatus in Cathedrali est magnus honor, d.226. n.23.
- C A N O N I C U S.
- 1 Canonicus excommunicatus vocem eligendi non habet, & utrum Clerici non infervientes fori privilegio gaudeant, d.20. num.8.
- 1 Canonicus Presbyter posterior, priori Canonico, Diacono, vel Subdiacono an præferatur, & consuetudo, quando in præcedentiis profit, d.4. num.21.
- 1 Canonicus sub bona fide absens, num teneatur perceptas distributiones restituere, d.15. num.9.
- 2 Canonicus an possit alteri condonare distributiones amissas, d.123. num.148.
- 2 Canonicos posse abesse per tres menses à Capitulo, ib. n.149.
- 2 Canonicus absens per tres menses quando lucretur distributiones, ibid. num.150.
- 2 Canonicus qui accepit possessionem in medio anni, non habet tres menses absentia, ibid. num.151.
- 2 Canonicus, qui toto ferè anno abest à choro, an possit tres menses accipere, ibid. num.152.
- 1 Canonicus, qui malè utitur tribus mensibus, an teneatur restituere, ibid. num.153.
- 2 Canonicus, ut absit per tres menses, non requiritur licentia Ordinarii, ibid. num.154.
- 2 Canonicus ultra trimestrem non poterit abesse etiam cum licentia Episcopi, ibid. num.155.
- 2 Canonicus simul abesse eodem tempore non permittitur, ibid. num.156.
- 2 Canonicus prohibere potest Episcopus, ne absint in festivitibus solemnioribus, ibid. num.157.
- 2 Canonicus Pœnitentiarius tenetur in Paschate, Natali, &c. assistere, ibid. num.158.
- 2 Canonicus factus in medio anni, an possit abesse pro utroque per sex menses, ibid. num.159.
- 2 Canonicus factus in medio anni, poterit abesse per annum cum dimidio, ibid. num.160.
- 2 Canonicus datus in obsidem lucretur distributiones quotidianas, ibid. num.161.
- 2 Canonicus absens ex legitima causa lucretur distributiones quotidianas, candelas, &c. ibid. num.162.
- 2 Canonicus absens, quando manuales eleemosynas lucretur, ibid. num.163.
- 2 Canonici procuratores Capituli recipientes mercedem, non lucretur distributiones, ibid. num.164.
- 2 Canonicus procuratores Capituli, mediante salario non lucretur distributiones, ibid. num.165.
- 2 Canonicus pro utilitate Ecclesiæ absens lucretur distributiones, nisi habeat salarium, ibid. num.166.
- 2 Canonici absentes in servitio Cardinalis Legati non lucretur distributiones, ibid. num.167.
- 2 Canonicus absens pro alienis negotiis, quid lucretur, ibid. num.168.
- 2 Canonicus Præfectus Sacristiæ, quid lucretur, ibid. n.169.
- 2 Canonicus computa videns, dum Horæ Canonice recitantur, lucretur distributiones, nisi mediante salario id fiat, ibid. num.170.
- 2 Canonicus in prima dignitate non potest à choro abesse, etiam pro servitio Episcopi, ibid. num.171.
- 2 Canonicus missus ad utilitatem propriæ Ecclesiæ gaudet distributionibus, d.123. num.74.
- 2 Canonicus pro utilitate alterius Ecclesiæ non potest abesse, ibid. num.75.
- 2 Canonicus absens in utilitatem Ecclesiæ universitatis gaudet distributionibus, ibid. num.76.
- 2 Canonicus absentes ob evidentem Ecclesiæ utilitatem fruuntur distributionibus, ibid. num.77.
- 2 Canonicus absens ob dubiam utilitatem fructibus, & præbenda gaudere debet, ibid. num.78.
- 2 Canonicus ob levem causam fructus, & distributiones amittit, ibid. num.79.
- 2 Canonicus missus ab Episcopo ad limina lucretur distributiones, idem si mittatur à Capitulo, ibid. num.80.
- 2 Canonicus cum Episcopo ad limina absens gaudet distributionibus, secus si à non proprio Episcopo, ibid. num.81.
- 2 Canonicus Theologus non potest abesse, si alterum substituat, d.123. num.62.
- 2 Canonicus legens in aliqua universitate fructus suos facit, etiam si legat jus civile publicè, ibid. num.63.
- 2 Canonici assistentes Episcopo solemnitate celebrantes, gaudent distributionibus, ibid. num.96.
- 2 Canonicus inferviens Legato Papæ, an gaudeat, ibid. num.97.

- 1 Canonicus inserviens Regi, vel Supremo Principi, an gaudeat distributionibus, *ibid.* num. 98.
- 2 Canonicus à Principe sæculari ejectus à Civitate lucratur distributiones, *ibid.* num. 99.
- 1 Canonicus infirmus gravi infirmitate percipit distributiones, *ibid.* num. 100.
- Levis infirmitas non excusat, *ibid.* num. 101.
- Causata infirmitas data opera etiam excusat, *ibid.* num. 102.
- 2 Canonicus infirmus habetur pro præfente in choro, quando sanus ire solebat ad chorum, *ibid.* num. 103.
- 2 Canonicus ire solens ad primam tantum, ab ea excusatur infirmus, *ibid.* num. 104.
- Infirmus mutans propositum eundi, an gaudeat, &c. *ib.* n. 105.
- 2 Canonicus infirmus extra suam residentiam, an lucretur distributiones, *ibid.* num. 106.
- 2 Canonicus accedens ad Balnea gaudet distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 107.
- 2 Canonicus aerem reassumens post cantum, illas lucratur, *ibid.* num. 108.
- 2 Canonicus valetudinarius è domo non egrediens lucratur easdem, *ibid.* num. 109.
- 2 Canonicus ad hospitem recipiendum, vel barbam radendam gaudet distributionibus, licet alias posset facere, *ib.* n. 110.
- 2 Canonicus ob podagram excusatur à choro, & lucratur distributiones, *ibid.* num. 111.
- 2 Canonicus si ob debilitatem crurium non potest ire ad Ecclesiam excusatur, *ibid.* num. 112.
- 2 Canonicus octuagenarius excusatur à choro, *ibid.* num. 113.
- Senio confectus quando dicatur, *ibid.* num. 114.
- 2 Canonicus ob servitium quadraginta annorum à choro, an excusatur, *ibid.* num. 115.
- 2 Canonici à quibus oneribus fiant exempti ob longissimum servitium, *ibid.* num. 116.
- 2 Canonicus si sit Auditor Rotæ Romanæ lucratur distributiones quotidianas, d. 123. num. 50.
- 2 Canonicus Capellanus Papæ fructus solum lucratur, non distributiones, nisi aliud ex conventionem promissum sit, *ibid.* num. 51.
- 2 Canonici Ministri Sancti Officii lucratur distributiones, *ibid.* num. 52.
- 2 Canonici Collectores, vel Subcollectores gaudent distributionibus, *ibid.* num. 53.
- 2 Canonicus Pœnitentiarius lucratur distributiones, dum audit Confessiones in Ecclesiam, *ibid.* num. 54.
- Et id procedit etiam, dum stat in Confessionario expectando pœnitentes, *ibid.* num. 55.
- 2 Canonicus visitans jura Ecclesiæ gaudebit distributionibus quotidianis, d. 123. num. 87.
- 2 Canonicus occupatus ad computa videnda gaudet distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 88.
- 2 Canonicus non lucratur distributiones, si confiteatur tempore recitationis, *ibid.* num. 89.
- Etiam si celebret, ut satisfiat oneri Capellanæ, *ibid.* num. 90.
- 2 Canonicus habens curam animarum, si tempore Officii illam exercet gaudet distributionibus, *ibid.* num. 91.
- 2 Canonici examinatores Confessorum fructus lucratur, sed non distributiones, *ibid.* num. 92.
- 2 Canonicus destinatus ab Episcopo ad Hospitalia visitanda gaudet distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 93.
- 2 Canonicus in servitio Episcopi fructus suos facit, sed non distributiones, *ibid.* num. 94.
- Quod limitatur dupliciter, *ibid.* num. 95.
- 2 Canonicus cœcus an excusetur à choro, & quid de surdo, d. 123. num. 119.
- 2 Canonicus raucus gaudet distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 120.
- 2 Canonicus non totaliter surdus tenetur ad chorum, *ibid.* num. 121.
- 2 Canonicus absens ob corporalem necessitatem gaudet distributionibus, *ibid.* num. 122.
- 2 Canonicus impeditus ire ad Ecclesiam, gaudet distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 123.
- 2 Canonicus injustè carceratus, vel exiliatus lucratur distributiones, *ibid.* num. 124.
- 2 Canonicus justè carceratus non lucratur distributiones, *ibid.* num. 125.
- 2 Canonicus crimine non probato retentus in carcere habet distributiones, *ibid.* num. 126.
- 2 Canonicus justè excommunicatus non habet distributiones, *ibid.* num. 127.
- 2 Canonicus primæ dignitatis abesse non debet, & qualiter, d. 123. num. 172.
- 2 Canonicorum decentia in choro, qualiter laudanda, *ib.* n. 173.
- 2 Canonicus chori Magister, quid facere debeat, & an peccet non corrigendo, & an teneatur ad restitutionem si alius accipiat distributiones non debitas, *ibid.* num. 174.
- 1 Canonicus silentiarius, & punctor quid agat in choro, *ibid.* num. 175.
- 2 Canonicus à choro exiens, dum divina celebrantur, quid agere debet, *ibid.* num. 176.
- 2 Canonicus exiens à choro, qualiter & à quo licentiam petat, *ibid.* num. 177.
- 2 Canonicus justa causa deferens, p. m. & an teneatur ad restitutionem, *ibid.* num. 178.
- 2 Canonicus punctator, qualiter eligendus, *ibid.* num. 179.
- 2 Canonicus organista an lucretur distributiones, dum organum canit, *ibid.* num. 180.
- 2 Canonico capitali, & Collegiæ eam intrante pulsantur organa, *ibid.* num. 181.
- 2 Canonicus Collegiæ electus in dignitate vacante Cathedralis, an lucretur distributiones Collegiæ suæ, *ibid.* n. 182.
- 2 Canonicus Vicarius Capituli reputatur præfens, & lucratur distributiones quotidianas, *ibid.* num. 183.
- 2 Canonicus, qui alteri confitetur, an habeat jus præferens ad distributiones quotidianas, *ibid.* num. 184.
- 2 Canonicus suspensus à Beneficio, an lucretur fructus suos, d. 123. num. 135.
- 2 Canonicus suspensus privatur distributionibus, sed non alimentis, *ibid.* num. 136.
- 2 Canonicus suspensus ob contumaciam habere non debet alimenta, *ibid.* num. 137.
- 2 Canonicus interdictus ab ingressu Ecclesiæ, an lucretur distributiones, *ibid.* num. 138.
- 2 Canonicus tempore cessationis à divinis, an lucretur distributiones, *ibid.* num. 139.
- 2 Canonicus depositus, vel degradatus verbaliter, non habet distributiones, & quid de alimentis, *ibid.* num. 140.
- 2 Canonicus depositus, vel realiter degradatus, qualiter sit tractandus, *ibid.* num. 141.
- 2 Canonicus missus ad Concilium Generale, vel Provinciale percipit distributiones, d. 123. num. 83.
- 2 Canonicus missus, ut legatus ad Papam, vel alium Principem gaudet distributionibus, *ibid.* num. 84.
- 2 Canonicus, seu Capitularis Vicarius, dum Sede Episcopali vacante abest, lucratur distributiones, *ibid.* num. 85.
- 2 Canonicus si fame pereat in excommunicatione, non est alendus, d. 123. num. 129.
- 2 Canonicus injustè excommunicatus, est alimentandus, *ibid.* num. 130.
- 2 Canonicus, cui justè denegatur absolutio denegabuntur alimenta, *ibid.* num. 131.
- 2 Canonicus excommunicatus justè, an possit interesse divinis, *ibid.* num. 132.
- 2 Canonicus excommunicatus, an ex consuetudine lucretur distributiones, *ibid.* num. 133.
- 2 Canonicus suspensus ab Officio non lucratur distributiones, *ibid.* num. 134.
- 2 Canonicus, qui obtulit se paratum obedire præceptis, & mandatis, ob quorum non paritionem relaxatum fuit interdictum, non est sub illo comprehensus, d. 124. num. 1.
- 2 Canonicus impeditus factio Capitulis, ne divinis interesset, reputari debet tanquam præfens ad effectum lucrandi fructus Canonicatus, & distributiones quotidianas, *ibid.* num. 2.
- 2 Canonicus nanciscitur verum Dominium distributionum quotidianarum, *ibid.* num. 6.
- 2 Canonicus potest ad suum libitum disponere de distributionibus quotidianis, *ibid.* num. 7.
- 2 Canonicus transmittit ad hæredes distributiones quotidianas, etiam ante mortem non exactas, *ibid.* num. 9.
- 2 Canonici multis ex causis possunt distributiones quotidianas non consequi, d. 125. num. 17.
- 2 Canonicis inservientibus accrescunt distributiones aliorum, qui non inserviunt, tanquam major merces debita ratione majoris laboris, d. 124. num. 26.
- 2 Canonicus potest pernoctare extra Diocesim, dum modò ad horas se conferat, d. 123. num. 25.
- 2 Canonicus, vel Parœcus legens facit fructus suos, si legat in aliquo studio utiliter, *ibid.* num. 65.
- 2 Canonicus legens in studio utiliter fructus suos facit, etiam si gratis legat, *ibid.* num. 66.
- 2 Canonicus studens lucratur fructus, & non distributiones, *ibid.* num. 67.
- 2 Canonicus studens Theologiam, vel jus Canonicum lucratur fructus, qui de studente jus civile, *ibid.* num. 68.
- 2 Canonicus studens, ut fructus lucretur pro majori parte animi debet esse in universitate, *ibid.* num. 69.
- 2 Canonicus ad studium debet habere licentiam ab ordinario, *ibid.* num. 70.
- 2 Canonicus Pœnitentiarius præsumitur præfens, dum Litanie cantantur in choro, vel per Ecclesiam, aut per Urbem, *ib.* n. 57.

- 2 Canonico Pœnitentiario subrogatus gaudet privilegio subrogati, *ibid.* num. 58.
- 2 Canonicus habens præbendam Theologalem gaudet distributionibus, dum legit, &c. *ibid.* num. 59.
- 2 Canonicus præbendatus Theologatus, si non est præsens ad matutinum facta Concione, an lucretur distributiones, *ibid.* num. 60.
- 2 Canonici scientes non posse percipere distributiones quotidianas nolunt Ecclesiæ in divinis servire, d. 125. num. 39.
- 3 Canonici possunt esse delegati Sedis Apostolicæ, discept. 226. num. 24.
- 3 Canonici Neapolitani sunt Protonotarii Apostolici ex privilegio Pii V. *ibid.* num. 25.
- 3 Canonicus si non potest capere possessionem ob impedimentum, quid agendum, d. 227. num. 21.
- 3 Canonicus impeditus à consociis, qualiter capiat possessionem, *ibid.* num. 22.
- 3 Canonicus si januam clausam inveniat, quomodo possessionem capiat, *ibid.* num. 23.
- 3 Canonici Neapolitani quid opposuerunt Canonico Gaudio, *ibid.* num. 24.
- 3 Canonicos Neapolitanos non fuisse inobservantes asserit, d. 226. num. 2.
- 3 Canonici Cathedralis Ecclesiæ sunt membra nobiliora illius, d. 227. num. 1.
- 3 Canonici secundum aliquos non veniunt sub generali dispositione, *ibid.* num. 2.
- 3 Canonici Collegiæ Urbis Romæ præferuntur Canonici Cathedralibus alterius Civitatis, *ibid.* num. 3.
- 3 Canonici possunt esse Commissarii Brevium S. Pontificis, *ibid.* num. 13.
- 3 Canonici Neapolitani habentur, ut Protonotarii Apostolici, *ibid.* num. 14.
- 3 Canonicus laudatur Neapolitanus quondam Frat. Anelli de Philippis, *ibid.* num. 17.
- 3 Canonici, quæ insignia ducant ex privilegio, *ibid.* num. 9.
- 3 Canonici Cathedralis Neapolitanæ æquiparantur dignitatibus, *ibid.* num. 10.
- 3 Canonici Neapolitani præcedunt Abbatibus in Processionibus, *ibid.* num. 11.
- 3 Canonici veniunt appellatione dignitatis, & quando, *ib.* n. 12.
- 3 Canonici Lateranenses S. Augustini præferuntur omnibus, & qua ratione, d. 198. num. 19.
- 3 Canonici Neapolitani honorabiliores cæteris, d. 227. n. 16.
- 3 Canonicorum diminutio, fructibus diminutis in omnibus Ecclesiis locum habebat, d. 154. c. 2. num. 7.
- 3 Canonici possessio fumi debet capitulariter, d. 227. num. 18.

C A N O N I S T A.

- 2 Canonistarum sententia approbat Beneficium, de quo in præfenti, d. 122. num. 16.
- 2 Canonis privilegium, quod competeat militibus ordinum alicubi est præscriptum, d. 121. num. 30.

C A N T A R E.

- 3 Cantare est licitum in die Festivo, d. 209. num. 9.

C A N T O R E S.

- 3 Cantores scenici, & profani reprobantur à Tertulliano, d. 222. num. 41.

C A P A C E S.

- 3 Capaces, quibus in casibus sunt, d. 155. c. 1. num. 23.

C A P A C I T A S.

- 3 Capacitas diversa est in Hispaniis, ac in Italia inter Patres Discalceatos, d. 157. num. 29.
- 3 Capacitas ad finem vendendi, à quo inventa, & secundum Adversarium etiam in Capucinis posset dari, *ibid.* num. 16.
- 3 Capacitas ad finem vendendi, unde orta sit in quibusdam Regularibus, *ibid.* num. 13.

C A P I C I U S.

- 1 Capicii decif. 152. & de Franchis 197. arguuntur de negligentia, d. 55. num. 24.

C A P I T A N E U S.

- 1 Capitanei Triremium non recipientes Regulares condemnatos, peccant mortaliter, d. 14. num. 36.
- 4 Capitanei officium, quale & unde sit dictum, d. 239. num. 16.
- 4 Capitaneus ad Guerram, an habeat jurisdictionem, ubi est Capitaneus iustitiæ, *ibid.* num. 18.
- 4 Capitaneus ad Guerram, quid facere possit, *ibid.* num. 19.

C A P I T A L E.

- 5 Capitale remansum, qualiter alienatum sit, d. 373. num. 3.
- 5 Capitale assignatum creditoribus, *ibid.* num. 4.
- 5 Capitale subrogatum, & assignatum creditoribus, *ib.* n. 5.

C A P E L L A.

- 3 Capella Regularium in Rure non est Oratorium privatum, d. 231. num. 27.
- 3 Capellæ plures sunt publicæ Neapoli, & in suo districtu, d. 183. num. 10.

- 3 Capellæ etiam cum beneficiis sunt publicæ, in Ruribus Neapoli, *ibid.* num. 11.

C A P E L L A N I A.

- 2 In Capellaniis si vocentur consanguinei, & duo concurrant, quorum alter est prius Sacerdos, alter verò deinde efficitur, uter præferatur, d. 101. num. 16.
- 2 In Capellanis, cæterisque beneficiis, si vocentur proximiores de familia, an intelligantur proximiores testatoris, vel ultimi Capellani possessoris, *ibid.* num. 17.

C A P E L L A N U S.

- 1 Capellanus S. Petri celebrat cum licentia Episcopi Massæ Lubrensis, d. 43. num. 3.
- 1 Capellani Regii sunt exempti per Bullam Leonis X. *ibid.* n. 4.
- 1 Capellani Regii non fuerunt comprehensi sub jure, & foro suo, d. 27. num. 3.
- 3 Capellanus major in Regno, quam habeat jurisdictionem, d. 133. num. 70.
- 3 Capellanus major Regni, an possit approbare Confessarios, *ibid.* num. 57.
- 3 Capellani majoris origo, quæ & qualis sit, *ibid.* num. 58.
- 3 Capellanus major Regni, cognoscit Capellanos Regios, *ibid.* num. 59.
- 3 Capellanus major stat sub alternativa, *ibid.* num. 72.
- 3 Capellanus Regius ob assassinium, à quo conventus, *ib.* n. 73.
- 3 Capellani majoris jurisdictio, *ibid.* num. 74.
- 3 Capellanus non potest in alio Altari, ultra designatum à testatore celebrare, etiam de voluntate hæredis, d. 196. n. 14.
- 3 Capellanus obligatus celebrare in certo Altari, an possit celebrare in Altari privilegiato, *ibid.* num. 18.
- 3 Capellanus, si non potest celebrare in loco designato, an debeat alibi celebrare, *ibid.* num. 19.
- 3 Capellanus major Galliæ, Sabaudia, Hispaniæ, &c. à quibus creati, d. 133. num. 67.
- 3 Capellani, an possint visitari ab Ordinario, *ibid.* num. 68.
- 3 Capellanus major Regiarum Triremium, an & qualem habeat jurisdictionem, *ibid.* num. 79.
- 3 Capellani Regii, ratione beneficiorum subjiuntur Episcopo, *ibid.* num. 61.
- 3 Capellani sunt exempti ab Ordinario, quando actu serviunt, *ibid.* num. 62.
- 3 Capellanus major Regni Neapolitani, an possit Confessarios approbare pro Triremibus, *ibid.* num. 3.
- 3 Capellanus cum legitima causa potest celebrare in alio Altari præter designatum, posita licentia Episcopi, d. 196. n. 16.
- 3 Capellani majores Regnorum plures, & à quibus constant, d. 133. num. 65.
- 4 Capellani majoris licentia quamdiù duret, d. 284. num. 11.
- 5 Capellani non professi si resideant intra septa, Monasterii Sancti Joannis non subjiuntur Episcopo, d. 327. num. 25.
- 5 Capellani professi quomodolibet, & ubicumque habitent non subjiuntur Episcopo, *ibid.* num. 26.
- 5 Capellani S. Joannis ejusdem Religiosi, an & quando teneantur ad processiones accedere per Episcopos, *ibid.* n. 16.
- 5 Capellani aliarum Religionum militarium ad quid teneantur, *ibid.* num. 17.
- 5 Capellani Sancti Joannis quando subjiuntur suis Prælati, *ibid.* num. 23.
- 5 Capellani S. Joannis delinquentes extra claustra, à quibus puniantur, *ibid.* num. 40.

C A P.

- 2 Cap. si cui nulla, de præbendis in 6. enucleatur, discept. 116. num. 3.
- 3 Cap. Joannes de Regularibus, & cap. Monachi, de statu Monachorum, explicantur, d. 197. c. 1. num. 28.
- 4 Cap. sollicitudine de restitutione spoliatorum, adducitur in præfenti, d. 261. num. 72.

C A P I T U L U M.

- 1 Capitulum Generale facit leges in tota Religione, Provinciale verò in tota Provincia, d. 53. num. 22.
- 1 Capitulum Generale non potest novam regulam facere, licet possit novas constitutiones, *ibid.* num. 26.
- 1 Capitulum definitorum, qualiter differat à capitulo generali electionis, d. 49. num. 22.
- 1 Capitulum Generale, an possit statuere alternativam, & quando, *ibid.* num. 3.
- 1 Capitulum Provinciale potest facere statutum inhabilitans ad Religionem, d. 53. num. 41.
- 1 Capitulum, de quo in præfenti Provincialium, an definitorium sit, d. 49. num. 45.
- 1 Capitula matrimonialia quondam Illust. Principis Bitetti cum Illust. Principe Misagni ponderantur, d. 63. c. 1. num. 2.
- 1 Capitulum Generale non potest regulas destruere Religionis, d. 53. num. 12.
- 1 Capitulum Generale potest tollere constitutiones, etiam à Papa confirmatas, *ibid.* num. 13.

- 1 Capitulum mortuo Vicario, Episcopo tamen absente in remotis, constituere potest Vicarium, d.92.num.2.
- 2 Capitulum excusatur à solutione distributorum quotidianarum, quæ jam fuerunt bona fide inter alios repartita, d.124.n.13.
- 2 Capitulum Sede vacante, ubi non sit spoliū fructuum pendendum solvit debita Episcopi, d.119.num.2.
- 2 Capitulum Ecclesiæ Cathedralis confert dimissorias Episcopo existente hæretico, d.108.num.58.
- 2 Capitulum denegat distributiones Canonico excommunicato, d.123.num.128.
- 2 Capituli auctoritas transit in Vicarium capitularem, non tamen in illis, quæ requirunt speciale mandatum, d.92.n.22.
- 2 Capitulum poterit limitare jurisdictionem Vicario, quem constituit, & restringere sibi numerum octo dierum, ibid. n.23.
- 2 Capitulum remove non potest Vicarium semel electum sine causa, ibid.num.24.
- 2 Capitulum purgare non poterit moram post octo dies etiam re integra, ibid.num.25.
- 3 Capitulum quando possit impedire possessionem capere Canonico, d.227.num.20.
- 3 Capitulum Sede vacante succedit in petenda ratione administrationis, d.134.num.55.
- 3 Capitulum de quo agimus, quasi possessionem exercitii, nec habebat, d.189.num.20.
- 3 Capitulum, & Canonici, imò & Episcopus, quando & qualiter teneantur reddere rationem fabricæ Ecclesiæ Cathedralis, d.134.num.46.
- 3 Capitulum an sit legitimus contradictor ad impediendas provisiones Apostolicas Canonorum, d.226.num.27.
- 3 Capituli interesse considerabile est, si provisio cadat super irregularem, ibid. num.30.
- 3 Capituli appellacione veniunt solum Canonici Ecclesiæ Cathedralis, d.227.num.8.
- 3 Capitulum dispensat in Constitutionibus, non obstante confirmatione Pontificis, & quando, d.155.c.2.num.13.
- 3 Capitulum Generale potest dispensare super Constitutionibus, non obstante confirmatione Pontificis, ibid.num.9.
- 4 Capitula concessa fidelissimæ Civitati pro dotium restitutione, d.294. num.60.
- 4 Capitula Cathedralium non possunt se opponere indulto Cardinalium, d.253.num.17.

CAPITULATIONES.

- 4 Capitulationes Montis scribarum ponderantur in præsentī, d.318. num.24.
- 4 Capitulationis mens, an de matrimonio spirituali, an solum de carnali fuerit, disputatur, ibid. num.25.

CAPSERII.

- 4 Caspserii Bancorum, an furti teneantur, an peculatus, d.246. num.6.

CAPUANI.

- 1 Capuani quodnam habent privilegium pro Officialibus, d.52. cap.2. num.9.

CAPUCINUS.

- 5 Capucinus, vel strictioris Observantiæ, est capax legati annui pro suis necessitatibus, d.338.num.33.
- 5 Capucinus, qui habebat annuam pensionem, si transferatur ad Religionem capacem, transfert secum talem pensionem, ibid. num.34.
- 5 Capucini an possint agere in iudicio officio iudicis, & quando, d.381. num.30.
- 5 Capucinatorum Religionis laudes, ibid. num.2.
- 5 Capucini habent solum usum facti in rebus, ibid. num.31.

CARBONARIUS.

- 3 Carbonariorum fundatio, quando fuerit in hac Civitate Neapolitana, & Colloriti quando in Regno fundati fuerint, d.198. num.10.

CARCER.

- 1 Carcer, quando sit species torturæ, d.31.num.15.
- 3 Carceris fractio non dicitur, quando statim revertitur carceratus, d.148.num.13.
- 4 Carceris custos, qualiter puniatur ob fugum carceratorum, d.246. num.15.
- 4 Duobus existentibus custodibus, si unus aufugiat, qualiter puniatur alter, ibid.num.16.

CARCERATIO.

- 1 Carceratio, quando & qualiter irroget infamiam, d.31.n.12.
- 1 Carceratio uxoris in cubiculo cum denegatione alimentorum, est gravis sævitia, d.29.num.63.

CARCERATUS.

- 1 Carceratus, quando quis injustè dicatur, d.31.num.14.
- 3 Carceratos, aliove affecuratos occidens, quando dicatur proditorium, d.128.num.37.
- 4 Carceratus dicitur, qui non potest loco aliquo discedere, d.265. num.25.
- 4 Carcerati fama quantum relevet, d.323.num.14.

Caponi Repert.

- 5 Carceratus iusta carceratione potest contractum facere, & quando, d.346.num.3.

CARDINALES.

- 1 Cardinales non subjiuntur regulis Cancellariæ, nec extravagantibus, d.53.num.12.
- Indultum Cardinalibus concessum removet ordinarias constitutiones, ibid.num.13.
- 1 Cardinales vigore indulti possunt conferre omnia beneficia, etiam affecta multiplici reservatione, ibid.num.14.
- 1 Cardinales vigore indulti non conferunt beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam, ibid. num.15.
- 1 Cardinalis, si ei fiat obviatus damnatus ad mortem jubere potest illum liberari, & utrū si occurrat ei damnatus ob falsum, d.37.num.31.
- 1 Cardinales Protectores Regularium quid possint cum eis, d.63. num.29.
- 1 Cardinalis habens indultum conferendi, quæ cūque beneficia, non potest conferre, quæ vacant per resignationem ad favorem certæ personæ, d.10.num.23.
- 3 Eminentissimum quondam Cardinalem Carrafam disposuisse præferendos esse magis conjunctos, signum est noluisse illos de Carafa simpliciter vocasse, sed illo de sua familia tantum, d.201.num.7.
- 3 Cardinalis, & Episcopi non incurrunt in poenas non residentium, nisi posita declaratoria, d.146.num.19.
- 3 Cardinales ob facultates, quas habent à Summo Pontifice, testantur de omnibus bonis etiam post Cardinalatum quæstis, d.202.num.10.
- 3 Cardinalis Puteus *conf. suo unico* adducitur, d.216.num.8.
- 3 Cardinalis de Lugo adducitur pro facto, de quo agimus, d.197.c.1.num.20.
- 3 Cardinales testantur jure militari, d.202.num.6.
- 3 Cardinales de Lugo *tom.1. de iustitia disp.10. sect.1. num.23.* adducitur, d.222.num.57.
- 3 Cardinales an possint erigere plura Oratoria privata in suis Palatiis, d.183.num.45.
- 3 Cardinalis de Lugo pro paupertate est, quoad institutionem hæredis, d.162.num.23.
- 3 Cardinalis testamentum subijcitur legibus Canonicis, non civilibus, d.202. num.8.
- 4 Cardinales veniunt sub Regulis Cancellariæ, nisi in aliquo casu speciali sint privilegiati, d.253.c.2.num.37.
- 4 Cardinalibus qualiter competat indultum conferendi beneficia reservata, ibid. num.15.
- 4 Cardinalibus non competit collatio beneficii duplici titulo affecti, ibid.num.16.
- 4 Cardinalis Orthoboni *decisio 347. ab Adversario allegata*, nihil probat ad quod adducitur, d.243.num.31.
- 5 Cardinalis Lugo quid scripserit in hac causa, d.345.n.8.

CARMELITÆ.

- 3 Carmelitæ, qualiter ab Elia dicantur descendere, d.155. cap.1. num.4.
- 3 Carmelitæ Discalceati, non possunt hodie ædificare Monasteria, nisi ut alii Regulares, ibid.num.16.
- 3 Carmelitarum Discalceatorum domus Missionum sunt capaces, d.156.num.13.
- 3 Carmelitæ Discalceati sunt capaces bonorum, & quādo, ib. n.14.
- 3 Carmelitæ Discalceati extra Urbes, & Civitates, an sint capaces, ibid. num.15.
- 3 Carmelitæ Hæreditatis Regentis de Marinis, qualiter fuerint capaces, ibid. num.16.
- DD. pro incapacitate Discalceatorum Carmelitarum explicantur, ibid. num.17.
- Pater Lezzana, d. Staibannus, & alii explicantur à parte, ibid. num.18.
- 3 Carmelitarum Discalceatorum modus vivendi describitur à Clemente VIII. Sciababæ Regi Persarum, d.157. num.18.
- 3 Carmelitarum Regula, quando accepta, & à quo, & sub quo Pontifice, d.155.c.1.num.6.
- 3 Carmelitarum Discalceatorum duplex est Congregatio, d.156. num.11.

CAROLUS MOLINEUS.

- 3 Carolus Molineus, diu sectarius, tandem, sub morte Catholicus, explicat latè, & eruditè text. in *d.l.commodissime*, d.205. c.4.num.42.

CARPZOVII.

- 5 Carpzovii *decisio 89.* adducitur, d.385.num.7.

CARTUSIANI.

- 5 Carthusiani qualem habeant consuetudinem exigendi laudemia, d.378.num.13.

CASALE.

- 2 Casalia tenentur ad onera Civitati imposita, d.145. num.15.
- 2 Casalia veniunt appellacione Civitatis in testamentis, & legatis, d.115.num.8.
- 2 Casalia quādo teneantur cōtribuere ad onera Civitatis, ib. n.20.

- 2 Cafalia, & Civitas à quo separari debeant quoad jurisdictionem, ibid. num. 21.
- 2 Cafalia Casandrini Fratræ Majoris, & Nevani sunt, cafalia in temporalibus civitatis Neapolitanæ, in spiritualibus Civitatibus Averfæ, d. 107. num. 1.
- 2 Cafalium homines cujus sint cives, ibid. num. 2.
- 2 Cafalia veniunt appellatione civitatis in testamento legatis, &c. ibid. num. 3.
- 2 Cafalia civitatis Averfa fuerunt coacta per civitatem ad contribuendum, ibid. num. 16.
- 2 Cafalia contribuunt ad opera civitatis, & quando, ibid. n. 18.
- C A S S A T I O.**
- 4 Cassatio electionis est amorio, & æquipollet privationi, d. 261. num. 98.
- 4 Cassatio electionis quando fieri debeat judicialiter, quando extra, ibid. num. 48.
- 4 Cassatio electionis fieri potest quandoque etiam non citato, &c. ibid. num. 8.
- 4 Cassatione facta electionis, ad quem spectet electio, ibid. num. 122.
- 4 Cassatio interdum fuit facta electionis, quia non canonicè facta fuerat, ibid. num. 87.
- 4 Cassatio electionis, qualiter cassanda per confirmantem, ibid. num. 91.
- 4 Cassatio electionis adducit infamiam cassato, ibid. num. 92.
- C A S S I A N U S.**
- 3 Cassiani autoritas *collatione 4. cap. 16. d. 225. num. 2.*
- C A S T A L D I.**
- 4 Castaldi, qui fuerint jure feudorum, d. 239. num. 6.
- C A S T E L L A N U S.**
- 4 Castellanus frumentum Castri vendens in ejusdem Castri præjudicium, qualiter puniatur, d. 246. num. 14.
- 5 Castellanus nihil adduxit pro se, &c. d. 329. num. 38.
- 5 Castellanus Barii non habet pulvinare in Ecclesiis Civitatis, ibid. num. 30.
- 5 Castellanus nullam habet jurisdictionem carcerandi, ibid. num. 31.
- 5 Castellanus non est Officialis, nisi intra Castra tantum, ibid. num. 32.
- 5 Castellanus quando dicatur Officialis, & quando non, ibid. num. 33.
- 5 Castellanus, an & quando habeat regalias, ibid. num. 34.
- 5 Castellanus in quacunque Civitate sit, non est Officialis Civitatis, ibid. num. 35.
- 5 Castellano non suffragantur habuisse olim tales prærogativas, ibid. num. 36.
- C A S T I L L U S.**
- 3 Castilli locus *tom. 5. par. 2. cap. 143. S. unico, tom. 4. explicatur, d. 164. num. 16.*
- 5 Castillus *lib. 3. cap. 7. adducitur, & explicatur, d. 374. n. 10.*
- 5 Castilli opinio loco citato, ut valeat, quæ requiritur, ibid. num. 12.
- C A S T R O P A L A O.**
- 2 Castro Pal. locus *tom. 2. dif. 3. p. 8. n. 8. adducitur, d. 123. n. 37.*
- C A S T R A N S, C A S T R A T U S, C A S T R A T I O.**
- 3 Castrans sui corporis partem indiscreto zelo, irregularis est, d. 221. num. 33.
- 3 Castrans seipsum spontè, Clericus non potest fieri, & quando, ibid. num. 29.
- 3 Castratus per insidias, vel in persecutione potest fieri Clericus, ibid. num. 30.
- 3 Castratus in cunabulis potest fieri Clericus, ibid. num. 31.
- 3 Castrantes se spontè fiunt irregulares, & quomodo, ibid. n. 27.
- 3 Castrans se, vel castrari permittens pro abstinencia carnalis concupiscentiæ, fit irregularis, ibid. num. 56.
- 3 Castrans servum alienum, qua poena puniebatur antiquitus, ibid. num. 13.
- 3 Castratio habebat vim mortis, in condemnationibus antiquitus, d. 223. num. 22.
- 3 Eunuchorum fides maxima apud Principes, ibid. num. 23.
- 3 Castratio, quibus modis fiat, d. 220. num. 6.
- 3 Castratio cum causa facta nullum facit irregularem, d. 221. num. 62.
- 3 Castratio elevat hominem ad majorem dignitatem, d. 222. n. 17.
- 3 Castratio non est licita pro anima juvanda, vel ad superandas tentationes carnis, d. 221. num. 47.
- 3 Castratio propter infirmitatē, vel tantum licita est, d. 222. n. 36.
- 3 Castrati, qui ad nihil deserviunt sunt reprobati, ibid. num. 37.
- 3 Castrans, & castrari faciens, qualiter puniatur, num. 13.
- 3 Castratio, quare puniebatur antiquitus, & quibus poenis, d. 220. num. 15.
- 3 Castratio ad vincendas tentationes carnis fuit semper prohibita ab Ecclesia, d. 222. num. 59.
- 3 Castratio non est medium necessarium ad castitatem, imò nec utile, ibid. num. 61.
- 3 Castratio licita est pro conservatione alicujus boni totius, ibid. num. 30.
- 3 Castratus nullam incurrit irregularitatem, si fiat ad bonum finem castratio, ibid. num. 55.
- 3 Castratio prohibebatur antiquitus in poenam quorundam Chirurgorum, ibid. num. 56.
- 3 Castratus, cur non possit dari tutor, d. 221. num. 16.
- 3 Castratus à parentibus per vim, vel in odium fidei, non est irregularis, ibid. num. 40.
- 3 Castratus ad valetudinem consequendam non impeditur celebrare, d. 222. num. 34.
- 3 Castratus à Medicis, casu, vel per vim, irregularis non est, d. 221. num. 51.
- 3 Castratus ob lepræ periculum evitandum non est irregularis, ibid. num. 52.
- 3 Castratus posthumum suum, instituere non potest, d. 223. n. 12.
- 3 Castratus apud antiquos Ægyptios mortuo Rege proponebatur in publico, & quare, d. 221. num. 8.
- 3 Castrati, qualiter & quomodo dicantur, & non possunt contrahere matrimonium, d. 223. num. 10.
- 3 Castratus casualiter propter infirmitatem non fit irregularis, d. 221. num. 54.
- 3 Castrati involuntariè, sunt irregulares, ibid. num. 2.
- 3 Castrati sua culpa, sed ad alium finem non sunt irregulares, ibid. num. 3.
- 3 Castratus consentiens ex aliqua causa ad castrationem non fit irregularis, ibid. num. 4.
- C A S U S.**
- 1 Casus adducuntur, quod fericum captum restitutum fuit Clericis, d. 51. num. 21. & 24.
- Nec obstat, quod clam apportetur pro excusandis pauperimis nautis, ibid. num. 25.
- Et quia ministri laici malè tractant alios propter Clericos, ibid. num. 23.
- 1 Casus plures referuntur similes nostro, & fuit dictum gaudere immunitate, d. 42. num. 19.
- 1 Casus in capitulis, & testamento Principis Biterti considerantur, d. 63. c. 1. num. 33.
- 1 Casus, qui de facto contingit prævisus fuit, ut, d. 63. cap. 1. num. 3.
- 1 Casus decisio, de qua in præsentī, d. 53. num. 64.
- 1 Casibus reservatis, qui non ligentur, d. 20. num. 24. & 26.
- 1 Casus decisio de Energumeno expulso à Monasterio S. Martini post professionem, d. 53. num. 73.
- 1 Casus fortuitus, qualiter obliget custodem, d. 35. num. 43.
- 2 Casus proponitur, qui dedit causam scribendi, d. 91. num. 2.
- 3 Casus omissus, cur non habeatur pro expresso, d. 205. c. 2. n. 9.
- 3 Casus omissus, in quibus dispositionibus habeatur pro omisso, ibid. num. 10.
- 3 Casus omissus habetur pro expresso, quando potest intelligi ex natura actus, ibid. num. 11.
- 3 Casus omissus dissimilis, an habeatur pro expresso, & quid si esset dissimilis, & solutus, ibid. num. 12.
- 3 Casus omissus non consulto omissus præsumitur expressus, ibid. num. 13.
- 3 Casus verisimilis omissus habetur pro expresso, ibid. num. 14.
- 3 Casus omissus habetur pro expresso, quando militat eadem ratio, ibid. num. 15.
- 3 Casus omissus concludenter probatus, habetur pro expresso, ibid. num. 16.
- 3 Casus omissus, etiam insolitus, quando debeat suppleri, ibid. num. 17.
- 3 Casus disputandus proponitur inter duas Moniales Sanctæ Claræ, d. 173. num. 4.
- 3 Casus cogitatus, an extendatur ad incognitum, d. 205. c. 4. n. 49.
- 3 Casus dissimilis, vel contrarius, non extenditur ad alium casum, ibid. num. 47.
- 3 Casus regulariter omissus habetur pro omisso, d. 205. c. 2. n. 6.
- 3 Casus omissus, an habeatur pro disposito, & expresso, ibid. num. 1.
- 3 Casus omissus dissimilis expresso, an habeatur pro expresso, ibid. num. 3.
- 3 Casus assertur in fortioribus terminis decisus in S. Consilio ad favorem Monialium D. Romatæ, d. 178. num. 48.
- 3 Casus, de quo agitur fuit decisus, ut probamus, inter eosdem in Tribunali Nunciaturæ Neapolitanæ, d. 151. c. 3. num. 16.
- 3 Casus mixtus omissus habetur pro expresso, expressis duobus simplicibus, d. 205. c. 2. num. 21.
- 3 Casus mixtus, quando intelligitur sub simplicibus, ibid. n. 22.
- 3 Casus mortis sine liberis æquipollet casui mortis non nuptæ, d. 206. num. 11.
- Dilatio, de qua in præsentī, cujus favore fuerit introducta, ibid. num. 12.
- 3 Casus similis proponitur, & assertur decisus, d. 214. num. 10.
- 3 Casus, de quo in præsentī, qualiter fuerit practicus, ibid. n. 11.
- De

- De casu ad casum dicitur fieri per fictionem, & ideo ad duplicem casum fieri nequit, d.205.c.6.num.9.
- 3 Casus Hispaniæ decus, quot habebat probationes, & qualitates, d.159.c.4.num.12.
- 3 Casus nativitatis, & non nativitatis, an sint contrarii, d.205.c.5.num.45.
- 3 Casus omisus in præsentem ex Adversario non habetur pro expresso, ibid. num.46.
- Reprobatur Adversarius ex supra traditis, & ex præsentibus, ibid. num.47.
- 3 Casus enumerantur, quando absentibus debentur fructus beneficiorum, d.181.num.19.
- 3 Casus consulto omisus, quando habeatur pro expresso, d.205.c.2.num.18.
- 3 Casus omisus similis expresso, habetur pro expresso, ibid. num.19.
- 4 Casus omisus, quomodo & quando contineatur sub disposito, d.271.num.35.
- 3 Casus omisus, qualiter reguletur à lege, d.318.num.21.
- 4 Casus omisus dici non potest, qui venit ex mente disponentis, ibid. num.23.
- 3 Casus fortuitus, qui sit, d.346.num.4.
- 3 Casus improvisus, & infortuitus, qui sint, ibid. num.5.
- 3 Casus assertur in fortioribus terminis decus in S. Consilio ad favorem Monialium D. Romatæ, d.371.num.48.
- 3 Casus licet diversi, si tendant ad eundem effectum, & finem, dicuntur iidem, d.367.num.34.
- 3 Casus mortis, & casus contraventionis, qualiter intelligantur, d.373.num.21.
- 3 Casus fortuitus est infra annum allegandus, d.346.num.8.
- 3 Casus fortuitus extra annum probari non potest, ibid. num.9.
- 3 Casus singularis adducitur à Caramuele ad præsentem materiam, d.393.num.69.
- CATALANUS.**
- 3 Catalani doctrina reprobatur in hac materia, d.132.num.37.
- 3 Catalanus est sibi contrarius in materia, de qua agimus, ibid. n.38.
- CATASTRUM.**
- 2 Catastrum, qualiter fiat in Regno, d.90.num.44.
- CATHOLICA.**
- 3 Catholica Ecclesia Dominicam observat in locum Sabbati multiplice ex causa, d.208. num.11.
- 3 Catholica contrahit cum hæretico, vel è contra, propter bona conjugis acquirenda, d.222.num.52.
- CATIO.**
- 1 Catonis sententia de foemina, expenditur, d.58. num.1.
- CAVALCANUS.**
- 1 Cavalcanti decusio 73. à num. 13. explicatur qualiter procedat, d.17.c.2.num.8.
- CAUSA.**
- 1 Causa delinquendi est consideranda, d.41. num.28.
- 1 Causa tendens ad eundem effectum, ac prima, non cessat effectus ea cessante, d.25.num.19.
- 1 Causa maleficii, de qua in præsentem confessione non fuit animo credendi pactis dæmoniis, d.41.num.31.
- 1 Causæ matrimoniales non sunt per omnes tractandæ, sed per quosdam, d.29.num.1.
- 2 Causa scribendi, & titulum de Nundinis enucleandis, quæ fuit in auctore, d.91.num.1.
- 2 Causa commutandi, quæ sit in ultimis voluntatibus, d.182. num.18.
- 2 Causæ nundinarum ei finitis, ubi agitantur, d.91. art.2.n.17.
- 2 Causa hujus litis sumpta fuit à Paræco, & quare, d.127.n.6.
- 2 Causæ faciendi mercatum in die festo, quæ sint, d.91. art.5.n.5.
- 2 Causa justa commutandi, quæ sint, & qualis, d.103. num.21.
- 2 Causæ libertatis ab omnibus, & singulis possunt impugnari, d.102. num.26.
- 2 Causa naturali, & accidentali concurrente, quænam ex opinione testatoris præferatur, d.101.num.12.
- 2 Causa finali cessante cessat dispositio, d.128.num.4.
- 2 Causæ, ubi de libertate agitur, quantum favorabiles sint, d.102. num.24.
- 2 Causa, ubi agitur de interesse publico potest etiam ab eo, qui non habet interesse proponi, ibid. num.28.
- 3 Causa translata in aliam, quando transeat cum suis qualitatibus, & privilegiis, d.239.num.28.
- 3 Causa pia nullum habet privilegium in dicta acceptatione oneris sine causa, d.197.c.2.num.17.
- 3 Causa præfens continet honoré Viri Dignissimi, d.151.c.1.n.14.
- 3 Causa prius decus, de qua in præsentem, qualiter fuerit finita, d.135. num.9.
- 3 Causa falsa rescriptum Principis vitiatur, & quando, num.14.
- 3 Causam dans, ut virilia amputentur à iudice, vel à medico, an sit irregularis, d.221. num.36.
- 3 Causæ excusantes ab observantia festi, d.210.num.1.
- 3 Causa etiam bestialis excusat à poena, d.172.num.17.
- 3 Causæ omnes delegari possunt stante infirmitate, d.181. n.12.
- 3 Causa cessante cessat effectus, d.190. num.4.
- 4 Causa est illa, quæ regulat actum, & talis præsumitur mens, & qualis est causa, quæ dicitur dux mentis, d.272. c.1. n.7.
- 4 Causa impulsiva quando sit, & quando finalis, d.297. n.8.
- 4 Causa finalis, quæ & quos effectus producat, ibid. num.9.
- 4 Causa limitata, limitatum producit effectum, d.262. c.3. n.9.
- 5 Causa realis inter clericum, & laicum tractari debet coram iudice laico ratione rei sitæ, d.397.c.1.num.47.
- 5 Causa Marchionis Alfidelis adducitur ad propositum, d.368. num.21.
- 5 Causa Antonii Pappæcodæ adducitur, ibid. num.22.
- 5 Causa Principis Colli adducitur, ibid. num.23.
- 5 Causa Caroli Filomarini adducitur, ibid. num.24.
- 5 Causa Beatricis Ursinæ adducitur, ibid. num.25.
- 5 Causa redditionis computorum dicitur individua, & quare, d.397.c.3.num.15.
- 5 Causa favorabilior est liberi arbitrii, quam dotis, d.367.n.49.
- 5 Causa pia cum damno vicini concurrens quis præferatur, d.302. num.38.
- 5 Causæ connexio non operatur, ut coram uno eodemque iudice conveniantur plures rei, qui diverso foro subjiciuntur, d.397.c.3.num.21.
- 5 Causa petita remitti derogatur, & datur terminus, d.328. n.50.
- 5 Causa redditionis computorum est individua, d.397.c.3. n.12.
- 5 Causæ individua unum requirunt Iudicem, ibid. num.13.
- CAUTELA.**
- 1 Cautela, quæ operatur, ut etiam evictione non sequuta, detur repetitio, d.39.c.2.num.12.
- 2 Cautela remittendi ad conscientiam suam absolutum est inutilis, & nulla, d.120.c.1.num.29.
- 3 Cautela, ut pactum de retrovendendo cedi non possit, quæ sit, d.187.num.30.
- 3 Cautela, ut non præscribatur, nisi per centum annos assertur, ibid. num.28.
- 4 Cautela super obligatione officii, qualiter introducta, d.239. num.29.
- 4 Cautela contra fideiussorem exulis, qualis sit ad incurrendam poenam, d.265.num.47.
- 4 Cautela Thomæ de Ferrariis 44. quid dicat in hac materia, d.244. num.10.
- CAUTIO.**
- 1 Cautio, qualiter præstatur pignoratitia, fideiussoria, & juratoria, & de qua loquantur iura in præsentem, d.29.num.52.
- 1 Cautione non sufficiente quid agendum? ibid. num.60.
- 3 Cautio de demoliendo quando prodest, d.167.num.16.
- 3 Cautio de demoliendo quando prodest ædificanti, ibid. num.33.
- 3 Cautio, an & quando prodest ædificanti, ibid. num.11.
- CEDENS.**
- 4 Cedens nomen debitoris promittens evictionem favore dotis, an censeatur promittere exigibilitatem, d.314. num.2.
- CEDULONES.**
- 4 Cedulones sine citatione personali non affiguntur, & quando, d.277.num.6.
- CELEBRATIO.**
- 3 Celebratio in oratoriis privatis, qualiter prohibeatur, d.183.18.
- CELLA.**
- 3 Cella à Moniali ædificata vendi non potest etiam applicando pretium in utilitatem Monasterii, d.173.num.36.
- 3 Cellæ optio potest fieri, etiam nullo dato pretio, & idem in permutatione, ibid. num.37.
- 3 Cellarum pluralitas Moniali non conceditur, & interdum sua privetur ad usum publicum, ibid. num.40.
- 3 Cellæ Monialium, quales & quantæ, ibid. num.16.
- 3 Cella ad quid sit inventa, ibid. num.17.
- CENSURA.**
- 1 Censura est emananda prævia citatione, aliàs non ligat, d.62. num.24.
- 1 Censura ferri non potest in causa propria, nisi causa iustæ defensionis, ibid. num.25.
- 1 Censura, ut validè feratur requiritur citatio personalis, etiam si sit delictum notorium, ibid. num.26.
- 1 Censura, ut rectè emanetur non est necessaria trina citatio, & citatio per edictum est subsidaria, & non in omnibus casibus permittitur, ibid. num.27.
- 3 Censurarum declaratoriarum, an requirant citationem in materia immunitatis, d.228.num.8.
- 4 Censura nulliter est lata sine citatione, d.277.num.7.
- CENSUALIS.**
- 3 Censualis contractus præcis Bullis requirit certum corpus, d.153.num.13.
- CENSUATIO.**
- 5 Censuatio solita fieri quando dicatur, d.376.num.12.
- 5 Censuatio in perpetuum an possit fieri, & quando, ibid. n.13.
- 5 Censuationes plures sequuntur, d.377.num.8.

CENSUS.

- 2 Censum qualiter possit individuum dici, & quo capite, discept. 117. num. 9.
- 2 Censum an possit redimi per partes Domino invito, ibid. n. 10.
- 2 Censum, an & quando possit alienari, d. 71. num. 46.
- 2 Censum quando possunt calari, &c. ibid. num. 47.
- 2 Censum redimi potest pro parte, quando non nocet creditori, d. 117. num. 25.
- 2 Censum redimi non potest pro parte, si sociis Communitatis debeatur, ibid. num. 26.
- 2 Censum à pluribus emptoribus pro parte redimitur per debitorem, ibid. num. 27.
- 2 Censum factus, & constitutus à duobus, uno tantum supponente corpus valet, d. 86. num. 2.
- 2 Censum impositio invalida, qualiter convalidetur, ibid. n. 8.
- 2 Censum nulliter constitutus, perceptione fructus an convalidetur, ibid. num. 9.
- 2 Censum qualiter teneantur possessores solvere, d. 117. n. 30.
- 3 Censum emptor quid emat in regno, d. 153. num. 14.
- 3 Censum licet requirat pretium in pecunia numerata, tamen poterit creari ex pecuniis antea debitis, d. 139. num. 6.
- 3 Censum disdicta ex forma Pii V. an fiat coram Iudice debitoris, an creditoris, d. 172. num. 21.
- 3 Censum impositus contra formam Bullæ Pii V. sanari solet à Papa, d. 153. num. 16.
- 3 Censum unica solutio sufficit ad fundandam quasi possessionem exactionis, d. 193. num. 19.
- 3 Censum in regno etiam constitui debet super certo corpore, cum obligatione Generali, d. 153. num. 10.
- 3 Censum impositus super omnibus bonis fuit nullus declaratus, ibid. num. 11.
- 3 Censum constitutio requirit pro forma pretium numeratum, ibid. num. 4.
- 4 Censum si fuerit nulliter constitutus, quando de ipsius nullitate opponi non possit, d. 290. num. 10.
- 5 Censum assertio, d. 376. num. 2.
- 5 Censum, an & quando debeatur etiam perempta re, d. 365. n. 10.
- 5 Censum enumeratur inter immobilia, & alienatur, ut stabilis, d. 328. num. 2.
- 5 Censum submissio est onus hæreditarium, d. 336. num. 16.
- 5 Censum præteriti possunt peti, tum ab hærede, tum à legatario possessore rei, ibid. num. 3.
- 5 Censum qualiter formetur ex Bulla Nicol. V. d. 401. c. 8. num. 2.
- 5 Censum an deficiat bonis peremptis ex Bulla Pii V. ibid. n. 4.
- 5 Censum qualiter constituatur jure communi, & quid per Bullas Pontificum, ibid. num. 1.
- 5 Censum requirit instrumentum, d. 376. num. 5.
- 5 Censum nulliter constitutus non fundat laudemium, disc. 377. num. 6.
- 5 Censum ob rem deperditam, & peremptam quando extinguatur, d. 365. num. 3.
- 5 Censum an fuerint Neapoli extincti ob res peremptas, ibidem num. 4.
- 5 Censum qualiter sit solvendus, ibid. num. 5.
- 5 Censum non diminuitur, diminuta re densita, ibid. num. 6.
- 5 Censum constitutio an debeatur peremptis bonis, d. 401. c. 8. n. 4.
- 5 Censum an extinguatur re infructifera facta, ibid. num. 8.
- 5 Censum qualiter petatur in libello, ibid. num. 9.

CESSIBILE.

- 2 Cessibile est transmissibile, & quid è contra, d. 76. num. 19.

CESSIO.

- 2 Cessio bonorum non datur pro debitis nundinarum, d. 91. n. 10.
- 4 Cessio in potentio non dicitur, quando aliter recuperari non potest, d. 295. art. 3. num. 18.
- 4 Cessio nominis statim, ac sit facta omne periculum transit in emptorem, d. 249. num. 7.
- 4 Cessio bona fide facta in potentio, quando & qualiter valeat, d. 295. art. 3. num. 15.
- 4 Cessio, ut fiat in potentio, tria requiruntur, & quæ sint, ibid. num. 16.
- 5 Cessio non habet locum solutionis, d. 339. num. 3.
- 5 Cessio iurium, qualiter facta in præsentia, &c. d. 401. c. 9. n. 11.
- 5 Cessio dum non officit cedenti, quid operetur, d. 388. n. 17.

CESSIONARIUS.

- 4 Cessionarius, ut agat contra cedentem, qui promisit nomen debitoris exigibile, debet producere sententiam declaratoriam, qua fuit declaratum debitorem cessum non esse solvendum, d. 314. num. 14.
- 4 Cessionarius si fuerit negligens in exigendo, quomodo & qualiter sibi præjudicet usque ad num. 9. ibid.
- 4 Cessionarius, ut agat contra cedentem procedere debet exactissima discussio nominis debitoris, ibid. num. 10.
- 4 Cessionarius, ut agat contra cedentem, debet debitorem facere carcerari, vel saltem, ut constet illum aufugisse, vel non inveniri, ibid. num. 11.

- 4 Cessionarius debet sollicitè exigere, & qualiter, ibid. num. 12.
- 4 Cessionarius, de quo in præsentia an sit persona legitima, d. 318. num. 29. & num. seqq.
- 4 Cessionarius, ut agat propter evictionem promissam, quid teneatur probare, d. 314. num. 1.

CHARTULA.

- 4 Chartula quando dicatur, & nullam fidem facit, d. 275. n. 35.

CHRISTUS.

- 1 Christus Dominus, cur recepit Judam Proditorem? d. 53. num. 56.
- 1 Christus Dominus, cur malum recepit discipulum, d. 53. n. 59.

CINERES.

- 3 Cineres testium non est necesse, ut quis secum asportet ad finem evadendi irregularitatem, ut vulgò putabat, d. 221. n. 41.

CITATIO.

- 1 Citatio ad locum non tutum, est adeò nulla, ut necesse non sit appellare, d. 111. num. 33.
- 2 Citatio Baronis ad domum, ubi possit fieri, d. 107. num. 24.
- 3 Citatio creditorum, & legatariorum in inventario, qualis esse debeat, d. 192. num. 3.
- 3 Citatio creditorum in inventario non est expressa in jure, ibid. num. 4.
- 3 Citatio alia per proclama, & alia per edictum, ibid. num. 5.
- 3 Citatio per edictum, & utilior pinguior est, ibid. num. 6.
- 3 Citatio creditorum in inventario fit per proclama, ibid. n. 7.
- 3 Citatio per edictum etiam contra incertos fieri solet, ibid. n. 8.
- 3 Citandus personaliter, si citetur per edictum, ejusque habeat notitiam, validè citatus est, ibid. num. 9.
- 3 Citatio illegitima, interdum habetur pro legitima quoad effectus, ibid. num. 10.
- 3 Citatio illicita die Festo, d. 209. num. 37.
- 3 Citatio per edictum debet esse affixa, & quo temporis spatium, d. 192. num. 13.
- 3 Citationis originale affixum debet esse, si per edictum fiat, ibid. num. 14.
- 4 Citatio, quando & qualiter dicatur circumducta, d. 277. n. 8.
- 4 Citatio facta domi, qualiter fieri debeat, d. 295. art. 4. num. 12.
- 4 Citatio in criminalibus, qualiter sit concipienda, & quæ continere debeat, d. 259. num. 24.
- 5 Citatio super tenore instrumenti, qualiter concipiatur, d. 358. num. 2.
- 5 Citatio erronea super tenore instrumenti, an faciat contumaciam, ibid. num. 3.
- 5 Citatio super tenore instrumenti, qualiter procedat, ib. n. 4.
- 5 Citatio super tenore instrumenti causam requirit, ibid. n. 5.
- 5 Citatio super tenore instrumenti, an debeat continere emancipationem, d. 359. num. 7.
- 5 Citatio super tenore instrumenti, qualiter facienda, ib. n. 8.
- 5 Citatio supponit instrumentum stipulatum, ibid. num. 9.
- 5 Citatio nulliter expedita, censetur contra ordinem, & Decretum S. Confilii, d. 358. num. 7.
- 5 Citatio super tenore instrumenti, qualiter sit expedienda, d. 401. c. 1. num. 3.
- 5 Citatio ad informandum D. Pompei Girone, d. 327. n. 2.

CITATUS.

- 1 Citatus ad locum non tutum, non tenetur comparere, d. 111. num. 35.
- 4 Citatus in Ecclesia, qualiter comparere teneatur, & an possit contumax judicari, d. 265. num. 14.

CIVILITAS.

- 1 Civilitas, & immunitas sunt simul compatibiles, d. 55. n. 14.
- 1 Civilitas originaria, & domiciliaris, qualiter se habeant, d. 55. num. 15.
- 2 Civilitas, quibus modis acquiratur, d. 90. num. 55.

CIVIS.

- 1 Civis in genere, an comprehendat civem ex privilegio? d. 52. c. 3. num. 10.
- 1 Civis verbum, qualiter sumatur verè, & qualiter fiste, d. 55. num. 29.
- 1 Civis allectus non differt à forense quando non habitat, d. 52. cap. 2. num. 10.
- 1 Civis allectus in aliquam civitatem non poterit ordinari ab Episcopo illius, ibid. num. 11.
- 1 Civis si sit præferendus, sufficit si sit civis ex privilegio, ibid. num. 12.
- 1 Cives allecti an veniant appellatione civium, ibid. num. 8.
- 2 Civis casalium habent omnia commoda Civitatis, disc. 115. num. 10.
- Idem procedit etiam in contractibus, ibid. num. 11.
- Idem in legibus, & statutis, ibid. num. 12.
- Idem in poenalibus, ibid. num. 13.
- 2 Cives non possunt exercere officia in suis civitatibus, nec illi de casalibus, d. 107. num. 19.
- 2 Cives pro contractibus alibi gestis, ubi conveniantur, ibid. num. 25.

- 2 Cives ex privilegio gaudent omnibus loci privilegiis , d. 116. num. 26.
 2 Cives ubi numerentur , d. 90. num. 47.
 2 Civis propriè , quid sit , d. 102. num. 31.
 2 Civis ex privilegio , an & quando gaudeat uti civis ex nati-
 tate , d. 115. num. 28.
 4 Civis originarius alio se transferens ad habitandum , & tes-
 tamentum ibi faciens , tenetur observare solemnitates lo-
 ci conditi testamenti , d. 294. num. 21.
 4 Cives possunt prohiberi , ne aliquid faciant extra Civitatem ,
 d. 262. c. 5. num. 12.

CIVITAS.

- 1 Civitas Massæ Lubrensis fuit olim unita cum Civitate Surren-
 tina , d. 44. num. 9.
 2 Civitas Surrentina , & Massæ à Turcis devastatæ , & quando ,
 ibid. num. 11.
 Colligitur ex historiis unio Massæ cum Surrentina Civitate ,
 ibid. num. 10.
 2 Civitas sub sua jurisdictione continet pagos , & villas ,
 d. 115. num. 2.
 2 Civitas qualis locus sit , ibid. num. 4.
 2 Civitatis appellatione in materia favorabilis veniunt suburbia ,
 & casalia , ibid. num. 5.
 2 Civitas conservat indemnes obligatos sui favore , d. 68. n. 22.
 2 Civitas qualiter inducatur ; & Baro est primus civis per alle-
 ctionem , d. 107. num. 22.
 2 Civitatis appellatione an veniant suburbia , & qualiter ,
 d. 127. num. 11.
 2 Civitatis Scalensis factum adducitur , & ponderatur , ib. n. 12.
 2 Civitas multis modis sumitur , d. 107. num. 5.

CLANDESTINUS.

- 4 Clandestina conjugia , quando filios procreant legitimos ,
 d. 266. c. 2. num. 9.

CLAUSULA.

- 1 Clausula in Brevi Pontificio apposita (Salvis juribus primo
 Monasterio) quid operetur , d. 64. num. 27.
 1 Clausula taxativa favore Ecclesiæ , utrùm resolvatur in de-
 monstrativa , d. 61. num. 29.
 1 Clausula (pro quibuscumque hæredibus) quid importet ,
 d. 63. c. 1. num. 40.
 1 Clausula (unà cum annexis , & connexis) quid operetur ,
 d. 7. num. 17.
 1 Clausula alternativæ , utrùm ampliari debeat , vel restringi ,
 d. 49. num. 23.
 1 Clausula reservativa , qualiter faciat remanere iudicium ?
 d. 18. num. 12.
 1 Clausulæ appositæ in contractibus quando illos alterent ,
 d. 64. num. 11.
 2 Clausula , non obstantibus quibuscunque , &c. quem effectum ope-
 rat , d. 127. num. 26.
 3 Clausula ad habendum , & clausula in perpetuum quid ope-
 rantur in renunciatione , d. 216. num. 27.
 3 Clausula , motu proprio , quid operetur in dispensatione , d.
 227. num. 37.
 3 Clausula plus minusve quid importet , & quantum , d. 193. n. 46.
 3 Clausulæ generales quando faciant renunciationem esse rea-
 lem , d. 216. num. 32.
 3 Clausula adjecta contra naturam contractus , pro non scripta
 habetur , d. 188. num. 12.
 3 Clausula posita in libello (petens jus , & iustitiam ministrari)
 quid operatur , ibid. num. 7.
 3 Clausula motu proprio , an habeat vim secundæ iussionis ,
 d. 146. num. 7.
 4 Clausula in Brevi Apostolico apposita (salvis juribus pro Mona-
 sterio) quem effectum producat , d. 278. num. 22.
 4 Clausula ex nunc pro tunc , vel ex tunc pro nunc , utrùm im-
 portet retractionem , d. 243. num. 32.
 4 Clausula (dummodo remaneant mille pro Episcopo) à quo sit iusti-
 ficanda , d. 253. c. 2. num. 20.
 4 Clausula , quæ solita est apponi in officii concessione , & qualis
 sit , d. 246. num. 47.
 4 Clausula codicillaris in testamento inter liberos , & ad pias
 causas intelligitur , d. 291. dub. 3. num. 20.
 4 Clausula (ad habendum , &c.) quid operetur in divisione ,
 d. 321. num. 30.
 4 Clausula solvendi pensionem , sive beneficium habeat , sive
 non , quid operetur , d. 253. c. 1. num. 49.
 5 Clausula , ut plenum dominium transferatur in maritum ,
 quem effectum operetur , d. 348. num. 9.
 5 Clausula (salvo assensu Domini) quid operetur , d. 342. num. 31.
 5 Clausula in solidum operatur duos reos debendi , vel credendi ,
 d. 401. c. 1. num. 24.
 5 Clausula expressa , quæ tacite inest , nihil operatur , d. 342. n. 43.
 5 Clausula (salvo assensu , & non aliter) salvat caducitatem ,
 ibidem num. 37.

Caponi Repert.

- 5 Clausula salvo assensu , qualiter differat à clausula salvo assen-
 su , & non aliter , ibid. num. 38.
 5 Clausula , quod introitus dotis transeat in dominium mariti
 quid operetur , d. 347. num. 6. & 7.
 5 Clausula constituti quid operetur in instrumento , discept. 401.
 cap. 1. num. 20.
 5 Clausula iustitiæ quid operetur in præfenti , d. 358. num. 14.
 5 Clausula ad habendum quid operetur in dote , d. 348. num. 7.

CLAUSURA.

- 1 Clausura Monialium , & de jure humano , contra quam valet
 consuetudo , d. 65. num. 22.
 2 Clausura remanet , licet Monachi Monasterium deferant cum
 animo redeundi , d. 130. num. 21.
 2 Clausuram non perdit Monasterium ex licito egressa , ib. n. 22.
 2 Clausura , de quo jure sit , ibid. num. 11.
 2 Clausura , claustrum , & septa , an idem sint ? ibid. num. 2.
 2 Clausura unde incipiat , & ubi terminetur , ibid. num. 3.
 2 Clausura stat sub Judice Prælati Religiosi , ibid. num. 4.
 2 Clausuræ causa , quæ servari debeant , ibid. num. 5.
 2 Clausuræ violatio requirit pro pœna declarationem , ibid. n. 31.
 2 Clausura pluribus modis violatur , ibid. num. 32.
 2 Clausuram egredi , quibus ex causis liceat , ibid. num. 17.
 2 Clausuram exire pro parentibus subveniendis licebat antiqui-
 tus , ibid. num. 18.
 2 Clausura dependet à determinatione Superioris , ibid. n. 43.
 2 Clausura semel posita poterit revocari , ibid. num. 44.
 2 Clausuram violentes bona fide nullam pœnam incurrunt ,
 d. 130. num. 27.
 2 Clausuram violentes , à quibus absolvi debeant , ibid. n. 24.
 3 Clausuræ violatio , per solum Episcopum inspicenda est , idem
 de Vicario , & quid de Prælato Regulari , d. 184. num. 23.

CLEMENTINA.

- 5 Clementina unica de baptismo ad propositum adducitur ,
 d. 330. num. 3.

CLERICATUS.

- 4 Clericatus non probatur per bullam beneficii , sed requiritur
 bulla ordinis , d. 238. num. 25.
 5 Clericatus quasi possessio sine titulo non probat Clericatum ,
 d. 401. c. 3. num. 8.
 5 Clericatus nominatio , an illum probet , ibid. num. 15.
 5 Clericatus enunciatio , qualiter probet illum , ibid. num. 7.
 5 Clericatus enunciatio cum dispositione , an probet Clerica-
 tum , ibid. num. 18.
 5 Clericatus , an & qualiter per testes possit probari , ib. n. 9.
 5 Clericatus per Bullas probatur , & qualiter , d. 401. c. 3. n. 5.
 5 Clericatus privilegia , qualiter conserventur , d. 401. c. 4. n. 7.
 5 Clericatus quasi possessio , qualiter probetur , d. 401. c. 3. n. 7.
 5 Clericatus an probetur per Bullam collationis beneficii ,
 ibid. num. 13.

CLERICUS :

- 1 Clericus , an possit impune occidere Bannitum laicum ,
 d. 33. num. 8.
 1 Clericus forjudicatus à laico , an possit impune occidi ,
 ibid. num. 9.
 1 Clericus habens aliundè non potest alienare patrimonium , in-
 consulta Curia , d. 25. num. 15.
 1 Clericus pro personis propriis , & etiam Ecclesiasticis non fa-
 cris tenetur solvere dirictus , si extra Regnum extrahant ,
 d. 50. num. 10.
 1 Clericus in patrimonialibus censetur laicus , & tenetur solve-
 re dirictus , ibid. num. 8.
 1 Clerici tenentur servare statuta laicorum disponentia circa an-
 nonam , ibid. num. 28.
 1 Clericorum bona inanimata quomodo à laicis cognosci pos-
 sunt , ibid. num. 53.
 1 Clericorum arma qualiter possint accipi , si reperiantur in fla-
 granti , ibid. num. 55.
 1 Clerici ob contrabanna pœna corporali non puniuntur , sed
 pœna burfali , & pecuniaria , ibid. num. 56.
 1 Clericorum bona inventa pro extractione incidunt in commis-
 sum , & applicantur fisco Regio , ibid. num. 50.
 1 Clerici negotiatores privilegiis clericalibus pro gabellis non
 fruuntur , d. 51. num. 11.
 1 Clerici extrahentes extra Regnum coram iudice laico tenen-
 tur respondere , d. 50. num. 48.
 1 Clerici an directivè , an coactivè teneantur servare leges lo-
 quentes de extractione , ibid. num. 44.
 1 Clerici , & Capellani Regii , an comprehendantur sub trans-
 actione facta inter Nuntium , & Civitatem Neapolitanam sub
 nomine Clerici , d. 27. num. 2.
 1 Clericorum contributio ad favorem Principum sæcularium ,
 qualiter concessa per SS. Pontifices , d. 50. num. 35.
 1 Clerici non obstante Clericatu sunt cives , & membra Reipu-
 blicæ , ibid. num. 22.
 1 Clerici sunt exempti de jure divino quoad spiritualia , ib. n. 23.

- 1 Clerici quando deponunt contra Reum, qualiter debeant deponere, discept. 42. num. 24.
- 1 Clericis an liceat, & quando sumere arma contra bannitos, d. 33. num. 21.
- 1 Clerici Massæ Lubrensis celebrant festum Abbatæ, disc. 43. num. 11.
- 2 Clericus recipiens pensionem, vel Beneficium cum animo manendi in statu laicali, & non ascendendi ad sacros, an peccet mortaliter, d. 78. num. 10.
- 2 Clericus recipiens Beneficium, &c. cum intentione manendi ad sæculum, an teneatur fructus restituere, ibid. num. 11.
- 2 Clericus si fiat Pærecus cum intentione non recipiendi Sacerdotium, P. M. & tenetur ad fructus etiam ante iudicis sententiam, ibid. num. 12.
Fallit si à principio habeat voluntatem, & postea mutet, ibid. num. 13.
- 2 Clericus recipiens Beneficium Curatum cum intentione conditionali, non tenetur restituere, ibid. num. 14.
Fallit in recipiente cum animo dubio, ibid. num. 15.
- 2 Clerici sunt pars populi, & gaudent cum aliis popularibus, d. 107. num. 26.
- 2 Clericum sex genera personarum ad correctionem percutere possunt, & quæ sint, d. 88. num. 2.
- 2 Clerici non sunt cives per allectionem, sed jure nativitatis, d. 107. num. 48.
- 2 Clerici tenentur ad excubias, & vigilias civitatis, ibid. num. 27.
- 2 Clerici qualiter laicis subjiciantur, & quoad quæ, ibid. num. 28.
- 2 Clericorum curia, quæ sit, & qualiter, ibid. num. 29.
- 2 Clerici dicuntur de districtu universitatis, ibid. num. 30.
- 2 Clerici quo sensu non dicantur sub jurisdictione Principis sæcularis, ibid. num. 31.
- 2 Clerici secundum aliquos sunt Vassalli Principum sæcularium, sed melius alii dicunt, quod sunt sub protectione Regis, d. 102. num. 41.
- 2 Clerici, & Ecclesiastici quoad temporalia subjiciuntur laicis quoad gubernationem politicam, ibid. num. 42.
- 2 Clerici contribuere tenentur ad ea, ad quæ impellit necessitas, ibid. num. 43.
- 2 Clerici seniores possunt ad correctionem percutere juniores Clericos, d. 88. num. 8.
- 2 Clerici an teneantur servare leges politicas laicorum, d. 102. num. 38.
- 2 Clericus, & laicus conventi, ut hæredes coram quo sint conveniendi, d. 107. num. 35.
- 2 Clericus minor annorum 14. quando possit præsentari, d. 108. num. 91.
- 2 Clericus allegans Judicem, ut suspectum in tribunalibus laicis, tenetur facere depositum, d. 102. num. 35.
- 2 Clerici sunt cives Principis temporalis in favorabilibus, d. 107. num. 21.
- 2 Clericus qui habet actionem ad Beneficium, dicitur secundum aliquos Beneficiatus, d. 108. num. 83.
- 2 Clericus habens patrimonium, vel pensionem potest promoveri pro necessitate, vel commoditate Ecclesiæ, d. 108. n. 59.
- 2 Clericus recipiens ordinem ab uno Episcopo, an possit variare, & alios recipere ab alio, ibid. num. 36.
- 2 Clerici casaliū, quando Franchitias non habent, d. 107. n. 52.
- 2 Clerici manuteneri debent in suis Franchitiis, ibid. num. 45.
- 2 Clerici tenentur contribuere pro impensis studii, d. 102. n. 54.
- 2 Clerici, vel Monachi solvunt bonatentia, d. 90. num. 41.
- 2 Clericus conjugatus solvit fiscalia, & quid uxore mortua, ibid. num. 42.
- 2 Clericus conjugatus non est capax Beneficii, d. 108. num. 42.
- 2 Clerici considerantur tanquam cives Principis laicis in favorabilibus, d. 107. num. 38.
- 2 Clericus excommunicatus vitandus, & alii turbantes Officia divina expelli possunt, d. 88. num. 5.
- 2 Clericus condemnatus ad perpetuos carceres potest jure Canonico testari, d. 75. num. 15.
- 2 Clerici an contribuere teneantur ad Demanium, d. 102. n. 19.
- 2 Clericatus quomodo probeatur, d. 108. num. 44.
- 2 Clericus ad sacros ordines petens promoveri, quid agendum, Episcopo nolente, ibid. num. 102.
- 2 Clerici sunt Cives Universitatis, & non subditi, d. 102. n. 29.
- 2 Clericis dissentientibus in parlamento Universitatis non concluditur, ibid. num. 30.
- 2 Clerici tenentur domino terræ indigenti subvenire, discept. 102. num. 50.
- 2 Clerici, & personæ Ecclesiasticæ quando teneantur ad donativum contribuere domino Regi, ibid. num. 51.
- 2 Clerici contribuere debent pro reparationibus, aliisque publicis utilitatibus, ibid. num. 52.
- 2 Clerici non tenentur contribuere pro primo ingressu Regis ad Civitatem, ibid. num. 56.
- 2 Clerici in casibus, in quibus contribuere tenentur ab Ecclesiastico Judice compelluntur, deficientibus bonis laicorum, ibid. num. 57.
- 2 Clerici non contribuunt pro medico, & Indimagistro, nisi in defectum laicorum, ibid. num. 58.
- 3 Clericus fabricans, coram quo Judice convenitur, si novum opus ei nuntietur, d. 172. num. 9.
- 3 Clericus falsum deponens coram judice sæculari, non potest ab illo puniri, d. 134. num. 72.
- 3 Clericus, vel Episcopus de bonis patrimonialibus, & industrialibus testatur, d. 140. num. 2.
- 3 Clericis inserviens Episcopo, non debet privari Franchitiis, d. 230. num. 39.
- 3 Clericus executor testamenti, ab aliquo sæculari coram judice sæculari conveniri debet, d. 134. num. 76.
- 3 Clerus Neapolitanus pro majori parte, transactus est cum Camera super spoliis, d. 147. num. 7.
- 3 Clericus Beneficiatus, an sit usufructuarius, an vero usufructum Beneficii, d. 138. num. 1.
- 3 Clericus licet exemptus à potestate laicali, tamen est Principis laici districtualis, & civis, d. 146. num. 17.
- 3 Clericus, vel Prælatus de bonis quæsitis ex hæreditate, artificio, vel doctrina potest testari, d. 138. num. 11.
- 3 Clericum usufructum esse tam in vita, quàm in morte, qui dixerint, ibid. num. 2.
- 3 Clericum Dominum esse tam in vita, quàm in morte, qui dixerint, ibid. num. 3.
- 3 Clericus non succedit in feudo, nec Monachus, dimisso tamen Clericatu succedit, d. 201. num. 2.
- 3 Clerici, & Regulares sunt capaces majoratus, & cujuscumque honoris facti ad conservandam familiam, ibid. num. 3.
- 3 Clericus, qui tutelam administravit, conveniri debet coram judice pupilli, d. 134. num. 74.
- 3 Clericus Nicolaus de Auxilio venit in iudicio, & qualiter, d. 149. num. 5.
- 3 Clericus negotiando, vel ludum per alios exercendo non subjicitur spolio, d. 137. num. 15.
- 3 Clericus invasus potest tuta conscientia occidere invasorem, d. 185. num. 4.
- 3 Clerici in tota Europa cognoscuntur, per laicos Ministros si perturbant jurisdictionem laicalem, & quando, d. 189. n. 24.
- 3 Clerici non possunt cogi, ut revertantur, quando recesserunt à Diocesibus, d. 199. num. 24.
- 3 Clericus depositarius judicis laici, num possit ab eodem compelli ad restituendum, d. 134. num. 69.
- 3 Clericus tutor datus à judice laico, an conveniatur coram eodem pro redditione computorum, ibid. num. 70.
- 3 Clerici, & personæ Ecclesiasticæ non simpliciter, & in omnibus à laicali potestate sunt exempti, d. 199. num. 25.
- 3 Clericorum successio competit etiam in bonis quæsitis intuitu Ecclesiæ, d. 138. num. 24.
- 3 Clericis qualiter negotiatio interdicitur, & quid in Religiosis, d. 136. num. 15.
- 3 Clericus fieri non potest, qui non potest fieri Sacerdos, d. 221. num. 45.
- 4 Clericus non deferens habitum, & tonsuram, an gaudeat privilegio fori, d. 238. num. 28.
- 4 Clericus privatus beneficio per sententiam, an possit ei renunciare, d. 244. num. 7.
- 4 Clericus ob delictum quando privatur ipso jure, & quando per sententiam, ibid. num. 3.
- 4 Clericus ob patrem defendendum, an possit aggressorem patris interficere, nec irregularitatem incurrat, d. 260. n. 5.
Et utrùm si ob patris defensionem casualiter occidat alium extraneum, ibid.
Et utrùm habens bono animo enssem evaginatum irregularis efficiatur, si alius percussus à socio moriatur, ibid.
- 4 Clericus criminofus incapax est beneficii etiam jurispatronatus, d. 236. num. 4.
- 4 Clericus carceratus in M. C. si opponat de Clericatu, & succumbat, non datur novus terminus super Clericatu, sed fit relatio à M. C. ad S. C. quod secus si decretum sit ad favorem Clerici, & ab eo appelletur, d. 238. num. 11.
- 4 Clericus remittitur ad Curiam Ecclesiasticam nulla obstante præscriptione temporis, ibid. num. 26.
- 4 Clericus remittitur ad Curiam Ecclesiasticam per judicem laicum, unà cum actis, & processu, ibid. num. 7.
- 4 Clericus remissus apud judicem Ecclesiasticum, quid agendum, si vult habere testes pro repetitis, ibid. num. 8.
- 4 Clericus remittitur ad judicem Ecclesiasticum sine ulla ignominia, ibid. num. 9.
- 4 Clericus detentus à judice laico, & de facto condemnatus ad mortem, in quo teneatur Episcopus, si illum non petat, ibid. num. 17.
- 4 Clericus tenetur declinare forum judicis sæcularis, & quomodo, ibid. num. 18.

- 4 Clericus suis exemplis remissionem petit ad judicem competentem, ibid. num. 19.
- 4 Clericus pauper remittitur ad Episcopum, expensis ejusdem Episcopi, ibid. num. 20.
- 4 Clericus si alleget Judicem suspectum in Tribunali S.C. tenetur facere depositum, d. 313. c. 2. num. 36.
- 4 Clericus Beneficiatus fori privilegio gaudet, licet habitum, & tonsuram non deferat, d. 238. num. 31.
- 4 Clericus Beneficiatus, si non deferat habitum, & tonsuram, an peccet mortaliter, ibid. num. 32.
- 4 Clericus negotiando amittit privilegium exemptionis à Gabelis, d. 313. c. 2. num. 3.
- 4 Clerici tenentur solvere pro jure pascuendi in defensa Universitatis, si locetur pro publicis oneribus, ibid. num. 4.
- 4 Clerici tenentur ad leges laicales taxantes pretia rerum, &c. ibid. num. 5.
- 4 Clerici, & exempti tenentur servare leges laicales latas ob commune bonum, ibid. num. 6.
- 4 Clerici, & exempti sunt cives, & membra Reipublicæ, ibid. num. 41.
- 4 Clericorum exemptio, qualiter sit de jure divino, ib. n. 42.
- 4 Clerici, & exempti, quando teneantur servare leges civiles, ibid. num. 43.
- 4 Clerici, & exempti, quando teneantur servare leges politicæ, ibid. num. 44.
- 4 Clerici vendentes falsis mensuris, an puniantur à Judice laico, an ab Ecclesiastico, ibid. num. 48.
- 4 Clerici, & exempti tenentur ad jus exituræ, ib. n. 49.
- 4 Clerico sicuti suo Beneficio non privatur sine causa, ita nec Monachus suo officio, d. 261. num. 82.
- 4 Clericus carceratus per judicem sæcularem non statim remittitur, sed datur terminus pro Clericatu probando, d. 238. num. 24.
- 4 Clericus non potest habere feudum, d. 281. num. 10.
- 4 Clericus per Clericatum qualiter feudum amittat, & quando, ibid. num. 11.
- 4 Clerici, & exempti tenentur ad jus prohibendi, quia non sunt gabellæ, d. 313. c. 2. num. 23.
- 4 Clerici tenentur ad solutionem pro extirpandis locustis, &c. & à Judice laico compelluntur, ibid. num. 29.
- 4 Clerici, & exempti tenentur ad tertium jus Regiæ Dohanæ pro sustentandis triremibus, ibid. num. 30.
- 4 Clerici uti cives ligantur vīdirectiva, & coactiva legibus laicibus, & quando, ibid. num. 15.
- 4 Clerici an sint Vassalli Principum sæcularium, ibid. num. 16.
- 4 Clericus capturæ alicujus delinquentis, an possit se immiscere absque irregularitatis periculo, &c. d. 260. num. 12.
- 4 Clericorum fructus ex beneficiis, vel patrimonialibus in Dohanam producti, non sunt immunes, d. 313. c. 3. num. 29.
- 4 Clerici tenentur ad jura salmarum in Regiæ Dohana, &c. d. 313. c. 2. num. 46.
- 4 Clerici Beneficiati quando teneantur ad Synodum accedere, d. 281. num. 26.
- 4 Clerici, & exempti non tenentur ad gabellam impositam pro unaquaque Carrocia duc. centum, & refertur decisio Martini facta, d. 313. c. 2. num. 63.
- 4 Clerici ligantur lege laicali iusta, quando non nominantur in ea, ibid. num. 12.
- 5 Clericus quid positum recepit à judice laico, potest ab eodem cogi ad aliud restituendum, d. 397. c. 1. num. 46.
- 5 Clericus diu sæva exercens, vel jocularior, vel goliardus, aut actualiter degradatus, à laico recognoscitur, quod idem dicitur de incorrigibili, vel conjugato habitum, & tonsuram non deferente, vel Clerico macellario, carnifice, & tabernario, vel bigamo, vel tandem de eo, qui in carcere fecit se clericari, ibid. num. 11.
- 5 Clericus in aliqua arte, vel sæculari administratione delinquens recognoscendus est à judice laico, ibid. num. 11.
- 5 Clericus nequit esse tutor dativus, ibid. num. 36.
- 5 Clericus uxoratus etiam cum vidua gaudet fori privilegio, si habeat militiam, &c. d. 401. c. 4. num. 1.
- 5 Clericus occasione feudi convenitur coram judice laico, d. 397. c. 1. num. 38.
- 5 Clericus potest fori privilegium perdere ex quadam necessaria consequentia, ex aliquo antecedenti deducta, ibid. num. 18.
- 5 Clericus poterit conveniri coram judice laico, causa depositi facti coram illo, ibid. num. 17.
- 5 Clericus administrator potest considerari sub duplici formalitate, scilicet tanquam Clericus, & tanquam administrator, ibid. num. 28.
- 5 Clericus negotiatores, ut propter delictum in hujusmodi negotiationibus patratum puniri valeant, ter prius monendi sunt, vel unica saltem synodali monitione, ibid. num. 3.
- 5 Clericus conjugatus, an & quando gaudeat fori privilegio, discept. 401. c. 3. num. 1.
- 5 Clericus debet ostendere per multum tempus se talem gessisse, ibid. num. 2.
- 2 Clericus probatur per tonsuram, & vestes copulative, ibid. num. 3.
- 5 Clerico administratori Montis Maritaglii petenti se remitti ad Judicem Ecclesiasticum, fuit denegata remissio à S. R. C. d. 397. c. 1. num. 62.
- 5 Clericis est prohibita venatio clamorosa, & quando, d. 379. num. 24.
- 5 Clericum volentem posse beneficio immunitatis renunciare, probatur novis argumentis contra aliorum placita, ibid. num. 41.
- 5 Clericus quamvis volens, non potest foro renunciare, ibid. num. 8.
- 5 Clericus assassinus punitur à judice laico, ibid. num. 9.
- 7 Clericus conjugatus exutus vestibus amisit omnia privilegia, d. 401. c. 5. num. 3.
- 5 Clericus conjugatus per habitum reassumptionem, an gaudeat fori privilegio, ibid. num. 4.
- 5 Clericus conjugatus de facto reassumens habitum, gaudet foro, ibid. num. 5.
- 5 Clericus duellum committens privatur Beneficiis, & quid de pensionibus, d. 391. num. 15.
- 5 Clericus miles lauretanus gaudet fori privilegio, d. 401. c. 4. n. 2.
- 5 Clerici propter sæcularia munera ab altaris obsequio abstrahuntur, d. 397. c. 2. num. 2.
- 5 Clericus conjugatus an patiatur contra se liquidationem Instrumenti, d. 401. c. 6. num. 12.
- 5 Clerici de jure communi debent ab officio sæcularium desistere, d. 397. c. 2. num. 1.
- 5 Clericus quando possit obtinere pensionem, & foro gaudere, d. 401. c. 4. num. 10.
- 5 Clericus, ut fori privilegium amittat, non semper indiget monitione, d. 397. c. 1. num. 4.
- 5 Clericus conjugatus non gaudet in civilibus privilegio fori, d. 401. c. 6. num. 10.
- 5 Clerici etiam de jure Regni prohibentur officia sæcularia exercere, d. 397. c. 2. num. 4.
- 5 Clerici in sacris, vel Beneficiati, aut Regulares non possunt in agitationibus Taurorum interesse, d. 379. num. 28.
- 5 Clericus tutor tutelam à manu judicis laici recipiens tenetur reddere computa coram judice laico, d. 397. c. 1. num. 30.
- 5 Clericus quoad forum diverso modo judicandus est, si tutelam legitimam exercuit, quam si non legitimam, sive aliam quamcumque animo lucrificandi, & ratio, ibid. num. 31.
- Judex competens tutoris qualis sit, ibid. num. 32.
- 5 Clericus, sive agatur civiliter, sive criminaliter, in casibus non exceptis conveniendus est coram Ecclesiastico judice, ibid. num. 12.

C L E R U S.

- 1 Clerus sæcularis præfertur regularibus etiam in eorum Ecclesiis de consuetudine, d. 65. num. 16.
- 3 Clerus Neapolitanus, qualiter se habeat, & sub qua Cruce incedat in Processionibus, d. 198. num. 38.

C L I E N T U L U S.

- 2 Clientulus pro salario fortitur forum, ubi causa erat, d. 109. num. 58.

C O A C T I O.

- 1 Coactio ad observantiam harum legum non fit per judicem Ecclesiasticum, d. 50. num. 45.

C O A D J U T O R.

- 1 Coadjutori debetur congrua arbitrio Episcopi, d. 36. n. 10.
- 3 Coadjutor Archiepiscopi non utitur Cruce, ut suus principalis, d. 198. num. 12.

C O D I C I L L O R U M.

- 4 Codicillorum verba dicti quondam D. Horatii adducuntur, d. 271. num. 9.
- 4 Controversiæ status, de qua in præsentī proponitur, ibid. num. 10.
- Bonorum libertas, de quibus hic assumitur probanda, ibid. num. 11.
- Proximioris substitutio, de qua hic non fuit post mortem D. Nicolai, ibid. num. 12.

C O G N A T I.

- 3 Cognati spirituali cognatione an veniant sub nomine consanguineorum, d. 149. num. 14.
- 5 Cognati descendentes ex foeminis non succedunt in feudis, d. 326. num. 47.
- 5 Cognati an excludantur à successione feudi antiqui, ibid. num. 48.

C O G N I T I O.

- 5 Cognitio criminis læsæ Majestatis, an permessa sit à Carolo V. Duci Parmæ, d. 337. num. 12.

- 5 Cognitio criminis læsæ Majestatis, de quibus Regalibus est, ibid. num. 21.
 5 Cognitio criminis læsæ Majestatis, cognoscitur ab Audientia, & à M.C.V. ibid. num. 22.
 5 Cognitio criminis læsæ Majestatis, an & qualiter fit de Regalibus, ibid. num. 14.

COLLATERALIS.

- 5 Collateralis consilii præcepta, & ordinationes adducuntur, d. 398. c. 2. num. 14.
 5 Collaterale consilium quid determinaverit in præsentia, d. 339. num. 28.

COLLATIO.

- 1 Collatio beneficii resignati in manibus Ordinarii quando fieri debeat, d. 1. num. 22.
 1 Collatores ordinarii rigore indulti, an teneantur conferre intra sex menses, d. 10. num. 36.

COLLECTÆ.

- 1 Collectas, & onera non tenentur solvere Clerici, & quando, d. 50. num. 13.
 2 Collectarum onus quando bonatenentia dicatur, d. 90. n. 43.
 2 Collectas solvunt incolæ pro debitis Universitatis, d. 68. n. 23.

COLLECTORES.

- 3 Collectores possunt bona incamerare, non obstante licentia testandi, & postea fit excameratio, d. 140. num. 19.

COLLEGIUM.

- 3 Collegium nobilium Civitatis Neapolitanæ est locus profanus, d. 154. c. 1. num. 13.
 3 Collegii Gubernator, si non fuisset à fundatore datus, à quo daretur, ibid. num. 14.
 3 Collegium fundatum autoritate Episcopi quando dicatur Ecclesiasticum, ibid. num. 11.
 3 Collegio translatò, vel Confraternitate, Missarum onera cum eadem transferuntur, d. 196. num. 8.
 3 Collegio debitis onerato, quid facere debeat Provincialis, d. 151. num. 31.
 4 Collegium sumptum pro corpore vero, quid significet, & quid pro corpore ficto, d. 262. c. 3. num. 19.
 4 Collegium, & cætus Advocatorum, potuit impedire alios advocatos, ne exercerent, quod ipsi faciebant, ibid. num. 20.
 4 Collegia licita, & illicita, quæ sint, d. 276. num. 53.
 4 Collegia ad opera pia facta, an requirant licentiam Ordinarii, ibid. num. 54.
 4 Collegia, & Congregationes novæ, qualiter permittuntur si tendant ad destructionem aliarum, ibid. num. 55.
 4 Collegia prohibita qualia sint, ibid. num. 56.
 4 Collegia, Opificum licita sunt, d. 262. c. 1. num. 10.
 4 Collegia licita jurisdictionem habent in pertinentibus ad Collegium, ibid. num. 11.
 4 Collegia licita commune habent Aerarium, ibid. num. 12.
 4 Collegium quomodo probetur licitum esse, ibid. num. 15.
 4 Collegium facientes sine licentia Principis, quomodo puniuntur, ibid. num. 16.
 4 Collegii jura, qualiter extinguantur, ibid. num. 17.
 4 Collegii privilegia, ejusque statuta, quomodo tollantur à Principe, ibid. num. 18.
 4 Collegii extinctio, qualiter renovari possit, ibid. num. 19.
 4 Collegii Superiores debent attendere ad observantiam statutorum, ibid. num. 20.
 4 Collegii jurisdictio consilii, qualiter competat privativè, vel cumulativè, ibid. num. 21.
 4 Collegium Aromatariorum, & cujuscumque artificii, cur dicitur tale, ibid. num. 5.
 4 Collegium quid requirat ad sui essentiam, ibid. num. 6.
 4 Collegium conservatur in uno, licet fiat ex pluribus, ibid. num. 7.
 4 Collegii genus duplex est in materia nostra, ib. num. 8.
 4 Collegii finis, & utilitas multiplex est, ib. num. 9.
 4 Collegii locus amittitur per absentiam quinquennii, ibid. num. 27.
 4 Collegialis utrùm excludatur à Collegio propter stuprum, ibid. num. 28.
 4 Collegia, opificum, & artificum possunt statuta facere, & conventiones, d. 262. c. 2. num. 1.
 4 Collegium Artificum acquirit jus prohibendi aliis, ne exercent artem illam, d. 262. c. 3. num. 3.
 4 Collegii jura derogant juri communi, & quando, ib. num. 4.
 4 Collegium qualiter differat à confraternitate, d. 276. n. 8.
 4 Collegiato mortuo sine parentibus succedit Collegium exclusio fisco, d. 262. c. 1. num. 24.
 4 Collegii constitutio, à quibus dependeat, ib. num. 14.
 4 Collegiis duobus uni permitti non debet, d. 262. c. 3. num. 12.

COLLORITI.

- 3 Colloriti utrùm sint germina Religionis Augustinianæ, unà cum Carbonariis, d. 198. num. 33.

COLONI.

- 3 Coloni Regularium non coguntur comedere panem venalem, d. 231. num. 20.
 3 Coloni Regularium dicuntur pertinere ad usum Ecclesiarum, ibid. num. 21.
 3 Coloni cum Ecclesia faciunt Societatem, ibid. num. 22.
 3 Colonica portio quando subiciatur gabellis, ib. num. 10.
 3 Colonorum gravamen quando præjudicet Ecclesiis, ib. n. 11.
 3 Coloni, & villici Ecclesiarum sunt immunes à gabellis, & quando, ibid. num. 6.
 3 Coloni dicuntur familiares respectu Dominorum, ib. n. 19.
 3 Coloni Ecclesiarum laborantes in prædiis sunt exempti quoad gabellas, ibid. num. 16.
 3 Coloni Ecclesiarum sunt immunes, ibid. num. 17.
 3 Coloni Regularium mendicantium, qualem habeant exemptionem, ibid. num. 25.
 3 Coloni Ecclesiasticorum, an & qualem habeant exemptionem, d. 232. num. 10.
 3 Coloni qualiter colentes dicantur famuli Monasterii, ib. n. 11.
 3 Colonorum duo genera quidam partiarii, quidam pecuniarii, ibid. num. 12.
 3 Coloni Ecclesiarum, si gravarentur in gabellis, gravarentur ipsæmet Ecclesiæ, d. 231. num. 8.

COLUMBARIUM.

- 3 Columbarium vicinus, quando possit ædificare etiam contradicente vicino, d. 170. num. 16.

COMMENDÆ.

- 1 Commendæ Militum Hierosolymitanorum vacant per promotionem ad Episcopatum, d. 14. num. 55.
 2 Commenda cur ita dicta, & quotuplex sit, d. 89. num. 50.
 2 Commendæ Militares non sunt beneficia Ecclesiastica, neque materia simoniæ, d. 121. num. 45.
 3 Commenda in genere promissa, occurrente casu vacationis quid agendum, d. 193. num. 47.
 5 Commenda quando in beneficium Ecclesiasticum concedatur à Papa, d. 401. c. 4. num. 11.

COMMENDATORES.

- 3 Commendatores S. Joannis non possunt carcerare Sacerdotes sæculares habentes curam animarum in suis Ecclesiis, d. 228. num. 6.

COMMENDARI.

- 4 Commendari nemo debet inauditus, d. 261. num. 43.

COMES.

- 3 Comes qualiter creatur quoad honorem tantum, d. 161. n. 28.
 3 Comes Palatinus an dicatur illuistris, an spectabilis, ibid. num. 29.
 3 Comites Archiatri sacri Palatii, qui & quales fuerint, ibid. num. 10.
 3 Comites Palatini, qui & quales erant antiquitus, ib. n. 11.
 3 Comites Palatini an essent perpetui, ib. num. 12.
 3 Comites Palatini, & Equites Velleris aurei, qui & quales sint, ibid. num. 13.
 3 Comitatus nomen quale erat, & cur dicebatur, ib. n. 14.
 3 Comites Palatini, cur tales dicti sunt, ib. n. 15.
 3 Comites Palatini cum titulo, quales fuerint, ib. n. 16.
 3 Comites Palatini, cur tales dicti sint, ib. num. 17.
 3 Comites Palatini, cur dicantur abusivè tales, & quando, ibid. num. 18.
 3 Comites Palatini eam habent potestatem, quam Princeps concessit, ibid. num. 19.
 3 Comites Titulares non eodem modo se habent omnes, sed diversimodè, ibid. num. 20.
 3 Comiti Palatino non creditur asserenti se habere talem facultatem, ibid. num. 21.
 3 Comitatus Palatini dignitas est personalis, ibid. num. 22.
 3 Comites Palatini facti ab Imperatore, possunt alios doctorare, ibid. num. 56.
 3 Comitatus ordo inventus fuit à Constantino Imperatore, ibid. num. 4.
 3 Comites Confistoriani, qui & quales fuerint, ibid. num. 5.
 3 Comites Scholarum, qui & quales fuerint, ibid. num. 7.
 3 Comites rei militaris, qui & quales fuerint, ibid. num. 8.
 3 Comites Palatini concedunt insignia, & quæ, ibid. num. 58.
 3 Comites Palatini quid facere poterant antiquitus, ibid. n. 51.
 3 Comiti Palatino, cur concedatur privilegium, ibid. n. 26.
 3 Comites Palatini, fiunt Doctores legentes per annos viginti, ibid. num. 2.

COMESSATIONES.

- 4 Comessationes, cur prohibita antiquitus, d. 276. num. 6.

COMESTIBILIA.

- 3 Comestibilia venduntur in die Festo, d. 209. num. 31.
 3 Comestibilia qualiter vendantur in die Festo, d. 210. n. 27.

COMMISSARIUS, COMMISSIO.

- 2 Commissarii qui fuerint, & quis procurator ad concedendum in emphyteusim, d. 99. num. 6.

1 Commissariorum Apostolicorum decretum, qualiter processerit, ibid. num. 3.

1 Commissariorum confirmatio contra formam rescripti, nullus est momenti, & an præsumatur lapsu temporis, ibid. num. 26.

2 Commissiones si in evidentem, quibus fiant, ibid. num. 9.

2 Commissarii si in evidentem sunt veri Judices, ibid. num. 10.

2 Commissarii si in evidentem quid facere debeant, si Papa committat, ut extrajudicialiter se informant, ibid. num. 11.

2 Commissarii si in evidentem, an possint subdelegare, ibidem num. 12.

2 Commissarii si in evidentem, an possint cognoscere de subreptione Brevis, ibid. num. 13.

In commissionibus, siue delegationibus, dispensationibus, aliisque rescriptis gratiæ res quando dicatur integra, vel designat esse integra? d. 116. num. 40.

COMOE D I A.

2 Comœdias audire Regulares, est peccatum mortale, d. 73. n. 9.

COMMUNE.

2 Communia possidentes, in qualibet cespite habent partes, d. 112. num. 12.

3 Communi in re, curti, &c. quando liceat ædificare, d. 167. num. 27.

COMMUTATIO.

2 Commutatio ultimæ voluntatis, nondum exequutæ, facilius fit, quam si esset exequuta, d. 103. num. 9.

3 Commutatio temporalium de usu in usum, quibus committatur in Societate Jesu, d. 162. num. 12.

COMMUNICATUS.

1 Communicatus in peccato mortali, vel si post Communionem statim peccat, tenetur conteri, vel confiteri pro toto tempore, quo species manent incorruptæ in stomacho, d. 28. num. 12.

COMPARATIO.

3 Comparatio litterarum non habet locum quando exceditur libra auri, d. 202. num. 12.

COMPARITIO.

3 Comparitio coram delegato pro expeditione causæ, fol. 76. & a terg. & 78. d. 205. c. 1. num. 24.

3 Comparitio Gubernatorum de ann. 1666. coram Spectab. de Regente Galeota, tunc dignissimo Delegato, pro immisione in bona Tiberii, &c. fol. 1. ibid. num. 22.

3 Comparitio Gubernatorum pro complemento justitiæ coram D. Caravita, fol. 102. & a terg. & 103. in princ. ibid. n. 28.

3 Comparitio D. Angelæ Rummo in Vicaria post filiz mortem, fol. 73. a terg. in fine, & 74. & fol. 128. ibid. num. 6.

3 Comparitio Patris D. Isabella in Curia Nolana, & in Archiepiscopatu Neapolitano, d. 159. num. 6.

3 Comparitiones, & replicationes hinc inde adducuntur, ibid. num. 7.

3 Comparitio post citationem, quem defectum purgat, d. 358. num. 6.

COMPARENS.

2 Comparentes spontaneè in S. Officio, qualiter abjurent, d. 95. num. 54.

2 Comparentes spontaneè in S. Officio, puniuntur poenitentis salutaribus, ibid. num. 55.

2 Comparentes spontaneè, an possint puniri poena pecuniaria, ibid. num. 56.

COMPATER.

1 Compater an accuset occisorem compatris, d. 33. num. 37.

4 Compater in subsidium tenetur alere compatrem, d. 311. n. 22.

COMPENSATIO.

3 Compensatio in spiritualibus, quid & qualis sit, d. 212. n. 2.

3 Compensatio super decimis, an requirat assensum Apostolicum, ibid. num. 3.

COMPONENDA.

2 Componenda solvitur datariæ de stylo, ubi pensio imponitur super quotidianis distributionibus, d. 125. num. 29. & 31.

2 Componenda non solvebatur pro pensionibus, tempore Leonis X. ibid. num. 32.

COMPREHENSIO.

3 Comprehensio, & extensio, in quo differant, d. 205. c. 4. n. 1.

3 Comprehensio, & extensio in jure differunt, earumque differentia, d. 367. n. 31.

COMPROMISSUM.

3 Compromissum factum inter illos de Coppula, & Angelam Rummo, fol. 132. a terg. & seqq. d. 205. c. 1. num. 10.

COMPUTA.

3 Computa accipere, vel dare licebit in die Festo, d. 209. n. 13.

3 Computorum redditio laico, & Ecclesiastico potest dari stante consuetudine, d. 396. num. 59.

3 Computorum redditio, qualiter Neapoli practicetur, ibid. num. 57.

CONCEPTA.

2 Concepta Neapoli gaudet omnibus privilegiis variandi, d. 115. num. 29.

CONCESSIO.

1 Concessio super fructibus facta, quando sapiat naturam stabilium, d. 27. num. 11.

3 Concessio facta an sit locatio, an emphyteusis, qualiter explicetur, d. 132. num. 62.

3 Concessio facta cum facultate affrancandi, an & qualiter sit vera venditio, ibid. num. 51.

3 Concessio cum pacto affrancandi, an sit emptio, & venditio, & qualiter, ibid. num. 46.

3 Concessio facta cum facultate affrancandi, an transferat omne dominium, ibid. num. 13.

4 Concessio facta ob remunerationem meritorum est perpetua, d. 239. num. 13.

4 Concessio facta si non dicitur ad modum feudi, censetur in alodium, ibid. num. 39.

4 Concessio pro se, & hærede, an extendatur ultra primum hæredem, d. 293. num. 56.

5 Concessio Regalium, an comprehendat cognitionem criminis læsæ Majestatis, d. 337. num. 19.

5 Concessio jurispatronatus, de qua hic, qualiter facta, d. 364. num. 11.

5 Concessionem meri imperii, an fuerint revocatæ à Ministris Regis, d. 337. num. 9.

CONCILIUM.

1 Concilium Provinciale, vel synodale an possit contra jus disponere, d. 53. num. 47.

1 Concilii Tridentini solemnitates sess. 25. cap. 16. requiruntur etiam in majore contrahente, d. 64. num. 18.

3 Concilia, & Canones Apostolorum pro observantia festorum, d. 208. num. 5.

3 Concilii Tridentini decretum sess. 25. de regularib. cap. 21. & S. Congregationis decreta adducuntur, d. 197. c. 1. num. 26.

3 Concilium Tridentinum sess. 25. de reformat. cap. 2. præcipiens sui ipsius receptionem stat in viridi observantia, d. 184. num. 24.

3 Concilio Tridentino sess. 25. cap. 3. de Regularibus, renuntiavit Societas quoad Professos, d. 162. num. 9.

4 Concilium Tridentinum sess. 24. de reformatione cap. 20. ne causæ in prima instantia per Judices Superiores avocentur, & utrùm hoc locum habeat in omni Judice Ecclesiastico, d. 278. num. 4.

4 Concil. Trident. in Gallia est receptum, d. 266. num. 27.

4 Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 5. de reformat. & sess. 24. cap. 10. & sess. 13. cap. 1. explicatur, d. 261. num. 66.

5 Concilium Trident. an secundum omnia capita in re non receptum sit; ubi varia exempla, d. 397. c. 1. num. 59.

5 Concilium Tridentinum sessione 6. cap. 5. explicatur, d. 390. num. 8.

5 Concilium Tridentinum d. cap. 5. qualem usum Pontificalium prohibeat, ibid. num. 9.

CONCIO.

4 Qui fecerit per plures annos Conciones, & dimidia quadragesimalia, an possit ad Officium discreti promoveri; Et an hæc possint uniri, d. 245. num. 6.

CONCLAVISTÆ.

4 Conclavistæ quid debeant servare pro transferendis pensionibus, d. 253. c. 2. num. 38.

CONCLUSIO.

1 Conclusio proponitur exclusiva Angelæ descendens ex matrisculo, d. 57. num. 3.

3 Conclusio universalis asseritur ad favorem Episcopi, sed in praxi difficilis ad observantiam propter plura inconvenientia, de quibus ibi, d. 134. num. 93.

3 Conclusio Gubernatorum S. Hospitalis offertur, fol. 46. a terg. 47. & a terg. d. 205. c. 1. num. 17.

3 Conclusio supradicta procedit non solum in substitutione directa, sed etiam in fideicommissaria, d. 205. c. 7. num. 5.

4 Conclusio juris, & Illustrissimus Dominus Nuntius Apostolicus laudatur, d. 256. num. 20.

4 Conclusio, & sententia æquiparantur, & ideo sententia lata contra mortuum, post conclusum in causa est valida, d. 294. num. 123.

Quod declaratum non esse verum, ibid. num. 124.

4 Conclusio totius, quod diximus, assertur, d. 239. num. 40.

4 Conclusio, & sententia æquiparantur, d. 295. art. 5. num. 6.

4 Conclusio, & sententia solum differunt quoad reconventionem proponendam, ibid. num. 7.

5 Conclusio extra libros gubernii, cur fuerit inventa, d. 313. num. 9.

5 Conclusio illativa à Regularib. ad Milites Sancti Joannis Hierosolymitani, d. 325. num. 50.

CONCORDIA.

- 3 Concordiæ plures factæ à locis piis, eorumque Gubernatoribus fuerunt annullatæ, d.205.c.5.num.12.
Eo magis, quando pia causa est substituta, ibid. num.6.

CONDEMNATIO.

- 1 Condemnatio innocentis est contra omnes mundi leges, d.6. num.6.
2 Condemnatio, de qua in præsentī causa est ambigua, & declaranda, d.113.num.57.

CONDEMNATUS.

- 1 Condemnatus ad Remum, qualiter fiat infamis, d.14.num.27.
2 Condemnatus ad mortem, quicquid sit de jure, de consuetudine tamen testamentum facit, d.75.num.24.
2 Condemnatus ad mortem testari potest ad pias causas, contra nonnullos contrarium sentientes, ibid. num.35.
2 Condemnatus ad mortem naturalem, vel civilem jure digestorum testamentum facere nequit, ibid. num.2.
3 Condemnatus per sententiam unā cum expensis pendente appellatione tenetur solvere expensas, d.192.num.19.

CONDITIO.

- 1 Conditio, ut nihil habeat religio in hoc legato quid operetur, d.32. num.28.
1 Conditio quando individa, & quando dividua sit, d.63. cap.2. num.6.
1 Conditio, & causa dum adimpletur, viget dispositio, d.52. cap.2. num.22.
1 Conditio posita in una parte dispositionis, censetur in omnia alia repetita, d.63.c.2.num.23.
1 Conditio apposita in legato, repetita censetur in translatione legati etiam in codicillis facta, ibid. num.17.
1 Conditio inducit formam, ibid. num.1.
1 Conditio inducit formam individuum, ibid. num.2.
1 Conditio in primo capite, de qua supra in hoc secundo intelligitur repetita quoad easdem qualitates, ibid. num.3.
1 Conditio scindi non potest, & quare, ibid. num.4.
1 Conditio si sine liberis est voluntaria, ibid. num.9.
1 Conditio si sine liberis, an extendatur è contra, ibid. num.10.
1 Conditio voluntaria, an extendatur de casu ad casum, & quando, ibid. num.11.
1 Conditio viduitatis in una parte apposita, an extendatur ad aliam, ibid. num.12.
1 Conditio una, & eadem non potest diverso jure censi, ibid. num.13.
1 Conditio triplex potestativa, casualis, & mixta, ibid. num.14.
2 Conditio, ut bona Ecclesiæ alienentur non est turpis, nec rejicienda contra Bonacinam, d.111.num.4.
2 Conditio non præsumitur, & sic purum potius, quam conditionale præsumitur legatum, d.97.num.18.
2 Conditio posita in dispositione facit legatum conditionale, non in exequutione, ibid. num.19.
2 Conditio per illa verba, si perierit, quando inducitur, ibid. num.20.
2 Conditionum repetitio non datur, nisi per verba expressa, ibid. num.29.
3 Conditio quotuplex, d.205.c.5.num.30.
3 Conditio voluntaria, & necessaria, quæ sit, ibid. num.31.
3 Conditio necessaria intelligitur ex natura actus, ibid. num.32.
3 Conditio si fiat Presbyter, non transmittitur ante Sacerdotium moriente ex Adversario, ibid. num.33.
Sed reprobat Adversarius, & decusum affertur, ibid. num.34.
3 Conditio quando habeatur pro completa, ibid. num.35.
3 Conditio non induitur per dictionem (si) nec modus per dictionem (ut) ibid. num.20.
3 Conditio quando propriè sit, & quando modus, ibid. num.21.
3 Conditio nulla est in facto, de quo agimus, ibid. num.22.
3 Conditio deficit quandoque quo ad verba, sed non quo ad mentem, d.205.c.4.num.34.
3 Conditio voluntaria impletur in forma specifica per adversarium, d.205.c.5.num.27.
3 Conditio quid sit, ibid. num.28.
3 Conditio turpis, & impossibilis quando vitietur, & quando vitiet, d.197.c.1. num.32.
3 Conditio apposita in præsentī totam donationem vitietur, si turpis esset, ibid. num.33.
3 Conditio semper excludit casum contrarium, d.205.c.4. n.44.
3 Conditio viduitatis in virgine rejecta admittitur in vidua, d.194. num.15.
3 Conditio impeditiva matrimonii adfuit in præsentī per adversarium, d.205.c.5.num.61.
3 Conditio, de qua hic non fuit impeditiva, sed hortativa ad matrimonium, ibid. num.62.
3 Conditio imponens viduitatem non valeat in virgine, sed favore piæ causæ valet, ibid. num.63.
3 Conditio supervenienciæ utrū intelligatur in renunciatione filiarum, d.217.num.66.

- 3 Conditio, & causa retrahendi à matrimonio, nulla est in præsentī, d.206.num.4.
3 Conditio si nupserit est voluntaria, in qua testator videretur considerasse simplex factum non effectum; & idè non datur extensio, maxime adjectis verbis privationem juris quæsi inducentibus, d.205.c.6. num.3. & 5.
3 Conditionem prohibentis meliorem esse in re communi, qualiter intelligatur, d.170.num.13.
3 Conditio quando sit contra votum paupertatis, d.197.n.13.
3 Conditio impeditiva matrimonii carnalis non valet, ibid. n.17.
3 Conditio impeditiva matrimonii carnalis, cur valeat in præsentī, ibid. num.18.
3 Conditio impeditiva matrimonii carnalis, valet substituta pia causa, d.206.num.19.
3 Conditio quotuplex, d.205.c.5.num.24.
4 Conditio, & pactum in donatione appositum, facta Monacho, ut nihil acquiratur Monasterio non est turpis, & contra bonos mores, d.278. num.50.
4 Conditio, de qua supra non est impossibilis, ibid. num.51.
4 Conditio impossibilis quid operetur apposita in contractibus, & quid in ultimis voluntatibus, ibid. num.52.
4 Conditio alternativa si sine filiis, aut ab intestato quomodo verificetur, d.324.num.3.
4 Conditio alternativa sufficit, si adimpleatur in una parte tantum, ibid. num.4.
4 Conditio alternativa, resolvitur in conjunctivam, & qualiter, ibid. num.5.
4 Conditionis adimplementum quando debeat fieri, ut transmittatur actus, d.279. num.21.
4 Conditio in futurum eventum, qualiter adimpleatur, ibidem num.22.
4 Conditio, vel pactum, ut nihil acquiratur Monasterio, quem effectum habeat secundum Bart. q.12. d.278. n.30.
4 Conditio nuptiarum, an habeatur pro non scripta favore Religionis, d.319. num.18.
4 Conditio voluntaria, & necessaria qualis sit, d.311.n.15.
4 Conditio faciendi testamentum non verificatur, si quis moritur cum testamento nulliter facto, d.324.num.28.
4 Conditio alternativa resolvitur, & quando, ibid. num.15.
4 Conditio alternativa favore filiorum, qualiter resolvatur, ibid. num.16.
4 Conditione non adimpleta in forma specifica, & in totum, sed pro parte, nihil est adimpletum, & tota corrumpitur, d.253.c.2.num.59.
4 Conditio disjunctiva, an conjungatur ratione filiorum, d.324. num.24.
4 Conditio (si sine liberis) non procedit in contractibus, ibid. num.7.
4 Conditio apposita in donatione, ut nihil acquiratur Monasterio valet, d.280.num.8.
4 Conditione non adimpleta in forma specifica, & in totum, sed pro parte, nihil est adimpletum, & tota corrumpitur, d.253.c.2.num.59.
4 Conditio alternativa, qualiter sit verificanda, & quid favore filiorum, d.324.num.18.
4 Conditio si decesserit sine liberis, utrū deficiat per existentiam foeminae, d.271.num.40.
4 Conditio apposita post reservationem pensionis non operatur, sicuti si apponatur in principio, d.253.c.2.num.49.
4 Conditio necessaria, quæ inest legato, qualis sit, d.311.n.11.
4 Conditio apposita in præsentī, an aliquid operetur, & quando, d.279.num.24.
4 Conditio vitiosa an legato, vel contractu quando vitietur, vel vitiet, d.261.num.23.
4 Conditio si sine liberis non habet locum in substitutione facta in contractibus, d.324.num.11.
5 Conditio privans hæreditate in casu contrario, quando valet, d.354.num.1.
5 Conditio privans hæreditate facit, ut non directè acquiratur, sed per fideicommissum, ibid. num.2.
5 Conditio privativa in matrimonio, an possit apponi, ibid. num.3.
5 Conditio privativa, quando in matrimonio apponi possit, ibid. num.4.
5 Conditio in matrimonio, quando habeatur pro non apposita, ibid. num.5.
5 Conditio impossibilis, quando dicatur in matrimonio, ibid. num.6.
5 Conditio docendi consanguineam quando valeat, & quando non, ibid. num.7.
5 Conditio indebiti non admittitur contra transactionem, d.370. num.2.
5 Conditio quando dicatur matrimonio impossibilis, d.354.n.8.
5 Conditio quando dicatur posse impleri, ut sit possibilis, ibid. num.9.

- 1 *Conditio contrahendi matrimonium, substituta pia causa, an & quando valeat, ibid.num.13.*
- 1 *Conditio impossibilis in matrimonio apposita, qualiter differat, si in contractu, vel in ultima voluntate, ibid. num.14.*
- 1 *Conditio dilationis in tempus quando faciat actum conditionalem, d.385.num.3.*
- 1 *Conditio sine causa non datur contra transactionem, d.370.num.3.*
- 1 *Conditio etiam protestativa non potest apponi in legitima, d.332.art.8.num.15.*

CONDUCTOR.

- 1 *Conductor novus expellit primum Neapolitani in prædiis urbanis, d.94.num.3.*
- 1 *Conductor primus, præfertur secundo in prædiis fiscalibus, ibid.num.4.*
- 1 *Conductor non habet prælationem in prædiis urbanis, ibid.num.5.*
- 1 *Conductor in prædiis rusticis præfertur secundo conductori, ibid.num.6.*
- 1 *Conductor, de quo præsentem renunciavit prælationi, ibid.num.10.*
- 1 *Conductor ad evitandam solutionem Regularibus non potest opponere de non intervenit consensus Capituli, ibid.num.13.*
- 1 *Conductor in prædiis Ecclesiæ non præfertur secundo, ibid.num.7.*

CONFESSARIUS.

- 1 *Confessarius Monialium quando Clausuram possit ingredi, & quid posita consuetudine, d.65.num.24.*
- 1 *Confessarius Monialium est eorum ordinarius, & Paræcus, d.130.num.70.*
- 1 *Confessarii Regulares, cujus Superioris licentia litteras Apostolicas aperiunt, d.151.c.2.num.34.*
- 1 *Confessarius Regularis, quas conditiones habere debet ad litteras aperiendas Sedis Apostolicæ, ibid.num.35.*
- 1 *Confessarii non examinati possunt suspendi ab Episcopo, d.123.num.45.*
- 1 *Confessarii approbati ad tempus, an elapso tempore sint suspensi, ibid.num.47.*
- 1 *Confessarii, à quo Episcopo sunt approbandi, d.133.num.32.*
- 1 *Confessarii approbatio à nullo alio fieri potest, nisi ab Episcopo, ibid.num.21.*
- 1 *Confessariis licentia gratis est concedenda, ibid.num.52.*
- 1 *Confessarius an possit absolvere vigore rati habitationis Superioris, d.284.num.13.*
- 1 *Confessarius semel approbatus, si absque justa causa suspendatur, suspensio est nulla, ibid.num.14.*
- 1 *Idque tam in confessario regulari, quam sæculari, ibid.num.15.*
- 1 *Confessarius approbatus sine examine poterit ad libitum revocari, ibid.num.16.*
- 1 *Confessarii approbatio sine justa causa non potest revocari, ibid.num.17.*
- 1 *Confessarii approbatio non est necesse, ut fiat in scriptis, ibid.num.18.*
- 1 *Confessarius semel approbatus sine causa neque validè, neque licitè potest revocari à confessionibus, ibid.num.4.*
- 1 *Confessarii approbatio sine examine facta semper revocari poterit, secus si fiat prævio examine, ibid.num.9.*
- 1 *Confessarius dubitans de sua jurisdictione quid agere debeat, ibid.num.10.*
- 1 *Confessarii approbatio à Trid. requisita non est gratia propriè dicta, ibid.num.6.*

CONFESSIO.

- 1 *Confessio spontanea arguit carentiam doli, d.6.num.17.*
- 1 *Confessio patris per tormenta filii, censetur facta in tormentis, d.26.num.20.*
- 1 *Confessio facta à delinquente, quando dicatur coram iudice, d.28.num.29.*
- 1 *Confessio Rei ad infamiam proximi evitandam, cum mendacio an consuli possit, d.26.num.51.*
- 1 *Confessio tantum non operatur, ut possit sequi condemnatio quando non constat de corpore delicti, d.41.num.18.*
- 1 *Confessio judiciaria, quando sanet processum nullum, d.31.num.29.*
- 1 *Confessio non nocet confitenti, constituto de ejus bona fama, d.41.num.21.*
- 1 *Confessio renunciando defensionibus, an noceat confitenti, ibid.num.22.*
- 1 *Confessio spontanea, æquipollet spontaneè comparenti, ibid.num.17.*
- 1 *Confessio post denunciationem, licet non sit verè spontanea, tamen minuit poenam, ibid.num.25.*
- 1 *Confessio sceleris facit præsumi delictum sine dolo, ibid.num.27.*
- 1 *Confessio sceleris misericordiam consequitur, ibid.num.26.*
- 1 *Confessione facta de delicto, Iudex quid facere debeat, ibid.num.15.*

- 2 *Confessio facta laico putato Sacerdoti coram & benè, let, d.69.num.37.*
- 2 *Confessio facta Sacerdoti approbato, sed licentia revocata & ignorata valet, ibid.num.38.*
- 2 *Confessio debiti facta à decocto non præjudicat, d.100.n.2.*
- 2 *Confessio spontanea nihil probat non existente delicto in genere, d.87.num.8.*
- 2 *Confessio judicialis spontanea an ratificanda, ibid.num.3.*
- 2 *Confessarii sollicitantes in confessionibus, qualiter abjurent, d.95.num.30.*
- 2 *Confessio dotis receptæ, si capitula præcesserint, quando noceat creditoribus, d.100.num.8.*
- 2 *Confessio extrajudicialis, qualiter probanda, d.87.num.10.*
- 2 *Confessus spontè mitius puniendus, ibid.num.4.*
- 2 *Confessus mitius punitur, & quando, ibid.num.7.*
- 3 *Confessio, & dicta Patris Provincialis in instrumento enunciatur, d.151.c.1.num.15.*
- 3 *Confessiones factæ coram Sacerdote, non approbato legitime, an excusent quoad Deum, d.123.num.7.*
- 4 *Confessio spontanea, qualiter relevet, d.323.num.16.*
- 4 *Confessio extrajudicialis, qualiter probanda, ibid.num.7.*
- 4 *Confessio de recepto, de qua in præsentem, cur facta fuerit, d.289.num.4.*
- 4 *Confessio exulis de fractura exilii, an noceat fidejussori, d.265.num.46.*
- 4 *Confessio judicialiter facta, an possit declarari, & interpretari ex intervallo, d.250.num.9.*
- 5 *Confessio facta in libello plenè probat contra confitentem, d.400.num.17.*

CONFIRMANS.

- 1 *Confirmans non exercet liberalitatem, d.54.num.6.*
- 1 *Confirmans, si non confirmet, ad quem devoluatur jus, ibid.num.7.*

CONFIRMARE.

- 1 *Confirmare debens, si nolit, compelli potest à Superiore, d.54.num.3.*

CONFIRMATIO.

- 1 *Confirmatio electionis quid sit, d.54.num.2.*
- 1 *Confirmatio non requiritur posita consuetudine, ibid.num.20.*
- 1 *Confirmatio fieri non potest invito electo, ibid.num.4.*
- 1 *Confirmatio facta per intercessionem, & favores valet, ibid.num.5.*
- 1 *Confirmatio electionis fit ab immediato Superiore, ibid.num.22.*
- 1 *Confirmationis formula nulla est, nec verba præcisa, ibid.num.25.*
- 1 *Confirmatio potest fieri judicialiter, & extra iudicium, ibid.num.26.*
- 1 *Confirmatio etiam in Ordine Dominicanorum, an sit gratia, ibid.num.27.*
- 1 *Confirmatio non fit, si appelletur ab electione, ibid.num.28.*
- 1 *Confirmatio fit prævia informatione, & super quibus, ibid.num.29.*
- 1 *Confirmatio electionis à quo, qualiter, & quibus verbis fiat, ibid.num.49.*
- 1 *Confirmatio quid sit, & quotuplex, d.53.num.28.*
- 1 *Confirmatio in forma specifica habet vim privilegii, & in quo differat, ibid.num.30.*
- 4 *Confirmatio electionis, qualiter fieri debeat, d.261.num.93.*
- 4 *Confirmatio electionis quando dicitur facta, vel non, ibid.num.74.*
- 4 *Confirmatio electionis, quanto tempore differri possit, ibid.num.75.*
- 4 *Confirmatio electionis, qualiter sit facienda per confirmantem, ibid.num.5.*
- 4 *Confirmatio electionis interdum dilatur, & quando, ibid.num.27.*
- 4 *Confirmatio an præsumatur per exercitium biennii in officio, ibid.num.106.*
- 4 *Confirmatio electi, qualiter facienda, ibid.num.29.*
- 4 *Confirmatio electionis quando fieri debeat, ibid.num.24.*
- 4 *Confirmatio non est gratia, sed iustitia, ibid.num.37.*
- 4 *Confirmari debet quis de necessitate, ibid.num.38.*
- 4 *Confirmatio electionis quando censetur facta, ibid.num.19.*
- 4 *Confirmatio electionis, an & quando habeatur pro rati habitatione, ibid.num.20.*
- 4 *Confirmatio electionis, quibus verbis habeatur, ibid.num.21.*

CONFIRMATOR.

- 4 *Confirmator an possit cassare electionem ex aliquo privilegio, d.261.num.108.*

CONFIRMATUS.

- 1 *Confirmatus non indiget litteris ad administrandum, d.54.num.15.*

CONFISCATIO.

- 2 *Confiscatio bonorum, quibus in casibus permittatur, d.75.n.14.*

CONFRATERNITAS.

- 3 Concordia fraternitatum bona qualiter alienentur, d.70. num.49.
- bus fraternitates laicorum conveniuntur coram Iudice laico, d.134. num.77.
- 3 Confraternitates laicorum intus Ecclesias Regularium erectæ subiaciuntur iudici laico, d.154.c.1. num.17.
- 3 Confraternitas quoad spiritualia convenitur apud Episcopum, secus quoad temporalia, ibid. num.18.
- 3 Confraternitas laicorum an possit compelli accedere ad processiones, ibid. num.19.
- 3 Confraternitates esse laicales, pluries decisum refertur, ibid. num.20.
- 3 Confraternitates dicuntur laicales, licet habeant statuta approbata per Episcopum, ibid. num.21.
- 3 Confraternitates laicorum, quoad forum conveniuntur coram seculari, sed quoad rationes reddendas, d.134.n.97.
- 3 Confraternitas S. Michaelis Diocesis Lucensis, an subiacitur Episcopo, ibid. num.22.
- 3 Confraternitas Mediolanensis, an potuerit ab Ordinario visitari, ibid. num.23.
- 4 Confraternitas quid sit, d.276. num. 7.
- 4 Confraternitas Terræ Juliani aggregata Congregationi Sancti Joannis Decollati de urbe, an sit valide aggregata, ib. n.50.
- 4 Confraternitas una tantum sub eodem nomine debet aggregari Romæ, ibid. num.51.
- 4 Confraternitas S. Mariæ succutit miseris Civitatis Averſæ, quid opponat contra Confraternitatē Terræ Juliani, ib. n.52.
- 4 Confraternitas quando locus pius non sit, ibid. num.15.
- 4 Confraternitas laicorum in Ecclesiis Regularium, an subiacitur Episcopo, ibid. num.16.
- 4 Confraternitates, & Congregationes eriguntur cum auctoritate Episcopi, ibid. num.17.
- 4 Confraternitatum bona qualiter tractentur, ibid. num.18.
- 4 Confratres semper sunt laicalis jurisdictionis, si laici sint, ibid. num.19.
- 4 Confraternitates quando visitet Episcopus, ibid. num.20.
- 4 Confraternitates sub immediata protectione Regis non visitat Episcopus, & quid si in aliquo statu non sit Rex, ibid. num.21.
- 4 Confraternitas Terræ Juliani maximum accepit augmentum tempore revolutionis Regni, ibid. num.43.
- 4 Confraternitates laicorum, qualiter aggregentur Archiconfraternitatibus Urbis Romæ, ibid. num.44.
- 4 Confraternitatis aggregatio, quæ requirit, ibid. num.45.
- 4 Confraternitatis aggregatio, de qua in presenti qualiter processerit, ibid. num.46.
- 4 Confraternitas item Juliani, qualiter aggregata Romæ, ibid. num.47.
- 4 Confraternitas Terræ Juliani contravenit præceptis Curie Episcopalis Averſanæ, ibid. num.48.
- 4 Confraternitates, & Collegia quando approbentur, ibid. n.9.
- 4 Confraternitates quando improbentur, ibid. num.10.
- 4 Confraternitates quando eriguntur sine licentia Episcopi, & quando illa requiratur, ibid. num.11.
- 4 Confraternitates quædam sunt laicales, quædam Ecclesiasticæ, ibid. num.12.
- 4 Confraternitas sanctissimi Sacramenti erigi potest in qualibet Parochiali, ibid. num.58.
- 4 Confraternitatum origo unde coeperit, ibid. num.4.
- 4 Confraternitas dicitur propriè sodalitas, ibid. num.2.
- 4 Confraternitates Cathedralium visitant Episcopi cum adjunctis, ibid. num.23.
- 4 Confraternitatibus pluribus concurrentibus, quæ præferatur, ibid. num.24.
- 4 Confraternitates extra urbem regulantur, prout illæ de urbe, ibid. num.25.
- 4 Confraternitates sanctissimi Sacramenti, ubique possunt erigi, & gaudet, prout illa de Minerva, ibid. num.26.
- 4 Confraternitates Sancti Francisci, & S. Augustini à quo sint institutæ, ibid. num.27.
- 4 Confraternitates non possunt erigi in Ecclesiis Regularium, ibid. num.28.
- 4 Confraternitatum officiales, qualiter sint eligendi, ibid. n.29.
- 4 Confraternitates qualiter Congregari valeant, & qua licentia, ibid. num.30.
- 4 Confraternitas laicorum non potest tenere sanctissimum, neque 40. horarum orationem imponere, ibid. num.31.
- 4 Confraternitates laicorum non possunt jura Parochialia exercere, ibid. num.32.
- 4 Confraternitates, an & quando ad processiones vocentur, & qualiter, ibid. num.33.
- 4 Confraternitates laicorum ad processiones sanctissimi possunt compelli, & qualiter, ibid. num.34.
- 4 Confraternitates laicorum in suis Ecclesiis an possint prædicari facere, &c. ibid. num.35.

- 5 Confraternitas qualiter destinatur, d.345. num.10.
- 5 Confraternitas, & Ecclesia an si sint unum corpus, ibid. n.11.
- 5 Confraternitas est corpus de per se, ibid. num.12.
- 5 Confraternitas in Ecclesia Regularium an erigatur sine licentia Episcopi, ibid. num.13.
- 5 Confraternitas, & Congregatio, si alibi se transferat relictui debet bona, ibid. num.6.
- 5 Confraternitas translata ad alium locum non teneturolvere annuam præstationem, primo loco solutam, ibid. num.7.
- 5 Confraternitas, & Oratorium non gaudet præcedentia, sicuti Ecclesia, in qua existit, ibid. num.3.
- 5 Confraternitas, seu Congregatio ad libitum potest dimitti per superiores loci, ubi adest, ibid. num.4.
- 5 Confraternitas laicorum, ubi convenitur ratione bonorum, d.396. num.37.
- 5 Confraternitas ad usus pios destinata, coram quo convenitur, ibid. num.38.
- 5 Confratres laici, coram quo tenentur reddere rationem, ibid. num.39.
- 5 Confraternitas laicorum, an possit visitari ab Episcopo, ibid. num.40.
- 5 Confraternitas Ecclesiastica, an possit visitari ab Episcopo quoad bona, ibid. num.44.
- 5 Confratres ad sepulturam an accedant, & quando, d.345. n.52.

CONFUGIENS.

- 5 Confugiens in locum immunem, ubi stare non posset, reponi in alio potest, & quando, d.383. num.11.

CONFUSA.

- 4 Confusa esse prius dividenda, ut cognoscantur, omni jure probatur, d.295. num.1.

CONFUSIO.

- 1 Confusio actorum quando inducatur contra hæredes, d.38. num.24.
- 4 Confusio artium tollit justitiam distributivam, d.262.c.3. n.11.

CONGREGATIO.

- 3 Congregatio dicuntur Perusina, deinde Lombardæ, quomodo in Monasterio de Populo acceperint, d.198. num.41.
- 4 Congregatio, & Confraternitas una tantum erigi potest in quacunque civitate, villa, vel oppido ejusdem nominis, d.276. num.57.
- 4 Congregatio Sancti Ivonis in Ecclesia Sanctorum Apostolorum impedivit aliam in domo professæ Societatis Jesu, ibid. num.59.
- 4 Congregatio, & Confraternitas non potest à primo instituto decedere, ibid. num.36.
- 4 Congregatio Terræ Juliani, quem sibi adscripsit titulum, an possit mutare, ibid.37.
- 5 Congregatio, de qua in presenti, qualis fuerit, d.384. n.10.
- 5 Congregatio de una Ecclesia, ad aliam si transferatur, cui applicantur bona, d.345. num.1.
- 5 Congregatio Cœlestinorum multiplex, & acta ab ea quando sint legitima, d.384. num.5.
- 5 Congregatio Cœlestinorum licet non sit Generalis, quæ possit disponere, ibid. num.6.
- 5 Congregatio Definitorialis in Cœlestina Religione, ad quam possit se extendere, ibid. num.7.
- 5 Congregatio Definitorialis, an possit Abbates, & Priores destituere, & instituere, ibid. num.8.
- 5 Congregationis decretum affertur per extensum in hac materia, d.325. num.36.
- 5 Congregati liberè possunt ab una Ecclesia ad aliam recedere, d.345. num.2.
- 5 Congregatio S. quid declaraverit in simili materia, d.330. n.40.

CONGRUA.

- 1 Congrua potest assignari, tum in decimis, tum in aliis, d.36. num.11.
- 1 Congrua debetur Coadjutori à Paroco, si non sufficiant bona Paroci, vel Ecclesiæ, ibid. num.12.
- 2 Congrua qualiter servanda, dum imponitur pensio, d.109. n.62.
- 2 Congrua debetur, quando pensio imponitur cum clausula (dummodò, &c.) ibid. num.63.
- 2 Congruam non adesse, qui teneatur probare posita clausula, ibid. num.64.
- 2 Congrua non debetur posita clausula, etiamsi non remaneant mille pro Episcopis, ibid. num.65.
- 2 Congrua an debeatur posita tacita clausula, etiamsi &c. ibid. num.66.
- 2 Congrua an debeatur imposita pensione sine ulla expressa, vel tacita, ibid. num.67.
- 3 Congrua, ut determinetur, quid considerari debeat, d.147. num.12.
- 3 Congrua danda Ecclesiis à Piscatoribus, quanta esse debeatur, d.211. num.3.
- 4 Congrua Coadjutoris Paroecialis, quanta sit ex Bulla Pii V. d.253. c.2. num.48.

CONJECTURA.

- Conjecturæ faciunt donationem, vel aliam concessionem pro filiis ex primo matrimonio intelligi, d.63.c.1. num.47.
 Conjecturæ apertissimæ probationes dicuntur. Et quod ab iis resultat pro expressa habetur, d.59. num.4. & 5.
 Conjecturæ, & argumenta nihil probant in criminalibus, d.6. num.28.
 Conjecturæ, & argumenta pro reo defendendo sufficiunt, non ad condemnandum, ibid. num.5.
 Conjecturæ plures ex se, licet non sufficiant ad inducendum fideicommissum reciprocum. Junctæ tamen profunt, d.59. num.78.
 Conjectura secularitatis, quæ sit, d.74. num.42.
 Conjecturæ ad excludendum maritragium pro Monachatu, quales sint, d.318.c.2. num.5. & 6.

CONJUX.

- Conjugum habitatio sola non validat matrimonium nullum, sed requiritur consensus coram Paroeco, & testibus explicitus, d.98. num.18.
 Nisi impedimentum esset occultum, ibid. num.19.
 Conjuges in matrimonio dicuntur esse in quadam servitute, d.159.c.1. num.28.
 Conjuges de communi consensu voventes, si misceantur simul proles est illegitima, d.266. num.7.

CONJURATIONEM.

- Conjurationem factam contra Principem non tenetur revelare ille, qui non est subditus, d.255. num.6.

CONSANGUINEI.

- Consanguineorum appellatione, qui veniant, d.149. num.13.
 Consanguineorum appellatione, an veniant naturales, ibid. num.16.
 Consanguineus tripliciter dicitur, & qualiter, ibid. num.17.

CONSECRATIO.

- Consecratio Ecclesiarum spectat ad Episcopum Diocesenum, d.183. num.36.

CONSENSUS.

- Consensus qualiter suppleri debeat, & à quo, d.40. num.12.
 Consensus aliquando suppletur, aliquando habetur pro obento, ibid. num.13.
 Consensus in translatione juris patronatus est irrevocabilis, ibid. num.14.
 Tacitus consensus, an operetur ad confessionem eruendam in præfenti, d.29. num.71.
 Consensus præsumitur spatio decem annorum, & multò magis majori tempore, d.36. num.17.
 Consensus Episcopi in donatione juris patronatus potest dari extra Territorium, d.72. num.34.
 Consensus Vicarii non sufficit pro donatione juris patronatus, etiam si Episcopus sit in remotis, ibid. num.35.
 Consensus consanguineorum debet esse in ipso contractu mulieris contrahentis, d.113. num.42.
 Consensus defectus in matrimonio revocando, qualiter probetur, d.159.c.4. num.9.
 Consensus in actu dupliciter requiri potest, d.269. num.9.
 Consensus patronorum simultaneus, & collegialis, an requiratur de necessitate, ut jus patronatus dicatur gentilitium, & in capita competat, & num. seqq. d.233. num.15.
 Consensus requiritur interdum, sed non pro forma, d.353. num.25.

CONSERVATIO.

- Conservatio bonorum in beneficium proximorum, non potest dari sine reciproca, d.59. num.70. & 72. & num.75. ib.
 Conservatio organi vocis, qualiter necessaria, & quomodo præferatur bono testium, d.221. num.19.
 Conservatio bonorum in familia, quomodo & qualiter fuerit à testatore in præfenti considerata, d.271. num.85.

CONSERVATORIA.

- Conservatoria ad quem finem ordinata, d.318. num.18.19.20.

CONSILIARIUS.

- Consiliarius D. Staibanus pluribus in locis demùm professam incapacem esse defendit, d.162. num.48.
 D. Consiliarii Francisci Rocchi, pro locis piis in casu scriptis resp.99. tom.1. d.205.c.5. num.11.

CONSILIUM.

- Consilium Jacobi Galli 64. D. de Ponte 84. vol.2. qualiter explicentur, d.216. num.47.
 Consilium Baldi 437. lib.1. communiter reprobat, ibid. n.43.
 Consilium Radenafchi 46. punctuale pro nostra materia, ibid. num.10.

CONSTANTINUS CAFARUS.

- Constantinus Cafarus adducitur contra Musicos, & impugnatur, d.222. num.21.
 Constantini Cafari autoritas, quæst.18. adducitur, & explicatur, d.134. num.88.
 Constantini Cafari allegatio reprobat, & quare, d.396. n.35.

- 5 Constantinus Cafarus reprobat in hac causa, & benè, ibid. num.60.

CONSTITUTIO.

- 1 Constitutiones Generales à Papa confirmatæ in forma specifica sunt revocabiles, d.53. num.27.
 1 Constitutiones hujus Religionis N. prohibent accipere aliquod secretò erogandum, d.32. num.11.
 1 Constitutiones Religionis, etiam à Papa confirmatæ, dicuntur Regularium, d.53. num.14.
 1 Constitutiones Religionis factæ ex autoritate Pontificis, & ab eodem approbatæ non possunt mutari per Regulares, ibid. num.15.
 1 Constitutiones Religionis durant in perpetuum, ibid. num.23.
 1 Constitutiones non possunt fieri contra regulas à Regularibus, ibid. num.24.
 1 Constitutiones Regularium possunt ab eis fieri cum clausula irritante, ibid. num.25. & seqq.
 3 Constitutio Societ. Jesu, adducitur pro incapacitate domus Professæ, d.162. num.3.
 3 Constitutiones Religionis S. Dominici, sub pœnis gravissimis improbant acceptationem onerum Missarum perpetuarum, d.197.c.2. num.6.
 3 Constitutionum verba adducunt sub titulo de celebratione Missarum, fol.52. ibid. num.7.
 3 Constitutiones hujus Religionis factæ de anno 1623. approbantur in anno 1631. d.155.c.1. num.38.
 3 Constitutiones adducuntur de paupertate, d.149. num.9.
 3 Constitutionis verba adducuntur pro incapacitate, d.155. cap.1. num.22.
 3 Constitutionum verba adducuntur, d.156. num.3.
 3 Constitutiones Discalceatorum Carmelitarum adducuntur de paupertate loquentes, ibid. num.10.
 3 Constitutiones de paupertate an possint declarari per Patres, d.155.c.2. num.20.
 3 Constitutionum ponderatio ab Adversario, & à nobis in publicum ponitur confutanda, ibid. num.17.
 3 Constitutum confirmatio à Papa facta, non est essentialis, sed accidentalis, d.155.c.3. num.14.
 3 Constitutionum verba confirmatoria (perpetuò observandas esse) quid significant, ibid. num.15.
 3 Constitutionum verba confirmatoria (irritum, & inane) quid significant, ibid. num.16.
 4 Constitutio Regularium, quando dicatur odiosa, & quando favorabilis, d.261. num.85.
 4 Constitutio Regni Neapolitani, de matrimoniis publicè contrahendis, non meretur allegari in præfenti, d.266.c.3. n.26.
 4 Constitutio Synodalis contra matrimonium clandestinè contrahentes, consulentes, & auxilantes, d.277. num.11.
 4 Constitutio Regni sancimus quoad matrimonia clandestina explicatur, d.266.c.7. num.19.20.21.22. & 23.
 4 Constituti clausula, transfert simul civilem, & naturalem possessionem, d.249. num.27.
 Ex Constitutionibus ejusdem Religionis post electionem discretorum jam factam, nihil potest innovari, d.245. num.9.
 4 Constitutio Regni scire volumus, adducitur, d.239. num.30.
 5 Constitutio Regni (sancimus) an & quatenus sit lex, d.326. num.79.
 5 Constitutio Regni (sancimus) an fuerit lex, & qualis, ibid. num.80.
 5 Constitutiones Coelestinorum quid determinent pro renunciatione dignitatum, d.384. num.20.
 5 Constitutiones Coelestinæ Religionis adducuntur, ibid. num.2.
 5 Constitutio Coelestina cap.12. §.6. explicatur, ibid. num.3.

CONSUETUDO.

- 1 Consuetudo per duos actus inducitur, d.49. num.42.
 1 Consuetudo, qualiter de non licito facit licitum, ibid. n.43.
 1 Consuetudo parem vim habet cum lege, & est potentior statuto, ibid. num.44.
 1 Consuetudo per actum privatum an inducatur, & quid non dicatur publicum, d.5. num.20.
 In materia præcedentiæ consuetudo loci potissimum locum obtinet, ibid. num.4.
 1 Consuetudinis vis, qualis & quanta, ibid. num.5.
 1 Consuetudo, ut valeat 40. annorum spatio debet esse præscripta, idque probari debet simulque, & probandum actus fuisse factos cum intentione consuetudinem inducendi, d.4. num.17.
 1 Consuetudo induci dicitur, si agatur de privato contra universitatem, ibid. num.27.
 1 Consuetudo non arctat, quæ meræ sunt facultatis, ibid. num.19. & 20.
 In actibus merè voluntariis, ut inducatur consuetudo, five præscriptio, prohibitio, five interpellatio est necessaria, ibid. num.20.

- 1 Consuetudo juris honestatis repugnans, an profit, *ibid.* n. 22.
- 1 Consuetudo non dicitur, sed potius præscriptio illa, quæ contractat de inducendo aliquo jure universaliter in publico, sed de jure particulari inter privatos quærendo, *ibid.* n. 23.
- 1 Consuetudo laudabilis, an servanda in Religione? d. 24. n. 1. Solutio dubii, *ibid.* num. 2.
- 1 Consuetudines laudabiles sunt servandæ, *ibid.* num. 3.
- 1 Consuetudo disponens dotem apud virum remanere muliere sine liberis decedente, intelligitur de liberis communibus, d. 63. c. 1. num. 2.
- 1 Consuetudine remota in præcedentiis quid agendum, d. 65. num. 26.
- 1 Consuetudo communicandi sub utraque specie non est improbanda si sit scita, & tacite approbata per Pontificem, d. 28. num. 21.
- 1 Consuetudo semper est servanda, maxime antiqua, d. 5. n. 23.
- 1 Consuetudo interdum facit, ne seniores præferantur, d. 65. n. 9.
- 1 Consuetudo quid possit in electione Abbatissæ, *ibid.* num. 23.
- 1 Consuetudo in modo præcedendi quando attendatur, & quando non, *ibid.* num. 18.
- 1 Consuetudo habendi sedem laicos in presbyterio est extirpanda, *ibid.* num. 19.
- 1 Consuetudo inter æquales, valet in modo procedendi, vel inter majorem cum minore, non è contra, *ibid.* num. 20.
- 1 Consuetudo quos producat effectus, & stante consuetudine, quod cellæ distribuantur ad arbitrium Abbatissæ, ita servari debet, *ibid.* num. 21.
- 1 Consuetudines in contrarium sunt corruptelæ, d. 51. num. 16. Peccant contrarium facientes, *ibid.* num. 17. Et sunt excommunicati, *ibid.* num. 18.
- 1 Consuetudo est inveterata, quod Clerici Rhegini Sericum suum extrahant, *ibid.* num. 20.
- 2 Consuetudo servanda est loci, ubi gaudent, quæ non existente non gaudebunt, d. 121. num. 29. Quod potest per privilegium haberi poterit per consuetudinem, d. 91. art. 4. num. 37.
- 2 Consuetudo an toleranda: qua Canonicus Theologus per octo dies ante lectionem potest abesse à choro, d. 123. num. 61.
- 2 Consuetudo cognoscendi de privilegiis Militum prædictorum, non est contra libertatem Ecclesiasticam, d. 121. num. 48.
- 2 Consuetudo potuit derogare, *leg. unica, Cod. de Nundinis*, d. 91. art. 4. num. 19.
- 2 Consuetudo nihil operatur in proposito casu, & quare, d. 123. num. 39.
- 2 Consuetudo, ut absens lucretur distributiones quando valeat, *ibid.* num. 40.
- 2 Consuetudo, ut occupati ad computa reddenda, vel accipienda lucretur distributiones valet, *ibid.* num. 41.
- 2 Consuetudo valet, ut Clerici senibus dentur distributiones quotidianæ, *ibid.* num. 42.
- 2 Consuetudo, ut servitium 40. annorum liberet à residentiâ, an valeat, *ibid.* num. 43.
- 2 Consuetudo, ut distributiones dentur certis horis interessentibus, an valeat, *ibid.* num. 44.
- 2 Consuetudo, ut Clerici ab Ecclesia recedentibus habeant distributiones, an valeat, *ibid.* num. 45.
- 2 Consuetudo, ut Canonicus missus à capitulo habeat distributiones, an valeat, *ibid.* num. 46.
- 2 Consuetudo, ut dentur absentium distributiones, non interessentibus Officio, an valeat, *ibid.* num. 47.
- 2 Consuetudo dandi distributiones absentibus, qualiter valeat, *ibid.* num. 48.
- 2 Consuetudo cum tolerantia Principis habetur pro assensu, d. 91. art. 4. num. 23.
- 2 Consuetudo facit licitum de illicito, *ibid.* num. 24.
- 2 Consuetudo facit delictum non delictum, quando erat delictum secundum leges, *ibid.* num. 25.
- 2 Consuetudo quamvis prava, iniqua, & injusta excusat à poena etiam æterna, *ibid.* num. 26.
- 2 Consuetudo potest plus in bonis Ecclesiæ, quàm Princeps secularis, *ibid.* num. 27.
- 2 Consuetudo contra *l. unic. C. de Nundinis* valet, *ibid.* num. 13.
- 2 Consuetudo tribuit jurisdictionem etiam in privatis, *ibid.* n. 14.
- 2 Consuetudo tribuit merum, & mixtum Imperium, *ibid.* n. 15.
- 2 Consuetudo est fons omnium jurisdictionum, *ibid.* num. 16.
- 2 Consuetudo per quam Clerici candelas offerunt laicis, permittitur, imò etiam, ut mittantur ad domos laicorum, d. 77. num. 7.
- 2 Consuetudo, ut in Paschate Paroeci dent suis Paroeciânis Agnum Paschalem, vel aliquid aliud, utrùm valeat, *ibid.* num. 8.
- 2 Consuetudo excusat à culpa latissima, d. 121. num. 53.
- 2 Consuetudo etiam irrationabilis excusat à poena, *ibid.* n. 54.
- 2 Consuetudo celebrandi nundinas in die festivo valet, d. 91. art. 5. num. 4.
- 2 Consuetudines Civitati Neapolitanæ non sunt approbatæ in Curia Ecclesiastica exceptis illis, quæ agunt de Salfinis, nec illa de jure congrui est approbata, d. 94. num. 9.
- 2 Consuetudo semper præsumitur introducta cum causa, &posito quod est introducta, non est necesse quærere rationem, d. 91. art. 4. num. 34.
- 2 Consuetudo Ecclesiæ, qualem habeat vim, d. 127. num. 23.
- 2 Consuetudo testandi in damnatis prædictis, viget in toto orbe, d. 75. num. 25.
- 2 Consuetudo potest plusquam lex, d. 91. art. 4. num. 29.
- 2 Consuetudo est tacitum pactum, & mores civium, *ibid.* n. 30.
- 2 Consuetudo est fortior privilegio, *ibid.* num. 31.
- 2 Consuetudo legibus contraria, potest esse rationabilis, *ibid.* num. 32.
- 3 Consuetudo prima, & secunda, de novi operis nunciacione explicatur, d. 167. num. 14.
- 3 Consuetudo immemorabilis, vel statutum, qualem præbeat exemptionem, d. 134. num. 28.
- 3 Consuetudines nostræ non sunt leges, sed pacta, d. 164. n. 39.
- 3 Consuetudines Civitatis Neapolitanæ in materia servitutum adducuntur, d. 168. num. 3.
- 3 Consuetudo, an & quando inducat obligationem festorum, d. 212. num. 10.
- 3 Consuetudo Ecclesiæ Romanæ attenditur in observandis festivitatibus, *ibid.* num. 11.
- 3 Consuetudo facit de illicito permixtum, d. 152. num. 11.
- 3 Consuetudo testandi de fructibus beneficii in Clericis, viget in toto orbe Christiano, & præsertim in Regno Neapolitano, d. 138. num. 26.
- 3 Consuetudo contra Bullam Pii V. qualiter esse debeat, & intelligi, d. 153. num. 18.
- 3 Consuetudo non solvendi gabellas, qualiter sit attendenda, d. 231. num. 12.
- 3 Consuetudo potest derogare legi humanæ, d. 212. num. 4.
- 3 Consuetudo contra Concilium Tridentinum reprobata, d. 133. num. 53.
- 3 Consuetudo reprobata, quæ & qualis sit, *ibid.* num. 55.
- 3 Consuetudines Neapolitanæ, an ligent Clericos, d. 173. n. 23.
- 3 Consuetudines Neapolitanæ approbatæ fuerunt per Archiepiscopum, *ibid.* num. 24.
- 3 Consuetudines Neapolitanæ, quid disponant circa servitutes, *ibid.* num. 25.
- 3 Consuetudo contra essentialia Regulæ non datur, sed contra accidentalitatem, d. 155. c. 3. num. 2.
- 3 Consuetudo contra leges à Papa approbatas, ut valeat requiritur scientia in Pontifice ejusdem, *ibid.* num. 4.
- 3 Consuetudines agentes de salfinis in Civitate Neapolitana adducuntur, d. 177. num. 1.
- 3 Consuetudines Civitatis Neapolitanæ, an tollant præscriptionem, *ibid.* num. 2.
- 3 Consuetudo est in multis Ecclesiis, ut fructus inexacti accrescant Capitulo, d. 138. num. 27.
- 3 Consuetudo, an liceat in die festo, d. 209. num. 10.
- 3 Consuetudo non valet, qua extrahuntur delinquentes cum licentia Episcopi, d. 228. num. 23.
- 3 Consuetudo dandi candelas benedictas de cera nova, est observanda, d. 212. num. 14.
- 3 Consuetudo inducens laicos ad devotionem, est servanda, *ibid.* num. 15.
- 3 Consuetudines de aperturis in bonis Ecclesiarum procedunt etiam, d. 177. num. 5.
- 4 Consuetudo, & præscriptio quando detur, d. 262. c. 4. n. 2.
- 4 Consuetudo in facultativis datur posita contradictione, & quando, *ibid.* num. 3.
- 4 Consuetudines Neapolitanæ pro bonis fitis intra districtum ligant exteros in eorum dispositionibus tam activè, quàm passivè cum consuetudines sint reales, & non personales, & in rem, non in personam loquuntur, d. 294. num. 22. Et plenius, *ibid.* num. 15.
- 4 Consuetudines ligant manus mulieris in morte, sed in vita minimè, si non sit forensis, d. 295. art. 1. num. 6.
- 4 Consuetudines Neapolitanæ feudalitatem non comprehendunt, d. 294. num. 55.
- 4 Consuetudo honestatem permittens, qualiter servanda, d. 262. c. 2. num. 10.
- 4 Consuetudo quam habeat vim, & quem effectum producat, d. 262. c. 5. num. 16.
- 5 Consuetudo immemorabilis non censetur sublata, d. 329. n. 15.
- 5 Consuetudo cum debitis requisitis, quia operetur in hac materia, *ibid.* num. 17.
- 5 Consuetudo sedendi electis Civitatis Neapolis intus Presbyterium est manuteneda, *ibid.* num. 18.
- 5 Consuetudo qualiter introducatur, d. 323. num. 2.
- 5 Consuetudo à quibus fiat, *ibid.* num. 3.

1. Consuetudo an requirat assensum Principis, *ibid.* num. 4.
 2. Consuetudo quando debeat esse observata, *ibid.* num. 5.
 3. Consuetudo an debeat esse præscripta, *ibid.* num. 6.
 4. Consuetudo qualiter introducatur, *ibid.* num. 7.
 5. Consuetudo titulata inducitur ad minus per tres iudicaturas, *ibid.* num. 8.
 6. Consuetudo, quæ non valet, ut talis, an & quando valeat, ut pactum, *ibid.* num. 9.
 7. Consuetudo limitata, quæ sit, *ibid.* num. 10.
 8. Consuetudo qualiter differat à pacto, & quæ sit differentia, *ibid.* num. 11.
 9. Consuetudine posita, vel ablata, multa remanent non proponenda, *ibid.* num. 12.
 10. Consuetudinis verba considerantur, & numeris sequentibus, *ibid.* num. 13.
 11. Consuetudo Regionis an sufficiat ad obtinendum Baldacchini in Ecclesia, d. 329. num. 12.
 12. Consuetudo non potest salvere contractum ab iniustitia, & invaliditate, & à restitutione ejus quod fuit indebitè exactum, d. 400. num. 14.
 13. Consuetudines Civitatis Neap. sunt pacta Civium, d. 393. n. 36.

CONTINENTIA.

1. Continentia causæ non est dividenda, d. 191. num. 10.
 2. Continentia causæ quando dicatur, *ibid.* num. 11.
 3. Continentia causæ plures effectus producit, d. 274. num. 25.
 4. Continentia causæ pluribus modis dici solet, *ibid.* num. 15.
 5. Continentia causæ in aliquibus casibus non datur, *ibid.* n. 16.
 6. Continentia causæ maxima est exceptio, impediens litis ingressum, *ibid.* num. 11.
 7. Continentia causæ in ratione computorum facienda per laicum, & Ecclesiasticum non considerari potest, præcipue in nostro casu, d. 397. c. 3. num. 1.
 8. Continentia causæ non consideratur inter jurisdictionem Ecclesiasticam, & laicalem, *ibid.* num. 20.

CONTRACTUS.

1. Contractus quando in alium transfunditur deficiente primo, remanet secundus, d. 39. c. 2. num. 6.
 2. Contractus Religiosi sine licentia superioris an sint nulli, an invalidi jure naturali, & in foro conscientiæ, d. 68. num. 43.
 3. Contractus inter Prælatum, & subditum non potest revocari à successore Prælato sine peccato mortali, *ibid.* num. 41.
 4. Contractus factus à Regularibus, qualiter servandus, d. 127. num. 29.
 5. Contractus census est dividiuus, & quare, d. 117. num. 6.
 6. Contractus cum Ecclesia, & cum Republica pariter procedunt, d. 68. num. 14.
 7. Contractus præjudiciales ab Officialibus Civitatis qualiter fiant, *ibid.* num. 15.
 8. Contractus emptionis non requirit versionis probationem, *ibid.* num. 8.
 9. Contractus alienationis bonorum Ecclesiæ quando possit claudicare, d. 70. num. 26.
 10. Contractus factus in nundinis, non secuta traditione, quando obliget ad gabellam, d. 91. art. 2. num. 11.
 11. Contrahentibus se decipere licitum esse jure Digestorum, qualiter sit intelligendum remissivè, d. 76. num. 24.
 12. Contrahentes in nundinis, conveniuntur ibi, quando expressè promiserunt ibi solvere, vel quando ibi pergulam habebant, d. 91. art. 2. num. 9.
 13. Contractus emptionis, & venditionis cum pacto de retrovendendo, oblato pretio à venditore, ipso jure in illum transit utile dominium sine nova traditione unà cum fructibus, per emptorem perceptis post oblationem, d. 188. num. 11.
 14. Contractus, quando à principio fuit iustus, si postea tractus temporis efficeretur iniquus iudex, debet illum reducere ad æqualitatem, *ibid.* num. 15.
 15. Contractus pignoratitius non recipit pactum, ut fructus lucretur creditor, & illos in sortem non imputet, & ratio, *ibid.* n. 16.
 16. Contractus Antichresis, quamvis permittatur de Jure Civili, de Jure tamen Canonico improbat, *ibid.* num. 17.
 17. Contractus factus secundum consuetudinem Regionis præsumitur validus, d. 136. num. 9.
 18. Contractus, & obligationis substantia, non verborum figura est inspicienda, d. 188. num. 21.
 19. Contractus valet venditionis mercium, pro tempore quo erat venditurus venditor, & pro illo pretio, dummodò dicatur non esse tunc venditurum, d. 187. num. 17.
 20. Contractus in dubio non præsumitur illicitus, *ibid.* num. 15.
 21. Contractus sub conditione facti, si sint gratiosi conditione pendente, an possint revocari? d. 197. num. 35.
 22. Contractus census ad vitam sunt iustissimi, d. 187. num. 25.
 23. Contractus, de quo hic fuit datio insolutum, quæ vim obtinet emptionis, *ibid.* num. 2.
 24. Contractus quo dicitur, ut creditor retineat fundum, & fructus percipiat quousque solveretur pecunia, sine pacto

retrovendendi, apud Germanos permittitur, *ibid.* num. 11.

2. Contractus, de quo supra permittitur cum pacto de retrovendendo, *ibid.* num. 12.
 3. Contractu rescisso virtute l. 2. Cod. de rescind. vendit. lædens tenetur ad restitutionem rei unà cum fructibus perceptis, disc. 188. num. 4.
 4. Contractus primus in alium transfusus omnino dicitur extinctus, d. 139. num. 9.
 5. Contractus, de quo hic individuitatè continet, d. 197. c. 2. n. 5.
 6. Contractu principali annullato, annullatur etiam accessorium, & quicquid venit in ejus consequentiam, & sic resolvuntur omnes effectus ab eo dependentes, & ratio, d. 188. num. 8.
 7. Contractus non habens intervallum unius anni, emptor nõ debet lucrari fructus, sed tantum ipsi debetur honestum interesse pro medio tempore pacti adjecti in contractu, *ibid.* n. 9.
 8. Contractus ad partitum, vel censualis non servata Bulla, an in conscientia valeat, d. 151. c. 3. num. 21.
 9. Contractus, de quo in præsentem nullam continet usuræ suspensionem, d. 274. num. 33.
 10. Contractus ratione incertitudinis multa permittit, d. 292. cap. 2. num. 5.
 11. Contractus conditionalis transmittitur conditione pendente, sed non acquiritur, d. 280. num. 12.
 12. Contractus à principio nulliter celebratus, an per ratificationem validus efficiatur, d. 290. num. 11.
 13. In contractu dictio, & conjungit principaliter dictio, cum, accessoriè, d. 233. num. 23.
 14. Contractus gestus secundum loci consuetudinem non est illicitus, d. 399. num. 12.
 15. Quo casu nulli dubium est sufficere demonstrare damnum absque eo, quod quis sit solitus negotiari, d. 400. num. 16.
 16. Contractus à carcerato factus est nullus, d. 346. num. 2.
 17. Contractus formam, à quibus accipiant contractus, d. 334. n. 6.
 18. Contractus irrevocabilis, & quid si à Capuccinis factus fuerit, d. 381. num. 40.
 19. Contractus in dubio præsumitur verus, licitus & realis, & non usurarius, d. 400. num. 15.
 20. An dicti contractus alieni sint ab omni labe usurariæ pravitatis, *ibid.* num. 10.

CONTRADICTION.

1. Contradictio facta Angelæ Rummo affertur, fol. 37. à terg. & 38. à terg. d. 205. c. 1. num. 7.

CONTRAHENS.

1. Contrahens debet servare statuta loci contractus, licet aliter in loco originis statuatur, d. 294. num. 17.
 2. Contrahens servata forma Statuti Januensis, & præsumitur in dubio pro validitate contractuum originis domicilium deferuisse, *ibid.* num. 10. & 11.
 3. Contrahentes excusantur si vendant plures, quam valent res, ob incertitudinem, & quando, d. 187. num. 13.
 4. Thaletis Milesii factum ab Aristotele relatum applicatur in præsentem, *ibid.* num. 14.
 5. Contrahens matrimonium sub spe, & cum promissione futura concessionis, neque potest cogere socerum ad interesse, & ratio, d. 367. num. 50.

CONTRARIA.

1. Contrariorum quando sit eadem dispositio, d. 342. num. 40.

CONTRAVENTIO.

1. Contraventionis locus an sit pro fideicommissio, si fuerit ex causa necessaria, d. 373. num. 14.

CONTRIBUTIO.

1. Contributio seminario non probat pro Archiepiscopo Surrentino, d. 45. num. 7.

CONTROVERSIÆ.

1. Controversiæ causa, de qua agitur, affertur, d. 63. c. 1. n. 5.
 2. Controversia, de qua hic, quomodo differat ab alia, de qua in facto, d. 271. num. 31.

CONTUMACIA.

1. Contumacia, de qua hic, non se tenet ex parte subditi, sed Superioris, d. 93. num. 8.
 2. Contumaciæ, & spreti mandati poena, qualis sit, d. 172. n. 12.
 3. Contumaces non fuisse Canonicos asseritur, d. 226. num. 4.
 4. Contumax, ut puniatur plura requiruntur, quæ in præsentem non concurrunt, d. 182. num. 10.
 5. Contumax comparando, ante sententiam resolvuntur omnia acta, *ibid.* num. 11.
 6. Contumax quomodo puniatur in Religione Cappucinatorum, *ibid.* num. 12.
 7. Contumacia non accusatur, nec in contumaciam proceditur posito Procuratore, d. 277. num. 9.

CONVENTIO.

1. Conventio nova, & similes, quibus probentur, d. 374. n. 6.
 2. Conventionem novam allegans, & non probans, poenam incurrat duc. 12. *ibid.* num. 1.

1 Conventio nova, qualiter probanda, ibid. num. 2.

CONVENTUS.

- 3 Conventus S. Augustini Neapoli, non est caput Religionis Augustinianæ, sed ubi caput resideat ostenditur, d. 198. n. 34.
4 Conventus vigore apochæ bancalis in opposita exceptione non numeratæ pecuniæ, an possit audiri, nullo facto deposito, d. 252. num. 20.

CONVERSATIO.

- 2 Conversationes cum sæcularibus, ac convivia facientes Regulares, incurrunt infamiam canonicam, d. 73. num. 10.

CONVERSI.

- 2 Conversi Regulares, si percutiantur zelo Religionis non sunt excommunicati percutientes, d. 88. num. 9.
5 Conversi, an & qualiter possint eligere sibi sepulturâ, d. 325. n. 40.

CONVERSIO.

- 2 Conversio in utilitatem, qualiter probari debeat in contractu censu, d. 68. num. 3.
3 Conversio unius debiti in aliam causam habetur pro vera solutione, d. 139. num. 12.

CONVIVIVM.

- 2 Convivia in Ecclesia facta, qualiter puniuntur, d. 73. n. 13.

COPULA.

- 3 Copula, &, interdum non copulativa est, & quando, d. 149. num. 32.
3 Copula, &, inter duo idē significantia quid importet, ib. n. 33.
3 Copula, &, quando dicatur declarativa, ibid. num. 34.
3 Copula, &, inter genus, & speciem limitat, non contingit, nec alteratur, ibid. num. 35.
4 Copula facit sponsalia in matrimonium transire, d. 266. c. 2. n. 21. Zangeri locus adducitur singularis, ibid. num. 22. Thomas Trivisanus decis. 9. adducitur in puncto post Concilium, ibid. num. 23. Ioannes Petrus Bimius post Concilium, ibid. num. 24.

CORONA.

- 3 Corona possidet Regalia, quæ nunquam moritur, d. 193. n. 26.

CORRECTORES.

- 4 Correctores locorum quando jus acquirant, &c. d. 261. n. 40.

CORPUS.

- 5 Corporis unius status quando consideretur, & quando duo corpora, d. 353. num. 23.

CORREUS.

- 2 Correi discussio, qualiter facienda sit, d. 122. num. 6.
5 Correat, an & quando potest in solidum conveniri, d. 397. cap. 3. num. 4.

CORRESPECTIVITAS.

- 4 Correspectivitas actuum quid operetur, & quando talis dicatur, d. 271. num. 82.

COVARRUVIAS.

- 5 Covar. variar. resolut. cap. 7. & 8. adducitur ad materiam, d. 356. num. 6.
5 Covaruvii decis. 41. adducitur, & explicatur, d. 398. c. 2. n. 19.

CRAVETTA.

- 4 Cravettæ consilium 6. explicatur, d. 246. num. 42.

CREDITOR.

- 1 Creditor sine assensu in actione personali super feudo, potest agere super fructibus, d. 17. c. 1. num. 8.
1 Creditor Ecclesiæ sine assensu agere potest utili Salviano contra bona ejusdem pro fructibus, d. 17. c. 2. num. 3.
1 Creditor, qui prior est in tempore pro sorte, præfertur etiam pro usuris, d. 39. num. 17.
1 Creditor subrogatus pro extinctione crediti dotalis, præfertur aliis etiam pro fructibus, ibid. num. 19.
1 Creditore decedente pluribus hæredibus relictis, an possit unus cogi ad suam partem vendendam, d. 11. num. 16.
1 Creditores, qui falsis apochis, vel antapochis præjudicant creditoribus anterioribus non agunt perperam, d. 26. n. 49.
1 Creditores filii illius, qui occisus est, nullum jus habent in pecunia perventa ex illius nece, d. 33. num. 35.
2 Creditor, & debitor conditionales, an propriè sint tales, d. 117. num. 35.
2 Creditor recipiens solutiones ab accollatore census, an sibi præjudicet, ibid. num. 36.
2 Creditor potens certo loco convenire debitorem, favore debitoris poterit eum alibi convenire soluto interesse, ib. n. 20.
2 Creditores pupilli, qui contraxerunt cum tutoribus, an teneantur probare pupillos factos locupletiores, præsertim si contraxerint pro societate, d. 114. num. 17.
2 Creditores cum assensu quando agant contra Burgenfatica feudo devoluto, d. 90. num. 12.
2 Creditores, de quibus in præfenti, an & qualiter excludantur, d. 114. num. 27.
2 Creditores venditoris læssi, possunt contra emptorem agere, ut restituat, d. 76. num. 36.
2 Creditores mariti, & hæres opponunt uxori de l. Quintus Murius, ibid. num. 37.

- 2 Creditores minoris, an possint impugnare alienationem, & quando creditor possit opponere nullitatem contractus minoris, ibid. num. 8.

- 2 Creditores sine assensu ante devolutionem, qualiter agere possint, & ad quid, d. 110. num. 9.

- 3 Creditor mutuans ad rem emendam acquirit hypothecam generalem super omnibus aliis bonis ejusdem emptoris, d. 207. num. 42.

- 3 Creditor pro pensione domus, qualiter præferatur, ib. n. 24.

- 3 Creditor anterior pro sorte, præfertur etiam pro interesse, ibid. num. 16.

- 3 Creditor mutuans ad refectionem, tria habet privilegia, & quæ sint, ibid. num. 21.

- 3 Creditor, qui non existimabatur talis, non citatus in inventario, non facit illud nullum, d. 192. num. 11.

- 3 Creditor pro refectione, an præferatur pro dote, d. 207. n. 30.

- 3 Creditor pro refectione si sit posterior dote, an præferatur, ibid. num. 31.

- 3 Creditor mutuans ad refectionem cum speciali hypotheca, an præferatur etiam dote anteriori, ibid. num. 32.

- 3 Creditor mutuans ad refectionem domus, si sit posterior dote, an ei præferatur, ibid. num. 33.

- 3 Creditor, qui dimisit creditorem anteriorem succedit in ejus locum, tum pro sorte, tum pro tertiis, ibid. num. 2.

- 3 Creditor pro re investa in Navem, præfertur Domino Navis, ibid. num. 39.

- 3 Creditor pro pascuis præfertur Domino animalium, & omnibus aliis creditoribus, ibid. num. 40.

- 3 Creditor ad refectionem præfertur pro sorte, & pro interesse, ibid. num. 35.

- 3 Creditores faciunt fructus suos, vice, & loco usurarum usque ad modum, quem usuræ legitimæ patiebantur abrogatas esse de Jure Canonico, d. 188. num. 18.

- 3 Creditor minus accipit pignus in riguardo, quàm valeat, d. 136. num. 5.

- 3 Creditoris subingressio unius in locum alterius qualiter fiat, d. 207. num. 4.

- 3 Creditoris subingressio, ut fiat, an requiratur expressus consensus, & scientia creditoris, ibid. num. 5.

- 3 Creditoris subingressio, an possit fieri cum contradictione primi creditoris, ibid. num. 6.

- 3 Creditorum concursus contra bona exequuta per Montem, eundem excludentium, d. 151. c. 1. num. 12.

- 4 Creditor in alternativis facta electione in uno, an sibi præjudicet sibi in altero, d. 248. num. 11.

- 4 Creditori semper datur electio exercendi illud, quod velit, ibid. num. 12.

- 4 Creditor in actione personali cogit feudatarium ad vendendum feudum, d. 294. num. 58.

- 4 Creditores mariti super fructibus dotis quando habeant executionem, & quando non, d. 289. num. 19.

- 5 Creditor potest agere de perjurio, & liquidare ad sui electionem, d. 401. c. 2. num. 7.

- 5 Creditor contrahens cum socio non habens notitiam societatis, creditoribus societatis non præjudicat, d. 361. num. 19.

- 5 Creditores in actione personali unius ex sociis non concurrunt cum creditoribus societatis, ibid. num. 7.

- 5 Creditor non potest non recipere stabilia à debitore existente non solvendo, d. 331. num. 3.

- 5 Creditores non possunt obligare debitore ad acquirendum, d. 393. num. 6.

- 5 Creditor pro sorte, quando pro usuris etiam præferatur, d. 388. num. 18.

- 5 Creditor, qui dedit partem pretii ad rem emendam, an aliis præferatur, ibid. num. 16.

- 5 Creditores proprii præferuntur creditoribus societatis, d. 361. num. 4.

- 5 Creditor impeditus ob infirmitatem, qualiter possit liquidare instrumentum, &c. d. 401. c. 2. num. 18.

- 5 Creditores socii præferuntur creditoribus societatis, si contraxerunt ante societatem, d. 361. num. 2.

- 5 Creditor præfertur socio in parte quæ sita eidem socio, ibid. num. 3.

CREDITUM.

- 3 Credita matura emi posse minus, quàm valeant sine labe percati, probatur, d. 136. num. 3.

- 4 Creditum Principis quantum sit, d. 301. num. 2.

- 5 Credita opponere qualiter debeant, d. 359. num. 4.

CREDULITAS.

- 1 Credulitas facit abesse dolum, & quando, d. 15. num. 7.

CRETIO.

- 1 Cretio quare propriè dicebatur, d. 3. num. 10.

CRIMEN.

- 4 Crimen læsæ Majestatis, an proditoris dicatur committere ille, qui molitus est contra extraneum Principem, me-

mediis subditis, ut non subditis, discept. 257. num. 4.

4 Crimen læsæ Majestatis, & rebellionis an dicatur commissum à non subdito quando sollicitat subditos Imperatoris, vel alterius Principis ad rebellionem, d. 255. num. 3.

4 Crimen læsæ Majestatis non subditus non committit, & propterea non tenetur ad poenam dicti criminis, neque ad alias poenas commissi delicti, nisi fuerit inventus in territorio in quo deliquit, ibid. num. 4.

4 Crimen læsæ Majestatis committens, si non sit subditus Principem offendendo, ab eo puniri non potest, & multò minus erit puniendus sit, si ipse non offendit, sed alium sollicitavit, ibid. num. 5.

4 Crimen læsæ Majestatis, & rebellionis non potest committi, nisi per subditum, ibid. num. 1.

4 Crimen five ex se, five per alium committi faciens, eadem poena puniri debet, & ratio, d. 257. num. 6.

4 Crimen læsæ Majestatis, an committatur ab illo, qui non est subditus, ibid. num. 1.

4 Criminis peculatus poena, quæ sit? ibid. num. 13.

4 Criminis læsæ Majestatis causa, an remittatur à Baronibus ad M.C.V. d. 337. num. 8.

4 Criminis læsæ Majestatis expressa concessio requiritur, ibid. num. 20.

4 Criminis læsæ Majestatis cognitio ad quem Judicem spectet, ibid. num. 5.

4 Criminis læsæ Majestatis indulgentia, qualiter concedenda, ibid. num. 6.

CRIMINOSI.

1 Criminosi, poenam effugere volunt, non sunt habiles ad Religionem, d. 53. num. 54.

1 Criminosi, qualiter prohibeantur à statu regulari? ibid. n. 51.

CRUX.

3 Crucem deferre in funeralibus soli Paroeciæ competit, sub cuius finibus stabat defunctus, d. 198. num. 4.

3 Crucem erigere Cappuccinis concessum fuit ex Paulo V. post multum tempus à fundatione, ibid. num. 11.

3 Crucis signum per quem sit deferendum, Episcopo, Civitatem ingredienti, ibid. num. 6.

3 Crucis signum cum velo est deferendum in Processionibus à Regularibus, ibid. num. 7.

3 Crucem erigere propriam in Processionibus, quibus competit, ibid. num. 8.

3 Crucis signum erigere in Processionibus nullam subjectionem dat, ibid. num. 3.

CUBICULARII.

3 Cubicularii Imperatoris eligebantur antiquitus Eunuchi, d. 223. num. 2.

CUJACIUS.

3 Cujacii emendatio d.l. si quis decurio, rejicitur, & communis opinio commendatur, d. 398. c. 1.

CULCITRÆ.

3 Culcitra sunt supellectiles, d. 145. num. 9.

CULPA.

1 Culpa lata, quæ & qualis sit, d. 35. num. 45.

1 Culpa in exigendis nominibus in tutore non præsumitur, ibid. num. 7.

1 Culpa præsumitur, & fraus multis in casibus, ibid. num. 8.

1 Culpa lata in non exigendo probari debet per pupillum, ibid. num. 11.

1 Culpa non existente, reus non vocandus, d. 6. num. 23.

1 Culpa est probanda per allegantem, d. 35. num. 10.

1 Culpa levis est, non facere, quod faceret diligens Paterfamilias, ibid. num. 25.

1 Culpa levis est, civilis quædam inadvertentia, ibid. num. 5.

1 Culpa custodis quid operetur in furto, d. 87. num. 16.

1 Culpa, ut faciat irregularem, an debeat esse notoria, d. 221. num. 35.

1 Culpa viri in deterioratione dotis, qualiter colligatur, d. 348. num. 20.

1 Culpa ad casum quando debeat esse ordinata, d. 346. n. 7.

CURA.

1 Cura animarum an contineat administrationem Viatici? d. 2. num. 52.

1 Cura animarum, quæ sit, & quotuplex, ibid. num. 60.

1 Cura animarum, quæ est penes totum Capitulum non potest ab Episcopo dari solum Archipresbytero, aliis nolentibus, d. 104. num. 9.

1 Cura animarum, quæ est penes totum Capitulum, non potest ab Episcopo dari solum Archipresbytero, aliis nolentibus, d. 158. num. 9.

1 Cura loci erecti absque Pontificali autoritate spectat ad laicos, d. 397. c. 1. num. 54.

CURATOR.

1 Curator ventri datus, an possit remittere pro posthumo, d. 33. num. 48.

1 Curator, vel administrator rei alienæ, si permittat debitores fieri non solvendo, qualiter puniatur, d. 35. num. 20.

1 Curatoris autoritas in donatione facta per minorem, an operetur validitatem, d. 64. num. 4.

4 Curator hæreditati quando detur, d. 321. num. 41.

CURIA.

1 Curia artis lanæ habet jurisdictionem civilem, & criminalem in eam artem exercentes, & utrum habeat privativè ad Magnam Curiam Vicariæ, d. 30. num. 7.

5 Curia Baronalis validè interponit Decretum præambuli, respectu bonorum Burgenfaticorum, respectu verò feudalium caret jurisdictionem, d. 367. num. 9.

CURIALES.

1 Curiales tunc irregulares judicantur, si sæva sint exequuti, d. 30. num. 5.

CUSTODIA.

1 Custodiæ aliæ sunt vigiliæ, aliæ excubiæ, & quæ sint excubiæ, undeque dicantur, d. 21. num. 2.

1 Custodiarum, five excubiarum usus apud Romanos antiquissimus fuit. Divusque Augustus quoque cohortes, ut urbi vigilarent constituisse traditur, singulisque regionibus duas, ibid. num. 3.

CUSTOS.

2 Custodi dicenti rem sibi traditam in custodiam fuisse furatam incumbit onus probandi, d. 87. num. 14.

5 Custodes portarum, qualiter puniantur, si delinquant, d. 395. num. 17. & 18.

CYRIACUS.

1 Cyriaci controversia 207. adducitur ad materiam, d. 52. cap. 2. num. 36.

D

DAMNATUS.

1 Dammati ad Triremes sunt infames, & quibus æquiparentur, d. 14. num. 26.

1 Damnatu ad Triremes secundum Riccium, & Dianam, non est irregularis, ibid. num. 31.

1 Dammati ad Triremes, quibus assimilentur, ibid. num. 32.

2 Damnatu ad mortem naturalem, vel civilem jure authenticorum secundum aliquos potest testari, d. 75. num. 16.

2 Damnatu ad mortem naturalem non efficitur servus poenæ jure authenticorum, ibid. num. 10.

2 Damnatu ad mortem naturalem, vel civilem secundum aliquos jure authenticorum testari potest, ibid. num. 8.

2 Dammati ad mortem antiquitus amittebant libertatem, & efficiebantur servi poenæ, ibid. num. 3.

2 Dammati ad mortem jure antiquo censebantur, uti Peregrini, ibid. num. 4.

2 Dammati ad mortem naturalem testari possunt jure authenticorum, ibid. num. 19.

2 Dammati ad mortem civilem testantur jure authenticorum, non dammati ad mortem naturalem secundum aliquos, ibid. num. 20.

2 Dammati ad mortem naturalem quid amittant jure civili, ibid. n. 27.

DAMNUM.

2 Damnum contingens in divisione emendatur uno cum fructibus, d. 112. num. 24.

2 Damnum quodnam dicitur, & quale, ibid. num. 26.

3 Damnum quodcumque est omni jure resarciendum, d. 180. n. 4.

5 Damnum emergens, qualiter debeat, d. 399. n. 26.

5 Damnum an passum ob mutationem monetæ, d. 401. c. 9. n. 5.

DANIEL.

3 Daniel, quomodo & qualiter fuerit Eunuchus, & in quo sensu, d. 222. num. 67.

DATARIUS.

1 Datarus est organum Papæ, & quando facit, Papa facit, d. 36. num. 20.

1 Datarus utitur vivæ vocis oraculo, quo non utuntur Cardinales, nisi in certis casibus, ibid. num. 21.

DATIO.

2 Dationis insolutum verba, quæ sint, & qualia, d. 117. n. 4.

3 Datio insolutum voluntaria fieri non potest de re fideicommissi subjecta in damnum fideicommissarii, d. 188. num. 24.

3 Datione insolutum, res sit creditoris, nec potest fieri pactum, quod transeat dominium, d. 187. num. 3.

3 Datione insolutum resultat liberatio debitoris, ibid. num. 5.

3 Datione insolutum facta per judicem, fructus etiam fiunt creditoris, ibid. num. 6.

3 Datio insolutum tunc operatur, ut fructus non extenuent sortem, quando est facta pro certa quantitate, ibid. num. 7.

3 Datio insolutum pro majori quantitate, quam debeat, non corrumpit in totum, si sit de re functionem recipiente in genere suo, sed in aliis corrumpit in totum, ibid. num. 8.

- 3 Datio insolutum præsumitur semper in dubio quando sunt verba, quæ important dominii translationem, *ibid.* n.9.
 3 Datio insolutum rerum functionem recipientium in genere suo, qualiter rescindatur si fiat ultra quantitatem verè debitam, *ibid.* num.10.
 5 Datio insolutum, quando & quibus clausulis in dotem alteretur, d.348.num.15.

D A T U M.

- 1 Datum sub conditione, censetur ademptum sub contraria conditione, d.65.num.25.

D A V I D.

- 3 David Dorig gravissimus jurisconsultus adducitur, pro præfenti facto, d.134.num.98.

D E B I T O R.

- 1 Debitor speciei, an eandem restituere teneatur, d.15.n.21.
 1 Debitore mortuo pluribus relictis hæredibus, an si unus vellet totum redimere, sit audiendus, d.11. num.17.
 2 Debitor census, an & quando dicatur propriè debitor, d.117.num.32.
 2 Debitor census, an possit si fecerit inventarium dare bona censita creditoribus census ad se liberandum, *ibid.* n.33.
 2 Debitor in diem ante diei adventum, solvere non cogitur, se poterit ante tempus solvere si non causet interesse, *ibid.* n.18.
 2 Debitor tenetur solvere loco designato, sed poterit alibi, soluto tamen interesse, *ibid.* num.19.
 2 Debitor census, si tenetur infra duos menses ante creditorem requirere, soluto interesse illorum duorum mensium potest exercere pactum tali dilatione non servata, *ibid.* num.17.
 3 Debitoris egestas mutuam pecuniam rogans in emptione fœneris iudicium est, d.188.num.27.
 4 Debitor quando possit non acquirere in fraudem creditorum, d.317. cap.2. num.4.
 4 Debitor, an & quando possit repudiare hæreditatem in fraudem creditorum, *ibid.* num.5.
 4 Debitor pro obligatione decennio elapso confecta non potest sine citatione vigore ritus conveniri, & exequi, nisi præcedente citatione ad dicendum causam, quare non debet obligatio incusari, vel exequi, d.294.num.126.
 4 Debitor dicitur exigibilis, quando ejus bona possunt adjudicari, d.314.num.15.
 4 Debitores virtute apochæ bancalis, negantes eorum esse subscriptas manibus, hoc confito puniuntur poena ducatorum decem pro centenariis, d.252. num.8.
 4 Debitores conventi vigore apocharum banchalium audiri non possunt, nisi in vinculis, vel facto deposito, *ibid.* n.2.
 4 Debitor principalis in iudicio assistens, an citandus, d.312.n.7.
 4 Debitore decedente intra biennium, si proposuit in vita exceptionem non numeratæ pecuniæ hæredi competit in perpetuum, si pupillus sit, seu minor, d.251.num.7.
 4 Debitore decedente intra biennium, si non proposuit exceptionem non numeratæ pecuniæ, talis exceptio transit ad hæredem, qui tenetur eam proponere intra tempus, quod restabat, *ibid.* num.8.
 5 Debitor in foro externo potest nolle acquirere in præjudicium creditorum, d.393. num.8.
 5 Debitor nolens acquirere in præjudicium creditorum peccat mortaliter, *ibid.* num.9.
 5 Debitor offerendo bona stabilia creditoribus liberatur, d.331. num.2.
 5 Debitor ex causa lucrativa potest unam rem pro alia tradere, d.338. num.4.
 5 Debitor decoctus an possit renunciare hæreditatem, &c. d.393. num.72.
 5 Debitor non potest cogi ad acquirendum favore piæ causæ, *ibid.* num.74.
 5 Debitorem etiam in conscientia posse inquirere in præjudicium creditorum quis dicatur, *ibid.* num.68.
 5 Debitorem cooperantes alii ad præjudicium creditores peccant, & tenentur ad restitutionem, *ibid.* num.71.
 5 Debitor an ob incendium liberetur à debitis, d.401. c.7.n.1.
 5 Debitoris nomen assignatum pro dote, quando datur inæstimatum, d.348.num.3.
 5 Debitor in satisfactione facienda debet sequi opinionem Theologorum non Juristarum, d.393.num.4.
 5 Debitor an possit pacisci cum creditore, ut præferatur in quærendis aliis creditoribus anterioribus, *ibid.* num.78.
 5 Debitor repudians hæreditatem post decoctionem non valet repudiatio, *ibid.* num.13.
 5 Debitor potest pacisci cum creditoribus, ut præferatur creditor in quærendis in præjudicium creditoris anterioris, d.393. num.87.
 5 Debitorum ingratitude, & fallaciæ contra creditores, d.399. num.1.
 5 Debitor repudiat in præjudicium creditorum si non adierit, d.393. num.37.

- 5 Debitor an possit repudiare in præjudicium Fisci creditoris, *ibid.* num.38.
 5 Debitor ex lege Justitiæ tenetur adhibere media pro solutione facienda, *ibid.* num.62.
 5 Debitor obligatus ad finem, tenetur in foro conscientie ad media, *ibid.* num.66.

D E B I T U M.

- 3 Debitum ex una causa voluntate debitoris, potest converti in aliam, d.139.num.15.
 3 Debitum ex causa mutui, si convertatur in depositum, &c. primus contractus est resolutus, *ibid.* num.11.
 4 Debita contracta in Casali Nivani, d.239. num.3.
 4 Debiti corpus, qualiter constare debeat, d.323.num.10.
 5 Debita quando dicantur in totum extincta, d.401.c.7.num.2.

D E C I S I O.

- 1 Decisio affertur annullans electionem per abusum, d.54. n.40.
 1 Decisio Sanfelicii 323. & Capicii Latro 193. tom.2. qualiter præcesserit, d.64.num.26.
 1 Decisio Regentis Reverterii 31. lib.3. in puncto adducitur, d.50. num.25.
 1 Decisio, de qua in præfenti affertur, d.54. num.50.
 1 Decisio Grammatici 100. qualiter processerit, & hodie est revocata, d.50. num.31.
 1 Decisio Buratt. 515. tom. 20. num. 13. qualiter procedat, d.32. num.29.
 2 Decisio Achill. 8. de pensionib. declaratur, d.125. num.31.
 2 Decisio affertur punctualis ad propositum, *ibid.* num.45.
 2 Decisio corâ Cavalerio 104. adducitur in materia, d.105.n.31.
 2 Decisio Regentis Reverterii 245. cum observatione D.Regentis de Marinis affertur ad propositum, d.81.num.19.
 2 Decisio Rotæ Lucensis adducitur, d.113.num.2.
 3 Decisio S. C. apud Thorum par.3. sect.3. explicatur, d.216.n.45.
 3 Decisio Rotæ Romanæ, apud de Marinis tom.2.cap.190. adducitur, & explicatur, *ibid.* num.46.
 3 Decisio Rotæ Romanæ, apud Mantecam in Romana hæreditatis non loquitur de Jesuitis, d.162.num.50.
 3 Decisiones D. de Franchis allegatæ supra, adducuntur pro nostra sententia, d.219. num.14.
 3 Decisiones Seraphini, Durani, & Orthoboni, qualiter processerunt, & sunt contra Adversarium, & sunt ponderandæ, d.227.num.43.
 3 Decisio 51. apud Tamburin. explicatur, d.133.num.28.
 3 Decisio mirabilis Rotæ apud Farinac. 2.p. d.103. affertur, & ponderatur, d.164.num.26.
 3 Decisio solemnis S.C. de anno 1644. ad relationem doctissimi Merlini adducitur, *ibid.* num.27.
 3 Decisiones de Franchis 196. & 491. explicantur, d.219. n.10.
 3 Decisio Blanchæ de Scutarellis qualiter fuerit facta, d.218.n.8.
 3 Decisio Beatricis Maldæ, de qua Revert. decis. 58. fuit facta contemplatione mafculorum, nec aderat persona æqualis in gradu, *ibid.* num.9.
 3 Decisiones afferuntur pro Capitulo impediante, d.226. n.28.
 3 Decisio apud Gonzalez, in illa Segobienfi habuit contradictores, &c. d.148.num.34.
 3 Decisio apud Thorum refellitur, & quare, &c. d.164. n.45.
 3 Decisio Lauræ Surianæ fuit in rebus feudalibus, unde personalis, d.218. num.11.
 3 Decisio Hieronymæ Venati fuit in feudalibus, ideòque personalis, *ibid.* num.12.
 4 Decisio Curie Archiepisc. Neap. in Causa dicti proditoris adducitur, qua fuit determinatum non gaudere summum, qui committit homicidium in tali qualitate, d.254.num.11.
 4 Decisio Grammatici 100. in gradu reclamationis fuit revocata, d.313. c.2. num.59.
 4 Decisio Rotæ coram Merlino in Neapolitana, & Toletana matrimonii adducitur, d.283.num.4.
 4 Decis. D. Præsid. de Franch. decis. 63. non applicabilis casui, quo mater fuit instituta in legitima, fratribus præteritis ex diversitate specierum, d.316.num.48.
 4 Decisio in causa Capituli Barenfis cum Girotta de Roberto diversa à facto hujus causæ, *ibid.* num.49.
 4 Decisiones Regentis Sanfelicii, & Regentis Capicii Latro, de hac materia loquentes, quomodo intelligantur, d.288. n.21.
 4 Decis. R. Sanfelici. 152. declaratur, d.252. num.22.
 4 Decisiones Mastrilli 132. & Castilli 59. explicantur, d.291. dub.3. num.11.
 5 Decisiones Rotæ, qualiter pensionem appellent, d.401.c.4. n.9.
 5 Decisio prima de Franchis, à quibus impugnetur, d.368.n.31.
 5 Decisio 11. Regentis de Ponte explicatur, d.326. num.22.
 5 Decisio Marchionis Pinelli declaratur, d.368. num.51.
 5 Decisio status Bafiniani declaratur, *ibid.* num.52.
 5 Decisio Marchionis Lavelli declaratur, *ibid.* num.53.
 5 Decisio Beatricis Pignatellæ explicatur, *ibid.* num.54.
 5 Decisio S.C. apud Giptium decisio 34. num.16. adducitur, & explicatur, d.393. num.59.

- 1 Decisio S. C. ad Rovitum *decis.* 26. affertur, & explicatur, d. 401. cap. 1. num. 14.
 5 Decisio punctualis affertur pro repudiationis validitate, & quando, d. 393. num. 63.
 5 Decisio controversæ, de qua hic, affertur, d. 341. num. 33.
 5 Decisio de Franchis 105. adducitur ad materiam, d. 342. n. 23.
 5 Decisio Sanfelicii 69. adducitur, & ampliatur, d. 337. num. 15.
 5 Decisio in causa status, d. 358. c. 2. num. 5.
 5 Decisio de Franchis 105. & *decis.* 649. adducuntur, d. 342. n. 26.
 5 Decisio 18. Regentis Tappiæ, an applicabilis ad materiam, d. 352. num. 9.
 5 Decisiones punctuales afferuntur ad propositum, d. 381. n. 14.
 5 Decisio affertur ad propositum, pro non coactione vendendi servitutem, d. 372. num. 5.
 5 Decisio refertur excludens à prælatione ex causis, d. 326. n. 30.

D E C I S U M.

- 4 Decisum quid si non semper est observandum, sed quid decidi debebat est perscrutandum, d. 290. num. 3.

D E C L A R A T I O.

- 1 Declarationes Sacre Congregationis quando fidem habeant, d. 36. num. 22.
 1 Declaratio Sacre Congregationis adducitur in oppositum, ibid. num. 15.
 1 Declaratio prædicta procedit quando non consentit Rector, seu Paroecus, ibid. num. 16.
 1 Declaratio voluntatis Monachi, ab eodem fieri debet, cum licentia Superioris, d. 97. num. 23.
 2 Declarationes Sac. Congregationis Concilii, qualiter procedant, d. 82. num. 7.
 3 Declaratio in quibus cadat, & qualiter, d. 155. c. 2. num. 21.
 3 Declaratio affertur Sac. Congregationis pro Ecclesiasticis, d. 230. num. 34.
 3 Declarationi committit Advocatus, scilicet definitorii, d. 155. cap. 2. num. 5.
 4 Declaratio facta solutionis, de qua in præsentem qualiter sit facta, d. 289. num. 5.
 4 Declaratio, de qua in præsentem quando facienda, ibid. n. 3.
 5 Declarationes S. Congregationis, an & quatenus sint nobis contrariæ, d. 327. num. 31.

D E C L I N A R E.

- 1 Declinare verbum quid importet, d. 56. num. 5.
 4 Declinare iudicium, & jurisdictionem iniquum, & temerarium est, d. 268. num. 7.

D E C O C T U S.

- 1 Decoctus privatur administratione bonorum, nec habet vellem, nec nolle circa ea, d. 100. num. 3.

D E C R E T A.

- 1 Decreta adducuntur super electione ministrorum visitationis, d. 44. num. 26.
 1 Decreti irritantis plures sunt effectus, d. 49. num. 9.
 1 Decreti interpositio in donatione quid operetur, d. 64. n. 3.
 1 Decretum irritans operatur nullitate actus ab initio, d. 49. n. 10.
 1 Decretum irritans ligat etiam ignorantes, & quando, ibid. num. 11.
 1 Decretum irritans inducit formam, ibid. num. 12.
 1 Decretum irritans tollit consuetudinem præscriptionem, & impedit executionem sententiæ, ibid. num. 13.
 1 Decretum M. C. in præsentem causa latum adducitur, d. 60. n. 4.
 1 Decretum Summi Pontificis Urbani VIII. affertur, d. 95. n. 43.
 1 Decretum Urbani habet oculos in futurum, non ante illud, ibid. num. 44.
 2 Decretum, de quo in præsentem duo damna notabilia Ordini Cassinensi operaretur, si ut sonat verbo tenens intelligeretur, d. 81. num. 1.
 2 Decretum irritans oppositum in litteris Paulinæ denegat possessionem, d. 99. num. 24.
 2 Decretum Sacre Congregationis affertur, quo Episcopus definit effectalis, quando absolvitur à vinculo in consistorio Papæ, d. 69. num. 22.
 2 Decretum, de quo supra, quacumque ex parte accipitur, non est observandum, nisi quoad aliqua, d. 85. num. 19.
 2 Decretum, de quo supra procedit in translatione, non in resignatione ad favorem, & ratio disparitatis affertur, d. 69. num. 24.
 2 Decretum continens repugnantiam, vel insolitum præsumitur falsum, d. 85. num. 17.
 2 Decretum Sanctiss. D. N. Papæ statum præsentem Sacri Ordinis Cassinensis non comprehendit, d. 80. num. 1.
 2 Decretum Iudicis non requiritur in alienatione bonorum minoris, si in specie sit data à testatore licentia alienandi secus in genere, & quid alii dicant in præsentem, d. 111. num. 6.
 3 Decreta S. Congregationis loquuntur cum Sacerdotibus, secularibus, & Regularibus, d. 154. num. 22.
 3 Decreta de celebratione Missarum, an ubique fuerint recepta, ibid. num. 43.

- 3 Decreta S. Congregationis de celebratione Missarum cum quibus loquantur, ibid. num. 44.
 3 Decreta Pontificia adducuntur de modo reponendi extractum ab Ecclesia, d. 228. num. 18.
 3 Decretum Domini Causæ Commissarii, quod Gubernatores, incurabili procurant expeditionem causæ, aliàs tollatur sequestrum, *fol.* 114. à *terg.* d. 205. c. 1. num. 32.
 3 Decretum S. C. affertur ad favorem Monasterii D. Romatæ, d. 178. num. 50.
 3 Decretum M. C. V. pro intestatione in faciem D. Iovini, totius hæreditatis Tiberii, *fol.* 51. à *terg. litt. A.* d. 205. num. 20.
 3 Decretum, de quo in præsentem, an fuerit factum audito fisco, d. 135. num. 8.
 4 Decretum S. Congregationis quid deciderit in præsentem, & quare, d. 281. num. 24.
 4 Decretum exequitur contra hæredem non citatum quando transivit in rem iudicatam, d. 312. num. 11.
 4 Decretum S. C. per quod fuit dictum renoventur banna pro venditione Status Terræ Novæ est nullum cum rev. Quia fuit prolaturum contra hæreditatem jacentem nemine audito, & Curatore non dato, num. 110. & num. 121. & quia contra mortuum, d. 294. num. 122.
 4 Decretum prædictum igitur S. C. per quod fuit ordinatum, quod renoventur banna fuit (repetita reverentia) fuit, & est nullum, ibid. num. 131.
 4 Decretum Collateralis Consilii post bandum, d. 262. c. 1. n. 4.
 4 Decreto Domini Planetti facto, nullum alium habemus contractum celebratum, d. 274. num. 23.
 4 Decretum præambuli in beneficium hæredis instituti fuit, & est nullum, d. 294. num. 106.
 4 Decretum contra mortuum, an exequatur contra possessorem, d. 312. num. 9.
 4 Decretum requirit pro forma perfectam, & integram extinctionem ad hoc, ut observetur, d. 253. c. 2. num. 52.
 4 Decretum Domini Planetti, ponderatur, d. 274. num. 18.
 4 Decretum latum à M. C. refertur, d. 264. num. 3.
 5 Decretum à parte productum dicitur ab ea acceptatum, d. 353. num. 18.
 5 Decretum S. C. affertur ad favorem Monasterii D. Romatæ, d. 371. num. 50.
 5 Decretum interpositum, de quo in præsentem, d. 381. num. 28.
 5 Decretum affertur etiam ad propositum, d. 372. num. 6.
 5 Decretum alterum affertur, ibid. num. 7.
 5 Decretum aliud adducitur, & ponderatur, ibid. num. 8.

D E F E C T U S.

- 1 Defectus accidentalis qualis sit in inventario, d. 38. num. 23.

D E F E N S I O.

- 1 Defensiones, si non dentur reis, est processus nullus, d. 31. num. 16.
 1 Defensiones reorum in Tribunali Sancti Officii sunt obruncatæ, idè Inquisitores curare debent verificari confessiones, d. 41. num. 20.
 3 Defensio vitæ propriæ licita est, etiam contra invadentem moraliter, d. 185. num. 20.
 3 Defensio injuriæ propriæ, vel Ecclesiæ sufficit ad non resident. d. 148. num. 8.
 3 Defensio cum moderatione inculpatæ tutelæ, quæ dicatur, & quæ requiratur, d. 185. num. 10.
 3 Defensio necessaria, quæ requiratur, ibid. num. 11.
 4 Defensio est de jure naturæ, &c. d. 261. num. 80.
 4 Defenditur opinio ex impugnationibus, d. 279. num. 17.
 5 Defensio an competat adversus sententiam termini denegati, d. 352. num. 5.
 5 Defensio cum moderatione inculpatæ tutelæ non est excommunicanda, d. 392. num. 7.

D E F E N S O R E S.

- 3 Defensores qui erant jure antiquo, & qualiter constituebantur, d. 184. num. 54.
 3 Defensores Ecclesiarum, qui & quales sint hodie, ibid. n. 55.

D E F I N I T O R.

- 1 Definitor generalis utrùm possit eligi in socium, d. 49. n. 38.
 1 Definitores qui sint in Religione Sancti Dominici, ibid. n. 29.
 1 Definitores quam potestatem habeant, & qualiter, ibid. n. 30.
 1 Definitores, & socii, qualiter differant, ibid. num. 33.
 5 Definitores Capituli Generalis, an possint sibi eligere sepulturam, d. 325. num. 24.
 5 Definitores manentes extra Urbem, an possint sibi eligere sepulturam, ibid. num. 25.

D E F I N I T O R I U M.

- 3 Definitorium Provinciale quid declaret per adversarium, d. 155. cap. 2. num. 3.
 3 Definitorium generale, an & quando ponit Constitutiones declarare, d. 157. num. 23.
 3 Definitorium generale quid possit circa bona distribuenda, ibid. num. 19.

- 3 Definitorium generale quid possit applicare alteri Monasterio, & quando, *ibid.* num. 20.
 3 Definitorium quid commissum sit ostenditur, & quale, d. 155. c. 2. num. 15.

DEFUNCTUS.

- 2 Defuncti obligatio ex persona hæredis, qualiter mutetur, d. 117. num. 24.

DELEGATUS.

- 2 Delegati Apostolici quid agere debeant pro alienatione rerum Ecclesiæ, d. 70. num. 5.
 2 Delegati percutientes Clericos, à quibus absolvi debeant, d. 88. num. 23.
 4 Delegati confirmatio, vel Judicis inferioris an sufficiat pro statuti observantia, d. 262. c. 2. num. 3.

DELICTA.

- 1 Delicta in Tribunali S. Officii requirunt etiam probationem in genere, d. 41. num. 19.
 1 Delictum non aliter probatum, quàm per confessionem qualiter puniatur, *ibid.* num. 24.
 1 Delictum non est, ubi deficit animus offendendi, & voluntas nocendi, *ibid.* num. 30.
 1 Delictum commissum in Palatio Principis gravissimis punitur poenis, nisi fiat impetu quodam, & c. d. 42. n. 14.
 2 Delictum occultum quale dicatur, d. 120. c. 2. num. 28.
 2 Delictum notorium qualiter dicatur, *ibid.* num. 29.
 2 Delictum, de quo in pr. est ad forum contentiosum deductum, *ibid.* num. 30.
 2 Delictum non dicitur ampliùs occultum ex probatione plena, vel femiplena facta, licet Reus fuerit absolutus, *ibid.* n. 31.
 2 Delictum in genere, nisi probetur, nulliter agitur, d. 87. c. 1. n. 8.
 2 Delicti corpus in furto, qualiter probandum, *ibid.* num. 9.
 2 Delicti corpus non suppletur per confessionem Rei, d. 87. cap. 2. num. 6.
 2 Delictum esse publicum quid importet in primum, d. 120. c. 1. n. 6.
 2 Delictum in casalibus commissum, censetur etiam patratum in Civitate, d. 115. num. 6.
 3 Delicta clandestina, quæ dicantur, d. 191. num. 13.
 3 Delictum puniri debet ab Ordinario loci, in cujus Territorio committitur, d. 228. num. 2.
 4 Delictum per alium committi faciens in aliquo loco, ubi mandans non reperitur, an in eodem loco ipsum deliquisse censetur, d. 257. num. 2.
 4 Delictum in committendo, vel in omittendo qualiter differat, d. 246. num. 32.
 4 Delictum nominantis, an & quando noceat nominato, d. 293. num. 37.
 4 Delictum nominantis non sequuta condemnatione non nocet nominato, *ibid.* num. 38.
 4 Delictum Patris in officio quando præjudicet filio nominando, *ibid.* num. 32.
 4 Delictum factum de jure municipali, an tollat poenam Baroni, d. 313. c. 3. num. 19.
 4 Delinquens ratione delicti, sortitur forum in quo deliquit, d. 255. num. 8.
 4 Delicto in genere probato, quid M. C. jusserit, d. 264. n. 2.
 4 Delicti qualitas, quæ inest principali, complicibus qualitatibus scientiam habentibus etiam inesse dicitur, d. 257. num. 12.
 5 Delicti commissi tempus, an verò initium attendi debeat, d. 401. c. 5. num. 7.
 5 De Luca ad Francum *decis.* 1. num. 50. adducitur, & impugnatur, d. 368. num. 7.

DELINQUENS.

- 3 Delinquens in Porticu Ecclesiæ gaudet immunitate, *disc.* 228. num. 21.
 3 Delinquens posito quod gaudeat, an possit puniri aliunde, *ibid.* num. 27.

DEMANIUM.

- 2 Demanium competit, tum Universitatibus magnis, tum parvis, d. 102. num. 12.
 2 Demanium, cur Vassallis concedatur, *ibid.* num. 20.
 2 Demanium non usu tantum, & consuetudine competere, sed etiam de jure Regni contra viros maximos oppositum putantes, probatur, d. 102. num. 1.
 2 Demanium competere de jure communi, ex multis juribus, probatur, *ibid.* num. 2.
 2 Demanium cessat si feudum vendatur primogenito, vel alteri proximè successuro, *ibid.* num. 14.
 2 Demanium concessum civitati, censetur concessum casalibus, d. 107. num. 17.

DEMOLITIO.

- 3 Demolitio ædificii, cujus expensis faciendâ, d. 167. num. 29.

DENTES.

- 3 Dentes sibi abscindere, vel barbâ tingere non causât irregularitatem, d. 221. num. 64.

DENUNCIATIO.

- 1 Denunciatio est faciendâ Domino census, regulariter loquendo, d. 111. num. 23.
 1 Denunciatio non potest fieri procuratori ad lites ipsius creditoris census, *ibid.* num. 24.
 1 Denunciations sunt de essentia matrimonii apud Gallos, etiam hæreticos, d. 23. num. 10.
 2 Denuncians pro loco, an præsumatur delinquens, quando, d. 87. num. 11.
 3 Denunciations non sunt de substantia matrimonii, *disc.* 160. num. 9.
 3 Denunciations qualiter possint omitti, *ibid.* num. 11.
 3 Denunciations qua de causa possint omitti, *ibid.* num. 12.
 3 Denunciations in præsentî fuerunt dispensatæ, & quare, *ibid.* num. 13.

DEPOSITUM.

- 1 Depositum species proponitur, d. 11. num. 1.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, debet esse purum, non conditionale conditione extrinseca, *ibid.* n. 2.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, debet esse integrum, nec sufficit protestatio cum jure reintegrandi, *ibid.* num. 3.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, debet personis legitimis intimari, *ibid.* num. 4.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, si non sit integrum, an mulieribus minoribus, & rusticis competat restitutio in integrum, *ibid.* num. 5.
 1 Depositum debet esse de moneta currenti, non de proximo reprobanda, vel minuenda, *ibid.* num. 12.
 1 Depositum debet fieri coram persona legitima, non coram Judice incompetente, *ibid.* num. 13.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, debet fieri coram judice debitoris, *ibid.* num. 14.
 1 Depositum debet intimari pro luitione census, & an intimatio debeat esse judicialis, *ibid.* num. 18.
 1 Depositum an sit intimandum hæredibus creditoris, *ibid.* n. 20.
 1 Depositum si intimandum sit furioso, vel hæreditati iacenti, Collegio, Universitati, & c. quid agendum, *ibid.* num. 21.
 1 Depositum ad impediendum cursum usurarum, an sit intimandum proprietario census, an usufructuario, an utrisque, *ibid.* num. 22.
 1 Depositum factum ad impediendum cursum usurarum, an possit revocari, *ibid.* num. 9.
 3 Depositum coram quo Judice sit faciendum debitoris, an creditoris, d. 172. num. 23.
 3 Depositum abrogatum in locum mutui, vel emptionis perdit privilegium, d. 139. num. 30.

DEPOSITIO.

- 1 Depositio an privet dignitate, d. 20. num. 17.
 1 Depositio facta per Criscolium, de qua in facto consideranda non est, d. 2. num. 42.

DEROGATORIA.

- 5 Derogatoria qualiter tollatur, d. 332. art. 4. num. 4.
 5 Derogatoria apposta in donatione quid operetur, d. 332. art. 5. num. 20.

DEROGATIO.

- 5 Derogatio per vim legis universalis, an derogetur, & quando, d. 398. c. 2. num. 13.

DEROGATIVA.

- 5 Derogativa in donatione apposta, de qua hic quid operetur, d. 332. art. 4. num. 2.

DESCENDENTES.

- 3 Descendentes ex pluribus stipitibus in stirpes succedunt, d. 203. num. 9.
 3 Descendentes ab uno stipite totam vocem repræsentant, *ibid.* num. 7.

DESCENDENTIA.

- 2 Descendentia ab ultimo præsentante qualiter probanda, d. 72. num. 24.
 5 Descendentia alicujus pro fideicommissio qualiter adducatur, d. 389. num. 25.

DESTINATUM.

- 2 Destinatum habetur pro opere perfecto, & cõpleto, d. 81. n. 26.

DETERIORATIO.

- 5 Deterioratio in dote, cui contingat viro, vel mulieri, d. 348. num. 18.
 5 Deterioratio culpa viri in bonis dotalibus facta quid operetur, *ibid.* num. 19.

DETERMINATIO.

- 1 Determinatio respiciens plura determinabilia, æqualiter determinat, d. 122. num. 17.
 1 Determinatio eadem æqualia determinabilia eodem modo determinat, d. 63. c. 2. num. 19.
 1 Determinatio non æqualiter determinat posita in æqualitate, *ibid.* num. 20.

DETRACTIO.

- 3 Detractiones legitimæ, ac trebellianicæ non fiunt ex fideicom-
misso particulari, nisi in subsidium, d. 205. c. 7. num. 14. & 16.

DEUS.

- 1 Deum recipere omnes peccatores quomodo intelligat ? d.
53. num. 50.
1 Deum velle omnes salvos fieri quomodo explicetur, & qua
voluntate, ibid. num. 53.

DEUTERONOMIUM.

- 3 Deuteronomii locus, cap. 23. adducitur per Patres declaratur,
d. 221. num. 60.
3 Deuteronomii locus, cap. 23. declaratur, d. 232. num. 12.

DIANA.

- 1 Dianæ affertur autoritas, & Raphaelis de Averfa, d. 55. n. 8.
3 Diana par. 9. tract. 8. resol. 26. nihil concludit, d. 162. num. 51.
4 P. Diana par. 4. resol. 17. tract. 2. commendatur, d. 260. num. 6.

DICTIO.

- 1 Dictio (donec aliter) non facit rem stare sub iudice, prout ne-
que clausula, *salvo jure cujuslibet*, d. 18. num. 6.
1 Dictio, *videlicet*, qualiter sit taxativa, d. 12. num. 15.
1 Dictio, *videlicet*, regulatur secundum subjectam materiam,
ibid. num. 16.
1 Dictio (donec aliter) quid operetur, & quando, d. 18. n. 17.
1 Dictio taxativa tantum, an restringatur, vel ampliatur, d.
49. num. 26.
1 Dictio taxativa operatur pactum esse personale, ibid. num. 27.
1 Dictio suis comprehendit etiam extraneum hæredem, d.
12. num. 24.
2 Dictio (alioquin) facit actum ipso jure nullum, d. 99. num. 25.
2 Dictio, *quibuscumque*, apposita in litteris reservationis pensio-
nis non cōprehendit distributiones quotidianas, d. 125. n. 18.
2 Dictio (verè) quid significet, & qualiter sumatur, d. 123. n. 32.
2 Dictio, *ultra*, quando implicet, & in qua materia, d. 97. n. 30.
2 Dictio, *quibuscumque*, apposita in materia odiosa restringitur
ad ea tantum, quæ sunt ejusdem speciei, d. 125. num. 14.
2 Dictio, *quibuscumque*, non potest comprehendere ea, quæ sunt
diversæ naturæ, ibid. num. 15.
2 Dictio, *quibuscumque*, omnia comprehendit, & etiam ea, quæ
tali dictione deficient non comprehenderentur, declarat,
ut num. 14. & seqq. d. 125. num. 10.
2 Dictio, *super*, inducit hypothecam, & quando, d. 81. num. 20.
3 Dictio, & in donatione apposita, de qua hic, quomodo in-
telligatur ? d. 197. c. 1. num. 37.
3 Dictio, & plures habet proprietates, quæ ponderantur,
ibid. num. 38.
3 Dictio, & sumitur interdum, disjunctivè, ibid. num. 39.
3 Dictio, & quos effectus producat ? ibid. num. 40.
3 Dictio, *integre*, quid operetur, d. 219. num. 4.
3 Dictio (&) qualiter copulet, & conjugat, d. 149. num. 31.
3 Dictio, *eo casu*, non est limitativa, sed exemplificativa,
d. 205. c. 5. num. 42.
3 Dictio, *tunc & eo casu, nec alio modo*, est etiam exemplifica-
tiva, ibid. num. 44.
3 Dictio, *statim*, remittitur in arbitrio judicis, d. 154. num. 47.
3 Dictio, *ex quacumque causa*, in perpetuum, &c. explicatur,
d. 164. num. 30.
3 Dictio, *præcipue*, importat prælegatum, id est, ante partem
legatum, d. 186. num. 46.
4 Dictio, *ut supra*, quomodo & qualiter intelligatur, d. 271. n. 84.
4 Dictio, *in perpetuum*, quid importet, d. 320. num. 21.
4 Dictio (*dictis*, & *antedictis*) qualiter & quomodo referat ad
præcedentia, d. 271. num. 29.
4 Dictio (*in infinitum*) quid operetur, ibid. num. 30.
4 Dictio disjunctiva quando stare debet in propria significatio-
ne, d. 324. num. 21.
4 Dictio (*quomodolibet*) qualiter sumatur, & quid importet in ju-
re, ibid. num. 58.
4 Dictio (*dictus*) est personalissima, & non extenditur ad aliud,
d. 237. num. 54.
4 Dictio per interim quid importet, & quid in materia electio-
nis, d. 261. num. 22.
4 Dictio disjunctiva propriè stare debet, & quando, d. 324. n. 14.
4 Dictio (*ac*) qualiter sumatur in jure, d. 253. c. 2. num. 57.
4 Dictio (*quomodolibet*) qualiter sumatur, & quid importet in ju-
re, ibid. num. 58.
4 Dictio (*in tali casu*) quid operetur, d. 271. num. 91.
4 Dictio (*una cum*) copulativam conjunctionem an designet, &
quænam sit ejus natura ? d. 233. num. 17.
4 Dictio (*cum*) magis conjungit, quàm dictio, &, ibid. num. 18.
4 Dictio, *cum*, *una*, *simul*, & similes, ita copulant, & æqualem
præbeant facultatem uni, quàm alteri parti, ibid. num. 19.
4 Dictio, *cum*, si ponatur inter res adeò diversas, ut una alteri
accedere non possit, tunc principaliter, & non accessoriè
conjungit, ibid. num. 20.
4 Dictio (*cum*) posita inter personas, in ultimis voluntatibus
Caponi Repert.

conjungit principaliter, non accessoriè, ibid. num. 21.

- 5 Dictio (*cum*) quid operetur inter personas posita, d. 353. n. 20.
5 Dictio alternativa, & copulativa quid operetur, d. 401. n. 6.
5 Dictio in perpetuum quid operetur in concessione officii,
d. 360. num. 6.
5 Dictio (*etiam*) quid importet, & quatenus explicatur,
d. 363. num. 26.
5 Dictio (*quomodocumque*) explicatur, & quid importet,
d. 384. num. 11.
5 Dictiones recipiunt interpretationem secundum subjectam ma-
teriam, d. 397. num. 57.

DIES.

- 3 Dies Festi duas habet formalitates, & necessarias, d. 208. n. 26.
3 Dies festi in genere, ubi habeantur, ibid. num. 2.
3 Diem festum fervare est etiam ex veteri testamento disposi-
tum, ibid. num. 3.
Zerola quid senserit de diebus festivis, d. 213. num. 16.
3 Diei Dominici observantia non est de jure divino, sed de jure
positivo Ecclesiastico, d. 208. num. 13.
3 Diei Dominici observantia potest abrogari per consuetudi-
nem, vel per aliam legem humanam, ibid. num. 14.
3 Die Dominico vacandum ab operibus servilibus, ibid. num. 16.
3 Diei Dominici observantia non est de jure divino, unde potest
Papa in eo dispensare, ibid. num. 18.
4 Dies certa interpellat pro homine, d. 248. num. 6.
4 Dies certa magis interpellat, quàm extrajudicialis petitio,
ibid. num. 7.
4 Dies incertus quando faciat actum conditionalem, d. 311. n. 4.
5 Diei appositio in legato, quando conditionem faciat, d.
385. num. 4.

DIETA.

- 5 Dieta definitorum successit loco Congregationis Generalis in
Coelestina Religione, d. 384. num. 9.
5 Dieta Regularium quando subrogetur in locum Capituli Ge-
neralis, ibid. num. 22.

DIFFAMANS.

- 3 Diffamans, an diffamatus sit actor in remedio *l. diffamari*, C. de
injuriis, &c. d. 172. num. 3.

DIFFAMATUS.

- 2 Diffamatus ante defensiones, qualiter quis dici possit, & qua-
liter, d. 96. num. 20.

DIFFERENTIA.

- 1 Differentiæ ratio inter utramque obligationem, & hypothe-
cam, quænam sit, d. 17. num. 5.
1 Differentia inter exequutores, & legatarios qualis sit, d.
132. num. 34.
2 Differentia inter Magistratus temporales, & perpetuos qua-
lis sit, d. 68. num. 17.
2 Differentia substantialis inter nundinas, & mercatum nulla est,
d. 91. art. 4. num. 7.
2 Differentia inter mercatum, & nundinas traditur per Do-
ctores, ibid. num. 4.
3 Differentia inter Castratum, & Spadonem, adducitur circa
institutionem hæredis, d. 223. num. 14.
3 Differentia dari debeat inter Colloritas, & Carbonarios, quæ
differentia non potest consistere in barba, vel ampla cor-
rigia, d. 198. num. 35.
3 Differentia existit inter jus visitandi, & jus exigendi rationes,
d. 134. num. 16.
3 Differunt consuetudo, & statutum in hac materia observan-
tiæ festorum, d. 212. num. 9.
4 Differentia inter Clericum Beneficiatum, & Regularem Offi-
cialem in ordine ad privationem ab officiis, &c. d. 261. n. 83.
4 Differentia inter translationem feudi, & officii, d. 239. num. 32.
5 Differentia inter jus commune, & jus Regni super illa clausula,
salvo assensu, &c. & alienatione feudi, d. 342. num. 44.
5 Differentiæ ratio assignata quid operetur in praxi, d. 401.
cap. 1. num. 7.
5 Differentiæ ratio dictæ obligationis qualis est, ibid. num. 18.

DIFFICILE.

- 4 Difficile moraliter impossibile dicitur in jure, d. 264. num. 18.

DIFFICULTAS.

- 1 Difficultatis quæstio in praxi proponitur disputanda, d. 57. n. 2.

DIFFORMIS.

- 5 Difformis exactio non operatur cum consuetudine, d. 340. n. 15.

DIGNITAS.

- 1 In Dignitate constituti, qui dicantur, & utrùm Parœcis per
Sedem Apostolicam delegentur causæ, d. 5. num. 16.
Ex majori stipendio, major dignitas, & honor arguitur,
ibid. num. 17.
3 Dignitas tripliciter concedi solebat, & qualiter hodie, d.
161. num. 27.
3 Dignitas qualiter concedatur cum administratione, ibid. n. 30.
3 Dignitas concessa cum officio, & administratione qualis sit,
ibid. num. 31.

DILATIO.

- 4 Dilatio data ad dotem solvendam, si sit necessaria, vel voluntaria, quem effectum producat, d. 282. num. 18.
4 Dilectio hæredis, vel substituti an operetur reciprocam, d. 321. num. 15. & 16.

DILIGENTIA.

- 1 Diligentia Curialis, quæ & qualis sit, d. 35. num. 59.

DIMINUTIO.

- 2 Diminutio gabellæ in dubio præsumitur, d. 107. num. 43.
3 Diminutio fructuum triplex est, d. 154. c. 2. num. 6.
5 Diminutio, & suppletio de voluntate Papæ quando facienda, d. 351. num. 9.
5 Diminutio in uno legato, an & quatenus suppleatur ab alio, ibid. num. 16.
5 Diminutis redditibus juris patronatus Patronus tenetur iterum dare, & quando, ibid. num. 14.

DIMISSORIA.

- 2 Dimissoria à Vicario Capitulari non expirant per adventum novi Episcopi, d. 108. num. 50.

DIOECESIS.

- 2 Dioecesis appellatione quando veniat Civitas, & in qua materia? d. 71. num. 3.
2 Dioecesis quid sit, & qualiter accipiat? ibid. num. 4.
4 Dioecesis Episcopi est loco territorii, d. 265. num. 30.

DIOECESANUS.

- 2 Dioecesanus quis dicatur, & an solus Episcopus, & quando? d. 70. num. 5.

DISCALCEATI.

- 3 Discalceati, quibus in casibus sint capaces, & quibus incapaces, d. 155. c. 4. num. 30.
Fratres Carmelitas Discalceatos apponentes nobis reijcimus, ibid. num. 31.
Incapacitas horum Fratrum fuit à Fulgoscio cognita, & à D. Consiliario, ac doctissimo viro omni integritate D. meo Paulo Staibano, ibid. num. 32.
3 Discalceati alibi non possident stabilia, d. 155. c. 2. num. 16.
3 Discalceati non possunt impediri in quæstuando, d. 155. cap. 1. num. 18.
3 Discalceatos Carmelitas esse incapaces, dicunt Patres, & authores dictæ Religionis, ibid. num. 25.
3 Discalceatorum Congregatio Italiæ, an sit capax bonorum, d. 156. num. 12.
3 Discalceati Carmelitæ sunt capaces secundum eosdem, ibid. num. 2.
3 Discalceati Carmelitæ ad solam Carthusianam Religionem transire possunt, d. 155. c. 1. num. 13.
3 Discalceati Carmelitæ gaudent omnibus privilegiis Mitigatorum Fratrum, ibid. num. 14.

DISCIPULUS.

- 4 Discipulus conductus à Magistro pro certo tempore, an possit ante tempus recedere, d. 262. c. 2. num. 16.

DISCUSSIO.

- 2 Discussio suis expensis, qualiter facienda, d. 122. num. 8.

DISPENSANS, DISPENSATIO, DISPENSATUS.

- 1 Dispensare non mature consideratione habita, est aperire aditum ad leges transgrediendas, d. 24. num. 8.
1 Dispensatio in lege, vel consuetudine, qualiter sit facienda, ibid. num. 5.
1 Dispensatio est gratia, quæ requirit causam cognitionem, ibid. num. 6.
1 Dispensatio est legis relaxatio, cum causam cognitionem, & qualiter facienda, ibid. num. 9.
1 Dispensatio est debita interdum, sed semper fundatur in veritate exposita, & probanda, ibid. num. 12.
1 Dispensatus exire de Religione ad Religionem, an possit succedere ad bona renunciata, d. 64. num. 28.
2 Dispensatio an co. ruat posito errore Dioecesis? d. 71. num. 6.
2 Dispensatio an corrumpat ex errore Episcopi vicinioris? ibid. n. 7.
2 Dispensatio an subreptitia, vel obreptitia, si copulam sequutam dicant, ut facilius impetrent Oratores? ibid. num. 8.
2 Dispensatio corrumpit, si ex sola copula concedatur, quæ falsò asseritur, ibid. num. 9.
2 Dispensatio non corrumpit, si copula falsa cum aliis causis jungatur, ibid. num. 10.
2 Dispensatio an falsa, si Clericus asserit se tot mensibus carere, cum pluribus carnisset? ibid. num. 11.
2 Dispensatio super 13. mensibus non est subreptitia, licet pluribus careret, & quando? ibid. num. 14.
2 Dispensatio Oratorii privati, qualiter interpretanda in casu, de quo agitur, ibid. num. 15.
2 Dispensatio an corrumpat ementito nomine in ea? ibid. num. 16.
2 Dispensatio an valeat, & quando copula non manifestata? ibid. num. 17.
2 Dispensatio non valet, nisi duplicitate vinculi expressa, ibid. num. 18.

- 2 Dispensatus ad ordines, an dicatur dispensatus ad beneficia, d. 108. num. 100.

- 2 Dispensatio est odiosa, & arcta, ibid. num. 101.

- 2 Dispensatio præsumitur solemniter facta, & quando, ib. n. 96.

- 2 Dispensandi facultas, siue quævis alia dupliciter committipote test, personaliter scilicet, & realiter, d. 116. num. 31.
Eritque personalis facultas, si cuiquam ob ejus prudentiam fuerit concessa, quamvis sub nomine dignitatis, ibid.

- 2 Dispensationes in impedimentis matrimonii, vel irregularitatis, quibus committantur, & sub qua clausula? ibid. n. 26.
Et utrum expirent, si Summus Pontifex decedat antequam narrata verificentur, ibid.

- 2 Dispensatio secundo loco facta, de prima mentionem facere debet, d. 108. num. 98.

- 2 Dispensatio in uno extenditur ad connexa, & quando, & explicatur text. in cap. licet de elect. in 6. à Reg. de Marin. tom. 2. c. 168. d. 89. num. 45.

- 2 Dispensatio non corrumpit, si quis dicat esse de dioecesi cum sit de Civitate, d. 71. num. 1.

- 2 Dispensatio, & poenitentia ad cautelam datur in casu dubio tantum, d. 120. c. 1. num. 10.

- 2 Dispensatio Patris Generalis super distantia duorum milliario- rum valet, & quem effectum operetur, d. 127. num. 28.

- 3 Dispensatus, ut obtineat Canonicatum in Cathedrali, an possit in Metropolitana, d. 226. num. 26.

- 3 Dispensatio licet odiosa quomodo extendatur de. .... vel è contra, d. 227. num. 38.

- 3 Dispensatus ad ordines, censetur dispensatus ad sacros, ibid. num. 39.

- 3 Dispensatus ad sacros ordines, videtur dispensatus ad beneficium simplex, ibid. num. 40.

- 3 Dispensans cum illegitimo super irregularitate, nihil aliud requiritur, ibid. num. 41.

- 3 Dispensatio denunciationem ad bonum finem facta, d. 169. cap. 1. num. 6.

- 3 Dispensatio super Regulis, & Constitutionibus fieri potest 7. de causis à superiore, d. 155. c. 3. num. 8.

- 3 Dispensatio, Abrogatio, & Derogatio, quæ sint, & qualiter differant, ibid. num. 10.

- 3 Dispensatio duplex est, una in vim privilegii, alia in vim juris communis, ibid. num. 11.

- 3 Dispensatio debet esse ex causa publica in hac materia, d. 211. num. 10.

- 3 Dispensatio gradus à Sede Apostolica concessa verificatur, & c. d. 159. c. 1. num. 3.

- 3 Dispensatio cum corpore vitiat, si requireretur secundum aliquos persona, d. 227. num. 34.

- 3 Dispensatio ex taciturnitate delicti, an & quando valeat, ibid. num. 35.

- 3 Dispensatio sub qua conditione censetur facta, & impetrata, ibid. num. 36.

- 3 Dispensatio non extenditur de uno casu ad alium, d. 226. n. 19.

- 3 Dispensatus ad ordinem non dicitur dispensatus ad beneficium, ibid. num. 20.

- 3 Dispensatus ad beneficium, non dicitur dispensatus ad dignitates, ibid. num. 21.

- 3 Dispensatio an importetur ex clausula ex certa scientia, ibid. num. 16.

- 3 Dispensatio ab homine, & à lege, qualiter differant, quando fit cum onere elemosynæ, d. 211. num. 8.

- 3 Dispensatio irregularitatis in corpore vitiat Episcopalis est secundum aliquos si sit occulta, d. 221. num. 42.

- 4 Dispensatio super statutis artificum, qualiter possit fieri, d. 262. c. 2. num. 5.

- 4 Dispensatio an requirat causam publicam in Papa dispensante, d. 265. num. 43.

- 5 Dispensatio ad succedendum, de qua loquatur successione, d. 326. num. 53.

- 5 Dispensatus ad uxorem, & non ad habitum, an gaudeat Clericatu, d. 401. c. 4. num. 5.

- 5 Dispensatus, ut retineat pensionem, an gaudeat Clericatu, ibid. num. 6.

DISPOSITIO.

- 1 Dispositio copulativa, qualiter intelligatur, d. 63. c. 1. num. 20.

- 1 Dispositio quæcumque de filiis mentionem faciens intelligitur de illis ex primo matrimonio, ibid. num. 1.

- 1 Dispositio in æquiparatis producit eundem effectum, d. 52. cap. 2. num. 2.

- 1 Dispositio hominis non facit cessare provisionem legis specialis, d. 12. num. 9.

- 1 Dispositio quando cumulative censeatur concessa, ibid. n. 10.

- 1 Dispositionis verba, de qua hic comprehendunt solum filios ex primo matrimonio, d. 63. c. 1. num. 13.

- 1 Dispositio omnis restringitur secundum causam antea explicatam, vel cogitatam, d. 58. num. 37.

- 2 Dispositio, quæ publicæ tum utilitati, tum necessitatis sit, tangit Clericos, d. 102. num. 55.
- 2 Dispositio Generalis, an & quando comprehendat casus valde privilegiatos, d. 113. num. 39.
- 3 Dispositio legati, majoratus, vel fideicommissi, ac omnis alia non comprehendit odiosos testatori, d. 149. num. 37.
- 3 Dispositio omnis intelligitur, excepta Superioris auctoritate, d. 154. c. 2. num. 56.
- 3 Dispositio l. 2. Cod. de rescind. vendit. locum habet etiam in datione insolutum, & ratio, d. 188. num. 6.
- 3 Dispositio pia dicitur secundum Adversarium, ubi primus gradus est pius, d. 205. c. 5. num. 70.
- 3 Dispositio poenalis, an & quando valeat in odium Monasterii, d. 197. num. 22.
- 3 Dispositio, de qua in præsentia non fuit poenalis, sed pura, d. 206. num. 7.
- 4 Dispositio facta de personis incertis, qualiter intelligatur, d. 318. cap. 1. num. 6.
- 4 Dispositio facta sub conditione, sub contraria conditione videtur revocata, d. 278. num. 20.
- 4 Dispositio refertur facta per quondam Principissam, disc. 301. num. 3.
- 4 Dispositio pia est amplianda, & extendenda, d. 318. c. 2. n. 28.
- 5 Dispositio testatoris cadit super bonis propriis non alienis, d. 332. art. 5. num. 25.
- 5 Dispositio D. Ricciullis, qualis fuerit, d. 328. num. 3.
- 5 Dispositio, de qua in præsentia, qualiter facta respectu foeminarum, d. 332. art. 3. num. 6.
- 5 Dispositio specialis requiritur ad tollendam clausulam derogatoriam, d. 332. art. 4. num. 5.
- 5 Dispositio præsumitur secundum jus municipale, d. 368. n. 27.
- 5 Dispositio facta in poenam, an & qualiter procedat, d. 389. num. 28.
- 5 Dispositio, de qua in præsentia fuit specificata, & qualiter, d. 332. art. 8. num. 27.
- 5 Dispositio de novem partibus prohibita Neapoli, an se habeat sicut in legitima, d. 393. num. 49.
- 5 Dispositio Authenticæ hoc ita, C. de duobus reis, locum habet, cum omnes rei debendi sunt præsentis, d. 397. c. 3. num. 5.
- 5 Dispositio cum modo, vel onere quando dicatur condicionalis, d. 385. num. 10.
- 5 Dispositio facta omni modo meliori comprehendit gratiam etiam non expressam, d. 368. num. 32.
- 5 Dispositio facta in Codicillis, nulla facta mentione de gratia valet, ibid. num. 33.

DISPONERE.

- 5 Disponendi prohibitio, quæ bona comprehendat, d. 328. num. 58.

DISPOSITUM.

- 3 Dispositum dicitur, quod est verisimile, & quando, d. 205. c. 4. num. 20.
- 5 Disposita per Imp. in l. fin. C. de edit. D. Adr. toll. obtinent etiam in feudis, d. 367. num. 20.

DISPUTATIO.

- 2 Disputationes Tragœdiæ, vel Comediæ non sunt causa ingressus clausuræ, d. 130. num. 51.
- 4 Disputatio antiqua inter Bartolum, & Baldum, d. 291. num. 1.

DISTANTIA.

- 2 Distantia, quæ requiratur inter Monasterium Ordinis S. Domini, & locum ubi celebratur Rosarium, d. 127. num. 7.
- 5 Distantia quanta esse debeat inter locum mortis, & Monasteriorum, d. 325. num. 33.

DISTINCTIO.

- 2 Distinctio adhibetur ad propositum in præsentia, d. 91. art. 3. num. 10.
- 3 Distinctio formalitatum in usum facti, & usum juris in præsentia non applicabilis, d. 157. num. 10.
- 5 Distinctio alternativè, & copulativè impugnatur, d. 401. cap. 1. num. 15.

DISTRIBUTIO.

- 1 Distributiones quotidianæ, & anniversaria inter fructus beneficii non connumerantur, d. 25. num. 27.
- 2 Distributiones quotidianæ dantur ob laborem, & servitium præstitum Ecclesiæ per præbendam, d. 125. num. 1.
- 2 Distributiones quotidianæ non veniunt sub nomine fructuum, reddituum, & proventuum, ibid. num. 2.
- 2 Distributiones quotidianæ non sunt de corpore Beneficii, neque augent corpus præbendæ, ibid. num. 3.
- 2 Distributiones quotidianæ dantur ratione operæ, & ministerii personalis, ibid. num. 4.
- 2 Distributiones quotidianæ, qualiter sic dicantur, d. 123. n. 2.
- 2 Distributiones aliæ separatæ à præbendis, aliæ non, ibid. n. 3.
- 2 Distributionum triplex genus secundum aliquos, ibid. num. 4.
- 2 Distributionum genus in massam communem redactorum, quale sit, ibid. num. 5.

- 2 Distributionum genus fructuum grossorum, quale, ibid. num. 6.
- 2 Distributionum proprium genus, quale, ibid. num. 7.
- 2 Distributiones quotidianæ, cur ita dicantur, ibid. num. 8.
- 2 Distributiones quotidianæ, qualiter definiantur, ibid. num. 9.
- 2 Distributiones quotidianæ solent appellari manualia Beneficia, & quare, ibid. num. 10.
- 2 Distributiones propriæ Ecclesiastica Beneficia dici nequeunt, ibid. num. 11.
- 2 Distributiones quotidianæ non sunt fructus Beneficii, licet dentur Beneficiario propter Beneficium, d. 125. num. 6.
- 2 Distributiones quotidianæ venire possunt appellatione fructuum, quando fuit facta protestatio per pensionarium Beneficiario, quod ipse resideat, aut possessionem dimittat, ibid. num. 7.
- 2 Distributiones quotidianæ habentur loco fructuum Beneficii, si Beneficium nullos alios fructus habeat, ibid. num. 8.
- 2 Distributiones quotidianæ habent locum præbendæ in Beneficiis, quæ exceptis distributionibus nullos habent fructus, ibid. num. 9.
- 2 Distributiones quotidianæ transmittuntur per Canonicos ad suos hæredes, d. 124. num. 3. & 8.
- 2 Distributiones ex labore, & servitio personali debentur, ibid. num. 4.
- 2 Distributiones quotidianæ sunt mercedes operæ, & laboris stipendium, ibid. num. 5.
- 2 Distributiones quotidianæ non dicuntur comprehensæ in reservatione pensionum sub dictione, quibuscumque, sed non specificè exprimendæ, stylo datariæ solvendi componendam pro stante pensionibus reservatis super distributionibus quotidianis, d. 125. num. 33.
- 2 Distributiones quotidianæ comprehenduntur, ubi pensio fuit reservata super quibuscumque proventibus Ecclesiasticis, secus si super quibuscumque proventibus Beneficii, ibidem num. 34.
- 2 Distributiones quotidianæ dantur Canonicis post præstitum servitium interessentiæ in divinis, ibid. num. 35.
- 2 Distributiones quotidianæ dicuntur fructus laboris, & operæ, ibid. num. 36.
- 2 Distributiones quotidianæ introductæ sunt de jure communi in favorem divini cultus, ut facilius Canonici, & Capellani conveniant ad divina, ibid. num. 37.
- 2 Distributiones quotidianæ si comprehenderentur sub appellatione fructuum proventuum, & reddituum in materia odiosa translationis pensionis, contingeret quod omnes ferè Canonici essent litigiosi, & defereretur cultus divinus, ibid. num. 38.
- 2 Distributiones non veniunt appellatione fructuum, d. 123. n. 13.
- 2 Distributiones veniunt appellatione fructuum interdum, & quando, ibid. num. 14.
- 2 Distributiones non restituit condemnatus ad fructus restituendos, ibid. num. 15.
- 2 Distributiones an veniant nomine fructuum, ad sciendum verum valorem Beneficii, ibid. num. 16.
- 2 Distributiones quandoque veniunt nomine fructuum, & quando, ubi latissime, ibid. num. 17.
- 2 Distributiones quotidianæ, ubi non sunt Trid. decernit, ut constituantur, ibid. num. 18.
- 2 Distributionum Canonicus est verus Dominus, ib. n. 19.
- 2 Distributiones quotidianæ non redeunt singulis annis, d. 125. num. 21.
- 2 Distributiones quotidianæ dietim, aut per singulos menses, aut semel in anno distribuuntur, ibid. num. 22.
- 2 Distributiones quotidianæ sunt incertæ ad ordinem, ib. n. 23.
- 2 Distributiones quotidianæ non sunt computandæ in valore beneficii, ibid. num. 24.
- 2 Distributiones quotidianæ non proveniunt immediatè à beneficio, ibid. num. 25.
- 2 Distributiones quotidianæ pro tempore, quo omnes Canonici abfuerunt à divinis, pertinent ad Ecclesiam, quæ debito servitio fraudata fuit, d. 124. num. 10.
- 2 Distributiones quotidianæ ob culpam aliis non debentur, quibus accrescant, d. 123. num. 142.
- 2 Distributiones accrescere aliis Clericis, qui interfuerint quis dixerit, ibid. num. 143.
- 2 Distributionum quotidianarum portio non servientium accrescit servientibus. Declarat, d. 124. num. 16. & 18.
- 2 Distributionum quotidianarum portio spectans ad Canonicos excommunicatos accrescit aliis, ibid. num. 17.
- 2 Distributiones quotidianas, si Papa gravare intendit in translatione, vel reservatione pensionis de stylo Datariæ, additur semper verbum, distributionibus quotidianis, d. 125. n. 30.
- 2 Distributiones absentium applicantur interessentibus, & qui sint, d. 123. num. 33.
- 2 Distributiones absentium illis accrescunt, qui sunt interessentes verè, non fictè, ibid. num. 26.

- 2 Distributiones quotidianæ non veniunt sub nomine proven-
tuum, d. 125. num. 28.
- 3 Distributiones quotidianæ cui applicentur, d. 147. num. 17.
- D I V E R S I T A S.
- 1 Diversitas non facit argumentari de uno ad aliud, d. 49. n. 24.
- 3 Diversitate, & incompatibilitate existente inter unam, & aliam
obligationem, prima non mutatur, & quando, d. 139. n. 34.
- D I V I D U A.
- 2 Dividua, vel individua, quæ dicantur in jure, d. 117. num. 7.
- D I V I S I O.
- 2 Divisio facta per sortem rescinditur per læsionem, d. 112. n. 3.
- 2 Divisio ad quid sit ordinata sui natura, ibid. num. 4.
- 2 Divisio est species permutationis, ibid. num. 5.
- 2 Divisio partis, est magis damnosa, quàm ablatio totius,
ibid. num. 6.
- 2 Divisio est aperitissima permutatio, ibid. num. 7.
- 2 Divisio inter fratres quando præsumatur, & quæ requiran-
tur, ibid. num. 38.
- 2 Divisio facta per Judicem cum errore rescinditur, & quan-
do, ibid. num. 39.
- 2 Divisio inter plures socios, qualiter facienda, ibid. num. 40.
- 2 Divisio erronea rescinditur, detecto errore, ibid. num. 29.
- 2 Divisio facta per arbitros cum errore non valet, ibid. num. 57.
- 2 Divisio non potest præscribi, & quare, ibid. num. 58.
- 2 Divisio cum enormissima læsione est ipso jure nulla, &
quando, ibid. num. 21.
- 2 Divisio quando sit revidenda, ut emendetur damnum passum,
ibid. num. 22.
- 2 Divisionis damnum datum, qualiter rescindendum, ibid. n. 32.
- 2 Divisio dat novum titulum, quando præcedens est nullus,
ibid. num. 10.
- 2 Divisio fraudulenter facta non valet, ibid. num. 11.
- 2 Divisio qualiter præsumatur, & quanto temporis spatio,
ibid. num. 62.
- 2 Divisio potest per patrem prohiberi in testamento, ibid. n. 63.
- 2 Divisio census à domino potest fieri, d. 117. num. 38.
- 2 Divisionis multi modi, & quales, d. 112. num. 35.
- 2 Divisio Territorii, qualiter sit facienda, ibid. num. 54.
- 2 Divisio in fraudem mutandi iudicii quando præsumatur,
ibid. num. 55.
- 2 Divisio bonorum fideicommissi subjectorum, an operetur
evictionem, ibid. num. 72.
- 2 Divisionis signa, quæ sint, & qualia, ibid. num. 60.
- 2 Divisio bonorum contemplatione matrimonii donatorum qua-
liter fiat, ibid. num. 47.
- 2 Divisio quid sit, & qualiter facienda, ibid. num. 48.
- 2 Divisio præsumitur facta inter fratres provocante fratre mino-
re, ibid. num. 70.
- 2 Divisio per sortem, qualiter rescindatur, & quomodo posita
læsione, ibid. num. 18.
- 2 Divisio tertiarum, quando inter duos correos censeatur indu-
cta, d. 122. num. 7.
- 2 Divisio bonorum diversarum matrum, qualiter fiat inter fra-
tres, d. 112. num. 45.
- 2 Divisionis modi multi sunt, & quales, d. 112. num. 15.
- 2 Divisio per sortem rescinditur ob læsionem, fraudem vel do-
lum, ibid. num. 16.
- 2 Divisio præsumitur posita partium æqualitate, ibid. num. 65.
- 2 Divisio facta per Patrem inter filios cum juramento, & patris
consensu, quam habeat conditionem, ibid. num. 66.
- 2 Divisio si contineat fraudem, qualiter facienda, ibid. num. 67.
- 4 Divisio hujus responsionis affertur, d. 237. num. 11.
- 4 Divisione quando censetur fideicommissum renunciatum,
d. 321. num. 34.
- D O C E R E.
- 3 Docere alios est licitum in die Festivo, d. 209. num. 8.
- D O C T O R E S.
- 1 Doctores punctuales adducuntur pro validitate obligationis
generalis sine assensu, d. 17. num. 6.
- 1 Doctores ad has excubias, & vigilias an teneantur, d.
21. num. 6.
- 1 Doctores, & decisiones ultramontanæ pro articulo addu-
cuntur, d. 39. num. 26.
- 1 Doctissimi Laræa decisio tom. 1. disp. 33. num. 59. pro nobis af-
fertur, d. 63. c. 1. num. 49.
- 2 Doctores agentes de demanio adducuntur, d. 102. num. 17.
- 2 Doctori attestanti de consuetudine credendum est, d. 91.
art. 4. num. 35.
- 2 Doctore opinio, scientia, & bonitate præditi, tribuit in
conscientia securitatem, ibid. num. 36.
- 2 Doctorem auctoritates adducuntur ad propositum, ibid. n. 9.
- 2 Doctissimi Gerardi Maynardi decisio affertur, quod remedium
l. 2. transeat ad hæredem læsi, & quod possit à creditoribus
læsi proponi, d. 76. num. 23.
- 3 Doctor legens per annos viginti, ut consequatur dignita-
tem Comitis Palatini, quæ requirantur, d. 161. num. 48.
- 3 Doctor legens uti ordinarius gaudet dignitate, ibid. num. 44.
- 3 Doctor legens per annos viginti, cum bona fama sit Comes
Palatinus, ibid. num. 45.
- 3 Doctoris requisita quæ sint, ut consequatur Comitis dignita-
tem, ibid. num. 46.
- 3 Doctor debet esse copiosus, ibid. num. 47.
- 3 Doctor legens coram pluribus sit Comes Palatinus, ibid. n. 48.
- 3 Doctor Costa adducitur, d. 195. num. 27.
- 3 Doctores, qui de Cruce agunt, referuntur, d. 198. num. 2.
- 3 Doctores, quamvis graduati debent approbari ad audiendas
Confessiones, &c. d. 133. num. 14.
- 3 Doctoris moderni adducitur argumentum contra Monaste-
rium, d. 184. num. 45.
- 3 Doctores legentes per annos viginti possunt legere per subscri-
ptos, d. 161. num. 59.
- 3 Doctores, Licentiat, & aliundè idonei sunt approbandi ad
audiendas Confessiones sæcularium, d. 133. num. 5.
- 3 Doctores, qui libros composuerunt, præferuntur aliis Do-
ctoribus, d. 161. num. 32.
- 3 Doctor excellens in doctrina, licet junior præferatur aliis Do-
ctoribus, ibid. num. 33.
- 3 DD. adducuntur à Patre Rossi, pro capacitate domus professæ
ad finem retinendi, d. 162. num. 30.
- 3 Doctor legens, per annos viginti comparet per Procuratorem,
d. 161. num. 53.
- 3 Doctor legens, per annos viginti excusatur à tutela, & cu-
ra, ibid. num. 54.
- 3 Doctor legens, per annos viginti sit illustris, & potest dona-
re filio in potestate existenti, ibid. num. 55.
- 3 Doctissimus Treutler. *confil.* 111. adducitur videndus, d.
195. num. 23.
- 3 D. *Confil.* Hodierna adducitur, ibid. num. 24.
- 3 Doctor Costa nobis consentiens adducitur, ibid. num. 25.
- 3 Doctissimus I. C. Joseph de Rosa adducitur, & commenda-
tur, d. 216. num. 42.
- 3 Doctores Bullati sunt nobiles, d. 161. num. 57.
- 3 Doctori excellenti remittitur juramentum in testificando,
ibid. num. 35.
- 3 Doctori an expediat habere plures libros, ibid. num. 83.
- 3 Doctor legens, per annos viginti est persona spectabilis,
ibid. num. 50.
- 3 Doctores allegantur pro eorum conclusione, d. 226. num. 8.
- 3 Doctoris, vel cujuscumque hominis excellentiæ causa rela-
xantur jura, d. 161. num. 36.
- 3 Doctor legens, per annos viginti Comes Palatinus, ib. n. 23.
- 3 Doctor legens, dicitur quasi Regulus inter suos scholares,
ibid. num. 24.
- 3 Doctus Ursillus ad Afflictum adducitur, d. 194. num. 31.
- 4 Doctor Carolus Bigotti laudatur, & ejus occasione *Ill.*
D. Reg. Tappia, *D. Prasfes Merlinus*, & *Ill. Dux Diani*,
collaudantur, d. 131. c. 1. num. 7.
- 4 Doctores, qui de hoc legato loquuntur, adducuntur in præ-
senti, d. 311. num. 30.
- 4 Doctoris dictum, qualiter, & quando recipiendum, d.
324. num. 19.
- 5 Doctores allegantur pro hac conclusione antiqui, & moder-
ni, d. 325. num. 5.
- 5 Doctores, qui de feudis tractarunt, referuntur, d. 326. n. 2.
- 5 DD. qui dixerint de nova conventionem allegata, d. 374. n. 4.
- 5 DD. referuntur, qui sententiam relatum tenent, d. 379. n. 19.
- 5 DD. referuntur, qui tenent sententiam relatum, ibid. num. 6.
- 5 DD. adducuntur pro hac sententia, d. 376. num. 16.
- 5 DD. contra renunciantem quid dixerint, d. 350. num. 12.
- 5 DD. exteri, Galli, & Germani sic etiam tenent, ibid. n. 19.
- 5 DD. adducuntur ad propositum, & numeris sequentibus,
d. 339. num. 14.
- 5 Doctissimus Pater Hieronymus Pecorarius Jesuita apud de
Marinis tom. 3. *allegat.* 77. & 78. adducitur ad propositum,
d. 383. num. 3.
- D O C T R I N A.
- 1 Doctrina aliquorum posse superiorem uti scientia confessionis
pro bono regimine reprobat, & merito, d. 32. num. 12.
- 2 Doctrina modernorum in materia simoniæ, ut periculosa reji-
citur, d. 92. num. 30.
- D O H A N A.
- 2 Dohana Apulæ, an & qualiter cognoscat suos contra Nea-
politanos, d. 90. num. 63.
- 4 Dohana qualiter appelletur, & quid sit? d. 313. c. 1. n. 2.
- 4 Dohana plures sunt partes, seu jura conflantia unum to-
tum, & quæ sint dicta jura? ibid. num. 3.
- 4 Dohana justitia unde sumatur? ibid. num. 4.
- 4 Dohana jura non sunt gabellæ, & quare, *discept.* 313.
cap. 2. num. 74.

DOHONATI.

- 2 Dohonati Regiæ Dohanæ menepecudum, in quibus causis gaudeant, d.90. num.69.

DOLUS.

- 1 Dolus est non exigere, quod potest exigi, d.35. num.36.
 1 Dolus præsumptus, quis & qualis sit, ibid. num.46.
 4 Dolus in cessione, in potentiorum præsumitur cessare, si actio sit indubitabilis, secus si dubitabilis, & litigiosa, d.294. num.95.
 4 Dolus in legibus fraudandis, quando consideretur, d.313. cap.2. num.19.
 5 Dolus dans causam contractui, qualiter operetur ad fructus, d.355. num.8.
 5 Dolus arguitur etiam ex malo affectu, d.393. num.18.
 5 Dolus arguitur ex nimia liberalitate, ibid. num.19.
 5 Dolus arguitur ex qualitate temporis, ibid. num.12.
 5 Dolus arguitur ex qualitate personæ, ibid. num.15.

DOMICILIUM.

- 1 Domicilii mutatio in fraudem facta, quando concurrunt alia requisita, non invalidat matrimonium, d.23. num.5.
 1 Domicilia duo habens, in quo possit contrahere matrimonium, ibid. num.14.
 1 Domicilium quid sit, & quotuplex, ibid. num.17.
 2 Domicilium tribuit Episcopo facultatem ordinandi Domiciliarium, d.108. num.23.
 2 Domicilium quando dicatur quæsitum, ibid. num.24.
 2 Domicilium ut mutetur, an requiratur Episcopi licentia, ibid. num.25.
 4 Domicilium, vel quasi domicilium qualiter contrahatur ad finem contrahendi matrimonium, d.283. num.3.
 4 Domicilii mutatio, quando & qualiter præsumatur, d.295. art.4. num.16.
 4 Domicilium mariti intelligatur de domicilio habitationis, non originis, d.294. num.31. & 32.
 Licet alii dixerint, quod quando conjuges sunt ejusdem originis, domicilium intelligi in communi loco originis, non habitationis, ibid. num.33.
 Quod tamen declaratur, ut semper maritales contractus, quamvis fiant in domicilio uxoris legibus tamen domicilii viri regulantur, ibid. num.34.
 4 Domicilium, quid & quale sit, d.281. num.17.
 4 Domicilium triplex, naturale, commune, & accidentale, ibid. num.18.
 4 Domicilium ut quis fortietur, quid requiratur, ibid. num.19.
 4 Domicilium contrahitur momento, & quando, ibid. num.20.
 4 Domicilii translatio quando facit novum acquiri, ibid. num.21.

DOMINIUM.

- 2 Dominium penes plures insolidum, an & quando valeat, d.117. num.23.
 3 Dominium utile rei emphyteuticæ Ecclesiæ est merè laicale, d.132. num.68.
 3 Dominii appellatione quid veniat, & an propriè directum, an utile, ibid. num.55.
 3 Dominii appellatione intelligitur de utili, non de directo, ibid. num.56.
 3 Dominium plenum quid importet, ibid. num.57.
 4 Dominium, & possessio rerum donatarum qualiter transeat vigore donationis, & quid posito const. d.275. num.7.

DOMINUS.

- 1 Dominus pro excubiis faciendis omnes subditos non debet molestare, vel si defecerint in excubiis in pecuniis, & bonis eos non debet excoire, d.21. num.12.
 1 D. Dominici de Angelis præfensio in præfenti qualis sit, d.63. cap.1. num.6.
 2 Dominus famulum Clericum si percutiat, non est excommunicatus si ad correctionem, d.88. num.27.
 D. Regens de Marinis, & Consiliarius D. Staibanus, de hoc articulo non dubitarunt, d.76. num.43.
 S.P. est Dominus bonorum cujuscumque Ecclesiæ, jure Monarchico, d.99. num.7.
 3 Dominus domus an teneatur per tres menses antea Inquilino nuntiare, an velit, vel locet, d.162. num.22.
 3 Dominus de Franchis *decis.* 267. adducitur, & explicatur, d.132. num.70.
 3 Domini de Carafa non coarctantur nunc habere habilitatem, sed suo tempore, d.201. num.8.
 3 D. de Franchis *decis.* 4. num.18. adducitur, d.164. num.36.
 3 Dominus Consiliarius Hodierna, explicatur *controv.* 28. d.219. num.15.
 3 Dominus de Marinis *tom.2. resol.* 192. num.15. ponderatur pro nobis, d.218. num.18.
 3 Domini Marciani dictum *disput.* 98. num.26. refellitur, d.132. num.43.
 3 Dominus Franciscus Maria Pinto commendatur *observat. pract.* 36. d.172. num.24.

- 3 Domini Staibani autoritas, *resol.* 49. *tom.1.* resolvitur ad materiam, d.132. num.48.
 3 Dominus Marcellus Marcius senior *consil.* 37. pro nostra conclusione adducitur, ibid. num.27.
 5 Dominus temporalis, an possit erigere Baldacchinum in Ecclesiis sui Territorii, d.329. num.9.
 5 Dominus Consiliarius Hodierna *lib.1. controuv.* 17. explicatur, d.399. num.19.
 5 Dominus Staibanus *resolut.* 99. adducitur, & declaratur, d.368. num.40.
 5 Dominus Consiliarius Pratus adducitur, & explicatur, d.401. cap.2. num.16.

DOMUS.

- 1 Domus, vel fundus unilocatus non potest alteri locari Neapoli, d.23. num.22.
 3 Domus Professæ Soc. Jesu, quid habere debent pro fundatione, d.162. num.7.
 3 Domus pro vino vendendo est obligata ad pensionem perpetuam, d.207. num.25.
 3 Domus professæ, cur non teneant chorum, d.162. num.21.
 3 Domum professam esse incapacem probatur ex Iesuitis, ibidem num.22.
 3 Domus subjecta fideicommissio, venit etiam sub dispositione, l. si quis sepulchrum, dummodò pretium subrogetur in aliam emptionem, d.178. num.29.
 5 Domo empta, & non incorporata, an debeat laudemium, d.378. num.10.
 5 Domum habere propriam qualiter expediat, d.381. num.4.

DONANS.

- 1 Donans potest declarare ambiguum voluntatem, donationis tempore habitam, etiam post eam perfectam, d.25. n.5.
 5 Donans si promittit non revocare, veniunt filii, ut filii, d.332. art.2. n.5.

DONATARIUS.

- 4 Donatarius, & creditor causa dotis, qualiter concurrant, d.301. num.11.
 4 Donatarius universalis, an & quando habeatur uti hæres, ibid. num.16.
 4 Donatarius, an & quando teneatur ad debita donantis, d.299. num.5.
 4 Donatio in fraudem, quando & qualiter præsumatur, ibid. num.6.
 4 Donatarius convenitur directè antequam discutiatur quantitas reservata, ibid. num.7.
 5 Donatarius factio inventario non tenetur ad onera, d.332. art.3. num.7.
 5 Donatarius gravari, an & quatenus possit à donante, & qualiter, d.332. art.1. num.5.
 5 Donatarius, vel renunciarius conditionalis, an possit remittere in præjudicium creditorum, d.393. num.81.
 5 Donatarius onera non censetur acceptare, & quando, d.332. art.8. num.13.
 5 Donatarius quando veniat ex propria persona, & quando uti hæres, d.332. art.6. num.11.
 5 Donatarius gravatus in genere, non censetur gravatus ad bona donata, d.332. art.1. num.6.
 5 Donatarius onus acceptans, quatenus sibi præjudicet, ibid. num.9.
 5 Donatarius hæres institutus, si conficiat inventarium, sibi non præjudicat, ibid. num.10.
 Fontanellæ *decisio* 46. & 47. adducitur ad propositum, ibid. num.11.
 5 Donatarii consensus specialis in acceptatione quando requiratur, ibid. num.12.
 Castillus *tom.3. cap.10. à num.* 39. adducitur, ibid. num.13.
 5 Donatio facta impedit testamenti factionem activam, ibid. num.14.
 5 Donatarius si acceptet onus, an præjudicet sibi, & quid si fiat hæres in aliis bonis, ibid. num.15.
 Franciscus Censalius ad Peregrinum folio 20. adducitur, ibid. num.16.
 5 Donatarius adeundo hæreditatem beneficio inventarii non tenetur ad vincula apposita in donatione, ibid. num.17.
 Faber in suo *Codice in tit. de jur. delib. defin.* 44. adducitur ad propositum, ibid. num.18.

DONATIO.

- 1 Donatio facta pro filiis ex certo matrimonio comprehendit solum ex primo, d.63. c.1. num.52.
 1 Donatio facta filiis natis, utrùm comprehendat nascituros ex alio matrimonio, ibid. num.53.
 1 Donatio asserta per Cicalam, quas habeat difficultates si subsisteret, d.18. num.2.
 1 Donatio juris patronatus facta cum patrono non est propriè donatio, d.12. num.32.
 1 Donatio acceptata irrevocabilis, d.22. num.9.

- 1 Donatio jurispatronatus non valet, post donationem factam alteri, *ibid.* num. 10.
- 1 Donatio est perfecta per verba futuri temporis, *ibid.* num. 13.
- 1 Donatio cum juramento, & promissione de observando est inter vivos, *ibid.* num. 16.
- 1 Donatio pro se, & hæredibus est inter vivos, *ibid.* num. 17.
- 1 Donatio causa mortis quando propriè dicatur ob mentionem mortis, *ibid.* num. 15.
- 1 Donatio facta non recipit modum, neque conditionem, postquam perfecta est, d. 25. num. 2.
- 1 Donatio hodie solo consensu perficitur, *ibid.* num. 7.
- 1 Donatio pro se, & hæredibus est inter vivos, d. 22. n. 7. & n. 17.
- 1 Donatio ad ordines transit ad hæredes ordinati, d. 25. n. 16.
- 1 Donatio ut fiat Sacerdos, si moriatur ante ordinem sacrum susceptum, transmittitur ad hæredes, *ibid.* num. 17.
- 1 Donatio, vel legatum, ut quis fiat Clericus intelligitur, ut fiat sacerdos; ad quod poterit præfigi terminus, *ibid.* n. 18.
- 1 Donatum ad titulum patrimonii non poterit alienari, nec retrocedi, *ibid.* num. 14.
- 1 Donatio ad Ordines suscipiendos à consanguineo, causam finalem habet parentelam, *ibid.* num. 12.
- 1 Donatio pro Ordinibus suscipiendis non potest dici modalis, vel conditionalis, *ibid.* num. 13.
- 1 Donatio inter vivos est compatibilis cum facultate revocandi, d. 59. num. 96.
- 1 Donatio facta à Patre contemplatione matrimonii, pro quibus intelligatur facta, d. 63. c. 1. num. 55.
- 1 Donatio facta pro filiis ex secundo matrimonio non comprehendit filios ex primo, *ibid.* num. 56.
- 1 Donatio facta per mulierem filiis suis ex matrimonio, qualiter intelligatur, *ibid.* num. 57.
- 1 Donatio facta ab extraneo cessantibus conjecturis, quos filios comprehendat, *ibid.* num. 58.
- 1 Donatio facta à Patre filio contemplatione matrimonii, & ejus filius, de quibus intelligatur, *ibid.* num. 62.
- 1 Donatio, de qua hic est nulla, & invalida tanquam facta à minore 18. annis, d. 64. num. 2.
- 1 Donatio facta per novitium, an continere possit læsionem, *ibid.* num. 16.
- 1 Donatio facta per novitium, servata forma Concilii, si sit minor, utrum requiratur decretum Judicis, *ibid.* num. 17.
- 1 Donatio facta à minore cum juramento rescindi potest per viam restitutionis in integrum, *ibid.* num. 12.
- 1 Donatio facta à minore, an confirmetur juramento, *ibid.* n. 7.
- 1 Donatio facta per novitium continet conditionem, si perseveraverit in Monasterio, *ibid.* num. 24.
- 1 Donatio per supervenientiam filiorum, qualiter revocetur, & de quibus intelligitur, *ibid.* num. 67.
- 2 Donatio facta Monacho cum pacto, quod nihil habeat Monasterium, qualiter fuerit interpretata per Sacram Rotam Romanam, d. 83. num. 6.
- 2 Donatione facta Monacho est revocabilis, quousque sequatur ratificatio Superioris, & ut iterum consentiat donans, *ibid.* num. 12.
- 2 Donatio omnium bonorum mobilium, & stabilium præsentium, & futurorum valet, quia non continet nomina debitorum, d. 81. num. 7.
- 2 Donatio omnium bonorum continet juspatronatus, d. 72. n. 31.
- 2 Donatio particularis jurium, & actionum non continet juspatronatus, *ibid.* num. 32.
- 2 Donatio facta compatro non indiget assensu Episcopi, secus si fiat extraneo, *ibid.* num. 33.
- 2 Donatio facta absenti post acceptationem revocari non potest, d. 114. num. 30.
- 2 Donatio facta filiis, & filiis nascituris ex eis, quid competat foeminis, d. 90. num. 31.
- 3 Donatio facta ab Episcopo in infirmitate, quando veniat sub spolio, d. 138. num. 39.
- 3 Donatio facta ante quadraginta dies ab obitu, an valeat, d. 141. num. 15.
- 3 Donatio ob causam cessante effectu, id est acceptatione, de qua hic, d. 197. c. 2. num. 16.
- 3 Donatio ducatorum quinquaginta annuorum, quomodo & qualiter processerit, *ibid.* num. 2.
- 3 Donatio ducatorum quinquaginta duo continet capita, de quibus hic, *ibid.* num. 4.
- 3 Donatio, de qua hic fuit facta Monasterio, non Monacho, d. 197. cap. 1. num. 31.
- 3 Donatio cum pacto, ut nihil acquiratur Monasterio, qualiter ex Bartolo intelligatur, *ibid.* num. 5.
- 3 Donantis mens, ut fervetur, verba impropriantur, *ibid.* n. 6.
- 3 Donatio facta per affectionem, ad aliquem non subijcitur consuetudini, d. 164. num. 34.
- 3 Donatio facta cum pacto restituendi superflua donanti valida est, d. 197. cap. 1. num. 2.
- 3 Donatio jurispatronatus, quando requirat consensum Episcopi, d. 193. num. 53.
- 3 Donatio, & quæcumque renunciatio facta per Novitium, vigore *Trid. sess. 25. de Regular. cap. 16.* utrum sit revocabilis ante professionem, d. 197. c. 1. num. 34.
- 4 *Cesar Cavena* donationem præsentem approbat, *ibid.* num. 10.
- 4 Donatio particularis quando dicatur, & quando universalis, d. 299. num. 8.
- 4 Donatio non inficiatur per hoc, quod in Prothocollo non adest, d. 275. num. 32.
- 4 Donatio facta à Novitio, de quo in præsentem continet conditionem, si perseveraverit usque ad mortem in Religione, d. 278. num. 19.
- 4 Donatio pro Monasterio construendo an valeat, & quid in legato, d. 287. num. 2.
- 4 Donatio irrevocabilis dicitur, si fiat ad certum finem, sine cessante, *ibid.* num. 3.
- 4 Donatio non obstante juramento, revocabilis est, si fiat ad certum finem, *ibid.* num. 4.
- 4 Donatio facta pro ingressu ad Monasterium, revocatur si non ingrediatur, *ibid.* num. 6.
- 4 Donatio facta pro ingressu Monasterii, revocabitur per donationem deinde, *ibid.* num. 7.
- 4 Donatio, de qua hic, qualiter operetur effectum, d. 279. n. 8.
- 4 Donatio ob supervenientiam filiorum revocatur, & qualiter, d. 287. num. 9.
- 4 Donatione facta per Fratrem Franciscum Monasterio Sanitatis, nullum jus fuit quæsitum Monasterio, vel quæsitum, sed non perpetuum, d. 278. num. 24.
- 4 Donatio in favorem tertii quando revocetur, d. 279. n. 23.
- 4 Donatio facta per matrem filiis, an & quando præjudicet cæteris, d. 317. c. 1. num. 5.
- 4 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum quando invalida, d. 275. num. 21.
- 4 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum valet reservato usufructu, *ibid.* num. 22.
- 4 Donatio facta, aut renunciatio cum licentia Superioris Abbatis nullius valet, *ibid.* num. 23.
- 4 Donatio, de qua in præsentem valet, licet ad quandam scripturam remittatur, *ibid.* num. 25.
- 4 Donatio est contractus, & qualis, d. 320. num. 14.
- 4 Donatio facta à minore cum juramento, an & quando convaleatur, d. 278. num. 9.
- 4 Donatio ab ingrediente Monasterium, quas requirat solemnitates, d. 279. num. 4.
- 4 Donatio Fratriscum Francisci, qualiter facta fuerit, *ibid.* num. 2.
- 4 Donatio facta contemplatione matrimonii, an differat ab illa, in qua vocantur masculi, & ab illa, in qua adest prohibitio alienandi, d. 321. num. 24. & 25.
- 4 Donatio propter nuptias, qualiter lucretur mulier, disc. 282. num. 20.
- 4 Donatio facta sub conditione Monacho in primo Monasterio, an transeat ad secundum Monasterium, d. 279. num. 20.
- 4 Donatio revocatur ob ingratitudinem, quod poterit fieri per pactum, d. 275. num. 28.
- 4 Donatio facta à Patre filio cum clausula, ex nunc pro tunc, quid operetur, d. 243. num. 33.
- 4 Donatio facta per Novitium minorem 18. annis subjacet solemnitatibus minorum, d. 278. num. 14.
- 4 Donatio facta per Novitium minorem annis 18. nulla est sine decreto Judicis, *ibid.* num. 6.
- 4 Donatio facta filio in stabilibus, vel in pecunia, quem effectum producat, d. 282. num. 5.
- 5 Donatio pro certo matrimonio intelligitur filiis, uti filiis, non ut hæredibus facta, d. 332. art. 2. num. 3.
- 5 Donatio contemplatione matrimonii non potest revocari ante acceptationem, *ibid.* num. 4.
- 5 Donatio inter vivos, præsumitur inter conjuges, d. 344. n. 9.
- 5 Donatio facta sub commemoratione filiorum, intelligitur de filiis communibus, d. 332. art. 2. n. 1.
- 5 Donatio quando veniat in fideicommissio, d. 332. art. 1. n. 7.
- 5 Donatio, ut revocetur, requiritur consensus donatarii, *ibid.* num. 8.

D O N E L L U S.

- 5 Donellus requirit emancipationem præsentis, d. 357. n. 16.

D O S.

- 1 Dos quomodo sit jus universale, d. 39. num. 15.
- 1 Dos Ecclesiæ, seu Capellæ debet esse perpetuo permansura apud eam, d. 61. num. 2.
- 1 Dos Capellæ sufficiens esse debet, & qua sufficientia, *ibid.* num. 3.
- 1 Dotis Capellæ deterioratio quando pertineat ad dotantem, *ibid.* num. 4.
- 1 Dos Ecclesiæ gaudet omnibus privilegiis, quibus & dos mulieris, *ibid.* num. 5.

- 1 Dos semel data per Patrem diminui non debet, dato quod ad eundem revertatur, nisi quibusdam casibus, ibid. num. 6.
- 1 Dos Ecclesiæ, cur vocatus mansus? ibid. num. 7.
- 1 Dos in partem deperdita, pro parte est restauranda, ib. n. 24.
- 1 Dos à Patre semel tradita filiæ, iterum tradi debet soluto matrimonio, si sine culpa filiæ amissa fuerit, ibid. num. 20.
- 1 Dos debetur filiæ loco legitimæ, ibid. num. 26.
- 1 Dos assignata Ecclesiæ continet exigibilitatem, ibid. num. 27.
- 1 Dos Ecclesiæ est impræscriptibilis, quicquid alii dixerint, ibid. num. 13.
- 1 Dos unius filiæ an possit, & quando regulari à dote data alteri, d. 106. num. 29.
- 1 Dos monialis, qualiter consumenda, d. 70. num. 42.
- 1 Dos congrua decens, quæ dicatur, d. 106. num. 23.
- 1 Dos congrua dicitur quando datur, prout à patre aliis data fuit, ibid. num. 24.
- 1 Dotis restitutio vigore statuti Lucensis fieri non potest, nisi cum solemnitatibus statuti, d. 113. num. 41.
- 1 Dotis causa venit sub regulis generalibus juris, ibid. num. 37.
- 1 Dos quando est alteri restituenda non procedunt supradicta, d. 152. num. 21.
- 1 Dos succedit loco legitimæ filiæ, exclusæ in Regno, sed non in Urbe, d. 186. num. 21.
- 1 Dos filiæ quando succedat loco legitimæ, ibid. num. 22.
- 1 Dos consistens in oleo, frumento, &c. quando restituitur, an attendi debeat valor, prout valebat tempore contractus, an tempore soluti matrimonii, d. 187. num. 18.
- Maranta consil. 139.* adducitur in præsentem, ibid. num. 19.
- 1 Dote data inextimata videtur pretium datum, non res, d. 139. num. 7.
- 1 Dotis constitutio de anno 1658. D. Theresiæ Iovini, fol. 85. & seqq. d. 205. c. 1. num. 21.
- 1 Dotis favore mandatum re integra non expirat morte mandantis, d. 186. num. 15.
- 1 Dotis promissio integrè facta excludit à lucro quæræ, d. 219. num. 7.
- 1 Dotis æstimatio quandonam faciat emptionem, d. 132. n. 34.
- 1 Dotis pactum reversivum, qualiter explicetur à Petro Barbofa, d. 219. num. 8.
- 1 Dotis favore contractus innominatus non admittit poenitentiam re integra, d. 186. num. 17.
- 1 Dotis causa translata in causam census, an retineat privilegia dotis, d. 139. num. 24. & 26.
- 1 Dos soluta filio iussu patris, an & quando obligentur bona patris, d. 282. num. 2.
- 1 Dos Principissæ Hieracis, quanta & ubi cautelata fuerit, d. 301. num. 1.
- 1 Dotis promissio incerta valet, & quando, d. 289. num. 8.
- 1 Dotis permutatio quando permittatur mulieri, d. 287. num. 12.
- 1 Dos Principissæ, qualiter sit restituenda, d. 308. num. 8.
- 1 Dos promissa à Patre, ut se vivo non exigatur valet, d. 289. num. 9.
- 1 Dotis promissio cum pacto, ne invitatus dare cogatur valet, &c. ibid. num. 10.
- 1 Dos uti jus universale comprehendit bona extra districtum, d. 294. num. 27.
- 1 Dotes Illustr. Principissæ sunt intra districtum, ibid. num. 28.
- 1 Dotis constitutio promissa in successione consequenda utrum valeat, & habeat secum antefati obligationem, d. 315. n. 2.
- 1 Dotis permutatio permittitur in utilitatē mulieris, d. 287. n. 14.
- 1 Dotis promissio super hereditate viventis absque illius consensu nulla est, d. 315. num. 9.
- 1 Dotis constitutio nulla dicitur, si consistat in pacto de succedendo, ibid. num. 10.
- 1 Dotis constitutio conditionaliter facta, quem producat effectum, ibid. num. 12.
- 1 Dotis constitutio est contractus, qui re contrahitur, ibidem num. 13.
- 1 Dos non soluta nulla oritur obligatio antefati, ibid. num. 16.
- 1 Dotis promissio à socero facta potest remitti in sui arbitrium, d. 289. num. 6.
- 1 Dos non eodem modo datur pro matrimonio, ac pro Monachatu, d. 318. num. 3.
- 1 Dos major datur nuptæ, quàm moniali, ibid. num. 4.
- 1 Dotis restitutio in Monte Scribarum Neapoli, an sit restituenda, & quando, d. 319. num. 21. 22. & 23.
- 1 Dos data à Moniali primo Monasterio, quid agendum si transferat ad secundum, d. 279. num. 18.
- 1 Sacra Rota Romana adducitur in præsentem, ibid. num. 19.
- 1 Dotis promissio quando solvenda per promittentem, de quo in præsentem, d. 289. num. 2.
- 1 Dos non debetur pendente lite super nullitate matrimonii, & quando, d. 266. c. 7. num. 16.
- 1 Dos deteriorata quando possit à marito restitui, d. 347. n. 13.
- 1 Dotis periculum quādo dicatur à marito susceptum, ibid. n. 14.
- 5 Dotis restitutio, qualiter sit facienda, & quomodo, ibid. n. 10.
- 5 Dos æstimata quando dicatur, & quando non, d. 348. n. 4.
- 5 Dotis dominium an penes uxorem, an penes maritum, d. 347. num. 8.
- 5 Dotis usuræ debentur in principio anni, & quando, d. 338. num. 13.
- 5 Dos æstimata cedit periculo mariti, d. 347. num. 2.
- 5 Dotis venditio, qualiter præsumatur ex æstimatione, ibid. n. 3.
- 5 Dotis læsio non debet esse ultra dimidium, ibid. num. 4.
- 5 Dotis æstimatio quando dicatur facta ad inducendam venditionem, ibid. num. 5.
- 5 Dori, & legitimæ non potest imponi fideicommissum, d. 332. art. 8. num. 14.
- 5 Dotis constitutio potest fieri cum pacto reversivo, d. 393. n. 42.

D O T A T I O .

- 4 Dotatio unica sufficit, si agatur de succedendo Collateralibus, d. 317. c. 1. num. 3.

D U A R D U S .

- 2 Duardi locus adducitur in præsentem, d. 86. num. 7.

D U A R E N U S .

- 5 Duarenus requirit præsentiam emancipandi, d. 357. num. 14.

D U B I E T A S .

- 2 Dubietas facti, & juris qualiter differat, d. 120. num. 14.

D U B I U M .

- 1 Dubium juris, & facti duplex, in dubio juris nullus est irregularis, neque in dubio facti præter homicidii causam, d. 8. num. 20.
- 1 Dubius de irregularitate debet se abstinere à Ministerio Altaris, d. 34. num. 49.
- 1 Dubium facti homicidii, an producat irregularitatem, ibid. num. 42.
- 1 Dubius an aliquem mutilaverit non censi debet irregularis, ibid. num. 55.
- 1 Dubius de homicidio consulto utrum sit irregularis, ib. n. 57.
- 1 Dubius facti homicidii utrum in utroque foro sit irregularis, ibid. num. 52.
- 1 Dubia circa futura regior. Capellan. d. 27. num. 1.
- 2 Dubii facti probabilitas quid operetur ex Patre de Comitibus, d. 120. c. 1. num. 15.
- 2 Dubium facti homicidii, cur causet ab Ecclesia irregularitatem, ibid. num. 16.
- 2 Dubitans, an sit inhabilis ad vocem, admittitur cum protestatione, d. 96. num. 18.
- 2 Dubium quale fuerit in præsentem discussum, d. 127. num. 8.
- 3 Dubia de immunitate, ad quos Superiores remittantur, d. 228. num. 41.
- 3 Dubio posito de semine Eunuchi, si contrahat matrimonium, plures inconvenientiæ nascuntur, d. 224. num. 6.
- 3 Dubio posito de impedimento naturali non valet matrimonium, secus verò de impedimento Ecclesiastico, ibid. n. 3.
- 4 Dubium statuti, & gratiæ in favorem Civitatis, qualiter interpretetur, d. 313. c. 2. num. 60.

D U C E N S .

- 4 Ducens aliquem ad locum, ut occidatur ab alio, an gaudeat immunitate, d. 258. num. 8.

D U C I S S A .

- 2 Ducissa Montis Ragonis uti vidua, & Marchionissa Vastii, ad exemptionem fuerunt admissæ, d. 90. num. 78.

D U E L L U M .

- 5 Duellum non est intrinsecè malum, d. 391. num. 11.
- 5 Duellum solum acceptantes, an incurrant excommunicationem contra duellantes, d. 379. num. 16.
- 5 Duellum an sit licitum pro defensione honoris in viro nobili, d. 391. num. 13.
- 5 Duellum est licitum posito iusto bello inter Principes, ibid. num. 14.
- 5 Duellum an licitum pro defensione belli, ibid. num. 16.
- 5 Duellum oculum, an excommunicatio absolvatur ab Episcopo, ibid. num. 17.
- 5 Duellum si publicum sit, potest Episcopus absolvere interduellantes, ibid. num. 18.
- 5 Duellum quid sit, & quomodo Græcè appellatum, ibid. n. 2.
- 5 Duellum dupliciter sumitur, & qualiter, ibid. num. 3.
- 5 Duellum quando dicatur committi, ibid. num. 4.
- 5 Duellum quid sit, & unde dictum, d. 379. num. 1.
- 5 Duellum dupliciter accipitur, & qualiter, ibid. num. 2.
- 5 Duelli requisita essentialia, quæ sint, ibid. num. 3.
- 5 Duellum quo jure prohibitum sit, ibid. num. 4.
- 5 Duella non sunt concitationes factæ inter mulieres, & quando, d. 391. num. 6.
- 5 Duellum privat sepultura Ecclesiastica si sit notorium, d. 379. num. 7.
- 5 Duellum antiquis temporibus erat permissum, d. 391. num. 8.
- 5 Duellum punitur duplici poena, & quali, ibid. num. 9.

D U E N A .

- 2 Duenæ auctoritas cum aliis adducitur, d. 122. num. 12.

D U O .

- 2 Duo si sint nominati à testatore in Capellaniis uter præferatur? d. 101. num. 7.
 2 Duobus creditoribus concurrentibus uno cum credito confessato tantum, alius cum credito verè probato, hic præfertur, d. 100. num. 9.
 4 Duo requiruntur pro Apostasia formata, & quæ sint, d. 256. num. 14.

D U X .

- 2 Illustrissimus Dux Diani adducitur, & laudatur, d. 110. n. 18.
 5 Duces, Marchiones, quibus æquiparentur, d. 330. num. 4.
 5 Duci Parmæ privilegia, cur concesserit Carolus V. d. 337. n. 11.

E

E C C L E S I A .

- 1 **E**cclēsia potest agere de eviçtione contra seipsam dotantem, d. 61. num. 17.
 1 Ecclesia non fundatur, vel dotatur diocēsani consensu intervenit, & instrumentum, ibid. num. 18.
 1 Ecclesia non conficiens inventarium, non tenetur ultra vires hæreditarias, d. 38. num. 18.
 1 Ecclesia S. Joannis ad Mare nunquam fuit refugium delinquentium, d. 2. num. 15.
 1 Ecclesia S. Joannis Paroecialis non est, nec curam habet animarum, ibid. num. 58.
 1 Ecclesia libera, & à quo fuerit facta talis? d. 53. num. 5.
 1 Ecclesia Regularium Montis Regalis Siciliæ, qualiter administraretur per Archiepiscopum Presbyterum sæcularem, & Canonicos Monachos? d. 2. num. 63.
 1 Ecclesiam fundare promittens, vel beneficium compellitur facere, d. 22. num. 14.
 1 Ecclesia Sanctæ Mariæ Patientiæ Cæsareæ Neap. existens, stat in hac quasi possessione, de qua agimus, d. 2. num. 40.
 1 Ecclesia S. Joannis, stat etiam in hac quasi possessione, ut in facto, ibid. num. 41.
 1 Ecclesia multiplex est, & qualis, ibid. num. 61.
 1 Ecclesias recipere de manu laicorum non licet, d. 54. num. 43.
 1 Ecclesiæ bona obligantur obligatione generali, sine assensu Apostolico, d. 17. c. 2. num. 2.
 1 Ecclesiarum bona, qualiter non possint extrahi, d. 50. n. 54.
 1 Ecclesiæ favor major est, quàm rerum temporalium, d. 61. num. 14.
 1 Ecclesiæ effractores, & expilatores excommunicatur vigore *cap. conquesti 22. de sententia excommunicat.* d. 33. n. 3.
 1 Ecclesiæ quando teneantur servare statuta pro bono publico, d. 50. num. 16.
 1 Ecclesiæ appellatio venit Atrium, Cortile, &c. d. 2. num. 32.
 2 Ecclesia si per centum annos præstationem sibi debitam non exigit, sibi non præjudicat in futurum, d. 81. num. 17.
 2 Ecclesia habet restitutionem in integrum, etiam contra præscriptionem centenariam, ibid. num. 18.
 2 Ecclesia non tenetur ex mutuo, nisi probata versione, d. 68. num. 11.
 2 Ecclesia habēs Episcopum inutilem dicitur viduata, d. 92. n. 18.
 2 Ecclesia Monialium, vel Monacharum, an sit sub clausura? d. 130. num. 8.
 2 Ecclesia Monialium, cur sit clausura, non illa Monacharum, ibid. num. 9.
 2 Ecclesia an possit agere contra bona alienantis, pro mala administratione, d. 99. num. 38.
 2 Ecclesiæ damnum ex concessione facta in præsentī, quale fuerit, ibid. num. 16.
 2 Ecclesiæ competit manutentio ob alienationem factam sine assensu, ibid. num. 17.
 2 Ecclesia non perdit possessionem ex alienatione nulliter facta, ibid. num. 18.
 Res Ecclesiæ quando dicatur solita coocedi, d. 70. num. 17.
 Res Ecclesiæ devoluta, atque incorporata non potest alienari sine solemnitate, ibid. num. 18.
 Res Ecclesiæ an possit detineri usquequò non veniat assensus, ibid. num. 28.
 2 Ecclesiæ bona, qualiter dividenda, d. 112. num. 49.
 3 Ecclesia publica, qualis dicatur, & quando, d. 183. num. 3.
 3 Ecclesia translata, transeunt cum ea omnia jura sua, d. 196. n. 5.
 3 Ecclesia, de qua in præsentī, qualiter fuerit considerata, ibid. num. 6.
 3 Ecclesias sub protectione sæcularium apud forum sæcularem conveniendas probatur, d. 154. c. 1. num. 1.
 3 Ecclesia fundata absque Episcopi auctoritate est merè sæcularis, ibid. num. 2.
 3 Ecclesiæ res debent gubernari per Oeconomum datum ab Episcopo, ibid. num. 3.
 3 Ecclesiæ bona alienantur sine assensu Apostolico, quando sunt fundata sine Episcopi auctoritate, ibid. num. 4.
 3 Ecclesiæ bona per laicos fundatæ non reperiuntur in Gazo-phylacio, ibid. num. 6.
 3 Ecclesias Regularium consecrare solus Episcopus potest, d. 183. num. 35.
 3 Ecclesiæ esse exemptas, vel immediatè sub Regia protectione, quid importet, d. 184. num. 2.
 3 Ecclesia in Castris ædificata publica est, non privata, d. 183. num. 6.
 3 Ecclesia S. Vitalis Puteolanæ Dioecesis est, fundata auctoritate Episcopi, d. 134. num. 95.
 3 Ecclesiæ, quæ gubernantur per laicos non tenentur ad decimas Papæ solvendas, d. 154. c. 1. num. 10.
 3 Ecclesia in uno casu substituta succedit eveniente alio, d. 206. num. 13.
 3 Ecclesiæ consecratio quas ceremonias requirat, d. 183. n. 16.
 3 Ecclesia an cogatur vendere domum alteri Ecclesiæ, discept. 178. num. 32.
 3 Ecclesiæ Ruralis immunitate, qualiter gaudeat, d. 231. n. 28.
 3 Ecclesiæ atrium immunitate gaudet, ibid. num. 29.
 3 Ecclesia, de qua hic fuit vocata in utroque casu, d. 206. num. 14. & 15.
 3 Ecclesiæ locus explicatur, d. 221. num. 18.
 3 Ecclesia quotuplex sit, & in quo differat consecrata, & non consecrata, d. 183. num. 14.
 3 Ecclesiarum reconciliatio, quando & quibus committi possit, ibid. num. 15.
 3 Ecclesia gravaretur, si Coloni ejus non essent exempti, d. 231. num. 18.
 3 Ecclesia potest determinare quanto temporis spatio duret dies Festus, d. 208. num. 17.
 3 Ecclesia quando nunciat novum opus contra laicum, d. 172. num. 6.
 3 Ecclesiæ ædificatio, qualiter sit facienda, d. 167. num. 39.
 3 Ecclesia non potest dispensare, quod nullus sit dies Festus, d. 208. num. 20.
 3 Ecclesiæ bona dividuntur in quatuor species, d. 142. num. 3.
 3 Ecclesia Collegiata qualiter cognoscatur, & per quæ signa, d. 227. num. 7.
 3 Ecclesiarum administratores, & defensores, qui fuerint ab initio nascentis Ecclesiæ, d. 154. c. 1. num. 25.
 3 Ecclesiarum defensores, à quibus, & quo ordine eligebantur antiquitus, ibid. num. 26.
 3 Ecclesia, quando dicatur pauper, d. 150. num. 6.
 4 Ecclesia an sit in territorio sæcularis Principis, d. 265. n. 3.
 4 Ecclesia exempta an sit in diocesi, ibid. num. 27.
 4 Ecclesia S. Blasii majoris impedivit Neapoli aliam Ecclesiam ejusdem nominis in quæstuando, d. 276. num. 61.
 4 Ecclesiam esse Collegiatam quomodo probetur, d. 288. n. 1.
 4 Ecclesia, quando & qualiter dicatur de potentioribus, d. 295. art. 3. num. 25.
 4 Ecclesia, ut Collegiata dicatur, qualiter constituatur, d. 288. num. 3.
 4 Ecclesiam esse Collegiatam, an probetur ex electione Archiepiscopi, ibid. num. 4.
 4 Ecclesiam esse Collegiatam, an possit probari per testes, ibid. num. 11.
 4 Ecclesiam esse Collegiatam, an probent enunciativæ antiquæ, ibid. num. 12.
 4 Ecclesiam esse extra Principis territorium declaratur, d. 265. num. 19.
 Primo Generaliter, & latè, ibid. num. 20.
 In favorabilibus, ibid. num. 21.
 Quo ad situm, ibid. num. 22.
 4 Ecclesiam ingreditur Princeps laicus contra facinorosos ad plures effectus, ibid. num. 15.
 4 Ecclesia qualiter sit in territorio, sed non de territorio, ibid. num. 10.
 4 Ecclesia qualiter dicatur intra ambitum sæcularem, ib. n. 11.
 4 Ecclesia qualiter sit extra jurisdictionem Principis laici, ibid. num. 8.
 4 Ecclesia non præfertur filiis, & quando, d. 324. num. 45.
 5 Ecclesia Paroecialis etiam unita Regularibus subjecta est Episcopo, d. 396. num. 48.
 5 Ecclesia S. Vitalis extra Gritim qualis sit, ibid. num. 53.
 5 Ecclesia emens bona emphyteutica pro ampliatione sui non tenetur ad laudemium, d. 378. num. 1.
 5 Ecclesia an cogatur vendere domū alteri Ecclesiæ, d. 371. n. 32.
 5 Ecclesia tanquam iustitiæ cultrix suum unicuique tribuit, d. 397. num. 29.

- 5 Ecclesia quam prætendit visitare Episcopus in præsentem, nullam habet Confraternitatem laicalem, d. 396. num. 44.
 5 Ecclesiæ locus pro Confraternitate laicali non est sacer, sed profanus, ibid. num. 45.
 5 Ecclesiæ atrium, an & quando gaudeat immunitate, d. 383. num. 15.
 5 Ecclesia extra Griptim qualiter fundata, d. 396. num. 34.
 5 Ecclesia S. Vitalis extra Griptim an possit ab Episcopo visitari quoad redditus, & oblationes, ibid. num. 47.

ECCLESIASTICA BONA.

- 1 Ecclesiastica bona qualiter sint immunia à gabellis, tributis, &c. d. 50. num. 2.
 1 Ecclesiastica bona plura habent privilegia, & quæ sint, ibid. num. 5.
 1 Ecclesiastica bona causa negotiandi transacta non gaudent immunitate, ibid. num. 6.
 1 Ecclesiasticarum personarum distinctio, qualiter faciendâ, d. 65. num. 2.
 1 Ecclesiasticus non tenetur stare processus iudicis laici contra Clericum, d. 34. num. 20.
 1 Ecclesiastica bona possunt alteri restitui ex præcepto testatoris sine solemnitatibus juris, d. 111. num. 3.
 1 Ecclesiastici, ut furta inveniantur, si superstitione utantur, suspenduntur per annum, d. 96. num. 4.
 Quod si dolo malo id fecerint, deponuntur, & privantur Beneficiis, ibid. num. 5.
 3 Ecclesiastica prædia exempta à tributis etiam tempore Gentilium, d. 231. num. 2.
 3 Ecclesiastici locus, cap. 2. explicatur per Sanctum Basilium, d. 221. num. 20.
 3 Ecclesiastici si abutuntur potestate sua, an recurratur ad sæculares, d. 230. num. 33.
 3 Ecclesiastici non solvunt gabellas pro pane, quem dant operariis, d. 232. num. 16.
 3 Ecclesiastici, quibus teneantur revelare victualia, ibid. n. 9.
 3 Ecclesiastici, si fraudes committant castigantur per Ecclesiasticos, d. 230. num. 31.
 5 Ecclesiasticæ personæ prohibentur publica officia exercere, etiam attento jure Regni nostri Neapolitani, d. 397. c. 1. n. 2.
 5 Ecclesiastica potestas est sæculari præstantior, d. 397. c. 3. n. 26.

EDICTUM.

- 1 Edictum conservatorium, & monitoriale Archiepiscopi, d. 44. num. 3.
 1 Edictum Episcopi, ut sibi præsentetur aliquis titulus, qui non debetur, non tenet, d. 62. num. 1.
 3 Edictum de matrimonio contrahendo est prohibitorium, d. 160. num. 30.
 5 Edictum successorium non habet locum in prælatione, d. 326. num. 55.

EGRESSUS.

- 2 Egressus nocturnus, & ingressus in conventum reservatus est casus, vel reservabilis, infamiam causans, d. 73. num. 6.

ELECTIO.

- 1 Electio per abusum omnem Magistratum, vel Principem excludit, d. 54. num. 39.
 1 Electio per abusum non semper dicitur, licet talis appareat, ibid. num. 46.
 1 Electio per abusum propriè traditur, & quæ sit, ibid. num. 47.
 1 Electio facta per abusum potestatis laicalis, est nulla ipso jure, d. 16. num. 9.
 1 Electio quando dicatur facta per abusum potestatis laicalis, ibid. num. 10.
 1 Electio claudicare non debet, d. 49. num. 18.
 1 Electio Socii quomodo differat ab electione definitoris Provincialis, ibid. num. 37.
 1 Electio, de qua in præsentem, ut nulla est iudicanda, ibid. num. 47.
 1 Electio, vel confirmatio per abusum laicalis potestatis prohibita est, d. 54. num. 32.
 1 Electio per abusum laicalis potestatis quando dicatur, ibid. num. 33.
 1 Electio per abusum, an sit ob simplicem interventum laici, ibid. num. 34.
 1 Electio facta, non servata alternativa, est nulla ipso jure, d. 49. num. 8.
 1 Electio Superioris, si cassari oporteat, requiritur processus, d. 54. num. 30.
 2 Electio competiti, & variatio Beneficiato habenti plura Beneficia, d. 108. num. 12.
 2 Electio superioris litoris, est ipso jure nulla, d. 73. num. 5.
 2 Electio facta ab Electoribus putativis valida est, d. 69. n. 34.
 3 Electio fori facilius permittitur contra Baronem in Tribunali superiori, d. 191. num. 7.
 In dubio electionis fori, pro ea est iudicandum, ibid. num. 8.
 4 Electores, electionem approbantes an possint ante scrutinii

- publicationem eorum revocare vota, vel suffragia, secus post ejus publicationem, d. 245. num. 3.
 4 Electio facta per vim illatam electoribus irritatur, discept. 261. num. 88.
 4 Electio quando non intervenit metus, vel violentia, ibid. n. 89.
 4 Electio personæ incertæ de certis quid operetur, d. 322. n. 24.
 4 Electio tribus modis poterit confirmari, & qualiter, ibid. n. 25.
 4 Electionis confirmatio an dicatur facta per hoc, quod superior habet illam gratam, d. 261. num. 1.
 4 Electio an sit confirmata posita dictione (per interim,) ibid. num. 2.
 4 Electio an censeatur confirmata per acceptionem Superioris, ibid. num. 107.
 4 Electiones superiorum quando sint faciendæ in Conventibus Minorum, ibid. num. 26.
 4 Electio, ut confirmetur, quid facere debeat confirmans, ibid. num. 4.
 4 Electionis privatio, & cassatio ejusdem in quo differantur, ibid. num. 17.
 4 Electio Provincialis quando confirmata videatur, ibid. n. 18.
 4 Electio an possit cassari, & annullari electo non vocato, ibid. num. 28.
 4 Electio non potest cassari in visitatione, quando cassatio causat infamiam, ibid. num. 50.
 4 Electionis cassatio, an fiat parte citata, ibid. num. 61.
 4 Electio Procuratorum, & factorum ad administranda bona mobilia, stabilia, & se moventia Parochialis Ecclesiæ derelictæ ob discessum incolarum, cui conveniat? d. 273. n. 6.
 5 Electio quando spectet jure communi, & quando jure specialii, d. 353. num. 24.
 5 Electio quando spectet ad onus habentes, ibid. num. 9.
 5 Electio novi Officialis fiebat antiquitus per antecessorem, & quando, ibid. num. 6.
 5 Electio faciendâ per Magistros, & Paroecum, significat fieri in capita, ibid. num. 19.

ELECTUS.

- 1 Electus per abusum, qualiter puniatur, d. 54. num. 44.
 1 Electus quam poenam incurrat, si administret ante confirmationem, ibid. num. 21.
 1 Electus ante confirmationem non potest administrare, ibid. n. 8.
 1 Electus ante confirmationem quod jus habeat, ibid. num. 9.
 1 Electus ante confirmationem est veluti fur, si administret, ibid. num. 10.
 1 Electus ante confirmationem ex vi electionis, quam potestatem habeat, ibid. num. 11.
 1 Electus ante confirmationem interdum administrat, ibid. n. 12.
 1 Electus ante confirmationem, si administret est verè intrusus, ibid. num. 13.
 1 Electus petens confirmari, non notatur, ut ambitiosus, ibid. num. 14.
 1 Electi Superiores Regularium extra Italiam, qualiter confirmantur, ibid. num. 19.
 2 Electus in Episcopum quando possit juri suo renunciare, & coram quo, d. 105. num. 14.
 4 Electus in Correctorem localem, an jus acquirat Prælatuæ ante confirmationem, d. 261. num. 100.
 4 Electus in Provinciale, an acquisierit jus ante confirmationem, ibid. num. 101.
 4 Electus, an & quo tempore teneatur requirere suam confirmationem, ibid. num. 102.
 4 Electus, qui statuto tempore non requirit suam confirmationem, an sit privatus, an privandus, ibid. num. 103.
 4 Electorum confirmatio an habeat certam formam de jure communi, ibid. num. 104.
 4 Electi Prælati, ut irritetur, an sit necessaria visitatio Prælati, ibid. num. 105.
 4 Electus à capitulo præsumitur idoneus, ibid. num. 30.
 4 Electus, de quo hic erat dignissimus, & ut talis cognitus ab electoribus, ibid. num. 31.
 4 Electio qualiter cassanda, ibid. num. 32. & 33.
 4 Electus quid acquirat per electionem, & quid per confirmationem, ibid. num. 34.
 4 Electionis cassatio requirit sententiam, ibid. num. 35.
 4 Electionis cassatio requirit formam judicalem, ibid. n. 36.
 4 Electus potest à superiore suspendi etiam non citatus, ibid. num. 6.
 4 Electus quando nihil acquirat, nisi per confirmationem, ibid. num. 39.
 4 Electus per electionem acquirat jus ad rem, idest ad Prælatuam, d. 245. num. 8.
 4 Electus quando teneatur petere confirmationem, d. 261. n. 41.
 4 Electus quando est dignus, an sit necessario confirmandus, ibid. num. 110.
 4 Electus, si cassetur electio ex voluntate confirmationis, non potest conqueri, ibid. num. 9.

- 4 Electus, ut iret ad Capitulum, si propter impedimentum ire nequivit, poterit in alia electione vocalis habere suffragium, d.285.num.10.

E L E E M O S Y N A.

- 3 Eleemosyna poterit decipi, & cogi ad solvendum non obstante, quod licentia sit concedenda, d.212.num.7.
3 Eleemosyna pro licentia in die festo non potest applicari Ecclesie Cathedrali, vel mensae Episcopali, ibid. num.18.
3 Eleemosynae praestationem, quando cogantur aliqui facere, ibid. num.12.
3 Eleemosynae praestatio obligat in futurum, & quando, ibid. num.13.
5 Eleemosynae non possunt exigi, nec expendi sine Episcopi auctoritate, d.396.num.50.

E L V E T I I.

- 2 Elvetii, & alii ad arcendam turbam, si Clericum percutiunt non sunt excommunicati, & quando, d.88.num.7.

E M A N C I P A T I O.

- 5 Emancipatio facit contractum filiifamilias validum, d.357.num.7.
5 Emancipatio quid sit, & quotuplex, ibid. num.8.
5 Emancipatio filii absentis an valeat, ibid. num.9.
Baldus requirit praesentiam emancipandi, ibid. num.11.
Angelus requirit emancipandi praesentiam, ibid. num.12.
Aretinus eandem requirit praesentiam, ibid. num.13.
Cujacius eandem requirit praesentiam, ibid. num.15.
5 Emancipationis instrumentum an sit reassumendum, disc.359.num.12.
5 Emancipatio absentis valet posita ratificatione, d.358.artic.2. num.2.
5 Emancipatio tacita valet, ibid. num.3.
5 Emancipatio tacita habetur per decennium, d.357.num.34.
5 Emancipatio tacita, qualiter habeatur, ibid. num.35.
5 Emancipatio facta in absentem, an & quando valeat, d.358.num.22.
5 Emancipatio apud Hispanos requirit praesentiam emancipati, d.357.num.17.
5 Emancipatio Anastasiana requirit praesentiam emancipati, ibid. num.18.
5 Emancipatio olim diversimodè habebatur, ibid. num.21.
5 Emancipatio Justinianeae, & Anastasiana qualiter differabant, ibid. num.22.
5 Emancipatio in absentem an valeat, d.359.num.6.
5 Emancipatio, an decretum Judicis requiratur, d.357.num.24.
5 Emancipatio est actus legitimus, ibid. num.25.
5 Emancipatio per Procuratorem an fieri possit, ibid. num.26.
5 Emancipatio fieri potest secundum Curtium, sed reprobat, ibid. num.27.
5 Emancipatio lege Anastasii, qualiter sit facienda, ibid. n.28.
5 Emancipatio secundum Corneum, & alios an requiratur praesentiam emancipati, ibid. num.29.
5 Emancipatio tacita, qualiter habeatur in filio negotiante separato à Patre, ibid. num.30.

E M E R E.

- 2 Emens ab Ecclesia non tenetur probare versionem, d.68.n.9.
2 Emens ab Ecclesia non tenetur esse sollicitus de pretii conversione, ibid. num.10.
2 Emens pro persona nominanda, dum nominat, tenetur ad fructus restituendos nominato, d.76.num.30.
2 Emens nulliter ab Ecclesia, vel à minore, an differat, d.99.num.35.
4 Ementes ab exemptis, an solvere teneantur vectigalia, & quid è contra, d.133.c.3. num.31.
5 Emere, & vendere an quis cogatur, & quando, d.352.n.7.
5 Emere, vel vendere quando cogatur quis, ibid. num.25.
5 Emere, an & qualiter cogatur quis, ibid. num.12.
5 Emere, vel vendere qualiter cogatur quis, & ob quas causas, ibid. num.13.
5 Emere, vel vendere quis non cogitur, & quando, ibid. n.15.
Bonae fidei emptor in iudicio hypothecario tenetur ad fructus post sententiam assistentiae praecipuos, d.356.num.11.
5 Emptum ex aliena pecunia cui acquiritur, d.394.num.51.

E M P T I O.

- 2 Emptio pro persona nominanda si facta sit, dicitur condicionalis, d.76.num.26.
2 Emptio pro persona nominanda retrotrahitur ad tempus contractus, ibid. num.27.
2 Emptione sic celebrata, nihil possunt pretendere creditores emptoris, ibid. num.28.
2 Emptione sic celebrata, nulla onera capit ab emente, ib. n.29.
3 Emptio rei vilescit, quando emptor rogatur, & pro qua parte vilescat, d.136.num.14.
3 Empta ab Episcopis ex fructibus Episcopatus acquiruntur Ecclesiae, d.138.num.29.
5 Emptio, & venditio in dote, quando intelligatur, d.348.n.16.

E M P T O R.

- 3 Emptor potest creditum vilius emere anticipata solutione, d.136.num.4.
4 Emptor an possit convenire debitorem actione ex empto, per clausulam constitutis, d.249.num.10.
4 Emptor an possit agere de evictione contra venditorem negligentem tradere instrumentum mentionatum in contractu venditionis, ibid. num.20.
4 Emptoris propria culpa si res evincatur, venditor de evictione non tenetur, ibid. num.21.
4 Emptoris culpa, qualis esse debeat in amittendo emptam, ut venditor de evictione non teneatur, ibid. num.22.

E M P H Y T E U S I S.

- 1 Emphyteusis accepta per conjuges pro se, & filiis quomodo intelligatur, d.63.c.1. num.46.
1 Emphyteusis concessa pro liberis, intelligitur de communibus, non de aliis, ibid. num.23.
1 Emphyteusis qualiter dicatur contemplatione alicujus concessa, ibid. num.24.
2 Emphyteutica bona qualiter dividantur, d.112.num.52.
3 Emphyteusis requirit reservationem domini directi apud concedentem, d.132.num.54.
3 Emphyteusis, an sit concessio cum facultate affrancandi, ibid. num.52.
3 Emphyteusi non divisa, & plures habente obligatos, an & qualiter Canon exigatur, ibid. num.72.
3 Emphyteusis Ecclesiae conceditur cum assensu, & qualiter, ibid. num.58.
3 Emphyteusis Ecclesiae concessa pro se, & hæredibus, an sit hæreditaria, ibid. num.59.
3 Emphyteusis an sit, si concessio rei Ecclesiae correspondeat fructibus, ibid. num.60.
4 Emphyteusis incorporata in patrimonium directi Domini, si iterum concedatur, dicitur nova concessio, d.243.n.13.
4 Emphyteusis concessa sub commemoratione antiquarum, utrum sit antiqua, vel nova, ibid. num.14.
4 Emphyteusis concessa pro se, & filiis, non est nova in filiis, ibid. num.15.
4 Emphyteusis non est nova in persona hæredis, vel filii, ibid. num.16.
4 Emphyteusis an sit nova, an prorogata ex mutatione personæ, d.241.num.12.
4 Emphyteusis pro hæredibus intelligitur de descendentibus, quod limitatur, d.293.num.23.
5 Emphyteusis an dicatur ex modica pensione, d.365.num.12.
5 Emphyteusis in totum perempta extinguitur census, ibid. n.13.
5 Emphyteusis Ecclesiae, qualiter fiat cum numeris sequentibus, ibid. num.14.
5 Emphyteusis an transeat ad Ecclesiam, d.378.num.11.
5 Emphyteusis concessio à Benedictinis, qualiter facienda, d.376.num.10.

E M P H Y T E U T A.

- 1 Emphyteuta non potest alienare in potentiores, nisi in filium alienet, d.26.num.11.
2 Emphyteuta an possit sylvam extirpare, & ad vineam reducere, d.99.num.48.
3 Emphyteuta Ecclesiae, an sit immunis à laica potestate, d.132.num.67.
4 Emphyteuta pro uno anno non solvit duplicem Canonem, d.241.num.13.
5 Emphyteuta an possit Canonem solvere anticipatè, & creditor teneatur recipere, & quid in Ecclesia, d.338.num.8.

E N E R G U M E N I.

- 1 Energumeni an possint expelli à Religione, quando actu vexantur à dæmone, d.53.num.72.

E N G Y T H I C I A S T R I M.

- 1 Engythiciastrim, qui & qualiter dicantur, d.53.num.80.

E N T H U S I A S T I C I.

- 1 Enthusiastici, qui & qualiter dicantur, d.53.num.79.

E N U N C I A T I V A.

- 1 Enunciativa non probant in Bullis Pontificum, quando principaliter de enunciato disputatur, d.47.num.26.
1 Enunciativa non probant confines, nec esse de Diocesi, quando concurrat juris resistentia, ibid. num.27.
1 Enunciativa Papæ, facta motu proprio probat, & quando, ibid. num.28.
2 Enunciativa Bullarum Summorum Pontificum probant exemptionem, & quando, d.118.num.5.
5 Enunciativa in antiquis qualiter probet, d.401.c.3. num.12.

E P I C H E J A.

- 1 Epicheja quid sit, & an excuset à voto paupertatis, d.13.num.10.
1 Epicheja quando locum habeat, ibid. num.11.

E P I S C O P U S.

- 1 Episcopus quoad curam animarum visitare potest Parochias ad-

- administratas, etiam per Regulares, imò & per Milites Hierosolymitanos, d.2.num.53.
- 1 Episcopus dum visitat Ecclesias Regularium propter curam animarum potest exigere procuracionem, ibid.num.54.
- 1 Episcopus dispensare potest in irregularitate ex homicidio casuali, d.8.num.34.
- 1 Episcopus ambulando per diocesim singulis de populo benedicit capite detecto, & si non Archiepiscopus ante se deferri debet crux, d.62.num.6.
- 1 Episcopus debet se gerere erga subditos uti pater, non uti Dominus, ibid.num.7.
- 1 Episcopus non debet esse iracundus, ibid.num.8.
- 1 Episcopus emanans edictum contra subditos nulliter, acquiritur subditis actio libelli famosi contra Episcopum, ibid.num.9.
- 1 Episcopus non exercendo amorem paternæ correctionis erga subditos venenum præbet, ibid.num.11.
- 1 Episcopi, & Archiepiscopi nomen est officii, & dignitatis, non domini, ibid.num.12.
- 1 Episcopi status est perfectionis quæsitæ Religiosorum non querendæ, & non solum debet esse perfectus quoad se Episcopus, sed etiam ad alios, ibid.num.13.
- 1 Episcopus emanando edictum contra subditos indebitè est dignus poena, ibid.num.14.
- 1 Episcopus non debet esse immemor suæ dignitatis, ibid.num.15.
- 1 Episcopus benignus debet esse, & ita omnibus sit paratus, ibid.num.16.
- 1 Episcopo, dum consecratur datur baculus pluribus modis, ob plures fines, ibid.num.17.
- 1 Episcopi Regimen amoris est, non domini, ibid.num.18.
- 1 Episcopus vigore Concilii Trident. sess.21. cap.4. de reformat. potest coadjutorem deputare ob populi numerum auctum, d.36.num.8.
- 1 Episcopus non potest dividere Paroeciam ob numerum populi auctum, ibid.num.9.
- 1 Episcopos, Archiepiscopos, summos Sacerdos, & summos Pontifices diversis temporibus, diversis titulis fuisse condecoratos, d.62.num.2.
- 1 Episcopi, & Cardinales qua dignitate erant decorati ante Bullam Urbani VIII. & qua dignitate fuerunt decorati Cardinales, ibid.num.3.
- 1 Episcopus indoctus facilis ad divortia, refertur, d.29.num.2.
- 1 Episcopus de jure habet fundatam intentionem visitandi omnes Ecclesias suæ Diocesis, d.46.num.2.
- 1 Episcopus visitat Ecclesias exemptas, ibid.num.3.
- 1 Episcopus manuteneri debet ob assentimentum juris, ibid.num.4.
- 1 Episcopus reservans casus in sua Diocesi moniales exemptas non comprehendit si sint subiectæ regularibus, d.20.num.25.
- 1 Episcopi, Apostolorum tempore à quibus creabantur, d.54.num.36.
- 1 Episcopus excommunicans delinquentes non comprehendit, qui delinquit in loco exempto, d.20.num.27.
- 1 Episcopus compellitur assensum præstare in jurispatronatus translatione etiam à Metropolitano, d.40.num.10.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis exercet jurisdictionem cum Capellano dictæ Abbatie, d.43.num.19.
- 1 Episcopi titulares an gaudeant privilegio *cap.fin. de pœnit. & remiss.* d.20.num.18.
- 1 Episcopi quamvis sedeant secundum tempus suæ ordinationis. Qui tamen pallio utuntur ex privilegio omnibus præferuntur, & quinam Episcopi pallio gaudeant ex privilegio, d.4.num.12.
- Quod operatur pallium inter Episcopos, operatur stola inter Sacerdotes, ibid.num.13.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis pleno jure impedit Visitacionem Abbatie Sancti Petri ad Crapollam præsentam per Archiepiscopum Surrentinum, d.45.num.1.
- 1 Episcopus præsentem Metropolitano non benedicit, d.56.num.14.
- 1 Episcopi consensus in donatione jurispatronatus, quando & quare requiratur, d.12.num.27.
- 1 Episcopi Massæ Lubrensis de actibus prædictis notitiam habuerunt, d.44.num.25.
- 1 Episcopus visitare potest uti delegatus Sedis Apostolicæ Ecclesiæ viciniore etiam nullius, d.47.num.29.
- 1 Episcopus factus, si non est adeptus possessionem debet restitui suis prioribus beneficiis, d.10.num.5.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis visitat Abbatiam, de qua sup. d.43.num.13.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis prohibet benedictionem palmarum in Abbatia S. Petri ad Crapollam, ibid.num.14.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis solemnizare facit matrimonia in dicta Abbatiali, ibid.num.12.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis mittit Concionatorem ad Ecclesiam Sancti Petri ad Crapollam, ibid.num.6.
- 1 Episcopi imitari debent Christum Dominum nostrum, & amare oves sibi creditas, ne seductores vocentur, d.62.num.22.
- 1 Episcopus Massæ Lubrensis defendit immunitatem Abbatie prædictæ, d.43.num.8.9. & 10.
- 2 Episcopatus an vacet per affectuionem aliorum Beneficiorum, d.89.num.18.
- 2 Episcopus si habet tenuem Episcopatum, an possit habere Beneficia simplicia, ibid.num.19.
- 2 Episcopatus qualiter 24. providentur in Regno Neapolitano ad Regiam præsentationem, d.105.num.37.
- 2 Episcopus dispensat in irregularitatibus occultis, non deductis ad forum contentiosum, d.120.art.2. n.33.
- 2 Episcopum dispensat, qui habet subditos, & etiam extra diocesim, & cum exemptis si subijciant se eidem, ibid.num.34.
- 2 Episcopus dispensat cum homicida occulto deducto ad forum, si absolutus sit, si non fuerat convictus, ibid.num.35.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate, quando reus punitus fuit, ibid.num.36.
- 2 Episcopus facultatem dispensandi ab irregularitate potest alteri committere, ut secum dispense, ibid.num.37.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate orta ex defectu lenitatis, ibid.num.38.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate orta ex mutilatione voluntaria, & quid si sit occulta, ibid.num.39.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate orta ex homicidio casuali occulto, ibid.num.40.
- 2 Episcopo an dispense super irregularitate ex homicidio casuali publico, ibid.num.41.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate ex homicidio rixoso, & quando, ibid.num.42.
- 2 Episcopus an dispense super irregularitate ex homicidio defensivo cum excessu, modo sit occultum, ibid.num.43.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate ex homicidio voluntario directè, sed omnino occulto, ibid.num.44.
- 2 Episcopus posita necessitate an dispense in homicidio voluntario, quoad usum ordinum susceptorum, ibid.num.45.
- 2 Episcopus neque pro ordinibus minoribus, neque pro beneficio simplici dispensat cum homicidio voluntario, ibid.num.46.
- 2 Episcopus si alicui dimissoriam concedat, & ante litterarum expeditionem, sive signationem moriatur, sive ad alium Episcopatum transeat, hujusmodi concessio non evanescit, d.116.num.19.
- 2 Episcopo capto à Turcis, vel ab Hæreticis, Capitulum facit Vicarium, d.92.num.10.
- 2 Episcopus potest ordinare Novitium infra annum probationis, d.108.num.68.
- 2 Episcopus promotus teneretur in conscientia dimittere Beneficia, nisi adesset retentio, d.89.num.38.
- 2 Episcopus non potest dispensare, ut quis ordinetur ante ætatem, d.108.num.87.
- 2 Episcopus in irregularitate ex defectu lenitatis, qualiter dispense, d.120.art.2.num.2.
- 2 Episcopus loci, in quo quis natus est, dicitur proprius Episcopus, d.108.num.4.
- 2 Episcopus originis paternæ, dicitur proprius Episcopus, ibid.num.5.
- 2 Episcopus originis matris, non est proprius Episcopus filii, nisi sit filius vulgò quæsitus, ibid.num.6.
- 2 Episcopus ratione Beneficii dicitur proprius, ibid.num.7.
- 2 Episcopus quando teneatur conferre Beneficium, d.108.n.32.
- 2 Episcopus an possit ordinare familiarem ad titulum patrimonii, & quando, ibid.num.33.
- 2 Episcopus an possit dispensare super interstitiis cum familiari suo, ibid.num.34.
- 2 Episcopus cum Clerico facto sibi subdito ratione familiaritatis potest dispensare, ibid.num.35.
- 2 Episcopi jurisdictionis qualiter sit de jure divino, d.105.n.21.
- 2 Episcopus cum Ecclesia ligatur vinculo indissolubili jure humano, ibid.num.22.
- 2 Episcopus si non impetret dispensationem, ut consecraretur post tres menses, Beneficia pro tali tempore non vacarent, d.89.num.44.
- 2 Episcopus an possit ordinare Clericum in fraudem proprii Episcopi, d.108.num.47.
- 2 Episcopus potest ordinare Laicum ex primæva erectione Beneficii, ibid.num.48.
- 2 Episcoporum frivola querelæ in non solvendis pensionibus referuntur remissivè, & alibi reservatur, d.109.num.75.
- 2 Episcopus absolvit excommunicationem Papalem occultam, d.130.num.25.
- 2 Episcopi consensus quando requiritur in alienatione bonorum Regularium, d.94.num.15.
- 2 Episcopus jure antiquo si delinquebat in aliena Diocesi poterat puniri ab Ordinario loci; nunc verò minimè, d.118.n.23.
- 2 Episcopus potest præcipere, ne fiat mercatus in die festivo, d.91.art.5.num.6.

- 2 Episcopus ordinare potest suum familiarem , d. 108. num. 26.
Episcopus excommunicatus , sed non declaratus valide confert beneficia , d. 69. num. 31.
- 2 Episcopus si conferat jure devoluto , vel jure præsentationis , quos actus facere debeat , d. 74. num. 53.
- 2 Episcopus non potest dismembrare fructus collegii , & quando , d. 104. num. 2.
- 2 Episcopus non potest Collegium facere , neque destruere , ibid. num. 6.
- 2 Episcopus non potest imponere novum onus Collegio , Beneficio , &c. ibid. num. 10.
- 2 Episcopus Regularis si repudiet hæreditatem sibi delatam , an valeat repudiatio , d. 97. num. 14.
- 2 Episcopo asserenti familiaritatem , an credatur , d. 108. n. 30.
- 2 Episcopus non potest dispensare cum Laico ad Beneficium , ibid. num. 43.
- 2 Episcopi possunt prohibere nundinas , & mercatus diebus festivis , d. 91. art. 5. num. 2.
- 2 Episcopus instituit transacto tempore dato ad præsentandum patronis , d. 74. num. 19.
- 2 Episcopo jus patronatus donatum , quando fiat Ecclesiasticum , ibid. num. 41.
- 2 Episcopus quando absolvit à Papalibus excommunicationibus , d. 330. num. 58.
- 2 Episcopus si concedat Cajo Sacerdoti licentiam audiendi confessiones , licentia hujusmodi haud expirat morte Episcopi , sive sit translatus ad alium Episcopatum , d. 116. num. 10.
- 2 Episcopus habita noticia absolutionis vinculi tenetur se abstinere , & Ecclesia vacat , & intrat Capitulum , d. 69. num. 23.
- 2 Episcopus dispensat solum in delictis occultis , excepto homicidio , d. 120. c. 2. num. 27.
- 2 Episcopus quid agat sine Capitulo , & quid cum eo , d. 94. num. 31.
- 2 Episcopus commutare poterit conditiones appositæ in fundatione beneficii , quando sumus in limine fundationis , d. 103. num. 10.
- 2 Episcopus , vel ejus Vicarius , non potest derogare legi , &c. ibid. num. 11.
- 2 Episcopus si ordinet non subditum , quam poenam incurrat , d. 108. num. 37.
- 2 Episcopus si ex ignorantia ordinet non subditum , qualiter puniatur , ibid. num. 38.
- 2 Episcopus Ultramontanos ordinando ; quid servare debeat , ibid. num. 39.
- 2 Episcopus non potest Laicum non subditum ordinare , conferendo statim Beneficium , ibid. num. 40.
- 2 Episcopus dispensat cum illiteratis , cum illegitimis ad minores , & beneficia simplicia , & Canonicatum Collegiatæ , & in irregularitate orta ex Bigamia , d. 120. c. 2. num. 48.
- 2 Episcopus non dispensat cum illegitimis ad sacros Ordines , vel Canonicatum Cathedralis , ibid. num. 49.
- 2 Episcopus an dispense in irregularitate orta ex iteratione Baptismi , ibid. num. 50.
- 2 Episcopus potest uti delegatus S. Apostolicæ , ex justa causa defunctorum voluntates commutare , transigere , &c. d. 103. n. 7.
- 2 Episcopus Nufcanus in præsentem turbat Capitulum Terræ Montellæ , d. 104. num. 8.
- 2 Episcopus dispensat cum illegitimo ad ordines minores , & ad Beneficia simplicia , d. 108. num. 93.
- 2 Episcopo non faciente mentionem de dispensatione , quid agendum , ibid. num. 94.
- 2 Episcopo nominante Clericum dispensatum , an ei credendum , ibid. num. 95.
- 2 Episcopus translatus , an possit secum portare argentea vasa , d. 105. num. 39.
- 2 Episcopus cui acquirit bona donata à consanguineis , & quid in Episcopo Regulari , ibid. num. 40.
- 2 Episcopus facta renunciatione simplici , si incumbat detentioni non facit fructus suos , & qualiter amittat jura sua , d. 69. num. 5.
- 2 Episcopus Litterensis uti Delegatus articulum committit PP. Jesuitis , d. 120. c. 1. num. 1.
- 2 Episcopus in irregularitate ex homicidio voluntario non dispensat , d. 120. c. 2. num. 23.
- 2 Episcopus usque ad septennium poterit causa studii pro Theologia , & quinquennium pro sacris legibus dare licentiam , d. 123. num. 73.
- 2 Episcopus an teneatur dare licentiam Canonico volenti studere , ibid. num. 71.
- 2 Episcopus translatus quos fructus percipiat , & quos Camera , d. 105. num. 29.
- 2 Episcopus translatus de æquitate , quot fructus lucretur , ib. n. 30.
- 3 Episcopus potest cogere Clerum ad subsidium charitativum , non obstante pacto in contrarium posita legitima causa , d. 189. num. 10.
- 3 Episcopus an possit dare licentiam celebrandi in Capellis in-
tus carceres , d. 183. num. 9.
- 3 Episcopus an possit suspendere Confessarios Regulares , d. 133. num. 46.
- 3 Episcopus an possit de fructibus suis consanguineis dare
secundum statum præsentem , an secundum necessitatem ,
d. 143. num. 3.
- 3 Episcopi consanguinei an mutant statum per Episcopatum , sci-
licet parentis , ibid. num. 4.
- 3 Episcopus illa bona , quæ subtrahit ex sua congrua , an dicantur
patrimonialia , ibid. num. 5.
- 3 Episcopus facta Synodo , visitare tenetur Dioecesim , & quæ
agere debeat , d. 150. num. 1.
- 3 Episcopus Ecclesias suæ Dioecesis , quas invenit sine Rectori-
bus potest applicare Regularibus , & quando , ibid. n. 2.
- 3 Episcopus Ecclesias vacuas , an possit applicare Clericis sæ-
cularibus , & cum qua differentia respectu Regularium ,
ibid. num. 3.
- 3 Episcopus an possit Regularibus limitare licentias confiten-
di , d. 133. num. 49.
- 3 Episcopus an possit suspendere omnes Confessarios Monaste-
rii , ibid. num. 50.
- 3 Episcopus qualiter procedat cum Confessariis Regularibus ,
ibid. num. 51.
- 3 Episcopi tantummodò debent habere licentiam testandi ,
d. 138. num. 25.
- 3 Episcopus vocatus à Rege ei tenetur obedire , d. 146. n. 9.
- 3 Episcopus vocatus à Rege , & non veniens apud Hispanos
multatur poena pecuniaria , ibid. num. 10.
- 3 Episcopus si vocetur à Rege simul , & à Metropolitano tene-
tur potius obedire Regi , ibid. num. 11.
- 3 Episcopus vocatus à Rege , an residentiam supplere possit per
substitutum , scilicet per suum Vicarium , ibid. num. 12.
- 3 Episcopus potest causas sæcularium ad commune bonum
tendentes tractare , ibid. num. 13.
- 3 Episcopus , vel Cardinalis , licet sit Regularis succedit in fi-
deicommissio , vel alio majoratu pro conservanda familia
inducto , maxime quādo non concurrit cū laicis , d. 201. n. 5.
- 3 Episcopus habens in Civitate Palatium , & Oratorium , pore-
rit etiam habere in Rure , d. 183. num. 34.
- 3 Episcopus curare debet , ut loca pia bene , & fideliter admi-
nistrantur , d. 134. num. 29.
- 3 Episcopus singulis annis potest visitare loca pia , ibid. num. 30.
- 3 Episcopus in quo loco recipiat redditiones rationū , ibid. n. 31.
- 3 Episcopus rationes exigit ad Administratores , non obstante
consuetudine immemorabili , ibid. num. 32.
- 3 Episcopus loca sub immediata Regis protectione existentia ,
non visitat vigore Concilii , d. 184. num. 25.
- 3 Episcopus titularis Regularis cui acquirit , d. 141. num. 19.
- 3 Episcopus , qui renuntiavit Episcopatu cui acquirit , ibid. n. 20.
- 3 Episcopi divortium ab Ecclesia quid operetur , ibid. num. 21.
- 3 Episcopus Regularis dimisso Episcopatu non subjacet Regu-
læ Religionis , ibid. num. 22.
- Textus in leg. 1. ff. unde vir , & uxor , explicatur , ibid. num. 23.
- 3 Episcopus in infirmitate donat ad pias causas , ibid. num. 16.
- 3 Episcopus etiam Regularis donat ob remunerationem servi-
tiorum , & quando , ibid. num. 17.
- 3 Episcopus quando possit visitare , & corrigere loca pia ,
d. 134. num. 47.
- 3 Episcopus Nufcanus in præsentem turbat Capitulum Terræ
Montellæ , d. 158. num. 8.
- 3 Episcopus , an extra visitationem possit tangere eleemosynas
Montis Pietatis , d. 134. num. 49.
- 3 Episcopus non obstante Concilio potest hodie permittere ce-
lebrationem Missarum in privatis Oratoriis , qui casus sunt ,
d. 183. num. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. & 66.
- 3 Episcopus non potest invitis Monialibus recipere aliquam ad
professionem , d. 184. num. 11.
- 3 Episcopus an extra Dioecesim habeat Capellam pro Missa ,
d. 183. num. 48.
- 3 Episcopus Regularis an possit ad libitū disponere , d. 138. n. 33.
- 3 Episcopus Campanilis tenet Eunuchos non esse irregulares , d.
227. num. 25.
- 3 Episcopus an teneatur servare Festa , & jejunia à se imposita ,
d. 208. num. 52.
- 3 Episcopus de jure habet fundatam intentionem super admini-
stratione locorum piorum , d. 134. num. 7.
- 3 Episcopus , qui potest fructus in vita donare , an possit excessi-
vè , d. 138. num. 30.
- 3 Episcopus non potest imponere novum onus , Collegio , Bene-
ficio , &c. d. 158. num. 10.
- 3 Episcopus potest aperire futurum pro abundantia Civitatis ,
d. 230. num. 35.
- 3 Episcopus utrūq; visitet loca pia , posita exemptione per Pon-
tificem , d. 134. num. 27.

- 3 Episcopus post Urbanum VIII. non potest Festa facere , d.208.num.36.
- 3 Episcopus titularis domi Capellam habere potest pro celebranda Missa , d.183.num.53.
- 3 Episcopus, vel alius Beneficiatus, an possit testari de consuetudine, d.140.num.1.
- 3 Episcopus potest exigere computa eorum locorum, quæ non sunt sub immediata Regia protectione, d.134.num.52.
- 3 Episcopus in suo Palatio Rurali, an habere possit Capellam pro Missa, d.183.num.46.
- 3 Episcopus solus an sit Iudex competens in materia violatæ immunitatis, d.228.num.3.
- 3 Episcopus potest requirere rationes à confratribus laicis secundum Ansfaldum, & alios, d.134.num.78.
- 3 Episcopus non potest in Regno gubernatores laicos excommunicare, ut solvant Missarum stipendia sacerdotibus, d.154.c.1.num.23.
- 3 Episcopus an possit dispensare cum Sacerdote absente, ut non celebret in loco destinato, d.196.num.17.
- 3 Episcopus exclusus à fundatione à facultate exigendi rationes illas non petit, d.134.num.40.
- 3 Episcopus, an & quando possit stare processui facto per Ministros laicos super extractione, d.228.num.24.
- 3 Episcopus quando teneatur stare processui laicorum pro repositione, vel extractione, ibid. num.25.
- 3 Episcopus non potest cognoscere sæculares suos familiares temporales delinquentes, d.230.num.41.
- 3 Episcopus quomodo exigit rationem privatorum, & piorum locorum, d.134.num.61.
- 3 Episcopus quid possit in exemptos, d.133.num.63.
- 3 Episcopus in Dioecesi, vel Generalis in Capitulis reducebant Missas, d.154.c.2.num.14.
- 3 Episcopus etiam excommunicatus an possit approbare sacerdotes, d.133.num.40.
- 3 Episcopus potest excommunicare fratrem Capellanum, qui administravit redditus Ecclesiæ Paroecialis, d.134.n.58.
- 3 Episcopus tenetur ad residentiam, nisi Rex eum vocet ad Curiam, d.146.num.15.
- 3 Episcopus potest cogere laicos, ut ibi reddat rationes, ubi administrant, d.134.num.99.
- 3 Episcopus an possit permittere foeminam evadentem masculum ordinari, posito scandalo, d.220.num.41.
- 3 Episcopus an teneatur exequi breve concessum pro Oratorio privato, & quando, d.183.num.27.
- 3 Episcopus jure communi poterat minuere numerum Missarum, d.154.c.2.num.10.
- 3 Episcopus tenetur permittere ex causa, ut aliqua opera fiant in die festo, d.212.num.6.
- 3 Episcopus jure antiquo diminuebat Canoniorum numerum, diminutis fructibus præbendarum, d.154.c.2.num.5.
- 3 Episcopus quidam fuit, qui permisit se castrare, & non fuit irregularis, d.221.num.5.
- 3 Episcopus qualiter visitat Hospitalia contra legem fundationis, d.134.num.10.
- 3 Episcopus non potest Collegium facere, neque destruere, d.158.num.6.
- 3 Episcopus non potest dismembrare fructus Collegii, & quando, ibid. num.2.
- 3 Episcopus an possit extra Synodum moderare Missas, d.154.cap.2.num.21.
- 3 Episcopus potest cogere Administratores laicos ad reddendum computa, & quare, d.134.num.96.
- 3 Episcopus fuit factus quidam Sacerdos, licet Eunuchus, d.221.num.19.
- 3 Episcopus potest dispensare sub observantia festorum, d.211.num.4.
- 3 Episcopus non potest dare licentiam celebrandi in alio Altari præter designatum, d.196.num.15.
- 3 Episcopus an possit uniones jam factas revocare, d.150.n.19.
- 3 Episcoporum titularium Regularium bona, an sint Cameræ, & quid si sint Episcoporum titularium sæcularium, d.138.n.34.
- 3 Episcopi Regularis habentis Ecclesiam, cujus sint bona, si ei renunciet, ibid. num.35.
- 3 Episcopi habent Oratorium privatum, d.183.num.43.
- 3 Episcopus an possit habere plura Oratoria privata, ibid. n.44.
- 3 Episcopo competit manutentio, ex sola assistentia juris positivi in approbatione Confessariorum respectu sæcularium, d.133.num.25.
- 3 Episcopum posse dispensare in irregularitate propter corporis vitium, qui sentiant, & qui reprobent, d.221.num.63.
- 3 Episcopis aliisq; Scriptoribus Apostolicis data est licentia testandi, usq; ad quantitatem ducatorum sex milliū, d.140.n.17.
- 3 Episcopi, Abbates, & Generales possunt vigore Concilii minuere numerum Missarum, d.154.num.12.
- 3 Episcopi, & Cardinales qualiter benè tractentur ab Hispaniarum Monarcha, quod non fit in Gallia, d.146.num.18.
- 3 Episcopo judicante privilegia non suffragari provocant Regulares ad Papam, d.184.num.49.
- 3 Episcoporum consanguinei non tenentur revelare bona Episcoporum, ad finem faciendi spolia, d.142.num.24.
- 3 Episcopo absente, an familia possit audire Missam in Palatio Episcopali, d.183.num.51.
- 3 Episcoporum debita quando solvat Camera, d.140.num.20.
- 3 Episcopi, & Cardinalis poena ob non residentiam, quæ sit, d.146.num.26.
- 3 Episcopo si constet consensisse alicui castrationi, ex judicio Virorum Doctorum potest Castratum ordinare, d.222.n.79.
- 3 Episcopi dispensatio requiritur, posita causa non laborandi in die festo, d.211.num.9.
- 4 Episcopus an possit destinare Oeconomum in Ecclesia Paroeciali derelicta sub impensis Rectoris beneficii, cum Curati Ecclesiæ derelictæ ob discessum incolarum in totum, &c. d.273.num.5.
- 4 Episcopus in Ecclesia habet jurisdictionem voluntariam, & contentiosam, d.265.num.31.
- 4 Episcopus an possit Clericum extrahere ab Ecclesia in casu non excepto, ibid. num.32.
- 4 Episcopus neque ex consuetudine poterit Clericum extrahere ab Ecclesia, ibid. num.33.
- Imò neque ad correctionem, ibid. num.34.
- Neque pro pace facienda, ibid. num.35.
- 4 Episcopus an teneatur stare processui facto à iudice laico contra Clericum, & quid servet Curia Archiepiscopalis Neapolitana, d.238.num.21.
- 4 Episcopus utrum teneatur recipere Clericum sibi remissum à Curia sæculari, non obstante cursu temporis, & non obstante querela proposita, ibid. num.22.
- 4 Episcopus utrum ex officio petat remissionem Clerici, ejusque delicta puniat, ibid. num.23.
- 4 Episcopus regulariter non potest imponere pensiones, d.253.num.29.
- 4 Episcopus in duobus casibus pensionem imponit, & qui sint, ibid. num.30.
- 4 Episcopus potest admittere coram se permutationem triangularem, vel quadrangularem, ibid. num.31.
- 4 Episcopus non potest admittere permutationem jurispatronatus laicalis sine consensu Patroni, ibid. num.32.
- 4 Episcopus habet dioecesim, & jurisdictionem, & hanc vocant territorium, d.265.num.12.
- 4 Episcopus an possit voluntariè non recipere Clericum ad se remissum per Curiam sæcularem, d.238.num.2.
- 4 Episcopo est imposita cura animarum totius Dioecesis, d.276.num.49.
- 4 Episcopus Maranta par.4. disp.66. num.30. & 31. ponderatur, d.263.c.1.num.6.
- 4 Episcopi Maranta autoritas tom.4. responso 19. num.17. declaratur, ibid. num.20.
- 4 Episcopi consensus in multis casibus non requiritur in translatione jurispatronatus de persona ad personam, disc.269.num.2.
- 4 Episcopi consensus in translatione jurispatronatus potest accedere ex post facto, ibid. num.3.
- 4 Episcopi consensus non requiritur expressus, sed sufficit tacitus per præsentationem admissam, ibid. num.4.
- 4 Episcopi consensus non requiritur in legato jurispatronatus, ibid. num.5.
- 4 Episcopus in aliquibus casibus imponere potest pensionem, & qui sint, d.243.num.49.
- 4 Episcopus quamvis peccet eligendo dignum omisso digniori, ad restitutionem tamen non tenetur. Et utrum dignior prætermisus possit appellare. Dignior qui dicatur, disc.233.num.41.
- 4 Episcopus absens à residentia licetè potest continuare trimestrem unius anni, cum trimestre alterius anni, d.245.n.7.
- 4 Episcopus tenetur, & cogi potest præstare consensum in translatione jurispatronatus, d.269.num.7.
- 4 Episcopus ad consensum præstandum, de quo supra, quando cogatur à Papa, & quando ab Archiepiscopis, ibid. n.8.
- 4 Episcopo licitum est aliquid temporali actu recipere, & dare pro spirituali, d.250.num.4.
- 4 Episcopus an possit erigere in Collegiatam Ecclesiam, quæ talis non esset, d.288.num.2.
- 4 Episcopo, quæ & qualis imponatur poena, si non petat Clericum ad se remitti, d.238.num.15.
- 4 Episcopus tenetur petere Clericum ad se remitti, invito etiam Clerico, ibid. num.16.
- 4 Episcopo recusante recipere Clericum ad se remissum, potest Clericus appellare à denegata iustitia, ibid. num.27.
- 4 Episcopus non debet mutare benè disposita per antecessorem, d.276.num.40.

- 5 Episcopus an possit cogere laicos ad reddenda computa administrationis oblationum, &c. d. 396. num. 54.
- 5 Episcopus an possit visitare Confraternitates laicorum, si in fundatione aliter dictum sit, ibid. num. 55.
- 5 Episcopus potest petere computa administrationis tam in visitatione, quam extra, ibid. num. 56.
- 5 Episcopi bona qualia sint, quæ spectent ad Cameram, d. 328. num. 32.
- 5 Episcopus Maranta non est sibi contrarius, sed se declarat, d. 327. num. 30.
- 5 Episcopus disponit de bonis suis patrimonialibus, d. 328. n. 56.
- 5 Episcopus potest celebrare Missam in aliena Dioecesi, d. 390. num. 6.
- 5 Episcopus non potest celebrare cum Baculo in aliena Dioecesi, ibid. num. 7.
- 5 Episcopus potest in aliena Dioecesi celebrare Missam cum Pontificalibus insigniis, ibid. num. 3.
- 5 Episcopus potest Missam celebrare in aliena Dioecesi cum Pontificalibus, sine licentia ordinarii loci, ibid. num. 4.
- 5 Episcopi, omnesque Prælati tenentur facere publicari Bullam Pii V. d. 379. num. 23.
- 5 Episcopus Puteolanus potest visitare suas Ecclesias, & debitores, d. 396. num. 42.
- 5 Episcopus an vi coactiva possit cognoscere laicos debitores Ecclesiarum, ibid. num. 43.
- 5 Episcopi, an & qualiter præcedant, d. 329. num. 1.
- 5 Episcopus præcedit Principes sæculares, ibid. num. 2.
- 5 Episcopus qualiter in jure appellatur, ibid. num. 3.
- 5 Episcopus an sit in dignitate, & qua, ibid. num. 4.
- 5 Episcopi an possint, & qualiter testari, d. 328. num. 26.
- 5 Episcopus corrigere debet subditorum peccata, d. 330. n. 9.
- 5 Episcopus superintendere debet super oves suas, ib. n. 10.
- 5 Episcopus potest suos Officiales, quamvis laicos ratione officii cognoscere, d. 397. c. 1. num. 43.
- 5 Episcopus punit transgressores Sacrorum Canonum, d. 396. n. 28.
- 5 Episcopus in sua Dioecesi fundatam habet jurisdictionem in suos subditos, d. 330. num. 13.
- 5 Episcopus an possit declarare excommunicatum exemptum, d. 327. num. 35.
- 5 Episcopi intentio est fundata in omnibus subditis suæ Dioecesis, ibid. num. 10.
- 5 Episcopus visitando loca, quamam debeat inspicere, d. 397. c. 1. num. 52.
- 5 Episcopus, quamvis exequatur legatorum, piorum tenetur inventarium facere coram iudice sæculari, ibid. num. 24.
- 5 Episcopus executor coram iudice laico tenetur reddere rationem, ibid. num. 25.
- 5 Episcopi, & Sacerdotis testamentum qualiter valeat sine septem testibus, sed cum duobus tantum, d. 328. num. 23.
- 5 Episcopus non disponit de bonis Ecclesiæ, ibid. num. 57.
- 5 Episcopus antiquitus poterat imponere pensiones in beneficiis, non hodie, d. 336. num. 7.
- 5 Episcopi prærogativa quotuplex, d. 329. num. 6.
- 5 Episcopus sine ulla differentia potest visitari ab Episcopo, d. 396. num. 46.
- 5 Episcopus quando jure communi testetur, & qualiter, d. 328. num. 40. & 41.
- 5 Episcopus quid possit disponere de bonis patrimonialibus, ibid. num. 42.
- 5 Episcopum quando disposuisse videtur de bonis Ecclesiæ, & quando de bonis patrimonialibus, ibid. num. 45.
- 5 Episcopus quando disponat de bonis Ecclesiæ, ib. n. 46. & 47.
- 5 Episcopus potest visitare oblationes collectas à laicis in suis Ecclesiis, d. 396. num. 49.
- EPISTOLA.**
- 1 Epistola, & edictum enunciatur per Episcopum Massæ Lubrensis emanata, d. 44. num. 2.
- 1 Epistolæ dicti Eminentiissimi verba ponderantur, d. 2. num. 14.
- 5 Epistola Cardinalis Burghesii, quid dicat in præsentia, d. 327. num. 37.
- EPITOME.**
- 5 Epitome jurium, & rationum pro D. Josepho, d. 367. num. 64.
- EQUITES.**
- 1 Equites Hierosolymitani confiteri possunt cum Sacerdote Regulari non approbato ab Ordinario, d. 2. num. 3.
- 1 Equites S. Joannis, seu Melitenfes fuerunt instituti sub Regula S. Augustini, & ubi? ibid. num. 5.
- 1 Equites Hierosolymitani, cur vocentur S. Joannis? ib. n. 6.
- 1 Equites Militenfes si assassinium commiserint, à quo judicentur? ibid. num. 56.
- 1 Equitum Hierosolymitanorum bona post mortem, non ad Cameram, sed ad Religionem spectant, ibid. num. 12.
- 2 Equites Militenfes an succedant in feudis, d. 121. num. 6.
- 2 Equites Militenfes admittuntur in hoc Reg. ad officia sæcularia, ibid. num. 7.
- 2 Equites Sancti Jacobi Alcantaræ, & Calatravæ quando introducti, & à quibus, ibid. num. 4.
- 2 Equitum Militarium plures sunt ordines, ibid. num. 27.
- 4 Equites Hierosolymitani sunt veri Religiosi, & acquirunt Religioni manutentionem, d. 275. num. 29.
- 5 Equites S. Joannis, qualiter sint exempti quoad curam animarum, d. 327. num. 41.
- 5 Equites Hierosolymitani an possint citari, & quando ab ordinariis locorum, ibid. num. 43.
- EREMA.**
- 3 Erema Fratrum Discalceatorum foemina non ingredi possunt sub excommunicatione, &c. d. 155. num. 17.
- ERROR.**
- 2 Errori juris, an & quando malam fidem inducat, d. 99. num. 33.
- 2 Errori in jure, qualiter ad fructus restituendos obliget, ib. n. 34.
- 2 Error juris, quando lex non assistit, nec resistit, an eodem operetur, ibid. num. 36.
- 3 Error communis facit jus, & quando, d. 133. num. 50.
- 4 Error communis facit jus, d. 250. num. 2.
- 5 Error in facto proprio non præsumitur, d. 363. num. 12.
- ESCOBAR.**
- 2 Escobar locus de *Horis Canonicis* n. 212. adducitur, d. 123. n. 36.
- EUCHARISTIA.**
- 1 Eucharistiam qui recipit, si statim evomit, recipit gratiam, d. 28. num. 16.
- 1 Eucharistia causat gratiam quamdiu durat in stomacho, dummodò magis, & magis qui se disponat, ibid. num. 9.
- 1 Eucharistia per se non confert primam gratiam, ibid. num. 4.
- 1 Eucharistia confert per accidens primam gratiam sanctificantem, ibid. num. 5.
- 1 Eucharistia secundum aliquos confert gratiam, dum est in ore fumentis, secundum alios, dum deglutitur, sed probabilius in ultimo instanti terminativo tractionis specierum ad stomachum, ibid. num. 6.
- 1 Eucharistia si poneretur ab Angelo intra stomachum hominis scientis, & volentis eam recipere adhuc causaret gratiam, ibid. num. 7.
- EVENTUS.**
- 2 Eventum, de qua ob violatam clausuram à quo absolvitur, d. 130. num. 57.
- 5 Eventus futurus in dubio non præsumitur eventurus, d. 397. c. 3. num. 22.
- EUGENIUS.**
- 5 Eugenius *consil.* 73. vol. 1. & Cancerius allegatur contra nos, d. 339. num. 10.
- EVICTIO.**
- 2 Evictio datur in divisione, & non pro mista, d. 112. num. 8.
- 2 Evictio venit ex natura cujuscumque contractus, ibid. n. 9.
- 4 Evictionis actio, ut intentetur, quæ concurrere debeant remissive, d. 249. num. 29.
- 4 Evictionis actio non competit, nisi sequuta sententia, d. 314. num. 3.
- 5 Evictio non datur, nisi evicta re empti, d. 356. num. 8.
- 5 Evictio quatenus veniet in causa, d. 351. num. 6.
- 5 Evictione tenetur, qui dicit vendere, vel alteri cedit rem, ibid. num. 4.
- EUNUCHUS.**
- 3 Eunuchus, quomodo & qualiter appelletur vir, d. 222. n. 65.
- 3 Eunuchus non sponte factus, sed per insidias, vel natus, potest fieri Episcopus, d. 221. num. 32.
- 3 Eunuchus à natura talis, nullam habet irregularitatem, d. 225. num. 1.
- 3 Eunuchi nomen significat benevolum, & fidelem ex officiis, quæ gerebant, d. 221. num. 12.
- 3 Eunuchi pluribus modis dicebantur antiquitus, d. 224. n. 7.
- 3 Eunuchum virginem violasse adducitur, & explicatur, d. 221. num. 21.
- 3 Eunuchi quomodo existimantur apud Hebræos, ibid. n. 17.
- 3 Eunuchi nunquam fuerunt ignominiosi, sed semper à principio Gentilibus, & Christianis fuerunt amovibiles, ibid. num. 61.
- 3 Eunuchismi impedimentum allegans pro invaliditate matrimonii, fundatam habet intentionem in utroque foro, d. 224. num. 10.
- 3 Eunuchi nomen, est nomen officii, non vitii, d. 223. num. 3.
- 3 Eunuchi nomen in lingua Chaldaea quid significet, ibid. n. 4.
- 3 Eunuchi dicuntur, quamvis non sint exsecti, ibid. num. 5.
- 3 Eunuchi secundum Lyranum sunt Custodes cubiculi, ib. n. 6.
- 3 Eunuchos contraxisse matrimonia antiquitus quomodo intelligatur, d. 224. num. 5.
- 3 Eunuchi, an & qualiter à bello arceantur, d. 225. num. 3.
- 3 Eunuchi fortiuntur mitiorem concupiscentiam, &c. ib. n. 4.
- 3 Eunuchos plura passos fuisse propter Christum Dominum, ibid. num. 5.
- 3 Eunuchorum corpora intus Ecclesiam S. Patriciæ Neapolis, & quæ sint, ibid. num. 6.

- 3 Eunuchi an habiles ad disciplinas capeffendas, ibid. num. 7.
 3 Eunuchi non laborant podagra, & sunt longævæ vitæ, ibid. num. 8.
 3 Eunuchorum perfidia qualis fuerit antiquitus, ibid. num. 9.
 3 Eunuchorum matrimonium irritum esse, & quare, ib. n. 10.
 3 Eunuchi quodnam ingenium habeant, d. 222. num. 69.
 3 Eunuchi insignes habebant virtutes, prout habent nunc, si fiant ad bonum finem, ibid. num. 70.
 3 Eunuchi, neque podagra laborant, neque Calvi fiunt, ibid. num. 48.
 3 Eunuchi non repelluntur ab Altari, si propter periculum tales fiunt, ibid. num. 49.
 3 Eunuchi, & spadones qualiter fiunt ex morbo, d. 220. n. 7.
 3 Eunuchorum plura genera, & quæ sint, ibid. num. 8.
 3 Eunuchi non poterunt vendi, nisi Barbari sint, ibid. num. 12.
 3 Eunuchi, & spadones non fiunt irregulares, d. 221. num. 1.
 3 D. Octavius provifus non exprefsit fe esse Eunuchum, d. 226. num. 15.
 3 Eunuchi quomodo fiunt ufque hodie Neapoli ordinati, d. 227. num. 28.
 3 Eunuchi fiunt hodie in Capitulo N. hebdomadarii, ibid. n. 29.
 3 Eunuchi inhábiles femper fuerunt ad matrimonium contrahendum, d. 224. num. 1.
 3 Sensus myfticus, vel moralis Sacræ Scripturæ de Eunuchis affertur, d. 221. num. 24.
 3 Eunuchi hærefis Arrianæ reprobantur ab Ecclefiaftica, d. 222. num. 63.
 3 Eunuchi contrahere non poffunt matrimonium, d. 221. n. 48.
 3 Eunuchus carens uno tefticulo matrimonium contrahit, & quando, d. 221. num. 49.
 3 Eunuchi, Castrati, & Spadones aufugientes fcænicos cantus fiunt venerandi, d. 222. num. 72.
 3 Eunuchi fieri non poterunt fubditi Romano Imperio, d. 220. num. 14.
 3 Eunuchus, fpado, & castratus, qui fiunt, d. 220. num. 1.
 3 Eunuchus unius teftis dari poteft, ibid. num. 2.
 3 Eunuchi multis modis dicuntur, ibid. num. 3.
 3 Eunuchi qualiter nuncupantur, ibid. num. 4.
 3 Eunuchi quomodo fiunt, ibid. num. 5.

EUNECHISMUS.

- 3 Eunechismus affertur pro incapacitate Canonicatus, & ordinum quorumcumque, d. 226. num. 7.

EXACTOR.

- 2 Exactoris remiffio, an Fifco præjudicet, d. 90. num. 14.

EXAGGERATIO.

- 3 Exaggeratio negotii D. Andreaffi refertur, quod propositum fuerit Sacro Hofpitali, d. 205. c. 5. num. 9.

EXAMEN.

- 3 Examen infirmi qualiter fiat, d. 181. num. 7.

EXCARCERATIO.

- 3 Excarcheratio fimplex non fufficit pro repositione, d. 228. n. 17.

EXCEPTIO.

- 3 Exceptio rei iudicatæ habetur pro veritate, d. 135. num. 4.
 3 Exceptio rei iudicatæ eft peremptoria, ibid. num. 5.
 3 Exceptio peremptoria eft ab omnibus approbata, ibid. n. 6.
 3 Exceptio non numeratæ pecuniæ, quæ in mutuo locum habet, non procedit, quando mutuum in aliud debitum eft converfum, d. 139. num. 16.
 3 Exceptio detractio, quando eft turbida non impedit immissionem, d. 205. c. 7. num. 21.
 4 Exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium opponi debet, d. 251. num. 2.
 4 Exceptio non numeratæ pecuniæ tranfacto biennio non habet locum, fed debitor folvere tenetur, ibid. num. 3.
 4 Exceptio fupradicta tranfacto biennio poterit opponi, fi debitor affumat in fe onus probandi, ibid. num. 4.
 4 Exceptio non numeratæ pecuniæ ex mutuo cum minore eft perpetua, ibid. num. 5.
 4 Exceptiones, quæ remittuntur ad petitorium non impediunt immissionem, d. 387. num. 6.
 4 Exceptio juris dubii æquiparatur dubio, ibid. num. 4.
 4 Exceptio juris dubii nõ admittitur in iudicio fummario, ib. n. 5.
 4 Exceptio non numeratæ pecuniæ tranfacto biennio poteft opponi per viam reftitutionis in integrum, d. 251. num. 12.
 4 Exceptio regulam firmat in omnibus cafibus non exceptuatis, d. 245. num. 4.
 4 Exceptio continentia caufæ, major eft exceptione litis pendentia, d. 274. num. 29.
 4 Exceptio juris dubii non impedit immissionem, d. 291. dub. 5. n. 2.
 4 Exceptioni renunciants non numeratæ pecuniæ, ea uti poteft, d. 252. num. 11.
 4 Exceptioni non numeratæ pecuniæ an poffit quis renunciare, ibid. num. 12.
 4 Exceptiones, quæ debeant effe, ut impediunt folutionem debitam vigore publici instrumenti, d. 290. num. 9.

Caponi Repert.

- 4 Exceptio incompetentia iudicis eft privilegiata, nec à iudice ad ulteriora procedente cenfetur rejecta, nec à ftatuto rejiciente exceptiones, excluditur. Et quod poffit opponi à debitore convento vigore apochæ banci, d. 252. num. 3.
 4 Exceptio non numeratæ pecuniæ olim non habebat prærogativam, quam hodie habet, fed habebat ordinariam exceptionis naturam, ibid. num. 15.
 Et quod onus probandi numerationem incumbat Aftori, an fit contra jus naturale, ibid.
 4 Exceptio ifta apud Gallos non admittitur, nec apud Hifpanos fervatur, ibid. num. 16.
 Renunciationem exceptionis non numeratæ pecuniæ valere tenuerunt Doftores antiqui, & qui, ibid. num. 17.
 Eandem uti veriores feclufa lege Regia, tuetur Vazquez, ibid. num. 18.
 Fuitque in fenatu Belgico in iudicando recepta, ibid. num. 19.
 5 Exceptio emergens, & incidens qualiter dicatur, d. 352. n. 20.
 5 Exceptio quando non fit difcutienda, ibid. num. 21.
 5 Exceptio quando tacite poffit renunciari, ibid. num. 18.
 5 Exceptio oppofita in proceffu, quando incidenter fit, ib. n. 3.
 5 Exceptio criminis ufuræ, impedit exequutionem instrumenti, d. 400. num. 6.
 Hæc opinio procedit, quoties creditor paffus fit ad ulteriora procedit in eam, ibid. num. 7.
 5 Exceptio ufurariæ pravitatis non poteft impedire exequutionem instrumenti, ibid. num. 4.
 5 Exceptio nulla opponitur contra creditorem census, excepta folutione, d. 401. c. 7. num. 9.
 5 Exceptio non numeratæ pecuniæ non admittitur contra transactionem, d. 370. num. 4.

EXCESSIO.

- 3 Exceffio in modo ufurum, valet in oleo mutuato, d. 187. n. 23.

EXCLUSIO.

- 1 Excluffio foeminarum teftatori propinquarum in fideicommiſſo, in quo agnati vocantur, arguit exclusionem aliarum remotiorum, d. 58. num. 28.
 In Italia ex ftatutis, & familiarum confuetudine habetur ratio agnationis ad exclusionem foeminarum, ibid. num. 29.
 In dubio interpretatur id, quod vero fimilius eft, ib. n. 30.

EXCOMMUNICATIO.

- 1 Excommunicatio in iufta eft timenda, & non fervanda ab excommunicato, at è contra ab excommunicante, d. 62. n. 30.
 3 Excommunicatio, de qua in præfenti non valet, d. 182. n. 9.
 3 Excommunicatio an incurrat propter metum reverentialem, vel preces importunas, d. 222. num. 12.
 3 Excommunicatio lata contra non revelans bona mortuorum Epifcoporum non eft timenda, d. 142. num. 25.
 4 Excommunicatio lata, & cedulones affixi in pr. an iuftè, & validè, d. 277. num. 5.
 5 Excommunicatio ob manus violentas, quæ requirat, d. 392. n. 3.
 5 Excommunicatio non incurritur ob percuſſionem Clerici fa- ob èta caufa honoris, ibid. num. 4.
 3 Excommunicari in iuftè timens, cautela eft, ut appellet etiam extrajudicialiter, d. 182. num. 14.

EXCOMMUNICATUS.

- 2 Excommunicatus occultus, & toleratus validè agit, d. 69. n. 39.
 2 Excommunicantur cogentes ad matrimonia contrahenda, d. 98. num. 11.
 2 Excommunicatus, an & quando poffit abſolvere ab excommunicatione, d. 88. num. 19.
 3 Excommunicatus non eft occidens Clericum moraliter invadentem, d. 185. num. 15.
 5 Excommunicatus ob violationem Ecclefia fi appellet, vel dicat de nullitate, non debet abſolvi, & quare, d. 383. n. 27.
 5 Excommunicatio emanata, & cedulones affixi contra D. Pompeum Gironè, d. 327. num. 3.
 5 Excommunicati hodie quando fiunt evitandi, d. 379. num. 34.
 5 Excommunicatio ob quas circumftantias non incurrat, d. 392. num. 8.

EXCULPATIO.

- 1 Exculpatio offendi tollit omnia indicia contra inquitum, d. 34. num. 29.

EXCUSSIO.

- 2 Excuffio an ceſſet, ubi agitur de bono, & æquo, d. 122. n. 22.

EXECUTIO.

- 1 Executio teſtamenti fraudulenter acceptata, eft reddenda ratio adminiftrationis, d. 32. num. 9.
 3 Executio in die feſtivo quando poffit fieri, d. 213. num. 7.
 3 Executio in die feſto non poteſt fieri, d. 209. num. 42.
 3 Executio dictæ tranſmutationis fuit commiſſa Archiepiſcopo Capuano per Papam, d. 184. num. 33.
 5 Executio non poteſt impediri dicti instrumenti ob exceptionem ufurariæ pravitatis oppoſitam à dicto Illuſtri Principe, d. 400. num. 1. & 2.
 5 Executio qua ratione impediri poffit, & liquidatio instrumenti ad

instantiam dicti Patris Superioris, ibidem num. 8.
Nullatenus potest impediri executio instrumenti ob præventionem factam super nullitate, vel exceptione adversus instrumentum, ibid. num. 5.

E X E Q U U T O R.

- 1 Exequutor testamenti debet quamprimum exequi, & implere, d. 32. num. 13.
- 1 Exequutor testamenti peccat mortaliter non exequendo quam primum, ibid. num. 14.
- 1 Exequutor testamentarius quando teneatur exequi, ibid. n. 20.
- 1 Exequutor testamentarius num teneatur reddere rationem executionis, ibid. num. 8.
- 2 Exequutores in præfenti non mixti sunt, sed meri, d. 72. n. 5.
- 2 Exequutores, de quibus hic quid agere debeant, ibid. num. 6.
- 2 Executor mandati Rotalis non potest supersefforias concedere, d. 124. num. 11.
- 3 Executores ultimarum voluntatum nihil solvunt pro causa laboris, d. 134. num. 59.
- 3 Executores aliquid recipiunt, quando fuit dictum à testatore, ibid. num. 60.
- 4 Exequutor, vel Procurator ad maritandas puellas, an possit eas dotare si ingrediatur in Monasterium, d. 318. c. 1. num. 5.

E X E Q U A T U R.

- 5 Exequatur quo concedit Bullis Pontificum in Regno, quid videre debeat, d. 364. num. 4.

E X E M P L A.

- 1 Exempla proponuntur, quibus vulneratus non ex vulnere mortuus iudicatus fuit, d. 8. num. 13.
- 1 Exempla adducta per adversarium non probant ad materiam, d. 50. num. 41.
- 1 Exempla adducuntur, attendi tempus habitus in Venerab. M. S. Claræ, d. 65. num. 17.
- 3 Exempla alia afferuntur ad hoc probandum, d. 134. num. 42.
- 4 Exemplaria quomodo debeant extrahi, ut dicantur in forma probanti, d. 288. num. 13.
- 4 Exemplaris substitutio evanescit per filios supervenientes, d. 286. num. 30.
- 4 Exemplaris qualiter fiat, & qui sint substituendi, ibid. num. 31.
- 4 Exempla plura, in quibus non fuerunt damnati illi, qui non subditi sollicitarunt Alterius subditos ad rebellionem, d. 255. num. 7.
- 4 Exemplaris non fit furdo tantum, d. 386. num. 25.
- 4 Exemplaris non fit muto perito litterarum, ibid. num. 26.
- 4 Exemplaris non potest fieri muto, & furdo per accidens, ibid. n. 27.
- 4 Exemplum locorum montium vacabilem in Curia Romana nihil probat contra nos, d. 243. num. 45.
- 5 Exemplum adducitur decisum, d. 381. num. 12.
- 5 Exemplum aliud assertur decisum, ibid. num. 13.

E X E M P T I O.

- 1 Exemptionis facta concessio non comprehendit visitationem, d. 47. num. 16.
- 2 Exemptio duplex una realis, altera personalis, & quomodo differant inter se, d. 118. num. 15.
- 2 Exemptio acquiritur per præscriptionem, ibid. num. 16.
- 3 Exemptio Fratris Tho. de Aquino non probatur, d. 197. c. 2. n. 18.
- 3 Exemptio potest sex modis acquiri, & qualiter differat ab immediata Regia protectione, d. 184. num. 47.
- 3 Exemptiones Capellanorum, à quibus concessa, d. 133. n. 66.
- 5 Exemptio Abbatissæ Casareæ qualiter colligatur ex Bulla, d. 363. num. 25.
- 5 Exemptionis observantia qualiter committatur, d. 327. n. 38.

E X E M P T U S.

- 1 Exempti à solutione gabellarum, nullo modo sibi præjudicant per contrarium actum, d. 27. num. 15.
- 2 Exemptus in uno, quando censetur exemptus in omnibus, d. 118. num. 19.
- 2 Exempti sunt speciales filii Ecclesiæ Romanæ, ejusque jurisdictioni specialiter subiecti, ibid. num. 20.
- 2 Exemptus personaliter delinquens in aliena Diocesi, puniri non poterit ab Ordinario illius, ibid. num. 21.
- 2 Exemptus excommunicari non potest ab Ordinario loci, ibid. num. 24.
- 2 Exemptus si permittat tractari se, ut non exemptum sibi præjudicat, d. 121. num. 37.
- 5 Exemptus suscipiens administrationem in aliquo loco, tacite renunciat exemptioni, d. 397. c. 1. num. 37.

E X E R C I T I A.

- 5 Exercitia sæcularia sunt contra perfectionem Ecclesiasticæ dignitatis, d. 397. c. 2. num. 3.

E X H Æ R E D A T I O.

- 4 Exhæredationis causa qualiter, quomodo fundetur in odio, & quomodo probandum sit tale odium usque ad finem, d. 296. num. 11.

E X I L I U M.

- 4 Exilium rumpitur, si exiliatus stet in Ecclesia, d. 265. num. 5.

- 4 Exilium non rumpitur, si exulatus mittatur ad legationem, ibid. num. 24.

- 4 Exilii fractura qualiter probetur, ibid. num. 40.

- 4 Exilii poena non est corporalis, ibid. num. 18.

- 4 Exilii poena, quando & quibus causis excusetur quis, ibid. n. 49.

E X P E C T A T I V A.

- 2 Expectativa in commendis non datur in ordines Mauricii, & Lazari, d. 121. num. 32.

E X P L O R A T I O.

- 2 Exploratio voluntatis quando facienda sit, d. 228. num. 7.

E X P E N S Æ.

- 3 Expensæ factæ per Patrem, vel Fratrem in obtinendo beneficio Ecclesiastico non sunt donatæ, d. 152. num. 14.

E X P O S I T U S.

- 4 Expositus an præsumatur legitimus, d. 262. c. 2. num. 13.
- 4 Expositi ordinantur ab Episcopo loci, ubi sunt expositi, d. 281. num. 6.

E X P R E S S U S.

- 1 Expressæ dicuntur substitutiones inductæ ex clausula generali, quia vult, d. 59. num. 88.
- 1 Expressum dicitur, quod sub generalibus verbis continetur, & quod ex conjecturis elicitur, ibid. num. 89.
- 2 Expressum in jure etiam dicitur, quod cum alio expresso est æquiparatum, d. 92. num. 19.
- 4 Expressum quando facit cessare tacitum, d. 286. num. 23.

E X T E N S I O.

- 3 Extensio non fit per Adversarium exclusa persona magis dilecta, d. 205. c. 5. num. 51.
- 1 Reprobatur Adversarius cum communi sententia, ibid. n. 52.
- 3 Extensio non est, sed proprius intellectus, ubi est eadem ratio, d. 205. c. 4. num. 2.
- 3 Extensio est quædam prorogatio, ibid. num. 3.
- 3 Extensio, de qua hic esset secundum Adversarium de tempore ad tempus, d. 205. c. 5. num. 57.
- 3 Extensio de tempore ad tempus datur, & qualiter, ibid. n. 58.
- 3 Extensio fit de casu ad casum, etiam in contractibus bonæ fidei, ibid. num. 48.
- 3 Extensio de casu ad casum admittitur in quacunque substitutione, d. 205. c. 4. num. 11.
- 3 Extensio non datur de casu ad casum secundum Adversarium in substitutionibus, d. 205. c. 5. num. 40.
- 3 Extensio de tempore ad tempus, neque ex præsumpta voluntate fieri potest, & de ratione, d. 205. c. 6. num. 11.
- 3 Extensionem in conditionibus voluntariis non dari de casu ad casum, magis communiter probatur, præsertim adita conditione, eo casu, &c. ibid. num. 6.
- Vel saltem, ut possit fieri extensio secundum aliquorum sententiam, conjectura debet esse satis urgens, & efficax ex dispositis in eodem testamento, ibid. num. 7.
- 3 Extensio tamen hæc nullo modo permittitur, etiam ex præsumpta voluntate, quando descendentes excluderentur, ibid. num. 8.

- 4 Extensio non fit in fideicommissis, & qualiter, d. 271. n. 93.
- 5 Extensio de casu ad casum quando locum habeat, d. 372. n. 12.
- 5 Extensio de casu ad casum quando detur, d. 389. num. 8.
- 5 Extensio non datur in præjudicium Domini, d. 326. num. 54.

E X T E R U S.

- 4 Exterus degendo Romæ, per plures annos servata forma, statutorum Romæ præsumitur disposuisse, etiam in bonis extra districtum, d. 294. num. 113.
- Quia testamentum factum à forensi regulatur secundum statuta loci, ubi factum est, & non secundum statuta civitatis à qua trahit originem, ibid. num. 114.
- 4 Exterus ratione contractus in civitate gesti sortitur forum, & domicilium hujus Civitatis, & ligatur his consuetudinibus in bonis tamen intra districtum, ibid. num. 19.

E X T O R S I O.

- 5 Extorsio qualibus probetur depositionibus, d. 395. num. 15.
- 5 Extorsionis delictum ad finem privandi officio, qualiter probatur, ibid. num. 16.
- 5 Extorsionis delictum, qualiter probatur, ibid. num. 10.
- 5 Extorsionis delictum purgatur facta restitutione, ibid. num. 11.
- 5 Extorsionis delictum an probetur ex dicto socii, ibid. num. 12.

E X T R A C T I O.

- 1 Extractionis iudicium, quando & qualiter requiratur fragrantiam, d. 50. num. 47.
- 3 Extractio probatur per testes examinatos, etiam parte non citata, d. 228. num. 12.
- 3 Extractionem fuisse factam ab Ecclesia, qualiter probari debeat, ibid. num. 11.
- 4 Extractio pecuniæ præcepta ex mercibus in Nundinis Regni, an possit fieri extra Regnum, d. 313. c. 3. num. 9.
- 4 Extractio non conceditur ad loca alternativè, ibid. num. 10.
- 4 Extractio non est punibilis si reperiatur intra Regnum, ibid. num. 11.

- 4 Extractio si fiat cum licentia, & bona statim naufragantur, quid agendum, *ibid.* num. 12.
 4 Extractio pœnæ, quando sub indultu continentur, *ibid.* num. 27.
 4 Extractio facta ultra quam sit permissum per licentiam, an cadat tota, an in partem in commissum, *ibid.* num. 1.
 4 Extractio vini sine debitis licentiis, an etiam Navem faciat cadere in commissum, *ibid.* num. 7.
 4 Extractiones Equorum, qualiter fiant per extra Regnum, *ibid.* num. 5.
 5 Extractio à loco immuni subicitur excommunicationi, d. 383. num. 2.
 5 Extractio ab Ecclesia facta ad bonum finem, non subicitur excommunicationi, *ibid.* num. 16.

EXTRACTUS.

- 1 Extractus ab Ecclesia eidem debet restitui, non aliis Ecclesiis, d. 42. num. 13.
 3 Extractus, an & quando possit suo privilegio renunciare, d. 228. num. 15.
 3 Extractus à domo cohærente Ecclesiæ non gaudet, & quando, *ibid.* num. 20.
 3 Extractus blandis verbis quando sit reponendus, d. 228. n. 22.
 5 Extractus qualiter sit restituendus loco, à quo est extractus, d. 343. num. 16.

EXTRAHENTES.

- 1 Extrahentes ab Ecclesia non semper sunt excommunicati, d. 42. num. 9.
 4 Extrahentes, & contra banna facientes, an gaudeant indultu, d. 313. c. 3. num. 21.
 4 Extrahentes solitis licentiis, si non adducant postea Responsale, an gaudeant indultu, *ibid.* num. 22.

EXTRAHERE.

- 5 Extrahere tentantes ab Ecclesia incurrunt pœnam excommunicationis, etiam non sequuta extractione, d. 379. num. 17.

EXTRAHI.

- 5 Extrahi potest interdum quis ab Ecclesia, & qua cautela, d. 383. num. 5.
 5 Extrahi an possit puella à loco immuni, ne scandalum oriatur, *ibid.* num. 6.
 5 Extrahi an possit cum violentia loci, vel personæ, *ibid.* n. 7.

EXTRANEUS.

- 1 Extraneo hærede jus accusandi, & remittendi competit confanguineis, d. 33. num. 32.

EXUL.

- 2 Exules, & proscripti, an gaudeant nundinarum favore, d. 91. art. 2. num. 8.
 4 Exulis captura, si sit impossibilis non tenetur fidejussor ad pœnam, d. 265. num. 48.

EXULATUS.

- 4 Exulatus à Curia laica, si toto tempore exilii stet in Ecclesia, an dicatur contravenisse, d. 265. num. 2.
 4 Exulatus ab Episcopo, si stet in Ecclesia rumpit exilium, *ibid.* num. 28.
 Ampliatur etiam in Ecclesia exempta, *ibid.* num. 29.
 4 Exulatus si pertranseat per locum prohibitum non rumpit exilium, *ibid.* num. 23.
 4 Exulatus si aufugiat ad Ecclesiam redit ad causam suam, *ibid.* num. 17.

F

FABER.

- 2 Fabri sententia in rationalibus in d. lunde queritur improbat, d. 122. num. 21.
 3 Fabri definit. 7. lib. 50. tit. 7. qualiter procedat, d. 199. n. 11.

FABRICA.

- 3 Fabrica, & ornamenta Ecclesiæ pertinent ad Divinum Cultum, d. 178. num. 25.
 5 Fabrica, & ornamenta Ecclesiæ pertinent ad Divinum Cultum, d. 371. num. 25.

FACIENDUM.

- 2 Faciendum de proximo habetur pro facto, & de proximo liquidandum habetur pro liquidato, d. 108. num. 79.

FACTUM.

- 1 Factum Judicis, qualiter sit factum partis, d. 38. num. 13.
 1 Facti series narratur, d. 19. num. 1.
 1 Facta multa contra jus ab Episcopo S. Agathæ Gothorum, *ibid.* num. 2.
 1 Facti species proponitur, d. 3. num. 1.
 1 Factum simile huic, de quo agimus Neapoli contingens, narratur, d. 2. num. 25.
 1 Factum quod dedit causâ querelæ refertur in præsentii, *ibid.* n. 17.
 2 Factum quod communiter sit legitime censetur factum, d. 121. num. 53.

- 3 Factum tempore Ducis Medinæ, in favorem nostri Monasterii adducitur, d. 184. num. 31.
 3 Factum Carmelitarum Discalceatorum defenditur ab Adversario, d. 156. num. 1.
 3 Factum, de quo Cafarus circa Episcopum Bojanen. qualiter processerit, & contrarium assertur, d. 134. num. 89.
 3 Factum inter D. Fagnanum, & Eminentissimum quondam Pallottam, d. 198. num. 36.
 3 Facti species, de qua agitur in præsentii proponitur, d. 231. n. 5.
 4 Factum majoris partis, ut minori præjudicet, quàm è contra convenientius est. Integrum dicitur judicium, quod plurimorum sententia comprobatur, d. 233. num. 27.
 5 Factum reversivum, & renunciatio qualiter differant, d. 344. n. 30.
 5 Factum adducitur Principis Cellamari in Terra Terlizzi, d. 330. num. 8.
 5 Factum quando successit in dicta Religione adducitur, d. 384. num. 4.
 5 Factum Episcopi Massi Civitatis Iuvenacensis refertur, & ab impugnationibus Episcopi Marantæ salvatur, d. 330. num. 14. 15. & 16.
 5 Facta non præsumuntur, nisi probentur, d. 400. num. 12.

FACULTAS.

- 1 Facultas eligendi Confessarium, an fundetur in jurisdictione, vel in sola dignitate; & utrum Episcopo suspensi, vel depositi possit eligere Confessarium, d. 20. num. 16.
 Quæ sunt meræ facultatis an possint præscribi, d. 5. num. 22.
 2 Facultas concessa alicui ab Episcopo, sine quovis alio Prælato morte concedentis non expirat etiam re integra, d. 116. num. 12.
 2 Facultas eligendi Confessarium, sive concedatur per Sanctissimum, sive per alium Prælatum, de Confessario approbato semper intelligitur, *ibid.* num. 13.
 2 Facultas testandi Monachis, Episcopis, aliisque concessa, morte concedentis, an pereat, *ibid.* num. 16.
 2 Facultas delegata audiendi confessiones, mortuo Episcopo delegante minimè expirat, *ibid.* num. 8.
 2 Facultas dispensandi à votis, vel à casibus reservatis absolventi, Regularibus concessa, utrum hodie sit sublata, & ubi, *ibid.* num. 25.
 2 Facultas eligendi transit ad hæredes, & quando, d. 76. n. 17.
 2 Facultas nominandi non transit ad hæredem emptoris cum potestate nominandi alium, *ibid.* num. 7.
 2 Facultas revocandi donationem, & emphyteusim non transit ad hæredem, *ibid.* num. 8.
 3 Facultas condendi testamenta pluribus in casibus fuit restricta, d. 223. num. 19.
 3 Facultas testandi, cur fuit limitata in caltrato, *ibid.* num. 20.
 3 Facultas testandi concessa per S.P. non extenditur ad fructus inexactos, d. 138. num. 10.
 3 Facultates Tiberii, ad quam summam ascenderint, constat ex inventario, fol. 27. ad 3. & testamento, d. fol. 119. d. 205. cap. 1. num. 5.
 4 Facultas vendendi non extenditur ad obligandum, d. 293. n. 42.
 5 Facultas revocandi feudum alienatum præscribitur triginta annis, d. 342. num. 20.
 5 Facultas revocandi feudum alienatum, qua ratione sit introducta, & cuius favore, *ibid.* num. 11.
 D. FAGNANUS.
 2 D. Fagnani autoritas assertur ad propositum quæstionis, d. 109. num. 59.
 2 D. Fagnanus in cap. de multa, de præbend. assertur ad materiam, d. 89. num. 27.
 4 Fagnani dictum de sponsalibus de futuro, qualiter intelligatur, d. 266. c. 3. num. 1.

FALCIDIA.

- 3 Falcidia non detrahitur de legato integrè facto, d. 219. n. 6.

FALSARIUM.

- 1 Falsarii an gaudeant indultu generali, maxime ob præteritas revolutiones concessa in indulto generali, ac delictorum generali remissione falsi crimen non includitur, d. 37. num. 30.
 FALSIFICANS, FALSITAS, FALSUM.
 1 Falsi crimen adeò gravissimum est, ut famam, honorem, ipsumque hominem ad nihilum reducat, & falsarius homo sine conscientia, & fide dicitur, *ibid.* num. 23.
 Olim falsum committens ex Saxo Tarpejo dejiciebatur. Hodie verò per pragmaticas sanctiones duplici pœna punitur, *ibid.* num. 24.
 1 Falsi crimen homicidio, aliisque gravioribus delictis gravius est, & quali pœna puniebatur antiquitus, *ibid.* num. 2.
 In crimine falsi concludens probatio oritur ex pluribus præsumptionibus, & falsitas in dubio an præsumatur, *ibid.* n. 3.
 1 Falsitatem committens ultra pœnas in pragmatica positas, an teneatur ad interesse, & utrum causæ amissio respiciat interesse Fisci, vel partis, *ibid.* num. 27.
 1 Falsi crimen homicidio, & veneficio detestabilius est, *ibid.* n. 33.

- 1 Falsificans acta causæ utrū illam amittat ipso jure, vel per sententiam, *ibid.* num.7.
- 1 Falsitas Instrumenti quomodo probetur, sive redarguatur. Lex Hispanorum contra falsarios extollitur, *ibid.* num.5.
- 1 Falsitas, quæ committitur in antedata alicujus scripturæ in judicio ductæ, utrū dicatur in actis, vel extra acta committi, *ibid.* num.8.
- 1 Falsitatem committens, an amittat causam, *ibid.* num.6.
- Hodie per pragmaticam primam de falsis. falsitatem committens tam in actis, quā in instrumentis, & testibus, amittit causam ipso jure, *ibid.* num.9.
- De jure communi solum falsificans acta, punitur poena amissionis causæ ipso jure, & utrū hoc sit in causa Ecclesiastica, *ibid.*
- Producens falsos testes, an causam ipso jure amittat, & cur? *ibid.* num.10.
- Pars, quæ falsos testes, & scripturas produxit est interroganda utrū velit uti scripturis, & testibus in judicio productis, & cur, *ibid.* num.11.
- Ante hujusmodi interrogationem non potest falsarius poena falsi puniri, *ibid.*
- Sola productio falsorum testium non efficit, nisi producens scienter utatur. Poenaque falsitatis cessat, si pars ea non utatur, nec in ea se funder, *ibid.* num.12.
- Procuratore producente falsos testes, principalis utrū puniatur scientia, & patientia principalis habetur pro mandato in procuratore, *ibid.* num.13.
- Producens falsa instrumenta, sive falsos testes, cum clausula (si & in quantum) an puniatur poena falsi, *ibid.* num.14.
- Deponentes falsum in instrumentis nullis, sive aliis depositionibus nulliter receptis, adhuc poena falsi puniuntur, *ibid.* num.15.
- 1 Falsitas, quæ nulli nocet, an sit punienda, *ibid.* num.16. & sequentib.
- 1 Falsitas minimè punienda, si nulli nocet in actu, nec nocere potest, aliàs secus. Erit utrum sit punienda falsitas, quæ suam habuit essentiam, & formam, ut possit nocere saltem ad aliquam præsumptionem, *ibid.* num.17.
- 3 Falsitatis præsumptio arguitur in præsentia, d.137.num.8.
- FAMA, ET INFAMIA.**
- 1 Fama, & infamia, quid sit, d.14.num.23.
- 1 Fama bona, qualiter præsumatur in facto, de quo agitur, d.6.num.16.
- Mala fama in specie probata destruitur, per bonam famam, etiam in genere probatam, d.39.num.74.
- 1 Fama unde oriri debeat, & qualiter? *ibid.* num.75.
- FAMILIA.**
- 1 Familia, stat loco generis; linea loco speciei; Et continetur in linea uti genus in specie. Sunt etiam synonyma, d.59.num.16. & num.17. *ibid.*
- In agnatis consistit, *ibid.* num.20.
- Idem est, quod agnatio, *ibid.* num.21.
- 1 Familiam contentivam vocari, & idem, ac vocare agnationem, domum, vel casatam, d.57.num.21.
- 1 Familiæ verbum, comprehendit etiam transversales masculos, & foeminas ex masculis, *ibid.* num.8.
- 1 Familium dignitas sine opibus non conservatur. Earum domus alienare turpe, d.59.num.27. & num.32. *ibid.*
- Unusquisque naturaliter studet familiam suam conservare, d.58.num.35.
- 1 Familia vocata, etiam cum prænomine (sua) transversales continentur, d.57.num.20.
- 1 Familia dupliciter vocari potest ad fideicommissum contentivè, & effectivè, & quid utrumque sit, *ibid.* num.11.
- 1 Familia in dubio an veniat contentivè, an effectivè est difficultas, *ibid.* num.12.
- 1 Familiam vocari effectivè, an contentivè, quæ sit utilitas, *ibid.* num.13.
- 1 Familiam in dubio vocari contentivè, probabilius est, & pluribus probatur, *ibid.* num.14.
- 3 Familia Cardinalium Romæ ex consuetudine audiunt Missas in Capellis Cardinalitibus existentibus in Palatiis, illis absentibus, d.183.num.52.
- 4 Familia effectiva, vel contentiva quando dicatur, & quæ utilitates resulent, d.263.c.2.num.14. & seqq.
- 4 Familix nobiles conservantur primogenituris, fideicommissis, &c. d.237.num.1.
- 4 Familix appellatione venit effectiva non contentiva, *ib.* n.44.
- 4 Familia vocata venit effectiva, & ordine successivo, *ib.* n.44.
- 4 Familia nomen quid significet, & qui dicantur de familia, d.263.c.2.num.4.
- 4 Familix conservatio, qualiter lineam respiciat contentivam, d.237.num.52.
- 4 Familix Tertiæ conservatio non respicit lineam contentivam, *ibid.* num.53.
- 5 Familix an possint facere pacta de certo modo succedendi in feudis, d.368.num.20.
- FAMILIARIS.**
- 2 Familiaris qualiter debeat servire per triennium, d.108.n.29.
- 2 Familiaris quis dicatur, ut possint ordinari, *ibid.* num.27.
- 3 Familiares, & operarii Ecclesiasticorum temporales, & conductitii non gaudent Ecclesiastico, sed gaudent Franchitia in comedendo, &c. d.230.num.40.
- 3 Familiares Militum S. Joannis, qualiter & cum quibus confiteri debeant, d.133.num.13.
- 3 Familiares eorum quoad preceptum annum confessionis, &c. à Superiore inquiruntur, d.155.c.1.num.19.
- 3 Familiares Episcopi, posita Consuetudine, ut est Neapoli non gaudent foro Episcopi, d.230.num.42.
- 3 Familiares Episcopi delinquens in officio, vel extra non gaudent foro, posita consuetudine, *ibid.* num.43.
- 3 Familiaris, ut dicatur quis, duo copulativè requiritur, & quæ sint, *ibid.* num.21.
- 5 Familiares Episcopi quando illi possunt succedere, d.328.n.37.
- FAMULUS.**
- 2 Famuli familiarium an possint ordinari ab Episcopo, ratione familiaritatis, d.108.num.28.
- 3 Famuli quando gaudent privilegio Domini, d.230.num.22.
- 3 Famuli, & operarii gaudent, ut domestici, *ibid.* num.19.
- FANATICI.**
- 1 Fanatici similes sunt melancholicis, d.53.num.77.
- 1 Fanatici, cur ita dicantur, & in quo differant à dæmoniacis, *ibid.* num.75.
- 1 Fanaticos, Lymphaticos, Præstigiatos, Entiasasticos, &c. incapaces esse professionis, *ibid.* num.74.
- FANNUCII.**
- 5 Fannucii doctrina adducitur, & ponderatur, d.342.num.49.
- FASCICULA.**
- 4 Fascicula, & Bastardella Notariorum non sunt cartulæ, d.275.num.36.
- FATUA.**
- 2 Fatuas introducens in clausuram, an poenam incurrat, d.130.num.36.
- FAVORABILE.**
- 2 Favorabilia Civitatis extenduntur ad casalia etiam divisa quoad jurisdictionem, d.115.num.19.
- FAVOR.**
- 3 Favor libertatis, & Religionis æquiparantur, d.205.c.5.n.66.
- 3 Favor piæ causæ, non præfertur favori filiorum secundum Adversarium, *ibid.* num.73.
- 3 Favor piæ causæ non convalidat substitutionem factam, si hæres nupserit, quando pia causa non est immediate substituta, vel hæres gravata fuerit filia, d.205.c.6.num.15.
- 4 Favori proprio nemo potest renuntiare, quando verit in damnum publicum, vel privatum, d.285.num.6.
- FENESTRA.**
- 3 Fenestra potest à vicino fieri in muro communi pro indiviso, d.170.num.9.
- 3 Fenestra fieri potest super aream vicini in muro proprio actoris, *ibid.* num.10.
- 3 Fenestrix exteriores Monialium qualiter habendæ, & quid de secularibus aspicientibus Moniales, d.173.num.41.
- 3 Fenestras facere in proprio pariete, quando quis possit, d.177.num.10.
- 3 Fenestram facere, qualiter possit quis in muro proprio, *ibid.* num.13.
- 3 Fenestras facere, ampliare, & in muro communi quando liceat? d.167.num.43.
- 5 Fenestram claudere favore Ecclesiæ quando quis cogatur, d.381.num.37.
- FENESTRELLA.**
- 3 Fenestrella Monialium pro sanctissimo, qualis & ad quæ deservit, d.173.num.42.
- FERMOSINUS.**
- 2 Fermosini autoritas in dict. cap. cum in cunctis adducitur, d.89.num.47.
- 4 Fermosinus in cap. tuam, de ordine cognitionum, quæst.5. adducitur, d.274.num.32.
- FERIÆ.**
- 3 Feriæ qualiter accipi debeant, & qua ratione sint introductæ, d.213.num.1.
- 3 Feriæ quando incipiunt in Regno, *ibid.* num.2.
- 3 Feriis exclusis non excluduntur feriæ in honorem Dei, d.208.num.34.
- 3 Feriarum tempore proceditur in causa alimètorum, d.213.n.4.
- 3 Feriarum tempore, partibus volentibus, quando procedi possit, *ibid.* num.5.
- FERRATORES.**
- 3 Ferratores equorum quando excusentur in die festo laborantes, d.210.num.22.

F E R R U M.

1 Ferro viam aperit, qui per contraria proeedit, d. 50. num. 1.

F E S T U M.

- 1 Festum celebratur cum licentia Episcopi Massæ Lubrensis, d. 43. num. 4.
- 3 Festa abrogare quis possit, & quare, d. 208. num. 29.
- 3 Festa Novi Testamenti quomodo successerint in loco Festorum Veteris Testamenti, ibid. num. 15.
- 3 Festa in tota Ecclesia, quæ sint, & quando incipiant dies Festi, ibid. num. 21.
- 3 Festa an teneantur servare, qui uti peregrini sunt in aliquo loco, ibid. num. 42.
- 3 Festorum dies jure humano esse introductos, non jure naturali, ibid. num. 7.
- 3 Festorum observantia incipit ab usu rationis, ibid. num. 40.
- 3 Festorum observantia non habet locum, ubi periculum est in mora, d. 213. num. 8.
- 3 Festorum observantia incipit ab usu rationis, etiam ante septennium, d. 208. num. 41.

F E S T I V I T A T E S.

3 Festivitates sublata ab Urbano VIII. an noceant Episcopis, d. 208. num. 37.

FEUDALIS, FEUDATARIUS, FEUDUM.

- 1 Feudi concessio nobilitat, & quando, d. 52. c. 1. num. 7.
- 1 Feudi concessio facta in Regno per Baronem quando nobilitat, ibid. num. 8.
- 1 Feudatarii etsi primogenitis feuda renuncient, an conservent titulos cum prærogativis, & adducitur textus in leg. 2. Cod. de primicerio lib. 12. d. 20. num. 12.
- 2 Feuda habente successorem, & debito contrahente cum assensu solvi debent à fisco, d. 110. num. 5.
- 2 Feudatarius quo tempore successorem habere debeat, an tempore contractus, an mortis tempore, ibid. num. 6.
- 2 Feudo devoluto ad Romanam Curiam hypothecariæ actiones activæ, & passivæ extingui debent, ibid. num. 2.
- 2 Feudo devoluto ob lineam finitam, an possit fiscus petere à creditoribus, ut cedant actiones super allodiis, ibid. n. 10.
- 2 Feudi onera hæreditaria, à quibus hæredibus solvuntur, ibid. num. 11.
- In feudo paterno proximitas respectu ultimo loco admissi attenditur, d. 101. num. 24.
- 2 Feudo devoluto ad fiscum extincta sunt credita sine assensu contracta, d. 110. num. 8.
- 3 Feudalia, & Regaliæ nullo tempore præscribuntur, d. 193. n. 36.
- 3 Feudum ex pacto gravari potest, usque ad valorem feudi, sed hæreditarium etiam excepta legitima, in Collateralibus usque ad valorem feudi, & quid inter vivos, d. 152. n. 25.
- 4 Feuda cum assensu obligata vendi possunt, & quando, d. 301. num. 13.
- 4 Feuda litigiosa, & intricata sequestris, qualiter accipi debeant pro legitima, ibid. num. 14.
- 4 Feudatarius in Regno est Civis Neapolitanus, licet alii contrarium senserint, d. 294. num. 48. & 49.
- 4 Feudum Guardix, quid apud *Intrigliolum*, & alios, d. 239. num. 20.
- 4 Feudum Guardix multipliciter sumitur ab *Andrea*, ib. n. 21.
- 4 Feudatarius factus Monachus non retinet prærogativas, d. 281. num. 13.
- 4 Feudi refutatio non facit amittere dignitatem, ibid. n. 12.
- 4 Feudum improprium, qualiter degeneret à natura feudi, d. 239. num. 17.
- 4 Feudum novum non dicitur, quando sine extinctione renovatur, d. 243. num. 12.
- 4 Feudum Guardix concedi potest ad certum tēpus, d. 239. n. 12.
- 4 Feudum ab officio, qualiter differat, & quomodo, ib. n. 35.
- 4 Feudi concessio pluribus facta, multiplex est, ibid. n. 36.
- 4 Feudum Guardix, qualiter detur jure mercedis, ibid. n. 15.
- 4 Feudi refutatio facta filio quid operetur, d. 281. num. 22.
- 4 Feudum Guardix an transacto anno duret, & an ad hæredes transeat, d. 239. num. 7.
- 4 Feudum concessum ad usumfructum, an transeat ad hæredes, ibid. num. 8.
- 4 Feudi refutatio, qualiter & quomodo refutantem excludat, d. 281. num. 14.
- 4 Feudum refutans, qualiter succedat in eo, ibid. num. 15.
- 4 Feudi refutator an retineat domicilium, ibid. num. 16.
- 4 De feudo ad juspatornatus validum est argumentum, & familia collectiva vocata ad præsentandum quomodo admittatur, & utrū tota familia habeatur pro una voce, d. 233. num. 11.
- 4 Feudum hæreditarium, ex qua clausula cognoscatur, d. 322. num. 28.
- 5 Feudatarius testando assimilatur Militi, d. 368. num. 34.
- 5 Feudatarius sicut miles potest duos hæredes facere in diversis patrimoniis, ibid. num. 35.

- 5 Feudatarius, qualiter teneatur Domino servire, & quomodo, d. 394. num. 34.
- 5 Feudalis materia an includitur in generali dispositione, d. 326. num. 61.
- 5 Feuda ad manus mortuas non possunt venire absque assensu regio, ibid. num. 62.
- 5 Feuda, subfeuda, & excadentialia, quæ sint, ibid. num. 63.
- 5 Feudalia bona, quæ sint, & qualia, ibid. num. 64.
- 5 Feudalia qualia præsupponantur, & quando, ibid. num. 65.
- 5 Feudatarius an possit cogi in Regno Neapolitano ad præstandum servitium personale, si velit solvere adoham, d. 394. num. 36.
- 5 Feudatarii habentes feuda à Papa, ab Imperatore, vel à Rege, an habeant Baldacchinum, d. 329. num. 11.
- 5 Feudatarius feudi hæreditarii, potest gravare hæredem usque ad valorem ipsius, & inventarium hæredinon prodest, d. 367. num. 40.
- 5 Feudum antiquum, & novum quodnam sit, d. 368. num. 48.
- 5 Feudum novum, respectu primi acquirentis, efficitur antiquum in persona Collateralis successoris, & num. 39. ad fin. d. 367. num. 38.
- Quid sit feudum hæreditarium? ibid. num. 39.
- In feudo ex pacto, & providentia, filius vocatur ex propria persona, & quamquam sit hæres patris; tamen confecto inventario, retinet feudum præcipuum, ibid. num. 42.
- 5 Feudum ex pacto, & allodium an dicantur stare de per se, d. 368. num. 36.
- 5 Feudum hæreditarium an faciat unum corpus cum allodio, ibid. num. 37.
- 5 Feudum antiquum, & novum, qualiter de Jure Regni dici debeat, ibid. num. 62.
- 5 Feudi alienatio nunquam censetur facta sine assensu, d. 342. num. 3.
- 5 Feudi alienatio quando possit revocari ab alienante, ib. n. 4.
- 5 Feudi alienatio, si revocetur ab emptore, an teneatur ad interesse, & quando, ibid. num. 5.
- 5 Feudi alienatio sine assensu, qualiter jure communi, & Regni sit valida, ibid. num. 6.
- 5 Feudi alienatio jure communi est invalida sine assensu, & Jure Regni valet cum clausula, salvo assensu, ibid. num. 7.
- 5 Feuda mixta qualia sint, d. 366. num. 21.
- 5 Feuda obligationem habent restituendi successores, ibid. n. 22.
- 5 Feuda non confiscantur, ibid. num. 23.
- 5 Feuda ex pacto, & hæreditaria pariter differunt, d. 326. n. 15.
- 5 Feuda judicantur, ad instar allodialium, & quando, ib. n. 16.
- 5 Feudum, an & quando possit alienari sine Domini consensu, ibid. num. 17.
- 5 Feudi revocatio fit pretio refuso, & qualiter, d. 389. n. 29.
- 5 Feuda hæreditaria, & ex pacto, quæ sint, d. 368. num. 47.
- 5 Feudum defertur masculo in eodem gradu existenti cum foemina, sed cum onere dotandi foeminam, d. 389. num. 22.
- 5 Feudi potestatem habens disponendi, non potest in eo substituere, nec fideicommissum facere, d. 389. num. 14.
- Quid sit feudum ex pacto, & providentia? d. 367. num. 41.
- 5 Feudi alienatio nulliter facta potest revocari, tum à Domino, tum à Barone, & quis præferatur, & quid si uterque velit revocare, d. 342. num. 14.
- 5 Feudi alienati revocatio si fiat in fraudem nulla est, & quomodo cognoscatur, ibid. num. 16.
- 5 Feudum concessum pro se, & hæredibus quibuscumq; qualiter transmittatur, d. 366. num. 19.
- 5 Feudum ex pacto, qualiter succedatur in eo, ibid. num. 20.
- 5 Feuda in Regno sunt omnia hæreditaria, ibid. num. 17.
- 5 Feudum debetur vocato ad successorem, non instituto in illo, ibid. num. 18.
- 5 Feuda, an & qualiter in Regno sint hæreditaria, d. 326. n. 56.
- 5 Feuda in Regno nostro non possunt appellari omnino hæreditaria, ibid. num. 57.
- 5 Feuda hæreditaria, quæ sint, & in quas species dividantur, ibid. num. 3.
- 5 Feudum hæreditarium mixtum quodnam sit, ibid. num. 4.
- 5 Feudum ex pacto, & providentia, quale sit, ibid. num. 5.
- 5 Feudum hæreditarium mixtum, & feudum simpliciter an detur in Regno Neapolis, ibid. num. 6.
- 5 Feudi augmentum, cujus sit, finita societate, si erat inter socios commune, d. 394. num. 50.
- 5 Feudi alienatio, si fiat irrequisito Domino directo valet, d. 342. num. 30.
- Si Pater repellitur à feudo, repellitur & filius, d. 366. n. 5.
- 5 Feudi alienatio bona fide facta facit esse obligatum venditorem de evicitione, d. 342. num. 8.
- 5 Feudi alienatio si fiat, & emptor promittat pretium, & tertias, currunt tertias, non obstante revocatione feudi proposita in Regno Neapolis, ibid. num. 9.
- 5 Feudi alienati revocatio, an possit fieri ab hærede emptoris, vel

- vel venditoris , & quid facta solutione Tertiæ , ibidem num. 10.
- 5 Feudi alienati revocatio non competit expedito assensu per verbum fiat , neque competit hæredi emptoris , vel si est dolose facta , ibid. num. 21.
- 5 Feudi possessio , qualiter capienda à feudatario , d. 369. n. 10.
- 5 Feudi alienati revocatio an fiat cum fructibus , d. 342. n. 33.
- 5 Feudum an amittatur , si alienetur sine assensu , ibid. num. 34.
- 5 Feudum alienatum sine assensu , an ad fiscum devolvatur , ibid. num. 35.
- 5 Feudi alienatio cum clausula , *salvo assensu* , an valeat , ibid. num. 36.
- Limit. in *feudo ex pacto* , & *provid. nov.* d. 367. num. 43.
- 5 Feudi assertio an faciat rem feudalem , d. 326. num. 41.
- 5 Feudi divisio est prohibita in Regno , & quare , d. 394. num. 10.
- 5 Feudum emptum fuisse communi pecunia inter fratres , qualiter probetur , ibid. num. 59.
- 5 Feudi alienatio jure civili , qualiter poterat alienari , d. 342. n. 45.
- 5 Feudi alienati revocatio ad quos pertineat , ibid. num. 46.
- 5 Feudi alienati revocatio , qualiter sit ampliata , ibid. num. 47.
- 5 Feudi onus solvitur ex communi , si feudum sit commune quoad fructus , d. 394. num. 37.
- 5 Feudi novi à Patre præstiti , medietas , pretii debetur secundo genito , & quodnam tempus attendatur , ibid. num. 54.
- Annæ *singul.* 42. adducitur ad materiam , & declaratur , d. 342. num. 51.
- 5 Feudi Dominium non acquiritur illi , de cujus pecunia comparatur , sed actio ad pretium , vel ad ipsum feudum consequendum , vel alteri cedendum , d. 367. num. 63.
- 5 Feuda hæreditaria judicantur , ut allodialia , d. 326. num. 9.
- F I C T I O.
- 1 Fictio , vel verè quando jus operatur , d. 52. c. 2. num. 37.
- F I C T I O.
- 1 Fictio non parit omnes actus veros , & quando , d. 52. cap. 3. num. 7.
- 2 Fictio idem operatur in casu ficto , quod verius in casu vero , & quando , d. 115. num. 27.
- 2 Fictio legis , non nisi in casibus expressis locum habet , d. 124. num. 21.
- 2 Fictio legis est jus quoddam singulare , ibid. num. 22.
- 2 Fictio legis tendens in diminutionem Cultus Divini , & præjudicium Ecclesiæ non extenditur ultra casus expressos , ibid. num. 23.
- 2 Fictio legis non extenditur ad casum , in quo militat ratio diversa ab ea , quæ viget in casu ficto , ibid. num. 24.
- 3 Fictio brevi manu , & longæ manus , quæ sit , d. 139. num. 4.
- 3 Fictio operatur solutionem veram , licet modus sit fictus , ibid. num. 5.
- 3 Fictio brevi manu qualis sit , & ubi de ea agatur , ibid. num. 8.
- 3 Fictio duplex ab Adversario fungitur in præsentem , d. 205. cap. 5. num. 54.
- 3 Fictio una tantum in præsentem concurrat non duplex , ib. n. 55.
- 3 Fictiones duas simul concurrere nulla adest repugnantia lege disponente , ibid. num. 56.
- 5 Fictio ab homine non potest induci , & quare , d. 361. num. 20.
- F I D E I C O M M I S S U M.
- 1 Fideicommissum , linea masculinæ ordinatum , familiæ relictum intelligitur . Familiæ , relictum , dicitur perpetuum , & absolutum , d. 59. num. 15.
- Perpetuum , & absolutum inducitur , quando disponens mentionem fecit de solis masculis , vel linea masculina , ib. n. 33.
- Quia censetur voluisse agnationi consulere , ibid. num. 34.
- Etiam si ratio agnationis conservandæ non sit adjecta , cum pro expressa habeatur , ibid. num. 35.
- Reale est , quando bona agnationi sunt relictæ , ibid. num. 36.
- In dubio præsumitur reale , ibid. num. 37.
- 1 Fideicommissum , ut valeat à propria verborum significatione receditur , ac illa etiam impropriatur , ibid. num. 10.
- 1 Fideicommissorum materia est favorabilis , ac latè interpretationis , ibid. num. 11.
- In dubio pro fideicommissio interpretatio capienda est . Ob publicam utilitatem , ibid. num. 12. & 13.
- 1 Fideicommissum reciprocum , ut resultet , requiritur concursus trium requisitorum , de quibus in *l. Titia Sejo* , §. *Seja liberis* , ff. de leg. 2. Limita accedentibus conjecturis , d. 59. num. 67. & 68.
- Censetur inductum ex collectiva vocatione , ibid. num. 69.
- Resultat quando sit substitutio ab ultimo ex vocatis , & in tota hæreditate , ibid. num. 71.
- Item quando testator habuit animum ad agnationem , ib. n. 76.
- Item quando prohibitio est realis , ibid. num. 87.
- 1 Fideicommissum , quod masculina linea , absque dubio agnatis relictum censetur , d. 58. num. 21.
- 1 Fideicommissum proprium , ac expressum habemus . Reale oritur ex simplici prohibitionis alienatione , adita causa , quia voluit , non enunciative , sed dispositive , d. 59. num. 55. & num. 59.
- Item licet prohibitio sit nuda , si postea adita sit causa conservationis honorum , resultat simplex , & absolutum , ibid. num. 65.
- Item quando prohibitio personalis transit in naturam realis , ibid. num. 58. & 59.
- Item quando prohibitio est de se vestita , ibid. num. 82.
- Et de ratione , ibid.
- Ei semper non obstat facultas alienandi inter comprehensos , ibid. num. 91.
- Et de ratione , ibid.
- 1 Fideicommissi successio datur quatuor consideratis , & quæ sint , & prohibitio alienandi , qualiter inducat conservationem familiæ , d. 57. num. 56.
- 1 Fideicommissio , ut quis succedat , non sufficit esse agnatum , sed talem , quod illam conservare possit , d. 59. num. 47.
- 1 Fideicommissi materia , continet agnatos , & masculo , excludendo foeminas , d. 57. num. 22.
- 1 Fideicommissum in præsentem causa deductum , dicitur familia , d. 59. num. 1. & 15.
- Perpetuum , ibid. num. 33.
- Reale , ibid. num. 36. & 59.
- Ac reciprocum , ibid. num. 67. Institutum.
- 1 Fideicommissum constituitur , vel verbis expressis , vel tacitis . Imò quibuscumque verbis , d. 59. num. 64.
- Ac etiam nutu , ibid.
- Item per verbum *voluit* , ibid. num. 63.
- Per conjecturas , & præsumptiones etiam leves , & si verba deficiant , inducitur , ibid. num. 3.
- Suppletur , ibid. num. 5.
- Extenditur , & ampliatur , ibid. num. 8.
- Etiam si illæ non ex testamento , sed aliunde sumantur , ibid. num. 9.
- 2 Fideicommissum particulare quando cedi , & transferri possit in alium , d. 76. num. 21.
- 2 Fideicommissum universale quando cedi , & transferri possit , & quæ persona attendatur , ibid. num. 22.
- In fideicommissio Testator succeditur , non verò gravato , & dilucidatur text. in *leg. cohæredi* , §. *cum filia* , ff. de vulgari , d. 101. num. 25.
- 3 Fideicommissum , de quo in præsentem , seu substitutio fideicommissaria , fuit facta in casu nuptiarum , secundum D. Andreaßum , d. 205. c. 5. num. 13.
- 3 Fideicommissum vocans agnatos , non vocat masculos , & odiosos testatori , d. 149. num. 38.
- 3 Fideicommissum dicitur particulare , si in illo non sunt comprehensa jura testatoris , d. 205. c. 7. num. 15.
- 3 Fideicommissum duplex aliud restitutorium , aliud conservativum , d. 164. num. 22.
- 3 Fideicommissum (*cum pubes erit*) est conditionale , secus fideicommissum in tempus pubertatis , d. 205. c. 5. num. 29.
- 3 Fideicommissi ultimus gravatus alienat ad libitum , d. 164. n. 25.
- 4 Fideicommissum absolutum , vel in casu contraventionis , quando inducatur , d. 320. num. 23.
- 4 Fideicommissum perpetuum qualiter inducatur , & quando , ibid. num. 24.
- 4 Fideicommissum quando censeatur renunciatum , & quibus verbis , d. 321. num. 31.
- 4 Fideicommissum tam in casu mortis , quàm in casu alienationis censetur renunciatum per clausulam ad habendum , &c. ibid. num. 32.
- 4 Fideicommissum censetur renunciatum per clausulas , de quibus supra , & an data ignorantia fideicommissi , ibid. n. 33.
- 4 Fideicommissum perpetuum qualiter inducatur , d. 320. n. 25.
- 4 Fideicommissum vocans proximiores successores qualiter intelligatur , ibid. num. 26.
- 4 In fideicommissio familiæ collectivæ relictæ admittuntur proximiores ordine successivo , d. 233. num. 10.
- 5 Fideicommissum utrum extinguatur deficiente conditione posita prohibitionem alienandi , d. 271. num. 25.
- 4 Fideicommissi scientia , vel ignorantia quando præsumatur , d. 325. num. 45. & 46.
- 4 Fideicommissi bona , an & quando veniant in restitutione , d. 324. num. 26.
- 4 Fideicommissi bona favore dotis alienari possunt , & quando , d. 320. num. 13.
- 4 Fideicommissum in dubio præsumitur non extare , d. 271. n. 34.
- 4 Fideicommissum quædo sit reale , & quando personale , ib. n. 77.
- 4 Fideicommissum reale sit personale per verba restrictiva , & qualiter , ibid. num. 78.
- 4 Fideicommissum aliud est prohibitorium , & aliud restitutorium , ibid. num. 79.
- 4 Fideicommissum restitutorium ad certas personas , quibus concedat actionem , ibid. num. 80.

- 4 Fideicommissi particularis bona pro dote non alienantur , d.320. num.15.
- 4 Fideicommissum quando inducitur ex prohibitione alienandi , ibid. num.16.
- 4 Fideicommissum perpetuum inducitur ex prohibitione alienandi , ibid. num.17.
- 4 Fideicommissum sive in inducendo , sive in declarando subicitur eisdem regulis , d.271. num.92.
- 4 Fideicommissi repetitio qualitatis , vel ejusdem præsumptio non datur , ibid. num.54.
- 4 Fideicommissum potest fieri in fructibus feudi , & officii , d.239. num.37.
- 4 Fideicommissum super emolumentis officii non concessi ad usum feudi , an possit fieri , ibid. num.38.
- 4 Fideicommissi negantis intentio in sola negativa fundatur , d.271. num.17.
- 4 Fideicommissarius certæ rei quid probare teneatur , ibid. n.18.
- 4 Fideicommissarius agens ad fideicommissum , qualiter probare teneatur dominium bonorum in fideicommittente , ibid. num.19.
- 4 Fideicommissario non probante identitatem bonorum iudex , quid facere debeat , ibid. num.20.
- 4 Fideicommissario , quomodo & quando concedatur remedium *l. fin. C. de edict. D. Adr. toll.* ibid. num.38.
- 4 Fideicommissum tacitum propter quas causas inducatur , ibid. num.57.
- 4 Fideicommissum successivum de linea ad lineam , qualiter & quomodo operetur , ibid. num.59.
- 4 Fideicommissum ingressum in unam lineam , durat in eadem , donec aliquis sit superstes , ibid. num.60.
- 4 Superfluitas potius inducitur verborum , quam fideicommissum , ibid. num.61.
- 4 Fideicommissum inductum in casu delicti quid operetur , ibid. num.89.
- 4 Fideicommissum potest esse perpetuum , & simul conditionale , ibid. num.98.
- 4 Fideicommissum non extare in dubio judicandum est etiam favore piæ causæ , ibid. num.101.
- 4 Fideicommissi renunciatio , an inducatur ex promissione evictionis , d.325. num.25.
- 4 Fideicommissum an inducatur renunciatum , posita scientia , & quæ esse debeat , ibid. num.36.
- 4 Fideicommissum potest fieri in contractibus , d.320. num.2.
- 4 Fideicommissorum natura favorabilis est , ibid. num.3.
- 4 Fideicommissum ex conjecturis inducitur , & quibus , ibid. num.4.
- 4 Fideicommissi conjectura est prohibitio alienandi , ibid. n.5.
- 4 Fideicommissi conjectura est , quando testator processit ad ultiores gradus substitutionis , ibid. num.6.
- 4 Fideicommissi conjectura est conservationis familiæ desiderium , ibid. num.7.
- 4 Fideicommissum cessat favore dotis , & quando , ibid. num.8. & 9.
- 5 Fideicommissum odiosum , d.332. art.8. num.2.
- 5 Fideicommissum continet onus , & restringendum , ibid. n.3.
- 5 Fideicommissi renunciatio in fraudem facta quando dicatur , d.389. num.3.
- 5 Fideicommissi specifica scientia , an requiratur in fideicommissio conventionali , d.373. num.11.
- 5 Fideicommissum non inducitur ex nuda prohibitione alienandi , d.389. num.9.
- 5 Fideicommissum prohibitorium quandonam intelligatur , d.373. num.16.
- 5 Fideicommissum ad certa bona quando extendatur ad alia , ibid. num.27.
- 5 Fideicommissum in dubio est judicandum non extare , d.332. art.8. num.5.
- 5 Fideicommissio non subjiciuntur in præsentem bona hæredis , ibid. num.6.
- 5 Fideicommissum factum in contractibus valet , quid operatur , d.349. num.10.
- 5 Fideicommissi forma , plura sunt privilegia , d.383. num.22.
- 5 Fideicommissum in casu contraventionis factum , quando substituti veniant , ibid. num.10.
- 5 Fideicommissum , an & quando extendatur ultra quartum gradum , d.389. num.27.
- 5 Fideicommissio facta in feudis , an & quando solvantur relevia , ibid. num.23.
- 5 Fideicommissum in feudo in favorem masculorum , qualiter valeat , ibid. num.24.
- 5 Fideicommissum in quo feudo fieri possit , & qualiter , ibid. num.30.
- 5 Fideicommissio gravari potest hæres , & quando ad res etiam suas , d.332. art.8. num.8.
- 5 Fideicommissum de rebus alienis fieri potest , ibid. num.9.

- 5 Fideicommissum fit de bonis alienis scienter , non ignoranter , ibid. num.10.
- 5 Fideicommissum in casu contraventionis tantum , quos effectus impediat , & quos non , d.373. num.24.
- 5 Fideicommissi approbatio , qualiter censeatur , d.349. num.2.
- 5 Fideicommissum quando ex prohibitione alienandi inducatur , ibid. num.4.
- 5 Fideicommissum inducitur ex exclusione foeminae , præsertim in Regno , ibid. num.5.
- 5 Fideicommissum in favorem familiæ , qualiter inducatur , ibid. num.7.
- 5 Fideicommissio in casu contraventionis facta , an locum habeat dotis constitutio , vel affectuatio , d.373. num.15.

FIDEJUBENS.

- 1 Fidejubens cum juramento , si minor sit potest juvari restitutione in integrum , d.64. num.13.

FIDEJUSSIO.

- 4 Fidejussio an incusetur facta exilio , quia stetit reus in Ecclesia , d.265. num.41.
- 4 Fidejussio differt quando præstatur à reo principali , & quando à fidejussore de præsentando , d.247. num.8.
- 4 Fidejussione præstita de concordando , vel redeundo ad carceres dictæ alternativæ electio creditoris est , d.248. n.8.
- 4 Fidejussione præstita de solvendo , vel de exhibendo ad carceres difficultas superveniens , non excusat fidejussorem ab obligatione , ibid. num.9.
- 5 Fidejussio præstita , qualiter impediat liquidationem , d.401. cap.7. num.7.

FIDEJUSSOR.

- 2 Fidejussor an censeatur liberatus ex vi taciti pacti , quando creditor agit per plures annos contra principalem , d.122. n.1.
- 2 Fidejussor dicitur etiam obligatus cum clausula principali , & insolidum , quando nullam habuit ex contractu utilitatem , d.113. num.25.
- 2 Fidejussor in contractu principali nullo , an agat contra nulliter obligatum pro suo interesse , ibid. num.26.
- 2 Fidejussor quando remaneat obligatus ex contractu nullo respectu principalis , ibid. num.21.
- 2 Fidejussoris privilegia plura sunt , & quæ , d.122. num.10.
- 2 Fidejussor , qui renunciavit excussioni , potest illam petere suis sumptibus faciendam , ibid. num.11.
- 4 Fidejussor , an & qualiter teneatur , si debitor statum mutaverit , d.248. num.10.
- 4 Fidejussor exulis , ut poenam solvat quid oportet probari , d.265. num.42.
- 4 Fidejussor de præsentando aliquem , eo mortuo non tenetur ad poenam , d.247. num.4.
- 4 Fidejussor statim liberatur , quando reus mutavit statum , ibid. num.5.
- 4 Fidejussor non potest molestari à creditore , qui neglexit exigere à principali debitore , d.314. num.13.
- 4 Fidejussor quando excusetur ab inobservantia fidejussionis , d.248. num.3.
- 4 Fidejussor obligatus ad præsentandum aliquem pro certo tempore , si citetur , ut præsentet , & post aliquos dies , elapso tempore præsentet , non tenetur ad poenam , d.247. num.16.
- 4 Fidejussor de præsentando aliquem sub certa poena , poterit moram purgare , etiam incusatione facta , & poena etiam exacta , vel in totum , vel in partem , ibid. num.17.
- 4 Fidejussor de præsentando , vel solvendo poenam , si moritur principalis , an liberetur , ibid. num.18.
- 4 Fidejussor obligatus reum præsentare toties quoties , datur tempus saltem decem dierum , ut præsentet , ibid. num.19.

FIDELIS.

- 3 Fidelis exiens mane de loco , ubi est festum , an teneatur observare præceptum , d.208. num.46.

FIDELITAS.

- 5 Fidelitas , qualiter sit onus intrinsecum feudi , d.394. num.45.

FIDES.

- 1 Fides , & credulitas quando excuset , d.5. num.5.
- 1 Fides contra fidem non admittitur , & si sint contrariæ , standum pro reo est , d.6. num.33.
- 1 Fides adducitur , & testis depositio , ibid. num.26.
- 2 Fides supposita Baptismatis , licet non impediatur Novitiatum , obligat tamen ad restituendum , d.128. num.11.
- 2 Fides mala præsumitur ex actu facto contra jus commune , vel municipale , d.99. num.37.
- 3 Fides adducuntur circa modum vivendi inter Monasteria exempta , & illa , quæ sunt sub immediata Regis protectione , d.184. num.38.

FILIA.

- 1 Filia nupta agnationem non conservat , nec familiam , d.57. num.23.
- 1 Filia subingrediatur in locum patris quoad gradum , & locum , non quoad personam , ibid. num.57.

- 1 Filia foemina quando admittantur ad remittendum, vel accusandum, d. 33. num. 33.
  - 2 Filia dotata à patre qualiter procedat, ut non possit aliud petere, d. 106. num. 27.
  - 2 Filia enormissimè læsa in legitima, an agat ad incongruitatem dotis, ibid. num. 28.
  - 1 Filia dotata à patre, minùs quam alia agit ad supplementum, ibid. num. 21.
  - 1 Filia, quæ habuit minus, quam alia soror nupta quid possit prætere, ibid. num. 22.
  - 3 Filia validè contrahit, etiamsi timeat patris indignationem, & quando, d. 159. c. 4. num. 13.
  - 3 Filia, an & qualiter contrahere potuisset matrimonium sine patris consensu, d. 160. num. 31.
  - 3 Filia si fuerit hæres relicta cum pacto, quod fiat Monialis, & si renuerit, succedat Monasterio est observanda conditio, d. 222. num. 13.
  - 3 Filia, quæ renuntiavit, an & quando excludatur per agnatos proximiores, d. 216. num. 51.
  - 3 Filia, quæ renuntiavit in beneficium patris, quid operetur reservatio juris succedendi, ibid. num. 52.
  - 3 Filia, quæ renuntiavit in beneficium patris, quid operetur testamentum factum à patre, ibid. num. 53.
  - 3 Filia, quæ renuntiavit in beneficium tertii, paternæ successioni si deinde à patre hæres instituitur, vel legatum consequatur, an debeatur renunciatio, quod de novo acquirat, ibid. num. 54.
  - 3 Filia, quæ renuntiavit ob ingressum Religionis, an excludatur à proximioribus agnatis, ibid. num. 55.
  - 3 Filia non tenetur ad matrimonium, quod pater suo nomine alteri promisit, d. 159. c. 1. num. 18.
  - 3 Filia cui paragium relictum est in utroque matrimonio, si in domo stare velit paragium habebit nubentium, d. 205. c. 5. n. 17.
  - 4 Filia an possit habere paragium in bonis maternis, & quando, d. 317. num. 4.
  - 4 Filia unica dotata quando sufficiat, ibid. num. 2.
  - 5 Filia propria Testoris an possit excludi vigore gratiæ, & adducitur Montanus negans, d. 368. num. 46.
  - 5 Filia si dotem amittat, an iterum sit dotanda, d. 351. n. 13.
  - 5 Filia feudatarii an excludatur ob dispositionem Patris in proximè successurum, d. 368. num. 13.
  - 5 Filia exclusio testatoris fideicommissum inducit, d. 349. n. 6.
- F I L I A T I O.**
- 4 Filiatio qualiter probetur, d. 266. c. 5. num. 7.
  - 4 Filiatio probatur ex confessione parentis, ibid. num. 8.
- F I L I U S F A M I L I A S.**
- 5 Filiusfamilias qualiter jure obligatur, & qualiter in Regno, d. 357. num. 5.
  - 5 Filiusfamilias momento temporis sufficit, quod sit emancipatus, d. 358. c. 2. num. 4.
- F I L I U S.**
- 1 Filius potest institui sub conditione potestativa, d. 63. cap. 2. num. 15.
  - 1 Filius institutus sub conditione casuali, vel mixta, est purè institutus, & corrumpit conditio, ibid. num. 16.
  - 1 Filius expositi alibi natus non gaudet privilegio Patris Neapolitani, d. 55. num. 28.
  - 1 Filius hæres patris non solvit gabellam in actum acquisitionis domini, d. 26. num. 13.
  - 1 Filiusfam. sine jussu patris adire an valeat, & an b. p. agnoscere, d. 3. num. 7.
  - 1 Filius non habet domicilium, nec habitationem, dum est in posse patris, sed domicilium patris, est filii, d. 23. n. 21.
  - 1 Filii pro parentibus mortem pati debent, d. 26. num. 33.
  - 1 Filii nati ex conjugato, & soluta sunt naturales tantum, d. 29. num. 11.
  - 1 Filio non debetur laudemium ex patris successione, d. 26. n. 14.
  - 1 Filii naturales solent impensius amari, quam legitimi, & naturales, & quare, ibid. num. 22.
  - 1 Filio occiso, Patri est restituendum, quod à filio habebat, & si nihil habebat, nihil restituitur, d. 33. num. 52.
  - 1 Filios non diligere est contra naturalem pietatem, & charitatem, d. 26. num. 7.
  - 1 Filii bastardi non gaudent privilegio parentum, d. 52. c. 1. n. 17.
  - 1 Filii bastardi titulatorum in Regno Neapolitano an assumantur ad militiam Hierosolymitanam, ibid. num. 18.
  - 1 Filii legitimari non gaudent nobilitate Parentum, ibid. num. 19.
  - 1 Filius hæres institutus ex certa uxore, qualiter intelligatur, d. 63. c. 1. num. 16.
  - 1 Filii Doctorum gaudent privilegio, etiam parentibus mortuis, d. 52. cap. 1. num. 13.
  - 2 Filius secundogenitus habet hypothecam super feudo pro dicta militia, d. 81. num. 21.
  - 2 Filius, qui hæreditatem paternam adjecit, quando possit repudiare, d. 114. num. 23.
  - 2 Filii ex diversis uxoribus procreati, si sint à patre instituti, ac ad invicem substituti ad partem repudiantis quomodo admittantur, d. 101. num. 26.
  - 3 Filius, matre vivente, quæ renuntiavit non potest succedere in bonis renuntiatis, secus matre præmorta, d. 216. num. 57.
  - 3 Filius, an & qualiter admittatur ad successionem avi, si mater renuntiaverit, ibid. num. 58.
  - 3 Filius non venit ad successionem avi, si mater præmorta renuntiavit dote accepta, ibid. num. 59.
  - 3 Filius, & filia in qua ætate liberentur à patria potestate in spiritualibus, d. 159. c. 1. num. 19.
  - 3 Filii in ordine ad ea, quæ sunt juris spiritualis, non subjiciuntur potestati paternæ, d. 222. num. 9.
  - 3 Filii sororis subingrediuntur in locum matris, d. 215. num. 4.
  - 3 Filii an veniant ex persona propria, ibid. num. 17.
  - 3 Filii venientes ex propria persona conferunt dotem, ib. n. 18.
  - 3 Filii an veniant ex propria persona, si mater pro illis sic venientibus renuntiaverit, ibid. num. 19.
  - 3 Filii renuntiantis, nec per edictum successorium, nec per jus accrescendi admitti possunt, & ponderatur Dominus de Marinis, num. 95. & 97. d. 218. num. 15.
  - 3 Filii, si nullum fecerint inventarium bonorum matris, utrum teneantur habere ratum factum matris, d. 217. n. 65.
  - 3 Filius in spiritualibus quando exeat à patria potestate, & non teneatur obedire parentibus, d. 159. c. 1. num. 16.
  - 3 Filius de honestate tenetur sequi parentum votum in matrimonio contrahendo, ibid. num. 17.
  - 3 Filius proximus infantia, si consentiens se castrari non incurrit irregularitatem, d. 222. num. 77.
  - 3 Filius sub conditione casuali, vel mixta, quando institui possit, & quando sub potestativa, d. 205. c. 5. num. 25.
  - 3 Filius nequit institui sub impia conditione, ibid. num. 26.
  - 3 Roviti consil. 27. 28. 29. & 30. qualiter procedant, d. 164. n. 23.
  - 3 Regentis Capycii Latro decis. 103. adducitur pro nobis, ibid. num. 24.
  - 3 Filius consentiens castrationi pro voce conservanda non est irregularis, d. 222. num. 74.
  - 4 Filius exheredatus licet non succedat, an faciat partem in computatione legitima, variæ referuntur sententiæ, & quicquid sit, dicitur hoc non decidere casum, quando mater instituta est in legitima præteritis sororibus, quibus nulla debetur ullo unquam casu legitima, instituta honesta persona, d. 316. num. 30.
  - 4 Filius exheredatus, ut admittatur ad partem, multa possunt occurrere, & ideo facit partem quousque adest spes admissionis, & enumerantur casus, quibus potest admitti, ibid. num. 31.
  - 4 Filius exheredatus si repudiat, non facit partem in computatione legitima, ibid. num. 32.
  - 4 Filius, & agnatus in portione debita, vigore consuetudinis Neap. sunt legitimi contradictores, & ipsi competit pro dicta portione immisso vigore utilis remedii l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. Quia ea jure hæreditario competit, d. 294. n. 115.
  - 4 Filio instituto in legitima de jure naturæ debita competit remedium prædictæ l. fin. licet aliter Consil. Hodierna sententia, sed contrarium refertur à D. Authore, aliàs in præsentia causa fuisse decisum, ibid. num. 117. & 118.
  - 4 Filio respectu legitima consuetudinaria novem partium nemo est, qui hodie dubitet immisionem deberi, ibid. num. 119.
  - 4 Filius repudiando legitimam, an præjudicet creditoribus, d. 317. c. 2. num. 8.
  - 4 Filio debetur legitima si voluerit, & acceptaverit, ib. n. 9.
  - 4 Filius potest repudiare legitimam in fraudem creditorum, ibid. num. 10.
  - 4 Filius nominatus à patre in officio ab eodem patre empto, dicitur nominatus à primo concedente, d. 293. num. 61.
  - 4 Filii legitima aucta, quando dicatur in Civitate Neapolitana, d. 317. c. 1. num. 6.
  - 4 Filius repudiat legitimam in fraudem creditorum, ibid. num. 7.
  - 4 Filius Neapoli habet novem partes dotis etiam non confecto inventario, ibid. num. 11.
  - 4 Filius sequitur domicilium Patris, idem in liberto respectu Domini, d. 281. num. 5.
  - 4 Filius nullum jus habet in bonis paternis, vel maternis vivente utroque parente, d. 278. num. 27.
  - 4 Filio in legitima de jure naturæ debita à matre instituto ad evitandam invaliditatem testamenti, præsumitur legitima de jure consuetudinario debita, non jure communi relicta, & num. 68. Et plenius, num. 109. cum seqq. d. 294. num. 67.
  - 4 Filius cum tenetur instituere matrem divitem, d. 324. num. 43.
  - 4 Filius per matrimonium liberatur à patria potestate apud Hispanos, sed non apud nos, d. 282. num. 3.
  - 4 Filius pro legitima quando habeat immisionem, d. 308. n. 4.
  - 4 Filii quando succedant matri secundo nubenti, & quid è contra, d. 324. num. 37.

- 1 Filius familias constituens antefatum sine patris consensu, an obliget bona patris, d. 282. num. 1.
- 1 Filius non est legitimus sine matrimonio, d. 266. c. 5. num. 5.
- 1 Filius cum extraneis occidendo Patrem, &c. tum ipse, tum illi puniuntur poena parricidii, d. 258. num. 2.
- 1 Filius an sit licitum patrem in patriam irruentem interimere, d. 257. num. 15.
- 1 Filius petens legitimam, si creditor appareat, quid agendum, d. 304. num. 9.
- 1 Filii ex foemina an admittantur ad præsentandum, vocata familia, d. 263. c. 1. num. 16.
- 1 Filius legitimus quoad successionem, quando dicatur, d. 266. c. 5. num. 18.
- 1 Filius est legitimus pendente sententia nullitatis matrimonii, & quando, ibid. num. 13.
- 1 Filius natus ex præsumpto matrimonio est legitimus, ib. n. 9.
- 1 Filius naturalis, & adoptivus, etsi succedant ab intestato, non tamen minuunt legitimam matri debitam, d. 316. num. 13.
- 1 Filiorum appellatione, an & quando veniat foemina, d. 320. num. 10.
- 1 Filii, & descendentes in præfenti fuerunt vocati, d. 237. n. 28.
- 1 Filius masculus in Regno Neapolis, & Civitate succedit cum onere dotandi sororem, d. 317. c. 2. num. 2.
- 1 Filius an possit in fraudem creditorum repudiare portionem vigore consuetudinis debitam, ibid. num. 3.
- 1 Filii simpliciter adeuntes hæreditatem maternam non tenentur habere rata gravamina posita super novem partibus, d. 295. art. 1. num. 9.
- 1 Filius approbando onus in legitima præjudicat creditoribus, d. 393. num. 45.
- 1 Filius à Patre extrahi potest ab Ecclesia ad correctionem, d. 333. num. 17.
- 1 Filius paternum iudicium semel approbatum tenetur conservare, d. 332. art. 8. num. 20.
- 1 Filius consentiens testamento Patris, an dicatur illud approbare quoad onera, ibid. num. 21.
- 1 Filius falsò se afferens Patrem familias, an habeat Macedonia-num, d. 357. num. 33.
- 1 Filius acceptando onus in legitima Patris sibi debita, an præjudicet matri suæ quoad legitimam eidem debitam, d. 393. num. 50.
- 1 Filius Monachus prodest patri ad immunitatem, d. 398. num. 3.
- 1 Filius naturalis legitimatus, tamen patri prodest ad immunitatem, & nepotes, in capita non in stirpes, ibid. num. 4.
- 1 Filius debitor an possit repudiare in præjudicium Fisci, d. 393. num. 73.
- 1 Filius non faciens inventarium, legitimam non amittit, d. 332. art. 8. num. 18.
- 1 Filii, ut filii qualiter intelligantur vocati, d. 332. art. 2. n. 6.
- 1 Filius an succedat ex persona propria, d. 350. num. 6.
- 1 Filius separatus à patre habitat, licet in alia camera suis expensis, d. 375. num. 3.
- 1 Filii Regum, & titulorum baptizantur in propriis domibus, d. 330. num. 7.
- 1 Filii admittuntur ex propria persona ad succedendum, d. 350. num. 8.
- 1 Filii sororis admittuntur cum filiis fratrum ad bona Avunculi, d. 328. num. 53.
- F I L I U M.**
- 1 Filorum incisio, an & quando sufficiat pro testamenti revocatione, d. 291. dub. 2. num. 9.
- Hieronymi de Leo *decis. 32. par. 1.* adducitur ad propositum, ibid. num. 10.
- F I N I S.**
- 1 Finis, & causa legati attendi debet, d. 186. num. 41.
- F I S C A L I S.**
- 1 Fiscalium, & collectarum exactio habet viam exequutivam, d. 90. num. 79.
- 1 Fiscalium executio, non habet viam exequutivam dato aliquo impedimento, ibid. num. 80.
- 1 Fiscalia bona, an admittant adjectionem in subhastatione, d. 144. num. 2.
- 1 Fiscales causæ in die festivo tractantur, & quando, d. 213. num. 6.
- F I S C U S.**
- 1 Fiscus in præfenti non stat in probatis, Clericum Andream commississe homicidium, d. 34. num. 4.
- 1 Fisci encomia, qui DD. tractent, & facti series proponitur, d. 12. num. 1.
- 1 Fiscus non agit contra Burgenatica in casu devolutionis sine cessione, d. 110. num. 19.
- 1 Fiscus in dubio nullum habet privilegium, ibid. num. 20.
- 1 Fiscus solvens non succedit in eis iura sine cessione, ibid. n. 21.
- 1 Fiscus quando agat contra debitorem sui debitoris, & qua actione, ibid. num. 22.
- 2 Fisci nomine quilibet agere potest, sed ipse minime sine cessione, ibid. num. 23.
- 2 Fiscus non cedit facta solutione ex intervallo, nec ipse agit facta cessione ex intervallo, ibid. num. 24.
- 2 Fiscus pro suis creditis agit etiam tempore nundinarum, d. 91. art. 2. num. 14.
- 2 Fiscus creditorum agenti cum assensu in casu devolutionis, an possit opponere, ut agat contra Burgenatica, d. 110. num. 7.
- 2 Fiscus tenetur in casu devolutionis solvere onera contracta cum assensu, ibid. num. 4.
- 3 Fiscus qualiter sit privilegiatus, & in quibus casibus, d. 207. num. 19.
- 3 Fiscus sua credita exigit ante tempus, dimisso interusurio medii temporis, d. 136. num. 8.
- 3 Fisci bona qualiter spectent ad denunciantes, & delatores, d. 193. num. 43.
- 3 Fiscus in jurisdictionalibus habet pro se juris assistentiam, d. 189. num. 19.
- 3 Fiscus pro spolio faciendo, quid teneatur probare, d. 137. n. 16.
- 3 Fiscus sub bono Principe causam amittit, d. 231. num. 4.
- 4 Fiscus in quibus casibus excludatur à successionem morientis sine hærede, d. 262. num. 25.
- 4 Fisci cautela datur ad proponendam suspensionem ab officio lite pendente, d. 246. num. 23.
- F O E M I N A.**
- 1 Foemina ex masculo dicitur de linea masculina exclusivè, non inclusivè, d. 57. num. 52.
- 1 Foeminarum exclusio est sufficiens ratio conservandi agnationem, ibid. num. 53.
- 1 Foemina non excluditur in præfenti, quia non est agnata, sed quia non conservat agnationem, ibid. num. 54.
- 1 Foemina excluditur in concursu masculorum à fideicommissio, etiam si sit agnata, ibid. num. 47.
- 1 Foemina etiam proximior masculis excluditur à fideicommissio masculo, ibid. num. 48.
- 1 Foemina five nupta, five non nupta excluditur à fideicommissio conservativo familiae, ibid. num. 49.
- 1 Foemina quoad nomen conservat familiam; non quoad substantiam, & effectum, ibid. num. 50.
- 1 Foemina appellatione familia non continetur: In familiarum fideicommissorum materia. Nec in illis succedit, d. 59. num. 23. & 24.
- Nec constituit, nec conservat familiam, ibid. num. 25.
- Nupta non est de familia patris, sed viri, ibid. num. 48.
- 1 Foemina ex masculo, attenta mente testatoris non venit appellatione masculorum, d. 57. num. 44.
- 1 Foemina excluditur, vocata linea masculina, & decisiones asseruntur, ibid. num. 28.
- 1 Foemina proximior excluditur per agnatum remotiorem, posito favore agnationis, ibid. num. 29.
- 1 Foemina ex masculo in fideicommissis per lineam masculinam non admittitur, ibid. num. 31.
- 1 Foemina descendens ex masculo, an sit in linea masculina, & qualiter, ibid. num. 32.
- 1 Foemina ex masculo admittitur vocata familia, domo, agnatione, progenie, &c. ibid. num. 33.
- 1 Foemina admittitur, quando substitutus non est habilis ad conservandam familiam, ibid. num. 34.
- 1 Foemina ex masculo fictione juris tantum censetur masculus non rei veritate attenta, ibid. num. 42.
- 1 Foemina descendens ex masculis, si sit de linea descendenti, verius est, quod veniat appellatione masculorum, secus si sit transversalis, ibid. num. 38.
- 1 Foemina an possint consuetudinem introducere, & in quibus, d. 65. num. 25.
- 1 Foemina ex masculo, dicitur de familia, de domo, & de agnatione masculina, d. 57. num. 9.
- 1 Foemina non venit appellatione lineæ, quando tacitè, vel expressè testator voluit familiam conservare, ibid. num. 6.
- 1 Foemina exclusa in proximiori gradu, remotiores excluduntur, ibid. num. 61.
- 1 Foemina, filiorum appellatione, attenta sui natura, & proprietate, non venit, d. 58. num. 8.
- Nec vocata posteritate, venit, ibid. num. 9.
- Nec sub nomine familiae intelligitur, ibid. num. 10.
- Nec domo substituta concurrere potest, ibid. num. 11.
- Nec sub Cippi Domus nomine continetur, ibid. num. 12.
- Nec in ordinem agnatorum referri debet, ibid. num. 13.
- Mulè minus sub nomine proximiorum de agnatione, vel de familia, vel de domo vocata censetur, ibid. num. 14.
- Nec sub descendenti per virilem sexum, nomine venit, ibid. num. 15.
- Nec sub vocatione generationis masculinae comprehenditur, ibid. num. 16.

- Postremè nec lineæ masculinæ appellatione venit, ibid. n. 17.
- 1 Foemina uxorata, jus agnationis ipso jure amittit, ibid. n. 19.
  - 1 Foemina ex masculo proximior, excluditur à masculo ex masculo remotiori, d. 59. num. 39.
  - 1 Foemina infelix hominis adjutorium, malorumque artifex, d. 58. num. 2.
  - 1 Foemina ex masculo originem trahens, an comprehendatur in linea masculina, ibid. num. 3.
  - 1 Foemina locum sibi tantum vindicat, quando descendit à masculo recipiente, & lineam incipiente, ibid. num. 4.
  - 1 Foeminarum successio agnationis conservationi repugnat. Exclusio legibus divinis, civilibus antiquioribus, ac mediæ juris prudentiæ consentanea est, d. 59. num. 46. & 54.
  - 1 Foemina de familia quatenus in ea consideretur, d. 12. n. 25.
  - 1 Foeminae duæ, qualiter probent in Tribunali Sancti Officii, d. 41. num. 7.
  - 1 Foeminae ex masculo, non comprehenduntur in fideicommissio favore lineæ masculinæ. In dispositione facta, favore agnatorum non succedunt, d. 59. num. 38. & 44.
- Non dicuntur agnatæ, ibid. num. 40.
- Et licet agnatæ dicerentur, agnationis jus non retinent, ibid. num. 45.
- Nec lineæ masculinæ, nec lineæ tantum appellatione continentur, ibid. num. 41.
- Non sunt in linea masculina, ibid. num. 97.
- Amplia, ut nec etiam neptis ex filio acquirente, dicatur descendere per lineam masculinam, cum illa distinctio rejiciatur, ibid. num. 99.
- Et de ratione, ibid. num. 100. & seqq.
- Præcipuè accedentibus conjecturis ad earum exclusionem, ibid. num. 106.
- 2 Foeminae qualiter excommunicantur, & clausuram violant, d. 130. num. 56.
  - 2 Foeminarum consortium quantum evitandum, d. 73. num. 12.
  - 2 Foeminae ingrediuntur clausuram ad associandam Eucharistiam infirmis, d. 130. num. 54.
  - 2 Foeminae, ut Bajulae, an ingredi possint clausuram Monachorum, ibid. num. 45.
  - 2 Foemina habet electionem in divisione, d. 112. num. 69.
  - 3 Foemina, an & quando succedat extinctis agnatis, d. 164. n. 17.
  - 3 Foemina exclusa propter masculos ab intestato quando reintegretur, ibid. num. 18.
  - 3 Foemina semel exclusa in feudalibus, an reintegretur, ibid. num. 19.
  - 3 Foemina semel exclusa à fideicommissis non reintegratur, ibid. num. 20.
  - 3 Foemina semel exclusa in allodialibus semper excluditur, & quando, ibid. num. 21.
  - 3 Foemina scilicet exclusa à fideicommissio denotante perpetuitatem, ibid. num. 11.
  - 3 Foemina excluditur à fideicommissio, quando prohibita est dotatio foeminarum, ibid. num. 12.
  - 3 Foemina excluditur à fideicommissio conservativo familiæ, & adducuntur decisiones, ibid. num. 13.
  - 3 Foemina non venit in fideicommissio pro linea masculina, ibid. num. 14.
  - 3 Foemina in fideicommissio masculino sub appellatione filiorum non venit, ibid. num. 6.
  - 3 Foemina in virum conserva an possit ordinari, d. 220. n. 40.
  - 3 Foemina cur quandoque conversa in masculum, ibid. num. 36.
  - 3 Foemina in virum converti duobus potest modis, sed non substantialiter, ibid. num. 37.
  - 3 Foemina in virum conversa, an matrimonium, quod contraxerat, & valeat, an masculus possit evadere foemina, ibid. num. 38.
  - 3 Foemina, seu Monialis in virum conversa, an teneatur exire, & fieri Monachus, ibid. num. 42.
  - 3 Foemina non venit in fideicommissio facto favore agnationis, d. 164. num. 7.
  - 3 Foemina, an & quando faciat deficere conditione, si sine liberis, ibid. num. 8.
  - 3 Foemina non conservat agnationem, & quando, ibid. num. 9.
  - 4 Foemina statuto exclusa à successione, cum quo debeat dotari, si dos, ad quam vocatur, non succederet loco legitimæ, quia totaliter censetur exclusa, nullam facit partem, d. 316. num. 27.
- Consil. Theodor. alleg. 35. n. 27. exploditur, cum ait, in regno receptam esse opinionem, quod soror exclusa per Const. Regni, In aliquibus, faciat partem si sit dotata, nec potest applicari conclusio illa ad calum, de quo in præsentis consultatione, & quare, ibid. num. 28. & 29.*
- 4 Foemina exclusa per statutum propter existentiam masculorum, censetur exclusa etiam à legitima, & à jure impugnandi testamentum paternum, vel maternum, quia censetur exheredata, ibid. num. 17.
  - 4 Foemina an possit in officio nominari ab habente facultatem nominandi, d. 293. num. 21.
  - 4 Foemina non potest nominari in emphyteusi Ecclesiastico, & quando, ibid. num. 22.
  - 4 Foeminarum exclusio quid operetur in præsentis pro fideicommissio extendendo, d. 271. num. 99.
  - 4 Foemina an admittatur ad præsentandum, vocata domo testatoris, d. 263. num. 17.
  - 4 Foeminae an possint præsentare, si per conjecturas colligatur, ibid. num. 18.
  - 4 Foemina quando admittatur ad præsentandum stante statuto illarum exclusivo, positus masculis, ibid. num. 19.
  - 4 Foemina utrùm veniat in ius patronatus gentilitium, ibid. num. 12.
  - 4 Foemina, vel nati ex foemina, quando admittantur in præsentatione ius patronatus, ibid. num. 13.
  - 4 Foemina utrùm admittantur ad præsentandum, quando testator vocavit descendentes, ibid. num. 14.
  - 4 Foemina an admittatur ad præsentandum, quando testator vocavit familiam, ibid. num. 15.
  - 4 Foemina exclusa per Const. In aliquibus, dummodo sit dotata de paragio, non censetur à legitima exclusa, quia paragium id succedit loco legitimæ, vel loco debiti jure naturæ, d. 316. num. 29.
  - 4 Foemina non censetur vocata in fideicommissio favore familiæ, d. 320. num. 11.
  - 4 Foemina feudorum incapax consuetudine, vel statuto potest fieri capax, d. 237. num. 2.
  - 4 Foemina non venit in fideicommissio facto in contractibus, d. 320. num. 12.
  - 5 Foemina in familia qualiter sit, d. 349. num. 3.
  - 5 Foemina est de familia, sed ejus principium, & finis, qui finis in casu nostro, magis consideratur, ac viget in filio foeminae, quàm in ipsa foemina, d. 367. num. 29.
- Quando militat eadem ratio, vel major; tunc casus non dicitur omissus, sed potius expressus, & dispositio facta in uno porrigitur ex vi rationis ad alterum, ibid. num. 30.
- 5 Foemina intus clausuram, qua necessitate ingredi cogatur, d. 383. num. 10.
  - 5 Foemina qualiter habilitetur in feudis, d. 368. num. 3.
  - 5 Foemina descendens ex foemina, an sit de agnatione, & familia, d. 326. num. 44.
- F O E M I N E U S S E X U S.
- 1 Foemineus sexus, sicut obest masculis ex foeminis, ita & ipsismet foeminis, d. 59. num. 100.
- F O N T A N E L L A.
- 1 Fontanellæ locus *rom. 1. claus. 4. gloss. 9. par. 1. num. 9.* adducitur, d. 63. c. 1. num. 64.
  - 1 Fontanellæ distinctio in præsentis adducitur, ibid. 68.
  - 3 Fontanellæ doctrina *claus. 5. gloss. 8. par. 11. num. 51.* qualiter procedat, d. 199. num. 12.
  - 5 Fontanella reprobat in præsentis, d. 344. num. 25.
  - 5 Fontanellæ dictum reprobat, ibid. num. 26.
- F O R E N S I S.
- 2 Forensis pro salario ligatur statuto urbis, d. 109. num. 45.
  - 4 Forenses an possint extrahere partem colonicam suam, &c. d. 13. c. 3. num. 15.
  - 4 Decisio *De Franchis 434.* explicatur, ibid. num. 16.
  - 4 Forensis testamentum qualiter reguletur, & secundum cujus loci consuetudines, d. 295. art. 4. num. 21.
- F O R J U D I C A T U S.
- 1 Forjudicatus potest impunè occidi vigore laicalis dispositionis in Regno, & in statu Ecclesiastico, d. 33. num. 4.
  - 1 Forjudicatus an possit occidi proditoriè, & ab assassino, ibid. num. 10.
  - 1 Forjudicatus qualiter habeatur pro mortuo, ibid. num. 11.
  - 1 Forjudicatus uxor quando petit dotem, & antefatum, ibid. num. 12.
  - 1 Forjudicatus non potest esse Officialis terræ, neque parentes ejus, qui receptum fecerunt, ibid. num. 13.
  - 1 Forjudicati gaudent immunitate Ecclesiastica, d. 33. n. 27.
  - 1 Forjudicatus jura sanguinis non amittit, ibid. num. 29.
  - 1 Forjudicatus arbiter, cessat arbitrium per forjudicationem, ibid. num. 15.
  - 1 Forjudicatus qualiter incapax successione, ibid. num. 16.
  - 1 Forjudicatus qualiter possit instrumentum liquidare, ib. n. 17.
  - 1 Forjudicatus an possit occidi intra Ecclesiam, ibid. num. 18.
  - 1 Forjudicatum occidens puniri debet in foro Canonico, ibid. num. 19.
  - 1 Forjudicatum occidens est infamis de jure Canonico, ib. n. 20.
  - 1 Forjudicatum occidens bono zelo non peccat secundum aliquos, ibid. num. 6.
  - 1 Forjudicatum occidens sit irregularis, ibid. num. 7.
  - 1 Forjudicatum nulliter occidens, an puniatur, & quando, ibid. num. 22.

- 1 Forjudicatum factum Clericum, vel Monachum, quando possit quis impunè occidere, ibid. num. 23.
- 1 Forjudicatus est hostis publicus, ibid. num. 24.
- 1 Forjudicato quæ competant, ibid. num. 50.
- 1 Forjudicatus an possit facere testamentum, d. 366. num. 2.

F O R M U L A.

- 1 Formula legandi ad excludendum assensum Apostolicum, d. 111. num. 9.
- 1 Formula alia legandi ad eundem effectum, ibid. num. 10.
- 1 Formula condendi testamentum, quibus verbis concipiebatur antiquitus, d. 223. num. 18.

F O R N A X.

- 1 Fornacem facere vicinus, in præjudicium vicini potest, & ignem non cooperienti de nocte imputatur damnum, quod sequitur, d. 170. num. 20.

F O R U S.

- 1 Forus externus præcipuè dirigitur, ut conscientiæ forus melius adimpleatur, d. 21. num. 9.
- 1 Forus externus an curet de salute animæ, ibid. num. 19.
- 1 Inter forum conscientiæ, & externum an dentur differentiæ, ibid. num. 11.
- 2 Fori electio, & variatio non datur pro contractibus gestis in nundinis, d. 91. num. 19.
- 2 Fori electio, an locum habeant contra Neapolitanos, d. 90. num. 70.
- 2 Fori variatio, & electio, an detur in nundinis, & coram Magistratibus ipsarum, d. 91. num. 15.
- 3 Fori electio, vel variatio non datur in reddenda ratione ab administratoribus, d. 134. num. 66.
- 3 Fori electio non facta formiter non est consideranda, d. 191. num. 3.
- 3 Fori electio facta per personam non legitimam non est consideranda, ibid. num. 4.
- 1 Forum pupilli debemus attendere, non tutoris, d. 397. n. 34.

F R A N C H I T I Æ.

- 1 Franchitiæ sunt solvendæ etiam illis, qui sunt exempti, &c. d. 27. num. 7.
- 1 Franchitias non petentes quando sibi præjudicant, ibid. n. 14.
- 1 Franchitias jam solutas qualiter repetant Capellani Regii, ibid. num. 8.
- 2 Franchitiæ Clericorum regulantur à foro spirituali, disc. 107. num. 33.
- 1 Francisci Ciccoperii locum *lib. 2. num. 168.* adducitur ad propositum, d. 123. num. 29.
- 3 Franchitia concessa Clericis, censetur etiam pro famulo, & quando, d. 230. num. 27.
- 3 Franchitiæ competunt Ecclesiasticis de omni jure, ibid. n. 36.
- 3 Franchitia an detur Ecclesiasticis pro alimentis, ibid. num. 37.
- 3 Franchitia Ecclesiasticorum, an possit ab eisdem vendi, ibid. num. 38.

D E F R A N C H I S.

- 3 De Franchis *decis. 380.* qualiter processerit, d. 230. num. 5.
- 4 Franchus *decis. 150.* refertur ad propositum, d. 324. num. 17.
- 5 Franchus *decis. 700.* adducitur, & explicatur, d. 358. num. 10.
- 5 Franchus *decis. 421.* adducitur ad materiam, d. 344. num. 28.
- 5 Franchus *decis. 718.* adducitur, & explicatur, d. 362. num. 9.
- 5 Franchus *decis. 85.* extenditur, d. 331. num. 8.

F R A N C I S C A N I.

- 3 Franciscanis permittitur usus facti, d. 156. num. 8.
- 4 D. Franciscus Salgatus videndus circa Magistratus, & eos, qui cum eis litigant, d. 294. num. 78.

F R A T E R.

- 1 Frater uterinus nihil habet in nece fratris utrinque conjuncti, & quando, d. 33. num. 36.
- 3 Frater dotando sororem quando possit apponere pactum reversivum, d. 219. num. 9.
- 4 Frater non est de linea alterius fratris, d. 237. num. 39.
- 4 Frater præteritus in bonis fratris, nullatenus admittitur in computatione legitimæ, existente valido testamento, turpi persona non instituta, & hærede hæreditatem adeunte, d. 316. num. 33.
- 4 Fratres consanguinei, an uterini sint à parentibus substituendi, d. 286. num. 34.
- 4 Fratribus, aut sororibus in bonis fratris nulla debetur legitima honesta persona hærede instituta, d. 316. num. 7.
- 5 Frater, & soror an succedant in feudo novo, d. 369. num. 8.
- 5 Frater Patruelis jure antiquo præfertur Amitæ in feudis, d. 368. num. 2.
- 5 Frater, an & quando possit admittere sororem ad successionem paragium, &c. d. 393. num. 77.
- 5 Frater, vel dotans quando pactum apponere possit, d. 344. num. 16.

F R A T R E S.

- 3 Fratres Carmelitæ Discalceati, non tenentur ad quartam suaveralem, d. 155. c. 1. num. 15.

- 2 Fratres Minores Sancti Francisci, neque in communi, neque in particulari proprietatem aliquam habere debent, d. 116. num. 36.

Et utrum possent habere usum simplicem? ibid.

- 2 Fratribus Sancti Francisci de Observantia usus arctus est permissus, nec ultra ipsum quicquam facere possunt, ibid. num. 38.
- 3 Fratres Carbonarii illustres quid operati fuerint pro Religione, jussu Pontificum, & Regum, & traduntur tempora, & loca, d. 198. num. 42.
- 3 Fratres Colloriti sunt ultimo loco, Carbonarii verò antiquiores, ibid. num. 9.

F R A U S.

- 1 Fraus in dubio non præsumitur, nec multò magis in præsentis per institutionem procuratoris sæcularis in casu incapacitatis Religionis, d. 60. num. 15.
- 1 Fraudibus est obviandum, & qualiter fraus præsumatur, d. 32. num. 10.
- 1 Fraudis præsumptione posita tenetur exequutor reddere rationem administrationis, ibid. num. 34.
- 3 Fraus præcepti differt à fuga præcepti, & quando tales dicantur, d. 208. num. 45.
- 3 Fraus in quibus casibus præsumatur, d. 141. num. 13.
- 4 Fraus cessat ex causis, de quibus hic, sed debent esse probatæ per Judicis decretum, d. 295. art. 1. num. 15.
- 5 Fraus qualiter dicatur in expeditione privilegii, d. 342. n. 19.
- 5 Fraudis præsumptio qualiter sit evitanda, d. 384. num. 14.

F R U C T U S.

- 1 Fructus beneficiorum vacantium Cameræ debentur, & à quo tempore, d. 1. num. 19.
- 1 Fructus beneficiorum resignatorum non facta publicatione, quando Cameræ debeantur, ibid. num. 20.
- 1 Fructus dotis quæ actione petantur, d. 39. num. 14.
- 2 Fructus non veniunt in remedio l. 2. secus in nullitate contractus, d. 76. num. 4.
- 1 Limitatur interdum, & quando, ibid. num. 5.
- 2 Fructus quæriti à Monacho, & bona non transferuntur cum Monacho translato ad aliud Monasterium, d. 105. num. 24.
- 2 Fructus naturales percepti transferuntur cum translato ad aliam Ecclesiam, ibid. num. 25.
- 2 Fructus civiles quorum solutionis dies non venerat pertinet ad successorem translati, ibid. num. 33.
- 2 Fructus percepti, & à solo separati pertinent ad resignantem, seu pendentes, ibid. num. 34.
- 2 Fructus debentur, quando contractus est ipso jure nullus, d. 99. num. 31.
- 2 Fructus veniunt sub nomine damni, & interesse, d. 112. n. 25.
- 2 Fructus à die alienationis veniunt re nulliter alienata Ecclesiæ, d. 99. num. 29.
- 2 Fructus Beneficii illi propriè dicuntur, qui deductis oneribus percipi possunt in absentia non residendo, d. 125. num. 5.
- 2 Fructus Ecclesiarum Regiarum qualiter dividantur, disc. 105. num. 38.
- 3 Fructus soluti Clerico, non veniunt sub spolio, secus in Episcopo, d. 139. num. 1.
- 3 Fructus inexacti pensionum, non veniunt sub spolio, d. 138. num. 20.
- 3 Fructus inexacti Beneficiorum pertinent ad Cameram, & quando, ibid. num. 21.
- 3 Fructus Beneficii, quando dicantur percepti in Regno, d. 147. num. 8.
- 2 Fructus Beneficii non consumpti, possunt ad libitum à Clericis dissipari, & de eis possunt testari, d. 138. num. 23.
- 3 Fructus ex introitibus percepti, ad quem spectent, d. 147. num. 21.
- 3 Fructus Beneficiorum, cui applicentur in statu Mediolani, ibid. num. 22.
- 3 Fructus Beneficiorum, à die obitus percepti usque ad possessionem alterius, cujus sint, ibid. num. 23.
- 3 Fructus in Episcopatibus Regiis, qualiter fiant successoris, ibid. num. 24.
- 3 Fructus pendentes Beneficiorum, ad quem pertineant, ibid. num. 13.
- 3 Fructus civiles Beneficiorum, quorum non venerat dies solutionis, cujus sint, ibid. num. 14.
- 3 Fructus maturati, & non exacti, cujus sint, ex Bulla Julii III. & Urbani VIII. ibid. num. 15.
- 3 Fructus pensionum, quibus applicentur post obitum, ibid. num. 18.
- 3 Fructus Beneficiorum, an dividantur pro rata, & qualiter, ibid. num. 19.
- 3 Fructus Beneficii jure antiquorum Canonum, ad quem spectabant, ibid. num. 1.
- 3 Fructus Beneficii jure consuetudinario, ad quem spectabant, ibid. num. 2.

- 3 Fructus Beneficii tempore juris novissimi, ad quem spectabant, ibid. num. 3.
- 3 Fructus durante tempore retrovenditionis, cujus sint, d. 187. num. 32.
- 3 Fructus pendentes an pertineant ad emptorem, an ad venditorem retrahentem, ibid. num. 33.
- 3 Fructuum divisio pro rata, an & qualiter sit facienda in præfenti, ibid. num. 34.
- 3 Fructum rata qualiter sit sumenda in rebus, quæ fructificant singulis annis, vel biennio, &c. ibid. num. 35.
- 3 Fructus Beneficii separati à solo in vita Beneficiati, cujus sint, d. 147. num. 10.
- 3 Fructus Beneficiorum, in quos usus sint erogandi ab eisdem, ibid. num. 11.
- 3 Fructus Beneficiorum veniunt sub spolio, & qualiter, d. 142. num. 16.
- 3 Fructus juris patronatus an cadant sub spolio, ibid. num. 17.
- 3 Fructus Beneficiorum mensium collatorum Ordinariorum, qualiter cadant sub spolio, ibid. num. 18.
- 3 Fructus bonorum decedentium aleatorum, concubinariorum, &c. an cadant sub spolio, ibid. num. 19.
- 3 Fructus beneficiorum ob non residentiam, an cadant sub spolio, ibid. num. 20.
- 3 Fructus Beneficiorum inexacti spectant ad Cameram, ex Bullis Pontificiis, d. 138. num. 6.
- 3 Fructus olivarum quando nascantur singulo biennio, vel quolibet anno, d. 188. num. 2.
- 3 Fructus Beneficiorum, quando & qualiter spectent ad successorem, & quando ad Cameram, d. 138. num. 9.
- 3 Fructus Beneficiorum tempore obitus Beneficiati, ad quem pertineant, d. 147. num. 5.
- 3 Fructus pendentes dicuntur pars fundi, d. 188. num. 5.
- 3 Fructus quibus applicantur ob non residentiam, d. 148. n. 32.
- 3 Fructus Beneficiorum collecti, etiam non reconditi in horreo Clericorum sunt successorum, d. 138. num. 28.
- 3 Fructus rei datæ insolutum, sunt possessoris vigore talis tituli, d. 187. num. 4.
- 4 Fructus, an & quando veniant appellatione rei, d. 267. n. 6.
- 4 Fructus pendentes qualiter veniant sub nomine stabiliū, ibid. num. 7.
- 4 Fructus vita durante maturati, & non exacti an pertineant ad donantem, an ad donatarium, d. 275. num. 26.
- 4 Fructus, quando & qualiter compenſentur cum melioramentis, d. 321. num. 44.
- 5 Fructus præcepti an imputentur in bonis antiquis, si testator id dicat, d. 393. num. 56.
- 5 Fructus sine voluntate testatoris non imputantur in medietatem aliorum bonorum, &c. ibid. num. 57.
- 5 Fructus percepti non imputantur in sortem in filiis primi gradus, ibid. num. 58.
- 5 Fructus donationis contemplatione matrimonii, cujus sint Patris, an filii, d. 375. num. 7.
- 5 Fructus dicuntur deductis expensis, d. 394. num. 31.
- 5 Fructus feudi communiter empti inter fratres, communicantur inter eosdem, ibid. num. 32.
- 5 Fructus feudi à solo separati communicantur inter socios, ibid. num. 33.
- 5 Fructus qualiter debeantur ex contractu annullando, posita læsione, & dolo, d. 355. num. 9.
- 5 Fructus qualiter sint restituendi à doloſo, & malæ fidei possessore, ibid. num. 10.
- 5 Fructus debito valore tempore collectionis restituuntur, ibid. num. 11.
- 5 Fructus compenſantur cum interesse debito à venditore, ibid. num. 12.
- 5 Fructus retinentur quousque non solvatur pretium cum interesse, nec cadit mora ad restituendum, ibid. num. 13.
- 5 Fructuum liquidatio an sit facienda pro tempore collectionis, an pro tempore consumptionis, ibid. num. 2.
- 5 Fructuum liquidatio fit secundum æstimationem cujuslibet anni tempore collectionis, ibid. num. 3.
- 5 Fructuum æstimatio debetur secundum tempus collectionis, ibid. num. 4.
- 5 Fructuum liquidatio fit deductis expensis pro collectione eorundem, ibid. num. 5.
- 5 Fructus an faciat suos, quos percepit quis perempta instantia, ibid. num. 7.
- 5 Fructus an teneatur emptor post publicationem in causa restituere in judicio vindicationis, in judicio verò hypothecario post judicium assistentia, d. 356. num. 12.
- 5 Fructus legitimæ à quo tempore debeatur, d. 335. num. 9.
- 5 Fructus paragi quando debeantur minori, ibid. num. 10.
- 5 Fructus an sequestrentur in judicio assistentiæ, d. 356. num. 5.
- 5 Fructus in liquidatione assistentiæ qualiter liquidentur, ibid. num. 9.
- 5 Fructus cum melioramentis compenſantur à bonæ fidei possessore, ibid. num. 3.
- 5 Fructus dotis an patris, an filii dotem accipientis, disc. 375. num. 4.
- 5 Fructus dotis filio datæ ipsius creditoribus obligantur, non patris, ibid. num. 5.
- 5 Fructus feudi, forjudicato Barone, durante ejus vita naturali, ad Fiscum non pertinent, & numeris sequentibus, d. 366. num. 25.

FRUMENTUM.

- 1 Frumentum quando debeatur in genere, quando in specie, d. 15. num. 18.
- 1 Frumentum non præsumitur durare ultra triennium, nec ejus interesse crescit ampliùs, ibid. num. 13.
- 4 Frumenti renovatio quando fieri debeat à Castellariis, d. 246. num. 17.

FUGA.

- 4 Fuga præcepti, & legis, quando licita sit, d. 13. c. 2. n. 20.
- 4 Fuga sæcularis, quando sit licita, ibid. num. 21.
- 4 Fuga officialis pecuniarii, an faciat indicium ad torturam, d. 246. num. 59.
- 4 Fuga delinquentis, an & quando faciat plenam probationem, vel semiplenam, ibid. num. 60.

FUGIENS.

- 2 Fugiens à carceribus Baronis animo veniendi ad magnam Curiam Vicariæ, non dicitur fugitivus, d. 93. num. 16.
- 4 Fugientes ad finem fraudandi proprium Parocum, an & quando validè contrahant coram Paroco loci, ad quem aufugerunt, d. 283. num. 12.

FUGITIVUS.

- 2 Fugitivus non semper est Apostata, d. 93. num. 14.
- 2 Fugitivus non dicitur, qui vadit ad Superiorem, ibid. num. 15.

FULGOSIUS.

- 3 Fulgosius negat dari posse consuetudinem contra incapacitatem Regularium, d. 155. c. 1. num. 37.

FUNCTIO.

- 4 Functionem recipere in genere suo quid significet in mutuo, d. 292. num. 4.
- 4 Functio quid in jure sit, & qualiter accipiatur, ibid. num. 5.

FUNDACIUS.

- 4 Fundaci jus, an solvatur pro ferro, pro pice, pro azzario, &c. d. 13. c. 1. num. 17.
- 4 Fundaci jus, an solvi debeat ab emptore exempto, & immuni, d. 13. c. 2. num. 22.
- 4 Fundaci jus, cur exigatur, & quare introductum, disc. 13. c. 1. num. 8.
- 4 Fundaci jus, à quo debeatur, & à quo tempore, ibid. num. 9.
- 4 Fundaci jus, ubi solvendum, & quid si alibi fuisset solutum, ibid. num. 10.
- 4 Fundaci jus alibi solutum, quid agendum, ne iterum solvatur Neapoli, ibid. num. 11.
- 4 Fundaci jus, an jure communi fuerit cognitum, ibid. num. 12.
- 4 Fundaci jus maxima æquitate naturali introductum, ibid. n. 13.
- 4 Fundaci jus quid sit, & à quo introductum, ibid. num. 6.
- 4 Fundaci juris pro rebus propriis interdum concessa exemptio, ibid. num. 24.

FUNDATIO.

- 4 Foundationis, vel dotationis si non reperiatur instrumentum, ad conjecturas est recurrendum, d. 235. num. 11.

FUNDATOR.

- 1 Fundatoris dispositio non præjudicat juribus Episcopi visitantis, d. 46. num. 7.
- 5 Fundatores Montis si pauci sint in præfenti possunt testari de præterito Montis, d. 334. num. 7.

FUNDATRIX.

- 2 Fundatrices Monasteriorum non possunt ingredi clausuram exceptis fundatricibus Monasteriorum Sancti Francisci de Paula, d. 130. num. 37.

FUNDUS.

- 1 Fundo censito evicto datur locus repetitioni fortis, & interesse, d. 39. c. 2. num. 11.
- 2 Fundum emens cum pacto retrovendendi, non potest cogi pro parte, d. 97. num. 14.

FUNES.

- 3 Funes non sunt in supplicetili, d. 145. num. 16.

FUNUS.

- 2 Funus mulieris manentis in clauſtro Monialium, quæ sepulturam elegit, qualiter & à quibus fiat, d. 130. num. 69.

FUR.

- 1 Fur occidendo Dominum se defendendo non fit irregularis, d. 36. num. 38.
- 2 Fures confessi, & convicti, qualiter puniantur, d. 87. n. 2.

FURTUM.

- 2 Furtum domesticum qualiter puniatur, d. 87. c. 2. num. 9.
- 2 Furti poena qualis inter Ecclesiasticos, & Regulares, ib. n. 10.
- 2 Fur-

- 2 Furtum qualiter puniatur poena ordinaria, d. 87. c. 1. num. 5.
 2 Furtum qualiter puniatur poena extraordinaria, ibid. num. 6.
 2 Furtum, & delicta in nundinis commissa, nullam habent impunitatem, d. 91. art. 2. num. 12.
 2 Furtum in Monasterio N. commissum asseritur, & castigandum, d. 87. c. 1. num. 11.
 2 Furtum quando criminaliter agitur, qualiter probandum, d. 87. c. 2. num. 7.
 2 Furta fortilegiis quærentes, puniuntur, d. 96. num. 3.

FUSARIUS.

- 3 Fusariis *consil.* 27. & 49. adducitur pro nobis, & qualiter, d. 149. num. 23.
 4 Fusarius *quæst.* 409. explicatur, d. 266. c. 3. num. 4.

G

GABELLA.

- 2 Gabellarum causæ sunt odiosæ, & earum acceptatio favorabilis, d. 107. num. 40.
 2 Gabella imposita ob publicam utilitatem, latè est interpretanda, ibid. num. 41.
 2 Gabella in dubio præsumitur odiosa, & contra eam pronuntiandum, ibid. num. 59.
 3 Gabella solvi debet ex venditione facta cum pacto de retrovendendo, d. 132. num. 18.
 3 Gabella quando respiciat fructus à solo separatos, d. 231. n. 9.
 3 Gabella non valet præjudicans Ecclesiæ, ibid. num. 23.
 3 Gabella imposita per Baronem non præjudicat Ecclesiæ, ibid. num. 24.
 3 Gabella an debeatur ex contractu emphyteutico cum facultate affrancandi, d. 132. num. 69.
 4 Gabella an possit imponi super rebus ad usum pertinentibus, d. 313. c. 2. num. 65.
 4 Gabellam super usum, qui negaverint, & qui communiter approbaverint, ibid. num. 66.
 4 Gabella super usum proprium nullo jure prohibetur, ibidem num. 67.
 4 Toleti locus qualiter intelligatur in præsentia, ibid. num. 68.
 4 Gabella super usum ab omnibus approbata, & peculiari nomine nuncupata, ibid. num. 72.
 4 Gabellam super usum fraudulentos, an peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem, ibid. num. 73.
 4 Gabella imposita super rebus Principis, omnem excludit exemptionem, ibid. num. 2.
 4 Gabellam non solvens in loco solito ex ignorantia, an amittat bona, ut intercepta, d. 313. c. 3. num. 2.
 5 Gabella extincta si reviviscat, an culpa consideretur, disc. 348. num. 21.
 5 Gabellæ fuerunt sublatae, & abolitæ per revolutiones Neapolitanas, d. 398. c. 1. num. 3.
 5 Gabellæ novæ, novam formam constituunt, ibid. num. 5.
 5 Gabellæ, quando & qualiter fuerunt datæ consignatariis, d. 398. c. 2. num. 20.
 5 Gabellæ cur assignata consignatariis, ibid. num. 21.
 5 Gabellarum exemptio non in casu necessitatis, & quando, ibid. num. 22.

GALEOTA.

- 1 Galeotæ finito tempore, an sint habitu vestiendi, d. 14. n. 9.
 1 Galeota remanet perpetuo privatus executione Ordinum, & officiorum, ibid. num. 28.
 1 Galeota liber factus est irregularis, ibid. num. 29.

GALLI.

- 3 Galli quid in Tridentino supplicaverint pro matrimonio, d. 160. num. 33.
 4 Galli, & Hispani tenent deberi legatum pro Monachatu, d. 318. c. 2. num. 10. & 11.

GALLICUS MORBUS.

- 1 Gallicum morbum habens, si fecit votum Religionis, ubi pedibus nudis vadunt, vel ubi est votum quadragesimale, non tenet, d. 53. num. 71.

GALLINA.

- 3 Gallinas vicinus an possit prohibere, ne teneat in damnum vicini, d. 170. num. 17.

GARZIA.

- 2 Garziæ locus p. 3. c. 2. n. 465. adducitur, d. 123. num. 34.
 5 Garzia doctus Hispanus adducitur ad materiam, d. 356. n. 7.

GEMINATIO.

- 4 Geminatio actuum arguit enixam voluntatem, d. 297. num. 7.

GENER.

- 3 Gener si faciat pactum cum socero, ut focer non nubat, non valet, quod fallit favore Ecclesiæ, si sit ei applicanda poena, d. 205. c. 5. num. 64.

- 3 Generi appellatione, qui veniant, d. 149. num. 30.

GENERALIS.

- 1 Generalis Religionis non est supremus, & maximus Prælatus Religiosorum, sed Papa, d. 24. num. 4.
 1 Generales Ordinum non indigent confirmatione, d. 54. n. 17.
 3 Generalis est Superior in quolibet Conventu, & tempore Capituli præcedit Superioribus, d. 151. c. 3. num. 11.
 3 Generalis an possit Provinciam intuitu transferre de una in aliam Provinciam, excepta Societate Jesu, d. 151. c. 2. n. 44.
 3 Generalis est subditus Capitulo, & in quo sensu, ibid. num. 48.
 3 Generalis quando vult remove Provinciam debet illum audire, excepta Societate Jesu, ibid. num. 41.
 3 Generalis ex causa, an & quando possit remove Provinciam, & quid agendum pro illo removendo, ibid. num. 37.
 3 Generales Ordinum, qualiter possint relinquere Monasterium Religionis in manibus Episcopi, d. 184. num. 8.
 4 Generalis, de quo hic excessit limites Regulæ, d. 261. num. 47.
 4 Generalis Ordinis Minimorum non potest cassare electionem Prælatorum extrajudicialiter, ibid. num. 60.
 4 Generalis quando removeat Provinciam, & quo Ordine, ibid. num. 77.
 4 Generalis Fratrum Minorum potest cassare electiones inferiorum Prælatorum, ibid. num. 84.
 4 Generalis Longobardi qualitates, quæ fuerint, ibid. num. 97.
 4 Generalis an possint cassare electionem extrajudicialiter, ibid. num. 109.
 4 Generalis an teneatur credere oppositoribus contra electionem, ibid. num. 111.
 5 Generales Ordinum possunt sibi sepulturam eligere, dum moriuntur, d. 325. num. 21.
 5 Generalis dispositio qualiter restringatur per specialem, d. 332. art. 5. num. 24.

GENUENSIS.

- 5 Genuensis locus c. 17. explicatur ad propositum, d. 383. n. 13.

GENUFLEXORIA.

- 5 Genuflexoria honorifica in Ecclesiis datur laicis, d. 329. n. 21.

GENUS.

- 1 Genus speciei inest per positionem, & species inest generi per continentiam, d. 59. num. 18.
 1 Generi per speciem non derogatur, ibid. num. 19.
 5 Genus per speciem, quando & qualiter derogetur, d. 373. n. 23.

GERENS VICEM.

- 1 Gerens vicem Episcopi in aliquo actu jurisdictionis honorandus est, ut ipse Episcopus, d. 4. num. 7.

GERMANUS.

- 1 Germanus, & verus sensus Sacrorum Canonum citatorum traditur, d. 8. num. 29.

GESTIO.

- 1 Gestio pro hærede quid sit, d. 3. num. 4.

GIZZARELLUS.

- 1 Gizzarelli *decis.* 56. num. 5. adducitur ad materiam, d. 38. num. 14.
 2 Gizzarellus *decis.* 57. commendatur, d. 112. num. 36.

P. GIRUNDA.

- 2 P. Girunda, *tom. 2. lib. 8. disp. 5. cap. 2.* affertur ad materiam nostram, d. 89. num. 20.

GLOSS.

- 1 Gloss. in *cap. 1. de offic. Ordinarii*, expenditur, d. 56. num. 2. & seqq.
 3 Glossa in *l. liberorum*, ff. de his, qui not. infam. d. 195. num. 26.
 3 Glossæ autoritas super easdem Constitutiones Societatis Jesu, d. 162. num. 4.
 4 Glossa in *l. acceptam*, C. de usur. figurat casum in mutuo cum pignore, & interesse, d. 292. num. 1.
 4 Glossa in Clementina sæpè de verb. signif. adducitur, & explicatur, d. 261. num. 58.

GRAMMATICI.

- 2 Grammatici decisio in consilio criminali 48. adducitur, & explicatur, d. 115. num. 14.

GRANAFFEUS.

- 2 Granaffei concessio qualiter facta, d. 99. num. 14.
 2 Graffii *Consilium* 1. de sentent. excommunic. adducitur ad propositum, d. 88. num. 35.

GRANGIÆ.

- 3 Grangiæ Regularium, & Capellæ ibi positæ, an sint immunita loca, d. 183. num. 41.

GRATIA.

- 1 Gratia in corpore juris clausa difficilius tollitur, quam jus commune, d. 12. num. 8.
 1 Gratia, & rescriptum subreptitium quando dicatur, d. 15. num. 2.
 1 Gratia an juvet si non habeat concedere facultatem, ib. n. 4.
 2 Gratia Apostolica justificata, est statim exequenda, d. 72. n. 7.
 2 Gratia Apostolica habet clausulam, si preces veritati nitantur, ibid. num. 8.

- 2 Gratia Apostolica est conditionalis, donec fuerit justificata, *ibid.* num. 9.
- 2 Gratia quando dicitur facta, & quando facienda? d. 116. n. 5.
- 2 Gratia facienda sub nomine dignitatis concessa, morte concedentis non expirat, nec potestas data ad gratiam exequendam à Sede Apostolica concessam, *ibid.* num. 6.
- 2 Gratia subreptitia nullum meretur effectum, d. 127. num. 27.
- 2 Gratia facta absque limitatione concessa, morte concedentis non expirat etiam re integra, d. 116. num. 2.
- 3 Gratia Principis ad beneplacitum concessa, est revocabilis, & qualiter, d. 189. num. 2.
- 3 Gratiarum actiones D. meo reddimus, d. 205. c. 5. num. 76.
- 4 Gratia subreptitia, vel obreptitia nulla est, etiamsi concederetur motu proprio, d. 238. num. 43.
- 4 Gratiarum interpretatio in casu dubio fit ad favorem Civitatis, d. 313. c. 1. num. 26.
- 5 Gratia concessa Illustrissi. D. Ricciullo fuit ampliata ab eodem Papa Urbano VIII. d. 328. num. 2.
- 5 Gratia pragmaticæ ultimæ, qualiter fuerit observata, d. 368. num. 6.
- 5 Gratia, & privilegia circa feudorum successionem, quæ fuerint, d. 326. num. 49.
- 5 Gratia, & privilegia sunt ad litteram intelligendæ, *ib.* n. 50.
- 5 Gratia, & privilegia loquuntur in successione, non in prælatione, *ibid.* num. 51.
- 5 Gratia, de quibus feudis loquatur, & verba ponderantur ly quasi antiquum, d. 368. num. 49.
- 5 Gratia verba an admittant filia propriæ exclusionem ad favorem masculi remotioris, *ibid.* num. 8.
- 5 Gratia causa finalis, quæ sit, & qualis, *ibid.* num. 16.
- 5 Gratia concessio, & confirmatio, ac exequutoriatio quando fuerit, *ibid.* num. 41.
- 5 Gratia an habeat locum in officiis, & quando, *ibid.* num. 42.
- 5 Gratia dispositio refertur, *ibid.* num. 45.
- 5 Gratia, & pragmatica pro Neapolitanis quid disponit, d. 369. num. 4.
- 5 Gratia requisita, quæ sint, & qualia, *ibid.* num. 5.
- 5 Gratiam prædictam, qui explicaverint, & qualiter, d. 368. n. 11.
- G R A T I A N U S.**
- 2 Gratianus c. 297. adducitur, & declaratur, d. 113. num. 10.
- 3 Gratianus *tom. 1. cap. 50.* nihil dicit contra nos, d. 199. n. 13.
- 3 Gratiani auctoritas, *cap. 745. à num. 70.* adducitur, & explicatur, d. 132. num. 49.
- G R A V A M I N A.**
- 4 Gravamina apposita donatario erga donantem non arguunt simulationem, d. 275. num. 27.
- G R A V I S.**
- 1 Gravis sævitia exempla, quæ sint? d. 29. num. 61.
- 1 Gravis sævitia est vulneribus uxorem percutere cum cicatricibus, *ibid.* num. 62.
- 1 Grave agnato redditur bona sua ad extraneos familias transire videre, d. 59. num. 29.
- G R A V A R I.**
- 5 Gravari usque ad valorem feudi, quando possit quis, & qualiter, d. 368. num. 17.
- G R A V A T U S.**
- 2 Gravato semel admissio proximior ejus, præsumitur magis à testatore dilectus, d. 101. num. 23.
- 4 Gravatus ut succedat in testamento, d. 324. num. 41.
- 5 Gravatus de restituendo quicquid supererit, quando totum alienet in fraudem, d. 373. num. 19.
- G R E G E S.**
- 2 Greges, armenta, &c. non alienantur, d. 70. num. 38.
- G R E G O R I U S.**
- 1 Gregorius Lopez *l. 2. tit. 15. part. 2.* in verba, *sine liberis*, adducitur ad propositum, d. 63. c. 1. num. 27.
- 3 Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit: *Exposcit Pastoralis Officii munus*, quid disposuerit circa Processiones Regularium, d. 198. num. 21.
- G U A R D I A.**
- 4 Guardia, Castaldia, & militia qualiter sumantur, disc. 239. num. 22.
- 4 Guardia, Castaldia, &c. sunt vocabula Lombardica, & Italica, *ibid.* num. 11.
- G U B E R N A T O R E S.**
- 3 Gubernatores Ecclesiarum sub regia protectione conveniuntur à Judice laico, d. 154. num. 22.
- 3 Gubernatores Sac. Hospitalis inhaerent commissioni S. C. *fol. 97. d. 205. num. 27.*
- 3 Gubernatores Montis, Collegium vocant DD. ad videndum quid agendum, d. 151. c. 1. num. 19.
- 3 Gubernatores Ecclesiarum, licet Laici, possunt diminueré numerum Missarum, d. 154. c. 2. num. 36.
- 3 Gubernandi modus triplex, Monarchia, Aristocratia, & Democratia, d. 151. c. 2. num. 11.
- 3 Gubernatores Ecclesiarum quando faciant sibi Procuratorem, d. 154. c. 1. num. 5.
- G U I D A T I C U M.**
- 1 Guidaticum concessum à non habente facultatem sub fide Regis est servandum, d. 15. num. 6.
- G U T T I E R E Z.**
- 3 Gutierrez, & aliorum opinio, pro hac causa affertur, d. 187. n. 21.
- # H
- H A B E N S.**
- 4 **H**Abens majorem partem vocum stipitis, dicitur habere totum stipitem, etiamsi minor pars ejusdem stipitis alteri adhæreat stipiti, d. 233. num. 35. & seqq.
- H A B I T A N S.**
- 4 Habitans in aliquo loco occasione litis, non dicitur contrahere domicilium, sed hoc non procedit quando decennium elapsum est sui incolatus, & quando constat de animo deferendi domicilium originis, & permanendi Neapol. ibique majorem partem bonorum suorum constituens, & post mortem suas dotes destinando in erectionem Monasterii in hac Civitate, d. 294. num. 12.
- 4 Habitans decennio, vel minus decennio, aut ultra decennium, ex quibus causis, & signis præsumatur assumpsisse domicilium, & civilitatem acquisivisse, omnes ferè casus recensentur, *ibid.* num. 14.
- 4 Habitantes in diversis Paroeciis, ubi debeant, & coram quo Paroeco contrahere, d. 283. num. 8.
- H A B I T A T I O.**
- 1 Habitatio materialis non sufficit ad contrahendum matrimonium, sed debet esse cum animo habitandi, d. 23. num. 13.
- 1 Habitatio quando dicitur constituta, *ibid.* num. 18.
- 1 Habitatio formalis requiritur ad matrimonium contrahendum, scilicet cum animo habitandi, *ibid.* num. 19.
- 1 Habitatio dicitur cum animo habitandi, quando fit cum suppellectilibus, vestibus, &c. migratio, alias non erit talis, ut Rotam ait, *ibid.* num. 20.
- 3 Habitatio in qua est supplex, non venit appellatione suppellectilium, d. 145. num. 23.
- 4 Habitatio modici temporis, quando sufficiat pro matrimonio contrahendo, d. 283. num. 11.
- Ex habitatione per decennium incola existimandus est Civitatis Neap. d. 294. num. 9.
- 4 Habitatio de præsentis sufficit pro matrimonii validitate, & quando, d. 283. num. 13.
- H A B I T A T R I X.**
- 4 Habitatrix hujus Civitatis non potest disponere, nisi servata forma consuet. si qua moriens de muliere habente filio, &c. d. 294. num. 6.
- H A B I T U S.**
- 2 Habitus S. Benedicti, qui datur abjurantibus qualis sit, d. 95. num. 10.
- H A E R E D I T A S.**
- 3 Hæreditatis ademptio, de qua hic, non fuit in poenam, d. 206. num. 6.
- 2 Hæreditas, vel legatum quando possunt repudiari sine assensu, d. 70. num. 48.
- 2 Hæreditas regulari relicta potest adiri à Monasterio invito Monacho, num. 1. Idem in legato, quod potest agnosci Monacho invito, d. 97. num. 1.
- 2 Hæreditas relicta Monacho in sui libera facultate disponendi per Sacram Rotam fuit approbata, d. 83. num. 7.
- 2 Hæreditatis divisio, qualiter fit facienda, d. 112. num. 50.
- 4 Hæreditas, vel legatum filio relicta quando acquiratur Patri, d. 311. num. 27.
- 4 Hæreditas viventis in dotem data matrimonio dissoluto, qualiter non valet, d. 315. num. 11.
- 4 Hæreditas Matris non ita debetur filio sicuti Patris, d. 303. num. 13.
- 4 Hæreditati jacenti, curator est dandus, d. 294. n. 127.
- 5 Hæreditas quid contineat, & quæ jura, d. 393. num. 35.
- 5 Hæreditas, quæ stat sub iudice, an possit renunciari, & quando, *ibid.* num. 86.
- 5 Hæreditates concurrunt pro rata, & quando, d. 388. num. 9.
- H A E R E D I T A R I A.**
- 5 Hæreditaria qualitas, qualiter probetur in jure patronatus, d. 364. num. 8.
- H A E R E S.**
- 1 Hæres quibus modis fiat, d. 3. num. 2.
- 1 Hæres pendente tempore inventarii non potest molestari, & quare, *ibid.* num. 61.
- 1 Hæres, vel exequutor, qui notabiliter differt solvere debita defuncti, peccat mortaliter, d. 32. num. 19.

- 1 Hæres habet contra se præsumptionem juris, & de jure, si non fecerit inventarium, d.38.num.6.
- 1 Hæres, qui adivit ex testamento, non adit ab intestato, ibid. num.26.
- 1 Hæredis nomine se gerere quid sit, d.3. num.5.
- 2 Hæredis institutio quando possit conferri in alterius arbitrium, d.84.num.6.
- 2 Hæredis filius, post repudiatam hæreditatem potest iterum adire, & quando? d.66.num.9.
- 2 Hæres Patris si filius sit, & invenerit bona adventitia alienata non poterit agere, si sit hæres Patris, d.76.num.40.
- 2 Hæres, qui facit inventarium admittitur contra factum defuncti, ibid. num.41.
- 2 Hæres per inventarium habetur pro non hærede, ibid. num.42.
- 2 Hæres ex dolo defuncti agit, si in contractibus commissus sit, & versa vice ex eodem dolo convenitur, ibid. num.12.
- 2 Hæredes ex causa possunt contravenire testatoris præcepto de non dividendo, d.112. num.64.
- 3 Hæres tenetur supplere de proprio legata, & fideicommissa, si inventarium non confecit, d.205.c.7. num.18. & 20.
- 3 Hæres defuncti, qualiter teneatur ex ejus delicto, d.146. n.24.
- 3 Hæres declarata Angela Rummo de an. 1639. vigore dicti laudil legitur fol. 14. à terg. litt. A. & 15. in princ. d.205.c.1.n.13.
- 4 Hæredem instituendo, vel legando alienare non dicitur, d.294. num.80.
- Et ideo in potentiorum dici non potest Mafigratus institutio, quia necessitate facta, & quia per contractum inter vivos fieri potest, ibid. num.81.82. & 83.
- 4 Hæredi competit immissio ex testamento non vitiato, non cancellato, &c. d.306.num.2.
- 4 Hæredis institutio sub conditione alternativa qualiter intelligatur, d.324. num.2.
- 4 Hæres fiduciarius est nudus Minister, d.295.art.3. num.4.
- 4 Hæres fiduciarius quando fiat quis, ibid. num.5.
- 4 Hæres fiduciarius differt ab hærede commissivè, & in quibus, ibid. num.6.
- 4 Hæres fiduciarius an teneatur restituere, si præmoriatur fideicommissarius, ibid. num.7.
- 4 Hæres fiduciarius habet vim, & effectum custodis, licet habeat jus, & nomen hæredis, ibid. num.8.
- 4 Hæres fiduciarius potest esse cum facultate nominandi, & eligendi, ibid. num.9.
- Joan. Baptista Costa 74. num.10. adducitur ad propositum, ibid. num.10.
- 4 Hæres sine inventario non potest contravenire voluntati testatoris, d.321. num.40.
- 4 Hæres ab intestato an succedat in officio, d.293. num.19.
- 4 Hæres fiduciarius, seu executor est procurator post mortem, d.294. num.88.
- 4 Hæres vigore testamenti statim mittitur in possessionem, &c. d.302. num.3.
- 4 Hæres, & donatarius quando debeat titulum declarare, d.321. num.42. & 43.
- 4 Hæres universalis non particularis repræsentat defunctum, & qualiter, d.323. num.31.
- 4 Hæres quando teneatur habere ratum factum defuncti, d.299. num.9.
- 4 Hæres vigore leg. fin. Cod. de edict. Div. Adr. tollen. habet immisionem, &c. d.300. num.1.
- 4 Hæres proprietarius censetur, quando est adjectum onus fideicommissi, licet fiat mentio usufructus, d.237. num.21.
- 4 Hæres fiduciarius qualiter sit procurator defuncti, d.295. art.3. num.24.
- 4 Hæres instituta in præsentia dicitur in usufructu, & proprietate, gravata tamen de restituendo, d.237. num.12.
- 4 Hæres gravatus, ut restituat Titio sua vita durante controversitur quid post mortem Titii, ibid. num.23.
- 4 Hæres vita durante institutus, substituto non dato, dicitur gravatus ad favorem venientium ab intestato, ibid. num.24.
- 4 Hæres stante statuto de continuanda possessione manutenendi debet, non obtinentibus oppositionibus fideicommissis, ibid. num.25.
- 5 Hæres quando teneatur ad factum defuncti, & quando non, d.349. num.8.
- 5 Hæres ad fideicommissum vocatus, quatenus factum defuncti teneatur habere ratum, ibid. num.9.
- 5 Hæres debitoris, an possit repudiare in præjudicium creditoris, d.393. num.39.
- 5 Hæres sanguinis venit tam cognatus, quam agnatus, d.328. n.60.
- 5 Hæres gravatus, an possit ante tempus restituere in præjudicium creditorum suorum, d.393. num.88.
- 5 Hæres non tenetur revocare alienationem, si alienasset ex causa necessaria, d.373. num.17.
- 5 Hæres cum beneficio inventarii, an teneatur stare Colono testatoris, ibid. num.18.

- 5 Hæres masculus, vel foemina quando possit gravari usque ad valorem feudi, d.368. num.14.
- 5 Hæres institutus in usufructu, & gravatus post mortem, an possit liquidare instrumentum, d.401.c.2. num.14.
- 5 Hæres institutus in re certa, & gravatus est hæres in totum, ibid. num.15.
- 5 Hæres potest autoritate propria possessionem ingredi; eoque fortius, cum autoritate Judicis incompetentis, d.367. num.17.
- 5 Hæres voluntatem defuncti sequitur in casu commodi, & incommodi, d.332. art.8. num.7.
- 5 D. Joseph hæres institutus, prævio Decreto præambuli Curiae Terræ Marzani possessionem apprehendit bonorum hæreditariorum testatoris, d.367. num.6.
- 5 Hæres ex persona propria venit contra factum defuncti, d.332. art.6. num.6.
- 5 Hæres an in juramento repræsentet defunctum, ibid. num.7.
- 5 Hæres quando venit ex persona propria non præjudicatur à defuncto, ibid. num.8.
- 5 Hæres in donatione facta contemplatione certi matrimonii, venit ex persona propria, ibid. num.9.
- 5 Hæres quando præsumatur pro hærede se gessisse, d.332. art.5. num.6.
- 5 Hæres præsumitur si solvat debita hæreditaria, ibid. num.7.
- 5 Hæres solvens cum protestatione non sibi met, ibid. num.8.
- Filius an possit legitimam acceptare, & hæreditatem Patris repudiare, ibid. num.9.
- 5 Hæres emptoris non potest alienationem feudi revocare, d.342. num.13.
- 5 Hæres in feudo hæreditario tenetur ad solutionem legatorum, d.368. num.43.
- 5 Hæres in feudis quando teneatur ad inventarium, & quid si non faciat, ibid. num.44.
- 5 Hæres tenetur habere ratum factum defuncti, d.332. art.3. n.8.
- 5 Hæres tenetur servare promissa per defunctum, ibid. num.9.
- 5 Juramentum defuncti an liget hæredem, ibid. num.10.
- 5 Hæres tenetur servare juramentum defuncti, ibid. num.11.
- 5 Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti, ibid. num.12.
- 5 Hæres obligatur approbare, ex quo sentit commodum, ibid. num.13.
- 5 Hæres tenetur ad omnia servanda, quæ defunctus disposuit, ibid. num.14.
- 5 Hæres non potest pro parte adire, & pro parte repudiare, d.332. art.5. num.11.
- 5 Hæres solvens legata, si sciat non debere non repetit, ib. n.12.
- 5 Hæres solvens legata non detrahit falcidiam, secus si prostetur in solutione, ibid. num.13.
- 5 D. Andreas, alias D. Augustinus Laudati instituit sibi hæredem D. Joseph Laudati, fratrem Germanum, ac respectu feudaliū, etiam virtute gratiæ, concessæ per S.C.M. in ann. 1605. & in ejus defectum, D. Franciscum filium, d.367. num.4.
- 5 Hæres tenetur servare facta suorum antecessoris, d.332. art.6. n.2.
- 5 Hæres succedit in honore, & onere defuncti, ibid. num.3.
- 5 Hæres non succedit in iuribus naturalibus defuncti, ib. n.4.

HÆRESIS.

- 1 Hæresis notam alicui dare, quæ non est, infamare est, d.62. num.21.
- 2 Hæresis est dicere à sententia Papæ posse appellari ad Christum Dominum, d.105. num.15.
- 2 Hæreticorum fautores qualiter abjudent, d.95. num.27.

HERMAPHRODITUS.

- 3 Hermaphroditus, dum contrahit matrimonium jurat non variare sexum, d.220. num.31.
- 3 Hermaphroditus, an & quando invalidè ordinatur, & an requiratur dispensatio, & quid si defectus sit occultus, ibid. num.32.
- 3 Hermaphroditus si dubitetur de paritate sexus, an possit ordinari, & qualiter, ibid. num.33.
- 3 Hermaphroditum ad professionem admittendum, necne, & quando, ibid. num.34.
- 3 Hermaphroditum causæ, quæ sint, ibid. num.20.
- 3 Hermaphroditum plures species dantur, ibid. num.21.
- 3 Hermaphroditus in utroque sexu habilis ad generandum dari potest, contra Aristotelem, & alios, ibid. num.22.
- 3 Hermaphroditus quando prævaleat in uno sexu, & ob quod, ibid. num.25.
- 3 Hermaphroditus prævalens in sexu masculino, succedit in feudo, ibid. num.26.
- 3 Hermaphroditus contrahit matrimonium in sexu, in quo prævalet, ibid. num.28.
- 3 Hermaphroditus eligit ad matrimonium sexum, quem velit, ibid. num.29.
- 3 Hermaphroditi qui dicantur, & quare, & cur Androgyni appellantur, ibid. num.16.

3 Hermaphroditi in qua parte orbis magis nascantur, ib. n. 17.

HISTORIA.

1 Historiæ pro Archiepiscopo adductæ nihil probant, disc. 45. num. 3.

3 Historia refertur de juvene sine testibus contrahente matrimonium, d. 224. num. 13.

3 Historia Clementis VIII. cum Sciababa Rege Persarum, non diluitur à Patribus, d. 157. num. 31.

HIRUNDO.

5 Hirundinis qualitates ex S. Ambrosio, d. 382. num. 42.

HODIE.

2 Hodie, quæ requirantur ad exeundum pro tali causa, d. 130. num. 19.

5 Hodie constat, hodie agamus quando procedat, d. 368. n. 58.

HOMICIDA.

4 Homicida exiens de domo animo spatiandi, non præsumitur habere animum occidendi, & quando quis præsumatur habere animum occidendi, d. 259. num. 5.

HOMICIDIUM.

1 Homicidium est licitum in eum, qui paratus est mihi apud Principem detrahere, & gravem infamiam impingere, d. 26. num. 40.

1 Homicidium pro defensione non causat irregularitatem, d. 34. num. 33.

1 Homicidium, vel mutilatio si fiat præveniendò offensorum, non producit irregularitatem, ibid. num. 34.

1 Homicidii quædam species, & origo, d. 8. num. 1.

Explicatur Textus in cap. exhibita de homicidio, ibid. num. 2.

1 Homicidium duplex est, aliud simplex, aliud deliberatum, ibid. num. 3.

1 Homicidium est licitum pro defensione bonorum, d. 26. n. 37.

1 Homicidii cum qualitate asserti, oportet probari qualitas, d. 34. num. 3.

1 Homicidium, de quo in præsentem, an fuerit cum moderamine inculpatae tutelæ, ibid. num. 40.

1 Homicidium commissum sine moderamine inculpatae tutelæ, non producit irregularitatem, ibid. num. 41.

1 Homicidium Jure Canonico puniatur poena depositionis, ibid. num. 30.

1 Homicidii poena ordinaria qualiter evitetur, ibid. num. 31.

1 Homicidium commissum à pluribus, à quo præsumatur commissum, ibid. num. 62.

1 Homicidium committens in Ecclesia, tunc est exceptuatum ab immunitate, quando fit ad finem gaudendi, d. 42. n. 5.

1 Homicidium in præsentem patet non fuisse ad finem gaudendi, ibid. num. 6.

1 Homicidium commissum in Ecclesia S. Jo. Lateranensi fuit dictum non exceptuatum, & quare, ibid. num. 7.

1 Homicidium, ut censeatur exceptuatum, quid requiratur, ibid. num. 8.

1 Homicidium commissum impetu, & repentino quodam animi motu in Ecclesia gaudet, ibid. num. 16.

2 Homicidium qualiter dicatur deductum ad forum contentiosum, d. 120. c. 2. num. 32.

2 Homicidium aliud ex privata, aliud ex publica autoritate fit, ibid. num. 1.

2 Homicidium voluntarium multiplex, & semper causat irregularitatem, ibid. num. 24.

2 Homicidium rixosum quando irregularitatem causet, & an illud, de quo agitur sit rixosum, ibid. num. 25.

2 Homicidium voluntarium quoad irregularitatem, differt ab eodem quoad dispensationem, & poenam, ibid. num. 26.

2 Homicidium, vel vulnus, qualiter illicitum, d. 120. c. 1. n. 20.

2 Homicidium casuale, qualiter irregularitatem causet, ib. n. 21.

2 Homicidium ex privata autoritate quod duplex sit, d. 120. c. 2. n. 7.

2 Homicidium ob defensionem propriam, innocentis, vel Reipublicæ quale, ibid. num. 8.

2 Homicidium ob defensionem bonorum, vel honores, an permittatur, & quando, ibid. num. 9.

2 Homicidium omnino casuale, an inducat irregularitatem, & quando, ibid. num. 10.

2 Homicidium casuale duplex est, & quando faciat irregularitatem, ibid. num. 11.

2 Homicidium casuale cum culpa Theologica, & legali quale fit, ibid. num. 12.

2 Homicidium casuale, cum qua culpa irregularitatem causet, ibid. num. 13.

2 Homicidium privatum voluntarium culpabile causat irregularitatem, ibid. num. 14.

3 Homicidium contra non potentem se præcavere, est verè proditorium, d. 228. num. 35.

3 Homicidium amici reconciliati, an sit à Bulla exceptuatum, ibid. num. 29.

3 Homicidium post factam pacem commissum, an gaudeat immunitate, ibid. num. 30.

4 Homicidium licet de genere prohibitorum tamen non præsumitur dolo commissum, nisi qualitas pensanti probetur, & quibus testibus magis sit credendum, d. 259. num. 2.

4 Homicidium commissum in domo Amasiæ præsumitur rixosum, ibid. num. 3.

4 Homicidium commissum sine ulla causa occidendi, præsumitur in rixa, & ex supervenienti casu non autem præmeditatione commissum, &c. Et istæ conjecturæ aliis præferuntur, ibid. num. 4. & 7.

4 Homicidium casuale, & rixosum quale dicatur, & statim juramento occisoris dicentis percussisse non animo occidendi, ibid. num. 9.

4 Homicidium non censetur præmeditatum, licet ex parte interficientis non justificetur pura rixa, ibid. num. 10.

4 Homicidium rixosum, & quicumque excessus non ordinaria, sed mitiori poena puniri debet, & ratio, ibid. num. 11.

4 Homicidium licet ab inimico commissum, tamen præmeditatio non præsumitur, nisi inimicitia fuisset capitalis, ibid. num. 12.

4 Homicidium rixosum committens non potest citari ad informandum, & capitula, & pro quibus delictis reus taliter citandus erit, ibid. num. 23.

4 Homicidium commissum inter obvios dicitur casuale non præmeditatum, ibid. num. 7.

4 Homicidium commissum sub insidiis non verificat qualitatem proditorii, ibid. num. 14.

4 Homicidium cum qualitate proditoris, & appensatum fuisse commissum non præsumitur, sed à fisco, cui onus incumbit probari debet, ibid. num. 15.

4 Homicidium noctis tempore commissum in personam cognitam in ipso conjecturæ loco probationis habentur etiam in omnibus, & quales sint conjecturæ, ibid. num. 16.

Ob homicidium casuale, & præter intentionem, an quis irregularitatem incurrat, si ipse non influxit, d. 260. num. 2.

Et utrùm exigatur peccatum mortale in ipso homicidio, ibidem.

4 Homicidium in dubio rixosum, & non deliberatum præsumitur, & conjecturæ in contrarium excluduntur cum juramento delinquentis in contrarium, d. 259. num. 18.

4 Homicidium per industriam, vel per insidias quid sit, & quid differat industria ab insidia, d. 258. num. 21.

4 Homicidium proditorium multiplex est, sed in materia immunitatis qualiter sumatur, ibid. num. 17.

4 Homicidium an possit licet attentari contra Reum, qui solùm vulneravit, & non occidit, d. 260. num. 11.

HOMO.

1 Hominem non defendere ab injuria, cum possit, parentes, & patriam est, ac si defereret, d. 26. num. 29.

2 Hominum coadunationes, quæ non sunt mercatus fieri possunt, sine licentia, & datur exemplum, d. 91. art. 4. num. 11.

5 Homo potest diversis respectibus diverso jure, & qualitate censeretur, d. 397. c. 1. num. 40.

HONOR.

5 Honoris causa semper defendenda, d. 353. num. 1.

HONORIFICATIONES.

5 Honorificationes quibus modis fieri possint, & qualiter, d. 329. num. 20.

HORTUS.

2 Hortus an sit clausura, & quando, d. 130. num. 38.

HOSPITALE.

3 Hospitale incurabile, vel ejus Ecclesia, an unquam fuerit subiectum Episcopo, d. 134. num. 17.

3 Hospitalia existentia Mediolani sub immediata Regia Protectione, utrùm subjiçiantur Episcopo, ibid. num. 18.

Episcopus judicat qualiter locus sit exemptus, ibid. num. 19.

3 Hospitale Deme erectum pro Natione Hispanica, utrùm sit sub immediata Regia protectione, ibid. num. 20.

3 Hospitalia, & loca Pia qualiter visitentur ab Episcopo Diocesano, ibid. num. 21.

3 Hospitale erectum sub immediata Regum protectione non visitatur ab Episcopo, d. 134. num. 34.

3 Hospitale, & alia loca Pia militum, & aliorum Religiosorum qualiter sunt visitanda, ibid. num. 35.

3 Hospitale B. Joannis Dei an teneatur reddere rationem, & visitari possit ab Episcopo, & quid de Brevis, quod Fagn. ait esse subreptitum, ibid. num. 36.

3 Hospitale ordinatum sine autoritate Episcopi, an sit Religiosum, ibid. num. 37.

3 Hospitalia, & loca Pia visitantur ab Episcopo, licet Gubernatores constituentur à Principibus secularibus, ibid. n. 24.

3 Hospitale Civitatis Eurbii, an & qualiter subjiçiantur Episcopo, ibid. num. 25.

3 Hospitalia, & alia loca sub cura Universitatis, an visitentur ab Episcopis, ibid. num. 26.

3 Hospitalis Incurabilem petitio, d. 206. num. 2.

- 3 Hospitalis Incurabiliū defensio, ibid. num. 3.
- 3 Hospitalē potius præsūmitur laicale, quā Ecclesiasticum, d. 154. c. 1. num. 8.
- 3 Hospitalē est laicale, licet habeat Capellam, vel Ecclesiam, ibid. num. 9.
- 3 Hospitalia, & alia loca Pia quando dicantur fundata auctoritate Episcopi, d. 134. num. 12.
- 3 Hospitalia sub immediata Regia Protectione, an & quando visitentur ab Episcopo, ibid. num. 15.
- 3 Hospitalē merē sēculare quando non subijciatur Episcopo, ibid. num. 4.
- 3 Hospitalē Papiæ exemptum per privilegium Nicolai V. qualiter subijciatur Episcopo, ibid. num. 9.
- 3 Hospitalē quod non est erectum, nec approbatum auctoritate Episcopi, non est locus Religiosus, ibid. num. 6.
- 5 Hospitalia an possint ab Episcopo visitari, d. 396. num. 58.

HOSPES.

- 2 Hospites in novitiatu existentes quando gaudeant privilegio Canonis, d. 88. num. 43.

HOSPITIUM.

- 2 Hospitia, infirmariæ, & similia, an sint sub clausura, d. 130. n. 10.

HOSTIA.

- 1 Hostiam accipiens consecratam in peccato mortali, si antequam species corrumpantur, confiteatur, vel conteratur gratiam recipit ab Eucharistia, d. 28. num. 10.
- Plures dare hostias consecratas uni per se loquendo malum non est, licet per accidens malum sit, ibid. num. 8.
- Per accidens est prohibitum plures hostias consecratas dare uni, ibid. num. 25.
- Quisnam privatē humatur, d. 5. num. 21.

HYPOTHECA.

- 1 Hypotheca specialis super bonis Ecclesiæ non contrahitur sine assensu Apostolico, d. 17. num. 3.
- 1 Hypotheca generalis sine assensu contracta super bonis Ecclesiæ valet, ibid. num. 4.
- 1 Hypotheca tacita dotis quando concurrat cum expressa, d. 12. num. 6.
- 1 Hypotheca oritur ex promissione super bonis meis, &c. d. 27. num. 9.
- 1 Hypotheca pro sorte procedit etiam in fructibus, & usuris liquidandis, d. 39. num. 16.
- 2 Hypotheca contracta cum assensu in praxi non extinguitur per devolutionem feudi, d. 110. num. 3.
- 2 Hypotheca tacita datur pro collectis, d. 90. num. 45.
- 3 Hypotheca tacita contrahitur etiam super rebus venalibus, & quando, d. 207. num. 28.
- 3 Hypotheca generalis pro sorte competit etiam pro usuris, ibid. num. 29.
- 3 Hypotheca qualiter detur in rebus venalibus, ibid. num. 22.
- 4 Hypotheca non constituens formatum corpus feudi, subjacet consuetudini Neap. maxime pro dote, d. 294. num. 63.
- 4 Hypotheca in officiis, etiam cum assensu contracta quid operetur, d. 239. num. 25.
- 4 Hypothecaria actio, an & qualiter confundatur in hærede succedente vigore consuetudinis, d. 295. num. 10.
- 5 Hypotheca facit rem avocabilem in totum, vel in partem, d. 336. num. 21.
- 5 Hypotheca specialis quid operetur in dote, d. 348. num. 8.

I

JACOBUS BERTEA.

- 1 Jacobi Bertæ conditiones appositæ in institutione hæredis ostenduntur, d. 60. num. 6.
- 1 Jacobi Bertæ testamentum quoad substantialia affertur, ibid. num. 2.

JACTANS.

- 1 Jactans se maleficia commississe, qualiter puniatur, d. 41. n. 11.

JASON.

- 3 Jason fuit factus Comes Palatinus, d. 161. num. 42.
- 3 Jasoni dabatur salarium pro lectura ducatorum mille annuorum, & deinde mille, & ducentum, ibid. num. 25.

IDENTITAS.

- 3 Identitas bonorum, qualiter sit probanda, d. 197. c. 1. n. 47.
- 5 Identitas rei censuata quando præsumatur, d. 377. num. 2.

JESUITÆ.

- 2 Jesuitæ consulunt non esse irregularem Clericum, de quo hic, d. 120. c. 1. num. 1.
- 2 Jesuitæ consulunt posse Episcopum dispensare si sit irregularis, ibid. num. 5.
- 2 Jesuitæ qui poterant, & alii Regulares absolvere, an pluribus nunc non habet facultatem, d. 130. num. 59.
- 3 Jesuita antē professionem trium votorum, dimittere tenetur Beneficia, sed non pensiones, discept. 151. num. 23.

Caponi Repert.

- 3 Jesuita post vota simplicia factus Episcopus, statim censetur liberatus à voto, d. 141. num. 6.
- 3 Jesuitæ, an & qualiter approbandi sint, ut audiant Confessiones Regularium, d. 133. num. 10.
- 3 Jesuitarum Regulæ, & Constitutiones in novum adducuntur pro Italica Congregatione Discalceatorum Carmelitarum, d. 157. num. 15.
- 3 Jesuitæ, & Theatini alienant sine assensu Apostolico, ib. n. 6.
- 3 Jesuitæ non possunt testamentis condendis interesse ex P. Murio, & Regulis, d. 162. num. 19.
- 3 Jesuitæ in foro conscientie, uti possunt omnibus gratis Fratrum Minorum, & qualiter, ibid. num. 13.

IGNEUS.

- 4 Ignei S. C. laudes remissivæ, d. 257. num. 17.

IGNOMINIA.

- 4 Ignominia transversalium an præjudicet militi Hierosolymitano, d. 275. num. 45.

IGNORANTIA.

- 1 Ignorantia juris, vel facti quando excusat in rebus fidei, d. 28. num. 32.
- 2 Ignorantia crassa excusat à clausuræ violatione, d. 130. n. 29.
- 2 Ignorantia culpabilis excusat à poena clausuræ violatæ, ibid. num. 30.
- 3 Ignorantia juris etiam intricati excusat à poena, d. 172. num. 19.
- 5 Ignorantia an sit probanda pro contraventione fideicommissi, d. 373. num. 12.

ILLEGITIMUS.

- 4 Illegitimi si non vocentur, sive non admittantur ad juspatronatus tunc familiare, seu gentilitium præsumitur, d. 233. n. 6.
- 4 Illegitimus, quādo & qualiter incapax pensionis, d. 253. c. 1. n. 26.

ILLICITUM.

- 2 Illicitum quibus modis possit aliquid esse, d. 120. c. 1. n. 19.
- 3 Illicitum cur sit licitum est elemosinæ præstatione, d. 112. n. 8.
- 3 Illicite acquisitum tripliciter dicitur, & quod cadat sub spolio, d. 137. num. 12.
- 4 Illicita non censentur concessa ex generali concessione, d. 262. c. 4. num. 7.

ILLUSTRISSIMUS.

- 3 Illustrissimus Lancellottus licito jure Ecclesiam, de qua agitur Seminario applicavit, d. 150. num. 7.
- 3 Illustrissimus D. Nuntius non est Judex contra Beneventanos, d. 151. c. 1. num. 18.
- 3 Illustriss. Nuntius est Ordinarius in toto Regno, d. 182. n. 7.
- Est conservator privilegiorum Regularium, ibid. num. 8.
- 4 Illustrissimus Episcopus Sperellus laudatur, cujus decisio ponderatur, d. 258. num. 13.
- 4 Illustr. Marchio Latertiæ maximas expensas pro Principissa expendit, d. 295. art. 5. num. 14.
- 4 Illustr. Dom. Dux Diani D. Carolus Calà adducitur, & laudatur, licet non ut meretur, d. 313. num. 22.
- 4 Illustr. Principissa renuit assignationem Status pro suis dotibus volens procedi facere ad venditionem Status, pretiumque & affectus in S. C. depositari igitur sua actio judicanda, d. 294. num. 50. 51. & 52.
- 4 Illustr. Benedicta non habuit feudorum adjudicationem pro dotibus, & proinde non potuit dici feudataria, ib. n. 56.
- 4 Illustr. Marchio Latertiæ in præfata defendit voluntatem Illustr. Principissæ, quam in vita defendit de mandato Regis, & Proregis, d. 295. art. 5. num. 10.
- 4 Illustr. Marchio Latertiæ jussu Proregum omnia operatus est, ibid. num. 11.
- 4 Illustrissimi Domini Marci Meltii dispositio facta adducitur de anno 1667. d. 237. num. 5.

IMAGO.

- 2 Imagines conspurcantes qualiter abjurent, d. 95. num. 24.

IMMISSIO.

- 3 Immissio concurrentibus requisitis datur vigore l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. d. 205. c. 7. num. 1.
- 4 Immissionem petens vigore l. fin. G. de edict. D. Adr. toll. quid probare debeat, d. 297. num. 3.
- 4 Immissio in locis Montium, an competat filio pro legitima, d. 301. num. 4.
- 4 Immissio non impeditur ob exceptionem nullitatis testamenti, d. 291. dub. 5. num. 3.
- 4 Immissio pro legitima interdum non datur, d. 308. num. 5.
- 4 Immissio in possessionem competit hæredi scripto in testamento, d. 302. num. 1.
- 4 Immissio non denegatur, posito testamento non vitiato, nec cancellato, ibid. num. 2.
- 4 Immissio pro legitima an detur in corpore particulari, d. 308. num. 2.
- 4 Immissio an detur filio pro legitima stante testamenti validitate, ibid. num. 3.
- 4 Immissio non denegatur hæredi propter institutum in legitima, d. 300. num. 3.

- 4 Immissio in loca Montium cum fuerit concessa pro tertia parte Principi, & pro duabus D. Navarrette in gradu appellationis tollitur à Principe, & datur D. Hæredi, disc. 306. num. 1.
- 4 Immissio non potest retardari ex testamento, quod revocatum præsumitur, d. 291. dub. 4. num. 5.
- 4 Immissio conceditur, & aufertur à venientibus ab intestato possidentibus vigore testamenti revocati, ibid. num. 6.
- 4 Immissio an concedatur vigore testamenti revocati, si postea illud reconvalescat, ibid. num. 7.
- 4 Immissio debetur hæredi scripto absque ullo vitio visibili, d. 307. num. 1.
- 4 Immissio conceditur vigore testamenti, de quo in præsentī, d. 291. dub. 4. num. 1.
- 4 Immissio datur testamento non cancellato, &c. d. 303. n. 17.
- 5 Immissio filix ab intestato denegatur in feudis, posita dispositione facta secundum gratiam, & quando, d. 368. num. 55.
- 5 Immissio denegatur, si in promptu doceat pars de suo jure, ibid. num. 57.
- 5 Immissio cui competat filix, vel agnato instituto, ibid. n. 50.
- I M M U N I S.
- 4 Immunis à vestigialibus, an sit immunis à venditione vini ad minutum, d. 262. c. 5. num. 9.
- I M M U N I T A S.
- 1 Immunitas concessa pro statu præsentī extenditur ad omnes alias futuras impositiones, d. 27. num. 17.
- 1 Immunitate, ut privetur quis; quas debeat adducere fiscus probationes, d. 42. num. 17.
- Veræ, & concludentes probationes requiruntur, ut quis privetur immunitate, ibid. num. 18.
- 1 Immunitas gabellarum an sit de jure divino, d. 50. num. 9.
- 1 Immunitas defenditur ab Episcopo Massæ, d. 43. num. 9. & 10.
- 1 Immunitati magis favent Iuristæ, & Canonistæ, quam Theologi, d. 42. num. 11.
- In dubio favore immunitatis est respondendum, ibid. num. 10.
- 1 Immunitatis causa, an gaudeat, vel non gaudeat, ad Iudicem Ecclesiasticum spectat, sed pro repositione facit decretum Iudex laicus, & quando, ibid. num. 20.
- 1 Immunitatis privilegium, quibus civibus competat, d. 55. n. 30.
- 2 Immunitas concessa civibus, an & quando extendatur ad eos, qui sustinent onera, d. 107. num. 46.
- 2 Immunitas ex causa concedi potest, & quando, d. 90. num. 10.
- 2 Immunitatis concessio facta ab Universitate, an Fiscus præjudicet, ibid. num. 11.
- 2 Immunitas pluribus casibus ab Universitate conceditur, ibid. num. 12.
- 2 Immunitas concessa Titio, & suis successoribus, quid si filii dividantur, ibid. num. 32.
- 2 Immunitas concessa Titio, & successoribus, an comprehendat successores particulares, ibid. num. 38.
- 2 Immunitas non solvendi vectigalia, qualiter acquiratur per præscriptionem, ibid. num. 33.
- 2 Immunitas concessa generaliter, an comprehendat necessaria, ibid. num. 35.
- 2 Immunitas non solvendi Universitati concessa, an fiat præjudicium civibus solventibus, ibid. num. 28.
- 2 Immunitas Civitatis Gaetæ favorabilior est, & quare, ibid. num. 29.
- 2 Immunitas concessa Titio, & hæredibus, an comprehendat descendentes ex filia, ibid. num. 30.
- 2 Immunitas, quibus modis possit concedi, ibid. num. 4.
- 2 Immunitas est odiosa, ibid. num. 5.
- 2 Immunitas conceditur ab Universitate tribus concurrentibus, ibid. num. 16.
- 2 Immunitas concessa ex vi privilegii localis, qualiter intelligatur, d. 107. num. 50.
- 2 Immunitas Ecclesiasticorum non est diminuenda, & qualiter, ibid. num. 51.
- 2 Immunitatis concessio est stricti juris, d. 90. num. 24.
- 2 Immunitas concessa Baroni, an comprehendat fructuum collectores, ibid. num. 25.
- 2 Immunitas Fiscalium à Principe concessa, quid comprehendat, ibid. num. 26.
- 2 Immunitas patris onusti, quid comprehendat, ibid. num. 37.
- 2 Immunitatis concessio quando sit contra publicam utilitatem, ibid. num. 8.
- 2 Immunitates Neapolitanorum, quæ sint, ibid. num. 61.
- 3 Immunitas concessa alicui, concessa censetur famulis, d. 230. num. 23.
- 3 Immunitas Clericorum suffragatur Colonis, & Conductoribus eorumdem, & quando, ibid. num. 30.
- 3 Immunitas concessa est jure communi, & speciali, Colonis Ecclesiarum, d. 231. num. 7.
- 4 Immunitas concessa, an censetur renunciata per aliquas personas particulares, d. 313. c. 3. num. 37.
- 4 Immunitas *l. si quis Decurio*, C. de decurion. lib. 10. ad quæ quæ extendatur, ibid. num. 38.
- 4 Immunitas *l. si quis Decurio*, an suffragetur pro debito contracto, &c. ibid. num. 39.
- 4 Immunitas concessa generaliter, non prodest ad expensas extraordinarias, ibid. num. 40.
- 4 Immunitatis concessio generaliter facta, an extendatur ad extraordinaria, ibid. num. 32.
- 4 Immunitas generaliter concessa ad futura, an extendatur, ibid. num. 33.
- Decisio *Regentis Salernitani* 130. adducitur, & ponderatur, ibid. num. 34.
- 4 Immunitate non gaudet reus depositus in Ecclesia à iudice seculari de licentia Episcopi, d. 265. num. 38.
- 5 Immunitas Ecclesiastica an competat loco, de quo in præsentī, d. 343. num. 3.
- 5 Immunitas an competat loco fundato auctoritate Episcopi, & quid si sit dirutus, ibid. num. 4.
- 5 Immunitas an competat loco, ubi habitarunt Presbyteri Congregati auctoritate Episcopi, ibid. num. 5.
- 5 Immunitas Ecclesiastica an competat loco Religiosorum, in quo non sit Ecclesia, ibid. num. 6.
- 5 Immunitas Ecclesiastica primario est concessa favore Reorum, d. 383. num. 4.
- 5 Immunitas Ecclesiastica an priventur, qui post mortem reponuntur in Ecclesia, d. 369. num. 35.
- 5 Immunitas conceditur loco, qui sit in dominio Ecclesiæ, d. 343. num. 12.
- 5 Immunitatem concedi loco contiguo Ecclesiæ, probatur exemplis, ibid. num. 13.
- 5 Immunitas à quibus oneribus excuset, d. 398. c. 1. num. 7.
- I M P E D I M E N T U M.
- 1 Impedimentum an præjudicet antianitati, d. 65. num. 12.
- 1 Impedimentum impediens observantias regulares, reddit Professionem nullam, & qualiter, d. 53. num. 68.
- I M P E D I T U S.
- 2 Impeditus iuste fingitur præsens, ut admittatur ad portionem sibi debitam, d. 124. num. 19.
- 2 Impeditus iuste, licet reputetur præsens, ut admittatur ad portionem ipsi debitam, non tamen lucratur portiones absentiam, ibid. num. 20.
- I M P E R A T O R.
- 1 Imperator non est in sacris, licet si sacer, vel unctus, d. 54. n. 38.
- 3 Imperator, & reges non veniunt sub generali excommunicatione, & quare, d. 159. c. 1. num. 10.
- 3 Imperatores antiqui quid depofuerint contra administratores bonorum Ecclesiæ, d. 134. num. 81.
- 4 Imperator litis causa institui non potest. Et procedit non solum causa litis mota, sed etiam de proximo movenda, d. 294. n. 101. & 102.
- I M P E R I U M.
- 2 Imperium duo conservant iurisdicchio, & privilegium, d. 91. art. 4. num. 17.
- I M P E T R A N S.
- 3 Impetrans beneficium ob factum delictum, quid facere debeat, d. 227. num. 33.
- I M P L E T U M.
- 4 Pro impleto habetur, quod per me non stat, quin impleatur, d. 247. num. 3.
- I M P L O R A T I O.
- 3 Imploratio voluntatis D. Isabellæ Mastrillo, refertur, d. 159. cap. 1. num. 4.
- I M P O S T U R Æ.
- 1 Imposturæ signum quale sit, & an sit in præsentī, d. 29. n. 24.
- I M P R E S S O R E S.
- 3 Impressoribus librorum quid liceat facere in die Festo, & quid non, d. 209. num. 14.
- I N C A P A C I T A S, I N C A P A X.
- 3 Incapacitas hujus Ordinis Discalceatorum non ex Trid. sed ex constitutione arguitur, d. 155. c. 2. num. 22.
- 3 Incapacitas succedendi, ex quo capite possit esse, ibid. num. 23.
- 3 Incapacitas domus Professæ non potest esse, ut occurrat legibus politicis Principum secularium, d. 162. num. 43.
- 3 Incapaces sunt Discalceati Carm. certis in casibus, d. 155. n. 21.
- 3 Incapaces vigore statuti, vel voluntariè non censentur admitti ad successionem, d. 216. num. 29.
- 3 Inhabilis ad succedendum non habet jus contra testamentum, nec illud annullat, ibid. num. 30.
- 3 Incapaces dicit Advocatus partis adversæ, sed ad finem retinendi, non vendendi, d. 155. c. 2. num. 6.
- 3 Incapacitas omnino est in Discalceatis, & quare non assimilatur Italica Congregatio domui Professæ Societatis Jesu, & Theatinis, d. 157. num. 12.
- 3 Incapacitas Discalceatorum probatur ex ore S.M. Theresiæ, d. 155. c. 1. num. 27.

- 3 Insignis Pater Lezzana zelantissimus Carmelita fundat incapacitatem Discalceatorum, ibid. num. 28.
 Idem Lezzana declarat incapacitatē Discalceatorum, ib. n. 29.
 2 Incapaces alienant sine assensu, d. 70. num. 52.
 3 Incapacitatis species duplex est, & qualis, d. 156. num. 4.
 3 Incapacitas ad finem acquirendi dominium, & ad finem retinendi, vera est, sed non applicabilis Congregationi Italiae PP. Discalceatorum Carmelitarum, d. 157. num. 2.
 3 Incapacitas ad finem retinendi, & non ad finem acquirendi, quare est in Jesuitis Domus Professar, & in Theatinis, ibid. num. 3.
 3 Incapacitas D. Octavii Gaudiofi ad Canonicatum asseritur, d. 226. num. 6.

- 3 Incapacitas Patrum facit locum Fabricar, non parentibus Testatoris, d. 155. c. 3. num. 21.
 3 Jacobus Marta par. 3. q. 13. art. 1. num. 17. Jesuitas omnino incapaces esse ait, d. 162. num. 45.

- 3 Marius Cutellus adducitur pro incapacitate Jesuitarum, ibid. num. 46.
 Guido Pancirolus adducitur pro eadem incapacitate, ibidem num. 47.
 3 Incapax Religio, nec legatum modicum habere potest, d. 155. c. 2. num. 19.

INCERTITUDO.

- 1 Incertitudo vitiat dispositionem in omni materia, d. 42. n. 22.
 3 Incertitudo prolis, maxime opere prohibita, d. 194. num. 8.

INCLUSIO.

- 3 Inclusio unius, quomodo sit alterius exclusio, d. 197. c. 2. n. 14.

INCISIO.

- 4 Incisio arborum an permittatur sine assensu Apostolico, disc. 270. num. 20.

- 4 Incisio nemoris an permittatur sine assensu, ibid. num. 21.

INCOLA.

- 4 Incola, vel habitatrix non potest esse civis, & habitatrix simul, sed separatim, & alternativè, ut comprehendatur à consuetudine Neapolit. d. 294. num. 7.

- 4 Incolar statuti loci, in quo habitant adscripti sunt, ib. n. 8.

INCOMMODITAS.

- 2 Incommoditas Domini census, an faciat censum individuum, d. 117. num. 13.

INCOMPETENTIA.

- 4 Incompetentiæ exceptio locum habet, licet mutetur modus agendi, d. 274. num. 17.

INCONTINENTI.

- 1 Incontinenti quando aliquid dicatur, d. 25. num. 4.

INCORPORALIA.

- 3 Incorporalia præscribuntur sciente, & patiente Domino rei, d. 193. num. 39.

INDICIUM.

- 1 Indicia pro delicto sunt in duplici differentia, d. 6. num. 12.
 2 Indicia ad torturam, qualiter probanda, d. 87. c. 2. num. 1.
 2 Indicia plura remota, quæ sint in præfenti, ibid. num. 4.
 2 Indicia corruunt non probato delicto in genere, ibid. num. 5.
 2 Indicia insufficientia de per se, qualiter uniantur, ad probandum, ibid. num. 2.

- 2 Indicium an oriatur ex suppellectilium, scilicet translatione de loco ad locum, d. 87. c. 1. num. 13.

- 2 Indicium remotum, quale sit in furto, ibid. num. 15.

- 3 Indicia extincta, qualiter reviviscant, d. 135. num. 10.

- 3 Indiciis pinguius probatis, an uniantur cum primis, ibid. n. 11.

- 4 Indicium quale faciat carcerati confessio, d. 323. num. 4.

- 4 Indicium quale faciat scientia recepti, ibid. num. 5.

- 4 Indicium qualiter probari debeat, ibid. num. 12.

- 4 Indicia qualiter tollantur ex aliis probationibus, ibid. num. 13.

INDIVIDUITAS.

- 4 Individuitas formæ intelligitur inducitur per conditionem appositam, d. 253. c. 2. num. 46.

INDULGENTIA.

- 2 Indulgentiarum materia quantum scrupulosa sit, & quæ non admittat, d. 127. num. 21.

- 2 Indulgentiæ triplicis speciei sunt, sicut & privilegia, d. 116. num. 27.

INDULTUM.

- 1 Indultum Cardinalium duplex est, odiosum scilicet & favorabile, d. 10. num. 16.

- 1 Indultum concessum Episcopo limitatum non extenditur, ibid. num. 17.

- 2 Indultus de fructibus consequendis per obitum non comprehendit per translationem, d. 105. num. 27.

- 2 Indultus Cameræ Apostolicæ super fructibus non comprehendit resignationem, ibid. num. 28.

INDUSTRIA.

- 3 Industria personæ electa, non est licitum substituere, d. 161. num. 64.

- 3 Industria personæ, quando dicatur electa, ibid. num. 65.

- 3 Industria personæ, censetur electa in officio prædicandi, ibid. num. 66.

- 3 Industria personæ, censetur electa in executore testamenti, ibid. num. 67.

- 3 Industria personæ videtur electa in tutore, & curatore, ibid. num. 68.

- 3 Industria personæ videtur electa in quocumque actu, qui fit coram Principe, ibid. num. 69.

- 3 Industria personæ videtur electa in excommunicatione, & absolutione illius, ibid. num. 70.

INÆQUALITAS.

- 4 Inæqualitas contrahentium in præfenti, qualis & quid operetur, d. 277. num. 22.

INFAMARE.

- 1 Infamarant Visitatores in præfenti, unde ad famam tenentur restituendam, d. 6. num. 13.

INFAMIA.

- 1 Infamia juris qualiter incurritur, & qualiter irregularitatem incurrit, d. 14. num. 24.

- 1 Infamia juris qualiter incurritur, ibid. num. 25.

- 3 Infamia à secundis nuptiis, cur abrogata per Canones, d. 195. num. 20.

- 3 Infamia excepta omnes poenæ legales sunt hodie contra mulierem nubentem infra annum luctus, d. 194. num. 32.

INFAMES.

- 1 Infames ipso jure quales sint, & quando, d. 14. num. 30.

INFANS.

- 1 Infans expositus est civis loci, ubi exponitur, d. 55. num. 27.

- 5 Infans in utero an profit patri ad immunitatem consequendam, d. 398. num. 2.

INFIRMITAS.

- 1 Infirmitas non expellit, nec impedit ingressum Religionis jure communi attento, d. 53. num. 67.

- 3 Infirmitas qualiter probetur, d. 181. num. 20.

- 3 Infirmitas corporis spiritum juvat, & quæ bona producat, ibid. num. 2.

- 3 Infirmitas non carceratur, ibid. num. 3.

- 3 Infirmitas non est contumax, nec procuratorem mittere tenetur, ibid. num. 4.

- 3 Infirmitate allegata manus iudicis ligantur, ibid. num. 5.

- 3 Infirmitas excusat à negligentia, & à poena delicti, ibid. n. 6.

- 3 Infirmitas excusat à muneribus personalibus, & à realibus extraordinariis, ibid. num. 8.

- 3 Infirmi pacta non est necesse servari, ibid. num. 14.

- 3 Infirmitas Romam ire non tenetur pro absolutione ab excommunicatione, ibid. num. 10.

- 3 Infirmitas Judex salarium habet, & infirmus famulus, ac Advocatus, ibid. num. 11.

- 3 Infirmitas curantes in die festo, quando excusentur, d. 210. n. 24.

IN.

- 1 In foro conscientie Dominus potest cogere Vassallos ad has excubias, imò in sua quasi possessione se manuteneant stantibus circumstantiis utilitatis, & necessitatis, d. 21. num. 8.

INGENIUM.

- 3 Ingenii ariditas adjuvatur ex libris, d. 161. num. 84.

INGRESSUS.

- 1 Ingressus in Religionem qualiter sit conversio, d. 53. num. 52.

- 3 Ingressus in clausuram Monialium, qualiter Episcopis, & Prælati Regularibus concedatur, d. 184. num. 19.

- 4 Ingressus in Religionem donat, cui velit sine causa præsumpta simulandi, d. 275. num. 20.

INHIBITIO.

- 3 Inhibitio facta ab uno iudice, an duret in iudice diverso causa ad illum translata, d. 171. num. 6.

- 4 Inhibitio, cui debeat intimari, & qualiter, d. 295. art. 4. num. 7.

- 4 Inhibitio sive iusta, sive iniusta est timenda, ibid. num. 8.

- 4 Inhibitio Canonica tunc dicitur, si intimetur parti, & iudici, & qualiter procedat, ibid. num. 9.

- 4 Inhibitio de stylo, quomodo & qualiter fiat, ibid. num. 10.

- 4 Inhibitio in banca, ubi fuit præambulum expeditum facta non fuit, ibid. num. 11.

- 4 Inhibitio, & decretum præambuli quando eodem die concurrunt præsumitur in dubio præambulum præcessisse, d. 294. num. 107.

Secus si aliunde constaret inhibitionem fuisse factam à portorio prima hora Tribunalis de mane tunc præambulum, tanquam attentatum est nullum, ibid. num. 108.

- 4 Inhibitio quando facit alteratum, d. 266. c. 5. num. 14.

- 5 Inhibitio ante citationem super tenore instrumenti quid operetur, d. 358. num. 8.

- 5 Inhibitionis renunciatio qualiter procedat, ibid. num. 9.

- 5 Inhibitio, & prohibitio quid sit in feudis, & quando, d. 326. num. 28.

- 5 Inhibitio quid operetur in præfenti, d. 358. num. 13.

- 5 Inhibitio ante citationem quem effectum operatur, d. 359. n. 10.

INIMICITIA.

- 1 Inimicitia contracta quando dent causam iustam divertendi , d. 29. num. 77.
- 2 Inimicitia presumitur durare , licet moriatur quis confessus , d. 149. num. 40.
- 3 Inimicitia causata per testatorem , excludit ab utili ejusdem , ibid. num. 41.

INITIUM.

- 1 Initium contractus obligatorius attenditur in Clerico , d. 401. c. 5. num. 1.

INJURIA.

- 1 Injuria qualiter remittatur , quid si fiat Monacho , vel Moniali , filio &c. d. 33. num. 43.
- 1 Injuria facta filiofamilias , qualiter remittatur à Patre , ibid. num. 44.
- 1 Injuria non est , quando non fit contra jus , non fit injuria Episcopo non dare titulum Illustrissimi , d. 62. num. 19.
- 3 Injuriarum actio non censetur remissa , si infirmus eam remittat , d. 181. num. 16.
- 4 Injuria facta uni de Collegio , qualiter censeatur alteri facta , d. 262. c. 2. num. 11.
- 5 Injuria verbalis , qualiter sit repellenda , d. 392. num. 5.

INNOCENS.

- 1 Innocentem occidere licitum est pro sua defensione , d. 26. num. 38.
- 1 Innocentem occidere possunt ad defensionem , quando aliter evadere non possunt , ibid. num. 32.

INOBEDIENTIA.

- 3 Inobedientia non semper includit contemptum superioris , & quando , d. 172. num. 16.

INQUILINUS.

- 2 Inquilinus nullam tenetur Neapol. facere denunciationem Domino domus , d. 94. num. 2.

INQUISITI.

- 2 Inquisiti in Tribunali Sancti Officii , pendente accusatione , an possint habere vocem activam , & passivam in electione Canonica Superioris , d. 96. num. 13.

INQUISITOR.

- 2 Inquisitores in abjuracione advertunt qualitates causarum , & personarum , d. 95. num. 14.
- 3 Inquisitores Sanctæ Fidei procedunt in die festivo , d. 209. num. 43.

INSIDIÆ.

- 3 Insidias patrantem contra aliquem potest ab eo occidi , d. 185. num. 25.

INSIGNIA.

- 5 Insignia Episcopalia , quæ sint , d. 390. num. 1.
- 5 Insignia Pontificalia non omnia eo modo se habent , ibid. num. 2.

INSIGNIS.

- 1 Insignis *Barbosa de potestate Paræci* , adducitur pro nostra conclusionem , d. 2. num. 38.
- 3 Insignis Gregorius Lopez adducit. pro nostra sententia , d. 194. num. 34.

INSTANTIA.

- 1 Instantia Fiscii Promotoris ad informationem capiendam , d. 44. num. 5.
- Ciacconii instantiæ iterum proponuntur , d. 60. num. 5.
- 3 Instantia proponitur per Gubernatores Montis coram Illustrissimo D. Nuntio pro vendendis bonis exequutis , d. 151. cap. 1. num. 17.
- 4 Instantiæ mutatio non tollit litem pendentiam , d. 274. num. 13.
- 5 Instantiæ factæ pro parte Monasterii plures , d. 371. num. 3.

INSTITUERE.

- 2 Institui debet , quæ præstatur ab existentibus in quasi possessione præstentandi , d. 72. num. 22.

INSTITUTIO.

- 1 Institutio spreto patrono , nulla est , d. 19. num. 3.
- 3 Institutio illorum , qui de jure succedere debent , non comprehendit renuntiantem , d. 216. num. 44.
- 3 Institutio , de qua in præsentietiam per Adversarium fuit purgata , d. 205. c. 5. num. 19.
- 3 Institutio aliquorum Festorum , an sit de jure naturali , vel divino , d. 208. num. 19.
- 4 Institutio facta in Ecclesiam litis causa est nulla , quia potentior dicitur , d. 294. num. 103. & 104.
- 4 Institutio in Principe terrestri litis causa est nulla , ergo fortius in Principe coelesti , & sic in Ecclesia , ibid. num. 105.
- 4 Institutio hæredis in legitima , de qua hic quid in filio operetur , d. 311. num. 24.
- 4 Institutio Capellani , & Confessarii Triremium , an sit ordinaria , an delegata , d. 284. num. 2.
- 5 Institutio majoratus , an censeatur facta vigore licentiæ , ea non expressa , d. 368. num. 28.
- 5 Institutio D. Andreæ in personam D. Josephi , non fuit gratuita , sed debita , d. 367. num. 60.

INSTITUTUS.

- 4 Institutus in legitima , an & qualiter salvet testamentum , d. 296. num. 3. 4. 5. & 6.
- 4 Institutus sine nominatione quando censeatur nominatus , d. 293. num. 46.

INSTRUMENTUM.

- 1 Instrumentum jam rescissum , an reconvalidetur per executionem tertiarum post dictam rescissionem , d. 48. num. 2.
- 1 Instrumentum dotationis , de quo in præsentietiam tollit difficultatem clausulæ taxativæ , d. 61. num. 30.
- 2 Instrumentum stipulatum de non solvendis fiscalibus assertur , d. 90. num. 3.
- 2 Instrumentum potest liquidari in Curiis nundinarum , d. 91. art. 2. num. 21.
- 3 Instrumentum fundationis factum à quondam Joanne Baptista de auxilio notatur , d. 149. num. 2.
- 3 Instrumentum principale generationis quale sit in masculo , quale in muliere , d. 220. num. 23.
- 3 Instrumenti invaliditas opponitur à Jesuitis , d. 151. c. 1. n. 13.
- 3 Instrumenti copia , & partita banci adducitur in præsentietiam , ibid. num. 7.
- 4 Instrumentum quando mentionetur declarativè , & quando limitativè explicatur , & quem effectum dicta mentio producat , d. 249. num. 5.
- 4 Instrumentum celebratum per assertum procuratorem alterius , non creditur Notario de Mandato , nisi exhibeatur , ibid. num. 9.
- 4 Instrumentum , & testamentum viam habet exequutivam , d. 291. dub. 4. num. 4.
- 4 Instrumentum donationis quando standum est non probata simulatione , d. 275. num. 6.
- 4 Instrumenti reassumptio qualiter facienda , & quid mortuo Notario , ibid. num. 34.
- 4 Instrumenti copiam , ad quem spectet onus relucendi ad venditoremne , vel ad emptorem ? d. 249. num. 15.
- 5 Instrumentum quod non habuit effectum quid operetur , d. 359. num. 15.
- 5 Instrumentum productum quando videatur ad aliud enunciatum , d. 358. num. 17.
- 5 Instrumentum filii favore an possit liquidari , ibid. num. 18.
- 5 Instrumentum ad hoc , ut posset liquidari qualiter reassumi debet , ibid. num. 19.
- 5 Instrumentum quando liquidatur per ordinem ad aliud instrumentum , ibid. num. 20.
- 5 Instrumentum reassumi debet in forma publica , & qualiter , ibid. num. 21.
- 5 Instrumenti liquidatio an fiat , si mutatio monetæ intercedat , & qualiter , d. 401. c. 9. num. 1.
- 5 Instrumentum insolidum liquidatur contra duos correos , d. 401. c. 2. num. 1.
- 5 Instrumentum quid si non faciat mentionem hæredis , ibid. n. 2.
- 5 Instrumentum an liquidari possit mortuo creditore , & quando stipulatio presumitur realis , ibid. num. 3.
- 5 Instrumenta census plura adducuntur , d. 376. num. 8.
- 5 Instrumenti præsentatio quando possit fieri per unum ex stipulantibus , d. 401. c. 1. num. 13.
- 5 Instrumentum non debet alia asserere , d. 359. num. 2.
- 5 Instrumentum præsentatum sine protestatione , qualiter supponat acceptionem , d. 358. num. 16.
- 5 Instrumenti liquidatio , & quibus fiat , & an ab adjecto , & quid sit adjectus , d. 401. c. 1. num. 8.
- 5 Instrumentum stipulatur in die festiva cum licentia Vicarii , d. 359. num. 18.
- 5 Instrumentum pro faciliore executione quid operetur , ibid. n. 14.
- 5 Instrumenti emancipationis forma qualis sit , d. 357. num. 10.
- 5 Instrumenti liquidatio non procedit absque perjurio , d. 359. num. 17.

INTENTIO.

- 1 Intentio , & animus delinquentis est attendenda ad puniendâ delicta , non delictum ipsum , d. 41. num. 29.

INTERDICTUM.

- 1 Interdictum personale ut feratur , requiritur canonica monitio , d. 62. num. 28.
- 3 Interdictum uti possidetis competit pro rebus incorporalibus , prout sunt jura , & servitutes , d. 190. num. 12.
- 3 Interdicti poena , & privationis in Regularibus , an requirat declarationem , d. 154. c. 2. num. 61.

INTERDICI.

- 1 Interdici nequit totus populus , nisi delictum sit commissum à tota communitate , vel à majori parte communitatis , & causa interdicti debet esse gravis , d. 62. num. 29.

INTERESSE.

- 1 Interesse quomodo taxetur per S. C. remissivè , d. 48. num. 6.
- 1 Interesse quanti plurimi , an ex specie debeat , d. 15. num. 20.

- 1 Interesse debetur loco tertiarum, & ad eandem rationem, quando contractus est rescissus, d.48.num.8.
- 1 Interesse quanti plurimi, qualiter debeatur, d.15. num. 10.
- 1 Interesse quanti plurimi, quæ requiratur, d.15. num.11.
- 1 Interesse quanti plurimi, in multis casibus non debetur, ibid. num.14.
- 1 Interesse quanti plurimi, non debetur, nisi à die moræ, ibid. num.15.
- 1 Interesse quanti plurimi, est concludenter probandum, ibid. num.16.
- 1 Interesse, & æstimationis quanti minimi, quando debeatur, ibid. num.17.
- 2 Interesse particularium quando considerandum sit necne, respectu publici interesse, d.91.art.3.num.19.
- 2 Interesse præsentem esse, & absentem, qualiter differant in iure, d.123.num.20.
- 2 Interesse is verè dicitur Officiis divinis, qui illis præsens est, & ministerium exhibet, d.125.num.27.
- 3 Interesse damni emergentis omni jure debetur, d.180. num.3.
- 3 Interesse à principio taxatum qualiter debeatur, d.153. n.25.
- 3 Interesse qualiter probandum, ut debeatur, ibid. num.26.
- 3 Interesse à principio taxatum, an sit liquidum, an illiquidum, ibid. num.27.
- 3 Interesse pecuniæ qualiter debeatur, ibid. num.28.
- 3 Interesse taxatum debetur in Regno ex generali usu, & consuetudine, ibid. num.29.
- 3 DD. de Regno, qualiter non deberi interesse asserant, & quid de recompensatione ex *l. curabit, C. de ast. empr.* ibid. num.30.
- 3 Interesse in mutuo licet à principio pacisci, ibid. num.15.
- 3 Interesse damni emergentis solvi debet ad rationem damni passi, d.180.num.5.
- 4 Interesse posse pacisci in contractu communiter approbatur, & quando, d.274.num.39.
- 4 Interesse ratione fructuum, aliter debetur, ibid. num.40.
- 4 Interesse compensativum potest pacisci in contractu, ib. n. 41.
- 4 Interesse conventum non producit aliud interesse, quod fallit in tertiis, ibid. num.42.
- 4 Interesse tertiarum pro qua quantitate debeatur, ibid. num.22.
- 4 Interesse damni emergentis, & lucri cessantis utroque jure debetur, d.292.c.2.num.8.
- 4 Bassius insignis Theologus, & moralista adducitur, ibid. num. 10.
- 4 Interesse dotis an debeantur, si promittatur dos ad voluntatem generi, d. 289. num.21.
- 4 Interesse proportionabile, & verisimile semper debetur, d.274. num.19.
- 4 Interesse alterius interesse, cur & quando non debeatur, ibid. num.20.
- 5 Interesse damni emergentis, & lucri cessantis deberi tam privatis personis, quam solitis negotiari, omni jure probatur, d.399.num.2.
- 5 Jure Civili probatur, ibid. num.3.
- 5 Jure Canonico, ibid. num.4.
- Idque in omnibus contractibus, ibid. num.5.
- Idque etiam generali consuetudine totius orbis, ibid. num.6.
- 5 Interesse lucri cessantis, & damni emergentis pacisci potest à principio in solito negotiari, ibid. num.7.
- Quod ampliatur etiam secundum Theologos, ibid. num.8.
- 5 Interesse prædictum posse pacisci judicant Tribunalia, ib. n. 10.
- 5 Interesse hoc pacisci posse à principio Doctores de Regn. tradiderunt, ibid. num. 11.
- 5 Interesse incertum, qualiter dici possit, ibid. num.14.
- 5 Interesse probatio, qualis esse debeat, ibid. num.15.
- 5 Interesse verisimile quale sit, & quomodo probetur, ib. n. 16.
- 5 Interesse alterius interesse, an & quando debeatur, ib. n. 17.
- 5 Interesse à principio taxatum in Regno ultimis sententiis fuit practicum, ibid. num.18.
- 5 Interesse medietatis pretii quo emptum est feudum, ad quam rationem debeatur fratri, vel socio, si erat commune, d.394. num.56.
- 5 Interesse non posse pacisci à principio, qui dixerint Doctores, d.399. num.13.
- 5 Interesse lucri cessantis est, ut pecunia sit destinata negotiationi, d.362.num.4.
- 5 Interesse lucri cessantis debetur ratione moræ, & qualiter in Regno, ibid. num.5.
- 5 Interesse non debetur, nisi probata destinatione pecuniæ ad lucrum, ibid. num.6.
- 5 Interesse an debeatur ob vitalitium non solum monialibus, ibid. num.12.
- 5 Interesse liquidandum, qualiter explicetur, ibid. num.14.
- 5 Interesse liquidandum, qualiter liquidetur dato termino, ibid. num.15.
- 5 Interesse liquidandum, interdum liquidatur in nihilum, ibid. num.16.

- 5 Interesse semper debetur mercatoribus, d.399.num.20.
- 5 Interesse non eget alia probatione in Civitatibus insignioribus, & hoc etiam ex Rota Romana habetur, ibid. num. 23.
- 5 Interesse excessivum inter Mercatores, quando dicatur, ibid. num. 24.

INTERFECTIO.

- 3 Interfectio sui ipsius non potest ordinari ad conservandum majus bonum, d.222.num.31.

INTERPRETATIO.

- 2 Interpretatio in contractibus, qualiter sit facienda, d.112.n.27.
- 3 Interpretatio in ambiguis, quomodo sit facienda, d.188. n.10.
- 4 Interpretatio lata fit in legatis, sed stricta in contractibus, d.318.c.2.num.17.
- 5 Interpretatio scripturæ, qualiter sit facienda, d.324.num.8.
- 5 Interpretatio facienda à iudice, qualis esse debeat, ibid. n.9.
- 5 Interpretatio, de qua in præsentibus, qualiter fieri debeat, ibid. num.10.
- 5 Interpretatio legum fieri debet secundum intellectum animæ favorabilem, d.393.num.23.
- 5 Introitus dotaless an possint restitui diminuti, d.347. num.11.

INTESTATUS.

- 3 Inestatus moriens, quem sibi hæredem facere intelligatur, d.215. num.9.

INTIMATIO.

- 1 Intimatio an possit fieri pupillo, & quando, & si habeat plures tutores, an sufficiat, si uni tutori fiat, d.11.num.19.
- 1 Intimatio, & citatio fieri debet in loco tuto, ut comparere teneatur, ibid. num.31.

INTRUSUS.

- 3 Intrusum non admitti, ad quem spectat, d.227. num.44.
- 3 Intrusus in Beneficio, qualiter audiat Confessiones sæcularium, d.133.num.20.
- 3 Intrusus rejici potest, Capitulo instante, d.226. num.31.
- 4 Intrusus expellitur à loco intruso, & qualiter, d.276. n.60.

INVASUS.

- 3 Invasus omni jure potest occidere invasorem, d.185. n.3.
- 3 Invasus potest occidere invasorem ad vulnus evadendum, ibid. num.5.

INVENTARIUM.

- 1 Inventarii confectio, quare introducta, d.38.num.10.
- 1 Inventarii beneficium est personalissimum, & quare, ib. n.17.
- 1 Inventarii origo non tam absolute à rigore, quam ab æquitate procedit, ibid. num.22.
- 1 Inventarii confectio est personalissima, & ab uno confectum, non relevat alium, ibid. num.2.
- 1 Inventarii beneficium factum per hæredem, an profit fideicommissario, ibid. num.3.
- 1 Inventarii confectio non est de Jure Digesti, quantum attinet ad hæredes, ibid. num.4.
- 1 Inventarii fraus an evitetur per confessionem partis, ib. n.5.
- 1 Inventarii redditus, si petita non sit 30. annis præscribitur, ibid. num.25.
- 1 Inventarii solemnitates possunt alterari, & mutari per consuetudinem, ibid. num.19.
- 1 Inventarii solemnitates apud Hispanos sunt sublata, ib. n.20.
- 3 Inventarium ab Episcopo de bonis suis, qualiter faciendum, & cui consignandum, d.140.num.23.
- 3 Inventarium non factum juvat, si sit factum æquipollens, & quodnam sit, ibid. num.24.
- 3 Inventarium tutoris, vel hæredis potest suppleri per aliud, ibid. num.25.
- 3 Inventarium, qualem certitudinem det hæredi, ibid. num.26.
- 3 Inventarii leges non spectant in totum, licet in parte, non faciunt illud invalidum, d.192. num.12.
- 3 Inventarium infra quod tempus fieri debeat, ibid. num.2.
- 3 Inventarium non conficiens non potest petere detractio-nes, d.205.c.7.num.17.
- 4 In inventario confecto ab hærede Principissæ describitur creditum dotium, prout ex actis S.C. d.294.num.66.
- 5 Inventarium separationem inducit iurium, & actionum, d.332. art.3. num.15.
- 5 Inventarii omissio præjudicat in onere legitimæ acceptato, d.332.art.8.num.26.

INVERISIMILITUDO.

- 5 Inverisimilitudo qualiter probetur, qualis & quotuplex, d.370. num.21.
- 5 Inverisimilitudo non est attendenda, d.328.num.34.

INVESTITURA.

- 1 Investitura accepta pro se, & hæredibus ex linea masculina, non comprehendit foeminam natam ex masculo, disc. 57. num.30.
- 4 Investitura realis, & personalis quando fit, d.320. num.19.
- 4 Investitura de mero, & mixto Imperio, an comprehendat Regalias, d.313.c.3.num.18.

INUTILIS.

- 5 Inutilis factus, ut non dicatur, qualiter satis est, ut operetur, d.332. art. 5. num. 23.

JOANNES.

- 1 Joannes Arnon. in quatuor locis explicat pragmaticam primam de testib. Et utrùm rusticus à pœna falsi excusetur. Et utrùm pragmatica prima de testibus habeat locum in causa civili tantum, vel etiam criminali, d.37. num.28.
3 Joannes Baptista Sylvaticus *conf.* 11. refertur, d.216. num.9.
3 Joannes Franciscus de Leone quid sentiat de observantia fœtorum, d.213. num.20.

JOCALIA.

- 4 Jocalia quando debeantur, & cui in causa restitutionis, d.282. num.21.
4 Jocalia pretiosa, qualiter debeantur, ibid. num.22.
4 Jocalia donata ante matrimonium, cui acquirantur, ibid. n.23.

D. JOSEPH. LOMBARDUS.

- 1 D. Joseph. Lombardus est in judicio ante sequestrum, d.18. num.3.

IRREGULARIS, IRREGULARITAS.

- 1 Irregularis non est adulter, si maritum occidat sibi invadentem, d.34. num.35.
1 Irregularitas quid sit, & unde dicatur, d.34. num.32.
1 Irregularis quisnam sit, quando ex pluribus rixantibus non constat quis vulneraverit, ibid. num.61.
1 Irregularitas non ex omni mortis causa incurritur, d.8. n.9.
1 Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à jure expressis, & utrùm pro solo consilio, vel officio, absque executione irregularitas contrahatur, d.30. num.3. & num.11.
1 Irregularis non fit provocans ad pugnam, & offendens cum moderamine inculpatae tutelæ, d.34. num.37.
1 Irregularitas in dubio facti homicidii non est totalis, sed integralis, ibid. num.54.
1 Irregularitas magis præsumitur in eo, qui non est adhuc ordinatus, quam in Sacerdote, d.8. num.31.
1 Irregularitas ex homicidio casuali quando incurritur, ibidem num.32.
1 Irregularitas ex homicidio dubio non est totalis, ibid. num.33.
1 Irregularitas non est de jure divino, vel naturali, sed solum jure positivo, ibid. num.25.
1 Irregularitas non supponit peccatum ex sui natura, ibid. n.26.
1 Jura citata non procedere in aliis dubiis delictis probatur, ibid. num.27.
1 In dubio homicidii justii quis non tenetur gerere se pro irregulari, ibid. num.28.
1 Irregularitas ut inducatur, in Sacris litteris semper fit mentio de reali, & actuali sanguinis effusione, & explicantur duo loci Paralipomenon, d.30. num.6.
In dubio quis debet se gerere pro irregulari, ibid. num.9.
Et dilucidatur textus in cap. ad audientiam, & cap. significasti de homicidio, & num. seqq. ibid.
In dubio juris nullus est censendus irregularis, & cur? ibid. num.10.
Ratione officii tantum assumpti nulla adest irregularitatis suspicio, ibid. num.11.
Flores de Mena lib.1. quest.9. num.9. reprobatur, ibid. num.12.
Et utrùm Episcopus dispensare possit in irregularitate ex levitatis defectu, ibid. & seqq.
1 Irregularitas numquam incurritur, nisi in casibus à jure expressis, d.34. num.50.
Pluribus percutientibus omnes debent se gerere uti irregulares, si non constat, de quo vulnere sit mortuus percussus, ibid. num.58.
Quod procedit etiam, quando occiduntur latrones publici, ibid. num.59.
1 Irregularitas contracta per excessum moderaminis dispensatur ab Episcopo, ibid. num.64.
2 Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione, qualis sit, d.120. c.2. num.3.
2 Irregularitas ab assessoribus, & judice quando contrahatur, ibid. num.4.
2 Irregularitas ex vulnere an sit, si post vulnus sequatur mors casualiter, ibid. num.19.
2 Irregularitas ex occulta hæresi, vel ex homicidio casuali occulto, vel si fiat in bello, sed non volito per se, vel in fœtus animati occulti dispensatur, & quando ab Episcopo, ibid. num.47.
2 Irregularitas an ex vulnere causetur, posita convalescentia, & deinde sequuta morte, ibid. num.22.
2 Irregularitas ex defectu lenitatis, qualis sit, & quando contrahatur, ibid. num.6.
2 Irregularitas in dubio juris non contrahitur, disc. 120. cap.1. num.12.
2 Irregularitas ex vulnere ob opus illicitum, vel licitum an differat, ibid. num.18.

- 3 Irregularis non est occidens pro evadenda deformitate sui ipsius, d.185. num.6.
3 Irregularis non est, qui occidit ad vulnus evitandum, ibid. num.7.
3 Irregularis non est, qui occidit invadentem, cum majoribus armis, quam ille invaserit, ibid. num.8.
3 Irregularis non est, qui occidit venientem contra se pro honore auferendo, etiamsi veniat sine armis, ibid. num.9.
3 Irregularem dispensatum ad ordines, non posse Canonicatum habere sine nova dispensatione, d.226. num.17.
3 Irregularis non est, qui minantem occidit, licet possit se in domo conservare, d.185. num.22.
3 Irregularis non est minantem occidens etiam invadentem, ibid. num.12.
3 Irregularis non est præveniens in occidendo minantem sibi mortem, &c. ibid. num.13.
3 Irregularis non est occidens invadentem non physice, sed mortaliter, ibid. num.14.
3 Irregularis non est occidens illum, qui quærit opportunitatem eum occidendi, ibid. num.16. & 17.
3 Irregularis non est occidens dehonestantem, potens alio modo se tueri, ibid. num.32.
3 Irregularis non est, non potens habere satisfactionem honoris amissi, ibid. num.33.
3 Irregularis non est, qui occidit venientem cum armis contra se, ibid. num.19.
3 Irregularis incapax beneficii, & verè, d.226. num.9.
3 Irregularis non est, qui invadit injuriando etiam verbaliter, d.185. num.26.
3 Irregularis non est, qui potens vulnerare, vel mutilare, occidit, ibid. num.28. & 29.
3 Irregularis non est capax beneficii obtinendi, obtento verò debet privari, d.227. num.31.
3 Irregularis quousque non privetur beneficio ob delictum, potest illud renunciare ad favorem, etiam posita conditione, si ab ea fuerit appellatum, ibid. num.32.
3 Irregularitas non incurritur, nisi textu expresso probetur, d.221. num.37.
3 Irregularitas non incurritur ob periculum committendi homicidium, d.227. num.30.
3 Irregularitas, quæ proveniret ex castratione diceretur ex delicto, d.222. num.75.
3 Irregularitas ex delicto non incurritur sine peccato mortali, ibid. num.76.
3 Irregularitas ex corporis vitio desumitur in ordine ad Sacerdotium, d.221. num.44.
4 Irregularis, an & quando valeat renunciare beneficio, d.238. num.44.
4 Irregularis non est inhabilis ad beneficia obtenta, sed ad obtinenda, ibid. num.36.
4 Irregularis per sententiam privatur beneficiis, & interim facit fructus suos, ibid. num.37.
4 Irregularis per tres sententias conformes beneficiis privatur, ibid. num.38.
4 Irregularis post tres sententias conformes condemnatus, imò beneficio privatus, pendente appellatione potest illud renunciare, tum simpliciter, tum ad favorem, ibid. num.39.
4 Irregularis in dubio juris nemo censendus est, d.260. num.7.
Qui est causa alicujus rixæ, si in ea fiat homicidium quando efficiatur irregularis, ibid. num.8.
Veniens armatus ad rixam in foro, ubi explosiones adfunt scloporum, & ipse etiam explodat, an irregularis efficiatur si sequatur homicidium adstantium, ibid. num.9.
Et quid si adstantes occidantur à parte adversa, ibid. n.10.
4 Irregularitas quando contrahatur per assistentiam in homicidio, ibid. num.1.
4 Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à jure expressis, ibid. num.3.
4 Irregularitas ut inducatur, debet opus fieri voluntariè saltem indirectè, ut supponitur prævisio, ibid. num.4.
IRREVERENTIA.
1 Irreverentia inquisiti probatur per unum Testem, d.34. n.22.
ITALIA.
3 Italia servat jus civile in materia secundarum nuptiarum, d.194. num.42.
ITER.
3 Iter facere licitum est in die Festo cum lexicis, &c. disc. 209. num.25.
JUDEX.
1 Judex non semper reum pœna amissionis causæ condemnant. Adversarius si sit actor non obtinet, nisi suam plenè probet intentionem, d.37. num.18. & 19.
1 Judicis recusatio, qualiter olim fiebat de jure Canonico, d.31. num.4.
1 Judicis severitas, & crudelitas in modo procedendi, est cau-

- causa allegandi suspicionem, ibidem num. 5.
- 1 Iudex si iudicetur excedere modum in puniendis delictis, recusari potest, ut suspectus, ibidem num. 6.
- 1 Iudex copiam indiciorum Reo dare tenetur, & cum ea terminum ad se defendendum, & qualiter, ibidem num. 21.
- 1 Iudicis suspicio malos producit exitus, ibidem num. 2.
- 1 Iudex ex medicorum iudicio iudicare debet vulnus lethale, necne? d. 8. num. 11.
- 1 Iudex facilius esse debet ad absolvendum, quam ad condemnandum, d. 34. num. 26.
- 1 Iudex debet prius se facere Iudicem, deinde facere sequester, d. 18. num. 5.
- 1 Iudex laicus cognoscit de pensionibus solvendis Regiæ Coronæ, d. 50. num. 49.
- 1 Iudex delegatus non potest pronunciare, nisi super deductis in prima instantia, & quando, d. 7. num. 15.
- 1 Iudex delegatus in causa appellationis, an possit condemnare ad fructus, ibidem num. 16.
- 1 Iudex laicus cogit Clericos ad talem observantiam, d. 50. num. 46.
- 1 Iudex delegatus servare debet formam rescripti, & qualiter, d. 7. num. 4.
- 1 Iudex delegatus, quomodo possit sibi aliquid reservare, ibidem num. 5.
- 1 Iudex delegatus potest committere nudum ministerium, ibidem num. 6.
- 1 Iudici consideranda remittitur in præsentis qualitas occidentis, & occisi, & causa, & c. d. 42. num. 15.
- 1 Iudicis arbitrio remittuntur conjecturæ, quibus animus occidendi probatur, d. 8. num. 4.
- 1 Iudicis arbitrio remittitur, qualitas cautionis præstandæ in præsentis, d. 29. num. 54.
- 1 Iudicis præventus, si quis compareat non citatus, nec vocatus, an sit sponte comparens, d. 28. num. 31.
- 1 Iudice recusato suspecto, an acta facta post reculationem sint nulla, d. 31. num. 3.
- 1 Iudicantium est, inspicere causam delicti, d. 62. num. 23.
- 2 Iudex cognoscens de criminibus commissis in Civitate, cognoscit etiam de commissis in casalibus, d. 115. num. 16.
- 2 Iudex qualiter contrahat irregularitatem ex sententia, & quid ex flagellatione, & quid si non Christianum condemnet, & quid de mandante occidi Bannitum, d. 120. c. 2. num. 5.
- 2 Iudex Ecclesiasticus an cogat laicum ad standum contractui, d. 70. num. 27.
- 2 Iudex nundinarum, an iudicare debeat solus, ac cum mercatoribus, d. 91. art. 2. num. 18.
- 2 Iudex via confirmativa procedit in tutore dato ab extraneo, d. 119. num. 9.
- 2 Iudex an possit metum carceris inferre, ut contrahatur matrimonium? d. 98. num. 10.
- 2 Iudices inferiores iudicare debent ad exempla majorum, d. 69. num. 15.
- 2 Iudicium fortis, qualiter per legem sit approbatum, d. 112. num. 71.
- 3 Iudex Ecclesiasticus contra laicum non potest agere pro ædificio facto ad æmulationem, d. 168. num. 14.
- 3 Iudex in nuntiatione novi operis, quando admittat ad cautionem, & an bonum sit id facere, d. 167. num. 12.
- 3 Iudex inhibere potest in novi operis nuntiatione, etiam sine causæ cognitione, d. 171. num. 2.
- 3 Iudices laici, an statuunt super observantia Festorum, d. 213. num. 9.
- 3 Iudex facit injustitiam, si non revocat ante omnia, d. 167. num. 32.
- 3 Iudex laicus utrum possit Clericum compellere ad depositum restituendum, & c. contra, d. 134. num. 71.
- 3 Iudex laicus punit perturbantes quocumque modo suam jurisdictionem, d. 189. num. 23.
- 3 Iudex, qui declaravit, & decretavit se nolle procedere ob talem causam, procedere non poterit, d. 182. num. 2.
- 3 Iudex interdum tenetur se recusatum dicere ob suspicionem, parte etiam non recusante, ibidem num. 3.
- 3 Iudex secularis, si Clericis auxilium denegat, quid agendum, d. 189. num. 26.
- 3 Iudices qualiter contumaces multentur, d. 172. num. 11.
- 3 Iudex non recedit à præcepto testatoris, nisi ob causam inimicitiae, d. 150. num. 39.
- 4 Iudex quicumque præsumitur semper bonus, d. 261. num. 15.
- 4 Iudex laicus, si notitiam habeat innocentiae Clerici apud se detenti, quid facere debet, d. 234. num. 10.
- 4 Iudex non causat metum quando agit secundum juris dispositionem, d. 264. num. 12.
- 4 Iudex quid considerare debeat in rebus exiguis, d. 260. n. 10.
- 4 Iudex loci, in quo delictum fuit consummatum est competens contra mandantem, d. 257. num. 3.
- 4 Index laicus an teneatur remittere Clericum ad Iudicem Ecclesiasticum, d. 238. num. 2.
- 4 Iudex Ecclesiasticus an teneatur petere remissionem Clerici à iudice laico, ibidem num. 3.
- 4 Iudex Ecclesiasticus sciens Clericum apud iudicem laicum detineri, utrum teneatur petere remissionem, & an peccet non faciens, ibidem num. 5.
- 4 Iudex Ecclesiasticus utrum teneatur petere remissionem Clerici detenti apud laicum, nulla prævia requisitione, ibidem num. 6.
- 5 Iudex Ecclesiasticus, vel laicus potest aliquem in loco immunitatis reponere ad evitanda scandala, d. 383. num. 8.
- 5 Iudicis arbitrio possessio est, an exceptio requirat altiore indaginem, d. 344. num. 6.
- 5 Iudex secularis poterit punire Clericum ex facultate illi à Summo Pontifice concessa, vel si Ecclesiasticus se negligentem ostenderet in illo puniendo, d. 397. num. 14.
- 5 Iudex laicus potest punire Clericum asportantem arma, ibidem num. 15.
- 5 Iudex laicus potest punire etiam Clericum propter offensam Regiis Officialibus factam, ibidem n. 16.
- 5 Iudex Ecclesiasticus, qua Iudex, an sit inferior iudice seculari, d. 397. c. 3. num. 27.
- 5 Iudex super petitorio pronunciare debet factis super eo perturbationibus, d. 353. num. 3.
- 5 Iudex, an & quando teneatur de exceptione cognoscere, d. 352. num. 19.
- 5 Iudex præfertur, qui procedit præveniando, d. 388. num. 3.
- 5 Iudex non potest Ecclesiasticus inhibere iudici, & creditori, quod non procedant ad executionem instrumenti, d. 400. num. 9.
- 5 Iudex delinquens in officio, qualiter puniatur, d. 395. n. 2.
- 5 Iudex nequit falcem immittere in messem alienam, disc. 397. c. 3. num. 11.
- 5 Iudices delegati de causis summaris solum agunt, d. 388. n. 4.
- 5 Iudex Ecclesiasticus contra laicum non potest agere pro ædificio facto ad æmulationem, d. 371. num. 14.
- 5 Iudice recusato ab alterutro ex correis potest contra alterum iudicari, d. 397. c. 3. num. 10.
- 5 Iudices non tenentur iudicare secundum textum *in leg. qui aures 6. ff. qua in fraud. creditorum*, d. 393. num. 22.
- 5 Iudex Ecclesiasticus est competens pro executione legatorum piorum, d. 397. c. 3. num. 19.
- 5 Iudex carens jurisdictione, peccat mortaliter si iudicare voluerit, d. 327. num. 7.
- 5 Iudex Ecclesiasticus, an quia dignior seculari trahat ad se secularem, d. 397. c. 3. num. 25.

IUDICIUM.

- 1 Iudicium non fit in possessorio pro eo, qui juris habet resistantiam, d. 47. num. 10.
- 1 Iudicium coeptum super petitione tertiarum, tunc decursarum an procedat super tertiis post decursis, & quid in rescissione contractus, d. 48. num. 4.
- 3 Iudicia sufficiunt ad torturam pro concedenda extractione ab Ecclesia, & quando, d. 228. num. 28.
- 3 Iudicium est in die Festo prohibitum fieri, scilicet iudicare, d. 209. num. 36.
- 3 Iudicium divinum bis in id ipsum non datur, d. 135. num. 3.
- 3 Iudicium centumvirale sic statuit, & quando, disc. 205. cap. 4. num. 17.
- 4 Iudicium intentatum cum usufructuario, vel cum hærede gravato validum est, etiam non audito substituto, d. 237. num. 22.
- 4 Iudicium parentum in filios non facile inquiritur à lege, d. 303. num. 16.
- 4 Iudicium summarium suspensionis officii duplex est, & quale, d. 246. num. 34.
- 4 Iudicium universale quando faciat cessare particulare, d. 312. num. 14.
- 4 Iudicium petitionis hæreditatis, non est Iudicium, *l. fin. C. de edict. D. Adv. toll.* ibidem num. 15.
- 4 Iudicis præceptum impossibile, vel juris, vel naturæ nullum est, d. 247. num. 14.
- 4 Iudicii mutatio differt à divisione ejusdem, d. 274. num. 30.
- 4 Iudicio universali pendente supersedendum est in iudicio particulari, d. 294. num. 128.
- 5 Iudicium cum usufructuario an valeat, an audito proprietario, d. 401. c. 2. num. 17.
- 5 Iudicium præjudiciale quando dicatur, & quando terminetur, d. 352. num. 23.
- 5 In iudicio non admittitur defectus respiciens proprietatem, d. 400. num. 18.
- 5 Iudicio reclamationis pendente, an possint opponi nullitates, & quæ, d. 352. num. 6.

JULIUS CAPONUS.

Julii Caponi I. C. laudes, d. 250. num. 5.

JURAMENTUM.

- 1 Juramentum appositum in indispositivis supplet defectum ætatis, secus in executivis, d. 64. num. 9.
- 1 Juramentum appositum in executivis, censetur appositum de Stylo Notariorum, & nihil operatur, ibid. num. 10.
- 2 Juramentum quo alienantur bona Ecclesiæ est perjurium, d. 99. num. 22.
- 2 Juramentum non obligat posita læsione, d. 112. num. 32.
- 2 Juramentum appositum in contractu ligat successores jurantium, d. 127. num. 31.
- 3 Juramentum non valet in dispendium salutis, tum corporalis, tum spiritualis, d. 181. num. 9.
- 4 Juramentum quem defectum suppleat, d. 278. num. 10.
- 4 Juramentum, & clausulæ quando censentur appositæ in indispositivis, & quando in executivis, ibid. num. 11.
- 4 Juramentum si confirmaret donationem factam à minore, potest rescindi per restitutionem in integrum, ibid. num. 12.
- 4 Juramentum cessat posita simulatione, d. 275. num. 15.
- 4 Juramentum de non alienando non comprehendit modica, d. 270. num. 4.
- 4 Juramentum an requiratur in renunciatione minoris ingredientis in Monasterium, d. 279. num. 6.
- 5 Juramentum quando censetur præstitum hæredi in stipulatione, d. 401. c. 2. num. 9.
- 5 Juramentum an sit præstandum de facie ad faciem pro liquidatione, ibid. num. 10.
- 5 Juramentum an sit personale ex parte jurantis, & qualiter, ibid. num. 11.
- 5 Juramentum, an & quando quis teneatur observare ob inopiam facultatum, ibid. num. 12.
- 5 Juramentum præstitum à Clerico per notorium regium, an faciat eum perjurum, ibid. num. 13.
- 5 Juramentum quid operetur in casu nostro, & quando, d. 401. c. 1. num. 22.
- 5 Juramentum quid operetur in præsentis, d. 344. num. 14.
- 5 Juramentum habet vim clausulæ derogativæ, d. 332. ar. 4. n. 3.
- 5 Juramentum non refertur ad incognita, & ignorata, d. 331. num. 7.

JURECONSULTUS.

- 2 Jureconsulti respondere debent de jure, non de facto, d. 120. c. 1. num. 27.

JURISDICTION.

- 1 Jurisdictio Archiepiscopi non probatur ex processibus assertis super Visitatione, d. 45. num. 14.
- 1 Jurisdictio concessa, censetur cumulativè, & non privativè ad ordinarios Judices, d. 12. num. 15.
- 2 Jurisdictio nundinarum est tempore peritura, & acta currunt per horas, d. 91. art. 2. num. 22.
- 2 Jurisdictio casalia non potest separari à civitate ad libitum, sed à Rege, d. 107. num. 20.
- 2 Jurisdictio Episcopi, mortuo eodem infra octo dies est penes totum capitulum, non penes primam dignitatem, d. 92. num. 21.
- 2 Jurisdictio delegata, si sit contentiosa re integra perit morte delegantis, d. 116. num. 9.
- 2 Jurisdictio duplex, Spiritualis & Temporalis, d. 107. n. 37.
- 2 Jurisdictio cognoscendi extra territorium datur per consuetudinem, d. 91. art. 4. num. 18.
- 2 Jurisdictio Episcopi infra illos octo dies non est penes Archidiaconum, d. 92. num. 26.
- 2 Jurisdictio concessa pro Civitate comprehendit etiam casalia, d. 115. num. 18.
- 2 Jurisdictio Civitatis comprehendit comitenses, d. 107. n. 13.
- 3 Jurisdictio data electis Civitatis Neapolitanæ fuit revocata, d. 189. num. 12.
- 3 Jurisdictio exit à principio, & ad eundem redit uti aqua in mare, ibid. num. 13.
- 3 Jurisdictio est de regalibus, ibid. num. 14.
- 3 Jurisdictio concedi potest in titulum, seu in dominium, & in officium, ibid. num. 15.
- 3 Jurisdictio concessa in officium semper est revocabilis, & quare, ibid. num. 16.
- 3 Jurisdictio à Principe concessa etiam sine causa poterit revocari, ibid. num. 4.
- 3 Jurisdictio quomodocumque concessa censetur precariò concessa, ibid. num. 5.
- 3 Jurisdictionem habens defendere potest omnibus modis, ibid. num. 21.
- 3 Jurisdictionem habens secularis Jux, si à Clericis turbetur, potest illam defendere sua manu, ibid. num. 22.
- 3 Jurisdictio non potest exerceri in alieno territorio, & multæ adducuntur rationes, d. 190. num. 10.
- 3 Jurisdictionem exercens, sciens ipsi non competere, est gra-

ve facinus, & ad offensam majestatis refertur, ib. n. 11.

- 3 Jurisdictio non est necessaria cum protectione, & quare, d. 154. num. 29.
- 3 Jurisdictio in subditos, an sit necesse, ut conferatur, d. 133. num. 80.
- 3 Jurisdictionem alterius tentans conturbare, armata manu impediri potest, d. 190. num. 13.
- 3 Jurisdictionales actus ex adverso exerciti nullo modo possessionem, vel quasi consuetudinem, præscriptionem, vel jus aliquod juridicum transferre possunt, ibid. num. 14.
- 3 Jurisdictio in subditos extra proprium territorium exerceri non potest, nisi ex privilegio, vel præscriptione, ib. n. 5.
- 3 Jurisdictionem habere cum titulo, vel cum legitima præscriptione æquiparatur, unde privationes aliquam alterutra jurisdictione eum spoliare dicitur, ibid. num. 6.
- 3 Jurisdictio, & potestas Societatis tota est in Societate professa, & an possit supra Generalem, d. 151. c. 2. num. 15.
- 3 Jurisdictio concessa à Principe, ab eodem auferri potest etiam absque partium citatione, d. 190. num. 11.
- 3 Jurisdictio à Principe suo Magistratui concessa ab eo moderari, & revocari potest, & est unus modus, quo in jurisdictione finitur, ibid. num. 2.
- Quilibet rei suæ dicitur moderator, & arbiter, ibid. num. 3.
- 3 Jurisdictionem de facto exercens in Regno, expellitur de facto ab illius exercitio, d. 193. num. 38.
- 4 Jurisdictio Capellani majoris, unde oriatur, & à quibus Pontificibus confirmata, d. 284. num. 3.
- 4 Jurisdictio in præjudicium Domini Regis prorogari non potest, nec per Actorem, nec per Reum, d. 274. num. 24.
- 5 Jurisdictio in Rege semper est in habitu, d. 337. num. 7.

J U S.

- 1 Iuris resistentia posita non dicitur consuetudo, sed corruptela, d. 47. num. 11.
- Concordantur iura in cap. ex transmissa 8. de restit. spoliator. cum cap. ex parte eod. tit. d. 29. num. 50.
- 1 Iura, quæ dicuntur ex officio accepto in sanguinis sententia irregularitatem inducere; intelliguntur si condemnatio ad mortem, vel ad mutilationem sequuta fuerit, d. 30. num. 4.
- 1 Iura citata ab aliquibus declarantur solum pro foro conscientie tantum, non externo, & quare, d. 8. num. 22.
- 1 Iura civilia disponunt posse laicos agere in rem contra Clericos, non in personas, d. 50. num. 52.
- 1 Iure civili fit distinctio nobilium, & ignobilium, d. 52. cap. 3. num. 3.
- 1 Ius civile facit aliquem verè, & propriè talem, ibid. num. 4.
- 1 Iura supra allegata an procedant in foro conscientie, & an in aliis materiis, d. 34. num. 44.
- 1 Iura Canonica non dedignantur sequi leges civiles, d. 16. n. 8.
- 1 Iura supradicta procedere, tum in foro externo, tum conscientie probabilius est, d. 8. num. 24.
- 1 Iustitia legalis, si violetur, sine præjudicio tertii non est malum, d. 26. num. 47.
- 1 Ius commune duplex, positivum, & negativum, d. 34. n. 44.
- 1 Ius prælationis an amittatur, si ea quis minimè utatur, d. 4. num. 18.
- Ad Parocum spectat vias ordinare exequiarum, ibid.
- 1 Ius remittendi iure civili requiritur, d. 33. num. 49.
- 1 Ius omne potentius est in causa, quàm in causato, d. 59. n. 101.
- 1 Iuris plus reperiri non potest in causa influenti, quàm in causato, ibid. num. 102.
- 2 Iura generaliter loquentia, qualiter intelligenda, d. 75. n. 18.
- 2 Iura personalissima transeunt ad Monasterium ex Monachi persona, d. 97. num. 22.
- 2 Iura negantia doli actionem transire ad hæredem, qualiter intelligantur, & quomodo procedant, d. 76. num. 13.
- 2 Iura, & actiones non circumscribuntur loco, & constituunt tertiam speciem inter mobilia, & stabilia, d. 81. num. 9.
- 2 Ius præsentandi si daretur Ecclesiæ non efficitur jus patronatus Ecclesiasticum, d. 74. num. 48.
- 2 Ius præsentandi potest uni donari, & alteri jus patronatus, ibid. num. 49.
- 2 Ius nominandi si unus habeat, & alius jus præsentandi, an jus patronatus specificetur à nominante, vel à præsentante, ibid. num. 50.
- 2 Ius querelandi testamentum, vel dispositionem Patris contra formam l. hac edita l. C. de secundis nuptiis, non transit ad extraneos, d. 76. num. 20.
- 2 Ius revocandi emphyteutam, vel jus revocandi donationem ob ingratitudinem non transit ad hæredes, sed ex aliis causis transit, ibid. num. 44.
- 3 Summum jus summa injuria, d. 148. num. 23.
- 3 Ius præsentandi intra quod tempus currit Patrono Ecclesiastico, vel seculari, d. 193. num. 24.
- 3 Ius præsentandi elapso tempore non factum, devolvitur institutio ad Episcopum cum eisdem qualitatibus, quibus

- bus debet fieri præsentatio per Patronos, *ibid.* num. 25.
- Iuris* præsentatio Regii beneficii pertinent ad Regem, *ibid.* num. 29.
- Iura* ex Congregatione Generali adducuntur, pro incapacitate domus Professæ, d. 162. num. 11.
- Iura* explicantur totius *ss. dist.* & totius tituli de corpore vi-tiatis, d. 221. num. 43.
- Ius* visitandi loca Pia, quomodo competat Episcopis vigore Trident. *sess.* 22. *cap.* 8. d. 134. num. 62.
- Iurium* Civilium correctio non pertinet ad Apostolicam, ne-que ad Papam, nisi materia peccati, d. 194. num. 17.
- Iuri* Canonico standum est in materia peccati, d. 188. n. 19.
- Iuris* vocabularia, cognatos vocant de sanguine, d. 149. n. 22.
- Iuri* Canonico, an sit standum Iure Civili discordante, d. 167. num. 2.
- Iure* communi Apostata, acquirebat Monasterio, sed per Bullas Pontificias corrigitur, d. 256. num. 5.
- Ius* Anchoragii, quid sit, & quare solvatur, d. 313. c. 2. n. 24.
- Ius* Anchoragii solvitur à Clericis, & ab exemptis, & quare, *ibid.* num. 25.
- Ius* Portorium, an & quando liget Clericos, & exemptos, *ibid.* num. 26.
- Ius* Portorium quodnam sit, & an liget Clericos, atque exemptos, *ibid.* num. 27.
- Ius* Portus differt à jure, quod solvitur pro mercibus in por-tu vehendis, *ibid.* num. 28.
- In dubio quis non præsumitur renunciassse omni juri suo, d. 285. num. 3.
- Ius* in spe, quod donatur primo Monasterio, si fiat jus in re, tempore quo est in alio Monasterio non primo, sed secun-do acquiritur, & adducuntur exempla, d. 278. num. 25.
- Ius* ponderaturæ, & mensuræ ligat Clericos, & exemptos, d. 313. c. 2. num. 47.
- Iuris* quæsti privatio sine causa non datur, d. 284. num. 8.
- Ius* agendi ex *vir. C. ne liceat in potentiores*, quanto tempore præ-scribatur, d. 295. art. 3. num. 21.
- Ius* sumitur ex persona actoris, non rei, d. 271. num. 14.
- Iura* adducuntur pro donatione facta per Novitium, d. 279. num. 7.
- Iura*, & actiones competentes Illustr. Principis, scilicet fuisse in districtu judicantur, quia aliquin decretum præambuli in beneficium hæredis instituti fuisset nullum, tanquam prolatum à Iudice non habente jurisdictionem extra suum territorium, d. 294. num. 53. & 54.
- Iura*, & actiones non destinata alibi solutione, sed data sim-pliciter obligatione ad beneficium Civis Neapolitani sunt in districtu, etiam si lis non esset intentata Neapoli, *ibid.* n. 47.
- Iura*, actiones, & nomina debitorum sunt in eo loco, ubi fuit conditum testamentum, *ibid.* num. 16.
- Iura* possessoris non debent turbari, nisi constet de jure peti-torii, d. 271. num. 15.
- Ius* fundatur in uno, atque altero contractus mutui, d. 400. num. 1.
- Iure* Longobardorum Parentum nomine veniunt Collaterales, d. 366. num. 13.
- Iure* proprio, & aperto venire quid sit in feudis, d. 368. n. 19.
- Iuri* communi forjudicato quis succedat, d. 366. num. 3.
- Ius* congrui qualiter procedat in regno, d. 326. num. 60.
- Ius* luendi tollit omnes hypothecas, d. 388. num. 8.
- Iuris* gradus quatuorplex, d. 329. num. 8.
- Ius* Episcopi est manutendendum, *ibid.* num. 5.
- Non potest per confessionem partium prohibitarum aliquid deduci contra jus, d. 400. num. 11.

JUSPATRONATUS.

- Juspatronatus* ex reedificatione, quæ requirat, d. 12. n. 36.
- Juspatronatus* concessum ex augmento dotis non potest dici acquisitum, nisi probetur augmentum dotis, *ibid.* num. 37.
- Juspatronatus* in dubio, & quæstionis status, d. 9. num. 1.
- Juspatronatus* ex privilegio potest dupliciter competere, d. 12. num. 33.
- Juspatronatus* ex augmento dotis fundatum, si fructus sint aucti, an augeatur, *ibid.* num. 43.
- Juspatronatus* ex sui natura transit ad hæredes extraneos, *ibid.* num. 3.
- Juspatronatus* pro aliquibus fundatum in contractu, non po-terit aliis donari, d. 22. num. 11.
- Juspatronatus* donatio, qualiter attendatur in jurepatrona-tus, *ibid.* num. 12.
- Juspatronatus* pro primogenitis transit ad hæredes extraneos, d. 12. num. 7.
- Juspatronatus* ex augmento dotis, qualiter dicatur concessum, & fundatum, *ibid.* num. 40.
- Juspatronatus* per reedificationem qualiter acquiratur, *ibid.* num. 41.
- Juspatronatus* quando transit ad hæredes extraneos, *ibid.* n. 18.

- Juspatronatus* regulatur secundum naturam feudi, & emphy-teusis, *ibid.* num. 19.
- Juspatronatus* pro filiis, & descendantibus, quando transit ad hæredes extraneos *ibid.* num. 20.
- Juspatronatus* pro familia fundatum illa extincta, quando transeat ad alios, *ibid.* num. 21.
- Juspatronatus* durante familia potest alienari in præjudicium alienantis, *ibid.* num. 22.
- Juspatronatus* fundatum pro se, & successoribus suis, qualiter intelligatur, *ibid.* num. 23.
- Juspatronatus* fundatio quando sit irrevocabilis, *ibid.* n. 45.
- Juspatronatus* existentia, & pertinentia qualiter constet, d. 40. num. 2.
- Juspatronatus* translatio cum assensu Episcopi valet, & quid si transferatur in pium locum, *ibid.* num. 3.
- Juspatronatus* si donetur compatrono non requiritur assen-sus, & quid si donetur filio compatroni, *ibid.* num. 4.
- Juspatronatus* legatum interdum non requirit assensum, & quando, *ibid.* num. 7.
- Juspatronatus* successores quando aliis præjudicent, *ibid.* n. 8.
- Juspatronatus* gentilitium, & familiare quando sit, & an pos-sit fieri hæreditarium, *ibid.* num. 9.
- Juspatronatus* si donetur Episcopo loci non requirit consen-sum, d. 12. num. 30.
- Juspatronatus* translatio, ut fiat, requiritur expressus con-sensus Ordinarii, *ibid.* num. 31.
- Juspatronatus* an possit à fundatore remitti in totum, vel in partem, *ibid.* num. 13.
- Juspatronatus* taxativè pro familia non transit ad extraneos, *ibid.* num. 14.
- Juspatronatus* triplex Ecclesiasticum, Laicale, & mixtum, d. 74. num. 6.
- Juspatronatus* Ecclesiasticum potest esse, quod habuerit ori-ginem à laicis, *ibid.* num. 7.
- Juspatronatus* fundatum à Clerico, si ignoretur, de quibus bonis, qualiter indicandum sit, *ibid.* num. 8.
- Juspatronatus* ex bonis Ecclesiæ fundatum, & in laicum trans-latum autoritate Apostolica, an fiat laicale, *ibid.* num. 9.
- Juspatronatus* ex pacto, & providentia quodnam sit, d. 72. n. 17.
- Juspatronatus* per Promotum possessum nullum recipit præju-dicium, data per Papam retentione, d. 89. num. 13.
- Juspatronatus* mixtum non continetur sub regula 8. Cancellariæ, d. 74. num. 25.
- Juspatronatus*, de quo in præsentia est origine, & translatione laicale, *ibid.* num. 40.
- Juspatronatus* laicale translatum ad Ecclesiam, quando fiat Ecclesiasticum, *ibid.* num. 30.
- Juspatronatus* pro certo genere personarum passivè fundatum non per hoc, quod fiat Ecclesiasticum poterit aliis dari, *ibid.* num. 31.
- Juspatronatus* Ecclesiasticum factum per translationem ca-dit sub regula de mensibus, *ibid.* num. 32.
- Juspatronatus* quando transire debet ad alium cum licentia Episcopi, *ibid.* num. 33.
- Juspatronatus* originariè laicale translatum ad Ecclesiam, quando stet sub regula, *ibid.* num. 34.
- Juspatronatus* spectans ad confraternitates laicales, laicale di-ci debet, *ibid.* num. 35.
- Præsentatus à majori parte instituendus est in jurepatrona-tus, d. 66. num. 2.
- Donatarius jurepatronatus habet vocem in præsentatione di-stinctam ab illa, quæ sibi competit, ex quasi possessione præ-sentandi, *ibid.* num. 8.
- Descendentia in jurepatronatus, qualiter probanda, *ibid.* n. 10.
- Juspatronatus* institutio dari debet habenti majora suffragia, *ibid.* num. 1.
- Juspatronatus* in dubio præsumitur hæreditarium, *ibid.* n. 2.
- Juspatronatus* transit in universitate bonorum, d. 72. num. 30.
- Juspatronatus* triplicis est generis, *ibid.* num. 10.
- Juspatronatus*, cur ab Ecclesia permittitur, *ibid.* num. 11.
- Juspatronatus* qualiter requiratur, *ibid.* num. 12.
- Successio in jurepatronatus qualis sit, *ibid.* num. 13.
- Juspatronatus* in dubio, si non constet de fundatione, vel do-tatione, vel constructione præsumitur hæreditarium, d. 66. num. 3.
- Juspatronatus* sui natura transit ad hæredes extraneos, licet sit fundatum pro familia, dummodò non sit fundatum ta-xativè pro familia, *ibid.* num. 4.
- Juspatronatus* fundatum pro se, & familia, donari potest al-teri, & acquiritur per donationem, *ibid.* num. 5.
- Juspatronatus* laicale si detur Ecclesiæ cum qualitate laicali, remanet laicale, d. 74. num. 44.
- Juspatronatus* Ecclesiasticum continetur sub regula 8. Can-cellariæ, d. 74. num. 21.
- Juspatronatus* quando sit sub regula 8. Cancellariæ, *ibid.* n. 22.

- 2 Juspatronatus Ecclesiasticum non continetur sub regula 8. apud Hispanos, ibid. num. 23.
- 2 Juspatronatus relictum confratribus, cui censeatur relictum, ibid. num. 51.
- 2 Juspatronatus relictum Civibus, an censeatur Civitati relictum, ibid. num. 52.
- 2 Juspatronatus Ecclesiasticum esse fundatum de bonis Ecclesiæ, qualiter requiratur, ibid. num. 12.
- 2 Juspatronatus mixtum quando stet sub regula 8. ib. num. 27.
- 2 Juspatronatus Ecclesiasticum non semper cadit sub regula, & quando, ibid. num. 28.
- 2 Jurispatronatus translatio, qualiter in dubio facta censeatur in Ecclesiam, ibid. num. 46.
- Præsentatus in jurepatronatus, licet sit de familia testatoris, non poterit præferri, nisi posita paritate suffragiorum cum altero præsentato, d. 67. num. 4.
- 2 Jurispatronatus præsentatio illa admittitur, cum quo concurrunt majores voces compatronorum, ibid. num. 5.
- In jurepatronatus vocatus à primis fundatoribus in prima erectione, dicitur nominatus per eosdem, & non indiget præsentatione, ibid. num. 6.
- Pater potest filium præsentare in jurepatronatus, d. 66. n. 7.
- Fœmina, quæ renunciavit hæreditari, non admittitur ad præsentationem jurispatronatus hæreditarii, ibid. num. 6.
- 3 Juspatronatus, quare laicis ab Ecclesia concessum sit, d. 193. num. 2.
- 3 Juspatronatus qualiter dicatur spirituale, & cur laicis competat, ibid. num. 3.
- 3 Juspatronatus duplex laicale, & Ecclesiasticum, ibid. num. 4.
- 3 Juspatronatus Regium, & de Regia Corona sub quo reducatur, ibid. num. 5.
- 3 Juspatronatus Regium plura habet specialia, ibid. num. 6.
- 3 Juspatronatus Regium, an & quando transeat cum universitate bonorum, ibid. num. 7.
- 3 Juspatronatus non potest donari extraneo sine consensu Episcopi, ibid. num. 8.
- 3 Juspatronatus Regium donari potest sine consensu Episcopi, ibid. num. 9.
- 3 Iuris præsentandi possessio qualiter probetur, ibid. num. 10.
- 3 Juspatronatus Regium dum vacat, quid facere debeant Præsides Provinciarum, ibid. num. 11.
- 3 Juspatronatus qualiter probetur ex probatione præsumptiva, ibid. num. 12.
- 3 Juspatronatus Regium non derogatur à Papa, ibid. num. 13.
- 3 Juspatronatus, vel beneficium Regium impetrans à Papa non facta mentione de illo qualiter puniatur, ibid. num. 14.
- 3 Juspatronatus Regium, an possit renunciari sine consensu Regis, ibid. num. 15.
- 3 Juspatronatus Regium, an possit permutari cum alio sine consensu Regis, ibid. num. 16.
- 3 Iurispatronatus unio, potest interdum fieri absque patrono, & quando, d. 150. num. 12.
- 3 Juspatronatus in dubio transit ad omnes hæredes, d. 203. n. 6.
- 3 Juspatronatus ex particula testamenti, in qua dos relinquitur, non probatur, d. 150. num. 8.
- 3 Juspatronatus non uniter spretis patronis, ibid. num. 9.
- 3 Juspatronatus præsumitur hæreditarium, quando non constat de fundatione, d. 203. num. 2.
- 3 Juspatronatus Regiæ Coronæ quodnam, & qualiter dicatur, d. 184. num. 28.
- 3 Juspatronatus an veniat cum confiscatione bonorum, & quando, & ad quem finem, d. 193. num. 54.
- 3 Juspatronatus an sit feudale, vel non, cognosci non potest à iudice laico, ibid. num. 55.
- 4 Juspatronatus de sui natura est ad hæredes etiam extraneos transitorius, & utrum possit mutare naturam in præjudicium patroni, d. 234. num. 9.
- 4 Juspatronatus si competat Patronis, ut singulis, an uti Collegio, vel Universitati, an possint singuli, vel separatim præsentare, vel requiratur Collegialis consensus, & utrum sit necesse, ut major pars simul conveniat, & consentiat, d. 233. num. 16.
- 4 Juspatronatus potius hæreditarium, quam gentilitium in dubio præsumitur, ibid. num. 2.
- 4 Juspatronatus gentilitium præsumitur, si in præsentationibus non fuit habita mentio hæreditariæ qualitatis, ibid. num. 3.
- 4 Juspatronatus familiare, vel hæreditarium quando dicatur, d. 263. c. 2. num. 3.
- 4 In casu dubio, an juspatronatus sit gentilitium, vel hæreditarium, quæ verba testatoris sint inspicienda, d. 233. n. 12.
- 4 Juspatronatus, quomodo & qualiter in possessorio, & petitorio competat, d. 263. c. 3. à num. 3. ad 8.
- 4 Juspatronatus hæreditarium potest ad alios transferri in præjudicium successorum, d. 287. num. 6.
- 4 Iurispatronatus materia ultimum statum attendit, d. 263. cap. 1. num. 3.
- 4 Iurispatronatus quasi possessio qualiter probetur, ibid. n. 10.
- 4 Juspatronatus gentilitium, vel hæreditarium quodnam sit, ibid. num. 11.
- 4 Iurispatronatus quasi possessio qualiter probetur ex ultimo statu, & quomodo talis status sit attendendus, & quid si contrarium sit in petitorio, d. 263. c. 2. num. 35.
- 4 In jurepatronatus gentilitio Patroni non in stirpes, sed in capita succedunt, & institutio majoribus in suffragiis debetur, d. 233. num. 8.
- 4 Juspatronatus esse familiare, sive gentilitium ex observantia maximopere probatur, & quomodo, & jus, ibid. num. 9.
- 4 Iurispatronatus quasi possessio non prodest, confito de petitorio infecto, d. 263. c. 1. num. 8.
- 4 Juspatronatus si sit penes plures stipites, quilibet stipes unam habet partem, d. 234. num. 11.
- 4 In jurepatronatus qualiter succedatur, ibid. num. 12.
- 4 Juspatronatus si in concessione dicatur esse illorum de tali familia, an solum videantur contemplati masculi de familia, non verò fœminæ, ut propterea juspatronatus dicatur gentilitium, d. 233. num. 5.
- 4 Juspatronatus quoad statum quando dicatur canonizatum, d. 235. num. 1.
- 4 Ius passagii, seu ultimæ exituræ quid sit, d. 313. c. 2. num. 51.
- 4 Juspatronatus an dicatur Canonizatum, quoad suam qualitatem tantum per verba Bullæ, si in actis non probetur prædicta qualitas, d. 233. num. 24.
- 4 Juspatronatus quamvis præsumatur hæreditarium: hoc tamen fallit, si ex conjecturis contrarium appareat, d. 235. num. 15.
- 5 Juspatronatus in dubio præsumitur hæreditarium, d. 364. n. 15.
- 5 Juspatronatus triplex hæreditarium, gentilitium, & mixtum, ibid. num. 16.
- 5 Juspatronatus si donetur à Rege, an requiratur assensus Apostolicus, ibid. num. 17.
- Regium exequatur quando denegandum, ibid. num. 18.
- 5 Juspatronatus concessum pluribus cum Titio, unam vocem habebit Titius, d. 353. num. 21.
- 5 Juspatronatus pertinens ad Collegium, & Petrum, qualiter spectet, & quomodo, ibid. num. 22.
- 5 Juspatronatus, de quo agitur, an sit gentilitium, an hæreditarium, d. 364. num. 7.
- 5 Iurispatronatus quasi possessio, qualiter acquiratur, & quando, ibid. num. 1.
- 5 In jurepatronatus cur introductæ sint Bullæ, & præsentationes, ibid. num. 13.

JUSTINIANUS.

- 1 Justinianus Imperator in *Auth. de Monachis*, explicatur, d. 53. num. 60.
- 4 Justinianus sustulit leges Cæsareas usuras permittentes, d. 292. c. 2. num. 7.

JUSTITIA.

- 2 Justitia nulla major, quam propriam patriam defendere, d. 102. num. 49.

JUSTITIATI.

- 5 Justitiati quanto tempore debent esse in pæribulo, d. 379. n. 31.
- 5 Justitiati ubi sepeliendi sint, ibid. num. 32.

JUSTUS.

- 5 Justus in dubio quilibet æstimatur, d. 397. c. 3. num. 23.

L

LABORANTES.

- 3 Laborantes artifices ob causam publicam, quando excusentur in die festivo, d. 210. num. 21.
- 3 Laborantes in die festo ob causam publicam pietatis, an excusentur, ibid. num. 23.

LÆSIO.

- 1 Læsiō utrūm consideretur in donatione, & quid de renuntiatione, & quid si sit excessiva, d. 64. num. 15.
- 2 Læsiō in venditione sub hasta quid operetur, d. 76. num. 34.
- 2 Læsiōnis actio est in patrimonio læsi contra D. Hodiernam, ibid. num. 35.
- 2 Læsiō enormissima dat causam rescindendi divisionem etiam per sortem, d. 112. num. 37.
- 2 Læsiō quæ requiratur pro divisione rescindenda, quanta esse debeat, ibid. num. 17.
- 3 Læsiōne posita ultra sextam partem admittitur adjectio nova, d. 144. num. 4.
- 4 Læsiō qualiter consideretur in casu nostro in donatione facta, d. 278. num. 13.

1 Laico in transactione, pro quo tempore consideretur, d. 370. num. 13.

1 Laico in transactione, quando & qualiter possit considerari, ibid. num. 12.

L A I C U S .

1 Laici non est licitum sub utraque specie communicare, sed eis sufficit sub una, d. 28. num. 18.

1 Laici etiam armata manu possunt ad tollenda dissidia electioni praesse, d. 54. num. 48.

1 Laici ex privilegio possunt electionibus Capitularibus intervenire, ibid. num. 41.

1 Laicus quandoque potest supplere defectum Sacerdotis, & quando, d. 28. num. 23.

1 Laicus infirmus si hostiam nequeat deglutire, sed tantum vinum, possit cum calice communicari, d. 28. num. 24.

1 Laicus an possit praesentari ad juspatronatus, qui de proximo est clericandus, d. 108. num. 81.

1 Laicus, & clericus simul obligati, coram quo conveniantur, & quid in delictis, d. 107. num. 36.

1 Laici possunt interdum compelli per Episcopum ad ordines suscipiendos, d. 121. num. 35.

1 Laicus de proximo clericandus, an possit praesentari ad Beneficium Juspatronatus, d. 108. num. 78.

1 Laici, & Religiosi audientes confessiones cum non sint Confessarii, qualiter abjurent, d. 95. num. 20.

1 Laicus acquirens bona Ecclesia quando illa mutant conditionem? d. 74. num. 11.

1 Laicus custos clausurae, quam poenam incurrat ingredi permittens, d. 130. num. 26.

1 Laicus committens falsum coram Judice Ecclesiastico, an possit ab eodem puniri, d. 134. num. 73.

1 Laici possunt indicere Festa, d. 208. num. 38.

1 Laicalis, vel Divina potestas non potest abrogare dies festos, ibid. num. 39.

1 Laici administrantes bona Ecclesiae compelluntur reddere rationem coram Judice Ecclesiae, d. 134. num. 75.

1 Laici ad extollendos parietes extra chorum habentium aspectum ad Moniales per quos coguntur, d. 173. num. 44.

1 Laicus jure communi est capax pensionis, sed non de stylo Curiae, d. 253. num. 19.

1 Laicus de Collegio in Ecclesia erecto, qualiter conveniatur, d. 396. num. 36.

1 Laicorum cura potest stare cum visitatione Episcoporum, d. 397. c. 1. num. 53.

1 Laici Magistri coram quo Judice conveniuntur ad mercedem Praedicatoris, d. 396. num. 27.

1 Laici an sint capaces pensionis, & quando, disc. 401. cap. 4. num. 12.

L A M P A S .

1 Lampades argenteae, & similia quando alienentur sine assensu, d. 70. num. 45.

L A N F R A N C H U S .

1 Lanfranchus Zacharius de salario q. 7. adducitur contra Cameram, d. 109. num. 6.

L A N I E N A .

1 Lanienae an claudi debent in diebus festis, d. 210. num. 28.

L A P I D E S .

1 Lapides marmorei adducuntur probantes immediatam potestatem, & fundationem Monasterii, d. 184. num. 39.

L A R R A E A .

1 Larreae decis. 37. refertur, & occurritur, d. 39. num. 25.

L A U D E S .

1 Laudes Illustriss. & Reverendiss. D. Pauli Garbineti Vicarii Generalis Eminentissimi Archiepisc. Civit. Neap. memorantur, d. 254. num. 10.

L A U D E M I U M .

1 Laudemium an debetur ex divisione, d. 112. num. 53.

1 Laudemium an debeatur, vendita re emphyteutica, si aderat in prima concessione pactum affrancandi in pecunia, vel in simili, aut meliori, d. 132. num. 1.

1 Laudemium qualiter appelletur in aliis Regionibus, ibid. n. 2.

1 Laudemium cur debeatur, & qua actione, ibid. num. 3.

1 Laudemium à Relevio differt, & qualiter, ibid. num. 4.

1 Laudemium qualiter differat à Gabella, ibid. num. 5.

1 Laudemium solvitur ab emptore, nisi statutum, vel consuetudo aliter disponat, ibid. num. 6.

1 Laudemium qualiter differat à Relevio, & Adoha, ibid. num. 7.

1 Laudemium debetur in contractu emphyteutico affrancabili, ibid. num. 8.

1 Laudemium debetur ex venditione rei emphyteuticæ facta solo verbo sine scriptura, ibid. num. 9.

1 Laudemium debetur ex venditione cum pacto de retrovendendo, ibid. num. 10.

1 Laudemium an debeatur ex venditione cum pacto redimendi intra certum tempus, ibid. num. 11.

3 Laudemium debetur ex contractu locationis factæ ad longum tempus, ibid. num. 12.

3 Laudemium debetur ex concessione cum potestate renovandi, ibid. num. 13.

3 Laudemium an debeatur ex renovatione contractus, ib. n. 14.

3 Laudemium debetur ratione novæ personæ, & novæ possessionis, ibid. num. 15.

3 Laudemium an debeatur ex re emphyteutica data in dotem, ibid. num. 16.

3 Laudemium an debeatur ex venditione sub hasta, ibid. n. 41.

3 Laudemium an debeatur Domino directo, an utili, ibid. num. 42.

3 Laudemium an debeatur ex emphyteusi abusive, & impropre, ibid. num. 64.

3 Laudemium an debeatur ex contractu emphyteutico dubio, ibid. num. 65.

3 Laudemium debetur ex venditione facta cum pacto de retrovendendo, pendente affrancabilitate, ibid. num. 33.

3 Laudemium an debeatur ex censu redimibili in pecunia, ibid. num. 36.

3 Laudemium an debeatur usufructuario, ibid. num. 35.

3 Laudemium an debeatur ex divisione hæreditatis, ib. n. 19.

3 Laudemium an debeatur ex assignatione legitimæ, vel Trebellianicæ, ibid. num. 20.

3 Laudemium an debeatur ex dissolutione contractus, partium consensu, ibid. num. 21.

3 Laudemium solum repeti debet ex resolutione contractus, ibid. num. 22.

3 Laudemium an debeatur ex contractu permutationis, ibid. num. 23.

3 Laudemium an debeatur ex donatione rei emphyteuticæ facta à patre filio, ibid. num. 24.

3 Laudemium an debeatur ex venditione nulla, & quid de jure congrui, ibid. num. 25.

3 Laudemium an debeatur ex contractu nullo rei Ecclesiae ob defectum assensus, ibid. num. 26.

5 Laudemium non debetur ex contractu nullo, d. 376. num. 14.

5 Laudemium non debetur ex venditione necessaria, ibid. n. 15.

5 Laudemium promissum voluntarie, non obligat, si non debetur, d. 378. num. 8.

5 Laudemium cur debeatur, ibid. num. 4.

5 Laudemium exactum necessario non debetur, ib. n. 18. & 19.

5 Laudemium præterita, an & quando debeantur, ibid. n. 16.

5 Laudemium quid sit, & an concurrat in præsentis, an verò tertiatim, d. 340. num. 4.

5 Laudemium solutio, an & qualiter sequatur fundi possessorem, d. 378. num. 9.

5 Laudemium quid sit, ibid. num. 12.

L A U D U M .

3 Laudum primo loco factum de anno 1639. per D. Carolum Carbonum, fol. 133. & fol. ... d. 205. c. 1. num. 11.

3 Laudum secundum per eundem D. Carbonem factum assertur, fol. 134. & à terg. 138. & à terg. 139. & 140. ibid. num. 12.

3 Laudum utrumque nihil Sacro Hospitali nocuit, d. 205. cap. 5. num. 6.

3 Laudum D. Carboni reservat jura Sacro Hospitali, ib. n. 8.

3 Laudum factum ab arbitris non valet, & quando, d. 219. num. 44.

L A Y M A N .

3 Layman cum aliis Jesuitis, & cum Patre Antonio Rossi adducitur, ad nostram conclusionem probandam, d. 162. n. 28.

L E C T O R .

4 A Lectoribus in Cathedris legentibus jura sunt accipienda, & responsiones maxime in causis arduis. Et olim in causis arduis Advocati ad juris professores, hoc est Lectores recurrerant. Lectores multis extolluntur in tit. Cod. de professorib. & medicis lib. 10. d. 235. num. 16.

3 Lectores legentes per annos viginti in aliis studiis, an consequantur dignitatem, d. 161. num. 40.

3 Lector per annos viginti fit Comes Palatinus, in quocumque studio legat, ibid. num. 41.

3 Lector continuò legens, per annos viginti fit Comes Palatinus, ibid. num. 49.

L E C T U S .

4 Lectus vidualis, quando & quomodo viduæ debeatur mortuo viro, d. 282. num. 24.

4 Lectus vidualis, quis & qualis sit, & an amittat mulier per secunda vota, ibid. num. 25.

L E G A T A R I U S .

3 Legatarius si partem tantum legati sit consequutus, restituere tenetur, d. 186. num. 29.

3 Legatarius primo nominatus, quod præferatur aliis putant aliqui, & jura adducunt, ibid. num. 30.

3 Legatarius pro celebratione Missarum præfertur aliis legatariis, ibid. num. 52.

- 3 Legatarius præfertur alteri, quando ex residuo alteri reliquit, *ibid.* num. 32.
- 3 Legatarius præfertur aliis, quando habet electionem, *ibid.* num. 34.
- 3 Legatarius præfertur aliis, posita dictione, *præter*, de qua hic, *ibid.* num. 35.
- 3 Legatarii dignitas, claritas, & necessitas, multum operatur, *ibid.* num. 42.
- 3 Legatarius præfertur interdum aliis, & qualiter, *ibid.* num. 37.
- 3 Legatarii specierum, & quantitatum recipiunt diminutionem pro rata, *ibid.* num. 39.
- 3 Legatarius, de quo agimus præfertur aliis legatariis, *ibidem* num. 40.
- 3 Legatarius non præfertur per hoc, quod primo nominatus fuit, *ibid.* num. 28.
- 5 Legatarius annuus cogitur per annos recipere, & unicum est pro primo anno, pro aliis verò conditionale, d. 338. cap. 1. num. 11.
- 5 Legatarius casu quo cogitur accipere corpus pro annua pensione, debent etiam solvi expensa pro fructibus colligendis, *ibid.* num. 9.
- 5 Legatarius tenetur solvere onera intrinseca rei legatæ, servitutes ibi existentes pati, collectas, & Canonesolvere, &c. d. 336. num. 1.
- 5 Legatarius tenetur ad onera realia, & mixta super re legata, *ibid.* num. 2.
- 5 Legatarius annuus potest agere de jure futuro cum jure præsentis, d. 338. c. 1. num. 16.
- 5 Legatario non debetur evictio pro legato, d. 351. num. 11.
- 5 Legatarius annuus præstationis cogitur accipere corpus, siue proprietatem, d. 338. c. 1. num. 1.
- 5 Legatarius ex æquitate compelli potest ab hærede recipere congruam proprietatem, *ibid.* num. 2.
- 5 Legatarius incapax cogitur recipere extimationem rei legatæ, *ibid.* num. 3.
- 5 Legatarius tenetur pati servitutes activas, & passivas rei legatæ, d. 336. num. 8.
- 5 Legatarius ad pias causas non tenetur de equitate solvere censum super re legata existentem, *ibid.* num. 9.
- 5 Legatum rei alienæ Jure Canonico, & æquitate civili, & Canonica valet, & quando, *ibid.* num. 10.
- 5 Legatum ad pias causas, vel factum consanguineis, aut valde amicis æquipollent, *ibid.* num. 11.
- 5 Legatum relictum Ecclesiæ cum aliquo onere rei, illud onus solvitur ab hærede, non à legatario, *ibid.* num. 12.
- 5 Legatarius est magis dilectus in re legata, quam hæres, *ibid.* num. 13.
- 5 Legatarius fundi non tenetur ad censum solvendum super illo fundo, *ibid.* num. 14.
- 5 Legatarius non redimit rem legatam ab onere, sed hæres, *ibid.* num. 15.
- L E G A T U M.**
- 1 Legatum relictum Regulari cum pacto, ut nihil acquiratur Monasterio, alias sit nullum, accedit hæredi. Secus si nihil tale dictum sit, quia tunc acquiratur Monasterio, d. 32. num. 32.
- 1 Legati acceptatio facta ab Ecclesia, si petatur declarari nulla, ea pendente debitor solvere debet, d. 17. c. 2. num. 6.
- 1 Legatum solvendum pro suffragiis animæ testatoris integrè est solvendum sine ulla diminutione, d. 32. num. 36.
- 1 Legatum factum ob paupertatem non extinguitur cessante paupertate. Item in donatione, d. 25. num. 20.
- 1 Legatum pro matrimonio carnali comprehendit etiam spirituale, d. 61. num. 28.
- 1 Legatum pium peti potest, durante tempore inventarii, d. 3. num. 62.
- 1 Legislatores Superiores licet laici, quando ligant Clericos, & quomodo, d. 50. num. 20.
- 1 Legatum conditionaliter duas habens res, quando solvi debeat, d. 63. c. 1. num. 21.
- 1 Legata relictæ ab instituto censentur repetita à substituto, d. 63. c. 2. num. 24.
- 1 Legatum factum cognatis, de quibus intelligatur, d. 63. cap. 1. num. 19.
- 1 Legatum, vel fideicommissum relictum filiis alicujus, de quibus intelligatur, *ibid.* num. 43.
- 1 Legatum factum uxori in tempus filiorum, intelligitur de communibus, *ibid.* num. 44.
- 1 Legatum factum Capellæ, quæ posita est in aliqua Ecclesia, debetur ipsi Capellæ, & non Ecclesiæ, in qua est Capella posita, d. 9. num. 14.
- 1 Legatum factum pro Missis celebrandis Capellæ habenti proprium Capellanum, existenti tamen in Paroecia, Capellano debetur non Paroeco, *ibid.* num. 15.
- 1 Legatum relictum naturalibus talis loci, potest dari com-
- morantibus ibi per decennium, disc. 52. cap. 2. num. 13.
- 1 Legatum sub conditione si ducat nobilem, datur nubenti cum nobili ex privilegio, *ibid.* num. 5.
- 1 Legati verba, qualiter ponderanda in præsentis legato, *ibid.* num. 6.
- 2 Legatum si sit factum consanguineis pro dote, & concurrat consanguinea innupta proximior, & consanguinea nupta remotior, quænam præferatur? d. 101. num. 15.
- 2 Legatum relictum pro puellis maritandis in Civitate, debetur illis de casualibus, d. 115. num. 22.
- 2 Legatum pro maritandis puellis quando sit pium, *ibid.* n. 23.
- 2 Legatum pro maritaggiis an sit favorabile, *ibid.* num. 24.
- 2 Legata relictæ cognatis intelliguntur relictæ cognatis testatoris, & utrùm hoc sit in feudo, d. 101. num. 22.
- 2 Legatum pro consanguineis pauperibus, an sit pium, d. 103. num. 14.
- 2 Legatum relictum pro meritis, vel vigore transactionis non est Fabricæ subjectum, *ibid.* num. 15.
- 2 Legatum relictum Monacho cum pacto, ne se intromittat Monasterium, si aliter fiat remanet penes hæredem, d. 83. num. 9.
- 2 Legatum Monacho relictum sub conditione, si pendente conditione sit factus Episcopus, si postea conditio impleatur, acquiritur Ecclesiæ, non Monasterio, d. 97. n. 9.
- 2 Legatum census factum domui Professæ Societatis Jesu, qualiter fuerit in Rota interpretatum, d. 83. num. 4.
- 2 Legatum certo modo præstandum, si aliter detur, obligatur ad restituendum, qui accipit, d. 128. num. 10.
- 2 Legatum factum pro maritandis puellis Civitatis, potest dari pro puellis casualium, d. 115. num. 9.
- 2 Legatum relictum pro necessitatibus Regularis, potest Superior Monasterii ad libitum in usus communes dispensare, d. 97. num. 21.
- 2 Legatum omnium bonorum mobilium, & immobilium, an contineat jura, & actiones, d. 81. num. 8.
- 2 Legatum pro dote relictum non debetur puellæ contrahenti matrimonium contra formam consilii, d. 128. num. 5.
- 2 Legatum annum limitatur, vel Ecclesiæ factum est unicum, scilicet si particularibus, quia quot sunt anni, tot sunt legata, d. 81. num. 14.
- 2 Legatum pro maritandis puellis Civitatis, potest dari illis de casualibus, d. 108. num. 4.
- 2 Legatum non petitur per plures annos à Regulari, an peti possit, d. 97. num. 25.
- 2 Legatum modale relictum Ecclesiæ, modo non impleto non revocatur, *ibid.* num. 26.
- 2 Legatum annum tot requirit præscriptiones, quot sunt anni, *ibid.* num. 27.
- 2 Legatum, de quo supra per Sacram Rotam iterum fuit admissum ad favorem Monachi, d. 183. num. 5.
- 2 Legati, & Vicelegati circa collationes Beneficiorum maximam habent auctoritatem, & quomodo, d. 92. num. 28.
- 2 Legatum relictum cum pacto, ut non acquiratur Monasterio, eidem acquiritur, d. 97. num. 15.
- 3 Legatum ob remunerationem, de quo in præsentis præfertur legato celebrationis Missarum, d. 186. num. 54.
- 3 Legatum factum propter benemerita, qualiter interpretetur, *ibid.* num. 43.
- 3 Legatum relictum pro studio, intelligitur esse præstandum tempore idoneitatis, d. 201. num. 9.
- 3 Legatum ad nubendum factum, debetur post triennium à die habilitatis computandum, *ibid.* num. 10.
- 3 Legatum factum pro Monachatu, debetur post triennium à die habilitatis ad profutendum, *ibid.* num. 11.
- 3 Legato facto pro aliquo actu faciendum, ut privetur quis, requiritur, ut interpelletur, & concedi debet tempus ad actum commodè faciendum, &c. *ibid.* num. 12.
- 3 Legati verba, quando diriguntur ad personas, quem effectum producit, d. 196. num. 4.
- 3 Legatum factum à marito uxori, vel è contra, compensatur cum quarta debita, d. 186. num. 49.
- 3 Legatum, & donatio remuneratorium præfertur aliis legatis, *ibid.* num. 50.
- 3 Legatum si honestè, & castè vixerit, quando mulier amittat per transitum ad secunda vota, d. 194. num. 29.
- 3 Legatum non fuisse factum in præsentis ad favorem Illustrissimi D. Octaviani Carraffa probatur ex inspectione testamenti, d. 201. num. 6.
- 3 Legatum filiabus factum à patre, diminutionem non recipit, d. 186. num. 14.
- 3 Legatum dotis differt à paragio relictum per quondam Tiberrum, d. 205. c. 5. num. 15.
- 3 Legata speciei, & quantitatis, quare æqualiter diminuantur, d. 186. num. 27.
- 3 Legata relictæ ab instituto, censentur repetita à substituto, & quan-

- & quando, sed non à venientibus ab intestato, & quando, d. 205. c. 5. num. 7.
- 3 Legatum, vel donatio facta Monacho cum pacto, ut nihil acquiratur Monasterio, valet, d. 197. c. 1. num. 4.
- 3 Legatum factum, si honestè vixerit Titia, vita durante extinguitur pro vitam inhonestam, d. 205. c. 4. num. 10.
- 3 Legatum relictum Ecclesiæ, nomine proprio illius, quando debetur Ecclesiæ translata, d. 196. num. 7.
- 3 Legatum factum pro sepultura, debetur Ecclesiæ, etiamsi ibi non sepeliatur, d. 205. c. 5. num. 37.
- 3 Legatum factum pro Sacerdotio assumendo, debetur eidem etiamsi non fiat Sacerdos ob aliquod impedimentum, ibid. num. 38.
- 3 Legatum factum, si fiat Sacerdos eidem debetur, etiamsi ob culpam impedimentum superveniat, ne fiat Sacerdos, ibid. num. 39.
- 3 Legatum factum Fratribus incapacibus applicatur Reverendæ Fabricæ, d. 155. c. 1. num. 33.
- 3 Legatum domus non continet suppellectilem, &c. d. 145. n. 30.
- 3 Legatum factum nubendi cum consensu talis, non valet, sed fallit favore causæ piæ substitutæ, d. 205. c. 5. num. 65.
- 3 Legatum, de quo in præsentis, cur debeat esse præcipuum, d. 186. num. 47.
- 3 Legata non possunt fieri Collegiis, ut dent domui Professæ aliquid, d. 162. num. 8.
- 3 Legatum pium quando deducatur, ut æs alienum, disc. 186. num. 23.
- 3 Legata pia non debentur existente ære alieno, quod limitatur in legato pro malè ablati, in quo tamen non requiritur alia probatio, sed statuer assertioni testantis, ibid. num. 24.
- 3 Legata speciei, & quantitatis veniunt in contributum, ibid. num. 25.
- 3 Legatum fervorum an comprehendat tunc temporis fugitivum, d. 148. num. 14.
- 3 Legatum dotis, quare nõ subijciatur defalcationi, d. 186. n. 19.
- 3 Legatum relictum Domui Professæ Soc. Jesu, an ei debeat, & qualiter? d. 197. num. 18.
- 3 Legatum factum mulieri, si non nupserit pro primo anno non debetur, d. 195. num. 21.
- 3 Legati verba, de quo in præsentis referuntur ad personas non ad Ecclesiæ, d. 196. num. 12.
- 3 Legata diminuuntur pro rata, si vires non suppetunt patrimonii, d. 186. num. 2.
- 3 Legata si soluta sint integraliter, repetuntur legatariis, ibid. num. 3.
- 3 Legatarii restitunt partem, si ultra vires accipiant, ibid. n. 4.
- 3 Legata pia patiuntur etiam diminutionem pro rata, ib. n. 5.
- 3 Legata in testamento militis, diminutionem pro rata recipiunt ob defectum hæreditatis, ibid. num. 6.
- 3 Legata pia diminuuntur ob debitum naturæ, ibid. num. 7.
- 3 Legata pia quo sensu detrahuntur per æs alienum, ibid. num. 8.
- 3 Legatum dotis filiabus relictum, non patitur diminutionem, ibid. num. 9.
- 3 Legata in testamento relictæ, si diminuuntur in codicillis, diminutio non comprehendit legatum dotis, ibid. num. 10.
- 3 Legatum diminuitur, nisi aliter appareat de voluntate testatoris, ibid. num. 11.
- 4 Legatum pro matrimonio solum debetur secundum aliquos pro matrimonio carnali, d. 319. num. 1.
- 4 Legatum prædictum deberi pro matrimonio spirituali secundum plures casus distinctos, ibid. num. 2.
- 4 Legatum puellæ si virum duxerit, an debeat, si ingrediatur Monasterium, ibid. num. 3.
- 4 Legatum puellæ si virum duxerit, an debeat in praxi, si Monasterium ingrediatur, ibid. num. 4. 5. & 6.
- 4 Legatum minus relictum pro Monasterio, quàm pro matrimonio, an valeat, ibid. num. 7. 8. 9. & 10.
- 4 Legatum pro matrimonio, an debeat pro Monachatu, ibid. num. 11.
- 4 Legatum centum, si tali puellæ nupserit, an debeat, si Monasterium ingrediatur, ibid. num. 12.
- 4 Legatum puellæ, si non nupserit, an debeat, si fiat Monialis, ibid. num. 13.
- 4 Legatum puellæ pro matrimonio, an debeat pro Monachatu, ibid. num. 14. & 15.
- 4 Legatum pro matrimonio pium dici debet, & quare, d. 318. n. 27.
- 4 Legatum lignorum quid comprehendat, d. 267. num. 13. & 14.
- 4 Legatum, vel promissio dotis pro matrimonio, debetur pro Monachatu, d. 318. c. 2. num. 3.
- 4 Legata etsi pia, non minuunt legitimam de jure debitam, d. 316. num. 40.
- 4 Legatum factum pro matrimonio debetur Moniali, etiamsi sit dispositio inter vivos, d. 318. num. 2.
- 4 Legatum mobilium comprehendit, quæ habebat testator, d. 267. num. 2.
- 4 Legatum factum piæ causæ comprehendit etiam quod habetur post testamentum, ibid. num. 3.
- 4 Legatis fructibus, non veniunt pendentes, sed à solo separati, ibid. num. 4.
- 4 Legata sorte tertiæ maturata in vita Testatoris, non debentur legatario, sed remanent penes hæredem, d. 274. n. 43.
- 4 Legatum factum pro personis incertis de certis, qualiter procedat, d. 318. c. 1. num. 7. & 8.
- 4 Legatum factum pro maritandis filiabus hæredis, debetur eisdem si fiant Moniales, ibid. num. 9.
- 4 Legatum, vel quodcumque filio datum, an & quando Patri debeatur, d. 311. num. 28.
- 4 Legatum quando favore hæredis, & quando favore legatarii censeatur factum, ibid. num. 29.
- 4 Legatum pro matrimonio debetur pro Monachatu, d. 318. cap. 2. num. 9.
- 4 Legatum, de quo in præsentis est remuneratorium, disc. 311. num. 26.
- 4 Legata relictæ in testamento imperfecto, an & qualiter debeantur, d. 293. num. 67.
- 4 Legatum factum Monacho sub conditione debetur Religionis, ubi est tempore conditionis adimpletæ, d. 280. num. 10.
- 4 Legata an possint fieri Civitatibus, & Collegiis, & quibus acquirantur, d. 262. c. 1. num. 22.
- 4 Legata possunt fieri Collegiis expresse, vel tacite, ibid. n. 23.
- 4 Legatum mobilium in genere, & aliud in specie, qualiter concurrant, d. 267. num. 10.
- 4 Legatum mobilium domus, quæ contineantur, ibid. num. 11.
- 4 Legatum purum in essentia non fit conditionale per tempus appositum in executione, d. 311. num. 12.
- 4 Legatum pro multiplico faciendo, quando sit purum, & quando conditionale, ibid. num. 13.
- 4 Legatum in dubio caducum non debet præsumi, sed pro validitate, ibid. num. 14.
- 4 Legatum conditionale quando transmittatur, & qualiter, ibid. num. 17.
- 4 Legatum conditionale quando stat per legatarium, quin adimpleatur conditio, an transmittatur, ibid. num. 18.
- 4 Legatum conditionale transmittitur ex verisimili mente disponentis, ibid. num. 19.
- 4 Legatum conditionale, cur pendente conditione non transmittatur, ibid. num. 20.
- 4 Legatum, de quo in præsentis, cur fuit legatariæ factum, ibid. num. 21.
- 5 Legatum in minus solemnibus testamento factum, si solvatur, non reperitur, d. 370. num. 31.
- 5 Legatum pro dote quandam debeat, & quando transmittatur, d. 385. num. 9.
- 5 Legatum relictum Clerico, si fiat Sacerdos, an transmittatur, si per casum non fiat Sacerdos, ibid. num. 11.
- 5 Legatum relictum sub conditione non semper est conditionale, ibid. num. 12.
- 5 Legatum pro dote quando sit purum, & quando conditionale, ibid. num. 16.
- 5 Legatum ejusdem in beneficium D. Joannæ filia, cum prohibitione aliud petendi, d. 367. num. 5.
- 5 Legatum factum, etiam non expressa gratia valet, d. 368. n. 29.
- 5 Legatum pro se, & hæredibus suis quando vadat ad hæredes, d. 385. num. 5.
- 5 Legatum rei in specie demonstrat, non taxat, d. 351. n. 11.
- 5 Legatum, quomodo & qualiter diminuatur, & utrum eo diminuto diminuatur onus, & num. seqq. ibid. num. 19.
- 5 Legatum non est conditionale, & quando licet tale videatur, d. 385. num. 2.
- 5 Legatum fundi unà cum omnibus juribus suis, &c. transfert onus solvendi censum ad legatarium, d. 336. num. 22.
- 5 Legatarium non teneri ad censum rei legatæ, regulariter procedit, ibid. num. 23.
- Ampliat si fiat legatum personæ conjunctæ, vel valde amico, ibid. num. 24.
- 5 Legatum annuum debetur in principio anni, d. 338. num. 12.
- 5 Legatum in perpetuum relictum Ecclesiæ durat ultra centum annos, ibid. num. 10.
- 5 Legatum annuum debetur in principio anni, nisi sit relictum ex certo corpore, quia tunc debetur tempore recollectionis, ibid. num. 19.
- 5 Legati annui cedit dies ab initio, ibid. num. 15.
- 5 Legatum factum sub conditione pluribus, an ab unoquoque poterit pro parte adimpleri conditio ad consequendum legatum, d. 397. c. 3. num. 17.
- 5 Legatum qualiter recipiat interpretationem, d. 336. num. 26.
- 5 Legatarius piæ causæ non tenetur ad censum super re legata impositum, ibid. num. 27.
- 5 Legatarius non tenetur ad onera quando esset damnosum legatum, ibid. num. 28.

- 5 Legatum quando dicatur in proprietate, & quando in usu-fructu, d.351.num.17.
 5 Legatum factum dispositivè, & non taxativè quando dicatur, ibid.num.18.

LEGITIMA.

- 2 Legitima debetur filio à die mortis patris unà cum fructibus, sive interesse, etiam sine petitione, secus interesse paragi, d.106.num.10.
 2 Legitima est quota bonorum non hæreditatis, & præstari debet super singulis corporibus, poteritque liquidari in pecunia, paragium verò sufficit dari in pecunia, ibid.num.14.
 2 Legitima, dos, congrua, sive paragium, & virilis quid sint, ibid. num.2.
 2 Legitima qualiter debeatur deducto ære alieno, d.114.n.28.
 3 Legitima filio debita, quomodo & qualiter conditionem capiat, d.217.num.62.
 3 Legitima an debeatur Nepotibus in bonis Avi jure proprio, ibid. num.63.
 4 Legitima semper est, ut integra tertia, vel medietas à patrimonio ascendentis, vel descendens deducenda respectu matris in illa instituta præteritis, fororibus, vel fratribus, d.316.num.24.
 Et diminutio partium non est respectu patrimonii, sed vocatorum ad legitimam, ibid.
 Nec datur casus in legitima debita descendens, quin sit integra tertia, vel medietas à patrimonio ascendentis deducenda, licet diminuatur inter succedentes, ibid.
 Probat ex absurdo, quod alijs sequeretur filio decedente solum relicta matre, cui deberetur tertia totius, & illo decedente relicta sorore, ac nepote, ut in casu præsentis tertia portionis, ibid. num.25.
 4 Legitima debetur filio solutis debitis testatoris, d.306.n.3.
 4 Legitima qualiter debeatur filio donatario universali omnium bonorum, ibid.num.4.
 4 Legitima non detrahitur de bonis ad piam causam relictis, d.308. num.15.
 4 Legitima debita filio in bonis maternis sunt illæ novem partes per consuetudinem reservatæ, d.295.art.1.num.5.
 4 Legitimam petens, si debitor sit, quid agendum, d.308.n.12.
 4 Legitima non debetur ex illis, quæ sunt ad causam piam destinatis, ibid. num.13.
 4 Legitima filii non debetur in corpore aliquo, nisi facta deductione debitorum, etiamsi filius vellet præstare cautionem, d.302.num.7.
 4 Legitima uti quota bonorum capitur de manu hæredis, & eo citato, ac liquidato prius ære alieno statu hæreditatis, & quantitate bonorum, ibid.num.9.
 4 Legitimæ deductio non impedit immisionem saltem cum cautione, ibid. num.10.
 4 Legitima à filio debitore petita obstat, quod intus habet, quod petit, d.301.num.12.
 4 Legitima non detrahitur ex legato speciali pro Missis, ibi n.7.
 4 Legitima, de qua hic, an potuisset sumi ex aliis bonis, ibi n.8.
 4 Legitima, an & qualiter ex aliis bonis sit detrahenda, d.308. num.6.
 4 Legitima filio non debetur, si aliunde sit debitor ei, à quo petit, d.299.num.1.
 4 Legitima non patitur deductionem quando bona sunt apud heredem, ibid. num.2.
 4 Legitima quanta hæreditatis pars fuerit, per l. cum quæritur, C. de inoffic. testam. & quanta per auth. novissima, eod. tit. & quibus aliis juris locis ea habeatur, d.316.num.20. & 21.
 4 Legitima facit cessare querelam inofficiosi testamenti, d.297. num.10.
 4 Legitima indiget liquidatione, quia consistit in stabilibus, ibid. num.11.
 4 Legitima est portio bonorum, d.300.num.4.
 4 Legitima non debetur super corporibus destinatis ad opus pium, ibid. num.5.
 4 Legitima matris an diminuatur, & non sit tertia totius hæreditatis, facto legato fratri, vel sorori testatoris, sed tertia sit liquidanda deducto illo legato, refertur opinio Bald. affirmantis, sed refellitur, d.316. num.38.39. & 41.
 Ex Surdo & aliis, qui dicunt, quod tunc frater, vel soror videtur honorata, ut qualibet extranea, & detracta prius integra tertia parte pro legitima matris, legatum ex restanti parte hæreditatis sit solvendum, cum decif. Rot. Rom. ibid.
 4 Legitima qualiter capi debeat de manu hæredis, d.298. n.6.
 4 Legitima debetur in bonis existentibus tempore mortis, ibi n.7.
 4 Legitima non detrahitur de bonis ad eorum usum destinatis, ibid. num.8.
 4 Legitima non dimittit legata pia, quando hæreditas est solvendo, ibid. num.9.
 4 Legitima petitur iudicio ordinario, quando filius non possidet, ibid. num.10.

- 4 Legitima renunciatio, & repudiatio qualis sit, d.317.n.8.
 4 Legitima, quando & qualiter consistat in novem partibus in Civitate Neapolis, ibid. num.9. & num. seqq.
 4 Legitima ita debetur ascendens sicuti descendens, d.316. num.5.
 Eaque aucta est in ascendens, ut & in descendens, ibid. num.6.
 4 Legitima matris in bonis filii decedens ex testamento matre in legitima instituta, præteritis sorore utrinque conjuncta, ac nepote ex alia sorore prædefuncta est tertia tertia, quam habitura esset mater, si cum ea concurrerent præteriti, d.316. num.1.
 Decif. Sac. Conf. qua ita sit liquidata legitima, ibid.
 Contrarium verius esse ostenditur à num.4. rationibus, num.5. 8. 24. 25. 26. 27. 33. 34. & 35. auctoritatibus Doctorum, numero, & gravitate majorum, num.42. & rerum iudicatarum autoritate, ibid. num.45.
 5 Legitima est jus universale, & vocatur quota hæreditatis, d.335. num.8.
 5 Legitimæ onus an possit transmitti ad hæredes quoad jus rejiciendi, d.393. num.51.
 5 Legitimæ onus, à quibus possit impugnari, ibid. num.52.
 5 Legitimæ onus rejici potest à solo filio, ibid. num.53.
 5 Legitimæ onus, qualiter detrahitur ipso jure, ibid. num.54.
 5 Legitimæ onus quando valeat, & quando rejiciatur, ibi n.44.
 5 Legitima non potest gravari, vel minui, d.332. art.8. num.16.
 5 Legitima est quota hæreditatis, & quo jure, d.332. art.5. n.10.
 5 Legitima cum onere acceptata, an possit respu à filio, d.332. art.8. num.19.
 5 Legitima quando possit à filio repudiari in præjudicium creditorum, d.393. num.48.
 5 Legitima an veniat in reciproco fideicommissio, d.332. art.8. num.23.
 5 Legitimam petendo jus transit ad heredem, sed non jus impugnandi onus appositum in legitima, ibid. num.24.
 1 Legitimus à Principe est verè legitimus, d.52.c.2. num.35.

LEGITIMUS.

- 3 Legitimus contradictor, quis sit in materia, de qua agimus, d.226. num.29.
 3 Lelius Mancinus Italiae stupor adducitur ad conclusionem probandam? An poena secundarum nuptiarum sint sublata? d.195. num.19.

LEVI A.

- 1 Levia delicta, quæ sunt apud Regulares, d.6. num.18.

LEX.

- 1 Lex est adjecta rebus, non verbis, d.5. num.18.
 1 Legis finis est bonum, à quo nullus potest prohiberi, d.53. num.55.
 1 Leges municipales ligant Clericos posita licentia expressa, vel tacita Summi Pontificis, d.50. num.32.
 1 Leges politicæ sunt à Clericis servandæ, & quando, ibi n.24.
 1 Lex concedens facultatem alicui sumendi vindictam propriis manibus, non denegat filio id committi, d.26. num.9.
 1 Leges novæ non derogant antiquis, & quando, d.64. n.19.
 1 Legum præsumptiones rebus non verò similibus aptari non debent, d.58. num.33.
 1 Leges laicales de Regalibus loquentes ligant Clericos, & an clericum sit de Regalibus, d.50. num.36.
 1 Leges licet in commodum respiciant Clericorum interdum, ligant tamen eos licet sæculares, & quando, ibid. num.37.
 2 Lex generaliter loquens casus speciales, qualiter non comprehendat, d.75. num.30.
 2 Lex nunquam trahitur ad præterita jam decisa, & qualiter dicantur decisa, d.80. num.5.
 2 Lex antiqui juris declaratoria, an trahatur ad præterita, ibid. num.7.
 2 Lex loquens generaliter comprehendit omnes casus, quamvis videatur major ratio in uno, quam in alio, d.113. n.36.
 2 Legis anima est ratio præcæmialis, d.81. num.31.
 2 Legis ratione cessante, cessat lex, ibid. num.32.
 2 Legis verba, qualiter interpretanda, d.85. num.18.
 2 Leges politicæ præjudiciales statui Clericorum non ligant Clericos, d.102. num.39.
 2 Leges politicæ, qualiter ligent Clericos vi coactiva, an vi directiva, ibid. num.40.
 2 Leges novæ correctoriae, qualiter sint interpretandæ, d.75. n.13.
 2 Legem mutari, & abrogari rationabile est aliquando, d.91. art.4. num.33.
 2 Leges ad præterita non extenduntur, sed futura respiciunt, d.80. num.2.
 2 Leges Regiæ approbantur per Pontifices, si fiant per Principes Superiores, d.102. num.34.
 3 Lex generalis, nunquam comprehendit casum privilegatum, d.146. num.16.

- 3 Lex generalis comprehendit casum specialem, d. 148. num. 21.
- 3 Legum acceptatio, quando & in quibus requiratur, d. 153. num. 17.
- 3 Legis verba, qualiter interpretationem recipiunt, d. 148. n. 5.
- 3 Leges per non usum in desuetudinem abierunt plures, d. 168. num. 10.
- 4 Lex generaliter lata, generaliter debet intelligi, ejusque standum est generalitati, etiam si sit Regia pragmatica, d. 252. num. 4.
- 4 Lex Regia Hispaniæ, etsi in hoc Regno non habeat vigorem, non modicam tamen obtinet auctoritatem, ibid. num. 13.
- 4 L. si unquam applicatio ad materiam, qualiter procedat, d. 287. num. 11.
- 4 Lex nova Tridentini non restringit antiquas, & exemplis ostenditur, d. 278. num. 16.
- 4 Leges laicales, quæ disponunt super illis, quæ competunt Clericis, non ut Clericis, ligant exemptos, d. 313. c. 2. n. 31.
- 4 Leges factæ per inferiores laicos, non ligant Clericos, secus à Principibus Superioribus, & quando, ibid. num. 35.
- 4 Leges imponentes aliquid super passu, an & quando ligent Clericos, & exemptos, ibid. num. 7.
- 4 Lege, & banna prohibentes extractionem ligant Clericos, & exemptos, ibid. num. 8.
- 4 Leges loquentes de publica utilitate ligant Clericos, secus in dubio, ibid. num. 14.
- 4 Leges laicorum loquentes specialiter de Clericis, illos non ligant, ibid. num. 33.
- 4 Leges cum utilitatis causa fiunt, interpretari debent, ne virtus legis eludatur, d. 252. num. 10.
- 4 Leges politicæ quando ligent Clericos, & exemptos, d. 313. c. 2. num. 39.
- 4 Leges politicæ quando ligent Clericos, & exemptos, ibid. num. 40.
- 4 Leges non mutantur ad libitum, d. 276. num. 38.
- 5 Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda, d. 367. num. 37.
- 5 Lex inutilis, & frustratoria, aut dispositio nihil operatur, d. 332. art. 5. num. 21.
- 5 Lex injusta non est, nec legis nomen habere dicitur, d. 393. num. 24.
- 5 Leges de jurejurando in litem an habeant locum contra Ecclesiasticos, d. 397. num. 27.
- 5 Legis resistitatio quando noceat, & quando non, & numeris seqq. &c. d. 369. num. 12.
- 5 Leges permittentes filium exheredari ob causam, validas & sanctas esse, d. 383. num. 12.
- 5 Legis forma, qualis sit, & qualiter consideretur à legislatore, d. 379. num. 15.

LIBELLUS.

- 1 Libelli famosi definitio, d. 62. num. 10.
- 1 Libellus propriè, & legaliter qualis sit, d. 7. num. 11.
- 3 Libellus à nunciente novum opus, qualiter contra operarios proponatur, & qualiter contra Dominum, d. 172. num. 7.
- 3 Libelli simplicis memorialis porrectio Gubernatoribus S. Hospitalis per quondam Consiliarium Joannem Baptistam Jovinum de anno 1641. fol. 41. signo Crucis 46. & à tergo, d. 205. c. 1. num. 15.
- 3 Libelli conclusio attenditur ad narratio, d. 171. num. 5.
- 4 Libelli petitio observatur ad videndum quid fuerit petitum an jus, an fructus, d. 253. num. 2.

LIBERATIO.

- 4 Liberatio debitorum eos liberant, qui erant tempore testamenti, d. 267. num. 9.

LIBERI.

- 4 Liberi positi in conditione non censentur vocati, quando sumus in contractibus, d. 324. num. 8.
- 4 Liberatorum appellatione veniunt masculi, & foeminae filii, & nepotes, d. 237. num. 43.

LIBER.

- 1 Liber tutoris, qualis esse debeat, d. 35. num. 49.
- 1 Librorum nomen singulariter prolutum, qualiter intelligendum, d. 63. c. 1. num. 22.
- 1 Libros facere rationum non ad Priorem spectat, sed ad Syndicum, Cellarium, &c. d. 6. num. 32.
- 1 Librorum exhibitio, posito interesse petentis, & existentia eorumdem fieri debet, quod & Rota pluries practicavit, d. 17. num. 11.
- 1 Librorum existentia præsumitur apud eum, apud quem constat libros semel fuisse, ibid. num. 12.
- 1 Libros non exhibens, tenetur ad interesse quantum summa prætenſi debiti importat, ibid. num. 13.
- 1 Libris eorum, qui tenentur eos conficere credendum est, positis adminiculis quibusdam, ibid. num. 14.
- 2 Libros hæreticorum retinentes, vel legentes qualiter abjurent, d. 95. num. 23.

Caponi Repert.

- 3 Libri non veniunt sub nomine supellectilium, nec arma, d. 145. num. 10.
- 3 Libros imprimi faciens, quot Codices apud se habere debet, & an si non fiat pactum, d. 161. num. 85.
- 5 Liber Gubernatorum, & Magistrorum plenam facit fidem, & quando, d. 353. num. 14.
- 5 Liber visitationis plenam fidem facit, ibid. num. 15.
- 5 Libertus, vel ejus hæres quando teneatur ad lucrum acquirendum, &c. d. 393. num. 67.

LIBERTAS.

- 2 Libertas maximè existimatur in jure, d. 102. num. 23.
- 3 Libertas disponendi concessa hæredi tollit consuetudinem, d. 164. num. 33.

LICENTIA.

- 1 Licentia præsumpta, an sufficiat in Religionibus observantibus, d. 32. num. 35.
- 1 Licentia debet esse expressa, vel tacita, quæ resultet ex approbatione actus, ibid. num. 5.
- 1 Licentia data Regulari exequutori, an possit revocari per superiorem concedentem, & an sit intimanda revocatio, ibid. n. 6.
- 1 Licentia potest esse tum expressa, tum tacita, neque in hoc differt à consensu, d. 13. num. 9.
- 1 Licentia quid sit, & tacita quando dicatur? ibid. num. 5.
- 1 Licentia interpretativa excusat à vicio proprietatis, ibid. n. 6.
- 2 Licentia circa exercitium voti paupertatis ex parte modi iusta, & sine dolo, & fraude debet esse, d. 116. num. 32.
- 2 Licentia à Monasterio exeundi, vel ad illud impediendi sine scriptis dari potest, ibid. num. 21.
- 2 Licentia non residendi Clericis beneficiatis ab Episcopo concessa ob causam studii, morte Episcopi concedentis non evanescit, ibid. num. 22.
- 2 Licentia alienandi sine assensu contra legem Canonicam, & Civilem, d. 111. num. 11.
- 2 Licentia alienandi sine assensu, quod tempus respiciat, ibid. n. 12.
- 2 Licentia simpliciter alienandi non tollit assensum, ibid. n. 16.
- 2 Licentia in Religione S. Francisci data ab uno Generali, sive Provinciali eo decedente, sive ab Officio remoto extinguitur, & de qua licentia hoc sit intelligendum, d. 116. n. 29.
- 2 Licentia subdito concessa per Prælatum per modum dispensationis, ob aliquam tamen causam, durante causa non potest per Prælatum revocari, ibid. num. 30.
- 2 Licentia celebrandi in privato Oratorio à sola Sede Apostolica hodie conceditur, ibid. num. 23.
- 2 Licentia audiendi confessionem alicujus determinatæ personæ re integra morte concedentis expirat, ibid. num. 11.
- 2 Licentia Superioris debet esse expressa, vel tacita, & quomodo hæc exemplificetur, d. 84. num. 3.
- 2 Licentia Superioris concessa pro executione, an possit revocari, ibid. num. 4.
- 2 Licentia data subdito per Superiorem, ut aliquid accipiat, vel det per mortem ipsius Superioris, sive ejus finito officio non extinguitur, nisi Religionis statuta secus disponant, d. 116. num. 28.
- 2 Licentia facta Religioso à suo Prælato, ut cum conjugatis ad petendum debitum impeditis dispensare possit, mortuo Provinciali, vel remoto non expirat, d. 116. num. 24.
- 2 Licentia data Moniali per Abbatissam de dando, vel recipiendo rem aliquam quomodolibet, finito Officio Abbatissæ adhuc durat, ibid. num. 7.
- 3 Licentia testandi concessa Episcopo, an intelligatur pro primo tantum testamento, d. 140. num. 9.
- 3 Licentia testandi, an operetur posse Codicillos facere, ibid. num. 10.
- 3 Licentia testandi concessa Cardin. non comprehendit annulum Cardinalitium, ibid. num. 11.
- 3 Licentia testandi, non comprehendit apparamenta Capellæ, ibid. num. 12.
- 3 Licentia testandi concessa à Papa, an duret post ejus mortem, ibid. num. 13.
- 3 Licentia testandi concessa Episcopo Regulari, quando & qualiter valeat, ibid. num. 14.
- 3 Licentia Ordinarii, quando non requiratur in Missis celebrandis, d. 154. num. 54.
- 3 Licentia, & approbatio petita, & denegata Confessario quid agendum, d. 133. num. 34.
- 3 Licentia testandi, ut detur à Papa, qua clausula utatur, d. 140. num. 21.
- 3 Licentia testandi in Regno, registratur in Nunciatura Apostolica, ibid. num. 22.
- 3 Licentia delegata audiendi Confessiones, non expirat morte delegantis, d. 133. num. 42.
- 3 Licentia laborandi in die festo, posita causa, potest dari soluta aliqua elemosyna, d. 212. num. 11.
- 3 Licentia habendi peculium quando proſit Regulari, & qualis esse debeat, d. 136. num. 20.

- 3 Licentia moderationis Missarum, qualiter detur, d. 154. cap. 2. num. 17.
- 3 Licentia laborandi in die festo posita causa, à quo concedatur, d. 211. num. 11.
- 3 Licentia edificandi data à vicino quid operetur, d. 177. n. 15.
- 3 Licentia testandi concessa Cardinalibus, qualiter intelligatur, d. 202. num. 11.
- 3 Licentia faciendi hæredem, vel trium liberorum venia, qualiter concedebatur antiquitus, d. 223. num. 15.
- 3 Licentia pro laborando non requiritur in scriptis, nec sufficit præsumpta, d. 211. num. 6.
- 3 Licentia pro laborando cum causa probabili sufficit in die festo, ibid. num. 7.
- 3 Licentia Superioris, de qua in acceptatione onerum Missarum debet esse in scriptis, d. 197. c. 2. num. 12.
- 3 Licentiam Superioris non fuisse in præsentis probatur ex facto, ibid. num. 13.
- 3 Licentia testandi datur Cardinalibus etiam pro illegitimis filiis, non sic Episcopis, d. 140. num. 18.
- 3 Licentia expressa, an tacita sufficiat pro celebratione in Oratorii privatis, d. 183. num. 29.
- 3 Licentiæ laborandi in die festo, non sunt iudicibus laicis denunciandæ, d. 208. num. 28.
- 3 Licentia alloquendi cum Monialibus, quando & à quibus concedatur, d. 184. num. 20.
- 4 Licentia Pontificis petita, & non obtenta, adhuc suffragatur, & quando in imponendis à Clericis tributis, d. 313. cap. 2. num. 17.

LICITATIO.

- 2 Licitatio quando in divisione est necessaria, d. 112. num. 56.
- 3 Licitatio secunda, quatenus sit intimanda primo licitanti, d. 144. num. 7.

LICITATOR.

- 3 Licitator extincta candela, an sit securus ab aliis licitatoribus, ibid. num. 3.

LICITUM.

- 3 Licitum si non sit, quod minus est, eo magis quod plus est licere non debet, d. 188. num. 26.
- 4 Licitum quod non est facere per seipsum, neque per alium facere licitum est, d. 257. num. 7.

LIGNA.

- 3 Ligna, quibus Aulæa appenduntur veniunt sub nomine supellectilium, d. 145. num. 27.
- 4 Ligna, & lapides sunt mobilia separata à solo, d. 267. num. 5.
- 4 Lignorum appellatione, quæ veniant, ibid. num. 14.

LINEA.

- 1 Lineæ appellatione, venit linea descendens, non transversalis, d. 57. num. 7.
- 1 Linea quid sit, & in quod differat à familia, ibid. num. 4.
- 1 Lineæ appellatione non continentur foemina, & quando, ibid. num. 5.
- 1 Lineæ masculina vocatio ex se agnationem inducit, Ac ei relictum agnatis relictum intelligitur, d. 59. num. 21. & 34.
- 1 Linea incipit à filiis, non à patre; Et à masculo linea masculina, & à foemina, foeminina, ibid. num. 98.
- 1 Linea descendendum ab aliquo, incipit à primo, d. 58. n. 5. Idem iudicatur de ipso principio principiante, ac de his, quæ sequuntur ab eodem principio, ibid. num. 6.
- 1 Linea in hac facti contingentia duplex considerari debet, masculina scilicet, & foeminina, ibid. num. 7.
- 4 Linea à testatore prolata directa intelligitur, d. 237. n. 36.
- 4 Linea, an & quanto tempore præscribat contra aliam lineam, ibid. num. 46.
- 4 Linea recta semper vocata censetur in primogeniis, ibid. num. 47.
- 4 Linea Comitum Aloysii fuit demonstrata, sed non super ea dispositum, ibid. num. 49.
- 4 Linea secundogeniti fuit in dispositione honorata, & gravata, ibid. num. 50.
- 4 Linea in dubio venit effectiva, non contentiva, ibid. num. 41.
- 4 Linea alicujus Tercii contemplata, transversales non continet, ibid. num. 42.
- 4 Linea secundogeniti fuit substituta à quæstione Illustrissimi D. Marco Meltio, ibid. num. 27.
- 4 Lineæ substitutio, qualiter fuerit considerata, ibid. num. 7.
- 4 Lineæ defectus secundogeniti, qualiter expressus, ibid. num. 8.
- 4 Linea secundogeniti est gravata restituere alteri lineæ, ibid. num. 29.
- 4 Lineæ appellatione venit semper directa, non inflexa, ibid. num. 34.
- 4 Linea transversalis non venit sub nomine lineæ simpliciter, ibid. num. 35.
- 4 Linea duplex est effectiva, & contentiva, ibid. num. 38.
- 4 Linea paterna, & materna, qualiter dicantur, ibid. n. 31.
- 4 Lineæ deficientia quid operetur in præsentis, & an intelli-

gatur de linea non incepta, d. 271. num. 75.

LINGUA.

- 3 Linguam abscindere propter bonum temporale non est licitum, d. 222. num. 58.

LINUM.

- 4 Linorum incisio, & sigillorum ablatio quando faciat testamentum revocari, d. 291. dub. 2. num. 3.
- 4 Linorum incisio casualiter facta, an consulto iudicio præsumatur, d. 291. dub. 3. num. 13.

LIQUIDATIO.

- 5 Liquidatio Instrumenti, an sit causa criminalis ob perjurium incursum, d. 401. c. 6. num. 11.
- 5 Liquidatio an impediatur ex instrumento procuratoris, d. 359. num. 13.
- 5 Liquidatio instrumenti, & contractus rescissio, qualiter proponi possit, d. 401. c. 7. num. 3.
- 5 Liquidatio instrumenti, an impediatur ob litis pendentiam, ibid. num. 4.
- 5 Liquidatio instrumenti impeditur ex nullitate contractus, d. 357. num. 4.
- 5 Liquidatio Instrumenti fit via Ritus 166. d. 401. c. 6. num. 2.
- 5 Liquidatio Instrumenti fit à Iudice civili tantum, ibid. n. 3.
- 5 Liquidationis acta qualia, d. 359. num. 3.
- 5 Liquidatio Instrumenti, qualiter fiat nunc in praxi, disc. 401. c. 6. num. 6.
- 5 Liquidatio Instrumenti fit ad formam Ritus M. C. V. disc. 357. num. 1.
- 5 Liquidari non potest contractus, qui non valet, ibid. n. 2.
- 5 Liquidatio Instrumenti opponitur ex nullitate contractus, ibid. num. 3.
- 5 Liquidatio Instrumenti actio an sit criminalis, an civilis, d. 401. c. 2. num. 6.
- 5 Liquidatio Instrumenti non impeditur per exceptiones, & quando, & c. d. 401. c. 7. num. 10.
- 5 Liquidationis Instrumenti causa, an sit criminalis, d. 401. cap. 6. num. 1.

LIS.

- 1 Lis super possessorio adipiscendæ non facit rem litigiosam, licet habeat incidenter annexam causam proprietatis, d. 18. num. 8.
- 2 Lite super exemptione inter Episcopum, & Abbatem nequit judicare Episcopus, d. 118. num. 9.
- 4 Lis, & iudicium operatur, ut actio sit intra districtum Iudices, d. 294. num. 42.
- 4 Litis pendentia coram alio Iudice, suspendit ingressum in alio Tribunali, d. 274. num. 12.
- 4 Lite pendente, nulla est habenda ratio quantitatis dotis solutæ ad effectum taxandi alimenta, cum solum respiciatur qualitas, & mulieris necessitas, d. 277. num. 4.
- 4 Litis causa necessaria dici non potest occasio contrahendi domicilium cum potest exerceri à Magnificis Advocatis, & Procuratoribus, d. 294. num. 13.
- 4 Lite pendente inter compatronos, potest Episcopus dare consensum in translationes juris patronatus, imò dedit acceptando præsentationem, & c. d. 269. num. 10.
- 4 Lite pendente inter hæredem institutum, & venientem ab intestato non potest procedi contra debitorem hereditarium, d. 294. num. 129. & 130.
- 5 Litis pendentia an impediatur liquidationem instrumenti, d. 401. c. 7. num. 5.
- 5 Litis pendentia in Regno non impedit liquidationem, ibid. num. 6.

LITIGIOSUS.

- 1 Litigiosa rei alienationis disputatio non intrat in præsentis, d. 18. num. 18.
- 1 Litigiosa non dicitur res, nec prohibetur alienari, quando lis est super possessorio, ibid. num. 7.
- 1 Litigiosa res potest alienari, quando lis est iniusta, vel quando alienatur pro causa necessaria, ibid. num. 10.
- 4 Litigiosi vitium non contrahitur intentata actione hypothecaria, d. 294. num. 84.

LITIGIUM.

- 4 Litigii vitium in iuribus, & actionibus non inducitur de jure communi, secus per cap. conventu, ibid. num. 96.

LITTERÆ.

- 1 Litteræ recolendæ M. Philipp. II. ad favorem Clericorum Reginorum referuntur, d. 51. num. 25.
- 2 Litteræ Apostolicæ sunt omni reverentia servandæ, d. 104. n. 3.
- 2 Litteræ dimissoriales ad ordines suscipiendos, morte Episcopi expientis non expirant, d. 116. num. 17.
- Et utrùm si fuerint concessæ à Capitulo Sede vacante, an expirent expirata Capituli potestate, ibid. num. 18.
- 3 Litteræ Catholicorum Regum adducuntur pro observantia Tridentini in Regno, d. 134. num. 91.
- 3 Litteræ Philippi II. adducuntur pro eodem, ibid. num. 92.

- 3 Litteræ exequutoriales contra Collegium Beneventanum, d. 151. num. 9.
- 3 Litteræ in marmore scriptæ fundant juspatronatus, & si familiam nominant, probant etiam pro illa, d. 184. num. 44.
- 3 Litteræ adducuntur Illustriss. Nuntii Apostolici directæ ad P. Guardianum Sanctæ Claræ, discept. 173. num. 9.
- 3 Litteræ Apostolicæ sunt omni reverentia servandæ, d. 158. num. 3.
- 3 Litteras illuminare, aut libros, est licitum in die Festo, d. 209. num. 12.
- 4 Litteræ executoriales expedite contra defunctum non possunt mandari in exequutionem contra hæredem eo non citato, d. 294. num. 125.
- Quia citatio est de substantia exequutionis, ibid. num. 126.
- 4 Litteræ Brevis S. P. Alexandri VII. quid disponant, disc. 253. c. 2. num. 60.
- 4 Litteræ exequutoriales, qualiter expediantur contra hæredem debitoris, d. 295. art. 5. num. 8.
- 5 Litteræ Regiæ pro repudiatione in præjudicium creditorum, quomodo in Gallia exprimuntur, d. 393. num. 70.
- 5 Litteræ ad hoc propositum adducitur, d. 329. num. 29.
- 5 Litterarum copia S. C. M. d. 396. num. 31.

L I V E L L U S .

- 2 Livelli causa, quod jus habeant Monachi in bonis debitoris, d. 81. num. 22.
- 2 Livelli qui sint, & qui Doctores de eis tractent, ibid. num. 1.
- 2 Livelli sub decreto Sanctissimi N. Papæ, de quo sup. non comprehenduntur, ibid. num. 2.
- 2 Livelli sunt nomina debitorum, & non sunt neque stabiles, neque mobiles, neque census, seu annui redditus, ibid. num. 3.
- 2 Livellorum usus apud Benedictinos semper fuit, d. 79. n. 7.

L O C A R E .

- 3 Locare exactiones festorum, & illarum licentias minimè est licitum, d. 213. num. 17.

L O C A T I O .

- 2 Locatio ultra triennium valet, d. 70. num. 29.
- 2 Locatio tribus à principio facta per novem annos non valet, ibid. num. 30.
- 2 Locatio rerum Ecclesiæ per annos sex non valet, etiam cum pacto renovandi, ibid. num. 31.
- 2 Locatio per triennium non poterit prorogari, ibid. num. 32.
- 2 Locatio excedit triennium, quando fructus non percipitur quolibet anno, ibid. num. 33.
- 2 Locatio si fiat nomine Ecclesiæ, Pupilli, vel Civitatis tenetur successor ei stare, ibid. num. 35.
- 2 Locatio sine consensu Conventus nullis subjicitur poenis, licet requiratur consensus prædictus, d. 94. num. 30.
- 2 Locatio ad longum tempus, qualiter olim fiebat, & qualiter ad breve tempus, ibid. num. 12.

L O C A T O R .

- 1 Locatoris necessitas facit recedere à locatione idem in filiis necessitate, &c. d. 26. num. 24.
- 3 Locator in investis, & illatis pro pensione præfertur omnibus creditoribus anterioribus, d. 207. num. 36.
- 3 Locator Domus præfertur pro pensione etiam expensis funerum super bonis illatis, & investis, ibid. num. 37.
- 3 Locator Domus præfertur pro pensione doti Mulieris, ibid. num. 38.

L O C U S .

- 1 Locus ubi pestis non est tutus, nec est tutus ob mortalitatem, d. 11. num. 34.
- 1 Locus non esse tutus qualiter probetur, & quid si locus non sit tutus culpa citati, ibid. num. 36.
- 2 Locus non potest mutari, ubi solitæ sunt functiones exerceri, d. 91. art. 3. num. 18.
- 2 Locum designare pro mercatu, ad quem spectet, ad Baronem, an ad Universitatem, ibid. num. 20.
- 3 Loca Pia sub sunt Episcopo loci, in cujus territorio sunt, d. 134. num. 3.
- 3 Loca Pia subjiciuntur Episcopo, etiam nolente fundatore, ibid. num. 3.
- 3 Loca Pia sub manu Episcopi, & ad illius dispositionem qualiter pertineant, ibid. num. 11.
- 3 Loca deputata pro miserabilibus personis, qualiter visitet Episcopus, d. 134. num. 38.
- 3 Loca privata non Religiosa sunt obligata reddere rationem administrationis, ibid. num. 39.
- 3 Locus, & Ecclesia publica an dicatur, si unam habeat portam, & quando, d. 183. num. 5.
- 3 Locus Pius Patruo mortuo, qualiter & quomodo visitetur ab Episcopo, d. 133. num. 13.
- 3 Locus destinatus autoritate Episcopi ad usum pauperum, non debet deputari ad usum mundanos, ibid. num. 5.
- 3 Locus Scripturæ solemniter pro Eunuchis adducitur, d. 221. num. 25.

Caponi Repert.

- 3 Locus insignis Lucæ de Pena ad materiam secundarum nuptiarum, & legum Civilium, & Canonicarum adducitur, d. 194. num. 37.
- Ambrosini decis. 1. punctualis ad materiam, ibid. num. 38.
- P. Molfesius quid consulat nostris judicantibus in hoc articulo, ibid. num. 39.
- 4 Locus sacer Religiosus, & Pius, qualiter differant, disc. 276. num. 14.
- 5 Locus non dicitur Ecclesiasticus, ni constructus sit autoritate Episcopi, d. 397. c. 1. num. 19.
- 5 Locus licet extructus à Clerico, si absque autoritate Episcopi profanus est, ibid. num. 20.
- 5 Locus absque Episcopi autoritate constructus, ne pius quidem dici potest, nisi quatenus opponatur impio, ibid. n. 21.
- 5 Locus contiguus Ecclesiæ gaudet communitate, & quando, d. 343. num. 11.
- 5 Locus, in quo Religiosi sunt destinati, vel habitant gaudent immunitate, ibid. num. 7.
- 5 Locus Religiosus dicitur etiam ille, in quo habitant Clerici cum autoritate Episcopi, ibid. num. 8.
- 5 Loca Pia dicuntur etiam erecta sine autoritate Episcopi, d. 396. num. 52.
- 5 Loca erecta per laicos in eorum causis dignoscuntur iudices laicos, ni autoritate Episcopi erecta sint, d. 397. c. 1. n. 48.
- 5 Loca erecta per laicos etiam autoritate Episcopi agnoscunt laicos tanquam eorum iudices in temporalibus, sicque decusum, ibid. num. 49.
- 5 Loca erecta autoritate Episcopi possunt ab eodem visitari, ibid. num. 50.

L U C R U M .

- 3 Lucrum cessans, qualiter debeatur, d. 136. num. 13.
- 3 Lucrum actuale non possibile, requirit taxatio interesse, d. 153. num. 5.
- 3 Lucrum potentiale non sufficit ad pascendum de interesse secundum Rotam Romanam, ibid. num. 6.
- 3 Lucrum ex emptionibus perceptum, ultra summam veri pretii soluti præciso lucro cessante, vel damno emergente, est species, usura, d. 136. num. 2.
- 4 Lucrum debitum vigore statuti, an possit per debitorem repudiari, d. 317. c. 2. num. 6.

L U C T U S .

- 3 Anni luctus, cur introductus, & mulieribus præceptus, d. 194. num. 6.

L U C T U O S U M .

- 1 Luctuosum est bona familiæ, majorum vestigia, & memoria recolentia distrahi, d. 59. num. 27.

L U D U S .

- 2 Ludum frequentantes possunt officiis privari Ecclesiasticis, d. 73. num. 3.
- 3 Ludus cum pila, an & quando liceat in die Festo, disc. 209. num. 23.
- 3 Ludus in dubio intelligitur de licito, d. 137. num. 7.

L U G E R E .

- 3 Lugendi modus antiquitus, qualis fuerit, d. 194. num. 4.
- 3 Lugendi modus, qualis maritis permittatur, ibid. num. 5.

L U G U B R E .

- 1 Lugubre est antiqua majorum prædia, ad extraneos devenire, d. 59. num. 28.

L Y M P H A T I C I .

- 1 Lymphatici qui sint, & qualiter sic dicti, d. 53. num. 78.

M

M A C E D O N I A N I .

- 5 Macedoniani exceptio, an & quando possit opponi in conscientia, d. 393. num. 6.

M A G A L I U S .

- 2 Magalii pulchra affertur doctrina, d. 88. num. 31.

M A G A Z E N U M .

- 3 Magazenum pro vino vendendo duplex est, d. 209. num. 26.

M A G I S .

- 2 Magis dignum, qualiter tradat minus dignum, d. 107. num. 34.

M A G I S T E R .

- 1 Magister actorum Curie venit appellatione familiarium Episcopi. Et affertur casus decusum, d. 1. num. 17.
- Magnus Magister S. Joannis, quibus legibus sit eligendus, d. 2. num. 9.
- Magnus Magister Hierosolymitanus confert commendas, & jurisdictionem habet meri, & mixti Imperii, ibid. num. 10.
- 2 Magister nundinarum per quem eligi debeat, d. 91. art. 3. num. 12.

- 2 Magistri, Laici, Clerici, & Novitiorum percutientes Discipulos non sunt excommunicati, d. 88. num. 25.
- 2 Magistri Novitiorum, etiamsi percutiant contra Ordinem Regulæ, vel Superioris præceptum non sunt excommunicati, ibid. num. 26.
- 3 Magistri militares cogentes ad matrimonium, an poenam servatam incurrant, d. 159. c. 1. num. 12.
- 4 Dagister an fieri possit, qui nunquam fuit discipulus, d. 262. c. 2. num. 15.
- 4 Dagnus Magister Sancti Joannis, qualiter ponat pensiones super commendis, d. 253. c. 1. num. 28.
- 5 Magistri Ecclesiæ Paroecialis an fiant sine Paræco, d. 353. n. 10.

MAGISTRATUS.

- 2 Magistratus quando possint præjudicare Civitatibus in contrahendo, d. 68. num. 16.
- 2 Magistratus perpetui, cur habeant amplio rem facultatem in contractibus, quam temporales, ibid. num. 18.
- 4 Magistratibus patrocinia, & procuraciones fuscipere sub quovis colore, tam de jure communi, quam pragmaticarum Regni, imò etiam legibus Hispaniæ prohibetur, d. 294. num. 86. & 87.
- 4 Magistratus omnia dirigit ad utilitatem publicam, d. 262. cap. 4. num. 6.
- 4 Magistratus cura potius ad aliena est, quam ad propria, d. 295. art. 5. num. 13.
- 4 Magistratus potest succedere ex testamento in jus alterius, d. 295. art. 3. num. 26.

MAGNA C. V.

- 2 Magna C. V. cognoscit de delictis commissis in Civitate Neapolitana, & suis casalibus, d. 107. num. 10.
- 2 Magna C. V. non potest procedere ex processu informativo contra Neapolitanos, neque poterit contra homines casalium, ibid. num. 15.
- 5 M. C. V. est Juxd ex competens præambulorum, quoad bona feudalia, d. 367. num. 15.

MAINARDUS.

- 5 Mainardi oppositiones, qualiter prætendantur evacuari à parte, d. 328. num. 9.
- 5 Mainardo noluisse Ricciullum aliquid relinquere, qualiter probetur, ibid. num. 16.
- 5 Mainardi affectio, qualis fuerit erga Ricciullum, ibid. num. 21.

MAJOLUS.

- 3 Majolus quare plures, & plures irregularitates invenit, d. 227. num. 27.

MAJOR.

- 1 Major per rescriptum factus, quando propriè dicatur talis, d. 52. c. 3. num. 6.
- 2 Majora damna sequi possent ex hoc decreto, quam ex permissione Livellorum, d. 85. num. 20.

MAJORATUS.

- 1 Majoratus constitutio, quomodo pro filiis ex primo matrimonio censeatur facta, d. 63. c. 1. num. 54.
- 2 Majoratus constitutus privilegio Principis potest revocari ab eodem, d. 103. num. 25.
- 5 Majoratum S. C. declaravit, in anno 1626. spectare ad D. Andream filium D. Francisci, eique concessit facultatem administrandi, præstita cautione ob defectum ætatis, d. 367. num. 54.
- Idem D. Andreas exhibuit computa sex annorum, quæ nunquam fuerunt discussa, sed ex iis apparet debitor: Debitumque postea cumulavit, & auxit per administrationem aliorum quinque annorum, ibid. num. 55.
- Idem D. Andreas in anno 1629. emit Terram Marzani: Quanquam pecunia, & quanti, ibid. num. 56.
- Idem stipulatus fuit, eodem anno instrumentum recognitionis, cum Curatore deputato per S. C. futuris successoribus in d. Majoratu, ibid. num. 57.
- Afferuntur declarationes speciales factæ per D. Andream in d. Instrumento, quod fuit etiam roboratum Regio assensu, ibid. num. 58.
- Idem D. Andreas obtinuit liberationes quantitatum, quas erogaverat de proprio infra majorem summam pretii dictæ Terræ, licet cum difficultate, cum ipse aliunde esset debitor, ibid. num. 59.
- D. August. Laudati Senior, instituit in ann. 1585. Majoratum perpetuum, expressè foeminarum exclusivum, ibid. n. 53.
- Recententur conditiones ejdem Majoratui appositæ, ib. n. 53.

MAJORITAS.

- 1 Majoritas inter Ecclesiasticos sumitur ex quatuor Capitibus, d. 65. num. 3.
- 1 Majoritas sumitur ex prærogativa ordinis, ibid. num. 4.
- 1 Majoritas sumitur ex prærogativa potestatis, ibid. num. 5.
- 1 Majoritas ex antiquitate sumitur, ibid. num. 6.
- 1 Majoritas sumitur ex qualitate ordinatis, ibid. num. 7.

MAJUS.

- 3 Majus bonum corporis an sit sonora vox, an virilitas, d. 222. num. 35.
- Cui conceditur majus, an censeatur minus in dispensationibus, d. 227. num. 42.

MALA FIDES.

- 1 Mala fides præsumitur ex titulo injusto, d. 47. num. 6.
- 1 Mala fides præsumitur ex errore juris, ibid. num. 27.
- 2 Mala fides resultat posita resistentia juris, d. 99. num. 30.

MALEFACTOR.

- 1 Malefactorum prosequutio, qualiter permittatur extra territorium, d. 33. num. 26.

MALEFICIUM.

- 1 Maleficium ob bonum finem est licitum ex legibus Civilibus, d. 26. num. 34.
- 1 Maleficium hostile punitur sequuto effectu, d. 41. num. 10.
- 1 Maleficium ad bonum finem quando prohibeant Sacri Canones, d. 26. num. 43.
- 1 Maleficium apud leges Hispanas præmiatur, si fiat ad bonum finem, ibid. num. 35.

MALUM.

- 1 Malum est, quod prohibetur, non bonum, & qualiter, d. 53. num. 58.
- 1 Mala non esse facienda, ut inde sequatur bonum, qualiter procedat, d. 26. num. 42. & 43.
- 5 Malum intrinsecè quando aliquid dicatur, & quando non, d. 391. num. 12.

MANDANS.

- 1 Mandans committi homicidium in Ecclesia gaudet immunitate, d. 42. num. 22.
- 1 Mandans extrahi ab Ecclesia est excommunicatus, ibid. n. 4.

MANDATUM.

- 1 Mandatum de manutenendo ex sola assistentia legis, vel Concilii dari debet, d. 47. num. 15.
- 1 Mandatum de manutenendo potius datur assistentiam juris habenti cum titulo, & sine possessione, quam possessionem habenti, licet antiquissimam, ibid. num. 24.
- 1 Mandatum de manutenendo in visitatione datur Episcopo, d. 46. num. 5.
- 1 Mandatum de manutenendo, & executivum in præsentia competunt, d. 36. num. 6.
- 1 Mandatum de manutenendo datur possidenti cum juris resistentia, quando tamen non est vehemens, d. 47. num. 31.
- 3 Mandatum fuisse revocatum non est necessaria scriptura, d. 159. c. 4. num. 1.
- 3 Mandati revocatio, probari potest per protestationes, d. 159. cap. 2. num. 27.
- 3 Mandatum generale quando sufficiat, & speciale mandatum, in quibus casibus requiratur, ibid. num. 28.
- 3 Mandatum requiritur ad contrahendum cum tali persona determinata, ibid. num. 29.
- 3 Mandatum ad matrimonium debet esse liberè datum, ib. n. 30.
- 3 Mandatum ad comparandum pro tali die, an obliget, si illa dies sit facta, d. 209. num. 38.
- 3 Mandanti revocatio interna per constituentem procuratorem ad mandatum revocandum an valeat, d. 159. c. 4. num. 2.
- 3 Mandati revocatio, an possit probari per testes familiares, ibid. num. 14.
- 3 Mandati revocatio tacita, vel expressa sufficit, ut matrimonium non valeat, d. 159. c. 2. num. 6.
- 3 Mandatum ad contrahendum matrimonium, non est necesse, quod detur coram Paræco, & testibus, d. 159. c. 1. n. 13.
- 3 Mandatum ad matrimonium contrahendum non est perfectio contractus, d. 159. c. 3. num. 17.
- 3 Mandatum ad contractum juramento vallatum quando sit irrevocabile, ibid. num. 18.
- 3 Mandatum ad pias causas, non extinguatur etiam re integra, d. 186. num. 18.
- 3 Mandatum, vel præceptum obscurum ad poenam non obliget, d. 172. num. 18.
- 3 Mandatum morte mandantis, favore piæ causæ non expirat etiam re integra, d. 186. num. 16.
- 3 Mandatum revocatum potest probari per Proxenas matrimonii, d. 159. c. 4. num. 10.
- 4 Mandatum non relevat mandatarium, quin in sua persona teneatur, d. 257. num. 18.
- 5 Mandatum in rem propriam, an habeat vim cessionis, d. 339. n. 5.
- 5 Mandatum favore utriusque non excludit periculum nominis cessi à cedente, ibid. num. 6.
- 5 Mandatum cum clausula in rem propriam, an habeat vim solutionis, ibid. num. 7.
- 5 Mandatum executivum, an possit relaxari cõtra Capellanum Melitensem ob obligationem factam in forma Cameræ per eundem Regularem, neque contra Commendatarium, vel alium Superiorem, d. 357. num. 15.

- 5 Mandatum ad exigendum non est cessio, d. 339. num. 2.
Doctores adducuntur, qui dicunt mandatum in rem propriam habere vim solutionis, ibid. num. 8.

M A N S U S.

- 1 Mansus quid importet in jure, d. 61. num. 8.
1 Mansus liber debet esse ab omni onere decimarum, &c. ib. n. 9.
1 Mansus sumitur pro titulo præbendæ, & quare, ibid. num. 10.

M A N U T E N T I O.

- 1 Manutentio non datur possidenti stante juris communis resistentia, d. 47. num. 9.
1 Manutentio datur ex sola juris communis assistentia, ib. n. 3.
2 Manutentio datur Beneficiario, & Pensionario, non obstante exceptione quod sit malè promotus, quod non deferat habitum, & quod matrimonium contraxerit, d. 78. num. 9.
2 Manutentio exemptionis non datur ex quasi possessione, sine privilegio exemptionis, & facit ut neque Episcopo manutentio jurisdictionis detur, d. 118. num. 7.
3 Manutentio datur existenti in quasi possessione habendi fenestras, d. 173. num. 1.
3 Manutentio datur utrique possessori, si sint compatibles possessiones, ibid. num. 2.
3 Manutentio non dari sorori Moniali in sua Cella putat Dom. Doct. ibid. num. 5.
4 Manutentio an dari debeat Vespilionibus contra Aromatarios, d. 162. c. 4. num. 1.
5 Manutentio electis in administratione, qualiter concedenda, d. 353. num. 29.
5 Manutentio electionis, quando & qualiter detur, ibid. n. 30.

MARCELLUS ULPES.

- 3 Marcellus Ulpes. quid senserit de observantia festorum, d. 213. num. 19.

M A R C I A N U S.

- 5 Marcianus assertur pro hac opinione quod veniant, d. 366. num. 9.

M A R I T A N D A.

- 5 Maritanda quo tempore, ut possit de dote disponere, d. 334. n. 4.

M A R I T U S.

- 1 Marito ob verba contumeliosa licitum est uxorem castigare, & verberare, d. 29. num. 42.
1 Maritus in nominibus debitorum, qualem diligentiam exercere debeat, d. 35. num. 9.
1 Marito an licitum sit uxorem tenere carceratam, & quid ob zelotypiam? d. 29. num. 40.
1 Marito querelante uxorem, & non carcerari faciente, vel non prosequente querelam, non oritur odium capitale, ibid. num. 78.
2 Maritus, & uxor, si Capellaniam fundantes de bonis utriusque suas vocent consanguineas proximiores, concurrentibus deinde consanguineis mariti, & consanguineis uxoris, quoniam præferendus sit? d. 101. num. 4.
3 Marito pauperi debetur quarta in bonis uxoris divitis, d. 186. num. 48.
4 Maritus obligatus solito matrimonio restituere dotes illi, vel illis, cui vel quibus casus dederit restitutionis dotium in suo, non uxoris domicilio illas tenetur restituere, d. 294. num. 29. & 30.
4 Maritus potest remittere dotis usuras, & fructus, d. 289. n. 20.
4 Maritus fructus dotis, qualiter faciat suos, d. 289. num. 18.
4 Maritus, cui dos soluta non fuit, non tenetur uxori præstare alimenta, dummodò indotatam duxerit, d. 277. num. 1.
4 Maritus tenetur solummodò præstare uxori alimenta correspondentia quantitati dotis solutæ, ibid. num. 2.
4 Maritus impugnans validitatem matrimonii, sive dotem acceperit, sive non, tenetur pendente lite præstare uxori alimenta, ibid. num. 3.
1 Maritus an possit repudiare lucrum dotis mariti in præjudicium creditorum, d. 393. num. 80.

- 5 Maritus in dote an teneatur de dolo lata culpa, &c. d. 347. n. 12.

MASCULINITAS, MASCULINUS, MASCULUS.

- 1 Masculinum quando concipiat foemininum, etiam per viam interpretativam, an comprehensivam, d. 57. num. 24.
1 Masculinum non concipit foemininum, posita conservatione familiæ, ibid. num. 25.
1 Masculini qualitas, excludit foeminas in fideicommissis, ibid. num. 26.
1 Masculi nomen, quibus modis sumitur, & ad quos refertur, ibid. num. 39.
1 Masculi soli conservant, & constituunt familiam, ac illius columnæ sunt. Præsumuntur magis dilecti, quam foeminae, etiam à matre, d. 59. num. 26. & 51.
Sunt digniores foeminis, ibid. num. 107.
Magis in consideratione habiti, quam foeminae, ibid. num. 108.
Conjecturam in dubio merentur, ibid. num. 109.
Ex foeminis procedentes non includuntur in linea masculina, ibid. num. 100.

Quia descendunt à radice infecta, ibid.

- 1 Masculinitatis vocatio videtur ob agnationem facta, d. 57. num. 36.
1 Masculinitatis ratio cum aliis adminiculis facit præsumi conservationem familiæ fuisse volitam, ibid. num. 55.
1 Masculinitatis mentione facta, testator de masculis sensit. Et propterea non admittitur, nisi sit ex linea masculina, & masculus, ibid. num. 103.

- 1 In transversalium ordine, magis privilegiata est linea descendens, ibid. num. 104.

In dubio recurrendum est ad testatoris voluntatem, ibid. num. 105.

- 1 Masculinum non concipit foemininum, quando disponentis contraria voluntas apparet: Ac illud in casu nostro de masculis cogitasse probatum est, ibid. num. 106.

- 1 Masculinus sexus, sicuti natura honoratior est foeminino; ita etiam honoratior debet esse in successione, ibid. num. 110.

- 2 Masculi caneant antiquitus in Choro cum foeminis, d. 88. n. 4.

- 3 Masculorum vocatio facit pro agnatione, & familia conservanda, d. 164. num. 10.

- 4 Masculinitatis qualitas in uno gradu apposita, censetur in alio repetita, d. 318. c. 1. num. 14.

- 5 Masculinum, an & quando concipiat foemininum, d. 381. n. 20.

- 5 Masculi sub vocabulo foeminarum, an & quando veniant, ibid. num. 22.

- 5 Masculi in feudis qualiter præferantur foeminis, d. 368. n. 4.

M A S S A R I T I Æ.

- 3 Massaritiæ, & supellectiles quomodo distinguantur, d. 146. n. 24.

M A S T R I L L U S.

- 4 Mastrilli decis. 132. & Castill. decis. 59. adducitur ad propositum, d. 291. dub. 3. num. 7.

- DD. pro revocatione testamenti inter liberos per verbum (revoco) quales fuerint, ibid. num. 8.

- Pauli de Castri rationes in dict. leg. nostram adducuntur, ibid. num. 9.

M A T E R.

- 2 Mater, Avia, Patruus, & extraneus possunt tutorem dare pupillis eos faciendo hæredes, d. 119. num. 4.

- 3 Mater gubernatrix bonorum filiæ, & dotans, præsumitur dotasse de bonis, quæ administrat, d. 152. num. 17.

- 3 Mater filium vendere numquam poterit, d. 222. num. 4.

- 3 Mater si renunciavit, ut nec filii ex propria persona veniant, an illi venire possint, d. 215. num. 20.

- 4 Mater transiens ad secunda vota, an possit facere exemplarem filiis, d. 286. num. 4.

- 4 Mater, quæ transivit ad secunda vota, quid habeat in bonis filii, d. 324. num. 30.

- 4 Mater sine causa, an possit filium præterire in testamento, ibid. num. 44.

- 4 Matris depositio, de qua in præsentia an probet, d. 277. num. 21.

- 4 Mater venit inter cognatos, quibus debetur medietas dotis vigore consuetudinis, d. 295. art. 1. num. 3.

- 4 Matri instituta in legitima à filio hujus fratribus præteritis integra tertia, debetur absolute, & de per se, non autem considerato jure accrescendi, quod probatur auctoritate, & ratione infallibili, d. 316. num. 34. & 35.

- 4 Mater filio succedit etiam si transeat ad secunda vota, d. 324. num. 33.

- 4 Matrem juvenem quando filii teneantur dotare, d. 287. n. 8.

- 4 Mater novem partes filios gravare non potest, d. 295. art. 1. n. 8.

- 5 Mater succedit, nisi filius præcessior, d. 350. num. 9.

- 5 Matris, & filii inæqualis est successio, ibid. num. 7.

- 5 Matri datur immunitas cum filiis vivens post mortem patris, d. 398. num. 5.

M A T E R I A.

- 3 Materie parvitas excusat, d. 210. num. 2.

- 3 Materie parvitas in hoc casu qualiter consideretur, ib. n. 3.

- 3 Materie parvitas non consistit in tertia parte diei, ib. n. 4.

- 3 Materie parvitas datur in omnibus casibus, & Nunciatura non vult admittere in residentia, d. 148. num. 30.

M A T T H Æ U S.

- 3 Matthæi locus c. 10. quomodo intelligatur, d. 221. num. 57.

M A T R I M O N I U M.

- 1 Matrimonium non valet contractum coram Paroeco rurali, ubi erant recreationis causa contrahentes, d. 23. num. 15.

- 1 Matrimonium non valet, quando non est contractum coram Paroeco domicilii, neque habitationis, ibid. num. 16.

- In dubio est judicandum pro matrimonio, sed non quando est clandestinum, ibid. num. 23.

- 1 Matrimonia clandestina sine testibus, etiam ante Tridentinum erant invalida, ibid. num. 6.

- 1 Matrimonia sine denunciationibus vigore Tridentini non sunt invalida, ibid. num. 7.

- 1 Matrimonium clandestinum licet invalidum, tamen requirit declarationem Judicis Ecclesiastici, ibid. num. 8.

- 1 Matrimonium apud Gallos non valet sine publicationibus ,
ibid. num. 9.
- 1 Matrimonium , de quo agitur , nullum probatur ab aliquibus ,
non bene , ibid. num. 2.
- 1 Matrimonium non valet apud Gallos contractum à filiofamili-
as sine consensu Patris , ibid. num. 11.
- 1 Matrimonium non valet sine præsentia proprii Paroeci ,
ibid. num. 12.
- 2 Matrimonium nulliter factum non ratificatur per copulam ,
litteras , & simil. d. 98. num. 21.
- 2 Matrimonium metu cadente in constantem virum factum nul-
lum est ; declaratio nil ponit inesse , sed id quod est ma-
nifestat , ibid. num. 7.
- 2 Matrimonium ratum , quod per professionem solvitur , non
solvitur per susceptionem Militaris Ordinis , d. 121. n. 15.
- 2 Matrimonium nulliter contractum , ut denuò validetur , an re-
quiratur Paroeci præsentia , vel sufficiat solus consensus ?
Tres referuntur opiniones , d. 98. num. 15. 16. & 17.
- 2 Matrimonium factum coram Paroeco putativo valet , d.
69. num. 35.
- 2 Matrimonium coram Paroeco putativo , qui non erat Sacer-
dos valet , ibid. num. 36.
- 2 Matrimonium an valeat , si pater puellæ cogit juvenem reper-
tum cum illa in lecto ad contrahendum ? d. 98. num. 9.
- 2 Matrimonium carnale , & spirituale non comparantur univo-
cè , d. 105. num. 20.
- 2 Matrimonium contrahentes in sacris Ordinati , & Religiosi
abjurant de levi , d. 95. num. 19.
- 3 Matrimonium à Deo institutum , & quare , d. 160. num. 2.
- 3 Matrimonii institutio in Paradiso terrestri , quare sit facta ,
ibid. num. 3.
- 3 Matrimonium solo consensu perficitur , & qualis esse debeat
consensus , ibid. num. 4.
- 3 Matrimonium contrahentes , videntur suas personas alienare ,
ibid. num. 5.
- 3 Matrimonium , quod metu contrahatur nullum est , ib. n. 6.
- 3 Matrimonium ex metu Patris contractum est nullum ,
ibid. num. 7.
- 3 Matrimonium , ut fiat requiruntur denunciationes , ib. n. 8.
- 3 Matrimonium celebratum vigore mandati generalis , quid si
superveniat speciale , deinde , d. 159. c. 2. num. 10.
- 3 Matrimonium , cur requirit speciale mandatum , ib. n. 11.
- 3 Matrimonium potest contrahi per Procuratorem , etiam ho-
die post Concilium Tridentinum , ibid. num. 12.
- 3 Matrimonium contractum sub conditione impossibili , an vi-
tietur , & quando , d. 159. c. 1. num. 5.
- 3 Matrimonium hodie an valeat sine consensu Patris , d.
160. num. 32.
- 3 Matrimonium validum est , si testes sint latentes , secus si nul-
li , d. 224. num. 16.
- 3 Matrimonium inter absentes , qualiter possit celebrari , d.
159. c. 2. num. 14.
- 3 Matrimonium per litteras , & per Nuntium , qualiter celebre-
tur , ibid. num. 15.
- 3 Matrimonium potest celebrari per interpretem , & quæ requi-
rantur , ibid. num. 16.
- 3 Matrimonium per epistolam , qualiter celebretur , ibid. n. 17.
- 3 Matrimonium per litteras , vel per procuratorem , est verè Sa-
cramentum , ibid. num. 18.
- 3 Matrimonium taliter contractum negatur ab aliquibus esse Sa-
cramentum , sed reprobat , ibid. num. 19.
- 3 Matrimonium contractum per epistolam , vel procuratorem ,
qualiter differant inter se , d. 159. c. 3. num. 20.
- 3 Matrimonium per Procuratorem revocatum non valet ad ma-
trimonium contrahendum , ibid. num. 21.
- 3 Matrimonium potest fieri interdum sine denunciationibus , &
postea quid agendum , d. 160. num. 10.
- 3 Matrimonium mandans contrahi per Procuratorem , si incidat
postea in amentiam , an valeat matrimonium , d. 159.
cap. 3. num. 11.
- 3 Matrimonium contractum per Procuratorem , tunc temporis ,
quo mandans dormit , valet , ibid. num. 12.
- 3 Matrimonium cum duobus contrahens , sed diverso modo ,
quodnam valeat ex illis , ibid. num. 4.
- 3 Matrimonium jure antiquo Canonico non valebat , si fieret à
filio sine consensu patris , d. 159. c. 1. num. 15.
- 3 Matrimonium immaturum dupliciter dicitur , & quando non
debeatur antefatum , d. 194. num. 14.
- 3 Matrimonium , de quo in præsentì omnimodam habuit liber-
tatem , d. 159. c. 1. num. 29.
- 3 Matrimonium summa cum libertate contrahi debet , ibid. n. 1.
- 3 Matrimonium valere sine consensu , nec Rex , nec Papa facere
potest , ibid. num. 2.
- 3 Matrimonium contrahere potest Princeps interdum subditum
cogere , & qualiter intelligatur , ibid. num. 3.
- 3 Matrimonium potest contrahi per Procuratorem post Conci-
lium , d. 160. num. 19.
- 3 Matrimonium per Procuratorem contractum , habet etiam
rationem Sacramenti , ibid. num. 20.
- 3 Matrimonium per Procuratorem , vel si habeat speciale man-
datum , ibid. num. 21.
- 3 Matrimonium legitime contrahitur per Procuratorem ,
ibid. num. 14.
- 3 Matrimonium fit cum solo consensu contrahentium , ib. n. 15.
- 3 Matrimonium ex parte utriusque conjugis fieri potest per Pro-
curatorem , ibid. num. 16.
- 3 Matrimonium iusta causa impediens , nullam incurrunt pœ-
nam , d. 159. c. 1. num. 13.
- 3 Matrimonium per Procuratorem valet , licet principalis , dum
contrahitur in aliis sit occupatus , d. 159. c. 3. num. 15.
- 3 Matrimonium potest contrahi per Procuratorem , d. 159.
cap. 2. num. 1.
- 3 Matrimonium contractum à duobus diversis idiomatis , quid
agendum , ibid. num. 2.
- 3 Matrimonium posse contrahi per Procuratorem , est de Jure
Divino , ibid. num. 3.
- 3 Matrimonium per Procuratorem valet , si habeat Procurator
mandatum speciale , ibid. num. 4.
- 3 Matrimonium celebratum per preces importunas valet , d.
159. c. 1. num. 26.
- 3 Matrimonium à Deo fuisse institutum , nequit ab homine se-
parari , ibid. num. 27.
- 3 Matrimonium sub conditione , si Pater voluerit , valide con-
trahitur , ibid. num. 22.
- 3 Matrimonium factum sub consensu patris , si ille primo
loco consentiat , deinde dissentiat , an valeat primo ,
ibid. num. 23.
- 3 Matrimonium contractum blandis verbis , sed non importu-
nis , an valeat , ibid. num. 24.
- 3 Matrimonium motu reverentia est validum , ibid. num. 25.
- 3 Matrimonium , an & quatenus valuerit antiquitus , an filiofa-
miliis sine consensu Patris , d. 160. num. 29.
- 4 Matrimonium multiplex , scilicet legitimum , ratum , & con-
summatum , d. 266. c. 1. num. 1.
- 4 Matrimonium illegitimum potest interdum filios legitimos
producere , & è contra , ibid. num. 2.
- 4 Matrimonium clandestinum filios facit legitimos , dummodo
non sit in gradu prohibito contractum , ibid. num. 3.
- 4 Matrimonium putativum legitimam procreat sobolem ,
ibid. num. 4.
- 4 Matrimonium legitimum filios spurios interdum procreat ,
ibid. num. 5.
- 4 Matrimonium solo consensu perficitur coram Paroeco , &
testibus explicato , d. 277. num. 13.
- 4 Matrimonium ex metu iniusto non valet , d. 264. num. 6.
- 4 Matrimonium sine Paroeco , & testibus in Gallia non valet ,
d. 266. c. 3. num. 28.
- 4 Matrimonii favore receditur à communi opinione , an sit stan-
dum unius Doctoris sententiæ , d. 266. c. 2. num. 25.
- 4 Matrimonium clandestinum , an filium producat legitimum ,
d. 266. c. 5. num. 10.
- 4 Matrimonium clandestinum , quando producat filios legiti-
mos , ibid. num. 11.
- 4 Matrimonium clandestinum in gradu prohibito contractum ,
filios legitimos non facit , d. 266. c. 2. num. 7.
- 4 Pistorii locus punctualis adducitur in præsentì , ibid. num. 8.
- 4 Matrimonium spirituale ob Monachatum , qualiter contra-
hatur , d. 318. c. 2. num. 7.
- 4 Matrimonium quoad contractum , quas requirit ceremonias ,
d. 266. c. 2. num. 14.
- 4 Brunelli locus adducitur , ibid. num. 15.
- 4 Ernesti Coshmami consilium adducitur , ibid. num. 16.
- 4 Carrerii locus singularis adducitur , ibid. num. 17.
- 4 Matrimonium filii sine consensu patris jure civili non valet , &
filii sunt legitimi , d. 266. c. 1. num. 8.
- 4 Matrimonium aliud justum , aliud injustum , ibid. num. 9.
- 4 Matrimonium hodie inter Catholicos potest esse contractus ,
& non Sacramentum , ibid. num. 10.
- 4 Matrimonium contractum inter infideles , nunquam fit Sacra-
mentum , ibid. num. 11.
- 4 Matrimonium contrahi potest per Procuratorem , ib. num. 12.
- 4 Matrimonium contractum per Procuratorem , an sit Sacra-
mentum , ibid. num. 13.
- 4 Matrimonium contrahentes per Procuratorem , qui teneantur
facere postea , ibid. num. 14.
- 4 Matrimonium clandestinum contrahentes , qualiter in Cu-
ria Archiepiscopali Neapolitana excommunicentur , d.
318. c. 2. num. 2.
- 4 Matrimonium decenter tractandum , & sine scandalo proxi-
mi , d. 277. num. 10.

4 Matrimonium clam contractum, filium legitimum producit, d. 266. c. 2. num. 11.

Seraphini decis. 519. adducitur, ibid. num. 12.

Vveßsembechii consilium adducitur puntuale, ibid. num. 13.

4 Matrimonium carnali differt à spiritali, & qualiter, d. 318. c. 2. num. 15. & 16.

4 Matrimonium in gradu prohibito clandestinum, filios non producit legitimos, secus in gradu permisso, secundum Cæphalum, d. 266. c. 3. num. 5.

Decianus idem dicit, ibid. num. 6.

Mantica idem tenet, ibid. num. 7.

Gallus sentit idem, ibid. num. 8.

Trentacinquius idem, ibid. num. 9.

Monaldus idem dicit, ibid. num. 10.

Capycius Latio nihil contra nos, ibid. num. 11.

Franciscus Molina tenet idem, ibid. num. 12.

Mantica sentit nobiscum, etiam post Conc. ibid. num. 13.

Cancerii locus qualiter explicetur, ibid. num. 14.

Cuccus quid sentiat in presenti, ibid. num. 15.

Zypeus nobiscum tenet, ibid. num. 16.

Joannes Rojas explicatur, ibid. num. 17.

Thesaurus jun. nihil ad nos, ibid. num. 18.

Seracinii locus nihil contra nos, ibid. num. 19.

Seraphinus est contra partem adversam, ibid. num. 20.

Joannes Franciscus de Leone, Lessius, & Suarez loquuntur de matrimonio clandestino, non verò de presunto, ibid. num. 21.

Baunius, & Gordonus, Layman, & alii eodem modo loquuntur, ac Fragosius, Gerunda, Diana, Ugolinus, Sayrus, & Lezana, ibid. num. 22.

M A T T H Æ U S.

2 Matthæi dict. quos Deus conjunxit homo non separet, qualiter intelligatur, d. 105. num. 19.

M E D I C I.

1 Medicorum relationi standum est, an vulnus mortale sit, d. 8. num. 16.

1 Medicis creditur, & quando uni tantum, ibid. num. 17.

2 Medico debetur salarium non conventum, d. 109. num. 34.

2 Medicum constituere in universitate tangit singulos, ut singulos, d. 102. num. 27.

3 Medicus secundum Regulas Artis medendo, nullam incurrit culpam, & quæ sint necessaria in Medico, d. 221. num. 55.

3 Medico promissio facta ab infirmo non tenet etiam sponte, d. 181. num. 15.

3 Medicus potest promoveri ad Ordines, etiam si sit Chirurgus, & quando, d. 221. num. 50.

M E D I E T A S.

5 Medietaş præsentantium quando locum habeat, d. 364. n. 3.

M E D I O L A N I.

3 Mediolani Gubernator qualiter Festum ordinavit S. Dominici de ann. 1653. d. 208. num. 23.

3 Mediolani Tridentini decreta sunt, in viridi observantia, d. 134. num. 94.

M E L I O R A M E N T U M, M E L I O R A T I O.

2 Melioramenta in re Ecclesiæ, quando dent retentionem, d. 99. num. 42.

2 Meliorationes probari debent, & qualiter ut detur retentio possessori, ibid. num. 44.

2 Meliorationes quando impediunt exequutionem sententiæ, & præstita cautione, &c. ibid. num. 45.

2 Meliorationes ut debeantur, non sufficit probare aliquod esse impensum, sed requiritur, ut res sit facta pretiosior, ibid. num. 46.

2 Melioramenta, qualiter & secundum quam summam debeantur, ibid. num. 47.

2 Meliorationes debentur, si fuerint utiles in perpetuum, non solum de præsentii, ibid. num. 49.

2 Meliorationes in præsentii non sunt probatæ, ibid. num. 50.

4 Melioratio inter filios, an substitui possit, d. 303. num. 14.

5 Meliorationes excomputantur cum fructibus mala fide perceptis à possessore, d. 356. num. 2.

M E M B R U M.

3 Membrorum abscissio sine propria culpa, irregularitatem non causet, d. 221. num. 39.

M E M O R I A L E.

1 Memoriale porrectum Sacræ Congregationi, & commissio causæ Cardinali à S. Cruce, d. 44. num. 6.

2 Memoriale porrectum, factum narrans Illustr. Episcopo Galipolitano, d. 120. c. 1. num. 2.

5 Memoriale pro reassumptione in formam libelli quid operetur, d. 359. num. 20.

M E N D I C A N T E S.

1 Mendicantes sunt in duplici differentia, vel ex Regula, vel ex Constitutionibus, d. 60. num. 8.

1 Mendicantes ex privilegio possunt habere bona in communi, & successiones, quia non ex vi Regula sunt tales, ib. n. 9.

3 Mendicantes, quibus modis fumantur, d. 156. num. 6.

3 Mendicantes ex Regula, vel ex Constitutionibus an differant, ibid. num. 7.

3 Mendicantes hodie post Concilium stabilia possident, d. 155. c. 2. num. 8.

3 Mendicantes sunt in duplici differentia, etiam post Concilium, d. 156. num. 9.

3 Mendicantes ante, & post Concilium qualiter capaces, ibid. num. 5.

3 Mendicantes sunt duplicis generis ex Regula, & Constitutionibus, vel solum ex Constitutionibus, d. 155. c. 1. num. 34.

M E N D I C I.

3 Mendici, & egentes ad hoc effectum, qui dicatur, d. 143. num. 2.

M O E N I A N A.

3 Moeniana, & Balcones, qualiter facienda de jure communi, & consuetudinario, d. 167. num. 42.

3 Moeniana differunt à fenestris, d. 188. num. 19.

5 Moeniana differunt à fenestris, d. 371. num. 19.

M E N O C H I U S.

1 Menochius tenet pro familia contentivè, d. 57. num. 17.

3 Menochius conf. 6. adducitur pro nostra conclusione, d. 216. num. 7.

M E N S.

1 Mens donantis, quod fuit irrevocabiler donandi, qualiter probetur, d. 22. num. 5.

4 Mens testatoris attendenda quatenus sit, d. 318. c. 2. num. 4.

M E N T I O.

1 Mentio mortis, quando faciat donationem causa mortis, d. 22. num. 6.

3 Mentio unius casus, quando fiat exemplificativè, & quando taxativè, d. 205. c. 4. num. 4.

M E R C A T O R.

5 Mercator, & negotiator qualiter differant inter se, disc. 399. num. 21.

M E R C A T U S.

2 Mercatus fieri nequit in diebus festis, d. 91. art. 5. num. 1.

2 Mercatus quodnam privilegium afferat loco, ubi sunt nundinæ, d. 91. art. 4. num. 2.

2 Mercatus sunt de jure gentium, neque in illis licentia magis requiritur secundum aliquos, ibid. num. 5.

2 Mercatus licet de jure gentium, tamen requiritur Principis licentia, ut in nundinis, ibid. num. 10.

2 Mercatus qualiter instituitur, d. 91. art. 1. num. 14.

M E R E T R I X.

4 Meretrices, lenæ, tabernariæ, lenones, & similes personæ, an possint esse testes in criminalibus, d. 259. num. 19.

M E R I T A.

1 Merita faciunt præsumi concessionem factam illius intuitu, qui meretur, d. 63. c. 1. num. 25.

M E T R O P O L I T A N U S.

2 Metropolitanus quando dejicit Episcopum ab Ecclesia, d. 105. num. 11.

M E T U S.

2 Metus cadens in constantem virum est quando malum, quod infertur est magnum, ut amittendi libertatem, & similia, d. 98. num. 8.

2 Metus quomodo probatur, & si domestici, & alii admittantur, ibid. num. 12.

Ad annullandum actum, in specie probandus, ibid. num. 13.

Reddit nullum matrimonium, ibid. num. 14.

2 Metus semper durare præsumitur, dum non conceditur plenaria libertas, ibid. num. 20.

4 Metus impedit, & dirimit matrimonium, & quando, d. 264. num. 7.

4 Metus cadens in constantem virum quando dicatur, ib. n. 9.

4 Metus, de quo in præsentii illatus fuit à Judice, & injustè, ibid. num. 10.

4 Metus, de quo in præsentii fuit injustus etiam gradu reclamationis, ibid. num. 11.

4 Metus quando excusantur in stuprante per judicis mandatum de nubendo, ibid. num. 13.

4 Metus ad extorquendum matrimonium quando sit justus, quando injustus, ibid. num. 14.

M I C H A E L.

3 Michael Grassus, Peregrinus, Cutellus, & alii, pro conclusione adducuntur, d. 216. num. 14.

M I E R E Z.

1 Mierez opinio nobiscum concordat in casu, de quo agitur, d. 52. c. 3. num. 19.

M I L I T A R I S.

2 Militarium ordines, qualiter ex Bullis SS. Pontificum sunt Regulares, d. 121. num. 13.

M I L I T I A.

4 Militiæ pretium an imputetur in legitimam, d. 322. num. 30.

M I L E S.

- 1 Milites deposita militia an gaudeant militiæ privilegiis , d. 20. num. 13.
- 1 Milites Hierosolymitani sunt exempti à solutione decimarum, & mortuos sepeliunt in eorum Ecclesiis, d. 2. num. 11.
- 1 Miles Hierosolymitanus percutiens Clericum , à quo declaretur excommunicatus ? ibid. num. 57.
- 1 Miles cuius loci dicatur civis, dum militat, d. 55. num. 11.
- 2 Milites Ordinum Militarum pensiones retinent auctoritate Apostolica, d. 121. num. 39.
- 2 Milites Sancti Joannis , Sancti Jacobi Alcantaræ , & Calatravæ, nec ex consuetudine tenentur ad officium divinum recitandum, ibid. num. 40.
- 2 Militum Sancti Jacobi professio quando fieri dicatur, & sub qua regula, & quid de Militibus Alcantaræ , & Calatravæ, ibid. num. 41.
- 2 Milites Sancti Stephani, Calatravæ, Alcantaræ, &c. ac Sancti Jacobi possunt fore privilegio renuntiare, ibid. num. 49.
- 2 Milites prædicti ad Gabellas solvendas tenentur, ibid. n. 5.
- 2 Milites Ordinum non gaudent Sicilia, Sardinia, nec Neapolitani, ibid. num. 31.
- 2 Miles Conventus ab Judice incompetente , si non declinat forum sibi præjudicat, ibid. num. 36.
- 2 Milites Alcantaræ, Calatravæ, S. Jacobi, S. Stephani, & in Regno Neapolitano non gaudent, & quare, ibid. num. 46.
- 2 Milites S. Jacobi non possunt transire ad secunda vota, ibid. num. 47.
- 2 Milites isti faciunt testamentum, & eorum filii non sunt sacri-legi, ibid. num. 17.
- 2 Milite Calatravæ effecto contumace in Regno Neapolitano fuit consultum à iudice ordinario cognoscendum, ib. n. 18.
- Nullus horum militum fuit adhuc adscriptus catalogo Sancto-rum, ibid. num. 19.
- 2 Milites Sancti Stephani, quando & à quo sint fundati, ibid. num. 2.
- 2 Milites Templarii, qui fuerint, & quando eorum nomen extinctum, ibid. num. 3.
- 2 Milites talium ordinum potius laicis evadunt, quam Ecclesiasticis, ibid. num. 21.
- Sacra Rota Romana hos milites æquiparat laicis, ib. num. 22.
- D. Pamphili votum assertur, quod non sint Religiosi tales milites, ibid. num. 23.
- Diana in hoc articulo canit Palinodiam, & nobiscum sentit, ibid. num. 24.
- 2 Milites Ordinum Sancti Jacobi Calatravæ, Sancti Stephani, &c. subjiuntur laicis Judicibus ordinariis, ibid. num. 25.
- 2 Milites Hierosolymitani in plateis, & congressibus sæcularium pro officiis publicis possunt privari voce activa, & passiva, à Dominis de Civitate, ibid. num. 26.
- 2 Milites Hierosolymitani non admittuntur in Regno Neapolit. ad officia sæcularia, & si ibi delinquant remittuntur ad suos Judices, ibid. num. 8.
- 2 Milites Hierosolymitani, quibus iuribus sint incapaces officio-rum sæcularium in Regno Neapolitano, ibid. num. 9.
- 2 Milites Hierosolymitani non possunt testari, nec ad collectas tenentur etiam in Gallia, ibid. num. 10.
- 2 Milites Hierosolymitani largo modo sunt Religiosi, cæteri verò minimè, ibid. num. 11.
- 2 Milites prædicti non habent privilegia in locis, ubi illa non fuerunt recepta, ibid. num. 43.
- 2 Milites S. Stephani, neque largè, neque strictè sunt Religiosi, ibid. num. 44.
- 2 Milites S. Jacobi de Spada sunt capaces Beneficiorum Regularium, d. 108. num. 71.
- 2 Milites S. Stephani, qualiter possunt ad Ecclesias præsentari ? ibid. num. 72.
- 2 Milites ordinum non gaudent, ubi Bullæ Pontificiæ ad eorum favorem receptæ non fuerunt exequutæ, d. 121. num. 28.
- 2 Milites veterani quando excusentur, & à quibus muneribus, d. 123. num. 118.
- 3 Milites existentes in aliquo præsidio, an teneantur servare leges Episcoporum, d. 208. num. 50.
- 3 Milites testamentum, quando & quomodo testes requirant, & quot, d. 202. num. 7.
- 3 Milites Sancti Joannis, quos habeant Confessarios approbato-s, d. 133. num. 12.
- 4 Milites Sancti Jacobi Alcantaræ, & Calatravæ, &c. qualiter sint Religiosi, d. 275. num. 40.
- 4 Milites prædicti perficiebant vota, ut milites Sancti Joannis, ibid. num. 41.
- 4 Milites Lauretani conjugati, & bigami sunt capaces pensionis in certa summa, d. 253. num. 22.
- 4 Milites S. Mauricii, Stephani, S. Lazari, &c. uxorati retinent pensiones ad certam summam, ibid. num. 23.
- 4 Milites S. Joannis, licet sint incapaces domini retinent ta-

men usum bonorum, discept. 275. num. 47.

- 4 Milites Hierosolymitani non subjiuntur Trid. sess. 25. cap. 16. de Regularibus, ibid. num. 24.
- 4 Militis Hierosolymitani professio an valeat sine appositione cinguli, ensis super femur, ibid. num. 46.
- 4 Milites Hierosolymitani non possunt testari non obstante privilegio conclavistarum, ibid. num. 30.
- 4 Miles Hierosolymitanus poterit declarare, quod scriptura privata reservavit, ibid. num. 37.
- 4 Milites Hierosolymitani sunt verè, & propriè Religiosi, ibid. num. 38.
- 5 Milites Jesu Christi, licet uxorati sunt capaces pensionis, d. 401. c. 4. num. 13.
- 5 Milites Hierosolymitani in visitatione quando puniantur ab ordinariis, & quando non, d. 327. num. 6.
- 5 Milites Hierosolymitani non possunt disponere, vel testari, & qualiter, ibid. num. 13.
- 5 Milites testantur jure militari, & etiam qui cum eis sunt, d. 325. num. 4.

M I N Æ.

- 4 Minæ præcedentes intelliguntur revocatæ per subsequentes actus extrinsecos amicitia, d. 254. num. 9.

M I N I S T R I.

- 1 Ministri Triremium verberantes Regulares, an & quando incendant in excommunicationem Canonis, d. 14. num. 16.
- 3 Ministri legatorum Apostolicorum tenentur etiam observare modum reponendi extractum ab Ecclesia, d. 228. num. 19.

M I N O R.

- 1 Minor contra majorem, vel inferior contra superiorem, neque per immemorabilem præscriptionem acquirit, d. 4. num. 25.
- 1 Minori permittitur donare causa mortis, vel testamentum conficere, d. 64. num. 6.
- 1 Minor contra majorem obedientiam non præscribit, d. 5. n. 19.
- 1 Minor creditor census, potest facere retrovenditionem sine ullo decreto iudicis, d. 11. num. 15.
- 2 Minor an restituatur adversus divisionem factam per sortem, d. 112. num. 19.
- 2 Minor restitutionem habet in integrum pro non adimpleto præcepto testatoris, d. 114. num. 12.
- 2 Minoris contractus requirit solemnitates in actu contractus, d. 113. num. 43.
- 2 Minoris obligatio absque Curatore, an & qualiter valeat, ibid. num. 46.
- 2 Minor qualiter bona recuperet alienata sine solemnitate, d. 113. num. 47.
- 2 Minori competit quadriennium, postquam factus est à viginti quinque annis, non obstante statuto limitante majorem aetatem in 18. annos, ut in Regno nostro, d. 114. n. 24.
- 2 Minor restituatur in integrum adversus aditam hæreditatem, quamvis major factus aliquod exegerit à creditoribus hæreditariis, ibid. num. 25.
- 2 Minori competit restitutio ad repudiandam hæreditatem paternam pro suis creditis consequendis, ibid. num. 20.
- 3 Minor cum majore condemnatus, expensas solvere non tenetur pendente appellatione, d. 192. num. 20.
- 3 Minori an detur restitutio in integrum in nunciatione novi operis, & quando, d. 167. num. 40.
- 3 Minus malum est eligendum ex duobus propositis, disc. 222. num. 25.
- 4 Minor pars à majori parte trahitur, d. 233. num. 36.
- 4 Minor nullum actum sibi præjudiciale facere potest sine decreto Judicis, d. 278. num. 7.
- 4 Minor, an & qualiter possit donare, ibid. num. 8.
- 4 Minor succedens debitori, qui non opposuit tempore debito exceptionem non numeratæ pecuniæ, poterit per restitutionem in integrum proponere, d. 251. num. 15.
- 4 Minor donans Monasterio, an requirantur solemnitates, ut in rebus minorum, d. 279. num. 3.
- 4 Minor an possit nominari, & an valeat servire per substitutum, d. 293. num. 28.
- 4 Minor si post completam minorem ætatem ratificaverit contractum nulliter celebratum, an efficiatur validus, d. 290. num. 8.
- 5 Minor major factus, qualiter teneatur ratificare societatem initam cum Patre, licet nulliter fuisset inita, d. 394. num. 23.
- 5 Minor tantum est, qui potest dicere de nullitate sui contractus, non illius, qui contraxit cum minore, ibid. num. 24.

M I S S A.

- 2 Missam dicentes, cum non sint Sacerdotes, qualiter abjurent, d. 95. num. 21.
- 3 Missam audiens in Oratoriis privatis, in diebus vetitis, non satisfacit præcepto, d. 183. num. 19.
- 3 Missa celebrari potest in Oratorio privato cum licentia Sedis Apostolicæ, ibid. num. 20.

- 3 Missam audientes illi de familia in Oratorio privato satisfaciunt præcepto, etiam Domino absente, cui concessum est privilegium, *ibid.* num. 21.
- 3 Missam audientes in Oratorio privato, qui non sunt de familia, præcepto an satisfaciunt, *ibid.* num. 22.
- 3 Missam audiens in Oratoriis Episcoporum, vel Regularium quando satisfaciatur, *ibid.* num. 23.
- 3 Missam audientes duæ familiæ habitantes in eodem Palatio in uno Oratorio, an satisfaciunt præcepto, *ibid.* num. 24.
- 3 Missarum onus, an possit acceptari, & cuius autoritate, d. 154. c. 2. num. 39.
- 3 Missarum obligatio imposita Regularibus, transit cum ipsis ad aliam Ecclesiam translatis, d. 196. num. 3.
- 3 Missas celebrandas post Concilium reducit Episcopus, d. 154. c. 2. num. 18.
- 3 Missas impositas ante Concilium in limine foundationis, non poterat Episcopus diminuire, *ibid.* num. 19.
- 3 Missas, & Anniversaria potest reducere Episcopus, *ibid.* n. 20.
- 3 Missarum diminutio, an fieri debeat cum autoritate S. Congregationis, *ibid.* num. 23.
- 3 Missarum reductio à Gubernatoribus Laicis Ecclesiarum in hoc Regno, an possit fieri sine Sede Apostolica, *ib.* n. 24. Fagundez doctissimus Author adducitur pro Missis reducendis à Laicis, *ibid.* num. 25.
- 3 Missarum celebratio an in flumine, vel in mari permittatur, & à quo, d. 183. num. 55.
- 3 Missarum onus suscipiens sine licentia Ordinarii, an sit validum, d. 154. c. 2. num. 60.
- 3 Missarum reductio, qualiter fiat per Papam, *ibid.* num. 55.
- 3 Missarum reductio, quid requirat, *ibid.* num. 37.
- 3 Missarum acceptatio non adhibitis solemnibus, de quibus in decretis nulla est, & invalida, d. 197. num. 11.
- 3 Missarum obligatio quando incipiat, d. 154. c. 2. num. 46.
- 3 Missarum numerus potest reduci sine consensu Capituli, *ibid.* num. 41.
- 3 Missarum oneris acceptatio sine licentia Episcopi, an sit p. m. *ibid.* num. 42.
- 3 Missarum diminutio, & reductio, qualiter differat, *ibid.* n. 1.
- 3 Missarum reductionis exempla traduntur, & diminutionis, *ibid.* num. 2.
- 3 Missarum numerus, an augeatur fructibus auctis, *ibid.* num. 3.
- 3 Missarum numerus, an diminuatur ob expensas in fundo relicto, *ibid.* num. 57.
- 3 Missarum celebratio, an possit præscribi contra Ecclesiam, & contra Capellanum, & quanto tempore, *ibid.* num. 58.
- 3 Missarum onus non perpetuum, non subijcitur Decretis Sac. Congregationis, *ibid.* num. 63.
- 3 Missæ solennes, qualiter & qua licentia possint causari in Ecclesiis Monialium, d. 184. num. 22.
- 3 Missas perpetuas acceptantes, sine requisitis Sacræ Congregationis mortaliter peccant, d. 197. c. 2. num. 9.
- 3 Missarum satisfactio potest fieri secundum opinionem probabilem, relicta alia probabili, vel probabiliori, d. 154. c. 2. num. 31.
- 3 Missarum obligatio cessat fructibus diminutis, *ibid.* num. 9.
- 3 Missæ onus pro devota imagine, qualiter transferatur cum Collegio, vel communitate, d. 196. num. 9.
- 3 Missarum onus, intuitu Altaris relictum, non transit in alium, *ibid.* num. 10.
- 3 Missarum onus, intuitu personarum deservientium Altari relictum, transit cum personis translatis ad alium locum, *ibid.* num. 11.
- 3 Missas supplere, an teneantur pecuniam non investientes suo tempore, d. 154. c. 2. num. 48.
- 3 Missarum quantitas relicta pecunia major, an tota sit investienda, *ibid.* num. 49.
- 3 Missarum pecunia, an possit implicari in domo reparanda, *ibid.* num. 50.
- 3 Missa qualiter possit celebrari in Ecclesia existente in Castro, d. 183. num. 8.
- 4 Missa quotidiana cantata cum Horis Canonicis, an probeat Ecclesiam esse Collegiatam, d. 288. num. 7.

MITRA.

- 3 Mitra non est signum jurisdictionis, d. 390. num. 15.

MIXTIO.

- 1 Mixtio unius contractus operatur, ut alterius accipiat qualitates, d. 39. c. 2. num. 7.

MOBILIA.

- 2 Mobilium appellatione, quæ contineantur, & in quo differant à se moventibus, d. 81. num. 23.
- 2 Mobilium divisio, qualiter sit facienda, d. 112. num. 41.
- 3 Mobilium transportatio ejusdem Collegii, à quo, & qualiter facta, d. 151. c. 1. num. 11.
- 3 Mobilia parata omnia veniunt appellatione suppellectilium, d. 145. num. 25.

MODERAMEN.

- 1 Moderamen inculpatæ tutelæ, qualiter probetur, d. 34. n. 65.

MODERATUS.

- 1 Moderata calligatio uxoris permittitur viro, d. 29. num. 37.

MODICUM.

- 2 Modicum in jure nostro, qualiter & quomodo non confideretur, d. 113. num. 52.

MODUS.

- 1 Modus quo fideicommissa familiarum constituuntur, est per vocationem proximiorum, d. 59. num. 14.
- 1 Modus, vel conditio potest apponi in donatione ante acceptationem, d. 25. num. 9.
- 1 Modus procedendi in presenti facto, d. 41. num. 2.
- 1 Modus procedendi à Regularibus contra subditos, esse debet Canonicus, non arbitrius, d. 6. num. 22.
- 1 Modus an possit apponi donationi perfectæ incontinenti, d. 25. num. 3.
- 5 Modus, vel conditio adjecta ad favorem legatarii, facit actum purum, d. 385. num. 8.

MOLE RE.

- 3 Molere frumentum in molendinis, an liceat in die Festo, & in quibus molendinis, d. 209. num. 24.

MOLENDINUM.

- 3 Molendinum an possint tenere Monachi pro usu proprio, d. 232. num. 14.
- 3 Molendinum, & Furnum, quilibet in suo facere potest, & quando, d. 230. num. 3.
- 3 Molendinum novum, vel vetus quando dicatur, d. 167. n. 37.
- 3 Molendinorum visitatio facienda si esset per laicos, qualiter præjudicaretur Ecclesiæ, d. 230. num. 32.
- 3 Molendinis aptis non existentibus, non possunt Barones data facultate id prohibere, ut vadant, &c. *ibid.* num. 15.

MOLFESIUS.

- 2 Molfesii locus *par. 4. ad consuetudines q. 47. num. 16.* explicatur, d. 75. num. 34.
- 3 Molfesius Theatinus docet valere hanc donationem, d. 197. num. 11.

MOLINA.

- 5 Molina affertur de contractibus pro nostra opinione, d. 365. num. 7.
- 5 Molina adducitur, & punctualiter, d. 350. num. 13.

MONACHUS.

- 1 Monachus si Missam ad sui intentionem celebret, non ad intentionem superioris sibi præcipientis, cui profit sacrificium, d. 20. num. 5.
- 1 Monachus utrum peccet mortaliter, qui Abbati præcipienti, ut ad suam intentionem celebret, non obedit, *ibid.* num. 6.
- 1 Monachus transiens de una Religione ad aliam, bona apud quam Religionem remaneant, d. 64. num. 23.
- 1 Monachi, & Clerici, an & quando possint esse testes in causa immunitatis, d. 42. num. 23.
- 2 Monachus qualiter disponat de talibus bonis, posito pacto, ut Monasterium non se intromittat, d. 83. num. 8.
- 2 Monachus quod acquirit tempore, quo est Episcopus, acquirit suæ Cathedrali. Et quid attentis Bullis Pontificiis de spoliis faciendis, d. 97. num. 13.
- 2 Monachus potest cum licentia Superioris recipere hæreditatem in confidentiam, ut exequutor testamentarius, d. 84. num. 1.
- Quod procedit five exequutio sola Monacho commissæ sit, five distributio, *ibid.* num. 2.
- 2 Monachus interdum comparatur militi, d. 97. num. 16.
- 2 Monachi, & ceteri Regulares sunt cives Civitatis, & qualiter, d. 107. num. 32.
- 2 Monachi Benedictini, qualiter debeant Decreto per repugnantiam continenti obedire, d. 85. num. 1.
- Caput ultimum decreti est Palea, *ibid.* num. 2.
- 2 Monachus licet Cappucinus non patitur, nisi minimam capitis diminutionem, d. 83. num. 13.
- 2 Monachi Benedictini possunt habere legatum cum pacto, quod nihil acquiratur Monasterio, *ibid.* num. 2.
- 2 Monachi possunt dicere de nullitate professionis, si Regulæ aliterent, *ibid.* num. 16.
- 2 Monachi sese percutientes, à quo sint absolvendi, d. 88. n. 17.
- 2 Monachus, vel Procurator Monasterii cum licentia Superioris comparere poterit ad tale legatum consequendum, d. 83. num. 10.
- 2 Monachus fraudulenter delinquens in deposito punitur à Superiore Monasterii, d. 68. num. 36.
- 2 Monachorum Superior an possit locare fundum suo subdito, d. 94. num. 41.
- 2 Monachi cogi non possunt ad observantiam reformationis Regulæ propter majorem perfectionem, d. 83. num. 20.
- 3 Monachus quidam ex imperitia non benè effectus contraxit

- xit matrimonium, & quid de eo dictum sit, d.224.num.11.
- 3 Monachos, vel Moniales videre ex fenestris, non est de genere prohibitorum, nec actus peccaminosus, d.178.n.16.
  - 3 Monachi præferuntur mendicantibus omnibus, d.198.n.26.
  - 3 Monachi fuerunt exclusi apud Hispanos, ut testes ad probandam donationem factam suo Monasterio, d.197.c.2.n.22.
- Quinque Monachi non probabant professionem validam, apud Trivisanum *decis.35. par.1.* propter utilitatem sui Monasterii, *ibid.* num.23.
- 4 Monachus vagabundus cui acquireret, & qualiter? d.256.n.9.
  - 4 Monachus translatus de uno Monasterio ad aliud, cujus sunt bona primo acquisita, d.279.num.9.
- Covarruvias adducitur pro primo Monasterio, *ibid.* num.10.
- Opinio adducitur contraria, *ibid.* num.11.
- Opinio alia adducitur pro donatione facta primo Monasterio, *ibid.* num.12.
- Barbosa adducitur pro opinione contraria, *ibid.* num.13.
- Fontanellæ decisio adducitur, *ibid.* num.14.
- Capycii *Latro decis.193.* adducitur pro veritate, *ibid.* num.15.
- Sanfelici *decis.323.* adducitur ad propositum, *ibid.* num.16.
- 4 Monacho transeunte de una Religione ad aliam, bona quando transeant ad secundum Monasterium, & quando remaneant apud primum, d.278.num.18.
- 4 Monachus si fiat Episcopus hæreditatem sibi delatam tempore Episcopatus non acquirit Monasterium, sed Ecclesia, cujus est Episcopus, *ibid.* num.26.
- 4 Monachus si transferatur de una Religione ad aliam, posita opinione, quod bona acquirantur primo Monasterio, tenetur præstare alimenta eidem Monacho translato in secundam Religionem, *ibid.* num.23.
- 4 Monacho per Monasterium debentur alimenta, & quid si pro eis contraxit debitum? d.256.num.18.
- 5 Monachus, vel Moniales videre ex fenestris, non est de genere prohibitorum, nec actus peccaminosus, d.371.n.16.
- 5 Monachorum aspectus, qualis prohibeatur, d.381.num.25.

M O N A R C H I A.

  - 2 Monarchia Siciliæ non est ex consuetudine, sed ex privilegio, d.121.num.58.
  - 2 Monarchia Siciliæ quid significet, *ibid.* num.57.
  - 2 Monarchia Siciliæ non fuit revocata per Bullam Coenæ Domini, *ibid.* num.59.
  - 2 Monarchia Siciliæ, à quibus defendatur, & illustretur, *ibid.* num.60.
  - 2 Monarchia Siciliæ, qualiter vigore concordiarum procedat, *ibid.* num.61.
  - 3 Monarchia, Aristocratia, & Democratia, quæ sint, d.151.c.2.num.12.

M O N A S T E R I U M.

  - 1 Monasterium est manutenendum in quasi possessione cuiuscumque consuetudinis laudabilis, nec de facto spoliari, d.24.num.13.
  - 1 Monasterii D. Alvinæ proponuntur rationes, d.17.num.1.
  - 2 Monasterium obligatur ex contractu Monachi existentis in scholis, d.68.num.31.
  - 2 Monasterium non tenetur alere conjugem remanentem in saculo, *ibid.* num.32.
  - 2 Monasterium subministrat necessaria Monacho litiganti cum Abbate, & quando, *ibid.* num.33.
  - 2 Monasterium non alit Monachum fugitivum, neque apostatam, *ibid.* num.34.
  - 2 Monasterium non tenetur de deposito apud Monachum, si sit furatum, neque agit pro furto, *ibid.* num.35.
  - 2 Monasterium intonat remedium *l. fin. C. de edict. D. Adr. toll.* pro hæreditate relicta Regulari, d.97.num.2.
  - 2 Monasterium an edit libros coram iudice sæculari, & quid agatur tali casu, d.68.num.44.
  - 2 Monasterium non tenetur pro fidei iussione Monachi, & an Superior possit fidei iurare, & quid de Monacho, & sæculari simul se obligantibus pro alio, *ibid.* num.26.
  - 2 Monasterium non obligatur ex mutuo facto per particularem, nisi probata versione, *ibid.* num.27.
  - 2 Monasterium ingredientiæ scemina, ubi Monachi receperant cum animo redeundi, incurrunt in excommunicationem Pontifici reservatam, d.130.num.23.
  - 2 Monasterium, an & qualiter teneatur ad debita contracta, d.68.num.39.
  - 2 Monasterium non obligatur ex contractu sui professi, nisi tacitam, vel expressam habeat ordinationem, *ibid.* num.40.
  - 2 Monasterium an succedat representando personam Monachi, patruo, vel avo, d.97.num.17.
  - 2 Monasterium non tenetur ad debita contracta per Sacristam pro necessitatibus Ecclesiæ, d.68.num.37.
  - 2 Monasterium non tenetur ad debita contracta per Monachum sine licentia Superioris, d.68.num.24.
  - 2 Monasteria dum fiunt, clausuram non habent, d.130.num.46.
  - 2 Monasterio competit mandatum de manutenendo pro bonis possessis à Monacho professso, d.83.num.11.
  - 3 Monasterium Sanctæ Mariæ de Populo Romæ existens, quomodo & qualiter Crucem erigat, & an hoc profit Fratribus Colloritis, d.198.num.40.
  - 3 Monasteriis pluribus existentibus in una Civitate, si unum sit antiquius Monasteriis alterius Ordinis, sufficit ut præferantur Conventus ejusdem Ordinis, *ibid.* num.27.
  - 3 Monasterium Sancti Dominici, cur non acceptaverit onus in dicta donatione appositum, d.197.c.2.num.15.
  - 3 Monasterium S. Claræ à quo fundatum, d.184.num.50.
  - 3 Monasterium Regularium sine Sede Apostolica, non possunt reduci ad Arces, & Castra, d.134.num.43.
  - 3 Monasterium S. Sebastiani, nunc sub Regula S. Dominici, prius erat sub Regula S. Benedicti, d.184.num.32.
  - 3 Monasterium nunquam petiisse in vita Fratris Thomæ, quid inducat in præsentem? d.197.c.2.num.21.
  - 3 Monasteria Monialium sunt in triplici differentia, & quæ sint, d.184.num.4.
  - 4 Monasterium Eremitarum, & similium multipliciter fieri potest, & quomodo fiat unio inter Monasteria, *disc.272. c.1. num.4.*
  - 4 Monasterium non tenetur subire onera alterius Monasterii quando habent bona divisa, *ibid.* num.5.
  - 4 Monasterium non tenetur ad debita facta per Regularem quando revertitur, nisi pro quantitate receptorum, d.256.num.17.
  - 4 Monasterium an habeatur loco filii, si sit capax bonorum, d.319.num.20.
  - 4 Monasterium an excludatur à legato, si sit appositæ conditio (si sine liberis decesserit, &c.) *ibid.* num.16.
  - 4 Monasterium, an & quando excludat substitutum, & quibus conjecturis, *ibid.* num.17.
  - 4 Monasterium S. Mariæ sanitatis nihil potest præstendere super scutis 320. annuis solvendis Fratri Francisco per illos de Albertino, d.278.num.28.
  - 5 Monasterium an possit impedire vicinos, ne fabricent posita via intermedia, d.372.num.2.
  - 5 Monasterium impedit vicinos ædificare, quando id fieret ad æmulationem, *ibid.* num.3.
  - 5 Monasterii partes, quales fuerint, d.388.num.2.
  - 5 Monasterium S. Laurentii Civitatis Aversæ consequitur pro laudemio tertiarium, d.341.num.1.
  - 5 Monasterii præsentio, d.376.num.3.
  - 5 Monasterii conventi rationes afferuntur, *ibid.* num.4.

M O N E T A.

  - 5 Monetarum mutatio, qualiter facta, d.401.c.9.num.4.

M O N I A L E S.

  - 1 Monialium electio non indiget confirmatione, d.54.num.18.
  - 1 Moniales non eligentes Abbatissam, servata forma *cap. quia propter de elect. in 6.* non sunt privandæ potestate eligendi, d.16.num.5.
  - 2 Moniales relaxant tertias sine assensu Apostolico, d.94.n.36.
  - 2 Monialis an possit cedere, & renunciare vitalitium, & quando, *ibid.* num.37.
  - 2 Monialium Abbatissa, an possit vendere domum Laico, & ille iterum donare Monasterio sine ulla poena censurarum, *ibid.* num.38.
  - 2 Moniales an possint expendere pecuniam censualem in fabricam novæ domus, *ibid.* num.39.
  - 2 Moniales sese percutientes, à quibus absolvantur, d.88.n.24.
  - 2 Moniales an possint habere vasa aurea, argentea, & similia, d.82.num.13.
  - 2 Moniales possunt puniri quando admittunt puellas ad novitium non explorata voluntate, d.128.num.8.
  - 2 Moniales an possint reparare domum ex pecunia census sibi restituta, d.94.num.40.
  - 2 Monialibus quo jure sit interdicta alienatio bonorum Ecclesiæ, *ibid.* num.33.
  - 2 Moniales censum sibi assignatum pro credito, an possint alienare, *ibid.* num.34.
  - 2 Moniales tempore S. Augustini clausuram non servabant, d.130.num.12.
  - 2 Monialium Abbatissa, an possit pecunia de uno banco in alium transferre, d.94.num.42.
  - 2 Monialis juxta de causa exit à clausura, d.130.num.41.
  - 2 Monialium Superior, an alienare possit domum dirutam prope Monasterium, d.94.num.25.
  - 3 Moniales licet subiectæ Episcopo gaudent tamen privilegiis Religionis, sub cujus habitu sunt, vel sub habitu eorum à quibus reguntur, d.184.num.5.
  - 3 Moniales, quæ immediate subjiunguntur Regularibus, à quo recipiant Confessarium Ordinarium, vel extraordinarium, *ib. n.6.*
  - 3 Moniales S. Sebastiani, quid obtinuerint à Papa, & à S. Congr. *ibid.* num.34.

- 3 Monialis renunciatio non potest dicere de latione, disc. 216. num. 21.
- 3 Moniales Sancti Sebastiani, utrum sibi præjudicaverint in aliquo, in Ordinem ad Regaliam, d. 184. num. 56.
- 3 Moniales ob quendam statum quem habent, datur manutentio, d. 173. num. 8.
- 3 Moniales qualiter possint habere fenestras ad lumen ingrediendum, d. 178. num. 40.
- 3 Moniales esse sub immediata Regia protectione non excludunt potestatem Ecclesiasticam spirituales, d. 184. num. 51.
- 3 Monialis professio in virum conversa, an sit expellenda de Monasterio, d. 221. num. 44.
- 3 Monialis antiana cogi non potest ad cellam optandam, d. 173. num. 39.
- 3 Moniales, & Clerici ornantes Ecclesias in die festo non peccant, d. 210. num. 26.
- 3 Monialium Monasteria, qualiter sint ædificanda, & ubi, d. 178. num. 21.
- 3 Monialibus sine causa excludentibus Novitiam à professione, quid agendum, d. 184. num. 13.
- 3 Monialis potest cellam ædificare, & uti sua vita durante, d. 173. num. 34.
- 3 Monialis habens usum cellæ vita durante, an possit amoveri ex causa non necessaria, ibid. num. 35.
- 3 Moniales immediate subiectæ Episcopo, utrum teneantur ei obedire ex vi voti, d. 184. num. 15.
- 3 Moniales adstringere ad observantiam clausuræ, ad quem spectet, ibid. num. 16.
- 4 Moniales in lata significatione, quæ veniant, & numeris sequentibus, d. 318. num. 15.
- 4 Monialium Superior Regularis, quando possit ingredi, & quid in Hispania, d. 261. num. 78.
- 4 Moniales etiam dicuntur, quæ vivunt in conservatorio, d. 318. num. 13.
- 5 Moniales, qualiter possint habere fenestras ad lumen ingrediendum, d. 371. num. 40.
- 5 Monialium Monasteria, qualiter sint ædificanda, & ubi, ibid. num. 21.
- 5 Moniales, qualiter habere debeant fenestras, d. 381. num. 27.
- 5 Monialium nomine non veniunt Monachi, ibid. num. 19.

MONITIO.

- 3 Monitio super omnibus hinc inde prætenfis, fol. 105. d. 205. c. 1. num. 29.
- 5 Monitio non est conditio, sine qua fori privilegium non perditur, d. 397. c. 1. num. 26.
- 5 Monitio requiritur tantum, cum exercentur illicita, ibid. num. 5.
- 5 Monitio operatur, ut Clericus in persona puniri possit, ibid. num. 6.
- 5 Monitio non requiritur, cum Clericus non exercet illicita, licet absque monitione fori privilegium perdat, ibid. n. 7.

MONITORIUM.

- 3 Monitorium datur pro conservatione immunitatis, d. 232. n. 15.
- 5 Monitorium affixum in domo, an arguat non esse locum pium, d. 343. num. 15.

MONOPOLIUM.

- 4 Monopolium ob æquitatem permittitur, & quando sit, d. 262. c. 5. num. 25.
- 4 Monopolium concedere pertinet ad solum Principem, qui Superiorem non habet, ibid. num. 26.
- 4 Monopolia impropria, quæ sint, & qualiter permittantur, ibid. num. 27.
- 4 Monopolia sunt in multiplici genere, & quæ, d. 262. cap. 4. num. 8.
- 4 Monopolium ex Principis rescripto potest exerceri, ibid. n. 9.
- 4 Monopolii poena, quæ sit, & qualiter, d. 262. c. 5. num. 32.
- 4 Monopolium à Republica potest induci, ibid. num. 23.
- 4 Monopolium tale licitum est, ibid. num. 21.
- 4 Monopolium nundinarum, an & quando valeat, ibid. n. 13.
- 4 Monopolii jus, an possit acquiri per præscriptionem, ibid. num. 14.
- 4 Monopolii jus, an acquiri possit per præscriptionem immemorabilem, ibid. num. 15.
- 4 Monopolium in genere quodnam sit, ibid. num. 17.
- 4 Monopolium facientes peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem, ibid. num. 18.
- 4 Monopolia sunt licita triplici ex causa, ibid. num. 19.

MONS PIETATIS.

- 3 Montes pietatis, an & qualiter possint visitari ab Episcopis, d. 134. num. 48.
- 3 Montis septem operum interesse quando inceperit in præsentia, d. 151. c. 1. num. 5.
- 4 Mons Pietatis Neapoli, cur obtinuerit Pontificis Breve, d. 292. c. 2. num. 12.
- Lessius Theologus, & moralista insignis adducitur, ibid. n. 13.

Molfesius ait, omnes posse, Montes Pietatis facere, & habere pignora cum interesse, ibid. num. 10.

Neapoli sic practicatur pignus, & interesse in mutuo sine ullo scrupulo, ibid. num. 11.

Casus, de quo agitur, fuit à Papa Innocentio X. decisis, ibid. num. 14.

Pasqualigus ingeniosissimus Doctor, quid sentiat de nostra facti specie, ibid. num. 16.

- 5 Mons fundatus absque Episcopi autoritate, & bonis secularium, proculdubio Ecclesiasticus dici nequit, d. 397. c. 1. num. 23.

MORA.

- 1 Mora crescit pro tempore debiti in genere, d. 15. num. 19.
- 1 Mora debitoris an excuset ab interesse quanti plurimi, ibid. num. 12.
- 4 Mora semel contracta semper durat, d. 248. num. 4.
- 4 Mora præsentandi quando consideretur, & quando non, d. 247. num. 10.
- 4 Mora non adest quando præsentatio est difficilis, ibid. num. 11.
- 5 Mora irregularis quando currat contra majorem, d. 335. n. 11.
- 5 Mora dotis non soluta, vel vitalitii an producat interesse, d. 362. num. 11.
- 5 Mora post casum quando contrahatur, d. 346. num. 10.

MORBUS.

- 1 Morbus gallicus, an sufficiat ad separationem Thoris, d. 29. num. 34.
- 1 Morbus gallicus, qualiter probetur ad finem divortii, ibid. num. 35.

MORS.

- 1 Mortis mentio quando contineat naturalem, d. 52. c. 3. n. 11.
- 2 Mortuus, & absens æquiparantur in jure nostro, d. 92. num. 16.
- 3 Moriens ab intestato non videtur vocare renunciantem, d. 216. num. 33.
- 5 Mors Illustrissimi Archiepiscopi Ricciulli narratur, d. 328. n. 48.
- 5 Mori an dicatur in duello, qui moritur extra illud, & quando, d. 379. num. 14.
- 5 Mortui in duello privantur sepultura Ecclesiastica, ibid. n. 5.

MOS.

- 3 Mos eligendi arbitros in recusatione judicis non est in praxi, d. 182. num. 4.
- 4 Mos scribarum capitulationem, quam fecerit pro matrimoniis contrahendi, d. 318. num. 10. 11. & 12.
- 3 Motiva Eminentiissimi Caraccioli scripta, ad S. Congregationem adducuntur, & enervantur, d. 184. num. 41.
- 3 Motivum proponitur partis adversæ, d. 180. num. 6.
- 3 Motivum reprehenditur, & ratione, ibid. num. 7.
- 5 Motivum de anno 1631. affertur, quod dedit causam edicto, d. 401. c. 1. num. 2.
- 5 Motivum partis adversæ proponitur, ibid. num. 4.

MULIER.

- 1 Mulier committens falsum, an excusetur à poena falsitatis, d. 37. num. 20. 22. & 25.
- 1 Mulier suo viro est restituenda probato matrimonio, & cohabitatione, d. 19. num. 48.
- 1 Mulier non admittitur, ut testis in criminalibus, d. 34. num. 9.
- 1 Mulier est in potestate viri, & homo ad imaginem Dei factus, non autem mulier, & quomodo hoc intelligatur de muliere, d. 29. num. 41.
- 1 Mulier viro restituitur, præstata cautione de non offendendo, posita atroci percussione, ibid. num. 46.
- 1 Mulieris adulterium ad Thorum separandum sufficit, ibid. n. 7.
- 1 Mulier, qualiter sequestratur pendente lite super divortio, ibid. num. 51.
- 1 Mulieres sortilegæ, an puniantur poena exilii, d. 41. num. 16.
- 1 Mulier fidejubens pro dote Ecclesiæ non habet Vellejanum, d. 61. num. 12.
- 1 Mulieres in divortiis proponendis, primò Sodomiam proponunt, d. 29. num. 4.
- 1 Mulier nupta, an gaudeat nobilitate familiæ propriæ, d. 52. c. 1. num. 24.
- 1 Mulieres falsariæ excusantur à poena ordinaria, non verò à poena amissionis causæ, d. 37. num. 25.
- 1 Mulieres non probant delictum commissum, d. 34. num. 28.
- 1 Mulier restituitur adversus dolum præsumptum, etiam adversus ignorantiam, & quo, d. 3. num. 53.
- 1 Mulier an restituatur adversus aditionem in Regno nostro, & quando, ibid. num. 54.
- 1 Mulier in Regno restituitur adversus solemnitates omisas in inventario, & etiam adversus inventarium non confectum, ibid. num. 52.
- 1 Mulier juvatur Vellejano, si adeat hæreditatem damnosam, decepta à creditoribus, vel legatariis, ibid. num. 45.
- 1 Mulier an competat restitutio in integrum adversus aditam hæreditatem, ibid. num. 46.

- Quid posita senectute, imò ætate decrepita, ibid. num. 47.
- 2 Mulier non obligatur sine consensu propinqui, & de Judicis decreto ex statuto Lucensi, d. 113. num. 5.
- 2 Mulier vigore statuti Lucensis, neque potest facere distra-ctum, vel solutionem sine requisitis statuti, ibid. num. 6.
- 2 Mulier ex tali statuto non potest facere quietationem, ne di-lationem concedere debitori, nec remittere, ibid. num. 7.
- 2 Mulier vidua in Republica Lucensi non potest recipere do-tem sine requisitis à statuto, quod fallit in tribus casibus, ibid. num. 8.
- 2 Mulier vigore statuti Lucensis 70. lib. 2. non potest obligare suas dotes, nisi cum certis solemnitatibus, ibid. num. 9.
- 2 Mulier potens ingredi clausuram, cum familia etiam poterit, d. 130. num. 33.
- 2 Mulier Neapolitani gaudet illius privilegiis, d. 90. num. 48.
- 2 Mulieres ingredientes clausuram in nova processione erecta non peccant, d. 130. num. 53.
- 2 Mulieris obligatio, de qua hic est contra formam statuti, & nulla, & quid in accessoria Pauli, d. 113. num. 16.
- 2 Mulierum sexum favorabilem, & cur dicatur mulieres non esse ad Dei imaginem creatas, remissivè, d. 90. num. 1.
- 2 Mulieres intervenisse in recreationibus extra Conventum à Regularibus factis, qualiter puniatur, d. 73. num. 12.
- 2 Mulieres ob percussiones Clericorum absolvuntur ab Episco-pis, d. 88. num. 22.
- 2 Mulier se obligans ex falsa causa tenetur fidejussor, & quare, d. 113. num. 27.
- 2 Mulier an sit specialiter privilegiata, ut dotem alienet sine alio requisito, ibid. num. 31.
- 2 Mulieribus quibusdam conceditur ingredi clausuram à Papa, d. 130. num. 63.
- 2 Mulier licet non possit esse tutrix, tamen poterit petere dare etiam vitricum, d. 119. num. 21.
- 2 Mulieris obligatio ei utilis non valet sine solemnitatibus statu-ti Lucensis, d. 113. num. 12.
- 2 Mulier medica an possit ingredi clausuram, d. 130. num. 40.
- 2 Mulieres ingrediuntur clausuram in processionibus, ibid. n. 47.
- 2 Mulieres ingrediuntur clausuram in Officiis divinis, ibid. n. 48.
- 2 Mulieres ingrediuntur clausuram, si fiat concio in claustris, ibid. num. 49.
- 3 Mulier mortuo viro dicitur adhuc in primo matrimonio, d. 194. num. 43.
- 3 Mulier an habeat antefatum viro occiso? Fuit sub dubium apud Afflictum, ibid. num. 44.
- Ratio dicti dubii affertur, ibid. num. 45.
- Consilium 85. vol. 1. inter consilia ultim. volunt. Marc. de Angellil-lis*, adducitur punctualis, ibid. num. 46.
- Benedicti Capra consil. 70. num. 11.* adducitur ad materiam, ibid. num. 47.
- Cujacii lib. 6. observ. cap. 32.* nobilissima observatio pro nobis, ibid. num. 48.
- 3 Mulieres consensus, qualiter requiratur, ut pactum reverfi-vum locum habeat, d. 119. num. 16.
- 3 Mulier vidua ob stuprum, an amittat dotem, & lucra dotalia, d. 199. num. 4.
- Quid si commiserit stuprum intra luctus annum, vel postea, ibid. num. 5.
- 3 Mulier vidua est imago viri defuncti, & cur ducere debet lu-gubria, d. 194. num. 40.
- 3 Mulier vidua gaudet prærogativis, & honoribus mariti, ibid. num. 41.
- 3 Mulier quandoque mutata in virum quid erit agendum, si erat professæ Monialis, d. 220. num. 35.
- 3 Mulieris voluntas in matrimonio contrahendo non semper se-quenda est, d. 159. num. 30.
- 3 Mulier, quæ ob amorem sui copiam facit non vivere, dicitur inhonestè, sed fatuè, d. 199. num. 9.
- 3 Mulier, quæ cum uno se miscuit, non dicitur vivere inhonestè, ibid. num. 10.
- 3 Mulier domicilium viri tenetur sequi, ibid. num. 25.
- 3 Mulier pro dote præfertur Domino fundi in fructibus rei loca-tæ, d. 207. num. 41.
- 3 Mulier nubens infra annum luctus, non habet antefatum ex Napodano, d. 194. num. 13.
- 3 Mulier, quo temporis spatio in utero gerere possit, ibid. num. 7.
- 3 Mulier nubens infra annum luctus, quando poenis legalibus puniatur ex Boerio, ibid. num. 18.
- 3 Mulier nubens infra menses privatur dotario ex Pelliccia, ibid. num. 19.
- 3 Mulier nubens infra annum, sive existant filii, sive non poe-nas legales incurrit, sed si nubar post annum incurrit illas, si filii sint, secus si non sint filii, ibid. num. 33.
- 3 Mulier nubens contra mores Civitatis inhonestè nubit, ibid. num. 21.
- 3 Mulier nupta intra mensem, dicitur nupta incontinenti, ibid. num. 22.
- 3 Mulier nupta infra annum luctus, tria negligit, & quæ sint? ibid. num. 23.
- 3 Mulier nimis festinanter nubens, punitur poenis legalibus, non vir, ibid. num. 24.
- In dubiis contra mulierem nubentem infra annum luctus est judicandum, ibid. num. 49.
- Peregrini decis. 41.* explicatur, & concordat nobiscum, ibid. num. 50.
- Gasparis Thesauri lib. 1. quest. forens. quest. 28.* adducitur, ibid. num. 51.
- 4 Mulier sit hæres in totum, ita etiam est præmoriante substi-tutio, d. 237. num. 20.
- 4 Mulier de dote, qualiter Neapoli disponat, d. 295. art. 1. n. 1.
- Camilli Salerni cogitatio adducitur, & rejicitur, ibid. num. 2.
- 4 Mulier de dote non veniente ab agnatis, & cognatis, liberè disponit, salvo filio bonorum subsidio, ibid. num. 7.
- 4 Mulier de dote in vita, si disponat in fraudem, non valet dis-positio, ibid. num. 14.
- 4 Mulier nupta regulariter, nihil præter dotem habere solet, d. 277. num. 7.
- 4 Mulier in vita foci, an possit agere Neapoli ad portionem declarandam pro dote viri, d. 282. num. 13.
- 4 Mulier, & ex ea descendentes, quomodo & qualiter veniant appellatione familiæ, & de qua familia intelligatur de ef-fectiva, vel de contentiva, d. 263. art. 5. à num. 9. usque ad num. 18.
- 4 Mulier in dispositione dotium, & aliorum obventorum ab agnatis, & cognatis tenetur observare consuet. si qua mo-riens in sua dispositione, d. 294. num. 24.
- Etiam si dotes sint extra districtum, ibid. num. 25.
- Quod privilegium mortua muliere transit ad filios, ib. n. 26.
- 4 Mulier transiens ad secunda vota, in quibus bonis filii suc-cedunt, d. 324. num. 38.
- 5 Mulier contrahens contra formam statuti, peccat mortaliter, & quando, d. 393. num. 5.
- 5 Mulier disponens contra formam pacti, an valeat, d. 344. num. 17. & 18.
- M U L I O.
- 4 Mulio cum animalibus, & bonis alterius, si gabellam non solvit, an Domino præjudicet, d. 313. c. 3. num. 3.
- M U L T A.
- 3 Multa insolita, & non consueta dicitur injusta, d. 172. n. 13.
- M U S I C A.
- 3 Musica pertinet ad bonum communis, d. 222. num. 27.
- 3 Musica non derogat nobilitatem, ibid. num. 20.
- 3 Musicæ origo coelestis est, ibid. num. 22.
- 3 Musica inter scientias Mathematicas numeratur, ibid. n. 23.
- Stephanus Durant. de Ritibus Ecclesiæ malè sensit de Musicis, sed loquitur de Musicis in Comœdiis, & Scenis recitanti-bus, ibid. num. 40.
- 3 Musici Capellarum Regiarum, & supremorum Potentatum vivunt sub S. Casimiro Rege Poloniae, ibid. num. 42.
- M U T A T I O.
- 1 Mutatione personæ, mutantur bona, & fiunt illius conditio-nis, cui accedunt, d. 18. num. 11.
- 1 Mutanda minimè sunt, quæ semper certam habuerunt obser-vantiam, d. 5. num. 24.
- 4 Mutationes iusta ex causa permittuntur in legibus, d. 276. num. 41.
- 4 Mutationes ab Episcopis, qualiter faciendæ, ibid. num. 42.
- 5 Mutatio rursus, qualiter faciat bona mutari, d. 335. num. 14.
- M U T I L A N S.
- 3 Mutilans seipsum, quomodo condemnatur in Canone 22. Apo-stolorum, d. 222. num. 44.
- M U T U A N S.
- 1 Mutuans Civitati, Collegio, Monasterio, &c. tenetur probare pecuniam fuisse versam in utilitatem mutuata-rii, d. 17. num. 9.
- 1 Mutuans supradictis locis, communicato Consilio, vel con-gregato Monasterio non tenetur probare pecuniam fuisse versam in utilitatem mutuatarii, quod pluries practicum fuisse in collateralis Consilio ostenditur, ibid. num. 10.
- 3 Mutuans cum usuris, & non gratis præfertur, *Interdum, ff. qui pot. in pign. hab.* d. 207. num. 9.
- 3 Mutuans ad rem acquirendam denuò, vel conservandam, qua-liter præferatur, ibid. num. 10.
- 3 Mutuans in re melioranda, præfertur etiam in fructibus, ibid. num. 15.
- 3 Mutuans Jesuitis Superioribus, non tenetur probare versio-nem in utilitatem laicorum, d. 151. cap. 2. num. 29.
- 3 Mutuans pro refectione Tabernæ, an præferatur aliis credito-ribus, d. 207. num. 17.
- 3 Mutuans pro refectione Tabernæ ad vinum vendendum, an præ-

- præferatur contra Fiscum, *ibid.* num. 18.
 2 Mutuans ad refectionem lacus, vel fluminis, qualiter præferatur in piscibus, d. 207. num. 13.
 4 Mutuans potentiori ex hoc tantum capite, potest accipere ultra fortem, d. 292. num. 18.
 4 Mutuans potentiori subijcitur maximo periculo amittendi fortem, *ibid.* num. 19.

MUTUUM.

- 1 Mutuum Prælato, & Monasterio factum non requirit versionis probationem, sed poterit de læsione dici, d. 68. n. 30.
 2 Mutuanti ad feudum emendum, quam habeat actionem contra feudi successorem, d. 110. num. 16.
 3 Mutuum datum Prælato dependente à Capitulo probari debet esse verum in utilitatem Capituli, d. 151. c. 3. num. 6.
 3 Mutuum confessionatum quando habeat privilegia veri mutui, & quando non, d. 139. num. 35.
 3 Mutuum factum soli Prælato sine Conventu, an & quando obligat ad restitutionem, d. 151. c. 3. num. 23.
 3 Mutuum factum per quondam Donatum de Simeone Patri Marcello Spinello Provinciali enarratur, d. 151. c. 1. n. 1.
 3 Mutuum secundo loco celebratum, licet fuerit venditio annui redditus, *ibid.* num. 2.
 3 Mutuum ad refectionem, qualiter probatur fuisse verum ad refectionem, d. 207. num. 43.
 4 Mutuum unde dicatur, & quid sit, d. 292. num. 1.
 4 Mutuum celebrari in quantitate, quid importet, *ibid.* num. 2.
 4 Mutuum magis quantitatem, quam corpora respicit, *ibid.* num. 6.
 4 Mutuum contrahitur etiam in re incompatibili, *ibid.* num. 7.
 4 Mutui materia, quæ & qualis sit, *ibid.* num. 8.
 4 Mutuum à credito, qualiter differat, *ibid.* num. 9.
 4 Mutuum an sit alienationis species, *ibid.* num. 10.
 4 Mutui causa potest poena, & interesse considerari, *ibid.* n. 11.
 4 Mutuum potest stare cum interesse à principio taxato absque alia probatione, *ibid.* num. 13.
 4 Mutui interesse non ex eo, quod paciscitur, sed ex eo, quod exigitur, reprobaretur, *ibid.* num. 14.
 4 Mutui interesse pacisci potest in mercatoribus, *ibid.* num. 15.

MUTUUS.

- 4 Mutus, quibus modis dici possit, d. 286. num. 5.
 4 Muto posse substitui non repugnat suæ ultimæ voluntati, *ibid.* num. 12.
 4 Mutus tantum, jure Codicis quando possit testari, *ibid.* n. 6.
 4 Mutis, & surdis à natura, vel ex accidenti scientibus, vel ignorantibus scribere, an competat facultas testandi, & quando, *ibid.* num. 7.
 4 Mutus, & surdus in exemplari scripti possunt gravari à testatore ita substituti eorumdem, *ibid.* num. 16.
 4 Mutus cum licentia Principis testari potest, *ibid.* num. 28.

N

NARRATIVA.

- 2 Narrativa decreti S. P. ponderatur, d. 81. num. 28.

NATALIUM.

- 1 Natalium restitutio, qualiter à Principe fieret, d. 52. c. 1. n. 30.
 1 Natalium restitutio fit à solo Principe superiorem non recognoscens in temporalibus, *ibid.* num. 31.
 1 Natalium restitutio, an possit à Principe fieri in præjudicium tertii, & quando, *ibid.* num. 32.

NATURA.

- 1 Natura non posuit discrimen inter filios legitimos, & naturales, & inter naturales tantum quoad dilectionem, d. 26. num. 15.

NATURALIA.

- 4 Naturalia tolli non possunt, & naturale est quærere, quæ juvant, & fugere nociva, d. 249. num. 18.

NATUS.

- 3 Natus de sanguine tali, quis dicatur, d. 149. num. 25.

NAVARRUS.

- 1 Navarri *consil.* 26. de regularibus, adducitur contrarium, & explicatur, d. 53. num. 42.
 2 Navarri opinio, qualis in hac quæstione, d. 123. num. 146.

NEAPOLITANUS.

- 2 Neapolitanus qualiter conveniatur in civilibus, & criminalibus si alibi habitet, d. 90. num. 66.
 2 Neapolitanus habitans in regno, si foro renunciaret, ubi convenitur, *ibid.* num. 67.
 2 Neapolitanus in causis delegatis, ubi convenitur, *ibid.* n. 68.
 2 Neapolitana nupta extero, non trahit exteras, *ibid.* num. 56.
 2 Neapolitana nupta extero, non habet immunitatem à gabelis, *ibid.* num. 57.

- 2 Neapolitana nupta extero, an patiatur publicatione bonorum, *ibid.* num. 58.
 2 Neapolitanus an gaudeat in negotiis Regiæ Dohanæ, *ib.* n. 72.
 2 Neapolitanus per allectionem, vel per incolatum, an gaudeat, *ibid.* num. 73.
 2 Neapolitanus, qualiter pro redditibus, & annuis introitibus gaudeat, *ibid.* num. 75.
 2 Neapolitanis ad alia Regna accedere pro nundinis non licet, d. 91. art. 3. num. 25.
 2 Neapolitani habitantes in diversis partibus Regni habent suum forum, d. 90. num. 64.
 2 Neapolitani solvunt bonatenentia in Regno, *ibid.* num. 46.
 2 Neapolitanus habitans in parte Regni animo non permanendi ibi, ubi sit conveniendus, *ibid.* num. 62.
 2 Neapolitana per habitationem fit civis, & capax omnium beneficiorum Neapolitanorum, d. 115. num. 25.
 3 Neapolitanum Regnum, quando fuerit ad dignitatem Regalem evectum, d. 184. num. 40.
 3 Neapolitani, ubi jura Civilia non habent, non Canonicum tenentur recurrere, sed ad leges Castellæ, d. 194. num. 35.
 4 Neapolitani Equites jus fundaci antiquitus non solvebant, d. 313. num. 14.

NECESSITAS.

- 3 Necessitas, qualis & causa, qualis esse debeat pro unione faciendi, d. 150. num. 5.
 3 Necessitas excusat à p. in die festo, d. 210. num. 6.
 3 Necessitas sui, & suorum excusat à p. m. in die festo, *ibid.* num. 7.
 3 Necessitatis causa non imponit excommunicationem Episcopis laborantibus in die festo, d. 209. num. 29.
 4 Necessitatis effectus quales sint, d. 262. c. 4. num. 20.

NEGLIGENTIA.

- 1 Negligentia secundum aliquos est privatio diligentia, d. 35. num. 48.
 1 Negligentia circa officium facit, ut possit removeri ab illo, *ibid.* num. 34.
 1 Negligentia creditoris annuorum reddituum, qualiter puniatur, *ibid.* num. 40.
 1 Negligentia in committendo, qualiter probetur, *ibid.* n. 14.
 1 Negligentia tutoris, qualiter probetur, *ibid.* num. 16.
 1 Negligentia in eo, quod poterat gerere, qualiter probetur, *ibid.* num. 17.
 1 Negligentia qualiter probetur, & quibus concurrentibus, *ibid.* num. 18.
 1 Negligentia in exactione, qualiter probari debet, *ibid.* n. 19.
 1 Negligentia, qualiter arguatur, & probetur, *ibid.* num. 37.
 1 Negligentia dicitur probata, si probetur non exactum in tempore, *ibid.* num. 38.
 1 Negligentia in exigendo probatur per hoc, quod non exegit, quod debeat exigere, *ibid.* num. 21.
 1 Negligentia non præsumitur, sed diligentia, *ibid.* num. 22.
 1 Negligentia probatur per hoc, quod quis non fecit id ad quod tenetur, *ibid.* num. 23.
 1 Negligentia dicitur probata, quando potuit haberi exactio, *ibid.* num. 24.
 1 Negligentia simplex licet puniri non soleat, fallit tamen si sit magna, *ibid.* num. 27.
 1 Negligentia omnia lædit, & exemplis declaratur, *ibid.* n. 28.
 1 Negligentia probatur diligentia non probata, *ibid.* num. 29.
 1 Negligentiæ effectus plures sunt, *ibid.* num. 30.
 1 Negligentia, qualiter præsumatur, *ibid.* num. 31.
 1 Negligentia non imputatur, ubi diligentia non proficeret, *ibid.* num. 32.
 1 Negligentia alia manifesta, alia dissoluta, *ibid.* num. 33.
 2 Negligentia procuratoris nocet principali, d. 90. num. 81.

NEMO.

- 1 Nemo transfert plus juris, quam quod ipse habet, d. 39. cap. 2. num. 2.

NEPOTES.

- 5 Nepotes vivis parentibus, nullum jus habent in hæreditate Avi, neque in numero suorum hæredum reponuntur, d. 367. num. 28.
 5 Nepotum malevolentia erga Patrum, vel Avunculum, qualiter probetur, d. 328. num. 18. & 19.
 5 Nepotis subingressio in locum patris, vel matris, d. 350. n. 5.

NIVANUM.

- 4 Nivanum Casale, an & quale sit feudum, d. 239. num. 4.

NOBILIS.

- 1 Nobiles sunt inimici popularium, d. 52. c. 2. num. 21.
 1 Nobilis citatus tempore solis in leone, in longinquis non tenetur comparere, secus si sit rusticus, d. 11. num. 32.
 1 Nobiles an possint amittere nobilitatem, & quando, d. 52. c. 3. num. 15.
 1 Nobilis non præjudicat descendentibus quoad nobilitatem, *ibid.* num. 16.

- 1 Nobiles ex privilegio dicuntur veri nobiles , & non ficti , d. 52. c. 2. num. 19.
- 1 Nobiles per pecuniam facti admittuntur ad Ordines , ibidem num. 30.
- 1 Nobiles ex privilegio gaudet statuto , ne carcerentur nobiles , ibid. num. 31.
- 1 Nobiles ex privilegio gaudent dispensationibus Pontificiis , ibid. num. 32.
- 1 Nobilis si falsum committat nobilitatem amittit , d. 37. n. 32.
- 1 Nobiles ex privilegio admittuntur ad Ordines militares , d. 52. c. 2. num. 4.
- 1 Nobilis quis , & quis intelligatur ? d. 52. c. 3. num. 13.
- 1 Nobilis , vel militaris ex privilegio , gaudet ut ceteri nobiles , & militares ex origine , d. 52. c. 2. num. 1.
- 3 Nobilis occidens minantem sibi fuit absolutus in Magna Curia Vicariæ , d. 185. num. 24.
- 4 Nobiles an sint exempti à gabella vini , quod minutim venditur , d. 262. c. 5. num. 10.
- 4 Nobiles an possint vinum minutim vendere , ibid. num. 6.

NOBILITAS.

- 1 Nobilitatis qualitas quamnam sit ? d. 52. c. 2. num. 23.
- 1 Nobilitas ex privilegio est vera nobilitas , d. 52. c. 3. num. 17.
- 1 Nobilitas data per Principem , producit omnes effectus nobilitatis , d. 52. c. 2. num. 26.
- 1 Nobilitas quomodo à Principe procedat , d. 52. c. 1. num. 25.
- 1 Nobilitas est , quæ venit à Principe , ibid. num. 10.
- 1 Nobilitas patris ad filios quando descendat , ibid. num. 11.
- 1 Nobilitas patris de consuetudine ad filios pervenit , ibid. n. 12.
- 1 Nobilitas an cognita ab initio , d. 52. c. 2. num. 28.
- 1 Nobilitas naturalis non datur , ibid. num. 29.
- 1 Nobilitas quid sit , & plures adducuntur descriptiones , d. 52. c. 1. num. 1.
- 1 Nobilitas , quibus modis acquiritur ? ibid. num. 2.
- 1 Nobilitas sanguinis , quæ sit , ibid. num. 3.
- 1 Nobilitas sanguinis , cur ita dicatur , ibid. num. 4.
- 1 Nobilitas ex genere an amittatur per exercitium Artis sordidæ , & Aromaticam , Chirurgiam , &c. & Notariatum , exercere an sit artem sordidam exercere , ibid. num. 5.
- 1 Nobilitas ex privilegio , an & qualiter sit firma , & stabilis , d. 52. c. 3. num. 14.
- 1 Nobilitas à Principe , est propria Nobilitas , d. 52. c. 2. num. 3.
- 1 Nobilitas an differt à privilegio nobilitatis ? d. 52. c. 3. num. 12.
- 1 Nobilitas parentum ad legitimatos quando transeat , d. 52. cap. 1. num. 20.
- 1 Nobilitas filii ad patrem , an & quando transeat , ibid. n. 21.
- 1 Nobilitas paterna , & materna est splendidior sola paterna , &c. ibid. num. 22.
- 1 Nobilitas materna , cur non soleat venerari , ibid. num. 23.
- 1 Nobilitas qualiter introducta , d. 52. c. 2. num. 16.
- 1 Nobilitas hodierna est adventitia , & accidentalis , ibid. n. 17.
- 1 Nobilitas cœpit esse de jure civili , & dativa dicitur , ibid. num. 18.
- 1 Nobilitas sanguinis est nobilitas stercoris , ibid. num. 20.

NOBILITARE.

- 1 Nobilitare est proprium Principis , qui nobilitando nihil denudat , ibid. num. 33.

NOCTURNUS.

- 4 Nocturna conventicula Apostolorum tempore qualia fuerint , d. 276. num. 5.

NOMEN.

- 1 Nomina appellativa ab eventu provenientia stante habitu durant , quamvis exercitium cesserit , & utrùm si materia sit talis , ut simul requirat habitum , & actum , d. 20. num. 7.
  - 2 Nomina debitorum veniunt sub appellatione bonorum , d. 81. num. 4.
  - 2 Nomina debitorum veniunt sub obligatione generali bonorum , & ad propositas leges , Andreolus tom. 3. cons. 208. ibid. num. 5.
  - 2 Nomina debitorum non veniunt appellatione bonorum , si specificè distinguantur mobilia , & stabilia , ibid. num. 6.
  - 2 Nomina debitorum , nec legato mobilia cedunt , nec stabilia , ibid. num. 10.
  - 2 Nomina debitorum , quoad effectum exactionis tantum dicuntur de loco creditoris , ibid. num. 11.
  - 3 Nomen debitoris potest emi minus , quàm valeat , & quando , d. 136. num. 12.
  - 4 Nomen debitoris esse illius loci , in quo destinatione testatoris , & post mortem permanens , d. 294. num. 14.
  - 4 Nomina debitorum sunt in loco , ubi eorum exactio fieri de jure , & de facto potest , ibid. num. 43.
  - 4 Nomina debitorum jura , & actiones censentur esse in loco , ubi exactio facienda est , & electa est fieri , & lis intentata , ibid. num. 39.
- Quam jus alibi esset destinata solutio , & ibi debitor inventus non sit , ibid. num. 40.

Et proinde fuit decisum esse consuetudini subjecta , quando in ejus districtu est promissa solutio , ibid. num. 41.

NOMINANS.

- 4 Nominans inhabilem ad officium , peccat mortaliter , d. 293. num. 9.
- 4 Nominans quando possit variare in nominatione , ibid. n. 62.
- 5 Nominantis in officio peculium quale sit , ibid. num. 4.

NOMINARE , NOMINATIO.

- 2 Nominatio fieri non potest post emptoris mortem , d. 76. num. 31.
  - 2 Nominatus à fundatore non indiget præsentatione , d. 72. n. 25.
  - 4 Nominatio , & electio Judicum M. C. Auditorum Provincialium , & Assessorum fieri debet à Prorege , consulto collaterali Consilio , d. 293. num. 10.
  - 4 Nominatio facta in testamento imperfecto valet , ibid. num. 63.
  - 4 Nominandi promissio quando habeatur pro nominatione , ibid. num. 11.
  - 4 Nominandi facultas , & eligendi in officio , an idem sint , ibid. num. 2.
  - 4 Nominandi facultas duplex est , & qualis , ibid. num. 3.
  - 4 Nominandi facultas potest multipliciter fieri , ibid. num. 4.
  - 4 Nominatio in officio plura requirit , & quæ sint , ibid. n. 5.
  - 4 Nominatio debet fieri à persona idonea , ibid. num. 6.
  - 4 Nominatio fieri debet de persona idonea , ibid. num. 16.
  - 4 Nominatio fieri debet servata forma privilegii concessi nominanti , ibid. num. 17.
  - 4 Nominatio concessa pro uno hærede non intelligitur de hærede sanguinis , ibid. num. 18.
  - 4 Nominatio in officio , an & quando sit , & quando venditio ejusdem , ibid. num. 30.
  - 4 Nominatio cum onere fieri potest , ibid. num. 31.
  - 4 Nominatio fieri debet congruo tempore , & loco , ibid. n. 33.
  - 4 Nominatio per Procuratorem , an & quando fieri possit , ibid. num. 34.
  - 4 Nominatio verbis , vel scripto conceditur facienda , ib. n. 35.
  - 4 Nominatus in officio , si opponatur de delictis nominantis , non ei nocebit , ibid. num. 36.
  - 4 Nominatio debet esse simplex , & pura , ibid. num. 34.
  - 4 Nominatio cum onere posset fieri , & quando , ibid. num. 25.
  - 4 Nominatio qualiter fieri possit per actus inter vivos , & qualiter per ultimam voluntatem , ibid. num. 26.
  - 4 Nominandi potestas , an comprehendat hæredem extraneum , ibid. num. 27.
  - 4 Nominatio si non habuit effectum , fit iterum alia , ibid. n. 52.
  - 4 Nominatio personæ indignæ scienter facta , aut ignoranter , quem effectum producat , ibid. num. 53.
  - 4 Nominatio pro successore quid importet , ibid. num. 54.
  - 4 Nominatio , de qua in præsentis nullum patitur defectum , ibid. num. 40.
  - 4 Nominatio non est venditio , ibid. num. 41.
  - 4 Nominatio si non fiat , utrùm intelligatur facta de hærede instituto , ibid. num. 57.
- Franch. decis. 45. & 600. adducuntur , & ponderantur , ibid. num. 58.
- 4 Nominatio tacita respectu hæredis ab intestato , an valeat , ibid. num. 43.
  - 4 Nominatus in officio , an tenetur ad onera , & debita nominantis , ibid. num. 20.
  - 5 Nominatio Clerici , an probet Clericatum , si sit à Papa , d. 401. c. 3. num. 14.
  - 5 Nominatio in officio quoduplex sit , & quando jus tribuat nominato , d. 353. num. 12.
  - 5 Nominatio æquipollet electioni , quando illi tribuit jus , ibid. num. 13.

NOTARIUS.

- 1 Notarius destinatus pro citatione , quid facere possit , d. 11. num. 27.
- 1 Notarii doctrina , & periti quomodo utatur hoc pacto , & quid faciant in retrovenditionibus , ibid. num. 30.
- 1 Notarius posita veritate debiti , potest scripturam facere pro tempore antecedenti , d. 26. num. 46.
- 3 Notarius an possit manum testis portare in scribendo , d. 161. num. 75.
- 3 Notarius non potest alteri mandare , ut scribat in Protocollo , ibid. num. 72.
- 4 Notarius Regius accipit obligationem etiam Clericorum , & Regularium , d. 265. num. 31.
- 4 Notarius etiam de falso inquisitus non derogat validitati primi instrumenti , d. 321. num. 37. & 38.
- 4 Notarii verba quid operentur in substitutionibus , d. 324. n. 13.
- 5 Notarius reassumens instrumentum quis esse debeat , d. 359. n. 16.

NOTIFICATIO.

- 1 Notificatio Episcopo explicatio ejusdem , d. 44. num. 4.
- 1 Notificatio actus debet fieri , etiam si actus fieri possit parte non citata , d. 11. num. 10.

NUNDINÆ.

1 Notificatio non requiritur in concessione gratiæ, & privilegii, *ibid.* num. 11.

NOTITIA.

1 Notitia plena de mandato dato Procuratori, d. 160. num. 26.

NOTORIA.

1 Notoria scita præsumitur, non ab infirmis, d. 181. num. 13.

NOVATIO.

1 Novatio non præsumitur, si secundus actus tenderet in præjudicium creditorum, d. 139. num. 23.

1 Novatio, qualiter & quando dicatur facta, *ibid.* num. 10.

1 Novatio an inducatur posita protestatione, *ibid.* num. 27.

1 Novatio emphyteusis tunc dicitur, quando post extinctionem suscitatur, d. 243. num. 11.

1 Novatio qualiter opponatur, d. 374. num. 5.

NOVELLÆ.

1 Novellæ Leonis Imper. non fuerunt receptæ, neque in Cod. Justinian. insertæ, & ratio, d. 367. num. 51.

NOVEM.

1 Novem partes debiti vigore consuetudinis dicuntur legitima aucta in filio, d. 295. num. 12.

NOVITAS.

1 Novitas qualiter prohibeatur, & adducuntur plures auctoritates, quibus damnatur, d. 85. num. 11.

1 Novitas etiam in melius damnatur, *ibid.* num. 12.

1 Novitates à SS. Pontificibus, à Canonibus, à SS. Patribus, & à Philosophis, & à Politicis damnantur, *ibid.* num. 14.

1 Novitates fugiendi causa jus naturale, & divinum non obligat, & adducitur exemplum, *ibid.* num. 15.

1 Novitates turbant eisque occurritur, d. 173. num. 6.

1 Fontanellæ auctoritas adducitur, *ibid.* num. 7.

1 Novitates qualiter sint admittendæ, d. 276. num. 39.

NOVITIUS.

1 Novitius ante susceptum habitum est subditus ratione contractus regularibus, d. 53. num. 36.

1 Novitius postquam renunciavit servata forma Concilii, an possit condere testamentum, d. 197. num. 36.

1 Novitius moriens extra Monasterium in eo sepelitur, & quando, d. 325. num. 2.

1 Novitius qualiter gaudeat privilegiis Religionis, *ibid.* num. 3.

1 Novitius moriens extra claustra sepelitur inconsulto Paræco, & quando, *ibid.* num. 6.

1 Novitius in anno Novitatus moriens extra claustra potest eligere sepulturam, *ibid.* num. 7.

1 Novitius moriens extra claustra, non electa sepultura, ubi sepeliatur, *ibid.* num. 8.

1 Novitius decedens in Monasterio, ubi sepeliatur, *ibid.* n. 9.

NOVUM.

1 Novum operis nuntiationis materia, & sedes, ubi in Jure Canonico, & Civili, d. 167. num. 1.

1 Novi operis nuntiationis libellus, qualiter formandus, d. 172. num. 4.

NUBENS.

1 Nubens intra tempus turbationis sanguinis, punitur poenis legalibus, d. 194. num. 26.

1 Nubens intra annum quando excusatur à poenis secundum Cyriacum, *ibid.* num. 27.

NULLITAS.

1 Nullitas testamenti, qualiter probanda, d. 307. num. 2.

1 Nullitas in continenti filii, an impediatur immissionem, d. 303. num. 18.

1 Nullitates testamenti Illustr. Principissæ Hieraci proponuntur ab Adversario, d. 295. art. 3. num. 1.

1 Nullitas præjudicialis, quæ est, d. 352. num. 16.

1 Nullitates ultima, & finalis admittuntur, *ibid.* num. 17.

1 Nullitates præambuli, qualiter opponantur, *disc.* 328. num. 51. & 52.

1 Nullitates propositæ pro parte Antonii Mainardi, *ib.* n. 65.

1 Nullitas rei quod fuerit, vel non unius valida, d. 352. n. 2.

1 Nullitates oppositæ per Mainardum, d. 328. num. 8.

1 Nullitates resolvuntur, & prima, d. 359. num. 1.

NULLUS.

1 Nullus amor vincit paternum, d. 26. num. 6.

1 Nullus operans tenetur sequi opinionem probabiliorem, quia sufficit sequi probabilem, d. 28. num. 34.

Vide *Opinio*.

1 Nullus Sacerdos potest audire Confessiones sæcularium sine approbatione Episcopi, d. 123. num. 4.

1 Nullum quod est, petitur declarari tale, d. 264. num. 8.

NUMERATIO.

1 Numeratio pecuniæ sufficit, si fiat per æquipollens, *disc.* 401. c. 9. num. 7.

NUMERUS.

1 Numerus singularis quando importet pluralem, & è contra, d. 183. num. 68.

2 Nundinæ in Ecclesiis fieri nequeunt, d. 91. art. 5. num. 7.

Acta facta per Officiales tempore nundinarum in die festivo valent, *ibid.*

2 Nundinis prorogatis, an censeatur prorogata jurisdictio Magistris nundinarum, d. 91. art. 1. num. 15.

2 Nundinarum causæ in Curia non expeditæ, an remaneant in Curia Baronis, *ibid.* num. 16.

2 Nundinarum favore compelluntur non habitantes ad merces deferendas in nundinis, *ibid.* num. 17.

2 Nundinæ censentur etiam concessæ favore vassallorum, & ipsis petentibus, *ibid.* num. 18.

2 Nundinarum privilegium intelligitur sine præjudicio vicinorum, & quando, *ibid.* num. 19.

2 Nundinarum privilegium posse acquiri præscriptione immemorabili certum est, *ibid.* num. 10.

2 Nundinarum privilegium, & præscriptio dependet à Principe non revocante, *ibid.* num. 11.

2 Nundinarum privilegium concessum per viam contractus à Principe, vel titulo oneroso non potest revocari, *ib.* n. 12.

2 Nundinæ, quare dicantur feriæ, *ibid.* num. 13.

2 Nundinarum tempore conveniri potest quis statuto contrarium disponente, d. 91. art. 2. num. 13.

2 Nundinarum tempore quis suspicione posita aufugiendi capi potest, *ibid.* num. 4.

2 Nundinarum renunciatione posita capi potest quis eo tempore, secundum aliquos, sed contrarium verius, *ibid.* n. 5.

2 Nundinarum tempore potest quis capi ob debitum juratum, *ibid.* num. 6.

Pro debitis contractis in nundinis capi potest quis nundinarum tempore, *ibid.* num. 7.

2 Nundinarum jure concedere ad quem spectabat antiquitus, & ad quem nunc, d. 91. art. 1. num. 5.

2 Nundinarum non indictio est de Regalibus, *ibid.* num. 6.

2 Nundinas utiles esse Reipublicæ, *ibid.* num. 7.

2 Nundinarum Regalia non est de majoribus, idè concessibilibus, & dispensabilibus, *ibid.* num. 8.

2 Nundinis prorogatis, an prorogetur officium, & franchitiæ, d. 91. art. 3. num. 15.

2 Nundinarum locus an possit mutari, *ibid.* num. 16.

Nullus in nundinis conveniri potest prætextu privati debiti, d. 91. art. 2. num. 1.

2 Nundinæ solemnes, quæ dicuntur, *ibid.* num. 2.

2 Nundinantes tam in accessu, quàm in recessu, & mora sunt securi, *ibid.* num. 3.

2 Nundinæ, & Mercatus quid sint, & an sint synonyma, d. 91. art. 1. num. 1.

2 Nundinæ, cur ita dicantur, *ibid.* num. 2.

2 Nundinæ specificè acceptæ quid sint, & earum utilitas, *ibid.* num. 3.

2 Nundinarum tempore nihil solvi debet pro gabella, vel alia causa, d. 91. art. 4. num. 1.

2 Nundinæ, & mercatus à pari procedunt, *ibid.* num. 9.

2 Nundinarum tempus an possit mutari sine Principis licentia, d. 91. art. 3. num. 21.

2 Nundinas, vel mercatum exercens sine privilegio, qualiter puniatur, *ibid.* num. 24.

3 Nundinæ prohibentur in die Festo, d. 209. num. 30.

3 Nundinarum constitutio, à quibus, & qualiter facienda, d. 213. num. 13.

NUNTIAN S.

3 Nuntians debet se offerre probaturum jura sua infra tres menses, d. 172. num. 4.

3 Nuntians novum opus infra quantum temporis spatium debeat docere de suo jure vigore juris communis, & in hoc titulo, d. 167. num. 15.

3 Nuntians novum opus est actor non reus, d. 172. num. 1.

3 Nuntians novum opus tenetur ostendere de suo præjudicio, d. 167. num. 34.

NUNTIA TIO.

3 Nuntiatio an competat habenti servitutem prædialem urbanam, & quid in rustica, d. 167. num. 20.

3 Nuntiatio focio, an competat, *ibid.* num. 21.

3 Nuntiatio non datur contra ædificantem in re communi, *ibid.* num. 22.

3 Nuntiatio datur in operis refectione, si alteretur forma, *ib.* n. 23.

3 Nuntiatio novi operis contra quos fit, *ibid.* num. 13.

3 Nuntiatio novi operis quid sit, *ibid.* num. 7.

3 Nuntiatio non datur, ubi nihil sit novum, *ibid.* num. 8.

3 Nuntiatio novi operis, triplex scilicet verbis per jactum lapilli, & judicialis, *ibid.* num. 9.

3 Nuntiatio novi operis quare fit, & nuntians quid docere debeat, *ibid.* num. 10.

3 Nuntiatio novi operis, qualiter à Moniali proposita fuerit contra Monialem, d. 173. num. 20.

- 3 Nuntiatio novi operis competit omnibus adversus ædificantem, & quando, d. 167. num. 17.
 3 Nuntiatio competit Domino, de cujus præjudicio sit opus, ibid. num. 18.
 3 Nuntiatio novi operis competit vicino in via privata, d. 170. num. 7.
 3 Novi operis nuntiatio, an competat in muro, ibid. num. 8.
 3 Nuntiatio novi operis, tum proprio nomine fieri potest, tum per Procuratorem, d. 171. num. 1.
 3 Nuntiatio novi operis proponitur à vicino contra vicinum exercentem artem periculosam, d. 170. num. 15.
 3 Nuntiatio non tollitur cautione, si nuntians se offerat in tres menses probare sua jura, d. 169. num. 9.
 3 Nuntiatio novi operis spernenda non est, d. 167. num. 38.
 3 Nuntiatio novi operis etiam diebus feriatis potest proponi, d. 169. num. 5.
 3 Nuntiatio novi operis, an locum habeat in refectione Molen-dini, d. 167. num. 36.
 3 Nuntiatio novi operis tanti momenti est, ut etiam justè ædificanti noceat, d. 171. num. 3.
 3 Nuntiatione facta novi operis totum demoliendum, quod ædificatum fuit, d. 167. num. 28.

NUNTIIUS.

- 2 Nuntius Illustrissimus Apollolicus est conservator privilegiorum omnium exemptorum, sed non Judex exemptorum, d. 118. num. 10.

NUPTIÆ.

- 3 Nuptiæ infra annum, quando suspectæ, d. 194. num. 10.
 3 Nuptiæ secundæ non benedicuntur, & quare, ibid. num. 11.
 3 Nuptiarum secundarum poenæ cessant, si nubat mulier post tres menses, ibid. num. 20.
 3 Nuptiarum casus exemplificativè ponitur non restrictivè, d. 205. c. 5. num. 14.
 3 Nuptiarum festinatio etià à Thesauro reprobat, d. 194. n. 52. Cujacius materiam intellexit, non Thesaurus, ibid. num. 53.
 4 Nuptiæ secundæ non derogant successioni, d. 324. num. 31.

OBEDIENTIA.

- 3 Obedia Monialibus quid præcipiat, d. 173. num. 15.

OBJECTIO.

- 1 Objectio proponitur contra hanc explicationem, & resolvitur, d. 8. num. 23.

OBLATI.

- 4 Oblati qui se, & sua tradunt Ecclesiis si recedant, secum bona ducunt, d. 287. num. 5.

OBLATIO.

- 2 Oblationes factæ in aliquo Altari debentur Paroeciæ, sub cujus finibus sit Altare, d. 77. num. 12.
 2 Oblationes factæ alicui Imagini depictæ in pariete domus alicujus privatae personæ acquiruntur Paroeco, intra cujus fines sit illa Capella, quod limitatur, ibid. num. 13.
 2 Oblationes deberi Paroeciæ, cum certum sit limitatur, quando Capella esset extra omnem Paroeciam, ibid. num. 14.
 2 Oblationes destinatae ad certum usum semper spectant ad Paroecum, quod limitatur, ibid. num. 15.
 2 Oblationum administratio ad solum Paroecum spectat, ibid. num. 16.
 2 Oblationis nomen quid importat, in quod differat à Primitiis, & decimis, ibid. num. 2.
 2 Oblationis nomine, & appellatione quid contineatur, ibid. num. 3.
 2 Oblationis species triplex est, & qualis, ibid. num. 4.
 2 Oblationum usus fuit antiquissimus, ibid. num. 5.
 2 Oblationes non fiunt à Clericis laicis, ibid. num. 6.
 2 Oblationes factæ alicui Imagini, seu Capellæ debentur Paroeco, intra cujus fines est Paroecia, ibid. num. 9.
 2 Oblationes, quæ fiunt tempore Jubilæi, vel Anni Sancti in Ecclesia Cathedrali debentur Archiepiscopo, curam animarum habenti, & ira affertur decisio, ibid. num. 10.
 2 Oblationes factæ Ecclesiæ, an & quando alienentur, d. 70. n. 43.
 5 Oblatio quos effectus habeat, d. 401. c. 6. num. 13.
 5 Oblationes in Ecclesiis factæ non possunt alienari sine licentia Episcopi, d. 396. num. 51.

OBLIGATIO.

- 1 Obligatio generalis sine assensu contracta producit utile Salvianum interdictum, pro consequutione fructuum bonorum stabilium, d. 17. num. 7.
 2 Obligatio dotis vigore statuti Lucensis, qualiter facienda, d. 113. num. 53.
 2 Obligatio fidejussoria quando corrumpitur, principali corrumpente, ibid. num. 24.

- 3 Obligatio secunda non est propriè prima transfusa, sed secundum quid, & impropiè, d. 139. num. 37.
 3 Obligatio transfusa in alium censetur extincta, d. 139. n. 2.
 4 Obligatio in solidum, ut acquiratur, an sufficiat unius corporis suppositio juxta terminos Bullæ Pii V. d. 290. num. 2.
 5 Obligatio duorum, qualiter interpretetur, d. 401. c. 1. n. 16.
 5 Obligatio qualiter radicata dicatur in uno, vel pluribus, ibid. num. 17.
 5 Obligati in solidum ex causa administrationis possunt separatim conveniri, d. 397. c. 3. num. 14.
 5 Obligatio pro quantitate in genere an valeat, d. 358. num. 15.
 5 Obligatio generalis, quæ non comprehendat, d. 332. ar. 5. n. 17.

OBLIGATUS.

- 1 Obligatus ad factum certo tempore, tenetur docere de adimplimento, d. 35. num. 41.
 3 Obligatus ratione certæ rei, extinctivè absolvitur ab obligatione, d. 154. c. 2. num. 4.

OBREPTIO.

- 2 Obreptio decreti est causa rescribendi Superiori, d. 85. n. 3.

OBSERVANTIA.

- 1 Observantia inducit veram legem, & consuetudinem, d. 49. n. 41.
 1 Observantia antiquissima dat jurisdictionem etiam in Clericis, d. 50. num. 42.
 1 Observantia subsecuta facit præsumi justificationem litterarum, d. 36. num. 18.
 2 Observantia in jurisdictionalibus quantis operetur, d. 121. n. 50.
 2 Observantia de illicito facit licitum, ibid. num. 51.
 2 Observantia publica facit actum licitum, & permissum, ibid. num. 52.
 2 Observantia qualiter canonizet actum, d. 72. num. 38.
 2 Observantia in beneficialibus quid operetur, ibid. num. 36.
 3 Observantia festorum observata semper in Diocesi Neapolitana, d. 208. num. 1.
 Pacis Jordanus quid senserit de observantia festorum, d. 213. num. 18.
 3 Observantiam Zipeus adducit Concilii Tridentini, ex mandato Philippi II. d. 134. num. 90.
 3 Observantia declarat quodcumque ambiguum, & in quacunque materia, d. 45. num. 20.
 3 Observantia in jurisdictione, quando sit utilis, d. 133. num. 77.
 3 Observantia multum prodest in Processionibus, d. 198. n. 29.
 4 Observantia Patronorum sufficienter declarat jus patronatus qualitatem, d. 233. num. 13.
 5 Observantia qualiter privilegia, & leges interpretetur, d. 398. c. 2. num. 7.
 5 Observantia qualiter vocetur consuetudo, ibid. num. 8.
 5 Observantia, & consuetudo per plures annos observata quid operetur, ibid. num. 9.
 5 Observantia quid operetur pro possessorio, d. 363. num. 30.
 5 Observantia subsequuta eligendi sacramentalis qualis fuerit, ibid. num. 10.
 5 Observantia declarat gratiam, & qualiter, d. 369. num. 7.
 Aliqualis odor justitiæ in proprietate præbet faciliorem aditum in possessorio, & sic solet idem S. C. observare, d. 367. num. 26.

OCCIDENS.

- 1 Occidens in una Ecclesia, si ad aliam confugiat gaudet illa, & declaratum per Sacram Congregationem assertur, d. 42. num. 12.
 1 Occidens in bello injusto pro defensione, nullam incurrit irregularitatem, d. 34. num. 36.
 1 Occidentes in Ecclesia, vel ejus adjacentibus excommunicantur, vigore text. in cap. diffinivit, 17. quæst. 4. & Neapol. vigore constitutionis synodalis, d. 33. num. 2.
 3 Occidens cadentem in terra, an sit irregularis, potens illum vulnerare, d. 185. num. 31.
 3 Occidentes in Ecclesiis delinquentes, ut absolvantur quid requiratur, d. 228. num. 9.
 4 Occidens amicum noviter reconciliatum, non est privandus Ecclesiastica immunitate, d. 254. num. 5.

OCCIDERE.

- 3 Occidere alium præparatus, potest licitè occidi, d. 185. n. 23.

ODIUM.

- 3 Odium Joannis Baptistæ, & Clerici Nicolai probatum, d. 149. num. 6.
 4 Odium irrationabile, an & quando valeat, d. 303. num. 3.
 4 Odium parentum, qualiter ad filios descendat, ibid. num. 4.
 4 Odium Patris hæredis non operatur exclusionem hæredis, si facta in odium ejusdem filii, ibid. num. 5.
 4 Odii causæ, quæ fuerint in præsentia, ibid. num. 6.
 4 Odii causæ, quales in præsentia, & qualiter probandæ, ibid. num. 7.
 4 Odii causa finalis, quæ fuerit, & quæ impulsiva, ibid. n. 8.
 4 Odii causa falsa finalis, vel impulsiva hodie, quæ sit, ibid. num. 9.

OECONOMI.

5 Oeconomi officium , qualiter in Ecclesia introductum , d. 363. num. 17.

5 Oeconomorum plures species in Ecclesia , ibid. num. 18.

OE N O P O L I U M .

4 Oenopolium , & Monopolium differunt , d. 262. c. 5. n. 1.

4 Oenopolii jus quid sit , ibid. num. 2.

4 Oenopolium strictius definitur , ibid. num. 3.

O F F E N D E N S .

1 Offendens Ministros , ut eripiat ab eis , illisque eum invadentibus non sit irregularis , d. 34. num. 39.

O F F I C I A L I S , O F F I C I U M .

1 Officii præjudicium ab omnibus evitandum , d. 24. n. 11.
In eo , qui officio renunciavit , an remaneat officii dignitas , d. 20. num. 14.

1 Officiales ignorantes officia sua exercere , culpa non carent , d. 6. num. 29.

2 Officia divina turbantes si expellant , in Canonem non incidunt expellentes , d. 88. num. 3.

2 Officiales Civitatis illam non obligant , nisi probata versione , d. 68. num. 6.

2 Officialis constitutus in casu absentiae alterius , censetur electus in casu etiam mortis illius , d. 92. num. 20.

2 Officii divini nomine quid contineatur , d. 130. num. 50.

3 Officia castratorum , quæ & qualia fuerint apud antiquos gentiles , d. 222. num. 18.

3 Officia , & beneficia regulantur eisdem legibus , d. 193. n. 48.

3 Officialis , per quod temporis spatium substituat locumtenentem , d. 161. num. 77.

3 Officialis an possit ad libitum revocari , & quid si erat ad beneplacitum , d. 189. num. 7.

3 Officialis quando possit substituere in officio , d. 161. n. 61.

3 Officium si concessum sit inhabili , videtur data licentia exercendi per substitutum , d. 161. num. 62.

3 Officium recitant juxta Ritum Breviarii Romani , d. 155. n. 12.

3 Officium quando possit transire in dignitatem Ecclesiasticam , d. 227. num. 15.

4 Officia Magistrum Actorum ad quem spectent , veluti ad originem , d. 322. num. 4.

4 Officia sunt de Regalibus , ibid. num. 5.

4 Officia sunt de Regalibus , utpotè à Rege collata , ibid. num. 6.

4 Officia Magistrum Actorum plura habent jurisdictionalia , ibid. num. 7.

4 Officialis nomine venit Magister Actorum , ibid. num. 8.

4 Officia nec vendi , nec alienari , nec obligari possunt sine assensu Regis , ibid. num. 9.

4 Officiorum dominia semper apud Regem sunt in Regno nostro , ibid. num. 10.

4 Officii creditores nullum jus acquirunt sine assensu super eo , ibid. num. 11.

4 Officii dominium omne , & totum est penès Regem , ibid. n. 12.

4 Officii creditores durant , durante illo penès possessorem , si habuerint assensum , ibid. num. 13.

4 Officio Ministerii , qualiter sint vendibilia , ibid. num. 14.

4 Officia vendi à Rege , vel à partibus quid differat , ibid. n. 15.

4 Officia vendi non possunt , si habeant jurisdictionem , ib. n. 16.

4 Officia sine jurisdictione , quatenus à subditis possint vendi , ibid. num. 17.

4 Officia cum Ministerio , à quibus exercentur , ibid. num. 18.

4 Officia resident in officibus Regis , & solum transfertur exercitium , ibid. num. 19.

4 Officium translatum de persona ad personam novum est , non primum , ibid. num. 20.

4 Officia , & feuda in multis differunt , d. 239. num. 23.

4 Officia sunt simillima feudis , & afferuntur convenientiae , ibid. num. 14.

4 Officia jure civili Romanorum dicebantur militiae , d. 293. n. 47.

4 Officiorum dominium penès quem sit , & eorum administratio , ibid. num. 48.

4 Officium sub qualitate hæreditaria quando dicatur concessum , ibid. num. 49.

4 Officium datur hæredi ab intestato non facta nominatione , ibid. num. 50.

4 Officium non dividitur inter hæredes , sed sola administratio , ibid. num. 52.

4 Officialis mortui hæres quando puniatur poena peculatus , &c. d. 246. num. 9.

4 Officialis pecuniarius ob extorsiones , qualiter puniatur , ibid. num. 12.

4 Officialis quando possit hæres institui , & qualiter , d. 295. art. 3. num. 22.

4 Officiali pro excessibus condemnato creditores præjudicantur in juribus suis , d. 246. num. 39.

4 Officialis delictum , qualiter probandum sit ad finem suspendendi , ibid. num. 40.

4 Officiales perpetui alicujus loci , sunt cives illius loci , d. 281. num. 7.

4 Officium rectum , & irregulare , d. 246. num. 52.

4 Officii privatio per qua verba importetur , ibid. num. 53.

4 Officialis statim illo privatur officio ob delictum commissum in officio , ibid. num. 54.

4 Officii non datur proprietas , sed simplex administratio , ibid. num. 55.

4 Officialis non habet officii dominium ; sicut habet feudatarius , ibid. num. 56.

4 Officialis delinquens in officium puniatur poena arbitraria , ibid. num. 27.

4 Officialis corrupti delictum accusari ab omnibus potest , ibid. num. 28.

4 Officialis privatus officio , an possit alium substituere , ibid. num. 58.

4 Officialis an possit suspendi pendente inquisitionis judicio , ibid. num. 36.

4 Officialis inquisitio cum adminiculis sufficit ad suspensionem , ibid. num. 37.

4 Officiales delinquentes duplici judicio conveniuntur , & quæ sint , ibid. num. 33.

4 Officialis delinquens in delegatione officio , annexa dicitur delinquere in officio , ibid. num. 62.

4 Officialis privatus dicitur officio per solum decretum , ne exerceat , &c. ibid. num. 63.

4 Officialis delictum leve quale sit , ibid. num. 48.

4 Officialis an sit suspendendus in dubio quousque non fiat causæ cognitio , ibid. num. 49.

4 Officialis durante inquisitione an possit suspendi , ibid. n. 50.

4 Officialis , ut suspendi possit administratione pendente , tria requiruntur , & quæ sint , ibid. num. 24.

4 Officialis inquisiti instantia , an transeat ad hæredem , si lis non fuit contestata cum eo , ibid. num. 25.

4 Officialis ob culpam gravem commissam in officio potest eo privari , non ob levem , d. 293. num. 7.

4 Officialis privatus officio ob delictum , puniatur more ignobilium , ibid. num. 8.

4 Officialis delinquere potest , vel extra officium , vel in eo , d. 246. num. 20.

4 Officialis delinquens extra officium , qualiter puniatur , ibid. num. 21.

4 Officialis inquisitione pendente , quando suspendatur ab officio , ibid. num. 22.

4 Officialis gravius delinquit , quam alius , ibid. num. 2.

4 Officiales alios proponentes , quando peccant , & teneantur ad restitutionem , ibid. num. 3.

4 Officialis quando peculatus crimine teneatur , ibid. num. 4.

4 Officialis pro crimine Barattariæ potest torqueri ex processu informativo , ibid. num. 18.

4 Officialis exigens pecuniam fiscalem , & ad suum usum convertens an teneatur nonnulli poena , an peculatus , ibid. n. 7.

4 Officiorum , & Artificum confusio est omnino evitanda , d. 262. c. 3. num. 1.

4 Officium executoris testamenti , si Monacho committatur , non potest se intrmittere superior Monasterii , d. 278. num. 44.

4 Officii natura non alteratur , per hoc quod dari solet pretio , vel gratis , d. 246. num. 43.

4 Offici jus reale non acquiritur sine assensu , d. 322. num. 32.

4 Officii successor , est novus Officialis , & novum officium , d. 239. num. 31.

4 Officiorum electio , & confirmatio est solum in Principe , d. 322. num. 26.

4 Officii non datur successio , sed nova electio ex benignitate Principis , ibid. num. 27.

4 Officio ad Dominum reverso , non tenetur Dominus ad debita , &c. d. 246. num. 45.

4 Officium pecunia emptum , non differt à gratis dato , ib. n. 46.

4 Officium pro se , & hæredibus , intelligitur de primogenito , d. 239. num. 33.

4 Officii proventus non sunt in hæreditate Patris , & quomodo , ibid. num. 34.

4 Officium quando sit cum qualitate hæreditaria , d. 322. n. 22.

4 Officium Regis est , si ab alio exercentur ipso mandante , ibid. num. 23.

4 Officiu concessum per annos decem , si moriatur concessionarius infra quinq; quid de alio quinquennio ? d. 293. n. 55.

4 Officii origo , & extinctio ad Regem spectat , d. 322. n. 2.

5 Officia Ecclesiastica , de quibus supra cadunt sub simoniæ vitio , si vendantur , d. 363. num. 21.

5 Officia alia , quæ dabantur in Ecclesia Dei prius , & nunc , ib. n. 19.

5 Officialis declaratus inhabilis ad exercendum officium , an si à Principe reintegretur , ad idem officium censeatur restitutus , d. 395. num. 25.

- 5 Officialis non punitur poena ordinaria, nec punitur officii privatione, *ibid.* num. 19.
- 5 Officialia spiritualia à laicis non providentur, d. 363. n. 4.
- 5 Officialis suspensus ad tempus, an admittatur, & reintegretur ad tempus, d. 395. num. 30.
- 5 Officialis suspensus pro certo tempore, an admittatur sine Principis licentia, *ibid.* num. 31.
- 5 Officialis pecuniarius, & jurisdictionis, qualiter si malè se gesserit, *ibid.* num. 3.
- 5 Officialis deputatus pro salute, an privetur pretio officii, si delinquat, *ibid.* num. 4.
- 5 Officialis per extorsionem, qualiter puniatur in Regno, *ibid.* num. 5.
- 5 Officialis in Regno quando puniatur poena quadrupli per extorsionem, *ibid.* num. 6.
- 5 Officiale commississe extorsionem, qualiter probetur, *ibid.* num. 7.
- 5 Officialis in Regno: qualiter puniatur per extorsionem, *ibid.* num. 8.
- 5 Officialis deputatus pro salute, qualiter puniatur per extorsionem, *ibid.* num. 9.
- 5 Officiales fortiuntur ratione officii, d. 397. c. 1. num. 44.
- 5 Officii qualitas specificat forum, *ibid.* num. 45.
- 5 Officium quando sit feudale, d. 360. num. 2.
- 5 Officium, an & quando hæreditarium sit, *ibid.* num. 3.
- 5 Officium quando sit transmissibile ad hæredes, *ibid.* n. 4.
- 5 Officium non esse hæreditarium, qualiter probetur, *ibid.* n. 5.
- 5 Officium esse hæreditarium, vel non quid importet, *ibid.* n. 7.
- 5 Officium ubi vocatur hæres ex corpore quodnam sit, *ibid.* n. 8.
- 5 Officium ex pacto, & providentia quale sit, *ibid.* num. 9.
- 5 Officium Monterii majoris quale sit, d. 388. num. 5.
- 5 Officii privatio quando inducatur per illa verba sententiæ, *amplius non exerceat*, d. 395. num. 24.
- O L E A.**
- 1 Oleæ locus *tit. 4. q. 1. num. 32.* punctualis assertur, d. 39. n. 22.
- 4 Oleæ autoritas in præsentī adducitur ad propositum, d. 295. art. 3. num. 23.
- O L T R A D I U S.**
- 3 Oltradii *conf. 142.* adducitur, & explicatur, d. 205. c. 4. n. 18.
- O N U S.**
- 2 Onus solvendi residuum pretii feudi, de quo in præsentī quodnam sit, & à quo solvendum feudo devoluto, d. 110. n. 17.
- 2 Onera pro civibus, quando contineant calalia, d. 107. n. 9.
- 2 Onera feudi triplicis generis, qualiter adducitur, d. 110. n. 15.
- 3 Onerū perpetuorū acceptio quare prohibetur, d. 154. c. 2. n. 16.
- 4 Onus probandi esse juspatronatus gentilitium cui incumbat, & juspatronatus esse hæreditarium, quod sit probandum, d. 233. num. 4.
- 5 Onera in fundo colendo sunt legatarii, non hæredis, d. 328. n. 6.
- 5 Onera rei legata à quo solvi debeant, d. 336. num. 30.
- 5 Oneris census acollatio quid importet, d. 376. num. 6.
- 5 Tres oppositiones D. Joannæ adversus D. Josephum hæredem scriptum, d. 367. num. 25.
- O P E M P R Æ S T A N S.**
- 4 Opem præstans delicto punitur eadem poena, qua principalis delinquens, d. 258. num. 4.
- O P E R A.**
- 4 Operam dans rei illicitæ, nisi influat directè in homicidium, an efficiatur irregularis, d. 260. num. 3.
- O P E R A R I U S.**
- 2 Operarius dignus est mercede sua, & opus pretium meretur, d. 109. num. 49.
- 3 Operarii Regularium debent comedere panem eorundem, d. 232. num. 3.
- 3 Operarii Regularium operantes in Grangiis Regularium, comedunt panem eorum, *ibid.* num. 4.
- 3 Operarii laicorum, qualiter teneantur interdicto de novi operis nuntiatione, d. 172. num. 8.
- O P I N I O.**
- 1 Opinio probabilis quando dicatur; & quando dicatur talis, d. 28. num. 33. *Vide Nullus.*
- 3 Opinio favore immunitatis sequenda est, d. 228. num. 34.
- 4 Opinio distinguens uti veritati proximior est præferenda, d. 252. num. 14.
- 4 Opinio aliter in disputando, & aliter in decidendo potest, & debet sustineri, d. 280. num. 2.
- 4 Opinio Donelli, Cujacii, Duareni, & similium, qualiter sustineatur, *ibid.* num. 3.
- 4 Opinio tertia Bartolum, & Baldum concilians, qualis fuerit, d. 291. num. 2.
- 4 Opinio tertia concilians reprobat, & quare, *ibid.* num. 3.
- 4 Opinio unius Doctoris sufficit pro validitate matrimonii, d. 266. c. 2. num. 2.
- Boer. consilium quadragesimum à num. 4.* adducitur punctuale, *ibid.* num. 3.
- Everardi conf. 44. num. 25. vol. 2. pulcherrimum, ibid. num. 4.*
- O P P I U M.**
- 1 Oppium, de quo in præsentī an sufficiat pro divortio, d. 29. num. 73.
- O P U S.**
- 3 Opus prohibitum in die Festo, est opus servile, d. 209. n. 1.
- 3 Opera servilia, quæ sint, *ibid.* num. 2.
- 3 Opera corporalia sunt triplicis generis, *ibid.* num. 3.
- 3 Opera liberalia, quæ sint, *ibid.* num. 4.
- 3 Opus servile tripliciter dicitur, *ibid.* num. 5.
- 3 Opera pietatis permittuntur in die Festo, *ibid.* num. 6.
- 3 Opera pia, & onera talia, quæ sint, & an in præsentī, d. 157. num. 24.
- 3 Opera pietatis fieri possunt in die festo, & quæ sint, d. 210. n. 25.
- 3 Opera necessaria servilia permittuntur in diebus Festis audita Missa, d. 209. num. 28.
- 3 Opera servilia faciētes subditi, an & quādo peccēt, d. 210. n. 17.
- 3 Opera servilia facientes, quando excusentur ratione consuetudinis, *ibid.* num. 18.
- 4 Opus pium à Principissa ordinatum procurat *Illustr. Marchio Latertiae*, d. 295. art. 5. num. 12.
- O R A T I O.**
- 4 Oratio dispositiva, & demonstrativa differunt, d. 237. n. 51.
- 4 Orationū diversitas multū operatur in præsentī, d. 271. n. 58.
- O R A R I U M.**
- 1 Orarium, sive stola, quod significet, d. 4. num. 10.
- O R A T O R I U M.**
- 3 Oratorium privatum habens, si sit infirmus, an teneatur ibi audire Missam, d. 183. num. 31.
- 3 Oratoria privata in domibus privatorum, qualiter sint habenda, *ibid.* num. 17.
- 3 Oratorium erectum sine auctoritate Episcopi, an sit capax celebrationis, *ibid.* num. 47.
- 3 Oratoria privata, & ibi Missæ celebratio, cum quibus conditionibus per Sedem Apostolicam concedatur, *ibid.* n. 71.
- 3 Oratoria privata Regulariū, an gaudeant immunitate, *ibid.* n. 40.
- 3 Oratorium publicum, & Ecclesia idem sunt, & quando, *ibid.* num. 7.
- 3 Oratoria privata conceduntur sine præjudicio Paræcorum, *ibid.* num. 28.
- 3 Oratorium quare dicatur tale, & quando, *ibid.* num. 12.
- 3 Oratorium quotuplex sit, & qualiter differat publicum à privato, *ibid.* num. 13.
- 3 Oratorium habens privatum in Civitate, an possit uti in Villa eodem privilegio, *ibid.* num. 33.
- 3 Oratorium privatum quando dicatur, & quale, *ibid.* num. 4.
- O R D I N A R E, O R D I N A T U S.**
- 2 Ordinari quilibet debet à proprio Episcopo, d. 108. num. 3.
- 2 Ordinatus cum litteris dimissoriis datis à Vicario post mortem Episcopi valide ordinatur, d. 69. num. 32.
- 2 Ordinatus à Papa, non potest ab alio ordinari, d. 118. n. 22.
- 2 Ordinatus infra annum cum dimissoriis Capitularis, quam poenam incurrat, d. 108. num. 53.
- 2 Ordinandus Sede Episcopali vacante, quid agere debeat, *ibid.* num. 54.
- O R D I N A R I U S.**
- 1 Ordinarii probare possunt negativam, quando beneficiati non tenentur edere titulum, d. 1. num. 32.
- 1 Ordinarii procedentes ex officio cogere possunt ad titulos, secus si faciant se partes, *ibid.* num. 28.
- 1 Ordinarii consensus in translatione juspatronatus quando requiratur, d. 40. num. 5.
- 1 Ordinarius propter visitationes præsumitur informatus de valore beneficiorum, & status Ecclesiæ suæ Diocesis, d. 36. num. 13.
- 1 Ordinarii consensus quando requiratur in translatione juspatronatus, d. 12. num. 26.
- 1 Ordinarii consensus, & licentia qualiter differant, *ibid.* n. 29.
- 3 Ordinarius solum cogit reddere cōputa rationum, d. 134. n. 56.
- 5 Ordinarius loci an possit declarare excommunicatum Equitem Hierosolymitanum percutiētem Clericum, d. 327. n. 39.
- O R D I N A T I O.**
- 1 Ordinationes protectorum Regularium quando eos ligant, d. 65. num. 27.
- Et quid si non fuerint confirmatæ per Pontifices, ibid. n. 28.*
- 1 Ordinationes Cardinalis Arigonii, & Urbini pro Monasterio S. Claræ nunquam fuerunt usu receptæ, sed contrarium observatum, *ibid.* num. 30.
- O R D O.**
- 1 Ordo rationis naturalis postulat, prius vocari masculos, quam fœminas, d. 58. num. 36.
- 1 Ordo processus non postulabat sequesterium, d. 18. num. 4.
- 2 Ordo verborum in ambigua testatoris voluntate ordinem intellectus, voluntatis, dilectionis, ac charitatis designat, d. 101. num. 2.
- 2 Ordo

- † Ordo affectionis ex honoris ordine colligitur, ordoque scripturæ in dispositione an semper attendatur, *ibid.* num.3.
- † Ordo scripturæ non relevat, quoties de disponentis mente liquet, *ibid.* num.5.
- Ab ordine litteræ an validum sit argumentum? *ibid.* num.6.
- † Ordo Cassinensis in quot Congregationes divisus, & quomodo sint, & quando fundata, d.79.num.4.
- Sacer Ordo Prædicatorum Rosarii promulgatur, d.127.n.2.
- † Ordo Processionis pluribus in Civitatibus hujus Regni Neapolit. servatur uti Neapoli, d.198.num.39.
- O R I G E N I S.
- † Origenis factum, de quo Glossa in *cap.4. dist.55.* adducitur, & condemnatur, d.221.num.28.
- O S A S C H U S.
- † Osaschi *decis. 14.* adducitur in præsentem ad propositum, d.295.art.3.num.20.

P

P A C T U M.

- † Pactum non expressum, vel tacitum cum Dæmone quando præsupponatur, d.26.num.44.
- † Pacto cum Dæmone remoto, licitum est maleficium ad bonum finem, *ibid.* num.45.
- † Pactum cum instrumento adjectum citandi in Curia non valet secundum aliquos, d.66. num.25.
- † Pactum citationis in Curia valet secundum praxim, d.11.n.26.
- † Pactum citationis in Curia, tum operatur quando convenitur in alieno territorio, *ibid.* num.28.
- † Pactum de citando in Curia, licet non existat Curia quando valeat, *ibid.* num.29.
- † Pactum, ut census retroematur in totum, & soluto toto pretio an valeat, d.117.num.15.
- † Pactum, de quo supra, qualiter limitetur, *ibid.* num.16.
- † Pactum omnium æqualitas servari debet, d.112. num.28.
- † Pactum retroemendi, transit contra singularem successorem, d.117. num.3.
- † Pactum retroemendi, de quo hic quale fuerit, *ibid.* num.5.
- † Pactum, ut in retrovenditione solvatur integrum pretium unica vice valet, & qualiter, *ibid.* num.31.
- † Pactum factum juri conforme, non continet simoniam, d.183. num.10.
- † Pactum reversivum appositum à patre quid operetur, d.219. num.11.
- † Pactum reversivum dotis, sorore consentiente validum est, & quando, *ibid.* num.12.
- † Pactum reversivum in dote comprehendit legitimam, & quare, *ibid.* num.2.
- † Pacta in contractu apposita semper debent aliquid operari, d.197.c.1.num.41.
- † Pactum de restituenda re, dato pretio differt à pacto de retrovendendo, d.187. num.26.
- † Pactum de retrovendendo præscribitur 30. annis, *ibid.* n.27.
- † Pactum de affrancando idem est, ac pactum de vendendo, d.132. num.44.
- † Pactum affrancandi an sit voluntarium, an necessarium, *ibid.* num.45.
- † Pactum affrancandi, an repugnet contractui emphyteutico, *ibid.* num.63.
- † Pactum de retrovendendo transit ad hæredes etiam extraneos, d.187. num.31.
- † Pactum, quod emptor post retrovenditionem lucretur partem fructuum non tenet, & rejicitur tanquam usurarium, d.188. num.13.
- † Pactum de retrovendendo, an possit cedi, d.187. num.29.
- † Pacta contraria emptioni qualia sint, & qualia contraria emphyteusi, d.132. num.66.
- † Pacta sunt servanda, quando sine peccato servari possunt, d.188. num.20.
- † Pacta insolita arguunt suspicionem, & præsumi faciunt contractum pignoratitium, *ibid.* num.23.
- † Pactum, ut nihil acquiratur Monasterio super bonis donatis Monacho, fuit approbatum per S. C. teste Præsidente de Franco *decis. 718.* d.278. num.32.
- † Pactum prædictum fuit approbatum per Moralistas, & Theologos apud Patrem Donatum, ut in scripto, *ibid.* num.33.
- Cæsar Carena *resol. 199.* pactum approbat, & decusum refert, ut nihil acquiratur Monasterio, *ibid.* num.35.
- Pater Molfes. cum communi schola Doctorum pactum approbat, de quo supra, *ibid.* num.36.
- Tambur. *de jure Abbatisfarum*, pactum approbat, de quo supra, *ibid.* num.37.

Caponi Repert.

- Rodriquez, & alii tenent pro observantia pacti, *ibid.* n.38.
- Lezzana pactum approbat cum omnibus Moralistas, *ibid.* n.39.
- Sacra Rota Romana apud Burattum *tom. 2. decis. 284.* stat pro observantia hujus pacti, *ibid.* num.40.
- Thomas de Afflicto adducitur pro observantia dicti pacti, *ibid.* num.41.
- Pater Pellizzarius, & alii stant pro observantia dicti pacti, *ibid.* num.42.
- † Pactum, quod fructus pignoris frugiferi deserviant pro interesse, an valeat, d.292. num.4.
- † Pactum, vel conditio, ut de bonis donatis Monacho nihil acquiratur Monasterio, validum est, d.278. num.29.
- † Pactum præjudiciale fructibus dotis per maritum factum valet, d.289. num.15.
- † Pactum dilatans solutionem dotis valet, quia præjudicat fructibus, vel usuris dotis, *ibid.* num.16.
- † Pactum dotis præjudiciale quale sit, *ibid.* num.11.
- † Pactum quo longior dilatio dotis restituendæ marito traditur non valet ultra ea, quæ leges disponunt, *ibid.* num.13.
- † Pactum ne suspendatur officialis pendente inquisitione non valet, d.246. num.38.
- † Pactum ad unius beneficium non extenditur ad alios, d.361. num.8.
- † Pactum reversivum quando invalidum in dote, d.344. n.24.
- † Pacta emphyteutica recensentur, d.361. num.2.
- † Pactum reversivum an impediatur immisionem, d.344. n.22.
- † Pactum negativum de non succedendo quando valeat, & quando non, d.350. num.2.
- † Pactum, ut venditor non teneatur de evictione, validum est in jure, d.351. num.5.
- † Pactum succedendi ad certam personam an valeat, d.350. n.3.
- † Pactum reversivum quando operetur, d.344. num.29.
- † Pactum reversivum qualiter explicetur, *ibid.* num.19.
- † Pactum in præjudicium creditorum societatis an operetur, d.361. num.14.
- † Pactum affirmativum de succedendo, à jure damnatur, & ratio, num.47. *ad fin.* d.367. num.45.
- Ampl. non modo in extraneis, sed etiam in filiis, *ibid.* num.46.
- Ampl. ut nec etiam Sacramento firmetur, d.367. num.47.
- Ampl. etiam contemplatione matrimonii, *ibid.* num.48.
- † Pactum reversivum generaliter conceptum, quomodo & per mortem cujus verificetur, d.344. num.31.
- † Pactum reversivum dotis in capitulis appositum, qualiter procedat, *ibid.* num.2.
- † Pactum de restituendo dotem in similem, vel meliorem, quid operetur, d.348. num.10.
- † Pactum reservationis domini dat prælationem omnibus creditoribus, d.388. num.11.
- † Pacto nequit Clericus fori privilegio renunciare, secus absq; pacto, d.397. num.42.
- † Pactum reversivum in dote valet, si moriatur uxor, d.344. num.10.
- † Pactum reversivum in favorem cujus personæ addi possit, *ibid.* num.11.
- † Pactum reversivum potest multipliciter accipi, *ibid.* num.12.
- † Pactum reversivum cum juramento valet, *ibid.* num.13.
- † Pacta quæ possunt in feudis apponi, quæ sint, d.366. n.24.

P A L A T I U M.

- † Palatium Episcopi, eo mortuo gaudet immunitate, sed mortuo Episcopo non gaudet ejus familia privilegio audiendi Missam in Capella Palatii, d.183. num.50.
- † Palatia Regia, quales habeant Capellanos, d.133. num.60.

P A L L A D I U S.

- † Palladius Episcopus Hierosolymitanus fuit Episcopus, & Eunuchus, d.221. num.22.

P A L E A Z.

- † Paleaz locus *par. 1. de majoratu, quest. 48.* ponderatur, d.63. c.1. num.31.
- † Paleaz opinio, qualiter reprobetur, d.52. c.3. num.18.

P A P A.

- † Papa non confert beneficia vacantia in Curia, nisi de consensu Cardinalis habentis indultum, d.10. num.19.
- † Papa est Generalis, Provincialis, & Prior Regularium, d.13. num.18.
- † Papa non indiget confirmatione, d.54. num.16.
- † Papa reservavit omnes Ecclesias ad se Cathedrales, quod fallit in Germania, *ibid.* num.37.
- † Papa statim, quod aliquem promovet ad Episcopatum decernit beneficia vacare, d.10. num.4.
- † Papa potest concedere privilegium exemptionis sæcularibus, & quid invitis principibus laicis, d.121. num.34.
- † Papa potest solvere matrimonium carnale consummatum secundum aliquos, d.105. num.17.
- † Papa non posse dispensare in matrimonio consummato ostenditur, *ibid.* num.18.

- 2 Papæ Symmaci autoritas celebris adducitur contra novitates, d. 85. num. 15.
- 3 Papa non potest facere, ut nulla ferventur Festa in Ecclesia, d. 208. num. 30.
- 3 Papa in toto Orbe Christiano potest Festum imponere, ibid. num. 35.
- 3 Papam solum dispensare cum corpore vitiatis asseritur, d. 226. num. 10.
- 3 Papam tacite dispensasse non posse dici, asseritur, ibid. n. 11.
- 3 Papam dispensare quando dici possit cum inhabili procedendo, ibid. num. 12.
- 4 Papæ voluntas quando exploranda in casibus contributionis faciendæ per Clericos, & exemptos, d. 313. c. 2. num. 62.
- 4 Papa non derogat Beneficiis, quæ sunt Regiæ Coronæ, nec privat aliquem suo beneficio sine causa, d. 238. num. 42.
- 4 Papa dum aliud Breve concedit, qualiter concedere censeatur, d. 253. c. 2. num. 34.
- 4 Papa qualiter possit dispensare in voto castitatis cum Monacho, d. 275. num. 42.
- 4 Papa non solet juspatronatus conferre patronis inauditis, enunciative Episcopi, cur non probet, d. 233. num. 30.
- 4 Papa, quomodo & qualiter pensiones imponat, d. 243. n. 41.
- 4 Papa in Beneficialibus, & eorum fructibus habet summum jus, d. 253. num. 18.
- 5 Papa concedens facultatem testandi, de quibus bonis loquitur, d. 328. num. 39.
- 5 Papæ verbis, an & qualiter credendum sit, d. 401. c. 3. n. 20.
- 5 Papæ attestationi de suo facto quando credendum sit, ibid. num. 21.
- 5 Papa Urbanus VIII. quid concesserit Domino Episcopo Ricciullo, d. 328. num. 1.
- PAPINIANUS.
- 3 Papinianus quid consideravit in d. l. Pater Severinam, d. 205. cap. 4. num. 40.
- PARAGIUM.
- 2 Paragium interdum liquidatur pro integra virili in muliere maritanda, secus in nupta, d. 106. num. 11.
- 2 Paragium est legitima filiæ, ibid. num. 12.
- 2 Paragii, & legitimæ extimatio tempore mortis fieri debet, ibid. num. 13.
- 2 Paragium respectu Burgensaticorum, & feudalium, qualiter solvatur, ibid. num. 15.
- 2 Paragium ingressarum quodnam sit, & quale, ibid. num. 16.
- 2 Paragium ingressarum potest esse minus legitimæ, ibid. n. 17.
- 2 Paragium ingressarum potest esse minus legitima, si filia sit monialis vivente patre, secus si post mortem patris, ibid. n. 18.
- 2 Paragium aufert filiæ jus succedendi contra testamentum, vel ab intestato, ibid. num. 19.
- 2 Paragium puellæ viventis in statu coelibatus quantum esse debeat, ibid. num. 20.
- 2 Paragium, cur ita dicatur, & qualiter debeat, ibid. num. 6.
- 2 Paragium in nupta non est minus legitima, quod fallit in Moniali, ibid. num. 7.
- 2 Paragium succedit loco legitimæ, ibid. num. 8.
- 2 Paragium, & legitimæ differunt secundum aliquos, & in quo, ibid. num. 9.
- 3 Paragium debetur jure Regni, vigore *constit. in aliquibus*, d. 205. c. 1. num. 18.
- 3 Paragium debetur sine onere in Regno, ibid. num. 16.
- 5 Paragium an debeatur filiæ non nuptæ, d. 335. num. 12.
- 5 Paragii liquidatio, qualiter fiat, ibid. num. 2.
- 5 Paragii liquidatio quo tempore fiat, ibid. num. 3.
- 5 Paragium debetur in corporibus, non in fructibus, ibid. n. 4.
- 5 Paragium debetur loco legitimæ, ibid. num. 5.
- 5 Paragium est legitima, ibid. num. 6.
- 5 Paragii fructus debentur à die mortis, ibid. num. 7.
- PARENTELÆ.
- 3 Parentelæ nomine strictè, & secundum communem usum loquendi, qui veniant, d. 149. num. 7.
- 3 Parentela, quos comprehendat, considerata agnatione, ibid. num. 8.
- 3 Parentelæ nomine naturales, quando & qualiter veniant, ibid. num. 9.
- 3 Parentelæ nomine quando veniant legitimati per rescript, ibid. num. 10.
- 3 Parentela quando descendentes ex foeminis comprehendat, ibid. num. 11.
- PARENTES.
- 1 Parentes filios diligendo seipsos diligunt, d. 26. num. 8.
- Amor parentum quantus, qualisq; sit ex Aristotele, ib. n. 1.
- 1 Paternus amor quantum operatus fuerit in Davide, & Jacob, ibid. num. 2.
- 1 Parentes pactum possunt facere de successuris filiis non è contra, & quare, ibid. num. 3.
- 1 Parentes in filiis conservantur, ibid. num. 4.
- 1 Parentes possunt filios defendere sicut seipsos, ibid. n. 21.
- 1 Parentes magis torquentur in personis filiorum, quam in propria, ibid. num. 19.
- 1 Parentibus concessa quandoq; extenduntur ad filios, ib. n. 23.
- 3 Parentes liberos suos non possunt vendere, donare, vel pignorare, d. 222. num. 1.
- 3 Parentes jus habent offerendi filios impuberes Religioni, ib. n. 7.
- 3 Parentes ad matrimonium cogentes filias, vel retrahentes, an poenam incurrant, d. 159. c. 1. num. 14.
- 4 Parentes secundo nubentes, qualiter succedant, d. 324. n. 36.
- 5 Parentes nomen comprehendit Collaterales in Regno, d. 366. num. 15.
- 5 Parentum appellatione an veniant agnati, & cognati, ib. n. 10.
- 5 Parentum appellatione in feudalibus, qui veniant, ibid. n. 11.
- 5 Parentum nomine, qui veniant, ibid. num. 7.
- 5 Parentum nomine an contineantur Collaterales, ibid. num. 8.
- P A R I E T E S.
- 2 Parietes an sint clausuræ termini, d. 130. num. 7.
- 3 Parietis spatium relictum quid significet, & arguat, d. 177. n. 12.
- P A R I S I U S.
- 3 Parisii *conf. 26. lib. 3.* ponderatur, d. 216. num. 11.
- P A R O E C I A.
- 1 Paroecia, quæ & qualis dicatur, d. 2. num. 59.
- 4 Paroeciani, qui dicantur, d. 273. num. 3.
- P A R O E C I A L I S.
- 1 Paroecialis, ut judicetur, quæ signa sunt sufficientia, d. 2. n. 62.
- 1 Paroecialis Ecclesia an retineat nomen Paroeciæ, si populum in actu non habeat, sed talis est instituta, d. 20. num. 11.
- P A R O E C U S.
- 1 Paroecus Abbati, & Primicerio præcedit, & honor, ac laus principali debitus, an debeantur ejus locum tenenti, d. 4. num. 5.
- 1 Paroecum in funeralibus omnibus Clericis, & beneficiatis debere præcedere probat Rituale Romanum. Rituale Romanum in decisionibus causarum allegatur sicut, & Pontificale, ibid. num. 15.
- 1 Paroecus ob stolum, qua utitur omnibus præfertur, ib. n. 11. 14.
- 1 Paroecus inops potest à Paroecianis petere alimenta, d. 25. num. 30.
- 1 Paroecus in funeralibus dicitur administrare cum orario, & stola, d. 4. num. 9.
- 1 Paroeci jurisdictionis qualis, ibid. num. 1.
- 1 Paroecus in Paroecia gerit vices Episcopi, eandemq; auctoritatem habet, & Paroecorum origo à quo sit habita, ib. n. 2.
- 1 Paroecus defuncti, etsi cæteris presbyteris præferatur tamen, an præferatur capitulo, ibid. num. 26.
- Decretum Sac. Congregationis declaratur, ibid.
- 1 Paroecus an sit in dignitate constitutus, d. 5. num. 13.
- 2 Paroecus de jure communi fundatam habet intentionem in omnibus oblationibus, quæ fiunt intra limites Paroeciæ, d. 67. num. 11.
- 2 Paroecus poterit eligi Vicarius à Capitulo, quando curam habet in eadem Ecclesia Cathedrali, d. 92. num. 7.
- 2 Paroecus non satisfacit suæ obligationi alium substituendo pro Officio, d. 92. num. 23.
- 2 Paroeci absentia permittitur per bimestrem cum licentia Episcopi, d. 123. num. 24.
- 2 Paroecus missus ad limina non lucratur distributiones, ib. n. 82.
- 2 Paroecus quid facere debeat de istis oblationibus, d. 77. n. 17.
- 2 Paroecus non potest abesse causa studii, d. 123. num. 72.
- 2 Paroeci concessio an validet contractum, d. 70. num. 12.
- 2 Paroecus legens in aliqua universitate facit fructus suos, d. 223. num. 64.
- 3 Paroecus vigore Paroeciæ, in quibus locis censeatur approbatus, d. 133. num. 17.
- 3 Paroecus an possit audire Confessiones suorum subditorum extra Paroeciam, ibid. num. 18.
- 3 Paroecus dimissa Paroecia, non amplius audit Confessionis, ibid. num. 19.
- 3 Paroecus cogens subditum ad matrimonium contrahendum, poenas non incurrat, d. 159. c. 1. num. 11.
- 3 Paroeci hodie non possunt delegare Confessarios, d. 133. n. 54.
- 3 Paroecus poterat causa studii abesse olim, nunc non potest, & quare, d. 148. num. 29.
- 3 Paroecorum spolia ob non residentiam, quando fiant, ib. n. 31.
- 3 Paroecus, vel Vicarius foraneus poterit dispensare super obfervantia festorum, d. 211. num. 5.
- 3 Paroecus cum qua lege assistit matrimonio Hermaphroditi, d. 220. num. 30.
- 3 Paroecus quando ob non residentiam, de jure communi privetur fructibus, d. 148. num. 3.
- 4 Paroecus Ecclesiæ derelictæ an possit compellere recusantes dare ipsi bona ejusdem Ecclesiæ, &c. d. 273. num. 10.
- 4 Paroecus proprius quis dicatur vigore Trident. *sess. 24. de resor. cap. 1.* d. 283. num. 2.

- 4 Paræcus originis non est proprius matrimonii contrahendi , sed requiritur habitatio , ibid.num.5.
- 4 Paræcus proprius etiam dicitur respectu eorum , qui sunt in loco , ut Prætores , Lectores , Scholares , & similes , ibid. num.6.
- 4 Paræcus proprius is est , in cujus loco habitant contrahentes , ibid. num.14.
- 4 Sacra Congr. quid declaraverit in casibus similibus , ibid. n.15.
- 4 Paræcus ruralis an sit proprius respectu eorum , qui in rure habitant causa recreationis , vel fructuum colligendorum , ibid. num.10.
- 4 Paræcus etiam invitus assistens in matrimonio illud valet , idem in testibus , d. 277. num. 15.
- 4 Paræcus non residens in Parœcia absque legitima causa , quas poenas incurrat ? d.273.num.7.
- 4 Paræcus , & alii habentes curam animarum debent residere in suis Ecclesiis , & explicatur locus Concilii Tridentini *sess.25. de reform. cap.1. ibid. num.1.*
- 4 Paræcus tenetur residere , etiamsi Parœcialis sit tenuis , vel in ea remanserint tres , vel quatuor incolæ , ibid.num.2.
- 4 Paræcus quando non tenetur personaliter residere , ibid. n.4.
- 4 Parœci præsentia etiam dissentientis sat est pro validitate matrimonii , d.277.c.2.num.5.
- 5 Parœci nullus requiritur consensus , nec ei ulla quarta debetur , si moriatur extra Monasterium , d.325. num.34.
- 5 Parœci non possunt impedire sepulturas Religiosorum morientium extra Monasteria , ibid.num.35.

P A R S.

- 2 Partes unius stipitis majoris , si ad alium accedat , non destruunt illud , si major pars remaneat , d.72. num.28.
- 2 Partis appellatione venit dimidia , fallit si dicatur aliqua , vel quædam pars , sed qualiter hoc procedat , d.100.num.5.
- 3 Pars minor patronorum , quædo & qualiter dicatur , d.203. n.5.
- 3 Partes hominis principales quales sint , d.220.num.24.
- 4 Pars modica magni prædii non potest alienari sine assensu , d.270. num.5.
- 5 Partis adversæ petitio qualis fuerit , d.389.num.2.
- 5 Partis adversæ oppositiones , & num. 19. d.341. num.18.

P A R T I T Æ.

- 1 Partitæ connexæ sic se habent , ut una verificata credatur aliis , d.17.num.15.

P A R T U S.

- 3 Partus primo , an secundo viro tribuatur in casu dubio , d.194. num.9.

P A S C U A.

- 1 Pascuorum dominium cujus sit , d.55.num.17.

P A S S E R I N U S.

- 2 Passerinus dicens abjuramentum esse poenam quoad solemnitates reprobat , d.95. num.51.
- 2 Passerini sententia in aliquo casu approbatur , sed non in abjuramentum de levi , ibid. num.52.

P A S T I L L I.

- 3 Pastillos faciens in die festo non p.m. d.210.num.8.

P A T E R.

- 1 Pater nobilis per artem sordidam non præjudicat Filio , d.52.c.1. num.6.
- 1 Pater tenetur dotare filiam per dispositionem legis principaliter , d.61.num.22.
- 1 Pater se obtulit interdum morti ad filium liberandum , d.26. num.17.
- 1 Pater Cespides , de exemptione Regularium , adducitur in præsentia , d.2. num.35.
- 1 Pater quando possit transigere pro sanguine filii , d.26. n.25.
- 1 Pater pro filio defendendo potest alium occidere , ibid. n.36.
- 1 Pater filium defendere tenetur , & Charitate , & Justitia ; ideo majori periculo se debet exponere , ibid. num.31.
- 1 Pater Angelus Maria Verrecelli quid sentiat in hac quæstione , d.32. num.30.
- 1 Pater , & filius una persona censentur , & amor parentum crescit cum ætate filiorum , d.26. num.5.
- 1 Pater tenetur dotare filiam non semel , sed bis , & toties quoties opus fuerit , d.61. num.25.
- 1 Pater Verrecelli tenet superiorem non posse revocare licentiam , sed non benè , ibid. num. 31.
- 1 Patris Jordani autoritas adducitur , d.55. num.7.
- 1 Patres Superiores , de quibus in præsentia possunt castigari , d.13. num.22.
- 1 Pater occidens uxorem , an sufficiat filiorum remissio , d.33. num.45.
- 1 Pater , & Mater , aut soror si concurrat quis remittat , ib. n.34.
- 2 Pater dotando , an possit dare minus legitima , d.106. n.3.
- 2 Pater in dubio bonum consilium præsumitur sumere pro filia , ibid. num.4.
- 2 Pater filium in sacris , an possit percutere sine excommunicationis poena , d.88. num.29.

- 2 Pater non potest in suo testamento infantes obligare ad negotiandum , d.114. num.3.
- 3 Pater propter famis necessitatem poterat jure antiquo filium vendere , quod limitabatur in filio Clerico , in Matre , & Avia , d.222. num.2.
- Si pater pervenerit ad meliorem fortunam cogi potest à filio , quem vendidit , ut eum redimat , ibid. num.3.
- 3 Patres Oratorii Romæ approbati , non indigent alia approbatione , d.133. num.33.
- 3 P. Lezzana validam dicit donationem , d.197. c.1. num.15.
- 3 Pater administrans bona filii , num teneatur reddere rationes , d.152. num.12.
- Et quid si transeat ad secundas nuptias , ibid. num.13.
- 3 Pater non peccat filium castrando propter bonum finem , d.222. num.73.
- 3 P. Rodriguez pro donatione assertur , d.197.c.1. num.14.
- 3 Patres Discalceati Carmelitæ , quando à S.M. Theresia instituti , & ubi , d.155. num.7.
- 3 Patres Discalceati Carmelitæ , quando suum Generalem habuerint , ibid. num.8.
- 3 Patres Discalceati Carmelitæ , quando separati sint Itali ab Hispanis , ibid. num.9.
- 3 Patres Discalceati Carmelitæ sunt incapaces , tum ex Regula , tum ex Constitutionibus , ibid. num.35.
- Incapacitas eorumdem fundatur ab Abbate Lappo , ibid. n.36.
- 3 Patris necessitas concurrens cum necessitate filii , utrum sit sufficiens ad vendendum , d.222. num.5.
- 3 Pater potest cogere filiam impuberem , ut ingrediatur Monasterium ad finem ibi educandi , non profitendi , sic potest filium cogere , ut eat ad scholam , vel artificium discat , ib. n.6.
- 3 Pater filios puberes non potest cogere ad manendum in Monasterio , ibid. num.8.
- 3 Patres ejusdem Ordinis , quam Prælationem habeat , si concurrant uniti , & quam si divisi , d.198. num.28.
- 3 Pater , quomodo & qualiter excusetur , si filia invita ingrediatur Religionem , d.222. num.11.
- 3 Paternum consilium maximum est in filiis , d.186. num.12.
- 3 Pater demens præsumitur , qui sine causa filium exhereditat , ibid. num.13.
- 3 Pater , quæ expendit , quando ex bonis filii censetur expendisse , d.152. num.19.
- Blasius Michalorus quid dicat in præsentia , ibid. num.20.
- 3 Pater præsumitur melius , quam alius sumere consilium pro filiabus , d.205. c.5. num.68.
- 3 Patres etiam Dominicani sentiunt pro validitate donationis , de qua hic , d.197.c.1. num.8.
- 3 Pater dans domum francam censetur repetere , d.152. n.23.
- Regens Revert. *decis. 532.* adducitur , & explicatur , ibid. n.24.
- 3 Pater Theophylus Raynaudus de Eunuchismo dicit ante Bullam Sixti V. Eunuchos contraxisse matrimonia , sed errat ; nam illi erant Eunuchi ex officio , non à natura , d.224. n.9.
- 3 Patris Provincialis solutio , & ejus defectus , d.151. num.4.
- 3 Pater filium potest hæredem facere sub conditione , & qua , d.205. c.5. num.23.
- 3 PP. Discalceati Carmelitæ sunt incapaces , tum ex Regula , tum ex Constitutionibus Italicis in Italica Congregatione , d.157. num.7.
- 3 P. Generalis , an & quando possit partem bonorum unius Collegii alteri applicare Collegio , &c. d.151. c.2. num.24.
- 3 P. Generalis bona Collegiorum , non potest applicare ad usum Societatis professæ , ibid. num.25.
- Necessitate tamen posita , id fieri potest , ibid. num.25.
- 3 Patres Carmelitæ Discalceati erant capaces successionis tempore Clementis VIII. de anno 1600. d.155. num.20.
- 3 Pater Vadignus reprobat in suis dictis , d.162. num.25.
- 3 Patres vendidisse plura stabilia , nihil prodest in præsentia , d.155. num.46.
- 3 Patres multi , qui Origenis factum sequuti fuere condemnantur ab Ecclesia , d.221. num.58.
- 3 Pater potest filium castrare tuta conscientia , d.222. num.14.
- 3 Pater Elias à S. Theresia quid referat dictum à Clementi VIII. Regi Perfarum de incapacitate hujus Italicæ Congregationis , d.157. num.14.
- 4 Pater , vel Mater an sint de linea filii , d.237. num.32.
- 4 Pater an sit de linea filii in feudis , & majoraribus , ibid. n.33.
- 4 Pater an sit de linea filii in fideicommissis , ibid. num.40.
- 4 Patre , vel Matre existente in medio , qualiter cessant consuetudines , d.295. art.1. num.4.
- 4 Pater pro dote filii sui , an teneatur obligare bona sua , d.282. num.6.
- 4 Pater an teneatur ad donationem factam Nurui , si filius sit in potestate , ibid. num.4.
- 4 Pater Diana donationem cum pacto , ut nihil acquiratur Monasterio approbat cum communi , d.278. num.34.
- 4 Pater Miles Hierosolymitanus non potest assignare pen-

- tionem filio naturali suo super commendam suam, d. 253. cap. 1. num. 25.
- 4 Pater Generalis an possit ex se petere actorum transmissio- nem, compilatorum à Patre Provinciali, si ab illo non fue- rit processum ad sententiam definitivam. Quotve sint mo- di advocandi causas ab inferiore, d. 268. num. 2.
- 4 Patris consensus ad matrimonium filii, quando inducat obli- gationem honorum, d. 282. num. 8.
- 4 Pater, ut teneatur ad dotem filii sui, quæ requirantur, ibid. num. 9.
- 4 Pater si aliqua obliget, & non omnia, an censeatur mulieri obligasse omnia pro dote, ibid. num. 10.
- 4 Pater in Civitate Neapolis, quando dicitur obligatus ad do- tem filii conservandam, ibid. num. 11.
- 4 Patris hæredes an teneantur ad dotem filii receptam, & quando, ibid. num. 12.
- 4 Patris consensus, & patientia, ut dos solvatur filio, an Neapoli habeatur pro iussu, ibid. num. 14.
- 4 Pater an sit fidejussor, an principalis in obligatione dotis à fi- lio receptæ, ibid. num. 15.
- 5 Pater Donatus Dominicanus quid sentiat in hac re, d. 345. num. 9.
- 5 Patres onusti gaudent de jure privilegiis gabellarum, d. 398. c. 2. num. 1.
- 5 Patres onusti non gaudent Neapoli post annum 1649. ib. n. 2.
- 5 Pater si onus apponat in legitima filii, an creditores præjudi- centur, & quando possit tale onus apponi, d. 393. num. 91.
- 5 Pater si filio concedat licentiam disponendi, an intelligatur sibi præjudicasse in legitimam, ibid. num. 92.
- 5 Pater non potest prohibere alienationem bonorum legitimæ, d. 332. art. 8. num. 17.
- P A T R I A.**
- 2 Patria propria, quæ & qualis sit, d. 115. num. 2.
- 2 Patriam deferere maximum vitium est, d. 3602. num. 47.
- 5 Patria potestas magis, quam domino concessa, d. 357. n. 19.
- 5 Patria potestas quoduplex est, & qualis, ibid. num. 26.
- P A T R I M O N I A L I A.**
- 1 Patrimonialia bona Clerici subiciuntur statuto de extractio- ne prohibita, d. 50. num. 7.
- 5 Patrimonialia bona Episcopi, qualiter & quibus debeantur, d. 328. num. 43, & 44.
- P A T R I M O N I U M.**
- 1 Patrimonium qualiter taxetur, & an facta taxatione, si in mo- dico deficiat possit ordinari Clericus, d. 25. num. 28.
- P A T R O N A T U S.**
- 3 Patronatus Regiæ Coronæ, sicut & jura regalia sunt impræ- scriptibilia, d. 184. num. 57.
- P A T R O N U S.**
- 1 Patronus donando Juspatronatus intelligitur donasse cumula- tive, non privative, d. 12. num. 11.
- 1 Patronus in fundatione, vel dotatione Ecclesiæ, si apponat onus irrationabile quid agendum, d. 61. num. 16.
- 1 Patroni consensus in translatione jurispatronatus quando re- quiratur tacitus, d. 40. num. 6.
- 1 Patroni ad effectum acquirendi juspatronatus, possunt semper dotare Capellam, etiam contradicente plebano, d. 9. n. 7.
- 1 Patronus manuteneri debet in quasi possessione præsentandi, d. 12. num. 35.
- 1 Patrono, sicut cuivis possessori juris incorporalis, an compe- tat manutentio in quasi possessione, d. 9. num. 4.
- 1 Patroni Capellarum in Majori Ecclesia, vel Paroeciali con- structarum non coguntur ad dotandam Capellam, & quid in aliis Capellis; sed solum ad paranda paramenta Cultui Divino necessaria. Ecclesiæ non possunt construi absque Ordinarii consensu, simulque dote, ibid. num. 5.
- 2 Patronus laicus potest variare, non sic Ecclesiasticus, d. 74. num. 15.
- 2 Patronorum scientia vacationis debet esse certa, ibid. n. 20.
- 3 Patronus præsumptio est, ratificasse unionem, si illam vide- rint, & nihil per tempus dixerint, d. 150. num. 11.
- 4 Patronus non privatur jure præsentandi per inhabilitatem præsentati contractam post præsentationem, d. 238. n. 41.
- 4 Patronus personam idoneam tenetur sub peccato mortali præsentare. Et utrum Episcopus peccet mortaliter insti- tuendo indignum, & utrum debeat digniorem instituere, & omittere dignum, d. 233. num. 40. & seqq.
- 4 Patroni manuteneri debent in quasi possessione, in qua repe- riuntur, d. 234. num. 7.
- 5 Patronus iterum tenetur dotare, quando dotem amisit Capel- la, d. 351. num. 15.
- P A T R U S.**
- 5 Patruus, & Amita qualiter succedant, d. 368. num. 39.
- P A U L U S.**
- 2 Paulus, de quo agimus, tempore obligationis per sex dies ex- cedebat majore etate, unde judicatur, ut minor, d. 115. n. 51.
- D. Paulus intercessisse, seu fidejussisse videtur in obligatione, de qua hic? ibid. num. 17.
- 2 Pauli obligatio, de qua in præsentanti fuit mera fidejussio, & quare, ibid. num. 23.
- 4 Pauli de Castro doctrina in d. leg. nulli, Cod. de judic. pondera- tur, d. 274. num. 28.
- 5 Paulus de Castro adducitur in præsentanti, d. 339. num. 13.
- 5 Paulus de Castro, & Francus adducuntur ad materiam, d. 342. num. 39.
- 5 Paulus de Castro in articulo principali impugnatur, ib. n. 48.
- P A U P E R.**
- 1 Pauper Clericus quis dicitur, d. 25. num. 25.
- P A U P E R T A S.**
- 2 Paupertas unde dicitur, & qui sint pauperes? Et quid sit Re- ligiosa paupertas, d. 116. num. 33.
- 2 Paupertas usus quid sit, & quid paupertas affectionis? ibid. num. 34.
- 2 Paupertas in Religiosis diversimodè servatur, ibid. num. 35.
- 3 Paupertas domus Professæ præcipitur in examine generali So- cietatis, d. 162. num. 14.
- 3 Paupertas domus Professæ commendatur à Gregorio XIII. ibid. num. 15.
- 3 Paupertas domus Professæ commendatur, ibid. num. 16.
- 3 Paupertas domus Professæ à S. Erancisco Borgia commenda- tur, ibid. num. 17.
- 3 Paupertas Societatis Jesu, excludit omnem hæreditatem ex P. Mutio Vitellesco, ibid. num. 18.
- 3 Paupertas Societatis Jesu, declaratur à P. Vadigno Jesuita Gallo, ibid. num. 24.
- 3 Paupertas Societatis Jesu, commendatur ab Eminentiſſ. Card. Pallavicino Jesuita, ibid. num. 20.
- 3 Paupertatem Jesuitarum explicare ad Jesuitas spectat, restrin- gendo, non ampliando, ibid. num. 37.
- Gratianus cap. 202. perfunctorie loquendo, nihil dicit contra nos, ibid. num. 38.
- Fufarius quæst. 430. num. 21. nihil concludit, ibid. num. 39.
- Barbosa in Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 3. nihil contra nos, ibid. num. 40.
- Ricciulli autoritas, qualiter procedat, ibid. num. 41.
- Fagnani autoritas, nihil contra nos, ibid. num. 42.
- 3 Paupertas, & ejus votum, quid importet? d. 197. num. 3.
- 4 Paupertas Ordinum Militarium non est una, & eadem spe- cies, d. 275. num. 48.
- P E C C A T U M.**
- 3 Peccatum carnis committens in Oratorio privato, an com- mittat sacrilegium, d. 183. num. 32.
- 5 Peccato mortali implicatus stare dicitur in dedecore, d. 393. num. 10.
- P E C U L A T U S.**
- 4 Peculatus crimen gaudet indultu, d. 246. num. 5.
- P E C U L I U M.**
- 3 Peculium, vel census annui, quando permittatur Regulari- bus, d. 197. num. 27.
- 3 Peculium ad nutum amovibile potest habere Religiosus, & quando, d. 136. num. 18.
- 3 Peculii concessi revocatio, quando fieri non possit per Supe- riorem, ibid. num. 19.
- 3 Peculium, quando & qualiter repugnet Religioso, an ex vo- to paupertatis, an jure communi, & Tridentini? d. 197. cap. 1. num. 29.
- P E C U N I A.**
- 1 Pecunia, de qua fuit formatus processus, demonstratur in- venta, d. 6. num. 27.
- 1 Pecunia non pertinet ad proprietatem Monasterii, d. 13. n. 3.
- 1 Pecunia est de rebus, quæ servando servari non possunt, ibid. num. 4.
- 2 Pecunia quando numeretur inter res pretiosas, d. 70. num. 39.
- 2 Pecunia an possit dari ad cambium, vel ad lucrum cessans à Regularibus, ibid. num. 40.
- 2 Pecunia pro emenda re stabili, vel mobili præsumpta non alie- natur, ibid. num. 41.
- 2 Pecunia destinata ad emptionem stabiliū, venit appellatio- ne stabiliū, d. 81. num. 25.
- 2 Pecunia an veniat appellatione mobiliū, ibid. num. 24.
- 2 Pecuniam possidens destinatam pro immobili, non tenetur sa- tis dare, ibid. num. 27.
- 2 Pecuniam detinere apud se Regularem, inscio Superiore, non est contra votum paupertatis, si illam expendat de licentia Superioris, d. 82. num. 14.
- 2 Pecuniam versam in utilitatem contrahentis Ecclesiæ, tribus in casibus requiritur, scilicet in mutuo deposito, & contra- ctus pro debitis, d. 68. num. 2.
- 3 Pecunia numerata non venit inter stabilia per adversarios, d. 155. c. 2. num. 9.
- 3 Pecunia foenori destinata, venit sub nomine stabiliū, & quis

- 3 & quis teneatur hoc probare, ibidem num. 10.
- 3 Pecunia est ad usum personæ destinata secundum auctores, ibid. num. 11.
- 3 Pecunia in dubio non præsumitur fœnori destinata, ib. n. 12.
- 3 Pecunia præsentem emittit res minus, quam valeat, d. 136. n. 7.
- 3 Pecunia pro Missis celebrandis, qualiter sit investienda, d. 154. c. 2. num. 45.
- 3 Pecunia numerata quando veniat inter stabilia, disc. 155. cap. 1. num. 40.
- 3 Pecuniam in Bancis, an Fratres incapaces possint habere, ibid. num. 41.
- 3 Pecunia pro Missis, an possit expendi in ædificando Monasterio, d. 154. c. 2. num. 51.
- 3 Pecunia numerata quando veniat appellatione rei stabilis, & frugiferæ, d. 155. c. 2. num. 24.
- 3 Pecunia in dubio præsumitur in Banco posita ad finem inveniendi lucrum, ibid. num. 25.
- 3 Pecunia Montis Pietatis, an possint ad alios usus converti, d. 134. num. 50.
- 3 Pecunia quando enumeratur inter stabilia, d. 155. c. 1. n. 43.
- 5 Pecunia redacta ex feudis, vel ad illa emenda destinata, quando dicatur feudalitatis, d. 368. num. 61.
- 5 Pecunia destinata pro indigentibus Monasterii parit lucrum cessans, d. 362. num. 8.

P E D A G I A.

- 4 Pedagia prohibita, quæ sint, & quo jure, d. 313. c. 2. n. 70.

P E L L E S.

- 3 Pelles, quibus involuntur vestimenta, non sunt suppellectiles, d. 145. num. 15.

P E L L I Z Z A R I U S.

- 2 Pellizzarius agit de paupertate multorum Religiosorum, d. 116. num. 39.
- 3 P. Pellizzarius adducitur pro validitate donationis, de qua hic, d. 197. c. 1. num. 21.

P E N S I O.

- 1 Pensiones non vacant per promotionem ad Episcopatum, Cardinalatum, & Papatum, d. 10. num. 32.
- 2 Pensio an extinguatur per promotionem ad Episcopatum, d. 89. num. 25.
- 2 Pensio an extinguatur, si Episcopus ad illam Ecclesiam promoveatur, ubi pensionem habebat, ibid. num. 26.
- 2 Pensio ut remaneat congrua, fructus considerantur deductis oneribus, d. 109. num. 71.
- 2 Pensio imponitur super fructibus certis beneficii, ex stylo curiæ, d. 125. num. 16.
- 2 Pensiones etiam vacant per promotionem, nisi detur retentio, d. 89. num. 48.
- 2 Pensiones non vacant per ingressum in Ordinem Militarem, d. 121. num. 33.
- 2 Pensionis translatio ex Bulla Urbani VIII. non potest fieri, nisi excedat medietatem valoris, pro quo attenditur tempus decennii ad fructuum valorem, d. 109. num. 69.
- 3 Pensio consideratur à Rota, ut quid temporale, d. 204. n. 4.
- 3 Pensionum fructus quando veniant sub spolio, d. 142. n. 22.
- 3 Pensio potest reservari sine consensu patroni, & quando, sed fallit in patronatibus Regiis, d. 193. num. 44.
- 3 Pensiones Jesuitarum non vacant per tria vota eorumdem, d. 151. c. 2. num. 22.
- 3 Pensio diminui potest redimi, vel cassari sine autoritate Apostolica, d. 204. num. 6.
- 3 Pensio extinguatur autoritate Apostolica, quando pensionarius contraxisset debita super ea, ibid. num. 7.
- 4 Pensio quid importet quoad se, & quoad effectum, d. 243. num. 19.
- 4 Pensionis reservatio, ad quem effectum supponat extinctionem alterius, ibid. num. 20.
- 4 Pensionis primæ extinctio, utpotè momentanea non facit secundam reservatam esse novam, ibid. num. 21.
- 4 Pensionem exigendi tempus conjungitur inter transferentem, & translatarium, & ad quem finem, ibid. num. 22.
- 4 Pensio translata semper est eadem respectu Titularis, ibid. num. 23.
- 4 Pensionis translatio quoad substantiam non producit novam pensionem, ibid. num. 24.
- 4 Pensionis translatio valida est, licet non fuerit intimata Titulari, ibid. num. 25.
- 4 Pensionis translatio facta in absentia translarii, utrum suppleat absentiam Titularis, ibid. num. 26.
- 4 Pensionis translatio, de qua in præsentem non supponit extinctionem primæ, ibid. num. 27.
- 4 Pensionis secunda impositio, utrum requirat expressionem antiquæ, & quid in translatione, ibid. num. 28.
- 4 Pensionis translatio quomodo fiat per viam cassationis antiquæ, ibid. num. 29.
- 4 Pensionis suscitatio, quando faciat novam pensionem, ib. n. 30.
- 4 Pensionis reservatio, & translatio diverso modo præjudicant Beneficio, d. 253. c. 2. num. 7.
- 4 Pensionis translatio non requirit consensum Titularis, & quare, ibid. num. 8.
- 4 Pensionis gratia est individua, & corrumpitur in totum, ib. n. 9.
- 4 Pensionis subreptitiæ datur reductio, & quando, ibid. n. 10.
- 4 Pensio imposita motu proprio, excessiva tamen, an & quando reducatur, ibid. num. 11.
- 4 Pensio reservata sub conditione, corrumpitur in totum deficiente conditione, ibid. num. 12.
- 4 Pensio, de qua in præsentem fuit reservata Excellentissimo D. Augustino Ghisio sub conditione, &c. ibid. num. 13.
- 4 Pensio translata non est novum onus Beneficii, sed prorogatio primæ, ibid. num. 14.
- 4 Pensio reservatur loco fructuum, quorum sequitur naturam, ibid. num. 47.
- 4 Pensio utrum possit extinguí, vel minui sine Beneplacito Apostolico, ibid. num. 48.
- 4 Pensio, de qua in præsentem an dicatur anticipata, an posticipata, d. 241. num. 7.
- 4 Pensio quando transfertur per actum voluntarium, & quando per actum necessarium, & an sit aliqua differentia, ibid. num. 8.
- 4 Pensionis translatio, an & quatenus fiat per extinctionem primæ, ibid. num. 9.
- 4 Pensio translata an sit eadem cum prima, an diversa, ibid. num. 10.
- 4 Pensionis rata, qualiter dividatur inter hæredes, & translatarium, ibid. num. 11.
- 4 Pensionis quæstio, qualiter decidenda, ibid. num. 2.
- 4 Pensio qualiter solvatur pro fructibus, qui semel in anno colliguntur, ibid. num. 3.
- 4 Pensionis divisio, qualiter fiat inter hæredes, & translatarium, ibid. num. 4.
- 4 Pensionis terminos integrè deberi, quid significet, ib. n. 5.
- 4 Pensionis translatio, an sit extinctio primæ, & qualiter, d. 242. num. 9.
- 4 Pensionis translata, qualiter solvantur termini, ib. n. 10.
- 4 Pensio an sit anticipatè solvenda, si fiat transactio, & quando, ibid. num. 11.
- 4 Pensio translata an sit eadem cum prima, an nova, ibid. n. 12.
- 4 Pensio inexacta cui applicetur, & quando, ibid. num. 13.
- 4 Pensionis materia regulatur à materia ususfructus, d. 243. n. 5.
- 4 Pensionis facultas transferendi extinguitur per promotionem ad Episcopatum, & quando, d. 253. c. 1. num. 15.
- 4 Pensio cum difficultate ponitur in jurepatronatus, ibid. n. 27.
- 4 Pensionis translatio an supponat extinctionem, d. 242. n. 4.
- 4 Pensionis reservatio postquam vacaverit, an sit translatio, ibid. num. 5.
- 4 Pensio à Magno Magistro Militum Hierosolym. an possit concedi uni, postquam vacaverit per mortem alterius, ibid. num. 6.
- 4 Pensionis translatio quid sit, ibid. num. 7.
- 4 Pensio pro persona nominanda valet, d. 253. c. 1. num. 43.
- 4 Pensio potest extinguí à Resignatario, nec valet pactum contrarium, nisi S. P. approbante, ibid. num. 44.
- 4 Pensio vacat per matrimonium contractum à pensionario, & quando, ibid. num. 20.
- 4 Pensio non vacat per sponsalia de futuro, sed vacat per matrimonium nulliter contractum, nisi nullitas sit ob defectum consensuum, ibid. num. 21.
- 4 Pensio in fraudem creditorum an possit extinguí, & an Capitulum aliquando teneatur illam solvere, & quid si fuisset super distributionibus, an & quando Canonici teneantur singuli, an collectivè, ibid. num. 45.
- 4 Pensio excedens certam partem fructuum, corrumpitur quoad excessum, & quando, ibid. num. 46.
- 4 Pensio reservata ab Episcopo in nullo casu transit ad successorem, ibid. num. 33.
- 4 Pensio Ecclesiastica potest considerari uti fructus distinctus à jure exigendi pensionem, ibid. num. 1.
- 4 Pensio translata, licet sit nova respectu transferentis, & translarii tamen in substantia est eadem, d. 253. c. 2. num. 53.
- 4 Pensionis translatio est odiosissima, non tamen est necesse, ut in ea fiat mentio de alia translatione primo loco facta, ibid. num. 54.
- 4 Pensionis translatio concessa conditionaliter, corrumpitur in totum non adimpleta conditione, ibid. num. 55.
- 4 Pensio Excellentissimi Principis Ghisii fuit reservata sub decreto habente duplicem conditionem, & quæ fuerint, ibid. num. 56.
- 4 Pensionis translatio an importet eandem, ac novam pensionem, d. 242. num. 2.
- 4 Pensio quando debeatur resignatario, & quando resignanti, d. 253. c. 1. num. 39.

- 4 Pensionis translatio solet interdum fieri per ultimam voluntatem, & qualiter intelligatur, d. 243. num. 34.
- 4 Pensionis translatio, an & quando subjiatur regulæ de infirmis resignantibus, ibid. num. 35.
- 4 Pensiones facultas transferendi, utrùm sit favorabilis, vel odiosa, ibid. num. 36.
- 4 Pensiones facultas transferendi, an extendatur ad reservandas, ibid. num. 37.
- 4 Pensionis reservandæ, vel transferendæ causa quænam sit, ibid. num. 38.
- 4 Pensio quo sensu dicatur favorabilis, ibid. num. 39.
- 4 Pensio pro causa formali habet consensum Titularis, & auctoritatem Pontificis, ibid. num. 40.
- 4 Pensio, de qua in præsentia an fuerit anticipata, d. 241. n. 14.
- 4 Pensionis creatio, reservatio, & translatio quid sit, d. 253. c. 1. num. 3.
- 4 Pensio secunda non facta mentione de prima, an corruiat in totum, & quando, d. 253. c. 2. num. 47.
- 4 Pensio reservata sub conditione non reducitur, sed in totum corruiat, ibid. num. 48.
- 4 Pensio reservata sub conditione non debetur, nisi impleta conditione, ibid. num. 50.
- 4 Pensio semel translata non potest ampliùs transferri, ib. n. 39.
- 4 Pensionis translatio non habet locum in Gallia, ibid. num. 40.
- 4 Pensio non imponitur super præbenda Theologali in Gallia, sed imposita est solvenda, ibid. num. 41.
- 4 Pensio an per pactum possit impediri, ne transferatur, ibid. num. 42.
- 4 Pensio translata à Conclavista ultra tertiam partem fructuum in totum corruiat, ibid. num. 43.
- 4 Pensio super distributionibus quotidianis, & incertis, cur non reservatur, ibid. num. 44.
- 4 Pensio translata, licet sit nova respectu transferentis, & translatarii, tamen in substantia est eadem, ibid. num. 53.
- 4 Pensionis translatio est odiosissima, non tamen est necesse, ut in ea fiat mentio de alia translatione primo loco facta, ibid. num. 54.
- 4 Pensio Excellentissimi Principis Ghisii fuit reservata sub decreto habente duplicem conditionem, & quæ fuerint, ibid. num. 56.
- 4 Pensionis translatio concessa, an videatur electa industria personæ, ibid. num. 30.
- 4 Pensione provifus ab Ordinario, quid justificare teneatur, ibid. num. 31.
- 4 Pensionarius quid tenetur probare, si à Papa pensionem habeat, ibid. num. 32.
- 4 Pensioni contentiens, an teneatur justificare, &c. ibid. n. 33.
- 4 Pensio excessiva in totum vitiatur, & quare, si sub conditione fuerit reservata, ibid. num. 23.
- 4 Pensio translata sub conditione quando dicatur, ibid. n. 24.
- 4 Pensio translata solum continet personæ mutationem, & delegatio solutionis, ibid. num. 25.
- 4 Pensionis translatio valet etiam non facta mentione de alia pensione, ibid. num. 26.
- 4 Pensionis translatio dicitur ejusdem transportatio de persona ad personam, ibid. num. 28.
- 4 Pensionis retentio, quæ datur in limine promotionis ad Episcopatum, quid requirat, ibid. num. 2.
- 4 Pensionis translatio quodcumque facta non continet novum gravamen, ibid. num. 3.
- 4 Pensionis translatio continet præjudicium eventuale, ib. n. 4.
- 4 Pensio, quando & qualiter pro rata transmittatur ad hæredes, d. 253. c. 1. num. 36.
- 4 Pensionis termini non exacti transmittuntur ad hæredes pensionarii, ibid. num. 9.
- 5 Pensio an sit Ecclesiastica, an laicalis, d. 401. c. 4. num. 8.
- 5 Pensio Ecclesiastica non semper pro alimentis imponitur, d. 338. num. 25.
- 5 Pensionis reservatio, facta in actu resignationis sapit naturam contractus innominati, ibid. num. 26.
- 5 Pensio imposita motu proprio pro alimentis, extinguere potest gratis sine decreto, ibid. num. 27.
- 5 Pensionis extinctio numquam requirit decretum, ibid. n. 28.
- 5 Pensio in beneficio solvi debet ab hærede primi Titularis, vel à secundo Titulari, ad arbitrium pensionarii, d. 336. n. 4.
- 5 Pensionarius non agit contra secundum Titularem quando hic fecisset diligentias contra primum Titularem, & quid si fuerint inutiles, ibid. num. 5.
- 5 Pensio imposita antiquo jure per Episcopum non erat solvenda à secundo Titulari, ibid. num. 6.
- 5 Pensio quatenus solvenda perempta re, & num. 9. d. 365. n. 8.
- 5 Pensionis reservatio, quando fiat loco alimentorum pensionarii, d. 338. num. 22.
- 5 Pensionis duplex genus, luerativa scilicet, & onerosa, & traditur differentia, ibid. num. 30.
- 5 Pensio an possit retineri post matrimonium factum, d. 401. c. 4. n. 3.
- 5 Pensionarius propria auctoritate extinguit pensionem gratis, secus si accepta pecunia, d. 338. num. 20.
- 5 Pensionarius an possit extinguere pensionem in præjudicium creditorum, ibid. num. 21.

PENSIONARIUS.

- 1 Pensionarius gaudet foro sine habitu, & tonsura, d. 57. n. 8.
- 2 Pensionarius non tenetur contribuere ad expensas prædicatoris Episcopi, d. 109. num. 72.
- 2 Pensionarius non contribuit ad expensas Organistæ, Factoris, vel Exactoris Ecclesiæ, sed contribuit ad expensas Candeloræ, &c. ibid. num. 73.
- 2 Pensionarius contribuit ad expensas reparationis Ecclesiæ necessariæ, ibid. num. 74.
- 3 Pensionarius pro pensione decursa agit tam contra successorem in titulo, quam contra hæredes beneficiati extincti, d. 204. num. 8.
- 3 Pensionarius convenire potest successorem in beneficio via excusativa, & quando, ibid. num. 9.
- 4 Pensionarius reservatarius fructuum, & usufructuarius, qualiter differant, d. 253. c. 1. num. 4.
- 4 Pensionarius propriè non æquiparatur usufructuario, ib. n. 5.
- 4 Pensionarius agit contra Titularem pro pensione actione reali, & personali, ibid. num. 6.
- 4 Pensionarius quid transmittat ad hæredem suum de fructibus, ibid. num. 35.
- 4 Pensionarius agit contra oconomum pro tempore, quo exercuit ad pensionem, ibid. num. 12.
- 4 Pensionarius agit contra Titularem, & contra hæredes illius, & contra successorem Beneficii, sed facta diligentia contra hæredes Titularis, ibid. num. 8.
- 4 Pensionarius contra Titularem solvere nolentem, duo proponit remedia, ibid. num. 10.
- 4 Pensionarius pauper, si agat contra Titularem potest consequi alimenta, ibid. num. 11.

PERCUSSIO.

- 1 Percussio cum levi ligno non facit, ut præsumatur animus occidendi, d. 8. num. 6.
- 1 Percussio alaphis facta in facie, an sit levis, & quid si iterata? d. 29. num. 44.
- 1 Percussio baculi facta, an sit levis, & quid cum sanguinis effusione? ibid. num. 45.
- 2 Percussio ex correctione, quando principaliter dicitur facta, d. 88. num. 11.
- 2 Percussio ex odio principaliter facta non excusat ab excommunicatione, ibid. num. 12.
- 2 Percussio qualis esse debeat ad correctionem, ibid. num. 33.
- 2 Percussio ad correctionem, quando & quo tempore fieri debeat, ibid. num. 34.
- 2 Percussio levis quando dicatur, ibid. num. 37.
- 2 Percussio gravis quando dicatur in Præceptore castigante discipulum, ibid. num. 41.
- 5 Percussio Clerici quando à Papa absolvatur, quando ab alio, d. 392. num. 2.
- 5 Percussio quando dicatur gravis, quando levis, ibid. n. 9.
- 5 Percussio animo se defendendi, quando dicatur, ibid. n. 10.
- 5 Percussio quando sit levis secundum Novarium, & alios, ibid. num. 11.
- 5 Percussio, de qua hic qualis dicatur, ibid. num. 12.
- 5 Percussio non est causa excommunicationis, si sequatur à percussio, ibid. num. 13.
- 5 Percussio non gravis, de qua in præsentia, ibid. num. 14.
- 5 Percussio mediocris, quæ dicatur, ibid. num. 15.
- 5 Percussio levis, qualis sit, ibid. num. 16.

PERCUSSOR.

- 1 Percussor Clerici non absolvetur, nisi parte satisfacta, d. 33. num. 42.

PERCUTIENS.

- 2 Percutientes ad correctionem si modum excedant, an sint excommunicati, d. 88. num. 40.
- 5 Percutiens Clericum tentantem pudicitiam, an sit excommunicatus, d. 392. num. 6.

PEREGRINUS.

- 1 Peregrinus tenet pro familia contentiva, d. 57. num. 18.
- Idem Peregrinus est pro familia contentiva, ibid. num. 19.
- 2 Peregrini, quomodo & qualiter æquiparentur condemnatis ad mortem, d. 75. num. 28.
- 3 Peregrini duobus modis possunt ad locum venire, & quæ sit differentia, d. 208. num. 49.
- 3 Peregrini qualiter teneantur observare præcepta locorum suorum, ibid. num. 47.
- 3 Peregrinus lib. 3. de jure fisci tit. 15. num. 9. nihil dicit contra nos, d. 199. num. 14.
- 4 Peregrini locus de fideicom. art. 24. explicatur de matrimonio clandestino, d. 266. c. 3. num. 3.

PERICULUM.

- 3 Periculum corporis census an pertineat ad emptorem , d.153. num.9.
- 3 Periculum sufficit si sit gravis necessitatis , licet non sit mortis , d.222. num.50.
- 3 Periculo peccandi potest quis exponere propter gravem causam , & bonâ extrinsecâ , ibid. num.51.
- 5 Periculum dotis ad maritum quis operetur , d.348. num.13.
- 5 Periculum nominis cessi, an spectet ad cessionarium, d.339. n.9.

PERITIS.

- 1 Peritis in arte non creditur sine juramento , d.8. num.18.
- 1 Peritis in arte , qualiter credendum , d.53. num.63.

PERJURII.

- 5 Perjurii actio in liquidatione instrumenti , qualiter procedat , d.401. c.2. num.8.
- 5 Perjurium contrahit , qui reddit se inhabilem ad satisfaciendum creditoribus , d.393. num.20.

PERMUTATIO.

- 2 Permutatio rerum Ecclesiæ non requirit assensum , d.70. n.54.

PERSONA.

- 1 Persona occisa incerta , cui competat remissio , d.33. n.38.
- 3 Persona privata cogens ad matrimonium contrahendum , non incurrit in excommunicationem , d.159. c.1. num.9.

PERSUASOR.

- 1 Persuasores novarum exactionum , qualiter puniantur , d.1. num.41.

PETITIO.

- 1 Petitio Eminentissimi Cardinalis Caraccioli contra Capellanium , & Ecclesiam S. Joannis ad Mare , refertur , d.2. n.13.
- 2 Petitio actoris refertur , & causarum numerus per eundem defensorum , d.109. num.1.
- 3 Petitio Monasterii , cur diu dilatata assignantur causæ , d.197. cap.2. num.19.
- 3 Petitio Isabellæ de Auxilio à Curia Episcopali Aversana adducitur , d.149. num.1.
- 3 Petitio Angelæ Rummo de anno 1636. declarari hæredem ab intestato suæ filiæ , & mariti , fol.38. à terg. litt. B. d.205. c.1. num.8.
- 3 Petitio D. Jovini die 2. Maii 1658. in M. C.V. pro decreto intestationis expeditum capiatur informatio , fol.42. & 43. in princ. ibid. num.18.
- 5 Petitio Capucinatorum qualis fuerit , d.381. num.3.
- 5 Petitio partis contra illos de Ricciullo affertur , d.328. n.6.

PETITORIUM.

- 1 à Petitorio incipendum non est , nisi possessorio terminato , d.5. num.8.
- 3 Petitorium suspenditur , & proponitur possessorium in qualibet parte litis , d.173. num.3.

PEYRINIUS.

- 2 Peyrini , & Rodriguez opinio approbatur in præsentī , d.95. num.53.

PHARMACOPOLÆ.

- 3 Pharmacopolæ an excusentur in die festo , d.210. num.1.

PHILIBERTUS.

- 1 Philiberti Marchini adducitur autoritas , d.55. num.6.

PHILIPPUS.

- 1 Philippi Cammerata responsio tom.1. repons.25. artic. 4. n.57. adducitur , d.63. c.1. num.48.

PIGNATELLI.

- 5 Pignatelli consultiatio 176. adducitur ad propositū , d.343. n.14.

PIGNUS.

- 4 Pignoris exequutio , qualem requirit citationem , d.312. n.12.

PINGERE.

- 3 Pingere in die Festo licebit , d.209. num.15.

PISCARI.

- 3 Piscari an liceat in die Festo , ibid. num.19.

PISCATIO.

- 3 Piscatio , ut fiat in die Festivo , tria requiruntur , & quæ , d.211. num.2.

PISCES.

- 3 Pisces vendere , an liceat in die Festo , d.209. num.18.

PISTORES.

- 3 Pistoires , seu fornarii p.m. in die festo , d.210. num.9.

PIUS IV.

- 3 Pius IV. cogitavit de Musica ejicienda ab Ecclesia , sed ab alio correctus nihil disposuit , d.222. num.39.
- 3 Pius IV. quid disposuerit in Bulla de resident. d.148. num.4.

PLANTA.

- 3 Planta adducitur , super qua fuit decisis articulus ad favorem Monasterii D. Romitæ , d.178. num.49.
- 5 Planta adducitur , super qua fuit decisis articulus ad favorem Monasterii D. Romitæ , d.371. num.49.

LATEA.

- 4 Platea popularis supplicavit pro negatione usus in gabellis , &c. d.313. c.1. num.27.

PLURALITAS.

- 4 Pluralitas utrū resolvatur in singularitates , d.271. n.37.

PLURES.

- 1 Pluribus percutientibus quisnam ex eis dicatur irregularis , unus primo leviter percussit , d.34. num.60.
- 1 Pluribus percutientibus aliquem , si ille moriatur quis sit irregularis , d.8. num.30.
- 4 Plures unum delictum committentes omnes tenentur in solidum eadem poena , d.258. num.5.
- 4 Plures personæ si conjungantur per dictionem (cum) an pro una habeantur . Et text. in l. fin. Cod. de Impuber. & aliis substitutionibus , & l. si quis Titio , ff. de usufructu accrescendo , explicantur , & ad concordiam adducuntur , d.233. n.22.
- Quod pluribus placuit , cunctis est tribuendum , ibid. num.38.

POCULUM.

- 1 Poculum præbens foeminæ gravidæ ad finem abortiendi est irregularis si dubitetur , an foetus sit animatus , d.34. n.56.

POENA.

- 1 Poenæ in foro Regularium mitiores sunt imponendæ , d.31. num.11.
- 1 Poena ergastuli , an concurret cum poena Triremium , d.14. num.7.
- 1 Poena contra recipientes in visitatione , quæ sit , d.1. n.37.
- 1 Poena non datur , ubi non est culpa civilis , d.6. num.21.
- 1 Poena à Clericis , quando per laicos exigi possit , d.50. n.51.
- 2 Poena falsi punitur , qui supponit unum pro alio , etsi alteri non noceat punitur poena extraordinaria , d.128. num.12.
- 2 Poenæ servum nullum hodie fieri per condemnationem , quomodo intelligatur , d.75. num.12.
- 2 Poenæ pro civitate , quando comprehendunt casalia , d.107. num.8.
- 3 Poena spreti mandati quanta sit Neapolis , d.172. num.20.
- 3 Poena contra acceptantes sine licentia onus Missarum , qualiter tollatur , d.154. c.2. num.62.
- 3 Poenæ ob inobservantiam festorum applicantur pauperibus , & ad usus pios , d.213. num.10.
- 3 Poena pro inobservantia festi , qualiter applicetur , ibid. n.11.
- 3 Poena pro inobservantia festi , à quo , & quibus debeatur , ibid. num.12.
- 3 Poenæ secundo nubentium in Italia non sunt sublatae , sed ultra montes , d.194. num.16.
- 3 Poena spreti mandati , qualiter exigatur , d.172. num.10.
- 3 Poenæ secundo nubentium , qualiter sublatae , d.194. num.28.
- 3 Poenæ exactio reducitur ad arbitrium ordinarii pro inobservantia festorum , d.212. num.20.
- 3 Poena de Jure Canonico , an transeat ad hæredes delinquentis , d.146. num.25.
- 3 Poenæ secundo nubentium fuerunt inductæ tantum favore communium liberorum , quibus non existentibus cessant , d.199. num.18.
- 3 Poena etiamsi sit ipso jure imposita , requirit tamen declarationem sententiam , ibid. num.19.
- In præsentī nulla adest probatio suspicionis stupri , sed est fama contraria , ibid. num.20.
- 3 Poena contumaciæ quanta sit in Regno Neapolitano , d.172. num.14.
- 3 Poena magna imponitur potius ad terrorem , quàm ut exigatur , ibid. num.15.
- 3 Poena debita , & non declarata , an possit à successore declarari , d.146. num.20.
- 3 Poena qualiter requirit declarationem , ut incurratur , ibid. num.21.
- 3 Poena per successorem non potest declarari , ibid. num.22.
- 3 Poena non residendi , an censeatur remissa à Papa , & quando , ibid. num.23.
- 3 Poenæ secundo nubentium , à quibus explicentur , d.194. n.12.
- 4 Poena adjecta obligationi fidejussoriæ solvenda est , quando intercedit contraventio , quod in casu non est , d.247. num.15.
- 4 Poena nonupli , quando esset in officiali , & an veniat in indultu , d.246. num.10.
- 4 Poena quadrupli quando locum habeat , ibid. num.11.
- 4 Poenæ secundo nubentium quando sint sublatae , & qualiter , d.324. num.35.
- 4 Poenæ tractu an veniant in indultu , d.313. c.3. num.25.
- 4 Poena duplicis pretii , an veniat sub indultu , ibid. num.26.
- 4 Poena apposta in mutuo , an valeat pro jure conscientiae , d.292. c.1. num.12.
- 4 Poena corporalis non transit ad hæredem , secus pecuniaria , d.293. num.39.
- 4 Poena delicti debetur Baroni in casibus suis , quando Princeps sibi non reservat , d.313. c.3. num.20.
- 4 Poena in mutuo valet in non solito foenerari , d.292. c.1. n.16.
- 4 Poena in mutuo per rusticum , vel ignorantem apposta , liberat à fraudis suspicionem , ibid. num.17.

Index Generalis

facti quando applicetur Fisco Regio, & quando
d. 313. c. 3. num. 17.

4. Fisco quaesita non venit in indultu, ibid. num. 24.

5. Nonnulli, & dupli quando locum habeat, d. 256. n. 8.

6. Penae peculatus an transeat ad haeredes, ibid. num. 13.

7. Poenae extensio quando fieri possit, d. 257. num. 8.

8. Poena criminalis quando dicatur, d. 401. c. 6. num. 8.

9. Poena criminalis quando dicatur secundum Bartolum, ibid. n. 9.

10. Poena perjurii non habet locum amplius in liquidatione Instrumenti, ibid. num. 4.

POENITENTIA.

1. Poenitentia salutaris quae sit, d. 95. num. 42.

POENITENTIARIUS.

2. Poenitentiarius si extra Ecclesiam audiat Confessiones, non lucrabitur distributiones, d. 123. num. 56.

PONTIFEX.

1. Pontificis gratia iustificata habet executionem paratam, d. 12. num. 38.

S. P. potest ex iusta causa concedere communionem sub utraque specie, d. 28. num. 20.

2. Pontificis factum inviolabile esse debet in jurepatronatus, d. 12. num. 44.

3. Pontificis oraculum quando petendum, & in quibus statutis, d. 50. num. 33.

4. Pontificis assertiva pro Camaldulensibus, d. 272. c. 4. n. 1.

5. Pontificis dispositiva pro iisdem, ibid. num. 2.

6. Pontificis unientis Camaldulenses causa, ibid. num. 3.

PONTIFICALE.

5. Pontificale Romanum fol. 672. cum seqq. adducitur, & explicatur, d. 330. num. 2.

6. Pontificalia quando denotent jurisdictionem, & qualiter, d. 390. num. 14.

7. Pontificalium usus qualiter prohibeatur, ibid. num. 11.

8. Pontificalium usus qualiter prohibeatur in aliena Dioecesi, ibid. num. 12.

9. Pontificalium usus, & exercitium illorum sunt diversa, ibid. num. 5.

POPULUS.

1. Populus tenetur probare sufficientiam reddituum Ecclesiae, ne teneatur ad congruam, d. 36. num. 14.

2. Populus rogavit Principem pro repositione gabellarum, d. 398. c. 2. num. 4.

PORRIO.

4. Portio debita filio vigore statuti, an habeatur loco legitimae, d. 317. num. 7.

PORTELLIUS.

5. Portellius in dubiis Regularibus refert casum decisum in praesenti materia, d. 371. num. 36.

POSSESSIO.

1. Possessio etiam contra jus est manutenenda in antianitate, d. 65. num. 14.

2. Possessio an juvet in praecedentia, ibid. num. 10.

Quasi possessio contra expressum Concilii locum, vel juris communis non est manutenibilis, d. 47. num. 17.

3. Possessio octuogenaria an proffit, & quando ad acquirendum contra jus, ibid. num. 23.

4. Possessio praecedendi est facti, maximumque est commodum possessionis, d. 5. num. 3.

5. Possessio cum juris resistentia, & vehementi praesumptione quando dicatur, d. 47. num. 32.

6. Possessio etiam cum legis resistentia sufficit ad manutentionem in possessorio posita praescriptione decem annorum, d. 36. num. 7.

7. Possessio notorie injusta non est manutenibilis, d. 47. n. 18. Nemo tenetur ostendere titulum possessionis, vel rei, quam possidet, d. 9. num. 8.

Et tam in profanis, quam in Ecclesiasticis illud procedit, maxime si factum sit antiquum, & Clericus titulum sui beneficii tenetur ostendere, ibid. num. 9.

Et utrum si per decem annos in beneficii possessione steterit, concurratque bona fama, an teneatur ostendere titulum, ibid. num. 10.

8. Possessio de facto in Beneficio vacato de jure, an & quando impediatur collationem, d. 89. num. 31.

9. Possessio penitus incolorata, & incolorata; sed non penitus, quae sit, ibid. num. 32.

10. Possessionis distinctio, de qua supra, an sit admittenda, ibid. num. 33.

11. Possessio, de qua in praesenti est colorata, & titulata in Beneficio vacante de jure, non de facto, ibid. num. 34.

12. Possessio nulliter capta, quando ratificetur, d. 86. num. 14.

13. Possessio capta capitaliter, quando dicatur, d. 227. num. 19.

14. Possessio probatur sufficienter per duos testes, ac etiam per publicam famam, per partitas aestimi ex illorum descriptione, d. 205. c. 7. num. 11. & 12.

3. Possessio quando non constat de titulo, praesumitur jure familiaritatis, ibid. num. 13.

4. Possessio Regalium, non est apud privatos, sed in Rege, d. 184. num. 58.

5. Possessio non datur sine titulo in Regaliis, d. 193. num. 22.

6. Possessio immemorabilis vim habet tituli, & privilegii, d. 154. num. 7.

7. Possessio negatur ab altera parte, d. 173. num. 27.

8. Possessio jure familiaritatis an sit vera possessio, ibid. num. 22.

9. Possessio capta impediens Capitulum, est nulla, respectu Canonici, d. 226. num. 32.

10. Possessio capta de mandato exequutoris Apostolici, si nulla, quando & qualiter sit, ibid. num. 33.

11. Possessio an attendatur si post vacationem, ante tamen institutionem, vel collationem constet de proprietate, d. 235. num. 14.

12. Possessio vigore leg. finalis, Cod. de edict. Divi Aed. toll. qualis sit, d. 312. num. 16.

13. Possessio si nulliter capta sit, si deinde ratificetur ex quo tempore valida esse dicatur, d. 190. num. 16.

14. Possessio praesentandi, an acquiratur per unicum actum praesentationis effectuatam, d. 234. num. 4.

15. Possessionis adeptio, an & quando requiratur ad hoc, ut vacent beneficia per promotionem ad Episcopatum, d. 253. c. 1. num. 16.

16. Possessio cum dolo, qualiter noceat, d. 393. num. 11.

17. Possessio quaesita legitime tolli non poterit absque spolio, d. 363. num. 13.

18. Possessio bonae fidei existens, qualiter teneatur ad fructus, d. 355. num. 6.

19. Possessio legitime capta, quamvis a Judice incompetenti est conservanda, d. 367. num. 16.

POSSESSOR.

1. Possessor lite pendente, an sit in possessorio manutenendus, d. 5. num. 2. & 8.

2. Possessor manuteneri debet nullitate pendente, d. 17. c. 2. n. 4.

3. Possessor, & si praedo existat adhuc de facto privari non potest etiam a Papa, vel Imperatore, nisi in suis iuribus audiatur, d. 5. num. 25.

4. Possessor rei Ecclesiae nulliter alienatae an teneatur in foro conscientiae ad fructus perceptos, d. 99. num. 32.

5. Possessor quilibet, quando & qualiter conveniatur pro toto credito, d. 117. num. 29.

6. Possessor bonae fidei quando teneatur ad fructus, d. 355. n. 17.

7. Possessor malae fidei cum dolo vero quando teneatur ad fructus, ibid. num. 14.

8. Possessor malae fidei quando teneatur ad fructus officio iudicis, ibid. num. 15.

9. Possessor ex post facto in mala fide quando ad fructus teneatur, ibid. num. 16.

Si sint ejusdem temporis, praefertur qui titulo meliori fulcitur, & num. 14. d. 367. num. 13.

10. Possessores inter justus est potior, & antiquior, & num. 12. ibid. num. 11.

POSSESSORIUM.

1. Possessorium quando dicatur intentatum, & quando petitorium, d. 18. num. 9.

2. Possessorium competit pro annuis praestrationibus personalibus, d. 36. num. 2.

3. Possessorium Capituli Terrae Montellae est manutenendum in cura animarum, & electione ex ipsis Canonicis in tali cura Paroeciarum, d. 104. num. 5.

4. Possessorium Moniali, qualiter possit competere intra Claustra, d. 173. num. 10.

5. Possessorium Capituli Terrae Montellae est manutenendum in cura animarum, & electione ex ipsis Canonicis in tali cura Paroeciarum, d. 158. num. 5.

6. Possessorium, & petitorium in materia jurispatronatus, qualiter disceptentur, d. 263. c. 1. num. 2.

7. Possessorii iudicii, quales probationes requirat, disc. 291. cap. 4. num. 12.

8. Possessorium, & petitorium cumulantur in incorporalibus, d. 353. num. 4.

9. Possessorium propositum in Tribunali S. C. aliisque superioribus judicatur cum petitorio, & dato fumo iustitiae, ibid. num. 5.

10. Possessorium adipiscenda in feudalibus, d. 369. num. 2.

11. Casus similis assertur pro materia, de qua agitur, ibid. num. 3.

12. Possessorium quid operetur in dotis exactione, d. 344. num. 3.

13. Possessorium qualiter detur, ibid. num. 4.

14. Possessorium antiquius qualiter sit manutenendum, d. 369. n. 11.

15. Possessorium pro uxore qualiter probandum pro dignitate muneris mariti, d. 329. num. 25.

16. Possessorii discussio qualiter facienda, d. 328. num. 62.

17. Possessorii contra formam tituli, non est attendendum, d. 363. n. 29.

P O S -

P O S S I D E N S .

- 1 Possidens auctore Prætoris fructus facit suos, d.15. n.3.
- 2 Possidens beneficium si doceat de consensu superioris saltem implicito, titulum ostendere non tenetur, d.9. num.11.
- 3 Possidens contra formam Tridentini, non est manutenendus, d.133. num.78.
- 4 Possidens dicitur per constitutum, cujus nomine possidetur, & tunc tradita res dicitur, d.149. num.11.
- 5 Possidens uti tertia, comparuit in iudicio, d.373. num.8.

P O S S I B I L I T A S .

- 2 Possibilitas faciendi actum regulatur ex præsentis tempore licito, d.80. num.3.

P O T E N T I O R .

- 4 Potentior quis dicatur, & quomodo ad finem annullandi cessionem, d.295. art.3. num.17.
- 4 Potentior quis dicitur ratione officii, ideò promotus ad Reipubl. administrationem potentior est, d.294. num.76.
- Quamvis Ofaschus contrarium teneat, ibid. num.77.
- Ab auctore reprobat, ibid.

P O T E S T A S .

- 1 Potestas duplex, una Ecclesiastica, altera secularis, & hæc una contentiosa, altera politica, d.50. num.21.
- 2 Potestas imponendi gabellas est favorabilis, d.107. num.42.
- 2 Potestas alia Ecclesiastica, alia secularis, d.102. num.36.
- 2 Potestas alienandi quid operetur, d.70. num.11.
- 3 Potestas substituendi data Procuratori fuit ad matrimonium contrahendum, d.160. num.25.
- 4 Potestas una Ecclesiastica, altera civilis, & qualiter consideretur, d.313. c.2. num.37.
- 4 Potestas contentiosa, & politica, quæ sint, ibid. num.38.
- 5 Potestas æconomica Principis est, & talis censetur ea quæ versatur circa redditionem computorum alicujus administrationis, d.397. c.1. num.61.

P R Æ C E D E N T I Æ .

- 1 Præcedentiæ quantum prodest possessio, d.5. num.1.

P R Æ A M B U L U M .

- 2 Præambuli decreta plura adducuntur facta per M.C. V. vigore testamentorum factorum per condemnatos ad mortem, d.75. num.26.
- 3 Præambula adducta in processu quid operetur pro Patribus, d.155. c.1. num.45.
- 4 Præambulum inter liberos haberi poterit per comparisonem manus, d.291. dub.3. num.18.
- 4 Præambuli Illustris Marchionis Latertiæ iustitia ostenditur, d.295. art.4. num.15.
- 5 Præambulum factum in favorem hæredum Illustriss. Episcopi Ricciulii, d.328. num.5.

P R Æ B E N D Æ .

- 4 Præbendæ, seu portiones separatæ an probent Ecclesiam esse Collegiatam, d.278. num.6.

P R Æ C E D E R E .

- 4 Præcessisse præsumitur, quod de jure requiritur ad actum, d.295. art.4. num.18.
- D. mei Consilarii Rocci autoritas *tom. I. respons. 44. num. 9.* & 10. adducitur, ibid. num.19.
- Domini mei Regentis de Marinis autoritas *tom. I. cap. 141. num. 11.* & seqq. explicatur, ibid. num.20.

P R Æ C E P T U M .

- 2 Præceptum, ne quis pecuniam apud se detineat, quid operetur, & quando, d.82. num.15.
- 3 Præceptum abstinendi ab operibus servilibus in die festo, an possit compenari cum eleemosyna, & quare, d.212. n.5.
- 3 Præcepta sub copia libelli, qualiter facta sint, d.151. c.1. n.6.
- 3 Præceptum sanctificandi festa est ceremoniale, & morale, d.208. num.4.
- 3 Præceptum sanctificandi festa, quatenus mutari possit, vel non, ibid. num.6.
- 3 Præceptum observandi sabbatum non obligat Christianos, ibid. num.8.
- 3 Præceptum parti adversæ, ut præsentent articulos eorum prætensionum, d.205. num.30.
- 4 Præceptum irati testatoris, qualiter servandum sit, d.297. num.5.

P R Æ D O .

- 1 Prædo, ac injustus possessor est in possessione manutenendus, d.5. num.7.

P R Æ F E C T U S .

- 1 Præfectus Vigiliis quid agebat, de quibusve causis cognoscere poterat, d.21. num.4.

P R Æ J U D I C I U M .

- 4 Præjudicium eventuale non est exprimendum in gratia, d.253. c.2. num.5.
- 5 Præjudicialia in Regno sunt sublata, d.352. num.24.

P R Æ L A T I O .

- 1 Prælatio quando verificari nequit in sorte, verificanda in

fructibus, cum hi loco fortis succedant, d.39. c.2. n.10.

- 3 Prælatio an detur domino directo, si laudemium receperit, d.132. num.28.
- 5 Prælatio competit in feudis per viam contractus, d.326. n.52.
- D. Joanna procuravit in sui beneficium, præambulum Patris ab intestato, in M.C.V. tentavitque subreptitiis provisionibus, turbare possessionem D. Josephi, d.367. num.7.
- D. Josephi petit à M.C. confirmationem præambuli, interpositi per Curiam Terræ Marzani, quatenus opus sit, & mentionem, ibid. num.8.
- 5 Prælatio non habet locum in feudis hæreditariis in Regno, d.326. num.18.
- 5 Prælatio non competit, si agnatus comparuerit pro venditione, ibid. num.25.
- 5 Prælatio ut competat, an debeat fieri æstimatio, & qualiter, ibid. num.26.
- 5 Prælatio non competit in pluribus casibus, dato quod de jure competat, ibid. num.23.
- 5 Prælatio non habet locum, nisi ratione sanguinis, ibid. n.14.
- 5 Prælatio non competit, non probata qualitate feudi, ibid. num.42.
- 5 Prælatio non competit agnato in feudis, nisi probet se esse agnatum, ibid. num.43.
- 5 Prælatio in Regno non habet locum in feudis hæreditariis, ibid. num.7.
- 5 Prælatio an competat capta possessione per emptorem, ibid. num.74.
- 5 Prælatio an competat quando agnatus constituit Procuratorem ad comparandum, ibid. num.75.
- 5 Prælatio competit multò magis in feudis agnato creditori, ibid. num.77.
- 5 Prælatio non competit in venditione burgenfaticorum, ibid. num.78.
- 5 Prælationis articulus deciditur absque termino, ibid. n.31.
- 5 Prælatio agnatis, cur competat, & qua ratione introducta, ibid. num.32.
- 5 Prælatio competit in feudis hæreditariis mixtis, ibid. n.33.
- Decisio S.C. assertur, & declaratur, ibid. num.34.
- 5 Prælatio competit in feudo hæreditario mixto apud omnes rationes, ibid. num.35.
- 5 Prælatio competit in venditione feudi antiqui, ibid. num.36.
- 5 Prælatio non competit agnato, vel agnatæ, non probata agnatione, ibid. num.37.
- 5 Prælatio non habet locum in feudis hæreditariis secundum Doctores Italos, ibid. num.20.
- 5 Prælatio secundum Doctores Germanos quando competit, ibid. num.21.
- 5 Prælatio qualiter concedatur in antiquis feudis, & qualiter derogetur in novis, ibid. num.58.
- 5 Prælatio an concedatur, quum conceditur in subfeudis, ibid. num.59.
- 5 Prælatio locum habet etiam in venditione feudi subhasta, ibid. num.67.
- 5 Prælatio competit in feudis etiam fœminis agnatis, ib. n.68.
- 5 Prælatio competit in feudis secundogenito, excluso primogenito, ibid. num.69.
- 5 Prælatio non competit in feudis, probata fraude, ibid. n.72.

P R Æ L A T U S .

- 1 Prælati injuste condemnantes ad Triremes suos subditos, quam poenam incurrant, d.14. num.12.
- 1 Prælati Regulares possunt ex delictis mittere subditos Regulares ad Triremes, ibid. num.2.
- 1 Prælati Regulares non possunt dispensare cum damnatis ad Triremes finito tempore, ut celebrent de jure loquendo, ibid. num.33.
- 1 Prælati Regulares possunt suis subditis præcipere, ut Missas ad sui intentionem celebrent, d.20. num.4.
- 1 Prælati inferiores ab Ordinario tamen exempti, an possint sibi Confessarium eligere, ibid. num.19.
- 2 Prælati successor, quando & qualiter agere possit contra bona antecessoris alienantis, vel contra possessorem, d.99. num.39.
- 2 Prælati Regularis, qui dedit hanc licentiam, non poterit amplius se intromittere, d.84. num.5.
- 2 Prælati Regulares, licet sint Generales, non possunt cogere subditos ad id, quod est contra Regulam, d.83. num.17.
- 2 Prælati jurisdictionem Episcopalem non habens non potest eligere Confessarium ab Ordinario non approbatum, & utrum si habeat jurisdictionem Episcopalem, d.116. n.14.
- 2 Prælati Religionis an possint concedere subditis usum superfluum, d.82. num.12.
- 2 Prælati an possint clausuram arctiorem Monachis imponere, & quid in Papa, d.130. n.13.
- 2 Prælati promissio obligat successorem Prælatus, discept. 127. num.32.

- 2 Prælati Regulares percutientes subditos causa correctionis non sunt excommunicati, d. 88. num. 10.
- 2 Prælati ut teneatur, non requiritur probatio versionis, d. 68. num. 13.
- 2 Prælati Regularis an det licentiam manendi extra claustrum, d. 130. num. 15.
- 2 Prælati habens Capitulum non alienat sine illius consensu, secus si non habeat, d. 94. num. 11.
- 3 Prælati qui potest contrahere sine Capitulo, perinde est, ac si contraheret Prælati, & Capitulum simul, d. 151. cap. 3. num. 5.
- 3 Prælatorum exceptorum subditi à quibus, & cum quibus confitendi, d. 133. num. 22.
- 3 Prælati Regularis potest Monachum sibi subditum subijcere Ordinario pro absolutione in foro externo, d. 184. num. 9.
- 3 Prælati Regularis sine consensu Capituli mutuum, vel cambium accipiens, an solvere teneatur, d. 151. c. 3. num. 22.
- 3 Prælati an possit de fructibus Beneficii subvenire consanguineis, d. 143. num. 1.
- 3 Prælati Religionis mutuum accipiens intuitu officii obligat bona cujuscumque Conventus pro solutione, disc. 151. cap. 3. num. 1.
- 4 Prælati tenentur ad jus exituræ, tum in pecunia, tum in aliis, d. 313. c. 2. num. 50.
- P R Æ M O R I E N T I A.
- 3 Præmorientia patris, vel fratris renunciarii, an & quando præjudicet renunciarii, d. 226. num. 23.
- P R Æ R O G A T I V Æ.
- 5 Prærogativæ, & Regaliæ, quomodo & quando præstentur Castellanis, d. 329. num. 37.
- P R Æ S C R I P T I O.
- 1 Præscriptio non datur contra juris assistentiam, d. 46. n. 6.
- 1 Præscriptio contra jus commune inducta an valeat sine tituli exhibitione, & quid si sit immemorabilis, d. 4. num. 24.
- 1 Præscriptio cum resistentia juris requirit titulum, d. 47. n. 8.
- 2 Præscriptio contra Ecclesiam quamcumque centenaria hodie debet esse, d. 127. num. 20.
- 3 Præscriptio immemorabilis pro titulo habetur, d. 190. n. 7.
- 3 Præscriptio immemorabilis Baroni prodest etiam sine alia prohibitione prius facta, d. 230. num. 9.
- 3 Præscriptio in servitutibus quando detur, d. 187. num. 22.
- 3 Præscriptio servitutis in Civitate Neapolitana, an detur, ibid. num. 23.
- 3 Præscriptio centenaria tantum potest, quantum Principis privilegium, d. 190. num. 9.
- 3 Præscriptio servitutis, qualiter in aperturis concedatur Neapoli, d. 187. num. 8.
- 3 Præscriptio cum juris resistentia requirit titulum, d. 193. n. 34.
- 3 Præscriptio meri, & mixti Imperii etiam immemorabilis requirit scientiam, & patientiam, ibid. num. 35.
- 4 Præscriptio inchoata contra majorem, qualiter transeat in minorem hæredem, d. 251. num. 9.
- 4 Præscriptio biennii in exceptione non numeratæ pecuniæ currit contra hæreditatem jacentem, ibid. num. 11.
- 4 Præscriptio ut interrumpatur non solum citatio, sed litis contestatio requiritur, d. 249. num. 25.
- 2 Præscriptione periculosum est se fundare cum multa præscriptio requirat, sed melius est se fundare titulo, &c. ibid. num. 30.
- P R Æ S E N T A N T E S.
- 5 Præsentantes qualiter probent descendentiam, d. 364. n. 6.
- P R Æ S E N T A R E, P R Æ S E N T A T I O.
- 2 Præsentatio à Patronis laicis fit intra quatrimestre, sed ab Ecclesiasticis intra semestre, d. 74. num. 17.
- 2 Præsentandi tempus currit etiam diebus feriatis, & qualiter, ibid. num. 18.
- 2 Præsentatio facta à Patrono putativo valida est, d. 69. n. 33.
- 2 Præsentatio an acquiratur jus in re, an ad rem, d. 74. num. 13.
- 2 Pluribus præsentantibus quando acquiratur jus ad rem, ibid. num. 14.
- 2 Præsentandi quasi possessio, qualiter acquiratur, d. 72. n. 15.
- 2 Præsentatio facta ab uno conservat jus in aliis, ibid. num. 16.
- 2 Præsentandi quasi possessio per unicum actum acquiratur, ibid. num. 23.
- 2 Præsentantis persona, qualiter sit attendenda, d. 74. num. 10.
- 2 Præsentatus à majori parte, qualiter debeat institui, d. 72. n. 29.
- 2 Præsentatio Regis, & non collatio Ordinarii quando attendatur, d. 193. num. 28.
- 3 Præsentationes D. Alefii legitimo tempore factæ sunt, d. 149. num. 4.
- 4 Præsentatio in jurepatronatus, qualiter acquiratur tum in possessorio, tum in petitorio, d. 263. num. 5.
- 4 Præsentatio facta pro præterito quando juvet in futurum, ibid. num. 9.
- 4 Præsentationes quando sint effectuatæ, talesque probentur, d. 234. num. 5.
- In præsentationibus faciendis ultimus status attenditur, ibid. num. 10.
- 4 Præsentatio spontanea, qualem probationem faciat, d. 323. num. 15.
- 5 Præsentatio Brevium in Nunciatura Apostolica, & transactio facta, d. 328. num. 4.
- 5 Præsentationes in præsentanti fuerunt per Pontifices approbatæ, d. 364. num. 14.
- P R Æ S E N T A T U S.
- 1 Præsentatus potest renunciare præsentationi, d. 19. n. 4.
- 3 Præsentatus à majori parte Patronorum, qualiter instituentus, d. 203. num. 4.
- P R Æ S E S.
- 2 Præses Merlinus *controversiarum forens. tom. 1. cap. 69. num. 15.* impugnatur, d. 118. num. 29.
- 3 Præses de Marinis *cap. 127. num. 3. tom. 20.* nihil contra, sed pro nobis potius loquitur, d. 199. num. 15.
- 3 Præf. de Franch. *decis. 718.* adducitur ad causam, d. 197. n. 7.
- 5 Præsides Provinciæ possunt habere usum pulvinaris in Ecclesiis, & etiam debetur uxori Præsidis, d. 329. num. 23.
- P R Æ S E N S.
- 2 Præsens per fictionem non subit majorem laborem propter absentiam aliorum, d. 125. num. 25.
- P R Æ S E N T I A.
- 5 Præsentia defectus, qualiter suppleatur in emancipatione, d. 357. num. 23.
- P R Æ S T A T I O.
- 1 Præstatio non requiritur quando impedimentum est notorium, d. 11. num. 37.
- P R Æ S T I M O N I U M.
- 2 Præstimonium tribuit forum ordinando, d. 108. num. 10.
- P R Æ S U M P T I O.
- 1 Præsumptio est pro superiore immediato loci, d. 24. n. 10.
- 1 Præsumptio juris, & de jure est contra hæredem non confidentem inventarium, d. 38. num. 12.
- 2 Præsumptio pro Advocato semper est pro salario, d. 109. n. 51.
- 3 Præsumptio gravis debiti invalidi, vel soluti, si in vita principalis debitoris facta non fuerit petitio, d. 198. num. 20.
- 3 Præsumptio à jure approbata, & vera probatio, d. 179. n. 3.
- 3 Præsumptio pro Barone, quando currere incipiat ad hanc materiam, d. 230. num. 8.
- 4 Præsumptio juris est, ut aliquis duxerit ad occidendum, si post delictum comitatur occisorem, d. 258. num. 11.
- 4 Præsumptiones, & indicia an sufficiant, ut excludatur aliquis ab immunitate, ibid. num. 12.
- 4 Præsumptiones, & conjecturæ, quæ delictum, vel excludunt, vel minis includunt in ipsarum concursu prævalere debent, d. 259. num. 17.
- 4 Præsumptio est pro iudice, & præsertim pro Tribunali Magnæ Curiae Vicariæ, d. 295. art. 4. num. 14.
- 4 Præsumptio est pro validitate actus, ibid. num. 17.
- 5 Præsumptio malæ causæ quando præsumatur, d. 370. n. 8.
- 5 Præsumptio quælibet est pro filiis, d. 332. art. 8. num. 1.
- P R Æ T E N S I O.
- 3 Prætensio D. Magdalænæ de bonis antiquis refertur, d. 164. num. 28.
- P R Æ T O R.
- 1 Prætor Judex, & quilibet alius etiam finito officio nomina retinent appellativa, reliquiasque dignitatis, d. 20. n. 10.
- P R Æ V E N T I O.
- 3 Præventio licita est contra invadentem moraliter, d. 185. n. 21.
- 5 Præventio nullo modo potest fieri in casu nostro, d. 400. n. 3.
- 5 Præventio qualiter fiat per citationem adversarii, d. 401. cap. 7. num. 8.
- P R A G M A T I C A.
- 1 Pragmaticæ, & sæcularium edicta prohibentia extractionem victualium, serici, Clericos non ligant, disc. 51. num. 4. & 6.
- Et in materia prohibitiva annonæ, & denunciationibus bladorum, ibid. num. 5. & 6.
- 1 Pragmaticæ, & statuta poenalia, foeminas an comprehendant, d. 37. num. 21.
- 1 Pragmatica prima de testibus, an expresse excludat foeminas, suosque tamen puniat procuratores, ibid. num. 22. & 25.
- Et quæ personæ excludantur à poena falsitatis, & cur? ibid.
- 2 Pragmatica 3. & 4. de Nundinis, declaratur, d. 91. art. 3. n. 22.
- 2 Pragm. 8. de administr. Universit. resolvitur, d. 90. num. 23.
- 3 Pragm. 1. & 2. de Monialibus, sunt introductæ favore Monialium, & quid disponant, d. 178. num. 10.
- 3 Pragm. 2. de Monialibus, est in viridi observantia, ibid. n. 13.
- 3 Pragm. 4. de Baronibus, explicatur, d. 210. num. 4.
- 3 Pragmaticam non comprehendere interesse damni emergentis, qualiter probatur, d. 180. num. 11.
- 4 Pragma-

- 4 Pragmatica nullo modo est restringenda, sed potius amplianda, & extendenda, d. 252. num. 5.
- 4 Pragmatica disponens, quod debitores vigore apochæ ban- calis non audiantur, favorabilis est, ibid. num. 6.
- Fuit per Sac. Concil. extensa ad apochas, per debitorem non recognitas, ibid. num. 7.
- 5 Pragmatica ad S.C. Maced. explicatur, d. 359. num. 5.
- 5 Pragmatica ultima de feudis, qualiter disponat, d. 368. n. 5.
- 5 Pragm. 1. de Procuratorib. S. 4. adducitur, d. 374. num. 3.
- 5 Pragmatica de Monialibus, explicatur, d. 372. num. 10.
- 5 Pragm. 31. aliàs 32. de feudis, adducitur, & explicatur, d. 369. num. 9.
- 5 Pragmatica 19. 24. & 25. de feudis, adducitur, ibid. num. 6.
- 5 Pragm. 2. de Monialibus, adducitur, d. 381. num. 18.
- 5 Pragm. 1. & 2. de Monialibus, sunt introductæ favore Monia- lium, & quid disponant, d. 371. num. 10.
- 5 Pragm. 3. de fide instr. explicatur, d. 359. num. 11.
- 5 Pragm. de liquidat. instrum. explicatur, d. 358. num. 12.
- 5 Pragmatica 2. de Monialibus, est in viridi observantia, d. 371. num. 13.
- 5 Pragm. 1. ad Macedonianum, explicatur, d. 357. num. 32.
- 5 Pragm. 5. de fide instrum. qualiter procedat, d. 358. num. 11.
- 5 Pragm. 22. de vœtigalibus, explicatur, d. 398. c. 2. num. 15.
- 5 Pragmatica 22. de vœtigalibus, tollit omnem immunitatem, ibid. num. 16.
- 5 Pragmatica, num. 4. de feudis, explicatur, d. 368. num. 60.
- 5 Pragmatica nostra loquitur de omnibus officiis, sive jurisdic- tionalibus, sive non jurisdictionalibus, d. 397. c. 2. n. 5.
- 5 Pragmatica disponit, ne Clerici exerceant secularia officia ad hoc, ne delinquentes petant se remitti, ibid. num. 6.

P R A X I S.

- 5 Praxis in Pontificalibus quid observet, d. 390. num. 13.
- P R E S B Y T E R.
- 1 Presbyteros Surrentinos accessisse ad Abbatiam prædictam nihil relevat, d. 45. num. 18.
  - 3 Presbyteri habentes Parochiales, non approbantur aliunde, d. 133. num. 15.

P R E T I U M.

- 2 Pretium census, an possit solvi in re stabili ab hærede, d. 117. num. 34.
- 2 Pretia rerum, quando & qualiter considerentur, d. 109. n. 70.
- 3 Pretium justum cuiuscumque rei, quodnam præsumatur, d. 136. num. 10.
- 3 Pretii modicitas cum adiectione pacti de retrovendendo faci- t supponere contractum fœneratitium, & non venditio- nis, & quæ dicatur modicitas pretii, d. 188. num. 22.
- 5 Pretii majoris quæstio quando cadat, d. 378. num. 20.

P R I M I C E R I U S.

- 1 Primicerius officio, & dignitate dicitur decoratus, d. 5. n. 14.
- 1 Primicerius Cathedralis Ecclesiæ, an præferatur Paroeco ejusdem, ibid. num. 15.

P R I M O.

- 2 Primò nominatus censetur magis dilectus, d. 101. num. 8.

P R I M O G E N I T U R A.

- 4 Primogenitura induci potest consuetudine, præscriptione, &c. d. 237. num. 3.
- 4 Primogenitura pluribus in Regnis, Marchionatibus & aliis consuetudine fuit introducta, ibid. num. 4.
- 5 Primogenitura fieri potest in re aliena, & quando, d. 332. art. 8. num. 11.

P R I M O G E N I T U S.

- 3 Primogenitus feudatarii, si tempore mortis Patris reperiatur religiosus, non succedit in feudis, sed fit locus secundogenito. Verùm si deinde ille exeat à religione, votis relaxa- tis aufert feudum à secundogenito, & affertur casus deci- sus, d. 201. num. 4.
- 4 Primogenitus, & major nati sunt synonyma, d. 237. num. 57.

P R I N C I P A L I S.

- 2 Principalis convenitur, ubi contraxit in iudicio, tum generalis, tum particularis, d. 91. art. 2. num. 20.
- 3 Principalis intentio legis attenditur, d. 180. num. 8.
- 4 Principali moriente post biennium hæres non opponit excep- tionem, licet sit minor, d. 251. num. 6.

P R I N C I P I S.

- 1 Principis donatio conjugibus facta, & eorum filio primoge- nito, de primo intelligitur, d. 63. c. 1. num. 45.
- 1 Principi nobilitanti, si quis non obtemperaverit, sacrilegii punitur poena, d. 52. c. 2. num. 24.
- 1 Princeps est fons omnium Dignitatum, ibid. num. 25.
- 1 Princeps potest facta donatione apponere modum, & condi- tionem, non per viam pacti, sed legis, d. 25. num. 11.
- 1 Princeps potest nobilem facere, d. 52. c. 1. num. 33.
- 1 Princeps dum nobilitat, non fictè maculam abstergit, sed ve- rè, d. 252. c. 2. num. 34.
- 1 Principis Bitetti verba in casu mortis Principis Misaga-

ni ponderantur, discept. 63. cap. 1. num. 4.

- 1 Principis rescriptum loquens de nobilitate, intelligitur de concessa à Principe, d. 52. c. 2. num. 14.
- 1 Princeps potest quemcumque nobilitare, & talis nobilitas omnes effectus habet nobilitatis, ibid. num. 15.
- 1 Principis privilegium omnia continet, & naturam imitatur, & ad præterita, atque futura extenditur, d. 52. c. 2. n. 40.
- 1 Principe Bitetti moriente sine filiis masculis D. Victoria vi- vente quid disposuerit, affertur, d. 63. c. 1. num. 34.
- 1 Principe Bitetti moriente cum filiis masculis, quid esset agen- dum adducitur, ibid. num. 35.
- 1 Principe Mesagni moriente sine filiis masculis, D. Victoria su- perstite, quid dispositum sit, ibid. num. 36.
- 1 Principe Bitetti ab intestato moriente, & sine filiis, quid sit dispositum, ibid. num. 37.
- 2 Princeps supremus, an ultimas voluntates possit sine causa commutare, d. 103. num. 20.
- 2 Princeps potest mutare diem nundinarum, d. 91. art. 4. n. 6.
- 2 Princeps potest revocare privilegium nundinarum, etiamsi per longissimum tempus concessum fuerit, sed contrarium verius, d. 91. art. 3. num. 6.
- 2 Princeps ex vi supremæ potestatis, an possit privilegia con- cessa auferre, ibid. num. 7.
- 2 Princeps derogat juri quæsito, & quærendo multò magis ex causa, d. 103. num. 22.
- 2 Princeps supremus Ecclesiasticus, vel sæcularis, potest com- mutare ultimas voluntates ex causa, ibid. num. 17.
- 2 Princeps sæcularis in beneficio vacante nihil potest, sed à consuetudine vires potest accipere, d. 91. art. 4. num. 28.
- 2 Principes obtinentes regalias, nunquam sub generalibus Pon- tificum Constitutionibus præjudicantur, d. 121. n. 58.
- 2 Principes sæculares non possunt violare clausuram, disc. 130. num. 62.
- 2 Principis sæcularis duplex potestas, una contentiosa, alte- ra politica, d. 102. num. 37.
- 2 Principis beneficium circa civitatem, locum habet etiam in casalibus, d. 115. num. 17.
- 3 Princeps, si in proprio Palatio non habeat Capellam, cui confiteri debeat, d. 133. num. 64.
- 3 Princeps sæcularis impediens matrimonium contrahi, an in- currat in poenam excommunicationis, d. 159. c. 1. num. 8.
- 3 Princeps Illustris, de quo agimus in donatione prædicta, se confirmavit cum Concilio Tridentino, & Sacris Cano- nibus, d. 197. c. 1. num. 46.
- 3 Princeps in aliis contractibus potest supplere consensum, sed non in matrimonio, d. 159. c. 1. num. 4.
- 3 Principes sæculares dupliciter possunt esse protectores pio- rum locorum, & explicatur, d. 184. num. 53.
- 3 Principes Laici leges faciunt pro augendo cultu divino, d. 154. c. 2. num. 26.
- 3 Principes Laici sunt protectores S. Concilii Tridentini, ibid. num. 27.
- 3 Princeps Laicus potest statuere, ne Sacerdos celebret sine iusto stipendio, ibid. num. 28.
- 3 Princeps laicus diem Festum, qualiter possit inducere, d. 208. num. 24.
- 3 Principis autoritas non cadit in disputatione, d. 146. n. 1.
- 3 Princeps laicus non potest imponere in die Festo Missæ audi- tionem, d. 208. num. 25.
- 3 Principes sæculares non ex se, sed servatis servandis ius patro- natus acquisiverunt, d. 184. num. 46.
- 3 Principis rescriptum, quam habeat conditionem, d. 226. n. 13.
- 3 Principis potestas ordinaria, & absoluta non datur, sed tan- tum ordinaria, d. 189. num. 6.
- 4 Princeps tollit Monopolia, & quando, d. 262. c. 4. num. 5.
- 4 Principes laici non possunt aliquid statuere contra immunita- tem Ecclesiasticam, d. 258. num. 20.
- 4 Principum Ministri an possint vendere vinum ad minutim, d. 262. c. 5. num. 8.
- 4 Principis concessio major in feudo, quàm in officio est, d. 239. num. 24.
- 4 Principis dissimulatio, qualiter dispensationem inducat, d. 264. num. 38.
- 4 Principissæ creditum in maxima quantitate existentes, d. 301. num. 9.
- 4 Principem, de quo hic non posse legitimam habere ob bona, quæ possidet, ibid. num. 10.
- 5 Princeps non tenetur servare in præjudicium suæ authorita- tis, d. 337. num. 32.
- 5 Princeps quantumvis maximus tenetur honorem præstare Episcopo, d. 329. num. 7.
- 5 Principes à DEO Ecclesiam tuendam suscipiunt, d. 390. num. 13.
- 5 Principis derogatio privilegii quando censeatur facta, d. 398. c. 2. num. 14.

- 3 Principes permittentes duella in suis locis, quam poenam incurrant, d. 391. num. 10.
- 5 Principis restitutio non continet jus alteri quæsitum, d. 395. num. 26.
- 5 Principis nomen æquivocum est, d. 330. num. 11.
- 5 Principis nomine, qui veniat ad finem habendi Baldachinum, d. 329. num. 10.
- 5 Principis privilegia, qualiter sint irrevocabilia, d. 398. cap. 2. num. 6.
- 5 Principem voluisse derogare privilegio, qualiter probetur, ibid. num. 12.
- P R I O R.
- 2 Prior dans licentiam exeundi extra claustra, quam poenam incurrat, d. 73. num. 7.
- 3 Prior in tempore, qualiter sit potior in jure, d. 207. n. 7.
- P R I O R I T A S.
- 3 Prioritas datæ, an & qualiter attendatur in beneficiis, & in officiis, d. 193. num. 49.
- 3 Prioritas datæ attenditur in officiis, & beneficiis, ib. n. 51.
- P R I V A T I O.
- 4 Privatio vocis activæ, & passivæ, an possit fieri tempore electionis, d. 261. num. 112.
- P R I V I L E G I A T U S.
- 5 Privilegiatus non utitur privilegio contra pariter privilegiatum, d. 378. num. 7.
- P R I V I L E G I U M.
- 1 Privilegium concessum marito, ut conveniatur ad dotem restituendam in quantum facere potest, comprehendit filios primi matrimonii, d. 63. c. 1. num. 15.
- 1 Privilegium concessum Regularibus, de quo supra, per quos Pontifices fuerit approbatum, d. 2. num. 24.
- 1 Privilegio qui utitur pro parte, illud conservat in totum, d. 27. num. 16.
- 1 Privilegium concessum à lege, an comprehendat futura, ibid. num. 18.
- 1 Privilegium concessum Patri & filiis, non competit filiabus conjunctis, quæ à familia & domo patris exierunt, & de familia, & domo viri factæ sunt, d. 58. num. 20.
- Privilegium concessum civibus, an illis ex privilegio concessum, d. 52. c. 2. num. 7.
- 1 Privilegium ex mera liberalitate strictè debet interpretari, d. 12. num. 34.
- 1 Privilegium non residendi operatur eisdem effectus, ac residentia, d. 52. c. 2. num. 22.
- 1 Privilegia Summorum Pontificum circa Sacramentorum administrationem Regularibus concessa, qualiter intelligantur, d. 2. num. 29.
- 2 Privilegium nundinarum, quando possit à Principe auferri, d. 91. art. 3. num. 13.
- 2 Privilegium Principis alteri concessum, ex causa potest revocari, d. 103. num. 26.
- 2 Privilegium ingrediendi clausuram pro tribus vicibus, qualiter explicetur, d. 130. num. 65.
- 2 Privilegium si dicat pro tribus vicibus quatuor Monasteria, qualiter explicetur, ibid. num. 66.
- 2 Privilegium pro tribus vicibus ad duo Monasteria, qualiter explicetur, ibid. num. 67.
- 2 Privilegium ingrediendi clausuram cum tribus matronis, an adimpleatur cum duabus, ibid. num. 68.
- 2 Privilegium nundinas faciendi, qualiter per non usum amittatur, d. 91. art. 3. num. 1.
- 2 Privilegium per non usum, quando amittatur celebris distinctio, ibid. num. 2.
- 2 Privilegium per non usum non amittitur, quando per eum non stetit, qui illud habet, ibid. num. 3.
- 2 Privilegium per non usum non amittitur, quando concessum est Ecclesiæ, ibid. num. 4.
- 2 Privilegium non semper amittitur per non usum, ibid. num. 5.
- 2 Privilegia Regum Neap. qualia teneatur observare Rex Catholicus, d. 90. num. 38.
- 2 Privilegium immunitatis concessum laicis, est stricti juris, & quando, d. 107. num. 49.
- 2 Privilegia non extenduntur ad alias personas, vel casus præter expressos, d. 113. num. 35.
- 2 Privilegium Demanii, an possit revocari à Rege, remissivè, d. 102. num. 18.
- 2 Privilegia vivæ vocis oraculo concessa sunt revocata per Urbanum VIII. d. 93. num. 13.
- 2 Privilegium contra jus commune est stricti juris, d. 127. n. 24.
- 2 Privilegia sive concessa civibus, sive Civitati comprehendit Comitenses, d. 107. num. 6.
- 2 Privilegia Civitatis extenduntur ad villas de novo additas, ibid. num. 14.
- 2 Privilegia horum Militum sunt localia secundum Villadiego, d. 121. num. 42.
- 2 Privilegia civitatis continent casalia, d. 107. num. 11.
- 3 Privilegium favorabile primæ obligationis non mutatur per secundum, d. 139. num. 36.
- 3 Privilegium concessum à Principe Laico Ecclesiæ, an possit revocari, & quando, d. 189. num. 8.
- 3 Privilegium non Hospitali Milites concessum Doctori, censetur concessum fratribus ejusdem, d. 230. num. 24.
- 3 Privilegium concessum uxori, censetur concessum marito, ibid. num. 25.
- 3 Privilegia vivæ vocis oraculo sunt sublata per Urbanum VIII. d. 157. num. 21.
- 3 Privilegium celebrandi in Oratorio privato, an extendatur ad plures Missas, d. 183. num. 67.
- 3 Privilegium interdum totum est exhibendum, interdum in parte, & quando hoc sit, d. 191. num. 6.
- 3 Privilegium concessum Hospitali, censetur concessum oeconomo illius, d. 161. num. 6.
- 3 Privilegium electionis fori non competit pro redditione rationum, d. 134. num. 100.
- 3 Privilegium revocatur ex causa superveniente, non obstante irrevocabilitate sui ipsius, d. 189. num. 11.
- 3 Privilegium favore Monialium, de quo in præsentis est in viridi observantia apud omnia Tribunalia, d. 178. num. 44.
- 3 Privilegio Oratoris privati, an possit uti quis extra Civitatem, d. 183. num. 25.
- 3 Privilegium concessum Sacerdotibus, differt ab illo concessum privatis personis, ibid. num. 70.
- 3 Privilegia concessa Religiosis, sunt concessa Vicariis Conventuum, & quibus, d. 214. num. 5.
- 3 Privilegium Reginæ Joannæ de fundatione Monasterii Sancti Sebastiani adducitur, d. 184. num. 37.
- 3 Privilegium est stricti juris, & nihil tentandum contra ejus tenorem, d. 161. num. 52.
- 3 Privilegium adducitur Regis Ferdinandi ab Aragonia, pro Monasterio S. Sebastiani, d. 184. num. 29.
- 3 Privilegium Regis Ladislai, pro immediata protectione adducitur, ibid. num. 30.
- 3 Privilegium Prælationis competens mutuanti ad refectionem, an competat contra cessionarium dotis, d. 207. n. 34.
- 3 Privilegiis Comitum Palatini verba adducuntur, d. 161. n. 86.
- 3 Privilegia primæ causæ, quando & qualiter sint attendenda, d. 139. num. 17.
- 3 Privilegium audiendi Missam in Oratorio privato, an transeat ad hæredes, d. 183. num. 30.
- 4 Privilegium concessum, quando per secundum tolli censetur, d. 313. c. 3. num. 35.
- 4 Privilegiorum revocatio, quando & qualiter possit fieri, ibid. num. 36.
- 4 Privilegiis concessis Neapolitanis non gaudent Siculi sub prætextu, quod sint sub uno Rege, & adducitur in facti contingentia decisio Regiæ Cameræ, &c. d. 262. num. 6.
- 5 Privilegium quod non extenditur ad personam, fallit ad personam uxoris, si marito competat, d. 329. num. 24.
- 5 Privilegia concessa terris, illis ad Regem devolutis extinguuntur, & quando, d. 337. num. 31.
- 5 Privilegium concessum à Rege, vel Principe intelligitur cessante fraude, d. 342. num. 15.
- 5 Privilegii possessio attenditur non ejus tenor, d. 337. num. 16.
- 5 Privilegia Baronis qualiter sint exhibita, ibid. num. 17.
- 5 Privilegium in præjudicium Cameræ, qualiter intelligatur, d. 328. num. 35.
- 5 Privilegium super venditione feudi, qualiter expeditur, d. 342. num. 17.
- 5 Privilegium assensus expediti cum fraude super alienatione feudi quando dicatur, ibid. num. 18.
- 5 Privilegium quando est necesse, ut expresse derogetur, d. 398. c. 2. num. 18.
- 5 Privilegia Duci Parmæ concessa fuerunt ex causa onerosa, d. 337. num. 25.
- 5 Privilegium Patris onusti, qualiter derogetur pacto Civium, d. 398. c. 2. num. 10.
- 5 Privilegium in corpore juris an derogetur, & quando, ibid. num. 11.
- 5 Privilegium favore Monialium, de quo in præsentis est in viridi observantia apud omnia Tribunalia, d. 371. num. 44.
- 5 Privilegia, quando & qualiter conquassentur, d. 378. n. 15.
- 5 Privilegia ignorare non potest sacra Religio Hierosolymitana sibi concessa, d. 327. num. 33.
- 5 Privilegia Pontificia concessa Sacro Hospitali Incurabilium referuntur, d. 338. c. 2. num. 3.
- 5 Privilegia S. Hospitalis Incurabilium, ad quid disponendum dicant de redditibus, & censibus, ibid. num. 4.
- 5 Privilegia S. Hospitalis Incurabilium, sunt ad instar aliorum Hospitalium, & quantum, ibid. num. 5.

P R O B A B I L E.

- 1 Probabile est majorem gratiam conferre utramque speciem Eucharistiæ, quam unam solum, d. 28. num. 17.

P R O B A B I L I U S.

- 1 Probabilius est, nec posse apponi incontinenti, d. 25. n. 6.
2 Probabilior est opinio, quod tale statutum, & dispositio universalis dotem comprehendat, quando non est in particulari casu privilegiata, d. 113. num. 29.
2 Probabilius est actionem petendi legitimam non differre ab actione petendi supplementum, d. 106. num. 26.

P R O B A T I O.

- 1 Probationes ad finem excludendi ab immunitate, quales esse debeant, d. 42. num. 21.
1 Probationes pro Reo sunt magis favorabiles, quam pro Actore, d. 34. num. 23.
1 Probationes pro Reo sunt ampliandæ, ibid. num. 24.
3 Probatio per instrumenta melior est omnibus, sed in antiquis, & antiquissimis sufficit omni multo majori, d. 184. num. 42.
4 Probatio illegitimitatis in specie proposita ex Jureconsultis, d. 266. c. 1. num. 1.
4 Probatio ex decisionibus, ibid. num. 2.
Ex Theologis S.I. ibid. num. 3.
Ex aliis Theologis, ibid. num. 4.
4 Probatio à Jure Canonico, ratione & constit. Regni, ibid. n. 5.
Respondetur autoritatibus adversariorum, ibid. num. 6.
Et ult. referuntur, & refelluntur rationes adversariorum, ibid. num. 7.
4 Probatio pro fideicommissio debet esse clara, & plena, nec sufficit dubia, & verisimilis, d. 271. num. 16.
4 Probatio delicti officialis, qualiter differat in jure, d. 246. n. 26.
4 Probationes leviores an sufficiant ad probandum jus patronatus gentilitium esse, d. 233. num. 7.
4 Probatio de visu exulis in loco prohibito non sufficit, ut solvat poenam fideiussor, d. 265. num. 43.
4 Probationes factæ super negativa, quales esse debeant, d. 238. num. 33.
5 Probationes contra habentem pro se præsumptionem, debent esse efficaciores, d. 370. num. 39.
5 Probationes de jure potiores quando sint, ibid. num. 24.
5 Probatione Testium habetur deberi Tertiarium, d. 341. n. 2.
2 Probationibus discrepantibus statuitur majori numero, disc. 353. num. 26.

P R O C E S S I O.

- 3 Processio quid sit, quid significet mysticè, & quid signum Crucis in ea designet, d. 198. num. 17.
3 Processionis ordo, qualis sit inter Franciscanos Neapoli existentes, ibid. num. 37.

P R O C E S S U S.

- 1 Processus compilatus pro Episcopo cum testibus officialibus ipsiusmet Episcopi nulliter compilatur, d. 62. num. 20.
1 Processus informativo concurrente cum defensivo, standum est defensivo, d. 34. num. 21.
1 Processus informativus quid sit, ibid. num. 10.
1 Processus informativus plures habet partes, & quæ sint, ibid. num. 11.
1 Processus informativus importat quandam figuram judicii, ibid. num. 14.
1 Processus informativus non requirit jurisdictionem in fabricante, ibid. num. 18.
1 Processus informativus per judicem laicum factus contra Clericum quid importet, ibid. num. 19.
2 Processus formativus pro alienatione bonorum Ecclesiæ non valet, non citata Ecclesia, d. 99. num. 27.
5 Processus acta ordinatoria, qualia fuerint in præsentia, d. 373. num. 7.
5 Processu compilato in præsentia quid agendum? d. 373. n. 9.

P R O C U L U S.

- 3 Proculi dispositio, qualiter erat antiquitus in materia, d. 223. num. 16.

P R O C U R A T I O.

- 3 Procuratio jurata quando validè, & quando non validè revocetur, d. 159. c. 3. num. 16.
3 Procuratio inferitur, qua fuit datum mandatum ad contrahendum matrimonium, d. 159. c. 1. num. 2.
3 Procuratio data ad matrimonium quando dicatur revocata à D. Isabella, & qualiter, ibid. num. 8.
3 Procuratio nulliter dicitur tunc revocata, sed potuisset ad libitum prius, ibid. num. 9.
Quæstio, de qua hic, aliàs contingit apud Hispanos de anno 1582. ibid. num. 10.

P R O C U R A T O R.

- 1 Procurator, vel alius excedens fines mandati, qualiter teneatur, d. 35. num. 42.
1 Procurator Ordinis, an & quando mittat ad Triremes, d. 14. num. 5.

Caponi Repert.

- 2 Procurator, de qua in alia præsentatione, qualiter se gesserit, &c. d. 72. num. 40.
2 Procuratori post biennium à die finiti officii salarium non debetur, d. 109. num. 35.
2 Procurator excedens mandati fines nulliter agit, d. 99. n. 15.
3 Procurator non potest substituere ad matrimonium contrahendum, d. 160. num. 22.
3 Procuratoris constitutio, qualiter facta in præsentia, ibid. n. 23.
3 Procuratoris constitutio plenaria fuit in præsentia, & sufficiens, ibid. num. 24.
3 Procurator ad matrimonium constitutus, non potest substituere alium ad contrahendum matrimonium, d. 159. c. 2. n. 31.
3 Procurator non potest excedere fines mandati, & multo magis in matrimonio, ibid. num. 32.
3 Procurator constitutus in negotiis pupilli, an duret mortuo Tutore, d. 161. num. 79.
3 Procuratoris mandatum si sit revocatum, etiam ignorata revocatione si fiat, matrimonium nullum erit, d. 159. c. 3. n. 1.
3 Procurator veluti organum principalis matrimonium contrahit, ibid. num. 2.
3 Procurator validè agit licet revocatus, si revocatio ab eo ignoretur, quod fallit in matrimonio, ibid. num. 3.
3 Procuratoris Collegii responsio contra petitionem Montis, quæ fuerit, d. 151. num. 10.
3 Procurator non est minister matrimonii, nec in se recipit gratiam, d. 159. c. 2. num. 20.
3 Procuratores ad matrimonium possunt esse duæ sceminae, vel duo viri, ibid. num. 21.
3 Procuratoris revocatio tacita, qualiter exemplificetur, d. 159. c. 3. num. 7.
3 Procuratoris revocatio merè interna, quid operetur, ibid. n. 8.
3 Procurator constitutus ad contrahendum matrimonium cum juramento, etiam validè revocatur, ibid. num. 9.
3 Procurator ad matrimonium fidei constitutus, si deinde verus accedat consensus, an validè contrahat, ibid. num. 10.
3 Procurator ab utroque conjugè potest constitui ad matrimonium contrahendum, d. 160. num. 17.
3 Procurator specialis, cur in matrimonio requiratur, d. 159. c. 2. num. 6.
3 Procurator cum libera, non sufficit ad matrimonium, ibid. num. 7.
3 Procurator specialis, quando dicatur, ibid. num. 8.
3 Procuratoris constitutio ad matrimonium indubitata, d. 160. num. 27.
3 Procurator non est Minister Sacramenti Matrimonii, neque illud recipit in se, d. 159. c. 2. num. 24.
3 Procurator ad matrimonium debet habere speciale mandatum, ibid. num. 25.
3 Procurator ad matrimonium contrahendum, non requirit scripturam, sed potest oretenus, ibid. num. 26.
3 Procurator constitutus cum mandato, & fidei consensu non valet, d. 159. c. 4. num. 3.
3 Procurator generalis quid possit facere pro suo Domino, d. 159. c. 2. num. 5.
3 Procurator ad permutandum, vel resignandum beneficium, an possit revocari, d. 159. c. 3. num. 19.
3 Procurator ad matrimonium, nullam habet à jure præscriptam ætatem, vel sexum, ibid. num. 13.
3 Procuratoris verba, quibus contrahit matrimonium, referuntur, ibid. num. 14.
4 Procuratoris mandatum, qualiter intelligatur, d. 318. c. 2. n. 12.
4 Natæ, & aliorum Doctorum dictum adducitur ad materiam, ibid. num. 13. & 14.
5 Procuratorem fuisse ad licitandum constitutum, an excludat à prælatione, d. 326. num. 79.
Quod tibi prodest, & alteri non nocet fieri debet, d. 338. n. 5.

P R O D I T O R E S.

- 3 Proditores proximi quis propriè dicatur, d. 228. num. 36.

P R O D I T O R I E.

- 4 Proditorie vulnerans immunitate gaudet, d. 258. num. 9.

P R O D I T O R I U M.

- 3 Proditorii qualitas, quando & qualiter probetur, d. 228. n. 38.
3 Proditorium secundum alios quando propriè dicatur, & in quo consistat, ibid. num. 39.
3 Proditorium an consistat in velamine amicitiae, ibid. num. 40.
3 Proditorium an sit, si occiditur inimicus reconciliatus, ibid. num. 32.
3 Proditorium an sit, si occidatur appensatè, ibid. num. 33.
3 Proditorium commissum à principali, socii etiam dicuntur committere proditorium, & è contra, d. 258. num. 3.
4 Proditorium crimen, quale sit, d. 254. num. 1. & 2.
4 Proditorium homicidium quando dicatur propriè, & in materia Bullæ Gregorianæ, d. 258. num. 22.
4 Proditorium crimen, quale propriè dicatur, & quæ qualitates in eo concurrere debent, d. 259. num. 13.

- 4 Proditorium non est occidens inimicum reconciliatum, d. 258. num. 18.

PROOEMIUM.

- 2 Prooemium legis declarat voluntatem legis latoris, & finem legis, d. 81. num. 29.

PROFESSIO.

- 1 Professio jure communi est valida, non obstante morbo gallico, secus vigore statuti, d. 53. num. 62.
 1 Professio habet rationem contractus, & qualiter fiat cum consensu conditionato, ibid. num. 34.
 1 Professionis essentialia ad Papam spectant, & qualiter ad regulares, ibid. num. 49.
 1 Professio amentium, & furiosorum est jure naturali invalida, ibid. num. 65.
 3 Professio valet cum retentione stabilium, & quomodo, d. 155. c. 3. num. 19.
 3 Professionis admissio dependet à majori Monialium cum consensu Abbatis, & possunt Moniales ab hoc appellare, d. 184. num. 12.
 5 Professio probatur ex libris Monasterii, d. 327. num. 27.
 5 Professio qualiter adducenda, ibid. num. 28.

PROFESSUS.

- 1 Professus, qui morbum gallicum tenet secundum aliquos, potest à quacumque Religione expelli, sed verius, ubi est statutum, d. 53. num. 70.
 1 Professus ejicitur si negavit habere morbum gallicum, vel habituales quem habebat, ibid. num. 61.
 3 Professi Jesuitæ vivunt ex eleemosynis, d. 162. num. 6.

PROHIBITIO.

- 1 Prohibitio alienationis arctissima, & realis adest in casu nostro. De personali, an & quando fiat realis, d. 59. num. 56. & 57. & seqq.
 Realis quid operetur, ibid. num. 59.
 Ex quibus dicatur vestita, ibid. num. 83.
 Ex prohibitione detractionis falcidiae, & trebellianicæ vestita dicitur, ibid. num. 84.
 Ex poena ei adita nullitatis alienationum, ibid. num. 85.
 Realis satis vestita dicitur, ibid. num. 86.

- 1 Prohibitio alienationis, & præceptum testatoris, ut bona pleno jure, & absque diminutione Trebellianicæ deveniant in substitutos, conjecturam præbent pro reciproco fideicommissio, d. 59. num. 73. & 84.

- 1 Prohibitioni de non alienando, si fuerit adjecta clausula dispositiva, quia vult, inductum censeatur fideicommissum absolutum, & reciprocum, ibid. num. 74.

- 3 Prohibitio violenta non prodest Baroni contra Vassallos, d. 230. num. 10.

- 3 Prohibitio nuptiarum uxori facta per Tiberium asseritur, fol. 121. in fin. & à tergo, d. 205. c. 1. num. 4.

- 4 Prohibitio alienandi hæredibus imposita per Dominum D. Horatium Burghesium, qualis fuerit, d. 271. num. 2.

- Contraventio alienationis adducitur, ibid. num. 3.

- Fideicommissi vocatio, de quibus fuerit, ibid. num. 4.

- Codicilli ejusdem Domini Horatii adducuntur, ibid. num. 5.

- Substitutionum ordines, & gradus tres fuerint in præsentem, ibid. num. 6.

- Substitutionum tertius ordo, seu gradus conditionem tacitam continet, ibid. num. 7.

- 4 Prohibitio alienandi, de qua in præsentem fuit personalissima, ibid. num. 8.

- 4 Prohibitio alienandi subsequens, & accessoria, quomodo & qualiter reguletur, ibid. num. 26.

- Surdus consil. 67. adducitur, & impugnatur, ibid. num. 27.

- 4 Prohibitio alienandi generalis cum causa restringitur ad præcedentes substitutiones, & quomodo, ibid. num. 28.

- 4 Prohibitio Trebellianicæ utrū operetur ultra casum expressum, ibid. num. 87.

- 4 Prohibitio alienationis, quale fideicommissum inducat, d. 320. num. 22.

- 4 Prohibitio alienandi differt, si in contractu fiat, vel à lege, vel in ultima voluntate, d. 321. num. 26.

- Molina reprobat communiter in loco, de quo hic, ib. n. 27.

- 4 Prohibitio alienandi quando non stat de per se, dicitur consecutiva, neque inducit fideicommissum, si agatur de illo extendendo, d. 271. num. 94.

- 4 Prohibitio alienandi, de qua hic, dicitur independens, ibid. num. 95.

- 4 Prohibitio alienandi limitata, & consecutiva restringitur, ibid. num. 83.

- 4 Prohibitio alienandi restricta ad certas personas non extenditur ad alias, ibid. num. 63.

- 4 Prohibitio alienationis in contractibus, differt à prohibitionem in ultima voluntate, d. 321. num. 22.

- Francus in decis. 74. cum aliis ponderatur ad materiam, ibid. num. 23.

- 4 Prohibitio alienandi quid operetur in præsentem, d. 297. n. 12.

- 4 Prohibitio alienandi realis quando fit, d. 320. num. 18.

- 4 Prohibitio personalis quando fiat realis, ibid. num. 20.

- 4 Prohibitus alienare, quando possit permutare, d. 287. n. 13.

- 4 Prohibitio, ne Cives aliis vendantur vinum, an valeret, d. 262. c. 5. num. 24.

- 4 Prohibitio alienandi, quomodo & qualiter sit concepta per Dominum D. Horat. d. 271. num. 90.

- 4 Prohibitio, de qua hic, fuit personalissima, & qualiter intelligenda, ibid. num. 81.

- 5 Prohibitio alienandi potest à Patre fieri in legitima filii usque ad certum tempus, d. 393. num. 43.

- 5 Prohibitio non alienandi, sequuta alienatione à quibus, & qualiter revocetur, d. 373. num. 25.

- 5 Prohibitio alienationis, qualiter & quibus modis fieri possit, ibid. num. 26.

- 5 Prohibitio alienandi est odiosa, d. 332. art. 8. num. 4.

- 5 Prohibitio facta hæredi nomine proprio, non extenditur ad alios, d. 332. art. 7. num. 2.

- 5 Prohibitio personalis facta filiis non transit ad nepotes, ibid. num. 3.

- 5 Prohibitio facta hæredi nominato non extenditur ad hæredem hæredis, ibid. num. 4.

- 5 Prohibitio nuda à causa, & poena non valet, & sic non obligat, ibid. num. 5.

- 5 Prohibitus alienare, si alienet cum consensu ejus, ob quem fuit prohibitum, valet quod agitur, d. 373. num. 20.

PROHIBITUS.

- 1 Prohibitus alienare potest in filium alienare, d. 26. num. 12.

PROLES.

- 1 Proles naturalis reputatur legitima quoad naturalem affectionem, d. 26. num. 16.

- 4 Proles legitima nascitur ex clandestinis nuptiis, d. 266. cap. 2. num. 18.

- Ludovicus à Schera adducitur famosissimus Doctor, ib. n. 19.

- Iulius Sannazarus adducitur punctualis, ib. num. 20.

PROMISSIO.

- 2 Promissio de obligando non est obligatio, & quando, quod latè discutitur, d. 113. num. 13.

- 2 Promissio dotis constituendæ, an & quando sit dotis constitutio, ibid. num. 14.

- 2 Promissio de renunciando posita læsione, nullum effectum producit, neque contra maritum, neque contra uxorem, d. 106. num. 30.

- 2 Promissio dotis, de qua hic facta ab Angela fuit inefficax, d. 113. num. 11.

- 3 Promissio de renunciando, quando habeatur pro nunciatione, d. 216. num. 24.

- 4 Promissio de vendendo pro certo pretio, quando habeatur pro venditione, d. 293. num. 12.

- 4 Promissio nominandi non habetur pro nominatione quando non adest assensus circa nominationem, ib. num. 13.

- 4 Promissio constituendi dotem, vel antefatum habetur pro constitutione, ibid. num. 14.

- 4 Promissio renunciandi, & fidejubendi quando habeatur pro renunciatione, & fidejussore, ibid. num. 15.

- 4 Promittens adveniente certa die aliquid solvere, vel pignus, aut fidejussores dare, præcisè ad solvendum cogi potest, quamvis pignus dare sit paratus, & ratio, d. 248. num. 13.

- 4 Promissio licet jurata, intelligitur rebus sic stantibus, d. 247. num. 6.

- 4 Promissio jurata non intelligitur ad ea, quæ non fuisset quis promissurus, ibid. num. 7.

- 4 Promissio dotis ad voluntatem generi, & promissio solutionis, de qua in præsentem non sunt idem, d. 289. num. 22.

- 5 Promissio de renunciando, an & qualiter habeatur pro renunciatione, d. 328. num. 10.

- 5 Promissio evictionis quid operetur in dote, d. 348. num. 6.

PROMOTOR.

- 1 Promotor fiscalis adhærere debet parti impugnanti divortium, d. 29. num. 72.

PROMOTUS.

- 1 Promotus ad Episcopatū, qualiter amittat beneficia, d. 10. n. 2.

- 2 Promotus ad Episcopatum non potest renunciare beneficiis, d. 89. num. 36.

PROPINQUI.

- 2 Propinqui percutientes Clericum ad correctionem non sunt excommunicati, d. 88. num. 28.

- 2 Propinquorum consensus à statuto requisitus, qualiter esse debeat, d. 113. num. 50.

PROPOSITIO.

- 1 Propositio per se scandalosa punitur in S. Officio, & quomodo, d. 28. num. 35.

- 1 Propositio scandalosa per accidens, & reductivè, qualiter punienda in Sancto Officio, ib. num. 36.

PROPRIETARIUS.

- 1 Proprietarius non est, qui operatur rationabiliter, d. 13. n. 19.

PROPRIETAS.

- 4 Proprietas officii non est imaginabilis, d. 246. num. 61.

PROREX.

- 3 Prorex in Regno, an & quando possit substituere alium, d. 161. num. 80.

- 3 Proregis potestas, qualiter concedatur à Rege, & ad quæ extendatur, d. 193. num. 50.

- 5 Prorex Neapolitanus pro bono Regimine, collocat puellas maritandas in loco sibi benè viso, d. 383. num. 8.

PROSPECTUM.

- 3 Prospectum habere per fenestras, vel per moeniana valdè differt, d. 168. num. 18.

- 5 Prospectum habere per fenestras, vel per moeniana valdè differt, d. 371. num. 18.

PROTECTIO.

- 3 Protectio Regia an denotet jurisdictionem aliquam in Ecclesiam, d. 154. num. 27.

- 3 Protectio Regis circa Ecclesias quid importet, & ubi se extendat, ibid. num. 24.

- 3 Protectio Principis secularis, non dat jurisdictionem in Moniales, sed solum inducit jus tutelare, & Advocatiæ, si ve defensionis, d. 184. num. 52.

- 3 Protectionis causa non dat facultatem collectandi Ecclesiarum bona, d. 154. num. 30.

- 3 Quod dicitur de immediata Regum protectione, procedit etiam in protectione cæterorum Principum absolutam potestatem habentium, d. 184. num. 65.

- 4 Protectionis Regiæ exceptio à quo cognoscenda, d. 276. n. 22.

PROTESTATIO.

- 2 Protestatio non est necessaria ad effectum lucrandi distributiones quotidianas, ubi Canonicus impeditur servire factio Capituli, d. 124. num. 15.

- 3 Protestationem validè, & benè fecisse Canonicos defenditur, d. 226. num. 5.

- 4 Protestatio cum adminiculis concurrens metum probat, d. 264. num. 20.

- 4 Protestatio reddit actum ipso jure nullum, ibid. num. 21.

- 4 Protestatio tollit expressè professionem regularem, ib. n. 22.

- 4 Protestatio quid sit, ibid. num. 23.

- 4 Protestatio quoduplex sit, ibid. num. 24.

- 4 Protestatio ante matrimonium adducitur, ibid. num. 5.

- 4 Protestatio an sit necessaria ad probandum metum, ib. n. 19.

- 5 Protestatio quid sit, d. 332. art. 3. num. 5.

- 5 Protestatio quid operetur circa onus legitime, d. 332. ar. 8. n. 25

PROTOCOLLUM.

- 4 Protocollum, & Bastardellum si disconcordant, cui magis credendum, d. 275. num. 33.

PROVINCIAE.

- 2 Provinciae rector, an potuerit remittere exactiones, d. 90. n. 13.

PROVINCIALIS.

- 1 Provincialis à quibus confirmatur, d. 54. num. 23.

- 1 Provinciales Ordinis Minorum, à quibus confirmentur, ibid. num. 24.

- 3 Provincialis est Præfectus totius Provinciae, sine quo non potest suum Capitulum congregari, d. 151. c. 3. num. 7.

- 3 Provincialis residere poterit, ubi vult, quod si secus in dubio dicitur residere in quolibet conventu quoad suam potestatem, ibid. num. 8.

- 3 Provincialis Soc. Jesu ad libitum, & nutum Generalis potest deponi, d. 151. cap. 2. num. 38.

- 3 Provincialis an possit recusari, & impediri in visitando, ibid. num. 39.

- 3 Provincialis Dominicanorum quando eligat subpriorem, ibid. num. 40.

- 3 Provincialis si sit captus à Turcis, restitutus non recuperat locum occupatum ab alio, d. 151. c. 2. num. 42.

- 3 Provincialis an possit Monialem transferre de uno Monasterio sui Ordinis ad aliud, ibid. num. 43.

- 3 Provincialis Societatis potest facere contribuere bona unius Collegii pro debitis alterius, & quando, ibid. num. 30.

- 3 Provincialis in Capitulo Provinciali, an præcedat Superiori domus, d. 151. c. 3. num. 12.

- 3 Provincialis Dominicanorum, an faciat leges perpetuas, & quando, d. 151. c. 2. num. 33.

- 3 P. Provincialis Jesuitarum quid agat, & ejus regulæ proponuntur, d. 151. c. 3. num. 15.

- 3 Provincialis non resideat in aliquo loco, dicitur tamen ejusdem loci Superior localis, ibid. num. 10.

- 3 Provincialis S. Francisci peccat mortaliter si familias gravat, ut opus sit recurrere ad pecuniam, d. 151. c. 2. num. 47.

- 3 Provincialis tenetur occurrere debitis Collegiorum, & familias statuere, ibid. num. 28.

- 4 Provincialis an possit rem parvi valoris alienare sine a-

sensu Papæ, discept. 270. num. 15.

- 4 Provincialis an possit rem unius Monasterii applicare alteri ejusdem Ordinis, ibid. num. 16.

- 4 Provincialis interdum electus fuit revocatus, & quando, d. 261. num. 90.

- 4 Provincialis electio si cassata fuerit, an detur appellatio, ibid. num. 10.

- 4 Provincialis privatio extrajudicialiter facta à Generali non valet, ibid. num. 67.

- 4 Provincialis, de quo hic, an alias fuerit revocatus, ib. n. 79.

- 5 Provinciales Præpositi, Priores, Visitatores, &c. an possint sibi eligere sepulchram, dum moriuntur, d. 325. num. 22.

PROVISIO.

- 1 Provisio hominis facit cessare dispositionem legis, d. 12. n. 4.

- 1 Provisio hominis derogatoria quando faciat cessare dispositionem legis, ibid. num. 5.

PROXIMIOR.

- 1 Proximioribus vocatis est quæstio, an testatoris, an gravati contineantur, d. 57. num. 62.

- 1 Proximior de agnatione vocato, venit proximior agnato gravato, ibid. num. 63.

- 1 Proximioribus vocatis, an veniant foeminae descendentes ex masculis, ibid. num. 37.

- 2 Proximiores respectu ultimi Capellani, non respectu fundatoris censentur vocati, d. 101. num. 18.

- In fideicommissis, ac majoratibus succedit consanguineus ultimo possessori proximior, prout in successione ab intestato, ibid. num. 19.

- 2 Proximior si sit inhabilis judicandus est, ac si non esset, ib. n. 20.

- 3 Proximior de sanguine, ac de genere idem est, & in qua materia, d. 149. num. 28.

- 4 Proximior, de quo hic, qualiter & in quo casu fuerit vocatus, d. 271. num. 52.

- 4 Proximior, de quo hic, quomodo à Testatore fuerit consideratus, ibid. num. 53.

- 4 Proximior, de quo hic, qualiter & quando censetur vocatus, ibid. num. 42.

- 4 Proximiores vocati post mortem, qui intelligantur, d. 321. num. 19.

- 4 Proximioris vocatio quomodo intelligatur, & quid opere- tur in præsentia, d. 271. num. 96.

- 4 Proximioris vocatio, de qua hic fuit limitata, & in quorum defectu, ibid. num. 97.

- 4 Proximioris vocatio, de qua hic fuit demonstrativè, & qualiter, ibid. num. 62.

PROXIMUS.

- 4 Proximus, ut fiat Bannitus, habetur pro Bannito; & proximus morti habetur in hac materia pro mortuo, disc. 247. num. 13.

PUBLICATIO.

- 1 Publicatio beneficii resignati infra quod tempus fieri debeat, d. 1. num. 21.

- 2 Publicatio bonorum, qualiter fiebat olim, & qualiter nunc, d. 75. num. 5.

PUBLICUS.

- 4 Publicam utilitatem respicientia sunt licita, d. 262. c. 5. n. 4.

- 4 Publica causa semper, & ubique præcipua est, d. 257. n. 10.

PUELLA.

- 2 Puella non recipitur, ut novitia, nisi in anno 15. per annum ante professionem, d. 128. num. 6.

- 2 Puellæ, vel parvuli carentes usu rationis ingrediuntur claustram sine ullo scrupulo, d. 130. num. 35.

- 5 Puella quando disponat vigore fundationis, d. 334. n. 5.

PUER.

- 3 Puer infatig proximus, an incurrat irregularitatè, d. 222. n. 78.

- 2 Pueri excommunicati ob percussionem Puberes facti à quo absolvantur, d. 88. num. 42.

PUGNA.

- 5 Pugna inter milites exercitus non est duellum, & quando, d. 391. num. 7.

- 5 Pugna in rixa facta non est duellum, & quare, ibid. num. 5.

PULVINARIS.

- 5 Pulvinaris usus, quibus prohibetur in Ecclesiis, d. 329. n. 22.

PUNCTUALIS.

- 4 Punctualis doctrina ex Leotardo de usuris, quæstione 28. d. 289. num. 23.

PUPILLUS.

- 1 Pupillus an teneatur agnoscere nomina contracta per tutorem, d. 35. num. 55.

- 1 Pupillo occiso, quando remissio fiat per tutorem, & quando requiratur iudicis decretum, d. 33. num. 46.

- 2 Pupillus etiam cum jussu Patris non contrahit, nec continuat societatem, d. 114. num. 8.

- 2 Pupilli non provocant ad divisionem, & provocati quid agant, d. 112. num. 68.

- 2 Pupilli bona alienantur sine decreto, quando Testator concessit alienari, d. 111. num. 5.
- 2 Pupilli, & minoris bona alienata inutilitatem ejusdem sine decreto, an bene alienata, d. 113. num. 48.
- 2 Pupillo utilius est bona administrari per unum, quam per plures, d. 119. num. 29.
- 2 Pupillorum educatio, qualiter sit arbitraria, ibid. num. 23.
- 2 Pupillus non est educandus apud substitutum, etiam si consentiat, ibid. num. 24.
- 2 Pupillus non debet educari apud substitutum, etiam particularem, ibid. num. 25.
- 5 Pupillus sine tutore meliorare potest suam conditionem, d. 394. num. 18.
- 5 Pupillus an debeat esse de jurisdictione illius, quæ tutorem dat, d. 397. num. 33.
- 5 Pupillus major factus, an teneatur ratificare societatem cum Patre factam, d. 394. num. 20.
- 5 Pupillus tenetur ratificare societatem, si ejus nomine aliquid gestum est, ibid. num. 21.
- 5 Pupillus factum major, qualiter tenetur ratificare societatem fructuum perceptorum communiter, ibid. num. 22.

Q

QUADRIENNIUM.

- 2 Quadriennium quod competit adversus minorem quando incipiat, & quid quando competit Ecclesiæ, vel universitati, d. 114. num. 22.

QUÆSITA.

- 3 Quæsitæ à Clerico post Clericatum, qualia dicantur, d. 142. num. 10.
- 3 Quæsitæ per Episcopum Regularem ex salariis Principum cadunt sub spolio, d. 138. num. 32.

QUALITAS.

- 1 Qualitas supradicta, si deficiat, non nocet subingressioni, d. 39. c. 2. num. 4.
- 1 Qualitas appositæ in una parte contractus, vel testamenti in alia censetur repetita, & quando, d. 63. c. 2. num. 18.
- 1 Qualitas personæ, de qua in præsentis quid operetur, d. 41. num. 23.
- 3 Qualitas delicti immunitatis violatæ an pertineat ad solum Episcopum, d. 228. num. 5.
- 3 Qualitas quod testes sint omni exceptione majores non est necessaria ad mandatum revocandum, d. 159. c. 4. n. 11.
- 3 Qualitates, & privilegia primæ obligationis quando transeant in secundam, d. 139. num. 22.
- 4 Qualitates, & conjecturæ, quæ sint, ut homicidium purum, non præmeditatum judicetur, d. 259. num. 8.

QUANTITAS.

- 4 Quantitas excessiva rerum donatarum an sufficiat pro simulatione, d. 275. num. 19.
- 5 Quantitas debita cui pereat, & quando, d. 351. num. 8.

QUARANTA.

- 3 Quaranta quid senserit de observantia fætorum, d. 213. n. 15.

QUARTA.

- 3 Quarta uxori, vel è contra viro debita, an debeatur jure hæreditario, d. 186. num. 51.
- 5 Quarta uxori, ut debeatur, quæ requirantur copulative, d. 347. num. 16.

QUASI-POSSESSIO.

- 1 Quasi possessio Clericatus facit, ut quis non teneatur titulum ostendere Clericatus, d. 9. num. 12.
- 1 Quasi possessio in omni materia, pro manutenzione sufficit, ibid. num. 3.
- 1 Quasi possessio in una re viget in omnibus aliis ejusdem generis, d. 27. num. 6.
- 1 Quasi possessio incorporalium per unicum actum acquiritur, d. 36. num. 4.
- 1 Quasi possessionis requisita, quæ sint, ibid. num. 5.
- 2 Quasi possessio præsentandi per unicum actum acquiritur, d. 66. num. 11.
- 2 Stante quasi-possessione exemptionis Rota suspenso judicio possessorio dat manus ad petitorium, d. 118. num. 8. Vide Possessio.
- 4 Quasi possessio juris præsentandi possessores ab onere probandi descendentiam relevat, & utrum quasi possessio sufficiat ad justificandam, & sustinendam præsentationem jam factam, d. 234. num. 8.
- 4 Quasi possessio præsentandi quando acquiritur per unicum actum, d. 235. num. 8.
- Ad acquirendam quasi possessionem contra plures omnium scientia requiritur, ibid. num. 9.
- 7 Quasi possessio activa, & passiva, qualiter probetur, d. 364. n. 5.

QUASI-POSSESSOR.

- 4 Quasi possessores juris præsentandi, tunc sunt in quasi possessione manutenendi, si sint bonæ fidei possessores, d. 235. n. 2.

QUIETANTIA.

- 2 Quietantia, & declaratio facta non principali debitori, præsumitur fraudulenter, d. 100. num. 6.

QUILIBET.

- 3 Quilibet ordinatur ad communitatem, sicuti pars ad totum, d. 222. num. 26.

QUINDENNIUM.

- 5 Quindennium jure communi non debetur, d. 376. num. 19.
- 5 Quindennium debetur de feudo transacto ad manus mortuas, ibid. num. 20.

QUINTI.

- 5 Quinti retentio an impediatur census fundationem, d. 401. cap. 9. num. 6.

R

RADENASCHUS.

- 4 Radenasci *conf.* 58. ponderatur, d. 321. num. 18.

RASURA.

- 1 Ratura facta in scriptura, an falsitatem arguat; quot ex modis committatur falsitas, d. 37. num. 4.

RATA.

- 4 Rata temporis, & fructuum, qualiter sumitur ad hoc, ut ad hæredes pensionarii transmittatur, d. 253. num. 37.

RATIFICATIO.

- 2 Ratificatio actus, quando intelligatur, & quæ requirat, d. 127. num. 18.
- 2 Ratificatio debet esse conjuncta cum solemnitate requisita in primo actu, ibid. num. 19.
- 1 Ratificatio qualiter retrahatur ad tempus contractus, d. 86. num. 3.
- 2 Ratificatio non retrahitur stante nullitate contractus ob consensum deficientem, ibid. num. 4.
- 2 Ratificatio qualiter contractum nullum confirmet, ib. n. 10.
- 2 Ratificatio, & mandatum an confundantur, ibid. num. 11.
- 2 Ratificatio inducitur re, verbis & consensu, ibid. num. 17.
- 2 Ratificatio, ut inducatur, an requiratur scientia actus, ibid. num. 18.
- 2 Ratificatio quando validet contractum, ibid. num. 13.
- 2 Ratificatio an possit probari per Testes, ibid. num. 15.
- 3 Ratificatio matrimonii contracti post revocationem procuratoris, quid operetur, d. 159. c. 3. num. 5.
- 4 Ratificatio qualiter inducatur, d. 290. num. 18.
- 4 Ratificatio quotupliciter fieri possit, ibid. num. 12.
- 4 Ratificatio, & mandatum confunduntur, quia unum, alterum in se continet, ibid. num. 13.
- 4 Ratificatio quomodo probari debeat, & statutum loquens de mandato, an habeat locum in ratificatione, ibid. num. 17.
- 4 Ratificatio quando suppleat defectum nullitatis contractus, ibid. num. 15.
- 4 Ratificatio de cursu temporis, qualiter inducatur, d. 321. n. 39.
- 4 Ratificatio retrahitur ad tempus contractus, & mandato æquiparatur, d. 290. num. 4.
- 4 Ratificatio æquiparatur mandato, etiam in requirentibus speciale mandatum, ibid. num. 5.
- 4 Ratificatio ad nihil deseruit, quando contractus à principio nulliter fuit celebratus, ibid. num. 6.

RATIO.

- 1 Ratio sola agnationis conservandæ, per se potest fideicommissum inducere. Ergo multo magis inductum extendere, d. 59. num. 77.
- 1 Rationes PP. Scholarum Piarum adducuntur, d. 17. num. 2.
- 1 Ratio, quia vult, prohibitionem personalem facit transire in naturam realis. Posita post alienationis prohibitionem, dicitur stare dispositivè, non consecutivè, d. 59. num. 57. & num. 61. & 62.
- Et quando sic dicatur stare, ibid. num. 60. & 61.
- Est apta de per se ad fideicommissum inducendum absolutum in casum mortis, ibid. num. 66.
- Licet prohibitio alienationis esset nuda, ibid. num. 65.
- Adita prohibitioni validæ, ac de per se vestitur, ne sit superflua, & otiosa; fideicommissum reciprocum inducit, ibid. num. 62.
- Non obstante alienationis concessione, ibid. num. 95.
- 2 Ratio differentie inter primum conductorem Ecclesiæ, & privatum, quæ sit, d. 94. num. 8.
- 3 Ratio assignatur, propter quam in talibus casibus denegatur visitatio, d. 184. num. 26.
- 3 Rationes afferuntur pro libertate matrimonii, d. 160. n. 34.
- Prior affertur ratio, ibid. num. 35.
- Secunda affertur ratio, ibid. num. 36.

Tertia affertur ratio, *ibid.* num. 37.

Quarta affertur ratio, *ibid.* num. 38.

Quinta affertur ratio, *ibid.* num. 39.

3 Rationes reddendas esse Episcopo, Primò probatur de Jure Civili, d. 134. num. 63.

Secundò, jure etiam Civili, & Canonico, *ibid.* num. 64.

Tertiò, Decisionibus Rotæ Romanæ, *ibid.* num. 65.

3 Rationes reddere, qualiter teneantur Administratores locorum Piorum, *ibid.* num. 14.

3 Rationes reddendæ sunt Episcopo in propria domo, *ibid.* num. 33.

3 Rationes reddendæ, non sunt Domino habitanti in fortilitio, *ibid.* num. 68.

5 Ratio Practicorum Neapolitanorum, quæ sit, d. 344. n. 27.

5 Ratio contraria inter masculinum, & foemininum adest, d. 381. num. 21.

5 Ratio quæ militat in officiis jurisdictionalibus, est applicanda iis qua annexam non habent jurisdictionem, idque ex mente pragmaticæ, d. 397. c. 2. num. 7.

5 Ratio generalis non coarctatur ab uno tantum casu, *ib.* n. 8.

5 Rationes partis contrariæ adducuntur in facto, d. 371. n. 2.

RECESSUS.

3 Recessus ab uno loco ad alium, ubi non est dies Festus, an valeat, d. 208. num. 44.

RECLAMATIO.

5 Reclamatio veluti appellatio judicatur, d. 352. num. 10.

5 Reclamatio impedit sententiam transire in rem judicatam, *ibid.* num. 11.

RECOGNITIO.

2 Recognitio scripturæ factæ à decocto non præjudicat creditoribus, d. 100. num. 4.

RECONCILIATIO.

1 Reconciliatio Ecclesiæ à quo faciendæ immunitatis defensio; Confessorum approbatio, &c. d. 47. num. 25.

4 Reconciliatio, seu Pax quando dicatur de recenti, Judicis arbitrio remittendum est, d. 254. num. 6.

4 Reconciliatio subsequens altercationi, tollit quemlibet rancorem, & inimicitiam, *ibid.* num. 3.

4 Reconciliatio si fiat de recenti post contractam inimicitiam, & paulò post committatur homicidium, per dictam reconciliationem non dicitur sublatum odium præcedentis inimicitiae, *ibid.* num. 4.

RECONVENTIO.

3 Reconventionis judicium, quomodo propositum, d. 197. c. 2. n. 1.

RECTOR.

3 Rector Ecclesiæ, an sit citandus in unione beneficiorum, d. 150. num. 15.

3 Rectoris interesse in unione, an sit considerabile, *ibid.* n. 17.

5 Rector Capellæ agit de evictionem, & quando, d. 351. n. 7.

5 Rectores Hospitalium, non erectorum autoritate Episcopi tanquam purè laici sunt coram laico conveniendi, d. 397. c. 1. num. 58.

RECURSUS.

1 Recursum ad Sedem Apostolicam impediens, qualiter puniantur, d. 13. num. 20.

1 Recursus pro honoribus, & dignitatibus prohibetur Regularibus, ad alios extra Religionem, d. 31. num. 9.

1 Recursus Regularium ad externos pro gratiis, & officiis prohibetur, d. 13. num. 14.

1 Recursus Regularium ad Sanctam Sedem pro appellationibus, qualiter permittatur, *ibid.* num. 15.

1 Recursus Regularium pro violentia est permissa, non ad Laicos, sed ad Ecclesiasticos, *ibid.* num. 16.

1 Recursus ad Sedem Apostolicam per viam querelæ, vel ad petendam observantiam Regularem permittitur, *ib.* n. 17.

4 Recursus ad Tribunalia Regia prohibetur Regularibus, d. 261. num. 69.

4 Recursus prædictus, qualiter probetur, *ibid.* num. 70.

4 Recursus figuratus non verus est in præsentia, *ibid.* num. 71.

REDDITIO.

3 Redditio rationum quando possit iterum fieri, d. 134. n. 84.

3 Redditio rationum quid contineat, & qualia, *ibid.* num. 85.

3 Reg. Valenzuel. quid dixerit in hoc proposito, *ibid.* num. 86.

3 Franciscus Zipeus, de jure Pontificio, quid dicat in materia, *ibid.* num. 87.

3 Redditio rationum gratis recipi debet, *ibid.* num. 57.

3 Redditio rationum fieri debet singulis annis ab administrato-ribus, *ibid.* num. 53.

3 Redditio rationum tempore incongruo faciendæ non est, *ibid.* num. 54.

REDDITUS.

2 Redditus nomen propriè loquendo, non valet comprehendere distributiones quotidianas, d. 125. num. 27.

2 Reddituum appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, d. 123. num. 12.

Caponi Repert.

2 Vox, *redditus*, latius patet, quam vox, *fructus*, d. 125. n. 19.

2 Redditus dicitur eo, quod redeat singulis annis, *ibid.* num. 20.

4 Redditus, & fructus Ecclesiæ Curatæ derelictæ ob discessum incolarum ad quem pertineant? d. 273. num. 8.

REFLECTIO.

3 Reflectionem rei ex pecunia maturata, quibus conjecturis factam esse probetur, d. 207. num. 48.

REFORMATIO.

1 Reformatio Regularis observantiæ, per quæ habeatur, d. 13. num. 21.

5 Reformationis Monaster. capita, præsertim cap. 46. adducitur, d. 362. num. 10.

REFUTATARIUS.

4 Refutarius ad quid teneatur, d. 312. num. 8.

REGALIA.

3 Regaliæ possidentur à Principe fundata titulo, d. 193. n. 37.

3 Regalias possidens, quando sit manutenendus, d. 189. n. 18.

5 Regalia cognoscendi de crimine læsæ Majestatis est inalienabilis, d. 337. num. 29.

5 Regalia Principis personam tangens non potest concedi, *ibid.* num. 30.

5 Regaliæ Principis sunt in duplici differentia, & quæ sint, *ibid.* num. 3.

5 Regaliæ Principis quando veniant in concessione, & quando non, *ibid.* num. 4.

5 Regaliæ quando censeantur concessæ in feudum, d. 326. n. 38.

5 Regaliæ si non appareat de concessione, & inter partes sit discordia, qualiter præsupponantur, *ibid.* num. 39.

5 Regalium concessio, quæ fit à Rege, quales comprehendat, d. 337. num. 26.

REGENS.

1 Regens Rovitus negligentiam multiplicem *decis.* 36. num. 10. distinguunt, d. 35. num. 47.

1 Regentis Moles *decis.* 15. *sub tit. de gabellis* adducitur, d. 27. num. 10.

2 Regens de Marinis *tom.* 1. *cap.* 332. reprobatur, & aliter intelliguntur exempla, quæ refert, d. 75. num. 32.

3 Regens de Marinis *tom.* 2. *cap.* 56. num. 18. adducitur, d. 164. num. 37.

3 Regentis Roviti *consil.* 94. à num. 19. adducitur, *ibid.* num. 38.

3 Regens de Marinis per septem resolutiones *tom.* 2. renunciatio- nis materiam explicat, d. 218. num. 1.

3 Regens Galeota *tom.* 1. *controv.* 21. adducitur, & improbat, d. 207. num. 45.

3 Regens Galeota impugnatur à communi opinione, & affertur *decis.* *ibid.* num. 46.

3 Regens Galeota *tom.* 1. *controv.* 21. reprobatur, *ibid.* num. 3.

3 Regentis Capycii Latio *decis.* 50. qualiter processerit, d. 168. num. 11.

3 Regens Marcianus *disp.* 98. adducitur, & reprobatur, d. 132. num. 32.

3 Regentis de Ponte discursus, qualiter explicetur, d. 133. n. 76.

3 Regens de Marinis, ubi sup. num. 85. declaratur, d. 218. n. 14.

3 Reg. Capycii Latio *decis.* 50. adducitur, d. 168. num. 8.

3 Regens de Marinis *tom.* 2. *resolut.* 193. adducitur pro nobis, d. 218. num. 21.

3 Regentis Sanfelicii *decis.* 188. *par.* 2. adducitur, d. 177. num. 6.

3 Regentis Sanfelicii *decis.* 379. reprobatur, d. 172. num. 2.

4 Regentis de Marinis *lib.* 1. *cap.* 132. explicatur, d. 263. num. 21.

4 Regens Rovit. *in consil.* 16. *lib.* 1. qualiter procedat, *ibid.* n. 32.

4 Regentis Capycii Latio *authoritas decis.* 82. num. 17. & 18. ad rem non facit, d. 295. art. 5. num. 9.

4 Regentis Reverterii *decis.* 18. impugnatur, & quare, d. 313. c. 3. num. 28.

5 Regens Sanfelicius apud de Marinis reprobatur, d. 383. n. 14.

5 Regens Rovitus *consil.* 18. explicatur, d. 332. num. 13.

5 Regentis Roviti *decis.* 92. adducitur, & impugnatur, d. 381. num. 26.

5 Regens Rovitus *decis.* 26. declaratur, d. 401. c. 2. num. 4.

5 Regens Rovitus *consil.* 95. *tom.* 1. adducitur, & explicatur, d. 393. num. 55.

5 Regens de Marinis *tom.* 3. *alleg.* 43. adducitur ad materiam, d. 368. num. 59.

5 Regens de Marinis *tom.* 1. *cap.* 110. improbat, d. 379. n. 12.

5 Regentis Reverterii *decis.* 360. punctualis adducitur, d. 336. num. 36.

5 Regentis Roviti consideratio rejicitur, d. 326. num. 13.

5 Regens Rovitus *decis.* 49. adducitur, & explicatur, d. 368. n. 38.

5 Regentis Sanfelicii *decis.* 101. explicatur, d. 326. num. 8.

5 Regens de Marinis *lib.* 1. *cap.* 155. adducitur ad materiam, d. 356. num. 10.

REGIA.

5 Regia Pragmatica 18. de monetis, d. 401. c. 9. num. 8.

Pragmatica prædicta qualiter procedat, *ibid.* num. 9.

H 3 DD.

DD. adducuntur punctuales, ibid. num. 10.

REGISTRATIO.

- 1 Registratio in alio Archivio non præjudicat ordinario, d. 45. num. 15.

REGNICOLÆ.

- 3 Regnicolæ, & Siculi, non benè improbantur à Curia Romana in materia de censibus, & de interesse taxato à principio, d. 153. num. 24.

REGNUM.

- 3 Regnum Neapolitanum sub Comite Pignerandæ laudatur, d. 231. num. 1.
5 Regni jure Parentum nomine an veniant Collaterales, d. 366. num. 14.
5 Regni Constitutiones Parentum an veniant Collaterales, ibid. num. 12.

REGRESSUS.

- 4 Regressus ad beneficia competit ob denegatam pensionem, d. 253. c. 2. num. 21.
4 Regressus qualiter petatur, & quando, ibid. num. 22.
4 Regressus an sit experimentus in reservatione beneficii, ibid. num. 6.
4 Regressus omnes ad beneficia sunt sublatis, d. 253. c. 1. n. 42.

REGULA.

- 1 Regula de verosimili locum habet in omni materia, d. 63. c. 2. num. 22.
1 Regula de triennali an prodest beneficiatis, ut non ostendant titulos, d. 1. num. 8.
1 Regula, qui per alium, qualiter procedat, d. 42. num. 3.
1 Regula est nullum cogi ostendere titulum suæ possessionis, d. 1. num. 5.
1 Regulæ, & Constitutiones Religionis, in quo differant, d. 53. num. 17.
1 Regulæ, & Constitutiones, in quibus differant, ibid. n. 11.
2 Regula Cancellariæ, quo sensu Beneficia reservaverit, d. 89. num. 16.
2 Regula est forma substantialis Religionis, & in quo differat à Constitutionibus, d. 83. num. 14.
2 Regula secunda Cancellariæ adducitur, & explicatur, d. 69. num. 16.
2 Regulæ sunt quasi ossa, & nervus Religionis, d. 83. num. 19.
3 Regula illa si vinco vincentem te, multò magis vinco te, applicatur in materia, de qua agimus, d. 222. num. 46.
3 Regula illa, quæ dicit, quod nullus est Dominus membrorum suorum, quomodo & qualiter intelligatur, ibid. num. 15.
3 Regula de majori ad minus non habet locum in dispensationibus, d. 226. num. 18.
3 Regula qui per alium, quomodo explicatur in matrimonio, d. 159. c. 2. num. 23.
3 Regula 8. Cancellariæ, an comprehendat Episcopum absentem per duos dies, d. 148. num. 33.
3 Regula 66. inter communes adducitur, pro incapacitate domus Professæ, d. 161. num. 10.
3 Regula P. Provincialis proponuntur, d. 151. num. 32.
3 Regula adducitur de paupertate in contrarium, d. 157. n. 8.
3 Regula illa, quod nemo est Dominus membrorum suorum secundum aliquos procedit in solo casu necessitatis totius corporis, d. 222. num. 29.
3 Regulæ, & Constitutiones Regulares non sunt formalizandæ, sed ad litteram explicandæ, d. 157. num. 11.
4 Regula, quod si debitor est Neapolitanus, siue creditor, semper actionem esse intentandam Neapoli, eamque successivè judicandam in hujus Civitatis districtu, d. 294. n. 45.
4 Regula quæcumque in jure suas habet limitationes, disc. 263. c. 1. num. 4.
5 Regula est filius ergo hæres, qualiter procedat, d. 364. n. 9.
Non semper est probanda in jure patronatus, ibid. num. 10.
5 Regula illa res transit cum onere, qualiter procedat, d. 336. num. 17.
5 Regula quod plus continet minus explicatur, d. 384. num. 21.

REGULARIS.

- 1 Regulares, ex quibus causis possint in Monasteriis carcerari, d. 31. num. 13.
1 Regulares, de quibus in præsentem non fuisse exequutores, patet ex facto, d. 32. num. 22.
1 Regulares, de quibus in præsentem sunt legatarii, ibid. num. 23.
1 Regulares, in quibus casibus possunt administrare Sacramenta sæcularibus degentibus extra claustra, d. 2. num. 28.
1 Regularis, qui operatur ex præsumpta voluntate Prælati excusatur, d. 13. num. 2.
1 Regularis non potest esse exequutor testamenti sine sui Superioris licentia petita, & obtenta, d. 32. num. 3.
1 Regularis neque exequutor, neque distributor, neque ordinator potest esse dispositionis alterius sine superioris licentia, ibid. num. 4.
2 Regularis relictum acquiritur Monasterio, ibid. num. 26.

- 1 Regularium Tribunalia, quid servant in hoc ex Constitutionibus suis, d. 31. num. 18.

- 1 Regularium appellationes, quando & qualiter fiant sine scripto, ibid. num. 7.
1 Regularis condemnatus ad triremes, d. 14. num. 1.
1 Regulares an possint Sacramentum exponere ad adorandum sine licentia Ordinarii, d. 2. num. 50.
1 Regulares modum habent procedendi de plano, juris solemnitatibus non servatis, & qualiter hoc procedat, d. 6. n. 11.
1 Regulares in defectum Presbyterorum quid in Indiis potuissent antiquitus facere, & quid hodie, d. 2. num. 30.
1 Regularis est inhabilis ad acquirendum, sed est capax annui redditus quoad administrationem, & usum, cum scientia, & patientia superioris ejusque licentia, d. 32. num. 27.
1 Regulares duplici modo possunt facere statuta, & constitutiones, d. 53. num. 19.
1 Regularis observantiæ finis triplex est, & qualis, ibid. num. 9.
1 Regulares recipientes inhabiles, an peccent, ibid. num. 69.
1 Regulari dicenti sibi sub Confessionis sigillo esse aliquod relictum distribuendum, non creditur, nisi saltem posito juramento, d. 32. num. 33.
1 Regularis, ut administret Viaticum sæcularibus in Monasterio degentibus non requirit approbationem ab Ordinario, d. 2. num. 39.
1 Regularis damnatus ad Triremes, finito tempore cum revertitur non amittit locum, & primogenituram, d. 14. n. 35.
1 Regularis dans sine licentia Superioris, non dicitur propriarius, d. 13. num. 7.
1 Regularium Prælati, cur constituantur, ibid. num. 8.
1 Regulares Prælati per inquisitionem non procedunt, nisi supposita delicti infamia, & probata, d. 6. num. 14.
1 Regulares dantes ad bonum finem excusantur per Epichejam, d. 13. num. 12.
1 Regulares possunt recurrere ad Superiores, & qui recursus prohibeatur, ibid. num. 13.
1 Regulares ad tempus, an in perpetuum sint mittendi ad Triremes, d. 14. num. 10.
1 Regulares non possunt administrare Sacramenta (excepto Poenitentia) sæcularibus degentibus extra septa Monasteriorum, d. 2. num. 26.
1 Regulares invito Paræco, possunt administrare Sacramenta sæcularibus infirmis intra eorum septa, ibid. num. 21.
1 Regulares an possint sepelire sæculares mortuos intra eorum septa, invito Paræco, ibid. num. 22.
1 Regularis administrans Sacramenta infirmis sæcularibus intra septa degentibus, an debeat esse approbatus ab Ordinario, ibid. num. 23.
1 Regulares damnati ad Triremes, an possint licitè aufugere, d. 14. num. 13.
1 Regulares Galeotæ si aufugiant ad Ecclesias, an gaudeant immunitate, ibid. num. 14.
1 Regulares Galeotæ recipiuntur à Ministris Triremium sine ulla causæ cognitione, ibid. num. 15.
1 Regulares, qualiter mitti possint ad Triremes, & ob quæ delicta, ibid. num. 3.
1 Regularium Generales, & Provinciales mittunt ad Triremes non Priores, ibid. num. 4.
1 Regularis extra Monasterium sæcularem familiarem Monasterii apud se existentem an possit absolvere, d. 2. num. 36.
1 Regulares vigore privilegiorum, quibus possint administrare Sacramenta in die Paschatis, ibid. num. 33.
1 Regulares an possint administrare Sacramenta in die Paschatis in privatis Oratoriis, ibid. num. 34.
1 Regulares curam animarum agentes possunt ab Ordinariis visitari, & quando, ibid. num. 43.
1 Regulares licet sint exempti à potestate Episcopi, non tamen sunt exempti à potestate Papæ, ibid. num. 44.
1 Regulares continentur sub decreto, ne accedant ad loquendum cum Monialibus, ibid. num. 45.
1 Regulares Galeotæ an teneantur ad vota substantialia, & ad Regulares observantias, d. 14. num. 17.
1 Regularis à Triremibus ad Altare non accedit sine dispensatione, ibid. num. 18.
1 Regularis dum est in Triremibus, cui acquirat, & an faciat spoliū, ibid. num. 19.
1 Regularis Galeota recipi debet à suis Superioribus finito tempore, ibid. num. 20.
1 Regularis ad Triremes condemnatus est infamis infamia juris, ibid. num. 21.
1 Regularis ad Triremes condemnatus privatur suo habitu, ibid. num. 22.
2 Regularis propriarius, qualiter puniendus, d. 73. num. 16.
2 Inferiorum cura Regularibus præcepta, ibid. num. 17.
2 Regularium Superiores, regulam non observantes qualiter puniantur, ibid. num. 18.

- 2 Regulares officiales tenentur facere inventarium de bonis , quæ administrant , ibid. num. 19.
- 2 Regularium Superiores alienantes , & convertentes ad malum usum , vel non necessarium , qualiter puniantur , ibid. n. 20.
- 2 Regulares non possunt juri quæsito cedere , sine assensu Apostolico , ibid. num. 21.
- 2 Regularis exequutor relictus in testamento , potest cogi ad declarandum quid sit factururus , nisi sit sigillum Sacramentale , vel naturale intermedium , d. 84. num. 7.
- 2 Regularis Superior non potest cogere subditum exequutorem , ut applicet bona Monasterio suo , nisi postquam declaravit , ibid. num. 8.
- 2 Regulares hodie absolvunt ab omnibus percussioibus respectu suorum subditorum , d. 88. num. 20.
- 2 Regularis unius Religionis si percutiat alium alterius Religionis à quo absolvi debeat , & quid si alterius Monasterii , sed ejusdem Religionis , ibid. num. 21.
- 2 Regulares , & Superiores Ecclesiastici an debeant subditos per laicos verberare , torquere , &c. an per seipsos , ibid. n. 14.
- Conversus qualis sit in hoc recepta , ibid. num. 15.
- 2 Regulares infamiam facti incurrunt , chorum deserentes , & peccant mortaliter , d. 73. num. 1.
- 2 Regulares ludum exercentes incurrunt infamiam , ibid. num. 2.
- 2 Regulares sunt incapaces Beneficiorum , etiam si sint Canonici Regulares , d. 108. num. 70.
- 2 Regularium privilegia habendi pro apostata fugitivum afferuntur , d. 93. num. 12.
- 2 Regulares posse peculium habere post Trid. clarissime probatur , d. 82. num. 6.
- 2 Regularis Prælatus an possit dare licentiam manendi extra claustra , d. 130. num. 20.
- 2 Regulares post decretum Urbani VIII. an eligi possint , d. 95. num. 49.
- 2 Regulares ex Decreto Sacre Congregationis , qualiter inhabilitentur , d. 96. num. 16.
- 2 Regulares an possint promittere indemnitate Laicis in casu de quo agitur , d. 94. num. 35.
- 2 Regularis abjurans de levi secundum plures non potest eligi , d. 95. num. 45.
- 2 Regularis unius Religionis non est capax Beneficii alterius Religionis , d. 108. num. 73.
- 2 Regularium voluntas , & consensus non est sublata in alienatione bonorum , d. 94. num. 20.
- 2 Regulares Confessarium ab Ordinario non approbatum eligere non possunt , d. 116. num. 15.
- 2 Regularis poenitentiarius à S. Officio non potest eligi in Prælatum , d. 95. num. 41.
- 3 Regularis Episcopus an facere possit donationem cujuscumque quantitatis suis consanguineis , d. 141. num. 7.
- 3 Regularis Episcopus donat , sed statim transferre debet dominium , ibid. num. 8.
- 3 Regularis Episcopus donat ad pias causas , & inter pauperes , ibid. num. 9.
- 3 Regularis Episcopus in infirmitate constitutus quando dicitur , & cujus judicio , ibid. num. 10.
- 3 Regularis Episcopus in infirmitate constitutus non potest donare , & quando , ibid. num. 11.
- 3 Regulares pro audiendis Confessionibus sæcularium , an & qualiter sint approbandi , d. 133. num. 8.
- 3 Regulares , ut approbentur , debent presentari à suis Superioribus , ibid. num. 9.
- 3 Regulares , an & quando suspendendi à Confessione , ibid. num. 48.
- 3 Regulares , qui non tenentur accedere ad processiones si accedunt per aliquot vices non sibi præjudicant , d. 184. n. 10.
- 3 Regularis utrum possit facere professionem sub conditione retinendi bona , d. 197. num. 30.
- 3 Regularis Episcopus an disponat de bonis , & de fructibus , d. 141. num. 4.
- 3 Regulares non habentes Conventum , an possint illud ædificare cum pecunia relictâ pro Missis , d. 154. c. 2. num. 52.
- 3 Regulares vi coactiva non tenentur ad taxam Missarum factam per Episcopum , ibid. num. 59.
- 3 Regulares habentes Moniales sibi subditas , non possunt sine licentia Papæ illas subicere jurisdictioni Episcopi , d. 184. num. 7.
- 3 Regulares , nec cum licentia Superioris possunt habere superflua , d. 197. num. 43.
- 3 Regulares Sylvestrini prius non præferebantur mendicantibus , nunc relictâ quæstione præferuntur , d. 198. n. 25.
- 3 Regularis Episcopi bona qualia , d. 141. num. 1.
- 3 Regularis Episcopus acquirit suæ Ecclesiæ Episcopali , ibid. num. 2.
- 3 Regularis Episcopus , quæ patrimonialia sunt , & quæ sita ex industria cui acquirit , ibid. num. 3.
- 3 Regulares quid possint in Oratoriis privatis , d. 183. n. 26.
- 3 Regulares semel approbati non reprobantur , d. 133. num. 35.
- 3 Regulares , quibus confiteri debeant , d. 151. c. 2. num. 36.
- 3 Regulares Prælati , quando possint secum dispensare , d. 136. num. 21.
- 3 Regulares infirmi possunt sibi facere dicere Missam in propriis Cellis , & quid si habitent extra claustra , d. 183. n. 42.
- 3 Regulares quid possint de fructibus suorum Territoriorum facere , d. 232. num. 8.
- 3 Regulares si dicant se habere privilegia , ut non obediant Episcopo , non tenentur illa ostendere , exemptio est notoria , d. 184. num. 48.
- 3 Regulares accedentes ad loquendum cum Monialibus puniuntur ad Episcopum loci , d. 184. num. 21.
- 3 Regulares fugitivi à quo cognoscantur , d. 182. num. 20.
- 3 Regularibus communicantes gaudent eorum privilegiis , d. 183. num. 58.
- 3 Regulares infirmis in domibus sæcularium , an gaudeant , ut si essent in clauetro , ibid. num. 56.
- 3 Regulares respectu Regularium suorum , qualiter approbentur ad Confessiones , d. 133. num. 11.
- 3 Regulares post Bullam Urbani VIII. nullam habent facultatem reducendi numerum Missarum , d. 154. c. 2. num. 38.
- 3 Regulares omnes sunt exempti à potestate Episcopi , licet in aliquibus subiciantur , d. 184. num. 3.
- 3 Regulares non possunt cogi à sæcularibus Magistratibus , ad dandam notam victualium , quæ possident , d. 230. n. 2.
- 3 Regulares an teneantur publicare censuras , & an possint festa publicare inter Missarum solemnias , d. 213. num. 14.
- 3 Regulares an possint habere Oratoria privata in suis Monasteriis , d. 183. num. 38.
- 3 Regularis veniens ab aliena Dioecesi , ubi erat approbatus , an sit iterum approbandus , d. 133. num. 44.
- 4 Regularis vivens extra claustra nequit testari , nec contrahere , d. 256. num. 3.
- 4 Regularis qui transit de una Religione ad aliam , bona dantur Monasterio primo , ibid. num. 4.
- 4 Regulares , an & quales possint erigere Congregationes propria autoritate , d. 276. num. 13.
- 4 Regulares an appellent à decreto cassationis electionis , d. 261. num. 117.
- 4 Regulares in Capellis suarum Grangiarum an possint Missas celebrare , d. 281. num. 29.
- 4 Regularis qui habitu dimisso assumpsit habitum Clericalem , non incurrat poenas Apostatarum , d. 256. num. 11.
- 4 Regularis si delinquat in Monasterio , vel ibi sit positus loco carceris , poterit ab eo extrahi , d. 265. num. 37.
- 4 Regularis ad nutum superioris amovibilis , an possint audiri judicialiter , d. 261. num. 113.
- 4 Regulares qualiter puniantur transgressientes Regulas Religionis , ibid. num. 114.
- 4 Regulares Prælati , an possint causa visitationis ingredi claustras Regularium , ibid. num. 115.
- 4 Regularium appellationes quomodo sint regulandæ , disc. 268. num. 11.
- 4 Regularis , an & quando possit ad nutum amoveri ab officio , d. 261. num. 52.
- 4 Regularis an possit in visitatione à superiore amoveri absque causa , ibid. num. 53.
- 4 Regularis non potest suspendi ante electionem faciendam , & quando , ibid. num. 54.
- 4 Regulares docti , & sancti sunt eligendi , ibid. num. 55.
- 4 Regulares indigni an expellendi ante electionem , & per quod tempus , ibid. num. 56.
- 4 Regularis quando possit privari in Capitulo , & per quod delictum , ibid. num. 57.
- 5 Regularis professus potest eligere sibi sepulturam cum licentia Superioris , d. 325. num. 27.
- 5 Regulares an possit hodie absolvere ab excommunicatione ob duellum , d. 391. num. 20.
- 5 Regularis professus moriens extra claustra , ubi sepeliatur , d. 325. num. 10.
- 5 Regulares morientes extra claustra posse sepeliri in eorum Ecclesiis , declaravit Sacra Congregatio Episcoporum , & Regularium , ibid. num. 11.
- 5 Regulares an possint declarari excommunicati ab ordinariis locorum , d. 327. num. 42.
- 5 Regularis moriens extra Monasterium , potest eligere sibi sepulturam , d. 325. num. 15.
- 5 Regularis manens , dum moritur in loco remoto à Monasterio suo eligit sibi sepulturam , ibid. num. 32.
- 5 Regulares morientes in Monasteriis suis , ibi sepeliuntur , ibid. num. 16.
- 5 Regularis moriens in Monasterio , potest eligere sepulturam cum licentia sui Superioris , ibid. num. 17.

- § Regularis moriens extra Monasterium, qualiter possit eligere sibi sepulturam, ibid. num. 18.
- § Regularis moriens in itinere, ubi sepeliatur, ib. n. 19.
- § Regularis moriens remotus à Monasterio, & in loco seculari, ubi sepelitur, ibid. num. 20.

RELAPSUS.

- 2 Relapsus quando dicatur post abjuracionem, d. 95. num. 37.
- 2 Relapsus qualiter puniatur, ibid. num. 38.
- 2 Relapsus quando dicatur, qui abjuravit, ibid. num. 13.

RELATIO.

- 1 Relationes ad limina nihil probant in præsentia, d. 45. num. 9.
- 1 Relatio Nuntii, qualiter fieri debeat in Civitate, & in Regno, d. 11. num. 38.
- 1 Relatio Nuntii continere debet nomen intimati, aliàs non valet, ibid. num. 39.
- 2 Relatum, qualiter & quomodo fit in referente, d. 100. n. 7.
- 3 Relatio facta suis consociis, per quondam Dominum Aloysium Gamboam miserè deceptum, fol. 46. à terg. & 47. d. 205. c. 1. num. 16.

RELEVUM.

- § Relevum in feudo communi solvitur à communitate, d. 394. num. 49.
- § Relevum solvit primogenitus, & adoham, nec contribuunt alii fratres, ibid. num. 46.
- § Relevum cedit in damnum hæredis, & non creditorum, ibid. num. 47.
- § Relevii fructus qualiter existimantur, d. 355. num. 18.
- § Relevum qualiter solvatur ex feudo empto de pecunia communi inter fratres, d. 394. num. 39.
- § Relevum quale onus sit in feudis in Regno, ibid. num. 40.
- § Relevum qua actione petatur, & contra quem, ibid. num. 41.
- § Relevum non est onus personæ, sed rei, ibid. num. 42.
- § Relevum est onus intrinsecum feudi, ibid. num. 43.
- § Relevum est onus personæ secundum aliquos, præsertim secundum Andræam de Pernia, qui declaratur, ibid. n. 44.

RELEGATUS.

- 4 Relegatus potest contrahere matrimonium in loco relegationis, d. 283. num. 7.

RELICTUM.

- 3 Relictum pro fabrica domus Professæ, non potest commendari Patribus, d. 162. num. 5.
- 3 Relicta incapacibus Monasteriis, an valeant per Adversarios, d. 155. c. 2. num. 7.

RELIGIO.

- 1 Religionis status, qualiter nullos excludere debeat, d. 53. num. 46.
- 1 Religio an possit facere statutum, ne recipiatur certum genus personarum, ibid. num. 31.
- 1 Religionis actus facti per Inquisitum S. Officii enervant Fisci probationes, d. 41. num. 13.
- In Religione S. Dominici duplex est genus capitulorum generalium, d. 49. num. 21.
- 1 Religionis Hierosolymitanæ privilegia illustrarunt Legistæ, Historici, & Theologi, d. 2. num. 4.
- 1 Religio potest facere statuta, leges, & constitutiones, idque jure Ecclesiastico, d. 53. num. 18.
- 1 Religio Hierosolymitana quando fuerit recepta sub protectione S. Sedis Apostolicæ, d. 2. num. 7.
- 1 Religio S. Joannis substantialia habet veræ Religionis, ibid. num. 18.
- 1 Religionis vocabulum tripliciter sumi à baptismo, à Clericatu, & professione, d. 53. num. 2.
- 1 Religio quid sit, & cur dicatur status, & quid significet status, ibid. num. 3.
- 1 Religio est status libertatis, non servitutis, ibid. num. 4.
- 1 Religio quælibet habet regulas, & quid sit regula Religionis, & à quo fiat, ibid. num. 8.
- 2 Religio Illustrissima S. Benedicti, quando fundata fuerit, & ubi, d. 79. num. 1.
- 2 Religionem ingrediens incapacem tempore ingressus transfert personam, sed non bona, sed capacem, tum persona, tum bona transeunt, d. 97. num. 4.
- 3 Religio an possit dispensare super sua incapacitate, d. 155. cap. 3. num. 5.
- 3 Religio dispensat in rebus levibus Constitutionis non obstante, quod sint à Papa approbatæ, ibid. num. 6.
- 3 Religio Carmelitarum ab Elia figurata, originem habuit in novo testamento, d. 155. c. 1. num. 2.
- 3 Religionem omnes à Christo Domino exemplatæ, post ipsum originem habuerunt, ibid. num. 3.
- 3 Religio quid sit, secundum S. Thomam, & Theologos, ibid. num. 5.
- 3 Religio Discalceatorum unica est in Hispaniis, & in Italia, ibid. num. 39.
- 3 Religio Capuccinorum, quando & qualiter approbata, quan-

do suum Generalem habuerit, sub qua Cruce primo loc incesse, & quando novam erexerit, d. 198. num. 14.

- 3 Religionem strictioris observantiæ possunt per consuetudines fieri capaces, d. 155. c. 3. num. 22.
- 3 Religionem esse capacem ad observantiam Regularem, magis utile esse, quam incapaces esse, ibid. num. 23.
- 3 Religio incapax, an per consuetudinem fieri possit capax, ibid. num. 1.
- 3 Religionem reservasse sibi facultatem declarandi, qui redditus sint magni, d. 155. c. 2. num. 2.
- 3 Religio Discalceatorum Carmelitarum est inter Mendicantes, d. 155. num. 10.
- 3 Religio Fratrum Minorum, an Monarchia, an Democratia regatur, d. 151. c. 2. num. 13.
- 4 Religionis S. Joannis statuta, an requirant tantum nobilitatem localem, d. 275. num. 44.
- 4 Religio S. Joannis est de latioribus, & in multis non tenentur, ut ceteræ, ibid. num. 39.
- 5 Religio S. Joannis Hierosolymitani est vera Religio, ex S. Augustino dependens, d. 327. num. 11.
- 5 Religio Sacra Hierosolymitana est vera Religio, ibid. num. 32.
- 5 Religio Capuccinorum non est capax annuæ præstationis pro necessitatibus suis, d. 338. num. 32.
- 5 Religio S. Joannis potest construere cœmeteria in suis Parochiis, & sepelire ibi cadavera interdictorum, dummodo non dederint causam interdicti, d. 325. num. 51.
- 5 Religionis Superior non potest molestari ex obligatione facta per Monachum, d. 327. num. 14.
- 5 Religionis favore, qualiter prohibeatur altius ædificare, d. 381. num. 6.

RELIGIOSUS.

- 1 Religiosus translatus de una Religione ad aliam, utrum cogat primam ad alienata, d. 64. num. 30.
- 1 Religiosus potest occidere aliquem, qui spargit gravia crimina contra propriam Religionem, d. 26. num. 39.
- 1 Religiosus status habet etiam constitutiones, & quæ sint, d. 53. num. 10.
- 1 Religiosus ad rem mittendus, an & qualiter degradandus, d. 14. num. 11.
- 1 Religiosus posse cedere juri suo circa capacitatem certum est, d. 60. num. 10.
- 2 Religiosi S. Joannis nequeunt ab Ordinariis locorum visitari, d. 2. num. 19.
- 1 Religiosi Hierosolymitani comprehenduntur sub decretis Concilii, & quando, d. 2. num. 8.
- 1 Religiosi status essentialia sunt tria vota, &c. d. 53. num. 6.
- 2 Religiosus, cum quo est per Generalem, vel Provincialem dispensatum, ut possit dare, vel accipere, quando & in quo loco potest ea dispensatione uti, &c. d. 116. num. 41.
- 2 Religiosus subtrahens res à Monasterio, sed paratus dare Superiori non violat paupertatis votum, d. 129. num. 2.
- 2 Religiosus habens licentiam retinendi peculium, potest dare illud ad custodiam sine alia licentia, ibid. num. 3.
- 2 Religiosus habens licentiam retinendi, dandi, vel accipiendi, potest emere, vel vendere, ibid. num. 4.
- 2 Religiosus habens licentiam peculii, potest sine alia licentia illud commodare, &c. ibid. num. 5.
- 2 Religiosus, ut transferat in alium, sufficit tacita licentia Superioris, ibid. num. 6.
- 2 Religiosus Superior, si sit in invitum quoad substantiam, non peccet subditus, & quid si sit invitum quoad modum, ibid. num. 7.
- 2 Religiosus non peccat contra votum paupertatis, si pecuniam, quam habet cum licentia Superioris convenit in emptionem faciendam per seculares, & qualiter, ibid. num. 8.
- 2 Religiosus proprietarius tempore mortis sepelitur cum pecunia in sterquilino, & quibus aliis poenis, ibid. num. 9.
- 2 Religiosus proprietarius non dicitur, qui alienat sine licentia, sed qui possidet sine illa, ibid. num. 10.
- 2 Religiosus an possit suo peculio fundare Missam perpetuam, ibid. num. 11.
- 2 Religiosus transeunte de una ad aliam Religionem, bona remanent penes primam, d. 97. num. 5.
- 2 Religiosi successio in bonis parentum posset prohiberi per statutum, vel per privilegium, loquendo de illis Monachis, qui sunt tales post mortem parentum, ibid. num. 6.
- 2 Religioso instituto, & repudiante, hæreditatem acquiritur Monasterio non substituto, ibid. num. 7.
- 2 Religiosus rem habens cum meretrice in clausura, sed ab alio introducta an incurrat poenâ clausuræ violatæ, d. 130. n. 60.
- 2 Religiosus meretricem in claustrum existentem ab alio introductam, si in cellam introducat peccat violando claustrum, ibid. num. 61.
- 2 Religioso non petente legatum, nihil officit Monasterio, d. 97. num. 10.

- 2 Religioso recusante legata, siue hæreditates sibi relictas, contra charitatem peccat interdum, & interdum contra iustitiam, ibid. num. 11.
- 2 Religiosus factus Episcopus, an revocet bona renunciata tempore ingressus, ibid. num. 12.
- 2 Religiosi non reformati an possint habere usum superfluum, d. 82. num. 10.
- 2 Religiosum habere superflua non est contra votum paupertatis, sed contra ejus accidentalitatem, ibid. num. 11.
- 2 Religiosus associans, vel alloquens mulierem ab alio introductam in claustrum poenam non incurrit, d. 130. num. 34.
- 2 Religiosi quicumque vitam communem observare debent, d. 82. num. 1.
- 2 Religiosus suspectus de hæresi, qualiter puniatur, d. 96. n. 17.
- 2 Religiosus emens domum, vel censum suis pecuniis, an possit pretium recipere, d. 68. num. 42.
- 2 Religiosus agens cum mandato quid recuperet, & qualiter, ibid. num. 38.
- 2 Religiosus si contrahat matrimonium cum licentia Papæ non est amplius Religiosus, d. 121. num. 12.
- 2 Religiosus an possit esse Vicarius Episcopi sine licentia Prælati, d. 130. num. 16.
- 2 Religiosi introductes mulieres in claustrum, qualiter puniantur, ibid. num. 55.
- 2 Religiosus partim servo, partim filio æquiparatur quoad acquirendum, d. 97. num. 3.
- 2 Religiosus eligens seipsum, poterit ei à Superiore auferri talis facultas eligendi, d. 84. num. 9.
- 2 Religiosus violans claustrum, peccat mortaliter, d. 130. n. 14.
- 3 Religiosus potest institui sub conditione distribuendi illis, quibus communicavit testator Religioso sub sigillo confessionis, d. 197. num. 23.
- 3 Religiosus, an & quando possit cogi ad declarandam voluntatem commissam, ibid. num. 24.
- 3 Religiosus qualiter possit habere aliquid sine vitio proprietatis independentem à superiore, ibid. num. 25.
- 3 Religiosus qualiter obligatur solvere mutuum etiam malè consumptum, d. 151. c. 3. num. 2.
- 3 Religiosus dum contrahit, interdum habet opus, expressa interdum tacita licentia, ibid. num. 3.
- 3 Religiosus si se obligat nomine Prælati, vel Conventus, vel ratione officii sui obligatur civiliter, & naturaliter, ibid. num. 4.
- 3 Religiosus semel approbatus, si à Dioecesi recedat, & deinde iterum revertatur, an sit iterum approbandus, d. 132. num. 43.
- 3 Religiosus unde habeat, ut concurrere possit cum Prælati in suis actionibus, d. 151. c. 3. num. 9.
- 3 Religiosi peccant contra votum paupertatis habentes superflua, idem in superioribus illa concedentibus, d. 197. n. 44.
- 3 Religiosi non tenentur ad jejunia indicta ab Episcopo, d. 208. num. 51.
- 3 Religiosi incapaces ad finem retinendi alienant bona relicta sine assensu Apostolico, d. 157. num. 4.
- 3 Religiosus cum expressa, vel tacita Superioris licentia, an obligetur naturaliter, an etiam civiliter, d. 151. c. 2. num. 18.
- 3 Religiosus qualiter obligetur, ex contractu à se facto absque Superioris licentia, ibid. num. 19.
- 3 Religiosus an teneatur solvere mutuum malè consumptum, ibid. num. 20.
- 3 Religiosi, & Clerici emere quando possint validè, & licitè, d. 136. num. 16.
- 3 Religiosus an possit ad nutum superioris habere peculium, ibid. num. 17.
- 4 Religiosus bona, quæ acquisivit in primo Monasterio quando transferantur ad secundum, ubi Monachus transit, d. 280. num. 4.
- 4 Religiosus translatus, quæ bona debeantur secundo Monasterio, ibid. num. 5.
- Formosini autoritas adducitur ad materiam quæstionis, ibid. num. 6.
- Fontanellæ, Capycii Latro, & Sanfelicii decisiones explicantur, ibid. num. 7.
- 4 Religiosus omisso quocumque medio ad Papam appellare potest, d. 268. num. 12.
- 4 Religiosus nequit extrahi ab Ecclesia sua, vel aliena, etiam si occiderit Generalem alienum, vel sui ordinis, d. 265. num. 36.
- 4 Religiosus potest hæres institui sub conditione, ut distribuat bona ad certos usus, & nihil acquirat Monasterio, d. 278. num. 43.
- Vigore rescripti Summi Pontificis, quinam admittatur ad Officium Discreti in Religione Discalceatorum S. Augustini, d. 245. num. 5.
- 4 Religiosi, & exempti, si recta via ad se conducant bona

in dohanam immittenda, quid agendum, d. 313. c. 3. n. 30.

- 4 Religioso, quomodo & qualiter sit impositum votum paupertatis per Sacros Canones, Conc. Trid. & Bullas Pontificum, d. 278. num. 45.
- 4 Religiosus qualiter prohibeatur possidere bona per Concilium Trident. sess. 25. de Regul. cap. 2. ibid. num. 46.
- 4 Religiosi tenentur custodibus rerum solvere, & sic jus fundaci solvere, d. 313. cap. 2. num. 1.
- 5 Religiosi Melitenenses non habent velle, nec nolle, facta professione, d. 327. num. 12.
- 5 Religiosus assumptus ad dignitatem, cur non possit testari, & eligere possit sepulturam, d. 325. num. 30.
- 5 Religiosi assumpti ad Cardinalatum, Archiepiscopatum, vel Episcopatum eligere possunt sibi sepulturam, ib. n. 28.
- 5 Religiosi assumpti ad dignitatem, an possint facere testamentum, ibid. num. 29.
- 5 Religiosi dum moriuntur, debent humili modo sepeliri, licet sint Magistri Vniuersitatum, vel Ordinum, ibid. n. 26.
- 5 Religiosus potest habere annuam præstationem ad nutum Superioris amovibilem, d. 338. num. 35.
- 5 Religiosi Capuccini, & fratres Recollecti; sunt incapaces hæreditatis, & legatorum perpetuorum, sed non si ad tempus fiant, ibid. num. 31.
- 5 Religiosi morientes extra claustra, à quibus recipere debeant Sacramenta, d. 325. num. 37.
- 5 Religiosus in suo Monasterio moriens, quando possit sibi eligere sepulturam, ibid. num. 38.
- 5 Religiosus expulsus, an possit eligere sibi sepulturam, ibid. num. 39.

RELIQUIÆ.

- 2 Reliquiæ an possint alienari sine assensu, d. 94. num. 45.

REMI DIUM.

- 2 Remedium l. 2. C. de rescind. vend. locum habet in contractu etiam geminato, posita læsione, d. 76. num. 32.
- 2 Remedium l. 2. habet locum etiam in venditione sub hasta, ibid. num. 33.
- 2 Remedium l. 2. est cessibile, & an requiratur cessio, ut proponatur per creditorem læsi, d. 76. num. 39.
- 2 Remedium l. 2. Cod. de rescind. vendit. non transit ad hæredes secundum D. Hodiernam, ibid. num. 6.
- 2 Remedium l. 2. continet dolum ex proposito, & in rem, ibid. num. 14.
- 2 Remedium l. 2. Cod. de rescind. vendit. contra tertium proponitur, posito dolo, ibid. num. 15.
- 2 Remedium restitutionis in integrum fundatur in æquitate, transit ad hæredem, ibid. num. 25.
- 3 Remedium l. 2. C. de rescind. vend. an locum habeat in emptione renovata per stipulationem, d. 139. num. 29.
- 5 Remedium finalis, Cod. de edict. Div. Adrian. tollen. quibus competat, d. 368. num. 30.

REM I S S I O.

- 1 Remissio delicti haberi debet per hæredes sanguinis, d. 33. num. 30.
- 1 Remissio, & satisfactio qualiter differant, ibid. num. 39.
- 1 Remissio qualiter facienda in Regno Neapolitano, ibid. n. 40.
- 1 Remissio, quibus clausulis solet fieri in nostro Regno, ibid. num. 41.
- 3 Remissio causæ cessat ob individuitatem ejusdem, d. 191. n. 12.
- 3 Remissio non fit ad Baronem quando est suspicio, quod non puniet Vassallum, ibid. num. 9.
- 4 Remissio causæ ratione continentiar, vel individuitatis, qualiter cesset, d. 274. num. 26.
- 4 Remissio delinquentis quid sit, d. 238. num. 13.
- 4 Remissio non fit ad judicem incompetentem, nisi illo petente, quod fallit in clerico, qui remitti debet, nulla etiam interveniente requisitione, ibid. num. 14.
- 4 Remissionis causa si sit petita per Episcopum, & denegata per M. C. quid agendum, ibid. num. 12.
- 5 Remissio petita fuit ex parte Ducis Parmæ in Regia Audientia, & exclusus, d. 337. num. 13.
- 5 Remissio petita in Regia Audientia, quid operetur denegatio, ibid. num. 27.
- 5 Remissio in criminalibus an detur post sententiam, ibid. n. 28.
- 5 Remissio causæ non fit post condemnationem, & quando sit ex privilegio, ibid. num. 23.

REM I S S O R I A.

- 3 Remissoria conceditur in solutione pensionis, d. 204. n. 5.

R E M O T U S.

- 2 In Remotis existens aliquis quando dicatur, d. 92. num. 13.
- Defenditur opinio à Bero. conf. 23. vol. 1. ibid. num. 14.
- Beroi consilium procedit, & bene refragante Episcopo, sicut loquitur etiam Sbrozzius, ibid. num. 15.

R E N O V A T I O.

- 4 Renovatio qualis sit, & quando, & quid sit novatio, d. 243. num. 7.

- 4 Renovatio emphyteusis supponit extinctionem ipsius ,
ibid. num. 8.
4 Renovatio potest dupliciter fieri , & qualiter , ibid. num. 9.
4 Renovatio non est novus titulus , sed prioris tituli continua-
tio , ibid. num. 10.

RENUNCIANS.

- 3 Renuncians non ampliùs succedit , nec ejus filii , si renuncia-
verit mater pro se , & filiis , d. 216. num. 64.
3 Renuncians ex tacita mente testatoris , censetur exclusus ,
ibid. num. 28.

RENUNCIATARIUS.

- 3 Renunciatarius , qui renunciationem acceptavit , censetur
mori in eadem voluntate excludendi renunciantem , ibi-
dem num. 31.

RENUNCIATIO.

- 2 Renunciatio non cadit , ubi ignorantia concurrat , licet sit ju-
rata renunciatio , d. 97. num. 8.
3 Renunciatio realis continet omnem modum succedendi ,
d. 216. num. 15.
3 Renunciatio dotis receptæ causam finalem , quam habeat ,
ibid. num. 16.
3 Renunciatio est realis quando ita dicitur in instrumento ,
ibid. num. 17.
3 Renunciatio in bonis fratris à sorore facta quomodo cogno-
scatur , ut sit realis , ibid. num. 18.
Idem est in jure nostro sororem esse in capillo , ac nuptam ,
sed non renunciantem , ibid. num. 19.
3 Renunciatio facta per Monachum , vel Monialem , dicitur
realis pluribus ex causis , ibid. num. 20.
3 Renunciatio in dubio an personalis , an realis præsumatur ,
ibid. num. 34.
3 Renunciatio si facta sit , quomodo & qualiter noceat filiis ,
ibid. num. 67.
3 Renunciatio an realis , an personalis , & defenditur in præ-
senti esse personalem , d. 215. num. 6.
3 Renunciatio , de qua in præsentibus , contemplatione fuit facta
masculorum , ibid. num. 7.
3 Renunciatio matris , cum quibus clausulis facta filios excludat
à successione , d. 218. num. 19.
3 Renunciatio feminae dupliciter fieri potest , & qualiter ,
ibid. num. 20.
3 Renunciatio sororum de Freccia , & illarum de Nastaro quo-
modo processerint , ibid. num. 13.
3 Renunciatio facta per filiam , an contineat conditionem , &
quam , d. 217. num. 60.
3 Renunciatio dote accepta nullam continet conditionem ,
ibid. num. 61.
3 Renunciatio pro descendantibus donatarii , an & quando
bona revertantur ad donantem , d. 216. num. 26.
3 Renunciatio Principissæ Ricciæ processit ex voluntate Pa-
tris acceptantis renunciationem suo Advocato declarata ,
d. 218. num. 17.
3 Renunciatio realis dicitur , quando accepta dote filia re-
nunciat , d. 216. num. 48.
3 Renunciatio Monialis , per quas conjecturas dicatur perso-
nalis , ibid. num. 22.
3 Renunciatio in feudis , semper præsumitur personalis , ibi-
dem num. 35.
3 Renunciatio in feudis , in duplici casu præsumitur realis ,
ibid. num. 36.
3 Renunciatio feudi quando requirat assensum Regium ,
ibid. num. 37.
3 Renunciatio personalis , ex quibus circumstantiis censeatur
realis , ibid. num. 38.
3 Renunciatio , an & quando locum habeat , quando renuncia-
tarius decessit cum testamento , vel ab intestato ,
ibid. num. 39.
3 Renunciatio potest fieri , vel in vim simplicis renunciationis ,
vel in vim donationis irrevocabilis , ibid. num. 40.
3 Renunciatio sororum de Thomasio , de qua Revert. decis. 581.
fuit personalis , d. 218. num. 10.
3 Renunciatio matris , an & quando noceat filiis , d. 215. n. 5.
3 Renunciatio restricta ad donatarium totum , ejusque descen-
tes qualiter explicetur , d. 216. num. 56.
3 Renunciatio successionis duplex , extinctiva , & translativa ,
& quæ sint , ibid. num. 2.
3 Renunciatio successione personalis est una , realis simpliciter
altera , tertia mixta , & quæ sit personalis , ibid. num. 3.
3 Renunciatio realis simpliciter , quæ sit , ibid. num. 4.
3 Renunciatio realis secundum quid , seu mixta , quænam sit ,
& quotuplex , ibid. num. 5.
3 Renunciatio , de qua in præsentibus non personalis , sed realis
est , ibid. num. 6.
3 Renunciatio facta favore masculinorum quem effectum opere-
tur , ibid. num. 49.
3 Renunciatio in favorem parentum absentium , vigore *l. fin. C.
de pactis* , est invalida , & quando operetur effectum , posito
juramento , ibid. num. 50.
3 Renunciatio apud Dominum de Marinis fuit facta favore de-
scendentium , idem non realis , d. 218. num. 2.
3 Renunciatio sine causa valet , ibid. num. 3.
3 Renunciationis causæ , quæ solent esse , ibid. num. 4.
3 Renunciatio , de qua apud Dominum de Marinis , ubi supra
num. 13. qualiter processerit , ibid. num. 5.
3 Renunciatio apud Dominum de Marinis num. 16. fuit perso-
nalis , ibid. num. 6.
3 Renunciatio Principissæ Ricciæ , de qua Dominus de Marinis
num. 34. ad nostri favorem refertur , ibid. num. 7.
3 Renunciationes Monialium reales semper sunt , d. 215. num. 2.
3 Renunciatio an sit realis per verba pro se , & hæredibus qui-
buscumque , ibid. num. 10.
3 Renunciatio an sit realis , si dicatur , ut si realis , ibid. n. 11.
3 Renunciatio quando personalis dicatur , ibid. num. 12.
3 Renunciatio feudi præsumitur personalis , & quando sit rea-
lis , ibid. num. 13.
3 Renunciatio personalis fieri potest realis , ibid. num. 14.
3 Renunciatio an fiat realis per Aquilianam stipulationem ,
ibid. num. 15.
3 Renunciatio personalis , quibus decisionibus probetur ,
ibid. num. 16.
4 Renunciatio beneficii an possit fieri cum pensione , quando
quis fuit illo per sententiam privatus , d. 244. num. 11.
4 Renunciatio excludit foeminam renunciantem , si is , cujus
contemplatione renunciatio facta est , superest , aut fecit te-
stamentum ; secus si moriatur ab intestato , d. 316. num. 11.
4 Renunciatio facta ab electo , cujus electio est cassata , an sit
invalida , d. 261. num. 121.
4 Renunciatio stricti juris est , & interpretanda , ut renuncianti
minus noceat , d. 285. num. 2.
4 Renunciatio vocis passivæ solum est ad commodum privatæ
personæ , ibid. num. 7.
4 Renunciatio *l. si unquam , C. de revoc. donat.* qualiter fiat , d.
287. num. 10.
5 Renunciatio Matris non nocet Maynardo filio , d. 328. n. 54.
5 Renunciatio matris , an noceat filiis venientibus ex propria
persona , d. 350. num. 4.
5 Renunciatio in fraudem facta rescinditur in casu adducto ,
d. 393. num. 61.
5 Renunciatio *Auth. hoc nisi , Cod. de solut.* an valeat , d.
331. num. 6.
5 Renunciatio solum extinctiva quid operetur , d. 350. num. 11.
5 Renunciatio quando possit fieri proximo successori , disc.
393. num. 85.
5 Renunciatio quid operetur in renunciente , d. 350. num. 14.
5 Renunciatio an habeatur pro facta , si Pater promiserit refice-
re tantundem , d. 328. num. 11.
5 Renunciatio quando noceat filiis ex persona propria venien-
tibus , ibid. num. 12.
5 Renunciatio Matris , quando filiis noceat etiam ex persona
propria , ibid. num. 13.
5 Renunciatio Matris , qualiter à filiis censeatur approbata ,
ibid. num. 14.
5 Renunciatio Matris , quando illam excludit , & filios ,
ibid. num. 15.
5 Renunciatio quid operetur positus filiis , d. 350. num. 10.
5 Renunciatio majoratui , quando possit fieri in præjudicium
creditorum , d. 393. num. 90.
5 Renunciatio hæreditatis dupliciter fieri potest , & quando in
præjudicium dicatur , ibid. num. 79.
5 Renunciatio stricti juris operat. d. 344. num. 20.
5 Renunciatio *Auth. hoc nisi , Cod. de solut.* an locum in debito
ex causa dotis , d. 331. num. 9.
5 Renunciatio *Auth. hoc nisi , C. de solut.* explicatur , ib. n. 10.
5 Renunciatio *Auth. hoc nisi , Cod. de solut.* an habeat in patrimo-
nio decocto , ibid. num. 11.
5 Renunciatio *Auth. hoc nisi* , an locum habeat , posito inventa-
rio , ibid. num. 12.
5 Renunciatio in quærendis facta per debitorem , an & quando
valeat in fraudem creditorum , d. 375. num. 6.
5 Renunciatio potest fieri de quacumque dignitate , d. 384. n. 13.
5 Renunciatio multo magis fieri potest , si non adfuit accepta-
tio , ibid. num. 15.
5 Renunciatio , & cessio Abbatissæ in Ordine Coelestinorum po-
test fieri tam in Capitulis Generalibus , quàm in dictis De-
finitorialibus , ibid. num. 16.
5 Renunciatio quælibet sit coram superiore , ibid. num. 17.
5 Renunciatio Abbatissæ , &c. sit coram superiore , & quæ ,
ibid. num. 18.
5 Renunciatio Abbatissæ , &c. qualem superiorem requirat inter
Coelestinos , ibid. num. 19.

REPRÆSENTATIO.

- 3 Repræsentatio, & propositio S. Hospitali non fuit legitima, sed obreptitia, & subreptitia, d. 205. c. 5. num. 10.

REPROBATUS.

- 4 Reprobatus propter ignorantem scientia superveniente potest approbari. Secus si propter delictum reprobetur, d. 236. num. 5.

REPOSITIO.

- 3 Repositio extracti fieri debet in illo loco, ex quo fuit extractus, d. 228. num. 13.
3 Repositio an sufficiat si fiat Episcopo, vel in ejus carceribus, ibid. num. 16.
3 Repositio quando possit fieri in alio loco ab eo, à quo fuit extractus, ibid. num. 14.

REPUDIATIO.

- 5 Repudiatio in præjudicium creditorum, valet interdum in conscientia, d. 393. num. 76.
5 Repudiatio, vel renunciatio in præjudicium creditorum, quando possit fieri, ibid. num. 82.
5 Repudiatio juris quæsti, & incorporati non valet, ibid. n. 83.
5 Repudiatio, & ante tempus restitutio si fiat ab hærede, qualiter creditoribus fieri possit præjudicium, ibid. num. 89.
5 Repudiatio, vel declaratio nolle acquirere post graduationem facta, dicitur in fraudem, ibid. num. 16.
5 Repudiationem debitoris acceptans quando peccet, & teneatur restituere, ibid. num. 21.
5 Repudiatio post aditam hæreditatem non valet, quia præjudicat juri quæsto, ibid. num. 41.
5 Repudiatio simulata non est admittenda, & qualiter dicatur simulata, ibid. num. 75.
5 Repudiatio quando dicatur facta cum dolo, ibid. num. 14.

REQUISITA.

- 3 Requisita adducta per Monasterium adducuntur, disc. 197. cap. 2. num. 3.
5 Requisita pro exemptione Capellani S. Joannis ab authoritate Episcopi, quæ sint, d. 327. num. 9.
5 Requisita pro ampliacione Ecclesiæ, d. 378. num. 14.

RES.

- 2 Res mobilis Ecclesiæ poterit alienari, & quando, d. 70. n. 36.
2 Res mobilis pretiosa non alienatur, ibid. num. 37.
2 Res difficilis dividi, qualiter sit assignanda, d. 112. num. 59.
2 Res Deo dicatas interdum Monachi ad usus profanos converterunt, d. 83. num. 23.
2 Reivindicatio non potest in causis nundinarum intentari, d. 91. art. 2. num. 23.
3 Solita concedi, quando dicatur res emphyteuta, d. 132. n. 30.
4 Res stabilis parvi valoris potest alienari sine assensu Apostolico, d. 270. num. 3.
4 Res aliena vendi, sed obligari non potest, d. 239. num. 26.
4 Res semel extincta, an & quando reviviscat, d. 291. dub. 4. num. 9.
4 Res relicta laico, & Ecclesiæ an possit vendi, d. 270. n. 17.
4 Res Ecclesiæ tribus ex causis permittitur alienari, ibid. n. 18.
5 Res transit cum onere inter dominum oneris, & possessorem, non inter alios, d. 336. num. 18.
Perempta re remanet obligatio personalis, d. 365. num. 11.
5 Res certa, vel incerta quando conditionem faciat, d. 385. num. 13.

RESCISSIO.

- 1 Rescissionis judicio pendente, qualiter tertiæ debeantur, d. 48. num. 5.

RESCRIPTUM.

- 2 Rescriptum est subreptitium, si non verificetur tempore datæ, d. 71. num. 12.
2 Rescripti habitas an tempore executionis? An tempore datæ attendatur? ibid. num. 13.
2 Rescriptum grave si non referatur ad eum, in cujus favorem gratia fit mortuo concedente expirat, si res integra fuerit, d. 116. num. 4.
3 Rescriptum obreptitium à parte obtentum, fol. 82. d. 205. n. 26.
3 Rescriptum Regalis Archivi adducitur, & explicatur, d. 133. num. 75.
3 Rescriptum Bullæ asseritur subreptitium, & obreptitium, d. 226. num. 3.
5 Rescriptum subreptitium, vel obreptitium qualiter, disc. 401. c. 5. num. 2.
5 Rescriptum Pontificis, qualiter interpretandum, d. 328. n. 59.
5 Rescriptum Pontificis, de quo hic non respicit omnia bona, sed particularia, ibid. num. 64.
5 Rescripta adducuntur à potentissimo Rege nostro ad hanc materia, d. 398. c. 2. num. 23.
5 Rescriptum concessum Ricciullo, qualiter præjudicare poterit nepotibus, d. 328. num. 55.
5 Rescriptum Pontificis ambiguum, qualiter per S.P. interpretandum, ibid. num. 61.

RESERVATIO.

- 1 Reservatio appositæ in transitu Religionis, quid operetur, d. 64. num. 29.
2 Reservatio qualiter colligatur ex regula, d. 74. num. 24.
4 Reservatio fructuum, & pensiones, qualiter vacent per assumptionem ad Episcopatum, d. 253. num. 14.
5 Reservatio nullum jus tribuit illi, in quem dirigitur reservatio, d. 332. art. 3. num. 4.
5 Reservatio apponendi condiciones, de qua hic, ibid. num. 5.
5 Reservatio incerta, non extenditur ad alia, ibid. num. 1.
5 Reservatio unius successionis non extenditur ad aliam, ibid. num. 2.

RESIDENTIA.

- 2 Residentia Episcopi Vulturariæ quomodo translata fuerit ad Terram Sancti Bartholomæi in Galdo, & quare, d. 118. num. 13.
2 Residentia Parœci differt à residentia Canonici, d. 123. n. 21.
2 Residentia Parœci est de jure divino, à qua nulla consuetudo contraria excusat, ibid. num. 22.
3 Residentia Prælatorum cessat, posita gravi, & publica causa, d. 146. num. 14.
3 Residentia non ita se habet in Regula 8. ac in Bulla, sed diversimodè, d. 148. num. 35.
3 Residentia vigore Regulæ est divisiva temporis, ibid. n. 36.
3 Residentia qualiter præcepta, & quando, ibid. num. 2.
3 Residentia dicitur, etiam si absit per parvum tempus, ibid. num. 20.
3 Residentia qualiter moraliter sumatur, ibid. num. 24.
3 Residentia Regulæ habet illa verba personaliter, ibid. n. 38.
3 Residentia Regulæ continet dictionem, dumtaxat, ibid. n. 39.
3 Residentia Regulæ, quid requirat, ibid. num. 40.

RESIGNATARIUS.

- 4 Resignatarius fructuum quid teneatur probare contra successorem Beneficii, d. 253. num. 13.

RESIGNATIO.

- 1 Resignationem acceptans sine causa, nulliter agit, d. 19. num. 10.
1 Resignatio Beneficii multiplex est, d. 15. num. 8.
2 Resignatio beneficii acceptata per Vicarium revocatum valet, si illius revocationem ignorabant Commissarii; idem de morte Episcopi etiam Vicario sciente, d. 69. num. 30.

RESOLUTIO.

- 3 Resolutio Collegii proponitur contra Patrem Provinciale, pro tempore agendum esse ob Apocham confectam, nulla habita ratione instrumenti, d. 151. c. 1. num. 20.
5 Resolutio 99. Reg. Conf. D. Pauli Sraiban. in quo casu loquitur, d. 367. num. 23.

RESPONSIO.

- 1 Responsio ad quintum, quod registretur Abbatia in Diocesi Surrentina, d. 45. num. 5.
3 Responsio ad Patrem Thomam à Jesu refellitur manifestissime, d. 157. num. 25.
P. Antonius à Spiritu Sancto, loquens de Hispanicis Constitutionibus, non potest applicari ad casum, ibid. num. 26.
P. Antonius allegat Constitutiones, & locum illarum, quas non habemus inter Italicas Constitutiones Congregationis Discalceatorum, ibid. num. 27.
Lezzanæ locus corroborat nostram sententiam, ibid. num. 28.

RESPUBLICA.

- 1 Reipublicæ interest, ut familiarum dignitas conservetur, d. 59. num. 31.
3 Reipublica Lucensis quid sentiat de hac materia, d. 223. n. 38.
4 Reipublicam, & Principem offendentes dicuntur rei majestatis, & parricidæ, d. 257. num. 14.
4 Reipublicæ interest, ut lites hujusmodi apocharum celeritatem habeant expeditionem, d. 252. num. 9.
4 Reipublicæ interest crimina puniri, & ratio, d. 257. num. 9.

RESTITUERE.

- 1 Restituere pristinis natalibus quid fuerit antiquitus? d. 52. cap. 2. num. 27.
2 Restituere tenetur, qui accipit ultra legem, & modum accipiendi, d. 127. num. 2.
2 Restituere tenetur, qui accipit emolumentum sine requisitis necessariis, ibid. num. 3.

RESTITUTIO.

- 1 Restitutio faciendæ hæreditibus necessariis de Jure Canonico requiritur, d. 33. num. 51.
1 Restitutionis omissio per hæredem, vel exequutorem an noceat defuncto, & an hæreditibus, d. 32. num. 15.
1 Restitutionis omissio per hæredem, vel exequutorem, licet non noceat defuncto quoad meritum, nocet tamen quoad satisfactionem, ibid. num. 18.
1 Restitutio ex clausula generali, quam requirat ætatem, & quam aliam restitutio jure minoris, d. 3. num. 58.
1 Restitutio ex clausula generali adversus hæreditatem aditam,

tam, quando competat legatum, an via executiva peti potest, & quando, ibid. num. 60.

1 Restitutio uxoris, quando & qualiter sit facienda, & cum diversitate? d. 29. num. 49.

1 Restitutio concessa minoribus adversus aditionem hæreditatis, an competat confortibus, & cohæredibus, d. 3. num. 48.

1 Restitutio concessa minori adversus aditionem hæreditatis, an ei competat, si major factus aliquid gesserit, ibid. n. 49.

1 Restitutio conceditur minori statim, quod inconsultus adivit hæreditatem, ibid. num. 50.

1 Restitutio adversus hæreditatem aditam, vel repudiatam, conceditur minori etiam in Regno, ibid. num. 51.

2 Restitutio in integrum competit post præscriptionem ex capite ignorantie, d. 97. num. 28.

2 Restitutio concessa minori adversus hæreditatem aditam, quæ solvit, quando repetat, d. 114. num. 26.

2 Restitutio, de qua supra competit adversus omnes contractus factos à minore, ibid. num. 21.

2 Restitutio in integrum datur contra negligentiam procuratoris, d. 90. num. 82.

3 Restitutio in integrum, an & quando competat Confraternitatibus, d. 154. num. 12.

3 Restitutio in integrum competit minori adversus inventarium non confectum, vel nulliter, d. 192. num. 16.

3 Restitutio minori adversus inventarium prodest majori cohæredi, ibid. num. 17.

3 Restitutio adversus inventarium non confectum datur intra quadriennium, quod non currit, nisi à die scientie, ibid. num. 18.

3 Reverend. D. Octavius Gaudiofus, qualiter se gerat, & gesserit, d. 222. num. 38.

3 Reverterii *decis.* 485. impugnatur, & qua ratione, d. 193. n. 20.

4 Restitutio dotis facienda Neapoli operatur, ut ipsius comprehendatur in districtu cum contractus non intelligitur celebratus in loco, in quo negotium gestum est, sed ibi pecunia solvenda est, d. 294. num. 38.

4 Restitutio dotis fieri debet Neapoli in domicilio viri, quamvis feudalia extra districtum sint obligata, & proinde actio est subiecta consuetudini Neap. ubi locus solutionis est subiectus, ibid. num. 64.

In restitutione dotis non attenditur domicilium originis, sed habitationis in hac Civitate, quod Illustr. Princeps transulit occasione Magni Status Regno possidentis, in quo suus pater decesserat, stante etiam, quod in Civitate Januæ nullos introitus habebat, ibid. num. 35. & 36.

Et resolvuntur contraria procedere, quando bona dotalia Januæ sita essent, vel ibi in emptionem collocata, ibid. num. 37.

5 Restitutio causa pacis fit veluti ex capite Justitiæ, & omnia comprehendit, d. 337. num. 10.

5 Restitutio, quæ fit per viam Gratiæ, cui applicet bona, d. 395. num. 27.

5 Restitutus ex justitia, an recuperet bona alteri quæsitæ, ibid. num. 28.

5 Restitutus ex justitia ad idem officium, an recuperet salarium, & quando, ibid. num. 29.

RETENTIO.

1 Retentio pensionis concessa Episcopo, an intelligatur cum eadem facultate transferendi, ut per prius, d. 10. num. 35.

1 Retentio pensionis non specificatæ, si plures sint, de qua intelligatur, ibid. num. 33.

1 Retentio pensionis comprehendit Cathedrales etiam, ibid. num. 34.

2 Retentio ob meliorationem potest opponi etiam in executione sententiæ, d. 99. num. 43.

2 Retentio ob melioramenta, quando permittatur possessori rerum Ecclesiæ, ibid. num. 40.

5 Competit retentio feudi, donec persolvatur pretium, d. 367. num. 62.

RETRACTUS.

1 Retractus habet locum in bonis Clericorum si vendantur, secus in bonis Ecclesiæ, d. 50. num. 12.

RETROVENDERE.

5 Retrovendere cogitur quis soluto pretio, d. 388. num. 13.

5 Retrovenditio qualiter competat pro rata, ibid. num. 14.

RETROVENDITIO.

2 Retrovenditio fit sine assensu, d. 70. num. 50.

RETRACTUS.

5 Retractus, quatenus & quando competat in Regno, d. 326. num. 81.

5 Retractus gentilicis datur in feudis, ibid. num. 82.

REVERENDISSIMUS.

1 Reverendissimus Vicarius Capuanus D. Joannes Baptista Ventriglia laudatur, d. 25. num. 10.

1 Reverendissimus Dominus Gregorius Peccerillus laudatur, duosque Reverendissimos Vicarios Archiepiscopalis Curie Neapolitanæ ad purpuram fuisse elevatos commendatur, d. 10. num. 6.

REVOCARE.

1 Revocandi causa debet probari, & quomodo, d. 22. num. 8.

REVOCATIO.

2 Revocatio privilegii, non solum à concedente potest fieri, sed ab ejus successore, d. 91. art. 3. num. 14.

4 Revocatio simplex, & verbalis non revocat primum testamentum solemniter factum, d. 291. dub. 1. num. 5.

4 Revocatio simplex testamenti, an faciat ad favorem venientium ab intestato, d. 291. dub. 2. num. 8.

5 Revocatio feudi si contingat fieri, solvi debet à revocante pretium, unà cum interesse, d. 342. num. 2.

REUS.

1 Reus ponitur ad largam, compilato processu informativo, d. 31. num. 22.

1 Reus carceratus citius examinari debet, ibid. num. 23.

1 Reorum confessiones, de quibus hic, quid operentur, ibid. num. 24.

1 Reo interdum non sunt dandæ copie indiciorum, & quando? ibid. num. 25.

1 Reus an possit renunciare defensionibus, ibid. num. 26.

4 Reus refugiat in Ecclesia, potest citari verbaliter non realiter, d. 265. num. 13.

4 Rei, de quo hic facultates, quales fuerint, d. 264. num. 17.

5 Reus, quibus ex causis absolvi debet in Judicio narratur, d. 370. num. 16.

REX.

1 D. Regis Philipp. II. Privilegium pro Clericis Regitanis quid operetur, d. 50. num. 57.

2 Regis Catholici præcedentia remissivè, d. 102. num. 46.

3 Rex potest promittere commendam vacaturam, & Ecclesiam vacaturam, d. 193. num. 45.

3 Reges dicuntur Vicarii Dei in temporalibus, d. 154. num. 28.

5 Legis epistola pro observantia *sess. 22. cap. 9.* d. 396. num. 32. Regium exequatur, qualiter concedatur in jurepatronatus, d. 364. num. 12.

RHEDÆ.

3 Rhedæ sunt suppellectiles, & sedularia, d. 145. num. 13.

RICCIUS.

2 Riccius *par. 3. decis.* 327. improbatur, d. 96. num. 14.

RICHACTERII.

3 Richacterii emere, & vendere possunt in die festo, d. 209. n. 33.

RIDICULA.

3 Ridicula partis refellitur responsio, d. 157. num. 22.

RIMINALDUS.

1 Riminaldus Junior stat pro familia contentiva, d. 57. num. 15.

RITUS.

1 Sacra Rituum Congregatio decrevit. Deferentem stolam in funeralibus omnibus esse præferendum, d. 4. num. 16.

4 Ritus 49. *M.C.V. & decisio de Franchis* 274. & 326. explicatur, d. 246. num. 31.

5 Ritus 109. explicatur, d. 401. c. 6. num. 5.

5 Ritus 302. explicatur ad propositum, ibid. num. 6.

ROMA.

2 Romæ nundinæ qualiter fiebant, & quæ habebant privilegia, d. 91. art. 1. num. 9.

2 Romanorum plura fora antiquitus pro nundinis, ibid. num. 4.

3 Romæ Episcopi non habent Capellas pro Missis celebrandis, d. 183. num. 49.

ROMANA CURIA.

3 Romana Curia qualiter sit magistra cæterarum, d. 153. num. 19.

ROMANUS.

1 Romani sententia quod valeat executio sine licentia, parte non opponente reprobatur, d. 32. num. 7.

ROSARIUM.

2 Rosarium in uno loco constructum cessat, statim adveniente Monasterio S. Dominici in eo loco, d. 127. num. 10.

2 Sanctissimi Rosarii Societas, & Nominis Dei, qualiter erigendæ sint, ibid. num. 13.

2 Rosarii Confraternitates, qualiter fundetur quis præscripserit, ibid. num. 14.

2 Protestatio, qua mediante fundatur Confraternitas Rosarii, qualis fuerit, ibid. num. 15.

2 Sanctissimi Rosarii fundatio, & plantatio, qualis & à quo præscripta, ibid. num. 16.

2 Rosarii forma, & modus erigendi, an sit privilegium, an beneficium, ibid. num. 22.

ROTA.

1 Rota Romana pro capacitate PP. Scholarum Piarum decidit, d. 60. num. 13.

2 Rota Romana novissimè decidit esse attendendam proximitatem ultimi possessoris, non fundatoris, &c. d. 101. n. 29.

- 2 Rota Romana semper tenuit censum esse sui naturam divisibilem, d. 117. num. 8.
  - 2 Rota Romana quid sentiat de fructibus translatis, d. 105. n. 32.
  - 2 Rotæ Decisio Burgenfis Canonatus de ann. 1583. adducitur revocata, d. 69. num. 17.
  - 2 Rota, & Tribunal Superius, cur soleat mutare sententias in iudicando, ibid. num. 14.
  - 2 Rotæ decisio 351. apud Duardum de censibus adducitur, d. 86. num. 5.
  - 2 Rotæ decisio 350. apud Duardum adducitur, ibid. num. 6.
  - 2 Rota Romana quid intendat pro Apostasia in Religione, d. 93. num. 10.
  - 2 Sacra Rota Romana approbavit legatum factum Monacho cum pacto, ut Monasterium nihil prætere de posset, d. 83. num. 3.
  - 3 Rota Romana approbavit hanc donationem, de qua agitur in præfenti, d. 197. c. 1. num. 16.
  - 3 Rotæ Romanæ decisio 477. apud Farinac. com. 2. est illa eadem, de qua Burattus, ubi sup. & nihil facit contra nos, d. 162. n. 49.
  - 4 Rotæ Romanæ autoritas prævalet communi opinioni, ejusque tam magna autoritas est in Sac. Confil. ut in gravi articulo voluit se informare à Dominis de Rota, d. 316. n. 47.
  - 5 Rota Romana iudicavit contra Francum decisio 101. d. 393. n. 30.
  - 5 Rota Romana variavit interdum in hoc articulo, d. 376. n. 17.
- R O V I T U S.
- 3 Roviti conf. 42. & 44. adducuntur, d. 216. num. 13.
  - 5 Roviti decisio 92. à num. 11. usque ad num. 15. explicatur, d. 372. num. 11.
  - 5 Roviti decisio 33. num. 19. adducitur, d. 401. c. 8. num. 2.

S

S A B B A T U M.

- 3 Sabbati dies, qualiter accipitur, d. 208. num. 9.
- 3 Sabbati colendi præceptum, cur fuerit Hebræis injunctum, ibid. num. 10.
- 3 Sabbati translatio in diem Dominicum, cur facta sit, ib. n. 12.

S A C E R D O S.

- 1 Sacerdos sicut in Sacramentorum administratione, sic in Sacrificii oblatione operatur, ut Christi minister, unaque censetur ejus intentio cum intentione Christi, d. 20. n. 6.
- 1 Sacerdos celebrando omnibus in sedendo præfertur ipsi quoque Episcopo, d. 4. num. 14.
- 1 Sacerdos, qui deglutivit tantum partem Hostiæ, & statim moritur recipit gratiam, d. 28. num. 15.
- 1 Sacerdos si recipiat unam partem Hostiæ in peccato, & antequam recipiat alteram partem Hostiæ per contritionem in gratia constituatur, recipit gratiam utriusque partis, ibidem num. 11.
- 1 Sacerdos si communicatur, more laicorum sub una specie debet communicari, ibid. num. 19.
- 2 Sacerdotem in facie cum pugno percutere, quando sit levis percussio, d. 88. num. 39.
- 3 Sacerdos non approbatus legitimè Confessiones sæcularium invalide audit, d. 133. num. 6.
- 3 Sacerdos, si post Sacerdotium fiat irregularis quid operetur poena prædicta, d. 221. num. 46.
- 3 Sacerdotes sæculares habentes curam animarum in Commendis S. Joannis cognoscuntur à solo Episcopo, d. 228. n. 7.
- 3 Sacerdos approbatus ad cætera Sacramenta, censetur approbatus ad Confessiones audiendas, d. 133. num. 38.
- 3 Sacerdos non idoneus, si iudicetur idoneus, an valeat Confessio, ibid. num. 39.
- 3 Sacerdotes Athenienses, & Ægyptii quomodo castrabant seipfos, d. 222. num. 68.
- 3 Sacerdos, qui ex iusta causa sibi fecit amputari virilia, exercuit officium Sacerdotale, d. 222. num. 33.
- 3 Sacerdotes sæculares, non se intromittunt in pecuniis Ecclesiarum per Laicos gubernatarum, d. 154. num. 30.
- 4 Sacerdotes an possint, & quando cogi ad processiones per censuras, & poenas, d. 281. num. 27.

S A C R A C O N G R E G A T I O.

- 1 Sacra Congregatio declaravit, Episcopum non posse sibi eligere Confessarium Sacerdotem non sibi subditum, & à proprio Episcopo non approbatum, d. 20. num. 22. Et utrùm declaratio prædicta sit authentica, & Prælatos Regulares comprehendat, ibid.
- 1 Sacra Religionis Hierosolymitanæ origo traditur, d. 1. n. 1.
- 1 Sacra Religio Hierosolymitana est verè, & propriè Religio, ibid. num. 2.
- 3 Sacra Congregatio Concilii tales donationes approbat, d. 197. num. 17.

- 3 Sacra Congregatio de anno 1593. corrigitur per eandem de anno 1615. & mandavit servari Bullam Gregorii XIII. d. 198. num. 22.
- 3 S. Congregationis declarationes, plures afferuntur circa Crucis delationem in Processionibus privatis, ibid. num. 5.
- 3 Sacra Congregatio Rituum, ad lites evitandas in Processionibus Regularium, multa ordinavit, ibid. num. 20.
- 3 Sacre Congregationis verba prohibentia acceptationem onerum Missarum perpetuarum adducuntur, d. 197. c. 2. n. 8.
- 3 Sacra violantes, qualiter dicantur, d. 231. num. 3.
- 3 Sacra Congregatio Rituum, quid declaraverit circa Crucem Capuccinorum in Processionibus, d. 198. num. 13.
- 3 Sacra Congregatio, ad quem finem prohibuerit dicta onera acceptari, d. 197. c. 2. num. 10.
- 3 S. Congregatio Cardinalium affertur circa delationem Crucis certis casibus, d. 198. num. 16.
- 4 Sacra Congregatio est iudex competens in cassatione electionis, d. 261. num. 99.

S A C R A M E N T U M.

- 1 Sacramentum Eucharistiæ confert augmentum gratiæ sanctificantis, d. 28. num. 2.
- 1 Sacramentum Eucharistiæ, ut conferat augmentum gratiæ, an requiratur actualis aliqua devotio in suscipiente, ibid. num. 3.
- 1 Sacramenti Viatici administratio, de qua hic fuit intra septa Monasterii, d. 2. num. 31.
- 1 Sacramentum Eucharistiæ non potest conservari pro adoratione Populi, nisi in Parœciis, ibid. num. 46.
- 1 Sacramentum Eucharistiæ pro infirmis conservatur in Parœciis, ibid. num. 47.
- 1 Sacramentum Eucharistiæ sine licentia Papæ non potest in aliis sæcularibus Ecclesiis conservari, ibid. num. 48.
- 1 Sacramentum Eucharistiæ in Ecclesiis Regularium conservatur ex privilegiis Pontificum, ibid. num. 49.

S A C R I L E G I U M.

- 1 Sacrilegium committitur per occupantem bona Ecclesiastica, non verò patrimonialia Clericorum, d. 50. n. 4.
- 5 Sacrilegium est disputare de Principis potestate, d. 337. n. 2.

S A C R I S T A.

- 5 Sacrista, seu Thesaurarius, cur ita dicatur, d. 363. num. 3.
- 5 Sacrista in jure Canonico quis dicatur, ibid. num. 5.
- 5 Sacrista antiquitus subiciebatur Archidiacono, ibid. num. 6.
- 5 Sacrista sanctæ Mariæ Cæsareæ, semper fuit electus ab Abbate illius, ibid. num. 7.
- 5 Sacristam fuisse ab Abbate electum, ex libris ostenditur ejusdem Ecclesiæ, ibid. num. 8.
- 5 Sacristæ electio, ad quem spectet in Ecclesia Sanctæ Mariæ Cæsareæ, ibid. num. 2.
- 5 Sacristæ officium non est dignitas Ecclesiastica, sed officium, ibid. num. 15.

S A C R I S T I A.

- 2 Sacristia an sit clausura, & quando, d. 130. num. 39.

S A C R U M.

- 2 Sacrum Consilium quid fuerit solitum praticare circa educationem pupillorum, d. 119. num. 26.
- 3 Sacri Canones castrationem non prohibent absolute, sed quando fieret, ut medium contra stimulum carnis, d. 222. num. 30.
- 5 Sacrum Consilium Neapolitanum, & supremum Præfectum Prætorii, quam habeat auctoritatem, d. 393. num. 28.
- 5 Sacrum Consilium, & alia Tribunalia suprema possunt judicare in conscientia, ibid. num. 29.

S A C U L A R I S.

- 2 Expellentes licet sæculares sint non incurrunt in censuram, d. 88. num. 6.
- 3 Sæcularis Magistratus non potest visitare Molendina Ecclesiasticorum ad evitandas fraudes, d. 230. num. 29.
- 3 Sæculares ægroti in Claustris, an gaudeant privilegiis Regularium, d. 183. num. 57.
- 3 Sæculares possunt audire Missam in Oratoriis privatis Regularium, ibid. num. 39.
- 3 Sæculares Magistratus, an possunt præcipere observantiam Festorum, & qualiter, d. 208. num. 22.
- 3 Sæcularis Magistratus potest castigare transgressores Festorum, & datur præventio inter iudicem sæcularem, & Ecclesiasticum, ibid. num. 27.

S A V I T I A.

- 1 Savitia triplex, simplex, atrox, & atrocissima, d. 29. n. 36.
- 1 Savitia non semel, sed pluries requiritur, ut fiat Thori separatio, ibid. num. 47.
- 1 Savitia simplex, & intra maritalem potestatem, non sufficit ad divortium, ibid. num. 39.
- 1 Savitia viri, qualiter probetur erga uxorem, ibid. num. 64.
- 1 Savitia gravissima ad divortium sufficiens, duo requirit, & quæ, ibid. num. 55.

- 1 Sævitia iteratis actibus requiritur pro divortio, ibid. num. 6.
- 1 Sævitia semel exercita pro spatio decem annorum, non sufficit ad divortium, ibid. num. 57.
- 1 Sævitia præterita pro divortio non sufficit, sed requiritur timor futuræ, ibid. num. 58.
- 1 Sævitia probatio, præsumptiva non sufficit, ibid. num. 67.
- 1 Sævitia reconciliata præsumitur lapsu temporis, ibid. num. 68.
- 1 Sævitia, qualiter non obstante reconciliatione possit proponi ad separationem Thori faciendam, ibid. num. 69.
- 1 Sævitiæ causæ, quæ adducantur in præsentem, ibid. num. 70.
- 3 Sævitia major, & minor qualiter consideretur in præsentem, d. 222. num. 60.

S A L.

- 4 Sal antiquitus à quibus vendebatur, d. 262. c. 5. num. 22.

S A L A R I U M.

- 2 Salarium Advocati habet dotis privilegia, & viam exequutionem, d. 109. num. 38.
- 2 Salarium Advocati, quod in ducatis centum à lege taxatur pro una causa, tamen ii centum aurei, quid significat, & aureus quid importet, ibid. num. 39.
- 2 Salarium an debeatur servienti per plures annos, & non petenti, ibid. num. 40.
- 2 Salarium nomine aliquid datum in contemplationem ejusdem censetur, & residuum petitur, ibid. num. 41.
- 2 Salarium antecessoris censetur proximum successori, ib. n. 42.
- 2 Salarium præscribitur spatio 30. annorum Neapoli, licet alias præscribitur Romæ, & Siciliæ, ibid. num. 43.
- 2 Salarium non conventum Advocato debetur, ibid. num. 17.
- 2 Salarium Advocato, ut debeatur si non sit conventum, quod probare debeat, ibid. num. 18.
- 2 Salarium non conventum, quando & qualiter debeatur, ibid. num. 28.
- 2 Salarium an sufficiat in genere promissum esse, ibid. num. 29.
- 2 Salaria operariorum debent esse conventa, non Advocatorum, ibid. num. 30.
- 2 Salaria debentur operariis solitis locare operas, licet non sit conventum, ibid. num. 31.
- 2 Salarium probatio Judicis officio subijcitur, ibid. num. 32.
- 2 Salarium Procuratoris de jure non debetur, nisi conventum, fallit de consuetudine, ibid. num. 33.
- 2 Salarium Procuratoris, qualiter à Judice taxandum, ib. n. 53.
- 2 Salarium Procuratoris, quomodo dici soleat non posse excedere centum aureos, ibid. num. 54.
- 2 Salarium augetur aucto labore, & quando, ibid. num. 56.
- 2 Salarium non conventum, an debeatur sollicitatori, ib. n. 57.
- 2 Salarium materia est favorabilis, ut alimenta, ibid. num. 47.
- 2 Salarium qua actione petatur, ibid. num. 48.
- 2 Salarium Advocati esse debitum præ necessitate Ecclesiæ probatur, ibid. num. 21.
- 2 Salarium quando dicatur debitum necessarium, & quando dicatur præscriptum in famulis Prælatorum, ibid. num. 9.
- 3 Salaria, qualiter famulis Episcoporum solvantur per Cameram, d. 141. num. 18.

S A N C T U M.

- 2 Sanctum Officium impediens, qualiter abjurent, d. 95. n. 25.
- 2 Sanctissimi Rosarii Encomia recensentur à Summis Pontificibus publicata, d. 127. num. 1.
- 2 Sanctissimum Rosarium solis Prædicatoribus concessum, ibid. num. 3.
- 3 Sanctissimo Pontifici rescribitur posito scandalo, in Bullarum exequutione, d. 146. num. 6.
- 3 Sanctorum Patrum sententia quos Eunuchos condemnat, d. 222. num. 62.

S A N G U I S.

- 3 Sanguis in jure quid importet, d. 149. num. 18.
- 3 Sanguinis appellatione, quando veniant fœminæ, ibid. n. 26.
- 3 Sanguinis appellatione, quando veniant cognati, ibid. n. 24.

S A N I O R P A R S.

- 1 Sanior pars in electione præsumitur illa, quæ in numero excedit, d. 16. num. 3.

S A P I E N T I A.

- 3 Sapientiæ locus cap. 3. vers. 15. adducitur, d. 222. num. 43.

S A R N E T A N U M.

- 1 Sarnetanum, de quo in præsentem, nihil restituere debere pro satisfactione, si nihil per occisum Patri præstatur, d. 33. num. 53.

S A R T O R E S.

- 3 Sartores quando excusentur laborantes in die festo, disc. 210. num. 20.

S A S I N Æ.

- 3 Sasinæ, & fenestræ, qualiter permittantur, d. 177. num. 3.

S A T E L L I T E S.

- 3 Satellites an possint atinis spoliari refugiatos in Ecclesiis, & an confugientes ad Ecclesias possint bonis spoliari, & qualiter, d. 228. num. 10.

S C Æ V O L A.

- 1 Scævola dictum in l. Gallus, S. nunc de lege Vellejan. ff. de liber. & posthum. qualiter procedat, d. 57. num. 58.

S C A N D A L U M.

- 1 Scandalo secluso non est illicitum dare, aut sumere plures Hostias consecratas, d. 28. num. 14.
- 5 Scandali evitandi causa quis cogitur emere, vel vendere, d. 352. num. 14.

S C A Y N I.

- 2 Scayni decis. 85. reprobatur in præsentem, d. 122. num. 17.

S C H E D U L A.

- 3 Scheda privata neque valet inter liberos, nisi per duos testes subscripta, d. 202. num. 5.

S C H O L A R I S.

- 1 Scholaris admissus ad Collegium, studio probato, cum falsis matriculis non peccat, nec privatur emolumentis Collegii, d. 26. num. 48.
- 3 Scholares, & Lectores exteri, an teneantur servare leges locorum, ubi docent, vel discunt, d. 208. num. 48.
- 3 Scholaris doctus præfertur Doctore insufficienti, d. 161. n. 34.

S C I E N T I A.

- 1 Scientia Episcoporum Massæ Lubrensis non probatur, d. 45. num. 19.
- 2 Scientiæ defectus in beneficiato magis detestandus est, quam homicidium, d. 101. num. 13.
- 3 Scientia, & patientia, quando requiritur in præscriptione, d. 193. num. 33.
- 3 Scientia non dependet ab ætate, sed à studio, d. 161. n. 37.

S C R I B Æ.

- 3 Scribæ Sacri Consilii, & Regiæ Curia gaudent, ut in delictis quibuscumque, etiam si sint extraordinarii cognoscantur à suis Tribunalibus, & non à Magna Curia Vicariæ, d. 230. num. 20.

S C R I B E N S.

- 1 Scribentis protestatio, & conclusio dictorum, d. 57. n. 64.

S C R I B E R E.

- 3 Scribere in die Festo est licitum, d. 209. num. 11.

S C R I P T U R A.

- 2 Scriptura five Sigillum ad substantiam privilegii, & gratiæ non requiritur, d. 116. num. 20.
- 3 Scripturæ forenses in Regno, ut recipiantur requiritur licentia Proregis, d. 154. num. 33.
- 3 Scripturæ ordo quando operetur, & quando non in testamento, d. 186. num. 36.
- 4 Scripturam esse penes colligantem concludenter, non præsumptivè probari debet, nec potest compelli pars ad juramentum, d. 249. num. 19.
- 4 Scripturis præsentatis ab una parte, an altera pars eis uti possit, absque eo quod præsumatur consensisse in alias, cum sint divisæ, d. 288. num. 8.
- 5 Scripturæ quando fundent censuram, d. 376. num. 9.

S E C U N D O G E N I T U S.

- 4 Secundogenitus subrogatur in locum primi, & tertio genitus in locum secundi, non ex contraria testatoris voluntate, d. 237. num. 58.
- 4 Secundogenitus est improprie, & juris fictione in statu primogeniti, sic tertius in statu secundi, ibid. num. 60.
- 4 Secundogenitus succedit in locum primi, & tertius in locum secundi in Electoribus Imperii, & tota Germania, ib. n. 56.

S E C U N D Æ N U P T I Æ.

- 1 Secundæ nuptiæ sunt odiosæ respectu mariti, & nunquam cogitatur, d. 63. c. 1. num. 29.
- 3 Secundæ nuptiæ jure Canonico puniuntur, d. 195. num. 17.
- 3 Secundæ nuptiæ, qualiter sint castæ, & honestæ, ibid. n. 18.
- Sanctus Paulus 1. Cor. 6. 7. & ad Rom. cap. 7. adducitur de secundis nuptiis, ibid. num. 1. & 2.
- August. quid sentiat de secundis nuptiis, ibid. num. 3.
- Gregor. Nazianz. à Cujacio relatus, quid sentiat de secundis nuptiis, ibid. num. 4.
- S. Hieronym. in cap. Aperiant. 31. quæst. 1. & in cap. quomodo 31. quæst. 1. adducitur de secundis nuptiis, ibid. num. 5. & 6.
- Gratian. in d. causa 31. quæst. 1. adducitur, ibid. num. 7.
- Hieronym. in dist. cap. quomodo 3. quæst. 1. ponderatur, ibid. num. 8.
- Chrysostom. de secundis nuptiis, quid senserit, ibid. num. 9.
- Hieronym. & Chrysostom. concordantur, ibid. num. 10.
- Eminentissimus Bellarminus adducitur, ibid. num. 11.

S E C U S.

- 1 Secus ex Privilegiis SS. Pontificum, quorum plura referuntur, d. 14. num. 34.

S E D E S.

- 2 Sedes vacat usquequò litteræ non sint ostensæ Capitulo, d. 69. num. 12.
- 2 Sedes Episcopalis, qualiter desinat vacare jure communi, & quid hodie, ibid. num. 13.

- 2 S. C. sequutum alias fuit opinionem quam defendimus, d. 122. num. 23.
 5 Sedes laicorum an possint habere intus Presbyterium, posita præscriptione, d. 329. num. 16.
 5 Sedes laicorum possunt collocari in Ecclesiis post Presbyterium, ibid. num. 19.
 5 Sedes secularium, qualiter in Ecclesiis à Magistratibus habeatur vigore Cæremonialis, ibid. num. 14.
 Germanus sensus gratiæ concessæ per S. C. M. in d. anno 1605. d. 367. num. 44.

S E M E N.

- 3 Semen approbatum à Medicis pro generatione, signum est adesse latentes, & validum est matrimonium, d. 224. n. 14.
 3 Semen non potest perfectè decoqui, nisi adsint veri testes, ibid. num. 15.
 3 Seminis veri si dubium sit, necnon de verò teste non potest contrahi matrimonium, ibid. num. 2.
 3 Seminis appellatio, qui veniant, d. 149. num. 27.
 SEMIPLENA PROBATIO.
 1 Semiplena probatio requiritur, ut contra reum procedatur; erit autem probatio per unum testem omni exceptione majorem, d. 6. num. 15.

S E N A T O R.

- 4 Senator potentior dicitur, d. 294. num. 75.
 4 Senator institutus hæres in actione litigiosa incitatur ad suscipiendum patrocinium propter legatum filix factum, non amore commatratus, sed pro exactione, & recuperatione dotium per dictum senatorem facienda, cum clausula annullativa non aliter, nec alio modo, ibid. n. 89. 90. & 91.
 4 Senator fuit institutus hæres fiduciarius animo defatigandi actorem in lite, quæ pendebat, ibid. num. 92.
 Eo maximè cum illi prohibuit testatrix conventionem, vel aliquam transactionem cum filio colligante facere, ibid. num. 93. & 94.
 4 Senatores ex testamento capere possunt quando institutus in sui commodum est facta, non quando hæres fiduciarius relictus est ad alterius beneficium, ut videatur patrocinium in alienis, & litigiosis rebus suscipere, ibid. num. 85.
 4 Senatoris autoritas quantum operata fuit in hac causa, & quæ operari potest, ibid. num. 79.

S E N A T U S.

- 1 Senatus Lusitani decisio apud Caldas Pereyram punctualis est in proposito, d. 63. c. 1. num. 66.

S E N A T U S C O N S U L T U M.

- 5 Senatus Consult. qualiter processerit in causa Mainardi cum Ricciullis, d. 328. num. 7.
 5 S. C. Macedonianum dispositio qualis, d. 357. num. 31.
 5 S. C. sæpè sæpius judicavit in beneficium vocatorum ad successionem feudi, virtute gratiæ, superius enunciata, d. 367. num. 21.

S E N E S.

- 1 Senes qualiter prudentiores judicentur, & quando, d. 3. n. 55.
 1 Senes prudentes ita præsumuntur, ut contrarium probari debeat per quindecim testes, ibid. num. 56.
 1 Senes excusantur à publicis muneribus personalibus, & in qua ætate, ibid. num. 59.
 1 Senes quando excusantur à jejuniis, d. 123. num. 117.

S E N I L I S Æ T A S.

- 1 Senilis ætas dividitur in tres partes, & quæ sint, d. 3. n. 57.

S E N I O R E S.

- 1 Seniores præferendi, d. 65. num. 8.

S E N S U S.

- 3 Sensus mysticus, vel moralis Sacræ Scripturæ de Eunuchis affertur, d. 221. num. 24.

S E N T E N T I A.

- 1 Sententia judicis delegati quando ultra petita, d. 7. num. 1.
 1 Sententia transitum facit in rem judicatam, si non fuerit ab ea appellatum, ibid. num. 2.
 1 Sententia facta omisiss dilationibus quando sit nulla, ibid. num. 3.
 1 Sententia non justificata ex actis, est notoriè nulla, d. 29. num. 79.
 1 Sententia quando excedit petitum an valeat, d. 7. num. 12.
 1 Sententia non est ultra petita, si contineat accessoria, ibid. num. 13.
 1 Sententia Judicis, vel declaratio utrùm sit necessaria in dubio facti homicidii, d. 34. num. 53.
 1 Sententia ultra petita quando valeat, d. 7. num. 9.
 1 Sententia non conformis libello quando valeat, ibid. n. 10.
 2 Sententia Provincialis refertur, d. 93. num. 1.
 2 Sententiæ impugnatio adducitur, ibid. num. 2.
 2 Sententia, de qua hic, non habet requisita sententiæ, ibid. num. 3.
 2 Sententia, de qua hic, potius est libellus famosus, quàm sententia, ibid. num. 4.

- 2 Sententia, de qua hic, cum livore processit, ibid. num. 5.
 2 Sententia in contumaciam, qualiter facienda sit, ibid. num. 6.
 2 Sententia Apostasiæ non fertur in contumaciam, ibid. num. 7.
 2 Sententia sine processu non probat, & qualiter intelligatur, d. 100. num. 10.
 2 Sententia facta à iudice revocato quando valeat, d. 69. n. 20.
 3 Sententia Archidiaconi Vicariæ quensis venit annullanda, ex rationibus, de quibus in præfenti, d. 203. num. 10.
 3 Sententia sive affirmativa, sive negativa in novi operis nuntiatione est appellabilis, d. 169. num. 10.
 3 Sententia lata inter Regulares, poterit ab Illustissimo Nuncio suspendi, vel præcipi iudici, ut revocet contrario Imperio, d. 182. num. 6.
 3 Sententia in causa criminali in die Festo non valet, neque civilis, d. 209. num. 41.
 3 Sententia Gaspari Klock, de redditione computorum afferatur, d. 134. num. 82.
 Flores Diez de Mena adducitur ad propositum, ibid. num. 83.
 3 Sententia spoli habet paratam exequutionem, & qualiter hoc procedat, d. 142. num. 26.
 3 Sententia censuræ lata post appellationem est nulla, d. 182. num. 13.
 4 Sententia super pertinentia juris patronatus, quando firmet statum ipsius. Et utrùm sententia sit valida, si feratur super eo, quod in actis non est deductum, d. 233. num. 25.
 4 Sententia antiqua an probet, si in processu non constat id super quo est lata, ibid. num. 26.
 4 Sententia lata super statum juris patronatus, an faciat jus quoad omnes patronos etiam non citatos. Et utrùm sit iniusta, si feratur non citato eo, de cujus agitur interesse, ibid. num. 27.
 4 Sententia lata ignorantibus patronis ipsis non præjudicat, d. 235. num. 10.
 4 Sententia lata super jure patronatus, an firmet statum quoad omnes, d. 234. num. 3.
 4 Sententia contra jura lata est nulla, d. 266. c. 7. num. 4.
 4 Sententia contra mortuum est nulla, d. 295. art. 5. num. 2.
 4 Sententia contra mortuum lata multoties valet, & multoties non, ibid. num. 4.
 4 Sententia contra mortuum valet, quando in iudicio est Procurator, cum quo lis est contestata, ibid. num. 5.
 4 Sententia revocata, an talis dici possit, d. 266. c. 7. num. 15.
 4 Sententia in favorem matrimonii est facienda, ibid. num. 12.
 4 Sententia est nulla, si sit contra scripturam publicam, ibid. num. 6.
 4 Sententia lata inter patronos quando faciat. Jus quo ad omnes, & utrùm sententia nulla privet possessione, d. 235. num. 4. & 7.
 4 Sententia est nulla, si ultra partis petitionem, & probationem processit, ibid. num. 5.
 4 Sententia nulla executioni mandanda non est, ibid. n. 6.
 4 Sententia transacta in rem judicatam habet pro se præsumptionem, d. 233. num. 31.
 4 Sententia ut transeat in rem judicatam, debet esse justificata ex actis, ibid. num. 32.
 4 Sententia notoriè iniusta, in rem judicatam non transit, ibid. num. 33.
 4 Sententia Episcopi asserens jus patronatus esse talis personæ, an probet, &c. Et Ordinariorum sententiis, an sit credendum Beneficia in dubio præsumuntur potius libera, quàm de jure patronatus, ibid. num. 28.
 4 Sententia, sive Confessio Episcopi eatenus probat, quatenus est in aliis deductum, & probatum, & quid si fiat talis Confessio in litteris Apostolicis, ibid. num. 29.
 4 Sententia judicis, qui non ritè processit non sustinetur, d. 235. num. 7.
 4 Sententia in possessione non justificata ex actis, per Episcopum an sit annullanda, ibid. num. 12.
 4 Sententia lata super id, quod non est in actis deductum, licet sit antiqua nulla est declaranda, ibid. num. 13.
 5 Sententia, de qua supra fundatur in conventionem, d. 340. n. 20.
 5 Sententia pro Tertiaria fundata in consuetudine, & num. 22. ibid. num. 21.
 5 Sententia pro Tertiaria, qualiter liquidetur, ibid. num. 23.
 5 Sententiæ mutuo repugnantes circa unum, idemque subiectum sunt evitandæ, d. 397. num. 24.
 5 Sententiæ pro Tertiaria, qualiter factæ, & n. 18. d. 340. n. 17.
 5 Sententiæ S. C. pro Tertiaria rerum sub dominio Camaldulensium directo, ibid. num. 19.
 5 Sententia lata sine termino, an valeat, d. 352. num. 22.

S E P E S.

- 2 Sepes, & hortus, an sub clausura constituentur, d. 130. n. 6.

S E P U L T U R Æ.

- 2 Sepulturæ jus non tollit in Monialibus jus Paroeco, & quando, d. 130. num. 73.

- 5 Sepultura Ecclesiastica denegatur illis, qui moriuntur in torneamentis, d. 379. num. 18.
- 5 Sepultura Ecclesiastica privantur mortui iustitiat, si moriantur impenitentes, ibid. num. 29.
- 5 Sepultura Ecclesiastica non privantur mortui iustitiat, si moriantur poenitentes, ibid. num. 30.
- 5 Sepultus loco depositi, qualiter transferantur, & qualis requiratur conditio, d. 325. num. 13.
- 5 Sepultura an sit concedenda cadaveribus defunctorum exenteratis, d. 379. num. 33.
- 5 Sepultura Ecclesiastica non denegatur morientibus occasione agitationis Taurorum, ibid. num. 26.
- 5 Sepultura denegatur secundum aliquos talibus morientibus ex agitatione Taurorum, ibid. num. 27.
- 5 Sepultura non denegatur duellantibus in licito duello, d. 378. num. 8.
- 5 Sepultura non denegatur mortuo in pugna, quæ non sit duellum, ibid. num. 9.
- 5 Sepultura non denegatur mortuis extra duellum cum signis poenitentiae, ibid. num. 10.
- 5 Sepultura non est deneganda mortuis ex vulnere extra locum duelli, cum signis poenitentiae, sive in eadem die, sive postea, ibid. num. 11.
- 5 Sepultura non denegatur mortuis extra torneamenta cum signis poenitentiae, ibid. num. 20.
- S E Q U E S T R U M.**
- 1 Sequestrum prohibitum in principio litis, d. 18. num. 13.
- 1 Sequestri requisita, quæ fiunt, ibid. num. 14.
- 1 Sequestrum in præsentia deficit in facto, & in iure, ibidem num. 15.
- 1 Sequestrum quando fiat, constituto de animo differendi iudicium, ibid. num. 16.
- 3 Sequestratio super fructibus patronatus Regiæ Coronæ, quando fieri possit, d. 193. num. 27.
- 3 Sequestratio hæreditatis quondam Tiberii adducitur primo loco facta ad petitionem S. Hospitalis, folio 13. & seqq. d. 205. num. 9.
- 3 Sequestratio facta super effectibus quondam Tiberii, fol. 18. 20. 22. 24. & 331. ibid. num. 23.
- 4 Sequestrum factum in bonis debitoris quid operetur, d. 308. num. 14.
- 4 Sequestrum qualiter impediatur legitimæ deductionem, d. 299. num. 3.
- 4 Sequestrum super feudis non tenet, nisi doceatur de assensu Regis, ibid. num. 4.
- 4 Sequestrum sine effectu non nocet, d. 301. num. 15.
- 4 Sequestrum feudorum, qualiter detur, & quando, disc. 308. num. 16.
- 5 Sequestratio est odiosa, & in principio litis non facienda, d. 351. num. 2.
- 5 Sequestrum primum requisitum quodnam sit, ibid. num. 3.
- 5 Sequestro pendente, an possit liquidari instrumentum, d. 359. num. 19.
- S E R I C U M.**
- 1 Sericum, & victualia sua Clerici licite possunt extrahere, d. 51. num. 10.
- 1 Sericum extrahere non est negotiari, ibid. num. 6. & n. 10.
- 1 Sericum est fructus prædii, ibid. num. 15.
- 1 Serici asportatio extra Regnum est contra Regalias D. Regis, d. 50. num. 26.
- 1 Serici confectio ad Regalia spectat, & quomodo, ibid. n. 27.
- S E R M O.**
- 3 Sermo, & finis Pragmatica 18. de admin. univ. declaratur, d. 180. num. 9.
- S E R V I R E.**
- 2 Servire est sub Barone stare, d. 102. num. 45.
- 3 Servire dicitur, qui stat in infirmitate, & qualiter procedat, d. 181. num. 18.
- S E R V I T I A.**
- 3 Servitia, & crudelitas quomodo consideretur in abscissione membri corporis, d. 222. num. 53.
- 3 Servitia P.M. qui plura in die festo præstiterit, d. 210. n. 5.
- 3 Servitium vassallo impositum, quando habeatur pro præstito, d. 205. c. 5. num. 36.
- S E R V I T U S.**
- 1 Servitus, quæ pro parte acquiri non potest, poterit pro parte retineri, d. 39. num. 30.
- 2 Servitus aquæ haustus, qualiter dividatur, d. 112. num. 51.
- 3 Servitus, quæ requirit, ut inducatur, d. 173. num. 13.
- 3 Servitus, ne prospectus officiar duplex est, d. 157. num. 14.
- 3 Servitus an acquiritur inter Moniales in Clausuris, d. 173. n. 11.
- 3 Servitus alia hominis, alia legis, ibid. num. 29.
- 3 Servitus continua, qualiter præsumatur, ibid. num. 30.
- 3 Servitus qualiter acquiratur, & conservetur, d. 177. n. 18.
- 3 Servitus acquisita, an corrumpatur facta retrovenditione, & an gabella debeatur, & an expensæ, & melioramenta, d. 187. num. 36.
- 3 Servitus licet vicino sit promissa, nihil operatur circa prospectum, & quando, d. 178. num. 47.
- 3 Servitus, vel præscriptio, pactum, &c. impediunt ædificari usque ad cælum, ibid. num. 5.
- 3 Servitus in re communi, quando trahitur ab alia re, d. 167. num. 26.
- 3 Servitum vendere, an quis teneatur, & quando Neapoli, d. 177. num. 9.
- 3 Servitutes iure communi, qualiter à jure introductæ, d. 173. num. 26.
- 5 Servitus licet vicino sit promissa, nihil operatur circa prospectum, & quando, d. 371. num. 47.
- 5 Servitus, vel præscriptio, pactum, &c. impediunt ædificari usque ad cælum, ibid. num. 5.
- S E R V U S.**
- 3 Servi filii, & omnes subditi existentes solent excusari in die festo, d. 210. num. 16.
- 5 Servus aufugiens ob sævitiam Domini, quando sit immunis, & quando non, d. 383. num. 18.
- 5 Servus aufugiens in Monasterium, ut fiat Monachus, an possit extrahi, ibid. num. 19.
- 5 Servus confugiens ad Ecclesiam, an possit propria autoritate Domini extrahi, ibid. num. 20.
- 5 Servus post factum delictum, si confugiat ad Ecclesiam, an possit extrahi, ibid. num. 21.
- 5 Servus armatus in Ecclesiam ingrediens, an possit extrahi, ibid. num. 22.
- S E X U S.**
- 3 Sexus virilis, an sit impedimentum dirimens in matrimonio, d. 220. num. 43.
- S I C C A R E.**
- 3 Siccare coria, pelles, &c. licitum est in die festo, d. 213. num. 19.
- S I G N A T U R A.**
- 2 Signatura Justitiæ, poterit Commissarios subrogare, d. 99. num. 28.
- S I G N U M.**
- 1 Signum amoris paterni, quod tempore Iserniæ contigit, d. 26. num. 26.
- 1 Signa percussionis levis plura adducuntur, d. 29. num. 43.
- 4 Signorum ablatio, an revocari faciat testamentum nuncupativum, d. 291. c. 2. num. 4.
- Tellii Fernandez autoritas in l. 3. Taur. Taur. adducitur ad propositum, ibid. num. 5.
- S I L E N T I U M.**
- 2 Silentii transgressio à Sacris Canonibus prohibita, & qualiter, d. 73. num. 14.
- S I M O N I A.**
- 4 Simonia quando committi dicatur, d. 250. num. 3.
- 4 Simonia an committatur ab illo, qui aliquid recipit non principaliter, sed ex liberalitate dantis, vel alia de causa, ibid. num. 6.
- 4 Simonia an committatur ab illo, qui non habet animum eam committendi, ibid. num. 7.
- 4 Simonia an dicatur committi ab illo, qui pro ordinatione accipit parvam materiam de consuetudine loci, ibid. n. 8.
- S I M U L A T I O.**
- 4 Simulatio quid sit, d. 275. num. 2.
- 4 Simulationis tres species, ibid. num. 3.
- 4 Simulatio probari debet, ibid. num. 4.
- 4 Simulationis causa est probanda, ibid. num. 5.
- 4 Simulationis tractatus probari debet de tempore antecedenti, ibid. num. 8.
- 4 Simulationis, & fraudis uterque debet esse particeps, ibid. num. 9.
- 4 Simulandi causa probari debet, & sic decisum, ibid. n. 10.
- 4 Simulatio non arguitur ob solam conjunctionem sanguinis agendo, ibid. num. 11.
- 4 Simulatio non arguitur per hoc, quod donans retinuerit usumfructum, ibid. num. 12.
- 4 Simulatio non sufficienter probatur per retentionem bonorum, ibid. num. 13.
- 4 Simulatio requirit, ut probetur de publica voce, ibid. n. 14.
- 4 Simulatio cessat ob bonam famam, & vitam contrahentium, ibid. num. 16.
- 4 Simulatio probatur ex partium confessione, ibid. num. 17.
- 4 Simulatio qualiter per conjecturas probetur, & quales esse debeant conjecturæ, ibid. num. 18.
- S I N D I C I.**
- 5 Sindici electio non potest fieri per antiquum, d. 353. num. 11.
- S I X T U S V.**
- 1 Sixtus V. privavit forjudicatos immunitate, quod revocavit Gregorius XIV. d. 33. num. 28.

3 Sixtus V. de anno 1587. prohibuit matrimonium Eunuchorum, &c. d.224.num.4.

S O C E R :

3 Socrer Aristotelis fuit Eunuchus, & inter Deos reputatus, ib. n. 8.
4 Socrer bona quando obligentur pro dote filii, d.282. n. 7.

S O C I E T A S.

- 1 Societas Jesu, qualiter habeat suam incapacitatem ostenditur, d.60. num.11.
- 2 Societas non transit ad hæredes, nec vigore pacti, d.114.n.4.
- 2 Societas casu quo transferit ad hæredes, finiretur uno ex eis mortuo, ibid. num.5.
- 2 Societas contrahi non potest inter minores, vel revocari sine solemnitatibus, de rebus minoris loquentibus, ibid. n. 6.
- 2 Societas semper præsumitur in lucro quousque administratores computa non reddiderunt, ibid. num.7.
- 2 Societas tacita, ut dicatur continuata, quæ requirantur, ibid. num.10.
- 2 Societas non intelligitur revocata, nisi adimpletis conditionibus requisitis in principio ipsius, ibid. num.11.
- 3 Societas Jesu est vera Religio, & sibi nomen coelitus est impositum, d.151.c.2.num.1.
- 3 Societas Jesu propria, & aliorum perfectionem respicit, atque attendit, ibid. num.2.
- 3 Societas Jesu à Spiritu Sancto fundata, & quare, ibid. num.3.
- 3 Societas Jesu est vera Religio Clericorum, id est Presbyterorum, ibid. num.4.
- 3 Societas Jesu est Religio mixta inter activam, & contemplativam, ibid. num.5.
- 3 Societatis regimen est Monarchicum, sed in pluribus participat de Aristocratia, ibid. num.14.
- 3 Societatis Jesu tanta est unitas, ut debitum unius loci factum à Provinciali sit solvendum ab eodem, vocando per contributum cæteros Conventus, d.151.c.3.num.14.
- 3 Societatis quartum votum quid contineat, d.151.c.2. n.17.
- 3 Societas Jesu est vera Religio ex vi sua, non ex Bulla Gregorii XIII. nec ex vi folius Concilii, ibid. num.18.
- 3 Societas Jesu ultra vota habet plura præcepta, nullam tamen habet secretam instructionem circa modum procedendi, ibid. num.19.
- 3 Societatis paupertas, quare ignoretur à Doctoribus scribentibus, d.162.num.31.
- 3 Societatis paupertas relaxatur pro verba Doctorum scribentium, ibid. num.32.
- 3 Societatis paupertas est restringenda per Jesuitas, & sic venit in quarto eorum voto, ibid. num.33.
- Menochius in consil. 1014. est pro nostra opinione, ibid. n.34.
- Gabr. consil. 28. lib.1. nihil concludit, pro paupertate Societatis, licet eam mendicantem appellet, quod non negatur, ibid. num.35.
- Decisio Buratti 245. loquitur in legato, cujus domus professæ est capax, ibid. num.36.
- 3 Societas Jesu semper fuit, & est in eodem Spiritu, non obstante corruptela aliquorum dimissorum, d.151.c.2. num.6.
- Chori, & cantus usus, qui non est in Societate, nihil ei derogat circa perfectionem, ibid. num.7.
- 3 Societas Jesu, cur ab aliquibus odiosa, ibid. num.8.
- 3 Societas Jesu non habet laxam vitam, sed arctissimam ad Superioris libitum, ibid. num.9.
- 3 Societatis Jesu quanta existimatio fuerit apud Pontifices, Concilia, Imperatores, Reges, &c. & etiam apud exterarum Religiones, ibid. num.10.
- 3 Societas Jesu habet tres gradus subditorum, & sub quo continentur Coadjutores temporales, ibid. num.16.
- 4 Societas officiorum Romæ, an sit nova concessio, an renovatio, d.242.num.8.
- 4 Societatis officiorum exemplum adductum ab Adversario nihil probat in præsentia, inò retorquetur contra eum, d.243. num.44.
- 5 Societas quomodo dicatur ratificata, & quibus actibus, d.394. num.25.
- 5 Societas sicuti non præsumitur, ita neque divisio bonorum, ibid. num.26.
- 5 Societati imputantur onera debita super bonis, durante societate debita non socio, ibid. num.27.
- 5 Societati imputantur expensæ, licet unus socius plus faciat, quam alius expensas licitas, ibid. num.28.
- 5 Societas censetur renovata cum eisdem pactis, & conditionibus, quibus fuit inita in principio, & cum eisdem oneribus solvendis, ibid. num.29.
- 5 Societas contracta cum defuncto, an & quando continuetur cum hærede, ibid. num.30.
- 5 Societas non dicitur continuata, si socius post mortem unius subscribat scripturas ad honorem societatis, non ad vile percipiendum, d.361. num.9.

Caponi Repert.

- 5 Societas non contrahitur causa donationis, ibid. num.10.
- 5 Societas limitata ad certos effectus non extenditur ad alios, ibid. num.11.
- 5 Societas, de qua in præsentia, pro qua summa fuerit, ib. n.12.
- 5 Societas quando dicatur nova, & quando continuata prima, ibid. num.13.
- 5 Societas qualiter extinguatur, ibid. num.5.
- 5 Societas contracta per certum tempus, eo finito, si contrahat socius, alter non tenetur, ibid. num.6.
- 5 Societas extinguatur finito tempore, etiam si negotia essent cepta, sed non completa, ibid. num.15.
- 5 Societas morte finitur, nec posset à principio fieri, ut ad hæredes transeat, ibid. num.16.
- 5 Societas novata, vel renovata, quæ dicatur, & quæ requirantur, ibid. num.17.
- 5 Societas deficit ob defectum unius rei positæ in societate, & quando, ibid. num.18.
- 5 Societas neque ex pacto transit ad hæredes, d.394. num.14.
- 5 Societas perpetua non est, & ad hæredes transitoria, ib. n.15.
- 5 Societas non renovatur cum hærede pupillo, nisi cum auctoritate tutoris, ibid. num.16.
- 5 Societas in pupillum non renovatur cum consensu tutoris, si agatur de utilitate tutoris, ibid. num.17.
- 5 Societas contracta inter duos fratres, continuatur inter filium fratris, & Patrum, etiam si nepos sit minor, ibid. num.19.
- 5 Societatis naturæ repugnat donationis species, d.361. num.22.
- 5 Societas tam super fundo novo, quam paterno censetur inducta inter fratres contra Cardinalem Mantecam, d.394. n.9.
- 5 Societas, an & qualiter continuetur inter tutorem pupilli, & ipsum pupillum, d.361. num.21.
- 5 Societatem in fructibus feudi contrahi posse probatur, d.364. num.11.
- 5 Societas extinguatur morte, ibid. num.12.
- 5 Societas non transit ad hæredes, ibid. num.13.
- 5 Societas universalis omnium bonorum, an & quando dicatur inducta, ibid. num.3.
- 5 Societas tacita quando dicatur inducta, ibid. num.4.
- 5 Societas, quomodo & qualiter contrahatur, ibid. num.5.
- 5 Societas inter fratres facilius inducitur, & qualiter, ib. n.6.
- 5 Societas inter fratres an dicatur contracta in feudalibus, ib. n.7.
- 5 Societas pro certis bonis, non extenditur ad alia bona, ibid. num.58.

S O C I N U S.

3 Socinus in d. S. veteres, explicatur, d.164. num.43.

S O C I U S.

- 1 Socius in Ordine Prædicatorum longè differt ab Electore, d.49. num.28.
- 1 Socius, & elector, qualiter differant, ibid. num.35.
- 1 Socius non potest eligi, qui fuit immediate definitor capituli præcedentis, ibid. num.36.
- 1 Socius an sit formaliter idem, ac elector, ibid. num.30.
- 1 Socius in Ordine Prædicatorum non eligitur à capitulo, ibid. num.32.
- 2 Socius quando præferatur in divisione super re cognita, d.112. num.46.
- 2 Socii, qui sunt inhabiles ad societatem obligantur, quando probatur pecuniam conversam esse in utilitatem sociorum, d.114. num.18.
- 2 Sociorum bona communia, qualiter dividantur, d.112. n.61.
- 2 Sociorum personæ semper videtur approbatæ inter se, quando possunt approbari, d.114. num.9.
- 3 Socius an possit invito socio ædificari in pariete communi, d.170. num.14.
- 3 Socius compellitur vendere partem suam, quam habet in servo, favore libertatis, d.178. num.24.
- 3 Socii criminis nihil probant, & quando, d.137. num.4.
- 3 Socii criminis præsertim varii nihil probant, ibid. num.5.
- 4 Socius pravus dicitur, qui commune opus impedit, & quando sit locus gratificationi in institutione Beneficii, d.233. num.39.
- 5 Socius, quando & qualiter teneatur de culpa, d.346. n.6.
- 5 Socius compellitur vendere partem suam, quam habet in servo, favore libertatis, d.371. num.24.
- 5 Socius feudi empti pretio communi, est creditor pretii empti, & non valoris, sive æstimationis, d.394. num.55.

S O C R A T E S.

3 Socrates senex non erubuit lyra instrui, d.222. num.24.

S O D A L E S.

4 Sodales cur ita dicti sint, d.276. num.3.

S O D O M I Æ.

1 Sodomix delictum per scripturam an probetur? & factum narratur, d.29. num.31.

S O L E M N I T A T E S.

1 Solemnitates, quæ servantur in foro Regularium? d.31. n.27.

- 1 Solemnitates, quæ rejiciantur in foro Regularium? ibid. num. 28.

SOLIDUS.

- 4 Solidus quid significet in jure, d. 270. num. 13.

SOLITUM.

- 4 Solitum, ut aliquid dicatur ultimus status attenditur, d. 272. num. 2.
4 Solitum quid differat à consuetudine, ibid. num. 3.
4 Solitum concedi perpetuum, & duraturum dicitur, & quando, d. 284. num. 12.
2 Solitum omnino attendendum, in qualibet materia, d. 91. art. 4. num. 20.
2 Solitum, & consuetum semper intelligitur, & quando tale dicatur, d. 127. num. 17.

SOLLICITATIO.

- 1 Sollicitatio ad vitium pessimum, cur sufficiat ad divortium, d. 29. num. 26.
1 Sollicitatio ad vitium pessimum, ex dicto sollicitati non probatur, ibid. num. 27.
1 Sollicitatio ad hoc facinus, ex duobus sollicitatis non probatur, ibid. num. 28.
1 Sollicitati dictum cum violentia, ad hoc facinus nihil probat, & quid si sine violentia? ibid. num. 29.
1 Sollicitatio ad vitium pessimum, sufficit ad Thori separationem, ibid. num. 25.
1 Sollicitatio ad præposteram Venerem, qualiter probetur ad effectum separationis Thori, ibid. num. 33.

SOLUTIO.

- 1 Solutio facta jussu judicis ab hærede eum non excludit à legum beneficiis, d. 3. num. 63.
1 Solutio decimarum Papalium, nihil probat in præsentia, d. 45. num. 6.
1 Solutionem recipiens Dominus in emphyteusi per decennium titulum ostendere non tenetur, sed sat est probare solutionem per decem annos esse factam, d. 9. num. 13.
1 Solutione mercedis Notarii non deposita, currunt usuræ, quia depositum non est integrum, d. 11. num. 7.
1 Solutio legati facta per aliquem nominatum hæredem, an inducat additionem hæreditatis, d. 3. num. 18.
1 Solutio legati, de qua in præsentia, quid operetur, ibid. n. 22.
2 Solutio Gabellarum, tanquam consuetudinem attendi debet, d. 107. num. 44.
2 Solutio facta Monacho quando liberat solventem, d. 68. n. 25.
3 Solutio, & liberatio primi contractus, qualiter inducatur ex novatione, d. 139. num. 13.
Altogradi consil. 29. tom. 2. num. 40. adducitur ad propositum, ibid. num. 14.
3 Solutio facta per P. Spinellum, cui facta sit, d. 151. num. 8.
3 Solutio probatur ex silentio Actoris, per plures annos, d. 179. num. 4.
3 Solutio probatur, ex non molestatione facta vita durante, ibid. num. 5.
3 Solutio probatur, ex temporis diuturnitate, ibid. num. 6.
3 Solutio præsumitur, ex conditione debitoris, ibid. num. 7.
3 Solutio præsumitur, ex conditione creditoris, ibid. num. 8.
3 Solutio præsumitur, ex inverisimilitudine, ibid. num. 9.
3 Solutionem in antiquis præsumi plura Tribunalia deciderunt, ibid. num. 10.
4 Solutio tot pro centenario in litibus, ligat Clericos, & exemptos, d. 313. c. 2. num. 55.
5 Solutiones census adducuntur, d. 376. num. 7.
5 Solutio materiæ pro materiato, non est unius pro alio solutio, d. 338. num. 7.
5 Solutio minus rei pro alia, quando fieri possit, d. 331. n. 5.
5 Solutio relevii, quando faciat præsupponi feudum, d. 326. n. 40.

SOROR.

- 3 Soror renuncians, quando tollat se de medio, d. 216. n. 25.
4 Soror superstes, & nepos ex sorore defuncta in successione fratris, succedunt cum matre defuncti, d. 316. num. 2.
4 Soror propter dotationem excluditur, à fratribus, non ab aliis, ibid. num. 10.
4 Sorores an sint substituendæ, & quid si sint à statuto Ecclesiæ, d. 286. num. 32.

SORS.

- 2 Sorte divisionem fieri debere, qualiter affirmant Doctores, d. 112. num. 33.

SORTILEGIUM.

- 1 Sortilegium, de quo in præsentia non est hæreticale, disc. 41. num. 9.
1 Sortilegium ad mortem, de quo in præsentia non est probatum, ibid. num. 12.
2 Sortilegium quid propriè, quid impropriè sit, d. 96. num. 6.
2 Sortilegia hæreticalia quando sint, ibid. num. 8.
2 Sortilegium iudex quis sit, ostenditur, ibid. num. 9.

- 2 Sortilegium hæreticale, qualiter puniatur, ibid. num. 10.
2 Sortilegium non hæreticale, qualiter plectatur, ibid. num. 11.
2 Sortilegii quando abjurent, & qua abjuratio, d. 95. n. 17.

SPADO.

- 3 Spado post humum suum potest sustinere, d. 223. num. 11.
3 Spadones, quibus modis fiunt, & quales sint, d. 220. num. 9.
3 Spadonis, Eunuchi, & Castrati nomen, qualiter sumatur, ibid. num. 10.
3 Spadonis nomen comprehendit omne Eunuchorum genus, d. 223. num. 8.
3 Spadones possunt matrimonium contrahere, ibid. num. 9.
3 Spadonum greges deputabantur diversis Officiis Aulae Regiæ, d. 222. num. 54.

SPECIALIA.

- 2 Specialia simul concurrere non possunt, d. 123. num. 49.

SPECIES.

- 1 Validius, & melius est communicare in majori specierum quantitate, idque per accidens, d. 28. num. 13.
Plures sunt, qui communicant sub utraque specie, & qui sint, ibid. num. 22.
4 Species, genus, quantitas, & jura, qualiter in jure nostro sumantur, d. 292. c. 1. num. 3.
3 Species, de qua agitur, dispar est ab illa, de qua per Reg. Tap. in decis. 1. S. R. C. d. 367. num. 24.

SPECULATIVE.

- 2 Speculative dubitans de facto potest operari contrarium, d. 91. art. 4. num. 40.

SPERELLUS.

- 1 Sperelli opinio, quæ dicit Clericos non teneri petere licentiam extrahendi reprobatur, d. 50. num. 39.
5 Sperelli decis. 55. & 58. afferuntur, d. 381. num. 33.

SPES.

- 4 Spes consequenda numeratur inter bona futura, d. 280. n. 11.

SPOLIA.

- 3 Spolia Clericorum quid sint, & quomodo definiantur, d. 142. num. 1.
3 Spoliorum nomine, quæ contineantur, ibid. num. 2.
3 Spolia quæ sint, & quid in emptis ex pecunia Ecclesiæ, d. 138. num. 22.
3 Spolia ad quem antiquitus spectabant, & ad quem in præsentia spectabant, d. 147. num. 4.
3 Spolia non dicuntur fructus ex tenuibus beneficiis percepti, d. 142. num. 9.
3 Spolium quando permittatur, & in quibus, d. 148. num. 16.
3 Spolium, de quo hic fit vigore Bullarum, ibid. num. 17.
3 Spolium Monachi facti Episcopi, quid comprehendat, d. 138. num. 31.
3 Spolium comprehendit jura, & actiones quæ sita nomine Ecclesiæ, ibid. num. 38.
3 Spolium quando secum affert restitutionem fructuum, d. 184. num. 62.
3 Spolium beneficii præsertim Regii, qualiter proponatur, d. 193. num. 40.
3 Spolium voluntarium non præsumitur, d. 173. num. 21.
3 Spolium non comprehendit, quod est restituendum, d. 137. n. 13.
3 Spolium non fit, quando Clericus nullum habet Beneficium, d. 138. num. 16.
3 Spolium non fit dispositis inter vivos, & semper fit deductis expensis, nec locum habet, quando beneficium non excedit 30. ducatos de Camera, nec impensione non excedente 60. ducatos de Camera, ibid. num. 17.
3 Spolium non fit, quando persona Ecclesiastica moritur in urbe, vel infra viginti milliaria, ibid. num. 18.
3 Spolii nomine, quæ contineantur ex Bullis Pontificiis, ibid. n. 19.
3 Spoliorum nomine veniunt quæ sita ex illicita negotiatione, d. 142. num. 15.
3 Spoliorum nomine an veniant ornamenta, & paramenta Ecclesiæ, ibid. num. 4.
3 Spoliorum nomine, num veniunt patrimonialia, ibid. n. 5.
3 Spoliorum nomine, num veniant quæ sita ratione officii, vel industria, ibid. num. 6.
3 Spoliorum nomine an veniunt quæ sita parca vivendo, ibid. n. 7.
3 Spoliorum nomine non veniunt emptæ ex redditibus à Beneficiato, ibid. num. 11.
3 Spoliorum nomine non veniunt distributiones quotidianæ, ibid. num. 12.
3 Spolia non considerantur in incolis Urbis Romæ, eosque sequentibus, ibid. num. 13.
5 Spolii nullitas an verificetur, d. 344. num. 7.

SPOLIATUS.

- 5 Spoliatus si agat possessorio, quæ exceptio opponatur, d. 344. n. 5.

SPONSA.

- 3 Sponsa de futuro cum sponso de futuro non dicuntur inhonestè vivere, si simul converſentur, d. 199. num. 6.

SPONSALIA.

- 3 Sponsalia promissa à patre pro filia impubere, an teneatur filia deinde observare cum pubes fiat, d. 159. num. 20.
- 3 Sponsalia contracta sub honesta conditione valent, ibid. n. 21.
- 4 Sponsalia in matrimonium transeunt secundum omnes, d. 266. c. 2. num. 10.
- 4 Sponsalia de futuro transeunt per copulam in matrimonium secundum Marfilium, & alios, ibid. num. 5.
- Item dicit Romanus, ibid. num. 6.

SPONTE.

- 1 Spontè comparens quando dicatur quis, d. 28. num. 30.
- 2 Spontaneè comparentes sunt omnino liberandi, d. 96. n. 12.

SPORTULÆ.

- 1 Sportulæ, & merces pro Notario in retrovenditione solvi debent per debitorem, d. 11. num. 6.

SPURIUS.

- 5 Spurius institutio sub conditione, si legitimatur an valeat, d. 354. num. 11.

STABILIA.

- 2 Stabilia qualiter dividantur, d. 112. num. 44.
- 3 Stabilia etiam infrugifera habere non possunt Fratres Discalceati Carmelitæ, d. 155. c. 1. num. 42.

STATUS.

- 1 Status Regularium duplex Monachorum, & Fratrum, & quæ sit differentia eorumdem, d. 60. num. 7.
- 1 Status ultimus in quacumque re attenditur, d. 49. num. 46.
- 1 Status quæstionis proponitur in præfenti, d. 39. num. 5.
- 1 Statum permittens impune occidi forjudicatum in foro fori valet, & quid in foro poli, d. 33. num. 5.
- 1 Statum excludens Religiosos à Collegio est validum, d. 50. num. 18.
- 2 Status ultimus attenditur in præsentationibus, d. 66. num. 12.
- 2 Status ultimus Capituli Terræ Montellæ servari debet, d. 104. num. 7.
- 3 Status ultimus Capituli Terræ Montellæ servari debet, d. 158. num. 7.
- 3 Statui Religioso non repugnat possessio bonorum stabilium in communi, d. 155. c. 3. num. 17.
- 3 Statum requirens consensum consanguineorum continet masculos tantum, d. 149. num. 15.
- 4 Status controversiæ proponitur, d. 237. num. 9.
- 4 Status ultimus in præsentationibus attendi debet, d. 234. num. 2. & 10.
- 5 Status delinquentis narratur, d. 343. num. 2.
- 5 Status controversiæ proponitur, de quo in præfenti, d. 353. num. 2.

STATUTUM.

- 1 Statutum contra jus commune positivum Canonicum, solus Papa facit, sed contra Jus Canonicum negativum, regulares capitulariter possunt facere, d. 53. num. 43.
- 1 Statuta foeminarum exclusiva, non solum in tota Italia, sed per totum orbem terrarum vigent, d. 59. num. 53.
- 1 Statuta laicorum generalia quando ligant Clericos, disc. 50. num. 14.
- 1 Statutum simplex, & statutum cum clausula irritante, qualiter differant, d. 53. num. 40.
- 1 Statutum excludens descendentes à Judæis, à dignitatibus, vel à Religionibus valet, ibid. num. 48.
- 1 Statuta possunt fieri inter Regulares, solum à quatuor cum superiore, ibid. num. 21.
- 1 Statuto disponente, nobiles tantum admitti ad aliquam confraternitatem, poterunt admitti nobiles ex privilegio, ibid. num. 38.
- 1 Statutum deferens locum dotis marito, si mulier decedat sine filiis, intelligitur ex primo matrimonio, non ex alio, d. 63. c. 1. num. 14.
- 1 Statutum disponens de lucro dotis, intelligitur de filiis communibus, ibid. num. 26.
- 1 Statuta ne extrahantur bona, ob quam rationem fieri soleant, & ad quem finem, d. 50. num. 15.
- 1 Statuta possunt fieri ab Universitate, ut Forenses non acquirant bona in suo territorio, d. 53. num. 37.
- 1 Statuta Religionis ligant subditos, etiam ratione contractus, ibid. num. 38.
- 1 Statutum expellens certum genus personarum sine decreto irritante non invalidat actum, ibid. num. 39.
- 1 Statuta laicalia, quæ disponunt super illis, quæ competunt Clericis, non ut Clericis ligant eos, & quando, ib. n. 17.
- 1 Statutum ne extrahatur frumentum ligat Clericos, ib. n. 29.
- 1 Statuta loquentia de extractione in omnibus Regnis ligant Clericos, ibid. num. 43.
- 1 Statutum excludens certum genus personarum comprehendit etiam novitum, d. 53. num. 35.
- 1 Statutum requirens nobilitatem sanguinis, an admittat

exemptum à tributis, disc. 52. cap. 3. num. 20.

- 1 Statutum requirens nobilitatem, & puritatem sanguinis quando verificetur, ibid. num. 21.
- 1 Statutum loquens de Cive, an comprehendat Civem ex privilegio, ibid. num. 8.
- 1 Statuta adeò strictè intelligenda, ut minùs lædant jus commune, d. 37. num. 26.
- 1 Statutum de non facienda extractione comprehendit Clericos non solum quoad licentiam, sed etiam quoad solutionem gabellæ, d. 50. num. 38.
- 1 Statuta possunt fieri à regularibus, sed non contra jus, d. 53. num. 32.
- 1 Statuta excludentia à Religione certas personas possunt fieri etiam cum clausula irritante, ibid. num. 33.
- 1 Statuta sæcularium etiam favorabil. Clericos non ligant, d. 51. num. 7.
- Licet de illis mentionem faciant, ibid. num. 8.
- Et publicam utilitatem respiciant, quando læditur immunitas Ecclesiastica, ibid. num. 9.
- 2 Statutum prohibens foeminam, vel minorem obligari quando extenditur ad accessorium, & fideiussorem, d. 113. num. 18.
- 2 Statutum Lucense lib. 2. cap. 39. an respiciat favorem publicum, & qualiter, ibid. num. 19.
- 2 Statutum, de quo hic annullat contractum, si mulier declaret se velle nullum esse, scilicet & Statum Mantuanum, &c. ibid. num. 20.
- 2 Statutum loquens de ratificatione non habet locum in mandato, d. 86. num. 16.
- 2 Statuta laicalia, disponentia super illis, quæ competunt Clericis, non ut Clericis, sed ut omnibus de populo, ligant Clericos, d. 102. num. 32.
- 2 Statutum excludens Clericos, vel Monachos à Collegio Doctorum valet, ibid. num. 33.
- 2 Statutum Lucense prohibens mulieribus alienationem, loquitur per verba universalis geminata, & enixa, disc. 113. num. 30.
- 2 Statutum, vel alia dispositio loquens universaliter, non comprehendit dotem secundum unam opinionem, quam erroream alii judicant, ibid. num. 28.
- 2 Statutum Lucense 39. lib. 2. explicatur, ibid. num. 3.
- 2 Statutum Lucense 40. lib. 2. explicatur, ibid. num. 4.
- 2 Statuta facta pro Civitate quando comprehendunt casalia, d. 107. num. 7.
- 2 Statuto disponente, ut in dote stet arbitrio patris dotantis, dato magno excessu non nocet, d. 106. num. 5.
- 3 Statutum recipit interpretationem passivam à jure communi, d. 148. num. 26.
- 3 Statutum loquens de simplici, quando procedat in mixto, d. 139. num. 38.
- 3 Statuta laicorum non ligant personas Ecclesiasticas, vel res sacras, d. 154. num. 15.
- 3 Statutum laicale non valet, si dicat aliqua Festa non servanda, d. 208. num. 31.
- 3 Statutum laicale valet, ut aliqua causæ criminales fiant in die Festo, ibid. num. 32.
- 3 Statutum laicale non potest tollere Festa in honorem Dei, secus in honorem hominum, ibid. num. 33.
- 3 Statuta laicalia non valent, ut bona non vadant ad Ecclesiasticos, nisi ad finem vendendi, d. 162. num. 44.
- 3 Statutum stantibus masculis, &c. aliter Romæ, aliter in Regno servatur, d. 186. num. 20.
- 4 Statutum an valeat, ne quis extra artem uxorem ducat, d. 262. c. 2. num. 17.
- 4 Statutum an valeat, ut quis possit esse in duobus artibus, ibid. num. 18.
- 4 Statutum an valeat, quo prohibetur quis, ne plures discipulos teneat, ibid. num. 19.
- 4 Statuta non extenduntur ad loca privilegiata, & exempta, ibid. num. 20.
- 4 Statuta artificum quando requirant Principis confirmationem, ibid. num. 2.
- 4 Statuta causantia Monopolia an valeant, & quando, d. 262. cap. 4. num. 4.
- 4 Statutum excludens omnes exceptiones, an videatur excludere exceptionem non numeratæ pecuniæ, d. 252. n. 23.
- 4 Statutum an valeat inter artifices, ut quod unus coepit, alius perficere non possit, d. 262. c. 3. num. 17.
- 4 Statuta confirmata per Principem inferiorem quando dicantur, & quid operentur, d. 262. c. 4. num. 10.
- 4 Statutum quoddam de Mercatoribus pannorum fuit reprobatum, ibid. num. 11.
- 4 Statutum an valeat fieri, ne emant, vel vendant vinum extra Civitatem, d. 262. c. 5. num. 11.

- 4 Statuta Balneariorum, quæ erant antiquitus, d. 262. c. 5. n. 28.
 4 Statutum Artificum quo cavetur, ut carius locent operas suas, an valeat, ibid. num. 29.
 4 Statutum an valeat, ut nemo doceat artem, nisi tanto pretio, ibid. num. 30.
 4 Statutum tinctorum pannorum, an valuerit de non tingendo serico, ibid. num. 31.
 4 Statutum an valeat, ut recipiendus producat testimonium suæ honestatis, d. 262. c. 2. num. 14.
 4 Statutorum, ac privilegiorum interpretatio, qualiter sit facienda, & acceptanda, ibid. num. 4.
 4 Statutum excludens à Collegio illegitimos, vel spurios, an valeat, ibid. num. 12.
 4 Statuta de extractione loquentia ligant Clericos, & exemptos, d. 313. c. 2. num. 52.
 4 Statuta gratia conservandæ ubertatis ligant Clericos, ibid. num. 53.
 4 Statuta pro bono publico, & communi utilitate ligant etiam Clericos, ibid. num. 54.
 4 Statuta artificum cum Principis licentia possunt permittere plura, d. 262. c. 2. num. 6.
 4 Statutum Collegii recensetur, quod fuit cassatum, ibid. n. 7.
 4 Statutum quoddam recensetur reprobatur in Collegio, ibid. num. 8.
 4 Statutum excludens filios propter delictum patris, an valeat, ibid. num. 9.
 4 Statutum fundatum in publica utilitate, si de Clericis expressam faciat mentionem, non eos ligat, & quare, disc. 313. c. 2. num. 13.
 4 Statutum contra libertatem Ecclesiasticam, ut dicatur, quid attendi debet, ibid. num. 18.
 4 Statutum excludens Clericos, & exemptos à Collegio Pastorum valet, & quare, ibid. num. 32.
 4 Statutum quando respicit rem, ligat Clericos, & exemptos, ibid. num. 9.
 4 Statutum loquens de levi præiudicio, & respiciens rem, ligat exemptos, ibid. num. 10.
 4 Statutum loquens de communi utilitate Clericorum, & laicorum ligat Clericos, ibid. num. 11.
 4 Statuta laicorum non ligare Clericos, & exemptos, qualiter procedat, ibid. num. 34.
 4 Statutum Civitatis Salerni prohibens immissionem vini provenientis extra Territorium, an liget exemptos, ibid. n. 57.
 4 Statuti Salernitani iustitia defenditur, ibid. num. 58.
 4 Statuta in materia Annonæ, seu Grasse, an & quando ligent Clericos, ibid. num. 45.
 4 Statutum determinans certas solemnitates in testamento, vel contractum ligant si fiant in Ecclesia, d. 265. num. 26.
 4 Stante statuto, quo filia foemina non succedat stantibus masculis, si pater decedat filiis exheredatis instituto extraneo, & præterita filia an dicat testamentum nullum, d. 316. num. 14. & 15.
 Et quare non dicat data veritate decisionis, quod non dicat, ibid. num. 18.
 Diversa sunt, quod frater, vel soror, quæ non succedunt contra testamentum, quia nulli iis legitima debetur ex testamento faciat partem in computatione legitimæ. Et quod foemina exclusa stantibus masculis, si cesset causa exclusionis, ex quo frater, cujus contemplatione excluditur soror, sit exheredatus, possit ex hoc soror admitti contra testamentum, d. 316. num. 16.
 Si ex uno stipite decem adsint patroni, & ex istis decem tres concurrant cum alio stipite, an major pars istorum decem dicatur in totum habere stipitem, absorbeatque minorem partem illorum trium, d. 233. num. 34. & 36.
 De minori parte non curatur, si major pars illi cont. adicat, ib.
 5 Statutum loquens in casu simplici, non verificatur in mixto, d. 381. num. 24.
 5 Statutum restringens facultatem ædificandi restringitur, ibid. num. 23.
 5 Statutum vocans consanguineos ad successionem, intelligitur de agnatis, non de cognatis, d. 328. num. 31.
 5 Statuta, & Regula Montis S. Angeli Custodis afferuntur Neapoli fundata, d. 334. num. 2.
STILLICIDIUM.
 3 Stillicidium alteri vicino nocens, qualiter vicinus reficere teneatur, d. 170. num. 19.
STIPULATIO.
 2 Stipulatio facta per Patrem pro se, & filiis, censetur stipulatio pro filiis uti hæredibus, d. 67. num. 3.
 3 Stipulatio pro se, & hæredibus, quid comprehendat, d. 216. num. 41.
 4 Stipulatio conventionalis sub certa die, & poena non admittit purgationem moræ, secus prætoriam, & judicialis, d. 247. n. 9.
 5 Stipulatio duorum principalium, vel alternativa qualis sit, d. 401. c. 1. num. 19.
 5 Stipulatio rati, an obstet spolio, d. 344. num. 8.
 5 Stipulatio dividua, quæ dicatur, d. 397. c. 3. num. 16.
STUDERE.
 3 Studere est permixtum in die festo, cuicumque studio, d. 209. num. 7.
STUPRUM.
 4 Stupri poena, quæ sit, d. 262. num. 29.
STYLUS.
 1 Stylus datariæ, & poenitentiarie circa jura supra adducta sequitur communem opinionem, d. 34. num. 48.
 3 Stylum Curie servare sufficit in inventarii confectione, d. 192. num. 15.
 4 Stylus, & consuetudo immemorabilis habet vim legis, d. 261. num. 25.
 5 Stylus Curie quando habeat vim legis, d. 379. num. 13.
SUB.
 2 Sub clausura Monialium existentes, sed non ligatæ ad illam, qualiter eligant sepulturam, d. 130. num. 72.
SUBADMINISTRATOR.
 1 Subadministrator tenetur etiam de culpa levi, d. 35. num. 6.
SUBDITUS.
 1 Subditi nullum peccatum committunt denegando Episcopo, ut Archiepiscopo titulum Illustrissimi, d. 62. num. 5.
 3 Subditi Principum temporalium recurrunt ad jus Canonicum solum in materia peccati, d. 194. num. 36.
 4 Subditus, ut aliquis dicatur in materia criminis læsæ Majestatis, & rebellionis talis debet ex ratione originis, vel domicilii non jure particulari putari feudum, vel delictum, d. 255. n. 2.
 4 Subditi ubique gentium, ac naturali jure fidelitatem debent Principi suo, etiam alibi domicilio translato, d. 257. n. 5.
SUBHASTARI.
 3 Subhastari bona possunt in die festo, d. 209. num. 32.
SUBHASTATIO.
 1 Subhastatio quædo possit fieri sine pecunia numerata, d. 7. n. 7.
 2 Subhastatio non requiritur in alienatione rerum Ecclesiæ, d. 70. num. 19.
 3 Subhastatio, atque venditio facta sub hasta Nunciaturæ Apostolicæ, an possit rescindi per secundam adjectionem, d. 144. num. 1.
SUBINGRESSIO.
 1 Subingressio, ut pariat fructus sufficit, ut creditum, in quo ipsa sit à nativitate facere posset fructus, d. 39. c. 2. num. 3.
 3 Subingressio datur in filiis fratrum, d. 215. num. 3.
 3 Subingressio quomodo detur per vulgarem, quæ continetur sub compendiosa, d. 205. c. 7. num. 10.
SUBPRIOR.
 1 Subprior non potest dari in Socium definitoris, d. 49. n. 31.
SUBREPTIO.
 2 Subreptio, falsitas, & obreptio, quando dicatur, & præsumatur, d. 127. num. 25.
SUBREPTITIUM.
 4 Subreptitium breve, quando & qualiter dicatur, d. 281. n. 23.
SUBROGATIO.
 1 Subrogatio posterioris creditoris in locum primi qualiter fiat, d. 39. num. 3.
 1 Subrogatio creditoris continet tacitam cessionem ministerio legis, ibid. num. 4.
 1 Subrogatio intelligitur quoad actiones personales, ibid. n. 5.
 1 Subrogatio intelligitur etiam quoad privilegia, ibid. num. 6.
 1 Subrogatio censetur facta quoad hypothecarias etiam, ibid. num. 7.
 1 Subrogatio posito pacto de subrogando quid operetur, ib. n. 8.
 1 Subrogatio utrum operetur quoad prælationem, ibid. n. 9.
 1 Subrogatio operatur suos effectus ignorante etiam debitore, ibid. num. 11.
 1 Subrogatio operatur, etiam si creditor dimissus sit pupillus, vel alia persona privilegiata, ibid. num. 12.
 1 Subrogatio facit creditorem præferri, tum pro forte, tum pro interesse, ibid. num. 13.
SUBROGATUM.
 1 Subrogatum sapit eandem naturam ejus in locum, cujus subrogatum est, d. 4. num. 8.
 3 Subrogatus primogenito, pro primogenito habetur, & reputatur, d. 198. num. 15.
SUBSCRIPTIO.
 2 Subscriptio quid operetur, d. 113. num. 55.
 2 Subscribens quando videatur non obligatus, & ad alium finem facta substitutio, ibid. num. 56.
 2 Subscriptiones PP. Societatis Jesu dignissimorum virorum adducuntur, d. 120. num. 7.
SUBSELLIA.
 3 Subsellia sunt suppellectilia, & quæ sint, d. 145. num. 8.
SUB-

S U B S T A N T I A.

- 4 Substantia contractus an possit in arbitrium tertii remitti, & an in arbitrium contrahentis, d.289.n.7.

S U B S T I T U E N S.

- 3 Substituens, quando non teneatur de delictis substituti, d.161.num.82.
3 Substituens tenetur de excessibus, & delictis substituti, ibid. num.81.

S U B S T I T U E R E.

- 3 Substituere competit de Jure Canonico cuique officiali, ibid. num.63.
3 Substituere in officiis, qualiter puniatur in Regno, ibid.n.60.

S U B S T I T U T I O.

- 1 Substitutio facta per quondam Principem Bitetti adducitur, d.63. num.7.
1 Substitutionis prædictæ casu quomodo contingit, assertur, ibid. num.8.
3 Per vulgarem substitutionem immediatè testatori succeditur, per fideicommissariam verò mediatè, d.101.num.27.
3 Substitutio exemplaris facta in uno casu, extenditur ad alium similem, d.205.c.4.num.12.
3 Substitutio fideicommissi, non extenditur de casu ad casum, ibid. num.13.
3 Substitutio ex probabiliori sententia, extenditur de casu ad casum, ibid. num.14.
3 Substitutionem extendi favore piæ causæ utraque sententia admittit, ibid. num.15.
3 Substitutio si filius moriatur in pupillari ætate, habet locum etiam si non nascantur filii, ibid. num.16.
In substitutione fideicommissaria perempto primo gradu, sequens succedit, d.205.c.7.num.8.
3 Substitutio in uno casu extenditur ad casus similes, d.205. cap.4. num.9.
In substitutione facta, postquam institutus erit perfectæ ætatis, non continetur pupillaris, d.205.c.6. num.10.
3 Substituti quando non sunt nominatim vocati, sed verbis impersonalibus quid importet, d.205.c.7. num.9.
3 Substitutio facta in casu nuptiarum dicitur conditionalis, & idè non debetur secuta morte instituta ante nuptias, d.205. c.6. num.1.
Et probatur *conf. Soccin. Sen. 30. vol.3. contrarium sentientis*, ibid. num.2.
3 Substitutio extenditur per conjecturas voluntatis Testatoris, d.205.c.4. num.35.
3 Substitutio extenditur unica ann. concurrente, ibid. num.36.
3 Substitutio extenditur quando Testator respexit effectum, ibid. num.38.
3 Substitutio facta filix in casu nuptiarum non sustinetur, nec attenditur, quo animo à patre facta fuerit, d.205.c.6. n.12.
Rejicitur omnis dispositio, per quem nuptiis infertur impedimentum, quamvis temporale, ibid. num.13.
Secus tamen si impediretur ingressus in religionem, & ita declaratur posse sustineri scripta per Alexan. *vol.4. conf. 100.* ibid. num.14.
Secunda substitutio facta per Tiberium adducitur, *fol.6. à terg. & 120. à terg. in fine*, d.205.c.1. num.2.
3 Substitutio sub conditione, si hæres efficiatur Presbyter, non dicitur verificata per mortem illius ante Sacerdotium reprobato, *conf. Alex. 10. d.205.c.6. num.4.*
3 Substitutio extenditur de casu ad casum, & decum in S. C. assertur, d.205.c.5. num.41.
3 Substitutio an dicatur extrinseca, si quis fuerit gravatus sub conditione, si sine liberis, & ille nunquam filios habuerit, affirmativè verò magistraliter resolvitur, d.205. c.7. num.2.3. & 4.
3 Substituendi potestas, qualiter data, d.160.num.28.
3 Substitutio, de qua hic fuit facta ad favorem Ecclesiæ, d.205.c.5. num.53.
3 Substitutio facta sub conditione necessaria, extenditur de casu ad casum secundum nostram opinionem, d.205. c.4. n.5.
3 Substitutio facta sub conditione voluntaria, extenditur de casu ad casum secundum veritatem, ibid. num.6.
3 Substitutio vulgaris in casu voluntatis, extenditur ad casum impotentix, ibid. num.7.
3 Substitutio extenditur de tempore ad tempus, & probatur, d.216.c.5. num.59.
3 Substitutio si fiat caduca per defectum conditionis, an det locum secundo gradui, d.205.c.4. num.28.
4 Substitutio D. Horatii circa proximorem, quomodo conditionaliter fuerit facta, d.271.num.64.
4 Substitutio uni, pluribus, vel inter eosdem fieri potest, ibid. num.65.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, utrùm locum habeat, & quando, ibid. num.66.

Caponi Repers.

- 4 Substitutionis caducatio, qualiter locum habeat, ibid. n.67.
4 Substitutio connexa, vel concatenata cum aliis quid operetur, quando una est conditionalis, ibid. num.68.
4 Substitutio proximioris, cur & quando dicatur caducata in præfenti, ibid. num.69.
4 Substitutio facta sub una conditione, sub contraria censetur revocata, ibid. num.70.
4 Substitutionis caducatio cessat per subrogationem, ib. n.71.
4 Substitutio de uno in alium, quomodo intelligatur facta, ibid. num.73.
4 Substitutio reciproca inter plures, quomodo & qualiter præsumatur, ibid. num.43.
4 Substitutus, quomodo & qualiter succedat ultimo morienti, ibid. num.44.
4 Substitutus excluditur, si dicatur de te non loquitur substitutio, ibid. num.45.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, quomodo sit intelligenda, ibid. num.46.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, quando expiret, & quomodo, ibid. num.47.
4 Substitutiones plures factæ quando una referatur ad aliam, & quid operetur talis relatio, ibid. num.48.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, declaratur per antecedentes, ibid. num.49.
4 Substitutionem allegans pro seipso illam probare debet, ibid. num.13.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, qualiter sit facta, ib. n.41.
4 Substitutiones separatæ si fuerint, de una ad aliam non fit illatio, ibid. num.51.
4 Substitutio, an & quando dicatur fideicommissaria, d.324. num.39.
4 Substitutio exemplaris non potest fieri militi muto, & surdo ex accidenti, d.286.num.29.
4 Substitutio conditionalis conditione impleta de aliis non curamus, d.271. num.76.
4 Substitutio quando dicatur fideicommissaria, d.324.num.23.
4 Substitutio post mortem plurium quando expiret, disc. 271. num.36.
4 Substitutio facta secundogenito Comitis Aloysii Melitii adducitur, d.237. num.6.
4 Substitutio vulgaris, quomodo & qualiter expiret, disc. 271. num.32.
4 Substitutio evanescit in casu contrario, & fit extensio de casu ad casum, ibid. num.33.
4 Substitutio facta in contractibus non habet prærogativas, sicut in ultima voluntate, d.324.num.9.
4 Substitutio facta in contractibus non habet latam intelligentiam, ibid. num.10.
4 Substitutio directa post aditam hæreditatem Pagano non conceditur, d.237.num.13.
4 Substitutio reciproca tacita, qualiter inducatur, d.321.n.17.
4 Substitutio reciproca in substitutione fideicommissaria, quæ requiratur, d.321.num.14.
4 Substitutio, de qua in præfenti videtur compendiosa, continens exemplarem, d.286. num.2.
4 Substitutio exemplaris à quibus fiat, & quæ requirantur, ibid. num.3.
4 Substitutio compendiosa facta muto, vel surdo quando continet exemplarem, ibid. num.9.
4 Substitutio in dubio præsumitur potius directa, quàm obliqua, & fideicommissaria, ibid. num.10.
Vasquii argumentum solvitur contra hanc exemplarem, ibid. num.11.
4 Substitutio, de qua in præfenti nullam continet tituli validitatem, ibid. num.13.
4 Substitutio exemplaris ex qualitate subjecti arguitur, ibidem num.14.
4 Substitutus exemplaris, vel pupillaris, an & quando possit gravari à testatore, ibid. num.15.
4 Substitutio proximioris, de qua hic, qualem tacitam contineat conditionem, d.271. num.22.
4 Substitutio facta filio, si Pater ejus præmortuus fuerit quando expiret, ibid. num.23.
Consilium Oltradi 21. adducitur ad factum, ibid. num.24.
4 Substitutio tertii ordinis, nihil commune habet in præfenti cum primo, & secundo ordine, d.271. num.55.
4 Masculinitatis qualitas, quid operetur in personas, & gradus, d.271. num.56.
4 Substitutio fideicommissaria quando continent reciprocam, d.321. num.10. & 11.
4 Substitutio reciproca, an detur de linea ad lineam, ib. n.12.
4 Substitutio an detur inter vocatos in diverso gradu, ib. n.13.
4 Substitutio pupillaris in re certa trahitur ad omnia bona pupilli, d.286. num.19.

- 4 Substitutio pupillaris, & exemplaris, quibus verbis distinguantur, ibid. num. 20.
- 4 Substitutio compendiosa cum clausula restrictiva extenditur ad omnia bona pupilli, vel muti, ibid. num. 21.
- 4 Substitutio directa, qualiter ex conjecturis inducatur, ibid. num. 22.
- 4 Substitutio post mortem plurimum, utrum operetur vocationem illorum, d. 271. num. 39.
- 4 Substitutiones multiplicare indecens est, d. 271. num. 102.
- 4 Substitutum extensio de persona ad personam facienda non est, ibid. num. 103.

S U B S T I T U T U S.

- 1 Substitutus in casu mortis, an intelligatur etiam de morte civili, d. 52. c. 3. num. 9.
- 3 Substitutus primo nominato, succedit secundo, caducato primo gradui, d. 295. c. 4. num. 27.
- Statutum disponens contra jus commune, an extendatur de casu ad casum, ibid. num. 29.
- 3 Substitutus datus ventri, si nascantur admittitur, etiam si non nascantur, ibid. num. 30.
- 3 Substitutus posthumus, si moriatur sine filiis, eo non nato admittitur, ibid. num. 31.
- 3 Substitutio extenditur de tempore ad tempus, ibid. num. 32.
- 3 Substitutus expresso, non habet beneficium *l. fin.* de quo supra, ibid. num. 54.
- 3 Substitutus tacite habet etiam beneficium *l. fin.* sed non substitutione per extensionem, ibid. num. 55.
- 3 Substitutus, vel subsidiarius nunquam habet praelationem, uti suus principalis, d. 198. num. 18.
- 3 Substitutus, qualiter idoneus debet substitui, & an æque idoneus, d. 161. num. 76.
- 3 Substitutus in locum alterius, an & quando gerat ejus vires, ibid. num. 9.
- 3 Substitutus in casu absentiae, an sit substitutus in casu mortis, ibid. num. 78.
- 4 Substitutus, de quo hic, quomodo possideat bona, & quo jure, d. 271. num. 100.
- 4 Substitutus exemplaris succedit in bonis instituti, &c. d. 296. num. 17.
- 4 Substitutus exemplaris succedit in omnibus bonis pupilli, licet sit dictum de bonis suis, ibid. num. 18.
- 4 Substitutus, an & quando admittatur in officio ex litteris suæ Catholicæ Majestatis, d. 293. num. 29.

S U B V I C A R I U S.

- 3 Subvicarius elegit officiales Monasteriorum, absente Vicario Generali, d. 214. num. 3.

S U C C E D E N S.

- 4 Succedens ab intestato, qualiter dicatur succedere, disc. 293. num. 44.

S U C C E S S I O.

- 1 Per Successionem æqualem fœminarum, bona paterna, ac gentilitia ad extraneas familias transeant. Quæ Justiniani, utriusque sexus exequatio in successione ab omnibus populis abolita fuit, d. 59. num. 30. & 52.
- 1 Successiva vocatio proximorum cum qualitate masculinitatis, operatur conservationem agnationis, d. 57. num. 46.
- 4 Successio qualiter in stirpes, vel in capita fiat in jure patronatus, d. 72. num. 21.
- 3 Successio in jure patronatus fit in stirpes, quando est hereditarium, in capite quando est gentilitium, d. 203. num. 3.
- 4 Successio, quæ defertur ex testamento, attendenda non est in liquidatione legitimæ, sed omisso penitus testamento, reducenda res est ad successionem ab intestato, considerata cum persona matris persona fratrum, disc. 316. num. 1.

Quod quomodo se habeat, declara ut num. 13. & 23. ibidem.

Qui non admittitur ad successionem, non facit partem in computatione legitimæ, si est à successione ex dispositione legis, vel statuti totaliter exclusus, puta si nihil reservaret ad beneficium personæ, quæ excluditur, ibidem num. 26.

- 4 Successio regni debita primogenito, an & quando debeatur secundogenito, d. 237. num. 59.

- 4 Successio actionis feudalibus regulari debet secundum successionem feudi, d. 294. num. 61.

Quævis alia aliter sentiant, ibid. num. 62.

- 3 Successio feudi, qualiter deferatur, d. 346. num. 6.

S U C C E S S O R.

- 1 Successor novus in beneficio teneturolvere decimas, quas non solvit prædecessor, d. 27. num. 12.
- 3 Successores novi, quando gravari possint, & qualiter, ibid. num. 13.
- 2 Successor Prælati in fructibus teneturolvere debita mensa,

non ad hæredem, etiam si Prælati habeat patrimonium, d. 109. num. 19.

- 2 Successor in fructibus tenetur ad debita laudabilia, & necessaria, non alia Prælati, ibid. num. 20.
- 2 Successor defuncti tenetur stare locationi antecessoris, & quando, ibid. num. 11.
- 2 Successor majoratus, quomodo teneatur ad debita antecessoris, ibid. num. 12.
- 2 Successor feudi ex pacto, & providentia, an teneatur ad debita contracta per antecessorem, ibid. num. 13.
- 2 Successores feudi ex pacto, & providentia, an agant in casu devolutionis contra Burgensaticam, d. 110. num. 14.
- 2 Successor in beneficio tenetur ad pensionem antecessoris, d. 109. num. 60.
- 2 Successor in beneficio tenetur ad pensionem factis diligentis contra hæredem, ibid. num. 61.
- 2 Successor Prælati an teneatur stare locationi, d. 70. num. 34.
- 2 Successores, qui consuetudinem introductam inveniunt, non debent investigare, an licite, vel illicite fuerit introducta, d. 91. art. 4. num. 39.
- 5 Successor aut est per privationem, aut per transmissionem, d. 332. art. 4. num. 10.
- 5 Successor in Principatu, an teneatur ad pecuniam acceptam per antecessorem, ibid. num. 5.
- 5 Successor non tenetur altare facta antecessoris, nec poterit facere, ibid. num. 1.
- 5 Successores qualiter creabantur in officiis ab antecessoribus, d. 353. num. 7.

S U C C E S S O R I U M.

- 3 Successorium edictum, & jus accrescendi locum non habent posita persona in æquali gradu, & hæc etiam Reg. de Marin. affirmat, d. 218. num. 16.

S U G G E S T I O.

- 1 Suggestio duplex, & qualiter explicetur, d. 6. num. 9.
- 1 Suggestio non admittitur, etiam si procedat ex abrupto, & non servatis juris apicibus, ibid. num. 10.

S U M M U S P O N T I F E X.

- 1 Summi Pontifices, pro tempore Eminentissimi Cardinales, & Sacra Congregatio voluerunt Episcopos conformari debere cum Laicis, quoad extractionem, d. 50. num. 30.
- 4 Summus Pontifex tantum in dicta dispositione Concilii excipitur, & utrum comprehendat Regulares, disc. 268. num. 5.
- 4 Summus Pontifex, qualiter procedat in pensione imposita ab ordinario, d. 243. num. 50.
- 4 Summus Pontifex quid rescripserit Illustriss. Nuntio Neapolitano circa leges prohibentes extractionem respectu Clericorum, d. 313. num. 56.

S U P E L L E C T I L I A.

- 3 Supellectilia sunt ad usum communem destinata, qui attenditur in quacumque materia, d. 145. num. 19.
- 3 Supellectili legata domus non venit illa, quæ est in rure, nec e contra, ibid. num. 28.
- 3 Supellectili legata non venit habitatio domus, ibid. num. 29.

S U P E R F L U A.

- 3 Superflua explicantur, & exemplificantur, d. 197. c. 1. n. 45.
- 3 Superfluum in præsentis donatione reservatum, restitui debet donanti sine ulla declaratione donatarii, ibid. num. 42.

S U P E R F L U I T A S.

- 5 Superfluitas in verbis Pontificiis non est attendenda, d. 328. num. 33.

S U P E R I O R.

- 1 Superiores Regularium subditos punire non possunt sine causa probatione, d. 6. num. 19.
- 1 Superiores impediunt Regulares, ne recurrant ad Supremos, incurrunt in crimen læsæ Majestatis, d. 31. num. 10.
- 2 Superior ordinans processionem iniolitam ad finem ingrediendi mulieres in clausuram punitur, d. 130. num. 52.
- 2 Superior tenetur regulas servare vi coactiva, & aliter faciens infamiam incurrit canonicam, d. 73. num. 8.
- 2 Superiores Regularium quale jus, & cum quibus habeant in clausura, d. 130. num. 71.
- 2 Superiores Regularium possunt Monachis senibus, vel infirmis concedere bona aliqua administranda, disc. 82. num. 8.
- 2 Superiores Religionis possunt sibi subditos verberare, & quando, d. 88. num. 13.
- 2 Superiores Conventus non procurando fieri inventaria per suos officiales, quam poenam incurrant, d. 73. num. 15.
- 2 Superioris Præceptum in dubio, qualiter & quando præsumatur justum, d. 85. num. 10.
- 2 Superioris declaratio incorporandi Ecclesias, qualiter fiat, d. 111. num. 14.

- 2 Superioris declaratio per quos actus fiat, ibid. num. 15.
- 4 Superior vendens par Boum, an incidat in poenas alienantis, d. 270. num. 19.
- 4 Superiores quando possint suspendere, deponere, &c. d. 261. num. 42.
- 4 Superiorem remove ab officio est res gravis, disc. 261. num. 44. & 45.
- 4 Superiores Regulas transgredientes, qualiter puniantur, ibid. num. 46.
- 4 Superior Regularis ad Monasteria suarum Monialium, quando possit ingredi, & quid in Hispania, ibid. num. 78.

SUPERNATURALIS.

- 1 Supernaturalis causa, qualiter in Fanaticis, & Dæmoniis existat, d. 53. num. 76.

SUPERSTITIO.

- 2 Superstitionem facientes omni jure puniuntur, d. 96. num. 2.

SUPPLICANS.

- 1 Supplicantibus arrendatariis ad A.C. Apostolicæ, fuit contra eos decusum, d. 51. num. 24.

SUPPLICATIO.

- 3 Supplicatio habet vim defensionis, & qualiter, d. 146. n. 8.
- 3 Supplicationes ad Sanctissimum, non prohibentur à Bullis suis, ibid. num. 4.
- 3 Supplicationes rationabiles admittuntur, non frivolæ, ibid. num. 5.

SURDUS.

- 1 Surdi decisio 271. qualiter procedat, d. 39. num. 18.
- 3 Surdi cons. 333. num. 14. qualiter procedat, d. 138. num. 7.
- 3 Surdi cons. 244. adducitur in præfenti, d. 216. num. 12.

SURRENTINI.

- 1 Surrentini solent ire ad festum Sancti Petri ad Crapollam, d. 44. num. 24.
- 1 Surrentinam, & Massæ Lubrensis Civitates fuisse à Turcis devastatas non relevat, d. 45. num. 4.
- 1 Surrentinos non relevat, ibid. num. 16.

SUSPENSIO, SUSPENSUS.

- 4 Suspendio ab officio, & beneficio nunquam datur, nisi quando venit officio privandus, d. 246. num. 41.
- 4 Suspendio ab officio duplex est, & qualis, ibid. num. 35.
- 4 Suspendio ab officio est suspensio à beneficio, quando stat in distributionibus beneficium, ibid. num. 57.
- 4 Suspensionis iudicium potest dupliciter fieri, ibid. num. 51.
- 4 Suspendio, & censura quælibet, ut feratur requiruntur monitiones, d. 284. num. 19.
- 4 Suspensionis verba, quando inducunt privationem officii, d. 246. num. 44.

SUSPICIO.

- 2 Suspicio successionis, quando impedit educationem, d. 119. num. 27.
- 3 Suspicionis allegatio, juncta appellatione facit actum nullum ipso jure, d. 182. num. 5.
- 4 Suspicio falsitatis est contra scripturam diu occultatam, & non productam, d. 295. art. 4. num. 13.

SUTORES.

- 3 Sutores Calceos vendere possunt in die Festo, d. 209. n. 34.

SYNDICI.

- 5 Syndici, Castaldi, Advocati, Procuratores, d. 363. n. 20.

SYNODALIA.

- 5 Synodalia onera, quæ sint, d. 363. num. 27.

SYNODALIS CONSTITUTIO.

- 3 Synodalis constitutio, quando præsumatur approbata, d. 167. num. 6.
- 3 Synodali existente constitutione ad illa, non ad jus commune recurrimus, ibid. num. 4.

SYNODUS.

- 2 Synodus Aversana illa Urfini, fol. 157. adducitur, disc. 123. num. 31.
- 3 Synodus Juvenacenensis Episcopi Marantæ quid disponat in materia, d. 213. num. 21.
- 3 Synodus Compsana, quid senserit de festorum observantia, ibid. num. 22.
- 3 Synodus Mazariensis, de anno 1684. quid sentiat, ibid. n. 23.
- 3 Synodus Senogallienensis sub Cardinali Antonio Barberino Capuccino, quid sentiat, ibid. num. 24.
- 3 Synodus Januensis, quid disponat, ibid. num. 25.
- 3 Synodus Salernitana sub Joanne de Torres anno 1660. ibid. num. 26.
- 3 Synodus Caputaquensis apud Eminentissimum Brancaccium de anno 1629. ibid. num. 27.
- 3 Synodus Theatina, quid disponat, ibid. num. 28.
- 3 Synodus Cassinensis, de anno 1626. quid disposuerit, ibid. num. 29.
- 3 Synodus Placentiæ, quid disponat, ibid. num. 30.
- 3 Synodus Aversana, quid disponat sub Petro Urfino, ib. n. 31.

- 3 Synodus Nucarina Pagandorum, quid disponat, ibid. n. 32.
- 3 Synodus Venusina, quid disponat circa festorum observantiam, ibid. num. 33.
- 3 Synodus Gravinensis, quid senserit in hac materia, ibidem num. 34.
- 3 Synodus Brundusina, quid senserit in hac re, ibid. num. 35.
- 3 Synodus Sanctæ Agathæ Gothorum, quid sentiat in hoc, ibid. num. 36.
- 3 Synodus Beneventana, de anno 1599. quid sentiat in hac materia, ibid. num. 37.

T

TABERNA.

- 3 Taberna ad conservandum vinum, qualiter sit obligata creditoribus, d. 207. num. 27.

TABULA.

- 5 Tabula quando picturæ cedit, d. 377. num. 5.

TABULARIUS.

- 3 Tabularii relatione clauduntur fenestrix, & quando Neapoli, d. 177. num. 16.

TACITUM.

- 4 Tacitum non semper cessat per expressum, & quando, d. 286. num. 24.

TACITURNITAS.

- 1 Taciturnitas adulterii nocet ad petendum divortium, & quando id verum sit, d. 29. num. 23.

TAMBURINUS.

- 3 Tamburinus de jure Abbatissarum scripsit pro validitate hujus donationis, d. 197. c. 1. num. 12.

TANCREDUS.

- 3 Tancredus questionum moralium tract. 2. q. 57. adducitur, & reprobat, d. 220. num. 39.

TAPEETA.

- 3 Tapeeta domus sunt supellestilia, secus si itineris causa sint, d. 145. num. 14.

TAXATIO.

- 4 Taxatio alimentorum semper pendet ab arbitrio Judicis, d. 277. c. 3. num. 5.
  - 5 Taxatio quando solitus est, quis negotiari, admittitur si constet tantum verisimilem lucraturum fuisse, disc. 400. num. 13.
- Recensetur tenor supplicationis porrecte S.C.M. ejusque gratiæ concessæ in anno 1605. d. 367. num. 27.

TEMPUS.

- 1 Tempus ad præsentandum non currit impedito, d. 19. num. 7.
- 1 Tempus ad præsentandum currit à die scientiæ, ibid. num. 6.
- 1 Tempus publicationis in beneficiis currit à die datæ, non à die præstiti consensus, d. 1. num. 23.
- 1 Tempus ad præsentandum currit etiam à die renunciationis præsentationis, d. 95. num. 6.
- 1 Tempus ad exequendum quando incipiat, d. 32. num. 21.
- 1 Tempus inventarii, an & quando valeat prorogari, d. 38. num. 7.
- 1 Tempus immemorabile dicitur centum annorum, disc. 47. num. 13.
- 1 Tempus sex mensium currit à die scientiæ vacationis, vel qualitatis beneficii, d. 10. num. 37.
- 1 Tempus patronis concessum currit à die scientiæ, ibid. n. 38.
- 1 Tempus semetipso currit Episcopis à die devolutionis, ibidem num. 39.
- 1 Tempus confirmationis, vel institutionis non est præfixum in jure collatoribus, ibid. num. 40.
- 2 Tempus ad præsentandum quantum sit, & quale, disc. 72. num. 18.
- 2 Tempus ad præsentandum quale sit, si jus patronatus transeat de uno ad alium, d. 74. num. 29.
- 2 Tempus ad profitendum potest prorogari, sed non coarctari, d. 128. num. 9.
- 3 Tempus immemorabile facit acquiri omnia, quæ privilegio acquiri possunt, d. 190. num. 8.
- 3 Tempore transacto, & lite non finita quid agat edificans, d. 167. num. 41.
- 4 Tempus quod remanet post mortem, quando incipiat currere pupillo, d. 251. num. 10.
- 4 Tempus mortis an coneractus attendatur, d. 280. num. 9.
- 4 Tempus competens hæredi opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ currit etiam hereditate non adita, disc. 251. num. 13.
- Tempus appositum in legato, quando illud reddat conditionale, d. 311. num. 5.

- 4 Tempus triplici modo potest in legato apponi, ibid. n.6.
 4 Tempus mortis semper facit legatum conditionale, ibidem num.7.
 Fontanellæ locus insignis adducitur ad materiam, ibidem num.8.
 Cypicii Latro *decis.* 107. num.17. adducitur cum Gratiano, & aliis, ibid. num.9.
 4 Tempus certum ad aliquid præfixum, nulla alia interpellatio requiritur, neque Judicis, neque partis, d. 248. num.5.

T E R M I N U S.

- 1 Terminus si petetur, & minime impartiat, de facto procedi dicitur, nulloque juris ordine servato, d.5. num.7.
 1 Terminus est concedendus omnino, ut lite pendente quis sit in possessione manutenendus, ibid. num.8.
 5 Terminus an sit de substantia processus, & sententia contra casum legis est nulla, d.352. num.4.

T E R R A.

- 4 Terrarum, & feudorum possessio, qualiter probetur, d. 308. num.10.
 Idem probatur quoad possessiones alias, ibid. num.11.
 5 Terra quando chafmate petie, & quando clade, d.401. cap.8. num.10.
 5 Terræ afflictæ per Vesuvium, quales fuerunt, ibid. num.11.
 D. Andreas erat Tenutarius Terræ Marzani, ejusque administrator, nomine successorum in majoratu, quæ quidem Tenuta dicitur Burgenfatica, d.367. num.61.

T E R R I O R I U M.

- 1 Territoriorum divisio est de omni jure, & non perturbanda, d.47. num.33.
 5 Territoriorum quodcumque reddituum Monasterio pro Tertiaribus, d.341. num.6.

T E R T I Æ.

TERTIARIA, TERTIARI.

- 5 Tertiaribus exigitur interdum pro laudemio, d.340. num.3.
 5 Tertiaribus, & Tertiaribus, quando & qualiter sepeliuntur, d.325. num.41.
 5 Tertiariorum unum genus est eorum, qui faciunt tria vota, & vivunt in claustris, ibid. num.42.
 5 Tertiariorum secundum genus est eorum, qui non vivebant sub approbata regula, qui sunt sublatis, ibid. num.43.
 5 Tertiariorum tertium genus est eorum, qui sunt merè seculares, ibid. num.44.
 5 Tertiariorum quartum genus est eorum, qui cum fratribus habitant in claustris, ibid. num.45.
 5 Tertiariorum quintum genus est eorum, qui nunc vivunt in claustris, ibid. num.46.
 5 Tertiariorum sextum genus est eorum, quæ Beatæ appellantur, & est sublatis, ibid. num.47.
 5 Tertiaribus, vel Tertiaribus, ubi sepeliuntur, ibid. num.48.
 5 Tertiaribus primi generis possunt sibi eligere sepulturam, si moriantur extra claustra, ibid. num.49.
 5 Tertiaribus debetur interdum vigore pacti in concessione adjecti, d.340. num.5.
 5 Tertiaribus solet relaxari interdum, & quare in parte debita, d.341. num.3.
 5 Tertiaribus debetur interdum ex pacto, & num.8. ibid. num.7. usque ad num.15.
 5 Tertiaribus fuit interdum soluta in modica quantitate, & num. 21. usque ad 32. ibid. num.20.
 5 Tertiaribus qualiter fundetur, ibid. num.4.
 5 Tertiaribus non est nova in jure, sed usitata nova, ibid. n.5.
 5 Tertiaribus num. debeat integra, & quando, d.341. num.16.
 5 Tertiaribus pro laudemio, qualiter probetur sententiis, d. 340. num.16.
 5 Tertiaribus, qualiter debita integra pro laudemio, ibid. n.24.
 5 Tertiaribus vigore pacti, bene procedit, ibidem num. 25. & num.26.
 5 Tertiaribus si difformis solvatur, non debetur etiam posita consuetudine, ibid. num.27.
 5 Tertiaribus, in quibus partibus exigatur, & qualiter, ibidem num. 28.
 5 Tertiaribus, ut debeatur ex consuetudine, quæ requirit consuetudo, ibid. num.29.
 5 Tertiaribus debetur, si concedatur assensus cum solutione Tertiaribus, ibid. num.6.
 5 Tertiaribus ratione consuetudinis debetur, sed illius loci, ubi res sita est, non ubi sit contractus, ibid. num.7.
 5 Tertiaribus an debeatur ex consuetudine introducta in Monasterio, ibid. num.8.
 5 Tertiaribus an debeatur ex consuetudine contractus Monasterii, ibid. num.9.

- 5 Tertiaribus, ut debeatur ex consuetudine, qualis requiratur solutio, ibid. num.10.
 5 Tertiaribus si non uniformis exigatur, & solvatur nullum producit præjudicium, ibid. num.11.
 5 Tertiaribus non uniformis solutio, quem effectum producat, ibid. num.12.
 5 Tertiaribus fuisse exactam, & interdum medietatem pretii, quem producat effectum, ibid. num.13.
 5 Tertiaribus exactio in minori summa, an Monasterio præjudicet, ibid. num.14.
 5 Tertiaribus jus exigendi antiquissimum in pluribus causis prædicatum, d.341. num.17.

T E R T I O G E N I T U S.

- 4 Tertio genitus non est de linea secundogeniti, d.237. n.30.
 4 Tertio genitus non est de linea secundogeniti, ibid. num.37.
 4 Tertio geniti effecti secundogeniti nullam esse, & aeream prætentioem, ibid. num.26.
 4 Tertio geniti Comitibus Aloysii Meltii prætentio adducitur, ibid. num.10.

T E S T A M E N T U M.

- 1 Testamenti verba, qualiter sint accipienda naturaliter, an civiliter, d.57. num.40.
 1 Testamenti verba sunt intelligenda in sensu naturali, ibidem num.41.
 1 Testamentum, de quo in præfenti relativum est ad Capitula matrimonialia, d.63. c.1. num.5.
 1 Testamentum quondam Principis Bitetti consideratur, d. 63. num.4.
 2 Testamentum fieri potest à condemnato ad mortem secundum Theologos, d.75. num.9.
 2 Testamentum an facere possit ille, cujus bona sunt confiscata, ibid. num.6.
 2 Testamenti factio non impeditur per defectum bonorum, ibid. num.31.
 2 Testamentum fieri potest per condemnatum ad perpetuos carceres, vel ad Triremes, ibid. num.11.
 2 Testamentum factum à contumace, utrum & quando valeat, ibid. num.33.
 3 Testamentum est ad causas pias, quando non est instituta causa pia, sed legata facta ad pias causas absorbent majorem partem hæreditatis, d.205. c.5. num.72.
 3 Testamenti verba intelligenda sunt ex mente testatoris licet impropietur, d.164. num.31.
 3 Testamentum ejusdem adducitur, & hæredes enunciantur, d.149. num.3.
 3 Testamentum solemne non vitiatum habet remedium *l. fin. C. de edit. D. Adr. toll.* d.205. c.4. num.52.
 3 Testamentum, de quo in præfenti, cum non valuerit sit locus succedentibus ab intestato, d.202. num.9.
 3 Testamentum quondam Tiberii Coppulæ factum de anno 1634. adducitur, *fol.5.* & per extensum 119. & 120. *à zerg.* d.205. c.1. num.1.
 3 Testamentum Fabii senioris masculos vocasse ostenditur, d.164. num.15.
 3 Testamentum per schedulam, quæ requisita requirit, d. 202. num.2.
 3 Testamentum per schedulam requirit, ut quando declaratur fiat specifica mentio hæredis, ibid. num.3.
 3 Testamentum per schedulam requirit, ut testator dicat de sua manu scripsisse, ibid. num.4.
 3 Testamenti factio Eunuchis, Spadonibus, & Castratis, cur antiquitus prohibebatur, d.223. num.1.
 Ex testamento recipere magnus honor existimabatur antiquitus, ibid. num.21.
 4 Testamentum qualiter revocatum præsumatur per linorum incisionem, d.291. dub.3. num.1.
 4 Testamentum ad pias causas non præsumitur revocatum per incisionem linorum, & aperturam, ibid. num.2.
 4 Testamentum inter liberos an præsumatur revocatum linis incisis, & sigillis sublatis, ibid. num.3.
 Adducitur decisio in causa Principis Marchiæ, & filiorum ejus, ibid. num.4.
 4 Testamentum ad pias causas, an pari passu procedat cum testamento inter liberos, ibid. num.5.
 4 Testamentum, in quo sine causa legitima est relicta filio extraneo, seu senatore instituto hærede in juribus litigiosis est nullum, d.294. num.73.
 Et in jure multis titulis repugnat, ibid. num.74.
 4 Testamentum ad pias causas dicitur, etiam si causa pia fuerit substituta, d.291. dub.3. num.21.
 4 Testamentum in scriptis, quando salvatur uti nuncupativum vigore clausulæ, ibid. num.19.
 4 Testamentum inter liberos, an subiaceat revocationibus generalibus, ibid. num.14.

- 4 Testamentum inter liberos, an subijciatur regulis juris civilis, ibid. num. 15.
- 4 Testamentum in scriptis si sit invalidum, an ex clausula codicillari conservetur, & distinguuntur tres casus, ibidem num. 23.
- 4 Testamentum conditum apud acta, & acceptum à testatore, an revocatum censeatur, d. 291. dub. 1. num. 24.
- 4 Testamentum est nullum matre, vel filio in legitima non institutis, d. 316. num. 50.
- 4 Testamentum inter liberos, an per schedulam testatoris habeatur, d. 291. dub. 3. num. 17.
- 4 Testamentum solvitur per secundum æquè perfectum, d. 291. dub. 1. num. 8.
- 4 Testamentum non revocatur, si dicat testator coram septem testibus se nolle cum illo decedere, sed illud revocant, & quid aliud requiratur, ibid. num. 9.
- 4 Testamentum validum jure singulari trahit ad se immisionem, d. 291. dub. 4. num. 10.
- 4 Testamentum calore iracundiæ qualiter fiat, & an valeat, d. 297. num. 4.
- 4 Testamentum repertum apud testatorem, à quo præsumatur apertum, & ad quem finem, d. 291. dub. 2. num. 6.
- 4 Testamenti recuperatio, & linorum incisio, ad quem effectum præsumitur, ibid. num. 7.
- 4 Testamentum datum Notario in custodiam, si ab illo accipitur non intelligitur revocatum, discept. 291. dub. 1. num. 26.
- 4 Testamentum conditum calore iracundiæ, an & quando valeat, d. 303. num. 1.
- 4 Testamentum qu. Benedictæ Pinellæ Principissæ Hieracis adducitur, d. 296. num. 2.
- 4 Testamentum validè gestum non revocatur per verbalem revocationem, d. 291. dub. 1. num. 4.
- 4 Testamentum, in quo instituitur hæres D. Consiliarius, an valeat, d. 295. art. 3. num. 2.
Joannis Baptistæ Costæ *conf.* 74. ad materiam adducitur, ibid. num. 3.
- 4 Testamentum confectum cum solemnitatibus loci conditi testamenti valere, quamvis repugnet solemnitatibus requisitis per statutum loci, ubi bona sita sunt, discept. 294. num. 18.
- 4 Testamentum quando verbali revocatione tollitur, an fiat locus venientibus ab intestato, d. 291. dub. 1. num. 18.
- 4 Testamentum, in quo senator fuit institutus colore litigii, vel est nullum, aut venit rescindendum, discept. 294. num. 99.
- 4 Testamentum, in quo ultrà institutionem senatoris substituitur Monasterium in iuribus litigiosis est nullum, ibid. num. 100.
- 4 Testamentum Domini Horatii Burghesii, d. 271. num. 1.
- 4 Testamentum Illustriss. Principissæ de jure communi est nullum, tum quia calore iracundiæ, tum quia in odium patris, tum quia ex falsa causa, confectum est, d. 294. num. 69. & 70.
Et quia in potentiorē causam litis institutio fuit facta, scilicet in senatorem, & in Ecclesiam, ibid. num. 71.
- 4 Lælius Altogradus I. C. doctissimus refertur in præsentī causa scripsisse, ibid. num. 72.
- 4 Testamentum ex falsa causa quando vitietur, d. 303. num. 10.
- 4 Testamentum in dubio Judicium habet ad favorem, ibidem num. 11.
- 4 Testamentum ex forma validum est interdum, ibid. num. 12.
- 4 Testamentum calore iracundiæ factum, qualiter revocetur, ibid. num. 15.
- 4 Testamenti causa in dubio pro ejus validitate judicatur, d. 296. num. 2.
- 4 Testamentum in dubio an valeat, vel non indicatur pro validitate, d. 297. num. 13.
- 4 Testamentum, & codicilli Illustriss. Principissæ Hieracii, tam attento jure communi, quàm municipali hujus Civitatis Neapolis sustineri non possunt, d. 294. num. 5.
- 4 Testamentum ad pias causas, quando & qualiter dicatur, d. 293. num. 64.
- 4 Testamentum ad pias causas, vel inter liberos, dicitur verum, & perfectum testamentum, ibid. num. 65.
- 4 Testamentum, ut dicatur ad pias causas, quid requiratur, ibid. num. 66.
- 4 Testamenti publicatio, & apertura, qualiter differant inter se, d. 291. dub. 4. num. 1.
- 4 Testamenti publicatio, quæ requisita requiratur, ibid. num. 2.
- 4 Testamentum non corrumpit ex defectu aperturæ non solemniter factæ, ibid. num. 3.
- 4 Testamenti publicatio, ad quem finem fiat, ibid. num. 4.
Federici Prukman *conf.* 48. adducitur, ibid. num. 5.
- D. Regens de Marinis *com.* 2. ibid. num. 6.
Decisio D. de Franchis, quomodo à D. meo Regente de Marinis salvetur, ibid. num. 7.
- 4 Testamenti publicatio, qualiter fieri debeat, ibid. num. 8.
- 4 Testamenti publicatio, an hodie requiratur in testamento confecto, & stipulato per Notarium, ibid. num. 9.
- 4 Testamenti apertura in scriptis, qualiter olim fiebat, ibid. num. 10.
Altogradi *consilium* 96. adducitur ad propositum, ibidem num. 11.
- 4 Testamenti apertura, utpotè modici præjudicii non est de essentia testamenti, ibid. num. 12.
- 5 Testamentum Episcopi, an declarari possit coram testibus, d. 328. num. 27.
- 5 Testamentum, qualiter respiciat familiam, ibid. num. 28.
- 5 Testamentum an suppleri possit quoad præsentiam testium, &c. ibid. num. 24.
- 5 Testamentum de Jure Canonico requirit rescripturam solum ad probationem, ibid. num. 25.
- 5 Testamentum, qualiter dictum testatio mentis, disc. 332. art. 5. num. 2.
- 5 Testamenti apertura coram eisdem Testibus fieri debet, d. 389. num. 5.
- 5 Testamenti, de quo hic falsitas asserta reprobatur, d. 370. num. 44. 45. 46. 47. 48. & 49.
- 5 Testamentum sustinebitur, ut nuncupativum, si ut solemne non possit, d. 339. num. 6.
- 5 Testamentum excludit præsumptionem falsitatis pro se, d. 370. num. 38.
- 5 Testamentum quomodo falsum esse, probandum sit, & num. 43. ibid. num. 42.
- 5 Testamentum nullum, qualiter videatur approbatur, ibid. num. 32.
- 5 Testamentum falsum, qualiter arguatur, ibid. num. 35. & 36.
- 5 Testamentum Eleonoræ Catalano refertur, in quo expressa habetur prohibitio non alienandi, d. 373. num. 2.
- 5 Testamentum in feudalibus est nullum ob defectum assensus non impetrati, d. 389. num. 20.
Existente testamento, cessat causa intestati, d. 367. num. 10.

T E S T A R I.

- 3 Testandi facultas concessa Episcopo tollit spoliū, disc. 142. num. 14.
- 4 Testari debet hæres expressa conditione de bonis testatoris, ut substitutum excludat, d. 324. num. 25.
- 5 Testari potens, si moriatur ab intestato, quid agendum, d. 328. num. 38.

T E S T A T I O.

- 5 Testatio, contestatio, attestatio, detestatio, & protestatio, qualiter differant, d. 332. art. 5. num. 1.
- 5 Testatio in genere accepta quid comprehendat, ibid. n. 3.

T E S T A T O R.

- 1 Testator legans Capellæ suæ possessionem, si Capella erat dotata, an videatur legasse animo augendi dotem, d. 9. num. 15.
- 1 Testatoris verba urrum referantur ad præsentia, vel etiam ad futura, d. 63. c. 1. num. 42.
- 1 Testatoris mens præsumitur de verosimili, discept. 63. cap. 2. num. 21.
- 1 Testatorem in præsentī habuisse voluntatem conservandī familiam probatur, d. 57. num. 35.
- 1 Testatoris verba, qualiter sint intelligenda, discept. 63. cap. 2. num. 7.
- 1 Testatoris intentio, qualiter in bonum semper præsumatur, ibid. num. 8.
- 1 Testatorem in præsentī non cogitasse de foemina ex masculo, clarè probatur, d. 57. num. 43.
- 1 Testatorem uno, vel alio verbo uti nil interest, dummodò æquipollenti utatur, d. 59. num. 81.
- 2 Testator potest præcipere, ut bona, quæ relinquit Ecclesiæ, alienentur, quo casu non requiritur solemnitas, d. 111. num. 2.
- 2 Testator si in fundatione dicat, ut admittatur proximior suus; tunc ipsius testatoris proximior vocatus censeatur, d. 101. num. 28.
- 2 Testator proximiores suos diligere, eosque cæteris præferre præsumitur, ibid. num. 21.
- 2 Testatoris voluntas servanda est, licet recedatur à verbis, ibid. num. 9.
Ad testatoris voluntatem interpretandam ejus opinione utendum est, ibid. num. 17.
- 2 Testatoris præceptum, ne hæredes bona dividant potest triplici modo repositi, d. 112. num. 13.
- 3 Testator gravando potest facere, ut non sint bona antiqua, d. 164. num. 42.

- 3 Testatoris voluntas primum locum obtinet in testamentis , d.186.num.45.
- 3 Testatoris intentio in præfenti fuit considerare effectum , scilicet mori sine filiis , d.205. c.5.num.50.
- 3 Testatorem considerasse cultum loci , qualiter probetur , d.196.num.13.
- 4 Testator si dicat ; revoco testamentum primum , quia volo aliud facere non intelligitur revocatum , nisi aliud fiat , d.291.dub.1.num.15.
- 4 Testatoris assertio , quod bona sint sua , utrum profit fidei-commissario , d.271.num.21.
- 4 Testator si se restrinxit ad modum testandi in scriptis , an clausula codicillaris aliquid operetur , discept. 291.dub.3.num.22.
- 4 Testatoris voluntas , qualiter declaretur per disposita in testamento , d.271.num.74.
- 4 Testator non disponens quando censeatur vocasse venientes ab intestato , d.291.dub.4.num.8.
- 4 Testatoris voluntas non attenditur in contractibus , disc. 324.num.12.
- 4 Testatoris præceptum iratè factum , an & quando valeat , d.303.num.2.
- 4 Testator si dicat : revoco testamentum , quia volo aliud facere , non per hoc vocat venientes ab intestato , disc. 291.dub.1.num.21.
- 4 Testatoris tacita mens suppletur à lege , disceptat. 318.cap.2.num.22.
- 4 Testatoris voluntas , qualiter observanda in substitutionibus , d.324.num.20.
- 5 Testator in dubio , quid censeatur voluisse legare , disc. 336.num.19.
- 5 Testatoris dispositio potius de bonis propriis , & facilius quam de alienis intelligi debet , d.332. art.5.num.26.
- 5 Testator disponens secundum gratiam , an teneatur illam exprimere , d.368.num.26.
- 5 Testator magis legatarium diligere præsumitur , quàm hæredem in re legata , d.336.num.25.
- 5 Testatoris dispositio contra formam investituræ non valet . Limit. secundum Gratian. d.367.num.22.
- T E S T A T R I X .
- 4 Testatrix in testamento facto Neap. filio instituto in legitima præsumitur reliquisse legitimam consuetudinariam , quæ sunt novem partes , d.294.num.109.
- Quia novem partes sunt legitima de jure naturæ debita aucta in beneficium filiorum per consuetudinem , ibidem num.110. & 111.
- Et ita testatrix ad sui actus validitatem interpretatur dispositio , ibidem num.112.
- T E S T I M O N I A L E .
- 4 Testimoniale de statu libero conjugum , qualiter faciendum , d.283.num.16.
- T E S T I M O N I U M .
- 4 Testimonium mentis nostræ , nullum verius est , quam qualitas expressa verborum , d.254.num.7.
- T E S T I S .
- 1 Testis deponens inverisimilia , est de falso suspectus , d.29.num.17.
- 1 Testes deponentes pro exclusione delicti , præferuntur Testibus pro inclusione , d.34.num.25.
- 1 Testium nomina publicanda dixerunt Pontifices , & qualiter , d.31.num.20.
- 1 Testes in causa criminali debent esse omni exceptione majores , d.34.num.8.
- 1 Testibus videntibus per foramen unus post alium committi Sodomio , an sit probatum , d.29.num.30.
- 1 Testes pro defensionibus admittuntur fratres , domestici , & consanguinei , licet simul habitent , discept. 34.num.27.
- 1 Testium nomina , an dentur Reo in copia repertorum , d.31.num.17.
- 1 Testes in criminibus exceptis , licet inhabiles admittuntur , & qualiter id procedat ? d.29.num.32.
- 1 Testes deponentes de fama , per verba juris sunt suspecti , d.29.num.76.
- 1 Testes pro informatione Curia , tripliciter possunt considerari , d.34.num.12.
- 1 Testes pro informatione Curia sufficiunt ad faciendum Reum contumacem , ibidem num.13.
- 1 Testes singulares , an probent adulterium , discept. 29.num.14.
- 1 Testes viles , & abjecti contra Nobilem , qualem faciant probationem ? d.29.num.80.
- 1 Testes in facto , de quo agitur suggestivè fuerunt interrogati , d.6.num.4.
- 1 Testes examinati sine juramento non dicuntur Testes , d.34.num.15.
- 1 Testes si noluerint jurare , possunt cogi mediante tortura , ibidem num.16.
- 1 Testes , & articuli pro probanda negativa , quomodo sint producendi , ibidem num.17.
- 1 Testis si verum deponat ; attamen studiosè assignet causam non concludentem , an puniatur poena falsi , d.37.num.29.
- Et Testis deponens , quod non attinet ad se , vel si sit consanguineus partis , an puniatur poena falsi , ibidem.
- 1 Testes singulares , an probent sævitiam , & quando ? d.29.num.65.
- 1 Testes de auditu , an & quando probent ? ibidem num.66.
- 1 Testium probatio de auditu , qualis , d.6.num.1.
- 1 Testium depositiones de auditu non admittuntur , & qualiter , ibidem num.2.
- 1 Testis de auditu auditus , nec facit indicium ad capturam , d.41.num.3.
- 1 Testis de auditu , qualiter animadvertendus , ibidem num.4.
- 1 Testes de auditu alieno , ad defensionem probant , & quid in assassinio , ibidem num.5.
- 1 Testes singulares , an & quatenus probent , ibidem num.6.
- 1 Testes singulares in materia fidei , an & quando probent , d.28.num.28.
- 1 Testis unus probat pro reo plenè , si sit adductus à Fisco , d.6.num.31.
- 1 Testium nomina , an publicanda inter Regulares , disc. 31.num.19.
- 1 Testes examinati contra Reum , qualiter debeant illum recognoscere , d.42.num.25.
- 1 Testis deponens ultra interrogatoria , est suspectus de falso , d.29.num.18.
- 1 Testis familiaris , qualiter probet in præfenti ? ibidem num.19.
- 1 Testis de auditu alieno , nihil probat , ibidem num.20.
- 1 Testis habens interesse in causa , nihil probat , ibidem num.21.
- 1 Testes de auditu ad defensionem , qualiter probent , ibidem num.22.
- 1 Testium depositiones , d.44.num.8.
- 1 Testi obijcere falsum crimen , quando est falsum dicturus , non est perperam agere , d.26.num.50.
- 1 Testes processu nulliter fabricato , non sunt repetendi , sed denudè inchoandus , d.6.num.7.
- 1 Testes saltem duo , & testes requiruntur , ut condemnentur aliquis , ibidem num.8.
- 1 Testis inverisimilia deponens , qualiter probet , discept. 41.num.8.
- 2 Testis de auditu alieno , qualiter prober , d.87.num.12.
- 2 Testes mortui majorem fidem in judicio faciunt , discept. 114.num.31.
- 2 Testis depositio facta in articulo mortis , quando & qualiter probetur , ibidem num.32.
- 3 Testes , qualiter sint examinandi , ut probent , discept. 177.num.14.
- 3 Testes familiares , & domestici , quæ occulta probent , & quæ non , d.159.c.4.num.15.
- 3 Testes familiares , & domestici , quando veritas aliundè haberi non possit , qualiter admittantur , ibidem num.16.
- 3 Testes inhabiles , quando cum habilibus admittantur ad probandum , ibidem num.17.
- 3 Testis unus , & juramentum revocantis , probant mandatum revocatum , ibidem num.18.
- 3 Testes probantes revocatum mandatum , an sufficiant singulares , ibidem num.4.
- 3 Testes singulares sunt triplicis singularitatis , obstativa , scilicet diversificativa , & adminiculativa , ibidem num.5.
- 3 Testes non debent esse omni exceptione majores ad impugnandum matrimonium , ibidem num.6.
- 3 Testes quando dicantur omni exceptione majores , ibidem num.7.
- 3 Testes consanguinei , & affines an probent matrimonium revocatum , ibidem num.8.
- 3 Testium depositiones , quod expedit sub die 2. Maii 1658. adducuntur , fol.49. à terg. 50. & 51. d.205. c.1.num.19.
- 3 Testes in corpore humano principalis pars propagationis dicuntur , d.221.num.9.
- 3 Testes non examinantur die festivo , d.209.num.39.
- Juramentum in causa spiritali , an sit licitum in die Festo , ibidem num.40.
- 3 Testes deponentes sub spe impunitatis , nihil probant , d.137.num.6.
- 3 Testis in testamento , an possit alium substituere , disc. 161.num.73.
- 3 Testis , qui non potest scribere , qualiter testificetur , ibidem num.74.

- 3 Testium abscissio propter gravem infirmitatem, lepræ licita est, d.222. num.47.
- 3 Testium pro Monasterio examinatorum, contrarietas adducitur, d.197.c.2.num.24.
- 3 Testis varius nihil probat, nec contrarius, ibid. num.25. Unus testis sufficit ad essentiam matrimonii, discept. 224. num.17.
- 4 Testis habens commodum non probat, d.323. num.8.
- 4 Testes affectati non probant, ibid. num.9.
- 4 Testes de mendacio convicti, quid probent, ibidem num.10.
- 4 Testes pauperes, an & quale faciant indicium, ibidem num.6.
- 4 Testibus ab una parte productis uti potest altera pars sine nova citatione, & quid dicendum de scripturis presentatis, d.288. num.9.
- 4 Testis unicus probat contra producentem, & pars adversa eo uti potest, ibid. num.10.
- 4 Testes inhabiles, & minus idonei probant matrimonium factum, d.277. num.14.
- 4 Testes inhabiles, quamvis admittantur: quando veritas aliter haberi non potest, tamen non sunt integræ fidei, nec faciunt indicium ad torturam contra reum, d.259. num.21.
- 4 Testes infames in illis casibus, in quibus admittuntur non probant eorum depositiones, nisi in tortura deponant, ibid. num.22.
- 4 Testium depositiones pro matrimonii validitate, discept. 277. num.4.
- 4 Testes probantes quales, d.323. num.18.
- 4 Testes per fraudem vocati ad matrimonium probandum sufficiunt, d.277. num.18.
- 4 Testes examinati parte non citata probant matrimonium, ibid. num.19.
- 4 Testes contrarii, & varii an fuerint in presenti, ibidem num.20.
- 4 Testes domestici, qualiter admittantur ad matrimonium probandum, ibid. num.17.
- 5 Testes Instrumentarii quando à partibus approbati, reprobari possint, d.370. num.51.
- 5 Testes quando reprobent testamentum, & num.53.54.55. & 56. ibid. num.52.
- 5 Testes deponentes reprobationem Instrumenti, quales esse debent, ibid. num.40.
- 5 Testes omni exceptione majores reprobant Instrumentum, & quando, ibid. num.48.
- 5 Testis de officio suo depotens probat, & quando, disc. 373. num.17.
- 5 Testes deponentes de malevolentia, qualiter probent, d.328. num.17.
- 5 Testis de Collegio, de Universitate, &c. est magis idoneus ad probandum, quod est de Universitate, vel Collegio, d.334. num.11.
- 5 Testes qui scribunt testamentum, deponere contra illud non possunt, d.370. num.50.
- 5 Testes examinati, parte non citata non probant, ibidem num.17.
- 5 Testis unus probat contra producentem, d.373. num.27.
- 5 Testis diminutus fide nihil probat, ibid. num.13. & 14.
- 5 Testes digniores an probent melius, quam alii, discept. 370. num.22.
- 5 Testes deponentes inverisimilia, qualiter probent, disc. 370. num.20.
- 5 Testes reprobantes Instrumentum debent esse omni exceptione majores, ibid. num.18.
- 5 Testium scientia, qualiter probetur, d.328. num.20.
- 5 Testes instrumentarii reprobantes Instrumentum, quas conditiones habere debent, d.370. num.19.
- 1 Textus in leg. qui duobus 23. de condit. & demonstr. adducitur in presenti, discept. 63. cap.2. num.5.
- 1 Textus in cap. cum accessissent, de constitutionibus, qualiter procedat, d.53. num.29.
- 1 Textus in cap. significasti, requirens moderamen inculpatæ tutelæ pro evadenda irregularitate, qualiter intelligatur, d.34. num.63.
- 1 Textus in leg. quinquennium, ff. de adulteriis, explicatur, d.64. num.20.
- 1 Textus in leg. si quis servo, Cod. de furtis, explicatur, ibid. num.21.
- 1 Textus in leg. adversus, Cod. de usuris, dispositio explicatur, d.48. num.7.
- 1 Textus in cap. Porro 7. de Privilegiis, adducitur, disc. 52. cap.2. num.39.
- 1 Textus in l. finali, C. de his, qui veniam atatis, &c. adducitur, d.52. c.3. num.5.
- 1 Textus in cap.15. qui, de sentent. excomm. in 6. qualiter procedat, d.34. num.51.
- 1 Textus in leg. 1. Cod. de his, qui in priorum creditorum locum, adducitur, & explicatur, d.39. num.10.
- 1 Textus in capitulo cum te, de rescriptis, resolvitur & discept. 53. num.45.
- 1 Textus in leg. veteribus 39. ff. de pactis, explicatur, disc. 27. num.20.
- 1 Textus in cap. nullus primas 9. quest. 2. declaratur cum Clem. Archiepiscopo 1. de privileg. in 6. & seqq. d.56. num.4.
- 1 Textus in cap. studeat 50. dist. declaratur, d.8. num.7.
- 1 Textus in distinct. cap. 1. de præscript. in 6. explicatur, d.47. num.14.
- 1 Textus in l. pecunia sortem, ff. de alim. & lib. legatis, qualiter procedat, d.32. num.25.
- 1 Textus in leg. voluntas, C. de fideicom. qualiter procedat, d.57. num.59.
- 1 Textus in d. l. voluntas, loquitur de fideicommissio in casu alienationis, ibid. num.60.
- 1 Textus in l. Lucius, ff. qui pot. in pignor. ad questionem afferitur, d.39. num.23.
- 1 Textus in cap. qualiter, & quando, de accusationibus, declaratur circa Regulares, d.6. num.24.
- 1 Textus in cap. querelam 24. de electione, cum concordantibus adducitur, d.36. num.3.
- 1 Textus in cap. ad audientiam, cap. significasti, il secondo de homicidio, & alii concordantes ab aliquibus declarantur pro interdicto personali tantum, d.8. num.21.
- 1 Textus in Clem.1. de privilegiis, adducitur, & explicatur, d.2. num.27.
- 1 Textus in cap. litteris, de Raptoribus, qualiter intelligatur, d.32. num.16.
- 1 Textus in dict. capite in litteris, an sit mendosus, ibid. num.17.
- 1 Textus in Auth. quod locum, C. de collat. adducitur pro hoc proposito, d.61. num.21.
- 1 Textus in cap. Eccles. S. M. & cap. qua in Ecclesiis, de consuet. qualiter procedant, d.50. num.19.
- 1 Textus in leg. pro herede 20. ff. de acquir. hered. & l. gerit, eod. tit. qualiter procedant, d.3. num.16.
- 1 Textus in lege de lege, S. post diem, ff. de lege Commissoria, adducitur, & declaratur, d.48. num.3.
- 1 Textus in Auth. de Manichæis, collatione 1. adducitur, d.53. num.57.
- 1 Textus ad l. cum quæreretur, ff. de administr. tutorum, qualiter explicetur, d.35. num.56.
- 1 Textus in leg. si inter virum, ff. de pactis dotalibus, & l. si quid earum, S. fin. de l.2. adducuntur, & explicantur, d.63. cap.1. num.65.
- 1 Textus in l. Pater filia 71. ff. de evict. adducitur, & resolvitur, d.61. num.23.
- 1 Textus in cap. nullus 17. de jure patronatus, declaratur, d.40. num.11.
- 1 Textus in leg. Sordidorum, Cod. de excusat. tur. explicatur, d.52. c.1. num.14.
- 1 Textus in cap. 1. de præscript. in 6. declaratur, discept. 47. num.12. & 14.
- 1 Textus in cap. sacrosancta, & cap. cum terra, de electione, adducuntur, d.54. num.35.
- 1 Textus in leg. placet cum seqq. ff. de liber. & posth. adducitur, & explicatur, d.63. c.1. num.41.
- 1 Textus in cap. significasti, & cap. ad Audientiam, de homicidio, qualiter procedat, d.34. num.43.
- 1 Textus in cap. ad Audientiam, non loquitur in dubio, sed in re certa, d.36. num.45.
- 1 Textus in cap. significasti 13. S. quod si discerni de homicidio, procedit in re certa, ibid. num.46.

TESTICULIS.

- 3 Testiculis carens sine culpa sua non est irregularis, disc. 221. num.6.
- 3 Testiculos abscindi faciens causa sonoræ vocis, nullam contrahit irregularitatem, ibid. num.38.

TEXTORES.

- 3 Textores quando exculantur si laborant in die festivo, d.210. num.19.

TEXTUS.

- 2 Textus in l. Artificinus, ff. de pactis dotalibus, procedit etiam in dote spiritali, d.61. num.15.
- 1 Textus in capite Osus, de electione, explicatur, discept. 54. num.42.
- 1 Textus in cap. significasti 13. S. quod si discerni de homicidio, procedit in re certa, ibid. num.46.

- 1 Textus in cap. penult. de homicidio , procedit in re certa , ibid. num. 47.
- 1 Textus in leg. unum ex familia 67. §. si omiffa 9. ff. de legat. 2. perpenditur in leg. ex facto , §. si quis autem , ff. ad Sac. Conc. Trebell. ponderatur num. 12. In §. 1. institutus de fideicommiss. haredit. expenditur num. 11. In leg. pater filium , §. fundum , ff. de leg. 3. declaratur num. 58. In leg. Titia Sejo , §. Seja libertis de leg. 2. limitatur , ut non procedat accedentibus contrariis conjecturis , d. 59. num. 3. & 68.
- 1 Textus in leg. si filius à patre , §. si quis ex certa , ff. de liberis , & posth. ponderatur , d. 63. c. 1. num. 3.
- 1 Textus in leg. si vir uxori 61. ff. de condit. & demonstr. ponderatur , ibid. num. 7.
- 1 Textus in leg. matrimonii causa 21. ff. qui , & à quibus , adducitur , ibid. num. 8.
- 1 Textus in leg. uxori 3. ff. de argent. & aur. legat. affertur , ibid. num. 9.
- 1 Textus in leg. si inter virum 24. ff. de pact. dotal. adducitur , ibid. num. 10.
- 1 Textus in l. si quis ira , §. si quis cum ignoraret , ff. de testamentaria tutela , ponderatur ad propositum , ibid. num. 18.
- 1 Textus in leg. boves , §. hoc sermone , ff. de verb. significat. cum concordantibus adducitur , ibid. num. 28.
- 1 Textus in l. si numquam , Cod. de revoc. donat. non comprehendit filios ex secunda , ibid. num. 30.
- 2 Textus in capite si quando , de rescriptis , adducitur , disc. 85. num. 5.
- 2 Textus in capite cum teneamur 6. de prebendis , adducitur , ibid. num. 6.
- 2 Textus in Auth. de mandatis Principum , §. deinde , adducitur , ibid. num. 7.
- 2 Textus in Auth. ut nulli iudicium , §. & hoc verò , adducitur , ibid. num. 8.
- 2 Textus in l. fin. C. si contra jus , vel utilitatem publicam , adducitur , ibid. num. 9.
- 2 Textus in leg. unde queritur , ff. commodati , explicatur , d. 122. num. 13.
- 2 Textus in Extravaganti Ambitosè , de rebus Ecclesia non alienandis , requirit dolum , & malam fidem pro incurfu censuram , d. 111. num. 7.
- 2 Textus in cap. si Civitas , de sententia excommunicationis in 6 explicatur , d. 115. num. 7.
- 2 Textus in cap. unico , vers. statuimus , de Clericis non resid. in 6. explicatur , d. 123. num. 27.
- 2 Textus in l. si de reform. cap. 3. qualiter procedat , sess. 24. cap. 12. ibid. num. 28.
- 2 Textus in cap. sapè , de elect. in 6. adducitur ad materiam , d. 103. num. 14.
- 2 Textus in cap. tuanos , de homicid. explicatur à Patre de Comitibus , d. 120. num. 17.
- 2 Textus in cap. 1. de solut. adducitur pro conclusione probanda , d. 109. num. 10.
- 2 Textus in leg. si creditores , Cod. de pactis , adducitur , d. 122. num. 3.
- 2 Textus in leg. reos , Cod. de fidejussoribus , adducitur , ibidem num. 4.
- 2 Textus in leg. an in duo , ff. de duobus reis , adducitur , ibid. num. 5.
- 2 Textus in l. unic. C. de nundinis , sic loquitur de mercatu , ficut de nundinis , d. 91. art. 4. num. 8.
- 2 Textus in cap. Monachi , de sentent. excomm. declaratur , d. 88. num. 18.
- 2 Textus in cap. presenti , de offic. ordin. in 6. adducitur pro conclusione , d. 109. num. 7.
- 2 Textus in cap. consuetudinem , de Clericis non residentibus in 6. ponderatur , d. 123. num. 38.
- 2 Textus in l. fin. Cod. qui bonis cedere possunt in dote , procedit ex Franco d. 219. d. 113. num. 33.
- 2 Textus in l. 2. Cod. de rescind. vendit. an procedat in divisione , d. 112. num. 31.
- 2 Textus in cap. universitatis vigesimoquarto , de sententia excommunicationis , explicatur , d. 88. num. 16.
- 2 Textus in extravaganti injuncta , de electione , adducitur , & explicatur , d. 69. num. 10.
- 2 Textus in l. Barbarius , ff. de Officio Pratoris , posito impedimento juris positivi procedit ; secus si addit impedimentum juris naturalis , vel divini , ibid. num. 29.
- 2 Textus in Clementina 1. de rebus Ecclesia non alienandis , explicatur , d. 94. num. 29.
- 2 Textus in l. Civitas 27. ff. si certum petatur , extenditur , d. 68. num. 7.
- 2 Textus in l. Barbarius , procedit non solum posito communi errore , sed etiam probabili opinione , d. 69. num. 40.
- 2 Textus in leg. Barbarius , procedit posito errore communi , etiam si populus dubitet , ibidem num. 41.
- 2 Textus in l. Barbarius , ff. de Officio Pratoris , non procedit quando alius habet pro se veritatem , qui concurrat cum errore communi , ibid. num. 42.
- 2 Textus in cap. inter corporalia , de translat. Episcopi , explicatur , d. 105. num. 23.
- 2 Textus in capite licet , de electione in 6. & cap. commissa , non procedunt quoad pœnas in Canonicatibus , disc. 78. num. 16.
- 2 Textus in capite 1. de privilegiis in 6. declaratur , disc. 118. num. 30.
- 2 Textus in l. 1. ff. solut. matrim. explicatur , d. 113. num. 38.
- 2 Textus in cap. licet , de electione in 6. qualiter procedat , d. 108. num. 92.
- 2 Textus in cap. decretum , & cap. si quidam 10. quest. 1. explicatur , d. 111. num. 13.
- 2 Textus in cap. 1. de feriis , an consuetudine possit abrogari , d. 92. art. 5. num. 3.
- 2 Textus in leg. si dotare , Cod. ad Vellejanum , explicatur , d. 113. num. 40.
- 2 Textus in cap. Rodolphus 33. de rescriptis , explicatur , d. 71. num. 2.
- 2 Textus in d. l. 2. id clarè disponit , ut transeat ad hæredem , d. 76. num. 10.
- 2 Textus in cap. Ego Berengarius , de consecratione distinct. 2. explicatur , d. 95. num. 3.
- 2 Textus in leg. quod Principi 56. ff. de legat. 2. explicatur , d. 74. num. 43.
- 2 Textus in Authent. Minoris , Cod. quando tutela offic. fungi potest , non procedit in tutore testamentario , disc. 119. num. 20.
- 2 Textus in leg. 2. ff. si liber ingenuus esse dicatur , declaratur , d. 102. num. 3.
- 2 Textus in l. 2. Cod. de patribus , qui filios distraxerunt , declarantur , ibid. num. 4.
- 2 Textus in cap. 1. §. ex eadem lege , de lege Corradi , declaratur , ibid. num. 5.
- 2 Textus in cap. 1. §. prater à ducatus de prob. fendi alien. per Federicum , declaratur , ibid. num. 5.
- 2 Textus in l. cum & postliminii , Cod. de captivis , declaratur , ibid. num. 7.
- 2 Textus in leg. servum , ff. de acquir. haredit. declaratur , ibid. num. 8.
- 2 Textus in leg. domino à familia , ff. ad Macedon. declaratur , ibid. num. 9.
- 2 Textus in cap. significasti , l. 2. de homicid. explicatur à Patre de Comitibus , d. 120. c. 1. num. 9.
- 2 Textus in leg. unica , Cod. de mulierib. & lib. 10. explicatur , d. 90. num. 76.
- 2 Textus in l. majoribus 3. Cod. commun. utriusque iudicii , qualiter procedit , d. 112. num. 20.
- 2 Textus extravagantis 1. & 2. de empt. & vendit. an per Bullam Pii V. sint revocati , d. 117. num. 11.
- 2 Textus in leg. Tutor , §. Lucius , ff. de usuris , explicatur , ibid. num. 12.
- 2 Textus in leg. qui ultimo , ff. de pœnis , utrum corrigatur per textus in Auth. sed hodie , Cod. de donat. inter virum , d. 75. num. 23.
- 2 Textus in leg. Barbarius , non procedit in causis , de quibus supra proposito errore communi , & titulo colorato , d. 69. num. 45.
- 2 Textus in leg. Praeses , Cod. de transact. explicatur , disc. 90. num. 15.
- 2 Textus in cap. pervenit 17. de sentent. excomm. adducitur , d. 88. num. 36.
- 2 Textus in capite nulla num. 18. quest. 2. explicatur , disc. 94. num. 16.
- 2 Textus in capite accessissent , ff. de constituto , explicatur , d. 121. num. 38.
- 2 Textus in cap. cum in cunctis , §. cum verò , de electione , adducitur , & explicatur , d. 89. num. 22.
- 2 Textus in Auth. sed hodie , Cod. de donat. inter virum , & unorem , adducitur , & explicatur , d. 75. num. 71.
- 2 Textus in l. si stipulatus fuero 76. ff. de verb. explicatur remissivè , d. 76. num. 18.
- 2 Textus in l. ad Instructiones , Cod. de Sacros. Eccl. an sit correctus , d. 102. num. 53.
- 2 Textus in l. observare , §. ingressus , ff. de Off. Proconsulis , qualiter procedat , d. 91. art. 3. num. 17.
- 2 Textus in Auth. sed hodie , de quibus damnatis loquatur , d. 75. num. 29.
- 2 Textus in cap. ad audientiam , de homicid. explicatur à Patre de Comitibus , d. 120. c. 2. n. 13.
- 2 Textus in c. fin. §. sane , de testam. in 6. exornatur , d. 92. num. 12.

- 2 Textus in l. 2. *Cod. de rescind. vendit.* quid disponat esse in obligatione, d. 76. num. 3.
- 1 Textus in cap. Porro, & cap. cum Capella, de privilegiis, declaratur, d. 118. num. 25.
- 3 Textus in l. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumptibus funerum, adducitur ad materiam, d. 178. num. 23.
- 3 Textus in cap. Constitutionibus, de jure patronatus non procedit, si lis est inter Episcopum, & Patronum, d. 184. num. 59.
- 3 Textus in cap. Constitutionibus, de jure patronatus, non habet locum posita mala fide in presentante, ibid. num. 60.
- 3 Textus in leg. fin. S. fin. ff. mand. adducitur, d. 205. c. 2. num. 20.
- 3 Textus in capite Lator 11. dist. 55. explicatur pro Eunuchis, d. 221. num. 53.
- 3 Textus in leg. 1. S. veteres, ff. de acquir. possess. explicatur, disc. 164. num. 40.
- 3 Textus in leg. oleo 23. *Cod. de usuris*, affertur in presenti, d. 187. num. 22.
- 3 Textus in cap. consultationibus, de jure patronatus, dupliciter limitatur, & qualiter, d. 193. num. 23.
- 3 Textus in leg. interdum, ff. qui pos. in pignor. quæ requisita requiratur, d. 207. num. 47.
- 3 Textus in leg. si quis ita, S. penult. ff. de restit. tutela, explicatur, d. 205. c. 4. num. 48.
- 3 Textus in l. generaliter, S. quid ergo, ff. de fideicommissis libertatibus, explicatur, d. 186. num. 38.
- 3 Textus in leg. Lucius, ff. qui pos. in pignor. hab. qualiter procedat, d. 207. num. 12.
- 3 Textus in l. licet, & l. interdum, ff. qui pos. in pign. hab. an procedat in feudalibus, ibid. num. 8.
- 3 Textus in l. si quis sepulchrum, de quo sup. quid remittat in arbitrium judicis, d. 178. num. 45.
- 3 Textus in cap. significantibus, de novi operis nunciacione, explicatur, d. 169. num. 2.
- 3 Textus in leg. 1. S. si is, ff. de novi operis nunciat. explicatur, ibid. num. 3.
- 3 Textus in l. 5. & fin. C. de locatione pradiorum civilium lib. 11. explicatur, d. 144. num. 8.
- 3 Textus in leg. Lucius, S. finali, ff. ad municipalem, explicatur, ibid. num. 9.
- 3 Textus in leg. congruit, *Cod. de locatione pradiorum civilium lib. 11.* explicatur, ibid. num. 10.
- 3 Textus in leg. Alius, *Cod. de servit. & aq. limitatur in impediendo aspectum ad mare, vel ad montes*, disc. 168. num. 17.
- 3 Textus in leg. 2. ff. de privileg. creditor. adducitur in presenti, d. 139. num. 18.
- 3 Textus in l. aliam, ff. de novat. adducitur, ibid. num. 19.
- 3 Textus in leg. quarebatur, ff. ad leg. Falcidiam, explicatur, d. 186. num. 26.
- 3 Textus in l. nummis, ff. de leg. 3. explicatur, ibid. num. 44.
- 3 Textus in l. unica, *Cod. de Professoribus, qui in Vrbe Constantinopolitana lib. 12.* explicatur, d. 161. num. 3.
- 3 Textus in S. emphyteusis de non alienandis rebus Ecclesia, explicatur, d. 132. num. 61.
- 3 Textus concedens dignitatem Lectoribus fuit localis pro Civitate Constantinopolitana, d. 161. num. 38.
- 3 Textus in dist. leg. fin. *Cod. de aedificiis privatis*, fuit localis, d. 168. num. 9.
- 3 Textus in leg. 1. *Cod. de diversis rescriptis*, adducitur, d. 205. cap. 5. num. 49.
- 3 Textus in leg. quoties, ff. de usufruct. explicatur, disc. 186. num. 33.
- 3 Textus in dist. S. 20. Bulla, explicatur, disc. 154. cap. 2. num. 15.
- 3 Textus in leg. jurisperitus, ff. de excusat. tut. explicatur, d. 189. num. 3.
- 3 Textus in d. S. veteres, qualiter non procedat in fideicommissio, d. 164. num. 44.
- 3 Textus in leg. si quis ad sepulchrum, multipliciter ampliatur, d. 178. num. 26.
- 3 Textus in cap. consultationibus, de jure patronatus, non habet locum in patronatus Regis, d. 193. num. 21.
- 3 Textus in leg. 2. *Cod. de Privilegiis Scholarium lib. 12.* explicatur, d. 189. num. 9.
- 3 Textus explicatur in l. sine nutu 17. *Cod. ad l. Iul. de adulteriis*, d. 199. num. 7.
- 3 Textus in l. si ea lege 17. *Cod. de usuris*, adducitur, & concludit pro causa nostra, d. 187. num. 20.
- 3 Textus in l. si ex pactione 14. *Cod. de usuris*, adducitur in presenti, ibid. num. 16.
- 3 Textus in l. talis, S. Priscus, ff. de conditionib. & demonstrationib. qualiter intelligatur, d. 134. num. 67.
- 3 Textus in leg. si arborem 16. ff. de servit. urban. adducitur, d. 173. num. 12.
- 3 Textus in leg. commodissime, ff. de liber. & posth. explicatur, d. 205. c. 4. num. 37.
- 3 Textus in dicto capite significantibus, qualiter procedat, d. 169. num. 6.
- 3 Textus in l. ab eo, *Cod. de fideicommissis*, an procedat in casu nostro, d. 206. num. 16.
- 3 Textus in capite cum persona, de privileg. in 6. explicatur, d. 189. num. 17.
- 3 Textus in l. fideicommissa 11. S. si cui ita, ff. de leg. 3. adducitur pro extensione, d. 205. c. 4. num. 21.
- 3 Textus in l. Titius, S. Lucius, ff. de liber. & posth. adducitur pro extensione, ibid. num. 22.
- 3 Textus in l. Gallus, S. & quid si tantum, ff. de liber. & posth. adducitur pro extensione, ibid. num. 23.
- 3 Textus in l. fin. *Cod. de instit. & subst.* adducitur pro extensione, ibid. num. 24.
- 3 Textus in l. fin. *Cod. de posthum. instit.* adducitur pro extensione, ibid. num. 25.
- 3 Textus in l. exheredato, S. ult. ff. de leg. 1. adducitur pro extensione, ibid. num. 26.
- 3 Textus in leg. si cum dotem 25. ff. solut. matrim. explicatur, ibid. num. 45.
- 3 Textus in l. cum quis 8. ff. sol. marr. explicatur, ibid. num. 46.
- 3 Textus in leg. si post missionem, ff. ad leg. Falcidiam, explicatur, d. 186. num. 31.
- 3 Textus in d. leg. Pater Severinam, aliter explicatur ab aliquibus, d. 205. c. 4. num. 41.
- 3 Textus in cap. finali, de novi operis nunciacione, explicatur, d. 167. num. 35.
- 3 Textus in l. femina, non procedit in rebus quæsitis titulo oneroso, sed lucrativo, d. 199. num. 21.
- 3 Textus in leg. si ita quis, ff. de vulgari, explicatur, d. 205. c. 4. num. 43.
- 3 Textus in d. S. penult. resolvitur, d. 205. c. 4. num. 51.
- 3 Textus in l. si factu veris 12. ff. de act. empt. adducitur in presenti, d. 187. num. 24.
- 3 Textus in cap. si pater, de testam. in 6. dispositionem piam facit, etiam si medietate sit causa pia, d. 205. c. 5. num. 71.
- 3 Textus in l. spadonem 15. in princip. ff. de excusat. tut. solemniter declaratur, d. 221. num. 15.
- 3 Textus in l. si extraneus, ff. de condit. ob causam, & alia adducuntur, d. 205. c. 2. num. 7.
- 3 Textus in capite susceptum, de rescript. in 6. adducitur, ibid. num. 8.
- 3 Textus in l. si mater, *Cod. de instit. & subst.* adducitur pro extensione, d. 205. c. 4. num. 19.
- 3 Textus in cap. ex parte, de corpore vitiat, pro Eunuchis adducitur, d. 221. num. 26.
- 3 Textus in l. sed est quæsitum 6. ff. de liber. & posth. adducitur, & explicatur, d. 223. num. 7.
- 3 Textus in l. non puto, ff. de jure fisci, adducitur, & explicatur, d. 207. num. 20.
- 3 Textus in cap. Constitutionibus, non procedit quando lis est super spolio, d. 184. num. 61.
- 3 Textus in l. si sanguine 12. ff. de Manumiss. vindicta, adducitur, d. 149. num. 19.
- 3 Textus in leg. 2. ff. unde cognari, adducitur, & explicatur, ibid. num. 20.
- 3 Textus in l. qui adoptionem 23. ff. de adopt. adducitur, & commendatur, ibid. num. 21.
- 3 Textus in cap. cum sit generale, de foro competenti, adducitur, & explicatur, d. 168. num. 15.
- 3 Textus in cap. si quis etiam, de consecrat. dist. 1. resolvitur, d. 183. num. 69.
- 3 Textus adducitur in leg. final. ff. de petir. heredit. disc. 152. num. 2.
- 3 Textus in cap. cum Ecclesia, de causa possess. & propriet. adducitur, d. 133. num. 26.
- 3 Textus in cap. licet, de feriis, explicatur, d. 209. num. 20.
- 3 Textus in cap. cum olim, S. praterea, de peculio Clericorum, explicatur, d. 141. num. 5.
- 3 Textus in l. Pater Severinam, ff. de condit. & demonstr. explicatur, d. 205. c. 4. num. 39.
- 3 Textus in l. interdum, ff. qui pos. in pignor. hab. procedit quando res meliorata extat, d. 207. num. 44.
- 3 Textus in leg. cum maritus, S. mulier, ff. de pactis dotalibus, d. 219. num. 13.
- 3 Textus in l. si servus 27. S. & si puerum, ff. ad l. Aquil. solemniter explicatur, d. 221. num. 10.
- 3 Textus in leg. 1. S. aliud, ff. de adoption. adducitur, disc. 223. num. 17.
- 3 Textus in leg. cum Tabernam, ff. de pignoribus, explicatur, d. 207. num. 23.
- 3 Textus in l. Interdum, procedit etiam in mutante cum interesse

- teresse diversis temporibus, *ibid.* num. 14.
- 3 Textus in *l. fideicommissum* 27. *Cod. de fideicommissis*, qualiter procedat, d. 199. num. 16.
- 3 Textus *Sapientia cap. 3.* procedit in castratione sine ullo fine, d. 222. num. 45.
- 3 Textus in *leg. nomen filiarum*, *S. finali*, *ff. de leg. 3.* adducitur, d. 219. num. 5.
- 3 Textus in *l. si Pater Puella*, *C. de inoffic. testam.* adducitur, & explicatur, nec fuit correctus, *ibid.* num. 3.
- 3 Textus in *cap. licet 3. de feriis*, explicatur, d. 211. num. 1.
- 3 Textus in *l. Eunuchi*, *C. qui testamenta facere possunt*, explicatur, d. 220. num. 11.
- 3 Textus in *l. finali*, *Cod. de edificiis privatis*, adducitur cum Novella 60. & 63. d. 168. num. 1.
- 3 Textus in *capite 2. de novi operis nunciacione*, explicatur, d. 167. num. 30.
- 3 Textus in *l. 5. Cod. de Eunuchis*, adducitur, & explicatur, d. 223. num. 13.
- 3 Textus in *l. sin autem 7. ff. de adilitio edito*, adducitur, & resolvitur ad materiam, d. 221. num. 7.
- 3 Textus in *leg. finali*, *ff. finium regundorum*, explicatur, d. 168. num. 5.
- 4 Textus in *cap. ex tenore*, qui filii sint legitimi, explicatur, d. 266. c. 3. num. 23.
- 4 Textus in *cap. inhibito*, de clandestina desponsatione, explicatur, *ibid.* num. 24.
- 4 Textus in *l. testamentum 18. C. de testamentis*, adducitur, & explicatur, d. 291. dub. 1. num. 25.
- 4 Textus in *lib. 2. S. finali*, *ff. de donationibus*, explicatur, d. 282. num. 26. & num. 27.
- 4 Textus in *leg. prolatam*, *Cod. de sententiis*, &c. explicatur, d. 312. num. 17.
- 4 Textus in *leg. 2. ff. si pars hered. petatur*, explicatur, *ibidem* num. 18.
- 4 Textus in *leg. 1. Cod. de exceptione doli*, explicatur, *ibidem* num. 19.
- 4 Textus in *leg. si quis libertatem 7. ff. de pet. hered.* explicatur, *ibid.* num. 13.
- 4 Testamenti verba, quæ adducuntur ostendunt lineæ vocationem, & qualem, d. 237. num. 48.
- 4 Textus in *cap. cum jam dudum*, de *preb. & dign.* adducitur, & declaratur, d. 274. num. 35.
- 4 Textus in *leg. servus, qui meus erit 6. ff. de leg. 1.* adducitur, d. 253. num. 45.
- 4 Textus in *l. unica*, *S. si hares*, *ff. si tabula testamenti extabant*, adducitur, d. 291. dub. 3. num. 12.
- 4 Textus in *S. ex eo autem*, *instit. quibus mod. testam. infirm.* adducitur, & explicatur, d. 291. num. 19.
- 4 Textus in *l. 1. S. si hares*, *ff. si tabula testament. nulla extabant*, *ibid.* num. 20.
- 4 Textus in *capite quia*, *il 5. de iudiciis*, explicatur, *disc.* 322. num. 10.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, non extenditur ad ducatos triginta, d. 270. num. 14.
- 4 Textus in *l. 1. Cod. quo quisque ordine conveniatur*, *lib. 11.* explicatur, d. 262. num. 26.
- 4 Textus in *leg. nulli*, *Cod. de iudiciis*, explicatur, *discept.* 274. num. 14.
- 4 Textus in *leg. Cotem ferro*, *S. Dominus*, *ff. de publicanis*, explicatur, d. 313. c. 3. num. 8.
- 4 Textus in *leg. 1. S. si signum*, *ff. de bon. possess. secundum tabulas*, adducitur, & explicatur, d. 291. dub. 2. num. 1.
- 4 Textus in *l. nostram*, *Cod. de testamentis*, adducitur, & explicatur, *ibid.* num. 2.
- 4 Textus in *S. sed hoc presenti*, *Auth. de sanctissimis Episcopis*, declaratur, d. 318. c. 2. num. 8.
- 4 Textus in *l. si usuras 21. & l. pignoris 22. Cod. de usuris*, adducuntur ad materiam, d. 292. c. 2. num. 6.
- 4 Textus in *Auth. ex causa*, *C. de lib. prat.* adducitur, & explicatur, d. 324. num. 32.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, procedit in locatione, d. 270. num. 6.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, tres requirit condiciones, *ibid.* n. 7.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, qualiter practicator, *ibid.* num. 8.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, non requirit causæ cognitionem, *ibid.* num. 9.
- 4 Textus in *S. cum igitur*, *Auth. de non eligendo secundo nubentes*, explicatur, d. 324. num. 34.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, secundum aliquos respicit valorem centum aureorum, d. 270. num. 11.
- 4 Textus in *capite Terrulas*, non excedit 20. solidos, *ibidem* num. 12.
- 4 Textus in *leg. 5. Cod. de vestigialibus*, explicatur, *discept.* 313. c. 2. num. 71.
- 4 Textus in *leg. ob res 20. digestis de pactis dotalibus*, qualiter explicatur, *discept.* 289. num. 14.
- 4 Textus in *l. cum tabula*, *ff. de bon. possess. secundum tabulas* explicatur, d. 291. dub. 3. num. 16.
- 4 Textus in *leg. consciuntur*, *ff. de jure Codicillorum*, explicatur, d. 293. num. 45.
- 4 Textus in *capite 1. de homicidio in 6. declaratur*, *discept.* 258. num. 7.
- 4 Textus in *Clement. 2. limitatur in jure patronatus gentilitio*, & utrū jus patronatus competat in capita, si sit concessum pro omnibus, & singulis descendentibus de familia in presentando, d. 233. num. 14.
- 4 Textus in *litem quaritur*, *S. qui impleto*, *ff. locati*, explicatur, d. 243. num. 17.
- 4 Textus in *leg. 1. S. ex feudo*, & *leg. si quis ita*, *ff. de hereditibus institut.* & *leg. quoties*, *Cod. eodem*, adducuntur, d. 237. num. 15.
- 4 Textus in *l. 3. S. si emancipatus*, *ff. de bonor. possess. contra tab.* explicatur, d. 302. num. 12.
- 4 Textus in *l. quaris 28. ff. de pactis dotalibus*, explicatur, d. 289. num. 17.
- 4 Textus in *l. quoties*, *Cod. de donat. quæ sub modo*, explicatur, d. 321. num. 20. & 21.
- 4 Textus in *cap. cum ad Monasterium*, de statu Monachorum, qualiter intelligatur, d. 278. num. 48.
- 4 Textus in *l. generaliter*, *C. de institut. & substitut.* quando procedat, d. 324. num. 22.
- 4 Textus in *leg. Divus 26. ff. de captivis*, adducitur, *disc.* 266. num. 6.
- 4 Textus in *cap. 1. de feudo Guardia*, in usibus feudorum explicatur, d. 239. num. 5.
- 4 Textus in *cap. si electio 26. de elect. in 6. declaratur*, *disc.* 285. num. 11.
- 4 Textus in *l. sancimus*, *Cod. de testamentis*, adducitur, & explicatur, d. 291. dub. 1. num. 10.
- 4 Textus in *l. sancimus*, *C. de testamentis*, in casu nostro non est applicabilis, *ibid.* num. 11.
- 4 Textus in *leg. si quis stipulatus 112. ff. de verbor.* explicatur, *ibid.* num. 12.
- 4 Textus in *leg. scribit 38. S. item scribit*, *ff. de auro*, & *argento legato*, adducitur, *ibid.* num. 13.
- 4 Textus in *l. quoties valens*, *S. tantundem*, *ff. de hered. instit.* adducitur, *ibid.* num. 14.
- 4 Textus in *l. pluribus tabulis 4. ff. de his, quæ in testamento delentur*, adducitur, *ibid.* num. 6.
- 4 Textus in *l. 3. S. finali*, *ff. de adm. leg.* adducitur, *ibid.* num. 7.
- 4 Textus in *S. sine igitur*, *Auth. cum de appell. cognosc.* explicatur, d. 324. num. 29.
- 4 Textus in *cap. Naviganti*, de *usuris*, explicatur ad materiam à Fagnano, Barbosa, & aliis recentioribus Theologis, & Canonistis, d. 292. c. 2. num. 17.
- 4 Textus in *l. fundum Titianum*, cum duobus seqq. *ff. de except.* explicatur, d. 274. num. 8.
- 4 Textus in *cap. tuam*, de *ordin. cognit.* adducitur in presenti, *ibid.* num. 9.
- 4 Textus in *l. scrip.*, *ff. unde liberi*, declaratur, d. 296. num. 7. usque ad num. 10.
- 4 Textus in *capite veniens 15. de sponsalibus*, adducitur, d. 264. num. 16.
- 4 Textus in *l. ex his*, *C. quando dies legati cedat*, adducitur in presenti, d. 311. num. 10.
- 4 Textus in *l. ea*, *qua 5. S. cum verò*, *C. de tempor. in integr. restit.* declaratur, d. 251. num. 14.
- 4 Textus in *cap. Terrulas in quæst. 12. non est correctus*, d. 270. num. 2.
- 4 Textus in *cap. cum Episcopus*, de *officio ordinarii in 6.* explicatur, d. 265. num. 9.
- 4 Textus in *leg. cum illud 25. S. hares meus*, & Textus in *leg. Firmio*, *digestis quando dies legati cedat*, explicatur, *discept.* 311. num. 16.
- 4 Textus in *leg. qui filius 17. de leg. 1. concordatur cum Textu leg. unic. parag. sin autem*, *Cod. de caduc. tollend.* d. 271. num. 50.
- 4 Textus in *l. 4. Cod. de usuris*, pignus admittit in mutuo cum interesse, d. 292. c. 2. num. 2.
- 4 Textus in *l. consciuntur*, *ff. de jure Codicillorum*, adducitur, & explicatur, d. 324. num. 27.
- 4 Textus in *capite 1. de homicidio*, declaratur, *discept.* 258. num. 19.
- 4 Textus in *Clem. exivi*, *S. si demum*, *ff. de verbor. signific.* explicatur, d. 261. num. 7.
- 4 Textus in *l. generaliter*, *Cod. de instit. & substitut.* qualiter intelligatur, d. 324. num. 6.
- 4 Textus in *cap. Terrulas*, respicit valorem fundi, & proprietatis non fructuum, d. 270. num. 23.

- 4 Textus in cap. accepimus, de aetate, & qualitate, adducitur, & explicatur, d. 284. num. 5.
- 4 Textus in auth. hoc inter liberos, Cod. de testamentis, adducitur, & explicatur, d. 291. dub. 3. num. 10.
- 4 Textus in leg. Atilicinius 27. ff. de pactis dotal. explicatur, d. 289. num. 12.
- 4 Textus in l. humanitatis, Cod. de impub. an procedat in mutuo, & furdo, vel non, d. 286. num. 8.
- 4 Textus in leg. cum Pater, S. fidei, ff. de leg. 2. explicatur, d. 267. num. 8.
- 5 Textus in l. si quis decurio, la 2. Cod. de decur. lib. 10. explicatur, d. 398. num. 1.
- 5 Textus in leg. 4. Cod. de juris, & facti ignorantia, explicatur, d. 370. num. 33. & 34.
- 5 Textus in leg. liberto, ff. de bonis libertorum, explicatur, d. 393. num. 40.
- 5 Textus in cap. cum sit generale, de foro competenti, adducitur, & explicatur, d. 371. num. 15.
- 5 Textus in leg. si quis sepulchrum, multipliciter ampliatur, ibid. num. 26.
- 5 Textus in l. si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumptib. funerum, adducitur ad materiam, ibid. num. 23.
- 5 Textus in leg. qui autem 6. ff. de his, qua in fraudem creditorum, est correctus secundum Canones, disceptat. 393. num. 27.
- 5 Textus in l. licet 7. Cod. qui pot. in pign. hab. quæ requisita requirantur, d. 388. num. 7.
- 5 Textus in cap. 1. S. si duo fratres, de fratribus de novo beneficio investitis declaratur, d. 394. num. 8.
- 5 Textus in leg. cum Patronus, Cod. de jur. delib. explicatur, d. 393. num. 64.
- 5 Textus in leg. finali, S. 1. Cod. de bonis, qua liberis, explicatur, ibid. num. 65.
- 5 Textus in l. qui autem, non procedit contra creditores ex causa onerosa, d. 393. num. 32.
- 5 Textus in l. qui autem, non procedit quando fieret declaratio in favorem conjunctæ personæ, ibid. num. 33.
- 5 Textus in dict. leg. qui autem, non procedit quando debitor in acquisitum habuit ex conditione, & num. sequenti, ibid. num. 34.
- 5 Textus in leg. cum Prætor 12. ff. de judiciis, explicatur, d. 332. art. 8. num. 28.
- 5 Textus in cap. nonne, de præsumptionibus, explicatur in sensu literali, & mystico, ibid. num. 29.
- 5 Textus in capite non solum, de appellat. in 6. adducitur, d. 381. num. 43.
- 5 Textus in Clementina finali, de privilegiis, explicatur, d. 390. num. 10.
- 5 Textus in l. 3. S. si in venditione, ff. com. prædiorum, explicatur, d. 332. art. 3. num. 3.
- 5 Textus in leg. omnes 31. Cod. de Episcopis, & Clericis, d. 396. num. 3.
- 5 Textus in S. æconomus, Auth. de sanctissimis Episcopis, adducitur, ibid. num. 4.
- 5 Textus in cap. post electionem, de concess. præb. graviter ponderatur, d. 344. num. 23.
- 5 Textus in l. plerumque, ff. de jure dotium, in dote quid operetur, d. 348. num. 12.
- 5 Textus in leg. plerumque, cum l. seqq. ff. de jure dotium, explicatur, ibid. num. 17.
- 5 Textus in Auth. hoc nisi, Cod. de solutionibus, explicatur, d. 331. num. 4.
- 5 Textus in Clementina prima, de privilegiis, explicatur, d. 327. num. 36.
- 5 Textus in leg. neque pignus, ff. de regulis juris, explicatur, d. 347. num. 9.
- 5 Textus in leg. sequens questio, ff. de legat. 2. explicatur, d. 332. num. 2.
- 5 Textus in d. l. sequens questio, ampliatur, ibid. num. 3.
- 5 Textus in d. l. sequens questio, limitatur, ibid. num. 4.
- 5 Textus in Authent. hoc nisi, procedit etiam in feudis, d. 331. num. 14.
- 5 Textus in cap. 3. S. inter filiam, si de feudo defuncti Militis, &c. d. 368. num. 56.
- 5 Textus in leg. si domus, ff. de leg. 1. adducitur, discept. 336. num. 35.
- 5 Textus in l. 1. ff. de Procuratorib. explicatur, d. 339. num. 11.
- 5 Textus in l. 1. S. in propria, ff. quando appellandum sit, explicatur, ibid. num. 12.
- 5 Textus in leg. Pupilli, S. soror, ff. de solut. explicatur, ibid. num. 4.
- 5 Textus in dict. cap. 1. S. si duo fratres, ponderatur, discept. 394. num. 52.
- 5 Textus in l. si quis sepulchrum, de quo supra, quid remittat in Caponi Repert.
- arbitrium Judicis, discept. 371. num. 45.
- 5 Textus in dict. leg. si res obligata 60. ff. de leg. 1. adducitur, d. 336. num. 31.
- 5 Textus in leg. quæro, ff. de usufructu legato, explicatur, ibid. num. 32.
- 5 Textus in leg. Imperatores, ff. de Publicanis, adducitur, ibid. num. 33.
- 5 Textus in leg. qui scit. 25. ff. de usuris, concordat cum Textu in leg. qui bona fide 23. ff. de acquir. rerum domin. d. 356. num. 4.
- 5 Textus in leg. æstimationis 21. ff. solut. matrim. explicatur, d. 347. num. 15.
- 5 Textus in leg. si res obligata 60. qualiter intelligatur, disc. 336. num. 20.
- 5 Textus in leg. licet 8. Cod. qui pot. in pign. iterum explicatur, d. 388. num. 15.
- 5 Textus in leg. Pater 76. S. Iulius, ff. de leg. 3. explicatur, d. 332. art. 7. num. 6.
- 5 Textus in leg. 1. ff. de privilegiis creditorum, explicatur, d. 326. num. 83.
- 5 Textus in leg. si vir uxori 61. ff. de condit. & demonstr. adducitur, d. 332. art. 1. num. 2.
- 5 Textus in l. altius, C. de servit. & aqu. limitatur in impediendo aspectum ad mare, vel ad Montes, d. 371. num. 17.
- 5 Textus in cap. 1. S. sed etiam, & in cap. 1. S. donare, qualiter olim feudum alienari poterat, & in cap. 1. S. si quis, vers. Titius, si de feudo defuncti, &c. explicatur, d. 326. num. 10.
- 5 Textus citati procedunt in feudis ex pacto, ibid. num. 11.
- 5 Textus in d. vers. Titius, explicatur, ibid. num. 12.

THEOLOGUS.

- 2 Theologus poterit eligi Vicarius à Capitulo etiam existente Canonista, d. 92. num. 5.
- 3 Theologi qui negant plures hostias posse dari uni, qualiter procedant, d. 28. num. 26.
- 3 Theologorum sententia, dicens impossibile esse casum, ut Eunuchus habeat verum semen, veram esse, d. 224. n. 12.

THEODORUS.

- 3 Theodorus Romanæ Ecclesiæ Diaconus Palladium damnavit, & quare, d. 221. num. 23.

THESAURUS.

- 3 Thesaurus non vidit Lucam de Pena, nam aliter eum laudasset, d. 194. num. 54.

THESAURARIUS.

- 1 Thesaurarius Principis, quid scribere debeat in libro, d. 35. num. 51.
- 5 Thesaurarii officium, qualiter introductum, d. 363. num. 16.

THOMAS DEL BENE.

- 3 Thomas del Bene tom. 2. cap. 9. dub. 33. adducitur, & explicatur, d. 154. num. 34.

THOMINGII.

- 5 Thomingii decis. 17. adducitur ad propositum, d. 385. num. 14.

THORUS.

- 5 Thorus par. 2. in verbo immunitas, punctualiter assertur, d. 343. num. 10.
- 4 Thori decisio in secunda parte in verbo antefati, qualiter procedat, d. 315. num. 18.
- 1 Thori decis. tom. 3. par. 1. fol. 511. adducitur, d. 38. num. 15.

TIBERIUS.

- 1 Tiberius Decianus stat pro familia contentiva, discept. 57. num. 16.
- 3 Tiberius Coppulla quam benè, quam ordinatè providerit filiabus, matri, fratri, uxori, & animæ suæ, sed hæc remansit delusa, d. 205. c. 5. num. 69.

TIMOR.

- 1 Timor futuræ sævitæ, qualiter confurgat? d. 29. n. 59.

TIRAQUELLUS.

- 3 Tiraquelli locus §. 32. de retract. num. 43. reducitur ad propositum, d. 164. num. 35.

TITULARIS.

- 4 Titularis an possit fructus dimittere ad evitandas censuras, & retinere congruam, d. 253. c. 1. num. 47.
- 4 Titularis consensus in reservatione pensionis non præsumitur ad id, quod non est verisimile, d. 243. num. 43.

TITULATI.

- 5 Titulati hujus Regni, licet sint subditi Regi, tamen plenissimas habent investituras, d. 330. num. 12.
- 5 Titulati hujus Regni jurisdictionem habent privativè quoad Reges in suis terris, ibid. num. 5.
- 5 Titulati hujus Regni non dicuntur tales solum abusivè, sed cum effectu, ibid. num. 6.

TITULUS.

- 1 Titulus Illustrissimi fuit usurpatus tam ab Episcopis, quam Archiepiscopis, d. 62. num. 4.

- 1 Titulum non tenentur ostendere, qui beneficium habent ab eodem Ordinario, d. 1. num. 29.
- 1 Titulorum petitio etiam per libellum generalem fieri potest, ibid. num. 11.
- 1 Titulus redactus ad non titulum exhiberi debet, ibid. num. 12.
- 1 Titulus reprobatus non dat justam causam possidendi, d. 47. num. 4.
- 3 Titulus de Professoribus, & Medicis, & Titulus de Professoribus Urbis Constantinopolitanæ, qualiter procedant, d. 161. num. 39.
- 4 Titulus ne liceat potentioribus in actore, & reo procedit, d. 294. num. 98.
- 4 Tituli, de quibus supra plures habent limitationes, disc. 295. art. 3. num. 14.
- 4 Titulus *Cod. de litigiosis, & rit. ff. de alienatione judicii mutandi causa facta*, in quo differant, ibid. num. 11.
- 4 Titulus *Cod. de his, qui potentiorum nomine, & rit. C. ne fiscus, vel Respublica*, in quo differunt, ibid. num. 12.
- 4 Titulus, seu Rubrica inquisitionis non est attendenda, sed rei veritas in criminibus perpendi debet, d. 259. num. 25.
- 4 Titulus dignitatis an probet Ecclesiam esse Collegiatam, d. 288. num. 5.
- 5 Titulus prævalet possessorio discrepante, d. 353. num. 28.
- 5 Titulo falso, vel falsa transfectione possidens bona Ecclesiæ punitur poena usurpatoris, d. 327. num. 22.
- TOLERANTIA.**
- 2 Tolerantia Superioris inducit dispensationem, & consensum, d. 91. art. 4. num. 22.
- 4 Tolerantia Pontificis quando inducat dispensationem, d. 274. num. 36.
- 4 Tolerantia Pontificis consensum arguit, ibid. num. 37.
- 4 Tolerantia Superioris inducit dispensationem, ibid. num. 34.
- TONDUTUS.**
- 1 Tonduti Sanligerii locus *tom. 2. cap. 21*. adducitur punctualis, d. 39. num. 21.
- 3 Tonduti autoritas *lib. 2. cap. 75*. adducitur, & explicatur, d. 132. num. 50.
- 4 Tonduti auctoritas *cap. 30. de pensionib.* retorquetur contra Adversarium, d. 243. num. 46.
- TORALIA.**
- 3 Toralia Imperia sunt in supellectili, & quæ sint, d. 145. n. 17.
- TORMENTA.**
- 1 Tormenta illata filio censentur illata patri, d. 26. num. 18.
- TORNEAMENTA.**
- 3 Torneamenta exercere licebit in die Festo, d. 209. num. 22.
- TORTURA.**
- 2 Tortura contra Ecclesiasticos, qualiter inferatur, & quibus indicii, d. 87. c. 2. num. 3.
- 4 Tortura non datur deficiente corpore delicti, discept. 323. num. 3.
- TRACTA.**
- 4 Tracta pro uno loco concessa prodest pro alio Confederato, non ita in tempore, d. 313. c. 3. num. 42.
- 4 Tracta concessa pro certo tempore, potest revocari, & quando, ibid. num. 43.
- TRACTATUS.**
- 2 Tractatus inter quos fiat, & qui vocatur in alienatione bonorum Ecclesiæ, d. 92. num. 18.
- TRANSACTIO.**
- 2 Transactio si fiat inter hæredem scriptum, & hæredem ab intestato, quis teneatur ad legata, & credita, d. 103. num. 19.
- 2 Transactio fieri debet ob difficultatem adimplementi, ibidem num. 12.
- 2 Transactio de bonis alienari prohibitis potest interdum fieri, ibid. num. 16.
- 2 Transactio quando fit ex certa scientia, sacrilegium est disputare, de potestate Principis transigentis, ibid. num. 23.
- 3 Transactio quam Patres opponunt, quid arguat pro eis? d. 155. c. 1. num. 44.
- 3 Transactio super spoliis, quid operetur, d. 147. num. 16.
- 3 Transactio fuit terminata D. Staibani controversia, ergo non bene explicatur à parte, d. 157. num. 30.
- 5 Transactio an rescindatur de recta fideitate testamenti, vel instrumenti, d. 370. num. 37.
- 5 Transactio quando possit rescindi ex nova causa, ibid. n. 11.
- 5 Transactionis causa, de qua hic, qualis fuerit, ibid. num. 27.
- 5 Transactionis, de qua hic, iustitia apparet, ibid. num. 23.
- 5 Transactio pro evitandis litibus favorabilior est, quacumque alia, ibid. num. 28.
- 5 Transactio super testamento, qualiter valeat, ibid. num. 29.
- 5 Transactio an remaneat sine causa, posita validitate testamenti, vel nullitate ejusdem, ibid. num. 30.
- 5 Transactio sine causa non valet, ibid. num. 26.
- 5 Transactio inter consanguineos est favorabilior, ibid. n. 5.
- 5 Transactionis favor quantus sit, & qualis inter conjunctos, ibid. num. 25.
- 5 Transactio propter litem facta est favorabilis, & æquiparatur Rei judicatæ, ibid. num. 1.
- 5 Transactio rescissa, qualiter acta fidem faciant, ibid. num. 15.
- 5 Transactio inter consanguineos, qualiter fit facienda, ibid. num. 14.
- 5 Transactio quando rescindatur ex falsa causa, & num. 10. ibid. num. 9.
- TRANSFORMATUM.**
- 3 Transformatum succedens loco prioris obligationis, quando mutet ejus naturam, d. 139. num. 32.
- TRANSFORMATIO.**
- 3 Transformatione unius actionis in aliam, quando sequatur prioris totalis extinctio, ibid. num. 33.
- TRANSFUSIO.**
- 3 Transfusio primæ obligationis in aliam differt à novatione, ibid. num. 3.
- TRANSLATARIUS.**
- 4 Translatarius utitur remediis transferentis, & quare, d. 253. c. 2. num. 27.
- 4 Translatarius à quo dicatur habere pensionem à Papa, an à transferente, ibid. num. 29.
- 4 Translatarius via executiva agit contra Titularem pro pensione, ibid. num. 51.
- TRANSLATIO.**
- 2 Translatio pensionis est materia odiosa, d. 125. num. 12.
- 2 Translatio pensionis dicitur odiosissima, cum proroget feruitutem Beneficii, ibid. num. 13.
- 2 Translatio juris patronatus de laico in Clericum, quando fiat cum qualitate laicali, d. 74. num. 47.
- 2 Translatio contra voluntatem an fieri possint, d. 105. n. 12.
- 2 Translati de uno ad aliam Ecclesiam auctoritate propria, qualiter puniatur, ibid. num. 13.
- 2 Translatio Prælati, quid sit definitur, ibid. num. 2.
- 2 Translatio, de qua hic duplex est, & assignantur, ibid. n. 3.
- 2 Translationis Prælati causæ, quæ sint, ibid. num. 4.
- 2 Translatio personæ, & Monasterii, quæ sint, ibid. num. 5.
- 2 Translatio voluntaria, & invita in quo differant, ibid. num. 6.
- 2 Translationes necessariæ interdum, ibid. num. 7.
- 2 Translatione facta statim vacat Ecclesia, & qualis sit differentia inter voluntariam, & coactam, ibid. num. 8.
- 2 Translatione facta extinguitur omne jus circa fructus, ibid. num. 9.
- 2 Translatio Episcopi non fit, nisi per Papam, ibid. num. 10.
- 2 Translatione facta in alium locum non afficit, nec præjudicat exemptioni, d. 118. num. 14.
- 2 Translatio unius ad aliam Ecclesiam, quando facta censetur, d. 89. num. 46.
- 3 Translatio de una in aliam Religionem, an præjudicet bonis primo loco traditis, d. 138. num. 36.
- 4 Translatio pensionis, & reservatio ejusdem in præsentem pro Eminentissimo Bonello, non est nova pensio, discept. 243. num. 18.
- 4 Translatio pensionis est odiosa, & quare, discept. 253. cap. 2. num. 35.
- 4 Translatio pensionis non est tam odiosa, quam ejusdem impositio, ibid. num. 36.
- 4 Translatio pensionis à Cardinalibus, qualiter facienda ex Bulla Sanctissimi Urbani VIII. ibid. num. 18.
- 4 Translatio pensionis concessa, an sit nova pensio, an prorogatio primæ, d. 241. num. 6.
- 4 Translatio pensionis concessa conditionaliter, corrumpit in totum non adimpleta conditione, d. 253. c. 2. num. 55.
- 4 Translatio pensionis, an sit antiquæ concessio, ac extinctio primæ, & novæ concessio, d. 242. num. 3.
- TRANSVERSALES.**
- 1 Transversales dicuntur de familia, non de linea, d. 57. n. 10.
- TREBELLIANICA.**
- 3 Trebellianica non deducitur ex fideicommissio particulari, maxime adversus piam causam, d. 205. cap. 7. num. 19.
- 4 Trebellianicæ prohibitio non inducit aliam substitutionem, d. 271. num. 88.
- 4 Trebellianica non detrahitur ex donatione inter vivos, d. 324. num. 42.
- 4 Trebellianica quando dicatur prohibita in testamento, ibid. num. 40.
- TRENTACINQ.**
- 3 Trentacinq. *conf. 60. par. 2.* elegans adducitur, d. 194. num. 30.
- 2 Trentacinq. autoritas adducitur ad propositum, & declaratur à Cencio, d. 117. num. 28.

TREUTLERUS.

- 5 Treutleri *conf.* 48. adducitur, d. 385. num. 6.

TRIBUNALIA.

- 1 Tribunalia masculis semper faverunt, licet remotioribus pro foeminis excludendis proximioribus, d. 58. num. 18.
5 Tribunalia vocalia judicat tanquam Deus, d. 337. num. 18.

TRIBUTA.

- 4 Tributa pro usu, non dabantur antiquitus, d. 313. num. 18.
4 Tributa, & vectigalia, a quibus explicentur, novissime adducitur, ibid. num. 5.
4 Tributa, & vectigalia super rebus pertinentibus ad usum necessarium justa sunt, d. 313. c. 2. num. 64.

TRIDENTINUM.

- 1 Tridentini decretum *sess.* 13. *cap.* 6. adducitur in presenti, d. 2. num. 51.
1 Tridentini decretum *sess.* 25. *de Regular. cap.* 15. comprehendit Milites S. Joannis, ibid. num. 20.
1 Tridentinum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 18. stricte præcipit non dispensari, nisi causa cognita, d. 24. num. 7.
1 Tridentini Concil. ubi supra recipit interpretationem juxta qualitatem personæ, d. 64. num. 22.
1 Tridentini *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 22. adducitur, & explicatur, d. 53. num. 16.
1 Tridentini *sess.* 24. *de reformatione cap.* 12. explicatur, d. 27. num. 5.
1 Tridentini Concilium, de quo supra, dum ait posse revideri jus patronatus, qualiter intelligat, d. 12. num. 42.
1 Tridentini decretum *sess.* 25. *cap.* 9. *de reformatione*, adducitur, ibid. num. 39.
2 Trident. decretum *sess.* 25. *de Regular. cap.* 4. explicatur, unà cum Bullis Pontificum, & decretum Sacræ Congregationis, d. 93. num. 17.
2 Trident. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 15. non comprehendit Milites Regulares, d. 123. num. 16.
2 Trident. decretum *sess.* 22. *cap.* 3. *de reformat.* quid disponat? ibid. num. 144.
2 Trident. decret. de quo supra, qualiter intelligatur, ib. n. 145.
2 Tridentini decretum *sess.* 24. *cap.* 16. expenditur, d. 92. num. 3.
2 Trid. decretum, de quibus distributionibus intelligatur, d. 123. num. 147.
2 Trid. decretum *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 2. non inducit novum jus, d. 82. num. 17.
2 Trid. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 2. an prohibeat, & quomodo habere peculium, ibid. num. 4.
2 Post Trid. Regulares possunt habere peculium ad nutum amovibile Superiorum, ibid. num. 5.
3 Tridentinum an revocaverit privilegia Summ. Pontificum circa Oratoria privata, d. 183. num. 37.
3 Trident. *sess.* 24. *de reformat. matrim. cap.* 9. explicatur, d. 159. c. 1. num. 6.
3 Trident. *sess.* 24. *de reformat. matrim. cap.* 1. explicatur, d. 159. cap. 2. num. 22.
3 Tridentini decretum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 15. explicatur, d. 133. num. 1.
3 Tridentini locum, de quo supra, qui DD. exornent? ibid. num. 2.
3 Trid. *sess.* 25. *cap.* 4. *de reform. per ly (facultatem)* explicatur, d. 154. c. 2. num. 11.
3 Trid. *sess.* 25. *cap.* 1. *de Regularibus*, dispensatione in Regulis, d. 155. c. 3. num. 7.
3 Trident. *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* adducitur, & explicatur, d. 134. num. 8.
3 Trid. Concilii *sess.* 25. *de Regular. cap.* 5. adducitur, & explicatur, d. 184. num. 17.
3 Tridentini decretum *sess.* 22. *cap.* 1. adducitur, discept. 160 num. 18.
3 Trid. *sess.* 25. *de Regular. cap.* 18. quomodo, & qualiter intelligatur, d. 222. num. 10.
3 Trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regularib.* qualiter intelligatur per Fratrem Joseph à Jesu, d. 155. c. 1. num. 26.
3 Trident. decretum, qualiter derogaverit consuetudini, d. 133. num. 27.
4 Tridentini solemnitas non destruit solemnitates in contractibus minorum requisitas, d. 278. num. 15.
4 Trident. *sess.* 24. *de reformat. matrim. cap.* 9. adducitur, & ponderatur, d. 264. num. 15.
4 Tridentini decretum *sess.* 43. *cap.* 6. per Bullam Sixti V. licet correctum, tamen per Bullam Clementis VIII. est renovatum, d. 238. num. 29.
4 Trident. decretum *sess.* 25. *cap.* 9. explicatur, d. 263. num. 7.
4 Tridentini solemnitas diversa est in majore, vel in minore contrahente, d. 278. num. 17.
5 Trid. *sess.* 23. *cap.* 6. explicatur, d. 401. c. 3. num. 4.
5 Trident. *sess.* 24. *cap.* 11. *de Regularib.* quæ requirit in Capella-
Caponi Report.

nis S. Joannis pro exemptione, d. 327. num. 29.

- 5 Trident. *sess.* 22. *cap.* 9. Mediolani observatur, d. 396. num. 33.
5 Trident. *sess.* 6. *cap. de reformat.* facultatem concedit puniendi Regulares extra claustra delinquentes, discept. 327. num. 18.
5 Trident. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 16. qualem dat facultatem Episcopis cogendis Regulares ad processiones, ibid. num. 19.
5 Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 11. adducitur, & explicatur, ibid. num. 8.

TRIENNIUM.

- 2 Triennium pro familiaritate, quando incipere debeat, d. 108. num. 31.

TRINÆ.

- 4 Trinæ denunciationes non sunt de substantia validi matrimonii, itaut omisso illarum illud vitiet, d. 277. c. 2. num. 4.

TIREMES.

- 1 Tiremium poena, quando Regularibus est infligenda, d. 14. num. 8.
1 Tiremium poena Regularibus, qualiter competat, ibid. n. 6.
3 Tiremes in portu sub cuius sint jurisdictione, d. 133. n. 69.

TRULLA.

- 3 Trulla quid sit, & an supellex, d. 145. num. 18.

TURBATIO.

- 3 Turbatio sanguinis facit, ut mulier puniatur, nubens infra annum, d. 194. num. 25.

TURIFICATIO.

- 2 Turificatio arguit præminentiam, ac præcedentiam graduum, d. 118. num. 12.

TUTELA.

- 2 Tutela non debet deferri affectanti, d. 119. num. 14.
2 Tutela non debet deferri debitori, vel creditori, vel habenti rem communem cum minore, ibid. num. 15.
2 Tutela relicta à matre, vel avia, ut valeat, an requiratur institutio in sola legitima, an in tota hæreditate, ibid. n. 10.
2 Tutela non removetur ob modicum delictum, vel creditum tutoris, ibid. num. 19.
2 Tutela in hac Civitate est difficultas, an procedat servata distinctione bonorum, ibid. num. 22.

TUTOR.

- 1 Tutorem teneri de lata culpa, qualiter procedat, d. 35. n. 26.
1 Tutoris periculum circa nomina debitorum, quale sit, ibid. num. 52.
1 Tutor, quando teneatur ad idoneos fidejussores, ibid. n. 53.
1 Tutor, ut non teneatur pro nominibus à se contractis, quid agere debeat, ibid. num. 54.
1 Tutoris diligentia qualis requiratur, ibid. num. 35.
1 Tutor dolum, qualiter commississe videtur, ibid. num. 44.
1 Tutoris negligentia, qualiter probetur, ibid. num. 15.
1 Tutor qua diligentia uti debet in nominibus debitorum, ibid. num. 12.
1 Tutor tenetur de levi culpa, ibid. num. 3.
1 Tutores, Curatores, & Administratores gerunt officium ex necessitate, ibid. num. 4.
1 Tutoris periculo cedit decoctio nominis debitoris, ibidem num. 57.
1 Tutoris periculo, ne cedat, quæ diligentia requiritur in exigendo, ibid. num. 58.
1 Tutoris negligentia in administrando, qualiter puniatur, ibid. num. 60.
1 Tutores an teneantur alimenta describere, & expensas pupillorum in libro rationum, & quid posito decreto taxativo alimentorum, ibid. num. 61.
2 Tutor, quamvis suspectus, si offerat propriis expensis educare pupillum, debet dari educatio, nisi sit substitutus, d. 119. num. 28.
2 Tutor, vel administrator non potest conveniri, nisi in loco administrationis, fallit si solvatur interesse, & alibi conveniatur, d. 117. num. 21.
2 Tutor à Judice dari debet ejusdem domicilii, ubi pupillus exat, d. 119. num. 12.
2 Tutor testamentarius potest dari alterius Territorii, ibidem num. 13.
2 Tutor testamentarius præfertur omnibus, ibid. num. 2.
2 Tutoris datio dependet à potestate, ibid. num. 3.
2 Tutor quando remanet obligatus fidejubens pro pupillo si contractus sit invalidus, d. 113. num. 22.
2 Tutores dati ab extraneis indigent confirmatione Judicis, d. 119. num. 5.
2 Tutor datus ab extraneo, & confirmatus à Judice præfertur omnibus legitimis etiam matri, ibid. num. 6.
2 Tutor datus ab extraneo confirmatur sine inquisitione secundum unam opinionem, licet probabilius sit contrarium, ibid. num. 7.

- 2 Tutor datus ab extraneo est tutor in omnibus, sed non habet administrationem in omnibus, ibid. num. 8.
- 3 Tutor debet facere interponi decretum Judicis pro continuanda societate à testatore imposita in bonis minoris, d. 114. num. 13.
- 2 Tutoris autoritas non convalidat contractum ex post facto, d. 86. num. 12.
- 3 Tutori, & actori non debetur salarium non conventum, nec procuratori, quod fallit de consuetudine, discept. 109. num. 50.
Plus requiritur ad removendum tutorem, quam ad non dandum, d. 119. num. 17.
- 3 Tutor non potest esse pupilli, qui habet rem communem cum eodem pupillo, & qualiter hoc procedat, ibid. num. 18.
- 3 Tutor datus filiis, an censeatur datus filio ignoto, discept. 205. c. 4. num. 50.
- 3 Tutor, & administrator sibi præsumitur solvisse, discept. 152. num. 16.
- 3 Tutorum de Lagni comparitio, & commissionis procuratio in S. C. coram D. meo D. Thoma Caravita, fol. 81. d. 205. c. 1. num. 25.
- 3 Tutoris, & Curatoris datio in testamento per Tiberium affertur, fol. 120. à *terg. ultima riga*, & fol. 121. ibidem num. 3.
- 4 Tutoris autoritas si defecerit in contractu, si postea ejus ratificatio superveniat, an contractus convalidetur, d. 290. num. 14.
- 5 Tutor non habet fori declinatoriam, d. 397. num. 35.

V

VACATIO.

- 1 **V**acatio Beneficiorum Promoti quando fiat verbaliter, & quando cum effectu, d. 89. num. 14.
- 2 Vacatio per obitum, & per translatum, qualiter differant, d. 105. num. 26.

VADIGNUS.

- 3 Vadignus improbat ex scriptis à Patre Mutio Vitelleschio, & S. Borgia, d. 185. num. 26.
- 3 P. Vadignus reprobat ex alio dicto P. Claudii Aquavivæ, d. 162. num. 27.

VAGUS.

- 3 Vagus an teneatur ad Festa servanda, d. 208. num. 43.
- 3 Vagi an teneantur ad præcepta, & jejunia localia, ibidem num. 54.

VALIDITAS.

- 4 Validitas matrimonii consistit in consensu expresso verbis, vel signis conjugum, tam ratione contractus, quam Sacramenti, d. 277. c. 2. num. 1.
De ratione Sacramenti est, esse signum sensibile, ibidem num. 2.
- 4 Validitas matrimonii nequit dubitari stante mutuo consensu, ibid. num. 3.

VALOR.

- 1 Valor fructuum dicitur deductis oneribus, d. 25. num. 26.
- 2 Valor bonorum Episcopatus pro validitate pensionis probatur tempore impositionis, d. 109. num. 68.
- 3 Valor rei deducitur ex fructibus viginti annorum, discept. 188. num. 3.

VARIATIO.

- 2 Variatio qualiter permittatur cumulativa, an privativa Patronis laicis, d. 74. num. 16.

VASA.

- 2 Vasa argentea, & similia, qualiter alienentur, discept. 94. num. 46.
- 3 Vasa potoria, & escaria sunt supellectilia, d. 145. num. 11.
- 3 Vasa fictilia veniunt sub nomine, supellectilium, ibid. n. 12.
- 3 Vasa ænea salientis aquæ non sunt supellectiles, ib. n. 22.

VASSALLUS.

- 1 Quod Vassalli in foro externo ad excubias teneantur, prædicatum in Collaterali affirmatur, d. 21. num. 7.
- 2 Vassalli quando alienantur in Baronem efficiuntur deterioris conditionis, d. 102. num. 21.
- 2 Vassalli Baronum sub servitute, ibid. num. 25.
- 2 Vassalli Baronum in Regno sunt pejoris conditionis à demanialibus, ibid. num. 10.
- 3 Vassalli quando tenentur accedere ad Molendina Baronum pro quanto tempore ibi stare debeant, discept. 230. num. 12.

- 3 Vassalli possunt recedere invitis Baronibus à suis terris, & quando, d. 199. num. 22.
- 5 Vassallus si non delinquat in Dominum quis ei succedat, d. 366. num. 4.

VENATIO.

- 3 Venatio, aucupatio, & musica, an & quando liceant, d. 209. num. 17.

VENDENS.

- 4 Vendens aliquod jus, sive nomen debitoris tenetur tantum, quod illud sit, non verò quod debitor sit solvendo, d. 249. num. 4.
- 4 Vendens jura incorporantia per constitutum non potest conveniri actione exempto, & ratio, ibid. num. 14.

VENDITIO.

- 2 Venditio cum pacto de retrovendendo, requirit assensum, d. 70. num. 51.
- 2 Venditis pluribus terris peti, poterit per unam demaniam, nisi vendantur sub una Baronía, vel statu, & qualiter procedat, d. 102. num. 13.
- 3 Venditio cum pacto affrancandi, an transferat utrumque dominium tam directum, quam utile, d. 132. num. 47.
- 3 Venditio annui introitus quando facta fuit per P. Spinellum, d. 151. c. 1. num. 3.
- 3 Venditio ad effugiendas clausuras fenestrarum, an fieri possit, d. 177. num. 7.
- 3 Venditio cum pacto de retrovendendo est vera, & pura venditio non conditionalis, d. 132. num. 17.
- 4 Venditio nominis, ut sit valida debet esse certi nominis non incerti, d. 249. num. 16.
- 5 Venditio necessaria quando dicatur, d. 378. num. 17.
- 5 Venditio necessaria est favore Religionis, ibid. num. 5.
- 5 Venditio pro ampliatione Ecclesiæ est necessaria, ibidem num. 2.
- 5 Venditio facta est causa necessaria non dat laudemium, ibid. num. 3.
- 5 Venditio est perfecta ex candelæ accensione, & extinctione, d. 326. num. 73.
- 5 Venditio census causam finalem, quam habet, discept. 401. c. 9. num. 3.
- 5 Venditio, aut retrovenditio, an sit individua, discept. 388. num. 12.

VENDITOR.

- 1 Venditor rei, convertens pretium rei emptæ cum eodem emptore, an præferatur creditoribus ipsius emptoris, d. 48. num. 9.
- 3 Venditor minus potest actionem ad rem vendere, quam valeat res, d. 136. num. 6.
- 4 Venditor non tenetur tradere emptori instrumenta bonorum venditorum, d. 249. num. 28.
- 4 Venditor per constitutum dicitur adimplevisse ex parte sua, & ad aliud non tenetur, ibid. num. 12.
- 4 Venditor an possit cogi ad tradendam copiam instrumenti rei venditæ emptori, ibid. num. 17.
- 5 Venditor cum reservatione domini præfertur omnibus creditoribus, d. 388. num. 10.

VENIENTES.

- 2 Venientes ad nundinas hodie possunt molestari, & contra eos instrumenta liquidari, d. 91. art. 4. num. 12.

VERBUM.

- 1 Verba naturaliter esse intelligenda, d. 52. c. 3. num. 1.
  - 1 Verba esse intelligenda in potentiori significato, qualiter intelligatur, ibid. num. 2.
  - 1 Verba cujuscumque concessionis ita attendi debent, ut prævaleat mens verbis, d. 63. c. 1. num. 11.
  - 1 Verba non tam attenduntur, quam eventus rei, ibid. n. 12.
  - 1 Verba posita in exequutivis nihil operantur, d. 25. n. 8.
  - 1 Verba (*Non conosco superiori: chi superiori*) qualiter intelligentur, & utrum fisci patronus tam in civilibus, quam in criminalibus aliqua potiatur jurisdictione, & num. sequenti, d. 5. num. 10.
  - 1 Verba (*Non conosco superiori* : ad designandam injuriæ notam secundum subjectam materiam accipiuntur, ibidem num. 11.
  - 1 Verba ex infamia, & iracundiæ impetu prolata delictum an inducant, & lubricum linguæ an est ad poenam inducendum, ibid. num. 12.
  - 1 Verba ullo unquam tempore æquipollent dictioni in infinitum, & in perpetuum; imò plus operantur, discept. 59. num. 79.
- Prohibitionem induunt, ibid. num. 83.
Ita enim fiet sunt enunciativa futuri eventus, & non disponunt, ibid. num. 58.
Quia vult, sunt dispositiva, & fideicommissum important, ibid. num. 63.

Linea masculina sunt exclusiva foeminarum, *ibid.* num. 97.
Ad faciendum, & disponendum an sint compatibilia cum fideicommissio, *ibid.* num. 91.

- 1 Verba negativa magis negant, quàm affirmativa affirmant, & ac sui natura trahuntur in infinitum, *ibid.* num. 80. & 81.
- 2 Verbum proventus, comprehendit fructus naturales, artificiales, & industriales, d. 125. num. 11.
- 2 Verbum (præsumant) significat dolum, d. 130. num. 28.
- 2 Verba testamenti secundum opinionem testatoris intelliguntur, d. 101. num. 11.
- 3 Verba contractus, qualiter sint attendenda, discept. 132. num. 39.
Domini Marciani autoritas, ejusque dictum, qualiter procedat, *ibid.* num. 40.
- 3 Verba in quolibet casu, non important extensionem, vel comprehensionem ex verisimili mente testatoris, vel ex identitate rationis, d. 205. c. 7. num. 7.
- 3 Verba Bullarum in præsentia, qualiter explicantur per Doctores, d. 137. num. 11.
- 4 Verba enunciativa in instrumento à partibus prolata probant inter contrahentes non contra tertium, discept. 249. num. 6.
- 4 Verba Capituli Artis Drocheriorum, d. 262. num. 2.
- 4 Verba Bandi Excellentissimi Proregis, & Collateralis Consilii adducuntur, *ibid.* num. 3.
- 4 Verba in matrimonio sunt necessaria quoad Ecclesiam, d. 277. num. 16.
- 4 Verba *S. si quis mortis*, & alia *l. cum quaritur*, leg. nam parentibus, text. in *S. fin. institut. de inoffic. testam.* referuntur, d. 316. num. 22.
- 4 Verba generalia, incerta, & æquivoca non important manulem, & illicitam vindictam, d. 254. num. 8.
- 4 Verba Bullæ Gregorii XIV. incipientis, cum alias nonnulli cibi cognitio, &c. ponderatur, d. 258. num. 14.
- 4 Verba revoco testamentum, quia aliud volo facere sunt conditionalia, d. 291. dub. 3. num. 6.
- 4 Verba revoco primum testamentum, quem effectum producant, d. 291. dub. 1. num. 22.
- 4 Verba revoco primum testamentum, licet geminatè prolata nullum producant effectum, & quando, *ibid.* n. 23.
- 4 Verba enunciativa in instrumento prolata, qualiter probent, d. 249. num. 26.
- 4 Verbum (*liberè*) quid importet in dispositionibus, d. 279. num. 5.
- 4 Verbis enunciativis instrumenti non est standum, si principaliter contingat dubitari de eo, quod enunciatur, d. 249. num. 8.
- 5 Verbum quodcumque in jure aliquid disponere debet, d. 332. art. 5. num. 22.
- 5 Verbum (*videbitur*) de quo in gratia, qualiter explicetur, d. 368. num. 9.
- 5 Verba assignare, datur, &c. an transferant dominium, d. 348. num. 5.
- 5 Verba generalia, qualiter explicanda, d. 332. art. 5. num. 15.
- 5 Verbum signi universalis (*omnis*) qualiter intelligatur, *ibid.* num. 16.
- 5 Verba generalia sunt civiliter intelligenda, *ibid.* num. 18.
- 5 Verba generalia, si damnum causent restringi debent, *ibid.* num. 19.
- 5 Verbum videbitur, de quo in gratia, qualiter explicetur, d. 368. num. 15.
- 5 Verba (non obstante aliqua lege) an requirantur in derogatione legis, d. 398. c. 2. num. 17.
Enunciativa verba quando probent, d. 353. num. 16.
- 5 Verba enunciativa, an & quando probent, discept. 401. cap. 3. num. 19.

VERISIMILIS.

- 3 Verisimilis mens Testatoris sequenda est, disceptat. 205. cap. 4. num. 33.
- 4 Verosimile qualiter intelligatur, & sequendum sit, d. 318. cap. 2. num. 26.

VERISIMILITUDO.

- 1 Verisimilitudo dicitur cognata naturæ, d. 58. num. 34.
- 3 Verisimilitudo quantum operetur in probationibus, disc. 148. num. 25.

VERSIONIS.

- 2 Versionis probatio an veris probationibus, an per conjecturas probari possit, & quæ sint conjecturæ, disc. 68. num. 28.
- 2 Versionis causa perpetuò debet esse duratura, *ibid.* num. 4.
- 2 Versionis utilitas debet esse à principio non ex post facto, *ibid.* num. 5.
- 2 Versionis probatio, qualiter facienda ab Ecclesia, *ibid.* n. 12.

VESTES.

- 2 Vestes quotidianæ, qualiter dividantur, d. 112. num. 42.
- 4 Vestes Sacerdotales, & similia extrahi possunt sine pœna, d. 313. c. 3. num. 14.

VESUVIUS.

- 5 Vesuvii devastaciones, quales, d. 401. c. 8. num. 6.
- 5 Vesuvii damnum quos offecit, *ibid.* num. 7.

VEXILLUM.

- 3 Vexillum Sancti Augustini, Colloritas an comprehendat, d. 198. num. 30.
- 3 Vexillum Carbonariorum utrùm comprehendat Colloritas, *ibid.* num. 31.
- 3 Vexillum comprehendere, vel non, nihil facit ad materiam, *ibid.* num. 32.

VIA.

- 3 Via multiplex est, d. 170. num. 1.
- 3 Via publica numeratur inter regalias, *ibid.* num. 2.
- 3 Via publica, nec claudi, nec alterari potest ab aliquo privato; & an præscribi valeat, *ibid.* num. 3.
- 3 Via vicinalis qualis sit, *ibid.* num. 4.
- 3 Via vicinalis interdum fit publica, & quando, *ibid.* num. 5.
- 3 Via in dubio, an judicari debeat vicinalis, an publica, *ibid.* num. 6.
- 5 Via publica in medio inter privatum, & Ecclesiam an impediat ædificare, d. 381. num. 7.

VICARIUS.

- 1 Vicarius Generalis Episcopi, an præferatur omnibus dignitatibus, etiam Archidiacono, vel toti Capitulo? d. 4. num. 6.
- 1 Vicarius Generalis Massæ Lubrensis accessit singulis annis ad celebrandum, & solemnizandam festivitatem Sancti Petri ad Crapollam, d. 43. num. 5.
- 1 Vicarii consensus quando sufficiat, & quando non, in donatione jurispatronatus, d. 12. num. 28.
- 2 Vicariatus Officium, qualiter expiret ex provisione dignitatis, d. 69. num. 18.
- 2 Vicariatus Officium an haberi, obtinerique possis mediante pecunia sine labe simoniæ, d. 92. num. 29.
- 2 Vicarius exercens Officium Episcopo remoto, deposito, vel translato, an validè agat, & quando, discept. 69. num. 25.
- 2 Vicarius Episcopo mortuo, absente nulliter gerit Officium, etiam si illius mortem ignoret, *ibid.* num. 26.
- 2 Vicarius mortuo Episcopo in remotis validè agit Officium vigore leg. *Barbarius*, ff. de Officio Prætoris, *ibidem* num. 27.
- 2 Vicarius Episcopi, cui sunt directæ dispensationes matrimoniales, an possit eas exequi mortuo Episcopo, sed à Vicario ignorata morte, *ibid.* num. 28.
- 2 Vicarius cessat per renunciationem Episcopatus, *ibid.* num. 2.
- 2 Vicariatus Officium, quibus modis expiret, *ibid.* num. 3.
- 2 Vicariatus Officium expirat sequuta renunciatione libera, sed non si fiat ad favorem alicujus, *ibid.* num. 4.
- 2 Vicarii gesta valent non obstante renunciatione libera facta per Episcopum, sed ab eo ignorata, *ibid.* num. 6.
- 2 Vicarii Officium sicuti per mortem, ita per translationem cessat, *ibid.* num. 7.
- 2 Vicarius Episcopi, si sit Canonicus non lucratur distributiones quotidianas, d. 123. num. 86.
- 2 Vicarius Capitularis non est necesse, ut sit in sacris, d. 92. num. 8.
- 2 Vicarius benè agit etiam mortuo Episcopo, cujus ignorat mortem, d. 69. num. 19.
- 2 Vicarius durat, usquequo capta non fuerit possessio per Episcopum provisum, *ibid.* num. 11.
- 2 Vicarius Capitularis non datur posita renunciatione ad favorem, *ibid.* num. 21.
- 2 Vicarius à Capitulo electus debet esse Doctor, aliàs nulla erit electio, si fiat de non Doctore, existente Doctore in capitulo, d. 92. num. 4.
- 2 Vicarius Capitularis non dat infrà annum dimissorias, d. 108. num. 51.
- 2 Vicarius Capitularis, quam pœnam incurrat concedendo dimissorias infrà annum, & quid si eis non utatur quis, *ibid.* num. 52.
- 2 Vicarius non cessat, resignatario provisio, & consecrato, d. 69. num. 9.
- 2 Vicarius Capitularis non est de necessitate, ut sit de gremio; sed congruum est, ut talis sit, d. 92. num. 6.
- 2 Vicarius Capitularis an possit exequi Commissiones Apostolicas directas Episcopo, d. 108. num. 55.
- 2 Vicarius Papæ, an concedat dimissorias Sede vacante, *ibid.* num. 56.

- 2 Vicarius Capitularis potest concedere dimissorias post annum, ibid. num. 57.
- 2 Vicarius Capitularis dispensat cum aetatis ad Beneficium, ibid. num. 60.
- 2 Vicarius Capitularis concedit infra annum dimissorias aetatis ad ius patronatus, ibid. num. 61.
- 2 Vicarius Capitularis concedit licentiam Episcopo alieno, ut infra annum ordinet Regulares, ibid. num. 62.
- 2 Vicarius Capitularis concedit infra annum litteras testimoniales Episcopo viciniore, ibid. num. 63.
- 2 Vicarius Capitularis infra annum concedit licentia exercendi Pontificalia, ibid. num. 64.
- 2 Vicario Episcopi debetur salarium non conventum, d. 109. num. 36.
- 2 Vicario quando non debeatur salarium, ibid. num. 37.
- 2 Vicarius Episcopi, eo in remotis existente, multa facere poterit; sic & Capitulum eodem existente in remotis, d. 92. num. 27.
- 2 Vicarius Capitularis Nolanus, quam male se gesserit in oblationibus, de quibus in praesenti, quod idem in Episcopo dicimus, d. 77. num. 18.
- 2 Vicarius Capitularis non potest exequi dispensationes transmissas Episcopo, vel Vicario Generali, discept. 69. num. 43.
- 2 Vicarius Capitularis non cognoscit causas immunitatis, & extractoris Ecclesiae secundum veram opinionem, ibid. num. 44.
- 3 Vicarius Generalis, vel Capitularis, an possit Canonico- rum numerum diminuere, diminutis fructibus, d. 154. cap. 2. num. 8.
- 3 Vicarii Religionum, qualiter honorentur, d. 214. num. 6.
- 3 Vicarius quando possit alium substituere, ibid. num. 7.
- 3 Vicarius substitutus ab alio Vicario omnia potest facere, quae substituens, ibid. num. 8.
- 3 Vicarius quando possit recipere renunciationem Prioratus, ibid. num. 9.
- 3 Vicarius Congregationis Sancti Joannis ad Carbonariam, an potuerit alium substituere ob absentiam, ibid. n. 2.
- 3 Vicarius Nolanus, quid agere debuisset in hac unionis separatione, d. 150. num. 18.
- 3 Vicarius substitutus est verè Praelatus, d. 214. num. 4.
- 3 Vicarius Episcopi, ex vi generalis concessionis, an possit approbare Confessarios, d. 133. num. 29.
- 3 Vicarius Capitularis, an possit approbare Confessarios, ibid. num. 30.
- 4 Vicarius Generalis potest extrahere ab Ecclesia Regulari, Clericum non gaudentem, & quando, &c. disc. 265. num. 39.
- 4 Vicarius Capitularis an expediat rescripta Apostolica, d. 270. num. 22.
- 5 Vicarii, & Subpriors Monasteriorum, an possint sibi eligere sepulturam, d. 325. num. 23.
- 3 Vicinus qualiter tenere possit animalia in vicini damnum, d. 170. num. 18.
- 3 Vicinus cogitur vendere pro ampliacione Plateae, vel Palatii Regii, & qualiter taxetur pretium, discept. 178. num. 27.
- 3 Vicinus cogitur vendere, vel locare favore Doctoris, vel Officialis habentis familiam maximam, ibid. num. 28.
- 3 Vicinus qua distantia aedificat in suo, d. 177. num. 19.
- 3 Vicinus invitus, non cogitur regulariter ad vendendum, d. 178. num. 22.
- 5 Vicinus cogitur vendere, vel locare favore Doctoris, vel Officialis habentis familiam maximam, disceptat. 371. num. 28.
- 5 Vicinus si domum habeat ante Monasterium fundatum, non cogitur ad obstruendas fenestras, sed cogitur ad vendendum, ibid. num. 38.
- 5 Vicinus potest cogi ab Ecclesia ad vendendam proprietatem domus, licet non adsit necessitas, sed sola commoditas, ibid. num. 34.
- 5 Vicinus favore Monialium cogi potest ad obstruendas fenestras, à quibus habetur aspectus ad easdem, ibidem num. 35.
- 5 Vicinus cogi potest ad vendendum domum, vel fundum favore Ecclesiae, ibid. num. 20.
- 5 Vicini injustè molestantur à Religiosis, ne aedificent, disc. 381. num. 16.
- 5 Vicinus ad æmulationem alterius vicini, an & qualiter aedificet, Judicis arbitrio remittitur, d. 371. num. 11.
- 5 Vicinus potest cogi à Monialibus ad vendendam servitutem altius non tollendi, ibid. num. 37.
- 5 Vicinus invitus, non cogitur regulariter ad vendendum, ibid. num. 22.
- 5 Vicinus cogitur vendere favore Monialium, licet via sit intermedia, ibid. num. 41.
- 5 Vicinus antiquior Monialibus in domo, ad quid cogi possit à Monialibus, ibid. num. 42.
- 5 Vicinus cogitur vendere, si aspectum habuerit ad dormitorium, vel ad Chorum Monialium, ibid. num. 43.
- 5 Vicinus aedificans ad sui utilitatem propè Ecclesiam, poterit & quando, d. 381. num. 8.
- 5 Vicinus an cogatur vendere pro hospitio, & habita fide de pretio, d. 371. num. 33.
- 5 Vicini commodum cum damno concurrens alterius, quod praefatur, d. 381. num. 10.
- 5 Vicinus aedificat propè Monasteria Monachorum, ib. n. 11.
- 5 Vicinus cogitur vendere pro ampliacione Plateae, vel Palatii Regii, & qualiter taxetur pretio, d. 371. n. 27.
- 5 Vicinus cogitur vendere servitutem Monasterio, vel Ecclesiae, d. 371. num. 4.
- 5 Vicinus non cogitur vendere, quando non est necessitas, & an cogatur vendere partem, d. 371. num. 30.
- 5 Vicinus an cogatur vendere domum, quae fuit suorum majorum, ibid. num. 31.

VICINUS.

- 3 Vicinus cogitur vendere favore Monialium, licet via sit intermedia, d. 178. num. 41.
- 3 Vicinus antiquior Monialibus in domo, ad quid cogi possit à Monialibus, ibid. num. 42.
- 3 Vicinus cogitur vendere, si aspectum habuerit ad dormitorium, vel ad Chorum Monialium, ibid. num. 43.
- 3 Vicinus cogi potest ad vendendum domum, vel fundum favore Ecclesiae, ibid. num. 20.
- 3 Vicinus an cogatur vendere pro hospitio, & habita fide de pretio, ibid. num. 33.
- 3 Vicinus an possit facere fenestram supra solum, & lumen vicini, d. 177. num. 11.
- 3 Vicinus ad æmulationem alterius vicini, an & qualiter aedificet, Judicis arbitrio remittitur, d. 178. num. 11.
- 3 Vicinus non cogitur vendere, quando non est necessitas, & an cogatur vendere partem, ibid. num. 30.
- 3 Vicinus an cogatur vendere domum, quae fuit suorum majorum, ibid. num. 31.
- 3 Vicinus potest cogi ab Ecclesia ad vendendam proprietatem domus, licet non adsit necessitas, sed sola commoditas, ibid. num. 34.
- 3 Vicinus favore Monialium cogi potest ad obstruendas fenestras, à quibus habetur aspectus ad easdem, ibid. num. 35.
- Portellius in dubiis Regularibus*, refert casum decifum in praesenti materia, ibid. num. 36.
- 3 Vicinus potest cogi à Monialibus ad vendendam servitutem altius non tollendi, ibid. num. 37.
- 3 Vicinus si domum habeat ante Monasterium fundatum, non cogitur ad extruendas fenestras, sed cogitur ad vendendum, ibid. num. 38.

D. VICTORIA.

- 1 D. Victoria moriente sine filiis, quid disposuerit Bitetti Princeps, d. 63. c. 1. num. 38.

VICTUALIA.

- 2 Victualia, qualiter dividantur, d. 112. num. 43.
- 4 Victualium nomine, quid veniat, d. 13. num. 15.
- 4 Victualia, cur ita dicta, ibid. num. 16.

VICUS.

- 2 Illi qui ex vico sunt, sunt oriundi illius loci, cui vicus subjicitur, d. 107. num. 12.

VIDUA.

- 2 Vidua dicitur mulier, & habet electionem fori, quando virum habet absentem, d. 92. num. 11.
- 2 Vidua Neapolitani gaudet ejusdem viri praerogativis, d. 90. num. 77.
- 3 Vidua, qualiter incidere sibi debet crines, d. 194. num. 55.
- 3 Viduae crinium incisio, quid significet, & ad quem finem fieri debet, ibid. num. 56.
- 3 Vidua, quae ad matrimonium contrahendum versata est cum hominibus, non egit inhonestè, d. 199. num. 8.

VILLICUS.

- 3 Villicorum, & Colonorum species plures sunt, discept. 231. num. 13.
- 3 Villici laborantes fide Dominica, quales sint, ibid. num. 14.
- 3 Villici fide Dominica tales, si sint Ecclesiarum, gaudent privilegio illorum, ibid. num. 15.

VINDICTA.

- 1 Vindicta permessa auctoritate propria, poterit per filium exerceri etiam per alios, d. 26. num. 27.

VINUM.

- 4 Vinum vendere in Tabernis est de Regalibus, disc. 262. cap. 5. num. 7.
4 Vinum vendere minutim an liceat, ibid. num. 5.

VIR.

- 1 Vir cogi non potest ad non percutiendum moderatè uxorem, d. 29. num. 38.
1 Viri adulterium, an mulieri det causam separandi? ibidem num. 8.
1 Viri adulterium, quando det mulieri separationem Thori, ibid. num. 12.
1 Viri adulterium cum concubinato dat separandi auctoritatem, Neapoli præsertim, ibid. num. 7.
1 Viro existente discreto, & emendato, sufficit juratoria cautio, ibid. num. 53.
1 Vir etiam magnæ sanctitatis non excusatur, si non conficiat inventarium, d. 38. num. 9.
2 Viri domicilium est uxoris, d. 90. num. 52.
3 Viro digno credendum est sine alia probatione, discept. 222. num. 80.

VIRGINITAS.

- 3 S. Basilius de vera Virginitate, de quibus loquitur Eunuchis, d. 222. num. 64.

VIS.

- 3 Vis directiva, an obliget ad peccatum mortale, & quando, d. 208. num. 53.

VISITANS.

- 1 Visitantes nequeunt accipere munera, d. 1. num. 35. & 36.

VISITARE.

- 1 Visitandi jus quando præscribatur contra Episcopum, d. 47. num. 30.

VISITATIO.

- 1 Visitatio competit Episcopo jure proprio pro sua Dioecesi, ibid. num. 2.
1 Visitationem factam fuisse per Archiepiscopos, d. 45. num. 16.
1 Visitationis munus maximum est, & necessarium, d. 1. n. 38.
1 Visitatio nulliter facta non dat quasi possessionem, disc. 45. num. 13.
1 Visitatio per Archiepiscopum præsentem non probat, ibid. num. 17.
1 Visitatio Dioecesis jure Ordinario ad Episcopum illius spectat, d. 46. num. 1.
1 Visitatio alterius Dioecesis repugnat juri naturali, Gentium, Sacris Scripturis, Ordini Ecclesiastico, & legibus civilibus, ibid. num. 8.
1 Visitatio facta non præjudicat successoribus, & quando, d. 47. num. 19.
1 Visitationem factam fuisse, qualiter probatur, ibid. num. 20.
1 Visitatio facta patientibus, & scientibus Clericis, & Capellanis non præjudicat Episcopo, ibid. num. 21.
1 Visitatio quando dicatur cum mala fide facta ob resistantiam juris, ibid. num. 22.
1 Visitatoris officium est quærere, quæ Christi sunt non sua, d. 1. num. 39.
1 Visitatores Regulares quid facere debuissent in præsentem facto, d. 6. num. 30.
1 Visitatoribus Apostolicis debetur merces equorum, d. 1. num. 36.
1 Visitatores in præsentem facto non excusantur à peccato mortali, infamantes proximum, & puniri poterunt arbitraria poena, d. 6. num. 25.
4 Visitationis attestatio, an conferat quasi possessionem juris præsentandi præcipuè respectu pertinentiæ, discept. 234. num. 6.
4 Visitationis tempore proceditur sine appellatione, discept. 261. num. 49.
5 Visitatio locorum piorum facienda ab Episcopo non trahit secum redditionem computorum, d. 397. c. 1. num. 51.
5 Visitatio Episcopi ordinatur ad correctionem, d. 396. n. 30.
3 Visitator in præsentem, non potest privare voce ergo, nec excommunicare, d. 182. num. 19.

VISUS.

- 4 Visus, & non repertus non punitur in Regno, d. 265. n. 44. Maxime attentæ æquitatè, ibid. num. 45.

VITA.

- 4 Vitæ, & status mutatio, an præsumatur, d. 323. num. 17.

VITIUM.

- 4 Vitium litigiosi non inducitur ex motione litis injustæ, d. 295. art. 3. num. 13.

VITRICUS.

- 2 Vitricus etiam nominatus à matre potest dari tutor per Judicem, d. 119. num. 11.

VITRUM.

- 3 Vitrum coquentes in die festo excusantur à p. m. d. 210. n. 14.

VIVIANUS.

- 1 Viviani locus adducitur lib. 2. cap. 4. num. 25. d. 61. num. 19.

VIVIUS.

- 5 Vivii decis. 484. adducitur, d. 385. num. 15.

ULTIMUS.

- 2 Ultima voluntas declaranda committi potest in arbitrium tertii, d. 97. num. 24.
4 Ultimus status in præsentando quando attendatur, disc. 235. num. 3.
5 Ultimis defunctorum voluntatibus est favendum, discept. 367. num. 1.
Eas autem extinguere conatur immoderata sitis habendi, ibid. num. 2.
5 Ultima voluntas non vitatur ex impossibili conditione, neque pensio imposita motu proprio à Papa, quia æquivaleret ultimæ voluntati, d. 338. num. 24.

UNIO.

- 3 Unio, de qua in præsentem, non est beneficii, sed Ecclesiæ applicatio Seminario facta, d. 150. num. 10.
3 Unio facienda vocatis vocandis, an includat Rectoris citationem, ibid. num. 16.
3 Unio, qualiter sit facienda Seminario, vigore Concilii Trid. ibid. num. 14.
3 Unionis revocatio, ut fiat, qui sint citandi, & qualiter fieri debeat, ibid. num. 20.
3 Unio, ob quas causas fieri possit Ecclesiarum ab Episcopis, ibid. num. 4. & 6.
4 Unio fit motu proprio, d. 272. c. 4. num. 4.

UNIVERSITAS.

- 1 Universitas, qualiter congregetur ad vendendum, & locandum bona universitatis, d. 55. num. 18.
1 Universitatis homines, quando præjudicent eidem, ibid. num. 19.
1 Universitatis pars major, quando præjudicet minori, ibid. num. 20.
1 Universitatis bona quando tangant singulos, uti singulos, ibid. num. 21.
1 Universitatis homines, quando ut testes admittantur, ibid. num. 23.
2 Universitas cum Principis assensu, potest immunitatem concedere suo Civi, d. 90. num. 7.
2 Universitas habens immunitatem si solvat, an sibi præjudicet, ibid. num. 27.
2 Universitas quando immunes suos Cives possit facere, ibid. num. 9.
2 Universitatis Concilium sufficit ad eam obligandam, ibid. num. 19.
2 Universitatis consilium ad donandum non sufficit, ib. n. 20.
2 Universitatis contractus non requirit nomina contrahentium, ut exprimentur, ibid. num. 21.
2 Universitas admittitur ad Demanium, etiam si tempore capte possessionis per Baronem non protestetur, discept. 102. num. 15.
2 Universitati petenti Demanium incumbit onus solvendi pretium unà cum interesse, ibid. num. 16.
2 Universitatis congregatio, qualiter facienda, d. 90. n. 17.
2 Universitatis petunt Demanium infra annum à die capte possessionis per Baronem, nec competit restitutio in integrum, d. 102. num. 11.
2 Universitas immunis à fiscalibus, non comprehendit casum urgentissimæ necessitatis, d. 90. num. 36.
5 Universitas ob publicam utilitatem habebit plura, sed non feuda, d. 326. num. 66.

VOCARI.

- 2 Vocari qui debent in Congregationibus Regularium pro alienatione bonorum, d. 94. num. 19.

VOLUNTAS.

- 1 Voluntas Testatoris in fideicommissis primum locum obtinet, & tanquam regina dominatur, d. 58. num. 22.
1 Voluntas Testatoris duobus modis interpretari potest, ibid. num. 31.
1 Voluntas testatoris verosimilis etiam sequenda est, ib. n. 32.
1 Voluntas sola spectatur in fideicommissis. Etiam conjecturata, & minus solemnis, d. 59. num. 6. & 7. & num. 38.
1 Voluntas imperfecta, etsi non sit voluntas, ex ea tamen sumitur conjectura probabilis ad voluntatis declarationem, d. 58. num. 23.
In dubio is præfertur, ad quem testator majorem habuit affectionem, ibid. num. 24.
1 Voluntas defuncti probatur ex consuetudine loquendi, ibid. num. 25.
Ex consuetudine familiæ testatoris, in testamentis semper agnationi favere percipitur conjectura ad declarandam testatoris voluntatem, ibid. num. 26.

- 1 Voluntas testatoris in substitutionibus est regulanda secundum voluntatem, quam demonstravit in institutione, ibid. num. 27.
- 2 Voluntas, & desideria ambigua morientium, ex arbitrio defumuntur viventium, d. 101. num. 14.
- 3 Voluntas testatoris in presenti est considerativa effectus, d. 206. num. 8.
- 3 Voluntas testatoris, quibus conjecturis arguitur, ibid. n. 9.
- 3 Voluntas testatoris in casum nuptiarum habet locum in casum mortis, ibid. num. 10.
- 3 Voluntas exploratio in Novitiis Monialium, qualiter & quando facienda, d. 184. num. 14.
- 3 Voluntas renunciarii qualis presumatur, dum moritur intestatus, d. 215. num. 8.
- 3 Voluntas mutatio non presumitur in testatore, discept. 206. num. 5.
- 4 Voluntas testatoris, vel donantis, si non potest directe, saltem indirecte salvari debet, d. 278. num. 31.
- 4 Voluntas disponentis servanda est, & qualiter, discept. 302. num. 11.
- 5 Voluntas qualiter probetur, d. 328. num. 63.
- 5 Voluntas testatoris, de qua hic, quomodo sit explicatur, ibid. num. 22.

V O V E N S.

- 2 Vovens ingredi Religionem non satisfacit voto, si ingrediatur Ordinem Militum, qui contrahunt matrimonium, d. 121. num. 14.

V O T U M.

- 1 Votum obedientiae erga Superiores à Regularibus, qualiter interpreteretur, d. 6. num. 20.
- 1 Vota quae emittunt PP. Sch. Piarum quatuor sunt, & quae, d. 60. num. 14.
- 2 Vota emissa per tales Milites non sunt substantialia Religionis, nec habitus est Religiosorum, d. 121. n. 20.
- 2 Voti paupertatis essentia in quo consistat, d. 82. num. 16.
- 2 Vota quando alienentur, d. 70. num. 44.
- 3 Votum Pisanelli, de quo de Marinis, ubi sup. num. 13. cum seqq. quomodo intelligatur, & an procedat in Burgensatico, d. 218. num. 22.
- 4 Voto paupertatis non repugnat, Monachum possidere aliqua bona cum praesumpta licentia Superioris, disc. 278. num. 47.
- 4 Voto paupertatis non repugnat, Religiosum habere aliquod peculium, ibid. num. 49.

V O X.

- 1 Vanæ voces populi in criminalibus non admittuntur, sed probationes luce meridiana clariores esse debent, discept. 6. num. 3.
- 2 Vox unius absorbetur ab aliis, d. 72. num. 27.
- Major pars vocum trahit ad se minorem, ibid. num. 26.
- 3 Vox soprani pertinet ad maiorem partem Musicae, disc. 222. num. 28.
- 4 Vox passiva quare sit concessa regulari, & an renunciari possit, d. 285. num. 5.
- 4 Vocis activæ, & passivæ diversa Jura sunt inter se, ibid. num. 4.
- Qui renunciat voci activæ, privetur voce passiva. Et quomodo id intelligatur, ibid. num. 8.
- 5 Vox quælibet in jure universalis recipit restrictionem, d. 397. num. 56.

U R S I L L U S.

- 1 Ursilli ad Afflictum decis. 360. in fine adducitur, discept. 38. num. 11.

U S U A R I U S.

- 3 Usuario, vel usufructuario, an competat, d. 167. num. 19.

U S U F R U C T U A R I U S.

- 3 Usufructuarius fruitur ratione servitutis proprietatis, sed dominium habet fructuum, d. 157. num. 17.
- 4 Usufructuarius an possit obligare usumfructum, discept. 239. num. 28.
- 4 Usufructuario prohibita alienatione, censetur constitutus proprietarius, d. 321. num. 28. & 29.

U S U R A.

- 1 Usuræ dotis debentur ex natura contractus, etiam viro decocto, d. 39. num. 24.
- 3 Usura potest committi non solum in contractu mutui, sed etiam in omni alio contractu, tam directe, quam indirecte, d. 188. num. 14.
- 3 Usura palliata quænam sit, & quando communiter, disc. 136. num. 11.

U S U R A R I Æ.

- 5 Usurariæ privatis suspiciones quales, d. 399. num. 25.

U S U R P A T O R E S.

- 5 Usurpatores bonorum Ecclesiæ, qui sint, & quas pœnas incurrant, d. 327. num. 20.

U S U S.

- 1 Usus Eucharistiæ quotidianæ, an sit consulendus omnibus, d. 28. num. 27.
- 1 Usus pascuorum, qualiter dicatur singulorum Universitatis, d. 55. num. 22.
- 2 Usus quoduplex sit, d. 116. num. 37.
- 2 Usus superfluum à Monasteriis, ubi votum paupertatis rigorose observatur, abesse debet, d. 82. num. 9.
- 5 Usus in plurimis est signum possessionis, & probat possessionem, d. 329. num. 27.

U S U S F R U C T U S.

- 1 Ususfructus mulieri relictus à viro sub conditione filiorum, qualiter intelligatur, d. 63. c. 1. num. 63.
- 4 Ususfructus in persona hæredis est novus, ac in persona transferentis, d. 322. num. 21.
- 4 Ususfructus an transferatur cum qualitate hæreditaria, ibid. num. 29.
- 4 Ususfructus hæredis non est ille primi concessionarii, sed novus, d. 239. num. 9.

U T I L E.

- 3 Utile, quo mulier vidua ob stuprum privatur, cui applicetur, d. 199. num. 17.

U T I L I T A S.

- 3 Utilitates resultantes ex eo, quod Monasterium sit sub Regia protectione, vel exemptum, adducuntur in presenti, d. 184. num. 27.
- 4 Utilitati communi, ut subveniatur concedenda sunt, quæ alias concedenda non essent, d. 257. num. 16.

V U L G A R I S.

- 3 Vulgaris expressa in casu mortis, extenditur ad alios casus, d. 205. c. 4. num. 8.

V U L N E R A.

- 2 Vulnerans, quando & qualiter teneatur de homicidio, d. 120. c. 2. num. 17.
- 2 Vulnerans facilius tenetur de homicidio quoad irregularitatem, quam quoad pœnam, ibid. num. 18.

V U L N E R A T U S.

- 1 Vulneratus si postquam sanus sit, infra aliquod tempus ex alia causa moriatur, non ab vulnere mortuus presumitur, ubi plures referuntur sententiæ, d. 8. num. 10.
- 1 Vulnerato non creditur, si asserat fuisse vulneratum à Titio, d. 34. num. 5.
- Quod ampliatur, etiam si assertio fuisset facta in articulo mortis, ibid. num. 6.
- 1 Vulnerati assertio de consuetudine facit indicium ad inquirendum, ibid. num. 7.
- 2 Vulneratus vulnere non lethali an si convalescit, & postea moriatur, sit irregularis vulnerans, d. 120. c. 2. num. 21.

V U L N U S.

- 1 Vulnus non fuisse mortale in proposito facti specie ex Hippocrate, & Galeno probatur, d. 8. num. 19.
- 1 Vulnus à principio mortale causat irregularitatem secuta morte; secus si leve sit à principio, & sequitur mors, ibid. num. 12.
- 1 Vulnus mortale, qualiter judicetur, ibid. num. 8. & 12.
- 1 Vulnus mortale judicatur ex Instrumento percutiente, ibid. num. 14.
- Glossa in capite Presbyterum, de homicid. declaratur, ibidem num. 15.
- 2 Vulnus, de quo agitur fuisse lethale, qualiter probetur, d. 120. c. 2. num. 15.
- 2 Vulnus lethale iudicio Medicorum judicatur, non Barbitonforis, ibid. num. 16.
- 2 Vulnus grave, vel leve, qualiter irregularitatem, d. 120. cap. 1. num. 22.
- 2 Vulnus lethale iudicio Peritorum dicitur, ibid. num. 28.
- 2 Vulnus grave an causet irregularitatem posito malo regimine, d. 120. c. 2. num. 20.
- 2 Vulneris punitio, qualiter in foro externo, & qualiter in foro conscientiae fiat, d. 120. c. 1. num. 23.
- 2 Vulneris distinctio in presenti, qualiter facienda ex Patre de Comitibus, ibid. num. 24.
- 2 Vulnus ad mortem, qualiter considerandum explicat P. de Comitibus, ibid. num. 25.
- 2 Vulneris gravitas, qualiter consideretur, & unde possit fieri gravitas, ibid. num. 26.

U X O R.

- 1 Uxor Doctoris, etiam marito mortuo gaudet ejus privilegio, d. 52. c. 1. num. 15.

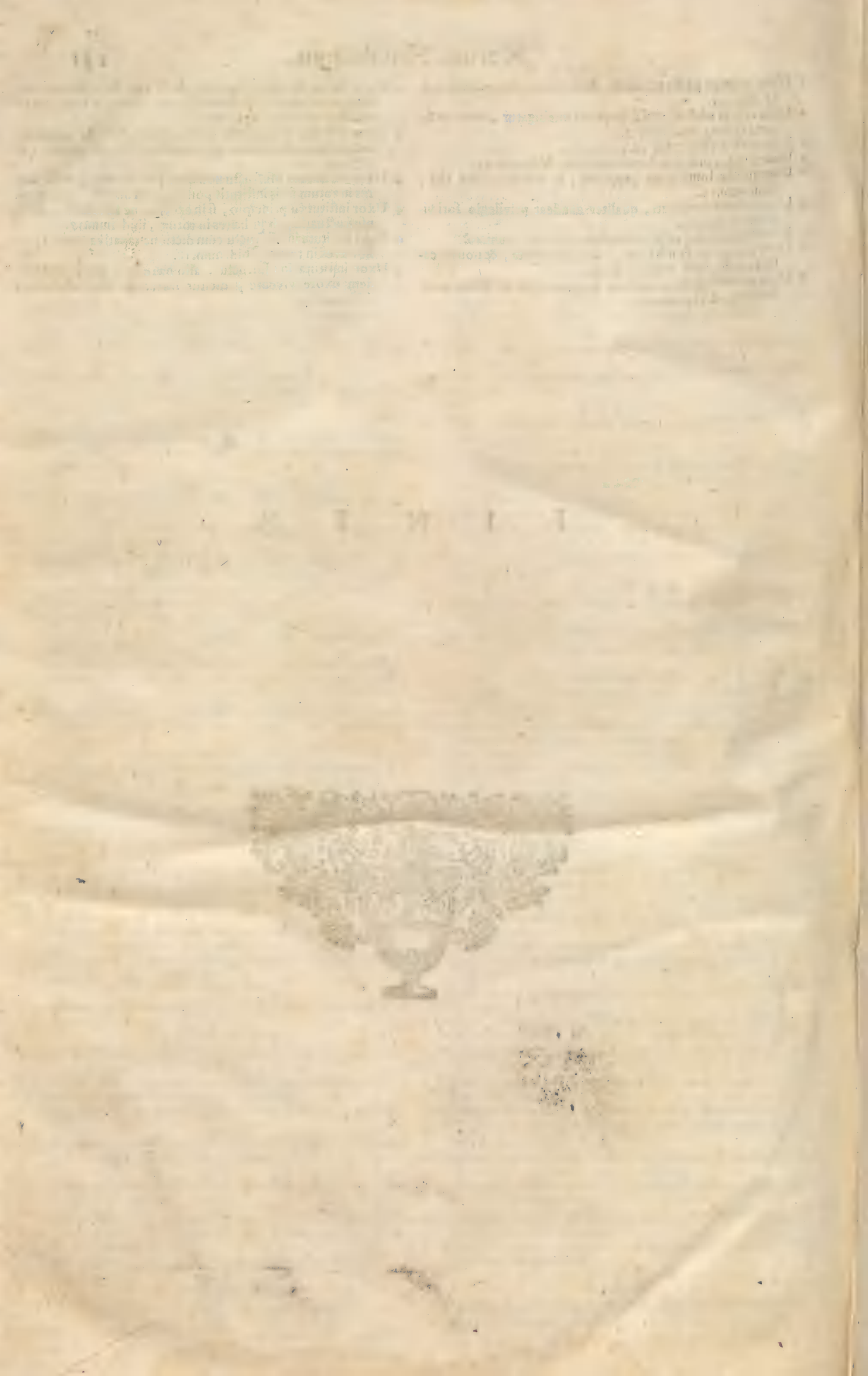

- 1 Uxor quando possit accusare, & remittere de nece viri, d. 33. num. 31.
- 1 Uxor relicta usufructuaria de prima intelligatur, non de secunda, d. 63. c. 1. num. 17.
- 2 Uxor à viro vindicatur, d. 90. num. 51.
- 2 Uxor gaudet omnibus honoribus viri, ibid. num. 53.
- 2 Uxor mutat domicilium proprium, & transit in illud viri, ibid. num. 54.
- 2 Uxor Clerici conjugati, qualiter gaudeat privilegio fori viri, ibid. num. 60.
- 2 Uxor Neapolitani est Civis loci mariti, ibid. num. 49.
- 2 Uxor dicitur de familia viri, & de ejus casata, & non de casata patris, ibid. num. 50. & 102.
- 3 Uxor potest maritum occidere præparantem ad illam occidendam, d. 185. num. 18.
- 4 Uxor dicitur de domicilio viri, & in ejus successione attenditur consuetudo loci domicilii viri, quamvis cum ejus viro alibi litigare, d. 294. num. 15.
- 4 Uxor instituta in usufructu non dato alio hærede universali dicitur hæres in totum, gravata tamen de restituendo, d. 237. num. 14.
- 4 Uxor instituta in usufructu non dato alio hærede, an sit hæres in totum filiis institutis post mortem matris, ibid. n. 16.
- 4 Uxor instituta à principio, si in executione sit dictum, ut sit usufructuaria, an sit hæres in totum, ibid. num. 17.
- 4 Uxor instituta in usufructu cum dictione taxativa tantum, an sit hæres in totum, ibid. num. 18.
- 4 Uxor instituta in usufructu, alio hærede in proprietate eadem uxore vivente, dicitur hæres in solo usufructu, ibid. num. 19.

F I N I S.

209/127

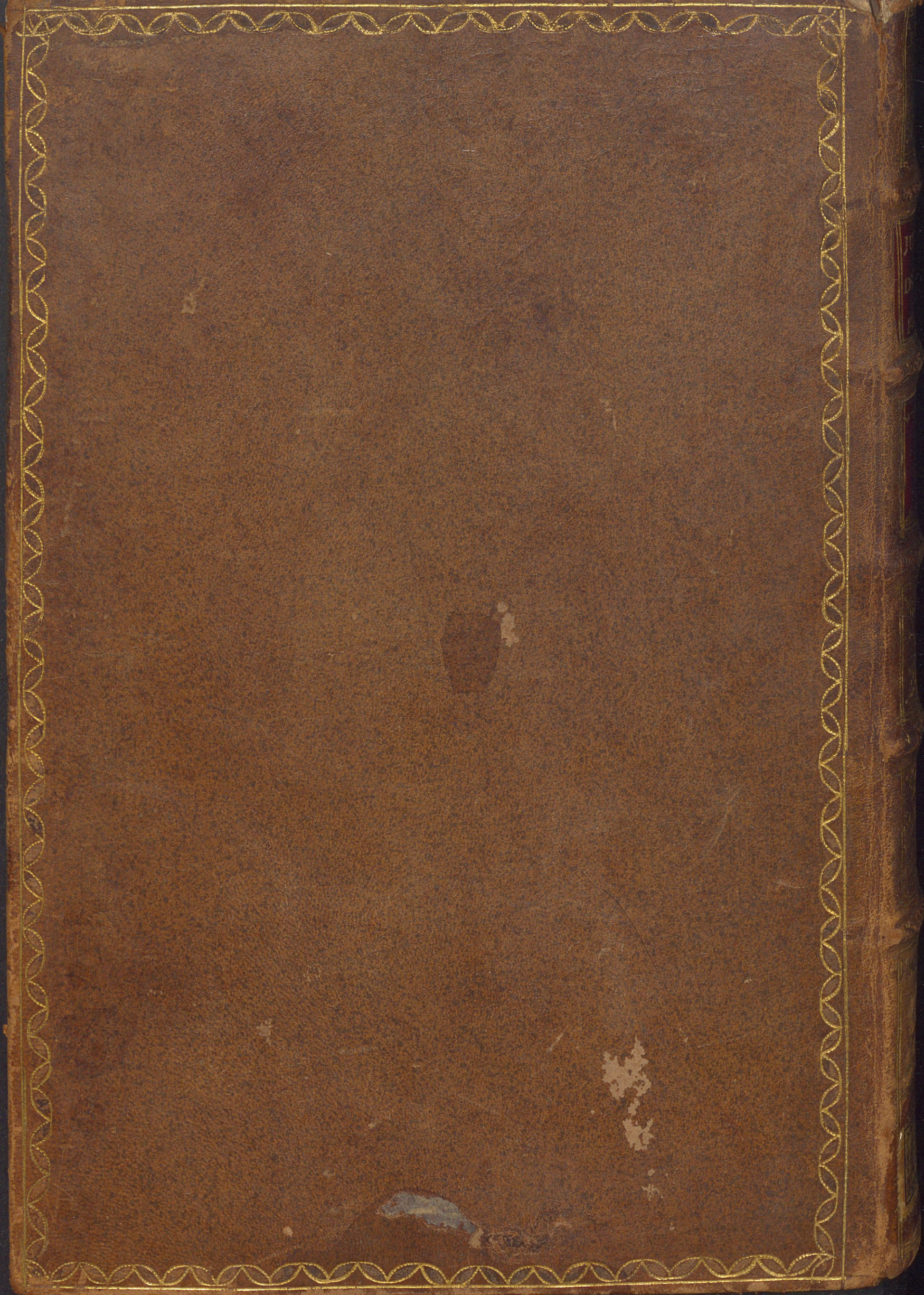
UNIVERSIDAD DE SEVILLA

600710393

L 27394141

JULII CAPO
DISERTATIO
FORENSES

.V.

209

127